Digitized by Google

2.3.112

Digitized by Google

2.3. 112

Digitized by Google

Digitized by Google

S. B. 112
R II

Digitized by Google

Digitized by Google

2-3-112 C III

ADM. REV. P.

F. LUCII FERRARIS

Soler-Alexandrini, Ordinis Minor. Regul. Obſerv. S. P. Franciſci, Lectoris Jubilati, Exprovincial. Examin. Synodalis, ac S. O. Conſultoris

PROMPTA
BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA

De Principalioribus, & fere Omnibus, quæ in dies occurrunt, nec penes omnes facile, ac prompte reperiri poſſunt,

EX UTROQUE JURE, PONTIFICIIS CONSTITUTIONIBUS, CONCILIIS, SACRARUM CONGREGATIONUM DECRETIS, SACRÆ ROMANÆ ROTÆ DECISIONIBUS, AC PROBATISSIMIS ET SELECTISSIMIS AUCTORIBUS

Accurate collecta, adaucta, in unum redacta, & ordine alphabetico congeſta,

AC IN OCTO TOMOS DISTRIBUTA.

Editio Noviſſima cæteris omnibus caſtigatior, & locupletior, adjecto nunc primum Indice Materiarum abſolutiſſimo.

TOMUS SEPTIMUS.
S=Z

VENETIIS,
Apud GASPAREM STORTI
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.
MDCCLXXVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
TITULORUM

Qui hoc Septimo Tomo continentur.

S

SAbbatum. Pag. 1
Sacerdotium, Sacerdos. 3
Sacramentalia. 11
Sacramentum.
ART. I. *Quoad ea, quæ concernunt Sacramentorum naturam, inſtitutionem, numerum, materiam, formam, miniſtrum, & intentionem.* 11
ART. II. *Quoad ea, quæ concernunt Sacramentorum effectus.* 17
Sacra Scriptura. 23
Sacrificium. ibid.
Sacrilegium. 30
Sacriſta, Sacriſtia. 31
Salutatio Angelica. 33
Samaritana a Chriſto converſa. ibid.
Sanctitas, Sancti. ibid.
Sapiens errorem propoſitio. 34
Sapiens hæreſim propoſitio. ibid.
Sapientia. ibid.
Satisfactio, ſive Pœnitentia Sacramentalis. ibid.
Scandalum. ibid.
Scandaloſa propoſitio. 37
Schiſma, Schiſmatici. ibid.
Schiſmatica propoſitio. 40
Scientia Confeſſarii. ibid.
Scriptura Sacra. ibid.
Scripturæ, ſeu Inſtrumenta. 51
Scrupulus. 63
Secretarius, Secretum. 64
Sedes vacans. 66
Sedes. Scamna. 70
Seditio 71
Seditioſa propoſitio. ibid.
Seminarium. ibid.
Sententia. 94
Sepultura. 106
Sequeſtratio, ſeu Sequeſtrum. 143
Servitus. 146
Sigillum. 151
Sigillum Sacramentalis Confeſſionis. 155
Simonia.
ART. I. *Quoad ea, quæ concernunt ejus originem, naturam, diviſionem, materiam & pretium.* 163
ART. II. *Quoad ea, quæ concernunt ſimonias, quæ committuntur in electione, præſentatione, permutatione & reſignatione Beneficiorum, in ingreſſu & receptione ad Religionem; in adminiſtratione Sacramentorum & Sacramentalium, & præſtatione functionum & actuum Spiritualium.* 173
ART. III. *Quoad ea, quæ concernunt pœnas Simoniæ, & reſtitutionem ſimoniace acceptorum.* 182
ART. IV. *Quoad ea, quæ concernunt cauſas & titulos excuſantes a Simonia, vel pœnis ac reſtitutione Simoniace acceptorum. Et quoad ea, quæ concernunt diſpenſationem in pœnis Simoniæ, & abſolutionem a Cenſuris ob eam incurſis, & Judicem & teſtes quoad eam.* 187

Socie-

Societas ſeu Societatis Contractus. 192
Societas inter Fratres. 199
Sodomia. 206
Solemnitates pro alienandis reb. Eccl. ibid.
Solemnitates contractuum. ibid.
Solidus. ibid.
Solicitatio ad turpia. 207
Solutio. 217
Somnium. 223
Somnus. 228
Sors. 229
Sortilegium. 233
Spadones. ibid.
Spatulomantia. ibid.
Spectacula. ibid.
Spes. ibid.
Spicæ. ibid.
Spiritus Sanctus. 234
Spoliator, Spoliatus. ibid.
Spolium. 238
Sponſalia. 244
Sponſi. 269
Sportulæ. 270
Stellionatus. ibid.
Stipes. ibid.
Stola. ibid.
Stuprator, Stuprum. 272
Subcollector Apoſtolicus. ibid.
Subdiaconatus. 276
Subornatio. ibid.
Subreptio. ibid.
Subſidium Caritativum. 277
Succeſſio ab inteſtato. 282
Succeſſor in Beneficio Eccleſiaſtico. 289
Suffragia. ibid.
Superbia. 293
Superiores. 294
Superſtitio. 295
Surripientes. 306
Suſpecta de hæreſi propoſitio. ibid.
Suſpenſio.
ART. I. *Quoad ejus eſſe & diviſionem.* 307
ART. II. *Suſpenſiones contra Epiſcopos.* 308
ART. III. *Suſpenſiones contra Capitula, ſeu Capitulares.* 309
ART. IV. *Suſpenſiones contra Clericos.* ibid.
ART. V. *Suſpenſiones contra Religioſos.* 310
ART. VI. *Suſpenſio, quoad eos, qui poſſunt ſuſpendere, vel ſuſpendi.* 311
ART. VII. *Suſpenſio quoad ejus effectus.* ibid.
ART. VIII. *Suſpenſio, quoad modos quibus tollitur.* 312
Suſpicio. 313
Suſurratio. ibid.
Symbolum. ibid.
Syndicus. 319
Synodus Diœceſana. 329

T

Tabacum. 343
Tabernaculum. 346
Taberna, Tabernarii, ſeu Caupones. 347
Tactus impudici. 348
Talionis pœna. 349
Tarraconenſe Concilium. ibid.
Taxa. ibid.
Temeraria propoſitio. 359
Temperantia. ibid.
Templa gentilium. ibid.
Territorium ſeparatum. ibid.
Tertiarii, Tertiariæ. 360
Teſtamentum.
ART. I. *Quoad ejus naturam, diviſionem, & ſolemnitates ad ipſum requiſitas.* 370
ART. II. *Quoad ea, quæ concernunt Teſtamenta privilegiata.* 379
ART. III. *Quoad ea, quæ concernunt illos,*

Digitized by Google

illos, qui poſſunt, vel non, ipſum facere, heredes in ipſo inſtitui, & ejuſdem executores eſſe, eorumque obligationem. 388

ART. IV. *Quoad ea, quæ concernunt Codicillum ſeu clauſulam codicillarem.* 395

ART. V. *Quoad ea, quæ concernunt revocationem, irritationem, ruptionem, & deſtitutionem Teſtamenti & Codicilli.* 398

Teſtis.

ART. I. *Quoad ea, quæ concernunt illos, qui poſſunt, vel non, eſſe teſtes, cum generaliter, quoad omnia, tum ſpecialiter, quoad certas perſonas, & cauſas.* 406

ART. II. *Quoad ea, quæ concernunt teſtium numerum, teſtes, conteſtes, teſtes ſingulares, teſtes de ſcientia, teſtes de credulitate, teſtes de auditu, teſtium productionem, juramentum, & examen, ac interrogatoria ſuggeſtiva.* 420

ART. III. *Quoad teſtium exceptionem, ſeu reprobationem, coactionem, & obligationem.* 429

Teſtium præſentia, quoad matrimonia. 435

Thalmud hebræorum. ibid.

Theologia, Theologus. 437

Theſaurus S. M. Eccleſiæ. 439

Theſaurus. ibid.

Thurificatio. ibid.

Titulus. 446

Tonſura. 449

Traditiones. ibid.

Tranſactio. 450

Tranſitus. 455

Translatio. 458

Trebellianica. 460

Tregua. ibid.

Tributum. 461

Tridentini Concilii decreta. ibid.

Triſagium. ibid.

Tutela, Tutor; Cura, Curator. 462

V

VAcans Sedes. 474

Vacatio, Vacare. ibid.

Vagus, Vagabundus. 475

Vanagloria. 476

Vana obſervantia. ibid.

Vaſa ſacra. ibid.

Vaticana Baſilica. 477

Vectigal. 478

Venatio, Venator. ibid.

Venditio. 481

Venenum. ibid.

Venerabile Sacramentum. 482

Veneratio Sanctorum. ibid.

Veſtis. 502

Viaticum. 507

Vicarius Apoſtolicus. 511

Vicarius Capitularis.

ART. I. *Quo ad ea, quæ concernunt ejus electionem, qualitatem, initium & finem ſuæ juriſdictionis.* 516

ART. II. *Quo ad ea, quæ Vicarius Capitularis poteſt facere, vel non.* 521

Vicarius Foraneus. 530

Vicarius Generalis Epiſcopi.

ART. I. *Quo ad ea, quæ concernunt ejus eſſe, conſtitutionem, & juriſdictionem.* 533

ART. II. *Quo ad ea, quæ poteſt Vicarius Generalis, vel non poteſt.* 538

ART. III. *Quo ad ea, quæ concernunt locum, præcedentiam, & modum, quo expirat Vicarii Generalis juriſdictio.* 547

ART. IV. *Quoad differentias vertentes*

Digitized by Google

tes inter Vicarium Generalem, Capitularem, & Foraneum. 550
Vicarius Parochialis. 553
Vicarius Urbis. 559
Vicinus. 561
Vidua, Viduus. ibid.
Vigilia. 562
Vinum. 566
Violentia. 571
Vir. ibid.
Virga Pœnitentiariorum. 572
Virtus. ibid.
Vis. 589
Vis & metus. 591
Viſitare, Viſitatio, Viſitator. ibid.
Vita communis. 619
Vitium. 625
Vitricus. 626
Vivæ vocis Oracula. ibid.
Unctio extrema. ibid.
Unio Beneficiorum, & Eccleſiar. ibid.
Votum.
Art. I. *Quo ad ea, quæ concernunt Voti naturam, diviſionem, materiam & interpretationem.* 635
Art. II. *Quo ad ea, quæ concernunt vota ſubſtantialia Religionum Regularium.* 656
Art. III. *Quo ad ea, quæ concernunt Votorum obligationis ceſſationem.* 683
Votum pro electione. 710
Votum prout eſt impedimentum Matrimonii. ibid.
Uſucapio. ibid.
Uſura. ibid.
Uſusfructus, Uſus. 729
Utenſilia. 736
Uxor. 739

X

Xenia 748

Z

Zelotypia. 749
Zingari, Zingaræ. 750

Digitized by Google

ADM. REV. P.

F. LUCII FERRARIS
PROMPTA BIBLIOTHECA
CANONICA, JURIDICO-MORALIS, THEOLOGICA.

SABBATUM.

1 SAbbatum eſt ultimus hebdomadæ dies ſignificans diem illum ſeptimum, quo Deus Creator completa ſex diebus Mundi creatione quievit. *Gen.* 2. *n.* 2. ibi: *Et requievit die ſeptimo ab univerſo opere, quod patrarat.*

2 Sabbati nomen non ſolum indicat ſeptimum hebdomadæ diem, ſed inſuper totam ſignificat hebdomadam, ut clare colligitur ex pluribus Evangelicis textibus, & ſignanter *ex Lucæ* 18. *num.* 12. ubi Phariſæus jactantiam, & vanam gloriam præferens dicebat: *Jejuno bis in Sabbato*, non quod bis jejunaret in uno ſolo eodem die Sabbati, ſed quia, ut explicant Sacri Interpretes, pro *Sabbato* intelligebat totam hebdomadam, uti communiter nomine *Sabbati* totam integram hebdomadam intelligebant Hebræi, qui ſua pro devotione, & voluntaria pœnitentia bis in hebdomada, nempe die Lunæ, & die Jovis jejunare ſolebant, & ſic in praxi habebat Phariſæus, unde dicebat: *Jejuno bis in Sabbato*, ideſt bis in hebdomada. Idipſum clare demonſtrant verba Sanctorum Evangeliſtarum Marci, Lucæ, & Joannis narrantium magnum pietatis opus illarum Sanctarum mulierum, quæ emptis pretioſis aromatibus die Reſurrectionis Dominicæ valde mane iverunt ad monumentum, ut ungerent Sacratiſſimum Corpus Jeſu. *Marci* 16. *n.* 2. ibi: *Et valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum orto jam ſole*; *Lucæ* 24. *n.* 1. ibi: *Una autem Sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum portantes, quæ paraverant, aromata*, *Joann.* 20. *n.* 1. ibi: *Una autem Sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum*, quæ verba diſtorum Sanctorum Evangeliſtarum non denotant diem Sabbati ſeptimi hebdomadæ diei, ſed intelligunt, & deſignant primum hebdomadæ diem, qui erat *Dominica*, in qua reſurrexerat Dominus noſter Jeſus Chriſtus: Dies enim Sabbati jam plene tranſierat, ut expreſſe habetur *Marci* 16. *num.* 1. ibi: *Et cum tranſiſſet Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum.* Et ſtatim ſequitur: *Et valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum orto jam ſole.* Hinc clarum ſtat, quod nomen Sabbati pro tunc non indicabat ſolum ultimum, ſeu ſeptimum hebdomadæ diem, ſed inſuper totam ſignificabat hebdomadam, ſeu quemlibet hebdomadæ diem.

Sabbatum in Teſtamento veteri erat dies Feſtus deſignatus Divino Cultui, ut patet *ex Exodi* 16. *num.* 13. ibidem *cap.* 20. *num.* 8. 10. & 11. ibidem *c.* 31. *num.* 13. 14. 15. & 16. & *Levitici cap.* 16. *num.* 21. ibidem *cap.* 19. *num.* 3. & 30. ibidem *cap.* 23. *num.* 3. 11. 15. 24. 32. 38. 39. ibidem *cap.* 26. *num.* 2. In novo autem Teſtamento fuit abrogatus dies Sabbati, & pro eo ab Eccleſia inſtitutus dies Dominicæ. Concil. Laodicenſe *cap.* 29. *cap. Pervenit* 11. *diſt.* 3. *de conſecration. cap. Omnes dies Dominicos* 1. *de Feriis*. Dies enim Dominicæ fuit ſemper celebris ex tempore Apoſtolorum. Concil. Colonienſ. II. *part.* 9. *cap.* 9. ibi: *Diligenter quoque populus admonendus eſt cur feriæ, & potiſſimum dies Dominicus, qui a temporibus Apoſtolorum in Eccleſia Dei ſemper celebris fuit, inſtitutæ ſint. Nempe ut tum in unum omnes pariter convenirent ad audiendum Verbum Domini, ad audiendum quoque Sacrum, & communicandum, breviter, ad vacandum Deo ſoli, ut dies illa tantum Orationibus, Hymnis, Pſalmis, & Canticis ſpiritualibus tranſiga-* 3 4 5

ſigatur . Hoc eſt enim ſanctificare Sabbatum .

6 Unde modo non eſt ceſſandum Sabbato a labore, ſed die Dominico, & aliter facientes excommunicantur . Concil. Laodicenſ. *cap.* 29. ibi: *Quod non oporteat Chriſtianos judaizare, & otiari in Sabbato, ſed operari eos in eodem die. Præferentes autem in veneratione Dominicum diem (ſi vacare voluerint) ut Criſtiani hoc faciant. Quod ſi reperti fuerint judaizare, anathema ſint a Chriſto*, & concordat *cap. Pervenit* 11. *diſt.* 3. *de conſecrat.* ex Gregorio I. *lib.* 11. *Epiſtol.* 3.

7 Nec ſine rationibus , & myſteriis fuit ab Eccleſia pro die Sabbati inſtitutus dies Dominicæ , pro quindecim enim rationibus, & myſteriis a Deo operatis in tali die, dies Dominicus eſt inſtitutus dies Feſtus de præcepto, ut notavit Eminentiſſimus Cardinalis Urſinus Archiepiſcopus Beneventanus, deinde Summus Pontifex ſub nomine Benedicti XIII. *in ſuis doctiſſimis Lectionibus ſupra Exod. Lect,* 29. *n.* 7. *pag.* 321. ut ex ipſo Clericato *in ſuis Spicis tom.* 1. *verb. Dominica n.* 81. Primum igitur Myſterium eſt, quia ipſo die Dominico incæpit Mundi creatio. Secundum eſt, quia Arca Noe ipſa die ſe ſtitit ſupra montes Armeniæ. Tertium eſt, quia ipſa die Hebræi a Pharaone fugientes Mare rubrum ſiccis pedibus tranſierunt. Quartum eſt, quia ipſe die Manna e Cœlo cecidit in deſerto pro Hebræorum victu. Quintum eſt, quia ipſa die natus eſt Chriſtus Dominus Mundi Redemptor. Sextum eſt, quia ipſa die Srella tribus Magis apparuit. Septimum eſt, quia tali die Chriſtus Jeſus baptizatus eſt in Jordane. Octavum eſt, quia dicta die Chriſtus aquam in vinum convertit in nuptiis Canæ Galileæ. Nonum eſt, quia ipſa die Chriſtus Jeſus ſatiavit quinque mille homines quinque panibus, & duobus piſcibus in Deſerto. Decimum eſt, quia dicta die Chriſtus a turbis cum Palmis ſummo bonore exceptus eſt in Jeruſalem. Undecimum eſt, quia Chriſtus Jeſus tali die glorioſe a mortuis reſurrexit. Duodecimum eſt, quia ipſa die apparuit Apoſtolis quando ipſos in Epiſcopos ordinavit. Tertiumdecimum eſt, quia dicta die Chriſtus Dominus miſit Apoſtolos prædicare Fidem in univerſum Mundum. Quartum decimum eſt, quia Spiritus Sanctus deſcendit ſupra Apoſtolos Dominica Pentecoſtes. Quintum decimum eſt, quia Æternus Judex in fine Mundi die Dominico veniet judicaturus vivos, & mortuos. Hæc ſunt motiva, & Myſteria propter quæ, dicunt ſupra laudati Auctores, Sancta Eccleſia diem Dominicum pro die Feſto haberi voluit. Multi tamen alii Doctores expreſſe negant varia ex prædictis occurriſſe die Dominico.

Quidquid igitur ſit de aliis, certum eſt prin- 8
cipale motivum, & Myſterium eſſe glorioſam Reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, intuitu cujus Sancti Apoſtoli cæperunt celebrare Paſcba die Dominico, uti celebrandum ſemper eſſe in Concilio Romano ſub Victore I. ſic fuit ſtatutum: *Decretum eſt, Paſcha non decimaquarta Luna primi Menſis, ſed potius die Dominico poſt quartamdecimam Lunam, & vernale æquinoctium occurrente, prout ab Apoſtolis traditum eſt, celebrandum eſſe.* V. verb. *Paſcha a n.* 2. *ad* 3.

Sabbato, olim, & feria 6. jejunabatur, quia 9
in utroque die mœſti fuerunt Apoſtoli. Innocent. I. *Epiſt.* 1. *c.* 4. *c. Sabbato* 12. *diſt.* 3.
de conſecrat. Item Sabbato olim jejunandum 10
erat ob reverentiam Sepulturæ Domini, *ibid.*

Sabbato magno, ideſt Sabbato Sancto ordi- 11
nari ſeu conſecrari poteſt Epiſcopus; *c. Dilectionis* 22. *diſt.* 76.

Sabbato Sancto Campanæ non poſſunt pulſa- 12
ri in aliqua Eccleſia, etiamſi Regulari, ante
pulſationem in Eccleſia Cathedrali, vel Ma-
trice ſub pœna Ducatorum centum, Leo X. *in*
Concilio Lateranenſ. V. ſeſſ. 11. *Conſtit.* 4. *incip.*
Dum intra §. 12. ibi: *Et ut debitus honor Ma-*
trici Eccleſiæ reddatur , tam ipſi Fratres, quam
alii Clerici ſæculares etiam ſuper hoc Apoſtolicæ
Sedis privilegio muniti die Sabbati majoris heb-
domadæ, antequam Campanæ Cathedralis, vel
Matricis Eccleſiæ pulſaverint, Campanam in Ec-
cleſiis ſuis pulſare minime poſſint: contrafacientes
pœnam centum Ducatorum incurrant. Sacra Con-
greg. Rit. in Oriolen. 11. *April.* 1601. *in Mar-*
ſicana 21. *Mart.* 1609. *in Venuſina* 30. *Decemb.*
1614. *&* 14. *Novemb.* 1615. *In Syracuſana* 3.
Junii 1617. *& in alia Syracuſana Modicæ* 13.
Februar. 1619. Tam in Eccleſiis Regularibus, 13
quam Sæcularibus *ex cit. Conſtit. Leonis X. &*
citatis Decretis. Etiam in Eccleſiis S. Joannis 14
Hieroſolymitani, etiam prope & extra muros
exiſtentibus, & etiam in Eccleſiis Confratrum.
Sacra Rituum Congreg. in Placentina 21. *Augu-*
ſti 1604. *& in Meliten.* 6. *Decembris* 1621.
Etiamſi adſit Eccleſia Collegiata, quæ habeat 15
omnimodam præcedentiam ſupra Matricem.
Ead. Sacr. Congr. Rit. in Syracuſana Modicæ
23. *Februarii* 1619.

Regulares ratione hujuſmodi pulſationis in 16
Sabbato Sancto poſſe conveniri coram loci Ordinario decrevit *Sacr. Congr. Concilii in Capua-*

na

Digitized by Google

17 *na 23. April.* 1591. Niſi conſuetudo in contrarium eſſet legitima, vel Eccleſiæ multum diſtarent. *Sacr. Congr. Epiſcop. & Regul. in Surrentina 16. Julii* 1601. *& poſtea in Theleſina 15. Februarii* 1622.

18 Sabbato præſertim prohibitum eſt Chriſtianis inſervire Hebræis accendendo eis ignem, & lumina, præparando comeſtibilia, aptando lecta, mundando eorum Domos, & hujuſmodi. Vide verb. *Hebræus num.* 19. 123. 184.

19 Sabbato Sancto, ſicut & feria 5. in cœna Domini non poteſt ullo modo, & a quocumque dici Miſſa privata, ex Decreto *Sacræ Rit. Congr. & Clementis XI. die* 26. *April.* 1707. *ac ejuſdem Pontificis vivæ vocis Oraculo* 8. *Auguſti* 1713. *ac ultimo de mandato ejuſdem* 1719.

20 Sabbati diebus abſtinentia a carnibus non
ſemper ubique fuit de præcepto. Benedictus
XIV. tom. 1. Conſtitut. 118. incipient. *Jam-*
pridem, §. 3. ubi refert exemplum Sancti Gre-
gorii VII. qui potius admonens, quam præci-
piens hortatus eſt Chriſtianos, ut Sabbati die-
21 bus a carnibus abſtinerent. In quo attenden-
da eſt conſuetudo, ut tradit idem *de Synodo*
Diœceſana lib. 7. *cap.* 56. *num.* 7. ex cap. *Con-*
ſilium, *de obſervat. jejunior. ubi* Innocentius
III. ab Epiſcopo Bracarenſi de illis interroga-
tus, *qui propter debilitatem in Sabbato*, *carnes*,
ſumunt, reſcripſit: *Reſpondemus*, *quod ſuper*
hoc conſuetudinem tuæ regionis facias obſervari.
Et de facto in pluribus Hiſpaniarum, præci-
22 pue Caſtellæ, Gallæciæ, & Majoricæ Regnis,
ex antiqua conſuetudine, cujus originem diffi-
cile eſt divinare, homines veſcuntur interiori-
bus, extremiſque animalium partibus, & in
quibuſdam Galliæ Diœceſibus, veteri inſtituto,
carnis eſus permittitur in Sabbatis, quæ inter
diem Natalem Domini, ac Feſtum Purificatio-
nis B. M. V. interjiciuntur. Idem *in citat.*
capit. 16. *num.* 9. & in citat. Conſtitution.
Jampridem §. 3.
23 Sabbati diebus per annum permittitur eſus
carnium in Regnis Caſtellæ, Legionis, & In-
diarum. Idem in d. Conſtitut. *Jampridem* §. 5.
24 Sabbati jejunium in jubilæis, vel alias indi-
ctum, in alium diem transferri conceditur pro
Græcis. Idem Conſtitut. 75. incip. *Etſi Pa-*
25 *ſtoralis* §. 9. Sabbatis Quadrageſimæ, exce-
pto Sabbato Sancto, Græci non tenentur jeju-
nare, ſed tantummodo a carnibus abſtinere.
Idem *ibid.*

26 Sabbatum unicum poſt Paraſceven Eccleſia Orientalis olim jejunio conſecrabat, cætera per annum ſolemniter ſine jejunio celebrat propter hæreſim Marcionis, aliorumque docentium, je-
junandum eſſe Sabbato in odium Dei Judæo-
rum. Idem *de Synodo Diœceſana lib.* 7. *cap.*
56. *num.* 3. In Eccleſia Romana jejunium
Sabbati a Sancto Silveſtro ſtabili lege firma- 27
tum fuit. Idem *ibid. num.* 4. Hanc autem le-
gem non omnes Eccleſiæ Occidentales ſecutæ 28
ſunt, ideo Bulgaris ad Fidem converſis jeju-
nium Sabbati non fuit indictum a Nicolao I.
ex quo multæ etiam Eccleſiæ Occidentales ta-
lem legem ſubire detrectaverint. Hiſpaniam
hæc Romanæ Eccleſiæ diſciplina probabiliter 29
nunquam pervaſit. Idem *ibidem num.* 6. Im-
mo pedetentim in toto Occidente defecit; 30
Quare S. Gregorius VII. abſtinentiam a car-
nibus die Sabbati potius commendavit, quam
præceperit in Concilio Romano anni 1078.
can. 7. *relat. de conſecrat. diſt.* 5. *can.* 31. Idem
ibid. num. 7. & in cit. Conſtitut. *Jampridem*
c. 3.

SACERDOTIUM, SACERDOS.

SAcerdotium fuit in omni Lege. Concil. 1
Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 1. ibi: *Sacrificium*, *&*
Sacerdotium ita Dei ordinatione conjuncta ſunt,
ut utrumque in omni Lege extiterit. Tempore 2
Legis naturæ, ideſt ab Adam uſque ad Moyſem Sacerdotes erant omnes Filii primogeniti, qui virtute eorum *Primogenituræ* gaudebant hac commendabili prærogativa, & facultate offerendi victimas in Sacrificium Domino, ut docent S. Thomas 2. 2. *q.* 85. *art.* 2. aliique paſſim Doctores citati, & ſecuti a Clericato *de Sacrificio Miſſæ deciſ.* 7. *num.* 10. tamen, ut obſervat Peyrinus in *Geneſim* c. 25. *num.* 76. & citatus Clericatus *in ſuis Spicil. verb. Sacerdoti num.* 786. ſolerent ſæpe ſæpius Genitores concedere Sacerdotium, & prærogativam offerendi ſacrificia Deo etiam Filiis non primogenitis bonæ indolis, & operibus devotionis, & ſanctitati deditis, uti cæpit facere ipſe Adam cum ſecundo filio ſuo Abel intuitu ejus eximiæ innocentiæ, & pietatis erga Deum, ob quam Dominus reſpexit ad Abel, & ad victimas ejus ſibi in Sacrificium oblatas, ad Cain autem, & ad ejus munera non reſpexit, *Geneſ.* 4. *num.* 4. *&* 5. ibi: *Et reſpexit Dominus ad Abel*, *& ad munera ejus*; *ad Cain vero*, *& ad munera illius non reſpexit*.

Tempore legis ſcriptæ, ſeu Moſaicæ conſti- 3
tuit Deus ſummum Sacerdotem Aaron Fra-
trem majorem Moyſis; Erat enim Aaron ma-

Digitized by Google

jor Moyſe tribus annis; Nam cum educti ſunt filii Iſrael de Ægypto, erat Moyſes annorum octoginta, & Aaron annorum octoginta trium, ut habetur *Exodi 7. n. 7.* ibi; *Erat autem Moyſes octoginta annorum, & Aaron octoginta trium*; Et iſta fuit una de cauſis, quare Aaron aſſumpſit Summum Sacerdotium, & non Moyſes: Nam Summum Sacerdotium conveniebat Primogenitis, & Aaron erat Primogenitus Aram, ut habetur *Exodi 6.* Sic expreſſe Abulenſis *in Leviticum cap. 16. q. 3. verſ. loquere*. Et medio Aaron tranſtulit Deus Sacerdotium in Tribum Levi jubendo, quod ſolum illi de dicta Tribu *Levitica* eſſent ſui Miniſtri, ſeu Sacerdotes Sacrificiis addicti, ut habetur *Numer. 3. num. 5.* ibi: *Locutuſque eſt Dominus ad Moyſem dicens: applica Tribum Levi, & fac ſtare in conſpectu Aaron Sacerdotis, ut miniſtrent ei*; Hinc Sacerdotes Hebræi vocabantur Levitæ.

4 Tempore Legis Gratiæ Sacerdotes ſunt omnes, & ſoli illi, qui ab Epiſcopis rite ordinati Characterem Sacerdotalem receperunt, quo habent poteſtatem conſecrandi verum Corpus, & Sanguinem Chriſti, ac remittendi, & retinendi peccata; *cap. Firmiter credimus 1. de ſumma Trinitate & Fide Catholica*, Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. & Canon. I.*

5 Sacerdotium Legis veteris commutatum eſt in novum; *lib. 6. Conſtit. Apoſtol. cap.* 23. Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap.* 1.

6 Sacerdotium novæ Legis a Chriſto eſt inſtitutum, Conc. Trident. *ſeſſ. 22. cap. 1. & Canon. 2. & ſeſſ. 23. cap. 1. & Canon. 3.*

7 Sacerdotium in Lege nova eſt viſibile, & externum ſignum (ideſt Ordinatio,) Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap. & Canon.* 1.

8 Sacerdotium non eſt nudum miniſterium, ſed dicit poteſtatem conſecrandi, & offerendi verum Corpus, & Sanguinem Chriſti, & dimittendi peccata. Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. & Canon.* 1.

9 Sacerdotalis Ordo per Chriſtum cæpit a S. Petro; *cap. In novo 2. diſt.* 21.

10 Sacerdos ita dicitur, quia Sacrum dat, *cap. Cleros 1. diſt.* 21. ibi: *Sacerdos autem nomen habet compoſitum ex Greco, & Latino quaſi ſacrum dans: Sicut enim Rex a regendo, ita Sacerdos a ſacrificando vocatus eſt, conſecrat enim, & ſacrificat*. Et Clericatus *in ſuis Spicis loc. cit. n.* 801. notat ex Macr. *in ſuo Hierolexico verb. Sacerdos*, quod hoc verbum *Sacerdos* dicitur quaſi *Sacra dicens*, ſeu *Sacra faciens*, vel *Sacra dans*, *aut Sacra docens*.

11 Sacerdos non poteſt iterum fieri Laicus per
ablationem Characteris. Concil. Tridentin.
ſeſſ. 23. c. & Canon. 4.

Sacerdos malus non perdit Ordinem, ideſt 12
Characterem; Quantumvis enim peccet graviter, remanet Sacerdos cum eadem ſua Sacerdotali poteſtate, Concil. Conſtantienſ. *contra art. 15. Vvicleſ*, & *contra ultim. Joan. Huſ.*
Concil. Trid. *ſeſſ. 14. cap. 6. Canon.* 10.

Sacerdos malus adhuc valide conficit Sacra- 13
menta: Malitia enim, & immunditia Sacerdotum non vitiat Sacramenta; *cap. Nonne Sodomitæ 37. cap. Dominus declaravit 87. cap. Chriſtus 88. & cap. Non nocet 89. cauſ. 1. q. 1.*
cum ſimilibus.

Sacerdotum officia in Sacramentorum confe- 14
ctione, non merita conſiderat Deus; *cap. Cum*
ſcriptura 83. cauſ. 1. quæſt. 1. Unde Sacramen- 15
ta ſunt bona, etiamſi Miniſtri ſint mali; *cap.*
Si juſtus 30. cap. Ex Catholicæ 31. cap. Sic au-
tem 32. & cap. Nec foris 33. cauſ. 1. qu. 1.
Boni enim, & mali Sacerdotes æque Corpus 16
Chriſti conficiunt, *cap. Intra Catholicam 77.*
& cap. Omnia Sacramenta 78. cauſ. 1. qu. 1.
cum ſimilibus.

Sacerdotes tamen, quanto apud Deum ſunt 17
meritis digniores, tanto facilius a Deo exau-
diuntur, textu expreſſo *in cap. Ipſi Sacerdotes*
91. cauſ. 1. q. 1. Unde ſerio attendere debent 18
Sacerdotes quod de ipſis habetur *in cap. Vaſa*
44. diſt. 1. de conſecratione, ibi: *Quondam Sa-*
cerdotes aurei lignei Calicibus utebantur, nunc
e contrario lignei Sacerdotes aureis utuntur Ca-
licibus.

Hinc Sacerdotes, ſi ſint in mortali, debent 19
confiteri, antequam celebrent. Concil. Moguntin. IV. *c. 36.* Concil. Trident. *ſeſſ. 13. c. 7.* Quod ſi deſit Confeſſarius, & urgeat neceſſitas celebrandi, debent elicere actum Contritionis, & poſtea quamprimum confiteri, textu expreſſo in ipſo Concilio Tridentino *cit. ſeſſ. 13. cap. 7.*

Sacerdos pollutionem patiens in nocte, de- 20
bet in mane abſtinere a ſacrificando, ſi cauſata ſit a turpi cogitatione ante ſomnum, vel ab ingluvie, vel ſi habuit animi concuſſionem, niſi adſit neceſſitas celebrandi, textu expreſſo *in cap. Teſtamentum 1. diſt. 6.*

Sacerdos dicens Miſſam, ſtolam ſupra utrum- 21
que humerum tenere debet: Sic etiam quando Miſſam non dicit, & communicat. Concil. Bracarenſ. II. *cap. 4. & cap. Eccleſiaſtica 9. diſt. 34.*

Sacerdos a ſemetipſo ſumit Euchariſtiam, ſi 22
celebrat. Concil. Trid. *ſeſſ. 13. cap. 8. & Ca-*
non. 20. Item ſi non celebret, poteſt extra 23
Miſ-

Digitized by Google

Miſſam non tantum pro Viatico, aut in neceſſitate, ſed etiam devotionis cauſa ſibi miniſtrare Communionem, ſi non adſit alius Sacerdos, & ſcandalum abſit. Ita Suarez, Vaſquez, Fagund. Silveſt. Homobon. Boſſ. Bonacin. Vivald. Diana, Dicaſtill. Boſco, & alii citati, & ſecuti a La Croix *lib. 6. part.* 1. *numer.* 481. contra Cajetan. Armill. Filliuc. Averſ. Et ratio eſt, quia nulla Lex id prohibet Sacerdoti; immo Concilium Nicænum 2. id concedit Diacono, uti notat Dicaſtil. *d.* 11. *num.* 95.

24 Sacerdos non conſecrans, ſub una tantum ſpecie communicat. Concil. Colonienſ. III. *p.* 7. *cap.* 15.

25 Si Sacerdos in Miſſa poſt conſecratam majorem Hoſtiam ante conſecrationem Calicis advertat ſuiſſe appoſitas minores Hoſtias, ſeu Particulas conſecrandas, de quibus intentionem non habuerit, non poteſt ſuper has minores formam conſecrationis repetere. Et ratio eſt, quia ſic poneret duo Sacrificia, & eadem die bis celebraret; minores enim Hoſtiæ non haberent ſe per modum unius Hoſtiæ, vel unius materiæ totalis conſecrandæ, quia prior Conſecratio fuiſſet completa in majore Hoſtia, & minores Hoſtiæ, ſeu Particulæ terminarent unam totalem Conſecrationem, neque una harum Conſecrationum de ſe eſſet referibilis ad alteram. Si autem ante Conſecrationem majoris Hoſtiæ aliquid ſciverit de appoſitis minoribus Hoſtiis, ſeu Particulis, & poſt dubitet, an intentionem ſufficienter ad eas extenderit, & ſi dum in Corporali ponerentur eas conſecrare intenderit, cenſentur conſecrare ratione intentionis virtualis, abſque eo quod repetat formam conſecrationis, ut tenent Doctores communiter cum Dicaſtill. *d.* 2. *n.* 216. Caſtropal. *part.* 6. *n.* 3. La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *n.* 458. & *part.* 2. *num.* 243. Si vero minores Hoſtiæ, ſeu Particulæ advertente Sacerdote, fuerint a Sacriſta poſitæ in Altari extra Corporale, & Sacerdos dubitet, an habuerit ſufficientem intentionem eas conſecrandi? debent ipſæ ſub conditione conſecrari in alia Miſſa, nec poteſt repeti forma Conſecrationis in eadem Miſſa propter rationem ſupra adductam. Sic citati Doctores, & alii.

26 Sacerdos obligatus ad celebrandam Miſſam pro commodo Monialium, vel Confratrum, non poteſt aliud ſtipendium recipere applicando alteri eamdem Miſſam; *Sacr. Congr. Concilii in Alexandrina* 18. *Martii* 1719. apud Urſayam *in* 1. *Miſcellaneo Sacro*, & *Profano litt. S. n.* 7.

Sacerdos faciens ab altero celebrari Miſſam 27 cum minori eleemoſyna, an ſit illa, quam ipſe habuit, peccat mortaliter, non ſatisfacit ſuæ obligationi, & tenetur ad reſtitutionem. *Sacr. Congr. Concilii in Anconitana* 5. *Julii* 1644. *lib.* 24. *Decretal. fol.* 196. apud Urſayam *loco cit. num.* 8. & *tom.* 4. *part.* 2. *diſcept.* 22. *n.* 63. ubi ſubdit, hanc Sacræ Congregat. reſolutionem approbatam fuiſſe ab Alexandro VII. Inſuper incurrit ſuſpenſionem Papæ reſervatam. Benedict. XIV. Conſtitut. incipient. *Quanta cura*. Vide verb. *Eleemoſyna num.* 64. & magis verb. Miſſa *art.* 2. *n.* 16.

Sacerdos, cui fuit data eleemoſyna pro Miſſa, non poteſt illam alteri Sacerdoti celebrandam dare, etiamſi ſecundus Sacerdos id ſciat, & contentus ſit. *Sacra Congregat. Concilii in Romana Eleemoſynæ* 23. *Auguſti* 1664. apud Urſayam *loco cit. num.* 10. & *tom.* 4. *part.* 2. *diſceptat.* 22. *num.* 62. Benedictus XIV. *loco cit.* ſub pœna dictæ ſuſpenſionis. Vide *loc. cit. in priori num.* 28

Sacerdos Epiſcopo inferior non poteſt in Miſſa adhibere Miniſtrum aſſiſtentem, folia Miſſalis vertentem, Calicem tegentem, & detegentem, &c. *Sacra Congreg. Rit. in Fulginaten.* 29. *Julii* 1720. apud Urſayam *loco cit. num.* 6. 29

Sacerdotes inſervire non debent Laicis in vilibus Officiis, & præcipue mulieribus. *Sacra Congr. Epiſcop. in Epiſtol. Encyclic.* 16. *Martii* 1697. apud Urſayam *loco cit. num.* 14. 30

Sacerdotes inſervientes alicui Eccleſiæ ſunt præferendi in funeribus. *Rota in Compoſtellana Præeminentiarum* 14. *Junii* 1617. §. *Agnoſcebant*, *coram Criſpo*, apud Urſayam *loco cit. n.* 16. 31

Sacerdos conſtitutus in ætate annorum 30. eſt capax Legati relicti pro ſtudiis Legalibus. *Sacra Congr. Concilii in Romana*, *ſeu Nicoteren.* 14. *Februarii* 1609. apud Urſayam *loco citat. num.* 3. 32

Sacerdos non poteſt obtinere Lecturam Juris Civilis ſine Apoſtolica diſpenſatione. *Sacr. Congreg. Concilii in Neapolitana* 19. *Martii* 1644. apud Urſayam *loco cit. num.* 9. 33

Sacerdos ordinatus a Papa præfertur Sacerdoti ordinato ab Epiſcopo. Fagnan. *in cap.* 1. *num.* 14. *de Majorit.* & *obedient.* 34

Sacerdoti quamvis unico Teſti plena Fides adhibenda eſt. *Rota in Romana Officii Notariatus* 22. *Junii* 1722. §. *Quod autem*, *coram Ratto*, apud Urſayam *in* 2. *Miſcellaneo Sacro*, & *Profano litt. S. n.* 2. * Sacerdos ſine cauſa ad multum tempus non celebrans, imo etiam nunquam 35

quam celebrans, nequit rationabiliter præſumi malæ vitæ Sacerdos, perinde quaſi Ordinis Sacerdotalis exercitium contemneret; adeoque admittendus ab Epiſcopis, tanquam legitimus teſtis, in foro Epiſcopali. Maraviglia *Leg.* 339. *Prudentiæ Epiſcopalis.* *

36 Simplex Sacerdos non approbatus non poteſt abſolvere, neque a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confeſſis. Vide verb. *Confeſſarius art.* 1. *num.* 11. *&* 12.

37 Poſſunt tamen ſimplices Sacerdotes in articulo mortis abſolvere, nedum a venialibus, & mortalibus alias confeſſis, ſed inſuper a quibuſvis Caſibus, & Cenſuris etiam reſervatis. Vide *ibid. num.* 13.

38 Pro tali caſu Eccleſia dat Juriſdictionem omnibus Sacerdotibus etiam degradatis, excommunicatis vitandis, Irregularibus, Apoſtatis, ſeu Hæreticis. Vide *ibid. num.* 14. Fagnanus tamen cum multis aliis *lib.* 4. *Decretal. cap.* 11. *Non eſt vobis* 11. *de Sponſalibus num.* 1. *& ſequent.* defendit, Excommunicatum vitandum non poſſe abſolvere, neque in articulo mortis, & ad id adducit declarationem Sacræ Congregationis Concilii. Unde ſi ipſa eſſet authentica, non eſſet ab ea recedendum. Vide ipſum *ibi*, ubi multa habet ad rem. Vide etiam omnino, quæ recte adducit Albizi apud Terſagum in *Inſtruct. Confeſſariorum pag.* 20. 21.

39 Talis ampla poteſtas extenditur ad probabile periculum mortis. Vide *ibid. n.* 15.

40 Simplex Sacerdos non poteſt in tali articulo abſolvere præſente Sacerdote approbato. Vide *ibidem n.* 16. *&* 17.

41 Sacerdotes ſuperiores ſunt Sæcularibus. S. Clemens *Epiſt.* 1. *cap.* 5. *lib.* 2. *Conſtit. Apoſtolic. cap.* 33.

42 Immo Sacerdotes ſunt præſtantiores Regibus: *lib.* 1. *Conſtitut. Apoſt. cap.* 34. ibi; *Hos exiſtimate veſtros Præſides, hos putate Reges, his quaſi Regibus vectigalia afferte, eos enim eorumque domeſticos bonis veſtris alere debetis. Ut enim Samuel in primo de Regibus libro de Rege alendo ſanxit populo, & Moyſes de Sacerdotibus in Levitico: Sic nos vobis de Epiſcopis ſancimus... Siquidem ille militaria tantum adminiſtrabat, bello, & pace ad cuſtodiam corporis ſuſceptis, hic vero Sacerdotium ad honorem Dei adminiſtrat, ut pericula ab anima, & corpore propulſet; Quanto ergo anima corpore præſtantior eſt, tanto eſt Sacerdotium Regno excellentius, ligat enim, aut ſolvit ſupplicio, vel remiſſione dignos.*

43 Et quod Imperium non præſit Sacerdotio, ſed ſubſit, & ei obedire teneatur, habetur expreſſe *in cap. Solitæ* 6. *de Majoritat. & obedient.* ibi: *Potuiſſes autem prærogativam Sacerdotii ex eo potius intelligere, quod dictum eſt non a quolibet, ſed a Deo, non Regi, ſed Sacerdoti, non de Regali ſtirpe, ſed de Sacerdotali proſapia deſcendenti, de Sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot. Ecce conſtitui te ſuper gentes, & Regna, ut evellas, & diſſipes, & ædifices, & plantes....* & infra. *Præterea noſſe debueras, quod fecit Deus duo magna Luminaria in Firmamento Cœli; Luminare majus, ut præeſſet diei, & Luminare minus, ut præeſſet nocti; Utrumque magnum, ſed alterum majus. Ad Firmamentum igitur Cœli, hoc eſt univerſalis Eccleſiæ, fecit Deus duo magna Luminaria, ideſt duas inſtituit Dignitates, quæ ſunt Pontificalis Auctoritas, & Regalis Poteſtas; ſed illa, quæ præeſt diebus, ideſt ſpiritualibus, major eſt: quæ vero carnalibus, minor, ut quanta eſt inter Solem, & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoſcatur.*

44 Sacerdotes enim ſunt Patres, & Magiſtri Regum, & Principum, textu expreſſo *in cap. Quis dubitet* 6. *diſt.* 96. ubi ex Gregorio VII. *lib.* 8. *Epiſtol.* 21. habentur præciſa hæc verba: *Quis dubitet Sacerdotes Chriſti Regum, & Principum, omniumque Fidelium Patres, & Magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſania eſſe cognoſcitur, ſi Filius Patrem, Diſcipulus Magiſtrum ſibi conetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum poteſtati ſuæ ſubjicere; a quo credit non ſolum in Terra, ſed etiam in Cœlis ſe ligari poſſe, & ſolvi?* & concordant *cap. Bene quidem* 1. *cap. Satis evidenter* 7. *cap. in Scripturis* 8. *cap. Duo ſunt* 9. *cap. Si Imperator* 11. *cap. Nunquam* 12. *& cap. Conſtantinus* 15. *diſt.* 96. cum ſimilibus.

45 Sacerdotalis poteſtas cum Regia ſemper rexerunt genus humanum, & ſi iſtæ duæ non conveniunt, male regitur. Concil. Colonienſ. II. *p.* 2. *cap.* 2. *cap. Duo ſunt diſt.* 96. cum ſimilibus.

46 Sacerdotes exercere nequeunt Procuratoris Officium. Martin. V. Conſtit. 3. incip. *In Apoſtolica.*

47 Sacerdos abjurans de levi non eſt impeditus exercere omnes Ordines, & Sacramenta miniſtrare, ac Fidelium etiam Sæcularium Confeſſiones audire; Secus in abjurante de vehementi, *Sac. Congregat. Generalis Inquiſitionis* 6. *Martii* 1596.

48 Sacerdos Curam Animarum gerens, ſi diebus Dominicis, & aliis ſolemnitatibus non celebret, prius eſt monendus, poſtea procedendum

per

Digitized by Google

per ſubtractionem fructuum, demum excommunicandus, ſi non eſt legitime impeditus, & tunc per alium celebrare debet. *Sac. Cong. Concilii die* 31. *Auguſti* 1690.

49 Sacerdos delinquens in ſua Diœceſi, ſi in alio loco reperiatur, ad ſuum Ordinarium remitti debet. *Sacra Congreg. Concilii* apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 2. *num.* 21. & apud Barb. *in Summa Apoſtolicarum Deciſionum verb. Sacerdos num.* 6.

50 Sacerdotes exteri Sæculares celebrantes abſque licentia Ordinarii in Eccleſiis Regularium incurrunt pœnas inflictas in Synodo Diœceſana. *Sac. Cong. Concilii in Neapolitana* 17. *Aug.* 1630.

51 Et Sacriſtæ, ſeu Præfecti Eccleſiarum Regularium adſtringi poſſunt ad non permittendam celebrationem prædictam niſi exhibita licentia Ordinarii. *Sac. Cong. Concilii in eadem Neapolitana* 17. *Aug.* 1630.

52 Sacerdotes deferre non debent manutergium ſuper calicem eundo, vel redeundo ab Altari; *Sacra Cong. Rit.* 1. *Septembris* 1703. Quod eſt etiam contra Rubricas generales Miſſalis, ex Comment. Gavant. in eaſdem Rubricas *par.* 1. *tit.* 10.

53 In Miſſa ſolemni, dum canitur *Credo*, non debent pulſari Organa, nec Sacerdos celebrans poteſt proſequi Miſſam. *Sac. Rit. Congreg.* 17. *Dec.* 1695. Vide Decreta *S. R. C. n.* 664.

54 Sacerdos prius ordinatus præferendus eſt Presbytero poſtea ordinato licet Capellaniæ poſſeſſionem prius acceperit qui poſtea ordinatus eſt. *Sacra Congreg. Rit. in Novarien.* 16. *Junii* 1606. *in Lycien.* 19. *Jan.* 1613.

55 Sacerdos aſſiſtens, licet non ſit prima Dignitas, thurificandus eſt ante Archidiaconum aſſiſtentem Epiſcopo a dextris, licet Archidiaconus ſit prima Dignitas; *Sacr. Congr. Rit. in Vercellen.* 23. *Junii* 1667.

56 Sacerdos ſimplex ſine licentia Sedis Apoſtolicæ non poteſt benedicere novam Eccleſiam, vel Oratorium, nec reconciliare Eccleſiam pollutam. *Sacra Congreg. Rituum in Placentina* 19. *Maii* 1607. *in reſponſione ad dubium* 10.

57 Sacerdos celebrans ſolemniter coram Epiſcopo, debet cum ſuis Miniſtris expectare benedictionem Epiſcopi, antequam deſcendat. *Sac. Cong. Rit. in Alexandr.* 19. *Maii* 1608. *in reſponſ. ad* 7. *dub.*

58 Sacerdos, Diaconus, & Subdiaconus ſolemniter celebrantes poſſunt, & debent ſedere in bancho, dum cantatur *Gloria* & *Credo*, etiamſi ſint Beneficiati, vel Capellani, prout ſedent Canonici, non obſtante qualibet conſuetudine. *Sacr. Congreg. Rit. in Pruſina* 15. *Jan.* 1611.

Sacerdotes, & Clericos adſcriptos Eccleſiis 59
non poteſt Epiſcopus ob neceſſitatem Eccleſiæ cogere ne diſcedant ab ea, cauſa ſtudii; immo tenetur illis dimiſſorias, ſeu commendatitias Litteras dare. *Sacra Congreg. Concilii die* 11. *Maii* 1617.

Sacerdotes nullum Officium, aut Beneficium 60
Eccleſiaſticum obtinentes cogi non poſſunt ab Epiſcopo ad publicas Proceſſiones accedere. *Sacra Congreg. Conc. in Meſſanen.* 7. *Februarii* 1632.

Sacerdotes tenentur ſcire Decreta Sedis Apo- 61
ſtolicæ. Siricius Papa *Epiſtol.* 1. *cap. ult.* Item 62
tenentur ſcire Canones. Cæleſtin. I. *Epiſt.* 3. *cap.* 1. *cap. Nullis* 4. *diſt.* 38. cum ſimilibus.

Sacerdotes tenentur Litteris vacare, & fu- 63
gere ignorantiam. Concil. Arelaten. IV. *cap.* 3. *cap. Ignorantia* 1. *diſt.* 37. Sacerdos enim 64
ignorans non excuſatur; *cap. Si in Laicis* 3. *diſt.* 38.

Sacerdotes non poſſunt uti veſtibus pompo- 65
ſis, variatis &c. vel ab Ordine alienis. Conc. Nicæn. II. *cap.* 16. *cap. Omnis jactantia* 1. *cauſ.* 21. *q.* 1. cum ſimilibus.

Sacerdotes extra Domum non debent com- 66
parere ſine veſte Sacerdotali; *cap. Sine ornatu* 4. *cauſ.* 21. *q.* 4. cum ſimilibus.

Sacerdos contrahens Matrimonium de facto 67
incurrit excommunicationem; Facta pœnitentia, ab Epiſcopo diſpenſatur, ut miniſtret, ſed matrimonium eſt nullum, textu expreſſo *in cap. Sane Sacerdotes* 4. *de Clericis conjugatis*. Quibus autem pœnis puniatur Sacerdos, 68
ſeu Clericus in Sacris conſtitutus, vel Regularis Caſtitatem ſolemniter profeſſus, Matrimonium contrahens; notat Pignatell. *tom.* 8. *conſult.* 63. *numer.* 32. quod ex Concilio Neocæſarienſi relato *in cap. Presbyter* 9. *diſt.* 28. ab Ordine deponi debeat, quod Gloſſa explicat de Depoſitione officii, quemadmodum & exuitur Eccleſiaſticis Beneficiis, *cap. Decernimus* 2. *diſt.* 29. ibi: *Decernimus, ut hi, qui in Ordine Subdiaconatus & ſupra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, Officio, atque Eccleſiaſtico Beneficio careant*. Vide Pignat. *loc. cit.* cum aliis ibi adductis.

Sacerdotum defunctorum manibus aptari non 69
debet Calix. Clericat. *de Sacrific. Miſſæ deciſ.* 50. *num.* 49. Baſſi *tract. de ſodalitiis qu.* 5. *num.* 14. Concil. Provinc. Beneventan. 1693. *pag.* 61. *cap.* 18. *cap. Nemo* 36. *de Conſecrat. diſt.* 1. Urſaya *tom.* 7. *part.* 2. *diſcep.* 31. *cap.* 23. *de funerib.* cum Rituali Roman. Cæremonial. Epiſ-

Digitized by Google

ſcop. & Act. Eccleſ. Mediolanenſ. ibi citatis. Vide ibi in fine, ubi a Sac. Congreg. approbatur Synodus Fulginatenſ. ubi inter alia fuerat id ſtatutum.

70 Sacerdotes ſæculares nequeunt prætendere candelam majorem illa, quæ datur Regularibus aſſociantibus funus. Sic expreſſe defendit Urſaya *tom.* 1. *pag.* 2. *diſcept.* 15. *numer.* 13. ubi ad id plura adducit Decreta, & Doctores, & decrevit in fortioribus terminis de Parocho reſpectu Superioris Regularis. *Sacra Congreg. Concil. in Novarien.* 15. *Martii* 1704. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *ſub numer.* 92. apud Theſaurum Reſolutionum. *Sac. Cong. Concil. tom.* 9. *fol.* 25. *in d. Novarien. Funerum, & juriſdictionis, in reſponſ. ad* 3. Vide verb. *Parochus, art.* 3. *circa finem*.

71 Epiſcopus ſtatuere poteſt, nec Sacerdotes recipiant quid minus eleemoſyna taxata. *Sacra Congr. Concil. in S. Severini Eleemoſynæ Miſſarum* 16. *Julii* 1697. & *in Alexanen.* 26. *Januarii* 1743.

72 Inſtitutionem Beneficii Sacerdotalis deberi Presbytero, poſthabito Clerico, reſpondit *Sac. Congreg. Concil. in Montis Regalis, Capellaniæ* 19. *Novembr.* 1740.

73 Cum Sacerdos non ex reverentia, ſed ex negligentia celebrare omittit, tunc (quantum in ſe eſt) privat Sanctiſſimam Trinitatem laude, & gloria, Angelos lætitia, Peccatores venia, Juſtos ſubſidio, & gratia, in Purgatorio exiſtentes refrigerio, Eccleſiam Chriſti ſpirituali beneficio, ſeipſum medicina, & remedio contra quotidiana peccata, & infirmitates. S. Bonavent. *in Opuſc. de præparatione ad Miſſam cap.* 5. ex Vener. Beda, & ſequitur Amoſtaz *de cauſis piis lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 45. Urſaya *tom.* 5. *par.* 1. *diſcept.* 4. *num.* 142. & & alii paſſim.

74 Sacerdotes novi Teſtamenti non parentum nobilitate, ſed pro vitæ ſuæ merito ſunt eligendi, nec attendendum quos parentes habuerint, ſed cujus meriti ſunt; S. Anſelmus *in Epiſtol. S. Pauli ad Hebræos cap.* 7. Nobilitas enim morum plus ornat quam genitorum; *arg. cap. Nos qui* 3. *diſt.* 40. *cap. Recurrat* 3. §. *His ita, cauſ.* 32. *quæſt.* 4. *& cap. Venerabilis* 47. *de præbend.* ubi expreſſe dicitur; *Non generis, ſed virtutum nobilitas, vitæque honeſtas gratum Deo faciunt, & idoneum ſervitorem;* in cujus Summario ſic præciſe habetur: *Clerici ignobiles, & non eminentis ſcientiæ propter hoc non debent a præbendis repelli, etiam in Eccleſia, quæ tales admittere non conſuevit.*

75 Grandis dignitas Sacerdotum, ſed grandis eorum ruina, ſi peccant. S. Hieronymus *lib.* 16. *in c.* 44. *Ezech.*

Si Sacerdos, qui eſt unctus peccaverit, faciet delinquere populum: *cap. Magnæ* 7. *de voto, & Levit. c.* 4. 76

Nullum majus præjudicium, quam a Sacerdotibus, tolerat Deus. S. Gregor. *Homil.* 17. *in Evang.* 77

Malus Sacerdos de Sacerdotio ſuo crimen acquiret, non dignitatem. S. Ambroſ. *Homil.* 43. *in c.* 23. *Matthæi.* 78

Nulla re Deus magis offenditur, quam quod indigni, & peccatores Sacerdotii dignitate præfulgeant. S. Joann. Chryſoſt. *Homil.* 41. *in Matth.* 79

Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt. Vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in Lege, irritum feciſtis pactum Levi, dicit Dominus exercituum, propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles, omnibus populis; *Malach.* 2. *num.* 7. 8. *&* 9. 80

Quis aliquando vidit Clericum cito pœnitentiam agentem? S. Joan. Chryſ. *Homil.* 40. *in c.* 21. *Matth.* Laici delinquentes facile emendantur; Clerici ſi mali fuerint, inemendabiles ſunt. Auctor Oper. Imperf. *Hom.* 41. 81

Nulla certe in mundo tam crudelis beſtia quam malus Sacerdos; nam corrigi non patitur. S. Euſebius *Epiſt. ad Damaſ.* 82

Separavi vos a ceteris, ut eſſetis mei; *Levit. cap.* 20. Ut integritas Sacerdotis demonſtraretur, qui non aliquatenus, ſed plane totum ſe Deo dicaverit. Theodor. *quæſt.* 3. *in Levit.* 83

Officium quidem Sacerdotale ſuſcipimus, ſed opus Officii non implemus. S. Gregor. *Homil.* 17. *in Evang.* 84

Ad ſtipendia duntaxat oculos habent; S. Iſidor. Peluſiota *lib.* 1. *Epiſtol.* 142. Non virtutum merita, ſed ſubſidia vitæ præſentis exquirunt. S. Gregor. *lib.* 23. *Moral. cap.* 17. Non ut meliores, ſed ut ditiores fiant; Non ut ſanctiores, ſed ut honoratiores ſint. S. Proſper *lib.* 1. *de vit. contempl. cap.* 21. 85

Dignitas Sacerdotalis prius noſcatur a vobis, ut deinde ſervetur a vobis. S. Ambroſ. *de Dignitat. Sacerd. cap.* 5. 86

Prætulit nos Deus Angelis, & Archangelis, prætulit Dominationibus. S. Bernard. *Serm. ad Paſt.* Sacerdotium ipſi quoque Angeli venerantur. S. Greg. Nazian. *Orat.* 12. *ad Levit.* 87

Excuſa me apud te, Virgo glorioſa . . . . Sacerdotium ipſe prætulit ſuper te . . . . Poteſtas 88

teſtas Sacerdotis ſuperat poteſtatem Virginis glorioſæ. S. Bernardin. Senenſ. *tom.* 1. *ſerm.* 20. *art.* 1. *cap.* 7.

89 Beata Virgo ſolum ſemel aperuit Cœlum, Sacerdos qualibet Miſſa. S. Vincent. Ferrer. *Serm.* 1. *in Feſto Corporis Chriſti*.

90 Vere veneranda Sacerdotum dignitas, in quorum manibus Dei Filius, velut in utero Virginis incarnatur. S. Aug. *lib. de dignitate Eccl. Apol.* 3. *tract. de Sacerd.*

91 Pater omnifariam poteſtatem dedit Filio; Ceterum video eandem ipſam poteſtatem a Deo Filio Sacerdotibus eſſe conceſſam. S. Jo: Chryſoſt. *homil.* 5.

92 Deos etiam ipſe Deus appellat; S. Gregor. *lib.* 4. *Epiſt.* 9.

93 Nihil omnino prodeſt nomen Sanctum habere ſine moribus, quia vita a profeſſione diſcordans abrogat illuſtris tituli honorem per indignam actuum vilitatem. Salvian. *de Provid. lib.* 3. *ad fin.*

94 Honor ſublimis, & vita deformis. S. Ambroſ. *lib. de Dign. Sacerd.* Profeſſio Deifica, & actio illicita. *Idem ibid.*

95 Ornamenta in luto, dignitas in indigno. Salvian. *ad Eccleſ. Cath.*

96 Non ita corruptis moribus vivunt ſæculares, ut Eccleſiaſtici: S. Bernardus *ferm. in Converſ. S. Pauli*.

97 Inique agunt ceteri contra Chriſtum, crudeliorem tamen eam cenſet perſecutionem quam a propriis ſuſtinet miniſtris. S. Bernard. *ibidem*.

98 Tales Sacerdotes non ſunt mei Sacerdotes, ſed veri proditores; ipſi enim quaſi Judas me vendunt, & produnt. S. Birgitta *lib.* 1. *Revelat. c.* 47.

99 Adam peccavit in terra, & veniam conſequutus eſt; Lucifer in Cœlo, & Diabolus factus eſt: ſic differunt peccata Laicorum, & Clericorum. Hugo de S. Caro in illud Pſalmi 118. *numer.* 119. *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ*. Sæculares vocantur peccatores terræ, ad differentiam Sacerdotum, qui debent vocari peccatores Cœli, uti Angeli: Unde S. Birgitta *lib.* 1. *Revelat. cap.* 47. Sacerdotes mali ſunt in eodem peccato, quo cecidit Lucifer: Nunc etiam dico tibi judicium eorum, & cui ſunt ſimiles.

100 Si peccas in Sacerdotio, periſti. S. Joan: Chryſoſt. *Hom.* 41. *in Matth.*

101 Sic enim Deus iraſcitur peccantibus Sacerdotibus, ut etiam ſacratis locis vaſiſque non parcat, 1. *Reg.* 4. S. Proſper *de prom. & præd. par.* 1. *c.* 24.

Ante omnia Sacerdos caſtitate debet accingi. S. Jo: Chryſ. *Hom.* 4. *in Levit.* 102

Ut in his niveus pudicitiæ candor effloreat, qui Sacris Myſteriis familiarius appropinquant. S. Petrus Damian. *Opuſc.* 18. *contra Cler. intemp. diſſert.* 1. *c.* 1. 103

Sacerdos . . . Ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum Sanctæ unctionis Dei ſuper eum eſt. *Levit.* 21. *nu.* 12. 104

Sacerdotes polluerunt Sanctuaria mea. *Ezechiel.* 22. *n.* 26. ideſt, explicat ibi Hugo Card. per vitæ immunditiam. 105

Audent Agni immaculati ſacras contingere carnes, & intingere in Sanguine Salvatoris carnes nefarias, quibus paulo ante (proh dolor!) carnes meretricis attrectaverunt. S. Bernardus *in declamat.* 106

Pudicitia Sacerdotalis non ſolum ab opere ſe immundo abſtineat, ſed etiam a jactu oculi, & cogitationis errore mens Chriſti corpus confectura, ſit libera. S. Hieron. *in c. Epiſt. ad Titum*. 107

Quis adeo impius erit, qui lutoſis manibus Sacratiſſimum Sacramentum tractare præſumat? S. Aug. *ſerm.* 144. *de tempor.* 108

Polluimus Corpus Chriſti, quando indigni accedimus ad Altare. S. Hieron. *in c.* 1 *Malachiæ*. 109

Cum in os immundum Sanctiſſimam carnem ponit, eam quaſi in lutum projicit. Petrus Bleſenſis *ſerm.* 38. 110

Quantum flagitium in ſpurciſſimam tui corporis cloacam Sacratum Chriſti Sanguinem profundere! S. Thomas de Villanova, *Concion.* 3. *de Corpor. Chriſti*. 111

Gravius peccant indigne offerentes Chriſtum regnantem in Cœlis, quam qui eum crucifixerunt ambulantem in terris. S. Aug. cit. a Mol. *tract.* 2. *c.* 17. 112

Auctores mortis exiſtimus, qui eſſe debemus duces ad vitam. S. Gregor. *Homil.* 17. *in Evang.* 113

Si Sacerdotium corruptum fuerit, omnis Fides marcida eſt. S. Joan: Chryſoſt. *Homil.* 38. *in Matth.* 114

Populum videmus nugacem eo quod tales habeant Sacerdotes. S. Ambroſ. *de dignit. Sacerd. c.* 5. 115

Cauſæ ſunt ruinæ populi Sacerdotes mali. S. Greg. *lib.* 4. *epiſt.* 64. 116

Tantum inter Sacerdotem & quemlibet probum intereſſe debet, quantum inter Cœlum, & terram diſcriminis eſt. S. Iſid. Peluſiota *lib.* 2. *epiſt.* 107. 117

Ebrietas in alio crimen eſt, in Sacerdote Sacrilegium: S. Petrus Chryſol. *ſer.* 26. 118

Pro-

Digitized by Google

119 Provide, ne lingua, quæ vocat de Cœlo Filium Dei, contra ipſum Dominum loquatur. S. Aug. *ſerm.* 37. *ad Fratres de herem.*

120 Inter ſæculares nugæ, nugæ ſunt, in ore vero Sacerdotis blaſphemiæ. S. Bernard. *lib.* 2. *de conſiderat.*

121 Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam; Diſcamus Sacerdotem doctum eſſe debere. S. Hieron. *in c.* 2. *Malachiæ*.

122 Manus Sacerdotum modo inunctæ ſunt pice cupiditatis ad retinendum, quæ deberent eſſe inunctæ unctione caritatis ad largiendum. Hugo Card. in illud *Pſal.* 25. *Dextera eorum repleta eſt muneribus*.

123 Si pro ſe unuſquiſque in die judicii vix poterit rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum eſt, a quibus ſunt omnium animæ requirendæ? S. Aug. *lib.* 50. *homil.* 7.

124 Pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non corrigant. Sanctus Iſidorus *lib.* 3. *ſententiae.*

125 Sacerdotes, penſemus negotium noſtrum, penſemus pondus, quod ſuſcipimus, faciamus nobiſcum quotidie rationes, quas cum Judice noſtro habebimus. S. Gregor. *Homil.* 17. *in Evang.*

126 Vere magna confuſio Sacerdotum, & omnium Clericorum, quando Laici inveniuntur fideliores, & juſtiores. S. Joannes Chryſoſt. *Hom.* 40. *oper. imperfect.* aut quis alius ejus Auctor.

127 Quomodo non ſit confuſio eſſe illos inferiores Laicis, quos etiam eſſe æquales magna confuſio eſt? Idem *ibid.*

128 Erubeſcant Sacerdotes, ſi ſacratioris vitæ inveniantur Laici, qui vitæ fluctibus ſunt immerſi. S. Gregor. part. 2. Paſtor. admon. 29. & Petrus Bleſenſis *ſerm.* 12.

129 In die Judicii Sacerdos ſpoliabitur Sacerdotii dignitate, & erit inter infideles. S. Joan: Chryſoſt. *Homil.* 40. *in cap.* 21. *Matth.* juxta illud *Ezechiel.* 23. denudabunt te veſtimentis tuis, tollent vaſa gloriæ tuæ, & dimittent te nudum ignominia plenum.

130 Sacerdotes mali præ omnibus diabolis profundius ſubmergentur in infernum. S. Birgitta *lib.* 4. *Revelat. c.* 35.

131 Quo major eſt auctoritas, eo majus eſt eorum, qui peccant, ſupplicium. S. Joan: Chryſoſt. *in Pſal.* 6.

132 Ingrediuntur electi Sacerdotum manibus expiati cœleſtem patriam; & Sacerdotes ipſi per vitam reprobam in Inferni ſupplicia feſtinant. S. Gregor. *Homil.* 17. *in Evang.*

Non temere dico, ſed ut affectus ſum, & 133
ſentio: Non arbitror inter Sacerdotes multos eſſe, qui ſalvi fiant, ſed multo plures, qui pereant. S. Joan: Chryſoſt. *Homil.* 3. *in cap.* 1. *Act. Apoſtol.*

Clerici, & Religioſi quando Chriſto adhæ- 134
rent, optimi ſunt, & optimum, & multum fructum faciunt; Quando autem a Chriſto ſeparati ſunt, nutrimentum ſunt ignis peccati in præſenti, & in futuro ignis infernalis. Hugo Card. *in cap.* 15. *Evang. S. Joan.*

Miror an fieri poſſit, ut aliquis ex Recto- 135
ribus ſit ſalvus. S. Joan: Chryſoſt. *Homil.* 34. *in Epiſt. ad Hebræos*.

Sacerdos ſi vitam ſuam diſpoſuerit, tuam 136
autem non diligenter curaverit, cum impiis in gehennam detrudetur. S. Joan: Chryſoſt. *Homil.* 85. *in Joan.*

Quidam Religioſus, qui noluit acceptare 137
Epiſcopatum, neque ad preces ſui Superioris, apparens poſt mortem cuidam ſuo amico, & ab ipſo interrogatus, an quidquam mali paſſus fuiſſet ob talem reſiſtentiam factam Superiori ad nolendum Epiſcopatum, reſpondit: *Minime. Immo ſi Epiſcopatum recepiſſem, eſſem æternaliter damnatus*. Sic refert Carthuſ. *de Vita, & Reg. Epiſc. cap.* 42. Et de alio, qui ad conſilium ſui Patrui recuſavit ſibi oblatum Epiſcopatum, refert S. Hieronymus *in Regul. Monac. cap.* 5. & idem Carthuſ. *loc. cit.* quod poſt mortem ipſi ſuo Patruo apparens, eique gratias referens de optimo conſilio, dixit: *Nunc eſſem de numero damnatorum, ſi fuiſſem de numero Epiſcoporum*.

Turpe eſt ignorare artem, quam profite- 138
mur, & intolerabilis ignorantia in iis, qui præſunt. S. Leo relatus *in cap. ſi in Laicis* 3. *diſt.* 38.

Verecundum eſt ex aliorum manibus quære- 139
re, quod apud ſe inveniri debet. *Cap. Cum in cunctis* 7. *de elect.* ex Gloſſ. *ibid.* citans multos alios Canones. Unde non ſufficit, quod Prælatus habeat apud ſe Viros doctos, niſi & ipſe ſit doctus, vel curet fieri doctus. Deb caveant ſuper hoc Prælati.

Sacerdotes privantur facultate excipiendi Con- 140
feſſione Complicum in peccato turpi. Benedict. XIV. tom. 1. Conſtitut. 20. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, §. 4. Vide dicta ad verb. *Confeſſarius*, & ver. *Complex*. Sacerdos etiam ad Confeſſiones non approbatus, præferendus 141
eſt Confeſſario complici in peccato turpi pro excipienda Confeſſione ipſius Complicis in articulo mortis conſtitutæ. Idem Conſtitut. 120. incip. *Apoſtolici muneris* §. 2.

Sa-

Digitized by Google

142 Sacerdos ſimplex benedictionem ſuper popu-
lum impertiri nequit, præterquam in fine Miſ-
ſæ, niſi forte id ipſi demandetur jure delega-
to. Idem tom. 2. Conſtit. 48. incip. *Exem-*
143 *plis*. Præſente Epiſcopo Diœceſano Sacerdos
in fine Miſſæ debet prius ad eum ſe conver-
tere, eique caput inclinare, veluti facultatem
populo benedicendi poſtulans; quod a Sacerdo-
te prætermittitur, ſi Epiſcopus Miſſæ interſit,
ſed extra ſuam Diœceſim exiſtat, prout de-
ſumitur ex Rubricis Miſſalis, *t. de benedictio-
ne in fine Miſſæ & Evangelio S. Joann.* Idem
ibid.

144 Sacerdos abutens Sacrificio Miſſæ ad ſortilegia, vel in Sacramentali Confeſſione ſollicitans ad turpia, præter alias pœnas, incurrit perpetuam inhabilitatem ad Miſſæ celebrationem, ex Decreto Sanctæ Univerſalis Inquiſitionis de mandato Benedict. XIV. *edito die* 5. *Auguſti* 1745. ut in ejus Bullario tom. 2. *in appendic. n.* 8. *pag.* 46.

145 Sacerdoti ſimplici per Pontificem ex ſuprema auctoritate delegari poſſunt ea, quæ ad myſticum Chriſti Corpus pertinent; Quod tamen Diaconis, *qui non habent perficere Corpus Domini verum*, jure, ac merito denegatur. Benedict. XIV. in Appendice ad Tom. 4. ſui Bullarii Conſtitut. incip. *Ex tuis* §. 9.

146 Sacerdotes tam in Latina, quam in Græca Eccleſia, juxta veterem diſciplinam, cum Epiſcopo celebrabant. Benedict. XIV. Conſtit. incip. *Allatæ ſunt*, §. 38.

147 Sacerdotes exteri, tum & maxime peregrini non ſunt admittendi ad Miſſas celebrandas, & Sacramenta adminiſtranda ſine literis commendatitiis ſuorum Ordinarior. ut innovatis antiquis Canonibus ſtatuit Concilium Tridentin. *ſeſſ.* 22. *decret. de Obſerv. & evitand. &c. & ſeſſ.* 23. *c.* 16. *de Reformat. &* poſt ipſum D. Carolus Borromæus *in Act. Eccleſ. Mediol. par.* 3. *Concil. Provincial.* 1. *pag.* 9. *& Concil. Provincial.* 2. *pag.* 65. *tit.* 2. *decret,* 1. *Concil. Provincial.* 3. *pag.* 96.

148 Quinimo fas eſt Epiſcopo prohibere, ne Regulares in eorum Eccleſiis Sacerdotes exteros celebrare permittant Divina Officia, niſi prius ab ipſo Epiſcopo, viſis Literis Commendatitiis, admiſſi fuerint; ut deciſum referunt Ventrigl. *in Prax. tom.* 1. *adnot.* 24. §. *unic. nu.* 5. *& adnot.* 48. §. *unic. numer.* 125. Paſſerin. *de Stat. Homin. tom.* 4. *quæſt.* 189. *articul.* 10. *n.* 991. Nicol. *Lucubrat. Canonic. lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 15. *Feaſſ. de Jurepatron. Reg. tom.* 2. *c.* 73. *num.* 36.

149 Idque verum adeo eſt, ut Sacerdotes exteri celebrantes in Eccleſiis Regularium, non viſis prius Litteris Commendatitiis ab Epiſcopo; tum etiam ipſi Superiores Eccleſiarum Regular. incurrant in pœnas in Synodo Diœceſana inflictas; Fermoſin. *in Rubric. de Cleric. Peregrin. num.* 9. *Romaguer. ad Synodal. Gerund. lib.* 1. *tit.* 4. *cap. unic. num.* 6.

Cæterum ſi Sacerdos aliquis exterus per lon- 150
gum tempus in Loco aliquo celebraverit, ejuſ-
que mores jam ſint noti, non eſt cogendus li-
teras commendatitias ſui Ordinarii oſtendere,
ut relata Reſolutione S. Congregationis Epi-
ſcoporum & Regularium negotiis præpoſitæ fir-
mant Fermoſin. *in d. Rubrica de Cleric. Pere-
grin. num.* 11. Barboſ. *Jur. Eccleſiaſt. univerſ.
lib.* 1. *cap.* 11. *nu.* 31. Romaguer. *ad Conſtit.
Synodal. Gerund. lib.* 1. *tit.* 4. *cap. unic. num.*
6. ubi *num.* 7. *& ſequent.* tradit quas ſole- 151
mnitates requirant Literæ commendatitiæ Cle-
ricorum ultramarinorum.

Reliquum eſt ut diſcutiatur, an Epiſcopus 152
prohibere valeat, ne Sacerdotes Regulares Peregrini celebrent in Eccleſiis Regularium? Obtinuit autem hæc diſtinctio, ut prohibere nequeat, ſi Sacerdotes illi Peregrini in loco illo habeant Eccleſias ſui Ordinis; poſſit vero prohibere, ſi Eccleſias inibi ſui Ordinis minime habeant; Ita definiſſe S. Congregationem de Propaganda fide coram Sanctiſſimo habitam die 18. Julii 1626. refert Romaguer. *ad Conſtit. Synodal. Gerund. lib.* 1. *tit.* 4. *cap. unic. num.* 4.

SACRAMENTALIA. Vide verb. *Peccatum a n.* 47. *ad n.* 55.

SACRAMENTUM.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt Sacramentorum naturam, inſtitutionem, numerum, materiam, formam, Miniſtrum, & intentionem.

SAcramenti a *Sacro* derivati variæ, ſed præ- 1
cipuæ tres ſunt acceptiones. Primo, igitur in Sacra Scriptura ſumitur interdum pro Sacro Myſterio, ſeu pro re ſacra abſcondita, & arcana, ut Tobiæ *cap.* 12. *nu.* 7. ibi: *Etenim Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt.* Daniel.

Digitized by Google

Sapientiæ *cap.* 2. *num.* 22. ibi ; *Et neſcierunt Sacramenta Dei*. Item Sapientiæ *c.* 6. *num.* 24. ibi : *Et non abſcondam a vobis Sacramenta Dei*. Daniel. *cap.* 2. *num.* 18. ibi : *Super Sacramento iſto*. *Ibidem num.* 30. *Sacramentum hoc revelatum eſt*. Ibidem *num.* 47. *quoniam tu potuiſti aperire hoc Sacramentum*. Ad Epheſ. *cap.* 1. *n.* 9. ibi ; *Ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis ſuæ*. Item ad Epheſ. *cap.* 3. *num.* 3. ibi : *Quoniam ſecundum revelationem notum mihi factum eſt Sacramentum*. Apocalypſ. *cap.* 1. *num.* 20. ibi : *Sacramentum ſeptem ſtellarum*. Item Apocalypſ. *cap.* 17. *n.* 7. ibi : *Ego dicam tibi Sacramentum mulieris*. Secundo, ſumitur a Juriſtis aliquando pro Juramento ; eo quod per illud Sacrum Dei nomen invocetur ; *L. Sacramenta puberum*, *Cod. ſi adverſus venditionem*, ibi : *Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis inviolabiliter cuſtodiantur*, *cap. Qui Sacramento* 11. *cauſ.* 22. *quæſt.* 4. ibi : *Qui Sacramento ſe obligaverit, ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno a Communione Corporis, & Sanguinis Domini ſegregatus reatum ſuum eleemoſynis, fletibus, & quantis potuerit jejuniis, abſolvat*. Tertio, ſumitur a Patribus, & Theologis, & magis ad propoſitum pro Signo rei Sacræ, ideſt pro eo, quod ſacrat, & ſanctificat. Et de Sacramento ſic ſumpto impræſentiarum eſt ſermo.

2 Unde Sacramentum prout in propoſito accipitur, *eſt ſignum ſenſibile gratiam Dei, vel effectum ejus gratuitum ex inſtitutione Divina efficaciter ſignificans ordinatum ad ſalutem hominis viatoris*. Sic Scotus *in* 4. *diſt.* 1. *qu.* 2. *nu.* 9. Quæ definitio in re ipſa convenit cum illa, quæ colligitur ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 13. *cap.* 3. quod nempe *Sacramentum ſit ſymbolum rei ſacræ & inviſibilis gratiæ, forma viſibililis ſanctificandi vim habens*, & cum illa Catechiſmi ejuſdem Concilii, ſcilicet : *Sacramentum eſt res ſenſibus ſubjecta, quæ ex Dei inſtitutione ſanctitatis, & juſtitiæ tum ſignificandæ, tum efficiendæ vim habet* ; & cum illa tradita a Caniſio in ſuo parvo Catechiſmo, quam ſequuntur alii Theologi : *Sacramentum Legis eſt ſignum viſibilis gratiæ ad hominem ſanctificandum divinitus inſtitutum*.

3 Sacramenta novæ Legis fuerunt omnia a Chriſto Domino inſtituta, & ea nec plura, nec pauciora, quam ſeptem, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium. Sic definitum fuit in Concilio Florentino in Decreto Eugenii IV. pro inſtructione Armenorum, & in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 7. *Canon.* 1. ibi : *ſi quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura, aut pauciora quam ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium ; aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe vere, & proprie Sacramentum, anathema ſit*.

4 Sacramenta novæ Legis differunt a Sacramentis antiquæ Legis, quia antiqua figurabant Gratiam dandam per Chriſti Paſſionem : Nova vero eam continent, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt. Concil. Florent. *ſeſſ. ult. in Decreto Eugenii IV.* ibi : *Quæ multum a Sacramentis differunt antiquæ Legis : Illa enim non cauſabant Gratiam, ſed eam ſolum per Paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant ; Hæc vero noſtra, & continent Gratiam, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt*. 5 Unde Sacramenta novæ Legis non differunt ab antiquis ſolum, quia ſunt aliæ Cæremoniæ, & alii ritus externi ; Eſt definitum in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 7. *Canon.* 2. ibi : *ſi quis dixerit, ea ipſa novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, niſi quia Cæremoniæ ſunt aliæ, & alii ritus externi, anathema ſit*. Vide tamen dicta ſub verb. *Circumciſio per tot.* ubi multa ad rem.

6 Ea autem, quæ concernunt ad longum Sacramenta antiquæ Legis, brevitatis gratia relinquuntur videnda apud Scholaſticos.

7 Sacramenta novæ Legis varie differunt etiam inter ſe. *Communis*. Quædam enim dicuntur Sacramenta *Mortuorum*, & quædam alia Sacramenta *Vivorum*. 8 Sacramenta *Mortuorum* ſunt illa, quæ per ſe conferunt primam Gratiam juſtificantem, ſeu remiſſionem peccati mortalis actualis, vel Originals, & dicuntur Sacramenta *Mortuorum*, quia a Chriſto ſunt per ſe, & primario inſtituta, ut homini ratione peccati mortalis ſpiritualiter *mortuo* Gratiæ rite miniſtrata reſtituant vitam ſpiritualem Gratiæ ; Et hæc Sacramenta ſunt duo nempe Baptiſmus, & Pœnitentia. Baptiſmus quidem inſtitutus in remiſſionem peccati originalis, ac etiam actualium ante Baptiſmum commiſſorum. Pœnitentia autem inſtituta in remiſſionem peccatorum actualium poſt Baptiſmum commiſſorum. Sacramenta *Vivorum* ſunt illa, quæ per ſe conferunt tantum Gratiam ſecundam, adeoque præſupponunt in ſuſcipiente Gratiam primam, ſeu ſtatum Gratiæ, & dicuntur Sacramenta *Vivorum*, quia a Chriſto ſunt pro ſe, & primario inſtituta, ut mini-

ſtren-

Digitized by Google

ſtreutur hominibus jam viventibus vita ſpirituali Gratiæ, eoſque nova Gratia adaugeant; & hæc Sacramenta ſunt reliqua alia quinque, nempe Confirmatio, Euchariſtia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium. *Communis*.

9 Item ex Sacramentis novæ Legis quædam ſunt *Iterabilia*, & quædam *Initerabilia*. Sacramenta *Iterabilia*, ſeu *non Characteriſtica* ſunt illa, quæ ſæpius ſuſcipi poſſunt, quia non imprimunt Characterem indelebilem in anima ſuſcipientis, ſed ſolum conferunt Gratiam ſanctificantem per peccatum mortale amiſſibilem, & reiteratione Sacramenti recuperabilem; & talia Sacramenta ſunt quatuor, ſcilicet Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema Unctio, & Matrimonium. Sacramenta *Initerabilia*, ſeu *Characteriſtica* ſunt illa, quæ ſemel valide ſuſcepta iterato ſuſcipi nequeunt, quia imprimunt Characterem indelebilem in anima ſuſcipientis; Et talia Sacramenta ſunt tria, nempe Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo. *Communis* ex Concilio Florentino *ſeſſ. ult. in Decreto Eugenii IV.* ibi: *Inter hæc Sacramenta tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ Characterem, id eſt ſpirituale quoddam ſignum a ceteris diſtinctivum imprimunt in anima indelebile; Unde in eadem perſona non reiterantur; Reliqua vero quatuor Characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt*. Et Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *Canon.* 9. ibi: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile, unde ea iterari non poſſint, anathema ſit*.

10 Item quædam ex Sacramentis ſunt *Formata*, & quædam *Informia*. Sacramenta *Formata* ſunt illa, quæ & valide, & licite, ac fructuoſe ſuſcepta, ſtatim, dum ſuſcipiuntur, habent ſuum effectum in ſuſcipiente, ideſt ſtatim cauſant Gratiam, ad quam cauſandam ſuſcipiuntur: quæ gratia per autonomaſiam vocatur *Forma*, Decor, & pulchritudo animæ, & qua proinde deficiente, manet anima informis, ac deformis in conſpectu Dei. Sacramenta *Informia* ſunt illa, quæ quamvis valide ſuſcipiantur concurrentibus ſcilicet omnibus eſſentialiter requiſitis ad valorem talium Sacramentorum, debita nempe materia, forma, & intentione; tamen non habent effectum ſuum, eo quod ponatur obex peccati mortalis Gratiæ, alioquin per talia Sacramenta cauſandæ, & ſic Sacramenta remanent Informia, animamque informem relinquunt. Et talia poſſunt eſſe omnia Sacramenta, excepto ſolo Sacramento Pœnitentiæ. Docent communiter Doctores, poſſe hominem adultum valide baptizari, confirmari, Euchariſtiam ſumere, ordinari, extreme ungi, & Matrimonium contrahere in ſtatu peccati mortalis, at non licite, & ſic ſacrilege, adeoque infructuoſe, & informiter.

Dicitur autem notanter *Excepto ſolo Sacramento Pœnitentiæ*, quia non poteſt dari Sacramentum Pœnitentiæ validum quoad eſſentiam, & informe quoad effectum Gratiæ, ut documus ſub verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art.* 2. *a num.* 16. *ad* 29. Vide *ibi*. 11

Item quædam ex Sacramentis ſunt *Permanentia*, & quædam *Tranſeuntia*. Sacramenta *Permanentia* ſunt illa, quæ ſunt Sacramenta non tantum in fieri, ſeu cum fiunt, ſed etiam ſunt Sacramenta in facto eſſe, ſeu ſunt factum permanens, ut per omnes Catholicos eſt Sacramentum Euchariſtiæ, & ſecundum aliquos cum Sporer *tom.* 3. *Theolog. Sacram. part.* 4. *num.* 351. etiam Matrimonium, de quo ibi dicit, quod quatenus præciſe eſt ſignum practicum efficax Gratiæ ſanctificantis Matrimonialis, eſt Sacramentum in fieri: quatenus vero ſimul eſt Sacramentum Myſticum; ſeu ſacrum ſignum conjunctionis ſpiritualis Chriſti cum Eccleſia, aut Verbi Divini cum natura humana, eſt Sacramentum in facto eſſe, ac permanens. Sacramenta *Tranſeuntia* ſunt illa, quæ præcipue conſiſtunt in actione, quæ phyſice tranſit, uti ablutio in Sacramento Baptiſmi, Unctio in Sacramento Extremæ Unctionis, & hujuſmodi. 12

Item quædam ex Sacramentis ſunt *omnibus neceſſaria*, & quædam *non neceſſaria omnibus*. Sacramenta *omnibus neceſſaria* ſunt Baptiſmus, qui eſt omnibus hominibus neceſſarius ad ſalutem, & Pœnitentia, quæ eſt neceſſaria omnibus, & ſolis in peccatum mortale poſt Baptiſmum lapſis; Et hæc duo Sacramenta in re, vel in voto ſunt neceſſaria neceſſitate medii. In re ipſa autem neceſſitate præcepti Euchariſtia eſt neceſſaria omnibus adultis neceſſitate præcepti. Sacramenta *non neceſſaria omnibus* ſunt Ordo, & Matrimonium, ut de ſe patet, & Confirmatio, & Extrema Unctio, quæ duo Sacramenta non ſunt ſub præcepto ſaltem gravi neceſſaria, ut cum D. Thoma 3. *part. quæſt.* 71. *art.* 8. *ad* 4. tradunt Doctores communiter. 13

Quod Sacramenta ſint neceſſaria ad ſalutem vel in re, vel in voto, licet non omnia omnibus, habetur expreſſe definitum in Concilio Trident. *ſeſſ.* 7. *Can.* 4. ibi: *ſi quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non eſſe ad ſalutem neceſſa-* 14

Digitized by Google

*ceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis, aut eorum
voto pee ſolam Fidem homines a Deo gratiam
juſtificationis adipiſci, licet omnia ſingulis neceſ-
ſaria non ſint, anathema ſit.*

15 Sacramenta nou ſunt paria, ſed unum alio
dignius. Concil. Trid. *cit. ſeſſ. 7. Canon. 3.*
ibi: *ſi quis dixerit, hæc ſeptem Sacramenta ita
eſſe inter ſe paeia, ut nulla ratione aliud ſit
alio dignius, anathema ſit.*

16 Sacramenta non ſunt ſola ſigna, ſeu notæ
Chriſtianitatis. Concil. Trideut. *cit. ſeſſ. 7. Can.*
6. ibi: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Le-
gis non continere Geatiam, quam ſignificant, aut
Geatiam ipſam non ponentibus obicem non con-
ferre; quaſi ſigna tantum externa ſint acceptæ
per Fidem Gratiæ, vel Juſtitiæ, & notæ quæ-
dam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homi-
nes diſcernuntur Fideles ab Infidelibus, anathe-
ma ſit.*

17 Sacramenta uon ſunt inſtituta propter ſolam
fidem nutrlendam. Concil. Trid. *cit. ſeſſ. 7.
Canon.* 5. ibi: *ſi quis dixerit, hæc Saceamenta
propter ſolam fidem nutriendam inſtituta fuiſſe,
anathema ſit.*

18 Sacramenta tribus perficiuntur, ſcilicet re-
bus, verbis, & Miniſtro cum intentione; re-
bus ut materia; verbis autem ut forma. Con-
cil. Florent. *ſeſſ. ultim. in Decret. Eugenii IV.
§. Quinto Eccleſiaſticorum*, ibi: *Hæc omnia Sa-
cramenta teibus perficiuntur, videlicet rebus tam-
quam materia, verbis tamquam forma, & per-
ſona Miniſtri conferentis Sacramentum cum inten-
tione faciendi, quod facit Eccleſia, quorum ſi
aliquid deſit, non perficitur Sacramentum.*

19 Hinc clare couſtat, quod ad eſſentiam cujuſ-
libet Sacramenti tria neceſſario requiruntur,
ſcilicet materia, forma, & intentio. *Commu-
nis Catholicorum* per citat. Textum Concilii
Florentini. Unde ex verbis S. Auguſtini relat.
*in cap. Detrahe 54. cauſ. 1. qu. 1. Accedit ver-
bum ad elementum, & fit Sacramentum.*

20 Materia iu quolibet Sacramento eſt res ali-
qua ſenſibilis apppiicata ſuſcipienti per actio-
nem externam Miniſtri. *Communis.*

21 Forma in quolibet Sacramento ſunt verba
certa una cum applicatione materiæ proferen-
da a Miuiſtro; Aut ſignum aliquod externum
æquivalens, & facieos id, quod facerent cer-
ta verba, uti ſunt nutus annueutis in Matri-
monio, quibus nutibus æque bene ac verbis
animus contrahentium declaratur. *Communis.*

22 Materia iu quolibet Sacramento eſt duplex,
ſcilicet remota, & proxima. *Materia remota*
eſt illa res ſeuſibilis, quæ per actionem Mi-
niſtri applicatur ſuſcipienti. *Materia* proxima
eſt ipſamet debita applicatio dictæ materiæ re-
motæ, quæ ſcilicet una cum forma ſibi cor-
reſpondente ſimui prolata a Miuiſtro proxime
conſtituit Sacramentum. *Communis.*

Quænam ſit materia remota, & proxima 23
cujusliber ſpecialis Sacramenti? Vide in ſuis
propriis locis, ut ſub verb. *Baptiſmus, Con-
firmatio, Eucbariſtia &c.*

Item forma in quolibet Sacramento eſt du- 24
plex, ſcilicet remota, & proxima: *Forma re-
mota* ſunt dicta certa verba una cum applica-
tlone materiæ a Miniſtro proferenda, ſeu aliud
ſignum æquivalens externe exhibendum. *For-
ma proxima* eſt dictorum certorum verborum
una cum applicatione materiæ actualis a Mi-
niſtro facta prolatio, ſeu dicti ſigni externi
æquivalentis actualis exhibitio. *Communis.*

Ad valorem Sacramentorum requiritur ſi- 25
multas inter eorum materiam, & formam,
quæ ſimultas ſufficit, quod ſit moralis, & tan-
ta, quanta requiritur in actibus humanis;
Nam cum Sacramentum ſit compoſitum mora-
le, requiritur, & ſufficit talis ſimultas, ſive unio
inter materiam, & formam, ut unum morali-
ter, ac ſecundum communem hominum æſti-
mationem cenſeatur afficere alterum, conſide-
rata, & attenta natura cujuslibet ſpecialis Sa-
cramenti. Sic Scotus *in 4. diſt. 6. q. 3. litt. B.*
Et *in re Communis aliorum.*

Conſulunt tamen Doctores communiter, ut 26
Miniſtri Sacramentorum curent majorem, quam
poſſunt, facere ſimultatem materiæ, & formæ,
quia cum materia, & forma debeant conſti-
tuere unum ſignum Sacramentale, ſemper opti-
mum eſt eas meliori, quo poteſt, modo eſſe
conjunctas. Unde conſultiſſimum eſt, quod
Miniſtri in Baptiſmo vere ſimul proferant for-
mam totam, dum abluunt; in Confirmatio-
ne, & Extrema Unctione, dum inungunt;
in Ordinatione, dum inſtrumentum Ordinis
tradunt; In Sacramento Penitentiæ ſtatim ab-
ſoluta Confeſſione doloroſa, pœnitentiaque In-
juncta & acceptata, verba abſolutionis profe-
rant; in Matrimonio poſt expreſſum conſen-
ſum unius, ſtatim exprimat & alter Sponſo-
rum. In confectione vero Euchariſtiæ materia
debet eſſe præſens, quia hoc indicant illa pro-
nomina demonſtrativa. *Hoc, Hic.*

Materiæ, & formæ Sacramentorum fuerunt 27
omnes a Chriſto inſtitutæ, & determinatæ
quoad ſubſtantiam. At non omnes, & ſingulæ
uniformiter & æqualiter in particulari & in
ſpecie. Prima pars concluſionis eſt Communis
omnium Theologorum. Cum enim Chriſtus
inſtituerit immediate omnia Sacramenta novæ
Legis,

Legis, debuit etiam omnium eorum materias, & formas inſtituere & determinare quoad ſubſtantiam; alias ſi Apoſtoli, aut Eccleſia aliquas Sacramentorum materias, aut formas determinaſſent quoad ſubſtantiam, Chriſtus non inſtituiſſet illa immediate, ſed tantum mediantibus hominibus materias, & formas determinantibus.

28 Secunda pars Concluſionis defenditur paſſim a Doctoribus cum Maſtrio *in 4. diſp. num. 36. & 45.* Suarez *part. 3. tom. 3. diſp. 1. ſect. 3.* Gonet *de Sacrament. in man. tract. 2. cap. 2. & tract. 6. cap. 3.* Gobat *tom. 1. tract. 8. numer. 55.* Reiffenſtuel *Theolog. moral. tract. 14. diſt. 1. quaeſt. 1. num. 21.* La Croix *lib. 6. part. 1. num. 13.* Aliquae enim materiae, & formae fuerunt a Chriſto inſtitutae ſolum in genere, determinandae in particulari, & in ſpecie ab Apoſtolis, vel Eccleſia, quae in particulari adhiberet res ſenſibiles, & verba apta ad exprimendam ſignificationem illam, ad quam exprimendam fuerunt Sacramenta illa ab ipſo Chriſto Domino inſtituta; Sic in Sacramento Ordinis determinatum ſolum fuit a Chriſto aliquid in genere ſignificativum poteſtatis, quae confertur, relinquendo Eccleſiae poteſtatem determinandi in particulari juxta exigentiam temporum, locorum, & perſonarum, materiam, & formam aptam ad ſignificandam, & exprimendam poteſtatem illam, quae ordinatis confertur; Unde de facto patet ex praxi primitivae Eccleſiae, quae ante ſcriptionem, & impreſſionem Evangeliorum, & Epiſtolarum non potuit, uti modo, Diaconis, & Subdiaconis, in eorum Ordinatione tradere Librum Evangeliorum, & Epiſtolarum. Item patet ex praxi Eccleſiae Graecae, & Latinae, quarum quaelibet valide conficit Sacramentum Ordinis, quamvis non conveniant in materia, & forma particulari quoad ſpeciem, ſed ſolum in genere, quatenus utraque Eccleſia utitur certa materia, & forma apta ad ſignificandam, & exprimendam poteſtatem, quae ex intento Chriſti Domini traditur Ordinatis. Sic etiam in Sacramento Poenitentiae determinata eſt ſolum in genere materia remota, quae ſunt peccata actualia poſt Baptiſmum commiſſa, ſive ſint mortalia, ſive venialia, ſive hujus, ſive illius ſpeciei, & etiam ſolum in genere determinata eſt materia proxima, nempe dolor communis Contritioni, & Attritioni. Et ſolum in genere determinata eſt ejus forma, dummodo concipiatur, & proferatur verbis actum Judicialem ſententiae vere abſolventis, ſufficienter exprimentibus. Ita etiam in Matrimonio determinatus eſt pro materia contractus in genere legitimus, quo tradatur mutuum Jus ad uſum corporum, & pro forma determinatum eſt ſolum in genere ſignum externum, cum ejus forma poſſint eſſe verba, vel formalia, vel tantum aequipollentia, uti ſunt ſcriptio, & nutus, quae inter ſe ſpecie diſtinguuntur, & ſic de aliis proportionate diſcurrendo; Unde clare conſtat, quod materiae, & formae Sacramentorum fuerunt omnes a Chriſto inſtitutae, & determinatae quoad ſubſtantiam; At non omnes, & ſingulae uniformiter, & aequaliter in particulari, & in ſpecie; Ad quod facit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. cap. 2.* ubi ſic expreſſe habet: *Praeterea declarat, hanc poteſtatem perpetuo in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia, ea ſtatueret, vel mutaret, quae ſuſcipientibus utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret.*

Omnis mutatio ſubſtantialis facta in materia, vel forma Sacramentorum irritat, & invalidat Sacramentum; Secus autem ſi ſit ſolum mutatio accidentalis. *Communiſſima omnium Theologorum*, qui ad hoc communiter tradunt has duas regulas: *I. Si mutatio materiae, vel formae ſit ſubſtantialis, non ſit Sacramentum. II. Si mutatio materiae vel formae ſit tantum accidentalis, ſit Sacramentum.* 29

Mutatio autem tunc cenſetur ſubſtantialis, quando juxta communem uſum, & exiſtimationem Prudentum non manet amplius eadem res in nomine, & ſubſtantia cum illa, quam Chriſtus inſtituit, & determinavit pro materia Sacramenti. Seu loquendo de forma, quando non manet amplius in verbis idem ſenſus per verba intentus a Chriſto; Tunc vero cenſetur ſolum mutatio accidentalis in materia, quando juxta communem uſum & exiſtimationem Prudentum res adhuc remanet eadem in ſubſtantia; Et tunc cenſetur ſolum mutatio accidentalis in forma, quando remanet adhuc in verbis idem ſenſus per verba intentus a Chriſto. *Sic Doctores communiter.* 30

Quoad materiam, & formam propriam cujuslibet ſpecialis Sacramenti, earumque mutationem ſubſtantialem, vel accidentalem; vide in ſuis propriis locis, & ſignanter ſub verb. *Baptiſmus &c.* 31

Quamvis Miniſtri Sacramentorum mali ſint, Sacramenta non ceſſant eſſe bona; *cap. ſi juſtus* 30. *cap. Ex Catholica* 31. *cap. ſic autem* 32. *cap. Non foris* 33. *cap. Nonne Sodomita* 37. *cap. Dominus declaravit* 87. *cap. Chriſtus* 88. *& cap. Non nocet* 89. *cauſ. 1. q. 1.* 32

Sa-

Digitized by Google

33 Sacramenta enim valide fiunt etiam a malis Miniſtris in peccato mortali exiſtentibus. Concil. Trid. *ſeſſ. 7. Canon.* 12. ibi; *ſi quis dixerit, Miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema ſit.*

34 Unde Sacramenta miniſtrata a malis Miniſtris eis nocent, non autem ſumentibu.; *cap. Omnia Sacramenta* 78. *cap. Chriſtus* 88. & *cap. Non nocet* 89. *cauſ.* 1. *q.* 1. cum ſimilibus.

35 Sacramenta non poſſunt miniſtrari ab omnibus Chriſtianis. Conc. Trid. *ſeſſ.* 7. *Canon.* 10. ibi: *ſi quis dixerit, Chriſtianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem, anathema ſit.*

36 Sacramenta fieri non poſſunt niſi a Miniſtro habente intentionem faciendi, quod facit Eccleſia. Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 7. *Canon.* 11. ibi: *ſi quis dixerit, in miniſtris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia, anathema ſit.*

37 Quoad plurima alia, quæ concernunt Miniſtrum Sacramentorum. Vide verb. *Miniſter Sacramentorum per tot. a n.* 1. *ad n.* 54.

38 Quoad ea, quæ concernunt intentionem requiſitam ad valide conficienda, ſeu miniſtranda, vel recipienda Sacramenta. Vide verb. *Intentio a n.* 14. *ad num.* 43. & *a num.* 57. *ad* 61.

39 * Sententia aſſerens in Sacramentis conferendis non requiri in miniſtro intentionem aliquam faciendi quidquid facit Eccleſia, ſed tantum præſtandi ritum externum, nulla cenſura ab Epiſcopis configenda eſt. *De Synod. Diœc. lib.* 7. *cap.* 4. §. 9.

40 Verum contraria tutior, & omnino ſervanda in praxi. Quare ſi quid ejuſmodi contigerit, & neceſſitas urgeat, Sacramentum Baptiſmi ſic collatum, ſub conditione iterum perfici oportet. Quod ſi res hujuſmodi ſit, ut moram patiatur, conſulenda eſt Sedes Apoſtolica, *ibid.* *

Additiones ex aliena manu.

41 Quæſtiones, quas circa materiam, & for-
mam Sacramentorum movent Scholaſtici, &
inter hos *Auctor*, præcipue ſub ſæculum XII.
42 aut XIII. exortæ ſunt. Ab eo enim tempore
Sacramenta per materias & formas explicari
cœperunt. Et *primus Scholaſticorum* (ut inquit
Morin. *de SS. Ordinat. part.* 3. *exercit.* 1. *cap.*
3. *num.* 6.) *quem legi, qui hanc Sacramenta
explicandi methodum amplexus eſt & docuit,
Gulielmus eſt Antiſiodorenſis, qui ſcribebat pau-
lo poſt annum* 1215. Additque *num.* 10. ante 43
hæc tempora Theologos totam hanc Sacramen-
torum materiam explicaſſe: *per verba ſigni,
& rei ſacræ, ſeu inviſibilis, dicentes ſacramen-
tum conſtare ſigno & re ſacra, ſeu inviſibili.
Per ſignum intelligebant, quod poſtea per mate-
riam ſignificatum eſt, atque etiam quod per for-
mam, quidquid ſcilicet ſenſibus percipitur. Per
rem ſacram, ſeu inviſibilem effectum Sacramen-
ti, gratiam ſcilicet ſanctificantem. Hic eſt apud
antiquos frequentiſſimus explicandi modus. Unde
illa definitio, Sacramentum eſt inviſibilis gratiæ
viſibilis forma. Formam vocant ſpeciem, quæ
ſenſibus percipitur.*

E philoſophia vero peripatetica nata eſt ra- 44
tio hæc explicandi Sacramenta per materiam &
formam. Ea enim rerum naturas ſub nomini- 45
bus hiſce materiæ & formæ inquirere & exa-
minare ſolebat. Hac igitur philoſophia, quæ 46
jam ſæculo XII. radices agere cœperat, imbu-
ti Theologi, eamdem philoſophandi rationem
in Theologiam, atque potiſſimum in Sacramen-
torum doctrinam introduxerunt, ut recte ob-
ſervavit Morinus *loco mox citato num.* 3. ubi
*quod potiſſima cura fuit definire, quæ fuerint Sa-
cramentorum materiæ, quæ formæ, & ſub ho-
rum nominum inſignis principales de Sacramen-
tis quæſtiones efformare & protendere.*

De quæſtionibus hiſce circa Sacramenta in 47
generali, tum ſingula in particulari qui inſtrui
cupit, adeat Scholaſticos qui integros de Sa-
cramentis tractatus edidere. Meo vero judicio 48
recte *Vaneſpen*, omiſſis dictis quæſtionibus, quæ
nec ad externam Sacramenta adminiſtrandi ra-
tionem, neque ad Canonicam diſciplinam ſpe-
ctant, id ſibi propoſuit, ut circa Sacramenta
proponeret & diſcuteret diſciplinam, quam Sa-
cri Canones, Synodalia decreta, & Ritualia in
eorum adminiſtrationem ſervandam præſcripſe-
runt. Conſule igitur ipſum ubi res poſtulat
part. 2. *juris Eccl. univerſ. a titul.* 1. *ad plur.
ſeq.* Confer etiam erudita pro more commen-
taria Clariſſimi Viri, & nunquam ſatis pro
merito commendati Joſephi Catalani *in Ritua-
le Romanum*.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt Sacramentorum effectus.

1 Effectus Sacramentorum novæ Legis eſt duplex, ſcilicet unus generalis omnium, & alter particularis aliquorum. *Communis*.

2 Effectus generalis omnium Sacramentorum eſt Gratia ſanctificans. *Communis*.

3 Omnia enim Sacramenta novæ Legis ſine obice ſuſcepta conferunt ex opere operato Gratiam digne ſumentibus; *Communis inter Catholicos*, & ſic expreſſe habetur ex Conc. Florent. *ſeſſ. ultim. in Decret. Eugenii IV.* §. 5. *Eccleſiaſticorum*, ibi: *Novæ Legis ſeptem ſunt Sacramenta, videlicet Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium. Quæ multum a Sacramentis differunt antiquæ Legis. Illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolum per Paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant; Hæc vero noſtra, & continent Gratiam, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt*, & noviſſime ſic eſt definitum in Conc. Trid. *ſeſſ.* 7. *Canon.* 6. ibi: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere Gratiam, quam ſignificant, aut Gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre...... anathema ſit*: & *Canon.* 7. ibi: *Si quis dixerit, non dari Gratiam per hujuſmodi Sacramenta ſemper. & omnibus, quantum eſt ex parte Dei, etiamſi rite ea ſuſcipiant, ſed aliquando, & aliquibus, anathema ſit*.

4 Effectus particularis aliquorum Sacramento-
5 rum proprius eſt Character. *Communis*. Sola enim tria Sacramenta, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo imprimunt Characterem. *Communis inter Catholicos*, & habetur ex Conc. Flor. *loc. cit.* ibi: *Inter hæc Sacramenta tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & ordo quæ Characterem, ideſt ſpirituale quoddam ſignum a ceteris diſtinctivum imprimunt in anima indelebile; Unde in eadem perſona non reiterantur; Reliqua vere quatuor Characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt*. Et ex Concil. Trid. *cit. ſeſſ.* 7. *Canon.* 9. ibi: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile, unde ea iterari non poſſint, anathema ſit*.

6 Quoad ea, quæ concernunt Gratiam generatim, & Gratiam ſanctificantem. Vide verb. *Gratia, ut eſt donum Dei, per tot.*

7 Præter Gratiam ſanctificantem habitualem per quodlibet Sacramentum digne ſuſceptum conferuntur hominibus digne ſuſcipientibus etiam aliæ ſpeciales Gratiæ actuales opportunæ ad conſequendos proprios fines ſingulorum Sacramentorum. *Communis* omnium Conciliorum, Patrum, & Doctorum ſic intelligentium, & ſignificantium, quando dicunt quodlibet Sacramentum conferre Gratiam ſpecialem ſibi propriam. Et ratio clara eſt, quia cum ſingula Sacramenta ſint a Deo inſtituta ob ſpeciales ſuos fines, oportet etiam, ut conferant ſpeciales gratias actuales: quibus ea digne ſuſcipientes juventur ad fines illos conſequendos.

8 Sacramenta novæ Legis cauſant Gratiam ſanctificantem *ex opere operato*, & non *ex opere operantis* tantum, eſt de Fide ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 7. *Can.* 6. ibi: *Si quis dixeris, Sacramenta novæ Legis non conferre Gratiam, quam ſignificant, aut Gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre.... anathema ſit*; & *Can.* 8. ibi: *Si quis dixerit, per ipſa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri Gratiam, ſed ſolum Fidem Divinæ promiſſionis ad Gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit*. Vide infra *n.* 21. & 22.

9 Sacramenta autem cauſare Gratiam *ex opere operato* eſt conferre Gratiam ex vi ipſius actionis Sacramentalis exhibitæ ſuſcipienti, conſideratæ ſcilicet ſecundum dignitatem, & efficaciam, quam habet ex inſtitutione facta a Chriſto ſine ullo reſpectu vel dependentia ad merita, vel dignitatem illius, qui eam actionem exercet. Et dicitur *ex opere operato*, quia ob infallibilem promiſſionem Divinam ea Gratia confertur ex meritis Chriſti, ac virtute Paſſionis ſuæ, quæ jam ſunt opus operatum. E contra cauſare Gratiam *ex opere operantis* eſt ſolum ratione meriti, & diſpoſitionis illius, qui talem actionem exercet, conferre Gratiam; & dicitur *ex opere operantis*, quia ea Gratia confertur propter propria merita, devotionem, actuſque virtuoſos ipſius hominis operantis, ſive ut Miniſtri, ſive ut ſuſcipientis. *Sic Doctores communiter*. Vide infra *n.* 21. & 22.

10 Sacramenta Mortuorum per ſe, ac ex vi ſuæ primariæ inſtitutionis conferunt primam Gratiam ſanctificantem; Per accidens autem quandoque ſecundam. *Communis*.

11 Et ratio primæ partis eſt clara, quia Sacramenta Mortuorum per ſe, ac ex primaria ſua inſtitutione inſtituta ſunt a Chriſto Domino ad ſpiritualiter mortuos ſpiritualiter vi-

vificandos; atqui ſi non conferrent per ſe, ac ex primaria ſua inſtitutione primam Gratiam, non eſſent inſtituta ad vivificandos ſpiritualiter mortuos, ſed ad nutriendum, & corroborandum viventes in vita ſpirituali, ergo &c.

12 Ratio item ſecundæ partis eſt clara, quia omnia Sacramenta rite, & digne recepta numquam carent ſuo effectu, qui eſt Gratia: ergo ſi Sacramenta Mortuorum rite miniſtrentur homini jam conſtituto in Gratia per Contritionem perfectam, ne ſuo careant effectu, debent conferre Gratiam, non primam, ut patet, cum ipſe recipiens ſit jam in Gratia conſtitutus per Contritionem perfectam, ut ſupponitur, ergo per accidens ſecundam, ſeu augmentum Gratiæ primæ.

13 Sacramenta Vivorum per ſe, ac ex vi ſuæ primariæ inſtitutionis conferunt Gratiam ſecundam. Per accidens autem quandoque primam. *Communis*.

14 Et ratio primæ partis eſt de ſe clara, quia Sacramenta Vivorum ſic appellantur, eo quod miniſtrari debeant ſolum vivis membris Chriſti per jam ſibi inexiſtentem Gratiam primam ſanctificantem, ergo cum non poſſint conferre gratiam primam, quæ jam ineſſe ſupponitur, ne careant ſuo effectu, debent conferre Gratiam ſecundam, ſeu augmentum primæ.

15 Ratio item ſecundæ partis eſt de ſe clara, quia juxta Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 7. *Can.* 6. *&* 7. per text. cit. *ſupra num.* 3. omnia Sacramenta novæ Legis conferunt Gratiam non ponentibus obicem; atqui dum quis ſe bona fide exiſtimans in ſtatu Gratiæ cum tamen revera habeat occultum mortale peccatum, cujus non recordatur, ſeu ex malitia Confeſſoris non ſit abſolutus a peccato mortali, ut ipſe bona fide credit, & cum ſola Attritione recipit aliquod Sacramentum Vivorum, nullum ex ſe ponit obicem, ergo tunc ipſe vi talis Sacramenti recipit Gratiam, non ſecundam, cum nulla prior infuerit, nec Attritio de ſe conferat Gratiam, ergo recipit primam per accidens cauſatam a Sacramento Vivorum recepto; Sic probabiliter aliqui.

16 Quænam autem ſint Sacramenta Mortuorum, & Vivorum, & cur ita dicantur? Vide *art. antecedent. n.* 8.

17 Quænam autem ſit prima, & ſecunda Gratia, & cur ita dicitur? Vide verb. *Gratia n.* 3.

18 Sacramenta ſpecie diſtincta, ut Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia &c. non conferunt omnia æqualem Gratiam, ſed digniora, & perfectiora Sacramenta majorem, ac perfectiorem Gratiam conferunt. *Communis*, & colligitur ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 7. *Canon.* 3. ibi; *Si quis dixerit, hæc ſeptem Sacramenta inter ſe ita eſſe paria, ut nulla ratione aliud ſit alio dignius, anathema ſit*, ubi ut vides, definit Concilium aliud Sacramentum eſſe alio dignius; Dignior autem, & perfectior cauſa digniorem, & perfectiorem producit effectum, adeoque &c. & conſequenter Sacramentum Euchariſtiæ, quia omnibus aliis dignius, & perfectius eſt, cum ſit Sacramentum permanens, in ſe realiter Chriſtum continens, ceteris paribus majorem, & perfectiorem, quam alia Sacramenta, confert Gratiam.

Sacramenta ejuſdem ſpeciei ſolo numero diſtincta, ut plures Baptiſmi, plures Confirmationes, &c. per ſe, & de Lege ordinaria ſemper æqualem conferunt Gratiam, ubi æqualis eſt diſpoſitio recipientis; Inæqualem autem Gratiam, ubi inæqualis eſt diſpoſitio recipientis. *Communis*. 19

Et ratio primæ partis eſt de ſe clara, quia ex Tridentino *ſeſſ.* 7. *Canon.* 6. per text. cit. *ſupra numer.* 8. Sacramenta ſecluſo obice conferunt Gratiam, quam ſignificant: ſed duo Baptiſmi ver. gr. per ſe eandem omnino gratiam ſignificant, ergo per ſe eandem, & æqualem Gratiam conferunt, ubi æqualis eſt diſpoſitio recipientis; Tunc enim Sacramenta operantur ut cauſæ naturales. In naturalibus autem ab eadem cauſa circa paſſum æqualiter diſpoſitum ſemper producitur idem, ſeu æqualis effectus: Unde omnes parvuli in Baptiſmo per ſe, & de Lege ordinaria ſemper accipiunt æqualem Gratiam, cum eorum omnium æqualis, vel potius nulla ſit diſpoſitio, cum careant uſu rationis. 20

Dicitur autem notanter *Per ſe, & de Lege ordinaria*, quia ut inquit Scotus *in* 4. *quæſt.* 7. *n.* 3. *Poſſet Deus... conferre majorem illi, quem prædeſtinavit ad majorem Gloriam, ſed ille uberior gradus non conferretur virtute Baptiſmi, ſed de ſpeciali benevolentia Divina.* Et ut dicit S. Thomas *q.* 64. *art.* 1. *ad* 2. *Aliquid tamen annexum impetrari poteſt recipienti Sacramentum per devotionem Miniſtri.* Cui conformis eſt Scotus *loc. cit. n.* 5. ibi: *Propter quorum*, ideſt Parentum, aut Miniſtrorum, *merita Deus uni parvulo poteſt conferre majorem Gratiam, quam alteri.* Ex quibus patet, quod licet Sacramenta ejuſdem ſpeciei ſolo numero diſtincta per ſe, & de Lege ordinaria ſemper æqualem conferant Gratiam, ubi æqualis eſt diſpoſitio recipientis, ut propterea ad augmentum, vel detrimentum Gratiæ Sacramentalis per ſe nihil con- 21 22

Digitized by Google

conferat Sanctitas, vel improbitas Miniſtri, ut patet ex Sacris Canonibus, & Textibus citatis *articulo antecedenti ſub num.* 52. 53. & 54. Per accidens tamen poteſt conferre Miniſtri probitas, ſeu ſanctitas, ſi videlicet ſuis meritis, precibus, vel induſtriis impetret ſuſcepturo Sacramentum Gratiam efficacem ad ferventiorem diſpoſitionem, ratione cujus major conferretur Gratia, *arg. cap. Ipſi Sacerdotes 19. cauſ. 1.* cum ſimilibus.

23 Ratio ſecundæ partis concluſionis, quod ſcilicet Sacramenta ſolo numero diſtincta inæqualem conferant Gratiam, ubi inæqualis eſt diſpoſitio recipientis, eſt etiam de ſe clara, quia ſicut cauſæ omnes naturales perfectius agunt in ſubjecto magis, ſeu melius diſpoſito, ita etiam Sacramenta, quæ operantur ut cauſæ naturales perfectiorem, & majorem conferunt Gratiam, ubi magis ſeu melius erit recipiens diſpoſitus; Unde Concil. Trid. *ſeſſ. 6. cap. 7.* loquens de juſtificatione Adultorum per Baptiſmum docet, baptizatis conferri Gratiam juxta menſuram, quam Spiritus Sanctus partitur ſingulis, *& ſecundum propriam cujuſque diſpoſitionem, & cooperationem*. Et S. Th. *q. 69. art.* 8. dicit: *Quidam cum majori, quidam cum minori devotione accedunt, & ideo quidam plus, quidam minus de Gratia novitatis accipiunt*. Et cum ipſo concordat Scotus *in 4. diſt. 4. q. 7. n. 5.*

24 Ad recipienda fructuoſe Sacramenta Mortuorum, ſcilicet Baptiſmum, & Pœnitentiam requiritur in Adultis in letali exiſtentibus Contritio, vel ſaltem Attritio; *Communis*, & deſumitur ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. c. 4.* ubi ſic expreſſe habetur: *Docet præterea, etſi Contritionem hanc aliquando caritate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum (Pœnitentiæ) actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi Contritioni ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam; Illam vero Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccati excludat cum ſpe veniæ, declarat, Donum Dei eſſe, & Spiritus Sancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo Pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat. Et quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei Gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit.*

25 Ad recipienda rite, & fructuoſe Sacramenta vivorum, ſcilicet Confirmationem, Euchariſtiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium requiritur per ſe loquendo ſtatus Gratiæ; *Communiſſima*. Si quis enim in mortali peccato ſcienter exiſtens velit aliquod Vivorum Sacramentum ſuſcipere, tenetur prius vel per Contritionem perfectam, vel per Attritionem una cum Sacramento Pœnitentiæ ſe in ſtatum Gratiæ reſtituere, alias ſi in peccato mortali ſcienter exiſtens cum ſola Attritione cognita aliquod Vivorum Sacramentum recipiat, non ſolum infructuoſe, ſeu ſine Gratia ſanctificante illud recipit, ſed potius de novo graviſſime, & ſacrilege peccat.

Immo ad digne, & fructuoſe recipiendum Sacramentum Euchariſtiæ requiritur, ut ſcienter exiſtens in peccato mortali præmittat de 26
ipſo Sacramentalem Confeſſionem, nec ſufficit Contritio. *Communiſſima* per text. Apoſtol. *1. ad Corinth. c. 11. n. 28.* ibi: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de Calice bibat; qui enim manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit non dijudicans Corpus Domini*. Et per textum Concilii Tridentini *ſeſſ. 13. cap. 7.* ibi: *Quare communicare volenti revocandum eſt in memoriam ejus*, ſcilicet Apoſtoli, *præceptum: Probet ſe ipſum homo, Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius peccati mortalis quamtumvis ſibi contritus videatur abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad Sacram Euchariſtiam accedere debeat, quod a Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuo ſervandum eſſe decrevit, modo non deſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi, neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia Confeſſione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Et ibidem Canon. 21. ſic expreſſe habet: *Et ne tantum Sacramentum indigne, atque adeo in mortem, & condemnationem ſumatur, ſtatuit, atque declarat ipſa Sancta Synodus illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia Confeſſoris neceſſario præmittendam eſſe Confeſſionem Sacramentalem; Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publice diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.*

Sublata, ſeu recedente fictione, ideſt dignitate, vel indiſpoſitione ſuſcipientis; reviviſcit Baptiſmus ficte, ideſt cum obice pecca- 27
ti mortalis ſuſceptus: Unde effectus Gratiæ ſanctificantis, qui propter obicem peccati mortalis

talis ſeu indiſpoſitionem adulti ſuſcipientis tempore ſuſcepti Baptiſmi impeditus fuit, remoto tali obice per veram Pœnitentiam ſtatim confertur. *Communis* cum S. Th. *q. 69. art.* 10. ubi ſic habet: *Oportet, quod remota ea per Pœnitentiam*, nempe fictione, *Baptiſmus ſtatim conſequatur ſuum effectum*. Cui conformis eſt Scotus *in* 4. *q.* 5. *n.* 4. ubi ſic expreſſe ait: *Poteſt dici, quod illa fictio non dimittitur niſi per veram Pœnitentiam, ſed ea dimiſſa habet Baptiſmus effectum ſuum*. Et ibidem *n.* 8. loquens de eo, qui accedit cum fictione ſubjungit: *Recipit ergo effectum Baptiſmi, quando pœnitet*. Unde immerito, & falſo in contrarium eum citat Gonet *diſput.* 4. *de Baptiſmo art.* 2. Et concluſio habetur tota expreſſe ex verbis S. Auguſtini *lib.* 1. *de Baptiſmo cap.* 12. relat. *in cap. Tunc valere* 42. *diſt.* 4. *de conſecrat.* ibi; *Tunc valere incipit ad ſalutem Baptiſmus, cum illa fictio veraci Confeſſione receſſerit, quæ corde in malitia, vel Sacrilegio perſeverante, peccatorum abolitionem non ſinebat fieri*: Et ratio eſt, quia Baptiſmus ſemel valide ſuſceptus ob impreſſum Characterem eſt initerabilis ex Conc. Florent. *ſeſſ. ultim. in Decret. Eugenii IV.* & Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *Can.* 9. *cit. art. antecedent. num.* 9. & ejus effectus, ſcilicet regeneratio ſpiritualis, eſt ſimpliciter neceſſarius ad ſalutem, Joann. *cap.* 4. *num.* 1. ibi: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*. Et peccata ante Baptiſmum commiſſa per nullum aliud Sacramentum remitti poſſunt, ſed per ipſum ſolum Baptiſmum in re, vel in voto, ut patet ex dictis ſub verb. *Peccatum num.* 36. ergo neceſſe eſt, ut Baptiſmus ſemel valide receptus ſine effectu ratione obicis, recedente poſtea obice operetur ſuum effectum, quem antea operari nequit.

28 Etiam alia duo Sacramenta imprimentia Characterem, ſcilicet Confirmatio, & Ordo ſi ficte, ſeu indiſpoſite cum obice peccati mortalis recepta ſint, recedente poſtea per veram Pœnitentiam fictione, ſeu obice peccati mortalis reviviſcunt, ſeu conferunt ſuum proprium effectum Gratiæ Sacramentalis. Sic expreſſe S. Th. *in* 4. *diſt.* 4. *q.* 3. *art.* 2. S. Bonav. *diſt.* 1. *par.* 1. *art.* 13. quibus conſonat Scotus *in* 4. *diſt.* 1. *q.* 5. *n.* 7. his verbis: *In quibuſcumque Sacramentis imprimitur diſpoſitio ad effectum principalem; ſi propter obicem in ſuſcipiente non cauſatur tunc effectus principalis, ceſſante obice, ſufficit diſpoſitio ad illum effectum principalem, ut apparet in Sacramentis imprimentibus Characterem, quæ propter hoc non ſunt iterabilia*. Et ſic communior Doctorum; Et ratio eſt, quia etiam iſta duo Sacramenta ſunt ſimpliciter initerabilia, & habent effectum ſuum ſibi proprium, ſcilicet Confirmatio Gratiam in Fide Chriſti roborantem, Ordo Gratiam ad digne, & ſancte adimplenda Miniſteria Sacra cuilibet Ordini annexa, qui effectus ab aliis Sacramentis conferri nequeunt, adeoque hæc duo quoque Sacramenta ſemel valide ſuſcepta ſine effectu ratione obicis, poſtea amoto obice effectum ſuum cauſare, ſeu conferre debent, ne recipiens teneatur carere effectu ipſorum in perpetuum.

Etiam Extrema Unctio, & Matrimonium 29
probabilius reviviſcunt recedente fictione. Sic S. Thomas *loc. cit. & diſt.* 17. *queſt.* 3. *art.* 4. cum dixiſſet, Confeſſionem reviviſcere ſublata fictione, addit, idem eſſe in aliis Sacramentis, & colligitur ex Scoto *loc. citat.* & tenet communior Doctorum. Et ratio eſt, quia cum etiam hæc duo Sacramenta ſecundum quid ſint irreiterabilia, nempe durante eadem infirmitate, & durante vita utriuſque conjugis, & habeant effectus aliquos ſpeciales ſibi proprios, ſcilicet Extrema Unctio Gratiam delentem peccatorum reliquias, & in extremo conflictu roborantem; Matrimonium Gratiam mutuæ concordiæ conjugum conciliativam, & ad ferenda onera Matrimonii auxiliativam, nec hi effectus per alia Sacramenta conferantur, hic congruum eſt etiam hæc duo Sacramenta valide ſuſcepta ſine fructu, poſtea amoto obice, reviviſcere, & dictos ſuos peculiares effectus cauſare: dummodo obex removeatur intra tempus ejuſdem morbi, vel conjugii, ut tenent Suarez, Lugo, Coninch, Caſtropal. cum La Croix *lib.* 6. *par.* 1. *numer.* 202. & plurimi alii.

Pœnitentia autem non reviviſcit recedente 30
fictione, ſeu obice. Sic Scotus *in* 4. *diſt.* 1. *q.* 2. §. *Contra iſtam opinionem*; ubi ſic expreſſe habet: *in ficte Pœnitente ceſſante fictione nihil eſt, quod ſufficiat ad effectum veræ Pœnitentiæ, alioquin non oporteret talem ficte confeſſum de eiſdem peccatis alias confiteri*. Scotum ſequuntur paſſim Scotiſtæ, & varii alii exteri contra Divum Thomam, & alios; Et ſic videtur tenere praxis fere univerſalis Confeſſariorum, qui omnes ſolent exigere a Pœnitentibus Confeſſionum ficte factarum repetitionem; Eo vel maxime, quod non datur Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, ut jam probavimus ſub verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art.* 2. *a num.* 16. *ad* 29. Vide *ibi*.

Eu-

Digitized by Google

31 Euchariſtia vero probabilius reviviſcit recedente obice ſi obex removeatur, antequam conſumptæ ſint ſpecies; Secus tamen, ſi obex removeatur ſolum, poſtquam jam totaliter conſumptæ ſunt ſpecies, & Chriſtus jam deſiit eſſe præſens. Sic communior Doctorum cum Averſa *de Euchariſtia q. 7. ſect.* 1. Suarez *d. 63. ſect.* 8. La Croix *lib. 6. part.* 1. *num.* 250. Et ratio primæ partis eſt, quia cum in tali caſu ſubjectum jam ſit diſpoſitum ad Gratiam, & cum Sacramento permanete adſit Auctor omnis Gratiæ, dicendum eſt, quod tunc cauſet Gratiam. Ratio autem ſecundæ partis eſt, quia, ſi Euchariſtia reviviſceret, quando obex removetur ſolum, poſtquam ſunt conſumptæ totaliter ſpecies, & Chriſtus jam deſiit eſſe præſens, ſequeretur, quod Sacerdos, qui toto tempore vitæ ſuæ quotidie communicaſſet ſacrilege, ſi in fine vitæ pœniteret, acciperet ex opere operato vi tot Communionum ſacrilegarum plus Gratiæ, quam Sacerdos, qui quotidie ſemper digne communicaſſet, quod nemo dixerit.

32 Sacramenta non cauſant Gratiam phyſice, ſed moraliter, ideſt Sacramenta non producunt Gratiam ut cauſæ phyſicæ, ſed ut cauſæ morales, quatenus efficaciter movent Deum ad producendam Gratiam, quam ſignificant, & quam ipſemet Deus ſtatuit dare infallibiliter, quotieſcumque rite conficerentur, & digne ſumerentur. Sic Scotus *in 4. diſt. 1. quæſt. 3. & 5.* cum omnibus ſuis Scotiſtis, S. Bonaventura, Richardus, Alenſis, Aureolus, Vaſquez, & plurimi alii contra Thomiſtas, & alios; Et ratio eſt, quia modus operandi ſequitur modum eſſendi; Sacramenta autem ut Sacramenta ſunt quid morale, cum dependeat ſolum ex inſtitutione Chriſti, a qua, & meritis ejuſdem Chriſti Domini totam ſuam vim atque efficaciam cauſandi habent, adeoque & illorum modus operandi erit moralis, & non phyſicus; Tum quia ex Divo Thoma 1. *p. q.* 45. *art.* 5. creatura non poteſt creare, neque principaliter, neque inſtrumentaliter ſaltem phyſice, quia creare eſt potentiæ infinitæ: Sacramenta autem ſunt creaturæ, adeoque non poſſunt producere Gratiam ut cauſæ phyſicæ, quoniam Gratia habet eſſe per creationem: Tum etiam quia nulla cauſa producit phyſice effectum, niſi phyſice actu exiſtat; Sacramenta autem conferunt Gratiam aliquando pro eo tempore, quo non amplius exiſtunt, cum, ut diximus *ſupra num.* 27. ex S. Thoma, S. Auguſtino, Scoto, & communi aliorum Baptiſmus ficte, ſeu cum obice receptus non cauſet Gratiam pro tempore quo cum tali obice peccati mortalis recipitur, ſed ſolum pro tempore quo per veram Pœnitentiam removetur talis obex, & ſic ſi quis hodie cum obice reciperet Baptiſmum, & cras obicem removeret, reciperet cras Gratiam virtute Baptiſmi hodie ſuſcepti, quod cum non poſſit competere cauſis phyſicis, dicendum eſt Sacramenta eſſe tantum cauſas morales, adeoque &c.

33 Character Sacramentalis, qui ut diximus *ſupra num.* 4. eſt effectus particularis aliquorum Sacramentorum proprius, imprimitur ſolum in tribus Sacramentis, ſcilicet Baptiſmo, Confirmatione, & Ordine. *Communis inter Catholicos*, ex Concilio Florent. *ſeſſ. ultim.* in *Decreto Eugenii IV.* & Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. Canon. 9.* per textus *loco citato* adductos.

34 Cur autem ſola dicta tria Sacramenta, & non alia quatuor imprimant Characterem? Ratio a priori non eſt niſi voluntas Chriſti Domini ita inſtituentis, quæ nobis ſufficienter conſtat ex perpetua traditione, & auctoritate Eccleſiæ; Ratio autem congruentiæ deſumitur ex Scoto *in 4. diſt. 6. quæſt.* 10. quia ſicut in Politia Civili tres tantum ſunt gradus determinati, & ſpeciales; Primus ſcilicet dum admittitur quis in familiam Principis; Secundus, cum conſtituitur miles ad defendendam Rempublicam; Tertius, dum conſtituitur Officialis Principis; Ita tres ſolum gradus determinati, & ſpeciales adeoque dignitatem, aut Characterem imprimentes reperiuntur in Politia Eccleſiaſtica. Primus ſcilicet dum quis recipitur in Familiam Chriſti, quod fit in Baptiſmo; ſecundus, dum fit Chriſti miles ad defenſionem Fidei Chriſtianæ, quod fit in Confirmatione; Tertius, dum conſtituitur Dux, aut unus ex Magiſtratu Familiæ Chriſti, & Diſpenſator Myſteriorum Dei, quod fit in Ordine.

35 Character eſt *ſignum ſpirituale indelebile animæ impreſſum in ſuſceptione Sacramenti initerabilis ſignificans poteſtatem quamdam ſpiritualem eo Sacramento acquiſitam. Eſt in re Communis*, & deſumitur ex Concilio Florentino *ſeſſ. ultim. in Decreto Eugen. IV.* & Concilio Trid. *ſeſſ. 7. Canon. 9.*

36 Character non eſt pura relatio rationis, aut denominatio extrinſeca. *Communis* ex Concilio Florentino *loc. cit.* ubi Character vocatur *ſpirituale quoddam ſignum a ceteris diſtinctivum* impreſſum in anima, indelebile, & ex Concilio Trident. *loc. cit.* ubi character appellatur *ſignum ſpirituale, & indelebile impreſſum in anima.*

37 Character neque eſt relatio realis, ſed entitas abſoluta. Sic tenent communius Doctores, & ſignanter celebriores Scotiſtæ, ut Baſſolius, Mayronius, Rubionus, Vorillon, Nicolaus de Orbellis, Cavellus, Aretinus, Hyquæus, Pontius, Maſtrius, Fraſſen, Coen, Dupaſquer, & alii plures; Nec contrarium Scotus, ut falſo aliqui prætendunt, cum ipſe *in* 4. *diſt.* 6. *quæſt.* 10. *num.* 13. reſolvat, Characterem eſſe aliquid reale, ſed an relativum ſit, vel abſolutum? nihil determinat, cum utrumque problematice defendat, & ſic plenam ſuis relinquat opinandi libertatem, ut patet ex ſequentibus ſuis præciſis verbis: *Utrumque ſalvari poteſt, quod ſit ſcilicet forma reſpectiva, ſicuti jam oſtenſum eſt, vel quod ſit forma realis abſoluta.*

38 Character Sacramentalis non ſubjectatur in anima ſub ratione formali animæ. *Communis*, cum S. Thoma *quæſt.* 63. *art.* 4. & Scoto *in* 4. *diſt.* 6. *quæſt.* 11. *num.* 3. & 4. Character igitur ſubjectatur in anima ſub ratione forma-
39 li voluntatis; Sic Scotus *loco cit.* cum omnibus ſuis contra Thomiſtas, qui dicunt ſubjectari in intellectu; Ratio autem noſtra eſt, quia in ea potentia poni debet ſignum obligationis, in qua ponitur obligatio; obligatio autem animæ ad Chriſtum, quæ contrahitur per Baptiſmum &c. ponitur in voluntate; & non in intellectu, cum intellectus utpote potentia neceſſaria, & ad unum determinata, non ſit capax præcepti, vel obligationis, adeoque &c. Tum quia Character debet poni in illa potentia, quæ omnes alias potentias movet, & dirigit ad actiones, ad quas conferuntur Sacramenta; Hoc autem competit voluntati inſtar Reginæ omnibus potentiis imperanti, adeoque &c.

40 Character Sacramentalis de potentia Dei ordinaria eſt indelebilis, tum in hac, tum in altera vita. *Communis*; Et ratio eſt, quia alioquin a Conciliis Florentino, & Tridentino *locis citatis* non poteſt dici abſolute eſſe *Signum*
41 *indelebile*. Poteſt tamen deleri de potentia Dei abſoluta, tam in hac, quam in altera vita. *Communis*. Unde Scotus *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 9. *n.* 20. ſic expreſſe habet: *Nulla forma poteſt eſſe in anima, quam non poſſit Deus de potentia abſoluta delere, quia in hoc nulla inveniri poteſt contradictio.*

42 Sacramenta denegari nequeunt mulieribus menſtruatis. Benedict. XIV. tom. 1. Conſtit.
43 107. incip. *Omnium Solicitudinum* §. 3. 14. 39. Sacramentorum participatio denegatur occultantibus Fidei Chriſtianæ profeſſionem cum ſi-
44 mulatione Mahumetiſmi. Idem Conſtitut. 89. incip. *Inter omnigenas* §. 6. Item mulieribus Chriſtianis in Turcarum contuberniis viventibus abſque Religionis exercitio. Idem *ibid.* 45
§. 7. Item mulieribus nulliter nuptis cum infidelibus, donec in concubinatu permanſerint. 46
Idem *ibid.* §. 13. Item iis, qui uxore ad Turcas confugiente, aliam ducere præſumpſerint. Idem *ibid.* §. 12.

Sacramenta adminiſtrantes, etiam in Eccleſiis Regularium, ſubſunt viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in his, quæ ſpectant ad ipſam adminiſtrationem. Idem Conſtitut. 109. incip. 47
Firmandis §. 2. Amplia, etiamſi ipſi non ſint Parochi. Idem *ibid.* §. 3. 48

Sacramentorum ſimulatio licita non eſt, etiam ad evitandum mortis periculum. Idem tom. 2. Conſtitut. 18. incip. *Poſtremo menſe* §. 20. & 21. 49

SS. Sacramentum Euchariſtiæ publicæ Fidelium venerationi exponendum non eſt, ſine licentia Epiſcopi, ſeu Ordinarii loci; Idem Conſtitut. 5. incip. *Accepimus*. 50

Sacramentorum materiam, & formam adhibere circa ſubjectum capax, abſque intentione conficiendi Sacramentum, eſt omnino illicitum. Idem Conſtitut. incip. *Ex quo primum*, 51
§. 56. Sacramentum, ſi partes ſubjecti ſejunctæ ſint, valide, & licite conferri poteſt a pluribus Comminiſtris, materiam, & formam ſeorſim, & diverſis partibus applicantibus. Idem in d. Appendice, Conſtit. incip. *Peracta*, §. 15. ubi aſſerit, quod legitima concurrente cauſa, ut inſtans periculum vitæ infirmi, etſi Ritualia obſtent, nedum valide, ſed etiam licite hodie in Eccleſia Occidentali Sacramentum Extremæ Unctionis adminiſtretur a pluribus Sacerdotibus, quorum unus unum organum ſenſus inungat, proferatque formam, aliique idem præſtent ſuper aliis ſenſuum organis. Vide ad id jam tradita a nobis in Tomo tertio, verb. *Extrema Unctio*, *a num.* 29. *ad* 33. 52

Additiones ex aliena manu.

E philoſophia etiam peripatetica deſumpta ſunt, quæ ſcholaſtici diſputant de effectibus Sacramentorum, tum & maxime de eo, quomodo, & quando Sacramenta producant gratiam. Confer *Vanespen Jur. Eccleſ. univ. part.* 2. *tit.* 1. *cap.* 2. §. 6. 53

Inter effectus Sacramentorum recenſetur & *character*, iſque effectus tribus tantum Sacramentis tribuitur, *Baptiſmo*, *Confirmationi*, & *Ordini*; Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 7. *de Sacram. in gener. can.* 9. 54

In

Digitized by Google

55 In quo vero conſiſtat characteris eſſentia,
non conveniunt inter ſe Theologi, & Canoni-
56 ſtæ. Dixit utique Concilium Tridentinum *loco*
mox citato imprimi per dicta tria Sacramenta
characterem in anima, hoc eſt ſignum ſpirituale,
& indelebile. Sed quid ſit ſignum hoc, ma-
57 gna eſt diſſenſio. *Veriſimilius eſt* (ait Vaneſ-
pen ubi ſupra §. 11.) *aliud dicere noluiſſe Sy-*
nodum, niſi quod per hæc Sacramenta imprima-
tur in anima ens quoddam morale, quale ſolet
imprimi dum quis ad dignitatem, aut ad condi-
tionem aliquam ſtabilem, & permanentem aſſu-
mitur, ut ex. gr. ad dignitatem doctoralem, re-
galem &c. In horum enim adoptione, & colla-
tione accedit ipſi accipienti hujuſmodi dignitatem,
vel conditionem quoddam ens morale, ratione cu-
jus perpetuo reputatur Rex, Doctor &c.
58 At, ſi dicendum quod res eſt, nec ipſe Va-
neſpen ſatis explicat quid ſit ſignum hoc ſpi-
59 rituale, & indelebile. Retineamus autem eum,
qui ex charactere fluit, effectum, quod ſcili-
cet tria hæc Sacramenta non ſint reiterabilia,
& non curemus de explicatione mox dicti ſigni
ſpiritualis, & indelebilis.
60 Cæterum tametſi dicta tria Sacramenta haud
reiterentur, tamen ſi rationabiliter de eorum
valida collatione dubitetur, reiterari poſſunt.
61 Et quod notandum eſt, antiquitus ſine ulla
conditionis expreſſione reiterabantur, ut Va-
neſpen *eodem loco* §. 15. monſtrat *ex Canon*. 1.
62 *Concilii Carthaginenſis V*. Invaluit vero poſt-
modum, ut reiterarentur ſub expreſſa conditio-
ne *ſi ſuſcepta non ſint*. Sed neſcitur quo tem-
pore reiterari dd. tria Sacramenta cœperint ſub
63 dicta conditione: Haud improbabile vero eſt,
ea ita reiterari cœpiſſe ex quo reſponſum *Ale-*
64 *xandri III*. de quo *in cap. 2. de Baptiſmo* De-
cretalibus Gregorii IX. inſertum fuit. In eo
enim habetur: *De quibus dubium eſt, an bapti-*
zati fuerint, baptizentur his verbis præmiſſis: Si
baptizatus es, non te baptizo; Sed ſi nondum
baptizatus es, ego te baptizo.
65 Recte vero monet Rituale Romanum *ſub ti-*
tulo de forma Baptiſmi: Hac tamen conditiona-
li forma non paſſim, aut leviter uti licet, ſed
prudenter, & ubi re diligenter perveſtigata pro-
babilis ſubeſt dubitatio infantem non fuiſſe ba-
ptizatum.

SACRA SCRIPTURA. Vide infra *Scriptu-*
ra Sacra.

SACRIFICIUM.

SAcrificium in genere ſumitur dupliciter, 1
ſcilicet late, ſeu improprie, & ſtricte,
ſeu proprie. *Communis*. Sacrificium late, ſeu 2
improprie ſumptum eſt quodlibet opus bonum
in Dei honorem, & cultum relatum, ut ſunt
Orationes, Laudes, adorationes, ceterique
actus virtutum præſertim Religionis; Et in
hoc ſenſu Sacrificium complectitur Juſtitiam,
juxta illud *Pſalm*. 4. *num*. 2. *Sacrificate Sacri-*
ficium juſtitiæ. Item internum animi dolorem
propter Dei offenſam, juxta illud *Pſalm*. 50.
num. 9. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*.
Item externam laudem in Deum relatam, jux-
ta illud *Pſalm*. 49. *num*. 23. *Sacrificium laudis*
honorificabit me. In ſimili caſu loquitur *ad He-*
bræos cap. 13. *num*. 15. *Per ipſum ergo offera-*
mus hoſtiam laudis ſemper Deo, ideſt fructum
labiorum confitentium nomini ejus. Sacrificium 3
ſtricte ſeu proprie ſumptum eſt peculiaris actus
virtutis Religionis, quo ſpeciali quodam mo-
do recognoſcimus ſummam Dei excellentiam,
ſupremumque ejus Dominium, & noſtram ad
ipſum ſubjectionem per oblationem, & deſtru-
ctionem alicujus rei ſenſibilis. Et ſacrificium 4
hoc modo ſumptum, de quo hic eſt ſermo,
ſic definitur, *Sacrificium ſtricte, ſeu proprie*
ſumptum eſt oblatio externa rei ſenſibilis legiti-
me inſtituta, & a Miniſtro legitimo facta ſoli
Deo per deſtructionem, vel notabilem ipſius rei
oblatæ immutationem in recognitionem noſtræ to-
talis ad ipſum ſubjectionis, ſupremique ipſius
in nos, & res omnes Dominii. Eſt in re Com-
munis.
Dicitur primo, *Oblatio externa rei ſenſibilis*, 5
quia Sacrificium eſt cultus Dei exterior prote-
ſtativus ſupremi ejus Dominii etiam coram ho-
minibus, qui nonniſi ſenſibilibus communicant
inter ſe.
Dicitur ſecundo, *legitime inſtituta*, quia cum 6
Sacrificium ſit ſignum publicum proteſtativum
ſupremi Dei Dominii, & ſpecialis Dei cultus
nomine totius Communitatis Deo exhibendus,
& ſigna communia, & cultus publici per pu-
blicam, & legitimam auctoritatem inſtitui de-
beant; ideo & ipſum Sacrificium debet eſſe
inſtitutum publica, & legitima auctorita-
te, & per hoc Sacrificium differt a Mar-
tyrio, quod non eſt publica auctoritate inſti-
tutum.

Digitized by Google

7 Dicitur tertio, *Et a miniſtro legitimo*, quia cum Sacrificium ſit ſpecialis Dei cultus, nomine totius Communitatis ei exhibendus, requiritur, quod ad hoc ſit aliquis ſpecialiter deputatus tamquam legitimus Miniſter; Unde non ſolum in lege Evangelica ſunt ad id deputati ſpeciales Miniſtri, nempe Sacerdotes *ex cap. Firmiter credimus* 1. *de Summa Trinitat. & Fide Catholica*, & Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 23. *capit. & Can.* 1. ſed etiam in Lege ſcripta Sacrificia offerebantur a Miniſtris ad hoc ſpecialiter deputatis, ut patet *Numer.* 3. & qui ſine tali deputatione Sacrificia offerre tentarunt, Divinitus ſunt puniti, ut patet de Saule 1. *Reg.* 13. & Ozia 2. *Paralipom.* 26. Et etiam in Lege naturæ fuiſſe aliquos ſpecialiter deputatos, colligitur *ex Geneſi* 14. ubi Melchiſedech dicitur obtuliſſe panem, & vinum, & ratio additur: *Erat enim Sacerdos Dei Summi*. Et tales Sacerdotes pro tunc ſecundum communem opinionem erant Principes familiarum, & Filii Primogeniti, & aliqui alii, qui ex inſpiratione Divina Sacrificia obtulerunt, ut de Abel legitur *Geneſ.* 4.

8 Dicitur quarto, *Facta ſoli Deo*, quia cum Sacrificium ſit actus virtutis Religionis, & quidem ſupremæ ejus ſpeciei, quæ dicitur *Latria*, ideo ſoli Deo offerri poteſt. Unde quamvis celebrentur Miſſæ in honorem Beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum, non tamen illis Sacrificium offerri poteſt, ut docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *c.* 3. ibi: *Quamvis in honorem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Miſſas Eccleſia celebrare conſueverit, non tamen illis Sacrificium offerri docet, ſed Deo ſoli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere ſolet: Offero tibi Sacrificium Petre, vel Paule; ſed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipſi pro nobis intercedere dignentur in Cœlis, quorum memoriam facimus in terris.*

9 Dicitur quinto, *Per deſtructionem, vel notabilem ipſius rei oblatæ immutationem*, quia ad rationem Sacrificii proprie dicti requiritur, vel quod res oblata phyſice deſtruatur, vel ſaltem moraliter notabiliter immutetur, ita ut res oblata accipiat alium ſtatum, & reddatur omnino inutilis ad priores uſus, ſeu functiones naturales; Sic olim ab Hebræis Oves veriſſime ſacrificabantur, quando realiter percuſſæ deſtruebantur; Et in Libaminibus vinum, & oleum vere ab ipſis ſacrificabatur, quando effundebatur in terram circa Altare Domini; Nam tunc ponebatur in ſtatu corruptionis, & notabilis immutationis, & licet non ſtatim ſubſtantialiter corrumperetur, donec ſiccaretur, tamen acquirebat ſtatum inutilem ad ſuum uſum naturalem, & humanum.

10 Dicitur ſexto & ultimo, *In recognitionem noſtræ totalis ad ipſum ſubjectionis, ſupremique ipſius in nos, & res omnes Dominii*, quia ideo per Sacrificium res ſenſibilis deſtruitur, vel notabiliter immutatur, ut conteſtemur noſtram totalem ad Deum ſubjectionem, & ſupremam ipſius poteſtatem ſuper nos, & res omnes, plenumque ipſius Dominium vitæ, & mortis, ita ut tam facile poſſit nos, & omnia immutare, vel deſtruere, quam facile nos rem aliquam noſtram immutamus, & deſtruimus.

11 Sacrificium varie dividitur; Primo ratione materiæ dividitur in *Victimam*, ſeu *Hoſtiam*, in *Immolationem*, & in *Libamen*. *Victima*, ſeu *Hoſtia* dicebatur Sacrificium, quo in veteri Lege Deo offerebantur animalia, ſive fuerint quadrupedia, ſive volatilia, & inter volatilia præcipue offerebantur Columbæ, Turtures, & Paſſeres; inter quadrupedia vero Boves, Oves, & Capræ. *Immolatio* dicebatur Sacrificium, quo Deo offerebantur res inanimes, ſed ſolidæ, ut fruges terræ, panes, thura, & hujuſmodi. *Libamen* dicebatur Sacrificium, quo Deo offerebantur res inanimes ſed liquidæ, ut vinum, oleum, ſanguis, & hujuſmodi.

12 Secundo ratione formæ, ſeu modi, quo fiebat, dividitur in *Holocauſtum*, *Hoſtiam pacificam*, & *Hoſtiam pro peccato*. *Holocauſtum* dicebatur Sacrificium, in quo tota res oblata deſtruebatur, ſeu comburebatur, & in fumum reſoluta ſurſum ad Deum aſcendebat, ut nihil inde cederet in uſus hominum. *Hoſtia pacifica* dicebatur Sacrificium, in quo una pars rei oblatæ comburebatur in honorem Dei, altera cedebat in uſum Sacerdotum, & tertia in uſum ipſum offerentium. *Hoſtia pro peccato* dicebatur Sacrificium, in quo una pars rei oblatæ comburebatur, & altera cedebat in uſum Sacerdotum tantum eo in atrio Templi veſcentium.

13 Tertio ratione finis, quo fiebat, dividitur in *Latreuticum*, *Eucharisticum*, *Impetratorium*, & *Satisfactorium*. Sacrificium *Latreuticum* dicebatur illud, quod per ſe totum in Dei cultum, & honorem exhibebatur. *Euchariſticum* dicebatur illud, quod fiebat in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis. *Impetratorium* dicebatur illud, quod fiebat pro beneficiis obtinendis, ſcilicet pro obtinendis bonis, & avertendis malis. *Satisfactorium* dicebatur illud

quod

Digitized by Google

quod offerebatur Deo in ſatisfactionem pro peccatis.

14 Omnia dicta Sacrificia modo coadunata ſunt in uno Tremendo, & Incruento Miſſæ Sacrificio. *Communis inter Catholicos;* Unde Sanctus Leo *ſerm.* 8. *de Paſſione* ſic ait: *Carnalium Sacrificiorum varietate ceſſante omnes differentias Hoſtiarum una Corporis, & Sanguinis implet Oblatio.* Et Eccleſia in Secreta Miſſæ poſt Dominicam VII. Pentecoſtes ſic orat; *Deus qui Legalium differentiam Hoſtiarum unius Sacrificii perfectione ſanxiſti,* & expreſſius idipſum docet Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. ibi: *Hæc denique illa munda oblatio eſt, quæ per varias Sacrificiorum Naturæ, & Legis tempore ſimilitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia per illa ſignificata veluti illarum omnium conſummatio, & perfectio complectitur.*

15 Quamvis unicum tantum ſit Sacrificium novæ Legis, ſeu Miſſæ ratione unius tantum rei oblatæ, quæ eſt ipſe Chriſtus: Ratione tamen modi offerendi eſt duplex, ſcilicet *Cruentum*, & *Incruentum*. Sacrificium *Cruentum* dicitur, quo Chriſtus in Cruce ſeipſum obtulit Deo cum reali effuſione Sanguinis, mactatione, & morte violenta. Sacrificium *Incruentum* dicitur, quo Chriſtus offertur Deo abſque reali effuſione Sanguinis, & morte violenta, ſed modo incruento, & myſtico, ſeu repræſentativo in omnibus Miſſæ Sacrificiis. *Communis* ex Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2. ibi: *In Divino hoc Sacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille Chriſtus continetur, & incruente immolatur, qui in Ara Crucis ſemel ſe ipſum cruente obtulit.*

16 Sacrificium Miſſæ penes diverſos fines dividitur in *Latreuticum*, *Eucharisticum*, *Satisfactorium*, & *Impetratorium*. *Latreuticum* dicitur quatenus per ſe offertur in Dei cultum, & honorem, & in conteſtationem ejus ſupremi Dominii, tamquam finem principalem Sacrificii. *Eucharisticum* dicitur quatenus offertur Deo in gratiarum actionem pro beneficiis receptis. *Satisfactorium*, quatenus offertur Deo in ſatisfactionem pro peccatis. *Impetratorium* dicitur, quatenus offertur Deo pro beneficiis impetrandis, ſeu obtinendis, ideſt pro obtinen-
17 dis bonis, & avertendis malis. Penes autem ſolos diverſos fructus, & effectus ſuos Sacrificium Miſſæ dividitur in *Propitiatorium*, ſeu *meritorium*, in *Satisfactorium*, & *Impetratorium*, de quibus ſub verb. *Miſſa art.* 1. *num.* 4. *ad* 7. Vide *ibi*.

18 Sacrificium dicitur *quaſi Sacrum factum*, *c. Multi ſæcularium* 84. *cauſ.* 1. *q.* 1. ibi: *Sacrificium autem* (dicitur) *quaſi ſacrum factum, quia conſecratur pro nobis in memoriam Dominicæ Paſſionis.*

Miſſa dicitur a verbo *Mitto*, quia in illa 19
preces, ſupplicationes, vota, immo & ipſum Chriſti Corpus, & Sanguis mittuntur ad Deum. Unde S. Gregorius *lib.* 4. *Dialogorum cap.* 58. ſic expreſſe habet: *Dicitur Miſſa quaſi tranſmiſſio, eo quod populus fidelis per miniſterium Sacerdotis, qui fungitur vice Mediatoris inter Deum, & homines preces, & ſupplicationes, & vota tranſmittat Altiſſimo; Ipſum vero Sacrificium, ideſt Hoſtia, Miſſa vocatur quaſi tranſmiſſa.*

Sacrificium Miſſæ a Chriſto eſt inſtitutum, 20
& hoc in nocte Cœnæ, & eſt Deo gratiſſimum: Concil. Senonenſ. *cap.* 11. & Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2.

In Sacrificio Miſſæ eſt eadem Hoſtia, quæ 21
in Cruce. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2.

In Sacrificio Miſſæ continetur Chriſtus in- 22
cruente, & immolatur. Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2.

Sacrificii Miſſæ oblatio non præjudicat Sa- 23
crificio facto a Chriſto in Cruce. Concil. Trident. *cit. ſeſſ.* 22. *cap.* 2. & *Can.* 4. ibi: *Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari Sanctiſſimo Chriſti Sacrificio in Cruce peracto per Miſſæ Sacrificium, aut illi per hoc derogari, anathema ſit.*

Sacrificium in pane, & vino conſecratis ob- 24
tulit etiam Chriſtus. Concil. Senonenſ. *cap.* 11. & Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. Et ſic faciendum præcepit Apoſtolis, & Succeſſoribus, *ibidem cap.* 1.

Sacrificium Miſſæ a D. Jacobo Apoſtolo fuit 25
ordinatum, ſeu diſpoſitum quo ad ritum, & celebrationem, *cap. Jacobus* 47. *diſt.* 1. *de Conſecrat.* & habetur per extenſum *in Conſtitution. Apoſtol. lib.* 8. *cap.* 12. & *ſequent.*

Ad rite perficiendum Sacrificium Miſſæ Ca- 26
non fuit ab Eccleſia inſtitutus ex Chriſti verbis, & Apoſtolorum traditione. Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 4.

Cæremoniæ, quæ in Sacrificio Miſſæ fiunt, 27
ex Apoſtolorum traditione habentur, *cap. Eccleſiaſticum* 5. *diſt.* 11. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25.
cap. 5. Sic veſtes, Benedictiones, Thymiama- 28
ta. Concil. Trid. *ibid. cap.* 5.

Sacrificium Miſſæ non poteſt fieri vulgari 29
lingua, Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 22. *cap.* 8. &
Canon. 9. In Sacrificio Miſſæ quædam dicen- 30
da ſunt clara, & alta voce, & quædam ſubmiſſa. Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 5. & *Canon.* 9.

Sacrificium Miſſæ ab Apoſtolis cæpit fieri 31
poſt

Digitized by Google

poſt Aſcenſionem Chriſti in Cœlum ; *lib. 9. Conſtitut. Apoſtol. cap. ultim.* ibi : *Nos vero poſt Aſſumptionem ejus offerentes , ut idem conſtituit ; Sacrificium mundum , & incruentum elegimus Epiſcopos , Presbyteros , & Diaconos ſeptem .*

32 Miſſa olim dividebatur in duas partes , ſcilicet in Miſſa Catechumenorum , & Miſſam Fidelium . *Miſſa Catechumenorum* durabat a principio Miſſæ uſque ad Offertorium excluſive , & fuit ſic dicta , quia tandiu , & non ultra Catechumenis intereſſe licebat . Poſt Evangelium enim ante Offertorium , quo incipiebat Miſſa Sacra , Diaconus publica voce clamabat *Ite , Miſſa eſt* , quibus auditis ab Eccleſia excludebantur Catechumeni , Energumeni , publice Pœnitentes , quibus non licebat intereſſe Conſecrationi Corporis , & Sanguinis Domini Noſtri Jeſu Chriſti . *Miſſa Fidelium* incipiebat ab Offertorio , & durabat uſque in finem . Unde ob hanc veterem Miſſæ diviſionem etiam nunc tota Sacra actio ſolet quandoque dici in plurali *Miſſarum ſolemnia* , quamvis etiam Miſſa in ſingulari pro noſtro jam communi uſu intelligendi ſufficienter ſignificet , & denotet totam illam actionem Sacram , quæ in Miſſa a principio uſque in finem peragitur ; Et hinc poſt totam illam Sacram actionem in fine Celebrans , aut Diaconus dicit : *Ite , Miſſa eſt ;* quibus inſinuatur , & ſignificatur , Hoſtiam Sacram jam eſſe plene oblatam , miſſam , ſeu tranſmiſſam ad Patrem , & ideo omnibus eſſe jam liberam miſſionem , ſeu dimiſſionem , ac licentiam abeundi .

33 Miſſa eſt *verum , & unicum novæ Legis Sacrificium , quo a Sacerdote rite Ordinato Corpus , & Sanguis Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſub ſpeciebus panis , & vini ex ejus inſtitutione certo ritu pro ſalute vivorum , & defunctorum Deo offertur , immolatur , & ſumitur .* Sic in re *Communis Theologorum* . Et deſumitur ex Conc. Trid. *ſeſſ. 22. cap. 1. & Canon. 1. 2. & 3.*

34 Principalis Offerens Miſſæ Sacrificium eſt Chriſtus Dominus , quamvis illud offerat Sacerdotum miniſterio . *Communis Catholicorum* , & habetur clare ex Concilio Florent. *ſeſſ. ult. in Decreto Eugenii IV.* & Trident. *ſeſſ. 22. c. 2.* ubi expreſſe dicit : *Una eſt , eademque Hoſtia , idem nunc Offerens Sacerdotum miniſterio , qui ſe ipſum tunc in Cruce obtulit , ſola offerendi ratione diverſa .* Et id ipſum clare demonſtrant verba Conſecrationis , ubi Sacerdos non nomine proprio , ſed in perſona Chriſti loquens dicit : *Hoc eſt Corpus meum . Hic eſt Sanguis meus &c.*

Minus principalis Offerens Miſſæ Sacrificium 35 eſt Sacerdos Celebrans , ut proximus , & immediatus Chriſti Miniſter , & Vicarius . *Communis* , & clare conſtat ex adductis verbis Concilii Tridentini : *Idem nunc Offerens Sacerdotum miniſterio* , & ex eo , quod Sacerdos per Ordinationem accepit poteſtatem a Chriſto , ut in ejus perſona hoc Sacrificium offerret ; Unde Chriſtus Apoſtolis , eorumque in Sacerdotio Succeſſoribus juxta Trid. *ſeſſ. 22. cap. 1.* præcepit , ut Sacrificium offerrent dicens : *Hoc facite in meam commemorationem* : Cum autem Sacerdos in perſona Chriſti loquens hoc conficiat Sacramentum , & Sacrificium , ut patet ex verbis Conſecrationis ; *Hoc eſt Corpus meum . Hic eſt Sanguis meus* , hinc non eſt principalis Offerens , ſed poſt Chriſtum , qui eſt Offerens principalis , immediatus , & proximus ejus Miniſter , & Vicarius .

Etiam ceteri alii Fideles non Sacerdotes aliquo modo , licet minus proprio , hoc Sacrificium offerunt . *Communis* , & habetur expreſſe ex verbis Innocentii III. *lib. 2. de Myſter. Miſſæ cap. 6.* ibi : *Non ſolum offerunt Sacerdotes , ſed & univerſi Fideles ; nam quod ſpecialiter adimpletur miniſterio Sacerdotum , hoc univerſaliter agitur voto Fidelium .* Unde *in Canone Miſſæ* dicitur : *Memento Domine famulorum , famularumque tuarum , pro quibus tibi offerimus , vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis ;* Et infra : *Hanc igitur oblationem ſervitutis noſtræ , ſed & cunctæ familiæ tuæ .* Unde Fideles dicuntur offerre hoc Sacrificium dupliciter ; Primo ratione quadam generaliſſima , tamquam membra Eccleſiæ , cujus nomine Sacerdos offert Deo hoc Sacrificium ; Secundo ratione quadam magis ſpeciali , & particulari , quatenus ſpeciali quadam cooperatione ad ejus Oblationem concurrunt , vel dando pro tali Sacrificio eleemoſynam , ſeu honorarium , vel neceſſaria ſuppeditando , vel Sacrificanti inſerviendo , & hujuſmodi . 36

Hoſtia , & res Oblata principalis , ſeu id , 37 quod proprie , & principaliter offertur in Sacrificio Miſſæ , eſt Corpus , & Sanguis Chriſti , atque ipſe Chriſtus , ut conſtitutus ſub ſpeciebus panis , & vini vi actionis conſecrativæ . *Communis inter Catholicos ;* Et expreſſe habetur ex Concilio Trid. *ſeſſ. 22. cap. 1.* ubi expreſſe dicit , quod Chriſtus *Corpus , & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis , & vini Deo Patri obtulit , ac ſub earumdem rerum Symbolis , Apoſtolis , quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituit ut ſumerent , tradidit , & eiſdem , eorumque ſucceſſoribus in Sacerdotio , ut offerrent , præ-*

Digitized by Google

præcepit per hæc verba : Hoc facite in meam
commemorationem, *uti ſemper Catholica Eccleſia*
intellexit, *&* *docuit*. Et *ibidem Canon.* 2. ex-
preſſe definitur : *Si quis dixerit* , *illis verbis :*
Hoc facite in meam commemorationem : Chriſtum
non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes , *aut non or-*
dinaſſe , *ut ipſi* , *aliique Sacerdotes offerrent Cor-*
pus , *&* *Sanguinem ſuum* , *anathema ſit*.
38 Subſtantia panis , & vini in Sacrificio Miſ-
ſæ eſt Hoſtia minus principalis , ſeu materia ,
ex qua fit Hoſtia principalis hujus Sacrificii .
Communis . Panis enim , & vinum , cum de-
ſtruantur , ut in teſtimonium Divinæ Excel-
lentiæ Chriſti Corpus , & Sanguis ponantur
ſub ſpeciebus , vere poſſunt dici deſtrui in ho-
norem Dei , & in teſtimonium Divinæ Excel-
lentiæ ſaltem mediate ; Unde Eccleſia volens
deſignare , quod etiam panis , & vinum aliquo
modo in Miſſa offerantur , ſicque pertineant
ad rem , quæ ſacrificatur , in Miſſæ Offertorio
ſic orat : *Suſcipe Sancte Pater hanc immacu-*
latam Hoſtiam præſentando ſimul panem con-
ſecrandum . Et infra : *Offerimus tibi Domine*
Calicem ſalutaris elevando vinum conſecran-
dum .
39 Quamvis variæ Actiones interveniant in
Miſſæ Sacrificio , ut Oblatio panis , & vini ,
Conſecratio , Oblatio Corporis Chriſti poſt
Conſecrationem , quando Sacerdos dicit ; *Un-*
de & *memores Domine* . . . *offerimus præclaræ*
Majeſtati tuæ &c. Specierum mixtio , Fractio ,
40 diſtributio , Sacerdotis Communio ; Et tres
communiter aſſignentur partes Miſſæ , ſcilicet
prima pars ab Introitu uſque ad Offertorium
excluſive , quæ olim dicebatur Miſſa Catechu-
menorum , ſecunda pars ab Offertorio , totus
Canon uſque ad Sumptionem incluſive , tertia
41 pars a Poſt-Communione uſque in finem . Ta-
men ſola Conſecratio eſt eſſentialis pars , im-
mo tota eſſentia hujus Sacrificii ; ſeu eſſentia
Sacrificii Miſſæ conſiſtit in ſola Conſecratione .
Sic Sporer *tom.* 3. *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 84. ubi
vocat hanc concluſionem communiſſimam Theo-
logorum , & Sanctorum Patrum , Henno *tom.*
2. *diſp. XI. qu.* 3. *concluſ.* 4. ubi aſſerit eſſe
communiorem cum D. Thoma *qu.* 82. *art.* 4.
ad 1. *&* *art.* 10. *ad* 1. Sannig. *diſt.* 5. *de Miſ-*
ſa qu. 4. *num.* 5. Herincx *diſp.* 8. *de Eucha-*
riſtia quæſt. 2. *num.* 42. Reiffenſtuel *Theol. mor.*
tract. 14. *diſt.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 34. cum com-
muniori Theologorum contra Bonacinam *diſp.*
4. *de Eucbariſtia quæſt. ultim. punct.* 2. *nu.* 1.
dicentem , quod partes eſſentiales Sacrificii Miſ-
ſæ ſint Conſecratio , Oblatio , & Sumptio , &
contra aliquos tenentes etiam ſumptionem a
celebrante peractam ſpectare ad eſſentiam Sa-
crificii Miſſæ .
Probatur ex Sanctis Patribus , & primo ex 42
S. Irenæo *lib.* 4. *contra Hæreſes cap.* 32. ubi di-
cit : *Chriſtum docuiſſe novi Teſtamenti novam*
Oblationem , *quando dixit : Hoc eſt Corpus meum ;*
Deinde ex S. Chryſ. *homilia de proditione Ju-*
dæ , ubi dicit *Verba Domini : Hoc eſt Corpus*
meum uſque in finem mundi præſtare Sacrificio
firmitatem . Item ex Divo Ambroſio *lib.* 4. *de*
Sacrament. cap. 4. ubi ait : *Sermo Chriſti* , ideſt
Conſecratio , *hoc conficit Sacramentum* . Item
ex D. Thoma *quæſt.* 82. *art.* 4. *ad* 1. ubi ex-
preſſe dicit : *Conſecratio Chriſmatis* , *vel cuju-*
ſcumque alterius materiæ non eſt Sacrificium , *ſi-*
cut Conſecratio Eucbariſtiæ , & ibidem *art.* 10.
ad 1. *Hoc Sacramentum in Conſecratione Eucha-*
riſtiæ , *in qua offertur Sacrificium* , & conſimi-
liter loquuntur paſſim alii Sancti Patres , adeo-
que &c.
Probatur ratione , quia Sacrificium Miſſæ 43
fieri debet , & de facto fit , ac perficitur a
Sacerdote in perſona Chriſti , qui eſt principa-
lis Offerens , ut dictum eſt *ſupra nu.* 34. At-
qui Conſecratio eaque ſola fit in perſona Chri-
ſti , in qua Sacerdos loquitur , tamquam ipſe
ſit Chriſtus dicens : *Hoc eſt Corpus meum : Hic*
eſt Sanguis meus , ergo &c. Tum quia in ſola
Conſecratione perfecte reperitur immutatio Ho-
ſtiæ in Dei cultum , quatenus Corpus , & San-
guis Chriſti ſuccedunt in locum panis , & vi-
ni tamquam Hoſtiæ minus principalis deſtru-
ctæ , atque in ipſa ſola Conſecratione fit im-
mutatio , ſeu deſtructio Hoſtiæ principalis my-
ſtica , & repræſentativa Sacrificii cruenti , ac
mortis Chriſti , quatenus in ipſa Conſecratio-
ne per diverſas ſpecies per ſe , & vi verbo-
rum Corpus velut mortuum , & Sanguis velut
effuſus incruente repræſentatur , adeoque &c.
Unde Feria 6. Paraſceves proprie non fit Sa-
crificium , quia ibi non fit Hoſtiæ Conſecra-
tio , ſed ſumitur ſolum Hoſtia pridie conſe-
crata .
Hinc eſſentia Sacrificii Miſſæ non conſiſtit 44
in Oblatione ſive panis , & vini ante Conſe-
crationem , ſive Corporis & Sanguinis poſt
eamdem . *Communior Doctorum* . Immo *Com-*
munis teſte Sporer *loc. cit. num.* 85. Et ratio
eſt , quia neutra Oblatio eſt Hoſtiæ immutati-
va , neutra a Chriſto , qui tamen hoc Sacrifi-
cium obtulit , adhibita eſt , adeoque neutra
ſpectat ad veram eſſentiam Sacrificii Miſſæ ,
cum utraque inſtituta ſit ab Eccleſia , quæ non
poteſt aliquid inſtituere , & mutare quo ad eſ-
ſentiam Sacramentorum , ex Concilio Trid. *ſeſſ.*

Digitized by Google

22. *cap.* 2. & conſequenter neque ad eſſentiam hujus Sacrificii.

45 Neque Sumptio Hoſtiæ, ſeu Sacramenti, quæ fit a Sacerdote celebrante, ſpectat ad veram eſſentiam Sacrificii Miſſæ. Quamvis tamen aliquo modo ſit de ejus integritate. Sic Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 36. Henno *loc. cit. concluſ.* 3. Sporer *loc. cit. numer.* 86. ubi dicit hanc eſſe communiorem, & veriorem ſententiam Doctorum contra Bellarminum, Lugonem, & alios non paucos. Et ratio primæ partis eſt, quia Sacrificium eſſentialiter, ſeu quo ad ſua eſſentiala fit in perſona Chriſti; Sumptio autem non fit in perſona Chriſti, ſicut Conſecratio, ut de ſe patet, adeoque &c. Tum quia Sumptio, ſeu manducatio eſt ſolum participatio Sacrificii jam peracti, adeoque
46 non eſt ipſum Sacrificium. Tum etiam quia certum eſt de Fide ex Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. Chriſtum in ultima Cœna ſacrificaſſe, & tamen valde incertum eſt, an communicaverit, adeoque ex Concilio colligitur Communionem Sacerdotis non eſſe de eſſentia hujus Sacrificii, cum aliquid incertum non poſſit eſſe de Fide. Secunda autem Concluſionis pars colligitur *ex cap. Relatum* 10. *diſt.* 2. *de Conſecratione*, ubi ex Concilio Toletano VII. reprehenduntur Sacerdotes, qui non communicabant ſemper, quando ſacrificabant, & expreſſe dicitur: *Quale erit illud Sacrificium, cui non ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur?* Quibus verbis non utique inſinuatur Sacrificium ſine Communione non eſſe verum Sacrificium (alias conficiens non vocaretur ibi *Sacrificans*) ſed ſolum inſinuatur non habere Sacrificium complementum ultimatum, ad quod res ſacrificata ordinatur, adeoque Communio Sacerdotis eſt aliquo modo de integritate Sacrificii Miſſæ, quamvis non ſpectet ad veram ejus eſſentiam.

48 Neque aliæ omnes Sacræ Actiones, quæ in Miſſa peraguntur, pertinent ad eſſentiam Sacrificii. *Communis*. Et colligitur ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 5. ubi dicit, quod pleræque ſunt piæ quidem, ſed ſolum accidentales Sacri Cæremoniæ, Rituſque Sacri ab Eccleſia inſtituti: *Ex Apoſtolica Diſciplina, & traditione, quo & Majeſtas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes Fidelium per hæc viſibilia Religionis, & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc Sacramento latent, contemplationem excitarentur.*

Conſecratio utriuſque ſpeciei non eſt de eſſentia Sacrificii Miſſæ, ut Sacramentum eſt præciſe; ſeu Conſecratio utriuſque ſpeciei panis, & vini non eſt de neceſſitate Sacramenti. 49
Communis ac certa. (*) Et ratio eſt clara, quia formæ Conſecrationis panis, & vini ſunt a ſe invicem independentes in ſignificando, & conſequenter etiam in cauſando verum Sacramentum: Adeoque quomodocumque alterutra ſpecies ſolum conſecretur, ſive per oblivionem, ſive per ignorantiam, vel malitiam, ſive per impoſſibilitatem alterius ſpeciei, valide conſecratur, ſi verum Sacramentum efficitur eſſentialiter in ratione Sacramenti, quamvis non integrum ſit in ratione convivii ſpiritualis. Tum quia panis valide conſecratur, & ſub ejus ſpeciebus realiter, & vere continetur Chriſtus, exhibeturque Populo adorandus, antequam conſecretur vinum, adeoque &c.

Conſecratio utriuſque ſpeciei panis, & vini 50
eſt de neceſſitate præcepti Divini. *Communis.* Conſtat enim ex facto ipſo Chriſti utramque ſpeciem conſecrantis, & adjuncto præcepto, *Hoc facite in meam commemorationem:* Unde Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. ſatis indicat conſecrationem utriuſque ſpeciei eſſe de Jure Divino, dum dicit, quod *Deus, & Dominus noſter .... Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earumdem rerum Symbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam Commemorationem, uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit.*

Unde per ſe nunquam licitum eſt conſecrare 51
unam tantum ſpeciem panis v. g. & non vini, etiam in gravi neceſſitate communicandi infirmum, alioquin ſine Viatico moriturum. *Communiſſima Doctorum*, teſte Sporer *tom.* 3.
part. 2. *cap.* 3. *num.* 132. Ac proinde, ut proſequitur *ibidem* Sporer juxta communiorem, & veriorem ſententiam Doctorum, neque Summus Pontifex poteſt diſpenſare, & concedere, ut una tantum ſpecies conſecretur. Et ſic tenet Lugo *tom.* 5. *diſp.* 19. *ſect.* 8. *num.* 105. dicens, 52

(*) Conſecratio utriuſque ſpeciei, licet non ſit de eſſentia Sacramenti, quia in alterutra ſpecie confici poteſt Euchariſtiæ Sacramentum, eſt tamen de eſſentia Sacrificii Miſſæ, ut Sacrificium eſt præciſe. Vid. quæ idem *P. Ferraris* adducit *num.* 54. & *num.* 58.

dicens ita neceſſariam utriuſque ſpeciei Conſecrationem ad valorem Sacrificii, ut neque ex diſpenſatione Pontificis poſſit licite una ſpecies abſque altera conſecrari, teſtaturque hanc ſententiam tenere communiter Recentiores Theologos, Suarez *diſp.* 43. *ſect.* 4. Vaſquez *diſ.* 223. *cap.* 3. & alios fere omnes. Ita enim tenet Reiffenſtuel *Theolog. moral. tract. XIV. diſt.* 5. *quæſt.* 2. *num.* 39. reſtans de probabiliori, & communiori, & ſic plurimi alii. Et conſtat ex tali perpetuo, & communi uſu Eccleſiæ, quem aliquando fuiſſe immutatum, nullo ſufficienti teſtimonio probari poteſt.

53 Hinc falſum, & fabuloſum eſt, quod ſcribit Raphael Volaterranus *lib.* 7. *Geographiæ cap.* 4. nempe Innocentium VIII. cum Norvegis diſpenſaſſe, *ut ſine vino Calicem conſecrarent*; ſeu ut in una tantum ſpecie panis conſecrarent, quod idem refert Onuphrius Panvinius *in Chron. anno* 1490. Et Claudius Sainctes ex eodem Volaterrano *repet.* 10. *de Euchariſt. cap.* 3. refert Innocentium IV. diſpenſaſſe; Falſitatis enim aperte convincitur ipſe Volaterranus ex ipſamet ſua Hiſtoria, quæ manifeſte falſitatem ſuam prodit, cum dicat conceſſum fuiſſe Norvegis, ut *ſine vino Calicem conſecrarent*, quod abſque manifeſto errore concedi non potuit, ut conſtat, & recte advertit Lugo *loco cit. num.* 119. Item falſitatis convincitur Volaterranus, ut recte notat Amat de Graveſon *tom.* 6. *Hiſtor. Eccleſiaſt. fol.* 143. *Romanæ impreſſionis anno* 1720. ex eo potiſſimum, quod nulla illius conceſſionis apud alios Auctores memoria, vel minimum extet veſtigium, & falſa ſit ratio, ob quam hujuſmodi diſpenſationem conceſſam *Volaterranus* ſcribit, quia ſcilicet vinum in eam Regionem importatum ſtatim aceſcat, cum tamen ibi vina generoſiſſima conſervari experientia compertum ſit; Tum quia, ut recte obſervat Bellarminus *lib.* 4. *de Summo Pontifice cap.* 14. *in fine*, mirum videtur, quod Norvegi eo tempore vini uſum non habuerint, ne quidem pro ſacrificando, cum hoc tempore adeo ſit frequens, ut ſine illo ne communicare quidem velint. Si autem aliquod talis diſpenſationis Pontificium Diploma alicubi fuerit publicatum, dicendum eſt cum Bzovio *in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum* 1490. & Graveſon. *loc. cit.* extitiſſe circa illud tempus nonnullos male feriatos Sacerdotes, qui poſtea combuſti ſunt propter adulterata Pontificia Diplomata, a quibus falſam illam diſpenſationem publicari potuiſſe veriſimile eſt. Quod autem Claudius Sainctes *loc. cit.* dicit, Innocentium IV. cum Novergis diſpenſaſſe, conſtat fuiſſe errorem, dum pro Innocentio VIII. quem Volaterranus refert, ſcribit Innocentium IV. de quo nullus umquam Hiſtoricus talem diſpoſitionem retulit.

Et ratio fundamentalis noſtræ concluſionis 54
eſt, quia ut conſtat ex Tridentino *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. & fatentur omnes Catholici, Chriſtus inſtituit, & præcepit offerri ſub utraque ſpecie Sacrificium incruentum Miſſæ ad repræſentandum ſuum Sacrificium cruentum Crucis, in quo Corpus, & Sanguis ipſius Chriſti fuerunt ſeparata; Atqui hæc ſeparatio Sanguinis a Corpore Chriſti in ejus Paſſione, & morte nequit exprimi, & repræſentari per Conſecrationem unius ſolius ſpeciei, ſed tantum per Conſecrationem utriuſque ſpeciei, quia nimirum ſub ſpecie vini per ſe, & vi verborum conſtituitur in Altari Sanguis in Calice, & per ſe, & vi verborum Corpus ſub ſpecie panis, quæ eſt quaſi pictura exprimens quomodo in Cruce ſeparatus fuerit Sanguis a Corpore, & ſic Corpus velut mortuum, & Sanguis velut effuſus incruente repræſentatur, ergo &c. & conſequenter &c. Tum quia Eccleſia in nullo caſu permittit Sacrificium mutilum ſub una tantum ſpecie, & ut hoc caveat, diſpenſat, ut patet *in Rubricis Miſſalis Titul. de Defectibus in Miniſtrio ipſo occurrentibus* in ſtrictiſſimo præcepto jejunii naturalis, ut ſi Sacerdos poſt Conſecrationem unius ſpeciei recordetur ſe non eſſe jejunum, nihilominus conſecraret aliam ſpeciem, ut compleat Sacrificium; Et ſi moretetur poſt Conſecrationem Corporis, præcipit compleri ab alio Sacerdote etiam non jejuno, ne videlicet maneat Sacrificium mutilum ſub una tantum ſpecie; Ex quibus colligitur, Eccleſiam ſatis velle declarare ſe non poſſe diſpenſare, quod ſacrificetur in una tantum ſpecie.

Non eſt tamen omnino improbabile, quod 55
in aliquo urgentiſſimo caſu poſſet Papa diſpenſare, ut Sacrificium Miſſæ fieret ſub una tantum ſpecie, ſeu potius ex rationabili interpretatione declarare tunc ceſſare obligationem præcepti Divini de integritate Sacrificii ſub utraque ſpecie. Sic notant Herincx *de Euchariſtia, diſp.* 2. *q.* 7. *in fine*. Sporer *loco cit. n.* 232. & alii. Et poſſe Papam ex cauſa urgenti concedere, ut Conſecratio Euchariſtiæ, & Sacrificium Miſſæ in una ſpecie fiat, tenent Turrecremata, S. Antonin., Gabriel, Alan. Azorius, & alii citati, & ſecuti a Barboſa *in Concil. Trident. ſeſſ.* 22. *cap.* 1. *num.* 26. & aliqui apud La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 245.

Sacri-

Digitized by Google

56 Sacrificium Miſſæ differt a Sacrificio Crucis ſolum ratione modi offerendi Cruenti, & Incruenti, quia nimirum in Cruce Chriſtus ſe obtulit Deo cum reali effuſione Sanguinis, mactatione, & morte violenta; in Miſſa vero Chriſtus offertur Deo abſque reali effuſione Sanguinis, & morte violenta, ſed modo incruento, & myſtico ſeu repræſentativo.

57 Sacrificium Miſſæ differt a Sacrificio ultimæ Cœnæ ſolum in qualitate rei oblatæ, quia nimirum in ultima Cœna Chriſtus offerebatur adhuc mortalis, & paſſibilis; In Miſſa vero offertur nunc Chriſtus immortalis, & impaſſibilis.

58 Sacrificium Miſſæ differt eſſentialiter a Sacramento Euchariſtiæ in hoc, quia nimirum eſſentia Sacrificii conſiſtit in actione transeunte ſacrificativa, ſcilicet Conſecratione, & neceſſario requirit utramque ſpeciem; Eſſentia autem Sacramenti Euchariſtiæ tamquam ejus effectus, in facto eſſe permanet, & in una ſpecie ſola ſalvatur; inſuper differt Sacrificium Miſſæ a Sacramento Euchariſtiæ ratione diverſi finis, quia Sacrificium Miſſæ principaliter ordinatur ad Deo debitum cultum exhibendum in recognitionem ejus ſupremi Dominii; Sacramentum vero Euchariſtiæ ordinatur ad hominem juſtificandum, ſeu ſpiritualiter
59 nutriendum. Unde ratione finis perfectius eſt Sacrificium, quam Sacramentum, quia Sacrificium habet finem proximum nobiliorem, nempe cultum Dei, & recognitionem ejus ſupremi Dominii; Sacramentum autem habet finem minus nobilem, nempe hominem juſtificare.

60 Hinc generaliter loquendo, Sacramenta, & Sacrificia differunt: Primo in inſtitutione, quia Sacrificia inſtitui poſſunt etiam publica auctoritate humana; Sacramenta autem ſola auctoritate Divina. Secundo differunt ratione finis, quia Sacrificia principaliter ordinantur ad cultum Dei in recognitionem ejus ſupremi Dominii: Sacramenta vero ordinantur ad ſalutem, & juſtificationem hominum. Tertio differunt ratione materiæ, quia materia Sacrificii conſiſtit ſolum in rebus; Materia autem Sacramentorum in rebus ſimul, & verbis.

61 Alia ad rem, Vide verb. *Euchariſtia*, & verb. *Miſſa*.

SACRILEGIUM.

Sacrilegium ſic dicitur a *Sacris legendis*, ideſt 1
furandis. Unde *Sacrilegus* eſt, qui *ſacra legit*, ideſt *furatur*, ut dicit S. Iſidorus Hiſpalenſis *lib.* 10. *Etymolog. cap.* 18. & colligitur etiam ex *cap. Sacrilegium* 4. *cauſ.* 17. *quæſt.* 4. ubi ex verbis S. Gregorii Magni ſic habetur: *Sacrilegium & contra Leges eſt, ſi quis quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis ſtudio ſuis tentaverit compendiis retinere.*

Sacrilegium eſt violatio rei Sacræ ſive in 2
ſe, ſive in aliis. *Sic in re Communis.*

Sacrilegium eſt triplex, ſcilicet Perſonale, 3
Reale, & Locale. *Communis.*

Sacrilegium *Perſonale* eſt, quo violatur Sa- 4
cra Perſona. Sacrilegium *Reale* eſt, quod violatur Sacra Res. Sacrilegium *Locale* eſt, quo violatur Sacer Locus. *Communis.*

Sacrilegium *Perſonale* committitur per omnem 5
violentam manuum injectionem in Perſonam Sacram, ſcilicet in Clericum, ſive Religioſum, aut Monialem. Per uſurpatam Juriſdictionem in perſonas Eccleſiaſticas ipſas ad Tribunalia ſæcularia trahendo, incarcerando, & hujuſmodi, vel eaſdem ad vectigalia obligando. Item per luxurioſam violationem perſonæ Deo per votum Caſtitatis ſacratæ, & hujuſmodi.

Sacrilegium *Reale* committitur, cum violan- 6
tur, ſeu injurioſe tractantur, aut miniſtrantur Sacramenta, Vaſa ſacra, Reliquiæ Sanctorum, Dei, & B. V. M. ac Sanctorum Imagines, inſtrumenta, ſeu ornamenta Sacra. Item Sacrilegium Reale committitur per rapturam bonorum Eccleſiæ, per ſuppreſſionem piorum Legatorum, per fraudationem Jurium Eccleſiæ, per abuſum Sacratum Veſtium, Sacrarum Cæremoniarum, & ſententiarum Sacræ Scripturæ ad ſtabiliendas hæreſes, ad ſortilegia, ad incantationes, ad Divinationes, ad res turpes, ad adulationes, ad detractiones, ad Libellos famoſos, ad amatoria, ad fabuloſa, ad ſcurrilia, & hujuſmodi, immo hunc temerarium Sacræ Scripturæ abuſum rigoroſe ſub arbitrariis pœnis ab Epiſcopis infligendis interdicit Concil. Trid. *ſeſſ.* 4. *in Decreto de editione, & uſu Sacrorum Librorum.*

Sacrilegium *Locale* committitur per omnia, 7
quæ fiunt contra ſanctitatem Loci ſacri, ut ſunt deſtructio malitioſa Templi, vel Altaris, occiſio hominis, injurioſa effuſio ſanguinis,

Digitized by Google

nis, vel ſeminis humani illicita, & notoria, ſepultura excommunicati, vel non baptizati in Loco ſacro. Item Sacrilegium Locale committitur per violentam extractionem Reorum e loco Sacro, per actus profanos, & illicitos, & repugnantes Immunitati Eccleſiaſticæ exercitos in locis ſacris, ut ſunt negotiationes, ſeditiones, illiciti concubitus & ſpurcities, Conſilia ſæcularia, ſtabulationes equorum, incendia, effractiones, ſpoliationes, mercaturæ, & hujuſmodi. Item Sacrilegium Locale committitur per furtum, quod Sacrilegum evadit tribus modis. Primo nempe cum quis furatur *Sacrum de Sacro*, ideſt rem ſacram, ut Calicem, Planetam, Pyxidem, & hujuſmodi in loco ſacro. Secundo cum quis furatur *Non Sacrum de Sacro*, ideſt rem profanam non ſacram, ut pecuniam, aut aliam rem in loco ſacro repoſitam. Tertio, cum quis furatur *Sacrum de non Sacro*, ideſt rem ſacram, ut Pyxidem, Calicem, & hujuſmodi in loco non ſacro, ſcilicet extra Eccleſiam, textu expreſſo *in cap. Quiſquis* 21. *cauſ.* 17. *quæſt.* 4. ubi ex verbis Summi Pontificis Joannis VIII. ſic præciſe habetur: *Similiter Sacrilegium committitur auferendo Sacrum de Sacro, vel non Sacrum de Sacro, ſive Sacrum de non Sacro.*

8 Sacrilegium ex genere ſuo eſt peccatum mortale, niſi excuſet parvitas, ſeu levitas materiæ, aut inadvertentia, & indeliberata voluntas; *Communis.* Et quo ad primam partem clare patet, quia Sacrilegium ex genere ſuo opponitur graviter Excellentiſſimæ Virtuti Religionis; Unde nemo dubitat eſſe peccatum mortale, cum Sacrilegium ſit in gravem contemptum Perſonæ, ſeu Rei, aut Loci Sacri. Quo ad ſecundam etiam partem clare conſtat, quia ſicuti parvitas, & levitas materiæ, aut inadvertentia, & indeliberata voluntas excuſat a mortali in aliis actionibus peccaminoſis, ita etiam in actionibus ſacrilegis; Unde apud omnes certum eſt, Sacrilegium eſſe ſolum peccatum veniale, cum ſecluſo contemptu, aut ſcandalo ſit aliqua levis injuria, irreverentia, aut inhonoratio Perſonæ, ſeu Rei, aut Loci ſacri, & hoc propter parvitatem materiæ, ſeu irreverentiæ, & injuriæ commiſſæ; Sicuti pariter omnes concedunt eſſe ſolum peccatum veniale, & quandoque nullum, ſi injuria, & irreverentia facta Perſonæ, Rei, aut Loco Sacro, ſit ex inadvertentia, indeliberatione, aut ignorantia invincibili.

9 Alia ad rem. Vide verb. *Eccleſia art.* 4. & verb. *Luxuria a n.* 29. *ad* 32.

Additiones ex aliena manu.

Si violetur per peccatum Carnis Perſona ſpecialiter conſecrata Deo, habet peccatum hoc rationem ſacrilegii, in quantum eſt violatio rei ſacræ, ſcilicet ſpecialiter conſecratæ Deo. 10

Hujuſmodi eſt fornicatio cum Moniali, quæ jure etiam civili, uti graviſſimum delictum, pœna mortis punitur. Hujuſmodi quoque eſt fornicatio commiſſa ab eo, qui ordine ſacro ſit initiatus, quæ jure antiquorum Canonum puniebatur pœna perpetuæ depoſitionis ab omni miniſterio Eccleſiæ. Quomodo vero hodie puniatur, petendum ex *Concilio Tridentino ſeſſ.* 25. *c.* 14. *de Reformat.* & alibi etiam dictum a nobis eſt. 11

Illud vero hic non omittendum, adhuc hodie deponendum Sacerdotem cognoſcentem filiam ſuam ſpiritualem, vel eam, quæ propter pœnitentiam effecta fuit filia ſpiritualis, vel Parochianam ſuam, ut probe monuit Zypœus *in juro novo de Cohabitat. Cleric. num.* 10. ubi quod idem procedat in Religioſis fornicantibus. Ratio eſt, quod pœna inflicta a *Concilio Tridentino* locum haud habeat quoad fornicationem Clerici adjunctam habentem aliquam circumſtantiam aggravantem. 12 13

SACRISTA, SACRISTIA.

AD Sacriſtæ Officium pertinet cuſtodia Sacrorum Vaſorum, Veſtimentorum Eccleſiaſticorum, ſeu totius Theſauri Eccleſiaſtici, nec non quæ ad luminaria pertinent, ſive in certa, ſive in oleo. Textu expreſſo *in cap. Ut ſciat unico, de Officio Sacriſtæ.* 1

Sacriſtæ Capellæ Palatii Apoſtolici Officium ab immemoriali tempore citra alicui ex Fratribus Eremitarum S. Auguſtini committi conſuevit, & deinceps committi debere concedit, Commiſſioneſque aliter factas irritat Alexander VI. Conſt. 5. incip. *Ad Sacram.* 2

Sacriſta Conclavis gaudet gratiis, & privilegiis Conclaviſtarum. Clemens VIII. *Conſtit.* 16. §. 14. 3

Sacriſtæ, ſeu Præfecti Eccleſiarum Regularium adſtringi poſſunt ad non permittendum in eis celebrationem Sacerdotum Sæcularium, niſi exhibita Ordinarii licentia. *Sacra Congregatio Concil. in Neapolitana* 17. *Auguſti* 1630. 4

Sacri-

5 Sacriſtæ munus per ſimplices Sacerdotes Eccleſiæ exerceri ſolitum, non cogitur ſuſcipere Cantor, qui ſit una ex Dignitatibus Eccleſiæ. *Sacra Rituum Congreg. in Adrien.* 2. *Martii* 1682.

6 Sacriſtæ nihil exigere debent pro benedictione Sponſi, & Sponſæ. *Sac. Cong. Rit. in Neriton.* 25. *Februarii* 1606.

7 Sacriſtanatum obtinens in Parochiali erectum cum unione ſimplicis Beneficii pro uno Clerico, qui in Divinis Officiis, & Cura exercenda, ac aliis oneribus adjuvare teneatur, poteſt deſervire per Subſtitutum, & fructus eidem debentur. *Sacra Congreg. Conc. in Spoletana* 21. *Julii* 1626.

8 Sacriſta in Eccleſia Cathedrali eſt Dignitas, & requiritur Sacerdotium. *Sacra Rot. recent. par.* 14. *deciſ.* 169. *num.* 8.

9 Si intervenerit Funeribus Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, in hoc caſu Curatus, & Sacriſta illius Cathedralis, licet ſint amovibiles, debent præcedere Parocho Defuncti. *Sac. Rit. Congr.* 22. *Martii* 1631.

10 Determinatis horis pulſandi Matutinum, & alias Horas Canonicas, & pulſata Campana per Sacriſtam, aut ejus Deputatum, ac in Eccleſia accenſis luminibus, Divina officia differri non valent ad alicujus inſtantiam; & Hebdomadario abſente, Archidiaconus jubere debet alteri, ut incipiat. *S. Cong. Epiſc. in Theatina* 18. *Aprilis* 1617.

11 Quod præſcribitur in Cæremoniali, ut Canonici de Sacriſtia egrediantur bini, intelligitur in ſolemnitatibus. *Sacra Congreg. Rit.* 12. *Julii* 1628.

12 Tolerandum eſt, quod Canonici tribus menſibus anni frigidioribus recitent diebus ferialibus Matutinum in Sacriſtia. *Sac. Cong. Epiſc. in una S. Severini* 13. *Septembris* 1641.

13 Non poteſt Epiſcopus in aliquo caſu adſtringere Canonicos, ut Domi ſuæ Capitulum convocent, ſi fuerit ſolitum, ut fiat in Sacriſtia. *Sac. Congr. Epiſcop.* 1. *Februarii* 1483.

14 Sedes Archiepiſcopalis ære proprio Archiepiſcopi, non ex Sacriſtiæ ſacris veſtibus eſt ornanda. *Sacra Congr. Concilii in Meſſanen.* 4. *Septembris* 1586.

15 Epiſcopus vaſis argenteis, vel alia Sacriſtiæ Supellectili non utatur in Menſa, vel in alios profanos uſus, immo nec ad Sacros extra Cathedralem, ſed ea ibi pro Eccleſiæ ſervitio relinquat. *Sacra Congreg. Epiſc. in Tullen.* 10. *Martii* 1597. *& in Caſtellaneten.* 16. *Maii* 1642.

16 Cum ſolium Archiepiſcopale pertineat ad Officium Archiepiſcopi, ſequitur, id ſuis ſumptibus fieri, ac manuteneri debere, & non ſumptibus Sacrarii Metropolitanæ. *Sacr. Congreg. Concilii in Urbinaten.* 10. *Martii* 1663.

Non poteſt Epiſcopus, niſi habeat Privilegium ſpeciale, compellere Regulares ad exhibendos libros Sacriſtiæ, in quibus adnotantur celebrationes Miſſarum ad hoc, ut ex iis, conſtare poſſit de ſatisfactione obligationis debitæ ex Legato pio. *Sacra Congreg. Concilii in Urbinaten. ad cap.* 7. *ſeſſ.* 22. *de reformat.* 10. *Maii* 1663. 17

Sacriſtia contigua Choro alicujus Monaſterii Religioſorum eſt ſub clauſura comprehenſa. *Sacr. Congr. Epiſc. & Regul. in Sulmonen.* 10. *Auguſt.* 1615. Vide verb. *Conventus art.* 3. *num.* 14. 18

Sacriſtiæ expenſæ ſpectant ad Epiſcopum, non autem ad Capitulum. *Sacr. Congr. Epiſc. in Melphien.* 4. *April.* 1704. apud Urſayam *tom.* 2. *par.* 1. *diſcept.* 34. 19

Additiones ex aliena manu.

Ex quo Eccleſiæ Cathedrales abundare cœperunt theſauro magni pretii, conſtituti ſunt *Sacriſtæ*, qui habeant cuſtodiam ſacrorum vaſorum, veſtimentorum Eccleſiaſticorum, ſeu totius theſauri Eccleſiaſtici, necnon eorum, quæ ad Luminaria pertinent; *cap. unic. de offic. Sacriſt.* Dicti propterea & *Theſaurarii* ſunt. 20
Primitus officium ſimplex ſine dignitate Eccleſiaſtica gerebant; progreſſu vero temporis in pluribus Cathedralibus Eccleſiis, honore dignitatis decorati ſunt. Confer Corvin. *de Perſon. & Benefic. Eccleſ. lib.* 1. *tit.* 22. *num.* 3. 21

De culpa, quam præſtare debent Sacriſtæ circa cuſtodiam theſauri Eccleſiaſtici, non inutilis hic diſquiſitio eſt. Leviſſimam culpam ab iis exigit *Brucknerus de Cuſtodia templor. artic.* 3. §. 12. & jure quidem meritoque. Præficiuntur enim ejuſmodi negotiis, quæ non *vulgarem*, ſed *penitiorem* curam & ſollicitudinem *ſingularem* deſiderant. Quapropter natura ipſa negotiorum ipſos obligat ad exactiſſimam diligentiam. Reque ipſa Romani quoque Juriſconſulti, in hujuſmodi quæſtionibus decidendis potiſſimum reſpexere ad naturam negotiorum, & ex gravitate & indole eorum æſtimarunt, qualis induſtria ab Adminiſtratore deſideretur. Confer Jacobum Gothofredum *in Commentar. ad leg.* 24. *ff. de Regulis Juris.* 22 23 24

S A-

Digitized by Google

SALUTATIO ANGELICA.

NOtandum, quod in Salutatione Angelica additionem illam *Sancta Maria* &c. in nulla precum formula ante annum MDVIII. reperiri inquit *Grancolas in Breviarium Romanum cap.* XXV. Sed tunc temporis uſurpari cæpiſſe: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus. Amen.* Fratreſque Minores addidiſſe poſtea verba illa: *nunc, & in hora mortis noſtræ*; ut legitur in eorum Breviario edito Anno MDXV. Sic ad literam eruditiſſimus D. Joſeph Catalanus in *Pontifical. Roman. tom.* 2. *tit.* XV. §. 2. *n.* 2.

SAMARITANA A CHRISTO CONVERSA.

SAmaritana, quæ Chriſtum ad puteum Jacob Patriarchæ excepit, & ibi a Chriſto ipſa converſa fuit, Photina communiter nuncupatur, & ab Eccleſia ſub tali nomine, ut vera Martyr, una cum duobus filiis ſuis, & aliis martyribus colitur die 20. Martii, ut canit Martyrologium Romanum his verbis: Eodem die Sanctorum Photinæ Samaritanæ, Joſeph & Victoris filiorum, itemque Sebaſtiani Ducis, Anatolii, Photis, Photidis, Paraſceves, & Cyriacæ germanorum, qui omnes Chriſtum confeſſi Martyrium ſuum ſunt aſſecuti. De hac Samaritana Photina traditur, quod poſt Chriſti Aſcenſionem a Deo inſpirata una cum dictis duobus ſuis filiis, & quinque ſuis germanis, conſobrinis Carthaginem petierit, ibique omnes fidem Chriſtianorum prædicantes, plurimoſque gentiles, inter quos celebrem Ducem Sebaſtianum convertentes, ob id fuerint omnes ad crudeliſſimum Martyrium condemnati. Vide omne acerbiſſimi martyrii genus apud Bollandiſtas ad diem 20. Martii, & apud Clericatum *nelle Spiche* verb. *Samaritana a n.* 821. *ad* 823. Ubi vero adſerventur eorum reliquiæ, vide Bolland. *loco cit. n.* 8. Plura alia ad rem da Samaritana Photina, vide apud Calmet in Dictionario verb. *Photina*, & verb. *Samaritana*.

SANCTITAS, SANCTI.

SAnctitas non in una, vel altera virtutum 1
ſpecie, ſed in complexu omnium in gradu
heroico uſque ad obitum exercitarum, conſi-
ſtit. Benedict. XIV. tom. 2. Conſtitut. 54. in-
cip. *Poſtquam intelleximus* §. 26. Sanctitati 2
alioquin probatæ non officiunt errores circa dog-
mata nondum ab Eccleſia definita. Idem *ibid.*
§. 31.

Sancti vocabulum in primæva Eccleſia, nec 3
vitæ ſanctitatem, nec martyrium pro Chriſti
nomine toleratum, indicabat, ſed Chriſtianæ
Religionis, quæ cuique fidelium communis
erat, integritatem declarabat: *Qui olim Chri-*
ſtiani (inquit Spondanus in Epit. Annal. Ba-
ron.) *iidem nominabantur ſancti*. Hinc unus 4
Sancti titulus par non eſt, ut corpora, quæ ex
Catacumbis afferuntur, ſacro cultu donentur.
Succeſſu vero temporis *Sancti* titulus ad pecu- 5
liarem vitæ ſanctimoniam ſignificandam trans-
latus eſt: *Demum obtinuit uſus* (Spond. *loco*
cit.) *ut illi tantummodo Sancti in Eccleſia di-*
cerentur, qui eminentiori probatiorique fulgerent
morum ſanctitudine. Idem *ibid.* §. 32.

Sanctorum nomina, & elogia in Martyro- 6
logium inferri nequeunt, ſine Auctoritate Con-
gregationis Sacrorum Rituum. Idem *ibid.* §. 7
3. Sanctorum nomina in Martyrologio infe-
renda non ſunt, niſi publicus cultus ipſis per
ſolemnem Canonizationem decretus, aut ſal-
tem ab antiquis temporibus univerſalis Eccle-
ſiæ conſenſione præſtitus fuerit. Idem *ibid.* §.
15. & 16.

Sanctorum nomina, quæ in noviſſima Mar- 8
tyrologii Romani editione Benedicti XIV. juſ-
ſu inſerta fuerunt enumerantur ab eodem *ibid.*
§. 6. 7. 8. & 9. nempe *ſub* §. 6. ſic. Sexta-
decima die Februarii *Beatus Gregorius X.* Die
vigeſima ſeptima Aprilis *Beata Zita.* Die de-
cima Maii *Beatus Nicolaus Albergatus.* Die vi-
geſima quarta Maji *Beatus Joannes de Prado.*
Prima die Junii *Sanctus Eneco Abbas.* Die ſe-
ptima Julii *Beatus Benedictus XI.* Die vigeſi-
ma Decembris *S. Dominicus de Sylo.* Et ſub 9
§. 7. tradita ratione, ob quam poſſint in Mar-
tyrologio inſeri etiam nomina aliquorum Bea-
torum, & adducto ex Theologo Raynaudo
tom. 18. *ſuorum Operum pag.* 500. quod *Nomen*
quoque Martyrologii, quod olim ſonabat dumta-
xat indiculum Sanctorum Martyrum, nunc ex-

tenſum eſt ad Syllabum plurimorum aliorum Sanctorum Confeſſorum ac Sanctarum Virginum, pergit ſub §. 8. enumerare aliquos Beatos Martyres Martyrologio de novo additos, videlicet die quinta Februarii *Commemoratio vigintiſex Martyrum Japonenſium*. Die nona Julii *Commemoratio novendecim Martyrum Gorcomienſium*. Die decimaſeptima Septembris. *Beati Petri de Arbues*. Die doodecima Novembris, *Comme-*
10 *moratio Beati Joſaphat Polocenſis*. Et tandem *ſub* §. 9. addit nomina aliorum Sanctorum in præteritis editionibus omiſſorum. Nempe Die decima Januarii nomen *Sancti VVilhelmi Epiſcopi Bituricenſis*. Die decimanona Januarii nomen *Sancti VVlſtani Epiſcopi Vigornienſis*. Die quarta Februarii nomen *Sancti Joſephi a Leoniſſa*. Die decimatertia Febroarii nomen *Sanctæ Catharinæ de Ricciis*. Die decimaſeptima Aprilis nomen *Sancti Roberti Abbatis Caſæ Dei*. Die quarta Maii nomen *Sancti Godehardi Epiſcopi Hildesheimenſis*. Die tertiadecima Maii nomen *Sancti Petri Regalati*. Die ſecunda Junii nomen *Sancti Nicolai Peregrini Tranenſis*. Die octava Junii nomen *Sancti VVilhelmi Archiepiſcopi Eboracenſis*. Die Sextadecima Junii nomen *Sancti Joannis Franciſci Regis*. Die prima Julii nomen *Sancti Theobaldi Eremitæ*. Die quartadecima Julii nomen *Sancti Camilli de Lellis*. Die vigeſima quarta Julii nomen *Sancti Franciſci Solani*. Die decimaquinta Auguſti nomen *Sancti Staniſlai Koſtkæ*. Die vigeſima ſexta Octobris nomen *Sancti Bernardi Hildesheimenſis Epiſcopi*. Die vigeſima ſeptima Novembris nomen *Sancti Virgilii Epiſcopi Salitburgenſis*. Die vigeſimaoctava Novembris nomen *Sancti Jacobi Piceni*. Die Decimaſeptima Decembris nomen *Sancti Sturmii Abbatis Fuldenſis*. Idem in cit. Conſtituit. Incip. *Poſtquam intelleximus*, in qua plurima ad rem traduntur ſcitu digniſſima.

11 Sanctorum Patrum unanimis conſenſus in explicatione Sacræ Scripturæ in re pertinente ad Fidem, & bonos mores, eſt infallibile teſtimonium Divinæ Revelationis, ad differentiam unius, vel alterius, aut aliquorum, reliquis contradicentibus. Idem *de Servorum Dei Beatificat. & Beatorum Canonizatione lib. 2. cap. 33. ſub num. 12.*

SAPIENS ERROREM PROPOSITIO. V. *verb. Propoſitiones damnatæ n. 34.*

SAPIENS HÆRESIM PROPOSITIO. V. verb. *Propoſitiones damnatæ n. 23.*

SAPIENTIA. V. verb. *Theologia n. 15.*

SATISFACTIO, SIVE PŒNITENTIA SACRAMENTALIS. Vide verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art. 3. per tot.*

S C A N D A L U M.

Scandalum proprie, & phyſice importat, & ſignificat, ſeu declarat aliqoid in via poſitum, in quod ambulans impingat, & corruat. Et idem etiam eſt offendiculum. Sic Joannes Kahl, alias Calvinus *in ſuo magno Lexico verb. ſcandalum*. Unde Scandalum phyſice *eſt Offendiculum in via præbens itinerantibus occaſionem lapſus. Sic in re Communis*. 1

Moraliter autem *ſcandalum eſt Offendiculum ſpirituale, quo quis offendit, & in peccatum ruit*. Seu expreſſius & clarius: *ſcandalum eſt dictum, vel factum, ſeu omiſſum minus rectum præbens alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis, ſeu peccandi, Sic in re Communis*. 2

Dicitur primo, quod Scandalum ſit *dictum, vel factum*, quia ſolum loquendo, vel agendo poſſumus eſſe proximo occaſio ruinæ ſpiritualis, non autem cogitando, ut de ſe patet, cum cogitatio tamquam mere interna, & occulta in corde non poſſit extrinſece proximum ſcandalizare, & ideo in definitione Scandali non additur *vel concupitum*, ſicuti in Definitione peccati. Dicitur ſecundo *Vel omiſſum*, per quod intelligitur omnis omiſſio externa, ſeu non dictum, non factum potens proximum ſcandalizare, ut omiſſio Sacri, Horarum, non dicta veritas, non facta debita defenſio innocentis, & hujuſmodi. Dicitur tertio *Minus rectum*, hoc eſt, aut per ſe malum, aut ſpeciem mali habens, quia non ſolum dictum, vel factum, ſeu omiſſum per ſe, & ex natura ſua malum, & peccaminoſum, ſed etiam dictum, vel factum, ſeu omiſſum habens tantum ſpeciem mali ex circumſtantiis perſonæ, loci, & temporis, poteſt habere rationem ſcandali, ſi proximo occaſionem peccandi præbitura ſit. Dicitur quarto; *Præbens alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis, ſeu peccandi*, ad denotandum, quod occaſio debet eſſe vera, ſive interim ſcandalizans intendat *expreſſe* ruinam ſpiritualem proximi, quod eſt diabolicum, ſive tantum *interpretative* dicendo, vel faciendo, aut omittendo id ex quo prævidet, 3

Digitized by Google

det, aut prævidere debet proximum forte lapſurum.

4 Scandalum dividitur in activum, ſeu datum, & in paſſivum, ſeu acceptum; *Sic Do-*
5 *ctores communiter*. Scandalum activum, ſeu datum eſt illud proxime definitum per ſingula verba mox explicata, nempe Scandalum activum eſt *dictum, vel factum, ſeu omiſſum minus rectum præbens alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis, ſeu peccandi. Eſt in re Communis.*
6 Scandalum paſſivum eſt *ipſa ruinâ ſpiritualis proximi in peccatum contingens ratione dicti, vel facti, ſeu omiſſi alterius minus recti; Eſt in re Communis*. Et ſic hoc Scandalum paſſivum opponitur ſcandalo activo tamquam cauſæ ſuus effectus.
7 Scandalum activum eſt duplex, ſcilicet unum directum, vel proprium, ſeu per ſe inductivum, & aliud indirectum, vel improprium, ſeu per accidens inductivum aut occaſionativum tantum. *Sic Doct. commun.* Scandalum
8 activum directum, vel proprium, ſeu per ſe inductivum eſt, cum quis directe, & expreſſa intentione, dat alteri occaſionem peccandi ſuadendo, conſulendo, inducendo, vel malo exemplo faciendo aliquid, quod per ſe eſt inductivum ad peccatum, & ſic intendendo ruinam ſpiritualem proximi, ſive *formaliter* ob damnum ſpirituale proximi, quod eſt diabolicum, ſive *materialiter* ob propriam delectationem, vel utilitatem, quod eſt humanum, & proprium hominis, ut ſi quis verba obſcena proferat, vel turpia, & laſciva peragat coram muliere, ut ipſam ad ſecum carnaliter peccandum inducat; ipſe enim graviſſime peccat peccato Scandali, licet formaliter non intendat ruinam ſpiritualem talis mulieris, ſed ſolam ſuam carnalem delectationem. *Communis*.

9 Scandalum activum indirectum, vel improprium, ſeu per accidens inductivum, aut occaſionativum tantum, eſt, cum quis dicit, vel facit, ſeu omittit dicere, vel facere aliquid, quod licet ex natura ſua, & per ſe non ſit malum; ſpeciem tamen mali præſefert, quo ipſe prævidet, vel prævidere debet alios ſcandalizandos, vel de facto ſcandalizari advertit. Ut ſi quis feminam populo ſuſpectam Domi ſuæ retineat, is peccat peccato ſcandali, teneturque ad ipſum publicum Scandalum removendum, talem feminam e Domo ſua dimittere, quamvis revera nullum ſubſit peccatum, nec periculum peccati. Unde Apoſtolus 1. *Ad Theſſalonicenſes c. 5. n. 22.* expreſſe dicit: *Ab omni ſpecie mali abſtinete vos*. Et 1. *ad Corinth. c. 8. n. 9. & ſeq.* eos ſevere monebat ne recumberent in Idolio, ideſt loco, ubi carnes Idolis immolatæ comedebantur, quod licet per ſe non eſſet malum, tamen habebat ſpeciem mali ad ſcandalum puſillorum ſeu infirmorum. ibi: *Videte, ne forte hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis, ſi enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam in Idolio recumbentem, nonne conſcientia ejus, cum ſit infirma, ædificabitur ad manducandum Idolothyta? Et peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt*. Et infra *n. 13.* concludit: *Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem*.

Scandalum paſſivum eſt duplex, ſcilicet ſcandalum paſſivum datum, & ſcandalum paſſivum acceptum; ſeu clarius. Scandalum paſſivum datum ſimul & acceptum, & Scandalum paſſivum non datum, ſed duntaxat acceptum. *Sic in re Doctores communiter*. 10

Scandalum paſſivum datum ſimul & acceptum eſt illud, quod vere oritur ex alterius dicto, vel facto, ſeu omiſſo ex natura ſua, & per ſe, quia revera malum eſt, vel ſpeciem mali habet, ut merito inde proximus ſumat occaſionem ruinæ ſpiritualis. *Sic in re Communis*. 11

Scandalum paſſivum non datum, ſed duntaxat acceptum eſt, quo quis ex alterius dicto, vel facto, ſeu omiſſo præter omnem ejus intentionem, & præter ipſius dicti, vel facti, ſeu omiſſi naturam, & conditionem ex ſola ſua ſiniſtra apprehenſione ſumit occaſionem ruinæ ſpiritualis, & peccati. *Sic in re Communis*. 12

Et hoc Scandalum paſſivum non datum, ſed duntaxat acceptum ſubdividitur *in ſcandalum puſillorum*, quod ex ſola hominis ignorantia, vel infirmitate, ſeu fragilitate provenit, & in *Scandalum Phariſæorum*, quod ex mera malitia, ſeu malignitate alterius procedit. Et tunc dicitur *Scandalum Phariſaicum* a Phariſæis, qui propria malitia, malignitate, & invidia erga Chriſtum male, ni dicam peſſime, interpretando clariſſima ejus miracula, optimam ejus doctrinam, ſanctiſſimamque converſationem, ſcandalizati ſunt. *Communis*. 13

Scandalum activum, ſive directum, ſive indirectum eſt peccatum mortale, vel etiam veniale pro ratione peccati gravis vel levis, ad quod inducit. *Communis, & certa*. Unde non indiget probatione. 14

Scandalum activum, nedum directum, ſed etiam indirectum contrahit malitiam ſpecie diſtinctam contra Caritatem in Confeſſione explicandam. *Communiſſima* quoad primam par- 15

Digitized by Google

tem, *& Communior* quoad ſecundam. Et ratio primæ partis eſt, quia ſi peccat contra Caritatem proximi ſaluti debitam qui non corripit errantem, a fortiori qui inducit ad errorem; Unde certum eſt apud omnes, ſcandalum activum directum, quo directe intenditur ruina ſpiritualis proximi, eſſe peccatum ſpeciale contra Caritatem proximi graviſſimum, ideoque ſpecialiter explicandum in Confeſſione una cum ſpecie peccati, & circumſtantiis perſonæ inductæ ad ipſum peccatum. Ratio autem ſecundæ partis eſt, quia in omni peccato damnifico commiſſo in proximum ſufficit voluntas interpretativa, ſeu voluntarium indirectum, ponendo ſcilicet voluntarie cauſam, ex qua prævidetur ſequuturum damnum proximi, quamvis directe non intendatur, ergo etiam ad ſpeciale peccatum Scandali contra Caritatem ſufficit voluntas interpretativa, ſeu voluntarium indirectum, nempe dicere, vel facere, ſeu omittere aliquid, ex quo prævidetur ſequutura ruina ſpiritualis proximi, quamvis, ea directe non intendatur; Tum quia ex præcepto Caritatis tenemur non ſolum ad non procurandam ex propria induſtria ruinam ſpiritualem proximi, ſed etiam ad nos abſtinendum a cauſa injuſta, ut proximus ſpiritualiter ruat, adeoque etiam in ſcandalo activo indirecto tenemur explicare ſpeciem peccati, ad quam proximum ratione talis ſcandali inducimus.

16 Scandalum mere paſſivum eſt evitandum, ſeu impediendum, quotieſcumque nulla ratio neceſſitatis, vel utilitatis propriæ, vel alienæ cogit nos dicere, vel facere, aut omittere aliquid, ex quo prævidemus proximum eſſe ſcandalizandum, ſeu ſumpturum occaſionem peccandi. *Communis*. Et ratio eſt, quia Lex Caritatis nos obligat impedire, cum facile poſſumus ſine noſtro, aut alieno incommodo, etiam damna temporalis proximi, & ſic a fortiori ejus damna ſpiritualia, ſeu peccata.

17 Non eſt tamen obligatio impediendi ſcandalum mere paſſivum, quoties urget neceſſitas, vel utilitas propria dicendi, vel faciendi, aut omittendi aliquid ceteroquin non malum, quamvis exinde alii ſumpturi ſint occaſionem peccandi; *Communis*. Et ratio eſt, quia tunc non ſumus nos cauſa, quod proximus peccet, cum neceſſitas, vel utilitas propria nos urgeat ad id licite dicendum, vel faciendum, aut omittendum; unde ſi exinde proximus peccet, peccatum debet ejus malitiæ imputari, alias non poſſemus unquam quidquam nobis neceſſarium, utile aut ceteroquin non malum licite dicere, vel facere, aut omittere ob evitandum tale proximi ſcandalum, quod nemo audebit aſſerere.

Ob evitandum præciſe ſcandalum aliorum probabilius omittenda non ſunt opera præcepti, ſive naturalis, ſive Divini, ſive humani. Sic S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 43. *artic.* 7. Caſtrop. *tom.* 1. *tract.* 6. *diſp.* 6. *punct.* 16. *n.* 3. Paſqualig. *de Sacrific. quæſt.* 1347. Henno *tom.* 1. *tract.* 2. *de Virtutibus diſp.* 6. *art.* 3. *concl.* 3. Illſung. *tract.* 3. *num.* 111. Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 338. & Communior aliorum. Et ratio eſt, quia ordine Caritatis ſalus propria præferenda eſt ſaluti proximi; unde quiſquis curare debet, ut prius ipſe præcepta impleat, quam ut curet, quod impleat alter, cum obligatio ſervandi præcepta ſit primaria, & obbligatio vitandi Scandalum ſit ſecondaria; Et certe niſi oſtendatur præceptum tunc non obligare, clarum eſt, non poſſe omitti ob evitandum præciſe ſcandalum aliorum, ut habetur ex *c. Cum ex injuncto* 2. *de novi operis nunciatione*, ibi: *Quæ ſine mortali peccato omitti non poſſunt, non ſunt pro vitando ſcandalo omittenda*. 18

Hinc quamvis multi velint Feminam ſcientem aliquem in particulari, ſe turpiter amare, quoties eam aſpicit, poſſe, & debere Sacro abſtinere die Feſto ſemel atque iterum ad peccatum illud evitandum; Alii tamen univerſaliter ſuſtinent, quod ob evitandum præciſe Scandalum non ſint omittenda ulla opera præcepta. Vide verb. *Femina a numer.* 14. *ad num.* 26. ubi multa ad rem. 19

Opera tantum conſilii omittenda ſunt, vel ad aliquod tempus differenda, ob evitandum Scandalum puſillorum ex ignorantia, vel infirmitate ſeu fragilitate inde ſecuturum, S. Thomas *l. c.* Caſtrop. *l. c.* Henno *l. c.* Felix Poteſtas *l. c. n.* 343. Diana *par.* 5. *tract.* 7. *reſp.* 23. Spor. *tom.* 2. *tract.* 5. *c.* 1. *ſect.* 2. *n.* 31. ubi teſtatur de communi. Sic ſpontanea peregrinatio ad aliquod ſanctuarium, ingreſſus voluntarius in Religionem, & hujuſmodi ſunt omittenda, vel ad aliquod tempus differenda, donec puſilli, qui inde ex ignorantia, vel infirmitate, ſeu fragilitate ſcandalizabantur, admoniti, & informati de juſtis motivis, & rationibus pro tali peregrinatione, & ingreſſu in Religionem, & hujuſmodi non amplius ſcandalizentur. 20

Nullimode autem omittenda ſunt opera conſilii ob evitandum Scandalum Phariſaicum. *Communis*; Et ratio eſt, quia Scandalum Phariſaicum oritur ex mera malitia, & pravo affectu illorum, qui ſe ſcandalizant, cum ipſi 21

non

Digitized by Google

non ſint in neceſſitate, ſed mera, & libera malitia, unde de ipſo Phariſaico Scandalo non eſt curandum, nec ullum opus bonum eſt omittendum ob ipſum vitandum; Non enim tenemur aliorum malitiæ condeſcendere cum tali damno noſtro ſpirituali; Unde de iſtis Chriſtus Dominus *Matthæi* 1. dicit: *ſinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum.*

22 Ob evitandum Scandalum puſillorum, & a fortiori Phariſaicum raro, vel nunquam adeſt obligatio ſubeundi gravem, & magnam jacturam in propriis bonis temporalibus. Caſtrop. *loc. cit. par.* 17. Sporer *loc. cit. num.* 32. Diana *loco citato*, Suarez, & alii, Sanchez *in Dialog. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 11. La Croix *lib.* 2. *num.* 146. & alii. Et ratio eſt, quia, quando inde oritur magnum, & grave damnum, eſt veluti moralis impotentia vitandi talem occaſionem, & tunc adeſt ſufficiens cauſa eam permittendi ponendo rem indifferentem, adeoque &c.

23 Adeſt tamen obligatio ſubeundi leve, & modicum damnum in propriis bonis temporalibus ob evitandum Scandalum puſillorum. *Communis* cum S. Thoma *loc. cit. art.* 8. & Sporer *loc. cit. num.* 32. Et ratio eſt, quia bonum ſpirituale proximi ordine Caritatis præferendum eſt bono temporali proprio, maxime ſi inde oriatur ſolummodo leve, & modicum damnum, ut loquitur concluſio.

24 Ut aliquis peccet peccato Scandali, non requiritur, quod alter de facto peccet, ſed ſufficit, ſi credatur probabiliter peccaturus; Unde poteſt eſſe Scandalum activum ſine paſſivo, ſicuti e contra poteſt eſſe Scandalum paſſivum ſine activo, ut de facto fuit in Phariſæis, qui ſe ſcandalizarunt ex Sanctiſſimis Chriſti verbis, & miraculoſiſſimis ejus factis undequaque incapacibus active ſcandalizandi.

25 Utilius Scandalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur. Textu expreſſo in cap. *Qui ſcandalizaverit* 3. *de Regul. Juris*, in cujus Summario ſic habetur; *Propter Scandalum evitandum veritas non eſt omittenda.*

SCANDALOSA PROPOSITIO, Vide verb. *Propoſitiones damnatæ n.* 35.

SCHISMA SCHISMATICI.

SChiſma generice, & large ſumptum eſt no- 1
men Græcum ſciſſuram, & diviſionem ſeu
diſruptionem communionis ſignificans. *Cap.
Schiſma* 34. *cauſ.* 24. *quæſt.* 1. ibi: *Schiſma ſiquidem
ipſum, quod Græcum nomen eſt, ſciſſuram ſonat.*

Schiſma multipliciter contingere poteſt, & 2
accipi tam in bonam, quam in malam partem. In bonam partem accipi poteſt, ut Joan. *cap.* 9. *num.* 16. ibi: *ſchiſma erat inter eos.* In malam autem partem, ut 1. *ad Corinth. cap.* 1. *numer.* 10. ibi: *Et non ſint in vobis ſchiſmata.* Schiſma vero ſimpliciter prolatum, in
malam partem uſurpatur. Et Schiſma in ma- 3
lam partem uſurpatum ſic definitur: *ſchiſma 4
eſt ſubtractio ab obedientia Capitis Eccleſiæ formaliter ſumpti, vel ab unione univerſalis Eccleſiæ. Eſt in re Communis.*

Schiſma ſic definitum dividitur in purum, 5
& mixtum, ſeu conjunctum cum Hæreſi; *Com-
munis*. Schiſma purum eſt malitioſus receſſus 6
a vera Eccleſia quo ad obedientiam ſolum, & ſit, & eſt, cum quis omnes Fidei Articulos, ac etiam Supremam Pontificis poteſtatem, & Primatum in Eccleſia credens ex mera malitia recuſat ſubeſſe, & obedire Summo Pontifici formaliter ſumpto qua tali, ſeu qua Capiti, & Chriſti in terris Vicario, Eccleſiæ univerſali, vel ceteris dictæ univerſalis Eccleſiæ membris uniri, aut unitus, & conjunctus eſſe detrectat. Sic Schiſma ſit & eſt, cum aliquis Principatus, ſeu aliquod Regnum negans obedientiam Summo Pontifici tamquam Capiti univerſalis Eccleſiæ, conſtituit ſibi proprium Patriarcham, aut Epiſcopum, eique in Spiritualibus obedit, ſpretis, ſeu neglectis, & non attentis Papæ mandatis, licet de cetero Papatum, & Articulos Fidei credat, & hujuſmodi Principatus, & Regni Princeps, Rex, & Incolæ in tali caſu ſunt *puri*, & propriæ dicti *Schiſmatici*. Sic in re Doctores communiter.

Schiſma mixtum, ſeu conjunctum cum Hæ- 7
reſi eſt *malitioſus receſſus a vera Eccleſia quo ad obedientiam pariter, & credentiam; non quo ad omnes Articulos* (quia tunc eſſet Apoſtata); *ſed quo ad unam, aut plures veritates Catholicas ab Eccleſia definitas, & propoſitas.* Et ſit, & eſt, cum quis præter ſeparationem ab unitate veræ Eccleſiæ negat unam, vel plures

propoſitiones ab ipſa Eccleſia definitas, & propoſitas, v. g. negat Romenum Pontificem eſſe in terris Vicarium Chriſti, & Caput Eccleſiæ, negat Sanctorum Communionem, auricularem Confeſſionem, & hujuſmodi. Hic in tali caſu eſt Schiſmaticus mixtus, quamvis alios Fidei Articulos credat, & approbet. *Sic in re Communis Doctorum.*

8 Advertendum tamen hic eſt, quod ordinarie, & practice loquendo vix unquam noſtris hiſce diebus datur amplius Schiſma *purum*, ſeu ſine Hæreſi; Quamvis enim in ſuo principio Schiſma non habeat perverſum Fidei Dogma, ſicut Hæreſis; tamen in fine nullum Schiſma eſt ſine Hæreſi, ut ex verbis S. Hieronymi recte notatur in *c. Inter Hæreſim 26. cauſ. 24. quæſt. 4.* ibi: *Inter Hæreſim, & Schiſma hoc intereſſe arbitramur, quod Hæreſim perverſum Dogma habeat, Schiſma propter Epiſcopalem diſſenſionem ab Eccleſia pariter ſeparat. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi poteſt: Ceterum nullum Schiſma non aliquam ſibi confingit Hæreſim, ut recte ab Eccleſia receſſiſſe videatur.*

9 Item eſt hic pariter advertendum, quod non omnis receſſus, ſeu ſeparatio a Papa eſt Schiſma, ſed ſolum receſſus, & ſeparatio ab ipſo tamquam a Vicario Chriſti in terris, & Capite formaliter totius Eccleſiæ; Unde Schiſmaticus non eſt, qui Romanum Pontificem tamquam Vicarium Chriſti in terris, & Caput formaliter Eccleſiæ recognoſcit, eique qua formaliter Pontifici obedientiam præſtat, ſed non vult illum recognoſcere tamquam temporalem Dominum alicujus Provinciæ, Civitatis, & hujuſmodi, eique obedientiam denegat, dum jubet, ut arma deponat, bellum contra ipſum non gerat, inviſum, & odioſum Miniſtrum recipiat, & hujuſmodi: Similes enim inobedientiæ, & receſſus adhuc bene compatiuntur cum debita recognitione, & obedientia erga eumdem tamquam Vicarium Chriſti in terris, & Caput formaliter totius Eccleſiæ Catholicæ, nec ſeparant a vera Eccleſia, quatenus eſt Corpus Myſticum. *Sic Communis.*

10 Item proprie *Schiſmaticus* non eſt, qui ſe a quolibet alio Epiſcopo, etiam qua talis eſt, ſeparat, eique obedire detrectat, vel ſe a ſolis membris alicujus particularis Diœceſis, & Eccleſiæ disjungit. Schiſma enim proprie dictum importat ſeparationem, & receſſum ab Eccleſia univerſali, & ejus formaliter Capite, non autem ſolam ſeparationem, & receſſum ab aliqua Eccleſia, & Diœceſi particulari, & ejus Diœceſano, ſeu Epiſcopo; Quamvis tamen talis ſeparatio, & receſſus poſſit dici aliquo modo Schiſma large, & improprie. *Communis, arg. cap. Scire 7. cauſ. 7. q. 1. cap. Loquitur 18. cauſ. 24. q. 1.*

Schiſma proprie dictum, & purum differt 11
ab Hæreſi in hoc, quia Hæreſis per ſe, ac directe opponitur Fidei negando, ſeu non concedendo unum, aut plures Fidei Articulos; Schiſma vero opponitur Caritati, Eccleſiæ unitatem, quæ in Caritate conſiſtit, ſcindendo. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *quæſt. 39. art.* 1. Reiffenſtuel *lib. 2. Decretal. tit. 8. num. 7.*
Pirhing *ibid. num.* 2. Unde Schiſma, & Hæ- 12
reſis differunt inter ſe ſicut genus, & ſpecies, ut docet Gloſſa communiter recepta *in cit. c. Inter Hæreſim 26. cauſ. 24. quæſt. 3. verb. Et Schiſma.* Nam omnis Hæreticus eſt etiam Schiſmaticus, quia eo ipſo, quod quis falſum dogma, & Eccleſiæ doctrinæ & definitioni contrarium credit ut Hæreticus, eſt etiam Schiſmaticus, quatenus ab Eccleſiæ unitate recedit, & ſe ſeparat, erroneam & ei contrariam doctrinam ſectando. Non tamen omnis Schiſmaticus eſt etiam Hæreticus, quia poteſt quis omnes Articulos Fidei ab Eccleſia definitos & propoſitos credere, credendo etiam Romanum Pontificem eſſe verum, & unicum univerſalis Eccleſiæ Caput, ſed ex malitia, ſeu prava voluntate nolle ipſo facto eum pro Capite Eccleſiæ recognoſcere, eique obedire, nec aliis membris Eccleſiæ uniri, ſeu conjungi.

Hinc conſtat, Schiſma eſſe errorem volun- 13
tatis, & non intellectus, ut eſt Hæreſis: Schiſmaticus enim conſtituitur per contemptum, contumaciam, & inobedientiam, qui actus ſunt voluntaris. Urſaya *Inſt. crim. lib. 1. tit. 7. num. 4.* & alii paſſim.

Schiſmatici proprie dicti, ſeu puri, & nul- 14
lam conjunctam habentes Hæreſim pluribus ſubjacent pœnis. Prima talium Schiſmaticorum pœna eſt Excommunicatio major. Colligitur *ex c. Nulli fas 5. diſt. 19. c. De Liguribus 43. cauſ. 23. q. 5.* Et expreſſe habetur *in Bulla Cœna* §. 1. ibi: *Excommunicamus Schiſmaticos, & eos, qui ſe a noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt.*

Secunda pœna eſt privatio Juriſdictionis Ec- 15
cleſiaſticæ. Unde omnes collationes Beneficiorum, alienationes rerum Eccleſiaſticarum, ſententiæ Cenſurarum, Abſolutiones &c. a Schiſmaticis factæ ipſo Jure ſunt irritæ; *cap. Novatianus 6. cauſ. 7. quæſt. 1. cap. Didicimus 31. cauſ. 24. quæſt. 1.* ibi: *Didicimus Schiſmaticos nil habere Juris, & poteſtatis,* & expreſſe *cap.*

Quod

Digitized by Google

Quod a Prædeceſſore 1. *de Schiſmaticis*, in cujus Summario ſic dicitur, *Irritæ ſunt ordinationes, Beneficiorum collationes, & Eccleſiaſticarum rerum alienationes per Schiſmaticos factæ*.

16 Quoad Ordinationes autem *cit. cap. Quod a Prædeceſſore* 1. *de Schiſmaticis*, & *c. Ordinatione* 5. *cauſ.* 9. *q.* 1. ubi diſponitur, quod ſi factæ fuerint a Schiſmaticis, ſint nullæ, & irritæ, debet ſic intelligi, nempe quod accipiens Ordines a Schiſmatico ſit ſuſpenſus ipſo facto ab executione eorum; Ordines tamen recepti valeant, & Characterem imprimant. *Sic Communis Doctorum* cum Gloſſa in *cit. cap. Quod a Prædeceſſore verb. Irritas*.

17 Tertia pœna eſt inhabilitas ad Beneficia, & Dignitates Eccleſiaſticas, & præſertim Epiſcopalem; *cap. Quia diligentia* 5. *de electione*; & *cap. Ad ſuccidendos unic. de Schiſmaticis in*
18 6. Et quamvis *in cit. cap. Ad ſuccidendos* varii Doctores teneant, Schiſmaticos privandos eſſe etiam Beneficiis omnibus ante Schiſma obtentis; Quia tamen dicta Bonifacii VIII. Conſtitutio *cit. cap. Ad ſuccidendos* fuit revocata a Benedicto XI. *Extravagant. unic. de Schiſmaticis, inter Communes* ſola excepta confiſcatione bonorum ibidem ſtatuta, ideo nos dicimus tales Schiſmaticos non incurrere pœnam privationis Beneficiorum ante Schiſma rite obtentorum. Sic Garcias *de beneficiis par.* 11. *cap.* 10. *num.* 151. Sanchez *lib.* 2. *Moral. cap.* 36. *num.* 16. Pirbing *lib.* 5. *Decretal. tit.* 8. *nu.* 7. Reiffenſtuel *ibid. num.* 11. & alii.

19 Quarta pœna eſt confiſcatio omnium bonorum, *cit. cap. Ad ſuccidendos unic. de Schiſmaticis in* 6. cum aliis Juribus adductis a Card. de Albic. de *Inconſtant. in Fide par.* 1. *cap.* 10. *num.* 41.

20 Quinta pœna eſt ultimum etiam ſupplicium durante eorum contumacia; *cap. Non vos* 22. *& c. de Liguribus* 43. *cauſ.* 23. *q.* 5. cum aliis apud Farinac. *q.* 184. *nu.* 51. *&* 52. Card. de Albic. *loc. cit. num.* 42.

21 Schiſmatici mixti, ſeu habentes adjunctam Hæreſim, quales hiſce temporibus ſunt fere omnes Schiſmatici, uti jam dictum eſt *ſupra nu.* 8. ſubjacent omnibus pœnis, quibus ſubjacent Hæretici; Unde vide verb. *Hæreticus*.

22 Si tempore Schiſmatis ſint duo, aut plures Pontifices, & unus ſit certus, ei ſoli eſt adhærendum; Unde qui aliter facerent, & alteri Schiſmatico Pontifici, ſeu Antipapæ adhærerent, eſſent & ipſi Schiſmatici. *Communiſ-*
23 *ſima*. Immo in tali caſu Schiſmatico Pontifici, ſeu Antipapæ adhærentes de fautoria Hæretici puniri deberent. Concil. Conſtantienſ. *ſeſſ.* 12.

Si tempore Schiſmatis ſint duo, vel plures 24
Pontifices, & neſciatur quis ſit vere legitimus Papa, tunc nulli eſt adhærendum, donec Eccleſiæ proviſum ſit de certo Pontifice, & interim recte & tute quiſque ſe gereret adhærendo ſuis Epiſcopis, & Parochis cum animo parato adhærendi illi, quem Eccleſia Chriſti ut verum Papam receperit. *Sic Communior Doctorum* cum Suarez *diſp.* 12. *de Schiſmate ſect.* 1. *num.* 1. Reiffenſtuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 8. *numer.* 17. *& ſeq.* & Baſſæo *tom.* 2. *verſ. Schiſma num.* 5. ubi inſuper citat Cajetanum,
Silveſtrum, & alios. Quamvis tamen Sayrus 25
in Theſauro lib. 3. *cap.* 1. *nu.* 22. & alii cenſeant, quod quando duobus, vel pluribus de Pontificatu contendentibus vere neſcitur quis ſit legitimus Pontifex, nec per Concilium Generale res adhuc ſit terminata, tunc tam ipſi, quam eorum ſequaces a peccato excuſentur; Dummodo vero animo parati ſint ipſi prætenſi Pontifices ad determinationem Generalis Concilii a Papatu ſe abdicare, & ipſi eorumque ſequaces illi ſtatim adhærere, quem Concilium Generale, ſeu Eccleſia Chriſti ut verum Papam habuerit.

Tempore Schiſmatis, ſi Commercia Civilia 26
ſine ſcandalo tolli nequeant, permittendum eſt, quod Catholici cum Schiſmaticis communicent. Sic declaraſſe Sacram Congregationem de Propaganda Fide de anno 1626. refert ex Nicolio Urſaya *Inſtit. Crimin. lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 24.

Schiſmatici Paſtores ad Eccleſiam reverſi, 27
animarum Cura non privantur, modo idonei ſint, & conditiones præſcriptas obſervent, nempe ſint pietate, & caſtis moribus conſpicui, bonorum exemplo præluceant, & in reditu ad Eccleſiam nihil fictum ſimulatum, ſed certum ſinceræ converſionis indicium oſtendant, & ab exercitio abſtineant quouſque reportaverint neceſſariam in utroque Foro abſolutionem, rehabilitationem, necnon diſpenſationem ab irregularitate, Cenſuris, & pœnis, lapſis in Hæreſim canonice inflictis; Ritu præterea Catholico adminiſtrent Sacramenta, & nullum eiſdem cum Schiſmaticis in Divinis ſit conſortium. Benedict. XIV. tom. 1. Conſt. 129. incip. *Eo quamvis tempore* §. 12. *&* 13.

Schiſma prout eſt diſtinctum ab Hæreſi, 28
quod raro contingit, nihil aliud eſt, quam ſeparatio ab unitate Eccleſiæ. Idem *de Servorum Dei Beatificat. & Beatorum Canonizatione lib.*
3. *cap.* 20. *num.* 5. Duobus ad Summum Pon- 29
tificatum electis, ſi ignoretur quis ex eis legitime electus ſit, & aliquis adhæreat ei, quem

putat legitimum Pontificem, ſed cujus poſtmodum electio minime legitima judicata eſt,
30 non eſt Schiſmaticus. Idem *ibid. nu. 6.* Schiſmaticus autem eſt, qui perſiſtit in obedientia ejus, quem putavit verum Pontificem, poſtquam ejus electio nulla judicata eſt ab haben-
31 te poteſtatem. Idem *ibidem num. 6.* In primo caſu poſſunt eſſe, & fuerunt Sancti; Secus au-
32 tem in ſecundo caſu. Idem *ibid. num. 7.* ubi
33 affert pro primo caſu exempla Petri de Luxemburgo, & Ludovici Alamanni inter Beatos a Clemente VII. legitimo Pontifice adſcriptorum propter eximias virtutes, & inſignia miracula, quibus floruerunt, licet dictus Petrus Cardinalis fuerit creatus a Roberto Gebennenſi Antipapa, cui adhæſit credens ipſum legitimum Pontificem, & dictus Ludovicus in Concilio Baſileenſi ſteterit adverſus Eugenium IV. legitimum Pontificem, & Felicem V. Antipapam conſecraverit, attamen facti pœnitens ad Nicolai V. ipſius Eugenii legitimi ſucceſſoris obedientiam rediit, & Eccleſiæ unitatem reſar-
34 civit. Er aliud exemplum celeberrimi Sancti Vincentii Ferrerii heroicis virtutibus undequaque in vita conſpicui, & maximis miraculis ſemper, & adhuc in dies coruſcantis, mei particularis Advocati, meique etiam cognominis, ut tradit eruditiſſimus Tirinus *tom. 2. in Indice Auctorum litt. V.* ibi: *Vincentius Juſtinianus Antiſtius ex Valentia Hiſpaniæ Ordinis Prædicatorum ſcripſit vitam Confratris, & Concivis ſui B. Vincentii Ferrarii, vel Ferrerii Valentini ex eodem Ordine Prædicatorum*, qui in teterrimo Schiſmate inter Petrum de Luna dictum Benedictum XIII. & Angelum Corrarium nuncupatum Gregorium XII. qui in Concilio Piſano, & ſubinde una cum Joanne XXIII. in Concilio Conſtantienſi depoſiti fuerunt, electo in Pontificem Martino V. ac magna parte Hiſpaniæ Petrum de Luna, ſeu Benedictum XIII. tamquam verum, & legitimum Pontificem colente, aliquibus vero Italiæ Civitatibus Angelo Corrario, ſeu Gregorio XII. pariter tamquam vero, & legitimo Pontifici adhærentibus, licet ipſe in primis bona fide Petri de Luna, ſeu Benedicti XIII. partes ſecutus, auctor etiam fuerit, ut Reges Aragoniæ eidem adhærerent; attamen ſtatim ac ejus obſtinationem, & malas artes perſpectas habere cœpit, Ferdinando Regi Aragoniæ perſuaſit, ut ab ejus Obedientia ſe ſubduceret, Edictumque publicaret, quo ſuis ſubditis inhiberet, quin ullam ad eum, tamquam ad Pontificem, adhæſionem, quocumque prætextu haberent; ſicque ejus potiſſima opera Schiſma extinctum penitus fuit.

* Schiſmata, quæ vexarunt Romanam Ec- 35
cleſiam, vide Tomo 6. hujus Biblioth. in Serie *Romanorum Pontificum*.

Additiones ex aliena manu.

Communiter admittitur, Schiſma adjunctam 36
habens hæreſim crimen eſſe Eccleſiaſticum, prout eſt ipſa hæreſis, adeoque pertinere ad judicium ſolius Eccleſiaſtici Judicis. At non convenit, num idem obtinere debeat in Schiſmate mero ſine hæreſi; Confer *Vaneſpen Jur. Eccleſ. univ. parte 3. tit. 4. cap. 2. §. 52.*

SCHISMATICA PROPOSITIO. Vide verb. *Propoſitiones Damnatæ n. 26.*

SCIENTIA CONFESSARII. Vide verb. *Confeſſarius art. 1. a num. 48. ad 51.*

SCRIPTURA SACRA.

Scriptura Sacra dicitur *Biblia* a voce Græ- 1
ca *Biblion*, quæ libellum ſignificat. Unde Antonomaſtice Sacra Scriptura vocatur *Liber*, eo quod ſit omnium Librorum Liber tum ſui origine, tum ſanctitate, tum præſertim utilitate, jam figuratus in illo, quem vidit Joannes *in Apocalypſ. c. 5.* ibi: *Et vidi in dextera Sedentis ſuper Thronum Librum ſcriptum intus, & foris.*

Scriptura Sacra, quæ breviter definitur. 2
Verbum Dei ſcriptum, fuſius, & clarius definitur, quod ſit *Volumen Sacrum dictante Spiritu Sancto ad ſalutem hominis conſcriptum, & ut tale ab Eccleſia receptum.* Eſt *in re Communis*.

Dictum Sacrum Volumen eſt aggregatum 3
quoddam ex ſeptuaginta duobus Canonicis Libris particularibus, ſcilicet quadraginta quinque Veteris Teſtamenti, & viginti ſeptem Teſtamenti Novi in unum Codicem redactum. *Communis, ac certa.* Dicti autem ſeptuaginta 4
duo Libri Canonici ſunt ſequentes recenſiti a Concilio Tridentino *ſeſſ. 4. in Decreto de Canonicis Scripturis*; nempe *Geneſis*, *Exodus*, *Leviticus*, *Numeri*, *Deuteronomium*, *Joſue*, *Judicum*, *Ruth*, *quatuor Regum*, *duo Paralipomenon*, *Eſdræ primus*, *& ſecundus*, *qui dicitur Neemias*, *Tobias*, *Judith*, *Eſther*, *Job*, *Pſal-*

Digitized by Google

terium Davidicum, *Parabolæ*, *Eccleſiaſtes*, *Job*, *Canticum Canticorum*, *Sapientia*, *Eccleſiaſticus*, *Iſaias*, *Jeremias cum Baruch*, *Ezechiel*, *Daniel*, *duodecim Prophetæ Minores*, ideſt *Oſeas*, *Joel*, *Amos*, *Abdias*, *Jonas*, *Michæas*, *Nahum*, *Habacuc*, *Sophonias*, *Aggæus*, *Zacharias*, *Malachias*, *duo Machabæorum*, *primus*, *& ſecundus: Novi Teſtamenti quatuor Evangelia*, *ſecundum Matthæum*, *Marcum*, *Lucam*, *& Joannem*, *Actus Apoſtolorum a Luca Evangeliſta conſcripti*, *quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli*, *ad Romanos*, *duæ ad Corinthios*, *ad Galatas*, *ad Epheſios*, *ad Philippenſes*, *ad Coloſſenſes*, *duæ ad Theſſalonicenſes*, *duæ ad Timotheum*, *ad Titum*, *ad Philemonem*, *ad Hebræos*, *Petri Apoſtoli duæ*, *Joannis Apoſtoli tres*, *Jacobi Apoſtoli una*, *Judæ Apoſtoli una*, *& Apocalypſis Joannis Apoſtoli*.

5 Prædictus numerus Librorum Canonicorum Sacræ Scripturæ non eſt novus, ſed antiquiſſimus in Eccleſia Catholica, & receptiſſimus: Omnes enim prædicti Libri inter Canonicos recepti ſunt *in Concilio Carthaginenſi cap.* 47. celebrato anno 397. Item in Concilio Romano I. ſub Gelaſio Papa celebrato anno 494. Atque in aliis ſubſequentibus Conciliis, & præſertim *in Concilio Florentino in Decreto Unionis*.

6 Unde dicti Libri *Canonici* dicti ſunt, vel quia continent normam, & regulam, quam in Fide, & moribus ſequi tenemur; *Canon enim Græce*, *Latine Regula nuncupatur* textu expreſſo *in cap. Canon* 1. *diſtinct.* 3. vel quia in Catalogum Librorum Divinorum ſunt ab Eccleſia in dictis Conciliis relati.

7 Libri ſpectantes ad Teſtamentum vetus dividuntur in quatuor Claſſes, ſcilicet in Legales, Hiſtoriales, Sapientiales, & Prophetales. *Legales* ſunt quinque Libri Moyſis, ſeu Pentatheucus ideſt Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. *Hiſtoriales* ſunt Joſue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Machabæorum, Job, Eſdræ, Tobiæ, Judith, Eſther. *Sapientiales* ſunt Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica, Sapientia, Eccleſiaſticus. *Prophetales* ſunt Pſalmi, quatuor Majores Prophetæ, Iſaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, & duodecim Minores, Oſeas, Joel, Amos, Michæas, Abdias, Jonas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias.

8 Libri ſpectantes ad Teſtamentum novum dividuntur & ipſi in quatuor Claſſes, ſcilicet Legales, Hiſtoriales, Sapientiales, & Prophetales. *Legales* ſunt quatuor Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ, & Joannis. *Hiſtoriales* ſunt Actus Apoſtolorum. *Sapientiales* ſunt quatuordecim Epiſtolæ Divi Pauli, una Divi Jacobi, duæ divi Petri, tres Divi Joannis, & una Divi Judæ Thaddæi. *Prophetales* tandem Apocalypſis Beati Joannis Apoſtoli.

9 Recollectio dictorum omnium Librorum vocatur Teſtamentum vetus, & novum duplici ratione; Prima quia ſicuti Teſtamentum eſt charta ſcripta, in qua continetur ultima voluntas hominis, ſic in illis Libris continetur ultima Dei Voluntas, & Lex, quam Deus vult ab hominibus ſervari. Secunda quia ſicuti Teſtamentum eſt, quo bonorum temporalium defertur hereditas intercedente Teſtatoris morte, qua contingente, cum eſſet antea clauſum, & obſignatum aperitur; ita per dictos Libros Sacros defertur nobis hereditas bonorum Cœleſtium, & Chriſti morte in ea confirmamur, iiſque apertis legimus nos eſſe Dei heredes, & Coheredes Chriſti.

10 Unum autem ex dictis duobus Teſtamentis vocatur *Vetus*, quia ipſum tamquam jam antiquatum, & inveteratum deſiit obligare adveniente *Novo*, uti patet in Teſtamentis, quorum primum jam ceſſat valere, adveniente ejuſdem Teſtatoris ſecundo. Et aliud vocatur *Novum* propter novitatem ſpiritus, quam affert Lex Chriſtiana in eo contenta, quæ novos effectus, novoſque ardores erga Deum excitat in iis, qui illam amplectuntur, & vere obſervant; unde a veteri Teſtamento ad Teſtamentum novum proceditur tamquam a figura ad ſuum figuratum, a ſigno ad ſuum ſignatum, & a parabola ad ſuam veritatem, quia *Lex per Moyſem data eſt*, *Gratia*, *& veritas*, *per Jeſum Chriſtum facta eſt*, ut expreſſe habetur *Joannis cap.* 1. *n.* 17.

11 Omnes prædicti Libri, tum veteris, tum novi Teſtamenti ſunt ab omnibus pro Sacris & Canonicis, ſeu a Deo inſpiratis habendi, & qui ipſos omnes ut tales non ſuſceperit, aut aliquam veritatem in ipſis contentam negaverit, erit Hæreticus; Unde Concil. Trident. *cit. ſeſſ.* 4. *in Decreto de Canonicis Scripturis* poſt enumeratos ſupradictos omnes Libros ſic expreſſe concludit: *Si quis autem Libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus*, *prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt*, *& in veteri vulgata Editione habentur*, *pro Sacris*, *& Canonicis non ſuſceperit*, *anathema ſit*.

12 Libri alii duo, ſcilicet tertius, & quartus Eſdræ non ſunt ab Eccleſia recepti pro Canonicis, quamvis ſint magnæ auctoritatis, & a Sixto V. in Sacris Bibliis poſt Libros Canonicos una cum Oratione Manaſſe fuerint appoſiti, ne penitus pereant, & ut a Patribus citati reperiantur.

Et

Digitized by Google

13 Et tanto minus pro Canonicis habentur ab Eccleſia liber tertius, & quartus Machabæorum, cum ipſi ſint, & a Canone, & a Bibliis penitus excluſi, ut patet.

14 Item pro Canonicis non habentur ab Eccleſia plura Evangelia, quæ ſub nomine diverſorum Apoſtolorum, ut Thomæ, Andreæ, Bartholomæi, Thaddæi, Barnabæ &c. circumferuntur conſcripta. Sicuti nec pro Canonicis habentur alii Libri, de quibus omnibus fit mentio *in cap. Sancta Romana 3. diſt.* 15. ibique a Gelaſio Papa pro Apocryphis declarantur.

15 Ex Libris Sacris plures, & plures perierunt. Ita S. Joannes Chryſoſtomus *Homil. 9. in Matth. & Homil. 7. in primam ad Corinth.* Bellarmin. *tom.* 1. *de Verbo Dei lib.* 4. *cap.* 4. Abulenſis *in Numer. cap.* 21. *quaſt.* 3. & alii communiter; Et hoc clare conſtat ex pluribus locis ipſiuſmet Sacræ Scripturæ. *In primo enim Libro Paralipomenon cap. ult.* fit mentio Libri Samuelis videntis, & Libri Nathan Prophetæ, atque libri Gad videntis, ibi: *Geſta autem David Regis propria, & noviſſima ſcripta ſunt in Libro Samuel videntis, & in Libro Nathan Prophetæ, atque in Volumine Gad videntis*. Et 2. *Paralipomenon cap.* 9. fit mentio Libri Nathan Prophetæ, Libri Ahiæ Silonitis, & Libri Addo videntis, ibi: *Reliqua autem opera Salomonis priorum, & noviſſimorum ſcripta ſunt in Libris Ahiæ Silonitis, in viſione quoque Addo videntis*. Et ibidem *cap.* 12. fit mentio Libri Addo videntis, ibi: *Opera vero Roboam prima, & noviſſima ſcripta ſunt in Libris Semeja Prophetæ, & Addo videntis*. Et ibidem *cap.* 20. fit mentio Libri Jehu filii Anani, ibi: *Reliqua geſtorum Joſaphat priorum, & noviſſimorum ſcripta ſunt in verbis Jehu filii Anani*. Et 3. *Reg. cap.* 4. fit mentio de Libro trium millium Parabolarum, & ejus Carminum quinque & mille Salomonis ibi: *Loqutus eſt quoque Salomon tria millia Parabolas, & fuerunt Carmina ejus quinque & mille*. Et ibidem *cap.* 11. fit mentio de Libro verborum dierum Salomonis ibi: *Ecce univerſa ſcripta ſunt in Libro verborum dierum Salomonis*. Et ibidem *c.* 14. fit mentio Libri ſermonum dierum Regum Juda, ibi: *Ecce ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum Regum Juda*. Et 2. *Machabæorum cap.* 2. fit mentio Libri Jaſonis Cirenæi, ibi: *Itemque ab Jaſone Cirenæo quinque Libris comprehenſa*. Et *ad Coloſſenſes cap.* 4. *fit mentio Epiſtolæ B. Pauli Apoſtoli ſcriptæ ab ipſo ad Laodicenſes*, ibi: *Et cum lecta fuerit Epiſtola hæc, facite ut & in Laodicenſium Eccleſiam legatur, & eam, quæ Laodicenſium eſt, vos legatis*. Et *in Epiſtola Catholica Judæ Apoſtoli* fit mentio de Libro Enoch Prophetæ, ibi: *Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch dicens: Ecce venit Dominus in Sanctis millibus ſuis &c.* Omnes autem prædicti Sacri Libri, & alii brevitatis gratia relicti, tum veteris, tum novi Teſtamenti Deo permittente perierunt, vel quia homines deſides eos non cuſtodierunt, vel quia impii eos combuſſerunt, vel quia ſe illis indignos præbuerunt, vel ob alias cauſas ipſi ſoli Deo notas.

16 Prima editio Sacræ Scripturæ facta eſt *Hebraice* quoad fere totum Teſtamentum. *Sic Communior, & fere omnium ſententia*. Dicitur autem notanter: *Quoad fere totum*, quia Libri Eſdræ, & Danielis, teſte S. Hieronymo *Epiſt.* 120. *præfat. in Daniel.* ſcripti ſunt lingua Chaldaica (*), ſicuti nonnulli aſſerunt de Libro Tobiæ, & Libro Judith. Librum autem Sapientiæ vult Sanctus Hieronymus *Epiſt.* 115. *ad Chromatium* fuiſſe ſcriptum lingua Græca, ſicuti eadem lingua Græca fuiſſe ſcriptum librum 2. Machabæorum teſtatur idem Hieronymus *in Prologo Galeato*.

17 Quo vero ad fere totum Teſtamentum novum facta eſt *Græce*. *Sic fere Communis opinio*. Apoſtolorum enim tempore apud Judæos valde familiare erat Idioma Græcum. Dicitur autem notanter: *Quoad fere totum*, quia Evangelium Matthæi fuit ab ipſo ſcriptum lingua Hebraica, ut tenent fere communiter Doctores cum S. Hieronymo *lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis num.* 5. ubi loquens de S. Matthæo ſic expreſſe dicit: *Evangelium Chriſti Hebraicis litteris verbiſque compoſuit*. Et Evangelium Marci ſecundum communiorem opinionem fuit ab ipſo ſcriptum primo *Lingua Latina* in gratiam Romanorum, & ſecundo *Lingua Græca* in gratiam Alexandrinorum. Et Epiſtola ad Hebræos, ut tenet communis ſententia cum Sancto Hieronymo *libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis numer.* 15. fuit ſcripta *lingua Hebræa* (**).

18 Secunda editio Sacræ Scripturæ quoad totum Teſtamentum vetus eſt Paraphraſis Chaldai-

Nota Romani Thologi.

(*) Aliqua ſcilicet eorum capita, ut patet hebraicam veritatem conſulenti.
(**) Vid. tamen Prolegomen eruditiſſimi Auguſtini Calmet, ubi contrarium adſtruitur.

daica. Tota enim Scriptura vetus tranſlata
eſt Paraphraſtice ex Hebræo in Chaldæum,
quam Paraphraſim ipſi Hebræi *Targum* vocant,
ut rectè notat Cardin. Bellarmin. *tom.* 1. *de*
Verbo Dei lib. 2. *cap.* 3. Hæc Paraphraſis Chal-
daica tres habet Auctores, ſcilicet R. Onke-
lum, R. Jonatham Urielis filium, & R. Jo-
ſeph Cæcum, qui omnes quilibet pro ſua par-
te totam veterem Scripturam in Chaldaicum tran-
19 ſtularunt. Paraphraſis autem in hoc differt a
Tranſlatione, ſeu Verſione, quod in Tranſla-
tione, ſeu Verſione verba Auctoris transferan-
tur in aliam linguam ſine additione, & mu-
tatione, ſeu de verbo ad verbum; In Para-
phraſi autem verba Auctoris transferuntur in
aliam linguam cum additionibus, & mutatio-
nibus, & in ipſa magis ſenſus de ſenſu, quam
verbum de verbo exprimatur; Unde Paraphra-
ſis juxta communem intelligentiam eſt: *Ex-
plicatio rei per ſermonem copioſiorem, & dilu-
cidiorem*.

20 Tertia editio Sacræ Scripturæ ex Hebraico
in Græcum quo ad totum Teſtamentum ve-
tus, ut docet probabilior ſententia, fuit Se-
ptuaginta Interpretum, qui anno Ptolemæi
Philadelphi 17. & ante Chriſtum 272. incluſi
in Cellulis ſeparatis totum vetus Teſtamen-
tum ex Hebræo in Græcum tranſtulerunt 72.
dierum ſpatio non ſine ſpeciali Spiritus Sancti
aſſiſtentia, cum ſeparatim ſcribentes quiſque in
ſua propria Cellula ſeorſum ab aliis non ſo-
lum in eundem ſenſum, in eaſdem ſententias,
ſed etiam in eadem verba, in eandem verbo-
rum ſeriem, immo & in eoſdem apices coin-
ciderint; Hinc S. Joannes Chryſoſtomus *ho-
mil.* 3. *in Geneſim* hanc Tranſlationem vocat
Rarum miraculum. Sic tenent S. Juſtinus *in
Oratione exhortatoria ad Gentes*, ubi dicit ſe
apud Alexandriam veſtigia harum Cellarum vi-
diſſe; S. Irenæus *lib.* 3. *cap.* 25. S. Cyrillus
Catecheſi 4. S. Clemens Alexandrinus *lib.* 1.
Stromat. S. Auguſtinus *lib.* 18. *de Civitate Dei
cap.* 32. & alii Recentiores citantes pro hac
ſententia Philonem *lib.* 2. *de vita Moyſis*,
Tertullianum *in Apologetico cap.* 10. & S. Joan.
Chryſoſtomum *homilia* 5. *in Matthæum*, &
ſic plurimi alii contra alios, & ſignanter con-
tra S. Hieronymum *Epiſt.* 104. *præfat. in Pen-
tatheucum*, ubi expreſſe negat, & ridet Hiſto-
riam hanc de tot Cellulis ſeparatis: *Neſcio* in-
quit, *quis primus Auctor ſeptuaginta Cellulas
Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit &c.*

21 Unde dictus S. Hieronymus tenet, quod Se-
ptuaginta duo Interpretes, ſenes viri Hebræi
ex qualibet Tribu filiorum Iſrael, utriuſque
linguæ, ſcilicet Hebraicæ, & Græcæ peritiſſi-
mi, ſpatio dierum ſeptuaginta duorum in ea-
dem Baſilica ſedentes, & inter ſe conferentes
Sacram Scripturam tranſtulerint: Et hoc pro-
bat Teſtimonio Ariſtææ *in hiſtoria de hac ipſa
re*, qui Ariſtæas negotio interfuit, & expreſſe
dicit, quod ipſi ſimul conferendo ſingulis die-
bus uſque ad horam nonam, hanc verſionem
tandem ſeptuaginta duobus diebus abſolverint.
Idemque confirmat teſtimonio Joſephi Hebræi,
qui licet eſſet cupidiſſimus gloriæ ſuæ gentis,
tamen *lib.* 12. *antiquitat. cap.* 2. referens hanc
hiſtoriam, nequidem mentionem facit de di-
ctis ſeparatis Cellulis. Sic etiam Euſebius vi-
detur fuiſſe ejuſdem opinionis, quia *libro octa-
vo de præparat. Evangel. cap.* 1. narrat rem
totam ſine ulla mentione de dictis ſeparatis
Cellulis, referens ad verbum quæ habentur in
libro Ariſtææ.

Sanctus Epiphanius autem *in libro de men- 22
ſuris, & ponderibus* contra fere omnium ſen-
tentiam ponit ſolum triginta ſex Cellulas, cum
alii vel ſeptuaginta duas, vel nullas ponant.
Scribitque dictus Sanctus Epiphanius, quod hi
Interpretes bini, & bini fuerint incluſi in Cel-
lulis triginta ſex, & Divino miraculo ſingula
paria ipſorum iiſdem verbis totam Scripturam
tranſtulerint, ita ut ſimul confecerint triginta
ſex exempla ejuſdem prorſus verſionis.

Sanctus Auguſtinus vero, licet *lib.* 18. *de* 23
Civitate Dei cap. 42. videatur conſentire cum
iis, qui affirmant dictas Cellulas, ut patet
ſupra num. 21. Tamen *lib.* 2. *Doctr. Chriſtian.
cap.* 15. non audet abſolute rem affirmare;
Sed illud ab omnibus decantatum de iſtis In-
terpretibus, quod quaſi uno ore Scripturam
verterint, rectiſſime intelligi poſſe ſignificat,
tam ſecundum eos, qui Cellulas affirmant,
quam ſecundum illos, qui ipſas negant. De
Cellulis enim non habetur certa ſententia, cum
ſcriptores abierint in diverſa.

Supradictis verſionibus Græcis ſucceſſerunt 24
Latinæ, Teſtamentum vetus ex Hebræo, &
Teſtamentum novum ex græco transferentes,
& iſtæ verſiones Latinæ ſunt innumeræ, ut
patet ex S. Hieronymo *Epiſt.* 105. *Præfat. in
Joſue: cum apud Latinos tot ſint exemplaria,
quot Codices, & unuſquiſque pro arbitrio ſuo,
vel addiderit, vel ſubtraxerit, quod ei vi-
ſum eſt*.

Ex omnibus autem Latinis verſionibus, & 25
editionibus ſola vetus, & vulgata Editio eſt
vere authentica, & pro tali ab omnibus ha-
benda. Sic expreſſe ſtatuit Concil. Trid. *ſeſſ.*
4. *in Decreto de editione, & uſu Sacrorum Li-
bro-*

Digitized by Google

brorum, ibi: *Inſuper eadem ſacroſancta Synodus conſiderans non parum utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur Sacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat, ſtatuit & declarat, ut hæc ipſa vetus, & vulgata editio, quæ longo tot Sæculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, prædicationibus, & expoſitionibus, pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præſumat.*

26 Auctor hujus vulgatæ editionis non eſt unus ſolus, ut recte advertit Bellarminus *tom.* 1. *lib.* 1. *de verbo Dei cap.* 11. *verſ. Nam vulgata*, ubi ſic expreſſe habet: *Nam vulgata editio non eſt unius Auctoris, ſed quædam habet ex Sancto Hieronymo, quædam ex Luciano, quædam ex Theodotione, quædam ex alio quodam Interprete innominato:* Ita tamen ut fere tota ſit a Sancto Hieronymo, aut verſore, aut aliorum correctore, ut notant paſſim Doctores.

27 Senſus Sacræ Scripturæ generatim, ac prima ſui diviſione eſt duplex, nempe unus *Litteralis*, & alter *Spiritualis*, ſeu *Myſticus*. *Communis inter Catholicos*.

28 *Litteralis ſenſus* eſt ille, quem verba ipſa immediate ſignificant, ita ut ſenſus litteralis ſit præciſus ſenſus litteræ, ſeu verborum. Senſus autem *Spiritualis*, ſeu *Myſticus* eſt ille, quem non immediate verba ipſa ſignificant, ſed ſolum mediate, nempe mediis illis rebus, quas verba immediate ſignificant, ita ut ſenſus ſpiritualis, ſeu Myſticus ſit ſenſus rerum ſecundum Myſterium. Sic eadem verba eodemque loco ſignificant litteraliter, & ſpiritualiter, ſeu Myſtice, ut patet *in Epiſtola Pauli Apoſtoli ad Galatas cap.* 4. ubi eadem verba, quæ litteraliter indicant, quod *Abraham duos filios habuit, unum de Ancilla, & unum de Libera*, Spiritualiter, ſeu Myſtice ſignificant vetus, & novum Teſtamentum, ut ibidem expreſſe dicit Apoſtolus: *Hæc enim ſunt duo Teſtamenta*. Item eadem Hiſtoria Agni Paſchalis *Exodi cap.* 12. litteraliter ſignificat Ritum Agni Paſchalis a Judæis olim immolandi, ſpiritualiter vero, ſeu Myſtice ſignificat Chriſtum pro ſalute totius mundi in Ara Crucis poſtmodum immolatum. Item eadem verba In uno loco Sacræ Scripturæ ſignificant Litteraliter, & in alio Spiritualiter, ſeu Myſtice, ut, patet de eodem hoc verbo *Aqua*, quæ primo Geneſis Litteraliter ſignificat elementum: *Congregentur Aquæ in locum unum*, & in *Pſal.* 65. Spiritualiter ſignificat Tribolationes, ibi: *Tranſivimus per ignem & aquam*. Et *Joann. cap.* 4. Myſtice ſignificat Donum Gratiæ, ibi: *Si ſcires Donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi da mihi bibere, tu forſitan petiiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam*. Et *Joann. cap.* 3. Myſtice, ſeu ſpiritualiter ſignificat Baptiſmum, ibi: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*. Et ſic de aliis.

29 Senſus Litteralis ſubdividitur in *proprium*, & in *improprium*, ſeu *translatum*, vel *figuratum*. *Communis*. *Proprius* eſt ille, quem verba in propria, & primaria ſua ſignificatione capta immediate ſignificant. Sic *aqua* proprie ſignificat elementum, terram abluens: *Ignis* proprie ſignificat elementum calefactivum, & combuſtivum, & ſic de aliis. *Improprius*, ſeu *tranſlatus*, vel *figuratus* eſt ille, quem verba improprie ſeu figurate, & tropice accepta ſignificant. Sic Chriſtus Dominus improprie, ſeu tropice & figurate per Metaphoram, ſeu ſimilitudinem, & non per proprietatem dicitur Leo, Petra, Vitis, & hujuſmodi. *Sic Doctores communiter*.

31 Item ſenſus Spiritualis, ſeu Myſticus ſubdividitur in *Allegoricum* correſpondentem Fidei, *Anagogicum* correſpondentem Spei, & in *Tropologicum*, ſeu *Moralem* correſpondentem Caritati; Juxta enim numerum dictarum trium Virtutum Theologicarum aſſignantur tres dicti ſenſus Myſtici Sacræ Scripturæ ipſis correſpondentes. *Communis*.

32 Senſus *Allegoricus* correſpondens Fidei eſt, cum verba Sacræ Scripturæ ultra ſenſum Litteralem ſignificant, & oſtendunt aliquid credendum. Dicitur enim *Allegoricus* a nomine Græco *Aleon*, quod eſt *alienum*, & a *Logos*, quod eſt *ſermo*, quaſi ſit alienus ſermo ab eo. quem verba litteraliter important. *Communis*.

33 Senſus *Anagogicus* correſpondens Spei eſt, cum verba ultra ſenſum litteralem ſignificant, & oſtendunt aliquid ſperandum in æterna Beatitudine; dicitur enim *Anagogicus* a nomine Græco *Ana*, quod eſt *Surſum*, & a *Goge*, quod eſt *ductio*, quaſi ſit quid ſurſum ducens, ſeu locutio nos ducens a terrenis ſurſum ad Cœleſtia. *Communis*.

34 Senſus *Tropologicus*, ſeu *Moralis* correſpondens Caritati eſt, cum verba ultra ſenſum litteralem ſignificant, & oſtendunt aliquid moraliter agendum, ſeu aliquod opus Caritatis exercendum; Dicitur enim *Tropologicus*, a nomine Græco *Tropos*, quod eſt *Converſio*, & a *Logos*, quod eſt *ſermo*, quaſi ſit ſermo converſus ad morum inſtitutionem. *Communis*.

35 Unde juxta huc uſque dicta clare infertur, quod

quod ſunt quatuor ſenſus Sacræ Scripturæ, ſcilicet *Litteralis*, *Allegoricus*, *Tropologicus*, *&* *Anagogicus*, omnes breviter coutenti iu his duobus verſiculis.

Littera geſta docet, quid credas Allegoria;
Moralis quid agas; quid ſperes Anagogia.

36 Omnes dicti quatuor ſenſus poſſunt reperiri in uno Sacræ Scripturæ paſſu, ut clare patet *in Epiſtola Apoſtoli ad Galatas cap.* 4. ubi aperte exprimuntur omnes in Filiis Abrahæ. Immo omnes dicti quatuor ſenſus reperiuntur in hac voce *Jeruſalem*, quæ *Litteraliter* ſignificat Urbem Palæſtinæ, *Allegorice* ſignificat Sanctam Eccleſiam militantem a nobis credendam juxta illud *Apocalypſ.* 25. *Vidi Civitatem ſanctam Jeruſalem novam deſcendentem de cælo a Deo paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. Tropologice*, ſeu *Moraliter* ſignificat animam noſtram ſanctis moribus, & virtutibus ornandam, juxta illud *Jeremiæ cap.* 2. *Jeruſalem, Jeruſalem convertere ad Dominum Deum tuum. Anagogice* ſignificat Eccleſiam Triumphantem, ſcilicet Patriam Cæleſtem a nobis ſperandam, juxta illud Apoſtoli *ad Galatas cap.* 4. *Illa, quæ ſurſum eſt, Jeruſalem, eſt libera, quæ eſt Mater noſtra.*

37 Non poſſunt tamen omnes dicti ſenſus reperiri in quolibet Sacræ Scripturæ paſſu; multi enim allegari poſſunt Sacræ Scripturæ paſſus, ubi nullus eſt ſenſus Myſticus, ſed ſolummodo *Litteralis*, ut patet in illo *Matthæi c.* 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Et in illo *Marci ultimo: Euntes docete omnes gentes*, & ſic in plurimis ſimilibus. E contra multi poſſunt allegari paſſus, ubi nullus eſt ſenſus *Litteralis*, ſed ſolummodo *Myſticus*, ut patet in *Judic. cap.* 9. *Ierunt ligna, ut ungerent ſupra ſe Regem*. Ibi enim nullus ſanæ mentis dicet adeſſe ſenſum Litteralem, cum ſolummodo adſit ſenſus Myſticus, intelligendo per *ligna* habitatores Civitatis Sichem, qui ut in eodem loco exponitur, conſtituerunt Abimelech in ſuum Regem. Et iu illo 1. *Reg. cap.* 2. *num.* 35. *Et ſuſcitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum, & animam meam faciet*, ubi ly *Cor*, & *Animam* non poteſt ſumi iu ſenſu Litterali, quia Deus non habet Cor, & Animam, ſed ſolum in ſenſu Myſtico per voluntatem, & ſic de innumeris aliis ſimilibus.

38 Quamvis Sacræ Scripturæ interpretatio Doctrinalis, & Magiſterialis ſecundum Sanctorum Patrum conſenſum poſſit fieri a viris doctis, & idoneis, ut patet de tot ſacris Expoſitoribus, & tenet Communis Doctorum; Tamen interpretatio Canonica, & infallibilis veri illius tenendi ſenſus pertinet ſolummodo ad ſanctam Matrem Eccleſiam. *Communis inter. Catholicos*, *&* habetur expreſſe a Concilio Trid. *ſeſſ.* 4. *in Decreto de editione, & uſu Sacrorum Librorum*, ibi: *Præterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus Fidei & morum, ad ædificationem Doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimem conſenſum Patrum ipſam Scripturam Sacram interpretari audeat, etiamſi hujuſmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent: qui contravenerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis a Jure ſtatutis puniantur.*

Sacra Scriptura legi nequit lingua vulgari 39
omuibus alicujus Patriæ communi, niſi ab habentibus ad id legitimam licentiam, ſeu facultatem. Habetur expreſſe *in Regula* 4. *Indicis Librorum prohibitorum*, ubi inſuper redditur ratio, ibi: *Cum experimento manifeſtum ſit, ſi Sacra Biblia vulgari lingua paſſim ſine diſcrimine permittatur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti, quam utilitatis oriri.*

Unde merito Clemens XI. die 8. Septembris 40
1713. in Conſtit. incip. *Unigenitus Dei Filius* damnavit ſequentes propoſitiones Paſchaſii Queſnelli contendentis, male ab Eccleſia prohiberi ulli homini fideli, etiam Laico, & Feminæ lectionem Sacræ Scripturæ, ac præſertim novi Teſtamenti in vulgari lingua: Propoſitiones igitur ſunt iſtæ, ſcilicet 79. in ordine; *Utile, & neceſſarium eſt omni tempore, omni loco, & omni perſonarum generi ſtudere, & cognoſcere Spiritum, pietatem, & Myſteria Sacræ Scripturæ*. 80. ibi: *Lectio Sacræ Scripturæ eſt pro omnibus*. 81. ibi: *Obſcuritas ſancta Verbi Dei non eſt Laicis ratio diſpenſandi ſe ipſos ab ejus lectione*. 82. ibi: *Dies Dominicus a Chriſtianis debet ſanctificari lectionibus Pietatis, & ſuper omnia Sanctarum Scripturarum; damnoſum eſt velle Chriſtianum ab hac lectione retrahere:* 83. ibi: *Eſt illuſio ſibi perſuadere, quod notitia Myſteriorum Religionis non debeat communicari Feminis lectione Sacrorum Librorum. Non ex Feminarum ſimplicitate, ſed ex ſuperba Virorum ſcientia ortus eſt Scripturarum abuſus & natæ ſunt Hæreſes*. 84. ibi: *Abripere e Chriſtianorum manibus novum Teſtamentum, ſeu eis illud clauſum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, eſt illis Chriſti*

os

Digitized by Google

es obturare. 85. ibi: *Interdicere Chriſtianis le-*
ctionem Sacræ Scripturæ, præſertim Evangelii,
eſt interdicere uſum luminis filiis lucis, & face-
re, ut patiantur ſpeciem quamdam Excommuni-
cationis, 86. ibi: *Eripere ſimplici populo hoc*
ſolatium jungendi vocem ſuam voci totius Eccle-
ſiæ, eſt uſus contrarius praxi Apoſtolicæ, & in-
tentioni Dei.

41 Sacra Scriptura abutentes in Sortilagiis, In-
cantationibus &c. Juris, & arbitrii pœnis de-
bent ab Epiſcopis puniri. Concil. Tridant.
ſeſſ. 4. in Decreto de editione, & uſu Sacrorum
Librorum.

42 Sacram Scripturam convertentes ad uſus pro-
fanos, verba jocoſa, ſcurrilia, fabuloſa, va-
na, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones,
ſortes, libellos etiam famoſos, &c. eodem mo-
do puniri debent. Concil. Trid. *l. c.*

43 Sacræ Scripturæ Lector, ſeu Expoſitor te-
nendus eſt in Metropolitanis, Cathedralibus,
& Collagiatis exiſtentibus in aliquo inſigni Op-
pido. Conc. Trid. *ſeſſ. 5. cap. 1. de reform.* Et
44 talis Lector aſt axaminandus ab Epiſcopo. Con-
cil. Trid. *cit. cap.* 1.

45 Sacræ Scripturæ Lector tenendus eſt etiam in
Monaſteriis Regularium, & Epiſcopus ut Pa-
pæ delegatus poteſt ad hoc compellere Superio-
46 res. Concil. Trident. *cit. cap.* 1. At iſta Le-
ctor pro Monaſteriis Regularium non dabet,
nec poteſt examinari ab Epiſcopo. Concil. Tri-
dent. *cit. cap.* 1.

47 Sacræ Scripturæ lectio in Conventibus Regu-
larium debet fieri bis in hebdomada, & ea fini-
ta, dabet fieri collatio de illa; Clamens VIII.
conſtitut. 50. incip. *Nullus* §. 1.

Appendix, ſeu De Sacra Scriptura Novus
Articulus, ex aliena manu.

48 Addimus novum da Sacra Scriptura Articu-
lum, ut ea quæ bravitatis cauſſa ab Authora
Bibliothecæ prætarmiſſa ſunt, fuſius Lectoribus
noſtris exhibeamus. Itaque Sacram Scripturam
Libros illos vocamus ab hominibus ſcriptos,
quos Deus ſelegit, ac veluti miniſtros adhi-
buit, ut Divino ejus verbo ſcripto hominibus
manifaſtaret voluntatem ſuam. Librorum nu-
merus is aſt, quem Author ex Decreto Con-
cilii Tridentini deſcripſit. Nos vero paucis in-
dicabimus controverſiam, quæ hac de re occur-
rit intar Orthodoxos, & Novatores. Primum
vero agemus generatim da Sacræ Scripturæ ve-
ritate, & intagritate; & aſſiſtentia illa, qua
Scriptores Sacri adjuti divinos libros conſcri-
pſerunt. Deinde de Canone Sacrarum Scriptu-
rarum; & de eo, ad quem ſpectat Sacrarum
Scripturarum Canonam dacernere, & infallibili
auctoritate Eccleſiæ proponere. Præterea de Sa-
crorum librorum verſionibus; ubi etiam de le-
ctione Sacræ Scripturæ in lingua vernacula.
Denique regulas nonnullas exponemus, quarum
benaficio erui, inveſtigari, ac cognoſci poſſit
verus Sacræ Scripturæ ſenſus.

Duplici in ſenſu varam Sacram Scripturam 49
affirmare poſſumus, ſcilicet, prout verum ficti-
tio, & ſuppoſito opponitur, & prout falſo ad-
verſatur. Hic in priori ſenſu Sacræ Scripturæ
varitatem tuemur: Nam ſi hac ratione vera,
& intagra ſtatuatur, pro falſa haberi non po-
teſt; cum verbum Dei exhibeat, quod falſo
ſubeſſe nequit: Nam Deus, infinita ſapiens
cum ſit, falli nequit, & cum ſit infinita bo-
nus, nequit fallara. Facile vero oſtendimus ve-
ros & genuinos eſſe, non vero ſuppoſitos Sa-
cræ Scripturæ libros. Tales enim habandi ſunt,
ſi quovis ſæculo adſcripti Authoribus fuerint,
quorum nomen præſaferunt: Hoc enim argu-
mento Viri docti, atque Critici, vera aſſe &
genuina antiquorum opera probant. Sed Moſi
Synchroni, & Prophetarum coætanei, ac ſub-
ſaquentium ſæculorum homines, tamquam ger-
manum illorum fætum tradidere libros ab illis
exaratos; Idamque Chriſtiani Apoſtolorum au-
ditores docuerunt de libris Novi Teſtamenti,
atque ita ad noſtram uſque ætatem non intar-
rupta ſarie factum eſt. Hoc argumento uſus
eſt Auguſtinus contra Manichæos Sacrarum Scri-
pturarum veritatam nagantes *lib.* 28. contra
Fauſtum *cap.* 6. Vidaantur Daniel Huetius in
ſua Demonſtratione Evangelica, Natalis Ala-
xander *Tom.* 1. *Hiſtor. Eccleſ.* Alexand. Mazzi-
nelli *de Locis Theol. diſſert.* 1. Elias Dupinus,
aliique doctiſſimi Theologi qui ſcripſarunt ad-
verſus Hobbezium, Spinozam, & Iſaacum Pe-
rayrum, qui poſt Aben Eſram temerarium Scri-
ptorem Judæum duodecimi ſæculi, Pantateuchum
Moſi abjudicare conati ſunt: ii enim invictiſſi-
mis argumentis demonſtrant, Pentateuchum eſ-
ſe genuinum Moſis fætum; & aut ſingillatim
oſtendunt, ſingulos cum Veteris tum Novi Te-
ſtamenti libros genuinos eſſe, aut regulas præ-
ſcribunt, quarum uſu id quiſque facile demon-
ſtrare poſſit.

Sacra Scriptura eſt etiam integra, ſaltem 50
quoad partes eſſantiales. Primum id conſtat
auctoritate ſimul & rationibus Sancti Hierony-
mi, qui quamvis in Commentario in *c.* 3. Epi-
ſtolæ ad Galatas in oppoſitas opiniones verſari
videatur, re tamen diligentius conſiderata hæc
ſcripſit *c.* 6. Commentarii in Iſaiam; ſi aliquis
dixe-

Digitized by Google

dixerit Hebræorum libros poſtea a Judæis eſſe falſatos, audiat Origenem quid in Octavo volumine explanationum Iſaiæ huic reſpondeat quæſtiunculæ, quod nunquam Dominus, & Apoſtoli, qui cætera crimina arguunt in Scribis & Phariſæis, de hoc crimine, quod erat maximum reticuiſſent: Sin autem dixerint poſt adventum Redemptoris, & prædicationem Apoſtolorum libros hebræos fuiſſe falſatos, cachinnum tenere non potero, ut Salvator, & Evangeliſtæ, & Apoſtoli, ita teſtimonia protulerint, ut Judæi falſaturi erant; ergo nec ante, nec poſt Chriſti adventum corrupta eſt Sacra Scriptura Veteris Teſtamenti. Deinde fieri non potuit, ut Judæi Sacros Codices adulterarent nemine advertente, ac reclamante nemine; 1. quia in ſingulis familiis ſaltem Tribus Levi, utpote conſecratis miniſterio Altaris, Sacri libri reperiebantur, & Judæi ubique terrarum diſperſi hos penes ſe religioſe cuſtodiebant. 2. quia in eam corruptionem conſentire etiam debuiſſent Auctores Verſionis Septuaginta Interpretum, quæ in ſubſtantialibus ab hebraicis codicibus non diſſidet. 3. quia credibile non eſt voluiſſe Judæos ſacros Codices depravare, in quos tanto ſtudio & reverentia ferebantur, ut parati eſſent mortem potius ſubire, quam vel apicem in illis immutare, ut ſcribunt Joſephus lib. 1. contra Appionem, & Philo apud Euſebium libt. 8. capp. 6. & 8.

51 Quæ autem argumenta Veteris Teſtamenti integritatem probant, ad libros quoque Novi Teſtamenti applicari poſſunt. Nam hujuſmodi libri in rebus, quæ ad fidem, moreſque pertinent, iidem ſunt, & eodem modo reperiuntur apud ſectas, & Communiones alioqnin ſibi infenſiſſimas, ſcilicet apud Neſtorianos, Jacobitas, & Photianos in Oriente, & apud Catholicos tum Orientis, cum Occidentis, atque apud omnes Novatores. Et quidem ſi a Catholicis tentata fuiſſet depravatio, eam illis hæretici exprobraſſent, & viciſſim hæreticis Catholici. Denique nec tempus, nec modus, nec Authores hujuſmodi depravationis proferri poſſunt. Negari tamen non poteſt, errata plura levioris momenti in Sacros Codices irrepſiſſe, quæ incuriæ, & Ignorantiæ Scribarum potius, quam Judæorum, aliorumque malitiæ tribuenda ſunt. Regulas præſcribunt Authores; præſertim ex Auguſtino libro 11. contra Fauſtum c. 2. quarum uſu corrigi, & expurgari Sacri Codices poſſint, Una vero atque tutiſſima regula eſt, judicium, atque ſententia Eccleſiæ, cui concredita ſunt eloquia Dei, cui in cuſtodiendo Divinæ revelationis depoſito inerrantiæ privilegium conceſſum a Deo fuit, cui denique præſto ſemper adeſt divinus ille Spiritus, qui ex infallibili Chriſti Domini promiſſione recturus eſt Eccleſiæ Paſtores uſque ad conſummationem ſæculi.

52 Sacra Scriptura divinæ atque omnino infallibilis veritatis eſt: Etenim integros complectitur Veteris, ac Novi Teſtamenti libros, quos Moſes, Prophetæ, Evangeliſtæ, & Apoſtoli conſcripſerunt: conſcripti vero ab iſtis libri divinam, atque omnino infallibilem veritatem obtinent. Nam Sanctus Petrus Spiritu Sancto inſpiratos, atque loqnutos ait ſanctos Dei homines; Paulus ad Timotheum 2. c. 3. omnem Scripturam divinitus inſpiratam aſſerit; atque Iſaias c. 5. Jonas, aliique Prophetæ palam teſtati ſunt, ſe verbum Dei litteris conſignaſſe. Quis ergo dubitet Divinam, atque infallibilem præſeferre auctoritatem? Deinde in libris Moſis perſpicui characteres occurrunt Divinæ revelationis: Nam Moſes ſe a Deo miſſum prædicat, ac miſſionem ſuam, legem, & doctrinam, quam Dei nomine promulgat, cum miraculis, tum prophetia eventu comprobata, tum doctrinæ ſanctitate comprobat. Similia occurrunt in aliis Prophetarum libris. Nec de Sapientialibus, & Hiſtoricis libris dubitatio occurrere poteſt ulla. Tum quia Sapientiales libri leges continent, & præcepta, quæ homines dirigunt ad finem ultimum, qui alius non eſt quam Deus ipſe: leges enim & præcepta tradunt bene vivendi, Deoque per cognitionem & amorem adhærendi, cum ſeparatione ſui a creaturis non minus quam a ſeipſo. Doctrina hæc, inquit Auguſtinus lib. 20. de Civitate Dei c. 25. ſi cum doctrina comparetur Philoſophorum de fide & hominis felicitate diſputantium, facile comperietur inſpirante Deo conſcripta. Tum etiam quia ſapientiales, ac hiſtorici libri, de quibus loquimur, primum ab Hebræorum Synagoga, deinceps a Chriſti Eccleſia veluti Deo inſpirante conſcripti ſuſcepti fuere, atque in maxima veneratione habiti. Iis ergo characteribus muniti prodiere, quibus conſtaret divinitus revelatam doctrinam continere. Neque enim præſumere aut ſuſpicari licet, Synagogam Judæorum, quæ vera Dei Eccleſia erat, & quæ Deo docente didicerat inter Verbum Dei & hominum doctrinam diſtinguere, ſuſcipere voluiſſe veluti divinos libros illos, quos perſpicue non noſſet exaratos fuiſſe ab hominibus a Deo miſſis, & Divino Spiritu inſpiratis. Ac multo minus affirmari id poterit de Chriſti Eccleſia, cui peculiaris aſſiſtentia promiſſa, ac uberiora privilegia conceſſa fuerunt.

Ea-

Digitized by Google

53 Eadem ratione infallibilis auctoritas tribuenda eſt libris Novi Teſtamenti, quos conſcripſere viri a Deo miſſi ad prædicandum Evangelium, quales fuiſſe Apoſtolos & Evangeliſtas nemo dubitat. In iis enim, characteres divinæ revelationis omnino conſpicui ſunt, ut nos in *c.* 3. Articuli de Religione naturali, & revelata demonſtravimus.

54 Venio nunc ad quæſtionem expendendam de inſpiratione illa, qua inſpirati Sacri Authores divinos libros conſcripſerunt. Pro rei claritate duplicem diſtinguere placet inſpirationem, ſpecialem unam, directionis alteram. Prior illa eſt, qua Scriptor aliquis ita Dei ſpiritu agitur, ut ei per manifeſtationem, & revelationem oſtendantur ea, quæ ſcribit, & quæ aliunde minime noverat: Poſterior vero, aſſiſtentia, & directio quædam eſt, qua Spiritus Sanctus præſto ſcriptori ſit, ne ſcribendo in errorem incidat; atque hac in directione, ſive aſſiſtentia, duo Spiritus Sanctus præſtat: Primo ingerit ei conſtantem voluntatem vera ſcribendi; ſecundo eumdem tanto lumine perfundit, ut errori obnoxius eſſe non poſſit in iis ſcribendis, quæ noverat. Non dubito, quin utrumvis inſpirationis genus ſatis ſit, ut Sacris Scriptoribus infallibilis auctoritas concilietur. His præmiſſis.

Quæritur, num Spiritus Sanctus Scriptoribus ſuis inſpiravit tantum res, quam narrant, an etiam, voces ſingulas, terminos, expreſſiones, & ſtylum.

Reſp. Quamquam adfirmans ſententia non paucis Theologis placuerit, negans tamen aliis videtur probabilior. 1. quoniam modus ille inſpirationis non eſt neceſſarius ad conciliandam infallibilitatem libris Sacris. 2. quia ſtyli diverſitas inter Scriptores Sacros, indicare videtur oppoſitum. 3. Quia nec ſacræ litteræ, nec traditio ſpecialiſſimam illam inſpirationem docent, ſed tantum Sacros Scriptores ita Spiritu Sancto dirigente ſcripſiſſe, ut minime potuerint in errorem labi. Legatur Diſſert. P. Calmet præfixa ſecundæ Epiſt. S. Petri, & *Dupin. in diſſ.* præliminari *ad Sacram Script. lib.* 1. *c.* 2. §. 6. Pro prima opinione videri poterit Mazzinellus *Diſſ.* 1. *de Sacr. Scrip. cap.* 2. *art.* 2. ubi probat ex Sac. Script. & S. Thoma, voces quoque Sacris Scriptoribus divinitus ſuppeditatas eſſe, quia Iſai. *c.* 50. *v.* 4. ait: *Dominus dedit, mihi linguam eruditam*: Quia Chriſtus dum miſit Apoſtolos, ut docerent omnes Gentes, dixit: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus*, vobiſcum ſcilicet verba proferens; Et quia neceſſaria erat inſpiratio verborum, ut unanimis eſſet Eccleſiæ doctrina, & ut unanimes uno ore Fideles honorificarent Deum, ut legitur ad *Rom.* 15.

Inquiri poſſet deinde de rebus & veritatibus 55
his litteris conſignatis. Nulli dubium eſt, quin per immediatam & ſpecialem inſpirationem cum Divina revelatione conjunctam ea ſcripta ſint, quæ Sacri Scriptores minime noverant. At ſi ſermo habeatur de rebus, quas ipſimet viderant & audierant, ut plurimæ in utroque Teſtamento occurrunt, non fuit neceſſaria primi generis Inſpiratio; ſed ſatis fuit ea, quam ſecundi generis diximus. In hac opinione verſantur Cornelius a Lapide Comment. in ſecundam Epiſtolam ad Timotheum; *Bellarm. lib.* 2. de verbo Dei; Canus de Locis *Theol. lib.* 2. *c.* 18. *Simonius in Hiſtor. Critic. N. T. capp.* 13. *&* 24. *& Dupinus loc. cit.*

Circa facta vero, ac res alias ad Religionem 56
minime pertinentes, non deſunt, qui aſſerant litteris conſignata fuiſſe a Sacris Scriptoribus abſque inſpiratione, ac Sancti Spiritus directione, ut opinatus eſt Henricus Olden ſæculi 17. Scriptor, & Doctor Facultatis Pariſienſis in Analiſi Fidei *lib.* 1. *cap.* 3. Sed nova hæc opinio eſt, ac Patribus, & Theologis omnibus contraria, ideoque veluti ſuſpecta, temeraria pernicioſa, rejicienda eſt. Etſi enim finis principalis Sacræ Scripturæ eſt, ea nos docere, quæ ad Religionem ſpectant, tamen vel ipſe finis poſtulat, ut nihil falſi in ſacris libris contineatur, ne illa falſitatis admixtio præjudicium afferat veritatibus. Facile enim increduli ex falſitate factorum ad hiſtoriam pertinentium dubitare poſſent de veritate eorum, quæ ad Religionem pertinent. Præterea quis certo diſcerneret, an factum aliquod ad Religionem pertineat, nec ne; an veritas aliqua moralem Chriſtianam, & Religionem ſpectet, aut potius philoſophiam & œconomiam? En igitur quam pernicioſum aditum oppoſita ſententia aperiat; Vide *Mazzinel loc. cit.*

Supereſt alia quæſtio; num Sacri Scriptores 57
libere ſcripſerint. Scio Authores eſſe, qui contendant voluntarie quidem, ſed non libere ſcripſiſſe. At oppoſita ſententia magis arridet, 1. quia Deus ſolet hominibus tamquam inſtrumentis uti, modo, qui eorum naturæ congruat; in ſacris ergo Scriptoribus libertatem, quæ naturæ hominis propria eſt, ſervavit: 2. quia facilitas tum loquendi, tum ſcribendi ſummam quidem, ac maxime perſpicuam in eorum mente rerum cognitionem arguunt, ſed ſcribendi neceſſitatem in voluntate non probant. 3. quia uberius, & efficax auxilium, quo Spiritus Sanctus

Digitized by Google

ctus adjuvit Sacros Scriptores, cum voluntatis libertate quam maxime cohæret, ut docent Theologi in tract. de Divina gratia; *Vide Orig. lib. 3. de Princip. c.* 2. ubi variis argumentis hanc opinionem probat. Nec eſt alicujus momenti objectio Abulenſis, qui ait, Moſem nunquam ſcripturum fuiſſe hoc de ſemetipſo elogium, ſi fuiſſet liber, *erat Moſes vir mitiſſimus;* nam id ſcripſit Moſes, tum peculiari Spiritus Sancti afflatu, tum ſpeciali Dei præcepto; afflatus autem ille, præceptum illud, cohærent cum arbitrii libertate.

58 De Sacrorum librorum numero dictum eſt ab Auctore in ſuo articulo, ubi Tridentini Concilii decretum profert. Dicendum vero nobis ſupereſt de Canone, ſive Catalogo Sacrorum librorum publica Eccleſiæ auctoritate condito. Nota res eſt, libros ſacros cum veteris, tum novi teſtamenti non fuiſſe omnes uno eodemque tempore conditos; Conſtat enim ex veteris teſtamenti libris primum Moſis Pentateuchum, deinceps libros Joſue, Paralipomenon, Regum, ac ſequentibus ſæculis alios ſcriptos a Prophetis fuiſſe, & ex libris novi teſtamenti Evangelia, Apoſtolorum acta, Epiſtolæ, & Apocalypſis diverſis temporibus ſcripta fuere. Nec ſtatim ac in lucem prodiere libri publica Eccleſiæ auctoritate in Canonem Sacrarum Scripturarum relati fuerunt. Nam Judæi ante Eſdram nullum Canonem Sacrarum Scripturarum habuerunt, ac ſoli quinque Moſis libri paulo poſt iſtius mortem in unum collecti fuerunt. Nam primum ſolus Deuteronomii liber, qui præcedentium quatuor ſumma eſt, repoſitus fuit in latere Arcæ fœderis, prout præceperat Moſes Levitis *Deuteron. c.* 21. Deinde vero omnes quinque libri in unum collecti Canonem publica auctoritate confectum exhibuere. Alii autem libri adjecti Canoni non fuere niſi poſt diviſionem tribuum, quæ poſt Salomonis mortem contigit, ut facile colligere eſt ex eo, quod Samaritani ſolos quinque Moſis libros pro Canonicis habuerint. Ita Dupinus, aliique viri Eruditi conjiciunt. Neque in Eccleſia Chriſti fuere ſtatim libri omnes teſtamenti collecti, & in Canonem relati; ſcimus enim a pleriſque quatuor prioribus ſæculis rejectos fuiſſe Apocalypſim, Epiſtolam S. Pauli ad Hebræos, alioſque libros, & in Concilio Hipponenſi an. 393. fuiſſe primum integrum ſacrorum librorum novi Teſtamenti Catalogum concinnatum. Ex iis vero colligitur, Deum non præcepiſſe Synagogæ, & Eccleſiæ, ut ſacros libros ſtatim in Canonem referrent ſcripturarum, ſed earum curæ, & diligentiæ id commiſiſſe, ac voluiſſe, ut nonniſi opportuno tempore hujuſmodi Catalogus conficeretur. Atque hinc patet injuria de auctoritate alicujus ſacri libri dubitari, quia aliquibus ſæculis in Canone Sacrarum Scripturarum non fuit.

59 Ad Judæorum Canonem quod ſpectat. Eruditi omnes fatentur ab Eſdra fuiſſe confectum. Sunt qui cum S. Baſilio contendant in Hieroſolymitanæ Urbis excidio, & Templi incendio periiſſe omnes ſacros Codices, ab Eſdra vero poſt captivitatem per 20. dies iterum dictatos fuiſſe quinque viris, afflante Spiritu Sancto, omnes ſacros libros; ſed veriſimilior habetur eorum opinio, qui ajunt non periiſſe omnia ſacrorum librorum exemplaria, ac Eſdram, cum eſſet ſcriba doctus, collatis invicem pluribus exemplaribus errata correxiſſe, quæ in Sacros Codices irrepſerant, & poſtea canonem condidiſſe, qui magnæ Synagogæ auctoritate probatus fuit. In hujuſmodi Canone ex libris veteris teſtamenti conſiderantur Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & duo Machabæorum; & in libro Danielis apud Judæos deeſt hymnus trium puerorum, ac hiſtoria Suſannæ, Beli, Draconiſque, & in libro Eſther ſeptem poſtrema Capita.

60 Non deſunt, qui alium quoque Canonem deinceps a Judæis conditum fuiſſe autumant. Serrarius duos apud Judæos fuiſſe Canones ait, primum ab Eſdra, & Synagoga, alterum vero vel cum ſeptuaginta Interpretes in Ægyptum miſſi ſunt, ut græcam verſionem perficerent, vel quando quæſtio de Reſurrectione Corporum Sadducæos inter atque Phariſæos agitata fuit. Genebrardus vero tres fuiſſe ab Hebræis confectos Canones aſſerit: primum ab Eſdra approbante Synagoga, alterum a Synagoga, quo tempore miſſi 70. Interpretes fuerunt, in quo repoſiti fuerunt libri Tobiæ, Judith, Eccleſiaſtici, & Sapientiæ: tertium denique fervente de reſurrectione diſputatione, in quem duo Machabæorum libri relati fuerant: Sed hæc paucis probantur. Licet enim libri, quos diximus, magno in pretio eſſent apud Judæos Elleniſtas, græco ſcilicet ſermone utentes, nunquam tamen in Canone Judæorum extitere; ut ex Judæis, & Antiquis Eccleſiæ Patribus novimus.

61 Etſi ſex ſupra recenſiti libri, ac Eſtheris capita ſeptem, & nonnulla Danielis Capita in Hebræorum Canone non fuerunt, tamen jure atque merito Tridentina Synodus illos in Canonem retulit. Nam quod in Canone Judæorum non fuerint, argumentum non eſt non fuiſſe afflante Spiritu Sancto conſcriptos; tum

quia longo tempore extra Canonem fuere plures ex iis, qui in Canone Judæorum reperiuntur; ut ſupra oſtendimus; tum etiam quia nonnulli ſacri libri perierunt, ut oſtendit Ferraris in ſuperiori articulo. Ergo ſi aliunde Eccleſiæ conſtet divinitus hujuſmodi libros fuiſſe conſcriptos, jure atque merito in Canonem referuntur. Id vero conſtat, tum ex eo, quod apud Elleniſtas Judæos in maxima veneratione eſſent; tum ex divina quam complectuntur doctrina; tum denique quia Eccleſia Chriſtiana per divinam traditionem accepit fuiſſe libros illos inſpirante Sancto Spiritu exaratos. Nam ſemper in maxima veneratione habiti ſunt in Eccleſia Chriſti, quæ dum in Canone repoſuit omnes novi Teſtamenti libros, etiam libros hujuſmodi in Canone collocavit. Scilicet in Canone Hipponenſis Concilii an. 393. celebrati omnes ibi libri recenſentur: Hipponenſis Canon tranſcriptus fuit in Concilio Carthaginenſi III. an. 395. in quo Patres conſulendam cenſuere tranſmarinam, hoc eſt, Romanam Eccleſiam, quæ eoſdem libros probavit; Nam Innocentius primus in Epiſtola ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum numerat omnes libros ſacros, qui in Canone ab Africanis Patribus recepti fuerant; Et Africani PP. in altero an. 419. celebrato Concilio eumdem Canonem comprobant: Si alia cupis antiqua Monumenta, quibus divinos eſſe hujuſmodi libros comprobatur, conſule eruditam Diſſertationem etiam a P. Joanne Chryſoſtomo a S. Joſeph *de Canone Scripturarum divinarum*, ex quo conſtat jure meritoque Eugenium IV. in Inſtructione pro Armenis, & Concilium Florentinum in Decreto edito pro Jacobitis, quod includit etiam decreta pro Armenis, & Græcis, §. *Firmiſſime* Syllabum exhibere ſacrorum librorum, quem deinceps probavit Tridentina Synodus.

62 Neque alicujus momenti eſt Novatorum objectio ex eo deprompta, quod hujuſmodi libros Judæi non retulerint in Canonem: Tum quia id Judæorum negligentiæ tribui poteſt, quorum incuria nonnulli ſacri libri perierunt. Tum etiam quia rationes non deſunt, ob quas extra Canonem hujuſmodi libri eſſent. Nam libri Machabæorum, & Eccleſiaſtici ſcripti fuere poſt confectum ab Eſdra Canonem: hujuſmodi enim libri regnantibus Græcis conſcripti fuere, ideoque clauſo jam Canone. Quod vero ſpectat ad Libros Tobiæ, & Judith, dici poteſt, vel hos Eſdram ignoraſſe, vel in Canone non collocaſſe, quia non erant ſcripti Hebraica lingua, qua Deus Judæos allocutus fuerat, ſed Chaldaica: Idem dicimus de libro Sapientiæ, qui continet ſententias Salomonis, græce tamen ſcriptas a Philone antiquiore, quem ferunt unum fuiſſe ex 70. Interpretibus. Et licet Eccleſiaſticus, & primus Machabæorum perhibeantur hebraice ſcripti; tamen conſtat originales textus periiſſe, & græca tantum exemplaria ſupereſſe. Vide Nat. Alex. Huet. Dupin. Mazzinel. alioſque.

63 Circa verſiones Sacræ Scripturæ, vide citatos Auctores; Nos enim hic de ſola Scriptura in lingua vernacula nonnulla ſubjiciemus, ac poſtea regulas ſubnectemus, pro vero dignoſcendo Scripturæ ſenſu. Habes in Superiori articulo relatas ab Auctore regulas Indicis, & damnatas hac de re ab Apoſtolica Sede propoſitiones. Ut autem appareat quænam mens ſit Apoſtolicæ Sedis, exhibeo decretum Sacræ Cong. Ind. 13. Junii 1757. prout legitur in nova editione Indicis Librorum prohibitorum pag. VI. in additione ad Regulam IV. *Quod ſi hujuſmodi Bibliorum verſiones Vulgari lingua fuerint ab Apoſtolica Sede approbatæ, aut editæ, cum Annotationibus deſumptis ex Sanctis Eccleſiæ Patribus, vel ex doctis, catholiciſque viris, conceduntur.* Vides ergo, qua ratione legi non poſſit Sacra Scriptura in lingua vulgari: atque hinc intellige, quo in ſenſu damnatæ ſint Queſnellii propoſitiones. In illis enim ſtatuit omnibus neceſſariam, & præceptam eſſe lectionem. Sac. Script. & Eccleſiam reprehendit, quæ juſtis de cauſis promiſcuam lectionem in lingua vulgari interdixit. Addi quoque poteſt, in Gallia, in Germania, in Britannia, ac in Polonia plures prodiiſſe Biblia in lingua vernacula, ac toleratam fuiſſe ab Apoſtolica Sede promiſcuam eorum lectionem, ex quo apparet, Apoſtolicam Sedem, remotis illis cauſis, ob quas juſte interdixit lectionem Sacræ Scripturæ in lingua vulgari, hujuſmodi lectionem permittere.

64 Sed venio ad regulas, quarum uſu inveſtigari, erui, & dignoſci poſſit verus Sacræ Scripturæ ſenſus. 1. Ad Sacræ Scripturæ lectionem nemo accedat animo curioſo, critico, aut ſuperbo, ſed religioſo, ſubmiſſo, ac docili, qui unico veritatis detegendæ, ac obtinendæ ſalutis ſtudio feratur. 2. intelligentia Scripturæ, quantum fieri poteſt, ex ipſa Sacra Scriptura repetenda eſt, loca cum locis, vetus Teſtamentum cum novo, & obſcura cum manifeſtis conferendo: ac præterea recurrendum eſt ad antiquos Eccleſiæ Patres, qui verum divinæ revelationis ſenſum ab Apoſtolis, aliiſque viris divino Spiritu afflatis per traditionem acceperunt. 3. Tradita ab Origene in Evang.

Joan-

Digitized by Google

Joannis per hæc varba: *Qui accurate Scripturam legere voluerit, diligentiam is adhibeat, oportet: obſervare neceſſarium cum ſit, quæ dicuntur, a quibus, quo tempore, ut per totos ſanctos libros inveniamus perſonis apte tributum ſermonem*. 4. A litterali Scripturæ ſenſu non eſt recedendum, niſi ratio & evidans cauſa moveat; alioquin actum eſſet da ſcripturis, & cuique fas eſſet a proprio & naturali ſenſu ad figuratum & allegoricum Scripturam detorquere. 5. *In allegoria*, inquit S. Auguſtinus in Pſ. 8. *hac regula retinenda eſt, ut pro ſententia præſentis loci, conſideretur, quod per ſimilitudinem dicitur*. 6. Ab eodem S. Doctore præſcribitur *lib. 3. de Doct. Chriſt. cap. 10. Quidquid in ſermone divino, neque ad morum honeſtatem, neque ad fidei veritatem proprie referri poteſt, figuratum eſſe cognoſcat*. 7. Interpretandam eſſe ex communi Sanctorum Patrum ſenſu, ut inquit Tridentina Synodus, quæ monet etiam, *reprimendam illorum temeritatem eſſe, qua ad profana quoque convertuntur, & torquentur verba, & ſententiæ Sacræ Scripturæ, ad ſcurrilia ſcilicet, vana, fabuloſa, adulationes, detractiones, divinationes, ſortes, libellos etiam famoſos*. 8. Ex ſenſu accommodatitio firmum deſumi non poteſt argumentum ad probanda dogmata fidei & morum, quia talis ſenſus non eſt Spiritus Sancti, ſed hominis, nec Scripturæ verbis immediate, vel mediate exprimitur: At ex conſenſu litterali & Myſtico deſumi optime poteſt; cum hoc tamen diſcrimine, quod ex ſenſu litterali ſemper & in quolibet caſu firmum argumentum ſumitur, ex myſtico vero ſenſu tunc tantum, cum talis ſenſus aſſeritur ab aliquo ſacro Scriptore, & ab idoneo Interprete Sacrarum Scripturarum; Intarpres vero, ac legitimus ſcripturarum Judex Eccleſia aſt, cui concradita ſunt Eloquia Dei; Suprema vero poteſtas cum inerrantiæ privilegio eſt in Romano Pontifice Petri Succeſſore, qui ut Chriſti Vicarius ſuſtentat, & ita regit Eccleſiam, ut nunquam portæ inferi adverſus ipſam prævalere poſſint. Omiſimus uberiorem diſputationem de verſionibus Sacrarum Scripturarum, quia de his ſatis a Lucio dictum eſt. Quod vero ſpectat ad Eccleſiæ auctoritatem, cujus judicio interpratari Scriptura, & Scripturæ Canon confici debet, vide quæ diximus *in artic. de Eccleſia, de Rom. Pontif. & Relig. Nat. & revel.*

SCRIPTURÆ, SEU INSTRUMENTA.

SCripturæ aliæ ſunt publicæ, & aliæ priva- 1
tæ. Scripturæ publicæ generatim dicuntur omnes illæ, quæ publicam habent auctoritatem. Scripturæ privatæ e contra dicuntur illæ, quæ a privatis perſonis fiunt, nec alias publicam obtinent auctoritatem. *Sic in re Communis Doctorum, arg. cap. Si Scripturam* 1. *cap. Scripta vero* 2. *c. Imputari* 13. *& cap. Si cautio* 14. *de Fide inſtrumentor.* cum ſimilibus. *Authent. Ad hæc de iis, Cod. de Fide Inſtrumentor. l. Plures, Cod. de Fide inſtrumentor,* cum ſimilibus.

Scripturæ publicæ, pro quibus ordinarie in- 2
telliguntur *Inſtrumenta publica*, ſunt illæ, quæ per manum publicam, ſeu a publico Nutario legitime, & cum debitis ſolemnitatibus confectæ ſunt; *Authent. de Inſtrumentor. cautelis, & fide, §. Sed & ſi, Collat. 6. cap. Scripta vero 2. de Fide Inſtrumentor.* cum ſimilibus. Sed de his infra.

Scripturæ privatæ reducuntur ad tres ſpecies, 3
quarum prima vocatur *Apocha*, quæ alio nomine appellatur *Chirographum*, & complectitur ſub ſe *Antapocham*, & *Syngrapham*. Sacunda dicitur *Liber rationum*. Et Tertia *Epiſtola*. Sic Bartolus *in Authent. At ſi contractus §. Ut igitur, Cod. de fide Inſtrumentor.* Jaſon *in Repetit. l. Admonendi n. 87. ff. de Jurejurand.* Maſcard. *de probationib. q. 6. num.* 26. & alii paſſim.

Apocha propria accepta, eſt ſcriptura, ſeu 4
Chirographum Creditoris confitantis de recapta a Debitore ra ſibi debita. Et hæc alio nomine vocatur *Quietantia*, de qua fit mentio *in l. Plures 19. Cod. de Fide Inſtrumentor.* Et Gloſſa *ibid. verb. Apochis*, ſic expreſſe dicit: *Apocha eſt de receptis, puta, Confiteor me recepiſſe tantum, & a Creditore fit, & datur Debitori.*

Antapocha e contra eſt de ſolutis, ſeu da- 5
tis, & non de receptis uti *Apocha*. Et ſic *Antapocha* eſt ſcriptura Debitoris confitentis ſa tantum, vel tantum ſolviſſe nomine annui v. g. Cenſus, ſeu penſionis, & de hac fit etiam mentio *in cit. l. Plures 19. Cod. de Fide inſtrumentor.* juncta citat. Gloſſa *ibidem*.

Syngrapha latina *Conſcriptio* eſt ſcriptura, ſeu 6
Schedula, quæ in alicujus rei fidem a pluribus conſcribitur, & utriſque partibus tradi

Digitized by Google

ſolet. Calvinus *in ſuo magno Lexico Juridico tom. 2. verb. Syngrapha*; ubi inſuper addidit, quod in hoc Syngraphæ differunt a Tabulis, quod Tabulæ ab una parte tantum ſervari conſueverunt.

7 *Liber rationum* eſt ſcriptura privata, quam quilibet ſua ſponte de datis, & acceptis ſibi conficit; *arg. Si quis ex argentariis §. Rationem, ff. de Edendo*, juncta Gloſſa *ibidem*.

8 *Epiſtola* eſt Scriptura privata, quam quis alicui abſenti dirigit, ſeu mittit. *Communis*.

9 Scriptura privata alia eſt Authentica, & alia non Authentica. *Scriptura privata Authentica* eſt illa, quæ licet originaliter ſit privata, aliquibus tamen adminiculis, ſeu ſupplementis, ac modis roboratur, & auctorizatur adeo ut plenam fidem faciat in Judicio. *Scriptura privata non Authentica* e contra eſt illa, quæ caret omnibus ſimilibus adminiculis, ſupplementis, ac modis, ſicque plenam fidem, ac perfectam Probationem non facit, *Sic in re Communis Doctorum*.

10 Scriptura privata auctorizatur, ſeu redditur authentica pluribus modis. Et ſignanter redditur authentica per ſubſcriptionem propriæ manus, ac trium Teſtium adhuc viventium probatæ fidei, & bonæ famæ. Talis enim ſolemnitas dat vires publici, & authentici inſtrumenti; *l. ſcripturas, Cod. qui potiores in pignore*, juncta Gloſſa *ibidem in fine*, tradente hos vulgares verſiculos.

Cautio privata jam Trino teſte notata
Hoc Jus eſt nacta quod cautio publice facta,

11 Dicitur autem notanter *Trium teſtium adhuc viventium*, quia ſcriptura privata mortuis Teſtibus ſubſcriptis non facit amplius plenam fidem, niſi fuerit etiam ſubſcripta per Notarium, aut ſigillo authentico munita; *c. ſcripta 2. de Fide inſtrumentor.* ibi: *Scripta authentica, ſi Teſtes inſcripti deceſſerint (niſi per manum publicam facta fuerint, ita quod appareant publica, aut authenticum ſigillum habuerint, per quod poſſint probari) non videntur nobis alicujus firmitatis robur habere*. Et ibi Gloſſa, & Summarium, ac Doctores communiter. Et concordat *Authentic. ſeu Novella 73. titul. 2. cap. Si vero moriantur omnes Teſtes 7. Collat. 6.*

12 Item ſcriptura privata authenticatur per appoſitionem ſigilli authentici majoris Magiſtratus, ut Epiſcopi, Capituli, Principis, Civitatis, Judiciis, ſeu illius, cujus Officium eſt in illo loco publicis ſigillationibus præeſſe, textu expreſſo in *cit. cap. Scrip. 2. de Fide inſtrumentor.* ibi: *Niſi . . . authenticum ſigillum habuerit*, & Gloſſa *ibid. verb. Authentica*, & Doctores communiter.

Item Scriptura privata authenticatur per ſubſcriptionem factam manu publici Notarii, textu expreſſo *in cit. cap. Scripta*, ibi: *Niſi per manum publicam facta fuerint*; ſecus autem ſi dictam ſcripturam confecit, aut ſubſcripſit Notarius, non ut Tabellio, ſeu ut perſona publica, ſed ut aliqua alia perſona privata; Tunc enim ſcriptura illa non acquireret majorem auctoritatem, quam ſi fuiſſet confecta, aut ſubſcripta a qualibet alia perſona privata. Pax Jordan. *tom. 3. tit. de Fide inſtrumentor. num. 6.* allegans Rotam *deciſ. 13. num. 4. part. 2. noviſ.* Baldus *in cit. cap. Scripta num. 5. verſ. Sed pone*, Felin. *ibidem num. 2.* Maſcard. *de probationibus concluſ. 131. numer. 9.* & alii paſſim. 13

Item Scriptura privata authenticatur ratione Archivii publici; Pro Authentica enim habetur ſcriptura illa, quæ reperitur fideliter cuſtodita in Archivo publico, ſeu in loco, ubi ſolent reponi, & cuſtodiri ſcripturæ publicæ, *arg. leg. Cenſus, ff. de probat. Authent. Ad hæc, Cod. de Fide inſtrum. c. Ad audientiam 13. §. nos igitur, de præſcriptionibus*, Pax Jordan. *loc. c. num. 11.* Abbas *in cit. cap. Scripta num. 6.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 150. & 151.* & alii. 14

Item Scriptura privata authenticatur per ejus confectionem ſecundum morem, & conſuetudinem Regionis; Conſuetudo enim habet vim reddendi Authenticam ſcripturam, quæ alias non eſſet talis; *argum. c. Cum tanto 11. de conſuetudine, cap. Cum dilectus 9. de Fide inſtrumentorum*, ibi: *Reſpondemus, quod ſi conſuetudo illius Patriæ obtinet approbata, ut inſtrumentis illius Regis fides adhibeatur, vos ea ſecure poteritis admittere*. Juncto ejus Summario, in quo ſic expreſſe dicitur: *Conſuetudo loci facit inſtrumentum Authenticum*. Gloſſa *ibidem verb. Approbata*, Felinus *ibid. num. 35.* Abbas *num. 5. & 6.* cum Innocentio, & Hoſtienſi a ſe citatis, Pax Jordan. *loc. cit. numer. 8.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 153. & ſeq.* & alii paſſim. 15

Scriptura privata, v. gr. Apocha, Antapocha, Syngrapha, Epiſtola, quando negatur eſſe illius, contra quem producitur, nihil probat, donec oppoſitum per producentem validis documentis oſtendatur. *Communis*, textu expreſſo *in l. Inſtrumenta 5. Cod. de probationib.* ibi: *inſtrumenta domeſtica, ſeu privata teſtatio, ſeu adnotatio, ſi non aliis quoque adminiculis adjuventur, ad probationem ſola non ſufficiunt*; Et concordat textus *in cit. cap. Scripta 2. de* 16

Fide

Digitized by Google

Fide Inſtrumentor. ubi Summus Pontifex Alexander III. de ſimilibus ſcripturis privatis expreſſe dicit: *Non videtur nobis alicujus firmitatis robur habere.*

17 Scripturam autem privatam manu cujuſpiam fuiſſe ſcriptam, vel de ejus voluntate, ſeu mandato fuiſſe ab alio conſcriptam, ſeu ſubſcriptam poteſt probari per appoſitionem ipſius proprii ſigilli. Appoſitio enim proprii ſigilli denotat conſenſum, & ratihabitionem; *arg. l. Fidejuſſor* 26. §. 1. *ff. De pignoribus*, Maſcard. *de probationib. concl.* 330. *num.* 10. *& concluſ.* 1301. *num.* 26. Romanus *conſil.* 303. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 160. & alii.

18 Dummodo tamen dolus in appoſitione ſigilli non intervenerit, quia, eo oſtenſo, ſigillum nihil probaret, cum fraus, & dolus nemini debeant patrocinium impartiri, *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non reſident. cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumac. cap. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de Reſcriptis*, *l. In fundo*, *ff. Rei vindicat. l. Cum his*, *ff. de Tranſactionib. l. Si Legatarius*, *Cod. de Legatis* cum ſimilibus. Et id habetur in variis ſecutis caſibus, & ſignanter *in cap. Tertio loc.* 5. *de probation.* ubi ſigillum Capituli furtive appoſitum cuipiam inſtrumento nihil probavit. Et *in l. Diſtrahente*, *Cod. de rebus alienis non alienandis*, ubi ſigillum Uxoris fraudulenter appoſitum a Marito cuidam Inſtrumento venditionis rei dictæ ſuæ Uxoris, nihil ipſi præjudicavit, & ſic de aliis.

19 Item ſcripturam propria manu, vel de voluntate cujuſpiam fuiſſe ſcriptam probari poteſt per Teſtes, qui præſentes fuerint, quando pars nunc negans ſuam ſcripturam, ipſam ſcribebat, vel de expreſſa ſua voluntate, & mandato ab alio ſcribebatur; Bartolus *in l. Admonendi num.* 26. *ff. de Jurejurand.* Jaſon. *in Repetit. cit. l. Admonendi num.* 88. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 110. *num.* 1. cum aliis a ſe ibi citatis, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 162. & alii.

20 Item ſcripturam fuiſſe ab aliquo ſcriptam probari poteſt per comparationem aliarum ſcripturarum, ſeu litterarum ab eodem ſcriptarum; Et ſi tales ſcripturæ ſeu litteræ non habeantur, tunc negans ſcripturam ſua manu ſcriptam, cogi poteſt ad ſcribendum, ut inde fieri poſſit comparatio litterarum. Sic deſumitur ex *l. Comparationes litterarum* 20. *Cod. de Fide Inſtrumentor.* Et notat Menochius *lib.* 2. *de Arbitr. Judic. caſ.* 114. *nu.* 11. *&* 12. cum aliis ibi a ſe citatis, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 165. & alii.

21 Verum comparatio litterarum eſt valde periculoſa probatio: Non pauci enim reperiuntur, qui alterius manum ita imitantur, ac fingunt, ut ipſiſſima alterius ſcriptura eſſe cenſeatur, & varios tales ſe vidiſſe referunt Marſilius *in Rubric. Cod. de probationib. num.* 318. Maſcardus *de probationib. concluſ.* 330. *num.* 1. Zapſius *lib.* 2. *ſing. reſponſ. cap.* 25. & alii, & de facto non ſemel adhuc in dies tales ſimiles reperiuntur. Immo Cardinalis Cævæ Teſtamentum ab ipſomet perito, qui illud exemplaverat, non fuit recognitum, dum accepit exemplatum, & imitatum pro vero Teſtamento, quod notandum eſt ad effectum parum fidendi ſimili modo recognoſcendi, ut advertit Anſal. *in Addit. ad deciſ.* 22. *num.* 33. & refert, ac notat Urſaya *in Miſcellaneo Sac. & profano par.* 1. *litt.* C. *num.* 128.

22 Hinc comparatio litterarum de ſe ſola non ſufficit ad plene probandum Scripturam manu cujuſpiam eſſe factam, ſed ad id requiruntur una ſimul alia adminicula, ut proprii ſcribentis ſigilli appoſitio, ſubſcriptio Teſtium, authorum atteſtatio, quod ipſimet viderint Scripturam illam a tali fuiſſe factam tali die, talique loco. *Authent. ſeu Novell.* 73. *cap. Si quis* 1. *de Inſtrumentor. cautela, & fide Collat.* 6. Gloſſa *in Authentic. At ſi contractus verb. Seli*, & ibi Bartolus *Cod. de Fide Inſtrumentor.* Maſcard. *cit. concluſ.* 330. *num.* 1. *& ſeq.* Menochius *cit. caſ.* 114. *per totum*, Reiffenſtuel *loc. cit. numer.* 167. & alii. Unde cautiſſime debent quo ad hoc procedere Judices rite ac mature omnia examinando, & adhibendo alios in arte peritos: Ut enim advertitur *in Authent. ſeu Novella* 73. *in Præfatione de Inſtrumentor. cautela, & fide*, ejuſdemmet hominis ſcriptura per vitæ decurſum ſolet mutari, cum non ita quis ſcribat juvenis, & robuſtus, ac ſenex, & forte tremens, & ſæpe etiam languor litterarum diſſimilitudinem inducat, & calami atque atramenti immutatio ſimilitudinis litterarum per omnia auferat puritatem, ibi: *Litterarum diſſimilitudinem ſæpe quidem facit, non enim ita quis ſcribit juvenis, & robuſtus, ac ſenex, & forte tremens, ſæpe autem, & languor hoc facit, & quidem hoc dicimus, quando calami, & atramenti immutatio ſimilitudinis per omnia aufert puritatem.*

23 Scriptura privata confeſſata regulariter probat plene contra ſcribentem, *l. Publia Mævia* 26. §. *fin. ff. Depoſiti*, *l. Vice Donatricis* 20. *Cod. de donationib. & l. Generaliter* 13. *Cod. de non numerat. pecun.* Nulla enim datur major probatio, quam ea quæ fit ex proprii oris confeſſione, ut tenet *Communis Doctorum* cum

Digitized by Google

Rota *part. 9. tom. 1. deciſ. 98. numer.* 4. per text. *in cap. Per tuas* 10. *de probationib. l. Cum te, Cod. de tranſact. l. Generaliter, Cod. De num. pecun.*

24 Dicitur notaoter *Regulariter*, quia Scriptora privata confeſſata in aliquibus caſibus non probat plene, & ſignanter io ſcriptura privata, ſeo cautiooe, quæ contlnet quidem debitom, ſed non exprimit caoſam debiti. In tali enim caſu, ſi Debitor neget ſe revera debere id, qood in tali ſcriptura continetur, allegando, quod dicta cautio indebite expoſita, ſeo data fuerit, nolla inde actio, ſeu obligatio oritur in Foro exteino, tam Eccleſiaſtico, quam Civili, ſed neceſſe eſt quod Actor alinnde probet id, quod in dicta ſcriptura continetur ſibi revera deberi tali, vel tali caoſa. *Communis* per textum expreſſum *in l. Cum de indebito* 25. §. 4. *ff. de probationib. & cap. Si cautio* 14. *de Fide Inſtrumentor.* ibi: *Si cautio, quam a te indebite proponis expoſitam, indeterminate loquatur adverſarius tuus, tenetur oſtendere debitum, quod continetur in ea.*

25 Item ſcriptura privata plene non probat contra ſcribentem, ſi ipſe ſcribens in ſctiptora fateatur quidem ſe accepiſſe pecuniam ab alio ſibi mutuatam, at revera ipſam non receperit, proot ſæpe fieri ſolet, ut hæ Apochæ dentur, vel mittantur ante receptionem pecuniæ, quam quis petit motuam: tunc enim, ſi Debitor intra biennium a die datæ Apochæ, ſeo Chirographi oppoſuerit, tenetur Creditor ipſe probare nomerationem, & conſignationem pecuniæ revera factam dicto Debitori. *Communis* per text. *in l. In contractibus, & tot. Titul.*
26 *Cod. non numerata pecunia.* Sicuti pariter in dote ſtatutum eſt, ut Marito intra biennium concedatur exceptio non numeratæ dotis: *Cit. l. In Contractibus* §. *final. Cod. de non numer. pecun.* ibi: *Quæ etiam in exceptione non numeratæ dotis locum habere certum eſt.*

27 Scriptura privata noo probat regulariter incommodum ſcribentis, textu expreſſo *in leg. Exemplo 7. Cod. de probat. l. Inter Chartulas 5. Cod. de conveniendis Fiſci Debitorib.* Et Gloſſa communiter recepta *in cap. Scripta 2. verb. Authentica, de Fide Inſtrumentor.*

28 Dicitur autem notanter *Regulariter*, qoia dantur aliqui caſus, in qoibus ſcriptora privata probat etiam in commodum ſcribentis, & ſignanter, quando eſt ſubſcripta a partibus, ſimulque a tribus Teſtibus; In tali enim caſu, ſi Teſtes adhuc vivant, & ſcripturam recognoſcant, habetur plena probatio io commodum ſcribentis. Colligitur clare argumento a ſenſu contrario deſumpto ex *cap. Scripta 2. de Fide inſtrumentor.* & tenet *Communis Doctorum*, per text. in *l. Scripturas* 11. *Cod. Qui potiores in pignore habeantur.*

Et ſi Teſtes jam fueriot mortui, ſcriptura ſubſcripta a partibus facit magnam præſumptionem io commodum ſcribentis, ſeu ſubſcribentis contra alteram partem ſubſcribentem. 29
Et ſi non negetur ſubſcriptio ab altera parte, etiam pleoe probat, *arg. cit. l. Scriptura* 11. *Cod. Qui potiore in pignore habeantur*; Maſcard. *De probationib. concluſ.* 1301. Bartolos *in Authent. At ſi contractus, Cod. de Fide inſtrument.* Speculator *tit. de Inſtrument. edit.* §. *Nunc dicendum, num.* 7. Reiffenſtuel *loc. cit. nu.* 188. *& ſeq.* Et qood ſcriptura privata plene probet in commodum ſcribentis, ſeu ſubſcribentis contra alteram partem recognoſcentem, & confitentem talem ſuam ſubſcriptionem habetur ex *l. Publia Mævia* 26. §. *final. ff. Depoſiti, l. Vice Donatricis* 20. *Cod. de donat. & l. Generaliter* 13. *Cod. de non numerata pecunia.*

Item ſcriptura privata plene probat In commodum ſcribentis, quando alionde eſt authentica; Vel per appoſitionem ſigilli authentici majoris Magiſtratus, vel per ſubſcriptionem publici Notarii, vel per aſſervationem in publico Atchivo; vel per ejus confectionem ſecundom morem, & conſuetodinem Regionis, ex dictis, & Juribos adductis *ſupra nu.* 12. 13. 14. *&* 15. 30

Libri rationum uſitati inter Mercatores, Tutores, Curatores, ac alios rerum alienarum Geſtores, ſeo Adminiſtratores regolariter pleoe oon probant in commodum ſcribentis, bene tamen in præjudicium ipſius, ſeu contra ipſum. Gloſſa commoniter recepta *in Clement. unic.* §. *Ceterum verb. Rationum, de Uſuris.* Et alia Gloſſa *in l. Quædam* §. *Nummularios verſ. Decernitur, ff. de Edende*, Maſcard. *de probationib. concluſ.* 977. *num.* 1. & *Communis aliorum*, per text. in *l. Exemple 7. Cod. de probationib. leg. Inter Chartulas 5. Cod. de conveniendis Fiſci Debitoribus*; Libri enim rationum non ſunt, niſi ſcripturæ privatæ, adeoque, ſicoti ſcripturæ privatæ non probant regulariter in commodum ſcribentium ex dictis *ſupra nu.* 27. ita neque Libri rationum; Alias ſi Libri rationum plene probarent in commodum ſcribentium, daretur nimis facilis anſa delinqoendi; Tom quia Inſtrumenta qooque Notariorum, non obſtante qood eorum fides ſit publica auctoritate comprobata, adhuc tamen non probant io commodum, ſeu favorem ſcribentis; *leg. Div. Claudius* 15. *ff. de Lege Cor-* 31

nelia

Digitized by Google

nelia de falſ. lèg. Quæ in Teſtamento 4. *& leg. Quod adhibitus* 5. *Cod. de his, qui ſibi adſcribunt in Teſtamento.*

32 Secunda autem pars concluſionis, ſcilicet quod Libri rationum probent in præjudicium ſcribentis, ſeu contra ipſum, colligitur ex *cap. Mævia* 26. *§. final. ff. Depoſiti*, *leg. Vice Donatricis* 20. *Cod. de donationib. & l. Generaliter* 13. *Cod. de non numerata pecunia*: Libri enim rationum habentur tamquam ſcripturæ privatæ confeſſatæ, adeoque de ipſis Libris diſcurrendum eſt, ac de dictis ſcripturis privatis confeſſatis, ut *ſupra num.* 23. Sive tales libri rationum ſint ſcripti propria ſua manu, ſive manu alterius de ejus voluntate, & mandato, cum paria cenſeantur per ſe ſubſcribere, vel alium ſubſcribere vice ipſius; *l. Vice Donatricis* 25. *Cod. de donationib. & c. Qui facit per alium* 72. *de Regul. Juris in* 6. Cum enim Mercatores, aliique dicti *n. antecedenti* tales libros retineant ut ſuos, iiſque utantur ut ſuis, quidquid reperitur in ipſis ſcriptum, præſumitur ſcriptum, vel manu ſua, vel ab alio de ejus voluntate, & mandato, niſi evidenter contrarium probetur. Maſcard. *de probationib. concl.* 978. *nu.* 9. Jaſon *in Repetit. l. Admonendi nu.* 112. *ff. de Jurejurando*. Alexander *conſil.* 245. *numer.* 1. *& ſeq. lib.* 6. concludens, quod libro Creditoris etiam privato, in quo continetur ſolutio debiti, danda eſt plena fides contra ipſum Creditorem; *l. Quædam* 9. *§.* 2. *ff. de Edendo*; & *ibidem* Gloſſa magna, & Doctores paſſim.

33 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia dantur aliqui caſus, in quibus libri rationum probant etiam in commodum, ſeu favorem ſcribentis, vel ſuorum heredum; Et ſignanter, quando adeſt ſtatutum, ſeu Lex ſpecialis, aut legitima ſpecialis conſuetudo, quod libris rationum, v. gr. Mercatorum detur plena fides in favorem ſcribentis, *arg. cit. leg. Quædam* 9. *§.* 2. *de Edendo*; *cap. Cum dilectus* 8. *& cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine* 9. Sic Jaſon *cit. Repet. l. Admonendi n.* 120. *ff. de Jurejurando* allegans Paulum de Caſtro *ibidem col. penult.* Baldum, & Alexandrum *in d. leg. Quædam §.* 2. cum aliis, Cravetta *Tractatuum tom.* 17. *tract. de antiquitat. tempor. §. Vidimus & abunde num.* 2. *& ſeq.* Reiffenſtuel *loc. cit. numer.* 202. & alii referentes, plurimis in locis vigere talem conſuetudinem inter Mercatores, quod eorum libris detur fides etiam in ſuum favorem, niſi manifeſte convincantur de falſitate.

34 Item Liber rationum defuncti optimæ probitatis, & famæ facit pro herede non ſolum præſumptionem, ſed etiam ſemiplenam probationem; Non enim credibile eſt, quod vir talis probitatis, & famæ in periculo mortis aut ſcribat librum falſum, aut eum falſa continentem relinquat. Sic Jaſon *cit. Repetit. l. Admonendi n.* 120. poſt Paulum de Caſtro *ibid. col. ult. ff. de Jurejurando*, Sigiſmund. Scaccia *lib.* 2. *de Judiciis cap.* 11. *num.* 261. Maſcard. *de probationib. concl.* 977. *n.* 4. & 6. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 106. & alii.

De ſe ſolo tamen Liber rationum defuncti 35
non facit plenam probationem, textu expreſſo *in l. Rationes* 6. *Cod. de probationib.* ibi: *Rationes defuncti, quæ in bonis ejus inveniuntur ad probationem ſibi debitæ quantitatis ſolas*
ſufficere non poſſe ſæpe reſcriptum eſt. Plenam 36
autem probationem facit, ſi concurrant alia adminicula, *arg. l. Inſtrumenta* 5. *& cit. leg. Rationes* 6. *Cod. de probationib.* in quarum prima Lege cum dicatur: *Ad probationem ſola non ſufficiunt*, & in ſecunda *ſolas ſufficere non poſſe*, ponderando ly *ſola*, & *ſolas* denotatur poſſe ſufficere cum adminiculis. Sic Bartolus *in leg. Admonendi num.* 27. *ff. de Jurejurando* Abbas *in cap. Scripta* 2. *num.* 9. *de Fide Inſtrumentor.* Maſcard. *cit. concluſ.* 977. *num.* 8. Genova *de ſcriptura privata lib.* 4. *tit.* 1. *ſeu de libris rationum num.* 24. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 107. & alii.

Item in favorem ſcribentis probat Liber ra- 37
tionum Tutoris, Curatoris, Mercatoris, ſeu alterius Adminiſtratoris viventis, talique libro, prævio dicti ſcribentis juramento, ſtatur in parvis, ac veriſimilibus ſummis; Dummodo ille ſit vir Legalis, ac fide dignus. Ita Jaſonus *loc. cit. num.* 116. Ancharanus *conſil.* 44. *num.* 6. Abbas *in cap. Bonæ memoriæ* 4. *n.* 30. *de Poſtulat. Prælator.* Maſcard. *cit. concluſ.* 977. *num.* 13. *&* 58. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 208. & alii; Cum enim ſit communiter approbatum illorum Officium, debet eſſe etiam communiter approbatus liber ſuarum rationum ad probandum ſaltem in parvis, ac veriſimilibus ſummis, tam pro ſe, quam contra ſe; alias negligerentur talia munia, & Officia cum non parvo Reipublicæ detrimento, ſi ſolum contra ſe, & non pro ſe probaret liber ſuarum rationum.

Secus autem dicendum eſt in magnis ſum- 38
mis grave præjudicium tertio inferentibus, niſi concurrant legitimæ probationes, vel ſufficientia adminicula, ut v. g. Legalitas conſcribentis librum rationum, ſolemnis forma confectionis talis libri continentis ſimul data, & accepta,

pta, additio in eo cauſæ, propter quam ſit
quid acceptum, & quid expenſum, appoſitio
in ipſo anni, menſis, & diei, prout ſolet fie-
ri in Diariis, & hujuſmodi. *Communis, arg.
l. Inſtrumenta Domeſtica* 5. *l. Rationes* 6. *& l.
Exemplo* 7. *Cod. de Probationibus* cum ſimilibus.
39 Quæ autem dicenda ſit ſumma parva, aut
magna relinquitur arbitrio Judicis, qui iſtud
debet dijudicare attentis & bene perpenſis omni-
bus circumſtantiis rerum, perſonarum, loco-
rum, & temporum; *arg. l. ſed & ſi* 52. §. 2.
ff. de Judiciis, cum ſimilibus.
40 Inſtrumentum ſic dictum *ab inſtruendo* ſecun-
dum Abbatem ad *Rub. de Fide Inſtrumentorum*,
& alios communiter proprie ſumptum, ut ſcri-
41 ptura eſt, definitur: *Commentarius, ſive De-
ſcriptio eorum, quæ inter paciſcentes, vel contra-
hentes placita ſunt, ac conventa*. Calvinus *in
42 ſuo magno Lexico tom.* 1. *verb. Inſtrumentum*.
Et Inſtrumentum hoc modo captum aliud eſt
publicum, & aliud privatum, uti patet *ex c.
Scripta* 2. *c. Imperatoris* 13. *& cap. Si cautio*
14. *de Fide Inſtrumentorum*.
43 Inſtrumentum publicum eſt ſcriptura publi-
ca auctoritate, ſive a publica perſona legiti-
me, ac cum debitis ſolemnitatibus confecta,
ſive in Judicio, ſive extra Judicium. *Eſt in re
44 Communis*, patetque ex dictis *ſupra n.* 2. Pro
perſona publica venit hic Tabellio, ſive Nota-
rius juxta *l. Orphanotrophos* juncta Gloſſa verb.
*Alia Tabulario, Cod. de Epiſcopis, & Clericis,
& cap. Cum P. Tabellio* 15. *de Fide Inſtru-
mentor.* Qui & ſervus publicus appellatur, quia
publicum Officium exercet, *leg. Si pupillus* 2.
ff. Rem pupilli ſalvam fore, ibi: *Servus ejus
ſtipulabitur, cap. Quamquam* 2. *de Uſuris in* 6.
ibi; *Servo publico de ipſius Ordinarii mandato
idoneo de reſtitutione facienda ſit cautum*. Item
Scriniarius, prout vocatur *cap. Ad audientiam* 13.
de præſcriptionibus, & notat Gloſſa *ibidem verb.
Scriniarius*.
45 Ad Inſtrumentum publicum manu Notarii
confectum reducuntur aliæ quædam ſcripturæ,
quæ licet non ſint a publica perſona, ſeu No-
tario confectæ, tamen quo ad effectum proban-
di dicuntur publicæ, quia nempe perinde ple-
ne probant, ac ſi eſſent a publica perſona con-
fectæ. Et tales ſunt ſcripturæ illæ privatæ,
quæ ſunt auctorizatæ, ſeu redditæ authenticæ
aliquo ex modis aſſignatis *ſupra a num.* 10.
ad 15.
46 Inſtrumentum privatum eſt ſcriptura privata
auctoritate facta a privatis perſonis, non au-
tem a Notario ſolemni forma confecta. *Eſt in
re Communis*, patetque ex dictis *ſupra num.* 1.

Inſtrumentum publicum a Notario confe- 47
ctum eſt duplex. Primum appellatur *Protocol-
lum*, & eſt Summaria quædam, & ſuccincta,
ſeu brevis actus geſti prima adnotatio memoriæ
cauſa facta, ut deinde Inſtrumentum extendi,
& in ſolemnem formam redigi poſſit: *Eſt in
re Communis*. Dicitur autem *Protocollum* a 48
verbo Græco *Protos*, quod eſt primum, & *Col-
lum*, quod eſt *Collatio* litterarum, quaſi dice-
retur; *Protocollum* eſt prima Collatio littera-
rum in Charta; Gloſſa *in Authentic. de Tabel-
lionibus verb. Protocollum collat.* 4. & alio no-
mine dicitur *Abbreviatura*. Maſcard. *de proba-
tionibus concluſion.* 4. *num.* 1. *&* 6. Cardin.
Thuſc. *litt. P. concl.* 945. *num.* 1. ubi illud
appellat *Imbreviaturam*, ſive inſtrumentum No-
tarii non extenſum. Inſuper *Protocollum* dici- 49
tur etiam Liber, in quo prima Matrix, ſeu
originalis ſcriptura inſtrumentorum rogatorum
deſcribitur; habens generalem ſubſcriptionem:
Hic eſt Liber Protocollorum mei &c. de quo fit
mentio *in cit. Authentica, ſeu Novella* 44.
cap. Illud quoque 2. *de Tabellionibus*; juncta
Gloſſa *ibid. verb. Protocollum*; & notat Card.
Thuſc. *loc. cit. num.* 3. Alterum autem Inſtru- 50
mentum vocatur *Tranſumptum*, ſcilicet inſtru-
mentum authenticum, & Originale, quod ex
Protocollo ſumitur, & debita forma, ſive cum
requiſitis ſolemnitatibus conficitur, & in ipſo
actus geſti non ſummarie, ac ſuccincte, &
breviter, ut in Protocollo, ſed plene, & dif-
fuſe per extenſum exponuntur. *Sic in re Com-
munis*.
Inſtrumentum publicum dividitur etiam in 51
Originale, & in *Exemplum*. *Originale inſtru-
mentum* eſt illa prima, ſeu principalis ſcriptu-
ra ſolemnis, quæ eſt veluti origo ipſius actus,
de quo inſtrumentum conficitur: *Exemplum*
vero eſt illud, quod ex originali inſtrumento
deſcribitur, & deſumitur, quæ & copia appel-
latur. *Sic in re Communis*.
Inſtrumentum adhuc dividitur in Authenti- 52
cum, & non authenticum. Inſtrumentum *Au-
thenticum* eſt, quod per ſe fidem facit ad id
auctoritatem habens, vel ex appoſitione ſigil-
li authentici, vel ex interventu publici Ta-
bellionis, ſeu alio modo a publica authoritate
ſtatuto. Vocatur autem *Authenticum*, quaſi ex 53
ſe auctoritatem habens, ut notat Abbas *in
cap. Si ſcripturam Authenticam* 1. *num.* 54. 2.
de Fide inſtrumentor. Inſtrumentum *non Authen-* 54
ticum dicitur quod ex ſe, & ſecluſis aliis admi-
niculis non facit fidem nec plenam probatio-
nem. *Sic in re Communis*.
Quamvis inter inſtrumentum publicum, & 55
Au-

Authenticum poſſit notari aliqua differentia, in effectu tamen parum intereſt, & paſſim inſtrumenta publica, & Authentica ſumuntur pro Synonimis, cum ſolum ſe habeant ut ſuperius, & inferius, in quantum omnia inſtrumenta publica poſſunt dici Authentica, ſed non e contra; ſic Abbas *in cit. cap. Si ſcripturam Authenticam* 1. *num.* 2. *de Fide inſtrumentor.* ubi expreſſe dicit, quod *omnis ſcriptura publica eſt Authentica, ſed non omnis Authentica eſt publica; habent enim ſe ut ſuperius, & inferius*. Speculator *Tit. de Editione inſtrumentor.* §. *Nunc dicendum*. Innocent. *in cap. Scripta* 2. *num. de Fide inſtrumentor.* Bald. *ibid. num.* 8. Engel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 22. *num.* 2. Pirhing *ibid. num.* 3. Reiffenſtuel *ibid. n.* 14. & *ſeq.* Sanig. *ibid. cap.* 2. *num.* 1. & alii.

56 Ad inſtrumentum publicum manu publici Notarii confectum plures ſolemnitates de Iu-
57 re, vel conſuetudine requiruntur. *Communis*. Primo enim requiritur, quod in eo præponatur Invocatio Divini nominis, quæ ſolet fieri per ly *In nomine Domini Amen*. *In nomine Sanctiſſimæ, & individuæ Trinitatis*; colligitur *ex cap. In nomine Domini* 1. *diſt.* 23. *cap. In nomine Patris* 1. *diſtinct.* 73. juncta *Authent. ſeu Novell.* 47. *Ut præponatur nomen Imperatoris documentis*, *cap.* 1. §. 1. *collat.* 5. ibi: *Auctore Deo*.

58 Secundo requiritur, quod in eo ponatur Annus Incarnationis, ſeu potius Nativitatis Domini currens tempore initi contractus, & confectionis dicti inſtrumenti. Ita Gloſſa *in cit. Authentic. ſeu Novella, ut præponatur nomen Imperatoris, verb. Auctore*, & alia Gloſſa *in cap. Inter dilectos* 6. *verb. Indictionis, de Fide inſtrumentor.* Abbas *in cit. cap. Si ſcripturam Authenticam cap.* 1. *num.* 2. *de fide inſtrumentor.* Maſcard. *de probationib. qu.* 6. *numer.* 82. Pirhing *loc. cit. num.* 6. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 19. & alii paſſim; *arg. cit. cap. In nomine Domini*, & *citat. cap. In nomine Patris*.

59 Tertio requiritur, quod in eo ponatur Menſis, ac Dies Anni Dominici currens tempore initi contractus ac confectionis Inſtrumenti; *cit. Authent. ſeu Novella* 47. *Ut præponatur nomen*, *cap.* 1. §. 1. Gloſſa *in cit. cap. Inter dilectos verb. Indictionis*, & alia Gloſſa *in l. Generali verb. ſervituti*, *Cod. de Tabulariis*, Speculator *loc. cit. num.* 7. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 20. & alii paſſim.

60 Quarto requiritur, quod in eo ponatur *Indictio*; *cit. Authentic. ſeu Novella: Ut præponatur nomen*, *cap.* 1. *collat.* 3. Gloſſa *in cit. cap. Inter dilectos verb. Indictionis*, juncto textu *ibidem* §. *Sed contra*, Felin. *ibid. num.* 12. Covarruv. *lib.* 1. *Variar. reſolut. cap.* 1. *num.* 7. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 21.

Indictio autem (ſic dicta ab *indicendo*, ſeu 61
jubendo trinam exactionem tributi, quæ tribus continuis Luſtris fieri ſolebat a Cæſare Auguſto) eſt numerus annorum conſtans ex tribus Luſtris, ſeu ex quindecim annis; Gloſſa *cit. cap. Inter dilectos verb. Indictionis*. Quibus tribus Luſtris, ſeu quindecim annis peractis reditur ad unitatem, & initium ſumit quilibet annus hujus Cycli Indictionum a Januario in Bullis Pontificiis, prout notatur circa initium Breviarii Romani *Tit. de Indictione*. Originem autem hujus nominis *Indictionis* aſſignat Gloſſa *in cit. Authentic. Ut præponatur nomen Imperatoris verb. Indictionis Collat.* 5. ſequentibus verbis; Quia, inquit, antiquitus Romani ſingulis quindecim annis recipiebant Tributum de toto mundo, & erat in primo quinquennio ferrum, ut inde fierent arma militibus Romanis. Secundo quinquennio argentum, ut inde haberent ſtipendia milites. Tertio quinquennio aurum, quod in ærario reponebatur, ut tempore neceſſitatis pro Republica Romanorum expenderetur; Unde adhuc hodie ſervamus curſum illorum trium Luſtrorum, ſcilicet horum quindecim annorum, & Indictionem appellamus. Hæc Gloſſa *loc. cit.* ſubjungens modum facillimum inveniendi Indictionem cujuslibet anni. Accipe, inquit, annos Domini, & eis addas tres annos, quia tertius annus Indictionis erat tempore Nativitatis Chriſti: deinde numerum annorum divide per quindecim, & ſemper abjicias illa quindecim, & reſiduum, vel ſaltem ultimum quindecim dabit Indict. Et concordat alia Gloſſa *in cap. Inter dilectos* 6. *de Fide inſtrument. verb. Indict.* his præciſis verbis. Et hæc eſt regula ad inveniendam Indict. Tres annos Dom. appone pro Indictionibus regulariter, & partire per quindenum numerum, & quotus numerus remanet infra quindecim, tanta eſt Indictio. Et ſi facta diviſione, remanent quindecim tantum, quintadecima eſt indictio. Hæc Gloſſa *loc. cit.* ubi totam dictam regulam comprehendit, & exprimit tribus ſequentibus verſiculis.

Si per quindenos Domini diviſeris annos,
His tribus adjunctis Indictio certa patebit.
Si nihil excedit, quindena Indictio currit.

Quinto requiritur, ut in eo inſeratur no- 62
men Papæ, vel Imperatoris, aut Regis in locis ipſius dominio ſubjectis una cum anno Papatus, ſeu Imperii, vel Regni, textu expreſ-

Digitized by Google

preſſo *in cit. Authent. ſeu Novella*, *Ut præponatur nomen Imperatoris*, *cap.* 1. ubi inſuper additur, quod debeat inſeri etiam nomen Proconſulis illius anni; Quod tamen hiſce temporibus non amplius inſeritur, ut notat Gloſſa *in cap. Quoties cordis* 1. *qu.* 7. *verb. Conſulibus*, & ſervat praxis.

63 Sexto requiritur, quod in eo exprimatur locus Civitatis, vel Caſtri, & inſuper locus particularis, v. gr. Domus, in qua actus, qui in inſtrumento continetur, factus eſt. Gloſſa *in cap. Abbate ſane*, *verb. Cenſetur*, juncto textu *ibidem de ſententia*, *& re judicata in* 6. Abbas *loco citato num.* 3. Maſcard. *citato quæſt.* 6. *num.* 89. *& ſeq.* Covarruv. *Practic. quæſt. cap.* 20. *num.* 3. Reiffenſtuel *l. c. n.* 24. Pirhing *loc. cit. num.* 7. Engel *loc. cit. n.* 13. & alii paſſim.

64 Septimo requiritur, quod Teſtes tres, vel ſaltem duo, qui ordinarie ſufficiunt, præſentes ſint actui, & eorum nomina in inſtrumento inſerantur; *Authentic. ſeu Novella* 73. *de inſtrumentorum cautela*, *& fide*, *cap. Sed & ſi inſtrumenta* 5. *Collat.* 6. Abbas *loc. cit. n.* 3. Speculator *loc. cit. num.* 10. Pirhing. *loc. cit. num.* 7. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 25. addentes ſolere addi per Tabellionem in inſtrumento, quod Teſtes illi fuerint ad hoc vocati, & rogati, quamvis de Jure id non ſit neceſſarium,
65 niſi in certis caſibus. Sicuti nec neceſſarium eſt de Jure, quod Teſtes in inſtrumento nomina ſua ſubſcribant, ut colligitur *ex cit. Authentica*, *ſeu Novella* 73. *de inſtrumentorum cautela &c.* juncta Gloſſa *ibid. verb. Compleantur*; & notant Abbas *citat. loc. num.* 3. Covarruv. *loc. cit. num.* 4. Pirhing *loc. cit. num.* 7. Reifenſtuel *loc. cit. num.* 26. & alii; Quamvis tamen id eſſet valde expediens, & ſervandum, ubi adeſſet conſuetudo, eo vel maxime quod Gloſſa *cap. Poſt ceſſionem verb. Litteras*, *de probationibus* cum nonnullis aliis id abſolute requiri contendit.

66 Octavo requiritur, quod Notarius in inſtrumento nihil aliud ſcribat, quam id, quod circa rem geſtam vere ſcit, ac propriis oculis vidit, atque præſens audivit; Et inde inſtrumentum legat coram partibus, ut appareat, omnia rite percepta, & conſcripta fuiſſe; *Authent. ſeu Novella* 44. *de Tabellionibus cap.* 1. *Collat.* 4. Speculator *l. c. n.* 13. Engel *l. c. n.* 7. Reifenſtuel *l. c. n.* 37. Menochius *lib.* 2. *de Arbitr. Judic. caſ.* 1445. *n.* 9. & alii.

67 Nono requiritur, quod Notarius exprimat in inſtrumento, quod fuerit rogatus ab eo, vel ab iis, ex quorum conſenſu actus dependet. *Authent. ſeu Novell.* 44. *de Tabellionibus c.* 1. *Collat.* 4. Reiffenſt. *l. c. n.* 30. Pirh. *l. c. n.* 7. *verſ. Sexto* Engel *l. c. n.* 7. & alii paſſim.

Decimo requiritur, quod Notarius nomen 68
ſuum inſcribat propria manu addendo qua authoritate, an Pontificia, vel Cæſarea, ſeu Regia ſit Notarius; *cit. Authent. ſeu Novella* 73. *de inſtrumentorum cautela*, *& fide*, *cap. Sed & ſi inſtrumenta* 5. *Collat.* 6. juncta Gloſſa *ibid. verb. adjicitur*; Speculator *loc. cit. n.* 11. Covarruv. *cit. cap.* 20. *n.* 5. Maſcard. *loc. cit. n.* 91. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 28. Engel *loc. cit. n.* 14. & alii communiter; Sufficit autem ſubſcriptio Notarii, quamvis per alium etiam privatum inſtrumentum ſcriptum fuerit: prout innuitur *cap. Inter dilectos* 6. *verb. Inſtrumentum quoque*, *de fide inſtrumentor.* Abbas *ibidem num.* 7. & alii communiter, ſervatque praxis generalis.

Undecimo requiritur, quod Notarius appo- 69
nat in Inſtrumento ſignum ſolemne ſui Notariatus, ideſt certam aliquam imaginem, vel figuram calamo depictam, aut per modum typi impreſſam. Gloſſa *in cit. Authentic. ſeu Novella* 73. *de inſtrumentor. cautela &c. verb. Oportet.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 24. Engel *loc. cit. n.* 14. Pirhing. *loc. cit. num.* 7. *verſ. Deniq.* Covarr. *cit. cap.* 20. *num.* 5. Maſcard. *loc. cit. num.* 92. poſt Bartolum *in Proœm. ff. num.* 6. & alios.

Duodecimo requiritur ad uberiorem caute- 70
lam, quod Notarius ſervet ſemper eandem formam ſubſcriptionis in uno inſtrumento, ac in aliis, ut cum opus fuerit, poſſit fieri comparatio inſtrumentorum per ipſum confectorum; *arg. cit. Authentic. ſeu Novella* 73. *de inſtrumentor. cautela* 6. juncta Gloſſa *ibid. verb. Adjiciatur.*

Supradictæ Solemnitates, quamvis non om- 71
nes de rigore Juris requirantur ad eſſentiam, ſeu ſubſtantiam inſtrumenti publici, ſolent tamen omnes ſecundum receptam conſuetudinem adhiberi, ita ut, ſi aliqua omittatur, tale inſtrumentum de fraude, & falſitate ſuſpectum reddatur; Unde ſervandæ ſunt ſecundum cujuslibet Provinciæ probatam conſuetudinem, *arg. cap. Cum Dilectus* 8. *& c. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*, Maſcard. *loc. cit. num.* 17. Pirhing. *loc. cit. n.* 7. *in fine*, & alii paſſim.

Inſtrumentum publicum manu Notarii con- 72
fectum cum dictis requiſitis ſolemnitatibus, ſi Originale, ſeu Authenticum ſit, plene probat, plenamque facit fidem, tam pro proferente, quam contra proferentem. *Communis*, per text. *in l. In exercendis* 15. *& tot. Titul. Cod. de*

Fide

Digitized by Google

Fide inſtrumentor. cap. Si ſcripturam Authenticam 1. *cap. Scripta vero Authentica* 2. *& cap. Cum P. Tabellio* 15. *de Fide Inſtrumentorum*, cum ſimilibus.

73 Item plene probat, plenamque facit fidem etiam Protocollum, ſi habeat dictas ſolemnitates, ad inſtrumentum publicum, & ſolemne requiſitas: Immo Protocollo habenti dictas requiſitas ſolemnitates adeo creditur, ut in dubio magis ſit ſtandum Protocollo, quam inſtrumento inde deſumpto. Sic clare deſumitur ex *cap. Quoniam contra* 12. *de probationibus, & ex cit. Authentic. ſeu Novella* 44. *de Tabellionibus cap. Illud quoque* 2. *Collat.* 4. ubi Imperator fatetur, quod mediis Protocollis fuerint ſæpe detectæ multæ fraudes, ibi: *Novimus enim, multas falſitates ex talibus Chartis* (ſcilicet Protocollis) *oſtenſas, & prius*, & *nunc*; Et ſic tenent Bartolus *in leg. Sempronius, ff. de Legat.* 2. iſtud probans ex *leg. Si quis ex argentariis* §. *penult. ff. de Edendo, & cit. Authentic. ſeu Novella* 44. *de Tabellionibus Collat.* 4. *per totum*. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 1205. *num.* 2. Alexander *concluſ.* 105. *n.* 1. *volum.* 2. Menoch. *de Arbitr. Judic. lib.* 2. *cap.* 87. *n.* 1. Zueſius *tit. de Fide Inſtrumentor. n.* 6. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 37. Pirhing *loc. cit. n.* 17. & alii. Et ratio eſt, quia ſi ex Juribus cit. *n. antecedenti* inſtrumentis ex Protocollo extractis datur publica, & plena fides, multo magis debet dari ipſi Protocollo, juxta vulgatum commune Axioma. *Propter quod unumquodque tale, & illud magis tale.*

74 Mortuo ante perfectionem ſolemnis inſtrumenti Notario illo, qui ad partium petitionem Protocollum fecit, tunc accedente Judicis auctoritate, poteſt alius Notarius requiſitus ab iis, quorum intereſt, mortui notas, ſeu Protocollum in publicum, & ſolemne inſtrumentum redigere & tale inſtrumentum plenam fidem facit, perinde ac ſi a priore Notario confectum, & abſolutum fuiſſet. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Cum P. Tabellio* 15. *de Fide inſtrumentor.*

75 Ad id tamen requiruntur plures conditiones. Et Prima eſt, quod prior Notarius fuerit mortuus, ſive naturaliter, ſive Civiliter per diuturnum impedimentum, vel per perpetuam in-
76 firmitatem. Nullus enim Notarius poteſt in inſtrumentum publicum redigere Protocollum alterius Notarii adhuc vivi. *Authentic. ſeu Novella* 33. *de Tabellionib. Collat.* 4. juncta Gloſſa *ibid. verb. Ipſi per ſe, cap. Cum P. Tabellio* 15. *de Fide Inſtrumentor.* & Gloſſa *ibid. verb. Perpetuam*, ubi expreſſe dicit, quod *Tabellio, dum vivit, non poteſt alteri committere completionem inſtrumenti, ſed ipſemet debet complere inſtrumentum, prout in Protocollo reperitur.*

Secunda eſt, quod ad id interveniat aucto- 77
ritas Judicis, ſive Ordinarii, ſive Delegati, qui de morte ſeu diuturno impedimento prioris Notarii ſimulque de fide, & integritate illius, & Protocolli, ſeu notarum ab ipſo factarum ſummarie cognoſcat: *c. Cum P. Tabellio* 15. *de Fide Inſtrumentorum*, Covarr. *Pract. q. c.* 21. *n.* 3. Pirhing *l. c. n.* 19. Reiffenſtuel *l. c. n.* 51. *&* 54. & alii paſſim.

Tertia eſt, quod Notarius id faciat ad pe- 78
titionem eorum, quorum intereſt, ſicque etiam pars adverſa, cujus intereſt, debet citari, *cit. cap. Cum. P. Tabellio* 15. *de Fide inſtrumentor.* Pirhing *loc. cit. n.* 10. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 10. & alii communiter.

Quarta eſt, quod Notarius id præſtet fideli- 79
ter, nihil ad ſubſtantiam pertinens addendo, diminuendo, vel mutando ex iis, quæ in notis ſeu Protocollo defuncti continentur. Gloſſa *in cit. c. Cum P. Tabellio verb. Perpetuam*, ubi expreſſe dicit, *quod debet complere inſtrumentum prout in Protocollo continetur, nihil addendo vel diminuendo, quam in Protocollo continetur, ut in Authentic. de Tabellionib. Collat.* 4. Abbas *ibid. n.* 5. & Joann. Andreas *n.* 8. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 53. Pirhing *loc. cit. n.* 19. & alii paſſim.

Quinta eſt, quod Notarius notas, ſeu Pro- 80
tocollum Notarii mortui redigat in publicam inſtrumenti formam. Et tale Protocollum ſemper penes ſe ſervet, *cap. Quoniam contra* 11. *de probationibus*, & *citat. Authentica de Tabellionibus Collat.* 4. ea addita ratione: *Ut habeat unde ſciat negotium, & interrogatus a Judice poſſit, quæ ſubſecuta ſunt, cognoſcere, & reſpondere.* Pirhing *loc. cit. num.* 19. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 52. & alii communiter.

Exemplaria, ſeu Tranſumpta Originalium 81
inſtrumentorum, ſi fiant auctoritate Judicis Ordinarii, vel Delegati per publicam perſonam, ac ſervatis de Jure ſervandis, habet eam vim probandi ac Originalia, textu expreſſo *in cap. Si inſtrumenta* 16. *de Fide inſtrumentor.* ibi: *Si inſtrumenta propter vetuſtatem, vel propter aliam juſtam cauſam exemplari petantur, coram Ordinario Judice, vel Delegato, ab eo ſpecialiter præſententur, qui ſi ea diligenter inſpecta, in nulla ſui parte vitiata repererit, per publicam perſonam illa præcipiat exemplari eamdem auctoritatem per hoc cum Originalibus habitura.*

Immo in pluribus caſibus Exemplaria ha- 82
bent

Digitized by Google

bent eamdem vim probandi, ac Originalia, etiamſi ſint facta ſine auctoritate Judicis. Et ſignanter quando in Litteris Pontificiis, ut fieri ſolet, habetur inſerta hujuſmodi clauſula: *Quodque præſentium Tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides exhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ*; Tunc enim, ut Exemplaria vim habeant probandi, ac Originalia, ſufficit prædicta in tali Clauſula obſervari. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 65. & alii communiter.

83 Item quando Exemplar fuit factum, ſeu ſcriptum manu ejuſdemmet Notarii, qui inſtrumentum Originale confecit. Cum enim idem Notarius de eodem negotio poſſit conficere plura ipſiſſima inſtrumenta, & in tali caſu idem ſit Auctor ejuſdem Scripturæ, eadem fides debet præſtari utrique, *arg. c. Dudum* 20. *de converſ. conjugat.* ubi tale publicum inſtrumentum poſt amiſſionem prioris ab eodem Notario confectum, fuit habitum pro legitimo, & valido. Pirhing *loc. cit. n.* 23. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 66. Maſcard. *de prob. concluſ.* 712. *n.* 35. teſtans de communi.

84 Item quando, & ubi contraria conſuetudo derogavit citato Canoni: *Si inſtrumenta* 16. *de Fide inſtrumentor.* uti in praxi non ſolet hodie Judex inſpicere Originale, ſed Notarius, qui inſtrumentum tranſcribit, teſtatur, quod illud omni cum diligentia inſpexit, & nullum in eo vitium reperit, atque de verbo ad verbum cum ipſo concordat &c. Pirhing *loc. cit. n.* 22. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 67. & alii, *arg. cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*.

85 Item quando Notarius Exemplum inſtrumenti conficit de conſenſu, & rogatu partium, quarum intereſt; Tunc enim illud fidem facit, & plene probat etiam ſine Judicis auctoritate ſaltem in præjudicium partium, earumque ſucceſſorum, quia *in cit. c. Si inſtrumenta* 16. *de Fide Inſtrument.* eſt ſermo, quando ex unius tantum partis voluntate inſtrumentum Originale per Notarium exemplatur, tunc enim neceſſario requiritur Judicis Auctoritas; Secus autem ſi id fiat ex conſenſu omnium partium, quarum intereſt.

86 Actor non poteſt regulariter petere, ut Scripturæ, & inſtrumenta propria Rei, ſibi ab ipſo tradantur ad probandam ſuam intentionem; Nec Res ſuas Scripturas & inſtrumenta, quibus in Judicio non eſt uſurus, tenetur tradere, ſeu conſignare ipſi Actori. *Communis* per text. *in cap.* 1. *de Probationibus*, juncto ejus Summario, in quo expreſſe dicitur: *Reus Actori ſua propria inſtrumenta dare non tenetur*, & *l. Qui accuſare* 4. *Cod. de Edendo*; Non enim Juris, aut æquitatis ratio permittit, ut quis invitus arma, quibus impugnatur, adverſario ſuo tradere, eumque contra ſe adjuvare cogatur, *l. Nimis grave*, *Cod. de Teſtibus*.

Tenetur tamen Reus tradere Actori petenti inſtrumenta communia, & ſi Judex parti petenti non facit tradi inſtrumenta communia, licite ab ipſo appellatur, & quidquid poſt appellationem attentatum fuerit, non valet, *Communis*, tex. expreſſo *in c. P. Perpetuus Vicarius* 12. *de Fide inſtrumentor.* juncta Gloſſa *ibid. verb. Inſtrumentorum communium*, cum pluribus Juribus ibi a ſe adductis. Et ratio eſt, quia inſtrumenta communia ſunt quodammodo propria utrique parti; Nam quod commune eſt, meum eſt, *l. Servi electione* juncta Gloſſa verb. *Communis*, *ff. de Legat.* 1. adeoque talia communia inſtrumenta a qualibet parte juſte petuntur, & ab altera tradi debent, & ad id compelli poteſt, & debet a Judice, alias ſit ibi locus appellationi. 87

88

Inſtrumenta inter ſe contraria, ſi ab eadem parte contra adverſarium ſuum producantur in judicio, nihil probant, ſed fidem ſibi adinvicem derogant, textu expreſſo *in c. Imputari* 13. *de Fide inſtrumentor.* ubi inſuper redditur ratio, ibi; *Imputari ei poteſt, quod contrarias inter ſe ſcripturas in judicio protulit fidem ſibi ad invicem derogantes, cum in ipſius fuerit poteſtate, quam voluerit non proferre*; Et concordat *l. Scriptura*, *Cod. eodem*. 89

Si autem inſtrumenta contraria a diverſis partibus producantur, tunc ſtandum eſt inſtrumento digniori, ver. gr. publico, aut quod magis caret falſi ſuſpicione, *arg. l. Scripturas*, *Cod. Qui potiores in pignore*. Sic Gloſſa *final. in cit. c. Imputari*, & Abbas *ibid. num.* 3. Reiffenſtuel *loc. citat. n.* 324. & alii, & deſumitur ex *cit. l. Scripturas*, *Cod. Qui potiores in pignore*, & *c. In noſtro* 32. *de Teſtibus* cum ſimilibus. 90

Si Inſtrumenta hinc inde producta omnino ſint æqualia, & paris auctoritatis, ſeu dignitatis, tunc Reus eſt abſolvendus, præterquam in cauſa liberali, ſeu favorabili, textu expreſſo *in cap. Ex litteris* 3. *de probationibus*, ibi: *Quod ſi ambarum partium teſtes ſunt æque idonei, poſſeſſoris teſtes præferuntur, cum promptiora ſint Jura ad abſolvendum, quam ad condemnandum, præterquam in liberali cauſa, in qua ſi utriuſque partis teſtes æquales fuerint, pro libere* 91

Digitized by Google

bertate ſententia proferetur, juncto Summario *ibidem*, in quo ſic præciſe dicitur: *In communi judicio probant actor, & reus, & ſi pariter probant, reus abſolvitur, niſi favorabilem cauſam foveat Actor*. Et Gloſſa *ibidem verb. In liberali*, ubi aſſignat quatuor cauſas liberales, in quibus ſi utriuſque partis probationes fuerint æquales, ſententiari debet favore ipſarum, ſcilicet pro favore Matrimonii, favore Teſtamenti, favore Dotis, favore Libertatis, adducitque ad id duos ſequentes verſiculos.

Stat Teſtamentum, Libertas, Conjugium, Dos;
Si ſint æquales qui producuntur utrinque.

92 Inſtrumentum ob factam in parte ſubſtantiali raſuram redditur ſuſpectum de falſitate, ac proinde reprobari poteſt: Secus ſi raſura facta ſit in parte non ſubſtantiali, ſeu in loco non ſuſpecto. *Communis*, & quoad primam partem colligitur clare ex *cap. Inter dilectos 6. de Fide Inſtrumentor.* juncto ejus ſummario, in quo præciſe dicitur: *Inſtrumentum publica manu confectum habens ſigillum, cujus litteræ non ſunt legibiles, vel ſcripturæ deletæ, vel enormem patitur fracturam, non probat*. Et clarius ex *capit. Cum venerabilis 7. de Religioſis domibus*, ubi ſtatuitur: *inſtrumento nullam fidem penitus adhibendam propter ſuperlinearem ſcripturam, & raſuram loco ſuſpecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recenſetur*, & infra ſubjungit Pontifex: *Inſtrumentum prædictum .... ad faciendam ſuper hoc fidem invalidum eſſe cognovimus, utpote propter prædicta de Jure ſuſpectum*. Quo ad ſecundam autem partem habetur clare *ex capit. ex litteris 3. de Fide inſtrumentorum*, ibi: *Dicimus, quod propter abraſionem illam judicari falſæ non poſſunt, nec etiam haberi ſuſpectæ*, juncto ejus Summario, in quo expreſſe dicitur: *Reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto non cenſetur vitioſum, & capit. Ex conſcientia 9. de crimine falſi*, in cujus Summario ſic præciſe habetur: *Propter paucam litterarum raſuram in loco non ſuſpecto Reſcriptum non probatur falſum*.

93 Amiſſio ſcripturæ, ſeu inſtrumenti, non nocet, ſi poſſit fieri probatio ipſius negotii v. gr. debiti per teſtes, vel alio legitimo modo. *Communis*, textu expreſſo *in l. Debitores 1. Cod. de fide inſtrumentor.* ibi: *Debitores tuos quibuſcumque rationibus debere tibi pecuniam ſi probaveris, ad ſolutionem compellet aditus Præſes Provinciæ. Nec oberit tibi amiſſio inſtrumentorum, ſi modo manifeſtis probationibus eos debitores eſſe apparuerit*.

94 Si inſtrumentum ſit amiſſum caſu fortuito, incendio, inundatione, prædatione, & hujuſmodi, oportet, ut illud allegans probet caſu fortuitum, & tenorem inſtrumenti; vel per Teſtes, qui præſentes fuerint contractui celebrato, & inſtrumento per Notarium legitime confecto, vel per Teſtes, qui licet tempore celebrati contractus, & confecti inſtrumenti non fuerint præſentes, poſtea tamen illud propriis oculis viderunt in nulla ſui parte vitiatum, & attente legerunt ejus tenorem ita, vel ita ſonantem; alias Debitores ad ſolutionem non poſſunt compelli, textu expreſſo *in l. Sicut iniquum eſt 5. C. de Fide inſtrumentor.* ibi: *Sicut iniquum eſt inſtrumentis vi ignis conſumptis Debitores quantitatum debitarum renuere ſolutionem, ita non ſtatim caſum conquerentibus facile credendum eſt; intelligere itaque debetis non exiſtentibus inſtrumentis, vel aliis argumentis probare debere fidem precibus veſtris adeſſe*, juncto ejus Summario ex Salicero, ibi: *Si creditor dicat ſe perdidiſſe caſu inſtrumentum debiti, non debent propterea, qui dicuntur Debitores, ad ſolutionem urgeri, niſi Creditor probet caſum, & tenorem inſtrumenti*, & ibi Bartolus *num.* 2. Abbas *in cap. Albericus n. 4. de Teſtamentis*, Alexander *conſil.* 196. *n.* 11. *lib.* 2. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 910. *n.* 6. 10. *& ſeq.* Reiffenſt. *loc. cit. n.* 333. *& ſeq.* & alii.

Si inſtrumentum pereat facto adverſarii, il- 95
lud v. g. dilacerantis, vel auferentis, oportet, ut iſtud legitime probetur, & facta tali legitima probatione, tunc per ſolum juramentum ſpoliati probatur tenor inſtrumenti, & valor rerum in eo contentarum. Sic deſumitur ex *l. Si de poſſeſſione* 20. juncta Gloſſa marginali *Cod. de probationibus*, & notat Abbas *in c. Accepimus 4. n. 4. de Fide inſtrumentor.* Maſcard. *loc. cit. concluſ.* 911. *n.* 3. *&* 4. Reiff. *loc. cit. n.* 337. Engel *loc. cit. n.* 54. & alii paſſim; In ſimilibus enim probata fraude, ſeu violentia per teſtes, ſufficit, quod res amiſſæ, earumque valor probentur per juramentum ſpoliari, textu expreſſo *in c. Super eo 7. de his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt*, juncto ejus Summario, ubi ſic expreſſe habetur: *Probata violentia per teſtes, res amiſſæ probantur per juramentum, & ſuper valore rerum amiſſarum, taxatione Judicis præmiſſa, & ſecuto petentis juramento, fit condemnatio*.

Falſificantes ſcripturas, ſeu inſtrumenta quas 96
pœnas incurrant; Vide verb. *Falſum, Falſarum a n. 39. ad 73.*

Scriptutæ, & inſtrumenta, quæ conficiun- 97
tur, & rogantur a Cancellario Epiſcopi tamquam Cancellatio, ſervari debent in Epiſcopi

Can-

Digitized by Google

Cancellaria, non autem transferri debent in Archivo Communitatis. *S. Cong. Conc.* 5. *Nov.* 1625. apud Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 210. *num.* 3.

98 Immo poteſt Epiſcopus per Edictum præcipere aliis Notariis, quod exhibere debeant in Cancellaria Epiſcopali acta, ſeu rogitus, illorumque Exemplaria ſpectantia ad Monaſteria Monialium, prout laudando Epiſcopum Eugubinum, qui tale mandatum dederat, reſpondit *Sacr. Congr. Epiſcop.* 31. *Jan.* 1596. apud Monacell. *part.* 1. *titul.* 1. *formul.* 5. *num.* 3.

99 Eccleſiaſtici non poſſunt cogi ad faciendam inſinuationem in Cancellaria Laicali Inſtrumentorum dotalium Monialium, Patrimoniorum, & ſimilium Scripturarum. *Sac. Congr. Immun. in Nicen.* 28. *Sept.* 1677. *lib.* 2. *Decret. Altovit. pag.* 1461.

100 Epiſcopus requiſitus a Laicis pro conſignatione Scripturarum reſpondeat ſe non habere facultatem, ſed adeundum eſſe Sanctiſſimum pro obtinenda facultate. *Sac. Cong. Immun. in Neritonen.* 17. *Nov.* 1654. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 54.

101 Omnes Scripturæ pertinentes ad Abbatiam N. exiſtentes in Archivo Archiepiſcopali debent communicari Abbati pro tuitione jurium ei competentium. *Sac. Congr. Immun. in Acerren.* 23. *Maji* 1703. *lib.* 3. *Decr. Valem. pag.* 490.

102 Datur facultas extrahendi ſer. ſer. Protocolla, & Inſtrumenta Notarii demortui a loco immuni, & conſignandi ſer. ſerv. in Archivo publico Civitatis cum prævio inventario dictarum Scripturarum, ita tamen, ut nullum inferatur damnum, ſeu præjudicium heredi pro Jure ſibi competente ſuper dictis Scripturis. *Sac. Congr. Immun. in Foroſempronien.* 13. *Auguſti* 1667. *lib.* 1. *Decr. Altov. pag.* 141. *in Marſicen.* 10. *Decemb.* 1678. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 1685.

103 Ad evitandas fraudes, quibus poteſt ſubjici Juſtitia ob falſificationem prætenſam Scripturarum, quas apud ſe retinet Notarius confugitus in loco immuni, datur Epiſcopo facultas perquirendi dictas Scripturas ad effectum faciendi Inventarium, & conſignandi in manu Judicis competentis, ut de ipſis diſponat prout de jure. *Sac. Congr. Immunit. in Reatina* 31. *Decembr.* 1677. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 189.

104 Præcipitur Archiepiſcopo, ut auctoritate ſua ordinaria cogat Secretarium communitatis ad communicandas Scripturas pro lite cum Communitate pendente in Sacra Congregatione ratione aperitionis Macelli. *Sacr. Congreg. Immun. in Beneventana* 22. *April.* 1673. *ibi pag.* 792.

Injungitur, mandante Sanctiſſimo, Epiſcopo Montis Regalis, & Nuncio, ut faciant aboleri omnes Scripturas ab eorum Tribunalibus quomodolibet emanatas, & omnia facta inde ſecuta quoad ſolutionem oneris Laicalis contra Eccleſiaſticos, & tranſmittant ad Sacr. Congreg. publicum Documentum dictæ abolitionis. *Sacr. Congreg. Immun. in Montis Regalis* 5. *Maii* 1677. *lib.* 2. *Decretal. Altovit. pag.* 1384. 105

Archiepiſcopus curet reſtitui Eccleſiæ Protocolla, ſeu Scripturas ab ipſa extractas de ejus ordine ad effectum conſignandi, cui de jure, & homine ex defectu facultatis. *Sacr. Congregat. Immun. in Regien.* 4. *Octobris* 1681. *ibi pag.* 2266. 106

Niſi Scripturæ ab Eccleſia ablatæ reſtituantur, non conceditur abſolutio. *S. Cong. Imm. in Oritana* 10. *Sept.* 1629. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 5. 107

Alia ad rem. Vide verb. *Falſarius*, verb. *Litteræ*, verb. *Notarius*, verb. *Probatio*. 108

Additiones ex aliena manu.

De hoc argumento quamvis late diſſeruit *Auctor*, libet tamen per compendium totam materiam complecti. Scripturæ, aut publicæ ſunt, aut privatæ. Publicæ ſcripturæ, ſunt, quæ auctoritate publica a Perſonis illa pollentibus confecta ſunt. Huc autem I. pertinent inſtrumenta a Capitulis Eccleſiaſticis confecta, ac ſigillo eorum munita; *cap.* 2. *de Fid. Inſtrumentorum*. 109 110 111

II. Libri Eccleſiaſtici, quibus conſignantur Baptizati, & novi Conjuges copulati; *Carpzov. lib.* 12. *Juriſprud. conſiſtor. defin.* 315. *n.* 2. & 3. *Philippi in uſ. practic. Inſtit. Eclog.* 47. 112

Notandum vero, libros hoſce de iis tantum fidem facere, quæ coram Parochis acta ſunt, non vero quæ ex relatione aliorum habent. Vide quæ diximus *in addit. ad verb. Ætas*. 113

III. Acta judicialia legitime confecta a publica Perſona, ſeu Actuario Judicii ad illa judicia ſolemni juramento obſtricti, quæ tunc demum fidem publicam habent; *cap.* 11. *de Fid. Inſtrument.* 114

IV. Scripturæ privatæ teſtium ſubſcriptione munitæ, modo adhuc vivant, ut ſubſcriptionem ſuam recognoſcere valeant. Iis enim defunctis, vim probandi haud habent; *cap.* 2. *eod.* 115

Digitized by Google

cod. tit. Publica vero documenta ex ſe pro-
116 bant, ut ut mortui ſint Teſtes ſubſcripti. Hoc
intuitu *in L. 11. C. Qui potior. in pignor.* hy-
potheca publica cenſetur, quæ conſtituta eſt in
ſcriptura trium teſtium ſubſcriptione roborata;
quod tamen aliter intelligi nequit, quam ſi
teſtes adhuc vivant, ſeu ſubſcriptiones ſuas re-
cognoſcere queant, vel ad minimum duo ſu-
perſint, qui recognitionem facere poſſint, quia
inde fides publica ſcripturæ privatæ dependet.
Conſule *Brunemann. ad cit. L. 11. n. 6. C. Qui
potior. in pignor.*

117 V. Notariorum inſtrumenta legitime confe-
cta. Probant tamen ſi in originali, non item ſi
118 in exemplo producantur; *cap. 1. dict. tit.* Nec
ſufficit exemplum quod fide Notarii ab Origi-
nali, vel quod pro tali habetur, tranſumptum
119 eſt. Exemplum vero tranſumptum ſecundum
formam *in cap. finali d. tit.* præſcriptam atten-
di debet. De hac autem forma plures incide-
re ſolent quæſtiones. At vide de iis *Bohemer.
120 in decretal. lib. 2. tit. 22. §. 5. & ſeq.* Extra
ordinem vero fides etiam exemplo eſſe poteſt,
non quidem, ſi in Archivo repertum ſit, ut
perperam nonnulli volunt, ſed ſi agatur de
cauſa antiqua, & inſignia quædam adminicu-
la eidem accedant; *cap. 13. de Probat.*

121 Sunt qui in claſſe Scripturarum publicarum
recenſent VI. Et Regeſta Monaſteriorum qui-
bus deſignati ſunt reditus, aliæque obventio-
nes ad Monaſterium ſpectantes. Confer *Genua
de Scriptur. privat. lib. 5. qu. 1. & 2.* Sed eos
refutat *Bohemer. loco mox cit.* §. 3.

122 Scripturæ privatæ regulariter pro ſcribente
non probant. Contra vero ſcribentem probant,
dummodo debite recognoſcantur, nec *indeter-
minate* loquantur, ſed cauſam debendi adjectam
habeant; *cap. 14. de Fid. inſtrum. L. 25. §.
final. ff. de Probat.*

123 Extra ordinem vero ſcripturæ hæ indetermi-
nate loquentes probant, I. Inter Mercatores,
quippe qui ſtylo admodum laconico inter ſe
utuntur, ut plurimum cauſam ſpecialem de-
bendi omittunt, & ſimpliciter fidei datæ in-
hærent; *Marquard. de Jur. Mercator. lib. 1. cap.
14. n. 11. Brunemann. Centur. 2. dec. 99. per
124 tot.* II. Si juramentum acceſſerit; *Barboſ. ad
cap. 14. n. 2. de Fide inſtrum. Seraphin. de Pri-
vileg. Juram. privileg. 94. n.* 8. ubi tamen ali-
125 quas limitationes affert. III. Si ſtatuto con-
trarium introductum. IV. Si Auctor ſuper cau-
ſa debendi juramentum præſtitit, licet gene-
raliter tantum juraverit, ex juſta cauſa Reum
debere. Confer *Bohemer. ubi ſupra* §. 10.

126 Illud ſubnectendum, ſubtrahi poſſe vim pro-
bandi Scripturis variis de cauſis. I. Si per te-
ſtes, vel alio modo earum falſitas probetur;
cap. 4. & 10. de Fid. Inſtrum. ſi II. non ſint
legibiles. Vide *Bohemer. in differtat. de Script.
non legibil. cap. 4.* III. Si contradictoriæ ab eo-
dem producantur; *cap. 13. dict. tit.* IV. ex
raſura, ſi in loco principali appareat; *cap. 3.
dict. tit.*

S C R U P U L U S.

SCrupulus eſt ſic dictus, eo quod inſtar ſcru- 1
puli, ſeu lapilli calceis incluſi, pedemque
vexantis, animo hominis inſidens eum vexet,
& angat; Scrupuli enim ſunt minuti lapilli,
qui inter ambulandum inſiliunt in calceos ho-
minibus, ac pedem torquent; Inde injicere
ſcrupulum dicitur, qui ſolicitudinem injicit
animo cujuſpiam; Et ſcrupulum eximit, qui
ſolicitudinem eximit; Unde in *l. cum proponas
3. Cod. de Interdicto Matrimonio*, ſic dicitur:
*Ut autem omnis ſcrupulus auferatur, inſiſtere pa-
ter tuus debet.* Sic expreſſe notat Joannes Kahl,
alias Calvinus *in magno Lexico Juridico verb.
Scrupuli.*

Hinc Scrupulus definitur, quod ſit inanis ap- 2
prehenſio, & hinc ortus timor, & anxietas
mentis alicubi eſſe, vel fuiſſe peccatum, ubi
revera non eſt, nec fuit. *Eſt in re Communis.*
Unde Scrupulus proprie ſit, & tunc conſcien-
tia ſcrupuloſa proprie dicenda eſt, quando in-
tellectus, neque determinate judicat, neque
dubitat practice aliquid eſſe peccatum, ſed po-
tius habito, vel ſufficienter propoſito judicio
non eſſe peccatum ſola aprehenſione, vel ſuſpi-
cione mali ex inani, ſeu levi motivo titubat,
fluctuat, anxie formidat eſſe, vel fuiſſe pecca-
tum, v. g. forte ſe conſenſiſſe tali ſuggeſtioni,
& hujuſmodi.

Scrupuloſi alii ſunt circa præſentia, & alii 3
circa præterita, & utrique qui ſint? Vide
verb. *Conſcientia a num. 125. ad num. 26.* ubi
fuſe agitur de conſcientia ſcrupuloſa, & aſſi-
gnantur ſigna conſcientiæ ſcrupuloſæ; Item
cauſæ conſcientiæ ſcrupuloſæ; Item remedia
conſcientiæ ſcrupuloſæ; Item privilegia Con-
ſcientiæ ſcrupuloſæ. Et quando liceat, vel
non, operari contra conſcientiam ſcrupulo-
ſam.

Digitized by Google

SECRETARIUS, SECRETUM.

1 SEcretarius tenetur ſcire ea, quæ ad ſuum Officium ſpectant, & juſte, diligenter, fideliterque dictum Officium ſuum exercere. *Communis*.

2 Secretarius in pluribus peccat, & ſignanter ſi juramentum violet. Item ſi ſecreta revelet. Item ſi ſententiam nondum publicatam manifeſtet. Item ſi proceſſus, aut ſententiam non recte cuſtodiat, vel partibus ſine præſcripto judicis oſtendat. Item ſi teſtimonia non fideliter tranſcribat, ſive exaggerando, vel imminuendo, ſeu immutando, aut inventando: Item ſi ſurripiat aliquid ultra conventam mercedem ad compenſandum laborem, cui putat non eſſe æqualem dictam conventam mercedem, præſertim ſi non interveniant requiſitæ conditiones ad juſtam compenſationem. *Communis*.

3 Quæ autem ſint conditiones requiſitæ ad juſtam compenſationem? Vide verb. *Compenſatio*.

4 Et quam mercedem poſſint exigere Secretarii, ſeu Cancellarii Curiæ Epiſcopalis. Vide verb. *Cancellarius*.

5 Secretarius qui multa ſcribit, probabilius non excuſatur a jejunio. Poteſt enim Secretarius vires habere ſufficientes ad multum ſcribendum, quamvis jejunet; Immo temperantia & jejunium maxime conducit ad valetudinem ſedentarii. Sanchez *in Conſil. lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 7. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.* 1332. & alii paſſim; Quamvis tamen non deſint, qui excuſent a jejunio Secretarios multum ſcribentes ver. gr. Secretarios Regum, aliorumque Principum, ac præcipuorum Officialium, quia dicunt tale Officium requirere conſtantes vires, quæ multum debilitantur per jejunium; Sic Angles, aliique cum Burghaber *centur.* 3. *caſ.* 5. & Diana *in Compend. verb. jejunium num.* 10. Vide verb. *Jejunium num.* 21.

6 Secretum (præter illud Confeſſionis Sacramentalis, de quo infra ſub verb. Sigillum Confeſſionis) poteſt aliquid dici quinque potiſſimum modis. Primo, quando aliquid ex natura rei petit eſſe, & teneri ſecretum, ſeu quando res uni, aut alteri revelata poſtulat ex ſe manere occulta. Secundo, quando res aliqua expreſſe, vel tacite ſub ſecreto commiſſa eſt. Tertio, quando audiens ſecretum promittit, licet non fuerit ipſi commiſſum. Quarto, quando res aliqua occulta cognoſcitur per injuriam. Quinto, quando res aliqua occulta cognoſcitur caſu ſine alia injuria &c.

Revelare ſecretum in primo caſu, ſeu modo, eſt peccatum mortale contra Juſtitiam, ſi materia ſit gravis. *Communis*. Et ratio eſt, quia ex revelatione talis ſecreti in materia gravi cauſatur proximo grave, & notabile detrimentum in bonis vitæ, vel famæ, ſeu fortunæ: Proximus autem habet verum Jus ad omnia dicta bona, adeoque revelare tale ſecretum, ratione cujus imminet proximo jactura dictorum bonorum, eſt gravis injuſtitia, & conſequenter gravis culpa cum onere reſtitutionis. 7

Revelare ſecretum ſecundo caſu, ſeu modo eſt etiam peccatum mortale contra Juſtitiam, ſi materia ſit gravis. *Communis*. Et ratio eſt, quia Secretum revelatum ſub expreſſo, vel tacito pacto tacendi, continet in materia gravi gravem obligationem Juſtitiæ: Eſt enim contractus oneroſus, cum ſubeat onus revelandi pariens viciſſim onus tacendi, adeoque &c. 8

Revelare ſecretum in tertio caſu, ſeu modo, eſt peccatum mortale contra Juſtitiam in re gravi, ſi promittens intenderit ſe obligare ad ſervandum tale ſecretum ex Juſtitia; Secus autem ſi ſolum ex fidelitate; An autem promittens intenderit ſe obligare ex Juſtitia, vel ſolum ex fidelitate, ſeu urbanitate, judicandum eſt ex circumſtantiis materiæ, perſonæ, loci, temporis, & modi. 9

Revelare ſecretum in quarto caſu, ſeu modo, eſt peccatum mortale contra Juſtitiam in materia gravi. *Communis*. Si quis enim per injuriam injuſte aperit litteras alicujus, ex quibus cognoſcit ipſum aliquod pingue beneficium certo medio conſecuturum, certa negotiatione multum lucraturum, & hujuſmodi, & poſtea revelat id amico, qui prævenit, impedit, & ſibi tali medio, & negotiatione acquirit, peccat contra Juſtitiam, & tenetur ad reſtitutionem juxta proportionem certitudinis, probabilitatis, vel ſpei habitæ illud bonum conſequendi, quia talis injuſta apertio, & lectio litterarum, & revelatio ſecreti fuit impeditiva ipſius boni, & cauſa mali. Vide verb. *Litteræ num.* 6. 10

Revelare ſecretum in quinto caſu, ſeu modo, eſt peccatum mortale contra Juſtitiam in materia gravi, licet non tam grave, quam revelare ſecretum in quarto caſu, ſeu cognitum per injuriam. *Communis*. Si enim quis ſciens, ſeu cognoſcens caſu fortuito ſine injuria ubi alter habeat Theſaurum occultum, illum 11

Digitized by Google

lum revelat, & inde ſurripiatur a Latronibus, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem damnorum, cum ipſe ſit eorum cauſa, licet non tam graviter peccet, ac ſi cognoviſſet per injuriam, quia obligatio Juſtitiæ circa ſecretum cognitum ſine injuria eſt levior, quam circa ſecretum cognitum per injuriam.

12 Juſtæ cauſæ revelandi ſecretum ſunt potiſſimum quinque. Prima eſt, quando res nullatenus ſecretum meretur, ex quo nulli prodeſſe, vel nocere poſſit. Secunda, quando res tradita ſub ſecreto, eſt aliunde facta jam publica. Tertia, quando ſecretum cedit in damnum commune Reipublicæ, aut alicujus innocentis. Quarta, quando ſecretum ceſſurum eſſet in grave nocumentum ipſiuſmet ſecretum committentis. Quinta, quando ipſemet, cui ſecretum commiſſum eſt, grave damnum incurrere deberet, niſi ſecretum revelet.

13 Ex ſupradictis colliges primo, per revelationem ſecreti poſſe aliquando fieri injuriam gravem, aliquando injuriam levem, & aliquando nullam. *Communis*.

14 Colliges ſecundo, tunc per revelationem ſecreti fieri injuriam gravem, & peccari mortaliter, quando quis in materia gravi ſecretum, expreſſa, vel tacita conventione tacendi ſibi commiſſum, revelat. *Communis*. Et ratio eſt, quia ſervare fidem ſibi commiſſam eſt de Jure naturali, ut tradunt communiter Doctores cum Sancto Thoma 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. *ad* 2. Unde Proverb. *c.* 11. *nu.* 13. ſic habetur: *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana, qui autem fidelis eſt animi, celat amici commiſſum.* Et quidem quoad expreſſam conventionem res de ſe clara eſt. Quoad tacitam autem conventionem manifeſte patet in multis, & ſignanter in Conſiliariis, Belli Officialibus, Advocatis, Theologis, Medicis, Chirurgis, Obſtetricibus; Immo & probabiliter etiam in amicis, & propinquis, quibus conſilii, remedii, vel auxilii capiendi cauſa certa ſecreta revelantur, quia ſupradicti omnes eo ipſo, quod talia ſecreta ſuſcipiunt, ſecluſa alia expreſſa conventione tacendi, tacite cenſentur vi Officii, aut muneris, aut rei ex natura ſua poſtulantis ſecretum ad ſilentium ſe obligare, & a fortiori injuriam gravem inferunt, & graviter peccant cum onere reſtitutionis, qui revelant ſecreta cognita per injuriam, ut dicebatur ſupra de injuſte, & fraudulenter aperientibus alienas litteras, & inde detecta ſecreta cum eorum notabili damno revelantibus; Et ſic de ſimilibus.

15 Colliges tertio, tunc per revelationem ſecreti fieri injuriam levem, & peccari ſolum venialiter, quando quis in materia levi modicum ſolum inde inferente damnum, aut ex imperfectione actus ſine expreſſa gravi obligatione tacendi ſecretum revelat. *Communis*; Et ratio eſt, quia res levis momenti obligat ſolum leviter ad ſecretum; Additur tamen *ſine expreſſa gravi obligatione tacendi*, quia, ſi quis præcedente tali expreſſa obligatione tacendi in aliqua ſpeciali materia, etiam levi, ſecretum revelaret, injuriam gravem inferret, & conſequenter graviter peccaret, non ratione materiæ, quæ de ſe eſſet levis, ſed ratione violatæ fidei contra expreſſam ſibi impoſitam, & a ſe voluntarie aſſumptam obligationem tacendi, ſeu ſervandi fidem, etiam in dicta ſpeciali materia levi.

Colliges quarto, tunc per revelationem ſe- 16
creti nullam fieri injuriam, & nulliter peccari, quando quis ſecretum revelat aliqua ex quinque aſſignatis *ſupra num.* 12. interveniente juſta cauſa ipſum revelandi. *Communis*; Et quidem interveniente prima, vel ſecunda ex aſſignatis cauſis res de ſe patet; Interveniente autem tertia, ut ſi Urbs eſſet prodenda, aut innocens injuſte eſſet occidendus, licitum eſt etiam cum diſpendio alterius, & malitia ſua nocere volentis, revelare ſecretum ad avertendum ſimile malum, ut docet Communis Doctorum cum S. Th. 2. 2. *q.* 79. *art.* 1. Et ratio eſt, quia ex Lege, & ordine Caritatis quilibet licite poteſt, immo obligatur liberare innocentem ab injuria injuſte nocentis, quamvis cum aliquo nocentis damno fieri debeat; Item interveniente quarta ex dictis cauſis, ut ſi committens ſecretum velit Matrimonium inire cum impedimento dirimente alicui revelato, tunc ſi non poſſit aliter a tali matrimonio revocari, ſeu impediri, niſi Canonice denuncietur, licita, immo debita erit denunciatio, ſeu revelatio ſecreti, quia id exigit reverentia Sacramenti, & obligatio evitandi etiam proximi peccatum, ut tradit Communis Doctorum cum Sanchez *lib.* 3. *de Matr. diſp.* 13. Laym. *lib.* 3. *tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 1. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *cap.* 4. *ſect.* 3. *nu.* 46. Sicuti etiam licitum eſt, immo debitum pravam alicujus conſuetudinem ſub ſecreto commiſſam revelare Superiori, aut alteri, ſi non poſſit aliter ejus ſaluti conſuli, quia bonum animæ præponderat bono famæ; Item interveniente quinta ex dictis cauſis, ut ſi quis ſecretum ſibi commiſſum non poſſit ſervare niſi cum diſpendio vitæ, & famæ; tunc enim poteſt is licite tale ſecretum revelare, quia

non cenſetur ſe voluiſſe obligare ad ſervandum ſecretnm in ſimili caſu tanti ſui detrimenti inde ſecuturi, cum præſnmatur potius qnemque ex ordine Caritatis proptiam incolnmitatem voluiſſe, & velle præſerre alienæ, ut docent communiter Doctores cum Leſſio *lib.* 2. *c.* 11. *dub.* 18. Layman *loc. citat. num.* 2. Sporer *loc. cit. num.* 46.

17 Generales, Provinciales, Viſitatores, aliique Religioſorum, & Religioſarum Snperiores graviter peccant contra Juſtitiam, ſi perſonas, a qnibus aliorum defectns cottigendos ſuſceperint, manifeſtent. *Communis*. Et ratio eſt, qnia certnm eſt ex conventione ſaltem tacita id ſibi ſub ſecreto ſtrictiſſimo eſſe commiſſum; Tnm quia talis revelatio apertiſſime retrahit ſubditos a declarandis defectibus neceſſario corrigendis, quod cedit in maximum, & graviſſimum detrimentnm diſciplinæ Regularis, & conſequenter totius Provinciæ, & Religionis.

18 Item graviter peccant juxta gravitatem materiæ, & circnmſtantiarum Generales, Provinciales, Definitores, aliique Vocales, & Secretarii, qui acta, & dicta in Capituli Definitoriis, aliiſqne Congreſſibus revelant, & aperinnt, & ſignificant amicis cnm magno Religionis, ant Religioſorum diſpendio, ſicnti & illi graviter peccant, qui perſonis particularibus ſignificant qnos ſavorabiles, & quos adverſarios habuerint in ordine ad Dignitates, Gradus, & Officia, ad quæ fuerunt propoſiti. *Communis*. Et ratio eſt, quia ſimilia ſunt apertiſſima ſemina diſcordiarum, & diviſionum; Et Proverb. *c.* 6. *n.* 19. Dominus deteſtatnr *eum, qui ſeminat inter Fratres diſcordias*.

19 Item graviter peccant Regulares omnes ntrinſqne ſexns quidquam in Religionis detrimentum extra Religionem pateſacientes, ſen aliquid in præjudicium ſamæ Religionis, ſen particnlaris Religioſi, aut Religioſæ manifeſtantes. Hinc in pluribus Religionibus tales manifeſtationes, & pateſactiones pouuntur inter pecnliares ſuos caſus reſervatos. *Communis*.

20 Alia ad rem. Vide verb. *Detractio*, & verb, *Litteræ*.

SEDES VACANS.

1 NOmine Sedis vacantis intelligitur potiſſi-
mum Sedes Papalis, ſeu Epiſcopalis,
ideſt Eccleſia Epiſcopalis ſuo viduata Paſtore,
2 *Communis*. Inſuper nomine ſedis vacantis in-
telligitur etiam quælibet Abbatia, ſeu prælatura, aut Dignitas inferior, cui facultas conferendi Beneficia competit, & per obitnm ſui reſpectivi prælati cenſetnr viduata, jnxta *c. Ne pro defectu* 4. *dr election.* Sic Gloſſa *in cap.* 1. *verb. Eccleſia de rebus Eccleſ. non alienand. in* 6. Barboſa *lib.* 3. *decretal. tit.* 9. *num.* 2. Pithing *ibid. num.* 1. Reiffenſtnel *ibid. nu.* 2. Abbas *in c. His quæ nu.* 2. *de majoritat. & obedient.* & alii paſſim.

Per vacationem autem intelligitnr omnis 3
vacatio Sedis, ſive per mortem, ſive per renunciationem, translationem, depoſitionem, vel qnemvis ſimilem modnm per quem Titulus amittitur. Sic expreſſe Gloſſa communiter recepta *in cap. unico, Nr Sede vacante, verb. Mortuo in* 6. ibi: *Mortuo idem eſt ſi quocumque alio modo vacet Sedes, renunciatione, & depoſitione, vel quovis modo*, Pithing *loc. cit. num.* 1. Barboſa *loc. citat. nu.* 5. & alii communiter.

Item Sedes vacat, ſi Prælatus, ſeu Epiſco- 4
pus ſit notorie Hæreticus. Sic declaraſſe Sacram Congregationem Concilii refert Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Quia diverſitatem* 5. *de conceſſione Præbend. nu.* 24. Nam propoſito dubio: *An Epiſcopo exiſtente Hæretico facultas concedendi Dimiſſorias juxta cap.* 10. *ſeſſ.* 7. *pertineat ad Capitulum Cathedralis Eccleſiæ? Sacra Congregatio die* 24. *Januarii* 1588. *cenſuit, ad Capitulum pertinere, ſi Epiſcopus ſit notorie Hæreticus.* Ex qua declaratione Fagnan. *loco cit. nu.* 34. *& lib.* 5. *Decretal. cap. Ad abolendum* 9. *de Hæret. num.* 36. *&* 37. concludit, quod quando Epiſcopus eſt notorie Hæreticus, Sedes non vacat interpretative, ſed vacat vere, & ideo Juriſdictio, & conſequenter facultas concedendi Dimiſſorias tranſit in Capitulnm Sede vacante, nt *cap. His quæ, & cap. cum olim, de majoritat. & obedient. c. Ut commiſſi* 12. *de Hæretic. in* 6.

An autem Sedes vacet, & Capitulum poſ- 5
ſit procedere ad electionem Vicarii Capitnlaris, quando Epiſcopus eſt excommnnicatus, vel ſuſpenſus, quando eſt factus captivus ab Hoſtibus Catholicæ Fidei, quando eſt Relegatus, quando Epiſcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipſo relictus moritur, vel a Principe Sæculari ejicitur a Diœceſi, aut eſt excommunicatns, vel ſnſpenſus; Vide verb. *Capitulum cap.* 3. *a num.* 52.

Sedes vacare incipit a die ſcientiæ mortis 6
certæ, & non præſumptæ Epiſcopi, ſeu Prælati. Vel a die certæ translationis, reſignationis, & hnjuſmodi. *Sacra Congr. Epiſc. in una Neri-*

Digitized by Google

Neritonen. 24. *Maii* 1654. *ex cap. Bonæ Memoriæ* 36. *de election.* Vide dict. verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 37.

7 Quando vero cenſeatur vacare Sedes per translationem Epiſcopi. Vide *d. verb. Capitulum art.* 3. *num.* 31. *& verb. Epiſcopus art.* 3. *n.* 60. 61. *&* 62. ubi dantur ad id Decreta.

8 Sedes ſemel vacans durat vacare tamdiu, donec Litteræ Apoſtolicæ novi Prælati in Curia promoti, vel confirmati, fuerint expeditæ, & Capitulo præſentatæ. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 15. §. 2. *n.* 82. 83. *& ſeq.* Rebuffus *in praxi Titul. de Simonia in reſignat. num.* 31. *&* 40. Barboſa *part.* 3. *de Offic. & poteſtat. Epiſcop. allegat.* 54. *numer.* 160. Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decretal. titul.* 9. *num.* 6. *& ſeq.* & alii paſſim per text. *in Extravagant. Injunctæ* 1. *de electión. inter communes.*

9 Sola enim expeditio Litterarum Apoſtolicarum non ſufficit ad ceſſationem vacationis Sedis Epiſcopalis, ſeu alterius Prælaturæ, ſed inſuper requiritur earumdem Litterarum præſentatio facta Capitulo, ſive Conventui. Nam ante hanc Litterarum præſentationem non poteſt Epiſcopus, ſeu alius Prælatus promotus adminiſtrare Epiſcopatum, ſeu Prælaturam, neque Capitulum, ſeu Conventus poteſt eumdem recipere, ut expreſſe ſtatuitur *in cit. Extravagant. Injunctæ*. Et tenent Azorius *Inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 29. *q.* 9. *verſ. Ceterum*, Barboſ. *loco cit. n.* 161. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 8. & alii paſſim.

10 Sede Romana vacante, qui tenentur accedere, vel mittere ad Curiam, ad id tenentur, ac ſi non vacaret, text. expreſſo *in Clementin. de electión. cap. Ne Romani* §. *final. ibi: Statuimus, ut electi, & alii, qui ex quacumque cauſa ad Sedem Apoſtolicam venire, vel mittere ſunt adſtricti, ad ipſam, cum vacet, ac ſi non vacaret, venire, vel mittere teneantur.*

11 Sede Romana vacante, Collegium Cardinalium non habet auctoritatem Papalem, niſi eam, quam ſibi concedit Papa juxta Conſtitutionem Gregorii X. *in Concil. Lugdunenſ. Clementin. de electione c. Ne Romani.*

12 Sede Romana vacante, poteſt Collegium Cardinalium providere de Camerario, & Pœnitentiario, *cit. Clement. Ne Romani* §. *Eo tamen.*

13 Sede Romana vacante tempore Concilii Generalis legitime congregati electio Pontificis ſpectat ad Cardinales, & non ad Concilium. Vid. verb. *Papa art.* 1. *n.* 45.

14 Sede Apoſtolica vacante, Summus Pœnitentiarius poteſt diſpenſare ſolummodo in Foro Conſcientiæ. Sic expreſſe ſtatuit Innocent. XII. Conſtit. 20. incip. *Romanus Pontifex* §. 46. *ibi: Sede Apoſtolica vacante Major Pœnitentiarius, ejuſque Officiales ea tantum facere, & expedire valeant, quæ ad Forum Conſcientiæ pertinent, in reliquis eorum Officium conquieſcat, & a quibuſcumque Matrimonialibus, & aliis diſpenſationibus, ac abſolutionibus, & declarationibus, nec non quibuſvis aliis expeditionibus Forum Fori mixtim, vel ſeparatim quomodolibet reſpicientibus omnino abſtineant.*

Sede Apoſtolica vacante, poteſt Vicarius 15
Papæ facere ordinari ſuos, aut eis etiam non arctatis dare Dimiſſorias; Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 2. *alleg.* 7. *num.* 13. Majol. Henriq. Campanil. & alii ab ipſo citati, La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 2263. cum aliis ibi citatis; Concilium enim Trid. *ſeſſ.* 7. *cap.* 10. *& ſeſſ.* 23. *cap.* 10. *de reformat.* non reſtringit Juriſdictionem Sedis Apoſtolicæ, quamvis vacantis.

Sede Apoſtolica vacante, omnes menſes ſunt 16
Ordinariorum, & tunc Epiſcopi, & Ordinarii collatores poſſunt providere de Beneficiis vacantibus in quolibet menſe. Anaſtaſius German. *de Indult. Cardinal.* §. *Quod tamen num.* 99. *&* 109. Zerola in Praxi Epiſcop. *part.* 2. *verb. Beneficium* §. 2. Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 4. *num.* 51. Gonzalez §. 5. *proœm. a n.* 46. qui *num.* 53. ait, quod non ſolum erunt omnes menſes Ordinarii ante aſſumptionem novi Papæ, ſed etiam antequam faciat Regulas Cancellariæ; Barboſa *de offic. & poteſtat. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 57. *num.* 191. *&* 192. cum pluribus aliis ibi citatis. Et ratio eſt, quia cum Menſes Januarii, Februarii, Aprilis, Maii, Junii, Auguſti, Octobris, & Novembris reſerventur in Regula nona Cancellariæ ſolum ad Beneplacitum Papæ concedentis, talis reſervatio non eſt perpetua, ſed expirat, & extinguitur morte Papæ illius conditoris. Cum enim talis Papa poſt ejus mortem non ſit amplius in rerum natura, non poteſt amplius habere beneplacitum, nec diſpoſitionem; *cap. Unic.* §. *final. Ne Sede vacante in* 6. Unde Gratiam ad Beneplacitum Papæ, vel Regis conceſſam morte Pontificis, vel Regis expirare probat textus *in cap. Si gratioſe, De reſcriptis in* 6. Barboſa *loco cit.* cum pluribus aliis ibi allegatis.

Beneficia reſervata Papæ vacantia, Sede Ro- 17
mana vacante, a Papa Succeſſore ſunt conferenda. Urbanus VIII. Conſtit. 6. incip. *Sanctiſſimus cap.* 68. *& Regul.* 68. *Cancellariæ.*

Licet Beneficia Curata vacantia in Curia 18
Papæ ſint reſervata, tamen ſi vacent, Sede

Romana vacante; Vel ſi Sede plena vacaverint, & ante mortem Papæ non fuerint collata, conferri poſſunt de jure communi ab Epiſcopo, vel ab aliis, ad quos ſpectat, textu expreſſo *in cap. Si Apoſtolica 35. de Præbend. in 6.* Dummodo non ſint de reſervatis Papæ alia ratione, quam ob vacantiam in Curia. Urban. VIII. cit. Conſtitut. incip. *Sanctiſſimus cap.* 68. Barboſa *in cit. cap. ſi Apoſtolica n.* 4. cum aliis ibi citatis. Vide tamen *Regulam* 68. *Cancellariæ*, & *infra n.* 24. ubi refertur.

19 Beneficia Eccleſiaſtica cum Cura, & ſine Cura, Sæcularia, & Regularia qualitercumque qualificata, & ubicumque exiſtentia vacantia, Sede Epiſcopali, Archiepiſcopali, Primatiali, & Patriarchali vacante, ſunt Papæ reſervata. S. Pius V. Conſtit. 55. incip. *Sanctiſſimus in Chriſto*. Et *Regul.* 2. *Cancellariæ*.

20 Hæc autem reſervatio Beneficiorum vacantium Sede Epiſcopali vacante procedit, quando ad Epiſcopum ſpectat electio, nominatio, ſeu præſentatio perſonæ, quamvis Collatio, ſeu inſtitutio ad alium pertineat, ſeu ſit communis Epiſcopi, & aliorum, quia attendenda
21 eſt prima diſpoſitio Beneficii. Secus autem, quando præſentatio, vel electio ad alium pertinet, quia tunc, quamvis collatio, ſeu inſtitutio ſpectet ad Epiſcopum, non intrat hæc reſervatio. Nam Beneficia, quorum collatio non poteſt fieri ab Epiſcopo abſque alterius electione, nominatione, præſentatione, ſeu interventu, non comprehenduntur ſub hac reſervatione. Sic *Regul.* 2. *Cancellariæ*, Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellariæ*, Gloſſa 45. *num.* 10. Barboſ. *cit. alleg.* 57. *n.* 90. Garcias *de Benef. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 230. *& ſeq.* & alii paſſim.

22 Item non procedit hæc reſervatio, ubi ſimultanea ex concordia eſt diviſa per turnos, ita ut una vice provideat Epiſcopus, & altera Capitulum, non ſolum quando Beneficium vacat in turno Capituli, de quo non eſt difficultas, ſed etiam quando Beneficium vacat in turno Epiſcopi, quia etiam tunc mortuo Epiſcopo, ſeu alias vacante Sede, poteſt Capitulum jure proprio conferre Canonicatus, & alia Beneficia ſimultanea in quocumque turno vacent; Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellariæ*, Gloſſ. 45. §. 3. *n.* 39. *cum ſeq.* Garcias *cit. cap.* 1. *a num.* 237. Barboſa *cit. allegat.* 57. *n.* 90. & alii.

23 Item hæc reſervatio non procedit, ubi collatio Beneficiorum ſpectantium alias ad collationem Epiſcopi, Sede Epiſcopali vacante, ad aliquem ſpectat, nec reſervatur futuro Succeſſori, quia Regula Cancellariæ non intendit tertio præjudicare. Sic deciſum in Rota referunt, & tenent Nicol. Garcias *d. cap.* 1. *num.* 244. Caſtropal. *in Oper. moral. tract.* 13. *diſp.* 2. *punct.* 18. *n.* 4. & 5. Barboſa *cit. alleg.* 57. *n.* 90. & alii.

Beneficia reſervata Papæ quomodolibet, & 24
ex quavis cauſa, ſi vacent Sede Apoſtolica vacante, & de ipſis per quoſcumque Ordinarios Collatores tunc diſpoſitum non fuerit, ſeu minus valide diſpoſitum fuerit, ſunt conferenda a Papa Succeſſore. *Cit. Regula* 68. *Cancellariæ* præciſis his verbis: *Item Sanctiſſimus Dominus noſter provide conſiderans conſueviſſe quandoque Romanos Pontifices Prædeceſſores ſuos Beneficia, quæ vacante Sede Apoſtolica vacare contigerant, diſpoſitioni ſuæ reſervare, intendens de Beneficiis hujuſmodi tam Conclaviſtis, quam pauperibus Clericis, & aliis benemeritis perſonis providere, omnia, & ſingula Beneficia per Regulas Cancellariæ Apoſtolicæ, aut quaslibet alias Conſtitutiones Apoſtolicas temporales Romani Pontificis pro tempore exiſtentis diſpoſitioni quomodolibet, & ex quavis cauſa reſervari ſolita, quæ a die obitus felicis recordationis Innocentii XII. Prædeceſſoris ſui uſque ad diem vigeſimam tertiam Novembris vacaverunt, & de quibus per quoſcumque Ordinarios Collatores tunc diſpoſitum non fuerat, ſuæ proviſioni, ac diſpoſitioni reſervavit. Decernens irritum &c.* Hic adverte, quod hæc Regula eſt deſumpta ex illis felicis recordationis Clementis XI. & ideo ponitur tempus vacationis Sedis Apoſtolicæ a die obitus Innocentii XII. ſui immediati Prædeceſſoris uſque ad tempus ſuæ glorioſiſſimæ aſſumptionis in Summum Pontificem; Quod tempus in tali Regula variatur a quolibet Summo Pontifice juxta differentiam temporis interceſſi a die mortis ſui immediati prædeceſſoris uſque ad ſui electionem.

Sede Epiſcopali vacante, nihil eſt innovan- 25
dum præſertim in præjudicium ipſius Eccleſiæ, vel Prælati Succeſſoris. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Novit ille* 1. *Ne Sede vacante aliquid innovetur;* ubi inſuper redditur ratio ibi: *Cum non ſit, qui Epiſcopale Jus tueatur*.

Unde Sede vacante Judicium factum contra 26
Eccleſiam eſt nullum. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Conſtitutus* 3. *Ne Sede vacante*, juncto Summario *ibidem* ſic expreſſe dicente: *Sede vacante Judicium habitum contra Eccleſiam non tenet*. Et Gloſſa *ibidem verb. Vacante;* ſic expreſſe loquente: *Hic patet manifeſte, quod Eccleſia quæ caret legitimo defenſore conveniri non poteſt, quia ea vacante, nihil eſt innovandum, quia non habet defenſorem*.

Sede

Digitized by Google

27 Sede Epiſcopali vacante, ſi mandetur Capi-
tulo, ut præbendam alicui conferat, & inte-
rim nondum a Capitulo executo mandato cree-
tur Epiſcopus, cui ſpectet collatio præbendæ,
ab ipſo Epiſcopo debet conferri, text. expreſ-
ſo *in cap. Eam te 7. de Reſcriptis*, juncto ejus
Summario, in quo ſic præciſe habetur: *Si
Sede vacante ſcribitur Capitulo gerenti vices Epi-
ſcopi, ut Præbendam alicui conferat, ſi creatur
Epiſcopus, nondum executo mandato, & ad eum
ſpectet Collatio Præbendarum, illud adimplere
tenetur.*

28 Sede Epiſcopali vacante, quid poſſit facere
Capitulum, & quid non? Vide verb. *Beneficia
art.* 4. verb. *Capitulum art.* 3. & verb. *Vica-
rius Capitularis per tot.*

29 Vacante Sede Apoſtolica Major Pœniten-
tiarius, ſeu ejus Officiales facere, & expedi-
re poſſunt quæcumque ad Forum conſcientiæ
pertinent. Ideo abſolvere, ſeu abſolvi manda-
re in dicto conſcientiæ Foro poſſunt ab iis
quoque Cenſuris, a quibus alias vivente Pon-
tifice adempta etiam Majori Pœnitentiario, &
Pœnitentiariæ Officio abſolvendi facultas repe-
30 ritur. Hac tamen lege, quod in hujuſmodi
Cenſuris, ad tempus duntaxat, & cum rein-
cidentia in eaſdem, ſervatis alias ſervandis,
abſolutio concedatur; Itaut qui fuerint abſo-
luti, ad novum Pontificem intra terminum
pro locorum diſtantia definiendum, recurrere
31 pro eadem cauſa teneantur; Neque liceat Pœ-
nitentiario Majori, ejuſque Officialibus præfi-
nitum terminum poſt Pontificis electionem am-
pliare, vel prorogare. Benedict. XIV. tom. 1.
Conſtit. 95. incip. *Paſtor bonus* §. 51. qui §. 52.
ad 55. proſequitur declarare facultates Sede
Vacante Majori Pœnitentiario competentes,
Ibi §. 52. *Præterea concedimus, ut ſi quando
aliquod gravius Animæ periculum immineat, cui
celeriter occurrendum videatur, re in Signatura
diligenter examinata, & Majori quoque Pœni-
tentiario, ſi in Conclavi degat pro materiæ gra-
vitate conſulto, & approbante, diſpenſare, aut
diſpenſari mandare pro eodem Foro conſcientiæ
valeant; ſuper illis etiam, ſuper quibus alias
vivente Pontifice inhibita ſit Majori Pœnitentia-
rio, & Pœnitentiariæ diſpenſandi facultas; Ita
tamen, ut Oratores ſicuti ſuperius dictum eſt,
ad novum Pontificem poſt ejus electionem ſimili-
ter debeant recurrere; aliiſque appoſitis clauſulis
pro caſus natura neceſſariis, & opportunis.*

32 *Pro foro vero externo, eadem Sede Apoſtolica
vacante eorum Officium penitus conquieſcat, itaut
a quibuſcumque matrimonialibus, & aliis diſpen-
ſationibus, & abſolutionibus, ac declarationibus,
nec non quibuſvis aliis expeditionibus forum fori
mixtim, vel ſeparatim quomodolibet reſpicientibus
omnino abſtineant.*

Attamen concedimus, ut dicta Sede vacante, 33
*pro Foro externo facere, & expedire valeant,
quæ ad Regularium, & præſertim Apoſtatarum,
& fugitivorum remedium, in ſuperioribus facul-
tatibus conceſſa ſunt. Nec non ut Monialibus
Confeſſarios extra Ordinem valeant deputare, ſi
eos ex aliqua rationabili cauſa petierint, pro ea-
rum libitu inter approbatos ab Ordinario ad au-
diendas Monialium Confeſſiones, eligendos.*

Et demum, ut illos, qui in aliquam Cenſu- 34
*ram Sedi Apoſtolicæ reſervatam, etiam ob viola-
tam Eccleſiaſticam Libertatem, vel Immunita-
tem publice incurrerint, vel incurriſſe declarati
fuerint; & vere, ac ſincere pœnitentes, & novi
Pontificis, ad quem poſt electionem recurrere de-
bebunt, mandatis obtemperare parati, beneficium
abſolutionis ſibi ulterius non differri enixe depre-
centur, abſolvere cum reincidentia, quemadmo-
dum in ſuperioribus dictum eſt, vel abſolvi man-
dare poſſint.*

Vacante Sede Apoſtolica Proceſſio Genera- 35
lis Corporis Chriſti celebrari debet apud Va-
ticanam Baſilicam. Idem Conſtitut. 12. incip.
Paſtoralis ſolicitudinis §. 3. ubi §. *ſequent.* præ-
ſcribit etiam Ritum, quo ibi celebranda eſt
dicta Proceſſio.

Additiones ex aliena manu.

Magna olim quæſtio fuit, an Parochiæ per 36
aſſequutionem incompatibilium Beneficiorum va-
catæ Pontificia Sede vacante, vel antea vaca-
tæ, ſed ex ſequuta interim ejuſdem Pontificiæ
Sedis vacatione non collatæ, poſſint ab Ordi-
nariis conferri *vigore cap. Si Apoſtolica, de
Præbend. in* 6.

Ratio autem dubitandi inde oriebatur, quod 37
Bonifacius VIII. in dicto cap. Si Apoſtolica pote-
ſtatem tantum fecit Ordinariis conferendi Pa-
rochias, quæ *vacabant in Curia*, & ex Sedis
Pontificiæ vacatione nequierunt conferri.

Prævaluit nihilominus affirmativa opinio, ex 38
ratione illa, quod ſi Bonifacius VIII. faculta-
tem dedit Ordinariis conferendi mox dictas Pa-
rochias obnoxias dictæ reſervationi in corpore
Juris clauſæ, multo ſane magis facultatem de-
dit conferendi Parochias obnoxias alteri huic
reſervationi inductæ ab Extravagantibus, &
Regula I. Cancellariæ, quæ utpote non clauſa
in corpore Juris, longe minor eſt. Accedit, 39
quod Bonifacius VIII. providere intellexit ſa-
luti animarum, ne ex diutina Sedis Pontificiæ

40 vacatione proprio Paſtore diu careant. Hæc au-
tem ratio urget, quæcumqoe ſit reſervatio Pa-
rochiæ. Vide celebrem deciſionem *Rotæ in Co-
mun. Parochialis* 11. *Maii* 1731. *cor. Feliciter
regnante Summo Pontifice inter impreſſas dec.* 16.
41 Et quod hic non eſt ſilentio prætereundum,
Rota hanc affirmativam opinionem tenet, li-
cet agatur de Parochia habente decretum, quod
de ea tali pacto vacata: *per Sedem Apoſtolicam*
42 *tantum diſponi poſſit*: propterea quod ex hoc
decreto non emergit nova reſervatio, ſed ea-
dem per Extravagantes, & Regulam 1. Can-
cellariæ inducta.

SEDES, SCAMNA.

---

1 SEdes Epiſcopi in Choro exiſtentis debet eſ-
ſe quaſi fixa, & immobilis, juxta diſpoſi-
tiooem *Libri Cæremonialis in Tit. de Sedibus
Epiſcopi*. Ita *Sacra Congr. Rit. in Colimbrien.*
23. *Maii* 1603.
2 Sedes Epiſcopi in Choro exiſtentis ornanda
eſt Serico, vel alia materia coloris congruentis
tempori; juxta *Regulam Libri Cæremonialis d.
Tit. de Sedibus Epiſcopi*, *In eadem Sacr. Congr.
Rit. in d. Colimbrien.*
3 Sedes Epiſcopi, & Chorus Canonicorum,
ſi fieri poteſt, debent reduci ad formam Li-
bri cæremonialis. *Sacr. Congr. Rit. in Granat.*
9. *Maii* 1609.
4 Sedes Epiſcopi io Eccleſia exempta, ubi
Abbas uſum Mitræ habens, etiam Sedem te-
net, quando illuc accedit, eſt in cornu dex-
tro Chori, ſive Eccleſiæ collocanda uno gra-
du eminentiori cum ornatu congruo, & ſitu
aliquatenus ſuperiori reſpectu Sedis Abbatis,
quæ io ſiniſtro ponenda eſt uno gradu humi-
lior abſque ornatu; & loco aliquatenus infe-
riori, adeo ut non ſit oppoſita Sedi Epiſcopa-
li. *Sacr. Congr. Rit. in Alexandrina S. Petri in
Bergolio*, 7. *Februar.* 1604.
5 Sedes Abbatis, ſeu Prioris habentis uſum
Mitræ, & Baculi debet collocari in cornu E-
vangelii in plano Presbyterii cum duobus tan-
tum gradibus parvis, & ſine ullo ſuppedaoeo
ſuggeſtu lapideo, vel ligneo, ac ſine Baldachi-
no deſoper, ſed cum poſtergali tantum ex ali-
quo panno, vel ſerico levi, ſine auro, coloris
convenientis Solemoitati. *Sacr. Congr. Rit. in
Neapolitana* 18. *Mar.* 1617.
6 Sedes Abbatis exempti etiam in Eccleſiis
ſuæ Juriſdictioni ſubjectis debet eſſe inferior
Sede Epiſcopi. *Sacr. Congr. Rit. in Aquilana*
18. *Martii* 1617.
Sedes Dignitatum abſentium non debent oc- 7
cupari ab aliis Dignitatibus, ſeu Canonicis,
ſed unaquæque Dignitas io proprio Stallo per-
manere debet. Sedes vero abſeotis vacua eſſe
debet. *Sacr. Congreg. Rit. in Capuana* 12. *Mar-
tii* 1618. *& in Placentina* 25. *Maii* 1632.
Sedes Gubernatoris Civitatis, quando audit 8
Concionem ſimul cum Epiſcopo, debet eſſe
apud Epiſcopum, quæ non ſit major, nec pul-
chrior Sede ipſius Epiſcopi, & neutra ſit co-
loris rubri. *Sac. Congr. Rit. in Peruſina* 3. *Octo-
bris* 1615.
Sedes Laicorum, veluti Præfecti, ſeu Lo- 9
cumtenentis oon ſunt locandæ in presbyterio
apud Altare. *Sac. Congr. Rit. in Egitanien.* 10.
Junii 1602. *in reſponſ. ad* 6. *dub.*
Sedes, Scamna, & loca in Eccleſia Sæcu- 10
lari moderari debent arbitrio Epiſcopi. *Sacr.
Rit. Congr. in Ventimilien.* 10. *Decemb.* 1604.
in reſponſ. ad 3. *dub.* Epiſcopus eoim eſt abſo-
lutus Arbiter illa moderandi, & removeodi,
præſertim quando ſunt cauſa rumoris, & im-
pediunt functiones Eccleſiaſticas, ut ſæpe ſæ-
pius reſolvit *Sacr. Congr. Epiſcop.* apud Nicol.
in Floſcul. verb. Eccleſia num. 11. & nuper *in
Narnien. Terræ Carbii* 8. *Maii* 1693. *in Fun-
dana* 5. *Octob.* 1697. *& in Verulana* 6. *Sept.*
1698. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 5. *formul.* 8.
num. 4.
Sedes pro andienda Concione ita debent apta- 11
ri, ut aliis retro ſtantibus ad viſum Prædicato-
ris non officiant. *Sac. Congreg. in Faventina*
11. *Aprilis* 1601.
Sedes non debent eſſe in Eccleſia extra tem- 12
pus Concionum. *Sacr. Congreg. Epiſc. in Ja-
nuen.* 7. *Aprilis* 1583. Maxime ſi ſint occaſio 13
Scandali. *Ead. Sacr. Congreg. Epiſc. in Ciren-
tina* 24. *Septemb.* 1585. Niſi ſint lapideæ, vel 14
etiam ligneæ parietibus adhærentes. *Eadem
Sacr. Congr. Epiſcop. in Sarzan.* 21. *Novembr.*
1600. *&* 28. *Febr.* 1601.
In removendis, & alterandis Sedibus non 15
debent permitti novitates. *Sacr. Congr. Epiſc.
in Cirentina* 4. *Junii* 1602. *& in Ferentina* 8.
Decembris 1645.
Sedes poſſunt a Dominis ornari. *Sacr. Cong.* 16
Epiſc. in Andrien. 25. *Octobris* 1602. Et eis 17
etiam inſcriptio, vel aliud ſignum apponi.
Ead. Sac. Congr. Epiſc. 14. *Januar.* 1603.
Eſt removenda Sedes adeo Altari vicina, 18
ut Celebrantem impediat: *Sac. Congreg. Epi-
ſcop. in Nonnullis Caſtri Durantis* 10. *Novem-
bris* 1623.

Regu-

19 Regularium Superiores non poſſunt removere Sedes a loco ſolito, niſi cum circumſpectione, maxime ſi ſpectent ad Magiſtratum. *Sac. Congr. Epiſcop. & Regul. in Aſſiſien.* 22. *Mar-*
20 *tii* 1603. Debent tamen Superiores Regularium ſolicite attendere, ne in ſuis Eccleſiis occaſione Sedilium, & Scamnorum rumores, & ſcandala oriantur, & in caſibus procedere debent juxta occurrentes circumſtantias, ſicuti in ſimilibus continentiis procedere debent Epiſcopi pro ipſis impediendis in ſuis Eccleſiis ſæcularibus, ut recte advertit Matthæucc. *Officialis Curiæ c.* 12. *n.* 18. *in fine*.

21 In Eccleſia de Jurepatronatus Laicorum non poteſt Epiſcopus concedere Jus retinendi Sedilia invito Patrono; Rota *in Taurin.* 26. *Februar.* 1666. *coram Decano* apud Panimol. *deciſ.* 1. *adnot.* 15. *n.* 29.

22 Genuflectoria honorifica retineri poſſunt a Dominis Loci in Eccleſia; Panlmol. *loco cit. n.* 34. cum aliis ibi citatis.

23 Alia ad rem. Vide verb. *Abbas num.* 31. §. 2. & 3. & *verb. Eccleſia art.* 5. *a num.* 7. *ad* 27.

Additiones ex aliena manu.

De ſcamnis in Eccleſiis frequentes ſunt controverſiæ, latius propterea eſſet de iis agendum. Sed limites Additionum cogunt, ut vix pauca hæc adnotemus.

24 Scamna in Eccleſiis haud poſſe a Laicis retineri ad ſedendum, niſi cum licentia expreſſa, aut tacita Epiſcopi, vel ipſarum Rectoris, juris eſt indubii: *Fraſſ. de jurepatron. Regul. tom.* 2. *cap.* 97. *num.* 12. *Romaguer. ad Conſtit. Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 14. *cap.* 2. *n.* 1. *Pilaja dec. canon. lib.* 1. *dec.* 4. *n.* 22. *Cerſind. dec.* 159. *n.* 9. *part.* 3.

25 Quæſtionis vero eſt, an conceſſo uſu ſcamnorum Laicis ab eo qui hac poteſtate pollet, jus aliquod quæratur ipſis Laicis pro tuitione hujus uſus. Diſtinguendum eſt, num controverſia ſit cum altero Laico, an cum Epiſcopo, vel Rectore Eccleſiæ. Priori caſu convenit inter omnes, poſſe Laicos ſe tueri in uſu illo, ut præter mox allegatos tradunt *Manfrell. in obſerv. ad dec.* 181. *Capyc. Latr. n.* 1. *Panimol. dec.* 1. *adnot.* 15. *n.* 1. & 12. *Sanfelic. dec.* 331. *n.* 14. *Calderi dec. Criminal.* 38. *n.* 19. & *ſeq. tom.* 1.

26 Poſteriori vero caſu rurſus diſtingui debet, num Epiſcopus, vel Rector Eccleſiæ amovere ſcamna intendat ſine ulla cauſa, vel ut illorum uſum aliis concedat, an ita exigente ne-
ceſſitate Eccleſiæ. Amovere enim nequit ſca- 27
mna ſine ulla cauſa, vel ut aliis concedat uſum eorum, poteſt vero amovere ex neceſſitate Eccleſiæ, ſed debet, ſi fieri poſſit, eorum uſum alio in loco illis ipſis concedere; *Antenell. de Loc. legal. cap.* 3. *n.* 68. *lib.* 1. *Lagunez de fructib. part.* 1. *cap.* 30. §. 1. *n.* 38. & *ſequent.* omneſque ſupra allegati.

De conceſſione uſus ſcamnorum in Eccleſia 28
num ea perſonalis ſit, an tranſeat ad heredes, diſquiri ſolet. Perſonalem vero eſſe tenent inter alios *Loiſeau des Seigneuries cap.* 11. *n.* 60. *Marechal des Droits Honorifiques chap.* 2. At conſule & hos de aliis quæ circa ſcamna emergere poſſunt quæſtionibus, quippe quia materiam funditus examinant.

SEDITIO. Vide verb. *Bellum art.* 1. *num.* 1. & verb. *Virtus n.* 87.

SEDITIOSA PROPOSITIO. Vide verb. *Propoſitiones damnatæ, num.* 35.

SEMINARIUM.

SEminaria erigenda ſunt in qualibet Eccleſia 1
Metropolitana, vel Cathedrali, & in eis tenendi & erudiendi ſunt Clerici adoleſcentes. Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 18. Et etiam erigenda ſunt in Eccleſiis Abbatialibus habentibus proprium Territorium privative quoad Epiſcopos. Sic declaraſſe *Sacram Congreg. Concilii* teſtatur ex aliis Ventriglia *part.* 2. *adnot.* 29. §. *Unic. num.* 2.

Si non poſſit erigi Seminarium in omni Ca- 2
thedrali, debent erigi duo, vel unum ſaltem in Provincia per Synodum Provincialem, & debent aliæ Eccleſiæ concurrere ad expenſas. Concil. Trid. *cit. cap.* 18.

Seminaria plura fieri poſſunt in Diœceſi am- 3
pla; omnia tamen ab eo, quod eſt in Cathedrali, dependere debent. Conc. Trid. *cit. cap.* 18.

Seminarium cenſetur vere, & formaliter ere- 4
ctum, quoties Alumni in aliqua etiam domo conducta collegialiter vivunt, & juxta formam Concilii inibi erudiuntur. Rota *coram Coccino deciſ.* 1365. *n.* 1. Garcias *de Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 194. & 196. Lotter. *de re Benefic. lib.* 2. *cap.* 29. Ventriglia *part.* 2. *adnot.* 29. §. *Unic. n.* 42. Monacell. *part.* 1. *tit.* 12. *formul.* 1. *num.* 2. & alii paſſim.

5 Seminarium erigi non poteſt in Ædibus Canonicalibus, niſi de conſenſu Canonicorum, & ita ſeparatum, ut Presbyteri, vel Clerici nullam communicationem habeant cum Seminariſtis. *Sacr. Congreg. Epiſcop. in Mutinen. 3. Febr.* 1604.

6 Pueri alendi in Seminario ſumptibus illius ſunt filii pauperum bonæ indolis, qui ſpem bonæ expectationis præſeferant. Concil. Trid. *cit. cap.* 18.

7 Poſſunt tamen in Seminario etiam teneri, & erudiri filii Divitum, ſed ſumptibus propriis. Concil. Trident. *cit. cap.* 18.

8 Pueri in Seminario recipiendi debent eſſe ex legitimo Matrimonio nati, & ad minus ætatis annorum duodecim, qui ſciant legere, & ſcribere competenter; Tonſura ſtatim, atque Habitu Clericali ſemper utantur; Diſcant Grammaticam, Cantum Eccleſiaſticum, computos, aliaſque bonas artes, Sacram Scripturam, Doctrinam Confeſſionum audiendarum, Sacramentorum miniſtrandorum, Rituum, & Cæremoniarum, omni die Miſſæ inſerviant, omni menſe confiteantur, & communicent, diebus Feſtis inſerviant Cathedrali, vel alteri Eccleſiæ. Concil. Trid. *cit. cap.* 18.

9 Pro adminiſtratione, & regimine Seminarii faciendæ ſtatuuntur tres ſpecies Deputatorum, ſeu Conſultorum. Prima ſpecies eſt duorum Canonicorum ſeniorum, & graviorum ab Epiſcopo eligendorum quorum conſilium adhibere debet Epiſcopus circa ea, quæ viſitationem, correptionem, & gubernationem perſonarum ſeminarii concernunt. Conc. Trid. *cit. cap.* 18. ibi: *Quæ omnia, atque alia ad hanc rem opportuna, & neceſſaria Epiſcopi ſinguli cum conſilio duorum Canonicorum ſeniorum, & graviorum, quos ipſi elegerint, prout Spiritus Sanctus ſuggeſſerit, conſtituent, eaque, ut ſemper obſerventur, ſæpius viſitando, operam dabunt &c.* Secunda ſpecies Deputatorum, ſeu Conſultorum eſt duorum etiam de Capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter vero ab ipſo Capitulo eſt eligendus. Concilium Tridentinum *citat. cap.* 18. ibi: *Iidem Epiſcopi cum conſilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter ab ipſo Capitulo eligatur;* Tertia ſpecies eſt duorum de Clero Civitatis, quorum unus ſimiliter ab Epiſcopo, & alter a Clero eſt eligendus. Concilium Tridentinum *citat. cap.* 18. ibi: *Itemque duorum de Clero Civitatis, quorum quidem alterius electio ſimiliter ad Epiſcopum, alterius vero ad Clerum pertineat;* Et horum Deputatorum, ſeu Conſultorum ſecundæ, & tertiæ ſpeciei conſilium tenetur Epiſcopus requirere circa ea, quæ concernunt portiones detrahendas ex ſingulis Beneficiis pro ſuſtentatione Seminarii, & uniones Beneficiorum illi facienda. Sic expreſſe Concil. Trident. *cit. cap.* 18.

Conſilium dictorum Deputatorum adhibere 10
debet Epiſcopus, tam in conſtituendis Regulis Seminarii, quam in electione, admiſſione, & expulſione puerorum, in deputatione Magiſtrorum, & librorum legendorum, in viſitatione, & rerum temporalium adminiſtratione. Sic declaravit *Sacra Congr. Concil.* ut teſtantur Ventriglia *par.* 2. *adnot.* 29. §. *Unic. nu.* 6. 9. & 10. Criſpin. *de Viſitat. part.* 1. §. 31. *num.* 6. Monacell. *part.* 1. *tit.* 12. *formul.* 1. *num.* 1. & alii, inter quos Eminentiſs. Cardin. Cavalchinus alias Sac. Congreg. Concil. Secretarius in expoſitione cauſæ *in Tricaricenſi Adminiſtrationis Seminarii ſub die* 24. *Martii* 1736. ubi plura refert decreta ad rem, uti videri poteſt in tomo 7. Theſauri Reſolution. Sacræ Congr. Concilii.

Hinc Epiſcopus tenetur omnino requirere 11
conſilium prædictorum Deputatorum reſpective, alias actus non valet, cum tale conſilium videatur requiſitum a Concilio pro forma. Silveſter verb. *Conſilium num.* 9. *verſ. Quarto quæritur;* Pignatel. *tom.* 1. *Conſult.* 118. *nu.* 7. ubi multa ad rem, Monacell. *loco cit. formul.* 3. *n.* 1. ubi dicit, quod ſic in terminis declaravit *Sacr. Cong. Concil. in Salernitana*, quam refert Criſpin. *de viſitatione part.* 2. §. 31. *nu.* 6. Ventriglia *loco cit. num.* 6.

Licet autem Epiſcopus teneatur Deputato- 12
rum conſilium requirere, non tamen tenetur eorum conſilium ſequi, ut deciſum referunt Barboſa *ad Concil. Trid. cit. ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 18. *nu.* 7. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar.* Gloſſa 46. *n.* 74. Ventriglia *loco cit. nu.* 6. & Card. Cavalchin. *loco cit.*

Seminarii Deputati, & alii Officiales habent 13
votum conſultivum, non autem deciſivum. *Sacra Congreg. Concil.* 1620. apud Barboſa *loco cit. num.* 6. & Aldan. *in Compend. Canonicar. reſolut. lib.* 3. *tit.* 18. *num.* 2.

Canonici duo eligendi, poſtquam fuerint ele- 14
cti, erunt perpetui, nec ſine legitima, & ju-
ſta cauſa amoveri poſſunt; Eſt autem cauſa 15
legitima ſenectus, infirmitas, & ſimilis alia. *Sac. Cong. Conc. in Cremon.* 5. *Septembr.* 1602. apud Pignatell. *tom.* 9. *conſult.* 81. *nu.* 56. & Cardin. Cavalchin. *loc. cit.*

Dicti duo Canonici Deputati, ſi quandoque 16
contingat ea de cauſa ſine fraude ab Eccleſia abeſſe cum Epiſcopo, non ſunt privandi quotidia-

Digitized by Google

tidianis diſtributionibus, tamquam abſentes propter Eccleſiæ utilitatem ex Officio eis attributo. Barboſa *loco cit. n.* 8. Ventriglia *loco cit. num.* 9. Moneta *de diſtributionib. quotidian. part.* 2. *q.* 8. *num.* 7. & alii.

17 Conſultorum prædictorum Deputatio, quamvis poſſit fieri extra Synodum, nihilominus regulariter fieri debet in Synodo, in qua jam totus Clerus congregatus reperitur. Corrad. *Prax. Beneficior. lib.* 4. *cap.* 8. *numer.* 28. Monacell. *loco cit. formul.* 2. & alii.

18 Pro expenſis erectionis, & manutentionis Seminarii applicandi ſunt eo ipſo eidem Seminario reditus omnes, ac bona omnia, quæ ad inſtituendos, vel alendos pueros ſunt in aliquibus Eccleſiis, & locis piis deſtinata; Dummodo in illis Eccleſiis, & locis piis actu erectum non ſit Collegium puerorum, nec Seminarium actu habeatur: Secus enim eſt de tali Collegio, ſive alio Seminario, quia illud non tollitur per Tridentinum *in d. ſeſſ.* 23. *cap.* 18. licet ex fructibus ſuper excreſcentibus portio detrahatur. *Sacr. Congreg. Concilii in Vercellenſi* 27. *Julii* 1570.

19 Ubi ſupradicti reditus non habentur, ſeu non ſufficiunt pro erectione, & integra manutentione Seminarii, debet Epiſcopus primo ex ejus Epiſcopali menſa ratam fructuum Seminario contribuere, & poſtea ſuo exemplo Capitulum, & ceteros Beneficiatos ad id pro rata compellere; Sic de mente Concilii Trid. declaravit *Sacra Congreg. ejuſdem Concilii in d. cap.* 18. *ſeſſ.* 23. *de reform.* ut referunt Barboſa *de Offic. & poteſtat. Epiſcop. allegat.* 77. *n.* 2. Pignat. *tom.* 9. *conſult.* 81. *numer.* 96. Ventriglia *loc. cit. num.* 14. Monacell. *loc. cit. formul.* 1. *num.* 3. & alii paſſim.

20 Unde ad contribuendum pro Seminario non ſolum tenetur Epiſcopus de ſua Menſa Epiſcopali, Abbas de ſua Menſa Abbatiali, & Capitulum de ſua Menſa, ſeu Maſſa Capitulari, ſed etiam omnes Beneficiati de ſuis reſpective Beneficiis, etiamſi ſint de Jurepatronatus, ut expreſſe ſtatuit Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 23.
21 *cap.* 18. A Seminarii enim contributione nullus eſt exemptus, niſi qui nominatim a Concilio excipiuntur, ut declaravit *Sacra Congreg. ejuſdem Concilii* 11. *Januarii* 1601. apud Sellium *in Select. Canon. cap.* 36. *num.* 3. Barboſa *in Summ. Apoſt. Deciſ. verb. Seminarium Collect.* 1768. *num.* 1.

22 Hinc etiam Cardinales tenentur contribuere Seminario de fructibus Abbatiarum, & Beneficiorum, quæ habent in Diœceſi, in qua eſt Seminarium, & hanc contributionem ſolvere tenentur juxta taxam ab Epiſcopo, & Deputatis factam. *Sac. Congreg. Concil. in Adrien.* 3. *Decemb.* 1622. *& in Tudertina* 15. *April.* 1628. apud Barboſ. ad Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *num.* 23. & noviſſime Benedictus XIII. Conſtit. incip. *Credite* §. 1.

Seminario contribuere tenentur omnia Monaſteria Regularium, non tamen Mendican- 23
tium. Conc. Trident. *cit. cap.* 18. Etiamſi 24
Monaſteria illa contribuant Seminario ſui Ordinis, tenentur adhuc contribuere Seminario Epiſcopi de eo, quod ſupereſt. *Sacra Congreg. Concil. in Monaſterien.* 7. *Septemb.* 1630. apud Barboſ. *loco cit. nu.* 29. Sellium *in Select. Canonic. cap.* 10. *numer.* 19. Ventriglia *loco citat. num.* 33.

Eximit autem Concilium *loco cit. n.* 19. ab 25
hac contributione facienda Seminario omnia Monaſteria Regularium Mendicantium, quorum nomine veniunt omnia Monaſteria Dominicanorum, Franciſcanorum, Auguſtinenſium, Carmelitarum, & aliorum omnium, qui ex particularibus privilegiis Summorum Pontificum participant de privilegiis Mendicantium. *Communis.*

Regulares autem Mendicantes, ſi habeant 26
beneficia unita ſuis Monaſteriis, tunc habita ratione redituum eorumdem ſolvere debent pro eorum rata. *Sacra Congr. Concil.* apud Pignatell. *tom.* 9. *conſult.* 81. *numer.* 56. Monacell. *loco cit. formul.* 1. *nu.* 4. Ventriglia *loco citat. nu.* 35. Barboſa *ad Concil. Trident. loco citat. num.* 28.

Unio tamen dictorum Beneficiorum ad hoc, 27
ut Regulares compellantur contribuere, eſt probanda per Epiſcopum; Nam in Monaſteriis Mendicantium, quæ poſſident bona immobilia, onus probandi ea eſſe per uniones acquiſita in Epiſcopum transfertur, quo non probante, ea bona erunt exempta. Sic *Sacra Congreg. Conc. in una Patavina* apud Pignatell.
loco cit. num. 68. Et talis unio ad hoc, ut 28
Mendicantes poſſint compelli ad contribuendum, eſt plene probanda, non per conjecturas, & præſumptiones, ſed per Gratiæ unionis expeditionem. *Sacra Congregat. Concilii in Cornetana* 28. *Julii* apud Monacell. *loc. cit. num.* 5.

Regulares Mendicantes ex reditibus Benefi- 29
ciorum ſuis Monaſteriis unitorum debent contribuere Seminario, non obſtante, quod prætendant ſe exemptos, quia videlicet in illis lectiones Grammaticæ, & Conſcientiæ Caſuum pro audiendis Confeſſionibus quotidie habeantur, quia ex hoc non eximuntur, ſed tantum dedu-

Digitized by Google

deducitur impenſa facienda pro habendis prædictis lectionibus a contributione, & ex reliquo ſolvant ad ratam. *Sacra Congreg. Concilii* apud Sellium *in Selec. Canon. cap.* 10. *nu.* 19. Barboſa *ad Tridentin. loco cit. num.* 28.

30 Unde Sacra Congr. prædicta 21. *Julii* 1629. declaravit, portionem debitam Seminario ratione Beneficiorum exigi poſſe poſt unionem ejuſdem Beneficii factam Regularibus, qui Mendicantium privilegiis gaudent. Sic apud Barboſa *ad Trid. loc. cit. nu.* 27. Sell. *loco cit. n.* 18. Vide tamen infra Conſtitutionem noviſſime editam a Benedicto XIII. incip. *Creditæ* §. 1. *in fine*.

31 Seminario contribuere tenentur etiam Beneficiati eorum Beneficiorum, quæ ad Collationem, & inſtitutionem Monachorum pertinent, ſi intra fines Diœceſis ſint. *Sacra Cong. Concil. in Caputaquen.* 4. *Februar.* 1593. apud Aldan. *in Compend. Canon. Reſolut. lib.* 3. *tit.* 10. *num.* 22. Barboſa *ad Trid. loc. cit. nu.* 26. *& in Summ. Apoſtolic. deciſ. Collect.* 1568. *nu.* 8. *&* 13.

32 Moniales non tenentur contribuere Seminario, ſi Beneficia non habeant unita, & ſi habeant, non tenentur niſi de reditibus Beneficiorum unitorum earum Monaſteriis. *Sacra Congr. Concil. in una Hieracen. de anno* 1693. apud Sell. *loco citat. num.* 19. Barboſa *ad Trident. loco citat. num.* 3. Veutriglia *loco citat. num.* 36.

33 Confraternitates, Scholæ, & Capellæ etiam intra Regularium Eccleſias ſitæ, ſi habeant Beneficia annexa, vel reditus, ſeu proventus Eccleſiaſticos, tenentur contribuere Seminario; *Sac. Congr. Concil. in Lucana* 5. *Julii* 1628. *& in Signina* 18. *Novemb.* 1628. & noviſſime Benedictus XIII. cit. Conſtit. incip. *Creditæ* §. 1. ibi: *Nec non fructus, ac reditus Confraternitatum Laicorum ex certis fundis, & Capitalibus provenientes (non autem ſummas pecuniarias, quæ a Confratribus quolibet menſe, vel anno, vel per modum eleemoſynæ, vel in vim Statutorum contribuuntur) ſubjici, & ad illius ſolutionem perpetuo teneri decernimus, ſtatuimus, & mandamus:*

34 Seminario contribuere tenentur Hoſpitalia, quæ dantur in Titulum, vel Adminiſtrationem, & habent annexa Beneficia, vel reditus Eccleſiaſticos. *Sacra Congr. Concilii in Lucana*
5. *Julii* 1628. apud Ventrigl. *loc. cit. num.* 21.
35 & alios ibi adductos. Non tenentur tamen contribuere Hoſpitalia illa, quæ adminiſtrantur a Laicis, & in quibus ſunt bona Laicorum, quæ non data ſunt in Titulum, Commendam, ſeu Adminiſtrationem. Sic *Sacræ Congreg. Concilii* apud Barboſa *in Summa Collect.* 1568. *numer.* 16. Venttiglia *loco citat. numer.* 22.

Item Seminario contribuere tenentur omnia 36
Beneficia ſæcularia, & Regularia per quoſcumque, etiam per Cardinales, per Pontificis Familiares, per Cameræ Apoſtolicæ Clericos, Miniſtros, ac Officiales quoſcumque obtenta, & in poſterum obtinenda. Sic noviſſime ſtatuit Benedict. XIII. cit. Conſtitut. incip. *Creditæ* §. 1. ibi: *Eidem vero taxæ omnia, & ſingula Beneficia Sæcularia, & Regularia per quoſcumque etiam Venerabiles Fratres Noſtros S. R. E. Cardinales, nec non Noſtros, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis Familiares, & Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ Clericos, Miniſtros, ac Officiales quoſcumque præſentes, & futuros obtenta, & in poſterum obtinenda .... ſubjici, & ad illius ſolutionem perpetuo teneri decernimus, ſtatuimus, & mandamus.*

Item contribuere tenentur omnia Beneficia 37
Sæcularia Prioratibus, Commendis, vel Bajulivatibus Ordinis Fratrum S. Joannis Hieroſolymitani quomodocumque unita, aut de cetero unienda. Sic Benedict. XIII. in dict. Conſtitut. incip. *Creditæ* §. 1. ibi: *Ac omnia inſuper Beneficia Sæcularia Prioratibus, Commendis, vel Bajulivatibus Ordinis Fratrum, S. Joannis Hieroſolymitani quomodocumque unita, aut de cætero unienda .... ſubjici, & ad illius ſolutionem perpetuo teneri decernimus, ſtatuimus, & mandamus.*

Non ſolum Beneficiarius Titularis, ſed etiam 38
Penſionarius tenetur ad contributionem Seminarii pro rata Penſionis, ſive Seminarium erectum ſit ante reſervationem Penſionis, ſive non. Sic declaraſſe *Sacr. Congregationem Concilii* refert ex aliis Barboſa *ad Concil. Tridentin. cit. ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *num.* 48.

Dicta rata Penſionis licet poſſit exigi a Ti- 39
tulari, ille tamen prædictam ratam retinebit a Penſionario, niſi aliter inter partes cautum ſit in conſtitutione Penſionis Papa annuente; quam ratam poteſt Titularis retinere ad rationem, quam ipſe ſolvit. Sic *Sacr. Congreg. Concil. in Lucana* 5. *Julii* 1628. apud Ventrig. *loc. cit. n.* 28. Barboſa *ad Concil. loco cit. nu.* 49. *&* 50.

Seminarii contributio anticipate ſolvenda eſt 40
de quadrimeſtri in quadrimeſtre. *Sac. Congreg. Epiſcop. & Regul.* 8. *Martii* 1688. apud Ventrigl. *loco citat. numer.* 38. ubi addit, quod in praxi pluribus in locis videntur dictæ contributiones ſolvi de ſemeſtri in ſemeſtre.

Capi-

Digitized by Google

41 Capitulum non tenetur ſolvere taxam Seminarii de diſtributionibus quotidianis diſtinctis a Præbendis; *Sacr. Congreg. Concilii in Lucana* 5. *Julii* 1682. apud Ventrigl. *loco cit. num.* 15.
42 & alios ibi citatos. Ubi ſubjungit, quòd hoc procedit, etiamſi omnes fructus Canonicatuum conſiſtant in diſtributionibus quotidianis, quæ dari ſolent duntaxat Divinis perſonaliter intereſſentibus; Adhuc enim non tenentur Canonici ad Seminarii contributionem, & refert ſic deciſum fuiſſe per *Sacram Congreg. in Capuana* 10. *Decembr.* 1592.

43 Item non tenetur Capitulum, ſive alius Beneficiatus ſolvere taxam Seminarii ex emolumentis, proventibus, & Legatis relictis pro celebratione Miſſarum; *Sac. Congr. Concilii in Caven.* 17. *Novemb.* apud Ventrigl. *loco citat. num.* 16. Barboſa *in Summa Apoſtolic. Deciſion. Collect.* 1568. *n.* 18.

44 Item Seminario non eſt contribuendum ex iis, quæ in incerto, & in eleemoſynis piorum, & ſimilibus conſiſtunt. *Sacra Congregat. Concil.* apud Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 5. Barboſa *loco cit. n.* 20. Ventriglia *loco cit. n:* 17.

45 Seminario contribuere non tenetur Abbatia unita Capitulo Cathedralis ante Concilium; *Sac. Cong. Concil. in Lucana* 17. *Febr.* 1629. apud Barboſ. *loco cit. n.* 19. Ventrigliam *loco cit. n.* 19. ubi ſubjungit, intelligendum hic eſſe, quod non teneatur ſolvere ipſa Abbatia principaliter, licet teneatur Capitulum habita ratione omnium redituum etiam Abbatiarum.

46 Nec Seminario contribuere cogi poteſt Abbas, qui in ſuo Territorio, & Juriſdictione Seminarium proprium erectum habet, & proviſum retinet. *Sac. Cong. Concil.* 30. *Martii* 1594. apud Barboſ. *loc. cit. num.* 15. & Aldan. *in Compend. Canonic. reſolut. lib.* 3. *tit.* 11. *num.* 31.

47 Beneficia Sæcularia, quæ ob illorum fructuum tenuitatem Decimis Papalibus non contribuunt, neque contribuere tenentur Seminario. *Sac. Congregat. Concil.* 21. *Martii* 1602. *&* 23. *Martii* 1604. *& in Amalphitana* 18. *Julii* 1699. *in reſponſ. ad* 11. *&* 6. *Februarii* 1700.

48 Quantitas taxæ ſolvendæ Seminario conſtitui debet ab Epiſcopo cum conſilio duorum Deputatorum de Capitulo, & totidem de Clero. Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 23. *cap.* 18. & Benedictus XIII. dict. Conſtitut. incip. *Creditæ* §. 1.

49 In taxanda portione Beneficiorum habenda eſt ratio ad onera perpetua eorumdem, & ad alias expenſas neceſſarias a Beneficiariis faciendas, quæ prius deducendæ ſunt. *Sacr. Cong. Concil. in Caven.* 17. *Novemb.* 1629. apud Barboſ. *ad Concil. cit. cap.* 18. *num.* 4. *& in Summa loc. cit. num.* 3. & apud Bonfadin. *in Theſauro Eccleſiaſtic. deciſ. reſolut.* 32. *n.* 7.

Taxa inſtituenda eſt juxta Beneficii qualita- 50
tem, loci, & Diœceſis ubertatem, & caritatem; Alibi enim Summa duorum cum dimidio pro centenario ſufficit, & alibi etiam quatuor approbatur, ut deciſum refert Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 416. *& tom.* 9. *conſult.* 81. *num.* 100. Et licet taxa regulariter non debeat excedere dimidiam Decimarum; Clemens tamen VIII. conceſſit Epiſcopis poſſe taxare Beneficia pro Seminario plus medietate Decimarum, non obſtante Bulla Sancti Pii V. ſi expedire judicaverit. Sic refert, & tenet Ventriglia *loco citat. n.* 39. Garcias *de Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 107. *in fine.* Epiſcopus enim virtute poteſtatis ſibi attributæ a Concilio, nedum in dimidio Decimæ poteſt taxare Beneficia, ſed etiam in majori, prout expedire judicaverit, ut ex Decretis Sacræ Congregationis probat Gallemart. *ſupra d. cap.* 18. *num.* 26. & ſequitur Monacell. *loco citat. formul.* 2. *num.* 6. Noviſſime autem Benedict. XIII. Conſtit. incip. *Creditæ* §. 2. ſtatuit, quod Taxa numquam minor ſit Scutis tribus, neque major ſcutis quinque pro quolibet centenario. Vide infra, ubi datur ipſa Conſtitutio ad litteram.

Taxa juxta temporum, & rerum exigen- 51
tiam augeri poteſt, ut in caſu, quo reditus Seminarii eſſent ita diminuti, ut ad victum Scholarum, aliaque onera ſubeunda non ſufficerent. Corrad. *prax. Benefic. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 19. Pax Jordan. *Lucubrat. tom.* 2. *lib.* 7. *tit.* 4. *num.* 23. Monacell. *loco citat. num.* 7. & alii.

Ita e contra Taxa eſt reducenda, & mode- 52
randa, ſi reditus Beneficii taxati abſque culpa Beneficiati notabiliter diminuantur. *Sacra Congregat. Concil. in Romana Taxæ* 26. *Januarii* 1697. apud Monacell. *loco citat. formul.* 1. *num.* 7.

Si Seminarium in totum, vel in partem re- 53
periatur dotatum, vel alias auctum de reditibus, tunc quantum Seminarium lucratum fuerit, tantundem demi debet de Taxa, textu expreſſo in Conc. Trid. *cit. cap.* 18. ibi: *Succedente vero caſu, quo per uniones effectum ſuum ſortientes, aliter Seminarium ipſum in totum, vel in partem dotatum reperiatur, tunc portio ex ſingulis Beneficiis, ut ſupra, detracta, & in-*

cor-

Digitized by Google

corporata ab Epiſcopo, prout res ipſa exegerit, in totum, vel pro parte remittatur; & ſic declaraſſe etiam Sacram Congregationem refert Ventriglia *loco cit. n.* 41.

54 Epiſcopus poteſt compellere Debitores Taxæ Seminarii ad ſolvendum etiam Cenſuris, aliiſque Juris remediis. *Sac. Congr. Concil. in Mexicana* apud Aldan. *in compend. Canonic. reſolut. lib.* 3. *tit.* 16. *n.* 24. & Barboſ. *in Summa loco cit. n.* 4.

55 Quod ſi Epiſcopus denegaverit ſuam portionem, poteſt compelli, & acriter corripi ab Archiepiſcopo, & Archiepiſcopus a Concilio Provinciali, uti etiam ſi adeſſet negligentia in Seminarii erectione, ejuſque converſatione. Sic expreſſe Concil. Tridentin. *citat. cap.* 18. ibi: *Quod ſi Cathedralium, aliarumque majorum Eccleſiarum Prælati in hac Seminarii erectione, ejuſque conſervatione negligentes fuerint, ac ſuam portionem ſolvere detrectaverint, Epiſcopum Archiepiſcopus, Archiepiſcopum & ſuperiores, Synodus Provincialis acriter corripere, eoſque ad omnia ſupradicta cogere debeat.*

56 Epiſcopus poteſt, immo tenetur unire Seminario Beneficia aliquot ſimplicia cujuſcumque qualitatis, & dignitatis fuerint ſine cultus Divini, & obtinentium præjudicio, etiamſi eſſent affecta, aut in Curia effectum ſortirentur. Conc. Trident. *cit. cap.* 18. Barboſa *ibid. n.* 33. & alii communiter.

57 Pro hujus unionis forma tamen requiritur primo, quod Seminarium jam ſit erectum, & formaliter inſtitutum. Sic Auctoritate Rotæ & Sacræ Congregationis probat Garcias *de Beneficiis part.* 12. *cap.* 2. *num.* 193. & Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quæſt.* 30. *num.* 47. *& ſeq.* Ricc. *in prax.* 3. *part. reſolut.* 415. *num.* 3. Ventriglia *loco cit. num.* 42. contra Gonzal. & Grat. Ad hoc autem, ut Seminarium ad hunc effectum cenſeatur jam erectum, ſufficit, quod Domus ſit jam conducta, ſeu empta, & pueri ſint introducti, & ſint duo de Capitulo, & totidem de Clero ad præſcriptum Concilii *citat. cap.* 18. vere electi, & deputati. *Communis.*

58 Secundo requiritur, quod concurrat vera, & præciſa neceſſitas Seminarii faciendi ei talem unionem cum conſilio dictorum deputatorum; Nec ſufficit pro facienda tali unione cauſa commodioris ſuſtentationis, vel amænitatis, & recreationis gratia. Sic *Rota in una Mediolanen. prætenſa unionis* 16. *Novemb.* 1594. *coram D. Oeano*, Lotter. *loco cit. num.* 60. Cæſar de Graff. *deciſ.* 132. *per tot.* Ventriglia *loco cit. num.* 42. & alii.

Tertio requiritur, quod præceſſerit detractio fructuum de Menſa Epiſcopali, & de aliis Beneficiis juxta formam Concilii *in d. cap.* 18. Sic reſpondit *Sacr. Congr.* & tenuit Rota, *in Averſana Beneficiorum* 3. *Julii* 1606. *coram D. Sacrato, & in recentioribus par.* 2. *deciſ.* 361. *num.* 7. Lot. *loco cit. num.* 61. Ventr. *loco cit. num.* 42. & alii. 59

Quamvis autem poſſit, immo teneatur Epiſcopus unire Seminario Beneficia aliquot Simplicia, non poteſt tamen unire Beneficia ſimplicia Juris patronatus, ſive Laicalis, ſive Eccleſiaſtici, vel alia pertinentia ad inferiorem Collatorem, & Electorem, ſine conſenſu Patronorum. *Clementin. Unica de ſtatu Monachor.* Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 15. Et ſic expreſſe deciſum fuiſſe referunt Franciſcus Leo *in Theſauro Fori Eccleſ. part.* 2. *cap.* 16. *n.* 23. Molfeſius *in Summa Theolog. Moral. tract.* 6. *cap.* 14. *a num.* 62. & alii. 60

Neque Seminario uniri poſſunt Beneficia reſervata poſt vacationem; Quamvis enim uniones Beneficiorum factæ ſervata forma a Tridentino præſcripta validæ ſint, ſi fiant ante vacationem; ſunt tamen invalidæ, & nullæ, ſi fiant poſt vacationem, & proviſi a Sede Apoſtolica mitti debent in poſſeſſionem. *Sacra Congreg. Concil.* apud Garciam *de benefic. part.* 12. *cap.* 1. *num.* 102. & Barboſa *in Summa Apoſtolic. deciſ. verb. Unio numer.* 6. *&* 7. 61

Neque Seminario uniri poſſunt Canonicatus Collegiatarum Eccleſiarum, quamvis ex conſuetudine non obligent ad reſidentiam, quia Conc. Trident. *cit. cap.* 18. non loquitur de his Beneficiis ſimplicibus. *Sac. Congr. Epiſcopor. in Aquilana* 27. *Martii* 1590. apud Sell. *in Select. Canon. cit. cap.* 10. *num.* 21. Et Barboſ. *in Trident. cit. cap.* 18. *num.* 36. Item neque Seminario uniri poſſunt Beneficia Curata nequidem habitu tantum. *Sac. Congr.* 12. *Febr.* 1622. apud Pignatell. *tom.* 9. *concluſ.* 81. *numer.* 141. 62 63

Neque Seminario uniri poſſunt Beneficia Regularia, ſive dentur in Titulum, ſive in Commendam, ſecus tamen ſi ſtatum mutaverint. Sic *Sacr. Congr. in Caputaquen.* 26. *Julii* 1586. apud Sellium *loco cit. n.* 23. Barboſ. *loco cit. n.* 39. Ventriglia *loco cit. n.* 45. 64

Neque Seminario uniri poſſunt Abbatiæ, Prioratus, & Monaſteria Conſiſtorialia, ſeu Beneficia quovis modo Apoſtolica Auctoritate commendata, & obtenta, ſeu obtinenda per S. R. E. Cardinales, ſeu veros, & proprios Papæ Familiares, Nuncios Apoſtolicos, & Se- 65

cre-

cretarios Congregationum, qnibus iidem S. R. E. Cardinales interſunt. Sic expreſſe Benedict. XIII. in cit. Conſtit. incip. *Credita* §. 5.

66 Nec valet unio facta Seminario omnium beneficiorum ſimplicium. Sic deciſum fuiſſe referunt Molſeſ. *in Summa Theol. moral. tract. 6. cap.* 14. *n.* 60. & Barboſ. *ad Trident. cit. cap.* 18. *n.* 35. & alii.

67 Epiſcopus ſingulis annis præſentibus quatuor Deputatis tenetur exigere rationem redituum Seminarii ab Adminiſtratoribus. Sic expreſſe ſtatuit Concil. Trid. *cit. cap.* 18. ibi: *Rationem autem redituum hujus Seminarii Epiſcopus annis ſingulis accipiat præſentibus duobus a Capitulo, & totidem a Clero Civitatis deputatis.*

68 Bona ſtabilia Seminarii non poſſunt ultra triennium locari; Nec eadem bona cum aliis bonis in evidentem Eccleſiæ utilitatem permutari; Nec ſterilia, & Inculta in Emphyteuſim ad tertiam generationem concedi ſine Beneplacito Apoſtolico. *Sacra Congreg. Concil. in Vercellen. 19. Februar.* 1633. *& in Salutiarum* 20. *Septembr.* 1642. *in reſponſ. ad* 2. ubi cum quæreretur; An bona ſtabilia Seminario in hereditate relicta, poſtquam fuerint ei incorporata, poſſint alienari, inconſulto Romano Pontifice pro ſolutione Æris alicui ab ipſa hereditate debiti abſque incurſu pœnarum? *Cenſuit, non poſſe alienari.* Sic Cardin. Petra *Comment. ad Conſtitut. 5. Urbani II. ſect. 3. num.* 28.

69 Hinc Seminarium auctoritate Epiſcopi erectum gaudet immunitate Eccleſiaſtica, ita ut Reus ad illud conſugiens non poſſit extrahi. *Communis.*

70 Et ita Seminarium eſt immune a tributis, & aliis Sæcularibus muneribus extraordinariis; Nec Gabellarii poſſunt diminuere Rectori, ac Magiſtro Seminarii conſuetam Franchiriam farinæ, *Sac. Congr. Immun. in Salernitana* 1. *Novembr.* 1993. *lib.* 1. *Decretal. Vallem. pag.* 84.

71 Seminarii Clerici debent in publicis Proceſſionibus primi incedere ante Clerum Sæcularem, ac relinquere locum digniorem Curatis. *Sac. Congregat. Rit. in Capuana* 1607. *& in Adrien. Rodigii* 22. *Mar.* 1620.

72 Seminarii Clerici non præcedunt Canonicis Collegiatæ. *Sacr. Congr. Rit. in Fundana* 20. *Decembr.* 1601.

73 Seminarium non eſt membrum Eccleſiæ Cathedralis, licet in ea Clerici Seminarii officient, *S. C. R. in Capuana* 1. *Sept.* 1607.

74 Pro erectione Seminarii cogitur quis vendere rem ſuam, ſicuti etiam pro ampliatione Domus Seminarii. Sic pluries deciſum fuiſſe refert Maranta 3. *par. controv. reſ.* 28. *numer.* 7.

75 Hinc ad uberiorem notitiam juvat adducere varia Decreta, prout ad litteram referuntur a Pignatell. *tom. 9. conſult.* 81. *a num.* 47. *ad* 148. *incluſive*. Quamvis tamen varia ex ipſis ſint jam ſupra adducta.

76 *In Oſcenſi*. Curare debet Epiſcopus cum conſilio duorum Canonicorum Seniorum, ut pueri Seminarii Cathedrali, & aliis locis Eccleſiaſticis diebus Feſtis cum ſuperpelliceis in gradibus inferioribus Chori deſerviant.

77 *In Faventina*. Epiſcopus pro fabrica Seminarii, vel pro inſtauratione Domus Seminarii poteſt taxam exigere, licet adhuc juvenes non ſint in illud introducti.

78 *In Averſana*. Ante erectionem Seminarii nihil eo nomine ſolvendum eſt.

79 *In Cremonenſi*. Illi duo de Capitulo eligendi poſtquam fuerint electi, erunt perpetui, nec ſine legitima cauſa amoveri poſſunt; Eſt autem cauſa legitima Senectus, Infirmitas, & ſimilis alia; 5. *Sept.* 1602.

80 *In Ravennatenſi*. Epiſcopus, adhibito conſilio Deputatorum, ad Regimen Seminarii, poteſt circa illud ſtatuere, quod ſibi magis videbitur, etiam moderando ſtatuta in hoc Decreto *cap.* 18. ut colligitur ex verbis ultimis dicti Capituli.

81 *In Oſcenſi*. Epiſcopus cum conſilio Deputatorum tenetur providere, tum circa diſciplinam, & mores Clericorum, quam circa adminiſtrationem rerum temporalium. Poteſt autem eorum conſilio adhibito facere, quod ſibi expediens videbitur; Exactio vero Taxæ ad ſolum Epiſcopum ſpectat; Unde ſolus abſque interventu Deputatorum compellere poteſt ad ſolvendam portionem Seminario debitam.

82 *In Uritana*. De diſtributionibus quotidianis, & incertis nihil Seminario ſolvendum eſt.

83 *In Ulyſipponenſi*. Antequam fructus taxentur pro rata Seminario ſolvenda, deducendæ ſunt expenſæ, quæ fiunt in Beneficiis.

84 *In Sorana*. Beneficium, quod non reperitur taxatum in libris Decimarum, non contribuit Seminario erecto per diem undecimum Julii anni 1567.

85 *In Burgenſi*. Regulares ad Seminarium non tenentur, niſi habeant Beneficia unita ſuis Monaſteriis, quo caſu contribuere debent pro eorum rata.

86 *In Ulyſipponenſi*. In ſolutione Taxæ pro Seminario debent pro rata detrahi expenſæ, quæ fiunt in colligendis fructibus, ac onera poſita ante Collegium.

In

Digitized by Google

87 *In Uritana*. Quando fructus omnes conſiſtunt in diſtributionibus quotidianis, quæ dari ſolent Divinis intereſſentibus tantum, non tenetur Capitulum ad contributionem Seminarii.

88 *In Melphitana*. Quando Abbatia, ſiva aliud Beneficium eſt nullius Diœceſis, ſolvitur Seminario illius Diœceſis, in qua alias dicta Abbatia, ſive Beneficium erat conſtituta; Si vero Eccleſia eſt in una Diœceſi, & bona ejus in altera, contributio fieri debet Epiſcopo loci, ubi eſt Eccleſia, niſi bona in altara Diœceſi exiſtentia ſint propinqua alicui Ecclaſiæ ibi conſtitutæ, quæ tamquam membrum ſubjecta eſſet Eccleſiæ Parochiali, aut eidem unitæ. Quo caſu contributio fieri debet, ubi ſunt bona. Quod etiam declarandum eſt in Eccleſia unita, aut ſubjecta, ſi conſtructa fuerit ante acquiſitionem ipſorum bonorum; Quod ſi conſtaret bona fuiſſe prius applicata Eccleſiæ Parochiali, licet poſtea ibi alia Eccleſia ædificata fuerit, contributio fit Epiſcopo Eccleſiæ Parochialis.

89 *In Tudertina*. Hoſpitalia ad contributionem Seminarii non tenentur, neque etiam Confraternitates Laicorum, niſi habeant unita Beneficia, quo caſu contribuere debent.

90 *In Ulyſipponenſi*. Monaſteria in quibus Seminarium actu non eſt, ſed tamen contribuunt alteri Monaſterio pro ſubſtentatione Scholarium, cenſentur ac ſi Scholares habeant; propterea non tenentur ad contributionem niſi de reditibus, qui ſuperſunt.

91 *In Mediolanenſi*. Canonici electi ab Epiſcopo ad conſtituendam educationem puerorum mutari non debent, niſi ut ſupra, & eorum conſilium Epiſcopi tenentur adhibere, ſed non tenentur ſequi, & adhibendum eſt in omnibus infraſcriptis.

92 In conſtituendis regulis univerſalibus Seminarii.

In electione ſingulorum introducendorum.

In electiona librorum legendorum.

In punitione diſcolorum.

In viſitationibus.

In electione loci.

In electione Magiſtrorum.

In electiona Confeſſoris.

In eorundem expulſione.

93 Alii quatuor adhibendi ſunt Deputati in conſilio circa taxationem fructuum contributionis.

Circa unionem Beneficiorum.

In difficultatibus, ob quas Seminarii inſtructio, vel conſervatio impediretur, aut perturbaretur.

In omni temporali adminiſtratione Seminarii.

In expulſione, & Deputatione Miniſtrorum Seminarii.

In expenſis quotidianis.

In proviſionibus bladarum.

94 In adminiſtrationa bonorum quorumcumque, ac redituum ipſius. Non autem etiam in iis Epiſcopus tenetur ſequi eorumdem conſilium, ſed ut ſupra ſolummodo adhibere.

95 *In Antuerpienſi*. In Monaſteriis, in quibus habentur Magiſtri ſalario conducti pro docendis Monachis, eadem ratio eſt habenda de iſtis expenſis, quæ de illis Scholarium, ſeu diſcentium Monachorum habentur.

96 *In Bracarenſi*. Milites Hieroſolymitani, qui habent beneficia ſibi commendata alterius Ordinis, vel qualitatis, tenentur ad contributionem Seminarii ratione hujuſmodi Beneficiorum, cum exceptio non reſpiciat Perſonas, ſed tantum beneficia Ordinis Hieroſolymitani.

97 *In Patavina*. Si ignoratur cujus naturæ ſint beneficia Eccleſiaſtica Monaſterii unita, vel alias exempta, Seminario contribuere debent; & hoc procedit in Monaſteriis, quæ non ſunt Mendicantium; nam in iſtis Monaſteriis, quæ poſſident bona immobilia, onus probandi ea eſſe per uniones acquiſita in Epiſcopum transfertur, quo non probante, ea bona erunt exempta.

98 *In Imolenſi*. Simplicia Beneficia ad collationem inferioris Collatoris ſpectantia, Epiſcopus unire non poteſt, nec etiam Beneficia Regularia, nec Beneficia Juris patronatus Eccleſiaſtici, nec Canonicatus.

99 *In Gandavenſi*. De Beneficiis unitis vigore hujus Decreti ſuperfluum eſt petere confirmationem a Sede Apoſtolica.

100 *In Cameracenſi*. Sicut Beneficia ante vacationem Seminario uniri poſſunt valide, ita nulla erit unio facta poſt vacationem de Beneficio reſervato.

101 *In Aquilana*. Epiſcopus, qui in ſuis menſibus Beneficia vacantia non univit, in menſibus reſervatis unire poteſt.

102 *In Marſicana*. Contra recuſantes ſolvere taxam Seminario poteſt Epiſcopus procedere uſque ad Interdictum, & alia graviora juris remedia.

103 *In Brundusina*. Si Epiſcopus duobus Civitatibus præeſt, in utraque erigetur Seminarium, & ſi reditus non ſufficiunt, conducantur Magiſtri.

104 *In Melphitana*. In Eccleſia, ubi ſunt adeo tenues reditus, ut Seminarium erigi non poſſit,

pro-

Digitized by Google

provideatur ſaltem expenſis Beneficia obtinentium de duobus Miniſtris, altero Grammaticæ, & altero Muſicæ, a quibos inſtruantur pauperes pueri Civitatis & Diœceſis, in eorumque ſumptus totus Clerus contribuat, per inde ac ſi contribueret ad Seminarium formatum.

105 Pars, quæ ratione Seminarii eſt detrahenda, ad Decimam integram fuit taxata, ſi Seminarium fuit erectum aote diem undecimam Julii 1567. Nam in Seminariis poſtea erectis dicendum eſt, ut infra.

106 Quicumque vero Epiſcopus ante diem undecimam reipſa Seminarium erexit, & ſervata forma Concilii certam taxam ſtabilivit, eamque a majori parte taxatorum exigere cæperit, ſeu illi ſponte, ſeu ex cootentione, aut metu ſoiverint, dummodo in hac quaſi poſſeſſione ſit exigendi, eaque taxa ſic exacta io uſum Seminarii verſa ſit, & quotidie vertatur, in exactione hujuſmodi perſeveret, & omnes, qui diſtulerint ſoivere, cogere poterit juris remediis.

107 Sacra Coogregatio Concilii tum alias, tum *in Sabinenſi* 26. *Maii* 1640. declaravit, Archipresbyterum, & Caoonicos Collegiatæ Eccleſiæ Montis Rotundi teneri cootribuere Seminario, non tamen pro portiooe, quæ cedit in uſum quotidianarum diſtributionum, nec pro Legatis piis pro celebratione Miſſarum relictis, prout neque incertis, & eleemoſynis Sacriſtæ elargitis, ſed tantum ex illis redditibus certis conſtitutis, etiam ſi proveniant a legatis piis, ut legitur *lib.* 16. *Decret. fol.* 380.

108 *In Lucana* 19. *Novembris* 1616. Semioarii deputati, aliique Officiales habent votum conſultivum, noo autem deciſivum.

109 *In Fundana* 20. *Decembris* 1601. Clerici Seminarii oon præcedunt Canonicis Collegiatæ. *Sacra Congr. Rituum*.

110 *In Adrienſi* 21. *Martii* 1620. Clerici Seminarii in Proceſſiooibus præcedunt aliis Clericis, *Eadem Sacra Rit. Congr.*

111 *In Capuana* 1. *Septembris* 1620. Clerici Seminarii debent in publicis Proceſſionibus primi incedere ante Clerum Sæcularem, & relinquere locum digniorem Curatis. *Eadem Sacra Rit. Congr.*

112 *In eadem, eademque die, & anno*. Seminarium oon eſt membrum Eccleſiæ Cathedralis, licet in ea Clerici Semioarii officient. *Eadem Sacra Rit. Congr.*

113 *In Vercellenſi*. Seminarii bona ſtabilia non licet ad novennium locare, nec eadem bona cum aliis bonis in evidentem Eccleſiæ utilitatem permutari, nec ſterilia, & inculta in emphyteuſim ad tertiam generationem concedere. *Sacra Cong. Concil.* 19. *Febr.* 1633. *ad* 3. 4. & 5.

Seminerii a contributione nemo eſt exemptus, niſi qui nominatim a Concilio excipiuntur. *Sac. Cong. Concil.* 11. *Januar.* 1601. 114

Seminarii contributio anticipate ſoivenda eſt de quadrimeſtre in quadrimeſtre. *Sacr. Congr. ſuper Epiſc.* 8. *Martii* 1588. 115

Seminario cootribuere tenentur Eccleſiæ Sæculares, quæ non ſont de Meoſa Monaſteriorum, tameiſi ad eorum inſtitutionem, & collationem pertineant. *In Caputaquenſi Sacra Congreg. Concil.* 23. *Junii* 1586. & 4. *Februar.* 1594. 116

In Caputaquenſi 5. *Februar.* 1593. Seminario contribuere tenentur Beneficiati Beneficiorum Collationis Mooachorum, ſi intra fines Diœceſis ſunt. *Sac. Cong. Conc.* 117

In Lucana 5. *Julii* 1628. Seminarii occaſione poteſt taxa pro penſionibus detrahi, & exigi a Titularibus, dummodo ſpecialiter non ſint coemptæ, qui Titulares retioebunt pro rata ſoluta. 118

Titularis occaſione contributionis per eundem factæ Seminario oon poteſt detrahere ex penſione, quam ſoivit, niſi pro rata illius, & ad eam rationem, qua ipſe Titularis contribuit. *Sac. Congr. Concil.* 119

A contributione Seminarii ſunt exempti Clerici Cameræ Apoſtolicæ ratione Beneficiorum, quæ obtinent. *Sac. Cong. ſuper Epiſc. in Maceratenſi* 12. *Maii* 1604. 120

Seminario ad contribuendum cogi non debet Abbas, qui io ſuo Territorio, & Juriſdictione prius Seminarium erexerat, & proviſum retinebat. *Sac. Congreg. Conc.* 30. *Mart.* 1594. 121

In Lucana, 17. *Februar.* 1629. Seminario contribuere non teoetur Abbatia unita Capitulo Cathedralis ante Concilium. *Sacra Cong. Concilii*. 122

In Auguſtana 14. *Decemb.* 1630. Ad contributionem Seminarii non tenentur, neque compelli poſſunt Fratres S. Joannis Hieroſolymitani, ſive eorum Vicarii in Eccleſiis Parochialibus Religioni prædictæ unitis, vel ab ea dependeotibus. *Sac. Congr. Concil.* 123

Legata, ut conducatur Grammaticus, qui pauperes inſtruat pueros, applicari poſſunt Seminario. *Sac. Cong. Conc.* 124

Epiſcopus debet, primum de ſua, & Capituli menſa cootribuere, & poſtea alios cogere. *Sac. Cong. Concil.* 125

Cat-

126 Cardinales debent contribuere de fructibus Beneficiorum in Diœceſi, ubi eſt Seminarium. *Sac. Cong. Concil.*

127 Non ſunt magis gravanda Beneficia ſimplicia, & penſiones, quam Curata. *Sac. Congr. ſuper Epiſc.* 27. *Octobris* 1603.

128 Uniones Beneficiorum factæ Seminario non ſubſiſtunt, poſt illius erectionem, & actualem educationem puerorum. *Sac. Congreg. Concil.* apud Gonzal. *Gloſſ.* 7. *n.* 68.

129 Emptio Domus, aut electio Deputatorum non eſt erectio Seminarii. Rota 15. *Aprilis* 1622.

130 Uniones factæ abſque conſilio quatuor Deputatorum non valent. *Sac. Cong. Concil.* 13. *Januar.* 1549.

131 Cogi poſſunt ad ſolvendum prædictos reditus per cenſuras Eccleſiaſticas, & alia Juris remedia ab Epiſcopo, non obſtantibus quibuſcumque. Trident. *d. c.* 18.

132 Seminarium erigi non poteſt in Ædibus Canonicalibus, niſi de conſenſu Canonicorum, & ita ſeparatum, ut Presbyteri, vel Clerici nullam communicationem habeant cum Seminariſtis. *In Mutinenſi* 3. *Februar.* 1604.

133 Recipi non poſſunt in Seminario Clerici ſine licentia Ordinarii. *In Salernitana* 10. *Julii* 1590.

134 Licet Epiſcopus nihil contribueret pro manutentione Seminarii, non poteſt propterea Seminarium prætendere aliquam exemptionem ab ejus juriſdictione. *In Aquilejenſi* 27. *Januarii* 1597.

135 Taxa quatuor pro centenario ſuper Beneficiis approbatur. *In Agrigentina* 25. *Februarii* 1602.

136 Quæ ſi non ſufficiat pro tenendo ſaltem Magiſtro Grammaticæ, & cantus Gregoriani, cum Domo, & aliis neceſſariis, non debet augeri. *In Recanatenſi* 25. *Jun.* 1597.

137 Capitulum, & Canonici licet exempti ſint ab Epiſcopi juriſdictione, compelli tamen ab eo poſſunt ad ſolvendam eorum taxam. 29. *Nov.* 1603.

138 Niſi reditus omnes conſiſtant in diſtributionibus quotidianis. *In Tarentina* 24. *Jul.* 1595.

139 Nullius etiam loca contribuere debent, ſi proprium Seminarium non habent. *In Caputaquenſi* 2. *Maii* 1601.

140 Quemadmodum ſubditi Abbatis Monaſterii Cavenſis Seminario Caputaquenſi 3. *Aprilis* 1608. Niſi tamen Beneficia ſint unita, vel de Menſa Monaſterii per privilegium S. Pii V. donec autem hoc probetur, Seminarium manutenendum eſſe in quaſi poſſeſſione exigendi.

Regulares etiam contribuere tenentur. *In Ceſanatenſi* 2. *Maii* 1601. 141

Niſi ſint exempti per privilegium ſpeciale, ut Carthuſiani. 12. *Maii* 1587. 142

Et Prioratus S. Spiritus. 6. *Sept.* 1603. Vel niſi vivant de eleemoſynis, *ibid.* Proviſi de beneficiis Seminario unitis, unione effectuanda, cum primum vacaverint, cogi non poſſunt ad contributionem. 1. *Octob.* 1599. 143

Neque Confraternitates, & alia loca pia, quæ non habent beneficia annexa; 23. *Jan.* 1586. & 10. *Jan.* 1594. & 25. *Febr.* 1602. 144

Neque Hoſpitalia, quæ non conferuntur in Titulum, *ut ſupra*. 145

Neque Monaſteria Monialium, niſi ratione Beneficiorum unitorum, vel bonorum ſubjectorum aliis oneribus Epiſcopalibus. 22. *Decemb.* 1583. & 26. *Jul.* 1593. 146

Vel niſi eſſent ſolita; Quia tunc omnes ſupradicti cogi debent, licet vellent renunciare privilegio tenendi alumnum in eodem Seminario. 20. *Jul.* 1620. 147

Capitulum S. Petri in Vaticano non tenetur ad aliam contributionem pro beneficiis ipſi unitis in aliis Diœceſibus, quia contribuit pro omnibus Seminario Romano. *S. Congr. ſuper Epiſcop. in Caputaquenſi* 1594. 148

Uniri non poſſunt Seminario per Ordinarium Beneficia Curata, ſed ſimplicia tantum, & eorum ſupportatis oneribus. 15. *Maii* 1580. 149

Neque Canonicatus etiam Collegiatæ, licet non ſint amplius de reſidentia. 27. *Mart.* 1590. 150

Scholaſteria in locis, ubi non eſt Seminarium, non eſt neceſſario conferenda Doctoribus, vel Magiſtris, aut licentiatis in Sacra Scriptura, vel jure Canonico, quia Concilium *d. c.* 18. §. *de cetero*, loquitur, ut cum minori impenſa poſſint docere in Seminario per ſe ipſos. *In Calaguritana* 5. *Maii* 1610. 151

Ludimagiſtri Univerſitatis non tenentur docere pueros Seminarii, niſi ad publicas Scholas accedant. *Civitatis Plebis* 11. *Dec.* 1610. 152

Verba illa; *In quibus Seminaria diſcentium, vel docentium actu non habeatur*, intelliguntur de Clericis Sæcularibus, ubi Seminarium erigitur, licet in loco adſit ſtudium Regularium. Nec ratione hujus ſtudii Conventus prætendere ſe poteſt exemptum a contributione. 153

Illegitimi non poſſunt ab Epiſcopo admitti in Seminarium, licet ſint diſpenſati ad Canonicatus, & dignitates. 15. *Mart.* 1599. 154

Circa Taxam adeſt Decretum S. Pii V. quod Epiſcopus, qui ante undecimam diem Julii 1567. Seminarium re ipſa non erexit, quando- 155

cum-

Digitized by Google

cumque illod erigere conſtituerit, ab ipſa reali erectione nihil ejus nomine ultra dimidiam decimam relatam ad antiquam taxam exigat, & ſi quid amplius exegerit, vel reſtituat, vel ab eo compenſetur, quod in poſterum poſt ipſam erectionem ad eam rationem exigendum erit, niſi tamen appareat, totum illud, quod amplius exactum erit, jam fuiſſe vere converſum in præparamenta neceſſaria, aut aliam ſimilem operam Seminarii.

156 Vel niſi Epiſcopus eſſet in quaſi poſſeſſione exigendi majorem taxam impoſitam a Concilio Provinciali. *Sac. Cong. Conc. in Surrentina*. Quæ *in Materana* conceſſit poſſe taxari in plus dimidia decima.

157 Alias, ſi non poteſt erigere Seminarium formale, debet erigere Scholam, *in Marſicana*. Et pro hujuſmodi Schola permittitur dimidium taxæ, quæ ſolveretur Seminario; 18. *Nov.* 1587.

158 Simili modo poteſt Epiſcopus cogere Capitulum & alios ad contributionem pro Magiſtro Muſicæ, dummodo & ipſe contribuat pro rata; *in Adrianenſi*.

159 Circa hujuſmodi Scholam notandum, quod cum plures Epiſcopi, qui Seminarium erigere minime poterant, Scholam inſtituiſſent, ac certam portionem ex Beneficiis propterea detraxiſſent, animadverſum fuit in Congregatione Concilii, quod hujuſmodi facultas tributa erat Epiſcopis a Concilio, cum non poſſet inſtitui lectio Theologiæ, non autem cum non poſſet inſtitui Seminarium, ut habetur *cap.* 1. *ſeſſ.* 5. *verſ. Eccleſiæ*; Ideoque Congregatio juſſit ea de re agi cum Sanctiſſimo, ad quem cum D. Cardinalis Matthæjus die 16. *Februarii* 1598. in Conſiſtorio retuliſſet, Sanctitas ſua mandavit, has beneficiorum taxationes de cetero pro Schola in alio caſu, quam in eo, de quo Concilium loquitur, non eſſe permittendas, ſed hactenus inſtitutas confirmavit.

160 Ex reditibus Parochiarum, quæ apud Indos Doctrinæ vocantur, fit contributio Seminario, deducta congrua Parochorum ſuſtentatione. *Sac. Cong. Conc.* 7. *Septembr.* 1603. *cor. Clemente VIII.*

161 Penſionarii etiam Regulares tenentur contribuere Seminario. 17. *Aug.* 1652.

162 Et notandum, Penſionarios ante Concilium teneri contribuere indiſtincte: Si vero Penſio reſervata fuerit poſt Concilium, ita demum Penſionarios ad contributionem teneri, ſi per ſedem Apoſtolicam a tali contributione non fuerint exempti; Verum etiam in caſu, quo Penſionarii contribuere teneantur, Beneficiorum poſſeſſores ab Epiſcopo debere compelli ad ſolvendam portionem taxatam non ſolum pro ſe, ſed etiam pro penſionibus, quas ſolvunt. Licet tamen poſtea ita ſolventibus, retinere pro rata quidquid pro Penſionibus ipſis ſolverunt. *In Tridentina*.

Tenetur autem Penſionarius contribuere Epiſcopo Seminarii, ubi ſitum eſt beneficium, 163
non ubi habitat ipſe Penſionarius, licet ſit perpetuus, & perſona ficta, ut Capitulum, ſacrarium &c.

Seminarium non eſt erigendum ſuper mendicitate. *Cong. Propag.* 1627. 164

Beneficium unitum Seminario alterius Diœceſis tenetur nihilominus contribuere Seminario propriæ, 165
quod ante unionem contribuere conſueverat; *in Cremonenſi* 16. *Jul.* 1588. *Congreg. Concil.*

Eadem tamen Cong. Conc. 2. *Feb.* 1606. declaravit, 166
quod Beneficium fundatum a Patrono certa lege de conſenſu Epiſcopi appoſita, ut ad nulla onera teneatur, dummodo fundatio poſt Concilium facta fuerit, non teneatur contribuere Seminario. Multo minus ſi id etiam expreſſe caveatur in fundatione, ut neque ad Seminarium contribuere debeat.

Illa Beneficia, quæ ob tenuitatem decimis 167
Papalibus non contribuunt, neque Seminario contribuere teneri. *S. Cong. Conc.* 21. *Mart.* 1602. *&* 23. *Mart.* 1604.

Ex fabricarum reditibus, ſi Eccleſiaſticæ 168
ſunt, contribuendum eſt Seminario, quamvis a Laicis adminiſtrentur. *Congr. Conc.*

Beneficia Cameralium, licet ſimplicia, non 169
poſſunt uniri Seminario. *In Murana*.

Ordinarius non poteſt unire Seminario Be- 170
neficia Curata, nequidem habitu tantum. *Cong. Conc.* 12. *Febr.* 1622.

Capellanias vero, quæ celebrandi Miſſas 171
onus habent, & in Titolum dantur, unire poteſt Seminario modo oneri injuncto ſatisfiat. *Ead. S. Congr.*

Unio facta Seminario non erecto ad formam 172
Conc. ut ſi pueri non vivant ſimul, nulla eſt. *In Piſaurenſi arg. c. Ad audientiam* 2. *de Eccleſ. ædif.*

Unio Beneficiorum alioqui legitime facta 173
non impeditur, aut ſuſpenditur per reſignationem, etiamſi in Curia ſuum effectum ſortita ſit, & in favorem tertii; *in Bellunen.* Quod intelligendum eſt cum vacaverit. Quia per reſignationem in favorem tertii non dicitur proprie vacare Beneficium; Et ſic ſi Beneficium non vacans uniatur vigore Concilii *d. c.* 18. & poſtea reſignetur in favorem tertii, ac reſig-

Digitized by Google

gnatio admittatur, unio pro illa vice ſuſpenditur, ut *in Hoſtunenſi ſuperius adducta* 23. *Febuar.* 1581. Maxime quia in Litteris reſignationis inſeri ſolet illa Clauſula: *Cum ſuſpenſione omnium & quorumcumque unionum*; 19. *Jun.* 1608. *in Bellunen.*

174 Regula de triennali non impedit unionem Seminario legitime factam, *in eadem*.

175 Si Epiſcopus prædeceſſor Beneficium ſimplex, non ſervata forma Concilii, ac per conſequens nulliter, Seminario univit, non poteſt ſucceſſor illud eidem Seminario valide unire ſervata forma Concilii. Quia Concilium non videtur dare facultatem uniendi Beneficia devoluta. 16. Junii 1599.

176 Neque poteſt unire Beneficia Regularia. *In Hiſpalenſi*.

177 Sac. Concilium *d. c.* 38. non prohibet transferri Penſiones ſuper Beneficiis Seminario unitis. *Cong. Conc. in Æſina* 26. *Apr.* 1602.

178 Supradicta autem Decreta, & omnia ſupra expoſita moderanda ſunt, & intelligenda juxta noviſſimam Conſtitutionem Benedicti XIII. in-
179 cip. *Creditæ*. Quæ Conſtitutio, cum ſit modo attendenda tamquam regula in iis, quæ ad Seminaria ſpectant, ad litteram hic pro omnium commodo ſubnectitur.

Conſtitutio, qua locorum Ordinariis Italiæ, Inſularumque adjacentium diſtincte mandatur, ut Seminariorum erectionem ſedulo promoveant, eorumque honeſtæ ſuſtentationi provideant Taxam, & ſubſidia reſpective unione Beneficiorum juxta modum a Sacro Tridentino Concilio præſcriptum, ac inſuper nova inſtituitur Congregatio Seminariorum nuncupanda, quæ recto illorum regimini, & adminiſtrationi præſideat cum aliis ordinationibus, & clauſulis, ac derogationibus opportunis.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

„ CReditæ Nobis cœlitus diſpenſationis Of-
„ ficium ſalubriter exequi, adjuvante Do-
„ mino, ſatagentes, ad ea mentem, curaſque
„ Noſtras libenter convertimus, per quæ ſe-
„ dulæ Clericorum inſtitutioni opportune pro-
„ ſpicitur. Ubi enim illi a teneris annis, ceu
„ plantæ novellæ benigniori cultura educen-
„ tur, Litterarumque ſcientia in Seminariis
„ accurate informentur, cum poſtea ad labo-
„ rioſa Eccleſiaſtica Miniſteria in viam Do-
„ minicam tranſplantantur, Eccleſiarum regi-
„ mini populorumque ſaluti maxime fructuo-
„ ſos, ac utiles eſſe diuturna plurimorum an-
„ norum experientia ſatis compertum habemus.
„ §. 1. Cum itaque Seminarii Eccleſiaſtici
„ erectio a Sacra Tridentina Synodo *cap.* 18.
„ *ſeſſ.* 23. *de reformat.* Epiſcopis omnibus tan-
„ topere commendata, & ad Eccleſiaſticam
„ diſciplinam conſervandam adeo neceſſaria,
„ in pluribus Cathedralibus Eccleſiis, quem-
„ admodum non ſine gravi animi Noſtri mœ-
„ rore accepimus, hucuſque neglecta fuerit;
„ Nos pro paſtorali vigilantiæ noſtræ debito
„ pium hoc, & ſanctum opus ſtrenue promo-
„ vere cupientes; motu proprio, & certa
„ ſcientia, ac matura deliberatione Noſtris,
„ deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, uni-
„ verſis & ſingulis Locorum Ordinariis Ita-
„ liæ, Inſularumque adjacentium hac Noſtra
„ perpetuo valitura Conſtitutione diſtricte in-
„ jungimus, præcipimus, & mandamus, ut
„ in Cathedralibus, in quibus Seminarium ha-
„ ctenus erectum non fuit, illud quamprimum
„ erigi, ac omnino inſtitui curent. Ubi vero
„ jam reperitur erectum, ſed congruis rediti-
„ bus ad Alumnorum, Magiſtrorumque ſuſten-
„ tationem neceſſariis inſtructum non eſt, de
„ iis, ut infra, opportune provideant. Utro-
„ que igitur caſu, nimirum tam pro erectio-
„ ne novi Seminarii, quam pro ſupplemento
„ redituum Seminarii jam erecti Taxam cum
„ conſilio duorum de Capitulo, & totidem de
„ Clero conficiant a memorato Tridentino con-
„ cilio *cap.* 18. *ſeſſ.* 23. *de reformat.* præſcri-
„ ptam, incipiendo ab integris fructibus Men-
„ ſæ Epiſcopalis, & abſque ullo diſcrimine
„ proſequendo juxta normam ibidem expreſ-
„ ſam, & provide conſtitutam. Eidem vero
„ Taxæ omnia, & ſingula Beneficia ſæcularia,
„ & Regularia per quoſcumque etiam Vene-
„ biles Fratres Noſtros S. R. E. Cardinales,
„ nec non Noſtros, & pro tempore exiſten-
„ tis Romani Pontificis Familiares, & Came-
„ ræ noſtræ Apoſtolicæ Clericos, Miniſtros,
„ ac Officiales quoſcumque præſentes, & fu-
„ turos obtenta, & in poſterum obtinenda, ac
„ omnia inſuper Beneficia ſæcularia Priorati-
„ bus, Commendis, vel Bajulivatibus Ordinis
„ Fratrum Sancti Joannis Hieroſolymitani
„ quomodocumque unita, aut de cetero unien-
„ da, nec non fructus, ac reditus Confrater-
„ nitatum Laicorum, ex certis fundis, & ca-
„ pitalibus provenientes (non autem ſummas
„ pecuniarias, quæ a Confratribus quolibet
„ menſe, vel anno, vel per modum eleemo-
„ ſynæ, vel in vim ſtatutorum contribuun-
„ tur) ſubjici, & ad illius ſolutionem perpe-
„ tuo teneri decernimus, ſtatuimus, & manda-
„ mus. Declarantes ab ea exemptos eſſe de-

„ bere

Digitized by Google

,, bere Regulares pro iis tantum Eeneficiis,
,, vel fructibus, quorum ratione ipſis Apo-
,, ſtolica Sedes diſerte, ac expreſſe, & ex cau-
,, ſa vere ac proprie oneroſa induliit, ut ab
,, onere Taxæ pro Seminario exempti ſint.

,, §. 2. Porro ajuſmodi Taxa juxta loco-
,, rum qualitatem reſpondere debeat ſummæ
,, ſcutorum trium pro quolibet centenario pro-
,, ventuum Beneficii, & ſi neceſſitas urgeat,
,, augeatur etiam uſque ad ſummam quinque
,, pro centenario, itaut numquam minor ſcu-
,, tis tribus, neque major ſit ſcutis quinque
,, pro quolibet centenario, & anno, ac in il-
,, lius confectione regula a Tridentino Conci-
,, lio in prædicto *cap.* 18. ſancita accurate, &
,, ad amuſſim obſervetur. Donec autem nova
,, hæc Taxa confecta, & a Congregatione a
,, Nobis deputata, ut infra dicetur, approba-
,, ta fuerit, alia Taxa, quam Seminarium an-
,, tea exigere conſueverat, omnino perſolva-
,, tur. Ceterum novæ Taxæ exactio ſemper
,, committatur Perſonæ fide, & facultatibus
,, idoneæ ab Epiſcopo, & Cathedralis Eccle-
,, ſiæ Capitulo ſpecialiter approbandæ, ac de-
,, putandæ, ita quidem, ut quoties Exactor
,, hujuſmodi negligens, aut minus idoneus re-
,, pertus fuerit, illius culpam idem Epiſcopus,
,, & Capitulum præſtare debeant, & pro non
,, exactis, atque deperditis reſpective de pro-
,, prio teneantur, liceatque Seminario, tam
,, contra Exactores, quam contra Deputantes,
,, eorumque heredes quocumque tempora age-
,, re, nedum pro deperditis, ſed etiam pro
,, non exactis ad præciſam Taxæ faciendæ nor-
,, mam, & quantitatem.

,, §. 3. Præterea Epiſcopi, & Capitula por-
,, tiones, ſeu quotas ſibi obtingentes juxta præ-
,, fatam Taxam quolibet anno realiter, & cum
,, effectu deponere teneantur penes Exactorem
,, deputatum, qui eas ſolvat, ſeu eroget in
,, ſumptus pro Seminarii manutentione neceſ-
,, ſarios, & tam hujus depoſiti, quam ſucceſ-
,, ſive ſolutionis, ſeu erogationis, ſimulque cu-
,, juslibet alterius exactionis non factæ, & qua
,, de cauſa documentum per eoſdam Epiſco-
,, pos, & Capitula ad antedictæ Congregatio-
,, nis Secretarium quotannis tranſmittatur.

,, §. 4. Quod ſi in aliqua Diœceſi compu-
,, tatis propriis Seminarii reditibus, ſi qui
,, ſint, nec non Beneficiorum antea cum ef-
,, fectu illi unitorum, ac fructibus parvorum
,, Conventuum ſuppreſſorum præcedenter ap-
,, plicatis (quas quidem tum Beneficiorum
,, uniones, tum applicationes fructuum parvo-
,, rum Conventuum firmas eſſe volumus) per
,, hujuſmodi etiam Taxam erectioni, & ſuſten-
,, tationi Seminarii ad neceſſitatem nimirum
,, uniuſcujuſque Diœceſis, & Alumnorum, non
,, autem ad pompam, & voluptatem ſufficien-
,, ter provideri nequiverit, tunc, & eo caſu,
,, ac in ſubſidium tantum Ordinarii Locorum
,, eidem Seminatio unire, & applicare poſ-
,, ſint, ac debeant Beneficia ſimplicia cujuſ-
,, cumque qualitatis, & dignitatis fuerit, et-
,, iam Juriſpatronatus Eccleſiaſtici, vel quo-
,, modocumque affecta, & diſpoſitioni Sedis
,, Apoſtolicæ reſervata, ſine tamen ullo Divi-
,, ni cultus, ac illa obtinentium præjudicio.
,, Hæc porto unio fiat ſtatim, & anta eorum-
,, dam Beneficiorum vacationem, nempe unian-
,, tur Beneficia primo loco vacatura uſque ad
,, certam annui reditus quantitatem in ipſa
,, unione ſpecificandam, quæ computata Taxa
,, inſufficienti, ſatis eſſe poſſit ſuſtentationi
,, certi numeri Alumnorum pro unoquoque Se-
,, minatio deſignatorum, ipſaque unio, ſtatim
,, ac Beneficia prædicta quomodocumque vaca-
,, verint, debitum, atque integrum ſortiatur
,, effectum, fel. rec. Clementis VIII. ac Ur-
,, bani pariter VIII. nec non aliorum quo-
,, rumcumque Romanorum Pontificum præde-
,, ceſſorum Noſtrorum Conſtitutionibus, vel
,, Decretis in contrarium facientibus non ob-
,, ſtantibus.

,, §. 5. Ceterum conſiderantes Monaſteria,
,, Prioratus, & Beneficia Conſiſtorialia, nec
,, non aliqua alia indiſpenſabiliter neceſſaria
,, eſſe, ac fore pro congrua ſuſtentationa S. R.
,, E. Cardinalium, & Miniſtrorum Romano
,, Pontifici, & Sedi Apoſtolicæ actualiter inſer-
,, vientium, volumus, & declaramus, quod
,, Abbatiæ, Prioratus, & Monaſteria Conſiſto-
,, rialia, ſeu Beneficia quovis modo Apoſtoli-
,, ca auctoritata commendata, & ad præſens
,, obtenta, ac in futurum obtinenda per an-
,, tedictos S. R. E. Cardinales, ſeu veros, &
,, proprios Papæ familiares, Nuncios Apoſto-
,, licos, & Prælatos Congregationum, quibus
,, iidem S. R. E. Cardinales interſunt, Secre-
,, tarios duntaxat, memoratis Seminariis uni-
,, ri, & applicari nunquam poſſint, & unio-
,, nes, quas forſan fieri contigerit, nullæ, ac
,, irritæ prorſus ſint, firma in reliquis rema-
,, nenta libertate, & facultate uniendi (ſer-
,, vata tamen forma ſuperius expreſſa, & non
,, aliter) cetera omnia Beneficia, etiam, ut
,, præfertur, affecta, & reſervata, vel alias ad
,, proviſionem, ac diſpoſitionem Sedis Apoſto-
,, licæ quomodolibet pertinentia.

,, §. 6. Cum autem, ſicut accepimus, Se-

F 2 ,, mi-

,, minaria pleriſque in locis ideo erecta mini-
,, me reperiantur, vel quia Epiſcopi Taxam
,, conficere detrectant, ne illam a ſemetipſis
,, incboare cogantur, vel quia Beneficia ſim-
,, plicia, quorum diſpoſitio ad eos libere ſpe-
,, ctat, occurrente illorum vacatione, ſuis Fa-
,, miliaribus, aliiſve perſonis ſibi gratis, &
,, benevifis conferre volunt. Hinc eſt, quod
,, Nos omne ſcopulum, & obicem impediti-
,, vum boni ſpiritualis ab ejuſmodi Seminario-
,, rum erectione provenientis e medio prorſus
,, tollere, ac removere intendentes, motu,
,, ſcientia, ac poteſtatis plenitudine paribus,
,, Congregationem Seminariorum nuncupan-
,, dam, in qua Venerabiles Fratres Noſtri S.
,, R. E. Cardinales Congregationi ſuper nego-
,, tiis, & conſultationibus Epiſcoporum, &
,, Regularium, nec non Congregationi Inter-
,, pretum Concilii Tridentini præfati utriuſque
,, Congregationis Secretarii, Datarius, ſeu Pro-
,, datarius, ac Subdatarius, nunc, & pro tem-
,, pore exiſtentes eſſe debeant, tenore præſen-
,, tium perpetuo erigimus, ac inſtituimus,
,, ejuſdemque Congregationis Secretarium il-
,, lum ipſum, qui Congregationis Concilii
,, prædicti Secretarius pro tempore fuerit, con-
,, ſtituimus, ac deputamus: prædictæque Con-
,, gregationi, ac illius Secretario omnium &
,, ſingulorum Seminariorum in locis, ubi ad-
,, huc erecta non ſunt, erigendorum, & ubi
,, erecta quidem ſunt, ſed ſufficientes non ha-
,, bent reditus, iis pro modo indigentiæ, ut
,, præfertur, augendorum omnimodam curam
,, committimus, ac demandamus, nec non
,, ejuſdem Congregationis Deputatis prædictis
,, ſemel ſingulis menſibus, & quoties opus fue-
,, rit, ſe congregandi, dictorum Seminariorum
,, erectionem promovendi, jam erectorum ſta-
,, tum, & proventus recognoſcendi, eorum
,, neceſſitatibus opportuna conſulendi, Taxas
,, approbandi, reformandi, & augendi, nu-
,, merum Alumnorum in ſingulis Seminariis
,, taxandi, & præfigendi, eumque pro modo
,, redituum augendi, & minuendi, ſtatuta pro
,, recto felicique eorumdem Seminariorum re-
,, gimine, & adminiſtratione condendi, eaque
,, mutandi, variandi, corrigendi, ac toties,
,, quoties illis expedire videbitur, de novo fa-
,, ciendi, emergentes controverſias ſummarie,
,, ſolaque facti veritate inſpecta cognoſcendi,
,, & definiendi, Viſitatores etiam, qui ejuſ-
,, modi Seminaria diligenter perluſtrent, & an
,, recte, atque fideliter adminiſtrentur, ac in
,, iis potiſſimum regulæ a Trid. Conc. præ-
,, ſcriptæ, ſedulo adimpleantur, inſpiciant, &
,, recognoſcant, ubi, quando, & quoties opus
,, eſſe judicaverint, facto tamen prius verbo
,, cum Rom. Pontifice pro tempore exiſtente
,, delegandi, ac deputandi, aliaque in præmiſ-
,, ſis neceſſaria, & opportuna pro data ipſis a
,, Domino prudentia decernendi, & gerendi,
,, & exequendi plenariam, atque omnimodam
,, facultatem, poteſtatem, & auctoritatem tri-
,, buimus, concedimus, ac impartimur.

,, §. 7. Univerſis itaque Epiſcopis, quorum
,, in Diœceſibus non adſunt, vel congruis re-
,, ditibus inſtructa non ſunt Seminaria, per
,, præſentes injungimus, & mandamus, ut
,, quam primum præfatam Taxam ſedulo con-
,, ficiant, eumque ad antedictæ Congregatio-
,, nis Secretarium infra ſex menſes a die pu-
,, blicationis præſentis Conſtitutionis compu-
,, tandos omnino traſmittant, una cum di-
,, ſtincta, & accurata relatione omnium Bene-
,, ficiorum ſuarum Diœceſum, eorumque an-
,, nui valoris, nec non locorum, animarum-
,, que, & Eccleſiarum in illis exiſtentium
,, cum ſuis qualitatibus, ad hoc ut eadem Con-
,, gregatio omnibus mature perpenſis, ſtatua-
,, re poſſit, an prædicta Taxa approbari nec
,, ne debeat, ſimulque numerum Alumnorum
,, in unoquoque Seminario retinendorum, &
,, ſummam pro ſingulorum ſubſtentatione ne-
,, ceſſariam præſcribere, & reliqua tandem
,, omnia, quæ pro recta eorumdem Seminario-
,, rum adminiſtratione, ſedulaque Alumnorum
,, inſtitutione utilia, ac opportuna judicaverit,
,, ſalubriter decernere valeat.

,, §. 8. Omnibus inſuper Epiſcopus præfa-
,, tis, ne de cetero pro ſe, vel ſuis Vicariis,
,, aut Familiaribus quibuſcumque ſub quovis
,, colore, & prætextu, habitatione, coquina,
,, famulis, Miniſtris, aut Officialibus Semi-
,, narii, vel Lectoribus, Magiſtris, Sacerdoti-
,, bus, Clericis quomodo inſervientibus eidem
,, Seminario, & Alumnis, vel a Seminario
,, ſalariatis, & ſubſtentatis, ac quomodocum-
,, que retentis, uti audeant, diſtricte ſub pœ-
,, na Interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ vetamus,
,, ac inhibemus. Non tamen per hoc prohi-
,, bere intendimus Epiſcopo Pontificalia exer-
,, centi, ne Cæremoniarum Magiſtro, vel Sa-
,, cerdotibus a Seminario retentis uti poſſit,
,, immo ut eorum opera, ac aſſiſtentia in hu-
,, juſmodi ſacris functionibus libere uti va-
,, leat; planam ipſi Epiſcopo tribuimus fa-
,, cultatem.

,, §. 9. Poſtremo ſaluberrimæ præfati Con-
,, cilii diſpoſitioni inhærentes, volumus, præ-
,, cipimus, & ſancimus, ut in omnibus Semi-

,, na-

Digitized by Google

„ nariis, tam hactenus erectis, quam impoſte-
„ rum erigendis, Alumni Grammatices, Can-
„ tus Gregoriani, computi, aliaque bonarum
„ artium tantum diſciplina erudiantur, & Sa-
„ cræ Scripturæ, Catechiſmi, aliorumque Ec-
„ cleſiaſticorum Librorum, præſertim vero de
„ Sacramentis, Sacriſque Ritibus, & Cære-
„ moniis tractantium, Lectioni diligenter in-
„ cumbant, ut cum ad Vineam Domini ex-
„ colendam vocati fuerint, dignos, peritos,
„ utileſque Operarios ſeſe probare valeant,
„ fructumque ei reddant uberrimum tempori-
„ bus ſuis.

„ §. 10. Decernentes, præſentes Litteras &c.

„ §. 11. Non obſtantibus, &c.

„ §. 12. Ut autem præſentes Litteræ &c.

„ §. 13. Nulli ergo omnino hominum &c.

„ Datum Romæ apud S. Petrum anno In-
„ carnationis Dominicæ milleſimo ſeptingen-
„ teſimo vigeſimo quinto, ſeptimo Idus Maii,
„ Pontificatus Noſtri Anno I.

180 Inſuper ad complementum ſubnectuntur hic inſtructiones, quæ de Mandato dicti Benedicti XIII. emanarunt circa Taxam Seminariorum, quæ tranſmiſſa fuit ad Epiſcopos Italiæ, & inſularum adjacentium cum ſequenti Encyclica Epiſtola.

Rever. D. uti Fr. Cum in omni Republica experimento ſemper compertum fuerit, tales eſſe Cives, quales educatione informantur, nihil certe opportunius ad Eccleſiaſticam diſciplinam conſervandam, vel reſtaurandam excogitari potuit, quam inſtitutio Collegiorum, in quibus adoleſcentes Eccleſiaſticis Miniſteriis addiscendi, Religione, & bonis artibus inſtruerentur, adeo ut ejuſmodi Collegia, quaſi perpetua eſſent egregiorum Dei Miniſtrorum, & pro Animarum ſalute Operariorum Seminaria. Jure itaque ac merito in immortali laude verſabitur hoc, quod a Patribus Sacroſancti Conc. Tridentini in eam rem providentiſſime fuit conſtitutum. Fidem quippe fecit eventus, quam ve-
181 re tunc a nonnullis (ut habetur in hiſtoria a Cardinali Pallavicino perſcripta) dictum fuerit, ſatis utiliter labores omnes impenſos, omnemque operam poſitam, ubi etiam nihil aliud commodi in Chriſtianam Rempublicam inde manaſſet, quam recta ubique ejuſmodi Collegiorum inſtitutio.

Primus porro, qui memorati Concilii Sanctionem ad effectum perduxit, fuit Divus Carolus Borromæus Archiepiſcopus Mediolanenſis, & adeo quidem apposita ad Clericos bonis moribus, ac diſciplinis imbuendos ratione, adeoque ſapientibus pro recta Seminariorum gubernatione legibus conditis, ut in hoc etiam de Univerſa Eccleſia optime meritus dicendus ſit, cum plurimi inde ſumpſerint exemplum, quod publico, uberrimoque cum fructu imitarentur.

Inter ceteros vero Antiſtites qui glorioſi illius Archiepiſcopi veſtigia ſunt perſecuti, maxime enituit Cardinalis Vincentius Maria Urſinus, quem modo ſummum Catholicæ Eccleſiæ moderatorem veneramur. Is enim Sypontinæ Metropolitanæ Eccleſiæ gubernaculis admotus cum ejus Seminarium inveniſſet jam pridem Turcarum incurſione anno 1620. vaſtatum, funditusque everſum, nihil habuit antiquius, quam ut illud redintegraret, idoneiſque proventibus inſtrueret, multo etiam ære ſuo in eam cauſam collato, id, quod honorificentiſſimis, ut par erat, verbis laudavit ſub annum 1679. Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium negotiis præpoſita. Deinde vero ad aliam Archiepiſcopalem Sedem Beneventanam translatus pari pietate, ac liberalitate Seminarii ædes horribili terræmotu bis quaſſatas proſtrataſque longe magnificentius reſtauravit, illudque ſaluberrimis Conſtitutionibus, & documentis firmavit, ac opimis largitionibus auxit, quarum monumenta extant in Synodorum Beneventanarum Volumine; Cumque Tuſculanæ quoque poſtmodum regimen Eccleſiæ ſuſcepiſſet, Seminarium numero, & loco perangustum, & amplificari juſſit, & augeri, adjunctiſque Collegio Patrum Societatis Jeſu novis ædibus, Alumnos, Convictoreſque ſub eorum diſciplina, bonis moribus & litteris voluit informari.

Ex his ſane, quæ fecit Archiepiſcopus de Seminariis Eccleſiarum, quibus præfuit, certam capere licuit conjecturam ſolicitudinis, & Curæ, quam Pontifex Maximus de omnium Eccleſiarum Seminariis eſſet ſuſcepturus. Et expectationi quidem cumulate reſpondit eventus. Nam in Romano Concilio ſuperiore anno habito Sanctitas ſua non ſolum plura edixit monita bene gerendæ hujuſmodi Collegiorum adminiſtrationi conſentanea, verum etiam peculiarem Conſtitutionem promulgavit in ejuſdem Concilii appendice relatam, qua omnibus Præſulibus Eccleſiarum in Italia, Inſuliſque adjacentibus exiſtentium juſſit, omni cunctatione abjecta inſtitui Seminaria, ſicubi hactenus non eſſent, nec non ſuſtentationi Collegiorum, ſive inſtitutorum, ſive inſtituendorum congruentia ſubſidia comparari, facta quoque ad id facultate imponendi augendique Taxam ſuper omnibus Beneficiis, quibus etiam fruerentur perſonæ exemptioni ante hac aſſuetæ, itemque, ubi opus fuerit, & quatenus Taxa non ſuffice-

ret, uniendi iiſdem Seminariis Beneficia ſimplicia, etiam quomodocumque affecta, & diſpoſitiuni Sedis Apoſtolicæ reſervata, quemadmodum fuſius in memorata Cunſlitutione habetur.

Cum vero ibidem quoque Sanctiſſimus D. N. peculiarem Congregatiunem iuſtituerit, quam voluit præeſſe iſtiuſmodi Seminariorum negotio, hæc, ut maudato ſibi muneri ſatisfacere aggrediatur, Amplitudini Tuæ, itemque aliis prædictorum Locorum Ordinariis per has Litteras, Sanctitate ſua annuente ſcriptas ſignificandum duxit, quid facto opus eſſet.

Primum igitur renunciabit Amplitudo Tua num in iſta Diœceſi Seminarium Clericorum fuerit hactenus inſtitutum, quod ſi non fuerit, commudiurem pro ſuu Judicio illius inſtituendi rationem iudicabit, refereique etiam, tum quot ſint annui proventus Menſæ Epiſcupalis, Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum totius Diœceſeos, tum vero an olla ſint Beneficia ſimplicia, quæ Seminario fundando adſcribi unione perpetua poſſint, vel etiam an in aliqua Confraternitate, aut Loco pio reditus annui redundent, poſtquam oneribus, quæ ipſis inhærent, ſatisfactum fuerit, & demum an in Eccleſia Metropolitana, cui tamquam Suffraganeus ſubſit, commodum inveniatur Seminarium, ut cum Archiepiſcopo agi poſſit, ut aliquos ſuæ Diœceſis Alumnos ad illod admittat.

Si autem extat Seminarium, partes tuæ erunt, memoratam Sacr. Congregatiunem de iis, quæ ſubjicientur, diligenter certiorem reddere. I. Videlicet an ejuſdem Seminarii ædes tales ſint, ut in iis convenienter habitare Alumni & præceptores puſſint. II. Quot ibi commorentur Adoleſcentes, quotve Præceptores, aliique Miniſtri. III. Quot ſint Clerici, qui ob egeſtatem ſuam gratuito alantur, quotque alii, qui quotidiani victus pretium de ſuo reſpondeant. IV. An nomerus Adoleſcentum, qui in Seminario nunc educantur, ſatis reſpondeat neceſſitati totius Diœceſeos, vel ſi impar ſit, quot præterea addendi videantur. V. An certæ leges pro Seminarii gubernatione conditæ jam fuerint, eæque accurate ſerventur. VI. An Alumni pias illas exercitationes obeant, iiſque bonis artibus ediſcendis dent operam, quæ præſcriptæ ſunt a Sacro Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *de reformat.* VII. An Seminarium idoneis proventibus ſit inſtructum, & quænam ſit annua eorum quantitas. VIII. Num ab Amplitudine, vel a Prædeceſſoribus tuis unita Seminario fuerint ulla Beneficia ſimplicia, vel bona parvorum Cœnobiorum ſoppreſſorum. IX. An Seminarii commodo, impoſita jam fuerit ſuper Beneficiis, aliiſque Eccleſiaſticis reditibus iſtius Diœceſeos Taxa ulla, vel quanta, & ad quam Nurmam conſtituta. X. An hujuſmodi contributio re ipſa diligenterque perſolvatur a Menſa Epiſcopali, ceteriſque omnibus huic oneri obnoxiis. XI. An in iſta Diœceſi ulla ſint Beneficia ſimplicia, quorum unione ſuppleri valeat id, quod forte neceſſariæ ſuſtentatiuni Seminarii deſit, vel in ordinariis ejus proventibus, vel etiam in prædicta contributione. XII. An, quomodo exigatur quotannis a Seminarii Miniſtris ratio adminiſtrationis redituum ad illud pertinentium.

Quoniam, vero in citata Conſtitutione *SS.* D. N. præcipitur, exactionem Taxæ, ubi hæc imponenda fuerit, mandari idoneo Viro deligendo ab Amplitudine Tua, & a Capitulo Cathedralis Eccleſiæ, communi quidem periculo, ſi ille Officii ſui partes haud impleverit, recte ſignificari quoque ſibi optat Sacra Congreg. quiſnam tali muneri idoneus iſtic exiſtimetur.

Denique, ut uberior haberi hic poſſit notitia omnium, quæ ad Seminaria Eccleſiaſtica ſpectant, Amplitudo Tua referre etiam non gravabitur, quonam anno, & a quonam Antiſtite Seminarium fuerit inſtitutum, vel quinam alii Præſules inſtitutionem ejus, vel amplificationem, opera aut ære ſuo juvaverint. Ad hæc quinam liberalium artium, Sacrarumque ſcientiarum Magiſtri, præ ceteris ibi floruerint, quive Alumni ex eodem Seminario prodierint doctrinæ laude præſtantes, vel obitis ſubinde muneribus, partiſque dignitatibus præclari.

Una cum hac Epiſtola inſtructio ſuper Taxa Seminario ſolvenda ad Amplitudinem Tuam tranſmittitur, cui ſe conformare debebit, & interea fauſta omnia a Deo Optimo Maximo precamur, Romæ hac die 30. Martii 1726.

Amplitudinis Tuæ &c.

Iſtruzione ſopra la Taſſa da imporſi, o pagarſi per l' inſtitutione, e mantenimento reſpettivamente de' Seminarj. 181

1. OLtre la Coſtituzione fatta dalla Santità di Noſtro Signore Papa Benedetto XIII. ſopra l' erezione, e ſoſtentamento de' Seminarj per l'Italia, e l' Iſole Aggiacenti, ed oltre la Lettera circolare ſcritta ſopra la medeſima materia per Ordine della Santità Sua a tutti gli Ordinarj de' Luoghi predetti, ſi è ſtimato neceſſario fare la preſente Inſtruzione da mandarſi unitamente colla Lettera poc' anzi

ac-

accennata a i predetti Ordinarj, e di regolarla colle riſoluzioni preſe altre volte dalla Sacra Congregazione del Concilio, ad effetto d' imporre a dovere la Taſſa, e di levare per quanto ſarà poſſibile ogni occaſione di lite, che poteſſe inſorgere nella detta impoſizione, coll'avvertenza, che quanto ſi dirà nella preſente Inſtruzione, dovrà avere luogo tanto nel caſo, in cui non ſia ſtato eretto nella Dioceſi il Seminario, ma debba erigerſi, quanto nel caſo, in cui il medeſimo già ſia ſtato eretto, e debba mantenerſi, avendo altre volte la Sacra Congregazione del Concilio (*Sac. Congreg. Conc. In Viſitationis SS. Lim. 10. Mart. 1663. lib. 23. Decr. pag. 451. & ſeq.*) riſoluto, che i rimedj preſcritti dal Sacro Concilio di Trento alla *ſeſſ. 23. cap. 18. de reform.* per l'erezione de' Seminarj debbano ancora adoprarſi per la loro conſervazione in tal maniera, che chionque è obbligato a contribuire per l'erezione del Seminario, reſta altresì obbligato a contribuire per la conſervazione del medeſimo, dopo che è ſtato eretto.

2. E perchè il procedere con ordine, e diſtinzione ſembra la metodo più adattata, tanto per la Teorica, quanto per la Pratica, quindi è, che nella preſente Iſtruzione s'incomincierà a parlare dell' Obbligo dell'Ordinario circa la contribuzione, che deve fare al Seminario, per proſeguire dopo tutto ciò, che riſguarda l'obbligo degli altri inferiori.

§. I.

Della contribuzione, o ſia taſſa da pagarſi dall' Ordinario al ſuo Seminario.

3. Coſa certa ſi è, che la Menſa, o Patriarcale, o Arciveſcovile, o Veſcovile è obbligata a pagare la Contribuzione, o ſia la Taſſa al Seminario, derivando queſt' obbligo della Lettera del Sacro Concilio di Trento alla *ſeſſ. 23. c. 18. de refor.* qual diſpoſizione Conciliare è rinnovata nella Coſtituzione di Noſtro Signore Papa Benedetto XIII. al §. *Cum itaque Seminarii.*

4. In eſecuzione dunque non meno del Sagro Concilio, che della Coſtituzione di Noſtro Signore dee ogni Ordinario attentamente riconoſcere a qual ſomma aſcendino l'annue entrate della ſua Menſa, ed iſtabilita la rendita dee obbligarſi a pagare, e con effetto pontualmente pagar ogni anno al Seminario, quella quota, che ogn' altro Beneficiato, e qualunque altra perſona obbligata a contribuire paga ogni anno al predetto Seminario, quale quota non deve eſſer meno del tre per cento, nè maggiore del cinque per cento dell'annua ſopradetta entrata, ſecondo ciò che altrove ſi accennerà, eſſendo la Contribuzione al Seminario un vero Debito, a cui gli Ordinarj, e gli altri, che hanno il peſo di pagare, ſono obligati tam in Foro Poli, quam in Foro Fori, ed al quale pagamento in caſo di renitenza non ſi mancherà dalla Congregazione particolare deputata da Noſtro Signore ſu queſte materie d'aſtringere ſecondo i termini di giuſtizia.

5. Ed avvegnachè ſiano nate, e poſſino altresì naſcere alcune controverſie intorno alla liquidazione dell' annua entrata, o per le ſpeſe, che devono farſi per raccogliere i frutti, e l'entrate, o per altri obblighi fiſſi, che abbiano gli Ordinarj, o pure per le Penſioni, che ſono obbligati a pagare, ſi ſoggiunge, che l'annua entrata regolativa della Contribuzione, o ſia Taſſa del Seminario, (*Sac. Congreg. Conc. in Ulyxippenen. anni 1673. lib. 1. Decr. pag. 174. a tergo & pag. 175.*) è quella, che ſopravanza, detratte le ſole ſpeſe neceſſarie per la percezione de' frutti, che parimente per fiſſare l'annua entrata, ſi deono dedurre quegli obblighi ſoli, che ſono ſtati imposti avanti il Sacro Concilio di Trento, e che finalmente in ciò, che riſguarda le Penſioni o fiſſe, o vitalizie, dee l'Ordinario (*Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 18. de refor.*) pagare non ſolamente la quota corriſpondente alla ſua annua entrata, ma altresì la quota appartenente al Penſionario, ritenendoſi al pagamento della Penſione ciò, che avrà per eſſo pagato al Seminario, nel caſo però, in cui il Penſionario nell'impoſizione della Penſione non foſſe ſtato con ampio, e litterale privilegio eſentato dal Papa dal contribuire al Seminario. Imperocchè in queſto caſo l'Ordinario ſarebbe obbligato (*Sac. Cong. in Foroliviens. 16. Jul. 1661. lib. 22. Decr. pag. 584. a tergo & pag. 585.*) a pagare per eſſo, e non potrebbe nel pagamento dell'annua Penſione ritenerſi ciò, che ha pagato per eſſo. Il che però, non può ſuccedere, nè ſuccederà oggidì non ſolo per ciò, che è ſtato iſtabilito dalla Santità di Noſtro Signore nella ſua Coſtituzione, come diraſſi più a baſſo, ma ancora per avere con molta maturità la Sagra Congregazione del Concilio (*Sac. Cong. Conc. in Romana Contributionis Seminarii 3. Feb. 1646. lib. 18. Decr. fol. 20. a tergo, in Spoletana die 30. Sept. 1710.*) altre volte determinato, che non ſono eſenti dalla

Digitized by Google

Taſſa del Seminario per i Benefizj, e le Penſioni che hanno, ſe non quelle perſone, che ſono eccettuate nel Sagro Concilio di Trento, e che però ſono tenuti al pagamento gli Eminentiſſimi Signori Cardinali ancorchè Camerali, li Prelati, e li Famigliari del Papa, nè ſuffragare a queſti verun privilegio d'eſenzione, ſe in eſſo non ſi fa una ſpeciale, ed individua deroga al Sagro Concilio, ed un'eſpreſſa menzione del pagamento, che facevaſi al Seminario da i predetti Benefizj, e Penſioni, avanti che i Benefizj foſſero ſtati conferiti, e le Penſioni foſſero ſtate aſſegnate a i predetti Perſonaggi.

6. Aggiungendo che il detto fin'ora riſpetto alle ſpeſe per la Collezione de' frutti, per gli obblighi, e per i pagamenti per i Penſionarj, procede non ſolo per gli Ordinarj, ma ancora per i Beneficiati, ed ogn'altra perſona obbligata alla più volte nominata Taſſa del Seminario.

§. II.

Della Contribuzione e ſia Taſſa da pagarſi da' Capitoli della Metropolitana, e Cattedrale, e Collegiata della Dioceſi al Seminario della medeſima.

7. SOno i predetti Capitoli, Dignità, e Canonici tenuti al pagamento della Contribuzione, o ſia Taſſa del Seminario, come ſi deduce dal Sagro Concilio di Trento alla *citata ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *de reform.* e nel liquidare l'annue entrate, ad effetto di regolare la Taſſa, dovranno oſſervarſi (*Sac. Congr. Conc. in Panormitana anni* 1585. *pag.* 73. *a tergo*, *in Salernitana anni* 1589. *in reſponſ. ad* 4. *lib.* 6. *Decret. p.* 22. *a tergo*, *in Avellina* 15. *Januar.* 1601. *lib.* 9. *Dec. p.* 120. *in Eugubina* 1. *Decemb.* 1605. *lib.* 10. *Dec. p.* 140. *in Sabin.* 23. *Jun.* 1640. *lib.* 16. *Dec. in reſponſ. ad* 1. *p.* 394. & 395.) le regole poc'anzi accennate, ed in oltre la ſeguente, ed è di non valutare nell'annua entrata ciò, che ſi dà a chi interviene a Divini Offizj a titolo di diſtribuzioni quotidiane, eſſendo queſte eſenti dal pagamento al Seminario in tal maniera, che ſe i Canonicati non hanno Prebenda, e ſe tutta l'entrata conſiſte nelle Diſtribuzioni, non ſi devono queſti Canonici aſtringere al pagamento a proporzione di tutta l'entrata, ma di due delle tre parti della medeſima, facendo in queſto caſo le dette due parti la figura di Prebenda, e la terza delle Diſtribuzioni ſecondo la vera intelligenza delle riſoluzioni della Sagra Congregazione del Concilio.

8. E nel caſo, in cui foſſero ſtati uniti al Capitolo, o alle Prebende alcuni Benefizj, acciò colle rendite di queſti ſi conſtituiſſero le diſtribuzioni quotidiane a proporzione dell'annue entrate de' Benefizj uniti, il Capitolo, o i Prebendati ſarebbero obbligati al pagamento della Taſſa al Seminario, come pure più volte è ſtato riſoluto dalla Sagra Congregazione del Concilio. (*Sac. Cong. in Narnien. contributionis Seminarii* 2. *April.* & 30. *Maii* 1661. *pag.* 483. & 526. *lib.* 22. *Dec.* & *in Lucana* 29. *Januar.* 1686. *lib.* 35. *Dec. pag.* 13. *a tergo*).

9. E per terminare ciò, che riſguarda i Capitoli, ſi ſoggiugne, che per regolare la Taſſa non ſi doveranno calcolare i Legati Pii delle Meſſe, che ad eſſi ſiano ſtati laſciati, ſiccome nè meno l'elemoſine, che ſi fanno alle loro Sagreſtie, ma ſolamente le rendite fiſſe, e ſtabili d'eſſe, ancorchè le medeſime provengano da Legati pii giuſta la riſoluzione della Sagra Congregazione del Concilio. (*Sac. Cong. Conc. in cit. Sabinenſ.* 23. *Jun.* 1640. *lib.* 16. *Decr. pag.* 394. & 395. *in reſponſ. ad primum*.)

§. III.

Della Contribuzione, o ſia Taſſa da pagare al Seminario della Dioceſi da qualunque Beneficiato, e con cura d'Anime, o ſenza cura d'Anime.

10. SOno i benefizj curati obbligati alla contribuzione del Seminario (*Sacr. Congr. in Nicien.* 28. *Nov.* 1676. *lib.* 29. *Dec. pag.* 312. & *a tergo*) eſſendo generaliſſime le parole del Concilio di Trento nella più volte citata *ſeſſ.* 23. *c.* 18. *de refor.* e dovendoſi conſiderare, che ſono ſtati principalmente iſtituiti i Seminarj per allevare i Chierici, ed abilitarli alla cura dell'Anime, nè poſſono i Parrochi pretendere eſenzione per il motivo, che l'annua rendita della Parrocchia non eccede la congrua de i cento Scudi, conforme ha altre volte riſoluto la Sacra Congregazione del Concilio, e proſeguendo il diſcorſo de' Benefizj curati, o ſiano Parrochiali fa di meſtieri l'avvertire, che la Taſſa dee cadere ſopra l'annua fiſſa entrata delle medeſime, e ſopra ancora quei proventi, che ſi dicono *certi de incertis*, ma non ſopra le rendite totalmente incerte ſecondo un'altra riſoluzione della Sagra Congregazione del Concilio. (*Sac. Cong. in Panorm. de menſe Octob.* 1587. *lib.* 5. *Decr. pag.* 23. & *a tergo*.)

22. Paſ-

Digitized by Google

11. Paſſando agli altri Benefizj, devono i medeſimi contribuire al Seminario, ancorchè ſieno di Juſpadronato, come ſi legge nel Sagro Concil. di Trento, ed ancorchè la nomina loro apparteneſſe a qualunque perſona, benchè degna di ſpecialiſſima menzione, conforme è ſtato riſoluto dalla Sagra Congregazione del Concilio (*Sac. Congr. in Civitatis Reg. menſe Febr.* 1586. *lib.* 4. *Decr. pag.* 11. *& in Meſſan. menſe Febr.* 1588. *lib.* 5. *Dec. p.* 96. *a tergo*) Nè poſſano i Benefizj Secolari pretendere d'eſſere eſenti dalla Taſſa del Seminario, ancorchè la nomina, e l'iſtruzione appartenga a qualche Religione, o Monaſtero, come ſi deduce da una riſoluzione della Sacra Congregazione del Concilio (*Sac. Congr. Concil. in Caputaquen. de menſe Jul.* 1586. *lib.* 4. *Dec. in reſponſ. ad* 1. *p.* 159. *& ſeq.* e ritrovandoſi alcuni Benefizj, che ricuſano di pagare al Seminario per l'incertezza a qual Seminario debbano pagare, eſſendo il titolo del Benefizio in una Dioceſi, ed i Beni lo un'altra, ſembra a propoſito il ſoggiungere, che la regola iſtabilita dalla Sacra Congregazione del Concilio (*Sacr. Cong. in Lunen. Sarzen.* 19. *Feb.* 1604. *lib.* 10. *Decr. pag.* 74. *a tergo*) ſi è, che il pagamento ſi faccia al Seminario di quel luogo, in cui è la Chieſa, o il Titolo del Benefizio, ancorchè i Beni appartenenti al medeſimo ſiano in un'altra Dioceſi, eccettuando il caſo, in cui in queſta ſeconda Dioceſi vi foſſe una qualche Chieſa, che foſſe come membro del Titolo del Benefizio, poichè in queſte Circoſtanze ſi dovrebbe a proporzione dell' annua entrata pagare il Seminario di quella Dioceſi, in cui ſono ſituati i beni, ed è ſituata la predetta Chieſa, purchè queſta Chieſa foſſe ſtata fabbricata avanti l'acquiſto de' beni. (*Sac. Cong. Concil. anno* 1573. *lib.* 1. *Decr. p.* 23. *a tergo*, *& in Melphien. eodem anno lib.* 1. *Decret. pag.* 190. *& a terg.*) in tal maniera, che ſe prima foſſero ſtati uniti i beni, ed applicati al Titolo del benefizio ſituato nell'altra Dioceſi, e dappoi foſſe ſtata fabbricata la Chieſa, non dovrebbe il pagamento farſi al Seminario del Veſcovo, in cui è ſituata la Chieſa, e ſono ſituati i beni, ma al Seminario dell'altra Dioceſi, in cui è ſituato il Titolo del Benefizio.

12. Finalmente tutti, e ſingoli Benefizj, o Secolari, o Regolari generalmente parlando ſono tenuti al pagamento della Taſſa, ancorchè ſiano poſſeduti o dagli Eminentiſſimi Signori Cardinali, e da i Famigliari dello ſteſſo Romano Pontefice, o da i Chierici della Rev. Camera Appoſtolica, o da qualſivoglia altro Miniſtro, o Offiziale, e ciò, parlando da i Benefizj, che hanno avuto fino ad ora, e degli altri, che poſſono avere in avvenire, o eſſi, o gli altri, che ne' tempi futuri ſaranno promoſſi alle ſopraddette Dignità, Uffizj, ed impieghi, come chiaramente ſi ſtabiliſce nella Coſtituzione di Noſtro Signore §. *Cum itaque Seminarii*, e le Capellanie devono contribuire al Seminario, ſe ſono perpetue, e ſe ſi conferiſcono in Titulum, ma non già quando ſono amovibili. *Sac. Congr. Conc. in Sabinen.* 21. *Jun.* 1640. *in reſponſ. ad* 2. *lib.* 16. *Decr. pag.* 394. *a tergo & pag.* 395.)

§. IV.

Della Contribuzione, o ſia Taſſa da pagarſi al Seminario da i Regolari, e dalle Monache.

13. La Taſſa pel Seminario deve pagarſi da Regolari, e da eſſa ſecondo la Coſtituzione di Noſtro Signore, ſono eſenti i Regolari per quei Benefizj ſolamente, e frutti ſopra i quali la Sede Appoſtolica ha ad eſſi conceduta l'eſenzione dalla Taſſa del Seminario chiaramente, ed eſpreſſamente, e per una cauſa veramente, e propriamente oneroſa, e nel liquidar la Taſſa, s' oſſerverà, quanto di ſopra s' è detto.

14. Riſpetto a i Religioſi di Malta, ſe qualcheduno di loro aveſſe qualche Benefizio Eccleſiaſtico, che non apparteneſſe alla Religione, dovrà queſti pagare per il detto Benefizio la Taſſa al Seminario, come fu riſoluto dalla Sagra Congregazione del Concilio. (*Sac. Congreg. Conc. in Bracaren. anni* 1573. *lib.* 1. *Decr. p.* 41. *a tergo*, *& p.* 42.) e parimente ſe a' Priorati, Commende, e Baliaggi del predetto Ordine di Malta ſaranno ſtati uniti, o ſi uniranno Benefizj Secolari, dovranno i Religioſi di Malta contribuire ad ratam dell' annua entrata di queſti al Seminario, come' è ſtabilito da Noſtro Signore nella ſua Conſtituzione al luogo citato. E perchè il Sagro Concilio di Trento eccettua dalla Contribuzione que' Collegi, ne' quali s'inſegna, e ſi promovono i ſtudj per il comun bene della Chieſa, dal che è derivato, che qualche volta i Regolari hanno preteſo di non dover contribuire a i Seminarj anche per i Benefizj uniti a qualche loro Collegio, in cui ſi promovono detti ſtudj, la Sagra Congregazione del Concilio; (*Sac. Congreg. Conc. in Veliterna. Taxa Seminarii* 24. *April. &* 31. *Jul.* 1703.) ha dichiarato, che la

la predetta eſenzione ha luogo ne' Collegj de' Secolari, e non de' Regolari, e quando ſi è trattato di Religioſi, che hanno preteſo d' eſſerne eſenti per il motivo d' inſegnar la Gramatica, ed i Caſi di coſcienza tanto a i ſuoi Religioſi, quanto ad altre perſone, che andavano alle lor Scuole, la Sacra Congregazione (*Sacr. Congr. Concil. in Bracaren. anni* 1573. *lib.* 1. *Decret. p.* 41. *a tergo*, *&* 43.) ha dichiarato doverſi detrarre la ſpeſa, che ſanno per i Salarj de' Lettori, e che fatta la detta detrazione, paghino ſopra il reſto la Taſſa al Seminario.

15. Subentrano le Monache, che pure ſono tenute alla Contribuzione, o ſia Taſſa per il Seminario a proporzione dell'entrate, che hanno, ed oſſervata nella liquidazione dell' entrate la Regola pure eſpoſta di ſopra, dovendo eſſe riflettere, che ſe non vi foſſero i Seminarj, non avrebbero Confeſſori, e Direttori idonei per l'Anime loro, e però è regola generale, che i Beni poſſeduti dalle Monache, per i quali pagano gli altri peſi Eccleſiaſtici, non ſiano immuni dalla Contribuzione del Seminario (*Sacr. Congreg. Conc. in Caputaquen.* 1589. *in reſponſ. ad* 5. *lib.* 4. *Dec. pag.* 159. *& ſeq.*) ſe non hanno un Titolo ſpecialiſſimo d' eſenzione dal detto pagamento, ed avvegnachè più volte ſucceda, che dalle Monache s' allega il titolo della povertà per eſentarſi dal pagamento, ſembra neceſſario l' avvertire, che il Titolo della povertà ſuffraga a quelle Monache (*Sac. Cong. in Catanien.* 20. *Martii* 1595. *lib.* 9. *Dec. p.* 9.) che non hanno entrate, e che vivono di pure elemoſine, o pure a quelle Monache, che benchè poſſiedino alcuni beni deſcritti, e taſſati nel libro delle Decime, & altri peſi Eccleſiaſtici; ſono però ſtate eſentate dal pagamento delle predette Decime, e peſi per il Titolo della loro povertà, come altre volte ha riſoluto la Sagra Congregazione del Concilio. (*Sac. Cong. Conc. in Patavina* 1573. *lib.* 1. *Decr. p.* 97. *a tergo*, *& in Avenionen.* 22. *Aug.* 1609. *lib.* 12. *Dec. pag.* 73. *a tergo &* 74.)

§. V.

Della Contribuzione, o ſia Taſſa da pagarſi dagli Oſpedali, Confraternite, Fabbriche delle Chieſe, Monti di Pietà e Legati Pii.

16. Secondo il Sacro Concilio di Trento alla più volte citata *ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *de reform.* quegli Oſpedali, che ſi danno in Titolo, o in amminiſtrazione, devono pagar la Taſſa, o ſia Contribuzione al Seminario, dal che deriva, che ſono eſenti da queſto pagamento gli Oſpedali puramente Laicali, (*Sac. Congregat. Concil. in Gravinen.* 23. *Jun.* 1594. *lib.* 8. *Decret. p.* 43.) che non ſi danno per conſeguenza, nè in Titolo, nè in amminiſtrazione, come ha altre volte riſoluto la Sagra Congregazione del Concilio, ſe per accidente non foſſero ſtati uniti a queſti Oſpedali alcuni Benefizj; mentre ad ratam de' frutti di queſti dovrebbero li predetti Oſpedali pagare al Seminario, (*Sac. Congreg. Concil. in Meſſanen.* 2. *Auguſt.* 1696. *in reſp. ad* 5. *lib.* 8. *Decr. pag.* 183. *a tergo.*)

17. Circa le Confraternite de Laici erette coll' autorità ordinaria anche nelle Chieſe de' Regolari, ſono eſſe obbligate (*S. Cong. Conc. in Lucana* 13. *Maii* 1628. *in reſp. ad* 4. *&* 5. *lib.* 13. *Decr. p.* 452. *a tergo*) al pagamento della Taſſa, ſe han Benefizj uniti, o non avendo, abbino fondi certi, Capitali, e Legati, devono pagar la Taſſa a proporzione ancora dei frutti, e delle rendite dei detti fondi, Capitali, e Legati con avvertenza, che nella Taſſa non ſi devono comprendere quell' altre rendite, che ricavano de certe quote pecuniarie, che ſi pagano da i Confratelli ogni meſe, o ogni anno, o per titolo d' elemoſina, o in ſequela de' Statuti, come ha determinato Noſtro Signore nella ſua Coſtituzione §. *Cum itaque Seminarii.*

18. Le Fabbriche delle Chieſe, che hanno i loro aſſegnamenti, le Decime, che per qualſiſia capo ſono venute in mano de' Laici, e delle quali ſi vogliono pagare gli altri ſuſſidj Eccleſiaſtici, giuſta il Sagro Concilio di Trento al luogo più volte citato, non poſſono eſentarſi dal pagamento a favor del Seminario, il che pure ha luogo riſpetto a' Monti di Pietà (*Sacr. Congreg. Conc. in Meſſanen.* 2. *Aug.* 1596. *l.* 8. *Dec. pag.* 185. *a tergo*) ſe ad eſſi ſaranno uniti i Benefizj, poichè queſti Monti di Pietà ſaranno obbligati a pagare in vigore de' Benefizj uniti.

19. Reſterebbe il dire qualche coſa circa la quantità della Taſſa, ma parlando di queſta, altro non occorre ſoggiungere, ſe non che ſecondo la Coſtituzione di Noſt. Sig. ella non può eſſer meno del tre, nè più del cinque per cento, e che ſin tanto, che dalla Congregazione deputata da Sua Beatitudine non ſarà approvata la nuova Taſſa, ſi paghi puntualmente la Taſſa, che ſi è per lo paſſato pagata al Seminario, il pagamento della qual Taſ-

Digitized by Google

Taſſa non può eſſere in veruna maniera ritardato da qualunque Inibizione, che ſi ſpediſca da qualſiſia Tribunale, come ha altre volte riſpoſto la Sacra Congregazione del Concilio (*Sacr. Congreg. Conc. in Sabinen.* 2. *Jul.* 1650. *lib.* 19. *Decr. pag.* 63. *a tergo*, *&* 64. *&* *in Interamnen. Taxa Seminarii*) 11. *Maii* 1720. ed acciò per bene imporre la Taſſa ſi cammini colla maggior poſſibile ſicurezza, dovrà ciaſcun Ordinario imporre a tutti quelli, che ſono obbligati al pagamento d' eſſa l' eſibire nella ſua Cancelleria dentro un termine conveniente la notula giurata dell' annue rendite, che detratte le ſpeſe, come ſi è detto di ſopra, ricavano da' Benefizj o Beni da loro poſſeduti, ed obbligati alla predetta Taſſa, come per appunto ſi tratta nell' eſazione delle Decime Papali.

20. Aggiungendoſi per compimento di queſta Iſtruzione, che eſſa è ſtata letta, conſiderata, e corretta dalla Santità medeſima di Noſtro Sig., quale ha comandato, che ſi ſtampi, e ſi traſmetta, come ſi fa, ad ogni Ordinario.

182 Seminaria Clericorum debent inſtitui, ubi adhuc non ſunt, & augeri ubi opus fuerint, & ab Epiſcopis ſæpe viſitari, ſingulorum adoleſcentium vitam, indolem, & in ſtudiis profectum explorando, Magiſtros idoneos, viroſque Eccleſiaſtico ſpiritu præditos ad eorum culturam deſtinando, litterarias ipſorum exercitationes, ſive Eccleſiaſticas functiones quandoque præſentia ſua decorando, alique demum Beneficia iis, qui virtutum ſuarum ſpecimen clarius præſtiterint, majoremque laudem retulerint, conferendo, Sic expreſſe Benedict. XIV. tom. 1. Conſtit. 2. incip. *Ubi primum*.

183 Hic juvet afferre aliqua ad rem edita a Sacra Congregatione Concilii Decreta erudite congeſta ab Eminentiſſimo Cardinali Cavalchino, dum erat Secretarius ejuſdem Congregationis, *in Tricaricen. Adminiſtrationis Seminarii* apud tom. 7. Theſauri Reſolutionum Sac. Con-
184 gregat. Concil. ibi : In Oſcen. propoſita ſub Menſe Octobris 1585. ita habetur : Alias Sacra Congregatio ad interpretationem Decreti cap. 18. Seſſ. 23. cenſuit, Epiſcopum Oſcen. cum conſilio Deputatorum teneri tam circa inſtitutionem, Diſciplinam, & mores Clericorum, quam circa temporalium rerum adminiſtrationem providere, ſufficere tamen, quod Epiſcopus hujuſmodi conſilium requirat, eorumque conſilio adhibito, poſſe Epiſcopum ſtatuere, & deliberare, quæ pro prudentia ſua magis expedire judicaverit, exactionem vero, quæ fit pro Seminario, ad ſolum Epiſcopum pertinere. Dubitatur modo, mortuo Epiſcopo, & in Sede vacante, ad quem pertineat erectio & adminiſtratio dicti Seminarii, & videtur, quod pertineat ad Capitulum, quia, Sede vacante, Capitulum fungitur vice Epiſcopi, tam in Spiritualibus, quam in temporalibus; cap. penult. & ult. de ſupplen. neglig. Prælat. in 6. & c. Is, cui, de elect. in 6 .... Sacra Congregatio cenſuit, pertinere ad Capitulum .... ut in lib. 4. Decr. pag. 84.

In Curien. anno 1594. editum fuit hoc Re- 185
ſcriptum : Sacra Congregatio cenſuit, omnes quatuor Deputatos adhibendos eſſe in conſilio in tota temporali adminiſtratione Seminarii, præterquam in exactione, quæ ad ſolum Epiſcopum ſpectat, ut in lib. 8. Decr. pag. 65. & conſonat Reſolutio, quæ prodiit in Nullius, ſub annum 1595. hiſce verbis .... Sacra Congregatio cenſuit, omnes quatuor Deputatos, de quibus egitur in cap. 18. Seſſ. 23. verſ. Et quia, adhibendos eſſe in conſilio in adminiſtratione rerum ipſius Seminarii; præterquam in compulſione ad portionem Seminario debitam, cujus facultas ad ſolum Epiſcopum ſpectat, ut in lib. 8. Decr. pag. 97.

In Salernitana propoſitis ad petitionem Ca- 186
pituli Cathedralis inter cætera hiſce dubiis ... I. An duo Canonici electi ab Archiepiſcopo ad conſtituendam educationem puerorum Seminarii poſſint pro libito Archiepiſcopi mutari. II. An eorum conſilium adhibendum, tam in conſtituendis regulis univerſalibus Seminarii, quam in electione ſingulorum puerorum introducendorum, electione Magiſtrorum, librorum legendorum, Confeſſoris proviſione, diſcolorum expulſione, viſitatione, & ſimilibus. III. An alii quatuor ſint deputandi, & deputati adhibendi ſint in conſilio tantummodo in taxatione, contributione fructuum ex unione Beneficiorum, & in aliis difficultatibus, ob quas Seminarii inſtructio, vel conſervatio impediretur, aut perturberetur, an etiam, in exactione, & temporalium adminiſtratione tam d. Seminarii, ut puta, deputatione, vel expulſione Miniſtrorum, & famulorum temporalium, expenſis quotidianis proviſionis bladorum, quam etiam Bonorum quorumcumque, & redituum ipſius Seminarii etiam ex Beneficiis unitis, ut puta locationibus, conceſſionibus, aliiſque contractibus, & litibus. IV. An hi quatuor deputati ſint perpetui, vel etiam amovibiles, ſervata tamen ratione Concilii in eorum electione, & dicta electio ſpectet ad Capitulum .... Reſponſum fuit .... Ad I. non poſſe amo-

amoveri, niſi ex legitima cauſa. Ad II. in omnibus his eſſe adhibendos. Ad III. teneri Epiſcopum adhibere Deputatorum conſilium tam circa inſtitutionem, diſciplinam, & mores, quam temporalium rerum adminiſtrationem. Ad IV. eſſe perpetuos .... ut in lib. 6. Decr. pag. 22. & ſequent.

187 In Papien. 7. Julii 1591. eadem Sacra Congregatio cenſuit, Canonicos ab Epiſcopo electos ad Seminarii adminiſtrationem ad præſcriptum cap. 18. ſeſſ. 23. verſ. Quæ omnia, eſſe perpetuos, nec poſſe amoveri, niſi ex juſta, & legitima cauſa; ut in lib. 7. Decr. pag. 14. & in Sarzan. 25. Junii 1693. reſcripſit, Oratorem ab Epiſcupo electum ad Seminarii adminiſtrationem juxta præſcriptum Sacri Concilii cap. 18. ſeſſ. 23. verſ. Quæ omnia, non poſſe amoveri, niſi ex juſta, & legitima cauſa, ... ut in lib. 16. Decret. pag. 221.

In Fundana denique Deputationis Official. Seminarii, inter cetera fuerunt diſcuſſa duo hæc dubia. I. An Epiſcopus potuerit, & poſſit deputare Rectorem, alioſque Officiales Seminarii abſque Conſilio Deputetorum a Capitulo. II. An Epiſcopus in reviſione, & ſolidatione computorum dicti Rectoris debuerit ſequi conſilium eorumdem Deputatorum; ... die vero 26. Martii 1689. reſponſum fuit: Ad I, negative. Ad II. teneri adhibere conſilium, ſed non ſequi .... ut in lib. 39. Dec. p. 129. & ſequent,

188 Et in dicta Tricaricen. Adminiſtrationis Seminarii 24. Martii 1736. ad ſequentia dubia,

I. An adminiſtratio œconomica Seminarii exerceri debeat per Epiſcopum, vel potius per Deputatos.

II. An conſtet de ſufficienti redditione rationis adminiſtrationis exercitæ per Deputatos Seminarii.

III. An ſit locus remotioni Canonici Fillucci Deputati Seminarii in caſu &c.

189 Eadem Sacra Congregat. Concil. Reſpondit: *Ad primum adminiſtrationem competere Epiſcopo cum conſilio Deputatorum, præterquam in exactione, quæ ſpectet ad ſolum Epiſcopum. Ad ſecundum negative, & Epiſcopus procedat prout de jure contra Debitores. Ad tertium Affirmative:*

190 Seminarii Rectorem eſſe ab Epiſcopo conſtituendum, cum Deputatorum conſilio, juxta allata Decreta, limitationem patitur, ut ſcite, & erudite tradit Benedictus XIV. *in Synodo Diœceſana lib. 5. cap. 11. num. 9.* quoad Seminaria, quæ legitima auctoritate tradita ſunt Curæ, & regimini alicujus Ordinis Regularis ſub expreſſa conditione, ut ejuſdem Ordinis Prælato integrum ſit, quem maluerit, ſui Inſtituti Religioſum in Seminarii Rectorem eligere & deputare, uti patet de Seminario Romæ, quod Pius IV. commiſit Curæ, & Regimini PP. Societatis Jeſu, ut legitur in Bulla 134. Urbani VIII. §. 4. *Bullar. tom. 5.* ibi: *Ipſumque Seminarium ſic erectum, & inſtitutum Curæ, & Regimini, & adminiſtrationi Præpoſiti Generalis, & Presbyterorum Societatis Jeſu, & ſui, ac Romani Pontificis pro tempore exiſtentis in dicta Urbe Vicarii in Spiritualibus Generalis tutelæ, patrocinio, & protectioni commiſit.* Et de Seminario Civitatis 191
Conceptionis in America Meridionali commiſſo pariter Curiæ, & regimini Patrum ejuſdem Societatis Jeſu ex facultate Sacræ Congregationis Concilii conceſſa ſub die 13. Junii 1722. in dicta Americana apud Theſaur. Reſolutionum *tom. 2. pag. 191.* ibi: *Pro facultate, ita tamen ut Alumni nominentur ab Epiſcopo, & Seminarium ſit ſub Patrocinio, protectione, & ſubjectione Epiſcopi.* Inſuper ſub iiſdem legibus 192
alia quoque Epiſcoporum Seminaria aliorum Regularium gubernio reperiuntur commiſſa; Cura ſiquidem Seminariorum Civitatis Albani, & Senogalliæ tradita eſt Clericis Regularibus *Scholarum Piarum* nuncupatis; & ipſemet Benedictus Seminarii Bononienſis regimen dedit Clericis Regularibus Sancti Pauli vulgo *Barnabitis*, non amotis quidem deputatis, qui juxta Tridentini Sanctiones Seminarii diſciplinæ, atque adminiſtrationi invigilant, ſed eorumdem auctoritate intra certos limites coercita. Hæc ille *loc. cit. num. 9.*

193 Quibus adde Seminarium Civitatis Viglevanenſis legitima auctoritate commiſſum Curæ Patrum Congregationis Somaſchæ, ut videre eſt *in Theſauro Reſolutionum Sacræ Congregationis Concilii tom. 9. fol. 90. & ſequent.* ubi propoſita, & reſoluta fuerunt ſequentia dubia.

I. An omnes Alumni ſint eligendi per Epiſcopum. Et quatenus negative;

II, An illi octo nominandi per P. Rectorem ejuſdem Seminarii indigeant examine, & approbatione Epiſcopi, ut admittantur in caſu &c.

III. An exactio redituum aſſignatorum pro alimonia Alumnorum ſpectet privative ad Epiſcopum, illorumque adminiſtratio ad eumdem Epiſcopum cum conſilio Deputatorum Seminarii, excluſo Rectore Seminarii? Et quatenus negative;

IV. An ſaltem adminiſtratio, & exactio facienda ſit per dictum Rectorem, cum participatio-

patione tamen, conſenſu, & mandato Epiſcopi pro tempore in caſu &c.

V. An PP. Somaſchenſes teneantur reddere rationem de adminiſtratis Epiſcopo cum aſſiſtentia Deputatorum Seminarii in caſu &c.

VI. An liceat Epiſcopo cum aſſiſtentia, ut ſupra, toties quoties voluerit viſitare Seminarium tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus in caſu &c.

VII. An idem, cum aſſiſtentia, ut ſupra, licitum ſit Capitulo, ſeu Vicario Capitulari, Sede vacante in caſu &c.

VIII. An Magiſtri miſſi a Congregatione Somaſchenſi ad ſervitium Seminarii, pro Grammatica, Rethorica, & Caſibus Conſcientiæ debeant examinari, & approbari ab Epiſcopo in caſu &c.

IX. An hoc ipſum tempore Sedis Vacantis ſpectet ad Capitulum, ut ſupra in caſu &c.

X. An PP. Somaſchenſes teneantur reddere rationem de annuis libris 3256. pro toto tempore, quo in Seminario non fuerunt Alumni, & cui, ac quibus remediis cogi poſſint in caſu &c.

XI. An iidem teneantur reſtituere pro eodem tempore, quo Seminarium remanſit clauſum, proventus pro eorum manutentione, & ſalario aſſignato in caſu &c.

XII. An PP. Somaſchenſibus, ultra præfixum numerum viginti Alumnorum liceat in Seminario recipere alios Convictores de aliena Diœceſi in caſu &c.

194 Sacra Congregatio die 13. Januarii 1714. diſtulit reſolutionem, die vero 27. ejuſdem menſis, & anni reſpondit, Ad I. negative. Ad II. indigere approbatione Epiſcopi. Ad III. negative. Ad IV. affirmative. Ad V. VI. VII. affirmative. Ad VIII. negative. Ad IX. negative. Ad X. affirmative Epiſcopo, ac per eum cogi juris remediis. Ad XI. negative. Ad XII. affirmarive de licentia Epiſcopi; & amplius in omnibus.

195 * Teneatur Epiſcopus providere ſibi conſilium duorum de Capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter a Capitulo eligatur, item duorum de Clero Civitatis, quorum alterius electio ad Clerum ſpectat, quæ omnia ſunt *ex Cap.* 18. *ſeſſ.* 23. Tridentini. His omnibus deputatis uti debet in adminiſtratione rerum Seminarii; ſicut etiam illi adhibendi ſunt circa inſtitutionem & diſciplinam ejuſdem Seminarii; quanquam Epiſcopus ita debet in his omnibus eorum conſilium audire, ut ſequi non teneatur; *de Synod. diœc. cap.* 2. ex pluribus Sacr. Congr. Decretis.

Additiones ex aliena manu.

De exordio, & progreſſu Seminariorum, tum 196 de optima eorum regiminis ratione; vide *Joannem de Joanne in Hiſtoria Seminariorum Clericalium*. Confer etiam *S. M. Benedictum XIV. de Synodo diœceſana lib.* 5. *cap.* 11. *per tot.*

Tria vero hic haud ſunt omittenda. Primum 197 eſt, quod id quod dicitur, Seminarii Rectorem eſſe conſtituendum ab Epiſcopo cum conſilio deputatorum, limitationem recipit quoad Seminaria, quæ *legitima auctoritate* tradita ſunt curæ, & regimini alicujus Ordinis Regularis, data Prælato ejuſdem Ordinis facultate eligendi quem maluerit ex ſuis Religioſis in Rectorem; *S. M. Benedictus XIV. de Synodo Diœceſana lib.* 5. *cap.* 11. *§.* 9. *Legitima* inquam *au-* 198 *ctoritate*, ſcilicet Sacræ Congregationis Concilii interpretis, nam ab Epiſcopo propria auctoritate haud poteſt Seminarium tradi curæ, & regimini alicujus Ordinis Regularis. Hinc Epi- 199 ſcopus Civitatis Conceptionis in America Meridionali die 13. Junii 1722. hanc facultatem impetravit a mox dicta Sac. Cong. Vide *ſupra num.* 192.

Alterum eſt, quod neceſſe haud habet Epi- 200 ſcopus rationes redituum Seminarii accipere ab Adminiſtratoribus in Synodo, ut ſentiunt *Piaſec. in Prax. Epiſcop. par.* 1. *cap.* 2. *art.* 1. *nu.* 11. *Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *alleg.* 93. *nu.* 2. ſed poteſt etiam accipere extra Synodum, dummodo ad normam *Tridentini Concilii ſeſſ.* 23. *cap.* 18. *de Reform.* accipiat præſentibus duobus a Capitulo, ac totidem a Clero Civitatis deputatis; *S. M. Benedictus XIV. de Synod. Diœceſ. lib.* 1. *cap.* 11. §. 4. ubi ſolum limitat ſi conſuetudo Diœceſis ferat, ut rationes hæ accipiantur in Synodo.

Tertium demum eſt, quod ſi duæ Eccleſiæ 201 Cathedrales æque principaliter unitæ ſint, non aliter Epiſcopus ſatisfaciat præcepto *Concilii Tridentini*, quam ſi in una itemque altera Eccleſia Cathedrali erigat Seminarium; idque quia verbum *Singula*, quo *Concilium Tridentinum* utitur diſtributive, refert diſpoſitionem Decreti ad unamquamque Eccleſiam Cathedralem, ita ut tot eſſe debeant Seminaria, quot ſunt Eccleſiæ Cathedrales; Conſule *Lanfredin. Reſponſ. Eccleſ.* 46. *fere per tot.* ubi etiam, & illud diſcutit, quando Seminarium dici queat erectum.

SEN-

Digitized by Google

S E N T E N T I A.

1 SEntentia dicitur a *ſentiendo*, eo quod Judex per eam quid ſuper re propoſita ſentiat, declaret.

2 Unde Sententia eſt Judicialis deciſio rei controverſæ per pronunciationem Judicis rite factam liti finem imponens. *Eſt in re Communis*.

3 Sententia eſt duplex, una definitiva, & altera Interlocutoria. *Communis*.

5 Sententia definitiva eſt illa, quæ principalem cauſam, ſeu controverſiam in Judicium deductam definit, eique finem imponit per abſolutionem, vel condemnationem. Sic deſumitur ex *l. 1. ff. de re judicata*, & eam ita definit Gloſſa *in Clementit. Unic. verb. Definita, de ſequeſtr. poſſeſſ.* Abbas ad *Rubric. de Sentent. & re judicata num.* 4. Hoſtienſ. *in ſumma num. 1. de Sentent. & re judicata*, & alii paſſim.

5 Sententia Interlocutoria eſt illa, quæ non ſuper principali cauſa, & controverſia, ſed ſuper aliquo emergente, vel incidente articulo inter principium, & finem cauſæ fertur, ut v. gr. ſuper dilationibus dandis, vel Teſtibus producendis, recitandis, examinandis, repellendis, & ſimilibus rebus incidenter in Judicio ſe offerrentibus. Sic Gloſſa *loc. cit.* Abbas, *loc. cit.* Hoſtienſ. *loc. cit.* & eſt *in re Communis*, & dicitur *Interlocutoria*, vel quia Judex in iſta Sententia cauſam non definit, ſed interloquitur inter principium, & finem. Vel quia inter partes loquendo ſine ſolemnitate Scripturæ pronunciet; ut ex multis a ſe citatis tenet Fagn. *in cap. Super eo, de appell. num.* 39. Unde quidquid Judex decernit, & ſtatuit inter principium, & finem litis conteſtatæ ante Sententiam definitivam pertinens ad ipſam litem conteſtatam, dicitur Sententia Interlocutoria. *Sic in re Communis Doctorum*.

7 Sententia interlocutoria ſubdividitur in mere interlocutoriam, & in interlocutoriam haben-
8 tem vim Definitivæ. *Communis*. Sententia me-
9 re interlocutoria eſt illa mox definita. *Communis*. Sententia vero interlocutoria habens vim definitivæ eſt illa, quæ quidem cauſam principalem non definit, eam tamen ferme perimit, ut deducitur ex *l. Poſt Sententiam 6, Codic. de Sententiis, & interlocutionibus omnium Judic.* ubi dicitur: *Nec cauſam ullam interlocutiones plerumque perimunt*: Dicitur enim notanter *plerumque*, quia interlocutio aliquando rem firme perimit, ut ex aliis notat Reiffenſtuel *lib. 2. Decretal. tit.* 27. §. 1. *num.* 17.
Et proinde talis ſententia interlocutoria dicitur 10
habere vim Sententiæ Definitivæ, ut eſt omnis illa ſententia, poſtquam non ſperatur alia Sententia ferenda in eadem inſtantia, eo quod ipſi finem imponat, ut ſententia abſolutoria ab obſervatione Judicii. Sic etiam ſententia per quam pronuncietur appellationem eſſe deſertam, quia per talem quoque ſententiam finitur inſtantia; Vel per quam alicui mulcta imponitur; Vel præcipitur aliquid eſſe dandum, aut faciendum; Vel per quam finitur Officium Judicis, ut ſi Judex interloquendo pronunciet ſe non eſſe Judicem competentem; Vel per quam definitur unus articulus ſubſtantialis controverſiæ principalis; Vel per quam admittitur, ſeu rejicitur exceptio peremptoria, & aliæ ſimiles, ut videri poſſunt apud Felinum *in Rubric. de ſentent. & re judicata*, Pirhing *lib. 2. Decretal, tit.* 27. Reiffenſtuel *ibidem*, & alios paſſim.

Inter Sententiam definitivam, & mere in- 11
terlocutoriam plures dantur differentiæ. Et prima eſt, quod ſententia definitiva non poteſt fieri niſi ſervato ſubſtantiali ordine Judiciario, aliter eſt nulla. Interlocutoria autem poteſt fieri ſine ullo ſervato ordine Judiciario, cum de ſua natura petat ferri ſolum ſuper aliquo emergente, ſeu contingente articulo, circa quem interloquitur Judex, dum conficit proceſſum, ſervato ordine Judiciario quo ad ſententiam definitivam. Scaccia *tract. de Sentent. & re judicata; Gloſſ.* 14. *qu.* 4. *num.* 20. Maranta *part. 6. Speculi aurei tit. de Sententia numer.* 31. Pirhing *lib. 2. Decret. tit. 27. num. 1. verſ. Porro*.

Secunda differentia eſt, quod Sententia defi- 12
nitiva non valet, niſi feratur in ſcriptis, & ex ſcripto recitetur, *l. Statutis*, 3. *Cod. de ſententiis ex periculo recitandis*, & *cap. Ultim. de ſentent. & re judic. in 6.* Interlocutoria autem poteſt ferri ſine ſcriptis, quamvis poſtea debeat redigi in ſcriptis, ut appareat de ipſa ex Actis. Gloſſa *in cit. cap. Ultim. verb. Definitiva, de ſentent. & re judicat. in 6.* & alia Gloſſa *in c. Quoniam contra verb. Interlocutiones, de probationib.* Maranta *loc. cit. numer.* 12. Pirhing *loc. cit. num. 1. verſ. Porro*, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 29. & alii communiter.

Tertia differentia eſt, quod ſententia defini- 13
tiva non poteſt ferri, niſi Judice pro Tribunali ſedente; *l. Cum ſententiam 6. Cod. de ſen-*

ten-

Digitized by Google

tentia & intelocut. omn. Judic. & niſi partibus præſentibus, aut ſaltem legitime citatis, & contumaciter abſentibus, *l. Ea quæ 7. & l. Conſentaneum* 8. Cod. *Quomodo, & quando Judex &c.* Secus autem eſt dicendum de ſententia interlocutoria: Iſta enim poteſt proferri etiam parte abſente, ac per Nuncium, vel Epiſtolam; *l. Diem proferre 27. ff. de Receptis arbitr.* ubi Bartolus *in Summario*, Gloſſ. *in l. Nec quidquam, verb. Decretum, ff. de Offic. Proconſul.* Maranta *loc. cit. nu.* 1. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 30. Franciſcus de Acceptantibus *tract. de Sententia definitiva, & interlocutoria num.* 8. & 10. & alii.

14 Quarta differentia eſt, quod ſententia definitiva determinat controverſiam principalem deductam in Judicium, ut patet ex ejus Definitione tradita *ſupra num.* 4. Unde debet continere abſolutionem, vel condemnationem, aliter non valet; *l. Res judicata 1. & l. Præſes 27. ff. de re judicata;* Scaccia *loc. cit. n.* 1. Maranta *loc. cit. num.* 3. Reiffenſtuel *loco citat. nu.* 27. Speculator *tit. de Sententia §. Species, num.* 3. & alii; Interlocutoria autem non determinat, neque definit cauſam principalem, ſed determinat ſolum articulos emergentes, & incidentes inter principium, & finem controverſiæ principalis, ut liquet ex ejus definitione tradita *ſupra numer.* 5. & tenet Communis Doctorum.

15 Quinta differentia eſt, quod ſententia definitiva ſemel a Judice prolata ordinarie non poteſt ab eodem revocari; *l. Hac lege 2. Cod. de ſententiis ex periculo recitand. & leg. Judex 55. ff. de re judicata; & cap. Quod bene 6. quæſt. 4. & cap. In litteris 9. de Offic. Delegat.* Interlocutoria autem poteſt a Judice revocari ante ſubſecutam ſententiam definitivam, *leg. Quod juſſit 14. ff. de re judicata*, ubi Summarium ex Bartolo ſic ait: *Judex poteſt ſuam ſententiam interlocutoriam revocare, ſed*
16 *non definitivam.* Et ratio hujus differentiæ eſt, quia *Judex poſteaquam ſemel dixit ſententiam* (definitivam), *Judex eſſe deſinit. Et hoc Jure utimur, ut Judex, qui ſemel, vel pluris, vel minoris condemnavit, amplius corrigere ſententiam ſuam non poſſit, ſemel enim male, ſeu bene Officio functus eſt*, ut expreſſe dicitur *in citat. l. Judex;* Poſtquam autem dedit ſententiam ſolum interlocutoriam, adhuc remanet Judex in eadem cauſa, donec eam totaliter terminet per ſententiam definitivam, cum quo ad eum nondum tranſierit in rem judicatam, *cit. leg. Quod Juſſit 14. ff. de re judicata.*

17 Sexta differentia eſt, quod a ſententia definitiva regulariter appellari poteſt; Secus autem ab interlocutoria, niſi habeat vim definitivæ, aut contineat damnum irreparabile; *leg. Ante ſententiæ tempus 7.* Cod. *Quorum appellationes non recipiuntur*, juncta Gloſſa *verb. Diſcuſſores*. Et habetur expreſſe a Concilio Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap.* 20. ubi ſic decernit: *Neque appellationes ab eiſdem* (Ordinariis locorum) *interpoſitæ per Superiores quoſcumque recipiantur, niſi a definitiva vel a definitivæ vim habente, & cujus gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat.* Et de hoc ipſo adeſt *declaratio Sacræ Congr. Epiſcop. die 16. Octobris* 1600. *edita, & a Clemente VIII. approbata*, quæ per extenſum una cum aliis noviſſimis Decretis refert ſub verb. *Appellatio art. 3. a numer. 29. uſque in finem*. Vide *ibidem*.

Quibus autem in caſibus, & quibus de cauſis poſſit appellari tum a ſententia definitiva, tum ab Interlocutoria, tam de Jure Civili, quam Canonico, & Conciliari? Vide verb. *Appellatio art. 4. per tot.* ubi fuſe de omnibus. 18

Antequam in Judicio ordinario deveniatur a Judice ad ſententiam, debet prius a partibus fieri *concluſio in cauſa*. Sic expreſſe habetur *in cap. Judicantem 30. quæſt.* 5. ibi: *Judicantem oportet cuncta rimari &c. Nec litigantibus Judex prius velit ſua ſententia obviare; niſi quando ipſi jam peractis omnibus nihil habeant in quæſtione, quod proponant.* Engel *lib. 2. Decretal. tit. 27. numer.* 1. Reiffenſtuel *ibid. num.* 46. Vallenſis *ibidem* §. 3. *numer.* 1. & alii paſſim. 19

Dicitur autem notanter *in judicio ordinario*, quia in Judicio Summario, ubi ſimpliciter, & de plano proceditur, poteſt a Judice proferri ſententia, etiam Concluſione a partibus non facta, ſi ita ei videbitur expedire, textu expreſſo *in Clementina Sæpe contingit*, §. *Sententiam, de verb. ſignificat. in* 6. ibi: *Sententiam vero definitivam (citatis ad id, licet non peremptorie, partibus) ſtans, vel ſedens proferat, etiam (ſi ei videbitur) concluſione non facta, prout ex petitione, & probatione, & aliis actitatis in cauſa fuerit faciendum.* 20

Concluſio in cauſa poteſt fieri tam oretenus, quam ſcripto, cum nulla certa ſolemnitas ſit ad id a Jure præſcripta. Immo non ſolum expreſſe, ſed etiam tacite poteſt fieri concluſio in cauſa, ſi videlicet partes nulla facta formali renunciatione ulteriorum probationum, ſimpliciter a probationibus deſiſtant, & a Judice ſententiam poſtulent. *Communis.* 21

Con-

Digitized by Google

22 Conſueta autem, & vulgaris formula faciendi Concluſionem in cauſa eſt, quod partes in ultima ſua Scriptura adjungant, quod *hiſce in cauſa concludere, & ſe ad ſententiam ſubmittere velint*. Et hæc Concluſio in cauſa ſolet interdum fieri *conditionate*, vel proteſtando, quod non aliter intendat quis in cauſa concludere, quam ſi etiam adverſarius concluſerit, & in ſua Scriptura nihil novi poſuerit, vel concluſioni ſuæ adjiciendo expreſſe hanc conditionem; *Niſi novæ probationes, vel nova inſtrumenta reperiantur*. Et reveta hanc adjicere conditionem ſatis expedit, cum alioquin poſtquam partibus in cauſa concluſum pure, & abſolute fuit ante ſententiam, nulla admittatur nova exceptio, vel probatio, *cap. Cum veniſſet* 25. *& cap. De Teſtibus* 29. *de Teſtibus*, *cap. Cum Dilectus* 9. *de Fide inſtrumentor.* Unde Maſcard. *de probationib. qu.* 17. *proœm. num.* 44. ſic expreſſe *dicit: Concluſio in cauſa partibus os obſtruit*, & *claudit, ut probationibus nullus amplius relinquatur locus*.

23 Reſpectu Judicis tamen nunquam concluditur in cauſa; Unde Ipſe Judex, ſi ſibi juſtum, & æquum viſum fuerit, poterit etiam poſt concluſionem in cauſa factam a partibus novas probationes admittere, texto expreſſo *in cap. Paſtoralis* 5. §. *penult. & ult. de cauſæ poſſeſſ.* Immo ipſe Judex poſt concluſionem in cauſa poteſt ex ſuo officio partes examinare, Teſtes interrogare, ac recipere pro informatione, & ulteriorem probationem ipſis partibus injungere, *cit. cap. Cum Joannes* 10. §. *ad hoc autem, de Fide inſtrum.* Fagnan. *in cap. Qualiter leg.* 2. *numer.* 67. *de accuſat.* Gailus *lib.* 1. *Practic. Obſervat.* 107. *numer.* 5. Jaſon *in Repetit. leg. Admonendi num.* 62. *ff. de Jurejurand.* Farinac. *de Teſtibus qu.* 75. *nu.* 266. & alii apud ipſos.

24 Si una parte concludente in cauſa, altera pars ſeſe adhuc aliquid addendum habere aſſerat, eſt ei ſtatuendus a Judice competens terminus ad id addendum, & allegandum, & in cauſa concludendum, & ne lites malitioſe nimis in longum protrahantur, concedendæ ei ſunt tres ſolum ſucceſſivæ dilationes, ſeu prorogationes, quarum ſingulæ continent triginta dies, quibus elapſis Judex non amplius expectare, ſed ſententiam Legibus, & moribus, ſeu conſuetudini conſonantem proferre debet, texto expreſſo *in Authent. Jubemus*, Cod. *de Judiciis*, ibi: *Jubemus, ut ſi quando una pars allegationibus ſuis renuntiaverit, alia vero pars ſe habere aliquid, quod proponat, dixerit, Judex negotii modis omnibus eam partem, quæ utitur dilatione, compellat intra triginta dies, poſtquam altera pars allegationibus renunciaverit, quidquid velit ſine aliqua intermiſſione proponere. Quod ſi non fecerit, tunc ad ejus malitiam ſuperandam alius menſis indulgeatur a Judice. Si vero adhuc diſtulerit, alterius menſis dilatio ei præbeatur, ita ut, ſi uſque ad prædictos tres menſes ſuas non propoſuerit allegationes, cauſæ cognitor non amplius expectans ſententiam omnibus modis, Legibus, & moribus conſonantem proferat, vel ſi voluerit, referat, ne litigatoribus male tractantibus liceat cauſarum exitus ultra protrahere;* Reiſſenſtuel *loc. cit. num.* 53. Vallenſis *loc. citat.* §. 3. *num.* 1. Engel *loc. citat. num.* 1. & alii paſſim.

Facta a partibus Concluſione in cauſa, de- 25
bet Judex, ſervatis ad rectam Sententiam requiſitis, ad ipſam proferendam procedere; Requiſita autem ad rectam ſententiam difinitivam, quæ proprie, & abſolute nomen ſententiæ meretur, & de qua hic eſt ſermo, alia ſunt, quæ reſpiciunt ſolemnitatem Judicialem, ſeu modum, quo ipſa ſolemnitet eſt promulganda, & alia, quæ concernunt ipſam ordinatam cognitionem cauſæ; Engel *loc. cit. n.* 6. Reiſſenſtuel *loc. citat. num.* 57. & *Communis aliorum*.

Requiſita prioris generis, nempe quæ reſpi- 26
ciunt ſolemnitatem Judicialem ſunt, quod ſen-
tentia definitiva debeat in ſcriptis concipi, &
per ipſum Judicem, & non per alium recitari;
leg. Arbitri 1. *& leg. Hac Lege* 2. *Cod. de*
ſententiis ex periculo recitandis, & *cap. Etſi Sen-*
tentia 5. *de Sentent. & re judicat. in* 6. Exce-
ptis tamen Epiſcopis, & Perſonis illuſtribus 27
quibus conceditur ob Dignitatis prærogativam,
quod Sententiam a ſe latam per alios recita-
re poſſint, *leg. Hac Lege* 2. *Cod. de Sentent.*
ex periculo recitand. & cit. cap. Et ſi Senten-
tia. Item quod Sententia proferatur a Judice 28
non ſtante, vel ambulante, ſed ſedente pro
Tribunali; *cit. cap. Etſi Sententia*, ſive in lo-
co publico, ubi Anteceſſores ſui Jus reddere
conſueverunt; *leg. Cum ſententia* 6. *Cod. de*
Sentent. & interloc. omn. Judic. & leg. penult.
ff. de Juſtit. & Jur. Epiſcopus etiam poteſt in
quolibet loco ſuæ Diæceſis non exempto per 29
ſe, vel per alium pro Tribunali ſedere, &
Sententiam ferre; *cap. cum Epiſcopus* 7. *de Of-*
fic. Ordinar. in 6. Sicuti, & Judex Delegatus
ad aliquam cauſam particularem poteſt Juriſdi-
cendi cauſa eligere quemcumque ſibi benevi-
ſum, honeſtum locum, cum ipſe certam Sedem
deputatam non habeat; *l. Si cum dies* §. *Si*
arbiter, *ff. de Recept. Arb.*

Item,

Digitized by Google

30 Item, quod Sententia feratur de die, & non de nocte; *cap. Conſuluit* 24. *de Offic. Delegat.*

31 Item quod Sententia feratur die non feriato; *cap. Omnes dies* 1. *& cap. Conqueſtus* 5. *de Feriis*. Qui autem, & quot ſint dies feriati? Vide veib. *Judicium*.

32 Item quod Judex citari faciat pro certa die utramque partem litigantium ad audiendam Sententiam; idque vel trina citatione, vel ſaltem una peremptoria; *leg. Ea quæ* 7. *leg. Conſentaneum* 8. *Cod. Quomodo, & quando judex Sententiam proferre &c. & leg. De unoquoque* 47. *ff. de re judicata*; Si autem aliqua pars legitime citata, fuerit contumax, & ceſſante juſto impedimento, noluerit comparere, poterit Judex nihilominus procedere ad ſententiam, cum legitime citati, & contumaciter abſentes habeantur pro præſentibus, *leg. Properandum* 13. §. 3. *ff. de judiciis*, atque eorum contumacia litis damno coerceatur; *leg. Contumacia* 63. *ff. de re judicata*, ibi: *Contumacia eorum, qui Jus dicenti non obtemperant, litis damno coercetur, contumax eſt, qui tribus Edictis propoſitis, vel uno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, litteris evocatus, præſentiam ſui facere contemnet*.

33 Requiſita poſterioris generis, nempe quæ concernunt ipſam ordinatam cauſæ cognitionem, ſunt, quod Sententia debet eſſe *Libello conformis*, ideſt conformis Scripturæ Actoris petitionem, & ejus cauſam continenti, *l. Ut fundus* 18. *ff. Communi dividundo, c. Qualiter, & quando* 24. *circa finem, de Accuſationibus, & Clementin. Sæpe contingit, de verb. ſignificat.* ibi: *Verum quia juxta petitionis formam pronuntiatio ſequi debet*. Et Gloſſa *ibidem verb. Formam*, ubi allegat alia Jura.

34 Item quod Sententia ſit certa, ideſt per eam res, vel quantitas debita determinetur, Non enim ſufficit dicere: *Solve quod debes*: Sed quantitas ipſa rei debitæ eſt exprimenda, §. *Curare* 32. *Inſtitut. de Actionibus*, ibi: *Curare autem debet Judex, ut omnino quantum poſſibile ei ſit, certæ pecuniæ, vel rei Sententiam ferat, etiamſi de incerta quantitate apud eum actum eſt*. Et Gloſſa *ibid. verb. Poſſibile; leg. Hæc Sententia* 3. *& leg. Hæc Sententia* 4. *Cod. de Sententia, quæ ſine certa quantitate profertur*.

35 Item quod Sententia non feratur ſob conditione, dicendo, *v. g. condemno te, ſi Actor probaverit*, ſed debet continere puram abſolutionem, vel condemnationem; *leg. 1. §. Biduum, ff. Quando appellandum ſit*, ibi: *Sane quidem non eſt dicenda ſub conditione Sententia*; Et ratio eſt clara, quia ut expreſſe habetur *in leg. Præſes* 3. *Cod. de Sententiis, & interlocutionib. omn. Judic. Præſes Provinciæ non ignorat definitivam Sententiam, quæ condemnationem, vel abſolutionem non continet, pro juſta non haberi*.

Item Sententia debet eſſe Juri conformis, 36
leg. Si cum inter te, Cod. Quando provocare non eſt neceſſe, leg. Si expreſſim, ff. De appellationibus, cum ſimilibus, & *cap. Sententiam* 1. *de Sententia, & re judicata*, ubi ſic expreſſe habetur: *Sententia contra Leges, Canoneſque prolata, licet non ſit appellatione ſuſpenſa, non poteſt tamen ſubſiſtere ipſo Jure*.

Sententia ferenda eſt intra tempus a Jure 37
præſcriptum, quod tempus de Jure Civili in cauſis Civilibus (exceptis cauſis Fiſcalibus, & publicarum Functionum) eſt triennium; Cauſæ enim Civiles debent terminari intra triennium a tempore litis conteſtatæ numerandum, ne lites fiant pene immortales, textu expreſſo *in leg. properandum* 12. §. 1. *Cod. de Judiciis*.
In cauſis autem Criminalibus eſt biennium; 38
Cauſæ enim Criminales intra duos annos pariter a conteſtatione litis computandos, terminandæ ſunt, textu expreſſo *in leg. Criminales cauſas* 3. *Cod. Ut intra certum tempus Criminalis quæſtio terminetur*, ibi: *Criminales cauſas intra duos annos a conteſtatione litis connumerandos finiri cenſemus. Nec ulla alia occaſione ad ampliora produci tempora, ſed poſt biennii exceſſum minime ulterius lite durante accuſatum abſolvi*. Unde ex citatis Juribus, aliiſque conſimilibus ſtat clarum, quod de Jure Civili perimitur inſtantia Judicii ex lapſu Biennij in Criminalibus, & ex lapſu Triennii in Civilibus, ſi cauſa intra præfatum tempus a litis conteſtatione computandum, non finiatur, & a Judice non proferatur definitiva Sententia.

Secus autem eſt de Jure Canonico, ut cla- 39
re patet ex *cap. Venerabilis* 20. *de Judiciis*; ubi Summus Pontifex Honorius III. expreſſe mandat Judici a ſe Delegato, ut lapſu triennii non obſtante, procedat in cauſa ſibi commiſſa. Et notat Gloſſa *ibid. verb. Non obſtante*; Abbas *num.* 6. Barboſa *num.* 2. cum pluribus aliis ibi citatis, Et ratio eſt, quia, ut inquit Abbas *loco cit.* Jus Civile quo ad propoſitum, non fuit moribus receptum in Foro Eccleſiaſtico. Sic enim jam antea *in cap. Cum olim* 14. §. *Judicis, de Privilegiis* legitur factam eſſe condemnationem in expenſis per quadriennium, quo Judicium duravit, & *in cap. Tum ex litteris* 5. *de in integrum reſtitut.* iis duravit longe ultra triennium, prout declarat Gloſſa *ibid. verb. Sententia*.

40 Noviſſimo tamen Jure Civili Tridentini *Seſſ. 24. cap. 20. de reformat.* ſtatutum eſt, quod omnes cauſæ ad Forum Eccleſiaſticum ſpectantes in prima inſtantia ſaltem infra biennium a die motæ litis terminentur, alioqnin vero liceat partibus competentes Judices Superiores adire.

41 Sententia definitiva regulariter tranſit in Rem judicatam, ſi poſt decendinm, ſeu infra decem dies a ſua prolatione non appelletur ab ipſa, adeo ut poſtea retractari non poſſit, & contradicere volens amplius non audiatur. *Communis*, textu expreſſo *in Authent. Hodie;* Juncta Gloſſa *ibidem*, *Cod. de Appellat.* & *cap. Anteriorum* 28. *cauſ.* 2. *qu.* 6. ubi revocato biduo, vel triduo antiquitus ad appellandum duntaxat conceſſo ſic expreſſe ſtatuitur: *Sancimus, omnes appellationes, ſive per ſe, ſive per Procuratores, ſive per Defenſores, vel Curatores, & Tutores ventilentur, poſſe intra decem dierum ſpatium a recitatione Sententiæ numerandum, Judicibus ab his, quorum intereſt, afferri*, & clariſſime in ejus Summerio: *Infra decem dies remedium appellationis conceditur*, & expreſſe habetur *in cap. Quod ad conſultationem* 15. *de Sententia & re judicata*, ibi: *Cum poſt decem dierum ſpatium Sententia in auctoritatem rei tranſeat judicatæ, qui ad provocationis ſubſidium infra id temporis non recurrit, appellandi ſibi aditum denegavit, cum per hoc videatur per interpretationem Juris latæ Sententiæ paruiſſe.*

42 Item Sententia definitiva tranſit in Rem judicatam, quando inter decendinm ab ea quidem appellatum eſt; poſtea tamen appellatio fuit deſerta, textu expreſſo *in Authent. Ei, qui appellat*, *Cod. de temporibus, & reparationibus appellationum*, ibi: *Ei, qui appellat, impertitur annus, intra quem ſecundum ſe communiterve cum adverſario litem exequatur, aut ſi juſta cauſa interceſſerit, alius annus indulgeatur, quo tranſacto, lite non completa, rata manet Sententia*, ac ſi non fuiſſet appellatum, ſubjungit Gloſſa *ib. verſ. Manet.*

43 In aliquibus tamen cauſis Sententia poſt decendium non tranſit in rem judicatam, & ſignanter Sententia lata in cauſis Matrimonialibus, quæ revocantur, quandocumque conſtat de errore. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Lator* 7. *de Sententia, & re judicata.*

44 Item ſententia non tranſit in rem judicatam in Beneficialibus, argumento a ſimili deſumpto ex Matrimonio carnali ad ſpirituale, juxta *cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Epiſcop.* & tenent Abbas *in cap. Cum dilectus*, *n.* 3. *de Election*, Maranta *part.* 6. *Speculi aurei tit. de Sententia*, *num.* 150. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 123. & alii. Qui tamen iſtud intelligunt quoad præjudicium Superioris, per text. *in cap. Cum Bertoldus* 18. *de ſententia & re judicata*, Secus quo ad præjudicium ipſarum partium, ut tenet etiam Gloſſa *in cap.* 1. *de conceſſione Præbendæ.*

Item ſententia non tranſit in Rem judicatam in iis cauſis, & caſibus, in quibus ejus obſervantia nutrit peccatum de conſenſu partium non impedibile, *arg. cap. cum tanto* 11. *de conſuetudine, & cap. Quoniam omne* 20. *de præſcription.* cum ſimilibus, & docent Gloſſa *final. in cap. Inter Monaſterium, de Sentent. & re judicata*, Innocent. *ib. in fine*, Maranta *loc. cit. num.* 147. Abbas *in cap. Lator* 7. *de Sentent. & re judicat. n.* 9. Hoſtienſ. & Joannes Andreas *ib. num.* 5. Pirhing *lib.* 2. *Decret. tit.* 27. *num.* 49. Reiffenſt. *ib. num.* 125. & alii paſſim. 45

Res autem judicata proprie ſumpta dicitur Sententia, quæ poſt lapſum decem dierum accepit auctoritatem, & vires rei judicatæ; adeo ut pro veritate accipiatur, & poſtea retractari non poſſit, & quicumque velit contradicere, non audiatur. Unde *in l. Res judicata* 207. *de Reg. Juris*, ſic expreſſe dicitur: *Res judicata pro veritate accipitur.* 46

Quandonam vero incipiat currere, & quomodo debeat currere dictum decendium, poſt quod Sententia tranſit in rem judicatam? Vide verb. *Appellatio art.* 8. *n.* 6. 7. 8. 47

Sententia inter aliquos lata nec præjudicat, nec prodeſt aliis. *Communis*, textu expreſſo *in l. Res inter alios judicata* 2. *Cod. Quibus res judicata non nocet*, ibi: *Res inter alios judicatæ neque emolumentum afferre his, qui in Judicio non interfuerunt, neque præjudicium ſolent irrogare.* Et concordant *l. ſi neque* 1. *l. Juris manifeſtiſſimi* 3. *l. Nec in ſimili* 4. *Cod. eod. l. Inter alios res geſtas* 1. *l. Inter alios factam* 2. *l. Si cum fratre* 3. *Cod. Inter alios acta, vel judicata aliis non nocere*, *l. Sæpe conſtitutum eſt* 63. *ff. de re judicata, & de effectu Sententiar. & de interlocutionib. cap. inter dilectos* 6. §. *In omnibus, de Fide Inſtrumentor.* ibi: *Cum ipſa Sententia lata fuerit inter alios, & res inter alios acta aliis non præjudicet, cap. Cum ſuper* 17. *de Sententia & re judicata, in fine*, ibi: *Cum res inter alios acta non noceat regulariter aliis juxta Conſtitutiones Canonicas, & Civiles, cap. Quamvis* 25. *eod. tit.* ibi: *Quamvis regulariter aliis non noceat res inter alios judicata.* 48

In variis tamen cauſis Sententia lata inter 49

alios

Digitized by Google

alios poteſt aliis nocere, aut prodeſſe. Et ſignanter in cauſis connexis, ut colligitur clare *ex cap. Tantis Daniel 3. diſt.* 81. ubi ſententia lata contra indigne Ordinatum præjudicat Ordinanti, ut recte notat Gloſſa *ibid. in fine*. Et concordat *cap. Ad petitionem* 22. juncta Gloſſa *ibid. verb. Per conſequentiam, de Accuſationib. cap. Hæc quippe* 10. *cauſ.* 3. *qu.* 6. juncta Gloſſa *ibid. verb. His amotis*.

50 Item in re individua, & pluribus communi; Tunc enim *victoria unius aliis proderit*, ut ſtatuitur *in l. Loci* 4. §. 3. *ff. Si Servitus vindicetur*, ubi eſt ſermo de ſervitute itineris, reſpectu cujus competit actio pluribus in ſolidum, & concordat *cap. Una ſententia* 72. *de appellat.* ubi ſic expreſſe habetur: *Una ſententia pluribus condemnatis, ſi unus ſolus ad appellationis beneficium convolaverit, illius victoria Jure communi ceteris ſuffragatur, ſi communi Jure juvantur, idemque negotium, & eadem cauſa defenſionis exiſtat.*

51 Item in duobus caſibus aſſignatis *in cap. Quamvis* 25. *de ſententia, & re judicata*, ibi: *Quamvis regulariter alii non noceat res inter alios judicata; Ei tamen, qui cum ſibi primum de ea re actio, vel defenſio competebat, ſuſtinuit ſequentem agere. At illi etiam, qui paſſus eſt eum, a quo cauſam habuit, experiri, eſt præjudicium generatum*. Ubi ut vides, ſtatuit Pontifex, quod ſententia contra alterum lata noceat etiam ei, qui cum ſibi primum de re quapiam actio, vel defenſio competeret, paſſus fuit litigare ſequentem, id eſt illum, cui ſecundo loco competebat ejuſmodi actio. Et ſic etiam de illo, qui paſſus eſt alterum agere, a quo cauſam habuit. Et idem clare ſtatuitur *in l. Sæpe conſtitutum eſt* 63. *ff. de re judicata*, in cujus Summario Bartolus ſic expreſſe habet: *Sententia lata contra unum non præjudicat alteri, qui eum prohibere non poterat, vel ab eo cauſam non habebat; Secus ſi poterat prohibere, & ab eo cauſam habebat, & ſciens erat.*

52 Item ſententia lata contra unum nocet alteri, quod is actionem mandavit, vel ratam habuit. *Communis*, & colligitur clare a ſenſu contrario ex *leg. Si neque* 1. *Cod. Quibus res judicata non nocet*, ibi; *Si neque mandaſti fratri tuo defenſionem rei tuæ, atque quod geſtum eſt, ratum habuiſti, præſcriptio rei judicatæ tibi non oberit*; Ubi, ut vides, a ſenſu contrario videtur ſtatui, quod tibi obſit, ſi mandaſti, quod geſtum eſt, vel ratum habuiſti.

53 In ſententia victus victori in expenſis eſt condemnandus; *leg. Eum quem temere* 79. *ff. de judiciis, leg. Properandum* 13. §. 6. *Cod. de judiciis, Inſtitut. de pœna temere litigantium* §. 2. *in fine*, ibi: *Improbus litigator, & damnum, & impenſas litis inferre adverſario ſuo cogatur, cap. Finem litibus* 5. *de dolo, & contum. cap. Contumac.* 4. *de pœnis*.

Et hoc procedit nedum in cauſis Civilibus, 54
ſed etiam in Criminalibus. Gloſſa *final. in cap. Cum dilecti* 6. *de dolo, & contumac.* & Abbas *ibid. num.* 17. Gailus *lib.* 1. *Pract. obſerv.* 152. *num.* 1. cum aliis ibi citatis, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 177. Card. de Luca *diſc.* 39. *de Judiciis num.* 7. ubi dicit, quod, refectio expenſarum Judicialium eſt debita tamquam ſpecies pœnæ injunctæ temere litigantibus ex diſpoſitione Juris, adeoque debet habere locum in omni cauſa etiam Criminali, ubi talis temeritas litigatoris intervenit.

Non eſt tamen victus condemnandus in ex- 55
penſis, quando habuit juſtam cauſam litigandi; In tali enim caſu expenſæ compenſantur; *leg. Qui ſolitum* 78. §. 2. *ff. de Legatis* 2. Gloſſa *ibidem verb. In litis ſumptibus*. Inde inferens, quod *juſta ignorantia excuſat a litis ſumptibus*. Idem tradit Gloſſa *in cap. Finem litibus* 5. *de dolo, & contumac. verb. Expenſas*, Abbas *ib. num.* 22. Barboſa *n.* 6. & Gailus *loc. cit. Obſerv.* 152. *numer.* 3. teſtans de com.

Quando autem quis cenſeatur habere juſtam 56
cauſam litigandi? relinquitur arbitrio Judicis, qui ex qualitate facti, & conditione perſonarum id debet arbitrari. Ita Abbas *in cit. cap. Finem num.* 25. & 26. Barboſa *ibid. num.* 7. Menochius *lib.* 2. *de Arbitr. Judic. cauſ.* 177. *num.* 2. & *ſeq.* Jaſon *in tit. l. Properandum* §. 6. *num.* 8. C. *de Judiciis*, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 179. ubi *a num.* 180. ex Menoch. & Jaſon affert pro exemplis plures caſus, in quibus litigans cenſetur habere juſtam cauſam litigandi. Unde ſi ſuccumbat, non eſt in expenſis condemnandus.

Judex non condemnans victum victori in ex- 57
penſis, quando iſtæ ſive explicite, ſive ſimplicite, fuerunt petitæ, tenetur ipſas reſarcire de ſuo, textu expreſſo *in cit. l. Properandum* 13. §. 6. *Cod. de Judiciis*, ibi: *Omnes judices, qui ſub imperio noſtro conſtituti ſunt, ſciant victum in expenſarum cauſa victori eſſe condemnandum quantum pro ſolutis expenſis litium juraverit. Non ignorantes, quod ſi hoc prætermiſerint, ipſi de proprio hujuſmodi pœnæ ſubjacebunt, & reddere eam parti læſæ coarctabuntur; leg. Conſtitutio* 5. *Cod. de fructibus, & litium expenſis*, ibi: *Quod ſi judex hoc non fecerit, ipſe parti*

G 2 victri-

victrici damnum illud compenſare cogitur. Et
ſic tenent Doctores commun.

58 In eadem cauſa non poteſt ab eodem tertio
appellari a ſententia, quæ fuit bis confirma-
ta, *leg. Unic. Cod. Ne liceat in una eademque
cauſa ter provocare, cap. Sua nobis 65. de Ap-
pellat.* juncto ejus Summario, in quo præciſe
dicitur: *Ab eadem ſententia ab eodem tertio ap-*
59 *pellare non licet*. Et hoc verum eſt non ſolum
in Appellatione a Definitiva, ſed etiam in Ap-
pellatione ab Interlocutoria. Barboſa *in cap.
cit. Sua nobis num.* 2. cum aliis multis ibi ci-
tatis, Scaccia *tract. de Appellat. q.* 17. *limit.* 1.
n. 3. Reiffenſtuel *lib.* 2. *decretal. tit.* 28. *num.*
60 312. Pirhing *ibid. num.* 130. & alii paſſim.
Immo hoc verificatur etiam in ſententiis, quæ
non tranſeunt in Rem judicatam. Licet enim
in his poſſit cauſa de novo inchoari, non pot-
eſt tamen tertio appellari. Abbas *in cit. c. Sua
nobis n.* 3. Barboſa *ib. num.* 2. Pirhing *lib.* 2.
Decretal. tit. 28. *num.* 126. Reiffenſtuel *ibid.
num.* 312. & alii. Et hoc adeo verum eſt, ut
61 nec Papa, nec alius Princeps Supremus poſſit
poteſtate ordinaria per viam Reſcripti conce-
dere, quod tertio appelletur ab eodem in ea-
dem cauſa, quamvis poſſit per viam Privile-
gii, & ex certa ſcientia hoc Princeps ſupre-
mus concedere; Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.*
28. *n.* 126. Alexander de Nævo *ib. num.* 20.
Reiffenſtuel *l. c. n.* 315. Scaccia *loc. cit. n.* 2.
Marcheſanus *de Commiſ. part.* 2. *de Com. ſu-
per nullit. cap.* 2. *n.* 1. *fol.* 140. & alii.

62 Poteſt tamen ab eodem appellari plures, v.
g. centies, & millies, ſi centies, & millies
gravaretur ſupra diverſis articulis, licet in una
eademque cauſa, *cap. Quoties Epiſcopi* 16. *cauſ.*
2. *quæſt.* 6. ubi dicitur, quod quoties Epiſco-
pi putaverint ſe gravari a ſuo Metropolitano,
poſſint ad Romanam Sedem appellare. Gloſ-
ſa *in cap. Directæ* 39. *de Appellat. verb. Ap-
pellare*, Abbas *in cap. Sua nobis* 65. *de appell.
num.* 7. Barboſa *ib. num.* 2. cum variis aliis,
Scaccia *in tract. de appell. quæſt.* 17. *num.* 18.
& 40. Pirhing *lib.* 2. *Decr. tit.* 28. *nu.* 127.
& alii paſſim.

63 In eadem cauſa, & ſuper eodem articulo li-
cet utrique parti collitigantium bis appellare
ſucceſſive, & ſic in eadem cauſa, & ſuper eo-
dem articulo poſſunt utrinque interponi quatuor
appellationes. Detur caſus, v. g. quod Petrus
contra Paulum litigans appellet a ſententia
contra ſe lata, & ſuccumbat, tunc Petrus pot-
eſt adhuc ſecundo appellare, & ſi in ſecunda
ſua appellatione obtineat victoriam cauſæ, tunc
Paulus ejus adverſarius poterit etiam ipſe, ap-
pellare, & erit tertia appellatio in eadem cau-
ſa, & ſuper eodem articulo & ſi feratur ſen-
tentia contra ipſum Paulum, poterit adhuc
Paulus appellare, & erit quarta appellatio in
eadem cauſa, & ſuper eodem articulo, poſt
quam quartam appellationem nec Petro, nec
Paulo licebit amplius appellare, cum jam uter-
que bis appellaverit, & ſic victoria cauſæ re-
manebit illi, qui in quarta, & ultima appel-
latione ſententiam favorabilem obtinendo tres
conformes ſententias in eadem cauſa, & ſuper
eodem articulo reportavit, *arg. Clementin. Ut
calumniis litigantium, de Sententia, & re judi-
cata*, Abbas *loc. cit. n.* 8. Barboſa *loc. cit. n.* 2.
& alii paſſim.

Hinc is, contra quem in aliqua cauſa, ſive 64
Civili, ſive Criminali, ſive Mixta, ſive in pe-
titorio, ſive in poſſeſſorio tres ſententiæ con-
formes ſunt latæ, admitti non debet ad agen-
dum de nullitate ipſarum, vel alicujus ex il-
lis, vel ad excipiendum antequam hujuſmodi
ſententiæ plene fuerint executioni mandatæ,
textu expreſſo *in cit. Clementin. Ut calumniis
litigantium* 1. *de ſententia, & re judicata*,
juncta Gloſſa *ib. verb. Quavis*. Rota recent.
part. 9. *tom.* 2. *deciſ.* 488. *num.* 21. *part.* 17.
deciſ. 86. *nu.* 2. Pirhing *lib.* 2. *tit.* 27. *num.*
114. Ventrigl. *tom.* 1. *Annot.* 35. §. *Unic. de
ſententiis conformibus num.* 2. *& Comm. alio-
rum*.

Et hoc procedit de tribus ſententiis confor- 65
mibus, ſive definitivis, ſive interlocutoriis.
Dicta enim Clementina loquitur ſimpliciter de
tribus ſententiis conformibus, non diſtinguens
de definitivis, aut interlocutoriis; Ubi autem
Lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere de-
bemus; *l. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem
actione, c. Quia circa* 22. *de privileg.* ideo de-
bet intelligi tam de interlocutoriis, quam de
definitivis. Gloſſa *in d. Clement. Ut calumniis
verb. Sententias*, & Abbas *ibid. n.* 3. Covar-
ruv. *Pract. quæſt. c.* 25. *n.* 3. §. 5. Pirhing
loc. cit. n. 116. & alii paſſim.

Item dicta Clementina procedit de tribus 66
ſententiis conformibus in quavis cauſa, ſive
Civili, ſive Criminali, ſive Mixta; Id enim
clare indicant verba ipſiuſmet Clementinæ; *In
quavis cauſa*, ut expreſſe notat Gloſſa commu-
niter recepta *ibid. verb. Quævis*, Covarruvias
loc. cit. num. 115. Ventriglia *loc. cit. n.* 2. &
alii paſſim.

Cum hoc tamen, quod in cauſis Criminali- 67
bus tres ſententiæ conformes prius exequi de-
bent, antequam agatur de nullitate ſententia-
rum, ſolum ubi agitur de pœnis quæ poſt exe-
cutio-

cutionem retractari adhuc poſſunt, ac revocari; Ut ſi Reus condemnatus ſit ad pœnam pecuniariam, tunc equidem debet prius fieri executio dictæ pœnæ pecuniariæ, & poſtea agi de nullitate ſententiarum. Secus autem ubi agitur de pœnis, quæ poſt executionem retractari, ac revocari amplius non poſſunt. Ut ſi Reus condemnatus ſit ad triremes, ad mutilationem, vel ad mortem, tunc enim prius agi debet de nullitate Sententiarum, quam fiat executio, alias fruſtra poſtea ageretur de illa. Sic Abbas *in cit. Clementin. n.* 1. Covarruv. *loc. cit. n.* 3. cum multis aliis ibi relatis, Pirhing *loc. cit. num.* 115. Franch. *deciſ.* 139. Ventriglia *loc.*
68 *cit. num.* 2. & alii. Immo, ut tenet Abbas *in cit. Clementin. n.* 5. Ricc. ad Franch. *dec.* 139. cum pluribus aliis ibi citatis, Ventriglia *loc. cit. n.* 2. & alii, hoc procedit etiam in cauſis Civilibus: In ipſis enim, quando executio eſt irretractabilis, non proceditur ad illam vigore trium conformium ſententiarum, antequam agatur de earum nullitate.

69 Ad hoc, ut tres Sententiæ conformes debeant, & poſſint exequi, non obſtante exceptione nullitatis, vel appellatione, debent eſſe latæ ſuper eodem articulo, & non ſuper diverſis; habetur clare *ex dicta Clem.* & notant Gloſſa *ibid. verb. Tres*, & Abbas *num.* 2. Pirhing *loc. cit. n.* 115. *verſ. Notandum tertio*; Ventriglia *loc. cit. num.* 3. & alii. Et ratio eſt, quia ſi ſententiæ eſſent latæ ſuper diverſis articulis, ceſſaret ratio diſpoſitionis dictæ Clementinæ, quæ eſt præſumptio calumniæ, in qua illa fundatur.

70 Poteſt tamen aliquis tertius pro ſuo intereſſe opponere exceptionem nullitatis ſententiæ, & impedire executionem trium ſententiarum conformium; Dummodo ille tertius nondum bis appellaverit (cum de Jure ex dictis *ſupra n.* 58. non poſſit niſi bis, & non tertio appellari) ſed adhuc appellare poſſit a ſententia, quæ illi nocet. Tunc enim poterit ille tertius per exceptionem nullitatis impedire executionem ſententiæ. Covarruv. *Practic. qu. cap.* 25. *num.* 9. Gabriel *commun. concluſ.* 2. *tit. de execution. Sentent. concluſ.* 1. *n.* 10. Pirhing *loc. cit. num.* 116. *verſ. Notandum quinto*, Ventrigl. *loc. cit. num.* 16. Mareſcot. *Var. reſolut. lib.* 1. *cap.* 86. *num.* 55. & alii.

71 Sententiæ illæ dicuntur conformes, quarum una confirmat aliam. Ad hoc tamen non eſt neceſſe, quod una confirmet aliam expreſſe, ſed ſufficit, quod in ſubſtantia idem contineant, & non ſint difformes quo ad ſubſtantiam, vel qualitatem principalem. Gabriel *loc. cit. num.* 33. & 34. Barboſa *in cit. Clementin. Ut calumniis num.* 11. Pirhing *loc. cit. verſ. Notandum ſexto*, & alii communiter.

Non dicuntur tamen tres ſententiæ confor- 72
mes, ſi duæ ſententiæ ſint latæ in principali, & tertia ſuper deſertione appellationis propoſitæ a duabus prædictis ſententiis. Unde in hoc caſu poteſt impediri executio per exceptionem nullitatis, & ſic non habet locum diſpoſitio dictæ Clementinæ. Sic Rota *in antiquis deciſ.* 427. Bald. *in leg.* 2. *Cod. de Epiſc. aud.* & *in leg. Eas, Cod. de Appellat. in princip.* Oldrad. *conſil.* 106. Felin. *in rubr. de Re judicat. Col.* 8. Romani *Singul.* 487. & alii.

Executio ſententiæ fieri debet regulariter ab 73
illo Judice, qui eam tulit, dummodo is ſit Judex Ordinarius: *leg. A Divo Pio* 15. *in princ.* juncta Gloſſa *verb. a ſe*, *ff. de re judicata*, *c. Si quis* 4. juncta Gloſſa *ib. verb. Ipſius ſolicitudine*, *de Foro competenti*, Maranta *de ordin. Judic. part.* 6. *tit. de execut. ſentent. in* 3. *actu num.* 2. Pirhing *lib.* 2. *Decretal tit.* 27. *num.* 99. Reiffenſtuel *ib. num.* 167. & alii paſſim.

Judex Delegatus Papæ poteſt ſententiam 74
ſuam exequi, & quidem uſque ad annum, *cap. In litteris* 9. *cap. Quærenti* 26. & *cap. Paſtoralis* 28. §. *Præterea*, *de Offic. Delegati*. Quam ſententiam exequi poteſt ſive per ſe, ſive per alium, *cit. cap. In litteris*. Immo Delegatus Papæ poteſt executionem ſuæ ſententiæ committere Judici Ordinario, qui omnimode tenetur ejus mandato obedire, & ejus ſententiam exequi, *cap. Significaſti* 7. & *cit. cap. Paſtoralis* 28. §. *Quia vero*, *de Offic. Delegat.*

Item Delegatus Principis ſupremi poteſt 75
ſuam ſententiam exequi; *leg. Cum ſpecialis Judex* 18. *Cod. de Judiciis*, Menoch. *lib.* 1. *de Arbitr. Judic. q.* 74. *num.* 48. cum aliis ibi citatis, Pirhing *l. c. num.* 99. teſtans de communi.

Delegatus ab inferiori Magiſtratu, ut ab 76
Epiſcopo, ſeu ab alio, quam a Principe ſupremo, probabilius non poteſt exequi ſuam ſententiam, ſed debet executionem Deleganti remittere; *leg. A Divo Pio* 15. §. 1. *ff. de re judicata*, ibi: *Judicum a ſe datorum, vel Arbitrorum ſententiam exequantur ii, qui eos dederunt*, ac tradit Bartolus *ibidem* cum aliis. Et idem colligitur *ex cap. Si quis contra* 4. *de Foro competenti*, ubi Epiſcopus, qui ut ſuſpectus legitime recuſatur, poteſt dare Delegatum partibus non ſuſpectum, cujus ſententiam ipſe exe- qua-

quatur. Sic tenet etiam Menoch. *loc. cit. nu.* 52. Maranta *loc. cit. num.* 4. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 170. teſtans de communiori. Pirhing *l. cit. n. 99.* dicens id communiter teneri, quia lata ſententia a delegato ab alio, quam a Principe Supremo ſtatim omne ejus Officium exſpirat; *l. Judex* 5. *ff. de re judicata*, adeoque non poteſt ipſe exequi ſuam ſententiam, ſed debet ejus executionem remittere ad Delegantem.

77 Contrarium tamen docet Gloſſa *in cit. cap. Si quis contra* 4. *de Foro competenti*, *verb. Ipſius ſolicitudine*, & *ibid.* Abbas *n.* 32. Imola *n.* 2. quia, inquit Gloſſa a ſupradictis ſecuta, eo ipſo, quod Judici Delegato cauſa committitur, intelliguntur ei omnia illa commiſſa eſſe, quæ ad cauſam ipſam ſpectant, & ſine quibus cauſa ipſa expediri non poteſt, *ut cap. Præterea* 5. *& c. Suſpicionis* 39. *de offic. Delegat.* Et *ibid.* Gloſſa reſpondet ad textus *n. præcedenti* allegatos, quia, dicit, quamvis in ipſis dicatur, quod Ordinarius exequitur ſententiam a Delegato latam, non tamen ibi prohibetur quo minus etiam id poſſit Delegatus, ſaltem ſi abſens ſit Judex Ordinarius.

78 Poſt latam a Judice ſententiam definitivam non eſt ſtatim ipſa executioni mandanda in actionibus, & cauſis Civilibus, ſed in actionibus realibus expectandum eſt ſaltem per decem dies, priuſquam executio fiat, & in actionibus, & debitis perſonalibus expectandum eſt per quadrimeſtre, quod condemnato ad ſolvendum conceditur; *c. Quod ad conſultationem* 15. *de ſentent. & re judicata*, *l. Eos, qui* 2. *& l. Sancimus* 3. *Cod. de uſuris rei judicatæ.* Et quidem quod in actionibus realibus expectandum ſit ſaltem per decem dies, clare patet, quia ante elapſum decendium ſententia nec dum tranſiit in rem judicatam, immo ab eadem poteſt adhuc condemnatus appellare. *Authent. Hodie*, *Cod. de appellat. cap. Anteriorem* 28. *cauſ.* 2. *q.* 6. *c. Quod ad conſultationem* 16. *de ſentent. & re judicata*, adeoque ante elapſum decendium non poteſt fieri executio ſententiæ in actionibus realibus. Quod autem in actionibus & debitis perſonalibus expectandum ſit per quadrimeſtre, ratio eſt, quia alteri obligarus actione perſonali non detinet rem alterius, pro ut contingit in obligato alteri actione, ſeu debito reali. Unde jure merito pro executione ſententiæ in actionibus, & debitis perſonalibus Jura conceſſerunt quadrimeſtre ad ſolvendum, *cit. l. Eos, qui* 2. *& l. Sancimus* 3. *Cod. de uſuris rei judicatæ*, *c. Quod ad conſultationem* 15. *de ſent. & re judicata*, *c. Quærenti* 26. juncta Gloſſa *verb. Quadrimeſtre*, *de Offic. Delegati*. Sic Pirhing. *loc. cit. n.* 100. Reiff. *loc. cit. a num.* 160. & alii paſſim.

Dicitur autem notanter *In actionibus & cauſis Civilibus*, quia ſecus dicendum eſt de cauſis, & actionibus Criminalibus. In iſtis enim crimine liquidato, & prolata ſententia, ſtatim fieri poteſt executio; *l. Cum reis* 18. *Cod. de pœnis*, & docent Bartol. *in l. Quod ultimo* 29. *num.* 5. *ff. de pœnis*, Pirhing *loc. cit. numer.* 100. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 161. Layman *in c. Quærenti* 26. *n.* 2. *de Offic. Delegati*, cum aliis ibi citatis, ubi inſuper ſubjungit, quod in Imperio criminaliter condemnaris remedium appellationis non concedatur; Urſaya *Inſtit. Crimin. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 27. & alii contra alios. 79

Si condemnatus ad mortem nolit ſe diſponere ad Chriſtiane moriendum, ſed mori velit deſperatus, & impœnitens, adhuc ducitur ad patibulum, & ſuſpenditur. Muta *ad Pragmatic. Regni Sicil. tit.* 41. *ne condemnat. ad mortem n.* 15. Raynald. *tom.* 1. *cap.* 4. *n.* 7. *verſ. Dicit quæro*, cum Caſſan. ibi cit. Urſaya *Inſtit. Criminal. lib.* 4. *tit.* 5. *n.* 115. ubi *n.* 16. ſic ſubjungit: Verum tamen eſt, quod omnes ſolent adhiberi diligentiæ, antequam id ad praxim reducatur, quia raro id evenit, ex quo quando condemnati obſervant, quod eodem prætextu non obſtante, ad executionem deveniunt Juſtitiæ Miniſtri, ut plurimum ad bene moriendum ſe diſponunt. Et *de Angel. ubi proxime*, ubi quod non debet fieri executio, niſi conſulto Principe. Hactenus ille. 80

Alia ad rem; Vide verb. *Appellatio*, verb. *Judex*, verb. *Judicium*. 81

Sententiam condemnatoriam D. N. J. C. ſequentibus verbis fuiſſe conceptam refert P. Mazzolin. nella *Predic.* 36. *n.* 13. *Jeſum ſeducentem populum*, *blaſphemantem Deum*, *dicentem ſe Chriſtum Judæorum eſſe*, *Cruci affigendum condemno*, *& adjudico*.... Illius vero tenorem diverſimode refert Nicolius *in Floſcul. verb. Judicium ante finem*. *Ego Pontius Pilatus Judex in Jeruſalem ſub potentiſſimo Cæſare Tiberio*, *cui felix*, *& fauſtum ſit Imperium*, *cum ſederem pro Tribunali*, *ac Jus omnibus etiam Synagogæ Judæorum dicerem*, *audita*, *& cognita cauſa Jeſu Nazareni*, *quem Judæi vinctum adduxerunt*, *ſic judico*, *quando ipſe* [*quidem arrogantibus verbis ſe fecit Filium Dei*, *& ſe Regem Judæorum prædicavit*, *tametſi pauperrimis* 82

Digitized by Google

mis parentibus ſit prognatus, *&* *ſe Templum Salomonis deſtructurum dixit*, *cum duobus Latronibus ad Crucem damnetur*. Sic refert Urſaya *in Miſcellaneo Sacro & Profano par.* 2. *litt. S. n.* 28.

83 Pro juſta ferenda ſententia debent judices præ oculis habere, & diligenter ponderare cauſæ merita ſecundum utriuſque juris diſpoſitionem; *arg. cap. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciat.* ibi: *Quia vero ſicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari*, *ita & Sacrorum ſtatuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur*, *Fraternitati tuæ mandamus*, *quatenus diligenter conſiderans.... negotium ipſum ſecundum Legum*, *& Canonum ſtatuta non*
84 *differas terminare*. Unde Judices tum jure Civili, tum Canonico ſatis inſtructi eſſe tenentur, quia, ut recte notarunt Ludovicus Rumanus *Singulari* 654. & poſt ipſum Zoeſius *in procemio Juris Canonici num.* 5. Fagnan. *in cap. Super ſpecula num.* 30. *Ne Clerici*, *vel Monachi*, Rota *deciſ.* 26. *num.* 30. relata ab Antonell. *de jurib. Clericor. circa fin.* Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decretal. in procemio* §. 13. *num.* 226. & alii paſſim: *Legiſta ſine Canonibus parum valet*, *Canoniſta ſine Legibus nihil*, & Rebuff. cit. & ſecutus a Rota *in dict. dec.* 26. *n.* 33. expreſſe habet: *Immo audacter dico*, *quod Jus Pontificium perfecte non poteſt intelligi ſine Legibus*, *cum ſit medulla Legum*, *& Jus Canonicum*
85 *eſt practica Juris Civilis*. Aliter illi ſubjacerent cenſuræ, cui ſubjacere quoſdam Doctores ex And. Mend. *lib.* 1. *ſelect. quæſt. de Acad. qu.* 15. refert Brancacc. *de Jur. Doctor. cap.* 1. *in fine*, & Urſaya *Inſtitut. Crimin. lib.* 3. *tit.* 10. *num.* 13. ibi:

In inſtitutis comparo vos Beatis.
In Digeſtis nihil poteſtis.
In Codice ſcitis modice.
In Novellis comparamini Aſellis.
Et tamen creamini Doctores.
O tempora, o mores!

86 Poſſentque vocari non *Juris Doctores*, ſed *Juris dolores*, ut aliquos vocat eruditiſſimus de Rubeis *in diſcurſ. ad ſcient. amat. in princ. par.* 4. *tom.* 3. *n.* 26. appellando etiam ipſos *Doctores neceſſitatis*, hoc eſt ſine Lege, quia neceſſitas non habet Legem, *cap. Sicut* 11. *de conſecrat. diſt.* 4. *c. Conſilium* 2. *de obſervat. jejun.* cum ſimilibus; in quo ſenſu vocari etiam poſſent *Doctores monetæ tonſæ*, hoc eſt ſine litteris, quia illæ primæ in monetæ tonſione abraduntur. De quibus ut advertit Urſaya *Inſtit. Crim. lib.* 2. *tit.* 10. *num.* 103. *& ſeq.* quando cauſas quærunt, ſemper verificatur lepidum illud dictum communiter per ora Curialium volitans quod ſint *Advocati* ſeu *Procuratores Pilati*, in quibus ſcilicer nullius reperiuntur cauſæ defendendæ, juxta id, quod legitur *Joan. cap.* 18. *num.* 38. *Nullam invenio in eo cauſam*. *Advocati de Repertorio* appellantur a Pacichel. *de diſtant. cap.* 4. *ſub num.* 1. *fol.* 7. Illoſque *Doctores privilegio non autem ſapientia*, vocat Rota *in Romana*, *ſeu Spoletana Legati* 5. *Mart.* 1717. §. *A quo ſane*, *in fine coram Cerro*, Leonard. vero *de Doctor. par.* 1. *q.* 13. *fol.* 9. vocat illos *Doctores honorarios*; Sic expreſſe refert Urſaya *cit. n.* 103. *& ſeq.* Unde caveant ſi qui ſint hujus furfuris Doctores, & Advocati, ne quærant fieri Judices, juxta illud *Eccleſiaſtici cap.* 6. *n.* 6. *Noli quærere fieri Judex*, *niſi valeas virtute irrumpere iniquitates*, *quia ſolum Judex ſapiens judicabit populum*. *Eccleſiaſtici cap.* 10. *num.* 1.

Advertant Judices, quod prætextu æquitatis 87
non ſcriptæ, in concurſu Legis claræ, & contractus litteralis, non eſt locus ſententiæ innixæ eidem æquitati, quæ in hoc caſu vocatur potius duplex iniquitas. Conciol. *alleg.* 50. *n.* 38. *&* 39. Andreol. *controv.* 92. *n.* 17. *in fin.* Gobat *conſult.* 97. *n.* 40. & ſequut. ab Urſaya *Inſt. Crim. lib.* 5. *tit.* 8. *n.* 53. *& ſeq.* ubi, quod Judex ſequi debet æquitatem legis, non proprii capitis, ne contra admittentes talem æquitatem deprecari contingat id, quod de Parlamento, & Magno Conſilio refert Franc. Marc. *dec.* 2. *in fine p.* 1. nempe: *Ab illius æquitate*, *& expedienti liberet nos Deus*, & Grat. *diſcept. forenſ.* 669. *num.* 55. *& ſeq.* ubi *n.* 27. quod quidam amicus blande redarguit Judicem illum, qui ſententiam æquam voluit dare, præ oculis nimirum habendo æquitatem, aſſerendo fuiſſe equam, ſed ſine diphtongo.
Hactenus Urſaya *loc. cit.* Qui *ib. num.* 56. *&* 88
ſeq. ſubjungit coincidere lepidam illam reſponſionem a Bulgaro datam Federico Imperatori, qui incedens medius inter eundem Bulgarum, & Martinum ejus æmulum, eoſdem interrogavit, cujuſnam eſſet merum imperium? Martinus ſolius Cæſaris reſpondit, Bulgarus vero non Cæſaris tantum, ſed & Præſidum Provinciarum; Cum autem gratior fuiſſet Imperatori aſſentatio Martini, eique proinde equum donaſſet, ille dicere ſolebat, *ſe æquum dixiſſe*, *equum vero adduxiſſe Martinum*; qui cum eſſet obſtinatiſſimus in ſuſtinendis ſuis opinionibus, quamvis erroneis, & ſingularibus, ex ejus cervicoſa duritie ortum eſt vulgare adagium, quod *Martinus* appelletur quicumque in aliqua ſingula-

gulari ſeu ſententia, ſeu opinione pertinaciter
ac contumaciter perſeverat (*).
89 Unica ſententia pro nullitate Matrimonii
prolata, nemini licet ad alia vota tranſire.
Benedict. XIV. tom. 1. Conſtitur. 33. Incip.
90 *Dei miſeratione* §. 9. & 14. Appellatio a ſen-
tentia lata ſuper nullitate Matrimonii in qua-
cumque inſtantia ſemper ſuſpendit executio-
91 nem. Idem *ibid.* §. 11. Appellatio in cauſis
Matrimonialibus impediri nequit per pacta
pœnalia. Idem Conſt. 85. incip. *Nimiam* §. 4.
92 & 7. Sententia ſuper nullitate Matrimonii
numquam tranſit in rem judicatam, ſed ex
noviter detectis quandocumque revideri poteſt.
Idem cit. Conſt. *Dei miſeratione* §. 11. Vide
alia tom. 5. *ad verb. Matrimonium.*
93 Sententia unica lata in prima inſtantia ſuper
nullitate Matrimonii, non licet ad ſecunda
vota tranſire, ſed duas conformes ſententias ad
hunc effectum prodiiſſe oportet. Idem tom. 3.
94 Conſt. 47. incip. *Si Datam*. Idipſum a Pon-
tifice ſtatuitur pro cauſis ſuper nullitate Pro-
feſſionum Regularium, & reclamanti prohibe-
tur e Clauſtris exire poſt unicam ſententiam.
95 Idem *ibid.* Niſi quis antea per duas confor-
mes reſolutiones obtinuerit reſtitutionem in in-
tegrum adverſus lapſum quinquenii. Idem *ib.*
96 Sententia ſuper nullitate Profeſſionis expectan-
da eſt etiam poſt legitime obtentam reſtitutio-
nem in integrum, ad hoc ut reclamans e Clau-
97 ſtris mitigare poſſit. Idem *ibid.* Sententiæ, quæ
proferuntur in cauſis nullitatis Profeſſionis Re-
gularis, poſtquam a Sancta Sede conceſſa fuit
in integrum reſtitutio, ut plurimum ſunt pro
98 Profeſſionis invaliditate. Idem *ibid.* Sententia
ſuper nullitate Profeſſionis prolata abſque pro-
ceſſu ſecundum juris ordinem confecto, nulla
99 definitur. Idem *ibid.* Item ſi citati non fue-
rint omnes intereſſe habentes in ſuſtinenda il-
lius validitate. Idem *ibid.* Vide alia tom. 6. 100
ad verb. *Profeſſio Regularis*.

Additiones ex aliena manu.

Regulariter ſententia habet effectus inter ſolos 101
Litigantes, *aliis* vero non nocet; *l. 63. ff. de
re judicat. l. 2. C. quibus reis judic. non no-
ceat*. Idque tum naturali ratione, quod Alter 102
ex facto Alterius prægravari non debet, tum
ratione civili, quod in judicio quaſi contrahi- 103
tur, atque adeo obligatio judicati inter eos
tantum operari debet, inter quos quaſi contra-
ctum, ideſt inter Litigantes.
Ad rectam vero hujus Regulæ applicationem 104
inquirendum quinam in ſenſu juris maxime in
hac materia *Alii* dicantur. *Alii* in hac Regu- 105
la dicuntur, qui non eamdem cum Litigato-
re perſonam gerunt, quales ſunt Heredes, ſed
proprium principale, ſeparatum, & diverſum
plane jus ab eo habent, quod non dependeat
a jure ejus, contra quem judicatum eſt. Con- 106
tra vero in effectu juris in hac materia pro
aliis non habentur, quorum jus dependet a ju-
re legitimi Contradictoriis, quo cum hactenus
actum, & adverſus quem judicatum, & ſic
facile æquiſſima ratione contingere poteſt, ut
ſententia proſit adverſus Tertium, vel eum
qui non quidem fuit in lite, ſed tamen idem
jus habet cum legitimo contradictore. Sic
enim ſententia tota jus facit quoad omnes,
tametſi nec litigaverint, nec ad judicium fue-
rint vocati, nec ſcientiam litis controverſæ
habuerint.
Res exemplis illuſtrior redditur. Initium ſu- 107
mamus a ſtatu perſonarum, qui triplex eſt, Li-
bertatis, Civitatis & Familiæ. De ſtatu liber- 108
tatis *in l. 15. ff. de ſtatu homin.* habetur: *Inge-
nuum etiam accipere debemus eum, de quo ſenten-*
tia

Nota Romani Theologi.

(*) Quæ *locis cit.* a me tradita ſunt, ridenda videntur Rom. Theologo; & tamen ab Auctoribus nedum non irridendis, ſed & graviſſimis, & celeberrimis illa deſumpſi, qui longe ante me in ſuis reſpective operibus ea protulerunt. Etenim quæ adducuntur ſub *n. 62.* ea tradiderunt P. Mazzolin. Nicolius, & Urſaya celeberrimus Advocatus Romæ cauſſarum Patronus. Quæ ſub *num.* 83. collecta ſunt ex verbis præciſis *cap. Intelleximus 1. de novi operis nunciat.* Quæ ſub *n.* 84. tradiderunt Ludovicus Romanus, Zoeſius, Fagnanus, Rota Romana, Antonell. Reiffenſtuel, Rebuffus citatus, & ſecutus a Sacra Romana Rota. Quæ *num.* 85. Andr. Mend. Brancac. & cit. Urſaja. Quæ *n.* 86. Eruditiſſimus juriſperitus de Rubeis, Rota Romana, & ex aliis multis allegatus Urſaya, & quæ *ibi in fine* trado ego, habentur Eccleſiaſtici præciſis ſuis verbis non certe ridendis. Quæ *nu.* 87. tradiderunt Conciol. Andreol. Gobat, Franciſcus Marc. Gratian. citati, atque ſecuti a dicto Urſaya. Quæ *num.* 88. typis tradidit Romæ in celeberrimo ſuo opere dictus Urſaya. Hinc judicet prudens, & eruditus Lector, an juſte poterit Theologus rogare, ut dicta legendo, *riſum teneatis amici*.

Digitized by Google

tia lata eſt, quamvis fuerit libertinus, quia res
judicata pro veritate accipitur. Poteſt de inge-
nuitate duplici modo ferri ſententia, ut pro-
bet is qui aliqoem ſervom eſſe aſſerit, aut qui
109 ſe ingenuum ait. Si prius fiat, & hic in pro-
bando deficiat, tantum pronunciatur non pro-
batnm eſſe, quod probaudum erat, & ſervum
non videri; *l. 27. §. 1. ff. de Liberah cauſ.* &
hæc ſententia aliis non præjudicat, quia non
de jure & ſtatu ipſius ſervi, ſed tantum de ju-
110 re Actoris pronunciatum eſt. Si vero poſterius
contingat, quod contingere poteſt, ſi volens
onns probandi ſobierit; *l. 14. ff. de Probat.* jam
111 ſoper ipſius ſtatu directo pronnnciatur; & ita
ſi ingenuus pronunciatos ſuit, hæc ſententia
etiam prodeſt contra omnes, qui talem liber-
tinom eſſe aſſerere contendnnt. Sunt enim hic
verba ſententiæ concepta in rem, ſive de ipſo
ſtato, & ita ſemel ſtatus perſonæ per rem ju-
dicatam adjodicandus eſt. Confer *Hatman. Pi-*
ſtor. part. 4. quæſt. 29. fer. per tot. Carpzov. Ju-
riſprudent. Forenſ. part. 1. Conſtit. 26. defin. 16.
112 *num. 1. & 2.* Neceſſe vero eſt in hoc caſu, ut
ſeutentia de ſtatu ſit lata contra Dominum, vel
Patronom, eumqoe præſentem, non vero ex
contumacia abſeutem; *l. 17. §. 1. ff. de inoffic.*
Teſtam.
113 Eodem ex fundamento ſententia pro filiatio-
ne lata contra omnes prodeſt; *l. 1. §. final. ff.*
114 *de agnoſcend. liber.* Intellige tamen ſi quæſtio
filiationis cum ipſo Patre, qui eſt unicus Con-
tradictor legitimus, non cum aliquo de Agna-
tis fuerit. Couſule *Alexandr. in l. penult. n. 69.*
ff. de re judicat.
115 Idem dicendum de ſeoteutia lata pro Uxo-
re, modo Maritus fuerit contradictor.
116 Quateuus vero ſeutentia io cauſa notabili
lata jus faciat, vide *Tiraquell. de nobilit. cap.*
37. num. 2. & plur. ſeq. ubi etiam differit de
viribus contra Tertium ſententiæ pro Cive
latæ.
117 Gravior quæſtio eſt, ao ſeotentia lata ſuper
Primogenitura, vel majorato, & bonis inde de-
pendentibus, noceat ei, qui poſt illom, qoi
hactenus in lite fuit, ſed ſoperatus eſt, ad il-
lam Primogenituram aſpirare poteſt. Affirmant
ex text. in *l. 44. ff. de Re judicat. Brunemann.*
in d. l. 44. n. 1. Hartmann. Piſtor. part. 4. q. 29.
Molin. de Primogen. Hiſpan. lib. 4. c. 8. n. 3.
Carpzov. part. 3. deciſ. 254. n. 13.
118 De ſententia contra Vaſſalum lata an noceat
domino, adi *Raſenthal. de Feud. c. 9. membr. 1.*
concluſ. 23. n. 3. & plur. ſequent.
119 Et de ſententia lata de ſtatu ſubjectionis an
proſit contra omnes, conſule *Zaſium ad l. 65.*
ff. de Re judic. Gail. lib. 1. obſerv. 70. num.
final.
Sed hæc quidem de ſtatu Perſonæ ſufficiunt. 120
Tranſeo nunc ad jura rerum, ubi itidem ſæpe
contingit rem judicatam jus facere inter alios,
quam qui in lite ſuere, & quidem potiſſimum
inter illos, qui ab eo qui victus eſt, cauſam
habent. Tales ſunt Legatarii; Iis porro nocet 121
ſententia lata contra Heredem ſuper teſtamen-
to, dummodo tamen bona fide ab Herede actum
ſit, heres ſit victus propterea quod teſtamen-
tom valere nun potuerit, & per incuriam Ju-
dicis victus oon fuerit, & demum ab ipſis Le-
gatariis uon ſuerit appellatum. Diverſum au-
tem eſt, ſi ſententia coutra onum ex Legata-
riis lata ſit, nam aliis non nocer.
Tales etiam ſunt Subſtituti. Hinc ſententia 122
contra heredem lata ſubſtitutis nocet. Aliter
ſe res habet quoad ſententiam latam contra co-
heredem. Hæc enim alii coheredi qoi in judi-
cio non ſoit nou nocet. Confer *Zaſium in l.*
63. n. 17. ff. de Re judicat.
Ex alio etiam fundamento ſententia inter 123
alios jus facit. Hoc ſuppeditat Juriſconſultus
in citata l. 63. ff. de re judic. ſcilicet: *Quum*
quis de ea re, cujus actio, vel defenſio primum
ſibi competit, ſequentem agere patitur. Subjungit
Juriſconſultos exemplum: *Veluti ſi Creditor ex-*
periri paſſus ſit debitorem de proprietate pignoris.
Sed vide *Zaſium in dict. l. 63.* qui *num. 24.*
& plur. ſequent. materiam illuſtrat.
Pariter contra alios etiam ſententia prodeſt, 124
ſi per neceſſariam conſequentiam ſit etiam ju-
ris Tertii excluſiva. Deſumi exemplum poteſt
ex l. 1. §. final. ff. de Carbon. Edict. quando 125
ſcilicet Mater ſubjecti partus arguitur, ubi pri-
mum qoæritur, an propter ſtatum Poeri quæ-
ſtio differenda ſit? Quod negatur, quia princi- 126
paliter hic Mater rea poſtulatur, & ſic recen-
ti tempore, hoc eſt de præſenti poteſt cognitio
fieri, & porro Juriſconſultus ſubjicit: *Et poſt*
eventum cognitionis, ſi ſuppoſitum partum appa-
ruerit, actiones hereditariæ Puero denegandæ ſunt,
omniaque perinde habenda, atque ſi heres ſcriptus
non fuiſſet. Revera enim ex errore ſcriptos eſt 127
a Patre putativo heres, qui ſi partum ſoppo-
ſitom eſſe cognoviſſet, ounquam eum ſcripſiſſet
heredem. Neque obſtat, qood ſententia prin-
cipaliter contra Matrem ſit lata. Nam quum 128
ipſa de crimine ſuppoſiti partus ſatis convicta
ſit, neceſſario hæc ſenteutia eſt excluſiva juris
ipſius Pueri, qunm nullum jus poſſit habere,
ubi conſtat per ſententiam eum eſſe ſuppoſi-
tum.

SE-

SEPULTURA.

1 NOmen Sepulturæ tribus modis ſumi poteſt. Primo, pro Jure ſepeliendi Corpora, ſeu Cadavera mortuorum, *arg. Clementin. c. Dudum 2. de Sepulturis* cum ſimilibus. Secundo, pro actu, ritu, ſeu Officio, quod in aſſociandis ad Sepulturam, & ſepeliendis Cadaveribus mortuorum impenditur, *c. Dictum* 105. *cauſ.* 1. *qu.* 1. *c. Præcipiendum* 5. *cauſ.* 113. *q.* 2. cum ſimilibus. Tertio, pro ipſo loco, & ſitu, in quo Cadavera mortuorum ſepeliuntur, *c. Aurum 69. cauſ.* 12. *q.* 2. *c. Fraternitatem* 3. *de Sepulturis*, & de Sepultura hoc tertio modo ſumpta erit ſermo.

2 Sepultura igitur hoc tertio modo accepta eſt locus auctoritate Epiſcopi benedictus, in quo cadavera Catholicorum pie decedentium ſepeliuntur. *Sic in re Communis.*

3 Locus Sepulturæ regulariter olim erat atrium, aut porticus, vel aliud terræ ſpatium prope Eccleſiam, quod hodie Cœmeterium appellatur, textu expreſſo *in cit. c. Præcipiendum* 15. *cauſ.* 13. *qu.* 2. ibi: *Præcipiendum eſt etiam ſecundum Majorum inſtituta, ut in Eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, porticu, vel in Exedris Eccleſiæ.*

4 Cœmeterium autem Græce ſignificat idem ac latine *Dormitorium*, eo quia ibi requieſcunt corpora Catholicorum, qui ratione Fidei infallibilis, finaliter reſurgendi, non tam mortui ibi jacere, quam dormire dicuntur, Joan. *cap.* 11. *n.* 11. ibi: *Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado, ut a ſomno excitem eum.* Ex Epiſt. 1. *Ad Theſſalonicenſ. c.* 4. *num.* 12. ibi: *Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus*, quem textum ſic exponit S. Hieronymus dicens: *Eos dormientes appellari, quia certum eſt eos reſurrecturos.*

5 Quamvis tamen olim in ſolis Cœmeteriis, & nullus in Eccleſia ſepeliri poſſet, ut patet *ex cit. cap. præcipiendum* 15. *cauſ.* 13. *q.* 2. & *cap. Nullus* 18. *ead. cauſ.* 13. *quæſt.* 2. ibi: *Nullus mortuus intra Eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri, aut fideles Laici*, ideſt fama Sanctitatis, & miraculis clari, ut explicat Gloſſa *ibid. verb. Fideles*; Tamen hodie, & Jure, & conſuetudine introductum eſt, ut omnes Catholici, ſive Clerici, ſive Laici in Eccleſiis ſepeliantur, *cap. Fraternitatem* 3. *cap. Ex parte* 5. & *cap. Cum liberum* 6. *de Sepulturis*, juncto *c. Cum gravia* 17. *cauſ.* 13. *quæſt.* 2. ubi additur ratio, ibi; *Prodeſt mortuis, ſi in Eccleſia ſepeliantur, quod eorum proximi quoties ad eadem Sacra loca veniunt, ſuorum, quorum Sepulturam aſpiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt.*

6 Quilibet a jure non impeditus poteſt ſibi eligere Sepulturam in qualibet Eccleſia ad id jus habente. *Communis*, per claros textus *in cap. Nos inſtituta* 1. *cap. Fraternitatem* 3. *cap. Cum liberum* 6. *cap. Cum ſuper* 8. *cap. In noſtra* 10. *de Sepulturis*, *cap. Animarum* 1. & *c. Cum quis* 2. *de Sepulturis in* 6.

7 Et ſi Cadaver illius, qui elegit Sepulturam in aliqua Eccleſia, etiam Regulari, & per vim Parochi, aut alterius, non ibi, ſed alibi ſepeliatur, eſt reſtituendum ſimul cum oblationibus Eccleſiæ erectæ, textu expreſſo *in c. Ex parte* 5. *cap. Cum liberum* 6. *de Sepulturis*, *cap. Animarum* 2. *eod. in* 6. Et ſic pluries decrevit *Sacra Congregatio* in facti contingentia, ut videri poteſt *verb. Cadaver n.* 11. ubi referuntur Decreta una cum confirmatione facta ab Alexandro VII. Conſtit. incip. *Alias pro parte.*

8 Qui ſibi Sepulturam non elegit, ſepeliri debet in Sepulcro Majorum ſuorum, textu expreſſo *in c. Nos inſtituta* 1. *de ſepulturis*, ibi: *Statuimus, unumquemque in Majorum ſuorum ſepulcris jacere, ut Patriarcharum exitus docet*, *c. Cum quis* 2. & *cap. Is qui* 3. *eod. in* 6. ibi: *Is qui .... non electa Sepultura decedit .... in ea, in qua Majorum ipſius ab antiquo ſepultura extitit, ſepeliri debebit, dummodo abſque periculo ad ipſam valeat deportari.*

9 Majorum nomine ad hunc effectum veniunt Pater, Avus, Proavus, & alii aſcendentes in linea recta, *l. Juris conſultus* 10. *ff. De gradibus*, *l. Appellatione* 51. *ff. de verb. ſignificat.* Panimol. *deciſ.* 5. *adnot.* 3. *num.* 15. Barboſ. *de Offic. & poteſt. Parochi cap.* 26. *num.* 32. Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *nu.* 10. & alii paſſim.

10 Si Majores non in uno, & eodem ſepulcro ſepulti fuerint, ſed in diverſis, verb. grat. Avus, Proavus, Abavus, aliique omnes Majores in uno, Pater vero in alio, tunc ſecundum Gloſſam *in cap. Is qui* 3. *verb. Antiquo*, *de ſepulturis in* 6. Engel *l.* 3. *Decretal. tit.* 28. *num.* 6. Reiffenſtuel *ibid. numer.* 11. Silveſtr. *verb. Sepultura q.* 8. & alios, filius decedens, non electa Sepultura, ſepeliri debet in ſepulcro majorum, & non Patris, niſi Pater pro ſe, & poſteris aliam Sepulturam expreſſe elegiſſet. Et id tenent, & probant ex quo ſem-

per

Digitized by Google

per in Jure fiat locutio in plurali, ut patet *in cap. Nos Inſtituta* 1. *de Sepulturis*, ibi: *in Majorum ſuorum ſepulcris*, *c. Fraternitatem* 3. *eod.* ibi: *Patrum, aliorumque Parentum Sepulturis*; quo nomine etiam Majores veniunt *cit. l. Juriſconſultus* 10. *d.* 8. *ff. de Gradibus affinit.* ibi: *Parentes uſque ad Tritavum nominantur*, *&c. Cum quis* 2. *de Sepulturis in* 6. ibi: *Cujus Majores ſunt ſoliti ab antiquo in aliqua Eccleſia ſepeliri*, *c. Is qui* 3. *eod. in* 6. ibi: *In qua majorum ipſius ab antiquo Sepultura extitit, ſepeliri debebit*. Hæc autem Jura magis verificantur; ſi in dicto caſu Filius non in Sepulcro ſolius patris, ſed in Sepulcro Majorum antecedentium ſepeliatur, ut ex verbis patet, adeoque &c.

11 Multi autem alii tenent contrarium, nempe quod Filius decedens, non electa Sepultura, debeat in tali caſu ſepeliri, non in Sepulcro omnium Majorum, ſed in ſepulcro Patris; Dummodo Pater ex propria electione, & non caſu, vel ex aliquo accidenti ſepultus fuerit in Sepultura diverſa ab antiqua Majorum. Sic late Oldrad. *conſ.* 25. *nu.* 2. *verſ. Contrarium uſque ad fin.* Abbas *in cit. c. Nos inſtituta* 1. *n.* 5. *de Sepulturis*, Sperell. *tom.* 1. *dec.* 88. *n.* 9. cum aliis ibi relatis, Barboſa *de Offic. & poteſtat. Parochi c.* 27. *num.* 32. *& lib.* 2. *Jur. Eccleſ. univerſ. cap.* 10. *num.* 32. Medic. *de Sepultur. quæſt.* 7. *num.* 22. 1. *part.* Panimol. *deciſ.* 5. *adnot.* 3. *num.* 19. ubi dicit, quod hæc eſt receptior ſententia, Ventriglia *part.* 1. *Annot.* 52. §. *Unic. n.* 24. Matthæucc. *Official. Cur. quoad Sepulturas cap.* 48. *num.* 23. Zechius *de Republic. Eccleſiaſt. lib.* 1. *cap.* 28. *de Parocho num.* 27. *verſ. Fallit.* Cardin. Petra *tom.* 2. *Commentar. in Conſtit.* 2. *Honorii III. nu.* 25. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *num.* 4. & alii, quorum tamen varii, ut Card. Petra, Barboſa, Matthæuc. & alii, ut eos legenti patet, id ſolum affirmant, quando Proavus, Abavus, & alii Aſcendentes Majores ſepulti ſunt in uno Sepulcro, Avus vero, & Pater ſepulti ſunt in alio, & non quando omnes Majores ſepulti ſunt in uno, & ſolus Pater in alio. Sicque non videntur diſſentire a Doctoribus primæ ſententiæ relatis *ſupra numer.* 10.

12 Et revera ſi Abavus, & Proavus ſepulti ſint in uno Sepulcro, Avus vero, & pater in alio, Filius decedens, non electa ſepultura ſepeliendus eſt cum Patre, & Avo, Pirhing *loco cit. num.* 4. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 11. Engel *loco cit. n.* 6. Petra *loco cit. n.* 25. Matthæuc. *loco cit. n.* 23. Oldrad. *cit. conſil.* 25. Barboſa *de Offic. & poteſtate Parochi cap.* 26. *nu.* 32. *& in cap. Nos inſtituta* 1. *n.* 2. *de Sepulturis*; Silveſter *loco cit. q.* 8. & alii; Et ratio eſt, quia Sepultura inter mortuos comparatur domicilio inter vivos; Atqui Filius ſequitur originem, & Domicilium proximiorum Parentum, ſeu Majorum, Patris ſcilicet, & Avi, & non remotiorum Aſcendentium, *l. Aſſumptio* 6. §. *Filius*, *ff. ad municip. cap. Fraternitatem* 3. *de Sepulturis*, ergo &c. Tum quia, in dicto caſu æque ſatisfit Juris Textibus, ac ſi in ſepulcro remotiorum ſepeliretur. Si autem Pater pro 13 ſe, & poſteris aliam Sepulturam elegiſſet expreſſe, tunc utique Filius; ut dictum fuit *ſupra num.* 10. deberet ſepeliri in Sepultura Patris, *arg. cap. Unaquæque* 3. §. *Item in novo cauſ.* 13. *q.* 2. quia ſi poſteri aliam Sepulturam non eligant, in ſimilem Patris electionem conſentire, ſicque ſibi ipſis Sepulturam tacite elegiſſe cenſentur. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 11. & a fortiori omnes citati Doctores *ſupra numer.* 11.

Si adſit ſepulcrum Gentilitium, ſeu familiare, & ſepulcrum hæreditarium, attendendum 14 eſt primum, & poſtea ſecundum, cum etiam hoc dicatur aliquo modo ſepulcrum Majorum. Sic cum aliis Card. Petra *cit. tom.* 2. *Commentar. in Conſtitut.* 2. *Honorii III. ſect. unic. num.* 35. Matthæucc. *loco cit. n.* 23. *verſ. Sicut*, Paſſerin. *de ſtatu homin. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 4. *inſpect.* 4. *cap.* 2. & alii.

Etiam infantes, quamvis juxta Rituale Ro- 15 manum *tit. de Exequiis puer.* debeant ſepeliri in ſepulcro ſeparato, adhuc tamen ſepeliri poſſunt in Sepulcro Majorum. Sic expreſſe decrevit *Sacra Cong. Epiſc. & Regul. in Aſculana* 21. *Octobris* 1616. apud Barboſa *de Offic. & poteſt. Parochi cap.* 26. *n.* 28. Card. Petram *loco cit. n.* 26. Panimol. *loco cit. n.* 18. Sperell. *cit. deciſ.* 88. *in fine*, & noviſſime *Sacra Congreg. Concil. in Novarien. Funerum* 15. *Mart.* 1704. *in reſponſ. ad primum*. Vide verb. *Quarta Funeralis n.* 32. ubi una cum aliis datur ad litteram Decretum.

Filii illegitimi, & naturales ſepeliendi ſunt 16 in ſepulcro Patris, niſi is in Dignitate ſit conſtitutus. Non item Filii Spurii, quia iſti ſepeliendi ſunt in Sepulcro Matris, niſi ſit femina illuſtris. Silveſter verb. *Sepultura quæſt.* 8. *dict.* 4. Pirhing *loco cit. ſub num.* 4. & alii.

Filii adoptivi, & arrogati, ſi moriantur 17 vivente Patre, in cujus poteſtate erant, debent ſepeliri in ſepulcro ejuſdem. Secus autem, ſi eo jam mortuo, decedant, quia tunc

debent

Digitized by Google

debent ſepelliri in ſepulcro Patris naturalis, cum jam expiraverit in tali caſu adoptio. Silveſter *loco cit. diſt.* 4. Pirhing *loco cit. ſub n.* 4. & alii.

18 Infantes expoſiti non in Sepultura Patris, ſeu Majorum, ſed in Sepultura Hoſpitalium, in quibus exponuntur, ſunt ſepeliendi, *arg. cap. Si a Patre unic. de infantibus*, *& languid. l. fin. Cod. de infantibus expoſit.* Sebaſtianus Medices *p.* 1. *de Sepultur. quæſt.* 7. *n.* 25. Ventrigl. *loco cit. nu.* 25. & alii. Si autem tales infantes non eſſent expoſiti in Hoſpitalibus, nec Hoſpitalium expenſis alerentur, eſſent ſepeliendi in Parochia, in qua contingeret eos decedere, quia decedentes, non electa Sepultura, ſepeliendi ſunt in ſua reſpectiva Eccleſia Parochiali; *cap. Ex parte* 5. *cap. Cum ſit liberum*, *cap. in noſtra* 10. *de Sepulturis*, cum ſimilibus.

19 Supradicta Regula, quod decedens ſine electione Sepulturæ ſepeliendus ſit in Sepulcro Majorum, non procedit e converſo, taliter quod, ſi moriatur Pater, vel Avus, ſepeliendus ſit in ſepulcro Filii, vel nepotis; Et ratio eſt, quia aſcendentes non ſequuntur ſepulcrum deſcendentium, nec tranſverſales ſepulcrum tranſverſalium, niſi ſint heredes, & Sepultura ſit hereditaria, nec ſit ibi facta electio; Lavorius *variar. lucubrat. tit.* 2. *c.* 11. *num.* 121. Sebaſtianus Medices *loco cit. n.* 24. Ventriglia *loco cit. n.* 24. & alii.

20 Si quis nullam habeat ſepulturam Majorum, nec aliquam ſibi elegerit, ſepeliendus eſt in propria Parochia, ubi Sacramenta ſuſcepit. *Communis*, per text. *in cap. Ex parte* 5. *& cap. In noſtra* 10. *de ſepultur. cap. Animarum*

21 1. *& cap. Is qui* 3. *eod. in* 6. Et nullam habere ſepulturam Majorum cenſetur etiam Filius ille, cujus Majores ſinguli ſepulti ſunt in diverſis Sepulcris, nempe Proavus in uno, Avus in alio, Pater in altero, cum ad hunc effectum requiratur concurſus plurimorum, qui ab antiquo in eodem Sepulcro ſepulti fuerint, quia ab uno ſolo denominari non poteſt ſepulcrum Majorum; Unde ceſſante hoc caſu Majorum Sepulcro talis filius ſepeliendus erit in ſua Parochia. Sic Ancharanus *in cap. Is qui ſub num.* 4. *de Sepultur. in* 6. Silveſt. *verb. Sepultura ſub num.* 8. Barboſa *in cap. Nos inſtituta* 1. *num.* 2. *de ſepultur.* Reiffenſtuel *loco cit. n.* 11. *in fin.* Engel *loco cit. n.* 6. & alii; Contrarium tamen, nempe quod hoc caſu ſit attendendum ſepulcrum Patris, tenet Abbas *in cap.* 1. *n.* 5. *Extrav. de ſepulturis*, & ita de conſuetudine ſervari teſtatur Lavorius *variar. lucubration. tit.* 2. *cap.* 11. *num.* 113. Sperell. *tom.* 1. *deciſ.* 88. *nn.* 10. At iſti intelligendi ſunt in caſu, quo Pater pro ſe, & poſteris Sepulturam elegiſſet, juxta dicta *ſupra num.* 13. Alias non eſſet, qui non haberet ſepulcrum Majorum, cum quilibet habeat ſuum Patrem in aliquo ſepulcro ſepultum loquendo de Patribus jam ſuis filiis præmortuis.

Peregrini pertranſeuntes, & Viatores, niſi ſepulturam elegerint, ſepeliendi ſunt in Cathedrali; Advenæ autem, ſeu exteri, & peregrini habentes per aliquod tempus habitationem in aliqua Parochia, ſepeliendi ſunt in ipſa. *Sic S. C. Epiſc. & Regular. in Fulginaten.* 3. *Julii* 1592. reſcribens Epiſcopo: *Etiam circumſcripta conſuetudine Advenas, & pertranſeuntes in Cathedralibus, & reliquos in Parochia, intra cujus fines obierint, ſi per aliquod tempus habitaverunt, eſſe ſepeliendos*, Sperell. *deciſ.* 87. *num.* 14. Lavorius *loco cit. num.* 144. Card. Petra *tom.* 2. *Comment. in Conſtit.* 9. *Innocent. III. ſect. unic. num.* 50. Matthæucc. *loco cit. num.* 12. & alii referentes dictam Sacræ Congregat. reſolutionem; Si autem adeſſet alibi legitima aliqua conſuetudo, tam favore Cathedralis, quam Parochi, eſſet ſervanda, ut concordant Doctores apud Sperell. *loco cit. n.* 14. Panimol *loco cit. n.* 43. Card. Petra *loco cit. n.* 50. *arg. c. Cum dilectus* 8. *& c. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*, *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*. 22

Studioſi, famuli conductitii, milites, Officiales, aliique ſimiles conducentes domos ad aliquod tempus, ſeu alicubi habitantes, ſi ſepulturam non ſibi elegerint, debent ſepeliri in Parochia, ubi ſic habitabant, & deceſſerunt. *Communis*, & ſervat recepta conſuetudo, quæ non ſolum eſt in dubiis optima Legum interpres; *cit. l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*, *cap. Cum dilectus* 7. *de conſuetudine*. Sed etiam claræ Legi derogat, *cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*. Miles tamen præſidiarius ſepeliri debet in Parochia Arcis ubi actualiter moratur, non autem in alia Parochia ubi retinet domum apertam cum uxore, & filiis. *Sacr. Cong. Conc. in Romana* 17. *Aug. apud Urſayam in Miſcellaneo Sacr. & profan. lit. M.* 23

Qui habet domicilium in Civitate, vel Caſtro, & ad Villam ruralem ſe transfert recreationis gratia, vel ut ruralia exerceat, & inibi, non electa ſepultura, nec habens Sepulcrum Majorum decedat, debet ſepeliri in propria Parochia Civitatis, vel Caſtri, ſi abſque periculo ad ipſam poſſit deferri, textu expreſſo *in cap. Is, qui* 3. *de Sepulturis in* 6. ibi; 24

Is

Digitized by Google

Is qui habet domicilium in Civitate, vel Caſtro, quando ad Villam ruralem ſe transfert recreationis cauſa, vel ut ruralia exerceat in eadem, ſi non electa ſepultura decedat ibidem, non in Eccleſia dicta Villæ, ſed in ſua Parochiali, vel in ea potius, in qua majorum ipſius ab antiquo Sepultura extitit, ſepeliri debet, dummodo abſque periculo ad ipſam valeat deportari.

25 Qui autem habet Domum hyemalem, v. gr. in Civitate, & æſtivam in rure, & ſic æquali tempore, modo in una, modo in altera habitat, ſeu moratur, ſepeliendus eſt in Parochia, in qua decedit. Et ratio eſt, quia parificatur cum eo, qui in duobus locis æque principale domicilium habet, & ſic efficitur utriuſque Parochiæ Parochianus; adeoque ſepeliendus eſt in Parochia, in qua decedit, cum ipſa ſit pro tunc vera ipſius Parochia, *argument. cap. Ex parte 5. cap. In noſtra 10. de Sepulturis, cap. Animarum 1. eod. in 6.*

26 Advenæ, ſeu hoſpites, aliique caſu decedentes in Regularium Conventibus, niſi eligant ibidem Sepulturam, ſepeliendi ſunt de jure communi in Parochiali, *cap. In noſtra 10. de Sepulturis*, ubi expreſſe cavetur non poſſe Regulares ſepelire niſi eos, qui vere in ſuis Eccleſiis Sepulturam elegerint. Et ita cenſuit *Sacra Congregatio Concilii in Ripana 3. Februarii* 1652. nempe non licere Regularibus commoranti per aliquot dies in eorum Conventu, ibique defuncto omnia Sacramenta miniſtrare, & in eorum Eccleſiis dare Sepulturam ſine licentia Parochi, cui Quarta Funeralis debetur. Sic referunt Pignatell. *tom. 1. Conſult. 306. n. 1.* Cardin. Petra *tom. 1. Comment. in Conſtitut. 9. Innocentii III. num. 49.* & alii. Item *eadem Sacra Congregatio Concilii in Ravennaten. 20. Januar. 1674. cenſuit: Spectare ad Parochos ſepelire, & ad proprias Parochias deferre Cadavera eorum, qui in Monaſterio recepti, ſepultura non electa, deceſſerant.* Item *eadem Sacra Congregatio Concilii in Gerunden. 3. Februar.* 1694. Expugnato enim a Gallis præſidio de Roſes in eodem vulneratus eſt Didacus Fonſeca, qui hoſpitii cauſa ſe recipiens ad Conventum S. P. Dominici Gerundæ, ibi Parocho irrequiſito, Sacramentis munitus deceſſit, & ſepultus fuit. Qua de re propoſito dubio: *An dicto militi Fonſecæ potuerint Religioſi, irrequiſito Parocho, Sacramenta miniſtrare, & Corpus deponere*, Sacra Congregatio reſpondit: *Detur Decretum in nullius 19. Septembr. 1637.* tenoris ſequentis: *Quidam miles occaſione infirmitatis divertit in Monaſterium Regularium, ibique ab eiſdem Sacramentum Euchariſtiæ pro Viatico, & extremam Unctionem recepit, & exinde obiit, Parocho intra cujus fines Monaſterium exiſtit, reluctante.* Quæritur: *An Adminiſtratio hujuſmodi Regularibus eſſet permiſſa?* Sacra Congregatio Concilii reſpondit: *Non eſſe permiſſam.* Card. Petra *tom. 2. Comment. ad Conſtitut. 9. Innocent. III. Sect. unic. n. 49.* Pignatell. *tom. 1. conſult. 306.* Paſſerin. *de ſtatib. hominum tom. 2. pag. 187. art. 5. num. 229. & ſeq.* Bordon. *Oper. moral. tom. 3. reſolut. 51. n.* 216. Matthæuccius *Offic. Curiæ quoad Sepulturam c. 58. num. 14.* Antonell. *de Regimine Eccleſ. lib. 1. cap. 12. nu. 11. verſ. Infertur tertio*, ubi ſic expreſſe dicit: *Infertur tertio, eos qui hoſpitii cauſa recipiuntur in Conventu Regularium, ibique infirmantur, & moriuntur, in Parochiali Eccleſia ſepeliendos eſſe*, & ſic alii.

Oblati, Donati, ſeu Tertiarii, atque etiam ſæculares, qui Regularibus deſerviunt, & intra eorum Monaſteriorum ſepta, ac domus reſident, & ſub eorum obedientia vivunt, licet non ratione voti, ſed ratione ſervitutis, ſi inibi decedant, ſunt ibi irrequiſito Parocho tumulandi; iſti namque eximuntur a ſubjectione Ordinariorum, & Parochorum, & gaudent Privilegiis Religioſorum, quibus inſerviunt, quamvis ſalario ſint ſtipendiati. Vide verb. *Approbatio pro Confeſſionibus expediendis art. 1. a nu. 64.* ubi fuit jure, & ratione concluſum, poſſe Regulares ſupradictorum omnium Confeſſiones excipere cum ſola approbatione ſui Prælati Regularis ſine approbatione Epiſcopi; Unde cum ſepultura potiſſimum dependeat ab adminiſtratione Sacramentorum, ut ponderavit Rota *recent. part. 11. deciſ. 384. numer. 9.* & notant Doctores communiter, ſi ſupradicti omnes recipiunt Sacramenta independenter ab Ordinario, & Parocho, ab ipſis Regularibus ſepeliendi etiam ſunt independenter ab Ordinario, & Parocho in Regularium Eccleſia; Et ſic in terminis firmat Card. Petra *loco cit. num. 42.* Card. de Luca *de Regularibus diſc. 1. num. 50.* Paſſerin. *cit. tom. 2. de ſtatib. homin. quæſt. 187. art. 3. a num.* 228. Matthæucc. *loco cit. num.* 15. Reiffenſtuel *loco cit. num. 21.* Piching *loco cit. num. 9.* & alii communiter. 27

Secus autem ſæculares illi, qui tantum ipſis Monaſteriis deſerviunt, ſed in eis non ſunt de familia, nec continui commenſales, & cum ſæcularibus exteris extra Monaſteria habitant, & vivunt; Iſti enim, ſi non habeant ſepulcrum Majorum, vel ſepulturam non elegerint, ſepeliendi ſunt in propria Parochia, juxta reſoluta ſub dict. verb. *Approbatio numer. 65. & 69.* 28

Mo-

Digitized by Google

29 Monialium famuli, & famulæ habitantes in manſionibus intra atria Monaſteriorum, ubi debeant ſepeliri? Vide verb. *Moniales art. 6. num.* 41.

30 Puellæ educandæ, & mulieres ſæculares in Monaſteriis Monialium legitima facultate commorantes, & inibi decedentes ubi ſint ſepeliendæ? Vide verb. *Moniales art.* 1. *numer.* 61. *ad* 63.

31 Novitii, & Novitiæ ſepulturam ſibi non eligentes, debent ſepeliri in Monaſterio, ubi decedunt, & abſque ulla obligatione ſolvendi portionem Canonicam Parocho loci. Engel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *nu.* 12. Reiffenſtuel *ib. nu.* 20. Cardinal. Petra *loco cit. n.* 38. & alii communiter; & ratio eſt, quia in favorabilibus Novitii, & Novitiæ veniunt nomine Religioſorum, & Religioſarum, *arg. cap. Religioſo §. Quamvis* 21. *de ſentent. Excommunication. in* 6. Accedunt ſpecialia circa hoc privilegia Religioſis conceſſa, de quibus teſtatur Donatus *tom.* 3. *tract.* 10. *quæſt.* 4. *num.* 1. & etiam univerſalis conſuetudo Religionum, quæ derogaret Legi contrariæ, ſi quæ adeſſet, *cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*. Inſuper debent Novitii, & Novitiæ ſepeliri in Monaſterio, ubi decedunt, etiamſi habuiſſent animum determinatum exeundi a Religione. Cardin. Petra *loco citat. numer.* 38. cum Palao, & aliis ibi citatis, Silveſter verb. *Sepultura quæſt.* 8. Engel *loco citat. num.* 12. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 20. & alii; & ratio eſt, quia non voluntas, & affectus, ſed factum mutat ſtatum, & domicilium, *l. Domicilium* 20. *ff. Ad municipalem*.

32 Immo in Monaſterio, ubi decedunt, ſepeliri debent etiam Juvenes ſæculares, & puellæ nondum habito Regulari induti, ſeu indutæ, ſed de brevi induendi, ſeu induendæ, & jam in Novitiatum admiſſi, ſeu admiſſæ, ut ſic ſub Obedientia Regulari per aliquos dies incipiant experiri Religionis auſteritates. Vide verb. *Novitius*, *Novitia num.* 16. & 17.

33 Novitii, & Novitiæ, & a fortiori dicti Juvenes, & puellæ adhuc ſæculares, ſi habeant patrimonium, debent ſepeliri propriis expenſis, niſi adeſſet conſuetudo, ut expenſis ſemper Monaſterii ſepelirentur; Si autem patrimonio careant, debent ſepeliri expenſis Monaſterii. Card. Petra *loco cit. n.* 38. cum aliis ibi citatis, Ventriglia *loco cit. n.* 8. cum aliis ibi adductis, & plures alii apud Donat. *loco cit. quæſt.* 4. *num.* 1. & 3.

34 Regulares Profeſſi decedentes extra Conventum, ſi commode ad ipſum deferri poſſint, debent in eo ſepeliri. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Religioſi* 5. *de Sepulturis in* 6. ibi: *Religioſi, niſi a propriis Monaſteriis adeo forſitan ſint remoti, quod ad ea, cum moriuntur, commode portari non poſſint; nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant) ſibi eligere ſepulturam, ſed ſunt apud ſua Monaſteria tumulandi*.

In tali caſu non tenentur Regulares ſolvere 35
portionem Canonicam Parocho loci, in quo Regularis deceſſit, quamvis Religioſo infirmo Viaticum, & extremam Unctionem miniſtraverit. *Sac. Congreg. Epiſcop. & Regul. in Puteolana* 22. *Maii* 1615. apud Barboſ. *de Offic. & poteſt. Parochi cap.* 26. *num.* 68. Poſſuntque 36
Regulares dictos defunctos ſuos Religioſos deferre ad ſuum Monaſterium, inconſulto Parocho; *Sacra Congreg. Concilii in Bononien.* 2. *Julii* 1620. *in reſponſione ad* 10. quod erat his verbis conceptum: *Decimo, morendo Frati, come avviene alle volte, ed in particolare de' Canonici Lateranenſi, fuori del Monaſtero in caſa de' loro Parenti, ed avendo i Curati amminiſtrato loro i Santiſſimi Sacramenti, ſe poſſono i loro Superiori farli portare di notte alla loro Chieſa, ſenza dirne coſa alcuna al Curato, e ſenza darli le ragioni Parochiali? Ad decimum Sacra Congreg. Concilii* reſpondit: *Regulares extra clauſtra decedentes poſſe ad eorum Eccleſias deferri, etiam Parochis inconſultis*. Sic referunt Paſſerin. *tom.* 2. *q.* 187. *art.* 4. *nu.* 214. Card. Petra *loco cit. n.* 7. Donat. *loco cit. q.* 9. *n.* 1. & alii paſſim.

Talis autem delatio, inconſulto Parocho, 37
eſt facienda modo privato ſine pompa, ſine Cruce, & Proceſſione, ut affirmant Card. Petra *loco cit. n.* 9. Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 199. *num.* 9. Matthæucc. *loc. cit. num.* 16. referens ſic in caſu fuiſſe obſervatum Romæ. Si autem quandoque ex quibuſdam circumſtantiis congrua videretur ſolemnis delatio defuncti Regularis cum Cruce, & proceſſione ad Monaſterium ſuæ Religionis, deberet fieri cum aſſiſtentia, vel ſaltem de conſenſu Parochi, cum ratio, & conſuetudo non patiatur, ut Regulares ſine Parocho, aut ejus Delegato, qui poſſet in caſu eſſe etiam aliquis Regularis cauſa exequiarum, procedant extra Monaſterium proceſſionaliter; Cardinal. Petra *loco citat. num.* 11. Pignatel. *loco cit. num.* 6. Matthæucc. *loc. citat. num.* 16. & alii. Aſt tamen in hoc dicerem ſervandam eſſe Locorum conſuetudinem, cum ipſa non ſolum ſit in dubiis optima Legum interpres; *leg. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*, *cap. Cum di-*

lectus

Digitized by Google

lectus 8. *de conſuetudine*, ſed etiam clare Le-
gi deroget; *cap. Cum tanto* 11. *de conſuetu-
dine*.

39 In caſu autem, quod Regulares decedant in
locis a ſuis Monaſteriis ita remotis, ut ad ea
deferri commode non poſſint, ſepeliri debent
in Eccleſia ab ipſis electa, cum ad id in ſi-
mili caſu facultatem habeant a Jure ſibi con-
ceſſam per dictam limitationem *in cit. cap. Re-
ligioſi* 5. *de ſepult. in* 6. ibi: *Nequeunt . . . .
ſibi eligere ſepulturam . . . Niſi a propriis Mo-
naſteriis adeo ſint remoti, ut ad ea commode por-
tari non poſſint*. Sic Gloſſa *ibid. verb. Nota*.
Donat. *loco cit. qu.* 2. *num.* 3. Engel *loco cit.
num.* 11. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 18. & alii
40 paſſim. Si tamen in dictis locis remotis de-
cedant Regulares, non electa ſibi ſepultura,
ſepeliendi ſunt in Eccleſia Parochiali, in qua
moriuntur, idque expenſis proprii Monaſterii,
ſi bona in communi poſſideat. Donat. *loc. cit.
quæſt.* 2. *num.* 4. cum aliis ibi citatis, Reif-
fenſtuel *loco cit. num.* 18. Gloſſa *in citat. cap.
Religioſi*, *verb. Nota*, ubi citat communem
Doctorum his verbis: *Sed quid ſi moriatur,
non electa ſepultura? Communis opinio Doctorum
eſt, quod ſepeliendus eſt in Eccleſia Parochiali,
in cujus Parochia mortuus eſt*.

41 Tunc autem dicitur Religioſum mori in lo-
co remoto, ut detur ei locus electioni ſepul-
turæ, quando ejus cadaver diſtat a ſuo Mo-
naſterio per iter unius diei, ideſt ad quod per
unicum diem Cadaver transferri nequit, ne
forte putreſcat, & inficiat aerem. Donat. *loc.
cit. qu.* 2. *nu.* 5. Bord. *tom.* 2. *reſol.* 51. *n.* 161.
Pelliz. *in Man. Regul. tom.* 2. *tr.* 8. *c.* 5. *n.* 29.
& alii. Vel relinquitur arbitrio prudentis ju-
dicandum, ut notant Card. Petra *loco citat.
num.* 31. Matthæucc. *loco cit. num.* 16. *in fin.*
& alii.

42 Quod dictum eſt de Profeſſis decedentibus
extra Clauſtra, dicendum eſt etiam de Novi-
tiis, præſertim cum extra Clauſtra decedunt,
quando ad exequendam Superiorum volunta-
tem exierunt, ſeu quando de conſilio Medi-
ci, & licentia ſui Superioris ſe tranſtulerunt
ad Domum ſuorum Parentum pro recuperan-
da inibi ſanitate; Tunc enim ſepeliendi ſunt
in Monaſterio ſine obligatione ſolvendi Cano-
nicam portionem Parocho, quia gaudent Ju-
ribus, & privilegiis Ordinis, & in favorabi-
libus veniunt nomine Profeſſorum: *arg. cap.
Religioſo* §. *Quamvis* 21. *de ſent. Excomm. in*
6. Donat. *loco cit. qu.* 8. *nu.* 5. Pelliz. *tom.* 2.
Man. tr. 8. *c.* 5. *ſect.* 4. *q.* 10. *nu.* 137. Mancin.
*in brevi tract. de infirmitat. in ordine ad ſepul-
turam dub.* 9. Dicaſtill. *de Juſtit. lib.* 2. *tract.*
19. *d.* 3. *n.* 209. La Croix *lib.* 7. *n.* 248. cum
Sanch. *ibi cit.* & pluribus declarat Pignat. *tom.*
7. *conſult.* 70.

Regularis Confeſſarius Monialium pro ea- 43
rum cura ſpirituali habitans in Domo prope
Monaſterium ad præſcriptum Alexandri VII.
Conſtitut. incip. *Felici* §. 11. ſi infirmetur ad
mortem, recipit Viaticum, & extremam Un-
ctionem a ſuis Religioſis, & non a Parocho:
Quamvis enim Regulares, qui infirmantur ad
mortem in Domibus Sæcularium, talia Sacra-
menta recipere debeant a Parocho, ut decla-
ravit *Sacra Congregatio ſub anno* 1620. apud
Donat. *tom.* 3. *tract.* 10. *qu.* 9. *num.* 6. Item-
que *ead. Sacra Congregat. Concil. in Collen.* 11.
Aprilis 1609. *& Meſſanen.* 20. *Septembr.* 1698.
Tamen hæc declaratio non videtur compre-
hendere dictum Confeſſarium, quia ipſe non
infirmatur proprie in domo ſæculari, ſed po-
tius in Domo quaſi Religioſa, & exempta ad
hunc effectum, & quidem a Summo Pontifi-
ce præſcripta quaſi Domo Parochiali, ſeu Con-
ventuali ipſius Regularis Confeſſarii inibi ha-
bitantis tamquam Parochi ad Curam ſpiritua-
lem Monialium. Unde non eſt cenſendum,
quod Pontifex ſtatuendo talem manſionem pro
dicto Confeſſario Regulari, voluerit ipſum red-
dere inferioris conditionis, quam ſint alii Re-
ligioſi commorantes in ſuo Conventu, adeo-
que exempti a Jurisdictione Parochiali, cum
ipſe ibi manendo cenſeatur quo ad hunc effe-
ctum manere in Conventu, & de facto ibi
maneat ſub Obedientia ſui Superioris in ſibi
tamquam Conventuali manſione deſignata a
Pontifice, alias non reperiretur, qui vellet
hoc onus ſubire, ſicque Moniales remanerent
deſtitutæ tam neceſſaria cura ſpirituali; Tum
quia ſi infirmetur Parochus in propria ſua Do-
mo Parochiali recipit Sacramenta a ſua Paro-
chia independenter a quolibet, ergo etiam di-
ctus Confeſſarius Regularis, qui velut Parochus
habitat in dicta Domo ſibi a Pontifice præ-
ſcripta tamquam ſua Domo Parochiali, poteſt
independenter a quolibet recipere hæc Sacra-
menta ab Eccleſia Monialium tamquam a ſua
exempta Parochia; Talis enim Regularis ne-
dum gaudet exemptione perſonali, ſed quo ad
hunc effectum etiam exemptione locali: Tum
etiam quia nemo poteſt rationabiliter aſſere-
re, quod ipſe Confeſſarius infirmus non poſ-
ſit refici eodemmet Sacramento, quod ipſe-
met ſanus in ſua velut Parochiali Monialium
Eccleſia conficit, *argum. Epiſt.* 1. *ad Corinth.
cap.* 9. *num.* 7. ibi: *Quis plantat vineam, &*
de

Digitized by Google

de fructu ejus non edit? Accedit etiam recepta conſuetudo, quæ non ſolum in dubiis eſt optima Legum interpres; *l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*; *cap. Cum dilectus* 8. *de conſuetudine*, ſed etiam claræ Legi derogat; *capit. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*.

44 Regularis Viator, & hoſpes in Conventu alterius Religionis, v. g. Dominicanus in Conventu Franciſcanorum, ſi ibi decedat, non ſibi electa ſepultura, & valde remotus, & diſtans ſit Conventus proprii Ordinis, ſepeliendus eſt in Eccleſia Parochiali, intra cujus fines eſt Conventus, in quo decedit; De ipſo enim diſcurrendum eſt, ac de Regularibus decedentibus in locis ſæcularibus, ita remotis a ſuis Monaſteriis, ut ad ea deferri commode non poſſint, qui ut diximus *ſupra num.* 30. ſepeliendi ſunt in Parochiali.

45 Et inibi ſepeliendus eſt expenſis ſui peculii, ſi habeat, vel, eo carente, expenſis proprii Monaſterii. Card. Petra *loco cit. num.* 36. Sanchez *lib. 6. in decalog. c.* 14. *nu.* 4. Caſtropal. *part.* 3. *tract.* 19. *diſp.* 4. *punct.* 13. §. 8. *num.* 6. & alii. Et ratio eſt, quia Monachus in vita acquirit Monaſterio; *c. Statutum* 15. *cauſ.* 18. *qu.* 1. *c. Abbates* 16. *cauſ.* 18. *q.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *cauſ.* 19. *q.* 3. *c. In præſentia* 8. *de prob.* cum ſimilibus, ergo Monaſterium in ejus morte debet ipſius ſepulturæ onus ſentire; Qui enim ſentit commodum, ſentire debet & onus; *leg. Si mentes* 25. §. 6. *ff. Locati*, *cap. Qui ſentit* 15. *de regul. Jur. in* 6.

46 Quod uſque nunc dictum eſt de Regularibus, eſt dicendum etiam de Monialibus, ita ut in omnibus diſpoſitio *cit. c. Religioſi* 5. *de ſepulturis in* 6. cum eiſdem procedat. Hinc ſi contingat, quod aliqua Monialis moriatur extra ſuum Monaſterium, idem eſt concludendum, quod ibi ſtatuitur de viris Regularibus. Murga *diſp. for. tom.* 1. *diſp.* 8. *de electione ſepulturæ* §. 9. & 10. Card. Petra *loco cit. num.* 40. & alii paſſim.

47 Regularis expulſus, ſeu ejectus, ſi non eligat ſepulturam, ad quod habet facultatem, cum ſtatim ac ejicitur a Religione, cenſeatur relinqui, ac ſi Religioſus non eſſet, & videatur nolle ejus corpus cum illis Religioſorum ſociari, ut docent Murga *loco citat. diſp.* 8. §. 3. Molina *tract.* 2. *diſp.* 276. Leſſius *de Juſtit. & Jur. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *n.* 112. Cardin. Petra *loco citat. num.* 37. & alii paſſim, ſepeliendus eſt in Parochia, in qua decedit, *arg. c. Nos inſtituta* 1. *c. Ex parte* 5. *cap. In noſtra* 10. *de ſepulturis*, *cap. Animarum* 1. & *cap. Is qui* 3. *eod. in* 6.

Et tunc expenſæ faciendæ ſunt de ejus peculio, ſi habeat, ſeu de peculio parentum, & in caſu omnimodæ paupertatis debet a Parocho tumulari gratis, ſicut gratis tumulari debent cadavera aliorum pauperum, ut ſtatuit *Sacr. Congreg. Epiſc. & Regul. in Caſſanen.* 5. *Maii* 1617. 48

Tertiarii, & Tertiariæ, habentes requiſita a Leone X. in Conſtitutione incip. *Dum intra*, & alia incip. *Nuper*, & in Decreto Sacræ Congregationis edito *die* 20. *Decembr.* 1616. ſi decedant non ſibi electa ſepultura, & in Eccleſiis Ordinis, cujus habitum aſſumpſerunt, communis ſepultura pro ipſis reperiatur, debent in ipſa ſepeliri, alias ſepeliri debent in Parochiali. Sic declaravit Sacra Congregat. Concilii, ut ex Novario refert Card. Petra *loco cit. nu.* 41. *verſ. Si vero*, his verbis: *Præterea ſi contingat aliquos ex prædictis Tertiariis abſque ſepulturæ electione decedere, eos ſic decedentes ita demum in Eccleſiis Ordinis, cujus habitum aſſumpſerunt, ſi in ipſis eorum ſepultura communis reperiatur, ſin minus, in Eccleſiis Parochialibus ſepeliendos eſſe decrevit*; Nam ut proſequitur Eminentiſſimus Petra *loco cit.* uti gaudentes privilegiis Regularium, pars dicuntur ipſius Religionis, ut dixit etiam *Sacra Congr. Epiſcop. & Regular. in Nepeſina* 11. *Decembris* 1615. *ad quintum*, & 20. *Decembris* 1617. Verum Cadavera non poſſunt deferri a Domo, niſi cum præſentia Parochi, vel hoc requiſito, ut *Sacra Congregat. cit. in Mutinen.* 17. *Junii* 1636. apud Dian. *par.* 5. *tract.* 9. *Miſcell. reſolut.* 30. & Paſſerin. *de ſtatib. tom.* 2. *nu.* 246. & *ſeq.* qui *numer.* 248. adducit Epiſtolam per extenſum. Sic Cardin. Petra *loco cit. num.* 41. *verſ. Si vero*; Panimol. *deciſ.* 5. *Adnot.* 3. *num.* 47. & 48. Sellius *in Select. Canon. cap.* 35. *nu.* 20. Gavant. *in Manual. Epiſcop. verb. Tertiarii num.* 10. & 11. Tamb. *de Jure Abbatiſſar. diſp.* 7. *qu.* 3. *verſ. Tertiariæ*, & *verſ. Sacra Congreg. Cardinal.* Barboſa *de Offic. & poteſt. Parochi cap.* 26. *num.* 69. Sperel. *tom.* 1. *deciſ.* 87. *num.* 17. Lavor. *var. lucubr. tit.* 2. *cap.* 11. *num.* 102. & 103. Matthæucc. *Official. Cur. c.* 48. *num.* 31. & *cap.* 52. *numer.* 3. §. 2. & 3. & alii. Vide verb. *Tertiarii*, ubi dantur citatæ Conſtitutiones Leonis X. editæ in Concilio Generali Lateranenſi, & cit. Decret. Sacræ Congregationis. 49 50

Quo ad ſepulturam Chordigerorum utriuſque ſexus *Sacra Congregat. Epiſcop. & Regul. in una Senogal.* 22. *Novembr.* 1580. ſic obſervari man- 51

Digitized by Google

mandavit : *Quod ubi adeſt ſepultura communis pro Chordigeris in Eccleſia Fratrum Minorum, ubi eſt erecta Confraternitas, ſepeliantur in ea, ubi vero non eſt talis ſepultura, moderentur ſicut ceteri ſæculares, & ſepeliantur in ſæculari Eccleſia, ſi non ſibi elegerint aliunde ſepulturam*. Lantuſc. *Theatr. Regul. verb. Confraternitas num.* 12. Matthæucc. *Offic. Curiæ quo ad ſepulturas cap.* 48. *nu.* 21. ſed quantum ad hoc attendenda eſt conſuetudo, cum circa id habeantur poſteriora Decreta contraria, ut apparet *in num. ſubſeq.*

52 Confratres Confraternitatum exiſtentium in Eccleſiis Regularium ſepeliendi ſunt in Parochia, niſi alibi elegerint ſepulturam. Sic *Sacra Congreg. Concil.* prout in Conſtitutione Innocentii X. incip. *Ex injuncto* §. 6. ibi : *An liceat Regularibus ſepelire in ſuis Eccleſiis Confratres Laicos, qui ſepulturam non elegerunt?* Reſpondit : *Confratres Laicos, ſi non præcedat eorum electio ſepulturæ, ſepeliendos eſſe in eorum propria Parochiali Eccleſia*. Et hoc procedit, etiamſi in Eccleſiis Regularium adeſſet communis ſepultura pro dictis Confratribus, ut reſpondit *Sacr. Congreg. Concilii in Neapolitana die* 12. *Februarii* 1666. *ad ſeptimum dubium*. Vide verb. *Confraternitas art.* 5.

53 Confratres, ut poſſint ſibi eligere ſepulturam in Oratorio Confraternitatis habente Jus ſepulcri, requiritur, quod per ſex menſes ante obitum fuerint adſcripti : Sic cavetur in Concilio V. Mediolanen. relato a Gavant. *in Manual. verb. Confraternitas n.* 46. a Monacell. *part.* 4. *ſupplem. ad* 1. *tom. num.* 131.

54 Volentes ſepeliri in habitu Religioſorum, non eſt de neceſſitate, quod tumulentur in Eccleſiis eorum, quorum eſt Habitus, ſed poſſunt ſepeliri, ubi ſepulturam elegerint, prout eorum relinquitur arbitrio a Leone X. Conſtitut. incip. *Dum intra*, ibi : *Volentes quoque ſepeliri in Habitu eorumdem Fratrum in Clauſtro non degentes, ſed in propriis domibus cohabitantes, in eorum ultima voluntate ſepulturam ſibi libere eligere poſſint*. Et ſic ſtatuit etiam *Sacra Congregat. Epiſcop. & Regular. in Novarien.* 23. *Novemb.* 1582. apud Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 17. *num.* 20. reſcribens illius Civitatis Epiſcopo in hæc verba : *V. S. non permetta in modo alcuno, che i Terziarj ſi confeſſino, ſe non da quelle perſone, che ſono ſtate ammeſſe alle Confeſſioni da lei, benchè ſiano Frati, perchè niun deve confeſſare ſenza l' approvazione dell' Ordinario. Facendo intendere inoltre alli Terziarj, che abitano nelle caſe loro, che s' ingannano, penſando, che tutti quelli che hanno l' Abito da Terziario, ſi debbano ſenz' altro, quando muojono, ſepellire nelle Chieſe de' Frati, ſe eſſi non ſi ſono eletta quella ſepoltura, e gli faccia capaci, che non anno tanti privilegj, quanti forſe ſi perſuadono, come ſi può vedere nel Concilio Lateranenſe ultimo nella ſeſſ.* 11. *Ne meno è vero, che ognuno, che laſcia morendo d' eſſer veſtito con l' Abito di Terziario, o di Frate, perciò debba eſſer ſepolto nella Chieſa de' Frati, ſe non hanno moſtrato più che chiaramente la loro volontà circa l' elezione della ſepoltura, ma doveranno eſſer portati, dove di ragione ſarebbero andati ſenza quell' Abito*. Et idem cenſuit *Sac. Congreg. Concilii in Neapolitana* 13. *Februarii* 1666. *in reſponſione ad* 9. *dubium*, quod erat conceptum his verbis : *Nono : An qui poſt mortem mandat ſuum Corpus indui Habitu Tertiariorum, ſit ſepeliendus in Eccleſia Regularium? Ad* 9. *Sacra Congregat. cenſuit Negative*.

Barboſa tamen *lib.* 2. *Jur. Eccleſ. univ. cap.* 56
10. *numer.* 73. *& de Offic. & poteſt. Parochi cap.* 26. *numer.* 73. refert ſequens Decretum : *Suſcipientes Habitum a Guardiano, vel ab alio, cui ille committendum duxerit, & cum eo decedentes, in Eccleſiis ejuſdem Ordinis Eccleſiaſticæ ſepulturæ ſunt tradendi, ſi Guardianus propter Habitus conceſſionem, & receptionem eos præmonuit eorum Cadavera ibi ſepelienda eſſe*, ut cenſuit *Sacra Congregat. in d. Nepeſina* 11. *Decembr.* 1615. *ad* 2. & Samuel. *de ſepultur. tract.* 1. *controverſ.* 15. *concluſ.* 12. allegat, ut ſequitur, Bullam auream Sixti IV. ibi : *Cum autem nonnulli ad Ordines prædictos Prædicatorum, & Minorum ſpecialiter gerentes devotionis affectum, eorum Cadavera cum Habitu FF. Prædic. & Minorum, ſeu Fratrum, vel Sororum de Pœnitentia utriuſque Ordinis Prædicatorum, & Minorum ſepeliri mandent, & perſæpe antequam moriantur Habitum hujuſmodi eis poſtulent exhiberi ;*

Decernimus, Habitum hujuſmodi per Priorem Domus Ordinis Prædicatorum, aut Guardianum Domus Ordinis Minorum loci, in quo tales decedere continget, vel per Superiorem Prælatum ipſorum Ordinum, Domorum, ſeu Prioris, & Guardiani, vel cui illi duxerint committendum duntaxat, & non per alium quomvis auctoritate, vel Prælatione fungentem, exhiberi debere. Qui prædictum Habitum recipientibus declarare teneantur apud eorum Ordinum Eccleſias debere ſepeliri in eorum Habitu, quorum Habitum ſuſcipiunt, & illorum ſic indutorum Cadavera diſcooperta, nullo pallio, ſeu tegumento ſuperpoſito, deferri poſſe ; Ordinariorum etiam ſub Cen-

Digitized by Google

Juris prohibitione locorum qualibet in contrarium edita non obſtante, quas quoad hoc modificamus.

Adeſt præterea declaratio *Sacræ Congr. Epiſcop. & Regul.* ſub his verbis: *Prædicta Cadavera recto tramite ſunt ad Eccleſias Regularium deferenda cum Parocho, quo requiſito expreſſe ſi venire recuſaverit, licere tunc eiſdem Regularibus, etiam ipſo invito, portare ad ſuas Eccleſias. Rota die 11. Decr. 1615. Antonius Maria Cardinalis Gallus.*

Loco ✠ Sigilli.

V. Theatinus Secr.

Eadem interrogata Sac. Congr. a Patribus Minoribus; An in eorum Eccleſiis ſepelienda ſint Cadavera illorum, qui dicti Ordinis Habitu induti ex hac vita migrarunt? Reſpondit id fieri debere, ſi tamen a Guardiano Domus loci, in quo tales decedere contigerit, aut ab alio Superiore, vel altero, cui id Superior committendum duxerit, Habitum receperit, ac prædicti Guardianus, vel alius Superior hujuſmodi ſuſcipientes præmonuerint, eorum Cadavera propter Habitus conceſſionem, ac receptionem penes ipſos Fratres, quorum Habitum geſtant, eſſe ſepelienda. Hactenus apud Samuellium *loco cit. concluſ.* 12.

57 Papa decedens Romæ ſine electione ſepulturæ ſepelitur in Baſilica Vaticana, in qua non poſſunt ſepeliri, niſi Summi Pontifices, & Perſonæ Regales prout patet de Principiſſa Methilda tam bene merita Eccleſiæ Romanæ, & noviſſime de Chriſtina Regina Svecorum ibi ſepultis. Et ne quidem Eminentiſſimis Cardinalibus permiſſum eſt inibi ſepeliri. Cohel. *not. Card. privil. tit.* 90. Paſſer. *de ſtatib. hom. tom.* 2. *qu.* 187. *art.* 4. *nu.* 139. Cardin. Petra *l. c. nu.* 27. referens dictam Baſilicam amiſiſſe Legatum cujuſdam, qui mandaverat ibi ſepeliri. Et de ſepultura Pontificis Rota Romana *Juris tumulandi numer.* 14. *die* 20. *Febr.* 1702.

58 Si autem contingeret Pontificem ſine electione ſepulturæ decedere extra Urbem, nec poſſet commode transferri ad ipſam, eſſet ſepeliendus in Eccleſiæ Cathedrali loci, ubi decedit, *cap. Is qui* 3. *de ſepultur. in* 6. Rota *in Romana Juris tumulandi num.* 16. *die* 20. *Februarii* 1702. *coram D. Priolo;* Lavorius *tom.* 1. *variar. tit.* 2. *num.* 45. Sebaſtianus Medices *de ſepultur. par.* 1. *cap.* 11. *quæſt.* 7. *nu.* 2. Card. Petra *loc. cit. nu.* 29. referens id de facto eveniſſe in aliquibus Civitatibus, ut Neapoli, & Salerni &c.

Papa poteſt ſibi eligere ſepulturam in qua- 59
cumque ſibi beneviſa Eccleſia, etiam Regularium, ut patet ex pluribus monumentis, quæ videntur in diverſis etiam Regularium Eccleſiis in Urbe; Corpus tamen ſolet deferri ſemper ad dictam Eccleſiam S. Petri pro functionibus exequiarum explendis, & deinde defertur ad Eccleſiam electam. Card. Petra *loco cit. num.* 27.

Cardinales decedentes in Urbe, ſi non ha- 60
beant ſepulcrum Majorum, nec ſibi elegerint ſepulturam, ſepeliendi ſunt, non in Parochia, ſed in Eccleſia proprii Tituli; ſic articulo late diſcuſſo firmavit Rota *in Romana Juris tumulandi* 20. *Febr.* 1702. coram Priolo in cauſa ſepulturæ Eminentiſſimi Cardinalis Pallavicini, quæ deciſio refertur a Monac. *tom.* 4. *in Appendic. deciſ.* 18. & a Pitonio *diſcept. Eccleſiaſtic. tom.* 2. *poſt diſcept.* 52. eamque citant, & ſequuntur ultra prædictos, etiam Card. Petra *loc. cit. Comment. ad Conſtit.* 2. *Honorii III. num.* 32. Matthæucc. *Official. Curiæ quoad ſepulturas cap.* 48, *num.* 9. ubi citat etiam aliam deciſionem *de quinta die Martii* 1703. refertque tali anno ratione dictarum Deciſionum Cadaver Cardinalis Radolovich Titularis S. Bartholomæi in Inſula, qui ſuum Corpus reliquit eſſe tradendum Sepulturæ in Eccleſia prout *de Jure*, redditum fuiſſe Eccleſiæ Titulari, & in ejus ſolo tumulatum, cum prius pendente lite inter Parochiam & Titulum, fuerit interim depoſitum in ſua Parochia S. Marcelli.

Et hoc etiamſi Cardinales non reſideant in 61
Titulo, cum non omnes Eccleſiæ Cardinalium Titulares habeant contiguas habitationes. Rota *cit. deciſ. in Romana Juris tumulandi* 20. *Februarii* 1702: *nu*, 28. & 31. Card. Petra *l. c. num.* 32. & alii.

Et hoc procedit etiam in Cardinalibus Re- 62
gularibus; Non enim ipſi in tali caſu ſepeliendi ſunt in Eccleſia Regulari, ſi ſpecialiter eam non elegerint, quia magis ſtringit vinculum ſpeciale proprii Tituli Cardinalitii, quam generale Religionis; Tum quia dum Regulares aſſumuntur ad Cardinalatum, eximuntur ab Obedientia Religionis, adeoque ſicuti remanent ſoluti a Lege vetante electionem ſepulturæ, ita præſumptio oritur, ut electio debeat eſſe in eo loco, in quo uti Cardinales, & non uti Regulares ſapeliri debuerant, etiamſi alibi Cardinales Sacramenta recipiant, ut proſequitur citata Rotæ deciſio *num.* 34. & 35. Card. Petra *loc. cit. num.* 33. & alii.

Cardinales autem decedentes extra Urbem 63
ſine

ſine electione ſepulturæ ſepeliri debent in Eccleſia Majori loci, ubi decedunt, quia, ut dicit Rota *in citat. deciſ. num.* 16. ratione Dignitatis illa Eccleſia cenſetur Parochialis Cardinalis defuncti, ſicuti cenſeretur in caſu ſimili obitus Summi Pontificis. Sic Card. Petra *loco cit. num.* 34. Murga *de Sepulturis tract.* 8. *ſect.* 2. *dub.* 7. *concluſ.* 4. Matthæucc. *loc. cit. nu.* 9.
64 & alii paſſim. Hoc tamen intelligendum venit, niſi in vita ſe ſubjecerint ſpecialiter alicui Parochiæ, ut notant Card. Petra *loco cit. nu.* 34. Matthæucc. *loc. cit. n.* 9. & alii, *arg. cap. Inſtituta* 1. *cap. Ex parte* 5. *cap. In noſtra* 10. *de ſepultur. cap. Animarum* 1. *& cap. Is qui* 3. *eod. in* 6.

65 Debetur tamen ſemper Quarta Canonica Eccleſiæ Parochiali ratione adminiſtrationis Sacramentorum, prout debetur, ſi quis decedat ſine electione ſepulturæ, & ſepeliatur in Sepulcro Majorum, vel in Cathedrali. Sic Rota *in cit. deciſ. num.* 34. Card. Petra *loc. cit. nu.* 35. Matthæucc. *loc. cit. num.* 9. Antonell. *de Regim. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 30. Pitonius *in addit. ad dictam diſceptat.* 51. *in fine*, & alii.

66 Epiſcopi decedentes in propria Diœceſi, non electa Sepultura, nec habentes ſepulcrum Majorum, ſepeliri debent in propria Cathedrali tamquam ſua ſponſa; ſi vero decedant extra Diœceſim, & commode poſſint deferri ad propriam Cathedralem, ſunt in ea tumulandi; Si autem ad ipſam commode deferri non poſſint, tumulandi ſunt in Eccleſia digniori loci, in quo decedunt, quia de ea, ratione dignitatis eorum præſumitur voluntas. Card. Petra *loco citat. numer.* 36. Sperell. *deciſ.* 87. *numer.* 42. Antonell. *loc. cit. num.* 28. Panimoli. *deciſ.* 5. *Adnot.* 3. *num.* 45. Matthæucc. *loc. cit. nu.* 11. & alii paſſim; Quod ſi habeant duas Eccleſias æqualiter unitas, ſepeliendi ſunt in ea, in qua deceſſerunt, at ſi non ſunt æqualiter unitæ, ſed una alteri ſubjecta, ſepeliri debent in principali. Card. Petra *loc. citat. num.* 37. Pitonius *loc. cit. num.* 23. & alii.

67 Canonici Cathedralis decedentes, non electa ſepultura, ubi tumulari debeant? Vide verb. *Canonicus art.* 8. *a num.* 11. *ad* 14.

68 Clerici, & Presbyteri decedentes, non electa ſepultura, ſepeliendi ſunt in Cathedrali, ſi ibi adſit ſepultura propria ſeparata pro Presbyteris, & Clericis, etiam non attento ſepulcro Majorum. *Sacra Congreg. Epiſcop. in Foroſempronien.* 1. *Septembris* 1690. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 2. *formul.* 4. *num.* 17. Samuel. *de ſepultur. diſp.* 5. *tract.* 1. *controv.* 9. *concluſ.* 20. *nu.* 30. Nicol. *lucubrat. Canonic. lib.* 4. *tit.* 15. *de ſepultur. num.* 15. Matthæucc. *loc. citat. num.* 11. *verſ. Canonici*; Paſſerin. *loc. cit. nu.* 325. *cum ſeq.* & alii. Vide tamen verb. *Canonicus art.* 8. *num.* 11. 12. *&* 13.

Si vero non adſit in Cathedrali ſepultura 69
propria ſeparata pro Presbyteris, & Clericis, Clerici & Presbyteri decedentes ſine electione ſepulturæ, ſepeliendi ſunt in ſepulcro Majorum, ſi habeant, & ſi non habeant, in propria Parochia. *Communis*, *arg. cap. Nos inſtituta* 1. *cap. Ex parte* 5. *cap. In noſtra* 10. *de ſepulturis*, *cap. Animarum* 1. *cap. Is qui* 3. *& cap. Licet* 4. *eod. in* 6. Et ratio eſt, quia Jura nihil ſpeciale de eis ſtatuunt, adeoque eſt diſcurrendum de eorum ſepultura, ac de ſepultura Catholicorum ſæcularium, cum ubi Jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debeamus; *l. De pretio* 8. *ff. De Publiciana in rem action.* & verba generalia generaliter ſint intelligenda, *c. Quia circa* 22. *de privil.* Unde cum quæſitum fuiſſet a Sacra Congr. Conc. *in una Fulginat. die* 10. *Julii* 1694. An liceret Capitulo Cathedralis privative quo ad omnes alias Eccleſias, tumulare Cadavera Perſonarum in Sacris, vel in Minoribus Ordinibus conſtitutarum, etiam Prima Tonſura initiatarum, decedentium abſque electione ſepulturæ, Sacra Congregat. noluit decidere, ſed remiſit cauſam ad Judices ſuos; Cum enim ageretur de conſuetudine probanda, ideo forte noluit aſſumere cognitionem, ut dicit Card. Petra *loc. cit. num.* 40. ſubdens *ibid. numer.* 41. bonum Jus favere Parochis, ſi non probetur legitima conſuetudo; nam ipſi habent aſſiſtentiam Juris in tumulatione iſtorum carentium Sepulcro Majorum decedentium ſine electione inter fines propriæ Parochiæ per Jura ſupra adducta. Card. de Luca *de Parochis diſc.* 27. *n.* 2. Panimol. *deciſ.* 5. *num.* 1. *&* 5. Rota *part.* 11. *recent. deciſ.* 348. *numer.* 9. & in his terminis Paſſerin. *loco citat. numer.* 325. *cum ſeq.* & alii.

Si autem adeſſet conſuetudo quadragenaria 70
cum titulo, tunc deberet attendi prout etiam quando Eccleſia Cathedralis teneatur ſolvere Quartam Funeralem Parocho alterius Eccleſiæ, ſi ibi ſepulturam quis elegerit, ut declaravit *Sac. Congr. Concilii in Mantuana die* 13. *Julii* 1694. & confirmavit *die* 30. *Aprilis* 1695. Et ita ſi ſibi reſervatum fuiſſet tale Jus in ſignum Superioritatis, quando Parochiæ fuerunt diſtinctæ, ſeu creatæ. Sic Card. Petra *loc. cit. num.* 41. Panimoll. *deciſ.* 5. *annotat.* 4. *num.* 8. *& ſeq.* Barboſa *lib.* 3. *Jur. Eccleſ. cap.* 24. *nu.*

16. Cavaler. *deciſ.* 649. *num.* 2. & *deciſ.* 295. *num.* 3. *coram Bichio*; Immo ſufficeret etiam conſuetudo immemorabilis ſine titulo, cum iſta quemcumque titulum præſumere faciat.

71 Clerici Beneficiati cum onere reſidendi, tam ſimplices, quam Curati decedentes ſine electione ſepulturæ; & carentes ſepulcro Majorum, ſepeliri debent in Eccleſia ſui Beneficii, & reſidentiæ, & non in propria Parochia. Barboſa *in cap. Nos inſtituta* 1. *num.* 4. *de ſepulturis*, Pirbing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *num.* 9. Sannig. *ibid. num.* 8. Vallenſis *ibid. numer.* 6. Reiffenſtuel *ibid. num.* 24. Tuſch. *litt. P. concluſ.* 99. *num.* 5. Burſat. *Conſil.* 226. *num.* 18. & 19. Bellet. *diſquiſit. Cleric. part.* 1. §. 3. *nu.* 9. 10. 11. & 20. Joan. Aſin. *in l. Familiaria*, *ff. de Rel. & ſumpt. Funer.* Murga, & communis aliorum, teſte Reiffenſtuel *loco citat. arg. cap. Nos inſtituta* 1. *de ſepult.* ibi: *In qua Cæleſti pabulo refici conſueverunt, ut juxta Apoſtolum ſint conſolationum ſocii, ubi fuerunt paſſionum*, *cap. De his* 5. *eod.* ibi: *A quibus receperunt ſalutis pabula*; & *cap. Cum quis* 2. *eod. in* 6. ibi: *In qua ille Officia conſuevit audire Divina, & Eccleſiaſtica recipere Sacramenta*. Ubi, ut vides, ſtatuitur, decedentes ſine electione ſepulturæ, & carentes ſepulcro Majorum, ſepeliendos eſſe in Eccleſia, in qua conſueverunt audire Officia Divina, & Eccleſiaſtica recipere Sacramenta; Atqui Clerici Beneficiati cum onere reſidendi ibi Divina audiunt, & Sacramenta percipiunt; immo etiam Divina faciunt, & Sacramenta miniſtrant, ubi Beneficium habentes ſervitium cum reſidentia præſtant, ergo &c. Et ratio eſt, quia Clerici Beneficiati cum onere reſidendi ſunt potius Parochiani Eccleſiarum ſuorum reſpective Beneficiorum, quam ſuorum domiciliorum, quia alias non in illis, ſed in iſtis Sacramenta percipere, & Divina audire ſtatutis a Jure temporibus deberent, *arg. cap. Omnis utriuſque ſexus* 12. *de Pœnitent. & remiſſionib.* ubi ſtatuitur, quod *Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum*; adeoque cum Clericis Beneficiatis cum onere reſidendi, non Parochus Domicilii, ſed Parochus Beneficii reſidentialis Divina adminiſtret, potius iſte, quam ille cenſendus eſt eorum proprius Parochus cum Jure eos ſepeliendi.

72 Nec valet objicere, quod Clericis Beneficiatis Viaticum, & Extremam Unctionem adminiſtret Parochus domicilii, & non Parochus Beneficii, adeoque potius ille, quam iſte cenſendus eſt eorum proprius Parochus cum Jure eos ſepeliendi. Non valet, inquam, quia, conceſſo antecedente, negatur conſequentia, cum in ordine ad Sepulturas Sacri Canones non attendant locum, ubi quis in extremis recipit Sacramenta, ſed locum, ubi in vivis ſanus Sacramenta recipere conſuevit, & patet ex *cit. Juribus num. anteced.* & clare denotant illi termini: *Conſueverunt*, *conſuevit*, adeoque cum Clerici Beneficiati in vivis, & ſani Sacramenta recipere conſueverint in Eccleſiis ſuorum Beneficiorum cum reſidentia, & non in illis ſuorum reſpective domiciliorum, ſunt tumulandi in illis, non obſtante, quod in extremis ab iſtis receperunt Viaticum, & Extremam Unctionem, quia hoc non evenit, quaſi ipſi ſint eorum proprii Parochi, ſed quia proprii Parochi Eccleſiarum dictorum ſuorum Beneficiorum fines, & Territorium Parochorum ſuorum reſpective domiciliorum intrare, ibique ipſis invitis Sacramenta miniſtrare nequeunt, *arg. cap. Eccleſias* 1. *cauſ.* 13. *qu.* 1. *cap. In Eccleſiis* 1. *de Capellis Monachor. cap. Cum ſingula* 32. *de Præbend. in* 6. cum ſimilibus. Et de facto ſi quis recreationis, vel negotii cauſa in Villam extra ſuam Parochiam ſitam ſe conferat, & ibi moriatur, non ibidem, ſed ſi non habeat ſepulcrum Majorum, nec ſibi elegerit ſepulturam, in propria Parochia ſepeliri debet, non obſtante, quod in aliena Viaticum, & Extremam Unctionem receperit, text. expreſſo *in cap. Is qui* 3. *de ſepulturis in* 6.

Uxor licet ſit ſub poteſtate Viri, poteſt li- 73
bere ſine ejus licentia eligere ſibi ſepulturam, quia in hoc eſt ſui Juris. *Communis*, textu expreſſo *in cap. De Uxore* 7. *de ſepulturis*, juncto ejus Summario ſic expreſſe dicente: *Mulier nupta libere poteſt ſibi eligere ſepulturam*.

Si autem Uxor decedat, non electa ſepultu- 74
ra, & adhuc ſuperſtite ſuo Marito, debet ſepeliri in ſepultura Mariti, ſi hic aliquam jam ſibi elegit, & determinavit, aut jam determinavit ſepeliri in ſepulcro Majorum. Abbas *in cit. c. De Uxore n.* 6. Barboſa *ibid. n.* 4. Pithing *loc. cit. num.* 12. Reiffenſt. *loc. cit. nu.* 24. Silveſter verb. *Sepultura quæſt.* 8. *dict.* 5. & alii *arg. cap. Ebron* 2. *cauſ.* 13. *quæſt.* 2. & ſic cenſuit *Sac. Congr. Rit. in Senogallien.* 15. *Januar.* 1633. apud Panimol. *deciſ.* 5. *adnotat.* 3. *num.* 32. Et ratio eſt, quia Maritus deſtinatione, & determinatione animi jam cenſe-

tur

tur eſſe ſepultus in tali ſibi electa, & deſti-
nata ſepultura. Si autem Maritus nondum ſibi
ſepulturam elegerit, nec voluntatem ſuam cir-
ca ipſam adhuc declaraverit, Uxor eſt ſepe-
lienda in ſepulcro ſuorum Majorum, ſi habeat,
vel ſi non habeat, in Parochia, ubi decedit,
*arg. cap. Nos inſtituta 1. cap. Ex parte 5. cap.
In noſtra 10. de ſepultur. cap. Animarum 1. c.
Is qui 3. & cap. Licet 4. eod. in 6.* Sic citat.
Doctores & alii.

76 Si vero Uxor remaneat vidua, & decedat,
non ſibi electa ſepultura, quamvis habeat ſe-
pulcrum Majorum, debet ſepeliri in Sepulcro
Mariti. *Communis*, textu expreſſo *in c. Ebron
cauſ. 13. quæſt. 2.* ubi etiam redditur ratio his
verbis: *Ut quos conjunxit unum conjugium,
conjungat unum ſepulcrum, quia una caro ſunt,
& quos Deus conjunxit, homo non ſeparet;* Et
concordat *cap. Unaquæque 3. eadem cauſ. &
quæſt.* ibi: *Unaquæque mulier ſequatur virum
ſuum ſive in vita, ſive in morte.*

77 Et ſi talis Uxor vidua plures habuerit Ma-
ritos, ſepeliri debet in ſepulcro ultimi, tex-
tu expreſſo *in cap. Is qui 3. de ſepulturis in 6.
§. Mulier*, ibi: *Mulier autem, quæ plures vi-
ros habuit ſucceſſive, ſi ſepulturam non eligat,
eſt, cum viro ultimo, cujus domicilium retinet
& honorem, tumulanda.*

78 Uxor vidua debet ſepeliri in ſepulcro Mari-
ti, etiamſi locum habitationis mutet, & re-
dierit ad domum paternam, vel aliorſum ſe
contulerit, *arg. cit. c. Ebron 2. cauſ. 13. qu. 2.*
quia in tali vidua aliorſum ſe conferente mi-
litat ratio ibi allegata, nempe: *Ut quos con-
junxit unum conjugium, conjungat unum ſepul-
crum;* Tale enim privilegium eſt datum per-
ſonæ, & non loco, & mulier vidua viduilem
vitam ſervando, cenſetur durare in conjugio
viri. Joannes Andreas *in cit. cap. Is qui 3. de
ſepultur. in 6.* Silveſter verb. *Sepultura quæſt.* 8.
dict. 5. Pithing *lib. 3. decretal. tit.* 28. *num.* 12.
Reiffenſtuel *ibid. num.* 22. Donat. *tom. 2. tit.
9. quæſt. 24. num. 9.* cum aliis ibi allegatis,
Sperel. *tom. 1. deciſ.* 88. *num.* 15. cum pluribus
aliis ibi citatis, Panimol. *cit. deciſ. 3. adnot.
3. num. 36.* & alii.

79 Non eſſet tamen Uxor ſepelienda in ſepul-
cro Mariti, ſi necdum ad ejus domum fuerit
traducta, & ab ipſo cognita, quia in tali ca-
ſu non acquiſiviſſet ejus domicilium, nec fuiſ-
ſet facta una caro cum ipſo, quæ ſunt moti-
va, ob quæ *ex cit. cap. Is qui 3. de ſepulturis
in 6. & cit. cap. Ebron 2. cauſ. 13. quæſt. 2.*

80 Uxor debet ſepeliri in ſepulcro Mariti. Sic
doctores citati, & alii paſſim, Item non eſt
ſepelienda Uxor in ſepulcro Mariti in caſu,
quo ob ipſius adulterium factum ſit divor-
tium, & totalis ſeparatio, quia tunc non eſt
amplius de domo Mariti, cum ejus domici-
lium juridice amiſerit. Sic citati Doctores, &
alii.

Si Uxor moriatur prægnans, fœtus in utero 81
exiſtens una cum matre mortuus, & non ex-
tractus, tamquam pars ventris ſepelitur una
cum matre in Eccleſia. Si autem extractus
ſit, ipſe utpote non baptizatus, ſepeliri debet
extra locum Sacrum; & mater in Eccleſia.
Communis cum ſupracitatis Doctoribus.

An autem, ſicuti ex ſupradictis Uxor debet 82
ſepeliri in ſepulcro Mariti, ita etiam Mari-
tus decedens, non electa ſibi Sepultura debeat
ſepeliri in ſepulcro Uxoris? contendunt Docto-
res; Abbas enim *in cap. De uxore 7. de Sepul-
turis, num. 7.* tenet affirmativam ſententiam,
quam ſequitur, & probabiliorem aſſerit Reiſ-
fenſtuel *loc. cit. num.* 24. Et ratio iſtorum eſt,
quia revera eadem prorſus militat Juris ratio
in Marito, quæ in Uxore, *citat. cap. Ebron 2.
cauſ. 13. quæſt. 2.* adducta, nempe, *Ut quos
conjunxit unum conjugium, conjungat unum ſe-
pulcrum, quia una caro ſunt, & quos Deus
conjunxit, homo non ſeparet.* Ubi autem eadem
eſt ratio, eadem quoque eſt Juris diſpoſitio,
*cap. Inter corporalia, 2. de translation. Epiſcop.
l. Ideo 27. ff. de Legibus*, ibi: *Semper quaſi
hoc Legibus ineſſe credi oportet, ut ad eas quo-
que perſonas, & ad eas res pertinerent, quæ
quandoque ſimiles erunt*, quia ut expreſſe dici-
tur *in l. Non poſſunt 12. ff. eod.* ibi: *Non poſ-
ſunt omnes articuli ſingillatim, aut Legibus,
aut Senatus Conſultis comprehendi, ſed cum in
aliquo caſu ſententia eorum manifeſta eſt, is,
qui Juriſdictioni præeſt, ad ſimilia procedere,
atque ita Jus dicere debet.* Silveſter vero *loco
citat. diſt.* 5. Pithing *loc. cit. num.* 10. Donat.
loc. cit. tract. 9. quæſt. 24. numer. 11. Riccius
4. *part. Prax. reſolut.* 293. *num.* 3. & alii par-
tem negativam defendunt, *argum. cap. Una-
quæque 3. cauſ. 13. quæſt. 2.* ubi ſolum dici-
tur, quod *Unaquæque mulier ſequatur virum
ſuum, ſive in vita, ſive in morte*, non autem
dicitur & contra de viro; Tum quia abſurdum
eſt, quod Maritus ſequatur diſpoſitionem Uxo-
ris, *arg. l. Si ita 45. ff. De Legat.* 2.

Aſt hæ rationes, & Jura per Auctores ſe- 83
cundæ negativæ ſententiæ adductæ de facili,
& recte ſolvuntur a Reiffenſtuel *loco cit. n.* 25.
quia dicit ipſe, licet Maritus non teneatur ſe-
qui Uxorem, & in vita, & in morte, ſicuti
Uxor tenetur ſequi Maritum, tenetur tamen

Digitized by Google

Maritus ſequi Uxorem poſt mortem, ſi non vigore citati Canonis *Unaquæque mulier*, vigore tamen citati Canonis *Ebron*, ob rationis, & Juris omnimodam identiratem, nempe: *Ut quos conjunxit unum conjugium, conjugat unum ſepulcrum, quia una caro ſunt, & quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*; Tum quia Canon *Ebron* majorem vim præſeferre videtur, utpote depromptus a Papa, nempe Gelaſio, quam Canon *Unaquæque mulier* depromptus a non Papa, nempe a S. Auguſtino, ut ibi patet. Nec eſt abſurdum, quod vir ſequatur diſpoſitionem Uxoris, ſi aut Jura ita exigant, aut Uxor rationabiliter diſponat. Immo eſt ſumme laudabile, & quandoque neceſſarium, quod Maritus ſequatur diſpoſitionem Mulieris, præſertim in piis operibus ad ſalutem æternam tendentibus; Dicit enim Apoſtolus 1. *ad Corinth. cap.* 7. *num.* 14. quod ſic faciendo *ſanctificatus eſt Vir infidelis per Mulierem fidrlem*. Nec in contrarium ſtat *cit. l. Si ita* 45. *ff. de Legat.* 2. ab Adverſariis adducta; ibi enim non id, quod ipſi dicunt, ſed dolum dicitur quod vocabulo *frmineo maſculum non contineatur*, ibi: *Exemplum enim peſſimum eſt frminino vocabulo etiam maſculos contineri*.

84 Habitans in confinio duarum Parochiarum, ſcilicet in domo ſita partialiter in fundo duarum Parochiarum, ſi decedat ſine electione ſepulturæ, nec habeat ſepulcrum majorum, ſepeliri debet in illa Parochia, ex qua eſt ingreſſus in Domum; Si autem ſint duæ portæ, ſepeliri debet in illa Parochia, ex qua eſt porta principalis, ſive anterior facies Domos, quia hæc cenſetur nobilior. Sic Pignatell. *tom.* 8. *conſult.* 5. *num.* 7. Barboſa *de Offic. & potrſt. Parochi par.* 2. *c.* 21. *nu.* 43. *& de Offic. & poteſt. Epiſcop. allrg.* 32. *n.* 71. Kugler. *dr Matrim. n.* 298. De Juſtis *lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 64. La Croix *lib.* 7. *n.* 241. cum Bartol. & Bald. ibi citatis.

85 Si quis in teſtamento diſpoſuerit, ut ſepeliatur in Parochia, in qua fuerit moriens, & caſu moriatur in aliena Parochie, non debet ſepeliri in hac aliena, ſed in Parochia proprii ſui domicilii, quia per iſtum egreſſum, vel brevem abſentiam non amiſit propriam Parochiam, nec alteram acquiſivit. Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 151. La Croix *loc. cit. num.* 240. & alii.

86 Eligere ſepulturam ſibi beneviſam poteſt quilibet, ſive maſculus, ſive femina; Dummodo habeat debitam ætatem, & a Jure non prohibeatur. *Communis*, per text. *in c. Nos inſtituta* 1. *cap. Fraternitatem* 3. *cap. Cum ſuper* 8. *cap. In noſtra* 10. *de ſepulturis*, *cap. Animarum* 1. *cap. Quis* 2. *eod. in* 6.

Et poteſt quis libere ſibi eligere ſepulturam, 87
etiam extra propriam Patriam in diverſa, & remota Provincia, etiam alienam. *Communis*, textu expreſſo *in cit. c. Nos inſtituta* 1. *de ſepulturis*, ibi: *Nulli tamen negamus propriam rligere ſepulturam, & etiam alienam; Dominus enim, & Magiſter alienam elegit ut propriam*, juncta Gloſſa *ibidem verb. Alienam* id notante de Domino noſtro Jeſu Chriſto, *Qui natus in Brtlrhem, nutritus in Nazarrth, ſepultus fuit in Hieruſalrm in ſepulcro Joſrph*.

Si quis autem eligat ſepeliri in Sepultura 88
aliena, non poteſt ibi ſepeliri, niſi conſentientibus Patronis ſepulturæ, quia, quod noſtrum eſt, abſque facto noſtro auferri a nobis non poteſt, *l. Id quod noſtrum* 11. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Id quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro ad alium transferri non poteſt*. Sebaſtianus Medices *de Srpultur. cap.* 9. *n.* 4. Barboſa *lib.* 2. *Juris Eccleſ. univerſ. cap.* 10. *num.* 12. Ventriglia *tom.* 1. *Annotat.* 52. §. *Unic. num.* 3. & alii paſſim.

Quoad hunc effectum autem non dicuntur 89
Patroni Rectores Eccleſiarum, vel Superiores Regulares, ſed illi, quibus per dictos Rectores, ſeu Superiores Regulares, conceſſa eſt ſepultura. Unde in ſimilibus caſibue eſt expreſſe petenda prædicta licentia a dictis Patronis, vel eorum ſucceſſoribus, ſine qua licentia Rectores, vel Superiores Regulares in prædictis ſepulturis aliquem ſepelire non poſſunt, quia de Jure in fundo, in quo quis habet uſum, non poteſt Dominus inhabitare, invito uſufructuario, *l. Herrs* 12. *ff. dr Uſu, & Uſufructu, & habitatione*. Patroni enim prohibere poſſunt, ne alii in ſuis ſepulcris tumulentur, *l. Locum* 2. *l. Familia* 5. *l. Vel quod* 7. *l. Si plures* 41. *ff. de Rrligioſis, & ſumptibus Funer. l. Jus ſepulcri* 13. *Cod. eod.* Ventriglia *loc. cit.*
num. 3. Barboſa *loc. cit. n.* 12. & alii. Ex- 90
tinctis autem Patronis omnibus, tunc Rectores Eccleſiæ, ſeu Regulares poſſunt non ſolum alios mortuos ibi ſepelire, ſed etiam ſepulturam alteri concedere, quia mortuo uſufructuario, ille uſus redit ad proprietatem libere; *l. Corruptionrm uſusfructus* 16. *Cod. de uſufructu, & habitatione*, Sebaſtian. Medices *loc. cit. qu.* 8. *n.* 3. Ventriglia *loc. cit. n.* 3. & alii.

Item poſſent Rectores Eccleſiæ, ſeu Regula- 91
res in patronatis ſepulcris aliquem alium tumulare, interveniente cauſa neceſſitatis; Lavorius *variar. Lucubrat. titul.* 2. *c.* 11. *n.* 36. poſt Abbatem, & Roman. ibi citatos, Ven-

tri-

Digitized by Google

triglia *loc. cit. num.* 3. & alii. Quod enim non eſt licitum in Lege, neceſſitas facit licitum, *cap. Quod non eſt* 4. *de Regulis Juris*, *c. Quoniam* 13. *cauſ.* 1. *quæſt.* 7. cum neceſſitas non habeat Legem, *cap. Sicut* 11. *de conſecrat. diſt.* 1. *cap. Omnes* 1. *de Feriis*, *cap. Conſilium* 2. *de obſerv. jejunior. cap. Conſuluiſti* 3. *de celebrat. Miſſar.* In qualibet enim diſpoſitione intelligitur excepta neceſſitas; *cap. Licet* 6. *de pœnitent. & remiſſionibus*; Fagnan. *libr.* 1. *decretal. in cap. Nihil* 44. *de electiou. n.* 26.

92 Si plures ſint Patroni, debent omnes conſentire, nec ſufficit conſenſus majoris partis ad hoc, ut Cadaver illius, qui elegit ſepulturam in alieno ſepulcro, poſſit ibidem ſepeliri, textu expreſſo *in l. Si plures* 41. *ff. de Religioſ. & ſumptibus funer.* ibi: *Si plures ſint Domini ejus loci, ubi mortuus infertur, omnes conſentire debent, cum extranei inſerantur*; Quod enim omnes tangit, ab omnibus approbari debet, textu expreſſo *in c. Ad hæc* 6. *de Offic. Archidiacon.* ibi: *cum ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat.*

93 Decedens facta electione ſepulturæ alterius Patroni, ſi Patronus deneget conſenſum, nec intendat admittere Cadaver ad ejus ſepulturam, dicitur decedere non facta electione; Nam idem eſt, aliquid non eſſe factum quam nulliter factum, *l. Si ſe non obtulit* 4. §. 6. *ff. de re judicata*, ibi: *Condemnatum accipere debemus eum, qui rite condemnatus eſt, ut ſententia valeat; Cæterum ſi aliqua ratione ſententia nullius momenti ſit, dicendum eſt, condemnationis verbum non tenere.* Paria enim ſunt non eſſe, & nullum eſſe, *arg. l. Duo ſunt Titii*, *ff. de Teſtamentaria Tutela*. Et quod nullum eſt, nullum producit effectum. *cap. illud* 8. *de Jurepatronatus*, Ventriglia *loc. cit. num.* 5. Pariſ. *conſil.* 95. *num.* 11. *lib.* 1. & alii. Contrarium tamen dicendum eſſet, ſi accederet Epiſcopi, vel Rectoris Eccleſiæ diſpenſatio, qui poſſunt illam concedere in caſu neceſſitatis, etiam invito Patrono: Bonacina *tom.* 2. *de contract. diſp.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.* 4. Ventriglia *loc. cit. n.* 5. & alii, *arg. citatis Juribus ſupra n.* 91.

94 Filiusfamilias, dummodo pubes ſit, & ſit ſui juris, poteſt etiam ſine conſenſu Patris ſibi libere eligere Sepulturam. *Communis*, *cap. Unaquæque* 4. §. *Exemplo cauſ.* 13. *q.* 2. *cap. Nos inſtituta* 1. *de ſepulturis*, *cap. Licet* 4. *eod. in* 6. cum ſimilibus; Et ratio eſt, quia quo ad jura ſpiritualia, quale eſt etiam Jus ſepulturæ, *cap. Quæſita* 12. *cauſ.* 13. *q.* 2. Filiusfamilias patriæ poteſtati ſubjectus non eſt.

Item ſervus, ſi pubes ſit, poteſt ex eadem ratione ſibi libere eligere ſepulturam, quia ſervitus eſt de jure temporali, & nequit extendi ad ſpiritualia. Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Conſtit.* 2. *Honorii III. num.* 18. Samuel. *de ſepultur. tract.* 1. *diſp.* 5. *controv.* 1. *concluſ.* 8. Lavorius *loco cit. cap.* 11. *tit.* 2. *numer.* 146. Ventriglia, Panimol. Murga, & alii paſſim. 95

Item ſepulturam ſibi eligere libere poſſunt Novitii etiam extra Monaſterium, & in alia Eccleſia, quia cum hi poſſint vivi libere diſcedere a Monaſterio, & ad ſæculum redire, *cap. Conſuluiſti* 19. *cap. Statuimus* 23. *de Regularib.* cum ſimilibus, id illis debet etiam permitti in morte, *arg. cap. Religioſi* 5. *de ſepulturis in* 6. ubi ideo præciſe prohibetur Religioſis profeſſis eligere ſepulturam, quia *velle, & nolle non habent*, ergo a ſenſu contrario, quia Novitii *velle & nolle* adhuc habent, cum Obedientiam nondum promiſerint, ſine dubio poſſunt ſibi libere eligere ſepulturam. Pirhing *loc. cit. num.* 25. Reiffenſtuel *loc. cit. nu.* 43. Engel *loc. cit. num.* 12. Donat. *tom.* 3. *tract.* 10. *q.* 4. Armilla *verb. Sepultura num.* 6. & alii paſſim. 96

Religioſi tamen Profeſſi in Clauſtris morientes non poſſunt ſibi eligere ſepulturam. *Communiſſima*, textu expreſſo *in cit. cap. Religioſi* 5. *de ſepulturis in* 6. ibi: *Religioſi, niſi a propriis Monaſteriis adeo forſitan ſint remoti, quod ad ea, cum moriuntur, commode portari non poſſint, nequeunt (cum velle, vel nolle non habeant) ſibi eligere ſepulturam, ſed ſunt apud ſua Monaſteria tumulandi.* 97

Et hoc procedit etiam de Prælatis, & Superioribus Regularibus; quia licet Prælati habeant aliquod velle, & nolle, non tamen proprium, & abſolutum a Regula, & conſtitutionibus, ſed commenſuratur illis, & dependenter ab illis, adeoque ſi Regula, & Conſtitutiones hoc illis non concedant, ſtandum eſt Juri canonico *in cit. c. Si Religioſi* 3. *de Sepulturis in* 6. quod loquitur de Religioſis indiſtincte, & univerſaliter; Ubi enim Jus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, *l. De pretio* 8. *de Publicana in rem action.* & verba generalia generaliter ſunt intelligenda, *cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Tum quia Regulares per Prælaturas, ſeu Superioritates non deſinunt eſſe Regulares, & in ipſis perſeverat diſpoſitio Juris Canonici *in dict. cap. Si Religioſi*, quia quamvis reſpectu ſuorum ſubditorum habeant *velle, & nolle*, ſecus autem reſpectu ſuorum Superiorum, ut patet de Superioribus, ſeu 98

H 4 Præ-

Digitized by Google

Prælatis localibus reſpectu Provincialium, de Provincialibus reſpectu Generalium, & de Generalibus reſpectu Summi Pontificis. Sic expreſſe Donatus *tom.* 3. *tract.* 10. *qu.* 2. Bordon. *tom.* 2. *reſolut.* 51. *num.* 158. & alii contra multos alios.

99 Impuberes nequeunt ſibi eligere ſepulturam. *Communis*, textu expreſſo *in cit. cap. Licet* 4. *de ſepultur. in* 6. ibi: *Nequeunt, antequam ad annos pubertatis pervenerint, eligere ſepulturam*. Niſi tamen malitia ſuppleat ætatem, quia tunc poſſe ſibi eligere ſepulturam tenent Ventriglia *loc. cit. num.* 11. Zerola *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verb. Sepultura* §. 1. Sperell. *deciſ.* 89. *nu.* 2. Lavorius *variar. Lucubrat. tit.* 2. *cap.* 11. *num.* 109. Sebaſtian. Medic. *de ſepult. quæſt.* 8. *num.* 3. Lapus *allegat.* 59. *num.* 2. Barboſ. *lib.* 2. *Jur. Eccleſiaſtic. univerſ. cap.* 10. *ſub num.* 27. Didacus Narbona *in tract. de ætat. ad omnes humanos actus requiſit. ann.* 14. *quæſt.* 4. *in princip.* Card. Petra *loco cit. num.* 3. & alii.

100 Pro impubere nequeunte ſibi eligere ſepulturam, poteſt ipſi illam eligere Pater, ubi ad id adeſt legitima conſuetudo. *Communis*; textu expreſſo *in cit. cap. Licet* 4. *de ſepulturis in* 6. ibi: *Licet Pater minores filios, qui nequeunt, antequam ad annos pubertatis perveniant, eligere ſepulturam, poſſit (ſi conſuetudo terræ id habeat) quo voluerit ſepelire, hoc tamen non poteſt, ubi conſuetudo hujuſmodi non habetur, ſed ſunt cum ſuis Majoribus, vel in Parochiali Eccleſia tumulandi*.

101 Nequit tamen Pater ſepulturam eligere Filio impuberi, ubi non adeſt talis conſuetudo, ut expreſſe loquitur citatus textus, ibi: *Hoc tamen non poteſt, ubi conſuetudo hujuſmodi non habetur*. Et ſic tenent Barboſa *in d. cap. Licet* 4. *de ſepultur. n.* 5. Gratian. *diſceptat.* 94. *n. ultim.* Bellet. *diſquiſit. Cleric. part.* 1. *tit. de Cleric. debitor.* §. 3. *nu.* 17. Sperell. *deciſ.* 89. *num.* 3. Pignatell. *tom.* 7. *conſult.* 21. *num.* 1. Paſſerin. *de ſtatib. homin. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 4. *n.* 270. Matthæucc. *loc. cit. nu.* 25. Genuenſ. *in prax. Cur. Epiſcop. Neapolit. cap.* 76. *num.* 4. *impreſſ. Venet.* ubi tradit, hanc conſuetudinem non eſſe Neapoli: Card. *loc. cit. ſub n.* 9. *Verſ. Verum*, ubi refert ſic in terminis firmaſſe *Sacram Congregat. Concilii in Placentina* 27. *Novembris* 1619. in qua reſpondit *Ad primum: Patrem, ſi legitima conſuetudo loci id non habeat, eligere non poſſe*. Et ſic cenſuit noviſſime *Sac. Congregat. Concil. in Alexanen. Funerum* 13. *Julii* 1743. *in reſponſione ad IV. & V. dubium*.

Non deſunt tamen Doctores magni nominis 102 defendentes, quod hodie generaliter, & nulla attenta conſuetudine permittitur parentibus eligere ſepulturam Filio impuberi in quacunque Eccleſia etiam Regularium. Sic Ventriglia *in Prax. Annotat.* 52. §. *Unic. num.* 13. Barb. *in Summ. Apoſtolic. deciſ. verb. Sepultura num.* 14. Laurent. de Peirin. *de privileg. Regul. tom.* 3. *in fine pag.* 570. Samuel. *de ſepultur. tract.* 1. *diſp.* 6. *controv.* 1. *concluſ.* 4. Murga *diſquiſit. moral. tom.* 1. *tract.* 7. *ſect.* 2. *diſquiſit.* 9. §. 1. *Concluſ.* 2. *num.* 4. Nicolius *Lucubrat. utriuſque Jur. tom.* 1. *lib.* 4. *tit.* 15. *de Interdict. n.* 21. & videtur facere Rota *deciſ.* 16. *num.* 8. poſt Antonell. *de juribus Clericor. in Caſalen. Quartæ Funeralium ſuper bono jure* 16. *Januarii* 1697. *coram Eminentiſſimo Caprara*, ubi non requirit licentiam Parochi, aut Capituli, & alii, qui omnes ſe fundant in reſolutione *Sacræ Congregationis* Regularium *ſub die* 20. *Januarii* 1640. penes Peirin. *loc. cit.* Barboſam *loc. cit. n.* 14. Murgam *loc. cit. num.* 7. quæ ſic habet: *Sacra Congregatio negotiis Regularium præpoſita ſæpius cenſuit licere Parentibus in quacumque Eccleſia voluerint, etiam Regularium, eorum Filiis Minoribus, qui ad annos pubertatis nondum pervenerunt, eligere ſepulturam, nec a Parochis locorum impediri poſſe, aut debere; præſertim vero ſi in dictis Regularium Eccleſiis ſepeliri conſueverint, vel in eis habeant ſepulcra Majorum*. Et ad id facit Decret. Sacræ Congreg. Concil. in Novarienſ. 15. Martii 1704. in reſponſ. ad primum.

Si adſit ſepulcrum Majorum in Eccleſia Re- 103 gularium, tunc præciſa conſuetudine debent impuberes ibi ſepeliri, ut declaravit *Sac. Cong. Concilii in Firmana jurium Parochialium ad tertium, & in Novarienſ.* 15. *Martii* 1704. *ad Primum*, teſte Card. Petra *loc. cit. num.* 9. *in fine*.

Facultas permiſſa Patri eligendi ſepulturam 104 Filio impuberi non poteſt exerceri poſt mortem ipſius Filii, ſed ſolum pendente ipſius vita. Sperel. *dec.* 89. *num.* 5. Card. Petra *loco cit. n.* 11. Nicolius *loc. cit. tit.* 15. *de interdict. n.* 21. Murga *loc. cit. tract.* 7. *ſect.* 2. *diſquiſ.* 9. §. 9. *num.* 3. Lavorius *loc. cit. tit.* 2. *c.* 11. *ſub num.* 18. Aldan. *in Compend. Canonic. reſolut. lib.* 2. *tit.* 17. *num.* 5. Barboſa *cit. cap.* 10. *num.* 28. *& in Summa Apoſtolic. dec. verb. Sepultura num.* 6. Ventriglia *loc. cit. num.* 18. Diana *tom.* 5. *tract.* 3. *de caſib. occurrent. tempore mortis reſol.* 107. *circa med.* & ſic declaraſſe *Sacram Congr. Epiſcop. & Regul. in Fulginaten.* 27. *Octobris* 1587. nempe quod *ſepulturam*

Digitized by Google

tam pro Filio minori in vita, non poſt ejus mortem, poteſt Pater eligere, teſtantur Barboſa *in Summa loc. cit. n.* 6. Ventriglia *loc. cit.* Diana *loc. cit.* Lavorius *loc. cit.* Aldan. *loc. cit.* & alii, & Pignatell. tom. 7. *conſult.* 21. ubi plura adducit Decreta ad rem. Vide tamen Sperel. *loc. cit. n.* 5. ſubdentem etiam ſic reſcripſiſſe *in una Montis peluſii 6. Junii 1659. ſub verb. Quarta funeralis n. 32. decret. Sacr. Congreg. Concilii in reſponſione ad* 1.

105 Deficiente Patre, poteſt Mater eligere ſepulturam Filio impuberi, ſi ad id concurrat legitima conſuetudo; ſecus non. Cardin. Petra *loc. cit. n.* 6. Barboſa *vot. cap.* 10. *n.* 38. Panimol. *tom.* 1. *deciſ.* 5. *annot.* 3. *n.* 24. Lavorius *loco cit. c.* 11. *n.* 119. & alii paſſim. Et declaravit *Sacr. Congreg. Concilii in Majoricenſ.* quæ refertur *in Conſtit. 7. Innocentii XI. §. 6. tom. 5. Bullarii*, & adducitur a Matthæucci *loco citat. num.* 25. ibi: *Ad dubium: An Mater pro Filiis impuberibus poſſit eligere ſepulturam?* Reſpondit: *Non licere Matribus eligere ſepulturam pro filiis impuberibus ceſſante legitima conſuetudine. In Avellinen.* tamen 15. *Septembris* 1605. ſtatuit ſic: *Etiam Mater, cum Pater non adeſt, poteſt filio impuberi ſepulturam eligere vivente tamen filio*, apud Pignatel. *loco cit.*

106 Talis conſuetudo pro eligenda ſepultura filiis impuberibus debet eſſe generalis in loco, vel Civitate; alias conſuetudo particularis alicujus Eccleſiæ ceteris ejuſdem Urbis Eccleſiis præjudicaret, ut colligitur ex *cit. cap. Licet, de ſepulturis in* 6. ibi: *Conſuetudo Terræ*, & expreſſe *ibid.* notant Archidiacon. *ante numer.* 1. Franch. *ante num.* 2. & Ancharan. *num.* 3. & alii, Sperel. *cit. deciſ.* 89. *num.* 34. *cum ſeq.* allegans ad id caſus deciſos, & alios Doctores.

107 Item talis conſuetudo debet eſſe legitime præſcripta, quæ quo ad Patrem ſufficit decennalis, cum ipſi aſſiſtat Jus *in cit. cap. Licet*, approbante talem conſuetudinem: Card. Petra *loc. cit. num.* 7. cum Gloſſa, Barboſa, Ventriglia, Paſſerin. ibi allegatis, Matthæucc. *loc. cit. num.* 25. Sperel. *loc. cit. num.* 20. cum aliis ibi adductis, & alii. Quo ad Matrem autem, cui Jus non aſſiſtit, requiritur conſuetudo quadragenaria, nec ſufficit decennalis. Card. Petra *loc. cit. nu.* 12. Sperell. *loc. cit. num.* 20. cum aliis ibi allegatis, Matthæuc. *loc. cit. n.* 25. Burſat. *conſil.* 226. *n.* 118. *col.* 3. Sebaſtian. Medices *loc. cit. q.* 8. *n.* 23. Motonus *reſolut.* 51. *n.* 43. & alii,

108 Et hæc quadragenaria conſuetudo introduci poteſt etiam favore Avorum, Fratrum, Conſanguineorum, Affinium, Tutorum, Adminiſtratorum, Maritorum, Uxorum, Dominorum, & Amicorum, quia etiam in iſtis adeſt eadem ratio conſuetudinis conſiderata in Patre, vel Matre, ut per Gloſſ. *in d. cap. Licet:* & ibi Franch. *n.* 3. & Stephan. Gratian. *tom.* 1. *diſp. forenſ. diſputat.* 94. *num.* 80. apud Sperel. *loco cit. num.* 16. & tenent Card. Petra *loc. cit. num.* 19. & alii apud Gratian. *loc. cit.* aliique plures. Contrarium tamen tenuerunt Joan. Aſin. *l. Familiaria ſepulcra, ff. de Religioſ. & ſumptib. funer.* Burſat. *conſil.* 226. *n.* 118. *col.* 3. Bellet. *diſquiſit. Cleric. tit. de Cleric. debitor.* §. 3. *n.* 18. Barboſa *in Collect. ad cap.* 1. *n.* 6. *de ſepultur.*

109 Impuberes decedentes non ſibi electa ſepultura, a ſupradictis ad id facultatem habentibus ratione legitimæ conſuetudinis, ſepeliendi ſunt in ſepulcro ſuorum Majorum, ſi habeant, vel ſi non habeant, in propria Parochiali. *Communis*, textu expreſſo *in cit. cap. Licet 4. de ſepultur. in* 6. ibi: *Sed ſunt cum ſuis Majoribus, vel in Parochiali Eccleſia tumulandi.*

110 Electio ſepulturæ probari debet, cum ſit quid facti, & ſufficit probatio, non ſolum per Teſtamentum, & Codicillum validum, ſed etiam invalidum per ſcripturam manu propria ſubſcriptam, per duos Teſtes, etiamſi ſint ſingulares, & per ſolum dictum Confeſſarii. Riccius *in Praxi* 1. *part. reſolut.* 575. *per tot.* Maſcard. *de probationibus* 3. *vol. concl.* 1297. Lavor. *loco cit. cap.* 11. *n.* 18. Molfeſius *in ſumma tom.* 2. *tract.* 13. *cap.* 8. *n.* 32. Ventriglia *loco cit. num.* 45. Card. Petra *loco cit. nu.* 21. & alii paſſim. Et ſic pluries declaravit Sacra Cong. Concil. & ſignanter die 14. Februarii 1666. & Benedict. XIII. Conſtit. incipient. *Pretioſus* §. 69.

111 Electio ſepulturæ poteſt variari toties quoties eligenti videbitur uſque ad finem vitæ; Electio enim ſepulturæ eſt pars ultimæ voluntatis, omnis autem actus ultimæ voluntatis ſua natura eſt revocabilis, adeoque &c. *Communis*.

112 Et hæc revocatio poteſt fieri, non ſolum expreſſe, ſed etiam tacite per ſecundam electionem; Regulare enim eſt in actibus cauſa mortis, ut ſecunda voluntas revocet primam. *Communis*.

113 Electio ſepulturæ ſemel legitime facta, ſi non revocetur, perſeverat uſque ad mortem; Unde ſi infirmus eligens ſepulturam convaleſcat, & poſtea moriatur ex alia infirmitate, etiam per longiſſimum tempus, cenſetur mori

cum

Digitized by Google

cum electione ſepulturæ, & eſt ſepeliendus in ipſa ſepultura ſemel ab ipſo electa, nam illa electio facta non cenſetur revocata, nec infirmata, ex quo infirmus pro tunc non deceſſerit, ſicuti Teſtamentum factum in articulo mortis non infirmatur, ex eo quod teſtator convaluerit; *l. fin.* & *ibi* Bald. & alii *ff. de hered. inſtit. c. Licet, de Procuratoribus in 6.* cum ſimilibus, & in terminis firmavit *Sac. Cong. Concil. 14. Februarii 1666. in reſponſione ad tertium*, ut mox infra patebit.

114 In materia electionis ſepulturæ valde notanda ſunt reſponſa Sacræ Congregation. Concilii ad infraſcripta Dubia.

I. An ſit valida electio ſepulturæ, quamvis ſive ſanus, ſive infirmus coram Parocho elegerit?

II. An ad validitatem electionis ſepulturæ requiratur Teſtamentum in ultima infirmitate, vel ſufficiat, quod eligatur antea per alium actum publicum, qui Teſtamentum non ſit?

III. An ſit nulla electio ſepulturæ, quando ipſa eligitur per Teſtamentum factum in vita, & non in morte?

IV. An qui habet Capellam ſuæ familiæ cum propria ſepultura, aut Capellam erexerit cum ſepultura propria, moriens abſque ſepulturæ electione ſepeliendus ſit in Cathedrali?

V. An valide eligatur ſepultura coram duobus teſtibus?

VI. An electio ſepulturæ per nutus, & ſigna in caſu, quo quis loqui non poſſit, ſit valida?

VII. An confratres ſodalitatum, non electa ſepultura, poſſint ſepeliri in ſepulcro ſuæ Eccleſiæ?

VIII. An electiones ſepulturæ, quæ jure præſumuntur, ſicut Uxoris reſpectu Mariti, Filii reſpectu Patris, eorumque Majorum, ac ſervorum reſpectu Dominorum, ſint validæ?

IX. An qui poſt mortem mandat ſuum Corpus indui habitu Tertiariorum ſit ſepeliendus in Eccleſia Regulari?

Ad quæ ſub die 13. Februarii 1666. reſpondens declaravit, cenſuit, & decrevit, ut ſequitur.

Ad I. Cenſuit eſſe validam, dummodo Parochus non teſtetur ad proprium commodum.

Ad II. Cenſuit non requiri neceſſario Teſtamentum.

Ad III. Cenſuit non eſſe nullam.

Ad IV. Non ſepeliendum in Cathedrali.

Ad V. Eſſe validam.

Ad VI. Eſſe validam; dummodo ſufficienter conſtet de voluntate eligentis.

Ad VII. Negative.

Ad VIII. Cenſuit quatenus electa non fuerit ſepultura, Uxorem in ſepulcro ultimo Viri ſepeliendam, filios vero in ſepulcro Majorum, ſervos autem in Parochia.

Ad IX. Cenſuit negative. Pignatell. *tom. 1. conſult. 17.*

Clericis omnibus ſive ſæcularibus, ſive Re- 115
gularibus eſt graviter prohibitum in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ, ne aliquo medio voto, vel juramento, aut pacto, ſeu promiſſione inducant, ut apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent, textu expreſſo *in c. Animarum 1. de ſepulturis in 6.* ibi: *Univerſis Religioſis, & Sæcularibus Clericis cujuſcumque ſtatus, vel conditionis exiſtant, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictiſſime prohibemus, ne aliquos ad vivendum, jurandum, vel fide interpoſita, ſeu alias promittendum inducant, ut apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent.*

Inſuper Clerici ſæculares, & Regulares quo- 116
ad hoc tranſgreſſores incurrunt ultra graviſſimam culpam, etiam ipſo facto excommunicationem majorem Papæ reſervatam, textu expreſſo *in Clem. Cupientes 3. §. Sane, de pœnis*, ibi: *Sane temerarios Violatores Conſtitutionis illius, quæ Religioſis, & Clericis ſæcularibus prohibet, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita, ſeu alias promittendum inducant, ut ſepulturam apud eorum Eccleſias eligant, vel jam electam ulterius non immutent, ſimilem ſententiam* (ſcilicet Excommunicationis) *pœna in dicta Conſtitutione contenta in ſuo perdurante robore, incurrere volumus ipſo facto, ab alio, quam a Sede Apoſtolica, præterquam in mortis articulo, nullatenus abſolvendos, nullis privilegiis, aut ſtatutis cujuſcumque tenoris exiſtant ſuper his valituris.*

Dictam Excommunicationem incurrunt Cle- 117
rici, & Religioſi, etiamſi effectus ſepulturæ non ſit ſubſequutus; Dummodo ſubſequutus ſit effectus immediatus inductionis, ideſt electio per juramentum, vel votum, vel pactum. Unde non ſufficit promiſſio de eligendo, ut dicatur inductio facta. Sic Bonifac. *in dict. Clementina n. ult.* & Cardinal. *ibid.* Geminian. *in cit. cap. Animarum 1. de ſepult. in 6.* Silveſter verb. *Excommunicatio 7. num. 49.* Roder. *quæſt. Regular,*

Digitized by Google

gular. 58. *art.* 7. *dub.* 5. Ventriglia *loc. cit. num.* 37. Matthæucc. *loc. cit. n.* 20. & alii contra Bonacinam *tom.* 3. *de Excommunic. in particul. diſput.* 2. *qu.* 5. *punct.* 8. *n.* 2. *verſ. Secundo*.

118 Dictam Excommunicationem, aliaſque pœnas non incurrunt Clerici, & Religioſi inducentes aliquem ad eligendam ſepulturam in Eccleſia aliena, ſed neceſſario requiritur, ut inducant ad eligendam ſepulturam in propria Eccleſia ad ſe pertinente, ut clare patet ex verbis *cit. cap. Animarum*, ibi: *Ut apud eorum Eccleſias ſepulturam eligant*, & *in cit. Clementina Cupientes*, §. *Sane*, ibi: *Ut ſepulturam apud eorum Eccleſias eligant*; Ventrig. *l. c. n.* 39. Lavorius *loc. cit. cap.* 11. *n.* 10. Bonacina *loco cit. verſ. Secunda conditio*, Matthæucc. *loc. cit. num.* 26. Monacell. *tom.* 3. *titul.* 1. *formul.* 38. *num.* 9. & *tom.* 4. *ſupplement. ad* 2. *tom. num.* 417. Medices *loco cit. quæſt.* 8. *num.* 17. & alii paſſim.

119 Supradictam Excommunicationem, aliaſque pœnas incurrunt ſolum Clerici, & Religioſi inducentes ſcienter, vel cum ingenti temeritate, quæ ſcientiam Legis ſupponit, non autem ignorantes prohibitionem, niſi ignorantia ſit affectata. Colligitur aperte ex verbis *cit. c. Animarum*, ibi: *Præſumpſerint ſepelire*, & *citat. Clementina Cupientes*, §. *Sane*, ibi: *Sane temerarios violatores*; Præſumptio enim, & temeritas ſcientiam Legis, & prohibitionis ſupponunt, Ventriglia *loc. cit. n.* 40. Matthæuc. *loc. cit. n.* 26. & alii.

120 Ut Clerici, & Religioſi incurrant prædictam Excomunicationem, aliaſque pœnas, requiritur, ut ad eligendam ſepulturam in eorum Eccleſiis induxerint medio voto, aut juramento, vel pacto, ſeu promiſſione irrevocabili: Non tamen incurrunt, ſi ad id dederint ſolum ſimplex conſilium, aut adhortationem. Colligitur clare ex verbis *cit. cap. Animarum*, & *cit. Clementina Cupientes* §. *Sane*, ibi: *Ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita, ſeu alias promittendum inducant*. Sic teſte Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 38. *num.* 10. communiter tradunt Samuel. *de Sepulturis*, *tr.* 1. *diſp.* 2. *controv.* 1. *concl.* 8. *num.* 16. Paſqualig. *ad Lauret. de Franch. controv. pag.* 1. *quæſt.* 63. *num.* 2. Donat. *prax. rer. Regular. tom.* 3. *tract.* 9. *quæſt.* 27. *num.* 3. & etiam Card. Petra *loc. cit. n.* 45. cum pluribus aliis ibi citatis.

121 Immo ex Bonifac. *in dict. Clement. n.* 74. Roderic. *leg. cit. art.* 7. *in fine*, Toler. *lib.* 1. *cap.* 36. §. *Quarta*, Suarez *diſp.* 22. *de Cenſur. ſect.* 4. *num.* 25. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 12. *n.* 9. Ventriglia *loc. cit. n.* 38. pœnæ appoſitæ *in cit. cap. Animarum*, & *cit. Clementina Cupientes* non procedunt quando quis inducitur ad eligendam ſepulturam in Teſtamento, ſeu ultima voluntate.

An autem Parochi, ut ſupra, inducentes 122
alienos Parochianos ad eligendam ſepulturam in ſua Parochia, vel ad non mutandam jam electam, ſeu impedientes proprios, ne ipſam eligant in Eccleſiis Regularium, incurrant prædictam excommunicationem, aliaſque pœnas? Controverſia eſt inter Doctores, Bonacina enim *tom.* 3. *de Excomm. in particulari extra Bullam Cœnæ diſput.* 2. *quæſt.* 5. *punct.* 4. *num.* 5. quem ſequitur Ventriglia *loc. cit. num.* 43. defendit partem negativam, ex quo, ut ipſe ait, dicta Conſtitutio *in cap. Animarum*, & *dicta Clementina Cupientes*, edita fuerint in favorem Parochorum, & quod inductum eſt in favorem alicujus, in ipſius odium retorqueri non debet; *leg. Nulla*, *ff. de Legibus*, & *c. Quod ob gratiam* 61. *de Reg. Juris in* 6. Monacell. autem *tom.* 4. *ſupplement. ad* 3. *tom. num.* 60. docet mordicus ſententiam affirmativam, dicens cavendum eſſe a tali ſententia, & a doctrina Bonacinæ, quia dicit ipſe, Bonacina in hoc fallitur, cum non in favorem Parochorum, ſed decedentium, ad hoc nempe, ut liber quandocumque, & ubicumque placuiſſet eis, ſepulturam eligere poſſent, edita fuerit utraque citata Conſtitutio tam Bonifacii VIII. *in dict. cap. Animarum* 1. *de ſepult.* quam Clementis V. *in d. Clementina Cupientes* 3. *de pœnis*. Unde Parochi in his tranſgreſſores æque ac alii Clerici Sæculares, & Religioſi incurrunt dictam Excommunicationem, aliaſque pœnas, ut pro indubitato tenent Samuel. *de Sepult. tractat.* 1. *diſp.* 2. *controverſ.* 5. *per tot.* & *controver.* 8. *num.* 7. & 15. Paſſerin. *de ſtatib. homin. tom.* 2. *q.* 187. *artic.* 4. *n.* 319. quia directe violant Legem, & morientes inducunt ad obligationem contra Legis mentem, quæ fuit, & eſt, ut electio ſepulturæ maneat libera, & ut adhibeatur remedium contra avaritiam, ut bene obſervat Paſſerin. *loc. cit. num.* 423. quæ ratio æque militat in Parochis reſpectu alienorum parochianorum, ac in Clericis ſæcularibus, & Regularibus reſpectu ceterorum, & ubi eadem eſt ratio, eadem eſt Legis diſpoſitio; *l. Illud*, *ff. Ad Legem Aquiliam*, & *cap. Inter Corporalia* 2. *de translation. Epiſcop.* Tum quia, ubi Jus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus; *leg. de Pretio* 8. *de Publiciana in rem action.* & verba generalia (uti

ſunt

Digitized by Google

ſunt *in cit. Conſtitut.*) generaliter ſunt intelligenda; *cap. Quia circa* 22. *de privileg.* Et ſic videtur ſupponere etiam Donatus *tom.* 3. *tract.* 9. *de Sep. q.* 10. Congregatio Concilii in Laudenſi Funerum die 2. Martii 1711. in reſponſ. ad tertium teſte d. Urſaya *tom.* 1. *p.* 2. *diſcept.* 14. *n.* 137.

123 Hinc cum in dictis Conſtitutionibus fiat ſermo generaliter, & indefinite de Religioſis, non diſtinguendo inter Fratres, & Moniales, nec inter Fratres Clericos, & Converſos, prædictam Excommunicationem, aliaſque pœnas incurrunt etiam Moniales, & Fratres Converſi vere Profeſſi inducentes ad electionem Sepulturæ voto, juramento, vel pacto, ut tradunt communiter Doctores cum Samuello *de Sepulturis tract.* 1. *diſp.* 2. *controv.* 1. *concl. numer.* 12.

124 Non incurrunt tamen dictam Excommunicationem, aliaſque pœnas Sæculares, ſeu Laici, etiamſi voto, vel juramento, ſeu pacto, vel promiſſione irrevocabili inducerent aliquem ad Sepulturam eligendam in aliqua determinata Eccleſia, quia dictæ Conſtitution. *in cit. c. Animarum*, & *in cit. Clementin. Cupientes*, loquuntur ſolum da Religioſis, & Clericis ſæcularibus, & non de ſæcularibus, ſeu Laicis. A diverſis autem non fit illatio; *leg. Papinianus* 20. *ff. de Minoribus*; *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*. Nam ad incurrendam talem Juris pœnam neceſſa eſt, ut ſint Religioſi, vel Clerici Eccleſiaſtici. Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 38. *num.* 11. Medices *de Sepult. part.* 1. *q.* 8. *n.* 18. Ventrigi. *loc. cit. nu.* 41. Samuel. *loc. cit. concl.* 20. *num.* 46. *&* 47. & alii paſſim.

125 Aliæ pœnæ, quibus ultra Excommunicationem ſubjacent, ut ſupra, inducentes voto, juramento, pacto, ſeu promiſſione irrevocabili ad eligendam ſepulturam, vel jam electam non immutandam ſunt, quod tales Religioſi, ſeu Clerici Sæculares teneantur intra decendium, tam ad reſtitutionem ſepultorum Corporum, quam atiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum pervanerunt quomodolibet ad eoſdem. Et ſi dictam reſtitutionem integraliter non fecerint, eorum Eccleſiæ, & Cœmeteria ſubjaceant interdicto, donec ſatisfecerint, textu axpreſſo *in cit. cap. Animarum* 1. *de ſepult. in* 6. §. *Si vero*, ibi: *Si vero iidem Religioſi, vel Clerici prædictos in ſuis Eccleſiis, vel Cœmeteriis præſumpſerint ſepelire, ad reſtitutionem tam ſepultorum Corporum (ſi petantur) quam etiam omnium, quæ occaſione ſepulturæ illorum pervenerint quomodolibet ad eoſdem infra decendium integraliter faciendam, ipſos obligatos eſſe cenſemus, quam niſi fecerint, Eccleſiæ ipſæ apud quos ſepulti fuerint, nec non & cœmeteria earumdem ex tunc eo ipſo ſint, & tandiu maneant Eccleſiaſtico ſuppoſita Interdicto, donec ab eis facta fuerit reſtitutio plenaria omnium prædictorum.*

Inſuper *in cit. cap. Animarum* §. *Nos enim*, 126
ſtatuitur, quod electio ad hujuſmodi inductionem facta ipſo Jure ſit nulla, debeantque ita eligentes ibi ſepeliri, ubi nulla electione facta alias de jure ſepeliri debuiſſent, ibi: *Nos enim, ſi ſecus actum fuerit, electionem talem decernimus nullius penitus exiſtere firmitatis, ſtatuentes, ut hi, qui ſic elegerint, nec apud ſic electas Eccleſias nullatenus ſepeliri, nec alibi (ne contra votum, juramentum, aut promiſſum hujuſmodi a ſe factum, materiam habeant veniendi) poſſint eligere ſepulturam, ſed contradictione quacumque ceſſante, ſi ſepeliantur omnino apud illas Eccleſias, apud quas ſepeliendi de Jure fuiſſent, ſi alias ſepultura non electa forſitan deceſſiſſent.*

Sepulturæ infra terram, & depoſita, ſeu Ca- 127
daverum Conditoria in Tumbis profundis ſunt collocanda, & eorum operimenta æqualia debent aſſe cum ſolo Eccleſiæ. Concil. Mediolanenſ. I. *p.* 2. *tit. de Sepulturis*. Et S. Pius V. Conſtit. 5. incip. *Cum primum Apoſtolatus* §. 8. ibi: *Et ut in Eccleſiis nihil indecens relinquatur*, *iidem* (hoc eſt Ordinarii) *provideant, ut capſæ omnes, & depoſita, ſeu alia Cadaverum Conditoria ſuper terram exiſtentia omnino amoveantur, prout alias ſtatutum fuit, & defunctorum Corpora in Tumbis profundis infra terram collocentur.*

Solis anim Summie Pontificibus competit 128
prærogativa, ut eorum corpora ſepeliantur in Conditoriis elevatis a terra, ut videre eſt in Baſilica Vaticana. Ut ne quidem Perſonæ Regales ea præeminentia gaudeant, ut noviſſime praxis docuit da Cadavare Chriſtinæ Reginæ Svecorum ſapulto in eadem Baſilica ſubtus terram. Sic expreſſe Eminent. Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Conſtitut.* 3. *Cœleſtini III. ſect.* 1. *n.* 13.

In dicta tamen S. Pii V. diſpoſitiona non 129
comprehenduntur monumanta marmorea muris, ſeu columnis adhærentia, præſertim amotis Cadaveribus a locis altis, quia hæc nullam indecentiam immo magnum ornamentum afferunt Eccleſiis. Sic *Sac. Cong. Epiſcop. & Regul. reſcripſit Epiſcopo Mantuano* 13. *Octobris* 1579. apud Nicol. *in Floſcul. verb. Sepultura num.* 2.

Se-

Digitized by Google

130 Sepulturæ debent eſſe remotæ ab Altaribus, ita ut ſepulturæ oſtium longe abſit ab Altaris ſcabellis ligneis, ſeu Prædella cubitis ad minus tribus. Concil. Mediolanenſ. I. *part.* 2. *Decret. Viſitat. Apoſtolic. verb. Sepultura*, ibi: *Sepulcrorum ipſorum in poſterum ædificandorum oſtium longe abſit ab Altaris Scabellis ligneis, vel Bradella cubitis ad minus tribus; Sepulcra vero ipſa ad Scabellum ligneum non pertingant.*

131 Hinc nemo ſepeliendus eſt prope Altaria, ſeu ſub Prædellis, & ſi quæ inibi reperiantur conſtructæ ſepulturæ, interdicuntur Altaria, donec amotis oſſibus ibi ſepultorum ſepulturæ terra repleantur, & muro obſtruantur. Sic pluries decrevit *Sacr. Congreg.* ut videre eſt ſub verb. *Altare*, ubi afferuntur Decreta, & ſub verb. *Cadaver*.

132 Sepulturæ conſtrui poſſunt in quovis loco Religioſo, ideſt ubi Divina Officia celebrantur. *Communis* per text. *in cap. Fraternitatem* 3. *de Sepulturis*, *Cap. Animarum* 1. *& Cap. Cum quis* 2. *eod. in* 6. Et quidem in loco etiam minus Religioſo, ideſt ubi Divina Officia minus frequenter celebrantur. *Communis*, *argum. cap. Cum quis* 2. §. *Si quis*, *de Sepulturis in* 6. ibi; *Si quis antiqua dimiſſa novam etiam in loco minus Religioſo elegerit ſepulturam, electionem hujuſmodi (licet Jura ſuper hoc videantur eſſe diverſa) nequaquam volumus impugnari.* Pro loco autem minus Religioſo intelligitur talis locus, qui Religioſus quidem eſt, ſed tamen minus talis, utpote in quo minus frequenter Officia divina, Miſſæ, aut publicæ Orationes fiunt, ut explicat Gloſſa communiter recepta *in cit. c. Cum quis*, *verb. Caſus*.

133 Admonet tamen Gloſſa *ibid.* melius, & utilius eſſe ſepulturam conſtruere, & ſibi eligere in magis Religioſo loco, hoc eſt *in loco*, *ubi magis celebrantur Divina*. Quod idem expreſſius docet rationem reddens alia Gloſſa *in cap. Fraternitatem* 3. *de Sepulturis verb. Frequentius*, ibi: *Hæc eſt ratio*, *quare potius ſepeliuntur homines in locis Religioſis*, *quia frequentius ibi Divina Officia celebrantur*. Ad quod aperte facit expreſſus textus *in cit. cap. Fraternitatem*, ibi: *Fraternitatem tuam non credimus ignorare*, *mortuorum ſepulcra*, *& Cœmeteria apud illas Eccleſias*, *& Monaſteria ex antiquo eſſe diſpoſita*, *in quibus Religioſorum Fratrum Conventus ſunt conſtituti*, *& Orationes*, *atque Miſſarum ſolemnia*, *tam pro vivis*, *quam pro defunctis frequentius celebrantur*.

134 Hinc Bordonus *tom.* 2. *reſolut.* 51. *num.* 87. Pellizzarius *tom.* 2. *ſui Manual. tract.* 8. *c.* 5. *ſect.* 4. *ſubſect.* 24. *ſub n.* 144. Donatus *tom.* 3. *tract.* 10. *de ſepultur. q.* 8. & alii expreſſe docent, melius, & utilius eſſe ſepulturam ſibi conſtruere, & eligere in Eccleſiis Regularium, quam aliorum. Et ratio eſt clara, quia ſepulti in Eccleſiis Regularium ex frequentiori Divinorum Officiorum celebratione plus de piis operibus participant, cum etiam ex majori frequentatione populi accurrentis ad Divina Officia in dictis Eccleſiis audienda frequentior de ipſis fiat memoria, ſicque frequentius Orationes, & Suffragia pro ipſis Deo offerantur. Quod clare indicant verba ipſa *cit. cap. Fraternitatem*, ibi: *In quibus Religioſorum Fratrum Conventus ſunt conſtituti*, *& Orationes*, *atque Miſſarum ſolemnia*, *tam pro vivis*, *quam pro defunctis frequentius celebrantur*. Tum quia in dictis Eccleſiis ſepulti cum habitu Religioſo lucrantur Indulgentiam plenariam ex Indulto Leonis X. ut patet ex dictis ſub verb. *Habitus*.

Quamvis enim olim de Jure communi ſepulturæ conſtrui, & eligi potuiſſent ſolum in Eccleſiis Parochialibus, earumque Cœmeteriis, utpote ſolis habentibus fundatam pro ſe intentionem, ita omnes Parochiani ibidem ſepeliri deberent, per text. *in cap. Nos inſtituta* 1. *cap. Fraternitatem* 3. *c. In noſtra* 10. *de ſepulturis*, *cap. Cum quis* 2. *eod. in* 6. *Clementin. Dudum* §. *Verum*, *de ſepulturis*, cum ſimilibus; Tamen hodie poſſunt etiam conſtrui, & eligi in Eccleſiis Regularium ex ſpeciali privilegio Juri communi inſerto, Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus conceſſo *in Clementin. Dudum* 2. §. *Hujuſmodi*, *de ſepulturis*, *Et. Extravagant. Super Cathedrales* 2. §. *Hujuſmodi*, *de ſepulturis*, quo privilegio gaudent omnes alii Regulares, tum per communicationem, tum per ſpeciales ſibi ad id factas a Sede Apoſtol. conceſſiones, ut videre eſt in Compendiis Privilegiorum Regularium, teſtaturque Communis Doctorum, & docet praxis univerſalis. 135 136

Excipiuntur tamen Eccleſiæ Monialium, in quibus non poſſunt conſtrui, nec eligi ſepulturæ a Laicis, ſeu Sæcularibus utriuſque ſexus abſque ſpeciali licentia Sacræ Congregationis, & copulativa Monialium. Sic pluries decrevit *Sacra Cong. Epiſc. & Regul.* & ſignanter *in Montefeltrin.* 21. *Novemb.* 1603. *in Gravinen.* 1. *Octobris* 1650. his verbis: *Nelle Chieſe anco eſteriori delle Monache non ſi poſſono ſepelire eſteri*, *e foraſtieri*, *nè Uomini*, *nè Donne*, *nè anco Principi*, *ancorchè vi foſſero ſepolti i loro Maggiori*. Sic ex Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 177. *n.* 1. refert, & tenet Card. Petra *loc. cit. n.* 29. 137

Idem

Digitized by Google

Idem decrevit *in Foroſempronien.* 25. *Auguſti* 1652. & *in Maceraten.* 8. *Novembris ejuſdem anni*; Quæ Decreta bene ponderata iterum probavit *ead. Sac. Congreg. Epiſcop. & Regul. in Vercellen.* 18. *Maii* 1695. *non obſtante ſolito, referente Eminentiſſ. Pamphil. & in Mantuana* 14. *Martii* 1697. *Ponente Eminentiſſ. Acciajolo, & in Camerinen.* 6. *Martii* 1713. *Ponente Eminentiſſ. Corſino* ex poſt Summo Pontifice ſub nomine Clementis XII. & ſæpe alibi teſte Urſaya *tom.* 1. *p.* 1. *diſcept.* 36. *n.* 18.

138 Solet tamen concedi licentia in Sacra Congregatione, tam pro conſtruendo ſepulcro, quam pro eligenda ſepultura in Eccleſiis Monialium, ut declaravit requiri *in Ferrarien.* 13. *Julii* 1600. pro perſonis benemeritis, vel cum eleemoſyna competenti. *Ead. Sac. Cong. Epiſcop. & Regul. in Meſſana* 6. *Auguſti* 1601. & *in d. Camerinen.* 6. *Martii* 1713. *Ponente D.*
139 *Eminentiſſimo Corſino*. Et tunc Officium facit Parochus uſque ad portam Eccleſiæ, & non ultra, Exequias complenta ex poſt Confeſſario Monialium. *Ead. Sac. Cong. Epiſcop. & Regular. in una Obſervantium* 9. *Junii* 1615. & Sac. Cong. Concil. 19. Martii 1639. teſte d. Urſaya *tom.* 1. *part.* 1. *diſcept.* 8. *n.* 13. 27. 28. 29. & 30.

140 In caſu autem, quod quis electa ſepultura in Eccleſia Monialium, non poſſet defectu licentiæ in ea ſepeliri, tunc ſi is non haberet ſepulcrum Majorum, deberet ſepeliri in Parochiali per dicta, & Jura adducta *ſupra n.* 93. & in terminis tenent Paſſerin. *de ſtatib. hom. t.* 2. *q.* 187. *art.* 4. *num.* 260. Card. Petra *l. c. num.* 33. *in fine*, dicentes ſi impedimentum eſſet temporaneum, & ſperaretur obtinanda licentia, poſſet tunc expectari, depoſito Cadavere in aliquo loco. Matthæucci *loc. c. num.* 4. & alii.

141 Sepulcra nova conſtrui non poſſunt in Eccleſiis Sæcularibus abſque licentia in ſcriptis obtenta ab Epiſcopo, & in Eccleſiis Regularium ſaltem a Provinciali. Concilium Mediolanenſe I. *n.* 2. *tit. de ſepultur. verſ. Verum curet*, & S. Pius V. cit. Conſtit. *Cum primum Apoſtolatus*, Barboſ. *lib.* 2. *Juris Eccleſ. univerſ. c.* 10. *n.* 9. cum pluribus ibi citatis, & alii paſſim.

142 Regulares nequeunt de ſe renunciare Juri ſepeliendi Cadavera eligentium ſepulturam in eorum Eccleſiis, ſi agatur de eorum Eccleſiis, ſeu Monaſteriis jam fundatis, ſeu erectis, ſed tunc requiritur Beneplacitum Apoſtolicum, & ſolemnitas copulative requiſita in alienatione, etiam Jurium Eccleſiæ, ita ut nullus Superior, nec Localis, nec Provincialis, & nec Generalis poſſit per ullum pactum præjudicare Juri quæſito ſepeliendi, *arg. Extravag. Ambitioſæ Pauli II. de rebus Eccleſiæ non alienand. inter Commun.* Ipſa enim Extravagans procedit verbis ampliſſimis, & comprehendentibus Jura, nam utitur verbo *rerum*, quo vocabulo intelliguntur etiam Jura, & actiones, textu expreſſo *in l. Rei appellatione* 23. *ff. de verbor. ſignificatione*, ibi: *Rei appellatione, & cauſæ, & Jura continentur*, maxime ſtante dictione univerſali *omnium*, quæ eſt univerſaliſſima per Barboſ. *dict.* 241. & nihil excipit: Qui enim dicit omnia, nihil excipit, *c. Solitæ* 6. §. *Nobis, de Majorit. & Obedient.* cum ſimilibus.

Nec obſtant *c. Pactum* 1. & *c. Quia ex eo* 143
3. *de pactis in* 6. ubi ſtatuitur, quod ſi Regulares cum Parochis ſpecialiter paciſcantur, quod privilegio ſepulturæ pro Eccleſiis, & locis ſuis conceſſo, ex toto, vel ex parte uti nolint, vel non, niſi cum certis circumſtantiis pacta hujuſmodi ſervare debeant; *Quamquam ſepultura libera ſit Monaſterio veſtro ab Apoſtolica Sede indulta, & illi apud vos elegerint ſepeliri*, ut expreſſe dicitur *in cit. c. Pactum* 1. *de pactis in* 6. ubi etiam ratio ſubjungitur his verbis: *Cum per dictum pactum indulto hujuſmodi derogetur*; Et ſi factum ſit ſine præſcitu, conſenſu, & auctoritate Provincialis, & Generalis, quinimmo etiam Sedis Apoſtolicæ, *Dummodo a Prioribus, aut Guardianis facta vel approbata fuerint de ſuorum Conventuum conſilio, & aſſenſu*; *Dum tamen alias ſint licita, & honeſta*, ut expreſſe dicitur *in cit. c. Quia ex eo* 3. *de pactis in* 6.

Non obſtant, inquam, quia *cit. c. Pactum* 144
nihil dicit contra nos, ſed ſolum ſtatuit poſſe per pactum privilegio derogari, quod verum eſt, ſi adſit legitima cauſa, & ſolemnitas requiſita. Et aliud *cit. cap. Quia ex eo* 3. *de pactis in* 6. optime exprimit, ut pacta obſervanda ſint *licita, & honeſta*, quæ nequeunt ſic conſiderari poſt Jus quæſitum Monaſteriis, & populis, qui in fundatione Monaſteriorum acquiſiverunt Jus & liberam facultatem ſepulturas ibi eligendi, & reſpective tradendi. Unde prædicti textus non loquuntur, nec intelligendi ſunt de pactis initis poſt fundationem Conventuum, & Jus quæſitum pro ſepulturis, ſed ſolum de pactis initis ante fundationem, & Jus quæſitum, & de quibuſdam concordiis factis per viam tranſactionis, & compoſitionis, ad tollendas diſſenſiones; Et dato, & non conceſſo, quod intelligerentur de pactis initis poſt fundationem, & Jus quæſitum, ipſis quo ad

hoc

Digitized by Google

hoc fuiſſet derogatum per dictam Extravagantem *Ambitioſæ*, utpote poſteriorem dictis textibus ſexti Decretalium, cum poſteriora derogent prioribus per text. *in c. Licet Romanus* 1. *de Conſtitut. in* 6. *l. Sed & poſteriores*, *ff. de Legibus* cum ſimilibus.

145 Si autem agatur de Regularium Eccleſiis, & Monaſteriis nondum fundatis, ſed fundandis, ſeu erigendis, tunc ſi in limine fundationis fiat pactum cum Parocho de non recipiendis ad ſepulturam illius Parochianis ſine expreſſa ipſius licentia, tale pactum erit omnino obſervandum juxta *cit. cap. Pactum* 1. *& cap. Quia ex eo* 3. *de Pactis*, *in* 6. *& cap. Antigonus* 1. *de pactis*, ibi: *Inita pacta ſuam obtineant firmitatem .... pacta cuſtodiantur*, *& cap. Qualiter* 3. *eod.* ibi: *Studioſe agendum eſt*, *ut ea*, *quæ promittuntur*, *opere compleantur*; Et concordat *l. Hujus Edicti* 1. *ff. de pactis in principio*. Ubi expreſſe dicitur: *Quid enim tam congruum fidei humanæ*, *quam ea*, *quæ inter eos placuerunt ſervare?* Nec hic obſtat *cit. Extravagans Ambitioſæ*, quia in hoc caſu agitur de ſolo Jure quærendo; Unde non poteſt dici, quod alienetur Jus Eccleſiæ: Sicut enim Parochus debet audiri, & non poterit impedire conſtructionem novi Monaſterii ratione præjudicii ſibi inferendi, ita poteſt pacto, hujuſmodi præjudicio re integra ante erectionem occurrere, prout paſſim in limine fundationis poſſunt apponi conditiones etiam Juri communi non conformes, dummodo ſint honeſtæ, ut in genere tradunt communiter Doctores, & in ſpecie in his terminis præciſe Rota *part.* 19. *tom.* 2. *recent. deciſ.* 477. *numer.* 7. *&* 8. *& deciſ.* 489. *num.* 7. *& ſeq.* expreſſe canonizando pactum factum cum Parocho in limine fundationis Monaſterii circa hoc Jus ſepeliendi; Tum quia ſimilia pacta facta in limine fundationis Conventuum videntur tranſire ſub approbatione Sedis Apoſtolicæ, quæ non ſolet concedere facultatem pro Conventibus de novo erigendis, niſi ſint prius auditi Ordinarii, & conſtet de partium conſenſu. Sic pluribus adductis Card. Petra *in cit. Conſtitut.* 3. *Cæleſtini III. a nu.* 12. Matthæucc. *loc. cit. num.* 2. & alii. Rota tamen *cit. deciſ.* 489. *n.* 6. tenet, quod dictum pactum valeat, nedum pro Eccleſiis adhuc conſtruendis, ſed etiam pro jam conſtructis, per text. & Doctor. *in cit. cap. Pactum* 1. *& cap. Quia ex eo* 3. *de pactis in* 6.

146 An autem pacta, Conventiones, & concordiæ factæ per viam tranſactionis a Superioribus Localibus, ſine licentia Generalium, ſeu Provincialium cum Parochis quo ad ſepulturas, & funeralia pro tollendis diſſenſionibus inter ipſos, valeant, & debeant de Jure ſuſtineri? Vide verb. *Pactum art.* 2. *numer.* 27. & 28.

Quamvis proprietas, & Dominium ſepultu- 147
ræ ab aliquo acquiri non poſſit, ex quo ſit
quid Religioſum, & in nullius bonis ſit, &
extra commercium hominum eſſe dicatur, &
ob id nec acquiri ab aliquo, nec poſſideri poſ-
ſit, *leg. Quamquam*, *ff. de aqua pluvial. ar-
cend. leg. Si ſepulcrum*, *Cod. de Relig. & ſum-
ptib. funer.* Rota *part.* 3. *recent. deciſ.* 22. *n.* 2.
& communis Doctorum; Jus tamen, & uſus 148
ſepulturæ, ſive ſepeliendi acquiſibile eſt, ita
ut qui acquiſivit, in eo ſepeliri poſſit, ac ce-
teros, ne ibi ſepeliantur, prohibere; *leg.* 2.
§. Uſumfructum; *l. Familiaria*, *& l. Sequent.
ff. de Religioſ. & ſumptib. funer. l. Jus ſepul-
cri*, *Cod. eod. titul.* Rota *loc. cit. num.* 2. ci-
tans alias deciſiones, & Communem Docto-
rum.

Ad hoc autem Jus ſepulturæ acquirendum 149
quo ad alios privative requiritur licentia ædi-
ficandi ab initio ſepulturam una cum ipſa ædi-
ficatione ſubſequuta. Samuel. *de ſepultur. tract.*
1. *diſp.* 1. *controv.* 4. *concluſ.* 6. Lambertin.
de Jurepatronat. part. 1. *art. ultim. verſ. Bene
verum*, *& verſ. Si de cetero*, Barboſ. *de Offic.
& poteſt. Parochi part.* 3. *cap.* 26. *num.* 12.
& lib. 2. *Jur. Eccleſ. univerſ. cap.* 10. *n.* 12.
Rota *in Burgenſi ſepulturæ* 9. *Decembris* 1605.
coram Oltembergo.

Nec cenſetur tale Jus quæſitum ex ſolo cur- 150
ſu decennali, & Cadaverum illatione, ut *in
dict. Burgenſi*, *ac Calaguritana ſepulturæ* 21.
Maii 1616. *coram Coccino Decano*, Barboſ. *lo-
cis citatis numer.* 13. Samuel. *de Sepultura
tract.* 1. *diſp.* 1. *controv.* 4. *poſt. concluſ.* 6. &
alii.

Nec etiam Jus ſepulturæ cenſetur acquiſitum 151
privative quoad alios ex Jurepatronatus, quod
quis habet in Eccleſia. Rota *in Toletana Ca-
pellaniæ*, *& Sepulturæ uſus* 26. *Julii* 1616. *co-
ram Ubaldo*: Samuel. *loc. cit. concluſ.* 7. Bar-
boſa *loc. cit. num.* 14. Lambertin. *loc. cit. qu.*
11. *in princip.* §. 13. Conceſſa enim ſimplici-
ter Capella, non dicitur conceſſum Jus ſepul-
turæ, prout fuit reſolutum *in una Avenionenſi
conceſſionis Capellarum* 13. *Januarii* 1587. *co-
ram D. Litta*; Sed ſi Patronus loco patenti
dictæ Capellæ foderet ſepulturam Epiſcopo,
ſeu Rectore Eccleſiæ non contradicente, præ-
ſumeretur licentia tacita. Sic Riccius *in prax.
part.* 1. *reſolut.* 39. *numer.* 6. qui ad tollendas
differentias dat cautelam Notariis, ut in ſimi-

libus

Digitized by Google

libus contractibus apponant Claoſulam: *Cum Jure funerandi*, Ventriglia *tom.* 1. *Annotat.* 1. §. 2. *num.* 25.

152 Cenſetur autem Jus ſepultoræ quæſitum & pro tali probatur eſſe commune Familiæ ex inſpectione Litterarum, & Armorom in ioſculptione, qoæ demonſtrant rem eſſe de pertinentia ejos, cujus ſont Arma, com imprimi non potuerint, niſi de voluntate Prælati Eccleſiæ, cui ſpectat cora rerum hujuſmodi. Rota *part.* 17. *recent. dec.* 139. *num.* 4. 5. 6. & 7. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 1297. Barboſ. *loc. cit. numer.* 15. cum aliis ibi allegatis.

153 Jus ſepultoræ familiaris tranſit ad omnes deſceodentes de Familia ejus, qui ſepulcrum conſtruxit, vel alio legitimo modo ſibi & familiæ ſuæ acqoiſivir. Et in tali ſepultura ſoli ipſi ſepeliri poſſunt, *cit. l. Familiaria* 5. *ff. de Religioſ. & ſumptib. funer.* Rota *part.* 3. *recent. deciſ.* 22. *num.* 3. Samuel. *loc. cit. concluſ.* 6. cum pluribus ibi citatis; unde tale Jus ſepultoræ familiaris retinent etiam feminæ, quæ in aliam familiam traoſeont, ſive proximiores, ſive remotiores ſint, *leg. Liberorum*, *ff. De verbor. ſignif.* Sicuti etiam omnes deſcendentes ex ipſis. *Rota part.* 2. *rec. deciſ.* 22. *n.* 3. com ibi allegatis.

154 Jus ſepulturæ hereditariæ tranſit ad heredes, & ſucceſſores ejus, qui ſepulcrom conſtruxit, vel alio legitimo modo ſibi, & heredibus, ſeu ſucceſſoribus ſuis acquiſivit. Et in tali ſepultura ſoli ipſi ſepeliri poſſunt, *cit. l. Familiaria* 5. *ff. de Relig. & ſumptibus funer. & leg. Jus ſepulcri*, *Cod. eod. tit.* Rota *cit. part.* 3. *deciſ.* 22. *num.* 3. Molina *lib.* 1. *de Hiſpaniar. primogenit. cap.* 24. *num.* 4. Joan. Baptiſt. Aſin. *in d. leg. Familiaria* 5. *ff. de Religioſ. & ſum-*
155 *ptib. funer.* & alii paſſim. Et tale Jus tranſit etiam ad heredes extraneos, *cit. leg. Familiaria* 5. *cum Leg. ſeq. ff. de Religioſ. & ſumpt. fun.* Rota *part.* 2. *recent. deciſ.* 126. *n.* 3. Molina *loc. cit. n.* 9. & alii.

156 Pro Jure ſepulturæ, ſive ut aliquis in certo loco Eccleſiæ, aut Cœmeterii ſepeliri poſſit, aliquid tamquam pretium exigere, ſimoniacum eſt; Eſt enim rei ſpiritualis venditio pro re temporali. Et ſepultura in tali ſenſu accepta nullatenus vendi poteſt, ſed gratis eſt præſtanda defunctis per eorum Parochos. *Communis*, text. expreſſo *in cap. Abolendæ* 13. *de ſep.*

157 Uſus autem vendendi Capellas pro inibi conſtruenda ſepultura non eſt Simoniacus, quia id, quod datur, eſt per modum eleemoſynæ ad reparationem Eccleſiæ, vel ad ſuſtentationem Miniſtrorum illius, & non pro pretio, ſicoti datur ſtipendium pro Divinis, & Miſſis celebrandis; Barboſ. *loc. cit. num.* 16. Portell. *in dub. Regular. verb. Sepulturam n.* 8. Suarez *tom.* 1. *tract.* 3. *cap.* 14. *num.* 22. Dooat. *loc. cit. tract.* 9. *q.* 3. *nu.* 2. com aliis ibi allegatis, & alii paſſim.

Sic ratione honorabilioris ſitus, ſeu dignio- 158
ris loci poteſt eſſe licita pretii receptio pro ſepultora, cum hoc non videatur concernere ſpiritualia, ſed tantum honorem, & præeminentiam, qoæ poteſt pretio æſtimari, & vendi; Hujuſmodi enim ſitus honorabilior, & dignior locus oon eſt ad ſepultoram neceſſarius, ac idcirco non venditor ſepoltura, nec Sacrum; Et Eccleſia habet Cœmeteriom, obi gratis fideles ſepeliontur, adeoque &c. Sic Samuel. *de ſepulturis, tract.* 2. *controv.* 13. *concl.* 8. com iooumeris aliis ibi citatis, Barboſ. *loc. cit. n.* 16. cum plurimis ibi allegatis, & communiſſima aliorum.

Uode poteſt ſine Beneplacito Apoſtolico con- 159
cedi ſitus pro conſtruenda Capella, ac ſepultura, ot cenſuit *Sac. Congregatio Concilii in Melitenſi Alienationis die* 6. *Septem.* 1659. in qua propoſito dubio: *Archipresbyter, & Parochus Collegiatæ Eccleſiæ Oppidi Seminariæ reverenter exponit, Clerum loci ad procurandom fabricam antedictæ Eccleſiæ, illi donaſſe ad proximum futurum triennium Jus exigendi ab officialibus Laicis Aſſem unum pro quolibet Rotolo carnis pro certo numero Rotolorum competente Clericis illius loci ratione exemptionis ipſius debitæ a Gabellis Laicalibus; Cui Donationi pactum additum fuit, ut Procurator ejuſdem Eccleſiæ ſepulcrum pro ipſo Clero in ea conſtituere teneatur; Idem Archipresbyter attenta diſpoſitione Sacri Concilii Tridentini, & Sacrorum Canonum, & præciſe Extravagantis* Ambitioſæ *probibentis alienationes bonorum, & Jurium Eccleſiaſticorum, reverenter ſupplicat declarari*: An prænarrata donatio abſque Sedis Apoſtolicæ Beneplacito facta, fuerit valida? *Sacra Congregatio reſpondit, Affirmative.*

Si autem concedatur oſus privativus Capel- 160
læ, ſeu ſepulturæ jam conſtructæ, cum ſit vera alienatio, requiritur Beneplacitum Apoſtolicom. Et revera ſolent Regulares recurrere ad Sacram Congregationem pro ejuſmodi conceſſionibus Capellarum, & ſepulturarum jam conſtructarum, ut actum fuit pro Patribus Auguſtinianis diſcalceatis Sancti Nicolai Tolentini Urbis, pro conceſſione Capellæ jam cooſtructæ Epiſcopo Terracinenſi Monanno pro pretio

Scu-

Digitized by Google

Scutorum mille, & *ſub die* 17. *Novembr.* 1708. Beneplacitum fuit conceſſum. Sic refert, & tenet Card. Petra *tom.* 5. *Commentar. ad Conſtitut.* 5. *Pauli II. ſect.* 2. *numer.* 19. Rota *in Bononienſ. ſepulturæ* 13. *Maii* 1570. *coram Litta*, Novarr. *Conſil.* 1. *de Sepultura*, Donatus *tom.* 1. *part.* 2. *quæſt.* 79. Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 968. Matthæucc. *Official. Curiæ c.* 45. *quo ad res Eccleſiarum*, *& Monaſterior. non alienandas nu.* 22. & plures alii loquentes indiſcriminatim de omnibus.

161 Loquendo autem de Fratribus Minoribus, ſpeciali Jure prohibentur ſine Beneplacito Apoſtolico Capellas, & Sepulturas vendere, ſeu alienare, transferendo in alios Dominium, & proprietatem earum; Habetur expreſſe ex declaratione Sacræ Congregationis ab Urbano VIII. conſultationibus Fratrum Minorum præpoſitæ in Bullar. tom. 4. ad Conſtit. 49. incipient. *Sacroſanctum* præcipientis obſervantiam Ordinationum, pro ut in textu §. *Cum aſſeratis verſ. Item ſtatuitur*, ibi: *Item ſtatuitur ut deinceps nulla inſtrumenta publica fiant ut Fratribus capitulariter congregatis, nec quocumque alio modo ſe habentibus, in quibus transferatur Dominium, & proprietas alicujus Capellæ, ſive Sepulturæ, cum hoc omnino ſit contra Regulam, & repugnet noſtro Inſtituto, nam quomodo aliquis dat quod non habet? Si tamen occaſio ſe obtulerit, in qua oporteat ſatiſfacere devotæ Fidelium voluntati, id fiat per modos noſtræ Regulæ, & Inſtituto congruentes.* Vid. verb. *Votum art.* 2. *num.* 93. *&* 95. *& ſequent.* ubi refertur integra talis declaratio.

162 Modi autem noſtræ Regulæ & Inſtituto congruentes ſunt, quod in conceſſione Capellæ, vel ſepulturæ non intercedat mercatus, vel venditio, nec deducatur in pactum aliqua ſolutio pro illis; neque aliqua civilis obligatio ſuperveniat; ſed ſolummodo concedatur titulus honoribus, & uſus facti, fabricandi, ornandi, illuminandi, paramentis decorandi Capellam, & in illa fodiendi ſibi, & ſuis ſepulturam, ac in illa ſe ſuoſque ſepeliendi. Sic enim non contrafit Regulæ, nec Capella, aut ſepultura dicitur alienari, cum dominium, & proprietas non transferatur, nec Perſona, cui conceditur, poſſit cenſeri Domina, ut notant Ameno *de pœnis tit.* 3. *Alienatio bonorum num.* 12. Sanctorus *De pœnis cap.* 7. *difficultat.* 6. *fol.* 648. Lantuſca *Theatr. Regular. verb. Alienatio num.* 4. Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 696. Matthæucc. *loc. cit. numer.* 26. *&* 27. ubi Sannig. *Schol. Canonic. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 4. *numer.* 2. ſubjungit, quod Syndicus, tamquam Œconomus Sedis Apoſtolicæ poſſet per modum eleemoſynæ recipere quidquid liber daret is, cui fuiſſent prædicta conceſſa.

Habens propriam ſepulturam ſuis ſumptibus 163 pro ſe, ac ſuis ſucceſſoribus conſtructam, non committit ſimoniam, ſi eam vendat quo ad materiale fundi, & reſpectu habito ad ſolas expenſas factas in illa ædificanda; Ibi enim non venditur quid Spirituale, cum non vendatur benedictio, ſeu conſecratio ſepulturæ, ſed ſolum illud materiale fundi, ad quod alia ſequuntur, quia loca ſimilia Jure hereditario de parentibus transferuntur in Filios ratione temporalitatis in eis remanentis, ſeu exiſtentis. Sic Barboſa, Lambertin. Suarez, Lavorius; Sanchez, Lezana citati, & ſequuti a Samuel. *loc. citat. concluſ.* 16. ubi teſtatur de communi ſententia.

Jus ſepulturæ amittitur per Simoniam, per 164 Rectoris occiſionem, per Hæreſim, per crimen læſæ Majeſtatis, aut ſi vivus in ea ſepeliatur, & aliis modiis, de quibus Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 3. *qu.* 9. *art.* 7. Samuel. *de ſepulturis tract.* 1. *diſp.* 1. *controv.* 8. *concluſ.* 1. & aliis ibi allegatis, Barboſa *loco citat. num.* 39. & alii.

Sepultura, vel Capella alicui conceſſa pro 165 ſe & ſuis deſcendentibus, Conventus, ſeu Monaſterium eis illem auferre nequit cum talis ſepultura, vel Capella reputentur, tamquam Hoſpitium, *cap. Ebron* 2. *cauſ.* 13. *quæſt.* 2. Extinctis vero Domino, & illius deſcendenti- 166 bus, tunc poteſt Conventus libere ſepulturam alteri concedere, nam mortuo Uſuario, uſus ille redit ad proprietarium libere, *lib. pen. Cod. de Uſufruct. & l. Si habitatio §. final. ff. de uſu, & habitat.* Samuel. *de ſepultur. tract.* 1. *controv.* 14. *concl.* 7. *&* 8. cum pluribus ibi allegatis.

Arma, ſeu Inſignia in Eccleſia, vel Capel- 167 la, aut ſepultura poſita a primo Fundatore nullo modo amoveri poſſunt, ſed ſemper ibi remanere debent in ejus memoriam. Et nequidem ab ejus Herede mutari poſſunt, qui novus Heres, ſi ſit alienæ familiæ a Fundatore, poteſt quidem etiam ſua arma, & inſignia ibi reponere, at ſemper remanentibus illis primis Fundatoris cum perpetua inſcriptione fidem faciente de primo Fundatore; *l. Qui liberalitate §. Nec ejus nomine, ff. De operibus public.* ibi: *Nec ejus nomine, cujus liberalitate opus extructum eſt, eraſo, alia nomina inſcribantur.* Vide verb. *Arma ſeu Inſignia a num.* 21. *uſque in finem.*

Violatores ſepulturæ, ſeu ſepulcri, pro qui- 168 bus

bus veniunt, qui ſepulcrum non tantum violant, ſed etiam qui inde monumenta, vel alia aufert, vel Cadavera effodit, & ſpoliat; *leg. Si ſepulcrum* 2. *& l. Prætor ait* 3. *ff. de ſepulcro violato*, ultra infamiam, quam incurrunt, *leg.* 1. *ff. eodem*, puniuntur pœna arbitraria, & ſubinde etiam capitali, præſertim ſi corpora, vel oſſa eruantur; *l. Prætor ait* 3. *& l. final. ff. eod.* ibi: *Rei ſepulcrorum violatorum, ſi corpora ipſa extraxerint, vel oſſa eruerint, humiliores quidem fortunæ ultimo ſupplicio afficiuntur, honeſtiores in inſulam deportantur, alias autem relegantur, aut ad metallum damnantur.*

169 Sepultura Eccleſiaſtica non eſt a Parocho retardanda ſeu differenda Cadaveribus ſub prætextu compoſitionis Quartæ Funeralis. *Sacra Congreg. Epiſcop. & Regular. in Caſſanenſi* 5.
170 *Maii* 1617. Nec etiam propter Jus ſepulturæ minime ſolutum, cum nulla ratio patiatur, Chriſtianæque pietati repugnans videatur; maxime vero ob pecuniarium intereſſe Cadavera inſepulta remanere. *Sacra Congregat. Epiſcop. & Regul. in Crotonienſi* 17. *Septembris* 1617.
171 Cadavera enim pauperum Fidelium gratis omnino tumulari, & ſepulturæ tradi debent. *Sacra Congreg. Epiſcop. & Regul. in d. Caſſanenſi* 5. *Maii* 1617. Clemens IX. in Conſtit. 38. incipient. *In excelſa*.
172 Eccleſiaſtica ſepultura carere debent omnes non baptizati, uti ſunt Judæi, Turcæ, ſeu Pagani, *cap. Eccleſiam* 26. *cap. Eccleſiam* 27. *diſtinct.* 1. *de conſecrat.* Huc pertinent etiam infantes Catholicorum certo decedentes ſine Baptiſmo: ſi vero dubium ſit, an ſint, vel non valide baptizati, non ſunt privandi Eccleſiaſtica ſepultura. Engel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *n.* 17. Reiffenſtuel *ibid. numer.* 77. Samuel. *de ſepultur. tract.* 2. *controv.* 3. *concluſ.* 13. cum aliis ibi allegatis, *arg. cap. In obſcuris* 30. *de Regul. Jur. in* 6. Item huc reducuntur Catechumeni, quia & ipſi Baptiſmo carent. Paludan. *in* 4. *diſt.* 4. *quæſt.* 3. *art.* 1. Layman *lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 12. *numer.* 10. La Croix *lib.* 17. *num.* 250. cum aliis ibi allegatis, Pirhing *lib.* 3. *Decretal. titul.* 28. *nu.* 62. Reiffenſtuel *ibid. n.* 77. ubi teſtatur etiam de communi. Quamvis tamen Samuel. *loco cit. concluſ.* 13. dicat, Catechumenos eſſe ſepeliendos in loco Sacro, quia jam pro Fidelibus habentur, uti etiam tenet Gobat *de Baptiſmo num.* 620. *verſ. Cum ad Apoſtolicam, de Presbyt. non baptizato*.

173 Item Eccleſiaſtica ſepultura carere debent Hæretici, & in puncto Hæreſis eorum receptores, defenſores, fautores &c. *cap. Sicut* 8. *cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes, de Hæretic. cap. Quicumque* 2. *eodem in* 6. Etiamſi Hæreſis ſolum per mortem eorum fuerit detecta; *argum. cap. Sane* 6. *cauſ.* 24. *quæſt.* 2.

Item notorie Excommunicati; *cap. de Communione* 1. *cauſ.* 24. *qu.* 2. *cap. Sacris* 12. *de ſepulturis*, niſi in articulo mortis ſigna pœnitentiæ dederint, ac per eos non ſteterit quominus fuerint abſoluti. In tali enim caſu dicti excommunicati etiam poſt mortem ritu ab Eccleſia præſcripto abſolvi, ſicque abſoluti in loco ſacro ſepeliri poſſunt, ac debent, *cap. A nobis* 28. *de ſentent. Excommun. in* 6. Et ſic expreſſe declaravit *Sacra Congregat. Epiſc. & Regul. in Nolana* 19. *Julii* 1619. apud Barboſ. *lib.* 2. *jur. Eccleſ. univerſ. cap.* 10. *num.* 40. *& de Offic. & poteſtat. Parochi part.* 3. *cap.* 26. *num.* 40. 174

Item interdicti notorii, & denunciati. *Clement.* 1. *de ſepultur.* Generaliter enim per omne Interdictum, ſive locale, ſive perſonale uſus Eccleſiaſticæ ſepulturæ prohibetur, *cap. Cum & plantare* §. *Quod ſi Templarii, de privileg.* & idem de ſuſpenſis ab ingreſſu Eccleſiæ deciditur, *c. Is cui* 20. §. *Talis quoque, de ſentent. Excommun. in* 6. 175

Item publici, & manifeſti uſurarii, niſi alienum reſtituerint, vel idoneam dederint de reſtituendo cautionem, *c. Quia* 4. *de uſuris, c. Quamquam* 2. *eod. in* 6. 176

Item manifeſti raptores & Eccleſiarum violatores, *cap. Super eo* 2. *de Raptorib.* Secus vero eſt dicendum, ſi occulti ſint, & confeſſi, ac reſtitutionem fecerint per ſe, vel per alios. At tunc ſunt in Cœmeterio tumulandi abſque Clero, *ex citat. cap. Super eo* 2. *de Raptoribus*. 177

Item decedentes in Torneamentis, *cap. Felicis* 1. *& cap. Ad audientiam* 2. *de Torneamentis*. 178

Item decedentes in duello, juxta dicta ſub verb. *Duellum*. Vide *ibi*. 179

Item qui per annum integrum non confitentur, & tempore Paſchali ſacram Synaxim ſine juſta cauſa non ſuſcipiunt, niſi de conſilio Sacerdotis prorogaſſent, *cap. Omnis utriuſque* 12. *de pœnit. & remiſſionibus*. 180

Item publice blaſphemantes Deum, ac Sanctos, & præſertim Beat. M. Virg. & impœnitentes morientes, ſeu Pœnitentiam eis injunctam non facientes; *cap. Statuimus* 2. *de Maledicis*. 181

Item decimas recipientes, & Eccleſiæ non reſtituentes, *cap. Prohibemus* 19. *de Decimis* ibi; 182

Digitized by Google

ibi :: *Si quis vero recipit* (decimas) *& Ec-*
cleſiæ non reddiderint, *Chriſtiana ſepultura pri-*
vetur.
183 Item ſemetipſos voluntarie ex impatientia,
ira, & deſperatione, & alia ſimili cauſa oc-
cidentes; *cap. Placuit* 12. *cauſ.* 23. *q.* 5.
184 Advertunt tamen Covarruv. *lib.* 2. *variar.*
reſolut. cap. 1. *num.* 11. Navarr. *lib.* 3. *conſil.*
7. *de ſepultur.* Socinus jun. *conſil.* 51. *lib.* 1.
Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *num.* 65. Reif-
fenſtuel *loco cit. num.* 89. Barboſa *lib.* 2. *jur.*
Eccleſ. univerſal. cap. 10. *num.* 49. *& de Of-*
fic. & poteſtat. Parochi part. 3. *cap.* 26. *num.*
49. Burghab. *centur.* 3. *caſ.* 20. La Croix *lib.*
7. *numer.* 256. Samuel. *de ſepultur. tract.* 2.
controverſ. 5. *concluſ.* 2. & plures alii, quod
ſi quis reperiatur in puteo, vel in flumine
ſubmerſus, aut laqueo ſuſpenſus, veneno, ſeu
ferro interfectus, ſepultura privari non debeat,
niſi aliunde conſtet, quod ſe ipſum voluntarie,
& ſui compos occiderit; Quod tamen in du-
bio non eſt præſumendum, cum in dubio deli-
ctum præſertim tam grave de nemine præſu-
matur, *argum. l. Merito* 52. *Pro ſocio*. Tum
quia potuit talis per inſidias, aut vi per alium
in puteum, vel flumen præcipitari, aut laqueo
ſuſpendi, ſeu quod ſatis probabile eſt, ex
amentia, vel mentis alienatione ſe ipſum oc-
cidere, ut recte notant citati Doctores, &
alii; Signum autem ſufficiens ſuſpicandi quod
adfuerit alienatio mentis, eſt, ſi antea ani-
madverſus eſt deſigi in Melancholia. Gobat *in*
Quinar. tract. 5. *cap.* 5. *num.* 15. La Croix *loco*
citat. num. 256. & alii. Item ſi mane ſit con-
feſſus, communicarit, & poſtea inveniatur
mortuus cum laqueo in collo, ſeu demerſus
in puteo, vel flumine. Gobat *loco citat. num.*
54. La Croix *loco cit. num.* 256. cum Navarr.
& Rodriq. ibi allegatis; Ubi ſubjungit, quod
Lohner putat, ſi commode fieri poteſt, & ſit
ſuſpicio voluntariæ cædis, quod melius expe-
ctetur Judicium Epiſcopi; Sic etiam ſi Reus
non confeſſus, nec legitime convictus reperia-
tur mortuus in carcere, non ideo ſtatim pri-
vandus eſt ſepultura Eccleſiaſtica, quia talis
non ſufficienter probatur eſſe malus, aut a ſe
ipſo, vel Dæmone occiſus, quia præſumendum
eſt ſemper pro Reo, & pro innocentia; Mul-
ta ſunt enim mortis naturalis argumenta, uti
tortura, carcer, vincula, triſtitia, & hujuſ-
modi, quia dicit S. Auguſtinus *de Civitate lib.*
19. *cap.* 6. Et ſi non morte puniantur, in
ipſis, vel ex ipſis, plerumque tormentis mo-
riuntur, La Croix *lib.* 4. *nu.* 1477. cum aliis
ibi citatis; Unde in ſimilibus caute attenden-
dæ ſunt omnes circumſtantiæ talis mortis, per-
ſonæ, loci, & temporis ad dignoſcendum, an
quis ſit a ſeipſo ſibi bene præſente voluntarie
occiſus, vel ex amentia, ſeu mentis alienatio-
ne, aut ab alio, ſeu Dæmone ſit interfectus,
aut ob aliquam ex aſſignatis cauſis obierit, &
ſic an privandus ſit, nec ne, Eccleſiaſtica ſe-
pultura?
Item ſepultura Eccleſiaſtica privantur ſu- 185
ſpenſi, impœnitentes; *cap. fin. cauſ.* 13. *quæſt.*
2. Et ſic omnes, qui in notorio, ac certo 186
peccato mortali abſque pœnitentia decedunt,
ut qui in actuali furto, & rapina, fornicatio-
ne, adulterio, & hujuſmodi occiduntur, ut
habet communiſſima Doct. *arg. Quibus peccata*
6. *cauſ.* 13. *quæſt.* 2. *cap. Non æſtimemus* 19.
cap. Pro obeuntibus 21. *cum ſeq. eadem cauſ.*
13. *quæſt.* 2. *cap. Fures, de Furtis*, cum ſimi-
libus.
Item Regulares utriuſque ſexus proprieta- 187
rii, ſi moniti a Superiore abſque emendatio-
ne, & pœnitentia deceſſerint; *cap. Monachi* 2.
cap. Super quodam 4. *cap. ad Monaſterium* 6.
de ſtatu Monachor. Vide verb. *Regulares art.* 1.
a numer. 16. *ad* 20. ubi adducuntur textus &
caſus.
Recte tamen advertunt quo ad hoc Barboſa 188
locis cit. nu. 47. Samuel. *de ſepulturis controv.*
6. *concluſ.* 1. cum pluribus ibi allegatis, Ro-
deric. *in Compend. quæſt. Regular. reſolut.* 188.
num. 20. Portell. *in dub. Regul. verb. ſepultu-*
ra num. 11. & alii plures, non eſſe ita præci-
pitanter privandum Eccleſiaſtica ſepultura Re-
ligioſum inventum mortuum cum burſa dena-
riorum; Præſumi enim debet ſeu ſaltem po-
teſt, denarios non eſſe proprios, vel quod ex
oblivione, aut negligentia alterius inibi re-
manſerint, aut quod tales denarii eſſent ſui
Conſanguinei, vel Amici, ſeu quod illos ha-
buiſſet ad faciendam ſecretam reſtitutionem,
ſeu eleemoſynam, & hujuſmodi; Unde in ta-
li caſo non eſſet Religioſus privandus Eccle-
ſiaſtica ſepultura, niſi certo conſtaret, quod
eſſet mortuus vere proprietarius, & impœni-
tens; Eo vel maxime quod *Citata* Jura lo-
quantur ſolum de Religioſo a ſuo Superiore
prius admonito, & nihilominus proprietario &
impœnitente Defuncto.
Omnes quamvis exempti, & privilegiati, 189
qui ſcienter ſepeliunt aliquem tempore Inter-
dicti, vel aliquem nominatim excommunica-
tum, vel perſonaliter publice interdictum,
vel manifeſtum uſurarium, vel Hæreticum,
aut ejus defenſorem, fautorem, vel recepto-
rum, & peccant mortaliter, & eo ipſo ex-

communicationem incurrunt , *Clem.* 1. *de ſepulturis* , & *cap. Quicumque* 2. *de Hæretic. in*
190 6. Sepelientes autem alios ſepultura indignos , ut ſuicidas , decedentes in peccato mortali , infantes non baptizatos , Catechumenos , Religioſos proprietarios , &c. peccant quidem mortaliter , utpote in gravi cauſa agentes contra prohibitionem Eccleſiæ , poſſuntque pœna arbitraria ab Epiſcopo puniri , utpote qui poteſt tranſgreſſores Legum Eccleſiaſticarum punire ; At non incurrunt dictam Excommunicationem, quia talis Lex , utpote pœnalis , non eſt extendenda ultra caſus , & perſonas expreſſas ; l. *Interpretatione* 42. *ff. de pœnis* , ibi : *Interpretatione Legum pœnæ molliendæ ſunt , potius quam aſperandæ* , *cap. In Pœnis* 49. *de Regul. Juris in* 6. ibi : *In pœnis benignior interpretatio eſt facienda* , juncta *cap. Odia* 15. *eod.* ibi : *Odia reſtringi , & favores convenit ampliari* , Reiffenſtuel *loco cit. num.* 95. Samuel. *loco citat. tract.* 2. *concluſ.* 1. & alii paſſim .

191 A tali pœna etiam ex prædictis aliquem ſepelientes excuſantur , qui ex ignorantia , vel gravi metu coacti id faciunt , *argum. cit. Clement.* 1. *de ſepulturis* , ibi : *Qui propriæ temeritatis audacia non ſine contemptu Clavium Eccleſiæ .... ſcienter ſepelire præſumunt* , & *cit. cap. Quicumque* 2. *de Hæretic. in* 6. ibi : *Quicumque Hæreticos , credentes , receptatores , defenſores , vel fautores eorum ſcienter præſumpſerint Eccleſiaſtica tradere ſepulturæ* . Sic Gloſſa *ibid. verb. Scienter* , Pirhing *loco citat. nu.* 79. Reif-
192 fenſtuel *loc. cit. num.* 95. & alii paſſim . Item a tali pœna excuſantur , qui tempore Interdicti ſepeliunt in caſibus a Jure , vel ab Apoſtolicis privilegiis conceſſis . Gloſſa *in d. Clement. verb. a Jure* , Reiffenſtuel *loco cit. n.* 95. & alii paſſim .

193 Nomine ſepelientium ad incurrendam dictam Excommunicationem veniunt terram aperientes , in ſepulturam mittentes , ipſam mandantes , aut concedentes , & procurantes . Anchar. *in cit. Clement.* 1. *de ſepulturis nu.* 10. Pirhing *loco cit. num.* 80. Reiffenſtuel *loco cit. numer.* 79. Samuel *loco cit. tract.* 2. *controv.* 10. *concluſ.* 3. cum pluribus ibi allegatis . Item etiam cooperantes , aſſociantes , ſeu Crucem portantes , & luminaria deferentes . Anchar. *loco cit.* Samuel. *loco citat.* cum aliis ibi allegatis ; Et ratio eſt , quia omnes ibi participant in crimine crimino ſo , adeoque omnes iſti ſubjacent dictæ pœnæ , *arg. c. Nuper* , & *cap. Concubinæ* , *de ſentent. Excomm.*

194 Cadavera excommunicatorum denunciatorum ſepulta in loco Sacro debent iterum exhumari , ſi oſſa diſcerni poſſunt , & Eccleſia propter talem ſepulturam polluta reconciliari . *Communis* , textu expreſſo *in cap. Sacris* 12. *de ſepulturis* , & *cap. Conſuluiſti* 7. *de conſecration. Eccleſ.* Idem procedit de infidelibus , & Paganis. 195
Communis , textu expreſſo *in cap. Eccleſiam* 27. & *cap. Eccleſiam* 28. *diſt.* 1. *de conſecrat.* ibi : *evulſis corporibus* . Donec autem prædicta Ex- 196
communicatorum , & Infidelium , ſeu Paganorum Cadavera exhumentur , & Eccleſia reconcilietur , nemo ibidem ſepeliri poteſt . *Communis* , textu expreſſo *in cap. Unic. de conſecrat. Eccleſ. in* 6.

An autem etiam per ſepulturam aliorum 197
ipſa indignorum polluatur Eccleſia , & ſic debeat reconciliari . Vide verb. *Eccleſia art.* 4. *a num.* 51. *ad* 6.

Circa ſepulturam Excommunicatorum , ſeu 198
abſolutorum in articulo mortis ſervanda eſt diſpoſitio *cap. final. de ſepult. Sacra Congregat. Immun. in Mediolan.* 15. *Febr.* 1633. *lib.* 1. *Decret. Paulucci pag.* 150.

Suppoſita abſolutione , vel quoad excommu- 199
nicatus dederit in mortis articulo ſigna pœnitentiæ , & præſtita per heredes cautione de reficiendis damnis , quatenus refecta non fuerint , conceditur facultas tradendi ſepulturæ Eccleſiaſticæ . *Sac. Congr. Immunit. in Meliten.* 23. *Septembris* 1659. *lib. Decr. pag.* 211. *in Theanen.* 6. *Decemb.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 234.

Ordinarius mandet Cadaver olim excommu- 200
nicati , & in articulo mortis abſoluti ab ejus ſimplici Confeſſario , ſepeliri in loco Sacro . *Sacra Congreg. Immunit. in Sipontina* 3. *Aprilis* 1661. *lib. Decret. Rocci pag.* 329.

Cadaver Excommunicati , qui non tantum 201
dedit ſigna pœnitentiæ , ſed etiam deceſſit munitus Sacramentis , Epiſcopus tradat Eccleſiaſticæ ſepulturæ ad formam *cap. A nobis* , *de ſentent. Excommun. Sac. Congr. Immun. in Nicoteran.* 12. *Novemb.* 1668. *lib.* 1. *Decret. Altovit. pag.* 288.

Quando quis non fuit declaratus Excommu- 202
nicatus , vel non fuit notorius , non poteſt impediri ſepultura . *Sacra Congreg. Immun. in Catacen.* 12. *Nov* 1647. *lib.* 4. *decret. Pauluc. pag.* 30.

Cadaver correi homicidii in Perſonam Sacer- 203
dotis , mortui in Excommunicatione , non eſt tradendus Eccleſiaſticæ Sepulturæ . *Sacr. Cong. Immun. in Feretrana* 31. *Julii* 1674. *lib.* 1. *Decret. Alt. pag.* 974.

Niſi Curia Sæcularis amoveat impedimentum 204
appoſitum Sepulturæ , ne Clerici Cadaver ſepelia-

Digitized by Google

peliatur, cum hoc ſit contra Chriſtianam pietatem, & contra Juriſdictionem Eccleſiaſticam, Epiſcopus procedat prout de Jure. *Sacra Congreg. Immun. in Sorana* 12. *Maii* 1674. *ibi pag.* 939.

205 Quo ad Excommunicatum defunctum Sacra Congr. injungit Epiſcopo, ut præciſe informet ſuper denegatione ſepulturæ Eccleſiaſticæ. *Sacra Congr. Imm. in Meliten.* 12. *Jan.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 98.

206 Alia ad rem. Vide verb. *Cadaver*, verb. *Confraternitas*, verb. *Parochus*, verb. *Quarta Funeralis per tot.* verb. *Veſtis nu.* 17.

207 Conſtructio, manutentio, ampliatio, & reſtauratio communis Sepulcri, ſeu Cœmeterii, fieri debet expenſis Parochianorum & non Parochi, quamvis Parochus dives ſit, quia cum id reſpiciat utilitatem, & commodum Parochianorum, qui ſentiunt commodum ſentire debent & onus, *cap. Qui ſentit* 55. *de Regul. Juris in* 6. *l. Secundum naturam* 10. *de Regul. Jur.* Sperell. *deciſ.* 68. *num.* 8. Panimoll. *deciſ.* 6. *adnot.* 8. *num.* 31. *& deciſ.* 15. *adnotat.* 1. *numer.* 44. Criſpin. *de Viſitat. par.* 2. §. 13. *form.* 1. *num.* 93. Joan. Baptiſta Baſſi *tract. de Sodalitiis quæſt.* 5. *numer.* 15. impreſſ. ad calcem, Amoſtaz. *de cauſis piis*. Ad expurgationem autem communis ſepulcri, ſeu Cœmeterii tenetur is qui habet Curam Animarum, & emolumenta ratione funeralium percipit (ſi dives), & in ſubſidium tenetur populus. Sic *Sac. Congreg. Concil. in Foſſanen.* 19. *Septembr.* 1637. *in reſponſione ad quintum*, ſuper dubiis impreſſis in Synodo bonæ m. Trotti ejuſdem Epiſcopi *pag.* 1218.

208 Occiſus, ſeu caſu moriens in confinio duarum parochiarum, ſi prius non ſibi elegerit ſepulturam, nec habeat ſepulcrum majorum, ſepeliendus eſt in Parochia, ſub cujus finibus reperitur caput cadaveris; Ubi enim eſt pars nobilior corporis, ut eſt caput, cenſetur eſſe totum; *l. Cum in diverſis* 44. *ff. de Relig. & ſumptib. funer.* Et ſic ſervat praxis, & communis conſuetudo, quæ eſt optima Legum interpres; *cap. Cum dilectus* 8. *de conſuet. l. Si de interpretatione* 37. *ff. de legib.*

209 Jam enim dictum fuit ſupra *num.* 84. quod habitans in confinio duarum Parochiarum eſt Parochianus illius Parochiæ, ex qua domus aditum habet, quia ex aditu judicatur de domo, cui cedat; *l. Si cui ædes* 31. *ff. de Legatis* 111. Et ſi domus habeat duas portas, judicatur de ea Parochia, in qua eſt porta principalis, & aditus magis frequentatus. Et ſi aditus, ſive oſtium ſit a parte anteriori domus, & a parte etiam poſteriori, ac viciſſim ingrediatur quandoque ab anteriori, & quandoque a poſteriori, nihilominus cenſendus eſt Parochianus illius Parochiæ, in qua eſt aditus a parte anteriori domus, cum illa pars cenſeatur nobilior, & ubi eſt pars nobilior, cenſeatur eſſe totum, per *cit. leg. Cum in diverſis*, ut expreſſe docet Pignat. *tom.* 8. *conſult.* 5. *num.* 7. cum pluribus ibi allegatis; Ubi inſuper recte addit, quod ſi tota domus ſit in fundo Parochiæ *A*, & pro ipſa amplianda, illi adjungatur aliud ædificium fundatum in vicina Parochia *B*, iſtud ædificium adjectum accedit ad principale, & eſt ejuſdem Parochiæ *A*, dummodo prius ædificium ſit adhuc nobilius, amplius, & principalius, quia acceſſorium cedit principali; *cap. Acceſſorium* 42. *de Regul. jur. in* 6. *l. Nihil dolo* 128. §. *Cum principalis* 178. *ff. de Regul. jur.* & ſic decernitur in *ſtatuto Cleri Romani cap.* 3. §. 17. teſte Pignat. *loc. cit. in fine*.

Habens ſepulcrum majorum, ſi decedat ſine 210
ſibi ſpecialiter electa alia ſepultura, debet ſepeliri in ipſo majorum ſepulcro, textu expreſſo in *cap. Nos inſtituta* 1. *de ſepult. cap. Cum quis* 2. *& cap. Is qui* 3. *eod. in* 6. juxta dicta ſupra *num.* 8. Et ſi alibi ſepeliatur per vim, aut fraudulenter, ſeu alias invitis, & inſciis Rectoribus Eccleſiæ, in qua adeſt dictum ſepulcrum ſuorum, eſt ipſi Eccleſiæ reſtituendum cadaver ſimul cum omnibus emolumentis, ut dictum eſt de eo, qui non ſepelitur in ſe electa. Vide *ſupra num.* 7. & ſub verb. *Cadaver num.* 11. ubi refertur ſic deciſum fuiſſe in Alexandrina, & in Calaritana, & ſic confirmatum fuiſſe ab Alexandro VII. Conſtitution. incip. *Alias pro parte*. Et ſic reſpondit *Sac. Congregat. Concil. in Lunen. Sarzanen. Reſtitutionis cadaveris* 28. *Novembris* 1711. *& in Sovrana Funerum* 24. *Aprilis* 1723. & ſæpius alibi. Electio enim ſepulturæ, & ſepulcrum majorum in defectu electionis æquiparantur, & de ſimilibus idem debet eſſe judicium, *leg. Non poſſunt* 12. *& leg. Nam ut ait Pedius* 13. *ff. de legibus*. Ne ad imparia judicentur adverſus diſpoſitionem textus *in leg. Non debet* 41. *ff. de Regul. Jur. cap. Non licet* 33. *de Reg. Jur. in* 6. cum concordantibus apud Rotam *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 2. *nu.* 11. Quamvis enim non expreſſe ipſum ſepulcrum elegerit, tacite tamen, & implicite cenſetur elegiſſe per dicta ſupra *num.* 10. *&* 12. Facti autem, & expreſſi idem eſt judicium; *cap. Ex part.* 2. *de Reſcript. leg. Cum quid* 3. *ff. de rebus credit.* & fruſtra exprimitur quod jam intelligitur, *leg.* Cor-

Digitized by Google

Cornelius 69. *ff. de heredib. inſtituend. leg. Hæc verba* 3. *ff. de Legatis* 1. Habetur enim pro expreſſo, quod tacite ſubintelligitur, *leg. Fideicommiſſa* 11. §. *Si filio*, *ff. de Legatis* 111. cum ſimilibus. Nec poteſt alibi ſepeliri, neque de conſenſu heredum, & parentum, cum iſtis non competat facultas ipſis eligendi ſepulturam, quam neque pater extra ſepulcrum majorum poteſt eligere filio puberi, & adulto; immo neque filio impuberi poſt mortem, per allata Decreta, & dicta ſupra *numer.* 104. Unde caveat qui ſic uſurpant aliena cadavera; Tenentur enim etiam in foro conſcientiæ ad integram reſtitutionem, cum ſic uſurpent jura, & bona aliena.

211 Moriens in carcere, in quo detinetur cuſtodiæ, & correctionis cauſa, ſi non ſibi elegerit ſepulturam, vel non habeat ſepulcrum majorum, ſepeliendus eſt in Parochia ſui proprii Domicilii. Si vero damnatus fuerit ad carcerem in perpetuum, vel ad certum tempus, ſepeliendus eſt in Parochia, cui ſubeſt carcer. Sic expreſſe per viam Legis determinatum fuit in *Statuto Cleri Rom.* juxta ipſius noviſſimam compilationem, *c. 3. litt. F. fol.* 20. ibi: *Carceribus quoque ex quavis cauſa ad cuſtodiam, vel correctionem mancipati, ſi in illis mori contingat non electa ſepultura, ſepeliendi in Eccleſia Parochiali, in cujus Parochia retinent domicilium, damnatos vero ad carceres in perpetuum, vel ad tempus, in Eccleſia Parochiali, cui ſubſunt carceres, tumulandos eſſe declaramus.* Et in effectu ita practicatum fuit de Menſe Martii 1707. favore Eccleſ. S. Mariæ trans Tyberim pro carcerato defuncto in carceribus Capitolinis. Atque demum in præciſis noſtris terminis probatur id practicari in carceribus novis ex atteſtatione eorumdem Officialium in Secretaria exhibita. Sic refert D. Urſaya *tom.* 1. *part.* 2. *diſcept.* 30. *nu.* 24. *& ſeq.* Et de facto *Sacra Congregat. Concil. in Farfen. Matrimonii* 26. *Martii* 1707. declaravit, quod Matrimonium contractum ab eo, qui erat carceratus ad cuſtodiam, vel ad correctionem, coram Parocho carcerum, nullum eſt. Si vero contraheretur ab eo, qui eſſet damnatus ad carcerem in pœnam perpetuo, vel ad tempus, tunc eſſet validum, quia in hoc ſecundo caſu carceratus acquirit domicilium. Et hoc Decretum legitur impreſſum in ſtatuto *Cleri Romani cap. 3. de jure eligendi ſepult. nu. 4. in addit.* & ſic cum pluribus aliis juxta noſtram concluſionem tenent Pignatell. *tom.* 7. *conſult.* 86. ubi in fine adducit etiam ipſe ad id ſtatutum Cleri Romani, dicitque extare decretum pro Eccleſia Parochiali S. Mariæ Tranſpontinæ, & pro Eccleſia S. Blaſii in via Julia pro captivis pariter in pœnam in carceribus novis; ac concludit tenendum eſſe, quod mancipati carceribus in pœnam per aliquod tempus ſi ibi moriantur, debeant ſepeliri in Parochia carcerum, & ſi contingat alibi ſepeliri, debeatur quarta funeralis eidem Parochiæ; quia cum ſint ſervi pœnæ, contrahunt habitationem, ubi luunt pœnam, uti dicitur de Relegatis per text. *in l. Filii libertorum* 22. §. *Relegatus*, *ff. ad municipalia*, ibi: *Relegatus in eo loco, in quem relegatus eſt, interim neceſſarium domicilium habet*; quod Gloſſa in *l. Ejus qui* 27. §. *final. verſ. Unde arcetur eod. titul.* & cum multis aliis Samuel. *de ſepulturis diſp.* 5. *controv.* 9. *concluſ.* 10. *numer.* 14. intelligunt de Relegatis in perpetuum; Relegati autem, ac confinati ad tempus ſunt ſepeliendi in eo loco, & Civitate, ubi debuiſſent ſepeliri, ac ſi non eſſent relegati, ut expreſſe concludit Samuel. *loco cit.* allegans ad id Bartolum, Abbatem, Felinum, Joan: Andream, Zabarellam, Lavorium, Florian. & alios.

In ſepulcro ſervi Dei cum fama ſanctitatis 212
deceſſi non eſt vetitum apponi aliquod ſignum inſolitum ad dignoſcendum quod ibi ſit ſepultus; Cultus enim publicus prohibitus non infertur, ex quo corpus ſervi Dei tumulatum ſit in ſepulcro ſeparato cum ſimplici inſcriptione in lapide, aut in capſa collocata in ſepulcro communi cum inſcriptione nominis, aut in ſepulcro magnifice; Sic egregie, & erudite ſuo more plurimis adductis docet Card. de Lambertinis, fuit Summus Pontifex *lib.* 2. *de Servor. Dei Beatific. & Beat. Canonizat. cap.* 12. *nu.* 12. *& ſeq.* Et ratio eſt, quia ſi hæc, & his ſimilia libere fiunt erga illos, etiam, qui ex hac vita decedunt ſine ulla ſanctitatis fama, ut infinitis exemplis experientia demonſtrat, multo magis fieri potuerunt erga eos, qui cum ipſa ſanctitatis laude moriuntur: cum iſti nedum deterioris, ſed multo melioris, & excellentioris conditionis præ illis haberi debeant. Tum quia, abſque eo quod, ob id quidpiam commiſſum dici queat, ſeu contra jus commune, ſeu contra Urbani VIII. Decreta, aliaſque Apoſtolicas ſanctiones, ſumme hoc juvat ad probandam identitatem, de qua tractu temporis poſſet exoriri dubitatio, ſicque difficilius fieri probatio, ut contigiſſe in caſu noſtræ Beatæ Hyacinthæ de Mareſcottis teſtatur ſupralaudatus de Lambertinis *loco cit. num.* 13. Unde ad avertendum dictum periculum ſupradicta licere tradunt Pignatell. *tom.* 4. *conſult.*

Digitized by Google

48. *per tot.* Caſtellin. *de certitudin. Glor. Sanctor. cap. cap. 2. punct. 32. num.* 41. & Molphes. *conſ.* 45. *numer.* ibi : *Si enim hujuſmodi viris Sanctitate perſpicuis locus ab aliis ſeparatus non daretur, ſed ſimul cum aliis humarentur, non poſſent ſuo tempore ab aliis ſegregari, & diſtingui, & ſic Eccleſia careret Corporibus, & aliis Sanctorum Reliquiis, & Sanctorum cultus maximam pateretur jacturam.* Sic refert, & tenet cum plurimis aliis nunquam ſatis commendatus de Lambertinis *loco cit. num.* 12. *& ſequent.* merito ibi, & per tot. attente, & fructuoſe legendus.

213 Patres Capuccini tenentur tradere, ſicut alii, Parochis quartam Ceræ accenſæ in aſſociatione Cadaverum, quæ ad eorum Eccleſiam tumulanda deferuntur, & Intortitiorum quæ accendunt circa Cadaver in eorum Eccleſia expoſitum. *Sacra Congregat. Concilii in Aquenſi, Oppidi Ovadæ* 19. *Septembris* 1732. *& in Lunen. Sarzanen.* 18. *Martii* 1737. ad tenorem Conſtitutionis Benedicti XIII. incip. *Romanus Pontifex*, ac in *Oritana* 12. *Februarii* 1729.

214 Adduntur attendenda quæ ſequuntur. Pro extractione, introductione, vel tranſitu Cadaveris delati ad ſepulturam nequit exigi gabella, aut vectigal; Sic reprobatis contrarium ſentientibus, nervoſe probat Cardin. de Luca *de Regularibus diſcurſ.* 166. occaſione prætenſionis excitatæ pro Cadavere Cardinalis Giberti Borromæi, qui obiit in Oppido Neptuni, & tranſportatus fuit ad urbem; & in fine teſtatur ita vivæ vocis oraculo deciſum fuiſſe a S. M. Alexandro VII. occaſione ejuſdem prætenſionis Dohaneriorum pro tranſlatione Cadaveris Infantis Margaritæ de Sabaudia, quæ in Urbe pie decedens, Aſſiſii ſepulturam elegerat, quem aliis adductis, ſequitur *Ald. ad Pamphil. Deciſ.* 323. *numer.* 9. apud Urſajam *Inſtitut. Crimin. lib.* 3. *titul.* 9. *numer.* 48. *&* 49. Et ſic expreſſe declaravit *Sacra Congregatio Immunitat. in Firmana* 10. *Junii* 1653.

215 Nec Parochus occaſione tranſitus per ſuam Parochiam Cadaveris alterius Parochiæ, & Diœceſis poteſt prætendere aliquam partem ceræ, aut pecuniarum pro quarta funerali, aut alio titulo ab heredibus defuncti, ut expreſſe ſtatuit *Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regular. in Placentina* 24. *Novembris* 1713. *in reſponſ. ad* 2. *dub.* Vide verb. *Parochus art.* 3. *n.* 37. *ubi alia ad rem per tot.*

216 Ante Solis ortum, aut poſt illius occaſum, abſque licentia Ordinarii, non poſſunt Cadavera ad ſepeliendum deferri. *Sacra Congregatio Concil. in Novarien.* 15. *Martii* 1740. *in reſponſ. ad* 4. *dub.* Et ſic ſtatuunt fere omnes Synodi Diœceſanæ, & ſignanter Noſtra Alexandrina celebrata anno 1734. *tit. de ſepulturis verſ. Ante ſolis ortum.* Non poteſt tamen Epiſcopus demandare ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ, ut Cadavera ante lapſum 24. horarum ab emiſſione Spiritus ad Eccleſiam non deferantur. *Sacra Congr. Concil. in Horton. Cenſurarum* 12. *Decembr.* 1705. Quamvis poſſit ſtatuere, ut Cadavera ſepeliantur, niſi 12. ſaltem horis ab emiſſione Spiritus; ſeu 24. ſi agatur de ſubitanea, aut repentina morte deceſſis, ut ſtatuitur in dicta Alexandrina Synodo *loco citat.* & paſſim etiam in aliis.

Additur adhuc attendenda ad rem ſequens 217
reſolutio particularis Congregationis a Clemente XI. deputatæ, & adjecta Statuto Cleri Romani §. 7. & 8. ac relata a ſæpius laudato Cardinali de Lambertinis *Volumine* 5. *Notificatione* 17. his verbis: Infantes, qui Nutricibus alendi extra propriam Parochiam dantur, retinent Domicilium in Parochia Parentum, atque ad illam pertinent, licet in alia Parochia decedant. Patre vero orbatos quouſque apud ipſam Matrem aluntur, licet in poteſtate Tutorum, non Matris, exiſtant, de Parochia Matris, non Tutorum, eſſe declaramus. Si Nutricibus alendi extra propriam Parochiam dentur a Matre, Domicilium in Parochia Matris, ſi vero utroque Parente caruerint, Domicilium in Parochia Tutorum, non vero Nutricum, retinere declaramus. Quod ſi nec Tutores habeant, in Parochia, in qua decedunt, tumulentur.

Attendenda ſunt ſequentia Decreta, relata 218
ab eruditiſſimo P. Cavalieri *in Agenda Defunctorum*, & ibi doctiſſime commentata.

Epiſcopus impediat cum omni diligentia, ac 219
paſtorali ſolicitudine abuſum gentilitatis, quod Feminæ in funere ſuorum liberorum, parentum, aut maritorum capillos vellant; Pœnas autem exigendas ipſe non retineat, ſed apud depoſitarium deponat. *Sacr. Cong. Epiſcop. & Regular.* 20. *April.* 1587. Vide verb. *Cadaver num.* 24.

In ſecundo triduo majoris hebdomadæ non 220
poſſunt celebrari exequiæ Defunctorum, & Officium, & preces recitentur privatim. *Sacra R. C.* 11. *Aug.* 1736. *in Placentina*,

Defunctorum corpora in Eccleſiis Regula- 221
rium tumulanda, deferenda ſunt recto tramite, & per viam a Parocho declarandam ad Eccleſias ipſorum Regularium, non autem

Digitized by Google

222 prius ad Parochialem. Quod ſervandum erit etiam heredibus Defunctorum contradicentibus, & ad dictam Parochialem prius deferri volentibus. *S. R. R. 19. Decembr. 1671. in Savonen.*

223 Heredes non tenentur vocare, niſi Parochum, *Sacr. Congr. Epiſcop. & Regular. 28. Sept. 1646.*

224 Si electio non fiat ab heredibus, Parochus ad funus vocare poteſt, quos voluerit; omiſſis etiam vicinioribus. *S. R. C. 7. Septembr. 1613. in Ferrar.*

225 Quoties electio fit a Parocho, Clerici Eccleſiæ debent exteris præferri. *Sacr. Congr. Epiſcop. & Regular. 23. April. 1649.*

226 Funus comitantes in Parochiali Eccleſia, vel in alia juxta loci conſuetudinem omnino convenire debent. *S. R. E. 8. Febr. 1631. in Tropien.*

227 Nullo modo permittendum eſt a funus comitantibus Parochum expectari per vias, vel ad Domum Defuncti, non obſtante contraria conſuetudine expectandi per vias, vel ad Domum Defuncti. *S. R. C. 12. Febr. 1633. in Theleſina.*

228 An liceat Curatis, ſalvis eorum juribus Parochialibus, impedire contra voluntatem heredum Defunctorum, ne Regulares vocati ad funus, corpora Defunctorum, ad quaſvis Eccleſias deferenda, una cum Parochis, & Clericis perſonaliter aſſocient? *S. R. C.* reſpondit: *Regulares in caſu propoſito non poſſe impediri. Die 3. April. 1633.* approbante Urbano VIII. *die 25. Junii 1633.* in ſua Conſtit. *Nuper pro parte.*

229 Parochi, Capellani Confraternitatum, Sacerdotes, aliique Eccleſiaſtici, qui cotta induti interveniunt proceſſionibus funeralibus, deferant, ſicuti in aliis proceſſionibus, birretum Sacerdotale, non vero pileum, excepto tempore pluviæ, & noctis, prout diſponit Rituale Romanum *titul. de Proceſſ.*, & ut ſæpe reſol-
230 vit S. Rit. C. Quæ quidem pilei prohibitio non ſolum eſt pro Eccleſiaſtico Sæculari, ſed etiam Regulari, licet ſint Parochi cotta induti. Clemens XI. 9. Decemb. 1704. Conſtit. *La Santità di Noſtro Signore.*

231 Nullo modo eſt tolerandus abuſus, quod mortui curru clauſi deferantur ad Eccleſiam. *Sac. Cong. Epiſc. & Regul. 17. Martii 1650.*

232 An Congregationi Sacerdotum Sæcularium ſub invocatione Sancti Philippi Nerii in aſſociatione Confratrum Defunctorum competat præcedentia ſupra Regulares? 2. An eidem Congregationi occaſione aſſociationis eorumdem cadaverum liceat elevare propriam Crucem? *Ad primum, & ſecundum affirmative* reſpondit *S. R. C. 19. Aug. 1719. in Imolen.*

In depoſitione Defunctorum in verbis illis: 233
Non intres in judicium cum ſervo tuo Domine, quia nullus apud te juſtificabitur homo; quando eſt mulier, aut plures ſunt defuncti, non poſſunt verba *ſervo tuo* immutari in *ſerva tua*, vel *ſervis tuis* abſque Sacræ Rubricæ læſione, & ſervandum eſt Rituale. *Sac. Rit. Congr. 31. Aug. 1697. in Fanen.*

In exequiis parvulorum in feria V. & VI. 234
& Sabbato Majoris hebdomadæ poteſt omitti *Gloria Patri* in pſalmis, qui dicuntur, pro conformitate temporis. *S. Rit. C. 16. Jun. 1677. in Hiſpal.*

Parvulorum ſepulcrum ab aliis debet eſſe ſe- 235
paratum. *Sac. Rit. Cong. 10. Decembr. 1620. in Civit. Caſtellan.*

Parvulorum corpora poſſunt ſepeliri etiam in 236
Eccleſiis Regularium, ſi ibi eſt ſepulcrum majorum, vel concurrente conſuetudine, ſi ibi Pater eligat ſepulcrum. *S. R. C. 12. Decembr. 1620. in una Civit. Caſtellan.*

Sepulcrum eligere licet parentibus in qua- 237
cumque Eccleſia voluerint, etiam Regularium, pro eorum Filiis minoribus, qui ad annos pubertatis nondum pervenerint, nec a Parochis locorum impediri poſſunt, aut debent, præſertim ſi in dictis Regularium Eccleſiis ſepeliri conſueverint, vel in eis habeant ſepulcrum majorum. *Sac. Cong. Epiſc. & Regul. 20. Jan. 1610.*

Sacra Congr. Regul. & Epiſcop. examinata 238
prius diligenter relatione Epiſcopi, cenſuit licuiſſe, & licere parentibus in Eccleſia Fratrum Minorum Conventualium S. Franciſci eorum filiis minoribus, qui ad annos pubertatis nondum devenere, eligere ſepulturam, ac propterea reſtituenda eſſe ipſorum Fratrum Eccleſiæ cadavera infantium jam depoſita, præmiſſis, cæteriſque quibuſcumque non obſtantibus. *Die 20. Martii 1643.*

Exhumetur puella, & ſepeliatur in ſepulcro 239
majorum, in quo ſepeliri debent, quicumque carent facultate ſibi eligendi ſepulturam. *Sac. Congr. Epiſc. & Regul. 15. Octob. 1616.*, & præſertim ſi Pater ſic ſepeliri intendat. *Ead. Congr. 22. Febr. 1641.*

Infantes, aliique quicumque, qui non ha- 240
bent facultatem ſibi eligendi ſepulturam, vel hac non electa decedunt, ſunt tumulandi in ſepulcro ſuorum majorum, vel in Parochiali Eccleſia. *S. Congr. Epiſc. & Regul. 16. Novemb. 1625.*

Clo-

Digitized by Google

241 Clerici non ſepeliantur in ſepulcro ſuorum Majorum, ubi eſt conſuetudo eoſdem ſepeliendi in ſepulcris ſeparatis a laicalibus. *Sac. Congreg. Epiſc. & Regul.* 13. *Maii* 1610.

242 Clericos, qui ſibi non electa ſepultura decedit, ſepeliri debet in ſepulcro majorum, & non Clericorum, *S. R. C.* 6. *Maii* 1705. *in Senogall.*

243 Sepultura non electa, ſi uxor præmoriatur, & maritus habeat proprium ſepulcrum, in ipſo tumulari debet, quamvis extra limites Parochiæ, ubi mortua eſt. *Sac. R. C.* 15. *Jan.* 1633. *in Senogallien.*

244 An cum Fratres aliqui extra Monaſterium moriuntur, & a Curatis Sacramenta receperunt, poſſint ab eorum Superioribus ad ſuas Eccleſias deferri, Parochis inconſultis? Reſp. Regulares extra clauſtra decedentes poſſe ad eorum Eccleſias deferri, etiam Parochis inconſultis. *Sac. Congr. Concil.* 2. *Julii* 1620.

245 Clerus Secularis nihil poteſt prætendere propter exequias, aut Sepulturam Monachorum, aut Fratrum morientium extra clauſtra. *Sacr. Congr. Epiſcop. & Regul.* 24. *Novemb.* 1634. & 24. *Septemb.* 1636.

246 An in Eccleſiis Fratrum ſepelienda ſint cadavera eorum, qui ejuſdem Ordinis habitu induti, ex hac vita migrarunt? Reſp. ſi conditiones in Bulla aurea ſel. rec. Sixti Papæ IV. contentas, in ipſis adimpletas eſſe conſtiterit, videlicet quod a Guardiano Domus loci, in quo tales decedere contigerit, aut ab alio Superiore, vel ab altero, cui id Superior committendum duxerit, habitum receperint, ut prædictus Guardianus, vel alius Superior eoſdem præmonuerit, eorum cadavera propter habitus conceſſionem, ſeu receptionem penes ipſos fratres, quorum habitum geſtant, eſſe ſepelienda; eo caſu cum habitu Religionis decedentes, in Eccleſiis pariter ejuſdem Religionis Eccleſiaſticæ ſepulturæ eſſe tradendos. *Sacra Congr. Epiſc. & Regul.* 11. *Decembr.* 1615.

247 Parochi Superiores Eccleſiarum Sæcularium, & Regularium, Sacriſtæ, & alii, ad quos ſpectat, non permittere debent, quod cadavera Eccleſiaſticorum ſæcularium præſertim Sacerdotum, ſicut etiam Diaconorum, & Subdiaconorum transferantur ex propriis domibus ad Eccleſias, vel in iſtis exponantur quocumque alio habitu, ſive Confraternitatum, ſive Religionum, ſed cum ſacris veſtibus eorum Ordini convenientibus, juxta diſpoſitionem Ritualis Romani tit. de exequiis. *Clemens XI.* 9. *Decemb.* 1705.

248 Canonici pluviali, planeta, dalmatica, vel tonicella parati non debent deferre almutias; Canonico vero defuncto induto planeta, ſeu dalmatica, vel tunicella imponi poteſt almutia ſuper brachium. *S. R. C.* 4. *Auguſt.* 1663. *in una Dalmatiarum.*

249 Pileus Epiſcopi demortui debetur Eccleſiæ tumulanti, non Cathedrali. S. Congr. *Epiſc. Regular.* 26. *April.* 1653.

250 Ut in Eccleſiis nihil indecens relinquatur, iidem (ſcilicet Capitula, Parochi, Rectores, Vicarii, Sacriſtæ, Oſtiarii, & alii Cuſtodes, etiam Regulares) provideant, ut capſæ omnes, & depoſita, ſeu alia cadaverum conditoria, ſuper terram exiſtentia, omnino amoveantur, prout alias ſtatutum fuit & defunctorum corpora in tumbis profundis infra terram collocentur. Pius V. Conſtitut. *Cum primum Apoſtolatus* 1. *April.* 1566.

251 Eccleſiæ non debent fodi, neque excavari pro ſepultura, ſed in ſepulturis, ſive tumbis profundis infra terram Chriſtianorum cadavera ſepeliri. *Sac. Cong. Epiſc. & Regul.* 23. *Jul.* 1603.

252 Non licet Parochis majorem eleemoſynam exigere pro defunctis in Eccleſiis Regularium ſepeliendis, quam eis ſolveretur, ſi in propriis, vel aliis ſæcularium Eccleſiis ſepeliri deberent, *Sac. Congreg. Epiſcop. & Regular.* 27. *Octobr.* 1603. 2. *Octob.* 1643. 20. *Martii* 1647. 27. *Januar.* 1651.

253 Cæteris paribus non poſſunt Parochi majorem eleemoſynam exigere pro Sepultura forenſium, aut extraneorum, quam incolarum. *Sac. Congreg. Epiſc., & Regul.* 25. *Maii* 1640. 31. *Martii* 1646. 10. *Junii* 1653. & 10. *Junii* 1654. *ac* 8. *Aug.* 1659.

254 In Eccleſiis Regularium ſine horum conſenſu non poteſt quis ſepeliri, niſi ſit propria Defuncti Parochialis, licet ibi ſepulturam elegiſſet, aut ad rem donationem vel legatum feciſſet. *Sacr. Congreg. Epiſcop., & Regular.* 2. *Jun.* 1587.

255 Supra Sepulcri tabulam pro libito ornamenta plana quælibet heredes efformare valent, dummodo e ſolo non emineant, & abſint coronæ vulgo *Cornici*. *Sacra Congregat. Epiſcop., & Regul.* 26. *Maii*, & 6. *Octobr.* 1645.

256 Num illi, qui coram teſtibus dumtaxat, licet abſque ſcriptura, in Regularium Eccleſiis ſepulturam ſibi elegerint, ibidem ſint ſepeliendi. *Sacra Congr. Epiſcop. & Regul.* reſpondit *in dictis Eccleſiis eſſe ſepeliendos, ſine præjudicio tamen jurium Parochialium, die* 11. *Decemb.* 1615.

Con-

Digitized by Google

257 Conſanguinei Defunctorum, qui in Eccleſiis Regularium ſepeliuntur, illis parentare in Parochialibus, & aliis Presbyterorum Eccleſiis, etiam Cathedralibus, compelli nullo modo poſſunt. *Sacra Congreg. Epiſc. & Regul.* 14. *Jun.* 1639. Cujus Decretum approbavit Alex. VII. in ſua Conſtit. *Alias pro parte* ſub datum 30. *April.* 1660.

258 Damnati ad mortem ſepeliri non debent in Eccleſia magnæ Devotionis, ſi inde populus concipit horrorem, & occaſionem Eccleſiæ minus frequentandæ. *Sac. Cong. Epiſc. & Regul.* 17. *Martii* 1570.

259 In Exequiis poſt abſolutionem, quæ fit ſupra cadaver in die obitus, vel ſupra tumulum in die anniverſario, ℣. *Requieſcant in pace*, ſubjungi debet: *Anima ejus, & animæ omnium fidelium defunctorum per miſericordiam Dei requieſcant in pace*; ſed ſuper lecticam, ſeu caſtrum doloris in commemoratione omnium fidelium defunctorum, nihil eſt ſuperaddendum. *S. R. C.* 3. *Decemb.* 1682. *in una Canon. Regul. Lateran.*

260 Inhiberi non poteſt quod non ſepeliantur cadavera abſque interventu duorum Presbyterorum a Capitulo deputatorum vice Parochi etiam ubi Parochia ſpectat ad ipſum Capitulum, quia unius aſſiſtentia ſufficit. *Sac. Cong. Epiſcopor., & Regular.* 16. *Martii* 1593.

261 Regulares primi debent invitari, quando cadaver ſepeliendum eſt in eorum Eccleſia. *Sacr. Congregat. Epiſcop. & Regular.* 9. *Januarii* 1595.

262 Parochus minime excluditur, licet a defuncto acceſiri tantum Regulares jubeantur. *Ead. Sac. Congreg. Epiſcop. & Regul.* 24. *Aprilis* 1594.

263 In Tudertina electionis ſepulturæ. Franciſca quondam Rugerii de Gregoriis de Terra Maſſæ Diœceſis Tudertinæ mortua eſt die 28. Maii 1721. & cum elegiſſet ſepulturam coram duobus teſtibus in Eccleſia PP. Tertii Ordinis S. Franciſci, & repugnaret Archipresbyter dictæ Terræ, examinatis duobus teſtibus deponentibus pro tali electione, & nolente Archipresbytero, ſuos quos prætendebat contrarios, examinari, & facto ſepelire Cadavere in ſua Parochiali Eccleſia propoſitis in Sacra Congregatione Concil. dubiis: I. *An conſtet de electione ſepulturæ in caſu &c. & quatenus affirmative.* II. *An ſit locus exhumationi, & reſtitutioni Cadaveris, de quo agitur, & quæ emolumenta ſint reſtituenda a Parocho in caſu &c. Dicta Sacra Congregatio* 4. *Julii* 1722. Reſpondit. *Ad I. affirmative. Ad II. affirmative, etiam quoad omnia emolumenta & amplius, & ad mentem. Et mens eſt quod cadaver exhumari non debeat.* Deinde obtenta ab Archipresbytero nova audientia, & contendente electionem 264
ſepulturæ in Eccleſia Patrum non poſſe dici probatam, & quatenus eſſet probata, non relevare, utpote factam ad ſuggeſtionem Patrum adverſus Textum *in cap. Animam, De ſepulturis in* 6. propoſito dubio: *An ſit ſtandum, vel recedendum a deciſis die* 4. *Julii* 1722. *Eadem Sacra Congregatio die* 21. *Novembris* 1722. Reſpondit: *Ad primum in deciſis. Ad ſecundum in deciſis, excepta exhumatione, & reſtitutione cadaveris.* Sic apud *Theſaur. Reſolut. tom.* 2.

In Senogallien. Funerum, propoſito inter 265
alia hoc ſecundo dubio: *An teſtes ſuper electione ſepulturæ deponentes recipi debeant medio juramento per publicum Notarium; ſive potius ſufficiat eoſdem teſtes deponere oretenus cum juramento coram ipſomet Parocho, vel Vicario Foraneo? Sacra Congregatio Conc. die* 19. *Decembr.* 1739. Reſpondit: *Ad II. Negative ad primam partem, & affirmative ad ſecundam.* Apud *Theſaur. Reſolutionum Sacræ Congregat. Conc. tom.* 6.

Electio Sepulturæ facta a Confratribus, ſeu 266
ſodalibus alicujus Congregationis, ſeu Confraternitatis in die receptionis, & profeſſionis, etiamſi facta ſit per publicum inſtrumentum, non ſuſtinetur. Sic. *S. Congreg. die* 3. *Auguſt.* 1743. quæ *in Alexanen. Funerum*, ad ſeptimum inter alia propoſitum dubium, *An electio ſepulturæ facta in eadem Eccleſia per publicum inſtrumentum, ſeu alium actum ab aliis ſodalibus dicti Oratorii, in ipſorum reſpective receptione, & ante obitum non revocata ſuſtineatur in caſu.* Reſpondit *Ad VII. Negative, & amplius*, Sic apud *Theſaur. Reſolutionum dicti anni. Vide tom.* 2. *verb. Confraternitas art.* 4. ubi varia ad rem.

Pro ſepultura infantium nutricibus extra pro- 267
priam Parochiam alendorum traditorum, a particulari Congregatione a Clemente XI. deputata, fuit reſolutum ut ſequitur, *Infantes qui Nutricibus alendi extra propriam Parochiam dantur, retinent domicilium in Parochia Parentum, atque ad illam pertinent, licet in aliena Parochia decedant. Patre vero orbatos, quo uſque apud ipſam Matrem aluntur, licet in poteſtate Tutorum, non Matris, exiſtant, de Parochia Matris, non Tutorum, eſſe declaramus. Si Nutricibus alendi extra propriam Parochiam dentur a Matre, domicilium in Parochia Matris, ſi vero utroque Parente caruerint, domicilium in Pa-*

rochia

rochia Tutorum non vero Nutricum, *retinere de-*
claramus. *Quod ſi nec Tutores habeant*, *in Pa-*
rochia, *in qua decedunt*, *tumulentur*. Sic habe-
tur in additione ad ſtatutum Cleri Romani §.
7. & §. 8. ut refert Cardin. Lambertin deinde
Summus Pontifex *volum*. 5. *notificat*. 17. *pa-*
gina 204. Et ſic ubique obſervari convenit,
cum Stylus Curiæ Romanæ attendi debeat.
Gloſſa 2. *in cap. Ad hæc ſumus*, *de Reſcript.*
& cum ipſo procedendum eſſe in aliis Curiis
inferioribus, non autem cum praxi propriæ Re-
gionis, ut expreſſe tradit Card. de Luca *de*
judic. diſcurſ. 34. *nu*. 12. *& diſcur*. 37. *n*. 20.
Stylus enim Curiæ Romanæ facit jus, & pro
lege habetur, *cap. ex litteris* 11. *de conſtitut.*
cap. Quam gravi 6. *de Crimine falſi*, cum Ec-
cleſia Romana ſit ordo, norma & caput om-
nium Eccleſiarum, *cap. omnes*, *& cap. Sacro-*
ſancta 2. *diſt*. 22. cum ſimilibus.

268 Quoad ſepulturam Educandarum, Vide tom.
5. verb. *Matrimonium art*. 2. *a n*. 115. *ad num*.
121. & verb. *Monialis art*. 1. *n*. 61. 62.

269 In Tuſculana Reparationis Eccleſiæ, inter
alia dubia propoſitis his ſequentibus: Tertio,
An reparatio, & expurgatio reſpective quatuor
ſepulturarum exiſtentium in d. Ven. Eccleſia,
ac inſervientium pro Laicis adultis, fieri de-
beat ſumptibus dictæ Communitatis, ſive po-
tius dicti Capituli in caſu? Quarto, An re-
paratio, & expurgatio aliarum duarum ſepul-
turarum pariter in dicta Eccleſia exiſtentium,
& inſervientium pro pueris, & Sacerdotibus,
fieri debeat ſumptibus Capituli, vel Archipreſ-
byteri, ſive potius Communitatis in caſu? *Sa-*
cra Congreg. Concil. die 11. *Januar*. 1738. Reſ-
pondit *Ad III. & IV. affirmative quod ad pri-*
mam partem & negative ad ſecundam. Et pro-
poſita cauſa ſub die 1. Martii 1738. ſub dub.
An, *& in quibus ſit ſtandum*, *vel recedendum*
a deciſis in caſu? Ead. Sac. Congreg. Reſpondit
Ad III. in deciſis & ad IV. in deciſis quoad
ſepulturam Sacerdotum; *quo vero ad ſepulturam*
puerorum, *ſpectare ad Communitatem*. Sic apud
Theſaurum Reſolutionum dicti anni.

270 Sepultura Sacra denegatur decedentibus ex
vulnere in duello accepto, licet extra locum
pugnæ obierint. Bened. XIV. Conſtitut. in-
cip. *Deteſtabilem* §. 9. Vide tom. 2. verb.
Duellum.

271 * Sepulcrum in Eccleſiis Confraternitatum
haberi poteſt, ſed de licentia Epiſcopi, uti
ſæpe deciſum a S. Congregatione. *Inſt. Eccl*.
105. §. 124.

272 Si Confrater obeat, non electa ſepultura,
mandari non poteſt ſepulturæ in Eccleſia ejuſ-
dem Confraternitatis, ut eſt deciſum a Sacr.
Congregatione. *Ibid*. *

Additiones ex aliena manu.

De ſepultura latiſſime licet egerit *Auctor*, 273
multa tamen dicenda eſſent, ſi limites addi-
tionum permitterent. Sed vide qui de hac ma-
teria accuratius agit Bohemer. *in tractatu de*
jure Parochiali ſect. 4. *cap*. 2. *per tot*.

Hic vero tria hæc adnotanda cenſuimus. *Pri-* 174
mum eſt quamdiu ſit expectandum, ut ſepultu-
ræ mandetur hominis cadaver? Nihil hac de
re in jure definitum eſt. Cæterum Conſtitutio-
nibus plurium Synodorum receptum eſt ut poſt
duodecim horas ſepeliatur, ſi mors ſit ex mor-
bo ſequuta; & ſi repentina, vel violenta, poſt
viginti horas. Vide S. M. Benedictum XIV. *de*
Synod. Diœceſana lib. 2. *c*. 6. §. 8. Adde etiam
adnot. ad Synod. Fulginat. Epiſcopi Baptiſtelli
cap. 23. *n*. 6.

Num autem cadaver hominis violenta mor- 275
te erepti inhumari poſſit, niſi prius Præfectus
Loci illud inſpexerit; & ſi ſecus factum ſit,
an poſſit ipſe Loci præfectus demandare, ut
exhumetur? Vide Mean *obſerv*. 604. *per tot*.

Secundum eſt, an liceat ſepelire in loco ſa- 276
cro Infantes ſub dubiis reviviſcentiæ ſignis ba-
ptizatos? Tantum abeſt ut liceat, ut Congre-
gatio S. Officii pluries decrevit, ne baptizan-
dos quidem eſſe infantes hoſce. Adi S. M. Be-
nedictum XIV. *de Synod. Diœceſan. lib*. 7. *c*.
6. §. 11. *& duob. ſequent*.

Tertium eſt, an Eccleſiaſtica ſepultura care- 277
re debeant qui decedunt ex vulnere in Duello
accepto, quamvis extra locum conflictus occu-
buerint, & obtinuerint a peccatis ſimul, &
cenſuris abſolutionem? Attenta autem Conſti-
tutione S. M. Benedicti XIV. cui initium eſt:
Deteſtabilem, & hi carere debent Eccleſiaſtica 278
ſepultura. Videtur enim Summus Pontifex imi-
tatus ſanctionem Concilii Lateranenſis relatam
in *c. Felicis*, *de Torneamentis*, qua cautum
fuit, ne in loco ſacro tumularentur ii, qui in
torneamentis decedebant, tametſi antequam
extremum vitæ ſpiritum ederent non incerta
pœnitentiæ ſigna exhibentes, abſolutionem re-
tuliſſent: *Quod* (ſunt ipſiſſima verba) *ſi quis*
eorum ibi mortuus fuerit, *quamvis ei poſcenti*
pœnitentia non negetur, *Eccleſiaſtica tamen ca-*
reat ſepultura.

Ad-

Digitized by Google

Additio Auctoris.

270 Quoad tempus expectandum pro ſepultura, cadaverum, jam ſatis dixi ego *tom.* 2. verb. *Cadaver*, & in *Supplementis* ad idem verb. ex decretis Sac. Congreg. nempe, quoad hoc ſervandam eſſe Synodum diæceſ. Et inſuper tradidi, quomodo, & qua facultate poſſunt exhumari Cadavera morte violenta erepta, & ſepulta, pro facienda recognitione a Curia laicali. Item jam tradidi ego, quod decedentes ex vulnere in duello accepto, quamvis extra locum conflictus occuberint, & obtinuerint a peccatis ſimul, & cenſuris abſolutionem &c. ut patet in meo *Supplemento* verb. *Propoſitiones damnatæ*, ubi refero nuper citatam Conſtitutionem Benedict. XIV. *Deteſtabilem*, in qua habentur ad rem quinque propoſitiones damnatæ; in Tom. 2. vide verb. *Duellum*.

APPENDIX,

Sive novus Articulus ex aliena manu de Sepultura.

280 FErraris noſter num. 172. hujuſce Articuli brevi ſe expedit a quæſtione jam toties & noviſſime etiam acriter diſputata utrum ſcilicet Catechumeni ſine Baptiſmo decedentes eccleſiaſtica privandi ſint ſepultura? Ab ea, ne dicam exagitanda, ſed etiam tangenda prorſus abſtinuiſſem, niſi mandatum acceſſiſſet maximi Viri, cujus nutibus reſiſtere, mihi religio eſt. Ut autem ea qua par eſt claritate, hæc controverſia diſcutiatur, nonnulla in anteceſſum adnotanda duxi de variis Catechumenorum gradibus & diſtinctionibus.

281 Plures jamdiu fuiſſe Catechumenorum claſſes, & gradus, res eſt apertiſſima in veteribus Eccleſiæ monumentis, quamquam tum Auctores, qui Sacris Chriſtianorum ritibus illuſtrandis operam navarunt ſuam, tum ipſi Theologi inter ſe non conveniant in iis enumerandis, & diſtinguendis.

282 Duos dumtaxat recenſet Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii (*T. 3. operum ejuſdem S. Doctoris edit. Maur. Colum.* 374.) nempe *Audientium*, & *Competentium*. Communiter tamen Catechumeni in tres diſtribuuntur claſſes, quarum prima *Audientium*, *Genuflectentium* altera: tertia *Competentium*, ſeu *Electorum*. In prima conſtituebantur illi, qui privata inſtructione exacta, publice in Eccleſia inſtruebantur per Epiſcopum. Ad ſecundam ſpectabant, qui participes, conſorteſque fiebant Orationum, & Exorciſmorum, qui ſuper Catechumenos fundebantur. In 3. Collocabantur, qui idonei ad Baptiſmum judicati nomina ſua dabant, ut nimirum inter illos recenſerentur qui jam proxime ad ſuſcipiendum Baptiſmum erant deſtinati, illiſque Symbolum tradebatur reddendum poſtea Baptiſmum ſuſcepturi. Vide Opus eruditum Joſephi Vicecomitis *de Antiquis Baptiſmi ritibus*, *lib.* 2. Van-Eſpen *J. E. V. par.* 11. *tit.* 2. *cap.* 3. per totum. Tournely *de Sacram. Baptiſmi quæſt.* 3. *art.* 3. Juven. *Comment. Hiſt. & dogm. de Sacramentis Diſſert.* 2. *de Bapt. cap.* 2. *art.* 1. Du Cangii *Gloſſ.* t. 1. pag. 887. alioſque, tametſi viri Eruditiſſimi eandem non ſequantur partitionem, quos inter Martene, qui *l.* 1. *de Antiq. Chriſtianorum Rit. cap.* 1. *art.* 6. *Genuflectentes* Catechumenorum ſpecialem claſſem conſtituiſſe negat, aſſeritque ita vocitari conſueviſſe Catechumenos lapſos, qui pœnitentiæ peragendæ admittebantur, quapropter illos diſtinguit in *Audientes*, *Electos*, *&* *Competentes*. Eodem pacto Catechumenos partitur Berti *de Theologicis Diſciplinis lib.* 31. *cap.* 20. niſi quod *Electis Competentes* anteponat.

Non eſt hic diſcutiendi locus, quænam harum ſententiarum alteri ſit præferenda. Illud tamen certe eruitur, non omnes Catechumenos eodem in cenſu habitos fuiſſe aut eſſe habendos; ſed ſemper rationem habitam fuiſſe progreſſus quoad Inſtructionem mores, Baptiſmi deſiderium, aliaque id genus. Ab eadem regula recedendum non eſſe, ſi diſcedere eos ex hac vita contingat nondum baptizatos, pro certo habeo. Unde Catechumenos omnes ad tres etiam claſſes eſſe revocandos exiſtimarem. 283

Ad primam pertinent illi qui ignavia, & torpore arrepti, vel ut ſuis magis, magiſque cupiditatibus indulgere poſſent, lavacro regenerationis ſua mundare peccata negligebant, quales erant illi, qui primis Eccleſiæ ſæculis ſenectutem, vel mortis articulum expectabant, ut ſacris undis regenerarentur. Eorum vanam fiduciam compeſcere, ac ſegnitiem maturare ſancti Patres ſæpe ſuis in ſermonibus tentarunt, ut S. Baſil. Hom. XIII. *Exhortat. ad Sanctum Baptiſma* (*tom.* 2. *Operum edit. Maur. pag.* 113.) S. Gregorius Nazianzenus, Orat. 40. (*tom.* 1. *Oper. pag.* 652.) S. Auguſt. *Serm.* 132. *num.* 1. (*tom.* 5. *Colum.* 450.) S. Jo: Chryſ. Hom. prima in Act. 284

In ſecunda conſtituuntur Catechumeni, qui cum ſint præcipuis Chriſtianæ Religionis My- 285

ſteriis

ſteriis imbuti, Chriſtianis moribus exornati, ac Baptiſmatis deſiderio flagrantes, inopinata morte abſque Baptiſmo corripiuntur.

286 In tertia denique collocantur qui, deſiderio Chriſtianæ Fidei ſuſcipiendæ manifeſtato, ſe ſe erudiendos tradidere. At nondum ejus capita præcipua callent, adeo ut de iis myſteriis, quæ neceſſario credenda ſunt, ut loquuntur Theologi *neceſſitate medii* ad ſalutem, actus elicere nullatenus valeant.

287 Præmiſſa hac enumeratione, Dico primo, Catechumenis ſub priori ſpecie contentis ſi illis nondum regeneratis ultimum diem obire contingat, eccleſiaſticam ſepulturam nequaquam eſſe concedendam. Ratio evidens eſt. Nulli enim competit Eccleſiaſtica gaudere ſepultura, niſi ſit Eccleſiæ membrum. Porro nemo inter Eccleſiæ membra eſt recenſendus, niſi Baptiſmate particeps fiat Regni cœleſtis; Baptiſmate, inquam, vel aquæ, vel Sanguinis, vel ſaltem flaminis; & ut a Theologorum differen. di ratione non recedam niſi Baptiſmate, vel *in re*, vel *in voto* ſuſcepto. Catechumenus autem, qui ſæpius occaſionem Baptiſmatis ſuſcipiendi poſthabuit, nulla rationabili ratione coactus; quinimmo Baptiſmum peſſundedit, ut gentilibus moribus quo fieri poſſet tardius valediceret, Baptiſmatis, neque *in re*, neque *in voto* factus eſt particeps; igitur neque conſors factus dicendus eſt Regni cæleſtis, neque inter Eccleſiæ membra adnumeratus, atque inde eccleſiaſtica prohibendus eſt ſepultura.

288 Dico ſecundo, ſi Catechumenum in ſecunda collocatum claſſe ſacris undis nondum ablutum ex hac vita migrare contingat, Eccleſiaſticis ceremoniis eſſe ſepeliendum.

Conſtat id luculenter Patrum ſacrorumque Canonum auctoritate. Sane Canon apertiſſimus eſt C. *Apoſtolicam*, *de Presbytero non baptizato*, ubi Innocent. III. ab Epiſcopo Cremonenſi conſultus, quid ſentiendum de Presbytero ſine unda Baptiſmatis defuncto: Reſpondet, *quia in ſanctæ matris Eccleſiæ fide & Chriſti nominis confeſſione perſeveravit, ab originali peccato ſolutum, & cæleſtis patriæ gaudium eſſe adeptum, aſſerimus incunctanter.* Mittit Epiſcopum ad legenda opera Sanctorum Auguſtini, & Ambroſii, ac tandem concludit: *Sopitis igitur quæſtionibus Doctorum, Patrum ſententias teneas: & in Eccleſia tua juges preces, hoſtiaſque Deo offerri jubeas pro Presbytero memorato.* Decretorius eſt Innocentii textus. Pro illis enim offerri preces, & hoſtias publice in Eccleſia nequeunt, qui jure privantur eccleſiaſticæ ſepulturæ. Si igitur pro Presbytero non baptizato defuncto jubentur offerri publice in Eccleſia preces & hoſtiæ, illum eccleſiaſtica potitum fuiſſe ſepultura, abſolute eſt pronunciandum. Quod eadem ratio ſit habenda de Catechumeno noſtro, ac de Presbytero, de quo in Canone, nullum, puto, dubitare poſſe; cum rationes a Summo Pontifice pro Presbytero adductæ, æque militent pro Catechumeno. Uterque ſine Baptiſmo decedit, uterque in Sanctæ Matris Eccleſiæ fide, & in Chriſti nominis confeſſione perſeveraſſe creditur; uterque ab originali peccato ſolutus, ac cæleſtis patriæ gaudium adeptus præſumitur. Adde Innocentium pro ſua ſtabilienda Patrum auctoritate ſententia, Orationem S. Ambroſii *de obitu Valentiniani* adhuc Catechumeni vita functi adducere, ſcilicet, vult Pontifex ideo preces hoſtiaſque offerri debere pro anima illius Presbyteri, quia eaſdem juſſerat offerri S. Ambroſius pro anima Valentiniani, adeo ut ſi pro Catechumeno offerri illæ non poſſent, Innocentii ſententia prorſus collaberetur.

Hinc eſt, quod idem Pontifex *Cap. Debi-* 189
tum de Baptiſmo, loquens de quodam Judæo qui in mortis articulo conſtitutus ſemetipſum Baptizarat, quamquam ejus Baptiſma nullum ſit, ut pronuntiat Papa, ibi: Tamen addit: *Quod ſi continuo deceſſiſſet, ad Patriam protinus evolaſſet, propter Sacramenti fidem, etſi non propter fidei Sacramentum.* Propter eandem rationem, C. *veniens, de Presbytero non baptizato*, æque prununtiat: *Cum quis non ſolum per Sacramentum fidei, ſed per fidem etiam Sacramenti, efficiatur proculdubio membrum Chriſti.*

Innocentii III. ſententia nova non eſt in 290
Eccleſia, ſed antiquis Eccleſiæ Canonibus, priſcaque conſuetudine fulta. Ea enim ſuum habet fundamentum in Can. 78. Concil. Carthaginen. IV. habiti an. 398. (*tom.* 2. *Concil. Collect. Labb. Colum.* 1206.), & Can. 12. Conc. Arelat. II. habiti an. 452. (*tom.* 3. *columm.* 1012.). Quamquam hujuſmodi duo Canones de Pœnitentibus dumtaxat loquantur defunctis non completa pœnitentia; cum tamen eadem ſit hac de re ratio Pœnitentium, & Catechumenorum; ideo in patrocinium hujuſce ſententiæ præfati Canones citantur a Theologis. Quidquid tamen ſit de eorum efficacia pro noſtra conſtabilienda ſententia, eo tempore quo iidem Canones editi ſunt, morem invaluiſſe fundendi in Eccleſia preces pro animabus Catechumenorum aperte conſtat ex S. Ambroſio jam ſupra laudato cujus præſtat verba recitare. Is igitur in Orat. de obitu Valentiniani, poſtquam num. 51., & 52. eum gratiam Baptiſ-

Digitized by Google

ptiſmatis conſequutum fuiſſe dixerat, quia Baptizari optaverat, ac Baptiſmi deſiderium in eo vices Baptiſmi ſuppleverat, num. 83. gregem ſuum hortatur, ut oblationibus Valentiniani animam proſequatur, ut ſacris myſteriis requiem ejus poſcat: neque ſeparanda eſſe nomina (ſacris in dypticis) Gratiani, & Valentiniani, quamvis ille Baptizatus obierit. *Date manibus*, inquit, *Sancta myſteria, pio requiem ejus poſcamus affectu. Date Sacramenta cœleſtia, animam nepotis noſtri oblationibus proſequamur. Extollite populi mecum manus in Sancta, ut eo ſaltem munere vicem ejus meritis rependamus.... Numquam ego piorum fratrum ſeparabo nomina, merita diſcernam.* (*tom.* 2. *Operum edit. Monach. S. Mauri Col.* 1189.)

291 Hæc eadem eſt S. Aug. ſententia ut conſtat ex *l.* 4. *de Baptiſmo contra Donatiſtas*, *n.* 30. *&* 32. (*tom.* 9. *Operum col.* 94., *&* 95.) nec non S. Bernardi, Epiſtola, ſeu Tractatu *ad Hugonem de S. Victore*, quam eorundem SS. DD. Ambroſii, & Auguſtini auctoritate, ubi confirmavit, ſubdit: *Ab his duabus columnis* (*Auguſtinum loquor, & Ambroſium*) *crede mihi, difficile avellor. Cum his, inquam, me errare, aut ſapere fateor.*

292 Celebriores Theologi, & Canoniſtæ id pro certo habent, *Paſſerinus, de ſtat. hom. tom.* 2. *q.* 187. *art.* 4. *num.* 63., & apud ipſum *Lezana*, v. *Sepultura*, *num.* 23. *Bordon. reſp.* 51. *n.* 119. Id etiam tenet Card. Petra. *Comment. ad Conſt.* 2. *Honor.* III. *ſect. unica*, *num.* 58. *Sayrus de Cenſur. l.* 5. *c.* 16. *num.* 24. *Barboſa, de Off. & Poteſt. Epiſcopi part.* 2. *Allegat.* 28. *num.* 53. *Bonac. de Matr. q.* 4. *punct. ult. numer.* 26. *Theſaurus, de pœnis, part.* 2. *ver. ſepulcri violatio cap.* 6. §. *Limita quoad Catechumenos, Pax Jordanus, de re ſana, l.* 5. *tit.* 12. *num.* 120. *Murga tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 4. *dub.* 7. *Clericatus deciſ. ſacram.* 36. *num.* 29., *&* 30. *Gonzalez in c. Ad Apoſtolicam, de Presbytero non baptizato, Gagliardus, Inſt. Jur. Can. l.* 2. *tit. de Baptiſmo num.* 42., & alii plures qui citari poſſent.

293 Non inficior, huic hucuſque a nobis ſtatutæ doctrinæ opponi poſſe Concilii Brachar. II. auctoritatem an. 563. celebrati: quod quidem Concilium, poſtquam cap. 16. ſtatuerat nullam commemorationem in oblatione eſſe faciendam pro iis qui ſibimetipſis necem inferunt, vel pro ſceleribus puniuntur, neque eorum cadavera cum Pſalmis ad ſepulturam eſſe deducenda, cap. 17. ita decernit: *item placuit ut Catechumeni ſine redemptione Baptiſmatis defunctis, ſimili modo, neque oblationis commemoratio, neque pſallendi, impendatur officium.* (*tom. V. Concil. Edit. Labb. colum.* 841., *&* 842.)

Enim vero hujuſce Concilii decreto occurri- 294
mus 1. cum *Lavor. tit.* 12. *cap.* 15. *num.* 92., *& Bordon. Reſp.* 51. *nu.* 20. aſſerentibus præfatum Canonem intelligendum eſſe de Catechumeno illo, de quo conſtaret ex culpa, & negligentia non fuiſſe baptizatum, quo quidem in caſu eum non eſſe fidelium ſepulturæ donandum, nos etiam tradidimus. 2. dicimus, Bracharenſem Synodum loqui de eo, quod ut plurimum accidit, nullatenus vero de caſu neceſſitatis. Raro enim contingit ut Catechumenus perfecte diſpoſitus, & Baptiſmi deſiderio flagrans, abſque regenerationis Sacramento decedat. 3. reponam cum Eminentiſſ. Cardinali Orſi Hiſt. Eccl. lib. 42. num. 62. tom. 19., ubi relatis ſummatim præfatis duobus Canonibus, ſubjungit: *Quanto a due ultimi caſi ha prevaluto nella Chieſa l'uſo contrario, fondato, quanto alle preghiere per le anime de' giuſtiziati, nel cap.* 14. *del* 2. *Sinodo Aurelianenſe, e quanto alle anime de Catecumeni nell' eſempio di S. Ambrogio.*

His breviter enucleatis de ſecunda Catechume- 295
norum ſpecie, ad tertiam devenio. Dico igitur 3. Catechumenis nondum in Chriſtianæ Religionis Capitalibus Myſteriis eruditis, atque ab hac vita migrantibus ſine Baptiſmate, non eſſe eccleſiaſticam ſepulturam concedendam.

Palmare id eſt. Intantum enim Catechumeni aliquando Fidelium more ſepeliuntur, in quantum Fideles ſunt, atque æternæ vitæ aſſequendæ capaces. Ille vero, qui præcipua Chriſtianæ Religionis capita ignorat, neque fidelis eſt, neque vitæ æternæ aſſequendæ capax. Sane abſque cognitione, & fide Trinitatis, & Incarnationis, nemo Fidelis, & Chriſtianus dici poteſt. *Quod enim eſt*, (inquit S. Aug. l. de dono perſeverantiæ num. 2. tom. x. Operum col. 543.) *initium verius Chriſtiano, quam credere in Chriſtum?* Fides autem in Chriſtum, Fidem cognitionemque Trinitatis, & Incarnationis præſupponit. Porro eorumdem Myſteriorum cognitionem neceſſariam eſſe ad ſalutem conſequendam, in confeſſo id eſt apud omnes veri nominis Theologos. Scio aliquos laxioris Doctrinæ patronos nonnumquam arbitratos fuiſſe, eandem cognitionem *implicitam* ut dicunt, ſufficere. Vid. Domin. Vivam in Prop. 1. damnatam ab Alex. VII. num. 9. Verum ego majoris facio mehercle auctoritatem Jeſu Chriſti Domini mei, qui abſque diſtinctionibus, & ambagibus, *Joan.* 17. declarat: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te, ſolum Deum verum,*

Digitized by Google

rum, *& quem miſiſti Jeſum Chriſtum*, quam ſhotum ſcriptorum tricas.

SEQUESTRATIO, SEU SEQUESTRUM.

1 SEqueſtratio, ſeu ſequeſtrum eſt rei controverſæ, ſeu fructuum ejus apud tertium ſecuritatis gratia legitime facta depoſitio; *Sic in re communis*. Et colligitur *ex l. Licet* 17. *in princ. ff. Depoſiti*, & ex *lib. Sequeſter* 110. *de*
2 *verbor. ſignific.* Unde ſequeſter dicitur is, apud quem plures nempe Actor, & Reus eamdem rem, de qua controverſia eſt, depoſuerunt, dictus ab eo quod ejus fidem partes contendentes, vel Judex ſequantur, dum res litigioſa ejus cuſtodiæ committitur, *cit. l. Sequeſter* 119. *ff. de verbor. ſignificat.* ibi: *Sequeſter dicitur, apud quem plures eamdem rem, de qua controverſia eſt, depoſuerunt*.

3 Sequeſtratio, ſeu ſequeſtrum differt a Depoſito. Primo, quia deponi poſſunt etiam res illæ, de quibus nulla eſt controverſia; ſequeſtrari autem poſſunt dumtaxat res illæ, de quibus eſt lis, ſeu controverſia, *l. Licet* 17. §. 1. *ff. Depoſiti*; Secundo, quia non ſolum plures, ſed etiam unus duntaxat apud Depoſitarium deponere poteſt; Apud Sequeſtrem autem non niſi plures, *l. Propriè* 6. *l. Licet* 57. *in princip. ff. Depoſiti*; Tertio, quia illi, qui rem communem depoſitam deponunt, non ſinguli eam in ſolidum, ſed pro ſua quiſque parte, quam in re habet, deponere cenſetur, *leg.* 1. §. *Sed ſi duo*, *& cit. l. Licet*, *ff. Depoſiti*; Qui autem apud ſequeſtrem rem litigioſam deponunt, ſinguli in ſolidum deponunt, non pro parte, *cit. l. Licet* 17. *ff. Depoſiti*. Quarto, quia in depoſito, quoties libuerit, res repeti poteſt; in ſequeſtro autem non niſi poſt deciſam controverſiam, *arg. cit. l. Sequeſter* 110. *ff. de verb. ſignific.*

4 Sequeſtratio, ſeu ſequeſtrum eſt duplex, ſcilicet ſequeſtrum voluntarium, ſeu conventionale, & ſequeſtrum neceſſarium, ſive Judiciale.
5 *Communis*. Sequeſtrum *voluntarium*, ſeu *conventionale*, eſt illud, quod fit mutuo partium conſenſu, cum videlicet partes de re aliqua litigantes, rem illam mutuo conſenſu deponunt apud tertium, ſive ſequeſtrem, ut eam interim cuſtodiat, & poſtmodum tradat vincenti. Et dicitur *voluntarium*, ſeu *conventionale*, quia illud faciunt, non coacte, ſed propria ſua vo-
6 luntate, & mutua conventione. Sequeſtrum *neceſſarium*, ſeu *Judiciale* eſt illud, quod fit auctoritate, ſive mandato Judicis utraque parte invita, vel certe alterutra; Fit hoc dupliciter, vel motu proprio, & ex Officio, vel ad inſtantiam, ut plerumque fieri ſolet, unius partis litigantis, altera contradicente, ut quando Actor petit ſequeſtrari Rem litigioſam, Reo contradicente. Et dicitur *neceſſarium*, ſive *Judiciale*, quia fit auctoritate Judicis, invita utraque, vel ſaltem alterutra parte, & partes ipſæ litigantes neceſſe habent ſtare tali ſequeſtro, eidemque plene obtemperare. *Communis*.

Sequeſtrari poſſunt res mobiles, & immobiles, res corporales, & incorporales, ſeu Jura, res profanæ, & ſpirituales. Card. Tuſchus verb. *Sequeſter*, *concluſ.* tot. *num.* 6. Barboſa *ad Rubric. tit.* 17. *de ſequeſtrat. num.* 7. Pirhing *lib.* 2. *Decret. tit.* 17. *num.* 4. Reiff. *ibid. numer.* 4. & alii paſſim. 7

Sequeſtratio, ſeu ſequeſtrum voluntarium regulariter eſt permiſſum, quia eſt quædam ſpecies Depoſiti, & conſequenter eſt legitimus contractus, *cit. leg. Licet*, *ff. Depoſiti*. Unde Gailus *lib.* 1. *Practic. Obſerv.* 148. *num.* 7. expreſſe dicit, quod ſequeſtratio, quæ fit ex voluntate, & mutuo conſenſu partium, ſemper licita ſit, *l. Si ſoluturus* 39. *ff. de ſolutionibus*, *l. Propriè* 6. *ff. Depoſiti*, *l. intereſſe pute* 39. *ff. de acquir. poſſeſſ.* 8

Quamvis autem talis ſequeſtratio ab initio ſit voluntaria, ſicuti ceteri contractus approbati, *l. Sicut* 5. *Cod. de actionibus*, *& obligationibus*; Tamen poſt factam conventionem inter partes, non licet ipſis partibus contrahentibus ab ea recedere, juxta illud vulgatum: *Quod a principio eſt voluntatis, ex poſt facto fit neceſſitatis*, per notabilem textum *in cit. leg. Sicut initio* 5. *Cod. de obligation. & actionibus*. 9
Item ob eamdem rationem neque ipſi ſequeſtri recipienti rem in cuſtodiam licet ſua ſponte a tali Officio recedere, niſi juſta de cauſa, & interveniente auctoritate Judicis; *l. Et apud quem* 5. §. *ſi velit*, *ff. Depoſiti*, & ibi Bartolus *in Summarie*, Joannes Monachus *in Regula Locupletari num.* 5. Jaſon *in l. Si fidejuſſor* 7. §. *Si ſatiſdatum num.* 4. *ff. Qui ſatiſdare coguntur*, Pirhing *loco citat. num.* 6. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 7. *&* 8. & alii. 10

Sequeſtratio, ſeu ſequeſtrum neceſſarium regulariter eſt prohibitum. *Communis* per text. *in l. Unic. Cod. de prohibita ſequeſtratione pecuniæ*, & concordat *cap. Ad hoc* 1. *de ſequeſtratione*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Arbitrio*; Rota *part.* 10. *recent. dec.* 277. *num.* 14. Et ratio eſt, quia non eſt Judicium ab executione in- 11

Digitized by Google

inchoandum, ſed requiritur, quod Actor de ſuo Jure doceat, & Reum ſuper debito convincat, *cit. l. Unic. Cod. de prohibita ſequeſtratione pecuniæ*, Rota *part.* 1. *recent. dec.* 464. *num.* 2. *par.* 6. *dec.* 222. *numer.* 2. Priuſquam enim Actor doceat de ſuo Jure, ſtat præſumptio favorabilis pro Reo; *l. ultim. Cod. de Rei vindicat. & cap. Ex litteris, de probationibus*, adeoque non eſt turbandus in ſua poſſeſſione, ſeu ejus uſu per ſequeſtrationem auctoritate Judicis factam, cum lite pendente, nihil ſit innovandum, *cap. A memoria noſtra* 1. *& cap. Laudabilem* 2. *Ut lite pendente nihil innovetur*, cum ſimilibus, & expreſſe Gloſſa *in cap. Dilectus* 2. *de ſequeſtratione*, *verb. Sequeſtrati*, citatis ad id variis Juribus.

12 Dicitur autem notanter, quod *ſequeſtratio, ſeu ſequeſtrum neceſſarium regulariter eſt prohibitum*, quia ſunt plures caſus in Jure expreſſi, in quibus licite poteſt fieri ſequeſtratio neceſſaria, ſeu auctoritate, vel mandato Judicis. Primo enim fieri poteſt ad inſtantiam alterius partis ſequeſtratio auctoritate, ſeu mandato Judicis, quando Reus diſſipat fructus, quos conſervare tenetur, *cap. Dilectus* 2. *& cap. Ab eo* 3. *de ſequeſtratione*.

13 Secundo, fieri poteſt ſequeſtratio neceſſaria, nedum quando Reus fructus, quos conſervare tenetur, actu diſſipat, ſed etiam cum rationabiliter timetur, ne ipſos diſſipet, aut dilapidet in futurum; *l. Imperatores*, §. *fin. ff. de appel.* junctis *cit. cap. Dilectus* 2. *& cap. Ab eo* 3. *de ſequeſtratione*.

14 Tertio, ſequeſtratio neceſſaria fieri poteſt quando peritur res mobilis, & Reus eſt ſuſpectus, quod cum ea fugiat, *l. Si Fidejuſſor*, §. *Si ſatiſdatum*, *ff. Qui ſatiſdare cogantur*, & concordat *lex Senatus conſulto* 16. juncta Gloſſa *ibid. verb. Et deponatur*, *ff. de Offic. Præſidis*.

15 Quarto, ſequeſtratio neceſſaria fieri poteſt, quando quis obligatus ad aliquid præſtandum, non præſtat, quamvis ad id monitus, ut ſi Canonicus, vel alius Beneficiatus non reſideat, nec inſerviat Eccleſiæ prout deberet; Tunc enim poſſunt fructus Beneficii ſequeſtrari, donec cauſa ſit deciſa, *arg. cap. Pervenit* 28. *de appellat.*

16 Quinto ſequeſtratio neceſſaria fieri poteſt in cauſis Beneficialibus, quando duo de Beneficio contendunt, & neuter adhuc poſſidet. Tunc enim, lite pendente, poteſt judex fructus Beneficii ſequeſtrare, donec lis ſit deciſa, ne alioquin una pars cum alterius præjudicio in Beneficium ſe intrudat, *arg. l. Si quæ* 5. *ff. de Famil. Herciſcund. & Clem. unic. de ſequeſtration.*

Sexto, ſequeſtratio neceſſaria fieri poteſt, 17
quando Reus conventus, eſt contumax; tunc enim res petita una cum fructibus poteſt interim ſequeſtrari, cum Actor Jure ſuo nondum oſtenſo in poſſeſſionem mitti non poſſit, ne vitium intruſionis incurrat, *cap. Olim* 25. *de Reſcrip. cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumac. cap. unic. De eo qui mittit in poſſeſſ. in* 6.

Septimo, ſequeſtratio neceſſaria fieri poteſt, 18
quando periculum eſt, ne partes contendentes ad arma deveniant; Tunc enim poteſt Judex ex nobili ſuo Officio rem controverſam apud tertium ſequeſtrare, donec lis decidatur, cum Judicis ſit impedire, ne ad arma, & rixas deveniant, quos Juriſdictione ſua componere poteſt; *arg. l. Si cujus* 13. §. 3. *ff. de Uſufruct.* ibi: *Cur enim* (*inquit Julianus*) *ad arma, & rixam procedere patiatur Prætor, quos poteſt Juriſdictione ſua componere?* Et concordat *cap. Cura* 1. *& cap. Significantibus* 2. *de purgatione vulgari*.

Octavo, ſequeſtratio neceſſaria fieri poteſt 19
quando Colonus negat locationem, & contra Dominum ſuper Dominio Prædii litigat; Tunc enim, niſi Colonus cautionem det de reſtituendis fructibus ſi ſuccubuerit, poſſunt fructus illi ſequeſtrari, donec lis fuerit deciſa, *l. Litibus*, *Cod. de Agricolis, & Cenſibus*.

Nono, ſequeſtratio neceſſaria fieri poteſt, 20
quando maritus vergit ad inopiam, vel periculum eſt, ne dotem dilapidet; Tunc enim ſequeſtrari poteſt ipſa dos, *l. Si cum dotem* 22. §. *Si vero*, *ff. Seluto Matrimonio*, *c. Per veſtras* 7. *de donat. inter Vir. & Uxor.*

Decimo, ſequeſtratio neceſſaria fieri poteſt, 21
quando timetur de ſævitia Viri, & non poteſt ſecuritati Uxori ſufficienter caveri, *cap. Literas* 13. *de reſtit. ſpoliator.*

Undecimo, ſequeſtratio neceſſaria fieri po- 22
teſt, quando adeſt periculum, ſeu juſtus timor, ne ſponſæ, de cujus Matrimonio contrahendo lis agitur, aliqua violentia inferatur; Tunc enim debet quodammodo ſequeſtrari, & in loco tuto collocari; *cap. Cum olim* 14. *de Sponſalib. cap. Cauſam Matrimonii* 14. *de probationibus*.

Duodecimo, ſequeſtratio neceſſaria fieri po- 23
teſt, quando ſervi conqueruntur de tyrannide Dominorum ſuorum, & rationabiliter timetur, quod ob id Domini minis ſæviant in illos; Tunc enim, lite pendente, poteſt & debet Judex illæſos illos conſervare, & ſi opus ſue-

Digitized by Google

fuerit, ſequeſtrare, *arg. Inſtitut. De his, qui*
ſui, vel alieni Jur. ſunt, §. *ſeu major*, & *l.*
1. §. *Quod autem*, *ff. de Offic. Præfecti Ur-*
bis; Quod idem ampliandum eſt ad Religio-
ſos, qui conqueruntur de ſuis Superioribus eos
gravantibus, *arg. c. Olim* 26. *de accuſationibus*.
24 Remedium Juris ad evitandam ſequeſtratio-
nem in ſupra allegatis & aliis caſibus regula-
riter eſt ſufficiens cautio, ſeu ſatiſdatio de re-
ſtituenda re litigioſa, vel fructibus ejus in ca-
ſu, quo pars adverſa obtineat in cauſa victo-
riam, *l. Senatuſconſulto* 16. *de Officio Præſidis*,
Et concordant *l. Satiſdatio* 1. *l. Si Fidejuſſor*
7. *ff. Qui ſatiſdare cogantur* cum ſimilibus, Ro-
ta *par.* 3. *rec. dec.* 381. *num.* 2.
25 Immo per ſufficientem, & idoneam cautio-
nem, ſeu ſatiſdationem tollitur etiam ſeque-
ſtratio jam facta, dummodo datus fuerit Fi-
dejuſſor idoneus, *cit. l. Si Fidejuſſor* 7. §. *fi-*
nal. ff. Qui ſatiſdare cogantur, & notat Barto-
lus *ib. in Summario*, Rota *part.* 2. *recent. dec.*
654. *num.* 5.
26 Remedium apponendi ſequeſtrum rebus aſ-
portatis in locis immunibus, quo uſus fuit D.
Nuncius, improbatur a Sacr. Congregatione.
Sac. Congr. Imm. in Taurinen. 28. *Nov.* 1693.
lib. 2. *Decr. Paul. pag.* 208.
27 Judex Laicus non potuit relaxare Sequeſtrum
contra bona Eccleſiaſtici, & ideo Epiſcopus
potuit procedere contra eum ad declarationem
Excommunicationis. *Sacra Congr. Immunitat.*
in Caſalen. 25. *Aprilis* 1634. *ibi pag.* 188.
28 Solus Judex concedens, non autem Partes
obtinentes Sequeſtrum contra fructus Bonorum
Eccleſiaſticorum incidit in Cenſuras in Bulla
Cœnæ Domini. *Sacra Congregat. Immunitat.*
in Vercellen. 25. *Nov.* 1636. *lib.* 3. *Decr. Paul.*
pag. 18.
29 Non poſſunt per Regios miniſtra ſequeſtrari,
vel detineri fiſcales reditus debiti Eccleſiis, &
Eccleſiaſticis. *Sac. Cong. Immun. in Sulmon.* 6.
Jun. 1637. *ibi pag.* 35.
30 Nuncius curet removeri Sequeſtrum appoſi-
tum a Regiis Miniſtris ſuper bonis Menſæ
Epiſcopalis, alias Civitas ſubjiciatur Interdi-
cto. *Sacra Congr. Imm. in Militen.* 19. *Nov.*
1675. *l.* 1. *Decr. Altov. pag.* 1172.
31 Judex Laicus, qui prævenit in ſequeſtrando
frumentum Laici debitoris reſpectu Eccleſiaſti-
ci, licet deneget reſtitutionem ipſius frumenti
poſtea ſequeſtrati a Curia Epiſcopali, & de-
poſitati penes ipſummet Judicem Laicum, non
incurrit Excommunicationem. *Sac. Congr. Im-*
mun. in Piſauren. 4. *April.* 1702. *libr.* 3. *De-*
cret. Vallem. pag. 414.

Epiſcopus mandet ſequeſtrari res furatas pro 32
indemnitate viduæ, in quolibet loco immuni
reperiantur. *Sac. Congreg. Immun. in Viterbien.*
15. *Mart.* 1692. *lib. Decr. Grim. pag.* 101.

Additiones ex aliena manu.

Poſſunt etiam liberæ Perſonæ aliquando ſe- 33
queſtrari. Uxores ſequeſtrantur ob Mariti inſi-
gnem violentiam, quæ impedit quominus Uxor,
quæ a Marito divertit, ipſi reſtituatur: *cap.*
8. & *cap.* 13. *in fin. de Reſtit. Spol.* Cognoſcen- 34
dum vero ſummatim de ipſa violentia, eaque
incontinenti demonſtranda tanta eſſe debet, ut
habitare cum Marito nequeat ſine probabili pe-
riculo vitæ; Confer Coccejum *in differt. de ſe-*
queſtr. Femin. c. 5. §. 4. Et quod hic notare 35
oportet, haud attenditur, an ipſa Uxor cauſam
violentiæ præſtiterit, dummodo periculum vitæ
ipſi immineat; *Nicolai de divort. par.* 2. *c.* 5.
num. 75.
Quid autem ſi Maritus offerat cautionem de 36
non offendendo, an non tunc ipſa ſit reſtituen-
da, & ſequeſtrum relaxandum? Perpenſis cir-
cumſtantiis res decidi debet. Porro ſi inſidiæ 37
vitæ ſtructæ probabiliter oſtenſæ fuerint, vix
eſt ut lubrico cautionis Mulier ſe committere
interim teneatur, quippe quæ malevolum ani-
mum haud mutat; Coccejus *cit. loc.* §. 4. *Ni-*
colai pariter eodem loc. num. 58. Neque diſtin- 38
guitur utrum Uxor adhuc juvenis, an vero
provectæ ætatis fuerit. In tali vero ſeque- 39
ſtranda, ubi vir nullam Mulieri poſſit in-
ferre violentiam; *cap.* 8. *de Reſtit. Spoliat.*
& Monaſterium potiſſimum Locus ſequeſtri eſ-
ſe ſolet, *cap.* 14. *de Probat.* & ſumptibus Ma-
riti alenda eſt. Coccei *cit. loc. in fine*.
De ſequeſtratione Uxorum prægnantium, quæ 40
olim potiſſimum in uſu erat, vide Bohemer.
in decretal. lib. 2. *tit.* 17. §. 7.
Puellæ quoque interdum ſequeſtrari ſolent, 41
ſi de ſponſalibus agatur, & metuatur ne vis
ipſis inferatur, & impediatur quominus libe-
rum poſſint edere conſenſum; quo caſu juxta
cap. 4. *de Sponſal.* in domo, in qua nihil eas
timere oporteat, ſequeſtrandæ ſunt, donec de
principali cauſa cognitum fuerit. Neque enim 42
Parentes Puellas cogere poſſunt ad matrimo-
nium contrahendum, ad quod præcavendum
ſequeſtrum neceſſarium eſt. Coccei *loco cit. c.*
2. §. 5. Cardinal. de Luca *ad Concil. Triden-*
tin. diſcurſ. 26. *num.* 40. & *ſeq.*
Sequeſtranda etiam eſt Puella, ſi ſponſus 43
eam injuſte detinet, ut libere reclamare, &
voluntatem ſuam declarare non poſſit, vel ſi

Digitized by Google

a Conſanguineis eſt circumſepta, ut libertas voluntatis deficere videatur; Cothmann. *vol. 1. Reſponſ. 1. numer.* 437. Cludende *ſequeſtr. cap.* 8. *cauſ.* 7. *& ſequent.* Reuſner. *lib. 1. deciſ.* 3. *fere per tot.*

44 Si duo contendunt de ſponſa, quam uterque contendit ſibi matrimonio jungi debere, lite
pendente ſequeſtranda itidem eſt Puella, ne
forte in præjudicium ejus, qui potentius jus
habet, alterum admittat: Gonzal. *ad cit. cap.*
45 14. *in fin. de Sponſal.* Quod tunc potiſſimum
obtinere debet ſi Puella orbata eſt Parentibus,
46 ſub quorum cuſtodia vivere poſſet. Alioquin
Parentibus potius relinquenda, ſub graviſſimo
interdicto ne alterutrum ex Procis ad Puellam
accedere permittant; *c. 4. de Spon. duor.* Coccejus *cit. loc. cap.* 2. §. 2. Carpzov. *Juriſprud.*
Conſiſtor. lib. 3. *defin.* 32. Multum tamen Judi-
47 cis arbitrio relinquendum eſt. Quid enim ſi
Actor oſtendat Parentes alteri Proco plus favere? Quid ſi monſtret, ipſos Parentes, præſertim Matrem præpotentem in cauſa eſſe quominus ſponſalia legitima contracta conſummentur?

48 Denique ſi agatur de ſtatu Puellæ, quæ ſe Virginem eſſe adhuc aſſerit, quum jam ab altero cognita eſſe perhibetur, ſequeſtrum decernitur, *cap. 14. de Teſtibus.*

S E R V I T U S.

1 SErvitutis nomen dupliciter accipitur a Juriſtis. Primo nempe pro ſubjectione, ſeu obligatione, qua res, ſeu perſona unius eſt obligata alteri, ut ipſi quodammodo ſerviat, & in hoc ſenſu Mancipia dicuntur premi ſervitute. Secundo autem modo accipitur pro Jure illo, quod ex parte alterius correſpondet dictæ obligationi, & in hac poſteriori acceptione Juriſperiti frequentius ſumunt ſervitutem uti nos in præſenti, nempe pro Jure fruendi, vel utendi aliquo modo re aliena, vel aliquid circa eam impediendi.

3 Servitus ut ſic, eſt Jus, quo adimitur aliquid libertati, quam Dominus in re ſua habet, & id conceditur perſonæ, vel rei alienæ. *Eſt in re Communis*, & deſumitur *ex l. Quoties, ff. De ſervitutibus.*

3 Servitus ut ſic, dividitur in ſervitutem perſonalem, realem, & mixtem. Servitus perſonalis, quæ debetur a perſona perſonæ, eſt conſtitutio Juris gentium, qua quis dominio alieno contra naturam ſubjicitur. Sic expreſſe *in* §. *Servitus, Inſt. de Jure perſonar.* ubi nota quod ponitur ly *contra naturam*, quia, ut docent communiter Doctores cum Scoto *in 4. diſt.* 46. *quæſt. unica* quantum eſt de Jure naturæ omnes homines naſcuntur liberi.

Servitus realis, quæ debetur a re rei, eſt 4
quoddam Jus prædio inhærens, & ipſius utilitatem reſpiciens, & alterius prædii Jus, ſive libertatem diminuens. Sic expreſſe Bartol. *in l. 1. ff. de ſervit.* ubi nota, quod nomine *Prædii* intelliguntur etiam agri, vineæ, domus, aliæquæ res ſervituti obnoxiæ.

Servitus mixta, quæ debetur a re perſonæ, 5
eſt Jus quoddam, quod habet perſona aliqua utendi, fruendique rebus alienis, ut cum prædium alicujus ſervitutem debet alienis perſonis. Rota *par. 1. dec. 199. num. 2. par. 3. deciſ. 236. num. 1.*

Servitus realis, alia eſt urbana, & alia ru- 6
ſtica. Servitus realis *urbana* eſt illa, quæ debetur prædio urbano, ſive ab urbano, ſive a ruſtico prædio debeatur; Dummodo urbano ſerviat. Pro dignoſcenda enim qualitate ſervitutis realis inſpiciendum eſt prædium, cui ea debetur, ut ejuſdem conditionis ſit & ſervitus; Unde ſervitus realis erit ſemper urbana, ſi prædium, cui debetur ſervitus, ſit urbanum, quamvis a prædio ruſtico debeatur, ſervitus autem realis *ruſtica* eſt illa, quæ debetur prædio ruſtico. Patet id ex tot. *tit. Inſtitut. & ff. de ſervitutibus Prædiorum urbanorum, & ruſticorum.*

Nomine prædii Urbani in Jure venit omne 7
ædificium habitandi gratia factum, ſive ruri, ſive in Urbe exiſtat una cum horto ipſi cauſa amænitatis annexo, *l. Urbana* 198. *ff. de verb. ſignif.* ibi: *Urbana prædia omnia ædificia accipimus, non ſolum ea quæ ſunt in Oppidis, ſed & ſi forte ſtabula ſunt, vel alia meritoria in villis, & in vicis, vel ſi Prætoria voluptati tantum deſervientia, quia urbanum prædium, non locus facit, ſed materia; proinde hortos quoque, ſi qui ſunt in ædificiis conſtituti, dicendum ſit urbanorum appellatione contineri.* Et concordat §. *Prædium, Inſtit. de ſervitutib.* Nomine autem prædii ruſtici venit id, quod colligendorum, vel percipiendorum cauſa fructuum factum eſt, ut ſtabulum, horreum, ager, & hujuſmodi, quæ non habitandi gratia erecta ſunt, ſimulque ab ædificiis urbanorum prædiorum ſeparata: *l. Eo Jure utimur 4. ff. In quibus cauſis pignus &c.* ibi: *Stabula, quæ non ſunt in continentibus ædificiis, quorum prædiorum ea numero habenda ſint, dubitari poteſt.* Et quidem urbanorum ſine dubio non ſunt, con-

cordat *cit. l. Urbana* 198. *ff. de verb. ſignific.* ibi : *Plane ſi plurimum horti in reditu ſunt, vinearii forte, vel etiam olitorii, magis hæc non ſunt urbana.*

8 Prædium, cui ſervitus debetur, vocatur *Dominans*. Alterum autem prædium quod patitur ſervitutem, appellatur *Serviens*. Sic communiter apud Juriſtas, & Rota *par. 3. rec. dec. 239. num. 7. & 77.*

9 Servitus realis urbana adhuc eſt duplex, nempe affirmativa, & negativa. Servitus affirmativa eſt illa, quæ exprimitur verbis affirmativis. Negativa e contra eſt illa, quæ exprimitur verbis negativis. *Communis*.

10 Servitutes urbanæ tum affirmativæ, tum negativæ plures ſunt, de quibus §. *Prædiorum* 1. *Inſtit. de ſervitutibus*, *l. Si intercedat* 1. *l. Urbanorum* 2. *l. Eſt & hæc* 3. *l. Luminum* 4. *l. Inter ſervitutes* 15. *l. Lumen* 16. *l. Si arborem* 17. *l. Fiſtulam* 19. *l. Servitutes* 20. *l. Si Domus* 21. cum aliis ſimilibus, *ff. de ſervitutibus Prædiorum urbanorum*, *leg. Altius* 8. *leg. Si in Ædibus* 9. cum ſimilibus, *Cod. de ſervitutibus & aqua*, atque per ordinem referuntur *in Arbore ſervitutum, quæ eſt præfixa leg.* 8. *ff. tit.* 2. *de ſervitutibus*.

11 Et inter ſervitutes urbanas affirmativas ſignanter connumeratur *Servitus ſtillicidium avertendi*, ideſt Jus derivandi ſtillicidium Domus ſuæ in Domum, vel aream vicini. Item *ſervitus projiciendi*, ideſt Jus, quo quis ex fundo ſuo urbano in ſolum vicini aquam, aut fimum, aut quiſquilias ei projicere licet. Item *ſervitus tignum immittendi*, & eſt Jus, quo quis tignum ideſt trabem ſuper parietem ſui vicini immittere poteſt. Item *ſervitus protegendi*, & eſt Jus, quo alicui licet ædes ſuas protendere in ſolum vicinum, & ſic in aream projicere, ac porrigere mœnianis ſubgrundis, vel penſilibus ambulariis, ut tamen in vicino ſolo vel pariete non inſideant, nec conquieſcant, *Protegere* enim eſt tectum projicere, *Mœniana* autem ſunt quædam exterius porrecta ædificia; & *ſubgrundia* pars tecti ultra ſtructuram ædium projecta, & præeminens. Item *ſervitus proſpectus*, *ſervitus luminum*, *ſervitus altius tollendi*, & hujuſmodi, de quibus late *in tit. Inſtitut. ff. & Cod. de ſervitutibus &c.* & ſignanter *in Legibus ſupracitatis*, præcipue : *in l. Urbanorum* 2. *ff. de ſervitutibus prædiorum Urbanorum*, ibi : *Urbanorum prædiorum Jura talia ſunt. Altius tollendi, & officiendi luminibus vicini .... Item ſtillicidium avertendi in tectum, vel aream vicini .... Item immittendi tigna in parietem vicini, & denique projiciendi, protegendive, ceteraque illis ſimilia.*

Inter ſervitutes urbanas negativas ſignanter 12
connumeratur *Servitus Stillicidium non avertendi*, & eſt Jus, quod quis habet, ne vicinus ſtillicidium ſuum in domum, vel aream ipſius derivet, ſeu faciat cadere, *l. Urbanor.* 2. *ff. de ſervitutib. prædior. urbanor.* Item *ſervitus ne luminibus officiatur*, & eſt Jus, quod quis habet, ne alter lumina ſua per ædificationem ædium, vel plantationem arborum auferat, aut obſcuriora reddat, *l. Luminum* 3. *& leg. Inter ſervitutes* 15. *ff. de ſervitut. prædior. Urbanor.* Item *ſervitus ne proſpectui officiatur*, & eſt Jus, quod quis habet, ne quid ei officiatur ad gratiorem, & liberiorem proſpectum, *l. Inter ſervitutes* 15. *ff. de ſervitut. prædior. Urbanor.* Item *ſervitus altius non tollendi*, & eſt Jus, quo quis poteſt inhibere vicino, ne altius ædificium extollat, *cit. l. Urbanor.* 2. *ff. de Servitut. prædior. Urbanor. l. Altius, de ſervitutibus, & aqua, l. Si in ædibus* 9. *Cod. eod.*

Servitus realis ruſtica etiam eſt duplex, ſci- 13
licet nominata, & innominata. Servitus *ruſtica nominata* eſt illa, quæ nomen habet a Jure impoſitum, & hujus ſunt quatuor ſpecies, nempe Iter, Actus, Via & Aquæductus, textu expreſſo *in l. Servitutes ruſticorum* 1. *ff. de ſervitut. prædior.* ibi : *Servitutes ruſticorum prædiorum ſunt hæ; Iter, Actus, Via, Aquæductus*, & concordat §. *Ruſticorum*, *Inſtitut. de ſervitut.* ibi : *Ruſticorum prædiorum Jura ſunt hæc, Iter, Actus, Via, Aquæductus*.

Iter eſt Jus eundi, ambulandi hominem, 14
non etiam jumentum agendi, aut vehiculum, textu expreſſo *in cit.* §. *Ruſticorum*, *Inſtit. de ſervitut. & cit. l. Servitutes ruſticorum* 1. *ff. de ſervit. prædior. ruſticor.* Id autem, quod dicitur de jumento, intelligendum eſt ſolum de jumento ſeparato ab ipſo homine; Nam qui habet Jus itineris, poteſt etiam ſuper equum ſedens, vel lectica portatus incedere; *l. Qui ſella* 7. *& l. Inter actum* 12. *ff. de ſervitut. prædiorum ruſticorum*.

Actus eſt Jus eundi, ambulandi hominem, 15
agendi jumentum, vel vehiculum. Itaque qui habet Iter, Actum non habet, qui autem habet Actum, habet etiam Iter, eoque uti poteſt etiam ſine jumento, textu expreſſo *in cit.* §. *Ruſticorum*, *& citat. leg. Servitutes ruſticorum*.

Via eſt Jus eundi, & agendi, & ambulan- 16
di : Via enim continet in ſe Iter, & Actum, & inſuper Jus trahendi tignum, ſeu trabem, aut ſaxum, & rectam haſtam ferendi; *cit.* §. *Ruſticorum*, *& l. Servitutes Ruſticorum*, juncta

Digitized by Google

Gloſſa *ibid. verb. Continet*, & concordat *ex Qui ſella 7. ff. eod.*

17 *Aquæductus* eſt Jus ducendi aquam per fundum alienum, textu expreſſo *in cit. §. Ruſticorum, & cit. l. Servitutes ruſticorum*, ibi: *Aquæductus eſt Jus aquæ ducendæ per fundum alienum.*

18 Servitus *ruſtica innominata* eſt illa, quæ non a Jure nomen habet impoſitum, ſed ab actu denominatur, & hæc etiam eſt multiplex. Prima dicitur *Aquæ hauſtus*, & eſt Jus hauriendæ aquæ de puteo vicini; §. *Inter ruſticorum 2. inſtit. de ſervitutib. prædiorum, l. Servitutes 1. §. 1. ff. de Servitutibus prædior. ruſticorum*. Item *pecoris ad aquam adpulſus*, & eſt Jus adpellendi ad aquam pecora per fundum vicini, *cit. §. Inter ruſticorum, & cit. l. Servitutes*. Item *Jus paſcendi*, & eſt Jus, quo in alieno paſcuo licet paſcere boves, pecus, & equos prædii proprii cauſa, *cit. §. Inter ruſticorum, & citat. l. Servitutes 1. cum ſequrntibus, ff. De ſervitutibus prædior. ruſticor.* Item *calcis coquendæ*, & eſt Jus, quo quis in fundo vicini ad utilitatem proprii prædii ruſtici poteſt coquere calcem, *cit. §. Inter ruſticorum, & cit. l. Servitutes*. Item *Arenæ fodiendæ*, & eſt Jus, quo quis poteſt ex vicini fundo arenam, cretam, ſeu lapides effodere ad proprii ruſtici prædil utilitatem, *cit. §. Inter ruſticorum, & cit. l. Servitutrs*, & ſic de ſimilibus.

19 Servitus realis dividitur inſuper in continuam, quaſi continuam, & diſcontinuam.
20 *Communis. Servitus realis continua* eſt illa, cujus & cauſa, & uſus perpetuo durat, vel actu, vel potentia circa continuam hominis operam, ut Servitus aquæductus, tigni immittendi, lumen, & proſpectum habendi, & hujuſmodi.
21 *Communis. Servitus quaſi continua* eſt illa, cujus uſus perpetuo durat, poteſtate quidem, ſed non actu, ut ſervitus ſtillicidii, ſervitus Arenæ fodiendæ, calcis coquendæ, & hujuſ-
22 modi. *Communis. Servitus diſcontinua* eſt illa, cujus uſus eſt in hominis actione, quæ, cum aſſidua non ſit, nec eſſe poſſit, diſcontinua dicitur; ut Iter, Actus, Aquæ hauſtus, & hujuſmodi. *Communis.*

23 Servitus mixta eſt triplex, nempe Uſusfru-
24 ctus, Uſus, & Habitatio. *Communis. Uſusfructus* eſt Jus alienis rebus utendi, fruendi, ſalva earum ſubſtantia. *Communis*, textu expreſſo §. *Uſusfructus, Inſtit. de Uſufructu*, ibi: *Uſusfructus rſt jus alienis rrbus utendi, fruendis, ſalva rerum ſubſtantia.*

25 *Uſus* eſt Jus utendi tantum rebus alienis ſalva earum ſubſtantia. *Communis* per text. *in §. 1. Inſtitut. de Uſu, & Habitatione, & in l. Cui uſus 2. ff. eod.*

Unde minus Juris eſt in Uſu, quam in Uſu- 26
fructu, & cui uſus alicujus rei legatus eſt, uti quidem poteſt, frui vero eadem non poteſt. *Communis*, textu expreſſo *in cit. §. 2. Inſtitut. de uſu, & habitat.* ibi: *Minus autem Juris eſt in uſu, quam in Uſufructu. Nam is, qui fundi nudum habet uſum, nihil ulterius habere intelligitur, quam ut oleribus, pomis, floribus, fæno, ſtramentis, & lignis ad uſum quotidianum utatur. In eoque fundo hactenus ei morari licet, ut neque Domino fundi moleſtus ſit, neque iis, per quos operæ ruſtica fiunt, impedimento, neque ulli alii Jus, quod habrt, aut locare, aut vendere, aut gratis concedere poteſt. Cum is, qui Uſumfructum habet, poſſit hæc omnia facerr*, & concordat *l. Planum 12. ff. de uſu, & habitatione*, ubi varie iſtud exemplificatur, & ſignanter de illo, cui uſus pecorum relictus eſt, qui poteſt quidem pecoribus uti ad ſtercorandum, & hujuſmodi; At non poteſt pecorum fætus, ut lanam, aut lac, niſi in modica quantitate, & quatenus ad victum quotidianum opus habet, *ibi §. 2. Sed ſi pecoris ei uſus rrlictus rſt, putn gregis ovilis ad ſtercorandum uſurum dumtaxat, Labeo ait: ſed neque lana, neque agnis, neque lacte uſurum, hæc enim magis in fructu rſſr. Hoc amplius rtiam modico lactr uſurum puto, neque enim tam ſtrictr interpretandæ ſunt voluntates defunctorum.* Et ſic de aliis conſimilibus, ut *ibi in citata l. Planum* videre eſt.

Habitatio eſt Jus alienas ædes inhabitandi, 27
eaſque etiam commodandi, & locandi. *Communis*, per text. *in §. Srd ſi cui 5. Inſtitut. de Uſu, & Habitatione*, ibi: *Sed ſi cui habitatio legata, ſive aliquo modo conſtituta ſit, neque uſus videtur, neque uſusfructus, ſed quaſi proprium aliquod Jus, quamquam habitationem habentibus propter rerum utilitatem ſecundum Marcelli ſententiam noſtra deciſione promulgatam permiſimus non ſolum in ea degere, ſed rtiam aliis locare.*

Servitutem allegans tenetur eam probare. 28
Rota *part. 14. recent. deciſ. 416. num. 2. part. 18. tom. 2. deciſ. 667. num. 3.* Et quidem plene, & concludenter. Rota *part. 5. tom. 2. deciſ. 588. num. 7. deciſ. 590. num. 1. part. 14. deciſ. 398. num. 1.* Nec ſufficit quaſi poſſeſſio. Rota *part. 4. tom. 2. deciſ. 101. num. 2. part. 17. deciſ. 31. n. 14.* Et quidem probare debet eam acquiſiviſſe, vel ex pacto, vel ex teſtamento, vel ex præſcriptione. Rota *part. 4. tom. 2. deciſ. 101. n. 3. part. 14. deciſ. 398. n. 3. & deciſ. 316. n. 3.*

Quan-

Digitized by Google

29 Quandonam tempus requiratur ad præſcri-
bendam ſervitutem, ſive perſonalem, ſive rea-
lem, tam affirmetivam, quam negativam,
tam ruſticam, quam urbanam continuam,
quaſi continuam, & diſcontinuam, ſive mix-
tam! Vide verb. *Præſcriptio* §. V. *a num.* 24.
ad 29.

30 In ſervitutibus affirmativis poſſeſſio acquiri-
tur facto; *l. Si quas* 1. *l. Si aquam* 2. *Cod.
de ſervitut. & aqua*; Gratian. *tom.* 1. *diſceptat.*
89. *num.* 19. Panimoll. *deciſ.* 24. *adnot.* 1. *n.* 1.
31 & alii paſſim. In ſervitutibus autem negati-
vis acquiritur per prohibitionem, ne aliquid
fiat, & acquieſcentiem prohibiti, *l. Sequitur* §.
*Si viam, ff. de uſucap. l. Qui luminibus, ff.
de ſervitutib. urban. prædior.* Bald. *in l.* 2. *nu-
mer.* 54. *verſ. Sed quæritur: An per obedien-
tiam ibi, & hoc verum, Cod. de ſervitut. &
aqua*, Panimoll. *loc. cit. num.* 2. Gratian. *loc.
cit. nu.* 18. 19. & 20. Burat. *deciſ.* 38. *n.* 4.
& alii.

32 Hinc Dominus allegans præſcriptionem in
ſervitutibus negativis adverſus ſubditoe, tene-
tur probare prohibitionem, patientiam, & obe-
dientiam. Grarian. *diſceptat.* 564. *n.* 54. Af-
flict. *deciſ.* 388. *num.* 10. Theſaur. *deciſ.* 16.
n. 8. Aym. *conſil.* 861. *n.* 6. Ferentill. *in ad-
dit. ad Burat. deciſ.* 38. *n.* 8. Panimoll. *loc. c.*
33 *n.* 3. & alii. Unde in ſervitutibus negativis
non incipit currere præſcriptio niſi a die pro-
hibitionis. Gloſſa celebris communiter recepta
*in l. Qui luminibus, ff. de ſervitutib. urbanor.
prædior.* Rota *part.* 5. *tom.* 2. *recent. deciſ.* 265.
num. 36. *part.* 7. *deciſ.* 253. *nu.* 59. Ripa *in
cap. Cum Eccleſia Sutrina n.* 50. *de cauſ. poſſeſſ.
& propriet.* Burat. *deciſ.* 38. *nu.* 4. Panimoll.
loc. cit. n. 6. & alii paſſim.

34 In materia ſervitutum conventiones ſunt ſer-
vandæ. Rota *part.* 4. *tom.* 1. *deciſ.* 250. *n.* 2.
Quæ tamen debent eſſe clare, & expreſſæ.
Rota *part.* 17. *recent. deciſ.* 152. *n.* 1.

35 Viæ, ſeu tranſitus ſervitus a partibus con-
trahentibus præſtari debet. Rota *part.* 16. *re-*
36 *cent. deciſ.* 402. *n.* 1. Prætendens ſervitutem
tranſitus debet probare tranſitum Jure ſervitu-
tis ſucceſſiſſe, cum potuerit eſſe Jure familia-
ritatis. Rota *part.* 14. *recent. deciſ.* 398. *nu-
mer.* 5.

37 Ubi aliunde tranſitus haberi non poſſit, te-
netur quis dare tranſitum in ſuo fundo, lo-
quendo de tranſitu publico, quia nempe via
publica ſit corrupta, ſeu perempta. Card. de
Luca *de ſervitutib. diſc.* 23. ſub *n.* 8. & *diſc.*
38 94. *num.* 4. Loquendo autem de tranſitu, ſeu
uſu privato poteſt quidem quis tranſire per
fundum vicini, ſi aliunde viam habere ne-
queat; At debet ſolvi pretii æſtimatio, & eſt
in electione vicini dere tranſitum in parte ſibi
beneviſa. Rota *part.* 4. *recent. tom.* 2. *deciſ.*
101. *numer.* 25. & 26. *part.* 14. *deciſ.* 398.
num. 11. & 12. Card. de Luca *de ſervitut.
diſc.* 23. *ſub nu.* 8. Ceſſat autem ſervitus hu- 39
juſmodi, ſi conſtet fuiſſe antiquitus practica-
tam aliam viam. Rota *part.* 4. *tom.* 2. *deciſ.*
101. *n.* 27. Et ſi id non conſtet, juſtificandum 40
eſt uſum tranſitus fuiſſe Jure ſervitutis creden-
do uti Jure ſuo ſciente, & patiente Domino
fundi, quod in dubio non præſumitur. Card.
de Luca *de Regalibus diſc.* 136. *nu.* 3. *de ſer-
vitutibus diſc.* 95. *n.* 3.

Servitus aquæ ducendæ, non ſolum ex capi- 41
te, vel fonte, ſed etiam ex quacumque par-
te fundi conſtitui poteſt. *Communis*, textu ex-
preſſo *in l. Servitus Aquæ ducendæ* 9. *ff.* de
ſervitutib. prædior. ruſticor. ibi: *Servitus Aquæ
ducendæ, vel hauriendæ, niſi ex capite, vel ex
fonte conſtitui non poteſt. Hodie tamen ex quo-
cumque loco conſtitui ſolet.*

Et talis ſervitus aquæ ducendæ conſtitui 42
poteſt, ſive per continuum fluxum, ſive per
intervalla temporis, nempe pro certis diebus,
& horis; *l. Ruſticorum* 2. §. *Si Aquæ ductus,
ff. de ſervitutib. præd. ruſticor. l. Si conſtituta;
l. Si is, cui in princip. ff. Quemadmodum ſer-
vitus amittatur*, cum aliis per Cepol. *de ſervi-
tutib. n.* 52. Item talis ſervitus conſtitui pot- 43
eſt, ut aqua dividatur per menſuras, ſcilicet
per uncias, & digitos, *l. Cum eſſent* 33. *l. Cum
Lucius* 37. *ff. de ſervitutib. præd. ruſt.*

Circa aquæ curſum tria ſunt ſpecialiter at- 44
tendenda, ſcilicet Lex, ideſt pactum, natura,
& vetuſtas, adeout Lex, ac natura alterari
non debeat, & quando apparet de vetuſtate,
& antiqua conſuetudine, illi omnino ſtandum
ſit; *l. Si cui aqua* §. 1. §. 12. §. 23. *ff. de
aqua, & aquæ pluviæ arcendæ*, Bero *conſil.*
144. *num.* 39. *circa med. volum.* 3. & alii
paſſim.

Hinc in præjudicium alterius non licet an- 45
tiquum aquæ curſum alterare; *l. Unica, verſ.
Generaliter, ff. Ne quid in flumin. public. l.* 1.
§. *Non autem, ff. de flumin.* Rota *part.* 4. *tom.*
2. *recentior. deciſ.* 61. *n.* 2. Menochius *conſil.*
999. *n.* 12. & alii paſſim.

Quamvis enim Dominus, per cujus fundum 46
aqua ducitur, rivum, & canale mutare poſ-
ſit, juxta Gloſſam communiter receptam *in l.
Si cui, in ult. Gloſſ. ff. de ſervitut.* Hoc tamen
ſolum permittitur ad effectum, ut aqua per
rivum novum ducatur ratione commodioris uſus

ſui prædii, non autem ad effectum faciendi novum opus, & dummodo hujuſmodi mutatio non noceat habenti ſervitutem aquæ ducendæ, *l. Prætor ait* 1. *in princip. ff. de rivis*. Gloſſa *in l. Si cui*, *ff. de ſervit.* cum aliis cumulatis per Bero *conſil.* 144. *num.* 20. *vol.* 3.

47 Aquæ ſervitus non acquiritur ex curſu naturali, ejuſque uſu, etiamſi per mille annos fluxerit in fundum inferiorem propter libertatem ex eodem naturali curſu conſervatam, cum res animæ expers, prout eſt in aqua, nullum Jus tribuere poſſit, niſi concurrat actus hominis ad text. *in l. Proculus*, *ff. de damnis infectis*. Rota *part.* 4. *tom.* 2. *recent. deciſ.* 425. *n.* 3. *& ſeq.* & ſæpe alibi, Maſcard. *de probationib. concluſ.* 123. *n.* 14. Veronen. *de ſervit. aquæduct. n.* 57. *controverſ.* 310. *n.* 156. Marin. *Controverſ.* 16. Cancer. *variar. reſolut. part.* 3. *cap.* 4. *n.* 241. & alii paſſim.

48 Dominus fundi inferioris tenetur recipere aquam fundi ſuperioris, ſi agatur de ejus naturali fluxu, vel decurſu, quem ſitus qualitas cauſet abſque induſtria, & opere manufacto; In tali enim caſu Dominus fundi inferioris prohibere non poteſt, ne aqua pluvialis, vel alia fundi ſuperioris in eum decurrat; *l. Si cui* 1. §. 10. 13. 22. *ff. de aqua*, *& aquæ pluviæ arcendæ*, *l. Si Aquæductus* 47. *ff. de contrahend. emption.* Rota *part.* 14. *recentior. deciſ.* 461. *n.* 10. Surd. *conſil.* 17. *num.* 14. *&* 27. *conſil.* 23. *num.* 9. Cardinal. de Luca *de ſervitutibus deciſ.* 93. *n.* 3. cum aliis ibi citatis. Si autem aga-
49 tur de aquæ fluxu, ſeu decurſu provenienre ex hominum induſtria, & opere manufacto, Dominus fundi inferioris non tenetur recipere ſibi præjudicialem aquam fundi ſuperioris; *l. Si cui aqua* 1. §. 1. *&* 13. *ff. de aqua*, *& aquæ pluviæ arcendæ*. Sic Cardin. de Luca *loc. cit. nu.* 3. cum pluribus aliis ibi citatis, ubi ut ſupra conciliat Leges, quæ in hoc videntur eſſe contrariæ.

50 Servitus in Eccleſia cadit ſub Extravagant. *Ambitioſæ*. Card. de Luca *de ſervitutib. diſc.* 17. *per tot. de Alien. diſc.* 18. *nu.* 8. *de Præeminent. diſc.* 26. *num.* 13. & alii communiter; adeoque neque ei ſervitus paſſiva imponi, nec activa alienari poteſt ſine Beneplacito Apoſtolico. Quaranta *in Summa Bullar. verb. Alienatio numer.* 22. Corrad. *prax. diſpenſation. l.* 9. *cap.* 4. *num.* 15. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 15. *num.* 20. ubi refert, ſic expreſſe declaraſſe *Sacr. Congreg. Concil. in Albanen.* 21. *Junii* 1698. in qua agebatur de impoſitione ſervitutis immittendi tigna, & appodiandi ſuper muros Conventus PP. Minorum Conventualium.

Hinc ſervitus cryptæ, & aditus ſubterranei, 51
ſervitus feneſtræ, ſeu proſpectus, ſervitus portæ, vel tranſitus a domibus privatorum in Eccleſias haberi non poteſt ſine ſpeciali indulto Apoſtolico. Vide verb. *Eccleſia art.* 5. verb. *Feneſtræ*, verb. *Porta*, verb. *Proſpectus*, ubi afferuntur ad id Decreta.

Additiones ex aliena manu.

Sufficere hic arbitramur, ſi aliqua addamus de ſervitutibus realibus in genere.

Reales ſervitutes a Prædiis dominantibus di- 52
cuntur vel urbanæ, vel ruſticæ. Prædia autem dicuntur vel urbana, vel ruſtica, ratione uſus, & deſtinationis.

Utilior eſt ſervitutum diſtinctio in affirmati- 53
vas, quæ in faciendos, & negativas, quæ in non faciendo conſiſtunt. Illæ quaſi traditiones acquiruntur, hæ nuda promiſſione. Illæ præſcribuntur ordinario modo, hæ vero requirunt prohibitionem alterius cum ſervientis acquieſcentia conjunctam.

Denique ex male intellecta *L.* 14. *ff. de Ser-* 54
vit. Doctores diſtinxerunt continuas a diſcontinuis; illas dicentes, quarum uſus continuo adeſt: has vero, quæ non habent certum continuumque exercitium, & proinde has impræſcriptibiles dicunt, non illas.

In omni vero ſervitute reali quatuor neceſ- 55
ſaria ſunt, I. Legitima conſtitutio a parte Concedentis. II. Legitima acquiſitio reſpectu Acquirentis. III. Duo eaque vicina prædia, quorum alterum alteri præſtet utilitatem. His addunt IV. cauſam perpetuam.

Quod ad primum attinet, conſtituitur ali- 56
quando ſervitus a judice; *L.* 22. §. 3. *ff. Famil. Erciſcund.* ut plurimum vero a Privato. 57
Hic ut legitime conſtituat ſervitutem debet habere dominium irrevocabile Prædii: Qui enim revocabile habet dominium, vix in ſui præjudicium ſervitutem conſtituere valet. Confer
Stryk. *in uſu modern. Pandect. lib.* 8. *tit.* 1. §. 58
10. Tum habere debet dominium totius rei: Rei etenim communi nec pro parte ſua imponere dominus poteſt ſervitutem; *L.* 2. *ff. de ſervit. L.* 6. §. 1. *ff. Commun. Præd.* Adi Donell. *Comment. jur. civil. lib.* 11. *cap.* 9. *lit.* C. *& ſequent.* & liberam demum poteſtatem diſpo-
nendi habere debet. Fit inde, quod Proprieta- 59
rius non aliter quam cum conſenſu Uſufructuarii imponere ſervitutem poteſt Fundo uſufructuario, *per L.* 15. *ff. de Uſufruct.* ubi pro *Nequidem* legi debet, *Equidem*, ut *L.* 6. *eod.* declarat Bynkershoek. *lib.* 1. *obſerv.* 11.

Quod

Digitized by Google

60 Quod vero concernit ſecundum, de jure Ro-
mano tantum quilibet ſibi ſervitutem acquire-
re poterat; *L. 5. C. Commun. Præd.* Sed ali-
ter hodie. Vide Stryk. *in uſu modern. Pandect.*
tit. Commun. Præd. §. 5. Schilter. *exercit.* 18.
§. 35.
61 Acquiritur ultima voluntate, adeoque ſtatim
a morte Teſtatoris tranſit, *e L. 19. §. 1. ff.*
62 *Quemadmodum ſervitut. amitt.* Inter vivos per
expreſſas conventiones accedente in affirmativis
quaſi traditione ſeu patientia, & uſu vel indu-
63 ctione in prædium. Ipſo facto ſeu tecita vo-
luntate non facile conſtituitur; *L. 36. ff. de*
Servit. Præd. Urban. L. 1. ff. de Servit. legat.
Conſule Hertium *differt. de Servit. fact. conſtit.*
niſi uſus Rei legatæ foret inutilis; *L. 30. de*
Servitut. Præd. Urban. L. 7. pr. L. 10. C. Com-
mun. Præd.
64 Acquiritur itidem præſcriptione; Si contra
ipſum Dominum poſſidentem, ſine titulo Ser-
vitus exercetur, accedente ſcientia & patientia
ejus *l. 1. pr. Si ſervit. vindic. l. 2. C. de Ser-*
65 *vit.* Tempus immemoriale olim vice tituli erat;
l. 1. in fin. l. 2. princip. §. 5. 6. & 7. lib. 23.
in fin. l. fin. de Aqua, & Aqua Pluv. Arcend.
66 Jure novo ſufficit longiſſimi temporis præſcri-
67 ptio. Si a non Domino alteri conſtituta eſt bo-
na fide accedente, & titulo etiam 10. vel 20.
annis acquiritur; *l. 2. in fin. C. de Præſcript.*
68 *longi tempor.* Sed in diſcontinuis, ut plurimum
immemoriale tempus hodie deſiderant, quod
per errorem in quibuſdam Locis introductum;
Stryk. *in uſu modern. Pandect. tit. de Servit.* §.
6. *Mulier. ad Struv. exerc. 13. theſ. 39.*
litt. K.
69 Quoad tertium inter duo prædia deſideratur
vicinia; *l. 39. ff. de Serv. Præd. Urban. l. 5. ff.*
70 *de Serv. Præd. Ruſtic.* ut ut non ſemper im-
mediata eſſe debeat, niſi quam natura rei po-
ſtulat; *l. ultim. ff. de Servit. præd. Ruſtic. l. 1.*
l. 14. ff. de Serv. præd. Urb. Franzk. *ad tit. ff.*
de Servit. n. 28. & ſeq. Adde Donell. *Commen-*
tar. jur. civil. lib. 17. cap. 2.
71 Requiritur præterea, ut alterum alteri præ-
ſtet utilitatem, quæ non tantum ex commo-
do, ſed etiam luxu Civitatum aucto ex amœ-
nitate æſtimatur, ob quam etiam Vicini ſæpe
intereſſe poteſt; *l. 15. ff. de Servit. l. 3. §. 1.*
ff. de Aqu. quotid. & æſtiv. Noodt *lib. 1. Pro-*
72 *babil. jur. cap.* 2. præſertim in locis, in qui-
bus voluptas in pretio eſt, in quibus meliorem
prædiorum cauſam faciat; *l. 6. ff. de Serv. Præd.*
73 *Ruſtic.* Id vero ubi non eſt ſervitus realis; *l.*
74 8. *princip. ff. de Servit.* Præſtat autem utilita-
tem ordinarie omnibus fundi partibus; *l. 23.*
§. 3. ff. de Serv. præd. Ruſtic. Similiter ubi in-
definite conceſſa totus fundus ſervit; *l. 21. eod.*
Civiliter tamen eiter ſervitute uti debet; *l. 9.*
ff. de Servit. Adeoque Legatarius audiendus, ſi 75
heres per certam partem fundi velit ſervitu-
tem aſſignare; *l. 26. ff. de Serv. præd. Ru-*
ſtic. Aliquando etiam per Arbitros hæc res de- 76
terminatur. Confer Mev. *par. 3. deciſ.* 372.

Notandum vero, quod ita utilitas eſt præ- 77
ſtanda, ut alterum prædium aliquid patiatur,
aut non faciat; De jure enim Romano nulla
in faciendo conſiſtit ſervitus, *l. 15. in fin. ff.*
de Servit. Promiſſio hæc operatur obligationem 78
mere perſonalem, quæ Tertium Poſſeſſorem
non ſtringit; *l. final. in fin. ff. de Controv.*
Empt. Adi Stryk. *in uſu modern. Pandect. tit.*
de Servit. §. 3. Num autem hodiernis moribus 79
ſervitus in faciendo conſiſtere queat, vide Ti-
tium *de Servit. in faciendo conſiſt.*

Reliquum eſt, ut de quarto diſſeramus. Re- 80
quirunt ſervitutes cauſam perpetuam, ſeu na-
turalem; *l. 28. ff. de Serv. præd. Urb.* quia ſer-
vitutes natura ſua ſunt perpetuæ. Admiſſæ ve- 81
ro fuerunt jure prætorio ex æquitate contra ſub-
tilem antiquorum Juriſconſultorum Philoſo-
phiam, ſeu contra jus civile, ſervitutes tem-
porales; *l. 4. ff. de Servit.* Quin & hodiernis 82
moribus non amplius hoc quartum requiſitum
in uſu eſt. Qua de cauſa ſervitus Foraminis
hodie datur; Stryk. *in uſu modern. PP. tit. de*
Servit. Præd. Urban. §. 18.

Effectus conſtitutæ ſervitutis eſt a parte ſer- 83
vientis prædii, quod nihil poſſit facere in præ-
judicium dominantis; *l. 14. ff. de Serv. præd.*
Ruſtic. Omnia concedere debeat, ſine quibus
ſervitus exerceri nequit; *l. 20. §. 1. §. de Serv.*
Præd. Urban. A parte Dominantis, quod per- 84
petuo poſſit ſervitute uti, niſi ad tempus fue-
rit conſtituta; *l. 4. de Serv.* non vero aliis rur-
ſus concedere; *l. 44. ff. Locati*, aut ultra Præ-
dii neceſſitatem eam extendere; *l. 24. ff. de*
Serv. præd. Ruſtic. quatenus Prædio ſervienti
inde nocetur; *dict. l. 24.* Pactis tamen plus 85
concedi poteſt, quam ſervitutis ratio permit-
tit; *l. 33. §. 1. ff. de Serv. præd. Ruſtic.* Noodt.
lib. 1. Probabil. cap. 31.

S I G I L L U M.

Sigillum pro annulo, & annulum pro ſigil- 1
lo uſurpatum fuiſſe antiquitus ex Tacito,
& aliis probat Cironius *ad Tit. de his, quæ*

Digitized by Google

ſiunt a majori parte Capituli, & patet etiam
ex utroque Jure, ut *in cap. In nomine Patris
1. diſtinct. 73. & in l. Signatorius 74. ff. de
verbor. ſignificat. & l. Argumento 25. §. Orna-
menta, ff. de auro, & argento legato*. Idque
etiam docent plures alii Doctores cum Cardi-
nale Petra *Commentar. ad Conſtitut. Apoſtolic.
§. 3. Proœmialis n. 48.*

2 Sigillorum uſus fuit antiquiſſimus penes Prin-
cipes pro Juriſdictione communicanda ſubditis
per annuli traditionem, ut patet *ex lib. Eſther
cap. 3.* ibi: *Tulit ergo Rex annulum, quo ute-
batur, de manu ſua, & dedit eum Aman filio
Amadathi de progenie Agag hoſti Judæorum, di-
xitque ad eum, argentum, quod tu polliceris,
tuum ſit, de populo age, quod tibi placet*. Et
infra: *Litteræ ſignatæ ipſius annulo miſſæ ſunt
per Curſores Regis ad univerſas Provincias*. Et
ibidem cap. 8. expreſſe habetur: *Scribite ergo
Judæis ſicut vobis placet ex Regis nomine ſignan-
tes Litteras annulo meo*. Et *3. Reg. cap. 21.* ha-
betur, quod Jezabel Achabi Samariæ Regis
uxor, Litteras, quibus Naboth injuſtæ mor-
ti tradi imperabat, Regio ſigillo obſignavit,
ibi: *Scripſit itaque Litteras ex nomine A-
chab, & ſignavit eas annulo ejus, & miſit ad
majores natu, & optimates, qui erant in Civi-
tate ejus*.

3 Immo uſque ab origine mundi hos annulos
pro obſignando fuiſſe conſtat ex *Geneſ. c. 38.*
ubi habetur, quod Judas Thamari annulum
dederit pignoris, & fidei loco. Nam ſi vocem
hebraicam attendamus, qua fuit uſus Moyſes
ibidem, quæ fuit *Cotam*, ſigillum ſignificat,
& ob hoc a Moyſe fuit verbum illud uſurpa-
tum, ut tenet Polyd. Virgil. *de inventor. re-
rum lib. 8. c. 2.* relat. ab Emin. Card. Petra
loc. cit. n. 51.

4 Sigilii nomen a parva ſtatua derivari putat
Theſaur. *lib. 2. q. forenſ. 100. n. 4. & ſeq.*
ex eo quod parvæ ſtatuæ in ipſis ſigillis adhi-
bebantur; At vero alii diminutivum nomen
a ſigno derivari prætendunt, nam in cognitio-
nem alterius, ſcilicet cujus eſt ſigillum dedu-
cit ex Gl. *in l. Pediculis 34. ff. de auro, &
argento legat.* Hoping *de Jure ſigillorum cap. 1.
§. 1. n. 6.* Card. Petra *loc. cit. n. 47.* Unde
ſigillum impræſentiarum accipitur pro imagi-
ne, qua ceræ impreſſa litteras obſignamus. Sic-
que in hac acceptione dicuntur *Litteræ ſigilla-
tæ* ideſt ſigillo appoſito clauſæ, obſignatæ, ſeu
munitæ. Calepinus verb. *Sigillum*.

5 Sigillum igitur eſt ſignum, ſeu ſignaculum
certis notis impreſſum; *l. Ad teſtium 22. §.
Signum, ff. Qui teſtamenta facere poſſunt, l. Om-
nibus 1. §. 2. l. Tabularum 2. §. 4. ff. Teſta-
menta quemadmodum aperiantur*, Hoping. *citat.
cap. 1. §. 3.* Card. Petra *loc. cit. n. 75.*

Et ſigillum debet eſſe tale, ut deducat in 6
notitiam ſigillantis, *argum. l. Stigmata 3. Cod.
de Fabricenſibus*. Et ſi contineat imaginem, 7
debet imago eſſe conformis Originali; alias ſi
ſit valde difformis, redderetur ſcriptura ſuſpe-
cta de falſo. Scaccia *de Judic. lib. 1. cap. 64.
num. 17.* Qua ratione Pontifex Innocentius
III. arguit falſitatem privilegii, quia ſigillum
non continebat figuram ſigillantis, *c. Inter di-
lectos 6. §. Sed contra privilegium, de fide in-
ſtrument.* ibi: *Unde non Epiſcopi, ſed Impera-
toris videbatur fuiſſe ſigillum, quod in una me-
dietate Cæſaris imaginem exprimebat, & in al-
tera medietate præſumebatur, vel filii, vel con-
jugis imaginem habuiſſe*. Gonzalez *ibidem*, Ho-
ping. *loc. cit. cap. 8. §. 1.* Borel. *lib. 2. de Ma-
giſtrat. edict. cap. 13. num. 13.* Cardin. Petra
loc. cit. n. 77.

Sigillum dividitur in Authenticum, & non 8
Authenticum. *Sigillum Authenticum* eſt, quod
multorum auctoritate comprobatum eſt, ſeu
quod eſt certæ fidei; Iſtud enim vocabulum
Authenticum ponitur pro re certæ fidei, ſeu
quæ multorum auctoritate comprobata eſt, ut
notant Spigellus, & Joannes Calvinus *in Le-
xico Juris verb. Authenticon*. *Sigillum non Au-
thenticum* e contra eſt illud, quod non eſt cer-
tæ fidei, ſed ejus fides vacillat. Colligitur ex
cit. cap. Inter dilectos 6. de fide Inſtrumentor.
ubi Abbas *num. 4.* ex ipſo textu notat, quod
quatuor ſunt, quibus redditur ſigillum vacil-
lans, ac detrahitur ejus fidei.

Primo ſcilicet, quando ſigillum non congruit 9
in ſculpturis Dignitati ſigillantis, non enim
poteſt rationabiliter præſumi ſigillum eſſe il-
lius, cui adſcribitur, ſi ſibi in imagine inſcul-
pta non convenit, ut expreſſe declaratur *in c.
cap. Inter dilectos*.

Secundo, quando Litteræ ſigilli ſunt ita cor- 10
roſæ, vel ſculpturæ ita conſumptæ, ut ex eis
oriatur æquivocatio, nec aliter poſſit certifica-
ri ſigillum illum eſſe illius, cui adſcribitur,
cit. cap. Inter dilectos.

Tertio, quando ſigillum patitur ita enor- 11
mem fracturam, ut ex reſiduo non poſſit cla-
re cognoſci, cujus ſit. Sic colligitur *ex cit. c.
Inter dilectos*.

Quarto, quando ſub ſigillo charta reperitur 12
perforata, & per glutinum novæ ceræ ſigil-
lum illud ipſi chartæ connexum, ut expreſſe
habetur *in cit. cap. Inter dilectos*, & notant
ibi Doctores paſſim.

Si-

Digitized by Google

13 Sigillum dividitur inſuper in publicum, & privatum. *Sigillum publicum* eſt illud, quod publica auctoritate nititur, quia nempe retinetur a perſonis publicis, v. gr. Principe, Magiſtratu, Epiſcopo, Capitulo, Judice, & hujuſmodi pro communicando robore ſcripturis ad ſuam juriſdictionem, ſeu Officium pertinentibus, de quibus ſigillis loquuntur Doctores ad *c. Scripta vero authentica 2. de fide inſtrum.* & Gloſſa *ib. verb. Sigillum*. *Sigillum* autem *privatum* eſt illud, quod apponitur a perſona privata ad ſecretum ſervandum, & notionem ſcribentis excitandam. *Sic in re Communis*.

14 Sigillum probabilius non plene probat, nec plenam fidem facit ſine ſubſcriptione ſigillantis in teſtamentis ſcriptis, ſicut & in aliis caſibus, ubi agitur de magno præjudicio, aut de Jure, vel conſuetudine ſpecialiter requiritur ſubſcriptio. Covarruvias *pract. quæſt. c. 22. n. 9.* Maſcardus *de probat. concluſ. 1309. num. 7.* Reiffenſtuel *lib. 1. Decret. tit. 22. num. 94.* Bartolus *in Proœmio, ff. num. 8. verſ. Item quæro, ſi eſt ſolum ſigillum &c.* allegans ad id *l. Ad teſtium §. Si quis ex teſtibus, ff. de Teſtament.* ubi dicitur: *Si quis ex teſtibus nomen ſuum non adſcripſerit, veruntamen ſignaverit, pro eo eſt atque ſi adhibitus non ſit*, juncto Summario *ibidem* ex eodem Bartolo deſumpto expreſſe dicente: *Requiritur ſignatio, & ſubſcriptio, & alterum ſine altero non valet*. Speculator *tit. de inſtrum. editione §. Inſtrumentum ergo publicum num. 19. verſ. Item quod non eſt ſignatum;* Engel *lib. 2. Decret. tit. 22. numer. 18.* & alii apud Maſcard. *loco citato numer. 6.* Si enim ſolo ſigillo plena fides præſtanda eſſet, facile fraus, & dolus committi poſſet.

15 Oppoſita autem ſententia, quod nempe ſigillum, ubi de ipſo conſtat, probet, & fidem faciat abſque propria ſubſcriptione ſigillantis, niſi aliud Legibus, vel conſuetudine conſtitutum fuerit, eſt vere probabilis, & eam expreſſe tenent Innocentius *in cap. Scripta 2. in fine de fide inſtrumentorum*, Menochius *lib. 2. de Arbitrar. Judic. caſ. 113. num. 6.* Decius *in cap. Poſt ceſſionem numer. 31. de probation.* Covarruvias *loco citato numer. 9. circa finem*, & alii apud Maſcard. *cit. concluſ. 1309. num. 5. argum. citat. cap. Scripta 2. de fide inſtrumentor.*, ubi iſta duo æquiparantur, & alternative ſufficere dicuntur, nempe ſubſcripta per manum publicam facta, & ſcripta habentia ſigillum Authenticum, ibi: *Niſi per manum publicam facta fuerint, ita quod appareant publica, aut Authenticum ſigillum habuerint, per quod poſſint probari*. In alternativis autem ſufficit alterum adimpleri, textu expreſſo in *cap. In alternativis 70. de Regul. Juris*, ibi: *In alternativis .... ſufficit alterum adimpleri*. Et concordat *l. In eo 110. §. 3. ff. de Regul. Juris*, ibi: *Ubi verba conjuncta non ſunt, ſufficit alterum eſſe factum*.

Scripturæ ſeu Inſtrumenta, quæ habent ſigillum authenticum, ſeu publicum, plene probant, *cap. Scripta 2. de fide inſtrum.* ubi ſtatuitur, quod alicujus firmitatis robur non habeant inſtrumenta, ſi teſtes inſcripti deceſſerint, niſi per manum publicam facta fuerint, aut authenticum ſigillum habuerint, & tenent Gloſſa *ibidem verb. Authentica*: Abbas *in Summario*, Barboſ. *in Collectan. num. 1.* Reiffenſt. *loc. cit. n. 89.* Maſc. *cit. concl. 1309. num. 1.* cum plurimis aliis ibi citatis. 16

Scripta autem ſigillo privato munita probant quidem, & valent in præjudicium illorum, qui ea ſcripſerunt; *l. Generaliter, Cod. de non numerat. pecun. l. Publia §. fin. ff. Depoſiti*. Non vero ad commodum eorum, niſi ab adverſario fuerint approbata, *citat. l. Publia §. fin. ff. Depoſiti*, *l. Inſtrumenta domeſtica, Cod. de probationib.* Gloſſa *in cit. cap. Scripta 2. de fide inſtrum. verb. Authentica*, Bartolus *in Summario cit. l. Publia*, Reiffenſtuel *loc. cit. num. 90.* Maſcardus *cit. concluſ. 1309. num. 1. 4. & 40. ac ſeq.* & alii plures. 17

Teſtamenta, Privilegia, & hujuſmodi, in quibus ſigillum eſt de ſolemnitate, vel ſubſtantia actus, abſque dicto ſigillo non habent vim probandi. Menoch. *l. 2. de Arbitr. Judic. c. 113. num. 13.* Felin. *in cap. Inter dilectos 6. n. 5. de fide inſtrumentor.* Reiffenſtuel *loc. citat. num. 97.* & alii, per text. in *leg. Ad teſtium §. ſi quis ex teſtibus, ff. de teſtament. & citat. cap. Inter dilectos;* ubi recte advertunt, quod ſi ob enormem fracturam ſigilli vacillat fides privilegii, tanto magis vacillabit, ſi ſigillum penitus deficiat, ſeu nunquam appoſitum ſit. 18

Extra autem dictos caſus, ac regulariter loquendo, ſigillum in inſtrumentis ad ſubſtantiam actus non adhibetur, ſed ſolum ad faciliorem ejuſdem actus probationem. Sic Innocentius *in cit. cap. Inter dilectos 6. verb. Sigillum, de fide Inſtrument.* Abbas *ib. n. 3.* Felin. *ibid. numer. 5.* Reiffenſtuel *loc. cit. numer. 98.* Menochius *loc. cit. caſ. 113. numer. 13. & 14.* cum Hoſtienſ. & Cardin. ibi citatis, & alii plures, per text. *in l. Contractus 17. Cod. de fide Inſtrument.* ubi ad valorem inſtrumentorum plus non requiritur, quam quod *ſubſcripti-* 19

ptionibus partium confirmata, *& ſi per Tabellionem conſcribantur*, *etiam ab ipſo completa*, *& poſtremo a partibus abſoluta ſint*, hoc eſt ſubſcripta, ut explicat Gloſſa *ibidem verb. Abſoluta*.

20 Dicitur autem: *ſed ſolum ad faciliorem ejuſdem actus probationem*, quia ſigillans ſcripturam, contenta in ea præſupponit vera, & videtur fateri omnia contenta in ipſa, cum ſigillum ſit confirmatio quædam eorum, quæ in ſcriptura continentur; & probet conſenſum. Rota *part.* 10. *recent. deciſ.* 200. *num.* 12. Alexander *conſil.* 147. *numer.* 6. *&* 7. *lib.* 2. Cardin. Tuſch. *litt. Sac. concluſ.* 239. *numer.* 1. cum Bald. & Romano ibi citatis, & alii paſſim.

21 Sigillum cum propriis Inſignibus habere debent omnia Collegia, Conventus, Prælati, Abbates, Archidiaconi, & Superiores omnes, ac Officiales, & eo uti debent pro Scripturis authenticis. Conc. Londin. II. c. 29.

22 . Sigillo aureo, vel argenteo uti non poſſunt Regulares. Concil. Nicæn. *ex Arabico cap.* 76.

23 Miniſter Generalis Ordinis S. P. N. Franciſci de Obſervantia legitime uſus fuit, & uti poteſt Titulo, & Sigillo cum inſcriptione: *Miniſter Generalis totius Ordinis Fratrum Minorum*, ut hoc titulo inſigniri conſuevit a Summis Pontificibus, ut notat Dominicus de Gubernatis *in Orbe Seraphico tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 10. *circa finem*, & ſignanter a Leone X. Clemente VIII. Paulo III. Sixto V. Urbano VIII. Gregor. XV. Innoc. IX. & aliis ſequentibus, & noviſſime a Benedicto XIII. Conſtit. incip. *Univerſalis Eccleſiæ regimini*, & alia incip. *Dilectis filiis*, ibi: *Dilectis Filiis Miniſtro Generali totius Ordinis Fratrum Minorum Sancti Franciſci*, *nec non Generali Miniſtro Fratrum Conventualium ejuſdem Ordinis*. Et hoc utraque parte informante jam fuerat repetitis vicibus declaratum a Sacra Congregatione Rituum, prout ad litteram referuntur Decreta a ſupradicto Dominico de Gubernatis *loco citat.* tenoris ſequentis.

Religionis S. Franciſci.

24 ,, Cum Procurator Generalis Fratrum Mi-
,, norum Conventualium S. Franciſci, ſex ab
,, hinc Annis ægre ferret, Miniſtrum Genera-
,, lem de Obſervantia in præteritum uſum fuiſ-
,, ſe, & in præſentiarum uti Titulo, & Sigil-
,, lo cum inſcriptione: *Miniſtri Generalis to-*
,, *tius Ordinis Fratrum Minorum*, recurſum ha-
,, buit ad Sanctiſſimum ſupplicans mandari re-
,, formari hujuſmodi Titulum tamquam non
,, legitime dicto Miniſtro Generali de Obſer-
,, vantia competentem. Et ſupplicatione per
,, Sanctiſſimum ad hanc Sacr. Rituum Con-
,, gregationem remiſſa; Eadem Sacra Congre-
,, gatio diſcuſſionem hujus negotii ad referen-
,, dum uſque de anno 1625. commiſit Eminen-
,, tiſſimo & Reverendiſſimo Domino Cardina-
,, li Muto, coram quo formato dubio de con-
,, ſenſu ambarum partium: An Titulus Mini-
,, ſtri Generalis totius Ordinis Fratrum Mino-
,, rum, quo inſignitur Miniſter Generalis Ob-
,, ſervantium ſit reformandus? Utraque parte
,, ſæpe ſæpius in facto & Jure deſuper infor-
,, mante, & audita; ad relationem ejuſdem
,, Eminentiſſimi Cardinalis Muti cauſa acerri-
,, me in plena Congregatione diſcuſſa, Sacra
,, Rituum Congregatio reſpondit, nihil inno-
,, vandum, & Miniſtrum Generalem de Obſer-
,, vantiæ legitime uſum fuiſſe, & uti poſſe
,, Titulo, & Sigillo cum inſcriptione *Mi-*
,, *niſtri Generalis totius Ordinis Fratrum Mino-*
,, *rum*, & ita ſervari mandavit die 22. Mar-
,, tii 1631.

Religionis S. Franciſci.

,, Religio Minorum Conventualium conque-
,, ſta eſt apud Sanctiſſimum de Decreto ab hac
,, Sacra Rituum Congregatione emanato ad
,, favorem Miniſtri Generalis de Obſervantia
,, S. Franciſci circa uſum Tituli, & Sigilli
,, Miniſtri Generalis totius Ordinis Fratrum
,, Minorum, ſupplicans tamquam non audita
,, in ſuis juribus audiri in Signatura Gratiæ,
,, & mandari Illuſtriſſimo Datario, qui conce-
,, dat ad hoc ſuperſeſſoriam neceſſariam.

,, Ex adverſo autem Frater Alphonſus de
,, Prato Procurator Generalis Minorum Obſer-
,, vantium adiens & ipſe cum ſupplici Libel-
,, lo eumdem Sanctiſſimum, ſupplicavit, quod
,, ſtante jure ſuæ Religioni quæſito, tam ex
,, Bullis Pontificiis, quam ex noviſſimo De-
,, creto, parte adverſa ſuper uſu d. Tituli, &
,, Sigilli per quinquennium, & ultra ſæpius
,, audita, & replicante, nemine ex Eminen-
,, tiſſimis Patribus contradicente, ad ſui favo-
,, rem edito, & etiam impreſſo; Sanctitas Sua
,, dignaretur huic negotio perpetuum ſilen-
,, tium, ut par eſt, imponere. Et utraque
,, ſupplicatione per Sanctiſſimum ad hanc Sa-
,, cram Congregationem remiſſa, Eadem Sa-
,, cra Congregatio unanimi Eminentiſſimorum
,, Patrum conſenſu cenſuit, ex hactenus dedu-

,, ctis

Digitized by Google

„ ctis non eſſe locum novæ audientiæ. Et
„ mandavit Secretarium alloqui cum Sanctiſſi-
„ mo juxta mentem.

„ Die 12. Aprilis 1631.

„ Feria ſexta die 21. Aprilis Ego Secreta-
„ rius allocutus fui cum Sanctiſſimo juxta men-
„ tem Sacræ Congregationis, & Sanctitas ſua
„ mandavit mihi, ut loquerer, prout feci ad
„ R. P. D. Datarium pro imponendo perpetuo
„ ſilentio.

Ita reperitur in Regeſtis Congregationis Sacrorum Rituum. In quorum fidem &c. Hac die 9. Junii 1682.

Loco ✠ Sigilli.

Bernardinus Caſalius Secretar.

Additiones ex aliena manu.

25 Sigillum eſt nota quædam impreſſum ha-
bens nomen, & inſigne, vel ſimul, vel alte-
rutrum ad fidem rei conciliandam; Botticher.
de Jur. Sigillorum theſi 8.
26 Dividitur autem Sigillum in publicum, ac
27 privatum. Publicum, quod a Perſona publica
in negotio ſuam privatam rem non concernen-
te ad publicam fidem faciendam adhibetur.
28 Privatum, quod in negotiis privatis Sigillan-
tium adhibetur; Nicol. Honthem. *de Art. No-
tar. cap.* 11. *numer.* 29. Gilman. *deciſ.* 51.
num. 43.
29 Ut autem omne Sigillum maxime privatum
rectam, & legitimam faciat probationem, ro-
burque Scripturæ addat, in ejus appoſitione
tria regulariter requiruntur a Doctoribus, quos
allegat Hoping. *de Jur. Sigill. cap.* 11. *num.* 7.
30 *Primum* requiſitum eſt, ut in Scriptura; ſeu
31 ſubſcriptione exprimatur cujus ſit ſigillum:
32 *Secundum* a quo ſit appoſitum; & *tertium* pro-
pter quod ſit appoſitum, ſive ex qua cauſa
33 adjectum. Si enim hæc non appareant, nec
ex circumſtantiis poſſint colligi, ſigillum nihil
operatur.
34 An ad validitatem inſtrumenti a Notario
confecti requiratur ſigillum ipſius? Prævaluit
opinio affirmativa, ut videre eſt apud Covar-
ruv. *practic. reſolut. tom.* 2. *cap.* 20. *num.* 5.
Moller. *lib.* 4. *Semeſtr. cap.* 15.

SIGILLUM SACRAMENTALIS CONFESSIONIS.

Sigillum Sacramentalis Confeſſionis eſt obli- 1
gatio ſervandi Secretum in omnibus, quæ
in ordine ad abſolutionem Sacramentalem Con-
feſſario aperiuntur. *Eſt in re communis.*
Sigillum Sacramentalis Confeſſionis obligat 2
Confeſſarium ad celanda peccata in confeſſio-
ne detecta triplici Jure, ſcilicet Naturali, Di-
vino, & Humano, ſeu Eccleſiaſtico. Ita Sco-
tus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 2. & *Communiſſima alio-
rum.* Et quidem quod obliget *Jure Naturali*, 3
clare patet, quia natura dictante, non eſt aliis
faciendum, quod quiſque ſibi fieri non vellet,
juxta illud vulgatum: *Quod tibi non vis fieri,
alteri ne feceris:* Nemo autem vellet, quod
ſuum ſecretum, ex quo aliqua infamiæ nota
eidem poſſet inuri, manifeſtaretur, adeoque
Sigillum Confeſſionis obligat Jure naturali;
alioquin Lex naturæ de ſervanda Fidelitate,
& Secreto proximi celando violaretur.
Quod autem obliget *Jure Divino*, clare con- 4
ſtat, quia dum Chriſtus Dominus inſtituit Sa-
cramentum Pœnitentiæ, præcepitque Confeſſio-
nem, ſimul Confeſſariis arctiſſimam hanc Si-
gilli obligationem impoſuit; Quamvis enim
hoc ex nullo textu ſcripto comprobetur, evin-
citur tamen ex expreſſa, continuata, & con-
ſtanti Traditione ab Apoſtolis ad hæc uſque
tempora. Traditiones autem Divinæ tantam
vim habent obligandi, ac verbum Dei ſcri-
ptum. Unde Apoſtolus 2. *Ad Theſſalonicenſ.
c.* 2. præcipit dicens: *Itaque Fratres ſtate, &
tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſer-
monem, ſive per Epiſtolam noſtram.* In quem
locum S. Joannes Chryſoſtomus ſic ſcribit;
*Hinc patet, quod non omnia per Epiſtolam tra-
diderit, ſed multa etiam ſine litteris, eadem
vero Fide digna ſunt tam illa, quam iſta*, &
Concil. Trid. *ſeſſ.* 4. *Decreto de Canonicis ſcri-
pturis* ſic expreſſe habet: *Sacroſancta Œcume-
nica, & Generalis Tridentina Synodus ....
Traditiones ipſas, tum ad Fidem, tum ad mo-
res pertinentes tamquam vel oretenus a Chriſto,
vel a Spiritu Sancto dictatas, ac continua ſuc-
ceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas pari
pietatis affectu, ac reverentia ſuſcipit, & vene-
ratur.*
Quod vero obliget *Jure humano*, ſeu *Eccle-* 5
ſiaſtico, habetur expreſſe ex *cap. Sacerdos* 2. *diſt.*

6. de

Digitized by Google

6. de Pœnitent. ubi pœna depoſitionis a Sacerdotali Officio, & perpetuæ ignominioſæ peregrinationis erat impoſita Confeſſariis violantibus Sacramentale Sigillum, ibi: *Qui hoc fecerit* (Sigillum videlicet violaverit) *deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat, & cap. Omnis utriuſque ſexus 12. de pœnitentiis, & remiſſionib.* ubi violatoribus Sigilli Confeſſionis conſtituitur pœna depoſitionis ab Officio Sacerdotali, ac perpetuæ pœnitentiæ in arcto Monaſterio peragendæ, ibi: *Qui peccatum in Pœnitentiali Judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a Sacerdotali Officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudendum.*

6 Hinc obligatio ſervandi Sigillum Sacramentale tam ſtricte ligat, & urget, ut in nullo excogitabili caſu directe, vel indirecte revelari poſſit, quamvis ſalus propriæ vitæ, immo totius mundi inde penderet; Quinimmo licet per hoc omnium hominum damnatio impediri poſſet. *Communiſſima omnium Catholicorum.*

7 Ad Sigillum Sacramentale tenentur ultra Confeſſarium etiam ſequentes, nempe Interpres, per quem facta eſt Confeſſio. Item Laicus, qui Sacerdotem ſe fingens Confeſſionem excepit. Item ille, cui Confeſſarius ſacrilege revelavit peccatum. Item audientes tempore peſtis, ſeu naufragii Confeſſionem publicam. Item audientes caſu, vel malitioſe peccata, dum confitentur. Scotus *in 4. diſt. 21. quæſt.* 4. Roſignol. *de Pœnitentia part. 1. qu. 7. art. 22. Sect. 2.* cum aliis ibi citatis, Reiffenſtuel *Theolog. mor. tract. 14. diſt. 9. quæſt. 3. num.* 36. ubi teſtatur de communi. Et ratio eſt quia notitia ad eos pervenit ex Confeſſione Sacramentaliter facta, adeoque hujuſmodi revelatio eſſet contra reverentiam Sacramenti, & redderet odioſam ipſam Sacramentalem Confeſſionem.

8 Item ad Sigillum probabilius tenetur (*), qui per examen Pœnitentem ad Confeſſionem diſponit. Item ille, cui Pœnitens ſe aperit hodie, ut illum dirigat pro Confeſſione craſtina. Item Doctor conſultus a Confeſſario ſuper aliquo delicto, ſi ex illo noverit delinquentem. Item ille, cui Pœnitens jam non potens ſcribere dictavit ſua peccata, poſtea ex ipſius ſcripto confeſſurus. Item ille, cui Pœnitens dicit ſe velle confiteri, & propterea illum conſulit, an, & quomodo hoc, vel illud peccatum teneatur confiteri, quamvis non illi, ſed alteri confiteri velit. Gormaz *par. 2. nu.* 391. La Croix *lib. 3. part. 2. num.* 1052. cum pluribus aliis ibi citatis, Sporer *tom. 3. Theolog. Sacramental. par. 3. cap. 7. quæſt. 3. a nu.* 848. *ad* 855. cum aliis ibi allegatis contra alios. Et ratio eſt, quia licet illa notitia non habeatur in Confeſſione, nec ex Confeſſione, habetur tamen per ordinem ad illam, adeoque hujuſmodi revelatio eſſet contra reverentiam Sacramenti, & redderet odioſam ipſam Sacramentalem Confeſſionem, unde, ne id eveniat, ſervandum eſt a ſupradictis Sigillum.

An autem inveniens chartam, in qua ſunt 9
deſcripta perſonæ cognitæ peccata, teneatur ad Sigillum Sacramentale? Variant Doctores. Affirmativam enim ſententiam tuentur Rodriquez, Fagundez, Malderus, & alii plures apud Dian. *part. 1. tract. 4. reſol.* 112. Navarrus, Graff. Vega, Gormaz, Diana, Tamburin., apud La Croix *loco citat. numer.* 1953. & probabilius Sporer *loc. cit. num.* 857. & alii; Et ratio eſt, quia talis peccatorum ſcriptio ſit propter Confeſſionem, & reipſa videtur eſſe inchoata Confeſſio, ſive Confeſſionem jam factam gerens; Negativam autem, ſcilicet inventorem talis chartæ non teneri ad Sigillum Sacramentale, ſed ſolum ad Sigillum naturale defendunt, & quidem probabilius Bonacina *de Pœnitentiæ Sacrament. diſputat. 5. quæſt. 6. ſect. 4. punct. 3. nu.* 7. cum pluribus ibi allegatis, Caſtropal. Averſa, Illſung, Buſemb. aliique multi apud La Croix *loc. cit. num.* 1953. Roſignol. *loc. cit. num.* 17. Reiffenſtuel *loc. cit. nu.* 37. Layman, Suarez, Navarr. aliiſque congeſtis, Lugo *diſputat. 23. ſect. 2. nu.* 47. & valde probabilem hanc Sententiam appellat etiam Sporer *loc. cit. num.* 858. & alii plures ipſam expreſſe tuentur: Et ratio eſt, quia illa charta, ſeu notitia illius non pervenit ad inventorem, nec in Confeſſione, nec ex Confeſſione, nec non ordinem ad Confeſſionem, cum Pœnitens illam chartam ſcripſerit ſolum, ut ſua peccata ſibi manifeſtet, & memoriam eorum retineat.

Conſentiunt tamen omnes utriuſque ſententiæ Doctores, quod talis inventor teneatur 10
ad

Nota Romani Theologi.

(*) Non ſolum probabilius, ſed certe tenetur quis ſervare Sigillum in caſibus hic expoſitis. *Reſp.*

Digitized by Google

ad Sigillum naturale ſub peccato mortali, ſi illa charta contineat gravia, & diffamantia peccata; Quinimmo cognito, quod talia peccata contineat, debet ſub gravi ab illius lectione abſtinere.

11 Inſuper conſentiunt omnes, quod ſi aliquis mutus, vel alias impeditus confiteatur Confeſſario præſenti per ſcripturam, & tunc durante actione Sacramentali aliquis legat illam ſcripturam, is omnino ad Sigillum Sacramentale teneatur; Tunc enim illa ſcriptura lecta a Confeſſario eſt locutio, vel Confeſſio Pœnitentis, cum non aliter confiteatur mutus ille niſi per ſcripturam.

12 Ad Sigillum Sacramentale tenetur Prælatus, vel Superior, cui Pœnitens, vel Confeſſarius manifeſtavit pro licentia abſolutionis obtinenda, peccatum reſervatum, quamvis pro abſolutione remittat ad alium Confeſſarium. Sic pluribus allegatis Card. de Lugo *diſp. 22. Sect. 2. num. 34. & 35.* Roſignol. *loc. citat. numer.* 22. cum aliis ibi citatis, La Croix *loco citat. num.* 1951. cum Suarez, Fagundez, Stoz, Averſa, & aliis ibi citatis, Sporer *loco citat. num.* 853. Dicaſtill. *diſp.* 11. *numer.* 325. dicens id eſſe certum, quamvis alii contrarium doceant. Et ratio eſt, quia Prælatus, aut Superior, cui caſus ſunt reſervati, in hac parte gerit vices Confeſſarii cum quodammodo exerceat Juriſdictionem in ordine ad Pœnitentium abſolutionem, adeoque &c.

13 Prælatus, ſeu Superior, vel Confeſſarius, qui poſtea ad Superioritatis gradum fuerit aſſumptus, nullo modo uti poteſt ad exteriorem gubernationem ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confeſſione habuit. Sic expreſſe ſtatuit Clemens VIII. *in Decreto de caſibus reſervatis die 26. Maii* 1594. ibi: *Tam Superiores pro tempore exiſtentes, quam Confeſſarii qui poſtea ad Superioritatis gradum fuerint promoti caveant diligentiſſime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in Confeſſione habuerint, ad exteriorem gubernationem utantur*, &c. *Atque ita per quoſcumque Regularium Superiores obſervari mandamus*. Hæc Pontifex. Et deinde *die* 18. *Novembris* 1682. editum fuit in Congregatione Generali Univerſalis Inquiſitionis Decretum prohibens: *Ne quis publice, aut privatim doceat, aut defendat licere uti ſcientia ex Confeſſione acquiſita cum gravamine Pœnitentis, quamvis ſecluderetur quæcumque ejus revelatio, & quamvis multo majus gravamen ejuſdem Pœnitentis ex non uſu ſequeretur, mandans etiam univerſis Pœnitentiæ Miniſtris, ut a tali doctrina in praxim deducenda prorſus abſtineant*. Sic apud Arſdekin *tom.* 2. *pag.* 238. & alios paſſim id referentes.

Hinc Confeſſarius, qui ex Confeſſione ſocii 14
conſpirationis contra ſe novit ſibi parari inſidias in itinere a ſe ſubeundo, ſibi parari venenum in vino a ſe bibendo, & hujuſmodi; ſi non arripiendo tale iter, non bibendo tale vinum, & hujuſmodi ſequeretur aliqua ſuſpicio apud alios ſocios dictæ conſpirationis de peccato confeſſo, aut periculum damni dicti Pœnitentis, tunc teneretur dictus Confeſſarius enixe ſe Deo commendare, & tale ſtatutum iter arripere, tale vinum bibere, & hujuſmodi; quia Sigillum Sacramentale ob commune bonum Fidelium, & reverentiam Sacramenti fortius obligat, quam propria vita ſervanda, immo & quam ſalus totius mundi, juxta dicta *ſupra nu. 6.* In tali enim caſu ex circumſtantiis indirecte ſaltem revelaretur Confeſſio, & frangeretur Sigillum, quia ſocii conſpirationis videntes Confeſſarium poſt auditam Confeſſionem non arripere certo ſtatutum iter, ſeu divertere ab ipſo jam arrepto, & non bibere tale vinum certo alias bibiturum, ſuſpicarentur de delicto conſpirationis confeſſo, & poſſent in Socium irruere, ſicque cum gravamine Pœnitentis redderetur odioſa Confeſſio, adeoque, &c.

Si autem in ſimilibus tales concurrant cir- 15
cumſtantiæ quod ex non arrepto, ſeu non continuato itinere, & non bibito tali vino, & hujuſmodi, nulla directe, aut indirecte oriatur ſuſpicio peccati conſpirationis confeſſi, quatenus nempe Socii conſpirationis complicem confitentem non viderunt, & hujuſmodi, tunc dictus Confeſſarius poſſet licite iter non arripere, ſeu jam arreptum divertere, vinum illud non bibere, & hujuſmodi, quia tunc Confeſſarius uteretur Jure ſuo ad evitandam mortem ſine ullo incommodo, ſeu gravamine Pœnitentis, cum ſic licite ſalvaret propriam vitam, & impediret Pœnitentis, aliorumque peccatum, ſeu occaſionem peccati, quod re ipſa non eſt gravamen, ſed beneficium, nec ullam committeret irreverentiam in Sacramentum; cum, ut ſupponitur, ex dictis circumſtantiis nulla directe, aut indirecte poſſet oriri ſuſpicio pec-
cati

Reſp. Auctor. Sed quod teneatur ad ſigillum certe fateor & ego; an autem ad Sigillum Sacramentale, vel naturale? non parva eſt inter Doctores controverſia. Hinc ponderet prudens lector *ibi* tradita a me *num.* 10. & 11. & pro æquitate reſolvat.

Digitized by Google

esti confeſſi. Sic recte cum diſtinctione, ut ſupra docent Diana *par. 5. tract. 11. reſol. 46.* cum Richardo, Navar. Suario, & Soto, Felix Poteſtas *loco cit. numer. 3219. & ſeq.* Ruſignol. *loco cit. ſect. 3. nu. 12. & 13.* La Croix *loco cit. n. 1976. & ſeq.* cum pluribus ibi allegatis; & alii plurimi, & ſub data diſtinctione noſtra ſententia jam deberet eſſe communis.

16 Unde poſt allata Decreta *ſub num. 13.* jam non videtur practice probabilis ſententia illorum Auctorum, quamvis plures quam quadraginta referantur a Sanchez *de Matrimonio lib. 3. d. 16. num. 2.* Mendo *d. 10. quæſt.* 8. Stoz *n. 244.* qui docent, Confeſſarium ex ſola Confeſſione cognoſcentem Pœnitentem ſuum indignum eſſe Dignitate, ſeu Officio, ad quod concurrit, poſſe ideo in electione gratuita, & ſecreta denegare ſuom ſuffragium, quia utitur, ut dicunt ipſi, Jure, quod habet ad non promovendum indignum; Sic non poteſt Magiſter Novitiorum ſuo ſuffragio rejicere, aut directe cooperari, quod ab aliis rejiciatur a profeſſione Novitius, quem propter vitia, vel alios defectus ex ſola Confeſſione novit eſſe ineptum, aut fore perniciosſom Religioſo Ordini. Item nequit Confeſſarius dimittere famulum, quem ex ſola Confeſſione cognovit non eſſe fidelem & hujuſmodi. Item nequit Confeſſarius, qui ex ſola Confeſſione novit aliquem de communitate vitio carnis deditum eſſe & pronum ad ſeducendos alios, nequidem indirecte facere ut inde amoveatur. Item nequit Confeſſarius negare Euchariſtiam, Matrimonium, & hujuſmodi ei, quem ex ſola Confeſſione novit eſſe indignum, impeditum, & hujuſmodi. Item non poteſt Superior Religioſum, quem ex ſola Confeſſione novit eſſe Concubinarium, e tali Conventu, aut Officio removere. Et ſic de ſimilibus. Et ratio omnium eſt, quia quidquid afferr incommodum Pœnitenti, quamvis abſit periculom revelandi peccatum, & ita clam fiat, ut nemo advertat, merito reddit Confeſſionem odioſam, ſi Pœnitentes cognoſcant ſibi talia incommoda fieri poſſe propter ſolam cognitionem in Confeſſione datam. Hinc Confeſſarius, vel Superior debet in ſimilibus ſe talem gerere, tamquam ſi nihil ſciret; Audita enim in ſola Confeſſione *minus ſcit, quam quæ neſcit*, inquit S. Auguſtinus, & *ex Confeſſione ſcitum, eſt quaſi neſcitum*, dicit S. Thomas *in ſuppl. qu. 11. art. 1. ad 1.* Cum enim id ſciat ut Dei locumtenens, non poteſt uti pro humano commercio, alias Divina confunderet cum humanis, adeoque de omnibus iſtis, & ſimilibus ſilere debet, & totaliter ſe habere, ac ſi ea minime ſciret, ſicque ſe, & omnia Deo committere, cum hoc plurimum conducat ad reverentiam Sacramenti, & ad urgendam apud omnes ſecuritatem Sigilli. Sic Scotus *in 4. diſt. 21. quæſt. 2. litt. N.* Suarez, Vaſquez, Præpoſ. Bonæſp. Dicaſtill. Stephanus, Averſa, Stoz, & alii cum la Croix *loco citat. num. 1976. & ſeq.*

Unde Scotus *loco citato* de caſu dicti Superioris reſpectu ſui ſubditi Concubinarii in Confeſſione cogniti loquens dat hoc commendabile Documentum: *Si dicas non apponi remedium ad ſalutem Ovis ſuæ. Reſpondeo, conſulat ſibi in Foro Pœnitentiæ meliori modo, quo poterit, ut illum locum ſibi periculoſum dimittat, ſi noluerit, non attentet eſſe Deum, ſed defectus occultos ſibi ſecundum juſtitiam incorrigibiles, Dei correctioni dimittat;* Hinc neque licet Superiori, ſeu Prælato ex ſola tali notitia habita in Confeſſione magis advertere, & obſervare directe ipſum Pœnitentem ſubditum, ut inde occaſionem capiat ipſum ab Officio, ſeu loco removendi, quia ſic redderetur odioſa Confeſſio. Sporer *loc. cit. num. 869. in fine*, & alii ſupracitati. 17

Confeſſarius ordinarie loquendo neque de petita, & obtenta licentia Pœnitentis poteſt uti ſcientia Confeſſionis, & revelare ipſam Sacramentalem Confeſſionem, quia ſi Pœnitens non ultro, ſed tantum ad petitionem Confeſſarii det ipſam licentiam loquendi, communiter cenſeri debet data ex metu reverentiali, adeoque invalide; Tamburin. *de Confeſſ. lib. 3. cap. 3. num. 5.* Dicaſtill. *d. 12. num. 66.* La Croix *loco cit. n. 1958.* Vel certe cum periculo invaliditatis; La Croix *loco cit.* Diana *part. 5. tract. 11. reſolut. 10.* Stoz *lib. 2. n. 197.* ubi addit, quod quamvis Pœnitentes dicant ſe libenter eam dare, ſæpe tamen in animo refugiunt, & ſic Sacramentum adhuc redditur odioſum, ſi Confeſſarius ea licentia utatur. Tum quia negant plerique ex antiquioribus, ac præſertim Alenſis, Durandus, & alii, & ex parte Scotus *in 4. diſt. 20. quæſt. 1. §. 5. & diſt. 21. q. 2. litt. L.* quia Jus Sigilli Sacramentalis non eſt tantum ipſius Confitentis, ſed etiam totius Communitatis Fidelium, quæ alias maxime perturbaretur, & ipſius Sacramenti, cui ipſe Pœnitens renunciare non poteſt, licet ipſe Pœnitens poſſit cedere Juri ſuo, *cap. Si de terra 6. de privileg. & l. Si quis in conſcribend. 19. Cod. de pactis*; Non poteſt tamen cedere Juri Sacramenti; & totius Communitatis Fidelium, *cap. Si diligenti 12. de Foro compet.* 18

Dicitur autem notanter *Ordinarie loquendo*, 19

quia

Digitized by Google

quia ex gravi cauſa, & ob aliquem bonum finem, verb. gr. ad malum aliquod avertendum, ad conſilium a Doctiori petendum, & hujuſmodi de expreſſa, libera, & plene voluntaria licentia Pœnitentis loquendi cum alio de ſuo peccato, aut alia ex ſuæ Confeſſionis, & poteſt Confeſſarius ſine fractione Sigilli caute cum eo loqui. Sic teſte Sporer *loco cit. num.* 819. jam *Communiſſima Doctorum* cum S. Thoma, S. Bonaventura; & pluribus congeſtis Suarez *diſput.* 31. *ſect.* 5. Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 18. Layman *cap.* 14. *n.* 14. Lugo, Tamburin. Diana, & alii paſſim. Tunc enim cum Pœnitens dat expreſſam, & liberam licentiam Confeſſario loquendi de peccatis in Confeſſione auditis, videtur ceſſare ratio Secreti naturalis, atque reverentiæ Sacramenti, & odioſitatis Confeſſionis, *argum. cap. Significaſti* 5. *de adulteriis*, ubi legitur, quod de licentia mulieris Sacerdos, cui hæc confeſſa fuit, dixerit eam ſibi confeſſam eſſe adulterium, nec tamen in hoc caſu vel minimum Sacerdos reprehenditur a Papa; Verum Barboſa *in citato cap. Significaſti num.* 2. Navarrus *in cap. Sacerdos* 2. *diſtinct.* 6. *de Pœnitent. num.* 126. & alii, cenſent illud capitulum loqui, non de Confeſſione Sacramentali, ſed extra Sacramentum tam per adulterum, quam per adulteram facta. Unde in ſimilibus eſt valde caute procedendum, cum non expediat, quod Pœnitens ex qualibet levi cauſa dat Confeſſario talem facultatem loquendi cum aliis de auditis in ſua Confeſſione, nec quod confeſſarius de facili ea utatur.

20 Sine expreſſa, & libera Pœnitentis licentia neque licet Confeſſario de auditis in Confeſſione loqui cum ipſo Pœnitente extra Confeſſionem Sacramentalem; Quamvis enim id proprie non ſit fractio Sigilli, uti cum pluribus docet Sanchez *lib.* 3. *de Matrimonio d.* 16. omnes tamen Doctores tenent, hujuſmodi locutionem cum eodem ſine ejus licentia eſſe illicitam, quia vere cedit in odium Confeſſionis, & Sacramenti, & plerumque non ſine rubore, & offenſa Pœnitentis; Poteſt autem Confeſſarius licite loqui extra Confeſſionem cum Pœnitente de auditis in ſua Confeſſione, ſi ipſe Pœnitens prior de illis loqui incipiat, quia tunc cenſetur ipſe voluntariam & liberam ad id licentiam concedere.

21 Confeſſarius, qui in Confeſſione gravem errorem commiſit, conſulens v. g. bona fide tamquam licitum aliquem contractum, quem poſtea cognoſcit certo eſſe illicitum, tenetur petere licentiam a Pœnitente loquendi de materia Confeſſionis præteritæ ad ſalutem animæ illius pertinente, & quamvis Pœnitens deneget talem licentiam, probabilius adhuc poteſt de ea re loqui, ac errorem corrigere, ſeu emendare. Sic Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 4. *num.* 3. Arſdekin *tom.* 2. *pag.* 236. *num.* 13. Felix Poteſt. *loc. cit. n.* 3233. Sporer *loc. cit. nu.* 822. Diana *loc. cit. reſol.* 26. cum aliis ibi allegatis, La Croix *loc. cit. n.* 177. cum pluribus ibi citatis, Filliuc. Fanech. & alii; Et ratio eſt, quia tunc Confeſſarius proprie non loquitur extra Confeſſionem, ſed ſupplet, & perficit eam, quæ antea inchoata, & imperfecta remanſerat; Tum quia in caſu mali conſilii nihil loquitur de Confeſſione præterita, ſed ſolum conſilium male datum revocat.

Sub Sigillo Sacramentali cadunt omnia peccata, tam mortalia, quam venialia, non ſolum ipſius Pœnitentis, ſed etiam complicis. Item circumſtantiæ peccatorum, & defectus naturales, ob quorum revelationem poteſt Pœnitenti evenire infamia, vel aliud incommodum; & ſic reddi odioſa Confeſſio; Tales enim peccatorum circumſtantiæ, v. g. quod quis ſit illegitimus, ſit infamis, ſit genere obſcurus, & hujuſmodi, a Confeſſario manifeſtari non poſſunt ſine fractione Sacramentalis Sigilli. *Communis*; Et ratio eſt, quia Sigillum Sacramentale obligat ad celandum omne id, quod Confeſſionem odioſam reddere poteſt; Per revelationem autem ſupradictorum, & ſimilium redditur odioſa Confeſſio, cum ſic inferatur gravamen, & præjudicium Pœnitentibus, adeoque &c. 22

Confeſſionis Sigillum violat, ſi in genere dicat ſe abſolviſſe Paulum a peccato mortali, a caſu reſervato. Item ſi dicat ſe Paulum non abſolviſſe, quia erat indiſpoſitus. Item ſi revelet aliquod peccatum veniale in ſpecie v. g. mendacium; Secus autem ſi dicat ſolum in genere fuiſſe confeſſum veniale, cum certum ſit debere Pœnitentem ad minus veniale peccatum confiteri, ut abſolutionem obtineat. Item Sigillum frangit, ſi revelet pœnitentiam pro mortali imponi ſolitam, v. gr. Pſalmos Pœnitentiales, Roſarium B. M. V. jejunium, & hujuſmodi; Non frangit tamen Sigillum, ſi revelet pœnitentiam pro veniali imponi ſolitam, v. gr. unum Pater, & Ave, Salve Regina, Alma Redemptoris, & hujuſmodi. *Sic Doctores communiter.* 23

Confeſſarius ſe exponit periculo frangendi Sigillum, ſi dicat: prima mulier, quam audivi in Confeſſione, fuit adultera; Unde cavere debent Confeſſarii a ſimilibus locutionibus; quia 24

ex

ex ipſis ſæpiſſime oriuntur graviſſima ſcandala, & caſum referunt Ludovicus Bail. *in examin. Confeſſorum* 1. *part. in fine*, Baptiſta Corrad. *Reſponſ.* 1. *part. quæſt.* 332. Biſſus *in Hierurg. tom.* 2. *litt. S. num.* 146. §. 25. Pitonius *Conſtitut. Pontif. & decif. ad Confeſſarios numer.* 345. de quodam marito, qui interfecit Uxorem, quia quidam Confeſſarius in Italia dixerat coram quibuſdam primam mulierem, cujus Confeſſionem exceperat, fuiſſe adulteram.

25 Confeſſarii violantes Sigillum Confeſſionis Sacramentalis ſubjacent graviſſimis pœnis; Et quidem *in cap. Sacerdos* 2. *diſtinct.* 6. *de Pœnitent.* impoſita erat eis depoſitio ab Officio Sacerdotali, & perpetua ignominioſa peregrinatio, ibi: *Qui hæc fecerit* (Sigillum nempe violaverit) *deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat*. Quæ pœna perpetuæ ignominioſæ peregrinationis, ob juſtiſſimos fines fuit poſtea converſa in perpetuam detruſionem in arctum Monaſterium, pœna depoſitionis ab Officio Sacerdotali adhuc permanente; *cap. Omnis utriuſque ſexus* 12. *de pœnitentiis, & remiſſionibus*, ibi: *Caveat autem omnino, ne verbo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem, ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ caute requirat, quoniam qui peccatum in Pœnitentiali Judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a Sacerdotali Officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum Monaſterium detrudendum*.

26 Impræſentiarum autem ex recepta conſuetudine detruſio in arctum Monaſterium mutata eſt in carceres perpetuos. Sic notant communiter Moderni in hac materia ſcribentes, & teſte Roſignol. *loc. cit. ſect.* 5. *n.* 7. Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 37. *n.* 4.

27 Pœnitentia pro fractione Sigilli quo ad Regulares conſiſtit in jejunando ter in hebdomada, comedendo tantummodo panem, & bibendo aquam humi in publico Refectorio, in cujus poſtea porta pronus ab exeuntibus Fratribus conculcetur. *Sac. Congr. Epiſcop. & Regul. in una Auguſtinianorum* 5. *Septemb.* 1659. apud Nicol. *in Lucubrat. tom.* 2. *Canon. lib.* 5. *tit.* 38. *num.* 17. *de pœnitent. & remiſſion.* & Pitonium *loc. cit. num.* 963.

28 Dictæ Pœnæ impoſitæ contra violantes Sigillum Sacramentale, non ſunt latæ ſententiæ, ſed ferendæ. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 4. Roſignol. *loc. cit. n.* 6. Lugo *de Pœnitent. diſp.* 23. *n.* 247. Fagundez *de præcept. Eccleſiaſtic. lib.* 2. *c.* 17. *n.* 2. Onuphrius *de Sigillo ſect.* 5. *quæſt.* 2. Coninch. *diſp.* 9. *num.* 70. Homobonus *tract.* 5. *exam. ad Confeſſor. de Sigill. cap.* 19. *quæſt.* 108. *verſ. ad ſecundam quæſt.* & alii paſſim, per verba text. *Quibus hujuſmodi pœnæ imponuntur*, ut patet *in cit. c. Sacerdos*, ibi; *Deponatur, & cit. cap. Omnis utriuſque*, ibi: *Deponendum decernimus, & in arctum Monaſterium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudendum*, quæ verba, ut de ſe patet, inportant ſolum ſententiam ferendam.

Ut quis propter violationem Sigilli incurrat 29 prædictas pœnas, plura requiruntur. Primo quidem requiritur, quod violans ſit Sacerdos, quia *in cit. cap. Sacerdos, & in cit. cap. Omnis utriuſque*, ſolis Sacerdotibus Confeſſariis talis pœna imponi jubetur. Menochius *de Arbitrar. Judic. lib.* 2. *cent.* 6. *caſ.* 414. Reginald. *lib.* 5. *num.* 27. Coninch. *diſp.* 9. *dub.* 4. *ad fin.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 5. Roſignol. *loc. cit. nu.* 4. & alii paſſim; Cum enim talis diſpoſitio ſit pœnalis, & odioſa, ad alios præter expreſſos non eſt extendenda, *cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. cum ſimilibus.

Alii autem revelantes aſſignati *ſupra a num.* 30 7. *ad* 12. non ſubjacent præfatis pœnis, ſed puniendi ſunt per Judicem pœna extraordinaria juxta majorem, vel minorem gravitatem patrati circa id delicti. *Sic Doctores citati*, & alii.

Secundo requiritur, quod Confeſſarius reve- 31 let peccata in Confeſſione Sacramentali ſibi a Pœnitente expoſita animo ſe accuſandi, & abſolutionem recipiendi. Secus autem ſi eſſent ſibi expoſita, non in Confeſſione Sacramentali cum dicto animo, ſed alio fine, etiamſi flexis genibus dixiſſet Pœnitens: *Hoc tibi dico ſub Sigillo Confeſſionis*; Tunc enim confeſſarius non violaret Sigillum Sacramentale, ſed ſolum Sigillum naturale, adeoque &c. Felix Poteſtas *tom.* 1. *num.* 3207. *& tom.* 2. *nu.* 39. & alii communiter.

Tertio requiritur, ut Confeſſarius revelet 32 aliquod peccatum, vel mortale, quod ſufficit, ſi revelet in genere, dicendo v. gr. Paulus confeſſus eſt mihi peccatum mortale, vel veniale, quod neceſſe eſt, ut revelet in ſpecie, dicendo v. gr. Paulus confeſſus eſt mihi mendacium, & hujuſmodi. Suarez *de pœnitentia diſp.* 33. *ſect.* 8. Diana *part.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 51. Reiffenſtuel *loco citat. num.* 6. & alii communiter; *arg. cit. cap. Sacerdos, & cit. cap. Omnis utriuſque*, ubi de ſolis peccatis ſit mentio.

Quarto requiritur, ut Confeſſarius revelet 33
pec-

Digitized by Google

peccatum *præſumptuoſe*, ideſt graviter malitioſe; *arg. cit. cap. Omnis utriuſque* 12. §. *Caveat, de pænit. & remiſſion.* ibi: *Præſumpſerit revelare.* Reiffenſtuel *loc. cit. numer.* 7. & alii.

34 Quinto requiritur, ut Confeſſarius peccatum revelet alicui alteri, quam ipſi Pœnitenti extra Confeſſionem, ſive ipſi ſine ipſius licentia objiciat. Objiciens autem extra Confeſſionem peccatum ipſi ſoli Pœnitenti, non ſubjacet pœnæ ordinariæ, ſed ſolum extraordinariæ. Granad. *de Sac. tract.* 11. *diſp.* 8. *n.* 3. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 8. & alii.

35 Judex in cauſa violati Sigilli Sacramentalis eſt ſolus Eccleſiaſticus, minime vero Laicus; Cum enim talis cauſa ex annexo Sacramento ſit ex natura ſua ſpiritualis, & Eccleſiaſtica, ſoli Judici Eccleſiaſtico competere debet; *cap. Decernimus* 2. *cap. Quando* 3. *de Judiciis, cap. Ut Inquiſitioni* §. *Prohibimus, de Heret.*

36 Cui autem talis cauſa competat ex Judicibus Eccleſiaſticis, an ſcilicet Epiſcopo, vel Inquiſitori? Variant Doctores: Aliqui enim dicunt expediri, ut deferatur ad Inquiſitores, cum propter injuriam Sacramenti reddatur delinquens in Fide ſuſpectus; Alii vero dicunt, quando eſt mera Confeſſionis revelatio, Inquiſitores non debere ſe ingerere, quam praxim teſtatur Diana in eo Tribunali per multos annos verſatus *tom.* 2. *de Offic. & poteſt. Inquiſitor. reſol.* 95. cum Molfeſio *in Summa tom.* 1. *tract.* 7. *cap.* 23. *num.* 68. Unde quamvis ubi mera ſit Confeſſionis revelatio, talis cauſa ſpectet ad Epiſcopum; ſi tamen habeat mixtum errorem, ut ſi Confeſſarius revelans dixiſſet licitam eſſe revelationem Sigilli, vel aliter oſtendiſſet ſe male ſentire de Sacramentis Eccleſiaſticis, tunc talis cauſa ſpectaret ad Inquiſitorem. Cardin. de Lugo *de Pænit. diſp.* 23. *num.* 148.

37 Ut Judex Eccleſiaſticus inſtituere poſſit proceſſum contra Violatorem Sigilli Sacramentalis, non requiritur licentia Pœnitentis, cujus peccatum fuit ſacrilege revelatum; *arg. cit. cap. Sacerdos, & cit. c. Omnis utriuſque ſexus*, ubi nulla prorſus facta mentione de habenda licentia Pœnitentis præcipitur, ut pœnæ ibidem ſtatutæ inferantur contra tales violatores; Sic cum aliis Sioz *Tribun. Pœnitent. lib.* 2. *q.* 4. *num.* 284. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 11. & alii contra Gobat *in Quinario tract.* 5. *cap.* 42. *ſect.* 7. Si enim requireretur ad id licentia Pœnitentis, ſequeretur, quod, ipſo pœnitente mortuo, vel reddito amente, nunquam poſſet puniri talis Confeſſarius, cum nunquam poſſet pati talis licentia, adeoque fruſtra eſſent ſtatuti Canones contra hujuſmodi delicta Reipublicæ Chriſtianæ pernicioſiſſima, quod non eſt dicendum.

Quando Confeſſarius violator Sigilli ſe reum fatetur, non eſt opus alia probatione ad hoc, ut poſſit puniri pœna ordinaria. *Communis, arg. cap. final. de cohabitat. Clericorum & mulierum, leg. Generaliter* 13. *Cod. de non numerata pecunia*, cum nulla alia detur major probatio, quam ea, quæ ſit ex proprii oris confeſſione. Rota *part.* 9. *recent. tom.* 1. *deciſ.* 98. *n.* 4. per text. *in cap. Per tuas* 10. *de probationib. l. Cum te* 5. *Cod. de tranſact. & cit. l. Generaliter* 13. *Cod. de non numerata pecunia.* 38

Quando Confeſſarius dicit ſe peccatum, non ex aliqua Confeſſione Sacramentali, ſed tamquam aliunde ſibi notum manifeſtaſſe, incumbit ei probare, qua via, & modo illius notitiam acquiſierit, *arg. l. Ei incumbit* 2. *ff. de probationibus, l. Actor* 33. *Cod. eod. cap. Bonæ memoriæ* 22. *de election. cap. Accuſator* 6. *quæſt.* 5. cum qui dicit, probare debeat. Si autem in tali probatione deficiat, & adhuc in negatione violati Sigilli perſeveret, nec poſſit plene convinci, ex præſumptione violati Sigilli puniendus eſt pœna extraordinaria. Abbas *in cit. cap. Omnis utriuſque ſexus* 12. *nu.* 26. *de Pœnitent. & remiſſionib.* Silveſter *verb. Confeſſio* 7. *n.* 5. Lugo *loc. cit. n.* 151. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 13. & alii. 39

Quando autem fatetur Confeſſarius ſe quidem peccatum ex Confeſſione ſciviſſe, ſed cum licentia Pœnitentis revelaſſe, tenetur probare ſibi revera datam fuiſſe a Pœnitente talem licentiam revelandi, ſi Pœnitens ipſe ſit Accuſator, ſeu delator, & alias neget ſe talem licentiam ei dediſſe. Lugo *loc. cit. num.* 151. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 14. & alii; Et ratio eſt, quia cum talis licentia ſit quid facti, non præſumitur, ſed probari debet ab allegante; *cap. Cum in Jure* 31. *de Offic. deleg. l. in Bello* 12. *ff. de capt. & poſtlim.* 40

Secus autem, ſi alius ſit Accuſator: In tali enim caſu contrarium probare incumbit ipſi alteri accuſatori ob præſumptionem ſtantem pro Confeſſario, qui bonus, & Sigillum ſervans præſumitur, donec probetur contrarium; *cap. Unic. de Scrutinio; cap. final. de præſumpt. & l. Merito* 51. *ff. pro ſocio.* 41

Immo etiamſi Pœnitens ſit Accuſator, creditur Confeſſario, ſi ſit ceteroquin optimæ famæ, & integritatis; Secus autem ſi Pœnitens ſit melioris famæ, & integritatis, quam ipſe Con- 42

Digitized by Google

Cunſeſſarios. Sic cum aliis Diana *part.* 1. *tract.* 11. *reſolut.* 52. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 16. & alii.

43 Si autem, ceteris paribus, dubium exiſtat, creditur potius Cunſeſſariu aſſerenti, quam Pœnitenti neganti licentiam fuiſſe conceſſam. Sic cum aliis Maſcard. *de probationib. concluſ.* 951. *n.* 30. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 27. & alii ex illa ratione quod in factis, quæ ad officium Judicis ſpectant, & aliter fieri nun poſſunt, pro Judice præſumantur; *arg. Cap. Hoc etiam* 38. *cauſ.* 2. *quæſt.* 6. *cap. Abſit* 14. *cauſ.* 11. *quæſt.* 3.

44 Ad probatiunem violati Sigilli Sacramentalis ſufficiunt etiam teſtes ſingulares. Sic cum aliis Taner. *tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 9. *n.* 122. Stoz *Tribunal. Pœnitent. lib.* 2. *n.* 4. *a num.* 281. Reiffenſtuel *loc. cit. nu.* 18. & alii. Et ratio eſt, quia id exigit enormitas talis delicti Reipublicæ Chriſtianæ ſumme præjudicialis; Tum quia tale delictum urdinarie difficilis eſt probarionis, cum Sacrilegi violatores Sigilli non facile Sigillum violent plurimis ſimul præſentibus, adeoque &c.

45 Quoad debitam Sigilli Sacramentalis cuſtodiam attendendæ ſunt noviſſimæ, conſtiturioнes editæ a Benedicto XIV. adverſus Confeſſarios exquirentes a pœnitentibus complicum numina; In quarum prima data ſub *die* 2. *Junii* 1746. incip. *Ubi primum* inſertis, & cunfirmatis ſuis Apoſtolicis Litterie daris ad Archiepiſcopus, & Epiſcopos Regnorum Portugalliæ, & Algarbiorum ſubjicit excommunicationi Summo Pontifici, prærerquam in articulo mortis, reſervatæ omnes docentes oppoſitum, contradicentes, ac male interpretantes dictas Apoſtolicas Litteras: Et decernit, Confeſſarios præſumentes interrogare pœnitentes de nomine ſocii, ſeu complicis, loco habitationis, & aliis ſimilibus circumſtantiis & eiſdem pœnitentibus, ſi manifeſtare nuluerint, Sacramentalem abſolutiunem denegantes, ultra peccati murtalis incurſum, ſuſpenſioni ab Officio audiendarum Cunſeſſionum, aliiſque gravioribus pœnis fore ſubjiciendus. Tam docentes licitam eſſe dictam reprobatam praxim, quam in ejuſdem praxis defenſionem ſcribentes, aut loquentes, & ejuſdem reprobatiunem impugnantes, ac perverſe interpretantes; Et ipſos Cunfeſſarios contrafacientes cum ſuſpicione pravi dogmatis, judicari, ac puniri mandat in Officio S. Inquiſitionis; Cui Sanctu Officiu omnes ſcientes ſimiles delinquentes denunciare teneantur intra terminum dierum ipſis Edictis præfigi ſolitum, ſub pœnis non denunciantibus per eadem Edicta infligi conſuetis. Confeſſarios autem contrafacientes ſine dicta pravi dogmatis ſuſpicione judicandus, & puniendos eſſe ab Ordinariis, nec eſſe S. Officiu denunciandos decernit.

In ſecunda autem data *ſub* 28. *Septembris* 46
1746. incipiente *Ad eradicandum*, confirmat, & ampliat ſuas jam ad id editas Apoſtolicas Litteras, decernens, ipſas non ſolum pro Regnis Luſitaniæ, & Algarbiorum, ſed generalis definitiunis & Legis vim, auctoritatemque habere, & declarans memoratam praxim in ſeipſa, & ubique locorum, ac temporum Apoſtolica auctoritate reprobatam, atque damnatam eſſe, & cenſeri debere: Nec ulli licitum eſſe contra doctrinam in præfato ſuo Brevi contentam ducere, ſcribere, aut loqui, eamque impugnare, aut perverſe interpretari, vel ipſi actu contraire, ſub pœnis adverſus tuentes, aſſerentes, aut tradentes opiniones ſcandaluſas, pernicioſas, & uti tales a Sede Apoſtulica rejectas, & condemnatas, & reſpective adverſus cuntrafacientes Mandatis Apoſtulicis, & Eccleſiaſticis ſanctionibus, ſtatutis, atque præſcriptis.

Additiones ex aliena manu.

Eſſe ſuſpectum de Fide, & ſubjici judicio 47
Inquiſiturum eum, qui revelat Confeſſionem, & frangat ſigillum, reſolutum fuit a Cungregatione S. Officii 4. *Decembris* 1603. tum 29. *Januarii* 1604. & demum *die* 17. *Junii* 1605.

Sequuta fortaſſis fuit Sacra Congregariu opi- 48
nionem nonnullurum Doctorum tenentium, expedire hoc delictum Inquiſitoribus deferri ex ratiune illa, quud Confeſſarius redditur ſuſpectus de fide ex injuria, quam irrogat Sacramento; *De Leon. de Offic. Confeſſor. tom.* 1. *recollect.* 22. *n.* 12. *Campanil. diverſor. jur. Canon. rubric.* 11. *cap.* 32. *n.* 5. *Traſmier de Polygam. lib.* 3. *q.* 2. *n.* 30. *in fine*, & *latius num.* 53. aliique plurimi.

Sed, ut refert *Albic. de Inconſtant. in fid. cap.* 49
35. *n.* 88. 25. *Martii* 1619. ab eadem S. Congregatione fuit reſulutum, cauſam hanc non ſpectare ad S. Officium, & ita ſemper fuit poſtmodum ſervatum.

Cæterum, ut ſubdit idem *Albic. ubi ſupra*, 50
& convenit *Auctor num.* 36. prima opinio locum ſibi vindicat quando frangens ſigillum Confeſſionis haberet aliquem errurem in intellectu, ut ſi diceret licitam eſſe revelationem ſigilli, vel aliter oſtenderet ſe male ſentire de Eccleſiaſticis Sacramentis.

Tum

Digitized by Google

51 Tum etiam procedit prima opinio, ſi ageretur de Confeſſario, qui pluries ſigillum Confeſſionis fregit, idque quia ex hiſce iteratis actibus inſurgeret ſaltem levis aliqua ſuſpicio Hæreſis; *Albic. citato loco.*

52 Et demum amplectenda eſt prima opinio, ſi Confeſſarius frangens ſigillum Confeſſionis eſſet homo malæ famæ, & alias de Hæreſi ſuſpectus; *Albic. eod. loco.*

53 An propter delictum Hæreſis licita ſit revelatio Confeſſionis, tum an aliis ex cauſis poſſit aliquando eſſe licita revelatio Confeſſionis, vide apud *Albic. loco pluries allegato.*

S I M O N I A.

Articulus I.

Simonia quoad ea, quæ concernunt ejus originem, naturam, diviſionem, materiam, & pretium.

1 Simonia dicta eſt, & originem traxit a Simone Mago; Licet enim jam a pluribus ante ipſum Simonem Magum vitium iſtud commiſſum fuiſſet, ut a Balaam pretio conducto per Balac Regem, ut malediceret populo Iſrael, ſicuti habetur *Num. c.* 22. a Giezi famulo Eliſei Prophetæ ut habetur 4. *Reg. cap.* 5. a Jaſone, qui pro Sacerdotio multa talenta Regi Antiocho obtulit, ut patet 2. *Machabaeo. c.* 5. & a Juda iniquo Mercatore, qui triginta argenteis vandidit Infinitum bonum Chriſtum Redemptorem noſtrum, *cap. Qui ſtudet* 11. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. Attamen non ab iſtis, ſed a Simone Mago vitium iſtud nomen deſumpſit. Cum enim hic vidiſſet, quod per manuum impoſitionem ab Apoſtolis daretur Spiritus Sanctus, talem mirabilem virtutem, remque maxime ſpiritualem vili pecuniarum pretio emere præſumebat, ut expreſſe habetur *Actor.* 8. ibi: *Obtulit eis pecuniam dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum Sanctum:* Cujus execrabilem malitiam illico increpans S. Patrus dixit ad eum: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam Donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.* Perfidus enim ille execrabili avaritia replatus intendebat pecunia virtutem illam conſequ..., ut eamdem cum quæſtu, & majori temporali lucro exercere valeret, ut expreſſe habetur *in cap. Salvator* 8. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. ibi: *Simon Magus, qui ad fidem ficte acceſſit, non Spiritum Sanctum propter Spiritum Sanctum, quo ipſe erat indignus, (quoniam, ut ſcriptum eſt, Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum) ſed ideo, quantum in ipſo erat, emere voluit, ut ex venditione ſignorum, quæ per eumdem fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur.*

2 Simonia *eſt ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum pro re temporali ut pretio; Eſt in re Communis;* Quamvis tamen alii clarius cum Suarez *tom.* 1. *de Religion. tract.* 3. *libr.* 4. *cap.* 1. eam definiant ſic: *Simonia eſt ſacrilegium, quo per emptionem, & venditionem, vel ſimilem contractum res ſpiritualis, ut talis, pro temporali commutatur.* Sic enim comprehenditur omnis contractus etiam innominatus; *Do ut des, Do ut facias &c.*

3 Simonia ex ſua natura eſt peccatum mortale Sacrilegii graviſſimum. *Communis*; Et quod ſit Sacrilegium, habetur axpreſſe *ex capit. Audivimus* 1. *cauſ.* 1. *q.* 3. Per eam enim indigne, ac irreverenter tractantur res Sacræ, ſeu Spirituales, quod ſemper eſt Sacrilegium: quod autem ſit peccatum mortale graviſſimum, clare habetur *ex Actor.* 8. ubi Sanctus Petrus in Simonem Magum cum æternæ perditionis comminatione graviter invehendo dicitur: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam Donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.* Unde Urbanus II. *in capit. Salvator* 8. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. ait: *Nec Apoſtolus emptionem Spiritus Sancti, quam bene fieri non poſſe noverat, ſed ambitionem quæſtus talis, & avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus, exhorruit, & tum maledictionis jaculo percuſſit.* Item quod ſit graviſſimum peccatum, colligitur ex pluribus Sacris Canonibus, & ſignanter *ex cap. Quiſquis* 5. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. ubi Simonia vocatur *piaculare flagitium, capit. Reperiuntur* 7. *cauſ. & quæſt. ead.* ubi appellatur *execrabile flagitium, cap. Eos qui* 21. *cauſ. & quæſt. ead.* ubi Simoniaci *Judæ comparantur proditori, qui Judæis Dei occiſoribus Chriſtum vendidit, cap. Patet* 27. *cauſ.* 1. *quæſt.* 7. ubi Paſchalis Papa graviſſimam hujus vitii malitiam, & pravitatam paucis exprimere volens dixit expreſſe: *Omnia crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis quaſi pro nihilo reputantur,* & ſic ax plurimis ſimilibus.

4 Simonia dividitur in Simoniam Juris Divini, ſeu Naturalis, & in Simoniam Juris humani, ſeu Eccleſiaſtici. Sic Gloſſa communiter recepta *in cap. Ex parte* 12. *verb. Dimittere, de Offic. Delegat.* & Canoniſtæ Commu-

5 niter. *Simonia Juris Divini ſeu Naturalis* eſt,
quæ prohibetur, quia mala, & repugnans Ju-
ri Naturali ac Divino, ut pro re temporali da-
re, vel promittere rem vere ſpiritualem, aut
annexam, vet. gr. Hoſtiam conſecratam, Sa-
cramenta, Reliquias, Calicem conſecratum, &
hujuſmodi. Et dicitur *ſimonia Juris Divini &
Naturalis*, quia natura ipſa, ſeu lumen natu-
rale dictat, nimis indecens malum, & rei Sa-
cræ injurioſum eſſe res vere ſpirituales a ſola
liberali Dei manu dependentes, & omnia tem-
poralia ſine comparatione ſuperantes, non ut
tales tractare, ſed rebus temporalibus æquipa-
rare, & hominum arbitrio, & æſtimationi ſub-
6 jicere. *Simonia juris Humani, ſeu Eccleſiaſtici*
eſt, quæ mala eſt, quia prohibita ſolo Jure
Humano, ſeu Eccleſiaſtico, & non ex natura
rei, ſeu Jure Divino, & committitur, quando
non quidem datur temporale pro ſpirituali, aut
e contra, ſed ſpirituale pro ſpirituali, vel tem-
porale pro temporali contra Legem tamen Ec-
cleſiaſticam ex motivo Religionis poſitam ſub
pœnis Simoniæ *Juris Divini* ob periculum, &
ſpeciem ejuſdem Simoniæ; Et dicitur Simonia
Juris Humani, ſeu Eccleſiaſtici, quia ortum ha-
bet a ſola Lege Humana, ſeu Eccleſiaſtica; Et
talis *ſimonia juris Humani, ſeu Eccleſiaſtici* com-
mittitur in omni permutatione Beneficiorum
facta ſine auctoritate Superioris, quia licet per
talem permutationis contractum non detur tem-
porale pro ſpirituali, ſed duntaxat ſpirituale
pro ſpirituali; Nihilominus quia tamquam Si-
moniacum, & ſub pœnis Simoniæ prohibitum
eſt, ne id propria auctoritate fiat, *cap. Quæ-
ſitum* 5. *cap. Cum olim* 7. *de rerum permutat.*
labem Simoniæ Eccleſiaſticæ continet. Item
Simonia Juris Humani, ſeu Eccleſiaſtici com-
mittitur, quando venduntur res, quæ revera
tantum ſunt temporales, ut cum venditur ma-
teria rei ſpiritualis, quæ ſecundum ſe eſt pre-
tio æſtimabilis, verb. grat. Sacrum oleum, vel
Chriſma, quod prohibitum eſt ſolo Jure Eccle-
ſiaſtico, *cap. Non ſatis* 8. *de ſimonia*; Vel cum
venduntur quædam Officia temporalia ordinata
ad temporalium rerum Eccleſiæ adminiſtratio-
nem, ut Officium Theſaurarii, Œconomi, Sa-
criſtæ, & hujuſmodi; Quamvis enim hæc Of-
ficia ſint quid mere temporale, & conſequen-
ter in eorum venditione detur ſolummodo tem-
porale pro temporali, tamen, quia ex quo ta-
lia Officia ab Eccleſiaſtica poteſtate, & Juriſ-
dictione Prælatorum a Chriſto data inſtituan-
tur, Eccleſia id tamquam Simoniacum prohi-
buit, *cap. ſi quis Epiſcopus* 8. *cauſ.* 1. *quæſt.*
1. *cap. Salvator* 8. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. *cap. Con-
ſulere* 38. *de ſimonia*, cum ſimilibus, venditio
hujuſmodi labi, & pœnis Simoniæ ſubjacet.
Sic *in re Doctores communiter*.

Utraque dicta Simonia, tam Juris Divini, 7
ſeu Naturalis, quam Juris Humani, ſeu Ec-
cleſiaſtici dividitur in Simoniam mentalem,
conventionalem, & realem. *Communis*. Simo- 8
nia mentalis eſt voluntas, ſeu propoſitum in-
ternum, quo quis dum dat, ſeu confert alte-
ri rem ſpiritualem, intendit illum obligare ad
reddendum aliquid temporale, aut e contra dum
confert aliquid temporale, intendit illum obli-
gare ad reddendum aliquid ſpirituale, ut ſi
Epiſcopus conferat Beneficium Clerico, ut ideo
in compenſationem obligatus ſit ei ſervire, aut
Clericus ſerviat Epiſcopo ea intentione, ut ei
in mercedem debitam conferat Beneficium, &
tandem Beneficium conferatur nulla tamen ex-
terius reali, vel ſignis facta conventione, ſeu
pacto; Unde, ut vides, hæc Simonia dicitur
mentalis, non quia ſit nudum propoſitum com-
mittendi ſimoniam, etiamſi in nullum actum
exteriorem exeat, uti datur etiam mentalis for-
nicatio, homicidium, & hujuſmodi, ſed quia
licet externum actum habeat, v. gr. collatio
rei ſpiritualis pro intenta re temporali, aut e
contra; malitia tamen illius Simoniacæ inten-
tionis ſe non prodit exterius, ſed in ſola men-
te remanet. *Communis*. Et hæc Simonia men- 9
talis, quamvis ſine dubio ſit grave peccatum
a Deo cordium Scrutatore diſtricte puniendum,
nullam tamen in quacumque materia inducit
pœnam Canonicam ab Eccleſia infligendam,
cum ipſa judicet ſolum de externis, & mani-
feſtis, & talis Simonia mentalis in foro exter-
no probari non poſſit. *Sic Doctores comm.* per
text. *in c. Tua nos* 34. *& c. Mandato noſtro*
46. *de Simonia*.

Simonia conventionalis, quæ ſupra menta- 10
lem addit conventionem, ſeu pactum, eſt il-
la, quæ fit cum externo pacto, ſeu conventio-
ne expreſſa, vel tacita dandi, vel recipiendi
quidpiam ſpirituale pro temporali, aut tempo-
rale pro ſpirituali, conventione tamen nondum
impleta ſaltem ex utraque parte: adeoque jam
gravius peccatum, quam Simonia mentalis;
Unde committitur Simonia conventionalis, non
tantum, quando v. gr. collato Beneficio non
eſt ſolutum pretium, aut quando ſoluto pre-
tio, non eſt collatum Beneficium, ſed etiam
quando neutrum datum eſt, ſi de dando pa-
ctum, ſeu conventio præceſſerit. *Sic Commu-
nis Doctorum*, per textum *in cap. Cum eſſent*
13. *de Simonia*; Et hæc Simonia conventiona- 11
lis nullam adhuc inducit pœnam Canonicam,
non

Digitized by Google

non ſolum quando conventio ex neutra parte impleta eſt, ut tradit *Communiſſima Doctorum*, ſed etiam quando eſt jam impleta ex una parte, & id non ſolum ſi quis rem temporalem v. gr. pretium dediſſet, ſpirituale tamen v. g. Beneficium nondum recepiſſet, quia Jura imponentia pœnam Simoniacis requirunt traditionem rei ſpiritualis; Verum etiam, ſi ſpirituale jam datum eſſet, ſed temporale nondum receptum; Sic ex Communi docent Sanch. *conſil. Moral. lib. 2. cap. 3. dub. 10. num. 106.* Reiff. *loc. cit. n. 229.* Navarr. *in Manual. c. 23. num. 104.* Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 27.* & alii teſtantes ita ſervare ſtylum Curiæ, qui habetur pro Jure, & Lege juxta communem Doctorum, *arg. c. Ex litteris 11. de Conſtitutionib. & c. Quam gravi 6. de crimine falſi*; at de hoc fuſius *infra art. 9.*

12 Simonia conventionalis alia vocatur *pure conventionalis*, & eſt illa, quæ ſiſtit in pura mutua conventione, & ex neutra parte traditione rei conventæ impleta eſt; Et alia vocatur *conventionalis mixta*, & eſt illa, quæ ultra mutuam conventionem jam ſaltem ex una parte traditione rei conventæ impleta & conſummata eſt; & dicitur *mixta*, quia participat aliquid de pure conventionali, nempe mutuam conventionem, & aliquid de Simonia reali, nempe traditionem rei conventæ ſaltem ex parte unius contrahentis. *Communis*.

13 Simonia realis, quæ ſupra Mentalem, & Conventionalem importat executionem utrinque factam, eſt quando conventio de danda re ſpirituali pro temporali, aut e contra, ex utraque parte completa eſt ſaltem inchoative, ſpirituali ſcilicet dato, & temporali ſaltem ex parte recepto, ut ſi conventa collatio Beneficii facta jam ſit, & pretii ſaltem pars ſit ſoluta. Et hæc realis, & completa Simonia inducit graviſſimas pœnas Canonicas, de quibus fuſe *infra art. 3. Communis*.

14 Ultra ſupradictas alia additur ſpecies Simoniæ, quæ dicitur *Confidentialis*, ſeu *Confidentia Beneficiorum*; & eſt, ſeu committitur, cum quis alicui dat, vel confert, aut reſignat Beneficium Eccleſiaſticum, vel ad illud præſentat, eligit, ſeu electum, vel præſentatum, inſtituit, & confirmat cum certa confidentia, & obligatione, idest cum expreſſo, vel tacito pacto, vel conditione, ut tamquam ex debito illud ſibimet, vel alteri, ut Fratri, Nepoti, Amico certo tempore iterum cedat, ſeu reſignet, aut ex eo penſionem, vel certam partem fructuum tribuat. *Communis*, & clare patet ex Conſtitut. 85. Pii IV. incip. *Romanum Pontificem*, & ex Conſtit. 85. S. Pii V. incip. *Intolerabilis*, ubi declaratur, quando, & a quibus committatur dicta *Simonia Confidentialis*, quomodo ob eam incurrantur pœnæ, & quomodo in Foro externo probari poſſit; Unde ad uberiorem, & faciliorem notitiam hic ad litteram datur illa Sancti Pii V. incip. *Intolerabilis*.

Declaratio caſuum, ac præſumptionum in cauſis Confidentiæ Beneficialis contra quoſcumque etiam S. R. E. Cardinales cum appoſitione pœnarum. 15

P I U S V. &c.

„ INtolerabilis multorum perverſitas, qui Sacroſanctas Conſtitutiones novis quotidie fraudibus eludere nituntur, ſæpe illarum auctores in neceſſitatem adducit cautius providendi, quo pertinacium animi ab improbis conatibus graviore ſanctione poſtpoſita reprimantur.

„ §. 1. Bene quidem, & providenter fel. rec. Pius Papa IV. prædeceſſor noſter ad tollendam fiduciariæ mancipationis Beneficiorum Eccleſiaſticorum corruptelam ſtatuit & decrevit.

„ §. 2. Verumtamen propter improbas multorum cupiditates prædictas; quæ ad purgandam hac pernicie Eccleſiam, & animarum ſalutem ab ipſo prædeceſſore edita ſunt, in multis deprehendimus viam aperuiſſe gravius delinquendi. Siquidem cum frequentibus plurium querelis pridem concitati, quod Judices in cauſis hujuſmodi confidentiarum expediendis, remiſſiores eſſent, omnes, & ſingulas cauſas ipſas ubicumque, inter quoſcumque motas ad Nos advocaviſſemus, ad omnimodam hujuſmodi cauſarum, præſentium, & futurarum, rerumque omnium ex ipſis reſultantium cognitionem Nobis, & Succeſſoribus noſtris reſervaviſſemus, & ſuper quibuſdam coram Nobis proceſſum fuiſſet, variis inde, nec levibus conjecturis intelleximus vitium quidem confidentiæ occulte irrepſiſſe, ſed pleriſque cauſis præſumptiones, & conjecturas, quæ ad illud probandum deducuntur, minime ſufficere, ejuſque rei cauſa plurimos, qui ante Litterarum prædictarum editionem hujuſmodi confidentias exercebant, ubi cognoverunt obſtructam veritatem propter difficultates probandi in Judiciis confidentias ipſas, contempta Conſtitutione prædicta, Eccleſias, Monaſteria, „ & Be-

,, & Beneficia ſic recepta ut prius retinere,
,, alios fructus, penſiones, & alias res accipe-
,, re; alias eorum exemplo ad ſimilia, & gra-
,, viora fidentius commoveri. Multi enim ipſa
,, Beneficia jure retinere nequeuntes, alii ne
,, cogantur ad Sacros Ordines, ad reſidentiam,
,, ad incedendum in habitu Clericali, ut ad
,, bellum proficiſcantur, ut inimicos occidant,
,, alii ut alieno nomine lites agant, aut de-
,, fendant, alii propter crimina incapaces,
,, quidam ut purgato delicto, vel abſolutione
,, conſecuta illa repetant, eadem in alios de-
,, ponunt, & in pleriſque fructus ipſorum,
,, aut eis miniſtrantur, aut quibus ipſi ſta-
,, tuunt, ſæpe Laicis, & inhabilibus. Pleri-
,, que vel ſenes, vel infirmi, ut Beneficia in
,, domibus ſuis perpetuent, illa renunciant,
,, & renunciant in alios, qui vel profanam
,, familiam cedentium de fructibus Eccleſiaſti-
,, cis alant, vel illa etiamnum infantibus, aut
,, naſcituris aſſervent, ſacro interdum circuitu
,, retroceſſionis cum reſervatione fructuum,
,, & aliarum rerum, aut acceſſu, præſertim
,, ab illis, qui præſtandorum jurium Cam.
,, Apoſt. ſunt immunes, alii aut incapaces,
,, aut aliis Beneficiis Eccleſiaſticis onuſti, aut
,, Eccleſiaſtico Ordine ſeſe mancipare refugien-
,, tes, aut mere Laici Beneficia Eccleſiaſtica
,, aliis conferenda procurant, ut de illis poſt-
,, modum ad libitum ſuum diſponatur, fructus
,, etiam percipientes illorum; Ad hæc pleri-
,, que Ordinarii, & Collatores, ac etiam Pa-
,, troni Laici curant deponenda Beneficia, ut
,, fructus, ſeu penſiones capiant eorumdem,
,, aliiſve faciant miniſtrari: Alia item permul-
,, ta hujuſcemodi admittuntur, quibus imma-
,, culata rerum divinarum puritas impie viola-
,, tur, diſciplinæ Eccleſiaſticæ nervus diſrum-
,, pitur, & imminens patratur exitium ani-
,, marum.

,, §. 3. Quare nos volentes periculoſam talium
,, audaciam novi juris ſubſidio cohibere, præ-
,, ſentium auctoritate ſtatuimus.

,, Ut ſi quis quacumque auctoritate, Eccle-
,, ſiam, vel Monaſterium, aut aliud Benefi-
,, cium Eccleſiaſticum qualecumque, ex reſi-
,, gnatione, vel ceſſione cujuſcumque perſonæ
,, ſimpliciter, aut cum circuitu retroceſſionis,
,, cum regreſſu, vel acceſſu etiam ſola dimit-
,, tentis intentione receperit, ut illa, vel il-
,, lud etiam in eventum regreſſus, vel acceſ-
,, ſus eidem dimittatur, vel alteri poſtea con-
,, feratur, aut illius fructus, vel eorum pars
,, alii, vel aliis concedantur, vel penſiones ſol-
,, vantur, ex eiſdem hæc confidentia cenſeatur,

,, Itidem ſi Ordinarius, vel alius Collator
,, contulerit antehac, aut conferat in futurum
,, Beneficium Eccleſiaſticum quovis modo va-
,, cans, ea conditione, tacita, vel expreſſa,
,, ut poſtea in alterum pro arbitrio Collato-
,, ris, ſeu alterius cujuſcumque contra juris
,, communis ordinationem diſponatur, ſive ut
,, de eo proviſus, fructus illius, vel partem,
,, ad utilitatem, vel libitum Conferentis, vel
,, cedentis, aut alterius relinquat, & remit-
,, tat, ſeu penſionem illi, vel illis, quem,
,, vel quos idem Collator, aut cedens, vel
,, alius per ſe, vel alium ſcripto, aut ver-
,, bo juſſerit, ſeu ſignificaverit, perſolvat, &
,, pariter ſi a Patrono etiam Laico, vel alte-
,, ri præſentatori, ſeu electori contingat id
,, fieri.

,, Ad hæc ſi Clericus prædictæ Cameræ, aut
,, Cardinalis, aut alius a ſolutione jurium ip-
,, ſius Cameræ vel etiam Cancellariæ Apoſto-
,, licæ exemptus, poſt reſignationem, vel ceſ-
,, ſionem alicujus extranei, de Eccleſia, Mo-
,, naſterio, vel alio Beneficio Eccleſiaſtico in
,, ſe, Apoſtolica, vel alia auctoritate factam,
,, & admiſſam, illam, vel illud etiam confe-
,, ctis Litteris Apoſtolicis, & poſſeſſione ap-
,, prehenſa in eumdem reſignantem, vel ce-
,, dentem, modico ſpatio interjecto, veluti
,, duorum, vel trium menſium retroceſſerit,
,, aut retrocedat in futurum, & ex illa retro-
,, ceſſione fructus Eccleſiæ, ſeu Monaſterii,
,, aut Beneficii, vel eorum, ſeu penſio, ſeu
,, quid aliud ſuper his reſervatum, aut regreſ-
,, ſus, ſeu acceſſus, & ingreſſus ad illam, vel
,, illud ipſi Clerico, vel Cardinali, aut alii
,, exempto ſit, furtive conceſſus.

,, Poſtremo ſi quis crimine aliquo abſolutus,
,, aut cum quo ſuper Irregularitate diſpenſatum
,, eſt, denuo receperit quacumque auctoritate
,, Eccleſiam, Monaſterium, vel aliud Benefi-
,, cium, quod ante, vel poſt commiſſum deli-
,, ctum, aut contractam irregularitatem dimi-
,, ſerit, in quibus horum caſuum confidentiæ
,, pravitas ſit contracta, caſuſque hujuſmodi
,, Litteris prædictis comprehendantur, ac ſi il-
,, lis ſpeciatim expreſſi fuiſſent, licet ipſum
,, confidentiæ crimen alterius tantum partis
,, conſcientia ſit admiſſum.

,, §. 4. Ad probandum vere plene Confiden-
,, tiarum abuſum inter alias etiam hæ præſum-
,, ptiones, & conjecturæ habeantur legitimæ.
,, Videlicet.

,, Si quis poſt ceſſam ab ſe Eccleſiam, vel
,, Monaſterium, aut Beneficium, & publica-
,, tam reſignationem, ſeu ceſſionem, captam-
,, que

Digitized by Google

,, que a Succeſſore poſſeſſionem, ſeſe in illa,
,, vel illo, ſeu rebus illius per ſe, vel alium,
,, ſeu alios de facto ingeſſerit, aut fructus per-
,, ceperit, aut quicumque ſucceſſor illi, vel
,, ejus propinquis ipſos, aut partem aliquam
,, remiſerit eorumdem.

,, Si recipiens Beneficium conſtituerit dimit-
,, tentem, vel ejus parentes, aut propinquos,
,, procuratores ad percipiendum, vel locan-
,, dum fructus Beneficii dimiſſi, & illi, vel il-
,, lis de fructibus perceptis, aut percipiendis
,, donationem fecerit.

,, Si vel ſola Procuratoris depoſitione, vel
,, libris rationalibus menſariorum ex parte
,, dimittentis, expeditio, quæ perſonam re-
,, cipientis concernit, proſecuta ſit, ſimulque
,, expenſæ pro ea neceſſariæ ab illo factæ fue-
,, rint.

,, §. 5. Denique ſi quis pro conceſſione
,, alicui facta, quacumque auctoritate de Be-
,, neficio Eccleſiaſtico, per ſe, vel alium,
,, ſeu alios interceſſerit, vel alias in nego-
,, tio conceſſionis ſeſe immiſcuerit quoquo mo-
,, do, deinde aliquid de fructibus talis Be-
,, neficii de facto, etiam per manus poſſeſſo-
,, ris, ac etiam ſimplicis donationis titulo per-
,, ceperit, ſeu de illo poſtmodum ad volunta-
,, tem interceſſoris fuerit diſpoſitum quando-
,, cumque.

,, §. 6. Teſtes autem de quaque re ſingula-
,, res ſingulas probare valeant præſumptiones,
,, & conjecturas, pluresque hujuſmodi præſum-
,, ptiones, & conjecturæ plenam probationem
,, faciant in prædictis.

,, §. 7. Ceterum criminoſi, & ceteri omnes,
,, qui ad perhibendum in caſibus Simoniæ te-
,, ſtimonium, recipi poſſunt, ad prædicta om-
,, nia admittantur.

,, §. 8. Sed ne quiſquam etiam vana fiducia
,, fretus non intendendi contra ſe judicii, in
,, crimine perſeveret, utque hoc malum gra-
,, vioris Cenſuræ ſtimulo uſquequaque prohi-
,, beatur, omnes, & ſingulos, qui hucuſque
,, Eccleſias, Monaſteria, Beneficia, fructus,
,, Penſiones, aliaſve res intercedente hoc con-
,, fidentiæ vitio receperunt, ac retinent, niſi
,, ſtatim ad ſe reverſi, & reſipiſcentes celeri
,, dimiſſione ſibi proſpexerint, & qui quid tale
,, admiſerint in futurum, etiam omnibus, &
,, ſingulis aliis Eccleſiis, Monaſteriis, Digni-
,, tatibus, Adminiſtrationibus, Officiis, & Be-
,, neficiis obtentis, quæ pariter ſub dicta re-
,, ſervatione comprehendi volumus, nec non
,, fructibus, Penſionibus, & aliis rebus Eccle-
,, ſiaſticis, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliis
,, Officiis temporalibus præſentium auctoritate
,, privamus, & ad futura inhabiles decerni-
,, mus, & in juris ſubſidium Excommunica-
,, tionis ſententia innodamus, a qua nullus
,, niſi in mortis articulo conſtitutus ab alio,
,, quam a Romano Pontifice abſolutionis be-
,, neficium valeat obtinere. Nos enim advo-
,, catione cauſarum hujuſmodi, & reſervatione
,, cognitionis illarum, rerumque omnium inde
,, emergentium, Nobis, & prædictis Succeſſo-
,, ribus, ut prædictum eſt, facta, cauſis illis
,, duntaxat exceptis, quæ jam coram Nobis
,, pendere noſcuntur, ac etiam iis, quas ra-
,, tione Eccleſiarum, & Monaſteriorum, quo-
,, rum diſpoſitio in Conſiſtorio fieri conſuevit,
,, aut debet, itemque contra Ordinarios Col-
,, latores, Epiſcopos, & alios Superiores Præ-
,, latos, etiam Cardinales haberi contigerit,
,, uti jam aliis noſtris Litteris ſtatutum eſt,
,, audiendis, decidendis, & terminandis, ha-
,, rum ſerie prorſus relaxata, decernimus, ita
,, deinceps quoſcumque Judices ordinarios, &
,, delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtoli-
,, ci Auditores, ac prædictæ Romanæ Eccleſiæ
,, Cardinales, ſublata eis, & ipſorum cuicum-
,, que aliter judicandi, & interpretandi facul-
,, tate, & auctoritate, ubique judicari, inter-
,, pretari, & definiri debere, nec non irritum,
,, & inane quidquid ſecus in prædictis per
,, quoſcumque quavis auctoritate ſcienter,
,, vel ignoranter contigerit attentari.

,, §. 9. Quo circa omnibus Locorum Ordi-
,, nariis diſtrictius injungimus, ut in ſuis quiſ-
,, que Eccleſiis, Civitatibus, Diœceſibus, &
,, locis etiam exemptis ad prædicta ſtudioſe at-
,, tendant, & quatenus illis relaxavimus in
,, delinquentes ſevere animadvertant, ſi Divi-
,, næ Majeſtatis Judicium, dictæque Sedis Cen-
,, ſuram voluerint evitare. In ceteris vero cau-
,, ſis, & negotiis (Nobis, & prædictis Suc-
,, ceſſoribus exceptis) eoſdem Locorum Ordi-
,, narios præſentium auctoritate delegamus, ut
,, gratia, & favore poſtpoſitis, pro ſe quiſque
,, cum venerit uſus, contra prædictos omnes
,, ſub ipſa exceptione comprehenſos diligenter
,, inquirant, ſuaſque inquiſitiones omnes Sigil-
,, lo obſignatas ad prædictam ſedem quampri-
,, mum transferant; ut Nos, & prædicti Suc-
,, ceſſores, in cauſis hujuſmodi procedentes,
,, quod juſtum fuerit, decernamus. Non enim
,, ſingulis Ordinariis ipſi prædictos omnes, &
,, quoſcumque alios etiam exemptos, etiam
,, per Edictum publicum, conſtito prius Sum-
,, marie, & extrajudicialiter de non tuto ad
,, illos acceſſu citandi, & monendi, eiſque,

Digitized by Google

„ ac Judicibus ordinariis , & delegatis , aliiſ-
„ que perſonis quibuſcunque , ne prædictorum
„ executionem quoquo modo impediant , vel
„ alias in illis ſeſe interponant , etiam per ſi-
„ mile Edictum inhibendi , eoſdem , ac alios
„ contradictores , & rebelles quoſcumque per
„ Cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, ac omnia
„ alia juris , & facti remedia opportuna com-
„ pellendi , auxilium brachii Sæcularis quando-
„ cumque opus erit , invocandi , ceteraque in
„ prædictis omnibus , & ſingulis neceſſaria fa-
„ ciendi , & exequendi plenam , & liberam
„ tenore præſentium concedimus facultatem .

„ §. 10. Non obſtantibus fel. rec. Bonifacii
„ VIII. Prædeceſſoris noſtri de una , & in Con-
„ cilio Generali edita de duabus dietis aliiſ-
„ que Apoſtolicis Conſtitutionibus , & ordina-
„ tionibus, quodque Epiſcopis, Collatoribus ,
„ & Prælatis prædictis , etiam Cardinalibus ,
„ vel quibuſvis aliis communiter , vel diviſim
„ a prædicta ſit Sede indultum , vel in poſte-
„ rum indulgeri contingat , quod interdici ,
„ ſuſpendi , vel excommunicari , aut contra
„ indulta hujuſmodi ad judicium trahi non
„ poſſint per Litteras Apoſtolicas non facien-
„ tes plenam , & expreſſam , & ad verbum de
„ Indulto hujuſmodi mentionem , & quibusli-
„ bet aliis privilegiis , Indulgentiis , & Litte-
„ tis Apoſtolicis generalibus , vel ſpecialibus
„ quorumcumque tenorum exiſtant per quæ
„ præſentibus non expreſſa , aut in totum non
„ inſerta , effectum præſentium , aut attributæ
„ prædictis Ordinariis juriſdictionis explicatio,
„ ſeu exercitium, vel executio impediri valeat
„ quomodocumque , vel differri , & de quibus
„ quorumque totis tenoribus habenda ſit in no-
„ ſtris Litteris mentio ſpecialis , ceteriſque
„ contrariis quibuſcumque .

„ §. 11. Litteris prædeceſſoris hujuſmodi ni-
„ hilominus in ſuo robore duraturis .

„ §. 12. Volumus autem , ut præſentium
„ exempla etiam impreſſa edantur, eaque No-
„ tarii publici manu , & cujoſcumque Curiæ
„ Eccleſiaſticæ , vel Prælati Sigillo obſignata
„ eamdem illam prorſus fidem , in Judicio, &
„ extra ubique locorum faciant , quam ipſæ
„ præſentes facerent , ſi eſſent exhibitæ , vel
„ oſtenſæ .

„ Nulli ergo omnino &c.

„ Datum Romæ apud S. Petrum anno In-
„ carnat. Domini 1569. Kal. Junii , Pontific.
„ noſtri anno 4.

16 Materia Simoniæ eſt res ſpiritualis , ſeu ſpi-
ritualis annexa. *Communis*.

17 Per *rem autem ſpiritualem* , pro qua tanquam materia , ſeu merce datur temporale vi Simoniæ, non intelligitur res incorporea , ut Angeli , ſeu anima rationalis, ſed omne , & ſolum illud , quod aliquo modo Donum ſupernaturale eſt , ſeu ad bonorum ſupernaturalium ordinem pertinet , & ad ſpiritualem animæ ſalutem ex inſtitutione Divina , vel humana eſt ordinatum. *Communis*, *arg. cap. Gratiæ* 1. *cap. Qui ſtudet* 11. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. cum ſimilibus .

Et hujuſmodi *res ſpirituales* ſunt omnes gra- 18
tiæ gratum facientes , & gratis datæ . Omnia Sacramenta , & Sacramentalia . Omnia Divina Officia , & Orationes publicæ , & privatæ . Omnis actus Juriſdictionis Eccleſiaſticæ , ut abſolutio a peccatis , & Cenſuris , collatio Indulgentiarum , diſpenſatio in votis , & Juramentis , electio , poſtulatio , præſentatio , nominatio , inſtitutio , collatio , Inveſtitura cujuſcumque Beneficii , Officii , ac Dignitatis Eccleſiaſticæ , & hujuſmodi , quæ ne Simoniace præſtentur, ſeu efficiantur, paſſim prohibetur. Sic Doctores communiter per text. *Actor. Apoſtolor. cap.* 8. *num.* 20. ibi : *Pecunia tua tecum ſit in perditionem , quoniam Donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri* . *Matth. cap.* 10. *nu.* 8. ibi : *Gratis accepiſtis , gratis date , cap. Gratiæ* 1. *cap. Quiſquis* 5. *cap. Reperiuntur* 7. *cap. Cui per pecuniam* 9. *cap. Qui ſtudet* 11. *cap. Eos qui* 21. & *cap. Nullus Epiſcopus* 124. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *cap. Non ſatis* 8. *cap. Cum in Eccleſiæ* 9. *cap. De hoc* 11. *cap. Nono* 14. *cap. Veniens* 19. *cap. Ex tua* 20. *cap. Ad noſtram* 21. *cap. Matthæus* 23. *cap. Ad aures* 24. *cap. De Regularibus* 25. *cap. Nobis fuit* 27. *cap. Suam* 29. & *cap. In tantum* 36. *de Simonia*, cum ſimilibus .

Per *rem ſpirituali annexam* intelligitur illa , 19
quæ quidem in ſe, & intrinſece ſpiritualis non eſt, ſibi tamen annexam, & conjunctam habet rem ſpiritualem, indeque *materiam* , ſeu *mercem* Simoniæ ingreditur. *Communis* , *arg. cap. Si quis Dator* 2. *cap. Si quis Epiſcopus* 3. *cap. Quæſitum* 4. *cap. Si quis objecerit* 7. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3.

Et hujuſmodi *res ſpirituali annexæ* ſunt Jus 20
patronatus , reditus , Beneficiorum Penſiones , Primitiæ , Decimæ , Oblationes , ſeu Jura has percipiendi , Labor actualis in adminiſtratione Sacramentorum , & celebratione Miſſarum , Templa , Altaria , Calices , Vaſa , & Paramenta Sacra , Agnus Dei , & omnes aliæ res conſecratæ , ſeu benedictæ , quæ omnes ratione , & intuitu talis connexionis cum conſecratione , ſeu benedictione , vel cum Beneficio , ſeu Officio , aut Miniſterio ſpirituali ſunt *materia* , ſeu

merx

merx Simoniæ; Unde qua tales vendi, & emi, & in commercium poni paſſim prohibetur in Jure, ut notant communiter Doctores per text. *in cit. cap. Si quis Dator* 2. *cap. Si quis Epiſcopus* 3. *cap. Quæſitum* 4. *cap. Si quis objecerit* 7. *cap. Salvator* 8. *cap. Ex multis* 9. *cap. Res Eccleſiæ* 12. *cap. Pervenit* 13. *cap. Altare* 14. *& cap. Si quis Præbendas* 15. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. cum ſimilibus.

21 Pretium Simoniæ Juris Divini eſt omnis, & ſola res temporalis, quæ datur, vel offertur pro re ſpirituali, vel ſpirituali annexa. *Communis*, per text. *Act. Apoſtolor. cap.* 8. *nu.* 20. *Matthæi cap.* 10. *numer.* 8. *cap. Gratiæ* 1. *cap. Quiſquis* 5. *cap. Reperiuntur* 7. *cap. Qui per pecuniam* 9. *cap. Qui ſtudet* 11. *cap. Eos qui* 21. *cap. Nullus Epiſcopus* 124. *cauſ.* 1. *qu.* 1. *cap. Non ſatis* 8. *cap. Cum in Eccleſia* 9. *cap. De hoc* 11. *cap. Nemo* 14. *cap. Ad noſtram* 21. *cap. Ad aures* 24. *cap. Nobis fuit* 27. *cap. Suam* 29. *de Simonia*, cum ſimilibus.

22 Dicitur autem notanter *Pretium ſimoniæ Juris Divini*, quia pretium Simoniæ *Juris Eccleſiaſtici* poteſt eſſe etiam aliquid ſpirituale, ut patet in materia Beneficiorum, quæ licet ſint quid ſpirituale, nihilominus ſi propria auctoritate fiat illorum commutatio, aut tranſactio in materia, committitur Simonia Juris Eccleſiaſtici, quamvis ſolum detur ſpirituale pro ſpirituali, *cap. Quæſitum* 5. *cap. olim* 7. *de rerum permut. cap. Cum pridem* 4. *de pactis*, *cap. Conſtitutio* 4. *de tranſact.*

23 Extra tamen materiam beneficiorum numquam committitur Simonia, etiamſi propria auctoritate detur ſpirituale pro ſpirituali, v. g. Reliquia pro Reliquia, Calix pro Calice, ſeu ciborio, & hujuſmodi. *Communis;* Et ratio eſt, quia id nullo Jure, nec Divino, nec Humano reperitur prohibitum; immo id licere conſtat ex Sacra Scriptura. *Joann.* 1. ibi: *Gratiam pro Gratia*. Nulla enim irrogatur injuria rei Sacræ, cum datur non pro re temporali, ſed ſolum pro ſpirituali.

24 Pretium ſimoniacum in Jure vocari ſolet *Munus*, non quidem prout *Munus* ſignificat Donum gratuitum, ſed prout importat onus, ſeu debitum ex obligatione. *Munus* enim accipitur tribus modis, quorum unus eſt prout importat dictum onus, ut expreſſe habetur *in l. Munus tribus modis* 18. *ff. de verb. ſignif.*

25 Pretium, ſeu Munus Simoniacum dividitur in Munus a manu, Munus ab obſequio, & Munus a lingua. *Communis*, textu expreſſo *in c. Sunt nonnulli* 24. *cauſ.* 1. *qu.* 1. ubi S. Gregorius Papa ſic habet: *aliud eſt munus a lingua: Munus quippe ab obſequio eſt ſubjectio indebite impenſa, Munus a manu pecunia eſt, Munus a lingua favor.*

Per *Munus igitur a manu* intelligitur pecu- 26
nia, *cit. c. Sunt nonnulli*, ibi: *Munus a manu pecunia eſt;* Pro pecunia autem venit omnis res temporalis pretio æſtimabilis, ſive mobilis, ſive immobilis, ut ſunt equi, currus, vaſa argentea, aurea, dolia vini, Jura, cenſus, penſiones, mutatio pecuniæ, debiti remiſſio, ſeu dilatio, aut anticipata ſolutio debiti nondum finito termino, & hujuſmodi. *Communis*, per text. *in c. Totum* 6. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. ibi: *Totum quidquid homines habent in Terra, omnia quorum Domini ſunt, pecunia vocatur, ſervus, vas, ager, arbor, pecus, quidquid horum eſt, pecunia dicitur; Ideo autem pecunia vocata eſt, quia antiquitus quod habebant, in pecoribus habebant.*

Per munus ab obſequio intelligitur quodcun- 27
que miniſterium, ſervitium, ſeu obſequium temporale tacito, vel expreſſo pacto pro re ſpirituali præſtitum, vel præſtandum, & hoc præſertim pro Beneficio, ita nimirum ut Beneficium detur, & acceptetur in compenſationem ejuſmodi miniſterii, ſervitii, ſeu obſequii, velut mercedem, & ſolutionem ex juſtitia loco alterius mercedis temporalis ſolvendæ. *Communis*, *argum. cap. Cum eſſent* 12. *de Simonia*, *& cit. cap. ſunt nonnulli*, ibi: *Munus quippe ab obſequio eſt ſubjectio indebite impenſa.*

Per Munus a lingua intelligitur omnis laus, 28
commendatio, patrocinium, advocatio, interceſſio, & hujuſmodi apud alium, ver. g. apud Epiſcopum ex pacto conventa, tamquam res ex juſtitia debita in compenſationem pro re ſpirituali ver. gr. pro Beneficio. *Communis*, *arg. cit. cap. ſunt nonnulli*, ibi: *Munus a lingua favor.*

Ad Simoniam requiritur pactum aliquod ex- 29
preſſum, vel tacitum ſaltem ex una parte in-
choatum, aut intentum dandi temporale pro
ſpirituali, aut e contra. *Communis*. Non re- 30
quiritur tamen neceſſario pactum expreſſum, ſed ſufficit pactum tacitum, ſeu implicitum ſaltem ex una parte inchoatum, vel intentum, quo quis temporale dat animo, & intentione alterum obligandi, aut movendi ad reciproce dandum ſpirituale, aut e contra. *Communis* per textus *in cap. Et ſi quæſtiones* 18. *& cap. Tua nos* 34. *de ſimonia* cum ſimilibus. Unde Innocentius XI. *die* 2. *Martii* 1679. merito damnavit ſequentem propoſitionem 45. in ordine: *Date temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia,*

Digitized by Google

moniæ, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed duntaxat tamquam motivum conferendi, vel officiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contea; Et inſuper hanc aliam ſequentem 46. in ordine: *Et id quoque locum habet etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale. Immo etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis ſic ut illud plueis æſtimetue, quam res ſpiritualis;* In quibus propoſitionibus ſupponitur, quod temporale pro ſpirituali detur cum aliquo pacto ſaltem implicito, aut interpretativo, ut exponunt Viva *ad ipſas propoſitiones numer.* 1. Sporer *loco citat. numer.* 36. & alii.

31 Hinc colliges primo, quod pactum etiamſi ſolum obliget ex benevolentia, gratirudine, ac fidelitate, & non ex juſtitia, adhuc continet Simoniam, ſuperaddit enim novum gravamen pretio æſtimabile, quia qui pactum hujuſmodi non ſervat, eſto alia via obligationi graritudinis ſatisfaciat, notatur ſaltem ut infidelis; Tum quia gratitudo non obligat ad aliquod determinate præſtandum, ſicuti obligat pactum illud prævium, adeoque &c. Unde Simoniaca ſunt omnia hujuſmodi pacta expreſſe, vel tacite facta, verb. gr. *Si mihi contuleris Beneficium, obligo me ex gratitudine ad tibi præſtandum famulatum ſine ulla mercede.* Item: *Si mihi conferet Beneficium, dabo tibi vas aegenteum, non tamquam pretium, ſed veluti motivum compenſationis.* Item: *Si des mihi liberaliter veſtem, dabo tibi liberaliter Beneficium.* Et ſic de aliis ſimilibus, in quibus omnibus committitur Simonia, quia quamvis dicatur ſignate id fieri ex gratitudine, ex liberalitate, in compenſationem, & hujuſmodi, exercite tamen admittitur nova obligatio diſtincta a debito gratitudinis, liberalitatis, & compenſationis, ſicque revera non eſt gratitudo, liberalitas, ſeu compenſatio, ſed pretium ſaltem æquivalenter, & conſequenter adeſt in his vera Simonia. *Sic jam Communis* poſt damnationem duarum allatarum propoſitionum, unde non ſunt amplius attendendi Doctores, qui contrarium antea ſcripſerant.

32 Colliges ſecundo, quod, qui dat aliquid temporale, tamquam motivum alicujus ſpiritualis ſibi reciproce dandi, ver. gr. ut alter moveatur ad conferendum ſibi Beneficium, committit Simoniam, quam etiam committit recipiens tale temporale, ſi per hoc motus illi conferat Beneficium quamvis nullum aliud pactum, ne implicitum quidem interveniat. Sic tenent jam paſſim Doctores cum Carden. *diſſertat.* 27. *cap.* 2. *ad dictas propoſitiones damnat.* Viva *ibidem*, Reiffenſtuel *loco cit. a num.* 77. La Croix *libr.* 3. *part.* 1. *numer.* 73. & clare patet ex citatis propoſitionibus damnatis, & inſuper *ex cap. Tua nos* 34. *de Simonia*, ibi: *ſi tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci, & Clerici, qui eum in Fratrem admittunt, non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuei, ſine dubio, tam ille, quam illi apud diſtrictum Judicem, (qui eſt Scrutatoe cordium, & cognitor Secretorum) culpabiles judicantur.* Et concordat *capit. Et ſi quæſtiones* 18. *de Simonia*, ibi: *Quod autem ſcriptum eſt) beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere) de illis donis dictum eſt, quæ accipientis animum allicere, & pervertere ſolent.* Et ratio eſt clara, quia dans taliter temporale, proxime parat ſibi viam ad Beneficium; & ob id motus conferens illi Beneficium, dat ſpirituale pro temporali, quod vere eſt ſimoniacum.

Colliges terrio, quod non ſit Simonia dare, 33
ſeu præſtare temporale ſub ſpe conſequendi ſpirituale non principaliter, & primario, ſed ſolum ſecundario, & minus principaliter intendatur; Secus autem ſi ſpirituale intendatur principaliter, & primario; Unde Clericus, ſi ſuum ſamulatum præſtet Epiſcopo intendens ob id principalirer, & primario conſecutionem Beneficii, eſt Simouiacus; Secus autem ſi principaliter, & primario intendat gratiam Prælati, ſeu cognitionem ſuæ habilitatis apud ipſum, & inde ſecundario ſperet conſequi Beneficium; Sic expreſſe Gloſſa communiter recepta *in cap. Cum eſſent* 12. *de Simoniæ verb. Promiſerat*, ibi: *Poteſt ergo licite quilibet ſervire Epiſcopo, vel alii ſpe futuræ remunerationis, nec committitur Simonia in tali ſpe, cum ſine omni pactione, vel conditione ſerviat. Dummodo principaliter hac intentione non ſerviat.* Et ſic tenent Abbas *in cit. cap. Cum eſſent num.* 4. Barboſa *ib. num.* 4. Silveſter *verb. Simonia quæſt.* 16. *dict.* 4. Navarrus *in Manual. cap.* 23. *n.* 102. Suarez *de Relig. lib.* 4. *cap.* 45. *nu.* 4. ubi dicit, hanc eſſe ſententiam omnium; Pirhing *lib.* 1. *decret. tit.* 3. *num.* 86. Reiffenſtuel *ibid. num.* 86. *& ſeq.* ubi dicit, eſſe in re communiſſima Theologorum, & Canoniſtarum, per textus *in cit. cap. Tua nos* 34. *de Simonia;* Ubi poſtquam Summus Poutiſex Innocent. III. de Clerico, qui bona ſua offerens Eccleſiæ rogavit, & ſperavit recipi in Canonicum, ita reſpondit: *Si pure, ac ſine pacto, vel conditione qualibet rogans humiliter, ut in Canonicum admittatur, &*

bona

Digitized by Google

dona ſua ſibi retinere liceat pro Præbenda , & Clerici ejuſdem Eccleſiæ pure conſentiant , hujuſmodi receptio fieri poterit abſque ſcrupulo Simoniacæ pravitatis . Statim ſubjungit : *Si tamen , qui talem donationem facit , ea intentione ducatur , ut per temporalia dona , quæ offert , ſpiritualia valeat adipiſci , & Clerici , qui eum in Fratrem admittunt , non eſſent eum , niſi commoda temporalia perciperent , admiſſuri , ſine dubio tam ille , quam iſti apud diſtrictum Judicem (qui ſcrutator eſt cordium , & cognitor Secretorum) culpabiles judicantur .* Quid clarius?

34 Colliges quarto , quod dare ex gratitudine temporale pro ſpirituali jam accepto , vel e contra , ſit Simonia , ſi fiat vi pacti , aut contractus taciti , vel expreſſi ante collationem rei ſpiritualis jam facti ; Secus autem ſi ex mera gratitudine ſine ullo præcedenti pacto id fiat . *Sic fere communis Doctorum* . Et quidem quoad primam partem clare patet ex propoſitionibus damnatis ab Innocentio XI. & relatis *ſub num.* 30. Et quoad ſecundam partem clare habetur *ex cap. Quidquid* 101. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. ibi : *Niſi voluntarie oblata ; cap. Dilectus* 30. *de Simonia* , ibi : *illud tamen gratanter recipi poterit ; quod fuerit ſine taxatione oblatum , cap. Et ſi quæſtiones* 18. *eod.* cum ſimilibus ; Et id patet ex communi recepta praxi , & univerſali conſuetudine , qua , ut obſervat Navarr. *Manual. cap.* 23. *num.* 106. fere omnes Eccleſiarum Prælati , Jurium peritiſſimi , & conſcientia timoratiſſimi Beneficia Eccleſiaſtica conferunt iis, qui de ſe , vel Eccleſia per Dona , & obſequia temporalia ſunt benemeriti , ut ſic obligationi *Antidorali* , ſeu *gratitudinis* , qua illis ſunt obligati , rependendo ſpirituale pro temporali ſatisfaciant . Item ubique terrarum viget praxis , & conſuetudo , quod piiſſimi , doctiſſimique viri poſt acceptum jam ſpirituale , ver. gr. Beneficium Eccleſiaſticum ad ſatisfaciendum obligationi *Antidorali* , ſeu *gratitudinis* ſine ullo ſcrupulo offerant temporalia dona ſuis Benefactoribus, iſtique ex gratitudine ſine ullo prævio pacto tacito , vel expreſſo , data recipiant . Quinimmo Sacra approbante , & commendante Scriptura omnes Fideles obligationi *Antidorali*, ſeu *gratitudinis* , qua aliis ob accepta beneficia temporalia adſtringuntur , ſatisfacere conantur per ſpiritualia , fundendo videlicet preces , offerendo Sacrificia , & hujuſmodi pro dictis ſuis Benefactoribus. Et ſic alii propter Beneficia Spiritualia a Religioſis v. gr. accepta , ex gratitudine temporalia reddunt , & ſubminiſtrant , id expreſſe approbante Paulo Apoſtolo 1. *Ad Corinth. cap.* 9. *n.* 1. ibi : *Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus , magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus?*

Dantur tamen multa ſpiritualia , ob quæ quamvis jam recepta , non licet etiam mere gratis oblata acceptare ob ſpecialem Juris prohibitionem , ut patet de Examinatoribus Synodalibus , qui nec ante , nec poſt concurſum poſſunt aliquid etiam ſponte , & gratuito oblatum a Concurrentibus pro Parochis acceptare , id expreſſe prohibente Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 18. Item pro collatione Ordinum , nec etiam gratis oblata recipi poſſunt , id expreſſe vetante eod. Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *de reformat.* Item neque ante , nec poſt poſſunt etiam gratis oblata recipi pro recognitione , aut expeditione Indulgentiarum , Reliquiarum , & hujuſmodi , de quibus in ſuis propriis locis . 35

Colliges quinto , quod Simoniam committit , qui temporale promittit , dat , vel præſtat alteri , ver. gr. Miniſtro , vel Familiari , aut Amico Epiſcopi , ſeu præſentatoris , vel Patroni Beneficii hac ſola , ſeu principali intentione , ſeu hoc primario, vel ſolo motivo , ut apud Epiſcopum , ſeu præſentatorem , vel Patronum intercedat , roget , vel ipſum efficaciter commendet in ordine ad obtinendum ipſum Beneficium Eccleſiaſticum . Talis enim per temporale parat ſibi viam ad acquirendum ſpirituale , & revera illud temporale pro iſto ſpirituali promittit , dat , ſeu præſtat . Sic Barboſa *in cap. Nemo num.* 4. *de Simonia* , Silveſter. verb. *Simonia quæſt.* 6. Layman *de Simonia* §. 6. *num.* 65. Navarr. *Manual. cap.* 33. *num.* Bonacina *de Simonia quæſt.* 1. §. 1. *num.* 14. Reiffenſtuel *loco cit. nu.* 122. *& ſeq.* cum communi , & certa aliorum , *argum. cap. Præſentium* 3. *cauſ.* 1. *quæſt.* 5. ubi tamquam Simoniaca reputatur promotio ad Sacerdotium obtenta per pecuniam , non Epiſcopo , ſed cuidam Principali ejus , ideſt alicui familiari , vel principali Miniſtro illius datam , & *c. Statuimus* 107. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. ubi Nicolaus Papa tres enumerat ſpecies Simoniæ ; quarum unam eſſe aſſerit , quando *Simoniaci Simoniace a non Simoniacis ordinantur ;* ideſt quando Ordinandi pecuniam , ſeu aliud temporale promittunt , dant , ſeu præſtant non Epiſcopo , ſed alicui ejus Familiari , & Amico hac primaria vel ſola intentione , ut ipſis ab Epiſcopo hujus ignaro promotionem ad Ordines impetrent , ſeu obtineant. 36

Colliges ſexto , quod Simoniam committat , qui certat , & ſpondet cum Epiſcopo, ſeu Collatore Beneficii pro mille aureis , quod ipſe Bene- 37

Digitized by Google

Beneficium non ſibi, ſed alteri ſit collaturus. *Communis.* Et ratio clara eſt, quia illa aſtutia intendit movere Epiſcopum, ſeu Collatorem ad ſibi conferendum Beneficium, cum æquivalenter faciat, ut ipſe pro illa pecunia acquirenda ſibi Beneficium conferat lucrando mille aureos ex illa ſponſione, quæ eſt revera palliata Simonia, cum ſic non ſit ſponſio, ſed emptio.

38 Colliges ſeptimo, quod conferens Beneficium pecunia interveniente, ſi arbitrium vendat, ipſum Beneficium vendit Simoniace. In tali enim caſu Simoniace pretium accipit, & quamvis oretenus dicat ſe vendere ſuum arbitrium, revera tamen Beneficium vendit, & peccat tum contra Religionem, tum contra Juſtitiam; Colligitur aperte ex ſequenti propoſitione 22. in ordine inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die 7. Septemb.* 1665. ibi: *Non eſt contra Juſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia Collator conferens illa Beneficia Eccleſiaſtica interveniente pecunia, non exigit illam pro Collatione Beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* Viva *ad d. propoſitionem n.* 5. Suarez *lib.* 3. *de Simonia cap.* 59. & alii.

39 Colliges octavo, quod non ſit Simonia conferre alicui Beneficium Eccleſiaſticum, ſeu aliud ſpirituale intuitu conſanguinitatis, affinitatis ſeu amicitiæ. Sic S. Thomas 2. 2. *qu.* 100. *art. 6. ad* 2. Navarrus *Manual. cap.* 23. *num.* 107. Azorius *part.* 3. *lib.* 12. *cap.* 2. Pirhing *lib.* 5. *Decret. tit.* 3. *num.* 139. Reiffenſtuel *ibid. num.* 132. & alii paſſim. Quamvis enim talis Collator aliunde peccet, ſi intuitu conſanguinitatis, affinitatis, ſeu amicitiæ conferat Beneficia, ſeu alia ſpiritualia indignis, vel minus dignis, dignioribus neglectis, Simoniam tamen ob id non incurrit, cum nullum interveniat pactum, nec detur aliquid temporale pro ſpirituali; Tum quia, ſi id eſſet Simonia, eſſet etiam Simonia fundere preces, offerre Sacrificia pro aliquo intuitu conſanguinitatis, affinitatis, ſeu amicitiæ, quod non eſt dicendum.

40 Colliges nono, quod non ſit Simonia conferre Beneficium, ſeu aliud ſpirituale propter preces armatas, ſeu gravem metum incuſſum; Dummodo tamen nullum interveniat pactum. Suarez *lib.* 4. *de Simonia cap.* 37. *num.* 10. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *numer.* 119. Reiffenſtuel *loco citat. num.* 66. La Croix *loco cit. num.* 84. Pirhing *loco cit. num.* 141. teſtans de communi; Et ratio eſt, quia, cum ibi nullum interveniat pactum, talis collatio Beneficii non ſit tamquam pretium cum quo ceſſatio injuriæ, ſeu metus incuſſi commutetur, ſed ſolum tamquam medium ſpirituale offertur gratis ad tollendam injuſtam vexationem temporalem; Secus autem eſſet dicendum, ſi collatio Beneficii fieret cum pacto, & conditione, quod alter in futurum nullum damnum inferret Collatori, ſed potius eum defenderet, quia tunc ratione talis pacti, & novæ obligationis alteri impoſitæ in commodum ipſius Collatoris eſſet Simonia, quia nova obligatio eſt pretio æſtimabilis, adeoque &c.

Colliges decimo, quod non ſit Simonia, ſi 41
quis dat pecuniam Infideli, ut recipiat Baptiſmum, Hæretico, ſeu Peccatori, ut convertatur, Juveni, ut fiat Clericus, dotem puellæ, ut fiat Monialis, & hujuſmodi. *Communis.* Et ratio eſt, quia in dictis caſibus nullus intervenit contractus oneroſus, ſed ſolum gratuita promiſſio, ſeu donatio, quamvis ſub conditione, & juſtiſſimo fine, quæ conditio, ſeu finis cedit non in commodum dantis, ſed ſolum in ſpiritualem utilitatem recipientis, ut de ſe patet.

Alia ad rem. Vide verb. *Beneficia*, verb. 42
Juſpatronatus, verb. *Reſignatio Beneficiorum*, & ſignanter verb. *Electio artic.* 3. *numer.* 26. ubi datur per extenſum Conſtitutio Innocentii XII. de illicitis Capitulationibus, & aliis multis ad rem.

* Commendæ, Prioratus atque Præceptoriæ 43
Ordinis Hieroſolymitani a Canoniſtis quidem tamquam beneficia habentur, in quibus ſi intercedant preces, pactiones & munera, ſimonia committitur: id tamen negant communi conſenſu Theologi, animadvertentes non eſſe illis adnexum ſpiritualis miniſterii exercitium, neque neceſſario conferri Clericis; quæ duo exigunt beneficia; quanquam negari non poteſt, gravem abuſum ea in re intercedere, quem tollere adniſus eſt Clemens XI. in ſuo Brevi ad Magnum Magiſtrum ejuſdem Ordinis, in quo etiam declarat, collationes haſce nullas & irritas eſſe, & fore. *De Synod. Diœc. libr.* 12. *cap.* 5. §. 15. *nov. edit.*

Additiones ex aliena manu.

Mercari Eccleſiam, vel Officium Sacrum 44
per ordinationem conferendum eſſe idem flagitium cenſuerunt Patres, quod Simon Magus commiſit *Act. VIII. relatum cap.* 5. 6. 7. C.
1. *qu.* 1. Hoc quum omnium confeſſione con- 45
ſtaret, illud inter graviſſima ſcelera referendum, & primo quaſi loco collocandum eſſe

rati

Digitized by Google

rati ſunt, ita ut *Gratianus*, *& D. Raimundus de Pennafort* primum locum inter Eccleſiaſtica delicta ei dederint.

46 Conceptus vero Simoniæ tam prolixum pedetentim ambitum accepit, ut quæ definitio ei conveniat, & facinus idem, quod Simon commiſit, exprimat, non conſtet evidenter. Ex mente D. Thomæ definiri a pleriſque ſolet: *Determinata voluntas ad emenda*, *& vendenda ſpiritualia*, *iiſque annexa*.

47 Simonia in duas commode ſpecies dividi poteſt, primariam, & ſecundariam. Illa ambitum Eccleſiaſticum, hæc vero reliquas ſpecies, quæ potiſſimum circa ſacras actiones occupantur, complectitur.

48 Non conveniunt vero omnes circa ea, quæ referenda ſunt ad Simoniam ſecundariam.

49 Fata hujus criminis hiſtorice optime illuſtravit, & inſigni rerum copia exornavit Thomaſſinus *par.* 3. *vet. & nov. Eccleſ. diſciplin. lib.* 1. *cap.* 49. *& ſeq.* Feliciori vero conatu fata hujus criminis, tum latiſſimum ejus ambitum explicuit tradiditque Periſchius *in tract. de Simonia*. Succinctior eſt Hannius *de crimin. Ambit. Eccleſ. ſeu Simonia*.

Articulus II.

Quo ad ea, quæ concernunt Simonias, quæ committuntur in Electione, Præſentatione, Permutatione, & Reſignatione Beneficiorum. In ingreſſu, & receptione ad Religionem, & in adminiſtratione Sacramentorum, & Sacramentalium, & præſtatione functionum, & actuum ſpiritualium.

1 Electio evadit Simoniaca, & conſequenter nulla, cum pro conſequenda aliqua Prælatura, ſeu Dignitate datur, ſeu præſtatur aliquod temporale Munus, vel a manu, vel a lingua, vel ab obſequio; *cap. Quam pio* 2. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. *cap. Nos ſatis* 8. *& c. Mandato* 46. *de Simonia*, *cap. Monachi* 3. *de ſtatu Monach.*

2 Et talis electio de Jure eſt nulla, etiam ante Judicis ſententiam. Vide verb. *Electio art.* 4. *num.* 60. ubi dantur ad id Jura.

3 Talis electio eſt nulla, etiamſi Simonia ſit occulta. *Vid. ib. num.* 61.

4 Immo eſt nulla electio, etiamſi electus penitus ignoret Simoniam commiſſam ab aliis in procurandis votis ad ſui electionem, niſi in hujus præjudicium fraudolenter ſiat ab aliquo inimico. Vide *ib. num.* 62.

Hinc Simoniace electus tenetur in conſcientia ſub peccato Mortali renunciare Epiſcopatum, Prioratum, Rectoratum, Guardianatum, Definitoriatum, Provincialatum, Generalatum, nec abſolvi poteſt, priuſquam renunciet. Et hoc etiamſi Simonia ſit occulta, ſive commiſſa ſit ab eodem, qui dignitatem obtinuit, ſive ab aliis ipſo quoque neſciente. Vide *ibid. numer.* 63. 5

Aſſignantur variæ electiones Simoniacæ, & nullæ propter illicitas pactiones Electorum. Vide *ib. num.* 64. 6

Patroni a Præſentatis nihil poſſunt exigere temporale, niſi quod in ipſa fundatione conſtat fuiſſe impoſitum, *cap. Sicut* 2. *de ſupplenda negligentia Prælator. cap. Præterea* 23. *de Jurepatronat.* Vide verb. *Juſpatronatus art.* 4. *num.* 20. 7

Præſentatio eſt Simoniaca, quando aliquid datur, vel promittitur pro habendis vocibus, ſeu Præſentationibus Patronorum, *arg. cap. Veniens* 16. *de Simonia*. Vide *ibidem num.* 21. 8

Quamvis id fiat etiam ipſo Præſentato ignorante; *cap. Si alicujus* 59. *de electione cap. Nobis* 27. *de Simonia*. Vide *ib. num.* 22. 9

Reſignatio Beneficii cum reſervatione regreſſus, ingreſſus, vel acceſſus non poteſt fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris, ſed ſolum in manibus Summi Pontificis. Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 7. S. Pius V. Conſtitut. incip. *Romani Pontificis providentia*. Vide verb. *Reſignatio numer.* 48. Quid autem ſit regreſſus, & ingreſſus, vel acceſſus? Vide *numer.* 10. 10

Reſignatio Beneficii facta cum pacto, ut Reſignatarius ſolvat expenſas factas olim a Reſignante in aſſecutione illius Beneficii, eſt Simoniaca. Unde non poteſt fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris. Vide *ibidem numer.* 50. 11

Reſignatio facta cum pacto, ut Reſignatarius ſolvat omnes expenſas factas in admiſſione Reſignationis, atque expeditionem Bullarum ab utraque parte ceteroquin faciendas, eſt Simoniaca, nec poteſt admitti ab Ordinario Papa inferiore. Vide *ib. n.* 51. 12

Poteſt tamen fieri talis conventio, & pactio cum facultate, & approbatione Summi Pontificis. Vide *ib. num.* 52. 13

Reſignatio Beneficii facta cum certa confidentia, ſeu pacto inito, ut Reſignatarius poſtea illud ſuo tempore cedat certo ſuo Conſanguineo, vel affini, aut Amico, eſt omnino illicita, nulla, & Simoniaca Simonia Confidentiali. Vid. *ibid. numer.* 53. *& per tot.* ubi mul- 14

Digitized by Google

multa *de Reſignatione*, *& Permutatione Beneficiorum*.

15 Pro voto habendo promittere Beneficium, aut Officium Eccleſiaſticum, ſeu ſpirituale, eſt Simonia, & multo magis, ſi fiat reciproce talis promiſſio, aut pactum, verb. grat. *Dabo tibi tale Beneficium, ſi dederis mihi tuum votum. Vel dabo tibi meum votum, ſi conferes mihi tale Eccleſiaſticum Officium, ſeu Beneficium. Communis*, per text. *in cap. De hoc* 11. *de Simonia*.

16 Simonia eſt dare temporale, ne eligatur dignus. Gloſſa communiter recepta *in cap. Nemo* 14. *de Simonia verb. Celet*, & *ibi* Abbas *numer.* 1. Pirhing *loco cit. num.* 87. Reiffenſtuel *loco cit. numer.* 144. & alii paſſim, *argum. cap. Nullus Epiſcopus* 124. §. *Si qui autem cauſ.* 1. *num.* 1. Et ratio eſt, quia Simonia committitur, non ſolum quando datur ſpirituale pro temporali, ſed etiam quando quis ſpirituale pro temporali, impendere tenetur pro temporali intereſſe, vel commodo dare, vel præſtare omittit.

17 Non eſt autem Simonia dare temporale, ne eligatur indignus, aut minus dignus. Sic Navarrus *in Manual. cap.* 23. *nu.* 102. §. 8. Palao *de Simonia punct.* 20. *num.* 8. Azorius *par.* 3. *lib.* 12. *cap.* 7. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 19. Pirhing *loco cit. num.* 87. Reiffenſt. *loc. cit. num.* 145. cum Cajetan. Soto, Suarez, & alii ibi allegat. *argum. cap. Dilectus* 28. *de Simonia*, Et ratio eſt, quia in tali caſu non datur temporale pro ſpirituali, ſed ne ſpirituale indigne, & male conferatur.

18 Niſi tamen detur temporale, ut loco indigni aliquis certus eligatur, quia tunc committitur vera Simonia, etiamſi detur illud temporale, ut neglecto indigno, ſeu minus digno, eligatur aliquis determinatus, quamvis omnium digniſſimus. In tali enim caſu vere datur temporale pro ſpirituali, nempe pro electione certæ, & determinatæ perſonæ, quod eſt Simoniacum, ut tenent ſupracitati Doctores, & alii communiter.

19 Dare temporale pro Confirmatione obtinenda, ſeu ne impugnetur electio ab aliquo, qui juſtam impugnandi, ſeu contradicendi cauſam habet, eſt Simonia. *Communis*, quoad utramque partem; Et quidem prima pars, ſcilicet *pro confirmatione obtinenda*, clare conſtat ex *cap. Sicut tuis* 33. *de Simonia*, ubi expreſſe declaratur, quod Simonia ſit offerre, vel dare temporale pro confirmatione obtinenda, cum Confirmatio ſit revera quid ſpirituale. Secunda autem pars, ſcilicet, *ne impugnetur electio*, habetur clare definita *in cap. Matthæus* 23. *de Simonia*, & concordat *cap. Cum pridem* 4. *de pactis*.

Dare, vel accipere temporale pro ingreſſu, aut receptione ad Religionem eſt Simonia, & quidem Juris Divini. *Communis ac certa*, textu expreſſo *in cap. Non ſatis* 8. *de Simonia*, ibi: *Tam ille, qui dederit, quam ille, qui receperit, vel conſenſerit, partem ſe cum Simone non dubitet habiturum*, juncto ejus Summario, ubi ſic expreſſe dicitur: *Simoniacum eſt pretium recipere pro ingreſſu Religionis*, concordat *cap. Veniens* 19. *de Simonia*, ubi reprobatur etiam conſuetudo contraria, & Regulares tranſgreſſores, tam Superiores, quam Subditi ab Officio ſuſpenduntur, & obligantur ad reſtituendam pecuniam taliter receptam, & *cap. Dilectus* 30. *de Simonia*, juncto ejus Summario, ubi ſic expreſſe habetur: *Si per accuſationem conſtat Monachum Simoniace fuiſſe receptum, Receptus, & Recipiens deponuntur; Si vero per inquiſitionem, Receptus in arctius Monaſterium detruditur, Recipienti vero, & Majoribus pœna condigna imponitur. Et interim ab executione Ordinum Sacrorum ſuſpenduntur*, & *cap. Quoniam* 40. *de Simonia*, juncto ejus Summario ſic expreſſe dicente: *Religioſi pretio recepti una cum recipientibus de Monaſterio expelluntur, & in arctioribus Monaſteriis ad agendam pœnitentiam detruduntur*, & expreſſe *Extravagant. Sane* 1. *de Simonia*, ibi: *Sane multorum fide dignorum relatione didicimus, quod in nonnullis Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, & aliis locis Religioſis, tam virorum, quam mulierum, Ordinum, Religionum, & partium diverſarum deteſtabilis, & a Canonibus reprobata ſervatur abuſio, quod cum perſonæ aliquæ recipiuntur ab eis ad obſervantiam Regularem, ipſæ temeritate præſumptuoſa, paſtus, ſeu prandia Capitulis, & Conventibus ipſarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, & locorum, aut pecunias, aut jocalia, ſeu res aliquas ipſis Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, & locis, ſeu præſidentibus eis ex ſtatuto, ſeu conſuetudine, quæ corruptela eſt potius dicenda, tribuere compelluntur.* Et infra, poſtquam damna hujus vitii allegavit Summus Pontifex, diſtrictius inhibet omnibus Regularibus utriuſque ſexus: *Ne tam a maribus, quam a mulieribus volentibus ingredi eorum Religionem Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, Domos, ſeu loca in earumdem perſonarum receptione, aut ante, vel poſt illam, quoſcumque paſtus, prandia, ſeu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias etiam ad uſum Eccleſiaſticum, ſeu quemvis pium uſum alium deputata, vel deputanda directe, vel indi-* 20

Digitized by Google

indirecte petere, vel exigere quotumque modo præſumant . . . . . Illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes, & ſponte, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare, vel offerre Eccleſiis, Monaſteriis, Peioratibus, Domibus, & locis hujuſmodi voluerint cum gratiarum actione licite recepturi. Quid clarius? Et ratio eſt etiam etiam clariſſima, quia Religio omnino eſt quid ſpirituale, adeoque temporale dare, & recipere pro ingreſſu, & receptione ad ipſam eſt vera Simonia.

21 Unde vide dicta, & concluſa ad rem ſub verb. *Novitius a numer.* 56. *ad numer.* 65. & ſub verb. *Moniales artic.* 2. *a numer.* 52. *ad* 63.

22 Si Monaſterium reperiretur inops, mediis, vel reditibus non ſufficienter fundatum, licite conſequenter abſque Simonia peti, & accipi poſſent temporalia ab ingredientibus illud; non quidem pro ipſo ingreſſu, ſeu pro ipſa admiſſione ad Religionem, vel Profeſſionem; ſed pro honeſta ſuſtentatione. Sic expreſſe Sanctus Thomas *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 3. *art.* 2. *ad* 7. ibi: *Cum poſſeſſiones alicujus loci Religioſi non ſufficiunt ad ſuſtentandum plures, tunc poteſt exigi ab eo, qui in illo loco vult Deo ſervire, non quaſi pretium Religionis, ſed ut habeat Monaſterium, unde ei poſſit providere, & ideo non committitur Simonia*: & idem habet 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 3. *ad* 4. ibi: *Pro ingreſſu Monaſterii non licet aliquid exigere, vel accipere quaſi pretium; Licet tamen, ſi Monaſterium ſit tenue, quod non ſufficiat ad tot perſonas nutriendas, gratis quidem ingreſſum Monaſterii exhibere, ſed accipere aliquid pro victu perſonæ, quæ in Monaſterio fuerit recipienda, ſi ad hoc non ſufficiunt Monaſterii opes.* Item Sanctus Bonaventura *Libello Apologetico in eos, qui Ordini Fratrum Minorum adverſantur, qu.* 18. ibi: *Ubi vero pecunia recipitur propter perſonam, quam alias libenter reciperent, ſi haberent, unde eam paſcerent, non videtur eſſe Simonia, dummodo forma cum intentione concordet.* Item Sanctus Raymundus *in Summa lib.* 1. *titul.* 1. §. 22. ibi: *Credo quod poſſunt dicere: Non ſufficiunt Nobis* (reditus), *libenter ſuſcipimus te ad ſpiritualia, ad temporalia non poſſumus, niſi habeamus plures poſſeſſiones, & tunc ille offerat ſe, & ſua.* Item Gloſſa *in cap. Quoniam* 40. *de Simonia verb. Paupertatis*, ibi: *Poſſet dici, quod ſi ita pauperes ſunt, quod non poſſunt ibi alias aliquo modo aliquem recipere, quia non habent ibi victum, ſub hac forma poſſent recipi. Non habemus quid demus tibi pro victu, niſi tu portes tecum, unde vivas. Dummodo tamen hoc non dicatur in fraudem, & ſine aliquo pacto.* Et ſic Silveſter verb. *Simonia quæſt.* 15. *dict.* 2. Navarrus *de Reditib. Eccleſ. quæſt.* 1. *monit.* 61. Layman *de Simonia n.* 38. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 12. *aſſert.* 3. Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt.* 9. Marchant. *tom.* 3. *tract.* 10. *tit.* 9. *quæſt.* 10. *concl.* 1. Pirhing *loco cit. num.* 59. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 163. teſtans de communi, tam Theologorum, quam Canoniſtarum per text. *in cap. Quam pio* 2. *cauſ.* 1. *qu.* 2. Et ratio eſt, quia tunc non daretur, nec exigeretur temporale pro ſpirituali, ſcilicet pro ingreſſu ad Religionem, ſeu admiſſione ad Profeſſionem, ſed ut quid neceſſarium pro victu, veſtitu, ac honeſta ſuſtentatione Ingredientis, ſeu Profitentis, quod eſt etiam quid mere temporale.

Hodie autem cum Regulares tot ſolum ſtare debeant, & poſſint in Monaſteriis, quot ali comode poſſunt per reditus, ſeu conſuetas eleemoſynas eorum: *cap. Periculoſo unic.* §. *Sane, de ſtatu Regular. in* 6. Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 3. Clemens VIII. Conſtitut. 60. incip. *Nullus*; Paulus V. Conſtitut. 9. incip. *Sanctiſſimus*, Urbanus VIII. Conſtitut. 43. incip. *Cum ſæpe*; Innocentius X. Conſtitut. incip. *Inter cætera*, Innocent. XII. Conſtitut. incip. *Nuper a Congreg.* Stat, quod neque Monaſterium prætenſum inops poſſit aliquid per pactum exigere ab ingredientibus pro illorum ſuſtentatione, quin ejus Religioſi labem Simoniæ *Juris* ſaltem *Eccleſiaſtici* contrahant. Unde quod non liceat aliquid peti, ſeu exigi, neque titulo eleemoſynæ pro admittendis ad Habitum, & Profeſſionem Regularem, patet etiam ex declaratione Sacræ Congregationis Concilii, quæ *in una Leodien. pro P. P. Carmelitis Calceatis huic quæſito pro maribus facto* 9. *Februarii* 1697. reſpondit, *ſervetur diſpoſitio Juris*. Sic refert Monacell. *part.* 1. *tit.* 11. *formul.* 7. *num.* 8. De Jure autem eſt, quod Religioſi, & Religioſæ non debent, nec poſſunt pretio recipi ad Religionem, & Profeſſionem Regularem, *cap. Nos ſatis* 8. *cap. Veniens* 19. *cap. Dilectus* 30. *cap. Quoniam* 40. *de Simonia*; *& Extravagant. Sane*, 1. *de Simonia*; cujus Extravagantis verba allata *ſupra num.* 20. ſunt valde notanda, ſicuti & ſequentia verba *cit. cap. Quoniam* 40. *de Simonia*, ibi: *Paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare.* Vide verb. *Moniales art.* 2. *num.* 12. *& a num.* 52. *ad* 63. verb. *Novitius a nu.* 56. *ad* 65. verb. *Regulares nu.* 86. & 87. 23

Non

Digitized by Google

24 Non eſſe autem Simoniam, ſi gratis dentur munera Superioribus, vel aliis, ut facilius impetretur ingreſſus in Religionem, cum id nullo Jure ſit prohibitum, tenent cum aliis Diana *part. 3. tract. 2. reſolut.* 64. La Croix *lib. 3. part. 1. num.* 188. At ego cum aliis dicerem, & quidem ratione, & Jure ſuffultus, quod ſi dicti Superiores, vel alii Religioſi tantæ ſint auctoritatis, & præpotentiæ in ſua Religione, ut unice, vel principaliter ab ipſis dependeat ingreſſus, ſeu admiſſio ad Religionem, & ſine temporalibus muneribus numquam, ſeu vix acceptentur, & admittantur juvenes ad Religionem, tunc ab ipſis committitur vera Simonia, quia in tali caſu munera temporalia ſunt efficax cauſa, cur Juvenes acceptentur, & admittantur ad Religionem, cum ſine ipſis non ſoleant acceptari, & admitti, vel tandiu differantur, & procraſtinentur, ut alio divertere cogantur, ſicque Simoniaca praxi compellantur, non gratis, ſed tamquam quid ab ipſis neceſſario velut pretium exactum talia munera temporalia tribuere, & conſequenter committitur vera Simonia, cum revera in ſimili caſu detur temporale propter ſpirituale, per text. *in cap. Non ſatis* 8. *cap. Veniens* 19. *cap. Dilectus* 30. *cap. Quoniam* 40. *de Simonia*. *Et Extravagant. Sane* 1. *de Simonia*. Et faciunt dicta *ſupra n.* 20. & ſub verb. *Novitius a num.* 56. *ad* 65. & ſub verb. *Moniales art.* 1. *a nu.* 52. *ad* 63. Vide *ibi*.

25 Pro adminiſtratione Sacramentorum, vel Sacramentalium, & pro functionibus Eccleſiaſticis v. g. Benedictionibus, Sepulturis, & hujuſmodi ex pacto tacito, vel expreſſo dari, ſeu accipi quid temporale per modum pretii eſt Simonia Juris Divini. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Cum Eccleſiæ* 9. *cap. ad Apoſtolicam* 42. *de Simonia*, *cap. Placuit* 1. *cap. Quam pio* 3. *cap. Nullus* 3. *cauſ.* 1. *quæſt.* 2. *cap. Si quis objecerit* 7. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. cum ſimilibus; Et ratio eſt clara, quia cum ſupradicta omnia ſint quid ſpirituale, dare, aut accipere pro illis temporale per modum pretii eſt vera Simonia. Vide *infra art.* 2. *num.* 35. & 40. ubi probatur eſſe de Jure Divino.

26 Non eſt autem Simonia pro adminiſtratione Sacramentorum, vel Sacramentalium, ſeu pro functionibus Eccleſiaſticis dare, & accipere temporale per modum ſtipendii ad honeſtam ſuſtentationem Miniſtrorum ordinati. *Communis*; per claros textus tum in variis Sacræ Scripturæ locis, tum in Sacris Canonibus. *Lucæ enim* 10. *num.* 7. expreſſe dicitur: *Dignus eſt enim Operarius mercede ſua*. *Matthæi* 10. *num.* 10. *Dignus enim eſt Operarius cibo ſuo. Epiſt.* 1. *ad Corinth. cap.* 9. *num.* 7. *Quis militat ſuis ſtipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Et infra *nu.* 21. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus? Neſcitis, quoniam qui in Sacrarie operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt, & qui Altari deſerviunt, de Altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere*, & *cap. Ex his* 22. *cauſ.* 12. *quæſt.* 1. expreſſe dicitur: *Lex enim Dei præcipit, ut qui Altari deſerviunt, paſcantur de ipſo*, & *cap. Cum ſecundum* 16. *de Præbend.* præciſe habetur: *Cum ſecundum Apoſtolum, qui Altari ſervit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eligitur, repelli non debeat a mercede, patet a ſimili, ut Clerici vivere debeant de patrimonie Jeſu Chriſti, cujus obſequio deputantur, ut ipſa nobis ratio perſuadet*.

27 Clerici Eccleſiæ Miniſtri habentes ad ſui honeſtam, & congruam ſuſtentationem ſufficientes Eccleſiaſticos reditus ipſis pro ſuis Miniſteriis aſſignatos Simoniam committunt, ſi pro functionibus Eccleſiaſticis, ad quas ex Officio tenentur, temporalia etiam per modum ſtipendii exigant, quando illa exigere, nec Jus, nec publica auctoritas, nec conſuetudo permittit; In tali enim, caſu deeſt omnis juſtus titulus exigendi illa temporalia, adeoque ſi nihilominus exigantur pro dictis functionibus Eccleſiaſticis, ſeu ſpiritualibus, Simonia committitur. Ita S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 3. *ad* 3. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 196. & ipſo teſte alii communiter.

28 Pro actu, vel exercitio Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ſeu ſpiritualis, temporale per modum pretii accipere, eſt Simonia. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Non ſatis* 8. *c. Cum in Eccleſiæ* 9. *cap. Cum ſit Remana* 10. *cap. Nemo* 14. *cap. Ad noſtrum* 21. *de Simonia*, cum ſimilibus; Et ratio eſt clara, quia Juriſdictio, & poteſtas Eccleſiaſtica eſt quid ſpirituale, adeoque vera Simonia eſt pro ejus exercitio, & adminiſtratione exigere temporale.

29 Hinc Simoniam committunt, qui pretium temporale exigunt pro diſpenſationibus ſuper Votis, Juramentis, Impedimentis Matrimonii, Ætate Canonica, Interſtitiis, Irregularitatibus. Item pro diſpenſationibus laborandi diebus Feſtivis, Nuptias celebrandi diebus vetitis, non jejunandi, & non abſtinendi a carnibus diebus præceptis, & hujuſmodi. Item pretium temporale exigentes pro abſolutioni-

bus

Digitized by Google

bus a cenſuris Eccleſiaſticis, ſive pro Foro interno, ſive pro externo. Item pro pretio temporali aliis concedentes etiam pro unica vice Jus eligendi, præſentandi, confirmandi, aut inſtituendi ad Beneficia Eccleſiaſtica. Item pro pretio temporali conferentes Officium, aut poteſtatem, ſeu Juriſdictionem ſpiritualem, v. g. conſtituendo pro dicto pretio Vicarios Generales, aut Officiales ſimiles, quod Simoniacum ſpecialiter etiam declaratur, *cap. Ad noſtrum* 21. *& cap. Conſulere* 38. *de Simonia*.

30 Nec valet objicere, quod in Curia Pontificia, approbante Pontifice paſſim in dies pro diſpenſationibus exigantur, & recipiantur Taxæ temporales, adeoque quod id non ſit Simonia. Non valet, inquam, quia præfatæ Taxæ non exiguntur tamquam pretium diſpenſationum, ſed vel dantur ut ſtipendia ad ſuſtentationem Summi Pontificis, & ſuorum Officialium, & ad onera Pontificii ſtatus ſuſtinenda, quod eſt conforme Juri Divino, & naturali per textus allegatos *ſupra num.* 26. Vel Taxæ illæ pecuniariæ exiguntur per modum *Mulctæ*, ut per ejuſmodi *Mulctam* aliqualiter compenſetur receſſus a Jure communi, cum æquum, & rationabile ſit, quod petentibus exemptionem a Lege communi imponatur in compenſationem aliud onus particulare, præſertim mulcta pecuniaria in pias cauſas applicanda; & eo major pecuniæ Mulcta, quo difficilior petitur diſpenſatio, ut ſic tales diſpenſationes, utpote odioſæ, & derogantes Juri communi, magis oneroſæ reddantur petentibus, ne ſi facile, & cum paucis, ſeu non multis ſumptibus obtineri poſſint, nimia licentia præbeatur eas importune petendi. Sic Suarez *lib.* 4. *de Simonia cap.* 20. *n.* 11. Leſſius *leg.* 2. *c.* 35. *nu.* 58. Pirhing *lib.* 5. *Decretal. tit.* 3. *n.* 49. Reiffenſtuel *ibid. n.* 216. Zoeſius *ibid. n.* 24. & alii paſſim.

31 Nec valet inſtare, quod hoc admiſſo reſpectu Summi Pontificis, poſſent etiam Epiſcopi ex prædictis titulis, vel cauſis temporale exigere. Non valet, inquam, quia hoc eſt ſpecialiter Epiſcopis prohibitum a Sacris Canonibus citatis *ſupra num.* 28. & a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 22. *de reform. cap.* 5. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 5. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 18. In quibus Epiſcopi, & Prælati Papa inferiores diſpenſare nequeunt; *argum. cap. Inferior* 4. *diſt.* 21. *cap. Cum inferior* 16. *de Majorit. & obed. & Clement. Ne Romani, de electione.* Bene autem poteſt in ipſis diſpenſare Summus Pontifex, cum ipſe ſit ſupra omne Jus Canonicum, textu expreſſo *in cap. Propoſuit* 4. *de conceſſione Præbendar.* ibi: *Qui ſecundum plenitudinem poteſtatis de Jure poſſumus ſupra Jus diſpenſare*.

Unde Garcias *de Beneficiis parte* 8. *cap.* 1. *a num.* 102. cum aliis ibi citatis, Reiffenſtuel *loco cit. num.* 217. & alii plures defendunt, non poſſe, ne quidem Epiſcopos, pro labore, quem habent in executione diſpenſationum Matrimonialium a Sede Apoſtolica ſibi commiſſarum exigere aliquid temporale, etiam ubi ita exigendi viget conſuetudo legitime præſcripta, & id probant ex Concil. Tridentin. *locis citatis*. & ex variis declarationibus Sacræ Congregationis relatis ab ipſo Garcia *loco cit.* in quibus ſpecialiter derogatur conſuetudinibus quibuſcumque etiam immemorabilibus. Quamvis tamen Sanchez de Matrimonio *leg.* 8. *diſp.* 35. *num.* 11. & alii ſuſtineant expreſſe oppoſitum. 32

Non eſt Simonia etiam ex pacto exigere, ſeu accipere aliquod temporale, non per modum pretii, ſed ſolum per modum ſtipendii ad honeſtam ſuſtentationem pro Miſſis, Orationibus, aliiſque bonis operibus ſpiritualibus. *Communis*, ut patet ex praxi univerſali per textus allegatos *ſupra numer.* 26. Unde merito in Concilio Conſtantienſi a Martino V. inter propoſitiones Vvicleff. damnata eſt etiam ſequens 25. in ordine: *Omnes ſunt Simoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis eis in temporalibus ſubvenientibus*; ideſt pro illis, qui ipſis dant temporalia. 33

Sunt tamen ſub Excommunicatione prohibitæ omnes ex pacto donationes, promiſſiones, & hujuſmodi, quamvis iſtæ non ſint acceptæ pro obtinenda pro ſe, vel pro alio Juſtitia, vel Gratia aliqua apud Sedem Apoſtolicam, etiam apud mediatos Interceſſores, qui vel promovere, vel impedire poſſent tales cauſas, & talis obtentio declaratur irrita. Sic expreſſe Alexander VII. in Conſtitut. incip. *Inter graviſſimas* de datis, & promiſſis pro Juſtitia, vel Gratia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, confirmans, & amplians Conſtitutiones ad id editas a Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. unde cum ſit vere digna, ut ab omnibus ſciatur, & adamuſſim obſervetur, hic ad litteram datur. 34

Confirmatio, innovatio, declaratio, & extenſio Conſtitutionum Bonifacii VIII. & Gregorii XIII. de datis, & promiſſis pro Juſtitia, vel Gratia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda. 35

ALEXANDER PAPA VII. &c.

„ INter graviſſimas, multipliceſque curas, „ quæ ex debito Paſtoralis Officii humilitati noſtræ Divinitus commiſſi nobis aſſidue „ incumbunt, illam peculiari ſtudio ampiectimur, ut Juſtitiæ, & Gratiæ expeditiones, „ quæ apud Sedem Apoſtolicam in dies obtinentur, ea, qua par eſt, rectitudine peragantur, ne pernicioſo cujuſquam circa illas „ exceſſu Romanæ Curiæ exiſtimatio ullatenus „ lædatur; ſed ipſa Curia in omnibus præclara ſemper ſplendeat laude integritatis, & „ abuſus quicumque ab illa procul arceantur. „ Quapropter operæ pretium ſacturos nos exiſtimamus, ſi ea, quæ a nonnullis Romanis „ Pontificibus prædeceſſoribus noſtris ſimili conſilio provide ſancita ſunt, ut in poſterum „ firmius obſerventur, innovemus, illaque declaremus, & extendamus, pro ut in Domino arbitramur rationi eſſe conſentaneum.

„ §. 1. Dudum ſiquidem emanarunt a fel. „ record. Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. „ Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris „ Litteræ tenoris qui ſequitur. Videlicet: Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & „ Spiritus Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apoſtolor. Petri, & Pauli, & noſtra „ omnes Clericos, Religioſos, & Laicos utriuſque ſexus, ſive ſint Familiares Curiæ, ſive „ alii undecumque, qui aliquod pactum fecerint, ſeu aliquod parvum, vel magnum promiſerint, vel promiſſionem receperint, aut „ ex pacto, ſive promiſſione occulta, vel maniſeſta facta ſub generalibus, & plenarie non „ expreſſis, ſive ſit ſub ſpecialibus, & expreſſis aperte verbis, quicquam dederint, aut „ receperint magnum, vel parvum, vel promiſſionem de quacumque re, aut utilitate „ propter hoc conſequenda fecerint, vel receperint pro aliqua Juſtitia, ſive Gratia pro „ ſe, aut pro alio in cauſis, vel judiciis, ſive „ alias per Litteras Apoſtolicas, & quibuſcumque modis apud Sedem Apoſtolicam obtinenda.

„ §. 2. Et hanc ſententiam ad promittentes, & acceptantes, dantes, & recipientes „ duximus extendendam.

„ Illos quoque, qui aliquem ſciverint culpabilem in prædictis, & Nobis intra dierum „ trium ſpatium non retulerint, vel alicui, „ per quem ad Nos verbum fideliter perferatur, ſimili decernimus ſententiæ ſubjacere.

„ Decernimus etiam, ut nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum (abſque ſpeciali mandato) noſtræ abſolutionis beneficium valeat obtinere, niſi forſan ad Nos habere acceſſum non poſſet in mortis articulo „ conſtitutus. Nec etiam ad abſolutionis gratiam admittatur, niſi prius quantum dedit, „ vel recepit, integraliter pauperibus largiatur.

„ Juſtitiam vero, ſive Gratiam ſic obtentam nullius prorſus eſſe momenti volumus, „ omnique ſtatuimus carere effectu, & robore „ firmitatis.

„ Sed & ſcienter utentes ipſis ſimili ſententia excommunicationis adſtringimus, & reſervamus Nobis abſolutionem eorum cum „ præmiſſis in omnibus ad pœnas ſimiles obligamus.

„ §. 3. Gregorius Epiſcopus Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Ab „ ipſo Pontificatus noſtri principio, quam maxime poſſumus, enitimur, atque contendimus, ut Domus, & Curia noſtra a ſordibus „ expurgentur.

„ Cui ſalubri conſilio incumbens fel. rec. „ Bonifacius Papa VIII. excommunicavit, & „ anathematizavit omnes Clericos, Religioſos, „ Laicos utriuſque ſexus, ſive familiares Curiæ, ſive undecumque alios, qui aliquod „ pactum facerent, ſeu quid parvum, vel magnum promitterent, vel promiſſionem reciperent, aut ex pacto, vel promiſſione occulta, vel maniſeſta, ſive ſub verbis generalibus, & aperte expreſſis facta quicquam darent, aut reciperent pro Juſtitia, ſive Gratia, ſive pro ſe, ſive pro alio in cauſis, vel „ judiciis, ſeu alias per Litteras Apoſtolicas, „ & quibuſcumque aliis modis apud Sedem „ Apoſtolicam obtinendam, & eam ſententiam „ ad promittentes, & acceptantes, danteſque, „ & recipientes duxit extendendam; Illos etiam, qui ſibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa eſſe ſcirent, vel „ alicui, per quem ad ſe fideliter referretur, „ ſimili voluit ſententiæ ſubjacere, ac decravit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam abſque ſpeciali mandato ſuo „ abſolutionis beneficium valeret obtinere, niſi in mortis articulo conſtitutus, ſed nec „ quiſquam admitteretur ad abſolutionis gratiam niſi prius erogatum eſſet pauperibus, „ quantum ille dediſſet, vel etiam recepiſſet,

„ Ju-

Digitized by Google

„ Juſtitiæ vero, ſeu Gratiæ expeditiones ſic ob-
„ tentæ nullius prorſus eſſent roboris, vel mo-
„ menti, & ſcienter illis utentes ſimili ſenten-
„ tia innodavit, ac reſervavit ſibi abſolutionem
„ eorum cum prædictis, & ad pœnas ſimiles
„ in omnibus obligavit.
„ §. 4. Sed hoc ſcelus ita hodie in mores
„ inductum eſt, vel plerique cupiditate impro-
„ bi quæſtus potentiorum ſuffragationibus ad-
„ nixi hujuſmodi negotiorum expeditiones hac
„ illac conquirentes turpiſſime nundinentur.
„ Alii alios, quos gratia præſtare arbitrantur,
„ donis, & pollicitationibus ambiant. Quidam
„ etiam ſe talium operam, atque induſtriam
„ pretio, & muneribus quæſiiſſe affingat. Quæ
„ cum peſſima ſint, & Curiæ prædictæ exiſti-
„ mationem graviſſime offendant, in eos, qui
„ talia agunt animadvertendum fore arbitrari,
„ Conſtitutionem prædictam cum ſuis Cenſu-
„ ris, & pœnis omnibus innovamus, eaſdem-
„ que omnes extendimus ad audentes qualeſ-
„ cumque horum facinorum, quæ adſcripſimus,
„ danteſque illis, & aliis ſupradictis auxilium,
„ conſilium, vel favorem.
„ §. 5. Quin etiam eos omnes omni Bene-
„ ficio, & Officio Eccleſiaſtico, & ſæculari,
„ ſive temporali, ſive perpetuo ipſo jure pri-
„ vamus, ac privatos eſſe declaramus, & præ-
„ terea infamiæ ſubjectos perpetuo, ac inhabi-
„ les ad illa, & alia eſſe volumus. A quibus
„ etiam prout quæque res erit, tales pœnæ
„ exigantur, quæ ceteris ſint exemplo.
„ §. 6. Illis tamen, qui rem adhuc incogni-
„ tam, compliceſque, fautores, & ſocios rete-
„ xerint, impunitas concedatur. Datum Romæ
„ apud S. Petrum anno Incarnationis Domini-
„ cæ milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quar-
„ to, Nonis Novembris, Pontificatus noſtri
„ anno tertio.
„ §. 7. Cum autem ſubinde variæ vulgatæ
„ fuerint prædictarum Bonifacii, & Gregorii
„ prædeceſſorum Conſtitutionum interpretatio-
„ nes, quarum aliquæ ipſarum Conſtitutionum
„ rigorem non ſine earum utilitatis diminutio-
„ ne, & boni publici detrimento contra eorum-
„ dem prædeceſſorum mentem nimium rela-
„ xant: Hinc eſt, quod Nos omnem, quæ
„ circa præmiſſa in poſterum naſci poſſet,
„ dubitationem tollere, & quamcumque ſpe-
„ ciem, ſuſpicionem, & occaſionem damnatæ
„ per Conſtitutiones hujuſmodi labis a Curia
„ prædicta, quantum Nobis ex alto concedi-
„ tur, perpetuo excludere cupientes, Motu
„ proprio, ac ex certa ſcientia, & matura de-
„ liberatione noſtris, deque Apoſtolicæ pote-
„ ſtatis plenitudine eaſdem præinſertas Bonifa-
„ cii, & Gregorii prædeceſſorum Conſtitutio-
„ nes cum omnibus, & ſingulis Cenſuris, &
„ pœnis, ac aliis quomodolibet contentis in
„ illis (ſublata tamen revelandi obligatione)
„ tenore præſentium perpetuo confirmamus,
„ innovamus, & adverſus quemcumque non
„ uſum, ſeu contrarium uſum, qui quoquo-
„ modo prætendi poſſet, reſtituimus, & ple-
„ narie reintegramus.
„ §. 8. Ac in iiſdem Conſtitutionibus caſus,
„ in quibus aliquid promittitur, datur, accipi-
„ tur, vel deponitur pro Juſtitia, vel Gratia,
„ ſive in ſpiritualibus ſive in temporalibus, &
„ mixtis, apud Sedem prædictam, & non ſo-
„ lum ab ipſo Romano Pontifice, verum etiam
„ a quibuſcumque ejus Miniſtris, Judicibus,
„ & Officialibus, etiam Epiſcopis, & Sanctæ
„ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & alia qua-
„ libet Eccleſiaſtica, vel mundana dignitate,
„ & auctoritate præditis, & fungentibus, aut
„ ab aliis gratia, vel favore pollentibus, et-
„ iam eidem Summo Pontifici conſanguinita-
„ tis, vel affinitatis gradu quocumque conjun-
„ ctis, ſeu attingentibus, etiam Laicis obti-
„ nenda in alma Urbe, aut in alio quocum-
„ que loco, in quo dictam Curiam eſſe con-
„ tigerit, comprehendi decernimus, & decla-
„ ramus.
„ Præterea Conſtitutiones hujuſmodi, non
„ tantum in actionibus jure naturali, & Di-
„ vino prohibitis, quia malæ ſunt, ſed etiam
„ in aliis, quæ ideo malæ ſunt, quia jure hu-
„ mano, & prædictis Apoſtolicis Conſtitutio-
„ nibus, ac præſenti noſtra interdicuntur, lo-
„ cum habere.
„ Nec non mediatores, ſive immediatos,
„ ſive mediatos, quotquot, & quicumque
„ ſint, & quavis dignitate, præeminentia,
„ auctoritate, favore, conſanguinitate, atque
„ affinitate, ut præmiſſum eſt, polleant, &
„ præfulgeant.
„ Ac etiam promiſſiones, ſeu verba promiſ-
„ ſoria, dationes, & receptiones factas ob bo-
„ num finem comprehendere, nec earum diſ-
„ poſitionem, ac pœnas evitari in caſibus, in
„ quibus ceſſet ſuſpicio mali.
„ Deinde illos etiam comprehendere, qui pro
„ aliorum Juſtitia, vel Gratia quomodolibet
„ impedienda, vel differenda aliquid dant, &
„ recipiunt, vel deponunt, promittunt, ſeu
„ pollicentur, unde aliis damnum, vexatio,
„ vel moleſtia quomodocumque inferri, & re-
„ ſultare poſſet, & mediatores quoſcumque im-
„ mediatos, ſive mediatos.

Digitized by Google

,, Inſuper quæcunque verba, ſeu ſigna etiam
,, æquivoca, quovis modo apta inducere quam-
,, cumque obligationem Juſtitiæ, aut fideli-
,, tatis in principali, ſeu mediatore, etiam
,, ſub titulo remunerationis, vel gratitudi-
,, nis, a Conſtitutionibus ſupradictis prohi-
,, beri.

,, Quinimmo non licere quicquam promitte-
,, re, dare, vel accipere quibuſcumque Judici-
,, bus, Miniſtris, Officialibus, & aliis aucto-
,, ritatem, aut poteſtatem habentibus, nec qui-
,, buſcumque mediatoribus pro defenſione juris
,, quæſiti, ſive aſſecutione quærendi etiam ad
,, redimendam injuſtam vexationem, motu,
,, ſcientia, deliberatione, poteſtatis plenitudi-
,, ne, & tenore prædictis decernimus pariter,
,, & declaramus.

,, Ad hæc dationes, promiſſiones, & acce-
,, ptiones pro gubernis, vel aliis quibuſcumque
,, Officiis, & muneribus, etiam minoribus ob-
,, tinendis, ſive pro una vice, ſive in ſingu-
,, los annos, aut menſes, vel aliter quomodo-
,, cumque a Conſtitutionibus prædictis interdi-
,, ci neque Judicibus, Miniſtris, ac Officiali-
,, bus pro Gratia, vel Juſtitia obtinenda, et-
,, iam in his, quæ dependent ab eorum arbitrio,
,, & ad quæ obligatione juſtitiæ non tenentur
,, quicquam dare, aut promittere, nec ipſis
,, accipere licere.

,, Neque etiam permiſſum eſt Officialibus,
,, vel Miniſtris dictæ Sedis in proviſionibus,
,, ſive earum occaſione quorumcumque Officio-
,, rum, etiam juriſdictionem, vel ejus exer-
,, citium annexum non habentium imponere
,, penſionem ullam, reſponſionem, præſtatio-
,, nem, vel onus, ſeu partem aliquam com-
,, modi, vel emolumenti ad ſui, vel alicujus
,, alterius cujuſcumque favorem reſervare abſ-
,, que expreſſa, & ſpeciali in caſibus noſtra,
,, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis
,, licentia in ſcriptis ſingulis caſibus ab utra-
,, que parte obtinenda.

,, Inſuper exigentes a partibus, vel aliis in-
,, tereſſe habentibus, ſeu agentibus, ac media-
,, toribus quibuſcumque pollicitationes, promiſ-
,, ſiones, pacta, vel recipientes aliquid ſub
,, aſſertione, quod Judicum, Miniſtrorum, Of-
,, ficialium, aut Magnatum, ſeu aliorum quo-
,, rumcumque operam, auctoritatem, vel of-
,, ficia pretio, vel muneribus, aut promiſſio-
,, nibus hujuſmodi comparaverint, ſeu quæſi-
,, verint.

,, Nec non pollicitantes, promittentes, of-
,, ferentes, ac tradere tentantes, licet pollici-
,, tatio, promiſſio, & oblatio non fuerint ac-
,, ceptatæ, neque traditio ſecuta, nullumque
,, habuerint effectum.

,, Ac etiam illos, qui ex eo quod gratias,
,, & favores ipſis ob familiaritatem, obſequia,
,, ac ſervitia propriis Dominis, vel aliis præ-
,, ſtita debitos, ſeu ab ipſis ſperatos in alio-
,, rum cum propria ejuſmodi juris, vel ſpei
,, jactura commodum, & beneficium transfe-
,, runt, convertunt, & impendunt, vel pro
,, gratia, ſeu juſtitia pro eis obtinenda aliquid
,, recipiunt ſub memoratis Conſtitutionibus con-
,, tineri, illarumque pœnis, & Cenſuris ſub-
,, jectos eſſe.

,, Pro actuali vero labore circa expeditio-
,, nem impetratorum non licere Officialibus,
,, Curialibus, & aliis quibuſcumque recipere,
,, nec illis polliceri, promittere, vel cum
,, eis paciſci niſi mercedem labori convenien-
,, tem.

,, Judicibus autem, Officialibus, Miniſtris
,, quibuſcumque, quibus incumbit expeditio
,, Gratiæ, vel Juſtitiæ, minime quidquam re-
,, cipere, neque permitti illis pollicere, pro-
,, mittere, vel cum eis paciſci ultra taxas præ-
,, ſcriptas, etiam ratione celerioris aut facilio-
,, ris expeditionis.

,, Quin etiam illicitum eſſe quidquam ma-
,, gnum, vel parvum Judicibus, ac Miniſtris
,, quibuslibet offerre, promittere, paciſci, ſeu
,, polliceri, dare, vel ab ipſis recipere media-
,, te, vel immediate, etiam quod eorum ani-
,, mum movere non poſſit pro Gratia, vel Ju-
,, ſtitia obtinenda.

,, §. 9. Demum ſupradictarum Conſtitutio-
,, num diſpoſitionem, Cenſuras, & pœnas non
,, cenſeri abolitas, vel ſublatas ob ſcientiam,
,, patientiam, ſeu tolerantiam Romani Ponti-
,, ficis, per quemcumque etiam longiſſimi
,, temporis curſum, niſi ſpeciali licentia, vel
,, indulto in unoquoque caſu a ſingulis parti-
,, bus in ſcriptis particulariter obtinenda fue-
,, rint expreſſe remiſſæ, motu, ſcientia, deli-
,, beratione, poteſtatis plenitudine, & teno-
,, re paribus decernimus, ſtatuimus, & decla-
,, ramus.

,, Præfataſque Conſtitutiones, ac Cenſuras,
,, & pœnas in eis contentas ad omnes, & ſin-
,, gulos caſus ſupra expreſſos, quatenus opus
,, ſit, extendimus, & ampliamus.

,, §. 10. Præterea eaſdem Bonifacii, & Gre-
,, gorii Prædeceſſorum Conſtitutiones per alte-
,, ram piæ memor. Clementis Papæ VIII. præ-
,, deceſſoris pariter noſtri, quæ incipit: *Pro*
,, *commiſſa*, anno Incarnationis Dominicæ
,, 1592. decimo octavo Kal. Septembris edi-
,, tam

Digitized by Google

,, tam ad ceteras Ditionis temporalis S. R. E.
,, Civitates, & loca immediate ſubjecta (præ-
,, terquam quo ad bona Communitatum) mi-
,, nima extenſas fuiſſe, nequa per hanc no-
,, ſtram extendi, ſed eos quidem omnino com-
,, prehendere, qui in aliis locis ejuſdem Status
,, Eccleſiaſtici, & cujuſvis alterius partis mun-
,, di axiſtentes pollicentur, promittunt, paci-
,, ſcuntur, mittunt, vel dari faciunt per litte-
,, ras, vel mediatores, vel aliter quomodocum-
,, qua, & qui ab eis recipiunt contra dictarum
,, Conſtitutionum diſpoſitionem quidquam ma-
,, gnum, vel parvum pro juſtitia, vel Gratia
,, apud Sedem prædictam obtinenda declara-
,, mus pariter, & ſtatuimus.

,, §. 11. Poſtremo tametſi credamus, & ſpe-
,, remus in Domino nunquam eventurum, ut
,, aliquis ex Vanerabilibus Fratribus noſtris
,, Epiſcopis, Archiepiſcopis, Metropolitanis,
,, Primatibus, & Patriarchis, aut in quacum-
,, qua alia etiam Superiori Eccleſiaſtica, quan-
,, tumvis ſublimi, & ſpeciali nota digna con-
,, ſtitutis Dignitata in præmiſſis quoquo modo
,, delinquat; Quia tamen diligentiam noſtram
,, in removendis ab eadem Curia abuſibus qui-
,, buslibet abundare potius, quam in aliquo
,, deficere volumus, etiam Epiſcopos, Archie-
,, piſcopos, Metropolitanos, Primates, ac Pa-
,, triarchas, ceteroſque in quacumque alia et-
,, iam prædictis ſuperiori, ac quantumvis ſu-
,, blimi, & ſpeciali nota digna conſtitutos Di-
,, gnitate, etiamſi per noſtras, & Cancellariæ
,, noſtræ Apoſtolicæ regulas cautum ſit, quod
,, illi in Conſtitutionibus per Nos editis, &
,, edandis, non comprehendantur, nec com-
,, prehenſis cenſaantur, niſi in eiſdem Conſti-
,, tutionibus facta fuerit ipſorum axpreſſa men-
,, tio, in prædictis Conſtitutionibus, ut præ-
,, mittitur, declaratis, & axtanſis, ac in præ-
,, ſenti noſtra quo ad Cenſuras comprehendi,
,, motu, ſcientia, delibaratione, poteſtatis ple-
,, nitudine, & tenore ſimilibus ſtatuimus.

,, §. 12. Porro xenia ſolita, & eſculenta,
,, & poculenta, quæ Judicibus, Miniſtris, &
,, Officialibus Romanæ Curiæ exhiberi conſue-
,, verunt, præfatis prædeceſſorum noſtrorum lit-
,, taris, ac præſentibus noſtris minime prohi-
,, bita fuiſſa, nec prohiberi decernimus.

,, §. 13. Declarantas per præſentem noſtram
,, Conſtitutionem non cenſeri abrogatam Con-
,, ſtitutionem ſimilis record. Pii Papæ V. et-
,, iam prædecaſſoris noſtri contra ambientes
,, dignitates, & Officia Juriſdictionis admini-
,, ſtrationem habentia, eaque pretio, ſeu pro-
,, miſſione procurantes, quæ incipit: *Etſi Ro-*
,, *mani &c.* Nonis Decembris anno ſexto ejus
,, Pontificatus emanatam, ſed illam, ac ceta-
,, ras ipſius Pii prædeceſſoris & aliorum Ro-
,, manorum Pontificum prædeceſſorum noſtro-
,, rum quorumcumque Conſtitutiones, Ordina-
,, tiones, Canones, & Decreta in hac mate-
,, ria, vel circa eam hactenus edita, ac no-
,, ſtram, & Cancellariæ regulam 67. qua ſta-
,, tuimus, ut Officiales Apoſt. Romanæ Curiæ
,, prædictæ nihil axigant ultra debitum, in ſuo
,, robora remanara,

,, §. 14. ac decernentes præſentes Litteras,
,, & in eis contenta quæcumqua, etiam ax
,, eo quod prædicti, & alii quilibet, etiam
,, ſpeciali nota, & expreſſiona digni in præ-
,, miſſis intereſſe habentes, ſeu habere quo-
,, modolibet prætendantes illis non conſanſe-
,, rint, nec ad aa vocati, & auditi, ſeu cau-
,, ſæ, propter quas aædem præſentes amana-
,, runt, adductæ, verificatæ, & juſtificatæ ul-
,, latenus fuerint, vel ex alia quacumque;
,, quantumvis juſta, legitima, juridica, & pri-
,, vilegiata cauſa, colore, prætextu, occaſio-
,, ne, & capite, etiam in corpore juris clau-
,, ſo, nullo unquam tempore da ſubreptionis,
,, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel in-
,, tentionis noſtræ, ſeu intareſſe habantium, &
,, aliorum quorumcumque conſanſus defectu no-
,, tari, impugnari, invalidari, reſtringi, limi-
,, tari, ad viam, ſeu terminos juris reduci, in
,, jus, vel controvarſiam revocari, aut adver-
,, ſus illas quandocumque juris, facti, vel gra-
,, tiæ remedium impetrari, ſeu etiam motu
,, ſimili conceſſo quempiam in Judicio, vel ax-
,, tra illud uti, ſeu ſe juvare poſſe, neque ipſas
,, præſantas ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſi-
,, milium Conſtitutionum, ac declarationum,
,, & axtanſionum revocationibus, limitationi-
,, bus, ſuſpanſionibus, ſeu aliis contrariis diſ-
,, poſitionibus unquam comprehendi, aut com-
,, prehenſas cenſeri, ſed ſemper ab illis axce-
,, ptas, & quoties illæ emanabunt, toties in
,, priſtinum, & validiſſimum ſtatum reſtitutas,
,, & plenaria reintegratas eſſe, & cenſeri, fir-
,, maſque, validas, & efficaces exiſtere, & fo-
,, ra, ac ab omnibus, & ſingulis prædictis,
,, & aliis, ad quos ſpectat, & pro tempore
,, quandocumque ſpectabit, cujuſcumque qua-
,, litatis, dignitatis, Ordinis, Gradus, & con-
,, ditionis fuerint, parpetuo, inviolabiliter, &
,, & inconcuſſa obſervari.

,, §. 15. Sicque, & non alitar &c.

,, §. 16. Non obſtantibus de jure quæſito
,, non tollendo, & quod Cardinales non com-
,, prehendantur ſub regulis, & Conſtitutioni-

„ bus editis, & edendis, niſi lo eiſdem facta
„ fuerit ipſorum expreſſa mentio, ac ceteris
„ noſtris, & Cancellariæ præfatæ regulis, aliiſ-
„ que Conſtitutionibus, &c.

„ §. 17. Ut autem eædem præſentes Litte-
„ ræ &c.

„ §. 18. Quodque illarum tranſumptis &c.
„ Datum Romæ apud S. Mariam Majorem
„ ſub annulo Piſcatoris die 2. Maii 1659. Pon-
„ tificatus noſtri anno ſecundo.

Quæ Conſt. fuit confirmata, innovata, & extenſa ab Innoc. XII. Conſt. incip. *Sacerdotalem*, merito videnda in Bullario, & apud Urſayam *Inſtit. crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *poſt numer.* 117.

36 Additur attendenda ſequens reſolutio Sacr. Congregationis Concilii de anno 1686. relata a toties laudato Card. de Lambertinis *Volumine* 5. *Notification.* 7. ut ſequitur.

Alexandrina Augmenti Dotis Canonicatus.

Vacante a pluribus menſibus Canonicatu in Eccleſia Collegiata Sanctæ Mariæ de Nive Juriſpatronatus Fratrum de Mantellis, Sacerdos Thomas Maria Verrus propoſuit dictis Patronis, ſe dict. Canonicatus Dotem acturum fore mediante aſſignatione cujuſdam Vineæ, expreſſa tamen lege adjecta, ut ad eumdem Canonicatum debeat ab illis præſentari.

Timens nihilominus, id aliquam Simoniæ labem involvere, pro conſcientiæ ſuæ ſerenitate propoſuit infraſcriptum dubium, quo audito, & narratorum veritatem comprobante Epiſcopo, relatum fuit in proxima Congregatione per modum Summarii.

Cum autem Eminentiſſimi Patres mandaverint illud in folio deſcribi, decernendum nunc ſupereſt,

An dicta Conventio ſit Simoniaca?

Sacra Congregatio Concilii reſpondit:

Affirmative.

Vide cap. *Tua nos* 34. *de Simonia*, *Et Fagnan. ib. num.* 4.

Additiones ex aliena manu.

37 Tametſi ſtatutum ſit, ut refert *Auctor num.* 23. ne plures ad Religionem admittantur, quam poſſet Religio commode ſuſtentare de ſuis proventibus, aut conſuetis eleemoſynis: nihilo tamen minus praxis in pluribus Monaſteriis invaluit, ut ab Ingredientibus non ſolum pecuniam recipiant, & exigant, ſed etiam de eadem prævie ſtipulentur Monaſterii Superiores.

38 Soletque communiter ex hac ratione excuſari praxis hæc, quod id fieri liceat ratione ſuſtentationis, ac juris ad eamdem, pro quo aliquid ab Ingredientibus recipi poſſe prætendunt Auctores; idque in Monaſteriis non ſolum indigentibus, ſed & opulentis.

At vide qui materiam hanc funditus examinat, & pluribus diſtinctis caſibus reſolvit, & quidem rectiſſime, Cocq. *de Jur. Juſtit. & annex. cap.* 4. *ſect.* 9. 39

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt pœnas Simoniæ, & reſtitutionem Simoniace acceptorum.

Ob ſolam, & omnem *Simoniam realem* (confidentiali excepta) incurruntur ipſo facto Juris pœnæ. *Communis* per text. *in cap. Presbyter* 3. *cap. Quiſquis* 5. *cap. Quos* 6. *cap. Reperiuntur* 7. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *cap. Salvator* 8. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. *Extrav. Sane* 1. *& cum deteſtabile* 2. *de Simonia* cum ſimilibus *in tot. tit. de Simonia*, & S. Pius V. Conſtitut. incip. *Cum primum*. 1

Et quidem per *Simoniam mentalem* nulla incurritur Juris pœna. *Communis*, per text. *in cap. Tua nos* 32. *& cap. Mandato* 46. *de Simonia*, ubi Simonia mentalis non judicatur ab Eccleſia, cui datum eſt de manifeſtis tantummodo judicare, ſed judicanda relinquitur a Diſtrictiſſimo Judice, qui ſcrutator eſt Cordium, & cognitor Secretorum. 2

Item nulla incurritur Juris pœna per *Simoniam Conventionalem*, ſive pure Conventionalem, ſive Conventionalem mixtam. *Communis*, teſte Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 239. Et ratio eſt, quia nullibi in Jure reperitur aliqua pœna clare expreſſa contra Simoniam Conventionalem, ſive puram, ſive mixtam. In dubio autem non eſt afferenda pœna, *arg. c. Odia* 15. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Odia reſtringi*, *& favores convenit ampliari*, *cap. In pœnis* 49. *eod.* ibi: *In pœnis benignior eſt interpretatio facienda*, *l. Interpretatione* 42. *ff. de pœnis*, ibi: *Interpretatione Legum pœnæ molliendæ ſunt potius*, *quam aſperandæ*, *& cap. In obſcuris* 30. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In obſcuris minimum eſt ſequendum*; Tum quia, ut teſtantur Navarrus *in Manual. cap.* 22. *nu.* 104. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 27. Sanchez *Conſil. moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 10. *n.* 106. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 239. & alii, ita ſervare ſolet Stylus Curiæ, qui habetur pro Jure, & Lege, juxta Communem Doctorum, *argum. cap. Ex litteris* 11. *de Conſtitut. & cap. Quam gravi* 6. *de crimine falſi.* 3

Pœnæ

Digitized by Google

4 Pœnæ contra Simoniam realem in ingreſſu Religionis commiſſam ſunt ſequentes. Prima eſt, quod tam dantes, quam recipientes aliquid Simoniace pro ingreſſu Religionis, ſi ſint perſonæ ſingulares Excommunicatiunem; Si vero omnes Religioſi capitulariter congregati, conſentientes fuerint, Suſpenſionem ab officio Capitulari ad Juriſdictionem, vel adminiſtrationem pertinenta ipſo facto incurrant, aliis etiam pœnis in ſuo robore duraturis. Sic expreſſe *Extrav.* 1. *de Simonia*.

5 Secunda eſt, quod Religioſi Simoniace recepti expellantur de ſuo Monaſterio, & in arctiori Monaſterio, ad agendum ibi pœnitentiam detrudantur, & Superior, & majores perſonæ Monaſterii ſuſpendantur, & etiam in arctiori Monaſterio detrudantur; *cap. Veniens* 19. & *cap. Quoniam* 40. *de Simonia*.

6 Tertia eſt, quod Rei Simoniæ pro ingreſſu Religiunis incurrant Infamiam Juris, & conſequenter evadant Irregulares, ſaltem ſi crimen ſit notorium notorietate *Juris*, aut *Facti*. *Extravag. Sane* 1. *de Simonia* §. *Ceterum*, ibi: *Nota infamiæ inde contractu*.

7 Profeſſio tamen illorum adhuc eſt valida, cum nullibi in Jure ob id declaretur invalida. Sanchez *lib.* 2. *conſil. c.* 3. *dub.* 104. *num.* 5. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 132. Reiffenſtuel
8 *loc. cit. n.* 354. & alii paſſim. Et ante emiſſam dictam Profeſſionem pœnæ ipſo facto incurruntur; Unde ſi Regulares nihil Simoniace recipiant, vel receptum iterum ante Profeſſionem reſtituant, aut ingreſſus ad Sæculum non Profeſſus redeat, immunes ſunt a dictis pœnis; Caſtropal. *de Simonia punct.* 25. *num.* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 71. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 255. Suarez *lib.* 4. *de Simonia cap.* 56. *n.* 7. & alii. Et ratio eſt, quia licet committatur Simonia ſtatim poſt Simoniacum ingreſſum, præfatæ tamen Juris pœnæ non incurruntur, niſi ſecuta Profeſſione; cum pactio Simoniaca principaliter ſit ordinata ad Profeſſionem Religioſam; adeoque ſi ipſa Profeſſio non ſequatur, quia tunc pro admiſſione ad Profeſſionem nulla recipitur pecunia, ſed gratis ſit, non cenſetur perfecta conſummata illa Simonia, & conſequenter nec ſufficiens pro inducendis pœnis a Jure ſtatutis, cum Leges pœnales intelligi debeant cum effectu, nec extendi ultra caſum expreſſum, *arg. cap. Odia* 15. *cap. In pœnis* 49. *de Reg. Jur. in* 6. & *l. Interpretatione* 42. *ff. de pœnis*.

9 Quamvis Moniales Monaſteriorum habentium ſufficientes, & abundantes reditus pro honeſta ſuſtentatione ingredientium, ſi pro ingreſſu, & admiſſione ad Religiunem, & Profeſſionem aliquid temporale exigant, æque ac alii Regulares veram Simuniam committant, tamen pœnas Juris non incurrunt, licet illud temporale ſe recipere dicant luco dotis ad honeſtam Ingreſſæ ſuſtentationem; Dictæ enim pœnæ, ſeu Cenſuræ reſpectu Monialium revocatæ fuerunt per Bullas plurium Pontificum, ut referunt Doctores apud Suarez *diſp.* 22. *de Cenſur. ſect.* 5. *numer.* 14. & Pirhing *loc. cit. num.* 71. §. *Ceterum*.

Pœnæ contra Simoniam tealem in collatio- 10
ne, & ſuſceptione Ordinum commiſſam ſunt ſequentes. Prima eſt, quod tam Conferens, quam Recipiens Ordines per Simoniam tealem ſit ipſo facto excommunicatus. *Extravagant. Cum deteſtabile* 2. *de Simonia*; *cap. Reperiuntur* 7. *cauſ.* 1. *quæſt.* 1. Pirhing *loc. cit. n.* 156. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 257. & 258. & alii paſſim.

Secunda eſt Suſpenſio Ordinantis a collatio- 11
ne Ordinum ſaltem per triennium, & Ordinati, donec ab ipſa Suſpenſiune per Sedem Apoſtolicam fuerit abſulutus; *cap. Si quis ordinaverit* 45. *de Simonia*. Item ſi Simoniæ crimen ſit manifeſtum, tam Ordinans, quam Ordinatus deponendus eſt a ſuo gradu, & Officio Eccleſiaſtico, textu expreſſo *in c. Qui per pecuniam* 9. *cauſ.* 1. *q.* 1. ibi: *Qui per pecuniam quemque conſecraverit, vel ab alio conſecratus eſt, alienus a Sacerdotio fiat*; Et ex Conſtit. 91. Sixti V. incip. *Sanctum, & ſalutare*; Ordinans Simoniace a Collatione quorumcumque Ordinum, & primæ Tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipſo ſuſpenſus, & ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus exiſtit, reſerveta harum Cenſurarum abſolutione Summo Pontifici, quamvis Simonia eſſet occulta; Quas pœnas in ſuo robore permanere voluit Clemens VIII. quamvis dictam Bullam Sixti V. quoad aliqua puncta revocaverit ad terminos Juris communis in ſua Conſtitut. 40. incip. *Romanum Pontificem*: Et ſi Interdictum violat, præter Irregularitatem, quam incurrit vigore *cap. Cum medicinalis* 1. & *cap. Is qui* 20. *de Sententia Excommun. in* 6. etiam ſuſpenſus eſt a regimine, & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, & perceptione omnium fructuum a Beneficiis ſuis pervenientium; Sic expreſſe cit. Conſtitut. V. incip. *Sanctum, & Salutare* nun moderata nec revocata quoad dictas pœnas cuntra Simoniacos a Clemente VIII. in dicta Conſtitut. incip. *Romanum Pontificem*.

Tertia eſt, quod Ordinatus Simoniace ſcien- 12
ter præter Excommunicationem, quam ipſo

facto incurrit, *arg. cap. Reperiuntur 7. cauſ. 1. quæſt. 1. & Extrav. Cum deteſtabile 2. de Simonia*, ſit ſuſpenſus ab executione omnium ſuorum Ordinum, non ſolum Simoniace ſuſceptorum, ſed etiam aliorum, quamvis Simonia ſit occulta, *cit. Extravag. Cum deteſtabile 2. de Simonia*, quæ a Doctoribus communiter intelligitur de Suſpenſione omnium Ordinum, etiam non Simoniace receptorum, ut notant Pirhing *loc. cit. num.* 160. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 262. Leſſius *loc. cit. num.* 135. & alii paſſim. Et ſi poſtea in tali ſuſpenſione aliquem actum Ordinis exerceat, incurrit etiam Irregularitatem, *cap. Apoſtolicæ 9. de Clerico excommunicat. cap. Is cui 20. de Sententia Excommunicat. in 6.* Et inſuper incurrit privationem Officiorum, & Beneficiorum omnium, atque inhabilitatem ad ea, ſi fuerit Sæcularis; Si vero Regularis, privationem vocis activæ, & paſſivæ, atque inhabilitatem ad eam, reſervata dictarum pœnarum abſolutione ſoli Summo Pontifici, etiamſi Simonia eſſet occulta; Sic expreſſe cit. Conſtitut. Sixti V. incip. *Sanctum, & ſalutare*, non moderata, nec revocata quo ad dictas pœnas contra Simoniacos a Clemente VIII. Conſtitut. incip. *Romanum Pontificem*.

13 Pœnæ contra Simoniam realem in Beneficiis Eccleſiaſticis commiſſam ſunt ſequentes. Prima eſt, quod tam illi, qui aliquod Beneficium, ſive Officium Eccleſiaſticum, ſive Sæculare, ut Epiſcopatum, Archipresbyteratum, Canonicatum, & hujuſmodi, ſive Regulare, ut Generalatum, Provincialatum, Prioratum, Guardianatum, Rectoratum, Definitoriatum, & hujuſmodi Simoniace conferunt, aut directe, vel indirecte procurant, eligendo, poſtulando, præſentando, commendando, & hujuſmodi, quam illi, qui aliquo ex præfatis modis Simoniace Beneficium, aut Officium hujuſmodi acquirunt, ipſo Jure, & facto incurrunt Excommunicationem Papæ reſervatam, *cit. Extrav. Cum deteſtabile 2. de Simonia*, & S. Pius V. Conſtit. 5. incip. *Cum primum*.

14 Secunda eſt, quod collatio, proviſio, & acquiſitio hujuſmodi Beneficii, aut Officii ſimoniace facta ſit ipſo jure irrita, & nulla, ita ut proviſus teneatur ſub animæ ſuæ damnatione illud ſponte dimittere, & ad reſtitutionem omnium fructuum, ſi quos inde perceperit, *c. Si quis neque cauſ. 1. q. 1. c. Matthæus 23. de Simonia, & cit. Extrav. Cum deteſtabile 2. de Simonia*, & S. Pius V. cit. Conſtit. *Cum primum*.

15 Tertia eſt, quod qui Simoniace hujuſmodi Beneficium, aut Officium Eccleſiaſticum obtinuit, illud utpote nulliter obtentum ante omnem ſententiam, non ſolum dimittere teneantur, ſed ad illud obtinendum perpetuo inhabilis evadat, niſi Papa diſpenſet, *cap. Si alicujus 59. de elect. cap. Nobis fuit 27. de Simonia*; & S. P. V. cit. Conſtit. *Cum primum*.

16 Quarta eſt, quod qui Simoniace aliquod hujuſmodi Beneficium, ſeu Officium Eccleſiaſticum obtinuit, ſit etiam inhabilis ad quæcumque alia Beneficia Eccleſiaſtica obtinenda. Sic expreſſe S. P. V. citat. Conſtit. incip. *Cum primum*. Quam tamen pœnam, vel non eſſe uſu receptam, vel non obligare in conſcientiæ Foro ante condemnatoriam, vel Declaratoriam Judicis ſententiam, tenent Navarr. *conſil. 92. de Simonia*, Caſtropalao *de Simonia punct. 25.* Pirhing *loc. cit. num.* 270. Reiffenſt. *loc. cit. num.* 267. & alii.

17 Quinta eſt, quod qui Simoniace obtinet aliquod hujuſmodi Beneficium, aut Officium Eccleſiaſticum, ſit privandus per ſententiam Judicis etiam aliis Beneficiis prius Canonice obtentis, text. expreſſo *in c. Cum ſupra 2. de confeſſis, cum ſimilibus*.

18 Sexta eſt, quod qui Simoniace obtinet aliquod hujuſmodi Beneficium, aut Officium Eccleſiaſticum, ſit per ſententiam Judicis etiam ab Altaris miniſterio perpetuo deponendus, textu expreſſo *in cap. De hoc 11. de Simonia*, cum ſimilibus.

19 Supradictas Juris pœnas inducit etiam Simonia Juris Eccleſiaſtici in Reſignatione, & Permutatione Beneficiorum commiſſa; ſic contra paucos Communior Doctorum cum Abbate *in cap. Cum univerſorum, de rerum permutat. num.* 6. Pirhing *loc. citat. num.* 155. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 272. Layman de *Simonia cap. ult. num.* 66. Suarez, & alii paſſim; Sacri enim Canones, & conſtitutiones Pontificiæ, dum pœnas contra Simoniam ſtatuunt, ordinarie in genere, & indiſcriminatim de quavis Simonia reali loquuntur, adeoque etiam de Simonia Juris Eccleſiaſtici, quia ubi Lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, *cap. Quia circa 22. de privileg. & l. De pretio 8. ff. de Publiciana in rem action.* Tum quia plures Sacri Canones loquuntur de Simonia Juris humani, ſeu Eccleſiaſtici, eamque pœnis Juris ſubjiciunt, ut videre eſt *in cap. Quæſitum 5. & cap. Cum olim 7. de rerum permut. cap. De hoc 11. De Simonia; Extravag. Cum deteſtabile 2. de Simonia cum ſimilibus*.

20 Qui Beneficium per Simoniam realem ab

alio

alio commiſſam obtinuit, tenetur illud etiam ante Judicis ſententiam dimittere, quam primum reſcit Simoniam eſſe commiſſam, textu expreſſo *in cap. Eos qui 2. cauſ. 1. quæſt. 5. c. Nobis fuit 27. & cap. Sicut tuis 33. de Simonia*, ibi: *Secundum Sacrorum Canonum inſtituta etiam parvuli, qui cupiditate parentum Eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere tenentur.*

21 Non tenetur autem Beneficium dimittere ille, in cujus odium ipſo ignorante, Simonia ab alio commiſſa eſt, textu expreſſo *in citat. cap. Nobis fuit 27. de Simonia*, ibi: *Niſi conſtaret illos, qui promiſſum tale* (nempe Simoniacum) *fecerint per fraudem in diſpendium illius, qui eligendus erat, id malitioſe feciſſe.*

22 Item non tenetur Beneficium dimittere qui contra Simoniam ab alio pro obtinendo Beneficio committendam expreſſe proteſtatur, quamvis ipſe alius, ignorante dicto expreſſe contradicente, *in Simonia* pergat, eaque mediante Beneficium revera obtineatur, *in cit. cap. Sicut tuis 33. de Simonia*, ibi: *Quoniam ex eo quod contra prohibitionem, & voluntatem tuam* (a qua poſtmodum minime receſſiſti, *aliquis te penitus ignorante, promiſit pecuniam, & exſolvit, nihil tibi debet ad pœnam, vel ad culpam imputari.*

23 Teneretur tamen Beneficium dimittere, ſi ſciret, quod dictus alius non obſtante contradictione, & proteſtatione ſua, nihilominus in Simonia pergeret, eaque mediante Beneficium obtineret, quia ſic acceptando videretur in *te* approbare *Simoniam*, & conſentire in illam. Sic colligitur clare *ex citat. cap. Sicut tuis 33. de Simonia*, ubi excuſatur a pœna nullitatis ſolum ille, qui poſt contradictionem ignorat beneficium ab alio *Simoniace* pro ſe obtineri, adeoque ille, qui ſcit, non excuſatur hoc ipſo, quod ſciat Beneficium pro ſe Simoniace fuiſſe obtentum. Eo vel maxime quod per verba textus allegati *ſupra num. 20. Secundum Sacrorum Canonum inſtituta etiam parvuli, qui cupiditate parentum Eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere tenentur.* Leſſius *lib. 2. c. 35. numer. 143.* Reiffenſtuel *loco citat. numer. 261.* & alii paſſim.

24 Et a fortiori teneretur tale Beneficium dimittere, ſi per *Simoniam* alterius fuiſſet obtentum, ſciente, & non contradicente ipſomet pro quo fuiſſet obtentum. In tali enim caſu ipſemet plene conſentire videretur, quia ut recte advertit Gloſſa communiter recepta *in cit. cap. Sicut tuis, verb. Præbere; Sæpe qui tacet, conſentire videtur*, per textum *in l. Sicut propoſitis 5. Cod. de Nuptiis, l. Soluto Matrimonio 2. ff. Soluto Matrimonio, cap. Si Servus 19. diſt. 54.* & expreſſe *cap. Qui tacet 43. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Qui tacet, conſentire videtur.*

25 Qui ſe ignorante, ſeu omnino neſciente per Simoniam alterius eſt ordinatus, de rigore Juris, donec diſpenſetur, tenetur ab executione Ordinis abſtinere, poſtquam Simoniacam Ordinationem reſciverit, *argument. cap. Præſentium 3. cauſ. 1. quæſt. 5. & cap. De Regularibus 25. de Simonia.* Poterit tamen cum taliter Ordinato Epiſcopus diſpenſare, prout habetur *in citat. cap. Præſentium 3. cauſ. 1. quæſt. 5.* & tenet Gloſſa *ibidem*; quia talis, quamvis Simoniace fuiſſet ordinatus, tamen Simoniacus non eſſet, ut dicitur *in cap. De Simoniace Ordinatis 22. de Simonia.*

26 Simoniæ Confidentialis pœnæ ſunt ſequentes. Prima ſcilicet, quod præter Excommunicationem ipſo facto ratione ipſius incurrendam, privat non ſolum Beneficio, circa quod Simonia Confidentialis commiſſa fuit, ſed etiam aliis Beneficiis, & Penſionibus Canonice obtentis; Pius IV. Conſtitut. 85. incipient. *Romanum Pontificem*, & S. Pius V. Conſtitut. 85. incip. *Intolerabilis.*

27 Secunda eſt, quod inhabilem reddat taliter Simoniacum ad idem, & alia quæcumque Beneficia obtinenda. Pius IV. cit. Conſtit. *Romanum Pontificem*, & S. Pius V. cit. Conſtit. incip. *Intolerabilis.*

28 Tertia eſt, quod Beneficium per Simoniam Confidentialem nulliter acquiſitum reſervatur ſummo Pontifici, ita ut nullus alius illud conferre valeat. Pius IV. & S. Pius V. in citatis Conſtitutionibus.

29 Quarta eſt, quod fructus ex tali Beneficio male percepti applicari debeant Cameræ Apoſtolicæ. Pius V. *in citat. Conſtitutionibus.*

30 Quinta eſt, quod præfatæ pœnæ contrahantur non ſolum per *Simoniam realem*, ſed etiam per *Simoniam Conventionalem mixtam*. Sanct. Pius V. cit. Conſtitut. incip. *Intolerabilis*: ubi S. Pontifex decernit pœnas contra Simoniam Confidentialem ſtatutas incurri, licet *ipſa Simonia Confidentialis alterius tantum partis conſcientia ſit completa.* Vide ipſam Conſtitutionem relatam *ſupra art. 1. num. 15.*

31 Quæ autem ſint pœnæ ſtatutæ contra dantes, vel promittentes pecuniam, ſeu temporalia pro obtinenda Juſtitia, vel Gratia apud Sedem Apoſtolicam? Vide *ſupra art. 2. numer. 35.* ubi ad id affertur per extenſum Conſtitutio Alexandri VII, de datis & promiſſis pro

Juſti-

Digitized by Google

Juſtitia, vel Gratia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda.

32 Quo ad reſtitutionem Simoniace acceptorum, tenendum eſt pro certo, quod qui obtinuit Simoniace Beneficium, ſeu Officium aliquod Eccleſiaſticum, tenetur ſub mortali ſponte illud una cum omnibus fructibus perceptis ante omnem Judicis ſententiam reſtituere, ac dimittere, etiamſi Simonia ſit occultiſſima, *c. Si quis neque cauſ.* 1. *quæſt.* 1. *cap. Matthæus* 23. *de Simonia; Extravag. Cum deteſtabile* 2. *de Simonia*, S. Pius V. Conſtit. 5. incip. *Cum primum*.

33 Qui temporale accepit ſub conditione, ſeu pacto dandi, vel præſtandi ſpirituale, & poſtea conditionem, ſeu pactum non implevit, tenetur Jure Divino, & naturali reſtituere totum acceptum. *Communis ac certa*. Et ratio eſt clara, quia ſicuti Diſpenſator eleemoſynam gratis diſpenſare juſſus pauperi, facit ei injuriam, & ad reſtitutionem tenetur, ſi pro dicta eleemoſyna ipſi pauperi tradenda, ab eo exigat, & accipiat pecuniam; Ita ad reſtitutionem tenetur, qui pro ſpiritualibus, quæ tamquam Diſpenſator gratis diſtribuere debet juxta præceptum Domini: *Matthæi* 10. *Gratis accepiſtis, gratis date*, temporalia exigit. Eo magis in noſtro caſu urget obligatio reſtitutionis ratione pacti expreſſi, quod non implevit.

34 Qui pro electione, collatione, præſentatione, nominatione alicujus ad Beneficium ſeu Officium Eccleſiaſticum aliquod temporale recepit, tenetur illud reſtituere ante omnem Judicis ſententiam. *Communis, & certa*, textu expreſſo *in cap. De hoc* 11. *de Simonia*, ibi: *Reges, & Principes ejus debet inducere, ut ſi quæ receperint a præfato Epiſcopo, ut ejus electioni præſtarent aſſenſum, Eccleſiæ Oxonienſi ſine diminutione reſtituant, cum ea ſine gravi ſalutis periculo retinere non poſſint*.

35 Et quidem ad talem reſtitutionem tenetur de Jure Divino, *Communis*. Cum enim talis non ſit Dominus, ſed Diſpenſator ſolum hujuſmodi rei ſpiritualis, & a Domino Deo juſſus, ut *gratis* diſtribuat, *Matth.* 10. *Gratis accepiſtis, gratis date*, facit injuriam Domino Deo, & illi, a quo pro re ſpirituali temporale exigit; ſicque peccat contra Juſtitiam, & conſequentur tenetur ad reſtitutionem de Jure Divino.

36 Qui temporale accepit ratione Beneficii Eccleſiaſtici, tenetur illud reſtituere Eccleſiæ, in qua Beneficium exiſtit, & non ipſi Danti, præſertim poſt ſententiam judicis. *Communis*; & clare habetur ex cit. *cap. De hoc* 11. *De Simonia*, ubi expreſſe præcipitur ut hujuſmodi *Simoniace* accepta reſtituantur Eccleſiæ Oxonienſi.

Advertunt tamen Doctores cum Sanct. Thoma 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 6. *ad tertium*, poſſe tale temporale acceptum reſtitui pauperibus Superioris arbitrio; Immo multi aſſerunt jam legitime introductum eſſe, ut talia *Simoniace* accepta reſtituantur pauperibus, cum obligatio ea reſtituendi Eccleſiæ, & non alii ſit tantum Lex humana, ſeu Eccleſiaſtica, cui potuit, & poteſt, per legitimam conſuetudinem derogari, *cap. Cum tanto* 11. *de conſuetud.* 37

Ante ſententiam tamen Judicis poſſe, immo deberi talia *Simoniace* accepta reſtitui illis, a quibus ſunt accepta, defendunt abſolute Sotus *lib.* 9. *quæſt.* 9. *art.* 1. *de Simonia*, & §. *Ad ſextum*, Moya *tract.* 6. *Miſcellan. diſp.* 4. *qu.* 6. §. 2. *num.* 13. Bannes 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 7. *dub.* 2. Reiffenſtuel *loco citat. num.* 296. & 297. Et probabiliter Palao *de Simonia punct.* 26. *num.* 5. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 31. *n.* 171. & alii. 38

Simoniace accepta pro ingreſſu in Religionem poſſunt retineri a Monaſterio in communi uſu; at non ad ſpecialem uſum Superioris, ſeu Superioriſſæ, aut alterius ſingularis perſonæ, id enim, nempe quod talia Simoniace accepta communi Monaſterii uſui, tanquam piæ cauſæ remanere, & applicari poſſint, expreſſe conceſſum fuit *in Extravagant. Sane* 1. *de Simonia*, ibi: *Inſuper erga perſonas illas, quæ in præmiſſis recipiendo aliqua contra Canonicas Sanctiones peccaſſe noſcuntur, volentes nos reddere gratioſos omnia recepta hujuſmodi, ſi ad communem uſum Monaſteriorum, ſeu locorum eorum ſunt applicata, ea ad dictum uſum concedimus retineri; Si vero ad ſpecialem uſum Abbatis, vel Abbatiſſæ, Prioris, aut Prioriſſæ, aut alterius ſingularis perſona retineantur, illa venire præcipimus in communi*. Unde nullam eſſe obligationem ante Judicis ſententiam reſtituendi Simoniace accepta in ingreſſu Religionis, ſed poſſe retineri, & applicari, ut ſupra expreſſe tenent Pirhing *loco cit. num.* 183. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 298. Palao *de Simonia punct.* 26. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 30. & alii. 39

Simoniace accepta pro collatione Ordinis, & adminiſtratione aliorum Sacramentorum, & Sacramentalium reſtitui debent de Jure Divino, & conſequenter ante omnem Judicis ſententiam. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia cum talia, & ſimilia ſpiritualia ex mandato Domini Dei, *Matthæi* 10. gratis conferri & admini- 40

miniſtrari debeant, ſi quod temporale pro eorum collatione, ſeu adminiſtratione exigatur, fit gravis injuria Domino Deo, & illis, a quibus exigitur, ſicque peccatur contra Juſtitiam, & inſurgit obligatio id reſtituendi de Jure Divino.

41 Et talis obligatio reſtituendi Simoniace accepta oritur ex *Simonia mentali;* Licet enim ex ipſa nulla incurratur Juris pœna per dicta, & jura adducta *ſupra numer.* 2. oritur tamen onus reſtituendi temporalia Simoniace accepta: quod onus non eſt pœna Juris, ſed obligatio ex Juſtitia, & Jure Divino procedens ob injuriam illatam tertio; quæ obligatio etiam occultiſſima delicta afficit, propter quæ tales mentales Simoniaci *apud diſtrictum Judicem* (*qui Scrutator eſt cordium, & cognitor Secretorum*) *culpabiles judicantur*, ut expreſſe cavetur *in c. Tua nos* 34. *de Simonia*.

Alia ad rem. Vide verb. *Electio*, *Juſpatronatus*, *Præſentatio*, *Reſignatio*.

Additiones ex aliena manu.

42 Regulariter pœnæ contra Simoniacos haud incurruntur propter ſolam Simoniam conventionalem, ut recte novit *Auctor n.* 3. & communiter tradunt Antonell. *de Regim. Eccleſ. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 13. Loter. *de Re Benefic. lib.* 3. *quæſt.* 19. *nu.* 150. *& ſeq.* Novar. *in Summ. Bullar. Commentar.* 117. *numer.* 19. Panimoll. *deciſ.* 91. *annot.* 1. *numer.* 35. Rot. *in recent. deciſ.* 141. *numer.* 16. *part.* 16. & cum aliis *in Marianen. Beneficii* 28. *Januar.* 1746. §. 8. *cor. ilar. mem. Millin.*

43 At in aliquibus caſibus ex ſola conventionali Simonia incurritur pœna nullitatis. Sic permutatio ſimoniaca, quamvis nihil adhuc datum, vel factum ſit, irrita eſt, caretque ſuo effectu, Rota *cor. Criſp. deciſ.* 102. *numer.* 3. *cor. Falconer. deciſ.* 5. *numer.* 10. *de Benefic.*

44 Item dicendum de reſignatione Simoniaca labe infecta, ut reſpondit Rota *in Paderbonen. Beneficii* 10. *Martii* 1747. §. 2. *cor. Reverendiſſ. Molino*, ibi: *Dubitari namque non poteſt, quin deteſtabile ſcelus ſimoniacæ pravitatis inducat omnino nullitatem reſignationis, & beneficii privationem &c. Quod procedit nedum in reali, verum in ſimonia etiam conventionali, etſi effectu conventio caruerit*, & in confirmatoria 3. *Junii* 1747. §. 2. *cor. eodem*.

45 Et quod hic ſilentio prætereundum haud eſt, mox allegatæ *Deciſiones in Paderbonen. Beneficii* magiſtrales ſunt circa probationem Simoniæ, & fere ſingulares, nam ut plurimum ſimonia excludi ſolet ex defectu idonearum probationum.

Num etiam in electionibus ex ſola ſimonia conventionali incurratur pœna nullitatis electionis? Vide apud Mayr *in Decretal. lib.* 5. *tit.* 3. *num.* 138. 46

De peculiaribus pœnis, quas incurrunt Simoniaci pro varietate actuum, in quibus Simonia committitur, vide eumdem Mayr *in Decretal. dict. lib.* 5. *dict. tit.* 3. *a num.* 133. *ad plur. ſeq.* 47

ARTICULUS IV.

Quoad ea, quæ concernunt cauſas, & titulos excuſantes a Simonia, vel pœnis, ac reſtitutione Simoniace acceptorum. Et quo ad ea, quæ concernunt diſpenſationem in pœnis Simoniæ, & abſolutionem a Cenſuris ob eam incurſis, & Judicem, & teſtes quoad eam.

Cauſæ, & tituli excuſantes a Simonia ſunt 1
potiſſimum ſequentes. I. Si temporale pro ſpirituali, aut e contra detur omnino gratis ſine ullo explicito, & implicito pacto; patet ex dictis *art.* 1. *a num.* 29. *ad* 30. II. Si poſt acceptum ſpirituale detur temporale, aut e contra ex mera gratitudine ad ſatisfaciendum obligationi *Antidorali*. Patet ex dictis citat. *art.* 1. *num.* 34. III. Si temporale detur, ne eligatur indignus, aut minus dignus; Patet ex dictis *art.* 2. *nu.* 17. IV. Si Miniſtris Eccleſiæ dentur temporalia non per modum pretii, ſed ſolum per modum ſtipendii ad eorum honeſtam ſuſtentationem pro adminiſtratione Sacramentorum, & Sacramentalium, pro Miſſis, & aliis functionibus ſpiritualibus, patet ex dictis *art.* 2. *num.* 26. *&* 33. V. Si ſpirituale conferatur propter preces armatas ſive gravem metum incuſſum ſine tamen ullo pacto; Patet ex dictis *art.* 1. *num.* 40. VI. Si temporale detur ad redimendam vexationem injuſtam; Patet ex dicendis *infra num.* 2. *&* 3. VII. Si temporale detur propter laborem functioni, aut miniſterio ſpirituali extrinſecum, & ſolum per accidens conjunctum; Patet ex dicendis *infra numer.* 6. VIII. Si interveniat ignorantia vera invincibilis; Patet ex dicendis *infra num.* 8.

Ab incurſu Simoniæ excuſat dare temporale 2
ad redimendam vexationem injuſtam, quam quis patitur in Jure ſpirituali jam plene quæſito, & quod habet in re. *Communis*, *arg. cap. Quæſitum* 4. *cauſ.* 3. *quæſt.* 3. *& cap. Dile-*

Digitized by Google

Dilectus 28. *de Simonia*. Ubi Simoniæ non arguuntur, qui ad redimendam injuſtam vexationem, quam patiebantur in Jure jam quæſito, temporalia dederunt. Hinc S. Gregorius Magnus (ut ex Baronio refert Faguanus in *lib. 6. cap. Nobis*, *de Simonia numer.* 105.) pecuniam dedit Imperatori Mauritio pro confirmatione ſui Pontificatus ſine labe Simoniæ, quia cum jam haberet Jus quæſitum, ſeu in re ad Pontificatum per legitimam electionem, dictam pecuniam non dedit pro Jure aliquo ſpirituali, ſeu pro Pontificatu emendo, utpote quem jam plene Jure quæſito habebat, ſed pro tollenda injuſta, & violenta vexatione, qua a juſto exercitio ſui legitimi Pontificatus tyrannice impediebatur, quod eſt quid temporale.

3 Item ab incurſu Simoniæ excuſat dare temporale ad redimendam injuſtam vexationem etiam in Jure ſpirituali nondum quæſito, ſed adhuc acquirendo, ſi dicta injuſta vexatio veniat ab eo, qui ſolum nocere non autem prodeſſe poteſt ad tale ſpirituale verb. gr. Beneficium, ſeu Officium Eccleſiaſticum obtinendum. *Communis*. Et ratio eſt, quia in tali caſu non dat quis temporale pro acquirendo ſpirituali, cum concluſio ſupponat talem injuſte vexantem nihil penitus prodeſſe poſſe ad tale ſpirituale acquirendum, ſed dat ſolum, & præciſe ut injuſtus vexans impedimenta non ponat per ſuas iniquas machinationes infamando verb. gr. & denigrando ipſum apud eligentem, præſentantem, conferentem, confirmantem, ſeu alias injuſte agendo contra ipſum, ne eligatur, præſentetur, inſtituatur, confirmetur, vel alias a Beneficio acquirendo injuſte, & violente impediatur uti injuſte ipſum detinendo, aut quocumque modo impediendo, ne ſe conferat ad concurſum, ad Electorem, Præſentatorem, Collatorem, & hujuſmodi: quæ omnia ſunt quid mere temporale, & nihil poſitive influunt in Beneficii, ſeu Officii Eccleſiaſtici Collationem, & acquiſitionem.

4 Non excuſat tamen ab incurſu Simoniæ dare temporale ad redimendam injuſtam vexationem, ſi ipſa veniat ab eo, qui de jure prodeſſe poteſt ad Spirituale v. g. Beneficium ſeu Officium Eccleſiaſticum obtinendum; *Communis*. Et ratio eſt, quia in tali caſu temporale datum, vel promiſſum alicui, ne in electione v. gr. præſentatione, & hujuſmodi injuſte deneget votum ſuum, vel alias injuſte deneget debitam inſtitutionem, confirmationem, collationem, & hujuſmodi, poſitive influit in collatione, & acquiſitione ſpiritualis, cum non aliter tollatur, ſeu redimatur dicta injuſta negatio voti, inſtitutionis, confirmationis, collationis &c. niſi per actualem dationem temporalis; Unde tunc datum temporale habet rationem pretii. Sic autem dare temporale, ut detur ſpirituale, eſt veriſſima Simonia. Habetur expreſſe *in cap. Matthæus* 23. *de Simonia*, juncto ejus Summario ſic preciſe dicente: *Si contradicens electo pro pecunia de voluntate electi tradita a contradictione ceſſat, electus poſtea confirmatus, eſt Simoniacus, & Beneficio renunciare tenetur*. Et concordat *cap. Sicut tuis* 33. *eodem*, ubi tam Epiſcopus injuſte negans confirmationem Canonice electo, quam illi, qui ad tollendam injuſtam Epiſcopi vexationem pro obtinenda debita confirmatione pecuniam dederunt, *Simoniaci* habentur.

Item non excuſat ab incurſu Simoniæ dare 5
alicui, ſive de Jure ad Beneficium prodeſſe valenti, ſive non, temporale, ne vexationem juſtam incipiat, aut ab ea incæpta deſiſtat in Beneficio, ſive acquirendo, ſive acquiſito. *Communis*, *arg. cap. cum pridem* 4. *de Pactis*, *cap. Matthæus* 23. & *cap. Sicut tuis* 33. *de Simonia*; Et ratio eſt clara; quia quando quis in Beneficio acquirendo, ſeu acquiſito juſte impugnatur, ſeu juſte impugnari poteſt, vel nullum Jus habet, vel ſaltem non firmum ad dictum Beneficium, adeoque ſi mediante pecunia, vel temporali, juſtam impugnationem, ſeu vexationem tollit, ſibi parat viam ad ſpirituale per temporale, & medio temporali Jus ipſum ſpirituale, vel ſaltem ejus firmitatem ſibi comparat, quod vere eſt Simoniacum; Unde vera eſt Simonia dare pecuniam, aut aliud temporale alicui, ne electionem, præſentationem, collationem, ſeu poſſeſſionem Beneficii juſte, & de Jure, impugnet, aut a juſta impugnatione deſiſtat, & hujuſmodi.

Ab incurſu Simoniæ excuſat dare, & exige- 6
re temporale propter laborem functioni, aut miniſterio ſpirituali extrinſecum, & per accidens conjunctum. Secus autem propter laborem intrinſecum. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia labor extrinſecus eſt diſtinctus ab ipſa actione Sacra, & functione ſpirituali, licet per accidens ſit ei conjunctus, adeoque retinet ſuum valorem, quem ex ſe tamquam quid temporale diſtinctum ab ipſa actione Sacra habet, ſicque propter ipſum abſque incurſu Simoniæ poteſt dari, & exigi temporale, cum non ſit Simonia dari, & exigi temporale pro temporali. Econtra tamen, quia labor intrinſecus non diſtinguitur ab ipſa actione ſacra, & functione ſpirituali, ſed cum ipſa unum opus efficit,

totuſque eſt Sacer, dari, & exigi temporale pro ipſo erit Simonia, per textum *in cap. Si quis objecerit 7. cauſ. 1. quæſt. 3.* ibi: *Quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.*

7 Ille autem labor eſt, & dicitur extrinſecus functioni Sacræ, ſeu miniſterio ſpirituali, & ei per accidens conjunctus, ſine quo functio ſacra, ſeu miniſterium ſpirituale, adhuc in ſe bene fieri poteſt. Sic v. gr. labor extrinſecus, & per accidens conjunctus celebrationi Miſſæ eſt itineratio per unam, vel alteram horam ad locum diſtantem: Unde cum talis itineratio ad celebrandam Miſſam in dicto loco diſtanti ſit quid temporale; non eſt Simonia pro ipſa dare, & exigere temporale. Labor intrinſecus e contra eſt, & dicitur ille, ſine quo functio ſacra, ſeu miniſterium ſpirituale fieri nequit; Sic verb. gr. pronunciatio verborum, motus membrorum, & hujuſmodi eſt labor Miſſæ intrinſecus, eo quod ſine iſto, & ſimili labore Miſſa celebrari nequeat. *Sic Doctores Communis;* Unde cum talis pronunciatio verborum, & motus corporis, utpote labor intrinſecus, & neceſſarius pro celebratione Miſſæ, & conſequenter ab ipſa indiſtinctus, ſit unum totum Sacrum cum ipſa efficiens, ideo pro ipſo ſolo nequit aliquid temporale pro pretio dari, & exigi ſine labe Simoniæ, cum ſic eſſet vendere, & emere ſpirituale pro temporali.

8 Ab incurſu Simoniæ excuſat etiam ignorantia vere invincibilis. *Communis.* Et ratio eſt clariſſima, quia ad peccatum requiritur conſenſus, ignorantis autem nullus eſt conſenſus, *l. Si per errorem 15. ff. de Juriſdict. omnium Judicum, l. Non idcirco 9. Cod. de Jur. & Fact. ignorantia;* Unde ſi ignorantia invincibilis per Communiſſimam Doctorum excuſat ab omni peccato, excuſabit infallibiliter etiam a culpa Simoniæ.

9 Cauſæ omnes, & Tituli excuſantes a Simoniæ culpa excuſant etiam ab ejus pœnis. *Communis.* Ubi enim nulla eſt culpa, ibi nulla debet eſſe pœna, *arg. leg. Si putatur 31. ff. Ad Legem Aquiliam, leg. Sancimus 22. Cod. de pœnis, cap. Cognoſcentes 2. de Conſtitutionibus,* ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, cap. Sine culpa 23. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.*

10 Ignorantia tamen invincibilis pœnarum culpam Simoniæ ab Eccleſia ſtatutarum ab eis non excuſat, Cenſuris exceptis, ipſos Simo-
11 niacos. *Communis;* Ignorantia enim ſolius pœnæ non tollit cauſam pœnæ, ideſt culpam, adeoque nec effectum, ſeu ipſam pœnam. Et de facto delinquentes contra alias Leges ſub certa pœna aliquid prohibentes eadem pœna juſtiſſime plectuntur, quamvis ignorent ipſam pœnam, ſub qua Lex talia delicta prohibet; Nec indiget hoc ulteriori probatione, cum quotidiana id demonſtret experientia, & praxis omnium Tribunalium Eccleſiaſticorum, & Laicalium, qua conſtat, delinquentes, & Legum tranſgreſſores variis affici pœnis Rotæ, combuſtionis, Patibuli, Decollationis, & hujuſmodi, quamvis invincibiliter ignoraverint, delicta a ſe committenda, & commiſſa pœnis hujuſmodi ſubjacere.

Notanter autem dicitur *Cenſuris exceptis*, 12
quia ignorantia Cenſurarum excuſat ab eis incurrendis, quamvis contra Legem agendo quis graviſſime peccet. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Ut animarum periculis 2. de Conſtitutionibus in 6.* ibi; *Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dummodo eorum ignorantia craſſa non fuerit, aut ſupina.* Et ratio manifeſta eſt, quia ad incurrendam Cenſuram requiritur contumacia, *cap. Qua fronte 15. de appellationibus*, ibi: *Sane ſi quis pro contumacia . . . . . Interdicto, vel excommunicatione tenetur adſtrictus*, cum ſimilibus. Contumacia autem non adeſt, ubi ignorantia Cenſuræ habetur, cum ignorantia excuſet a contemptu, & contumacia, *leg. Si ignorans 50. ff. Locati.*

Quamvis temporalia Simoniace accepta re- 13
ſtituenda ſint, licet quis ea accipiendo ignoraverit ſe peccare, cum obligatio talis reſtitutionis oriatur non tam a Jure humano, ſeu Eccleſiaſtico, quam a Jure Divino, ſeu naturali ex dictis *art. 3. num. 32. ad 35.* & conſequenter, qui ea ſimoniace accepit, reſtituere teneatur ſtatim, ac reſcit illa tanquam aliena reſtitutioni eſſe obnoxia, etiamſi prius ipſa accipiendo id ignoraverit, ut tradunt communi-
ter Doctores. Tamen Præſcriptio legitima ex- 14
cuſat a dicta reſtitutione Simoniace acceptorum; Dummodo tamen ad ipſam Præſcriptionem vere concurrant omnes conditiones ad ipſam neceſſariæ, de quibus abunde ſub verb. *Præſcriptio per tot.* vide *ibi*, ubi plurima ad rem.

Ab excommunicatione incurſa ob commiſ- 15
ſam Simoniam in ingreſſu Religionis, vel Beneficio Eccleſiaſtico ſolus Papa abſolvere poteſt. *Communis;* Papa enim ſibi illam ſpecialiter reſervavit *in Extravagant. Sane 1. & Cum deteſtabile 2. de Simonia.*

Ex

Digitized by Google

16 Ex privilegio tamen, quo Regulares Mendicantes abſolvere poſſunt a caſibus Papæ reſervatis poſſunt etiam abſolvere ab iſta Excommunicatione, dummodo non ſit publica, & ad Forum contentioſum deducta. Ita Suarez *l. 4. de Simonia c. 61. n. 4.* Caſtropal. *de Simonia punct. ult. numer. 2.* Reiffenſtel *libr. 5. Decretal. tit. 3. numer. 334.* & alii. Sicut & poſſe Epiſcopos abſolvere a Simonia occulta declaravit Sacra Congreg. apud Caſtropal. *de ſimonia punct. ult. num. 3.* Reiffenſt. *loc. cit. n. 340. in fine.*

17 Solus autem Summus Pontifex abſolvere poteſt ab Excommunicatione, Suſpenſione, & interdicto, aliiſque pœnis incurſis ob commiſſam Simoniam in ſurreptione & collatione ordinum, etiamſi Simonia ſit occulta; Sic enim ſibi expreſſe reſervavit Sixtus V. Conſtit. 91. incip. *Sanctum & ſalutare* cum expreſſa derogatione omnium privilegiorum, ac etiam Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. de reform. cap. 6.* Vi cujus Epiſcopi alias poſſunt *in omnibus irregularitatibus, & Suſpenſionibus a delicto occulto provenientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad Forum contentioſum diſpenſare, & in quibuſcumque caſibus occultis etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in Diœceſi ſua per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputatum in foro conſcientiæ gratis abſolvere.* Sunt verba præciſa Concilii. Nec quoad hoc dicta Conſtitutio Sixti V. eſt moderata, aut revocata a Clemente VIII. Conſtit. 41. incip. *Romanum Pontificem*, ut patet ex dictis *ſupra art. 3. numero 11.* Quamvis tamen circa id non eſſe dictam Sixti V. Bullam ubique uſu receptam putet Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 24. numer. 134.* apud Reiffenſtuel *loco citat. numer. 335.*

18 Si Beneficium ſimplex Simoniace fuit obtentum ab aliis, Beneficiario invincibiliter ignorante, conſequenter Beneficium bona fide acceptante, poteſt Epiſcopus cum illo diſpenſare, ut tale Beneficium de novo acquirere, & retinere poſſit, dummodo illud prius libere reſignet. *Communis*, textu expreſſo *in c. Si alicujus 59. de electione*, ibi: *Quamvis circa eum, qui ignoranter recipit Simplex Beneficium per ſimoniacam pravitatem poſt liberam reſignationem Epiſcopi diſpenſatio toleretur.*

19 Idem poteſt Epiſcopus, ſi eſt Prælatura, aut dignitas ſeu Beneficium Curatum, dummodo electio, ſeu collatio illius per ſententiam reprobata, ſeu caſſata non ſit; ſecus autem, ſi per ſententiam ſit reprobata, ſeu caſſata, *cit. cap. Si alicujus*, ibi: *Si alicujus electionem propter ſimoniam eo ignorante, ac ratum non habente commiſſam contigerit reprobari, cum eo ſuper prælatione ad quam taliter fuerat electus illa vice non poteſt Epiſcopus diſpenſare*, juncto Summario *ibid.* ſic expreſſe ſonante; *Caſſata Electione propter Simoniam etiam ſine culpa Electi, non diſpenſat Epiſcopus ea vice cum caſſato; Secus, ſi Electus libere reſignavit.* Reiffenſtuel *loco cit. nu. 337.* & alii. In caſu autem, 20
quo talis Simoniaca Electio, ſeu Collatio reprobata, ſeu caſſata fuerit per ſententiam, non poteſt Epiſcopus diſpenſare, ut talis Beneficium *illa vice* retinere, vel de novo acquirere poſſit; ſed debet tale prius alteri conferri, & poſtea ſi iterum vacare contigerit, poterit rurſus conferre tali *Simoniam* ab illo commiſſam invincibiliter ignoranti, quia tunc dicta Simonia purgabitur per intermediam perſonam, ut notat Gloſſa communiter recepta *in cit. cap. Si alicujus*, verb. *Illa vice* per textum *in cap. Ex tranſmiſſa 7. de Filiis Presbyteror.* ibi: *Quo defuncto media interceſſit perſona, cui prædictum Beneficium eſt collatum.* Et tenent Pirhing *loco cit. num. 173.* Reiffenſtuel *loc. cit. num. 337.* & alii communiter *argument. citat. cap. Si alicujus 59. de electione.*

Pœnam inhabilitatis ad Beneficium quod- 21
cumque Epiſcopus diſpenſando tollere non poteſt, quando Simonia commiſſa eſt ab ipſo Beneficiario, vel ab alio, ipſo ſciente, & conſentiente, etiamſi Simonia ſit occulta; Tunc enim talis Simoniacus redditur perpetuo inhabilis non ſolum ad Beneficium ſimoniace obtentum iterum obtinendum, ſed etiam ad quæcumque alia Beneficia per Jura, & Conſtitution. Pontific. cit. *ſupra art. 3. numer. 15. & 16.* Super quibus Epiſcopus diſpenſare nequit, *cap. Inferios 4. diſt. 21. cap. Nulli fas ſit 25. qu. 1. cap. Inſtitutionis 25. quæſt. 2. cap. Quod ſuper his 9. & cap. Cum inferior 16. de Majorit. & Obed. Clement. Ne Romani §. 1. de electien.* ibi: *Lex Superioris per inferiorem tolli non poteſt.*

Et id procedit, nedum in Foro externo, ut 22
tenent Doctores communiter, ſed etiam in foro interno, ut expreſſe declaravit *Sacra Congr. apud* Caſtropal. *de Simonia punct. ultim. num. 3.* & Reiffenſtuel *loc. cit. num. 349.* his verbis: *Epiſcopus, & ſi a Simonia occulta abſolvere poſſit; non poteſt tamen Simoniacum rehabilitare ad Beneficia in poſterum obtinenda, neque ad ea retinenda, quæ per Simoniam occultam retinet.* Et ſic tenent Pirhing *loc. cit. nu. 173.* Suarez *lib. 4. de Simonia cap. 61. n. 10. & 11.*

& 11. & communiſſima aliorum, teſte Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 140. dicente jam in praxi tutam minime eſſe contrariam ſententiam Henriquez, & paucorum aliorum putantium probabile eſſe, quod Epiſcopus pro foro interno diſpenſare poſſit, ſi Simonia ſit occulta.

23 Quando Simonia eſt publica, diſpenſatio pro
Foro externo obtineri debet a Dataria. Pyr.
Corrad. *in praxi diſpenſation. lib.* 5. *cap.* 9. *n.*
13. *&* 14. Reiffenſt. *loc. cit. nu.* 343. & alii
24 paſſim. Quando autem eſt occulta, procuratur
pro foro interno in Sacra Pœnitentiaria, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 344.

25 In cauſis Simoniæ ſolus Judex Eccleſiaſticus cognoſcere, & definitive pronunciare poteſt, etiamſi Reus ſit Laicus. Jul. Clar. *lib.* 5. §. *Simonia num.* 7. Pithing *loc. cit. n.* 142. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 348. Abbas *in cap. Cum ſit* 8. *de Foro competen.* & *ibi* Gloſſa verb. *Malefactores*, & alii communiter: Simonia enim, cum verſetur circa objecta ſpiritualia, eſt cauſa Spiritualis; Cauſarum autem ſpiritualium cognitio, & ſententiæ pronunciatio pertinet ad ſolos Judices Eccleſiaſticos, privative quoad Laicos, textu expreſſo *in cap. Decernimus* 2. *de Judiciis*, ibi: *Decernimus, ut Laici Eccleſiaſtica tractare negotia non præſumant.* Et concordat *cap. Lator* 5. *cap. Cauſam quæ* 7. *Qui filii legitimi, cap. Contingit* 8. *de Arbitris* cum ſimilibus.

26 Ad accuſandos Simoniacos quivis teſtis etiam criminoſus admittitur, textu expreſſo *in cap. Tanta* 7. *de Simonia, ibi; Tanta eſt labes hujus criminis, quod etiam ſervi adverſus Dominos, & quilibet criminoſi admittuntur ad accuſationem*, & concordant *cap. Heli* 31. *& cap. Per tuas* 32. *eodem*.

27 In ſimonia reali ſcienter contracta pro Beneficio acquirendo, Pœnitentiaria non revalidat titulum ejuſdem Beneficii etiam in caſibus occultis, & in foro conſcientiæ (in quo tamen diſpenſat ad exercitium Ordinum) niſi forte agatur de ſimonia, ignorantia facti, vel juris, commiſſa, & Orator quamprimum id reſcivit, diſpenſationem petierit, quod valet & in penſionibus, in quibus ſimonia realis ſcienter contracta fuerit. Benedict. XIV. tom. I. Conſtitut. 95. incipient. *Paſtor bonus* §. 22.

28 * Abſtinendum eſt illi etiam a condonatione pretii ſimoniaci, quando in Eccleſiam ipſam, vel pauperes debet erogari, niſi aliter ſuadeat paupertas delinquentium. *Ibid.* §. 23.

29 Qui ſimoniace interceſſit pro alio ad impetrandum beneficium, tenetur in ſubſidium reſtituere Eccleſiæ, vel pauperibus fructus a beneficiario male perceptos, ante omnem ſententiam. *Inſtit.* 12. §. 11.

Si quis poſcat a S. Congregatione abſolutionem a Simonia commiſſa in obtinendo Beneficio, impetrare ſolet reſcriptum, ut *dimittat, moneat, & reſtituat*, nempe dimittat beneficium, moneat pro reſtitutione pretii accepti Eccleſiæ, vel pauperibus, reſtituat fructus perceptos, *ibid.* §. 12. 30

Si vero Simonia commiſſa eſt ab aliquo tertio, inſcio beneficiario, tunc reſcribitur pro convalidatione tituli, dummodo *ante poſſeſſionem*, quod valet ac ſi diceretur, modo id non reſcierit ante acceptam Beneficii poſſeſſionem. *Ibid.* §. 12. 31

Additiones ex aliena manu.

Summus Pontifex tametſi ea, qua pollet ampliſſima poteſtate diſpenſare valeat ſuper pœnis Simoniæ in Foro tum interno, tum externo; rariſſime tamen hac poteſtate uti ſolet, teſte *Corrado in Prax. Diſpenſat. lib.* 1. *cap.* 9. *numer.* 13. 32

Quinimo nunquam Simoniace Proviſo conceſſit retentionem Beneficii, ſuper quo Simonia commiſſa eſt, ſi eo ſciente commiſſa ſit; *Idem Auctor ubi ſupra.* 33

Cæterum ſi ignorante Proviſo Simonia ſit commiſſa nec ei concedit retentionem illius Beneficii, ſed ipſum noviter ei confert. 34

Porro ubi Simonia ſit publica, recurſus habe- 35
ri debet ad Datariam Apoſtolicam, ibique pro-
ponenda eſt ſupplicatio pro utroque Foro, &
exprimi debent fructus ex Beneficio Simoniace
acquiſito percepti, quum debeantur ii Came-
ræ Apoſtolicæ, licet nonnunquam pro ipſis fie-
ri ſoleat tranſactio. A proviſo autem cum igno- 36
rantia ſimoniæ ſufficit eos exprimi fructus, qui
percepti ſunt poſt habitam notitiam Simoniæ,
quum priores lucretur.

At ſi Simonia ſit occulta, recurſus habetur ad Sacram Pœnitentiariam cum ſupplicatione diſpenſationis pro Foro interno tantum. 37

SO.

Digitized by Google

SOCIETAS, SEU SOCIETATIS CONTRACTUS.

1 SOcietas eſt contractus duorum, vel plurium aliquid pretio æſtimabile (utpote ſuam pecuniam, mercem, operam, induſtriam, & hujuſmodi conferentium pro negotiatione aliqua honeſta ad commune lucrum pro portione rerum contributarum inter Socios dividendum. Eſt *in re communis*, & deſumitur *ex l. Societatem 4. l. Societates 5. l. ſi Societatem 6. ff. Pro ſocio, & Inſtit. tit. 26. de Societate*.

2 Ad Societatem quæſtuoſam, ut ſit licita, quatuor potiſſimum requiruntur conditiones. Prima conditio eſt, ut Societas fundetur in negotiatione licita, & honeſta. Unde iniqua, & invalida eſt Societas, quæ inſtituitur, & initur ad illicitum, & inhoneſtum commercium, ut ad meretricium, lenocinium, uſuram, furtum, fraudem, & quemcumque malum dolum, *l. Ea vero 3. §.* & *l. Nec prætermittendum 17. ff. Pro ſocio*. Secunda, ut quilibet Socius aliquid pretio æſtimabile conferat in communem Societatem, ſive dein conferat pecuniam, aut mercem, ſive operam, vel induſtriam ſuam. Plerumque enim pauperiores ſupplent ſua opera, & induſtria, quod alii præſtant ſuis mercibus, *l. ſocietates*, 5. & *l. Si ſocietatem 6. ff. Pro ſocio*. Tertia, ut ſervetur æqualitas inter ſocios, tam quoad damna, quam quoad lucra, ita ut alius præ alio non lædatur, & lucrum, jactura, impendia, & detrimenta communicentur inter omnes Socios, pro rata cujuſque ſortis, niſi aliter conventum ſit, *l. Si ſocietatem 6. & leg. Si non fuerint 29. ff. Pro ſocio, & §. 1. & 2. Inſtitut. de ſocietate*. Quarta, ut Capitale collatum in communem Societatem ſubjaceat periculo conferentis, ita ut ſi pereat abſque culpa Socii, pereat illi, qui illud in Societatem communem contulit, cum talis conferens ſit ſolus Dominus dicti Capitalis, & quælibet res Domino ſuo pereat; Niſi tamen aliter conventum ſit per pactum aſſecurationis per infra dicenda de contractu vulgariter dicto trium Contractuum, *arg. c. Contractus 85. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Contractus ex Conventione Legem accipere dignoſcuntur*, & *§. 2. Inſtit. de ſocietate, & l. Si non fuerint 29. ff. Pro ſocio, & l. Depoſitum 1. §. 6. ff. Depoſiti*.

Contractus vulgo dictus trium contractuum, 3
ſcilicet Societatis, Aſſecurationis Capitalis, & Venditionis lucri incerti pro certo ſecundum multos eſt illicitus, & Uſurarius, ſi celebretur cum eadem perſona, ſive ſimul, ſive ſucceſſive. Sic Sotus *lib. 6. de Juſtit. quæſt. 6. art. 2.* Filliucius *de ſocietat. cap. 19. num. 27.* Arragonius *2. 2. quæſt. 78. art. 2.* Bannes *2. 2. quæſt. 78. art. 4. de ſocietat. dub. 1.* Rebellus *lib. 15. quæſt. 4.* Azorius *Inſtitut. moral. part. 3. lib. 9. cap. 4. quæſit. 5. Verſ. Ex his ſolvitur altera difficultas*, qui pro ſe citat Sanctum Thomam *2. 2. quæſt. 78. art. 2. ad quintum*, Sanctum Bernardinum Senenſ. *part. 2. ſerm. 39. art. 1. cap. 1. verſ. Primus caſus*, Sanctum Antoninum *part. 2. tit. 1. cap. 7. §. 7.* Gloſſam *in cap. Plerique 14. quæſt. 3.* Abbatem *in cap. Per veſtras, de donationibus inter Virum, & Uxorem*, Rodulphum *in c. Conſuluit, de Uſuris part. 2. quæſt. 19.* Accurſium *in leg. Si non fuerint 39. ff. Pro ſocio*, Baldum *in leg. 1. C. Pro ſocio*, innumeroſque, tum Canonici, tum Civilis Juris Interpretes; Et ſic tenet etiam Henno *tom. 2. tract. 2. diſp. 9. quæſt. 5. concluſ. unica*. Et noviſſime cum pluribus aliis Pontas verb. *Societas caſ. 30. per tot.* ubi mordicus hanc propugnat ſententiam adducens ad id Conſtitutionem 45. Sixti V. incip. *Deteſtabilis avaritiæ*, & multa alia ad rem, ſolvendo etiam contraria. V. infra *n.* 44.

Communior tamen, & probabilior ſententia 4
docet tamen Contractum trium Contractuum eſſe licitum, (*) & minime uſurarium, quamvis cum eadem perſona, ſive ſimul, ſive ſucceſ-

Notæ Rom. Theol.

(*) Contractum trium contractuum nullatenus eſſe privata auctoritate cenſura notandum, lubens admitterem monitum in hoc ſequens ſapientiſſimi, ac circumſpectiſſimi Pontificis Benedicti XIV. *lib. 10. de Syn. cap. 7.* Periculoſum nihilominus, atque in praxi vix ab uſura immunem illam pronuntiabo, ac proinde fideles deterrendos eſſe ab eo ineundo, ut plures præſtitere Epiſcopi & Synodi ut optime advertit idem Pontifex *ibid.* nec diffitetur ipſemet Lucius *num. 44. hujus tit.* His poſitis, divinari non valeo, cur ſententiam, quæ talem contractum licitum reddit, poſſit hic probabiliorem & communiorem appellare. Verum hujuſmodi ſimileſque voces non ſemper rectam ſuam præſeferunt ſignificationem cum a Caſuiſtis uſurpantur.

Digitized by Google

ceſſive celebratum. Sic tenent Gabriel *in 4. diſt. 15. quæſt. 11. dub. 10.* Major *in 4. diſt. 25. quæſt. 27.* Valentia *diſp. 5. tom. 3. quæſt. 24. punct. 2.* Molina *de Juſtit. & Jur. lib. 2. cap. 24. dub. 3.* Covarruv. *l. 2. variar. reſolut. cap. 2. n. 3.* Tolet. *lib. 5. cap. 41.* Bartholomæus Medina *in Inſtruction. §. 27.* Garcias *de Contractib. part. 2. c. 17.* Ludovicus Lopez *de Contractibus lib. 1. cap. 65.* Navarr. *c. 19. nu. 225.* Angelus verb. *Societas 1. §. 17.* Silveſter verb. *Societas 1. q. 2.* Fumus verb. *Societas n. 6.* Layman *lib. 3. ſect. 5. tract. 4. cap. 20. n. 2.* Bonacina *tom. 3. diſp. 3. de Contractib. q. 5. punct. 1. n. 3. verſ. Dixi niſi*; Reginald. *lib. 25. cap. 29. num. 396.* Lugo *de Juſtit. & Jur. ſect. 2. n. 40.* Reiffenſtuel *Theol. Moral. Tract. 8. diſt. 4. q. 10. num. 134.* Petrus Marchant. *Tribunal. tom. 2. tract. 8. tit. 5. ſect. 8. dub. 2.* Diana *part. 1. tract. 30. de Contractib. reſolut. 8.* Sporer *tom. 2. tract. 6. de Contractu ſocietatis n. 58.* La Croix *lib. 3. part. 2. n. 876.* cum Buſemb. & pluribus aliis ibi citatis, Felix Poteſtas *tom. 1. part. 2. num. 2420.* & alii innumeri. Et ex Juriſperitis Hoſtienſis *in ſumma tit. de Uſuris §. In aliis autem, verſ. Porro fieri poteſt*, Joan. Andreas *in cap. Per veſtras de donation. inter Virum & Uxor.* & alii, & videtur colligi ex *l. Si non fuerint 29. §. 1. ff. Pro ſocio, l. Depoſitum 1. §. 6. ff. Depoſiti, c. Per veſtras 7. de donationibus inter Vir. & Uxor. cap. Contractus 85. de Regul. Juris in 6.*

5 Ut juſtitia dicti Contractus trium contractuum melius intelligatur, figuratur hic caſus. Supponamus quod Titius det Cajo mercatori mille Florenos ad negotiandum, & dicti mille Floreni Titii ſint æqualis valoris cum induſtria Caji, & inſuper quod ſpes lucri Judicio prudentum, & peritorum ſit de 300. Florenis: In tali caſu ex vi contractus Societatis debentur Titio una cum ſorte 150. Floreni, qui ſunt dimidium lucri prudenter ſpectati; At quia ad Titium ſpectare deberet ſortis, ſeu Capitalis periculum, ideo convenit cum Cajo, ut periculum illud, & onus omne in ſe ſuſcipiat aſſecurando ſortem, ſeu Capitale, pro cujus aſſecurationis & oneris ſuſcepti compenſatione relinquit ei majorem partem dicti lucri prudenter ſperati, ita ut ſola tertia pars, nempe 100. Floreni pertineat ad ipſum Titium, & aliæ duæ partes nempe 200. Floreni ſpectent ad Cajum; & quia adhuc in Titio manet incertitudo lucri ſperati, ideo tertiam illam partem lucri ſperati ſcilicet 100. Florenos in ſpe incerta vendit Cajo pro dimidio circiter verb. gr. pro 50. vel 60. Florenis certis: Spem enim lucri capiendi, non minus quam jactum retis juſto pretio vendi poſſe nemo dubitat, ut recte advertit Sporer *loco cit. num. 59.* Dicti autem tres contractus ſcilicet Societatis, Aſſecurationis, & Venditionis, ſicuti ſecundum ſe ſunt juſti, & licite celebrati cum tribus diverſis perſonis, ut omnes fatentur, ita etiam juſti, & liciti ſunt, ſi celebrentur ſimul cum eadem perſona, quia nec unio, nec identitas perſonæ, deſtruit ſubſtantiam Contractus.

6 Pro determinanda tamen quantitate annui lucri ex hoc Contractu Societatis licite exigendi attendenda eſt regula, quam ex Cardinali de Lugo tradit Sporer *loco cit. num. 60.* nempe quod lucrum certum, quod Socius conferens Capitale exigere poteſt, debet eſſe ita moderatum, ut attento Capitali, quod confert, & ſpe lucri, quod poteſt eſſe ex tali negotiatione, juſte compenſetur periculum, quod alter ſocius ſubit per aſſecurationem Capitalis, & certi annui lucri, quod dare promittit. Unde fit, quod aliquando vix quatuor, tria, aut duo certa exigi poſſint pro 100. collatis, quando ſcilicet ſecundum rectum judicium prudentum, & peritorum mercatorum negotiatio ſuſcepta non valde lucroſa eſt; Econtra autem 6. 7. immo & 8. certa juſte exigi poſſunt pro 100. collatis, quando ſecundum dictum rectum judicium prudentum, & peritorum mercatorum negotiatio ſuſcepta eſt adeo notabiliter lucroſa, ut alter ſocius ex remanente ſibi lucro ſufficienter ſatisfactus cenſeatur pro onere, & periculo, quod ſubit ratione prædictarum aſſecurationum, nempe Capituli, & certi annui lucri: & ita Bonacina *diſp. 3. de Contractibus quæſt. 3. propoſit. 13.* cum ſuppoſuiſſet licite poſſe exigi 5. pro 100. *ibid. num. 6.* recte addit, in Societate trium contractuum plus poſſe exigi, quando negotiatio majus lucrum affert.

7 Unde iſtis notatis adducitur fundamentum hujus ſententiæ deſumptum ex *l. Si non fuerint 29. §. 1. ff. Pro ſocio*; ubi præciſe dicitur: *Ita coiri ſocietatem poſſe, ut nullius partem damni alter ſentiat, lucrum vero commune ſit.* Hoc autem non poteſt fieri, niſi aſſecurando Capitale, & lucrum certum, ut explicat Gloſſa *ibidem, verſ. Damnum eſt*, ita ut nullum remaneat periculum damni ſubeundi. Et favet etiam *cap. Ad veſtras 7. de donationibus inter virum & uxorem*, ubi Innocentius III. præcepit, ut dos uxoris, cujus maritus prodigus vergebat ad inopiam, daretur mercatori ad lucrum, quod dictus Pontifex non præcepiſſet,

Digitized by Google

niſi ſuppoſuiſſet fuiſſe licitum ſortem dotis præcipuam ſalvam præſtare apud Mercatorem ſuſceprurum hujus Summæ periculum, & intermedio tempore ſoluturum ſænus æquum, & honeſtum compenſando ſe quæſtu, quem Societas pareret, ibi: *Mandamus quatenus dotem aſſignari faciatis eidem ſub ea, quam poteſt cautione præſtare, vel ſaltem alicui Mercatori committi, ut de parte boneſti lucri dictus vir onera poſſit Matrimonii ſuſtentare.*

8 Accedit ratio, quia in illo contractu ſervatur juſtitia commutativa, cum, ut ſupponitur, aſſecuratio Capitalis, & venditio lucri incerti fiant juſto pretio, ergo eſt juſtus, & licitus: Sicuti enim fit juſto pretio cum diverſis perſonis, ita etiam cum eadem; quandoquidem perſonarum diverſitas non muter pretia rerum, nec variet rationem contractus, adeoque ſi talis triplex contractus celebratus cum diverſis perſonis licitus eſt, & non uſurarius, ita etiam ſi celebretur cum eadem perſona.

9 Nec valet dicere, quod ſi tale Capitale pereat, debeat perire ipſi conferenti, qui illius adhuc eſt verus Dominus cum quælibet res Domino ſuo pereat. Non valet, inquam, quia hoc verum eſt regulariter loquendo, ac ſecluſo ſpeciali pacto, quo quis periculum rei alienæ ſponte in ſe ſuſcipit: Alias ſecus. Quamvis enim in ſimili Commodatarius, vel Depoſitarius regulariter non teneatur de caſu fortuito, quo res commodata vel depoſita abſque ſua culpa petiit; Secus tamen ſi præceſſerit pactum de præſtando caſu fortuito, textu expreſſo *in cap. Cum gratia* 1. *De Commodato*, & *c. Bona fides* 2. *de Depoſito*. Contractus enim ex Conventione Legem accipere dignoſcuntur; *cap. Contractus* 85. *de Regul. Jur. in* 6. *l. Contractus* 23. *ff. de Regul. Juris*, & *l. Depoſitum* 1. §. 6. *ff. Depoſiti*.

10 Nec valet inſtare, quod Sixtus V. in allegata Conſtit. 45. incip. *Deteſtabilis avaritiæ*, damnaverit omnes pactiones, quibus cavetur, ut Capitale ſalvum maneat, ſive contrahatur ad certum, ſive ad incertum lucrum. Non valet, inquam, quia, ut referunt Comitolus *lib.* 3. *Reſponſ. moral. quæſt.* 12. *num.* 3. & ex ipſo Cardinal. de Lugo *cit. diſp.* 30. *num.* 37. & alii apud ipſum Cardin. de Lugo, idem Sixtus V. de ſenſu Bullæ interrogatus, reſpondit, ſe in ea voluiſſe ſolum prohibere in Contractibus Societatis illas injuſtas pactiones, quas Claſſici Doctores condemnarent; Et ſic etiam aſſeveraverunt Patri Tuccio eximio præclatiſſimæ Societatis Jeſu Theologo, Cardinalis Sanctæ Severinæ, & Cardinalis Toletus, qui juſſu Sixti V. dictam Bullam condiderunt. Accedit Rota *in Romana Societatis die* 3. *Junii* 1602. *coram Coccino Decano*, ubi cenſuit, dictam Bullam comprehendere ſolum caſus Uſurarios de jure communi, additis tamen majoribus pœnis: quam deciſionem refert Flavius Cherubinus *in Compendio Bullarii ſchol.* 1. *ad dictam Bullam* 45. *Sixti V.* Tum quia Leſſius *loc. cit. num.* 33. apud la Croix *loco cit. nu.* 876. *verſ. Hæ rationes*, & alii apud Card. de Lugo *loco cit. num.* 37. dicunt, Sixtum V. ſolum prohibuiſſe hujuſmodi pactiones, quando apponuntur ex vi ſolius Societatis, non tamen quando Societati adjungitur alius contractus, quo ſocius propter pretium juſtum ſuſcipit in ſe periculum Capitalis aſſecurando illud, vel emit ſpem lucri incerti, offerendo pro illo partem minorem certam; Nec S. Thomas, Sanctus Antoninus, & Sanctus Bernardinus Senenſis citati pro contraria Sententia, ſi bene perpendantur, habent aliquid in re contra iſtam ſententiam, ut ponderando eorum verba recte advertit Doctiſſimus Roſignolus præſtantiſſimæ Religionis S. Pauli Decollati, *de contractibus contract.* 3. *diſquiſit.* 6. §. 17. *n.* 8.

Hactenus dicta procedunt eriam de ſocietate 11
animalium adjecto pacto aſſecurationis, ita ut poſſit tradi Ruſtico, ſeu Paſtori certus numerus pecorum, Ovium, Vaccarum, & hujuſmodi cum communi participatione fructuum, ſed cum hoc, quod periculum non ad dantem, ſed ad accipientem ſpectet, ut ſcilicet teneatur pro pereuntibus totidem ſubſtituere, & adhuc annuam penſionem ſolvere, ſed majorem, quam alias deberet, ut ſic fiat juſta, & æqualis compenſatio pro illo onere impoſito, & ſuſcepto, diminuendo ſcilicet tantum de lucro reſpectu conferentis, quantum importat onus periculi, quod ſuſcipit ille, cui conferuntur. Sic Leſſius *lib.* 2. *cap.* 25. *dub.* 5. Molina *loco cit. diſp.* 503. Layman *loco cit. num.* 4. Sporer *loc. cit. num.* 60. & ipſo teſte Communis aliorum contra paucos: Et ratio eſt, quia in tali contractu Societatis nulla proprie intervenit uſura, cum unica ſedes uſuræ ſit mutuum. In tali autem contractu cum tali pacto nullum proprie intervenit mutuum, nec formale, nec virtuale, cum non transferatur Dominium rei collatæ in recipientem, uti reperitur de ratione mutui, quandoquidem per mutuum proprie transfertur dominium rei mutuatæ in mutuatarium, adeoque &c. Tum quia mutuum conſiſtit in rebus non frugiferis, ſed uſu abſumendis, ut pecunia, frumentum, vinum, & hujuſmodi.

In

Digitized by Google

In dicto autem contractu dantur res frugiferæ, adeoque pars fructuum pro eis juſte exigi poteſt, non obſtante tali pacto; Dummodo tantum diminuatur de lucro, ſeu de ipſa parte fructuum reſpectu conferentis, quantum importat onus periculi, quod ſuſcipit ille, cui conferuntur.

12 In contractu Societatis, ſi quid pereat ſine ulla culpa Sociorum, damnum cenſetur commune. *Communis*, per text. *in l. Cum duobus* 52. §. 4. *ff. Pro ſocio*.

13 Si autem quid pereat culpa lata, vel levi unius Socii, tenetur ſolus talis ſocius ad ipſum damnum; Socius enim tenetur verſus Socios de dolo, culpa lata, & levi, non tamen leviſſima. *Communis*: Et quidem quod teneatur de dolo, evincitur aperte ex §. *Socius* 9. *Inſtitut. de ſocietate*, *leg. Cum duobus* 52. §. 2. & 3. *ff. Pro ſocio*, cum ſimilibus. Quod teneatur Socius de culpa lata, habetur clare ex *cit.* §. *Socius* 9. *Inſtitut. de ſocietate*, *leg. Non ob eam* 25. & *l. Socius* 72. *ff. Pro ſocio*, cum ſimilibus. Quod teneatur Socius etiam de culpa levi, demonſtrat manifeſta ratio, quia Contractus Societatis eſt ex illis, qui conferunt ad utriuſque contrahentis utilitatem; In iſtis autem contractibus contrahens tenetur, nedum de dolo, & culpa lata, ſed etiam de levi, textu expreſſo *in l. Si ut certo* 5. §. 2. *ff. Commodati*, *l. Contractus* 23. *ff. de Regul. Juris*, cum ſimilibus, adeoque &c. Quod autem non teneatur Socius de culpa leviſſima, habetur clare ex cit. §. *Socius* 9. *inſtitut. de ſocietate*: ubi expreſſe ſic dicitur: *Culpa autem non ad exactiſſimam diligentiam redigenda eſt*, quod expreſſe habetur etiam *in cit. l. Socius* 72. *ff. Pro ſocio*, ibi: *Culpa autem non ad exactiſſimam diligentiam redigenda eſt*.

14 Ex dictis infertur primo, quod, ſi res tradita in Societatem, fuerit furto ſublata defectu debitæ cuſtodiæ, teneatur ille, cui data fuerat, illam compenſare, nec damnum ſit commune utrique. *Communis*, per text. in *l. Cum duobus* 52. §. 1. 2. & 3. *ff. Pro ſocio*.

15 Infertur ſecundo, quod non ſolum teneatur Socius ex dolo, culpa lata, & levi in ordine ad damnum ex ea ſecutum, ſed etiam in ordine ad lucrum ceſſans, & damnum emergens. *Communis*, claris textibus *in leg. Cum duobus* 52. §. 11. *ff. Pro ſocio*, & *l. Socium* 60. *ff. eod.*

16 Infertur tertio, quod ex culpa etiam levi alicujus ex Sociis teneantur etiam heredes ejuſdem delinquentis ad compenſationem alteri ex Sociis faciendam. *Communis*, claris textibus *in l. Heres* 40. *ff. Pro ſocio*, & *leg. Verum* 63. §. 8. *ff. eod.* ubi expreſſe dicitur: *In heredem quoque ſocii pro ſocio actio competit, quamvis heres ſocius non ſit, licet enim ſocius non ſit, attamen emolumenti ſucceſſor eſt*.

Expenſæ, quæ fiunt cauſa Societatis, debent eſſe communes, & ſolvendæ ſunt ex communi pecunia Societatis. *Communis*, textu expreſſo *in l. Cum duobus* 52. §. 15. *ff. Pro Socio*, *cum ſimilibus*. 17

Hinc ſi ex neceſſitate Societatis quis ex Sociis proficiſcatur in alias Regiones, & ſumptus longe majores faciat, quos non faceret domi ſe continens, debet ex bonis Societatis quo ad illos compenſari. *Communis*, textu expreſſo *in cit. leg. Cum duobus* 52. §. 15. *ff. Pro Socio*, cum ſimilibus. 18

An autem deducendæ ſint expenſæ illæ, quas dictus Socius domi feciſſet, ſi alio propter Societatem non fuiſſet profectus? Variant Doctores. Detrahendas enim eſſe defendunt Major *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 47. Angelus verb. *Societas n.* 12. Silveſter verb. *Societas* 1. *q.* 12. Filliucius *tract.* & *cap.* 3. *num.* 73. Gama *deciſ.* 213. Roſignol. *de Societate contract.* 7. *prænot.* 13. *n.* 5. *verſ. Limita quarto*, & alii hac ducti non ſpernenda ratione Jure ſuffulta, quod expenſas, quas Socii in rebus ſuis privatis faciunt, vel facere deberent, ex ſuo ſolvere debent, *l. Cum duobus* 52. §. 15. & 16. *ff. Pro Socio*. Non eſſe autem detrahendas ſuſtinent Leſſius *lib.* 2. *cap.* 25. *dub. ultim. n.* 35. Azorius *lib.* 9. *cap.* 5. *q.* 8. Reginald. *lib.* 25. *cap.* 27. *n.* 395. Layman *loco cit. n.* 5. Bonacina *loco cit. punct.* 4. *n.* 3. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 145. Navarr. *Manual. cap.* 17. *num.* 285. & alii, hac ducti ratione, quod Jura præſcribentia expenſas hujuſmodi faciendas eſſe de bonis Societatis abſolute loquuntur ſine ulla reſtrictione, ut patet ex *cit. l. Cum duobus* 52. §. 15. & 16. *ff. Pro Socio*, & ſimilibus. Quod autem lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, *cap. Quia circa* 22. *de Privileg.* & *l. De pretio* 8. *ff. De Publiciana in rem actione*; Accedit praxis, & conſuetudo, quæ eſt optima Legum interpres; *leg. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*, *cap. Cum Dilectus* 8. *de Conſuetudine*, quæ ubi vere adſit, eſt ſervanda, *argum. cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*. 19

Conveniunt tamen omnes, quod non eſſent ſolvendæ ex bonis Societatis expenſæ illæ, quæ inutiliter, & rationabiliter fierent in conviviis, aliiſque rebus non neceſſariis; iſtæ enim cum non cederent in bonum Societatis, nec de bonis Societatis, ſed de bonis propriis eas inutiliter, 20

M 2

liter, & irrationabiliter facientis eſſent ſolvendæ. Cum juſtum non ſit, ut quod pro ſe inutiliter conſumitur, In aliorum perniciem transfundatur; Peccata enim ſuos debent tenere Auctores; *l. Sancimus* 22. *Cod. de Pœnis*, *cap. Quæſivit* 2. *De his*, *quæ fiunt a majori parte Capituli*. Nec debet alteri per alterum iniqua conditio inferri, *l. Non debet* 7. *ff. de Regul. Jur. cap. Non debet* 22. *de Regul. Juris in* 6.

21 Si Socius aliquis abſque ſua culpa, etiam levi, ex cauſa, ſeu ratione Societatis damnum incurrit, quia v. g. ad merces comparandas profectus in latrones incidit, qui cum veſtibus, & pecunia etiam propria ſpoliaverunt, vel ſe, aut ſervum ejus vulneraverunt, & proinde ad ſe, vel ſervum curandum multas fecit expenſas, tales expenſæ ſolvendæ ſunt ex pecunia Societatis. *Communis*, textu expreſſo *in cit. l. Cum duobus* 52. §. 9. *ff. Pro Socio*, cum ſimilibus.

22 Dicitur autem notanter: *abſque ſua culpa etiam levi*, quia ſecus eſſet dicendum, ſi dictus ſocius ex ſua culpa in tale damnum incidiſſet, v. g. pergendo contra expreſſam conſociorum prohibitionem per viam periculoſam, latronibus obſeſſam, provocando alium rixis, in quibus fuit vulneratus, & hujuſmodi. *Communis*, *argum. cit. l. Cum duobus* 52. §. 4. *in fine*, ibi: *Nam ſicuti lucrum, ita damnum quoque commune eſſe oportet, quod non culpa ſocii contingit*, ubi notat ly *quod non culpa ſocii contingit*, ex quibus verbis ſtat clarum, quod non debeat eſſe commune damnum, quod culpa Socii contingit, ut *ibid.* §. 18. ibi: *Si ob maleficium ſuum, ipſum tantum damnum ſentire debere*. Socius enim tenetur, ne dum de dolo, & culpa lata, ſed etiam de culpa levi *per Jura adducta ſupra num.* 13. Tum quia juſtum non eſt, ut Societas damnum patiatur ex culpa alicujus Socii. Peccata enim ſuos debent tenere Auctores; *l. Sancimus* 22. *C. de pœnis*, *cap. Quæ ſicut*, 2. *De his quæ fiunt a majori parte Capituli*; Et rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, ut expreſſe ſtatuitur *in cap. Cognoſcentes* 2. *de Conſtitutionibus*. Nec debet aliquis alterius odio prægravari, textu expreſſo *in c. Non debet* 22. *de Regul. Jur. in* 6. *l. Non debet* 74. *ff. de Regul. Jur.*

23 Dicitur etiam notanter *Ex cauſa*, *ſeu ratione Societatis*, quia damna propria, quæ Socius aliunde incurrit, v. g. quia iter ad proprium commodum arripuit, & inde a Latronibus pecunia, & rebus fuit ſpoliatus, ſeu vulneratus fuit, vel ob privatas inimicitias, ſeu rixas fuit vulneratus, & hujuſmodi, non debent Societati imputari, ſed ipſi ſoli. *Communis*, textu expreſſo *in l. Socium qui* 60. §. 1. *ff. Pro Socio*, *&* concordat *cit. l. Cum duobus* 62. §. 18. ibi: *Si ob maleficium ſuum, ipſum tantum damnum ſentire debere*.

24 Societas finitur, ſeu diſſolvitur quatuor præcipuis modis, ſcilicet ex Perſonis, ex Rebus, ex Voluntate, & ex Actione, textu expreſſo in *l. Verum eſt* 63. §. 10. *ff. Pro Socio*, ibi: *Societas ſolvitur ex Perſonis, ex rebus, ex voluntate, ex actione; Ideoque ſive homines, ſive res, ſive voluntas, ſive actio interierit, diſtrahi videtur Societas*. Et concordant *l. Societatem* 4. *& l. Actione* 65. *ff. eodem*, *& Inſtit. de Societate* §. 4. 5. 6. 7. 8.

25 *Ex perſonis* diſſolvitur Societas per mortem naturalem unius Socii, quamvis Societas cum pluribus contracta fuerit, & plures ſuperſint, *cit. l. Societatem* 4. *l. Verum* 63. §. 10. *& l. Actione* 65. §. 9. *ff. Pro Socio*, *&* §. *Solvitur* 5. *Inſtitut. de Societate*. Niſi enim in coeunda Societate aliter convenerint ſocii, heres ſocii defuncti non ſuccedit, cum cenſeatur electa induſtria perſonæ, textu expreſſo *in cit. l. Actione* 65. §. 9. *ff. pro Socio*, & *cit.* §. *Solvitur* 5. *Inſtitut. de Societate*; Unde heres ſocii defuncti non ſuccedit in locum ejus, niſi novo conſenſu ineatur ſocietas; *l. Nemo poteſt* 35. *& l. Plane* 37. *ff. Pro Socio*.

26 Et iſtud extenditur etiam ad mortem Civilem alicujus ex Sociis, quali cenſetur incurri per exilium, & Profeſſionem Religioſam; *argum. cit. Juribus*, *&* §. *Minor* 2. *Inſtitut. de capitis deminutione*; Cum enim cenſeatur electa in Societate induſtria perſonæ, & ignoretur qualis futura ſit induſtria heredis Exulis, ſeu Profeſſi, non poteſt ipſe heres in ejus locum ſuccedere, niſi novo conſenſu ineatur Societas, *cit. l. Nemo poteſt* 35. *& l. Plane* 37. *ff. Pro Socio*.

27 Item diſſolvitur ſocietas per maximam, & mediam capitis deminutionem; non per minimam; textu expreſſo *in cit. lege Verum* 63. §. 10. *ff. Pro Socio*, ibi: *Intereunt autem homines quidem maxima, aut media capitis deminutione, aut morte*.

28 Quid autem, & quotuplex ſit capitis deminutio, habetur *in Inſtitut. de capitis deminutione in princip.* ibi: *Eſt autem capitis deminutio prioris ſtatus mutatio; Eaque tribus modis accidit: Nam aut maxima eſt capitis deminutio, aut minor (quam quidem mediam vocant), aut minima*. Et §. 1. expreſſe dicitur: *Maxima capitis deminutio eſt, cum aliquis ſimul & Civitatem, & libertatem amittit, quod accidit,*

in

Digitized by Google

in his, qui ſervi pœnæ efficiuntur atrocitate ſententiæ; Vel libertis, ut ingratis erga Patronos condemnatis: Vel his, qui ſe ad pretium participandum venundari paſſi ſunt. Et §. 2. ſicut *Minor, ſive media capitis deminutio eſt, cum Civitas quidem amittitur, libertas vero detinetur, quod accidit ei, cui aqua & igne interdictum fuerit. Vel ei qui in Inſulam deportatus eſt.* Et §. 3. ſic: *Minima capitis deminutio eſt, cum Civitas retinetur, & libertas, ſed ſtatus hominis commutatur; quod accidit in his, qui cum ſui Juris fuerint, cœperunt alieno Juri ſubjecti eſſe, vel contra: Veluti ſi filius familias a patre emancipatus fuerit, eſt capite deminutus.* Et §. 4. ſic: *Servus autem manumiſſus capite non minuitur, quia nullum caput habuit.* Et §. 5. ſic: *Quibus autem Dignitas magis quam ſtatus permutatur capite non minui conſtat.*

29 *Ex rebus* diſſolvitur Societas, quando ſors capitalis periit in totum, vel conditionem ita mutavit, ut non amplius ſit in commercio hominum, quia v. g. facta eſt Religioſa, & Deo conſecrata, *cit. l. Verum* §. 10. ibi: *Res vero, cum aut nullæ relinquentur, aut conditionem mutaverint; Neque enim ejus, quæ jam nulla ſit, quiſquam ſocius eſt, neque ejus, quæ conſecrata.... ſit.*

30 Item Societas diſſolvitur publicatione bonorum, *cit. l. Verum* §. 10. ibi: *Publicatave ſit;* & *cit. l. Actione* 65. §. 12. *ff. eod.* ibi: *Publicatione quoque diſtrahi ſocietatem diximus: quod videtur ſpectare ad univerſorum bonorum publicationem, ſi ſocii bona publicentur, nam cum in ejus locum alius ſuccedat, pro mortuo habetur,* & §. *Publicatione* 7. *Inſtit. de ſocietate*, ubi habentur fere eadem verba.

31 Item Societas diſſolvitur per ceſſionem bonorum, cum quis ære alieno, & egeſtate oppreſſus bonis ſuis cedit, §. *Item ſi quis* 8. *Inſtitut. de ſocietate*, ibi: *Si quis ex ſociis mole debiti prægravatus bonis ſuis ceſſerit, & ideo propter publica, aut privata debita ſubſtantia ejus veneat, ſolvitur ſocietas,* & *cit. l. ſocietatem* 4. *ff. Pro ſocio*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Egeſtate*: ubi expreſſe dicit: *Ut ſi quis ex ſociis bonis ceſſerit.*

32 *Ex voluntate* diſſolvitur Societas per renunciationem, textu expreſſo *in cit. l. Verum* §. 10. ibi: *Voluntate diſtrahitur ſocietas renunciatione*: Intellige tamen per renunciationem ſeu conſenſum mutuum omnium Sociorum; alias vero, ſi unus ſolummodo renunciat, ipſe quidem a ſe liberabit ſocios ſuos, ſe vero non liberabit ab ipſis, quando Societati interfuit, non dirimi tunc Societatem, textu expreſſo *in cit. l. Actione* 65. §. 3. *cum ſeq. ff. Pro ſocio*, & concordat §. *Manet* 4. *Inſtitut. de ſocietate.*

Item finitur Societas finita negotiatione, 33
textu expreſſo *in cit. l. Actione* §. 10. ibi: *Item ſi alicujus rei ſocietas ſit, & finis negotio impoſitus, finitur ſocietas;* & §. *Item* 6. *Inſtit. de Societate*, ibi: *Item ſi alicujus rei contracta ſocietas ſit, & finis negotio impoſitus eſt, finitur ſocietas.*

Ex actione diſſolvitur Societas Judicis Judicio, 34
& auctoritate, ideſt quando excitata inter ſocios controverſia per Judicem dirimitur per diſſolutionem contractus; *l. Actione* 65. *in principio ff. Pro Socio*, ibi: *Hoc ipſo, quod Judicium ideo dictatum eſt, ut Societas diſtrahatur, renunciatam ſocietatem, ſive totorum onerum, ſive unius rei ſocietas coita ſit.*

Item actione diſſolvitur Societas per ſtipula- 35
tionem, ideſt per novationem, ſeu delegationem, quando unus Socius, non renuente, ſed potius altero acceptante, obligationem ſuam, quam contraxit verſus ipſum in celebratione contractus, in tertiam perſonam transfundit, quam delegat, vel unam in alteram obligationem commutat, *citat. leg. Actione in principio*, ibi: *Actione diſtrahitur, cum aut ſtipulatione, aut Judicio mutata ſit cauſa ſocietatis.*

Item actione diſſolvitur Societas, quando So- 36
cii non inſcii ſeparatim agere incipiunt, & unuſquiſque eorum ſibi negotiatur, textu expreſſo *in l. Itaque* 64. *ff. Pro ſocio*, ibi: *Itaque cum ſeparatim ſocii agere cœperint, & unuſquiſque eorum ſibi negotiatur, ſine dubio Jus ſocietatis diſſolvitur.*

Item actione diſſolvitur ſocietas, quando ipſa 37
actio perit, text. expreſſo in *cit. l. Verum* 65. §. 10. *ff. Pro ſocio*, ibi: *Ideoque ſive homines, ſive res, ſive voluntas, ſive actio interierit, diſtrahi videtur ſocietas.*

Perit autem actio temporis conventi lapſu, 38
ideſt actione finitur Societas, finito tempore ad Societatem conſtituto, textu expreſſo *in cit. l. Actione* §. 6. ibi: *Quod ſi tempus finitum eſt, liberum eſt recedere, quia ſine dolo id fit.* Item perit actio per ſententiam Judicis: 39
arg. citat. Jur. ſupra num. 34. Item per novationem, ſeu delegationem; *argum. citat. Jur. ſupra num.* 35.

Finita, ſeu diſſoluta Societate, diviſio bo- 40
norum, ſeu lucri provenientis debet fieri inter Socios ad æqualitatem juxta proportionem illius, quod quiſque contulit in Societatem, ita ut, ſi æqualem pecuniam, vel induſtriam contule-

tulerint, æquale lucrum recipiant, & ſi inæqualem contulerint pecuniam, vel induſtriam, inæquale etiam ad proportionem lucrum reportet. *Communis*, per text. *in l. Si ſocietatem 6. ff. Pro ſocio*, ibi: *Si ſocietatem (mecum) coieris, ea conditione, ut partes ſocietatis conſtitueres, ad boni viri arbitrium ea res redigenda eſt, & conveniens eſt viri boni arbitrio, ut non utique ex æquis partibus ſocii ſimus. Veluti ſi alter plus operæ, induſtriæ, pecuniæ in ſocietatem collaturus ſit, & in leg. Si non fuerint 29. ff. eod.* ibi: *Si vero placuerit, ut duas partes, vel tres habeat, alius unam, an valeat? Placet valere, ſi modo aliquid plus tulit ſocietati, vel pecuniæ, vel operæ, vel cujuſcumque alterius rei . . . . Quod ita demum valebit (ut & Sabinus ſcribit) ſi tanti ſit opera, quanti damnum eſt. Plerumque enim tanta eſt induſtria ſocii, ut plus ſocietati conferat, quam pecunia. Item ſi ſolus naviget, ſi ſolus peregrinetur, pericula ſubeat ſolus.* Et concordat §. *De illa 2. Inſtit. de ſocietate.*

41 Finita, ſeu diſſoluta Societate attenta natura contractus, ſi alter ex ſociis contulit rem, ſeu pecuniam, & alter ſuam meram induſtriam, & operam non majoris valoris dictæ pecuniæ, ſeu rei, capitale eſt reſtituendum ei, a quo datum eſt, & ſolum lucrum dividendum. Abbas *conſil. 77. col. 2.* Bolognetus *in Apoſtil. ad conſ. 99. Joan. de Anan.* Lapus *allegat. 94. num. 3.* S. Thomas 2. 2. *quæſt. 78. art. 2. ad 5.* Silveſter verb. *ſocietas 1. quæſt. 20.* Angelus verb. *ſocietas* §. 17. Sotus *lib. 6. de Juſtit. quæſt. 6. art. 1. in fine*, Navarrus *in Enchirid. cap. 17. num. 353.* Leſſius *lib. 25. dub. 20. a num. 15. ad 20.* Mantica *lib. 6. tract. 14. num. 17.* Roſignol. *de ſocietat. Contract. 7. nu. 3.* & alii, *argum. citatis Juribus num. antecedenti*, aliis *in toto Titul. Pro Socio, & Titul. Familiæ Ercifcundæ, & Titul. de communi dividundo*, ubi dicitur Sociis Capitale integre reddendum, & nullibi fit mentio de Capitali dividendo. Et Ratio eſt, quia, ſi Capitale eſſet inter dictos contrahentes dividendum, non eſſet æqualis utriuſque contrahentis conditio. Conferens enim Capitale non poſſet habere niſi Jus ad lucrum proportionatum cum amiſſione partis Capitalis; Conferens autem operam, & induſtriam haberet Jus ad lucrum etiam proportionatum, & inſuper ad determinatam partem Capitalis, quod non eſt dicendum, adeoque &c. Tum quia, ſi Capitale perit, perit ipſi Conferenti, ergo ſi remanet, eidem remanere debet.. Unde Caballutius *Juris Canonici Theor. & prax. cap. 6. cap. 13. numer. 7.* ſic concludit: *His adde, Sixtum V. in Extravagante: Deteſtabilis avaritiæ, ita ſentire, ſortem finita ſocietate tradendam eſſe illi, qui eam contulit, ſi extat.*

42 Si finita, & diſſoluta Societate, nullum ſit lucrum, adhuc totum Capitale eſt reſtituendum ei, qui illud contulit; Et ſi capitale perierit, totum ipſi Conferenti periit. Sic contra paucos fere Communis Doctorum, & ſignanter Caballutius *loco cit. num. 3.* ubi inter alia requiſita ad juſtam Societatem, hoc quartum enumerat ſic expreſſe dicens: *Quarto, ut ſinguli ſubeant damna, & expenſas pro rata quoque eorum, quæ ex parte ſua contulerunt, atque ſeorſim totam incurrant jacturam eorum, quæ in ſortem contulerunt, ut qui pecuniam contulit, totum pecuniæ ſuæ periculum ſubeat, ſi abſque ſocii culpa levi, aut lata pereat; Si vero ſalva pecunia nihil obveniat lucri ſocius alter, qui ſuum laborem, vel induſtriam contulit, ſubeat ſolus jacturam induſtriæ, ſeu laboris; pecunia vero tota ad eos redeat, qui eam contulerunt.* Et infra *num. 7.* concludit: *Si pecunia pereat, perire illi debet, qui eam contulit, ergo ſi ſuperſit, eidem tradenda eſt, ut qui ſentit onus ſentiat quoque commodum: cap. Qui ſentit onus 55. de Reg. Juris, & ſecundum naturam eſt commodum cujuſque rei eum ſequi, quem ſequuntur incommoda; l. Secundum naturam 10. ff. de Regul. Juris.*

43 Finita, & diſſoluta Societate, ſi pro ipſa nihil expreſſe determinet Jus, & nulla inter contrahentes præceſſerit juſta pactio, diviſio eſt facienda juxta probatam conſuetudinem cujuſque Loci, ſeu Regionis, quia quando nihil conventum eſt in Contractibus, & Jura nihil determinate præſcribunt, id actum præſumitur, quod conſuetum eſt; *leg. Quod ſi nolit 31. §. 20. ff. de Ædilitio Edicto, l. Si prius 17. §. 1. ff. de aqua, & aquæ pluviæ arcendæ.* Et hoc cum omnimodo fundamento, cum conſuetudo ſit Jus non ſcriptum, ſeu Jus quoddam moribus utentium comprobatum, quod pro Lege ſuſcipitur, cum deficit Lex, textu expreſſo *in cap. Conſuetudo 6. diſt. 1.* ibi: *Conſuetudo eſt Jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro Lege ſuſcipitur, cum deficit Lex.*

44 Advertendum eſt circa dicta de contractu vulgo trium contractuum, quod Benedictus XIV. *de Synodo Diœceſana lib. 4. cap. 50.* aſſerit, diſputari adhuc, an revera fuerit a Sixto V. peculiari Conſtitutione ſuper illo edita, prohibitus talis contractus & erudite allatis, & ſcite ſuo more ponderatis utriuſque ſententiæ

ratio.

rationibus, **recte concludit**, quod Epiſcopi in Synodo a definitionibus ſuper eo abſtinere debent, ſed ſubditos ſuos ab illo, utpote periculoſo, dehortari. Vide ipſum *ibi*, ubi plurima egregie tradit ad rem ſcitu digniſſima; & Roſignolum *loco* a nobis *cit.* ſupra, ſub *num.* 10. ubi ſub *num.* 5. utramque ſententiam recte conciliat.

Additiones ex aliena manu.

45 Tria hic addere libet. Primum eſt, quod
ſocietas jus quodammodo Fraternitatis comple-
cti dicitur; *L. 63. prin. ff. Pro ſocio.* Hinc
autem varia deduxere Romani Juriſconſulti.
46 Nam infamiam minantur ſocio illi, qui perfi-
de agit; *L. 6. ff. de his, qui notantur infa-*
47 *mia*: Beneficium competentiæ, inter ſocios lo-
cum habere ſtatuunt qualiſcumque fuerit ſocie-
48 tas; *L. 22. §. 1. L. 63. ff. Pro ſocio.* Nec
obſtat *Lex 16. ff. de re Judicat.* quam corru-
ptam eſſe docet *Noodt in Commentar. ad di-*
49 *geſt. tit. cit. pro ſocio*: In rationibus redden-
dis multum fidei, & jurejurando ejus, qui ad-
miniſtravit, relinquunt, ubi de majori quan-
titate non eſt ſermo; Confer *Leyſer ſpec.* 184.
num. 9.
50 Alterum eſt, quod non aliter ſocius ex con-
tractu alterius acquirit, & obligatur, quam ſi
nomine ſocietatis tanquam inſtitor, & ſecun-
dum normam præſcriptam ſeu voluntatem ſo-
ciorum contraxit; *L. 4. §. 1. ff. de exercit.*
act. ſi in communem arcam pecuniæ verſæ
51 ſint *L. 8. ff. Pro ſocio.* Alias ſi ſocius proprio
nomine contraxit, reliquis jus agendi contra
Tertium non naſcitur, nec reliqui obligantur;
L. 13. C. Si cert. petat. Adi *Lauterbach. de ob-*
lig. ſocior. quæ oritur ex conventione cum extra-
neo inita.
52 Tertium demum eſt, quod *contractus trinus*
fuit approbatus a Rota *in Lucana Pecuniaria*
21. Januarii 1744. *§. 3. cor. Em. Buſſio*, ibi:
Quum enim hujuſmodi perſolutio, & immiſſio
pecuniarum in negotium, ſit contractus in dicta
Civitate uſitatus, & nuncupetur depoſitum mer-
cantile continens trinum contractum, nempe ſo-
cietatis, aſſecurationis Capitalis, & conventionis
fructuum, ex quo honeſtum, & limitatum lu-
crum retrahi valet &c. utique fructus exacti a
Canonico in dicta quantitate ſcutorum 557. 12.
reputandi amplius non erunt illicitæ uſuræ pro-
venientes ex credito mere pecuniario, ſed legitimæ
obventiones conventæ in dicto novo contractu, in-
novativo præcedentis crediti fructiferi, quæ juſto
titulo exigi poterant abſque ullo onere, & obli-
gatione reſtitutionis.
Quinimo tradit ſupremum Tribunal in mox 53
allegata deciſione quando initus dici queat
trinus hic contractus, ut *ex* §. 4. *& plur.*
ſeq.

SOCIETAS INTER FRATRES.

FRatres, defunctis parentibus, poſſunt inire 1
inter ſe ſtrictum, & rigoroſum contractum
ſocietatis, ita ut omnia lucra, & damna fiant
communia, *Communis. Contractus enim ex con-*
ventione legem accipere dignoſcuntur, textu expreſ-
ſo *in cap. Contractus* 85. *de Regulis Juris in* 6.
& in l. Contractus 23. *ff. de Regul. Juris*, ibi:
Nam hoc ſervabitur, quod initio convenit, Le-
gem enim contractus dedit.
Per hoc tamen quod fratres habeant heredi- 2
tatem, ſeu patrimonium indiviſum, & de com-
muni menſa vivant, non cenſentur talem ſtri-
ctam, & rigoroſam ſocietatem iniiſſe; *l. Cum*
duobus 52. *§. 6. ff. Pro ſocio*; *l. Ex parte* 39.
§. 3. ff. Familiæ Erciſcundæ cum ſimilibus,
Bartolus *in l. ſi patronus* 4. *Cod. Communia*
utriuſque judicii, Azorius *part. 3. lib. 9. cap.*
59. Filliucius *tract.* 38. *cap. 7. quæſt. 6. numer.*
145. Silveſter verb. *Peculium* 2. *quæſt.* 4. Bo-
nacin. *de contractibus diſp. 3. quæſt. 6. punct.*
7. num. 2. Roſignol. *de ſocietate contrac. 7. præ-*
notat. 37. *num.* 1. & alii paſſim; Et ratio eſt,
quia ad contrahendam ſtrictam, & rigoroſam
ſocietatem, qua omnia lucra, & damna com-
munia fiant, requiruntur verba, aut ſigna aper-
te indicantia talem contractum ſocietatis: cum
de natura talis ſtrictæ, & rigoroſæ ſocietatis
requiratur, quod ſit conventio duorum, vel
plurium aliquid pretio æſtimabile conferentium
pro negotiatione aliqua honeſta ad commune
lucrum pro portione rerum contributarum in-
ter ſocios dividendum; *l. Societatem* 4. *l. Socie-*
tate 5. *l. ſi ſocietatem* 6. *ff. Pro ſocio*, *& In-*
ſtitut. titul. 26. *de ſocietate*, adeoque &c.
Hinc frater habens hereditatem, ſeu patri- 3
monium indiviſum cum aliis fratribus non te-
netur per hoc communicare aliis fratribus lu-
crum a ſe acquiſitum ex publici alicujus officii
adminiſtratione, quia, niſi aliter ſit expreſſe
conventum, indiviſio hereditatis, ſeu patrimo-
nii, & conſequenter ſocietas ex ipſa indiviſio-
ne proveniens inter fratres ſe extendit ſolum
ad bona hereditaria, & ad lucra ex illis pro-

Digitized by Google

venientia. Non vero ad alia bona, & lucra aliunde fratribus obvenientia, uti ſunt bona acquiſita donatione, hereditate, dignitate, officio, ſeu induſtria non debita tali fraternæ ſocietati, ſeu diviſioni; *l. Cum duobus* 52. §. 6. *ff. Pro ſocio*, *l. Cui muneris* 12. *ff. de muneribus*, *& honoribus*, cum ſimilibus; Azorius *cit. cap.* 19. *quæſt.* 4. Filliuc. *loco citat. numer.* 136. Silveſter *loco citat. quæſt.* 20. Bonac. *loco citat. num.* 2. Roſignol. *loco citat. numer.* 4. & alii.

4 Item frater habens hereditatem indiviſam cum aliis fratribus, non tenetur per hoc communicare aliis fratribus lucrum acquiſitum per negotiationem nomine proprio factam, quamvis cum hereditaria communi pecunia; Dummodo ratione talis negotiationis non deficiat operibus debitis communioni, & indiviſioni fraternæ, quia tunc eſſet communicandum aliis fratribus pro parte correſpondente operibus debitis tali communioni, & indiviſioni fraternæ: *l. Qui aliena* 8. *Cod. ſi quis alteri*, *vel ſibi*, *l. ſi patruus* 4. *Cod. communia utriuſque judicii*, *l. Titium*, *& Mævium* 47. §. 6. *ff. de adminiſtrat. Tutor.* cum ſimilibus, Bald. *in l. ſi pecunia* 1. *Cod. ſi quis alteri*, *vel ſibi*. Silveſter *loco cit. qu.* 17. *&* 18. Roſignol. *loco cit. num.* 17. *&* 19. & alii.

5 Intellige tamen dummodo dictus frater non fuerit Tutor, aut Curator aliorum fratrum, quia tunc lucrum acquiſitum per negotiationem cum communi hereditaria pecunia factam, licet nomine proprio, & non communi, eſt communicandum aliis fratribus; *l. Si Tutor vel Curator* 2. *ff. Quando ex facto Tutoris*, *vel Curatoris*, Silveſter *loco citat. quæſt.* 18. Baldus in *l. ſi pecunia* 1. *Cod. ſi quis alteri vel ſibi*, *& in l. Si ut proponis* 8. *Cod. de rei vindic.* & alii.

6 Lucrum acquiſitum ab uno ex fratribus per negotiationem factam cum communi hereditaria pecunia nomine communi, debet etiam communicari aliis fratribus. *Communis*. Et ratio clara eſt, quia quod fit de communi, & nomine communi eſt commune.

7 Commanentibus ſimul pluribus fratribus poſt obitum patris, ſi unus de ſuis bonis caſtrenſibus, aut quaſi caſtrenſibus, aut aliunde ſuis aliquid in communem victum impenderit, non poteſt illud repetere, ſi inter ipſos fuerit prius inita ſocietas ad communem victum. Baldus *in l. Cum duobus* 52. *ff. Pro ſocio*; Silveſter *loco citat. quæſt.* 22. Azorius *cit. cap.* 19. *verſ. Sextu quid dicendum*, Roſignol. *loc. cit. numer.* 4. & alii: Et ratio eſt quia ſtante tali ſocietate, non habetur conſideratio ad illud plus ab ipſo fratre in communi victu impenſum, cum ſocietatis jure intelligatur conſumptum; *cap. Si duo fratres tit.* 12. *lib.* 2. *Feudorum*. Tum quia cum illud plus impenderit in illis uſibus, ad quos inita eſt ſocietas, præſumitur illud donaſſe, niſi aliter ſe expreſſerit, adeoque non poteſt illud repetere.

Poſſet autem dictus frater illud plus repetere, ſi non fuerit prius inita ſocietas cum aliis fratribus; Sic citati Doctores, & alii. Et ratio eſt, quia nullo jure, nec titulo naturalis pietatis obligatur unus frater ad alendos alios fratres de ſuo, quando iſti, ut in hoc caſu ſupponitur, habent ex bonis communibus quantum ſufficit ad ſuam honeſtam ſuſtentationem, adeoque poteſt illud plus impenſum repetere; *l. Neſennius* 34. *ff. de negotiis geſtis*. 8

Excipe tamen, niſi alii fratres fuerint pupilli, amentes, aut furioſi, quia in tali caſu quamvis non fuerit inter ipſos inita ſocietas, non poſſet dictus frater illud plus impenſum repetere, niſi ante impenſionem proteſtatus fuerit ſe nolle illud plus gratis impendere, ſeu donare. Sic Doctores citati *ſupra num.* 7. & alii. Et ratio eſt, quia ſecluſa tali proteſtatione illud plus impenſum per dictum fratrem in communem victum fratrum pupillorum, amentium, aut furioſorum præſumitur gratis datum, ſeu condonatum, adeoque illud repetere nequit, *cit. l. Neſennius* 34. *ff. de negotiis geſtis*. 9

Frater, qui inita ſocietate cum aliis fratribus, dotavit de propriis bonis caſtrenſibus, 10 vel quaſi caſtrenſibus ſororem, quam etiam alii fratres dotare tenebantur, poteſt pro rata ab aliis compenſationem repetere. Bartolus *in l. Si patruus* 4. *Cod. Communia utriuſque judicii*, Azorius *loco cit. cap.* 30. *quæſt.* 5. Filliucius *tract.* 38. *cap.* 7. *numer.* 146. Bonacina *loco citat. num.* 8. & alii. Et ratio eſt, quia talis frater utiliter geſſit negotium aliorum fratrum, adeoque poteſt ab ipſis pro rata compenſationem repetere.

Frater habens cum aliis fratribus hereditatem indiviſam, & ſic ſolum ſocietatem, ſimpliciter, & non expreſſe contractam ſocietatem omnium bonorum, ſi ex bonis communibus filiam ſuam dotet, debet in diviſione bonorum eam dotem in ſuam partem computare; Speculator in *cit. de Judic.* §. *Sequitur verſ. Quid ſi unus*, Bart. in *l. Si patruus* 4. *Cod. Comm. utriuſq. judicii*, Silveſter *loco cit. quæſt.* 20. *cir. fin.* Azorius *loco citat. cap.* 19. *verſ.* 11

verſ. Quin. Roſign. *loco citat. diſquiſ.* 4. §. 9. *numer.* 4. cum aliis ibi citatis. Et ratio eſt, quia, cum non eſt inita inter fratres expreſſa ſocietas omnium bonorum, omnes expenſæ factæ de hereditate communi & indiviſa in utilitatem unius duntaxat, debent ipſi ſoli imputari: Unde cum talis dos fuerit erogata in utilitatem duntaxat illius fratris, qui tamquam pater tenebatur dotare ſuam filiam de bonis propriis, ſi eam dotavit de communibus, tenetur eam in ſuam partem computare: *arg. l. In hoc judicium* 14. *ff. Communi dividundo*, cum ſimilibus.

12 Si autem dictus frater nedum habuerit cum aliis fratribus hereditatem indiviſam, & ſolum ſocietatem ſimpliciter, ſed etiam expreſſe contraxerit cum ipſis rigoroſam ſocietatem omnium bonorum, & debitorum, tunc talis dos eſt extrahenda ex bonis communibus abſque eo quod teneatur poſtea ipſam in ſuam partem computare, Silveſter *loco cit. quæſt.* 28. cum Baldo ibi allegato, Azorius *loco cit. c.* 19. *verſ. Nono quæritur*, Roſignol. *loco cit. prænot.* 27. *num.* 6. & alii per text. *in l. Si ſocius pro filia* 81. *ff. Pro ſocio*. Et ratio eſt, quia ratione hujuſmodi ſocietatis omnia bona, lucra, commoda, debita, damna, & pericula fiunt communia fratribus ſic ſociatis; *l. Ea vero* 3. *& l. Cum duobus* 62. §. 8. *ff. Pro ſocio*, adeoque unus frater debet alteri contribuere, ut filiam dotet, ſive pro contrahendo Matrimonio, ſive pro ingredienda Religione, & ſic de ſimilibus aliis expenſis faciendis. Tum quia in hujuſmodi ſocietate talis cenſetur intervenire conventio; Contractus autem ex conventione Legem accipere dignoſcuntur, texto expreſſo *in cap. Contractus* 85. *de Regulis juris in* 6. *& l. Contractus* 23. *de Regulis juris*.

13 Hinc frater habens præ aliis filios aptos ad laborem & re ipſa laborantes in commodum, & utilitatem communionis, & indiviſionis fraternæ, ſi non inierit cum aliis fratribus expreſſam ſocietatem omnium bonorum, poteſt in diviſione (niſi aliter ſit conventum, aut aliud poſtulet legitima conſuetudo) exigere ſtipendium proportionatum labori præſtito a ſuis filiis, cum labor ſit pretio æſtimabilis, & dignus ſit operarius mercede ſua. *Luc. cap.* 10. *num.* 7. *Matth. cap.* 10. *num.* 10. Et ſic etiam frater non habens filios poteſt in diviſione (niſi aliter ſit conventum, aut aliud ferat legitima conſuetudo) exigere a fratre habente filios illud plus, quod in ipſis alendis fuit conſumptum. Navarrus *cap.* 17. *num.* 161. Bartolus, Baldus, & alii apud Felicium *cap.* 13. *numer.* 91. *& cap.* 27. *num.* 64. *&* 71. Bonacina *loc. citat. punct.* 7. *numer.* 7. cum aliis ibi allegatis. Et ratio clara eſt, quia ſicuti habens filios laborantes in utilitatem communionis, & indiviſionis fraternæ poteſt in diviſione exigere ſtipendium proportionatum eorum labori, ita alter non habens filios poteſt in diviſione exigere ab habente filios illud plus, quod in ipſis alendis fuit conſumptum juxta dicta *ſupra num.* 11.

Si vero dicti fratres inierint inter ſe expreſ- 14
ſam rigoroſam ſocietatem omnium bonorum, & debitorum, nec habens filios laborantes, poſſet in diviſione exigere ſtipendium pro tali labore, nec alter carens filiis poſſet exigere ſumptus factos in alendis filiis alterius fratris per dicta, & jura adducta *ſupra num.* 12.

Frater habens uxorem lucra acquirentem 15
exercitio alicujus artis, ſeu mercaturæ, vel quia eſſet obſtetrix, aut Chirurgica, &c. ſi ipſa uxor lucrum ſeparatum tenebat, aut ex aliis conjectari poſſet, quod ſocietatem contrahere nolebat, non tenetur in diviſione illud lucrum aliis fratribus communicare, ſed ipſa uxor teneretur ſolum erogare viro, & aliis ejuſdem fratribus tantum lucri, quantum ſecundum judicium boni viri correſponderet operibus communibus, & obſequialibus a mulieribus ſuæ conditionis in domo fieri ſolitis, quibus ipſa propter exercendam talem artem, aut profeſſionem defeciſſet; quia cum ipſa teneatur talia officia, & obſequia præſtare ex vi ſui ſtatus, & conditionis, ſi non præſtet ob acquirendum aliud lucrum, debet ex illo lucro illa compenſare. Silveſter *loco citat. quæſt.* 32. cum aliis ibi allegatis, Roſignol. *loco cit. diſquiſit.* 4. §. 10. *num.* 2. *&* 3. & alii.

Sic a fortiori non tenetur frater in diviſione 16
communicare aliis fratribus lucra acquiſita ex bonis paraphernalibus, ſeu extradotalibus ſuæ uxoris, ſi ipſa uxor ſit ſibi expreſſe reſervata talia lucra, aut ex aliis conjecturis appareat voluiſſe ipſa ſibi reſervare, & nullatenus aliis communicare. Nec obſtat, quod dictus frater habens ex commiſſione ſuæ uxoris adminiſtrationem talium bonorum paraphernalium lucra inde provenientia inſumpſerit in communem utilitatem, quia per hoc non cenſetur, quod voluerit aliis fratribus communicare, ſed donare, cum non ſit veriſimile, quod voluerit talia lucra auferre ſibi, & ſuis filiis, & dare alienis; Unde ſi ipſe inſumpſit in utilitatem communionis fraternæ, poteſt in diviſione ea ab aliis fratribus exigere, quia quidquid ſolus ex-

Digitized by Google

expendit de ſuo in re communi (niſi aliud ſit
conventum , aut ex conjecturis conſtet) poteſt
in ejus rei diviſione reperere ; *l. In hoc judi-
cium* 14. *ff. Communi dividundo.*
17 Secus autem eſſet dicendum , ſi ipſa uxor ,
& ſuus vir cum ejuſdem fratribus iniiſſent ex-
preſſam rigoroſam ſocietatem omnium bono-
rum , & dicta lucra acquiſita ex ſuis artificiis ,
vel ex ſuis bonis paraphernalibus fuiſſent in-
ſumpta in communem utilitatem dictæ ſocie-
18 tatis ; Quia ratione hujuſmodi rigoroſæ ſocie-
tatis communicari debent quæcumque ex qua-
libet cauſa acquiſita , videlicet ex labore , ope-
ra , induſtria , negotiatione , donatione , lega-
to , hereditate ; *l. Ea vero* 3. *ff. Pro ſocio* .
Item quæcumque obveniunt ex bonis caſtrenſi-
bus , vel quaſi caſtrenſibus ; *leg. Cum duobus*
52. §. 8. *ff. Pro ſocio* . Et generatim omnia
acquiſita ex quolibet jure , titulo , vel cauſa ,
ac omnia debita contracta , damna , & impen-
ſæ ; *leg. Cum duobus* 52. §. 19. *ff. Pro ſocio* ,
ibi : *Socium univerſa in ſocietatem conferre de-
bere , Neratius ait , ſi omnium bonorum ſocius
ſit* , & concordat *lex Ea vero* 3. §. 1. *ff. eod.*
ibi : *Cum ſpecialiter omnium bonorum ſocietas
coita eſt , & tunc hereditas , & legatum , &
quod donatum eſt , aut quaque ratione adquiſitum
communioni adquiretur* , juncta *leg. Si ſocietatem*
19 *univerſarum fortunarum* 73. *ff. eod.* Nec obſtat ,
quod in tali ſocietate bona unius fratris ſint
multo plura bonis alterius , quia ut patet ex
adductis juribus , eſt proprium , & peculiare
hujus rigoroſæ ſocietatis , quod omnia cuncto-
rum ſociorum bona communicentur . Aſt debet 20
adverti , quod non intelligitur contracta hæc
rigoroſa omnium bonorum ſocietas , niſi fra-
tres , ſeu ſocii ſpecialiter , & expreſſe inter ſe
voluntarie convenerint , quod ſit omnium quo-
rumcumque bonorum ſocietas ; *l. Ea vero* 3. *ff.
Pro ſocio* .
Nec dici poteſt ſocietas omnium bonorum 21
illa , quæ vocatur ſocietas ſimpliciter , quia ſo-
cietas ſimpliciter , niſi inter fratres , ſeu ſocios
fuerit expreſſe conventum , quod ſit omnium
bonorum , intelligitur ſolum contracta , ut ſit
univerſorum , quæ veniunt ex quæſtu , hoc eſt
ſi quid lucri ex emptione , venditione , loca-
tione , conductione deſcendit , textu expreſſo *in
l. Coiri ſocietatem* 7. *ff. Pro ſocio* . Pro quæſtu 22
autem intelligitur id , quod ex opera , artifi-
cio , induſtria , vel cura & diligentia cujuſque
provenit ; *l. Quæſtus* 8. *ff. Pro ſocio* . Unde 23
ratione ſocietatis ſimpliciter contractæ non com-
municatur hereditas , legatum , vel ſi quid do-
natum eſt , quia hæc veniunt ex caritate , li-
beralitate , vel alia cauſa , & non ex quæſtu ,
l. Nec adjecit 9. *ff. Pro ſocio* .
Tenetur autem frater ratione ſocietatis ſim- 24
pliciter contractæ communicare cum aliis fra-
tribus theſaurum inventum , ſive in ſuo com-
muni fundo , ſive in alieno , quia aliqua ſua
opera , induſtria , diligentia , vel labore illum
quæſivit , ſicque talis theſaurus ex quæſtu ve-
nire videtur , *argument. citat. leg. Quæſtus* 8.
digeſti Pro ſocio (*) . Socius vero non frater , 25
ſeu extraneus , tenetur ratione talis ſocietatis
ſim-

Notæ Rom. Theologi .

(*) Ut ſcias Dominium , quod inventores in theſaurum acquirunt , hanc ex P. Gabriele Antoine *de Juſt. & Jure cap.* 2. exhibere placuit doctrinam : Jure naturali & gentium theſaurus totus eſt inventoris ; nam quæ nullius ſunt , fiunt jure naturali & gentium primi occupantis . Theſaurus autem nullum habet Dominum ; nam definitur in jure : *Vetus quædam depoſitio pecuniæ , cujus non extat memoria , ut jam Dominum non habeat ; L.* 31. *ff. De acquir. rer. Dom.* Ubi per pecuniam intelliguntur quævis opes mobiles , ut vaſa , gemmæ , annuli , catenæ aureæ &c. Dicitur autem vetus depoſitio : nam ſi non ſit vetus , non cenſetur theſaurus , ſed res inventa , quæ Domino , & in ejus defectum ejus heredibus reſtitui debet : qui ſi cognoſci nequeant , impendi debent in uſus pios , quia ſunt bona incerta ; *Si quis autem vel lucri cauſa , vel metus , vel cuſtodiæ , condiderit ſub terra , non eſt theſaurus , cujus etiam furtum ſit : L. Nunquam ff. de acquir. rer. Dom.*

Jure tamen civili communi obligante in conſcientia , hæc ſtatuta ſunt de theſauro . 1. Theſaurus totus eſt illius , qui eum in proprio fundo reperit ; *Inſtit. de rer. Dom.* Si tamen arte magica ibi inventus ſit , totus pertinet ad fiſcum , ſaltem poſt ſententiam judicis . 2. Qui fortuito theſaurum in fundo alieno reperit , eſt Dominus dimidii , alterum vero dimidium tenetur ante ſententiam judicis tradere Domino ſpeciali fundi , ſive ſit princeps , ſive privatus , *ex Inſtit. de rer. diviſ.* quæ diſpoſitio non eſt pœnalis ſed definitiva proprietatis rerum . 3. Theſaurus de induſtria quæſitus in fundo alieno ſine conſenſu Domini , totus eſt Domini ; *l. unica Cod. de Theſ.* Varii tamen putant , inventorem non teneri ante ſententiam judicis tradere niſi
dimi-

Digitized by Google

ſimpliciter contractæ communicare cum alteris ſociis ſolummodo theſaurum repertum in fundo alieno propter adductam rationem ; Non tamen theſaurum repertum in ſuo fundo, agro, vel domo quia tunc perinde eſſet, ac ſi tam ſuam amiſſam inveniſſet, aut neſciens ubi eſſet, poſtea reperiſſet. Sic expreſſa Azorius *loc. cit. cap.* 17. *verſ. Octavo*, & alii. Semper autem eſſet communicandus cum aliis ſociis ſive fratribus, ſive extraneis talis ubicumque repertus theſaurus, ſi inter ipſos fuiſſet inita rigoroſa ſocietas omnium bonorum, per dicta, & jura adducta *ſupra num.* 18. juncta *l. Si ſocietatem univerſarum fortunarum* 73. *ff. Pro ſocio*.

27 Debitum contractum ab uno fratrum poſt
obitum patris, eſt de communi ſolvendum, ſi
convarſum fuerit in communem fratrum utili-
tatem. *Communis* per textum in *l. Omne aes* 27.
ff. Pro ſocio, *l. Si hi* 1. *l. Quod ſi* 3. *ff. De*
28 *in rem verſo*, *cum ſimilibus*. Si autem tale
contractum debitum converſum fuerit in ſolum
privatum commodum contrahentis, non eſſet
de communi ſolvendum, *Communis*, textu ex-
preſſo in *l. Jure ſocietatis* 82. *ff. Pro ſocio* cum
ſimilibus, & facit *l. Non debet* 74. *ff. de Re-*
gul. juris, & *cap. Non debet* 22. *de Regul. ju-*
29 *ris in* 6. In contentione inter fratres in quem
uſum fuerit debitum converſum, onus proban-
di ſpectat ad illum, qui tale debitum contra-
xit : qui ſi non probet fuiſſe converſum in com-
munem utilitatem, debet ex ſuo ſolvere, quia
in tali contentione alii fratres ſunt veluti Rei
in judicio, & qui debitum contraxit, eſt
Actor : Actori autem incumbit probare ; quod
ſi non probet, Reus abſolvitur, *l. Qui accuſa-*
re 4. *Cod. de edendo ; l. Actor* 23. *Cod. de pro-*
30 *bation. l. Ei* 2. *ff. de probat.* Ex mortuo fra-
tre, qui contraxit debitum in contentione in-
ter Creditorem, & reliquos fratres debitores ; onus probandi tale debitum fuiſſe converſum in communem ipſorum utilitatem ſpectat ad Creditorem uti Actorem propter dicta, & jura adducta numero antecedenti, Sic in univerſum Roſignol. *loco citat. diſquiſit*, 4. §. 7. cum aliis ibi allegatis.

Delictum, ſeu maleficium unius fratris ſocii 31
omnium bonorum, non nocet aliis fratribus ; *l. Cum duobus* 52. §. 2. & 28. *ff. Pro ſocio*. Unde ſi talis frater delinquens condemnetur propter delictum, ſeu maleficium ad pœnam, ſolvere debet de ſuis, & non de bonis ſocietatis, textu expreſſo *in cit.* §. 18. ibi : *Si ob maleficium ſuum, ipſum tantum damnum ſentire debere*. Et ratio eſt, quia ſicuti ſocietas non eſt inita de lucris provenientibus ex culpa, ut ex furto, homicidio, adulterio, perjurio, *cit. l. Cum duobus* 52. §. 17. & *l. Quod autem ex furto* 53. *ff. Pro ſocio*, ita neque cenſetur inita de damnis, quæ frater delinquens ſentire debet in pœnam, *cit. l. Cum duobus* 52. §. 3. & §. 18. *ff. Pro ſocio*.

Præſcindendo a ſocietate inter fratres jure 32
novo *in l. Ut liberis* 17. *Cod. de Collationib. Authent. Ex teſtamento*, *Cod. eod. titul. Auth. de Triente*, & *ſemiſſe* §. *Illud quoque collat.* 3. ſtatutum eſt, quod ipſi in diviſione hereditatis paternæ, & maternæ adducant ad partitionem communem quæ ab ipſis viventibus acceperunt, dummodo ipſis expreſſe vel tacite per conjecturas non præſumantur donata, ſeu condonata. Et hic in ſpecie aſſignantur ea, quæ in partitione hereditatis adduci debent, vel non.

Primo igitur in diviſione cum reliquis fra- 33
tribus debet alter frater adducere & computare in ſuam partem pecuniam, quam pater conſumpſit pro ſtudiis ipſius, ſi pater apud ſe habe-

dimidium, ob hæc verba legis ex ea parte pœnalis ; *Totum locorum Domino reddere compellatur*. 4. Si Theſaurus inveniatur in platea, foro vel via publica, juxta multos dividi debet cum fiſco ; juxta alios totus eſt inventoris. In his vero ſicut in aliis ſpectandæ ſunt ſpeciales locorum leges, vel conſuetudines, & ſervandæ. Sic in Gallia theſaurus in alieno fundo repertus, in tres partes æquales dividi debet, quarum una ſit inventoris, altera Domini fundi, tertia Dynaſtæ, ſeu altarius juſtitiarii vel Regis, ſi ſolus in loco ſit altus juſtitiarius. Theſauri vero a Domino fundi inventi media pars eſt inventoris, alia Dynaſtæ, vel Regis. Immo circa hoc variæ ſunt in variis provinciis conſuetudines.

Reſponſio Auctoris.

Circa Dominium, quod inventores in theſaurum acquirunt, ultra ea, quæ hic trado, Ego alia quamplura tradidi jam in verb. *Dominium*, *art.* 3. *a num.* 26. *ad* 45. incluſive, ubi cum aſſiſtentia juris, & doctorum aſſignavi, quando & quomodo ab inventoribus in theſaurum dominium acquiratur, & quando non. Vide ibi multa ad rem.

habebat ipſius filii bona caſtrenſia , vel quaſi caſtrenſia . Colligitur ex *l. Filius a patre* 18. *ff. de petitione hereditatis* , & ex *l. ſi patre* 7. *Cod. de dotis promiſſione* . In tali enim caſu præſumendum eſt , quod pater adminiſtratorio nomine egerit de dictis bonis ipſius filii , & noluerit inſumptam pecuniam condonare in præjudicium aliorum filiorum , cum ille haberet de propriis bonis ſufficientia ad dicta ſtudia ; Secus autem ſi pater non haberet , apud ſe ulla filii bona , quia in tali caſu præſumendum eſt, quod pater eam pecuniam contulerit ut abſolutus dominus, & liberaliter donaverit; *l. Quæ pater* 32. *ff. Famil. Erciſc.* Molina *tom.* 2. *diſp.* 239. Lopez 2. *par. c.* 2. *concl.* 3. Silveſter *loco cit. quæſt.* 8. cum Baldo ibi allegato, Roſign. *loco cit. prænot.* 27. *nu.* 7. & 13. Bonac. *loco cit. punct.* 7. §. *unic. num.* 7. Navarr. Vaſq. Sa , Zechio ibi citatis , & aliis paſſim .

34 Secundo , debet frater adducere in partitionem cum reliquis fratribus juxta dicta *nu. antec.* libros, quos Pater vivens ipſi tradidit pro ſtudio, ſi ſint conſiderabilis quantitatis, & valoris . Molina, Lopez, Zechius, Tuſchus, & alii citati, & ſecuti a Bonacina *loco cit. num.* 9. quia in tali caſu non eſt præſumandum , quod pater voluerit illos ipſi donare , cum ex hac donatione magna conſurgaret inæqualitas inter fratres ; Secus autem ſi tales libri eſſent parvæ quantitatis , & pauci valoris , quia in tali caſu adeſſet præſumptio de liberali patet-
35 na donatione . Et ſic dicendum eſt de pecunia ei tradita a patre pro emendis libris, quam ſi in magna quantitate inſumpſit in ludos , aut meretrices , tenetur computare in ſuam partem ; Secus autem ſi in exigua quantitate , quia circa hanc exiguam quantitatem quamvis pater præſumatur invitus quoad modum , non tamen quoad ſubſtantiam , ſicque potius præſumitur, quod pater voluerit illam ei condonare, quam ut ipſam in ſuam partem computaret . Navarrus, Molina, Zechius, Vaſquez, Lopez, & alli allegati , & ſecuti a Bonacina
36 *loco cit. num.* 10. In omni tamen caſu , quo libri adducendi , & computandi ſint , computari debant ſecundum valoram , quem habent tempore diviſionis, & non ſecundum valoram, quem habuerunt . Gloſſa *in l. Illud* 29. *Cod. de Collat. in V. Ponderat.* Roſignol. *loco citat. numer.* 15. & omnes alii allegati *ſupra numer.* 34.

37 Tertio , debet frater adducere in partitionem , quæ da bonis communibus poſt mortem patris inſumſit in proſecutione ſtudii incæpti anta mortem patris , quia factum per patrem viventem inceptum in favorem alicujus ex filiis, non obligat heredem , niſi quatenus erat obligatus, *l. Et ſi filius* 15. *ff. de munerib. & honoribus* , *l. Si filia* 20. §. 6. *ff. Familiæ Erciſcundæ* , *l. Honores* 7. §. 2. *ff. de decurionibus* : Pater autam non erat obligatus ad expenſas in proſecutione ſtudii dicti filii . Silveſter *loco cit. quæſt.* 11. cum Bartolo ibi allegato, Roſignol. *loco cit. num.* 8. & alii.

Quarto, computare debet frater expenſas fa- 38
ctas in aſſequenda poſt mortem patris laurea Doctoratus , quia Doctoratus eſt novus actus diſtinctus ab ipſo ſtudio , *l. Si ſervus legatus* 108. §. 5. *ff. de Legatis* 1. Nec alii fratres ad ipſas expenſas tenentur . Silveſter *loco citat. quæſt.* 11. *in fine* , cum Baldo ibi citato , Roſignol. *loco cit. num.* 9. Azorius *loc. cit. c.* 19. *verſ. Octavo*, & alii . Non ſunt autem confe- 39
rendæ expenſæ factæ ab ipſomet patre pro obtinendo Doctoratu , Dignitate , vel Beneficio filio, niſi aliter conſtet tacite, vel expreſſa de voluntate dicti patris , *l. Hic titulus* 1. §. 16. *ff. de Collat. bonorum* , Bartolus *ibid.* Silveſter *loco cit. quæſt.* 26. Bonacina *loco cit. num.* 15.
& alii . Sunt taman conferendæ expenſæ factæ 40
a patre pro obtinendis filio aliis officiis , quæ vendi , & tranſmitti poſſunt ad poſteros , & heredes , *l. Illud* 40. *Cod. de Collationib.* Covarruv. 3. *par. variar. cap.* 19. *num.* 4. Molina *loco cit. diſp.* 241. cum Bartolo & Gomezio *ibi cit.* Bonacina *loco cit. nu.* 17. cum aliis ibi allegatis , & alii apud Vaſquez *in Opuſc. de teſtamentis cap.* 7. *dub.* 9. Et ratio eſt, quia hæc Officia cenſentur bona profectitia , adeoque in diviſione ſunt conferenda quoad pretium , ſeu æſtimationam illorum .

Quinto , conferre debet frater ſecundum va- 41
lorem præſentem veſtes , torques, & alia ornamenta a patre tradita ipſius uxori, ſi adhuc extent , & ſint pretioſa , & non ſint neceſſaria ad quotidianum uſum , *arg. l. Illud* , ſeu *Id veſtimentum* 25. *ff. de peculio* . Et ratio eſt, quia illa non præſumuntur ei a patre donata , ſed ad ſolum uſum conceſſa , *l. Mortis ſuæ cauſæ* 53. *ff. de donationibus inter virum , & uxorem* . Non debet autem frater aa conferre , 42
ſi non amplius extent , nec ſint pretioſa , & ſint neceſſaria ad quotidianum uſum . Et ratio eſt, quia recipiens non tenetur compenſara conceſſa ad uſum, ſi poſt uſum non remaneant; nec minus ſi remaneant , ſi non ſint pretioſa , & ſint neceſſaria ad quotidianum uſum , tenetur ea conferre , quia in ordine ad iſta currit juſta præſumptio , quod pater ea donaverit .

Digitized by Google

verit uxori filii, & a principio tenuit donatio
inter ſocrum, & nurum, *l. Ex annuo* 15. *ff.*
de donationib. inter virum & uxorem, *l. ſi dos*
43 85. *ff. Ad leg. Falcid.* Item nec tenetur frater
ea conferre, quamvis ſint pretioſa, quoties
conſtat patrem ea nurui, ſeu reſpective ejus
uxori donaſſe, nam illa eſſent de libero domi-
nio ipſius uxoris; cum a principio tenuerit do-
natio inter ſocrum, & nurum per jura mox
adducta, juncta *l. Filius* 5. *ff. de dotis colla-
tione*. Silveſter *loc. cit. quæſt.* 12. Sanchez *lib.*
6. *de Matrimon. diſput.* 25. Roſignol. *loco cit.*
num. 12. Navarrus *cap.* 17. *nu.* 116. Bonacina
loco cit. num. 12. & alii paſſim.

44 Sexto, conferre debet frater munera, ar-
rhas, & alias ſponſalitias donationes a patre
factas propter ſuas nuptias, quia cenſetur do-
nationes factæ ob cauſam Matrimonii, ſicuti
cenſetur facta dos, *l. Ut liberis* 17. *Cod. de*
45 *Collationibus*. Filius enim volens ſuccedere pa-
tri, licet non teneatur conferre, quæ ab ipſo
valide accepit donatione ſimplici ei facta ex
mera liberalitate, ut patet ex *leg. Illud* 20.
circa finem Cod. de Collationibus, tenetur ta-
men conferre quæ ab ipſo accepit Donatione
non ex mera liberalitate, ſed ob cauſam, ver-
bi gratia ob nuptias, ob dotem, ob ſuſceptio-
nem Ordinum, ob ingreſſum Religionis & hu-
juſmodi per *cit. l. Illud*, cum ſimilibus, cum
donata ob cauſam de ſua natura conferri de-
beant, ex quo præſumantur tradita in compen-
ſationem Legitimæ. Vaſquez *loc. cit. dub.* 6.
Emanuel Sa, verb. *Hereditas num.* 43. Bonaci-
na *loco cit. nu.* 13. Sanchez *cit. diſput.* 25. cum
46 pluribus aliis ibi allegatis. Non ſunt tamen
computandæ in diviſione expenſæ factæ a pa-
tre in convivio ob nuptias filiis, ſeu occatio-
ne primi Sacri celebrati, aut ingreſſus, & pro-
feſſionis Religioſæ, vel promotionis ad Docto-
ratum, aut ad aliquam dignitatem, ſi filius
non habeat bona propria, quia tales expenſæ
pertinent ad rationabilem adminiſtrationem bo-
norum patris, & ad alimenta filiis debita,
nec magis cenſentur factæ ob filium, quam in
honorem ipſius patris. Molina *tract.* 2. *diſp.*
238. *verſ. de expenſis*, cum Bartolo, Gome-
zio, & aliis ibi allegatis, Tuſchus *concl.* 417.
Vaſquez *loco cit. dub.* 6. *num.* 46. Sa, *loc. cit.*
num. 43. Bonacina *loco cit. num.* 11. cum aliis
47 ibi citatis. Nec tenetur frater in diviſione
computare quæ pater illi dedit præ aliis ad ci-
bum, veſtitum, & equitatum, quia ſtat ratio-
nabilis præſumptio, quod pater illa liberaliter
ei donaverit, ſeu condonaverit. Navarr. *c.* 17.
num. 160. Vaſquez *loco cit. dub.* 8. *num.* 155.
Bonacina *loco cit. num.* 8. & alii. Nec tenetur 48
frater conferre quæ a patre vivente accepit
ob merita extraordinariorum obſequiorum;
dummodo accepta non excedant merita, *l. Si
pater* 34. *ff. de donationibus*, Molina *diſp.* 224.
Navarr. *cap.* 17. *numer.* 144. & 145. Silveſter
verb. *Donatio* 2. *quæſt.* 7. Vaſquez *loc. cit. dub.*
10. *num.* 163. Bonac. *loco cit. numer.* 18. cum
aliis ibi allegatis.

Septimo, conferre debet frater quæ pater in- 49
ſumpſit in ipſius liberatione a captivitate, a car-
cere, aut a pœna ipſi pro delicto debita, ſi pater
declaravit eſſe computanda in diviſione: Pater
enim licet teneatur alere filium, non tamen
tenetur cum gravamine aliorum filiorum inno-
centium ipſius delinquentis delicta ſolvere; ſi
autem declaraverit non eſſe computanda, aut
non expreſſerit an vellet computari, non ſunt
computanda in diviſione, quia tunc præſumi
debent ex paterna pietate condonata, cum non
ſit addenda afflictio afflicto, *cap. Cum percuſſio*
7. *quæſt.* 1. *cap. Ex par.* 5. *de Clerico ægrotan-
te*; Dummodo tamen pater non habeat bona
propria ipſius Filii. Tuſchus *concluſ.* 417. Vaſ-
quez *loco cit. dub.* 8. *num.* 155. Navarrus *cap.*
17. *num.* 165. Bonacina *loco citat. numer.* 19.
cum pluribus aliis ibi allegatis.

Octavo, conferre debet frater bona profecti- 50
tia, quia horum bonorum dominium pertinet
ad patrem; §. 1. *Inſtitut. Per quas perſonas
cui acquiritur*. Non debet tamen conferre bo- 51
na caſtrenſia, aut quaſi caſtrenſia, quia ho-
rum dominium abſolute pertinet ad filium;
leg. Caſtrenſi 11. *ff. de caſtrenſi peculio*, *leg.
Hic titulus* 1. *Nec caſtrenſe*, *ff. de collatione
bonorum*. Nec bona adventitia, *leg. Ut nemi-* 52
ni 21. *Cod. de collationibus*: Adventitiorum
enim bonorum dominium directum, ſeu pro-
prietatem habet filius, *l. Cum oportet* 6. *Cod.
de bonis quæ liberis*.

Nono, conferre debet frater quæ accepit a 53
patre titulo patrimonii ad Sacros Ordines, vel
ad nuptias contrahendas, quia traditio horum
bonorum non eſt donatio omnino libera, ſed
ob cauſam: Donata autem ob cauſam, & non
ex mera liberalitate conferri debent in parti-
tionem; *l. Illud* 20. *circa finem*, *Cod. de Col-
lationibus*. Aſt tamen jus fructus percipiendi
dum vivit, ſpectat ad ipſum ſolum, nec de-
bet eos fructus afferre in partitionem. Molina
diſp. 233. §. *Hujuſmodi autem*, Hugo *tom.* 1.
diſput. 5. *ſect.* 2. *num.* 37. Sporer *tom.* 2. *tract.*
6. *in complement. ſeptim. præcept. cap.* 1. *ſect.*
2. *num.* 51. Bonacina *loco citat. num.* 5. *verſ.*
Reſpondeo ſecundo, cum aliis ibi allegatis. Non 54
tene-

Digitized by Google

tenetur tamen conferre, ſi nolit ſuccedere pa-
tri in hereditate, ſed contentus ſit re ſibi tra-
dita, quia is ſolum conferre tenetur, qui vult
in hereditate cum aliis ſuccedere, *l. Fuit quæ-
ſtionis 7. ff. de dotis collatione*, Molina *diſp.*
237. *verſ. Reditum :* Emanuel Sa, *loco citat.*
num. 42. Bonacina *loco cit. num.* 4. cum Go-
mezio, & Zechio ibi citatis, & alii.

55 Decimo, conferre debet frater in diviſione
expenſas factas a patre ad ejus bona adventi-
tia augenda ad perpetuam conſiderabilem uti-
litatem, ſi conſtet, quod pater eas fecerit
animo repetendi; Et ſi dubitetur de tali ani-
mo, attendenda eſt quantitas dictarum expen-
ſarum; & ſi parva ſit, præſumi debet, quod
non habuerit animum repetendi, ſi vero ma-
gna ſit, ita ut quantitas expenſarum facta-
rum excedat quantitatem fructuum percepto-
rum, eſt præſumendum, quod animum habue-
rit repetendi dictas expenſas, cum non ſit cre-
dibile, quod voluerit pater unum filium dita-
re cum magno detrimento aliorum : Navarr.
cap. 17. *num.* 163. Bonacina *loco cit. num.* 15.
56 & ipſo teſte alii communiter. Sic e contra,
ſi pater dilapidaverit bona adventitia unius
filii, alii fratres in diviſione tenebuntur com-
penſare, cum obligatio ex juſtitia tranſmitta-
tur ad heredes, & hereditas, ſeu res tranſeat
cum ſuo onere; *l. Alienatio, ff. de contra-
hend. emptione*, *l. Pomponius §. Cum quis ff.
de acquir. poſſ. l. Via conſtituti, §. Quicumque,
ff. de ſervitut. l. Fiſcus 6. ff. de jure Fiſci;
Clementin. 1. de cenſibus*, cum ſimilibus; Ema-
nuel Sa, verb. *Hereditas nu.* 45. Bonacina *loc.
cit. num.* 13. *in fine*, & alii.

Additiones ex aliena manu.

57 Inter Fratres poteſt eſſe communio tantum
menſæ, fructuumque bonorum patrimonialium,
58 tum poteſt eſſe Societas univerſalis. Ex hoc
autem ſolum, quod Fratres concorditer vixe-
rint, promiſcueque, ac pro indiviſo bona poſ-
ſederint, vix habetur communio menſæ, & fru-
59 ctuum bonorum patrimonialium. Quinimmo
id procedit, etiamſi adſit pactum, ut omnia
lucra & damna ſint communia, quippe quia
poteſt pactum hoc verificari in bonis tantum-
modo patrimonialibus, quorum reſpectu inter
ipſos erat communio; confer Rotam *in Roma-
na, ſeu Spoletana Fideicommiſſi* 1. *Februarii* 1754.
§. 7. *& plur. ſequent. cor. bon. mem. Vicecom.
& 4. Julii* 1755. §. 9. *& duob. ſequent. cor.
Illuſtriſſ. Figueroa.*
60 Societas vero univerſalis, per quam omnia
tum induſtriæ, tum fortunæ lucra communi-
cantur, vel requirit expreſſam conventionem,
vel deducenda eſt ex neceſſariis actibus & ar-
gumentis, de quibus vide Rotam *in Romana
Hereditatis ſuper Fidejuſſione* 5. *Maji* 1751. §.
5. *cor. Eminentiſſimo Buſſio.* Adde etiam idem
Supremum Tribunal *in dict. Romana, ſeu Spo-
letana Fideicommiſſi* 1. *Februarii* 1754. §. 6. *&
7. cor. bon. mem. Vicecomit. & 4. Julii* 1755.
§. 9. *cor. Illuſtriſſ. Figueroa.*
Num acquiſitio proprio nomine facta ab uno 61
ex Fratribus excludat inter ipſos Societatem
univerſalem? Quæſtionis eſt. Obtinuit diſtin- 62
ctio, quod ſi certo conſtet, & quidem vel ex-
preſſe, vel tacite, de ſocietate univerſali, eam
minime excludat mox dicta acquiſitio, quia
tunc proprio nomine acquirens communi ſocio-
rum nomine acquiſiviſſe videtur. At ſi de ſo- 63
cietate univerſali, nec ex conventione expreſ-
ſa, nec ex argumentis indubiis conſtet, præ-
fata acquiſitio urget in ejus excluſionem; Mi-
chalor. *de Fratrib. par.* 2. *cap.* 17. *num.* 16.
& ſequent. Conſtant. *ad Statut. Urb. annot.* 21.
num. 41. Rot. *in Spoletana diviſionis Bonorum*
5. *Februarii* 1745. §. 12. *& in Recinaten. Com-
munionis univerſalis* 25. *Junii* 1747. §. 6. *utra-
que cor. bon. mem. Vicecomit.*
Ex indole ſocietatis univerſalis res commu- 64
ni periculo ita pereunt, ut unus alteri & ſo-
ciis nonniſi de inexcuſabili culpa, probatoque
dolo teneatur; Rota *in Romana Hereditatis Fi-
dejuſſione* 5. *Maji* 1751. §. 4. *cor. Eminentiſſi-
mo Buſſio.*

SODOMIA, Vide verb. *Luxuria a nu.* 50. *ad* 63.

SOLEMNITATES PRO ALIENANDIS REBUS ECCLES. Vide verb. *Alienatio art.* 2.

SOLEMNITATES CONTRACTUUM. Vide verb. *Contractus per tot.*

SOLIDUS. Vide verb. *Cathedraticum n.* 4. & verb. *Donatio art.* 1. *n.* 30.

SO-

Digitized by Google

SOLICITATIO AD TURPIA.

1 AD coercendam ſacrilegam, & execrabilem ſollicitationem ad turpia in Sacramentali Confeſſione, vel occaſione, ſeu prætextu ejuſdem, variæ ſunt editæ Pontificiæ Conſtitutiones, & ſignanter a Pio IV. Conſtitut. incip. *Cum ſicut nuper*, a Paulo V. Conſtitut. incip. *Dilecte fili*, a Gregorio XV. Conſtitut. incip. *Univerſi Dominici Gregis*. Quæ Gregorii Conſtitutio, cum ſit norma, & regula in hac materia habenda, hic ad litteram datur.

GREGORIUS PAPA XV. &c.

,, UNiverſi Dominici Gregis curam quam-
,, quam immeriti cœleſti diſpoſitione ge-
,, rentes ſedulo invigilare tenemur, ut ab om-
,, nibus præviis contagiis conſervetur immu-
,, nis, multoque majori ſtudio providere, ut
,, omnis peſtis ab iis avertatur, quibus alios
,, ſanandi Officium eſt commiſſum, ne quod
,, Evangelica ſcripta Nos admonent, ſale in-
,, fatuato, non ſit in quo ſaliatur, & ad ni-
,, hilum proſit ultra, niſi ut mittatur foras,
,, & conculcetur ad hominibus.

,, §. 1. Quoniam autem a Romanis Ponti-
,, ficibus Prædeceſſoribus Noſtris quibuſdam in
,, locis proviſum fuit, ut impium, ac neſan-
,, dum ſcelus, quod non ſolum inter Chriſti
,, fideles non eſſe, ſed nec etiam nominari de-
,, bet, procul ab iis arceatur, videlicet ut ali-
,, quis Sacerdos ad Sacras audiendas Confeſſio-
,, nes deputatus Sacroſancto Pœnitentiæ Sacra-
,, mento, ſollicitando Pœnitentes ad turpia,
,, abutatur, ac pro medicina venenum, pro
,, pane aſpidem porrigat, & ex cœleſti medi-
,, co infernalis veneficus, ex patre ſpiritua-
,, li proditor execrabilis Animarum reddatur:
,, Idcirco Nos ea, quæ his pernicioſiſſimis
,, Diaboli inſidiis arcendis certis locis ſalubri-
,, ter conſtituta ſunt, ut nullibi deſiderentur,
,, quantum ex alto conceditur, providenda du-
,, ximus.

,, §. 2. Alias ſiquidem a fel. rec. Pio Pa-
,, pa IV. prædeceſſore noſtro emanarunt Lit-
,, teræ tenoris ſubſequentis, videlicet: Pius Pa-
,, pa IV. Venerabili Fratri Archiepiſcopo Hiſ-
,, palen. in Regnis Hiſpaniarum hæreticæ pra-
,, vitatis Inquiſitori Generali. Cum ſicut nu-
,, per &c.

,, §. 3. Igitur ut litteræ prædictæ perpetuis
,, futuris temporibus, & ubique Locorum in-
,, violabiliter obſerventur, Motu proprio, &
,, ex certa ſcientia, ac matura deliberatione
,, noſtra, ac de conſilio Venerabilium Fra-
,, trum noſtrorum S. R. E. Card. contra hæ-
,, reticam pravitatem Generalium Inquiſitorum
,, præinſertas Litteras hujuſmodi, ac omnia,
,, & ſingula in eis contenta Apoſtolica aucto-
,, ritate, tenore præſentium approbamus, &
,, confirmamus, illiſque omnibus, & ſingu-
,, lis inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur
,, adjicimus, illaſque non ſolum in prædi-
,, ctis Hiſpaniarum Regnis, ſed in quibuſvis
,, Chriſtiani orbis partibus firmiter & inviola-
,, biliter obſervari præcipimus, & manda-
,, mus.

,, §. 4. Ac præterea ne in futurum de pœ-
,, na his delinquentibus imponenda, & de mo-
,, do contra eoſdem procedendi ab aliquo du-
,, bitari poſſit, ſtatuimus, decernimus, & de-
,, claramus, quod omnes & ſinguli Sacerdo-
,, tes, tam Sæculares, quam quorumvis, et-
,, iam quomodolibet exemptorum, ac Sedi
,, Apoſtolicæ immediate ſubjectorum Ordi-
,, num, Inſtitutorum, Societatum, & Con-
,, gregationum Regulares cujuſcumque Digni-
,, tatis, & Præeminentiæ, aut quovis privile-
,, gio muniti exiſtant, qui perſonas, quæcum-
,, que illæ ſint, ad inhoneſta, ſive inter ſe,
,, ſive cum aliis quomodolibet perpetranda in
,, actu Sacramentalis Confeſſionis, ſive antea,
,, vel poſt immediate, ſeu occaſione, vel præ-
,, textu Confeſſionis hujuſmodi, etiam ipſa
,, Confeſſione non ſecuta, ſive extra occaſio-
,, nem Confeſſionis in Confeſſionario, aut in
,, loco quocumque, ubi Confeſſiones Sacramen-
,, tales audiantur, ſeu ad Confeſſionem au-
,, diendam electo, ſimulantes ibidem Confeſ-
,, ſiones audire, ſollicitare, vel provocare ten-
,, taverint, aut cum eis illicitos, & inhone-
,, ſtos ſermones, ſive tractatus habuerint, in
,, Officio S. Inquiſitionis ſeveriſſime, ut infra,
,, puniantur. Et præterea omnes hæreticæ pra-
,, vitatis Inquiſitores, & Locorum Ordinarios,
,, omnium Regnorum, Provinciarum, Civita-
,, tum, Dominiorum, & Locorum Univerſi
,, Orbis Chriſtiani in ſuis quemque Diœceſi-
,, bus, & Territoriis per has noſtras Litteras,
,, etiam privative quoad omnes alios, ſpecia-
,, liter ac perpetuo Judices delegamus, ut ſu-
,, per his, contra prædictos ſimul, vel ſepara-
,, tim in omnibus, prout in cauſis Fidei jux-
,, ta Sacrorum Canonum formam, nec non
,, Officii Inquiſitionis hujuſmodi Conſtitutio-
,, nes

,, nes, privilegia, Conſuetudines, & Decreta
,, diligenter inquirant, & procedant, & quos in
,, aliquo ex hujuſmodi nefariis exceſſibus cul-
,, pabiles repererint, in eos pro criminum qua-
,, litate, & circumſtantiis ſuſpenſionis ab exe-
,, cutione Ordinis, privationis Beneficiorum,
,, dignitatum, & Officiorum quorumcumque,
,, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non
,, vocis activæ, & paſſivæ, ſi Regulares fue-
,, rint, exilii, damnationis ad triremes, &
,, carcere etiam in perpetuum abſque ulla ſpe
,, gratiæ, aliaſque pœnas decernant, eos quo-
,, que, ſi pro delicti enormitate graviores pœ-
,, nas meruerint, debita præcedente degrada-
,, tione Curiæ Sæculari puniendos tradant.

,, §. 5. Dantes etiam facultatem Venerabili-
,, bos Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalium
,, Generalibus Inquiſitoribus, ne delictum tam
,, enorme, & Eccleſiæ Dei tam perniciosum,
,, ob probationum defectum, impunitum, cum
,, difficilis ſit probationis, teſtibus etiam ſin-
,, gularibus concurrentibus, præſumptionibus,
,, indiciis, & aliis adminiculis, delictum pro-
,, batum eſſe arbitrio ſuo judicandi, & Curiæ
,, Sæculari, ut præfertur, reum tradendum eſ-
,, ſe, pronunciandi.

,, §. 6. Non obſtantibus omnibus, quæ di-
,, ctus prædeceſſor in ſuis Litteris prædictis
,, voluit non obſtare, ceteriſque contrariis qui-
,, buſcumque.

,, §. 7. Mandantes omnibus Confeſſariis, ut
,, ſuos Pœnitentes, quos noverint fuiſſe ab
,, aliis, ut ſupra, ſollicitatos, moneant de ob-
,, ligatione denunciandi ſollicitantes, ſeu, ut
,, præfertur, tractantes. Inquiſitoribus ſeu Lo-
,, corum Ordinariis prædictis: quod ſi hoc Of-
,, ficium prætermiſerint, vel Pœnitentes do-
,, cuerint non teneri ad denunciandum Con-
,, feſſarios ſollicitantes, ſeu tractantes, ut ſu-
,, pra, iidem Locorum Ordinarii, & Inquiſi-
,, tores illos pro modo culpæ puniri non ne-
,, gligant.

,, §. 8. Volumus autem, ut præſentium
,, tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus
,, Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicu-
,, jus Perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica con-
,, ſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in ju-
,, dicio, & extra ubique habeatur, quæ præ-
,, ſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel
,, oſtenſæ.

,, §. 9. Quodque eædem præſentes Litteræ,
,, ſeu illarum exempla ad valvas Baſilicarum
,, Sancti Joann. Lateranen. ac Principis Apo-
,, ſtolorum de Urbe, & in Acie Campi Flo-
,, ræ affixæ, omnes ita arctent, & afficiant,
,, ac ſi unicuique perſonaliter intimatæ fuiſ-
,, ſent.

,, Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem
,, ſub annulo Piſcat. die 30. Aug. 1622. Pon-
,, tiſ. noſtri anno 2.

Hanc vero Gregorii XV. Conſtitutionem Benedictus XIV. An. 1741. confirmavit, ampliavit, & extendit, altera ſua Conſtitutione incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, in qua & reſervat Papæ pro tempore exiſtenti abſolutionem eorum, qui falſo Sacerdotes de ſollicitatione accuſant, aut procurant ut ab aliis falſo accuſentur. 2

Unde ſollicitatio quantum ad propoſitum non eſt niſi provocatio, ſeu incitatio facta verbis, ſcriptis, ſignis, nutibus, oſculis aut tactibus ad turpia, & inhoneſta, ideſt ad res carnales, ſeu venereas. *Sic in re Communis Doctorum.* 3

Per perſonas ſollicitantes intelliguntur hic omnes, & ſinguli Sacerdotes, tam Sæculares, quam Regulares cujuſcumque dignitatis, aut Præeminentiæ exiſtant. *Communis* per expreſſa verba dictæ *Gregorianæ Conſtitutionis* §. 1. 4

Hinc ſollicitans dicitur, & eſt denunciandus etiam Sacerdos non Confeſſarius, qui ſe fingens Confeſſarium feminas, ſeu adoleſcentulos ad turpia, ſeu carnalia provocat, & incitat: De ipſo enim Sacerdote verificatur, quod ſollicitet prætextu Confeſſionis, quod ſufficit de mente dictæ Conſtitutionis, etiam Sacramentali Confeſſione non ſecuta, ibi: *Vel prætextu Confeſſionis hujuſmodi, etiam ipſa Sacramentali Confeſſione non ſequuta.* Et ſic tenent Diana *part.* 1. *tractat.* 4. *reſolut.* 17. *&* *part.* 4. *tract.* 5. *reſolut.* 8. Sanctius *in Selectis diſput.* 11. *n.* 39. Acugna *tractat. de Confeſſ. ſolicit.* 14. *num.* 4. Joannes Angelus Boſſius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub.* 9. Felix Poteſtas *tom.* 2. *par.* 3. *cap.* 2. *num.* 485. Roſignol. *de Pœnitent. par.* 1. *q.* 7. *art.* 21. *num.* 4. *& ſeq.* Caſtropal. & alii plures contra Bordon. Leandr. & alios volentes non eſſe denunciandum. 5

Laicus autem fingens ſe Sacerdotem, & Confeſſarium, ſi ſollicitet in Confeſſione, non eſt ex vi dictæ Conſtitutionis denunciandus, ut ſollicitans, quia dicta Conſtitutio expreſſe loquitur ſolum de Sacerdote, qualis non eſt Sacerdos fictus; Si autem voluiſſet etiam Sacerdotem fictum comprehendere, expreſſiſſet; Quod enim voluit expreſſit, *arg. c. Inter corporalia* 2. *de translat. Epiſcop.* §. *Sed neque iſtud*, *cap. Quia circa* 22. *de privileg. & c. Ad audien-* 6

tiam

Digitized by Google

tiam 12. *de Decimis*. Tum quia odioſa reſtringenda, *c. Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6. Et in pœnalibus benignior Interpretatio facienda eſt, *l. Factum* 155. *ff. de Regulis Juris* §. 2. ibi: *In pœnalibus cauſis benignius interpretandum eſt*, *c. In pœnis* 49. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In pœnis benignior eſt interpretatio facienda*. Et concordat *l. Cum quidem* 19. *ff. de liberis*, *& cap. Statutum* 22. *de electªon. in* 6. Et ſic defendunt Rodericus de Acugna *tract. de Confeſſar. ſollicitat. qu.* 13. *num.* 1. *& ſeq.* Diana *par.* 1. *tract.* 4. *reſol.* 15. *par.* 4. *tract.* 5. *reſolut.* 9. *part.* 10. *tract.* 14. *reſol.* 42. Caſtropal. *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 9. *punct.* 9. *numer.* 5. Leander *de Sacram. Pœnit. tract.* 5. *diſp.* 13. *a quæſt.* 36. Joann. Angelus Boſſius *in Appendic. ad tractat. de tripl. Jubil. privileg. dub.* 10. Felix Poteſtas *loco cit. num.* 489. Roſignol. *loc. cit. num.* 7. Viva *ad prop.* 6. *Alexandri VII. num.* 9. & alii contra Eſcobar, Trimarchium, & Freitam tenentes contrarium.

7 Talis autem Laicus eſſet denunciandus tamquam ſuſpectus de hæreſi ex aliis Pontificiis Conſtitutionibus, & ſignanter ex Conſtitut. Gregorii XIII. inclp. *Officii noſtri partes*, præſertim ſi ſimul audiſſet Confeſſionem, & abſolutionem dediſſet, & utramque qualitatem requiri tenent paſſim Doctores ex verbis dictæ Conſtitutionis Gregorii XIII. ibi; *Confeſſiones audire*, *& abſolutionem impartiri niſi fuerint*; Quamvis tamen ex Conſtitutione Clementis VIII. inclp. *Alias* edita *die* 1. *Decemb.* 1601. non videatur requiſi dicta qualitas, ſcilicet; quod abſolutionem impertitus fuerit, cum in ipſa Conſtitutione Pontifex ſubdat correctioni Inquiſitorum eos, qui abſque Presbyteratu audent Confeſſiones audire, nec ibi requirat qualitatem, quod abſolutionem impertiri fuerint, ut inter alios recte notat Roſignol. *loco citat. num.* 9.

8 Feminæ ſollicitantes in Confeſſione Confeſſarios ad inhoneſta, non ſunt denunciandæ. *Communis*. Et ratio eſt, quia Lex mandat denunciari Confeſſarios, & non Pœnitentes ſollicitantes, adeoque non eſt extendenda contra Pœnitentes ſollicitantes Confeſſarios ad turpia, cum pœnalia non ſint extendenda ultra expreſſa, *argum. cap. Statutum* 22. *de electªon. in* 6. ibi: *Cum ſit pœnale*, *reſtringi potius convenit*, *quam laxari*; & aliis citatis Juribus *ſupra num.* 6.

9 Per perſonas ſollicitatas intelliguntur hic feminæ, & mares, puellæ, & pueri. *Eſt jam Communis* poſt dictam Conſtitutionem Gregorii XV. per verba inibi expreſſa: *Qui perſonas*, *quæcumque illæ ſint*, *ad inhoneſta*, *ſive inter ſe*, *ſive cum aliis quomodolibet perpetranda*. Ly enim: *Quæcumque illæ ſint*, additum perſonis, important utrumque ſexum.

Hinc tam mares, quam feminæ quæcumque, 10 etiam Moniales, & Mulieres nobiles ſollicitatæ a Confeſſariis ad turpia tenentur ipſos denunciare. Et ſi valde vereantur id per ſe perſonaliter facere, monere debent Epiſcopum, ſeu Inquiſitorem, ut mittat ad eas Internuntium pro denunciatione recipienda, & ſatis expediens eſt, ut delegetur, ſeu mittatur Confeſſarius, ut recipiat in Scriptis, & cum juramento denunciationem juxta decretum Inquiſition. Rom. juſſu Urbani VIII. 27. *Septemb.* 1624. apud Bordon. *cap.* 23. *de Sollicitat. nu.* 89. bis verbis: *E quando il Penitente tuttavia perſiſte nella medeſima renitenza*, *N. S. ſi contenta*, *che dal Veſcovo*, *o Inquiſitore ſi dia autorità al Confeſſore di ricercare per ſcrittura*, *e con giuramento*, *la dinunzia per portarla ſubito a chi gli avrà data l'autorità di pigliarla*.

Sollicitatio autem fieri poteſt pluribus mo- 11 dis, nempe ſcriptis, verbis, ſignis, nutibus, tactibus, oſculis, & hujuſmodi. *Communis*.

Unde Confeſſarius, qui in Sacramentali Con- 12 feſſione tribuit Pœnitenti, ſive feminæ, ſive mari chartam poſtea legendam, in qua ad Venerem provocat, allicit, ſeu incitat, tamquam vere ſollicitans eſt denunciandus. *Communis*, & patet aperte ex propoſitione 6. inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die* 7. *Septemb.* 1665. ibi: *Confeſſarius*, *qui in Sacramentali Confeſſione tribuit Pœnitenti chartam poſtea legendam*, *in qua ad Venerem incitat*, *non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione*, *ac proinde non eſt denunciandus*.

Item vere ſollicitat, & eſt denunciandus 13 Confeſſarius ille, qui per inhoneſtos ſermones Pœnitentem ad Venerem allicit, ſeu incitat. *Communis*, per verba dictæ Gregorianæ Conſtitutionis ibi: *Aut cum eis illicitos*, *aut inhoneſtos ſermones*, *ſive tractatus habuerit*.

Et ſic vere ſollicitat, & denunciandus eſt 14 Confeſſarius ille, qui in actu Confeſſionis: vel immediate ante, ſeu poſt dicit Pœnitenti, *Si ego eſſem ſæcularis*, *vellem te ſolam ducere in uxorem*. Vel ei dicit: *Memento mei*, *quia ego te ex toto corde diligo*. Vel: *permitte me*, *ut in domum tuam veniam*, *& amorem meum tibi oſtendam*. Vel pulchritudinem ipſius laſcivis verbis commendat, & laudat, & hujuſmodi. Diana *par.* 9. *tract.* 9. *reſol.* 32. Roſignol. *loc. cit. num.* 25. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 558.

Digitized by Google

& 565. & alil plures contra paucos alios; Et ratio eſt, quia ſimilia verba ſine aliqua occaſione in Confeſſione, ſeu immediate ante, vel poſt, dicta, ſunt impertinentia ad Confeſſionem, & vehementer provocativa & incitativa ad Venerem.

15 Item vere ſollicitat, & eſt denunciandus Confeſſarius ille, qui ſignis, nutibus, oſculis vel tactibus laſcivis Pœnitentem incitat, ſeu provocat, vel allicit ad actus venereos, ut ſi eam oſculetur, vel fixis aſpectibus laſcivis, aut ſignis vere libidinoſis ei ſuum impurum, & inhoneſtum amorem ſtudeat aperire. Vel ei ſuas verecundas partes ad id oſtendat, ſeu ille ipſius tangat pedes, ſeu manus libidinoſe premat, & hujuſmodi. *Sic in re Communis* per verba dictæ Gregorianæ Conſtitutionis, ibi: *Ad inhoneſta, ſive inter ſe, ſive cum aliis quomodolibet perpetranda*: Similia enim ſunt omnia provocativa, incitativa, ſeu alliciriva ad Venerem.

16 Item ſollicitatio fieri poteſt in pluribus, & diverſis temporibus, nempe vel tempore actualis Confeſſionis, ſeu immediate ante, vel immediate poſt, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſionis. *Communis* per verba expreſſa dictæ Conſtitutionis, ibi: *In actu Sacramentalis Confeſſionis, ſive ante, vel poſt immediate, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſionis*.

17 Unde Confeſſarius, qui tempore actualis Sacramentalis Confeſſionis aliquo ex ſupradictis obſcenis modis Pœnitentem ad venerea, & inhoneſta allicit, ſeu incitat, vere ſollicitat, & eſt denunciandus. *Communis* per ipſa clara verba dictæ Conſtitutionis: *In actu Sacramentalis Con-*
18 *feſſionis*. Et talis Confeſſarius eſt denunciandus, etiamſi non pro ſe, ſed pro alio, ſeu nomine alterius ſollicitet. *Communis*, & clare habetur ex dicta Gregorii Conſtitutione, ibi: *Qui perſonas, quæcumque illæ ſunt, ad inhoneſta ſive inter ſe, ſive cum aliis quomodolibet perpetranda*. Et infra: *Aut cum illis illicitos, & inhoneſtos ſermones, aut tractatus habuerint*. Qui enim incitat, ſeu allicit, vel provocat ad inhoneſta, & venerea cum aliis patranda, utique illos, & inhoneſtos ſermones cum incitato, ſeu provocato habet.

19 Confeſſarius, qui in Confeſſione per inhoneſta verba cæpit ſollicitare feminam ad turpia, quæ eidem conſenſit, ſed poſt illa verba ſtatim deſiſtit, nec tunc Confeſſarius impendit abſolutionem, ſed differt tum complementum ſollicitationis, tum abſolutionis, hoc non obſtante eſt denunciandus. *Communis*. Verificatur enim de ipſo, quod *in Confeſſione habuerit cum Pœnitente illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus*, quod ſufficit ſecundum Bullam ad incurrendas pœnas contra ſollicitantes inflictas.

Confeſſarius, qui feminam pœnitentem ante inceptam Confeſſionem, & dilata in aliud tempus Confeſſione oſculis, ſeu verbis, aut tactibus obſcenis ſollicitat, eſt tamquam verus ſollicitans denunciandus. *Communis*. Ipſe enim ſollicitavit Pœnitentem *immediate ante Confeſſionem*, ut loquitur Conſtitutio, & licet non ſit ſequuta Sacramentalis Confeſſio, adhuc Pontifex præcipit eſſe denunciandum, ibi: *Etiam ipſa Sacramentali Confeſſione non ſequuta*. 20

Item denunciandus eſt Confeſſarius, qui immediate poſt Confeſſionem, & datam abſolutionem tradidit Pœnitenti chartam poſtea legendam, quæ continent verba incitantia, & provocantia ad Venerem. Sanctius *in Selectis diſp.* 11. *num.* 31. Roſignolus *loc. cit. ſect.* 3. *num.* 17. Viva *ad propoſit.* 6. *Alexandri VII. num.* 5. *&* 7. *verſ. Ad ultimam*, favet dicta damnata propoſitio allata *ſupra num.* 11. Et ſic tenent plures alii contra Caſtropal. & alios ſentientes contrarium. Et ratio eſt, quia quantum eſt ex parte Confeſſarii tunc *immediate poſt Confeſſionem*, ut loquitur Bulla, incipit Sollicitatio; Non enim requiritur, quod actio illa externa appareat mala immediate, quando Pœnitens accipit chartam, ſed ſufficit, quod deinde innoteſcat malitia illius actionis externæ Confeſſarii, ut ſit denunciandus; ſicut ſi immediate poſt Confeſſionem ſollicitaretur Pœnitens verbis ambiguis, & deinde adverteret, quod certo ea verba in ſenſu ſollicitatorio prolata fuerint, ſine ullo dubio talem Confeſſarium, uti vere ſollicitantem teneretur denunciare. 21

Item denunciandus eſt Confeſſarius, qui poſt auditam Confeſſionem adoleſcentis, quem novit fuiſſe pluries ſodomitice cognitum, immediate ipſum ducit ad proprium cubiculum, & ipſum ad turpia ſollicitat; Vel ipſi ſtatim poſt Confeſſionem dicit; Veni hodie ad meam domum, & tradam tibi Chirographum tuæ Confeſſionis & ipſum illuc perrectum, ad inhoneſta, & venerea ſollicitat. Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 11. *& tractat.* 5. *reſolut.* 77. Leander *de Sacrament. Pœnitent. tractat.* 5. *diſp.* 23. *quæſt.* 35. Souſa *lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 39. Roſignol. *loc. cit. ſect.* 3. *n.* 16. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 507. & alii. Et ratio eſt, quia de tali Confeſſario verificatur, ut prætendit Bulla, quod ſollicitaverit *immediate poſt Confeſſionem*, cum hujuſmodi ſollicitationes ſint actiones continua- 22

tæ

Digitized by Google

tæ cum Confeſſione per ſignum externum per ſe ordinatum ad inhoneſta datum immediate poſt Confeſſionem.

23 Item denunciandus eſt Confeſſarius, qui fœminam in Confeſſione cognitam adulteram, & poſt ipſam Confeſſionem pro aliquo notabili tempore in Eccleſia commoratam in receſſu ad ſuam domum ſollicitat; Vel ad ejus domum eadem die hac occaſione pergit, ibique eam ſollicitat. Sic defendunt Lezana *in Summa qq. Regular. cap. 19. num. 34.* Bordon. *in Manual. conſult. ſect. 25. n. 38.* Peyrinus, & Hurtadus apud Felicem Poteſt. *loc. cit. num.* 503. qui licet cum Leandro, Diana, Caſtropal. & aliis ſequatur ſententiam contrariam, nempe non eſſe talem Confeſſarium denunciandum, tamen *ib. n.* 504. concludit, quod noſtra ſententia affirmativa valde ſibi arrideat, ſi ſollicitatio contingat eodem die, & ex peccato carnis in Confeſſione audito, quia videtur facta occaſione Confeſſionis, qua cognovit Pœnitentem proclivem ad Venerem, & præſertim ſi ſit facta eodem die cum Hurtadus abſolute velit, quod peccatum carnis a Confeſſario cum Pœnitente commiſſum intra 24. horas poſt Confeſſionem ſit caſus denunciationis; Talis enim ſollicitatio facta eodem die cenſetur facta incontinenti, *arg. l. Quod ait 23. §. 4. ff. Ad Legem Juliam, de adulteriis*, ubi dicitur, quod ſi Pater occidat filiam deprehenſam adulteram eodem die, interpoſitis horis, cenſeatur incontinenti occidiſſe, ibi: *Sed dum adulterum occidit, profugit filia, & interpoſitis horis, adprehenſa eſt a Patre, qui perſequebatur, incontinenti videbitur occidiſſe.* Et ſic tenet etiam Graff. *tom. 1. conſil. lib. 4. de cognat. ſpirit. conſil. 1. a n. 37. & de caſibus reſervatis lib. 2. c. 12. n.* 30. & alii. Quamvis tamen Roſign. *l. c. ſect. 3. n. 16. & 18.* Scortia *in Bull. Pontificum epiſt. 77. Theor.* 197. Leander, Diana, Caſtropal. & alii ſuſtineant oppoſitum.

24 Item denunciandus eſt Confeſſarius, qui vocatus hodie a muliere ad audiendam ejus Confeſſionem domi ſequenti die, illuc perrectus, eam poſtpoſita Confeſſione ſollicitavit. Bordon. *in Manual. conſult. ſect. 25. n.* 38. Felix Poteſt. *loc. cit. n.* 510. & alii: Et ratio eſt, quia ipſe vere ſollicitavit *occaſione Confeſſionis*, ut vult Bulla, cum occaſionem ſollicitandi acceperit a Confeſſione petita a perſona vere confiteri volente.

25 Item denunciandus eſt Confeſſarius, qui hodie mulierem pro ſequenti die ad Confeſſionem invitat, & ipſam, antequam accedat ad Confeſſionarium, prævenit, & ſollicitat. Bordon. *loc. cit. num.* 39. Felix Poteſt. *loc. cit. num.* 512. & alii. Et ratio eſt, quia in tali Confeſſario verificatur, quod dicit Bulla, nempe quod ſollicitet *prætextu Confeſſionis*; Dictio enim *ſub prætextu* idem ſignificat, quod ſub velamine, vel colore alicujus rei, quæ non eſt, ſeu falſa eſt, vel jam deſinit eſſe, *l. Sub prætextu 19. Cod. de tranſaction.* adeoque &c.

Item ſollicitatio fieri poteſt in pluribus & diverſis locis, nempe vel in Confeſſionario, aut loco quocumque, ubi Confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo. *Communis* per expreſſa verba in ſæpius citata Gregoriana Conſtitutione, ibi: *Sivè extra occaſionem Confeſſionis in Confeſſionario, aut loco quocumque, ubi Confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo.* 26

Unde Confeſſarius in Confeſſionario ſedens, ſi mulierem ad ſe accedentem, non ut confiteatur, ſed alicujus negotii cauſa ſollicitet, eſt denunciandus. Sic Diana *par. 1. tract. 4. reſol. 18. par. 4. tract. 5. reſol.* 38. Bordon. *in ſacro Tribun. cap. 23. num.* 6. Roſignol. *loc. cit. ſect. 3. num. 12. & 13.* Felix Poteſt. *loc. cit. n. 522. & 523.* Eſcobar, Trullench apud Leandrum *de Sacram. Pœnit. tract. 5. diſput. 23. q.* 30. & habetur expreſſe deciſum in decreto Pauli V. ut ſequitur. 27

Feria V. die 10. Julii 1614.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico coram S. S. D. N. D. Paulo Divina providentia Papa V. &c. facta relatione, quod multi Confeſſarii tractant cum mulieribus in Confeſſionali extra occaſionem Confeſſionis de rebus inhoneſtis: S. S. decrevit, ut contrahujuſmodi Confeſſarios procedatur in Sancto Officio.

Nec valet objicere cum Leandro *loc. citat. quæſt.* 30. & apud ipſum Freita, Fagundez, Souſa, Caſtropalao, Lezana, Sanctio, Hurtado, Boſſio, Donato *tom. 3. tractat. 13. quæſt.* 53. & aliis, quod dictum Decretum Pauli V. fuit moderatum, ac reſtrictum a Gregorio XV. in citat. Conſtitut. *Univerſi Dominici Gregis* ad terminos ſimulationis Confeſſionis in Confeſſionario per illa verba: *Simulantes ibid. Confeſſiones audire, non referuntur ad ſollicitationem factam in Confeſſionario;* Non valet: inquam, quia illa verba; *Simulantes ibidem Confeſſiones audire*, non referuntur ad ſollicitationem fa- 28

O 2 ctam

Digitized by Google

ctam in Confeſſionario, ſed in aliis locis, in quibus ex electione Confeſſarii quandoque audiuntur Confeſſiones; quæ loca ſecundum ſe ſunt indifferentia pro quocumque munere: In his enim requiritur ſimulatio Confeſſionis, ut fiat determinatio, quæ limitatio, non videtur requiri quoad Confeſſionarium, cum hoc ex ſe ſit determinatum ad hoc munus.

29 Hinc denunciandus eſt Confeſſarius, qui in loco, ubi Confeſſiones audiuntur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electum, ſimulans ibidem Confeſſiones audire, mulierem ad inhoneſta, & venerea ſollicitat. *Communis* per verba expreſſa in toties repetita Gregoriana Conſtitutione, ibi: *Aut in loco quocumque, ubi Confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo ſimulantes ibidem Confeſſiones audire, ſollicitare, vel provocare tentaverint.*

30 Confeſſarii ſollicitantes Pœnitentes in Confeſſione, vel occaſione, ſeu prætextu Confeſſionis, tam in Confeſſionario, quam in loco quocumque, ubi Confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo non ad venerea, ſeu turpia in hoc genere, ſed ad alia peccata, non ſubjacent pœnis ſollicitantium, nec ut tales ſollicitantes ſunt denunciandi. Sic Roſignolus *loc. cit. ſect. 2. num. 11.* Peyrinus *tom. 2. privileg. Minimorum in Conſtitution. IV. Gregorii XV. num. 7.* Lezana *in Summa qq. Regularium tom. 1. cap. 19. num. 34.* Sanctarell. *in tractat. de Hæreſi 44. num. 19.* Bonacina *de onere, & obligat. denunciat. 6. punct. 3. num. 13.* Venerus *de examin. Epiſcopor. lib. 5. cap. 17. num. 18.* Sanctius *in Selectis diſp. 11. num. 23.* & alii. Et ratio eſt, quia dicta Gregoriana Conſtitutio, ſicuti, & aliæ præciſe loquuntur de ſollicitantibus, ſeu provocantibus, & incitantibus ad venerea, & inhoneſta, unde extra illa non eſt facienda extenſio per citata Jura *ſupra numer. 5. & 7.*

31 Item denunciandi non ſunt ex vi dictarum Conſtitutionum Pontificiarum Confeſſarii, qui Pœnitentes ſollicitant, non in Confeſſione Sacramentali, ſed in aliis Sacramentis, nempe in miniſtratione Baptiſmi, Euchariſtiæ &c. Sic Roſignolus *loc. citat. ſect. 2. numer. 9.* Diana *part. 3. tract. 15. reſolut. 16.* Rodericus Acugna *tract. de Confeſſar. ſollicit. quæſt. 16. num. 4.* Sanctarell. *loco citat. cap. 46. num. 5.* Bonacina *loco citat. num. 14.* Sanctius *loc. citat. num. 14.* Lezana *in Summa qq. Regular. tom. 1. cap. 19. num. 34.* & alii. Et ratio eſt eadem, quæ adducta eſt *num. antecedenti*, quia dictæ Pontificiæ Conſtitutiones loquuntur præciſe de ſollicitantibus in Confeſſione, non autem in adminiſtratione aliorum Sacramentorum, adeoque non eſt facienda extenſio per citata Jura *ſupra num. 5. &c.*

Item propter eamdem rationem Roſignol. 32
loc. citat. ſect. 1. num. 13. Lezana *loco citat. num. 34.* Peyrin. *loc. cit. num. 9. & 10.* Bonacina *loc. cit. n. 17.* Sanctarell. *loc. cit. c. 46. n. 2.* Sanctius *loc. cit. num. 25.* Homobonus de *examin. Eccleſ. tom. 2. tract. 11. cap. 12. q. 26.* Donatus *tom. 3. tract. 13. quæſt. 53.* Thomas Hurtadus, Portell. Caſtropal. Freita, Boſſius, Delbene, & alii citati licet non ſecuti a Felice Poteſtat. *loc. citat. num. 579.* defendunt, quod Confeſſarius feminæ ſollicitanti conſentiens non ſit denunciandus, quia Bulla loquitur ſolum de Confeſſariis ſollicitantibus qualis non eſt iſte. Nec conſenſus per ipſum præſtitus feminæ ſollicitanti conſtituit illum reum ſollicitationis activæ, ſed reum paſſivæ culpabilis; pœnæ autem inflictæ contra ſollicitantem activum, non extenduntur ad paſſivum, *argum. in citatis Juribus ſupra num. 5. & 7.* (*) Diana autem *part. 4. tractat. 5. reſolut. 4. & 42.* Leander *tract. 5. de Pœnitentia diſp. 13. quæſt. 43.* Felix Poteſtas *loc. cit. num. 579.* Fagundez, & alii tenent, talem Confeſſarium eſſe denunciandum, quia licet de ipſo non verificetur, quod ſit ſollicitans ſed ſollicitatus, verificatur tamen de ipſo, quod cum Pœnitente habebat illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus prætextu, ſeu occaſione Confeſſionis, quod ſufficit pro debito ipſum denunciandi ex præciſis verbis dictæ Gregorianæ Conſtitutionis, ibi: *Aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones ſive tractatus habuerint.*

33 At vero primæ negativæ ſententiæ Patroni inter alias reſponſiones dicunt, talia verba, ſeu tales tractatus intelligenda, ſeu intelligendos eſſe quando ortum habuerunt ab ipſo Confeſſario, quod colligitur ex contextu verborum, nam Bulla dicit denunciandos eſſe illos Confeſſarios, qui *Pœnitentes ſollicitare, aut provocare tentaverint, aut cum eis*, hoc eſt Pœnitentibus, *illicitos, aut inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus habuerint*. Ly autem *Cum eis*, cum

Notæ Rom. Theolog.

(*) Sententia eximens ab onere denunciationis nullo modo tenenda eſt, ut Conſtitutiones Pontificias conſideranti manifeſtum fit.

Digitized by Google

cum ſit ſermo continuatus, habet connexionem cum præcedentibus, quæ indicant tentamentum factum a Confeſſario, & propterea important ſermonem, ſeu tractatum inductum in origine ab eodem Confeſſario, quod non verificatur in hoc caſu, cum talis illicitus, aut inhoneſtus ſermo, ſeu tractatus inductus ſit in origine a Pœnitente ſollicitante, & non a Confeſſario ſollicitato.

34 Pœnitentes tenentur ſub mortali denunciare Confeſſarium ſui ſollicitatorem Inquiſitoribus, ſeu locorum Ordinariis. Et de tali obligatione tenentur etiam ſub mortali eos monere Confeſſarii, qui eos fuiſſe ab aliis ſollicitatos cognoverint; Agitur enim de re graviſſima, & de execrabili & nefando abuſu Sacramenti, & id ſub poſitivo, & gravi præcepto expreſſe mandatur a Pontifice in dicta Conſtitutione §. 7. ibi: *Mandantes omnibus Confeſſariis, ut ſuos Pœnitentes, quos noverint fuiſſe ab illis, ut ſupra, ſollicitatos, moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes, ſeu ut præfertur, tractantes, Inquiſitoribus, ſeu Locorum Ordinariis.*

35 Denunciare Confeſſarium ſollicitantem tenentur non ſolum Pœnitentes ſollicitati, ſed etiam omnes illi, qui certo ſciunt ſollicitationem, quatenus nempe quis propriis oculis vidit, aut propriis auribus eam audivit, ſeu ex proprio ore Confeſſarii ſollicitantis, aut Pœnitentis ſollicitati, qui ſit fide dignus, & bonæ famæ, immediate audivit, & bene intellexit. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 24. *& part.* 9. *tract.* 8. *reſolut.* 46. Freitas *in addit. ad tract. de Confeſſ. ſollicit. quæſt.* 21. *n.* 26. Fagundez *part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 21. Roſignol. *loc. cit. ſect.* 2. *num.* 13. Tancred. *tom.* 4. *tract.* 1. *de Pœnitent. quæſt.* 23. Felix Poteſtas *loc. cit. n.* & alii paſſim.

36 Si autem tales non bene recordentur verborum, vel non recordentur a quibus audierint, vel audierint a perſonis levibus, & non fide dignis, non teneri ad denunciandum docent Bordonus *loc. cit. num.* 94. Tancred. *tom.* 4. *tract.* 1. *de Pœnitent. quæſt.* 23. Leander *loc. citat. quæſt.* 57. cum Trullench, Rodriq. Porteil. Cordub. Navarro, & Hurtado ibi citatis, & alii plures, quia dicunt in dubio ſollicitationis non eſt onus denunciandi, cum in dubiis ex una parte quiſque ſuam poſſideat libertatem, meliorque ſit conditio poſſidentis, *cap. Ad aures* 6. *de præſcriptionibus, ca. Quod autem, de Jurepatronatu cap. In pari* 65. *ff. de Regulis Juris, l. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regulis Juris, & leg. In pari* 128. *ff. eodem.* Et ex alia parte favendum ſit Reo, *argum. cap. Sunt, de Regulis Juris in* 6. & promptiora ſint Jura ad abſolvendum, quam ad condemnandum, *cap. Ex litteris* 3. *de probationibus, cum* ſimilibus: Tum quia dubia in meliorem, & benigniorem partem ſunt interpretanda, *leg. Ea quæ* 192. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem ſequi non minus juſtius eſt, quam tutius.* Et concordat *lex Semper* 56. *ff. eod.* ibi: *ſemper in dubiis benigniora præferenda ſunt*, & *leg. Si fuerit* 10. *ff. de rebus*, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem ſententiam ſequi oportet, &c. In obſcuris* 30. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In obſcuris minimum eſt ſequendum*, cum ſimilibus. Diana tamen *part.* 4. *tract.* 5. *reſol.* 28. Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 592. Spatharius, & alii tenent contrarium.

Moniales, & mulieres nobiles ſollicitatæ a 37
Confeſſariis tenentur eos denunciare, quamvis id facere valde vereantur, & aſſignatur aptior modus id faciendi ex decreto relato *ſupra num.* 10.

Confeſſarius ſollicitans non tenetur denun- 38
ciare ſe ipſum, nec monere Pœnitentem, ut ipſum denunciet: Diana *part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 8. Reiffenſtuel *Theolog. moral. tract.* 14. *diſtinct.* 8. *quæſt.* 5. *num.* 65. cum aliis ibi citatis, Leander *loco citat. quæſt.* 42. Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 493. & alii paſſim. De Jure enim naturæ nemo tenetur prodere ſe ipſum *cap. Quis aliquando* 87. *de Pœnitent. diſt.* 1. Et clare patet ex verbis dictæ Conſtitutionis Gregorianæ; ibi: *Ut ſuos Pœnitentes, quos noverint fuiſſe ab aliis ſollicitatos &c.* ubi nota, quod Bulla dicit *ab aliis*, non autem a ſe ipſo ſollicitatos.

Nec Pater, Mater, Filius, Frater, Soror 39
tenentur ipſum denunciare; *l. Quarta* §. 4. *ff. de teſtibus relat. in cap. Si teſtes* 3. *cauſ.* 4. *q.* 2. *&* 3. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *reſol.* 6. Tancred. *tom.* 4. *tractat.* 2. *q.* 23. Felix Poteſt. *loco citat. n.* 599. *verſ. Pariter*, & alii.

Nec denunciare tenetur Pœnitens, ſi exin- 40
de prudenter, & probabiliter timeat grave, & ingens malum ſibi, aut ſuis conjunctiſſimis, nempe Patri, Matri, Marito, Filiis, aut Fratribus; Præcepta enim humana non obligant cum tam gravi ſui, ſuorumque conjunctiſſimorum nocumento; Leander *loc. cit. q.* 44. Lezana *tom* 1. *qq. Regul. cap.* 19. *num.* 34. Roderic. Acugna *tract. de Confeſſorum ſollic. q.* 19. Felix Poteſt. *loc. cit. num.* 495. *&* 599. Peijrin & alii plures. Roſignol. tamen *loc. cit. ſect.* 2. *num.* 6. Bonacina *de oner.*, *& obligat.* de-

denunc. diſput. 6. punct. 2. n. 11. in reſponſ. ad 2. ad object. 2. & alii defendunt oppoſitum.

41 Denunciatio Confeſſarii ſollicitantis facienda eſt Epiſcopis, vel Inquiſitoribus. *Communis*, per verba expreſſa toties repetitæ Conſtitutionis, ibi: *Moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes, ſeu, ut præfertur, tractantes, Inquiſitoribus, ſeu Locorum Ordinariis.*

42 Epiſcopi ſollicitantes non ſunt denunciandi inquiſitoribus, ſed Sedi Apoſtolicæ; Epiſcopi enim etiam in cauſa Hæreſis non ſubduntur Inquiſitoribus, *c. Inquiſitores* 16. *de Hæreticis in* 6. & Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de Reform. c.* 5. Et ſic tenent Leander *tract.* 5. *de Pænit. diſp.* 13. *q.* 50. Thom. Hurtad. Caſtrop. Fagund., & alii apud ipſum, Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 621. pluresque alii. Roſignol. autem *loc. cit. art.* 21. *num.* 10. *& ſeq.* cum aliis ibi citatis dicit, quod Epiſcopi ſollicitantes denunciandi ſint Inquiſitoribus, qui tamen nequeunt contra illos procedere, nec teſtes aſſumere; ſed tenentur rem ad Summum Pontificem deferre.

43 Inquiſitores ſollicitantes, ubi ſunt veri Delegati Sedis Apoſtolicæ, & ejus Officiales; ſunt denunciandi ipſi Sedi Apoſtolicæ; Ubi ſunt ſolum ſubdelegati, & Commiſſarii Inquiſitoris Generalis, ſunt denunciandi ipſi Inquiſitori Generali. *Sic in re Communis.*

44 Generales Ordinum Regularium ſollicitantes denunciandi ſunt Inquiſitoribus, vel Epiſcopis. *Communis*, per verba expreſſa cit. Bullæ Gregorii, ibi: *Regulares cujuſcumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti exiſtant.*

45 Denunciatione autem accepta non poſſe ulterius Inquiſitores contra dictos Generales procedere, ſed debere rem totam deferre ad Sedem Apoſtolicam docent Bordon. *in Sacro Tribunal. cap.* 27. *num.* 27. & uterque Rodriq. Pegna, & Navarr. relati a Diana *part.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 23. & etiam alii plures per textus *in cit. cap. Inquiſitores* 16. *de Hæreticis in* 6. ibi: *Si tamen Inquiſitores ipſi Epiſcopos, vel alios Superiores Prælatos ſciverint, vel invenerint, circa crimen Hereſeos commiſiſſe, aut eos de hoc diffamatos exiſtere, vel ſuſpectos, id tenebuntur Sedi Apoſtolicæ denunciare.* Diana tamen *loc. cit.* Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 626. Freitas, & alii volunt etiam puniendos eſſe Generales in Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis per clara, & generalia verba: Omnes Regulares cujuſcumque Dignitatis, & Præeminentiæ, aut quovis privilegio munitos comprehendentia, & ſtatuentia in Officio Sanctiſſimæ Inquiſitionis ſeveriſſime eſſe puniendos, ibi: *In Officio SS. Inquiſitionis ſeveriſſime ut infra puniantur.*

46 Obligati ad denunciandum Confeſſarios ſollicitantes, ſi abſque legitima cauſa, & vero impedimento negligant ipſos intra præfixum tempus denunciare, ultra peccatum mortale incurrunt etiam Excommunicationem latæ ſententiæ ex Decreto Supremæ, & univerſalis Romanæ Inquiſitionis *die* 3. *Januarii* 1623. relato a Diana *part.* 4. *tract.* 5. *reſolut.* 41. in quo præcipitur ſub Excommunicatione majori latæ ſententiæ denunciandos eſſe Hæreticos, aut de Hereſi ſuſpectos, intra duodecim dies a notitia delicti, Inquiſitoribus, vel Locorum Ordinariis; quod Decretum eſſe perpetuum aſſerit Diana *loco cit.* contra Bordon. *in Tribunal Fidei cap.* 30. *num.* 2.

47 Nec obſtat, quod Confeſſarius credatur jam emendatus, vel elapſum ſit jam multum tempus a facta ſollicitatione, quia adhuc urget præceptum, & obligatio denunciationis. Carena *de Sancto Officio part.* 2. *de Confeſſor. ſollicit. titul.* 6. §. 20. *num.* 128. *& ſeq.* Caſtropal. *in ſuo opere moral.* §. 19. *num.* 1. Bonacina *diſp.* 6. *punct.* 3. *num.* 9. *verſ. Hæc limitatio*; Diana *part.* 4. *tract.* 5. *reſolut.* 23. cum Bonacina, Suarez, & aliis ibi citatis, Delbene *part.* 1. *d.* 18. *& part.* 2. *d.* 37. *ſect.* 13. *p.* 1. cum pluribus aliis ibi allegatis, Felix Poteſtas *loco cit. n.* 606. Roſignol. *loc. cit. ſect.* 3. *num.* 23. & alii plures. Et ratio eſt, quia hoc onus denunciationis non ſolum inductum eſt ad finem emendationis, ſed etiam ad finem exemplaris punitionis, ut alii deterreantur ab hoc execrabili, & nefando crimine perpetrando: qui finis adhuc viget etiam ſuppoſita emendatione Confeſſarii ſollicitantis, adeoque &c.

48 Leander autem *tract.* 5. *de Pœnitent. diſput.* 13. *q.* 7. & apud ipſum & Sotus, Molfeſius, Naldus, Acugna, Freitas, Portell. Peyrin. Souſa, Lezana, Caſtrop. S. Antoninus, & alii defendunt oppoſitum, quia dicunt: finis denunciationis eſt emendatio proximi; Unde hac habita, ceſſat obligatio denunciationis, quia ceſſat ejus finis, cum ceſſante ratione, & cauſa Legis, vel obligationis, ceſſet ipſa Lex, ſeu obligatio, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatr. cap. Cum ceſſante* 6. *de appellat.* Ratio enim Legis eſt anima Legis, *leg. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.* At iſti hodie non ſunt amplius audiendi ex Conſtit. *Sacra-*

Digitized by Google

ſacramentum Pœnitentiæ Benedicti XIV. ubi ſub §. 2. obligat ad denunciationem, etiam ſi longum tempus poſt ipſam ſollicitationem jam effluxerit.

49 Terminus pro denunciatione facienda pendet ab Edictis Inquiſitorum; Licet enim onus denunciationis directe oriatur ex Lege Pontificia, executive tamen pendet ex Edictis Inquiſitorum, qui ſub pœna Excommunicationis compellunt intra determinatum tempus ad executionem, & obſervantiam talis oneris. Garena *p. 2. de Confeſſ. ſollicit. tit. 6. §. 21. n. 120.* Sanctarellus *de Hæreſi cap. 46. n. 10.* Bonacina *de onere, & obligatione denunciat. diſp. 1. punct. 3. num. 10.* Bellochius *de caſibus reſervat. part. quæſt. 9. num. 205.* Roſignol. *loc. cit. ſect. 4. num. 3.* Felix Poteſtas *loco citat. num. 631.* Leander *loco cit. quæſt. 53.* ubi teſtatur, quod in Edicto Inquiſit. Hiſpan. ſolent aſſignari ſex, aut ſeptem dies pro termino ad denunciandos Confeſſarios ſollicitantes; qui terminus ſolet aſſignari etiam in Edicto Inquiſit. Siciliæ, ut refert Felix Po-
50 teſt. *loco cit. n. 634.* Unde quatenus Decretum Supremæ, & Univerſalis Inquiſitionis Romanæ *die 3. Januarii* 1623. relat. *ſupr. num.* 45. aſſignans pro termino 12. dies non ſit perpetuum, ut contendit Bordonus, & alii, ſtandum eſt termino præfixo a reſpectivis Inquiſitoribus cum hac advertentia, quod dies termini non computantur in termino: *l. Vicinia millia 1. ff. Si quis cautionibus, cap. Frequens* 1. cum concordant. de quibus ibi per Gloſſam in verb. *Proponitur, de reſtitut. ſpol. in 6.* Diana *part. 4. tract. 5. reſolut.* 41. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 632. & alii.

51 Pœnitens ſollicitatus, qui ob non factam denunciationem intra debitum terminum incurrit Excommunicationem, quamvis accedat ad Confeſſarium, & promittat ſe ſtatim denunciaturum, non poteſt ab ipſo abſolvi virtute Bullæ Cruciatæ, nec vigore privilegiorum Regularium, ſi ipſe Confeſſarius ſit Regularis; Nam non poteſt quis abſolvi a peccatis, niſi prius abſolvatur a Cenſuris. A Cenſuris autem non poteſt quis abſolvi per Bullam Cruciatæ, & Privilegiatus, niſi ſatisfacta parte; adeoque talis Pœnitens, non obſtante dicta promiſſione, non poteſt abſolvi, niſi prius denunciet. Diana *part. 4. tract. 5. reſol.* 35. Felix Poteſt. *loco cit. n.* 640. & alii contra alios.

52 Pœnitens ſollicitatus, qui ob omiſſam denunciationem incidit in Excommunicationem, facta poſtea denunciatione, poteſt quidem abſolvi virtute Bullæ Cruciatæ, aut a Regularibus virtute ſuorum privilegiorum; At non a ſimplici Confeſſario. Bordon. *in Tribunal. Fidei cap. 30. num. 19.* Felix Poteſtas *loco cit. num.* 641. Diana *loco cit. reſolut.* 29. & alii; Et ratio primæ partis eſt, quia Confeſſarii virtute Bullæ Cruciatæ, & Regulares virtute ſuorum privilegiorum poſſunt ſatisfacta parte, abſolvere ab omnibus reſervatis Summo Pontifici, exceptis contentis in Bulla Cœnæ, & aliis Clementinis, ut patet ſub verb. *Abſolutio*, verb. *Confeſſarius*, & verb. *Reſervatio Caſuum*. Ratio autem ſecundæ partis eſt, quia talis Excommunicatio eſt reſervata Pontifici, & Inquiſitoribus, ut patet ex eorum Edict., & ex Decreto die 3. *Januarii* 1623. relat. *ſupra n.* 45. adeoque non poteſt abſolvi a ſimplici Confeſſario non habente ad id privilegium.

Sic Pœnitens ſollicitatus, qui infra debitum terminum non denunciavit, quamvis poſtea extinguatur onus denunciationis, ex quo mortuus ſit confeſſarius denunciandus, aut ex alio capite, non poteſt abſolvi a quolibet ſimplici Confeſſario, ſed ſolum a ſupradictis Privilegiatis propter rationem adductam. Leander *tract. 5. de Pœnitentia diſp. 13. q.* 59. Felix Poteſtas *loco cit. n.* 642. Diana *loc. cit. reſol.* 29. recte advertens inſuper, quod tam in hoc, quam in ceteris caſibus Inquiſitionis illi, qui denunciare neglexerunt, quando poſtea denunciant, & ſic parti ſatisfaciunt poſſint a Confeſſariis Regularibus, & ab aliis virtute Bullæ Cruciatæ abſolvi abſque ullo onere ſe præſentandi Inquiſitoribus. 53

Confeſſarius ſollicitans poteſt a quolibet ſimplici Confeſſario abſolvi, quia ſollicitatio nullo Jure eſt reſervata; Niſi tamen reſervata ſit in aliqua Diœceſi, ut in Neapolitana, & aliis. Felix Poteſt. *loco cit. num.* 601. & alii paſſim. 54

Regulariter loquendo Confeſſarii non debent abſolvere Pœnitentes ſollicitatos, niſi prius ſollicitantes denuncient Inquiſitoribus, vel Epiſcopis. Avila *de Cenſuris part. 2. cap. 7. dub. 7. in fine.* Roſignol. *loco citato ſect. 4. numer.* 4. Diana *part. 1. tractat. 4. reſolut.* 27. Felix Poteſtas *loco. citat. numer.* 638. & alii; Tales enim Pœnitentes una ſemel quod ſunt abſoluti, non curant amplius denunciare. 55

Dicitur autem notanter: *Regulariter loquendo*, quia in aliquibus caſibus expedit, quod Confeſſarii ipſos abſolvant ante factam denunciationem, & ſignanter ſi urgeat neceſſitas Communionis, aut aliqua adſit juſta cauſa, 56

ſa, ob quam prudentes Confeſſarii judicent denunciationem eſſe differendam, & Pœnitentes ſint timoratæ Conſcientiæ, & ſerio promittant quamprimum denunciare. Sic Zanardus *in Direct. Theolog. p. 2. præcept. 2. c. 11. in fine* Roſignol *loco cit. num.* 5. Felix Poteſtas *loc. cit. num.* 639. Diana *part.* 1. *tract.* 4. *reſol.* 27. cum aliis ibi citatis. Et idem docent in ſimilibus caſibus Emanuel Rodriquez, *in Summa tom* 2. *cap.* 34. *num.* 6. Sanctarell. *de Hæreſi cap.* 9. *dub. unic. num.* 16. *in fin.* Peyrinus *in privileg. Minim. tom.* 1. *Conſtitut.* 5. *Gregorii XV.* §. 9. *num.* 23. & alii.

57 Immo cautiſſime procedere debent Confeſſarii circa imponendam Pœnitentibus obligationem denunciandi, antequam eos abſolvant, ut recte monent Lezana *in Summa qq. Regular. cap.* 19. *num.* 34. Peyrin. *loco cit. a num.* 26. & alii paſſim, ipſos Confeſſarios ſerio monente, ut antequam Pœnitentes obligent ad denunciandos Confeſſarios, diligentiſſime attendant qualitates, & conditiones, cum Pœnitentium, tum Confeſſariorum, mature examinent naturam & ſenſum verborum, & ſignificatum ſignorum, nutuum, tactuum, & hujuſmodi prætenſæ ſollicitationis, & ubi ex ipſis non appareat certa ſollicitatio, ſeu de ſe cognoſcere nequeant, an vera in hie interceſſerit ſollicitatio decuncianda; remittant ad alios Confeſſarios in his materiis inſtructiores, & expertiores; Cum non ſemel a non ſatis inſtructis Confeſſariis immetito fuerint obligati Pœnitentes ad denunciandos innocentes Confeſſarios cum maximo detrimento ſuæ famæ, & graviſſima ſua injuſta afflictione, & pœna. Eo vel maxime quod, ut docent Bordonus *loc. cit. num.* 582. & alii, in dubio ſollicitationis non ſit onus denunciandi. Vide *ſupra num.* 35.

58 In caſu vero, quo reperiatur, atque certo percipiatur interveniſſe veram ſollicitationem, nec poſſit Pœnitens induci ad perſonaliter denunciandum, ut ſæpe accidit in verecundis nobilibus mulieribus, & ordinarie in Monialibus ratione etiam clauſuræ, ſervanda eſt expediens praxis juxta Decretum Sacræ Congregationis ſupremæ, & univerſalis Inquiſitionis allat. *ſupr. n.* 10. Quod ſi neque ad id poſſit talis verecunda Pœnitens flecti, voluit Pontifex Urbanus VIII. de cujus mandato editum fuit dictum Decretum, quod ad S. Sedem recurratur pro opportuno remedio; & interim non abſolvatur talis Pœnitens, utpote indiſpoſita. Sic ex Carena §. 10. refert Viva *ad propoſ.* 7. *Alexandri VII. num.* 7. ubi ſubjungit, quod in caſu non abſimili adivit ipſe per Epiſtolam Innocentium XI. qui benigne dignatus fuit facultatem ei tribuere abſolvendi pro ea vice Pœnitentem citra onus denunciandi, quod fatebatur ſubire non poſſe panici cujuſdam timoris prætextu.

Non eſt autem ſufficiens modus evadendi 59
obligationem denunciandæ ſollicitationis, ſi Pœnitens ſollicitatus confiteatur cum Confeſſario ſollicitante ſub prætextu, quod hic poſſit ipſum abſolvere abſque onere denunciandi. *Communis ac certa*, per expreſſe damnatam propoſitionem 7. in ordine ab Alexandro VII. die 7. Septembris 1665. ibi: *Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denunciandi.*

Quamvis enim Confeſſarius deſinat Pœni- 60
tentem monere de obligatione ipſum denunciandi, ad quod non teneri conſtat ex dictis *ſupra num.* 37. adhuc tamen non ceſſat in Pœnitente obligatio ipſum, ſeu alium Confeſſarium ſollicitantem denunciandi, ſi aliunde ſciat ſe ad id lege Pontificia obligari; Sicuti non ceſſat onus reſtitutionis in Pœnitente, ex quo Confeſſarius deſinat ipſum monere de tali obligatione, ſi aliunde eam ſciat, nec invincibiliter ipſam ignoret, ut recte docet Viva *ad dictam propoſitionem 7. Alexandri VII. num.* 3. & alii paſſim.

Confeſſarii autem, qui culpabiliter, & ma- 61
litioſe non monent Pœnitentes ab aliis ſollicitatos de obligatione eos denunciandi, ſeu docent ad id non teneri, denunciandi ſunt Epiſcopis, vel Inquiſitoribus, qui poſſunt, & debent illos punire pro modo culpæ, Diana *part.* 7. *tract.* 7. *reſolut.* 7. Roſignol. *loco cit. ſect.* 4. *num.* 7. & alii paſſim per clara verba citat. Conſtitut. Gregorianæ, ibi: *Quod ſi hoc Officium prætermiſerint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confeſſarios ſollicitantes, ſeu tractantes, ut ſupra, iidem Locorum Ordinarii, & Inquiſitores illos pro modo culpæ punire non negligant.*

Confeſſarii autem ipſi vere ſollicitantes gra- 62
viſſimis pœnis pro qualitate delicti puniri mandantur, ut expreſſe patet in dicta Gregoriana Conſtitutione §. 4. ibi: *Et quos in aliquo ex hujuſmodi nefariis exceſſibus culpabiles reppererint, in eos pro criminum qualitate, & circumſtantiis, ſuſpenſionis ab exercitio Ordinis, privationis Beneficiorum, & Officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ, & paſſivæ, ſi Regulares fuerint, exilii,*

da-

Digitized by Google

damnationis ad Triremes, & carceris etiam in perpetuum abſque ulla ſpe gratiæ, aliaſque pœnas decernent eos quoque, ſi pro delicti enormitate graviores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ Sæculari puniendos tradant.

63 Contra Confeſſarios ſollicitantes æque procedere poſſunt Epiſcopi, & Inquiſitores, ſive unitim, ſive ſeparatim: Sic expreſſe Gregorius XV. in dicta Conſtitutione incipiente *Univerſi Dominici gregis* §. 4. ibi: *Omnes hæreticæ pravitatis Inquiſitores, & Locorum Ordinarios omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, & locorum univerſi Orbis Chriſtiani in ſuis quemque Diœceſibus, & territoriis per has noſtras Litteras, etiam privative quo ad alios omnes ſpecialiter, ac perpetuo Judices delegamus, ut ſupra hic contra prædictos ſimul, vel ſeparatim in omnibus prout in cauſis Fidei &c.*

64 Ad probandum enorme delictum ſollicitationis admittuntur etiam teſtes ſingulares, concurrentibus tamen præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis ſimul comprobantibus. Sic expreſſe Gregorius XV. in citat. Conſtitut §. 5. ibi: *Dantes etiam facultatem Venerab. Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus, ne delliſtum tam enorme, & Eccleſiæ Dei tam pernicioſum ob probationum defectum impunitum remaneat, cum difficilis ſit probationis, teſtibus etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis delictum probatum eſſe arbitrio ſuo judicandi, & Curiæ Sæculari, uti præfertur, Reum tradendum eſſe pronunciandi.*

65 Una tamen femina, quantumvis honeſta, non facit ſufficientem probationem ad capturam, & torturam, etiamſi concurrant alia indicia, nam tunc eſt conſulenda Sacra Congregatio. Sic expreſſe reſcripſit eadem Sacra Supremæ, & univerſalis Inquiſitionis Congregatio Vicario Generaii Salernitano *die* 17. *Julii* 1627. ut refert Pignatel. *tom.* 1. *conſult.* 104. *poſt num.* 14. *circa medium*, his verbis: *Al Molto Rev. Signore il Signor Vicario Generale di Salerno. Accioecchè più fondatamente ſi proceda contro i ſollecitanti in Confeſſione. Queſta ſuprema Congregazione ordina, che per il detto d'una ſola Donna non venga a coſtituire il preteſo Reo ſenza prima di darne quì avviſo con relazione della qualità della Donna, del Denonciante, e del Denonziato, e allora ſi ſcriverà a V. S. ſe debba, o no procedere a coſtituirlo, e carceraelo. Sarà anche V. S. contenta di ſignificare queſto medeſimo ordine a' Veſcovi ſuoi Comprovinciali, accioecchè ancora da eſſi ſia eſeguito, e il Signor Iddio le conceda ogni bene. Di Roma ai* 17. *di Luglio del* 1627. *Il Cardinal Millino.* Sic apud Pignatell. *loco citat.* ubi inſuper tradit inſtructionem pro Muliere verecunda perſonaliter denunciare recuſante, & multa refert, & docet ad rem per totam dictam conſultationem 104. merito legendam.

66 Sollicitantes ad turpia occaſione Confeſſionis Sacramentalis, ultra alias pœnas, perpetuam etiam inhabilitatem ad celebrationem Miſſæ incurrunt; ex decreto S. univerſalis Inquiſitionis de mandato Benedicti XIV. edito *die* 5. *Auguſti* 1745. ut in ejus Bullario *tom.* 1. *in append. num.* 8. *pag.* 46. Alia vide *verb. Confeſſarius art.* 4. *a num.* 12. ubi plura ad rem.

67 * Sollicitatus nulla lege prohibetur, quominus ante denunciationem ſollicitantis, illum occulte admoneat, ut ſibi provideat, ſponte ſe offerendo Tribunali. Tenetur tamen etſi admonitus compareat, & ſit ex correptione emendatus, illum denunciare, ut ex propoſitionibus ab Alexandro VII. damnatis eruitur. *De Synod. Diœc. lib.* 6. *cap.* 11. §. 9. & 10. *nov. edit.*

68 Præceptum denunciandi Confeſſarios ſollicitantes ad turpia, & pœnæ aliæ huic ſollicitationi indictæ non extenduntur ad alia crimina a re venerea diverſa, *ibid.* §. 14.

S O L U T I O.

1 SOlutio proprie ſumpta eſt idonea, ac ſufficiens debiti præſtatio, ſeu ſatisfactio tempore, & loco convenienti legitime facta. *Sic in re Communis.*

2 Ad ſolutionem tenetur quicumque eſt debitor, ſeu obligatus; Debitum enim ſeu obligatio non tollitur, niſi ſolutione, & ſatisfactione. *Inſtitut. Quibus modis tollitur obligatio, in principio*, ibi: *Tollitur autem omnis obligatio ſolutione ejus, quod debetur.*

3 Debitor, qui ſolvendo amplius non eſt, ſi ſit Laicus, debet cedere bonis, ac permittere, ut bona ejus ſubhaſtentur, ut ex eis Creditores, ſervato Juris ordine, percipiant quantum cuique eorum debetur, quandiu aliquid adeſt: *l. Qui bonis ceſſerint* 1. *Cod. Qui bonis cedere poſſunt*, cum ſimilibus.

4 Qui autem Juris ordo ſervandus ſit pro ſolvendis ipſis Creditoribus, cum non ſufficiunt debitoris bona ad cuncta ſolvenda debita? Vide verb. *Reſtitutio art.* 4. *a n.* 29. *ad* 73.

Quo-

5 Quomodo vero per ceſſionem bonorum liberetur debitor ab onere ſolutionis faciendæ, & quæ de ipſo in facti contingentia concludenda occurrant? Vide verb. *Reſtitutio art.* 5. *a n.* 49. *ad* 59.

6 Si Debitor, qui ſolvendo non eſt, ſit Clericus non tenetur cedere bonis, nec excommunicari, incarcerari, aut aliter moleſtari poteſt, ſi vere inops ſit, & ad inopiam ſine ſua culpa devenerit, & juratam cautionem præſtet de ſolvendo, cum ad pinguiorem fortunam venerit. *Communis*, per textum *In cap. Odoardus* 3. *de ſolutionibus*, juncto ejus Summario, ſic expreſſe habente: *Si Clericus non habeat, unde ſatisfaciat ſuis creditoribus, non debet excommunicari, nec aliter moleſtari, præſtabit tamen cautionem ſaltem juratoriam de ſolvendo, cum venerit ad pinguiorem fortunam*. Aſſignantur tamen quo ad hoc a Doctoribus variæ limitationes videndæ apud Barboſam *in d. c. Odoardus a n.* 6. & alios Canoniſtas *ibid.*

7 Qui rerum ſuarum liberam adminiſtrationem non habent, uti ſunt Pupilli habentes Tutorem, Minores, Furioſi, & Prodigi habentes Curatorem, ſine auctoritate Tutorum, & reſpective Curatorum valide ſolvere non poſſunt. *Communis*, texto expreſſo *in l. Quod ſi* 14. §. 8. *ff. de ſolutionibus*, & §. *Nunc admonendi* 2. *in fine* 5. *Inſtit. Quibus alienare licet, vel non*.

8 Procurator, tam ſpecialis, quam univerſalis poteſt valide ſolvere pro Debitore, cujus eſt Procurator. *Communis*, textu expreſſo *in l. Procurator* 58. & *l. Sed* & *id* 59. *ff. de Procuratoribus*, *l. Quodlibet* 87. *ff. de ſolutionibus*.

9 Immo etiam quivis alius pro debitore etiam invito, ac ignorante ſolvere, ac ſatisfacere, eumque a debito liberare poteſt. *Communis*, text. expreſſ. *in leg. Solutionem* 23. & *leg. Solvere* 53. *ff. de ſolutionibus*, ibi: *Solvere pro ignorante, & invito cuique licet*, addita *ibidem* ratione: *Cum ſit Jure Civili conſtitutum licere etiam ignorantis, invitique meliorem conditionem facere*. Et concordat *l. Solvendo* 39. *ff. de negotiis geſtis*, ubi redditur eadem ratio.

10 Eſt tamen hic advertendum, quod ſolvens pro alio ſciente, & volente, habet contra illum actionem mandati, *arg. l. Si remunerandi* 6. §. 2. *ff. Mandati*. Solvens autem pro alio ignorante habet contra illum actionem negotiorum geſtorum ad repetendum ab ipſo quod pro eo ſolvit, niſi debitoris interfuerit eam pecuniam non ſolvi, text. exp. *in l. Cum pecuniam* 43. *ff. de negotiis geſtis*. Solvens tamen pro alio expreſſe nolente, & contradicente, nullam habet actionem, vel Jus ad repetendum ab eo, quod pro ipſo ſolvit, *arg. l. Si rem* 40. *ff. de negotiis geſtis*. & *cit. l. Si remunerandi* 6. §. 2. *ff. Mandati*.

Succeſſor in Beneficio Eccleſiaſtico, ut in Epiſcopatu, Prælatura, & quocumque Beneficio etiam ſimplici, tenetur ſolvere debita facta ab Anteceſſore pro vera utilitate, vel neceſſitate Eccleſiæ, ſeu Beneficii. *Communis*, text. expr. *in c. Ad hoc* 1. *de ſolutionibus*, ibi: *Sicuti filius debita patris ſolvere tenetur, ita Prælatus ſui Prædeceſſoris pro Eccleſiæ utilitate contracta*, juncto ejus Summario ſic expreſſe habente: *Succeſſor in Beneficio tenetur ſolvere debita Prædeceſſoris pro neceſſitate Eccleſiæ contracta*. 11

Item Succeſſor in Beneficio tenetur ſolvere debita contracta a ſuo Anteceſſore pro ſua neceſſaria, honeſta, ac decenti ſuſtentatione. Sic Abbas *in d. c. Ad hoc n.* 2. Barboſa *ib. n.* 3. Fagnan. *ib. n.* 10. citans ad id Rotæ deciſionem, Flaminius Pariſ. *de Reſignation. lib.* 1. *q.* 16. *n.* 15. Engel. *lib.* 3. *decretal. tit.* 23. *num.* 18. Reiffenſt. *ib. num.* 16. & alii; Et ratio eſt, quia etiam hæc debita propter unionem, quam habet Rector cum Eccleſia, cenſentur contracta pro neceſſitate Eccleſiæ, eo, quod Eccleſia teneatur ſuum Rectorem alimentare, *c. Cum ſecundum* 16. *de Præbendis*, ibi: *Cum ſecundum Apoſtolum qui Altari ſervit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eligitur, repelli non debeat a mercede, patet a ſimili ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jeſu Chriſti, cujus obſequio deputantur, ut ipſa pro nobis ratio perſuadet*. 12

Ut Succeſſor autem in Beneficio teneatur ſolvere debita Anteceſſoris, debet prius Creditor probare, quod pro vera utilitate, ſeu neceſſitate Eccleſiæ, aut ſaltem pro neceſſaria Prælati ſuſtentatione fuerint contracta, *Communis*, per text. *in cap. Ea etiam* §. 1. *cauſ.* 10. *quæſt.* 2. ibi: *Is Creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat in utilitatem Divinæ Domus proceſſiſſe*. Et concordat *c. Quod quibuſdam* 4. *de Fidejuſſoribus*, ibi: *Niſi forte in utilitatem domus ipſius manifeſte conſtiterit redundaſſe*. 13

Sufficit tamen, quod Creditor probet tunc temporis adfuiſſe verum caſum utilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ, quamvis non probet in eam pecunias, vel aliam rem creditam fuiſſe converſam; ſic Gloſſa communiter recepta *in cit. c. Ea etiam* 2. 1. *ad fin. cauſ.* 10. *q.* 2. *verb. Probat.*, Abbas *in cit. cap. Ad hoc.* 1. *de ſolutio. n.* 7. Abbas *in cit. c. Quod quibuſdam* 4. *de Fidejuſſorib. n.* 7. Reiffenſt. *loc. cit. num.* 14

Digitized by Google

num. 19. & ipſo teſte communis aliorum, *arg. l. Utilitatem* 1. 1. §. 9. & *l. Lucius* 7. *ff. de exercitatoria actione*.

15 Nullatenus vero tenetur Succeſſor in Beneficio ſolvere debita ab Anteceſſore contracta, non pro utilitate, aut neceſſitate Eccleſiæ, nec pro neceſſaria ſui ſuſtentatione, ſed alio titulo. *Communiſſima* per claros textus *in cap. Si quorumdam* 1. *de ſolutionibus*, *cap. Quod quibuſdam* 4. *de Fidejuſſorib. c. Gravis* 1. *de Depoſito*, *cap. Ea etiam* 2. *cauſ.* 10. *q.* 2. Et ratio eſt, quia Clerici debita contrahentis incuria, culpa, vel prodigalitas, non debet nocere Eccleſiæ, textu expreſſo *in cap. Delictum* 76. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare*: Peccata enim ſuos debent tenere Auctores, *l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, *cap. Quæſivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte capituli*.

16 Solutio primum fieri debet, ac poteſt ipſi Creditori, etiam invito, ſi ipſe Creditor liberam rerum ſuarum habeat adminiſtrationem, & ipſa ſolutio fiat debito loco, & tempore; Et ſi creditor ſolutionem accipere nolit, poterit debitor pecuniam debitam Magiſtratui conſignare, ſicque ſe & a debito principali, & ab uſuris liberare. *Communis*, text. exp. *in l. Obligatione* 9. *Cod. de ſolutionibus*, ibi: *Obſignatione totius debitæ pecuniæ ſolemniter facta liberationem contingere, manifeſtum eſt. Sed ita demum oblatio debiti liberationem parit, ſi eo loco, quo debetur, ſolutio fuerit celebrata*, cum ſimilibus.

17 Nequit vero fieri ſolutio Creditori, qui liberam rerum ſuarum adminiſtrationem non habet; Unde ſi quis debitum ſolvat Pupillo ſine auctoritate Tutoris, vel Minori, Prodigo, Amenti ſine auctoritate Curatoris, & pecunia ſoluta perdatur, ſeu male conſumetur, denuo pro ſolutione debiti conveniri poteſt, *Communis*, per text. in §. *Nunc admonendi* 2. *Inſtitut. Quibus alienare licet, vel non*, *l. Pupillo* 15. *ff. de ſolutionibus*.

18 Poteſt tamen fieri ſolutio Tutori, aut Curatori ejuſmodi Creditoris, non habentis liberam rerum ſuarum adminiſtrationem. *Communis*; textu exp. *in l. Quod ſi* 14. §. 7. *l. Solutam* 49. *ff. de ſolutionibus*, & cit. §. *Nunc admonendi* 2. *Inſtit. Quibus alienare licet, vel non*, cum ſimilibus.

19 Item recte fit ſolutio Creditoris Procuratori tam generaliter, quam ſpecialiter ad ſolutionem accipiendam deputato. *Communis*, textu expreſſo *in l. Vero* 12. *in principio ff. de ſolution.* & *l. Qui hominem* 34. §. 3. *ff. eodem*.

Si Debitore penitus ignorante, ſeu neſciente, Procurator a Creditore tali Officio privetur, vel ei, ne ſolutionem accipiat, ſpecialiter mandetur, adhuc ipſe debitor recte ei ſolvit, & liberatur a ſua obligatione; Secus autem, ſi id ſciat. *Communis*, textu expreſſo *in cit. l. Vero* 12. §. 2. *ff. de ſolutionib.* & *cit. l. Qui hominem* 34. §. 3. & *l. Diſpenſatori* 5. *ff. eodem*. 20

Item recte fit ſolutio ſervis, ac filiis familias, ſi ad accipiendam ſolutionem ſpecialiter ſint deputati, vel liberam, & univerſalem habeant adminiſtrationem. *Communis*, per claros textus *in l. Vero* 12. *l. ſi quis* 18. *l. Qui hominem* 34. *l. Solutam pecuniam* 49. *ff. de ſolutionibus*, cum ſimilibus. 21

Item recte fit ſolutio Creditori Creditoris, niſi ab ipſo Creditore expreſſa ad id habeatur contradictio, *arg. leg. Si liber* 36. *ff. de negotiis geſtis*, *l. ſolutum* 11. §. 5. *ff. de pignoratitia actione*; Unde caſu, quo Creditor a tali Debitore adhuc ſolutionem prætenderet, poſſet dictus debitor ſe liberare exceptione doli mali, dicendo ſine tua contradictione jam ſolvi tuo Creditori, *l. ſi opera* 6. *ff. de doli mali*, & *metus exceptione*, & *ibi* Baldus, Perez *de ſolutionibus num.* 6. Silveſter verb. *ſolutio quæſt.* 14. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 26. & alii. 22

In qua ſpecie, & quo valore monetæ facienda ſit ſolutio? Vid. verb. *Moneta a num.* 13. *ad* 25. 23

Debitore exiſtente in culpabili mora ſolvendi, ſi interim contingat monetarum mutatio; ipſe ſolus damnum ſentire debet. *Communis*; Mora enim cuique ſua, non alteri nocere debet, *c. Mora ſua* 25. *de Reg. Jur. in* 6. ibi: *Mora ſua cuilibet eſt nociva*. 24

Quando in conventione ſpeciali certum tempus ad ſolvendum præfixum eſt, debet exacte a debitore obſervari. *Communis*, per textum *in l. ſolidum* 85. *ff. de ſolutionibus*, ibi: *Solidum ſolvitur, non minus quantitate, quam die*; Et hoc etiamſi Creditor non urgeat ſolutionem, quia dies ſtatuta interpellat pro eo, textu expreſſo *in c. Potuit* 4. *de locato*, & *conducto*, ibi: *Non obſtante, quod ei, ut Canonem ſolveret, non extitit nunciatum, cum in hoc caſu dies ſtatuta pro Domino interpellet*; Et concordat *l. Magnam* 12. *Cod. De contrahenda ſtipulatione*, & *l. In Emphiteuticariis* 2. *Cod. de Jure Emphiteutico*. Unde ſi ex culpabili mora ſolvendi præfixo, & determinato tempore Creditor aliquod damnum patiatur, eſt ei reſarciendum a Debitore culpabiliter moroſo, quia tunc eſt cauſa, quod patiatur illud grave in- 25

26 (beside line "Unde ſi ex culpabili mo-")

Digitized by Google

intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis; cum qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videatur, *c. Si culpa 9. de injuriis, & damno dato, l. Qui occidit 30. §. 3. ff. Ad Legem Aquiliam*; adeoque &c.

27 Si certum tempus determinatum ſit in favorem Debitoris, prout ordinarie fieri ſolet, *l. Cum tempus 17. ff. De Regul. Juris*, poteſt Debitor ante finitum tempus conventum ſolvere, & Creditor tenetur ſolutionem acceptare, textu expreſſo *in l. Quod certa 70. ff. de ſolutionib.* ibi: *Quod certa die promiſſum eſt, vel ſtatim dari poteſt, totum enim medium tempus ad ſolvendum promiſſori liberum relinquitur*; Et concordat *l. Qui res 98. §. 4. ff. eodem* cum ſimilibus; Et ratio clara eſt, quia omnes libere poſſunt his, quæ pro ſe introducta ſunt, renunciare, textu expreſſo *in l. Si quis in conſcribendo 29. Cod. de pactis*, ibi; *Cum alia ſit Regula Juris antiqui, omnes licentiam habere, his quæ pro ſe introducta ſunt renunciare, & cap. Si de terra 6. de Privilegiis*, ibi: *Cum liberum ſit unicuique Juri ſuo renunciare*.

28 Si autem tempus determinatum ſit in gratiam Creditoris, pro ut ſit, quando pro Summa Capitali mutuo accepta dari debet uſura; debitor ante elapſum illud tempus ſolvere non poteſt, nec Creditor ſolutionem accipere tenetur; Et ſic in aliis ſimilibus caſibus. *Communis*, per textum *in l. Javolenus 15. ff. de annuis legatis*.

29 Si vero nullum tempus pro ſolutione ſit determinatum, poteſt debitor eam differre donec Creditor eam petat. *Communis, arg. l. Debitores præſentes 10. Cod. de Pignor. l. In Fideicommiſſi 3. ff. De uſuris*; quando enim Creditur non petit ſolutionem, tunc Debitor prudenter præſumere potaſt Creditorem quod ad talem dilationem ſolutionis non eſſe invitum.

30 Limitatur tamen prima Concluſio in caſu, quo ſolutio ſit debita ex delicto, v. g. furto, tunc enim ſolutio, ſeu reſtitutio, facienda eſt ſtatim moraliter quam primum abſque notabili incommodo fieri poteſt, etiamſi non petatur a Creditore, quia tunc talis debitor ex delicto etiam ſine petitione Creditoris eſt in culpabili mora ſolvendi ſeu reſtituendi. *Communis*, textu expreſſo *in l. in re furtiva 8. §. 1. ff. De condictione furtiva*, ibi: *Semper*
31 *enim moram fur facere videtur*. Et ſi Creditor ex tali culpabili mora aliquod damnum patiatur, reſarciri debet a culpabiliter moroſo debitore. *Communis*, per dicta, & Jura adducta *ſupra n. 26.* Vide verb. *Reſtitutio art. 3. n. 87.*

32 Limitatur ſecundo concluſio in caſu, quo Creditor ex timore etiam reverentiali debitum petere non audet, aut illud ignorat, tunc enim debitor cenſetur eſſe in culpabili mora ex eo tempore, quo arbitrio prudentis viri ſolvere poteſt, ac debet; Et ita ad præſens intelligi debet id, quod expreſſe dicitur *in l. In omnibus 14. ff. de Regul. Juris*, ibi: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præſenti die habetur*. Sic Reiffenſtuel *loc. c. n. 48.* Silveſter verb. *Mora q. 1.* & alii paſſim.

Alia ad rem de tempore ſolutionis, ſeu reſtitutionis faciendæ. Vide verb. *Reſtitutio art. 3. a n. 83. ad 103.* 33

Solutio, ſeu reſtitutio in quo loco, & cujus expenſis, & periculis fieri debeat? Vide verb. *Reſtitutio art. 4. a n. 1. ad 27.* 34

Quilibet Debitor regulariter loquendo tenetur ſimul, & ſemel totum ſolvere debitum, nec tenetur Creditor ſolutiones per partes accipere. *Communis*, per text. *in l. Tutor 41. §. Lucius, ff. De uſuris, l. Plane 3. ff. Familia Erciſcundæ*, ubi etiam redditur ratio ibi: *Quia ſæpe & ſolutio, & exactio partium non minima incommoda habet*. 35

Limitatur tamen concluſio primo in caſu, quo ſpecialiter conventum ſit inter debitorem, & Creditorem, quod ſolutio fiat per partes. *Communis*, per textum in *l. Arbitraria 2. §. 4. ff. De eo, quod certo loco dari oportet*; Et ratio eſt, quia ut expreſſe dicitur *in cap. Contractus 85. ex Reg. Jur. in 6. Contractus ex conventione Legem accipere dignoſcuntur*, & juſta pacta ſervanda ſunt, *l. Antigonus 1. de pactis*, ibi: *Inita pacta ſuam obtineant firmitatem, cap. Qualiter 3. eod.* ibi: *Studioſe agendum eſt, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur; l. Si quis in conſcribendo 29. Cod. de pactis*, ibi: *Pacta conventa, quæ neque contra Leges, neque dolo malo inita ſunt, omnimodo obſervanda ſunt*. 36

Limitatur ſecundo in caſu, quo debitum per partes contractum ſit, quia obligatio eo modo tolli poteſt, quo contracta eſt. *Communis*, per textum *in l. Nihil tam naturale 35. ff. de Regul. Juris*, ibi: *Nihil tam naturale eſt, quam eo genere quidque diſſolvere, quo colligatum eſt*. 37

Limitatur tertio in caſu quo debitor ex diverſis cauſis ſeu contractibus debita contraxerit, nempe unum debitum ex cauſa, ſeu contractu locationis, aliud ex contractu, ſeu cauſa emptionis, aliudve ex cauſa, ſeu contractu mutui, & ſic de aliis; Tunc enim debitor poteſt, quod vult ex illis debitis ſolum ſolvere, & non tenetur omnia dicta debita ſimul 38

ſol-

ſolvere. *Communis*, textu expreſſo *in l. In poteſtate* 1. *Cod. de ſolutionibus*, ibi: *In poteſtate ejus eſt, qui ex pluribus contractibus pecuniam debet tempore ſolutionis exprimere in quam cauſam reddat*; & concordat *l. Quotiee* 1. *ff. de ſolutionibus*, ibi: *Quotiee quis debitor ex pluribus cauſis unum debitum ſolvit, eſt in arbitrio ſolventis dicere, quod potius debitum voluerit ſolutum, & quod dixerit, id erit ſolutum.*

39 Unde cum quis ex pluribus cauſis eſt Debitor, & aliquam ſolutionem facit, in ejus poteſtate eſt exprimere, quod potius debitum velit ſolutum; Si vero nihil exprimat, eſt in poteſtate Creditoris, pro quo voluerit debito talem ſolutionem accipere, textu expreſſo *in c. l. Quoties* 1. *ff. & cit. l. In poteſtate* 1. *Cod.*
40 *de ſolutionibus*. Cum hoc tamen, quod ſi nihil exprimat, cenſetur ſemper ſolutum debitum magis oneroſum. Sic aperte additur *in c. l. Quoties* 1. *ff. de ſolutionibus: Dummodo* (creditor) *in id conſtituat ſolutum, in quod ipſe, ſi deberet, eſſet ſoluturus; quoque debito ſe exoneraturus eſſet ſi deberet .... Æquiſſimum enim viſum eſt, Creditorem ita agere rem debitoris, ut ſuam ageret*, & concordat *l. In his* 5. & *l. Cum ex pluribus* 97. *ff. eod.*

41 Quando Debitor una cum capitali ſimul uſuras debet per partialem ſolutionem factam, cenſentur ſolutæ uſuræ, quamvis Debitor Capitale ſe ſolvere exprimat, textu expreſſo *in l. In his vero* 5. §. 3. *ff. de ſolutionibus*, ibi: *Apud Marcellum lib.* 20. *Digeſtorum, quæritur, ſi quis ita caverit Debitori in ſortem, & uſuras ſe accipere, utrum pro rata, & ſorte, & uſuris decedat; An vero prius in uſuras, & ſi quid supereſt in ſorte? Sed ego non dubito, quin hæc cautio in ſorte, & in uſuras, prius uſuras admittat, tunc deinde, ſi quid ſuperfuerit, in ſortem cedat.*

42 Debitum tollitur etiam ſine ſolutione per acceptilationem. *Communis*; textu expreſſo *in* §. *Item* 1. *Inſtitut. Quibus modis tollitur obligatio*, ibi: *Item per acceptilationem tollitur obligatio*, & *l. Pluribus* 6. *ff. de acceptilatione*, ibi: *Id ſolum per acceptilationem ſublatum eſt.*

43 Acceptilatio autem eſt imaginaria ſolutio, ſeu habitio rei pro recepta per interrogationem Debitoris, & reſponſionem Creditoris facta. *Quod enim Titio debetur, ſi id Titius velit remittere, poterit ſic fieri ut patiatur hæc verba Debitorem dicere: Quod ego tibi promiſi, habeſne acceptum? Et Titius reſpondeat: habeo.* Sic expreſſe habetur *in cit.* §. *Item l. Inſtitut. Quibus modis tollitur obligatio*, & concordat *cit. l. Pluribus* 6. *ff. de acceptilatione*, ibi: *Pluribus ſtipulationibus factis ſi promiſſor ita accepto rogaſſet: Quod ego tibi promiſi habeſne acceptum? Siquidem apparet, quid actum eſt, id ſolum per acceptilationem ſublatum eſt, ſi non apparet, omnes ſtipulationes ſolutæ ſunt.* Vide verb. *Juramentum artic.* 1. *numer.* 20.

Unde ut acceptilatio valeat, debet ſic fie- 44
ri, ut appareat cujus debiti ex pluribus remiſſio petatur. Unde *in cit. l. Pluribus* ſubjungitur: *Si ego aliud accepto tuli, aliud tu rogaſti, nihil valere acceptilationem.* Si autem 45
pluribus debitis ex pluribus ſtipulationibus factis, gravatus non pro uno, vel altero determinato debito, ſed pro omni indefinite roger, tunc per acceptilationem omnia debita, quamvis ex pluribus ſtipulationibus provenientia, cenſentur ſublata, ſeu remiſſa, *cit. l. Pluribus*, ibi: *Si quidem apparet, quid actum eſt, id ſolum per acceptilationem ſublatum eſt, ſi non apparet, omnes ſtipulationes ſolutæ ſunt.*

Debitum tollitur, & ſolutio fieri cenſetur 46
etiam per juſtam compenſationem. *Communis* per textum *in l. Dediſſe* 76. *ff. de verbor. ſignificat.* ibi: *Dediſſe intelligendus eſt etiam is, qui compenſavit*, & *l. Si Debitor* 4. *Qui potiores in pignore*, ubi dicitur: *Nihil intereſſe, ſolverit ne aliquis, an compenſavit?*

Quandonam autem licita, & juſta compen- 47
ſatio fieri poſſit, & quænam conditiones ad ipſam requirantur? Vide verb. *Compenſatio per tot.*

Qui per errorem ſolvit, quod nec Jure na- 48
turali, nec Civili debebat, ſolutum condicere ſeu repetere poteſt. *Communis* per text. *in l. Nunc videndum* 1. & *l. Si quis* 2. *ff. de condictione indebiti*, *l. Pecuniæ indebitæ* 1. *l. Cum & ſoluta* 3. *Cod. eod.* cum ſimilibus; Et ratio clara eſt, quia Jure naturæ æquum eſt neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem, textu expreſſo *in l. Nam hoc* 14. *ff. de Condictione indebiti*, ibi: *Nam hoc natura æquum eſt, neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem*, *leg. Jure naturæ* 206. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Jure naturæ æquum eſt neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem*; *cap. Locupletari* 17. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura.*

Qui per errorem ſolvit indebitum Jure na- 49
turæ, debitum vero Jure Civili, ſolutum pariter condicere, ſeu repetere poteſt ſive per errorem facti, ſive Juris ſolverit; Gloſſa *in cap. Is qui* 4. *de ſolutionibus verb. Indebitum*, Abbas *ib. num.* 14. Pithing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 23. *n.* 2. Reiffenſtuel *ib. n.* 70. & *alii arg.*

Si

Digitized by Google

Si non ſortem 26. §. 3. *ff. de condictione inde-
biti* . Et ratio eſt , quia , quando agitur de
damno vitando, & non lucro captando, ut in
hoc caſu , non ſolum non nocet error , ſeu
ignorantia facti , ſed nec error , aut ignoran-
tia Juris , textu expreſſo *in l. Error* 8. *ff. de
Juris, & facti ignorantia* , ibi : *Ceterum omni-
bus Juris error in damnis amittendæ rei ſuæ non
nocet* .

50 Qui indebitum jure Civili, & debitum Ju-
re naturali ſolvit per errorem , ſeu ignoran-
tiam facti , modo ignorantia non ſit craſſa,
vel ſupina, poteſt ſolutum repetere , ſeu con-
dicere . Gloſs. 2. *in cit. cap. Is qui* 4. *de ſo-
lutionibus verb. Indebitum* , Abbas *ib. num.* 12.
Pirhing *loc. cit. numer.* 33. Reiffenſtuel *loc.
cit. numer.* 71. & alii : *arg. leg. Nec ſupina
6. & l. Error* 8. *ff. de Juris , & facti igno-*
51 *rantia* Si autem id ſolvet per errorem , ſeu
ignorantiam Juris, repetere, ſeu condicere non
poteſt , quia talis ignorantia non excuſat ,
Gloſſa *loc. cit.* Abbas *loc. cit. num.* 12. Pi-
hing *loc. cit. num.* 33. & alii per text. *in l.
Ignorantia* 1. *l. In Omni parte* 2. *leg. Pluri-
mum* 3. *l. Iuris ignorantiam* 4. *l. Error* 8. *leg.
Regula* 9. *ff. de Juris, & facti ignorantia, &
leg. Cum quis* 10. *Cod. eod.* ubi expreſſe , ac
repetitis vicibus habetur , quod Juris ignoran-
tia non proſit . Immo *in cit. leg. Regula* 9.
ff. de Jure & facti ignorantia pro Regula tra-
ditur expreſſe ut ſequitur*: Regula eſt Juris qui-
dem ignorantiam cuique nocere , facti vero igno-
rantiam non nocere , & in cit. l. Cum quis* 10.
Cod. eod. ſic præciſe ſtatuitur : *Cum quis Jus
ignorans indebitam pecuniam ſolverit , ceſſat re-
petitio . Per ignorantiam enim facti tantum re-
petitionem indebiti ſoluti competere tibi notum
eſt* .

52 Qui ſciens ſe non debere, & nihilominus
ſolvit, non poteſt ſolutum condicere, ſeu re-
petere . *Communis* , textu expreſſo *in l. Nunc
videndum* 1. §. 1. *ff. de Condictione indebiti* ,
ibi : *Si ſciens ſe non debere ſolvit , ceſſat repe-
titio* , cum ſimilibus ; Et ratio eſt, quia talis
præſumitur donare, nam ut expreſſe dicitur
in l. Cujus 53. *ff. de Reg. Jur. Cujus per erro-
rem dati repetitio eſt , ejus conſulto dati donatio*
53 *eſt* , Et procedit concluſio, etiamſi talis dederit
hac mente, quod velit iterum repetere, textu
expreſſo *in l. Quod quis* 50. *ff. de condictione
indebiti* , ibi : *Quod quis ſciens indebitum dedit
hac mente , ut poſtea repeteret , repetere non poteſt* .
54 Secus autem eſſet , ſi animo dubio , incerto ,
aut titubante ſolviſſet, textu expreſſo *in l. Pro
dubietate* 11. *Cod. de condictione indebiti* , ibi :
*Quod nos decidentes ſancimus , omnibus , qui in-
certo animo indebitam dederint pecuniam , vel
aliam quandam ſpeciem perſolverint , repetitionem
non denegari* . Et ratio eſt , quia , ut expreſſe
ſtatuitur *in l. Non debet* 41. §. 1. *ff. de Regul.
Juris ; In re obſcura melius eſt favere repetitio-
ni, quam adventitio lucro* .

Aſſerens ſe indebitum ſolviſſe , & condictio- 55
nem intentans , probare debet , quod fuerit in-
debitum . *Communis* , textu expreſſo *in cap. Is
qui* 4. *de ſolutionibus* , ibi : *Is , qui conqueritur
indebitam pecuniam ſe ſolviſſe , probare tene-
tur , quod indebite ſit ſoluta : l. Cum indebito
25. ff. de probationib.* Præſumptio enim ſtat
contra ipſum , quia , ut expreſſe dicitur *in
cit. l. Cum indebito ; Qui enim ſolvit , num-
quam ita reſupinus eſt , ut facile ſuas pecunias
jactet , & indebitas effundat* .

Secus autem eſſet, ſi adverſarius negaret ſe 56
a condicente ſolutionem accepiſſe ; Tunc enim
ſi de ſolutione accepta convincatur, ipſe pro-
bare debet, id, quod ſolutum accepit , ſibi re-
vera debitum fuiſſe, *Communis* , textu expreſſo
in cit. cap. Is qui 4. *de ſolutionibus* ; ibi : *Niſi
ejus adverſarius ſolutionem inficians exinde con-
vincatur , tunc enim diffitenti onus incumbit pro-
bandi , quod debitum recepiſſet* , & *cit. l. Cum
de indebito* 25. *de probationibus* .

Ad facilius capienda hactenus dicta obſer- 57
vandum eſt quod condictio indebiti eſt actio
perſonalis, quam quis habet contra eum , cui
indebitum, hoc eſt, aliquod, quod ei non de-
bet , per errorem ſolvit . *Sic in re communis ,
arg. l. Nunc videndum* 1. *Quod indebitum* 7.
l. indebiti ſolutio 15. *ff. de condictione indebiti ;
leg. Pecuniæ indebitæ* 1. *l. Cum & ſoluta* 3.
l. Si per ignorantiam 6. *l. Fideicommiſſum* 7.
Cod. eod. cum ſimilibus .

Indebitum autem eſt quaſi contractus re ini- 58
tus , quo is, qui rem indebitam per errorem
ſolutam accepit , ad eamdem reddendam obli-
gatur . Sic expreſſe Pirhing *loc. cit. num.* 30.
& alii per textum *in l. Si quis* §. 4. *ff. de
obligationibus , & actionibus* , & §. *Item* 15.
*Inſt. de obligationibus , quæ quaſi ex contractu
naſcuntur* .

Novæ additiones ex aliena manu .

De præſumpta ſolutione , de qua frequenter
in Foro diſſeritur, paucis hic agendum .

Solutionem præſumptionibus probari poſſe 59
non ambigitur . At quænam præſumptiones ef-
ficaces ſint , videndum . De exiſtentia Chiro- 60
graphi penes debitorem dubitatur, an ea præ-
ſum-

Digitized by Google

ſumptionem inducat ſolutionis. In primis autem conſtare debet, an Chirographum a debitore in medium productum, ſit illud ipſum, quod antea in manibus Creditoris fuit, idque quia accidere poteſt, ut Debitor ſciens Creditorem amiſiſſe Chirographum, aliud confece-
61 rit. Conſtito de identitate Chirographi, alia deinde inſpectio occurrit, num voluntate Creditoris Debitor Chirographum conſequutus ſit,
62 an eo inſcio, & invito? Hic autem ita diſtinguunt Doctores. Si debitor ſuſpectus ſit, vel Creditoris domeſticus, aut alias familiariter cum eo converſetur, Creditorem admittunt, ut juramento aſſerat Chirographum ſe
63 inſcio ad debitorem perveniſſe. E contrario autem ſi debitor vir ſit probatæ vitæ, & integritatis, ut ſuſpicio ſubreptionis locum ſibi vindicare nequeat, ejus juramento creditur, ſi teſtetur Creditorem ſibi Chirographum reddidiſſe; Anton. Fab. *in cod. lib.* 18. *tit* 3. *defin.* 24. Carpzov. *Juriſprud. Forenſ. part.* 2. *Conſtit.* 29. *defin.* 12. Adde Freyer *de ſolut. cap.* 11. *membr.* 1. *num* 20. & *ſeq.*
64 Quid juris de Chirographo cancellato? Si Chirographum cancellatum reperiatur apud Debitorem, nec domeſticum Creditoris, nec alia de cauſa ſuſpectum, ipſe debitor vel ad juramentum admittitur Creditorem cancellaſſe, Creditor onus probandi contrarium in ſe ſuſcipere tenetur; Carpzov. & Frejer *locis mox al-*
65 *legatis*. Quod ſi Chirographum apud Creditorem cancellatum reperiatur, ſolutio præſumitur, niſi ipſe Creditor manifeſtis probationibus contrarium oſtendat; Brunemann. *ad L.* 24. *ſer.*
66 *per tot. de Solut.* Dubitatio major eſt, ſi Chirographum cancellatum penes Tertium reperiatur. Sunt qui exiſtiment, Debitorem eo ipſo non eſſe liberatum, quum Chirographum illi Tertio, ſaltem cuſtodiæ cauſa traditum fuerit, & ſic præſumptio cancellationis a Creditore factæ ceſſet; Vide Freyer *ubi ſupra num.*
67 23. *& ab eo allegatos*. Quod tamen ita intelligendum reor, niſi aliæ probationes concur-
68 rant. Denique ſi Chirographum confecit, illudque in protocollo Notarii cancellatum reperiatur, ſolutionis præſumptio exinde non aliter oritur, quam ſi cancellationem conſenſu Creditoris factam eſſe probetur; Confer Menoch. *de Præſumpt. lib.* 3. *Præſumpt.* 141. *n.* 19.
69 Succedit privata debitoris adnotatio. Pro regula autem tenendum eſt, quod etſi debitor in libro quodam, in quo conſignare ſoleat res quotidie geſtas, aut rationes rerum ſuarum, ſcripſerit, ſe alteri ſolviſſe, hoc ipſi neutiquam proficiat, quum alias hac ratione quilibet debitor ſe a vinculo obligationis facile liberare
poſſet. Interim tamen Regula hæc exceptio- 70
nem patitur, ut ex adnotatione debitoris præſumptio factæ ſolutionis reſultet, ſi ſimul aliæ
circumſtantiæ eidem adminiculentur. De his 71
autem circumſtantiis, vide Mevium *part.* 4. *deciſ.* 121. *per tot.*
Sunt & aliæ præſumptiones factæ ſolutionis. 72
Huc pertinet quando Creditor diſtulit multos per annos petere creditum, v. g. ſi non petit vivo debitore, ſed defuncto eo hæredes convenit, & tamen Creditor eſt perſona cauta, & diligens alias in exigendo, aut eſt pauper, aut
non admodum dives. Idem dicendum, ſi Cre- 73
ditor a Debitore mutuum petiit, tum ſi Creditor adminiſtravit bona debitoris, atque ita ſibi ſolvere potuit, rationes tamen non reddi-
dit; tum ſi quis per tres apochas probet ſe 74
tribus annis proximis uſuras ſolviſſe; tunc enim niſi Creditor recipiens uſuras ultimas proteſtando ſibi conſuluerit, eaſdem uſuras ratione præteriti temporis etiam ſolviſſe cenſetur; Fachin. *lib.* 13. *Controv.* 89. Finckelth. *obſerv.* 115. Mev. *part.* 4. *deciſ.* 345. & 355. utrobique *ſer. per tot.* Sed conſule præ cæteris Freyer *de Solut. cap.* 12. *membr.* 6. *per tot.* qui de his omnibus fuſius agit.

S O M N I U M.

SOmnium eſt phantaſma in ſomno factum, 1
ideſt apparitio phantaſtica in ſomno facta, ex Ariſtotele *lib. de ſomno & vigilia*, ſive viſum, quod in ſomno apparet. Et ut ex Richelet habet Pontas *verb. ſomnium in princip.* Somnium eſt motus vis imaginandi, quæ dormientis in ſenſibus exprimit formam rei effictæ conformem.
Somnia ex Macrobio *lib.* 1. *de ſomn. Scipion.* 2
quem ſequitur Saliſber. *lib.* 2. dividuntur in quinque genera, ſcilicet in inſomnium, ſpectrum, ſomnium, viſum, & oraculum; ſed Artemidorus *lib.* 1. *c.* 2. ea quinque ad duo revocavit, inſomnium nempe, & ſomnium, ſub inſomnio ſpectrum, ſub ſomnio comprehendit viſum, & oraculum, quoniam hæc illud conſequuntur. Sic refert Delrius *diſquiſ. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *q.* 6. *verſ. Macrobius*.
Auctor libri *de ſpiritu, & anima* (ſive is 3
ſit Hugo Victorinus, ſive alius) *c.* 25. *operis* quinque ſomniorum genera enarrat, videlicet ora-

Digitized by Google

oraculum, viſionem, ſomnium, inſomuium, phantaſma. *Oraculum*, inquit, eſt cnm in ſomuis aliqua ſancta, graviſque perſona, vel etiam Deus eventurum aliquid aperte, vel non eventurum, faciendum, vel evitandum nunciat. *Viſum* eſt, cum id, quod viderat quis eodem modo, quo apparuerat, evenit. *Somnium* eſt quid figuris tectum, quodque ſine interpretatione intelligi non poteſt. *Inſomnium* eſt, cum id quod fatigaverat vigilantem ingerit ſe dormienti, ut cibi cura, vel ſtudium. *Phantaſma* eſt, quando quis dormite cæpit, & adhuc ſe vigilare exiſtimat, aſpicereque videtur irruentes in ſe, vei paſſim vagantes formas, aut lætas, aut turbulentas. Sic hibet Beyerlinch *Theatr. vitæ humanæ*, *verb. Somnium*, *fol.* 384. *litt. H.*

4 Sanctus Gregnrius *lib.* 8. *moralium cap.* 13. & *l.* 4. *Dial. cap.* 48. ſex genera ſomuiorum ex totidem cauſis orta commemnrat; aut enim, inquit, ex plenitudine, vel inanitate cotporis ſomnia exiſtunt, aut ex antecedentibus diurnis curis, aut ex illuſione Dœmonis, aut ex cogitatione hominis ſimul, & illuſione Dœmonis, aut ex revelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis ſimul, & revelatione Dei, ſicque rectiſſime, ut Delrius obſervat *loc. cit. concl.* 2. ſomnia tribus Auctoribus adſcribit;
5 Deo, Naturæ, & Dœmoni. Unde poſteriores Theologi ea diviſerunt in Divina, Dœmoniaca, & Naturalia, quam diviſionem variis aliis relictis & nos amplectimur.

6 Somnia igitur Divina, ſeu Cœleſtia ſunt illa, quæ a Deo inſpirantur, ſive id faciat immediate per ſe, ſive miniſterio Angelnrum, ut plerumque accidit. Unde Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 6. *in corpore* ſic ait: *Spiritualis autem cauſa eſt quandoque quidem a Deo, qui miniſterio Angelorum aliqua hominibus revelat in ſomniis.*

7 Divinorum, ſeu cœleſtium ſomniorum varii fines reperiuntur in Sacra Scriptura. I. Ut quis a malo abſterreatur, ſicut factum Abimelech *Geneſ.* 20. & Regi Meraræ, & Labano *Geneſ.* 31. Et id inſinuat Job *cap.* 4. *n.* 13. *&* 14. ibi: *In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines, pavor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt*, & *cap.* 7. *num.* 14. ibi: *Terrebis me per ſomnia, & per viſiones horrore concuties.* II. Ut adhortetur ad aliquod bonum, ut Gedeonem *Judic.* 7. & Judam, ejuſque exercitum 2. *Machabæorum* 15. III. Ut moneat, vel doceat quid agendum, aut fugiendum, ut B. Joſeph *Matthæi* 1. *&* 2. & tres Magos *Matthæi* 2. Et hunc finem indicat Job *cap.* 33. *num.* 15. *& ſeq.* ibi: *Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperuit aures virorum, & erudiens eos inſtituit diſciplina &c.* IV. Ut ſpiritum Prophetiæ, aut aliud ſpirituale donum ſimul largiatur, ut *Joelis cap.* 2. *n.* 28. ibi: *Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ; Senes veſtri ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſiones videbunt.* Et patet de dono ſapientiæ, & prudentiæ in ſomniis dato Salomoni 3. *Reg.* 3. Et de promiſſinne obventuræ Dignitatis Joſeph *Geneſis* 37. & Mardochæo *Eſther* 11. V. ut revelet aliquod Myſterium, ut *Geneſ.* 28. aut alicujus Reipublicæ, vel Regni, ſeu Imperii viciſſitudinem, ut Iſraelis *Geneſ.* 41. Ægypti, & Nabuchodonoſor *Daniel.* 2. *&* 4.

Ad hæc capita reduci poſſunt multa ſomnia 8
Divina, quorum in hiſtoriis Sanctorum fit mentio, ut illa Africana apud Victorem Uticen. de perſecut. Vandalic. oblata Euſebio Epiſcopo Carthaginenſi. Item ſomnium oblatum Monacho Cluniacenſi B. Virginis, tempore S. Odonis apud Joann. Monachum *lib.* 3. *vitæ Odonis cap.* 9. Item aliud Bertæ matri S. Suitberti apud B. Marcellinum *cap.* 1. *Vitæ S. Suitberti*. Item aliud S. Abramio Confeſſori, *Metaphraſt. in ejus vita*. Item aliud Henrico Imperatori, Rupert. *in vita S. Hereberti c.* 7. *n.* 26. Item aliud S. Hugoni Gratianopolitano apud Guidonem *in ejus vita*. Item aliud Theodoſio Imperatori, aliud Mauricio Imper. aliud Arnobio Rethori, aliud Bardæ, aliud Eulogio apud Delrium *diſquiſ. Magicar. tom.* 3. *cap.* 3. *q.* 6. *concl.* & multa alia apud Fulgoſium *lib.* 1. *exempl. cap.* 5. & apud Beyerlinck *l. c. fol.* 285. §. *Somnia Divina*, & alia innumera apud alios.

Dæmoniaca ſomnia ſunt illa, quæ mali ſpi- 9
tus ſtudinſe dormientibus immittunt, vel ad perturbationes animi ciendas, ut libidinem, iram, odium, deſperationem, vel ad occultorum, aut futurorum ſignificationem. Sic expreſſe Delrius *loc. cit. poſt concluſionem* 4. *verſ. Diabolica ſomnia*, & colligitur ex S. Gregorio *lib.* 8. *moral. in cap.* 7. Job *cap.* 13. S. Auguſtin. *Epiſt.* 9. *alias* 115. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 6. *in corpore*, Bleſenſis *Epiſt.* 65. & alii paſſim.

His Dœmoniacis ſomniis totum intentum 10
malignorum, & fraudulentorum illorum ſpirituum eſt homines ad peccata deducere, eoſque præſertim incautos, ac ignaros vanis ſuperſtitionibus imbuere, ſi eos aliquorum ſomniorum

even-

Digitized by Google

eventu ad habendam ipſis fidem reduxerint, ſicque eos deceptos ad enormia, neſende, ac ſacrilege crimina pertrahere, ut communis Doctorum, ac quotidiana experientia etiamnum docer.

11 Naturalia ſomnia ſunt illa, quæ communiter ortum ducunt ab affectione, & diſpoſitione animæ & corporis ſomniantis, Beyeılinck,
12 & Pontas *loc. cit.* & alii paſſim. Et hæc ſomnia naturalia proficiſcuntur, vel a ceuſa intriuſeca ſomnienti, vel cauſa illi extriuſeca. Intriuſeca naſcuntur quædam potiſſimum eb anima, & runc dicitur cauſa animelis; & quædam potiſſimum a corpore, & vocetur ceuſe corporalis.

13 Intrinſece cauſa animalis eſt quendo ſomnia obveniunt de rebus, quibus cogitatio vigilentis velde fuit intenta, & per diem ipſe ſomnians circa illes multum occupatus fuit, juxte illud *Eccleſiaſtes cap.* 5. *n.* 2. ibl: *Multas curas ſequuntur ſomnia*. Unde Lucretius *Poemat.* apud Beyerlinck *loc. cit. fol.* 286. §. *Animalia* ſic habet.

In ſomnis eadem pleroſque videmus obire,
Cauſidicos cauſas agere, & componere Leges
Induperatores pugnare, & prælia obire:
Nautas contractum cum ventis degere bellum;
Et quo quiſque fere ſtudio defunctus adhæret,
Aut quibus in rebus multum ſimus ante morati.

14 Et ed hæc pertinent ſomnie de rebus, & perſonis, in quas odio, amore, timore, aut ſpe vehementer afficimur; Hinc liberales, & benefici ſomniant ſe aliis lergiri, mendici petere, centores cenere, Philoſophl diſputare, avari pecuniem congerere, Vindicativi de inimicis uiciſci, & elii elia ſimilia. Unde Ariſtoteles 1. *Ethicor. cap.* 13. dicit Bonorum hominum ſomnla meliora eſſe, quam aliorum, propterea quod conſilia, quæ ad vittutum officia exercenda ſollicite agitant, eadem eis in ſomno occurrunt.

15 Intrinſeca cauſa corporalis naſcitur a præſenti diſpoſitione, ac temperamento corporis, quod vel inedia exhauſtum, vel crapula repletum, vel bumore eliquo nimis prædominante ægreſcit, vel alio iuteriore vitio laboret; Unde ex veriis his cauſis verie neſcuntur ſomnia. Cholerici enim ſomniant colores flavos, rixes, jurgia, inimicities, inceudia, & hujuſmodi. Sanguine redundantes rubentia, ignes, uſtiones, hortos, convivia, & læta omnia. Melancholici fanera, caliginem, tenebras, ſolitaria loca, nocturnas oberrationes, tetra ſpectra, triſtiaque cuncta; Phlegmatici mare, aquas, balnea navigationes, ſubmerſiones, tardam, & impeditam a noxiis fugam. Qui viſcido humore effectas, obſtructaſque habent pertes cerebri poſteriores, illi comprimi, ac ſuffocari videntur in ſomniis, & Latini vocant hunc *incubum* morbum. Qui ſinceris, puriſque ſuccis conſtant, ſomnient ſe volutari inter odoratos, ſuaveſque flores, & e contre qui fœtidis putridiſque ſunt repleti humoribus, ſomniant ſe verſeri in cloecis, ſepulcris, ſordidis, ac cænoſis locis.

Extrinſeca naturalis cauſe ſomniorum eſt, 16
quando dormientis imaginerio ab agente extrinſeco movetur. Hujuſmodi eutem egens eſt duplex; Alterum eſt aer embiens. Alterum impreſſio, ſive influxus, corporum cæleſtium; ſicut enim corpora cæleſtia ſuo in materiam corpoream influxu varias formas lepidum, metallorum, planterumque gignunt, ſic influendo in phantaſiam quæ organis corporeis eſt immerſe, poſſunt a cœleſtibus corporibus produci ſpecies imaginabiles effectui e corporibus illis cœleſtibus præmanenti conformes, ut erudite, ſuo more ratiocinatur doctiſſimus Delrius *loc. cit. poſt concluſionem ſecundam verſ. Naturalis extrinſeca*. Unde ut habetur in *Lexico Medico Caſtello-Brunoniano verb. Somnium*; Somnia ſunt operationes, quæ fiunt inter dormiendum ab Aſtris in homine.

Species imaginabiles in ſomniis cauſatæ ſunt 17
quandoque in ſomniante adeo impreſſæ, ut diſtincta efferat verbe, recte ad interrogeta reſpondeet, eut e lecto ſurgat aliquid exterius facturus, tute etiam in locis periculoſis perambulet, & denuo adhuc dormiens lectum repetat, ut patet de noctambulantibus, ſeu melius ſomnambulentibus, cum nedum noctu, ſed etiam interdiu id accidat, ut obſervat *Lexicon Medicum Caſtello-Brunonianum verb. Somnambulo* referens quemdam celebrem olim ſomno meridieno indulgentem inter dormiendum ſurrexiſſe, deambulaſſe, cum conjuge locutum fuiſſe, a qua etiam rurſus ad Sellam, in qua dormiverat, reductus, paulum adhuc dormivit, evigilans deinde omnium plane fuit ignarus. Hæc ibi: nec deſunt elia conſimilia exempla.

Pro diſcernendis ſomniis, an ſint Divina, 18
an Dæmoniaca, an naturelia? habendus eſt recurſus ed Patrem ſpiritualem, alieſque pias, & inſtructes Perſonas, ut ſuis conſiliis ea dilucident, & in ſubſidium ſuis orationibus lumen pro eorum vera diſcretione, & intelligentia a Deo exquirent. Sic communiter Doctores cum S. Thoma 2. 2. *q.* 95. *art.* 7. *in corpore*: Hac tamen retenta pro certa regula, quod

quod quando Deus ſomninm immittit, ſolet ſimul hominem lumine interiori certum reddere hoc ſomnium a ſe profectum, & cælitus immiſſum fuiſſe, ut recte docet Delrius *loc. cit. poſt concluſionem quintam verſ. Diſcernere*: & relinquit ipſum hominem totum hilarem, humilem, devotum, ac pium. Quando autem Dœmon ſomnia immittit, talia ſomnia aut viſiones habentes evadunt triſtes, ſpiritu audaces, elati, & ſuperbi, impuri, ac omni malitiæ proclives, ut advertit Clericatus *nelle ſue ſpiche verb. Sogni n.* 898. Tunc vero ſomnia ſunt naturalia, quando mere procedunt a phantaſmatibus in memoria motis ab operationibus diebus antecedentibus factis, aut intenta voluntate, & deſiderio diebus ſequentibus faciendis, aut ab humoribus a ſtomacho elevatis ad cerebrum, ubi generantur ſomnia rerum extravagantium, ridicularum, ac penitus infructuoſarum, ut notat Clericat. *loc, cit. num.* 899.

19 In ſumma concludit doctiſſimus Delrius *loc, cit. verſ. Diſcernere* hoc eſt obſervandum, ſi conſtet neque ex animali, neque ex corporali cauſam ſomnium fuiſſe natum, ſicque non eſſe naturale dubitetur autem adhuc utrum ſit a Deo vel a Dæmone? tutiſſimum eſt, ſi ut a Dæmone immiſſum caveatur, & contemnatur juxta illud *Eccleſiaſtici cap. 34. num. 6. & 7.* ubi traditur eſſe contemnenda extrinſeca ſomnia: quæ non conſtat a Deo fuiſſe immiſſa, ibi: *Niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne dederis in illis cor tuum, multos enim errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis.*

20 Divinorum ſomniorum obſervatio licita eſt, at interpretatio ſolis convenit illis, quibus a Deo facta eſt interpretationis revelatio. Delrius *loc. cit. concl.* 5. & alii communiter. Prima pars de ſe patet, quia ſomnia Divina nobis immittuntur a Deo, ut ea obſervemus, ac ab ipſis inſtruamur, moneamur, & corrigamur. Secunda pars habetur ex *Daniele c. 2. n.* 27. ibi: *Myſterium, quod Rex interrogat ſapientes, magi, arioli, & aruſpices nequeunt indicare Regi, ſed eſt Deus in Cælo revelans Myſteria, qui indicavit tibi, & ibid. num.* 30. ſubjungit: *Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me pluſquam in cunctis viventibus, Sacramentum hoc revelatum eſt, ſed ut interpretatio Regi manifeſta fieret, & 1. ad Corinth. c.* v. *n.* 11. ibi: *Quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi Spiritus Dei.*

21 Dæmoniacorum ſomniorum obſervatio, ut fraudes Dæmonis caveantur, eſt licita, ſed ad occultorum, vel eventuum futurorum ſcientiam, ſeu cognitionem habendam, eſt illicita. Sic expreſſe Delrius *loc. cit. concluſ.* 4. & alii paſſim. Prima pars de ſe patet, quia hoc eſt animæ valde ſalutare, & aliquando neceſſarium, ut ſic Dæmonis fraudulentæ aſtutiæ eludantur, & peccata, ad quæ per ipſas nos intendit inducere evitentur. Secunda pars probatur, quia hoc eſt Dei Lege prohibitum *Levit. c. 19. num.* 26. ibi: *Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia, Deuteron. cap. 18. n.* 10. ibi: *Nec inveniatur in te qui . . . . . obſervet ſomnia, & Eccleſiaſtic. cap. 34. num. 6. & 7.* per verba adducta *ſupra num.* 19. Tum quia non poteſt horum interpretatio citra miraculum haberi, niſi ex pacto implicito, vel explicito cum Dœmone, quod eſt omnino illicitum, dicente expreſſe Apoſtolo 1. *ad Corinth. cap. 10. num. 20. Nolo autem vos ſocios fieri Dæmoniorum.*

Obſervatio, & interpretatio ſomniorum na- 22
turalium habentium in ſuis effectibus connexionem, ſeu adæquationem cum ſuis cauſis, eſt licita, ſive cauſa ſit intrinſeca animalis, ſive intrinſeca corporalis. Sic Delrius *loc. cit. concl.* 3. & communis aliorum cum S. Thoma 2. 2. *q. 95. art. 6. in corpore*. Prima pars, quando videlicet cauſa eſt intrinſeca animalis clare patet; Si enim quis ſit laſcivis ſomniis, fædiſque illuſionibus inquinatus, poteſt, immo debet cauſam talium ſomniorum inquirere, & cognoſcens ipſa provenire ex quo obſcenis lectionibus, libidinoſis cogitationibus, aut turpibus colloquiis operam dederit, debet ſimiles lectiones, cogitationes, & colloquia cavere, ac vitare, & ſic de ſimilibus. Secunda pars, quando ſcilicet cauſa eſt intrinſeca corporalis, eſt etiam de ſe clara, nam ut docent Ariſtoteles *lib. de Divinatione per ſomnia cap.* 1. & Hippocrates *lib. de inſomniis & 6. Epid.* & S. Thomas *cit. quæſt. 95. art. 6. in corpore*, & alii paſſim admonent Medici notanda, & expendenda eſſe ægrotantium inſomnia, ſeu ſomnia, ad eorum morbos dijudicandos, & curandos. Ex ea namque obſervatione ſatis probabilem de qualitate morbi conjecturam eliciunt, & qui humores intus lateant, qui eorum defectus, vel exſuperantiæ ſint, dignoſcant; Si quis enim ſomniet de occupationibus igneis, ſignum eſt Choleræ prædominantis, ſi de aereis, ſanguinis abundantis, ſi de aqueis, multi phlegmatis, ſi de terreis, melancholiæ, & ſic de ſimilibus, & ideo poteſt licite ſibi per congruentes medicinas præcavere. Qua de re Galenus *lib. de præſagio ex ſo-*

mnis

Digitized by Google

mnis ſumendo refert, quod cum quidam ſomniaſ-
ſet alterum crus ſibi factum lapideum, mox ea
corporis parte paralyticus evaſit.

23 Si cauſa naturalis ſomniorum ſit extrinſeca
juxta dicta *ſupra n.* 16. & talis cauſa non ſit
tam a ſomniante remota, quin poſſit ab illa
naturaliter affici, & pati, tunc dicta ſomnia
includunt aliquid probabilitatis, adeoque ob-
ſervari, & interpretari licite poſſunt, ut pa-
tet de podagricis, & hernioſis, qui poſſunt
affici & pati a cauſis futuræ cras pluviæ, ſic-
que de illa aliquod ſuum ſomnium interpreta-
ri. Secus autem dicendum eſt, ſi cauſa extrin-
ſeca ſit adeo a Somniante remota, ut non poſ-
ſit ab illa naturaliter affici, & pati: Sic
enim, cum non poteſt quis hic hodie af-
fici & pati a cauſis futuræ pluviæ poſt trie-
nium propter temporis diſtantiam, nec a cauſis
futuræ ſtatim pluviæ in Moſcovia propter loci
intercapedinem, non poteſt de tali pluvia ali-
quod ſuum ſomnium interpretari, cum cauſæ hu-
juſmodi nihil pertineant ad ipſius corporis tem-
peramentum, & diſpoſitionem, nihilque poſ-
ſint in ipſo agere, ſeu operari, adeoque ſo-
mniorum a ſimilibus extrinſecis cauſis prove-
nientium obſervatio eſt penitus incerta, &
fallax. Et ſi aliquando reſpondeant eventui id
a caſu ſit, vel ab intelligentia quapiam re-
velatur, ut recte obſervat Delrius *l. c. poſt
concl.* 3. *verſ. Quando naturalis cauſa eſt extrinſeca*.

24 Peccat graviter, qui ex ſomniis, tam pro-
cedentibus ex cauſis intrinſecis, quam extrin-
ſecis divinant futura contingentia, ſucceſſus,
fortuitoſque caſus, aut quæcumque dependent,
ſeu manant ab humani arbitrii voluntate, ſive
ſomniantis, ſive alterius. *Communis*. Et ra-
tio eſt, quia hæc non dependent a cauſis na-
turalibus, aut temperamento corporis, nec ab
Aſtris, cum nullam habeant naturalem conne-
xionem cum illis; & omnis ſimilis divinatio
eſt expreſſe prohibita, tum ex Sacra Scriptura
Levitic. 19. *Deuteronom.* 18. *Iſaiæ* 47. *Eccle-
ſiaſtici* 34. *& ex cap. Illud cap. Illos*, *cap. Sed
& illud cauſ.* 26. *quæſt.* 5. & præcipue in Conſt.
Sixti V. incip. *Inſcrutabili judiciorum*.

25 Unde eſt graviter peccaminoſa omnis illa
divinatio per ſomnia, quæ ex ſomniis prædi-
citur, aut creditur aliquid eventurum, quod
nullam prorſus habet connexionem cum illis.
Eodem enim modo eſt loquendum de divinatio-
ne per ſomnia, ac de divinatione per Aſtra,
quæ eſt prohibita, etiamſi tales Divinatores
id non certo affirmare aſſerant, & proteſten-
tur, ut expreſſe dicit Sixtus V. in cit. Conſt.
inc. *Cœli*, *& terræ Creator*.

Hinc caveant illi, qui nedum ſomniis, ſibi 26
fortuito obvenientibus firmiter credunt, ſed
& ipſa cum abuſu rerum Sacrarum, eas no-
cte capiti in lecto ſupponentes, vel alibi re-
ponentes ex animo procurant, atque expe-
ctant, ut ex iis inde divinent nomina in lu-
dis vulgo Seminariorum dictis ſortitura. Proh
dolor! quot in iſtis crimina, quot ſacrilegia,
quot diabolica ſortilegia!

Non eſſet tamen culpandus peccati ſaltem 27
mortalis, qui ſine ulla ſuperſtitione, & ſor-
tilegio, ſed ex mera curioſitate pergeret ad lo-
cum theſauri abſconditi ſibi in ſomnis manife-
ſtati, ibique terram effoderet, quia videtur id
tantum eſſe actus levitatis, & vanitatis, Sic
Henno *tom.* 1. *tract. in Decalogum diſp.* 1. *q.*
4. *art.* 5. *concl.* 4. La Croix *lib.* 3. *part.* 1.
tract. 1. *cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 10. Tamburinus
lib. 2. *cap.* 6. §. 1. *num.* 22. ubi etiam ex ip-
ſo refert La Croix *loc. cit.* dicit, hominem
in ſomno ſæpius admonitum, ut certo loco ter-
ram effoderet, ſicque reperiret ollam auro ple-
nam, non peccaſſe graviter, quamvis deceptus
ſit, & invenerit ollam plenam nigris carbo-
nibus.

Item non eſſet condemnandus peccati mor- 28
talis, qui dubitans, an theſaurus fuerit ſibi
manifeſtatus per defunctum apparentem, an
per ſomnium, terram effodit, ut rei verita-
tem detegat, nulla tamen fide ſomniis adhibi-
ta. Sic expreſſe Henno *loc. cit.* & alii. Nec 29
ſic eſſet culpandus, qui nulla adhibita fide,
& habita ſuperſtitione terram foderet ad in-
veniendum theſaurum ibi ſibi a Dæmone in-
dicatum, quia non videtur peccaminoſum uti
ſcientia a Dæmone accepta, ubi ſaltem non
fuit ab eo explicite, aut implicite petita, nec
ullus interceſſit ad eum recurſus. Sic expreſſe
Henno *loc. cit.* Leſſius *in Auct. verb. Magia
cap.* 6. La Croix *loc. cit. dub.* 3. *num.* 25. &
alii.

Similiter non eſt mortale obſervare ſomnia, 30
quando quis non omnino credit rem in ſo-
mnio ſibi oſtenſam eſſe veram, ſeu futuram,
ſed tantum propter tale ſomnium aliquod de
ſe non malum operatur, ut evitet mala ſibi
in ſomnio minata. Sic Suarez *de Relig. tom.*
1. *tract.* 3. *lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 25. La Croix
loco cit. dub. 2. *num.* 10. Tamburinus *loc. cit.*
& alii. Et ratio eſt, quia licet ibi ſit aliqua
levitas, vel ſimplicitas, aut nimia timiditas,
tamen non apparet gravis malitia, quia, ut
expreſſe dicit La Croix *loc. cit.* non tam cre-
dit illud eſſe a Deo, aut ideo eſſe verum,
quam poſſe aliunde eſſe verum.

Digitized by Google

31 Cavendum tamen ſemper eſt, ne firma præſtetur ſimilibus ſomniis fides: Immo generaliter loquendo nulla eſt ipſis fides, & obſervatio præſtanda ex *Levit. cap. 19. Deuteronom.* & ex dictis *ſupra num. 19. 21. 23. & 24.* Unde monet Eccleſiaſtes *cap. 5. num. 6.* quod *ubi ſunt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermones innumeri, tu vero Deum time*, & Eccleſiaſticus *cap. 34. num. 1. & ſeqq.* quod *Somnia extollunt imprudentes, quaſi qui apprehendit umbram, & perſequitur ventum, ſic & qui attendit ad viſa mendacia;* & *ibid. num. 7.* ſubjungit, quod *multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt, ſperantes in illis*. Quod & revera docet experientia, nam eos, qui curioſe ad ſomnia attenderunt, ſomniorum interpretatio ſubſecuta, in graviſſimas calamitates, & in interitum præcipites egit, ut Agamemnonem Homericum, Cyrum Perſarum Regem, Xerſem, Onomarcum, Antigonum, & Pompejum, teſte Delrio *l. cit. poſt concluſionem quintam verſ. Diſcernere in fine*. Nec deſunt, & utinam deeſſent, recentiora exempla eorum, qui bona temporalia, corpus, & animam ex nimia ſuperſtitioſa, ac ſacrilega ſomniorum obſervantia miſere perdiderunt.

32 Vide verb. *Pontius Pilatus*, ubi de ſomnio ab ejus uxore habito Nocte Paſſionis D. N. J. C.

S O M N U S.

1 Somnus, ſecundum Ariſtotelem *lib. de ſomno, & vigilia*, eſt ligamentum omnium
ſenſuum ad animalis quietem, & ſalutem in-
2 ſtitutum. Obſtruentibus enim vaporibus e ventriculo aſcendentibus ad caput ſenſus communis aditum, iiſdemque cerebri membranam opplentibus, ſicque quaſi ligatis internis, ac externis ſenſibus, anima & corpus ſine ulla operatione quieſcunt, donec conſumptis dictis vaporibus ipſi interiores & exteriores ſenſus ſoluti, priſtinam ſuam operativam virtutem re-
3 cuperent, ſeu reaſſumant. Unde cibi illi, qui plurimum vaporem ſurſum efferunt ſomniferi appellantur, & Phlegmatici aliique abundantioribus repleti vaporibus, ſeu humoribus uti & infantes ad ſomnum procliviores redduntur. Sic ex Ariſtotele Beyerlinck *Theatr. vitæ humanæ verb. Somnus §. Somni cauſa efficiens*.
4 Somnus quo ad tempus ipſum ſumendi alius
5 eſt diurnus, & alius nocturnus. Diurnus rurſus duplex eſt, alius antemeridianus, qui ſit jejuno ventriculo, qui tolerabilis eſt, nec omnino noxius, cum tunc vacuo ventre, & materia exhalationum non ſuppetente, mala, ſeu
morbi non obrepant. Alter meridianus, ſeu 6
pomeridianus qui ſi ſine debitis cautionibus capiatur, valetudini non parum nocet. Unde apud Plautum in Moſtell. *Non bonus Somnus eſt de prandio*, & Schola Salernitana. *Si vis vivere ſanum, fuge ſomnum meridianum*.

Somnus enim pomeridianus cibos in ventri- 7
culo non concoquit, ſed corrumpit, ructus, flatuſque parit, cerebrum multa craſſa, mordacique humiditate, atque fuligine replet, unde gravedines, oſcitationes, pendiculationes, vertigines, catharri, capitis dolores, anginæ, apoplexia, incubus, epilepſia, paralyſis, & alii morbi frigidi, atque mortiferi promanant.
Nonnulli tamen certis cautionnibus adhibitis 8
mitiora, ac minime periculoſa illa ſibi efficiunt, primum conſuetudine, & longo uſu, deinde non protinus a cibo, neque capite demiſſo dormiendo. Præterea vel ſomno plenius indulgendo, vel parum longo utendo, poſtremo non ſubito, nec raptim, ſed paulatim vigiliam revocando. Sic ad litteram Beyerlinch
loc. cit. §. Tempus. Ubi ſubjungit, quod ap- 9
tiſſimum ſomno tempus eſt nocturnum, propterea quod ipſum noctis ſilentium quietem advocat, & circumfuſi aeris frigiditate innatus calor facilius ſeſe colligit, & ad interiora revocat, cum ſomnus, ut Ariſtot. *cap. 3. de ſomno & vig.* afferit, antiperiſtaſis quædam ſit
naturæ conveniens. Unde Seneca *lib. 22. Epiſt.* 10
123. eos reprehendit, qui ut quidam in eadem Urbe Antipodes, noctes vigilant, dies dormiunt, quos appellat Lychnobios, ideſt lucernarios, atque ejuſmodi homines contra naturam vivere. Quod factitaſſe Heliogabalum Imperatorem teſtatur Lampridius *in ejus vita*. Hæc ille.

Unde ſomnus appellatur Filius noctis, & 11
nox Somni datrix a Poetis, teſte Serra in ſuis Synonymis, & Beyerlinck *loco cit. §. Tempus*
verſ. Nec inſcite. Et ſuavior evadit nocturnus 12
ſomnus, ſi cœna hominis fuerit ſobria, & parcus homo in eſu, & potu, juxta illud Scholæ Salernitanæ. *Ut ſit nocte levis, ſit tibi cœna brevis*, & habetur expreſſe ex Eccleſiaſtico *cap. 31. n. 24.* ibi: *Somnus ſanitatis in homine parco, dormiet uſque mane, & anima illius cum ipſa delectabitur*.

Quamvis autem ſanior ſit ſomnus nocturnus, 13
homines tamen nocte dediti ſtudiis, & orationibus, etiam diurnum, ſeu pomeridianum ſo-

ſomnum capere conſueſcunt, uti ſolent Regulares utriuſque ſexus hora pomeridiana, ſilentium indicere, & aliquantulum ſomni, ac quietis capeſſere, ad id habito exemplo a noſtro Salvatore Jeſu Chriſto, qui uti ſolitus nocte orare, quadam die naviculam ſuorum diſcipulorum ingreſſus ibi ſuaviſſimum ſomnum capiebat, a quo ſuſcitatus ipſos a maritima procella ſalvavit, *Matth. cap.* 8. *num.* 24. *&* 25. ibi: *Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat, & acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, & ſuſcitaverunt eum dicentes: ſalva nos, perimus.*

14 Quotis autem horis ſit ſomnus capiendus? Varii variant juxta variorum varias corporis diſpoſitiones, & animi applicationes. Medici ad horas 6. 7. aut 8. conſtituunt, tale enim temporis intervallum ſufficit concoctioni, & viribus naturæ reparandis. Clericat. *in ſuis ſpicis verb. ſonno num.* 908. refert a ſuo ſatis docto, & erudito Grammaticæ Magiſtro ſic didiciſſe; *Un buon Scolare non deve dormire più di cinque ore, Un buon Predicatore non più di 6. Un buon Padre di famiglia ore 7. Un gran poltrone ore* 8. Urſaya *in* 2. *Miſcellan. Sacro, & profano litt. S. num.* 51. ſic habet *Quattro o cinque al Viandante, Altrettante al Mercatante, Cinque o ſei allo ſtudente, Ed otto ad altra gente. Tutte ſono al Vecchio buone, Nove o dieci al Dormiglione, E chi più è un gran poltrone.*

15 Somnus ex Tertulliano *c.* 44. *de Anim.* eſt recreatio corporum, redintegrator virium, probator valetudinum; pacator operum, medicus laborum, cui legitime fruendo dies cedit, nox legem fecit, auferens rerum etiam colorem.

16 Ex quo forſan motus fel. rec. Paulus IV. dicere ſolebat, poſſe ut libet ſomnum capere non in hominis ſitum facultate, ſed eſſe Dei donum. Indeque cum nocte aliqua obdormire non poterat, ſurgebat quidem e lecto, ſed neminem excitabat, neque omnino alicui moleſtiam afferebat, ne ſomno, quem Dei donum appellabat, quempiam privaret, ut per hæc præciſa verba id advertit Ciacc. *in ejus vita* §. *Vitæ puritas*, & Urſaya *Inſtit. Crim. lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 195.

17 Et idem Urſaya *in* 1. *Miſcell. Sacro, & profano litt. S. num.* 195. *& ſeq. de ſomno*, ſic habet.

Si ſomnus nihil eſt niſi mors, nil mors niſi ſomnus; Quo plus in vita dormis, vive minus.

Stulte, quid eſt ſomnus, gelidæ niſi mortis imago?

Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Unde Solimanus Turcarum Tyrannus, qui 18
jurejurando promiſerat numquam velle occidere Ibraimum ejus primarium Miniſtrum, viventem, Die 15. Martii 1535. fecit illum occidere quando dormiebat, aſſerens hoc modo juramentum non fregiſſe. Sic ex aliis refert ipſe Urſaya *in* 2. *Miſcellaneo Sacro, & profano litt. S. n.* 50.

S O R S.

SOrs interdum ſumitur promiſcue pro fortu- 1
na, vel fato, juxta illud Virgilii *lib.* 3. *Æneid. . . . . Hic exitus illum ſorte tulit*, Aliquando ſumitur pro ſtatu, juxta illud Pſalm. 30. *In manibus tuis ſortes meæ*. Sæpe ſumitur pro prima, & capitali pecunia in ſocietatem, ſeu contractum collata, juxta illud Terentii in Adelph. *Heu mihi etiam de ſorte nunc venio in dubium?* quo ſenſu ſors etiam accipitur *leg. Acceptam* 19. *Codic. de uſuris, cap. Conqueſtus*
8. *de Uſuris.* Specialiori autem, & uſitatiori 2
modo ſumitur pro eo, quod præciſo hoc fine agitur; ut ejus eventu ſpectato aliquid occultum, vel dubium innoteſcat v. g. quid cuique debeat competere; ſeu ſors eſt inquiſitio fortunæ, aut Divinæ Providentiæ de aliquo contingenti, humanoque eventu, vel ſignum datum, per quod diſtinguantur res confuſæ ab invicem.

Porro hæc ſors eſt triplicis generis, nempe 3
divinatoria, conſultoria, & diviſoria, ut tradunt communiter Doctores cum S. Thoma 2.
2. *q.* 95. *art.* 8. Sors divinatoria eſt ſuperſti- 4
tioſa inquiſitio rerum occultarum, vel futurarum, quæ naturaliter ſciri non poſſunt. Sors 5
conſultoria eſt inquiſitio Divini conſilii circa
res agendas, vel cavendas. Sors diviſoria eſt 6
inveſtigatio ex conſenſu partium, cui in dubio res aliqua tribuenda ſit.

Sortes divinatoriæ ſunt illicitæ, & damnatæ 7
a jure Divino, Canonico, & Civili. Jure Divino vetitæ, & damnatæ ſunt, *Exodi cap.* 22. *Levitici cap.* 19. *&* 20. *Numer. cap.* 23. *Deuteronom. cap.* 18. *&* 1. *Regum cap.* 23. Jure Canonico prohibitæ ſunt *in cap. Illud* 6. *cap. Qui* 7. *cap. Illos* 8. *cap. Sed & illud* 9. *cap. Si de arca* 10. *cap. Licet* 11. *cauſ.* 26. *q.* 2. *cap. In tabulis* 1. *cap. Ex tuarum* 2. *de Sortilegiis, & cauſ.* 26. *quæſt.* 5. *per totam*. Jure Civili interdictæ ſunt *in l. Artem* 2. *l. Nullus* 3. *leg. Eorum* 4. *leg. Nemo* 5. *leg. Multi* 6. *leg. Et ſi* 7. *l. Culpa* 8. *& leg. Quicum-*

8 *que 9. Cod. de Maleficis*, *&* *Mathematic.* Et
quidem juremerito ſunt ſortes divinatoriæ da-
mnatæ, utpote involventes tacitam, vel expreſ-
ſam Dœmonis invocationem, quanduquidem
nec ex natura rei, nec ex Dei, aut Eccleſiæ
ordinatione inſerviant rei manifeſtandæ. Et
huc reducitur verſio cribri, qua impii quidam
homines tentant divinare fures, homicidas,
ſagas, &c. & ſic de ſimilibus.

9 Sortes conſultoriæ poſſunt ex circumſtantiis
eſſe licitæ, vel illicitæ. Illicitæ ſunt ſi fiant,
ſine gravi neceſſitate, ſine debita reverentia
ad Deum, & ſine mudo proportionato: Ubi
enim ſufficit conſilium humanum, illicitum
eſt exercitium ſortis conſultoriæ pro haben-
do conſilio Divino, cum hæc, & ſimilia præ-
ſtentur ſolum divinitus, quando non poteſt
humanitus provideri. Unde in tali caſu omnis
ſors conſultoria eſt irreverentia, & Dei tenta-
tio, adeoque illicita: Licitæ autem ſunt ſor-
tes conſultoriæ, ſi fiant urgente neceſſitate
cum debita reverentia, & precibus devote ad
Deum fuſis, & non fiant pro officiis, ſeu Be-
neficiis Eccleſiaſticis; Tales enim ſortes con-
ſultoriæ per ſe primo non ordinantur ad cogno-
ſcenda futura contigentia, ſed ſolum ad tol-
lendas dubietates circa res agendas, vel ca-
vendas, quæ dubietates ſolo humano conſilio
decerni non poſſunt, unde licite in tali caſu
implorare quis poteſt Divinum conſilium per
ſortes conſultorias, ut per eas dignetur Deus
indicare quid ſibi agendum ſit, aut cavendum,
juxta illud *Proverbior.* 16. *Sortes mittuntur in
ſinum, ſed a Domino temperantur.*

10 Et de facto religioſiſſime, & ſanctiſſime ſe-
cundum Deum his ſortibus conſultoriis uſi ſunt
S. Auguſtinus, ut fatetur ipſemet *lib.* 8. *Con-
feſſion. cap.* 13. & Seraphicus meus Parens
Sanctus Franciſcus, ut ſcribit Sanctus Bona-
ventura *in ejus vita cap.* 13. ibi; *Immiſſum in
ejus mente per Divinum oraculum, quod in aper-
tione libri Evangelici aperiretur ei a Chriſto quid
Deo in ipſo, & de ipſo maxime foret acceptum,
Oratione itaque cum multa devotione præmiſſa,
ſacrum Evangeliorum librum de ipſo Altari ſum-
ptum in Sanctæ Trinitatis nomine aperiri fecit
per ſocium virum utique Deo devotum, & ſan-
ctum; ſane cum in trina libri apertione ſem-
per paſſio Domini occurreret, intellexit Vir Deo
plenus, quod ſicut Chriſtum fuerat imitatus in
actionibus vitæ, ſic conformis ei eſſe deberet in
afflictionibus, & doloribus paſſionis, antequam
ex mundo tranſiret.* Et ſic etiam plures alii
Sancti apud citatos Auctores a Beyerlinck *Thea-
tr. vitæ humanæ verb. Sors* §. *Apud Chriſtia-
nos.* Hinc apud meam, variaſque alias Re- 11
ligiones invaluit pius uſus ſortiendi ſingulis
annis, & ſingulis menſibus Sanctum Tutela-
rem, ut & conſueſcunt multæ aliæ ſæculares
piæ Perſonæ.

Sunt tamen illicitæ ſortes conſultoriæ a Gen- 12
tilibus vocatæ Homericæ, ſeu Virgilianæ, eo
quia aperto Homeri, ſeu Virgilii Codice, ver-
ſus, qui primo viſui occurriſſent, aſſumeban-
tur in oraculi omen; *lib.* 22.

Item illicitæ ſunt ſortes conſultoriæ a qui- 13
buſdam Chriſtianis vocatæ ſortes Sanctorum,
eo quia ad libri Sacri apertionem, vel ad Sa-
cræ lectionis auditionem, putant aliqui ra-
tiocinium captare ex ſententia inibi occurrente.
Tales enim conſultoriæ ſortes ſaltim vitio va-
nitatis laborant, cum nullo Spiritus Sancti in-
ſtinctu, nulla gravi neceſſitate cogente, nulla
ratione ſufficienti ad ipſas honeſtandas fiant,
adeoque juremerito prohibentur *cap. Aliquanti
6. cap. Si quis 9. cauſ.* 26. *q.* 5. & Sanctus
Clemens *lib.* 7. *Conſtit. Apoſtolic. c.* 7. dictæ
prohibitionis rationem reddit, dicens hoc ſtu-
dium ducere ad Idololatriam.

Sortes diviſoriæ, per quas ex conſenſu par- 14
tium in dubio diſcernitur, cui res aliqua tri-
buenda ſit, extra caſum electionis Eccleſiaſti-
cæ, ſunt licitæ; Dummodo nihil ſuperſtitionis,
aut injuſtitiæ contineant: Has enim ſortes di-
viſorias approbavit ipſemet Deus *Num. c.* 16.
& 33. *Deuteronom. cap.* 1. *Paralip. cap.* 25.
& 26. Sic terra per ſortem diviſa eſt; *Num.
cap.* 26. *verſ.* 5. *& cap.* 33. *verſ.* 54. *&
cap.* 36. *verſ.* 2. *Deuteronom. cap.* 1. *verſ.* 28.
& 31. *verſ.* 7. *Joſue cap.* 14. Sic captus fuit
Jonathas; 1. *Regum cap.* 14. Sic deprehenſus
Jonas a Nautis cum a facie Domini fugeret;
Jon. cap. 1. Sic detectus fuit Achan, *Joſue
cap.* 7. Sic ſorte exiit Zacharias, ut incenſum
poneret in Altari; *Lucæ c.* 1.

Unde videmus in quotidianam praxim de- 15
duci has diviſorias ſortes tum a Politicis,
& Juriſtis, tum a Canoniſtis, & Theologis
ad terminandas, ſeu declinandas lites, ad divi-
dendas hereditates, & ſpolia, ad decernenda
munera, & officia ſæcularia, & ad multa alia
hujuſmodi; quæ ſortes ſunt revera licitæ, ſi
nihil ſuperſtitionis, aut injuſtitiæ contineant.
Proverbiorum enim 18. expreſſe dicitur: *Con-
tradictiones comprimit Sors, inter potentes quoque
dijudicat.*

Per nullam autem ſortem fieri poſſunt ele- 16
ctiones Eccleſiaſticæ, cum ſic fieri ſit expreſ-
ſe prohibitum *in cap. Eccleſia veſtra 3. de ſor-
tilegiis*, ibi: *Sortis uſum in electionibus perpetua*

pro-

Digitized by Google

probibitione damnantes, & *in l. Sacris* 47. *Cod. de Epiſcop. & Clericis*, ibi: *Neque ex ſortibus, neque ex fortuitis circumſtantiis*, & concordat *cap. Quia propter* 42. *de election.* ubi Innocentius III. præſcribens modos in electionibos neceſſario ſervandos, methodum de mittendis ſortibus omnino ſiluit, & omnes alias eligendi formas præter res ibi aſſignatas, nempe Scrutinii, Compromiſſi, & Inſpirationis decrevit penitus irritas, ac nullas, ibi: *Aliter electio facta non valeat:* volens inſuper quod attentantes eligere contra tres dictas formas ea vice priventur poteſtate eligendi, ibi: *Qui vero contra præſcriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice poteſtate priventur.* Pirhing *lib.* 5. *decr. tit.* 21. *num.* 8. *& ſeq.* Zoeſius *ib. n.* 5. Reiffenſt. *ib. num.* 8. & alii paſſim.

17 Nec valet objicere exemplum de Sancto Matthia Apoſtolo per ſortem ad Apoſtolatum evecto, *Act. Apoſtolorum cap.* 1. *num.* 26. ibi: *Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis.* Non valet, inquam, quia *in c. Non exemplo* 4. *cauſ.* 26. *q.* 2. expreſſe ſic habetur: *Non exemplo Matthiæ, vel quod Jonas Propheta ſorte deprehenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt credendum, cum privilegia ſingulorum (ut Hieronymus ait) communem Legem omnino facere non poſſint:* Tum quia etiam dato, quod electio Sancti Matthiæ non fuerit facta ex ſpeciali privilegio & manifeſtatione, ſeu revelatione Divinæ voluntatis, uti factam fuiſſe docuerunt Sanctus Dionyſius *de Eccleſiaſtica Hierarchia*, Sanctus Hieronymus *in c.* 1. *Jonæ*, & Beda relat. *in citat. cap. Non exemplo Matthiæ*; Nec ex conſueta ſortitione, & ſimul aliquo ſigno cæleſti viſibili, ut voluerunt Origenes *Homil.* 1. *in Joſue*, & Sanctus Auguſtinus *conc.* 2. *in Pſalm.* 30. Nec facta fuerit partim conſilio proprio, & judicio, & partim auxilio ſortium, ut aſſerunt nonnulli; Nec mediate ab Apoſtolis, & immediate a Deo, ut ſuſtinent alii volentes, quod duplex fuerit electio, mediata ſcilicet per ſuffragia, & immediata per ſortem, ſeu voluntatem Dei: Sed facta fuerit talis electio per communem ſortem ex uſu, & more veteris Teſtamenti acceptam ab Apoſtolis, ut defendunt Sanctus Laurentius Juſtinianus *in ſermon. de Sancto Matthia*, & Abulenſis *in cap.* 7. *Joſue q.* 41. adhuc tamen non valet hodie tale exemplum ad convalidandas electiones Eccleſiaſticas factas per ſortes, cum ad evitandas fallacias, fraudes, & aſtutias in electionibus per ſortes oriri ſolitas, fuerint ex poſt reprobatæ, & damnatæ ſimiles electiones per ſortes *in citato c. Eccleſia veſtra* 3. *de ſortilegiis, & in c. l. Sacris* 47. *Cod. de Epiſcop. & Clericis*, juncto *c. Quia propter* 42. *de election.* ubi declaratur irrita, & nulla electio, quæ non ſit facta una ex tribus formis ibi aſſignatis, nempe Scrutinii, Compromiſſi, & Inſpirationis.

18 Et quidem immerito fuerunt damnatæ, & reprobatæ tales Eccleſiaſticæ electiones per ſortem, cum ſors ſit meri caſus, ſeu cæcæ fortunæ, & non liberi arbitrii electionis, & virtutis, & dum ignorationi, & fortuito caſui adhæret, ſæpe iis dimiſſis, qui ſunt virtute præditi, eos in medium producit, qui indigni ſunt, ut de illis ulla ratio habeatur, ut recta advertit Sanctus Joannes Chryſoſtomus *Homil.* 2. *c.* 1. *ad Epheſ.* & alii paſſim.

19 Immo neque per ſortem lis dirimi poteſt, etiamſi duo omnibus meritis, qualitatibus, virtutibus, ac dotibus æquales æqualibus votis electi ad Beneficium Eccleſiaſticum, ambo conſentiant in ſortem. Sic Gloſſa final. & Abbas *in cap. Eccleſia veſtra* 3. *de ſortilegiis*, Pirhing *l.* 5. *decretal. titul.* 21. *n.* 10. Zoeſius *ibidem num.* 4. Reiffenſtuel *ibid. n.* 10. *& lib.* 1. *Decretal. tit.* 6. §. 3. *n.* 63. Miranda *tom.* 2. *Manual. Prælatorum c.* 23. *n.* 23. *n.* 18. Redn. *Jus Canonic. politic. tom.* 1. *tit.* 6. *n.* 44. & alii. Et ratio eſt, quia ſtante æqualitate votorum (quidquid ſit de æqualibus Candidatorum conditionibus) nondum adſit ulla electio, cum electio debeat fieri per majorem partem votorum, & non per mediam, ſeu æqualem partem, uti eſſet in caſu, adeoque talis electio diceretur abſolute celebrata per ſortem, quod eſt expreſſe prohibitum per cit. Jura *in c. Eccleſia veſtra* 3. *de ſortilegiis, leg. In Sacris* 47. *Cod. de Epiſcopis, & Clericis*, juncto *c. Quia propter* 42. *de election.*

20 Unde in tali diſcordia res per compromiſſarios determinanda eſt, vel adeundus eſt Superior, qui Electores ad novam electionem, vel concordiam compellat intra certum præfixum tempus, quo ſine nova electione, ſeu concordia elapſo, poterit ipſe Superior via devolutiva eligere, ut docet Gloſſa communiter recepta *in cap. Duobus* 14. *verb. Teneantur, de Reſcriptis in* 6. Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 2. *de Superſtit. cap.* 12. *num.* 7. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 38. *n.* 74. Pirhing *loc. cit. n.* 10. Redn. *loc. cit. n.* 44. & alii contra Gloſſam *in Rubric. verb. Sortes cauſ.* 26. *q.* 1. ubi tenet poſſe in tali caſu litem per ſortem dirimi, ibi: *Sed quæ fiunt neceſſitatis cauſa, non ſunt illicita, ut ſi contentio eſſet de electione aliquorum, & eſſet paritas utriuſque in omnibus, exemplo Matthiæ poſſunt fieri ſortes*

&c. & Garciam *par.* 5. *de Beneficiis c.* 1. *n.* 205. *& ſeq.* aſſerentem in certo caſu, ac paritate votorum tandem eſſe deveniendum ad ſortes.

21 Aliæ autem lites, & controverſiæ in cauſis Beneficialibus extra caſum electionis, licet non poſſint per ſortes dirimi propria, ac privata auctoritate partium, poſſunt tamen per ſortes dirimi interveniente Judicis auctoritate. Pirhing *loc. cit. n.* 14. Suarez *l. c. n.* 13. *&* 14. Sanchez *loc. cit. n.* 79. & alii.

22 Et ratio primæ partis eſt, quia ſi tales lites Beneficiales per ſortes componerentur propria, ac privata auctoritate partium, poſſet fieri, ut per talem ſortem Beneficium obtineret, qui nullum Canonicum, & legitimum titulum haberet contra *c. Beneficium* 1. *de Reg. juris in* 6. ubi expreſſe dicitur, quod *Beneficium Eccleſiaſticum poteſt licite ſine inſtitutione Canonica obtineri*, *&* contra *cap. Cum qui unic. de eo, qui mittit in poſſeſſionem*, ubi prohibetur, ut ne litibus Beneficialibus aliquid fiat, per quod ad Beneficia ingreſſus vitioſus patere poſſit, ibi: *Ne propter hoc ad ea ingreſſus patere valeat vitioſus*; Nam cum neuter ex litigantibus poſſit privata ſua auctoritate, aut pacto alteri dare legitimum titulum Beneficii, nec conſtet uter litigantium habeat juſtum titulum, ideo ſtat grave periculum, ne is, ſuper quem cadit ſors, obtinear, & poſſideat Beneficium ſine juſto titulo. Tum quia talis litis, ſeu controverſiæ Beneficialis compoſitio per ſortes nequit fieri ſine pacto, & conventione partium; Omne autem pactum propria, & privata auctoritate initum circa Beneficia litigioſa, eſt Simoniacum, *c. ultim. de pactis*, *c. Quam pio* 2. *cauſ.* 1. *q.* 2. & concordat *cap. Super eo* 7. *de tranſactionibus*, *cap. Quæſitum* 5. *de rer. permut. cap. Super hoc* 6. *de renunciat. cap. Matthæus* 23. *de Simonia*, cum ſimilibus.

23 Ratio autem ſecundæ partis, quod nempe lites, & controverſiæ Beneficiales per ſortes dirimi poſſint, interveniente Judicis auctoritate, eſt, quia ſi partes litigantes ſuper beneficio pactum aliquod, conſentiente, & approbante Judice, ineant, & juxta illud Judex ſententiam proferat, vigore talis ſententiæ is, cui a Judice Beneficium litigioſum adjudicatum eſt, illud vere conſequitur ex titulo ſufficienti, nempe titulo, & auctoritate ſententiæ Judicialis, ac proinde ceſſat Simonia, & periculum vitioſi ingreſſus, quia auctoritate Judicis interveniente purgatur utrumque vitium, & Simoniæ, & vitioſi ingreſſus, quod utrumque intervenit, non interveniente in tali pacto Judicis auctoritate: Sicque eadem ratione ceſſabit utrumque periculum, & Simoniæ, & vitioſi ingreſſus, ſi pactum de lite Beneficiali per ſortes componenda, interveniente Judicis auctoritate, & approbatione ſit initum, adeoque, licet dictæ lites, & controverſiæ Beneficiales non poſſint per ſortes dirimi propria, ac privata auctoritate partium, poſſunt tamen per ſortes dirimi interveniente Judicis auctoritate & approbatione.

Novæ additiones ex aliena manu.

De uſu ſortis in electione Canonica aliqua 24
tetigimus *in addit. ad verb. Electio artic.* 1.
n. 9. *& duob. ſequent.* Hic vero illud accuratius expendendum, an re vera Honorius III. *in cap.* 3. *de Sortileg.* in electione Canonica omnino improbaverit uſum ſortis.

Verba hujus Capituli ſunt; *Eccleſia veſtra* 25
nuper Epiſcopo deſtituta circa modum electionis diverſos incipientes tractatus unum tandem elegiſtis ex vobis per ſortem. Is iterum tres elegit, qui Epiſcopum Eccleſiæ nominarent. Nos tali examinato proceſſu multa reprehenſione digna putamus, ſortem in talibus perpetua prohibitione damnantes.

Negari ſane haud poteſt, Honorium III. in 26
recitato Capitulo uti verbis valde momentoſis
adverſus ſortem. At enim vero plurima occur- 27
runt, quæ interpretationem ſuadent, quod Capitulum hoc intelligi non debeat niſi de ſorte divinatoria, conjuncta ſcilicet cum opinione, Deum ſorte recturum eſſe electionem.

Primo enim, id vult inſcriptio totius tituli 28
de Sortilegis, quo verba plerumque denotantur *Divinatores*.

Deinde quum alia decreta *in cap.* 4. *ſequen-* 29
ti conquirenda ſint, quæ ſortis uſum approbant, in dubio certe verba Honorii aſſumenda ſunt de ſortis abuſu.

Tum ipſa decreti hiſtoria id fere dicit. 30
Quia Collegæ Eccleſiæ Lucanæ, quum in electione Epiſcopi inquirere debuiſſent in merita Candidatorum, omiſſa cura hac, fiduciam in judicio Sortis poſuerunt. Quod merito illis
exprobrat Honorius. Si enim ſors illorum fue- 31
rit luſoria, tum levitas & incuria erant accu-
ſandæ Electorum. Sin autem divinatoria, tum 32
coargui poterat ſuperſtitio, & Religionis nimietas, qua in globulis fiduciam poſuerant divinæ voluntatis, quum illam quærere debuiſſent in uſu rationis meritorum virtutumque utriuſque Candidati.

Neque eſt, quod dicat aliquis, Lucanos ta- 33
men non elegiſſe ipſum Epiſcopum judicio ſor-

ſortis , ſed tantum Electores , ut adeo pertinete videatur ad genus electionis per compromiſſium.

34 In promptu enim eſt reſponſio : *Qui ſorte
decernit Electores , *ille viam ſortis facit Ele-
cto ; Neque inter hunc & caſus alios quid-
quam intereſt , quam quod ſortis uſus con-
currere poſſit in electione vel *immediate* , vel
mediate , vel *directe* , vel *indirecte* . Utrum-
35 que recte omnino prohibetur . Alia veto
eſt ratio compromiſſi facti cum judicio , &
uſu rationis, alia cæcæ, & ſuperſtitioſæ ſortis.
Primum admittunt Canones , alterum merito
refellunt .
36 Ex his non improbabiliter ſuſtineri poteſt ,
Capitulum 3. loqui non *de ſorte rationabili* ,
cui præceſſit *examen Candidatorum* , non de
luſoria neque etiam de neceſſaria , ſed *de ge-
nere ſortis ſuperſtitioſæ* , *divinatoriæ* , *temera-
riæ*.
37 Eo vel maxime , quod in caſu hoc *ſortis
rationabilis* metui nequit , ut homo indignus
eligatur , quæ eſt ratio , cur communiter uſus
ſortis improbatur. In eo enim Candidati jam
fuerunt miſſi ſub examen induſtriæ , virtutis ,
Litteratum. Breviter aliud eligere per ſortem
aliud factam electionem judicio ſortis deffinire ;
Vide *Natalem Alexandr.* virum antiquitatum
Eccleſiæ callentiſſimum, qui *Hiſtoriæ Eccleſia-
ſticæ ſeculo* 1. *diſſert.* 6. hanc quæſtionem ex
inſtituto reſolvit , idque his tandem verbis ;
Probatur uſus ſortis, ſi modo Epiſcopatus Can-
*didati ſint digni ; & ita pares, ut vix inter eos
ſit meritorum diſcrimen . Quia ubi humanæ pru-
dentiæ judicium deficit , divina voluntas con-
ſulenda, & ejus omnia committenda providen-
tiæ . Sic inter Antiſtites , qui tempore peſtis
manere debeat , merito ſortis uſu indagatur, ſua-
ſore Auguſtino .*

SORTILEGIUM.

1 SAcerdotes abutentes Sacrificio Miſſæ ad ſortilegia, præter alias pœnas, incurrunt inſuper perpetuam inhabilitatem ad celebrationem Miſſæ ex Decreto Sanctæ univerſalis Inquiſitionis edito de mandato Benedicti XIV. *Die 5. Auguſti* 1745.

2 Alia ad rem vide infra verb. *Superſtitio* a num. 33. ad 44.

SPADONES. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *n.* 38. 39. *& verb. Patria poteſtas n.* 27.

SPATULOMANTIA . Vide verb. *Superſtitio num.* 24.

SPECTACULA.

* SPectacula inverecunda , uti ſunt puerorum, & adoleſcentum nudorum curſus. & luctæ, etiamſi longa conſuetudine introductæ, ne permittantur ab Epiſcopis , legibuſque latis prohibeantur , mandat Benedictus XIV. in encyclica ad Epiſcopos Campaniæ incip. *Nihil profecto* ; Bull. tom. 1. *num.* 60. *

SPES. Vide verb. *Virtus a num.* 21. *ad* 35.

SPICÆ.

SPicarum collectio poſt abſolutam meſſem pau- 1
peribus permittenda indicitur a Benedicto
XIV. tom. 1. Conſtit. 56. incip. *Acerbi plane
Doloris* , directa Archiepiſcopis , & Epiſcopis
Ditionis Eccleſiaſticæ in qua adducit ſcripturas,
quibus clarius , & luculentius conſtat agrorum
Dominos ad excercendam hanc in pauperes li-
beralitatem Dei ipſius oraculo edoceri . Videli- 2
cet *Levitici cap.* 19. ibi : *Cum meſſueris ſegetes
terræ tuæ, non tondebis uſque ad ſolum ſuperficiem
terræ, nec remanentes ſpicas colliges : Neque in
vinea tua racemos , & grana decidentia congrega-
bis , ſed pauperibus , & peregrinis carpenda dimit-
tes*, Ego *Dominus Deus veſter* . Et rurſus *Deute-
ronomii cap.* 24. *Quando meſſueris ſegetem in agro
tuo , & oblitus manipulum reliqueris , non rever-
teris , ut tollas illum : ſed advenam , & pupil-
lum , & viduam auferre patieris , ut benedicat ti-
bi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tua-
rum. Si fruges collegeris olivarum , quidquid re-
manſerit ab arboribus , non reverteris , ut colli-
gas , ſed relinques advenæ , pupillo , & viduæ.
Si vindemiaveris vineam tuam , non colliges re-
manentes racemos , ſed cedent in uſus advenæ ,
pupilli , & viduæ .*

Ad-

Adducit inſuper illud *Ruth cap.* 2. ubi habe-
tur, eam Socrui ſuæ Noemi dixiſſe; *Vadam in
agrum, & colligam ſpicas, quæ fugerint manus
metentium, ubicumque clementis in me Patris
familias repererо gratiam.* Et paulo poſt in a-
grum Booz ingreſſam, ſpicas collegiſſe, ibi:
*itaque, & colligebat ſpicas poſt terga meten-
tium;* cum vero percontanti Booz quæ-
nam eſſet illa mulier, Moabitidem eſſe
reſponderetur, nec deeſſent, qui teſtarentur il-
lam a primo mane ad eam uſque horam ſpi-
cas collegiſſe. *Audi,* (inquit) *filia ne vadas
in alterum agrum ad colligendum, nec recedas
ab hoc loco, ſed jungere puellis meis, & ubi
meſſuerint, ſequere; mandavi enim pueris meis,
ut nemo moleſtus ſit tibi;* Præterea tantum pii
viri animus a contumeliis abſuit, ut eam non
colligere tantum relictas, ſed integras ſpicas
metere paſſus ſit, jubens ea de cauſa Meſſori-
bus: *Etiamſi vobiſcum metere voluerit, ne pro-
hibeatis eam.* Quare cum ſeſe domum Ruth
recepiſſet, & tantam frumenti copiam ſocrui
ſuæ oſtendiſſet acceptam; illa memori, ac
grato animo collectas fruges Datori cenſuit
referendas, inquiens: *Sis benedictus, qui miſer-
3 tus eſt tui.* Hæc ille *loc. cit*, qui *ibid.* §. 6.
majori, quo poteſt paternæ caritatis ſenſu hor-
tatur, & obteſtatur, ut Epiſcopi cauſam pau-
perum, quæ cauſa Dei eſt, omni ope, & co-
natu tueantur, in ſuam veluti clientelam ſu-
ſcipientes pauperes, dignum pietate ſua zelum
exhibeant, ſuis primum vocibus, & exhorta-
tionibus, ac mandatis, etiam in ſingulis Diæ-
ceſum ſuarum Parochiis inter Miſſarum ſole-
mnia evulgandis commendetur egenorum cau-
ſa, agnoſcatque populus quam turpe, ac Chri-
ſtiano nomini indecorum ſit, meſſe jam abſo-
luta, pauperes ab agri finibus amoveri. Po-
tiſſimum vero intelligant agrorum domini col-
ligendarum ſpicarum morem immaturo conſi-
lio ſublatum fuiſſe in iis locis, in quibus diu-
turno uſu jam invaluerat, ibique reſtitui omni-
no oportere. Ubi vero hæc conſuetudo rece-
pta adhuc non ſit, pro viribus inducatur in
ſolatium egenorum, qui gravi ſaltem, ſi non
extrema, laborant inopia, quique in diffici-
lium temporum anguſtiis magis, magiſque
conficiuntur. Sic idem in laudata Conſtitutio-
ne *Acerbi plane doloris.*

4 Spicarum egenis collectoribus permittitur ſi-
ne alio libera extractio quocumque tempore
in Ditione Eccleſiaſtica etiam extra ſtatum
Eccleſiaſticum. Idem tom. 2. Conſtitution. 53.
incip. *Quo die, num.* 11.

SPIRITUS SANCTUS.

SPiritus Sancti proceſſio a Patre, & Filio 1
eſt vere credenda. Benedict. XIV. tom.
Conſtitut. 47. incip. *Etſi Paſtoralis* §. 1. Etſi 2
autem Græci teneantur credere etiam a Filio
Spiritum Sanctum procedere, non tamen te-
nentur in Symbolo pronunciare. Unde particu-
la *Filioque* in Symbolo omitti poteſt a Græcis.
Idem *ibidem*. Non tamen ab Albanenſibus, 3
qui eam recitare conſueverunt. Idem *ib.* Nec 4
ab Italo-Græcis, ſi a locorum Ordinariis, vel
ob ſuſcipionem hæreſis, vel ob ſcandalum vel
ob aliam cauſam, requiſiti fuerint: Tunc enim
particulam illam *Filioque* in Symbolo pronun-
ciare tenetur. Idem *ibid.*

Spiritus Sancti Imagines ſub humana juve- 5
nis forma damnantur, & prohibentur. Idem
Conſtit. 145. incip. *Sollicitudini* §. 10. 23. 33.
ad 37. Spiritus Sancti tamen Imagines in for- 6
ma columbæ approbantur, & permittuntur.
Idem *ib.* §. 16. *ad* 20. & 36. Item in figura 7
linguarum ignis ubi repræſentatur myſterium
Pentecoſtes. Idem *ibid.* §. 21. & 36. Vide *verb.
Imagines.*

SPOLIATOR, SPOLIATUS,

SPoliator hic dicitur quicunque, ſive priva- 1
tus, ſive Judex alium vi, vel clam extra-
judicialiter, & non ſervato Juris ordine, de
poſſeſſione alicujus rei, ſeu Juris ejicit, aut
alias injuſte privat, ſpoliat. *Ita in re Com-
munis: arg. c. Conquerente 7. de reſtitutione
ſpoliatorum*, cum aliis ſimilibus, *& tot. titul.
ff. de vi, & de vi armata, & C. Unde vi.*

Spoliatus e contra dicitur, qui vi, vel clam 2
a quocumque privato, ſive Judice extrajudi-
cialiter, & non ſervato Juris ordine de poſ-
ſeſſione alicujus rei, ſeu Juris eſt ejectus, aut
alias injuſte privatus, ſeu ſpoliatus. *Sic in re
Communis, arg. cit. c. Conquerente 7. de reſtit.
ſpoliator.* cum aliis ſimilibus, *tot. tit. ff. de
vi, & de vi armata, & Cod. Unde vi.*

Remedia Juris præcipua, quæ habet ſpolia- 3
tus ad recuperandum poſſeſſionem ſunt ſequen-
tia. Primum remedium eſt interdictum *Unde
vi*, ſic dictum a primis verbis Prætoris illud
pro-

proponentis *in l. Prætor ait* 1. *ff. De vi, & de vi armata*, ibi: *Unde tu illum vi dejeciſti?* per quod Interdictum duo ſtatuuntur in favorem ſpoliati; Primo ſcilicet ut ſpoliatus ante omnia inſtituatur in priſtinam poſſeſſionem, ita ut ſpoliatur volens agere, aut probare proprietatem rei ablatæ, non ſit audiendus, niſi prius rem ablatam reſtituerit, etiam Prædoni; *cap. In litteris* 5. *de reſtitutione ſpoliator. & c. Super Spoliatione* 4. *de ordin. Cognition.* Et ſecundo ut ſpoliatus reſtituatur ad totam cauſam, ideſt non ſolum in priſtinam poſſeſſionem liberam, ut antea *arg. c. Piſanis* 19. *§. Porro, de reſtitutione ſpoliator.* ſed etiam ad omne id, quod ibi amiſit, licet ad ſpoliationem nihil pervenerit: *l. Prætor ait* 1. *§.* 1. *ff. De vi, & de vi armata; l. Si de poſſeſſione* 4. *Cod. Unde vi, c. Redintegranda* 3. *cauſ.* 3. *q.* 1. *c. Gravis* 11. *de reſtit. ſpoliator.* Et hoc juremerito in odium ſpoliationis; *Clement. unic. de cauſa poſſeſſ. & proprietat.*

4 Dictum Beneficium, ſeu interdictum *Unde vi* competit ei ſoli, & omni, qui vere dejectus eſt, ſive ſit Dominus directus, ſive utilis, ſive non ſit Dominus, ut Prædo: item heredibus, eorumque ſucceſſoribus adverſus omnes, qui per ſe, vel per alium ſpoliarunt, aut ſpoliationem demandarunt, aut ſpoliationem ſuo nomine factam ratificarunt; *c. Cum ad Sedem* 15. *de reſtitutione ſpoliatorum*, & Gloſſa communiter recepta *ibid. verb. Interdictum Unde vi*, cum pluribus ibi citatis.

5 Secundum remedium recuperandæ poſſeſſionis eſt Condictio, *ex cap. Sæpe* 18. *de reſtitutione ſpoliatorum*, ratione cujus ſpoliatus poteſt agere contra quemcumque tertium poſſeſſorem, qui rem invaſam ſcienter recipit, ita ut ille cogatur rem ablatam reſtituere, quamvis ſpoliatus non probaverit ejus proprietatem, ſed duntaxat ſpoliationem, textu expreſſo *in cit. cap. Sæpe §. Unde, de reſtitutione ſpoliatorum.*

6 Tertium remedium recuperandæ poſſeſſionis eſt Condictio, *ex cap. Redintegranda* 3. *cauſ.* 3. *q.* 1. vi cujus ſpoliatis, & ejectis Epiſcopis, per quos veniunt omnes Eccleſiaſtici, & ſecundum probabiliorem, & communiorem ſententiam etiam Laici, omnia bona, ſive mobilia, ſive immobilia in eodem loco, ubi ſibi erepta fuerunt, redintegrari, ſeu reſtitui jubentur, & quidem ante accuſationem, ita ut ſpoliatus ante factam reſtitutionem omnium ſibi ablatorum accuſari non poſſit, & accuſatus reſpondere non teneatur, antequam omnia ſibi fuerint reſtituta, textu expreſſo *in cit. c. Redintegranda* 3. *cauſ.* 3. *q.* 1.

Quartum remedium recuperandæ poſſeſſionis 7
eſt Condictio, *ex l. Invaſor* 5. *Cod. Unde vi*; quod detur, & contra eum, qui per vim loca aliqua invaſiſſe probetur, & contra eum, qui per errorem, & bonam fidem occupavit poſſeſſionem rei alienæ, qui tenetur, non obſtante errore, ac bona fide, reſtituere poſſeſſionem occupatam, textu expreſſo *in cit. l. Invaſor* 5. *Cod. Unde vi.*

Quintum remedium recuperandæ poſſeſſionis 8
eſt Condictio, *ex l. Si quis in tantam* 7. *Cod. Unde vi*, per quod, quia propria auctoritate violenter ingreditur poſſeſſionem penes alium conſtitutam, cogitur in primis hanc poſſeſſionem alteri reſtituere; Et deinde ſi Invaſor fuit Dominus dictæ rei, ultra poſſeſſionem amittit etiam ejus Dominium, & ſi non fuit Dominus, compellitur inſuper ad dandam, ſeu reſtituendam æſtimationem rei, textu expreſſo *in cit. l. Si quis in tantam* 7. *Cod. Unde vi.* Quæ tamen pœna amiſſionis dominii, aut reddendæ æſtimationis rei intelligitur ſolum habere locum poſt ſententiam Judicis, ut notat Gloſſa communiter recepta, *ib. verb. Amittant.*

Sextum remedium recuperandæ poſſeſſionis eſt 9
Condictio, *ex l. Cum quærebatur* 11. *Cod. Unde vi*, quod datur adverſus eum, qui doloſe occupavit poſſeſſionem rei alienæ vacantem, & ſic tamquam Prædo rem occupatam, ejuſque poſſeſſionem reſtituere cogitur, textu expreſſo *in cit. l. Cum quærebatur* 11. *Cod. Unde vi.*

Septimum remedium recuperandæ poſſeſſio- 10
nis eſt Condictio, *ex l. Extat, ff. de iis, quæ vi, metuſve cauſa*, per quod Creditor, qui per vim, aut propria auctoritate rem, vel pecuniam ſibi debitam accepit, aut vi illata ſolvi fecit, cogitur rem acceptam reſtituere, & inſuper perdit Jus Crediti, & actionem adverſus Debitorem, textu expreſſo in cit. *l. Extat, ff. de iis, quæ vi, metuſve cauſa, & l. Creditores* 7. *ff. ad Legem Juliam, de vi privata.*

Octavum remedium recuperandæ poſſeſſionis 11
habetur *ex Officio Judicis*, & competit illi, qui non poſſidet, ſed ſolum detinet rem, & poſtmodum ipſa ſpoliatur, ut *Commodatarius, Depoſitarius, Conductor ad breve tempus*, & ſimiles; Iſti enim, cum non poſſideant ſed ſolum detineant, *l. Officium* 9. *ff. de rei vindicatione*, ſi ſpolientur detentione talium rerum, non habent ullum ex hucuſque enumeratis ordinariis remediis poſſeſſoriis ex defectu poſſeſſionis, & ideo ſic ſuadente æquitate eſt eis indultum remedium extraordinarium, ac ſubſidiarium, ut poſſint nempe implorare Officium

Ju-

Judicis ad recuperandam rerum præhabitarum detentionem, a qua ceciderunt, *arg. l. Aquilius 27. ff. de donationibus*, *l. & non tantum 19. ff. de petition. hæreditat. c. Quia 11. de Judiciis*, *c. Bonæ memoriæ 15. de appellat.* cum ſimilibus.

12 Ut Spoliatus ante omnia ſit reſtituendus, ut ante omnia eſſe reſtituendum jam diximus *ſupra n. 3. per Jura ibi adducta*, ſi agat ex remedio *Interdicti Unde vi*, duo probare debet, ſcilicet ſe poſſediſſe, & ſe fuiſſe ſpoliatum tali ſua poſſeſſione; *cap. Conſultationibus 10. de Officio Delegati*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Poſſeſſionem, & dejectionem*, *l. Prætor ait 1. §. Interdictum autem, ff. De vi, & vi armata*, ibi: *Interdictum autem hoc nulli competit, niſi ei, qui tunc non dejiceretur, poſſidebat*. Si autem agat ex remedio, *cap. Redintegranda 3. cauſ. 3. q. 1.* ſufficit, quod ipſe ſpoliatus probet ſuam priorem poſſeſſionem, & novam alterius, ſeu ſpoliatoris conventi prætenſam poſſeſſionem; Probata enim juſta priore poſſeſſione, nova præſumitur clandeſtina, & vitioſa, cum duo inſimul eamdem rem, & eodem modo poſſidere non poſſint; *l. Licet cauſam 9. §. Ex præmiſſis de probationibus*, cum ſimilibus.

13 Dicta Regula: *Spoliatus ante omnia eſt reſtituendus*, procedit non ſolum quando quis vi, vel clam fuit ſpoliatus a privato, ut eſt indubitatum apud omnes, ſed etiam quando quis eſt ſpoliatus a ſuo Prælato, ſeu Judice extrajudicialiter, ſeu non ſervato Juris ordine, textu expreſſo *in cap. Conquerente 7. de reſtitutione ſpoliatorum*.

14 Regula illa: *Spoliatus ante omnia eſt reſtituendus*, fallit in aliquibus caſibus. Primo ſcilicet quando ſpoliatus conſentit, ut ſpoliator ante reſtitutionem ſuper proprietate rei ſibi competente audiatur, textu expreſſo *in cap. Licet 1. de reſtitutione ſpoliator*. Et ratio clara eſt, quia Beneficium reſtitutionis eſt privilegium Juris cui libere renunciare poteſt ſpoliatus; *cap. Si de terra 6. de privileg. & l. Si quis in conſcribendo 29. Cod. de pactis*.

15 Secundo quando notorium eſt, quod proprietas rei ſpolio ablatæ non pertineat ad ipſum ſpoliatum, ſed ad ſpoliatorem; Tunc enim ſpoliatus ob notorium defectum proprietatis veluti doloſus Jure repellitur, textu expreſſo *in cap. dolo facit 59. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Dolo facit, qui petit, quod reſtituere oportet eumdem*, & concordat *l. Dolo facit 8. ff. de doli mali, & metus exceptione*.

16 Tertio quando ſpoliatus ante factam ſuam ſpoliationem, libere renunciavit Dominio rei ſpoliatæ, textu claro *in cap. Accepta 3. de reſtitutione ſpoliator.* Nec obſtat *c. Sollicite 2. eod. tit.* quia loquitur de renunciatione, nec ante ſpoliationem facta, quæ non cenſetur libera, ut argumentatur ibi Pontifex: *Quia non eſt veriſimile, quod ſponte Juri ſuo renunciaverit, qui renunciavit ſpoliatus*.

Quarto quando ſpoliatus poſt ſpoliationem cum ſpoliatore pactum inivit, vel juravit ſponte, quod nolit agere poſſeſſorio recuperandæ: Pacta enim inita ſunt cuſtodienda, & promiſſa ſunt opere complenda, *c. Antigonus 1. & c. Qualiter 3. de pactis*, *l. Juris gentium 7. §. 7. ff. De pactis*. 17

Dicitur autem notanter *Poſt ſpoliationem*, quia ſimile pactum initum cum ſpoliatore ante ſpoliationem non valet, textu expreſſo *in l. Si unus 27. §. 3. & §. 4. ff. De pactis*; Et ratio eſt, quia tale pactum initum ante ſpoliationem præberet anſam delinquendi, & animaret homines ad ſpoliandum, ac proinde veluti continens turpem cauſam merito reprobatur a Jure, & non valet; *l. Si unus §. 3. & §. 4.* ubi expreſſe dicitur, *Pacta, quæ turpem cauſam continent, non ſunt obſervanda, veluti ſi paciſcar, ne furti agam, vel injuriarum, ſi feceris, expedit enim timere furti, vel injuriarum pœnam, ſed poſt admiſſa hæc, paciſci poſſumus*. 18

Mulier propria autoritate ſub prætextu impedimenti, v. g. conſanguinitatis, a marito ſe ſeparans, ſicque eum poſſeſſione ſpolians, ſi non habet probationes incontinenti paratas ad probandum impedimentum dirimens Matrimonii, eſt plenarie reſtituenda marito, & quo ad cohabitationem, & quoad torum, donec ipſa probationes offerat præparatas. Sic expreſſe deciſum habetur *in cap. Litteras 13. §. Quod ſi non habeat, de reſtitutione ſpoliator*. Et ratio eſt, quia ut ibidem ſubjungitur, præſumitur mala fides contra ipſam, eo quod propria temeritate, & abſque Judicio Eccleſiæ a viro ſuo receſſerit; unde ſtante tali caſu, viget regula generalis, quod *ſpoliatus ante omnia ſit reſtituendus*. 19

Si vero tanta eſſet viri ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſet ſufficiens ſecuritas provideri, tunc non ſolum non eſſet ei reſtituenda, ſed ab eo potius removenda. Et e contra, ſi poſſit dictæ mulieri ſufficiens ſecuritas provideri, eſt ipſa ante cauſæ cognitionem reſtituenda marito, textu expreſſo *in cit. c. Litteras in fine*, ibi: *Si vero tanta ſit viri ſævitia, ut mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas provideri, non ſolum non debet ei reſtitui, ſeu ab* 20

ſe

eo potius amoveri, *alioquin ſufficienti* (*ſi fieri poteſt*) *ſecuritate proviſa profecto videtur conjux ante cauſæ cognitionem reſtituenda marito*. Et concordat *c. Ex tranſmiſſa* 3. *c. Ex conqueſtione* 10. *c. Ex parte*. 14. *de reſtitutione ſpoliator.* & *c. Intelleximus* 1. *De ordine Cognitionum*.

21 Spoliator violentus reſtituere debet ſpoliato, non ſolum rem ablatam, ſed etiam cum ipſa omnes fructus, tum extantes, tum conſumptos, immo etiam illos, quos non percipit & prior poſſeſſor ſpoliatus percipere potuiſſet ſi ſuam poſſeſſionem continuaſſet. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Gravis* 11. *de reſtitutione ſpoliator.* & *leg. Si de poſſeſſione* 4. *Cod. Unde vi*.

22 Unde, antequam dictus ſpoliator audiatur ſuper prætenſa rei ablatæ proprietate, eſt reſtituendus ſpoliatus, non ſolum in priſtinam poſſeſſionem liberam ut antea, *arg. c. Piſanis* 19. §. *Porro*, *de reſtitutione ſpoliat.* ſed etiam ad omne id, quod ibi, ſive ratione fructuum non perceptorum, ſive ratione factarum expenſarum amiſit, & damnum paſſum eſt, licet ad ſpoliatorem nihil pervenit; *l. Prætor ait* 1. *ff.* 1. *De vi*, & *vi armata*, *l. Recte poſſidenti* 1. *l. Ut pulſos* 2. *l. Auctoritatem* 3. & *l. Si de poſſeſſione* 4. *Cod. Unde vi*; *c. Redintegranda* 3. *cauſ.* 3. *q.* 1. *c. Gravis* 11. *de reſtitutione ſpoliatorum*. Et hoc jure merito in odium ſpoliationis. *Clem. unic. de cauſa poſſeſſion.* & *propriet.* Et ſic Rota *in Lavellen. ſeu Melphien. pecuniaria* 16. *Novemb.* 1610. *coram Ubaldo*, & *in Romana Silvæ* 15. *Maii* 1628. *coram Veroſpio*, allegat. a Barboſa *in cit. cap. Gravis n.* 4. & ſic Doctores communiter.

23 Nec talis ſpoliator excipere poteſt contra ſpoliatum per objectionem criminis; Prius enim ut ſupra reſtituendus eſt Actor ſpoliatus, antequam de crimine objecto per exceptionem audiatur Reus ſpoliator, textu expreſſo *in cap. Item cum quis* 6. *de reſtitut. ſpoliator*, ibi: *Non occurrit nobis*, *quod illius objectio admitti debeat*, *vel principalis cauſæ propter hoc executio retardari*, *quoniam criminaliter adverſus eum ante reſtitutionem agere non poteſt*, *cum præſumatur ejus exiſtere inimicus*.

24 Niſi tamen opponatur talis criminis exceptio, quæ perſonam ſpoliati reddat inhabilem ad agendum, ut eſt Excommunicatio, cum Excommunicatus in Judicio non ſit ut Actor audiendus, nec ibi ſtare poſſit, niſi tanquam Reus; *cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*, *c. Conſpiratores* 5. *cap. Nullus anathematizatorum* 6. *cauſ.* 3. *q.* 4. cum ſimilibus.

25 In Civilibus non admittitur ſpoliationis exceptio facta ab alio, quam ab actore, textu expreſſo *in cap. Frequens* 1. *de reſtitutione ſpoliator. in* 6.

In Criminalibus autem admittitur ſpoliationis exceptio etiam a quocumque tertio facta, dummodo fiat intra quindecim dies, & ſit de tota ſubſtantia, vel majori parte, textu expreſſo *in cit. c. Frequens*. 26

Spoliatus excipiens ſpoliationem factam a tertio intra certum tempus a Judice ſtatuendum, debet petere reſtitutionem, alias non juvat exceptio, & accuſabitur, exceptione non obſtante, textu expreſſo *in cit. c. Frequens* §. *Solet*. 27

Agenti ſuper rebus Eccleſiaſticis non obſtat exceptio ſpoliationis privatorum rerum. Vel e converſo, textu expreſſo *in cit. cap. Frequens* §. *Ad hoc*, ibi: *Ad hoc ſancimus*, *ut rerum privatorum ſpoliatio agenti ſuper Eccleſiaſticis*, *vel contrario*, *nullatenus opponatur*. 28

Additiones ex aliena manu.

Adverſus violentos Spoliatores alia præter Interdictum *Unde vi* ſunt prodita remedia, puta accuſatio ex Lege Julia de vi publica, & de vi privata; nec non Conſtitutiones variæ recentiores, quibus vis coercetur, comprehenſæ *in L.* 7. & *ſeq.* C. *Unde vi*. 29

Pinguiora vero præ cæteris ſunt remedia juris Canonici moribus hodiernis paſſim comprobata *ex cap. Sæpe contingit*, *de Reſtitut. Spoliator.* & *Can. Redintegrandæ* 3. & 4. *cauſ.* 3. *quæſt.* 1. Interdictum enim *Unde vi* tantum locum habet in rebus immobilibus, & incorporalibus, quæ immobilium jure cenſentur, & tantum competit contra dejicientem, non item contra tertios rei poſſeſſores, & quidem intra annum. 30 31

At remedium ex *Canon. Redintegrandæ* ad omnes omnino res extenſum fuit, & adverſus omnes rei poſſeſſores datum, ſive bona, ſive mala fide, ſive cum, ſive ſine titulo poſſideant & ſive titulus ex quo poſſident, ſit oneroſus, ſive lucrativus ſit, idque ſine temporis diſtinctione. 32

Sed an hæc, quæ uſu recepta ſunt de remedio *ex Canon. Redintegrandæ*, conſona revera ſint menti Auctoris ipſius, vide Bohemer. *ad titul. de Reſtitut. Spoliat.*.

SPO-

Digitized by Google

S P O L I U M.

1 Spolia Eccleſiaſticorum Beneficiatorum, qui decedunt ſine teſtamento, vel ſine facultate teſtandi diſponunt, & illa, quæ ultra facultatem remanent, pertinent ad Cameram Apoſtolicam. Paulus III. 29. Conſtit. Incip. *Romani*.

2 Spolia Eccleſiaſticorum Beneficiatorum morientium ſine facultate teſtandi pertinent ad Cameram Apoſtolicam, eorumque diſpoſitiones nullæ ſunt, etiamſi ſint ad pias cauſas. Pius IV. Conſtit. 8. incip. *Grave nimis*.

3 Spolia Beneficiatorum morientum extra reſidentiam, etiamſi habuerint facultatem teſtandi, pertinent ad Cameram Apoſtolicam. Pius V. Conſtit. 91. incip. *In ſuprema*.

4 Spolia bonorum Clericorum ex illicita negotiatione acquiſitorum pertinent ad Cameram Apoſtolicam. Pius IV. Conſtit. 19. incip. *Decens*.

5 Spolia Regularium vagantium, & morientium extra Clauſtra pertinent ad Cameram Apoſtolicam, niſi habeant facultatem teſtandi; Gregorius XIII. Conſt. 43. incip. *Officii no-*
6 *ſtri*. Advertit tamen Paſſerinus *de ſtatib. hominum tom. 3. part.* 189. *art.* 8. *num.* 529. talem Conſtitutionem non habere locum de omnibus bonis Religioſorum, ſed de illis ſolum, quæ acquiſierunt extra Clauſtra degentes; de his bonis loquitur Conſtitutio Pauli IV. 14. incip. *Poſtquam*; & pater etiam ex citat. Conſtit. XIII. ubi dicitur tempore, quo extra Clauſtra hujuſmodi fuiſſent acquiſita, & tandem §. 3. ſtatuit, ut bona omnia per Regulares degentes extra Clauſtra acquiſita ſpectent ad Cameram Apoſtolicam, ideo quæ Religioſus acquiſivit, antequam egrederetur de Clauſtro, concludit dictus Paſſerinus, Religioni manent, nam fuerunt jam illi acquiſita. Vide infra *num.* 39.

7 Hinc a fortiori manent Religioni, & illi debentur bona illorum Religioſorum, qui cum legitima facultate ſuorum Superiorum itinera arripientes, vel apud Parentes, Amicos, & Benefactores, Religioſas vacationes obeuntes per accidens ibi decedunt. Et ita cenſuit *Sacra Congregat. Epiſcop. & Regul. in Vercellenſ.* 11. *Aprilis* 1650. *&* 30. *Junii* 1604. apud Pignatell. *tom.* 8. *conſ.* 85. allegans ad rem alia Decreta Sac. Congr. S. Officii.

8 Spolium Regularium ſolet erogari per Prælatos Regulares in uſum Conventus abſque Beneplacito Apoſtolico, etiamſi ſit pecunia depoſita abſque vinculo in banco publico, quia vere non eſt pecunia deſtinata ad emptionem. *Sacra Congreg. Concilii die* 28. *Februarii* 1654. *tom.* 19. *Decret. pag.* 319. propoſito dubio: N. *Superior Regularis quærit pro quiete ſuæ conſcientiæ: An ſi ipſe pecunias prevenientes ex ſpolio Religioſi defuncti juxta conſuetudinem Monaſterii pure abſque aliquo vinculo depoſuerit in banco publico Civitatis, illas poſtea juxta eamdem conſuetudinem erogando in dictum uſum, & neceſſitates urgentes ipſius Monaſterii ob penuriam, & infirmitates ſupervenientes, ut ex partitis libri ejuſdem Monaſterii liquere aſſeritur, inciderit in pœnas expreſſas in Decreto de rebus Regul. non alienand. inhærente etiam Conſtitutione Pauli II. eo quod prius non obtinuerat licentiam. Sacr. Congr. ſecundum ea, quæ proponuntur, reſpondit non incidiſſe*. Sic refert Cardin. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Conſtitut. V. Pauli II. ſect. II. num.* 33.

9 Spolia Cardinalium ubicumque decedentium non pertinent ad Cameram Apoſtolicam. Pius IV. Conſtit. 19. incip. *Decens*.

10 Spolia Curialium, & Prælatorum habentium facultatem teſtandi, non pertinent ad Cameram Apoſtolicam. Pius IV. Conſtit. 19. incip. *Decens*.

11 Conclaviſtæ non ſubjacent ſpolio. Gregor. XV. Conſtitution. incipient. *Romanus* §. 10.

12 Moriente Clerico, ſive Romano, ſive Curiali, ſive incola, ab inteſtato, ſi Romæ, vel intra ſpatium decem milliariorum moritur, ſuccedunt heredes. Paulus V. Conſtit. 18. incip. *In eminenti* §. 4. Alexander VII. Conſtit. incip. *Nos Volentes*.

13 Spolia fieri non poſſunt a Collectoribus &c. de iis Beneficiatis, quorum Beneficia non excedunt fructus Ducatorum auri triginta de Camera, & ſi faciunt, tenentur reſtituere, & per Cenſuras ad hoc cogi poſſunt. S. Pius V. Conſtit. 42. incip. *Rom. Pont.*

14 Spoliorum cauſæ agitandæ ſunt cum citatione Commiſſarii Cameræ. S. Pius V. Conſtitut. 51. incip. *Attendentes*.

15 Spoliorum nomine, quæ ad Cameram Apoſtolicam pertinent, non intelliguntur paramenta Eccleſiæ, Vaſa, Libri Eccleſiæ, Gradualia, Miſſalia, & aliæ res ſacræ, etiam auri, & argentei, ac quæcumque alia bona, quæ per quoſcumque Epiſcopos ad uſum, & cultum Divinum, etiam in eorum privatis ædibus, & capellis, vel Oratoriis deſtinata tempore eorum obitus reperiuntur; quæ etiam ſub quibuſvis facultatibus teſtandi, & alias diſponendi

di

di minime comprehenduntur, ſed ea omnia ad eorum Eccleſias, idque proportionaliter habita ratione fructuum, & temporis, quo Beneficia, ſi plura fuerint, poſſederunt, nec ad heredes ex teſtamento, vel ab inteſtato deveniunt. S. Pius V. Conſtitut. 42. incip. *Romani Pontificis*.

16 Vaſa, ornamenta, veſtimenta, & hujuſmodi Clerici decedentis inteſtati, ſi jam fuerunt dicata Deo, Eccleſiæ, vel Oratorio expreſſe, non ſpectant ad heredes ab inteſtato. *Communis*; Quod enim ſemel Deo dedicatum eſt, ad humanos uſus amplius redire non debet; *cap. Nulli licet* 3. *cauſ.* 12. *q.* 2. *cap. Quod ſemel* 4. *cauſ.* 19. *q.* 3. *cap. Ligna* 36. *& cap. Veſtimenta* 40. *diſt.* 1. *de conſecrat. cap. Ad hæc* 2. *de Religioſis domibus*, *cap. Mancipia* 3. *de rerum permut. cap. Semel* 51. *de Reg. Juris in* 6. *l. Si quis ſepulcrum* 12. §. 1. *ff. de Religioſis*, *& ſumptibus funerum*.

17 Item ad heredes non ſpectant prædicta, ſi Deo, Eccleſiæ, vel Oratorio fuerint dicata, etiam ſolum tacite, ut ſi haberent ſignum, vel Inſignia Eccleſiæ, vel eſſent ita apta tali Eccleſiæ, ut viderentur fuiſſe a primæva ſua emptione, vel confeſſione ipſi dicata; vel aliæ conſimiles adeſſent conjecturæ, quibus poſſet rationabiliter præſumi ipſa fuiſſe tacite dictæ Eccleſiæ dicata, ſeu donata. Rota diverſ. *part.* 3. *lib.* 3. *deciſ.* 582. *num.* 7. *&* 9. Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 16. §. 1. *num.* 11. & alii, *arg. citatis Juribus*. Unde ex Menochio *lib.* 2. *de arbitr. Judic. cauſ.* 88. *num.* 8. Judicis arbitrio eſt relinquendum, quænam conjectura ad præſumendam donationem ſufficiat, quia conjecturæ in facto conſiſtunt, *argum. l. Sed ſi quis* 14. §. 7. *ff. de Religioſis*, *& ſumptibus funerum*.

18 In dubio autem, non concurrentibus ſupradictis, talia vaſa, ornamenta, veſtimenta, & hujuſmodi ſpectant ad heredes ab inteſtato; ſic expreſſe pluribus adductis defendit Ventriglia *loco cit. a n.* 12. *ad* 18. ubi teſtatur ſic reſpondiſſe in facti contingentia, & ſecundum ſuum votum ſic fuiſſe judicatum in quadam Curia Epiſcopali quo ad ſequentem caſum. *Reverendus quondam N. N. dum viveret, emit ad ſuum proprium privatum uſum, & commoditatem nonnulla vaſa, ornamenta, ſeu veſtimenta Eccleſiaſtica, & Sacerdotalia, & deinde creatus Canonicus Eccleſiæ N. adhuc bona prædicta pro ſuo uſu retinuit in eadem Eccleſia, ſucceſſive ab hac vita deceſſit, nulla facta particulari diſpoſitione prædictorum bonorum*.

19 Et ratio eſt, quia in tali caſu bona prædicta non debent cenſeri donata Eccleſiæ, quia donatio in dubio non præſumitur, ſed probari debet, per text. *in l. Cum de indebito* 25. *ff. de probationibus, & præſumptionibus*. Immo potius error, ſeu actus invalidus, quam donatio præſumitur. Maſcardus *de probationibus concl.* 554. *num.* 4. Menochius *lib.* 2. *de arbitr. Judic. caſu* 88. *n.* 3. Barboſa *de Axiomat. uſu frequent. verb. Donare*, Flaminius Pariſius *de Reſignat. Benefic. lib.* 9. *q.* 19. *n.* 5. Aretin. *in l. A Titio n.* 3. *de verbor. obligat.* Ventriglia *loc. cit. n.* 15. & alii; Unde cum Donans dicatur perdere per Gloſſam *in c.* 1. *de donationibus*, & nemo præſumatur ſuum jactare, & perdere per *cit. l. Cum de indebito* 25. *ff. de probationibus & præſumptionibus*, *& l. Campanus* 47. *ff. de bonis libertorum*, merito damnatur præſumptio donationis, prout ſuiſſe damnatam in ſimili caſu aſſerit Riccius *in Deciſ. Cur. Archiepiſc. Neapol. deciſ.* 296. ubi quidam privatus fecerat argentea candelabra cum ſtigmatibus cujuſdam Monaſterii, illaque penes Monaſterium repoſuit, & adhuc contra Monaſterium fuit judicatum non ſuiſſe donata, ut ad litteram refert Ventriglia *loc. citat. num.* 15.

Qui inſuper n. 16. ſubdit, quod non obſtat *cit. ſupra num.* 15. Conſtitutio 42. S. Pii V. incipiens *Romani Pontificis*, ubi diſponitur vaſa, ornamenta, veſtimenta, & hujuſmodi in hereditate Beneficiati inventa, non ad ſpolium, ſed ad Eccleſiam Beneficii ſpectare, quia prædicta Conſtitutio loquitur concurrente Eccleſia cum ſpolio, quod cum ficta perſona ſit, & odioſa, præſumendum eſt defunctum Eccleſiam ſpolio præferre voluiſſe; Non autem loquitur Conſtitutio concurrente Eccleſia cum herede, ut in caſu noſtro. Unde cum ſimus in diverſo caſu, non eſt facienda extenſio, de uno ad alium caſum, *cap. Quæ a Jure* 28. *de Regul. Juris*, & ibi Gloſſa communiter recepta *verb. Quæ a Jure*, ubi ad id plura Jura adducit, *l. Quod contra* 141. *ff. de Regul. Juris*, cum ſimilibus, maxime cum non militat eadem ratio; A diverſis enim non fit illatio; *l. Papinianus* 20. *ff. De Minoribus*, *c. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, ad late tradita per Everardum *in ſua Topica loco a ratione legis &c. fol.* 57. 20

Tum quia dicta Piana Conſtitutio diſponit ſolum de acquiſitis ex fructibus Beneficiorum, ſeu reditibus Eccleſiaſticis, non autem ex patrimonialibus, aut Officiis lucroſis perſonalibus, ut quia Clericus habebat Officium lucroſum in Curia, erat Doctor, publicus Lector 21

& hu-

Digitized by Google

& hujuſmodi, ut tradunt Navarr. *de Spoliis Cleric.* §. 1. *num.* 4. Burſat. *conſ.* 376. *num.* 28. *verſ. Attamen ceſſat*, Barboſa *de Jure Eccleſiaſtic. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 62. Azor. *Inſtit. Moral. tom.* 2. *lib.* 8. *cap.* 3. *quæſt.* 11. Panimol. *deciſ.* 20. *adnot.* 2. *num.* 11. Bellet. *diſquiſit. Cleric.* 1. *part. tit. de bonis Cleric.* §. 9. *num.* 5. Ventriglia *loco cit. num.* 17. Rota *in Forolivien. de Monſignoribus* 26. *Februarii* 1603. *coram Penia*. In noſtro autem caſu talia bona non fuerunt empta ex fructibus Beneficii, cum ſupponantur empta ante Beneficii conſecutionem, adeoque non cadunt ſub ſpolio, ſed ſpectant ad heredes, ut cavetur *in cap.* 1. *de Teſtament. in cap. Manifeſta*, & *in cap. Sicut manifeſta* 12. *q.* 1. & tradunt Panimol. *deciſ.* 20. *adn.* 2. *n.* 6. Navarr. *loc. cit.* §. 5. Ventriglia *loc. cit. n.* 17. & alii per textum *in l. Edicto* 3. *Cod. De Edicto Divi Adriani tollendo*, ubi heredi tradendam eſſe poſſeſſionem omnium bonorum defuncti diſponitur.

22 Hinc Heredes Beneficiati habentis pingue patrimonium ante Beneficii conſecutionem non debent amoveri a poſſeſſione bonorum, donec diſcutiatur, an bona fuerint acquiſita ante, vel poſt Beneficii conſecutionem, & an ex fructibus Beneficii, vel ex fructibus Patrimonii, ſeu Officii lucroſi perſonalis? per textum clarum *in cap. Nulli dubium* 1. *cauſ.* 12. *quæſt.* 5. *in fine*, ibi: *Nec ei ſine cognitione de his, quæ poſſidet, quidquam auferre*. Et tradunt Panormit. *in cap. Cum eſſes num.* 24. *verſ. Sed poſſeſſor, de teſtament.* Burſat. *conſ.* 376. *num.* 13. Zabar. *conſil.* 79. *num.* 2. *verſ. Unde in caſu noſtro*, Roman. *conſ.* 159. *num.* 5. *verſ. Tertio caſu principali*, Redoan. *de ſpoliator. Clericor. q.* 9. *n.* 33. *in fine*, Aloyſius Leo *in Theſaur. For. Eccleſ. par.* 3. *c.* 3. *n.* 25. Filliuc. *oper. moral. tract.* 43. *c.* 5. *in fine*, Panimol. *loc. cit. n.* 12 & alii paſſim.

23 Ad cognoſcendum autem ex quibus reditibus ſint acquiſita bona Beneficiati habentis Patrimonium, ſeu Officium perſonale lucroſum? attendenda eſt Summa fructuum Beneficii, ex qua Summa, & non ex Patrimoniali, ſeu perſonali lucro detrahenda ſont alimenta Beneficiati, & ſuæ Familiæ, ac omnes expenſæ neceſſariæ, aliæque factæ proeleemoſynis, & piis operibus; Unde, ſi talis ſumma ex reditibus Beneficii non ſit tam ingens, & exuberans, ut ex ipſa detractis ſupradictis omnibus adhuc remaneant ſuperflui reditus, ex quibus veriſimiliter detegatur fuiſſe dicta bona acquiſita, tunc cenſenda ſont acquiſita ex fructibus patrimonii, & Officii perſonalis lucroſi, quæ in tali caſu non cadunt ſub ſpolio, ſed ſpectant ad heredes; Sic Innocentius *in c. Cum in Officiis* 27. *de teſtamentis*, ibique communiter ceteri Canoniſtæ, teſte Panimul. *loc. cit. n.* 13. apud quem etiam *Communis aliorum*.

Si vero clare conſtet Clericum non habuiſſe alia bona, quam illa Eccleſiæ, nec etiam aliquod Officium perſonale lucroſum exercuiſſe, tunc ſine dubio cenſenda ſunt talia bona acquiſita ex fructibus Eccleſiaſticis, adeoque cadere ſub ſpolio, & deberi Eccleſiæ. *Communis*, per text. *in cap. Cum unuſquiſque, de peculio Clericor.* & *c.* 1. *cauſ.* 2. *q.* 3. cum ſimilibus. 24

Si autem dubium ſit, an Clericus ultra bona Eccleſiæ habuerit etiam bona propria, vel aliquod Officium perſonale lucroſum; tunc præſumitur Clericum acquiſiviſſe ex fructibus Eccleſiaſticis; Sed ſi talia bona ab heredibus Clerici poſſideantur, onus probandi, quod fuerint acquiſita ex fructibus Eccleſiaſticis, ſpectat ad Cameram, & reſpective ad Eccleſiam, ubi ipſa ad talia bona ſuccedat. Menoch. *de arbitr. Judic. caſ.* 195. *n.* 9. & 10. & *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 13. *n.* 7. cum pluribus aliis ibi allegatis, Gratian. *diſceptat. forenſ. c.* 381. *n.* 1. *tom.* 2. Panimol. *loc. cit. n.* 14. & 19. & alii paſſim. 25

Quando tamen conſtat Clericum ſimul habuiſſe bona Eccleſiæ, & etiam patrimonialia, ſeu Officia perſonalia lucroſa, nec conſtare poteſt, ex quibus fructibus fuerint talia bona acquiſita, tunc præſumitur fuiſſe acquiſita ex utriuſque, & dividi debent perſonaliter inter ipſius Clerici heredem, & Eccleſiam, ſeu Cameram arbitrio Judicis, bene attenta, & animadverſa qualitate, quantitate tum Patrimonii, ſeu Officii perſonalis lucroſi, tum fructuum Eccleſiæ; & ſic an fructus Eccleſiæ excedant, an vix ſufficere poſſint ad commodam Clerici ſuſtentationem? quæ integra prius ſumi debet ex ipſis fructibus Eccleſiaſticis, juxta dicta *ſupra num.* 23. *argum. cap. Cum ſecundum Apoſtolum* 16. *de præbend.* & ſimilibus. Sic ex Abbat. Card. Zabarell. Bald. Alexandr. Socin. Roman. Menoch. *de arbitr. Judic. caſu* 195. *num.* 7. & 8. *lib.* 3. *præſumpt.* 53. *num.* 5. Panimol. *loc. cit. n.* 18. & alii paſſim. 26

Omnia Spolia Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum in Inſula Sardiniæ, & extra, non tamen in Italia decedentium abdicantur ab eorum Succeſſoribus, & applicantur reſpectivis Eccleſiis pro fabrica, & manutentione; Et hoc vigore Brevis S. Pii V. ad inſtantiam Re- 27

gis

Digitized by Google

gis Catholici emanati. Rota *par.* 4. *rec. to.* 3. *dec.* 560. *n.* 7. *&* 8. & dictum Breve confirmatum fuit etiam a Clemente VIII. Rota *ibid. c.* 9. *& ſeq.*

28 Spolium Clericorum non eſt in uſu in ſtatu Mediolanenſi, ſed ex antiqua conſuetudine tranſit ad eorum heredes, Rota *par.* 4. *recent. tom.* 3. *dec.* 529. *n.* 5. *& ſeq.* Card. de Luca *de Benefic. diſc.* 10. *n.* 5. *&* 9.

29 Spolia Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum in Regno Neapolis ſpectant ad Eccleſias Cathedrales, & Metropolitanas. Innoc. XII. Conſt. Incip. *Inſcrutabili*, & Benedict. XIII. Conſt. incip. *Sacroſancti Apoſtolatus*, ubi id ampliat, etiamſi Epiſcopi moriantur extra reſidentiam. Vide infra *n.* 44.

30 Jus ſpolii non eſt receptum in Gallia, neque in Germania, neque in Belgio, neque in Luſitania. At in Regno Caſtellæ ſola Epiſcoporum, non autem aliorum Beneficiatorum ſpolia Cameræ Apoſtolicæ acquiruntur. In Italia autem, tam Beneficiatorum inferiorum, quam Epiſcoporum ſpolia Fiſco cedunt Apoſtolico, ut teſtantur Martinus Navarra *tract. de ſpoliis* §. 14. Azorius *part.* 2. *lib.* 8. *c.* 5. & alii.

31 Spolia defunctorum Canonicorum S. Salvatoris Bononiæ ſpectant ad eorum Religionem, Rota *par.* 14. *dec.* 363. *n.* 14.

32 Spolia defunctorum Equitum Hieroſolymitanorum non ſpectant ad Cameram Apoſtolicam, ſed ad eorum Religionem, Rota *par.* 8. *rec. dec.* 51. *n.* 11.

33 Nec eorum bona ſpectant ad heredes ſanguinis, ſed Religioni acquiruntur. Rota *par.* 4. *dec.* 76. *num.* 1. *&* 2. & *Annotat. ad decis.* 16. *num.* 9. *par.* 3. quod procedit, non ſolum de bonis, quæ ad eos perveniunt intuitu ſuæ Religionis, ſed etiam de patrimonialibus, aut aliunde quæſitis, & non ſolum ex diſpoſitione ſtatutorum Religionis, ſed etiam juxta juris communis diſpoſitionem. Rota *part.* 2. *dec.* 76. *num.* 1. & Annot. *ad dec.* 16. *n.* 8. *par.* 3. Religio enim ſuccedit ad excluſionem omnium in hereditatibus Militum defunctorum, & in omnibus, & ſingulis eorum bonis. Rota *par.* 9. *tom.* 1. *dec.* 30. *num.* 43. & Annotat. *ad dec.* 10. *n.* 8. *par.* 3. Et eorum bona deferuntur in Theſauro Religionis ex Conſtitutione Clementis VIII. & S. Pii V. Rota *par.* 4. *dec.* 76. *n.* 7.

34 Advertendum tamen eſt, Religionem Hieroſolymitanam ex urbanitate dimittere ſuis Militibus, & eorum heredibus omnia ſua bona immobilia, nec fieri ſpolia, niſi de mobilibus, & ſe moventibus, Rota *par.* 9. *tom.* 1. *dec.* 302. *n.* 17.

Spolium omnium eorum, quæ ab Epiſcopo 35
quæſita fuerunt ex priori Eccleſia, a qua fuit translatus, debetur eidem Eccleſiæ. Sic pluries ſtatuit *Sac. Congr. Conc.* & ſignanter *in Cathacen. ſeu Sueſſana Spolii*, in qua ad dubium; *An bona mobilia, libri, pecuniæ, ceteraque (præter Sacra paramenta) inventa tempore obitus bon. mem. Franciſci Gorii Epiſcopi Sueſſani, prius Epiſcopi Cathacen. apud ipſum, ſpectent ad Eccleſiam Cathacen. vel potius ad Eccleſiam Sueſſanam?* Ead. *Sac. Congr. Conc. die* 28. *Sept.* 1709. Reſpondit, quod *Bona quæſita ex fructibus Eccleſiæ Cathacen. ſpectabant ad eamdem.* Et repropoſito eodem dubio *die* 35. *Jan.* 1710. Sacra Congregatio *ſtetit in deciſis*, uti habetur *lib.* 59. *Decret. pag.* 331. *& lib.* 60. *pag.* 27.

Et in *Trivicana, ſeu Tricaricen.* in qua propoſitis Quatuor hiſce dubiis:

I. An mobilia, libri, pecuniæ, argenta, aliaque bona, (præter Sacra paramenta) bon. memor. Simonis Viglini prius Epiſcopi Trivicani, & poſtea Tricaricen. reperta tempore ejus obitus ſpectent ad Eccleſiam Trivicanam, vel potius ad Eccleſiam Tricaricen. in caſu &c.

II. An paramenta, & vaſa Sacra, aliaque argenta, & ſupellectilia ad uſum Capellæ & cultum Divinum deſtinata; reperta, ut ſupra, debeantur Eccleſiæ Trivicanæ, vel potius dictæ Eccleſiæ Tricaricen. in caſu &c.

III. An argenta, & mobilia, aliaque bona ab Eccleſia Trivicana commodata d. bo. mem. Epiſcopo Viglino, tunc Epiſcopo Trivicano, debeant eidem Eccleſiæ Trivicanæ reſtitui in caſu &c. & quatenus affirmative.

IV. An, & a quo, & quibus bonis, illis non extantibus, debeat ſolvi illorum pretium in caſu &c.

Sacra Congreg. Conc. die 6. *Jul.* 1726. Reſpondit: *Ad I. & II. pertinere ad Eccleſiam Trivicanam. Ad III. Affirmative. Ad IV. Solvenda eſſe ex hereditate Epiſcopi.* Sic apud *Theſaurum Reſolution. Sacræ Congregat. Concil. tom.* 3.

Ac in Acerrarum, ſeu Matheranen. & Acheruntina Spolii, in qua ad dubium; *An Capitula Eccleſiarum Matheranenſis, & Acheruntinæ teneantur reſtituere Capitulo Eccleſiæ Acerrarum bona deſcripta, & contenta in inventario facto per bon. mem. Epiſcopum Paſitanum* 30. *Sept.* 1723. Reſpondit *Affirmative*. Sic apud d. *Theſaurum tom.* 6. *&* 7.

Spolium ornamentorum, paramentorum, 36
alia-

aliarumque rerum ad uſum, & cultum Divinum ſpectantium, debetur Eccleſiis, quibus Epiſcopi præfuerunt; Et de his rebus Epiſcopi nequeunt diſponere per ultimam voluntatem, & per contractum lucrativum: ſecus vero per contractum oneroſum, ad ſatisfaciendum creditoribus, ſi alia bona non ſufficiant. Propoſito enim dubio in *Sacra Congreg. Conc. An creditoribus defuncti Epiſcopi in ſubſidium, ſi alia bona non ſufficiant, ſatisfaciendum ſit ex bonis etiam benedictis, ſeu Pontificalibus, non obſtante Conſtitutione 42. B. Pii V. Sacra Congr. Conc. die 29. Maii 1683.* Reſpondit *Affirmative*. Prædicta enim Bulla 42. incip. *Romani Pontificis*, ſuſtulit ſolum contrarias diſpoſitiones de dictis bonis factas per ultimam voluntatem, & per contractum lucrativum donationis, ſecus autem per contractum oneroſum, ut firmant Guttier. Rodric. Garcia & Salgad. citati in expoſitione cauſæ in *d. Trivicana*, *ſeu Tricavicen.* apud *Theſaurum Reſolution. S. Cong. Conc. tom. 3.*

37 Item ſpolia Beneficiatorum, qui pluribus Eccleſiis præfuerunt, eſſe dividenda proportionaliter inter dictas Eccleſias, ſtatuit S. Pius V. in d, Conſt. 42. incip. *Romani Pontificis*, & tenent Gavant. in *Manual. Epiſc. verb. Spolium n. 4.*

38 Spoliorum tamen nomine non veniunt diſtributiones Canonici defuncti. *Sacra Congr. Epiſcop. & Reg. 29. Nov.* 1600. apud Gavant. *loc. cit. n. 1.*

39 *Numero* 6. addendum eſt, quod ſic in terminis reſolvit *Sacra Congregatio Spoliorum in Piſtorien. die* 11. *Decemb.* 1731. quod nempe dicta Conſtitutio Gregorii XIII. loquatur, & intelligenda ſit ſolum de bonis de novo acquiſitis a Regularibus tempore, quo degebant extra clauſtra, & non de illis, quæ jam acquiſierant antequam e clauſtris egrederentur, ſicuti nec de illis bonis patrimonialibus, quæ Regulares ante ingreſſum in Religionem renunciaſſent cum pacto reverſivo in caſu reditus ad ſæculum ex indulto Apoſtolico. Cum enim D. Sigiſmundus de Seleſis Canonicus Regularis Lateranenſis ex indulto Apoſtolico proviſus de Canonicatu in Cathedrali Piſtorienſi ſimilem feciſſet renunciationem ante ingreſſum in Religionem, articulo acriter diſcuſſo prodiit reſolutio dictæ Sacræ Congregationis contra Reverendam Cameram ſub hac formu-
40 la, *Nihil conſtare pro camera*. Et ſic etiam cenſuit *Rota dec.* 151. *n.* 18. *& ſequ. par.* 6. *recent.* & eadem *Sac. Congr. Spoliorum in Bononien.* 15. *Septemb.* 1701. apud Scarſanton. *par.* 3. *addit.* 20. *num.* 17. 27. 28. ac per tot. ubi plura tradit ad rem ſcitu digniſſima & pluribus adductis recte declarat, quod Camera Apoſtolica ſuccedit Regulari extra clauſtra degentis, etiam de licentia ſuorum Superiorum in bonis quæſitis per eum extra eadem clauſtra; in bonis autem intra clauſtra quæſitis ſuccedit Religio, quæ pariformiter ſuccedit in bonis acquiſitis a Religioſo vacante extra clauſtra, & poſtea ad Monaſteria reverſo, in eoque mortuo, quia Conſtitutio Gregorii loquitur ſolum de Religioſis extra clauſtra vacantibus, & extra ea decedentibus, ut recte obſervant Novarr. in Summa Bullar. *part.* 2. *canon.* 9. *Ricc. par.* 4. *dec.* 179. *& dec.* 177. *Capon. diſcept.* 256. *n.* 8. cum aliis ab ipſo allegatis *loc. cit. n.* 29. 30. *&* 31.

Spolio ſubjiciuntur bona a Clericis, etiam 41
Curialibus, acquiſita per negotiationem. Benedict. XIV. tom. 1. Conſtitut. 53. incip. *Apoſtolicæ Servitutis* §. 1. *&* 3. Spoliorum Com- 42
miſſarii tenentur quotannis rationem reddere in Computiſteria Cameræ Apoſtolicæ. Idem tom. 2. Conſtitut. 6. incip. *Apoſtolicæ Sedis numer.* 26.

Spoliorum ſubcollectores eludi poſſunt a Cle- 43
ricis; ſi iſti bona Eccleſiæ, quæ ſuperſunt, pauperibus erogent, neque in commodum congregent cognatorum, ut recte advertit Card. Baronius *ad ann.* 397. *num.* 64. de his Collectoribus loquens inquit, *de quorum importuna exactione cum multi querantur, hos facile vitabunt, & prudenter arte deludent, qui bona Eccleſiæ quæ ſuperſunt, non congregarint, ſed in pauperes erogarint.* Quem ſequitur Thomaſſin. *de Beneficiis par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 17. *ſub num.* 9. prout adducit Benedict. XIV. *De Synodo Diœceſana lib.* 3. *c.* 8. *n.* 7.

Spolia Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & 44
reliquorum Prælatorum Regni Neapolitani ab Innocentio XII. Conſtitut. incip. *Inſcrutabili*; addicta fuerunt Eccleſiis, quibus Antiſtites hujuſmodi, dum viverent, præfuerunt. Benedict. XIV. Conſtitution. incip. *Paſtoralis ſolicitudo* §. 2. Innocentianam Conſtitutionem iteratis additis declarationibus Benedict. XIII. in Conſtitut. incip. *Sacroſancti Apoſtolatus officium*, & in Conſtitut. incip. *Romanum decet Pontificem*; defendit adverſus cavilloſas quorumdam interpretationes. Idem *ibid.* §. 3. *&* 4. Qui ſubinde §. 8. *& ſequent.* novam formam aſſecurandis, cuſtodiendis, diſtribuendiſque ſpoliis hujuſmodi Prælatorum præſcribit, prohibendo, nempe, quod viventibus Præſulibus, Canonici, Capitula, quibus ſpoliorum applican-

Digitized by Google

candorum cura ſpectat, quidquam attentent: Item Eccleſiarum indemnitatem Vicario Generali Præſulis ægrotantis demandando. Demortui inde Præſulis ſpolia eſſe diligenter cuſtodienda, & ad id claves obſignatorum cubiculorum a præfato Vicario Generali eſſe tradendas Vicario Capitulari, & Canonicis deputatis, per actum ſolemnem coram iiſdem teſtibus, explendum, & notario ſimiliter literis conſignandum; Ac præcipiendo, quod his omnibus abſolutis nequaquam liceat rem ullam in defuncti ſpolio repertam, vendere, aut alia ratione alienare, niſi poſtquam Eccleſiæ de novo Paſtore, ſeu Rectore proviſum fuerit, atque hic ejuſdem Eccleſiæ poſſeſſionem adeptus fuerit; quia poſſeſſione adepta præſcribit regulas ſervandas ab ipſo circa res in defuncti ſpolio repertas. Quicumque interim Sede vacante, quocumque modo ſpolia illa admiſtrarunt, vel adminiſtrationi præfuerunt, novo Præſuli rationem reddere teneutur. Idem *ibid.* §. 12.

Novæ additiones ex aliena manu.

45 Beneficiariis nulla ſecundum Canones eſt poteſtas diſponendi cauſa mortis de fructibus Beneficiorum tam collectis, quam colligendis, rebuſque ſibi obventis ab Eccleſia, vel pecunia Beneficii comparatis, ſed ipſi poſt ſuum deceſſum omnia Eccleſiæ ſuæ reſtituere debent; *cap. final. de Pecul. Cleric.*

46 Nec de rebus patrimonialibus teſtari olim
poterant Clerici viventes vitam communem:
47 *Can. Nolo* 12. *q.* 1. Poſt ſolutam vero Cleri-
corum Communitatem de rebus patrimoniali-
bus ad libitum teſtari eis conceſſum, ſed ne-
quaquam de Eccleſiaſticis proventibus, *cap.* 2.
de Teſtam.

48 Poſt conſtitutam rerum Eccleſiæ partitionem
in Epiſcopum, Clerum, Fabricam, & Paupe-
res, dubitatum fuit, an Epiſcopus nomine Ec-
cleſiæ intelligeretur ad effectum ſuccedendi. At
Alexander III. in Decretali ad Capitulum Caſ-
ſanenſe in *cap.* 22. *de Teſtament.* definivit, quod
nomine Eccleſiæ non Epiſcopus, vel Succeſſor
Clerici morientis ubi eſt Collegium Clerico-
rum, ſed communis congregatio intelligatur,
quæ rerum in hæreditate Clerici remanſarum
debet canonicam diſtributionem, & curam ha-
bere: ubi autem non eſt Collegium, ſed in
loco defuncti unus eſt ordinandus, ipſemet Suc-
ceſſor eamdem, ſicut & alii ipſius Eccleſiæ in
49 Dei timore diſpenſet. Et Boniſacius VIII. *in
cap. Quia ſæpe* 50. *de elect. in* 6. cohærenter
ſanxit, ut bona a Prælatis Cathedralium, &
Regularium, & Collegiatarum dimiſſa, vel va-
cationis tempore obvenientia, in utilitatem di-
ctarum Eccleſiarum expendantur, vel futuris
ſucceſſoribus debeant fideliter reſervari, commi-
nando in particulares occupatores pœnam ſuſ-
penſionis ab Officiis, & Beneficiis.

Nihilo tamen minus conſueverant Epiſcopi 50
bona Clericorum decedentium ab inteſtato uſur-
pare, ſibique vindicare, vel ex Privilegio Sedis
Apoſtolicæ, vel ex conſuetudine. Privilegii mo- 51
numentum habetur in *cap. Quum ſibi* 28. *de
verb. ſignif.* Conſuetudinem vero probavit Bo- 52
nifacius VIII. *in cap. Præſenti* 9. *de Offic. or.
in* 6. Et hanc Bonifacii Conſtitutionem proba- 53
vit *Concilium Coſtantienſe ſeſſ.* 39. *ſub titul.
de ſpol.*

Intereaque ortum ſuum ſæculo XIII. habuiſ- 54
ſe videtur reſervatio ſpolii decedentium Cleri-
corum in favorem Cameræ Apoſtolicæ. Inno-
centius enim IV. primus omnium conſtituit
anno 1246. ut ſi Clericus ex tunc decederet
inteſtatus, ejuſdem bona in uſus Domini
Papæ converterentur, ut *Matthæus Pariſienſis
refert ad dictum annum* 1246. Aliæ poſtmodum
ab aliis Summis Pontificibus puta a Clemente
VI. anno 1346. & ab Innocentio VI. anno
1352. conformes editæ fuerunt Conſtitutio-
nes.

Quoniam vero aliqui in dubium revocabant, 55
an bona & ſpolia Prælatorum tempore obitus
remanentia, ad Cameram Apoſtolicam generatim pertinerent ex aliqua generali Conſtitutione Apoſtolica, propterea quod Collectores in variis, ſed non univerſis Provinciis Romani Pontifices deſtinaſſent; Paulus III. tandem anno 1541. Bullam edidit, quæ incipit *Romani Pontificis Providentiam*, declarantem bona hujuſmodi prælatorum ſine facultate teſtandi decedentium ubicumque ad Cameram Apoſtolicam ſpectare, & per collectores Apoſtolicos exigi debere.

Hanc Conſtitutionem confirmavit, & decla- 56
ravit Julius III. immediatus ſucceſſor anno 1550. in Bulla, cui initium: *Dudum ex certis* quibus præſcripſit fructus Beneficiorum exactos & cum reliquis Clericorum bonis profanis commixtos, ac incorporatos, ad liberam Beneficiatorum diſpoſitionem, ubi a Sede Apoſtolica obtinuerint indultum diſponendi, ſpectare, fructus vero tam inexactos, quam non commixtos ad Cameram Apoſtolicam reſervari debere in locis, ubi Collectores adſint Apoſtolici. Ad Clericorum autem hæredes profanos ſive ab inteſtato, ſive ex teſtamento vigore quarumcum-

que facultatum condito, aut Legatarios nequaquam pertinere fructus maturatos in ipſorum Clericorum vita, ſed non exactos.

57 Idem ſummus Pontifex anno 1550. in Bulla, quæ initium habet: *Cupientes*, quibusvis Prælatis, & Eccleſiaſticis Urbem Romam incolentibus, vel Curiam ſequentibus, liberam facultatem indulſit, ſi in dicta Curia, & diſtrictu deceſſerint, diſponendi, & teſtandi de quibuslibet rebus intuitu etiam Eccleſiæ quæſitis in favorem quarumlibet Perſonarum, nec non tranſmittendi res eaſdem Eccleſiaſticas ab
58 inteſtato ad ſuos legitimos ſucceſſores. Deinde anno 1553. ad ſe avocavit cauſas ſpoliorum coram aliis quam Theſaurario Pontificio, ejuſve Miniſtris pendentes, eaſque eidem Theſaurario commiſit generali ſpoliorum in tota Italia collectori.

59 Fuerunt & aliæ Conſtitutiones circa eamdem materiam latæ ab aliis ſummis Pontificibus, ſcilicet S. Pio V. anno 1560. 1564. & 1567. Gregorio XIII. anno 1577. Innocentio XII. anno 1693. & Benedicto XIII. anno 1726.

60 Hic vero prætereundum haud eſt, ſub Sixto V. ortum habuiſſe tranſactiones ſpoliorum inter Nuntium Pontificium nomine Curiæ Apoſtolicæ, ſingula fere Capitula Civitatum, & Diœceſum Regni Neapolitani, & pleraque Italiæ, hoc pacto initæ, ut ſolum quotannis conventa pecuniæ quantitate in favorem Cameræ Poſſeſſores Beneficiorum, eorumque profani hæredes exempti ſint a ſpolio, præter quam in caſu illicitæ negotiationis. Vigore igitur harum tranſactionum Beneficiarii fere omnes, qui annuam ſummam pro tranſacto ſpolio perſolvunt ſubcollectori Cameræ Apoſtolicæ, bona intuitu Eccleſiæ quæſita, & fructus beneficiorum jam collectos, & exactos ad hæredes profanos ab inteſtato tranſmittunt, & de iis pro libito diſponunt, ac teſtantur.

61 In locis igitur, in quibus tranſactio ſpolii confecta non ſit, datur locus ipſi ſpolio.

S P O N S A L I A.

1 Sponſalia a ſpondendo ſunt dicta, textu expreſſo *in l. Sponſalia 2. ff. de Sponſalibus*, ibi: *Sponſalia autem dicta ſunt a ſpondendo;* Mos enim olim erat, & adhuc nunc eſt, ut cupiens uxorem ducere, eam peteret, ac petat prius ab illis, ſub cujus cura, & poteſtate puella exiſtebat, ac exiſtit, & illi deinde ipſi petenti puellam in Matrimonium dare ſpondebant, ſeu promittebant, ac ſpondent, ſeu promittunt, *cit. l. Sponſalia 2. ff. de ſponſalibus*, ibi: *Nam moris fuit veteribus ſtipulari, & ſpondere ſibi uxores futuras*, Unde ille, cui petita puella in uxorem ſpondebatur, ſeu promittebatur, ac ſpondetur, ſeu promittitur, dictus eſt, & dicitur *Sponſus*, & illa, quæ ſpondebatur, ſeu promittebatur, ac ſpondetur, ſeu promittitur, dicta eſt, & dicitur *Sponſa*, ideſt promiſſa, textu expreſſo *in l. Unde 3. ff. de ſponſalibus*, ibi: *Unde Sponſi, Sponſæque appellatio nata eſt*. Et illi, qui petitam puellam ſic promittebant, ac promittunt dicti ſunt, & dicuntur *Sponſores*, & dies, in quo ſic ſpondebatur, ac ſpondetur, dictus eſt, ac dicitur *Sponſalis*. Reiffenſtuel *lib. 4. decretal. tit. 1. §. 1. num. 2.* & alii *arg. l. Sponſalia 1. & cit. l. Sponſalia 2. & l. Unde 2. ff. de Sponſalibus*.

Sponſalia tripliciter potiſſimum ſumuntur. 2
Primo omnino improprie pro Arrha ſcilicet, & muneribus, quæ a Sponſo Sponſæ dabantur, ac dantur, *Arg. l. Quidam 1. C. ſi nuptiæ ex reſcripto*: *Qui parentum ſponſionem de nuptiis filiarum implere deſiderant, vel Sponſalia hoc eſt arrharum data nomine reddi ſibi præcepto Legum cum ſtatuta pœna depoſcunt*. Secundo minus proprie, pro ipſo ſcilicet Matrimonio rato, & non conſummato; *arg. c. Sicut 22. & c. Si inter 31. de Sponſalibus;* ubi ſicut & paſſim in jure Matrimonium ratum *Sponſalia de præſenti* dicitur ad diſtinctionem *ſponſaliorum* proprie talium, quæ non ſunt ipſum matrimonium jam rite contractum, ſed ſola ſponſio, ſeu promiſſio de eodem in futurum contrahendo, & propterea *ſponſalia de futuro* appellantur, ad diſtinctionem *Sponſaliorum de præſenti*. Tertio, proprie pro ipſa ſcilicet promiſſione futuri Matrimonii.

Unde ſponſalia ſic proprie accepta ita de- 3
finiuntur. *Sponſalia ſunt mentio, & repromiſſio nuptiarum futurarum*. Sic expreſſe *in leg. Sponſalia 1. ff. de Sponſalibus*; & concordat *c. Noſtrates 3. cauſ. quæſt. 5.* ibi: *Sponſalia futurarum ſunt nuptiarum promiſſio*. Et conveniunt in re Doctores communiter ſponſalia ſic definientes: *Sponſalia ſunt futuri Matrimoni mutua deliberata promiſſio ſigno ſenſibili expreſſa inter perſonas de Jure habiles*.

Hinc ad valorem Sponſalium de futuro plu- 4
ra requiruntur. Primo enim requiritur, quod promiſſio futuri matrimonii ſit vera, ac ſeria, & non ficta, ſeu ſimulata. *Communis, arg. l. Obligationum 3. ff. de action. & oblig. & c.*

Digitized by Google

& c. Ex ſponſalibus unic. de ſponſalibus in 6. ubi ſponſalia dicuntur *nulla ex defectu conſenſus*, *& c. Ubi non eſt 1. cauſ. 30. q. 2.* ibi: *Ubi non eſt conſenſus utriuſque, non eſt conjugium, ergo qui pueris dant puellas in Cunabulis, & e converſo nihil faciunt;* Conſenſus autem internus vere contrahendi, ac ſeſe obligandi deeſt in ficte, & ſimulate promittente, adeoque &c.

5 Nec valet, dicere, quod ficte, & ſimulate promittens exhibuerit conſenſum externum, adeoque etiam ficta, & ſimulata externa promiſſio ſufficiat ad valorem ſponſalium. Non valet, inquam, quia talis fictus, & ſimulatus externus conſenſus ſine formali conſenſu interno non ſufficit ad valorem ſponſalium, nec obligationem contrahendi de futuro inducit. *Communis*, text. expr. *in c. Tua nos 26. de ſponſalibus*, hac addita ratione: *Cum in eo nec ſubſtantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri, quoniam ex altera parte dolus ſolummodo affuit, & deficit omnino conſenſus, ſine quo cetera nequeunt fœdus perficere conjugale, & l. Simulatæ 30. ff. de ritu nuptiarum* ibi: *Simulatæ nuptiæ nullius momenti ſunt*. Et ratio clara deſumitur ex *cap. Humanæ aures 13. cauſ. 21. quæſt. 5. quia*, ut ibi expreſſe dicitur, *quia non debet aliquis verba conſiderare, ſed animum, & intentionem*, & ut cantat commune axioma, *Actus agentium* non operantur ultra voluntatem eorum, *l. In Agris 19. §. de acquir. rer. Domin. l. Non omnis 19. ff. de rebus creditis Si certum petatur, cap. Cum olim 38. de Præbend.*

6 Ficte, ſeu ſimulate, aut jocoſe, vel doloſe tantum promittens alteri Matrimonium, quamvis in Foro interno, ſeu coram Deo, & in foro conſcientiæ non teneatur ſervare tale promiſſum per dicta, & jura adducta *numero antecedenti*; Peccat tamen ſic promittendo, & tenetur reſarcire totum damnum alteri inde ſecutum. *Communis*, per text. *in cap. Si culpa 9. de injuriis, & damno dato*, ibi: *Si culpa tua datum eſt damnum vel injuria irrogata . . . . . . Jure ſuper his ſatisfacere te oportet. Nec ignorantia te excuſat, ſi ſcire debuiſti ex facto tuo injuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel jacturam.* Et concordant *cap. Si rixati 1. cap. Si quis 2. cap. Si bos 3. cap. Si læſerit 4. cap. Si egreſſus 5. cap. Si quis domum 6. cap. Olim 7. cap. In noſtra 8. eod. tit.* cum ſimilibus.

7 In foro autem externo quivis præſumitur vere, & ſerio promiſiſſe. Unde ad ſervandum promiſſum debet condemnari, niſi legitime fictionem, ſeu ſimulationem, aut jocum, ſeu dolum probet, quia, ut dicitur in *l. Labeo art. 7. §. 2. ff. de ſupellectili legata*, in foro externo: *Nemo exiſtimandus eſt dixiſſe, quod non mente agitaverit;* Et ut habetur *in l. Generaliter 13. Cod. de non numerata pecunia: Nimis enim indignum eſſe judicamus, quod ſua quiſque voce dilucide proteſtatus eſt, id in eundem caſum infirmare, teſtimonioque proprio reſiſtere.* Et ratio eſt, quia alias ſi ad id non condemnaretur, poſſet quivis facillime in foro externo ſponſalia eludere, & ex iis ſibi incumbens onus nubendi pro libitu ſubterfugere, dicendo ſe tantum ficte, & ſimulate, aut jocoſe, vel doloſe, ſeu fraudulenter promiſiſſe contra expreſſam diſpoſitionem juris ſtatuentis, quod fraus, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de Reſcriptis, cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia, cap. Tua 12. de Clericis non reſidentib. l. In fundo, ff. de rei vindicat. l. Cum hi, ff. de tranſactionib. l. Si Legatarius Cod. de Legatis*, cum ſimilibus. *Vide infra n. 46.*

Secundo ad valorem ſponſalium requiritur, 8
quod promiſſio ſit deliberata, & libera ab omni gravi metu, & errore circa perſonam. *Communis, arg. cap. Dilectus 24. cap. Tua nos 26. de ſponſalibus, l. Furor. 8. ff. de ſponſalib.* cum ſimilibus. Et ratio eſt, quia alias non poteſt intervenire legitimus requiſitus voluntarius conſenſus.

Tertio requiritur, quod talis promiſſio ſit 9
verbis aut aliis ſignis externis ſufficienter manifeſtata, quia promiſſio mera interna, ſeu mente retenta, nec ſufficit, nec obligat, cum intentio mente retenta nihil operetur in humanis contractibus. *Communis, arg. l. Cum in plures 60. §. Locato, ff. Locati.*

Quarto requiritur, quod promiſſio ſit mu- 10
tua, & reciproca ab utraque parte facta. *Communis, arg. l. Sponſalia 1. ff. de Sponſalibus*, ubi, ut patet textu allato *ſupra n. 3.* Sponſalia definiuntur *mentio, & repromiſſio*, ideſt mutua, & reciproca partium promiſſio.

Quinto requiritur, quod ſponſalia contra- 11
hantur inter perſonas de Jure habiles, ideſt nullo impedimento perpetuo ſive dirimente, ſive ſolum impediente affectas, habentes legitimam ætatem, ut docent Doctores communiter.

Ætas autem legitima requiſita, & ſufficiens, 12
tam in femina, quam in maſculo pro contrahendis ſponſalibus eſt ſeptennium completum. *Communis*, per textum *in cap. Litteras 4. cap.*

Digitized by Google

cap. Acceſſit 5. *cap. Ad diſſolvendum* 13. *de deſponſatione impuberum in* 6. *c. Ubi unic. cauſ.* 30. *quæſt.* 2. *l. Sponſalibus* 14. *ff. de Sponſalibus*.

13 Unde ſponſalia ante completum ſeptennium unius, aut utriuſque ordinarie ſunt invalida, & nulla, quamvis illa loco liberorum contraxerint parentes, niſi liberi facti ſeptennio majores ea ratificent. *Communis*, textu expreſſo *in c. Si infantes unic. de deſponſatione impuberum in* 6. ibi: *Si infantes ad invicem, vel unus major ſeptennio, & alter minor Sponſalia contraxerint ipſi, vel parentes pro eis, niſi per cohabitationem eorum mutuam, ſeu alias verbo, vel facto ipſorum liquido appareat, eoſdem in eadem voluntate factos majores ſeptennio perdurare: Sponſalia hujuſmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapſum dicti temporis minime convaleſcunt, & ideo cum ſint nulla, ratione defectus conſenſus, publicæ honeſtatis Juſtitiam non inducunt*, & concordat *cap. Ubi unic. cauſ.* 30. *quæſt.* 2.

14 Nec valet objicere, quod ex *c. Tua nos, de deſponſat. impuber.* filius poſtquam pervenerit ad perfectam ætatem, debeat adimplere, non ſolum ſponſalia, ſed & matrimonium a patre loco illius, uſum rationis nondum habentis, contractum. Non valet, inquam, quia, ut *ib. n.* 7. advertit Fagnan. & Communis Canoniſtarum, dictus Textus eſt intelligendus, quod filius debeat ea adimplere ex debito honeſtatis, non autem neceſſitatis.

15 Dicitur autem notanter, quod ſponſalia contracta ante completum ſeptennium ſunt invalida *ordinarie*, quia extraordinarie poſſunt etiam talia ſponſalia eſſe valida, ſi nempe in aliquibus malitia, ſeu potius prudentia ſuppleat, ſeu præveniat talem ætatem. Sicut enim valet Matrimonium contractum ante legitimam ætatem, ſi malitia, ſeu prudentia ſuppleat, ſeu præveniat ipſam requiſitam ætatem per dicta, & certa jura adducta ſub verbo *Matrimonium art.* 2. *n.* 22. ita a fortiori ſic valere debent ſponſalia. Ita Joan. Andreas *in cap. Juvenis* 3. *de Sponſalibus n.* 9. Covartuv. *p.* 1. *de Sponſalibus cap.* 2. *n.* 1. Fagnan. *lib.* 4. *decretal. in c. Ubi non eſt* 2. *de deſponſat. impub. n.* 5. ubi ex Navarr. teſtatur de communi, Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 16. *n.* 9. Silveſter verb. *Sponſalia q.* 2. *diſt.* 2. Pontas verb. *Sponſalia caſ.* 1. Reiffenſtuel *lib.* 4. *decretal. tit.* 2. *num.* 4. & communior aliorum contra paucos, *arg. cap. Juvenis* 3. *de Sponſalibus*, ubi habetur, ex ſponſalibus ab impubere minore ſeptennio contractis ortum eſſe impedimentum *publicæ honeſtatis*, adeoque fuiſſe valida, cum tale impedimentum non oriatur, niſi ex validis ſponſalibus, tam de jure antiquo, *arg. cit. cap. Si infantes unic. de deſponſatione impuberum in* 6. quam novo Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformatione Matrimonii cap.* 3. Unde ſi valida fuerunt talia ſponſalia, hoc ſolum fuit, quia in ipſo malitia, ſeu prudentia ſuppleverat, ſeu prævenerat ætatem, uti recte notat Gloſſa *in cit. cap. Juvenis verb. dubia ad finem*; Tum quia Jura generaliter requirunt ad valorem ſponſalium ſeptennium completum, quia ordinarie ante illud tempus non cenſetur adeſſe uſus rationis, defectu cujus non poteſt præberi neceſſario requiſitus conſenſus, *arg. cit. cap. Si infantes unic. de deſponſ. impuber. in* 6. ibi: *Cum ſint nulla ratione defectus conſenſus*, ergo quando malitia, ſeu prudentia extraordinarie ſupplet, ſeu prævenit ætatem, habetur ſufficiens uſus rationis, & conſequenter ſufficiens conſenſus requiſitus ad valorem ſponſalium; Cum ratio Legis ſit anima Legis; *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*: Et ubi eadem eſt ratio, eadem etiam debeat eſſe juris diſpoſitio, *l. Illud*, *ff. Ad Legem Aquiliam*, & *cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Epiſcop.*

Si duo impuberes ſeptennio majores ſpon- 16
ſalia contrahant, neuter ab illis ante pubertatem reſilire poteſt, bene vero poſt illam. *Communis*, textu expreſſo *in c. de illis* 7. & *c.*
A nobis 8. *de deſponſatione impuberum*. Nec in 17
tali caſu, qui primo ſit pubes, tenetur alterum expectare, donec etiam ille pubeſcat, ſed poteſt ſtatim ac pubeſcit, pro libitu reſilire, *cit. cap. De illis* 7. §. *Si vero*, Gloſſa *ibid. verb. Minoris*, licet contrarium dicat *ibid. verb. Cum Sponſalia*, Sanchez *lib.* 1. *de Sponſalibus diſp.* 51. *num.* 9. Pirhing *lib.* 4. *decret. tit.* 2. *num.* 6. Reiffenſt. *ib. num.* 14. teſtans de communi. Et ratio eſt quia fruſtra expectatur eventus, cujus nullus eſt effectus, *cap. Cum contingat* 36. *de Officio Judicis delegati*, adeoque ſi prius pubes factus poteſt altero pubertatem adepto reſilire, poterit etiam ſtatim. Si autem pubes cum impubere contrahat ſponſalia, tunc pubes non amplius reſilire poteſt; bene vero impubes, cum ad pubertatem pervenerit, textu expreſſo *in cit. cap. De illis* 7. §. *Mulier*; Et ratio differentiæ eſt, quia cum contractus poſſit ex parte impuberis claudicare, ideo in favorem ipſius tantum poteſt retractari, ſicut ſi Minor ſine Tutoris auctoritate contractum cum Majore ineat, propter dictam rationem illi ſoli reſilire permiſ-

miſſum eſt, *l. Non eo minus* 14. *de Procuratoribus*.

19 Impubes, quamvis ex dictis poſſit, cum ad pubertatem pervenerit, a ſponſalibus reſilire, tamen debet ſtatim pubertatem adeptus id facere, alioquin poſtea non poterit, quia ex quo non ſtatim contradixit, cenſetur tacite ſponſalia ratificare, præſertim ſi ſponſi nomen adhuc patiatur, aut familiaritatem continuet, vel munera det, aut recipiat, Covarruv. *in lib.* 4. *Decretal. part.* 1. *cap.* 5. §. 1. *numer.* 2. Engel *lib.* 4. *Decretal. tit.* 2. *n.* 6. Reiffenſtuel *ibid. num.* 15. Pirhing *ibid. n.* 7. *notabil.* 2. Sanchez *cit. diſp.* 51. *n.* 15. & alii paſſim; Statim autem dicitur reſilire, ſi circiter intra triduum reſiliat, ſeu contradicat, quia in jure dicitur in continenti aliquid fieri, quod intra triduum, ſeu triduo proximo fit: *l. Sententiis* 3. *Cod. de errore Advocatorum*, ibi: *Ex continenti, ideſt triduo proximo contradixiſſe*, *l. Cum ſpecialis* 18. *de Judiciis*, ibi: *Illico autem, ideſt intra triduum proximum ſine ulla dilatione*.

20 Facultas reſiliendi a ſponſalibus impuberibus a jure conceſſa poſt adeptam pubertatem habet locum, tam in foro interno, quam in foro externo, ita ut ex ſolo impuberis diſſenſu poſt adeptam pubertatem abſque alia cauſa in utroque foro licite diſſolvi poſſint ſponſalia; Jus enim conſulere voluit immaturo, & mutabili puerorum judicio, ne tanto vinculo indiſſolubiliter, ſeu irrevocabiliter obligari poſſint, ſicque tenendum eſt omnem obligationem ſublatam eſſe etiam in foro conſcientiæ, *arg. cit. cap. De illis* 7. *cap. A nobis* 8. *de deſponſat. impuberum* cum ſimilibus. Sic Doctores ſupracitati.

21 Talis autem facultas reſiliendi a ſponſalibus probabilius non eſt cenſenda conceſſa impuberibus, ſi ipſa ſponſalia juramento confirmaverint. Gloſſa *in cit. cap. De illis*, *verb. Judicio Eccleſiæ*, Ancharan. *in cap. Ex litteris* 10. *de Sponſalibus*, Covarruv. *in lib.* 4. *Decretal. part.* 1. *cap.* 5. §. 1. *num.* 3. Sanchez *lib.* 1. *de Sponſalibus diſp.* 51. *num.* 22. Becanus *tract. de Sacram. cap.* 43. *q.* 26. *num.* 7. Pirhing *loco cit. num.* 8. & communior aliorum, teſte Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 16. quamvis ipſe *ibi* cum aliis ſentiat oppoſitum; Et noſtra concluſio clare deſumitur *ex cap. Ex litteris* 10. *de Sponſalibus*, ubi expreſſe ſtatuitur, quod ſi impuberes ſponſalia juramento confirmaverint, ea diſſolvere non amplius poſſint, juncto ejus ſummario, in quo ſic expreſſe habetur: *Qui juravit cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum, per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur*. Quamvis tamen non ſit improbabilis oppoſita ſententia propugnata a Reiffenſtuel *loco cit.* & ab aliis ab ipſo allegatis.

Sponſalia de præſenti, ſeu Matrimonium ab 22
impuberibus nulliter contractum valet in vim ſponſaliorum; ſeu tranſit, & reſolvitur in ſponſalia de futuro. Vide verb. *Matrimonium art.* 2. *num.* 26.

Matrimonium autem nullum ex aliquo eſ- 23
ſentiali defectu, ut celebratum ſine proprio Parocho, non reſolvitur in ſponſalia de futuro, etiamſi ſecuta ſit copula in figura Matrimonii. Vide dict. verb. *Matrimonium art.* 2. *num.* 2. & 3.

Ad valorem ſponſalium non requiritur præ- 24
ſentia Parochi, & teſtium. *Communis ac certa*, ſic enim pluries declaravit *Sacra Congregat. Concilii*, ut teſtantur Sanchez *de Matrimonio lib.* 1. *diſput.* 12. *n.* 2. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 22. & alii. Vide infra *num.* 139.

Item ad valorem ſponſalium non requiritur 25
conſenſus, aut conſilium parentum, aut eorum, ſub quorum cura exiſtunt ſponſalia contrahentes. *Communis*, *arg. cap. Sufficiat* 2. *cauſ.* 27. *quæſt.* 2. ibi: *Sufficiat eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur*, & concordat *cap. Veniens* 12. *de ſponſalibus*; & Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrimonii cap.* 1.

Ut licite tamen contrahant filii ſponſalia, re- 26
quiritur ſaltem, ut prius deſuper conſulant Parentes, quamvis eorum conſilium non ſemper ſequi teneantur. *Communis*, *arg. c. Aliter* 1. *cauſ.* 30. *quæſt.* 5. *cap. Honorantur parentes* 13. *cauſ.* 32. *q.* 2. *cap. Tua nos* 1. *de ſponſation. impuber. l. In ſponſalibus* 7. §. 1. *ff. de ſponſalibus*, cum ſimilibus. Vide infra *n.* 140.

Parentes contrahere poſſunt ſponſalia pro ſuis 27
filiis puberibus, ſive impuberibus; & ſi ipſi filii expreſſe, vel tacite conſenſerint, ut ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur ad illa, & ex eis oritur Juſtitia *publicæ honeſtatis*. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Si infantes unic.* §. *Porro*, *de deſponſation. impuber. in* 6. ibi: *Porro ex ſponſalibus, quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus, plerumque contrahunt, ipſi filii, ſi expreſſe conſenſerint, vel tacite, ut ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur, & ex eis oritur Juſtitia publicæ honeſtatis*.

Parentes, nedum contrahere poſſunt ſponſa- 28
lia pro ſuis filiis præſentibus, ſed etiam pro ipſis abſentibus, & ſponſalia ignorantibus, & ſi ipſi filii poſt ſcientiam dicta ſponſalia ratifi-

caverint expreſſe, vel tacite, obligantur ad illa. *Communis*, textu expreſſo *in cit. cap. Si infantes* §. *Porro*, ibi: *Et eſt idem ſi filii tempore ſponſaliorum abſentes, & etiam ignorantes eadem ſponſalia poſt ſcientiam ratificaverint tacite, vel expreſſe.*

29 Sponſalia contracta a parentibus pro filiis, ſive præſentibus, ſive abſentibus, aut ignorantibus, & nec expreſſe, nec tacite conſentientibus, & a fortiori contradicentibus, ſunt invalida, & nulla, & nullatenus obligant ipſos filios, nec inde oritur Juſtitia publicæ honeſtatis. *Communis*, textu expreſſo *in cit. cap. Si infantes.* §. *Porro*, ibi: *Alias ex ſponſalibus contractis a parentibus pro filiis, nec ipſi filii obligantur, nec publicæ honeſtatis Juſtitia inde ſurgit.*

30 Item invalida, & nulla ſunt etiam ſponſalia contracta a filiis per gravem metum eis a parentibus, ſeu aliis injuſte incuſſum. Sic Abbas *in cap. Ex litteris* 11. *de deſponſatione impuber. num.* 2. Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decret tit.* 40. *num.* 45. & *lib.* 4. *Decretal. tit.* 1. *num.* 13. Roſignol. *de ſponſalib.* 1. *contract.* 14. *prænot.* 5. *ſect.* 4. *num.* 21. & 22. cum pluribus ibi citatis, Sporer *tom.* 3. *part.* 4. *cap.* 1. *ſect.* 2. *de ſponſalibus nu.* 170. cum aliis ibi citatis, Layman *lib.* 3. *Theolog. moral. tract.* 4. *cap.* 6. *num.* 3. Barboſa *lib.* 2. 3. *Decretal. collectan. ad cap.* 2. *num.* 6. *de eo, qui ducit in Matrimonium*, Joannes Angelus Boſſius *de Matrimon. contract. cap.* 12. *num.* 239. & *ſeq.* Baſilius Pontius, *lib.* 12. *cap.* 8. §. *ultim. num.* 75. Pontas verb. *Sponſalia caſ.* 8. & ſic communior, & probabilior ſententia Doctorum, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 4. *de Matrimon. diſp.* 19. *num.* 2. & 3. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 378. contra alios. Sic etiam videtur ſtatui *in c. Ex litteris* 11. *de deſponſation. impuber.* & arguitur a pari de Matrimonio, quod ex gravi metu injuſte incuſſo contractum ipſo jure nullum eſt, atque invalidum textu expreſſo *in cap. Cum locum* 14. *cap. Veniens* 15. *cap. conſultationis* 28. *de ſponſalibus, & Matrimonio*, & patet ex dictis ſub verb. *Impedimenta a num* 103. *ad* 107. & ſub verb. *Matrimonium artic.* 2. *num.* 4. 5. 6. 7. & 49. Id enim, quod Jure ſtatutum eſt de metu irritante ipſum Matrimonium, eſt quoque intelligendum de metu reſpectu ſponſalium, cum hæc ſint via ad illud, & connexorum idem ſit Judicium; *arg. cap. Translato, de Conſtitutionibus*, cum ſimilibus; Unde etiam *l. Oratio* 16. *ff. de ſponſalibus* in ſimili habetur, quod prohibitis in perſona Senatorum nuptiis, etiam ſponſalia ipſo jure prohibita cenſeantur; Tum quia fieri non poteſt, ut aliquis promiſſione ſui obligetur ad actum, ſeu contractum invalidum, adeoque cum Matrimonium invalide contrahatur a perſona gravi metu compulſa per jura ſupra adducta, & Communem Doctorum, etiam ſponſalia, ſeu promiſſio Matrimonii talem perſonam non obligant, & ſunt ipſo jure nulla, & invalida. Tum etiam quia omnia quæ fiunt metu & vi, declarantur eſſe ipſo jure nulla, textu expreſſo *in c. Abbas* 2. *De his, quæ vi metuſve cauſa fiunt*, ibi: *Quæ metu & vi fiunt de jure debent in irritum revocari.*

Talia ſponſalia ex gravi metu inita neque firmantur juramento. Sic deſumitur *ex cap. Ex litteris* 11. *de deſponſat. impuber.* & docent Sanchez *loc. cit. diſp.* 21. *num.* 3. cum pluribus aliis ibi allegatis, Diana *loco cit.* Sporer *loc. cit.* teſtans ex aliis de communi, Roſignol. *loc. cit. num.* 21. Natta *conſil.* 451. *num.* 3. Seraphinus *de privileg. Jur. privileg.* 100. *num.* 11. Barboſa *lib.* 2. *decret. collectan. ad cap.* 2. *num.* 6. *de eo, qui duxit in Matrimon.* Coninch. *de Matrimon. diſp.* 28. *num.* 47. Baſilius Pontius *lib.* 12. *cap.* 8. §. *Ultim. num.* 65. Joan. Angelus Boſſius *de Matrimon. cap.* 12. *num.* 239. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 108. Dominicus Sotus *in* 4. *diſt.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 3. §. *Aliud deinde*, & alii plures contra alios. Et ratio eſt quia Juramentum ex genere ſuo non ſupplet defectum conſenſus ſubſtantialiter requiſiti ad validitatem contractus, ut notant communiter Doctores *in c. fin. de procuratorib. in* 6. Sponſalia autem per metum gravem inita, ſunt irrita ex defectu conſenſus ſubſtantialiter requiſiti, ut patet ex dictis ſupra, adeoque per juramentum non poſſunt abſolute revalidari; Et confirmatur per text. 32
in cap. Significavit 2. *de eo, qui duxit in Matrimonium*, ubi expreſſe ſtatuitur, quod ille, qui poſt Matrimonium metu contractum, & juratum aliam duxit, debeat permanere cum ſecunda, & prius Matrimonium ſit invalidum: Tum quia juramentum ſequitur naturam, & conditiones actus, & contractus, & obligationis, cui apponitur, *l. Fin. Cod. de non numerata pecun.* niſi aliud ſpecialiter expreſſum habeatur in Jure, ergo quia ſponſalia gravi metu inita habent hanc naturam quod ſint invalida, & nulla ex dictis *ſupra num.* 30. eorum naturam non immutabit, ſed ſequetur juramentum adjectum; Tum etiam quia votum ſolemne Religionis, metu gravi emiſſum eſt nullum, textu expreſſo *in cap. Perlatum* 1. *de his, quæ, vi, metuſve cauſa fiunt*

& con-

Digitized by Google

& concordat *cap. Cum dilectus* 6. *eod:* cum ſimilibus, & patet ex dictis, & Juribus adductis ſub verb. *Metus num.* 14. *&* 17. Votum autem ſolemne Religionis æque præſtans eſt ac juramentum, adeoque etiam juramentum pari metu præſtitum eſt nullum.

32 Nec tale juramentum obligat, nec ulla indiget relaxatione, aut abſolutione, Roſignol. *l. c. n.* 22. & ipſo teſte Butrius, Panormitan. & Doctores communiter *in cit. cap. Ex litteris* 11. *de deſponſat. impuber.* Joann. Angelus Boſſius *de Matrimon. cap.* 12. *num.* 143. Rodriquez *tom.* 1. *Summæ cap.* 231. *concluſ.* 4. *& cap.* 244. *concl.* 4. Azorius *Inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 29. *quæſt.* 6. Baſilius Pontius *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 12. La Croix *loc. cit. num.* 108. Layman *lib.* 3. *Theol. moral. tr.* 4. *c.* 6. *n.* 3. Sporer *loc. cit. num.* 170. & alii contra alios; Et ratio eſt, quia, ut patet ex dictis *num. antecedenti*, juramentum adiectum contractui per metum gravem inito non ligat, & nullum eſt; Vinculum autem, quod non eſt, neque indiget ſolutione, ſeu relaxatione; hocque clare patet *ex cit. cap. Ex litteris* 11. *de deponſat. impuber.* ubi eſt ſermo de ſponſalibus juratis; Tum quia juramentum non poteſt eſſe vinculum iniquitatis; *cap. Quanto* 18. *de jurejurando*, *cap. Inter cætera* 22. *cauſ.* 22. *quæſt.* 4. cum ſimilibus, adeoque non poteſt obligare ad ſervanda ſponſalia de jure nulla, utpote per iniquum, & injuſtum grave metum extorta, ſicque nulla indiget relaxatione, aut abſolutione, cum jus illud ab initio irritet, ut recte dicit La Croix *loc. cit. n.* 108.

33 An ſponſalia contracta per metum reverentialem ſint invalida, & nulla; Vid. verb. *Metus a num.* 20. *ad num.* 24. diſcurre proportionaliter, ſicut *ib.*

34 Sponſalia contracta per metum levem, etiamſi injuſte incuſſum, ſunt valida. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *numer.* 195. & diſcurre proportionaliter ſicut *ibi*, quia ſolus, & omnis metus ſufficiens ad invalidandum Matrimonium regula generali tradita a Sporer *loc. cit. num.* 170. eſt ſufficiens ad invalidanda ſponſalia.

35 In foro externo generaliter loquendo, niſi aliunde de intentione conſtet, cenſenda ſunt contracta vera ſponſalia per illa verba, quæ juxta communem intelligentiam, & communem loci uſum, aut conſuetudinem loquendi veram promiſſionem futuri Matrimonii ſignificant. *Communis*, per clarum text. *in cap. Ex litteris* 6. *De Sponſalibus*, *l. Labeo* 7. *ff. De ſupellectili legata*, *l. Semper in ſtipulationibus* 35. *ff. de Regulis Juris*.

36 In ſpecie verba certo ſignificantia, & importantia ſponſalia ſunt ſequentia, & ſimilia v. g. *Promitto, me obligo, do tibi fidem meam quod te ducam*. Vel *habeas me infidum, niſi te ducam*; Vel *accipiam te*. Vel *ſub mea fide te ducam*. Vel *Promitto me ducturum te in meam, vel in ſponſam meam*. Vel *Accipio te in uxorem*, ſi altera reſpondeat, *Ego te accipiam in virum*. Vel *Non alium, ſed te ducam*. Vel *promitto tibi tecum contrahere Matrimonium*. Vel *in craſtinum te ducam*, & hujuſmodi. Sic expreſſe tradunt Tamburinus *lib.* 8. *tract.* 3. *cap.* 2. *§.* 5. *num.* 7. Sporer *loc. cit. num.* 179. Gobat *tom.* 1. *tract.* 10. *num.* 48. teſtans cum Sanchez, & aliis de communi, Reiffenſtuel *lib.* 4. *Decret. tit.* 1. *num.* 30. ubi ſequentia verba tamquam certo ſignificantia ſponſalia enumerat. *Promitto tibi matrimonium, & Ego tibi*. Vel *Obligo me, quod velim tibi nubere*. Vel *te ducere*. Vel *Tecum contrahere*. Vel *Per fidem meam*. Vel *Quam vere vivo*. Vel *Quam vere homo ſum*, Vel *quam vere ita vocor*. Vel *quam vere honeſtus ſum ducam te, vel accipiam te, nubam tibi &c.* Vel *ſim nequam*. Vel *ſim infidelis*, Vel *Diabolus me rapiat, niſi ducam te; &c.* Vel *tu ſis futura mea uxor*. Vel *volo te habere pro futura mea uxore*. Quamvis enim non in omnibus ſupradictis habeatur expreſſe terminus *Promitto, Juro, me obligo &c.* ſed ſimpliciter dicatur *accipiam te, ducam te, volo te accipere, ducere &c.* tamen cum per ſimilia verba ſimilia juxta communem intelligentiam, communemque uſum, & conſuetudinem loquendi vera futuri Matrimonii promiſſio intendatur, & ſignificetur, ita ſic loquentes, & promittentes, vera ſponſalia intendiſſe, præſumi & judicari debet; *arg. cit. cap. Ex litteris* 6. *de ſponſalibus*, *l. Labeo*, *ff. de ſuppellectili legat. l. Semper in ſtipulationibus*, *ff. de Reg. Juris*: Dummodo tamen ſemper accedat ſimilis reciproca, & mutua utriuſque partis promiſſio per dicta *ſupra num.* 10.

37 Verba certo non ſponſalia, ſed Matrimonium ſignificantia ſunt ſequentia, & ſimilia v. g. *Accipio te in meam. Vel Habeo te in uxorem*. Vel *Jam ex nunc reputo te in uxorem*. Vel *Jam ex nunc, ſeu poſthac, ab hoc tempore providebo tibi ut meæ uxori*. Vel *ſemper, ſeu poſt hac omnibus diebus vitæ meæ habebo, tenebo, te pro mea uxore*, Vel *Ex nunc, poſt hac eris mea uxor*. Vel *Ex nunc accipio te in maritum*, & hujuſmodi verba mutuo, & reciproce prolata; Quamvis enim ea verba futu-

ri

ri temporis, *mea erit*, *habebo*, *tenebo*, *tractabo*, *providebo* ex ſe ſignificent, & conſtituant tantum ſponſalia, quatenus tamen additur ejuſmodi particula: *Jam*, *ex nunc*, *ſemper*, *omnibus diebus vitæ meæ &c.* jam important etiam verum conſenſum de præſenti, adeoque verum Matrimonium, etiam ubi receptum eſt Concilium Tridentin. ſi interveniat legitima Parochi, & teſtium præſentia. Sic Tamb. *loc. cit. num.* 29. Sporer *loc. cit. num.* 180. Gobat *loc. cit. num.* 51. *& ſeq.* & alii paſſim *arg. c. Si inter virum* 31. *de ſponſalibus*.

38 Verba ſub dubio conſtituentia ſponſalia niſi major expreſſio addatur, ſunt ſequentia, & ſimilia; v. g. *Te deſponſabo*. Vel *tecum ſponſalia contraham*. Vel *Volo contrahere tecum*. Vel *Placet te ducere*. Vel *Propino tibi ad Matrimonium*. Vel *Promitto tibi amorem*, *& fidelitatem*, & alia hujuſmodi; ſimilia enim verba, niſi alia addantur, vel adſint aliæ circumſtantiæ, non continent certo, ſed tantum dubie promiſſionem Matrimonii, cum ſi loquamur de ultimis, amor, & fidelitas poſſint etiam in aliis rebus præſtari; Vel ſi loquamur de primis, poteſt per illa intelligi tantum promiſſio ſponſalium, non Matrimonii; Et ſi loquamur de ceteris aliis, per illa ſignificatur tantum animus, ſeu propoſitum faciendi ſponſalia, ſeu affectus ad Matrimonium; at per illa necdum admittitur obligatio, niſi major expreſſio addatur, aut tales interveniant circumſtantiæ, unde cognoſcatur per ſimilia verba ſic loquentes vere promittere futurum Matrimonium, ſicque vera, & certa contrahere ſponſalia cum obligatione promiſſum Matrimonium realiter effectuandi. Sic Gobat *loc. cit. a num.* 53. Sporer *loc. cit. a num.* 190. La Croix *lib. 6. part. 6. a num.* 126. Reiffenſtuel *loc. cit. a numer.* 33. cum plurimus aliis apud ipſos.

39 Hæc verba: *Non ducam aliam*, ſeu *Nullam aliam ducam quam te*, Vel, *Præter te*, aut *Niſi te*, probabilius non faciunt ſponſalia, ſeu per ipſa non contrahuntur ſponſalia, niſi aliunde ex circumſtantiis alia intentio conſtet, ſeu colligatur. Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. diſp.* 19. *n.* 5. cum pluribus ibi allegatis, Guttierez *Canonicar. qq. lib.* 1. *q.* 21. *num.* 13. Layman *Theol. moral. tract.* 10. *part.* 1. *cap.* 1. *num.* 2. Sporer *loc. n.* 185. Alciat. *in l. Actione*, *Cod. de tranſactione.* Averſa *q.* 8. *ſect.* 3. La Croix *lib. 6. part.* 3. *n.* 427. cum aliis ibi citatis, Gobat *tom.* 1. *tract.* 17. *n.* 60. Reiff. *l. c. n.* 33. Tamburin. *loc. cit. n.* 60. Rota *part.* 4. *deciſ.* 656. *tom.* 3. *recent. num.* 4. Pontas verb. *Sponſal. caſ.* 24. & alii plures contra alios: ratio eſt, quia ſimilia verba faciunt ſolummodo ſenſum exceptivum, ſeu excluſivum, & conditionatam promiſſionem, nempe, *Si aliquam ſum ducturus; ducam te*. Unde quamvis vi talis promiſſionis eam ducere deberet, ſi nubere vellet; *arg. l. Si ſterilis* 21. §. 5. *de Act. empt.* tamen omnino etiam abſtinere poteſt a Matrimonio.

Et ſic cenſuit *Sac. Cong. Concil. in Vintimilien. Sponſalium die* 1. *Junii* 1709. ubi de ſponſalibus contractis ſequentibus verbis; *Io infraſcritto Antonio Levame dico, e prometto di non ſpoſare altra Figlia, che la Signora Benedetta Gena, come anche promette lei di non ſpoſare altro giovine che me*, diſcuſſis dubiis 1. *An conſtet de validitate ſponſalium inter Antonium Levame, & Benedictam Genam, & quatenus, affirmative*, 2. *An dictus Antonius Levame ſit cogendus, vel potius poſſit ab eis recedere contrahendo cum altera in caſu &c.* fuit reſcriptum *Ad* 1. *Ex hactenus deductis non conſtare de ſponſalibus abſolutis*. *Ad* 2. *Negative quoad primam partem, & quoad ſecundam, dilata*. Et repropoſita cauſa ſub conſueto dubio, *An ſit ſtandum, vel recedendum a deciſis, in caſu &c. Die* 28. *Septembr. ejuſdem anni* 1709. dictum Reſcriptum fuit confirmatum, & additum fuit, *Antonium poſſe cum altera muliere Matrimonium contrahere*. Et ſic etiam reſpondit *ead. Sacr. Cong. in Mediol. Sponſalium die* 13. *Julii* 1725.

Non ſolum verbis, ſeu Epiſtolis ſimilia verba 40
continentibus, ſed etiam ſignis, ſeu factis conſenſum internum exprimentibus ſponſalia contrahuntur. *Comm. arg. c. Cum apud* 23. *de ſponſal.* ubi habetur etiam mutum contrahere poſſe ſponſalia addita hac ratione: *Cum quod verbis non poteſt, ſignis valeat declarare*, & concordat *cap. Tuæ* 25. *eod. & cap. Si infantes unic. de deſponſat. impub. in* 6.

In foro externo, generaliter loquendo, 41
ſponſalia contracta eſſe cenſentur, ac præſumuntur per illa ſigna, ſeu facta, per quæ concurrentibus circumſtantiis juxta communem intelligentiam, ac uſum, & conſuetudinem loci, voluntas, ſeu ſenſus internus contrahendi exprimi, & manifeſtari ſolet. *Communis*, *arg. c. Ex litteris* 7. *de ſponſalibus*, *l. Labeo* 6. *ff. de ſupellectili legat. & l. Semper* 34. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Semper in ſtipulationibus, & in ceteris contractibus id ſequimur, quod actum eſt. Aut ſi non appareat quid actum eſt, erit conſequens, ut id ſequamur, quod in Regione, in qua actum eſt, frequentatur*.

Sic

Digitized by Google

42 Sic concurrente circumſtantia præcedentis tractatus Matrimonii, ſeu verbi unius cenſentur, & præſumuntur contracta ſponſalia per immiſſionem, ſeu donationem,, & receptionem annuli, *arg. cap. Si quis* 15. *cauſ.* 27. *q.* 2. *cap. final. de deſponſat. impuber.* Gloſſa communiter recepta *in cap. Si inter* 32. *verb. dicente*, *de ſponſalibus*, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 57. Sporer *loco cit. num.* 189. Maſcard. *de probationibus concl.* 1024. *num.* 2. *& ſeq.* Sanchez *lib.* 1. *de Matrim. diſp.* 22. *num.* 3. & alii paſſim; Et ratio eſt, quia præcedente contractu, aut verbo unius de futuro Matrimonio, traditio annuli facta a juvene, & acceptatio ejuſdem facta a puella ſecundum communem uſum, & æſtimationem hominum habentur pro certo ſigno conſenſus ad futurum Matrimonium, adeoque in foro externo per id cenſentur, & præſumuntur contracta vera ſponſalia, *arg. cit. cap. Ex litteris*, *cit. l. Labeo*, & *l. Semper*.

43 Item concurrente circumſtantia præcedentis tractatus Matrimonii per miſſionem, ſeu donationem & acceptationem aliorum munerum juxta morem ſponſorum cenſentur, & præſumuntur contracta ſponſalia. Sanchez *loc. cit. n.* 5. cum aliis ibi allegatis, Sporer *l. c. n.* 190. Gobat *loc. cit. n.* 69. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 59. & alii: Currit enim eadem ratio in ſimili circumſtantia de donatione, & acceptatione aliorum munerum, ac de donatione, & acceptatione annuli; Ubi autem eadem eſt ratio, eadem eſt Legis diſpoſitio, *l. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquiliam*, *& cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Epiſcop.* Cum ratio Legis ſit anima Legis, *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*, adeoque &c.

44 Item in ſimili circumſtantia præcedentis tractatus Matrimonii per porrectionem manus ab uno factam, & ab altera ſine renitentia, & contradictione acceptatam cenſetur, & præſumuntur contracta ſponſalia, Sanchez *loc. cit.* Sporer *loc. cit. num.* 188. Gobat *loc. cit. n.* 66. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 60. & ipſo teſte alii communiter per dicta, & Jura adducta *n.* 42. *&* 43.

45 Per omnia autem ſupradicta, ſi non concurrat circumſtantia præcedentis tractatus Matrimonii, nec ad hoc ſpeciale quid habeat conſuetudo loci, non cenſentur, nec præſumuntur contracta ſponſalia in foro externo. Abbas *in cap. Final. de deſponſat. impuber. num.* 7. Maſcardus *loc. cit. n.* 2. *& ſeq.* Sanchez *loc. c. diſp.* 22. *num.* 1. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 66. & alii communiter. Et ratio eſt, quia donatio, & acceptatio annuli, aliorumque munerum, ſicut porrectio, & acceptatio manus ſunt ſigna, & facta æquivoca, cum etiam ob alias cauſas fieri poſſint, & ſoleant, *arg. cap. Illud* 11. *de præſumptionibus*; Fieri enim poſſunt, & interdum ſolent ob turpem, vel etiam caſtum amorem, ob amicitiam, ob ſignum memoriæ, ob mutuum affectum, aut ob ſpem futuri Matrimonii, adeoque &c.

Quando verba, ſigna, aut facta, omnibus 46
conſideratis, adhuc remanent dubia, an inducant vera ſponſalia, vel non? & qui ea protulit, aut edidit, negat ea protuliſſe, aut ediſſe intentione promittendi Matrimonium; Tunc Judex debet negantem abſolvere, præſertim ſi ei delato juramento purgatorio juret abſolute non habuiſſe talem intentionem; In dubio enim magis præſumitur pro libertate, quam pro obligatione *l. Adrianus* 47. *ff. de obligationibus, & actionibus*, ibi: *Ubi de obligando quæritur, propenſiores eſſe debemus nos, ſi habeamus occaſionem ad negandum; Ubi de liberando ex adverſo quæritur, ut faciliores ſimus ad liberandum*; & concordat *cap. Ex litteris* 3. *de probationibus*, ubi expreſſe dicitur, quod *promptiora ſint jura ad abſolvendum, quam ad condemnandum*, *& cap. In obſcuris* 30. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In obſcuris minimum eſt ſequendum*, ideſt quod minus obligat, & onerat: Tum quia in dubiis, ambiguis, & obſcuris recurrendum eſt ad mentem proferentis, eique ſaltem jurato credendum, *arg. cap. Cum in tua* 6. *§. final. qui Matrimonium accuſare poſſunt*, *& cap. Paſtoralis* 4. *in fine de exceptionibus*, *cap. Præſentium* 31. *de teſtibus*, *cap. Si verum eſſet* 1. *cauſ.* 31. *quæſt.* 2. cum ſimilibus; Et ſic in ſpecie tenent Gailus *lib.* 2. *Obſervat.* 48. *num.* 24. *& ſeq.* Felinus *in cap. Quando, de præſumptionibus n.* 6. Reiffenſt. *loco citato num.* 45. & alii paſſim; Et univerſaliter quando de mente, & conſcientia alicujus, agitur, ſtatur Juramento illius, uti recte docet Gloſſa communiter recepta *in cap. Significaſti* 16. *de homicid. voluntar. verb. Si ita eſt*.

Quando vero verba, ſigna, aut facta ſecun- 47
dum communem uſum, & conſuetudinem loci ſunt clara, & ſponſalia vere ſignificant, tunc negans condemnari debet, nec debet admitti ad juramentum, quamvis dicat ſe ad obtinendum uſum corporis, vel ob alium ſimilem finem jocoſe, ficte, doloſe, aut fraudulenter protuliſſe, aut edidiſſe, niſi jocum, fictionem, dolum, aut fraudem legitime probaverit: Turpitudinem enim ſuam allegans

jam

jam ſuſpectum ſe facit, & indignum fide, ſicque minus habilem, ut ei juramentum deferatur; Nam *allegans ſuam turpitudinem non eſt audiendus, nec fides eſt ei præſtanda*, maxime ubi id poteſt eſſe in præjudicium tertii; *arg. c. Inter dilectos* 8. *de donationibus* & Gloſſa *ibid. verb. Turpitudinem*, adducens varia jura, & alia Gloſſa *in cap. Officii*, *de Pœnitent. & remiſſionib.* Hocque ſatis evincit textus *in l. Mercedem*, *Cod. de condict. ob turpem cauſam*, *leg. Tranſactione Cod. de tranſactionib.* Sic expreſſe pluribus adductis defendit Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 7. 8. & 48. Vide *ſupra n.* 7. & verb. *Juramentum art.* 2. *a n.* 25.

48 Quando verba, ſigna, aut facta clare ſignificant ſponſalia, & Reus abſolute negat ſe ea protuliſſe, aut edidiſſe, nec Actor id plene probare poteſt; quid in tali caſu facere debeat Judex, & cui juramentum ſit deferendum? Vide verb. *Juramentum art.* 2. *n.* 25. & diſcurre proportionaliter ſicut *ibi*.

49 Sponſalia vera quamvis occulta obligant ſub mortali. *Communiſſima*, *argum. cap. Præterea* 2. *de ſponſalibus*, ubi expreſſe ſtatuitur, quod *hi, qui Matrimonio contrahendo pure, & ſine omni conditione fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent*, & *cap. Ex litteris* 10. *eodem titulo*, ubi ſub excommunicationis pœnæ mandatur, ut qui ſponſalia contraxit præſtitam fidem de nubendo obſervet, ibi: *Mandamus quatenus .... eum moneas, & ſi non acquieverit monitis, Eccleſiaſticis Cenſuris compellas, ut ipſam (niſi rationabilis cauſa obſtiterit) in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet*; Pœna autem excommunicationis non debet infligi, niſi pro peccato mortali, *cap. Nemo* 41. *cauſ.* 11. *quæſt.* 3. ibi: *Non niſi pro mortali debet imponi crimine*; In Eccleſia enim non datur major pœna ipſa Excommunicatione, *cap. Corripiantur* 17. *cauſ.* 24. *quæſt.* 3. ibi: *Qua pœna in Eccleſia nulla major eſt*, adeoque &c.

50 Sponſalia obligant tempore ad nubendum præfixo, niſi juſta cauſa excuſet. *Communis arg. l. Solutum* 85. *ff. de ſolutionibus*, ibi: *Solutum ſolvitur non minus quantitate, quam die*; Contractus enim ex conventione legem accipere dignoſcuntur, ut expreſſe dicitur *in cap. Contractus* 85. *de Reg. Juris in* 6. & pacta juſta ſervanda ſunt, *l. Si quis in conſcribendo* 39. *Cod. de pactis*, *cap. Antigonus* 1. & *c. Qualiter* 3. *de pactis*, cum ſimilibus.

51 Et procedit concluſio, quamvis in hoc caſu pars altera non urgeat, quia dies ſtatuta interpellat pro homine, *arg. cap. Potuit* 4. *de Locate*, & *conducto*, ibi: *Non obſtante quod ei, ut Canonem ſolveret, non extitit nunciatum, cum in hoc caſu dies ſtatuta pro Domino interpellet*. Et concordat *l. Magnam* 12. *Cod. de contrahenda ſtipulatione*, & *l. In Emphyteuticariis* 2. *de Jure Emphyteutico*, ubi clare ad rem.

Unde ſi ratione culpabilis moræ unius altera pars aliquod damnum patiatur, debet illud 52
damnum ei penitus reſarcire, *arg. c. Mora ſua* 25. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Mora ſua cuilibet eſt nociva*: Qui enim occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur, *cap. Si culpa* 9. *de injuriis*, & *damno*, *l. Qui occidit* 30. §. 3. *ff. Ad Legem Aquiliam*.

Si autem intervenerit aliqua rationabilis cauſa, poſſunt licite ſponſalia differri quo ad 53
effectuationem Matrimonii, *arg. c. Ex litteris* 10. *de ſponſalibus*, ubi dicitur, quod ob rationabilem cauſam poſſint ſponſalia omnino diſſolvi, ibi: *Niſi rationabilis cauſa obſtiterit*, unde a fortiori ob eam licite differri poterunt, & ideo *ſupra num.* 49. fuit notanter dictum: *Niſi juſta cauſa excuſet*, quia ut ſtatuitur *cap. Imputari* 41. *de Regul. Jur. in* 6. *Imputari non debet ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eum fuerat faciendum*, & *ex cap. Cognoſcentes* 2. *de Conſtitutionibus*: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*.

Si nullum certum tempus ſit præfixum ad 54
Matrimonium contrahendum, tenetur quiſque contrahere altero exigente, quam primum commode poteſt, Sanchez *l.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 28. *n.* 2. Tannerus *tom.* 4. *diſ.* 8. *quæſt.* 1. *dub.* 3. *num.* 35. Pirhing *lib.* 4. *decretal. tit.* 1. *n.* 16. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 245. & alii plures. Et ratio eſt, quia id generale eſt in omni debito, cui dies certus præfixus non eſt. Non enim prius tenetur debitor ſolvere, quam Creditor poſtulaverit, *l. Debitoris* 10. *de pignoribus*, Reiffenſtuel autem *loco cit. n.* 143. Pontius, Caſtropal. Coninch. Ledeſma, & alii ab ipſo ibi allegati tenet, quod ſponſalia in tali caſu obligent ad contrahendum Matrimonium ſtatim quam primum commode, & humanitus fieri poteſt, etiamſi ab aliqua ex ſpondentibus parte monitio, aut requiſitio non fiat. At recte Sporer *tom.* 3. *part.* 4. *cap.* 2. *num.* 420. dicit facile has ſententias conciliari, ſi dicatur obligari quidem ſtatim, quia natura promiſſionis eſt, ut ſervetur quam primum moraliter, & humano modo ſervari poteſt, at excuſari hujuſmodi ſponſos, quoties alter non requirit, cum poſſet, quia tunc cenſetur remittere, & non curare de dilatione, quod

Digitized by Google

quod & admittit Reiffenſtuel ipſe *loc. citato num.* 149. concedendo, quod altera pars cenſeatur remittere, ſi tales adſint circumſtantiæ aut ſigna, ex quibus prudenter colligi poſſit dictam partem alteram dilationi conſentire. Ceterum quo ad hoc ſervandum ſalubre monitum Sacræ Congregationis Concilii apud Sporer *loc. cit. num.* 420. & Reiffenſtuel *loco cit. num.* 151. referentes ex Gallemart. dictam Sacram Congregationem ad Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. ſic provide ſtatuiſſe: *Monendi ſunt Sponſi, ut factis Sponſalibus quam primum contrahant Matrimonium per verba de præſenti coram Parocho; & teſtibus, ne Sponſæ ſtupri periculum ſubeant.*

55 Recuſans poſt legitima ſponſalia contrahere Matrimonium poteſt, & debet ad id compelli per competentia juris remedia, niſi rationabilis cauſa obſtiterit. *Communis, ac certa* per textum *in cap. Præterea* 2. *de Sponſalibus*, ubi expreſſe ſtatuitur, quod *hi, qui de Matrimonio contrahendo pure, & ſine omni conditione fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent, & cap. Ex litteris* 10. *eod. titul.* ubi ſic expreſſe mandatur: *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, ſi hoc tibi conſtiterit, eum moneas, & ſi non acquiviverit monitis, Eccleſiaſticis Cenſuris compellas, ut ipſam (niſi rationabilis cauſa obſtiterit) in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.*

56 Et concluſio procedit, ſive ſponſalia fuerint jurata, ſive non, ut tradunt communiter Doctores, & Rota *part.* 3. *recent. deciſ.* 742. *n.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *deciſ.* 451. *n.* 2. *deciſ.* 666. *ſub n.* 2. *Annot. ad deciſ.* 431. *num.* 62. *part.* 4. *tom.* 2. & *deciſ.* 163. *n.* 4. & *ſeq. part.* 9. *tom.* 1. Et ratio eſt, quia Judex Eccleſiaſticus poteſt, & non debet juramentum tantum, ſed etiam ſimpliciter promittentem, aut contrahentem debitis juris remediis ad obſervanda promiſſa, & pacta compellere, præſertim inſtantiam partis, *cap. Antigonus* 1. *de pactis*, ibi; *Aut inita pacta ſuam obtineant firmitatem, aut conventus (ſi ſe non cohibuerit) Eccleſiaſticam ſentiat diſciplinam; & cap. Qualiter* 3. *eod.* ibi: *Studioſe agendum eſt, ut, ea, quæ promittuntur, opere compleantur*, juncto ejus Summario, ubi expreſſe dicitur *Judex debet ſtudioſe agere, ut promiſſa adimpleantur.*

57 Pro compellendo tali renuente contrahere Matrimonium debet Judex Eccleſiaſticus ante omnia ipſum renuentem debito modo monere, adjunctis etiam minis, ut ſuæ obligationi ſatisfaciat, promiſſum Matrimonium contrahendo. *Communis*, textu expreſſo *in cit. c. Ex litteris* 10. *de ſponſalib.* ibi: *Moneat, & ſi non acquieverit monitis .... compellas*; & concordat *cap. Non invenitur* 41. *cauſ.* 27. *q.* 4. ubi pro ratione, & modo præſcribitur, ut monitio ſeveritatem præcedat.

Deinde ſi monitione, & minis Judex Eccleſiaſticus nihil proficiat cum tali renuente matrimonium contrahere, poteſt etiam adhibere, nedum pœnam pecuniariam, ſed & carceres, aut alias pœnas corporis afflictivas, ſi eas adhibendi occaſionem habeat. Fagnan. *in cap. Prævenit* 2. *de Adulteriis a n.* 10. Barboſa ad Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de reformat. n.* 28. Caſtropal. *de ſponſalib. diſp.* 1. *punct.* 8. *n.* 2. Marc. Ant. Genueſ. *in Practic. Eccleſ. q.* 780. *num.* 4. Antoneli. *in prax. lib.* 5. *cap. num.* 3. & *ſeq.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 157. qui teſtatur, ſupradictos Doctores cum communi, & hodie certa aſſerere Judicem Eccleſiaſticum in cauſis tam Civilibus, quam criminalibus ad ſe pertinentibus omnino poſſe carceribus, & aliis pœnis corporis afflictivis Laicos compellere, quin & debere hoc facere, antequam ad cenſuras Excommunicationis, aut Interdicti contra eos in præfatis cauſis procedat. 58

Et ſi nec etiam carceratione, ut aliis pœnis corporis afflictivis aliquid efficiat, tunc poteſt, & debet renuentem etiam cenſora Excommunicationis, ad nubendum compellere. *Communis*, textu expreſſo *in cit. cap. Ex litteris* 10. *de ſponſalibus*, ibi; *Et ſi non acquieverit monitis, Eccleſiaſticis Cenſuris compellas, ut ipſam (niſi rationabilis cauſa obſtiterit) in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet*; & concordat Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 3. §. *Quod ſi executio.* 59

Si autem Epiſcopus, non adhibita carceratione, aliiſque pœnis corporis afflictivis, ſtatim Cenſuris adhibeat pro compellendo ad contrahendum Matrimonium talem renuentem, illicite quidem, ſed tamen valide, aget, & Cenſuræ ſic ſtatim inflictæ valebunt. Sic Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 96. *n.* 39. & ad Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 3. *num.* 21. cum Guttierez, Campan. Eſcobar. Maſcard. Ant. Genueſ. & aliis ab ipſo citatis *dict. allegat.* 96. *numer.* 39. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 162. & alii. Et ratio eſt, quia Concil. Trid. *loc. cit.* non annullat Cenſuram latam contra modum ibi præſcriptum, ſed tantum declarat illicitam, cum non imponat formam neceſſario obſervandam, ſed tantum tradat inſtructionem, ut docent ſupracitati Doctores, 60

arg.

Digitized by Google

arg. leg. A D. Pio §. In vindicatione, ff. de re judicata; ubi ſtatuitur modus obſervandus in quavis executione facienda, hanc periter admittere interpretationem, ut executione facta non ſubjaceat nullitati. Sic expreſſe Barboſa ad Concil. Trid. *loc. cit. & cit. allegat.* 56. *n.* 39. cum plurimis ibi cit.

61 Si tandem, adhibitis omnibus ſupradictis mediis, etiam Cenſuris, adhuc renuat cum tali nubere, non poteſt finaliter cogi ad nubendum, ſed debet dimitti, & abſolvi, præſertim ſi advertatur magna animorum averſio, ita ut ex tali futuro Matrimonio forent timendæ perpetuæ inimicitiæ, jurgia, ſcandala, verbera, mutilationes, & alia ſimilia gravia incommoda. Sic Rota *part.* 4. *recentior. tom.* 3. *deciſ.* 651. *num.* 10. *&* 11. *part.* 15. *deciſ.* 145. *numer.* 6. nbi *numero* 7. ſubjungit, nec poſſe damnari ad pœnam pecuniariam, ſeu conventionalem; Ne quis pœnarum metu cogatur ad Matrimonium, in quo omnimoda libertas conſenſus eſſe debet, ut proſequitur *ibidem n.* 8. Et ſic Gloſſa *final. in cap. Pervenit* 2. *de adulteriis*, Joannes Andreas *in cap. Ex litteris* 10. *de Sponſalibus num.* 12. & *ibi* Ancharanus *num.* 5. Covaruvias *de Sponſalibus part.* 2. *cap.* 4. *num.* 3. *& ſeq.* Guttierez *de jurament. part.* 1. *cap.* 51. *num.* 4. Sanchez *lib.* 1. *de Sponſalibus diſp.* 29. *num.* 7. *&* 8. Gobat *tom.* 1. *tract.* 10. *n.* 127. *& ſeq.* cum aliis ibi citatis Sporer *loc. cit. num.* 421. cum aliis ibi allegatis, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 163. & ipſo teſte *Communis aliorum*, *arg. cap. Requiſivit* 17. *de Sponſalibus*, ubi Lucius III. Papa ſic expreſſe reſpondet: *Requiſivit a Nobis tua Fraternitas, qua Cenſura mulier compelli debeat, quæ jurejurandi Religione neglecta nubere renuit ei, cui ſe nupturam interpoſito juramento firmavit? Ad quod breviter reſpondemus, quod cum libera debeant eſſe Matrimonia, monenda eſt potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere*, quod intelligi debet de finali, & nimia coactione, juxta dicta ſupra, *& cit. cap. Ex litteris* 10. *de Sponſalib.*, ubi Cenſuris compelli jubetur renuens nubere, *Niſi rationabilis cauſa obſtiterit*. Revera autem videtur obſtare rationabilis cauſa non compellendi ipſum Cenſuris ad ſic nubendum, cum Judex ex circumſtantiis prudenter colligere poſſit præfatam animi averſionem, ex qua indubitanter oritura forent tot ingentia dicta mala, & gravia incommoda, *arg. cap. Principatus* 23. *cauſ.* 1. *q.* 1. ubi ex verbis S. Leonis Papæ expreſſe dicitur: *Difficile eſt ut bono peragantur exitu quæ malo ſunt inchoata principio*, adeoque &c.

Nec quid novi induxit circa id Concilium 62
Trid. ſed in ſuo robore reliquit diſpoſitionem Juris Canonici *in cit. cap. Requiſivit* 17. *de Sponſal.* de non cogendo finaliter ad nubendum talem renuentem nubere, ut habetur ex ſequenti declaratione Sac. Cong. Concilii relata ab Urſaya *tom.* 3. *part.* 1. *deciſ.* 19. *n.* 216. his verbis:

Hieracen. Præſuppoſito, quod Matrimonium ſit factum abſque Parochi præſentia, & duorum, vel trium teſtium, quo caſu irritum declaratur a Tridentino Concilio ſeſſ. 24. *de reformatione Matrimonii cap.* 1. *verſ. Qui aliter*; Quæritur:

An dictum Matrimonium tranſeat in Sponſalia de futuro, ita ut cogi poſſit Vir per Cenſuras, aliaque Juris remedia ad ſervandam fidem Sponſæ, quando maxime ſequuta ſit copula?

Et an ſi fuerint ſequutæ promiſſiones, & data fides de contrahendo Matrimonium per verba de futuro, poſſit cogi nolens contrahere ad contrahendum per verba de præſenti cum ſolemnitatibus Sacri Concilii, cum jure Canonico videatur contrarium deciſum ex cap. Requiſivit, de Sponſalibus.

Die . . . . Novembris 1589. *Quoad primum S. C. cenſuit non tranſire. Quoad ſecundum de cogendis contrahentibus ad obſervanda ſponſalia nihil novi induxiſſe Concilium Trident. A. Card. Caraffa lib.* 6. *decretal. fol.* 62.

Et abſtinendum eſſe a coactione reluctantis Sponſi, vel ſponſæ, & permittendas nuptias cum alia, ſeu alio cenſuit, *Sacr. Congreg. Concil. in Senogallien. Sponſalium* 1. *Septemb.* 1714. *in Majoricen. Sponſalium* 24. *April.* 1723. *in Mediolanen. & Salernitanen. Sponſalium* 13. *Julii* 1725. *in Neapolitana* 17. *April.* 1728. *& in Gallipolitana Sponſalium* 28. Februarii 1773. apud Theſaurum Reſolution. Sacræ Congregationis Concilii *in dict. Gallipolitana tom.* 6. Nec etiam cogenda ſunt effectuari ſponſalia inter conſanguineos, ſeu affines inita ſub conditione Apoſtolicæ diſpenſationis obtinendæ; ipſa enim declarata fuerunt irrita, & invalida a Sacra Congregatione Concilii *in Brugnaten. Sponſalium* 26. *Januar.* 1709. *& in Jannen. Sponſalium* 12. *Decembr.* 1733. apud dict. *Theſaurum tom.* 6.

Unde recuſantem Matrimonium contrahere 63
poſt ſponſalia poſſe quidem moneri, & juxta Sacrorum Canonum præſcripta compelli comminatione Cenſurarum, non autem poſſe præciſe cogi, propugnat Rota *part.* 4. *recentior. tom.* 3. *deciſ.* 656. *num.* 10. *&* 11. *part.* 15. *deciſ.* 142. *n.* 6. & potiſſimum ubi adſit ali-

qua

Digitized by Google

qua juſta cauſa reſiliendi a ſponſalibus: quo caſu Judex poteſt quidem monere, ut ad effectuationem Matrimonii deveniat, non autem poteſt cogere, neque per Cenſuras, & præſertim ſi timeatur, quod Cenſuræ ſperni poſſint; Vel quod per Matrimonium coacte initum gravius malum oriri poſſit. Rota *par.* 10. *rec. dec.* 19. *n.* 2. & 44. *part.* 14. *deciſ.* 185. *n.*
64 5. In tali enim caſu poteſt Judex omnino abſtinere a Cenſuris, ſi prudenter prævidet, quod illæ nihil efficient, ut prævidere poteſt, ſi animadverſio nimia dignoſcitur. Sic Covarruv. *de ſponſalib. part.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num.* 5. Sanchez *loc. citat. numer.* 4. & 7. cum pluribus aliis ibi allegatis, Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 164. Gobat *loc. cit. numer.* 128. & plures alii.

65 Et in caſu, quo talis renuens Matrimonium effectuare, fuerit ob id excommunicatus, tunc Judex Eccleſiaſticus non ſolum ſponſum petentem abſolutionem abſolvere poteſt, poſtquam diu ſtetit excommunicatione innodatus, ſed eumdem etiam non petentem abſolvere tenetur; In ſimili enim caſu æque pia, ac laudabilis praxis Eccleſiæ eſt talem excommunicatum etiam non petentem, immo invitum abſolvere, *Sponſoque primævam libertatem reſtituere*, juxta præciſa verba Rotæ, & ad terminos Auctoritatum allegatarum *in Comen. Sponſalium* 10. *Junii* 1705. §. *Concurrente*, *coram Molin.* Sic refert, & tenet expreſſe Urſaya *tom.* 7. *part.* 1. *diſcept.* 21. *numero* 244. & *tom.* 3. *part.* 1. *diſcep.* 19. *numer.* 252. & ſic tenet cum pluribus aliis Gobat *loc. cit. numer.* 128. & 129.

66 Tempus autem, quod decurrere debet, antequam talis renuens excommunicatus abſolvatur, regulariter ſolet eſſe illud unius anni, ne poſtea afficiatur de Hæreſi ſuſpectus, juxta diſpoſita in Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 3. cum concordant. apud Manoch. *de Arbitrar. caſ.* 416. *n.* 55. Verum tamen eſt, quod ex particularibus facti circumſtantiis Rota *in dec.* 242. *n.* 13. *coram Duran.* cenſuit eſſe 16. menſium; & *in Majoricen. Cenſurarum* 15. *Januarii* 1515. §. *Longum*, *coram Card. Scotto* cenſuit eſſe ſpatium 17. menſium. Sic Urſaya *tom.* 3. *part.* 1. *cit. diſcep.* 19. *n.* 254.

67 Nec in tali caſu poterit licite ſponſa adhuc urgere negationem talis abſolutionis a Cenſura, ut recte docet Gobat *loc. cit. num.* 129. ubi inſuper dicit cum Perez *diſp.* 11. *ſect.* 3. *num.* 4. quod quando eſt clarum periculum ſupradictorum gravium malorum emergens ex horrore, quem ſponſus habet adverſus ſponſam, tunc ſponſalium etiam juratorum obligatio hoc ipſo ceſſet; *arg. cit. cap. Ex litteris* 40. *de ſponſalibus*, ibi: *Niſi rationabilis cauſa obſtiterit*, & *cit. cap. Requiſivit* 17. *eod.* ibi: *Cum libera debeant eſſe Matrimonia, monenda eſt potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.*

Quamvis autem dicta ſponſa non poſſit in 68
tali caſu licite adhuc negationem talis abſolutionis urgere, poteſt tamen licite Jure exigere compenſationem omnium damnorum emergentium ex hac diſſolutione, ut tradunt communiter Doctores, & expreſſe Rota *in Majoricen. Cenſurarum* 15. *Januarii* 1715. §. *final. coram Card. Scotto*, ubi eo tempore, quo demandavit abſolutionem ſponſi renuentis effectuare ſponſalia adjecit modum, qui fuit refectionis omnium expenſarum, tam judicialium, quam extrajudicialium in cauſa facti cum reſervatione jurium reſpectu mulieris in congruo Judicio petendi dotam, quatenus illa de jure deberetur eidem mulieri.

An autem pars innocens, etiamſi nullum 69
damnum patiatur, poſſit ab altera parte ſine legitima cauſa a ſponſalibus recedente, exigere pœnam conventam; ſeu an ſit licitum, & validum in ſponſalibus apponere pœnam ſolvendam ab illo, qui ab eis injuſte reſilit? Variant Doctores. Negant enim id fieri poſſe S. Thomas *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 3. *ad* 4. ſic expreſſe dicens: *Quandoque autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ, & tunc, quia Matrimonia debent eſſe libera, talis conditio non ſtat, nec poteſt exigi pœna illa ab eo, qui non vult Matrimonium complere.* Rota *part.* 15. *recent. deciſ.* 142. *n.* 7. & 8. S. Antoninus 3. *part. ſumm. Theol. tit.* 1. *cap.* 18. Tamburin. *lib.* 8. *de Matrimon. tract.* 3. §. 3. Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 8. *qu.* 1. *num.* 44. Dicaſt. *diſp.* 1. *dub.* 26. *num.* 36. Beja *p.* 1. *caſ.* 1. Onnate *de contractibus diſput.* 34. *num.* 15. Tancredus *lib.* 1. *diſt.* 30. *n.* 1. Kugler *part.* 1. *num.* 42. Averſa *qu.* 8. *ſect.* 9. Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 30. *nu.* 2. aſſerens ſic omnes ſentire ſecum, Pontas verb. *Sponſalia n.* 56. aſſerens ſimiles pœnales conventiones, aut pactiones numquam tenere, nec in foro interiori, nec in exteriori, quamvis eſſent juramento firmatæ, cum non liceat Juſjurandum ſervare præſtitum ob rem Legibus Eccleſiaſticis vetitam, nec efficiendam ſine peccato ſaltem veniali, quod & tenet Sanchez, & Averſa *loc. cit.* cum multis aliis. Et quidem ſtando in rigore juris tum civilis, tum Canonici videtur hæc ſententia tenenda. Etenim in Jure Civili *l. Titia* 134. *ff. de verborum obligationibus*, ſic expreſſe habetur,

Reſ-

Reſpondit ex ſtipulatione, qua proponeretur, cum non ſecundum bonos mores interpoſita ſit agenti exceptionem doli mali obſtaturam, quia inboneſtum viſum eſt vinculo pœnæ Matrimonia obſtringi, ſive futuea, ſive jam contracta, & *in l. Mulier 5. Cod. de ſponſalibus in fine*, ita expreſſe ſtatuitur: *Extra definitionem autem hujus Legis, ſi cautio pænam ſtipulationis continens fuerit interpoſita, ex utraque parte nullas vires habebit, cum in contrabeudis nuptiis libera poteſtas eſſe dibeat*, & *in l. Libera 2. Cod. de inutilibus ſtipulationibus* ſic reperitur præciſe ſencitum: *Libera Matrimonia eſſe antiquitus placuit, ideoque pacta, ne liceret divertere, non valere, & ſtipulationis, quibus pœnæ irrogantur ei, qui, quave divertium feciſſet, eatas non baberi conſtat;* Et in jure Cenonico *cap. Gemmae 29. de Sponſalibus, & Matrimonio* ſic clare diſponitur: *Cum itaque libera matrimonia eſſe debeaut, & ideo talis ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem ſit merito improbanda, mandamus quatenus ſi ita eſt, eumdem B. ut ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat, Eccleſiaſtica Cenſura compellas.*

70 Nihilominus probabilius id fieri poſſe, nempe licite, & velide epponi poſſe in ſponſelibus pœnam ſolvendam ab eo, qui ab illis injuſte receſſerit, & talem conventam pœnam obligere affirment Godofr. *in cit. l. Titia* 134. *ff. de verb. obligat verſ. Quin inboneſtum*, Barb. *in cit. cap. Gemmas 29. de ſponſal. nu.* 89. Engel *lib. 4. Decret. tit. 1. §. 2. n. 7.* Reiffenſtuel *ibid. a nu.* 187. Layman *lib. 5. teact. 10. part. 2. cap. 1. num. 9.* Henno *tom. 2. tract. de Matrimon. diſp. 1. q. 9. toncluſ. 2.* Boſco *in Theol. Sacramental. diſp. 11. de Matrimon. ſect. 1. concluſ.* 11. Beſilius Pontius *de Matrimon. lib. 12. cap. 19. n. 8.* Coninch *diſp. 22. dub. 5.* Diana *part. tract. 4. reſolut.* 211. Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 2. de juram. cap. 23. num. 5.* Vaſquez *Opuſcul. de teſtament. c. 3. n.* 28. Caſtropal. *de Sponſalib. diſp. 1. punct. 9. n. 3.* Gobat *teact. 10. caſ. 4. a num.* 172. Perez *de Matrimon. diſp. 7. ſect. 1. unm.* 6. Delbene *cap. 8. diſp. 19. ſect.* 4. Hannold. *de juſtitia tom. 1. tract. 4. a n.* 362. Molina, Leſſius, La Croix *lib. 6. part. 3. n,* 148. cum pluribus aliis ibi citatis, & valde probabile cenſet Pirhing *lib. 4. tit. ſect. 1. n. 23. verſ. Extendunt*, & plures elit.

71 Et ratio eſt, quia tales pœnales conventiones, nec ſunt contra Jus naturale, nec contra Jus poſitivum, adeoque validæ ſunt & licitæ. Quod non ſint contra jus naturele concedunt omnes, etiam ipſimet adverſarii, cum ipſemet Deus injuſte reſilienti apponat pœnam damnationis æternæ, ut patet *ſupra num.* 48. & Eccleſia pœuam pecuniariam, carceris, & excommunicetionis, ut patet *ſupr. n.* 56. & 57. quod non facerent, ſi appoſitio pœnæ ſolvendæ ab injuſte reſiliente eſſet contra Jus neturale.

Quod autem teles conventiones pœnales non 72
ſint contra Jus poſitivum, tum Civile, tum Canonicum, clare petet, quia in tantum in allatis juribus reprobautur tales pœnales conventiones, in quantum per ipſas læderetur libertas ad Matrimonium requiſita, prout fatentur etiam ipſimet adverſarii, eo quod hanc rationem allegent omnia *ſupra citata Jura*. Atqui tales conventiones pœnales non lædunt libertatem ad Matrimonium requiſitam, ergo &c. Probatur minor: libertas ad Matrimonium requiſita non tollitur per graviores pœnas, nempe per pœnas corporis afflictivas, per carceres, per excommunicationem, per pœnem damnationis æternæ, ſub quibus a Deo, & Eccleſia compelluntur ſponſi ad non reſiliendum injuſte, & ſine legitima cauſa a promiſſo Matrimonio; ergo neque libertas requiſita ad Matrimonium tollitur per dictam pœnam conventionalem omnibus ſupradictis longe minorem, *arg. l. 22. ff. de adult*. Quod autem pœna æterna gravior, & major ſit pœna temporali de ſe patet, & quod corporalis gravior, & major ſit pecuniaria, clare conſtat, *arg. leg. In ſervorum §. fin. de pænis* & quod Excommunicatio ſit gravior, & major pœna, quæ in Eccleſia dari poſſit, habetur expreſſe *in cap. Corripiantue 17. cauſ. 24. q. 3.* ibi: *Qua pæna in Eccleſia nulla major eſt*.

Tum quia poſſet negari ſuppoſitum, quod 73
per dictam conventlonem pœnalem tollatur libertas, cum contractis rite ſponſalibus, nulla pars libertatem amplius habeat reſiliendi injuſte, & ſine legitima cauſa a dictis ſponſalibus, *arg. cap. Ex litteris 10. de ſponſalibus*, ibi: *Si non acquivierit monitis, Eccleſiaſticis Cenſuris compellas, ut ipſam (niſi rationabilis cauſa obſtiterit) in uxorem recipiat*. Quia, ut omnes etiam ipſimet adverſarii concedunt, ſponſelia rite contracta obligant ſub mortali, adeoque ſub pœna æterna ad promiſſum Matrimonium effectuandum, ſicque libertatem adimunt ſponſis injuſte & ſine legitima cauſa reſiliendi, eiſque neceſſitatem moralem effectuandi dictum promiſſum Matrimonium imponunt, & conſequenter libertas moralis non datur ad reſiliendum ſine cauſa. Quod enim eſt inhoneſtum, hoc ſecundum Leges eſt impoſ-

Digitized by Google

poſſibile, quia de jure illud tantum poſſibile, & fieri poſſe cenſetur, quod licite fieri poteſt; *cap. Fraternitatis* 15. *cauſ.* 22. *quæſt.* 2. Juncta Gloſſa *ib. verb. Quod poteſt*: Hinc allegata Jura ab adverſariis prohibent quidem pœnales conventiones tollentes libertatem ad reſiliendum juſte, & cum legitima cauſa, quod & nos ultro concedimus. At non prohibent pœnales conventiones ad non reſiliendum injuſte, & ſine legitima cauſa, cum ad injuſte reſiliendum, contractis rite ſponſalibus, moralem libertatem nulla pars amplius habet: Sicque talia jura permittunt fieri conventiones pœnales ad non reſiliendum injuſte, & ſine legitima cauſa, quæ eſt noſtra concluſio.

74 Tum etiam quia valide, & licite apponi poſſe pœnam, ne quis injuſte a ſponſalibus reſiliat, dictamque pœnam ab injuſte reſiliente poſſe licite exigi a parte innocente, & debere ſolvi a parte rea injuſte reſiliente, conceditur expreſſe, & ſtatuitur *in Conſtitut. ſeu Novella* 18. *Leonis Imperatoris*: *ut in ſponſalibus conſtituta pœna exigatur*, vere digna, ut integra legatur; unde cum ibi habeatur tam clare, & explicite dicta diſpoſitio, ceſſat penitus ratio dubitandi de jure Civili. Immo etiam de jure Canonico, quia, ubi caſus, vel materia in Jure Canonico obſcure diſponitur (uti in præſenti, cum *in cit. cap. Gemmas* 29. *de ſponſalibus* ſermo ſit de ſponſalibus inter pueros ante ſeptennium contractis per parentes, uti patet ex textu, & fatentur omnes cum Sanchez *loc. cit. num.* 3. a quibus utpote invalidis non licet argumentari ad ſponſalia ab adultis valide contracta). In Jure autem Civili habetur de tali caſu, vel materia clara diſpoſitio (uti in præſenti, cum citata Conſtitutio, ſeu Novella 18. Leonis Imperatoris contineat ad rem clariſſimam, & expreſſiſſimam diſpoſitionem) etiam in Foro Canonico cauſa decidi debet juxta Jus Civile, *arg. cap. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciatione*: Ubi Summus Pontifex Lucius III. ſic expreſſe pronunciat: *Sicut Leges non dedignant Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum ſtatuta Canonum, Principum Conſtitutionibus adjuvantur.* Ubi Gloſſa verb. *Adjuvantur* notabiliter infert: *Et ita in cauſa Eccleſiaſtica Leges poſſumus allegare, ut etiamſi Canones deficiant, poſſit judicari ſecundum Leges*, & Abbas *ibidem numero* 3. merito concludit, quod *cauſa Eccleſiæ debet decidi per Jus civile in defectum Canonum, omnes enim Leges Principum non contradicentes Canonibus ſunt approbatæ per Eccleſiam, ut patet hic.*

75 An, & quando reſilientes a ſponſalibus amittant arrhas. Vide verb. *Arrha*.

76 Sponſalia rite contracta variis juſtis de cauſis diſſolvi poſſunt. Primo ſponſalia puberum etiam jurata valide, & licite diſſolvi poſſunt mutuo conſenſu. *Communis*, per text. *in cap. Præterea* 2. *de ſponſalib.* juncto ejus Summario, in quo expreſſe ſic habetur: *Sponſalia de futuro diſſolvuntur, ſi Sponſi ſe diſſolvunt, etiamſi fuerint jurata.* Et ratio eſt, quia ut dicitur *cap. Omnis res* 1. *de Reg. Juris in* 6. *Omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*, & concordat *lex Nihil* 35. *ff. de Regul. Jur.* ibi: *Nihil tam naturale eſt, quam eo genere quidquam diſſolvi, quo colligatum eſt*, cum ſimilibus.

77 Secundo diſſolvi poſſunt Sponſalia per receſſum unius a ſponſalibus; Recedente enim una parte a ſponſalibus, ſive juſte, ſive injuſte, etiam altera pars recedere poteſt. *Communis*; Et quidem ſi una pars juſte recedat, jam hoc ipſo ſolvit ſponſalia, & altera pars libera manet; ſi autem injuſte recedat, procedit illud vulgatum: *Frangenti fidem, fides frangatur eidem*, *arg. l. Qui fidem* 16. *de tranſactionib.* & *cap. Fruſtra* 75. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſervari, cui Fidem a ſe præſtitam ſervare recuſat.*

78 Quando tamen una pars injuſte recedit, non tenetur altera pars recedere, ſed poteſt injuſte recedentem tenere ſibi obligatum, ita ut hic teneatur eidem volenti adhuc nubere. *Communis*. Et ratio eſt, quia peccata ſuos debent tenere Auctores, *l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis cap. Quæſivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; Et rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit: *cap. Cognoſcentes* 2. *de Conſtit.* Nec debet aliquis alterius odio prægravari, *cap. Non debet* 22. *de Regul. Jur. in* 6. *l. Non debet* 74. *ff. de Regul. Jur.* Et nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt, *l. Non fraudantur* 134. §. 1. *ff. de Reg. Jur. Ne videatur de ſua malitia commodum reportare*, *cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*.

79 Tertio diſſolvuntur ſponſalia, ſi unus ſponſorum ſine licentia alterius longius diſcedit animo non redeundi, ſeu ſine ſpe brevi redeundi; tunc enim altera pars ad alia vota tranſire libere poteſt. *Communis*, textu expreſſo *in cap. De illis* 5. *de ſponſalibus*, ibi: *De illis autem, qui, præſtito juramento, promittunt ſe aliquas mulieres ducturos, & poſtea eis incognitis, dimittunt terram, ſe ad partes alias tranſfe-*

ferentes, hoc ſibi volumus innoteſcere, quod liberum erit mulieribus ipſis, ſi non amplius in facto eſt proceſſum, ad alia ſe vota transferre; juncto ejus Summario ſic dicente: *Si ſponſus de futuro ante copulam ad remota ſe transfert, ſponſa libere cum alio contrahit.*

80 Nec obſtant Leges Civiles, *ut l. Si is qui* 2. *Cod. de ſponſalibus*, ubi ſtatuitur, ſponſum abſentem intra eamdem provinciam biennio eſſe expectandum, *l. Liberum eſt* 2. *Cod. de repudiis*, ubi ſancitur eſſe triennio expectandum, ſi extra Provinciam abſit, *l. Sæpe juſte* 17. *ff. de Sponſalibus*, ubi decernitur triennio, quadriennio, & ulterius eſſe expectandum, ſi unus ex ſponſis ob aliquam cauſam neceſſariam abſit. Non obſtant, inquam, quia præfatæ Leges correctæ fuerunt a Jure Canonico *cit. cap. De illis* 5. *de ſponſalibus*; Cui juri Canonico abſolute ſtandum eſſe in utroque Foro, quando ſponſus alio ſe confert ex voluntaria, juſta quidem, ſed non neceſſaria cauſa, docent Henriquez, Rodriquez, aliiſque citatis Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. diſp.* 54. *n.* 5. Tamburin. *loc. cit.* §. 1. *cap.* 1. *num.* 9. apud Sporer *loc. cit. num.* 244. & minime attendendas eſſe prædictas leges in noſtro caſu, quando ſcilicet unus ſponſorum ſine licentia alterius longius diſcedit animo non redeundi, ſeu ſine ſpe brevi redeundi, docet cum aliis Reiffenſtuel *loc. cit.*
81 *num.* 215. Quamvis tamen plures Doctores, ut Silveſter, Ceniſius, Layman *loc. cit. n.* 14. Gloſſa, & alii apud ipſos dicant, prædictas Leges non eſſe a Jure Canonico correctas in caſu, quo ſponſus ex cauſa neceſſaria, ſeu voluntaria, juſta tamen, & utili, v. gr. ob bellum juſtum, ob ſtudia, ob negotiationem, & hujuſmodi, diutius abeſt, deinceps reverſurus, & in ſimilibus caſibus ſponſam debere expectare ſaltem tantum temporis, quantum conſtituet Judex Eccleſiaſticus illud moderando ad breviorem terminum, & ſignificando ſponſo, intra quem teneatur redire, alioquin ſponſam liberam fore; Quæ opinio eſt probabiliſſima, & meo videri in praxi ſequenda, cum ſic concilietur Jus Civile cum Canonico, nec ſit contra noſtram concluſionem *ſub num.* 75. nam ipſa loquitur de caſu, quo unus ſponſorum ſine licentia alterius longius diſcedit animo non redeundi, ſeu ſine ſpe brevi redeundi; Hinc in caſu, quo deinceps reverſurus abſit ob aliquam ſupradictam neceſſariam, ſeu voluntariam, juſtam tamen, & utilem cauſam; tunc ſponſa revera expectare debet aliquanto tempore judicis arbitrio, conſideratis occurrentibus circumſtantiis, ſignificando interim ſponſo intra quod tempus redire teneatur, alioquin ipſam ſponſam liberam fore, ut jam dictum eſt; Et ſic in praxi obſervari aſſerit Sporer *l. cit. n.* 244. Et ſic ſi Sponſus ſit in loco propinquo, quod requiri, & admoneri debeat, ut intra certum tempus nubat, docent Sanchez *loc. cit. n.* 11. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 215. & alii paſſim.

Quarto ſponſalia diſſolvuntur per dilationem 82
nimiam Matrimonii ultra tempus, vel terminum præfixum ad finiendam obligationem; Qui enim differt inire Matrimonium ultra tempus, vel terminum in ſponſalibus ſic præfixum, cenſetur a ſponſalibus reſilire, ſic, ut altera pars etiam juſte reſilire, & ad alia vota ſe transferre poſſit. *Communis*, per text. *in cap. Sicut* 22. *de ſponſalibus, & leg. Fidejuſſor* 29. §. *final.*, *ff. Mandati*; Et ratio clara eſt, quia, ut habetur *in cap. Contractus* 85. *de Regulis Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur*, & concordat *l. Contractus* 23. *ff. de Regul. Juris.*

Si autem dilatio fiat ultra tempus, vel ter- 83
minum præfixum, non ad finiendam, ſed tantum ad differendam ſeu ad exequendam obligationem contrahendi Matrimonium, ita ut uſque ad illud tempus verb. grat. uſque ad Paſcha, nulla pars obligetur, ſed ſolum incipiat obligatio poſt illud tempus, tunc nequeunt diſſolvi ſponſalia ex eo quod intra illum terminum Matrimonium non ſit effectuatum, ſed manet adhuc obligatio illud effectuandi. *Communis*, *argum. leg. Continuus* 137. §. 2. *ff. de verbor. obligat.* & *l. Celſus* 23. *ff. de Recept. qui arbitrium receperunt;* Et ratio eſt, quia cum tempus eſt præfixum, non ad finiendam, ſed tantum ad differendam, ſeu exequendam obligationem contrahendi Matrimonium, duplex conſurgit obligatio; Prima Matrimonium contrahendi; Secunda tali tempore contrahendi; Unde licet hæc ſecunda obligatio violetur, & ob eam violationem altera pars juſte reſiliat, manet tamen prior obligatio abſoluta, & principalis, ſcilicet Matrimonium contrahendi, ſi altera pars adhuc velit.

Si vero nullum certum tempus præfixum ſit 84
ad Matrimonium contrahendum, diſcurrendum eſt ſicuti *ſupra num.* 57.

Quinto ſponſalia diſſolvuntur per ingreſſum 85
in Religionem Profeſſione ſequuta, *Communiſſima;* Per Profeſſionem enim Religioſam ſolvitur etiam ipſum Matrimonium ratum, *cap. Ex publico* 7. *de converſ. conjug.* adeoque multo magis ſponſalia de futuro.

Per ſolum etiam ingreſſum in Religionem, 86
li-

Digitized by Google

licet Profeſſione nondum ſequuta, diſſolvuntur ſponſalia ex parte illius, qui in ſæculo remaner, ita ut is a promiſſione ſit liber, & ſi velit, ad alia vota ſe transferre poſſit; Sic Innocentius *in cap. Veniens*, *Qui Clerici*, *vel voventes*, & ibi Ancharan. *numer.* 1. Joan. Andr. *numer.* 2. Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 42. *n.* 2. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 3. Sporer *loc. cit. num.* 247. cum Soto, Navarr. Henriquez, Rodriquez, Coninch. Tamburin. & aliis ibi citatis, Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 226. teſtans de communi aliorum contra Durandum, & alios apud Sanchez *loc. cit.* Et ratio eſt, quia illa pars, quæ Religionem ingreditur, ipſo facto ſignificat ſe mutaſſe voluntatem, & ſponſalibus, ac juri ſuo renunciaſſe, adeoque relinquit alteram partem liberam; Tum quia per ingreſſum in Religionem fit notabilis mutatio ex parte ingredientis; Per notabilem autem mutationem ex parte unius ſolvuntur ſponſalia, & tollitur obligatio ex parte alterius; *arg. cap. Quemadmodum* 25. *de Jurejurando*, & *cap. Per veſtras* 7. *de donation. inter virum*, & *uxorem*.

87 Per ſolum autem ingreſſum in Religionem, Profeſſione non ſequuta non diſſolvuntur ſponſalia ex parte ingredientis, ſed manet adhuc obligatio ex parte ipſius, ita ut ſi remanens in ſæculo velit expectare, & adhuc eum habere velit, teneatur eam ducere, ſi non ſecuta Profeſſione a Religione egrediatur. Engel *lib.* 4. *decretal. tit.* 1. §. 3. *num.* 7. Pirhing *ibid. num.* 50. Reiffenſtuel *ibid. numer.* 227. Sporer *loc. cit. numer.* 248. Layman. *l. citat.* & alii communiter contra Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 42. *num.* 4. dicentem etiam ex parte ingredientis diſſolvi ſponſalia, ſaltem ſi bona fide ingrediatur; Et ratio noſtra eſt, quia ſolus ingreſſus in Religionem, non ſequuta Profeſſione, nec ex natura ſua, nec ex jure aliquo poſitivo ſolvit ſponſalia, adeoque &c. Quod enim ex natura ſua non ſolvat ſponſalia, clare patet, quia Novitius egredi poteſt e Religione, & ſponſalia adimplere; Quod autem ea non ſolvat ex Jure aliquo poſitivo, conſtat ex eo quod nullum tale Jus allegari poſſit; nam *cap. Verum* 2. & *cap. Ex publico* 7. *de converſione conjugatorum* cum ſimilibus non loquuntur de ingreſſu, ſed de ſola Profeſſione, adeoque talis Juris poſitivi diſpoſitio facta de ſola Profeſſione, non debet extendi ad ſimplicem ingreſſum ſine Profeſſione, quia cum ſit odioſa, utpote in præjudicium alterius vertens, reſtringi potius quam extendi debet, *argum. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia reſtringi*, & *favores convenit ampliari*.

Sexto ſponſalia diſſolvuntur ex parte utriuſque per ſuſceptionem Sacrorum Ordinum. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia per ſuſceptionem Sacrorum Ordinum redditur impoſſibilis adimpletio ſponſalium, cum Ordines Sacri ob ſolemne votum Caſtitatis ipſis annexum reddant ſuſcipientes incapaces Matrimonii contrahendi, *cap. Presbyteris* 8. *diſt.* 27. *cap. Ante* 1. *cap. Sacerdotibus* 2. *diſt.* 31. *cap. Omnium* 1. *cap. Multorum* 2. *cap. De illo* 4. *cap. Si quis* 7. *cap. Subdiaconis* 9. *diſt.* 30. & *c. Quod votum unic. de voto*, & *voti redempt. in* 6. *Extravag. Joann. XXII. Antiquæ concertationi unic. de voto*, & *voti redempt.* Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *Can.* 9. adeoque &c. 88

Non diſſolvuntur tamen ſponſalia per ſuſceptionem Ordinum Minorum ſaltem ex parte eos ſuſcipientis. *Communis*. Et ratio eſt evidens, quia per ſuſceptionem Ordinum Minorum non redditur impoſſibilis adimpletio ſponſalium, cum Ordines Minores non repugnent cum Matrimonio, ſed promoti ad ipſos poſſint adhuc valide, & licite nubere, adeoque ſponſalia contracta tenentur, quantum eſt ex parte ſua, adimplere: dicitur autem notanter ſaltem *ex parte eos ſuſcipientis*, quia ſi Sponſus inſcia, vel invita Sponſa ſuſcipiat Ordines Minores, probabilius ſolvuntur ſponſalia ex parte ipſius Sponſæ, ita ut hæc alteri pro libitu nubere poſſit, ut contra Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 47. *n.* 1. docent Gobat *tract.* 10. *caſ.* 8. *n.* 321. Tannerus *de ſponſalibus diſp.* 8. *tract.* 4. *qu.* 1. *n.* 53. Sporer *loc. cit. nu.* 256. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 230. & alii. Et ratio eſt, quia tunc Sponſus revera videtur remittere Sponſæ jus ſuum in illam, cum ſuſcipiendo Ordines Minores cenſeatur velle etiam aſcendere ad Ordines Majores, & ſic ſtatum aſſumere incompoſſibilem cum Matrimonio per Jura adducta *nu. anteced.* Tum quia videtur tunc fieri ex parte Sponſi notabilis mutatio, ob quam communiter nollent puellæ contrahere cum illo, quem ſcirent in Clericum ordinandum, adeoque ob ſimilem Sponſi notabilem mutationem ſolvuntur ſponſalia ex parte Sponſæ; *argum. cap. Quemadmodum* 25. *de Jurejurando*, & *cap. Per veſtras* 7. *de donation. inter virum*, & *uxorem*. 89

An autem etiam per votum ingrediendi Religionem, aut ſuſcipiendi Ordines Sacros, vel etiam per ſimplex votum Caſtitatis diſſolvantur ſponſalia? Variant Doctores, & quidem quoad votum ingrediendi Religionem Layman 90

loc. cit. n. 4. Gobat *loc. cit. n.* 314. & alii volunt, ipſum diſſolvere ſponſalia ex parte utriuſque, ideſt tam ex parte voventis, quam non voventis, quia, dicunt ipſi, promiſſio Matrimonii tacite involvit conditionem, ſeu exceptionem, *Niſi elegero ſtatum perfectiorem*; Caſtropal. autem *de Sponſalibus diſp.* 1. *punct.* 20. *n.* 4. Tamburinus *lib.* 2. *n.* 7. Sporer *loc. cit. n.* 252. Reiffenſtuel *loc. cit. nu.* 234. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 190. & plures alii probabilius docent, quod per tale votum Religionis non illico diſſolvantur ſponſalia, ſed ſolum ſuſpendantur ex parte ipſius voventis; Et ratio eſt, quia tale votum ante Profeſſionem ſequutam non conſtituit ſtatum, ſed relinquit poteſtatem adhuc implendi ſponſalia, cum fieri poſſit, ut talis vovens Religionem nullibi ſuſcipiatur, vel ſuſceptus tempore Novitiatus iterum egrediatur, in quo caſu, cum ceſſet obligatio voti, ſubintrat obligatio ſervandi ſponſalia, ſi altera pars in ſæculo remanens adhuc ſic velit, ut in ſimili jam dictum eſt *ſupra n.* 83. de ingrediente Religionem ſine præcedente voto. Nec illa tacita conditio, ſeu exceptio afferta ab adverſariis intellecta in promiſſione Matrimonii quidquam probat contra noſtram concluſionem, quia talis conditio, ſeu exceptio intelligitur ſolum in ordine ad ipſum ſtatum perfectiorem Religionis in effectu, & ſequuta Profeſſione, non autem in ordine ad ſolum ejus votum, vel actualem ingreſſum ſine effectuatione Profeſſionis: Tum quia tacita illa conditio, ſeu exceptio ineſt ſolum votis, ſeu promiſſionibus Deo factis, non autem factis homini, alias enim poſſet quis cuncta promiſſa etiam jurata homini facta ex illa tacita conditione, ſeu exceptione oegligere, quod falſiſſimum eſt, ut late oſtendit Caſtropalao *tr. de juram.* Et hoc clare oſtenditur exemplo; ſi quis enim vellet dare, vel vovere Deo Domum, ſeu vineam, aliamve rem, quam alteri jam ſerio promiſit, & ad quam alter jus jam habet, id certo non liceret, nec valeret, utpote tertio injurioſum, quamvis alias Deo, aut piæ cauſæ dare talem rem ſit perfectius, quam dare homini. Aliud autem eſt in votis, ſeu promiſſionibus Deo factis, utpote in quibus Deus ipſe ſolus promiſſarius eſt, qui utique remittit, vel remittere cenſetur votum minus perfectum, ſi loco ipſius perfectius præſtetur, *cap. Pervenit* 3. *de Jurejurando*; Ratio autem potiſſima cur liceat Religionem ingredi, & profiteri cum præjudicio Sponſæ, non eſt, quia Religio eſt ſtatus perfectior, ſed quia a jure ſic conceſſum eſt, *arg. Extravag. Joan. XXII. Antiquæ concertationi unic. de voto, & voti redemptione*; ubi quamvis Ordines Sacri conſtituant ſtatum perfectiorem, tamen cautum habetur, quod per Ordines Sacros Matrimonium ratum non dirimatur, uti per Profeſſionem Religioſam, addita hac ratiooe: *Cum nec Jure Divino, nec per Sacros Canones reperiamus hoc ſtatutum.*

91 Conveniunt tamen Doctores omnes, quod per ſimile votum diſſolvantur illico ſponſalia ex parte non voventis, ſeu remanentis in ſæculo, quia hoc ipſo, quod quis licite vovet aſſumere ſtatum repugnantem Matrimonio, cenſetur renunciare ſponſalibus, & juri ſibi ex ipſis acquiſito, adeoque partem alteram relinquere liberam, ut cui vult, nubat; Licet etiam poſſit, ſi velit, expectare effectuationem Profeſſionis, & ea non effectuata, compartem ſuam ad Matrimonium urgere per dicta *ſupra num.* 82. & 83.

92 Quoad votum ſuſcipiendi Sacros Ordines ipſum ſolvere ſponſalia ex parte utriuſque tenent Sotus *de juſtitia lib.* 5. *q.* 1. *art.* 3. Henriquez *lib.* 11. *cap.* 14. *n.* 4. Bonacina *q.* 1. *de Matrimonio p.* 5. *n.* 20. Dicaſtill. *diſp.* 478. Gobat *loc. cit. n.* 319. & alii quicumque tenentes, quod poſt contracta ſponſalia poſſint ſuſpici Sacri Ordines. Et ratio iſtorum eſt, quia Sponſalibus videtur ineſſe hæc tacita conditio ſeu exceptio: *Niſi voluero ad ſtatum perfectiorem tranſire*, qualis revera eſt ſtatus Clericalis reſpectu ſtatus conjugalis, adeoque &c. Sanchez autem *lib.* 1. *diſp.* 47. *num.* 5. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 3. *num.* 25. Caſtropal. *de ſponſalibus diſp.* 1. *punct.* 19. Rebell. *lib.* 4. *de Matrimon. quæſt.* 6. *ſect.* 5. Engel *lib.* 4. *decret. tit.* 1. *num.* 8. Pirhing *ibid. num.* 57. Reiffenſtuel *ibid. num.* 236. Perez *d.* 9. *ſect.* 6. La Croix *lib.* 6. *part.* 4. *num.* 196. & 200. cum Palud. Krim. & aliis ibi citatis, & plurimi alii, & quotquot docent non poſſe licite ſuſpici Sacros Ordines poſt contracta valida ſponſalia, probabilius docent per votum ſuſcipiendi Sacros Ordines non dirimi ſponſalia ex parte ſponſi voventis; Et ratio patet per dicta *ſupra nu.* 86. ubi enervatur etiam illa prætenſa ab adverſariis tacita conditio, ſeu exceptio imbibita ſponſalibus; tum quia hoc ipſo, quod ſponſus in caſu non poſſit licite ſuſcipere Sacros Ordines nec licite, nec valide poteſt emittere votum illos ſuſcipiendi, cum votum de re illicita, nec licitum, nec validum ſit, *arg. cap. Quanto* 18. *de Jurejur.*

93 Per tale autem votum ſolvi ſponſalia ex parte Sponſæ tenent Sanchez *loc. cit. n.* 4. Reiſſen-

Digitized by Google

ſenſtuel *loc. cit. n.* 235. & alii paſſim Doctores utriuſque adductæ ſententiæ; Et ratio patet ex dictis *ſupra n.* 83. & 87. Quamvis enim tale votum ſit nullum, ipſe tamen ſponſus, quantum eſt in ſe, revera intendit, & vult aſſumere ſtatum cum Matrimonio incompoſſibilem, adeoque cenſetur renunciare ſponſalibus, & juri ſibi ex ipſis acquiſito, ita ut ſponſa, cognito tali voto, poſſit pro libitu, cui voluerit, nubere, *cap. Veniens* 5. *Qui Clerici, vel voventes;* Vel ita nulliter voventem ad ſibi nubendum per viam Juris cogere.

94 Quo ad votum ſimplex perpetuæ continentiæ idem dicendum eſt, ac de voto ſuſcipiendi Sacros Ordines; Quod videlicet non diſſolvat ſponſalia ex parte voventis, bene vero ex parte alterius ſic Barboſa *in cap. Veniens* 5. *Qui Clerici, vel voventes n.* 2. Abbas *ib. n.* 2. Jo. Andreas *nu.* 3. & Canoniſtæ communiter, ac omnes ſupracitati Doctores, & alii *arg. cit. cap. Veniens* 5. *Qui Clerici, vel voventes*; Et ratio eſt eadem, quæ *n.* 88. & 89. eſt adducta de voto ſuſcipiendi Sacros Ordines.

95 Septimo diſſolvuntur ſponſalia per Matrimonium valide poſtea, licet illicite contractum cum alia perſona. *Communis*, per textum *in c. Sicut* 23. *c. Si inter* 31. *de ſponſalibus*, & *c. duobus modis* 1. *de Sponſa duorum;* Quamvis enim, qui jam valide contraxit ſponſalia cum una perſona, illicite poſtea contrahat Matrimonium cum alia, nihilominus tale Matrimonium valet, & ſponſalia ſolvit, etiamſi priora ſponſalia fuerint juramento firmata, textu expreſſo *in cit. cap. Si inter*, ibi: *Sive ſit juramentum interpoſitum, ſive non*, cum ſimilibus.

96 An autem per tale Matrimonium cum alia initum diſſolvantur in perpetuum propria ſponſalia, ita ut, quamvis hæc uxor moriatur, aut profiteatur in Religione, ſponſus non amplius teneatur ducere primam ſponſam, & e contra? Variant Doctores; Paludanus enim, Gabriel, Henriqu. Bonac. Becanus, Filliuc. Villalob. Leſſius; Laym. Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 48. apud la Croix *lib.* 6. *par.* 3. *n.* 201. Tannerus *tom.* 2. *diſp.* 8. *q.* 1. *dub.* 4. *n.* 56. & 57. Dicaſtill. *diſp.* 1. *dub.* 37. Piring *lib.* 4. *decretal. tit.* 1. *n.* 59. Reiffenſtuel *ibid. n.* 243. & alii affirmativam ſententiam tuentur, & dicunt id ſatis colligi ex *cit. cap. Si inter* 31. *de ſponſalibus*, *cap. Duobus modis* 1. *de ſponſa duorum*, & *cap. ultim. caſ.* 27. *quæſt.* 2. ex quibus conſtat, quod ſponſalia per Matrimonium cum alia contractum ſolvuntur, adeoque omnino extinguuntur, & non tantum ſuſpenduntur; Obligatio autem ſemel extincta non amplius reviviſcit; *cap. Quæris* 129. *diſt.* 4. *de conſecrat. l. Qui res* 98. §. 8. *de ſolutionibus*, ibi: *In perpetuum enim ſublata obligatio reſtitui non poteſt*; Tum quia superveniens fortior, & major obligatio Matrimonii videtur extinxiſſe totaliter debiliorem, & minorem obligationem priorum ſponſalium, ſicuti votum ſtrictioris Religionis extinguitur per Profeſſionem ſecutam in Religione laxiore, textu expreſſo *in cap. Qui poſt votum* 5. *de Regularibus in* 6.

Negativam autem, nempe non penitus per dictum Matrimonium extinctam eſſe obligationem priorum ſponſalium quoad ſponſum, 57
qui primam fidem violavit, ſed ſolum ſuſpenſam fuiſſe, ita ut remanente libero, teneatur priora ſponſalia adimplere ducendo primam ſponſam, ſi ipſa velit, defendunt probabilius Adrian. Ledeſm. Hurtad. Vega, Pontius, Averſa, Maſtrius, Caſtropal. Krimer, Kugler, & alii citati, & ſequuti a la Croix *loc. cit. n.* 201. Coninch *diſp.* 23. *dub.* 4. cum pluribus ibi allegatis, Herincx *diſp.* 4. *n.* 42. Tambur. *cap.* 5. §. 5. *n.* 3. Silvius *in ſupplem. S. Thomæ q.* 43. *art.* 3. Pontas verb. *Sponſalia caſ.* 18. Sporer *loc. cit. de ſponſalibus n.* 263. & alii plures, *arg. cap. Quidam* 3. *de converſione Conjugatorum*, ubi ſtatuitur, quod qui invita uxori Profeſſionem in Religione emiſit, & ob id poſtea de Jure uxori reſtituitur, ſi talis uxor præmoriatur, non poſſit aliam uxorem ducere, ſed teneatur votum continentiæ obſervare, cum vivente uxore fuerit quidem tale votum ex parte ſuſpenſum, ſed non totaliter extinctum. Et ratio eſt, quia licet verum ſit ſecundum allegata Jura ab adverſariis, quod obligatio ſemel extincta non amplius reviviſcat, tamen ex nullo Jure conſtat obligationem illam priorum ſponſalium omnium extinctam eſſe, cum *cit. c. Sicut* 22. *c. Si inter* 31. *de ſponſalib. c. duobus modis* 1. *de ſponſa duorum*, & *c. ult. caſ.* 27. *q.* 2. ut legenti patet, non definiat, an talis obligatio omnino extinguatur, vel ſolum interea ſuſpendatur.

Nec valet paritas adducta de voto ſtrictio- 98
ris Religionis extincto penitus per Profeſſionem ſecutam in Religione laxiore, quia in tantum id evenit, quia Profeſſio eſt vinculum, & impedimentum ex ſe perpetuum, quod ſola morte tollitur; Vinculum autem, ſeu impedimentum Matrimonii non eſt perpetuum, ſed tantum durans ad vitam conjugis, nec aliter potens diſſolvere priora ſponſalia, quam quatenus cum illis erat incompatibile; qua proinde incompatibilitate ſublata per mortem conjugis omnino reviviſcet prius vinculum, &

obligatio, ſicuti ſi quis poſt votum ſimplex Caſtitatis emiſſum Matrimonium contraxit, poſt mortem conjugis ſtatim votum integre reviviſcit, cum tale votum pro tempore, quo duravit illud Matrimonium, fuerit quidem ſuſpenſum, at non omnino extinctum: Tum quia non poteſt dici, quod ſponſus per tale Matrimonium illicite cum alia contractum poſt priora valida ſponſalia ſit conſtitutus in meliori conditione quam antea, quia, ut expreſſe dicitur *in l. Non fraudantur* 134. §. 1. *ff. de Regul. Jur. Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt*. *Ne*, ut habetur expreſſe *in c. Intelleximus 7. de Judiciis*; *Ne videatur de ſua malitia commodum reportare*; adeoque ſicuti ante tale illicitum Matrimonium ſtricte obligatus erat dictis prioribus ſponſalibus, itam etiam poſt ſolutum tale Matrimonium per mortem conjugis, iiſdem ligatur, teneretur ducere primam ſponſam, ſi ipſa velit, cum illa per tale Matrimonium remanſerit penitus libera a dictis ſponſalibus; ut omnes concedunt: Nam rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, textu expreſſo *in c. Cognoſcentes 2. de Conſtitutionibus*, & *peccata ſuos debent tenere auctores*, *l. Sancimus 22. Cod. de pœnis*, *c. Quæſivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; Nec debet aliquis alterius odio prægravari textu expreſſo *in l. Non debet 74. ff. de Reg. Jur. c. Non debet 22. de Reg. Jur. in 6.*

99 Sponſalia priora legitime contracta non diſſolvuntur per alia ſponſalia poſteriora cum alia perſona celebrata, etiamſi hæc poſteriora ſint juramento firmata. Unde ſtandum eſt priori ſponſæ, ſeu ſponſo, ſi ipſa, ſeu ipſe velit. *Communis*, *arg. c. Sicut 21. de ſponſalibus*, & *c. unic. de ſponſalibus in 6.* Et ratio eſt, quia quod uni jam promiſſum eſt, ac vi promiſſi Jure debetur, non poteſt amplius alteri promitti; & ſi talis promiſſio alteri fiat, nihil valet, quamvis Juramento firmetur, quia cum tale juramentum utpote in præjudicium tertii ſit illicitum, nullimode obligat, texto expreſſo *in c. Non eſt obligatorium 18. de Reg. Jur. in 6.* ibi: *Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum*. Cum juramentum non ſit inſtitutum, ut eſſet vinculum iniquitatis, *c. Quanto 38. de Jurejurando*, ibi: *Cum juramentum, non ut eſſet iniquitatis vinculum fuerit inſtitutum*. Et concordat *cap. In malis 5. cauſ. 22. q. 4.* ibi: *In malis promiſſis reſcinde fidem . . . . . impia eſt enim promiſſio, quæ ſcelere implebitur*.

100 Priora ſponſalia legitime contracta non diſſolvuntur per alia ſponſalia poſteriora, etiamſi poſterioribus ſponſalibus acceſſerit copula, ſi ſecunda ſponſa conſcia fuerit priorum ſponſalium. *Communis*. Et ratio eſt, quia cum ipſa ſecunda ſponſa conſcia fuerit priorum ſponſalium, fit eo ipſo particeps delicti iniquæ promiſſionis, adeoque contra Jus prioris ſponſæ nihil prætendere poteſt, quia nemo ex delicto ſuo meliorem ſuam conditionem facere poteſt, ut expreſſe dicitur *in l. Non fraudantur 134. §. 1. ff. de Reg. Jur. Ne*, ut dicitur *in c. Intelleximus 7. de Judiciis*, *Ne videatur de ſua malitia commodum reportare*.

Immo priora ſponſalia legitime contracta 101
non diſſolvuntur per alia ſponſalia poſteriora etiam ſi poſterioribus ſponſalibus acceſſerit copula, & pars illa, cum qua poſteriora ſponſalia fuerunt contracta, ignara fuerit priorum ſponſalium, & conſequenter fuerit decepta, unde adhuc ſubſiſtunt ſponſalia priora, & nulla ſunt poſteriora, *arg. l. Non dubium 5. verſ. Sed & ſi, Cod. de Legibus*, & *c. Illud 8. de Jurepatron.* Sic Sanch. *l. 1. de ſponſal. diſp. 49. n. 5.* Guttier. *de Matrim. c. 27. num. 7. in fine*, Henriq. *lib. 11. de Matrim. c. 13. n. 3.* Reiffenſt. *loc. cit. n. 7.* & alii contra alios: Et ratio noſtra eſt, quia per injuriam poſteriori illatam non debet, nec poteſt auferri Jus ſuum priori, cum rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non debeat, *cap. Cognoſcentes 2. de Conſtitutionibus*. Nec debeat aliquis alterius odio prægravari, *l. Non debet 74. ff. de Regulis Juris*, *cap. Non debet 22. de Regulis Juris in 6.* Tum quia maxima ſic aperitur via dolis, & fraudibus, cum quivis ad ſe liberandum a propria ſponſa, & cum alia conjungendum poſſet quoties vellet alteri ſpondere, & cum ipſa copulam habere, cum non ſine ingenti animarum periculo, & gravi Reipublicæ detrimento contra omnia Jura clamantia; quod non debeat aperiri via malitiis, & fraus; & dolus nemini debeant patrocinium impertiri; *l. cum hi*, *ff. de tranſactionib. l. Legatarius*, *Cod. de Legatis*, *cap. ex Litteris 2. de dolo*, & *contumac. c. Sedes 15. c. Ex tenore 16. de Reſcriptis*; & *c. Tuæ 12. de Clericis non reſid.* cum ſimilibus.

Octavo, ſponſalia diſſolvuntur ex parte in- 102
nocentis, non vero nocentis, per fornicationem, ſive a ſponſo, ſive a ſponſa poſt ſponſalia commiſſam. *Communis*. Et quidem quod ſolvantur ex parte innocentis expreſſe deciditur *in c. Quemadmodum 25. de Jurejurando*; Et quod non ſolvantur ex parte nocentis caret omni dubio, quia ut expreſſe dicitur *in l.*

Non

Non fraudantur 134. §. 1. *ff. de Regulis Juris* nemo ex delicto ſuo meliorem ſuam conditionem facere poteſt. Ne ut habetur *in cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis: Ne videatur de malitia ſua commodum reportare*. Peccate enim ſuos debent tenere Auctores; *l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis; cap. Quæſivit*, 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*. Unde pars nocens compelli poteſt ad nuptias, ſi pars innocens velit, quia ut expreſſe dicitur *in cap. Quod ob gratiam* 61. *de Regul. Jur. in* 6. *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum*, & concordat *l. Quod favore* 6. *Cod. de Legibus*: Cum rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conveniat, *cap. cognoſcentes* 2. *de Conſtitutionibus*. Nec debeat aliquis alterius odio prægravari; *l. Non debet* 74. *ff. de Regul. Juris*, *& cap. Non debet* 22. *de Regulis Juris in* 6. & ut dictum eſt, peccata ſuos debent tenere Auctores, *citat. l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis, cap. Quæſivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*.

103 Sponſalia diſſolvuntur ex parte Innocentis, non vero nocentis per fornicationem etiam ante ſponſalia commiſſam, ab innocente tamen ignoratam. In jure enim paria ſunt aliquid ſupervenire, & præcedere ignoranter: Res enim dicitur fieri, quando innoteſcit: *cap. Paſtoralis* 4. *de exceptionibus*. Item paria ſunt in Jure non eſſe, & non apparere; *leg. Duo ſunt* 30. *ff. de teſtamentaria Tutela; leg. In Lege* 77. *ff. de contrahend. emption.*; adeoque a ſenſu contrario paria ſunt eſſe, & apparere; Tum quia præcedens nocentis fornicatio ante ſponſalia commiſſa ignorata, & poſt illa primum cognita ab innocente, cauſat notabilem mutationem ex parte ipſius nocentis, adeoque ſufficit ad diſſolvenda ſponſalia *arg. cap. Quemadmodum* 25. *de Jurejurand.* Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 63. *n.* 3. Pirhing *loco cit. num.* 62. Reiffenſtuel *loco cit. nu.* 256. & alii plures ibi allegati: Qui tamen id tenent ſolum de fornicatione ſponſæ, & non ſponſi.

104 Nec obſtat, quod *in cit. cap. Quemadmodum* 25. *de Jurejurando* expreſſe dicitur: *Si quis juraverit ſe ducturum aliquam in uxorem, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem; ut illam non ducat in conjugem*. Non obſtat, inquam, quia talis textus eſt intelligendus de fornicatione præcedente a ſponſo prius jam cognita, quia ex quo probavit ſcienter, & voluntarie mores illius, cenſetur ceſſiſſe juri ſuo, & conſequenter non poteſt amplius illos reprobare, niſi nova ſupervenien-te cauſa, *arg. cap. Horrendus* 17. *cauſ.* 32. *q.* 5. Sic Gloſſa in *cit. cap. Quemadmodum, verb. Præcedentem*, & Doctores citati.

Ob fornicationem ſponſæ, ſive præcedentem ſive ſubſequentem ſponſalia, poteſt ſponſus ipſa ſponſalia diſſolvere etiamſi ſponſa fuerit vi oppreſſa. Sic Pirhing *l. cit. num.* 61. Reiff. *loc. cit. num.* 252. Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 55. *num.* 7. Silveſter verb. *Sponſalia quæſt.* 10. *cauſ.* 7. Navarrus *cap.* 22. *num.* 27. Layman *loc. cit. num.* 11. Sporer *loc. cit. num.* 272. La Croix *lib. part.* 2. *num.* 161. & alii paſſim; *arg. cap. Raptor* 33. *cauſ.* 27. *quæſt.* 2. & ibi Gloſſa verb. *Noluerit*; Et ratio eſt, qui etiam per talem fornicationem ſponſæ fit notabilis mutatio ex parte ipſius, cum reddatur notabiliter vilior, & cenſeatur viro infame talem ducere præſertim quia exponeretur periculo habendi alienam prolem pro ſua. 105

Item ſponſus ſponſalia diſſolvere poteſt etiam ob oſcula, amplexus, aut tactus impudicos a ſponſa libere, & voluntarie admiſſos, vel exercitos. Pirhing *loc. cit. num.* 61. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 253. Sporer *loc. cit. n.* 273. Layman *loc. cit. n.* 11. Sanchez *loc. cit. diſp.* 55. *n.* 5. & alii: Et ratio eſt, quia talis ſponſa cenſetur impudice vivere; unde merito ſponſus eam horrere poteſt, cum non poſſit eam ſine gravi nota ducere. 106

An autem ſi uterque ſponſus fornicationem commiſerit, ſeu ſimilia oſcula, ſimileſque amplexus, aut tactus impudicos voluntarie admiſerit, vel exercuerit, & in omnibus caſibus ſupradictis, in quibus licet ſponſalia diſſolvere, liceat etiam ſponſæ? Variant Doctores. Affirmativam enim ſententiam docet Caſtropal. Averſa, Krimer, Kugler citati, & ſecuti a la Croix *lib.* 3. *num.* 162. dicendo quod uterque poſſit a ſponſalibus reſilire, quia uterque violat fidem, & ſic uterque dat alteri jus reſiliendi, cum quo ad hæc pares debeant eſſe ſponſus, & ſponſa, quamobrem in corporum conjunctione vir, & mulier ad paria judicantur, ut notat Abbas *in cit. cap. Quemadmodum §. Illud num.* 4. Et quod in pari caſu fornicationis, & ſimilis violatæ fidei neuter reſilire e ſponſalibus poſſit, tenent etiam Bonacina *quæſt.* 1. *punct.* 8. Paludanus *in* 4. *diſt.* 27. *qu.* 1. *art.* 3. *num.* 17. Pontas verb. *Sponſalia caſ.* 45. & alii, quia delictum unius compenſatur per delictum alterius, *cap. Intelleximus* 6. *de adulteriis, & ſtupro*, ibi: *Cum paria delicta mutua compenſatione tollantur*, & concordat *cap. Fruſtra* 75. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſer-* 107

Digitized by Google

vari, cui fidem a ſe præſtitam ſervare recuſat. Nec refert, quod delictum ſponſæ cenſeatur gravius delicto, ſponſi, quia adulterium uxoris etiam cenſetur gravius, & tamen ſi tam vir, quam uxor adulteraverint, delicta mutua compenſatione tolluntur, & non fit divortium, cum maritus æque adulter ac uxor nullum potius Jus ad id habeat, *cit. cap. Intelleximus 6. de adulteriis, & ſtupro*, addita ratione: *Cum Matrimonii Jus in utroque læſum conſiſtat, & paria delicta mutua compenſatione tollantur*, juncto ejus Summario ſic expreſſe dicente: *Conjux Conjugem de adulterio impetere non poteſt, ſi & ipſe adulterium commiſiſſe convincatur*, adeoque &c.

108 Negativam vero ſententiam tenent Sanchez *loc. cit. diſp.* 55. *a num.* 5. *ad* 9. Layman *loc. cit. num.* 5. *&* 12. Sporer *loc. cit. a num.* 271. *ad* 273. Boſco *Theolog. Sacramantal. part.* 6. *diſp.* 11. *ſect.* 2. *num.* 122. *& ſeq.* Coniuch *diſp.* 23. *dub.* 7. *a num.* 56. Reiffenſtuel *loc. cit. a num.* 246. *ad* 254. Pirbing *loc. cit. num.* 61. *&* 62. & Communior aliorum, adeo ut Layman *loc. cit. num.* 12. Piring *loc. cit. nu.* 62. Sporer *loc. cit. num.* 271. & alii teſtentur de communi. Et ratio eſt quia delicta non ſunt paria, ſed turpior eſt fornicatio, & quælibet impudicitia admiſſa, ſeu exercita, a femina, quam a viro, multoque ignominioſius eſt ſponſo talem ducere, quam ſponſæ tali nubere, *arg. l. Et ſi crimine* 12. *Cod. ad Legem Juliam, de adulteriis, & ſtupro*, juncta Gloſſa *ibid. litt.* C. & *l. Palam* 43. *ff. de ritu nuptiar.* Tum quia ratione fornicationis ſponſæ, & non ſponſi ſit incertum cujus ſit futura proles. Nec refert, quod ex *cit. c. intelleximus 6. de adulteriis, & ſtupro*, vir non poſſit repudiare adulteram, ſi adulter ſit, quia longe difficilius permittitur divortium, ſeu ſeparatio Matrimonii quoad torum, quam diſſolutio ſponſalium, quæ ob quamvis notabilem rerum mutationem fieri poteſt, ut notant citati Doctores, & alii.

109 Limitant tamen recte citati Doctores dictam ſententiam in pluribus caſibus, nempe in caſu, quo ſponſus cum pluribus fornicationem commiſiſſet, ita ut valde vitioſus in hoc cognoſceretur; Tunc enim etiam ſponſa poſſet ſponſalia diſſolvere, quia merito timere poſſet ne minus ſe eſſet amaturus, aut ei fidem non ſervaturus.

110 Item in caſu, quo ex unica fornicatione prolem haberet, quia tunc cenſeretur adeſſe in ſponſo notabilem mutationem ſufficientem ad diſſolutionem ſponſalium, *c. Quemadmodum* 75. *de Jurejurando*; & præſertim quia inde etiam redditur Matrimonium difficilius ob debitam alimentationem prolis, & plurimas diſcordias oriri ſolitas; unde in tali caſu ſponſa poſſet ſponſalia diſſolvere.

Item ſi oſcula, & tactus, & amplexus im- 111
pudici exerciti a ſponſo ſint valde frequentes, ita ut ex frequentia talium actuum poſt ſponſalia a ſponſo cum alia exercitorum juſtum concipiat ſponſa horrorem, tunc enim poteſt ſponſa ſponſalia diſſolvere, *arg. cap. quemadmodum* 25. *de Jurejurando*, ubi habetur quod in ſponſalibus ſemper contineatur hæc tacita conditio, *Niſi contra Regulam deſponſationis venerit*; contra quam regulam deſponſationis clare veniret ſponſus frequenter cum alia, ſeu aliis oſcula, tactus, & amplexus impudicos exercens.

Nono, diſſolvuntur ſponſalia per notabi- 112
lem mutationem ex parte unius ſupervenientem poſt contracta ſponſalia, quam ſi pars altera ſciviſſet, aut prævidiſſet, ſponſalia non contraxiſſet, ſicque jam contracta diſſolvere poteſt. *Communis*, per textum *in citat. cap. Quemadmodum* 25. *de Jurejurando*, ubi ob hujuſmodi mutationem ex parte unius ſupervenientem conceditur expeſſe alteri parti facultas diſſolvendi ſponſalia.

In ſpecie in bonis animi mutationes nota- 113
biles, & ſufficientes, ad diſſolutionem ſponſalium ſunt ſequentes. I. Si alicui ex ſponſis ſuperveniat gravis infamia ob proditorium homicidium, ob adulterium, ob furtum, aut aliud grave crimen, tunc enim pars innocens, poteſt a ſponſalibus reſilire. *Communis, arg. cit. cap. Quemadmodum* 25. *de Jurejurando*. II. Si ſponſus cognoſcatur eſſe valde deditus ebrietatibus, ludis, ſcortationibus, aut ſimilibus gravibus vitiis. *Communis, arg. cit. cap. Quemadmodum*. III. Si in ſponſo cognoſcatur notabilis morum aſperitas, & ſævitia. *Communis*. Sævitia enim mariti eſt ſufficiens cauſa inſtituendi divortium matrimonii, textu expreſſo *in cap. Litteras* 13. *in fine, de reſtitutione ſponſaliorum*, ergo multo magis erit ſufficiens cauſa diſſolvendi ſponſalia. Si capitales graves inimicitiæ, odia, & extraordinariæ animorum averſiones oriantur inter ipſos ſponſos. *Communis, arg. cap. Præterea* 2. *& cap. Requiſivit* 17. *de ſponſalibus*. V. Si graves, & capitales, inimicitiæ, vel ſcandala ob id oriantur, ſeu rationabiliter timentur inter parentes aut conſanguineos ſponſorum. *Communis argum. cap. Cum in tua* 28. *de ſponſalibus*, ibi:
de fama, vel ſcandalo. Et a ſponſalibus recedi 114
poſ-

poſſe propter indignationem parentum expreſſe cenſuit Rota *part.* 4. *recent. tom.* 1. *dec.* 669. *num.* 3. *part.* 10. *dec.* 15. *num.* 56. *Et Sacra Congreg. Conc. in Majoricen. Sponſalium* 24. *Auguſti* 1723. expreſſe declaravit, quod in ſponſalibus non eſt locus coactioni, accedente indignatione parentum, quæ reputatur juſta cauſa diſſolutionis. Sic referr Urſaya *in Miſcellaneo* t. *Sacro*, *& profano littera* 5. *num.* 217. & apud eumdem *ibid. num.* 205. *Eadem Sacra Congr. Conc. in Mediolanen. ſponſalium* 13. *Julii* 1724. expreſſa declaravit, quod diſſolvuntur ſponſalia per denegationem conſenſus Patris ex juſta cauſa ſe declarantis nolle Filium Matrimonium cum certa muliere contrahere.

115 In bonis corporis mutationes notabiles, & ſufficientes ad diſſolvanda ſponſalia ſunt ſequentes. I. Si alteruter ex ſponſis incidat in gravem morbum, Paralyſim, lepram, morbum epilepticum, morbum gallicum, aut alium contagioſum, & incurabilem morbum. *Communis*, per text. *in cit. cap. Quemadmodum* 23. *de Jurejurando*. II. Si oculum, aut naſum, manum, pedem amittat. *Communis*, per textus *in citat. cap. Quemadmodum*, & ſponſalia diſſolvi per claudicationem ſuperventam ſponſæ declaravit *Sacra Congreg. Concil. in Spoletana ſponſalium* 22. *Februar.* 1698. III. Si unius os graviter male oleat, & medice curari non poſſit. Rota *par.* 4. *rec. tom.* 2. *dec.* 493. *num.* 74. & *Communis Doctorum*, *arg. cit. cap. Quemadmodum*: Gravem enim, & incurabilem oris fætorem tolerare in tam arcta corporum conjunctione nimis oneroſum affet. IV. Si ſupervaniat præſertim ſponſæ notabilis deformitas; Si ſponſa enim tempore ſponſalium pulcherrima, evadat inde notabiliter deformis, poteſt ſponſus a ſponſalibus reſilira, cum in materia Matrimonii admodum æſtimetur apud homines pulchritudo mulieris. *Communis arg. cit. cap. Quemadmodum*. In ſponſo tamen valde magna debet eſſe ſuperveniens deformitas, ut propter illam poſſit a ſponſalibus reſilire, quia in viris non ita requiritur, nec tanti æſtimatur pulchritudo, ſicut in mulieribus, ut recte notant Pirhing *loc. cit. num.* 64. Coninch. *de Sacrament. diſp.* 23. *dub.* 7. *num.* 66. & alii paſſim. V. Si ſuperveniat ſponſæ ſterilitas, aut ſponſo impotentia, ſeu inhabilitas congrediendi. *Communis*, *arg. cit. cap. Quemadmodum*. Ipſa enim eſt maxima notabilis ſuperventa mutatio, cum Matrimonium ſit principaliter inſtitutum ob generationem prolis, quæ ſperari non poteſt in caſu ſuperventæ ſponſæ ſterilitatis, aut ſponſo impotentiæ, ſeu inhabilitatis congrediendi.

In bonis fortunæ mutationes notabiles, & 116
ſufficientes pro diſſolvendis ſponſalibus ſunt ſequentes. I. Si ſponſa, aut parentes ejus, vel qui promiſerunt, vel non poſſint, aut nolint dare dotem promiſſam. *Communis*, textu expreſſo *in cap. De illis* 3. *de conditionibus appoſitis*. II. Si uni ex ſponſis ſuperveniat gravis bonnorum jactura, & ex honeſto ſtatu ad gravem inopiam decidat, etiam ſine ſua culpa, v. gr. ob bella, incendia, furta, & hujuſmodi. *Communis*, *arg. cit. cap. Quemadmodum*; In tali anim caſu intervenit gravis, & notabilis mutatio. III. etiamſi ambo ſponſi poſt ſponſalia ad gravem inopiam decidanr ob dictas ſimiles cauſas, nempe ob bella, incendia, furta, & hujuſmodi; In tali enim caſu poteſt quælibet pars a ſponſalibus reſilire, quia dum ambo ex ſtatu honeſtiori ad gravem inopiam incidunt, in ambobus contingit notabilis, & talis mutatio, ut ex ipſa minus apti ſint ad onera Matrimonii ſuſtinenda. Caſtrop. *de ſponſal. diſp.* 1. *punct.* 28. *n.* 4. Spor. *loc. cit. n.* 282. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 263. Tamburin. Bonacina, & alii magis communiter, *arg. cit. cap. Quemadmodum* 25. *de Jurejurando*, *& cap. Per veſtras* 7. *de donationibus inter virum*, *& uxorem*. IV. Si uni ex ſponſis comminetur exheredatio, vel ea rationabilitar timeatur, Rota *part.* 4. *rec. tom.* 1. *dec.* 669. *n.* 57. & *Communior Doctorum*: Non enim ſolum malum præſens, ſed etiam rationabilis timor mali futuri, ac imminentis cauſat non tabilem rerum mutationem, *arg. c. Requiſivit* 17. *de ſponſalibus*, & conſequenter ſufficit ad diſſolvenda ſponſalia per text. *in citato cap. Quemadmodum*.

An autem una parte remanente in ſuo ſta- 117
tu, ſi pars altera ex inopinato fiat notabiliter ditior, aut honeſtior, poſſit propterea hæc ab illa reſilire? Variant Doctores. Affirmativam enim ſententiam tenent Hurtad. *diſp.* 2. *de Matrim. diſt.* 25. Amicus, Illſung, & alii apud Gobat *loc. cit. n.* 340. dicentes abſoluta poſſe tamen reſilire, quia mutatio illa in ipſo facta cauſat inæqualitatem, qualis ſi fuiſſet ab initio, ipſe utique non contraxiſſet; Negativam autem defendunt abſoluta Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 59. *n.* 6. Guttier. *de Sponſalibus*, *& Matrimon. cap.* 33. *num.* 4. Caſtrop. *de Sponſalibus*, *diſp.* 1. *punct.* 28. *num.* 5. Coninch *diſp.* 23. *dub.* 8. *n.* 29. Reiffenſtuel *loc. citat. n.* 262. Pirhing *loc. cit. n.* 64. Buſembaum, Reginald. Diana, Krimer, Kugler, & alii vo-

Digitized by Google

volentes non poſſe talem ob id a ſponſalibus reſilire, quia altera pars per hoc non eſt facta deterior, ſed manſit qualis erat, adeoque privari non poteſt Jure ſuo; Perez vero *diſp. 9. ſect. 22.* cum diſtinctione procedit, dicitque, quod reſilire poſſit, ſi iniens ſponſalia habuit reflexionem ad æqualitatem divitiarum, vel bonorum; E contra reſilire non poſſe, ſi ſine reflexione ad dicta contraxit propter aliam cauſam, quæ adhuc perſeverat, v. g. ob ſpecialem formoſitatem, ſeu pulchritudinem, & hujuſmodi; quæ opinio ſatis placet, quia promiſſio non obligat ultra intentionem promittentis, ſiquidem *Actus agentium non operantur ultra voluntatem eorum*, *arg. l. Nam omnis 19. ff. de rebus creditis, ſi certum petatur, & de conditione*, *cap. Cum olim 37. de præbendis*, in his videlicet, quæ dependent ab intentione agentium, uti ſponſalia; Et præſertim quia hæc ex parte convenit cum ſecunda negativa ſententia.

118 Decimo, diſſolvuntur ſponſalia per ſuperveniens impedimentum dirimens, v. g. per affinitatem contractam ex copula carnali habita poſt ſponſalia cum conſanguinea in primo, vel ſecundo gradu alteri ſponſorum juncta. *Communis*; ſtante enim impedimento dirimente, nec licite, nec valide contrahi poteſt Matrimonium; Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de ref. Matrim. c. 4.* adeoque in tali caſu ſponſalia non obligant.

119 Tenetur tamen qui tale impedimentum ſua culpa poſuit, impetrare a Papa diſpenſationem ſuis ſumptibus, ſi pars innocens velit. *Communis*, *arg. l. Non fraudantur 134. §. 1. ff. de Reg. Juris*, ubi expreſſe dicitur, quod nemo ex delicto ſuo meliorem ſuam conditionem facere poteſt. *Ne*, ut habetur *in c. Intelleximus 7. de Judiciis*: *Ne videatur de malitia ſua commodum reportare*. Nec pars innocens ad aliquam tenetur expenſam, quia ut expreſſe dicitur *in c. Cognoſcentes 2. de Conſtitutionibus*: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*; Nec debet aliquis alterius odio prægravari; *l. Non debet 74. ff. de Regulis Juris*, *& capit. Non debet*, *de Regulis Juris in 6.* cum peccata ſuos debeant tenere Auctores, *l. Sancimus 22. Cod. de pœnis*, *cap. Quæſivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*.

120 Quando cauſa diſſolvendi ſponſalia eſt certa, per ſe loquendo, nulla de Jure communi requiritur Auctoritas Judicis ad diſſolvenda dicta ſponſalia, ſive publica, ſive occulta. *Communis*. Nullibi enim in Jure reperitur requiſita ad id Judicis Auctoritas.

Poteſt tamen Judicis Auctoritas ad id re- 121
quiri interdum per accidens, ut ſi ſponſalia ſint publica, & cauſa ea diſſolvendi ſit occulta, ratione ſcandali evitandi requiritur tunc Judicis interventus, ut notant communiter Doctores.

Et quando ſponſalia ſunt certa, cauſa au- 122
tem ea diſſolvendi dubia, *de Jure*, vel *de facto*, tunc neceſſario requiritur Judicis Auctoritas pro utroque Foro. *Communis*; Et ratio eſt, quia cum unus ſit in poſſeſſione ſponſalium, non poteſt per alium ob cauſam dubiam privari: *In pari enim cauſa potior eſt conditio poſſidentis*, ut expreſſe habetur *in cap. In pari 65. de Regul. Juris in 6.* & concordat *c. Quod autem 5. de Jurepatronatus*, *c. Ad aures 6. de præſcription. l. Nemo 126. §. 2. ff. de Regul. Jur. & l. In pari cauſa 128. ff. eod.* ubi expreſſe ſtatuitur: Quod *in pari cauſa poſſeſſor potior haberi debet*. Unde cum nemo Judex ſit in propria cauſa; textu expreſſo *in l. Generali unic. Cod. Ne quis in ſua cauſa judicet*, *vel Jus ſibi dicat*, neceſſario in dicto caſu requiritur Auctoritas Judicis.

Judex in cauſis ſponſalium, & Matrimonio- 123
rum eſt ſolus Eccleſiaſticus. *Communis*, & *certa*, utpote definita a Conc. Trid. *ſeſſ. 24. Canon. 12.* ibi: *Si quis dixerit, cauſas Matrimoniales non ſpectare ad Judices Eccleſiaſticos, anathema ſit*.

Et quidem Jure ordinario in cauſis Matri- 124
monialibus Judex competens eſt ſolus Epiſcopus: *c. Accedentibus 12. de exceſſibus Prælator.* & Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de ref. Matr. c. 20.* verb. *Ad hæc*, ibi: *Cauſæ Matrimoniales non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum Judicio, ſed Epiſcopi tantum examini, & Juriſdictioni relinquantur*.

Nomine autem Epiſcopi hic intelligitur etiam 125
Vicarius Generalis, etiam abſque ſpeciali ad id mandato. *Communis*, *arg. cap. final. de Cognat. Spiritual. & cap. 1. & de frigid. & malefic.*

Item Vicarius Capitularis ſede vacante. *Com-* 126
munis; Ad ipſum enim tranſit ordinaria Epiſcopi juriſdictio, *cap. Hi qui 11. & cap. Cum olim 44. de majorit. & Obedient.* cum ſimilibus.

Judex autem Laicus, ſeu Sæcularis nullimo- 127
de poteſt ſe ingerere in cauſis Matrimonialibus; *Communis*: Iſtæ enim ſunt cauſæ Eccleſiaſticæ, & ſpirituales, in quibus Judex Laicus, ſeu Sæcularis nullimode, nec principaliter, nec incidenter cognoſcere poteſt, *c. Decernimus 2. c. Qualiter, & quando 17. de Judiciis*,

Digitized by Google

tiis, *c. Nullus Judic.* 2. *de foro compet. c. La-*
tor. 5. *c. Cauſam quæ inter* 17. *Qui filii ſint*
legitimi, cum ſimilibus.

128 Alia ad rem; Vide verb. *Impedimenta Ma-*
trimonii, verb. *Matrimonium*, verb. *Sponſi*,
verb. *Stuprator*.

129 Sponſalia Judæorum majorem tribuunt pote-
ſtatem in ſponſam, quam inter Chriſtianos,
itaut corruptor alterius ſponſæ pro adultero
habeatur, & adulterii pœna puniatur. Bened.
XIV. tom. 2. Conſt. 28. incip. *Poſtremo men-*
130 *ſe* §. 19. Hinc eſt ut Sponſus a Judaiſmo ad
Fidem Chriſtianam converſus, hujuſmodi po-
teſtatis jure ad Baptiſmum offerre poſſit ſpon-
ſam, quæ ſic oblata retinenda eſt, & proban-
da. Idem *ibid.*

131 Sponſalia apud Hebræos inter ſponſum ex
una, & ſponſæ parentes, aut proximiores agna-
tos ex altera parte contrahuntur; vocantur au-
tem eorum lingua *Tenaim*. Idem *ibid.* §. 63.

132 Sponſalia Hebræorum tunc valida, & rata cen-
ſentur, quum in ſcriptis legaliter redacta ſunt
addita teſtium ſubſcriptione, vel juramento co-
ram teſtibus præſtito inter partes conventa.
Idem *ibid.* §. 65. & 66.

133 Sponſalia ita contracta non obligant mulie-
rem deſponſatam ad contrahendum Matrimo-
nium, ſed ſi ipſa recuſet, inobedientiæ erga pa-
rentes tantummodo arguitur. Idem *ibid.* §. 64.

134 Si tamen copula poſt ſponſalia ſequatur, utra-
que pars adigitur ad contrahendum Matrimo-
nium, non tam vigore contractus, quam in
pœnam commiſſi reatus. Idem *ibid.* §. 67.

135 Sponſalia etiam valide, ut præfertur, contra-
cta, facile inter Hebræos diſſolvuntur auctori-
tate Rabbini, qui contrahentes a juramento
abſolvit. Idem *ibid.* §. 66.

136 Sponſus a Judaiſmo ad Fidem converſus,
ſi ſponſam offerat ad Baptiſmum, contractorum
ſponſalium probationes exhibere tenetur. Idem
137 *ibid.* §. 69. Si probetur ſponſalia juxta natio-
nis ſuæ mores contraxiſſe, ſponſa ad catechu-
menorum domum deferri debet, ibique quam-
diu oportebit, non tamen ultra quadraginta
dies retineri, & probari. Idem *ibid.* §. 79.

138 Si autem probationes tales exhibeat, quæ jux-
ta Chriſtianorum duntaxat leges valida ſponſa-
lia evincerent; tum mulier extra vicum, ſeu
Ghettum, evocari, & in Eccleſia, aliove ido-
neo loco de amplectenda fide interrogari debet,
non tamen retineri, niſi converſionis ſpem oſten-
dat. Idem *ibid.* §. 69.

139 Sponſalia coram Parocho, ac duobus teſtibus
non celebrata, valida ſunt, nec poteſt Epiſco-
pus irritare. Idem *de Synodo Diœceſana lib.* 7.
cap. 68. *num.* 1. & *Inſtit. Eccleſ.* 46. §. 8. ubi aſ-
fert ad id plura Decreta Sacræ Congregationis
Concilii. Vide *ſuperius num.* 24. ubi jam dixi
ad valorem ſponſalium non requiri præſentiam
Parochi, & teſtium.

* Sponſalia inita invitis parentibus, quan- 140
quam judicari poſſint valida (juxta dicta *ſu-*
pra num. 25.) illicita ſunt tamen, & detecto
diſſenſu parentum ſolvi poſſunt, etiamſi jurata
ſint, quod invicte probat Archiepiſcopus Roſ-
ſanenſis D. Muſcettola in Diſſertatione legen-
da in Tom. 1. Operum Zauli ad ſtatuta Fa-
ventiæ. *Cit. Inſt. Eccl.* 45. §. 15.

Si alteruter ex ſponſis ſe ad alias partes trans- 141
ferat inſcio altero, admonendus eſt Superior
Eccleſiaſticus, qui tempus aptum aſſignet ab-
ſenti, ut redeat, quo elapſo ſi non pareat,
vinculum diſſolvitur. *Ibid.* §. 5.

Sponſalia abſque interna voluntate exequen- 142
di promiſſa, dubium eſt, an obligent; eſt ta-
men grave peccatum ſic promittere. *Ib.* §. 16.

Promiſſio de præſenti abſque præſentia Pa- 143
rochi, & teſtium, neque valet ratione matri-
monii, neque ſponſalium, ut ex pluribus De-
cretis S. Congregationis, *Ibid.* §. 24.

Novæ additiones ex aliena manu.

Quod ait Auctor *n.* 55. & *plur. ſequentibus*, 144
contractis ſcilicet Sponſalibus renuentem inire
Matrimonium, compelli poſſe ad illud ineun-
dum etiam per cenſuras, id non eſt abſolute
verum. Diſtinguere oportet Virum inter & Mu- 145
lierem. Si Vir renuat, poteſt utique etiam per
cenſuras compelli ad Matrimonium ineandum.
Et de eo loquuntur Textus *in cap. Præterea*,
& *in cap. Ex litteris il ſecondo de Matrim.* At
ſi renuat Mulier, moneri ea debet, non item
cogi etiam per cenſuras ad ineundum Matri-
monium, & de ipſa loquitur Textus *in cap.*
Requiſivit d. titul. de Sponſalib.

Et ita conciliando mox allegatos textus pro- 146
ceſſit Rota, & ſignanter *in Majoricen. Sponſa-*
lium 24. *Aprilis* 1746. §. 10. & *in confirma-*
toria 16. *Januari* 1747. §. 56. & *ſequent. cor.*
Eminentiſs. Buſſio, & *in Conſtantien. Sponſalium*
26. *Junii* 1748. §. 7. *cor. Emin. Elephantu-*
tio, & 17. *Januarii* 1749. §. 4. *cor. bon. mem.*
de Vais.

Non *deeſt* autem (at recte inquit Rot. *in d.* 147
Majoricen. Sponſalium 16. *Januarii* 1747. §. 6.
cor. Emin. Buſſio) *cauſa*, *propter quam mitius*
in Fœminam, & *acrius in Maſculum animad-*
vertatur. *Naturalis oppido imbecillitas levitaſque*
muliebris non longe eſt, *ut deſpectum cenſura-*
rum

Digitized by Google

ium facile pariat, magiſque ſuſpicari poteſt ne
Fœmina a Fide quam coacte ſpopondit facilius de-
*ſciſcat. Ceteroquin ſummum eſt inter Virum & *
Mulierem in hac mateeia diſcrimen, ut mulier ſi
a Sponſalibus declinet, nullum ieroget præjudi-
cium Viro, cui altera ad nubendum nunquam de-
ficiet Fœmina. Sin vero a Sponſo Mulier relinqua-
tur, graviſſimam ipſa nominis ſubit diminutionem.
148 Num poſt cenſuras poſſit Vir præciſe cogi
ad Matrimouium ineundum? Negat abſolute
149 Auctor *n.* 60. *& duob. ſequent.* At poſſunt eſ-
ſe caſus, In quibus cugi præciſe queat Vir ad
150 ineundum Matrimonium. Talis meo judicio
eſt, ſi quis Puellam impregnavit, & conde-
mnatus eſt, ut eam, aut ducat, aut certa
151 ſumma definita dotet. Quid ſi nihil in bonis
habeat, ut determinatam quantitatem pecuniæ
ſolvere nequeat? Id ſane videtur ſupereſſe, ut
preciſe cugatur ad ineundum Matrimouium.
152 Fluit hoc ex natura *obligationis alternativæ*,
in qua alterum abſolure, & præciſe debetur,
ſi alterum ex alternativis præſtari haud puſſit.
Sine omni effectu foret ſententia, ſi ſtuprator
neutrum præſtare vellet, nec ſatisfacere Juſti-
153 tiæ, Partique læſæ. Hoc igitur caſu admitti
poteſt, ut vel invitus ad Matrimonium ineun-
dum cogi Vir poſſit, nec attendi debeat ejus
reclamatio, quippe quæ uullum producere effe-
ctum poteſt. Et ita uſu ſervatum eſt a pluri-
bus Tribunalibus.

Reſponſio Auctoris.

154 Aſt ſufficit mihi pro mea concluſione habere
textus Canonicos, & doctores *ibi* allegatos.
Et quamquis textus in cap. *Requiſivit* 17. *de*
Sponſalibus loquatur de muliere dicendo; *Re-*
ſpondemus, quod cum libera debeant eſſe Ma-
trimonia, monenda eſt potius, quam cogenda,
cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter
habere; ly *potius* tamen Gloſſa *ibi* ſecuta paſſim
a Canoniſtis, & Doctoribus, tradit accipiendum
eſſe pro *prius*, ibi: *Sed expone; potius monenda*
eſt, ideſt prius monenda eſt, & poſtea cogenda.
155 Accedit, quod textus cap. *Præterea* 2. *de Spon-*
ſalibus loquitur generice de Sponſis, ſive viris,
ſive mulieribus, ibi: *Præterea hi, qui de Ma-*
trimonio contrahendo pure, & ſine omni conditio-
ne fidem dederunt commonendi ſunt, & modis
omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent.
156 & Eminentiſs. Card. Cavalchinus *in cauſſa Gal-*
lipolitana Sponſalium, eam exponens deciden-
dam a S. Cungreg. Concilii, cujus tunc erat
Eruditiſſimus, & practiciſſimus Secretarius, de
Lucretia Maniera renuente matrimonium con-
trahere cum Franco de Acugna, quocum prius
ſponſalia contraxerat, ſic refert: *Cumque ibidem*
Antiſtites Gallipolitanus, & Neritonenſis iterum
ſententiam Lucretiæ per ſeipſos indagaſſent, eam
invenere tam obfirmato animo in hoc rejiciendo
Conjugio, ut nec etiam denuntiata anathematis
pœna, dimoveri ab ea ſententia potuerit. En *ibi*
agebatur de renuente muliere, & tamen fuit ei
denuntiata anathematis pœna. Tum quia ratio 157
a Pontifice Lucio III. adducta in cit. *cap. Re-*
quiſivit 17. *de Sponſalibus* eſt iſta: *Cum coa-*
ctiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.
Quæ ratio nedum militat, cum cogitur mu-
lier invita ad ducendum inviſum virum, quam
dum cogitur vir invitus ad ducendam inviſam
mulierem. Immo a ſortiori, ex Sacra Scriptu- 158
ra, militat in coacto viro ad ducendam mulie-
rem inviſam; *Proverb. enim cap.* 30. *nu.* 21.
ad 33. dicitur expreſſe: *Per tria movetur ter-*
ra . . . . inter quæ per odioſam mulierem cum in
Matrimonium fuerit aſſumpta. Terra autem non 159
dicitur moveri per odioſum virum, cum in
Matrimonium fuerit aſſumptus. Hinc ſi adhibitis
debitis monitionibus, & comminationibus, adhuc
Sponſus, vel ſponſa renuat cum tali nubere non
poteſt finaliter cogi ad nubendum, ſed debet di-
mitti & abſolvi, præſertim ſi advertatur magna
animi averſio, ita ut ex tali futuro Matrimonio
ſorent timendæ perpetuæ inimicitiæ, jurgia,
ſcandala, & alia ſimilia gravia incommoda.
Sic Rota *part.* 4. *recentior tom.* 3. *deciſ.* 655. *n.*
10. *&* 11. *part.* 16. *deciſ.* 145. *n.* 6. & abſti-
nendum eſſe a coactione reluctantis Sponſi, vel
Sponſæ in ſimilibus caſibus, ac permittendas nu-
ptias cum alia, cenſuit *Sac. Congr. Con. in Se-*
nogallien. Sponſalium 1. *Septembris* 1714. *lib.*
64. *Decretor. pag.* 345. & in *Majoricen. Spon-*
ſalium 24. *Aprilis* 1723. *lib.* 73. *decretor.*
pag. 369. *& in Gallipolitana Sponſalium* 28.
Februarii 1733. *apud Theſaurum Reſolution.*
Sacr. Congregat. Concilii in dict. Gallipolita-
na tom. 5. *& Mediolanen. Sponſalium* 13. *Julii*
1725. *lib.* 75. *decretor. pag.* 353. *& in Neapo-*
litana 17. *Aprilis* 1728. *lib.* 78. *decretor. pag.*
275. per quæ omnia patet reſponſio ad ea, quæ
ſubjungit d. Additor *ibid. n.* 8. & *ſeq.* nempe
num poſt cenſuras poſſit vir præciſe cogi ad
Matrimonium ineundum. Cæterum non nega-
verim Ego ſequendam eſſe Rotam in allegat.
Majoricen. & Conſtantien. Sponſalium, ubi con-
currant ipſiſſimæ circumſtantiæ *ibi* repertæ,

Digitized by Google

S P O N S I.

1 Sponſus, & ſponſa unde dicantur? Vide verb. *Sponſalia n.* 1.

2 Converſationes, & commercia ſponſorum ante contractum Matrimonium per verba de præſenti, Epiſcopus impediat omnino: Mulctas vero ob earum cauſam incurſas applicet uſibus piis, & interim deponat apud depoſitarium mulctarum. *S. Cong. Epiſc. in Hieracen.* 20. *Apr.* 1587. apud Nicol. *in Floſcul. verb. Matrimonium n.* 8.

3 Sponſi divites invicem converſantes puniri non poſſunt niſi mulcta infra duos Ducatos. Pauperes vero ſolis pœnitentiis ſalutaribus. *Ead. S. Cong. Epiſc. in Tarant.* 27. *Nov.* 1593. *& in Lycienſi* 8. *Julii* 1596. apud eumdem *ibidem*.

4 Quamvis autem cohabitatio ſponſorum ante contractum Matrimonium per verba de præſenti punibilis ſit; Viſitationes tamen, & converſationes, præſertim in præſentia conſanguineorum non ſunt punibiles. *Ead. S. Congreg. Epiſc. in Tranen.* 26. *Oct.* 1588. *in Caven.* 28. *Aug.* 1589. *in Coſentina* 15. *Febr.* 1536. apud eumdem verb. *Sponſalia n.* 2.

Sponſus an, & quomodo viſitare poſſit ſponſam in Clauſura Monialium exiſtentem? Vide verb. *Moniales art.* 1. *a n.* 30. *ad* 36. ubi plura ad rem *de ſponſalib. & Matrimonio Educandarum*. 5

Sponſi, vel ſponſæ fornicatio cum alia, vel cum alio commiſſa conſtantibus validis ſponſalibus an addat malitiam injuſtitiæ diſtinctam, & in Confeſſione neceſſario aperiendam? Vide verb. *Luxuria n.* 9. 6

Omnes tactus, oſcula, amplexus, turpiloquia, aſpectus laſcivi, & hujuſmodi, quæ fiunt inter ſponſos cum delectatione ſenſibili venerea, moroſa & directe voluntaria, ſunt peccata mortalia, alias non ſunt niſi venialia. Et ſi pudice fiant ex recto fine ſecundum conſuetudinem patriæ, ſunt licita. *Communis*. (*) 7

Quando autem ſponſi graviter peccent, vel non, circa delectationem moroſam de copula futura, & de dictis tactibus, oſculis, amplexibus &c. Vide verb. *Delectatio moroſa a n.* 27. *ad* 29. *& n.* 32. 8

Alia ad rem. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii*; verb. *Matrimonium*, verb. *Sponſalia*, verb. *Stuprator*, & Noviſſimam Conſt. Bened. XIV. incip. *Redditæ ſunt*, in qua Sponſis Catholicis, qui in Fœderati Belgii regionibus cor. Civili Magiſtratu, aut Hæretico Miniſtro duntaxat, mutuum conſenſum in Matrimonium 9

Nota Romani Theologi.

(*) Id nimis periculoſum eſt ac vix caſus eſſe poterit in quo ſola venialis culpa inſit; Tum quia raro, aut fere nunquam in iis abeſt delectatio venerea; Tum etiam quia certum eſt periculo ſe exponere hujus delectationis, quod periculum a gravi excuſari non poteſt.

Reſponſio Auctoris.

Aſt ſi tactus, oſcula, & hujuſmodi fiant inter ſponſos ſine ulla delectatione ſenſibili, venerea, moroſa, & directe voluntaria, ut loquor *ibi* ego, non ſunt niſi venialia, ubi revera abſit omnis delectatio ſenſibilis venerea, moroſa & directe voluntaria; ubi autem ipſi ex ſua perſonali conditione & proclivitate cognoſcant ſic ſe exponere periculo alicujus delectationis moroſæ venereæ, certe tenentur ſub gravi ſe abſtinere ab ipſis. Concluſio autem mea procedit conditionate, in caſu, quo fiant ſine ulla venerea moroſa delectatione. Conditionale varo nihil ponit in eſſe, niſi purificata conditione, *arg.* §. *ſub conditione* 4. *Inſtitut. de verbor. obligationibus*, *L. Hoc jure utimur* 8. *& ibi addit. marg. ff. de verborum obligation. L. Quia autem* 6. §. *final. ff. Si quis omiſſa cauſa teſtam. L. Unica* §. *Sin autem*, *Cod. de Caducitat. tollendis*, *c.* 1. §. *final. de Sponſalibus in* 6. *Clementin.* 1. *de conceſſion. præbendæ*. Eo vel maxime, quod *n. ſeq.* remitto lectorem ad ea quæ habentur ſub verb. *Delectatio moroſa a n.* 27. *ad* 29. ubi expreſſe dico: Cavendum eſt tamen, ne in iſtis oſculis, tactibus, & amplexibus habeatur illa delectatio carnalis & ſenſibilis, quæ merito fuit damnata ab Alexandro VII. 18. *Martii* 1666. in propoſ. 40. in ordine, *ibi*: *Eſt probabilis opinio, quæ dicit, tantum eſſe veniale oſculum ob delectationem carnalem & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis*.

Digitized by Google

nium de præſenti declararunt, quælibet conjugalis conſuetudo interdicta decernitur, donec Matrimoniom ad formam Concil. Trident. rite celebraverint.

10 Salutare quidem eſt Decretum, quo fere omnes Epiſcopi prohibent, ne ante contractum Matrimoniom ſponſus in una eademque domo cum ſponſa habitet, propter periculum evidens ne ioter eoſdem ſponſos copula habeatur ante matrimonii celebrationem. Non tamen id prohiberi poteſt ſub pœna ſtopri, ſed tantummodo ſub pœoa arbitrio Ordinarii infligenda, ut reſpondiſſe *Sacr. Congreg. Conc.* Epiſcopis Proviociæ Mediolanen. refert Benedictus XIV. *de Synod. Diœc. lib.* 12. *cap.* 6. *num.* 3. ibi: *Non poſſe, ſed ambos graviter arbitrio Ordinarii dumtaxat eſſe puniendos.*

11 * Sponſus, qui ſponſam ſeducit ad copulam, non poteſt puniri pœna ſtupri ob aliquod jus, quod habet in corpus illius, ut ex Decretis Sacræ Congregat. apud Fagnan. *Inſtit. Eccl.* 46. §. 18. *

12 Sponſus in nuptiis Canæ Galileæ, quibus interfuit Chriſtus Dominus, quis fuerit? Vide verb. *Nuptiæ n.* 31.

SPORTULÆ. Vide verb. *Judex a n.* 12. *ad* 46.

STELLIONATUS. Vide verb. *Pœna art.* 2. *num.* 204. 205.

STIPES. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *n.* 28.

S T O L A.

---

1 STolæ delationem eſſe ſignum proprie denotans juriſdictionem, & Officium Sacerdotale, tradit Gloſſa *in l. unica verb. Fibulis, Cod. Nulli licere*; & facit textus in *cap. Cum ſit* 6. *de auctorit. & uſu Pallii*; ubi quod Archiepiſcopus ſolum in Eccleſiis ſuæ Provinciæ Pallio uti poteſt; ſecus extra, *c. Ex tuarum* 7. *eod.* Quod enim operatur Pallium inter Epiſcopos, operatur Stola inter Sacerdotes; Theodoſius Rubeus *Singularium par.* 3. *in tit. de præcedentiis n.* 64. Gratian. *diſceptat.* 298. *n.* 75. Panimoll. *par.* 2. *dec.* 169. *num.* 31. *& ſeq.* Samuel. *de ſepultur. tract.* 1. *diſp.* 3. *controv.* 7. *n.* 9. *& diſp.* 4. *controv.* 12. *n.* 12. Monacell. *tom.* 12. *tit.* 13. *formul.* 1. *num.* 77. ubi expreſſe dicit: *Nam Stolæ delatio Juriſdictionem importat.*

Nullam autem importare Juriſdictionem ſi 2
ſimpliciter deferatur ſine ullo illius actuali exercitio, docet Pignatellus *tom.* 3. *conſultat.* 48. *num.* 40. expreſſe dicens, quod Stola ſine ſuo exercitio non eſt ſignum præcipuum Juriſdictionis, ſed veſtis Sacerdotalis, *cap. Eccleſiaſtica* 9. *diſt.* 23. & ut tradit S. Thomas 3. *part. q. Supplement. art.* 7. *in corpor.* eſt habitus proprius Sacerdotis, & eſt veluti forma totius ornatus Sacerdotalis, & deducitur *ex Concil. Bracaren.* III. *cap.* 3. *& Toletan.* IV. *cap.* 39. Theodoſ. Rub. in ejus Reſponſ. impreſſ. apud Gratian. *cap.* 298. *num.* 61. Panimol. *part.* 3. *deciſ.* 270. *num.* 11. Rota *in Savonen. Aggregationis* 15. *Junii* 1699. §. *Non obſtat, coram Pio*, ibi: *Non obſtat, quod Stola ſit ſignum juriſdictionis, ideoque non concedenda ſimplici Sacerdoti &c. Quapropter aliud Stola ſignificat in Epiſcopo, aliud in ſimplici Sacerdote &c. Et propterea eſſe ſignum æquivocum, nec importare juriſdictionem, niſi illam deferens expleat Parentalia. Et in Biſinianen. Præeminentiarum* 27. *Januar.* 1726. §. *final. coram Calcagnino*; ubi quod delatio Stolæ in actibus non funeralibus non eſt ſignum juriſdictionale, ſed duntaxat diſtinctivum Parochorum a ceteris Presbyteris; & ſic etiam alibi ſæpe ſæpius, ut refert probando Scarfantonus Ceccoper. *part.* 3. *addit.* 39. *ſub num.* 80. Et expreſſe declaravit Benedictus XIII. Conſtitution. incip. *Pretioſus* §. *Et ad tollendam*, ibi: *Declarantes, & quatenus opus ſit decernentes, ac matura deliberatione Mandantes Crucis erectiones, Stolæ delationem, & ingreſſus in Eccleſias in omnibus, & ſingulis enumeratis, ac ceteris quibuſcumque ſimilibus caſibus, nullam penitus juriſdictionem importare, aut minimum in aliquo præjudicium cuicumque irrogare, aut quomodocumque, & quandocumque irrogare, & inferre poſſe.*

De qua tamen vide dicta ſub verb. *Parochus* 3
art. 2. *num.* 67. ubi inſuper adducuntur hinc inde plures Sacrarum Congregationum Reſolutiones, & Pontificum Conſtitutiones quo ad ingreſſum Parochorum cum Stola, & Cruce elevata in Eccleſias Regularium, prout etiam plures hinc inde quo ad hoc referuntur a Pignatell. *tom.* 5. *conſult.* 48. & ab Urſaya *tom.* 1. *part.* 2. *diſcept.* 14. *& tom.* 4. *part.* 1. *diſcept.* 11. ubi in fine circa hanc diverſitatem Reſolutionum adducit, quod habet doctiſſimos

Fa-

Digitized by Google

Faber *in Epiſt. ad Lector. ſui Cod.* ibi : *Idem plane Senatus, ſed non iidem Senatores*, quem ſequuta eſt Rota, *deciſ.* 181. *in princip. coram Emerix jun.* & plures etiam alias hinc inde Reſolutiones adducit ipſe *cit. tom.* 4. *part.* 3. *diſcept.* 6.

4 Capellani Confraternitatum nequeunt deferre Stolam in Proceſſionibus, quæ fiunt extra ſuarum Confraternitatum Eccleſias, ut probant decreta congeſta a Pignatell. *tom.* 8. *conſult.* 73. *num.* 21. & per viam Legis generalis decrevit *Sacra Congreg. Rit. die* 10. *Decembr.* 1673. *in reſponſione ad* 23. *dub.* & *Sacr. Congreg. Concil. in Cremonen. die* 24. *Januar.* 1706. *ad* X. *dub.* ubi orta controverſia inter Capellanos Confraternitatis Caſalis Majoris aggregatæ Archiconfraternitati Mortis, & Orationis Urbis, & Parochum dicti loci ſuper delatione ſtolæ deferendæ per dictos Capellanos in functionibus, & Proceſſionibus, partibus informantibus, declaravit eos extra Oratorium Confraternitatis ſtolam deferre non debere, nec poſſe, non obſtantibus deciſionibus Rotæ *in Savonen. Aggregationis* 27. *Junii* 1598. *coram Pio*, & 15. *Junii* 1699. *coram eodem* & 15. *Januar.* 1700. *coram dell' Olmo*, & 13. *Junii* 1701. *coram Molines decano*; quæ afferebantur in Summario Confraternitatis; Sic refert Monacell. *tom.* 2. *cit.* 13. *formul.* 1. *num.* 78. Et ſic etiam ead. *Sacra Congr. Concil. in Novarien. Aggregationis* 24. *Septembr.* 1718. *ad* 6. *dub. apud Theſaurum Reſolution. Sacræ Congr. Conc. tom.* 1.

5 Stolam deferre in Proceſſionibus, & funeribus non competere Archipresbytero Collegiatæ privative quo ad alios Parochos, reſpondit *Sacra Congr. Concil. in Derthonen. oppidi Novarum, Jurium Parochialium* 3. *Decembr.* 1718. *ad XI. dub.*

6 Stolam, & ſuperpelliceum deferre ſine licentia Parochi licere Archipresbytero Collegiatæ in actu benedictionis in articulo mortis dandæ infirmis, ad quos acceſſit, reſpondit *Sacra Congreg. Concil. in d. Derthonen. ad XIV. dub.*

7 Parochi civitatis poſſunt in publicis Proceſſionibus, in quibus intervenit Capitulum Cathedralis Sacris paramentis indutum, incedere cum Stola. *Sac. Rit. Congr. in Ariminen.* 24. *Januar.* 1728. apud Scarfantonum ad Ceccoper. *part.* 3. *addition.* 23. *ſub n.* 5.

8 Regulares non poſſunt benedicere agros, & maledicere locuſtas cum ſtola ſine Parochi licentia; Supplicante enim in *Sac. Congr. Concil.* Procuratore Generale Capuccinorum declarari. *Primo*: *An Regulares dicti Ordinis requiſiti ab agrorum Dominis, poſſint, abſque licentia Parochi benedicere agros, & maledicere locuſtas, & brucos, & cæteros hujuſmodi vermes & quatenus affirmative. Secundo. An in hujuſmodi functionibus peragendis uti poſſint Stola abſque licentia Parochi. Sacr. Congr. die* 28. *Auguſt.* 1688. *reſpondit ad utrumque, Negative*: apud Monacell. *loc. cit. n.* 79.

Sacerdotes ad communionem generalem in Feria V. in Cœna Domini accedere debent cum ſtolis albis ſuper Cottam a collo pendentibus. Cœremonial. Epiſcop. *lib.* 2. *c.* 29. §. 3. Merati *tom.* 1. *part.* 4. *tit.* 8. *de Feria V. in Cœna Domini num.* 7. Et Diaconi ad ipſam accedere debent cum ſtolis diaconalibus albis. Merati *loc. cit. n.* 3. & alii. 9

Stola Sacerdotalis cum Alba, eſt aptanda, & geſtanda in modum Crucis: Soluta vero, & pendens a collo, hinc inde ſi cum ſuperpelliceo, vel pluviali, aut ſine eo adhibetur. Cum ſuperpelliceo enim ligari in modum Crucis non poteſt. Gavant. & Merati *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 10. *Rubrica* 4. *verſ. Stola*; & alii. 10

Stola autem Diaconalis aptanda, & geſtanda eſt a Diaconis ab humero ſiniſtro pendens ſub dextrum; quia ab ipſis fertur ſuper uno tantum humero ſiniſtro ſub axillam dexteram connexa, ad diſtinctionem Sacerdotum, qui utroque humero eam portant, ut ſupra; Fertur autem a ſiniſtro humero ad latum dextrum ex *Concil. Bracaren. I. cap.* 27. ut ab activa vita laborioſa, ad contemplativam ſuavem diaconum tranſeat. Honorius in *Gemma lib.* 1. *c.* 240. Vel ut portet hic jugum domini in ſiniſtra, ideſt in præſenti vita, cum ſpe quietis futuræ in dextra. Durand. *lib.* 2. *cap.* 9. quæ ratio valet etiam pro Sacerdote. Ceterum dexteram Diaconi partem vult eſſe liberam ob miniſterium Altaris; *Concil. Toletan.* IV. *c.* 39. Sic Gavant. & Merati *loc. cit. Rubrica* 7. *verſ. Diaconus cum Stola*. 11

Epiſcopus non ducit Stolam ante pectus in modum Crucis, ſed ſinit hinc inde utraſque extremitates pendere, & antequam accipiat Stolam, accipit parvam Crucem pectoralem. Sic Rubrica Miſſal. *part.* 2. *tit.* 1. *n.* 4. Et ideo non ducit Stolam in modum crucis, quia ante pectus geſtat ejus loco Crucem pectoralem, quam ante ſtolam accipit, ut notat Innocentius III. *c.* 53. apud Gavant. & Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 1. *Rubric.* 4. ubi Merati notat, quod in recentibus Miſſalis Romani Rubricis, poſt illa verba, Si *Celebrans ſit Epiſco-* 12

Digitized by Google

ſcopus, adducuntur hæc alia, *vel Abbas*, *ut ſupra*, ex quibus deducitur, quod non ducere ſtolam im modum Crucis ante pæctus, convenit etiam Abbatibus Pontificalium uſum habentibus, præſertim quando Pontificaliter celebrant.

13 Stola ſuper Cottam non utauntur Romæ Concionatores ob reverentiam Papæ, qui extra Sacramenta Stola utitur. Gavant. & Merati *tom. 1. part. 2. tit. 6. Rubrica 6. verſ. Orator Romæ*.

14 Alia ad rem; Vide verb. *Parochus art. 3. num. 36.* ubi, quod occaſione funerationis cadaverum, alterius Diœceſis, aut Parochiæ in Eccleſiis Regularium, poteſt proprius Parochus defuncti ad effectum deferendi proceſſionaliter cadaver ad dictas Eccleſias libere tranſire per quaſcumque Diœceſes, & Parochias cum Stola, & cruce elevata; etiam irrequiſitis eorumdem Parochis. Sic expreſſe *Sacra Congregat. Epiſcopor. & Regular. in Placentina 24. Novembr. 1713. ad 1. Dub.*

Additiones ex aliena manu.

15 Delatio Stolæ non ſemper eſt ſignum juriſdictionis. Si actus, in quo Stola defertur, ſit indifferens, etiam actus indifferens eſt actus delationis ipſius Stolæ. Contra ſi juriſdictionalis ſit actus in quo defertur Stola, ſignum juriſdictionis eſt actus ipſius delationis. Vide Rotam *in Traien. Præminentiarum inſuper reſervatis 23. Junii 1723. cor. bon. mem. Gamaches*, ubi & de uſu hujus diſtinctionis in praxi.

STUPRATOR, STUPRUM.

1 Stuprum ſtricte & proprie ſumptum eſt violenta defloratio puellæ Virginis, ſeu eſt concubitus cum puella virgine ipſa invita, ſeu per vim coacta. *Sic in re Communis Do-*

2 *ctorum*. Ponitur autem ly *violenta*, ſeu *ipſa invita*, ſeu *per vim coacta*, ut excludatur copula, in quam conſentit virgo, quia talis copula, in quam conſentit virgo, pertinet potius ad ſimplicem Fornicationem, quam ad ſtuprum ſtricte, & proprie ſumptum. *Comm.*

3 Cenſetur vero virgo violenter, ſeu per vim coacta deflorari, ſic, ut ejus defloratio dicatur Stuprum ſtricte, & proprie ſumptum, quando, vi, timore, dolo, fraude, aut facta promiſſione Matrimonii, & hujuſmodi decipitur, & inducitur ad copulam; *Communis*. Dicitur autem notanter in Definitione puellæ virginis, ſeu cum *puella virgine*, ut excluda- 4
tur concubitus etiam violentus corruptæ, ſeu illius, quæ antea copulam habuerat, quia ille violentus concubitus non eſt ſtuprum, cum non ſit violatio integritatis virginalis. *Communis*.

Stuprum igitur eſt graviſſimum, & ſpeciale 5
luxuriæ peccatum ob graviſſimam injuriam, quam Stuprator infert puellæ virgini, & ejus parentibus. *Communis*. Unde Stuprator tene- 6
tur in foro conſcientiæ, aut illam ducere in uxorem, aut illam honeſte dotare ſecundum ſui poſſibilitatem, & viri prudentis arbitrio. *Communis, arg. cap. Pervenit 2. de adult. & ſtup.*

Alia ad rem; Vide verb. *Dos art. 2. a n.* 7
14. ad 38, ubi late de omnibus.

SUBCOLLECTOR APOSTOLICUS.

Subcollectores Cameræ Apoſtolicæ, Advoca- 1
ti, Procuratores, Fiſcales, & Notarii in cauſis ſpoliorum, & Jurium præfatæ Cameræ, eorum Officio durante ſunt exempti a Juriſdictione Ordinariorum. Ex Litteris Pauli III. Pii IV. Gregorii XIII. & Sixti V. quarum meminit Joan. Antun. Novarr. *in Summ. Bullar. tit. de Subcollectoribus*, & Barboſa *in Summ. Apoſtolic. Deciſ. verb. Subcollector n. 1.*

Subcollectores Apoſtolici tamquam prorſus 2
exempti non comprehenduntur ſub Decret. Concilii Trident. *ſeſſ. 6. de reformat. cap. 4. & ſeſſ. 7. cap. 1. & ſeſſ. 25. cap. 6. de reform. Sacra Congregat. Concil.* penes Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar.* Gloſſa 51. *num.* 81, & 82. & Barboſa *loc. cit.*

Subcollectores Apoſtolici non poſſunt viſi- 3
tari, nec corrigi ab Epiſcopo. *Sacra Congreg. Concil. in Senogallien. 11. Julii* 1590. apud Barboſam *loc. cit. n. 5.*

Subcollectores, vel Commiſſarii ſpoliorum 4
non comprehenduntur ſub diſpoſitione Ordinariorum, ſed Nuncii Apoſtolici juxta eorum privilegia. *Sacra Congreg. Concil.* apud Barboſ. *loco cit. n. 6.*

Subcollectorum privilegia non ſuffragantur 5
illis, qui non reſident in Diœceſi, cujus ſunt Deputati Subcollectores. *Sacra Congregat. Epiſcop. in Piſtorien. 9. Februarii 1624.* apud Nicol. *in Floſculis* verb. *Subcollector n. 1.*

Im-

Digitized by Google

6 Immo Sacra Congregatio non probat, quod quis deputetur Subcollector in aliena Diœceſi. *Eadem Sacra Congr. in Piſtorien. 9. Septembr.*
7 1625. apud eumdem *loc. cit. n.* 1. Et ſic Deputati non ſunt exempti ab Ordinario loci, ubi Beneficium habent. *Eadem Sacr. Congreg. in Venafren. 9. Decembr.* 1654. apud eumdem *ib. ſub n.* 1.

8 Subcollectorum Spoliorum cauſæ ad Nuncium pertinent. *Sac. Congr. Epiſc.* 14. *Decemb.* 1619. apud Gavant. *in Manual. Epiſc. verb. Spolia Clericor. n.* 14.

9 Subcollectores Cameræ Apoſtolicæ, ſi non ſerviunt amplius, ſub Ordinario ſunt. *Sacra Congr. Epiſc.* 1. *Octobris* 1602. apud Gavant. *loco cit. verb. Exempti n.* 9. & *Sac. Congregat. Concil.* 14. *Aprilis.* 1646. quæ apud Nicol. *loco cit. n.* 4. expreſſe cenſuit, quod Subcollectores amoti, vel amplius non ſervientes; non gaudent exemptione ab Ordinarii juriſdictione.

10 Curam animarum, vel aliud ſervitium Eccleſiaſticum perſonalem reſidentiam requirens, obtinentes, non debent deputari Subcollectores, & ſi deputantur, non ſunt exempti quo ad onera Beneficii. *Sac. Congr. Epiſc. in Aſculana* 19. *Aprilis* 1606. *& in Acerren.* 23. *Maii* 1614. apud Nicol. *loc. cit. n.* 2. Et quod Subcollector non excuſetur a reſidentia Parochialis decrevit etiam *Sacr. Congr. Concilii* apud Barboſam *loco cit. n.* 3.

11 Unde Epiſcopus cogere poteſt eos ad reſidentiam, & ad ſolvendum punctaturas. *Sacra Congr. Epiſc. in Marſican.* 20. *Junii* 1614. *& in Avellina* 12. *Maii* 1617.

12 Et quod dictum eſt de Curatis, intelligitur etiamſi ſint Archidiaconi, vel Archipresbyteri, vel in alia Dignitate conſtituti; *Eadem Sac. Congr. Epiſcop. in Neapolitana Nullius Motulæ* 23. *Auguſti* 1652 apud Nicol. *loco cit. n.* 3.

13 Poteſt Epiſcopus exequi ſuam ſententiam latam contra ſuum Clericum, antequam eſſet Subcollector, vel etiam poſt, ſi antea fuerat inceptum Judicium. *Sacr. Congr. Epiſc. in Poticaſtren.* 13. *Maii* 1617. *in Squillacen.* 30. *Maii* 1626. *in Hieracen.* 24. *Martii* 1628. apud Nicol. *loco cit. n.* 7.

14 Si Subcollectores adminiſtraverunt reditus Capitulares, compelli poſſunt ab Ordinario ad reddendas rationes, ſed ſi fuerint in fraude deprehenſi, puniuntur a ſuo Judice. *Eadem Sac. Cong. Epiſcop.* 8. *Jun.* 1646. apud eumdem *loco cit. n.* 6.

15 Poteſt Epiſcopus cogere etiam Clericos Subcollectores, ut Synodis interſint, & ad publicas Proceſſiones accedant. *Sac. Congr. Concil. in Cajacenſi* 21. *Martii* 1654. apud Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 479.

Subcollector abſque Ordinarii licentia alloquens Moniales poteſt excommunicari. *Sacra Congreg. Concil. in Hipporegien.* 13. *Maii* 1628. apud Barboſam *loc. cit. num.* 7. & Tamburin. *de Jure Abbatiſſar. diſp.* 25. *quæſit.* 4. *num.* 6. 16

Subcollectoris delictorum ſaltem notiorum informationem poteſt capere Ordinarius, vel capi facere ad effectum tranſmittendi ſuis Superioribus. *Ead. Sacr. Congr. Concil. in dicta Hipporegien.* 13. *Maii* 1628. 17

Subcollectores ſubjecti ſunt Epiſcopo quoad celebrationem Miſſarum, & alias functiones Eccleſiaſticas, & quoad onera ipſis ratione Beneficii incumbentia. *Sacra Congr. Concil.* 24. *Maii* 1664. apud Monacell. *tom.* 4. *ſupplem. ad III. tom. n.* 87. 18

Non poteſt tamen Epiſcopus illos a Divinis ſuſpendere ob delicta occulta, ſicut ceteros ſubditos. *Sacr. Congregat. Concil. in Vercellen.* 24. *Novembr.* 1671. apud Monacell. *loco citat. num.* 88. 19

Subcollector ſpoliorum nequit percipere diſtributiones quotidianas, dum ratione Officii Subcollectoris Choro non aſſiſtit. *Sacr. Congr. Concil. in Caſſanen.* 9. *Febr.* 1647. *ad cap.* 12. *ſeſſ.* 14. *de reform.* & plures alii teſte Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 327. 20

Epiſcopus ſi in ſua Diœceſi omnes Canonici, vel eorum major pars prætextu Offici Subcollectoris prætendant exemptionem a ſua juriſdictione, debet facere verbum cum Sanctiſſimo. *Sacr. Congr. Concil. in Anagnina* 16. *Novembr.* 1652. *ad cap.* 10. *ſeſſ.* 24. *de reform.* apud Pignatell. *conſult.* 389. 21

Subcollectores, & commiſſarii pro locis exemptis, ſed habitantes in Civitate Epiſcopo ſubdita, non gaudent exemptione a Juriſdictione Ordinarii. *Sac. Congr. Concil. in Caputaquen.* 11. *Martii* 1722. ſic refert Urſaya *in Miſcellanneo* 1. *Sacro, & profano litt. S. numer.* 246. 22

Subcollectores Apoſtolici ſunt quidem exempti a juriſdictione Ordinarii, ut liquet ex Conſtitutione 40. Gregorii XIII. *t.* 4. *part.* 3. *Bullar. nov. pag.* 293. & Conſtitut. 47. Urban. VIII. *tom.* 4. & ex jam allatis hucuſque, ſed cum multis limitationibus, nempe quod non obſtantibus ſuis privilegiis adhuc ſubdantur juriſdictioni Ordinarii in rebus reſpicientibus, aut Curam animarum, ſi quam exerceant aut 23

Digitized by Google

aut ſervitium Eccleſiæ, ſi Canonicatum, aliudve Beneficium poſſideant, & in pluribus aliis ut patet in ſequenti Decreto Sacræ Congregationis Concilii approbante ſan. memor. Innocentio XI. edito, quod ad uberiorem notitiam hic ad litteram datur una cum ſuis declarationibus, ſeu additionibus emanatis a Congregatione particulari deputata a Benedicto XIII. 23. *Maii*. 1725.

Decretum Sacræ Congregationis Concilii circa Subcollectores latum die 27. Februarii 1677.

24 DIE 27. Februarii 1677. Sacr. Congr. EE. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum ad occurrendum controverſiis, ac querimoniis circa Subcollectores Spoliorum, aliosque Commiſſarios Cameræ Apoſtolicæ, præſertim Regni Neapolitani ad eamdem Sac. Congreg. delatis ſalubriter intenta authoritate etiam a S. mem. Clemente IX. & Sanctiſſimo D. N. Innocentio XI. tributa, prævia matura conſultatione, ſtatuit, ac decrevit, ut in poſterum in ſingulis infraſcriptis Diœceſibus, videlicet, Aquinaten. Acerrarum; Aliphana, Avellin., Aſculana in Piceno, Aſculana in Apulia, Atrien. Biſacciarum, Biteſten. Bituntina, Brunduſina, Bellicaſtren. Boven. Carinolen. Calven. Cajacen. Caſertan. Campanien. Capritan. Converſan. Cotronen. Caſtren. Caſtellaneten. Civitatis Ducalis, Camplen. Cariaten. Fundana, Frigentin. Guardien. Gravinen. Gallipolitan. Iſclan. Inſulan. Juvenacen. Literen. Lavellen. Laquedonien. Motulen. Maſſulubren. Marturanen. Minerbinen. Monopolitan. Melphiten. Minoren. Marſicen. Montis Marani, Montis Peluſii, Melphien., Murana, Nuſcana, Nicoteren. Nucerina, Oſtunen. Oritan. Ortonen. Pennen. Puteolan. Polignanen. Ravellen. Ruben. Roſſanen. Rapollen. Reatina, Surrentina, Sueſſana, S. Agathæ, Satrianen. Stabien. ſeu Caſtris Maris, Sarnen. S. Severi, S. Angeli Lombardorum, Trojan. Theanen. Theleſina, Trivicana, Tranen. Ugentin. Umbriaticen. Vican. Vulturarien. Veſtan. Venuſina, Valven. Viglien. Venafrana.

25 Et in ſingulis pariter infraſcriptis Locis exemptis, ſeu nullius Diœceſis, vicelicet, Canuſii, Cerignolæ, Caſalis novi, Cetrani, Centolæ, Caſtri S. Laurentii, Caſtellan. Carbanarien. Broſii, Faſan. Montis Virginis, Montis Caſini, Marubii, Putignani, Rutiliani, S. Stephani de Nemore, Sanctiſſimæ Trinitatis Caven. S. Angeli ad Faſanellan. S. Vincentii de Vulturno, Terlitii, & aliis, in quibus fortaſſe hactenus Subcollectores deputari ſolitum fuit, unicus Subcollector.

In ſequentibus vero ſcilicet, Aprutina, Averſana, Arianen. Amalphitan. Alexanen. Aquilana, Baren. Bojanen. Bovinen. Biſinen. Canaven. Capuana, Compſan. Cathacen. Gieracen. Hidruntina, Iſernien. Larinen. Lycien. Marſorum, Nolan. Neritonen. Neocaſtren. Oppiden. Policaſtren. Potentin. Rheginen. Sorana, Sippontina, Sulmonen. Squillacen. S. Severinæ, S. Marci, Theatina, Termularum, Triventin. Tarentin. Tricaricen., & Tropien. duo tantum. 26

In ſequentibus, nimirum: Acheruntin. & Materanen. unicus, in Anglonen. Beneventan. Conſentin. Caputaquen. Caſſanen. Mileten. & Salernitan. non plures, quam tres, & in Neapolitana decem Subcollectores, & non ultra, reſpective deputentur, & exerceant. 27

Ad evitandam autem confuſionem remiſit arbitrio Nuncii dividere, & aſſignare cuilibet ſubcollectori partem Diœceſis, ſeu Loca, intra quorum limites debeant in exercitio ſe continere. 28

Et ne ſemel in Subcollectores Deputati neceſſitatem inducant multiplicandi alios Subcollectores renunciando Officium, licet poſſint in eo continuare, & idonei ſint, declaravit, nullum Subcollectorem poſt renunciatum Officium gaudere exemptione ab Ordinario, niſi laudabiliter exercuerit, ſaltem per duodecim annos. 29

Eos vero qui in Officio, ut alias ita deliquiſſe comperti fuerint, ut a Nuntio moveantur, & alii eorum loco deputentur, nullatenus exemptione hujuſmodi gaudere; Et e contra illos, qui probe, ac fideliter ſe geſſerint, velintque in Officio continuare, confirmandos eſſe a Nuntio, nec alios eorum loco deputari poſſe. 30

Præterea, attenta Subcollectorum hujuſmodi multitudine, & cauſa a ſan. mem. Urbano VIII. in ſua Conſtitutione 35. conſiderata concedendi illis exemptionem cenſuit expedire, ut Sanctiſſimus declaret, ita eſſe intelligendam dictam Conſtitutionem, ut Subcollectores, terminato Officio non gaudeant amplius exemptione, defuncto, vel alias deficiente Ordinario, in cujus tempore exercuerunt. Sicuti etiam declaravit illos, qui, licet in Subcollectores deputati fuerint nunquam exercuerunt, minime gaudere; Nec pariter illos, qui non reſident in Diœceſi, pro qua ſunt de- 31

puta-

Digitized by Google

putati, & Ordinarium certiorare debere Sac. Congregationem de dicta non reſidentia, ejuſque proviſionem expectare.

32 Generaliter vero Subcollectoribus exemptionem ab Ordinario in Civilibus non ſuffragari, niſi adeſſet in Diœceſi Judex a Nuntio deputatus, qui habeat tantummodo facultatem in cauſis paſſivis, & nullo privilegio, aut exemptione gaudeat.

33 Quod vero attinet ad Subſtitutos, & Officiales Subcollectorum, declaravit, dd. Subſtitutos non gaudere exemptione, illam tantum concedendam eſſe uni tantum Notario pro quolibet Subcollectore in actu exercitii, & quoad Commiſſarios ſuper illicitis negotiationibus, aut ad alias Cauſas particulares Deputatos non gaudere exemptione, niſi in actu exercitii, & tam Commiſſarios hujuſmodi, quam Subcollectores, quando procedunt contra Denunciatos, vel alios Inquiſitos de illicitis negotiationibus, ſi ex Proceſſu informativo conſtet de eorum innocentia, non poſſe illos cogere ad expenſas ejuſdem Proceſſus, & Decreti abſolutorii.

34 Et quod majoris momenti eſt, ne prætextu hujuſmodi Officii cura animarum, ſervitium Eccleſiæ, ac Divini cultus, morumque honeſtas detrimentum patiatur, declaravit, Parochos in Subcollectores, aut Commiſſarios ad quaſcumque Cauſas particulares non eſſe deputandos, ſicuti nec Pœnitentiarium, nec Theologum. Quod ſi poſt deputationem de aliqua Parochiali, aut Pœnitentiali, vel Theologali præbendis fuerint fortaſſe proviſi, tunc minime gaudere exemptione in concernentibus curam animarum, & reſpective adimplementum onerum ipſarum præbendarum, & eadem ratione non gaudere Canonicos, & alios beneficiatos Subcollectores in concernentibus ſervitium Eccleſiæ, & adimplementum onerum ipſorum Canonicatuum, & beneficiorum, nec lucrari diſtributiones quotidianas ſi non inſerviant; Inſuper teneri ratione beneficiorum, quæ obtinent, ad publicas proceſſiones accedere, ſolvere Cathedraticum, & ſubſidium caritativum, & intereſſe Synodo, ac viſitationi; non tamen pluries, quam ſemel in anno. Poſſe vero ſolummodo cogi ab Ordinario ad exequendam viſitationem in iis, quæ reſpiciunt cultum Divinum; ipſumque Ordinarium poſſe procedere contra Subcollectores accedentes ſine ejus licentia ad Monaſteria Monialium, aut non ſervantes præceptum Communionis Paſchalis, & contra percutientes Presbyterum, vel Clericum poſſe procedere ad declaratoriam excommunicationis *ex cap. ſi quis ſuadente*: & ſi quando repererit aliquem Subcollectorem in publico concubinatu vivere, certiorare debere eamdem Sacram Congregationem, ac ipſum Nuntium, cujus partes erunt ſevere eos punire, ac privare Officio. Poſſe tamen eumdem Ordinarium carceribus mancipare ad Superiorum diſpoſitionem retinendos, ſubcollectores deprehenſos in fragranti crimine, quod meretur pœnam corporalem, non tamen minorem carceratione, dummodo ſtatim de carceratione Nuntium certioret.

35 Item adminiſtratores Locorum piorum in Subcollectores deputatos ſubeſſe Ordinario, quoad reditionem rationum adminiſtrationis; Nec poſſe ſubcollectores a caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvi abſque illius licentia, & nullum Inquiſitum poſſe a Nuntio in ſubcollectorem deputari, niſi de ejus abſolutione conſtiterit.

36 Ut autem ſciant Ordinarii, quos in ſubcollectores, aut Commiſſarios debeant recognoſcere, declaravit, Subcollectores teneri oſtendere Ordinario ſuas commiſſiones, antequam illas exequantur; Commiſſarios vero particulares teneri, vel per litteras patentes, vel privatas ſui Superioris, aut alio modo certiorare Ordinarium de demandata juriſdictione.

37 Demum quatenus ſupradictæ declarationes, vel aliquæ illarum futuris temporibus non obſerventur, Sacra Congregatio voluit, incumbere locorum Ordinariis, ut pro eorum zelo, ac Paſtorali ſollicitudine quæcumque ſecus audiverint, huic S. Sedi fideliter referant pro opportuna proviſione obtinenda.

38 Et die 15. ejuſdem facta de præmiſſis omnibus relatione eidem Sanctiſſimo D. N. Innocentio XI. Sanctitas ſua declaravit, præcitatam Conſtitutionem fel. recordat. Urbani VIII. eſſe intelligendam juxta prædictam Sacræ Congregationis ſententiam, & præſens Decretum, omniaque, & ſingula in eo contenta approbavit, & confirmavit, & inconcuſſe, ac inviolabiliter obſervari, & exequi mandavit, ſalva tamen ſemper ejuſdem Sacræ Congregationis auctoritate, omniaque, & ſingula præfata declarandi, moderandi, & ampliandi, & in totum, vel in parte annullandi, & interpretandi.

39 Voluit tamen Sanctitas ſua, quod præſenti Decreto, reſtricto ad Collectores, & Subcollectores Spoliorum Regni Neapolitani, per Nuntium Apoſtolicum deputatos, ſive depu-

Digitized by Google

tandos, derogarum, ſive præjudicarum minime cenſeatur reſervationibus, & affectionibus beneficiorum eorumdem Collectorum, & ſubcollectorum reſultantibus ex Regulis Cancellariæ Apoſtolicæ.

Ita repetitur in regiſtro S. C. C. & in fidem &c.

Proſper Archiep. Theodoſiæ Secr.

40 Sequuntur aliquæ ſupra relati Decreti declarationes, ſeu additiones, emanatæ a Congregatione particulari, deputata in Concilio Romano a SS. D. Noſtro ſub die 13. Maii 1725.

Primo: quod in hac parte, ſcilicet in §. *Et quod majoris momenti*, in quo Decretum ejuſdem Congregationis Concilii loquitur de ſubcollectoribus, qui obtinuerunt poſtmodum Parochias, vel præbendam Theologalem, ſeu Pœnitentialem, amplietur Decretum ipſum, & eidem addatur, prout nova hac declaratione additur, quod tunc ſubcollectorum Officia illico ceſſent, & Theſaurarius vel Nuntius Apoſtolicus alium deputare teneatur.

41 Secundo: Non poſſe *Theſaurarium Generalem*, & nuntios in quacumque Diœceſi, etiam extra ſtatum Eccleſiaſticum, Litteras Patentales ſubcollectoribus in futurum concedere, niſi eis atteſtatio exhibeatur Curiæ Epiſcopalis, in qua de ipſorum bona vita, & moribus, ac eoſdem nec inquiſitos, nec proceſſatos eſſe, teſtimonium feratur, quam atteſtationem & Theſaurarius, & Nuntius in actis conſervare teneantur; alias Patentales Litteræ, quocumque alio modo conceſſæ, & expeditæ, nullæ ſint, & invalidæ, itaut contra iſtos procedere poſſit Epiſcopus Ordinarius.

F. A. Archiep. Epiſc. Abellinen. & Frequentin. Concil. Secr.

42 Subcollector nonniſi unus pro qualibet Diœceſi deputari poteſt, & ſi plures deputentur, quamvis unus dicatur deputatus pro Diœceſi, alter pro loco exempto intra Diœceſim exiſtente, hic poſtremus nulla gaudet exemptione. Cum enim in Diœceſi Bituntina tres olim reperirentur Subcollectores, unus videlicet pro ipſa Civitate, & Diœceſi Bituntina, alter pro Abbatia *Nullius* Faſani, & tertius pro loco *Nullius* Rutiliani, & Epiſcopus Bituntinus *die* 4. *Maii* 1687. a Sacra Congreg. Concil. quæſiviſſet, *An Subcollectores deputati pro juriſdictione Faſani, & Rutiliani, & commorantes Bitunti aliqua in dicto loco gauderent exemptione?* Reſponſum fuit, *Non gaudere, & Epiſcopum procedere poſſe in futurum*, uti habetur *leg.* 47. *Decret. fol.* 285. Atque Epiſcopo Caputaquenſi ſimilem quæſtionem proponenti in Congregatione habita *die* 14. *Mart.* 1722. reſcriptum fuit, ut ſervaretur prædictum Decretum editum in Bituntina. Sic Benedictus XIV. qui tunc temporis erat Secretarius ejuſdem Congregationis, *de Synodo Diœceſana lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 7. & reperitur *in tom.* 2. *Theſaur.* Reſolution. dicti anni.

Subcollectores tenentur intereſſe Synodo Diœ- 43
ceſanæ, Proceſſionibus, & Viſitationi, ſolvere Cathedraticum, & ſubſidium caritativum. *Sacr. Congr. Concil.* 21. *Mart.* 1614. & 27. *Februar.* 1677. in ſupra allato Decreto approbato ab Innocentio XI. Non adnumerantur Sedis Apoſtolicæ Officialibus, de quibus loquitur Textus *in cap. Matthæus, de hæreticis*, & *in c. Divina in eminenti, de privilegiis, inter Extravagant. Commun.* Sic expreſſe declaravit *Sacr. Congr. Concil. die* 26. *Maii* 1682. quæ ad dubium: *An Subcollectores ſpoliorum pro R. Camera Apoſtolica recenſeri debeant inter Officiales de quibus loquuntur ipſæ Extravagantes ad effectum præmiſſum?* Reſpondit *Negative*, & *die* 20. *Junii ejuſdem anni*, perſtitit *in deciſis*, ſicuti etiam reſpondit de Protonotariis non participantibus. Veri enim Officiales Sedis Apoſtolicæ, de quibus loquuntur citati Textus, altioris ſunt gradus, atque ad graviora procuranda negotia deſtinati, ut ſcite d. Benedict. XIV aliis allegatis *loc. cit. n.* 8.

Additiones ex aliena manu.

Deputantur Subcollectores Spoliorum, vel a 44
Nunciis Apoſtolicis, ut ex Conſtitutione *Gregorii XIII. in ordine* 25. *tom.* 2. *et Urbani VIII.* 147. *tom.* 4. vel a Cardinali Camerario, & a Theſaurario Generali, juxta *Conſtit. ejuſdem Urbani* 160. §. 5. & *Alexandri VIII.* 190. §. 11. *tom.* 6.

In ſubcollectores autem non poſſunt deputari 45
niſi ii qui de legitimo matrimonio nati ſunt, ut reſcripſit *Sac. Congregatio Concilii interpres in Bituntina* 4. *Maii* 1697.

SUBDIACONATUS. Vide verb. *Ordo art.* 1. *a. n.* 40. *ad* 42.

SUBORNATIO. Vide verb. *Pœna art.* 1. *n.* 208. 209.

SUBREPTIO. Vide verb. *Reſcriptum a n.* 27. *ad* 33.

Digitized by Google

SUBSIDIUM CARITATIVUM.

1 SUbſidium caritativum, ideſt Caritatis auxilium ſic appellatur, quia a principio ex caritate peti debet, & non violenter extorqueri, *arg. cap. Conquerente 16. de Offic. Ordinarii, & cap. Cum Apoſtolus 6. & cap. Cum part. 16. de cenſib.* Et dicitur ſubſidium, quia in ſubſidium peti debet, nempe quando facultates Epiſcopi non ſufficiunt ad ſatisfacienda onera, ad exemplum ſubſidiariæ actionis, ideo ſic dictæ, quia datur, quando deficit propria, & ſpecialis actio, ut in §. *final. Inſtitut. Ad Legem Aquil.* & *in* §. *final.* ubi Gloſſa *Inſtit. de interdict.* Bellencinus *tractat. De Caritativo Subſidio quæſt.* 14. Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 87. *num.* 2. Ventrigl. *prax. rer. notabil. part.* 2. *Annotat.* 25. §. 1. 2. & alii paſſim.

2 Subſidium caritativum igitur eſt exactio, ſeu penſio extraordinaria, quam Prælati Eccleſiaſtici, & præſertim Epiſcopi, ex manifeſta & rationabili cauſa a ſuis ſubditis in ſubſidium exigunt. *Sic in re Communis*; atque deſumitur *in cap. Cum Apoſtolus 6. de Cenſibus* §. *Prohibemus*: ibi: *Suſtinemus autem pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ſuperveniunt, ut ſi manifeſta, ac rationabilis cauſa extiterit cum Caritate moderatum ab iis valeant auxilium poſtulare.*

3 Caritativum Subſidium ex manifeſta, & rationabili cauſa præter Summum Pontificem, de quo nemo dubitat, poſſunt in ſuis Diœceſibus exigere Epiſcopi, ac iis ſuperiores, ut Archiepiſcopi, Primates, Patriarchæ &c. *Communis, arg. c. Conquerente* 16. *ad finem de Offic. Ordinar. cap. Cum Apoſtolus 6.* §. *Prohibemus, de cenſibus.*

4 Caritativum ſubſidium exigere poteſt Epiſcopus electus, & confirmatus, licet nondum conſecrandus, *arg. cit. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*; Hoc enim eſt Juriſdictionis, & non Ordinis. Bellencinus *loc. cit. q.* 9. Barboſa *l. c. num.* 8. Azorius *Inſtitut. moral. part.* 2. *l.* 12. *cap.* 14. *q.* 5. alii.

5 Adminiſtrator, ſeu Coadjutor datus Epiſcopo per Papam, vel Eccleſiæ Cathedrali vacanti, poteſt a ſubditis illius Eccleſiæ exigere caritativum Subſidium, per text. *cap. Is cui, de electiion. in* 4. & *cap. Ultimo in fine, de ſupplenda negligentia Prælator.* Bellencin *loc. cit. q.* 8. Barboſa *loc. cit. num.* 10. Ventriglia *loc. cit. q.* 8.

Capitulum, Sede Epiſcopali vacante, poteſt caritativum Subſidium exigere. Gloſſa verb. *Aliunde in c. Punente* §. *Ad hæc, de election. in* 7. ubi Joann. Monachus, & Archidiaconus, Bellencin. *loc. cit. q.* 7. Azorius *loco cit. q.* 12. Bellet. *diſquiſit. Cleric. part.* 1. *tit. de Clerico debitore* §. 12. *n.* 38. Ventriglia *loco c. num.* 31. 6

Cardinales in Eccleſiis ſuorum Titulorum caritativum ſubſidium exigere poſſunt; Ipſi enim in Eccleſiis ſuorum Titulorum Juriſdictionem habent de Jure communi, & Epiſcopalia Jura obtinent, *cap. Querelam, de electione*. Et ſic tenent Joan. Monachus *in cap.* 1. *de Majorat. & obedient.* Diana *part.* 5. *tract.* 2. *de poteſt. & privileg. S. R. E. Cardinal. reſolut.* 55. Bellencin. *loc. cit. q.* 3. Ventriglia *l. cit. num.* 20. Azorius *loc. cit. q.* 5. *verſ. Quæres*, Barboſa *loc. cit. num.* 15. & alii ibi allegati. 7

Legatus Papæ habet Jus exigendi caritativum ſubſidium ab Eccleſiis Provinciæ ſibi delegatæ; Ipſe enim in Provincia ſibi delegata omnia libere, & immediate poteſt, quæ quilibet Ordinarius Jure, ſeu conſuetudine poteſt in ſua Diœceſi, adeoque ſicuti Epiſcopus in ſua Diœceſi, poteſt ipſe in ſua Provincia caritativum ſubſidium exigere. Bellencin. *loco cit. q.* 12. Azorius *l. c. quæſt.* 5. §. *Sed quid dicendum*, Barboſa *loc. cit. num.* 16. 8

Generalis totius Ordinis Regularis poteſt exigere ſubſidium Caritativum a Monaſteriis ſui Ordinis pro ſumptibus neceſſariis ad gubernationem Ordinis, ſi aliunde non habeat bona ſufficientia ad hoc deſtinata. Barboſa *l. cit. num.* 19. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 3. *diſp.* 10. *quæſt.* 2. *num.* 2. Ventrigl. *loc. citat. num.* 25. & alii. 9

Commendatarius perpetuus Eccleſiæ Cathedralis poteſt exigere caritativum ſubſidium ab Eccleſiis ſibi ſubjectis. Sic Bellencin. *loc. cit. q.* 6. Azorius *loc. cit. quæſt.* 5. *verb. Commendatarius*; Barboſa *loc. cit. num.* 21. & alii. Et ratio eſt, quia ipſe habet legitimam adminiſtrationem, & poteſt exercere juriſdictionem, quæ competeret Epiſcopo Titulato, ut tenent Archidiaconus *in cap. Nemo deinceps, de election. in* 6. Innocentius *in cap. Si conſtiterit, de accuſat.* Cardinales *in Clementin. ult. de Procuratorib. q.* 12. 10

Prælati Epiſcopo inferiores, quamvis habeant Territorium ſeparatum, & jura Epiſcopalia, de Jure non debent, nec poſſunt exigere cari- 11

ritativum ſubſidium. Sic cenſuiſſe *Sacram Congregat. Epiſcop. in una Nullius altamuræ* 14. *Maii* 1697. refert Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.* 1. *num.* 42. Quod autem Prælati, ſeu Abbates habentes Territorium, & Diœceſim, & quibus ſubſunt Eccleſiæ pleno Jure, poſſint caritativum ſubſidium exigere, tenent Ventriglia *loco cit. num.* 24. Meroll. *Theol. moral. part.* 3. *diſp.* 7. *cap.* 5. *dub.* 21. *n.* 400. *& ſeq.* & videtur id tenere Barboſa *loc. cit. num.* 10. Monacell. *loc. citat.* dicens in indice: *Niſi habeant Territorium ſeparatum, & Jura Epiſcopalia*, & alii: Quia, ut dicunt, ipſi habent vere proprium Territorium, & Diœceſim, & Jura Epiſcopalia; adeoque poſſunt ab Eccleſiis ſibi pleno Jure ſubjectis æque ac Epiſcopi, & alii ſupradicti caritativum ſubſidium exigere.

12 Vicarius Generalis Epiſcopi non poteſt Caritativum ſubſidium exigere, niſi de ſpeciali mandato ipſius Epiſcopi. Hoc enim nullo Jure reperitur illi conceſſum, adeoque in Generali commiſſione, & mandato ſibi ab Epiſcopo tradito non continetur. Bellencin. *loc. c. q.* 21. Azorius *loc. cit. cap.* 15. *quæſt.* 5. *verb. Vicarius*, Barboſa *loco cit. n.* 12. Ventriglia *loco cit. n.* 13. & alii paſſim.

13 Patriarchæ, Primates, & Archiepiſcopi ſine dubio exigere poſſunt Caritativum ſubſidium in ſuis reſpective Diœceſibus ex dictis *ſupra num.* 2. Illud tamen exigere non poſſunt in Diœceſibus ſuorum Suffraganeorum, niſi alicubi id eis competeret ex legitima conſuetudine: Nullibi enim in jure reperitur id eis conceſſum. Barboſa *loc. cit. n.* 9. Bellenc. *loc. c. q.* 2. Azorius *loc. cit. q.* 5. *verſ. Sed dubiæ quæſtionis*, Pithing *lib.* 3. *Decret. tit.* 39. *num.* 14. Reiffenſtuel *ibid. n.* 20. & alii paſſim.

14 Epiſcopi, aliique ſupradicti, quibus competit Jus exigendi Caritativum ſubſidium, poſſunt ad illud ſolvendum compellere, & cogere etiam per Cenſuras Clericos id dare nolentes, ſeu recuſantes. Sic Joann. Andreas *in c. Cum Apoſtolus 6. de Cenſibus num.* 7. & *ib.* Innocentius, Hoſtienſis, Butrius, Abbas, & alii, Bellencin. *loco cit. q.* 15. Layman *lib.* 3. *tr.* 3. *part.* 1. *c.* 3. §. *Unic. de ſubſidio Caritativo num.* 9. Azorius *loco cit. num.* 3. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 21. Bellet. *Diſquiſit. Cleric. part.* 1. *tit. de Clerico debitore* §. 12. *num.* 25. Alexander de Nevo *conſ.* 59. *n.* 5. Barboſa *l. c. num.* 5. allegans alios, & Rotam *in noviſſ. decſ.* 425. alias 23. quæ incipit: *Item extra Rotam petebatur conſilium*, & ſic tenent etiam alii plures, *arg. cap. Cum Apoſtolus 6. de Cenſibus, cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii, Clementin. Frequens, de Exceſſib. Prælator.*

Ad hoc autem, ut Epiſcopus, vel alius poſſit Subſidium Caritativum exigere, debet intervenire manifeſta, & rationabilis cauſa neceſſitatis. *Communis*, textu expreſſo *in cit. c. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*, ibi: *Si manifeſta, & rationabilis cauſa extiterit, & c. cap. Cum Apoſtolus* 6. §. *Prohibemus, de Cenſibus*, ibi: *Suſtinemus autem pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ſuperveniunt, ut ſi manifeſta, & rationabilis cauſa extiterit.* 15

Quænam vero dicatur manifeſta, & rationabilis cauſa neceſſitatis, ut Epiſcopus poſſit exigere ſubſidium caritativum, relinquitur arbitrio ipſius Epiſcopi una cum conſenſu, vel ſaltem conſilio Capituli, quod Epiſcopus requirere tenetur, ut docent Joann. Andreas *in cit. cap. Cum. Apoſtolus 6. de Cenſibus num.* 8. & *ibidem* Butrius, Innocent. Hoſtienſ. Bellet. *l. c. num.* 8. Bellencin. *loc. cit. q.* 10. Ventrigl. *l. c. n.* 6. Barboſa *loc. cit. n.* 26. Reiffenſtuel *loc. c. n.* 34. Pignatel. *tom.* 9. *conſul.* 142. *n.* 6. & alii per text. *in cap. Novit* 4. *& cap. Quanto* 5. *de his, quæ fiunt a Prælat.* 16

Si autem dubium, & controverſia ſit inter Capitulum, & Epiſcopum, an ſubſit ſufficiens cauſa Subſidium Caritativum exigendi, vel quantitas petita ſit nimia & exceſſiva; tunc vel de conſenſu partium eligendi ſunt arbitri, vel recurrendum eſt ad Superiorem. Sic Bellencin. *loc. cit. quæſt.* 17. Azorius *loco cit. q.* 4. §. *in dubium vocatur*; Layman *loc. cit. n.* 9. Pithing. *loc. cit. num.* 53. Barboſa *loc. cit. n.* 28. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 36. & alii cum Gloſſa *in c. Cum Apoſtolus 6. de Cenſibus, verb. Rationabilis, arg. cap. Si Clericus* 46. *cauſ.* 11. *quæſt.* 2. Et ratio eſt, quia tunc ſolum poteſt Epiſcopus ipſe compellere, & cogere Clericos nolentes, & recuſantes dare Subſidium Caritativum, quando cauſa manifeſta eſt, *arg. cit. cap. Conquerente* 16. *de Of. Ordinarii, & cit. cap. Cum Apoſtolus* 6. §. *Prohibemus, de Cenſibus*. Non autem quando cauſa eſt dubia, vel controverſa, ut recte notant citati Doctores, & alii. 17

In ſpecie tamen ſufficienter rationabiles, & manifeſtæ pro exigendo Subſidio Caritativo cenſentur a Doctoribus potiſſimum cauſæ ſequentes. I. Expenſæ neceſſariæ pro promotione, confirmatione, & conſecratione ipſius Epiſcopi. II. Expenſæ neceſſariæ pro ſolvendis debitis ab ipſo, vel ſuo Anteceſſore contractis pro bono communi, aut neceſſitate Eccleſiæ. 18

III,

Digitized by Google

III. Expenſæ neceſſariæ ad viſitanda Limina
Apoſtolorum. IV. Expenſæ neceſſariæ pro
itinere ad Concilium Generale, vel Provin-
ciale, ad Papam, Imperatorem, vel Regem
ob bonum commune Diœceſis, vel Eccleſiæ
univerſalis. V. Expenſæ neceſſariæ pro Ad-
ventu Imperatoris, Regis, aut Magni Princi-
pis, præſertim ſi Epiſcopus ab eo habeat Re-
galia. VI. Expenſæ neceſſariæ pro tuendis,
ſeu recuperandis Juribus, actionibus, ac bo-
nis Eccleſiæ Cathedralis, ſeu pro bono com-
muni totius Diœceſis. Sic Reiffenſtuel *loco ci-
tato num.* 30. Ventriglia *loco cit. a num.* 9. Bar-
boſa *loco citato a num.* 29. cum multis apud
ipſos, & alii paſſim.

19 Qui tamen communiter notant prædictas
cauſas eſſe ſolummodo ſufficientes in caſu, quo
Epiſcopi reditus ad ſatisfaciendum eis non
ſufficiant, quia ſi Epiſcopi reditus in caſibus
prædictis ſufficiunt abſque Subſidio Caritativo,
illud exigere nequaquam poteſt, cum deficiat
neceſſitatis ratio, utpote conditio neceſſario
requiſita, *cit. cap. Cum Apoſtolus*, 6. §. *Pro-*
20 *hibemus*, *de Cenſibus*. Et quod Epiſcopus
qui habet congruam pinguem, quæ excedat
Taxam a Concilio præſcriptam, illud non
poſſit exigere, expreſſe reſpondit *Sacra Con-
gregat. Concilii in Gerunden.* 17. *Februarii*
1663. & *Sacra Congreg. Epiſcop. in Policaſtren.*
16. *April.* 1697. *referente clar. mem. Card. Pe-
trucci* apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *for.* 1.
num. 37.

21 Quantitas Subſidii Caritativi cum non ſit
in Jure definita, determinari poteſt, & debet
ab Epiſcopo cum conſilio Capituli ex dictis
ſupra num. 16. juxta exigentiam circumſtantia-
rum, neceſſitatis, expenſarum, redditu um, &
hujuſmodi. Menoch. *de Arbitrar. Judic. c.* 179.
n. 4. Pignatell. *loco cit. n.* 12. Barboſa *loco ci-
tato num.* 37. Bellet. *loco cit. num.* 14. Reif-
fenſtuel *loco cit. num.* 32. & alii communiter,
22 *arg. l. In fundo* 30. *ff. De rei vindicat.* Debet
tamen ab Epiſcopo ſemper taxari, & exigi
Subſidium moderatum, ut tradunt communiter
Doctores, per text. *in cit. cap. Conquerente*
16. *de Offic. Ordinarii*, ibi, *Non amplius ab
eis exigas præter moderatum auxilium*, & *cit.
capit. Cum Apoſtolus* 6. §. *Prohibemus*, *de Cen-
ſibus*, ibi: *Cum caritate moderatum valeant
auxilium poſtulare*, ubi inſuper hæc ſubjungi-
tur ratio: *Cum enim dicat Apoſtolus*; *Non de-
bent Filii theſaurizare parentibus*, *ſed parentes
filiis*, *multum longe a paterna pietate videtur*,
ſi Præpoſiti ſubditis ſuis graves exiſtant, *quos
in cunctis neceſſitatibus Paſtoris debent more fo-
vere*. Hodie tamen debet ſervari Taxa ſolita 23
exigi a quadraginta annis retro ex diſpoſitio-
ne Taxæ Innocentianæ per ejus verba relata
infra num. 27. Et quod nec poſſit exigi ma- 24
jor ſolito jam declaraverat *Sacra Congregatio
Epiſcop.* 27. *Januar.* 1589. apud Barboſ. *in
Summ. Apoſtolic. deciſ. verb. Subſidium num.* 2.
Et etiam quod non debet excedere expenſas factas 25
in Bullis expediendis. *Sacra Congregat. Epiſco-
por.* 25. *Maii* 1583. apud eumdem *ib. num.* 1.

De Jure communi non tantum ſemel, ſed 26
etiam pluries, & quidem quoties juxta præ-
dicta exiſtit rationabilis, & manifeſta cauſa,
& reditus non ſufficiunt, poteſt Epiſcopus
Subſidium Caritativum exigere. *Commune*,
textu expreſſo *in cit. cap. Cum Apoſtolus* 6. §.
Prohibemus, *de cenſibus*, ibi: *Suſtinemus au-
tem pro multis neceſſitatibus*, *quæ aliquoties ſu-
perveniunt*.

Jure tamen novo Taxæ Innocentianæ per 27
viam Legis univerſalis ſaltem in Italia pro-
mulgatæ, exigi poteſt ſolum unica vice in pri-
mo ingreſſu Epiſcopi, ut expreſſe ipſa Taxa
diſponit, ibi: *Il ſuſſidio caritativo in quelle Dio-
ceſi*, *nelle quali ſia ſolito d'eſigerſi*, *e non altri-
menti*, *ſi eſiga ſolamente per una ſol volta nel
primo ingreſſo del Veſcovo ſecondo la Taſſa ſoli-
ta antica di* 40. *anni indietro*. Unde Carita- 28
tivum Subſidium non poteſt exigi ab Epiſco-
po, ubi non eſt ſolitum exigi, ut patet ex
dictis Taxæ Innocentianæ expreſſis verbis: *In
quelle Dioceſi*, *nelle quali ſia ſolito di eſigerſi*,
e non altrimenti. Monacell. *loco cit. n.* 39. &
alii paſſim.

Ad ſolvendum ſubſidium caritativum tenen- 29
tur ſoli Clerici Beneficiati, & minime Cleri-
ci Beneficio carentes, & Laici. *Communis*,
arg. cap. Conquerente 16. *de Offic. Ordinarii*;
Et ratio eſt clara, quia tale ſubſidium eſt onus
mixtum adhærens perſonis Eccleſiaſticis in or-
dine ad Eccleſias, & Beneficia, ex quibus
reditus percipiunt.

Nec obſtat, quod *in cap. Cum Apoſtolus* 6. 30
de Cenſibus, concedatur Epiſcopis exigere
tale ſubſidium univerſaliter *a ſubditis*, quo-
rum nomine veniunt etiam Laici, & Clerici
Beneficio carentes; Non obſtat, inquam, quia
ibi per ſubditos intelliguntur ſoli Clerici Be-
neficiati, prout communiter advertunt Docto-
res, ne dictum *cap. Cum Apoſtolus*, diſcordet
cum *cit. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordina-
rii*, & *cap. Quia cognovimus* 6. *cauſ.* 10. *q.* 3.
In quibus a ſolis Clericis Beneficiatis, ſeu ab
Eccleſiis ratione Beneficiorum conceditur poſ-
ſe tale ſubſidium exigi.

S 4 Ad

Digitized by Google

31 Ad ſolvendum Subſidium caritativum teneantur non ſolum ſimplices Clerici Beneficiati, ſed etiam Canonici omnes, etiam Cathedralis. *Communis*, *arg. cit. cap. Conquerente*; & *Extravagant.* 1. §. *Præmiſſ. de Cenſibus*, ibi :
32 *Eorumque Capitulis*. Non tenentur tamen Canonici ſolvere tale ſubſidium de diſtributionibus quotidianis, & de oblationibus, & mortuoriis, quia hæc non veniunt nomine fructuum Beneficiorum, de quibus ſolis fructibus ſolvitur Subſidium caritativum. Bellencin. *loco citat. quæſt.* 76. Guttierez ad *Regul.* 8. *Cancellar.* §. 7. *Proœm. num.* 174. Riccius *in prax. part.* 3. *reſolut.* 90. *per tot.* Barboſa *loc. cit. num.* 44. Ventriglia *loc. cit. num.* 32. & alii paſſim.

33 Hoſpitalia cauſa communis pietatis fundata, ſi titulum Beneficii habeant, aut ſi fundata ſint Epiſcopi auctoritate, quamvis titulum Beneficii non habeant, tenentur ſolvere Subſidium caritativum, quia cum ſint loca Religioſa, & Sacra, ſicuti aliæ Eccleſiæ, uti ab iſtis, ita ab illis poteſt Epiſcopus caritativum ſubſidium exigere. Barboſa *loc. cit. n.* 55. Azorius *loc. cit. q.* 6. *verſ. Si roges*, Bellencin. *l. c. q.* 38. Meroll. *loc. cit. cap.* 5. *n.* 477. Ventriglia *loc. cit. n.* 33. & alii.

34 Monaſteria, & eorum Eccleſiæ Regulares non tenentur ſolvere Subſidium caritativum. Joan. Andreas, Bottius, & Imola *in cap. Dilectus, de Offic. Ordinarii*, Bellencin. *loc. c. q.* 20. Pirhing. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 39. *n.* 56. Engel *ibid. num.* 10. Reiffenſtuel *ibid. n.* 27. Sanoig *ibid. c.* 2. *num.* 3. Barboſa *loc. cit. n.* 45. & plurimi alii contra alios. Et ratio eſt, quia Subſidium caritativum debetur Lege Diæceſana; Monaſteria autem, & Eccleſiæ Regulares ſunt exemptæ a Lege Diæceſana, *arg. cap. Cum pro utilitate* 34. *cauſ.* 16. *q.* 1. *c. Quam ſit* 5. *cauſ.* 18. *quæſt.* 2. & *cap.* 1. *de ſtatu Monachorum*, adeoque &c.

35 Et quod Epiſcopus Caritativi ſubſidii nomine non poſſit a Monialibus quidquam, nedum exigere, ſed nec recipere a ſponte dantibus ſub pœnis tam dantibus, quam accipientibus arbitrio Sacræ Congregationis, expreſſe decrevit *Sacr. Congr. Epiſcopor.* 9. *Martii* 1635. apud Piton. *Conſtit. Pontific.* & *deciſ. ad Epiſcopos num.* 984.

36 Tenentur tamen Monaſteria Regularia Subſidium caritativum ſolvere ratione Eccleſiarum ſæcularium ſibi ſubjectarum, ſi quas tales habent. *Communis*: Et ratio eſt, quia tales Eccleſiæ ſæculares, antequam ſubjicerentur Monaſterio Regulari, ſolvere conſueverant Epiſcopo tale Subſidium caritativum, adeoque cenſentur unita Monaſterio cum ſuo onere, cum quo tranſivit res; *c. Paſtoralis, de Decimis, c. Quia Monaſterium, de Religioſis Domibus*; Niſi Monaſterium ad id obtinuiſſet expreſſum ſpeciale Apoſtolicum Privilegium.

Subſidium Caritativum ſolvere non tenentur 37
Clerici Beneficiati pauperes. Sic Hoſtienſis, Imola, Butrius *in cit. c. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*, Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 26. Barboſa *loc. cit. n.* 49. Bellencin. *loco cit. q.* 10. Bellet. *loc. cit. n.* 19. & *ſeq.* Azorius *loco cit. cap.* 14. *q.* 6. Ventriglia *loc. cit. num.* 39. & alii, *arg. c. Licet* 4. *de Cenſibus*; Illi autem juxta citatos Doctores cenſentur Clerici Beneficiati pauperes, qui vix neceſſariam ſuſtentationem, & nil ultra habent ex redditibus Beneficii.

Fratres S. Joannis Hieroſolymitani, ſive eo- 38
rum Vicarii in Parochialibus Religioni prædictæ unitis non tenentur ſolvere ſubſidium caritativum. *Sac. Cong. Conc. in una Auguſtana* 4. *Decembris* 1630. ſic ex Bonfadio. & Barboſa refert Ventriglia *loc. cit. n.* 36.

Cardinales non tenentur ſolvere Subſidium 39
caritativum pro Beneficiis, quæ poſſident. Bellet. *loc. cit. n.* 25. Ventriglia *loc. cit. n.* 37. Roman. *conſil.* 498. *num.* 1. & *ſeq.* Cæphal. *conſil.* 2. *n.* 10. *volum.* 1.

Familiares autem Cardinalium, nec alii 40
Curiales, etiam Papæ Familiares, quamvis multas habeant immunitates, & exemptiones, tamen non reperiuntur ſpecialiter exempti a ſolutione Subſidii Caritativi, adeoque, niſi aliter ſit legitima conſuetudine introductum, ad illud tenentur. Bellet. *loc. c. n.* 26. & *ſeq.* Ventriglia *loc. c. n.* 38. & alii.

Succeſſor in Beneficio compelli poteſt ad 41
ſolvendum Subſidium caritativum, quod ejus prædeceſſor non ſolvit, Barboſa *loc. cit. n.* 38. Meroll. *loc. c. num.* 495. Ventriglia *loc. c. n.* 31. & alii advertentes, quod licet poſſit Epiſcopus agere contra quem velit, ſive Succeſſiorem, ſive anteceſſorem, ſi adhuc vivus, ſit, vel ejus heredem, ſi jam ſit mortuus, ad hanc ſolutionem, tamen ex æquitate debet illud exigere ab utroque pro rata fructuum perceptorum.

Clericus Beneficiatus habitans in una Diœ- 42
ceſi, & habens Beneficium in alia, tenetur ſolvere ſubſidium caritativum ſoli illi Epiſcopo, in cujus Diœceſi habet Beneficium. *Sacr. Congregat. Concil.* 2. *Decembr.* 1673. apud Pitonium *Conſtitut.* & *deciſ. ad Epiſcopos numer.* 1598.

Etſi

Digitized by Google

43 Etſi Beneficium, ſeu Eccleſia Beneficialis ſit ſita in una Diœceſi, & habeat prædia, & reditus in alia, Beneficiatus tenetur ſolvere ſubſidium Epiſcopo Diœceſis ſuæ Eccleſiæ, quæ attendi debet tamquam caput; *arg. l. Cum in diverſis, ff. de Relig. & ſumpt. funer.* non autem attendenda ſunt prædia, quæ ſunt acceſſoria Eccleſiæ, ut *in cap. Unic. de Conſecrat. Eccleſ. vel altar. in* 6. Ventriglia *loc. cit. n.* 28. Barboſa *loc. cit. n.* 51. Bellencin. *loc. c. q.* 35. & alii paſſim.

44 Si Eccleſia Beneficialis ſita ſit in confinio duarum Diœceſum, & dubium ſit, cui Epiſcopo competant jura Epiſcopalia, & collatio in dicta Eccleſia, tunc ambo Epiſcopi ſe concordare debent, ut alternis vicibus ſubſidium exigant; *argum. Clementin. Plures, de Jurepatr.* Et ſi inter ſe convenire renuant, tunc Jure Metropolitanus poterit eis præcipere, ut conveniant, eo quod talis eorum diſcordia ſit Eccleſiæ damnoſa. Bellencin. *loc. cit. quæſt.* 52. Azorius *loc. c. quæſt.* 6. *verſ. Quid dicendum*; Barboſa *loc. cit. num.* 52. Ventriglia *loc. citat. n.* 29. & alii.

45 Penſionarius, & Rector Beneficii tenentur ad ſolvendum Subſidium pro rata portione; Niſi tamen Penſio ſit ei conceſſa libera ab omni onere, etiam ſubſidii Caritativi, quia tunc Penſionarios nihil deberet ſolvere. Et in caſu, quo penſio non ſit ei conceſſa libera a tali onere, debet ſubſidium ſolvere Epiſcopo illius Diœceſis, in qua eſt Beneficium, ſeu Eccleſia, ſuper cujus fructus eſt impoſita Penſio, licet ipſe Penſionarius ſit alterius Diœceſis. Gigas *de penſionibus q.* 28. *n.* 18. Bellencin. *loc. cit. quæſt.* 37. Bellet. *loc. cit. num.* 32. Barboſa *loc. cit. num.* 52. Ventriglia *loc. cit. num.* 31. & alii.

46 Eccleſiæ pleno jure exemptæ non tenentur præſtare Epiſcopo Subſidium Caritativum. Bellencin. *loc. cit. q.* 32. Azorius *loc. cit. q.* 6. *verſ. Item non poteſt*, Cochier *de Juriſd. Ordin. in exemptos part.* 4. *q.* 9. *per tot.* Barboſa *loc. cit. n.* 57. Ventriglia *loc. cit. n.* 34. & alii recte limitantes Concluſionem in duobus caſibus, Primo quando Eccleſia exempta habet populum non exemptum, quia tunc eo reſpectu exigi poſſet tale ſubſidium. Secundo quando in conceſſione privilegii exemptionis appoſita eſt clauſula, quod Eccleſia exempta remaneat adhuc cum caritate priori cum ſuo Epiſcopo, quia tunc teneretur adhuc ipſi præſtare dictum Subſidium Caritativum.

47 Addenda ſunt ſequentia Decreta relata cum eruditiſſima doctrina ſuo more ab Eminentiſſimo Cardinali Cavalchino in cauſa *Algaren. Subſidii Caritativi*, apud Theſaurum Reſolutionum S. C. C. anni 1738. ibi *in Gerund. Subſidii Caritativi*, ubi diſceptatis hiſce dubiis. I. An Epiſcopi pingues reditus habentes, qui videlicet nedum congruam ipſis juxta formam Sacri Concilii Tridentini aſſignatam, verum etiam duplicatam, ac longe majorem habent, poſſint exigere caritativum ſubſidium a ſuis Diœceſanis? II. An Epiſcopi, quibus pro exigendo caritativo ſubſidio non obſtat ſufficientia, ſive exuberantia redituum, poſſint illud exigere, nulla urgente cauſa, & inconſultis eorum Capitulis? III. An poſſint illud exigere a Clericis Beneficiatis, qui licet aliquos reditus habeant non conſiſtentes in diſtributionibus quotidianis, nihil tamen eis ſupereſt ultra honeſtum victum; immo tales reditus vix ſunt ſufficientes ad prædictum eorum victum? IV. Suppoſito, quod conſultis eorum Capitulis, dictum caritativum ſubſidium exigere valeant, poſſint illud exigere a ſuis Clericis Beneficiatis non habentibus alios reditus, quam diſtributiones quotidianas: die 17. Februarii 1663. Reſcriptum fuit *Ad I. II. III. Negative. Ad IV. Explicandam naturam harum diſtributionum*, ut in lib. Decr. pag. 433.

48 In qua Algaren. ſubſidii caritativi propoſitis ſequentibus dubiis. I. An Epiſcopus Algarenſis potuerit a Canonicis Præbendatis Cathedralis Eccleſiæ exigere ſubſidium caritativum, & in qua ſumma, & quatenus negative; II. An teneatur illud reſtituere? III. An Epiſcopus potuerit dictum ſubſidium caritativum exigere non ſolum a Parochis, ſed etiam a Vicariis perpetuis, & in qua ſumma? IV. An licuerit prælaudato Epiſcopo exigere dictum ſubſidium, tam ab Eccleſiis, & Confraternitatibus habentibus Beneficium unitum, aut alios reditus, quam a Confraternitatibus nullum Beneficium unitum poſſidentibus, aut nullos, aut ad ſummum tenues reditus piis oneribus gravatos habentibus? V. An potuerit ab Epiſcopo confici taxa controverſi ſubſidii caritativi poſt requiſitum, ſed non obtentum Capituli conſenſum, illudque exigi in ſumma taxata in caſu &c. *Sacra Congregat. Concil.* 2. *Auguſti* 1738. Reſpondit: *Omnia ad Eminentiſſimum Rezzonicum, qui dignetur rem perpendere, auditis Partibus, etiam cum facultate agendi pro concordia, & Sacræ Congregationi referre.*

In Marianen. ſubſidii caritativi propoſito dubio. *An Epiſcopo Marianen. debeatur ſubſidium* 49

ca-

caritativum ex Rectoriis di Belgodere, e di Ruſtino, ut prætenditur ſpectans ad Monachos Olivetanos, vel potius obſtet prætenſa exemptio DD. PP. in caſu &c. Sacra Congregat. Concil. die 8. *Febr.* 1718. diſtulit propoſitionem: *die vero* 11. *Martii* 1713. Reſpondit *Negative quoad primam, & Affirmative quoad ſecundam partem, & amplius*. Sic apud Theſaurum *tom.* 9. *circa finem in dict. Matianen. ſubſidii Caritativi*.

Alia vide infra, *ad Verb. Viſitatio*.

Additiones ex aliena manu.

50 Quod ait *Auctor n.* 14. poſſe Clericos compelli ad caritativum ſubſidium, id controverſia haud caret. Sunt enim, qui poſt *Innocentium in cap. Quum Apoſtolus, de Cenſib.* tenent nunquam Clericos ad ſubſidium caritati-
51 vum cogi valere. Non ignoramus vero prævaluiſſe opinionem affirmativam, ſed eam amplectendam vellem ea cum moderatione, quam affert *Ziegler. de Epiſcop. lib.* 3. *c.* 27. §. 16. quod ſcilicet & juſtæ ſint cauſæ ipſum exigendi, & Epiſcopus redditibus haud abundet.
52 Qui autem plenius de Caritativo ſubſidio inſtrui cupit, is adeat *Gonny in tractatu de Caritat. Subſid.* qui quæſtiones omnes ad materiam hanc pertinentes examinat.

SUCCESSIO AB INTESTATO.

1 ILle dicitur decedere inteſtatus, ſeu *Inteſtatus decedit, qui aut omnino teſtamentum non fecit, aut non Jure fecit, aut id quod fecerat, ruptum, irritumque factum eſt, aut ſi ex eo nemo heres extiterit*. Sic expreſſe habetur in princip. *Inſtit. de hereditatibus, quæ ab inteſtato deferuntur*, & concordat *l. Inteſtati* 1. *ff. de ſuis, & legitimis heredibus*, ibi: *Inteſtati proprie appellantur, qui cum poſſent Teſtamentum facere, teſtati non ſunt; Sed & is, qui Teſtamentum fecit, ſi ejus hereditas adita non eſt, vel ruptum, vel irritum eſt Teſtamentum, inteſtatus non improprie dicitur deceſſiſſe*.
2 Unde qui tali ſuccedit dicitur inteſtato, ſeu ab inteſtato ſuccedere, & heres ab inteſtato
3 vocatur. *Communis*. Immo quamvis qui teſtari non potuit, proprie non ſit dicendus inteſtatus, tamen hic quoque in Jure pro inteſtato accipitur, textu expreſſo *in cit. l. Inteſtati* 1. *ff. de ſuis, & legitimis heredibus*, ibi: *Plane qui teſtari non potuit, proprie non eſt inteſtatus, puta impubes, furioſus, vel cui bonis interdictum eſt, ſed hos quoque pro inteſtatis accipere debemus*. Et ſic etiam qui tali ſucce- 4
dit, dicitur inteſtato, ſeu ab inteſtato ſuccedere, & heres ab inteſtato appellatur. *Communis*.

Succeſſio ab inteſtato eſt acquiſitio heredi- 5
tatis legibus debita abſque Teſtamento, vel diſpoſitione hominis; *Eſt in re Communis, arg. tot. Titul. ff. Si quis omiſſa cauſa Teſtamenti ab inteſtato, vel alio modo poſſideat hereditatem*.

Succeſſio ab inteſtato eſt duplex, ſeu dupli- 6
citer fit, ſcilicet in Capita, & in ſtirpes. *Communis*. Succeſſio *in Capita* fit, & eſt, 7
quando hereditas ſecundum numerum perſonarum ſuccedentium, quibus defertur, in portiones, ſeu partes viriles, ſive æquales dividitur, ita ut tot fiant partes, ſeu portiones hereditatis æquales, quot ſunt Capita, ſeu perſonæ ejuſdem gradus, & ob id appellatur *ſucceſſio in Capita*, textu expreſſo *in Novella* 118. *c.* 3. *in fine*, ibi: *Quod in Capita noſtræ Leges appellant*. *Succeſſio in Stirpes*, fit, & eſt, quan- 8
do plures ſuccedunt in locum alicujus, non ſecundum numerum perſonarum, ſed ſecundum portionem, quam de Jure accepiſſet ille, in cujus locum ſuccedunt, ita ut omnes ſimul ſive multi, ſive pauci ſint, tantam ſolum portionem hereditatis accipiant, quantam ſuus Principalis, cujus loco ſuccedunt, reciperet, ſi adhuc viveret. Sic ſi Pater inteſtatus decedens, unum filium, & decem nepotes ex alio filio prædefuncto relinquat, iſti decem nepotes ſuccedunt *in Stirpem*, ideſt in locum ſui Patris, a quo tamquam ſtirpe proveniunt, & omnes decem ſimul tantam ſolam portionem hereditatis recipiunt, quantam reciperet ſuus Pater, ſi adhuc viveret, ideſt ſolummodo tantam inter omnes, quantam accipit de ſe ſolo ipſe adhuc vivens Frater eorum prædefuncti Patris, §. *Cum filius* 6. & §. *Sed nos* 16. *Inſtit. de hereditatibus, quæ ab inteſtato deferuntur*, ibi: *Quemadmodum inter filios, & nepotes ex filio antiquitas ſtatuit, non in Capita, ſed in ſtirpes dividit hereditatem*. Et concordant *Authentic. In ſucceſſionem, Cod. de ſuis, & legitimis*, & *Authent. De heredibus ab inteſtato venientibus cap.* 1. *Collat.* 9. ibi: *Tantam de hereditate morientis accipientes partem quanticumque ſint, quantam eorum parens, ſi viveret, habuiſſet, quam ſucceſſionem in Stirpes vocavit antiquitas*.

Succedentium ab inteſtato quinque ordines 9
aſſi-

Digitized by Google

aſſignantur. Primus eſt *deſcendentium*, libero-
rum nempe, nepotum, ac pronepotum &c.
Secundus eſt *Aſcendentium*, Parentum nempe,
Avorum, ac Proavorum &c. Tertius *Collate-
ralium*, Fratrum nempe, & aliorum Conſan-
guineorum. Quartus *Conjugum* inter ſe, ma-
riti nempe, & uxoris inter ſe. Quintus de-
nique *Fiſci*, *Authent. de heredibus ab inteſta-
to venientibus*, *ſeu Novella* 118. *cap.* 1. 2. & 3.
Collat. 9. *ac tot. Tit. ff.* & *Cod. Unde vir*,
& *tot. Tit. Cod. de bonis vacantibus*.

10 Liberi naturales, & legitimi ſimul, ideſt
filii ex legitimo Matrimonio nati, ſi adhuc
omnes ſint ſuperſtites, ſine ulla ſtatus diffe-
rentia, ſive feminæ, ſive mares, ſive ſui
ſint, hoc eſt in patris poteſtate, ſive eman-
cipati, ſive ſæculares, ſive Clerici, aut Ec-
cleſiaſticæ perſonæ, ſuccedunt in capita, &
æqualiter ab inteſtato ſuis parentibus, tam pa-
tri, quam matri, excluſis omnibus aliis, non
ſolum Collateralibus, ſed etiam aſcendentibus,
& deſcendentibus; Si autem aliquis ex dictis li-
beris fuerit præmortuus, ſuccedunt pro ipſo
ejus filii, aut nepotes non in capita, ſed in
ſtirpes. *Communis*, textu expreſſo *in cit. Au-
thent. de heredibus ab inteſtato venientibus*, ſeu
Novella 118. *cap.* 1. *Collat.* 9. & *cit. Authent.
In Succeſſionem*, *Cod. de ſuis*, & *legitimis*.

11 Etiam filii legitimati per ſubſequens Matri-
monium ſuccedunt ab inteſtato parentibus, ſi
ſoli ſint, vel una cum naturalibus & legitimis
liberis jam natis, ſeu naſcituris æqualiter, cum
habeantur per omnia, ac ſi ab initio legitime
nati fuiſſent. *Communis*, textu expreſſo in §.
Sui autem 2. *Inſtitut. de hereditatibus*, *quæ ab
inteſtato*, & *cap. Tanta* 6. *Qui filii ſint le-
gitimi*.

12 Item filii legitimi tantum, ideſt adoptivi,
etiam eodem modo, quo legitime nati æqua-
liter in capita ſuccedunt adoptanti, vel ar-
roganti. *Communis*, claris Juribus *in* §. 14.
Inſtitut. de hereditatibus, *quæ ab inteſtato*, *leg.
Cum in adoptivis* 10. §. 1. *Cod. de adoptio-
nibus*, *leg. Si te parens* 5. *Cod. de ſuis*, & *le-
gitimis liberis*, *ibi*: *Si te parens*, *in cujus fui-
ſti poteſtate*, *ſolemniter in adoptionem dedit cum
filiis naturalibus adoptivæ patris ante*, *vel poſt
quæſitis defuncto inteſtato ſuccedere potes*.

Filii naturales legitimati per Reſcriptum
13 Supremi Principis æquali Jure, ac ſi fuiſſent
legitime nati, ſuccedunt ab inteſtato ſuis pa-
rentibus, ſi tres concurrant conditiones, ſcili-
cet; Primo ſi nulli extent filii legitimi: Se-
cundo ſi pater naturalis peracta generatione ex
aliqua juſta cauſa matrem ducere non potuit,
ſicque per ſubſequens Matrimonium prolem le-
gitimare nequivit; Tertio ſi proles in legiti-
mationem conſenſerit; Sic expreſſe *Novella* 74.
cap. 1. & *Novella* 89. *cap.* 9. Si autem Supre-
mus princeps in Reſcripto legitimationis inſe-
reret clauſulam: *Non obſtante*, *quod adſint le-
gitimi*, ſeu: *Etiam in præjudicium legitimorum*,
procederet Concluſio, etiam non concurren-
te prima conditione, quia Supremus Princeps
poteſt antiquas Leges abrogare, & novas con-
dere, *arg. leg. Diſputare* 3. *Cod. de crimine
Sacrilegii*, cum ſimilibus, & in tali caſu ſtan-
dum eſſet diſpoſitioni poſterioris legis, quia
poſteriora derogant prioribus, *c. Licet Roma-
nus Pontifex* 1. *de Conſtitutionibus in* 6. *leg.
Sed* & *poſteriores*, *ff. de Legibus*, cum ſimili-
bus. Et ſic tenet *Communis Doctorum*, teſte
Gailo *lib.* 2. *Obſerv.* 142. *n.* 8.

Legitimatio filii naturalis facta per Reſcri- 14
ptum Supremi Principis tempore, quo nulli
exiſtebant filii naturales, ſimul, & legitimi,
probabilius non expirat quo ad ſucceſſionem
ab inteſtato, etiamſi poſtea naſcantur Patri
filii legitimi. Sic Gailus *loc. cit. nu.* 5. Reiſ-
fenſtuel *lib.* 3. *Decr. tit.* 27. *nu.* 4. Bartolus
in l. Ex facto n. 3. *ff. de vulgari*, & *pupilla-
ri ſubſtitutione*, Baldus *ib. n.* 1. ac etiam Ja-
ſon. *n.* 15. citans Communem; Et ratio eſt,
quia ſemel perfecta, & conſummata non ir-
ritantur, quamvis ad eum caſum perviant, a
quo incipere non potuiſſent, *l. In ambiguis* 82.
§. 1. *De Regul. Juris*, ibi: *Non eſt novum*,
ut quæ ſemel utiliter conſtituta ſunt, *durent*, *li-
cet ille caſus extiterit*, *a quo initium capere non
potuerunt*, & *cap. Factum* 73. *de Regul. Jur. in*
6. ibi: *Factum legitime retractari non debet*,
licet caſus poſtea eveniat, *a quo non potuit
inchoari*; Contrarium tamen ſentiunt multi
citati a Tiraquell. *in leg. Si unquam n.* 275.
Cod. de revocat. donat. arg. l. Exiſtimo 98. *princip.
ff. de verb. obl.*

Filii naturales, non extantibus aliis ex le- 15
gitimo Matrimonio natis, neque uxore legiti-
ma, ſuccedunt ab inteſtato patri una cum ſua
matre in ſextante, ſeu duabus unciis (ideſt
duabus partibus, ſi hereditas in duodecim di-
vidatur) æqualiter inter eos dividendis; ita ut
una prolibus naturalibus; altera vero matri re-
maneat; *Novella* 18. *cap.* 5. *Novella* 89. *c.* 16
12. Si autem extent filii, aut nepotes legiti-
mi, vel legitima uxor, tunc non ſuccedunt filii
naturales Patri ab inteſtato, nec Avo paterno,
ſed ſolum debentur illis alimenta ex bonis
paternis arbitrio boni viri, *cit. Nov.* 18. *c.* 5.
& *Nov.* 87. *c.* 12. Succedunt tamen matri di- 17
cti

Digitized by Google

cti filii naturales etiam illuſtri, & omnibus aſcendentibus per lineam maternam una cum legitime natis, *l. Si qua illuſtris* 5. *Cod. Ad S. C. Orficianum*, & §. *Noviſſime* 3. *Inſtit. eod.* cum ſimilibus.

18 Filii Spurii, *vulgo quaſiti* nullatenus ſuccedunt patri ab inteſtato, *arg.* §. 4. *Inſtit. de ſucceſſione Cognat.* Iſtorum enim certus pater
19 neſcitur, adeoque &c. Succedunt tamen matri non illuſtri æque ac filii naturales; *cit.* §. *Noviſſim. Inſtit. ad S. Conſult. Orficianum*,
20 *& leg.* 2. *ff. Unde Cognati*. Matri autem illuſtri, & habenti filios legitimos non ſuccedunt ab inteſtato; Secus vero ſi legitimis filiis careat, *l. Si qua illuſtris* 55. *Cod. Ad S. C. Orfician.*

21 Filii ex damnato coitu, nec patri, nec matri ab inteſtato ſuccedunt, quamvis nulli legitimi extent. *Novella* 88. *c. final. & Authent. Ex complexu, Cod. de inceſtuoſis nuptiis*.

22 Filiis ex damnato coitu æquiparantur, ita ut nec patri, nec matri, nec aliis aſcendentibus ſuccedant ab inteſtato, filii, quorum parentes ob crimen læſæ Majeſtatis ſunt condemnati, *l. Quiſque* 5. §. *Cod. Ad Leg. Jul. Majeſt.* Item filii eorum, qui propter Hæreſim condemnati ſunt, *cap. Excommunicamus* 3. §. *Damnati, de Hæreticis*.

23 Qui autem ſint, & dicantur filii legitimi, illegitimi, naturales, ſpurii, quæſiti, ex damnato coitu? Vide verb. *Filii*, ubi late de omnibus.

24 Nepotes, & pronepotes ſuccedunt ab inteſtato Avo, vel Aviæ in ſtirpes, ſive adhuc extent filii dicti Avi, & dictæ Aviæ, ſive non §. *Cum filius* 7. *&* §. *Sed nos* 16. *Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſtato*, *Novella* 118. *& Authent. In ſucceſſionem, Cod. de ſuis, & legitimis, & l. Nepotes* 2. *Cod. eod.* cum ſimilibus.

25 Deficientibus deſcendentibus & fratribus, ſeu ſororibus germanis ſuccedunt ab inteſtato ſoli aſcendentes, ſervata tamen graduum prærogativa, ita ut proximiores gradu excludant remotiores; Unde Pater, & Mater ſuccedunt filiis decedentibus ſine liberis, & fratribus, vel ſororibus germanis, ideſt utrinque conjunctis, excluſis a tali ſucceſſione Avo, & Avia. *Novell.* 115. *cap.* 2. *& Authent. defuncto, Cod. Ad S. Conſult. Tertullianum*.

26 Sic etiam ſi Paulus v. g. defunctus ſine liberis relinquat ſuperſtitem Patrem, & Avum maternum, Matre mortua, ſolus Pater ſuccedit Paulo, excluſo penitus avo materno etiam quo ad bona materna, & viceverſa Patre mortuo, Mater ſuperſtes excludit penitus Avum paternum a ſucceſſione filii etiam quo ad bona paterna, *arg. l. Si plures* 10. §. *Filio, ff. De vulgari, & pupillari ſubſtitutione, & cit. Nov.* 118. *c.* 2. juncta Gloſſa *ib. verb. Proximi*, & Gloſſ. *in cit. Authent. defuncto, verb. Gradus*; Pirhing *l.* 3. *Decret. cit.* 27. *num.* 13. Reiffenſt. *ibid. num.* 30. teſtans de communi contra Paucos.

Si defunctis Patre, & Matre extent plures aſcendentes ſine fratribus, vel ſororibus defuncti, v. g. extent Avus, & Avia in linea paterna, & ſimul Avus, & Avia in linea materna, aut ex parte Patris extet ſolus Avus, & ex parte Matris Avus, & Avia, vel viceverſa, tunc ſuccedunt defuncto Nepoti, aut Pronepoti omnes æqualiter, non in capita, ſed in ſtirpes, ita ut hereditas ex æquo inter illos aſcendentes, qui eundem gradum obtinent, dividatur, & unam medietatem accipiant aſcendentes a Patre, alteram aſcendentes a Matre, ſive plures fuerint, ſive unus ſolus ex una parte. *Communis*, text. claro *in cit. Novella* 118. *cap.* 2. 27

Quando cum aſcendentibus æqualis gradus extant etiam germani fratres, & ſorores defuncti, tunc ſuccedunt omnes æqualiter, & in capita, ita ut aſcendentes & fratres, & ſorores defuncti accipiant æquales partes hereditatis, tot faciendo æquales portiones, quot ſunt capita, ſeu perſonæ. *Communis*, text. aperto *in cit. Novella* 118. *cap.* 2. §. *Si vero, & cit. Authent. Defuncto, Cod. Ad S. C. Tertullianum*. 28

Sorores autem, & fratres ſolum uterini, ideſt ex ſola Matre, vel ſolum conſanguinei, ideſt ex ſolo Patre, excluduntur per aſcendentes, nec poſſunt cum illis ſuccedere hereditati fratris uterini defuncti. *Communis* per text. *in cit. Novella* 118. *cap.* 2. ibi: *Si vero cum aſcendentibus inveniantur fratres, aut ſorores ex utriſque parentibus conjuncti defuncto*, ubi, ut vides, textus ad id admittit ſolos fratres, aut ſorores germanos, & non ſolum uterinos, aut ſolum conſanguineos. 29

Germanorum filii ſuccedunt cum aſcendentibus, ſeu ſororibus germanis hereditati alterius prædefuncti germani fratris, aut ſororis, non niſi tamen in ſtirpem, text. expreſſo *in Novella* 127. *cap.* 1. 30

Nepotes autem, ſeu pronepotes præmortui fratris non gaudent hoc privilegio, ſed excluduntur a dicta hereditate per aſcendentes, & germanos fratres, aut ſorores ipſius præmortui fratris, ut conſtat clare ex Rubrica *cit. Novella* 127, ibi: *Ut fratrum filii ſuccedant* 31

Digitized by Google

dant pariter ad imitationem fratrum etiam aſcendentibus extantibus, ubi, ut vides, Rubrica ad dictam ſucceſſionem admittit ſolum fratrum filios, non autem nepotes, & pronepotes. Tum quia Jus repræſentationis ulrra fratrum filios locum non habet in linea collaterali. *Authentic. Poſt fratres*, *fratrumque filios*, *Cod. de legitimis heredibus*.

32 In iis caſibus, in quibus filli naturales, & illegitimi ſuccedunt parentibus, parentem etiam ſuccedunt illis, textu expreſſo *1. Nov.* 89. *c.* 13.

33 Deficientibus deſcendentibus, & aſcendentibus ſuccedunt ab inteſtato defuncto ejus ſanguine juncti collaterales, & quidem æqualiter, & in capita, cum hoc tamen, quod collateralis gradu proximior ſemper totaliter excludat remotiorem, ſicque omnium primo ſuccedunt germani fratres, & ſorores, penitus excluſis fratribus, & ſororibus ſolum uterinis, vel ſolum conſanguineis, text. expr. *in Novella* 117. *ca.* 3. *& Authent. Itaque*, *Cod. Communis*, *de ſucceſſionibus*.

34 Quando cum defunctis fratribus, & ſororibus germanis extant etiam filii alterius fratris aut ſororibus germanæ prædefunctæ, tunc etiam iſti cum illis ab inteſtato ſuccedunt, ita tamen ut fratres, & ſorores ſuccedant in capita, & dicti filii ſolum in ſtirpem omnes ſimul pro unica tantum portione loco ſui patris prædefuncti, text. expr. *in Nov.* 118. *cap.* 3. §. *Si autem*, *& in Authent. Ceſſante*, *Cod. de legitimis heredibus*.

35 Sicuti fratres germani, ita etiam fiiii fratrum germanorum excludunt fratres ſolum uterinos, vel ſolum conſanguineos, ſublata omni differentia ſexus, & emancipationis, textu claro *in cit. Novella* 118. *cap.* 3. §. *Si autem defuncto*, *& cit. Authent. Ceſſante*, *Cod. de legitimis heredibus*.

36 Si ſoli filii diverſorum frarrum, vel ſororum extent, & nullus frater defuncti, neque germanus, neque ſolum conſanguineus, aut ſolum uterinus, tunc filii, & filiæ frarrum germanorum, non in ſtirpes, ſed in capira ſuccedunt defuncto patruo. Affertur exemplum. Demus, quod Petrus habens duos fratres Paulum & Joannem, iis præmortuis, inteſtatus decedat, & ex fratre Paulo extent quatuor filii, ſeu filiæ, & ex altero fratre Joanne ſex. Hi decem filii, ſeu filiæ duorum fratrum ſuccedunt Petro patruo ſuo, non in ſtirpes, ſed in capita, ſicque hereditas Petri non eſt dividenda in duas partes pro numero duorum fratrum præmortuorum, ſed in decem partes ſecundum numerum decem filiorum, ſeu filiarum dictorum duorum fratrum. Sic clare deducitur ex *l. Poſt conſanguineos* §. 2. *ff. de ſuis*, *& legitimis heredibus*, ibi: *Si plures ſint ejuſdem gradus*, *omnibus* (omnibus defertur hereditas) *in capita ſcilicet*, *ut puta duos fratres habui*, *vel duos patruos*, *unus ex his unum filium*, *alius duos relinquit*, *hereditas mea in tres partes dividitur*, *& l. Leg. duodecim* 14. *ad finem*, *Cod. de legitimis heredibus*, ubi de liberis fratrum, & ſororum ſic ſtatuitur; *illo procul dubio obſervando*, *ut ſucceſſio non in ſtirpes ſed in capita dividatur*. Sic Fachin. *lib.* 6. *controv. cap.* 3. Molina *tract.* 2. *diſp.* 164. *num.* 12. Covarruvia *in Epitom. Succeſſ. n.* 12. Reiffenſt. *lib.* 3. *decret. tit.* 27. *n.* 39. Pithing *ibid. n.* 21. teſtans de communi contra aliquos, & referens hanc ſententiam fuiſſe approbatam a Carolo V. in Comitiis Imperialibus Spiræ habitis anno 1529.

Si autem nullis extantibus fratribus germa- 37
nis defuncti extent ejuſdem frarres conſanguinei, vel oterini, tunc ſuccedunt quidem ſoli filii, & filiæ fratrum germanorum, excluſis fratribus ſolum conſanguineis, vel ſolum uterinis, ut expreſſe habetur *in Novella* 118. *cap.* 3. §. *Si autem verſ. Unde conſequens eſt*; At vero in ſtirpes, & non in capita, quia quando prædicti filii, & filiæ, fratrum germanorum defuncti concurrunt cum ejuſdem defuncti fratribus conſanguineis, vel uterinis, tunc ſuccedunt ſolum jure repræſentationis ſui patris fratris germani dictis defuncti, alioquin non poſſunt excludere ab ejuſdem hereditate ipſius defuncti fratres conſanguineos & uterinos, cum eſſent uno gradu ipſis remotiores: adeoque cum eos ſolummodo excludant; quatenus repræſentant patrem ſuum defunctum, qui utpote frater germanus eos excluderet, & ſuccedentes jure repræſentationis, ſuccedant in ſtirpes, & non in capita *ex cit. Nov.* 118. *c.* 2. §. *Si autem*, *& Authentic. Ceſſante*, *Cod. de legitimis heredibus*, in tali caſu dicti filii, & filiæ ſuccedunt in ſtirpes, & non in capita. Sic Fachin. *loc. cit.* Pithing *loc. cit. n.* 21. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 41. & alii communius.

Quando nulli extant liberi legitimi, nec 38
germani fratres, vel ſorores defuncti, de cujus hereditate agitur, tunc ab inteſtato ſuccedunt ejus conſanguinei, ſeu uterini fratres, & ſorores, excluſis omnibus Collateralibus, textu expreſſo *in cit. Novella* 118. *cap.* 3. *verſ. His autem non exiſtentibus*: *Et Authent. Poſt fratres autem*, *Cod. de legitimis heredibus*.

Quan-

39 Quando defunctus relinquit quoſdam fra-
tres conſanguineos, & etiam quoſdam fratres
uterinos, tunc probabilius fratres conſanguinei
cedunt in bonis paternis, nempe quæ a Pa-
tre defuncto ad eum pervenerunt, & fratres
uterini in bonis maternis, nempe quæ a ma-
tre defuncta obtinuit, in aliis vero bonis æqua-
liter, & indiſtincte ſuccedunt. Sic colligitur
ex *leg. de emancipatis* 13. §. *Exceptis maternis
rebus*, *Cod. de legitimis heredibus*, ibi: *Exceptis
maternis rebus, in quibus ſi de eadem matre,
fratres, vel ſorores ſunt, eos ſolos vocari oportet*
Et ſic tenent Gloſſa *in Authent. Poſt Fratres*
1. *verb. Filii eorum*, *Cod. de legitimis heredi-
bus*, & Gloſſ. *in Authent. Itaque verb. Utraque
parente*, *Cod. Communia, de ſucceſſionibus*, &
ibi Bartolus, Covarruv. *in citat. Epitome de
de ſucceſſionibus ab inteſtato n.* 8. §. *Tertio eſt
advertendum*, Jaſon *in leg. Poſt Dotem*, *ff. ſo-
luto Matrimonio*, Molina *citat. diſp.* 164. *nu-
mer* 7. Pirhing *loc. cit. numer.* 22. & ipſo te-
ſte alii communiter, & hanc ſententiam vo-
cat etiam communiſſimam Reiffenſt. *loc. cit.
num.* 43. quamvis ipſe *num.* 44. 45. & 46.
40 cum variis aliis defendat oppoſitum. Quæ
ſententia eſt vere probabilis, ut fatetur et-
iam ipſe Pirhing *loc. citat.* eamque pro-
pugnant Fachin. Fulgoſus, Corneus, Hau-
nold. Bald. Salicet. & alii cum Reiffenſtuel
loc. cit.

41 Deficientibus omnibus Fratribus, & ſoro-
ribus, tam germanis, quam conſanguineis,
& uterinis, eorumque omnibus filiis ſucce-
dunt ab inteſtato reliqui Collaterales ſanguine
juncti gradu propinquiores, excluſis remo-
tioribus, & quidem non in ſtirpes, ſed in
capita, ſi plures exiſtant ejuſdem gradus, nul-
la habita diſtinctione, aut differentia ſexus
maſculini, aut feminini, agnationis, & co-
gnationis, vel bonorum paternorum, aut ma-
ternorum, ſive utrum ex utroque, an ex uno
tantum latere ſint conjuncti, quia in iſtis ſola
cognatio ſpectatur, textu expreſſo *in Au-
thent. Poſt Fratres* 2. *Cod. de legitimis heredi-
bus*, & *c. Nov.* 118. *c.* 3. *in fine*, & *cap.* 4.
per tot.

42 Ab inteſtato ſuccedere poſſunt omnes cogna-
ti gradu proximiores probabilius uſque ad deci-
mum gradum tantum ſecundum computatio-
nem civilem. Sic Gloſſa fin. communiter rece-
pta *in Authent. In ſucceſſione*, *Cod. de ſuis*, &
legitimis heredib. & *cit. Novella* 218. *cap.* 3.
§. *final. verb. Cognatos*; & debet heres petens
hereditatem probare ſe defuncto intra deci-
mum gradum coniunctum fuiſſe, Schneidevv.
Comm. in Inſtitut. de heredit. quæ ab inteſtato
§. *De tertio ordine ſuccedentium n.* 40. Pirhing
loc. cit. num. 23. *verſ. Porro hodie*, & alii, *arg.*
§. *Hoc loco* 5. *Inſtit. de Succeſſione Cognatorum.*
Plures tamen alii ſatis probabiliter cenſent 43
hodie agnatos, & cognatos etiam ultra deci-
mum gradum admitti ad ſucceſſionem in infi-
nitum, excluſo Fiſco, dummodo ſuam genea-
logiam probare poſſint: *leg. Poſt conſanguineos*
2. §. 1. *ff. de ſuis*, & *legitimis heredibus*,
ibi: *Deincepſque ceteri, ſi qui ſunt hinc orti
in infinitum* & concordat §. *Ceterum* 3. *In-
ſtit. de legitima Agnatorum ſucceſſione*; Tum
quia *in cit. Novella* 118. *cap.* 3. §. *final.* &
cap. 4. omnes Agnati & Cognati ad heredita-
tem vocantur juxta gradus prærogativam, nul-
la facta reſtrictione ad certum gradum, quod
idem colligitur ex *leg. Vacantia* 4. *Cod. de bo-
nis vacantibus*. Ceterum recte notat Reiffen-
ſtuel *loc. cit. num.* 47. quod inutilis videtur
quæſtio, an talis ſucceſſio extendatur uſque in
infinitum, an vero ſolum uſque ad decimum
gradum? quia ultra decimum gradum caſus
ſucceſſionis ab inteſtato vix contingit. 44

Filii adoptivi non ſuccedunt filiis legitimis
patris adoptantis, nec aliis agnatis, & cogna-
tis, nec iſti ſuccedunt filio adoptivo, textu
claro in *leg. Cum in adoptivis* 10. §. 1. *verſ.
Et ideo*, *Cod. de adoptionibus*. 45

Fratres naturales, ſpurii, ac ceteri hujuſmo-
di naturales ex uno patre, & diverſis ma-
tribus provenientibus ſibi invicem ab inteſta-
to nullatenus ſuccedunt; *leg. Si Spurius*, *ff.
Unde cognati*. Et ſic communis receptiſſima
Doctorum teſte Covarruv. *de Matrimon. part.*
2. *cap.* 8. §. 5. *num.* 26. & Reiffenſtuel *loco
cit. num.* 10.

Neque dicti fratres naturales, & ſpurii ſu- 46
cedunt fratri legitime procreato, vel legitima-
to. Et nec iſti illis, *arg. Novella* 89. *c.* 4.
Cum enim ex dicta Novella filii naturales et-
iam legitimati ſoli patri, non autem ceteris
collateralibus ſuccedant, ſequitur evidenter,
quod nec iſti illis ſuccedere poſſint, quia hæc
ſuceſſio eſt reciproca, ut cum aliis recte do-
cet Covarruv. *in Epitome de ſucceſſionibus ab
inteſtato ad finem*; Reiff. *loc. cit. num.* 50. &
alii. 47

Fratres naturales, ac ſpurii, & ceteri hu-
juſmodi Collaterales uterini, ſeu ex eadem ma-
tre ſuccedunt & ſibi invicem, & Collaterali-
bus legitime natis, ac ſi legitimi nati eſſent
etiam ipſi. *Communis*, textu expreſſo *in l.
Hac parte* 2. & *l. Si Spurius* 4. *ff. Unde Co-
gnati*.

Col-

Digitized by Google

48 Collaterales nati ex damnato coitu nec ſibi
invicem, nec legitimis, nec hi illis ab inte-
ſtato ſuccedere poſſunt, ſive ex parte patris,
ſive ex parte matris ſint conjuncti. *Sic Com-
munis Doctorum* teſte Schneideuu. *lib.* 3. *t.* 1.
de tertio ordine ſuccedentium n. 37. & Reiffenſt.
loc. cit. ſub num. 51. *arg. Authent. Ex com-
plexu, Cod. de inceſtis, & inutilibus nuptiis*,
ibi: *Ex complexu nefario, aut inceſto, ſeu da-
mnato liberi nec naturales ſunt nominandi, omni
paternæ ſubſtantiæ indigni beneficio, ut nec alan-
tur a patre*, ubi, ut vides, adeo odibiles re-
putantur taliter nati, ut non ſolum ab omni
ſucceſſione, ſed etiam alimentatione parentum
excludantur, adeoque multo magis a Succeſſio-
ne Collateralium.

49 Deficientibus omnibus conſanguineis defuncti
ſive deſcendentibus, ſive aſcendentibus, ſive
collateralibus, tunc niſi adſint in contrarium
pacta dotalia, aut ſtatuta, ſeu conſuetudines
locorum, ſuccedit ſuperſtes conjux, excluſo
Fiſco. *Communis*, textu expreſſo *in leg. Unic.
ff. & Cod. Unde vir, & uxor*.

50 Dummodo tamen tempore mortis unius nul-
lum inter eos reperiatur divortium, etiam
quoad torum, vel cohabitationem, textu ex-
preſſo *in cit. l. Unic. ff. Unde vir, & uxor*,
ibi: *Ut autem hæc bonorum ſucceſſio locum ha-
beat, uxorem eſſe oportet mortis tempore, ſed ſi
divortium ſecutum ſit, ... hæc ſucceſſio
locum non habet*.

51 Uxor pauper ſuccedit ab inteſtato defuncto
marito diviti etiam extantibus liberis, vel a-
liis conſanguineis, non quidem in omnibus
bonis, ſicuti quando deficiunt omnes conſan-
guinei, ſed in quartam partem hereditatis,
ſi non ſint plures, quam tres liberi, ſeu
conſanguinei; vel ſi quatuor, aut plures ex-
tent liberi, ſeu conſanguinei, in portionem
virilem, ideſt in tantam portionem, quanta
uni ex liberis, vel conſanguineis obtingit,
computato tamen in hac portione illo, quod
eidem a marito legatum, ſeu relictum eſt.
*Authent. Præterea, Cod. Unde vir, & uxor,
Novella* 57. *cap.* 6. *& Nov.* 118. *cap.* 5.

52 Cum hac tamen advertentia, quod ſi uxor
pauper ſuccedat marito una cum liberis, ſucce-
dit tantum quoad uſum fructum ſua vita du-
rante, aſſervata proprietate filiis; Si vero ſuc-
cedat marito cum conſanguineis collateralibus,
ſuccedit etiam quo ad proprietatem. *Sic cita-
ta Jura*.

53 Et ad hoc, ut uxor pauper ſic ſuccedat bo-
nis mariti, debet eſſe vere pauper, ita ut
nec habeat ſufficientem dotem, nec alia me-
dia, unde honeſte vivere poſſit, alias nihil
ei deberetur de bonis mariti, *cit. Authent. Præ-
terea, Cod. Unde vir, & uxor*, ibi: *Si ſuper-
ſtes labores inopia, & cit. Nov.* 53. *cap.* 6. §.
2. ibi: *Nam ſi aliunde habeat . . . . non erit ju-
ſtum gravare filios per ſucceſſionem*.

Inſuper ad hoc, ut Uxor pauper poſſit ſic 54
marito ſuccedere, requiritur, quod tempore
mortis mariti nullum fuerit inter eos juſtum
divortium, juxta dicta *ſupra n.* 50. *per cit. l.
Unic. ff. Unde vir & uxor*: Et quod nulla in
contrarium adſint pacta dotalia, aut ſtatuta,
ſeu conſuetudines locorum, utpote quæ juri com-
muni derogant, *arg. c. Cum tanto* 11. *de con-
ſuetudine, & l. De quibus* 31. *ff. de Legibus*.

Maritum etiam pauperem ſuccedere recipro- 55
ce cum liberis, aut ſanguine junctis uxoris in
quartam, vel virilem partem in bonis ipſius
præmortuæ divitis uxoris tenent Schneideuu.
loc. cit. n. 16. Engel *loc. cit. n.* 16. Gloſſa *prim.
in Authent. Præterea*, & ibi teſte Reiffenſtuel
loco cit. n. 58. Doctores communiter, *argum.
cit. Authent. Præterea, Cod. Unde vir, & uxor*,
ubi indiſtincte id ſtatuitur de conjuge ſuper-
ſtite, & *Novella* 53. *cap.* 6. ubi id expreſſe
ſancitur præciſis his verbis: *Si inops, aut
vir, aut mulier inveniatur, & moriens qui-
dem aut vir, aut mulier locuples ſit, ille vero,
vel illa ſuperſtes pauper exiſtat*, & id etiam in-
ferre videtur identitatis ratio, quia ubi ea-
dem eſt ratio, eadem eſt legis diſpoſitio, *leg.
Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquiliam, & c. Inter
corporalia, de translat. Epiſcopi*; Cum ratio Le-
gis ſit anima Legis, *l. Cum ratio* 7. *ff. de bo-
nis damnatorum*. Nihilominus dubium movent,
ut recte advertit Reiffenſt. *loc. citat. num.*
68. Noviſſimæ Conſtitutiones *Novell.* 117. *c.*
5. *in fine*, ibi: *Virum enim in talibus caſibus
quartam ſecundum priorem noſtram Legem ex
ſubſtantia mulieris accipere modis omnibus prohi-
bemus*, quæ verba, ut ſubjungit dict. Reiff.
conſiderationi legentium præſertim Legiſtarum
relinquuntur.

Deficientibus conſanguineis ultra decimum 56
gradum, & uxore, aut viro, ſuccedit ultimo
loco Fiſcus in omnibus bonis vacantibus de-
functi, ſeu defunctæ; *leg. Scire debet* 1. *& l.
Vacantia* 4. *Cod. de bonis vacantibus*, Pirhing
loc. cit. num. 25. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 59. En-
gel *loco cit. num.* 17. & alii paſſim. Ut au- 57
tem Fiſcus legitime ſuccedat dictis bonis, de-
bet prius per publicum proclama, ſeu patentes
litteras publico in loco affixas vocare omnes,
qui in talem hereditatem jus aliquod ſe habe-
re exiſtimant, & ſi intra certum præfixum
tem-

tempus nullus heres, ſeu Actor comparuerit, tunc omnia dicta bona hereditaria, tamquam bona vere vacantia Fiſco deferuntur; *leg. Si vacantia* 5. *Cod. de bonis vacantibus*.

58 Limitatur tamen concluſio quoad bona peregrinorum in remotis locis a ſua patria decedentium ab inteſtato, tunc enim ſi adhibita ſufficienti diligentia pro reperiendis eorum heredibus, nullus heres ob diſtantiam locorum reperiri poſſit, tunc bona apud ipſos reperta non deferuntur Fiſco, nec hoſpiti, in cujus hoſpitio peregrini deceſſerunt, ſeu ab Epiſcopo loci in pias cauſas erogari debent, texto expreſſo *in Authent. Omnes peregrini, Cod. Communia, de ſucceſſionibus*, & tenet Pirhing *loc. cit. n.* 25. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 59. Engel *loc. cit. num.* 8. & alii communiter.

59 In bona Clericorum patrimonialia, quaſi patrimonialia, induſtrialia, & parſimonialia ſuccedunt ab inteſtato eorum legitimi conſanguinei, Gloſſa *in cap. Sed hoc* 1. *de ſucceſſionibus ab inteſtato, verb. Tradantur*, Abbas *ib. n.* 1. Barboſa *ibid. n.* 5. Engel *loc. cit. n.* 21. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 61. & alii communiter, *arg. cap. Quicumque* 7. *cauſ.* 12. *q.* 4. cum ſimilibus.

60 Si Clericus conſanguineos ſucceſſionis capaces non habeat, in dicta bona patrimonialia, quaſi patrimonialia, induſtrialia, & parſimonialia ſuccedit Eccleſia, cui ſervivit, ſeu in qua Beneficium habuit, excluſo Fiſco Epiſcopali. Abbas *loc. cit. n.* 1. *&* 3. Barboſa *loco cit. n.* 2. Engel *loco cit. n.* 22. Pirhing *loco cit. num.* 26. Reiffenſt. *loco cit. num.* 62. & communis aliorum, per text. expr. *in cap. Quicumque* 2. *cauſ.* 12. *q.* 3. *c. Quicumque* 7. *ead. cauſ.* 12. *q.* 5. juncto *c. Sed hoc* 1. *de Succeſſionibus ab inteſtato*, in cujus Summario ſic expreſſe habetur: *Clericus bona propria dare poteſt cui vult, ſed ſi decedat inteſtatus, & non habet conſanguineos, ſuccedit Eccleſia*.

61 Si autem Clericus inteſtatus decedens, nec habeat conſanguineos ſucceſſionis capaces, nec Beneficium habuerit, in dicta ſua bona patrimonialia, quaſi patrimonialia, induſtrialia, & parſimonialia ſuccedit Fiſcus Epiſcopalis. Abbas in *cap. Sed hoc* 1. *num.* 1. *& cap. Sancto Concilio* 2. *n.* 2. *de ſucceſſionibus ab inteſtato*, Engel *loco cit. n.* 22. Pirhing *loc. cit. n.* 27. Reiffenſt. *loco cit. n.* 63. cum communi aliorum. Et ratio clare liquet a pari; Sicuti enim deficientibus conſanguineis, & uxore Laici decedentis inteſtati ſuccedit Fiſcus Sæcularis juxta dicta *ſupra num.* 60. ita etiam deficientibus conſanguineis, & Eccleſia Clerici ſponſa ſuccedit Fiſcus Eccleſiaſticus, cum etiam Epiſcopus ſuum Fiſcum, ac jura Epiſcopalia habeat, ut tradunt Abbas *loc. cit.* Engel *loc. citat. n.* 22. Reiffenſt. *loco cit. num.* 63. & alii communiter cum Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſc. num.* 16. per text. *in c. Si quis contumax* 20. *& c. ſi quis deinceps* 22. *cauſ.* 17. *q.* 4. cum ſimilibus. Epiſcopus tamen in tali caſu 62
non poteſt ſibi ipſi dicta bona appropriare, ſed debet ipſa erogare in pias cauſas. Abbas *in cit. c. Sed hoc* 1. *in fine de ſucceſſionibus ab inteſtato*, Reiffenſt. *loc. c. n.* 27. & alii paſſim, *arg. cap. Relatum* 12. *de Teſtamen.*

In bona vero mere Eccleſiaſtica Clericorum, 63
ſeu acquiſita ex Beneficiis Eccleſiaſticis, vel intuitu Eccleſiæ ſuccedit Collegium Clericorum, vel ſucceſſor in Beneficio, ſi Clericus defunctus bona ſeparata poſſidebat, ab eodem tamen in pios uſus fideliter diſtribuenda. Pirhing *loc. cit. n.* 27. Reiffenſt. *loco cit. n.* 64. Abbas *in cap. Relatum* 12. *de teſtament. n.* 1. & ibi Doctores communiter, per text. expreſſ. *in cit. c. relatum*, ibi: *Reſpondemus, quod generaliter bona qualibet per Eccleſiam acquiſita eis Eccleſiis debent juxta Lateranenſe Concilium poſt acquirentis obitum remanere: Nomine autem Eccleſiæ, non Epiſcopus, vel Succeſſor Clerici morientis, ubi eſt Collegium Clericorum, ſed communis congregatio intelligitur, quæ illarum rerum debet canonicam diſtributionem, & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantum unus eſt Ordinandus, is ea bona, ſicut & alia ipſius Eccleſiæ in Dei timore diſpenſet.*

In omnia bona Religioſorum Profeſſorum, 64
qui de ipſis ante Profeſſionem nihil diſpoſuerunt, ſuccedit, velut ab inteſtato mortuorum morte Civili, Monaſterium, ſeu Ordo Religioſus, ſi ſucceſſionis, & poſſeſſionis in communi ſit capax; Et ratio eſt, quia quidquid acquirit Monachus, acquirit ſuo Monaſterio. *Authent. Ingreſſi, & Authent. Si qua mulier, Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis, Authent. De ſanctiſſimis Epiſcopis* §. *Si qua mulier, cap.* 38. *Collat.* 9. *Novella* 123. *& Authent. de Monachis* §. *Illud quoque cap.* 5. *Novella* 5. *c. Statutum* 1. *cauſ.* 18. *quæſt.* 1. *cap. Abbates* 16. *cauſ.* 18. *quæſt.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *cauſ.* 19. *q.* 3. *c. In præſentia* 8. *de probationibus* cum ſimilibus.

Si autem Monaſterium, ſeu Ordo Religioſus 65
non ſit ſucceſſionis, & poſſeſſionis in communi capax, tunc in talia bona ſuccedunt heredes illorum ab inteſtato, perinde ac ſi morte naturali obiiſſent; Cum enim Monaſterium, ſeu Ordo Religioſus non ſit ſucceſſionis capax, ſe-

Digitized by Google

ſequitur quod illa bona immediate devolvantur ad proximos cognatos, & heredes ab inteſtato, cum nemo alius jus ad illa habeat; *Communis*.

66 Alia ad rem. Vide verb. *Beneficiatus*, verb. *Heres*, verb. *Filii*, verb. *Parentes*, verb. *Regulares*, verb. *Teſtamentum*.

Additiones ex aliena manu.

67 Accidere nonnunquam ſolet ſimul mori eos, qui poſſunt invicem ſibi ab inteſtato ſuccedere, ex. gr. Parentes, & Filios. Intereſt vero determinare quis prius mortuus habendus ſit,
68 idque ut reguletur ſucceſſio. Ita autem pro diverſitate perſonarum dijudicandum rcor quoad aſcendentes & deſcendentes.

69 Si Pater cum filio impubere ſimul mortuus ſit, creditur Pater ſupervixiſſe; *L. 9. in fin. de Reb. dub.* Finckelthauſ. *obſer.* 52. *n.* 9. & *ſeq.* Zach. *quaeſt. medic. legal. l.* 5. *tit.* 12. *n.* 14.

70 Sunt qui tenent id obtinere etiamſi filius paululum impubertatem exceſſerit, quum noviſſima pubertatis ætas nondum omni imbecillitate
71 exempta ſit. Tutius vero eſt ſubſiſtere in terminis a jure præſcriptis; Fuſar. *de fideicommiſſ. ſubſtit. quaeſt.* 416. *n.* 5.

72 Num idem procedat ſi Pater, & Filius impubes in diverſis Locis perierint, & incertum ſit quis prior deceſſerit? Affirmat Menoch. *de Præſumpt. lib. 6. præſum.* 50. *num.* 33. Negat vero Donell. *in commentar. ad L.* 9. §. 1. *ff. de Reb.*
73 *dub.* Meo judicio admitti poteſt *Menochii* opinio in his aut ſimilibus caſibus: quando ambo eidem quidem periculo expoſiti, ſed ſeparati ſunt, ut puta ſi ambo in eodem Mari, & eodem tempore naufragium patiantur, ſed tamen diverſis navibus vehantur, vel etiam ſi Urbe univerſim incenſa in diverſis ædibus degant, aut diverſis quidem periculis, ſed eodem tempore
74 affligantur. Alias ubi ambobus in diverſis Locis conſtitutis talia pericula non concurrant, prius dicendum erit Patrem juxta ordinem mortalitatis naturalem citius eſſe mortuum; Confer Maſcard. *de Probat. concluſ.* 1344. *n.* 8. & 16.

75 Contra vero ſi cum filio pubere pariter decedat Pater, ſupervixiſſe filius credetur; *L. 9. §. 4. ff. de Reb. dub.* Idque etiam ſi in bello pereant; Charond. *lib.* 1. *veriſimil. c.* 31. *n.* 4.

75 Contra vero ſi cum filio pubere pariter decedat Pater, ſupervixiſſe filius credetur; *L. 9. §. 4. ff. de Reb. dub.* Idque etiam ſi in bello pereant; Charond *lib.* 1. *veriſimil. c.* 31. *n.* 4.

Quod dictum eſt de Patre, & filio ſimul morientibus locum etiam vindicat quoad Patrem, & filiam pariter ſimul morientes; Ecked. *in commentar. ad titul. ff. de Reb. dub. num.* 4. tum quoad Matrem cum filiis aut filialibus decedentem. 76

Quid autem ſi fœmina parturiens una cum partu moriatur, num fœmina, an partus prior mortuus cenſebitur? Vide diſtinctiones Barry *de ſucceſſ. lib* 17. *tit.* 12. *n.* 24. Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 43. *n.* 27. 77

Hactenus de aſcendentibus & deſcendentibus ſimul morientibus. Quod attinet ad Collaterales ſimul obeuntes diſtinguendi pariter eſſent plures caſus. At de Fratre, & Sorore ſimul morientibus, vide Carpzov. *part.* 1. *deciſ.* 19. *num.* 2. & *ſequent.* De fratribus *L.* 18. *ff. de Reb. dub.* De Pupillo cum fratre ſubſtituto Mejer *in Colleg. Argentoraten. ad lib.* 34. *tit.* 5. *theſ.* 5. *n.* 6. *Ab Eſbach. ad* Carpzov. *par.* 3. *c.* 27. *defin.* 13. De duabus Sororibus *Fulgoſ. conſil.* 22. *n.* 54. & *ſequent.* Grat. *lib.* 2. *Reſponſ.* 6. *n.* 26. 78

SUCCESSOR IN BENEFICIO ECCLESIASTICO.

An, & quando teneatur ſtare locationi factæ ab Anteceſſore. Vide verb. *Locatio num.* 8. & 9.

An, & quando teneatur ſolvere debita Anteceſſoris? Vide verb. *Solutio a num.* 11. *ad num.* 14. Vide etiam verb. *Melioramenta n.* 32. 33.

SUFFRAGIA.

Suffragium dicitur a ſuffragando, ſeu auxi- 1
liando. Sic ex S. Thoma *in* 4. *diſt.* 45.
notat Silveſter *in Summa verb. Suffragium n.* 1. 2
Suffragium dupliciter accipitur. Primo pro voto, quod in electionibus ad Officia, & Dignitates dari ſolet, & de ſuffragio ſic accepto ſatis conſtat ex dictis ſub verb. *Electio*: Secundo pro auxilio, ſeu adjutorio ſpirituali, quo unus fidelis alterum adjuvat ad obtinendam a Deo remiſſionem pœnæ temporalis vel aliud ſimile, de quo ſuffragio ſic ſumpto
hic ſermo. Unde ſuffragium ſic acceptum eſt 3
auxilium, ſeu adjutorium ſpirituale, quod unus fide-

fidelis alteri præbet ad conſequendam a Deo pœnæ temporalis remiſſionem.

4 Suffragium ſic ſumptum tripliciter contingere poteſt: Primo ex opere operato per Sacrificium Miſſæ. Secundo per Indulgentias; Tertio ex opere operantis, nempe per proprias operationes bonas, ac ſatisfactorias, ut orationes, jejunia, elemoſynæ & hujuſmodi. De Suffragio primo modo ſatis conſtat ſub verb. *Miſſa*; De Suffragio ſecundo modo ſatis patet ſub verb. *Indulgentia*, *&* *Jubileum*; & de ſuffragio tertio modo inſtituitur hic diſcurſus.

5 Unde hujuſmodi ſuffragium ex opere operantis duobus modis contingere poteſt; Primo per modum ſatisfactionis, prout unus offert pro alio valorem ſatisfactionis, qui eſt in operibus bonis, ad ſatisfaciendum pro pœna temporali; ſecundo per modum impetrationis, aut meriti de congruo, prout unus ſuis precibus, aut orationibus impetrat a Deo, ut alteri concedat auxilium ad reſurgendum a culpa, & ad obtinendam remiſſionem debitæ temporalis pœnæ. *Sic in re Doctores communiter* poſt S. Thomam *in 4. diſtinct. 45. quæſt. 2. art. 1.*

6 Perſonæ fideles, quibus hæc ſuffragia applicari poſſunt, ſunt duplicis tantum generis, nempe fideles vivi, & fideles defuncti in Purgatorio exiſtentes; Beati enim in Paradiſo nullis indigent ſuffragiis; Damnati autem in Inferno horum ſunt penitus incapaces.

7 Certum igitur de Fide eſt, dari inter fideles ſuffragiorum communicationem, ideſt communicationem bonorum operum, quibus ipſi fideles ſe mutuo juvare, ac ſibi invicem ſuffragari poſſunt: id enim habetur clariſſime in Symbolo Apoſtolorum per illa verba *Credo Sanctorum Communionem*; Cujus Articuli verus ſenſus juxta communem Catholicorum Theologorum eſt, quod detur in Eccleſia Communio bonorum operum inter homines juſtos, quibus ſibi invicem ſuffragari poſſunt: Homines enim juſti ſunt membra unius Myſtici corporis Eccleſiæ ſub uno capite Chriſto; Unde ad *Ephesios* 4. comparat Apoſtolus Eccleſiam Corpori humano, in quo ſicuti unum membrum ſanum alteri præbet auxilium, ita etiam in Myſtico corpore Eccleſiæ unus homo juſtus alteri auxilium præſtare poteſt per bona opera; Et hoc etiam expreſſe colligitur ex illo Pſalmiſtæ *Pſ.* 18. ibi: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*, & ex illo *Ad Romanos* 15. ibi: *Obſecro vos fratres per Dominum Jeſum Chriſtum, & Caritatem Spiritus Sancti, ut adjuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum*, & ex illo *Jacobi* 5. *Orate pro invicem, ut ſalvemini; multum enim valet Oratio juſti aſſidua.*

8 Unde poſſunt fideles juſti ſe invicem vivos juvare per ſuffragia ad ſatisfaciendum pro pœnis temporalibus debitis pro peccatis, quo ad culpam jam dimiſſis. *Communis ac certa* inter Catholicos, contra Hæreticos; Idque expreſſe docet Catechiſmus S. Pii V. *in fine de Sacramento Pœnitentiæ*, ubi ſic expreſſe dicit: *In eo ſumma Dei bonitas, & clementia maximis laudibus, & gratiarum actionibus prædicanda eſt; qui humanæ imbellicitati hoc condonavit, ut unus pro alio ſatisfacere poſſit.*

9 Fideles poſſunt ſuffragari, & juvare ſuis bonis operibus etiam defunctos quo ad remiſſionem pœnæ temporalis in Purgatorio exſolvendæ. *Eſt de fide*, & patet expreſſe ex 2. *Machab. cap.* 12. ibi: *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur.* Et hæc veritas definita eſt in pluribus Conciliis, quæ refert Maſtrius *Theol. moral. diſp.* 23. *q.* 5. *art.* 1. *n.* 7. & expreſſe in Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *in Decreto de Purgatorio*, ibi: *Cum Eccleſia Catholica Spiritu Sancto edocta ex ſacris Litteris, & antiqua Patrum traditione in Sacris Conciliis; & noviſſime in hac Oecumenica ſynodo docuerit Purgatorium eſſe Animaſque ibi detentas fidelium ſuffragiis, potiſſimum vero acceptabili Altaris Sacrificio juvari.*

10 Hinc omnino pium eſſe, nec Divinæ Juſtitiæ, aut perfectioni contrarium ſatisfactiones a nobis offerri pro Animabus Purgatorii recte ex Scriptura, & PP. & ſenſu univerſalis Eccleſiæ oſtendit contra aliquos Raynaudus in *Heter. tract.* 15. *part.* 2. *ſect.* 1. *punct.* 1. *& ſeq.* & iterum *punct.* 10. *&* 11. ubi contraria argumenta ſolvit, & ſic tenent etiam La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1336. Kazenberger *in Supplement. Theol. Sacramental. Patris Sporer, Append. de Suffragiis* §. 2. *num.* 246. & alii.

11 An autem laudabilius ſit ſatisfactiones omnium ſuorum operum totius ſecuturæ vitæ ſuæ transferre in Animas Purgatorii, vel ſibi retinere? Variant Doctores, Raynaudus enim *loco citat. ſect.* 2. *punct.* 2. Arriaga *d.* 40. *ſect.* 2. cum quibus inclinat La Croix *loco cit. num.* 1336. & alii docent, id eſſe minus laudabile, & fore prodigalitatem venialiter malam contra Caritatem propriam, & amorem Deo debitum, quia eſt velle Deum prius, & potius laudari ab alio, quam a ſe; quod vide-

Digitized by Google

detur eſſe hominis minus amantis Deum. E
contra autem Hautinus *in Patr. defunct. a n.*
627. citans pro ſe S. Thomam, Suarez, &
Lugo fuſe contendit id eſſe laudabilius, quia
per illum actum caritatis plus meretur gra-
tiæ, & conſequenter gloriæ, ſibi, & Deo per
totam æternitatem: Quod & admittunt, ut
revera admittendum eſt, etiam Auctores primæ
ſententiæ de eo, qui multo reatu onuſtus mor-
ti proximus applicat alteri, ſeu Animabus
Purgatorii omnes ſatisfactiones ſuas, adver-
tens ſe per id facere actum, qui merito,
& dignitate ſua damnum illud compenſent,
nam ex caritate transferens, auget ſuam gratiam,
qui eſt fructus æternus longe pretioſior.

12 Si quis vivens applicet Animabus Purgato-
rii omnes Miſſas, preces, & ſatisfactiones pro
ſe defuncto offerendas, probabilius invalide
applicat. Raynaudus *loco cit.* La Croix *loco
cit. n.* 1334. Kazenberger *loco cit. num.* 246.
& alii; Et ratio eſt, quia applicatio operis
non eſt in poteſtate illius, pro quo offertur,
ſed pendet ab intentione operantis: Offerens
autem, qui ſuo tempore offeret pro tali de-
functo, non offeret ad dictam talis defuncti
intentionem, ſed offeret, ut ei proſit; Ideo-
que ſi ei prodeſſe poterit, proderit, ſi autem
prodeſſe non poterit, & offerens non ſubſti-
tuat aliam intentionem, a Deo diſtribuentur
ſecundum interpretativam intentionem, & vo-
luntatem facientis, & offerentis opus, ut in
ſimilibus cum S. Thoma tenent Paſqualig. *q.*
86. Rainaudus *loco cit. p.* 1. *num.* 22. & alii
Quamvis Kazenberger *loc. cit.* & alii apud La
Croix *loc. cit. n.* 1330. dicant, quod tunc vel
proderunt ipſi operanti, vel reponentur in
communem Theſaurum Eccleſiæ; Hautinus
autem *in Patr. Defunct. a n.* 627. citans pro
ſe S. Thomam, Suarez, & Lugo, ut refert
La Croix *lib.* 2. *n.* 179. ſoſe contendit nedum
id valide fieri, ſed etiam laudabilius eſſe,
quia per actum illum Caritatis plus meretur
Gratiæ, & conſequenter Gloriæ ſibi, & Deo
13 perr totam æternitatem. Quod tamen Arriaga
d. 40. *ſect.* 2. concludit minus eſſe laudabile,
quia eſt velle Deum potius laudari ab alio
quam a ſe, quod videtur eſſe hominis minus
amantis Deum.

14 Suffragia necdum exhibita, etiamſi certo ſint
exhibenda, nunc non proſunt Animabus in
Purgatorio. *Sic Communis, & certa Doctorum*
cum Raynaudo *loco citato part.* 3. *num.* 43.
La Croix *loco citato numero* 1340. & Kazen-
berger *loco citat. num.* 247. Nec hoc indiget
probatione.

Per ſe loquendo utilius eſt Animabus, ſi 15
ſtatim magna copia ſuffragiorum pro illis offe-
ratur, quia ſolum illis ſuffragia proſunt, ſi
ſint actu exhibita, non autem, ſi ſint, quam-
vis certo, exhibenda. Per accidens tamen po-
teſt eſſe laudabilius fundare Miſſam perpetuam,
cum poſſit eſſe magis ad Dei gloriam ut po-
pulus in perpetuum certo die, & loco Miſſam
pro commoditate habeat; Raynaud. *loc. cit.
a num.* 47. La Croix *loco cit. a num.* 1351.
& alii paſſim.

Communio oblata pro Animabus Purgato- 16
rii de ſe non prodeſt ipſis: niſi in quantum
actus adjuncti ſunt ex opere operantis impe-
tratorii, vel ſatisfactorii. Sic fuſe demonſtrat
Rainaud. *tom. 6. opuſcul. 6. de communione pro
mortuis*, & ſequitur La Croix *loco cit. n.* 1344.
& alii.

Reſtitutio eorum, quæ defunctus abſtulerat, 17
aut adimpletio votorum, quæ non expleverat,
quamvis per accidens prodeſſe poſſint ratione
piorum actuum, quos heredes nunc eliciunt
pro defuncto, tamen de ſe nihil conferunt ad
liberationem Animæ. Sic S. Thomas, Navarr.
Sotus, Bellarminus, Suarez, Molina, Valentia
Rainaudus citati, & ſecuti a La Croix *loco
cit. nu.* 1345. ubi dicit hanc concluſionem eſ-
ſe contra paucos; Et ratio eſt quia vel de-
functus ante mortem fecit quod potuit, & non
ideo diutius patietur; vel id neglexit & ideo pa-
tietur, quantum pro merita eſt ipſius negligentia
non obſtante, quod ejus heredes ſuis dictis
omiſſis obligationibus ſatisfaciant, *arg. c. Mo-
ra ſua 25. de Regul. Juris in 6. & l. in con-
demnatione* 173. §. 2. *ff. de Regul. Jur.*

Sic econtra negligentia heredum in tali re- 18
ſtitutione, & adimpletione votorum facienda
non obeſt ejus Animæ in Purgatorio exiſten-
ti, quia heredum negligentia non eſt culpa
ad ipſum pertinens. Et rem, quæ culpa ca-
ret, in damnum vocati non convenit, textu
expreſſo *in cap. Cognoſcentes 2. de Conſtitutio-
nibus*; Cum peccata ſuos debeant tenere Au-
ctores, *cap. Quæſivit 2. de his, quæ fiunt a
majori parte Capituli, l. Sancimus 22. Cod.
de pœnis*; Nec debeat aliquis alterius odio
prægravari, *cap. Non debet 22. de Regulis Ju-
ris in 6. & l. Non debet 74. ff. de Regulis Juris*.
Sic Doctores citati *num. antecedent.* Quamvis 19
tamen varii alii apud Maſtrium *in Theologia
moral. diſputat.* 24. *quæſt.* 3. *articul.* 3. *num.*
69. affirment dilationem reſtitutionis a Teſta-
tore relictæ obeſſe ejus Animæ in Purgatorio
exiſtenti, & eſſe cauſam longioris dilationis
in illis pœnis; Unde S. Birgitta *lib. Revelatio-*

Digitized by Google

num capit. 66. affirmat tandiu Animam cruciari in Purgatorio, donec reſtituatur ablatum & huic opinioni favent revelationes quædam Animarum defunctorum quæ vivis apparuerunt, & ab heredibus ſuorum debitorum reſtitutionem fieri petierunt, ut a Purgatorio liberarentur.

20 Uſus Cereorum ardentium prodeſt defunctis in quantum conjuncti, & amici nomine defuncti proteſtantur ſe confiteri Chriſtum eſſe verum lumen, & ex ejus meritis ſperare miſericordiam. Raynaud. *loc. cit. ſect. 3. punct. 11. quæſt. 7.* La Croix *loco citato num.* 1317. Kazenberger *loco citat. num.* 250. & alii.

21 Aſperſio Aquæ benedictæ prodeſt defunctis propter preces Eccleſiæ, quia benedicendo petit prodeſſe etiam ad condonationem pœnarum. Raynaud. *loc. cit. quæſt.* 5. La Croix *loco cit. num.* 1347. Kazenber. *loco cit. num.* 250. & alii.

22 Incenſatio Thuris prodeſt, in quantum orat Eccleſia, ut anima paſcatur odore cœleſti. La Croix *loco cit. num.* 1347. Kazenber. *loco cit. num.* 250. Raynaudus *loc. cit.* & alii.

23 Campanarum pulſus non juvat defunctis, niſi indirecte, quatenus movet audientes ad orandum, ſeu ſuffragia offerendum pro defuncto. Raynaudus *loc. cit. punct.* 7. La Croix *loco cit. num.* 1346. Kazenberger *loco cit. n.* 249. & alii.

24 Sepultura in loco Sacro prodeſt defunctis, partim quia preces publicæ Eccleſiæ, quæ in tali loco funduntur, extenduntur etiam ad inibi ſepultos, & partim quia cum fideles frequentius illuc conveniant, frequentius excitantur ad orandum pro ipſis. Rayn. *loco cit. punct. 12. q.* 3. Kazenberger *loco cit. n.* 250. La Croix *loco cit. n.* 1347. & alii; *argum. cap. Fraternitatem 3. de ſepult.*

25 Ut ſuffragium habeat ſuum effectum, tres conditiones requiruntur in eo, pro quo ſuffragium offertur; Prima, quod indigeat ſuffragio ideſt ſit debitor alicujus pœnæ temporalis, quia ubi nulla reſtat talis pœna ſolvenda, nullum etiam requiritur ſuffragium pro ejus exſolutione. Secunda, quod ſit in ſtatu gratiæ, quia qui eſt in peccato mortali, utpote membrum mortuum, non poteſt recipere ſubſidium, ſeu ſuffragium ab aliis membris vivis Tertia; quod peccata, pro quibus ſatisfatio, ſeu ſuffragium exhibetur, jam ſint deleta quoad culpam, quia non remittitur pœna antequam ſit remiſſa culpa pro qua eſt pœna promerita. *Communis.*

26 Item, ut ſuffragium ſuum ſortiatur effectum, tres conditiones requiruntur etiam ex parte illud offerentis. Prima, quod ſit in ſtatu gratiæ, quia exiſtens in peccato mortali indignus eſt remiſſione culpæ, & pœnæ, adeoque impotens eſt ad obtinendam aliis remiſſionem pœnæ temporalis per ſuffragia ex opere operantis, ac nomine proprio exhibita; Licet tamen id poſſit per ſuffragia ex opere operato, ac nomine, & in perſona Eccleſiæ oblata, ut Miſſarum ſacrificia, indulgentiæ, & Divina Officia in perſona Eccleſiæ a Sacerdote oblata, quæ ſuum ſortiuntur ſuffragandi effectum, non obſtante Offerentis peccato. Secunda, quod Offerens habeat intentionem offerendi, & applicandi ſuffragium pro eo, cui prodeſſe intendit, & talis intentio, ſeu applicatio, opus bonum præcedat, & non ſubſequatur. Tertia, quod Suffragium ſit opus, quod ex ſe vim habeat ſatisfaciendi, ideſt habeat valorem & prætium ad ſolvendum debitum illius, pro quo offertur, ut ſunt Oratio, Jejunium, & Eleemoſyna, ſub quibus omnes aliæ operationes pœnales, & ſatisfactoriæ compehenduntur. *ſic Doctores Communiter.*

Generales, & Provinciales Ordinum Regularium poſſunt extra Religionem ſpecialibus ſuis Benefactoribus, ſive Sæcularibus, ſive Eccleſiaſticis communicare, & applicare omnia bona ſpiritualia, ſeu ſuffragia ſui Ordinis, ſive omnium Religioſorum ſibi ſubditorum ex ſpeciali privilegio ab Urbano V. conceſſo Generalibus, & Provincialibus Ordinis Minorum, prout habetur *in Monumentis Ordinis ſecundæ impreſſionis fol.* 261. & *in Compendio Privilegiorum verb. Indulgentiæ quoad ſæculares quarto num. 6.* nempe: *Ut Generales, & Provinciales totius Ordinis Minorum poſſint communicare ſuffragia, Indulgentias, Orationes, & bona ſpiritualia Benefactoribus Ordinis.* Et id communiter fieri ſolet concedendo eis Litteras, quas vocant *Filiantias*, ſeu *Litteras Filiationis*, vel *Fraternitatis*, aut *Suffragia Ordinis.* 27

Dicta communicatio omnium bonorum operum, ſeu ſuffragiorum Ordinis per hujuſmodi *Filiantias*, ſeu *Litteras Filiationis*, vel *Fraternitatis* a Regularibus Prælatis ſpecialibus ſuæ Religionis Benefactoribus conceſſas multipliciter ipſis prodeſt; In primis quidem per modum cujuſdam meriti de congruo, cum omnino congruum ſit, quod ob multiplicia merita Religionis, in cujus *Filiationem*, ſeu *Fraternitatem* dicti ejuſdem ſpeciales Benefactores ſunt aſſumpti, Deus peculiari auxilio, & protectione foveat, defendat, atque cuſtodiat; Ratio enim amicitiæ poſtulat, ut Deus propter amicos 28

Digitized by Google

cos ſuos ſpecialia beneficia conferat etiam aliis, qui amicitia, & fraternitate illis conjuncti ſunt: Propter enim decem juſtos, ſi ibi inventi fuiſſent, pepeciſſet Dominus Sodomæ, & Gomorrhæ, ac finitimis Civitatibus; *Geneſ.* 18.

29 Item talis Communicatio prodeſt illis per modum impetrationis, in quantum aſſiduæ Orationes, pia, & Religioſa exercitia, Divinaque Officia, quæ diu, noctuque in Religione peraguntur, poſſunt de congruo mereri, & impetrare, ut Deus Confœderatis illis ſpecialia gratiæ auxilia conferat, quibus a peccatis præſerventur, & ſi in ipſis ſint, ab eis avocentur, atque ab omnibus animæ, & corporis malis liberentur.

30 Item talis communicatio prodeſt illis per modum ſatisfactionis, quia in Religioſis Ordinibus ultra plurimas Miſſas, multiplicesque preces, & continua Divina Officia, peraguntur propemodum infinita opera pœnalia, atque ſatisfactoria, ut jejuniorum, vigiliarum, abſtinentiarum, pœnitentiarum, diſciplinarum, mortificationum, peregrinationum, prædicationum, lectionum, meditationum, obſervantiarum, laborum, devotionum, & hujuſmodi, quæ applicantur pro Fratribus, Benefactoribus, ipſiſque Confœderatis, tam vivis, quam defunctis.

31 Tandem talis communicatio prodeſt illis, quia Regulares in caſu mortis alicujus ſui ſpecialis Benefactoris habentis dictam *Filiantiam*, ſeu Suffragia Ordinis poſſunt unica Miſſa per modum Suffragii ipſius Animam liberare a pœnis Purgatorii ex conceſſione Clementis VIII. facta Minimis, & conſequenter omnibus aliis communicantibus cum eis, quæ habetur *Tom.* 2. *Privilegiorum ejuſdem Ordinis Conſtit.* 10. *dicti Clementis VIII.* Et referunt Peyrinus *ad dictam Conſtitutionem numer.* 2. Baſſæus verb. *Suffragium num.* 2. Reiffenſtuel *Theolog. moral. tractat.* 12. *quæſt.* 7. *numer.* 88. & alii paſſim.

S U P E R B I A.

---

1 Superbia ut ſic dicitur ex eo, quod quis in donis naturalibus, vel ſupernaturalibus inordinate appetat ipſe excellere, vel eminere *ſuper alios*, ac velut *alios ſuperare*; ſuperbia enim ſic dicitur a *ſuper*, & *ire*, quia Superbus ſuper alios, & ſupra ſuam menſuram ire vult: Unde Superbia eſt appetitus inordinatus propriæ excellentiæ ſuper alios. *Ita in re Communis.* 2

Superbia completa, & conſummata, ſeu in ſuo genere perfecta, eſt, qua quis inordinate ita excellere, ſeu eminere appetit ſuper omnes, ut nec ipſi Deo, nec Superioribus, eorumque Legibus ſubjici velit, & eſt peccatum mortale, & Diabolicum pœna æterna Inferni meritiſſimum; Unde de ſic ſuperbo Lucifero *Iſaiæ cap.* 14. habetur: *Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua . . . . . qui dicebas in corde tuo: In Cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum . . . . aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.* 3

Item peccatum mortale eſt ſuperbia, cum quis exiſtimat habere ex ſe, & non a Deo bona gratiæ, naturæ, & fortunæ, juxta illud Superborum relatorum *Deuteronomii cap.* 32. *num.* 27. ibi: *Ne forte ſuperbirent & dicerent: manus noſtra excelſa, & non Dominus fecit hæc omnia;* Unde Apoſtolus 1. *ad Cor. c.* 4. contra ſimilem ſuperbum ſic invehit; *Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* 4

Item peccatum mortale eſt Superbia, cum quis cognoſcit quidem ſe a Deo talia bona habere, ſed ex ſuo merito, & juſtitia, & non ex liberalitate Dei. *Communis.* 5

Item peccatum mortale eſt ſuperbia, quoties eſt conjuncta cum gravi contemptu, & notabili damno proximi, ut ſi quis ſuperbiendo de ſua excellentia, valde aſpernetur, & reprobat tamquam vilem proximi ſtatum, & conditionem, & ſe extollendo ſuper alios in aliqua profeſſione, ut Legiſtæ, Medici, Concionatoris, & hujuſmodi injuſtum, & grave damnum aliis cauſet. *Communis.* 6

Quamvis plures ſoleant aſſignari filiæ ſuperbiæ, ut jactantia, oſtentatio, hypocriſis, inobedientia, pertinacia, diſcordia, curioſitas; tres tamen ſunt ejus filiæ præcipuæ, nempe Vanagloria, Præſumptio, & Ambitio. *Sic Doctores Communiter.* 9

Vanagloria eſt appetitus inordinatus manifeſtationis propriæ excellentiæ, ſeu humanæ laudis, & gloriæ. Et hæc ex genere ſuo, & per ſe eſt ſolum peccatum veniale; quamvis poſſit fieri peccatum mortale per accidens ratione materiæ, ſi nimirum gloriatio fiat de re mortaliter mala, vel ratione notabilis damni proximo illati. *Communes.* 8

Præſumptio eſt appetitus inordinatus aggrediendi aliquid ſupra proprias vires; Unde ille dicitur præſumptuoſus, qui tentat dicere, vel ſa- 9

ſacere aliquid ſupra id, quod poteſt. Per ſe, & ex genere ſuo eſt tantum peccatum veniale; Poteſt tamen fieri mortale per accidens, ſi inde immineat periculum gravis injuriæ Dei, notabilis damni proximi, aut ſalutis propriæ; Sicque graviter peccat, qui præſumit quærere, & exercere Officium Judicis, Conſiliarii, Medici, Confeſſarii, Lectoris, Magiſtri, & hujuſmodi ſine ſufficienti ſcientia. *Communis*.

10 *Ambitio* eſt appetitus inordinatus propriæ excellentiæ in honoribus, vel Dignitaribus non debitis, vel debito majoribus; Per ſe, & ex genere ſuo eſt ſolum peccatum veniale; At vero poteſt fieri peccatum mortale per accidens, vel ratione materiæ, ut ſi quis ambiat dignitatem, qua notabiliter ſit indignus; Vel ratione circumſtantiarum, ut ſi modo, vel medio mortaliter malo, puta per ſuboroationem, per ſimoniam, & hujuſmodi quærat quis fieri Superior, ſeu Prælatus; Vel ratione damni proximo illati, ut cum quis cum alterius notabili damno, & gravi injuria vult Officium, ſeu Beneficium obtinere. *Communis*.

11 Unde de primo ad ultimum, quamvis ſuperbia completa, & conſummata, ſeu in ſuo genere perfecta, & proprie capta, ſit peccatum mortale, ut patet ex dictis *ſupra num. 3. & ſeq.* Tamen ſuperbia imperfecta, & late accepta, qua quis non renuens ſubjici quibus debet, in ſuo duntaxat interno affectu ſe ſe magnificat, eſt tantum veniale peccatum, quia ſine Dei contemptu, & proximi notabili deſpectu, aut damno ſe plus juſto efferre non eſt adeo gravis inordinatio; adeoque per ſe & ex ſuo genere non excedit peccatum veniale, ut tradunt paſſim Doctores: Et talis ſuperbia late dicta, quæ proprio nomine dicitur *Philautia*, quamque Scotus *in 2. diſſ. 6. q. 2.* vocat Luxuriam quamdam ſpiritualem, conſiſtit in immoderata propriæ perfectionis complacentia nullo habito ad alios reſpectu.

SUPERIORES.

---

1 SUperiores Regulares exacte obſervare debent
Sancita in Decretis Clementis VIII. & in
ſuis peculiaribus Conſtitutionibus in Tyronum
admiſſione. Bened. XIV. tom. 2. Conſtit. 47.
2 incip. *Si datam*. Superiorum conſenſus requiritur a S. Sede, in concedendis diſpenſationibus pro Regularibus. Idem *ibid.*
3 Superiores Regulares non poſſunt ſuis ſubditis concedere Litteras Dimiſſorias ad recipiendos Ordines ab alio, quam ab Epiſcopo Diœceſano, niſi hic a Diœceſi abſit, vel Ordinationes in Temporibus non ſit habiturus. Idem
Conſt. 56. inc. *Impoſiti Nobis*. Eorum Dimiſſoriæ 4
nullæ declarantur, niſi adjuncta habeant documenta ſubſcripta a Vicario Generali, vel Cancellario, aut Secretario ejuſdem Epiſcopi de ejus abſentia a Diœceſi, ſive quod Ordinationes non ſit habiturus. Idem *ibid.*
Superiores Regulares Monaſteriorum Monia- 5
lium, bis, aut ter in anno Confeſſarium extraordinarium offerre tenentur univerſæ Communitati. Idem Conſtitut. 56. incip. *Paſtora-*
lis Cura. Et quidem ſemel ſaltem in anno 6
hujuſmodi Confeſſarium deputare debent e Clero ſæculari; vel ex alio Ordine Regulari.
Idem *ibid.* Singulis autem Monialibus pecu- 7
liarem Confeſſarium extra Ordinem in pluribus caſibus denegare non debent. Idem *ibid.* Vide *verb. Confeſſarius*.
Superiores Regulares non ſe opponentes Re- 8
gularibus petentibus Profeſſionis nullitatem, Officio ſuo deeſſe cenſentur. Idem Conſtitut. 47.
incip. *Si datam*. Superior Regularis una cum 9
Ordinario Loci, cognoſcere debet cauſas ſuper nullitate Profeſſionis Regularis inter quinquennium promotas, ſive actio ſit a Religione in-
tentata, ſive a Profeſſo. Idem *ibid.* Idem ſta- 10
tuitur ſi cauſa intra quinquennium legitime introducta, poſt quinquennium denuo inſtauretur. Idem *ibid.*
Superior Regularis ſimiliter cum Ordinario 11
cognoſcere debet cauſas nullitatum Profeſſionum Monialium ſibi ſubjectarum. Idem *ibid.*
Superior Regularis ad effectum cognoſcendi cau- 12
ſas ſuper tali nullitate Profeſſionis, eſt Prælatus Monaſterii, cui concreditum eſt univerſum Monaſterii regimen, non autem Confeſſarius
Monialium. Idem *ibid.* Superior Regularis 13
Conjudex in hujuſmodi cauſis exiſtens, juri ſuo cedere nequit, ſed alium poteſt ſubdelegare. Idem *ibid.*
Superiore Regulari diſſentiente a judicio Epi- 14
ſcopi in cauſa nullitatis Profeſſionis, cauſa
devolvitur ad S. Sedem. Idem *ibid.* Superior 15
Regularis alius a primo, una cum Judice ſecundæ, aut ulterioris inſtantiæ ſemper in cau-
ſis hujuſmodi judicare debet. Idem *ibid.* Si in 16
Judicii ſecundæ, aut ulterioris inſtantiæ non adſit Superior Regularis ejuſdem Ordinis, aſſumendus erit Superior Monaſterii vicinioris ipſius Ordinis, vel alius Judex Eccleſiaſticus deputandus ab eo, ad quem pertinet, nempe a Superiore, ad quem pertinet, ſuas vices ad hunc effectum ei delegare. Idem *ibid.*

Su-

Digitized by Google

17 Superior Regularis in cauſis nullitatis Profeſſionis non admittitur ad judicium ferendum, quum cauſa apud S. Sedem judicatur quacum-
18 que de cauſa. Idem *ibid.* Etiamſi agatur de cauſa infra quinquennium promota. Idem *ibid.*

19 Superiores Regulares, & non Parochi, debent exquirere a ſuis familiaribus, & continuis commenſalibus, eiſque actu inſervientibus, an præcepto Paſchalis Communionis ſatisfecerint. Sic *Sac. Cong. Concil.* ex Bullario Ord. Prædicatorum *tom.* 7. *pag.* 322. *Conſtit.* 69.

SUPERSTITIO.

1 SUperſtitio, ſic dicta, eo quod homines nimirum timerent iram Deorum ſuperne imminentem, quaſi ſuperſtantem, ut ex aliis obſervat Gobat *tom.* 3. *part.* 4. *de Superſtitionibus num.* 896. definitur, quod ſit vitium Religioni oppoſitum ſecundum exceſſum, quo quis Divinum exhibet cultum, vel quem non debet, ſeu modo indebito, vel illi, cui non debet. *Ita in re Communis.*

2 Unde Superſtitio eſt duplex, una *ratione rei cultæ*, quæ coli non deberet; cum ſcilicet cultus Deo debitus falſo Deo, ſeu Creaturæ tribuitur; & alia *ratione cultus*, indebiti ſcilicet, ſeu incongrui, vel inconvenientis, quo verus Deus quidem colitur, ſed cultu, & modo indebito, tribuendo ei cultum falſum, vel ſuperfluum, aut indecentem contra, vel præter Eccleſiæ conſuetudinem, ac præſcriptum. *Sic in re Doctores communiter.*

3 Hinc ſuperſtitio *ratione cultus* dividitur in tres ſpecies, ſcilicet in Superſtitionem *cultus falſi*, in Superſtitionem *cultus ſuperflui*, & in Superſtitionem *cultus indecentis.*

4 Superſtitio *cultus falſi* eſt Deum colere Judaicis, aut Mahumeticis cæremoniis, ut per circumciſionem, immolationem Agni, & hujuſmodi, quæ ſignificant Chriſtum adhuc venturum, & nondum veniſſe; Item falſes Reliquias intrudere adorandas, falſa miracula prædicare, aut imprimere, falſas revelationes fingere, & hujuſmodi; Et hæc ſuperſtitio ex genere ſuo eſt peccatum mortale, quia gravem injuriam, & irreverentiam irrogat Deo primæ veritati, & Religionem fundat in falſitatibus; Quamvis tamen interdum poſſit in aliquibus excuſare ignorantia & ſimplicitas. *Sic Doctores paſſim.*

5 Superſtitio *ſuperflui cultus* eſt Deum colere ritibus, ſeu Cæremoniis ad ipſius *Dei* gloriam, & ad Spiritus devotionem excitandam non inſervientibus, uti in Miſſa plures formare Cruces, pluries repetere *Alleluja*, dicere *Gloria*, vel *Credo* contra Rubricas, aliaſque non præſcriptas addere Cæremonias; Item Miſſam audire cum certo numero, & ordine cereorum in tali ſitu, & diſpoſitione corporis, & alia hujuſmodi præter, vel contra conſuetudinem, & præſcriptum Eccleſiæ. Et hæc Superſtitio, ſecluſo ſcandalo, & Eccleſiæ contemptu, ac mala intentione agentis, ordinarie eſt tantum peccatum veniale, quia eſt materia levis, & actio ex ſe non mala, & multa excuſat ſimplicitas. *Ita Communis Doctorum.*

6 Superſtitio *cultus indecentis* eſt Deum colere verbis, factis, & rebus potius ad ejus offenſam, quam ad ejus gloriam, & laudem inſervientibus, uti in Divinis Officiis adhibere Muſicam, cantum, tonum, vocem, verba, geſtus, inſtrumenta, & alia hujuſmodi, quæ potius ad laſciviam, ſeu impuritatem provocent, quam Dei laudem, & populi devotionem excitent; & hæc ſuperſtitio, ſecluſa magna indecentia, gravi ſcandalo, prava intentione agentium, & periculo animarum, non eſt peccatum mortale; Secus autem ſi talia intervenirent. *Sic Doctores communiter.*

7 Superſtitio ratione *rei cultæ* dividitur in quinque ſpecies, nempe in Idololatriam, Magiam, Divinationem, Vanam obſervantiam, & Maleficium.

8 *Idololatria* eſt Superſtitio, qua cultus ſoli Deo, ſeu Creatori debitus tribuitur Creaturæ; Unde Apoſtolus *ad Romanos* 1. ſcribit: *Servierunt Creaturæ potius, quam Creatori.*

9 Idololatria eſt triplex, *Prima* eſt Idololatria externa ſimul & interna, quoad exiſtimationem, & affectum; Et eſt, cum quis, & intellectu exiſtimat erronee Creaturæ aliquid ineſſe Divinitatis, & voluntate intendit eam colere, & hæc eſt Idololatria perfecta, & ſemper conjuncta cum infidelitate, ſicque duplex peccatum mortale includit, infidelitatis contra fidem, & ſuperſtitionis contra Religionem: Nec abſolvi poteſt a Confeſſario non habente ſpecialem facultatem abſolvendi ab Hæreſi. *Secunda* eſt Idololatria externa ſimul, & interna quoad affectum tuum, non quoad exiſtimationem; Et eſt, cum quis cognoſcit quidem Idolis nihil ineſſe Divinitatis, & unicum tantum ac verum Deum agnoſcit, & confitetur, ſed tamen ex pravo affectu, cupiditate nempe aliquid a Diabolo impetrandi Idolis, vel ipſi Dæmoni voluntarium cultum externum tanquam

Deo deſert, qualis ordinarie eſt Idololatria, ſeu potius Dæmonolatria Sagarum, & Magorum: Et ob hanc Idololatriam non incurritur Excommunicatio in Bulla Cœnæ, ſed ſolum Excommunicatio lata a Joanne XXII. non reſervata Pontifici, ut habetur in Directorio Inquiſitorum: adeoque a quovis legitimo Confeſſario abſolvi poteſt, ut notat Sporer *tom. 1. tract. 2. in 1. Præcept. Decalog. cap. 9. ſect. 1. n. 4.* *Tertia* eſt Idololatria externa, & ſimulata tantum; Et eſt, cum quis abſque exiſtimatione Divinitatis, & ſine ullo affectu interno colendi aliquid pro Deo, ex timore tormentorum, & mortis, Idolo, ſeu Dæmoni exterius tantum exhibet cultum Deo debitum, v. g. Sacrificium Thuris, ut fuit Idololatria S. Marcellini Papæ, & aliorum; & hæc Idololatria, quamvis ſit tantum materialis, cum careat affectu interno colendi aliquid pro Deo, eſt tamen graviſſimum peccatum mortale contra debitam profeſſionem externam Fidei, & contra virtutem Religionis: Poteſt vero abſolvi a quolibet legitimo Confeſſario.

10 *Magia* eſt duplex, nempe naturalis, & ſuperſtitioſa, ſeu diabolica. Magia *naturalis* eſt ratio quædam, ſeu facultas operandi mira per vires rerum naturalium occultas abſque ope Dæmonis; Et hæc non eſt ſuperſtitionis ſpecies, quamvis tamen ut periculoſam ex eo, quod Diabolus facile ſe illi immiſceat, adeoque ſenſim ad ſuperſtitionem manuducentem diligenter cavendam eſſe merito cenſeant graviores, ſanioreſque Doctores.

11 Magia *Superſtitioſa*, ſeu *diabolica* eſt ratio quædam, ſeu facultas operandi mira, ope, & miniſterio Dæmonum per ſigna ab ipſis inſtituta. *Communis*. Magia ſuperſtitioſa eſt ex genere ſuo peccatum mortale graviſſimum, quia continet expreſſam, vel tacitam Dæmonis invocationem, ac proinde benevolentiam erga ipſum, & confœderationem, ac ſocietatem cum ipſo: Eſt autem Deo ſumma injurioſum, quod ipſo relicto ad Dæmonem perpetuum ejus hoſtem recurratur, & cum eo ſocietas ineatur. *Communis*.

12 *Divinatio* eſt ſuperſtitioſa inquiſitio, aut prædictio alicujus occulti per invocationem, & diſciplinam Dæmonis. *Eſt in re communis*.

13 Divinatio ſuperſtitioſa fit ſemper per pactum expreſſum, vel implicitum cum Dæmone, pluresque continet ſpecies, quæ hic aſſignantur.

14 Prima Divinationis ſpecies eſt *Præſtigium*, cum Dæmon nempe quibuſdam apparitionibus præſtigioſis in imaginibus, aut corporibus aliunde aſportatis, vel compactis ex aere ſe oculis, aut ſenſibus hominum ingerit ad occulta pronuncianda.

15 Secunda eſt *Necromantia*, quæ eſt Divinatio facta per fictas mortuorum ſuſcitationes, vel locutiones, adhibitis certis verbis, aut ſignis, quibus mortui videntur reſurgere, loqui, & docere occulta.

16 Tertia eſt *Geomantia*, quæ eſt Divinatio facta per certa ſigna, & puncta in corporibus terreſtribus, ut lapide, ligno, carta, & hujuſmodi.

17 Quarta eſt *Hydromantia*, quæ eſt Divinatio facta per ſigna apparentia in aqua.

18 Quinta eſt *Aeromantia*, quæ eſt divinatio facta per ſigna apparentia in aere.

19 Sexta eſt *Pyromantia*, quæ eſt divinatio facta per ſigna apparentia in igne.

20 Septima eſt *Chiromantia*, quæ eſt divinatio facta ex manuum lineis.

21 Octava eſt *Spatulomantia*, quæ eſt divinatio facta ex ſpatulæ ſignis, quibus occulta de ſtatu hominis præſenti, vel futuro divinantur.

22 Nona eſt *Metopoſcopia*, quæ eſt divinatio facta per ſigna frontis.

23 Decima eſt *Pedomantia*, quæ eſt divinatio facta per inſpectionem pedum.

24 Undecima eſt *Phyſiognomia*, quæ eſt divinatio facta ex totius hominis ſignis.

25 Duodecima eſt *Onyromantia*, ſeu *Onyrocritica*, quæ eſt divinatio facta ex ſomniis habitis.

26 Tertiadecima eſt *Aſtrologia Judiciaria*, quæ eſt divinatio facta ex ſitu, motu, ac poſitione Aſtrorum, & Planetarum de venturis ex libera hominis voluntate pendentibus.

27 Quartadecima eſt *Pythonia*, & eſt, cum Diabolus ex pacto docet occulta per homines arreptitios.

28 Quintadecima eſt *Augurium*, & eſt cum ex hominis, animalium, & avium vocibus, cantu, garritu, ſternutatione, & hujuſmodi divinantur occulta.

29 Sextadecima eſt *Auſpicium*, & eſt cum ex volatu avium occulta divinantur.

30 Decimaſeptima eſt *Omen*, & eſt Divinatio facta ex hominum vocibus, caſu, & præter intentionem prolatis.

31 Decimaoctava eſt *Aruſpicium*, & eſt, cum ſigna apparentia in arteriis, ſeu inteſtinis Sacrificatorum animalium Dæmon reſponſa dat, ut fiebat apud Gentiles, qui ipſum Dæmonem conſulebant per Sacrificia animalium.

32 Decimanona eſt *Oraculum*, & eſt, cum Dæmon conſultus per preces coram idolis perfuſas reſponſa dat per ipſa Idola, ut frequentiſſimum erat apud Gentiles, qui per Idola Dæmonis *Oracula* recipiebant.

Vi-

33 Vigeſima eſt *Sortilegium*, nomine cujus, quamvis generalius loquendo veniant omnes *Superſtitiones*, *Divinationes*, & *Magiæ*, ut recte advertunt Engel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 21. *num.* 1. Reiffenſtuel *ibid. num.* 2. & alii, proprie tamen, & ſpecialius loquendo *Sortilegium* eſt Divinatio, qua per *ſortes Divinatorias*, & falſa ſigna ope Dæmonis futura, vel occulta manifeſtantur. *Ita in re Communis.*

34 Notanter autem dicitur *per ſortes divinatorias*, quia triplices ſunt ſortes, nempe Divinatoriæ, Conſultoriæ, & Diviſoriæ. *Sic Doctores communiter.*

35 Sortes Divinatoriæ ſunt illæ, quibus occultorum, ſeu futurorum manifeſtatio, vel conſilii alicujus directio petitur per media vana, & impertinentia minime ad Deum relata, & conſequenter ad Dæmonem pacto expreſſo, vel tacito; Et hæ ſortes paſſim ſumuntur pro Divinationibus, ſortilegiis, aut Maleficiis, indeque ut vere ſuperſtitioſæ & illicitæ graviter prohibentur tum Jure divino *Exodi capit.* 22. *n.* 8. *Levit. cap.* 19. *n.* 31. & *cap.* 20. *n.* 6. & 27. *Deuteron. cap.* 18. *num.* 10. *cum ſeq.* & ſæpe alibi; Tum Jure Canonico *in cap. Illud* 9. *cauſ.* 26. *q.* 2. *cap. Si quis Ariolis*, 1. *cap. Qui divinationes* 2. *cap. Non licet* 3. *cap. non oportet* 4. *cap. Si quis Epiſcopus* 5. *cap. Aliquanti* 7. *cap. Sortes* 7. *cap. Pervenit* 8. *cap. Si quis Clericus* 9. *cap. Contra* 10. *cap. Auguriis* 11. *cap. Epiſcopi* 12. *cauſ.* 26. *q.* 5. *cap. In tabulis* 1. & *cap. Ex tuarum tenore* 2. *de Sortilegiis*, & Conſt. Sixti V. incip. *Cæli & terræ*, quæ ut ad rem multum faciens, hic ad litteram datur.

SIXTUS EPISCOPUS &c.

,, §. 1. COEli & Terræ Creator Deus,
,, quem cum Omnipotentem corde
,, credimus ad juſtitiam, & ore confitemur
,, ad ſalutem, etſi homini, quem ad imagi-
,, nem, & ſimilitudinem ſuam creavit, men-
,, tem dederit, quæ non ſolum Divino Fidei
,, lumine illuſtrata Myſteria illa cognoſceret,
,, quæ humanam intelligentiam ſuperant, ſed
,, etiam naturæ ſuæ vi magno licet cum la-
,, bore, præclara multa inveſtigaret, atque
,, intelligeret, tamen ut ſuperbum animal ho-
,, mo non altum ſaperet, ſed timeret, & im-
,, menſam Conditoris ſui Majeſtatem humi
,, ſtratus veneraretur, ſibi ſoli eorum, quæ
,, eventura ſunt, ſcientiam, & futurarum re-
,, rum cognitionem reſervavit. Solus enim ip-
,, ſe, cujus oculis omnia nuda, & aperta ſunt
,, & ad internas hominum cogitationes pene-
,, trat, & conſequentes eorum actiones intue-
,, tur, ſolus ipſe, qui vocat ea, quæ non
,, ſunt tanquam ea, quæ ſunt, omnia præ-
,, ſentia & ante oculos poſita habet, ſolus de-
,, nique omnia, & ſingula quæcumque totius
,, temporis decurſu, & ſæculorum ætatibus fu-
,, tura ſunt, ab omni æternitate novit, &
,, admirabili providentia diſpoſuit quæ non
,, modo humanæ mentis imbecillitas ignorat,
,, ſed nec Dæmones ipſi præſentire poſſunt.
,, Quare Idolorum in futuris annunciandis fal-
,, ſitatem, & imbecillitatem, & eorum, qui
,, eis cultum adhibebant, vanitatem irridet
,, Spiritus Sanctus ad Iſaiam illis verbis: An-
,, nunciate quæ ventura ſunt in futurum, &
,, ſciemus, quia Dii eſtis vos; & in novo Te-
,, ſtamento Chriſtus Dominus Diſcipulorum
,, ſuorum de futuris eventibus paulo cupidius
,, inquirentium, interrogationem gravi illa reſ-
,, ponſione retudit, qua etiam omnium fide-
,, lium ſuorum curioſitatem coercuit: Non eſt
,, veſtrum ſcire tempora vel momenta, quæ
,, Pater poſuit in ſua poteſtate. Nec vero ad
,, futuros eventus, & fortuitos caſus præno-
,, ſcendos (futuris eventibus, ex naturalibus
,, cauſis neceſſario, vel frequenter provenien-
,, tibus, quæ ad divinationem non pertinent
,, duntaxat exceptis) ullæ ſunt veræ artes,
,, aut diſciplinæ, ſed fallaces, & vanæ im-
,, proborum hominum aſtutia, & Dæmonum
,, fraudibus introductæ, ex quorum operatio-
,, ne conſilio, vel auxilio omnis divinatio ma-
,, nat, ſive quod expreſſe ad futura manife-
,, ſtanda invocentur, ſive quod ipſi pravitate
,, ſua, & odio in genus humanum occulte et-
,, iam præter hominis intentionem ſe ingerant,
,, & intrudant vanis inquiſitionibus futurorum
,, & mentes hominum pernicioſis vanitatibus,
,, & fallaci contingentium prænunciatione im-
,, plicentur, & omni impietatis genere depra-
,, praventur. Quæ quidem ipſis cognita ſunt,
,, non Divinitate aliqua, nec vera futurarum re-
,, rum ſcientia, ſed naturæ ſubtilioris acumine,
,, & aliis quibuſdam modis, quos hominum
,, obtuſior intelligentia ignorat. Quamobrem
,, dubitandum non eſt in hujuſmodi futurorum
,, contingentium, & fortuitorum eventuum in-
,, quiſitione, & præcognitione, Diaboli opera-
,, tionem ſe fallaciter immiſcere, ut ſua frau-
,, de, ac dolis miſeros homines a via ſalutis
,, avertat, & laqueo damnationis involvat.
,, Quæ cum ita ſint, nonnulli hæc fideliter, &
,, religioſe, ut debent, non attendentes, ſed
,, curioſa ſectantes, graviter Deum offendunt,

Digitized by Google

,, errantes ipſi, & alios in errorem mittentes:
,, Tales in primis ſunt Aſtrologi olim Mathe-
,, matici, Genethliaci, vocati qui vanam,
,, ſalſamque Syderum, & Aſtrorum ſcientias
,, profitentes, Divinæque diſpoſitionis ordina-
,, tionem ſuo tempore revelandam prævenire
,, audaciſſime ſatagentes, hominum nativitates
,, ſeu geniruras, ex motu Syderum, & aſtro-
,, rum curſu metiuntur, ac judicant futura,
,, ſive etiam præſentia, & præterita occulta,
,, atque ex puerorum ortu, & natali die, ſive
,, quavis alia temporum, & momentorum vaniſ-
,, ſima obſervatione, & notationa de uniuſcu-
,, juſque hominis ſtatu, conditione, vitæ cur-
,, ſu, honoribus, diviiis, ſobole, ſalute, mor-
,, te, itineribus, certaminibus, inimicitiis car-
,, ceribus cædibus, variis diſcriminibus, aliiſ-
,, que proſperis & adverſis caſibus, & eventi-
,, bus præcognoſcere, judicare, & affirmare
,, tamare præſumunt, non ſine magno pericu-
,, io erroris, & infidelitatis, cum S. Auguſti-
,, nus præcipuum Eccleſiæ lumen, eum, qui
,, hæc obſervat, qui attendir, qui in domum
,, recipit, qui interrogat, Chriſtianam fidem,
,, & Bapriſmum prævaricaſſe affirmet, ut il-
,, los merito Apoſtolus arguat, atqua increpet
,, illis verbis: Dies obſervatis, & menſes, &
,, tempora, & annos, timeo vos, ne forte ſine
,, cauſa laboravarim in vobis. Hi igitur leviſ-
,, ſimi, & temerarii homines in miſerandam
,, animarum ſuarum ruinam, grave fidelium ſcan-
,, dalum, & Chriſtianæ Fidei detrimentum fu-
,, turos rerum eventus, & quæcumque proſpe-
,, re, vel adverſe obventura ſunt, ac actus hu-
,, manos, ea denique, quæ cum ex libe-
,, ra hominum voluntate proficiſcantur, Aſtris
,, ſyderibuſque adſcribunt, eiſque eam faculta-
,, tem, vim, ſeu virtutem, & efficaciam tri-
,, buunt futura ſignificandi, & ad præcognita
,, ita inclinandi, ut ſic omnino, nec aliter e-
,, ventura ſint, atque ob eam cauſam de iis
,, rebus omnibus judicia ſacere, prognoſtica, præ-
,, dictiones, & præcognitiones, ſibi aſſumere,
,, & palam venditare non dubitant, quibus
,, pauci rudes, & imprudentes aliique nimis
,, creduli, & imprudentes tantam fidem præ-
,, ſtant, ut ex hujuſmodi judiciorum & prædi-
,, ctionum præſcripto aliquid certo eſſe credant,
,, aut ſperent, quorum ſane, & mendacium
,, magiſtrorum temeritas, & infelicium diſci-
,, pulorum credulitas magnopere deploranda eſt
,, qui vel Divinis Litteris admoniti non intel-
,, ligunt hominis præſtantiam, cui Cœli, &
,, Stellæ & clariſſima Cæli Sydera, Sol, &
,, Luna, Deo ita diſponente non imperant,
,, ſed inſerviunt, ſic enim Moyſes populum
,, Dei ut hunc errorem caveret, præmonebat.
,, Na forte elevatis oculis ad Cœlum, ut vi-
,, daas Solem, & Lunam, & omnia Aſtra
,, Cæli & errore deceptus adores ea, & colas,
,, quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſte-
,, rium cunctis gentibus, quæ ſub Cœlo ſunt.
,, Sed quid Sydera mirandum eſt homini ſer-
,, vire? nonna nobiliſſimæ Intelligentiæ Ange-
,, li ipſi omnes ſunt adminiſtratorii Spiritus
,, in miniſterium miſſi propter eos, qui heredi-
,, tatem capiunt ſalutis? nam rationabiles o-
,, ves ita diligit Deus ut non ſolum Epiſco-
,, pos, quemadmodum a S. Ambroſio ſcriptum
,, eſt ad tuendum gregem ordinaverit, ſed et-
,, iam Angelos deſtinaverit. Præclare etiam S.
,, Hieronymus: Magna dignitas animarum,
,, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in
,, cuſtodiam ſui Angelum delegatum. Quod ſi
,, Angeli homines cuſtodiunt, quid adverſus
,, Angalorum cuſtodiam, & tutelam aſtra mo-
,, liri, aut efficere poterunt, quæ cum ipſis
,, Angalis nullo modo ſint comparanda? Nec
,, ſane hoc loco prætereunda eximii Eccleſiæ
,, Doctoris, & Beatiſſimi Pontificis Magni
,, Gregorii ſententia, qui Priſcillianiſtas Hæreti-
,, cos unumquemque hominem ſub conſtitutio-
,, bus Stellarum naſci putantes, magno rerum,
,, & verborum pondere confutat. Abſit, inquit,
,, a fidelium cordibus, ut aliquid aſſe Fatum
,, dicant; vitam quippe hominum ſolus hanc
,, Conditor, qui creavit, adminiſtrat; neque
,, enim propter hominem factæ ſunt, & ſi
,, ſtella fatum hominis eſſa dicitur, ipſis ſuis
,, miniſteriis ſubeſſe homo perhibetur, Uti-
,, nam inſani homines hæc ſaperent, & intel-
,, ligerent, ac Dei monitis obtemperarent in
,, Levitico dicentis: Non declinetis ad Ma-
,, gos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini ut
,, polluamini per eos. Neque enim quæ Chri-
,, ſtiana, & vera pietas repellit, ac damnat,
,, tanto ſtudio inveſtigarent; iiſdem miſere ſe
,, decipi, atque irretiri paterentur. Sunt et-
,, iam inanes quidam homines, & irreligioſi,
,, qui futurarum, & occultarum aliarum re-
,, rum notitiam adeo anxie habere ſtudent,
,, ut ob eadem prænoſcenda, & inveſtiganda in
,, Divinæ Legis offenſionem multipliciter in-
,, currant. Alii enim Geomantiæ, Chiroman-
,, tiæ, Necromantiæ, aliiſque Sortilegiis,
,, & ſuperſtitionibus non ſine Dæmonum ſal-
,, tem occulta ſocietate, aut tacita pactione
,, operam dare, ſeu illis, ac ſortibus illicitis
,, taxillorum, granorum triticeorum, vel fa-
,, barum jactu uti non verentur. Alii vero

,,ali-

,, aliquas priſtinæ, & antiquatæ, ac per Cru-
,, cis victoriam proſtratæ Idololatriæ reliquias
,, ſimilibuſque ſignis, & vanis obſervationibus
,, ad futurorum divinationem intendunt. Alii
,, autem ſunt, qui cum morte fœdus ineunt,
,, & pactum faciunt cum Inferno, qui ſimi-
,, litar ad occultorum divinationem, & inve-
,, niendos theſauros, vel ad alia facinora per-
,, petranda, etiam expreſſa cum Diabolo pa-
,, ctione facta in manifeſtam ſuarum perni-
,, ciem animarum, nafarias magicæ artis in-
,, cantationes, inſtrumenta, & vaneficia adhi-
,, bent, circulos, & diabolicos charsctere de-
,, ſcribunt, Dœmonas invocant, aut conſulunt,
,, ab eis reſponſa petunt, aut accipiunt, eis
,, preces, & thuris, aut aliarum rerum ſuffi-
,, manta, ſeu fumigationes, aliave ſacrificia
,, offerunt, candelas accendunt, aut rebus
,, Sacris, vel Sacramentis, aut Sacramentali-
,, bus ſacrilege abutuntur, adorationis, ge-
,, nuflexionis aut quævis alia impietatis obſe-
,, quia præſtant, cultum, venerationemva tri-
,, buunt; aut annulum, ſeu ſpeculum, aut
,, parvas phyalas ſibi fabricant, aut fabricari
,, curant ad Dæmones in eis alligandos, ſeu
,, includendos, ut putant, ad reſponſa ab ipſis
,, inde petenda, aut habenda. Alii præterea et-
,, iam in corporibus obſeſſis, vel ſympaticis,
,, & phantaſticis mulieribus Dæmones de futu-
,, ria occultis rebus, factis axquirunt, ut me-
,, rito ab his, quos Dominus in Evangelio
,, tacera imperavit, vanas, mandaceſque re-
,, ferant reſpouſiones. Alii quoque præſtigiato-
,, res, frequentius vero muliarculæ quædam
,, ſuperſtitionibus deditæ in phyalis, ſeu vaſcu-
,, lis vitreis aqua plenis, vel in ſpeculo
,, accenſis candelis etiam benedictis ſub
,, nomine Angeli Sancti, & Albi Diabolum
,, omnium malorum Satorem ſupplices adoran-
,, tes, vel in unguibus, aut palma manus
,, quandoque etiam oleo perunctis aumdem om-
,, nium fallaciarum Architectum orant, ut ſi-
,, militer futura, vel occulta quævis per ſpe-
,, ctra, & apparentes imagines, phantaſticas
,, viſiones ſibi oſtendant, aut ab aodem pa-
,, tre mendacii Diabolo aliis incantationibus
,, futurorum, & occultorom hujuſmodi veri-
,, tatem quærunt, & hominibus prædicere
,, contendunt. Quorum omnium, quos ſu-
,, pra enumeravimus, conſimilis impietas pa-
,, rem axitum habet, nimirum quod Dæmonis
,, præſtigiis, & dolis, tum qui divinant,
,, tum qui divinationem expetunt illuſi,
,, ac deluſi miſerima reperiuntur. Itaqua
,, cum futuros eventus in ſe ipſis conſide-
,, rara, antequam fiant, ſit Dei proprium,
,, illud neceſſario conſequitur, ut Aſtrologi,
,, & alii prædicti, qui hujuſmodi futura præ-
,, nunciare, aut prænoſcere quocunque modo
,, niſi Deo revelante, audent, injuſte, atque
,, imprudenter, quod Dei eſt, ſibi aſſumant,
,, & uſurpent. Sic fit, ut dum ab eis, quod
,, ſolius eſt Creatoris perperam creaturis tri-
,, buitur, Divina Majeſtas graviter lædatur,
,, Fidei integritas violetur, & animabus pre-
,, tioſo Chriſti Sanguine redemptis peſtis, at-
,, que exitium importetur.

,, §. 2. Et licet jam pridem regulis Indi-
,, cis librorum prohibitorum ex Decreto Sacri
,, generalis Trident. Conc. confecto, illud in-
,, ter cetera conſtitutum fuerit, ut Epiſcopi
,, diligenter providerent, ne hujuſmodi Aſtro-
,, logiæ Judiciariæ libri, tractatus, & indices
,, legerentur, vel haberentur, qui de futuris
,, contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſve ca-
,, ſibus, aut iis actionibus, quæ ab humana
,, voluntate pendent, carto aliquid eventurum
,, affirmara audent, permiſſis tamen judiciis,
,, & naturalibus obſervationibus, quæ naviga-
,, tionis, agriculturæ, ſive medicæ artis ju-
,, vandæ gratia conſcripta fuiſſent; Libros ve-
,, ro omnes, & ſcripta Geomantiæ, Necro-
,, mantiæ, ſive in quibus continentur ſortile-
,, gia, veneficia, auguria, auſpicia, incanta-
,, tiones artis magicæ, prorſus rejici, & abo-
,, leri curarent. Non tamen errorum, corru-
,, ptelarum, delictorum, & abuſuum prædi-
,, ctorum axtirpationi uſque adeo proviſum
,, eſt, quin etiam adhuc in nonnullis locis,
,, & apud plurimos curioſius vigeant, cum
,, valde frequenter, detectis Diaboli inſidiis,
,, Divinationum, ſortilegiorum, & variarum
,, ſuperſtitionum omnia plana eſſa in dies de-
,, tegantur.

,, §. 3. Nos igitur, qui pro Noſtro Paſto-
,, ralis Officii munere Fidei integritatem in-
,, violatam conſervara debemus, & animarum
,, ſaluti proſpicera, quantum Divina Gratia
,, adjutrice poſſumus, ex paternæ caritatis vi-
,, ſceribus optamus, damnantes, & reproban-
,, tes omne genus divinationum, quæ diabo-
,, lo auctore ad fidelium deceptionem a præ-
,, dictis curioſis, vel perditis hominibus fieri
,, ſolent; Cupientes præterea ſanctam illam
,, Criſtianæ Religionis ſimplicitatem præſertim
,, ubi agitur de ſumma Creatoris Dei poteſta-
,, te, ſapientia, & providentia ab omni er-
,, roris labe integram, atque incorruptam, ut
,, par eſt, ratineri; Volentes quoque prædi-
,, ctæ falſæ credulitati, ac hujuſmodi illicita-

rum

Digitized by Google

,, rum Divinationum, & Superſtitionum, de-
,, teſtabili ſtudio & esecrandis flagitiis, atque
,, impuritatibus occurrere, ut de Chriſtiano
,, populo merito dici poſſit, quod antiqoo Dei
,, populo ſcriptum eſt, Non eſt augurium iu
,, Jacob, neque Divinatio in Iſraei. Hac per-
,, petuo valitura Conſtitutioue Apoſtolica au-
,, ctoritate ſtatuimos, & mandamus, ut tam
,, contra Aſtrologos, Mathematicos, alios quo-
,, ſcumque dictæ Aſtrologiæ artem præterquam
,, circa agriculturam, navigationem, & rem
,, nauticam, in poſterum exercentes, aut fa-
,, cientes judicia, & nativitates bominum,
,, quibus de ſutoris contingentibos ſocceſſibus
,, fortuitiſve caſibus, aut actionibus ex huma-
,, na voluntate pendentibus aliquid eventurom
,, affirmare audent, etiamſi id ſe uon certo
,, affirmare aſſerant, aut proteſtentur, quam
,, contra alios utriuſque ſexus, qui ſupradictas
,, damnatas, vanas, ſallaces, & pernicioſas
,, divinandi artes, ſive ſcientias exercent,
,, profitentur, docent, aut diſcont, quive hu-
,, juſmodi illicitas Divinationes, Sortilegia,
,, ſuperſtitiones, Veneficia, incautationes, ac
,, præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, ut
,, præfertur, faciunt, aut in eis ſe quomodo-
,, libet intromittunt cujuſcumque dignita-
,, tis, gradus, & conditionis exiſtant, tam
,, Epiſcopi, & Prælati Superiores, & alii Or-
,, diuarii Locorum, quam Inquiſitores hæreti-
,, cæ pravitatis obiqua geutium deputati, et-
,, iam in pleriſque ex his caſibus antea non
,, procedebant, aut procedere non valebant,
,, diiigeutius inquirant, & procedant, atque
,, in eos ſeverius Canonicis pœuis, & aliis
,, eorum arbitrio animadvertant.

,, §. Prohibentes omnes, & ſingulos libros,
,, opera, & tractatus hujuſmodi Judiciariæ
,, Aſtrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ Py-
,, romantiæ, Onyromantiæ, Chiromantiæ, Ne-
,, cromantiæ, Artis Magicæ, aut in qoibus
,, ſortilegia veneficia, auguria, auſpicia, exe-
,, crabiies incantationes, ac ſuperſtitiones con-
,, tinentur, ac ut ſupra in memorato Indice
,, interdictos ſub cenſuris & pœnis in eo con-
,, tentis a quibuſcumque Chriſtifidelibus lagi,
,, aut quomodolibet retineri, ſed illos Epi-
,, ſcopis, & Ordinariis Locorum, & inqui-
,, ſitoribus prædictis præſentari, & conſigna-
,, ri debere; nibilominus eadem authorita-
,, te ſtatuimus, & mandamus, ut contra
,, ſcienter legentes aot retineutes libros, &
,, ſcripta hujuſmodi, ſeu in qoibus talia
,, cootinentur, ſimiliter iidem Inqoiſitores
,, libere, & licite procedant, ac procedere,
,, & pœnis condignis ponire, & coercere
,, poſſint.

,, §. 5. Non obſtantibus Conſtitutionibus,
,, & Ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſque
,, contratiis quibuſcumque.

,, §. 6. Ut autem præſentes noſtræ Litteræ
,, ad communem omnium notitiam faciiius de-
,, ducantur, jubemus illas in Valvis Baſilica-
,, rum S. Jo. Lateranen. & Principis Apoſto-
,, lorum de Urbe, ac in acie Campi Fiore
,, affigi, ſeu appendi, eiſque detractis ipſa-
,, rum exempla etiam impreſſa eiſdem in lo-
,, cis affixa relinqui.

,, §. 7. Et inſuper univerſis, & ſingulis
,, venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis,
,, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, lo-
,, corum Ordinariis, & Prælatis, nec non.In-
,, quiſitroribus hæreticæ pravitatis ubilibet con-
,, ſtitutis, per hæc committimus, & in vir-
,, tute Sanctæ Obedientiæ diſtricte præcipien-
,, do mandamus, ut per ſe, vel alium, ſeu
,, alios eaſdem præſentes Litteras, poſtquam
,, eas receperint, ſeu earum notitiam habue-
,, tint in ſuis & ſingulis Parochialibus Ec-
,, cleſiis, dum in eis populi moltitudo ad Di-
,, vina convenerit, deinde vero ſemel in auuo,
,, & quoties eis expedire videbitur, vul-
,, gari ſermone publicent, aut publicari fa-
,, ciant.

,, §. 8. Quia vero difficila foret præſentes
,, Litteras ad ſingula quæque loca in quibus
,, de eis fides facienda erit, deferri, volumus,
,, ut earum tranſumptis, etiam impreſſis,
,, manu Notarii publici ſubſcriptis, ac parvo
,, ſigillo Sanctæ Romanæ, & oniverſalis In-
,, quiſitionis, aut alicujus Prælati, vel Curiæ
,, Eccleſiaſticæ munitis, eadem prorſus fi-
,, des in judicio, & extra ubique loco-
,, rum adhibeatur, quæ ejſdem originali-
,, bus Litteris adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ,
,, vel oſtenſæ.

,, Nulli ergo &c.

,, Dat. Romæ apud S. Petrum Anno In-
,, carnationis Dominicæ 1586. Nonis Jan. Pon-
,, tificatus Noſtri anno 1.

Sortes conſultoriæ ſont illæ, quibus a Deo 37
poſtulatur occultæ veritatis maniſeſtatio, aut ancipitis conſilii aiicojus directio: Et hæ ſortes non ſunt illicitæ, nec prohibitæ, ſi Dei juſſu, aut inſtinctu fiant, da quibus *Proverb.* 16. expreſſe dicitur: *Sortes mittuntur in ſinum ſed a Domino temperantur*. Tales anim ſortes conſultivæ ſæpe factæ leguntur in Sacris Litteris, ut in veſtigatione furis *Achan*, *Joſue* 7. in electione Matthiæ *Actor.* 2. cujus electio-
nem

Digitized by Google

nem ſigno viſibili a Deo demonſtratam fuiſſe teſtatur S. Dionyſius *lib. de Cæleſti Hierarch. cap. 6. num. 2.*

38 Sortes diviſoriæ ſunt illæ, quæ adhibentur ad dividendas res, ſeu hereditates inter plures vel ad dirimendas lites, & controverſias, & hujuſmodi; Et iſtæ ſortes per ſe malæ, & illicitæ non ſunt, ſed ſæpe ſunt bonæ, ac utiles, juxta illud *Proverb.* 18. *Contradictiones comprimit ſors, & inter ponentes quoque dijudicat*. Unde de Jure communi in judiciis, & ſententiis proferendis locus datur ſorti, *l. Sed cum ambo* 14. *ff. de judiciis*; Sicque ſi plures, quibus optio alicujus rei fuit relicta, diſcordant in eligendo, ſorte dirimitur lis: *l. Si duobus* 3. *Cod. Communia, de Legatis*, & concordant *l. Judæi* 8. *Cod. de Judæis*, *l. Quotiens* 4. *Cod. de privileg. ſcholar. l. Meminimus* 2. *Cod. Quando & quibus pars*, *l. Denunciaſſe* 17. §. 6. *ff. Ad Leg. Jul. de adult. l. Si quæ ſunt* 5. *ff. Familiæ Erciſcundæ*, *leg. Generaliter* 24. §. 17. *ff. de Fideicommiſſ. Libert. leg. Ait Prætor* 10. §. 1. *ff. Quæ in fraudem creditor. Novella* 162. *c.* 3. *& §. Optionis* 23. *Inſtit. de Legatis*.

39 Dictarum autem ſortium uſus eſt omnino prohibitus in electionibus ad Prælaturas, & Officia Eccleſiaſtica, ſeu electio per ſortes ad Prælaturas, & Officia Eccleſiaſtica eſt illicita, & abſolute prohibita. *Communis*, textu expreſſo *in c. Eccleſia veſtra* 3. *de ſortilegiis*, ibi: *Sortis uſum in electionibus perpetua prohibitione damnantes*, & concordat *c. Quia propter* 42. *de electione*, ubi omnis electio aliter facta, quam per formam ſcrutinii, compromiſſi, vel inſpirationis declaratur nulla.

40 Sortilegi, ſeu Divinatores, & Magi de jure Canonico. ſi Clerici ſint, ab Officio, & Beneficio deponi, & in arctum Monaſterium (hodie in perpetuos carceres) detrudi debent, *c. Non oportet* 4. *c. Si quis Epiſcopus* 5. *& c. Aliquanti* 6. *cauſ.* 26. *q.* 5. Et inſuper Magi degradari, & Curiæ ſæculari tradi debent, *c. Admoneant* 15. *cauſ.* 26. *q.* 7. & ad id ſpeciales Pontificiæ Conſtitutiones habentur, & ſignanter Conſt. Innocent. VIII. inc. *Summis*; Leonis X. incip. *Honeſtis*; Greg. XIII. incip. *Omnipotentis*, & Sixti V. inc. *Cæli*, *& Terræ*.

41 Sortilegi vero, ſeu Divinatores, & Magi Laici de jure Canonico, ſi ſervi, ſeu viles exiſtunt, verberibus, & cruciatibus caſtigandi ſunt; liberi autem, ac honeſtiores in perpetuum carcerem ſunt redigendi, *c. Contra Idolorum cultores* 10. *cauſ.* 26. *q.* 5. immo ſi contumaces fuerint, debent etiam excommunicari, *c. Admoneant* 15. *cauſ.* 29. *q.* 6. Et inſuper poſſunt ab Epiſcopo turpiter dehoneſtati e Diœceſi ejici, *c. Epiſcopi* 12. *cauſ.* 26. *q.* 5. Et ratione Magiæ tradi poſſunt Curiæ Sæculari ſeverius juxta ſuas Leges puniendi per cit. Pontiſic. Conſt. Innoc. VIII. Leonis X. Gregor. XIII. & Sixti V.

Sortilegi ſeu Divinatores, & magi, tam 42
Clerici, quam Laici ſunt infames, ideoque a teſtimonio, & accuſatione repelluntur; *c. Conſtitutionibus* 9. *cauſ.* 3. *q.* 5. Et ſi exerceant Sortilegia, ſeu Divinationes, ac Magias, quæ Hæreſim ſapiant, ut invocando Dæmonem per præces, & ſacrificia, eique rribuendo quæ ſoli Deo competunt ex Conſtir. 13. Joan. XXII. incip. *Super*, ſunt puniendi iiſdem pœnis, quibus puniendos eſſe Hæreticos diximus ſub verb. *Hæreticus*, Vide *ibi*, & citatas Pontificias Conſtitutiones.

Sortilegi, ſeu Divinatores, & Magi de Ju- 43
re Civili puniuntur pœna publicationis omnium bonorum, & ultimi ſupplicii etiam aliquando per ignem inferendi, *leg. Nullus* 3. *& l. Nemo* 5. *de Maleficis*. Ex Conſtitutionibus autem Caroli V. qui per Magiam aliis damna inferunr, igne cremari; qui autem ſine damno Magiam exercent; pœna arbitraria etiam ultimi ſupplicii pro diverſitate circumſtantiarum puniri jubentur. Engel *lib.* 5. *Decr. tit.* 21. Reiffenſt. *ibid. num.* 16. Vide infra *num.* 78.

Judex Eccleſiaſticus punire poteſt Sortile- 44
gos, ſeu Divinatores, & Magos etiam Laicos, Abbas *in cap. In talibus* 1. *n.* 3. *de ſortilegiis*, Pirhing. *lib.* 5. *Decretal. tit.* 21. *nu.* 19. Reiffenſtuel *ibid. n.* 19. Julius Clarus §. *Hæreſis n.* 26. & ipſo teſte Communis aliorum, *arg. cap. contra Idolorum cultores* 10. *cauſ.* 26. *q.* 5. & expreſſe Judicibus Eccleſiaſticis hanc facultatem etiam in Laicos tribuerunt Adrianus VI. Conſt. 2. inc. *Dudum*, & Sixtus V. Conſtit 17. inc. *Cæli*, *& Terra*, ſtatuentes tales Sortilegos, ſeu Divinatores, & Magos, alioſque ſimiles etiam Laicos poſſe puniri ab Inquiſitoribus. Vide infra *n.* 76.

Vana obſervantia eſt Superſtitio, qua adhi- 45
beutur media inutilia, & improportionata ad aliquem effectum obtinendum, vel impediendum, ad quem nec a Deo, nec a natura ullam vim habent, nec ſunt ab Eccleſia ad id ordinata. *Eſt in re Communis*.

Vana obſervantia differt a divinatione per 46
hoc, quod Divinatio primario, & per ſe ordine-

dinetur ad ſpeculativam alicujus occulti, ſeu futuri cognitionem; Vana obſervantia autem totaliter ad cognitionem practicam aliquid agendo, vel omittendo. *Sic Doctores Communiter*.

47 Species præcipuæ Vanæ Obſervantiæ ſunt tres, ſcilicet Ars notoria, Obſervantia ſanitatum, & Obſervantia eventuum; Ad has nempe reducuntur omnes aliæ ſpecies vanæ obſervantiæ, ſive fiant cum expreſſa, ſive cum tacita, aut implicita Dæmonis invocatione. *Sic in re Doctores Communiter*.

48 *Ars notoria* eſt ſuperſtitio, qua per quaſdam ignotorum verborum precationes, per certa aliqua jejunia, per certa aliqua ſigna, & alia hujuſmodi prorſus inutilia media expectatur ſcientiæ infuſio, ſeu acquiſitio abſque aliquo ſtudio; Hac arte utuntur potiſſimum Anabaptiſtæ, qui profanæ cœnæ ſuæ ſumpto poculo ſtatim in inſtanti aliquando ſcientiarum & ſcripturarum antea penitus ignotarum notitiam conſequuntur, ipſas memoriter recitant, ſacras etiam Scripturas ſe intelligere exiſtimantes, de ipſis tamquam periti diſcurrunt Dæmone ſemper verba ſuggerente, vel per os ipſorum loquente, ipſoſque ſic dementante; Unde ſæpe evenit, quod Catholici per Exorciſmos ſcientiam illam cum magna eorum confuſione ipſis adimant; Et ſi abjecta ſua ſecta ad veram Catholicam Fidem convertantur, ſtatim ad priſtinam ignorantiam redeunt, ut de multiplici experientia teſtantur paſſim Doctores.

49 *Obſervantia ſanitatum*, eſt ſuperſtitio, qua media inania, & inutilia adhibentur ad ſanitatem hominum, aut Brutorum conſervandam vel recuperandam. *Sic in re Communis*. Sic
50 hujus ſuperſtitionis rei evadunt qui certa ignota nomina, certa determinata verba, certos characteres, certas ſcripturas, certa involucra, certa ſigna, certum numerum Crucium, & Orationum, & alia hujuſmodi inutilia adhibent, & applicant ad ſanandas infirmitates, ad curanda vulnera, ad mitigandos dolores, ad ſiſtendum ſanguinem, ad ſe vel alios reddendos impenetrabiles, ſeu invulnerabiles telis, enſibus, globorum ictibus, ut ſint immunes ab hoſtium læſionibus, & ab omni infortunio & qualibet infirmitate liberi, quia ſupradicta omnia, & ſimilia, nec a Deo, nec a natura, nec ab Eccleſia ſunt ad id ordinata, & conſequenter ſi id interdum eveniat, non niſi a Dæmone per tacitam ejus invocationem evenire cenſetur. Immo hujus ſuperſtitionis rei ſunt etiam illi, qui res ſacras geſtant, v. gr. Reliquias, Cruces benedictas, Agnos Dei, Evangelium S. Joannis, & hujuſmodi, ſeu pias preces, aut Sacræ Scripturæ verſus recitant ſi ab illis ſanitatem, aut alium hujuſmodi effectum infallibiliter expectent, quia cum præter Sacramenta, & Sacramentalia nihil fit ex ſacris rebus, & verbis, quod effectum habeant infallibiliter, qui illum ſic expectant, non niſi a Dæmone per tacitam ejus invocationem expectare cenſendi ſunt.

Aliud autem eſſet, ſi per verba Sacra, per 51
Reliquias, per Cruces benedictas, per Agnos Dei, & hujuſmodi ſupradictos effectus cum fiducia, & non cum infallibilitate expoſcerent tunc enim eſſet res pia, & non ſuperſtitioſa; Et de facto leguntur in libris aſceticis exempla plurima illorum, qui a ſimilibus verbis & rebus ſacris fuerunt præſervati a letalibus vuneribus, liberati a doloribus, & ſanati ab infirmitatibus. Unde ſi quis ex talibus exemplis animatus per ſimilia verba Sacra, per Reliquias, per Agnos Dei, & hujuſmodi pia invocatione Sanctorum ſperet a Deo conſimiles effectus obtinere, dummodo non credat infallibiliter a Deo ſibi deberi ſic concedi, non eſt peccati damnandus, ut notant paſſim Doctores.

Hic juvat adducere quod refert Felix Pote- 52
ſtas *tom. 2. part. 2. num. 257.* quod nempe Panormi eſt dedicata Eccleſia ſeptem præcipuis Archangelis, qui adſtant ante Deum Beato Amadeo revelatis, quorum nomina ibi, & in Cathedrali in Sacello Archiepiſcopi Hajedi ſculpta ſunt; *Michael Victorioſus*, *Gabriel Nuncius*, *Raphael Medicus*, *Uriel Fortis Socius*, *Jehudiel Remunerator*, *Barachiel Adjutor*, *Sealtiel Orator*. Ceterum ſola priora tria ſunt de Fide, quia habentur in Sacra Scriptura; Quartum nempe *Uriel* non eſt de fide, ſed magnæ auctoritatis, quia habetur *in lib. Esdræ cap.* 4. ibi: *Et reſpondit ad me Angelus, qui miſſus eſt ad me, cui nomen Uriel*. Qui liber licet ſit extra Canonicos, fuit tamen ipſis libris Sacris, & Canonicis juſſu Sixti V. annexus, ut de facto reperitur impreſſus in fine Sacræ Bibliæ vulgatæ Editionis Sixti V. juſſu recognitæ, & Clementis VIII. auctoritate editæ.

Obſervantia eventuum eſt Superſtitio, qua 53
quis ex cujuſdam rei impertinentis occurſu bona, vel mala ſibi, aut aliis eventura ominatur, & inde actiones ſuas dirigit obſervans facta, verba, loca, dies, tempora, occurſum hominis, cadaveris, animalis, garritum aviculæ, & hujuſmodi. *Ita in re Communis*.

Unde hujus Superſtitionis rei evadunt, qui 54
in ludo mutant locum, aut chartas ad evitan-

Digitized by Google

tandam malam ludi fortunam: Qui ferunt lignum particulare ad lucrandum in ludo: Qui nolunt adire convivium, in quo cum ſuo interventu ſint treſdecim, eo quod unus certo credatur brevi moriturus, uti e tredecim convivis in ultima Cœna unus mortuus eſt, Chriſtus ſcilicet, aut Judas. Qui in nocte S. Joannis orant, ut in ſomno appareant illi quibus nubere debeant. Qui credunt ſe non ducturos uxorem eo anno, quo coram ſe ignis fuit coopertus cineribus. Qui ſcopas invertunt, ut mulier de qua ſuſpicantur, quod ſit Saga, ſi talis ſit, abire non poſſit, niſi greſſu averſo, ſeu cancrino. Aut certam ſchedam affigunt januæ, ut ad eam cogatur venire fur. Qui cum gallina inſtar galli cantat, credunt malum imminere. Qui credunt prænunciari alicui mortem, vel infortunium, dum avis mœſtum canit, corvus crocitat, lepus occurrit. Qui aliquid infauſtum metuunt, ſi videant duos Sacerdotes ſimul elevantes hoſtiam in Miſſa. Qui credunt gallinas fore liberas ab accipitre, ſi primum ſuum ovum detur pauperi. Qui conſervant ova die Paraſceves a gallinis excluſa ad extinguendum incendium, & ſic de aliis fere infinitis ſimilibus Superſtitionibus, quæ ad longum adducuntur a doctiſſimo Patre Gobat *tom. 3. part. 4. de Superſtitionibus per tot.* & ibi brevitatis gratia videndæ relinquuntur: Unde ſufficiat hic tradere ex communi Doctorum quaſdam regulas generales, ex quibus facile cognoſci poteſt, quænam ſint veræ Superſtitiones, & quandonam ſint mortales, vel veniales.

55 Regula prima. *Quoties tribuitur, ſeu creditur ineſſe vis aliqua rebus, verbis, factis, ſignis, figuris, characteribus, & hujuſmodi ad aliquem effectum, ad quem talem vim, nec a natura ſua, nec a Dei, vel Eccleſia inſtitutione habent, ſemper eſt Superſtitio.*

56 Regula ſecunda. *Quoties preces, characteres ſigna, aut ignota ſunt, aut vana, vel ſtivola vel falſa: Aut ſi nota, bona, & ſancta ſint, ſunt tamen eis admixtæ circumſtantiæ, certi modi, numeri, temporis, loci, perſonæ, & aliæ vanæ, inutiles, & omnino impertinentes ad talem effectum, qui intenditur, ſemper eſt Superſtitio.*

57 Regula tertia. *Quoties ex rebus, verbis, factis, ſcriptis, ſignis etiam de ſe bonis, & ſanctis promittitur, & creditur infallibiliter obtinendus effectus intentus, & aliunde neque ex Dei, neque ex Eccleſiæ inſtitutione ineſt ipſis dicta virtus infallibiliter præſtandi talem effectum, ſemper eſt ſuperſtitio.*

Regula quarta. *Quoties res Sacræ adhibentur ad effectus vanos, & inutiles, aut ſigna, ſeu res vanæ, vel inutiles adhibentur ad effectum qualemcumque obtinendum, eſt ſemper Superſtitio.* Deus enim non immiſcet ſe rebus vanis, & ridiculis, adeoque effectus non poteſt expectari, niſi a Dæmone. 58

Regula quinta. *Quando prudenter dubitatur an effectus productus proveniat a naturali occulta vi rei; vel an a vi Superſtitioſa, & Diabolica? potius judicandum eſt eſſe a vi naturali occulta rei, adeoque non eſſe Superſtitionem*; Miræ enim ſunt naturalium cauſarum virtutes, præſertim herbarum, lapidum & hujuſmodi, etiam viris doctiſſimis incognitæ, adeoque licet nobis ſit virtus illa ignota, vel dubia, non eſt a nobis ſtatim cenſenda ſuperſtitioſa, donec reſciatur non eſſe a virtute naturali occulta, cum in tali dubio ſimus in poſſeſſione Juris ad utendum hujuſmodi rebus: Conſulunt tamen Doctores cuilibet, qui ejuſmodi re dubia uti vellet ad aliquem effectum, ut expreſſe proteſtetur, ſi ulla vis Diabolica inibi inſit, nolle ſe effectum conſequi. 59

Regula Sexta. *Quando certo probabiliter conſtat rem applicatam ad effectum aliquem non habere ullam vim naturalem ad illum cauſandum; Dubitatur tamen an habeat vim a Deo, vel a Dæmone, cenſenda eſt Superſtitio ſaltem ex pacto implicito cum Dæmone.* Nec in tali caſu, ubi conſtat certo de inefficacia rei, ſeu mediorum, prodeſt proteſtatio, cum ſit contraria facto. 60

Regula ſeptima. *Quando ab aliquo homine bonæ famæ, magnique ingenii aliquid mirum efficitur, potius cenſeri debet fieri naturaliter, vel ſupernaturaliter, quam Superſtitioſe, & Diabolice*; Nemo enim præſumendus eſt malus, niſi probetur talis, *cap. In cunctis 52. cauſ. 11. quæſt. 3. cap. Mandata 6. & cap. Dudum 17. de præſumptionibus.* Tum quia quandoque etiam maxima Sanctitas operantis, vel alia urgentiſſima indicia ſuadent aliquid fieri ſupernaturaliter, & per miraculum, Deo per Sanctos ſuos operante. 61

Regula octava. *Pro vere Superſtitioſis, aut ſaltem valde ſuſpectis mediis ad aliquid obtinendum, vel impediendum, habenda ſunt omnia illa, quibus tamquam neceſſariæ adhibendæ ſunt, ſeu admiſcentur circumſtantiæ vanæ, ineptæ, & ridiculæ.* 62

Regula nona. *Omnis Superſtitio, quæ fit cum pacto expreſſo cum Dæmone, ſeu cum expreſſa invocatione ejuſdem, aut voce, aut ſigno, aut ipſo facto, adhibente ſcilicet ſigna, quæ quis* 63

ſcit

Digitized by Google

ſcit a Dæmone eſſe inſtituta, ac ipſum per illa operari, ſive deinde ſecum ipſo, ſive cum alio conventa ſint, eſt ſemper peccatum.

64 Regula decima. *Superſtitio, quæ fit cum pacto implicito tantum cum Dæmone, ſeu cum implicita tantum, & tacita invocatione ejuſdem quamvis ex genere ſuo ſit peccatum mortale; Ex ſimplicitate tamen, vel ignorantia culpabili, ſed tamen levi, & non craſſa, ſeu affectata, & ſimplici curioſitate, ex levitate actus, ex defectu integræ credulitatis, ſeu certæ Fidei, frequentiſſime redditur ſolum veniale.* Si enim fiant actiones de ſe Superſtitioſæ ex ſimplicitate, vel ignorantia etiam vincibili, non craſſa, nec affectata, ſunt quidem ex defectu requiſitionis debitæ, culpabiles venialiter, at non mortaliter. Item non mortaliter peccat, qui in re levi ut ſigno, vel medio ſuperſtitioſo habito ex ſola curioſitate experiendi cauſa, verbi gratia ſemel, vel iterum faciendo annulum moveri ſuper filum, aut alibi ad latera vaſis. Item non peccat mortaliter, qui utitur ſimilibus ſignis, rebus, ſeu verbis, aut characteribus ſolum ex levitate joci, vel riſus cauſa, nullo expectato eventu, qualia multa jocoſa fieri ſolent in certis vigiliis; Tunc enim non eſt vera Superſtitio, quia licet ſupradicta inſtituta ſint a Dæmone, ſi tamen joco, & non ſerio expectando eventum, uſurpentur, irriſio potius eſt, quam invocatio Dæmonis; Item non peccat mortaliter, qui abſque integra credulitate, ſeu certa fide, & vana ſolum formidine in agendis, vel cavendis obſervat hujuſmodi vana ſigna, & alia ſimilia, cum non videatur gravis ordinatio aliquid operari, vel cavere ob metum vanum conceptum ex ſomniis, ex ſternutatione, auris tinnitu cantu corvi, vel noctuæ, occurſu vulturis, ſeu leporis, & hujuſmodi; abſque certa fide.

65 *Maleficium* (quod a *male* & *facio* dictum eſt) eſt ſuperſtitio, qua per certa ſigna, & media, opera, & poteſtate Dæmonis proximo, vel in ſe, vel in ſuis nocumentum infertur. *Ita in re Communis.*

66 *Maleficium* eſt duplex, nempe Veneficum, & amatorium. *Communis.*

67 Maleficium *Veneficum* eſt illud, quo per certa hujuſmodi ſigna, vel media ope Dæmonis hominibus in ipſo corpore, vel rebus ſuis nocumentum infertur, & hoc utuntur malefici, ut reddant homines infirmos, proles languidas, pecora morbida, feminas ſteriles, & conjuges impotentes ad inter ſe coeundum, quod communiter Maleficium ligaminis appellatur. Item ad afferendas non ſemel mortes pueris, & hominibus, & animalibus; Item ad cauſandas tempeſtates, pluvias immodicas, ad deſtructionem fructuum, & ad alia graviſſima hominum damna. Maleficium *Amatorium* eſt illud, quo per certa hujuſmodi ſigna, vel media, ope Dæmonis immutatio in affectibus cauſatur; Et hoc utuntur Malefici ad exceſſivos, vel impotentes amores carnales excitandos, ſeu econtra ad capitalia odia, præſertim inter conjuges cauſanda, Dæmone hominum phantaſiam commovente, nihil tamen agente in voluntatem. Dicitur autem Maleficium ſimpliciter amatorium a potiori parte, ſeu principaliori animæ, videlicet amore, & caſu frequentius contingente.

Numquam licet Maleficium ſolvere novo 69 Maleficio, nempe applicando novum ſignum magicum, quo Dæmon moveatur ad novum aliquod operandum ad prius maleficium tollendum Sicque non licet petere, vel jubere Magum, aut Sagam, aut Maleficium novo Maleficio ſolvat; Hoc enim eſt intrinſece malum, adeoque &c. *Communis.*

Item graviter peccat, qui petit a Mago, 70 ſeu ſaga, aut ab alio, ut Maleficium ſolvat ſi ſciat nonniſi per aliud Maleficium diſſolvi poſſe. *Communis* per rationem mox adducendam.

Item graviter peccat, qui petit, ſeu jubet 71 diſſolutionem Maleficii, ſi dubitet, an ſolvi poſſit ſine novo maleficio? *Communis.* Et ratio clara eſt, quia numquam licet petere, jubere, vel quomodolibet alterum inducere ad id, quod ab eo ſine peccato fieri non poteſt, uti eſt Maleficium alio Maleficio ſolvere.

Immo neque id licet permittere, quamvis 72 Maleficus ſe ſe offerat non rogatus ad Maleficium alio Maleficio diſſolvendum. *Communis.* Sic enim conſentiendo eſſet concurrere ad intrinſece malum; Unde Apoſtolus *ad Romanos* 1. ſic habet: *Qui talia agunt, digni ſunt morte, non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.*

Quando conſtat, quod Maleficus poteſt licito 73 modo, abſque novo Maleficio prius Maleficium diſſolvere, licitum eſt petere, immo jubere ut ſolvat, quamvis ſuſpicetur, ſeu credatur id facturum per novum Maleficium: *Communis*, contra paucos (*). Et ratio eſt, quia cum

Notæ Rom. Theol.

(*) Si conſtet, Maleficium poſſe licito modo tolli abſque novo maleficio: ergo non ſuſpicatur, nec credit quis id tolli per aliud maleficium: at ſi ita ſuſpicatur & credit, peccat, ut habetur *n.* 71.

Digitized by Google

cum habeam jus in tali caſu petendi quod ab alio recte præſtari poteſt, & eſt indifferens, imputabitur illius malitiæ, ſi id cum peccato faciat.

74 Licitum eſt ad diſſolvendum Maleficium adhibere aliquod ſignum poſitivum contrarium Maleficio ex pacto conditionato Diaboli: Dummodo illud ſignum de ſe ſit honeſtum, vel indifferens, verbi gratia, ſi Dæmon ſit pactus cum Malefico, ut tandiu duret Maleficium, quandiu Maleficiatus ſe Cruce non ſignet, non confiteatur, non communicet, non lavet manus, & hujuſmodi, licet non tantum ſe Cruce ſignare, confiteri, communicare, ſed etiam manus lavare, & hujuſmodi non quidem intentione eo modo, vel ſigno aliquid efficiendi ope Dæmonis in ſe, vel in alio, ſed præciſa intentione diſſolvendi pactum diabolicum, ac impediendi ſignum magicum noxium, ſicque ſolvendi Maleficium; quod vere licitum eſt, cum talis intentio ſit bona, & medium ac ſignum ſit licitum. Sic pluribus congeſtis Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. c. 17. num.* 19. Sanchez *lib. 2. moral. cap.* 41. *n.* 5. Leſſius *de Juſtit. & Jur. lib.* 2. *c.* 144. *dub.* 6. *num.* 45. Martinus Delrius *diſquiſit. magic. lib.* 2. *cap.* 2. *ſect.* 1. *quæſt.* 2. Laym. *lib.* 4. *tract.* 10. *cap.* 4. *num.* 9. Caſtropal. *tract.* 17. *d.* 1. *p.* 11. La Croix *lib.* 3. *part.* 11. *num.* 42. cum Buſemb. & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. ſect.* 4. *num.* 41. Tamburin. *lib.* 2. *cap.* 6. §. 2. *num.* 13. & alii Recentiores paſſim. Unde Tamburinus *loc. cit. num.* 17. Sporer *loc. cit. num.* 42. La Croix *loc. cit. num.* 42. & alii recte docent non peccaſſe peccato ſuperſtitionis quemdam lepidum ruſticum, qui cum audiſſet Dæmonem pactum feciſſe cum quodam ſene avaro ut nemo ſuum theſaurum terra defoſſum invenire, & auferre poſſet, niſi qui ſupra locum bona pulte ſe reficeret, vinumque bilariter biberet, ibidem pultem comedit, vinumque bibit, & theſaurum invenit, ac abſtulit.

75 Hinc docet Communis opinio, ut teſtatur praxis univerſalis, quod vere licitum ſit ſine novo Maleficio tollere ſigna Magica, verb. gr. Ligaturas, nodos, volumina capillorum, & alia hujuſmodi eo fine, ut diabolus nocere deſinat; Et hoc tum in contemptum Diaboli, atque magicæ ſuperſtitionis, tum in odium facinoris, quo Maleficus ea poſuit, veluti teſſeram ſui pacti cum Dæmone: Immo non tantum id licitum eſt, ſed & meritorium, ut recte docet Scotus *in* 4. *diſt.* 32. *q. unica*, dicens quod ridiculum ſit quærere: *An liceat tollere Maleficium intentione curandi maleficiatum; Non enim* (inquit) *ſolum licet, ſed eſt meritorium deſtruere opera Diaboli.*

76 Vere ſuperſtitioſi ſunt denunciandi; Ut tamen eorum Superſtitio pariat onus denunciationis, duo requirit: Primo, ut adſit expreſſa vel tacita Dæmonis invocatio. Secundo, quod ſit mortaliter peccaminoſa. Lupus *part.* 3. *lib.* 15. *art.* 3. *differ.* 2. *pag.* 257. Felix Poteſtas *tom.* 2. *p.* 2. *num.* 234.

77 Præcipua remedia ſpiritualia adverſus Maleficia adhibenda decem paſſim a Doctoribus aſſignari ſolent. I. Magna fides, & plena fiducia in Deum, ejuſque Divinam protectionem. II. Oratio præſertim conjuncta cum jejunio, ut patet ex verbis Chriſti *Matth. cap.* 17. *n.* 20. ibi: *Hoc autem Dæmoniorum genus non ejicitur, niſi per Orationem, & jejunium.* III. Suſceptio Baptiſmi, ſi quis nondum ſit baptizatus. IV. Confeſſio Sacramentalis peccatorum, loquendo de baptizatis. V. Sumptio Sanctiſſimi Eucbariſtiæ Sacramenti. VI. Devota invocatio Sanctiſſimi Nominis Jeſu, Beatæ Mariæ Virginis, Sancti Angeli Cuſtodis, aliorumque Sanctorum. VII. Signum Sanctæ Crucis. VIII. Reliquiæ Sanctorum, Agnus Dei, Cerei Sacri, Panis, Sal, aliæque res rite ab Eccleſia benedictæ. IX. Aqua benedicta. X. Exorciſmi ab Eccleſia ad id inſtituti, & approbati.

78 Pœnæ ſtatutæ contra Maleficos, Divinatores, alioſque ſimiles Superſtitioſos, ſunt illæ aſſignatæ *ſupra a n.* 39. *ad* 4. contra Sortilegos, ſervata proportione ſecundum majorem, vel minorem gravitatem delicti; Et advertendo, quod Deus *Exodi* 22. *num.* 8. ſic expreſſe decrevit: *Maleficos non patieris vivere*, per Maleficos intelligens omnes habentes pactum (etiam tacitum) cum Dæmone, ut recte notant Suarez *de Religion. tom.* 1. *tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 19. Gobat *tom.* 3. *part.* 4. *de ſuperſtitionibus num.* 1040. & alii. Et *Deut. cap.* 18. *num.* 10. *cum ſeq.* ſtatuit gentes integre delendas eſſe propter Superſtitiones expreſſas *ib. num.* 10. *&* 11. inter quas ſunt obſervatores ſomniorum, augures, aliique ſimiles ſuperſtitioſi. Item multæ ſunt pœnæ decretæ contra ipſos in Sacris Canonibus apud Gratianum *tota cauſa* 26 & in Codice Juſtiniani *lib.* 19. *tit. de Maleficis*, & *Mathematicis*, & *ceteris ſimilibus*.

79 Judex competens Maleficorum, Divinatorum, ſortilegorum, aliorumque Superſtitioſorum, ſi rei ſunt Eccleſiaſtici, aut Laici quidem, ſed qui Superſtitioni addiderint hæreſim

eſt ſolus Eccleſiaſticus ut per ſe clarum eſt: Si autem Laici ſuperſtitioni hæreſim non addiderint, tunc etiam Laicus eſt Judex competens, & datur locus præventioni, cum crimen Maleficii, ſeu ſuperſtitionis ſit mixti fori ex quo contra ipſum, non tantum in Jure Canonico, ſed etiam in Civili ſtatutæ ſint pœnæ, ut patet *in codice toto titulo de Maleficis & Mathematicis*, *& ceteris ſimilibus*. Sic Abbas *in cap. 2. de Sortil.* Gregorius de Valentia *tom. 3. diſp. 6. q. 3. p. 4.* Gobat *loc. cit. n.* 1048. Delrius *lib. 5. diſquiſit. Magic.* & alii paſſim *ſupra n. 43. & 44.*

80 Confeſſarii ſuos Pœnitentes reos de aliqua Superſtitione, Divinatione, Magia, Incantatione, Maleficio, & hujuſmodi, debent ſpecialiter interrogare de ſequentibus. I. Quo fine tali Superſtitioni ſe addixerint, v. g. an ratione vehementis paſſionis, triſtitiæ, vindictæ, luxuriæ, avaritiæ, aut ſanctitatis nomen conciliandi, quæ eſſet ſacrilega hypocriſis. II. De Idololatria, an Dæmonem loco Dei habuerint, eique obtulerint ſacrificia, aut preces fuderint. III. De Apoſtaſia, an Deo, & B. Mariæ Virgini, Sanctis, Fidei Sacramentis renunciaverint. IV. De Hæreſi, an crediderint Dæmonem eſſe Deum, eſſe adorandum, non eſſe damnatum; eique adhærentes non eſſe dadamnandos, ſeu alios articulos noſtræ veræ Fidei abnegaverint. V. De Blaſphemiis in Deum, Chriſti Humanitatem, B. Mariam Virginem, præſertim Euchariſtiam profanaverint, aut iis indigne uſi fuerint. VII. De luxuria, & nefandiſſima commixtione cum Dæmonibus incubis, vel ſuccubis, ut ſolent Lamiæ, & Striges. VIII. De damnis proximo illatis in ſegetibus, animalibus, hominibus, & præſertim infantibus & ſponſis, ſi nocuerint per Maleficia, ligamina, incantationes, & hujuſmodi.

81 Inſuper Confeſſarii debent eos monere de infraſcriptis ſuis obligationibus. I. Quod ipſi tenentur pactum expreſſum, ſi quod habent cum Dæmone, aut commercium penitus ſtatim diſſolvere. II. Comburere, aut Confeſſario conſignare Chirographum, ſeu ſignum, ſi quod habent. Non eſt tamen neceſſe ut Maleficii pœnitentes curent ſibi a Dæmone reſtitui tale Chirographum, vel ſignum, ſi ipſe habeat, quia per veram pœnitentiam ſufficienter recedunt a pacto, illudque totaliter diſſolvunt. III. Libros ſuos, ſchedas, ligaturas aliaque inſtrumenta ſuperſtitioſa magicæ artis comburere, ſeu conſignare Confeſſario. IV. Omnia damna illata reſarcire omni modo poſſibili juxta regulas generales reſtitutionis ex damno dato; ad quod proinde etiam tenetur Fiſcum (ubi Veneficorum bona confiſcantur) uti & heredes, ſi ad eos bona deveniant. V. Excommunicationem in Bulla Cœnæ incurriſſe, ſi ſuis ſuperſtitionibus formalem Hæreſim addiderint, ideoque non poſſe abſolvi a Confeſſario non habente facultatem ſpecialem abſolvendi ab Hæreſi. Secus vero, ſi non fuerunt formales Hæretici, vel Apoſtatæ, aut Idololatræ, juxta dicta *ſupra num. 9.*

Quoad ea, quæ concernunt Aſtrologiam Judiciariam, Vide verb. *Aſtrologia*, *Aſtrologus per tot.* ubi late de omnibus. 82

SURRIPIENTES.

Surripientes, aſportantes, aut apud ſe retinentes Hoſtias, vel Particulas conſecratas, Curiæ ſæculari tradi debent puniendi. Bened. XIV. tom. 1. Conſtit. 93. incip. *Ab Auguſtiſſimo* §. 1. Et ſi Eccleſiaſtici ſint, ſunt degradandi, & curiæ Sæculari tradendi. Idem *ibid.* Etiam pro prima vice; etiam minores 25. annis dummodo vigeſimum attigerint. Idem *ibid.* Rejectis exceptionibus de non conſecratione, aut de honeſta intentione, niſi ab ipſis reis probentur. Idem *ibid.* §. 4. & 5. 1 3 4

Inſuper attendenda nunc eſt noviſſima Sanctio feliciter Regnantis S. P. Clementis XIII. in Conſtitut. Incip. *Graviſſimum*, in qua confirmatis Apoſtolicis Conſtitutionibus contra ſurripientes, vel aſportantes, aut apud ſe retinentes Sacras Hoſtias, vel Particulas conſecratas, editis ab Innocentio XI. Anno 1677. quarto Idus Martii Pontificatus ſui Anno I. & ab Alexandro VIII. Anno 1690. undecimo Calendas Februarii Pontificatus ſui Anno II. & a Benedicto XIV. Anno 1743. tertio Nonas Martii Pontificatus ſui Anno IV. Decernitur, ut hujuſmodi criminis Reis conſtitutis, ſincera delicti Confeſſio facta in primo Generali Interrogatorio, nil ſuffragetur ad minuendam pœnam traditionis Brachio ſæculari, in dictis Conſtitutionibus inflictam. 5

SUSPECTA DE HÆRESI PROPOSITIO.

Vide verb. *Propoſitiones damnatæ num. 24.*

SU.

Digitized by Google

SUSPENSIO.

Quoad ejus eſſe, & diviſiouem.

Articulus I.

1 SUſpenſio eſt Cenſura Eccleſiaſtica, qua Cle-
ricus prohibetur exercere aliquos actus Ec-
cleſiaſticos, alias ſibi competeutes. *Eſt com-
munis.*

2 Suſpenſio dividitur in Suſpenſiouem ab Of-
ficio, in Suſpenſionem a Beneficio, & in Su-
ſpenſionem ab Officio, & Beneficio ſimul.
3 Suſpenſio ab Officio eſt, qua Clerico prohibe-
tur exercitium ſuorum Ordinum, vel aliarum
functionum ipſi ratione Ordinis competentium.
4 Suſpenſio a Beneficio eſt, qua Clericus prohi-
betur percipere fructus ſui Beneficii Eccleſia-
5 ſtici. Suſpenſio ab Officio, & Beneficio ſimul
eſt, qua Clerico prohibentur Jura utriuſque,
Officii ſcilicet, & Beneficii.

6 Suſpenſio ab Officio, & Beneficio dividitur in
totalem, & partialem.

7 Totalis eſt, qua Clericus ab omni prorſus
Officio Eccleſiaſtico, vel a perceptione omnium
omnino fructuum beneficialium ſuſpenditur; ſic
colligitur ex *cap. Tuarum*, *de privileg.* & *Cle-*
8 *ment. 1. de Decimis.* 11. Partialis ab Officio eſt,
qua Clerico prohibetur aliquis tantum ſui Of-
ficii actus, ut cum Sacerdos ſuſpenditur ſolum
ab exceptione Confeſſionum, vel Epiſcopus
ſolum a Collatione Ordinum; iſti enim poſ-
ſunt omnes alios actus ſibi competentes ratio-
ne Ordinis exercere. Et partialis a Beneficio
eſt, qua Clericus ab aliqua tantum parte fru-
ctuum Beneficialium ſuſpenditur, ut a tertia,
vel quarta parte illorum. Nec in una inclu-
ditur alia, & propter hoc ſuſpenſus ab Officio
determinate, non intelligitur ſuſpenſus a Be-
neficio, ut colligitur *ex cap. Tam Litteris 33.
de teſtibus*, & *cap. Tuarum 22. de privil.*

9 Suſpenſio abſolute, & ſine ulla limitatione
impoſita, ſi ex adjunctis colligi nequeat, an
ſit ab Officio, vel Beneficio, eſt cenſenda to-
talis, & ab utroque ſimul, quia propoſitio in-
definita æquivalet univerſali, nec apparet fun-
damentum, cur potius de Officio, quam de
Beneficio debeat intelligi, ſic enim eſt intelli-
genda diſpoſitio, *cap. Cum bonæ 3. de ætat.* &
qualitat. & *Clementin.* 1. §. *Quibus*, *de privileg.*

10 Suſpenſio alia eſt a Jure, & alia ab homine.
Suſpenſiones ab homine ſunt, quæ imponun- 11
tur a Superiore Eccleſiaſtico pro aliqua actio-
ne particulari, ut fiat, vel non fiat. Suſpen- 12
ſiones a Jure ſunt, quæ variis perſonis propter
varia in Jure communi, & Conſtitutionibus
Apoſtolicis ſunt impoſitæ, & ſunt præcipue
ſequentes diſtincte ad majorem commoditatem
in diverſos articulos notatæ.

Additiones ex aliena manu.

De ſuſpenſione ex informata conſcientia agen- 13
dum hic paucis eſt.

Suſpenſio hæc infligitur nullis præmiſſis mo-
nitionibus, adeoque non cenſura, ſed pœna
eſt. Suſpenſio enim ubi eſt cenſura, requirit 14
omnino monitiones, & ubi eſt pœna, eas mi-
nime requirit; *Schmalzgrueb. in Decretal. lib. 5.
tit. 39. n. 39. Mayr. pariter in Decretal. lib. 5. tit.
39. & n. 122. Hurtad. de cenſur. difficult. 18. n. 80.
& ſeq. Blund. eod. tractat. diſput. 6. articul. 2.*

Poteſtas hæc ſuſpendendi ex informata con- 15
ſcientia conceſſa eſt Epiſcopo a *Concilio Tri-
dentino ſeſſ. 14. cap. 1. de Reformat.*

Quæſtionis vero eſt an Epiſcopus ex infor- 16
mata conſcientia ſuſpendere valeat tum ab or-
dine, tum a beneficio?

Fuerunt qui tenuere, Epiſcopum ex infor- 17
mata conſcientia ſuſpendere dumtaxat poſſe ab
aſcenſu ad Ordines, idque quia *Concilium Tri-
dentinum* ubi poteſtatem facit ſuſpendendi ex
informata conſcientia loquitur de ſuſpenſione
ab aſcenſu ad Ordines.

Nihilo tamen minus Sacr. Congreg. Conci- 18
lii interpres referente S. M. Benedicto XIV. *de
Synod. Diœceſ. lib. 12. cap. 8. §. 3.* ſenſit, poſſe
Epiſcopum ſuſpendere & ab exercitio Ordinis
jam ſuſcepti; ea de ratione, quod verba illa
quibus facultas Epiſcopo data eſt ſuſpendendi
ex informata conſcientia, repetita intelligantur
ubi ſermo eſt de ſuſpenſione ab exercitio Or-
dinis ſuſcepti.

Innixi autem huic ſententiæ dictæ Sacræ 19
Congregationis plures etiam exiſtimarunt, poſ-
ſe Epiſcopum ex informata conſcientia ſuſpen-
dere a Beneficio; idque quia ubi agitur de ſu-
ſpenſione ab exercitio Ordinis ſuſcepti, vide
tur ſimul agi de ſuſpenſione a beneficio, ut
præſeferunt verba illa: *Aut qui a ſuis Ordini-* 20
*bus, ſeu gradibus, vel dignitatibus Eccleſiaſticis
fuerit ſuſpenſus.*

Contra alii in ea ſunt opinione, ut Epiſco- 21
pus ex informata conſcientia ſuſpendere nec va-
leat ab exercitio Beneficii. Confer *Vaneſpen. de
cenſur. cap. 10. Alter. eod. tractat. tom. 2. diſp. 12. c. 1.*

22 At dicta Sacra Congregatio ſuſtinuit ſuſpenſionem, quam Epiſcopus ex informata conſcientia inflixerat ab exercitio curæ in *Sagonen.* 21. *Junii* 1625. *Epiſcopus Sagonenſis* (ſunt ipſiſſima verba) *ex facultate ſibi attributa Decreto* Concilii *cap.* 1. *ſeſſ.* 14. *ex cauſis ſibi notis ſuſpendit Parochum ab exercitio curæ, ſed ille appellavit, & præcepto Epiſcopi contempto celebravit, & curam exercuit. Quæritur an a dicta ſuſpenſione detur appellatio, itaut Parochus non obſtante appellatione interpoſita per exercitium curæ effectus fuerit irregularis? Sacra Congregatio Concilii cenſuit ab hujuſmodi ſuſpenſione non dari appellationem, & Parochum, qui Sacramenta ut ſupra adminiſtravit, irregularitatem contraxiſſe.*

23 Hæc vero reſolutio aliquam difficultatem in
eo pati videtur, quod contrahat irregularitatem, qui violat ſuſpenſionem hanc ex infor-
24 mata conſcientia. Contrahitur enim irregularitas ex violatione ſuſpenſionis, quæ ſit cenſura, non item ex violatione ſuſpenſionis, quæ ſit pœna, uti eſt ſuſpenſio ex informata conſcientia.

25 Quidquid autem hujus rei ſit, adhuc deciſum haud eſt, an Epiſcopus ſuſpendere queat ex informata conſcientia a Beneficio, ſed ſolum deciſum eſt, poſſe ſuſpendere ex informata conſcientia ab exercitio Beneficii, quæ ſuſpenſio partialis eſt, nec fructibus privat.

26 Ad pleniorem vero hujus ſuſpenſionis ex informata conſcientia notitiam, congruum eſt hic ſubnectere epiſtolam a dicta Sacra Congregatione datam ad Venetum Nuntium.

Quandoquidem (ſunt propria verba) *experientia compertum eſt, Reos criminum plerumque ad evitandas pœnas, & Epiſcoporum correctiones, querelas, & gravamina ſimulare. Hujuſmodi itaque appellationes impoſterum Amplitudo tua omnino rejici mandabit, nec ullam inhibitionem vigore appellationis relaxari permittet. Sed quoniam diſciplina Eccleſiaſtica ac ſtylo inductum eſt, ut Judex Superior, quamvis appellationes proprie dictas eorum, qui ab Ordinario ſuo extrajudicialiter, & ex informata conſcientia ſuſpenſi fuerint, recipere non poſſit, recurſibus tamen aditum non precludat, quo ſalva juriſdictione Epiſcopali, ac diſciplinæ vigore caveatur, ne quis forte Epiſcopus poteſtate ſua in Subditos ſibi Eccleſiaſticos abutatur; Poſthac Amplitudini Tuæ, ac Succeſſoribus ejuſmodi recurſus excipere dumtaxat licebit, ſervatis infraſcriptis conditionibus, atque cautelis.*

Primo *namque, non ita facile locum illis dabit, ſed congrua adhibita ratione, & circumſpectione, nec ſane alias, quam cum vehemens ſuſpicio ſubſit, quod Ordinarius auctoritate ſua abuſus ſit, procedendo videlicet modo prædicto ad pœnam ſuſpenſionis, ſine gravi cauſa adverſus Sacrorum Canonum præſcripta, & in animæ propriæ perniciem.*

Secundo; *Recurſu quamvis admiſſo, ſuſpenſi in ſtatu, quo erant, permaneant; illoque pendente Ordines, a quibus ſuſpenſi fuerint, exercere nullatenus valeant.*

Tertio; *Recurſu ita admiſſo, requiratur per litteras ejuſdem ſuſpenſi Ordinarius, ut irrogatæ ſuſpenſionis cauſas aperire non gravetur, addita etiam promiſſione de ſervando ſecreto, quatenus illud juſtitia exigat, aut Chriſtiana Charitas ſuadeat.*

Articulus II.

Suſpenſiones contra Epiſcopos.

ORdinantes ad Sacros Ordines Religioſos 1
non Profeſſos. S. P. V. Conſtit. incip. *Romanus Pontifex.*

Ordinantes Monachum ſine licentia Abba- 2
tis; *cap. fin. diſt.* 58. ubi Barboſa, & alii.

Ordinantes non ſubditum abſque licentia pro- 3
prii Ordinarii. Concil. Trid. *cap.* 8. *ſeſſ.* 23. *de reform.*

Conferentes Ordines Simoniace; *cap. penult.* 4
de Simonia, & Extravag. Paul. II. de Simon.

Conferentes Clericalem Tonſuram infanti, 5
aut illiterato, vel conjugato per annum a Clericalis Tonſuræ collatione ſuſpenduntur, *cap. Nullus, de temp. Ord. in* 6.

Conferentes Ordines ſuſpenſo propter malam 6
promotionem; *cap. fin. de temp. Ord. in* 6. *c. Si quis Epiſcop.* 1. *q.* 1.

Privantes Beneficiis eos, qui in Romana Cu- 7
ria commorantur. Eugen. IV. *Extrav. incip. Divina, de privileg.*

In proprium uſum convertentes bona bene- 8
ficiorum vacantium pertinentium ad eorum proviſionem; *cap. fin. de officio Ordinarii in* 6.

Submittentes Laicis bona, & jura Eccleſiæ 9
abſque conſenſu Capituli, & Sedis Apoſtolicæ licentia; *cap. Hoc conſultiſſime, de rebus Eccleſ. non alienand. in* 6.

Alienantes bona Eccleſiæ ultra triennium. 10
Extravagant. Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand.

Admittentes Reſignationes Beneficiorum con- 11
tra formam præſcriptam, *Conſtit. Pii V. incip. Quarta.*

In cauſa alienationis bonorum Eccleſiæ ma- 12
le

ſe utentes delegata poteſtate. Paul. II. Conſtit. incip. *Cum Omnibus*.

13 Intromittentes ſe in cauſis ſpectantibus ad electionem Epiſcoporum, poſtquam appellatum eſt ad Papam, *cap. Quamvis, & cap. Provida, de elect. in 6.*

14 Negligentes procedere contra Simoniacos, *cap. Quidquid* 101. *q.* 1.

15 Foventes uſuras, & Uſurariis locantes ſuas domos, *cap.* 1. *de Uſuris in 6.*

16 Delinquentes contra Clericorum immunitatem. *Clement.* 2. *de pœnis.*

17 Accedentes ad Eccleſias, ad quas fuerunt promoti, nondum expeditis Litteris Apoſtolicis ſuæ promotionis. *Extravagant.* 1. *de electione.*

18 Abutentes munere Inquiſitorum in cauſis Fidei. *Clem.* §. 1. *Verum, de hæreticis.*

19 Non ſervantes Extravagant. 2. de elect. quo ad perceptionem fructuum 1. vel 2. anni; *Extrav. Joan.* XXII. *de elect.*

20 Relaxantes incendiariis pœnam contentam in jure, *c. Peſſimam* 23. *q.* 8.

21 Publicantes Simoniace populo indicem Caſuum, Gratiarum, & Indulgentiarum, Pii V. Conſtit. incip. *Quamprimum.*

22 Concubinarios a Synodo Provinciali admonitos, & non ſe emendantes. Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 14.

23 Non viſitantes Limina Apoſtolorum ſtatutis temporibus. Sixt. V. Conſtit. incip. *Romanus Pontifex.*

24 Ingredientes Monaſteria Monialium ſine neceſſitate, & non cum paucis, iiſque ſenioribus, ac Religioſis perſonis, uti expreſſe præſcribit Gregorius XIII. Conſtit. incip. *Dubiis*, in qua tranſgreſſores pro ſecunda vice, munere Pontificali, & a Divinis ſuſpendit.

25 Publicantes Indulgentias, & facultatem eligendi Confeſſarios ſolventibus aliquid. Pii V. Conſtit. 99.

Articulus III.

Suſpenſiones contra Capitula, ſeu Capitulares.

1 Recipientes Prælatos, eiſque obedientes abſque Litteris Pontificiis. *Extravagant.* 1. *de electione.*

2 Recipientes ex pacto in ingreſſu ad Religionem ab admiſſo prandia, pecunias, aut jocalia. *Extravagant. Sane, de Simonia.*

3 Occupantes bona a Prælato dimiſſa, vel vacationis tempore obvenientia, *cap. Quia ſæpe, de elect. in 6.*

4 Recipientes ad Profeſſionem ante annum probationis; *cap. Non ſolum, de Regularibus in 6.*

Non facientes conſcientiam pœnitentibus de ſolvendis decimis. *Clementin. Cupientes, de pœnis.* 5

Recipientes ad Ordines Sacros non profeſſos. Sanct. Pii V. Conſtitut. incip. *Romanus Pontifex.* 6

Introducentes mulieres in Monaſteria. S. Pii V. Conſtit. incip. *Regularium.* 7

Non obſervantes in Reſignatione Beneficiorum contenta in Conſtitut. S. Pii V. incip. *Quanta.* 8

Uſurpantes decimas ſibi non convenientes. *Clem.* 1. *de Decimis.* 9

Articulus IV.

Suſpenſiones contra Clericos.

Recipientes Ordines Sacros ante legitimam ætatem; *cap. vel non eſt compos, de temp. Ordin.* 1

Recipientes tales Ordines extra tempora abſque diſpenſatione. Pii V. Conſtit. incip. *Cum ex ſacrorum.* 2

Recipientes ipſos Ordines, non ſervatis Interſtitiis ſine diſpenſatione, *c. Cum quidam; & c. Litteris, de tempor. Ordinat.* 3

Recipientes Ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprii, *c.* 1. *&* 3. *diſt.* 71. Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. *de reform.* 4

Recipientes Ordines ab eo, qui renunciavit Epiſcopatui, *cap.* 1. *de Ordinato ab Epiſcopo qui renunciavit Epiſcop.* 5

Recipientes Ordines a proprio Epiſcopo in aliena Diœceſi ſine licentia Epiſcopi loci. Conc. Trid. *ſeſſ.* 6. *de reformat. c.* 5. 6

Recipientes Ordines ab Epiſcopo Titulari abſque licentia proprii Epiſcopi, etiam prætextu familiaritatis. Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *de reform. cap.* 2. 7

Recipientes Ordines a Schiſmaticis, *cap.* 1. *&* 2. *de Schiſmatic.* 8

Recipientes ſcienter Ordines ab Excommunicato, vel Suſpenſo, *arg. cit. cap.* 1. *&* 2. *de Schiſmaticis.* 9

Recipientes Sacrum Ordinem poſt Matrimonium ratum, etiam non conſummatum. *Extrav. Antiqua, de voto.* 10

Recipientes Ordines, dum ſunt excommunicati, ſuſpenſi, aut interdicti, *cap. Cum illorum, de ſent. Excom.* 11

Ordinatos ſine, vel ficto Titulo, *cap. Nimium, & c. Sanctorum diſt.* 70. 12

Digitized by Google

13 Promotos per ſaltum. Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 14. *de reform.*

14 Objicientes in perſonam electi, & poſtea deficientes in probatione, *c.* 1. *de elect.* §. *Adjicientes in* 6.

15 Ordinatos in Majoribus cum litteris Dimiſſoriis Capituli, ſive ejus Vicarii Sede vacante infra annum. Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de reform. c.* 10.

16 Celebrantes coram Excommunicato, vel Interdicto, *c. Epiſcoporum*, *de privilegiis*.

17 Parochos non prohibentes Matrimonia Clandeſtina, vel contra Interdictum Eccleſiæ, *c. Cum inhibiti* §. *fin. de Clandeſtinis deſponſat.*

18 Tradentes ſepulturæ publicos uſurarios, *cap. Quia in omnibus*, *de uſuris*.

19 Parochus jungentes ſponſos alterius Parochiæ ſine licentia. Concil. Trid. *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. Matrimon.*

20 Abutentes veſtibus contra ſtatuta a jure. *Clem.* 2. *de vita*, & *honeſtate Clericor.*

21 Occupantes bona Eccleſiarum vacantium, vel a Prælatis ipſarum defunctis relicta, *c. Quia ſæpe*, *de elect. in* 6.

22 Gravantes alienis debitis Eccleſias ſibi commiſſas, *c.* 2. *de ſolutionib.*

23 Electores Epiſcoporum non præſentantes electionem electi infra 8. dies, *c. Cupientes*, *de elect. in* 6.

24 Eligentes indignum ad Epiſcopatum, vel Curam animarum, *c. Cum in cunctis*, *de elect. in* 6.

25 Poſtulantes in Prælatos Cathedralium Minores 28. annis. *Extravag. unic. de Poſtulat. Prælator.*

26 Compromiſſarios ſcienter eligentes indignum, *capit. Compromiſſarium*, *de elect. in* 6.

27 Celebrantes electionem per abuſum ſæcularis poteſtatis, *c. Quiſquis* 13. *de elect.*

28 Inferiores Epiſcopis recipientes in Viſitationibus procurationem in pecunia, vel in victualibus Viſitationis Officio non impenſo, *c. Exigit*, *de Cenſibus in* 6.

29 Facientes in Judicio per ſordes aliquid contra juſtitiam, & conſcientiam in gravamen partis, *c.* 1. *de ſentent.* & *re judicata in* 6.

30 Conferentes Beneficia eorum, qui ferviunt in Curia, vel eadem recipientes. *Extravag.* 3. *de Privileg.*

31 Conſervatores Regularium ſe intromittentes in aliis, quam manifeſtis injuriis, *cap. fin. de Offic.* & *poteſtate Judicis delegat. in* 6.

32 Concubinarios notorios; *cap. fin. de cohabit. Cleric.* & *mulier.*

33 Occupantes bona, Cenſus &c. Eccleſiæ, Beneficii, vel alterius pii loci, & occupantibus conſentientes. Concil. Trid. *c.* 11. *ſeſſ.* 22. *de reform.*

Sodomiam exercentes. S. Pii V. *Conſtit.* 5. & 72. *in ordine*. 34

Conſequentes Ordines Simoniace, & Simoniam aliter committentes. S. Pii V. Conſtit. incip. *Cum primum*, & *Extravag. Pauli II. de Simonia*. 35

Provocantes ad duellum, vel illud acceptantes, *c.* 1. *de Cleric. pugnant. in duello*. 36

Sponte jurantes de tenendo Schiſmate, *c.* 1. *de Schiſmatic.* 37

Raptores mulierum, & ad raptum auxilium præbentes. Concil. Trident. *c.* 6. *ſeſſ.* 26. *de reform. Matrim.* 38

Diſputantes de Immaculata Conceptione B. M. V. S. Pii V. Conſtit. incip. *Super ſpecula*, aut impugnantes illam, Gregor. XV. Conſtit. 29. incip. *Sanctiſſimus*. 39

Recipientes, & admittentes Prælatos promotos a Sede Apoſt. eiſque obedientes ſine Litteris Papæ. *Extrav.* 1. *de elect.* 40

Superiores Eccleſiarum non exigentes ſingulis annis rationes de adimplemento onerum Miſſarum. Innocent. XII. Conſtit. incip. *Nuper a Congregatione*. 41

Celebrantes Miſſam, & in ea non communicantes, *c. Relatum*, *de conſecrat. diſt.* 2. 42

Non perficientes ſine gravi cauſa Miſſam jam inchoatam, *c. Nullus Epiſcopus* 58. *de conſecr. diſt.* 1. 43

ARTICULUS V.

Suſpenſiones contra Religioſos.

Recipientes Alumnos ad Profeſſionem ante annum probationis, *cap. Non ſolum*, *de Regular. in* 6. 1

Non deferentes Habitum a Regula ſtatutum. *Clem.* 1. §. *Si quis*, *de ſtatu Monachor.* 2

Apoſtatas in Apoſtaſia Ordines ſuſcipientes, *cap. fin. de Apoſtat.* 3

Non Profeſſos recipientes Ordines Sacros. S. Pii V. *Conſtit.* 75. 4

Ejectos a Religione. *Urban. VIII. Conſtit.* 26. §. 10. 5

Introducentes mulieres intra Clauſuram Conventuum. *S. Pii V. Conſtit.* 20. 6

Appropriantes ſibi, & uſurpantes Decimas ipſis non convenientes. *Clem.* 1. *de Decimis*. 7

Superiores concedentes reditus, aut poſſeſſiones Monaſteriorum alicui ad vitam, ſeu aliud certum tempus, niſi neceſſitas expoſcat. *Clem. de Rebus Eccl.* 8

Su-

Digitized by Google

9 Superiores non exigentes ſingulis annis a De-
putatis pro Libris Miſſarum rationem de adim-
plemento totali onerum earumdem. Innocent.
XII. Conſtit. incip. *Nuper a Congregatione*.
10 Superiores, ad quos occaſione exceſſuum ſuo-
rum Religioſorum bona aliqua pervenerint,
non ſatisfacientes perſonis damnificatis. *Clem.*
1. §. *Quibus de privileg.*

Articulus VI.

Suſpenſio quoad eos, qui poſſunt ſuſpendere, vel ſuſpendi.

1 SUſpenſio poteſt infligi in primis a Summo
Pontifice, & Epiſcopis, *c.* 1. *& cap. Cen-*
2 *querente* 16. *de Officio Ordinarii*. Et ab omni-
bus, & ſolis illis, a quibus poteſt infligi Ex-
communicatio; Eadem enim eſt poteſtas ju-
riſdictionis ad ferendas omnes Cenſuras, cum
omnes ordinentur ad eundem finem, ſcilicet
ad coercendam contumaciam, & inobedientiam
3 ſubditorum rebellium. Et ſuſpenſio pariter,
ſicut Excommunicatio regulariter eſt ſcripto
ferenda, *c.* 1. *de ſentent. Excomm. in* 6.
4 Omnes, & ſoli Clerici præter Papam poſ-
ſunt Suſpenſionem incurrere. Hæc enim eſt
Cenſura propria Clericorum, ad differentiam
Excommunicationis, & Interdicti, quæ ſunt
Cenſuræ communes Clericis, & Laicis: Epi-
5 ſcopi vero hanc Cenſuram non incurrunt, niſi
eorum fiat expreſſa mentio ex privilegio eis
conceſſo, *cap. Qui periculoſum* 4. *de ſentent.*
Excomm. in 6.
6 Non ſolum perſonæ ſingulares, ſed etiam
tota Communitas, ſeu Collegium Clericorum
poteſt ſuſpendi, ut conſtat ex *cap. ſæpe, de*
elect. in 6. Suſpenſio autem in communitatem,
ſeu Capitulum dupliciter ferri poteſt, vel col-
lective, ut ſi totum Corpus Capituli habens
jus alicujus Beneficii Juriſdictionis, & admini-
ſtrationis, ab eo ſuſpendatur. Vel diſtributi-
ve, ut ſinguli e corpore Capituli, dummodo
noxii ſint, eamdem pœnam Suſpenſionis in-
8 currant. Et interdum hi duo modi ſuſpenden-
di, collective, & diſtributive conjunguntur,
uti patet *in cap. Ne ſede vacante, & cap. Quia*
ſæpe 40. *de elect. in* 6. ubi tam totum corpus
Capituli, quam ſinguli e corpore ipſius bona
Prælati defuncti occupantes, vel diripientes
ab Officiis, & Beneficiis ſuſpenduntur, donec
reſtituant.

Articulus VII.

Suſpenſio quo ad ejus effectus.

SI Suſpenſus aliquem actum, a quo eſt ſu- 1
ſpenſus, exerceat, graviter peccat, ſi ma-
teria eſt gravis, & ſi durante Suſpenſione actus
Ordinis exerceat, ipſo facto incurrit Irregula-
ritatem, ut habetur *in cap.* 1. *de ſentent. & re*
judicat, & cap. 1. *de ſentent. Excommun. in* 6.
Suſpenſus ab Officio, & Beneficio non pot- 2
eſt eligere, & eſt incapax Beneficii Eccleſia-
ſtici, & proviſio ei facta eſt nulla, ſicuti
conſtat *ex cap. Cum dilectus, de conſuetud.*
Cum enim Beneficium detur propter Officium,
non recte confertur ei, qui Officium præſta-
re non poteſt, *cap. ult. de Clerico excomm.*
miniſtrant.
Suſpenſus ab Ordine, & Beneficio volunta- 3
rie, & ſcienter violans Suſpenſionem, præſer-
tim celebrando, in perpetuum ab Officio, &
Beneficio eſt deponendus, ut colligitur *ex cap.*
Clerici, & cap. Latores, de Clerico excomm.
Si Suſpenſus a Beneficio audeat ſe ingerere 4
uſurpando fructus ejuſdem Beneficii graviter
peccat, & tenetur ad illorum reſtitutionem;
cum hac diſtinctione, quod ſi ſint fructus Præ-
bendæ, ſunt reſtituendi Eccleſiæ, vel pauperi-
bus; ſi vero ſint fructus quotidianarum diſtri-
butionum ob aſſiſtentiam Divinis Officiis, ſunt
reſtituendi iis, qui adſtiterunt Divinis Officiis,
juxta textum *in c. Si quis deinceps* 17. *q.* 4.
Et præter hoc onus reſtitutionis, & grave pec- 5
catum uſurpans hos fructus contrahit perpe-
tuam privationem Beneficiorum, ex textu *in*
cap. 1. §. *ultim. & cap. Cupientes verſ. Ceterum,*
de elect. in 6.
Si quis Suſpenſus ob vitium incontinentiæ, 6
quo fuerit cognitus laborare, ſcienter auſus
fuerit celebrare Divina, eſt deponendus, non
ſolum ab Officio, ſed etiam a Beneficio; ſic
expreſſe habetur *in cap. Ut Clericorum, verb.*
Si quis, de vita, & honeſtate Clericor.
Suſpenſus a Minori Ordine non poteſt ad 7
Majores aſcendere, niſi prius abſolvatur, quia
ſuſpenſus ab Ordine inferiore cenſetur etiam
ſuſpenſus a Superiore, non vice verſa; nam
cui non licet quod minus eſt, non debet lice-
re quod eſt majus, *arg. l. Legatorum* §. *Ultim.*
ff. de interdictis, ubi expreſſe habetur: *Eſt*
enim perquam ridiculum, eum qui Minoribus
honoribus pœnæ cauſa prohibitus eſt, ad Majores
aſpirare; Majoribus tamen prohibitus Minores
petere non prohibetur.

Digitized by Google

8 Suſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi celebrat in ea, fit Irregularis, & ſi moritur impœnitens durante Suſpenſione, caret Eccleſiaſtica ſepultura, *cap. Is cui, de ſentent. excomm. in 6.*

9 Suſpenſus ab Officio, Ordine, & Juriſdictione in uno loco, ubique eſt ſuſpenſus, ita ut nullibi poſſit exercere actus illius poteſtatis, a qua fuit ſuſpenſus, donec abſolvatur: quia Cenſura afficit immediate perſonam, ideoque eam comitatur etiam extra territorium ferentis, uti notant Doctores cum Gloſſa in *cap. Paſtoralis §. Verum, de appellat.*

10 Sciendum tamen eſt, quod Ordines, & alii actus per ſuſpenſionem prohibiti ſunt validi, exceptis Electionibus, *cap. Cum dilectus, de conſuetud. cap. Cum inter 16. de electíon.* Et exceptis actibus Juriſdictionis, & per hoc abſolute ſuſpenſus invalide abſolvit; Abſolutio enim a ſic ſuſpenſo data eſt nulla, niſi ob ſuſpenſionem occultam ſit error Communis, ob quem Eccleſia Juriſdictionem ſupplet (*), *arg. cap. Infamis* 1. *cauſ.* 3. *quæſt.* 8. *l. Barbarius* 3. *ff. de Officio Prætor.*

11 Suſpenſio a divinis inflicta pendente appellatione declarata fuit invalida a *Sac. Cong. Concil. in Amalphitana* 19. Auguſti 1724. apud Theſ. *Reſol. Sacr. Congr. Concil. tom.* 3.

Articulus VIII.

Suſpenſio quoad modos, quibus tollitur.

1 SUſpenſio inflicta propter contumaciam cum hac lege tacita, vel expreſſa, ut ſuſpenſus non poſſit prius abſolvi, quam a contumacia, ſeu inobedientia recedat, tollitur per abſolutionem. Quæ abſolutio a tali Suſpenſione Juris poteſt dari ab Epiſcopo, vel alio quaſi Epiſcopali Juriſdictione prædito, ſi non ſit ſpecialiter reſervata Pontifici, *arg. cap. Nuper, de ſentent. Excomm. & cap. Ex litteris, de conſtit.* 2

Suſpenſio impoſita ad determinatum tempus, v. g. ad annum, vel ſub conditione: *Donec reſtituerit*, elapſo tempore, vel conditione adimpleta, eo ipſo ceſſat per ſe ipſam ſine alia Superioris declaratione. Sic Gloſſa recepta *in Clem.* 1. *De Decimis verb. Donec, & in c. Quia ſæpe, de elect. in 6. verb. Donec.* 3

Suſpenſio lata præciſe ut pœna alicujus patrati delicti tollitur per diſpenſationem, quæ diſpenſatio dari ſolum poteſt ab Auctore Canonis, aut ejus Succeſſore, Delegato, vel Superiore, non autem ab inferiore, ſive ſuſpenſio lata ſit a Jure, ſive lata ab homine, ſive lata ſit ad determinatum tempus, ſive ſine temporis limitatione, quia ſicut Legem Superioris, ita & annexam ei pœnam inferior ſolvere non poteſt. Gloſſa *in cap. Cupientes §. Ceterum verb. Suſpenſus, de elect. in 6.* 4

Pro Suſpenſionis abſolutione nulla ſunt præſcripta determinata verba, unde ſufficiunt quæcumque verba apta ad illam exprimendam, quocumque idiomate proferantur. Ex uſu tamen Eccleſiæ conſueto hæc, vel ſimilis forma adhiberi ſolet: *Abſolvo te a vinculo ſuſpenſionis, quod incurriſti ob talem, vel talem cauſam, & reſtituo te priſtinæ executioni tuorum Ordinum, vel officiorum.* 5

Prius autem, quam detur hæc abſolutio, exi- 6

Nota Rom. Theologi.

(*) Non ſufficit error communis, ſed requiritur etiam titulus coloratus, ut alias diximus.

Reſponſio Auctoris.

Quamvis non parva ſit controverſia inter doctores, an ſufficiat error communis ſine titulo colorato, ut videre eſt in verb. *Confeſſarius art.* 1. *num.* 38. *ad* 42. incluſive; concluſio tamen mea apertiſſime indicat, adeſſe in Confeſſario abſolute ſuſpenſo dictum titulum coloratum, cum expreſſe dicat: Abſolutio enim a ſic ſuſpenſo data, eſt nulla, niſi ob ſuſpenſionem occultam ſit error communis, ob quem Eccleſia juriſdictionem ſupplet. Cum enim hic Confeſſarius ante ſuſpenſionem occultam vere & realiter omnibus innotuerit, ut a legitimo Superiore titulo requiſito ad actum abſolutionis munitus ſe continue & publice exponens ad confeſſiones excipiendas, & ſuperventa ſuſpenſio fuerit communiter occulta, certe ſine alio expreſſo addito, ob hunc errorem communem Eccleſia ſupplet in hoc caſu juriſdictionem. Fruſtra enim exprimitur, quod jam intelligitur, *leg. Cornelius 69. ff. de hæredibus inſtituendis.* Habetur etenim pro expreſſo, quod tacite ſubintelligitur, *l. Fideicommiſſa* 11. §. *ſi filio, ff. de legatis* 111. cum ſimilibus.

Digitized by Google

exigendum eſt ab abſolvendo, ultra promiſſionem de cetero non committendi tale crimen, juramentum de ſtando mandatis Eccleſiæ, ut habetur *in cap. Super eo* 1. *cap. Venerabili* 52. *de ſent. excomm.* Et ſi crimen, propter quod incurſa eſt Suſpenſio, tangat tertiam perſonam, quod ſatisfaciat parti offenſæ, ut habetur *in cap. Porro*, *& in cap. Parochianus*, *de ſent. Excommunicat.*

SUSPICIO. Vide verb. *Judicium temerarium a num.* 13. *ad* 14.

SUSURRATIO. Vide verb. *Detractio art.* 1. *num.* 10.

SYMBOLUM.

---

1 SYmbolum dictum eſt a *Syn*, quod eſt ſimul, & *Bolus*, quod eſt Morſellus, quia nempe Symbolum Apoſtolorum, quod eſt primum, & a quo cetera appellantur Symbola, confectum eſt ab omnibus ſimul Apoſtolis, ſingulis eorum aliquem morſellum, ſeu particulam quamdam apponentibus. Sic Gloſſa *in Rubr. titul. de ſumma Trinitate circa finem*, & alia Gloſſa *in cap. Canones* 1. *verb. Apoſtolo diſtinct.* 15. & Canoniſtæ paſſim, non deſunt tamen qui dicant, quod Symbolum Græce, ſonet latine indicium. Et ſic Symbolum Fidei ſit quoddam indicium, ſive ſignum, vel Teſſera, aut nota Chriſtianorum, quo veri fideles diſcernuntur ab infidelibus nempe Paganis, Judæis, & Hæreticis; ſicut a ſimili Teſſera illa, quam Milites aſſumere conſueverunt ad diſcernendum ſocios, ad hoſtibus, & exploratoribus, Symbolum militare appellatur, ut docet Rufinus Presbyter Aquilejens. *fol.* 169. *in ſymboli Apoſtolici Commentariis paulo poſt initium*, ibi: *Symbola diſtincta unuſquiſque dux ſuis militibus tradit, quæ latine ſigna, vel indicia nuncupantur, ut ſi forte occurreret quis, de quo dubitetur interrogatus ſymbolum prodat, ſi ſit hoſtis, vel Socius*. Cardinal. Petra *tom.* 1. *comment. in Conſtit.* 2. *Divi Leonis Magni*, *num.* 6. Card. Bellarm. *præfat. ad explicat. Symboli Apoſtolici*, Calepinus verb. *Symbolum*, & alii.

2 Symbolum in propoſito eſt Regula Fidei, brevis, ac perfecta confeſſio, breve prædicationis indicium, brevis Credendorum collectio. *Ita in re Communis*. Unde Sanctus Auguſtinus *in lib.* 1. *de ſymbolo cap.* 1. ait: *Eſt autem Catholica Fides in Symbolo nota fidelibus memoriæque mandata, quantum res paſſa eſt, brevitate ſermonis utque incipientibus atque lactentibus . . . . . paucis verbis credendum conſtitueretur, quod multis verbis exponendum eſſet proficientibus, & ad divinam doctrinam . . . . . . ſurgentibus.*

3 Symbola principaliora, in quibus ſubſtantialiter omnia alia continentur, quatuor ſunt, nempe Symbolum Apoſtolicum, Symbolum Nicænum, Symbolum Coſtantinopolitanum, & Symbolum S. Athanaſii, cujus tamen an ipſe S. Athanaſius fuerit Auctor, multi dubitant, uti dicetur infra.

4 Symbolum Apoſtolicum ſic dicitur, quia confectum fuit ab Apoſtolis, qui Magiſtri Orbis Terrarum a Chriſto conſtituti, antequam ſepararentur ab invicem ad prædicanda cunctis gentibus Myſteria Fidei ab omnibus credenda Spiritu Sancto afflati ſingillatim conferendo ſuas ſententias, illas in unam brevem Summam duodecim Articulorum collegerunt, ut ſic quorum una erat Fides, unum Baptiſma, una eademque eſſet Evangelicæ veritatis prædicatio per univerſum Orbem diffuſa, juxta illud Propheticum *Pſalm.* 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum.*

5 In dicto igitur Symbolo ſinguli Apoſtoli poſuerunt ſuum Articulum; & quamvis varient Doctores in aſſignando ordine, quo quiſque Apoſtolus ſuum Articulum poſuit, inter omnes tamen veriſimilior videtur ordo, quem tradit Doctor Subtilis *in* 3. *diſt.* 25. *quæſt. unica* §. *Horum Articulorum*. Sic S. Petrus poſuit primum Articulum, ſcilicet: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem Cœli, & Terræ*; Sanctus Joannes poſuit ſecundum, ſcilicet: *Et in Jeſum Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum*. S. Jacobus Zebedæi poſuit tertium, ſcilicet: *Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine*; Sanctus Andreas poſuit quartum, ſcilicet: *Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus mortuus, & ſepultus*; Sanctus Philippus poſuit quintum, ſcilicet: *Deſcendit ad Inferos*: S. Thomas poſuit ſextum, ſcilicet: *Tertia die reſurrexit a mortuis*: Sanctus Bartholomæus poſuit ſeptimum, ſcilicet: *Aſcendit ad Cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis*, S. Matthæus poſuit octavum, ſcilicet: *Inde venturus eſt judicare vivos; & mortuos*; S. Jacobus Alphæi poſuit nonum, ſcilicet: *Credo in Spiritum Sanctum*;

Digitized by Google

ctum; S. Simon Zelotes poſuit decimum ſcilicet, *Sanctam Eccleſiam Catholicam Sanctorum Communionem*. S. Judas Jacobi poſuit duodecimum, ſcilicet: *Remiſſionem peccatorum*: Sanct. Matthias poſuit duodecimum, ſcilicet. *Carnis reſurrectionem, & vitam æternam*: Et ſic Scoti ordo fundatur in Sacta Scriptura', nam *Actorum cap.* 1. *numer.* 13. hoc eodem ordine teferuntur Apoſtoli poſt Chriſti in Cœlus Aſcenſionem, ibi: *Et cum introiſſent in Cœnaculum, aſcenderunt, ubi manebat Petrus, & Joannes, Jacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomeus, & Matthaus, Jacobus Alphai & Simon Zelothes, & Judas Jacobi*, Et exiode *cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratur eſt cum undecim Apoſtolis*, ibi: *numer.* 26. Unde veroſimilius eſt quod ſinguli Apuſtoli poſuerint ſuos Atticulos in Symbolo ab ipſis confecto juxta otdinem poſt Chriſti Aſcenſionem inter ſe obſervatum, & a S. Luca hic *Actorum cap.* 1. *num.* 13. relatum.

6 Symbolum Nicænum ſic dicitur, quia conditum fuit anno 325. ſub Sancto Silveſtro Papa a trecentis decem & octo Patribus in primo Concilio Nicæno ad majorem, & expreſſiorem Fidei explicationem, atque expreſſe ad confutandas Hæreſes de novo inſurgentes, ad quarum explicatam reprobationem Patres Sanctæ Generalis Nicænæ Synodi nonnulla in ſuo Symbolo addiderunt verba ad Symbolum Apoſtolorum; ut patet inductione. Unde hic datur ad litteram, prout refertur a Luduvico Bail *in ſumma Conciliorum tom.* 2. *part.* 1. *Concilii Nicæni pag.* 164.

Symbolum Nicæni Concili.

7 ,, Credimus in unum Deum, Patrem Om-
,, nipotentem, omnium viſibilium, & invi-
,, ſibilium factorem. Et in unum Dominum
,, Jeſum Chriſtum, Filium Dei ex Patre na-
,, tum unigenitum ideſt ex ſubſtantia Pattis,
,, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum ve-
,, rum ex Deo vero; natum, non factum,
,, conſubſtantialem Patri, per quem omnia
,, facta ſunt & quæ in Cœlo, & quæ in ter-
,, ra. Qui propter nos homines, & propter
,, noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt
,, & homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit
,, tertia die, & aſcendit in Cœlos: iterum &
,, venturus eſt judicare vivos & mortuos. Et
,, in Spiritum Sanctum. Eos autem, qui di-
,, cunt; Erat aliquando, quando non erat,
,, & antequam naſceretur, non erat; & quia
,, ex iis, quæ non ſunt, factus eſt, aut
,, ex alia ſubſtantia, vel eſſentia dicunt eſſe,
,, vel creatum, vel mutabilem, vel converti-
,, bilem Filium Dei; anathematizat Catholi-
,, ca, & Apoſtolica Eccleſia.

Symbolum Conſtantinopolitanum ſic dicitur, 8
quia confectum fuit anno 381. ſub Damaſo Papa a centum quinquaginta Patribus in primo Concilio Conſtantinopolitano, & dicto Symbolo Nicæno ad uberiorem adhuc & clariorem Fidei explanationem, & novarum Hæreſum confutationem, quædam per primum Generale Concilium Conſtantinopolitanum denuo appoſita fuerunt, pro ut clare patet intuenti, tum ſupra allatum Symbolum Nicænum, tum ſequens Symbolum Conſtantinopolitanum, quod ad hunc finem hic etiam ad literam datur, prout refertur ab eodem Bail *loc. cit. prima parte Concilii Conſtantinopolitani primi pag.* 197.

Symbolum Concilii Conſtantinopolitani.

,, Credimus in unum Deum, Patrem Omni, 9
,, potentem, Factorem Cœli, & Terræ, viſi-
,, bilium omnium & inviſibilium conditorem.
,, Et in unum Dominum Jeſum Chriſtum,
,, Filium Dei unigenitum, ex Patre natum
,, ante omnia Sæcula, Deum ex Deo, lumen
,, ex lumine, Deum verum ex Deo vero, na-
,, tum, non factum, homouſion Patri, hoc
,, eſt ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ, per quem
,, omnia facta ſunt, quæ in Cœlo, & in Ter-
,, ra. Qui propter nos homines, & propter
,, noſtram ſalutem deſcendit de Cœlis, & in-
,, carnatus eſt de Spiritu Sancto, ex Maria
,, Virgine, & Homo factus eſt: Crucifixus
,, etiam pro nobis: ſub Pontio Pilato paſſus,
,, ac ſepultus, tertia die reſurrexit ſecundum
,, ſcripturas: aſcendit in Cœlos; ſedet ad dex-
,, teram Patris, inde venturus eſt cum gloria
,, judicare vivos, & mortuos, cujus regnì
,, non erit finis. Credimus in Spiritum San-
,, ctum Dominum, & vivificantem, ex Pa-
,, tre procedentem, & cum Patre, & Filio
,, adorandum, & conglorificandum, qui locu-
,, tus eſt per Prophetas: & unam Sanctam
,, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam,
,, Confitemur unum Baptiſma in remiſſionem
,, peccatorum. Et expectamus reſurrectionem
,, mortuorum, & Vitam futuri ſæculi. Amen.

Quibus Symbolis ad confutandum errorem 10
Græcorum negantium Proceſſionem Spiritus Sancti a Patre, & Filio, facta fuit additio *Filioque* primum in Concilio Toletano 1. *anno* 405. cele-

celebrato ſub Innocentio Papa I. ubi dictum Concilium in Symbolo (ut refertur *in Tomo primo Conciliorum*) ſic profitetur : *Credimus Spiritum quoque eſſe Paraclitum, qui nec Pater ſit ipſe, nec Filius, ſed a Patre Filioque procedit. Eſt ergo ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus Paraclitus, ſed a Patre, Filioque procedens.* Idemque ſtatutum fuit in Concilio Epheſino 1. celebrato contra Neſtorium *anno* 431. ſub Cæleſtino Papa, & relato *in cap. De Spiritu* 38. *diſtinct.* 5. *de conſecratione*, ibi : *Nam Spiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt, unde & ab iſto ſimiliter ſicut ex Patre procedit.* Et idipſum præter alia etiam in Concilio Generali Lateranenſi ſub Innocentio III. *anno* 1215. celebrato fuit definitum, ac refertur *in cap. Firmiter* 1. §. 1. *de ſumma Trinitate, & Fide Catholica*, ibi : *At Spiritus Sanctus pariter ab utroque . . . . Procedens*, & *cap. Damnamus* 2. §. *Nos autem, eodem titulo*, ibi : *Et ſic eadem res eſt Pater, & Filius, nec non & Spiritus Sanctus ab utroque procedens.* Et idem iterumque definitum fuit in Concilio Florentino ſub Eugenio IV. celebrato *anno* 1438. & 1439. & his verbis in *decreto Unionis* expreſſis ; *Definimus inſuper explicationem verborum illorum Filioque veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc neceſſitate, licite, ac rationabiliter ſymbolo fuiſſe appoſitam.* Et idem denique definitum, confirmatumque fuit in Concilio Tridentino ſub Paulo III. Julio III. ac Pio IV. Contra Lutheri, ac aliorum Hæreticorum errores, nec non pro pace inter Principes, ac reformatione Eccleſiæ inchoato *anno* 1545. ac cum aliquandiu fuiſſet interruptum, finito tandem anno 1563. In cujus *ſeſſione* 3. *in decreto de ſymbolo Fidei* ſic expreſſe habetur : *ſymbolum Fidei, quo Sancta Romana Eccleſia utitur, tamquam principium illud, in quo omnes, qui Fidem Chriſti profitentur, neceſſario conveniunt, ac fundamentum firmum, & unicum, contra quod Portæ Inferi nunquam prævalebunt, totidem verbis, in omnibus Eccleſiis legitur, exprimendum eſſe cenſuit, quod quidem ejuſmodi eſt.*

11 „ Credo in unum Deum, Patrem Omnipo-
„ tentem, factorem Cœli, & terræ, viſibi-
„ lium omnium, & inviſibilium. Et in unum
„ Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei uni-
„ genitum ; Et ex Patre natum ante omnia
„ ſæcula : Deum de Deo, lumen de lumine,
„ Deum verum de Deo vero. Genitum non
„ factum, conſubſtantialem Patri, per quem
„ omnia facta ſunt. Qui propter nos homi-
„ nes, & propter noſtram ſalutem deſcendit
„ de Cœlis. Et incarnatus eſt de Spiritu San-
„ cto ex Maria Virgine, & homo factus eſt.
„ Crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pi-
„ lato, paſſus, & ſepultus eſt ; & reſurrexit
„ tertia die ſecundum ſcripturas. Et aſcendit
„ in Cœlum, ſedet ad dexteram Patris. Et
„ iterum venturus eſt cum gloria judicare vi-
„ vos, & mortuoe, cujus regni non erit fi-
„ nis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, &
„ vivificantem, qui ex Patre, Filioque pro-
„ cedit. Qui cum Patre & Filio ſimul adora-
„ tur, & conglorificatur, qui locutus eſt per
„ Propheras. Et Unam, Sanctam, Catholi-
„ cam, & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor
„ unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum ;
„ Et expecto reſurrectionem mortuorum ; &
„ vitam venturi ſæculi. Amen.

Symbolum Apoſtolicum cœpit recitari in Miſ- 12
ſa a tempore ipſorum Apoſtolorum, ut tradunt Dionyſius Areopagita *de Eccleſiaſt. Hierarch. cap.* 3. Durand. *de Ritibus Eccleſiaſtic. lib.* 2. *cap.* 24. *numer.* 14. Barboſa *ad Concilium Trid. ſect.* 5. *n.* 3. & alii. Et idem Apoſtolicum 13
Symbolum recitatum fuit in Miſſa apud Romanos, ſeu in Eccleſia Romana pluſquam mille annis, hoc eſt uſque ad tempora Benedicti VII. dicti VIII. qui metu diviſionis, aut ſchiſmatis, & precibus Sancti Imperatoris Henrici II. juſſit ad majorem Eccleſiarum conformitatem, ut Romana Eccleſia in Miſſa, omiſſo Apoſtolorum Symbolo, caneret Symbolum, quod Eccleſiæ Hiſpaniarum, & Galliæ canebant, ideſt Symbolum Conſtantinopolitanum cum illa additione *Filioque* in ſupradicto Concilio Toletano contra errorem Græcorum facta. Sic Berno *de rebus ad Miſſam pertinentibus cap.* 2. Baronius *ad ann.* 447. *n.* 19. Sever. Binius *in notis ad Concil. I. Conſtantinopolitan.* Barboſa *loc. cit. num.* 3. Lupus *tom.* 2. *Schol. ad ſynod. Nicæn. cap.* 4. *fol.* 13. *num.* 14. Ciacon. *in vitis Pontific. tom.* 1. *fol.* 759. & alii notantes, quod Eccleſia Romana in Miſſa per totum illud tempus retinuit, ac recitavit Symbolum Apoſtolorum, quia nunquam a Fide Apoſtolica aberraverat, & deinde ob ſupradictum motivum Symbolum Conſtantinopolitanum recitare incæpit.

In aliis autem Eccleſiis loco Symboli Apo- 14
ſtolorum jam antea in Miſſa cœperat recitari, & cani Symbolum Nicænum juxta Decretum Sancti Marci Papæ, ut referunt Platina *in vita ejuſdem Pontificis*, Ciaconius *in vita Pontif. tom.* 1. *fol.* 229. & alii id extendentes etiam ad Eccleſiam Romanam ; & deinde Symbolum Conſtantinopolitanum ex Decreto S. Damaſi

Papæ

Digitized by Google

Papæ I. & mandato ejuſdem Concilii Conſtantinopolitani, ut notant Gloſſa Marginalis *in cap. Canones* 1. *diſtinct.* 15. Archidiaconus *ibid. numer.* 3. Pinell. *lib.* 2. *de Miſſa cap.* 19. & 49. & alii id pariter extendentes ad Eccleſiam Romanam, quamvis tamen probabilius ex dictis *ſupra num.* 13. ipſa Eccleſia Romana retinuerit, & recitaverit in Miſſa Symbolum Apoſtolorum uſque ad tempus Benedicti VII. dicti VIII.

15 Conſuetudo autem recitandi in Miſſa Symbolum prius Apoſtolorum, deinde Nicænum, & demum Conſtantinopolitanum aſſeritur a Durand. *de Ritibus Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 14. Anton. Poſſevin. *in Apparatu Sacro verb. Symbolum*, Card. Petra *tom.* 1. *Commentar. ad Conſtit.* 2. *Leonis Magni num.* 13. & ab aliis plurimis.

16 Symbolum Sancti Athanaſii, quod incipit *Quicumque vult ſalvus eſſe*, ab ipſo compoſitum fuiſſe traditur tempore, quo Romam a Julio Papa vocatus fuit, ut judicaretur; cum enim ibi Euſebianorum adventum per ſeſquianum expectaret, hoc Fidei Symbolum ſcripſit, ac tamquam Catholicæ Fidei ſuæ profeſſionem publice edidit, quod deinde una cum actis Nicænæ Synodi, cui ipſe Athanaſius præſens interfuit, in Archivio Romano diu aſſervatum fuit; Donec tandem poſt multos annos Eccleſiæ recitandum tradi meruerit; Baronius *ad annum Chriſti* 340. & *ad notas*, *in Concil. Roman. II. tom.* 1. *part.* 1. *Conciliorum*, Fagnanus *in cap. Firmiter* 1. *num.* 33. *de Summa Trinitate*, & *Fide Catholica*, Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decret. titul.* 1. *n.* 77. Ciacon. *in Vitis Pontif. t.* 1. *fol.* 233. *litt. A.* Card. Petra *loc. cit. num.* 16.

17 & *alii*. Et quod tale Symbolum fuerit compoſitum ab ipſo Sancto Athanaſio teſtatur ultra ſupradictos Bellarminus *lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis* §. *de Sancto Athanaſio circa finem*; Hincmarus Rhemenſis, qui *anno Chriſti* 848. floruit, ita de ipſo ſtatuit; *Sermonem Athanaſii de Fide, cujus initium eſt: Quicumque vult ſalvus eſſe* &c. *memoriæ quiſque commendet*, & *ſenſum illius intelligat*: Ayton Epiſcopus Baſileenſis tempore Ludovici Pii *in ſuo Capitulari cap.* 4. ſic decernit: *Quarto ut Fides Sancti Athanaſii a ſacerdotibus diſcatur*, & *ex corde die Dominico ad horam Primam recitetur*: Concilium Auguſtodunenſe editum *anno Chriſti* 670. ita ſancivit: *Si quis Presbyter*, *vel Diaconus*, *vel Clericus ſymbolum*, *quod inſpirante Sancto Spiritu Apoſtoli tradiderunt*, & *Fidem Sancti Athanaſii Præſulis irreprehenſibiliter non recenſuerit*, *ab Epiſcopo condemnetur*. Et ipſa Catholica Eccleſia teſtimonium perhibet, prædictum Symbolum ſub nomine Sancti Athanaſii in Divino Officio recitandum proponens, & mandans. Et Sacra Congregatio Rituum ipſum Symbolum Sancti Athanaſii appellat, dum expreſſis his verbis de ipſo ſic cenſet: *Symbolum S. Athanaſii*, *quod dicitur ad Primam*, *laudabilius in Choro recitatur ſtando*. Dicta *Sac. Cong. Rituum* 23. *Decemb.* 1624. apud La Cruix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 2055. *Decret.* 168.

Nihilominus Caballutius *Notit. Eccleſiaſt. ſeculi* 2. *diſſert.* 19. pluribus probat Sanctum Athanaſium non eſſe illius Symboli Auctorem. 18
Et Graveſon *tom.* 1. *Hiſtor. Eccleſiaſt. colloq.* 4. *pag.* 367. & 368. primæ Impreſſionis Romanæ hoc Symbolum inter opera dubia S. Athanaſii reponit, pluriraſque rationes adducit variorum Auctorum, qui hoc Symbolum S. Athanaſio abjudicant, dicitque quod aliqui illud tribuunt Euſebio Vercellenſi, alii Vincentio Lirinenſi, nonnulli Athanaſio Sinaitæ, alii Anonymo Theologo Gallo, qui Pipini, vel Caroli Magni temporibus floruit. Et alii denique longe plures hoc Symbolum tribuunt Vigilio Tapſenſi in Africa Epiſcopo acerrimo ſub finem quinti ſæculi Fidei Catholicæ defenſori, qui multa opera ſcripſit, & non ſuo, ſed ſub antiquorum Patrum, præſertim ſub nomine S. Athanaſii evulgavit; Unde dicit ipſe Graveſon, quod difficile creditu non eſt hoc Symbolum fuiſſe editum a Vigilio Tapſenſi ſub nomine S. Athanaſii, & poſtea *tom.* 3. *coll.* 4. *fol.* 157. ſic expreſſe habet: *Sed nunc convenit inter omnes viros eruditos hoc ſymbolum S. Athanaſii nomine inſcriptum non eſſe genuinum illius fœtum*.

Symbolum in Miſſa dicendum eſt diebus 19
præſcriptis in Rubricis Miſſalis *cap. XI. de Symbolo*. Unde *Sac. Rit. Congr. in Curien. die* 19. *Junii* 1700. expreſſe ſtatuit, ut ſequitur: *In Feſtis Sanctorum Martyrum*, *Confeſſorum*, & *Virginum*, *quæ celebrantur ſub Ritu duplici majori*, *non eſt dicendum ſymbolum in Miſſa*, *ſed ſerventur Rubricæ generales Miſſalis Romani capite XI. de Symbolo*.

Item in Feſto translationis Patroni Princi- 20
palis Cathedralis ſub Ritu duplici majori, non poteſt in Miſſa dici Symbolum, nec in ipſa Eccleſia Cathedrali, neque per totam Diœceſim. *Ead. S. R. Cong. in d. Curien.* 19. *Jun.* 1700.

Quamvis cit. Rubrica Miſſalis *cap. XI. de* 21
ſymbolo, ubi declarat in Feſto Patroni alicujus loci, vel Tituli Eccleſiæ dicendum eſſe Cre-

Credo, excipiat Feſtum Tituli alicujus Capellæ, vel Altaris; talis tamen Rubricæ exceptio intelligenda eſt de Miſſis privatis, non vero de Miſſa ſolemni, ut recte explicat eruditiſſimus P. Merati *ibid. num.* 12. afferens ad id ſequens Decretum: *Symbolum in Miſſa ſolemni poteſt decantari in illa Eccleſia, ubi eſt Altare erectum ſub invocatione alicujus Sancti ratione concurſus ad præſcriptum Rubricar. licet de eo fiat Officium ſub Ritu ſemiduplici*; ut pro Feſto S. Antonii de Padua declaravit *Sacra Rit. Congregat.* 1. *Aprilis* 1651. *in una Burgi S. Domnini*. Feſtum enim Sancti Antonii tunc erat ſemiduplex, cum elevatum ſit ad Ritum duplicem pro Eccleſia univerſali a Clemente X. anno 1670. 18. Junii.

22 Nomine Feſtorum principalium Ordinum, in quorum Miſſis a ſupradicta Rubrica de Symbolo, conceditur *Credo*, venire ſolent Feſta, quæ ſub Ritu primæ claſſis celebrantur, nempe Fundatoris Ordinis, ſeu principalis Tituli, aut Patroni. An autem ſub eodem nomine principalium Feſtorum Ordinum comprehendantur etiam inſigniores Sancti cujuſque reſpective Ordinis, controvertitur inter Doctores; Guyetus enim, & Biſſus apud Merati *loco cit. n.* 13. cenſent ſervandum eſſe in hoc caſu legitimum cujuslibet Ordinis uſum, ſaltem quoad Feſta duplicia ſecundæ claſſis; hoc comprobante praxi fere omnium Ordinum Regularium, qui in Feſtis ſuorum Sanctorum ſecundæ claſſis Symbolum recitant; Ipſe autem Merati *loco cit.* videtur ſentire contrarium, etiamſi talia Feſta ſecundæ claſſis celebrentur cum octava, id probans exemplo S. Laurentii, quod licet celebretur ſub Ritu ſecundæ claſſis, & cum Octava ab Eccleſia univerſali, nihilominus quia Sanctis Martyribus non convenit *Credo*, idcirco in tali Feſto non dicitur *Credo*, niſi in Eccleſia ejuſdem Titularis, ut patet ex communi praxi, & Decreto *Sacræ Rituum Congregationis, in Peruſina* 23. *Martii* 1709. ibi: *In die S. Laurentii Titularis alicujus Eccleſiæ Cathedralis, vel Matricis nullius Diœceſis non eſt recitandum Symbolum Apoſtoli. cum in aliis Eccleſiis ejuſdem Loci, ſed tantum in Eccleſia propria*; adeoque a fortiori, concludit ipſe, concedi non debet *Credo* in Feſtis Sanctorum Confeſſorum alicujus Ordinis particularis, quamvis ab eodem celebrentur ſub Ritu ſecundæ claſſis, & cum octava; At vero donec aliter a Sede Apoſtolica, ſeu Sacra Congregatione definiatur, non videtur recedendum a priori Guyeti, & Biſſi, aliorumque opinione fundata in communi praxi, & conſuetudine omnium fere Ordinum Regularium; cum conſuetudo ſit optima Legum interpres, *cap. Cum dilectus* 8. *de conſuetud. leg. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*. Immo conſuetudo inveterata, & legitime præſcripta pro Lege eſt obſervanda; *L. De quibus* 137. *ff. de Legibus, cap. Cum tanto* 11. *de conſuet. cap. Non eſt* 3. *eod. in* 6. cum ſimilibus.

23 Fatemur tamen quod, præciſa dicta communi praxi, & conſuetudine, in Feſtis SS. Martyrum, Confeſſorum, & Virginum, ſeu Viduarum, aliarumque non Virginum, non debet dici *Credo* juxta illud vulgare dictum *Muc non credit*, per cujus primam litteram *M.* indicatur non debere dic *Credo* in Feſtis Sanctorum Martyrum, per ſecundam *V.* non debere dici in Feſtis Sanctarum Virginum, & Viduarum, & per tertiam C. non debere dici in Feſtis Sanctorum Confeſſorum, niſi ſint Doctores Eccleſiæ, & niſi prædicti omnes Sancti, & Sanctæ ſint Fundatores Ordinis, Patroni, aut Titulares Eccleſiæ, ſeu in ipſa Eccleſia habeatur eorum Inſignis Reliquia, aut niſi talia Feſta venerint in Dominicis, & infra octavas Feſtorum Symbolum habentium, ut recte ex aliis notat Merati *loc. c. n.* 8. *in fine*. Et ratio eſt, quia ut docent Alexander Alenſis *q.* 10. *de Sacrament. Euchariſtiæ* §. 9. Quarti *p.* 1. *titul. XI. de Symbolo verſ. Ex quibus*, & alii, de ipſis nulla fit mentio in Symbolo, neque in ipſis locum habent motiva, quæ de aliis in *dicta Rubrica de Symbolo* exceptis occurrunt.

24 Prima enim ratio, ſeu motivum, cur dicatur *Credo* in variis ex ibi aſſignatis Feſtivitatibus, eſt, quia de ipſis fit aliqua mentio in dicto Symbolo, ut tradunt Innocentius III. *de Myſteriis Miſſæ lib.* 2. *c.* 51. Sanctus Thomas 3. *p. q.* 83. *art.* 4. Durand. *lib.* 4. *cap.* 25. Quarti *loco cit. verſ. Prima ratio*, Gavant. & Merati *loco cit. Rubrica de Symbolo*, & alii paſſim. Et ob id dicitur in omnibus Dominicis, quia dies Dominici dedicati ſunt in memoriam Reſurrectionis Chriſti, & cultum Sanctiſſimæ Trinitatis, de quibus Myſteriis fit mentio in Symbolo; quæ ratio militat de omnibus Feſtivitatibus Domini de quo principaliter fit mentio in ipſo Symbolo; ſicuti fit de B. V. Maria, ac etiam de Angelis indicatis per ly *Inviſibilium*.

25 Secunda ratio, ſeu motivum, cur dicatur *Credo* in aliquibus aliis ibi enumeratis, eſt, ut docent S. Thomas *loc. cit.* Durandus *loc. cit.* Quarti *loco cit. v. Secunda ratio*, & ipſo teſte alii communiter, quia ipſi Sancti vel pri-

Digitized by Google

primo Symbolum compoſuerunt, vel egregie Fidem in eo contentam propagarunt prædicatione, & doctrina; Et ideo dicitur in Feſtis Apoſtolorum, & Evangeliſtarum; Item in Feſto S. Mariæ Magdalenæ, quæ ex Innocentio III. *loc. cit.* fuit Apoſtolorum Apoſtola. Item in ſolemnitatibus Creationis, & Conſecrationis Summi Pontificis, & conſecrationis Epiſcoporum, quia ipſi ſunt Succeſſores Apoſtolorum; Et in Feſtis inſigniorum Doctorum, quia ſingulari ſua prædicatione, & doctrina plurimum Fidem in Symbolo contentam propagarunt.

26 Tertia ratio, ſeu motivum tandem cur dicatur in reliquis aliis, eſt, ut volunt Alexander Alenſis *loc. cit.* Quarti *loc. cit. verſ. Tertia ratio*, Guttierez *lib. 3. cap.* 28. *quæſt.* 3. Merati *loc. c. n.* 4. & alii, quia tales Sancti ob excellentiam auctoritatis, ſeu ratione ſolemnitatis, vel ob jus ſpeciale in aliquam Eccleſiam, aut locum hoc honore dignantur, ut eorum Miſſæ votivæ ſolemniter pro re gravi, aut pro publica Eccleſiæ cauſa celebrentur; Et ob id dicitur *Credo* in Feſto Patroni, & Titularis Eccleſiæ, Dedicationis, ſeu Conſecrationis ejuſdem, in Feſtis Fundatorum Ordinum, ac in Feſtis illorum, de quibus in Eccleſia habentur Inſignes Reliquiæ.

27 In feſto S. Joannis Baptiſtæ, quamvis ſit primæ claſſis, & cum octava, non dicitur *Credo*, quia Sanct. Joannes Baptiſta figurat Legem veterem, & conſummavit curſum ante promulgationem Evangelii, & Inſtitutionem Symboli, ut tradit Quarti *loc. cit. verſ. Opponi poſſet*; & in ſimili Durandus *lib.* 7. *cap.* 14. *numer.* 8. & alii. Quæ ratio militat etiam pro Feſto S. Joſeph, & aliis ſimilibus. In Feſto autem S. Laurentii Martyris, quamvis ſit ſecundæ claſſis, & cum octava, non dicitur *Credo*, quia in ipſo non habent locum ſupraſſignatæ rationes, & motiva dicendi Symbolum, nec adeſt ad id praxis, ac legitima conſuetudo, cum potius univerſalis Eccleſia in ejus Feſto illud omittat, ſicut illud omitteret in Feſtis S. Stephani, & Sanctorum Innocentium, ſi caderent extra octavam Nativitatis Domini, ſicuti de facto omittitur in die octavæ Innocentium currentis extra dictam Octavam.

28 In Miſſa Patroni minus principalis non debet dici *Credo*. *Sacr. Rit. Cong. in Beneventana* 2. *Decembris* 1684. *& in Lycien.* 15. *Septemb.* 1691.

29 Sola ratione SS. Sacramenti expoſiti, non eſt dicendum Symbolum in Miſſis privatis. *Sacr. Rit. Cong. in una Canonicor. Regul. Lateranen.* 2. *Decemb.* 1684. Et idem ſtatuitur in Inſtructione Clementis XI. & XII. pro expoſitione SS. Sacramenti occaſione 40. Horarum §. 10.

Dum in Miſſa ſolemni canitur *Credo* non debent pulſari Organa. Concil. Provincial. Mediolanenſ. tert. apud Gavant. *in Manual. Epiſc. verb. Miſſa Conventualis ſub num.* 22. ibi: *Symbolum totum canatur a Choro, non alternatim cum Organo. Sic* etiam *Cæremonial. Epiſcopor. lib.* 1. *cap.* 28. ac Cæremonial. Ordinis Minor. *part.* 4. *c.* 9. quod tamen *ib. n.* 7. ſubjungit: Quod ſi numerus Cantorum, ſeu Fratrum ſit modicus, poterit alternatim cantari a Choro, & Organo. Sed Organo ſonante, duo Cantores legant alta, & intelligibili voce quæ a Choro non cantantur, ut ſequitur, ac docet etiam Simon Buongiovanni *in Sacrarum Cæremoniarum Silva libr.* 2. *cap.* 10. *verſ. Quod ſi*. In hoc enim caſu ſubintrat neceſſitas, quæ facit licitum, quod alias eſt illicitum, *cap. Quod non eſt licitum* 4. *de Regul. Jur. cap. Omnes* 1. *de Fer. cap. Conſuluiſti* 2. *de celebr. Miſſar.* cum non ſubjaceat Legi neceſſitas, *cap. Conſilium* 2. *de obſervat. jejun. cap. Sicut* 11. *de conſecration. diſt.* 1. cum multis ſimilibus. Celebrans autem, dum canitur *Credo*, non poteſt proſequi Miſſam. *Sac. Rit. Congr. in Beneventana* 13. *Septembr.* 1670. *& in Januen.* 17. *Decembr.* 1695. 30

Symbolum in qualibet Miſſa, etiam pro defunctis, recitatur a Græcis, eumque morem ſervari a Monachis Ordinis S. Baſilii jubet Benedictus XIV. Conſtitutione incip. *Quem Religionis ſenſum* §. 6. Symboli recitatio in Miſſa a Græca ad Latinam Eccleſiam traducta eſt. 31
Idem Conſt. incip. *Allatæ ſunt* §. 28. Symbolum idem ſine additamento *Filioque* a Græcis, & Orientalibus quandoque recitari permiſit Apoſtolica Sedes, quandoque vero hanc facultatem denegavit, prout diverſæ facti circumſtantiæ exegerunt. Idem *ibid.* §. 10. Symbolo autem Nicæno non ſolum licuit, ſed & decuit ſuperaddere particulam *Filioque*. Hinc non modo Patres Concilii Zamoſciæ *tit.* 1. *de Fide Catholica*, ſed etiam Patres Concilii Libaneoſis *par.* 2. *eod. tit. n.* 11. provide, ac recte ſtatuerunt, ut Sacerdotes omnes eorum legibus ſubjecti, Symbolum juxta conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, cum particula *Filioque* uſurpent. Idem *Ibid.* §. 30. 32 33

Alia ad rem. Vide verb. *Miſſa art.* 12. *&* 13. 34

SYN-

S Y N D I C U S.

1 SYndicus græce idem eſt ac latine, *Defenſor*. Sic notant communiter Doctores *in c. Si-*
2 *cut ſtudii unic. de Syndico*. Unde Syndicus proprie acceptus eſt ille, qui conſtituitur ab aliqua Univerſitate, ſeu Collegio, vel Capitulo ad negotia illius pertractanda, ac potiſſimum ad cauſas, & lites illius in Judicio perſequendas. *Sic in re Communie*, per text. & Gloſ. *in cit. c. Sicut ſtudii, verb. Generaliter, & l. Neque ſocietas* 1. §. 1. *ff. Quod cujuſcumque Univerſitatie nomine, vel contra eam agatur.*

3 Syndicus, quamvis generaliter acceptus conveniat cum Procuratore generaliter accepto, cum nomen Procuratoris generaliter acceptum etiam Syndicum ſub ſe complectatur, *arg. c. Salvator 8. verſ. In nomine cauſ. 1. qu. 2. c. Quia in cauſie 7. & c. Petitio 9. de Procuratoribus*, tamen proprie, & ſtricte acceptus diſtinguitur a Procuratore proprie dicto, quia hic conſtituitur a quocumque privato Domino, & in cauſis privatis, Syndicus vero ab Univerſitate, Collegio, Capitulo, & in cauſis publicis, & communibus, ut colligitur ex *c. Petitio 9. de Procuratoribue*, & notant Abbas *in cit. c. Sicue ſtudii unic. de Syndico n.* 2. Engel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 39. *n.* 1. Pirhing *ibid. num.* 1. Reiffenſtuel *ibid. num.* 3. & alii paſſim.

4 Syndicus proprie captus differt etiam ab Actore, quia Actor conſtituitur ſpecialiter ad unam cauſam, vel ad plures, ſed tantum præſentes; Syndicus vero conſtituitur generaliter ad omnes cauſas tractandas, tam præſentes, quam futuras. Gloſſa *in cit. l. Neque Societas* 1. *verb. Syndicum, ff. Quod cujuſcumque Univerſitatis &c.* & citati Doctores. Quamvis etiam Actor Univerſitatis quandoque pro Syndico ſumatur, & econtra, ut patet ex *cit. l. Neque ſocietas* §. 1. ibi: *Actorem, ſive Syndicum*.

5 Syndicus proprie captus differt etiam ab Adminiſtratore, ſeu Œconomo, quia hic præcipue in Adminiſtratione pecuniæ, aliorumque negotiorum extrajudicialium; Syndicus vero potiſſimum in litibus proſequendis verſatur. Engel *loc. cit. n.* 2. Reiff. *loc. cit. n.* 3. Pirhing *loc. cit. n.* 1. & alii.

6 Ad conſtituendum Syndicum omnes de Communitate, ſeu Collegio, vel Capitulo, qui jus ſuffragii habent, citandi, ſeu convocandi ſunt, quia quod omnes tangit, ob omnibus approbari debet, textu expreſſo *in cap. Ad hæc 7. de Offic. Archidiaconi*, ibi: *Cum ab omnibue quod omnes tangit, approbari debeat*; Si autem aliqui vocati nolint intervenire, aut recedant, poſſunt præſentes eum conſtituere; Dummodo duæ partes ex tribus de Communitate, Collegio, ſeu Capitulo eorum, qui volunt, poſſunt, ac debent intereſſe, ſint præſentes, & major pars præſentium conſentiat; *leg. Nulli* 3. juncta Gloſſa verb. *Duæ partee, ff. Quod cujuſcumque Univerſitatis &c. ibid.* Bartolus *num.* 8. *l. Quod major* 19. *ff. Ad municip.* Hoſtienſ. *in Summa de Syndico num.* 10. Pirhing *loc. citat. num.* 2. & alii paſſim.

Quamvis conſultius ſit, ut Religioſi pro cau- 7
ſis ſui Monaſterii non ſint ipſi Syndici, ſed potius aliquem extraneum Procuratorem Generalem, ſeu Syndicum conſtituant, cui cauſas in Judicio tractandas demandent, aſſignato ipſi convenienti ſalario, ut diſponitur *in citat. cap. Sicut ſtudii unic. de Syndico*, cum, ut ibi dicitur, præſtet, ut ſervi Dei modicum aliquid expendant in Salarium Syndici, quam ut ipſi forenſi cauſarum ſtrepitu involvantur, ibi: *Expedit pro parvo incommodo a ſtrepitu*
cauſarum ſervos Dei eſſe quietos. Nihilominus 8
loquendo de neceſſitate, non poſſunt Religioſi compelli ad conſtituendum Syndicum extraneum, ſed exigente ſui Monaſterii utilitate, v. g. ſi Monaſterium ſit inops, ut extraneo Syndico Salarium dare non poſſit, aut ſi alius idoneus, & fidelis vir haberi nequeat, poteſt Religioſus in cauſis ſui Monaſterii Syndicus conſtitui, *arg. c. Monachi 16. quæſt. 1. cap. Inſuper 16. de teſtibue, & cap. Cum deputatis 16. de Judic.*. Et ſic notant Abbas *in cit. cap. Sicut ſtudii num.* 4. Layman *ibid. num.* 1. Pirhing *loc. cit. n.* 16. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 6. & alii.

Pro ordine FF. Minorum plures Summi Pon- 9
tifices conceſſerunt, ut unuſquiſque Conventus unum Syndicum, ſeu Procuratorem Apoſtolicum extra Religionem habere poſſet, qui nomine Romanæ Sedis eleemoſynas Fratribus Minoribus a fidelibus elargitas, recipiat, & adminiſtret, eorum providendo neceſſitatibus. Sic conceſſit Martinus IV. Conſt. incip. *Exultantes in Domino*, qua conceſſione licite utuntur, non obſtante quod id prohibuerit Joann. XXII. Extravag. *Ad Conditorem, de verbor. ſignific.* Nam prohibitio fuit modificata: *niſi de ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia*, quæ ſubinde emanavit a Martino V. Conſt. incip. *Amabiles fructus*, & a Paulo IV. Conſtitut. incipient. *Ex Clementi*, in qua Paulus Litteras conceſſivas

Præ.

Digitized by Google

Prædeceſſorum confirmavit, & innovavit, dictamque facultatem iterum expreſſe conceſſit; inſuper declarando quod id non ſit diſpenſatio in Regula, ſed modus a Romanis Pontificibus prædeceſſoribus ſuis proviſus pro puriori illius obſervantia, ut & declaravit noviſſime etiam Innocentius XI. Conſt. incip. *Sollicitudo Paſtoralis Officii* confirmat. ab Innoc. XII. Conſt. incip. *Alias*.

10 Conceſſerant prius Nicolaus III. in *cap. Exiit qui ſeminat 3. de verbor. ſignific. in 6.* & Clemens V. in *cap. Exivi de Paradiſo 1. inter Clementinas, de verb. ſignificat.* quod Fratres Minores pro pura ſuæ Regulæ obſervantia poſſent in ſuis indigentiis, & neceſſitatibus recurrere ad amicos, ſeu benefactores ſpirituales, qui vel per ſe immediate, vel per alias perſonas ſubſtitutas, ac depoſitarias ſibi beneviſas, aut etiam ſibi a prædictis Fratribus nominatas, ſeu præſentatas, pecunia, aliiſque rebus neceſſariis ipſis ſuccurrerent, remanente tamen (ſi ſecus non expreſſerint, aut declaraverint) apud ipſos donantes benefactores pecuniæ, donec fuerit expenſa, dominio; Vel ipſo in Sedem Apoſtolicam aſſumpto, ſi donantes, aut legantes intelligerentur omnimode a ſe illud abdicaſſe, ſeu e vivis deceſſiſſe; & in tali caſu poſſunt Fratres ad perſonam deputatam, ſeu ſubſtitutam, aut depoſitariam (non obſtante concedentis, ſeu donantis morte, vel heredis contradictione) pro ipſa pecunia expendenda recurrere, ſicut poterant ad ipſum dominum con-

11 cedentem, ſeu donantem. Cum autem advertiſſent, & experimento didiciſſent Fratres, ſibi grave, oneroſum, moleſtumve eſſe ad plures perſonas, pro diverſitate benefactorum, recurrere, ſibique facilius, commodiuſque eſſe informare unam, quam plures, de modo debito expendendi pecunias in ſuas neceſſitates, ac indigentias, de qualitate neceſſitatum, aliiſque conducentibus ad puram Regulæ obſervantiam, pro ſecuritate, ac ſerenitate conſcientiæ, & ad removendos ſcrupulos, recurſum habuerunt ad Sedem Apoſtolicam ſub Martino IV. & V. ac Paulo IV. qui per ſuas peculiares ſupra allegatas Conſtitutiones conceſſerunt, ut ad id unuſquiſque Conventus unum Syndicum, ſeu Procuratorem Apoſtolicum extra Religionem

12 tute habere poſſet. Qui Syndici, ſeu Procuratores in omnibus parificantur cum ſubſtitutis dantium, ſeu donantium: Sicut enim donantes ex conceſſione Nicolai III. & Clementis V. dum nolunt per ſeipſos pecunias in neceſſitate Fratrum expendere, poſſunt ſubſtitutos nominare, qui eorum vice, & nomine id agant; & ſi nolint ipſi eos nominare, poſſunt tales ſubſtituti ipſis præſentari, & nominari a Fratribus, taleſque ſic nominati ſubſtituti auctoritate donantium tenentur modo Fratribus licito pecunias expendere; Ita etiam Syndici, ſeu Procuratores Apoſtolici ex conceſſione, & declaratione Martini IV. & V. ac Pauli IV. per Superiores Fratrum electi, ac nominati, tamquam ſubſtituti Papæ nolentis ſeu non potentis per ſeipſum expendere, & adminiſtrare de ejuſdem nomine, & auctoritate, poſſunt, ac debent modis Ordini congruis, Fratribuſque licitis pecunias adminiſtrare. Tum quia Syndici Apoſtolici duplicem gerunt perſonam, id eſt *Subſtitutorum* donantium quoad pecunias, quorum dominium dantes, ſeu donantes ſibi reſervaſſent; & *Subſtitutorum* Papæ quoad pecunias, quæ ſunt de dominio, (cum illud dantes, ſeu donantes a ſe ablegaſſe cenſeantur.) Hinc ſicut ſubſtituti donantium nihil Regulæ puritati præjudicant ex declarationibus Nicolai III. & Clementis V. Ita a pari nihil Regulæ puritati officiunt Syndici Apoſtolici ex declarationibus Martini IV. & Innoc. XI. Conſt. incip. *Sollicitudo Paſtoralis officii* §. 1. ubi ſic expreſſe habet: *declarantes tamen pariter, quod per præmiſſa non prohibentur in dicto Ordine Syndici Apoſtolici; cum eorum uſus non ſit Diſpenſatio in Regula, ſed modus a Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris proviſus pro puriori illius obſervatione; ſive ejuſmodi Syndici aſſumantur ad præſcriptum Conſtitut. Nicolai III. & Clementis V. prædeceſſorum prædictorum, ſive ſecundum diſpoſitionem Conſtitutionum recol. memor. Martini IV. & V. ac Pauli IV. prædeceſſorum pariter noſtrorum, prout illorum uſus in ſingulis Familiis, Congregationibus, Reformationibus, aut Provinciis Ordinis prædicti reſpective fuerit receptus.*

Ex quibus clare, & expreſſe conſtat, quod 13
Syndicorum, ſeu Procuratorum Apoſtolicorum uſus ſit omnimode licitus Fratribus Minoribus, nec ſit diſpenſatio in Regula, ſed modus a Romanis Pontificibus proviſus pro puriori illius obſervantia, ſive ejuſmodi Syndici aſſumantur ad præſcriptum Conſtitutionum Nicolai III. & Clementis V. ſive ſecundum diſpoſitionem Conſtitutionum Martini IV. & V. ac Pauli IV. prout illorum uſus in ſingulis Familiis, Congregationibus, Reformationibus, aut Provinciis Ordinis Fratrum Minorum reſpective fuerit receptus ex ſupra allata litterali declaratione Innocentii XI. Et quod diſpoſitio Martiniana, & Paulina nominandi, & deputandi Syndicos non ſit in

re

Google

re contraria declarationibus Nicolai III. & Clementis V.

14 Modus tamen utendi Syndico Apoſtolico aſſumpto ad præſcriptum Martinianæ, & Paulinæ videtur facilior, commodior, & tutior pro unoquoque Conventu. Immo Portellus *dub. Regul. verb. Syndicus n.* 4. & Matthæuc. *Schola paupertatis tit.* 4. *conſ.* 1. *n.* 44. volunt, quod Conventus non habens hujuſmodi Syndicum ponat ſe in periculo tranſgrediendi Regulam, cum, ut dicunt ipſi, vix inveniendus ſit Conventus quantumcumque reformatus, qui tali Syndico non indigeat ad recipiendas, ac retinendas nomine Sedis Apoſtolicæ pecunias adventitias, oblatas, ac traditas, præſertim ab advenis, tranſeuntibus, in longinqua abeuntibus, pro Fratrum neceſſitatibus ſubveniendis. Quod non tam facile aut tute ſemper fieri poteſt per amicos ſpirituales, qui velint per ſeipſos, vel alios deputatos, ſeu ſubſtitutos ſuas pecuniae in Fratrum neceſſitates expendere; Ultraquam quod cum nimiis incommodis ac periculis tot deberent eſſe ſubſtituti, quot eſſent donantes: Quotidiana enim experientia magiſtra ſimiles amici ſpirituales, ac benefactores, aliique eleemoſynas pro Miſſis, aliaſque adventitiae Fratribus offerentes, atque donantes rogati, vel quod ipſi eas in Fratrum indigentias expendant, vel quod id alteri perſonæ committant, reſpondere ſolent, *Habetis Syndicum, mittat ad Syndicum, nec poſſum, nec volo ulteriorem curam ſuſcipere*. Immo plures, ac plures præſertim a Conventibus diſtantes, advenæ, & peregrini, ac alii aliud nolentes incommodum, ſolent ſine ulla intentione retinendi in ſe dominium, mittere ad Conventus pecuniarias, aliaſque eleemoſynas, quæ certo ſine tali Syndico non poſſent tute recipi, retineri, & expendi; cum ad id per tales dantes non cenſeatur nominata, & ſubſtituta alia perſona, nec ipſe per Fratres præſentata, aut nominata, nec alia in tali caſu reperiatur auctoritate Pontificis nominata, & deputata, quæ tute poſſit ipſas pecunias recipere, retinere, & expendere in Fratrum neceſſitate contra diſpoſitionem, ac declarationem reſpective tum Nicolai III. & Clem. V. tum Martini IV. & V. ac Pauli IV.

15 Syndici Apoſtolici deputantur pro toto Ordine a Generali, pro Provinciis, & Cuſtodiis, ac Conventibus ſibi ſubjectis a Provincialibus, & reſpective Cuſtodibus, vel etiam a Guardianis de expreſſa Prælatorum licentia juxta diſpoſitionem Pauli IV. in d. Conſt. incip. *Ex Clementi*, ut recte notat Matthæuc. *Schola paupertatis tit.* 4. *conſ.* 1. *n.* 1. & *Official. Curiæ cap.* 51. *num.* 1. Qui inſuper addit, quod etiam 16
Procurator, & Commiſſarius Generalis Romanæ Curiæ poſſunt Syndicos pro ipſorum reſpective officio conſtituere, ut probat Sanctorus *Comment. c.* 8. *Statut.* 37. *in fine*. Et ad id *cap.* 4. *ſtatut.* 4. *in princip.* refert conceſſionem Eugenii IV. *Kalend. Maii* 1432. ibi: *Quod poſſint etiam facere Provinciales in Provinciis, & Procuratores Ordinis in Romana Curia*.

Non poſſunt tamen a dictis Superioribus deputari plures Syndici, ſed unus duntaxat pro 17
unoquoque Conventu; Colligitur ex infra afferenda Conſtitutione Clementis VII. incip. *Dum conſideramus*, in qua *uni tantum Syndico* Conventus quædam privilegia conceduntur. Et ex infra etiam afferendis Litteris Innocentii XI. incip. *Alias*, in quibus ipſe Pontifex decreta Sacræ Congregationis memorata privilegia concernentia confirmat, habetur, *Ut unicuique Conventui dicti Ordinis aſſignetur unus Procurator, ſive Syndicus Apoſtolicus qui omnes eleemoſynas* (nota ly *omnes* poni adverſative ad alium, qui aliquas recipiat) *tam pecuniarias, quam aliarum rerum colligere, illaſque ſolus* (nota ly *Solus* poni excluſive ſeu privative ad alios) *in neceſſitates Fratrum applicare debeat*. De qua re nefas eſt dubitare, ut expreſſe eruditiſſimus Matthæuc. in *Schola paupertatis tit.* 4. *conſil.* 2. *n.* 5. cum omnia decreta Apoſtolica uniformiter procedant, & pro unico ſemper diſponant, & ſupponant, ut patet in Decretis approbatis, & confirmatis in dict. Conſtitutione Innocent. XI. & in aliis editis a Congregatione particulari ab Urbano VIII. præpoſitæ conſultationibus Fratrum Minorum de Obſervantia, & a nobis allatis ſub verb. *Legatum*. Ac in proviſione Apoſtolica Martini V. in Conſtitutionibus, & declarationibus ſuis a S. Joanne de Capiſtrano ad annum 1430. impetratis ſic expreſſe habetur; *Quoad quartum Capitulum Regulæ quod Fratres non recipiant pecuniam; Statuimus, & ordinamus juxta declarationem Nicolai III. & Clementis V. & Martini IV. quod quilibet Conventus, & locus habeat Procuratorem, Œconomum, Syndicum, & Actorem, cui omnis eleemoſyna pecuniaria, & alia, quæ ad pecuniam reduci poſſunt, integraliter aſſignetur; Qui eaſdem diſpenſare legaliter, & fideliter pro reparatione Conventuum, & locorum & ad alias neceſſitates pro tempore occurrentes debent, ſic quod Fratres nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant*. Hæc Martinus V. ut refert doctiſſimus P. Petrus Marchant. *in Relatione Theologica difficultat.* 3. §. *Proviſio Apoſtolica Martini V.*

Digitized by Google

Et ſic in ſtatutis Generalibus in Compilatione Sambucana *cap.* 4. §. 1. *n.* 4. ubi ſic praſcribitur, *Ut quilibet Conventus habeat Syndicum, & Procuratorem, ac etiam ſubſtitutum, ſi opus fuerit, & non alios. Nota Syndicum* in ſingulari, & ly *non alios.* Quocirca recte infert Matthæuc. in *Schola paupertatis tit.* 4. *conſil.* 2. *num.* 5. *in fine*, non eſt recipienda doctrina Cordubæ in *cap.* 4. *Regulæ quæſt.* 16. *verſ. Tertio notandum*, ubi tradit plures Syndicos poſſe eſſe pro uno Conventu, ad effectum recipiendi eleemoſynas pecuniarias, licet duo tantum privilegiis fruerentur: Cum enim adverſus ipſum ſtent jura ſuperius allegata, non eſt ejus opinio in praxim deducenda, ne quis velit in Regulam offendere, & pro Syndico uti perſona interpoſita; Hæc ille.

18 Qui tamen *loc. cit. tit.* 4. *conſ.* 3. *num.* 26. *& ſequent.* recte probat, quod poteſt nominari, & deputari unus etiam Syndicus pro quocumque Hoſpitio habente ſuum Præſidem, & Religioſos ibi degentes, & unus a Superiore Generali pro Religione, & a Provinciali pro Provincia, qui gaudeat omnibus privilegiis, quibus gaudet Syndicus cujuſque Conventus. Accedente ad id etiam inveterata praxi, & conſuetudine, quæ eſt optima Legum interpres, *cap. Cum dilectus* 8. *de conſuetudine, & l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus.* Quod idem dicendum videtur de Infirmariis, quæ reguntur diverſo, ac diſtincto regimine ab illo Conventus. Cum ubi eadem eſt ratio, eadem debeat eſſe juris diſpoſitio; *L. Ideo* 27. *ff. de Legibus, L. Illud* 32. *ff. ad Leg. Aquil. cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Epiſcop.*

19 Non poſſunt autem dicti Superiores deputare alios Syndicos pro Religioſis particularibus, ut colligitur ex Conſtitut. Urbani VIII. incip. *Militantis*, & Conſtit. Innocent. XI. incip. *Exponi Nobis*: ubi ſtatuitur quamcumque eleemoſynarum oblationem ipſis Fratribus factam, etiam ratione concionum, *Syndicis Conventuum duntaxat libere, & integre tranſmitten-*
20 *dam, & conſignandam fore*: Immo Fratres privati neque de licentia Superioris poſſunt habere apud Syndicum Conventus pecunias a maſſa communi ſeparatas; Sicut enim nec pro ſe poteſt Superior apud Syndicum denarios habere nomine, & auctoritate ſua expendendos, alias cenſeretur reus proprietatis, utpote diſponens de re non ſua, ac ſi ſui juris eſſet: Ita nec poteſt id ſubdito concedere, ſive agatur de pecunia, quæ obvenit Fratri titulo concionis, vel etiam ratione donationis, aut mercedis oblatæ: nam quovis titulo non eſt Fratris, nec ſub dominio Superioris, ſed Pontificis juxta citatas Conſtitutiones Martini IV. & V. ac Pauli IV. ideoque neque eſt in poteſtate Superioris diſponere, ut a Syndico ab alia ſequeſtrata retineatur in commodum Fratris particularis ad ejus occurrentes neceſſitates relevandas, alias de alieno diſponeret, & particeps, vel cauſa eſſet proprietatis, qua Frater contra Regulam delinqueret. Sic expreſſe Matthæuc. *in cit. Schola paupertatis tit.* 2. *conſil.* 3. *num.* 45. Quinimmo Innocent. XI. Conſtitut. incipient. *Sollicitudo Paſtoralis Officii* confirmat. ab Innocent. XII. Conſtitut. incipient. *Alias*, ſic expreſſe ſtatuit; *Demum ut omnis occaſio tranſgrediendi præceptum de non contrectandis denariis, ſeu pecuniis auferatur, omnibus, & ſingulis dicti Ordinis Prælatis, ſive ſuperioribus in virtute Sanctæ Obedientiæ, ac ſub pœna privationis ſuorum officiorum injungimus, ut nulli Religioſo ejuſdem Ordinis permittant adminiſtrationem fundorum, redituum, aut quarumcumque aliarum rerum, & bonorum mobilium vel immobilium, cujuſcumque Domini illa ſint, & ſignanter, ut nulli Religioſorum Ordinis hujuſmodi permittatur adminiſtratio bonorum temporalium alicujus Monaſterii Monialium ſub quovis prætextu, aut nomine, nempe Adminiſtratoris, Syndici, Factoris, Coloni, Superintendentis, Villici, aut alio quovis imaginabili.*

Inſuper d. P. Matthæuc. in *citat. Schola* 21
paupertatis tit. 2. *conſil.* 3. *ſub numer.* 45. propoſito hoc dubio: *Quid, ſi quis ſibi reſervato dominio, ſponte deponat apud Syndicum, non velut Syndicum, ſed tamquam ſuum ſubſtitutum, vel Depoſitarium ſummam pecuniæ expendendam in neceſſitates talis Fratris, eique ſignificet*: Tradidi Syndico centum aureos, ut illis tuis neceſſitatibus provideas? Reſpondet, quod in caſu talis Frater non poteſt conſentire in depoſitum, & debet proteſtari, ac informare Syndicum ſe non poſſe in pecunias depoſitas conſentire, ad quas ſic depoſitas recurrere nequit, niſi poſita vera neceſſitate, & accedente licentia Superioris; Hæc ille.

Poſita tamen vera neceſſitate, & negligen- 22
tia Superioris in miniſtrando neceſſaria, poteſt Frater ſubditus, nedum in tale depoſitum ſponte oblatum, & factum conſentire: ſed ſine peccato ſuis indigentiis providere per recurſum ad amicos ſpirituales, dummodo ſervet modificationes per declarationes Pontificias in citat. Conſtitutionibus præfinitas; Neceſſitas enim non habet Legem; *capit. Sicut* 11. *de conſecrat. diſtinct.* 1. *cap. Conſilium* 2. *de obſervation. jejunor.*

Digitized by Google

ſejunor. capit. Omnes 1. *de Fer. capit. Conſuluiſti* 3. *de celebrat. Miſſar.*, & *citato capit. Exiit* 3. *de verborum ſignificat. in* 6. quia ut expreſſe habetur *in capit. Quod non eſt licitum* 3. *de Regul. juris*: *Quod non eſt licitum in Lege, neceſſitas facit licitum*: Cevere tamen debet ſubditus, ne proprium commodum pro neceſſitate ſumat, & judicet: nec facile ſibi ipſi credere debet, cum regulariter quis in re propria ſoleat cæcutire; Unde Superiotum aliorumque prudentum expertorum judicium, & conſilium exquirere debet; Quinimmo nunquam recurrere debet ad amicos ſpirituales, ut iſti ſuis neceſſitatibus pecuoia provideant, niſi prius requiſita explicita Superiorum licentia, quamvis poſſit in aliquo caſu ſufficere tacita, & præſumpta.

23 Quænam autem ſint dictæ Pontificiæ modificationes obſervandæ, & pro quibus neceſſitatibus poſſit a Fratribus Minoribus heberi recurſus pro pecunia ad amicos ſpiritueles, brevitatis gratia, utpote extra titulum, videndæ relinquuntur in citatis Decretalibus Nicolai III. & Clementis V. & in allegatis Conſtitutionibus, & declarationibus Martini IV. & V. ac Pauli IV. a Religione acceptatis, & noviſſime ab Innoc. XI. confirmatis; & abunde apud Regulæ Expoſitores, & ſignanter apud Marchant. in *expoſitione c.* 4. & *in Relectione Theologica per tot.* & Matthæuc. *in ſchola paupertatis tit.* 2. *conſ.* 3. & 4. & *tit.* 4. *per tot.* ac Felic. Poteſt. *tom.* 1. *par.* 2. *a num.* 1149. ubi *a num.* 1161. duos tradit modos, quibus Fratres uti poſſunt in ſuis ſubveniendis neceſſitatibus cum omnimoda obſervantia Paupertatis a S. P. Franciſco præceptæ. Vide omnino, & ſerva.

24 Bona Syndici ſunt tacite hypothecata pro ſecuritate eleemoſynarum: Unde ex bonis ex-Syndici debet damnum reparari, ſi ipſe indebite, ac injuſte adminiſtraverit, ne pia Benefactorum deſtituatur intentio, & ipſi Fratres opportunis auxiliis fraudentur, textu expreſſo in *citat. cap. Exiit* 3. §. *Ad hæc quia*, *de verbor. ſignific. in* 6. Matthæuc. *loc. citat. tit.* 4. *conſ.* 4.
25 *n.* 16. & alii paſſim: Sicque novus Syndicus inſtare debet pro recuperatione pecuniæ, habetque actionem contra ex-Syndicum, & ejus heredes; Matthæuc. *loc. cit. tit.* 4. *conſ.* 4. *n.* 7. & 13. & *tit.* 5. *conſ.* 3. *n.* 6. & 26. ubi refert ad id cauſas ſic Romæ deciſas. Cum enim eleemoſynæ non conferantur Syndico, ut eas ſuo arbitrio ludis, ac negotiationibus exponat, vel alias diſſipet; ſed taxative pro ſolis Fratrum neceſſitatibus, ſibi imputari debet, ſi ex propriis ſupplere teneatur, quæ in alios uſus illicite, & male conſumpſit contra donantium intentionem, & mentem Pontificis, ſciens in Clementina: *Quia contingit* 2. *de Religioſis domibus*, expreſſe eſſe ſtatutum, *quod ea quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata Fidelium, ad illum debeant, non ad alium* (*ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate*) *converti*; Et ob id Syn- 26
dicus conveniri debet coram Judice Conſervatore ex infra afferenda conſtitutione Clementis VII. incipient. *Dum conſideramus* §. 2. Et Ex-ſyndicus, ſi ſit Laicus, conveniri poteſt etiam coram Judice Laico, & ſi ſit Eccleſiaſticus conveniri debet coram Judice Eccleſiaſtico, *c. Si quis Clericus* 1. & *c. Nullus* 2. *de Foro competenti*, cum ſimilibus; Et etiam conveniri poteſt coram Judice Eccleſiaſtico ex-Syndicus Laicus, ſi Judex Laicus fuerit negligens in adminiſtrando Syndico debitam de jure juſtitiam, *c. Licet* 10. & *c. Ex tenore* 11. *de Foro competenti*, Matthæuc. *loc. cit. tit.* 4. *conſil.* 4. *n.* 3. & *tit.* 4. *conſil.* 4. *n.* 23. & 24. & alii paſſim.

Syndicus Apoſtolicus debet admitti in con- 27
curſu Creditorum adverſus ex-Syndicum decoctum, vel ejus heredes, & ſic etiam adverſus ſubſtitutos dantium, ſeu donantium, & alios veros debitores. Cum enim pecuniæ pro neceſſitatibus Fratrum Syndico, ſeu ſubſtituto conſignatæ, ſint ſub dominio Papæ, & Syndicus Apoſtolicus a Fratribus nominatus, ſit ipſius Papæ Miniſter, Œconomus, & Procurator, debet cum ceteris Creditoribus in concurſu admitti ut judicialem petitionem intentet, & hac forma pecunias male ab infideli adminiſtratore alienatas, ſeu diſſipatas, aut aliis juſto titulo vere debitas, Papæ ſuo Principali recuperet; Et quidem ſuo ordine anterioritatis juxta ordinem faciendi reſtitutionem aſſignatam ſub *verb. Reſtitutio artic.* 4. *a num.* 29. Cum hac tamen advertentia, quod ſi pecunia pro indigentiis Fratrum Syndico, ſeu Subſtituto tradita, in individuo ab aliis diſtincta, & ſeparata reperiatur (de quo vel ſyngrapha appareret, vel eſſet in capſula deputata ad aſſervandas ſolas dictas eleemoſynas pro Fratrum neceſſitatibus oblatas) eſſet novo Syndico integre tradenda, quamvis nihil omnino ſupereſſet, quo aliis creditoribus ſatisfieri poſſet, per jura a ſimili allata ſub dict. *verb. Reſtitutio art.* 4. *num.* 31. Hinc pro obviendis litigiis, quæ poſſent ſuboriri circa dictas pecunias pro Fratribus a Benefactoribus donatas, inſtruendi, & ſerio admonendi ſunt Syndici, ut ſupradictam omnino fideliter ſervent praxim in illarum aſſervatione, & cuſtodia.

28 Poſſunt Conventus præter Syndicum, habe-
re etiam ſubſtitutum nominandum a dicto Syn-
dico. *Communis*, per text. in *cit. c. Exiit* 3.
§. *In ea vero*, *de verbor. ſignificatione in* 6. ubi
deciditur Subſtitutum principalis Domini poſſe
alium ſubſtitutum nominare; Syndicus autem
eſt ſubſtitutus, ſeu Delegatus Domini princi-
palis, nempe Papæ, de cujus dominio ſunt res
pro Fratribus relictæ, & per ipſum in eorum
neceſſitates applicandæ: Et id habetur in ſta-
tutis Capituli Generalis anni 1676. confirmatis
in forma ſpecifica ab Innocentio XI. Conſtitut.
incip. *Militantis*, ibi: *Capitulum Generale præ-
cipit ſub pœna privationis ſuffragii, quod Mi-
niſter, ſeu Pro-Miniſter, & Cuſtos cujuſcumque
Provinciæ ſimul ad Capitul. iter faciant cum
unico tantum ſocio Religioſo pro utroque, & ſi
expenſæ aliquæ in itinere ex neceſſitate facienda
ſint, adducant ſecum Tertiarium, qui Syndici
Apoſtolici ſubſtitutus ſit, & ipſis nomine expen-
ſas prædictas inevitabiles faciat.*

29 Talis igitur Subſtitutus non eſt deputandus
a Fatribus, cum Generales, Provinciales &
Cudoſtes privilegiati non ſint ad deputandos
hujuſmodi ſubſtitutos, ſed Syndicos duntaxat,
prout clare patet in d. Conſtitutione Pauli IV.
incipient. *Ex Clementi*; Unde talis ſubſtitutus
nominandus, & deputandus eſt ab ipſomet Syn-
dico, ubi proſpiciat ſe non poſſe in totum per
ſeipſum munus implere; arg. cit. ſtatut. General.
confirmat. in d. Conſtitut. *Militantis*, & *c. Si
pro debilitate* 3. & *c. Præterea* 5. *de Offic. &
poteſtat. Judicis delegat. c. Cum cauſam* 62. *de
appellationib. L. Adjudic.* 5. *de judiciis*, ubi di-
ſponitur, quod Delegatus a Papa, vel Princi-
pe (uti eſt Syndicus Apoſtolicus) poteſt ſub-
delegare. Immo Syndicus Apoſtolicus, ne-
dum unum, ſed & plures ſubſtitutos, prout
opus fuerit, poteſt deputare: Sic expreſſe Fe-
lix Poteſtas *tom.* 1. *par.* 2. *n.* 1148. *verb. Syndi-
cus*, & alii, *arg. c. Cum te conſulente* 18. *de
Offic. & poteſtat. Judic. delegat.* ubi ſtatuitur,
quod Delegatus a Papa poteſt unum vel plures
ſubdelegare, & tenet Gloſſa 1. *ibidem*, & alii
paſſim; Et id videtur expreſſe conceſſum etiam
in cit. cap. *Exiit* 3. §. *Articulum iſtum*, &
§. *In ea vero*, *de verb. ſignificat. in* 6. Hinc
Subſtitutus, ſeu Subſtituti non dicitur, ſeu
non dicuntur, Subſtitutus, ſeu Subſtituti Fra-
trum, ſed Syndici Apoſtolici; Et ideo debet
ſubſtitutus, vel debent ſubſtituti pecunias re-
cipere nomine Syndici in Fratrum neceſſitates
expendere, & ei rationem reddere, non autem
Fratribus, ut recte advertit Matthæuc. *Official.
Curiæ c.* 51. *num.* 8. & in *Schola paupertat.
tit.* 4. *conſil.* 2. *n.* 8. dicens poſſe ſolum Fratres
Syndicum monere de aſſumenda perſona apta,
& idonea, ſeu de aſſumendis perſonis aptis,
& idoneis, eamque, ſeu eas proponere, ut
eam, ſeu eas aſſumat, ſi ſibi placuerit, ad
text. in *d. cap. Exiit* §. *Articulum iſtum*.

Nec poſſunt Fratres a Syndicis computus 30
Juridicos tamquam Domini exigere, ſed ſolum
ad experiendam fidelitatem ipſorum, ad quam
exhortandi ſunt, poſſunt cum eis computus
naturales facere. Sic Conſtit. Generales Ordi-
nis *c.* 4. §. 2. *pag.* 183. Lantuſcha *Theatr. Reg.
verb. Syndicus in fine*, *Matthæuc. Official. Cur.
c.* 17. *n.* 44. & alii.

Poſſunt tamen Generales, & Provinciales, 31
quoties eis opportunum videbitur, dictos Syn-
dicos removere, alioſque ſubrogare, ſeu nomi-
nare, vel deputare. Sic conceſſiſſe Innocen-
tium IV. refert Caſatub. *in Compend. Privile-
giorum*, *verb. Procuratores Fratrum*, *ſeu Syndi-
ci num.* 1. ibi: *Conceſſit etiam, quod liceat præ-
dictis Miniſtris præfatos viros ſic conſtitutos re-
movere, alioſque ad prædicta exequenda ſine dif-
ficultate aliqua ſubrogare, quoties videbitur op-
portunum*; Et idem conceſſit Paulus IV. in d.
Conſtit. incip. *Ex Clementi*; Et concordant
ſtatuta Generalia Ordinis *cap.* 4. §. 1. *n.* 3. ibi:
Declaramus, quod *Generales*, *vel Provinciales
Miniſtri*, *non autem Guardiani*, *poſſint nomina-
re aliquos extra Ordinem*, *ſicuti nominatos pri-
vare*, *qui ſint veri*, & *legitimi Adminiſtrato-
res*, *Œconomi*, *Syndici*, *Actores*, & *Procura-
tores &c.*

Quæ Generalia ſtatuta Ordinis *ibid. n.* 5. ex- 32
preſſe ordinant, quod *ſine dicto Procuratore,
vel ſubſtituto nihil emi, aut vendi, vel de
eleemoſynis prædictis ſub quocumque prætextu diſ-
poni poſſit ſub pœna proprietatis, ſub qua etiam
pœna prohibemus, ne Guardianus, niſi in manu
Syndici, vel ſubſtituti de ejuſdem licentia eleemo-
ſynas pecuniarias teneat, vel per manus aliorum
expendat.*

Syndici Apoſtolici, ſeu Procuratores Fra- 33
trum Minorum ampliſſimam habent facultatem
ex conceſſione plurium Summorum Pontificum,
& ſignanter ex conceſſione Pauli IV. Conſtitut.
1. incipient. *Ex Clementi*, in qua inter alias
confirmat, & innovat conceſſionem eis factam
a Martino IV. circa eleemoſynas omnes quo-
modocumque ad dictos Religioſos provenien-
tes, ſeu ſpectantes, nimirum illas, *Per ſe pe-
tendi, recipiendi, exigendi, alienandi, tranſi-
gendi, paciſcendi, agendi, conveniendi, promit-
tendi, remittendi, quietationem faciendi, agen-
di, defendendi &c. cum illis, & contra illos,*

qui

Digitized by Google

qui hujuſmodi res mobiles , & immobiles , aut pretium earum , ſeu relictas eleemoſynas Fratribus in Teſtamento occuparent &c. ac generaliter in omnibus cauſis pro rebus , & locis hujuſmodi ad ipſam Eccleſiam ſpectantibus &c. in Judicio, & extra &c. ut fuſe in dict. Conſtitution. Pauli IV. incip. *Ex Clementi* , & de quibus lete P. De Gubernatis *in Orbe Seraphico lib.* 3. *tom.* 1. *cap.* 17. ac Rota *in Romana* , *& Mexicana* 22. *Junii* 1699. §. *Quamobrem* , *coram Cardin. de la Tremoille*.

34 Ad impedienda autem multa inconvenientia ex perte dictorum Syndicorum, ſeu Procuratorum oriri ſolita in alienationibus rerum relictarum ipſis Religioſis, ſeu Conventibus congruum exiſtimatum fuit *in Sacra Congregat. Concilii die* 18. *Martii* 1719. exquirere aliquod remedium, narrando quod Syndicis Apoſtolicis res, & bona Conventibus, & Religioſis relictæ aliquando viliſſimo pretio venduntur, vel quia Syndici eas vendunt ſavore Propinquorum, vel quia contrahunt cum perſonis, quibus reſiſtere non poſſunt, vel nolunt. Fuit propterea in Congregatione hebita dicta die quæſitum : *An, & quale temperamentum ſit capiendum ?* Fuitque Reſcriptum : *Quoad mobilia pretioſa Eccleſiæ incorporata eſſe neceſſarium Beneplacitum Apoſtolicum : Quo vero ad omnes alias res, in futurum non poſſe Syndicos procedere ad venditionem, niſi prævia affixione Edictorum, ut venditio fiat majori Oblatori*. Sic refert Urſaya *tom.* 3. *par.* 1. *diſcep.* 30. *in fine*, & Cardin. Petra *tom.* 5. *Commentar. in Conſt.* 5. *Pauli II. ſect.* 5. *n.* 5. Vide Matthæuc. *Official. Cur. c.* 30. *n.* 28. ubi & ipſe dicit : magnifica ornementa Eccleſiaſtica non poſſe alienari ſine licentia Sedis Apoſtolicæ.

35 Syndici Apoſtolici gaudent privilegio Fori in cauſis Civilibus, Criminalibus , & mixtis, motis , & movendis : Sic expreſſe conceſſit Clemens VII. Conſtit. 19. incip. *Dum conſideramus*, ut infra.

„ Dum conſideramus aſſiduos labores, &
„ vigilias, quos dilecti Filii Syndici, & Procuratores Domorum, & Monaſteriorum Fre-
„ trum Minorum Sancti Franciſci Regularis
„ Obſervantiæ, & Monialium Sanctæ Claræ,
„ Conceptionis, & Annunciationis Ordinum,
„ & Sororum Tertiæ Regulæ Sancti Franciſci
„ ſuſtinere non ceſſant, merito Nos obligant,
„ ut animarum ſuarum ſaluti conſulamus ,
„ ipſoſque a quibuſvis moleſtiis, & injuriis ſibi
„ pro tempore illatis, quantum cum Deo poſ-
„ ſumus, relevemus.

„ Idcirco uni Syndico, & Procuratori hu-
„ juſmodi cum illius Uxore, & liberis præ-
„ ſenti , & futuro ſingulæ Domui, & Mona-
„ ſterio prædictis pro tempore ſervientibus ,
„ quod de cetero perpetuis futuris tempori-
„ bus, ipſi, & eorum quilibet omnibus, &
„ ſingulis Indulgentiis , & peccatorum remiſ-
„ ſionibus, favoribus, & gratiis, quibus Fra-
„ tres Ordinis Obſervantiæ prædictorum utun-
„ tur, potiuntur, & gaudent, ſeu uti, poti-
„ ri, & gaudere poſſint, & valeant.

„ Inſuper in quibuſvis cauſis, & rebus ipſos
„ Syndicum, & Procuratotem concernentibus,
„ Civilibus , Criminalibus , & mixtis , non
„ niſi coram Judicibus Conſervetoribus Domo-
„ rum illarum, quarum ipſe Syndicus, & Pro-
„ curator fuerit de juſtitia reſpondere tenea-
„ tur, auctoritate Apoſtolica concedimus, &
„ indulgemus.

„ Inhibendo ſub Excommunicationis latæ
„ ſententiæ pœna univerſis , & ſingulis Judi-
„ cibus, Commiſſariis Eccleſiaſticis, & ſæcu-
„ laribus, quacumque auctoritate fulgentibus,
„ ne de cauſis contra dictos Syndicos , &
„ Procuratores, motis, & movendis, directe,
„ vel indirecte, quovis quæſito colore , ſeu
„ prætextu ſe intromittere quomodolibet de
„ cetero audeant, vel præſument. Decernen-
„ tes quoſcumque proceſſus contra dictos Syn-
„ dicos, & Procuratores per alios , quam di-
„ ctos Conſervetores, in cauſis duntaxat con-
„ tra eos motis, & movendis, habendos, &
„ ſententias ferendas , nullos , & invalidos ,
„ nulliuſque roboris , vel momenti fuiſſe, &
„ eſſe, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper
„ his a quoquam , quavis auctoritete, ſcien-
„ ter, vel ignoranter , contigerit attentari ,
„ non obſtantibus &c. Romæ 16. Aprilis 1526.

Ad hoc ab Innocentio XI. confirmantur in 36
forma ſpecifica Decreta variarum Sacr. Congreg. emanata ſuper exemptione præfatorum Syndicorum.

„ Alias pro parte dilecti Filii Franciſci Ma-
„ riæ Tagliaferti Procuratoris Generalis Ordi-
„ nis Fratrum Minorum Sancti Franciſci de
„ Obſervantia nuncupatorum , Congregationi
„ Venerabilium Fratrum Noſtrorum Sanctæ
„ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium negotiis, &
„ conſultationibus Epiſcop. & Regul. præpo-
„ ſitæ, expoſito, quod dudum nonnulli Roma-
„ ni Pontifices, & præſertim fel. record. Ni-
„ colaus III. & Nicolaus IV. Martinus V. &
„ Eugenius IV. Prædeceſſores noſtri, ut vera
„ obſervantia , Regulæque puritas in Ordine
„ prædicto vigeret, & magis augeretur , Fra-
„ treſque ipſius Ordinis ab omni Dominio &

,, proprietate alieni conſervarentur, ſtatuerant,
,, & ordinaverant, ut unicuique Conventui di-
,, cti Ord. aſſignaretur unus Procurator, ſive
,, Syndicus Apoſtolicus, qui omnes eleemoſy-
,, nas, tam pecuniarias, quam aliarum rerum
,, colligere, illaſque ſolus in neceſſitates FF.
,, præfatorum applicare deberet.

,, §. 1. Et ſubinde recol. mem. Clem. Pa-
,, pa VII. etiam Prædeceſſor Noſter, intuitu
,, laborum, quos ejuſmodi Syndici in Benefi-
,, cio dictorum FF. quocumque tempore, &
,, quavis occaſione aſſidue ſuſtinebant, eoſdem
,, Syndicos a Foro ſæculari exemerat, volens,
,, ut in cauſis tam Civilibus, quam Crimina-
,, libus, & mixtis, nonniſi coram Judicibus
,, Conſervatoribus eorundem FF. Minor. de
,, Obſervantia de juſtitia reſpondere teneren-
,, tur, & alia prout in ipſius Clementis Præ-
,, deceſſoris Litteris, deſuper in ſimili forma
,, Brevis die 15. Apr. 1526. expeditis plenius
,, dicitur contineri.

,, §. 2. Ac in eadem expoſitione ſubjuncto,
,, quod nonnulli dicerent, privilegium hujuſ-
,, modi in aliqua ſui parte amplius in uſu
,, non eſſe, alii vero prætenderent, illud Syndi-
,, cis prædictis, ratione eorum Officii tantum,
,, non autem uti talibus perſonis, compe-
,, tere, unde fiebat, ut Fratres prædicti non
,, ſine Paupertatis, & Regulæ, quam profi-
,, tentur, ſuarum conſcientiarum detrimento,
,, neminem amplius reperire poſſent, qui eo-
,, rum Syndici, ſive Procuratoris munus in ſe
,, ſuſcipere, eumque laborem aſſumere vellet.

,, §. 3. Ideoque pro parte præſati Franciſci
,, Mariæ Procuratoris Generalis d. Congreg.
,, Cardinalium ſupplicato, ut non ſolum au-
,, ctoritate Apoſtolica confirmaretur dictum pri-
,, vilegium, ſed etiam illud Syndicis, ſive
,, Procuratoribus hujuſmodi, ut talibus perſo-
,, nis competere declararetur;

,, §. 4. Emanavit ab eadem Congregat. Car-
,, dinalium Decretum tenoris ſequentis, vide-
,, licet: Sacra Congregatio EE. S. R. E. Car-
,, dinalium negotiis, & conſultationibus Epi-
,, ſcoporum, & Regularium præpoſita, atque
,, attenta remiſſione Libelli per S. D. Noſtrum
,, facta, referente Emin. Norfolch cenſuit dan-
,, da eſſe Oratori Decreta alias edita: nempe
,, ſuper præmiſſis ſervandam eſſe præfatam Con-
,, ſtitutionem ſan. mem. Clem. VII. prout præ-
,, ſentis Decreti tenore omnino ſervari man-
,, dat, & præcipit. Romæ 28. Martii 1686.

,, §. 5. Porro cum dictus Franciſcus Maria
,, Procurat. General. prænarrata pariter expo-
,, ſuiſſet Congregationi etiam Venerabilium FF.
,, Noſtrorum ejuſdem S. R. E. Cardinalium
,, ſuper Immunitate Eccleſiaſtica & contro-
,, verſiis Juriſdictionalibus deputatorum: hæc
,, Congregatio cenſuit danda eſſe decreta an-
,, teriora tenoris, qui ſequitur, videlicet: Sac.
,, Congregatio ſuper Immunitate Eccleſiaſti-
,, ca, & controverſiis juriſdictionalibus, habi-
,, ta ſub hac die 28. Martii 1686. circa expoſita
,, in præſenti ſupplici Libello, dixit, danda
,, eſſe decreta, ut infra. Die 31. Maii 1639.
,, Fanen. Provincialis Fratrum Minorum Ob-
,, ſervantiæ S. Franciſci, Sacra &c. cenſuit
,, reſpondendum Epiſcopo, ut quoad exem-
,, ptionem Syndici Fratrum Min. de Obſerv.
,, loci de Cartoceto faciat Bullam Clem. VII.
,, obſervari, ſi in eo concurrunt requiſita ejuſ-
,, dem Bullæ.

,, §. 6. Die 17. Nov. 1642. Peruſina. Fra-
,, tres S. Franciſci Minor. Obſerv. Sacra &c.
,, cenſuit ſervandam eſſe Bullam Clem. VII.
,, circa privilegium Fori, & exemptionis Syn-
,, dicorum, & Procuratorum Ordinis FF. Mi-
,, norum S. Franciſci de Obſervantia.

,, §. 7. Die 4. Aug. 1654. Fanen. Epiſco-
,, pus: An Syndicus FF. Minorum de Obſer-
,, vantia S. Franciſci gaudere debeat privile-
,, gio Fori? Sacra &c. cenſuit hujuſmodi Syn-
,, dicum gaudere privilegio Fori juxta Con-
,, ſtitutionem Clem. VII.

,, §. 8. Die 23. Maii 1645. Romana. P.
,, Commiſſarius Generalis Curiæ quærit: An
,, Syndici, & Procuratores Apoſtolici Conven-
,, tuum ſuæ Religionis gaudeant privilegio
,, Fori etiam in cauſis, tam Civilibus, quam
,, Criminalibus, & mixtis motis ante inſtitu-
,, tionem Officiorum virtute Bullæ Clement.
,, fel. rec. Papæ VII. Sacra Congreg. reſpon-
,, dit Syndicos Conventuum Ordinis FF. Mino-
,, rum de Obſerv. Sancti Franciſci ex Bulla
,, fel. rec. Clementis VII. gaudere privilegio
,, Fori, tam in cauſis Civilibus, quam in
,, Criminalibus, & mixtis etiam motis ante
,, eorum deputationem, ſeu inſtitutionem in
,, Officium Syndicatus.

,, §. 9. Die 23. Maii 1645. Recinaten. An
,, Syndicus Monialium S. Claræ gaudeat pri-
,, vilegio Fori, pro ut gaudent Syndici Fra-
,, trum Minorum de Obſervantia? Sacra &c.
,, cenſuit hujuſmodi Syndicum gaudere debere
,, privilegio Fori, in quorum fidem &c. Da-
,, tum Romæ ſub hac die 20. Aprilis 1686.

,, §. 10. Cum autem &c. Nos &c. Decreta
,, præinſerta a memoratis Congregationibus
,, Cardinalium reſpective emanata Auctoritate
,, Apoſtol. tenore præſentium approbamus, &
,, con-

Digitized by Google

„ confirmamus, illiſque inviolabilis Apoſtoli-
„ cæ firmitatis robur adjicimus, ſalvæ tamen
„ ſemper in præmiſſis auctoritate earumdem
„ reſpectivè Congregationum Cardinalium. De-
„ cernentes &c. ſicque in præmiſſis &c. Irri-
„ tum, & inane, &c. non obſtantibus &c.
„ Romæ 19. Junii 1686.

37 Dicti Syndici Apoſtolici non poſſunt compelli ad exercenda munia publica Communitatis, nec conveniri, niſi coram Judice Conſervatore. Ita reperitur in libro Decretorum Sac. Congregationis ſuper Immunitate Eccleſiaſtica, & controverſiis juriſdictionalibus *ſub die 10. Maii 1669.* videlicet: *Sacra Congregatio inhærendo declarationibus alias factis cenſuit Protueatorem, & ſyndicum FF. Minorum de Obſervantia ex Bulla fel. rec. Clement. VII. gaudere privilegio Fori, tam in cauſis Civilibus, quam in Criminalibus & mixtis, & inſuper non poſſe compelli ad exercenda munia publica Communitatis, neque a quoquam poſſe moleſtari, niſi coram legitimo Conſervatore. Romæ hac die 7. Junuar. 1669.*

Et ſub die 9. Auguſti 1701. Sacra Conſulta in favorem Syndici Conventus Terræ Fabriani, extracti ad effectum, ut exerceret munus Communitatis, reſcripſit: *extrahi alium*, & iterum propoſita cauſa, & inſtante loci Gubernatore ſub die 19. ejuſdem menſis, & anni reſpondit: *In deciſis*.

38 Tales Syndici gaudentes privilegio Fori ſunt exempti a Repræſaliis.

Spoletana.

Inſtantibus Monialibus Monaſteriorum Sanctiſſimæ Trinitatis, Sancti Pontiani, & Sanctæ Catharinæ pro declaratione Agentes dictorum Monaſteriorum eſſe exemptos a Repræſaliis: Sacra Congregatio ſuper Immunitate Eccleſiaſtica, & controverſiis juriſdictionalibus habita ſub die 13. Januarii 1698. cenſuit ſyndicos tantum gaudentes privilegio Fori eſſe exemptos a Repræſaliis. Romæ die 7. Januarii 1799.

39 Hic juvat ſubnectere varia Decreta Sacræ Congregationis Immunitatis ad rem facientia prout referuntur a D. Riccio *in ſua Synopſi ver. Syndicus*, nempe.

40 Bulla fel. mem. Clementis VII. circa privilegium Fori, & exemptionis Syndicorum, & Procuratorum Ordinis Fratrum Minorum Obſerv. S. Franciſci eſt obſervanda. *Sacr. Congreg. Immun. in Peruſina 17. Novembr. 1642. lib. Decret. Paulucc. pag. 190. in Maceraten. 8. Martii 1644. ibid. pag. 221. in Fanen. 4. Auguſti 1654. lib. 5. Decretal. Paul. pag. 48.*

Syndici Conventuum Ordinis FF. Min. Obſerv. ex Bulla ſupracitata gaudent privilegio Fori, tam in caſibus Civilibus, quam in Criminalibus, & mixtis, etiam motis ante eorum deputationem, ſeu inſtitutionem ad Officium Syndicatus. *S. Cong. Immun. in Romana 23. Maii 1645. lib. 3. Decretal. Paul. pag. 251.* 41

Syndicus legitimus, & unicus Fratrum Minorum ſtrictioris Obſervantiæ ex laudata Bulla gaudere debet privilegio Fori; tam in cauſis Civilibus, quam in Criminalibus, & mixtis, nec a quoquam poteſt moleſtari niſi coram legitimo Conſervatore. *Sacr. Congr. Immun. in Terracinen. 6. Septembr. 1666. lib. 1. Decret. Altovili pag. 32.* 42

Non poteſt compelli ad exercenda munia publica Communitatis. *Sac. Congr. Immun. in Sabin. 10. Maii 1667. ibi pag. 124.* 43

Nec ad ſolvendas collectas pro oneribus communitativis ſuper propria ipſius bona: Dummodo ſit unicus Syndicus Conventus. *Sac. Congreg. Immun. in Feretrana 19. Maii 1703. lib. 3. Decret. Vall. pag. 488. & in Martiran. 28. Martii 1704. dict. lib. pag. 566.* 44

Syndicus Conventus FF. S. Franciſci Min. Obſerv. eſt ſubjectus Juriſdictioni Epiſcoporum, non exiſtente legitimo Conſervatore Religionis. *Sacr. Cong. Immun. in Aſſiſienſ. 21. Aprilis 1643. lib. 3. Decretal. Paulucc. pag. 198.* 45

Syndicus Conventus S. Franciſci de Alvernia habitans in Civitate Æſina non gaudet privilegio Syndicorum vigore Bullæ Clementis VII. *Sac. Congr. Immun. in Æſina 24. Maii 1701. lib. 3. Decr. Val. pag. 353.* 46

Epiſcopus poteſt procedere contra Syndicum Fratrum Min. Obſerv S. Franciſci ob contraventionem diei Feſti. *Sacr. Congr. Immun. in Foroſempronien. 29. Januarii 1650. lib. 4. Decr. Paul. pag. 98.* 47

Sacra Congregatio declarat bene proceſſum fuiſſe per Curiam Epiſcopalem contra Syndicum hujuſmodi attento conſenſu ejuſdem Syndici in Juriſdictionem. *Sacra Congr. Immunit. in Auximana 10. Septembris 1647. ibi pag. 26.* 48

Epiſcopus inſinuet Syndico FF. Minor. Obſerv. ut vel abſtineat a Syndicatu, vel ab Officiis publicis. *Sacr. Immun. in Aſculana 4. Aprilis 1656. lib. 5. Decret. Paul. p. 9.* 49

Immo Syndicus FF. Min. Obſerv. & ſimul Appaltator Ovorum in loco Montis Falchi quoad pertinentia ad appaltum non gaudet privilegio Fori. *Sac. Congr. Immun. in Spoletana* 50

tana 21. *Novembr.* 1702. *lib.* 6. *Decr. Vallem. p.* 220.

51 Syndici FF. Minor. Obſerv. S. Franciſci tenentor parere mandatis Ædilium quoad merces, & earum emptionem, & venditionem, ſive etiam translationem ad loca Nundinarum. *Sacr. Congreg. Immunit. in Ariminen.* 15. *Decemb.* 1671. *lib.* 1. *Decret. Altoviti pag.* 671.

52 Pro Syndicis FF. Capuccinorum dantur Decreta emanata pro exemptione Syndicorum Fratrum Min. *Sac. Conge. Immun. in Romana* 15. *Decembr.* 1671. *ibi pag.* 633.

53 Syndicus fabricæ Conventus FF. Capuccinorum gaudet privilegio Fori ad tenorem Conſtit. fel. mem. Clement. VII. *Sac. Congreg. Immun. in Recinaten.* 17. *Martii* 1674. *ibi pag.* 911.

54 Syndicus Monialium S. Claræ allegare poteſt privilegium Fori coram Conſervatore eoque gaudere, *Sac. Congr. Immunit. in Urbanien.* 8. *Apr.* 1642. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 174. *&* 5. *Septemb.* 1668. *lib.* 1. *Decretal. Altoviti pag.* 263.

55 Syndici Monialium S. Claræ gaudent privilegio Fori, prout gaudent Syndici Fratrum Min. Obſerv. S. Franciſci. *Sac. Congr. Immunit. in Recinaten.* 15. *Februarii* 1656. *lib.* 5. *Decr. Paul. pag.* 89.

56 Et ſunt exempti a Repræſaliis. *Sacr. Congr. Immunit. in Spoletana* 14. *Januarii* 1698. *lib.* 2. *Decr. Val. p.* 133.

57 Syndicus Monialium S. Claræ gaudet exemptione quoad onera perſonalia tantum. *Sacra Congr. Immunit. in Ariminen.* 15. *Martii* 1672. *lib.* 1. *Decr. Alt. pag.* 682. *& in Foroſempronien. dictis die, Ann. & lib. pag.* 664. *& in Feretrana* 27. *Februar.* 1674. *ibi pag.* 93.

58 Syndicus Monialium S. Claræ, licet teneatur ad collectas Communitati impoſitas pro ſolutione ſalarii inſervientium Communitati, cum non ſint onera perſonalia, attamen, quia fuit in bona fide, & actus executionis factus a Judice Laico non poteſt ipſum conſtituere in mala fide, non tenetur ad ſolutionem dictarum collectarum, niſi poſt Decretum Sacræ Congr. quo declaratum fuit dictum Syndicum gaudere privilegio Fori, & exemptione ab oneribus perſonalibus tantum. *Sac. Congreg. Immunit. in Feretrana* 31. *Junii* 1674. *lib.* 1. *Decr. Alt. pag.* 974.

59 Syndicus Monialium S. Claræ quoad privilegium perſonale non gaudet, niſi in loco, ubi exercet Officium. *Sac. Congr. Immunit. in Feretrana* 31. *Auguſti* 1671. *lib.* 1. *Decret. Alt. pag.* 1445.

60 Syndici Terræ Sancti Petri gaudent privilegio quoad Forum, & Perſonam. *Sac. Congreg. Immunit. in Catacen.* 24. *Sept.* 1626. *lib.* 1. *Decret. Paulucci* 25.

Unus autem tantummodo Syndicus Apoſtolicus pro unoquoque Conventu gaudet prædictis Apoſtolicis privilegiis, prout pluries reſcripſit *Sac. Congr. Boni Regiminis*, & ſignanter *in Piſaurien.* 24. *Januarii* 1699. & patet ex allata Conſtitutione Clementis VII. §. 2. ibi: *Idcirco uni ſyndico, & procuratori hujuſmodi*, & ex allata etiam Conſtitutione Innocentii XII. ante §. 1. ibi: *Unus Procurator, ſive ſyndicus Apoſtolicus.* 61

Inſuper eadem Sacra Congreg. Boni Regiminis die 19. Julii 1654. propoſita cauſa ad inſtantiam quarumdam Communitatum, partibus auditis, cenſuit *ſyndicos Apoſtolicos teneri ad onera Communitativa.* Sic referunt Matthæuc. *Official. Cur. c.* 51. *n.* 6. & Urſaya *tom.* 3. *part.* 1. *diſcept.* 30. *n.* 58. 62

Eccleſiaſtici aſſumpti in Syndicos Apoſtolicos non ſunt exempti a Juriſdictione Ordinarii. *Sacr. Congr. Concilii die* 5. *Julii* 1710. *in Inſulana Exemptionis*, in qua pro Syndico Apoſtolico, qui erat Sacerdos, propoſito dubio: *An ſacerdos Felix de ſola ſyndicus unicus PP. Minorum Sancti Franciſci de Obſervantia Civitatis Inſulæ ſit exemptus a Juriſdictione Epiſcopi; tam extra Viſitationem, quam in actu Sanctæ Viſitationis* fuit reſcriptum, *Negative in caſu, de quo agitur*, in quo concurrebant multæ circumſtantiæ excluſivæ talis exemptionis, propter quas Sacra Congregatio addidit illa verba: *In caſu, de quo agitur.* Sic refert Urſaya *tom.* 3. *p.* 1. *diſcept.* 30. *n.* 59. 63

Syndici Apoſtolici non comprehenduntur in Decreto, quod ſæculares non pernoctent in Conventibus Fratrum Minorum. *Sic Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium*, expreſſe reſpondit ad dubium eidem ſuper ea re per Patrem Fratrem Joannem Baptiſtam ab Atina Procuratorem Generalem Ordinis propoſitum: *An ſcilicet dicti ſyndici comprehenderentur in Decreto emanato die* 1. *Decemb.* 1679. Audito enim Patre Miniſtro Generali Ordinis, & attentis narratis, *dicta Sacra Congregatio cenſuit, ac declaravit præfatos Syndicos Conventuum ejuſdem Ordinis non comprehendi in enunciato Decreto. Romæ* 4. *Decembr.* 1699. *G. Cardinalis Carpineus.* 64

Syndico Apoſtolico duntaxat licitum eſt, non Fratribus Minoribus de Obſervantia, ſeu Reformatis exigere in judicio Legata facta Sacriſtiæ, vel Fabricæ Eccleſiæ, aut Conventus. Cum enim in Congregatione ad id ſpecialiter ab Urbano VIII. deputata, fuiſſent propoſita 65

hæc

Digitized by Google

hæc duo dubia ; I. *An valeat Legatum annui reditus factum fabricæ ſacriſtiæ , vel Eccleſiæ Fratrum Minorum tam de Familia , quam ex Reformatione*. II. *An liceat Fratribus hujuſmodi Legata in judicio exigere per eorum Procuratores , vel ſyndicos Apoſtolicos* : Reſponſum fuit : *Ad I. Valere Legatum annui reditus factum Sacriſtiæ , vel fabricæ Eccleſiæ , vel Conventus Fratrum Minorum , tam de Familia , quam de Reformatione , niſi adſit exceſſus in quantitate*. *Ad II. Nec per ſeipſos , nec per alios licere Fratribus in judicio exigere hujuſmodi Legata , ſed ſyndico Apoſtolico duntaxat* . Sic apud Fagnanum dictæ Congregationis Secretarium *in cap. Nimis prava n. 49. & 12. de exceſſibus Prælat.* & apud *tom. 2. Theſauri Reſolutionum Sacræ Congregation. Concilii in expoſitione cauſæ in Firmana Legatorum* §. *Hæc ſunt*.

46 Syndicus Apoſtolicus nequit habere dominium , & poſſeſſionem cenſus relicti Fratribus Obſerv. & Reformatis. Et dicti Syndici nomine nequeunt præfati Fratres retinere bona ſtabilia , cenſus alioſque annuos reditus. Sic apud *d. tom. 2. Theſauri Reſolut. Sacræ Congregationis Concilii in expoſitione cauſæ in Firmana Legatorum* §. *Tam quia* , ubi refertur ad id Reſolutio cit. ſpecialis Congregationis , & Congregationis R. Fabricæ *in Æſina Legati* 26. *Novemb.* 1692. *& Sac. Congregation. Concil.* 2. *Octobr.* 1721. ubi ad dubium ; *An Religioſis S. Franciſci Min. Obſervant. Murri Vallium liceat retinere Legatum relictum a quondam Ludovico Moretti in caſu &c.* Reſponſum fuit : *Negative , & ſyndicum teneri cenſum dimittere , ſed Patres poſſe recipere fructus ab hæredibus per modum eleemoſynæ* .

47 Syndicus minorum de Obſervantia , & Reformatorum in concernentibus correctionem eorum , non eſt exemptus a juriſdictione Ordinarii . *Sacr. Congr. Concil. in Nullius Altamuræ Exemptionis 3. Auguſti* 1715. *ad V.* apud D. Theſaurum *tom. 9. circa fin.*

SYNODUS DIŒCESANA.

1 SYnodus ex Græco interpretatur Comitatus , vel Cœtus , textu expreſſo *in c. Canones diſt. 15. verſ. Synodus* , ibi : *Synodus autem ex Græco interpretatur Comitatus , vel Cœtus* .

2 Synodus Diœceſana eſt celebranda ſingulis annis ab unoquoque Epiſcopo in ſua Diœceſi. Sic expreſſe ſtatuit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. de reformatione cap. 2.* ibi : *Synodi quoque Diœceſanæ quotannis celebrentur* . Poteſtque celebrari etiam extra Eccleſiam, ex Monacell. *tom. 1. titul. 5. formul. 3. num. 7.* Bott. Maſſobr. Ibi citatis. Et ſi neceſſitas poſtularet , poſſet Synodus Diœceſana etiam ſæpius in anno celebrari. Barboſa *ad Conc. cit. ſeſſ. 22. cap. 2. n. 17. & p. 5. de Offic. & poteſt. Epiſcop. alleg. 93. num. 2.* Ugolin. *de Offic. Epiſcop. cap. 48. n. 3.* & alii per textum *in cap. De Conciliis 2. diſt. 18.*

Epiſcopus non celebrans ſingulis annis Synodum Diœceſanam incurrit pœnas a jure ſtatutas. *Sacra Congreg. Concil. 26. Junii* 1621. Epiſcopus omittens ſine cauſa celebrare quotannis Synodum de jure Communi eſt ſuſpendendus ab executione Officii , ex *c. ſicut olim , de accuſationibus* . *Sacra Congr. Concil. 21. Martii* 1590. apud Pignatell. *tom. 4. conſult.* 132. Barboſa *ad Concil. loco cit. n.* 18. Gavant. *in manual. Epiſcop. verb. ſynodus n.* 5. 4

Epiſcopus duarum Civitatum unitarum debet in utraque Diœceſi alternative Synodum celebrare , nec Capitulum unius Cathedralis cogi poteſt , ut accedat ad Synodum alterius. *Sac. Congr. Concil. in una Civitatis Caſtellanæ , & Hortanæ 9. Januarii* 1624. & ſæpius alibi teſte Pignatell. *tom. 4. conſult.* 132. Hinc *eadem Sac. Congr. Concilii in Valven. & Sulmonen. 3. Septembris* 1650. declaravit , quod in qualibet Civitate deputandi ſunt examinatores Synodales diſtincti ab illis , qui deputantur in altera Civitate ; Et quod Epiſcopus pro cauſis Diœceſanorum unius Diœceſis deputare debeat Vicarium Generalem in illa Diœceſi. Ac etiam quod Clerici unius Diœceſis delinquentes debeant ibidem in carcerem condi , & non traſmitti ad carceres alterius Diœceſis ; Sic apud Pignatell. *loco cit.* ubi inſuper adducit ad rem alia Decreta Sacræ Congregationis Epiſcoporum. 5

Afferuntur ad id aliæ noviſſimæ Reſolutiones Sacræ Congregationis Concilil , nempe , *in Ampurien. Synodi* , ubi ita habetur : *Approximante tempore celebrationis ſynodi , Epiſcopus , ſtante quod Ampurienſis Diœceſis unita ſit æque principaliter Civitatenſi Diœceſi , nulla in hac parte fulfultus conſuetudine , ſupplicat ab Eminentiis VV. edoceri . . . . . I. An ipſe teneatur celebrare ſynodum in utraque Diœceſi , & quatenus negative , II. An renuentibus Civitatenſibus accedere ad Cathedralem Ampurienſem , eos juris remediis ad acceſſum , & ad ſynodi obſervantiam compellere poſſit ? Et Sacra Congregatio* 8. *Maii* 1694. Reſpondit : *Ad I. Affirmative* 6

tive alternatim. *Ad II. Negative*, ut in *libro* 44. *Decret. pag.* 212. Et in *Geruntinen. & in Carinten. Synodi & Gravaminum*: Cum Capitulares, & reliqui de Clero Geruntinen. ad Synodum per Epiſcopum indictam, & in Civitate Cariatenſi habitam, non acceſſiſſent, tum ob itineris incommodum, tum etiam quia Eccleſiæ Geruntinen. & Cariaten. fuerint inter ſe acceſſorie unitæ, reſervata tamen præeminentia Geruntinenſi, inter cetera diſceptata fuerunt hæc dubia. *I. An ſynodus ab Epiſcopo celebrata in Cathedrali Carinten. ſuſtineatur?* Et quatenus negative, *II. An liget Diœceſim Geruntinam? III. An Cenſuræ ab Epiſcopo fulminatæ contra Canonicos Geruntinos ſuſtineantur?* Et Sacra Congregatio *die 7. Octobris* 1706. Reſpondit: *Ad I. Affirmative. Ad II. & III. Negative*. Sed propoſita cauſa ſub dubio: *An, & in quibus ſit ſtandum, vel recedendum a deciſis ſub die 2. Octobris 1709. in caſu &c. Die 1. Februarii* 1708. Reſcripſit: *Ad I. In deciſis. Ad II. prævio receſſu a deciſis, Affirmative. Ad III. uſque ad ultimum, in deciſis*, ut in *lib.* 58. *decretal. pag.* 53. Et in *Matheranen. & Acheruntina Synodi*, ad ſequentia dubia. *1. An licitum ſit Archiepiſcopo Matheranenſi, & Acheruntino convocare ſynodum Diœceſanam in civitate Matheræ pro utraque Diœceſi, ſeu potius eam celebrare teneatur in civitate Acheruntina?* Et quatenus affirmative ad primam partem, & negative ad ſecundam; *II. An idem Archiepiſcopus compellere poſſit Eccleſiaſticos dictæ Civitatis, & Diœceſis Acheruntinæ ad interveniendum prædictæ ſynodo in caſu &c.* Sacra Congregatio 24. *Martii* 1736. Reſpondit, *dilata, non retardato pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Synodo jam indictæ in civitate Matheranenſi ſine præjudicio jurium ambarum partium*. Sic apud Theſaurum Reſolutionum Sac. Congregationis Concilii *tom. 7. in dict. Matheranen. & Acheruntina ſynodi*, in cujus cauſæ expoſitione refertur etiam ſequens Decretum In *Pennen. & Adrien.* ubi eadem Sacra Congregatio *die 26. Julii* 1647. Reſpondit: *Synodum ab Epiſcopo congregatam, & celebratam in Civitate Pennen. quæ ratione alternativæ celebranda erat in Civitate Adrienſi, non eſſe abolendam, ſed acriter corripiendum Epiſcopum, & faciendam declarationem, quod hujuſmodi celebratio nullo modo præjudicet Civitati Adrienſi ratione dictæ Alternativæ, prout hac Sac. Congr. declarat*, ut in *lib.* 18. *Decret. pag.* 367

7 Epiſcopus nondum conſecratus, ſi Bullas expedivit, poteſt Synodum convocare; Gavant. *in Manual. Epiſc. verb. Synodus Diœceſana. n.* 1. Maſſobrius *de ſynodo Epiſcopi cap. 2. dub. 1. num. 9.* Barboſa *ad Concil. loco cit. num.* 20. & *citat. allegat. 93. poſt num. 3.* cum aliis ibi citatis.

Archiepiſcopus non poteſt Synodum congregare ante ſuſceptionem Pallii. Sic expreſſe 8
Gloſſa *in cap. Pallium 6. verb. Miſſarum diſt.* 100. ibi: *Et in ſynodo etiam uti valet, ſed non poteſt ſynodum congregare ante ſuſceptionem Pallii*; Pirhing *in Jus Canonicum tom. 1. lib. 1. tit. 8. n.* 11. Azorius *Inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 34. q. 2.* Card. Petra *tom. 5. Commentar. ad Conſtit. Pii II. n.* 31. & alii cum Barboſa *cit. allegat.* 63. per text. *in cap. Quod ſi ut §. ſuper eo, de elect.*

Synodus Cleri Romani convocari poteſt ab 9
Eminentiſſimo Cardinale Urbis Vicario, ut actum fuiſſe liquet in procemio ſtatutorum Cleri Romani impreſſorum, & expreſſe data fuit facultas a Paulo III. *Conſt.* 36. a. 10. ibi: *Synodum in Romano Clero pro correctione malorum morum, & pro neceſſitate, juxta temporum opportunitates in Clero occurrentes, ubi, & quando libuerit celebrandi, & congregandi ſtatuta, & ordinationes, ſeu Conſtitutiones pro tempore obſervandas edendi*. Sic Card. Petra *tom. 5. Comment. ad conſt. 1. Pauli II. n.* 64.

Vicarius Generalis Epiſcopi abſque ejus ſpe- 10
ciali mandato non poteſt Synodum Diœceſanam convocare. *Sacr. Congr. Concil.* 11. *Aug.* 1618. apud Sell. *in Selectis Canonic. cap. 25. n.* 31. Barboſam *ad Concilium loco cit. num.* 21. & tenent paſſim Doctores. Vide verb. *Vicarius Generalis art. 2. n.* 20.

Vicarius Capitularis, Sede vacante poteſt, 11
immo debet Synodum congregare; In illum enim transfertur juriſdictio Epiſcopalis. Sic deciſum fuiſſe a *Sac. Congr. Concil.* referunt Garcias *de Beneſ. part. 9. cap. 2. n. 8.* Cardin. Petra *tom. 5. Comment. ad Conſtitut. 4. Calliſti III. ſect. 2. n.* 113. Gavant. *loco cit. verb. Synodus Diœceſana n.* 2. Barboſa *ad Concil. loco cit. num.* 22. & ad id teneri docent Sbroz *de Offic. Vicar. lib. 2. q. III. in addit. ſub n.* 5. Pavin. *de poteſt. Capituli Sede vacante part. 1. quæſt. 9. verſ. Ex præmiſſis, & q.* 10. Boteus *de Synodo part. 1. q. 6. n.* 40. Maſſobrius *loco cit. cap. 2. dub.* 4. Barboſa *cit. alleg. 93. ſub num.* 4. & alii.

Abbates, aliique Prælati Epiſcopo inferio- 12
res non poſſunt congregare Synodum, niſi habeant copulative tria requiſita, ſcilicet Territorium vere ſeparatum cum Juriſdictione quaſi Epiſcopali in Clerum, & populum, & ſpeciale

ciale Indultum Apoſtolicum cum ſubſecuta conſuetudine, Barboſa *ad Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 18. *num.* 45. Card. de Luca *ad Concil. diſc.* 30. *n.* 12. Lotter. *de re Benefic. lib.* 2. *q.* 31. *n.* 88. plurimi alii citati a Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Conſtit.* 4. *Calliſti III. ſect.* 2. *n.* 114. *&* 115. ubi ad id refert plura *Decreta Sacr. Congr. Conc.* Vide *ibi* multa ad rem.

13 Epiſcopus juſto aliquo impedimento detentus poteſt Synodum congregare per alium. Sic deciſum fuiſſe a *Sacra Congregat. Concilii* referunt Ugolinus *de Offic. Epiſcop. cap.* 48. *n.* 3. Barboſa *ad Concil. Tr. ſeſſ.* 24. *de reform. c. n.* 19. *& cit. allegat.* 43. *n.* 3. ubi dicit, quod id innuit ipſummet Concilium *cit. c.* 2. dum inquit *Synodi Diœceſanæ quotannis celebrentur*, indeterminate enim loquitur, & non ſpeciatim mandat Epiſcopis, ut ipſimet Synodum congregent, adeoque per alios poſſunt; Ita enim Piaſec. *in praxi part.* 2. *cap.* 2. *n.* 1. & alii.

14 Si in Diœceſi ſit conſtitutus Vicarius Apoſtolicus, ad ipſum ſolum, & non ad Epiſcopum pertinet congregare Synodum, & facere concurſum, quia Epiſcopus non habet niſi adminiſtrationem Ordinis. *Sac. Congr. Epiſc. in Lycien.* 9. *Jun.* 1608. *& in Biſinianen.* 16. *Maii* 1653. apud Piton. *Conſtit. & deciſ. ad Epiſc. num.* 1205.

15 Non eſt ordinarie convocanda Synodus, niſi prius expleta fuerit Viſitatio Generalis Diœceſis; Ipſa enim prævia Viſitatio videtur neceſſaria, ut opportuna remedia malis, & pravis conſuetudinibus, ac corruptelis, quæ in Diœceſi ſunt, poſſint applicari. Criſpin. *de Viſitat. p.* 3. §. 18. *n.* 4. Pax Jord. *Lucubrat. tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 2. *n.* 9. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *n.* 2. & alii.

16 Debet autem Synodus fieri ante Viſitationem, quando habita non fuit a multo tempore. *Sacra Congreg. Epiſc. in Tarentina* 24. *Octobr.* 1586. apud Nicol. *in Floſculis verb. Synodus num.* 1.

17 Epiſcopus in convocatione Synodi non tenetur conſilium Capituli requirere, nec in aliis actionibus præparatoriis; Id enim ſola ſua auctoritate facere poteſt: Sic declaravit *Sacra Congr. Concil. in Otiolen.* 22. *Martii* 1631. apud Barboſ. *in ſumma Apoſtol. deciſ. collect.* 124. *n.* 22. *& in Fulginaten.* 26. *Februar.* 1639. *judic. n.* 6. *& in Hiſpalen. Viſitationis* 18. *Aug.* 1695. apud Monac. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3.
18 *num.* 5. Piaſec. tamen *prax. Epiſcop. part.* 2. *art.* 1. *num.* 4. *cit. de modo convocandi ſyn.* Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 69. & apud ipſum Rota *in Barbaſtren. Juriſdictionis* 7. *Junii* 1585. *coram Card. Pampilio*, & alii dicunt quod Epiſcopus, antequam indicat Synodum, teneatur requirere ſaltem conſilium Capituli juxta Regulam *cap. Quanto, De his, quæ fiunt a Prælat. ſine conſenſu Capituli.*

Epiſcopus debet in publicatione Decretorum Synodi, Capituli conſilium exquirere, licet ſequi non teneatur: Epiſcopus enim prudens, antequam Decreta Synodi promulget, debet prius in privatis congreſſibus a Viris doctrina, prudentia, & pietate præſtantibus, & deinde ex obligatione a capitulo collegialiter coadunato conſilium exquirere: Licet ſolus poteſtatem legislativam ſtatuendi habeat, & conſilium ſequi non teneatur. *Sac. Congregat. Concil. in Hiſpalen. ſynodi* 26. *Novemb.* 1689. apud Monacell. *loco cit. n.* 9. ubi dicit eſſe hanc propoſitionem, quæ non habeat hodie oppoſitorem. 19

Requiſitio conſilii Capituli pro publicatione Decretorum Synodi, debet fieri ab Epiſcopo Capitulo congregato, non autem Canonicis particulariter, Syndico, aut Procuratori, alias non valeret, ut tradunt Rota *coram Verallo part.* 1. *deciſ.* 305. *n.* 3. Card. de Luca *de Juriſd. diſc.* 6. *n.* 4. *&* 6. Gavant. *in prax. ſynod. tit. de Confect. Decret. cap.* 6. *num.* 8. Pax Jordan. *Lucubrat. tom.* 2. *lib.* 8. *tit.* 1. *de Conſitut. num.* 10. Monacell. *loc. cit. num.* 14. & alii. 20

Immo valde expedit, quod dicta requiſitio facta Capitulo congregato regiſtretur in actibus Synodi, quia cum ſub pœna nullitatis Synodi teneatur Epiſcopus conſilium Capituli exquirere, ut pluries declaravit *Sacr. Cong. Concilii*, & ſignanter *in una S. Marci Synodi* 10. *Maii* 1666. *& in Bovin. Synodi* 17. *Februarii* 1680. *& in Hiſpalen. Synodi* 26. *Novemb.* 1589. conſtando ſic de tali facta requiſitione evitantur omnes recurſus, qui non ſemel in Sac. Cong. audiuntur adverſus hunc defectum. 21

Si autem Canonici, & Dignitates nollent coram Epiſcopo die ipſis indicta congregari, tunc ſufficeret requiſitio facta per Edictum affixum in loco Capituli, ſeu ad Valvas Sacriſtiæ, aut Eccleſiæ Cathedralis, proteſtando in eodem Edicto quod ſic habeantur pro requiſitis, & ad celebrationem Synodi velle procedere, quod in tali caſu ſufficiet ad ejus validitatem, prout declaravit *Sac. Congr. Conc. in Oſtunen. Synodi* 15. *Decemb.* 1696. apud Monacell. *loc. cit. num.* 12. 22

Et in caſu, quo totum Capitulum congregatum, ſeu aliqua ejus pars contradiceret de- 23
fide-

Digitized by Google

ſiderio, aut propoſitioni Epiſcopi, & proteſtarerur, & appellationem inrerponeret, poſſet Epiſcopus, his proteſtaiionibus, & appellationibus non obſtantibus, ſuam Synodum libere celebrare, cum Synodi celebraiio impediri, vel teiardari nequaquam poſſit, etiam prætexiu cujuſcumque appellationis, ut expreſſe *Sac. Cong. Conc. in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. *in reſpon. ad.* 17. *dub.* apud Barboſa *in ſumma Apoſtolicar. deciſ. verb. Synodus num.* 8. quia Epiſcopus tenetur ſolummodo Capituli conſilium petere, non tamen ſequi, ut declaravit *Sac. Congr. Concilii in d. Oriolen. in reſponſ. ad* 15. *dub.* apud Barboſa *loc. cit. num.* 7. *in Fulginaten.* 26. *Febr.* 1639. apud Nicol. *Lucubrat. Canonic. lib.* 5. *tit.* 6. *de Judæis num.* 6. *& in Hiſpalen. Synodi* 26. *Novemb.* 1689. *in reſponſ. ad.* 2. apud Monacell. *loc. citat. num.* 13.

24 Capitulum Cathedralis debet neceſſario expreſſe in ſpecie, & nominatim ad Synodum invitari juxta diſpoſitionem Text. *in cap. Ultimo, De his, quæ fiunt a Prælat. ſine conſenſu Capituli*, Fagnau. *in cap. Grave num.* 11. *&* 15. *de Præbendis*, Monacell. *loc. cit. num.* 5. & alii.

25 Si autem Canonici, & Capitulum Synodo intereſſe recuſent, cogi poſſunt ab Epiſcopo etiam per cenſuras Eccleſiaſticas. *Sac. Congr. Concil. in Oriolen.* 21. *Martii* 1632. *in reſponſ. ad* 19. *dub.* apud Barboſ. *in ſumm. Apoſtol. deciſ. verb. Synodus numer.* 9. & Bonfadin. *in Theſ. Eccleſ. deciſ. reſolut.* 52. *numer.* 13.

26 Laicis, quamvis ſit in facultate Epiſcopi eos invitare, non tamen poſſunt de jure prætendere, quod teneatur eos invitare ad Synodum. *Sac. Cong. Conc. in Lycien. Synodi* 10. *Januarii*, & 18. *April.* 1688. *in reſponſ. ad primum, & Sacr. Congreg. Rit. in Urbinaten.* 23. *Januarii* 1700. *in reſponſione ad ſeptimum.*

37 Ad Synodum accedere tenentur, & admitti debent ſolum Curati, & Beneficiati, niſi eſſet conſuetudo, quod interveniret totus Clerus. *Sac. Cong. Epiſcop. in Aquilana* 31. *Maii* 1589. apud Nicol. *in Floſcul. verb. Synodus n.* 2. *& in Eugubina* 13. *Auguſti* 1650. *in Foroſempronien.* 17. *Januarii* 1654. apud Piton.

28 *Conſtitut. ad Epiſcop. num.* 1212. In caſu autem, quo in Synodo agendum ſit de reformatione morum, vel de alia re, quæ Clerum univerſum tangat, omnes Presbyteri, & Clerici intereſſe debent, ut declaravit *Sacr. Cong. Conc. in Eugubina* 12. *Auguſti* 1650. apud Criſpin. *de Viſitat. p.* 3. §. 18. *n.* 4. & Monacell. *loc. cit. num.* 3. Tunc tamen ſi Epiſcopus actutus ſit ſuper aliquo ex præmiſſis, debet facere mentionem verbis ſpecificis in Edicto convocationis. *Sac. Cong. Concilii* 7. *Januarii* 1654. *lib. Poſition.* 98. *fol.* 124. apud Monacell. *tom.* 4. *ſupplem. ad* 2. *tom. num.* 155.

Exempti omnes, qui alia ceſſante exem- 30
ptione, Synodo intereſſe deberent, nec Capitulis Generalibus ſubduntur, ad eam accedere tenentur, textu expreſſo *in Concil. Trident. cit. ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 2. ibi: *Synodi quoque Diœceſanæ quotannis celebrentur, ad quas exempti etiam omnes, qui alias ceſſante exemptione intereſſe deberent, nec Capitulis Generalibus ſubduntur, accedere teneantur.*

Omnes Curati, ſive Sæculares, ſive Regu- 31
lares tenentur ratione Curæ Parochialis accedere ad Synodum, etiamſi ipſi Curati Regulares ſubdantur Capitulis Generalibus. *Communis*, per textum expreſſum in Concilio Trid. *loco citato*: ibi: *Ratione tamen Parochialium, aut aliarum ſæcularium Eccleſiarum etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi ſint, intereſſe.*

Synodo intereſſe tenentur etiam Abbates, 32
aliique Superiores Regulares, & Prælati inferiores exempti, ſi per ſe ipſos Curam Parochialem exerceant. Secus autem, ſi ipſam Curam per alium ab ipſis eligendum exerceant, quia tunc onus accedendi iſti ſoli incumbit, & non Abbati, ſeu alteri Superiori Regulari, ut Prælato inferiori exempto. Sic deciſum fuiſſe a *Sacr. Congregat. Concil.* referunt Card. Petra *tom.* 5. *Commentar. ad Conſtit.* 4. *Calliſti III. ſect.* 2. *num.* 110. Sellius *in Selectis Canonic. cap.* 25. *n.* 32. Barboſa *ad Trident. cit. cap.* 2. *n.* 28. & tenent alii communiter.

* Accedere tamen ad Synodum Diœceſanam non tenentur Abbates Regulares nullam animarum curam gerentes; ut ex Decretis *Sacr. Congr.* Bened. XIV. *de Synod. Diœceſ. lib.* 3. *c.* 2. §. 3. iterumque, *lib.* 7. *c.* 65. §. 2. *

33 Item Synodo intereſſe tenentur Vicarii, ſeu Capellani Religionis Hieroſolymitanæ Curam animarum habentes. *S. Cong. Conc. in Illerden.* 17. *Jun.* 1683. apud Monacell. *tom.* 4. *ſupplem. ad* 3. *tom. n.* 1558. & aliud *ejuſd. S. Cong.* Decretum *in una Meliten.* refert ad id Card. Petra *loc. cit. n.* 111.

Item Synodo intereſſe tenentur Parochi e- 34
xempti Eccleſiæ Lateranenſis; Card. de Luca *de Juriſdict. diſcurſ.* 38. *num.* 6. & ad Concit. Trid. *diſcurſ.* 30. *num.* 19. *& ſequent.* Card.

Pe-

Digitized by Google

Petra *loc. citat. num. 9.* Tambur. *de jure Abbat. tom. 1. diſp. 2. quæſt. 4. num. 5. & Communis aliorum.*

35 Rectores Parochialium Nullius Diœcæſis, etiamſi ſint Abbates, tenent accedere ad Synodum illius Epiſcopi, qui tanquam vicinior poteſt eos viſitare. Sic deciſum fuiſſe a *S. Cong. Conc.* referunt Franciſcus Leo *in Theſaur. Fori Eccleſiaſtic. par. 1. cap. 9. n. 13.* Barboſa *loc. cit. num.* 28. Card. Petra *loc. cit. num.* 17. ubi expreſſe habet, quod *Sac. Cong. Conc.* declaravit debere *hujuſmodi Abbates Nullius accedere ad ſynodum vicinioris Epiſcopi, ut in Adriem.* 12. *Jun.* 1592. *tom.* 7. *pag.* 51. *a tergo*; *Teneri Curatos Nullius Diœceſis intereſſe ſynodo illius Epiſcopi, qui tamquam vicinior poteſt eos viſitare. Abbatem vero, ſi ſit Nullius Diœceſis, non teneri, niſi Curam animarum exerceat. Et* 12. *Februar.* 1622. *tom.* 12. *Rectores Nullius tenentur accedere ad Synodum Diœceſanam illius Epiſcopi, qui tamquam proximior poteſt eos viſitare*; Ac refert Fagnanus *in cap. Super his num.* 16. *de Majoritat. & Obedient. & in citat. Meliten. ad ſecundum* Sacra Congregatio cenſuit: *Rectores Nullius Diœceſis & ratione Viſitationis ad ſynodum ſunt obligati, & ad ea omnia, quæ in ſynodo decreta ſunt, ſi viſitentur ab Epiſcopo tamquam viciniore.*

36 Abbates Regulares, Priores, Rectores, Guardiani, aliique Superiores parvorum Conventuum, qui vigore Decreti Innocentii X. *Ut in parvis*, ſubjiciuntur Juriſdictioni Ordinarii, tenentur accedere ad Synodum, quatenus vocati fuerint ab Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato, prout declaravit Alexander VII. ſuo Decreto emanato 30. *Martii* 1711. quod refert per extenſum Fagnanus *in cap. Quanda n.* 64. *de*

37 *Offic. Ordinarii.* Et ſi non interveniant, poteſt Epiſcopus ſuo arbitrio illos mulctare, excepta mulcta pecuniaria. *Sac. Congr. Conc. in Pientina* 16. *Jun.* 1703. *apud* Monacell. *tom.* 4. *ad* 3. *tom. n.* 156.

38 Conventus tamen, qui non fuerunt ſuppreſſi, & in quibus adeſt numerus ſex Religioſorum, non comprehenduntur ſub hac obligatione. *Ead. Sacr. Congr. in dicta Pientina* 15. *Sept. ejuſdem anni* 1703. apud Monacell. *loc. cit. num.* 157. & habetur clare ex Conc. Trident. *cit. c.* 2. quia ſubduntur *Capitulis Generalibus.*

39 Epiſcopus poteſt cogere etiam Clericos Subcollectores Apoſtolicos, ut Synodo interſint. *Sacra Congregat. Concil. in una Montis Peluſii* 4. *Febr.* 1651. *& in Cajacen.* 21. *Mart.* 1654.

40 Epiſcopus poteſt Juris remediis etiam per Cenſuras Eccleſiaſticas compellere ad intereſſendum Synodo omnes ſupradictos obligatos Synodo intervenire. *Sac. Cong. Conc. in Oriolen.* 27. *Mart.* 1632. *in reſp. ad* 19. *dub. in Ilerden.* 9. *Septemb.* 1684. *in Pientina* 17. *Jun.* 1703. & ſæpe alibi.

Et ſic etiam Juris remediis compelli poſſunt ab Epiſcopo ad intereſſendum Synodo Curati Regulares Parochiarum illorum Conventuum, in quibus reſidentiam habent Generales ſuorum Ordinum, quamvis iſtæ Parochiæ ex Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 25. *cap.* 11. *& Sacr. Congreg. Conc. in Lauden. Juriſdictionis* 1. *Decemb.* 1691. non ſubjaceant Viſitationi Ordinariorum. Sic *Sacr. Congregat. Concil. in dicta Laudenſi* 1. *Decembr.* 1691. *in reſponſion. ad octavum, & nonum confirmata* 20. *Septembr.* 1692. juxta reſoluta *in Juſtinopolitana* 24. *Septembr.* 1739. *in Comen.* 16. *Decembris* 1645. *& in Foroſempronien.* 3. *Septembris* 1650. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 20. *numer.* 15. Vide *ibi numer.* 14. *&* 15. 42

In Synodo Diœceſana poteſt Epiſcopus facere Conſtitutiones, & Decreta abſque conſenſu, & approbatione Capituli, & Cleri; Licet enim teneatur ad id conſilium Capituli exquirere, non tamen tenetur illud ſequi, ut declaravit *Sacr. Congreg. Conc. in Oriolen.* 27. *Mart.* 1632. *in reſponſ. ad* 15. *dub. in Fulginaten.* 26. *Februar.* 1639. *& in Hiſpalen. ſynodi* 26. *Novemb.* 1689. Solus enim Epiſcopus in Synodo Diœceſana votum deciſivum habet, *Sacr. Congregat. Conc.* 13. *Januar.* 1594. apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 25. *num.* 32. & Barboſa ad Trid. *cit. cap.* 2. *num.* 29. 42. 43

Decreta tamen, ſeu Conſtitutiones Synodales, antequam uſu recipiantur, debent oſtendi Capitulo, & aliis intereſſatis, eiſque duorum menſium præfigi terminus, ut ſi ſe ſenſerint gravatos, recurrere poſſint ad ipſum Epiſcopum vel ad Sedem Apoſtolicam. *Sacr. Congr. Epiſc. in Fundana* 4. *Dec.* 1592. apud Nicol. *in Floſculis verb. ſynodus.* 44

Non tenetur autem Epiſcopus Synodum oſtendere Civitati, vel Laicis, antequam imprimatur, vel promulgetur. *Sacr. Cong. Epiſc. in Civitate Caſtelli* 14. *Apr.* 1615. apud eundem *loc. cit.* & apud Barboſam *ad Trid. cit. cap.* 2. *num.* 33. 45

Dum Romæ revidentur Decreta Synodalia, non convenit, quod Epiſcopus procedat ad eorum executionem. *Sacr. Congreg. Epiſcop. in Vintimillien.* 21. *Aug.* 1666. apud Nicol. *loc. cit. num.* 7. 46

Non

47 Non tenetur tamen Epiſcopus ante Synodi
publicationem ejus Decreta Romam mittere.
Piaſec. *in prax. Epiſcop. par. 2. cap. 2. n. 12.*
Gavant. *in Manual. Epiſcop. verb. ſynodus Diœce-
ſana num.* 68. Barboſa *ad Conc. Trident. cit.
cap. 2. ſub num. 33. & par. 3. de Offic. & poteſt.
Epiſcop. allegat. 93. num. 25.* ubi dicit ſic *eam-
dem Sacram Congregat. reſcripſiſſe Epiſcopo O-
ſtienſi*, teſte Quaranta verb. *ſynodus Diœceſana
in fine*.

48 Conſtitutiones, ſeu Ordinationes factæ in
Synodo Diœceſana ſunt perpetuæ, & non ex-
pirant morte Conditoris. Gloſſa *in cap. Ut
animarum verb. ſtatuto, de Conſtitutionibus in
6.* Zerola *in praxi Epiſcop. part. 1. verb. Edi-
cta §. 3.* Arced. *de præcellent. Epiſcop. Dignit.
part. 2. cap. 1. n. 41.* Barboſa *cit. allegat. 92.
n. 24.* & alii.

49 Conſtitutiones, ſeu Ordinationes Synoda-
les ligant Clericos, & Laicos Epiſcopo ſub-
jectos; Barboſa *ad Trid. cit. cap. 2. num. 34.*
Maſſobr. *de ſynodo cap. 4. dub. 76. & 78.* Ga-
50 vant. *loc. cit. n. 75.* & alii paſſim. Tales au-
tem Conſtitutiones Synodales ex defectu aucto-
ritatis non obligant Regulares. Rota *in Nea-
politana Jurium Parochialium 13. Mart. 1711.
§. Atque hæc, cor. Anſaldo*. Sic expreſſe Urſa-
ya *in 2. Miſcellaneo ſacro, & profano litt. S.
n. 97.* & tenent Peyrin. *de privileg. ad Conſt.
2. Jul. II. §. 25. n. 77.* Lezana *ſumma qu.
Regul. tom. 1. c. 11. n. 11.* Lantuſc. verb. *Con-
ſtitutio n. 5.* Hasbens. *Summ. Select. qu. verb.
Conſtitutio n. 111.* & alii paſſim quoad Con-
ſtitutiones Synodales concernentes reformatio-
nes Clericorum.

51 Servanda tamen eſt Synodus Diœceſana a
Regularibus quoad tempus humationis Cada-
verum. *Sacr. Congr. Rit. in una Senogall. 22.
Jun. 1675. in reſp. ad primum* apud *ſupplem.
Theatr. Regular. verb. Aſſociatio num.* 5. &
Matthæucc. *Offic. Cur. quoad Diœceſan. Legem
52 n. 11. & quoad exequias n. 1.* Item ſervandæ
ſunt conſtitutiones Synodales a Regularibus in
iis omnibus, quæ concernunt obſervantiam Sa-
crorum Canonum, Concillorum, Pontificiarum
Conſtitutionum, & Decretorum Sacrarum Con-
gregationum.

53 Delenda eſt pœna Excommunicationis in
Decreto Synodali contra Moniales ſcriben-
tes, vel recipientes litteras quas Abbatiſſa
non legerit. *Sacr. Congr. Conc. in Cæſenat.
26. Mart. 1695.*

54 Expenſis propriis vivere debent Canonici
euntes ad Synodum, & non gravare Capitu-
lum. *Sac. Congreg. Epiſcop. in Sarzan. 16. Jun.*
1595. apud Nicol. *in Floſculis verb. ſynodus
num. 4.*

Canonici Eccleſiæ Collegiatæ cedere debent 55
locum in Synodo Beneficiatis Eccleſiæ Cathe-
dralis, quando conveniunt cum Capitulo Ip-
ſius Cathedralis. Sic *Sac. Cong. Rit. in Am-
purienſi Præcedentiæ 20. Jan. 1635.* quia mem-
bra non debent ſeparari a ſuo capite. Pigna-
tell. *tom. 4. conſult.* 187. An autem Canoni- 56
ci & Clerus Cathedralis ſedere debeant in
Synodo ad dexteram, Canonici vero cum
Clero Collegiatæ ad ſiniſtram? Quamvis *ea-
dem S. Cong. Rit. in d. Ampurienſi 11. Maii*
1641. cenſuerit *Affirmative*, apud Pignatell.
loc. cit. tamen ipſe Pignatell. *ibid.* cenſet *Ne-
gative*, & id multis probat. Vide *ibid.*

Beneficiati tamquam ſinguli, & vocati ab 57
Epiſcopo poſſunt intervenire Synodo, & in
loco juxta Præſcriptum Pontificalis. Ita decla-
ravit *Sacr. Congr. Conc. 5. Nov. 1644.* apud
Pignat. *tom. 1. conſult.* 294.

Hic juvat adducere deciſionem Sacr. Rit. 58
Congr. in una Spoletata Juris ſedendi in Sy-
nodo pro Collegiatis Sancti Petri, & S. Geor-
gii Civitatis Spoleti cum Capitulo Cathedra-
lis ejuſdem Civitatis. *Die enim 10. Mart.*
1708. propoſita cauſa *in Sacr. Rit. Congr.* per
Card. Colloredum, reſcriptum fuit: *Canonicis
Collegiatarum Sancti Petri, & Sancti Georgii
detur ſcamnum coopertum aliquo panno arbitrio
Epiſcopi, & habeant Poſtergale cum Pradella,
nec non vocentur titulo Canonicali ſigillatim.*
Sic refert Urſaya *tom. 2. part. 1. diſceptat. 29.
num. 60.*

Cum Epiſcopus Senogallienſis pœnitentiam 59
publicam vellet imponere duobus Presbyteris
Curatis, qui in Synodo adverſus illius Decre-
ta (quæ munia Parochialia per ſe ipſos adim-
plere debere Parochos arctabant) reclamave-
rant, & alta voce protulerant hæc verba,
*Tu quoque prædicare teneris, & non prædicas.
S. Congr. Epiſcop.* hac die, & ante ſub
20. Martii ejuſdem anni propoſita cauſa, &
Epiſcopo informante, eidem injunxit, ut pe-
tita per eos venia, & impoſita pœnitentia ſa-
lutari, illos reciperet privatim. *Sacr. Congreg.
Epiſc. 27. Mart. 1692.* Sic ex Monacell. re-
fert Pitonus *Conſtitut. & deciſ. ad Epiſcopos
num.* 1681.

In fine Synodi non interrogatur Clerus per 60
verb. *Placet ne vobis? Sac. Cong. Conc. 27. April.*
1592. apud Gavant. in Manual. Epiſc. verb.
ſynodus Diœceſana n. 62.

Non licet Epiſcopo cogere etiam mulctis 61
ſingulos Presbyteros, & Clericos ad Synodum
im-

impreſſam retinendam. *Sacr. Cong. Conc.* 14. *Dec.* 1658. Sic ex Nicolio refert Pitonius *loc. cit. n.* 1281. *Et Sac. Cong. Epiſc. & Reg. in una S. Marci* 11. *Mart.* 1728. *& d. S. Cong. Conc. in Larinen. Decretorum Synodalium* 30. *Aug.* 1732. *ad* 12. *dub. apud Tom.* 5. *Theſaur. Reſol. Sac. Cong.* Conc.

62 Ad Synodum Diœceſanam non teneri adire omnes Canonicos Collegiatæ, ſed tantum ex his quatuor, reſpondit *Sac. Rit. Congr. in Vicentina* 33. *Maii* 1639. apud Scarfantonum ad Ceccoper. *par.* 2. *lib.* 2. *tit.* 10. *ſub n.* 33. *&* 34. ubi etiam, quod inconveniens profecto eſſet univerſos Canonicos proprias Eccleſiam inofficiatam relinquere, ut inquit Piaſec. in *prax. par.* 2. *c.* 2. *num.* 3. Videtur tamen circa id attendenda legitima cujuſque loci conſuetudo, *arg. c. Cum dilectus* 8. *de conſuetud. l. Si de*
63 *interpretatione* 37. *ff. de Legib.* Sacerdotes ſimplices teneri inſervire Eccleſiæ Cathedrali omnibus diebus feſtivis, & cogi poſſe juxta formam conſuetudinis, & juxta Conſtitutiones Synodales, reſpondit *Sac. Rit. Cong. in Bellicaſtren. Servitii* 15. *Nov.* 1670. quam Reſolutionem utraque parte informante confirmavit *anno* 1706, 21. *Aug.* cum Reſcripto, *In deciſis, & amplius*, ut teſtatur Urſaya *tom.* 1. *par.* 2. *diſcept.* 24. *ſub n.* 13. Et attenta conſuetudine, & neceſſitate Eccleſiæ Cathedralis Sacerdotes, & Clericos cogi poſſe ab Epiſcopo intereſſe Miſſis in diebus Dominicis, & aliis Feſtis, necnon in Proceſſionibus, jam decreverat *Sac. Congr. Conc. in Brictinorien.* 11. *Jan.* 1648. apud d. Urſayam *loc. cit. ſub n.* 23.

64 Decretum Synodale, quo prohibebatur Regularibus, ne in Eccleſiis ſæcularibus ex Legato celebrarent, delendum eſſe ſtatuit *Sacr. Congreg. Concil. in Meliten.* 27. *Nov.* 1694. & ſtetit in *deciſis anno* 1695. 11. *Jul.* & iterum contra reclamantes una cum Parocho Presbyteros ſæculares *die* 1. *Dec.* 1696. reſcripſit *in deciſis*, ut Patres Dominicani continuare poſſent celebrationem Miſſarum in Eccleſia Parochiali oppidi Pizzoni, ut refert Card. Petra *tom.* 4. *comment. ad Conſt.* 6. *Gregor. XII. num.* 19.

65 Synodale Decretum, quo Epiſcopus Parmenſis determinaverat, ne in Sodalitatibus Civitatis ſibi ſubjectis, nec in aliis Eccleſiis, ubi aliqua adſit Particula Ligni SS. Crucis Chriſti Domini publicæ adorationi exponatur iis diebus, quibus in ſua Cathedrali exponitur, non eſſe attendendum reſpondit *Sacr. Cong. Conc. in Parmen.* 9. *Auguſti* 1698. Propoſito enim dubio, *An idem Decretum Synodale ſit obſervandum?* Reſcripſit; *Non competere privativam Eccleſiæ Cathedrali*; & ſtetit in *deciſis anno* 1699. 28. *Mart.* cum additione quod *amplius cauſa non proponatur*, ut refert Urſaya *tom.* 3. *par.* 2. *diſceptat.* 5. *ſub num.* 48. *&* 49.

Synodali decreto, aut alio modo poteſt ab 66
Epiſcopis ſtatui, ne Sacerdotes quicumque ſive Sæculares, ſive Regulares Officium exorcizandi exerceant ſine ſua expreſſa licentia in ſcriptis ſub pœnis arbitrio ſuo imponendis: Sic habetur in Synodo Fulginatenſi *cap.* 11. *n.* 8. & Synodo Lucana de anno 1681. *par.* 2. *cap.* 11. *ſub n.* 14. Immo & in Concilio Mediolanen. quarto *par.* 2. *tit. Quæ ad Sacramenta* §. 1. Et juſſu Clementis XI. *Sac. Cong. S. Officii* 25. *Jun.* 1710. in Litteris Encyclicis relatis in Appendice Synodi Fulginaten. *de anno* 1722. *fol.* 158. mandat, quod Epiſcopi non permittant quemquam Sacerdotem Sæcularem, vel Regularem Energumenos exorcizare, niſi eis conſtet de Exorciſtarum ætate, pietate, gravitate, integritate vitæ, prudentia, & aliis qualitatibus a Rituali Romano deſideratis, cujus directione uti debeant, & regulas in illo præſcriptas nullatenus tranſgrediantur, ſed adamuſſim cuſtodiant; uti videri poteſt etiam in Synodo hujus Alexandrinæ Civitatis, ac Diœceſis celebrata *anno* 1711. *pag.* 232. *&* 433. ubi referuntur ſupradictæ Litteræ Encyclicæ cum ſimili Synodali prohibitione, confirmat. de *anno* 1732. in alia Synodo *ſub tit. de Sacramento Ordinis pag.* 55.

Synodalibus Conſtitutionibus tenentur Pres- 67
byteri nominati, & deputati in Eccleſiis Parochialibus ad Ordinem Equitum S. Joannis Hieroſolymitani ſpectantibus ſe conformare quoad omnia Sacramentorum adminiſtrationem & curam animarum concernentia. *S. Congr. Conc. in Pragen. Juriſdict.* 3. *&* 17. *Dec.* 1707. *&* 14. *Januar.* 1707. *&* 9. *Jun. ejuſdem anni* 1708. *ad V. dub.*

* Conſtitutionibus Synodalibus ſubjiciuntur etiam cæteri Regulares omnes, in iis, quæ reſpiciunt curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem, ex *Trid. ſeſſ.* 25. *c.* 11. *de Regular.* quamvis ſecus ſit in aliis; ſed ad evitandam deformitatem ſeſe illis conforment oportet, non tamen ſub gravi eas negligerent, notante Suario. Cenſet tamen Benedictus XIV. contra nonnullos Regulares, quamvis teneantur ad feſta Diœceſeos ex Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 12. *de Regular.* non tamen teneri ad jejunia ab Epiſcopo Indicta, niſi alia conſuetudo in quibuſdam Monaſteriis forte invaluiſſet. *De Synodo Diœceſ. lib.* 8. *cap.* 4. §. 5. *

Con-

Digitized by Google

68 Conſtitutionibus Synodalibus, aliiſque Legi-
bus, etiam per Edicta panditis ab Epiſcopo
ſine Capituli conſilio, & aſſenſu, ſubjicitur
idem Capitulum. *Sac. Cong. Conc. in Gerunden.*
Exemptionis 19. *Dec.* 1729. ubi ad IV. dub.
An dictum Capitulum ſubjiciatur Conſtitutioni-
bus Synodalibus, ſive aliis Legibus etiam per
Edicta panditis ab Epiſcopo abſque illius conſi-
lio, & aſſenſu; vel potius editis cum ejuſdem
conſilio tantum, in caſu &c. Reſpondit; *ad*
IV. Affirmative ad primam partem, & negati-
ve ad ſecundam; & amplius.

69 Synodum Alexanen. celebratam anno 1739.
nullam declaravit *Sac. Cong. Conc. in Alexanen.*
Synodi 20. *Jan.* 1742. in qua ad primum, in-
ter varia propoſita dubia, ſic conceptum. 1.
An conſtet de validitate Synodi celebratæ anno
1739. *& quatenus affirmative.* Reſpondit. *Ad*
primum conſtare de nullitate; In reliquis ad
Eminentiſſimum Præfectum juxta mentem. Sic
apud *Theſaurum Reſolutionum S. Congreg. Conc.*
tom. 10.

70 Alia ad rem; Vid. verb. *Concurſus*, & verb.
Examinatores.

71 Synodorum, & Conciliorum Celebratio Ec-
cleſiæ eſt ſumme utilis, quapropter a Conci-
lio Tridentino *ſeſſ.* 24. *de reformat. c.* 2. fuit
expreſſe præceptum, quod Concilia Provincia-
lia, ſicubi omiſſa fuiſſent pro moderandis mo-
ribus, corrigendis exceſſibus, controverſiis com-
ponendis, aliiſque ſtatuendis, quolibet ſaltem
triennio; Diœceſanæ vero Synodi quotannis
renoventur. Bened. XIV. tom. 1. Conſt. 32.
incip. *Singularis* §. 1. *& de ſynodo Diœceſana*
72 *lib.* 1. *cap.* 2. *a n.* 1. *ad* 5. Hinc ad Synodorum
& Conciliorum celebrationem pro injuncta ſibi
omnium Eccleſiarum ſolicitudine, Archiepiſco-
pos & Epiſcopos jugiter hortatur, obteſtatur-
que Pontifex, ut ſublatis quibuſvis impedimen-
tis ſicubi omiſſa ſit, quamprimum haberi cu-
rent. Idem Conſtitut. 28. incip. *Quamvis Pa-*
73 *terna vigilantia* §. 1. Non eſſe autem omnino,
& abſolute neceſſariam Synodorum celebratio-
nem tradit *idem cit. c.* 2. *num.* 5. cum Epiſco-
pis, qui ob aliquod impedimentum ſuas Sy-
nodos, juxta Tridentini Decretum congregare
nequeunt, alii ſuppetant modi Diœceſes admi-
niſtrandi, & Synodi defectum ſupplendi, ite-
rum, iterumque tamen Synodorum celebra-
tionem commendans, & inculcans.

74 Sola Synodus Generalis inſignitur titulo *San-*
ctæ. Idem *de ſynodo Diœceſana cap.* 3. *n.* ubi
refert quod Litteris in forma Brevis ad Ar-
chiepiſcopum Valentinum datis ſic reſcripſit
Sanctus Pius V. Hæc verba: *Sancta Synodus,*
non conveniunt ſynodo Provinciali, ſed univer-
ſali. Synodus Generalis indicitur ad definien- 75
dum, quid credendum ſit; & hujuſmodi defi-
nitiones dicuntur *Dogmata*, & quid agendum
ſit, & iſtæ Leges dicuntur *Canones*. Sed Con-
cilium Tridentinum fere ſemper primas ap-
pellavit *Canones*, & alteras *Decreta*: Idem
ibid. n. 1.

Diœceſanæ Synodi convocatio pertinet ad 76
poteſtatem juriſdictionis, & inſuper ad legem
juriſdictionis ſimul, & Diœceſanam. Idem
ibid. c. 4. *per tot.* In quocumque Diœceſis loco 77
cogi poteſt, & ex neceſſitate extra Diœceſim
conſentiente Ordinario; Congruentius tamen
nullo interveniente impedimento, celebranda
eſt in ſua Cathedrali, ut declaravit Sacra
Congregat. Concil. *in Acernen. Die* 17. *Maii*
1636. hiſce verbis: *Poſſe Epiſcopum etiam in*
dicto Oppido, Diœceſanam ſynodum congregare,
ſed ſatius eſſe, ut illam apud ſuam Cathedra-
lem celebret. Idem *ib. cap.* 5. *n.* 2. *&* 3.

Si duæ ſint Cathedrales æque principaliter 78
unitæ, unica Synodus, ſola inſpecta juris ſe-
veritate, in alterutra, quam maluerit Epiſco-
pus, celebrari poteſt, cui utroſque Eccleſiæ
Eccleſiaſtici intereſſe tenentur, & ſtatuta ob-
ſervare. At æquitate, vel decentia inſpecta 79
ad evitandas inter utramque Eccleſiam ſimul-
tates, & concordiam fovendam, maxime ex-
pedit, ut illa modo in una, modo in altera,
alternatim celebretur. Et præterea, ſi alter- 80
nativam induxerit legitima conſuetudo, tene-
tur Epiſcopus hanc omnino ſervare. Hac enim
opportuna diſtinctione, invicem conciliantur
variæ Sacræ Congregationis Concilii reſponſio-
nes, quæ minus peritis videri poſſent inter ſe
pugnantes, uti patet in adductis *ſupra n.* 5.
& 6. Idem *ib. c.* 5. *n.* 3. *&* 4. ubi ſcite adver- 81
tit, quod ubi Sacra Congregatio judicat ad
exactam juris normam, decidit Synodum cele-
bratam in una ex dictis Diœceſibus ligare etiam
ſubditos alterius, ut in *Geruntinen.*, *ſeu Ca-*
riaten. ſub die 1. *Februarii* 1708. jam allata
ſupra n. 6. Ubi vero judicat, non ſecundum 82
juris apices, ſed ſecundum æquitatem & de-
centiam, ſi nulla intercedat conſuetudo, pro-
nunciat Synodum eſſe celebrandam alternatim,
modo in una, modo in alia Diœceſi, uti *in*
Ampurien. Synodi ſub die 8. *Maii* 1694. jam
etiam allata *loc. citat.* Ubi autem judicat ſe- 83
cundum probatam conſuetudinem, ſententiat
non ex mera æquitate, & decentia, ſed ex
juſtitia eſſe ſervandam celebrando Synodum al-
ternis vicibus in utraque Civitate, ut *in Atrien.*
& Pennen. ſub die 12. *April.* 1625. ibi: *Sa-*

ſta

Digitized by Google

cra &c. *Partibus auditis, ac Sanctiſſimo Domino*
Noſtro approbante, cenſuit Epiſcopum Pennen-
ſem, & Atrienſem debere primam Diœceſanam
ſynodum, cum ultima in Civitate Pennen. pe-
racta fuerit, in Atrienſi Civitate indicere, ac
celebrare; lib. 2. Decretor. pag. 276. & rurſus, *in*
eadem cauſ. 27. Julii 1647. jam item allata
84 *loc. citat. n.* 6. Et quia in alia ſimili cauſa
Matheraneo. & Acheruntina Diœceſibus uni-
tis, Capitulum Acheruntinum nondum legiti-
me probaverat prætenſam conſuetudinem ſuæ
Eccleſiæ favorabilem, cujus prætextu adeſſe re-
nuebat Synodo, quam Archiepiſcopus celebran-
dam indixerat in Civitate Matheranenſi; ideo
Sacra Congr. die 24. Martii 1736. diſtulit con-
troverſiæ deciſionem; at ne interim Synodi
celebratio non ſine utriuſque Diœceſis detri-
mento protraheretur, prudentiſſime addit in
reſponſione; poſt verb. *Dilata, Non retardato*
pro hac vice interventu Cleri Acheruntini Syno-
do jam indictæ in Civitate Matheranenſi ſine
præjudicio jurium ambarum partium. Idem *ibid.*
n. 4. Vide etiam dict. Decretum jam allatum
a me *loc. cit. n.* 6.
85 Synodus Provincialis bis in anno olim cele-
branda erat, & aliquando ſemel. Quæ in illa
decernebantur, promulganda erant in Diœ-
ceſana. Idem *ibid. cap. 6. n.* 1. 2. & 3. Diœce-
86 ſana quoque bis in anno olim cogenda erat,
ſtatutis temporibus, & diebus. Idem *ib. n.* 2.
Nunc Provincialis quolibet triennio, & Diœ-
ceſana ſemel in anno. Sic expreſſe Concil.
Trid. *ſeſſ. 24. cap. 2. de reformat.* ubi contra
contumaces huic Decreto parere recuſantes,
pœnas a Sacris Canonibus ſancitas renovat,
iterumque infligit. *Quod ſi in his tam Metro-*
politani, quam Epiſcopi, & alii ſupraſcripti ne-
gligentes fuerint, pœnas a Sacris Canonibus ſan-
citas incurrant. Idem *ib. n.* 4. & 5. ubi acriter
improbat ſententiam Doctorum aſſerentium con-
trarium, reprehendendo illos Epiſcopos, qui
ex ſola ſocordia, & negligentia Synodum ce-
lebrare prætermittunt, eoſque inſuper magis re-
darguendo, qui cum plures annos Diœceſim
gubernaverint, nec de cogenda quidem Syno-
87 do unquam cogitarunt. Hi enim, ſequitur
ipſe, cæterique, qui ex mera incuria, & iner-
tia præfato Trident. præcepto non parent, &
ſine ulla cauſa Synodum celebrare omittunt,
meminiſſe deberent, ſe præter reatum inobe-
dientiæ, pœnam incurrere ſuſpenſionis ab Offi-
cio ſtatutam *in cap. Sicut olim, de accuſat.*
Quiſquis autem hoc ſalutare ſtatutum neglexerit
adimplere, a ſui executione Officii ſuſpendatur,
licet pœna hujuſmodi, ut ipſa indicat vox *ſu-*
ſpendatur, non ſit latæ, ſed ferendæ ſententiæ,
ut *ibid.* adnotarunt Oſtienſis *in fine*, Joann.
Andreas *n.* 7. Fagnanus *n.* 105. referens etiam
ad id reſolutiones Sacræ Congregationis Concil.
Neque audiendi ſunt, qui ad propriam obte- 88
gendam ignaviam, ſe conſulto, & prudenter
abſtinere dictitant a Synodi coactione, ne no-
varum Conſtitutionum in dies acceſſione, com-
miſſæ ſibi Diœceſis ſtatus perturbetur; Cum
in primis non ſit neceſſe, ut in ſingulis Sy-
nodis novæ conſtitutiones condantur, ſed ſuf-
ficiat, ut antiquarum executio urgeatur. Et
deinde difficile videatur hoc tempore, quo
Eccleſiaſtica diſciplina quotidie conſeneſcit, &
labefactatur, aliquam inveniri Diœceſim, cui
opus non ſit ulla nova Conſtitutione, qua ſal-
tem antiquæ leges corroborentur, & quæ mo-
rum corruptela pœne obſoleverunt, reviviſcant.
Sic expreſſe zelantiſſimus Pontifex *ibid. n.* 5.
Vide tradita *in tom. 2. verb. Concilium*.
Synodus olim celebrabatur in Eccleſia, aut 89
loco Sacro Eccleſiæ adjuncto; nunc ſeſſiones
præparatoriæ antecedentes haberi ſolent in ædi-
bus Epiſcopalibus, ſeſſiones vero Synodales in
Eccleſia, & quidem Cathedrali, niſi urgens,
& honeſta cauſa obſtet, ut plurimis ad id
erudite ſuo more adductis tradit idem *ib. n.*
5. & 6.
Synodis Generalibus Imperatores, Reges, 90
& Principes per ſe, vel per ſuos Legatos ad-
ſtiterunt, non ut Judices, ſed ut Defenſores. 91
Unde iſtis abſcedentibus Synodi auctoritas non
minuitur. Idem *ibid. cap. 9. n.* 1. & 2. Vide ad
id *t.* 2. *verb. Concilium artic.* 1.
Synodis autem Provincialibus Laici cujuſ- 92
cumque Dignitatis intervenire non conſueve-
runt. Idem *ib. n.* 3. Hinc quædam ex his Sy- 93
nodis ob Laicorum potentium præſentiam re-
probatæ ſunt, ut patet de Synodo Tyria anni
335. reprobata a Concilio Alexandrino; & va-
riis aliis contra S. Athanaſium congregatis,
reprobatis a Liberio Papa, eo quod illis po-
tentes Laici interfuiſſent. Idem *ib. n.* 4.
Poſſunt tamen etiam Laici intereſſe ex con- 94
ſuetudine, aut invitati, aut ex aliis circum-
ſtantiis, ut ſi de rebus etiam politicis agen-
dum ſit, ut pluribus demonſtrat Idem *ibid.* 95
n. 5. His autem circumſtantiis exceptis, nul-
lus Laicus jus habet interveniendi Synodis Pro-
vincialibus, præcipue poſt Concilium Triden-
tinum. Quapropter Sacra Congregatio Con- 96
cilii Acta Synodi Toletanæ anno 1582. cele-
bratæ noluit approbare, niſi expuncto nomine
Adminiſtri Regii eidem interventi, & tandem
Gregorius XIII. poſt longas hac ſuper re ha-

Digitized by Google

bitas diſceptationes ſuis Apoſtolicis Litteris in forma Brevis datis *die 26. Januarii* 1583. nomen Regii Legati ex præfato Concilio omnino deleri mandavit. Idem *ibid. n.* 6.

97 Quamvis autem Laici nequeant invitari, ut Synodo Provinciali interſint tamquam Præſides, aut Judices, quod numquam licuit, poſſunt tamen etiam nunc invitari, ut interſint tamquam meri Auditores, ſeu teſtes eorum, quæ decernuntur, præſertim ſi tales occurrant circumſtantiæ, quæ quandoque Laicorum præſentiam Synodo valde utilem, & fructuoſam
98 reddant. Hinc eadem S. Cong. Concilii poſt præfatum Decretum editum in cauſa Toletana *die* 22. *April.* 1598. in alia cauſa Turritana reſpondit, *Gubernatorem, alioſque Laicos non debere Concilio Provinciali intereſſe, niſi a Synodo fuerint invitati.* Et id tamquam certum ponit Cæremoniale Epiſcop. *lib.* 1. *cap.* 31. Ubi loquens de Conciliis Provincialibus, etiam Laicis locum aſſignat. *Sedilia in Eccleſia diſponentur, in Provincialibus quidem capacia pro numero Epiſcoporum, Abbatum, aliorumque Eccleſiaſtica Dignitate fulgentium, item pro Canonicis, ac pro Laicis, ſi qui interfuturi ſunt.*
99 Idem *ibid. num.* 8. Ubi recte, & opportune cum Pignatel. *Conſult.* 70. *tom.* 1. Epiſcopos monet, ut caute in hoc ſe gerant, neque nimis faciles ſe præbeant in Laicis ad Synodum invitandis, ne quod ab initio meræ voluntatis, & urbanitatis fuit, tractu temporis fiat neceſſitatis, juxta illud vulgatum. *Quod a principio eſt voluntatis, expoſt facto fit neceſſitatis, arg. L. ſicut* 5. *Cod. de obligat. & act. Vide dict.* Verb. *Concilium art.* 2. *n.* 27.

100 Ad Synodos Diœceſanas Laici olim aliquando introducti fuerunt: Nunc de jure non licet, niſi ex conſuetudine, aut urgenti cauſa,
101 dummodo ſuffragium non ferant, nec in Synodo conſulantur. Idem *ib. n.* 8. ubi contra aſſertionem Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 3. *num.* 6. & Domini de Aſte *in methodo Viſitationis Apoſtolicæ part.* 5. §. 3. *num.* 23. id arbitrio Epiſcopi plane permittentium, adducit Sacram Congregationem Concilii, quæ in cauſa Oriolen. Synodi interrogata, *An Epiſcopus poſſit ad Synodum vocare Laicos, ſi eorum Conſilio uti velit.* Reſpondit, *Epiſcopum non poſſe; l.* 14. *Decretor. pag.* 600. *&* 601. monens inſuper Epiſcopos, ne ſine vera, & gravi neceſſitate Laicos ad Synodum accerſant, & admittant, cum paulatim poſſent illi, conſuetudinis obtentu, jus interveniendi ſibi deinceps arrogare, juxta paulo ante de Synodo Provincia-
102 li cum Pignatello animadverſa. Concedit tamen quod Laici ſermoni adeſſe poſſint, *ib. num.* 9.

Synodi celebrandæ dies in Eccleſia Cathe- 103
drali denunciari convenit in die Epiphaniæ, dum frequenti populo intra Miſſarum ſolemnia Feſtivitates ejus anni ſolemniores promulgantur; Et per duos, aut ſaltem unum menſem ante dictam diem, ſchedula manu Notarii, ſeu Cancellarii ſubſcripta Eccleſiæ Cathedralis valvis affigi ſub hujuſmodi, aut ſimili tenore. *Synodus Diœceſana N. per Reverendiſſ. Dominum N. Epiſcopum indicta hoc anno &c. menſe &c. die &c. Deo adjuvante in Cathedrali Eccleſia incboabitur.* Rurſus tribus pro- 104
ximis diebus Dominicis ante dictam diem conveniens erit, ut tam in Eccleſia Cathedrali per Concionatorem, quam in ſingulis Parochialibus per Parochos iterum, atque iterum denuncietur, populique fideles ad devotionem, orationes, jejunia, Sacramentum Pœnitentiæ, Sanctiſſimæ Euchariſtiæ ſumptionem, aliaque pia opera hortentur, ut actio hujuſmodi, Deo opitulante, dignum ſortiatur exordium, felicemque & fructuoſum progreſſum, & exitum habeat. Sic expreſſe Cæremoniale Epiſcopor. 105
lib. 1. *c.* 31. Et S. Carolus Borromæus in Conc. Provinciali IV. *par.* 3. (*pag.* 177. *par.* 2. *Act. Eccleſ. Mediolanen.*) & in Conc. Provinciali V. *par.* 3. (*ib. pag.* 276.) ſtatuit diem celebrandæ Synodi die Epiphaniæ, vel Kalendarum Jan. in Cathedrali e ſuggeſtu indici, promulgari, atque Calendario annuario adſcribi, præcipitque Parochis, ut per menſem ante ſtatutam diem quinta quaque feria Miſſam celebret de Spiritu Sancto, aut pro diverſitate temporum orationem ſaltem de Spiritu Sancto in Miſſa recitent, & populum hortentur, ut Die Dominico Synodi diem antecedente, vere pœnitentes, & confeſſi Sacram Communionem ſumant, precantes, prout ſupra ex Cæremoniali Epiſcoporum. Sic tradit etiam Bened. XIV. *loc. cit. lib.* 5. *n.* 1.

Synodus Diœceſana triduo abſolvitur, niſi 106
aliqua urgenti ratione ſit protrahenda. Sic Pontificale Romanum *tit. de Ordine ad Synodum.* S. Carolus Borromæus *loc. cit.* & Bened. XIV. *loc. cit. n.* 2. Prima die Epiſcopus mane cappa 107
indutus, comitante Clero cum ſuperpelliceis Eccleſiam adit, & Proceſſionem inſtituit, Miſſam de Spiritu S. per ſeipſum ſolemniter celebrat, & Clero Sacram Communionem porrigit, quam acceptis Stolis rubeis, etiam ſument Sacerdotes, qui forte ea die non celebraverint. Idem *ib. n.* 2. *&* 3. ex Pontificali Romano *loc. cit.* & S. Carolo in Conc. Provinciali

Digitized by Google

ciali Mediolanenſi IV. *par. 2. tit. quæ perti-
nent ad Sanctiſſimum Miſſæ Sacrificium pag. 152.*
108 Secunda die unus ex Canonicis Miſſam ſo-
lemniter canit pro defunctis, cui Epiſcopus
aſſiſtit, eaque peracta, Stolam, & Pluviale
nigri coloris aſſumit, & conſuetas orationes
recitat pro defunctis, poſt quas veſtes nigras,
in rubeas mutat, & accepto Paſtorali baculo
109 ad Sedem Synodalem aſcendit. Tertia demum
die, unus pariter ex Canonicis Miſſam cele-
brat de Sanctiſſima Trinitate, addita collecta
in gratiarum actionem, cui aſſiſtit Epiſcopus
Stola, & Pluviali albi coloris, & abſoluta
Miſſa, rubea accipit indumenta, ad conſue-
tam Sedem ſe confert, ultimæ ſeſſioni præſi-
det, & Synodo finem imponit. Sic expreſſe
Idem *ibid. n. 4.*
110 Poſt ultimam ſeſſionem, alia fieri ſolet ſup-
plicatio, ſeu Proceſſio, minus tamen ſolemnis
intra, vel circa Eccleſiam, qua abſoluta Epi-
ſcopus conſueto ritu Clero, & populo bene-
dicit, & quadraginta dierum Indulgentiam
111 impertitur. Immo ſolent Epiſcopi ſaltem cum
primam Synodum celebrant, Indulgentiam ple-
nariam a Summo Pontifice ſub conſueta for-
mula illis impetrare, qui una ex tribus Sy-
nodi diebus Eccleſiam Cathedralem viſitave-
112 rint. Idem *ib. n. 6.* recte, ac ſancte ſubdens
n. 6. quod juxta vetus inſtitutum Epiſcopus in
Synodo brevi, gravique ſermone Clerum allo-
quatur, & de iis admoneat, quæ in illo cor-
rigenda deprehenderit, quod ſaltem in poſtre-
ma ſeſſione omnino fieri ſtatuerunt Patres Conc.
Mediolanenſis V. *cit. par. 3. pag. 279.* ibi: *Epi-
ſcopus antequam Synodum dimittat, ſermonem
habeat paternis monitionibus plenum, ac dimiſ-
113 ſioni accommodatum.* Quibus omnibus, aliiſque
ſecundum laudabilem cujuſque Diœceſis con-
ſuetudinem rite peractis, Epiſcopus a Clero
aſſociatus, eodem ritu, quo prius, ab Eccle-
ſia ſe domum recipit, ex Pontificali Romano,
loc. cit. ibi: *Tunc omnes pariter ſurgentes Pon-
tificem Cappa indutum, cum ſuperpelliceis ad
114 domum reducunt.* Idem *ibid. num. 2.* recte con-
cludens poſſe quoad hæc ſervari ſuam cujuſ-
que Eccleſiæ legitimam conſuetudinem.
115 Sedendi Ordinem in Synodis tradit idem
ib. lib. 3. c. 10. ut ſequitur. Cardinales in Synodis
Generalibus, & Nationalibus præferuntur Epi-
ſcopis. In Synodo Diœceſana primus ſedet Epi-
ſcopus; Poſtea Vicarius Generalis, niſi legiti-
ma conſuetudo alteri faveat, aut Dignitates,
& Canonici ſacris veſtibus induti Synodo aſ-
ſiſtant; Secus ſi Vicario conſuetudo faveat,
aut ipſe etiam habitu Prælatitio ſit indutus.
Sequuntur Dignitates, & Canonici Cathedra-
lis, inde horum Coadjutores, ſi tamen Cano-
nici capitulariter interveniant; aliter præferun-
tur Abbates, & Protonotarii non participan-
tes induti Mantelletta, & Rocchetto. Poſt
Canonicos ſedent Beneficiarii, & Manſionarii
ejuſdem Eccleſiæ. Poſt hos Canonici Colle-
giatarum Civitatis, ſervatis Dignitate, & an-
tiquitate in præcedentia, quin obſtet nobilius
indumentum ex privilegio conceſſum; Deinde
Canonici Collegiatarum Diœceſeos, ſervatis
pariter Dignitate, & antiquitate; Aliquando
præcedunt Abbates, videlicet cum habent uſum
Mitræ, & baculi. Etiam Titulares, & Com-
mendatarii, ſive Sæculares ſive Regulares præ-
cedunt in Synodo Canonicis, capitulariter non
intervenientibus, & inter ipſos Abbates præ-
cedit, qui Dignitatem prior eſt aſſecutus; Poſt
Canonicos ſedent Vicarii Foranei, inde Ple-
bani, ſive Archipresbyteri Rurales: Poſt hos
Parochi, niſi uſum habeant ſedendi cum Ple-
banis, præcedit vero qui primus Paræciam ob-
tinuit, ſuccedunt Beneficiarii ſimplices, poſt
hos Clerici, ſervata Ordinis Dignitate, ſi æqua-
lis ſit, ſervatur Ordinationis antiquitas, quæ
ſi par ſit, habenda eſt ratio ætatis: Omnibus
tamen præfertur ordinatus a Summo Pontifi-
ce. Poſtea ſedent Regulares, ultimi Laici, ſi
adſint. Quoad hunc autem ſedendi Ordinem, 116
eſt potiſſimum ſervanda legitima conſuetudo,
quæ eſt optima legum interpres, *l. Si de in-
terpretatione 37. ff. de legibus, cap. Cum Dile-
ctus 8. de conſuetudine.* Ad præcavendas tamen,
& amputandas lites, & cujuſque jura illæſa
ſervanda, expedit, quod in Synodi initio Epi-
ſcopus Decretum promulget, quo declaretur,
ex ordine inibi ſedendi, nihil detractum iri
juri habendi præſtantiorem locum, quod quiſ-
piam ſibi competere credat, uti habetur *in
Concil. Provincial. Mediolanenſ. V. par. 3.* ubi
inter Decreta initio Diœceſanæ Synodi legen-
da, hoc a S. Carolo conditum quarto loco tra-
ditur, (*Act. Eccleſ. Mediol. par. 7. pag. 278.*)
ibi: *Si cui in ſynodo contigerit ſuo loco non ſe-
dere, aut incedere, aut aliud quidquam agere,
ad id propterea nemini jus acquiri, acquiſitum-
ve eſſe, neque quidquam de cujuſquam jure poſ-
ſeſſioneve detrahi; ſed omnia in eo ſtatu perma-
nere, quo antea fuiſſe compertum erit.* Quod &
factum jam fuerat in Concilio Trident. in fi-
ne *ſeſſionis 2.* ibi: *Inſuper ipſa Sacra Synodus
ſtatuit, & decrevit, quod ſi forte contigerit,
aliquos debito in loco non ſedere . . . nulli pro-
pterea præjudicium generetur, nullique novum
jus acquiratur.* Et idem denuo in fine *ſeſſionis 25.*

Digitized by Google

ſtatuit de loco aſſignato *Oratoribus tam Eccleſiaſticis*, *quam ſaecularibus in ſedendo*, *incedendo*, *aut quibuſcumque aliis actibus*, per quem nulli jus de novo acquiſitum, nulli ablatum declaravit.

117 In Diœceſana Synodo notificanda ſunt recentia Decreta Summorum Pontificum, & Sacrarum Urbis Congregationum, & aliquo modo addenda in Appendice ad Synodum. Idem
118 *ibid. lib.* 5. *c.* 2. *n.* 2. Conſtituenda ſunt quæ ad vitia coercenda, virtutem promovendam, mores reformandos, diſciplinam Eccleſiaſticam reſtituendam, vel fovenda utilia, & neceſſaria exiſtimantur, & alia juxta Diœceſium circumſtantias, & indigentias. Idem *ibid. lib.* 6. *c.* 1. *& ſeq.* Ubi plurima erudite adducit ad rem.
119 In Synodis abſtinendum eſt a quocumque verbo, quo videatur approbari opinio inter Catholicos controverſa. Idem *ibid. lib.* 7. *cap.* 27. *n.* 1.
120 Conſtitutiones Synodales, aliæque Sanctiones extra Synodum, conſulto Capitulo, latæ, Epiſcopo moriente, vel Diœceſim relinquente, in ſuo robore perpetuo durant. Idem *ibid. lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 2. Vide ſupra *num.* 42. 48. *&* 68.
121 Niſi ab eodem Epiſcopo, ejuſque Succeſſore revocentur, aut poſteriorum Synodorum Conſtitutiones iis adverſentur. Idem *ibid. n.* 2.
122 Non perſiſtunt tamen, ſi numquam moribus recipiantur, tolerante Epiſcopo, aut receptas Diœceſani contraria conſuetudine excuſſerint. Ad utrumque probabiliter ſufficit ſpatium de-
123 cem annorum. Idem *ibid. n.* 3. *&* 4. Dummodo tamen conſuetudo habeat conditiones a Jure requiſitas, & jam aſſignatas *tom.* 2. *verb.*
124 *Conſuetudo*. Poteſt tamen aliquis a Conſtitutionibus Synodalibus eximi per diſpenſationem a Superiore, aut ab Epiſcopo, ejuſve ſucceſſore obtentam, etiam inconſulto Capitulo, ſed ut licita ſit, requiritur juſta cauſa.
125 Idem *ibid. num.* 7. Conſtitutiones vero Synodi Provincialis, nec Epiſcopus, nec Archiepiſcopus relaxare poſſunt. Idem *ibidem n.* 8. Confirmatæ a Summo Pontifice *in forma ſpecifica* non poſſunt ab alia Synodo Provinciali relaxari; Bene vero ſi confirmatio fuerit *in forma*
126 *communi*. Idem *num.* 9. 10. *&* 11. Conſtitutionum Synodalium vires non retardantur per appellationem ad Superiorem, eaque nullo modo
127 eſt admittenda in ſuſpenſivo; Nec prudenter in devolutivo. Idem *ibid. n.* 12. *&* 13. Si appellatio ad Sacram Congregationem Concilii interponatur, ſatius erit, ut ejuſdem D. Secretarius appellantes compellat ad deſignandas ſingulas Conſtitutiones, contra quas reclamant, & ad aſſignandas rationes peculiares ſuarum reclamationum, quas ſignificabit Sacræ Congregationi, quæ ſic rite inſtructa, provide decernet, an appellatio ſit admittenda, vel potius rejicienda. Quam rectam methodum a 128
ſe adhibitam fuiſſe, dum eſſet dictæ Congregationis Secretarius fatetur in gravi controverſia excitata adverſus Synodum Fulginatenſem celebratam anno 1722. ab Epiſcopo Baptiſtello. Eoque pacto ex innumeris cauſæ articulis ab appellantibus propoſitis, paucis ſelectis, viſis aliqua diſcuſſione dignis, eiſque dumtaxat Sacræ Congregationis judicio ſubjectis, cauſam contra Appellantes in omnibus obtinuit Epiſcopus, ut patet in eadem Synodo typis impreſſa, *pag.* 285. Idem *ibid.* §. 13.

Cavere debet Epiſcopus, ne Clericos ſub 129
Cenſuris, & mulctis compellat ad emendum Codicem Conſtitutionum Synodalium; ſed potius præcipere, ut eas crebro pervolvant, memoriæ mandent, atque obſervent. Idem *ibid. num.* 14. afferens ad id Decretum Sacræ Congregationis Concilii *in Larinen. Decretorum Synodalium die* 30. *Auguſti* 1732. Vide ſupra *num.* 61. ubi affertur dictum Decretum una ſimul cum aliis.

Synodis non omnes intervenientes ſubſcribe- 130
re debent, ſolus enim Epiſcopus, vel ejus Delegatus ſubſcribendi jus habet Synodo Diœceſanæ, ſoluſque ipſe in eo votum deciſivum habet. Idem *ibid. lib.* 8. *cap.* 2. *n.* 1. Vide ſupra *n.* 43. ubi affertur ad id Decretum Sacræ Congregationis Concilii. Synodo Generali omnes 131
Epiſcopi ſubſcribunt uti Judices. Idem *ibid.* 132
n. 2. Etiam Epiſcopi Titulares. Vide *tom.* 2. *verb. Concilium art.* 1. *n.* 29. Etiam Abbates habentes proprium Territorium, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Idem *ibid. num.* 5. 133
Et aliquando etiam Superiores Generales Ordinum Regularium Synodis Generalibus ſub- 134
ſcripſerunt, ut Concilio Florentino, & Tridentino. Idem *ibid. n.* 5. Vide *verb. Concilium art.* 1. *n.* 30. Synodo Provinciali ſubſcribunt 135
omnes Provinciæ Epiſcopi, uti Judices. Idem *ibid. num.* 4. Capitula autem, ſeu Canonici 136
Cathedralium non ſubſcribunt, nec Synodis Provincialibus, nec Diœceſanis; In ipſis enim non habent votum deciſivum, ſed mere conſultivum. Idem *ibid. n.* 7.

Synodus Generalis nullam vim obtinet, niſi 137
ſit a Summo Pontifice confirmata; Supremum enim judicium in Synodo Generali eſt pœnes ipſum, qui nec majorem partem Epiſcoporum, aliorumque ſuffragantium ſequi tenetur. Idem *ib. c.* 2. *n.* 3. Vide *tom.* 2. *verb. Concilium art.* 1. *n.* 56. Synodus Provincialis debet prius 138
reco-

Digitized by Google

recognoſci, & approbari a Summo Pontifice, ſen a Sacra Congregatione Concilii. Idem *ibid. cap.* 3. & 4. ubi ad id plura affert exempla.

139 Vide d. *verb. Concilium art.* 2. *n.* 50. Synodus Provincialis quamvis a Summo Pontifice confirmata, non obſtringit univerſam Eccleſiam, niſi Pontifex expreſſe dixerit. Idem *ib. n.* 5. Vide *d. art.* 2. *a n.* 62. & *per tot.* ubi plurima ad

140 rem. Synodus Diœceſana non oportet, ut Romam mittatur, pro reviſione, & confirmatione, ſed ſine alterius approbatione vim Legis habet in Diœceſi. Idem *ibid. num.* 6. referens Decretum Sacræ Congregationis Concilii, quæ rogata, ut recognoſceret Acta Diœceſanæ Synodi Strongulenſis die 17. Junii 1645. Reſpondit: *Se non conſueviſſe eavidere, & approbare, niſi Synodos Provinciales, ex Conſtitutione Sixti V., & quod idcirco Epiſcopus uteretur jure ſibi ex Sacro Concilio competente lib.* 17. *Decretorum pag.* 484. & *ibi d. num.* 6. concludit expreſſe falli Cardinalem de Luca, & Van-Eſpenium aſſerentes, Diœceſanas Synodos robore, & efficacia carere, niſi a prædicta Sacra Congregatione approbentur. Non enim Sacra Congregatio eas recognoſcere conſuevit, niſi quis ad ipſam ab iis appellet. Idem *ibid. num.* 7. Vide ſupra *num.* 46. & 47.

141 In fine Synodorum fieri ſolent fauſtæ Acclamationes, & præſertim in fine Synodorum Generalium, uti videre eſt in Concilio Tridentino poſt ſeſſionem vigeſimam quintam, ibi: De fine Concilii, & Confirmatione petenda a Sanctiſſimo Domino Noſtro.

142 Illuſtriſſimi Domini, Reverendiſſimique Patres, Placet ne vobis, ut ad laudem Dei Omnipotentis huic Sacræ Œcumenicæ Synodo finis imponatur, & omnium, & ſingulorum, quæ tam ſub fel. rec. Paulo III. & Julio III. quam ſub Sanctiſſimo Domino Noſtro Pio IV. Romanis Pontificibus, in ea decreta, & definita ſunt, confirmatio nomine Sanctæ hujus Synodi per Apoſtolicæ Sedis Legatos, & Præſidentes petatur a Beatiſs. Romano Pont. Reſponderunt, placet.

143 Poſtmodum Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Cardinalis Moronus, primus Legatus, & Præſidens benedicens Sanctæ Synodo, dixit.

Poſt gratias Deo actas Reverendiſſimi Patres ite in pace. Qui reſponderunt. Amen.

144 Acclamationes Patrum in fine Concilii.

CARDINALIS A LOTHARINGIA.

Beatiſſimo Pio Papæ, & Domino Noſtro Sanctæ Univerſalis Eccleſiæ Pontifici, multi anni, & æterna memoria.

RESPONSUM PATRUM.

Domine Deus, Sanctiſſimum Patrem diutiſſime Eccleſiæ tuæ conſerva, multos annos.

Card. Beatiſſimorum Summorum Pontificum animabus Pauli III. & Julii III., quorum auctoritate hoc Sacrum generale Concilium inchoatum eſt, pax a Domino, & æterna gloria, atque felicitas in luce Sanctorum.

Reſp. Memoria in benedictione ſit.

Card. Caroli V. Imperatoris, & Sereniſſimorum Regum, qui hoc univerſale Concilium promoverunt & protexerunt memoria in benedictione ſit.

Reſp. Amen, Amen.

Ceteræ Acclamationes omittuntur, jam ſatis obviæ in quolibet exemplari Concilii Tridentini. 145

Item in fine Conciliorum Provincialium, licet raro, ut advertit idem Benedictus *loc. c. lib.* 5. *cap.* 1. *n.* 10. & afferuntur prout factæ fuerunt in Concilio Provinciali Mediolanenſi ſexto, ut habentur inpreſſæ in Actis dictæ Eccleſiæ *part.* 8. *pag.* 1229. ultimæ impreſſionis Bergomenſis, ibi. 146

Acclamationes Reverendiſſimorum Patrum in Concil. Provincial. Mediolanenſi ſexto. 147

Archid. Deo Patri miſericordiarum, & Deo totius conſolationis gratiæ.

Reſp. Immenſa eſt miſericordia tua ſuper nos Domine, qui ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, nos Conciliorum Provincialium frequentia conſolari jugiter dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in ſæculum, & in æternum.

Archid. Beatiſs. Gregorio Papæ & Domino noſtro, Sanctæ univerſalis Eccleſiæ Pontifici, cunctarum gentium obedientia, & Chriſtiani nominis in omnem terram propagatio.

Reſp. Domine Deus Sanctiſs. Patrem gratia tua cuſtodi, ut eo gubernante, gentes Sancto veræ Fidei lumine perfuſæ, in unum Eccleſiæ tuæ ovile colligantur.

Archid. Patriarchis, & Archiepiſcopis, & Epiſcopis omnibus ſalutaris vigilantia.

Reſp. Deus Pater luminum, illuſtra faciem

Digitized by Google

tuam ſuper ſervos tuos, accende corda eorum in ædificationem corporis tui.

Archid. Regi Catholico, & aliis Regibus, Principibuſque Chriſtianis perpetua felicitas.

Reſp. Æterne Deus, Chriſtianæ Religionis Defenſoribus optabilem de hoſtibus Crucis filii tui victoriam dextera potentiæ tuæ ſemper concede.

Archid. Fidelibus Provinciæ noſtræ, & populo Chriſtiano univerſo Pax Chriſti æterna.

Reſp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, & confirma in omni virtute greſſus ejus, perpetuumque tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Reverendiſs. hujus Provinciæ Epiſcop. ad Eccleſias ſuas reditus cum ſpirituali fructu uberrimo.

Reſp. Deduc nos Domine in viam rectam, & dirige greſſus noſtros in viam pacis, & ad dandam ſcientiam plebi tuæ.

Archid. Nos Domine, operarii in meſſem tuam miſſi; in omni opere bono miniſterium noſtrum explentes, Decreta Sancta exequentes, digni reddamur miſericordia, gratia magni & ſupremi Sacerdotis Jeſu Chriſti Dei, intercedente ſimul beata ejus genitrice Maria, Beato Ambroſio Confeſſore, atque aliis hujus Provinciæ Patroni, & omnibus Sanctis.

Reſp. Amen, Amen.

148 Acclamationibus de more abſolutis, ſtatim Reverend. Patres ordine ſinguli ad Illuſtriſs. Metropolitanum adhuc in ſeſſione perſiſtentem pro oſculo pacis acceſſerunt: quibus ſigillatim Illuſtriſs. Metropolitanus, dum appropinquarent, aſſurgens prævia mutua capitis acclinatione oſculum impartitus eſt.

149 Tandem Illuſtriſs. Metrop. depoſita Mitra, & aſſumpto Baculo, ſurgens univerſæ Synodo ſolemniter benedixit; & Indulgentiam centum dierum conceſſit, ac poſtremo per Rev. Archidiaconum alta voce, *Redeamus cum pace*, enunciatum eſt, & reſponſum *in nomine Domini*. Et Sacras Veſtes in ſeſſionali loco ſtatim exuit Illuſtriſs. Metrop. & Reverendiſs. Patres, & ibidem facta brevi oratione, cum jam ſecunda hora noctis immineret, in ædes Archiepiſcopales &c.

150 Poſt Acclamationes in Conciliis Provincialibus, ut tradit Cœremoniale Epiſcop. *c.* 31. & notat idem Benedictus *loco cit. n.* 10. omnes Epiſcopi accedunt ad oſculum pacis a Metropolitano accipiendum, quod deinde ſibi invicem pariter dant, & accipiunt, ut mutuam caritatem, animorumque conjunctionem oſtendat.

Etiam in fine Synodorum Diœceſanarum aliquando fieri ſolent dictæ Acclamationes, licet rarius, ut notat Idem *ibid. n.* 11. ex Cœremoniali Epiſcoporum *cit. cap.* 31. in fine ſic expreſſe concludente: *In Synodis Diœceſanis magis expediret, ut Acclamtiones, & oſcula pacis omitterentur.* At quia nihilominus Gavantus *in praxi Synodi Diœceſanæ pag.* 61. ait: *Acclamationes fiunt ſaltem in prima Synodo, ut aliquando fiant, & Cœremoniale non eas prohibet, ſed parcius adhiberi cenſet in Diœceſanis Synodis*, adductis exemplis de Acclamationibus factis in variis Synodis Diœceſanis hinc inde celebratis, & tradita diſpoſitione Concilii Provincialis V. Mediolanenſis prout *in Actis Eccleſ. Mediolanenſis part.* 1. *pag.* 479. ibi: *Tum poſtea Acclamationes ſanctæ fiant ex formula ab Epiſcopo præſcripta. Acclamationibus factis Sacerdotes, & Clerici ſurgentes, cum reverentia oſculum pacis ab Epiſcopo accipiant, & ſibi invicem dent cum timore, & amore Dei. Si vero Cleri, qui convenerit numerus is eſt, ut longius hic oſculi ritus ducatur, ea ratio inteatur, ut Præpoſiti, & Archipresbyter ſolum ab Epiſcopo illud accipiant; Deinceps ſuo quique Clero dent, iſque inter ſe mutuo item*; tandem ipſemet *loco cit. n.* 11. *in fine*, ſic expreſſe concludit; Verum cum hæc in Cœremoniali Epiſcoporum, nec præcipiantur, nec prohibeantur, liberum erit Epiſcopis ea vel facere, vel ommittere; ſicut fert cujuslibet Diœceſis conſuetudo. 151 152

Hinc ad exemplum traduntur Acclamationes factæ in fine Synodi Diœceſanæ XI. Mediolanenſis ann. 1584. Archiepiſcopo S. Carolo Borromæo, & Summo Pontifice Gregorio XIII. prout traduntur in Actis d. Eccleſ. part. 8. pag. 1241. ibi. Acclamationes Cleri in Synodo Diœceſana. 153

Archid. Deo Patri Miſericordiarum, & Deo totius conſolationis gratiæ.

Reſp. Immenſa eſt miſericordia tua ſuper nos Domine, qui Conciliorum exercitationibus rectum Juſtitiæ tuæ tramitem, & diſciplinæ regimen jugiter docere dignatus es. Tibi laus, Tibi honor, Tibi gloria in ſæculum & in æternum.

Archid. Beatiſſimo Gregorio Papæ, & Domino Noſtro, Sanctæ univerſalis Eccleſiæ Pontifici cunctarum gentium obedientia, & Chriſtiani nominis in omnem terram propagatio.

Reſp. Domine Deus Sanctiſſimum Patrem gratia tua cuſtodi, ut eo gubernante, gentes Sancto veræ fidei lumine perfuſæ, in unum Eccleſiæ tua ovile colligantur.

Ar-

Digitized by Google

Archid. Reverendiſs. Archiepiſcopo Noſtro ſalutaris vigilantia.

Reſp. Omnipotens Deus, ſuper Antiſtitem noſtrum benedict. tuarum donaperpetuo multiplica.

Archid. Sereniſſimo Regi Philippo, Criſtianæ religionis defenſori perpetua felicitas.

Reſp. Æterne Deus, Catholicum Regem noſtrum in Amore tuo conſerva, ut cœleſti gratia tua actus, omni tua benedictione perpetuo dilatetur.

Archid. Populo Mediolanenſi Pax Chriſti æterna.

Reſp. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, ac perpetuum tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Nos Dei voluntatem explentes, & Sancta Decreta in omni opere bono exequentes, digni reddamur miſericordia, & gratia magni, & Summi Sacerdotis Jeſu Chriſti Dei, intercedente ſimul Beata ejus Genitrice Virgine Maria, Beato Ambroſio Confeſſore Patre noſtro, & omnibus Sanctis.

Reſp. Amen, Amen.

154 Quibus abſolutis Illuſtriſs. Archiepiſc. dedit omnibus Canonicis ordinariis Eccleſiæ Metropol. & Præpoſitis Collegiatarum Eccleſiarum Civitatis, & Diœceſis, & Vicariis Foraneis & Syndicis regionum Civitatis oſculum Pacis; Et demum cum benedictione ſolemni, & publicatione Indulgentiarum dimiſit univerſum Clerum.

Benedictus autem XIV. *loco cit. n. 9.* Acclamationes fieri ſolitas generatim recenſens, 155
ſic expreſſe tradit; In fine Synodi fieri ſolent acclamationes, quibus, Diaconus, ceteris reſpondentibus, omnem laudem, honorem, & gloriam refert Deo Patri miſericordiarum, qui Spiritum Sancti inviſibili gratia Synodum dirigere, atque ad felicem exitum perducere dignatus eſt: Summo Pontifici univerſalem Eccleſiam gubernanti, veram & diuturnam proſperitatem, Epiſcopo Synodo præſidenti, ejuſque Miniſtris ſalutarem vigilantiam, & Divinarum miſerationum abundantiam; Civitati, & Oppidis Diœceſanis pacem, animorumque concordiam, omniaque fauſta precatur; ſupplicatque Deo, ut uberem opem elargiatur, qua ſinguli adjuti, edita in Synodo Decreta ſancte, inviolateque cuſtodiant, & exequantur.

Hac in re ſi plura cupis, conſule egregium Benedicti XIV. Tractatum de *Synodo Diœceſana*.

T A B A C U M.

1 Tabacum, ſive ſolidum, ſive in fruſta conciſum, aut in pulverem redactum, ore, vel naribus, in fumo per tubulos, & alias quomodolibet ſumere prohibetur ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo abſque aliqua alia declaratione incurrenda omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus perſonis tam Sæcularibus, quam Eccleſiaſticis, etiam cujuſvis Ordinis, ac Inſtituti Regularibus quomodolibet qualificatis in quibuſvis Civitatis, & Diœceſis Hiſpalenſis Eccleſiæ, earumque Atriis, & Ambitu. Urban. VIII. Conſtit. incip. *Cum Eccleſiæ* emanat. *die* 30. *Januarii* 1642.

2 Item ſub eadem Excommunicationis pœna Tabacum ſumere in Baſilica Vaticana, ejuſque Choro, Capellis, Sacrario, Porticu, & Atriis ſumere prohibuerat Innocentius X. ſub die 8. *Januarii* 1650. Conſtitut. incip. *Cum ſicut*. Aſt iſtam ſuſtulit Benedictus XIII. ſub 3
die 10. *Januarii* 1725. ut patet in ſequenti notificatione.

Annibal miſeratione Divina Tit. S. Clementis Presbyter Cardinalis Albanus S. R. E. Camerarius, & hujus Sacroſanctæ Baſilicæ Archipresbiter. 4

„ Omnibus, & ſingulis noſtras haſce litteras „ inſpecturis compertum eſſe volumus a Ss. „ D. N. Benedicto Divina Providentia PP. „ XIII. per ejus ſpeciale Chirographum, ſeu „ motum proprium ad nos directum, & da„ tum ſub die X. menſis hujus Januarii anni „ 1725. nobis a Sanctitate ſua demandarum „ fuiſſe, ut cunctis Chriſti fidelibus utriuſque „ ſexus, ac præſertim Reverendiſs. Capitulo „ & Clero Sacroſanctæ Baſilicæ Vaticanæ ſi„ gnificemus, & notum faciamus, prout præ-

Digitized by Google

,, ſentibus exequimur, ab eadem Sanctitate
,, ſua, juſtis, prudentibuſque de cauſis in eo-
,, dem motu proprio indicatis, certa ſcienria,
,, deque Apoſtolicæ poreſtatis plenitudine,
,, abolitam ſuiſſe, ac penitus abrogatam pro-
,, hibitionem, alias a ſel. rec. Innocentio P.
,, P. X. factam, qua ſub pœna Excommuni-
,, cationis ipſo facto incurrenda, omnibus, &
,, ſingulis vetuerat, ne in Baſilica præſata
,, ejuſdemque Sacrario, Choro, Capellis, Por-
,, ticu, & Atrio Herbam Nicotianam, vulgo
,, Tabacum nuncupatam, ſive in ſolidum,
,, ſive in fruſta concisum, ſive in pulverem
,, redactum, ſumum ex eo elicitum, ore, na-
,, ribus aut alias quomodolibet ſumere aude-
,, rent, vel præſumerent: & virtute memura-
,, ti Chirographi quibuſcumque a Sanctitate
,, ſua factam ſuiſſe poteſtatem dicto Tabaco
,, in recenſitis ſacris locis pro libito utendi,
,, illumque ſumendi, cujuſvis Eccleſiaſticæ Cen-
,, ſuræ comminatione omnino ſublata.

,, Quia tamen in laudato Motu proprio ea-
,, dem Sanctitas ſua expreſſe declaravit, ejuſ-
,, dem mentem non eſſe, aut unquam ſuiſſe,
,, ut ex narrata permiſſione, reverentia, &
,, honor dictæ Sacroſanctæ Baſilicæ debitus ul-
,, latenus minuatur, & ideo nobis, qui præ-
,, ſatæ Baſilicæ immeriti quamvis Archipresby-
,, teri munere fungimur, diſtricte præcipit,
,, ut ejuſdem Reverendiſs. Capitulo, & Clero,
,, qui ceteris aliis exemplo præire debet, ea
,, ſervanda mandaremus, quæ ad augendam
,, Domus Domini Sanctitudinem, & cultum
,, huic toto Orbe celeberrimæ Baſilicæ præſtan-
,, dum, cujus incrementum Sanctitas ſua quam
,, maxime in votis habet, facere, & condu-
,, cere judicaremus.

,, Hinc piiſſimis hiſce Sanctitatis ſuæ man-
,, datis morem ex animo gerentes præſenti
,, Edicto Rev. Capitulo, totique Clero ſuprad.
,, Baſilicæ diſtricte in Domino præcipimus,
,, non modo, ut in ipſa Baſilica, vel ejus Cho-
,, ro, aut Sacrario Tabacum ita circumſpecte
,, ſumant, ut nemini eorum, qui aderunt,
,, ſcandali, & offenſionis ingerant occaſionem
,, verum etiam, quod illorum nullus, præſer-
,, tim dum Choro intereſt, & Divinis opera-
,, tur Officiis, Arculam, ſeu Thecam, in
,, qua Nicotianum pulverem ſervat, ad alios
,, in orbem, ſeu gyrum mittere palam, &
,, publice audeat; ſub pœnis arbitrio noſtro
,, juxta modum inobedientiæ infligendis. Vo-
,, lumus autem, ut hæc voluntatis noſtræ ſigni-
,, ficatio præſentibus Litteris conſignata in Sa-
,, crario memoratæ Baſilicæ, ac in loco con-
,, ſpicuo, qui ab omnibus cerni poſſit, ſem-
,, per affixa remaneat in perpetuum omnium
,, ſupra dictorum, præceptorumque monumen-
,, tum. Dat. Romæ ex noſtro Palatio ad qua-
,, tuor fontes 15. Januarii 1725.

Loco ✠ *Sigilli*.

A. Card. S. Clem. Arch.

Tabaci cujuſcumque uſus ante Miſſam, & Communionem indecens eſt, ut notant paſſim Doctores, & ſignanter la Croix *lib. 6. part. 2. nu.* 560. ubi dicit, quod Urbanus VIII. Conſtitut. 161. & Synodus Colonienſis *pag.* 88. prohibent, ne ullus Clericus, vel Laicus ante Miſſam, vel Communionem ſumat Tabacum naſale; Si autem Tabacum traheretur ſumo, adhuc magis dedeceret, ut notant Doctores cum Buſemb. *lib. 6. part. 1. tract. 3. cap. 2. dub. 2. art. 2. verſ. Et ſi parvitas*, & multo magis dedeceret, ſi maſticaretur. 5

An vero ſumptio Tabaci frangat jejunium naturale? Variant Doctores. Antonius enim de Leone *in quæſtionibus moralibus de Chocholata part.* 1. §. 4. *num.* 10. *& & ſeq.* Lezana *tom. 3. verb. Eucbariſtia num.* 16. & alii, dicunt violari jejunium naturale ad Communionem requiſitum, quando aliquis ſumum, vel pulverem Tabaci naribus ſumit. At vero rectius hanc ſententiam rejiciunt Diana *part. 5. tract. 13. reſolut. 1. & part. 8. tract. 7. reſolut. 3.* Paſqualig. *in praxi jejunii deciſ.* 438. Lugo *in reſponſ. moral. lib. 1. dub. 9.* La Croix *lib. 6. part. 1. num.* 570. cum aliis ibi citatis, & alii paſſim; Et ratio eſt, quia illa non eſt vera comeſtio, vel potatio, quibus ſolis jejunium ſolvitur; ſed vel trajectio ſalivæ, vel reſpiratio, vel attractio, ſeu efflatio narium. 6

Difficultas major eſt de his, qui folia Tabaci ore ſumunt, & dentibus conterunt ad ſputa, & phlegmata ex ore projicienda; De iſtis enim Antonius de Leone *loc. cit.* dicit non eſſe dubium, quod violent jejunium, quia ſemper aliquid ex ſucco in ſtomachum trajicitur, & ipſum ſequuntur alii, & præſertim Lezana *loc. cit.* dicens frangi jejunium, niſi moraliter certum ſit nihil in ſtomachum perveniſſe. Et Alphonſus de Leone, & Joannes Præpoſitus, quos affert, & ſequitur Diana *loc. cit.* Raynaud. *in Heter. tom. 16. ſect. p. 3. num.* 23. & alii dicunt, non violari jejunium, ſi nihil in ſtomachum trajiciatur; Violari tamen ſi aliquid trajiciatur. Gobar autem *tom. 1. tract. 4. numer.* 265. Burg. & Marcant. cum La Croix 7

lib.

Digitized by Google

lib. 6. part. 1. num. 569. & alii plures, & ex profeſſo Lugo *in Reſponſ. moral. lib.* 1. *dub.* 6. *num.* 5. dicunt, per id minime frangi jejunium, fateturque *ibi* Lugo, quod talis ſit praxis Doctorum, & piorum virorum, qui abſque ullo ſcrupulo Tabaco utuntur, & ejus folia primo mane ore verſant, & dentibus conterunt, & poſtea ad Communionem, & Miſſam celebrandam accedunt, ſicque ſibi reſpondiſſe omnes a ſe conſultos viros doctos, & Theologiæ Profeſſores volentes, quod ad hoc, ut Tabacum ore ſumptum, & dentibus contritum ſputa, & phlegmata alioſque ſuperfluos humores attrahat, non ſit neceſſe ut aliquis ſuccus foliorum Tabaci deſcendat in ſtomachum, quia fieri poteſt per vim attractivam, ex conſenſu linguæ, & palati cum ſtomacho, cerebro aliiſque partibus continentibus; Ceterum tenendum eſt, quod ſi aliquis Tabaci ſuccus in ſtomachum trajicitur, tunc frangatur jejunium naturale; Secus autem non, ut præter ſupracitatos cum aliis docent etiam Pontas verb. *Miſſa cap. 6.*

8 Tabaci præſertim exceſſivus uſus, ni dicam abuſus non parva affert incommoda, ſi expertibus in arte medica fidem habere velimus, Simeon Paulus enim Medicus Regius Tarbuſienſis *pag,* 8. *terg. litt. D.* ſic expreſſe habet *Quotus quiſque ergo eſt, niſi ipſe ſit Architabacarius, atque adeo animo occupato, qui non intelligat, quod meatibus, aut foraminulis oſſis ethomoidis a pulvere Tabaci obturatis, cum cerebrum per os ethmoidis neque aerem, ut eo ventiletur, neque rerum odorabilium ſpecies admittere poſſit, quin neceſſario olfactus intercidat.* Et paulo poſt: *Cum ergo ad naſi radices uſque pulvis Tabaci narcoticus magna copia violenter attrahatur, & punctum temporis natura otioſa non ſit, ac in vivo corpore ex Decretis Hyppocratis noſtri, omnia ſint permeabilia, ac tranſpirabilia, neque aliter fieri non poteſt, ut innui, quin partes olfactui deſtinatæ a narcotica Tabaci facultate affligantur.*

9 Et Jo. Chryſoſtom. Magnenus Profeſſor Medicus in Univerſitate Ticinenſi *Exercit.* 8. §. 4. ſequentia Tabaci incommoda recenſet: *Primum incommodum eſt Odoratus abolitio, membranarumque, nervique odoratorii exſiccatio, proceſſuum mamillarium tabes, ut probavimus* §. 15. *Exerc.* 6. *Secund. Inducta cerebro intemperies, quæ memoriam labefactat. Tertio operantur in Medicina iſti, quando quieſcere licet, quod furoris genus appellat Celſus. Quarto attrahunt a ventriculo ad cerebrum humores pravos, immoderataque cerebri exſiccatione aliqui vix ſibi fa- tis conſtant. Quinto ſenium, mortemque accelerant adventitia ſiccitate humido radicali infeſta. Sexto Febribus acutis magis obnoxii redduntur, itemque deliriis, & phrenitidi. Septimo, vidi non neminem, cui inſanus hujus pulveris uſus cryſtallinum corrugaverat humorem, unde & fluitantia cernebat objecta. Octavo durior auditus fit iis, qui parvum caput ſortiti ſunt, tinnituſque aurium cuipiam contingit effrenato hujus pulveris uſu.*

Tabacum Jacubus VI. Britannorum Rex interdixit ſuo in Regno, bene perſuaſus ex ejus uſu corpora hominum enervari. Et Amurathes IV. Turcarum Imperator ſub pœna capitali ipſum prohibuit, teſte dicto Magneno *Exerc.* 6. §. 10. & 11. ne ſubditi, vel inebriarentur, vel infæcundi redderentur. 10

His de Tabaco ad eruditorum curioſitatem addere lubet, quæ ex Anton. Abbati *in ſuis lepidiſſimis Fraſcherie Faſcio* 2. *tit. la Pazzia, Satira circa medium* refert Urſaya *Inſtit. Crim. lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 58. ibi. 11

Una certa pazzia naſi innamora,
Che nome ha di Tabacco, e a mio giudizio,
Già dall'urna del mal traſſel Pandora.
E' medicina, e non fa mai ſervizio:
Non fa ſervizio, e a chi la piglia è grata;
Grata è per uſo, ed uſaſi per vizio.
A lordar naſi, e fazzoletti è nata.
Però ſcerner non sò, ſe più conviene
A i naſi, o a' fazzoletti una buccata.
Come in ſuol polveroſo ondoſe vene
Piovon dal Ciel, così dal naſo eſcluſa
Su la polvere ſua la pioggia viene.
S'a ſgravare il cervello un Uomo l'uſa,
Ragione non avrà, mentre ſi lagna,
Che leggier di Cervell' altri l'accuſa.
Sempre cola un umor, ch' il labbro bagna,
Ond' io non ſo, ſe magni, o cachi il naſo,
O faccia collazion naſo, che magna.

Adducuntur varia Decreta Sacræ Congreg. Immunitatis in ordine ad faciendam perquiſitionem Tabaci in locis immunibus, prout referuntur a D. Riccio *in ſua Synopſi verb. Tabacum, ibi*: 12

Sac. Cong. ultra facultates in Decreto ſub 21. Dec. 1676. ex ſpeciali commiſſione Sanctiſſimi conceſſas Reverendiſſimo Nuncio Apoſtolico, & Ordinariis Locorum in Regnis Luſitaniæ, & Algarbiorum, ſequentes de ejuſdem Sanctiſſimi permiſſione addendas eſſe cenſuit: firma in reliquis remanente diſpoſitione ejuſdem Decreti, videlicet. 13

Quod

Digitized by Google

Quod Reverendiſſimus Dominus Nuncius, retenta ſibi poteſtate procedendi, & inquirendi contra Regulares, & exemptos in Civitate, & Diœceſi Ulixiponen. pro aliis locis cognitionem cauſarum contra cujuſvis Ordinis, Congregationis, & Inſtituti de neceſſitate etiam exprimendi Regulares mercimonii cauſa Tabacum contrahentes, ſeu contundentes, vel etiam ad effectum præſatum retinentes, propriis Epiſcopis in Civitatibus & locis intra fines cujuslibet illorum Diœceſis, & quoad loca, quæ Nullius, vel extra Diœceſim exiſtunt, aliis Epiſcopis vicinioribus committere poſſit, & valeat, communicando eidem nomine Sedis Apoſtolicæ facultatem inquirendi, & procedendi contra dictos Regulares, & exemptos privative quo ad omnes etiam ipſorum Prælatos, & Regulares; inſuper tam Idem Nuncius, Sanctiſſimo pariter annuente, in Diœceſi, & Civitate Ulixiponen. quam dicti Epiſcopi, & Ordinarii locorum, ſive procedentes contra Eccleſiaſticas Perſonas ex propria facultate, ſive delegata contra Regulares, alioſque exemptos poſſint pariter, & valeant in caſibus præſatis perquirere toties, quoties opus fuerit in locis immunibus, ac intra Clauſtra, & Domos Regularium, ſeu Monaſteria, quamvis exempta. *Sacra Congr. Immun. in Luſitana* 21. *Junii* 1678. *lib.* 2. *Decret. Altovit. pag.* 1599.

14 Ad inſtantiam Protegis Neapolis editum fuit ſimile Decretum quoad Tabacum cum iiſdem facultatibus Nuncio, & Epiſcopis Regni Neapolitani, ac in ſuprapoſito pro Regnis Luſitaniæ. *Sac. Cong. Immun. in Neapolinana* 29. *Jun.* 1678. *lib.* 2. *Decr. Alt. pag.* 1603.

15 Ad inſtantiam Appaltatorum Tabaci R. Cameræ Apoſtolicæ conceditur eadem facultas Epiſcopis Status Eccleſiaſtici perquirendi in quocumque loco, & procedendi, & inquirendi contra quoſcumque quomodolibet exemptos eodem modo, & forma, ac in Neapolitana ſuprafcripta circa Tabacum. *Sac. Cong. Immunit. in Romana* 17. *Martii* 1682. *lib.* 3. *Decr. Alt. pa.* 23.

16 Edicta, & Banna publicata a D. Nuncio, & controverſa ab Eminentiſſimo Archiepiſcopo ſuper Tabaco ſuſtinentur. *Sac. Congr. Immun. in Neapolitana* 13. *Novemb.* 1668. *lib.* 1. *Decret. Alt. pag.* 286

17 Tabacum extractum ab Executoribus Curiæ Epiſcopalis ſine interventu Perſonæ Eccleſiaſticæ a loco immuni, debet reſtitui loco immuni. *Sac. Cong. Immun. in Tudertina* 30. *Auguſti* 1679. *lib.* 2. *Decr. Alt. pag.* 1826.

Quamvis Tabacum cujuſcumque generis an- 18
te, & paulo poſt celebrationem Miſſæ, & ſum-
ptionem Euchariſtiæ, quædam Synodi etiam ſub
Cenſuris interdixerint; Qua propter his ſafful-
ti auctoritatibus Clericatus *de Sacrament. Eu-
chariſt. deciſ.* 54. *num.* 12. *caſ.* 2. Natalis Ale-
xander *Theolog. Dogmat. & Moral. tom.* 1. *in
appendic.* 1. *variar. Epiſtolar.* 45. Sarnellus Epi-
ſcopus *tom.* 6. *Epiſtol. Eccleſiaſtic. Epiſt.* 30.
Hurtad. *reſolut. moral. tom.* 2. *tract.* 11. *cap. ultim.*
docuerunt oportera, ac decere, ut Epiſcopi in
ſuis Synodis edicant a nemine ante Miſſæ cele-
brationem, aut Sanctiſſimæ Euchariſtiæ perce-
ptionem, tabaci folium mandatur; Benedict. 19
XIV. *De Synodo Diœceſana lib.* 7. *cap.* 63. *num.* 3.
relicta in medio ſeu indeciſa quæſtione de ta-
baci ſolii maſticatione, tradit nequaquam ho-
die expedire, ut uſus tabaci fumi, aut pulve-
ris naribus attracti ſub Cenſurarum pœna in-
terdicatur; Cum hodie a communi conſuetudi-
ne ſit adeo talis uſus cohoneſtatus, ut nulli
prorſus ſcandalum præbeat, aut admirationem
cauſet. Unde nimium ſeverus notaretur Epi- 20
ſcopus, qui dictia antiquis Synodis inſiſtens
dicti Tabaci uſum aut omnibus ante Sacræ
Euchariſtiæ perceptionem, aut ſolis Sacerdo-
tibus ante Miſſæ celebrationem interdiceret,
adjecta præſertim in tranſgreſſores Cenſura-
rum pœna.

T A B E R N A C U L U M.

CLaves Tabernaculi nec relinqui debent in 1
Sacriſtia, nec a Laico ſervari, ſed a ſolo
Sacerdote. *Sac. Cong. Rit.* 22. *Feb.* 1593. Imme 2
ipſas retinere debet Parochus privative ad Sa-
criſtam, & Capellanum. *Sac. Cong. Concil. in
Neapolitana* 14. *Novemb.* 1693.

In Tabernaculo, ubi aſſervatur Sanctiſſimum 3
Sacramentum, non ſunt retinendæ Reliquiæ,
nec Vaſa Sacrorum Oleorum, nec aliud. *Ead.
Sac. Cong. Rit. die* 22. *Febr.* 1593.

Clavis Tabernaculi, ubi reponitur Hoſtia 4
conſecrata in feria V. Cænæ Dominicæ, non
eſt danda Laico, quantumvis nobili. *Sac. Cong.
Rit.* 30. *Jan.* 1616.

Monialibus non committitur Clavis Taber- 5
naculi SS. Sacramenti, ſed penes eum Sacer-
dotem ſemper eſſe debet, ad quem ſpectat cu-
ra illud adminiſtrandi. *Sac. Cong. Concilii in
Vallisoletana* 12. *Januar.* 1604.

Nec

6 Nec etiam in Monaſteriis Monialium aſſervari debent Reliquiæ, ſed in exterioribus Eccleſiis. *Sac. Cong. Conc. in Faventina 7. Martii* 1617.

7 Tabernaculum Sanctiſſimi Sacramenti in Cathedralibus non debet eſſe in Altari majori propter functiones Pontificales, quæ fiunt verſis renibus ad Altare. *Sac. Cong. Rit.* 24. *Novemb.* 1598.

8 Capuccini retinere poſſunt Tabernaculum ligneum affabre laboratum. *Sac. Cong. Epiſcop. & Regul.* 13. *Julii* 1646.

9 Ante oſtiolum Tabernaculi SS. Euchariſtiæ, in quo depicta, vel inſculpta eſt Imago Salvatoris, non eſt retinendum vas florum, vel quid ſimile, ſed collocandum in humiliori, & decentiori loco. *Sac. Congregat. Rit.* 22. *Januar.* 1701.

TABERNA, TABERNARII, ſeu CAUPONES.

1 TAbernæ nomine intelligitur Domus, in qua panis, vinum, carnes coctæ, & alia hujuſmodi venduntur. Sic Gloſſa communiter recepta *in Clem.* 1. *de vita, & honeſtate Clericorum*.

2 Tabernas ingredi non poſſunt Clerici ad comedendum, & bibendum niſi in itinere, aut cauſa neceſſitatis; *cap. Non oportet* 2. *cap. Clerici* 4. *diſt.* 43.

3 Tabernas habere nullimode licet Clericis, alias deponendi ſunt, textu expreſſo *in cap. Nulli Clerico* 3. *diſt.* 44. ibi: *Nulli clerico licet Tabernam, aut ergaſterium habere; Si enim hujuſmodi Tabernam ingredi prohibetur, quanto magis aliis miniſtrare in ea? Si quis vero tale quid fecerit, aut ceſſet, aut deponatur.*

4 Tabernarii, ſeu Caupones mortaliter peccant, ſi inebriandos plura vendendi, aut lucrandi prætextu ad potum continuandum provocent. *Communis*. Et ratio eſt, quia ſi ex Apoſtolo *ad Rom.* 1. *n.* 31. *Digni ſunt morte, & non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus*, a fortiori qui alios ad male agendum provocant, & inducunt,

5 Item mortaliter peccant Tabernarii, ſeu Caupones, qui potum miniſtrant iis, quos inde prævident inebriandos, ſi ex denegatione non timeantur gravia incommoda. *Communis*. Et ratio eſt, quia licet ipſi vendant, & miniſtrent rem de ſe indifferentem, quia tamen hic & nunc eſt materia ebrietatis, & conſequenter etiam peccati gravis, tenentur illam denegare, ſicuti tenentur peccatum proximi impedire, quia, ut habetur *Eccleſiaſt.* 17. *n.* 12. *Mandavit (Deus) .... unicuique de proximo ſuo*. Idem dicendum eſt cum proportione de 6
Tabernariis, qui carnes, aut ſecundam refectionem miniſtrant in die jejunii, ac de illis, qui potum miniſtrant ſe inebriaturis, cum ſit omnino par ratio.

Tabernarii, ſue Caupones, ſi, ut plures 7
habeant hoſpites, permittant, ſeu curent ad ædes ſuas venire meretrices, & inſervire menſis, peccant mortaliter, quia dant occaſionem proximam peccatis, tum meretricum, tum hoſpitum. Beja *p.* 1. *caſ.* 48. La Croix *lib.* 2. *n.* 26. & alii paſſim.

Tabernarii graviter peccant, ſi, admoniti 8
ut deſiſtant, adhuc diebus Feſtis, tempore Divinorum Officiorum in ſuas Tabernas incolas, ſeu Parœcianos ad potandum, ludendum, aut aliud non neceſſarium agendum permittunt, præſertim cum ſcandalo aliorum. Colligitur ex pluribus Conciliis, & ſignanter ex Concilio Rothomagenſi *de Curatorum, & aliorum Presbyterorum, & Parœcianorum Officiis*, ubi ſtatuit, ut Parochi *in Pronao pro excommunicatis denuncient, qui poſt admonitionem auſi fuerint Dominicis, & feſtivis diebus, tempore Divini ſervitii Parœcianos in Domum ſuam ad potandum, ludendum, aut aliud non neceſſarium agendum recipere*. Item ex Concilio Turonenſi *tit. De Feſtorum cultu*, ibi: *In Hoſpitiis, ſeu Cauponis aliis, quam peregrinis cibaria, & vinum miniſtrari ..... ſub anathematis pœna prohibet hæc Sancta Synodus*. Quæ duo Concilia, ut teſtatur Pontas verb. *Caupo caſ.* 2. confirmata fuerunt a Gregorio XIII. Anathematis autem pœna non niſi pro peccato mortali infligi poteſt, ut declarat Concilium Meldenſe *cap.* 56. relat. *in c. Nemo* 41. *cauſ.* 11. *quæſt.* 3. ibi: *Quia anathema æternæ eſt mortis damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine*, & concordat *cap. Corripiantur* 17. *cauſ.* 24. *qu.* 3. ubi dicitur, quod in Eccleſia nulla major dari poteſt pœna, quam Excommunicatio, ibi: *Qua pœna in Eccleſia nulla major eſſe poteſt*.

De Tabernariis vendentibus pro puro vinum 9
aquæ commixtum, aliaſque res majori pretio, quam valeant, diſcurrendum eſt cum proportione, ſicuti dictum eſt ſub verb. *Emptio, & Venditio art.* 3. Vide ibi.

Epiſcopus poſt prohibere aperiri Tabernas 10
pro ludis aleatum, & Taxillorum. *Sacr. Con-*

greg.

Google

greg. Immunit. in una S. Severini 8. *Julii* 1687. *lib.* 1. *Mattelli pag.* 131. & 16. *Nov.* 1688. *ibi pag.* 388.

11 Magiſtratus non poteſt prohibere Tabernariis appendere res venales in columnis Porticus de jure Eccleſiæ, ſeu quas Eccleſia habet Jus locandi. *Sac. Cong. Immun. in Imolen.* 5. *Maii* 1699. *lib. Decr. Vall. p.* 218.

TACTUS IMPUDICI.

1 Omnes tactus impudici animo determinate libidinoſo facti in quacumque corporis parte, ſive in alio, ſive in ſe ipſo, ſunt ſemper peccatum mortale.

2 Tactus facti in ſeipſo in partibus verendis præciſe ex joco, ſeu levitate, ordinarie non ſunt peccatum mortale, quia tactus in corpore proprio non ita excitant ad libidinem, ac tactus in corpore alieno. *Communis.*

3 Tactus facti in alio cujuſcumque ſexus in parte corporis honeſta ex joco, levitate, aut propter delectationem mere ſenſibilem, ordinarie excuſantur a peccato mortali, *Communis*; Et ratio eſt, quia tactus illi, cum ſint de ſe indifferentes, non plus habent malitiæ, quam communicet ipſis affectus tangentis, adeoque, cum in dicto caſu affectus tangentis non ſit mortalis, neque mortales erunt dicti tactus.

4 Mortales autem ordinarie ſunt dicti tactus, ſi fiant in partibus verendis. *Communis*; Et ratio eſt, quia licet tactus illi procedant abſque affectu vere libidinoſo, quia tamen ſunt in partibus libidinoſis, ſeu libidinem ex natura ſua (ubi non adeſt juſta dictorum tactuum neceſſitas) valde excitantibus, & ad delectationem veneream, & pollutionem proxime diſponentibus, ſunt ordinarie mortiferi, juxta illud *Eccl.* 3. *n.* 27. *Qui amat periculum, peribit in illo.*

5 Si tamen dicti tactus fiant quidem in partibus verendis, ſed ſupra veſtes, ordinarie excuſantur a peccato gravi, quia non videtur ipſi adeſſe tantum periculum, ut notant communiter Doctores, quamvis ſerio moneant eſſe id vitandum, præſertim in perſonis alterius ſexus.

6 Feminæ permittentes ſe tangi impudice præſertim in partibus libidinoſis, peccant graviter, non ſolum ratione cooperationis alterius peccato, ſed etiam ratione tactus paſſivi. *Communis*; Et ratio eſt, quia non minus ad libidinem excitat tactus paſſivus, quam activus, adeoque &c.

7 Ancillæ, nutrices teneros pueros veſtientes, lavantes, eorumque pudenda tangentes, etſi motus ſenſualis exurgat, ſecluſo conſenſu, aut complacentia turpi, aut non peccant, ſi ita ſuum officium exigat, aut ſolum peccant venialiter, ſi leviter ex joco, aut curioſitate faciant; Si autem id facerent cum notabili mora, ordinarie peccarent mortaliter ob mortale periculum conſenſus libidinoſi, & a fortiori, ſi in his faciendis intermiſceretur delectatio venerea. *Communis.*

8 Tactus venerei, ſeu impudici inter perſonas ejuſdem ſexus ſunt graviora peccata mortalia, quam inter perſonas ſolutas diverſi ſexus. *Communis*; Et ratio eſt, quia tales actus venerei ex natura ſua tendunt ad peccatum mollitiei, vel etiam Sodomiæ, quod eſt peccatum gravius ſimplici fornicatione.

9 Tactus in quacumque parte corporis, ſive proprii, ſive alieni, facti a Medicis, Chirurgis, Infirmariis, aut aliis cauſa medendi, aut alterius neceſſitatis, quamvis inde interdum ſuboriantur motus inordinati, quamdiu abeſt pravus affectus, & conſenſus, aut ejuſdem periculum, nullimode ſunt peccaminoſi; *Immo de ſe meritorii. Communis.*

10 Item ne quidem erit peccatum veniale tangere verenda proprii corporis ex naturali aliquo, & non malo fine, ut ſi quis verb. gr. fricatione velit extinguere pruritum non venereum in illis partibus quandoque vehementius conſurgentem. Vide verb. *Luxuria n.* 84.

11 Tangere, ſeu complecti pueros ex affectu teneræ infantilis ætatis captando delectationem ſenſibilem ex mollitie carnis teneræ, per ſe loquendo, ſecluſo conſenſu, aut complacentia turpi, vel nullum eſt peccatum, vel tantum veniale. Vide d. verb. *Luxuria n.* 77.

12 Tactus etiam in partibus verendis facti inter conjuges, ſi ordinentur ad copulam conjugalem, ſunt per ſe liciti. *Communis*; Conjuges enim licite ſe poſſunt ſimili modo ad copulam conjugalem excitare.

13 Si autem ſimiles tactus inter conjuges fiant cauſa ſolius voluptatis, & delectationis abſque ordinatione ad copulam conjugalem, ſunt quidem culpabiles, ſed non mortaliter. *Communis.* Et ratio eſt, quia Matrimonium eos cohoneſtat, & defectus debiti finis non eſt mortalis.

14 Dummodo tamen in dictis tactibus abſit periculum pollutionis, quia alioquin eſſent mortales, cum voluntaria pollutio extra debitum vas etiam inter conjuges ſit mortalis. *Sic Doctores communiter.*

Tactus qui fiunt inter ſponſos de futuro

cum

Digitized by Google

cum delectatione ſenſibili venerea, moroſa, & directe voluntaria, ſunt peccata mortalia; alias non ſunt niſi venialia: Et ſi pudice fiant ex recto, & honeſto fine ſecundum conſuetudinem patriæ in ſignum mutuæ benevolentiæ, & debiti obſequii, ſunt licita. *Communis.* (*)

16 Bruta, ſeu animalia minora præſertim, ut catellos, catos, & hujuſmodi molliter tractare, demulcere, etiam eorum pudenda contrectare ex ſola jocoſitate, vel levitate, ſine ulla impura delectatione, ordinarie eſt tantum peccatum veniale; Vide verb. *Luxuria num.* 80.

17 Eſſet autem mortale ita bruti, ſeu animalis alicujus pudenda fricare, ut ſemen expelleret ex curioſitate illud videndi, & ob delectationem ſenſibilem. Vide *ib. n.* 81.

18 Ad complementum affertur Poeticum dictum relatum ab Urſaya *in Miſcellaneo* 1. *Sacro, & prof. litt. num.* 11.

Ni fugias tactus, vix evitabitur actus,
Hos ergo vita, ne moriaris ita.

19 Alia ad rem, Vide verb. *Femina*, verb. *Luxuria*. verb. *Sponſi*.

TALIONIS PŒNA. Vide verb. *Falſarius num.* 69. & verb. *Pœna*, *art.* 2. *num.* 24. ac verb. *Accuſator n.* 3. & 4.

TARRACONENSE CONCILIUM.

Tarraconenſe Concilium Provinciale Feſto- 1
rum dierum imminuendorum methodum
excogitat, quæ a Benedicto XIII. approbatur;
Nimirum, ut omnibus diebus dominicis, aliiſ-
que ſolemnioribus Feſtis, Fideles Miſſæ inter-
ſint, & ab operibus ſervilibus abſtineant. In 2
aliis vero Miſſam audiant, ſed operibus ſervi-
libus navare poſſint; Sic Benedictus XIV. tom.
2. Bullar. Conſtitut. 63. incip. *Non multi men-*
ſes. Qui eamdem methodum ſequitur in con- 3
cedendis hujuſmodi imminutionum indultis,
ibid. & Conſtitut. 65. incip. *Cum ſicut*.

T A X A.

Taſſa Innocenziana del Foro Eccleſiaſtico nelle materie ſpirituali;

Ovvero

Dichiarazioni ſopra quelle cauſe, e materie Eccleſiaſtiche, e ſpirituali, nelle quali nel Foro Eccleſiaſtico, ed Epiſcopale non ſi può, nè ſi deve eſigere emolumento alcuno, eccetto quello, che ſi dichiara per il ſolo Cancelliero con la riforma degli abuſi contrarj.

Eſſendoſi avuto ricorſo alla Santità di Noſtro Signore Innocenzio XI. per molti Veſcovi,

Not. Rom. Theol.

(*) Non adeo facile a gravi culpa excuſari debent tactus illi deliberati, qui aut in honeſtis partibus fiant, ob delectationem tamen ſenſualem percipiendam, vel in partibus pudendis ſupra veſtes, aut in ſignum mutuæ benevolentiæ inter ſponſos de futuro &c. Nam ubi ordinarie lethalis culpæ periculum adeſt, ibi peccatum mortale ſit neceſſe eſt: Huc enim ſpectat illud Eccleſiaſtici a Lucio citatum: *Qui amat periculum, peribit in illo*; ordinarie vero, qui deliberate tactus illos exercet, periculo graviter peccandi ſe ſe exponit: Nam delectatio venerea, fatentibus omnibus, peccatum mortale eſt; inhoneſtæ quoque hac de re cogitationes, & deſideria inde ſequentia, mortalia quoque peccata ſunt. Quis vero dicat, tangentes ex. ca. faciem captandæ delectationis ſenſibilis cauſa ex ipſius mollitie; tangentes ex joco, & levitate propria pudenda, atque tangentes & oſculantes futuram ſponſam, in mutuæ benevolentiæ ſignificationem, periculo non ſe ſe exponere delectationis venereæ, inhoneſtæ cogitationis, turpiſque deſiderii? Nam ex tactibus illis delectatio ordinarie conſurgit, quæ ad venerem incitat, & motus inde naſcentes nonniſi venerei ſunt, atque ad veneris uſum provocantes. Itidem tactus illi rei inhoneſtæ ideam ſuggerunt; ex idea, inhoneſta cogitatio oritur; ex inhoneſta cogitatione, turpe deſiderium enaſcitur, ut rem conſideranti liquet. Quamobrem ordinarie loquendo tactus hujuſmodi a gravi culpa excuſari non debent, ac rari admodum caſus eſſe poſſunt, in quibus tactus hujuſmodi deliberati ſint, non ex neceſſitate fiant, & gravi culpa careant.

Digitized by Google

ſcovi, ed Arciveſcovi, ed altri Prelati zelanti, acciò per ſicurezza della loro coſcienza, e per togliere ogni occaſione di duhbio, che poteſſe naſcere dalle diverſe conſnetudini delle Dioceſi, ed anche acciò non ſiano ingannati da' loro Vicarj, Cancellieri, ed altri Miniſtri, e familiari, ſi ſtabiliſca nna Taſſa generale, ed uniforme per il Foro Epiſcopale, ovvero Eccleſiaſtico, nè mancando i Ricorſi de' Cleri, e de' Popoli, ha perciò la Santità ſua deputato una Congregazione particolare di due Signori Cardinali Præfetti delle Congregazioni del Concilio, e de' Veſcovi, e di quattro altri Signori Cardinali delle medeſime Congregazioni, e di due Monſignori loro Segretarj, e delli Monſignori Datario, ed Auditore della Santità ſua, e da queſta ſi è riſoluto non poterſi nelle cauſe contenzioſe, civili, criminali, e miſte venire alla ſuddetta Taſſa generale ſenza la precedente nntizia delle Taſſe particolari di ciaſchedona Dioceſi, o Provincia, potendo giuridicamente quella eſſer varia ſecondo la diverſa conſuetndine regolata dalla diverſità de' Paeſi, e de' luoghi. Bensì doverſi con qnalche maggior chiarezza per togliere tutti i dubbj, e gli eqnivoci, dar fuori le dichiarazioni, che in più tempi, e diverſe occaſioni ſi ſon fatte dalle Sacre Congregazioni del Concilio, e de' Veſcovi nelle materie Eccleſiaſtiche, ovvero meramente ſpiritnali; acciò in tal modo ſappia ciaſcuno qnel che ſia illecito, e ſi tolga ogni ſcuſa, o preteſto d'ignoranza, o di conſuetudine, dovendo in sì fatte materie l'oſſervanza eſſere da per tutto uniforme per le generalità de' Canoni, e Concilj, e particolarmente del Tridentino in modo, che deve dirſi reproba, ed illecita ogni contraria conſuetudine, e Taſſa diverſa in qnalunque modo per l'addietro fatta, conforme dalla medeſima Congregazione ſi è ſtabilito, in modo che le ſegnenti dichiarazioni debbano oſſervarſi da per tutto ſenza eccettuazione alcuna, ſotto le pene contenute ne' Sacri Canoni, e Concilj, ed altre ad arbitrio del Sommo Pontefice, che ſarà pro tempore, e naſcendo qnalche dubbio in contrario, ſe ne debba conſultare la ſuddetta Sacra Congregazione del Concilio, e non altrimente.

Nella materia delli Ordini Sacri, e Minori, e prima Tonſura, così per la Collazione, come per la facoltà, che ad altro ſi dia di conferirli, ed anche per il loro eſercizio, e per la facoltà di eſercitarli in qualunque luogo, e qualunque tempo ſi ſtabiliſce la regola generale, da non ricevere altra eccettuazione, che quella ſi dirà di ſotto, e che nè il Veſcovo, o altro Prelato, nè il ſuo Vicario Generale, o Foraneo, Cancelliero, od altro Offiziale qualſivoglia, nè Parenti, e Famigliari, o Servitori poſſano eſigere, e ricevere emolumento, e coſa alcuna ſotto qualſivoglia colore, o preteſto di atti per la giuſtificazione de' requiſiti, ovvero di Tovaglia, Forbici, Pettine, ed altro, nè ſotto titolo di regalo, o di mancia, anche ſe ſpontaneamente ſi offeriſſe e deſſe, eccetto che l'Ordinante poſſa ricevere l'Oblazione della Candela, ſecondo diſpone il Pontificale a libero arbitrio dell'Ordinario circa la qualità, e peſo. Ed il Cancelliero, ſecondo la diſpoſizione del Sagro Concilio di Trento per le lettere teſtimoniali della collazione dell'Ordine già dato, ovvero per le lettere dimiſſoriali per la collazione da farſi per un altro Veſcovo, poſſa ricevere ſolamente la decima parte d'uno ſcudo di moneta Romana, cioè un giulio, ovvero l'equivalente nella moneta del Paeſe, e non più, da perſone, le quali abbino l'uſo del denaro, non già da quei Religioſi, i quali non ne hanno l'uſo, come ſono i Cappuccini, ed i Minori oſſervanti, eccetto che nella collazione del Suddiaconato per gli atti, che ſi devono fare per la giuſtificazione della verità, e ſufficienza del Patrimonio, ovvero del Beneſizio, a titolo del qnale ſi deve promovere, poſſa eſigere quell'emolumento, che ſia proporzionato alla mera fatica perſonale per la ſcrittura, e carta, ſenza che il Veſcovo, o Vicario, o altr'Offiziale, direttamente, nè indirettamente ne poſſa partecipare in modo alcuno, purchè detto emolumento non poſſa, nè debba eccedere uno ſcudo d'oro, ma ſe la fatica richiede minor mercede ſi debba eſigere ſolamente quel meno. Ma riſpetto agli altri Ordini, ed alla prima Tonſura non poſſa eſigere coſa alcuna ſotto preteſto di regiſtratura de' Brevi, e diſpenſe, e di altre Scritture, o di preſentata, e di qualunque altra giuſtificazione, e ſolennità, o remozione d'impedimento.

Con dichiarazione, che ſe le ſuddette Lettere teſtimoniali, ovvero dimiſſoriali contengono più Ordini, tuttavia non ſi poſſa eſigere altra mercede, che la ſuddetta di un giulio, ſicchè non ſi poſſa moltiplicare a ragione di ciaſcun Ordine. Non ſia però tenuto il Cancelliero a far una ſola ſcrittura per più Ordini, quando queſti ſiano ſtati conferiti in diverſi tempi, e diverſe Ordinazioni, ma volendo, poſſa farle ſeparate, non già riſpetto a que-

Digitized by Google

a quegli Ordini che ſi conferiſcono in uno iſteſſo giorno, come ſegue ne' Minori, ne' quali dovrà farſi una ſola ſcrittura, e nelle lettere dimiſſoriali che ſi diano per l'Ordinazione da farſi per un altro Veſcovo a più Ordini parimente non ſi poſſano moltiplicare ſcritture, nè poſſa eſigere coſa alcuna per il rogito della collazione degli Ordini, ovvero per l' acceſſo al luogo dell'Ordinazione con altro preteſto anche di mancia, e di regalo.

Nella materia de' Beneficj Eccleſiaſtici, quando ſi tratta di quelli, che come di libera collazione, ovvero come devoluti, ſi conferiſcono dal Veſcovo, o altro Ordinario Collatore parimente ſi ſtabiliſce la regola generale, che nè il Veſcovo, o altro Collatore, nè il ſuo Vicario, nè il Cancelliero, o Parenti, famigliari, ſervitori poſſano eſigere, e ricevere emolumento alcuno, od altra coſa ſotto qualſivoglia altro colore, e preteſto, anche di mancia, o regalo, volontario donativo, così ſe ſiano Curati, e reſidenziali, come ſe ſemplici o non reſidenziali, ed anche ſe ſiano Cappellanie manuali, ma ſolamente il Cancelliero per le lettere della collazione, compreſa carta, ſigillo, corde, ed ogni altra coſa, poſſa eſſere la mercede proporzionata alla ſcrittura, e materia, purchè non ecceda la ſomma di giulj dieci di moneta Romana, ovvero l' equivalente nella moneta del Paeſe, nè ſi poſſa pretendere altra mercede, ſotto qualſivoglia preteſto, e particolarmente per l'approvazione e preelezione nel concorſo alle Chieſe Parrochiali. E per il poſſeſſo il Veſcovo, o Vicario, o altr'Officiale non poſſa eſigere coſa alcuna, ed il Cancelliero, ſe ſarà dentro la Città, poſſa per il rogito, ed ogn'altro atto eſigere giulj tre, ſe ne' Borghi, ovvero Suburbj, giulj quattro, e ſe in altro luogo i medeſimi giulj quattro il giorno, e le ſpeſe di vitto e viatico; Bensì che ſe nel luogo del Benefizio vi ſarà il Cancelliero del Vicario Foraneo, o altro Notaro, ſi dovrà il poſſeſſo commettere al Vicario Foraneo, e ſuo Cancelliero ſenza la neceſſità del viaggio del Cancelliero Epiſcopale.

Quanto a' Benefizj di Proviſione Apoſtolica, perchè ſiano riſervati, ovvero affetti avanti la loro provviſione così ne' Benefizj Curati, ne' quali per l' ordinario ſi danno le lettere teſtimoniali alla Dataria dell'approvazione, e preelezione nel Concorſo ſecondo la forma del Concilio di Trento, come anche negli altri Benefizj non Curati, e particolarmente ne' reſidenziali, per i quali ſi ſogliono dare le atteſtazioni alla Dataria ſopra la vita, coſtumi, ed idoneità de' concorrenti per le dette lettere, non ſi poſſa eſigere, o ricevere mercede, ed emolumento alcuno in denaro, o in altre coſe ſotto qualſivoglia preteſto, o colore, anche di volontario donativo, ma ſi debbano dare affatto gratis.

E dopo la proviſione per l'eſecuzione delle lettere Apoſtoliche, quando ſiano nella forma grazioſa, non poſſano il Veſcovo, o altro Prelato Ordinario del luogo, o ſuo Vicario, e Cancelliero, ed altr'Officiale pretendere di doverne eſſere per neceſſità Eſecutori; ma ſia in arbitrio de' Proviſti l'eleggerſi l'Eſecutore, ed il Notaro per il poſſeſſo, ma ſe il proviſto eleggeſſe l'ordinario Officiale, ed il ſuo Cancelliere, o veramente ſe le lettere foſſero nella forma, che ſi dice dignum indrizzate all'Ordinario, ovvero al ſuo Vicario, il quale per ciò ne foſſe neceſſariamente l' Eſecutore, così nell'uno, come nell'altro caſo, non eſſendovi legittimo contradditore, in modo che l' Eſecutore ſia mero, parimente il Veſcovo o altro Prelato, ed il ſuo Vicario, o altr' Officiale, e ſuoi famigliari, ſervitori, ed attinenti, non poſſano, nè debbano eſigere, e ricevere emolumento alcuno, in quell'iſteſſo modo, che di ſopra ſi è detto ne' Beneficj d'ordinaria collazione; ma il Cancelliero poſſa per la copia, o regiſtro delle lettere Apoſtoliche ed altri atti ricevere la mercede proporzionata alla fatica per la ſcrittura, purchè non ecceda in tutto uno Scudo d'oro. Ed eſſendovi contradittore, ſicchè convenga di far proceſſo giodiziale, la mercede del Cancelliero per la ſua fatica ſi poſſa ſtendere a due ſcudi d'oro, e non più, ſenza che il Veſcovo, o Vicario, o altro Officiale poſſa eſigere, e ricevere emolumento alcuno, mentre nelle cauſe Eccleſiaſtiche, e ſpirituali, ordinano i Sacri Canoni, che non oſtante qualſivoglia conſuetudine, il giudizio ſi debba interporre gratis. E per il poſſeſſo ſi oſſervi quell'iſteſſo, che ſi è detto di ſopra ne' Beneficj conferiti dall'Ordinario Collatore.

Nelli Beneficj del Padronato, naſcendo dubbio ſopra l' eſiſtenza del Padronato con il Procurator Fiſcale, ovvero col Proviſto, che ne pretenda la libertà, ſi debba in tutto, e per tutto oſſervar quell'iſteſſo, che di ſopra ſi è detto ne' Beneficj di libera collazione col Contradditore. Ma ſe convertendoſi l' eſiſtenza, ſia la controverſia tra' Compatroni, ovvero Preſentati da eſſi ſopra la pertinenza, in tal caſo ſi reputi come cauſa civile profana, e

per

Digitized by Google

per conſequenza ſi oſſervi la ſolita Taſſa di ciaſcuna Curia, ſino a tanto che ſi faccia l' altra Taſſa delle cauſe profane Civili, Criminali, e miſte.

Generalmente così nelle Cappellanie manuali, come nelle nuove fondazioni, ed erezioni de' Beneficj, Cappellanie, Confraternità, Congregazioni, ovvero fondazioni, benedizioni, conſecrazioni, e reſpettivamente Viſite, ed approvazioni di Chieſe, e di Oratorj così con l' autorità Apoſtolica, come con l' ordinaria, il Veſcovo, o altro Prelato, e ſuo Vicario, e qualunque Officiale non poſſa eſigere, e ricevere emolumento alcuno, ma ſolamente il Cancelliero poſſa eſigere quella mercede, che ſia proporzionata alla ſua fatica per la ſcrittura, purchè non poſſa eccedere in tutto uno ſcudo d' oro, ma ſia meno, ſe minore ſarà la fatica.

Nelle cauſe, e materie, che riguardano il Matrimonio, ed i Sponſali, così per l' eſecuzione delle Diſpenſe Apoſtoliche Matrimoniali, come per la giuſtificazione dello ſtato libero, o che non vi ſia Canonico impedimento, ed anche per la diſpenſa dalle pubblicazioni, o per la licenza di poterſi contrarre in Caſa, o in altro luogo, o tempo inſolito, e proibito, o che ſi poſſa contrarre in preſenza d' altri, che del Parroco, ed ogni altro atto, che occorreſſe fare il Veſcovo, e il ſuo Vicario, ed ogni altro Offiziale, o Miniſtro, o Famigliare, non poſſa ſotto qualſivoglia preteſto, o colore, anche di mancia, e di volontario donativo eſigere, o ricevere emolumento alcuno, nè in denaro, nè in altre coſe, ma ſolamente il Cancelliero poſſa eſigere la mercede proporzionata alla fatica della ſcrittura, cioè nell' eſecuzione delle diſpenſe giulj tre, e per i teſtimonj ſopra lo ſtato libero, o che non vi ſia impedimento, un giulio per teſtimonio, purchè in tutto non ſi ecceda uno Scudo di moneta Romana, cioè dieci giulj, ovvero il loro equivalente nella moneta del Paeſe. Non comprendendoſi le cauſe contenzioſe tra i conjugi ſopra la validità del Matrimonio, ovvero ſopra la ſeparazione del Toro, ſtimandoſi queſta cauſa giudiziale profana, nella quale ſi oſſerverà la Taſſa di ciaſcun Tribunale, finchè ſi provveda.

Generalmente in tutto quello, che riguarda i Monaſterj delle Monache, ed i Conſervatorj delle Donne, le quali a guiſa de' Monaſterj, e Monache reſpettivamente vivono ritirate, il Veſcovo, o altro Prelato, il Vicario così generale, come particolare, e qualunque altro Officiale, o Deputato, ed il Cancelliero, ed anche i Parenti, e i Famigliari del Veſcovo, o Prelato, e de' ſuoi Officiali non poſſano eſigere, e ricevere emolumento alcuno in danaro, e in altre coſe, eccetto che quelle commeſtibili, che ſiano proporzionate all' uſo, e conſumo proprio dentro tre giorni, anche con titolo di donativo per l' ammiſſione all' Abito Monaſtico, per l' approvazione del Depoſito della Dote per la profeſſione, per l' ammiſſione dell' Educande, ed altre Donne ſecolari, per le rinunzie, che ſi fanno dalle Novizie, per l' elezione dell' Abbadeſſa, o altra Superiora, o per licenze de' Medici, Chirurghi, ed altri Operaj, per le licenze di parlare alle Monache, ed altre, che ſono nel Monaſtero, per la Deputazione de' Confeſſori, Cappellani, Procuratori, Eſattori, ed altri Miniſtri, e generalmente per ogni atto, che riguarda al governo, ma ſolamente il Cancelliero per il rogito delle rinunzie, e per gli atti, che convenga fare ſopra la giuſtificazione del Depoſito della Dote, poſſa eſigere la mercede proporzionata alla fatica della ſcrittura, purchè non ecceda in tutto giuli cinque Moneta Romana, l' equivalente moneta del Paeſe.

Parimente per una regola generale da non ſoggiacere a limitazione alcuna, il Veſcovo, o altro Prelato ſuo Vicario generale, o particolare, Cancelliere, e qualunque altro Officiale, Miniſtro, e Famigliare, ſotto nome di Mancia, o volontario donativo, non potrà eſigere, e ricevere emolumento alcúno, così in denaro, come qualunque altra coſa in tutto quello che riguarda l' amminiſtrazione de' Sacramenti, del Batteſimo, della Creſima, della Penitenza, dell' Eucariſtia dell' Eſtrema Unzione, anche per l' eſame, ed approvazione o licenza d' amminiſtrarli. Anzi s' incarica a' Veſcovi, e Prelati, e loro Vicarj, che non lo permettano a' Curati, e a' Confeſſori, ed altri Miniſtri, e particolarmente nel prendere il piatto, o altro vaſe, nel quale ſia ripoſto il Vaſe dell' Olio Santo per l' Eſtrema Unzione, o del Criſma nel Batteſimo, ovvero Tovaglie, fazzoletti, ed altre coſe, dichiarandoſi tutto ciò illecito. Come anche a non chiedere, nè eſigere coſa alcuna per la benedizioue delle Donne infantate, quando dopo il parto ſecondo il Rito Eccleſiaſtico per la prima volta entrano in Chieſa.

In queſte Diocesi, nelle quali regna l' antica conſuetudine, che il Veſcovo, o altro Prelato, ed Officiale faccia il Teſtamento per l' anima di quelli, i quali muojono ab inteſtato di

di quella ſomma moderata, nella quale ſecondo i Decreti della Sacra Congregazione può eſercitare tal facoltà, non poſſano eſſo, e ſuoi Officiali, Miniſtri, Parenti e Famigliari partecipare in modo alcuno ſotto qualſivoglia colore, o preteſto, anche di povertà, ma il tutto ſi debba effettivamente applicare ad uſi ed opere pie, nè per l'adempimento di tal diſpoſizione ſi poſſano in modo alcuno impedire, e ritardare la ſepoltura e l'Eſequie, o funerale al Defonto, dovendoſi eſercitare giuridicamente azioni ſopra i beni eredirarj, e debba oſſervare la Lettera Circolare della Sacra Congregazione de' Veſcovi ſotto li 19. Agoſto 1678.

Come anche in modo alcuno non ſi poſſano impedire, o ritardare la ſepoltura, e l'eſequie, o funerali a defonti, così Cittadini, come foraſtieri per il pagamento di quegli emolumenti che dal Veſcovo, o dal Capitolo, o dal Curato, e qualunque altro per la conſuetudine del Paeſe, ſi pretendono, ma parimente rimangano illeſe le azioni giuridiche ne' beni, ſopra i quali ſi dovranno eſercitare, ſenza che in modo alcuno ſi faccia repreſaglia al cadavere, ovvero che ſi diano moleſtie perſonali a' figli, e moglie, e pareoti. E ancora non ſi poſſa eſigere coſa alcuoa per la licenza di traſportare i Cadaveri, ovvero di ſepelirli più io un luogo, che nell'altro.

Si dichiara ancora illecito ogni emolumento diretto, ed indiretto, e per conſeguenza ſe ne proibiſce al Veſcovo, o Prelato, ſuo Vicario e Cancelliero, e ogni altro Miniſtro, e Famigliare, ogni eſazione ſotto qualſivoglia preteſto, aoche di mancia o donativo nell'infraſcritte coſe, cioè:

Per la licenza, o Patente di predicare, così uella Quareſima, nell' Avvento, come in tutti gli altri tempi, e in qualſivoglia luogo.

Per la licenza di lavorare nelle feſte, anche per applicarſi ad uſi pii, ſicchè ſi dia onninamente gratis, e quanto alle contravenzioni d'aver lavorato, le pene tutte ſi applichino effettivamente ad opere, o luoghi pii, ſenza partecipazione alcuna benchè minima, eccetto che alli Eſecutori, e Miniſtri inferiori, volgarmente Sbirri, per la cattura ſi dia la mercede proporzionata alla diligenza, e fatica, purchè non ecceda tre giolj iu tutto.

Per la reviſione de' conti de' Luoghi Pii.

Per la recognizione, ed approvazione, e pubblicazione delle Reliquie, delle Indulgenze, ed Altari privilegiati.

Per le licenze di queſtuare.

Per l'atteſtazione della povertà, o altro requiſito, eccetto che il Cancelliero poſſa eſigere in tutto, e per tutto un giulio di moneta Romana, o l'equivalente.

Per la licenza d'eſſer aſſente dalla reſidenza, e generalmente per le Dimiſſorie, che ſi ſogliono concedere a quelli, li quali partono di caſa per andar in altro Paeſe.

Per le monitoriali. Per le revelazioni di ſcomuniche, così quando ſi diano da eſſa Curia, ed Ordinario, come quando ſi pubblicano le Lettere Apoſtoliche, eccetto che il Cancelliero poſſa per la mercede della ſcrittura eſigere un giulio ſolamente.

Per la dichiarazione dell' incorſo nelle Cenſure per la percuſſione de' Cherici, ed altre ſomiglianti cauſe, e per la loro aſſoluzione, eccetto che il Cancelliero per la fatica della Scrittura poſſa eſigere giulj due, eccetto che nell'eſecuzione de' Brevi della Penitenziaria, nel qual caſo per quel che appartiene all'aſſoluzione, nè anche il Cancelliero poſſa eſigere coſa alcuna.

Per la facoltà d'eſercitare i Pontificali.

Per l'eſecuzione de' Brevi Apoſtolici, ovvero licenza della Sacra Congregazione nell'alienazione de' Beni di Chieſa, e Luoghi Pii, ovvero impoſizione de' cenſi, ſolamente il Cancelliero poſſa eſigere la mercede proporzionata alla fatica della Scrittura, purchè non ecceda io tutto giulj dieci di Moneta Romana, o ſuo equivalente, come anche per tutto quello, che appartieoe alla difeſa dell' Immunità Eccleſiaſtica, così perſonale, come reale, e locale, e particolarmente di queſt' ultima non ſi poſſa in modo alcuno ſotto qualſivoglia preteſto ricevere, ed eſigere mercede, ovvero emolumento, ma il tutto ſi debba far gratis.

Le pene, le multe e le compoſizioni ſi applichino per intiero ad uſo de' Luoghi Pii, ſenza che il Veſcovo, o Vicario, o ſuoi Officiali direttamente, nè indirettamente ne abbiano partecipazione alcuna.

Il Suſſidio caritativo in quelle Dioceſi, nelle quali ſia ſolito eſigerſi, e non altrimente ſi eſiga ſolamente per una volta nel primo ingreſſo del Veſcovo ſecondo la Taſſa ſolita antica d'aooi 40. in dietro, ſicchè non s'attenda il ſolito più moderno da detto tempo in giù, nè ſi poſſa più eſigere ſotto qualſivoglia preteſto anche di volontario donativo.

Quanto alla viſita ſi oſſervioo inviolabilmente il Decreto del Sacro Concilio di Trento, e le dichiarazioni della Sacra Congregazione, e parti-

Digitized by Google

ticolarmente da quelli, i quali concorrono alle ſpeſe de' cibarj, nè mediatamente, nè immediatamente ſi poſſino ricevere regali, e donativi, anche di coſe comeſtibili. Ed ancora non ſi poſſa eſigere emolumento alcuno per gli atti della Viſita, decreti, e preſentate di ſcritture, ovvero per le reviſioni de' Decreti delle Viſite antecedenti, e della loro oſſervanza, mentre da quelli, i quali ſono viſitati ſi ricevono le ſpeſe del vitto.

Die prima Octobris 1678. facta per me infraſcriptum iſtarum reſolutionum, ſeu declarationum relatione D. N. Innocentio XI. mediante illarum lectura de verbo ad verbum Sanctitas Sua laudavit, approbavit, ac ſervare mandavit, eorumque obſervantiam, & publicationem injunxit Sacræ Congregationi Concilii.

Jo. Baptiſta de Luca præfati SS. D. N. Innocentii Papæ XI. Auditor, & Secretarius Memorialium.

Die 8. Octobris 1678. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inhærendo mandatis Sanctitatis Suæ cenſuit præmiſſam Taxam, ſeu Declarationes Typis dandas eſſe, & per litteras Circulares ad quoſcumque Locorum Ordinarios tranſmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, eaſdem adamuſſim obſervent, ac faciant obſervari.

F. Card. Columna Præfect.

Loco ✠ *Sigilli.*

S. Archiepiſ. Brancaccius Epiſc. Viterbien. Secr.

2 Taxa Innocentiana non eſt niſi reaſſumptum Ordinationum Sacrorum Canonum, & Sacrarum Congregationum. Et ejus Executrix eſt Sacra Congregatio Concilii privative quoad omnes. Sic ex ejuſdem Taxæ verbis Cardin. Petra *tom.* 1. §. 3. *pag.* 8. *num.* 22.

TASSA

Per li Avvocati, e Procuratori, che patrocinano le cauſe di Beatificazione, e Canonizazione nella Sacra Congregazione de' Riti rinnovata, e ſtabilita dalla medeſima Sacra Congregazione.

1. Per lo Spoglio univerſale, che ſi fa pro una vice tantum, ſi oſſervi la Taſſa del 1658. al §. 3. ove ſi dice, che non ſi poſſi dare più di Scudi 4. per ogni centinajo di fogli di eſſo Proceſſo ridotto, cioè che il foglio ſia di due facciate, e ciaſcheduna facciata ſia di linee 24. e la linea di ſillabe 16.

2. Per le ſcritture ne' due ſoli dubbj principali, cioè ſuper virtutibus, & miraculis ſi poſſino dare ſcudi 20. per ciaſchedona, e non più.

3. Per le riſpoſte ne' medeſimi dubbj ſi poſſino dare Scudi 10. e per tutte le altre ſcritture, che riſguardano fatica conſiderabile in tutti gli altri dubbj, ſi poſſano dare ſcudi 15. per ciaſcheduna ſcrittura e non più.

4. Per le ſcritture d'introduzione delle cauſe nuove, e di reaſſunzione di quelle introdotte avanti gli Decreti del 1642. ad effetto di ſegnarſi nell'une, e nell'altre la Commiſſione, ſi poſſano dare Scudi 15. e non più.

5. Per le copie originali di tutte le ſcritture ſi paghino bajocchi 15. il foglio ridotti come ſopra.

6. per il ſommario, che ſi farà ſopra ciaſcun dubbio, ſi diano cinque bajocchi per carta dell'iſteſſo ſommario, che ſarà fatto, ridotte le carte come ſopra.

7. Per li Memoriali di qualſivoglia ſorte, o grandi, o piccoli che ſiano, non ſi diano più di Giulj 12. per ciaſcheduno eccettuate le ſcritture di reaſſunzione, o introduzione delle cauſe, quali ſogliono andare ſotto nome di Memoriali, per li quali s'oſſervi ciò, che s'è diſpoſto di ſopra al n. 4.

8. Per la prima copia originale tanto delli ſopradetti ſommarj quanto de' memoriali ſi diano ſolo bajocchi ſei la carta ridotta come ſopra.

9. Per l'informazione in voce, quando s'informa tutta la Congregazione con l'intervento de' Conſultori non ſi diano più di ſcudi 30. tra il Procuratore, e gli Avvocati, e quando s'informa la ſola Congregazione ordinaria, ſi dia la metà.

10. L'emolumento degli Avvocati ſia di ſcudi 10. per ſcrittura, e per l'informazione in voce ſia il medeſimo, che ſi dà a' Procuratori.

11. Per la minuta di qualſivoglia Commiſſione non ſi paghi più di Giulj 15. e per le due copie da darſi al Sig. Card. Ponente, ed al Segretario, ſi paghi a ragione di bajocchi ſei il foglio ridotto come ſopra.

12. Per l'acceſſo del Procuratore al Sig. Card. Ponente, ed al Promotore, e per la minuta, o copia originale del fatto concordato non ſi paghi più di Giulj 12.

13. Per l'informazione in voce di Noſtro Si-

Digitized by Google

Signore, e dell' Auditore di S. Santità ſi diano al Procuratore ſcudi 3. moneta, ed altrettanti all' Avvocato, ſe informerà anch' eſſo.

14. Per le Citazioni, ed intimazioni non ſi paghi coſa alcuna, e per l' eſecuzione di eſſe ſi paghi a ragione dalle Taſſa de' Curſori.

15. Le Copie delle Oppoſizioni del Promotore, eccetto la prima Originale, ſi faccino fare dalle parti, le quali fatte che ſaranno, doveranno portarle al Promotore, che ſigillate le darà alle medeſime parti per diſtribuirle alli Signori Cardinali, Protonotario, Segretario, e Conſultori.

16. Per qualſivoglia fatica, o ſcrittura non eſpreſſe di ſopra, s' intenda l' arbitrio de' Signori Cardinali Prefetto della Sacr. Congregazione, e Ponente della cauſa, nè poſſino i Curiali arbitrar da sè medeſimi.

17. E li ſuddetti Ordini ſi debbano regiſtrare ne' regiſtri della Sacra Congregazione, e ſi debbano fare ſtampare, e pubblicare, e puntualmente oſſervare ſotto pena di perpetua privazione del Patrocinio, e ſollecitazione delle cauſe vertenti nella detta Congregazione, e ſotto altre pene ad arbitrio della medeſima Sag. Congregazione.

A 15. *Ottobre* 1678. *Avendo io infraſcritto fatto relazione della Preſente Taſſa a Noſtro Sigore Innocenzio XI. la Santità ſua l' ha lodata, ed approvata, ed ha comandato, che ſi oſſervi, e ſi pubblichi.*

Gio: Battiſta de Luca Auditore, e Segretario de' Memoriali.

Luogo ✠ *del Sigillo.*

Bernardino Caſali Segret. della Sagra Congregazione de' Riti.

ORDINI, E TASSA

Da oſſervarſi dal Notaro della Sacra Congregazione de' Riti rinnovati, e ſtabiliti dalla medeſima Sagra Congregazione.

S' Ordina, che il Notaro non faccia Regiſtri, ſe non degli Atti giudiziarj, non dell' eſame de' Teſtimonj, o altro, e quelli ſiano ſenza eſtenſione dei termini, o repetizioni de' titoli, eccetto che nel primo Atto, quali Regiſtri debbanſi onninamente fare in tutte le Cauſe.

2. Che per ogni centinajo di fogli di Regiſtro ben fatto, e ſecondo la Riforma della fel. mem. di Paolo V. ſotto il titolo de' Regiſtri, non pigli più di quattro ſcudi, nè per collazionarura, nè per rubricatura, ne per qualſivoglia altro preteſto.

3. L' iſtanze de' Principi, Religioni, Univerſità, ed altri nelle Cauſe di Beatificazioni, e Canonizazioni dal Segretario ſi conſegnino al Notaro, il quale le regiſtri negli Atti, non altrimente per extenſum, ma indicando ſolamente il nome del Principe, o altri, che fa l' iſtanza, e la data della lettera, cioè *pro introductione cauſæ inſtant talis Rex ſuis litteris datis die tali &c. talis Rex &c.* in altra ſeparata, o ſuſſeguente carta dopo gli Atti fatti per l' introduzione della cauſa ſcriva: *Pro cauſæ proſequutione ad effectum obtinendi Litteras remiſſionales in genere inſtant N. Rex &c.* e gli originali ſi conſervino nell' Archivio, nè ſe ne dia l' eſtratto de verbo ad verbum, ma ogni volta, che ſarà richieſto il Notaro, ne dovrà dare un riſtretto da cavarſi dal detto Regiſtro, o Manuale come ſopra, e per eſſe copie paghi a ragione di copia, come ſi dirà al ſeguente numero 4. e per la fede di eſſe ſi dieno due Giulj per ciaſcuna copia, delle quali una dara all' Eminentiſſimo Sig. Cardinal Ponente, l' altra a Monſignor Segretario, e l' altra a Monſignor Promotore della Fede.

4. Per la copia degli atti fatti in Curia, o fuori di eſſa in forma di buon originale non ſi paghi più di bajocchi 7. e mezzo per foglio da tutte le due bande, la facciata ſia di linee ventiquattro, e la linea di ſillabe ſedici, ed eſſendo ſcritta in forma di Regiſtro, ſi paghi a ragione di regiſtro come ſopra.

5. Per la copia pubblica di qualſivoglia Proceſſo, tanto fatto auctoritate ordinaria, quanto Apoſtolica, ſi paghino al Notaro bajocchi ſette, e mezzo per foglio ſolamente ſenz' alcun' altro emolumento, o mercede per detta copia, o ſcrittura, ed il foglio ſia di facciate, linee, e ſillabe come al detto num. 4.

6. Tutti li Regiſtri, copie, e ſcritture ſi debbano fare in carta buona, e lettera intelligibile, e ſecondo la Riforma, e Ordini ſopradetti, altrimenti il Notaro ſia tenuto farlo copiare di nuovo ſenza altra ſpeſa.

7. Che li Proceſſi che vengono de partibus, tanto fatti auctoritate ordinaria, quanto aucto-

ritate Apoſtolica non ſi regiſtrino per conto alcuno, ſecondo la detta Riforme, ancorchè non paſſaſſero 20. fogli, ma ſolo ſi poſſano rubricare, ſe non ſaranno rubricati, e non intieramente, nel qual caſo ſi poſſa ſolo rubricare quello, che menca, e non altro.

8. Per la rubricazione di qualſivoglia coſa, che n'abbia biſogno ridotto il Proceſſo a carte buone, conforme alla detta Riforme, oltre detti bajocchi ſette, e mezzo per foglio per la ſcrittura, ſi paghino Giulj dieci per cento, e tale rubricazione debba in ſoſtenza contenere tutto quello, che contiene il corpo della ſcrittura, e venendo Proceſſo, o altra ſcrittura rubricata de pertibus, non eſſendo intieramente rubricata, ſi paghi ſolamente quello, che manca, come ſi è detto.

9. Per l'aſcoltazione, o collazione de' Proceſſi ogni volta, che ſia continuata a ragione di ſei ore il giorno, non ſi paghi al Notaro più di uno ſcudo il giorno, oltre li emolumenti ſuddetti, e li Ajutanti ſiano deputati dalle parti, dalle queli ſe li paghi quel tanto, che ſarà convenuto, e per la ſede dell' aſcoltazione di tutto il Proceſſo ſi peghino Giulj cinque per la prima copia ſolemente; e quendo le parti voleſſero altre copie autentiche di detti Proceſſi, oltre la prima, non poſſa il Notaro pretendere più di bajocchi cinque per foglio ridotto come ſopra, compreſovi la Rubricature, ma oltre detti bajocchi cinque per foglio ſe gli debba la mercede della collazionatura, ed aſcoltazione come ſopra, e per la fede di detta aſcoltezione bajocchi venticinque per cieſcuna di dette copie duplicate.

10. Per le compulſorie ſi paghino Giulj dodeci conforme preſcrive la Riforme ſuddetta di Paolo V. al Tribunale dell'A. C.

11. Per le remiſſorie in genere anco ſuper non cultu, ſuper caſu excepto, o altre, in oſſervanza, ed eſecuzione de' Decreti della Sentiſſima Inquiſizione, non ſi paghi più di ſcudi ſei per quelle in ſpecie, di ſcudi dieci in tutto, compreſavi la ſcrittura, ed ogni altra coſa ſpettante alle medeſime ſpedizioni. Nè per la ſcrittura degl'interrogatorj, che ſi mandano chiuſi, prenda il Notaro mercede alcuna, ma per gli Articoli l'eccellività delle ſcrittura ſopra a quindici fogli ſe gli paghi a ragione di bajocchi ſette, e mezzo il foglio, come al n. 5. ed occorrendo di dette lettere darne duplicati, non debba il Notaro per eſſi eſigere altro che la metà della mercede ſtabilita per la prima ſpedizione, ed eſſendovi eceſſività di ſcrittura degli Articoli come ſopra, debba la detta eceſſività pagarſi a ragione di bajocchi cinque il foglio.

12. Per compulſa di qualſivoglia ſcrittura fuori di Officio, per l'acceſſo, e ſeſſione di tre ore non poſſa pigliar più d'otto giulj. Per la ſede in fin del Proceſſo compulſato cinque giulj, e per la Scrittura a ragione di bajocchi ſette, e mezzo per foglio, come al num. 4. Dentro l'Officio per ciaſcuna ſeſſione di tre ore giulj cinque per la Fede, e Scrittura come ſopra.

13. Dovendoſi compulſare Libri ſtampati dandoſi dalle Parti un ſunto, ſia tenuto il Notaro inſerirlo in fine del Proceſſo ſenza farne copia, o regiſtro di ſorte veruna.

14. Per ogni eſame dell'Officio, ſe finiſce in una ſeſſione ſi paghino giulj tre, ſe vi vogliono più ſeſſioni, finchè ſi finiſce l'eſame di detto Teſtimonio, non poſſa il Notaro pretendere più di giulj due per ſeſſione, e fuori dell'officio il doppio.

15. Per le ſorrogazioni de' Giudici, o nuovi termini nelle cauſe di Beatificazioni, e Canonizazioni non ſe gli peghi più di quindici giulj in tutto, per ciaſcona ſpedizione di lettere remiſſoriali, compulſoriali, proroghe di termini, e ſurrogazioni di Giudici da farſi ſolemente per comandamento degli Eminentiſſimi Sigg. Cardinali, Prefetto della Sag. Congregazione, o Ponente nelle cauſe controverſe, non ſi paghi più di quello, che preſcrive la Riforma ſuddetta al Tribunele dell'A. C.

16. Per qualſivoglia Citazione ſemplice da ſpedirſi ſolamente, come ſopra, e da eſeguirſi fuori di Roma, non ſi paghi più di giulj tre, e per quelle, che ſi ſpediſcono con le Inibizioni in virtù delle commiſſioni, giulj dieci.

17. Per il dupliceto di qualſivoglia Scrittura pubblica, o privata con ſottoſcrizione, ſigillo ec. o ſenza, non ſi debba pagare più di cinque bajocchi per foglio.

18. Occorrendo dar altra Scrittura, o fer altre fatiche non eſpreſſe nella preſente Taſſa, l'emolumento ſi ſtabiliſca dall'Eminentiſſimo Sig. Card. Prefetto, nè poſſa il Notaro prendere alcun'altro emolumento, ancorchè concorra la medeſima, o maggior ragione delle mercedi eſpreſſe.

19. Che nelli Proceſſi delle Beatificazioni, e Canonizazioni s'oſſervi puntualmente per le Commiſſioni remiſſorie, compulſorie, Articoli, Interrogatorj, ed altro, la forma preſcrit-

ta

Digitized by Google

ta nelli Decreti, e norma di fare detti Proceſſi pubblicati d'ordine della ſan. mem. d'Urbano VIII. l'anno 1631. ed ora confermati da Noſtro Signore coll'aggiunte, che ſi ſono fatte.

20. Che il Notaro debba ritenere il Libro receptorum, e fedelmente in eſſo notare quanto gli entra in mano de' ſuoi emolumenti ſotto pena della privazione dell'officio.

21. Che ſi faccino due Manuali, cioè uno degli atti delle cauſe di Beatificazioni, e Canonizazioni, e l'altro degli Atti delle cauſe controverſe, nelle quali ſi regiſtrino tutte le comparſe, proteſte, citazioni, ed intimazioni con le ſue intitolazioni, quali reſtino ſempre nell'Officio, nè per queſti ſi paghi coſa alcuna, e poſſano ſempre da tutti gl'intereſſati eſſer veduti, e letti gratis, ed il Notaro ſia ſempre obbligato moſtrarli.

22. Non poſſa il Notaro eſtrarre fuori d'officio li Proceſſi originali, o qualſivoglia altra Scrittura prodotta, ma debba darne copia pubblica, o ſemplice, ſecondo che le parti chiederanno.

23. Per la reſtituzione di qualſivoglia Scrittura prodotta, dimiſſa copia, ſi diano tre giulj, e debba il Notaro far buoni due fogli, e dalle due in ſu gli paghi a ragione di ſette bajocchi, e mezzo come ſopra al n. 4. ma ſe ſi reſtituiſcono in una volta più Scritture prodotte in un ſol atto, ſi debbano ſolamente tre giulj, e di più l'eccesſività della copia come ſopra.

24. Che volendo le Parti veder Proceſſi, o qualſivoglia altra Scrittura originale dentro l'Officio, ſia il Notaro tenuto laſciarli vedere ſenza mercede alcuna.

25. Sappino le Parti, che nella Segretaria della Sagra Congregazione tutto ſi ſpediſce gratis, nè perciò debbano al Notaro per ſigillo, ſcrittura, ſottoſcrizione, o qualunque altra coſa, che ſi faccia in Segretaria, emolumento, o mercede alcuna.

26. Che non poſſa pretendere il Notaro per il Viatico coſa alcuna nell'andare a legare citazioni.

27. Che il Notaro debba dare il giuramento in Sagra Congregazione d'oſſervare la preſente Taſſa, ed Ordini nella forma ſeguente:

Ego N. Notarius a Sacra Congregat. ſpecialiter deputatus in cauſis ejuſdem Sacræ Congregationis, tactis Sacroſanctis Dei Evangeliis juro, & promitto fideliter exercere Officium mihi conceſſum, & ad unguem obſervare ſupradictam Taxam ſub pœna perjurii, privationis officii ipſo facto incurren. & reſtitutionis contra dictam Taxam habitorum, & acceptorum, aliiſque pœnis arbitrio ipſius Sac. Congregationis.

28. Che ſi faccino ſtampare li preſenti Ordini, e Taſſa, ed il Notaro debba tenerli pubblicamente affiſſi nell'Officio, affinchè a ciaſcuno poſſano apparire, ed il tutto ſia obbligato ad oſſervare tanto nelle Cauſe di Beatificazioni, e Canonizazioni; quanto reſpettivamente in quelle de' Sagri Riti ſotto le pene contenute nel detto giuramento, dandoſi facoltà di ricorrere ad ognuno, che ſi ſentiſſe gravato, e vedeſſe non oſſervarſi quanto è eſpreſſo di ſopra, perchè vi ſi prenderà la debita proviſione.

Dato in Roma li 6. Agoſto 1678.

A' 15. Ottobre 1678. Avendo io infraſcritto fatta relazione della ſuddetta Taſſa a N. S. Innocenzo XI. con la ſua intiera lettura, la Santità ſua l'ha lodata, ed approvata, ed ha comandato che ſi oſſervi, e ſi pubblichi.

Gio: Battiſta de Luca Auditore,
e Segretario de' Memoriali.

Luogo ✠ *del Sigillo.*

Bernardino Caſali Segret. della
Sac. Congr. de' Riti.

Taxa facta a Laicis non afficit Eccleſiaſti- 5
cos. Sic pluries decrevit *Sac. Cong. Immun.* & ſignanter *in Melevitana* 1. *Dec.* 1648. *lib.* 4. *Decr. Paul. pag.* 18. ibi: *Edictum taxæ ſuper pretio frumenti editum a Curia Magni Magiſtri afficere non poteſt Eccleſiaſticos, ſed ſi concurrat publicum bonum, injungi poteſt Epiſcopo, ut pro Eccleſiaſticis publicet Edictum ſimile, non tamen relative ad Edictum Laicum.* Et *in Aprutina* 1. *Aprilis* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 180. ibi: *Taxæ Edicto Regis impoſitæ ex cauſa Monetæ novæ non comprehendunt Eccleſiaſticos, & injungit D. Nuncio, ut tueatur Immunitatem Eccleſiaſticam.*

Capitulum Cathedralis non poteſt ad ſuum 6
libitum pro ratione perſonarum taxare emolumenta funerum, neque funeri intereſſe non vocatum. *Sacra Congr. Concilii in Matheranen.* *loco Grottulæ*, in qua propoſitis dubiis, *I. An attenta conſuetudine, cujus vigore Capitulum expenſas funerum pro ratione perſonarum defunctarum taxare ſolet, ſit locus certam, ac perpetuam taxam pro funeribus quibuſcumque præſcribendi. II. An Capitulum, quamvis non vocatum, poſſit invitis heredibus, lucrandi ſtipendii cauſa, fune-*

Digitized by Google

funeribus intereſſe. Dicta Sacra Congregatio die 13. *Novemt.* 1660. *ſecundum ea quæ narrantur*, Reſpondit; *Ad I. Non licere* Capitulo *taxam ad ſuum libitum facere, & Archiepiſcopo injungendum, ut ipſe auditis partibus taxam conficiat, eamque Sacræ Congregationi probandam tranſmittat. Ad II. Non poſſe.* Et id confirmatum fuit *in Lavellen.* in qua *die* 16. *Junii* 1668. *ead. Sac. Congregatio* Concil. *Audita relatione Epiſcopi Lavellen. inhærendo declarationi ejuſd. Sacræ Congregat. in Matheeanen. ſub die* 13. *Novemb.* 1660. *emanatæ, cenſuit non poſſe funeralibus invitis hæredibus intereſſe, nec licere taxam ad ſuum libitum facere, ſed eidem Epiſcopo injungendum, prout injungit, ut auditis partibus taxam conficiat, eamque Sac. Congr. probandam tranſmittat.*

7 Taxam ab Epiſcopo ſtatutam in ſcutis ſex pro conſtructione ſepulcri in Eccleſia eſſe augendam arbitrio Eminentiſſimi Præfecti, reſpondit *Sacra Congregatio Concil. in Spoletana Sepulcrorum* 24. *Auguſti* 1709.

8 Taxam Seminario ſolvere tenentur Parochi, Beneficiati, Confraternitates, ceterique omnes in taxa facta de anno 1653. per clar. mem. Cardinalem Rapacciolum Epiſcopum, & cogendi ſunt pro terminis decurſis, & decurrendis, quacumque appellatione ſuſpenſiva, & quibuſcumque inhibitionibus Urbis non obſtantibus. *Sacr. C. Conc. in Interamn. Taxæ Seminarii* 11. *Maii* 1720.

9 Taxa Innocentiana prohibet Parochis, Confeſſoribus, aliiſque Miniſtris accipere diſcum, aut aliud vas, in quo Oleum Sanctum fuit repoſitum pro extrema unctione miniſtranda. *Sacra Congr. Concil. in Senogallien.* 24. *Maii* 1710. *ad* 2. ubi quod neque a ſponte dantibus accipi poteſt, *& in Albanen.* 20. *Januarii* 1723.

10 Taxæ Seminarii eſt ſubjectum Beneficium B. M. V. erectum in Cathedrali Veliterna, ac per Sixtum V. unitum Collegio S. Bonaventuræ Urbis. *Sac. Cong. Concil. in Veliterna, Taxæ Seminarii* 12. *Apr.* 1723.

11 Taxa Ceræ adhibendæ ab heredibus circa cadavera defunctorum ſtatuenda, & ab Ordinario, auditis intereſſe habentibus, tranſmittenda eſt ad Sacram Congregationem. *Sac. Congreg. Concil. in Nullius, ſeu Montis Caſſini*, 26. *Januar.* 1726. *ad VIII.*

12 Taxa Innocentiana ſervanda eſt in omnibus Curiis, etiam extra Italiam. Unde *Sacra Congreg. Concil. in Vaſionen. Taxarum Synodalium*, quæ præſcripta erant contra dictam Taxam Innocentianam ad dubium: *An Taxæ præſcriptæ in ſynodo Diœceſana Vaſionen. ſint obſervandæ, & executioni mandandæ in caſu &c.* ſub *die* 6. *Februar.* 1734. Reſpondit *Negative, & amplius.*

Taxa Cathedratici quæ, & a quibus ſit obſervanda, ac ſolvenda? oſtenditur in ſequentibus Sacr. Congregationis Reſolutionibus. In Congregatione particulari ſuper Cathedraticis pridem a Sanctiſſimo D. N. deputata quatuor ad inſtantiam Fiſcalis Curiæ Archiepiſcopalis Firmanæ *die* 29. *Apr.* 1731. contra Collegiatam Murri Vallis propoſitis dubiis, nempe: *I. An Beneficia, quæ ſunt ad collationem Capituli Firmani præter ſolutionem Cenſus, quam ei facere ſolent, teneantur etiam ſolvere Cathedraticum Reverendiſſimo Archiepiſcopo? II. An Capellæ, & Confraternitates laicales teneantur ſolvere Cathedraticum? III. An Cathedraticum jam in certa ſumma taxatum, & ſolvi conſuetum potuerit augeri? IV. An augmentum hactenus exactum veniat reſtituendum?* Reſponſum fuit: *Ad I. Affirmative. Ad II. Capellanias, & Confraternitates laicales non teneri. Ad III. Negative. Ad IV. Affirmative.* Quatuor etiam aliis propoſitis contra Collegiatam S. Elpidii; nimirum: *I. An capitulares, & Beneficiati S. Elpidii, quatenus habeant Præbendas diſtinctas a Maſſa communi, teneantur ſolvere Cathedraticum pro qualibet eorum Præbenda ultra Cathedraticum in communi? II. An antiqua, ſeu potius nova taxa Cathedratici etiam quoad Beneficia extra gremium dictæ Collegiatæ, & Loca Pia dictæ Terræ ſit exequenda? III. An Beneficia, & Loca Pia de præterito non taxata pro Cathedratico teneantur in poſterum illud ſolvere? & ad cujus taxæ rationem? IV. An conſtet de attentatis?* Reſponſum fuit: *Ad I. Negative. Ad II. Antiquam Taxam eſſe ſervandam. Ad III. Ad mentem*, quæ fuit *ut ſervetur diſpoſitio Concilii Romani. Ad IV. Negative.* Ac deinde repropoſita cauſa *die* 5. *Octobris ejuſdem anni* 1731. reſcriptum fuit: *In Deciſis in omnibus, & amplius.* Et tandem *in dicta Cathedratici die* 24. *Julii* 1734. propoſitis hiſce tribus dubiis; *I. An Beneficia, quorum reditus non excedunt annua ſcuta* 15. *deductis oneribus, teneantur ſolvere Cathedraticum, & in qua ſumma in caſu? II. An confraternitates erectæ auctoritate ordinaria, & habentes propriam Eccleſiam teneantur ſolvere Cathedraticum in caſu? III. An ad ſolutionem Cathedratici teneantur etiam Confraternitates non habentes propriam Eccleſiam, ſed ſimplicem tantum Capellam in honorem Sanctorum, ſub quorum titulo ſunt erectæ in caſu?* Reſponſum fuit: 13

Ad

Digitized by Google

Ad I. & II. Affirmative. Ad III. Negative, & amplius.

14 Taxa Innocentiana eſt omnino ſervanda. Propoſitis enim inter alia duobus ſequentibus dubiis: *XII. An conſtet de inobſervantia Taxæ Innocentianæ in Curia Epiſcopali Alexani quoad collationem Beneficiorum, Ordinum, & executionem diſpenſationum Matrimonialium*, & quatenus affirmative; XIII. *An, & quas pœnas incurrerint Epiſcopus, ejuſque Officiales in caſu &c. Sacra Congregatio Concilii in Alexanen. die* 1. *Septembr.* 1742. Reſpondit; *ad XII. & XIII. Epiſcopus ſedulo invigilet, ut Taxa Innocentiana omnino ſervetur; & quo ad præteritum conſulat conſcientiæ ſuæ.*

Additiones ex aliena manu.

15 Poſſunt Epiſcopi taxare ſtipendium, pro Miſſis tum in Synodo, tum extra Synodum; *Amoſtaz. de Cauſis piis lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. *& ſequent. Romaguer. ad Conſtit. Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 18. *n.* 5. *& plur. ſeq.*

16 Nota tamen, quod non poſſunt Epiſcopi ſtipendium taxare negative, ut nec ſit majus, nec minus, & ita ut libere non dari poſſit in quacumque quantitate, & libere in quacumque quantitate recipi; *Paſſerin. de ſtat. Homin. quæſt.* 187. *artic.* 4. *a n.* 394. *& maxime n.* 397. *Giballin. de Simon. quæſt.* 18. *confeſſ.* 7. *num.* 5.

17 In taxando vero hoc ſtipendio attendendæ ſunt circumſtantiæ Loci & temporis, & qualitatis Miſſarum, quum majus ſtipendium ſit taxandum pro una Miſſa, quam pro alia, nempe pro ſolemni ac cantata, quam pro non ſolemni. Confer præter allegatos *Cortiad. dec.* 244. *num.* 12. *part.* 4.

18 Taxato ab Epiſcopo ſtipendio, tenentur ad illud etiam Laici, ita ut in foro poſſint conveniri; *Tancredin. conſult.* 59. *num.* 24. *Romaguer. ad Conſtit. Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 18. *n.* 10.

19 A Poteſtate ſæculari taxari minime poteſt hoc ſtipendium; *Amoſtaz. de cauſis piis lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 13. *Cortiad. deciſ.* 244. *n.* 13. *part.* 4.

20 Num pro exequiis & ſepulturis ſint debita aliqua emolumenta, poſſintque ea taxari ab Epiſcopo, vide *Romaguer. ad Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 19. *cap.* 4. *n.* 48. ubi an taxæ huic ſtare teneantur Laici, ac Clerici, pariterque Regulares exempti.

Reſponſio Auctoris.

Circa ea, quæ hic adducuntur præſertim *n.* 16. recolenda ſunt, quæ jam tradidi ego in verb. *Eleemoſyna num.* 65. nempe: Eleemoſyna pro unaquaque Miſſa manuali non poteſt tradi minor uno julio. Sic expreſſe ſtatutum eſt de mandato Clementis XI. die 23. *Decembris* 1706. ut patet in ejus ſpeciali Bullario, Edicto XII. Et ſic etiam ſtatuit *Sac. Congr. Concil.* 13. *Aprilis* 1726. Unde Epiſcopus ſtatuere poteſt, ne Sacerdotes recipiant quid minus eleemoſyna taxata; *S. Congr. Concil. in S. Severini eleemoſynæ Miſſarum*, 16. *Julii* 1697. & in *Alexanen.* 26. *Januarii* 1743. Et id habetur etiam in Notificatione ſuper eleemoſyna Miſſæ edita a Card. Lambertino, deinde Benedicto XIV. qui inſuper plurima tradit ad rem in ſuo egregio Opere de *Synodo diœceſ. lib.* 5. *cap.* 8. *& lib.* 13. *cap.* 25. merito ibi videnda, & obſervanda. 21

TEMERARIA PROPOSITIO. Vide verb. *Propoſitiones damnatæ num.* 36.

TEMPERANTIA. Vide verb. *Virtus numer.* 120.

TEMPLA GENTILIUM.

IN Templis, Feſtivitatibus, & Sacrificiis Gentilium, ſeu Infidelium prohibentur Chriſtiani tibicinibus, muſicis inſtrumentis, aliiſque modis operam ipſis præſtare, ſeu inſervire. Benedict. XIV. tom. 1. Conſtit. 107. incip. *Omnium ſolicitudinum*, ubi plurima alia ad rem merito obſervanda. 1

TERRITORIUM SEPARATUM.

TErritorium ſeparatum importat juriſdictionem in Clerum, & populum, in Eccleſias, & loca. Benedict. XIV. tom. 1. Conſtit. 76. incip. *Apoſtolicæ ſervitutis* §. 6. Territorium autem ſeparatum Prælato inferiori competere non cenſetur in loco intra certam Diœceſim exiſtente, niſi conſtet de privilegio Apoſtolico, aut de immemorabili conſuetudine. Idem 1 2

Z 4 tom.

Digitized by Google

tom. 2. Conſt. 33. incip. *Inter multa*. Tetritorii ſeparati jura ex mera denominatiune *Nullius Diæceſis* non probatur. Idem *ibidem*.

TERTIARII, TERTIARIÆ.

1 TErtiarii, & Tertiariæ habentes requiſita Conſtitutiunis Leonis X. & Decreti generalis infra ponendi Sacræ Cungregationis Epiſcup. & Regular. innovantis, & confirmantis ad id Decreta Sacræ Congregat. Concilii, gaudent ptivilegiis, quihus gaudent Fratres Ordinis, cujus tertiæ Regulæ Habitum geſtant. *Communis*, ex reperitis Declarationibus *Sac. Congregationum, tum Concilii, tum Epiſcop. & Regular. tum Immunitatis*, ut abunde in decurſu patebit.

2 Requiſita autem ex Cunſtitut. Leonis X. incip. *Dum intea*, edita *in Concilio Lateranenſi ſeſſ.* 21. pro Tertiatiis viris ſunt, quod cullegialiter vivant, ſeu cum Clauſtalibus habitent, ibi: *Collegialiter autem viventes, ſeu cum Clauſtralibus habitantes*, & pro Tertiariis mulieribus, ut ibi ſequitur: *Ac mulieres virginalem, ſeu cælibem, aut caſtam vidualem expreſſo voto, & ſub dicto habitu vitam ducentes, privilegiis, quibus Fratres Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ Habitum geſtant, gaudere debeant*. Et in alia Conſtitutione incip. *Nuper in Concilio Lateranenſi* edita *die* 1. *Martii* 1518. ſic declarat: *Nos ad tollendum omne dubium, motu proprio, & ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine harum ſerie decernimus, & declaramus, quod in præmiſſis de voto ſolemni Religionis minime intelligi debeat, ita ut mulieres virginalem, ſeu cælibem vitam ſimpliciter voventes, etiam in conſanguineorum, & affinium ſuorum, aut propriis Domibus, vel ſeorſim habitantes, & privilegiis, & immunitatibus prædictis in omnibus, & per omnia frui, & gaudere debeant*.

3 Supradictæ Pontificiæ diſpuſitioni inhærendo *Sacra Congr. Epiſcop. & Regul. ſub die* 20. *Decemb.* 1616. innuvans, & cunfirmans Decreta Sacræ Cong. Concilii ad id edita ſtatuit, ut ſequitur.

,, Sacra Congregatio Cardinalium negotiis
,, Epiſcop. & Regul. præpuſita ad tollendas
,, omnes contentiunes inter Epiſcopos, & Su-
,, periores Regulares ſuper Immunitates, &
,, exemptiones Tertiariarum, quæ in privatis
,, Domibus degunt, vulgo *Bizzoche*, ſeu alio
,, quovis nomine nuncupatarum, in primis,
,, & ante umnia in memoriam revocat ea,
,, quæ Sacra Congregatio Concilii in eadem
,, ſententia reſpondit, videlicet.

,, §. 1. Sacra Congregatio Cardinalium Con-
,, cilii Tridentini Interpretum ſæpius reſpon-
,, dit, minime poſſe Sacerdotes Regulares Mu-
,, lierum Tertii Ordinis, quas de pœnitentia
,, vel Bizzochas vocant, Confeſſiones Sacra-
,, mentales audire, niſi fuerint ab Ordinario
,, approbati ad Confeſſiones perſonarum ſæcu-
,, larium audiendas, quemadmodum nec poſſe
,, illis Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum
,, adminiſtrare in die Paſchatis Reſurrectionis
,, SS. D. Nuſtri Jeſu Chriſti.

,, §. 2. Verum quo ad ſepulturam, atque
,, alia Privilegia, Fratres Tertiarios, Mantel-
,, latos, Corrigiatos, aliuſque ſimiles, ita de-
,, mum Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ Habi-
,, tum aſſumpſerunt, privilegiis potiri, & ab
,, Ordinarii juriſdictione exemptos eſſe, ſi viri
,, Cullegialiter vivant, aut cum Clauſtralibus
,, habitent; Mulieres virginalem, ſeu Cæli-
,, bem, aut caſtam vidualem expreſſo voto,
,, & ſub habitu vitam traduxerint, quemad-
,, mudum cavetur Conſtitut. Cuncil. Lateranen.
,, ſub Leune X. quæ habetur ſeſſ. 11. in fine.

,, §. 3. Hoc autem vutu mulierum alia duo
,, ſcilicet Paupertatis, & Obedientiæ nequa-
,, quam includi; quinimo hujuſmodi mulieri,
,, ſi virginalem, aut Cælibem vitam ſimpliciter,
,, & expreſſe vuverint, etiam in conſanguineo-
,, rum, & affinium ſuorum, aut propriis do-
,, mibus, vel ſeorſim habitantes, ſupradictis
,, Privilegiis Ordinis, cujus Tertiæ Regulæ
,, habitum deſerunt, exemptionemque ab Or-
,, dinatii juriſdictione frui debere, ut idem
,, Leu puſtea declaravit Conſtitut. edita 1.
,, Martii 1518.

,, §. 4. An autem prædictæ qualitates in
,, hujuſmodi Tertiariis concurrant? Ordinarii
,, loci eſſe judicium.

,, §. 5. Præterea ſi contingat aliquas ex præ-
,, dictis Tertiariis ſine ſepulturæ electione de-
,, cedere, eas ſic decedentes, ita demum in
,, Eccleſiis Ordinis, cujus habitum aſſumpſe-
,, runt, ſi in ipſis earum communis ſepultura
,, reperiatur, ſin minus in Eccleſiis Parochia-
,, libus ſepeliendas eſſe decevit.

,, Superioribus autem Regularibus ſufficien-
,, ti facultate ad id a Sancta Sede Apoſtolica
,, ſuffulti (Capuccinis exceptis) libere Mu-
,, lieres ad hujuſmodi habitum recipere, atque
,, ad ipſos veſtiendi eas officium pertinere;
,, non autem ad habitum admittendas, & re-

,, ci-

Digitized by Google

„ ciplendas eſſe, niſi probatæ vitæ, ac bonis
„ moribus præditas, ac in ætate ſaltem qua-
„ draginta annorum conſtitutas, quæ de pro-
„ prio habeant, unde ſufficienter vivere poſ-
„ ſint, & non cum aliis viris, quam cum
„ conſanguineis vel affinibus in primo tan-
„ tum gradu ſibi conjunctis cohabirent, & ab
„ Ordinario loci licentia prius impetrata, qui
„ non aliter eam concedat, niſi de prædictis
„ prævio examine diligenti ſibi conſtiterit.

„ §. 6. Verum in hujuſmodi habitu conce-
„ dendo, & reſpective deferendo, omnino a
„ velo ſupra caput, quod Superjectum vo-
„ cant, & a pectorali quod vulgo dicitur
„ *Sottogola*, & a patientia abſtinendum eſſe;
„ quinimo eas, quæ ſupradicta tria, vel ali-
„ quod ipſorum deferre comprehenſæ fuerint,
„ illa dimittere etiam per cenſuras Eccleſia-
„ ſticas ab Ordinariis locorum compellendas
„ eſſe decernit.

„ §. 7. Supradictis vero Decretis Mulieres
„ Tertii Ordinis, quæ collegialiter vivunt,
„ non comprehendi, quinimo eas diſpoſitioni
„ Conſtitutionis Pii V. editæ Romæ anno 1566.
„ 4. Kalend. Julii, quæ incipit *Cura Paſtora-*
„ *lis* &c. penitus ſubjacere expreſſe declarat.
„ Non obſtantibus quibuſcumque in contrarium
„ facientibus. Dat. Romæ 20. Decembr. 1616.

4 Ex quibus clare patet, quod ſoli illi Tertiarii viri gaudent privilegiis ſui Ordinis, & exemptione ab Ordinarii juriſdictione, qui *Collegialiter vivunt*, ideſt qui vivunt in aliqua communi Domo in Sæculo, aut Collegio ſub Habitu, & Regula Terriariorum approbata a Sancta Sede, *aut cum Clauſtralibus habitant*, ideſt qui dicto Habitu, & Regula Tertiariorum morantur intra ſepta ſub Obedienria Superioris ſuæ Religionis, ut recte explicat Donatus *prax. Rer. Regular. tom. 2. tract. 17. quæſt. 3. num. 2. & 3.* & alii paſſim, id aperte colligentes ex verbis citatæ Conſtitut. Leonis X. incip. *Dum intra*: & ex verbis adducti Decreti §. 2.

5 Item ex ſuprapoſitis clare patet, quod ſolæ illæ Tertiariæ mulieres gaudent dictis privilegiis, & exemprione, quæ virginalem, ſeu cælibem, aut caſtam vidualem vitam ducunt in domibus ſuis, aut ſuorum conſanguineorum, vel affinium, facto tamen prius voto ſimplici in manu ſui Superioris de ſervando vitam cælibem, aut caſtitatem vidualem ſub Habitu, & Regula proprii Ordinis: Non autem ad id requiritur, quod dictæ Terriariæ, Bizzochæ, ſeu Pizzochæ, ſeu Pizzocheræ, Mantellatæ, Corrigiatæ, aliæque ſimiles *Collegialiter*, ut Tertiarii viri, *vivant*, *aut cum Clauſtralibus habitent*, ut recte notat Donatus *loco cit. num. 4.* & alii paſſim id clare deſumentes ex verbis expreſſis citatæ Conſtitut. Leonis X. incip. *Dum intra*, & citat. alterius Conſtitutionis ejuſdem Pontificis incip. *Nuper in Concil. Lateranenſi*: & ex verbis adducti Decreti §. 2. & 3.

Ut prædictæ Tertiariæ gaudeant omnino privilegiis ſui Ordinis, & exemptione ab Ordinarii juriſdictione, requiritur etiam, quod a Superioribus Regularibus recipiantur, & admittantur ad Habitum de expreſſa licentia Ordinarii loci, & ſint in ætate quadraginta annorum probatæ vitæ, ac bonis moribus præditæ, & habeant de proprio, unde ſufficienter vivere poſſint, & non cum aliis viris, quam cum conſanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu ſibi conjunctis cohabitent. Sic expreſſe ſtatuitur in adducto decreto §. 5. *verb. Superioribus autem*. 6

An autem prædictæ qualitates in hujuſmodi Tertiariis concurrant? ſpectat ad Ordinarium loci id declarare. Sic expreſſe cit. Decret. §. 4. vide ſupra. 7

Unde ad id Monacell. *tom. 1. tit. 6. formul. 14. num. 1.* Card. Petra *tom. 4. Comm. ad Conſt. 15. Martini V. n. 21.* tradunt ſequentem formulam. 8

Dilecta Nobis in Chriſto N. Salutem, & benedictionem in Domino.

Ut tu, quæ bonis moribus imbuta, bonæque frugis, ac laudabilis vitæ exiſtis, in ætate annorum quadraginta conſtituta, propria bona ex quorum fructibus honeſte vivere vales, poſſides, & non cum aliis viris, quam cum tuis conſanguineis, vel affinibus in primo tantum gradu conjunctis habitas, prout hæc omnia nobis prævia informatione conſtare feciſti, Habitum Tertii Ordinis S. P. N. quem poſtulaſti, induere poſſis, per R. P. N. Ordinis Provincialem illum tibi conferendi licentiam, & facultatum concedimus, & impertimur. In quorum &c. Dat. &c.

N. Epiſcopus N.

An autem ſi omnia prædicta requiſita in allato Decreto non ſerventur, Profeſſio ſit nulla? Variant Doctores. Lezana enim *Quæſt. Regular. ſeu de caſibus conſcientiæ ad perſonas Religioſas utriuſque ſexus titul. de Tertiariis Regul. eorumque privil. cap. 4. num. 4.* & alii, dicunt Profeſſionem adhuc eſſe validam ex eo quod in dicto Decreto non adſit Clauſula irritans, nec Sacra Congregatio uſa fuerit verbis *Non poſſunt admitti niſi &c.* ſed verbo *Non admittantur*, & proinde actus admiſſionis dicendus eſt illicitus, non autem nullus. De 9

An-

Angelis vero *Opuſc. de Tertiariis poſt tract. de
expenſ. & melioram. num.* 14. *& ſeq.* & alii
docent oppoſitum ex eo quod requiſita ſint de
forma Profeſſionis, ibi: *& ab Ordinario loci
licentia prius impetrata*, ſicque adimit Supe-
rioribus Regularibus aliter habitum ipſis con-
ferendi facultatem, & proinde fecit, ut Ter-
tiariæ a non habente facultatem Habitum ob-
tinerent. At placet ſententia, quam docent
Cardinal. Petra *loco citato num.* 23. dicens,
quod dictum Decretum duas habet partes;
Unam ſcilicet de contentis in Bulla Leonis X.
quoad Habitus aſſumptionem, & votum, quæ
cum eſſentialiter requirantur ad dictam Pro-
feſſionem certum eſt, quod ſi unum ex ipſis
deficiat, Profeſſio ſit nulla. *Sacra Congregat.
Immunit. in Aſculana* 8. *Auguſti* 1702. de qua-
dam Tertiaria, quæ receperat quidem Habi-
tum, ſed non emiſerat explicite votum Caſti-
tatis licet crederet teneri ad ejus obſervantiam
ex dicto Religioſi tradentis Habitum, accuſa-
ta de Infanticidio, cenſuit non gaudere privi-
legio Fori; verum dicta Sacra Congregat.
ſupplicavit Sanctiſſimum pro aliquali commi-
ſeratione, ne deveniretur ad pœnam ultimi
ſupplicii. Sic Cardin. Petra *loco citato* ex Ric-
cio *Synopſi verb. Tertiaria num.* 9. Et aliam
habet partem de aliis contentis in allato De-
creto Generali §. *V. verb. Superioribus*; quæ
non important nullitatem Profeſſionis; Unde
ſi aliquod ipſis deficiat, adhuc Tertiaria gau-
det privilegiis; Hinc *Sacra Congreg. Immu. in
Spoletana* 12. *Septembr.* 1684. de quadam Ter-
tiaria, quæ emiſerat quidem Profeſſionem, ſed
ſolum in anno vigeſimo octavo contra alla-
tum Decretum requirens ætatem quadraginta
annorum, cenſuit hoc non obſtante adhuc ipſam
gaudere privilegio Fori. Card. Petra *loco cit.*
ex Riccio *loco cit. n.* 8.

10 Tertiariæ habentes dicta requiſita gaudent
privilegio Fori, & exemptionis a Gabellis;
Sic ſæpius reſpondit *Sacra Congregat. Immunit.*
& ſignanter *in Neocaſtren.* 16. *Julii* 1626. *in
Salernit.* 29. *Maii* 1629. *& in Interamnen.* 10.
Novemb. 1638. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6.
formul. 14. *num.* 1. Etiamſi votum emiſerint
poſt motam litem, ut cenſuit *eadem Sacra Con-
gregat. Immunit. in dicta Interamnenſi* apud
Riccium *in Synopſi verb. Tertiariæ numer.* 3.

11 Unde ipſæ uti exemptæ etiam a juriſdictione
Ordinarii, ut patet expreſſe ex §. 3. allati
Decreti generalis, conveniri debent coram
Conſervatore illius Ordinis, cujus Habitum
deferunt, ut recte obſervat Matthæuc. *Offic.
Curiæ c.* 53. *ſub n.* 4. *verſ. Exemptæ*. Ubi *n.* 5.
ex Fagnan. *in cap. Nullus, de Foro compètent.
num.* 65. recte ſubjungit, gaudere etiam privi- 12
legio Canonis, & cum multis cenſet Cardin.
Petra *loco cit. n.* 10.

Tertiariæ, ſi habent requiſita neceſſaria Con- 13
ſtitutionis Leonis X. non ſunt moleſtandæ pro
ſolutione oneris, ut dicitur *delle Bocche*. Sic
Sacr. Congreg. Immun. in Firmana 21. *Februar.*
1699. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 204. apud
Riccium loc. cit. n. 4.

Item ſunt immunes a Gabellis etiam quo 14
ad animalia, quare injungitur Epiſcopo, ut
publicet Cedulunes contra Datiarios ob execu-
tata earumdem animalia. *Sac. Congregat. Im-
munitat. in Tarentina* 27. *Martii* 1703. *lib.* 3.
Decret. Vallem. pag. 482. apud Ricc. *loc. citat.
num.* 5.

Tertiariæ, quæ vivunt in Congregatione 15
abſque Clauſura non gaudent dictis privile-
giis. Card. Petra *loc. cit. num.* 19. Piaſec. *in
praxi part.* 2. *cap.* 3. *art.* 7. *n.* 13. Matthæucc.
loc. cit. num. 6. Nicol. *in Floſculis, verb. Clau-
ſura num.* 38. & alii paſſim. Et ratio eſt,
quia ipſæ *in allato Decreto generali* §. 7. ut
clare ibi patet, relinquuntur ſub diſpoſitione
Conſtitutionis S. Pii V. incip. *Circa Paſtora-
lis Officii*, ubi Pontifex receptiones, & Pro-
feſſiones talium Tertiariarum in Congregatio-
ne abſque Clauſura viventium omnino irritat,
& annullat, ibi: *Mulieres quoque, quæ Ter-
tiariæ, ſeu de Pœnitentia dicuntur, cujuſcum-
que fuerint Ordinis in Congregatione viventes,
ſi & ipſæ profeſſa fuerint, ita ut ſolemne vo-
tum emiſerint, ad Clauſuram præciſe, ut præ-
mittitur, & ipſæ teneantur. Quod ſi votum ſo-
lemne non emiſerint, Ordinarii, una cum ſupe-
rioribus earum hortentur, & perſuadere ſtudeant,
ut illud emittant, & profiteantur, ac poſt emiſ-
ſionem, & Profeſſionem eidem Clauſuræ ſe ſub-
jiciant. Quod ſi recuſaverint, & aliquæ ex eis
inventæ fuerint ſcandaloſe vivere, ſeveriſſime
puniantur. Ceteris autem omnibus ſic abſque
emiſſione Profeſſionis, & clauſura vivere omni-
no volentibus, interdicimus, & perpetuo prohi-
bemus, ne in futurum ullam aliam prorſus in
ſuum Ordinem, Religionem, Congregationem-
ve recipiant; Quod ſi contra hujuſmodi hanc
noſtram prohibitionem, & Decretum aliquas re-
ceperint, eas ad ſic vivendum omnino inhabiles
reddimus, ac illarum quaslibet Profeſſiones, &
receptiones irritas facimus, & annullamus*;
Quod & confirmavit Gregorius XIII. Conſti-
tution. incipiente: *Dec Sacris Virginibus*.

Et tales Tertiarias poſſe hoc tempore pro- 16
hiberi, ne in Communitate maneant, niſi Pro-

feſ-

Digitized by Google

ſeſſionem cum quarto voto de perpetua Clau-
ſura emittant ad formam dictæ Pianæ Conſti-
tutionis, reſcripſit *Sacra Cong. Epiſc. & Regul.*
in Lucen. 22. *Januar.* 1596. apud Piaſec. *loc.*
cit. Matthæucc. *loc. cit. n.* 6. Card. Petra *loc.*
cit. num. 19. Et de facto Urbanus VIII. Con-
ſtitut. incip. *Paſtoralis Romani Pontificis*, edi-
ta ſub *anno* 1630. *die* 13. *Januarii* ſuppreſſit,
& annullavit quamdam Congregationem Mu-
lierum, quæ in nonnullis Italiæ, & ultramon-
tanis partibus ſine ulla Sedis Apoſtolicæ ap-
probatione ab aliquot annis in unum conve-
niebant vitæ religioſæ ducendæ prætextu, pe-
culiarem, & diſtinctum Habitum deferentes,
17 & multa pia opera peragentes; Unde conſi-
miles Tertiariarum, ſeu Mulierum Congrega-
tiones, vel penitus diſſolvuntur, vel ſi tole-
rentur, remanent ſub omnimoda Juriſdictione
Ordinarii, ut cenſuit *Sac. Congregat. Concil.*
27. *Maii* 1677. in qua quidem agebatur de
Congregatione duodecim mulierum Tertiaria-
rum in Oppido Cottunei emittentium quædam
vota Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ,
ſed non ſolemnia, & ſine Clauſura; Ideoque
propoſito dubio: *An mulieres hujuſmodi ſub-
ſint Viſitationi, & correctioni Epiſcopi? Sacra
Congregatio*, audito Procuratore Generali PP.
Reformatorum S. Franciſci, cenſuit *Affirmati-
ve;* Et *Sacra Congreg. Epiſcop. & Regular.*
confirmavit Decreta Epiſcopi facta circa dictas
mulieres *in Laudenſi* 27. *Junii* 1704. Et *Sacr.
Congregat. Concilii in eadem* 15. *Junii* 1709.
mandavit, ut Epiſcopus procederet ad Viſita-
tionem, & correctionem earum. Sic expreſſe
refert Card. Petr. *loc. cit. num.* 20. Vide in-
fra *num.* 52.

18 Tertiarii, & Tertiariæ habentes requiſita
Conſtitut. Leonis X. & allati Decreti Sacræ
Congregat. ſi decedant non ſibi electa ſepultu-
ra, & in Eccleſiis Ordinis, cujus Habitum
aſſumpſerunt, communis ſepultura pro ipſis
reperiatur, debent in ipſa ſepeliri, alias ſepe-
liri debent in Parochiali. Sic expreſſe ſtatuitur
in allato Decreto §. 5. Vide *ſupra ſub n.* 3.

19 Si Tertiariæ poſt votum caſtitatis, & Pro-
feſſionem emiſſam, aliaque requiſita ſervan-
tes, contrahant Matrimonium, quamvis pec-
cent, ex quo violent ſuum ſimplex votum
caſtitatis, tamen Matrimonium eſt validum.
*Sacra Congregat. Concilii in Marſicana Validi-
tatis Matrimonii* 10. *Aprilis* 1660. & jam prius
etiam *in Tudertina ſeu Balneoregien.* 8. *Julii* 1648.

20 Tertiariæ, quamvis dicta requiſita habeant,
acquirere non poſſunt Legatum relictum pro
puellis profeſſuris, quia debet dari iis, quæ
profitentur tria vota ſubſtantialia, & ſolemnia,
Sacra Congregat. Concil. in Æſina 8. *Junii* 1696.
apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 10. *formul.* 19. *num.* 7.
Et in terminis Monialium, quæ ſunt in Con-
ſervatoriis, ut non valeant habere Dotes reli-
ctas pro Monialibus cenſuit *Sacra Congreg.
Concilii in Spoletana* 20. *Sept.* 1710. denegando
hujuſmodi Indultum Conſervatorio pueri Jeſu 21

Tertiarii utriuſque ſexus in Clauſtro non
viventes ſubjiciuntur Parochis quo ad Sacra-
mentorum adminiſtrationem, nec poſſunt alte-
ri peccata ſua confiteri, quam Confeſſario ab
Epiſcopo approbato. *Communis*. Sic enim ſæ-
pe ſæpius declaravit *Sacra Congreg. Conc.* &
ſignanter *in Aquilana* 5. *Febr.* 1604. *in Stagnen.*
19. *Decemb.* 1620. *& in una Civitatis Caſtel-
li* 2. *Decemb.* 1623. *& Sacra Congreg. Epiſcop.
& Regul. in cit. Decreto generali* §. 1. & ſæ-
pæ *alibi*.

Tertiarii utriuſque ſexus non habentes dicta 22
requiſita Conſtit. Leonis X. & allati Decreti
generalis Sacræ Congreg. habitantes in pro-
priis Domibus, ſicut alii Laici, non gaudent
privilegio Fori, nec Canonis, nec exemptio-
nis ab oneribus publicis aliorum Laicorum.
Sic ſtatuit Leo X. in cit. Conſtit. incip. *Inter
cetera*, ibi: *Fratres autem, & Sorores Tertii
Ordinis, nec non Mantellati, Corrigiati, Piz-
zochaeæ, Cordellati, & alii quocumque nomine
nuncupati in peopriis Domibus habitantes, ſepul-
turam, ubi voluerint, eligere valeant. Sed die
Paſchatis tantum Eucbariſtiam, nec non Extre-
mam Unctionem, ceteraque Eccleſiaſtica Sacra-
menta (Pœnitentiæ Saceamento duntaxat exce-
pto) a proprio Sacerdote recipere, & ad onera,
quæ Laicis incumbunt, perferenda teneantur, ac
in Foro ſæculari coram Judicibus ſæcularibus
conveniri poſſint*. Et ſæpe ſæpius decrevit *Sac.
Congregat. Immunitat*. & ſignanter *in Eugu-
bina* 26. *Julii* 1633. *in Forolivien.* 22. *No-
vembris* 1633. *in Policaſtr.* 19. *Julii* 1635. *in
Tricaric.* 7. *Septemb.* 1638. *& in Tudertina*
20. *Decemb.* 1667. *& noviſſime in Faventina*
13. *Maii* 1727. & pluties etiam *Sacr. Congreg.
Concilii, & Epiſcop. ac Regul.* ut refert Ur-
ſaya *tom.* 4. *part.* 1. *diſcept.* 3. *a num.* 8. cum
aliis ibi cit.

Si tamen adſit alicubi conſuetudo, ut fruan- 23
tur privilegiis exemptionum etiam non haben-
tes dicta requiſita, talis conſuetudo debet ſer-
vari, ut declaravit *Sac. Congreg. Immu. in
Policaſtren.* 23. *Decembr.* 1636. *lib.* 3. *Decretal.
Paul. pag.* 20. apud Ricclum *in ſynopſi verb.
Tertiarii n.* 3. ubi *ſub num.* 6. ſubjungit; Et
ubi afferatur contraria conſuetudo, nihil inno-
vetur,

Digitized by Google

vetur, tam per Curiam Eccleſiaſticam, quam Laicam, donec cognitum ſit de tali conſuetudine. *Sacra Congregat. Immunitat. in Soanen. 9. Maii 1695. lib. 1. Decret. Vall. pag.* 188. quem citat, & ſequitur Cardin. Petra *loc. citat. num.* 16.

24 Tertiarios utriuſque ſexus ad Habitum propriæ Religionis admittere, & recipere poſſunt omnes Regulares ad id facultatem a Sede Apoſtolica obtinentes, & juxta legitimam conſuetudinem cujuſvis Ordinis, ſive Superiores immediate per ſe, ſive per alios ab ipſis delegatos. *Communis*.

25 Deveniendo autem ſpecialiter ad Tertiarios utriuſque ſexus Ordinis Minorum, varia pro diverſitate temporum, locorum, & perſonarum emanarunt Apoſtolica Decreta, quibus brevitatis gratia relictis videndis, tum apud Orbem Seraphicum P. de Gubernatis, tum apud Lantuſcam in Theatro Regularium, tum apud Matthæuccium *Official. Curiæ capit.* 52. tum apud Cardinal. Petram *tom.* 3. *Commentar. ad Conſtitution.* 4. *Nicolai IV. & tom.* 4. *Commentar. ad Conſtitut.* 15. *Martini V.* tum apud Bullarium Clementis XI. *in Decretis memorabilibus Sacræ Congregationis*; Hic ſolum juvat referre noviſſimas Conſtitutiones ad id editas a Benedicto XIII.

26 Et primo refertur ejuſdem Benedicti XIII. Conſtitut. 6. incip. *Paterna Sedis Apoſtolicæ providentia*; edita *Die* 10. *Decembris* 1725. in qua *ſub* §. 4. omnia privilegia a Summis Pontificibus Tertio Ordini Sancti Patris Franciſci conceſſa approbantur, & renovantur. Et *ſub* §. 5. declaratur juxta alias Anteceſſorum Pontificum declarationes, quod triplex Tertiariorum ſtatus unum & eumdem Tertium Ordinem, ſanctum, meritorium, & verum, non Confraternitatem componit, & denuo eorum Regula confirmatur. Et *ſub* §. 6. Miniſter Generalis totius Ordinis Minorum, & ſecundarii Superiores confirmantur in auctoritate ſupra omnes Tertiarios utriuſque ſexus. Et *ſub* §. 9. Miniſtro Generali totius Ordinis injungitur propagatio Tertiariorum utriuſque ſexus per univerſum Orbem, eidemque Miniſtro facultas conceditur ſtatuendi quæ bonum eorum reſpiciunt. Et *ſub* §. 10. declaratur, quod ſolis Superioribus Minorum de Obſervantia privative ad alios competit quoſcumque recipere ad Tertium Ordinem, ejuſque Confeſſarium, & Viſitatorem, qui præſideat, & rationes examinet, adſignare. Et *ſub* §. 11. declarantur omnia irrita, & mera attentata quæcumque ab aliis præter voluntatem dictorum Superiorum de Obſervantia circa Tertios Ordines iſtos, aut innovari, aut mandari contigerit. Et inſuper declaratur, quod ubi jam eſt inſtitutus, & fundatus dictus Tertius Ordo, alii fundari minime poſſint, nec a Conventu, ubi jam fundatus eſt, poſſint transferri ad alium dicto Generali Miniſtro Totius Ordinis non ſubjectum, & quod alias inter Tertios Ordines approbatos ab Apoſtolica Sede habendi non ſint, nec gaudeant Indulgentiis, & privilegiis Tertio huic Ordini per eamdem Sedem Apoſtolicam impertitis.

Deinde nono Kalendas Junii 1726. idem Benedictus XIII. Conſtit. 17. incip. *Ratio Apoſtolici miniſterii*, ſtatuit, quod Tertiarii PP. Capuccinorum ubicumque exiſtentes, ab eorum Miniſtro Generali, & non ab alio dependeant, & fruantur omnibus Indulgentiis, & gratiis Tertiariis Fratrum Minorum conceſſis. 27

Et poſtea die 6. Julii 1726. idem Pontifex Benedictus XIII. Conſtit. 29. incip. *Singularis Devotio* decrevit, quod Tertiarii PP. Minorum Conventualium fruantur privilegiis, & gratiis ſpiritualibus, quæ ceteris Tertiariis conceſſæ fuerunt. Quæ tres tamen Conſtitutiones fuerunt una cum aliis moderatæ, & redactæ ad terminos juris a Clemente XII. Conſtit. incip. *Romanus Pontifex*. 28

Aſt vero poſtremo die 21. Junii 1728. idem Benedictus XIII. Conſtit. 47. incip. *Dilecti Filii*, denuo confirmavit quæ pro Tertiariis Minorum de Obſervantia in cit. Conſtit. 6. incip. *Paterna Sedis Apoſtolicæ providentia* ſancita ſunt. Et hic ob uberiorem, & clariorem notitiam dantur præciſa hujus Conſtitutionis verba *ſub* §. *Præterea* contenta, ibi: *Præterea quaſcumque Indulgentias, Indulta, Privilegia, Prærogativas, Favores, exemptiones, Libertates, Extenſiones, & Conceſſiones, tam in genere, quam in ſpecie in memorata Conſtitutione, quæ incipit Paterna, Tertiariis Fratrum Minorum de Obſervantia tributas, & per alias ſuperius indicatas ad Tertiarios Fratrum Minorum Conventualium, & Capuccinorum, eorumque Superiores extenſas, & ampliatas tenore præſentium confirmamus, & approbamus, & quatenus opus ſit, ipſis Fratribus Conventualibus, & Capuccinis, eorumque Tertiariis, in iis tamen, quæ præfatæ noſtræ Conſtitutioni pro Obſervantium Tertiariis editæ non adverſantur, & non alias de novo concedimus, mandantes potiſſimum, utque in ipſa circa erectionem unius duntaxat Congregationis Tertiariorum pro unaquaque Civitate, aut loco, deque eorum tranſitu præſcripta, & ſancita ſunt, aliis poſterioribus noſtris non obſtantibus*, 29

bus, inviolabiliter obſerventur. Et hæc poſtrema Conſtitutio, cum non ſit hactenus revocata, nec moderata, eſt ſimpliciter attendenda, & per extenſum eſt adducta ſub verb. *Religiones Regulares artic. 5. num. 55.*

30 Unde expreſſe patet, quod in quibuſcumque Civitatibus, aut locis, ubi erectus eſt, ſeu fundatus Ordo, ſeu Congregatio Tertiariorum utriuſque ſexus a Minoribus de Obſervantia, non poteſt amplius erigi, nec fundari a PP. Conventualibus, & PP. Capuccinis. Nec ab ipſis poſſunt alii ad Habitum Tertii Ordinis recipi, & admitti, alias nullis gauderent Indulgentiis, & Privilegiis, ut expreſſe ſancitum eſt in dicta Conſtitutione *Paterna*. Nota. Attamen quidquid ſit de hoc, nunc vide quæ in tom. 2. ſub verb. *Capuccini n.* 1. noviſſime adducta ſunt; & conclude ſicut ibi.

31 Tertiarii utriuſque ſexus Ordinis Minorum, etiamſi in propriis domibus ſæcularibus habitent, nec habeant requiſita Conſtitut. Leonis X. & Decreti generalis Sac. Cong. allati ſupra *ſub n.* 3. gaudent omnibus Indulgentiis, quibus gaudent ipſimet Fratres Minores, ac Moniales S. Claræ. Vide verb. *Indulgentia art.* 5. *a num.* 23. *ad* 27. ubi multa de plurimis Indulgentiis, quibus fruuntur dicti Tertiarii utriuſque ſexus, etiamſi in propriis domibus ſæcularibus habitent.

32 Dicti tamen Tertiarii Ordinis Minorum, ſicuti & ceteri alii, ſi non habeant præſata requiſita Conſtitut. Leonis X. & Decreti generalis Sacræ Congregationis non gaudent, nec privilegio Fori, nec Canonis, nec exemptione aliqua ab oneribus, & muneribus publicis aliorum Laicorum, & patet ex adductis ſupra *n.* 22.

33 Niſi tamen alicubi adeſſet conſuetudo, ut fruerentur privilegiis exemptionum etiam non habentes dicta requiſita, ut per allata decreta *ſub num.* 23.

34 Ad hoc, ut Tertiarii utriuſque ſexus, in propriis domibus ſæcularibus degentes gaudeant omnibus Indulgentiis, quibus gaudent ipſimet Fratres Minores, & Moniales S. Claræ, ſufficit, ut recipiant, & deferant Habitum juxta morem, & formam, quæ pro diverſitate Regionum hactenus ab eiſdem Tertiariis ſervata eſt; Sic colligitur ex cit. Conſtit. Benedicti XIII. incip. *Paterna Sedis Apoſtolicæ providentia* §. 10. ubi expreſſe conceditur Superioribus noſtri Ordinis *Utriuſque ſexus Chriſtifideles juxta morem dicti Ordinis recipere*, quæ Conſtitutio confirmata eſt in citata alia ejuſdem Pontificis incip. *Dilecti Filii*, quæ hactenus nec eſt revocata, nec moderata. Item ex ejuſdem Benedicti VIII. Conſtitut. incip. *Pretioſus* §. 54. ibi: *Retineri tamen poſſe Habitus formam, quæ pro Regionum diverſitate hactenus ab eiſdem Tertiariis ſervata eſt*. Etiamſi ſit parvus Habitus, 35
ſeu parvum ſcapulare, ut ſæpe ſæpius ipſum ſic appellatur a Sacra Congregatione, tum a Summis Pontificibus, & ſignanter in cauſa vertente inter Capuccinos, & Minores de Obſervantia Regni Sardiniæ, ubi quærebatur: An Patribus Capuccinis Regni Sardiniæ liceat diſpenſare, ſeu diſtribuere *Habitum*, ſeu *Scapulare parvum* cum cingulo S. Franciſci? Et *Sacra Congregatio Epiſcop. & Regul. die* 16. *Novemb.* 1703. reſpondendo ad quæſitum vocat ipſum *Scapulare*, ſeu *Habitum parvum*. Quod & confirmarunt Clemens XI. Conſtit. Incip. *Emanarunt nuper*, & Benedictus XIII. Conſtit. incip. *Ratio Apoſtolici miniſterii* ipſum appellando, uti ipſa Sacra Congregatio, *Scapulare*, ſeu *Habitum parvum*; ſub quo nomine, & modo, ſive forma ipſum non vocaſſent, nec permiſiſſent, ſi non ſufficeret pro lucrandis Indulgentiis ipſum recipientibus, & deferentibus conceſſis. Vide dictam Conſtit. incip. *Ratio Apoſtolici miniſterii*, In qua continetur dicta Conſtitutio Clementis, & Decrerum Sacr. Congregationis; Et revera Pater Michael Angelus a Bugliaſco in Regula Tertii Ordinis Pœnitentium Seraphici P. Sanct. Franciſci Typis edita Januæ, *cap. Dell' utilità di queſt' Ordine de Penitenti pag.* 81. ſic habet expreſſe: *Portano i Fratelli, e Sorelle di queſt' Ordine il Scapulario ſotto le veſti cinto col Cordone, il quale ſe ſarà ſolo un terzo di palmo, come concede Giulio II. averà le cordicelle per poterlo cingere*.

36 Tum quia, ut habetur *in Compendio privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium ab Alphonſo de Caſarubios ſecundo edito, & a P. Hieronymo a Sorbo quibuſdam additionibus locupletato ſub verb. Tertiarii Fratres, & Sorores* §. 29. Innocentius VIII. conceſſit ut *ſuſcipientes Habitum Mantellatorum, ſive Mantellatarum Ordinis S. Auguſtini, licet Habitum illum cum licentia Prioris loci non retineant, nec continue deferant, Corrigiam tamen retinentes, ac deferentes, eiſdem privilegiis, gratiis, Immunitatibus, & Indulgentiis gaudeant, quibus ipſi Mantellati, & Mantellatæ gaudere poſſunt*. Unde dicendum eſt, quod ſimili modo per viam Communicationis gaudeant iiſdem Indulgentiis Tertiarii Ordinis Minorum deferentes cingulum, & inſuper ipſum *Scapulare*, ſeu *parvum Ha-*

Digitized by Google

Habitum, ut adpellant citati Pontifices, & Sac. Cong. Eo vel maxime, quod Chordigeri luctari poſſunt etiam illas Indulgentias, quas Paulus V. conceſſit omnibus Regularibus, & Indulgentias omnes Fratribus Minoribus directe, & in ſpecie conceſſas, ut patet ex dictis ſub verb. *Indulgentia art.* 5. *n.* 30. *&* 31.

37 Habitus Tertii Ordinis S. P. N. Franciſci non poteſt conferri niſi a Superioribus Ordinis, aut ab aliis ab ipſis delegatis; Et nullatenus conferri poteſt ab aliis Tertiariis, ut referente Urſaya *tom.* 8. *p.* 1. *diſcept.* 1. deciſum fuit *a Sacra Congreg. Epiſcop. & Regul. in Faventina Superioritatis*, inter PP. Reformatos Sancti Franciſci Faventiæ, & Tertiarios Sancti Antonii ejuſdem Civitatis, in qua *die* 18. *Junii* 1717. propoſita cauſa in Congregatione Epiſcop. & Regul. per Card. Corſinum ſub ſequentibus quatuor dubiis.

I. An Donatio facta Patribus ſuſtineatur in caſu &c.

II. An Tertiarii ſint ſubjecti gubernio ſpirituali PP. Reformatorum in caſu &c.

III. An Tertiarii poſſint alios admittere ad Habitum, eorumque Profeſſiones recipere? Et quatenus Affirmative;

IV. An admiſſiones ad Habitum, & Profeſſiones hactenus ſequutæ in manibus Tertiariorum ſuſtineantur?

Ad I. Reſponſum fuit Affirmative.

Ad II. Affirmative in concernentibus ſpiritualia in Eccleſia S. Antonii.

Ad III. Negative.

Ad IV. Pro ſanatione.

38 Tertiarii utriuſque ſexus poſt annum integrum Probationis, ſeu Novitiatus a die recepti, ſeu ſuſcepti Habitus, Profeſſionem emittunt in manibus Superioris Ordinis, ſeu Viſitatoris ſub hac forma:

Io Fratello N. o Sorella N. prometto a Dio Onnipotente, ed alla B. Maria ſempre Vergine, ed al Beato S. Franceſco, ed a tutti i Santi del Cielo, ed a Voi Padre, d'oſſervar tutto il tempo di mia Vita la Regola de' Frati di Penitenza inſtituita dal P. S. Franceſco, e per Papa Nicolao IV. confermata, ed i Comandamenti di Dio, e ſoddisfare come conviene per le traſgreſſioni, che commetterò contro queſto modo di vivere, ogni volta che ſarò dimandato dal mio Viſitatore.

39 Et hæc formula Profeſſionis eſt ad tenorem præſcriptæ in capite ſecundo ejuſdem Regulæ Tertii Ordinis approbatæ a Nicolao IV. Conſtit. incip. *Supra montem.* ut etiam recte obſervat Matthæucc. *loc. c. n.* 9.

Ex qua formula Profeſſionis, & præſertim 40
ex illis verbis, *inſtituita dal Padre S. Franceſco*, clare ſtat dictam Regulam Fratrum, & Sororum de Pœnitentia fuiſſe a Seraphico noſtro P. S. Franciſco, Deo inſpirante primo concinnatam, & non a Nicolao IV. ut aliqui non ſatis de hac re conſcii exiſtimarunt; Et id expreſſe aſſerit Leo X. Conſtit. incip. *Inter cetera*; ubi pluries ait dictam Tertiariorum Regulam fuiſſe a S. P. Franciſco editam, & a Nicolao IV. confirmatam, & approbatam; Quod & aſſerit Laertius Cherubin. ad Conſtit. 2. Nicolai IV. & 42. Leonis X. Idem ceteris clarius ſæpius affirmat Clemens VII. Conſtitut. incip. *Ad ubrres fructus*; Et jam ab ſuæ origine fuit hic tertius Ordo communiter S. Franciſci a Summis Pontificibus appellatus, & uti talis recognitus, plurimis privilegiis ornatus, ac omnibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aliiſque Prælatis ſumme commendatus, ut apparet ex Brevi Gregorii IX. incip. *Deteſtanda humani hoſtis*; Quod & fecit Innocentius IV. Brevi incipient. *Debemus Nos*, aliique Summi Pontifices Nicolao IV. anteriores. Unde Minoritica Religio in Officio ejuſdem Seraphici P. Sancti Franciſci a Sancto Bonaventura præcipue compoſito, & a S. Romana Eccleſia comprobato, Antiphona tertia ad Laudes ſolemniter canit: *Tres Ordines hic ordinat; primumque Fratrum nominat Minorum; pauperumque fit Dominarum medius, ſed Pœnitentium tertius ſexum capit utrumque.* Facile tamen crediderim Nicolaum IV. ejuſdem Sancti Patris Franciſci Filium, quædam ex ſuis inferuiſſe, aliquidque pro temporis, & ipſius Ordinis ratione immutaſſe; Quorum utrumque ipſe Nicolaus IV. non obſcure inſinuavit Conſtitut. incip. *Unigenitus*, quam refert Antonius de Sillis *lib. de Origine, & profectu tertii Ord. tom.* 2. *pag.* 7. & ſequitur eruditiſſimus P. Waddingus *tom.* 2. *Opuſculorum B. Franc. in Argumento Regulæ Tertiariorum, ſive Fratrum de Pœnitentia*; ubi ante hæc habet:

„ Quam (Pœnitentiam) dum Cœleſti fer- 41
„ vore, & cumulato fructu in multis Italiæ „ locis Beatus hic Legiſlator noſter prædica- „ ret, ſed præcipue in Oppido Canarii, quod „ in Umbria in Valle Spoletana per quatuor „ millia paſſuum ab Aſſiſio diſtat, oppidani „ omnes, & ex aliis Pagis, & Civitatibus „ turmatim ad Virum Dei ejus prædicationis „ igne ſuccenſi, undique confluebant, nullo „ pavore ſuſpenſi, nulla cura diſtracti, & ſe „ no-

Digitized by Google

„ novis pœnitentiæ legibus vincire velle ſigni-
„ ficabant. Qui ne imbecilles mulieres, &
„ periculis facile expoſitas, Conſortium præſi-
„ dio orbaret, nec homines uxorum licita,
„ & optata ſocietate privaret, & loca, ur-
„ beſque penitus depopulari videretur; nec
„ hos io Religioſorum ſodalitium recipere,
„ nec illas in Sanctimonialium clauſtra reclu-
„ dere, conſultum judicavit. Unde commu-
„ nem utriuſque hoc Inſtitutum præſcripſit ad
„ 14. plenæ converſionis annum, & Virginei
„ partus 1221. in quo utriuſque ſexus omne
„ geous, tam ſæcolarium, quam Eccleſiaſti-
„ corum facillime, & ſub ſuavi jugo, ſub
„ propriis tectis, propria gaudens hereditate,
„ Deo inſerviret, Ordinem ſuis ſtatutis firma-
„ vit, legibus munivit, & propita Regula
„ corroboravit. Hæc iile. “

42 Unde S. P. N. Franciſcus inter omnes Religionum Regularium Fundatores primus, in Pœnitentia inſtituit, cujus exemplum deinde aliquæ aliæ præſertim Mendlcantes ſequutæ ſuot Religiones, ut tradit P. Petrus Antonius de Venetiis, io *Viridario Seraphico italice impreſſo tom. 1. p. 1. cap. 12.* & alii de hac re ſcribentes. Eumque S. Pater *de Pœnitentia* nuncupavit, fortaſſe, ut placet S. Bonaventuræ, quia ſicut Pœnitentia eſt via communis ad Cælum, ſic Ordo iſte cujuſcumque ſtatus & ſexus viros, feminas, Clericos, & Laicos ſolutos, & Ligatos, ſeu conjugatos amplectitur, ac neminem excludit, omneſque hunc Ordinem ingredi, illumque profiteri poſſunt; Sicque per omnium Pœnitentiam io hoc mirifico Ordine omnibus commodam, omnibuſque ab ipſo paratam, verificetur univerſalis prolabentis Eccleſiæ reparatio ſibi a Jeſu Chriſto, e Cruce pendente miraculoſe indicta, juxta primam Laudum Antiphonam in Feſto ejuſdem Sacrorum Stigmatum a Minoritica Religione a Sede Apoſtolica comprobatam quotannis cani conſuetam; *Crucis vox hunc alloquitur, ter dicens; Tu te præpara; Vade Franciſce,*
43 *repara Domum meam, quæ labitur;* Quapropter Deo grata Sancta Catholica Romana Eccleſia tanto pro Beneficio recepto medio Seraphici S. P. N. Franciſci, ac trium Sacrorum Ordinum ab ipſo inſtitutorum, in Coronatione Summi Pontificis, oullius alterius Sancti canit collectam præter illam ipſius tres duntaxat canendo primam nempe de Spiritu Sancto, ut eam illuminet, ſecundam de B. M. V. ut eam protegat tertiam de S. P. N. Franciſco, ut ſicut eam a caſu reparavit, eamdem continue ſuſtentet: uti jam adnotavimus ſub verb. *Papa art. 1. num. 73.* & notant paſſim de hac Coronatione ſcribentes.

Et fuiſſe vere huuc tertium Ordinem a S. 44
P. N. Franciſco inſtitutum, Chriſtus, ipſe teſtari voluit myſterioſa illa, ac miraculoſa revelatione in Monte Alverniæ ei facta ipſi apparens io forma Seraphim, terque ei dicens, ut aliquid donaret, ac omoibus nudus Seraphicus Pater, ſuo in ſinu tres aureas monetas miraculoſe reperiens, eaſdemque ſtatim ipſi Chriſto ſumma eum lætitia elargiens, meruit hæc ab ipſo audire: Scias Franciſce, tres has pretioſiſſimas monetas mihi elargitas, tres illos eſſe Ordines a te tanto caritatis, ac pietatis favore inſtitutos, quorum præmio, ac remuoeratione mox te faciam mearum Plagarum participem, ut ſic te ducem, ac ſigniferum meæ Paſſionis, & Crucis conſtituam. Inde, ut oſtenderet Chriſtus Dominus, æque ſibi gratam fore pretioſam illam auream monetam hujus tertii Ordinis, ac alias duas aliorum duorum Ordioum; ſicuti hos duos, ita & juſtum ampliſſimis favoribus inſignire voluit, tum in ordine naturæ, tum in ordine Gratiæ, & Gloriæ, ipſum ditando innumerabilibus Potentatibus, Imperatoribus, Imperatricibus, Regibus, Reginis utriuſque ſexus Ducibus, ac Principibus, Marchionibus, Marchioniſſis, Comitibus, ac Comitiſſis, aliiſque conſpicuis undequaque Perſonis, etiam Eccleſiaſticis, Epiſcopis nempe, Archiepiſcopis, Patriarchis, Cardinalibus, & ioſuper etiam pluribus Summis. Pontificibus, qui teſte Miranda *in Regula Tertii Ordinis pag. 340.* huic Seraphico Ordini ſe adſcripſerunt, & ſub Pontificis veſtibus ſuum Sacrum habitum geſtaverunt, ut vere, ac jure gloriari poſſent ſe eſſe Filios Seraphici Patriarchæ Inſtitutoris. E quibus omnibus ſupradictis plurimi virtutum laude, miraculorum gratia, & Sanctitatis gloria conſpicui evaſere, ac in dies continue evadunt, ut videre eſt apud Antonium de Sillis, Waddingum, Mirandam, Petrum Antonium de Venetiis, Chronicas Fratrum Minorum, omneſque de hoc mirifico Tertio Ordine S. P. N. Franciſci Scriptores, & Regulæ Expoſitores, de qua merito poteſt dici illud Apoſtoli *ad Galatas cap. 6. n. 16. Quicumque hanc Regulam ſequuti fuerint, pax ſuper illos, & miſericordia.*

Tertiarii utriuſque ſexus hujus Tertii Ordi- 45
nis oon obſtante ſupradicta formula emiſſæ Profeſſionis, per tranſgreſſionem præſcriptorum, in ſua Regula, niſi alias ad eas ſint obligati ex Divinis, vel Eccleſiaſticis præceptis, nullum committunt peccatum, nec mortale, nec venia-

nia.

niale; Et quod nullum incurrant peccatum mortale, habetur expreſſe deciſum a Nicolao IV. in cit. Conſtit. *Supra mentem cap.* 20. *ipſiuſmet Regulæ*, ibi: *Ceterum in præmiſſis omnibus, ad quæ Fratres veſtri Ordinis, non ex Divinis præceptis, vel ſtatutis tenentur Eccleſiæ, nullum ipſorum ad culpam mortalem volumus obligare, ſed impoſitam ſibi pœnitentiam pro tranſgreſſionis exceſſu prompta humilitate recipiant, & efficaciter ſtudeant adimplere*. Item a Leone X. Conſtit. 42. incip. *Inter cetera cap.* 10. *ejuſdem Regulæ contenta ſunt conſilia ad facilius ſalvandas animas Viatorum, & nullæ ſunt obligatoria ad peccatum mortale, vel veniale, niſi humano, vel Divino jure aliquis alius eſſet obligatus. Obligantur tamen Fratres, & Sorores facere pœnitentias ſibi a Superioribus impoſitas, quando ſuper hoc requiruntur*. Ubi, ut clare vides, hic Pontifex expreſſe declarat, quod nulla contenta in dicta Regula ſint obligatoria ad peccatum nequidem veniale, ibi: *Nulla ſunt obligatoria ad peccatum mortale, vel veniale*.

46 Hinc, ut recte monent paſſim Doctores, debent Tertiarii utriuſque ſexus, antequam Profeſſionem emittant, plene inſtrui a Superioribus, ſeu Viſitatoribus, aut Commiſſariis ſpecialiter deputatis, quod præfati Pontifices nolunt eos ex vi Profeſſionis, & Regulæ, obligari, nec ad peccatum mortale nec veniale, niſi propter ignorantiam, & errorem exiſtiment ſe ad promiſſa in vim promiſſionis ſub culpa obligari.

47 Tertiarii noſtri Ordinis in ſæculo degentes poſſunt uti noſtro Breviario Franciſcano. Vide verb. *Officium Divinum art.* 3. *n.* 57. *& ſeq.*

48 Alia ad rem Vide verb. *Eremita a n.* 18. & verb. *Religiones Regulares art.* 5. *a num.* 14. verb. *Veſtis num.* 17.

49 Tertiarii qui nondum compleverint annum 20. nequeunt retineri in Conventibus. Vide verb. *Habitus a n.* 33. *ad* 35.

50 Additur attendenda peculiaris Conſtitutio Benedicti XIII. incip. *Exponi Nobis*, edita 30. Septembris 1729. anno ſexto ſui Pontificatus, in qua ad inſtantiam P.F. Bonaventuræ Gervaſi Procuratoris Generalis Fratrum Tertii Ordinis S. Franciſci ad tollendas quaſcumque moleſtias, & vexationes, quas non minus Tertiarii Sæculares hujuſmodi, quam Miniſter Generalis, aliique Superiores ſubalterni ſibi inferre poſſe verentur ab iis locorum Ordinariis, qui dictos Tertiarios Sæculares ſuæ obedientiæ ſubjacere vellent Litteras ſuas anni 1725. 10. Dec. editas anno ſecundo, per quas inter alia Tertiarii de Pœnitentia nuncupati, directioni, curæ & Regimini Miniſtri Generalis, ac Superioribus Ordinis S. Franciſci de Obſervantia ſubjiciuntur, ſeu ſubjecti declarantur, confirmat ad tenorem Conſtitutionis Clementis VII. incip. *Dum uberes fructus*, & Pauli III. incip. *Ad uberes fructus*: In quibus prædictus Tertius Ordo admiſſus fuit ad participationem privilegiorum quatuor Ordinibus Mendicantibus, & nominatim Ordini Fratrum Minorum S. Franciſci ab S. Sede conceſſorum; & hanc participationem in ſuis Litteris confirmatam, ad majorem cautelam denuo concedit: & dictas ſuas Litteras, quibus præfati Tertiarii curæ, & regimini Miniſtri Generalis, ac Superiorum Fratrum Minorum S. Franciſci de Obſervantia ſubjiciuntur, ſeu ſubjecti declarantur, ad Tertiarios etiam Sæculares Tertii Ordinis, aut ejuſdem Superiorum directioni, curæ, & regimini pariter ſubjaceant, Auctoritate Apoſtolica perpetuo extendit, & ampliat.

Alia ad rem addita, & obſervanda: Vide 51 Conſtitutionem Clementis XII. incip. *Apoſtolicæ Servitutis*; Conſtitutionem Benedicti XIV. incip. *Emanavit nuper*; aliam ejuſdem incip. *Ad Romanum Pontificem*; & adhuc aliam ejuſdem incip. *Inexhauſti Eccleſiæ Theſauri*: Et attendenda eſt ſequens reſolutio Sac. Congr. Epiſc. & Reg. nempe.

In cauſa Narnienſi Juris admittendi, & veſtiendi Tertiarios vertente inter Epiſcopum Narnienſem, illiuſque Promotorem Fiſcalem ex una & Conventum & Patres Minorum Sancti Franciſci Stronconii, illorumque Patrem Procuratorem Generalem ex altera, Partibus, propoſitum fuit infraſcriptum dubium, Videlicet.

An liceat Regularibus Obſervantiæ admittere Tertiarias ad Habitum ſine votis, irrequiſito Ordinario, & an illarum admiſſio facta irrequiſito Epiſcopo ſuſtineatur in caſu?

Sacra Congregatio Eminentiſſimor. & Reverendiſſimor. S. R. E. Cardinalium negotiis & conſultationibus Epiſc. & Regularium præpoſita, referente Eminentiſſimo D. Card. Bichi Ponente, partibus auditis, ac re mature diſcuſſa ad ſupraſcriptum dubium Reſpondit: *Affirmative, abſque tamen ulla exemptione*.

Romæ 5. Septembris 1738.

Huic articulo ſub n. 17. addendum eſt, quod 52 excitata controverſia inter Epiſcopum Lunen. Sarzanen. & Tertiarias Ord. S. Franciſci de Obſervantia Collegialiter in Conſervatorio Maſſæ viventes ſub cura dictorum Patrum; *Sacra Congre-*

gregatio Concilii die 30. *Januarii* 1723. reſpon-
dit *Conſervatorium eſſe ſubjectum omnimodæ ju-
riſdictioni Epiſcopi, citra tamen approbationem
Sacræ Congregationis quoad dictum Conſervato-
rium*. Sic apud Theſaurum Reſolutionum Sacræ
Congregationis Concil. *tom.* 2. *in dict. Lunen.*
53 *Sarzanen. Viſitationis Sacrorum Liminum*. Nec
obſtat Conſtir. Bened. XIII. inc. *Paterna ſedis
Apoſtolicæ Providentia* edita pro omnimoda exem-
tione Tertiariarum Ordinis Minorum de Ob-
ſervantia a juriſdictiooe Ordinariorum, & Pa-
rocborum; nec alia ejuſdem Conſtit. incip.
Pretioſus edita pro ſimili omnimoda exemptio-
ne Tertiariarum præclariſſimi Ordinis S. P. Do-
minici in qua §. 55. ita ſancivit: *Attendentes
inſuper per annos, ut accepimus, centum & ſe-
xaginta ab edita dicta Conſtitutione S. Pii V.
& per ſæculum & ultra poſt Decretum Congre-
gationis Epiſcoporum, & Regularium emanatum*
20. *Decemb.* 1626. *ejuſcemodi Tertiarias colle-
gialiter viventes pluribus in locis, ſcientibus, ac
tacentibus Ordinariis floruiſſe, & etiam nunc flo-
rere ſine clauſura, declaramus, volumus, &
mandamus, eaſdem ad neutram abſolute teneri,
aut eſſe compellendas; non obſtantibus contrariis
ordinationibus, etiam Apoſtolicis, quibus expreſ-
ſe per præſentes derogamus*.
54 Non obſtat inquam dicta utraque Conſtitu-
tio Beoedicti XIII. quia cum aliis ad favo-
rem Regularium editis ab eodem Pontifice,
fuit utraque moderata, & reducta ad terminos
juris Commuois, Concilii Tridentini, & Con-
ſtitutionum Apoſtolicarum, a Clemente XII.
tertio Kalendas Aprilis 1732. Conſtitut. in-
cip. *Romanus Pontifex* jam a me ad litte-
ram adducta *tom.* 5. *verb. Privilegium art.* 3.
num. 64. in qua ſic expreſſe habetur: *Statui-
mus & decernimus, de omnibus & ſingulis præ-
dictis Litteris, & Conſtitutionibus, quæ ab eo-
dem Anteceſſore noſtro Benedicto prodierunt, nec
non de omnibus Privilegiis, Gratiis, Favoribus
Indultis, exemptionibus, Facultatibus, & De-
clarationibus in iiſdem contentis eam deinceps de-
ciſionem, ad judicium, etiam in foro conſcientiæ
habendum quod ſive jure communi, ſive ex
Concilio, ſive ex Decretis, & Conſtitutionibus,
Apoſtolicis, ſive ex aliis legitime habebatur,
antequam eadem Litteræ, & Declarationes ab
eodem Benedicto conceſſæ fuiſſent, perinde ſcili-
cet ac ſi illæ non emanaſſent, ad quam diſpoſi-
tionem, ejuſque priſtinum ſtatum, ac terminum
omnia ſuperius enunciata, omnino reducimus &
reducta eſſe volumus, itaut in poſterum ſupra-
dicti Ordines Regulares earumdem Litterarum,
& Conſtitutionum uſum, commodo, & effectu*
penitus carere debere intelligantur. Uode, ut
vides, & recte tradit Bened. XIV. *volum.* 5.
notificat. 17. §. 2. redit in priſtinum juriſdi-
ctio Ordinariorum ſupra Tertiarias collegialiter
viventes, ac ſi minime emanaſſent dictæ Be-
nedectinæ Conſtirutiones, eas a tali jurisdictio-
ne eximentes, qua dicta priſtina juriſdictione
uteos ipſe, ceu vigilantiſſimus, & Zelantiſſimus
Archiepiſcopus Bononienſis, uti ſibi omnino ſub-
jectas eas libere viſitavit. Vide *ipſum volum.* 2.
notificat. 9. *cit. notificat.* 17. §. 2. ubi plurima ſci-
te & erudite ſuo more adducit ad rem.
Sæculares Tertii Ordinis gaudent præceden- 55
tia ſupra quaſcumque laicales Confraternitates.
Sic expreſſe ſtatuit Benedictus XIII. Conſtitu-
tion. incip. *Ad noſtram Audientiam*. Et noviſ-
ſime Benedictus XIV. Conſtitution. incip. *Ema-
navit nuper*, in qua confirmat etiam Decre-
tum Sacræ Congreg. Epiſcopor. & Regularium
ad id editum. Et talis præcedentia eis compe-
tit, ſiva ſub propria Cruce, ſive ſub illa FF.
incedant. Idem *ibidem*. Eorum habitum eſſe
non ſolum veſtem totalem, ſed etiam particu-
larem, ſcilicet ſcapulare, & cingulum, expreſ-
ſe declarat. Idem *ibidem*. Nova conceſſio, 56
& præfinitio Indulgentiarum pro Fratribus, &
Sororibus Tertii Ordinis ſæcularis S. P. N. Fran-
ciſci Aſſiſienſis facta eſt noviſſime ab eodem
Benedicto XIV. Conſtir. incip. *Ad Romanum
Pontificem*. Item nova Indulgentiarum Conceſ-
ſio pro Perſonis ſæcularibus utriuſque ſexus,
tam Tertio Ordini S. P. Franciſci de Paula
adſcriptis, quam Chordigeris ejuſdem Sancti
Funiculum benedictum deferentibus facta eſt
ab eodem Conſtitut. incip. *Inexhauſti*. Tertia- 57
rias ſubjectas eſſe juriſdictioni Parochorum, in
quorum Parochiis ſine clauſura coovivunt,
cenſuit *Sacra Congregat. Concil. die* 26. *Apri-
lis* 1749. *in Januen.* pro Tertiariis inclyti Or-
dinis S. P. Dominici, & confirmavit idem
Bened. XIV. Conſt. incip. *Emanavit nuper*.
Quæ omnes Conſtitutiones attendendæ nunc
ſunt, non attentis implius aliis, quæ in con-
trarium jam in Opere his de rebus tradidimus.
* Mulieribus Tertiariis non collegieliter vi- 58
ventibus non poſſunt Regulares dare habitum
ſui Ordinis ſine licentia Epiſcopi Diœceſani,
cui debent rite probare habere ſe hoc privile-
gium Sedis Apoſtolicæ, feminas illas eſſe mo-
ribus probatas, habere illas ultra annum de-
cimum quartum, tantum poſſidere de annuis
reditibus, ut habeant ſatis ad alimenta; ac
denique non cum aliis eas cohabitare, quam
cum neceſſariis in primo tantum gradu con-
ſanguinitatis, vel affinitatis ſibi conjunctis, ut

Google

ex Decret. S. Congr. in cauſa Mazarienſi die
10. Maii 1727. *De Synodo Diæceſ. lib. 7. cap.*
41. §. 8.
59 Tettiariæ non collegialiter viventes ex re-
cepta Sacr. Congregationis immunitatis opi-
60 nione gaudent immunitate fori. Viciſſim au-
tem Tertiatiæ in domibus privatis habitantes
eodem privilegio non gaudent, ut ex Doctori-
bus definitur *Inſtit. Eccl.* 105. §. 68.
61 De argumento hujus artic. plura ad rem
differit P. Gaudentius de Janua in ſuo opere
de Viſitatione tom. 3. cap. 7. dub. 17. ſect. 3.
Eum igitur conſule, ubi neceſſitas exigat; nec
non quæ ex Theologo Romano deſumpta ſubi-
jcientur ad calcem hujus Tomi.

TESTAMENTUM.

Articulus I.

Teſtamentum quoad ejus naturam, diviſionem,
& ſolemnitatas ad ipſum requiſitas.

---

1 TEſtamentum ex eo appellatur, quod teſta-
tio mentis ſit. Textu expreſſo *in princip.*
Inſtitut. de Teſtamentis ordinandis. Et ſic *Com-*
munis Doctorum.
2 Teſtamentum eſt ultima noſtræ voluntatis
diſpoſitio ſeu ordinatio cum directa Heredis
inſtitutione. *Ita in re Communis*, *arg. leg.*
Teſtamentum 1. *ff. Qui teſtamenta facere poſ-*
ſunt, ubi Teſtamentum a Modeſto ſic defini-
tur: *Teſtamentum eſt voluntatis noſtræ juſta*
ſententia de eo, quod quis poſt mortem ſuam fie-
ri vult. Quæ definitio, quamvis a multis ut
legitima recipiatur, a pluribus tamen ob omiſ-
ſam particulam *cum Heredis inſtitutione*, ut
manca, & imperfecta rejicitur, eo quod Here-
3 dis inſtitutio ſit de eſſentia Teſtamenti. Nul-
lum enim Teſtamentum, quantumvis privile-
giatum valet, vel ſubſiſtit ſine Heredis directa
inſtitutione, ut tenet Communiſſima Doctorum
ob textus expreſſos §. *Ante Heredis* 34. *Inſtit.*
de Legatis, ibi: *Teſtamenta vim ex inſtitutione*
Heredis accipiunt, & ob id veluti caput, atque
fundamentum intelligitur totius Teſtamenti Here-
dis inſtitutio; §. *In primis* 1. *Inſtitut. de Fidei-*
commiſſariis hereditatibus, ibi: *In primis ſcien-*
dum eſt opus eſſe, ut aliquis recto Jure Teſtamen-
to Heres inſtituatur . . . . . . alioquin inutile
eſt Teſtamentum, in quo nemo Heres inſtituitur;
leg. Proxime 3. *ff. De his, quæ in teſtamen-*
to delentur, inducuntur, vel inſcribuntur, ibi:
Non poteſt ullum Teſtamentum valere, quod Here-
dem non habet, *leg. Quod per manus* 10. *ff. de*
Jure Codicillorum, ibi: *Teſtamentum, quod vi-*
res per inſtitutionem Heredum accipit; *leg. Ju-*
bemus 29. *ff. Quod ſi*, *Cod. de Teſtamentis*, ibi:
Quod ſi non fuerit obſervatum & nomen Here-
dis, vel Heredum non fuerit manu Teſtatoris
ſcriptum, vel voce coram teſtibus nuncupatum,
hoc Teſtamentum ſtare minime patimur, cum
ſimilibus.
Teſtamentum dividitur in ſolemne, & non 4
ſolemne, ſeu privilegiatum. Teſtamentum *ſo-*
lemne eſt, quod habet omnes ſolemnitates a
Jure requiſitas, quæ infra aſſignabuntur. Te-
ſtamentum *non ſolemne*, ſeu *privilegiatum* eſt,
quod licet careat ſolemnitatibus alias de jure
communi requiſitis; ex ſpeciali tamen privile-
gio valet, ac ſi ipſas haberet, cujuſmodi eſt
Teſtamentum ad pias cauſas, Teſtamentum pa-
rentum inter liberos conditum. Teſtamentum
militis in expeditione bellica factum, Teſta-
mentum conditum tempore peſtis, Teſtamen-
tum factum coram Principe, ſeu ipſi oblatum,
vel ad Acta Judicis traditum. *Communis*.
Teſtamentum ſolemne ſubdividitur in ſcri- 5
ptum & Nuncupativum; §. *Sed hæc* 14. *Inſtit.*
de Teſtamentis ordinandis. Teſtamentum ſo- 6
lemne *Scriptum*, ſeu *in ſcriptis* (quod etiam
clauſum vulgo appellatur, eo quia plerumque
Teſtator latere vult Tabellionem, & teſtes
quid in eo contineatur) eſt illud quod fit in
ſcripturam redactum, ſcriptum, & ſubſigna-
tum, ſervata juris forma præſcripta, *leg. Hac*
conſultiſſima 21. *Cod. de Teſtamentis*.
Teſtamentum ſolemne *Nuncupativum* eſt il- 7
lud, quod ſine ſcriptura, ac etiam ſine ſub-
ſcriptione & ſubſignatione teſtium fit, cum
teſtator coram requiſitis teſtibus Heredem ore-
tenus nominat, ſeu nuncupat, ſimulque decla-
rat, quid de bonis ſuis poſt mortem fieri ve-
lit; §. *Sed hæc* 14. *Inſtitution. de Teſtamentis*
ordinandis. Hodie tamen talis nuncupatio, ſeu 8
declaratio ultimæ voluntatis in ſcripturam a
Notario publico redigi ſolet; Non quod ad
illam requiratur ſcriptura tanquam forma ad
ſubſtantiam actus, ſed ne memoria excidat,
& ut facilius probati poſſit voluntas Teſtato-
ris, ſi fortaſſe teſtes interim mori, vel Inha-
biles reddi contingeret, antequam coram Ju-
dice voluntatem defuncti declararent; quorum
defectus ſuppletur per publicum Notarii In-
ſtrumentum, ut inſinuatio alia apud Judicem
non ſit neceſſaria; nec per hoc ceſſat eſſe Te-
ſtamentum Nuncupativum, quia talis ſcriptura
non adhibetur, nec fit neceſſario, ſed ut di-
ctum eſt, adhibetur, & fit ſolum pro com-
mo-

Digitized by Google

modiori, & faciliori probatione, prout in ſimili dicitur, *leg. in re* 4. *de Fide inſtrument.* ibi: *Fiunt enim de his ſcripturæ, ut quod actum eſt per eas, facilius probari poſſit, & ſine his autem valet quod actum eſt, ſi habeat probationem.*

9 Ad valorem Teſtamenti ſolemnis *Scripti*, ſeu *in ſcriptis* (præter Heredis directam inſtitutionem, quæ ex Juribus adductis *ſupra num.* 3. neceſſaria eſt ad valorem cujuſcumque Teſtamenti quantumvis privilegiati) requiritur primo, ut ſit in Scripturam redactum, vel manu ipſius teſtatoris, vel manu alterius de expreſſo ejus mandato, *l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. de Teſtamentis*, ibi: *Vel ipſius Teſta-*
10 *toris, vel cujuslibet manu conſcriptum*. Cum hoc tamen, quod, ſi manu alterius ſit ſcriptum, debet ei Teſtator propria manu ſubſcribere coram teſtibus, vel octavum teſtem adhibere, qui nomine, & loco ipſius ſubſcribat; *cit. l. Hac conſultiſſima* 21. *& l. Cum antiquitas* 28.
11 *Cod. de Teſt.* Si autem ipſemet Teſtator manu propria Teſtamentum ſcripſerit, non requiritur amplius propria, vel alterius octavi teſtis ſubſcriptio, tex. expr. *in cit. l. Cum antiquitas* 28. §. *Cum autem, Cod. de teſtamentis*, ibi: *Sancimus, ſi quis ſua manu totum teſtamentum, vel Codicillum conſcripſerit, & hoc ſpecialiter in ſcriptura repoſuerit, quod hac ſua manu confecerit, ſufficiet ei totius teſtamenti ſcriptura, & non alia ſubſcriptio requiretur,*
12 *neque ab eo, neque pro eo ab alio*. Nec refert, an iſto, vel alio tempore ſcriptum, dictatumque ſit teſtamentum, textu expreſſo *in cit. l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. de Teſtamentis*, ibi: *Licet alio tempore dictatum, ſcriptumve profera-*
13 *tur teſtamentum, ſufficiet*. Nec requiritur, quod Teſtator Teſtamentum ſcriptum prælegat, vel tenorem illius manifeſtet, ſed ſufficit, quod ſcripturam clauſam, aut convolutam exhibeat teſtibus, dicendo in illa ſuum contineri Teſtamentum, *cit l. hac conſultiſſima*, ibi: *Dummodo tamen teſtibus præſentibus teſtator ſuum eſſe Teſtamentum dixerit, quod offertur.*

14 Secundo ad valorem Teſtamenti ſolemnis Scripti, ſeu in ſcriptis requiritur quod in illo adhibeantur ſeptem teſtes idonei, *l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. de Teſtamentis, & l. Heredes* 21. §. *in Teſtamentis, ff. Qui teſtamenta facere poſſunt.*

15 Teſtes autem, ut ſint ad id idonei, debent eſſe maſculi; Mulieres enim ad id non admittuntur, §. *Teſtes autem* 6. *Inſtitut. de teſtamentis ordinandis, l. Qui teſtamento* 20. *ff. Qui*
16 *teſtamenta facere poſſunt*. Item debent eſſe liberi, & non ſervi: ſervi enim excluduntur, *citat. leg. Hac conſultiſſima; & citat.* §. *teſtes autem*. Item debent eſſe puberes, quia impu- 17
beres ad id inhabiles declarantur, *cit.* §. *teſtes autem, & cit. l. Hac conſultiſſima*. Item te- 18
ſtes, ut ſint idonei, non debent eſſe furioſi, neque muti, nec ſurdi, omnes enim iſti excluduntur, *cit.* §. *teſtes autem* 6. *Inſtit. de teſtamentis ordinandis*. Ad quos reducuntur etiam 19
cæci, ex eo quod Teſtamentum videre non poſſunt, quod tamen requiritur, *arg. l. Si non ſpeciali* 9. *Cod. de teſtamentis*. Item debent eſ- 20
ſe teſtes extra omnem ſuſpicionem; Unde teſtis eſſe non poteſt in Teſtamento ipſe Heres inſtitutus; *l. Qui teſtamento* 20. *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt;* §. *Sed neque Heres, Inſtit. de teſtament. ordinand.* Neque is, qui in pote- 21
ſtate Teſtatoris, ſeu Heredis eſt, neque pater ejus, qui eum habet in poteſtate, neque fratres, qui in ejuſdem patris poteſtate ſunt; §. *in teſtibus* 9. *& cit.* §. *Sed neque Heres* 10. *Inſtitut. de teſtament. ordinand.*

Ceteri autem conſanguinei, & affines Te- 22
ſtatoris, ſeu Heredis, nec non famuli, Officiales, Miniſtri, ac Domeſtici ejus teſtes ad id eſſe poſſunt; Immo etiam fratres jam emancipati, & pater in Teſtamento filii Teſtatoris jam emancipati; Item maritus in Teſtamento uxoris; In iſtis enim omnibus ceſſat ratio Legis, vinculum ſcilicet unitatis ex patria poteſtate proveniens. Nec obſtat *cit.* §. *In teſtibus* 9. *Inſtit. de teſtam. ordinandis*, ubi ad id excluditur *teſtimonium domeſticum*, & *cit.* §. *Neque Heres* 10. *Inſtit. eod.* ubi declaratur inhabilis *is, qui in poteſtate ejus*, (ideſt Heredis) *eſt*; Quia uterque textus intelligendus eſt de iis, quos vinculum patriæ poteſtatis unit cum Herede, vel Teſtatore, ita ut qui ſub Heredis vel Teſtatoris patria poteſtate eſt, filius videlicet, & qui hac ratione domeſticus reperitur, teſtis eſſe non poſſit, ut communiter interpretantur Doctores.

Poſſunt etiam plures ex eadem domo, quam- 23
vis conſanguinei, ut pater, & filius, duo, vel plures fratres teſtes eſſe in eodem Teſtamento; Dummodo non ſint ſub patria poteſtate Teſtatoris, *l. Ad teſtium* 22. *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt, &* §. *Pater* 8. *Inſtitut. de teſtament. ordin. cap. Si teſtes* 3. *cauſ.* 4. *quæſt.* 2.

De rigore Juris Canonici non poſſunt ſaltem 24
licite extra caſum neceſſitatis Clerici ſine licentia Epiſcopi, & Religioſi, ſeu Monachi ſine Prælati ſui facultate, & conſenſu teſtes eſſe, ſeu teſtimonium ferre in Teſtamentis,

Digitized by Google

ſeu Inſtrumentis Sæcularium conficiendis, aliiſque cauſis, ſive contractibus Civilibus Locorum. Gloſſa in *Authentic. de Monachis* §. *Cogitandum verſ. teſtes Collation.* 1. juncta Gloſſa Marginal. *ibidem* Abbas *in cap. cum Nuncius numer.* 3. *de teſtibus*, Farinacius *quæſt.* 61. *de teſtibus num.* 64. & plurimi alii per textum *in cap. Quamquam* 2. *cauſ.* 14. *quæſt.* 2. ubi in Synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. *capit.* 13. ſic ſtatutum legitur: *Quanquam Sacerdotum teſtimonium credibilius habeatur, tamen ipſi in ſæcularibus negotiis pro teſtimonio, aut in conficiendis Inſtrumentis non rogentur, quia eos in talibus rebus eſſe non convenit; Si autem eventu aliquo cauſæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint, ubi nullæ idoneæ ſæcularium inveniantur perſonæ, ne veritas occultetur; aut malus ut bonus æſtimetur, in providentia proprii Epiſcopi ſit, ut, aut coram ſe, & competentibus Judicibus, aut aliter honorifice veritatem attollant;* Et in ejus Summario expreſſe dicitur: *In conficiendis Inſtrumentis Sacerdotes ad teſtimonium non vocentur;* Tum quia Clerici ſubſunt ſuo Epiſcopo, & ſtrictius Religioſi, ſeu Monachi ſuo Prælato Regulari, cum ſub ejus omnimoda Obedientia ſint poſiti, nec habeant velle nec nolle, *cap. ſi Religioſus* 27. *de electione. in* 6. *cap. Religioſus* 2. *de Teſtament. in* 6. *cap. Religioſi* 5. *de ſepulturis in* 6. ergo hunc ipſo non poſſunt eſſe teſtes ſine licentia ejus, cui ſubſunt; *arg. cap. Monachi vagantes* 33. & *cap. Monachi a Monaſterio* 33. *cauſ.* 16. *q.* 1. cum ſimilibus; Tum etiam quia Clericis, vel Monachis, ſeu Religioſis illicitum eſt negotiis ſæcularibus ſe immiſcere. *Tot. tit. Ne Clerici, vel Monachi Sæcularibus negotiis ſe immiſceant*, juncto illo Apoſtoli 2. *ad Timoth. cap.* 2. ibi: *Nemo militans Deo, implicet ſe negotiis Sæcularibus*; Et quod Clericus abſque licentia Epiſcopi non poſſit teſtimonium ferre etiam in cauſa Civili coram Judice Laico, expreſſe declaravit *Sacra Congreg. Immun. in Aquilana* 5. *Maii* 1637. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 30. apud Riccium *in Synopſi verb. Teſtis n.* 1. & ſæpe ſæpius alibi: Et hoc a fortiori dicendum eſt de Religioſo, ſeu Monacho ſine licentia ſui Prælati per ſupra adducta: In caſibus enim, in quibus neceſſarium eſt eorum teſtimonium, ſolet a Sacra Congregat. concedi facultas Epiſcopo loci eos examinandi, ſicuti alios exemptos, ut videre eſt apud d. Riccium *in Synopſi verb. Facultas examinandi Eccleſiaſticos, & exemptos.*

25 Quamvis tamen de rigore Juris Canonici id ſit illicitum Clericis, & Religioſis; nihilominus validum eſt eorum teſtimonium, etiamſi ſine licentia, & præſcitu Superiorum teſtes in ſupradictis agant. Abbas *in cap. Cum nuncius n.* 3. & 4. & Felinus *ibid. n.* 3. *de teſtibus*, Maſcardus *de probationibus concluſ.* 260. *n.* 12. & 13. Farinacius *de teſtibus quæſt.* 61. *num.* 84. & 134. allegans plures alios, Reiffenſtuel *lib.* 3. *tit.* 26. *num.* 13. Pirhing *ibidem n.* 3. Lezana *tom.* 1. *cap.* 9. *num.* 13. & *tom.* 4. *verb. Teſtis Regularis, num.* 1. teſtans ex Novario ſic deciſum fuiſſe a Sacr. Congreg. & alii paſſim. Et ratio eſt, quia licentia Superioris eſt quoddam accidentale, non autem de ſubſtantia actu teſtimonii, *argum. cap.* 1. *de teſtibus*; Tum quia multa fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint, obtinent roboris firmitatem, *cap. Ad Apoſtolicam* 16. *de Regularibus*; Tum etiam quia nullibi reperitur tale teſtimonium a Jure declarari irritum, ac invalidum; Immo, ut experientia docet, ſolent Clerici Sæculares paſſim in Teſtamentis, aliiſque contractibus Laicorum ex generali conſuetudine in teſtes adhiberi etiam ſine alia licentia Superioris Eccleſiaſtici, prout obſervant Farinacius *loc. cit. num.* 64. Azorius *conſil.* 590. *n.* 20. Pirhing *lib.* 2. *Decret. tit.* 20. *num.* 60. Reiffenſt. *ibid. num.* 184. & alii. Quinimmo etiam Religioſi non ſemel ſine alia ſuorum Superiorum expreſſa licentia in teſtes aſſumuntur pro conficiendis Teſtamentis, præſertim in eorum Conventibus, ad quos Teſtatores pro majori celatione in dies accedunt: Nec deſunt auctores dicentes citatum Canonem *Quamquam* 2. *cauſ.* 24. *qu.* 2. procedere potius de honeſtate, quam de neceſſitate, prout videtur innuere ly *Eos in talibus rebus eſſe non convenit.* Vel non ipſum Canonem eſſe uſu receptum. Vel ſi receptum, denuo fuiſſe per contrariam conſuetudinem abrogatum. Conſultius tamen, & tutius eſt, ut monent ſupra citati Doctores, & alii paſſim, ad effugiendas omnes dubietates, Superiorum ad id petere, & obtinere facultatem; Nam quod poſſit impugnari teſtamentum, in quo Religioſus abſque ſui Superioris licentia eſt teſtis eo quod pro mortuo habeatur, tradit Joan. Faber §. *Teſtes n.* 3. *inſt. de teſtamentis*, junctis nonnullis aliis, quos in oppoſitum citat Maſcard. *de Prob. concl.* 260. *n.* 1. & 2.

Tertio ad valorem Teſtamenti ſolemnis ſcri- 26
pti, ſeu in ſcriptis, requiritur, ut omnes teſtes ita ſint præſentes, ut Teſtatorem, non tantum audire, ſed & videre poſſint. *Communis, arg. l. Si non ſpeciali* 9. *Cod. de teſtamentis*, ibi: *Si teſtes non in conſpectu Teſtatoris teſtimo-*

ſtimo-

Digitized by Google

ſtimonium officio functi ſunt, nullo jure teſtamentum valet.

27 Quarto requiritur non ſolum, quod teſtes ſint præſentes, ſed inſuper quod ad teſtificandum ſint rogati, ſeu invitati, ac moniti, *l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. De teſtamentis*, ibi: *Rogatis teſtibus*.

28 Quinto requiritur, quod Teſtator, Teſtibus, ut ſupra, præſentibus, ſcripturam clauſam, aut convolutam exhibeat, dicendo in illa ſuum contineri Teſtamentum, *l. Hac conſultiſſima* 31. *Cod. de teſtamentis*, ibi: *Dummodo teſtibus præſentibus Teſtator ſuum eſſe teſtamentum dixerit quod offertur.*

29 Sexto ſequitur, quod Teſtamentum ſic exhibitum, vel propria manu ſubſcribat, ſi ipſemet totum non ſcripſit, vel ſi ſubſcribere nequeat, aut neſciat, octavum teſtem, qui nomine ipſius ſubſcribat, adhibeat, *cit. l. Hac conſultiſſima* 21. *& l. Cum antiquitas* 28. *Cod. de teſtamentis*.

30 Septimo requiritur, ut omnes, & ſinguli teſtes nomen ſuum propria manu ſubſcribant, & illud ſubſignent annulo, ſeu ſigillo ſuo, aut alieno, etiam a Teſtatore accepto, §. *Sed cum* 3. *&* §. *Poſſunt* 5. *Inſtit. de Teſtamentis ordinandis*, *l. Ad teſtium* 22. §. 4. *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt*, *l. Singulos teſtes* 30. *ff. eod. l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. de teſtamentis*.

31 Octavo requiritur, ut totum negotium Teſtamenti ſolemnis ſcripti peragatur uno, eodemque loco, & tempore, unoque contextu, ideſt nullo actu alieno, ſive extraneo (qui ad Teſtamenti factionem non pertineat) interveniente, niſi ad modicum intervallum ex neceſſitate, interruptio aliqua facta ſit, quæ in tali caſu non obeſt; §. *Sed cum* 3. *Inſt. de teſtamentis ordinandis*, ibi: *Conſtitutum eſt, ut uno eodemque tempore ſeptem teſtibus adhibitis, & ſubſcriptione teſtium ſignacula teſtamentis apponerentur*. Et concordant *lex Heres* 21. §. *final. ff. Qui teſtamenta facere poſſunt*, *lex Hac conſultiſſima* 21. *& l. Cum antiquitas* 28. *Cod. de Teſtamentis*.

32 Ad valorem Teſtamenti ſolemnis *Nuncupativi* requiritur, quod Teſtator coram ſeptem Teſtibus idoneis ut ſupra, & ad id ſpecialiter rogatis, ſimul uno, eodemque tempore ultimam ſuam voluntatem, tam circa Heredis inſtitutionem, quam circa Legatum palam pronunciet, ſeu alias ſufficienter manifeſtet, ita ut intelligi poſſit. *Communis*, per textus expreſſos *in* §. *Sed hæc* 14. *Inſtitut. de teſtamentis ordinandis*, ibi: *Si quis autem ſine ſcriptis voluerit ordinare jure Civili Teſtamentum, ſeptem teſtibus adhibitis, & ſua voluntate coram eis nuncupata ſciat hoc perfectiſſimum teſtamentum Jure Civili, firmumque conſtitutum. Authentic. Hoc inter* §. 2. *Cod. de teſtamentis*, ibi: *Per Nuncupationem quoque, hoc eſt, ſine ſcriptura, teſtamenta non alias valere ſancimus, quam, ſi ſeptem teſtes, ut ſupra dictum eſt, ſimul uno, eodemque tempore collecti, Teſtatoris voluntatem, ut teſtamentum ſine ſcriptura facientis audierint; & leg. In teſtamentis* 26. *Cod. eod.* ibi: *In teſtamentis ſine ſcriptis faciendis omnem formalem obſervationem penitus amputamus, ut poſtquam ſeptem teſtes convenerint, ſatis ſit voluntatem Teſtatoris, vel Teſtatricis ſimul omnibus manifeſtari ſignificantis, ad quos ſubſtantiam ſuam pervenire velit, vel quibus legata dare, vel fideicommiſſa, vel libertates diſponere.*

Ex quibus clare patet, quod pauciores ſolemnitates requiruntur ad Teſtamentum *Nuncupativum*, quam ad Teſtamentum *ſcriptum*; cum ad *Nuncupativum* non requiratur teſtium ſubſcriptio, nec ſigillatio eorundem, nec Teſtatoris, uti requiritur ad Teſtamentum *Scriptum* ex ſupradictis. *Communis*. 33

Unde Teſtamentum *Nuncupativum*, & Teſtamentum *Scriptum*, ſeu in ſcriptis inter ſe differunt. Primo, quia in Teſtamento *Scripto* plerumque celatur ultima voluntas Teſtatoris, & Heres inſtitutus. In *Nuncupativo* autem debent ultima voluntas Teſtatoris manifeſtari, & palam nuncupari Heres, ut ſciant Teſtes, quinam ſit inſtitutus. *Authent. Hoc inter* §. 2. *Cod. de Teſtamentis*, *l. Jubemus* 29. *Cod. eod.* Secundo, quia ad Teſtamentum *Scriptum* neceſſarie requiritur Scriptura, ſine qua Teſtamentum eſt nullum. *Nuncupativum* autem poteſt fieri ſine ulla ſcriptura, ſola nuda voce coram teſtibus; Et quamvis hodie redigi ſoleat in ſcripturam, non ceſſat tamen per hoc eſſe Teſtamentum nuncupativum, cum ſcriptura adhibeatur, & fiat ſolum pro commodiori, & faciliori probatione, *argum. l. In re* 4. *ff. de fide inſtrumentorum*, ut patet ex dictis *ſupra num.* 8. ubi adducitur textus. Tertio, quia in Teſtamento *Nuncupativo* teſtes nec ſubſcribunt, nec ſubſignant, ſicuti nec Teſtator; Totum autem id requiritur ad Teſtamentum *Scriptum*, *l. Hac conſultiſſima* 21. *& l. Cum antiquitas* 18. *Cod. de Teſtamentis* §. *Sed hæc* 3. *&* §. *Poſſunt* 5. *Inſtit. de Teſtamentis ordinandis*, cum ſimilibus. Vide *ſupra num.* 10. 11. 29. 30. 34

Supradictæ ſolemnitates requiſitæ ad valorem Teſtamenti de jure Civili non requiuntur 35

tur omnes de jure Canonico. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Cum eſſes* 10. *de Teſtamentis*.

36 De Jure enim Canonico ad valorem teſtamenti, ſive ad cauſas pias, ſive profanas non plus requiritur, quam ut adſint duo teſtes idonei, & Parochus loci. *Communis*, per expreſſum textum *in cit. cap. Cum eſſes* 10. *de teſtamentis*, ibi: *Propoſuiſti talem in tuo Epiſcopatu conſuetudinem obtinere, quod teſtamenta, quæ fiunt in ultima voluntate, penitus reſcindantur, niſi cum ſubſcriptione ſeptem, vel quinque teſtium fiant, ſecundum quod Leges humanæ decernunt; Quia vero a divina Lege, & SS. Patrum inſtitutis, & a generali Eccleſiæ conſuetudine, id eſſe noſcitur alienum, cum ſcriptum ſit (Deuteronom. cap. 17. num. 6. & cap. 19. num. 15. & Matth. cap. 18. num. 16.) In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum, præſcriptam conſuetudinem improbamus, & teſtamenta, quæ Parochiani coram Presbytero ſuo, & tribus, vel duabus aliis perſonis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere, ſub interminatione anathematis prohibentes, ne quis hujuſmodi audeat reſcindere teſtamenta*.

37 Teſtes requiſiti de jure Canonico debent eſſe idonei, ac teſtes requiſiti de jure Civili, & aſſignati *ſupra num.* 15. Fagnanus *in citat. cap. Cum eſſes num.* 36. Covarruv. *ibidem num.* 14. Clarus §. *Teſtamentum quæſt.* 55. *num.* 3. Reiffenſtuel *lib.* 3. *tit.* 26. *num.* 133. Pirbing *ibidem num.* 12. & alii. Et ratio eſt, quia *in citat. cap. Cum eſſes*, immutata eſt forma teſtandi Juris Civilis quoad numerum tantum, non autem quoad qualitatem teſtium, cum ſicuti in jure Civili etiam in *dict. capit. Cum eſſet*, exigatur, quod Teſtamenta fiant coram perſonis idoneis; Ubicumque autem diſpoſitio Juris Civilis non reperitur expreſſe immutata, vel correcta a Jure Canonico, debet Jus Civile etiam in Foro Canonico, & Eccleſiaſtico ſervari, ut tradunt Doctores communiter per textum *in cap. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciatione*, ibi: *Sicut leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum ſtatuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur*.

38 Item per eamdem rationem dicendum eſt, quod tales teſtes ſicuti de Jure Civili, ita etiam de jure Canonico debeant eſſe rogati, cum diſpoſitio Juris Civilis id requirens non ſit expreſſe correcta per Jus Canonicum, quia potius videtur approbata *in cap. Relatum* 11. *de Teſtamentis*, ibi: *Tribus, aut duobus teſtibus requiſitis*, ideſt rogatis; Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 133. Pithing *loc. citat. num.* 12. Fagnanus *loc. citat. a num.* 17. ubi ſub *num.* 19. dicit, quod hæc eſt communis opinio.

In defectu Parochi proprii de jure Canonico ſufficit, ſi quatuor teſtes ſit adhibiti, quia duo teſtes æquivalent Parocho, & vices ſupplent unius, quamvis maximæ ſint auctoritatis, ut patet ex *c. Cum a nobis* 28. & *cap. Licet* 47. *de teſtibus*. Sic docent Abbas *in cit. cap. Cum eſſes num.* 7. Covarruv. *ibid. num.* 12. & 13. Clarus *loc. citat. quæſt.* 53. *num.* 3. Molina *tract.* 2. *de Juſtitia diſp.* 133. *n.* 4. & 5. Pithing *loc. cit. n.* 10. & ipſo teſte alii communiter. 39

In Ditionibus Romano Imperio ſubjectis, tam in Foro Eccleſiaſtico, quam Laicali fieri, & judicari debent Teſtamenta ſecundum ſolemnitates de jure Civili requiſitas; In ditionibus autem temporali juriſdictioni Romani Pontificis ſubjectis ſecundum ſolemnitates de jure Canonico requiſitas, & præſcriptas *in cit. cap. Cum eſſes* 10. *de teſtamentis*. Sic Gloſſa *ibid. verb. Improbamus*, Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 13. *num.* 1. & *in cap. Eccleſia* 10. *num.* 15. *de Conſtitutionibus*, Alexander *conſil.* 146. *n.* 6. *lib.* 2. & *conſ.* 177. *num.* 2. *lib.* 2. dicens hanc eſſe communem, Pariſius *conſil.* 51. *num.* 1. *lib.* 3. teſtans ſic affirmare ſcribentes omnes, nullo excepto, dicentes hanc concluſionem eſſe communem, & ſequendam in judicando, & conſulendo, & *num.* 15. aſſerit eam eſſe firmiſſimam, & indubitabilem, Pirhing *loc. cit. num.* 11. Reiff. *loc. cit. n.* 135. dicens opinionem hanc eſſe conſuetudinem recepta, ſicque confirmatam, & conſequenter tenendam, ſicque tenere communem aliorum apud Fagnanum *in cit. cap. Cum eſſes num.* 46. Et ratio eſt, quia cum Clerici ſint Cives, ac membra Reipublicæ, ubi degunt, æquum eſt, & rectæ rationi conſonum, ut in rebus mere politicis, Legibus ſæcularibus locorum ſe conforment. Eo vel maxime quod *cit. cap. Cum eſſet* 10. *de Teſtamentis*, inſcribatur ab Alex. III. Hoſtienſi Epiſcopo, quæ Civitas Hoſtienſis eſt de temporali Juriſdictione Romani Pontificis. 40

Quamvis tamen graviſſimi Doctores teneant, quod Clerici etiam in Terris Imperii, aliorumque Regnorum, poſſint condere Teſtamenta juxta diſpoſitionem, & formam Juris Canonici, traditam *in cit. c. Cum eſſes* 10. *de Teſtamentis*, ita ut ubique ſervanda ſit in Foro Eccleſiaſtico. Sic Joann. Andreas *in cit. cap. Cum eſſes n.* 6. *verſ. Communiter*; Cardinal. *ib. num.* 5. *verſ. Joannes Andreas dicit*; ubi aſſerit, hanc opinionem eſſe veriorem. Imola *ibid. num.* 13. dicens hanc opinionem videri conſuetudine roboratam, & per conſequens 41

ſer-

Digitized by Google

ſervandam, Calderin. *conſ.* 8. *circa finen de Teſtamentis*, dicens hanc ſervari de facto, Clarus in §. *Teſtamentum qu.* 57. *verſ. Quæ quidem*, dicens non eſſe ab ea in conſulendo, & judicando recedendum, & paulo infra ſubdens: *A qua non recedas in practica, quia quantum ego vidi omnes, ita ſervatur ſine controverſia*, & ſic tenent alii apud Fagnan. *in citat. cap.*
42 *Cum eſſes num.* 41. Unde in praxi eſt attendendum ad conſuetudinem locorum, ut recte monent Molina *loc. citat. numer.* 7. & 8. Pirhing *loc. citat. num.* 11. ubi ex Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 13. *num.* 1. & *in cap. Eccleſia* 10. *n.* 15. *de Conſtitutionibus* dicit, quod in Imperio Romano eſt uſu receptum, quod Teſtamenta a Clericis fiant ſecundum Jus Civile, & Cæſareum, & ſi aliter fiant, non valeant.

43 Teſtamentum ad cauſas profanas carens una, vel pluribus ſolemnitatibus a Jure poſitivo requiſitis nullum, & invalidum eſt in foro externo. *Communis*, per text. in *l. Si non ſpeciali* 9. *l. Si unus* 12. & *l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. de teſtamentis*, ibi: *ex imperfecto autem teſtamento* (ideſt ſolemnitatibus requiſitis deſtituto) *voluntatem defuncti tenere non volumus*, & §. *Ex eo* 7. *Inſtitut. Quibus modis teſtamenta infirmentur*, ibi: *Imperfectum teſtamentum nullum eſt*, cum ſimilibus. Et ſic ſemper cenſuit Rota, & ſignanter *par.* 4. *tom.* 3. *dec.* 544. *num.* 1. *part.* 8. *dec.* 97. *num.* 9. *part.* 10. *dec.* 289. *num.* 3. *part.* 14. *dec.* 467. *num.* 1. *par.* 15. *dec.* 328. *num.* 2. *part.* 16. *dec.* 316. *n.* 4.

44 An autem, ſicut Teſtamentum ad cauſas profanas carens una, vel pluribus ſolemnitatibus a jure poſitivo requiſitis invalidum, & nullum eſt in foro externo, ita etiam ſit invalidum, & nullum in foro interno, ſeu conſcientiæ? celebris, & gravis controverſia eſt, in qua tres extant Doctorum ſententiæ.

45 Prima ſententia docet, quod Teſtamentum ad cauſas profanas carens una, vel pluribus ſolemnitatibus a Jure poſitivo requiſitis ſit validum in foro interno, ſeu conſcientiæ, ac proinde quod Heres, vel Legatarius ſcriptus licite retinere poſſit hereditatem, vel Legatum ex tali Teſtamento imperfecto acquiſitum, nec reddere debeat Heredi ab inteſtato, dummodo aliunde ſufficienter conſtet hanc fuiſſe voluntatem Teſtatoris, & quod Heres ab inteſtato in conſcientia teneatur ipſi tradere hereditatem, & ſolvere Legata ex tali Teſtamento imperfecto relicta. Ita Fagnanus *in cap. Cum eſſes* 10. *de Teſtamentis*, Abbas *ibidem*, Jaſon *in l. Cum quis* 10. *Cod. de Juris*, & *facti ignorant*. Clarus, §. *Teſtamentum q.* 90. Zoeſius *in Commentar. ad Decretal. num.* 43. Fachineus *libr.* 4. *controverſ. cap.* 5. Molina *tract.* 2. *de Inſtitut. diſp.* 81. *num.* 2. Leſſius *de Jure & Juſtit. lib.* 2. *cap.* 19. *dub.* 3. Maſtrius *diſp.* 4. *Theol. moral. num.* 52. Sannig *diſp.* 12. *de Juſtitia quæſt.* 3. *num.* 9. Malder. *tract.* 1. *de Juſtitia cap.* 11. *dub.* 5. Felix Poteſtas *num.* 1. *part.* 2. *ſub num.* 2518. Matthæuc. *Official. Curiæ cap.* 52. *num.* 9. S. Antoninus *part.* 3. *tit.* 10. *cap.* 3. §. 14. Silveſter *in Summa verb. Legatum* 4. §. 10. Sotus *lib.* 4. *de Juſt. & Jur. quæſt.* 5. Petrus de Aragonia *in* 2. 2. *de Juſtitia quæſt.* 62. Reginald. *prax. fori Pœnit. lib.* 25. *num.* 105. Petrus Ancharanus *in Regul. Poſſeſſor, de Regul. Jur. in* 6. Bartolus *tract. de Minorit. cap.* 3. Plinius ſecundus *lib.* 2. *Epiſtol. ad Anianum*, his verbis: *Ego propriam Legem mihi dixi, ut defunctorum voluntates, etiamſi deficerent, quaſi perfectas tuerer*, & *lib.* 5. *Epiſtol. ad Calviſium*, his clarioribus verbis: *Hoc enim ſi Jus adſpicias, irritum, ſi defunctos, ratum & firmum eſt, mihi autem defuncti voluntas (vereor, quam in partem Juriſconſulti, quod dicturus ſum, accipiant) antiquior Jure eſt*: La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 717. Eamdem ſententiam tenent etiam Innocent. Imola, Alexander, Alciat. Albert. Brun. Alber. Florianus, Guido, Corneus, Tiraquell. Felin. Oroſius, Angelus, Adrian. Joann. Medina, Armilla, Navar. Caldar. Sarmiento, Perez, Tabiena, Segura, Comitolus, Filliucius, Molfeſius, Homobonus, Mantica, & alii quos affert Card. de Lugo *tom.* 1. *diſp.* 22. *ſect.* 9. *n.* 249. ubi obſervat, quod ſupradicti inferunt heredem ab inteſtato conſcium voluntatis defuncti, qui hereditatem, vel Legatum alicui reliquit, teneri in conſcientia ea ſolvere, vel ſi dubius fuerit, componere cum illo pro ratione dubii; Item ſi heres, aut Legatarius ab inteſtato poſſideat, poſſe heredem, aut Legatarium ex Teſtamento minus ſolemni, ſervatis debitis conditionibus, ſibi occulte compenſare.

Et fundamenta hujus ſententiæ deſumuntur, 46
tum ex Jure Canonico, tum ex Jure Civili. Ex Jure enim Canonico *cap. ultima voluntas* 4. *cauſ.* 13. *quæſt.* 2. ex verbis S. Gregorii Papæ expreſſe habetur: *Ultima voluntas defuncti modis omnibus ſervari debet*, & *cap. Indicante* 4. *de Teſtamentis*, ubi ſtatuitur deberi Legatum quamvis nudis verbis relictum, ibi: *In quibus voluntatem ejus per omnia volumus adimpleri*, & in ejus Summario præciſe dicitur: *Debetur Legatum quamvis nudis verbis a Teſtatore relictum*, & *cap. Cum eſſes* 10. *eod.* decernitur, quod, quamvis deſit ſolemnitas ſeptem, vel

Digitized by Google

quinque teſtium, ſit validum Teſtamentum, ſi conſtet de voluntate teſtatoris, v. gr. per Parocbum, & tres, vel duos teſtes.

47 Ex Jure autem Civili babetur *l. Non dubium* 16. *Cod. de Teſtamentis*, ubi ſic expreſſe ſtatuitur: *Illud etiam adjiciendum eſt, ut qui ex teſtamento, vel ab inteſtato Heres extiterit, etſi voluntas defuncti circa Legata, ſeu Fideicommiſſa, ſeu libertates Legibus non ſit ſubnixa, tamen ſi ſua ſponte agnoverit, implendi eam, neceſſitatem babeat;* Et *l. Et ſi* 2. *Cod. de Fideicommiſſis*, ubi decernitur, quod ſi quis alicui Fideicommiſſum in Teſtamento minus ſolemni, & conſequenter invalido in foro externo relictum, ſolvat, & tradat, revocari, ſeu repeti poſtea non amplius poſſit, quia illud ſolvit, & tradidit urgente conſcientia, cum ſciverit talem revera fuiſſe Teſtatoris voluntatem, quamvis ejus Teſtamentum ex defectu ſolemnitatum fuerit invalidum in foro externo, ibi: *Et ſi inutiliter*, (ideſt abſque requiſitis a Jure ſolemnitatibus) *Fideicommiſſum relictum ſit, tamen ſi Heredes, comperta voluntate defuncti, prædia ex cauſa Fideicommiſſi Avo tuo præſtiterunt, fruſtra ab Heredibus ejus de ea re quæſtio tibi movetur, cum non ex ea ſola ſcriptura* (ſolemnitatibus deſtituta), *ſed ex conſcientia relicti Fideicommiſſi defuncti voluntati ſatisfactum eſſe videatur.* Item §. *Et quia* 12. *Inſtit. de Fideicommiſſariis hereditatibus*, ubi ſtatuitur, quod ſi quis Teſtator Teſtamento minus ſolemni mandaverit ſuo Heredi, ut vel Hereditatem, vel ſpeciale Fideicommiſſum reſtituat, & talis Heres perfidia tentus, neget hoc ſibi impoſitum fuiſſe, nec quidquam de hoc a Teſtatore audiſſe; tunc *Neceſſe eum habere, vel Jusjurandum ſubire, quod nihil tale a Teſtatore audiverit, vel recuſantem ad Fideicommiſſi, vel univerſalis, vel ſpecialis ſolutionem coarctari, ne depereat ultima voluntas Teſtatoris fidei Heredis commiſſa*: Et infra ſubjungitur, quod ſi is, poſtquam negaverit, confiteatur quidem, ſed excipiat dicendo Teſtamentum non valere, ex quo careat debitis ſolemnitatibus, ſit, hoc non obſtante, ad ſolutionem compellendus. Item §. *Per traditionem* 20. *Inſtit. de rerum diviſione*, ubi ſic expreſſe habetur: *Nihil enim tam conveniens eſt naturali æquitati, quam voluntatem Domini volentis rem ſuam in alium transferre ratam haberi.*

48 Inſuper bæc ſententia oſtenditur etiam ratione, quia ex Teſtamento minus ſolemni oritur obligatio naturalis, ut ex Communi ſententia docet Clarus §. *Teſtamentum q.* 90. *num.* 1. Atqui hoc nihil aliud eſt, quam tale Teſtamentum in foro conſcientiæ eſſe validum; ita ut heres ab inteſtato teneatur ei ſatisfacere, & inſtitutus poſſit tuta conſcientia ſibi relictum retinere; quamvis Jus Civile nullam actionem concedat ex tali Teſtamento, ergo &c. Tum quia Leges præſcribentes dictas ſolemnitates ad Teſtamenta, fundantur in præſumptione fraudis; conditæ enim ſunt, ut ſic omnis fraus in teſtamentis evitetur, *l. Quæſtiones* 32. *Cod. de Fideicommiſſis*, ibi: *Lex etenim, ne quid falſitatis incurrat, per duos forte teſtes compoſitum Teſtamentum, majorem numerum teſtium expoſtulat, ut per ampliores homines perfectiſſima veritas reveletur.* Præſumptio autem cedit veritati, *argum. cap. Super hoc* 5. *de renunciatione*, *l. Continuus* 137. *ff. de verbor. ſignificat. leg. Ultim. ff. quod metus cauſa*, *leg. Imperatores* 29. *ff. de probationibus*, adeoque ſi aliunde conſtet de vera voluntate Teſtatoris, ſicque ceſſet præſumptio fraudis, ceſſant etiam ipſæ Leges, nec amplius obligant ſaltem in conſcientia, cum ceſſante ratione, & cauſa Legis, vel obligatione, ceſſet Lex, ſeu obligatio ipſa, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatronat.* Card. de Luca tamen *diſc.* 21. *de donat.* dicit, quod licet iſta opinio apud morales ſit magis communis, & recepta, reputatur per Canoniſtas minus vera, & in Foro nullatenus recepta, ita ut numquam practicari viſa fuerit.

Secunda ſententia oppoſita expreſſe tenet, 49
quod Teſtamentum ad cauſas profanas carens una vel pluribus ſolemnitatibus a Jure Civili requiſitis, ſit invalidum, & nullum, non ſolum in foro externo, ſed etiam in foro interno, ſeu conſcientiæ, adeo ut Heredes, & Legatarii vitalis Teſtamenti, nec poſſint aliquid accipere, nec, ſi jam acceperint, illud tuta conſcientia retinere valeant, ſeu Heredibus ab inteſtato teneantur ſub gravi cuncta relinquere, aut reſtituere, quantumque de voluntate Teſtatoris certo conſtet. Sic Covarruvias *de teſtamentis cap.* 10. *n.* 12. Card. Petra *tom.* 2. *Comment. ad Conſt. X. Innocent. III. ſect.* 4. *n.* 4. Vaſq. *in Opuſc. de Teſtament. cap.* 3. *dub.* 1. Suarez *lib.* 5. *de Legibus cap.* 24. *n.* 4. Valentia *tom.* 2. *diſp.* 5. *q.* 6. *part.* 5. §. 1. *quæſtiuncul.* 1. Salas *de Legibus diſp.* 16. *ſect.* 12. *n.* 52. Bonacina *de Contract. diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 3. Diana *tom.* 1. *tract. de Contractibus reſolut.* 75. Hentincx *diſp.* 2. *q.* 4. *de teſtam.* Haunold. *tract.* 6. *c.* 1. *controv.* 3. Henno *tom.* 2. *tract.* 2. *de Jur. & Juſt. diſp.* 6. *q.* 7. *art.* 4. *concl.* 1. Beja *part.* 1. *caſ.* 53. Dicaſtil. *lib.* 2. *tract.* 2. *dub.* 8. Baldus, Fulgoſius, Paulus de Caſtro, Fortunius, Matienzo, Padilla, Gregorius Lopez, Antonius Go-

Digitized by Google

Gomez, Victoria, Ledeſma, Valerus, Veja, Aragonius, Salonius, Naldus, Bannes, Becanus, & alii, quos affert Card. de Lugo *loc. cit. n.* 250. & hanc fatentur probabilem, Leſſius, Sanchez, Malderus, Joan. de la Crux apud ipſum *loc. citat.* & plures alii.

50 Et fundamentum præcipuum hujus ſententiæ petitur a pluribus Legibus, quæ aperte declarant teſtamentum cenſeudum eſſe ut non factum, cui deeſt aliqua ſolemniras requiſita, & ſignanter *l. Si non ſpecial.* 9. *Cod. de teſtamentis*, ibi: *Si teſtes non in conſpectu Teſtatoris teſtimoniorum Officio functi fuerint, nullo Jure teſtamentum valet*, *l. Si unus* 12. *Cod. eod.* ibi: *Si unus de ſeptem teſtibus defuerit, vel coram Teſtatore omnes eodem loco teſtes, ſuo, vel alieno annulo non ſignaverint, Jure deficit teſtamentum*, *l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. eod.* ibi: *Non ſubſcriptum autem a teſtibus, ac non ſignatum teſtamentum pro infecto haberi convenit.* Et *ibid.* infra: *Ex imperfecto autem teſtamento voluntatem tenere defuncti . . . . non volumus*, §. *Ex eo* 7. *Inſtit. Quibus modis teſtamenta infirmentur*, ibi: *Imperfectum teſtamentum ſine dubio nullum eſt*; Et concordant *l. Si quæramus* 5. *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt*; *l. Et ab antiquis* 31. *Cod. de teſtamentis*, ac plures aliæ.

51 Ex quibus Juribus Patroni hujus ſententiæ ſic arguunt: Teſtamentum ſolemnitatibus deſtitutum declaratur imperfectum, nullum, irritum, ac invalidum, ut patet ex allatis textibus; Atqui ubi Jus poſitivum declarat certos actus eſſe nullos, & invalidos, ipſi non obligant in conſcientia, ut patet in Donationibus pupillorum, & ſimilibus, in Matrimonio ſine præſentia teſtium, & Parochi, & hujuſmodi, ergo &c. Tum quia ad valorem cujuſcumque actus requiritur voluntas, & potentia, *arg. c. Cum ſuper* 23. *de Offic. & poteſt. Deleg.* Atqui nemo teſtari poteſt ſine ſolemnitatibus a Jure Civili requiſitis, ut clare patet ex citatis Juribus, & ut expreſſe dicitur *in c. Quæ contra* 64. *de regul. Juris in* 6. *Quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*, ergo &c. Unde Card. de Luca *loc. cit. de donationibus diſc.* 21. *n.* 9. videtur aſſerere, hanc ſecundam ſententiam eſſe in praxi tenendam, cum dicat, quod licet prima opinio ſit apud morales magis communis, & recepta, reputatur tamen per Canoniſtas minus vera, atque in Foro nullatenus recepta, ita ut nunquam practicari viſa fuerit.

52 Tertia ſententia eſt media, per quam, ut recte notat Pirhing *libr.* 3. *Decretal. tit.* 26. *num.* 13. *in fine*, fere conciliantur inter ſe prædictæ duæ ſententiæ oppoſitæ, & docet, quod dictum teſtamentum minus ſolemne, ſeu imperfectum non ſit quidem irritum, & invalidum ipſo Jure, in foro conſcientiæ, at tamen poſſit tale declarari per ſententiam Judicis, apud quem, tam Heres ab inteſtato, quam Heres ſcriptus poſſunt licite agere, ut jus ſuum pro ſua bona fide in diverſis Legibus, & rationibus fundata defendant, quamvis ſint de voluntate Teſtatoris omnino certi; Unde tale Teſtamentum quadam ratione eſt validum, ideſt antequam per ſententiam Judicis irritetur, ſeu irritum declaretur, & quadam alia ratione eſt invalidum, ideſt quatenus poteſt, immo etiam debet per ſententiam Judicis invalidum declarari, ſi ſuper eo in Judicio lis fuerit mota. Ita Cabaſſutius *Juris canonici Theoria, & praxis lib.* 6. *cap.* 3. Pontas *verb. Teſtamentum cap.* 20. *in fin.* Menochius *de præſumptionibus lib.* 1. *præſumpt.* 80. *n.* 7. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 17. *n.* 2. Sotus *de Juſtitia l.* 4. *quæſt.* 5. *art.* 3. Bannes *diſp.* 3. *ad q.* 62. Thomas Sanchez *lib.* 4. *Conſil. c.* 1. Beja *puncto de furto, & damno dato caſu* 2. Sa *verb. Hereditas n.* 32. *verb. Teſtamentum n.* 3. Tanner. *tom.* 3. *Theol. diſp.* 4. *q.* 6. *dub.* 13. *n.* 332. Pirhing *lib.* 3. *tit.* 56. *num.* 13. Reiffenſtuel *ibid. num.* 118. & *in Theologia moral. tract.* 8. *diſt.* 3. *q.* 2. *n.* 15. *& ſeq.* & alii.

Unde juxta hanc ſententiam prædictarum duarum fere conciliativam concludimus, quod tale Teſtamentum minus ſolemne, ſeu imperfectum ad cauſas profanas validum eſt, & obligat in conſcientia ante ſententiam Judicis. Secus autem poſtquam, uti debet, Judex ſententiam tulerit pro ejus invaliditate, & hanc in primis videntur inferre præmiſſa fundamenta utriuſque prædictæ inter ſe oppoſitæ ſententiæ, cum prior locum habeat ante ſententiam Judicis, & poſterior ſolum poſt Judicis ſententiam. 53

Probatur tamen ulterius quoad primam partem, quia ex tali Teſtamento oritur obligatio naturalis, cujus præcipuus effectus eſt tribuere creditori Jus accipiendi, ac retinendi in conſcientia id, quod ſibi naturaliter debitum eſt, donec exceptione Legis Civilis, & per ſententiam Judicis elidatur. Obligatio enim naturalis ſufficit ad transferendum dominium, adeoque teſtamentum illud validum eſt, & obligat in conſcientia ante ſententiam Judicis, ſeu donec per ſententiam Judicis irritetur, vel irritum declaretur. 54

Probatur etiam ulterius quoad ſecundam partem, quia, cum Judex ſecundum Leges judicare debeat, *c. In iſtis* 3. *diſt.* 4. & Teſtamen- 55

tum

Google

tum imperfectum, ſeu minus ſolemne ſecundum Leges citatas *ſupra n.* 50. ſic invalidum, & nullum, & pro infecto haberi debeat, ſententia ſic prolata, & juſta in foro externo, erit etiam juſta in foro interno, adeoque obligans in conſcientia ad habendum tale Teſtamentum ſic declaratum pro invalido, & nullius roboris; Cum Judex auctoritate Divina ſententiam ferat, eique juſte ſecundum Leges judicanti, ut obediatur, præcipiant Leges Divinæ, ac humanæ, *arg. c. Quo Jure* 1. *diſt.* 8. *c. Omnis anima* 2. *de Cenſibus*, ibi: *Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubjecta ſit*, *cap. Si quis* 2. *de Majorit. & Obed.* ibi: *In libro Regum legitur, qui non obedierit Principi morte moriatur. Deuteronom. cap.* 17. *num.* 9. *& ſeq.* præcipit Deus: *Venieſque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore . . . . . ſequeriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad ſiniſtram.*

56 Et quod poſt Judicis ſententiam etiam in foro conſcientiæ pro irrito ſit habendum tale Teſtamentum, quamvis ante Judicis ſententiam pro valido haberetur, patet a ſimili variis exemplis ex Jure deſumptis; Sic enim ſine eſſentialibus ſolemnitatibus a Jure requiſitis electus, quamvis tuta conſcientia Beneficium retinere poſſit, ſi nemo ſe opponat, vel Electionem impugnet, *cap. Quod ſicut, de electione.* tamen poſt ſententiam Judicis illam electionem irritam, & nullam declarantis, etiam in foro conſcientiæ obedire, ac Beneficium dimittere tenetur, ut tradunt communiter Doctores. Item quamvis contrahens cum Pupillo ſine auctoritate Tutoris, naturaliter, & in Foro interno valide agat, & tuta conſcientia retinere poſſit quod vi talis contractus accepit, *argum. leg. Stichum* 95. *de Solutionibus*, tamen poſtquam Judex contractum nullum, & irritum delaraverit, acceptum reſtituere tenetur, ut fatentur omnes. Idem dicendum eſt in caſu alienationis rerum Eccleſiaſticarum, non ſervatis debitis ſolemnitatibus, & de multis aliis ſimilibus.

57 Hinc reſolves, quod Teſtamentum ſine debitis ſolemnitatibus conditum ante ſententiam Judicis, & quando nemo ſe opponit, ita validum eſt in foro interno, ſeu conſcientiæ, ut Heredes, & Legatarii in eo conſtituti, tuta conſcientia accipere, & retinere poſſint Hereditatem, & Legata ſibi in tali Teſtamento relicta: Poſt ſententiam vero Judicis etiam in foro interno eſt ita nullum, ut ipſi tuta conſcientia nihil accipere poſſint, & ſi quid acceperint, id totum reſtituere teneantur.

Item reſolves, quod quando Heres ab inte- 58
ſtato Teſtamentum ſine debitis ſolemnitatibus factum, beneficio Legis utens impugnat, & Judex, pro ut debet, illud irritum, & nullum declarat, tunc etiam in foro interno, ſeu conſcientiæ, erit invalidum, ita ut nec naturaliter amplius obliget, & conſequenter Heres ab inteſtato, vi illius, Heredibus, vel Legatariis inſtitutis, Hereditatem, & Legata tradere nec in conſcientia teneatur.

* Quoad diſpoſitionem Capitis *Cum eſſet*, 59
non ſufficit, ſi ſint duo, vel tres teſtes, & abſit Parochus, cum in Canone ſit *coram Preſbytero ſuo*. Nec ſufficit, ſi defectum Parochi ſuppleat Capellanus. Demum teſtes maſculi requiruntur, nec feminæ valent. Tandem valet teſtamentum ita conditum etiamſi teſtator non ſit in extremo vitæ periculo. *Inſtitut. Eccl.* 105. §. 8. 9. 10.

Scribenda ſunt teſtamenta a Parocho coram 60
teſtibus, & a teſtatore ſubſcribenda, ſicut etiam a Parocho, & teſtibus. Si tamen ſcribere ignorent, ſufficit ſcriptura Parochi, & ſignum Crucis impreſſum in charta a teſtibus, *ibid.* §. 14.

Ita ſcriptum teſtamentum ſaltem intra octo 61
dies Parochus cum teſtibus deferre debet tabellioni; & ſi adſit ſubſcriptio teſtatoris, & teſtium, non requiritur, ut ſingula contenta in teſtamento referant Notario. Si nulla ſit teſtatoris ſubſcriptio, tunc Parochus ſeu Sacerdos viva voce exprimere debet, quidquid in eo teſtamento continetur; quod, & a ſingulis teſtibus ſeorſim præſtandum eſt. Denique, & ſinguli illi ſubſcriptionem ſuam agnoſcant. *Ibidem* §. 16. Has vero omnes depoſitiones ſcribat tabellio, & jungat teſtamento.

Ad ſervanda vero quæ in teſtamento man- 62
dantur, diſcuſſio Parochi, & teſtium agenda eſt a Judice competente, citata parte, cujus intereſt, excepta tamen conſuetudine, ut valeant teſtamenta, nulla facta publicatione, ſi illa repoſita ſint in Archivio. *Ibidem* §. 16.

Additiones ex aliena manu.

Graviſſima eſt quæſtio, de qua hic agit *Au-* 63
ctor, an ſcilicet teſtamentum minus ſolemne obliget in conſcientia. Ad rectam autem hujus quæſtionis reſolutionem prius videndum, utrum teſtamentum ſit juris naturalis, an juris poſitivi.

Jus autem naturale pro pace generis huma- 64
ni expoſcere, ut introducto dominio, aliqua ſtatuatur ſucceſſio, non eſt, quod dubitari poſſit. Aſſiduis enim diſcordiis, a quibus abhorret

Digitized by Google

horret jus naturale, expoſiti eſſent homines, ſi in obitu cujuſcumque, quæ ab eo relinquuntur bona, ea fierent primi occupantis, minimeque ex ordine ſucceſſionis ſtabilito ad
65 vocatos pertinerent. At quod ſucceſſio hæc ſit potius teſtamentaria, quam legitima, non determinat jus naturale. Nec jus proprietatis eo extendendum, ut quis etiam poſt mortem de
66 rebus ſuis diſponere valeat. Convenit propterea hodie fere inter omnes, teſtamentum non eſſe juris naturalis, ſed juris poſitivi. Confer *Bynkershoeck Obſerv. lib. 2. cap. 7.*

67 Poſito autem, quod teſtamentum ſit non juris naturalis, ſed juris poſitivi, facile eſt dignoſcere, ut ad propoſitam quæſtionem veniamus, teſtamentum minus ſolemne non obli-
68 gare in conſcientia. Obligatio enim in conſcientia deſcendere debet, vel a jure naturali,
69 vel a jure poſitivo. At teſtamentum minus ſolemne nec obligat de jure naturali, quia ut mox recognitum eſt, teſtamentum tametſi ſolemne non eſt juris naturalis, nec obligat de jure poſitivo, quia jus poſitivum non aliter vim obligandi tribuit teſtamento, quam concurrentibus ſolemnitatibus ab ipſo præſcriptis. Patet igitur, & quidem ad evidentiam uſque, teſtamentum minus ſolemne obligare in conſcientia haud poſſe. Habes reſolutionem graviſſimæ quæſtionis ex genuinis principiis petitam.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt omnia Teſtamenta privilegiata.

1 TEſtamenta privilegiata ſunt Teſtamenta, quæ licet careant ſolemnitatibus alias de Jure communi requiſitis, ex ſpeciali tamen privilegio valent, ac ſi ipſas haberent. *Com-*
2 *munis.* Et Teſtamenta privilegiata ſunt, Teſtamentum ad pias cauſas; Teſtamentum parentum inter liberos; Teſtamentum Militum in expeditione bellica conditum; Teſtamentum Ruſticorum; Teſtamentum tempore peſtis factum; Teſtamentum publicum, ideſt fide, & Auctoritate publica, Principis nempe, vel Judicis. *Communis.*

3 Teſtamentum ad pias cauſas eſt illud, in quo pro Herede inſtituta eſt cauſa pia. *Com-*
4 *munis.* Nomine cauſæ piæ veniunt hic omnia loca, & Inſtituta pia ut Eccleſiæ, Conventus, ſeu Monaſteria, Hoſpitalia, Noſocomia, Confraternitates, & pauperes omnes, non ſolum qui carent neceſſariis vitæ, & naturæ, ſed etiam qui carent neceſſariis ad decentem ſuſtentationem juxta qualitatem, & conditionem ſui ſtatus, quales interdum poſſunt eſſe etiam Nobiles, Barones, Comites, immo & Principes, qui non ob exceſſivam pompam, & luxum, nec ob malam dilapidationem, nec ob aliam culpam propriam, ſed ex infortunio, vel caſu aliquo, ut incendio, ruina, bello, latrociniis, multitudine prolium, & hujuſmodi, valde egent neceſſariis ſtatui, ac conditioni ſuæ; Dummodo tamen eiſdem principaliter ob honorem, & amorem Dei, & animæ ſalutem Hereditas, vel legata relinquantur. *Communis* per text. *in cap. Conſideranda 17. diſt. 86.* ubi expreſſe fit mentio etiam de iis, qui Divites, vel Nobiles ad egeſtatem abſque proprio vitio pervenerunt.

Teſtamentum ad pias cauſas perfecte, & 5
pro utroque Foro eſt privilegiatum, ita ut non ſolum in Foro interno, ſed etiam in Foro externo valeat, quamvis careat ſolemnitatibus a Jure Civili alias ad Teſtamentum requiſitis; Dummodo aliunde ſufficienter conſtet de Teſtatoris ultima voluntate; *Communis*, textu expreſſo *in c. Relatum 11. de Teſtamentis*, ibi: *Mandamus quatenus cum aliqua cauſa talis ad veſtrum fuerit examen deducta; eam non ſecundum Leges, ſed ſecundum Decretorum ſtatuta tractetis, tribus, aut duobus legitimis teſtibus requiſitis.* Et tale Teſtamentum eſſe privilegiatum etiam de Jure Civili, non obſcure deſumitur *ex l. Si eum ſervum 29. ff. De Fideicommiſſariis libertatibus*, ubi licet pater in imperfecto Teſtamento libertatem cuidam reliquiſſet eum nihilominus manumittere debuerunt filii, & *ex l. Habeat 1. Cod. De Sacroſanctis Eccleſiis*; Et dato, quod tale Teſtamentum non eſſet privilegiatum de Jure Civili, adhuc debet dici privilegiatum pro Foro Civili a Jure Canonico *in cit. cap. Relatum*; ubi, ut fatentur Doctores communiter, ſunt correctæ Leges Civiles ſolemnitatem requirentes in Teſtamento ad pias cauſas; Et ratio eſt, quia in cauſa, & materia ſpirituali, qualis eſt Teſtamentum ad pias cauſas, ſervandum eſt Jus Canonicum in utroque Foro, tam Civili, ſeu Laicali, quam Eccleſiaſtico, ac in quovis Loco, ſeu Territorio; *arg. cap. Quæ in Eccleſiarum 7. & cap. Eccleſia S. Mariæ 10. de Conſtitutionibus*; Sicque ſervat praxis, & conſuetudo univerſalis, quæ eſt optima Legum interpres; *l. Si de interpretatione 37. & l. Nam Imperator 38. ff. de Legibus, c. Cum dilectus 8. de conſuetudine.*

In Teſtamento ad pias cauſas ſufficiunt duo 6
te-

Digitized by Google

7 teſtes *Communis*, textu expreſſo *in citat. cap.*
Relatum 11. *de Teſtamentis*. Dicti duo teſtes
non ſunt neceſſarii ad ſubſtantiam, & valo-
rem Teſtamenti ad pias cauſas, ſed tantum
ad probationem in Foro externo, in caſu,
quo aliunde non conſtet, nec probari poſſit
voluntas Teſtatoris niſi per teſtes, Fagnan. *in*
c. Cum eſſet 10. *de Teſtament*, *n.* 8. Covarruv.
de Teſtament. cap. 11. *n.* 12. Menochius *lib.* 3.
conſil. 224. *a n.* 58. Engel *lib.* 3. *Decretal. titul.*
26. *n.* 18. Pirhing *ib. n.* 20. Reiffenſtuel *ibid.*
num. 143. Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad*
Conſtitut. X. *Innocent. III. ſect.* 3. *n.* 15. Card.
de Luca *de Teſtamentis diſc.* 14. *num.* 5. *&* 7.
& alii paſſim, ac Rota *decif.* 374. *num.* 6. *part.*
1. *diverſ. deciſ.* 311. *num.* 16. *&* 17. *coram Card.*
Cerro, *& deciſ.* 665. *num.* 3. *coram Emerix Jun.*,
& in Barcbinonen. Hereditatis 11. *Martii* 1689.
§. *Cumque*, *coram D. Molines*, *& in Colonien-*
ſi teſtamenti 23. *Junii* 1704. §. *Quoniam*, *co-*
8 *ram D. Lancetta*. Unde, ſi aliunde ſufficienter
conſtet de voluntate Teſtatoris, Teſtamentum
ad pias cauſas in utroque Foro, tam externo,
quam interno Civili, & Canonico, etiam ſine
teſtibus validum exiſtit. *Communis* cum omni-
bus ſupracitatis, & aliis: Modus enim proba-
torius per duos teſtes inductus *in cit. cap. Re-*
latum non importat neceſſitatem teſtium, ſed
exemplificative fuit dictum de iis, ut natura-
lis probatio reſultet, & ſufficienter conſtet de
voluntate Teſtatoris, de qua aliunde ſufficien-
ter conſtante non eſt curandum, an teſtes in-
tervenerint, nec ne. Cum non ſit opus alia
probatione, quando de veritate conſtat.
9 Sic validum eſt Teſtamentum ad pias cau-
ſas etiam ſine ullis teſtibus, ſi manu propria
Teſtatoris nota, & indubitata ſit ſcriptum,
vel ſubſcriptum. Sicuti etiam valet, & ſufficit
ad id Cedula ſcripta, vel ſubſcripta ab ipſo
Teſtatore, etiam nullo teſte in ea ſubſcripto,
vel præſente, quidquid dicant aliqui apud
Mantic. *de Conject. lib.* 6. *tit.* 3. *num.* 4. Tira-
quell. *de privileg. piæ cauſæ privil.* 1. Nam ſic
communiter ſuſtinent Doctores citati, & Velaſc.
conſ. 67. *num.* 8. Barboſa *in cit. cap. Relatum*
n. 4. Card. de Luca *diſcurſ.* 26. *n.* 8. *de teſta-*
mentis; Gratian. *diſcept.* 705. *num.* 20. *& ſeq.*
Cabed. *deciſ. Luſitan.* 129. *n.* 12. *lib.* 2. Rota
part. 19. *tom.* 2. *recent. deciſ.* 449. *n.* 3. & ſæpe
alibi.
10 Item valida eſt diſpoſitio Teſtatoris ad pias
cauſas, ſi ipſe Heres ab inteſtato ſine omni
teſte audivit defuncti voluntatem: In hoc enim
caſu omnino tenetur in Foro interno adimple-
re defuncti voluntatem: immo etiam in Foro
externo, ſi fateatur ſe revera eam audiviſſe;
arg. a fortiori, *l. Non dubium* 16. *Cod. de Te-*
ſtament. ubi de Teſtamentaria voluntate De-
functi etiam ad cauſas profanas, quamvis ca-
rente debitis ſolemnitatibus ſic ſtatuitur: *ta-*
men ſi ſua ſponte agnoverit, implendi eam, ne-
ceſſitatem habeat. Et concordat *l. Etſi* 2. *Cod.*
de Fideicommiſſis, ibi: *Si Heredes comperta vo-*
luntate defuncti &c. & aliæ adductæ *art. ante-*
cedenti ſub n. 47. Vide *ibi*.
Teſtamentum inchoatum, ſed non per- 12
fectum, quia Teſtator morte præventus non
potuit illud abſolvere, licet alias invalidum
ſit, *l. Si is, qui* 25. *ff. Qui Teſtamenta facere*
poſſunt, valet tamen quoad legata pia in eo
relicta, quæ in illa imperfecta diſpoſitione jam
expreſſa erant; Covarruv. *de teſtamentis cap.*
11. *num.* 14. Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *num.*
6. Molina *diſp.* 134. *num.* 9. Abbas *in cap.* 1.
de ſucceſſion. ab inteſtato num. 2. Pirhing *loco*
cit. num. 22. Reiffenſtuel *loco citat. num.* 173.
Tiraquel. *loco cit. privileg.* 7. Decius *conſ.* 159.
teſtans de communi, Bartolus, Jaſon. Alexan-
der, & *Communis aliorum* contra Clarum §. *te-*
ſtamentum quæſt. 7. *num.* 4. Et ratio eſt, quia
in Teſtamento ad pias cauſas non attenditur
rigor Juris Civilis; *argum. cap. Relatum* 11. *de*
Teſtamentis; ſed ſufficit, quod vere conſtet de
voluntate Teſtatoris, uti revera conſtat in hoc
caſu quoad legata pia in tali Teſtamento jam
expreſſa.
Item quamvis Teſtamentum ad cauſam pro- 12
fanam factum ob defectum ſolemnitatis Civi-
lis corruat, valet nihilominus quoad legata
pia in eo relicta; Pirhing *loco cit. n.* 22. Reiſ-
fenſtuel *loco cit. num.* 164. Engel *loco cit. num.*
20. Covarruv. *In cap. Relatum* 11. *n.* 2. *&* 3.
de Teſtamentis; Molina *loco cit. de Juſtitia tr.*
3. *diſput.* 134. *num.* 2. Tuſcus verb. *Legatum*
concluſ. 109. *num.* 7. Layman *loco cit.* Cardin.
Petra *loco cit. num.* 62. & ipſo teſte *Communis*
aliorum; Et ratio eſt, quia in relictis ad cau-
ſam piam non attenditur Jus Civile; *argum.*
cit. cap. Relatum 11. *de Teſtament.* adeoque,
quamvis tale Teſtamentum corruat quoad pro-
fana, valet tamen quoad legata pia in eo
relicta.
Teſtamentum ſine ſolemnitatibus a Jure Ci- 13
vili requiſitis conditum ad cauſas pias, valet
etiam quoad legata profana in eo contenta.
Covarruv. *de Teſtamentis cap.* 11. *num.* 2. Mo-
lina *cit. diſp.* 134. Tiraquell. *loco cit. privileg.*
80. Pirhing *loco cit. num.* 22. Engel *loco citat.*
n. 19. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 161. Layman
loco cit. num. 10. & alii paſſim contra paucos
alios.

Digitized by Google

alios. Et ratio eſt, quia, cum tale Teſtamentum valeat tamquam principale, debent valere etiam legata tamquam acceſſurium: *argum. cap. Acceſſorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis*.

14 Quamvis Teſtamentum ad interrogationem alterius, & ſolis nutibus, ſeu ſignis factum non valeat de Jure Civili, per text. *in l. Jubemus* 29. *Cod. de Teſtamentis*, valet nihilominus ad pias cauſas. Tiraquell. *loco cit. privileg.* 8. Barboſa *in cap. Cum tibi* 13. *num.* 3. *de Teſtamentis*, Menoch. *loco cit. n.* 24. Card. Petra *loco cit. num.* 40. Jul. Clar. §. *Teſtamentum quæſt. 6. num.* 7. & alii communiter. Teſtari enim ad interrogationem alterius, & ſolis nutibus, ac ſignis non eſt prohibitum Jure naturæ, & gentium, ſed Jure Civili, quod in teſtamentis ad pias cauſas non attenditur, *argum. cit. cap. Relatum* 11. *de Teſtamentis*.

15 Item quamvis non valeat teſtamentum ſine inſtitutione Heredis, valent tamen legata pia in eodem teſtamento adjecta. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *rec. deciſ.* 484. *num.* 4. Card. de Luca *de Teſtamentis diſc.* 16. *num.* 4. Card. Petra *loco cit. n.* 45. & alii paſſim.

16 Item quamvis non valeat Teſtamentum cum Herede incerto, valet tamen favore piæ cauſæ, ut ſi Teſtatur dicat: Inſtituo Heredes pauperes, animas Purgatorii, Eccleſiam, & hujuſmodi. Barboſa *in citat. cap. Cum tibi* 13. *num.* 4. *de Teſtament.* Tiraquell. *loco cit. privileg.* 55. & 56. Card. de Luca *de Teſtam. diſc.* 22. *num.* 5. Card. Petra *loco cit. num.* 42. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 151. & *Communis aliorum*.

17 Item quamvis non valeat Teſtamentum, quo quis hereditatem, vel legata alterius arbitrio diſtribuenda committit, per text. *in l. Illa* 32. *l. Si quis* 68. *ff. de hered. inſtit.* tamen valet, ſi id fiat ad pias cauſas, v. g. dicendo: Inſtituo heredes bonorum meorum pauperes, quos Franciſcus elegerit, vel lego mille aureos decem puellis, centum pro unaquaque, ſi heres meus voluerit, & hujuſmodi. Ita Jul. Clar. §. *Teſtamentum q. 6. num.* 5. Covarruv. *de Teſtament. in cap. Cum tibi num.* 12. Layman *loco cit. num.* 7. Pirhing *loco cit. num.* 23. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 151. & alii communiter; *argum. cap. Cum tibi* 13. *de Teſtamentis*, juncto ejus Summario ſic expreſſe dicente: *Tenet Teſtamentum, ſi quis extremam voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni committit, & dicitur teſtatus ad pias cauſas*.

18 Si aliunde de voluntate Teſtatoris ſufficienter non conſtet, tunc in Teſtamento ad pias cauſas neceſſario requiruntur duo teſtes legitimi, adeo ut nec in Foro interno Heres ab inteſtato credere teneatur uni ſoli teſti, licet omni exceptione majori teſtimonium ſuum etiam juramento confirmanti; Layman *lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *num.* 4. Reiffenſtuel *loco citato num.* 152. & ipſo teſte *Communis aliorum*, *argum. citat. cap. Relatum* 11. *de Teſtamentis*; ubi ad valorem Teſtamenti ad pias cauſas duo ſaltem, vel tres teſtes requiruntur, & *cap. Licet univerſis* 23. *de teſtibus*, ubi tamquam Regula Juris traditur, quod unus teſtis ad probandum non ſufficiat cum alterius præjudicio; Alioquin enim plurimæ fraudes, & injuriæ contingerent.

Hinc recte advertunt Reiffenſtuel, & Lay- 19
man *loco citat.* & alii, quod imprudide, ac periculoſe agunt, tam Teſtatur, qui uni ſoli, v. g. ſoli Parocho, aut ſoli Confeſſario manifeſtat, quam ipſe Parochus, ſeu Confeſſarius, qui ſuſcipit voluntatem ultimam referendam Heredibus ab Inteſtato, quia hoc ipſo, quo uni ſoli, quiſquis ille ſit, credere non teneantur Heredes ab inteſtato, diſpoſitio talis ultima periculo nullitatis ſemper exponitur. Quamvis Ipſemet Parochus, ſeu Confeſſarius legata in Scheda adnotaverit, non creditur illi ſine alio teſte, ut expreſſe dicit *ibid.* Layman: Quare, ſubjungit, monendi ſunt Parochi, aliique Confeſſarii, ut ultimas ejuſmodi diſpoſitiones ad cauſas pias non excipiant, niſi advocatis duobus teſtibus maſculis, aut feminis, vel ſaltem uno, qui ſimul cum Parocho vel Confeſſario ſufficere poterit. Et in tali caſu, ſi Teſtatur curam teſtibus dicat, quod velit quædam ad pias cauſas erogari ſicuti Parocho, aut Confeſſario ſuo mandavit, tunc Parochus, ſeu Confeſſarius audiri debet, & ſecundum ejus relationem executio fieri, modo talia indicia afferat, ut, ſpectatis circumſtantiis, veriſimile eſſe poſſit, defunctum ea ipſi mandaſſe. Sic Covarruvias *in cap. Cum tibi* 13. *numer.* 23. *de Teſtamentis*, Navarr. *lib.* 3. *conſil.* 16. *de Teſtamentis edit.* 2. Layman *loc. citat.* Reiffenſtuel *loc. cit. numer.* 153. recte addens, quod vel Teſtatur communicet ipſi Heredi ab inteſtato ſuam diſpoſitionem ad piam cauſam, vel quod melius eſt, manu propria ſcribat, aut duos teſtes adhibeat.

Tales teſtes in his Teſtamentis ad pias cau- 20
ſas non eſt neceſſe, quod ſint rogati. Abbas *in cap. Relatum* 11. *numer.* 3. *de Teſtamentis*, Fagnan. *ibid. numer.* 12. Barboſ. *ibid. in fine*, Covarruv. *ibid. numer.* 5. Cardin. Petra *loc. cit. num.*

Digitized by Google

num. 28. Jul. Clarus *loc. cit. numer.* 3. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 154. & alii communiter. Ad id poſſunt eſſe teſtes etiam Feminæ, & aliæ perſonæ, quæ a Jure Civili non ſolent admitti, dummodo non ſint infames, mentis impotes, vel alias reprobatæ ratione delicti.

21 Fagnan. *in cit. cap. Relatum num.* 14. & *cit. cap. Cum eſſet numer.* 34. *& ſeq.* Reiffenſtuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 20. *num.* 88. Card. Petra *loc. cit. n.* 29. Ancharanus *in cit. cap. Cum eſſet num.* 6. & plurimi alii, volentes, quod in teſtamento ad pias cauſas teſtis eſſe poſſit quicunque de Jure naturæ, & gentium a ferendo teſtimonio non repellitur.

22 Item in Teſtamento ad pias cauſas teſtis eſſe poteſt Parochus, Confeſſarius, Beneficiatus, & Religioſus, quamvis legata ſint ad favorem propriæ Eccleſiæ, ſeu Monaſterii. Layman *cit. lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 2. *ſub num.* 5. Tiraquel. *de privileg. cauſæ piæ privileg.* 93. Card. de Luca *de Teſtament. diſc.* 8. *numer.* 20. Farinaccius *quæſt.* 60. *de teſtibus num.* 463. *& ſeq.* Maſcard. *concluſ.* 3. *num.* 11. *&* 11. Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.* 29. *numer.* 101. Reiffenſtuel *ibid. num.* 197. *&* 198. *cum ſeq.* & *Comm. Aliorum* per clar. text. *in cap. Inſuper* 6. *& cap. Cum Nuncius* 12. *de teſtibus*.

23 An ex bonis relictis in Teſtamento ad pias cauſas, ſeu ex legatis piis detrahi poſſit Falcidia? Vide verb. *Falcidia*, & verb. *Legatum a num.* 137.

24 Teſtamentum inter liberos eſt illud, quod parentes, Pater nempe vel Mater, vel aſcendentes in linea recta faciunt, & in eo liberos, vel Nepotes inſtituunt. *Communis*, per text. *in l. Inter omnes* 26. *Cod. Familiæ Erciſcundæ*; *l. Hac conſultiſſima* 21. §. *Ex imperfecto*, *Cod. de Teſtamentis*, ibi: *Ex imperfecto autem Teſtamento voluntatem tenere defuncti, niſi inter ſolos liberos a parentibus utriuſque ſexus habeatur, non volumus*: Et quia, ut expreſſe habetur *leg. Appellatione* 51. *ff. de verb. appellat. Appellatione parentis, non tantum pater, ſed etiam Avus, & Proavus, & deinceps omnes Superiores continentur, ſed & Mater, & Avia, & Proavia*, ideo etiam illud Teſtamentum, quod aſcendentes pro heredibus inſtituunt, Teſtamentum inter liberos, ac conſequenter privilegiatum erit. Layman *lib.* 3. *de Juſtitia tract.* 5. *cap.* 2. *num.* 11. Reiffenſtuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 26. *num.* 180. & alii per text. *in Novell.* 107. *in Præfatione*, ibi: *Inſuper & Theodoſius decrevit, non in Patribus ſolum hoc diſponens, ſed etiam in Matribus, & aſcendentibus utriuſque naturæ*.

Teſtamentum inter liberos eſt pro utroque Foro privilegiatum, unde valet in utroque Foro, quamvis careat ſolemnitatibus de jure Civili ad teſtamentum ut ſic requiſitis; Dummodo ad illud concurrant ea, quæ pro eodem a Jure ſpecialiter requiruntur. *Communis*, textu expreſſo *in cit. leg. Inter omnes* 26. *Cod. Familiæ Erciſcundæ*; *& cit. leg. Hac conſultiſſima* 21. §. *Ex imperfecto*, *Cod. de Teſtamentis*. 25

Ad valorem Teſtamenti inter liberos de Jure ſpecialiter requiritur, & ſufficit, quod ſi fiat in ſcriptis, parens teſtans *primum ejus ſubſcriptione tempus*, quo Teſtamentum fecit, *declaret; deinde quoque filiorum nomina propria manu; ad hoc uncias, in quibus ſcripſit eos heredes* (ideſt id, quod cuivis ex liberis relinquere intendit) *non ſignis numerorum ſignificandas, ſed per totas litteras declarandas, ut undique claræ, & indubitatæ conſiſtant*. Sic expreſſe habetur *in Novella* 107. *cap.* 1. Et concordat *cit. l. Inter omnes* 26. *Cod. Familiæ Erciſcundæ*, ibi: *Sive ſæptum, neque impletum Teſtamentum, vel Codicillus, ſeu Epiſtola parentis eſſe memoretur, ſive quocumque alio modo ſcripturæ quibuſcumque verbis, vel indiciis inveniantur relicta . . . . defuncti diſpoſitio cuſtodiatur, etiamſi ſolemnitate Legum hujuſmodi diſpoſitio fuerit deſtituta*. Et *Authent. Quod ſine, Cod. De Teſtamentis*, ibi: *Quod ſine ſubſcriptione ita procedit, ſi parens litteras edoctus, manu propria, non ſignis, ſed litterarum conſequentia declaret, & tempus, & liberorum nomina, item & unciarum numerum, ſeu ſigna rerum ſpecialium*. 26

Si ſupradicto modo parens manu propria teſtamentum inter liberos totum ſcripſit, valet etiamſi ipſemet noman ſuum non ſubſcribit. *Communis*, *argum. cit. l. Hac conſultiſſima* 21. *& cit. Authentic. Quod ſine*, *Cod. De Teſtamentis*. Si autem non ab ipſo parente, ſed ab alio ſcriptum ſit Teſtamentum, ad hoc ut ſit validum abſque omni alia ſolemnitate, debet parens propria manu ipſum ſubſcribere. *Communis*, *arg. cit. l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. De Teſtamentis*. 27 28

Etiam Nuncupativum Teſtamentum inter liberos valet, quamvis careat omni alia ſolemnitate, dummodo per duos teſtes conſtet de voluntate Teſtatoris. *Communis*, *cit. leg. Hac conſultiſſima* 21. §. *Ex imperfecto*, *Cod. de Teſtamentis*, ubi ſine ulla diſtinctione Teſtamenti ſcripti, & Nuncupativi abſolute dicitur Teſtamentum imperfectum valere, ſi ſit inter liberos. 29

Nec tales teſtes in Teſtamento Nuncupativo 30

vo inter liberos debent neceſſario eſſe rogati. Et in tali Teſtamento poſſunt eſſe teſtes etiam feminæ. *Communis*. Quod enim teſtes debeant eſſe rogati, & maſculi, eſt ſolemnitas Juris Civilis requiſita ad Teſtamentum non privilegiatum, quæ in teſtamento privilegiato, uti eſt Teſtamentum inter liberos, non attenditur, textu expreſſo *in cit. l. Inter omnes 36. Cod. Familiæ Erciſcundæ*, ibi: *Etiamſi ſolemnitate Legum hujuſmodi diſpoſitio fuerit deſtituta*.

31 Teſtamentum inter liberos eſt validum, quamvis parens eos inæqualiter inſtituat, uni majorem, & pinguiorem partem hereditatis aſſignando, quam alteri; Dummodo cuivis Legitimam relinquat. Sic fere Communis Doctorum contra paucos per textum *in l. Parentibus 8. Cod. de inofficioſo Teſtamento*, ibi: *Parentibus arbitrium dividendæ hereditatis inter liberos adimendum non eſt: Dummodo non minus is, qui pietatis ſibi conſcius eſt, partis, quæ inteſtato defuncto potuit ad eum pertinere, quartam ex judicio parentis obtineat*, & concordat *lex Cum pater 77. §. 8. ff. de Legatis 2.*

32 Teſtamentum inter liberos non valet, ſi nullus in eo inſtitutus ſit heres. Communis. Nullum enim Teſtamentum, quantumvis privilegiatum valet, ſeu ſubſiſtit ſine heredis directa inſtitutione per Jura adducta *artic. antecedenti num. 3.* Vide *ibi*.

33 Teſtamentum minus ſolemne inter liberos non valet quoad extraneas perſonas heredes inſtitutas. *Communis*, textu expreſſo *in cit. l. Hac conſultiſſima 21. §. Ex imperfecto, Cod. de Teſtamentis*, ibi: *Ex imperfecto autem Teſtamento voluntatem tenere defuncti niſi inter ſolos liberos a parentibus utriuſque ſexus habeatur, non volumus; Si vero in hujuſmodi voluntate liberis alia ſit extranea mixtâ perſona, certum eſt eam voluntatem defuncti quantum ad illam duntaxat permixtam perſonam pro nullo haberi, ſed liberis, adcreſcere*.

34 Si autem in Teſtamento minus ſolemni inter liberos extraneæ perſonæ relinquitur aliquid per modum legati, aut Fideicommiſſi, valet. Covarr. *de Teſtament. cap. 11. num. 2.* Molina *diſp. 128. num. 2.* citans communem, Alexander *conſil. 41. & conſil. 103.* teſtans de communi, Reiffenſt. *loc. cit. num. 204.* & pluſimi alii contra Jaſonem, & alios per textum *in Authent. Quod ſine, Cod. de Teſtamentis*, ibi: *In quo* (ſcilicet Teſtamento minus ſolemni inter liberos) *& aliis legari, & fideicommitti, & libertas relinqui poteſt*. Et ratio eſt quia, cum tale teſtamentum valeat tamquam principale, debet valere etiam legatum aut fideicommiſſum tamquam acceſſorium, *argum. cap. Acceſſorium 24. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis*.

35 Teſtamentum minus ſolemne patris inter liberos naturales, & ſpurios non eſt privilegiatum, adeoque non valet. *Communis*. Et ratio eſt, quia, dum Lex mentionem facit de liberis, ac filiis, ordinarie ſoli legitimi intelliguntur, *leg. Filium 6. ff. De his, qui ſunt ſui*; Tum quia non eſt credibile, quod Jura ſpeciale privilegium concedere velint filiis illegitimis ob inordinatam patris libidinem alias ſuſpectis.

36 Valet tamen teſtamentum minus ſolemne matris inter liberos naturales, & ſpurios. *Communis*. Et ratio eſt, quia reſpectu matris filii naturales reputantur pro legitimis in ordine ad capiendam hereditatem; *leg. Noviſſime 3. Inſtit. de Senatuſconſulto Orphiciano*, *leg. Hac part. 2. ff. Unde cognati*.

37 Teſtamentum militis factum ab ipſo in expeditione bellica, prælio, vel conflictu actuali, conſequenter in periculo, ac diſcrimine belli conſtituto, nullam penitus Juris Civilis ſolemnitatem, ad ejus valorem requirit, ſed ſufficit, ſi de voluntate ipſius militis ſatis conſtet, quomodocumque dein innoteſcat. *Communiſſima*, textu expreſſo *in leg. Milites 15. Cod. De Teſtamento militis*, ibi: *Milites in expeditione degentes, ſi uxores, aut filios, aut amicos, aut commilitones poſtremo cujuſlibet generis homines amplecti voluerint ſupremæ voluntatis affectu, quomodo poſſint, ac velint, teſtentur: nec uxorum, aut filiorum eorum, cum voluntatem patris reportaverint, meritum, aut libertas, dignitaſve quæratur. Proinde ſicut Juris rationibus licuit, ac ſemper licebit, ſi quid in vagina, aut clypeo litteris ſanguine ſuo rutilantibus annotaverint, aut in pulvere inſcripſerint gladio ſuo ipſo tempore, quo in prælio vitæ ſortem derelinquunt, hujuſmodi voluntatem ſtabilem eſſe oportet*. Et concordat *lex Militibus 1. ff. de teſtamento Militis*, ibi: *Simplicitati eorum conſulendum exiſtimavi, ut quoquo modo teſtati fuiſſent, rata eſſet eorum voluntas. Faciant igitur Teſtamenta, quomodo volent, faciant quomodo poterint. Sufficiatque ad bonorum ſuorum Diviſionem faciendam nuda voluntas Teſtatoris*. Item concordat *Inſtitut. de militari Teſtamento, in principio*, ibi: *Quamvis ii neque legitimum numerum teſtium adhibuerint, neque etiam Teſtamentorum ſolemnitatem obſervaverint, recte nihilominus teſtan-*

Digitized by Google

ſtantur, videlicet cum in expeditionibus, occupati ſunt.

38 Qui Urbem obſident, vel obſeſſam actualiter defendunt, in expeditione bellica, quo ad hoc, eſſe cenſentur, ideoque eodem privilegio, quo ad Teſtamentum gaudere debent: Omnes enim iſti in manifeſtis periculis ob machinationes reciprocas verſantur, & quaſi in continuo conflictu, & præ aliis potiſſimum in expeditione bellica exiſtunt. Unde cum de iſtis militet eadem ratio, debet de iſtis militare eadem Legis diſpoſitio, *leg. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquil. & cap. Inter corporalia* 2. *de tranſlation. Epiſcop.* Cum ratio Legis ſit anima Legis, *leg. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*. Ita Andlerus *in Medulla Juris, de Teſtamento Milit. n.* 1. Schmidt *Ad ſtatuta Bavarica tit.* 34. *art.* 7. *num.* 4. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 213. & alii.

39 Ad Teſtamentum militis in caſtris quidem, ſed abſque actuali expeditione bellica, ſeu actuali conflictu ſecure degentis requiruntur duo ſaltem teſtes. *Communis hodie ac certa* per receſſum Imperii 1512. teſte Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 214. cum aliis ibi allegatis.

40 Ad valorem Teſtamenti Militis nec in caſtris, nec in aliqua actuali expeditione bellica, ſed vel in hybernis, vel in fortalitiis obſidionem actualem non patientibus præſidiarii exiſtentis, ſeu alibi ſecure degentis, requiruntur ordinariæ Juris ſolemnitates, ſimilem enim teſtamentum non eſt ad id a Jure privilegiatum. *Communis*, textu expreſſo *in principio Inſtitut. de Militari teſtamento*, ibi: *Illis autem temporibus, per quæ citra expeditionum neceſſitatem in aliis locis, vel ſuis ædibus degunt, minime ad vindicandum tale privilegium adjuvantur ſed teſtari quidem & ſi filii familiarum ſint propter militiam conceduntur, Jure tamen communi eadem obſervatione, & in eorum Teſtamentis adhibenda, quam in Teſtamentis paganorum proxime expoſuimus.*

41 Quamvis Teſtamentum militis in actuali expeditione bellica quomodocumque valide fieri poſſit, ſi tamen ejus voluntas non aliter quam per teſtes probari poſſit, duo ſaltem teſtes ad id requiruntur. *Communis*, per text. *in §. Plane* 1. *Inſtitut. de militari Teſtamento*. Et ratio eſt, quia Regula generalis eſt, quod unus teſtis ad probandum non ſufficiat cum alterius præjudicio, *argum. cap. Licet univerſis* 23. *de teſtibus*. Unde militis heredes ab inteſtato cum ſuo, vel alterius præjudicio uni ſoli teſti, quamvis omni exceptione majori, credere in tali caſu non tenerentur.

Teſtamenta Militum in actuali expeditione 42
bellica facta gaudent adhuc aliis privilegiis. Primo, quod Teſtamentum factum in actuali expeditione bellica per integrum adhuc annum validum ſubſiſtat, poſtquam miles a militia jam dimiſſus, vel a caſtris rediens in alio ſecundo loco degit. *Communis*, textu expreſſo *in §. Sed hactenus* 3. *Inſtit. de Militari Teſtamento*, ibi: *Et quod in caſtris fecerint Teſtamentum non communi Jure, ſed quomodo voluerint, poſt miſſionem intra annum valebit. Quid ergo ſi intra annum quis deceſſerit, conditio autem heredi adſcripta poſt annum extiterit? An quaſi militis Teſtamentum valeat? & placet valere quaſi militis*. Unde heres inſtitutus poſſet vi talis teſtamenti hereditatem capere, ſi miles intra annum in ſua Domo decederet, & concordat *lex Quod dicitur* 38. *ff. De Teſtamento Militis*, ibi: *Quod dicitur, ſi miles intra annum quam miſſum eſt, deceſſerit, valere ejus Teſtamentum, quod Jure militari fecerat, verum eſt, etiam ſi poſt annum conditio inſtitutionis extiterit, mortuo eo intra annum. Et ideo ſi heredi filio ſubſtituerit, nihil intereſt, quando filius moriatur, ſufficit enim patrem intra annum obiiſſe*. Secundo, ſi quis ante militiam non Jure fecit Teſtamentum, & miles factus in actuali expeditione bellica degens reſignavit illud, & quædam adjecit, ſive detraxit, vel alias manifeſta eſt militis voluntas hoc valere volentis, tunc valet tale Teſtamentum, ac ſi haberet omnes ſolemnitates. *Communis*, textu expreſſo *in §. Sed & ſi quis* 4. *Inſtit. de militari Teſtamento*. Tertio, Teſtamentum in actuali expeditione bellica factum non ſubjacet Legi Falcidiæ. *Communis*, textu expreſſo *in l. Si certatum* 17. §. 4. *ff. de teſtamento Militis*. Quarto nec ſubjacet querelæ inofficioſi teſtamenti. *Communis* per text. *in l. Cum antiquis* 37. *Cod. de inofficioſo teſtamento*. Quinto poſſunt in eis inſtitui heredes etiam deportati, & fere omnes, qui Teſtamenta facere non poſſunt. *Communis*, textu expreſſo *in leg. Idem eſt* 13. §. 2. *ff. de teſtamento Militis*.

Teſtamentum Ruſtici poteſt Ruri fieri co- 43
ram quinque teſtibus, caſu, quo Ruſticus in loco, ubi teſtatur, ſeptem teſtes alias de Jure requiſitos, habere commode nequeat. *Communis*, textu expreſſo *in leg. Et ab antiquis* 31. *Cod. de Teſtamentis*, ibi: *In illis vero locis, in quibus raro inveniuntur homines litterati, per præſentem Legem ruſticanis concedimus antiquam eorum conſuetudinem Legis vicem obtinere, ita tamen ut ubi ſcientes litteras inventi fuerint, ſeptem teſtes, quo ad teſtimonium convocari neceſ-*

Digitized by Google

ceſſe eſt, adbibeantur, ut unuſquiſque pro ſua perſona ſubſcribat. Ubi autem non inveniuntur litterati ſeptem teſtes, etiam ſine ſcriptura teſtimonium adbibentes admittit; ſin autem in illo loco minime inventi fuerint ſeptem teſtes, uſque ad quinque modis omnibus teſtes adhiberi jubemus, minus autem nullo modo concedimus; Si vero unus, aut duo, vel plures fuerint litterati, liceat eis pro ignorantibus litteras, præſentibus tamen, ſubſcriptionem ſuam interponere. Sic tamen ut ipſi teſtes cognoſcant teſtatoris voluntatem, & maxime quem, vel quos heredes ſibi voluntatem, & maxime quem, vel quos heredes ſibi relinquere voluerit, & hoc poſt mortem Teſtatoris jurati deponant: Quod igitur quiſque ruſticorum, ſicut prædictum eſt, pro ſuis rebus diſpoſuerint, hoc omnimodo Legum ſubtilitate remiſſa firmum, validumque conſiſtat.

44 Dicti teſtes pro Teſtamento ruſtici debent eſſe litterati, ſi haberi poſſint & omnes ſe ſubſcribere debent, ut clare patet ex expreſſis verbis textus adducti, ibi: *Ita tamen, ut ubi ſcientes litteras inventi fuerint ſeptem teſtes, quos ad teſtimonium convocari neceſſe eſt, adhibeantur, ut unuſquiſque pro ſua perſona ſubſcribat.*

45 Si autem non omnes ſeptem, vel reſpective quinque, unus tamen, vel plures ſcribere ſcientes facile inveniri poſſunt, debent illi loco aliorum litteras ignorantium, ipſi præſentibus, Teſtamentum ſubſcribere, ut expreſſe habetur ex adductis illis verbis: *Si vero unus, aut duo, vel plures fuerint litterati, liceat eis pro ignorantibus litteras, præſentibus tamen, ſubſcriptionem ſuam interponere.*

46 Si vero nullus litteratus haberi poſſit, poteſt Ruſticus etiam oretenus coram ſeptem teſtibus, ſi haberi poſſint, vel coram quinque, ſi ſeptem commode haberi nequeant, valide teſtari per verba. Sic expreſſe ex illis verbis: *Ubi autem non inveniuntur litterati ſeptem teſtes, etiam ſine ſcriptura teſtimonium adbibentes admittit; Sin autem in illo loco minime inventi fuerint ſeptem teſtes uſque ad quinque modis omnibus teſtes adhiberi jubemus.*

47 Teſtamentum ruſtici coram paucioribus, quam quinque teſtibus, nullo modo valet etiamſi fiat in loco, ubi quinque teſtes haberi non poſſunt. Sic expreſſe habetur ex illis verbis: *Uſque ad quinque modis omnibus teſtes adhiberi jubemus, minus autem nullo modo concedimus.*

48 Teſtes in Teſtamento ruſtici eodem modo debent eſſe idonei, & qualificati, ſicuti in aliis Teſtamentis non privilegiatis. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 221. cum variis aliis ibi citatis. Et ratio eſt, quia eo ipſo, quod Jura pro teſtamento ruſtici diſpenſant ſolummodo in quantitate teſtium, videntur velle quod dicti teſtes habeant etiam pro ipſo eaſdem qualitates, quas habere debent pro aliis non privilegiatis, cum exceptio unius firmet Regulam in contrarium, *leg. In iis, ff. de Legibus, & leg. Quæſitum* 12. §. 43. *ff. de Inſtrumento legato*, & diſpenſationes, ſint odioſæ, & ideo reſtringendæ, nec extendendæ de uno ad aliud, *arg. cap. Si is* 2. *de filiis Presbyterorum in* 6.

49 Ruſtici habitantes in Pagis ubi ſeptem teſtes facile haberi poſſunt, ſicut ſi in Urbe, vel Oppido Teſtamentum faciant, licet alias ordinarie ruri habitent, nullo gaudent ad id privilegio. *Communis*, teſtibus Julio Claro *loc. cit. q.* 56. *nu.* 6. & Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 219. Et ratio eſt, quia tunc non ſunt in loco, ubi teſtes haberi nequeunt ut ad tale privilegium requirit *cit. l. Et ab antiquis* 31. *Cod. de Teſtamentis*: Ceſſante autem ratione, & cauſa legis, ceſſat ipſa Lex, *leg. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jure Patron.* Cum ratio Legis ſit anima Legis; *l. Cum ratio* 7. *ff. De bonis damnatorum.*

50 An autem tali privilegio Ruſticorum gaudeant etiam Cives, & Nobiles ruri recreationis gratia, vel alia de cauſa degentes, & ibi ægrotantes, ac ideo ibidem teſtantes? Controverſia eſt inter Doctores. Varii enim apud Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 222. tenent abſolute affirmativam ſententiam, quia, dicunt, in his eadem militat ratio, defectus nempe teſtium, & conſequenter eadem debet militare juris diſpoſitio, *l. Illud* 42. *ff. Ad Legem Aquil. l. Ideo* 27. *ff. De Legibus, cap. inter corporalia* 2. *de translatione Epiſcopi*. Cum ratio Legis ſit anima Legis, *cit. leg. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*. Clarus autem §. *Teſtamentum quæſt.* 56. *num.* 6. Bartolus *in cit. leg. Et ab antiquis* 31. *num.* 2. *Cod. de Teſtamentis*, & Reiffenſtuel *loc. cit.* ubi teſtatur de communi, tenent probabilius negativam ſententiam, & ratio eſt, quia *in citat. leg. Et ab antiquis* tale privilegium eſt conceſſum ruſticis, non ſolum ob defectum teſtium, ſed etiam, & primario ob ſimplicitatem, & imperitiam ruſticorum, ut patet ex verbis ipſiuſmet Legis, ibi: *& ab antiquis Legibus, & a diverſis retro Principibus ſemper ruſticitati conſultum eſt, & in multis Legum ſubtilitatibus ſtricta obſervatio eis remiſſa . . . . . homines ruſtici, & quibus non eſt litterarum peritia quomodo poſſunt tantam Legum ſubtilitatem cuſtodire in ultimis ſuis voluntatibus? Ideoque ad Dei humanitatem reſpicientes, neceſſarium duxi-*

mus per hanc Legem eorum ſimplicitati ſubvenire : Tum quia ibidem ſubjungitur : *In illis vero locis , in quibus raro inveniuntur homines litterati , per præſentem Legem ruſticanis concedimus* . Unde hoc ipſo quod *ſolis ruſticanis* id concedatur , ceteris implicite negatur , quamvis per accidens exiſtant etiam in loco , ubi litterati non reperiuntur ; Cum diſpenſationes Legis ſint odioſæ , ac ideo reſtringendæ , nec extendendæ de uno ad aliud , *argum. cap. Si is* 2. *de filiis Presbyteror. in* 6. *cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6.

51 Ad Teſtamentum factum tempore peſtis ita ſævientis , ut ſeptem teſtes haberi nequeant , ſufficiunt quinque , vel etiam duo ſoli teſtes . Gailus *l.* 2. *obſerv.* 118. *nu.* 18. dicens ita practicari in Camera Imperiali ; ita etiam Mynſing. *Cent.* 1. *Obſerv.* 96. Clarus *loc. cit. quæſt.* 56. *num.* 6. Jaſon *in cit. l. Et ab antiquis* 21. *num.* 3. 4. *&* 5. *C. de Teſtamentis* , Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 229. & plures alii . Et ratio eſt , quia , ubi clarus non habetur textus , *optima Legum interpres eſt conſuetudo* , *leg. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus* , *& cap. Cum dilectus* 8. *de de conſuetudine* . Unde cum conſuetudo , & praxis recepta in Camera Imperiali ex ſupracitatis Doctoribus habeat , quod ad tale teſtamentum duo teſtes ſufficiant , ſtat firma noſtra concluſio .

52 Immo varii volunt , quod ad tale teſtamentum tempore peſtis adeo ſævientis ea ſola ſufficiant , quæ de Jure naturæ & gentium requiruntur , & conſequenter hujuſmodi Teſtamentum coram duobus teſtibus factum in utroque Foro ſubſiſtat . Sic Florianus *in leg. Milites* 15. *Cod. de teſtamentis milit.* Portius §. *final. Inſtitut. de Teſtamen. Milit.* Paolus Comitolus *lib.* 7. *reſponſ. moral. quæſtion.* 1. *concluſ.* 2. & alii . Et ratio eſt quia in caſu neceſſitatis receditur a Jure communi , cum ipſi illa non ſubjaceat , *l. Ubi abſunt* 19. *ff. de Tutoribus* , *& Curatoribus* : *l. Cæſar* 15. *ff. de Publicanis* , *& vectigalibus* , *& cap. Conſilium* 2. *de obſervat. jejunior.* ibi : *Cum non ſubjaceat Legi neceſſitas* , *c. Sicut* 11. *diſt.* 1. *de conſecrat.* ibi : *Neceſſitas non habet legem* , cum ſimilibus .

53 Stando tamen in præciſo rigore Juris Communis , ad Teſtamentum tempore peſtis non ita ſævientis , quin haberi poſſint ſeptem teſtes , & obſervari aliæ ſolemnitates alias requiſitæ , debent omnes tales ſolemnitates obſervari , & omnes dicti ſeptem teſtes adhiberi , quamvis alioquin non omnes ſeptem ſimul , & ſemel congregati eſſe debeant , ſed ſucceſſive venire poſſint , textu expreſſo *in leg. Caſus majoris* 8. *Cod. de Teſtamentis* , ibi : *Caſus majoris , ac novi contingentis ratione adverſus timorem contagionis quæ teſtes deterret , licet aliquid de Jure laxatum eſt , non tamen prorſus reliqua teſtamentorum ſolemnitas perempta eſt ; Teſtes enim hujuſmodi morbo oppreſſos eo tempore jungi , atque ſociari remiſſum eſt ; Non etiam conveniendi numeri eorum ſublata eſt* .

Teſtamentum Principi oblatum inter omnia privilegiatiſſimum , eſt illud, quod Teſtator prius abſque ulla Juris ſolemnitate in Scripturam redigit , & poſtea Supremo Principi , vel ejus nomine Deputatis offert rogans , ut illud auctoritate Principis ſuſtineatur . *Sic in re Communis* , per text. *in l. Omnium* 9. *Cod. de Teſtamentis* . 54

Teſtamentum coram Principe factum æque privilegiatum , eſt illud , quod Teſtator coram Principe , vel ejus Deputatis oretenus abſque ulla Juris ſolemnitate facit , ultimam ſuam voluntatem declarando , ſeu manifeſtando , & rogando , ut Principis auctoritate ſuſtineatur . *Sic in re Communis* , per text. *in cit. l. Omnium* 19. *Cod. de Teſtamentis* . Unde , ut vides , non ſolum Teſtamentum in ſcriptis jam factum Principi offerri , ſed etiam oretenus coram eodem poteſt fieri Teſtamentum validiſſimum abſque omni Juris ſolemnitate , ut tradit Communiſſima Doctorum . 55 56

Teſtamentum Principi oblatum , vel coram eo factum eſt validiſſimum abſque omni Juris ſolemnitate . *Communis* , per expreſſum textum *in cit. l. Omnium* 19. *Cod. de Teſtamentis* , ubi dicitur , quod æque ſecurus ſit Teſtator , ſive auribus privatorum adhibita ſolemnitate ordinaria , ſive ſine ſolemnitate ordinaria coram Principe teſtetur , ibi : *Aut auribus privatorum mentis ſuæ poſtremum publicavit judicium , ita nec de ejus unquam ſucceſſione tractabitur , qui Nobis mediis , & toto Jure (quod in noſtris eſt ſcriniis conſtitutum) teſte ſuccedit* . Et ratio potiſſima eſt , quia ut ibi dicitur , Principis auctoritas omnem ſolemnitatem ſuperat : Eo vel maxime quod Princeps numquam ſolus , ſed ſemper Nobilibus , aliiſque omni exceptione majoribus perſonis ſtipatus exiſtat , ibi : *Omnium Teſtamentorum ſolemnitatem ſuperare videtur , quod inſertum mera fide precibus inter tot Nobiles , probataſque perſonas , etiam conſcientiam Principis tenet* . 57

Item

Digitized by Google

58 Item privilegiatum eſt Teſtamentum *Ad acta*
datum, & eſt illud, quod Teſtator prius jam ab-
ſque ſolemnitate factum, & in Scripturam re-
dactum Judici, vel Deputatis ab eo, offert.
Sic in se Communis, per text. *in cit. l. Omnium*
19. Cod. de Teſtamentis.

59 Item privilegiatum eſt Teſtamentum *apud*
acta, ſeu *coram actis factum*, & eſt illud, quod
Teſtator facit oretenus ſuam ultimam volunta-
tem coram Judice, vel Deputatis ab eo de-
clarando, & manifeſtando. *Sic in se Commu-*
nis per textum *in cit. l. Omnium*.

60 Ad valorem Teſtamenti *ad acta dati*, ſeu
apud Acta, vel *coram Actis facti*, ſive in lo-
co Judicii, ſive extra illud nulla alia requi-
ritur Juris ſolemnitas; Dummodo alias legiti-
me conſtet, & probari poſſit Teſtamentum re-
vera *ad acta datum*, ſeu *apud Acta*, *vel coram*
Actis factum fuiſſe. *Communis*, per text. *in*
citat. leg. Omnium 19. *& leg. Sancimus* 27.
Cod. de Teſtamentis. Et ratio eſt, quia in tali
Teſtamento auctoritas Judicis requiſitas ſole-
mnitates ſupplet; immo ſuperat, ut expreſſe
dicitur *in cit. leg. Omnium*, ibi: *Omnium teſta-*
mentorum ſolemnitatem ſuperare videtur &c. Un-
de *leg. In donationibus* 31. *Cod. de donationi-*
bus ſic expreſſe ſtatuitur: *In donationibus, quæ*
Actis inſinuantur, non eſſe neceſſarium judicamus
vicinos, vel alios teſtes adhibere. Nam ſuper-
fluum eſt privatum teſtimonium, cum publica
monumenta ſufficiant.

61 Teſtamenta Cardinalium ſunt æque privile-
giata, ac Teſtamenta militum. Card. de Lu-
ca *de teſtamentis diſc. 7. num.* 7. Alban. *de*
Cardinalibus q. 42. §. 2. Germon. *de Sacror.*
Immunit. lib. 3. cap. 6. n. 66. Gratian *diſce-*
ptat. 312. *num* 11. Diana *part. 5. tract. 2. de*
Cardinalibus cap. 41. Barboſ. *lib. 1. Juris Ec-*
cleſiaſtic. univerſ. cap. 5. num. 101. cum aliis
62 ibi citatis. Et in ipſis attenditur ſola veritas
naturalis. Rota *in Romana Legati 14. Aprilis*
1660. *coram Peiolo*, Card. de Luca *loc. cit. nu.*
63 8. Jacob. Gall. *conſil.* 60. & alii. Atque ſuffi-
cit ſola ſchedula vel ſubſcripta manu Cardi-
nalium abſque teſtibus. Card. de Luca *de*
teſtamentis diſc. 14. num. 9. Card. Petra *tom.*
2. Commentar. ad Conſtit. X. Innocent. III.
Sect. 2. n. 18. Abb. *conſil. 32. n. 2. & ſeq.*
lib. 2. Achill. de Graſſ. *deciſ. 1. de Teſtamen-*
tis, & alii.

Additiones ex aliena manu.

Agit hic *Auctor* de Teſtamentis, in quibus 64
remiſſus eſt rigor ſolemnitatum juris Civilis. —
Libet vero aliqua addere de teſtamento ad
pias cauſas.

Quod attinet ad Teſtamentum ad pias cau- 65
ſas, quæſtionis eſt, an teſtamentum, in quo
pia cauſa per fideicommiſſum vocata eſt, dici
queat ad pias cauſas. De hac autem quæſtio- 66
ne hic fuit ſenſus Rotæ *in Majoricen. Immiſ-*
ſionis 21. Januarii 1735. cor. Eminentiſſ. Cre-
ſcentio: Fenſtra (ſunt ejus verba §. 5. & ſeq.)
ad evitandam prædicti textus cenſuram impu-
gnatur in hypotheſi favor piæ cauſæ, ex quo Col-
legium nec directe inſtitutum legeretur, neque ſub-
ſtitutum ſub aliqua conditione certo extitura,
ſed vocatum tantummodo ſub duplici conditione,
quod nempe Antonius primus heres obiret ſine fi-
liis, quod iſti ſine liberis ac deſcendentibus dece-
derent, quod nunquam evenire quum poſſet, non
erat proinde cur in his terminis diſpoſitio dicere-
tur ad pias cauſas ad effectum gaudendi illius
privilegiis &c. Aſſumptum namque procederet,
& contrariæ auctoritates locum haberent, ubi jus
& vocatio piæ cauſæ adhuc ſub incerta condi-
tione maneret, ita ut privilegium reſpiceret prius
commodum intermediæ privatæ Perſonæ illud al-
legantis. Secus autem ubi prout in caſu purifi-
cata jam conditione præſens ac certum eſt jus
cauſæ piæ, factuſque jam locus illius ſubſtitu-
tioni. In his quippe terminis nihil refert an di-
recta, vel obliqua, an proxima, vel remota fue-
rit ab initio vocatio ejuſdem cauſæ piæ ad hoc
ut teſtamentum non ſubjaceat cenſuræ juris civi-
lis, ejuſque ſolemnitatibus &c. Confer etiam
confirmatoriam 13. Aprilis 1736. §. Neque &
plur. ſequent. cor. eodem.

Num privilegium teſtamenti ad cauſas pias 67
ad legata profana in eo contenta etiam ex-
tendatur, accerrima quæſtio eſt. Affirmativam 68
opinionem pluribus cumulatis tenet Lanfre-
din. *Reſponſ. Eccleſ. 4. n.* 11. ea de ratione; *quod*
propter individuitatem teſtamenti, & mutuæ ra-
tionem juſtitiæ, cujus Eccleſia cultrix eſſe de-
bet, validitas ex piæ cauſæ ratione inducta le-
gatis etiam profanis communicetur, & quæcumque
diſpoſita in teſtamento ubi pia cauſa ſit inſtitu-
ta, exequutioni demandanda ſint.

In concernentibus vero voluntatem, nullum 69
eſt privilegium piæ cauſæ. Utile propterea eſt
noſſe quando ſchedula ad pias cauſas contineat
perfectam diſpoſitionem, & quando præpara-
tionem, ad diſponendum. Vide tamen Lanfre-

Digitized by Google

din. *Reſponſ. Eccleſ. 29. n. 16. & plur. ſeq. Rota in Anconitana Legati pii 18. Junii 1742. cor. Reverendiſſ. Molin.*

ARTICULUS III.

Teſtamentum quod ad ea, quæ concernunt illos, qui poſſunt, vel non ipſum facere, heredes in ipſo inſtitui, & ejuſdem Executores eſſe, eorumque obligationem.

1 QUilibet Teſtamentum facere poteſt, qui nec Jure naturali, nec poſitivo prohibetur. *Communis*, per text. expreſſum *in l. Habeat unuſquiſque* 1. *Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis ; & leg. ex facto* 43. *in principio ff. de vulgari, & pupillari ſubſtitut.* ubi dicitur, iniquum eſſe auferre Teſtamenti factionem homini ſanæ mentis, ibi : *Etenim iniquum incipit fieri Beneficium Principis, ſi adhuc id valere dicamus, auferret enim teſtamenti factionem homine ſanæ mentis.*

2 Iure naturæ Teſtamentum facere non poſſunt infantes ante ſeptennium, utpote uſu rationis carentes, qui uſus rationis de Jure naturæ requiritur ut actus humanus valeat : *Communis, arg. §. Præterea* 1. *Inſtit. Quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum*, ibi ; *Item furioſi, quia mente carent*, & concordant *l. In eo* 2. *& l. in adverſa* 17. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt.*

3 Item Teſtamentum facere non poſſunt furioſi, amentes, mente capti, ac omnes, qui uſu rationis carent, tempore, quo uſu rationis actualiter privati exiſtunt. *Communis*, per textus expreſſos *in citat. §. Præterea* 1. *Inſt. Quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum*, ibi : *Item furioſi quia mente carent, l. In eo* 2. *ff. Qui ſtamenta facere poſſunt*, ibi : *In eo qui teſtatur ejus temporis, quo Teſtamentum facit, integritas mentis, non corporis ſanitas exigenda eſt ; l. In adverſa* 17. *ff. eodem* ibi : *in adverſa corporis valetudine mente captus eo tempore Teſtamentum facere non poteſt*. Et concordat *lex Furioſi.* 40. *ff. de Regulis Juris.*

4 Valet tamen Teſtamentum ab ipſis factum, antequam eſſent furioſi, amentes, mente capti, ſeu uſu rationis privati, *Communis*, textu expreſſo *in cit. §. Præterea*, 1. *Inſt. Quibus non eſt permiſſum facere Teſtamentum*, ibi : *Certe eo quod ante furorem fecerint, valente teſtamento : leg. Qui teſtamenta* 20. *§.* 4. *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt*, ibi : *teſtamentum quoque, quod ante furorem conſummavit, valebit.*

5 Valet etiam Teſtamentum ab ipſis factum tempore, quo habent lucida intervalla. *Communis*, textu expreſſo *in cit. §. Præterea*, ibi : *Furioſi autem, ſi per id tempus fecerint Teſtamentum, quo furor eorum intermiſſus eſt, Jure teſtati eſſe videntur, leg. Furioſum* 6. *Cod. Qui teſtamenta facere poſſunt*, ibi : *Si vero voluerit in dilucidis intervallis aliquod condere Teſtamentum, vel ultimam voluntatem, & hoc ſana mente inceperit facere, & conſummavit, nullo tali morbo interveniente, ſtare Teſtamentum, ſive quamcumque ultimam voluntatem cenſemus, ſi & alia omnia acceſſerint, quæ in hujuſmodi actibus legitima obſervatio requirit.* 6

Dummodo tamen durante lucido intervallo totum abſolvant ; alias, ſi durante actu teſtandi, in furorem, amentiam, vel inſaniam, ſeu uſus rationis privationem incidant, totum teſtamentum quo ad cauſas profanas eſt nullum. *Communis*, textu expreſſo *in citat. l. Furioſum*, ibi ; *Si capto teſtamento furor eum invaſit, ſancimus tale teſtamentum hominis, qui in ipſo actu teſtamenti adverſa valetudine tentus eſt, pro nihilo eſſe.*

Item Teſtamentum facere non poteſt mutus, & ſurdus ſimul a nativitate ; Secus autem ſi ex accidenti, modo ſcribere ſciat, vel ſi mutus, aut ſurdus tantum ſit, & voluntatem ſuam ſcripto declarare poſſit. Communis textu claro *in §. Item* 3. *Inſtitut. Quibus non eſt permiſſum facere Teſtamentum, l. Qui in poteſtate* 6. *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt, l. Diſcretis* 10. *Cod. eod.* 7

Item teſtari non poteſt cæcus, niſi nuncupative, & obſervatis ſolemnitatibus, quæ deſcribuntur in *leg. Hac conſultiſſima* 8. *Cod. Qui Teſtamenta facere poſſint. Communis*, per textem expreſſum *in dicta leg. Hac conſultiſſima.* 8

Item Teſtamentum facere non poteſt prodigus, cui a Judice interdicta eſt bonorum adminiſtratio. *Communis*, textu expreſſo *in §. Item prodigus* 2. *Inſt. Quibus non eſt permiſſum facere Teſtamentum, & l. Is cui* 18. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt.* 9

Item Teſtamentum facere non poteſt ſervus, ſive mancipium, *Communis*, textu claro *in l. Filius familias* 16. *& l. Si Filius familias* 19. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt, & c. illud* 5. *cauſ.* 14. *q.* 2. 10

Item teſtari non poteſt captivus, vel obſes apud hoſtes detentus. *Communis*, textu expreſſo *in §. Ejus qui* 5. *Inſtitut. Quibus non eſt permiſſum facere Teſtamentum ; l. Ejus qui* 8. *& l. Obſides* 11. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt.* 11

Item teſtari non poteſt damnatus ad mortem 12

Digitized by Google

tem naturalem , vel civilem . *Communis* , textu expreſſo *in l. Ejus qui* 8. §. 1. *&* 2, *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt* , *& l. Si quis* 6. §. 6. *ff. De injuſto, rupto, irrito facto Teſtamento*.

13 Item Teſtamentum facere non poſſunt impuberes , maſculi ante annum 14. & feminæ ante annum duodecimum completum . *Communis*, textu claro *in l. Si fratre* 4. *Cod. Qui Teſtamenta facere poſſint* , *l. A qua ætate* 5. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt* , *& §. Præterea* 1. *Inſtitut. Quibus non eſt permiſſum facere Teſtamentum* , ibi : *Præterea Teſtamentum facere non poſſunt impuberes , quia nullum eſt eorum animi judicium* .

14 Item filius familias, qui ſub patris poteſtate eſt, non poteſt teſtari , niſi de bonis caſtrenſibus Jure militari , & quaſi caſtrenſibus , ſervatis ſolemnitatibus Juris Communis , ſi pubes ſit . *Communis*, per textus *in l. Nemo* 11. juncta Gloſſa *ibid. verb. certis* , *& leg. Omnes* 12.
15 *Cod. Qui Teſtamenta facere poſſint* . De bonis vero adventitiis Teſtamentum facere non poteſt, ne quidem patre conſentiente , textu expreſſo *in l. Qui in poteſtate* 6. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt* , *& princip. Inſtitut. Quibus non eſt permiſſum facere Teſtamentum* .

16 Item damnati ob libellum famoſum teſtari non poſſunt . *Communis* , textu expreſſo *in l. Is cui* 19. §. 1. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt* , ibi : *Si quis ob carmen famoſum damnetur , Senatus conſulto expreſſum eſt , ut inteſtabilis ſit , ergo nec Teſtamentum facere poterit* , *l. Ob carmen* 21. *§. de teſtibus*, ibi : *Ob carmen famoſum damnatus inteſtabilis ſit* .

17 Item teſtari non poſſunt rei criminis læſæ Majeſtatis , ideſt qui hoſtile quid contra Supremum Principem, vel ejus Conſiliarios moliuntur . *Communis*, text. expreſſo *in l. Quiſquis* 5. *Cod. ad Leg. Juliam Majeſtatis* .

18 Item teſtari prohibentur Hæretici . *Communis* , textu expreſſo *in leg. Manichæos* 4. *& l. Ariani* 5. *Cod. de Hæreticis* . Et idem eſt dicendum de receptoribus , defenſoribus , & fautoribus ipſorum Hæreticorum . *Authent. Credentes* , *Cod. eod.* ibi ; *Præterea receptatores , & defenſores , & fautores Hæreticorum . . . . . quilibet talium . . . . . fit etiam inteſtabilis , ut nec teſtandi liberam habeat facultatem , nec ad hereditatis ſucceſſionem accedat* , *cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes , de Hæreticis* . Advertendum tamen eſt , quod vi pacis Vveſtphalicæ , Lutherani , & Calviniſtæ in Imperio tollerati ſint teſtandi , & aliorum Jurium Civilium capaces .

Item teſtari prohibentur Uſurarii publici , 19
& manifeſti , niſi prius uſuras reſtituant , aut de reſtitutione facienda idoneam cautionem præſtent . *Communis* , textu expreſſo *in cap. Quamquam uſurarii* 2. *de uſuris in* 6.

Item teſtari prohibentur omnes hoſtiliter inſequentes, percutientes, aut offendentes S. R. E. Card. *Communis*, textu expreſſo *in c. Felicis* 5. *de pœnis in* 6.

Item non deſunt Doctores volentes , quod 20
omnes excommunicati notorii , & vitandi teſtari non poſſint . At communis ſententia tenet contrarium , quia nullibi id reperitur in Jure expreſſum, cum eorum actus privati non ſint irriti , iis tamen exceptis, qui excommunicati ſunt propter Hæreſim ob dicta *ſupra num.* 18. Sic de Communi teſtantur Pithing *loc. cit. num.* 24. *in fine* , & Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 319.

Qui ſunt inhabiles ex natura ad teſtandum , 21
ut infantes, amentes , inſani , furioſi , muti , & ſurdi ſimul a nativitate , Teſtamenta facere nequeunt neque ad cauſas pias . *Communis* teſte Reiffenſt. *loc. cit. n.* 320.

Qui autem ad teſtandum ſunt inhabiles ſo- 22
lum de Jure Civili , poſſunt valide teſtari quoad cauſas pias de iis bonis, quorum perfectum dominium adhuc habent , Riccius *in praxi aurea part.* 4. *reſolution.* 88. Bartolus *in l.* 1. *Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis* , Engel *lib.* 3. *Decretal. titul.* 26. *num.* 4. Reiffenſtuel *ibidem numero* 321. cum Molina ; Leſſio, Sanchez ibi citatis, & alii ; *arg. l. Habeat* 1. *Cod. De Sacroſanctis Eccleſiis* , ubi Conſtantinus Imperator unicuique abſque limitatione, conſequenter etiam alias inhabilibus de Jure Civili , concedit licentiam teſtandi ad piam cauſam ; Natura enim hujus Dictionis *Unuſquiſque* eſt neminem excludere , *l. Hoc art.* 29. *ff. de heredibus inſtituendis* , ibi : *Hoc articulo* quiſque *omnes ſignantur* ; Tum quia Teſtamentum ad pias cauſas nullo modo ſubjacet diſpoſitioni Juris Civilis , ſed ſecundum Canones , Juraque naturæ , & gentium judicandum eſt , textu expreſſo *in cap. Relatum* 11. *de Teſtamentis* .

Fuit autem notanter dictum : *De iis bonis* , 23
quorum perfectum dominium adhuc habent , quia de bonis jam propter delicta amiſſis , & Fiſco addictis neque ad cauſas pias teſtari poſſunt , ut præſertim patet de reis criminis læſæ Majeſtatis , de Hæreticis , eorumque fautoribus , qui cum illico bona ſua amittant , eaque Fiſco cedere debeant , ne-

que ad cauſas pias de ipſis, urpote nun amplius ſuis, teſtari poſſunt, ut norat Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 324. Ubi *num.* 325. ſubdit, quod prodigi, impuberes judicium naturale ſufficiens ad peccatum mortale jam habentes, & damnati ad mortem, quorum bona non confiſcantur, teſtari poſſint ad cauſas pias.

26 Clerici Sæculares omnes, tam majures, quam minures æque ac Laici facere poſſunt Teſtamentum de bonis ſuis patrimonialibus, & quaſi patrimonialibus, ſeu induſtrialibus. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Quia nos 9. de Teſtamentis*, ibi: *Conſiderationi tuæ reſpondemus, quod Clerici de his quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, libere diſponere valeant; De his tamen, quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de Jure facere poſſunt teſtamentum*. Et cuncurdant *c. Epiſcopi 19. cauſ.* 12. *q.* 1. *& cap. Placuit* 1. *& c. Quicumque* 2. *ead. cauſ.* 12. *q.* 3.

27 Clerici ſæculares Teſtamentum facere poſſunt etiam de bonis parſimonialibus, S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 7. *in reſponſ. ad* 2. Covarruv. *de Teſtam. cap.* 7. *n.* 9. Navar. *de Reditibus Eccleſ. q.* 1. *n.* 26. *&* 44. Pirhing *loc. cit. n.* 33. Reiff. *loc. cit. n.* 327. Barboſ. *in cap. Cum in Officiis 7. de Teſtamentis*, & ipſo teſte *Communis aliorum*, *arg. cit. c. Epiſcopi* 19. *cauſ.* 12. *q.* 1.

28 Clerici de bonis Eccleſiaſticis ſuperfluis, ſeu de fructibus Beneficii de Jure nullum penitus Teſtamentum, nec ad cauſas pias facere poſſunt. *Communis*, textu expreſſo *in cit. c. Quia nos 9. de Teſtamentis*, ibi *De his tamen, quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de Jure facere poſſunt teſtamentum*. Et concordant c. *Quorundam* 1. *c. Cum in Officiis* 7. *c. Ad hæc* 8. *c. Relatum* 12. *de Teſtamentis*. Vide verb. *Beneficiatus art.* 3. *n.* 1.

29 Nuranter autem dicitur Clericum de bonis Eccleſiaſticis nec ad cauſam piam teſtari poſſe *de Jure*, quia de cunſuetudine legitima poteſt intruduci, ut Clerici Sæculares de bonis Eccleſiaſticis ſuperfluis ad cauſas pias valide teſtari poſſint. *Communis*. Vide d. verb. *Beneficiatus art.* 3. *n.* 2.

30 Non poſſunt tamen Clerici ſæculares, ſive majores, ſive inferiores, neque vi conſuetudinis licite, vel valide teſtari de bonis Eccleſiaſticis ſuperfluis in notabili quantitate ad cauſas profanas. Nec heres profanus poteſt tuta conſcientia tamen hereditatem recipere, & retinere, ſed ſi eam accipiat, tenetur ex Juſtitia eam iterum reſtituere: Vide d. verb. *Beneficiatus art.* 3. *a n.* 3. *ad n.* 7. *& art.* 1. *a n.* 36. *ad* 62.

31 Clerici autem incolæ, & Cives Urbis Romanæ, qui in ea, vel ejus diſtrictu deceſſerint, poſſunt libere, & licite, tam inter vivos, quam mortis cauſa de bonis Eccleſiaſticis ſuperfluis diſponere etiam ac cauſas profanas. Vide dict. verb. *Beneficiatus art.* 3. *num.* 8. *&* 9.

32 Regulares omnes profeſſi, tam Superiores, quam ſubditi nequeunt ullam facere Teſtamentum, *Communis*, *ac certa*. Vide verb. *Regulares art.* 1. *n.* 62.

33 Neque Regulares teſtari poſſunt ad pias cauſas. *Communis*. Vide *ibid. n.* 63.

34 Immo neque de licentia Prelati, ſeu Superioris. *Communis*. Vide *ibid. n.* 64.

35 Nec poſſunt Regulares teſtari, etiamſi ante Profeſſiunem ſibi aliquam ſummam ſuurum bonorum reſervaſſent cum facultate teſtandi. *Communis*. Vide *ibid. n.* 65.

36 Quinimo Regularibus profeſſis neque licet Teſtamentum a ſe conditum ante emiſſam Profeſſionem moderari per viam declarationis. Vide *ibid. n.* 66.

37 Puſſunt autem Regulares Profeſſi Teſtamentum a ſe factum ante Profeſſionem interpretari, & declarare, ſi declaratione, aut interpretatione egeat, quia hoc non eſt diſponere de aliquibus bonis, ſed declarare, & explicare diſpoſitionem a ſe factam, quando poterant illam facere. Novarius *in Lucerna Regularium verb. Teſtamentum num.* 7. Portellus *in dubiis Regularium verb. Teſtamentum num.* 2. Lezana *in Summa qq. Regular. verb. Teſtamentum n.* 2. Rodriquez *tom.* 3. *q.* 69. *art.* 3. Sanchez *lib.* 7. *moral. c.* 11. *num.* 16. Gozzadin. *conſil.* 41. *n.* 15. 16. 17. Reginald. *lib.* 18. *cap.* 27. *n.* 397. Moneta *de commutat. ult. volunt. cap.* 5. *q.* 1. *n.* 14. Barboſa *ad Concil. Trid. ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 16. *n.* 21. cum aliis ibi citatis. Vide verb. *Novitius num.* 55.

38 Nuvitius poteſt revocare Teſtamentum a ſe factum, ſive ante, ſive poſt ingreſſum Religionis, & durante Novitiatu aliud condere. Vide d. verb. *Novitius n.* 50.

39 Novitius in Teſtamento nihil poteſt ſibi reſervare ad effectum teſtandi de illo poſt profeſſionem. Vide *ibid. n.* 51.

40 Poteſt tamen Novitius in ſuo Teſtamento præcipere, ut aliquid ex ejus bonis etiam poſt Profeſſionem ſuam quotannis expendatur in

pios

Digitized by Google

pios uſus, ſeu quod alicui ſolvatur annuum legatum, val ne quid de eis alienetur, & hujuſmodi. Vida *ibid. n.* 52.

41 Si Novitius anta profeſſionam teſtari omittat, ſuccedit in ejus bona, actiones, & Jura Monaſterium, ſi ſit capax bonorum: Si autem Monaſterium ſit incapax, ſuccedunt conſanguinei ab inteſtato. Vide *ibid. n.* 53.

42 Poſt Profeſſionem emiſſam non poteſt Raligioſus Teſtamentum ante Profeſſionam factum ravocara, quamvis, ut ſupra dictum eſt, poſſit ipſum declarara. Vida *ibid. n.* 54. *&* 55.

43 Novitii poſſunt, ſive ante ingreſſum Religionis, ſive etiam tempora Novitiatus Teſtamantum condere, etiam ante duos menſes proxime præcedentes Profeſſionam, & ſine licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii Genaralis, non obſtante Decreto Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 16. *de Regularibus*, quia ibi non adimitur illis facultas taſtandi, ſed ſolum diſponandi intar vivos, non ſervatis iis, quæ ibi præſcribuntur. Vide verb. *Novitius n.* 35.

44 Qui poſſint, val non, Heredas inſtitui in Teſtamento? Vida verb. *Heres per tot.*

45 Executores Teſtamantorum ſunt, & dicuntur illi, qui vel ex diſpoſitione Legis, vel Teſtatoris, vel Judicis axequuntur daſuncti voluntatem. *Sic in ee Communis.*

46 Executores Teſtamentorum alii ſunt *Legitimi*, alii *Teſtamentarii*, alii *Dativi*. Exacutores *Legitimi* ſunt, & dicuntur illi, qui ab ipſa Lega, ſeu Jure dantur, ſive quibus munus exequendi a Lega competit. Executores *Teſtamentarii* ſunt, qui ab ipſo Taſtatore in Teſtamento deſignantur, ſeu daputantur. Exacutoras *Dativi* ſunt, quia a Judice, vel Magiſtratu dantur caſu, quo Heres inſtitutus Executor aſſa nequit, aut deſignatus in Teſtamento munus exequendi accipare nolit, vel non poſſit. Ita in te Doctores communiter; *argum. tot. Titul. ff. de Teſtament. tur. & titul. ff. de Tutoribus, & curatoribus*, ubi Tutores alii ſunt Legitimi, alii Taſtamantarii, alii Dativi.

47 Si nullus a Taſtatore ſit deſignatus, ſeu deputatus in Teſtamento Executor, ipſo Jure Executor eſt ejus Heres, qui da Jure debet integram daſuncti voluntatam atiam quoad Legata exequi. *Communis, arg. cap. Nos quidem* 3. *& cap. Si Heredes* 6. *de teſtament. l. Nulls* 28. *Cod. de Epiſc. & Cleric. & Novell.* 131. *cap.* 11.

48 Excipiuntur tamen ea, quæ pro redemptione captivorum, vel pauperum alimentis, aut aliis cauſis piis relicta ſunt. Horum enim exequutio, non ad Heredas, ſed ad Epiſcopum loci, tamquam Patrem pauperum, & miſarabilium perſonarum, ac piarum defunctorum voluntatum Executorem da Jure pertinet, ſi nullus alius ſit Executor daſignatus; Sicuti atiam, ſi heres, aut Executor daſignatus voluntatem daſuncti exigi negligit, Abbas *in cit. cap. Nos quidem n.* 4. Covarruv. *ibid. n.* 8. Silveſter verb. *Teſtamentum* 2. *q.* 8. Molina *de Juſtitia diſp.* 247. *n.* 4. Layman *lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 11. *num.* 4. Pirhing *loc. cit. num.* 101. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 774. *&* 775. & alii paſſim, par text. *in c. Nos quidem* 3. *cap. Si Heredes* 6. *& c. Tua nobis* 17. *de Teſtamentis*; *l. Hereditas* 50. *ad finem, ff. de Petit. Heredit. l.* Nulli 28. *Cod. de Epiſc. & Clericis, & Novella* 131. *c.* 10. *&* 11. Et Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 8. *de reform.* ibi: *Epiſcopi etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati in caſibus ab Jure conceſſis omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos ſint Executores.*

49 Immo Epiſcopus poteſt compellere Executores Teſtamentarios ed exequendas pias voluntatas daſunctorum, etiamſi Teſtator hoc interdixiſſet. *Communis*, taxtu expreſſo *in cap. Tua nobis* 17. *de Teſtamentis*, ibi: *Cum igitue in omnibus piis voluntatibus ſit per locorum Epiſcopos providendum, ut ſecundum defuncti voluntatem univerſa procedant, licet etiam a Teſtatoribus id contingeret interdici; Mandamus quatenus Executeres Teſtamentorum hujuſmodi, ut bena ipſa fideliter, & plenarie in uſus prædictes expendant, monitione præmiſſa compellas*, juncto ejus Summario ſic expreſſa dicante, ibi: *Epiſcopus compellit Fideicommiſſarios, ſeu Executores Teſtamenti ad exequendas pias voluntates defunctorum, etiamſi Teſtator hoc interdixiſſet.* Et ſic plurias decravit Sac. Cong. Conc. Vide verb. *Adminiſtrater a num.* 3. ubi referuntur decreta.

50 Executoras Teſtamenti deputari poſſunt a Teſtatore unus, vel plures, ſive ex Heredibus, ſiva ax extraneis, ſiva Clericis, ſiva Laicis. Molina *loc. cit. num.* 6. Laym. *loc. cit. num.* 2. Pirhing *loc. cit. num.* 102. Reiffenſtuel *l. c. num.* 776. & alii communiter, per textus *in cap. Joannes* 19. *de Teſtamentis*, ibi: *Jeannes Clericus, & P. Laicus Executores ultimæ voluntatis*, & concordat *c. Tua nobis* 17. *eodem.*

51 Etiam feminæ eſſe poſſunt Executrices Teſtamentorum. *Communis*, cum ſupracitatis Doctoribus, per text. *in cap. Nos quidem* 3. *de Teſtamentis*, & *l. A filio* 15. *ff. de Aliment. legat.*

52 Item etiam minores 25. annis poſſunt eſſe Executores; dummodo ſeptemdecim annos exceſſerint. Hæc enim ætas ſufficit, ut quis ſit Procurator ad negotia; *c. Qui generaliter* 5. §. *fin. de Procuratoribus in* 6. Sic Cuvarruv. *loc. cit. num.* 4. Molina *loc. cit. num.* 4. 14. Pirhing *loc. cit. num.* 102. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 776. & alii paſſim.

53 Executores Teſtamentarii poſſunt eſſe etiam Religioſi omnes (exceptis Fratribus Minoribus) dummodo ad id licentiam habeant a legitimo ſuo Superiore. *Communis*, per clarum tex. *in c. Religioſus Executor* 2. *de Teſtamentis in* 6. & *Clementina Religioſis*, *de Teſtamentis*.

54 Per Superiorem autem, qui talem licentiam date poteſt, intelligitur Superior Localis, ſeu Prælatus Conventus Monaſterii, aut Domus Religioſæ, niſi ſpeciales Conſtitutiones alicujus Religionis aliud ordinent. Pirhing *loc. cit. num.* 108. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 777. Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.* 11. *num.* 15. & 16. Franc. *in cit. cap. Religioſus Executor num.* 1. Laym. *cit. cap.* & alii paſſim.

55 Si Religioſus abſque licentia Superioris munus Executoris Teſtamentarii, ſive ad cauſas profanas, ſive ad cauſas pias ſuſcipiat, & peragat, adhuc per eum geſta ſunt valida. Felin. *in cap.* 2. *de Judiciis*, Layman *loc. cit. c.* 11. *num.* 5. Pirhing *loc. cit. n.* 109. Sanchez *loc. cit. cap.* 11. *num.* 44. Barboſa *lib.* 2. *Jur. Eccleſ. univerſ. cap.* 42. *num.* 65. Azor. *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 12. *cap.* 11. *q.* 1. Lezana *in ſumma quæſt. Regular. verb. Teſtamentum quoad Regulares n.* 4. & alii plures; Et ratio eſt, quia licet Sacri Canones prohibeant, tamen non annullant executionem a Religioſo abſque licentia Superioris factam, adeoque talis executio eſt quidem illicita, & peccaminoſa, ſed non eſt irrita, & invalida: Tum quia quamvis Religioſus *velle*, & *nolle* non habeat, *cap. Si Religioſus* 27. *de electión. in* 6. & *cap. Religioſus* 2. *de Teſtamentis in cap. Religioſi* 5. *de ſepulturis in* 6. habet tamen conſenſum naturalem, qui una cum conſenſu Teſtatoris ſufficiens eſſe videtur ad hoc officium; *arg. l. Filius Familias* §. *Veterani*, *ff. de Procuratoribus*, ubi deciditur, quod licet miles eſſe nequeat Procurator in Judicio, tamen, ſi non repellatur, actus ab eo geſtus valeat.

56 Oppoſitum tamen non improbabiliter tenent Covarr. *de Teſtament. cap.* 17. *num.* 2. Molina *loc. citat. num.* 9. Silveſter *loc. citat. q.* 2. *dict.* 3. Franc. *in citat. cap. Religioſus* 2. *n.* 2. *de Teſtamentis in* 6. & alii, cum quibus videtur inclinare Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 279. quamvis *num.* 278. dicat, quod aliam ſententiam affirmativam cum communi aliorum tenet Felinus *in cap.* 2. *de Judiciis*, Laym. *loc. cit. num.* 5. Pirhing *loc. cit. n.* 109. Sanch. *loc. cit.*

Fratres Minores nullatenus poſſunt eſſe Executores Teſtamentorum, neque ad cauſas profanas, neque ad cauſas pias; neque a Superioribus poteſt eis ad id licentia concedi. *Comm.* text. expreſſo *in Clementina Exivi* 1. §. *Verum etiam*, *de verb. ſignif.* ibi; *Prædictis fratribus non licet, nec competit, quia potius* (*conſideeata ſui puritate ſtatus*) *debent ſibi ſcire interdictum quod hujuſmodi executionibus*, & *diſpoſitionibus ſe exponant*, *cum hæc ſæpius abſque litigio*, & *contractione*, *vel adminiſtratione pecuniæ nequeant expediri*. 57

Poſſunt tamen Fratres Minores dare ad id conſilium Executoribus a Teſtatore deputatis. 58 *Communis*, textu expreſſo *in citat. Clementina Exivi* §. *Verum etiam*, ibi: *Verumtamen in his exequendis dare conſilium ipſorum ſtatui non obſiſtit*, *cum in hoc ipſis circa bona temporalia nulla Juriſdictio*, *ſive actio in Judicio*, *ſive diſpenſatio tribuatur*.

Inſuper poteſt Teſtator committere alicui 59 Fratri Minori, ut ipſe denominet unum, vel plures Executores. Et etiam præcipere poteſt Executoribus, ut non niſi illis pauperibus, vel cauſis piis hereditatem, vel legata diſtribuant, quos dictus Frater Minor elegerit, deſignaverit, vel denominaverit. Et in tali caſu id licite Frater Minor perageret. Sic Barboſa *in cit. Clementina Exivi n.* 26. Covar. *de Teſtamentis c.* 17. *n.* 1. Abbas *in Clementin. Religioſus n. penult. de Relig.* Sanchez *lib.* 6. *moral. c.* 11. *n.* 32. & 41. Rodriquez *Quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 70. *art.* 2. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 783. Bartolus ibi citat. & alii contra Molinam, & alios a Sanchez citatos, & ratio eſt, quia in tali caſu ceſſat motivum, & ratio prohibitionis, cum hoc munus ſine ullo litigio, & contractione, vel adminiſtratione pecuniæ omnino exequi valeat Frater Minor, ut de ſe patet: ceſſante autem ratione, & cauſa Legis, vel obligationis, ceſſat lex, ſeu obligatio ipſa, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. De Jure Patronat.* Cum ratio Legis ſit anima Legis, *l. Cum ratio* 7. *de bonis damnatorum*, adeoque &c.

Hinc conclude, quod teſtatorum voluntates Fratres Capuccini, & alii Minoritæ exequi poſſunt, nominando, vel eligendo ad ſubſidia dotalia, & ad Beneficia, ac juvenes ad ſemi-

Digitized by Google

ſeminaria. Sic Sacra Congregatio Concilii in Papien. *Subſidii dotalis die* 18. *Auguſti* 1731. ex Bullario Capuccinor. *tom.* 1. *pag.* 187. ubi refertur integra hæc cauſa cum ſua reſolutione, & egregiis notis. Vide etiam noſtr. tom. 8. in Appendice Reſolutionum *Sacræ Congr. Conc.*

60 Regulares Executores Teſtamentarii, ſeu ultimarum voluntatum, tenentur reddere rationem adminiſtrationis, ſeu executiones Epiſcopo; & ſi in hoc deliquerint, poſſunt ab ipſo puniri. *Communis*, textu expreſſo *in Clementin. Religioſis, de Teſtamentis*, ibi: *Religioſis etiam exemptis deputatis ad executionem cujuslibet ultimæ voluntatis circa ipſius executionis Officium (quod utique non poſſunt, niſi a Superiore ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta, ſuſcipere) volentes præſcindere materiam delinquendi, Pontificiæ conſtitutionis auctoritate ſtatuimus, quod tales (etiamſi Prælationis fungantur Officio) locorum Ordinariis debitam reddere, ipſique Ordinarii abſque dolo, fraude, ſeu negligentia de ſuſcepta executionis Officio teneantur exigere rationem; Illos, quos circa id deliquiſſe repererint, in aliorum exemplum pœna debita (quocumque non obſtante privilegio) puniturі.*

61 Immo Regularis Executor ultimæ voluntatis defuncti, quamvis ei ſecreto communicatæ, tenetur adhuc Epiſcopo requirenti aperire Summam, & circa quæ ſit diſtribuenda, ac rationem adminiſtrationis reddere, & tunc eſt eidem fides adhibenda, ſi juratus deponat, & concurrant probabiles conjecturæ de veriſimili voluntate Teſtatoris. Sic expreſſe Fagnan. *in c. Tua nobis* 17. *de Teſtam. n.* 61. teſtans hunc caſum ſuo tempore contigiſſe Mediolani, & in hanc ſententiam a S. Cong. Conc. ſcriptas fuiſſe litteras ad Card. Borromæum Archiep.

62 Executor deſignatus, ſeu deputatus a Teſtatore non poteſt ordinarie compelli ad acceptandum, & exequendum tale munus, ſive diſpoſitio ſit ad cauſam profanam, ſive ad cauſam piam. Poſtquam tamen acceptavit expreſſe, vel tacite, omnino etiam invitus cogi poteſt, ut defuncti voluntatem exequatur. Abbas *in cap. Joannes* 19. *num.* 3. *de Teſtamentis*, Covarruv. *ib. num.* 3. Molina *diſp.* 248. *n.* 3. Pirhing *loc. cit. n.* 113. Reiffenſtuel *loc. citat. n.* 748. & alii communiter, *arg. cit. c. Joannes* 19. *de Teſtam.* ibi: *Poſt ſuſceptum mandatum cogi debent*. Et ratio eſt, quia univerſaliter loquendo, ut expreſſe habetur §. *Mandatum* 11. *Inſt. de mandato*: *Mandatum non ſuſcipere cuilibet liberum eſt, ſuſceptum autem conſummandum eſt*.

63 Dicitur autem notanter *Ordinarie*, quia aliquando ob rationabilem cauſam poteſt Epiſcopus Clericum in Teſtamento Executorem deſignatum compellere, ut tale munus ſuſcipiat, præſertim ad exequenda pia legata, ſi non ut Executorem Teſtamentarium, ſaltem ut delegatum, ſeu Commiſſarium ſuum, *arg. cap. Paſtoralis* 28. *de Offic. delegat.* Et ratio eſt, quia univerſaliter poteſt Epiſcopus, quando ipſi aliqua Executio competit, munus ſuum alteri delegare, & delegatum, ut obediat, ſi ſit ſuus ſubditus, compellere. Sic Abbas *loc. cit.* Silveſter verb. *Teſtamentum* 2. *q.* 3. *dict.* 1. & alii ſupracitati, *arg. l. In cauſarum delegationibus, Cod. Qui pro ſua Juriſdictione*. Et ita Judex Laicus ob rationabilem cauſam poterit interdum Laicum ſuum ſubditum cogere ad munus Executoris ſuſcipiendum, & exequendum. Sic citati Doctores, *arg. cit. l. In cauſarum delegationibus*.

64 Executores tenentur quamprimum poſſunt exequi ultimam voluntatem, niſi certum tempus ab ipſo Teſtatore ſit deſignatum. *Communis, arg. c. Si heredes* 6. *de Teſtamentis, & l. Cum res* 47. *ff de legat.* 1. ubi expreſſe præcipitur, ut legata ſine mora præſtentur. Vid. verb. *Legatum n.* 41. & 42.

65 Tam Judex Eccleſiaſticus quam Laicus poteſt compellere Executores Laicos ad exequendam voluntatem defuncti, ſive diſpoſitio ſit ad cauſam profanam, ſive ad cauſam piam, ita ut hec cauſa ſit mixti Fori, & detur locus præventioni. *Communis*. Et quidem quod id poſſit Epiſcopus ſeu Judex Eccleſiaſticus, ſi diſpoſitio ſit ad cauſam piam, etiamſi Teſtator ſit Laicus, habetur deciſum *in c. Tua nobis* 17. *de Teſtamentis*. Et concordat *cap. Nos quidem* 3. *& cap. ſi heredes* 6. *eodem*. Et quod id poſſit etiam Judex Laicus, quamvis diſpoſitio ſit ad cauſam piam, patet ex *Novella* 131. *cap.* 10. ibi: *Si quis ædificationem Venerabilis Oratorii, aut Xenodochii, aut Ptochii, aut Orphanotrophii, aut Noſocomii; aut alterius venerandæ Domus in noviſſima voluntate fieri diſpoſuerit . . . . . compleri jubemus providentia locorum Epiſcopi, & Civilis Judicis*. Quod autem id poſſit Judex Laicus in caſu, quo diſpoſitio ſit ad cauſam profanam, & Teſtator, & Executor ſit Laicus, eſt extra controverſiam indubitatum apud omnes. Quod vero in tali caſu id poſſit etiam Epiſcopus, quamvis Teſtator, & Executor ipſius diſpoſitionis ad cauſam profanam ſit Laicus, tenet (teſte Covarruv. *loc. cit. num.* 3. & Reifenſtuel *loc. cit. num.* 789.) *Communis*

Docto-

Digitized by Google

Doctorum, *arg. cit. cap. Si heredes 6. de Teſtamentis*; ubi ſine ulla diſtinctione an diſpoſitio Teſtatoris ſit ad cauſam piam, vel profanam, & heres, ſeu Executor ſit Laicus, vel Eccleſiaſticus; tribuitur Epiſcopo facultas compellendi hæredes, ſeu Executores ad exequendam defuncti voluntatem, ibi: *Si heredes Juſſu Teſtatoris non adimpleverint, ab Epiſcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta eſt, Canonice interdicatur cum fructibus, & ceteris emolumentis, ut vota defuncti adimpleantur.*

66 Judex autem Laicus nullimode compellere ad id poteſt Executorem Clericum, cum Judici Laico nulla competat Juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas. *Communis*, per text. *in c. Bene quidem* 1. *diſt.* 96. *c. Eccleſia S. Mariæ* 10. *de Conſtitutionib. c. Cum Laicis* 12. *de rebus Eccleſ. alienand. vel non*, *c. Decernimus* 2. *de Judiciis*, cum ſimilibus.

67 Judex præſertim Eccleſiaſticus ſtatim poſt aditam ab Herede hereditatem compellere poteſt Executores, ut voluntatem defuncti executioni mandent, quamvis Teſtator id expreſſe ei inhibuerit. *Comm.* & quidem quoad primam partem patet ex Juribus adductis *ſup. num.* 63. juncta *l. Si domus* 71. §. *ff.* 2. *De Legatis* 1. ubi cum Executores jubeantur voluntatem Defuncti ſtatim adimplere, ſequitur clare, quod poſſint ſtatim ad id compelli. Quoad ſecundam autem partem, nempe quod Executores poſſint ad id compelli, quamvis Teſtator id expreſſe inhibuerit, patet ex Juribus, & decretis adductis *ſup. num.* 48. Et ratio eſt, quia privata perſona non poteſt generalem Conſtitutionem publici Juris Eccleſiaſtici, vel Civilis immutare, aut impedire, *l. Nemo* 55. *ff. de legatis* 1. ibi: *Nemo poteſt in Teſtamento ſuo cavere, ne Leges in ſuo teſtamento locum habeant; & c. Requiſiviſti* 15. *de Teſtamentis*, ibi: *quia privata diſpoſitio teſtatoris non poteſt generalem Conſtitutionem Canonis immutare.*

68 Si plures ſint a Teſtatore deputati Executores, & unus eorum ſit mortuus, vel in remotis exiſtat, ſeu exequi forte nolit; poteſt alius, etiam unicus ex deputatis, niſi Teſtator aliud diſpoſuerit, officium Executionis libere adimplere, *Communis*, textu expreſſo *in c. Religioſus Executor* 2. *de Teſtamentis in* 6. §. *Sane*, ibi: *Sane pluribus a Teſtatore ſimpliciter Executoribus deputatis, uno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi forte nolente, ne voluntatem Teſtatoris impediri, vel nimium differri contingat, poterit alius, niſi teſtator aliud expreſſerit, officium executionis injunctum libere adimplere.*

Nulli Executores, præter Summum Pontificem, nec Epiſcopi quidem, relicta ad certas pias cauſas in alios uſus, vel cauſas, quamvis evidenter meliores eſſent, poſſunt ordinarie commutare, ſi voluntas determinata Teſtatoris commode, ac juſte adimpleri poſſit. *Communis*, per text. *in c. Nos quidem* 3. *de Teſtamentis*, *c. Ultima voluntas* 4. *cauſ.* 13. *q.* 2. *Clementin. Quia contingit* 2. *de Religioſis domibus*, cum ſimilibus. 69

An autem, quando, & ob quas cauſas poſſit mutari ultima voluntas Teſtatoris, præſertim quoad legata, aliaſque pias cauſas a Papa, & ab aliis; Vide verb. *Legatum a num.* 143. *ad* 165. 70

Executores, & Heredes intra quod tempus teneantur adimplere voluntatem Teſtatoris, & quas pœnas incurrant, ſi negligentes fuerint? Vide d. verb. *Legatum a n.* 41. *ad* 46. & verb. *Heres a n.* 44. *ad* 52. 71

Executores, & Heredes quibus, & quo ordine diſtribuere poſſint, & debeant Legata pia a Teſtatore relicta. Vide d. verb. *Legatum a n.* 47. *ad* 95. *& a n.* 125. *ad* 132. 72

Additiones ex aliena manu.

De exequutoribus teſtamentariis, de quibus & hic diſſerit *Auctor*, gravis eſt quæſtio illa, utrum ipſi ubi ſunt plures, conveniri in ſolidum queant de geſta adminiſtratione, tametſi non omnes adminiſtraverint? 73

Hanc autem quæſtionem ſibi propoſuit Rota *in Poſnanien. Legatorum 6. Decembris* 1748. *cor. bon. mem. Vicecomit.* & ita §. 7. *& ſeq.* reſolvit: *Conſtito ex hiſce de acceptatione exequutoriæ, & adminiſtratione hereditatis per Guglielmum exercita, inutiliter opponebatur, quod eidem ſaltem ſuffragari debeat beneficium ordinis, & excuſſionis, ut nempe ceteri quoque Adminiſtratores, qui adminiſtrant, conveniri debeant, quodque ipſe pro illis duntaxat rebus hereditariis, quæ ad ejus manus perveniſſe conſtet, remanſerit obligatus. Objectum namque pleniſſime confutat ex eo quod quum agatur de exequutore & Adminiſtratore voluntario, cum eo rigidius procedi ſolet, quia quum potuiſſet injunctum munus reſpuere, ſibi debet imputare, ſi adminiſtrationem, prout debebat, non exercuit, ideoque nec beneficio ordinis, & excuſſionis juvari debet, ſed etiamſi non adminiſtraverit, in ſolidum conveniri poteſt &c. vel ſaltem exuberat, ut quid modicum, vel minimum de eadem adminiſtratione participaverit. Præcipue quia nulla habeatur diviſio hujuſce adminiſtrationis, vel a Judice, vel a Teſtatore facta;* 74

Digitized by Google

facta; adeoque quemadmodum apud omnes individua fuit adminiſtratio hereditatis, ita quoque individua, & ſolidalis reſultat eorum obligatio erga Legatarios. Nec unuſquiſque amplius excipere valet ſe rationem redditurum de bonis ad ejus manus perventis; quippe id procederet, ubi ageretur de adminiſtratione particulari, & adeſſet diviſio adminiſtrationis, vel a Judice, vel a Teſtatore facta: ſecus autem ubi adminiſtratio fuit omnibus generalis, & ſolidaliter attributa, & ab omnibus unitim acceptata.

ARTICULUS IV.

Quoad ea, quæ concernunt Codicillum, ſeu Clauſulam Codicillarem.

1 COdicillus ſic dicitur, quaſi parvus Codex,
ſeu parva Scriptura. Sic Laym. *lib. 3. de*
Juſtitia tract. 5. c. 8. n. 1. Pirhing *lib. 3. De-*
2 *cretal. tit. 26. n. 7.* & alii paſſim. Unde *Co-*
dicillus eſt ultimæ voluntatis teſtificatio ſine He-
redis directa inſtitutione, & ſolemnitate Teſta-
mentaria. Eſt *in re Communis*, & deſumitur
ex tot. tit. Inſtit. & Cod. de Codicill. & ex
tit. ff. de Jure Codicilli.

3 Codicillus potiſſimum differt a Teſtamento per illa verba: *Sine Heredis directa inſtitutione*: Teſtamentum enim non ſubſiſtit ſine Heredis directa inſtitutione, *ut ſupra probavimus art. 1. num. 3.* per expreſſa jura ibi adducta. Et e contra Codicillus debet eſſe ſine Heredis directa inſtitutione, quia in Codicillo neque Hereditas directe dari, neque auferri alicui poteſt, textu expreſſo in §. *Codicillis autem 2. Inſtitut. de Codicillis; l. Hereditatem 7. & leg. Si idem 7. Cod. de Codicillis, & l. Quod per manus 10. ff. de Jure Codicillorum.* Et hoc: *Ne confundatur Jus Teſtamentorum, & Codicillorum*, ut expreſſe dicitur *in cit.* §. *Codicillis.*

4 Dicitur autem notanter: *Sine directa Heredis inſtitutione*, quia licet in Codicillo nequeat Heres inſtitui directe, poteſt tamen inſtitui indirecte, quatenus nempe in Codicillo poteſt relinqui Fideicommiſſum, & ſic Heres inſtitui indirecte, & prout contingit, ſi quis ſine Teſtamento decedens faciat Codicillum, & in eo roget Heredem ab Inteſtato, ut Hereditatem, vel totam, vel partem reſtituat alteri: In hoc enim caſu Heres parere tenetur, quamvis Trebellianicam deducere poſſit. *Communis*, textu expreſſo in *cit.* §. *Codicillis 2. Inſtit. de Codicillis*, ibi: *Nam per Fideicommiſſum Hereditas Codicilli Jure relinquitur.* Et concordat *l. Hereditatem 2. Cod. De Codicillis.*

Item Codicillus ſpeciatim differt a Teſta- 5
mento per illa verba: *Et ſine ſolemnitate Te-*
ſtamentaria, quia, ubi ad Teſtamentum non
privilegiatum requiruntur ſeptem teſtes, ut
patet ex dictis, & adductis Juribus *ſupra ar-*
tic. 1. num. 14. & 32. ad Codicillum requi-
runtur ſolum quinque teſtes. Et ubi ad di- 6
ctum Teſtamentum requiritur, quod teſtes
ſint maſculi, & rogati, ut patet ex dictis,
& adductis Juribus *ib. num. 15. 27. & 28.* ad
Codicillum ſufficiunt teſtes, ſive maſculi, ſi-
ve feminæ, ſive rogati, ſive non. *Sic com-*
munis Doctorum, per text. *in l. Si quis 8.* §. *3.*
eod. de Codicillis; ibi: *in omni autem ultima*
voluntate, excepto Teſtamento, quinque teſtes,
vel rogati, vel qui fortuito venerint, in uno
eodemque tempore debent adhiberi, ſive in ſcri-
pturis, ſive ſine ſcriptis voluntas conficiatur,
teſtibus videlicet, quando in ſcriptis voluntas
componitur, ſubnotationem ſuam accommodanti-
bus. Et licet in illato textu, quod poſſint
in Codicillo teſtes eſſe etiam feminæ, non
habeatur explicite, habetur tamen implici-
te, quia in requiſito numero teſtium non re-
quiruntur ſoli maſculi, nec feminæ excludun-
tur: Sicut in numero teſtium requiſitorum ad
Teſtamentum, ut patet ex dictis, & adductis
Juribus *ſupra art. 1. num. 15.* Ubi autem Lex
non diſtinguit, neque nos diſtinguere debe-
mus; *cap. Qui circa 22. de privileg. & leg.*
De pretio 8. ff. De Publiciana in rem actione.
Et ſi id voluiſſet etiam pro Codicillo, expreſ-
ſiſſet, uti expreſſit pro Teſtamento; *arg. cap.*
Inter corporalia 2. de tranſlatione Epiſcop. §.
Sed neque iſtud, cap. Ad audientiam 12. de De-
cimis. Ita Gloſſa *in cit. l. Si quis 8. Cod. De*
Codicillis, Tuſcus *litt. cap. concluſ. 405. n. 1.*
Baldus *conſil. 283. circa finem lib. 3.* Reiffen-
ſtuel *lib. 3. Decretal. tit. 26. num. 711.* ubi
teſtatur de communi. Vid. verb. *Teſtis art. 1.*
num. 47.

In Codicillis parentum inter liberos, & ad pias cauſas ſufficiunt duo teſtes. Ita Tuſcus *litt. c. concluſ. 405. n. 11.* Molina *diſput. 131. n. 8.* Reiffenſtuel *loc. citat. n. 712.* & alii; Et ratio eſt clara, quia cum duo teſtes ſufficiant ex dictis, & adductis Juribus *ſupra n. 6. & 29.* ad Teſtamentum inter liberos, & ad pias cauſas, a fortiori ſufficient ad Codicillum, utpote ad ſui formam minorem requirens ſolemnitatem, quam Teſtamentum. 7

Codicillum facere poteſt omnis, & ſolus, qui teſtari valet. *Communis*, textu expreſſo *in l.*

in l. Divi 6. ff. De Jure Codicillorum, ibi: *Codicillos is demum facere poteſt, qui & Teſtamentum facere poteſt.*

9 Codicillus fieri poteſt, tam in ſcriptis, quam ſine ſcriptis, ſeu oretenus. *Communis*, textu expreſſo *in l. Si quis* 8. §. 3. *Cod. de Codicillis*, ibi: *Sive in ſcriptis, ſive ſine ſcriptis voluntas conficiatur.*

10 Codicillus fieri poteſt abſque Teſtamento. *Communis*, per text. *in l. Non idcirco* 4. *Cod. de Codicillis*, & §. *Non tantum* 1. *Inſtitut. de Codicillis.*

11 Item Codicillus fieri non poteſt cum Teſtamento, & poſt illum jam factum. *Communis*, per textus *in citat.* §. *Non tantum* 1. *Inſtit. de Codicillis*, & *l. Si quis* 3. *ff. De Jure Codicillorum.*

12 Item Codicillus fieri poteſt etiam ante Teſtamentum factum. *Communis*, per textum *in*
13 *cit.* §. *Non tantum* 1. *Inſt. de Codicill.* Ad hoc tamen, ut valeat Codicillus factus ante Teſtamentum, requiritur, quod Teſtator in Teſtamento ſubſequenti expreſſe illum confirmet. *Communis*, textu expreſſo *in cit.* §. *Non tantum*, ibi: *Sed cum ante Teſtamentum factum Codicilli facti erant, Papinianus ait, non aliter vires habere, quam ſi ſpeciali poſtea voluntate confirmentur.*

14 Quamvis non poſſit quis duo Teſtamenta facere, ita ut ambo valeant, cum per poſterius rumpatur prius, textu expreſſo *in* §. *Poſteriore* 2. *Inſtitut. Quibus modis Teſtamenta infirmentur*, ibi: *Poſteriore quoque Teſtamento, quod Jure perfectum eſt, ſuperius rumpitur*, cum
15 ſimilibus. Poteſt tamen quis duos, vel plures validus Codicillus facere, textu expreſſo *in* §. *Codicillos autem* 3. *Cod. De Codicillis*, ibi: *Codicillos autem etiam plures quis facere poteſt*; & *l. Divus* §. 1. *ff. de Jure Codicillorum*, ibi: *Codicillos & plures quis face-*
16 *re poteſt.* Non revocatur prior per poſteriorem, niſi quatenus ſibi contrarii ſunt. *Communis*, per textum expreſſum *in c. Cum proponatis* 3. *Cod. de Codicillis.* Et ratio diſparitatis eſt, quia in Codicillis res ſingulares tantum relinquuntur, & ideo poſſunt quædam res relinqui in uno Codicillo, & quædam aliæ in altero, & ſic uterque poteſt ſubſiſtere abſque contrarietate. In Teſtamentis autem relinquitur neceſſario Hereditas, quæ eſt ſucceſſio in univerſum Jus defuncti; *l. Hereditas* 62. *ff. de Reg. Juris*, ibi: *Hereditas nihil aliud eſt, quam ſucceſſio in univerſum Jus, quod defunctus habuerit*: & ideo prius Teſtamentum rumpitur per poſterius, cum non poſſit utrumque ſubſiſtere cum tali contrarietate relictæ integræ Hereditatis.

Diſpoſitio dicentis ſe velle Teſtamentum fa- 17
cere, ſi ex defectu ſolemnitatis non valet ut Teſtamentum, neque valebit ut Codicillus, quamvis omnes ſolemnitates requiſitæ ad Codicillum concurrant, niſi talis diſpoſitio Clauſulam habeat Codicillarem. *Comm.* text. expreſſo *in l. Sæpiſſime* 1. *ff. de Jure Codicillorum*, ibi: *Sæpiſſime reſcriptum, & conſtitutum eſt eum, qui Teſtamentum facere opinatus eſt, nec voluit quaſi Codicillos id valere, videri nec Codicillos feciſſe; ideoque quod in illo Teſtamento ſcriptum eſt, licet quaſi in Codicillis poterit valere, tamen non debetur.*

Et idem eſt ſentiendum, quamvis quis ex- 18
preſſe quidem non dicat, quod teſtari velit, ſed tantum Heredem inſtituat, vel exheredationem faciat, quia ſic faciendo præſumitur, quod teſtari voluerit, per textum *in l. Non Codicillum* 14. *Cod. De Teſtamentis*, ibi: *Non Codicillum, ſed Teſtamentum aviam veſtram facere voluiſſe, inſtitutio, & exheredatio facta probant evidenter.*

Dicitur autem notanter in concluſione: *Niſi* 19
talis diſpoſitio Clauſulam habeat Codicillarem, quia ſi Teſtamentum habeat talem Clauſulam Codicillarem, quamvis ex defectu ſolemnitatis non valeat ut Teſtamentum, valebit tamen ut Codicillus. *Communis*, per textum *in l. Si quis* 8. §. 1. *Cod. de Codicillis*, & *l. Ex ea Scriptura* 29. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt.*

Unde Clauſula Codicillaris eſt, quam Te- 20
ſtator Teſtamento apponit, & per eam expreſſe, vel tacite declarat, quod ſi ſua ultima diſpoſitio ex defectu alicujus ſolemnitatis non valeret ut Teſtamentum, valeat tamen ut Codicillus. *Ita in re Communis.*

Duplex igitur eſt Clauſula Codicillaris, ex- 21
preſſa ſcilicet, & tacita. *Expreſſa* eſt, dum Teſtator expreſſe dicit, v. g. *Si hæc mea diſpoſitio non valet vi Teſtamenti, volo, ut valeat vi Codicilli. Tacita* eſt, dum Teſtator id non expreſſe, ſed tacite, vel virtualiter innuit, dicendo, v. g. *Si hæc mea diſpoſitio non valeat ut Teſtamentum, volo, ut valeat omni meliori modo, quo poteſt.* Sic *Communis Doctorum, argum. l. Si quis* 8. *Cod. de Codicillis*, *l. Sæpiſſime* 1. *ff. De Jure Codicillorum*, & *l. Ex ea Scriptura* 29. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt*, *l. Si Jure* 11. *Cod. de Teſtamentaria manumiſſione.*

Effectus Clauſulæ Codicillaris, ſive expreſ- 22
ſæ, ſive tacitæ ſunt plures, & præcipui ſunt ſequen-

ſequentes; Primus eſt, quod in caſu, quo Teſtamentum ex defectu alicujus ſolemnitatis ad ipſum requiſitæ eſt nullum vigore Teſtamenti, valet nihilominus vigore Codicilli, ſeu ut Codicillus; Unde quamvis Heredis inſtitutio omnino irrita ſit, tamen Heres ab inteſtato ſuccedens tenetur ſolvere omnia Legata, ac Fideicommiſſa particularia in tali nullo Teſtamento recepta; & hoc propter adjectam illam clauſulam Codicillarem. *Communis*, per text. *in cit. l. Si quis* 8. 1. *C. de Codicillis*, *cit. l. Si Jure* 11. *C. de Teſtamentaria manumiſſione*, *& cit. l. Ex ea ſcriptura* 29. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt*.

23 Secundus effectus eſt, quod, ſi Teſtator carens Heredibus neceſſariis in hujuſmodi irrito, & invalido Teſtamento inſtituat Heredem extraneum, virtute dictæ clauſulæ Codicillaris inſtitutio directa vertitur in Fideicommiſſariam, & proximi Heredes ab inteſtato tenentur reſtituere Heredi extraneo in tali irrito Teſtamento per modum Fideicommiſſi inſtituto totam hereditatem, ſola pro ſe retenta Trebellianica. Jaſon. *in Authent. Ex cauſa* 22. *Cod. De liber. præter.* Tuſchus *litt. C. concluſ.* 404. *& ſequent.* Laym. *lib.* 3. *tract.* 5. *c.* 8. *n.* 4. Gallus *lib.* 2. *Obſerv.* 114. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 720. & alii Communiter, per text. *in l. Ex ea ſcriptura* 29. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt*, *l. Scævola* 76. *ff. Ad Senatus conſult. Trebellian. l. Si Frater* 5. *Cod. De Fideicommiſſis*; *& l. Si quis* 8. *Cod. de Codicillis*.

24 Item ſi Teſtator Herede neceſſario ſcienter præterito, vel injuſte exheredato in tali Teſtamento nullo inſtituat Heredem extraneum, virtute dictæ Clauſulæ Codicillaris tenetur Heres neceſſarius reſtituere dicto inſtituto heredi extraneo totam hereditatem, ſola retenta pro ſe Legitima, & Trebellianica ſimul. Ita Clarus §. *Teſtamentum q.* 46. Tuſchus *lib.* 6. *concluſ.* 292. *num.* 1. Gallus *loc. cit. num.* 3. dicens hanc concluſionem eſſe indubitabilem. Layman *loc. citat.* cum Molina *diſp.* 132. Reiffenſtuel *l. c. num.* 721. & ipſo teſte *Communis aliorum*, *arg. citatis Juribus*.

25 Tertius effectus eſt, quod Heres inſtitutus in tali Teſtamento poſſit pro libitu agere, vel ex Teſtamento, vel in vim Codicilli, ideſt poſſit, vel vi Teſtamenti petere totam hereditatem in ipſo ſibi relictam, vel timens Teſtamentum non ſubſiſtere, agere in vim Codicilli, & vi illius petere, ut hereditas per modum Fideicommiſſi ſibi reſtituatur, cum hac tamen advertentia, quod, ſi Heres inſtitutus incæpit agere ex Teſtamento, non poſſit amplius variare, & hereditatem petere in vim Codicilli, niſi eſſet ex agnatis uſque ad quartum gradum, vel ex cognatis uſque ad tertium gradum. *Communis*, textu expreſſo *in l. Si quis* 8. 1. *& 2. Cod. de Codicillis*, ibi: *Illo electionis videlicet jure perdurante, ut, qui ex Teſtamento agere voluerit, ad Fideicommiſſum migrare non poſſit. Si quis vero ex parentibus utriuſque ſexus, ac liberis uſque ad quartum gradum agnationis vinculis alligatus, vel cognationis nexu conſtrictus uſque ad tertium ſcriptus Heres fuerit, vel nuncupatus, in eo videlicet Teſtamento, quod Teſtator vicem quoque Codicillorum voluit obtinere, licebit ei, ſi de hereditate ex Teſtamento ſecundum mortui voluntatem agens fuerit ſuperatus, vel certe ipſe ſponte voluerit ad Fideicomm. ſubſidium convolare*.

Teſtamentum autem minus ſolemne non po- 26
teſt vi dictæ clauſulæ Codicillaris valere ut
Codicillus, niſi habeat ſaltem ſolemnitates ad
Codicillum requiſitas, nempe quod interſuerint
quinque teſtes, & adhibiti fuerint, uno eo-
demque tempore, & ſi in ſcriptis conficiatur
Codicillus, dicti teſtes ſuam ſubnotationem in-
terpoſuerint, ut patet ex *l. Si quis* 8. §. 3.
Cod. De Codicillis, & ex dictis *ſupra num.* 6. 27
Excipe tamen, niſi diſpoſitio eſſet ad pias
cauſas, ſeu inter liberos, quia tunc ſufficerent
duo teſtes, ut patet ex dictis *ſupra num.* 7.

Ad complementum de Codicillis adverten- 28
dum eſt, quod Codicilli introducti fuerunt, &
præcipue inſerviunt ad Fideicommiſſa, & le-
gata relinquenda. Item ad Teſtamentum de-
clarandum, immutandum, minuendum, au-
gendum, ei addendum, vel demendum, &
hujuſmodi, ſalva ſemper tamen Heredis inſti-
tutione, cum hereditas per Codicillum, nec
dari, nec adimi poſſit, ut patet ex §. *Codi-
cillis autem* 2. *Inſtit. de Codicillis*, *& l. He-
reditatem* 2. *Cod. de Codicillis*. Et primus, 29
qui Codicillos introduxit, fuit *Lucius Lentu-
lus*, ut expreſſe habetur *in princip. Inſtitut. de
Codicillis*, ibi: *Ante Auguſti tempora conſtat
Codicillorum Jus in uſu non fuiſſe, ſed primus
Lucius Lentulus (ex cujus perſona etiam Fidei-
commiſſa eſſe cæperunt) Codicillos introduxit &c.*

Alia ad rem. Vide verb. *Fideicommiſſum*, verb. *Legatum*.

Additiones ex aliena manu.

Solet clauſula codicillaris apponi teſtamentis 30
Ruſticorum, Mulierum, & aliorum, qui ejus vim haud intelligunt. Quæſtionis propte-

rea

rea eſt, an ea in hiſce teſtamentis expreſſa effectus ſuos pariat?

31 Sunt qui negant, idque quia quum Perſonæ hæ clauſulam, ejuſque effectum ignorent, hinc non præſumuntur rogaſſe heredem ab inteſtato, ut iis vi clauſulæ illius præſtanda præſtet. Vide quos pro hac ſententia citat doctores *Turrett. de effect. & defect. clauſul. Codicill. q. 9. num. 3.*

32 Affirmativa tamen prævaluit ſententia. Mox dictæ enim perſonæ adhibendo Notarium, cenſentur eum rogaſſe, ut ita condat teſtamentum, ut omni meliori modo ſubſiſtere poſſit. Jam ergo non commodius ſuſtinetur quam per clauſulam Codicillarem. Ergo ut hunc quoque addant voluiſſe videntur. Qui enim vult finem cenſetur etiam voluiſſe media ad finem
33 conducentia. Quapropter clauſulam Codicillarem ſemper voluntate Teſtatoris adjectam præſumi, tradunt poſt alios *Carpzov. lib. 6. Reſponſ. 7. per tot. Caſtill. lib. 4. de conjectur. ultim. volunt. cap. 49. num. 27.*

Articulus V.

Quo ad ea, quæ concernunt revocationem, ſeu mutationem, irritationem, ruptionem, & deſtitutionem Teſtamenti, & Codicilli.

1 QUilibet Teſtator poteſt uſque ad mortem ſemper, & pro libitu ſuum Teſtamentum, & Codicillum penitus revocare, aut mutare. Sic Doctores communiter per clarum textum in *l. Quod ſi 4. ff. de adimendis legatis : Ambulatoria enim eſt voluntas defuncti uſque ad vitæ ſupremum exitum*, & noviſſima ipſius voluntas eſt ſervanda, textu expreſſo *in l. Tranſlatio 6. ff. de adimendis legatis*, ibi : *Noviſſima enim voluntas ſervatur*. Et ſic Rota recent. *part. 4. tom. 2. deciſ. 456. num. 16. part. 10. deciſ. 103. num. 33. & 34.* & ſæpe alibi.

2 Etiamſi promiſerit, ſeu pacto ſe obligaverit de non revocando, aut mutando. *Communis*, per text. *in cit. l. Si quis 24. ff. de legatis 3. Nemo enim*, ut expreſſe ibi dicitur, *eam ſibi poteſt legem dicere, ut a priori* (voluntate) *ei recedere non liceat*; ſic expreſſe Gloſſa in *cap. Cum Marthæ 9. verb. Non valet, de celebrat. Miſſar.* ibi : *Unde poteſt mutari teſtamentum, etiamſi pactum intervenerit, ne poſſit mutari*, per text. in *leg. Pactum quod dotali 15. Cod. de pactis*.

3 Et etiamſi fuerit a Principe confirmatum. Sic expreſſe Gloſſa in *cap. Martha verb. Non valet*, per text. in *l. Omnium teſtamentorum 19. C. de teſtamentis*, quia dicit Gloſſa *ibid. Nemo hanc legem ſibi dicere poteſt, ut a priori teſtamento ſibi recedere non liceat*, per cit. *leg. Si quis 22. ff. de legat. 3.*

4 Dummodo tamen in poſteriori teſtamento mentionem faciat, quod non obſtante tali obligatione, ſeu promiſſione de non revocando, velit revocatum teſtamentum prius, *l. Si mihi, & tibi 12. §. final. & ibi Gloſſa verb. Non valebit, ff. de legatis 1. & cit. l. Si quis 22. ff. de legatis 3.* ubi poſtquam dictum eſt: *Nemo enim eam ſibi poteſt legem dicere, ut a priori ei recidere non liceat*, ſtatim ſubjungitur: *Sed hoc ita locum habebit, ſi ſpecialiter dixerit, prioris voluntatis ſibi pœnituiſſe*. Sic Fachineus *lib. 4. cap. 29.* Reiffenſtuel *lib. 3. Decretal. tit. 26. num. 730.* Monachus *lib. 4. præſumpt. 166. num. 25. & 26.* ubi plurimos alios citat, vereque aſſerit hanc eſſe receptam, & communem ſententiam contra Bartol. in *leg. Si quis 11. num. 9. ff. de legat. 3.* Fabrum, Morandum, & alios volentes etiam, ut ſine mentione prioris clauſulæ derogatoriæ poſſit revocari, vel cenſeatur revocatum per poſterius teſtamentum.

5 Non eſt tamen neceſſaria talis mentio, ſi Teſtator poſterius teſtamentum juramento confirmat. Covarruvias *de teſtament. part. 2. Rubric. num. 59.* Molina *diſp. 143. n. 26.* Reiffenſtuel *loco cit. num. 740.* & ipſo teſte communis aliorum, quia tunc merito præſumitur pœnitere prioris voluntatis quamvis nullam penitus mentionem faciat prioris teſtamenti, aut clauſulæ derogatoriæ prioris voluntatis eidem inſertæ.

6 An autem revocari poſſit teſtamentum, quod Teſtator juramento confirmavit ſe nullatenus revocaturum? Variant Doctores. Communior, & probabilior Canoniſtarum tenet, quod tale teſtamentum ſaltem licite revocari nequeat. Gloſſa *in cap. Ultima voluntas 4. cauſ. 13. quæſt. 1. quia*, ut dicit ipſa, *hoc juramentum non vergit in interitum ſalutis æternæ, ergo eſt ſervandum*, ut extra *de jurejurando. Si vero*, Molina *loco cit.* Reiffenſtuel *loco cit. num. 741.* Albert. *in l. 1. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* & ipſo teſte apud Clarum *§. Teſtamentum q. 94. num. 3.* Communior Canoniſtarum *argument. cap. Si vero 8. & cap. Cum contingat 28. de jurejurando*, ubi univerſaliter decernitur, quod omne juramentum, quod non vergit in præjudicium tertii, nec in interitum ſalutis æternæ, ſit omnino ſervandum, & adimplendum, quamvis caderet ſuper actu Legibus infirmato, ut

Digitized by Google

to, ut expreſſe habetur in Summario dicti *cap. Cum contingat*, ibi: *Juramentum præſtitum ſuper actu a Lege infirmato*. Legiſtæ autem defendunt communiter quod tale teſtamentum adhuc revocari poſſit, uti aſſerunt, & tenent Clarus §. *Teſtamentum quæſt. 94. num.* 3. Alexander in *l. Stipulatio hoc modo num.* 1. *ff. de verbor. obligat.* Dauth. *de mutat. teſtam. n.* 89. *& ſeq. argum. cit. leg. Si quis* 22. *ff. de Legat.* 3. Et id expreſſe ſtatuitur in jure Bava-
7 rico teſte Land. Recht. *t.* 34. *art.* 15. Quæ Legiſtarum opinio admittenda ſevera eſt in caſu, quo gravis prius non prævîſa emergeret mutatio circumſtantiarum, ut ſi graves inter Teſtatorem, & heredem ortæ eſſent non prævîſæ inimicitiæ, & hujuſmodi: Juramentum enim ſicut & ceteri actus tacitam includens conditionem, *rebus ſic ſtantibus*, prout tenet communis Doctorum, *argum. cap. Quemadmodum* 25. *de jurejurando*. Ubi expreſſe deciditur, quod licet quis juraverit certam ducere uxorem, eam ducere non teneatur, ſi poſt juramentum mulier illa meretrix, vel leproſa, aut paralitica fieret, aut oculos, vel naſum amitteret, ſeu quidquam ei turpius eveniret, ibi: *Quoniam in eo talis erat ſubintelligenda conditio, ſi videlicet illa in legem conjugii non peccaret . . . Quia in illo juramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet contra regulam deſponſationis non venerit &c.* Et ſic expreſſe tenet ibi Gloſſa *verb. Conditio* plurimas adducens ſimiles conditiones in juramentis tacite ſubintellectas., & in utroque jure tum Canonico, tum Civili, admiſſas.

8 Etiam Teſtamentum reciprocum, ſeu mutuum factum inter conjuges, ſeu inter duas, aut plures alias perſonas nulla ratione conjunctas, poteſt a quovis conjugum, ſeu quavis ex illis perſonis pro ſua parte libere revocari, etiam inſcio, vel invito altero conjuge, ſeu inſcia, vel invita altera perſona. Sic Gailus *lib.* 2. *obſerv.* 117. *n.* 2. Peck *de Teſtam. conjug. lib.* 1. *c.* 43. Berlik. *in aureis deciſion. dec.* 92. Myuſinger. *centur.* 1. *obſerv.* 8. *n.* 5. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 381. & ipſo teſte communiſſima aliorum, per text. *in cit. l. Si quis* 22. *ff. de Legat.* 3. ubi expreſſe dicitur: *Nemo enim eam ſibi poteſt legem dicere, ut a priori* (voluntate, ſeu Teſtamento) *ei recedere non liceat*. Et ratio eſt, quia *ambulatoria eſt voluntas defuncti uſque ad vitæ ſupremum exitum*, textu expreſſo *in l. Quod ſi* 4. *ff. de adimendis legatis*: Teſtamentum enim non eſt firmum, nec effectum aliquem habet, ſeu nihil valet ante mortem Teſtatoris, ut expreſſe habetur *in Epiſtola ad Hebræos cap.* 9. *num.* 16. & 18. ibi: *Ubi enim teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt intercedat Teſtatoris; Teſtamentum enim in mortuis confirmatum eſt, alioquin nondum valet, dum vivit qui teſtatus eſt*; *cap. Cum Marthæ* 6. *de celebrat. Miſſarum*, *l. cum hic ſtatus* 32. *ff. de donationibus inter virum & uxor.* cum ſimilibus.

Et id valet, non ſolum in caſu, quo unus 9
conjux, ſeu una ex illis perſonis jam obiit, ſed etiam ſi ambo, vel ambæ adhuc vivant, ſive dein alter conjux; ſeu altera perſona revocationem ſciat, & conſentiat, ſive neſciat, & contradicat: Valor enim Teſtamenti nequaquam dependere poteſt a voluntate, ſeu arbitrio alterius, textu expreſſo *in l. Illa inſtitutio* 32. *ff. de Hæredibus inſtituendis*, ibi: *Nam ſatis conſtanter veteres decreverunt Teſtamentum jura ipſa per ſe firma eſſe oportere, non ex alieno arbitrio pendere*. Sic ſupracit. Doctores cum communi aliorum

Item id etiam valet quamvis in una, & 10
eadem charta reciprocum, ſeu mutuum Teſtamentum conſcripſerint, ſeu ſcribi ſecerint. Licet enim una ſola ſit charta, nihilominus duplex diſtinctum, ac ſeparabile cenſetur eſſe, & eſt Teſtamentum, ita ut quivis de ſuis bonis præſumatur Teſtamentum feciſſe, & conſequenter pro ſua parte poteſt illud denuo libere revocare, per omnia allegata, & ſimilia jura. Sic cum communi ſupralaudati Doctores.

Quando una pars clandeſtine ſuum revocat 11
Teſtamentum reciprocum, cenſetur etiam ab altera tacite revocatum & ſuum, ſeu prius ſtatim illud expiraſſe cenſetur. Sic Menochius *de præſumptionibus lib.* 4. *præſumpt.* 56. *num.* 20. Peck. *loc. cit.* Reiffenſtuel *loco cit. num.* 382. & alii; Et ratio eſt, quia, hujuſmodi reciproca & mutua Teſtamenta cenſentur, & præſumuntur ordinarie facta ſub ſpe, & tacita conditione, quod nullus ante mortem alterius Teſtamentum revocare, ſed potius unus alteri in eventum mortis tali Teſtamento favere velit. Actus autem agentium non operatur ultra intentionem, & voluntatem eorum; *leg. Non omnis* 19. *ff. de rebus creditis ſi certum petatur*, *cap. Cum olim* 37. *de præbend.* & actus ſub conditione celebratus, conditione non impleta nullum operatur effectum, *argum.* §. *Sub conditione* 4. *Inſtitut. de verbor. obligat.*, *& l. Unic.* §. *Sin autem*, *Codic. de caducitat. tollend.* cum ſimilibus. Idem habetur in ſtatutis Bavariæ *tit.* 3. *art.* 3. ubi univerſaliter ſtatuitur, quod ſi unus conjugum Teſtamentum inter

ter

ter eos reciproce factum clandeſtine revocet, etiam alterius Teſtamentum revocatum cenſetur, & quidem merito, quia fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſervari, cui fidem a ſe præſtitam ſervari recuſat, textu expreſſo *in cap. Fruſtra* 75. *de reg. jur. in* 6. & concordant *cap. Cum pridem* 4. §. *Ille igitur, de pactis, cap. Pervenit* 3. & ibi Gloſſa 2. *de jurejurando, c. Innocens* 23. *cauſ.* 22. *q.* 4. cum ſimilibus, Tum quia ſic clandeſtine revocans ſuum reciprocum Teſtamentum, cenſetur doloſe, & fraudulenter agere; fraus autem, & dolus nemini patrocinari debent, *c. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de Reſcriptis, c. Tuæ* 12. *de Clericis non reſidentibus, c. Intelleximus* 7. *de judiciis*, ibi: *Ne videatur de ſua malitia commodum reportare; l. In fundo* 38. *ff. de rei vindicat. leg. Cum his* 8. *ff. de tranſact. l. Non fraudantur* 134. *ff. de Regul. jur. l. Si Legatarius* 25. *Cod. de Legatis*. Si vero, ut proſequuntur ſtatuta Bavarica *loco citato* unus non clandeſtine, ſed ſciente altero, Teſtamentum revocavit, remanet conjugis alterum Teſtamentum in ſuo valore, ſi poſt revocationem ab altero factam tamdiu adhuc vixit, quod etiam ipſe ſuum Teſtamentum facile revocare, vel mutare expreſſe potuiſſet, & tamen non fecit. Ipſe enim in tali caſu videretur ceſſiſſe juri ſuo, ut quilibet poteſt, textu expreſſo *in c. Si de terra* 6. *de privilegiis*, ibi: *Cum libitum ſit unicuique juri ſuo renunciare*, & concordant *cap. Si diligenti* 22. *de foro competente, leg. Si Judex* 41. *ff. de minoribus, leg. Si quis in conſcribendo* 29. *Cod. de pactis*,

12 Teſtamentum reciprocum, ſeu mutuum inter conjuges ſeu alias perſonas fieri poteſt oretenus, & in ſcriptis in una, vel diverſa charta, eodem vel diverſo tempore, coram iiſdem, vel diverſis teſtibus; Ita tamen quod ſi in eadem charta, & coram iiſdem teſtibus fiat, uterque conjux, ſeu utraque perſona illud ſignare, & ſubſcribere, ac teſtes, ad ferendum Teſtimonium rogare, ſeu requirere debeat; Et ipſi teſtes in ſubſcriptione, non tantum proprium nomen, ſed etiam illud utriuſque conjugis, vel perſonæ ſeparatim, ac ſpecifice exprimere debeant. Et ſic uterque conjux, ſeu utraque perſona neceſſario debeat rogare, ſeu requirere teſtes caſu, quo coram iiſdem teſtibus eodem tempore ſimul Teſtamentum reciprocum, ſeu mutuum oretenus ab ipſis fiat. Gailus *lib.* 2. *obſervat.* 117. *n.* 1. Schmidt. *ad tit.* 34. *art.* 12. *num.* 1. *ſeq.* Jul. Clar. §. *Teſtamentum n.* 1. *& ſeq.* Molina *diſp.* 152. *num.* 1. *& ſeq.* Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 371. & ipſo teſte communis aliorum, *arg. leg. Licet*, 19. *Cod. de pactis, l. Eo quod, Cod. Si certum petatur, l. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. de Teſtament. leg. Singulos teſtes* 30. *ff. Qui teſtamenta facere poſſint*. Et ratio eſt, quia licet uterque conjux, ſeu utraque perſona coram iiſdem teſtibus eodem tempore ſimul teſtamentum reciprocum oretenus condat, ſeu in una, & eadem charta ſuam Teſtamentariam voluntatem exprimat, duplex tamen Teſtamentum eſt, cum quivis tantum de ſua ſubſtantia teſtetur. Berlick. *in aureis deciſionib. deciſ.* 92. *n.* 4. Gailus *loc. cit.* Myſinger. *centur.* 1. *obſervat.* 8. *n.* 6. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 371. & alii communiter, *arg. l. Servi electione* 5. §. 2. *ff. de Legatis* 1. cum ſimilibus.

Teſtamenta reciproca, ſeu mutua inter conjuges, vel alias perſonas poſſunt confici his, vel aliis ſimilibus formulis. Si ambo conjuges ſimul v. g. In eadem charta ſuam reciprocam Teſtamentariam voluntatem ſcribant, vel ſcribi faciant, poterunt hujuſmodi verbis uti: *Nos infraſcripti conjuges hiſce teſtamur, quod unus alterum poſt mortem ſuam Heredem ſuum inſtituat, & inſtitutum velit, vel unus alteri omnium bonorum relinquat uſumfructum cum hoc onere, quod &c.* Si vero quivis conjux diſtincte, ſeparatim, ac in ſingulari in eadem charta ſuam dictam Teſtamentariam voluntatem ſcribat, vel ſcribi faciat, poterit uti hujuſmodi verbis: *Ego N. maritus hiſce teſtor, quod poſt mortem meam volo pro Herede meo habere, ſeu Heredem meam inſtituo dilectiſſimam uxorem meam N. vel lego eidem bonorum omnium, vel certorum uſumfructum &c.* Et ſic viciſſim uxor voluntate Mariti integra expreſſa, ac ſcripta ſubjunget: *Et Ego N. uxor reciproce poſt mortem meam volo pro Herede meo habere, ſeu Heredem meum inſtituo dilectiſſimum Maritum meum N. vel lego eidem uſumfructum &c. vel hoc, vel illud &c.* Hac etiam alia forma, vel ſimili uti poterunt duo conjuges, ſeu duæ aliæ perſonæ mutuo conſenſu volentes ſe reciproce Heredes inſtituere, ſeu reciproce ſibi aliquid legare. *Si ego N. ante te N. deceſſero, Heredem omnium bonorum ad dies tuæ vitæ tibi N. lego &c.* Et alter reciproce. *Si ego N. ante te N. obiero, te N. quoque Heredem omnium bonorum meorum inſtituo, aut hoc, vel illud tibi N. lego &c.* Idem etiam in ſeparatis duabus chartis, vel etiam oretenus præſtare poterunt, dummodo ſemper illud ſignent, & ſubſcribant, ac teſtes ad ferendum Teſtimonium rogent, ſeu requirant, ut dictum eſt ſupra *num.* 12. *arg. leg. Licet* 19. 13

Cod.

Digitized by Google

Cod. de pactis, *leg. Eo quod* 10. *Cod. Si certum petatur*, *leg. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. de Teſtamentis leg. Singulos teſtes* 30. *ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt*. Et eſt hic advertendum quod non refert an conjuges, ſeu aliæ perſonæ æqualiter, vel inæqualiter, ſe invicem inſtituant, uti cum aliis ex jure, & praxi oſtendit ac probat Berlik. *in aureis deciſionibus decis.* 92. & ſequitur Reiffenſtuel *loc. cit. numer.* 371.

14 Quoad reciproca Teſtamenta conjugum eſt ſpecialiter notandum, quod tunc maxime fieri ri ſolent, & poſſunt, quoad Hereditatem, ſeu uſumfructum omnium bonorum, quando conjuges filiis carentes Heredem neceſſarium non habent. Si vero filios, ſeu Heredes neceſſarios habeant, poſſunt quidem ſe reciproce Heredes, ſeu uſufructuarios inſtituere: ſed tamen in hoc caſu, ut eorum reciprocum Teſtamentum ſubſiſtat, debet neceſſario relinqui filiis, ſeu Heredibus neceſſariis legitima ſine omni onere, & quidem ex titulo Heredis tradenda ſtatim poſt mortem patris, ſeu matris, & quoad proprietatem, & quoad uſumfructum, ut docent communiter Doctores per text. *in Authentic. Noviſſima Lege*, *& l. Quoniam* 32. *ac l. Scimus* 36. *C. de inofficioſo Teſtamento*, *& Novella* 18. *c.* 3. *ac cap. Rainucius* 16. *de Teſtamentis*. Unde ſi unus conjugum cæco ductus amore alteri uſumfructum omnium bonorum ad dies vitæ ſuæ in Teſtamento univerſaliter legaret, vel relinqueret, adhuc cenſendus eſſet exceptus uſusfructus legitimæ, ita ut extantes poſt mortem Teſtatoris filii poſſent a patre, vel matre, cui uſusfructus omnium bonorum relictus eſſet, petere ſtatim ſecuta dicta morte legitimam una cum uſufructu, ut tradunt communiter Doctores per citata jura, & ſignanter per dict. *Novellam* 18. *cap.* 3. ubi id expreſſe ſtatuitur. Legitima enim debita filiis non dependet a voluntate parentum, ſed procedit a jure naturæ, Canonico, & Civili, *l. Cum ratio* 8. *de bonis damnator. cap. Rainucius* 16. *de Teſtamentis*, ibi: *Legitima portio jure naturæ debita*, juncto ejus Summario, in quo ſic expreſſe habetur: *In bonis*, *patris*, *matris*, *& Avia habet quis debitam jure naturæ*, *in qua gravari nequit*.

15 Teſtamentum revocari poteſt, & verbis, & factis. Communis, *arg. l. Sancimus* 27. *& l. Noſtram* 30. *Cod. de Teſtamentis*, *l. Quæ in Teſtamentis* 1. *& l. Cancellaverat* 2. *ff. de his*, *quæ in teſtamento delentur*, *l. Poſteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ Teſtamenti nullæ extabunt*, cum ſimilibus:

Revocatio Teſtamenti facta nudis verbis, 16 ut ſit valida, duo copulative requirit, nempe 1. Ut cotam tribus Teſtibus, aut coram Actis ſeu apud Acta fiat. 2. Ut elapſum jam ſit decennium a tempore conditi Teſtamenti; Si enim una ex his duabus conditionibus deficiat, revocatio verbalis eſt nulla. Sic contra Martinum Covarruviam, & alios, Alexander *in l. Sancimus* 29. *Cod. de Teſtamentis num.* 8. Jul. Clar. §. *Teſtamentum qu.* 91. Fulgoſus *in cit. l. Sancimus*, Fachin. *lib.* 4. *Controverſ.* 8. Reiffenſtuel *loc. cit. nu.* 743. *&* 745. teſtans quod hæc ſententia ſit communior, & juri conformior, per expreſſum, & clarum textum *in l. Sancimus* 27. *Cod. de Teſtamentis*, & concordant *cap. Militis* 36. §. 2 *ff. de Teſtamento Militis*, *&* §. *Ex eo* 7. *Inſtit. Quibus modis Teſtamenta infirmentur*.

Teſtamentum cenſetur vere revocatum factis, 17 nedum per validam alterius poſterioris teſtamenti confectionem, ſed etiam per ipſius cancellationem, deletionem, inciſionem, lacerationem, inductionem, corruptionem, exuſtionem, vel alio ſimili modo a teſtatore, vel ejus mandato ab alio ſerio, ſeu conſulto factam. *Communis*, per claros, & expreſſos textus in *l. Quæ in Teſtamento* 1. *l. Cancellaverat* 2. *l. Proxime* 3. *& l. Pluribus tabulis* 4. *ff. de his*, *quæ in teſtamento delentur*, *inducuntur*, *vel inſcribuntur*, *l. Poſteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ teſtamenti nullæ extabunt*, *l. Noſtram proviſionem* 38. *Cod. de teſtamentis*, cum ſimilibus. Et ratio eſt, quia ex hujuſmodi actionibus, ſeu factis ſufficiens habetur ſignum mutatæ voluntatis teſtatoris, *argum. cit. l. Poſteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ teſtamenti nullæ extabunt*, ibi: *quia voluntatem teſtator mutavit*, *& citat. leg. Noſtram proviſionem* 30. *C. de teſtamentis*, ibi: *Utpote ejus voluntate mutata*.

Non cenſetur autem teſtamentum revocatum 18 factis, ſi ſupradictæ actiones & aliæ ſimiles fiant inconſulto, fortuito, aut præter voluntatem Teſtatoris, dummodo heres inſtitutus adhuc legi poſſit. *Communis*, textu expreſſo in *cit. leg. Quæ in teſtamento* 1. *ff. de his quæ in teſtamento delentur*.

In dubio an teſtamentum conſulto, aut in- 19 conſulto fuerit cancellatum, ſeu deletum? Præſumendum eſt deletum conſulto, ſi teſtamentum ſervabatur apud teſtatorem; Secus vero ſi alibi. Mantica *de Conjectur. ultim. volunt. lib.* 12. *tit.* 1. *num.* 28. Bruneman *ad leg.* 12. *Cod. de teſtament.* Zoeſius *lib.* 1. *cauſ.* 2. *num.* 1. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 754. cum aliis ibi allegatis.

Digitized by Google

20 Si teſtator omnem ſcripturam teſtamenti cancellavit, etiam quoad legata cenſetur revocatum; *leg. Proxime 3. ff. De his, quæ in teſtamento delentur, leg. Poſteaquam 1. §. 8. ff. Si tabulæ teſtamenti nullæ extabunt, l. Noſtram proviſionem 30. Cod. de teſtamentis*; & Doctores paſſim.

21 Immo etiamſi teſtator non totam ſcripturam teſtamenti cancellet, ſed ſolum aliquid ſubſtantiale, ſine quo ultima voluntas conſiſtere nequit, ut ſi conſulto deleat nomina teſtium, aut infringat, aut auferat ſigilla, totum teſtamentum etiam quoad ad legata cenſendum eſt revocatum, quia in tali caſu merito præſumitur totam mutaſſe voluntatem, ac inteſtatum decedere voluiſſe, *arg. citatis juribus*, Dauth. *l. 21. Cod. de teſtamentis num.* 17. Roc. *diſp.* 37. Struv. *Syntagma jur. Civil. Exercit.* 33. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 749. & alii.

22 Si teſtator conſulto cancellaverit in teſtamento ſolum nomen unius ex pluribus heredibus, teſtamentum non cenſetur revocatum quo ad illos, ſed ille ſolus erit excluſus, alii vero non, & tota hereditas debebitur heredibus non deletis, *l. Cancellaverat 2. ff. de his, quæ in teſtamento delentur*, Caſtrenſis *in l. Proxime 3. ff. De his, quæ in Teſtamento delentur*, Gilken *in leg. Noſtram 30. numer. 6. Cod. de teſtamentis*, Mantica *de Conjectur. ultim. voluntat. lib. 12. tit. 1. num. 31.* Reiffenſtuel *loco citato numer.* 750. & ipſo teſte *communis* aliorum: Et ratio eſt, quia nemo partim teſtatus, partim inteſtatus decedere poteſt; *l. Jus noſtrum 7. ff. de Regul. juris.*

23 Si autem teſtator conſulto deleverit nomina omnium heredum, tunc teſtamentum corruit quoad inſtitutionem reſpectu omnium, ſicuti corruit, ſi deleatur nomen heredis ſolius inſtituti, & tunc datur ſucceſſio ab inteſtato, quia in tali caſu merito eſt præſumendum, quod ipſe voluerit decedere inteſtatus. *Communis*, cum Doctoribus num. antecedenti allegatis, *arg. l. Proxime 3. ff. De his, quæ in teſtamento delentur*; *l. Poſteaquam 1. §. 8. ff. Si tabulæ teſtamenti nullæ extabunt, l. Noſtram 3. Cod. de teſtamentis*, cum ſimilibus.

24 Deletis conſulto nominibus omnium heredum, nedum corruit teſtamentum quoad inſtitutionem, ſed probabilius corruit etiam quoad legata profana non deleta, ita ut non debeantur legatariis; ſic cum pluribus aliis Cujacius *in l. Proxime 3. ff. de his, quæ in teſtamento delentur*, per textum *in cit. l. Proxime*, ibi: *Non poteſt ullum teſtamentum valere, quod heredem non habet, arg. l. Ex teſtamento 29. Cod. de Fideicommiſſis*, ibi: *Ex teſtamento, quod jure non valet, nec Fideicommiſſum quidem*, & faciunt dicta & adducta ſupra *num.* 29. 21.

25 Alii tamen, ut Ludvvell. *part. 1. cap. 10. fol. 173.* Caſtrenſis *in cit. l. Proxime 3. ff. de his, quæ in teſtamento delentur*, Gilken *in cit. l. Noſtram 30. Cod. de teſtamentis*, & *ibidem* Bruneman cum aliis, quibus adhærere videtur Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 771. tenent contrarium, nempe, quod deleto nomine omnium heredum, valent legata non deleta, *arg. cit. leg. Proxime in fine*, ubi rupto propter deletionem heredis teſtamento, legatum deberi deciditur, quod nempe eſt tenendum in ſpeciali caſu, quo, ut ibi libertas eſt legata: Quamvis alioquin non ſine rationabili fundamento ſupra allegati Doctores dictam Legis deciſionem extendant ad quodlibet aliud legatum propter rationem univerſaliter ibi allegatam, nempe, *Sed in re dubia benigniorem interpretationem ſequi non minus juſtius eſt quam tutius.*

26 Teſtamentum facto revocatur per poſterius legitime conditum, quamvis hoc poſterius non ſortiatur ſuum effectum, ex quo heres v. g. in illo inſtitutus repudiavit hereditatem, vel ante Teſtatorem deceſſerit, & hujuſmodi. *Communis*, per clarum textum *in §. Poſteriore quoque 2. Inſtitut. Quibus modis teſtamenta infirmentur, & in l. Teſtamentum 1. ff. de injuſto, rupto, irrito facto Teſtamento.*
27 Et idem etiam currit, quamvis in primo teſtamento heres fuiſſet ex Aſſe inſtitutus, ia ſecundo autem in re certa. *Communis*, textu expreſſo in *§. Sed & ſi 3. Inſtitut. Quibus modis teſtamenta infirmentur.*
28 Item etiamſi prius teſtamentum clauſulam teſtamenti derogatoriam contineat, dummodo talis derogatoriæ clauſulæ fiat mentio in teſtamento poſteriori revocatorio juxta dicta & adducta ſupra *n.* 4.

29 Ad hoc autem, ut Teſtamentum prius revocetur per poſterius, neceſſe eſt quod poſterius ſit rite, & legitime cum requiſitis juris ſolemnitatibus factum; Si enim ex defectu alicujus ſolemnitatis poſterius eſſet nullum, prius remaneret validum. *Communis*, *arg. cit. §. Poſteriore quoque 2. Inſtit. Quibus modis teſtamenta infirmentur & l. Tunc autem 2. ff. de injuſto, rupto &c.*

30 Vel ſi teſtamentum poſterius non ſit rite, & legitime factum, neceſſe eſt, ad hoc ut rumpat prius, ut in ipſo inſtitutus ſit qui alias ab inteſtato ſuccederet. *Tunc enim & poſteriore non perfecto ſuperius rumpitur*, textu expreſſo in *cit. leg. Tunc autem 2. ff. de injuſto, rupto, irrito facto teſtamento.* Dummodo tamen po-

Digitized by Google

poſterius teſtamentum coram ſaltem quinque teſtibus fuerit factum, textu expreſſo in *Authentic. Hoc inter* §. 3. *Cod. de Teſtamentis*, ibi: *In qua voluntate quinque teſtium juratorum depoſitiones ſufficiunt, quo non facto valebit primum teſtamentum, licet in eo ſcripti videantur extranei*.

31 Teſtamentum prius ſolemniter, & legitime factum rumpitur per poſterius privilegiatum verb. g. datum ad Acta, vel factum ad cauſas pias, aut tempore peſtis, & hujuſmodi. Sic communior, juri conformior, ac uſu recepta ſententia cum Arpreſt. *in* §. 3. *Inſtitut. Quibus modis teſtamenta infirmentur*, Salicet. *in l. Sancimus* 27. *Cod. de teſtamentis n.* 3. Covarruv. *de teſtamentis part.* 2. *Rubr. n.* 2. *& ſeq.* Carp. *part.* 3. *Conſt.* 3. *defin.* 42. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 759. cum Mantica, & aliis. Et ratio clara eſt, quia, ut prius teſtamentum revocetur per poſterius, ſufficit quod poſterius ſit factum ſecundum diſpoſitionem juris, *arg. cit. leg. Poſteriore quoque* 2. *Inſtitut. Quibus modis teſtamenta infirmentur, cit. leg. Tunc autem* 2. *ff. de injuſto, rupto, &c.* & *cit. Authent. Hoc inter, Cod. de teſtamentis*, atqui teſtamentum privilegiatum quamvis careat ſolemnitatibus ordinariis ad aliud non privilegiatum requiſitis, eſt factum ſecundum veram diſpoſitionem ſpecialis juris per expreſſos textus in *l. Inter omnes* 26. *Cod. Familiæ Ercifcundæ*. *l. Hac conſultiſſima* 21. §. *Ex imperfecto*, *Cod. de teſtamentis* pro teſtamentis inter liberos: *leg. Si milites* 16. *Cod. de teſtamentis militis* pro teſtamentis militum, *l. Et ab antiquis* 31. *Cod. de teſtamentis* pro teſtamentis ruſticorum, *l. omnium* 19. *Cod. de teſtamentis* pro teſtamentis Principi oblatis & ad Acta factis ſeu datis, *cap. Relatum* 11. *de teſtamentis* pro teſtamentis ad pias cauſas, & ſic de aliis ſimilibus, ergo &c. Tum quia teſtamentum privilegiatum habet eamdem vim, ac ſolemne: *argum. leg. militibus* 1. *& leg. Divus Trajanus, ff. de teſtamentis militis*, immo majorem, *arg. l. Omnium* 19. *Cod. de teſtamentis*, ibi: *Omnium teſtamentorum ſolemnitatem ſuperare videtur*.

32 Item teſtamentum prius ad Acta, ſeu coram Principe factum revocari poteſt per aliud poſterius ſine Actis, ſeu in abſentia Actorum ordinaria, vel privilegiata ſolemnitate factum. *Communis*, per textum in *cit. l. Omnium* 19. *verb. Nec ſane, Cod. de teſtamentis*, & faciunt rationes & jura *numero antecedenti* adducta.

33 Teſtamentum autem parentum inter liberos non aliter revocari poteſt, quam per aliud teſtamentum coram ſeptem teſtibus legitima factum, quamvis prius coram duobus ſolum eſſet factum. *Communis* textu expreſſo *in Authent. Hoc inter; Cod. de teſtamentis, & in Novella* 107. *cap.* 2.

Teſtamentum nedum, ut ex hucuſque dictis, poteſt revocari, ſeu mutari, ſed etiam 34 poteſt irritari, rumpi & deſtitui. *Communis, tot. tit. Inſtit. Quibus modis teſtamenta infirmentur* §. 3. *num.* 4. *Inſtitut. de capitis deminut. & l.* 1. *ff. eod. l. In quantitate* 75. *ff. de Falcidia, l. Poſthumi* 3. §. 4. *ff. de injuſto, rupto, irrito facto teſtamento* §. 2. *Inſtit. de adopt. Novella* 89. *cap.* 12. cum ſimilibus.

Teſtamentum irritari dicitur, quando non 35 ex parte ipſius teſtamenti, ſed ex parte teſtatoris accidens, defectus, vel vitium aliquod emergit, vi cujus teſtamentum prius validum infirmatur, & redditur nullum, §. *Alio autem modo* 4. §. *Hoc autem caſu* 5. *&* §. *Non tamen* 6. *Inſtitut. Quibus modis teſtamenta infirmentur*. Præcipue tamen irritatur teſtamentum, quando teſtator patitur capitis deminutionem, ſeu ſtatus mutationem: capitis enim deminutio eſt ſtatus mutatio, *Princip. Inſtitut. de capitis deminutione*, ibi: *Eſt autem capitis deminutio prioris ſtatus mutatio*, *leg.* 1. *ff. de capite minutis*, ibi: *Capitis minutio eſt ſtatus permutatio*. Et hæc capitis deminutio eſt triplex ſcilicet Maxima, quæ fit cum quis libertatem amittit, & ſervus efficitur, §. *Maxima* 1. *Inſtitut. de capitis deminutione*; Minor, ſeu media, quæ fit, cum quis Civitatem amittit, ſed adhuc libertatem retinet, §. *Minor, ſeu media* 2. *Inſtit. eod.* Minima, quæ fit, cum quis prius ſui juris, alterius juri ſubjicitur, ſed adhuc retinet Civitatem, & libertatem, ut fit ſi teſtator alteri ad regendum ſe tradit; §. *Minima* 3. *Inſtit. eod.* & totum id habetur expreſſe *in l. capitis Deminutionis* 11. *ff. de capite minutis*, ibi: *Capitis deminutionis tria genera ſunt, Maxima, Media, Minima. Tria enim ſunt, quæ habemus libertatem, Civitatem, familiam. Igitur cum omnia hæc amittimus, hoc eſt libertatem, Civitatem, & familiam, maximam eſſe capitis deminutionem. Cum vero amittimus Civitatem & libertatem retinemus, mediam eſſe capitis deminutionem. Cum & libertas, & Civitas retinetur, familia tantum mutatur, Minimam eſſe capitis deminutionem conſtat*. Qualibet autem ex dictis tribus Capitis deminutionibus irritatur teſtamentum; §. *Alio autem modo* 4. *Inſtit.*

Digitized by Google

ſtit. Quibus modis teſtamenta infirmentur, *l. Si quis* 6. §. 5. *&* 6. *ff. de injuſto*, *rupto*, *irrito facto teſtamento*, *l. Conficiuntur* 8. §. 3. *ff. de jure Codicillor.* cum ſimilibus.

36 Teſtamentum rumpi dicitur, cum in eodem ſtatu manente teſtatore, ipſius teſtamenti jus vitiatur, textu expreſſo in §. *Rumpitur* 1. *Inſtit. Quibus modis teſtamenta infirmentur*. Tripliciter autem de jure rumpitur teſtamentum. Primo, ſcilicet ſi poſt conditum teſtamentum naſcitur ſuus heres legitimus, proles nempe legitima; *leg. Poſthumi* 3. §. 4. *ff. de injuſto*, *rupto &c.* dummodo tamen vivus, & verus homo in monſtrum, vel prodigium non declinans veniat in lucem, nam ſi vel mortuus editus ſit, vel vivus quidem, ſed declinans in monſtrum, vel prodigium, per ipſum non rumpitur teſtamentum, ſicuti, per ipſum rumpitur, ſi vivus perfecte natus ſit, licet ſtatim moriatur, textu expreſſo in *leg. Quod certum* 3. *Cod. de poſthumis heredibus inſtituendis*. Secundo, rumpitur, ſi poſt teſtamentum conditum aliquis teſtatori ſuus heres efficiatur, ut ſi filius naturalis poſt teſtamentum legitimetur; *Novella* 80. *c.* 12. vel ſi quis in filium a teſtatore adoptetur, vel adrogetur, §. *Rumpitur* 1. *Inſtitut. Quibus modis teſtamenta infirmentur*. Tertio, rumpitur per revocationem, & mutationem, quæ pluribus poteſt fieri modis juxta dicta, & jura allegata ſupra *a n. ad* 33.

37 Teſtamentum deſtitui dicitur, quando nullus ex eo heres exiſtit, *arg. leg. In quantitate* 73. *ff. ad leg. Falcidiam*, ibi in principio: *Ne deſtituto teſtamento nihil conſequatur*, *&* §. *Poſteriore quoque* 2. *Inſtit. Quibus modis teſtamenta infirmentur*. Et id tripliciter contingere poteſt. Primo, ſi inſtitutus heres noluerit eſſe heres. Secundo, ſi inſtitutus heres, aut vivo teſtatore; poſt mortem ejus, antequam hereditatem adiret, deceſſerit. Tertio, ſi conditione ſub qua heres inſtitutus eſt defectus ſit. In his enim caſibus paterfamilias inteſtatus moritur. Sic expreſſe habetur *in cit.* §. *Poſteriore quoque*; ubi ratio ſubjongitur: *Nam & prius teſtamentum non valet ruptum a poſteriore*, *& poſterius æque nullas habet vires*, *cum ex eo nemo heres extiterit*.

38 Revocari poſſunt non ſolum teſtamenta, ſed etiam aliæ ultimæ voluntates, videlicet legata, Codicilli, & donationes mortis cauſa. *Communis*, per text. *in leg. Si quis* 22. *ff. de Legatis* 3. *in leg. Quod ſi* 4. *in l. Tranſlatio* 6. *ff. de adimendis Legatis*, cum ſimilibus.

Et quidem Legata revocari poſſunt facto, verbis, & ſignis intra, & extra teſtamentum, tacite & expreſſe: dummodo concurrant eædem ſolemnitates, quæ ad eorum confectionem requiruntur, videlicet quinque teſtes. *Communis*, per claros textus *in toto ff. de adimendis Legatis*, *l. Nutu* 21. *ff. de Legatis* 3. *&* §. *unic. Inſtitut. de adoptione Legatorum*, *&* quod requirantur, & ſufficiant quinque teſtes, habetur in l. *Si quis* 8. §. 3. *Cod. de Codicillis*; Omnis enim res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, textu expreſſo *in cap. Omnis res* 1. *de Regul. Juris in antiquis*. 39

Facto revocantur Legata, quando ipſa ſerio ac conſulto delentur, cancellantur, aut calamo inducuntur. *Communis*, per expreſſos textus *in l. Quæ in Teſtamento* 1. *& l. Proxime* 3. *ff. De his*, *quæ in teſtamento delentur*. Sic etiam facto revocantur Legata, quando totum teſtamentum per legitimam confectionem alterius, aut per totalem cancellationem, vel deſtructionem, aut revocationem verbalem rumpitur, aut revocatur. *Communis*, *arg.* §. *Poſteriore quoque* 2. *Inſtit. Quibus modis Teſtamenta infirmentur*, *l. Quæ in Teſtamento* 1. *& leg. Proxime* 3. *ff. De his*, *quæ in teſtamento delentur*, *l. Poſteaquam* 1. §. 8. *ff. Si tabulæ teſtamenti nullæ extabunt*, *l. Noſtram proviſionem* 30. *Cod. de teſtamentis*, cum ſimilibus. Rupto enim, ſeu invalido exiſtente teſtamento, legata profana non debentur, *l. Sæpiſſime* 1. *ff. de jure Codicillorum*, *l. Ex teſtamento* 29. *Cod. de fideicommiſſis*. 40

Confeſſione tamen poſterioris legati, vel Codicilli legatum, aut Codicillus antecedens non revocatur, niſi in quantum eidem contrarius exiſtit. *Communis*, textu expreſſo in *leg. Cum propenatis* 3. *Cod. de Codicillis*. Vide ſupra *art.* 4. *num.* 16. ubi aſſignatur circa hoc ratio diſparitatis inter Codicillum, ſeu legatum, & teſtamentum. 41

Legata ſola nuda voluntate, ſignis, nutu, vel litteris etiam ad interrogationem alterius manifeſtata revocari poſſe, clare habetur *in l. Si quis* 3. §. 11. *ff. de adimendis Legatis*. Dummodo tamen legans loqui poſſit, niſi ſuperveniens morbus ei impediat, textu expreſſo *in l. Nutu etiam* 21. *ff. de legatis* 3. ibi: *Nutu etiam relinquitur fideicommiſſum*, *dummodo is nutu relinquat*, *qui & loqui poteſt*, *niſi ſuperveniens morbus ei impedimento ſit*. Propter quæ ultima verba probabilius etiam infirmus morti proximus, & non amplius loqui potens ſolo nutu ad interrogationem alterius legata fa- 42

cere

tere, & revocare poteſt ; Covarruvias *in cap.*
Cum tibi 13. *num.* 3. *de teſtamentis* ; Molina
diſp. 138. *num.* 6. *&* *diſput.* 212. *num.* 1. &
multi alii , Gloſſa *in leg. Si quis* 4. *verb. Vo-*
cabula, *ff. de legatis* 3. *&* *l. Cum proponeba-*
tur 64. *ff. de legatis* 2. Reiffenſtuel tamen *loco*
cit. num. 766. quamvis dicat hanc ſententiam
non eſſe improbabilem, ſequitur tamen ut pro-
babilem opinionem contrariam .

43 Tacite revocantur, vel potius revocata ipſo
jure cenſentur legata , ſi teſtator vivus rem le-
gatam alteri donaverit , textu expreſſo in *leg.*
Rem legatam 18. *ff. de adimendis legatis* . Etiamſi
talis donatio ſuerit invalida , textu claro in
in *l. Legatum* 24. *ff. de adimendis legatis* .

44 Item tacite ipſo jure revocata cenſentur le-
gata , ſi teſtator nulla urgente neceſſitate , ſed
ex mera voluntate titulo oneroſo illa alienet,
vendat , ſeu commutet , *argum. cit. leg. Rem*
legatam ; Gloſſa *in leg. Lucius* 22. *verb. Reli-*
qui , *ff. de Legatis* 2. Gloſſa *in leg. Qui* 3.
verb. Dedit , *Cod. de Legatis* . Per talem enim
mere voluntariam alienationem rei legatæ cla-
re patet , quod teſtator mutaverit circa id
ſuam voluntatem , & voluerit revocare lega-
tum . Unde nec reviviſcit legatum per dona-
tionem , vel alienationem revocatum , quam-
vis illud poſtea teſtator emptione , vel alia ra-
tione iterum recuperet , *leg. Cum ſervus* 15.
ff. de adimendis Legatis , *leg. Qui res* 98. §.
45 8. *ff. de ſolutionibus* . Si vero rem legatam
teſtator ex neceſſitate urgente alienaverit , ſeu
hypothecaverit , non cenſetur revocatum le-
gatum , niſi heres ſufficienter probet intentio-
nem , & voluntatem teſtatoris fuiſſe tali alie-
natione , ſeu oppignoratione legatum adime-
re , ſeu revocare ; §. *Si rem ſuam* 12. *In-*
ſtitut. de legatis , *leg. Fideicommiſſa* 11. §.
Si rem 12. *ff. de Legatis* 3. Gloſſa 1. *in cit.*
§. *Si rem ſuam* ; *Inſtitut. de Legatis* , Gloſſa
in leg. Lucius 22. *verbo Reliqui* , *ff. de Le-*
gatis 2.

46 Item tacite ipſo jure cenſetur revocatum
legatum , ſi capitales , & graves inimicitiæ
oriantur inter teſtatorem , & legatarium , non
autem ſi ſolum leves ; textu expreſſo *in leg.*
Si quis 3. §. 11. *ff. de adimendis legatis* , *leg.*
Si inimicitiæ 9. *ff. de his* , *quæ ut indignis* .
Et idem dicendum eſt , ſi Legatarius teſtato-
ris verbo , aut facto gravem irroget injuriam ,
aut gravem accuſationem , vel damnum atten-
tet , textu expreſſo in citat. *leg. Si inimici-*
tiæ 9. *ff. de his* , *quæ ut indignis* , *&* *leg. Fi-*
lio 31. §. 2. *ff. de adimendis legatis* .

47 Si vero ante mortem in amicitiam redeant ,
reviviſcit iterum legatum , textu expreſſo *in*
leg. Quod ſi 4. *de adimendis legatis* .

48 Item ipſo jure revocatum , vel potius ex-
piratum cenſetur legatum , ſi Legatarius an-
te teſtatorem , vel ante completam conditio-
nem moriatur , aut ſi hereditas non adeatur ;
§. *Si peculium* 20. *Inſtitut. de legatis* ; §. *Poſte-*
riore quoque 2. *Inſtitut. Quibus modis teſtamen-*
ta infirmentur , *leg. Si habitatio* 9. *ff. Quando*
dies Legati cedat , *leg. In quantitate* 73. *ff. Ad*
legem Falcidiam , *c. Raynaldus* 18. *de teſtamen-*
tis , cum ſimilibus .

49 Quoad revocationem Codicillorum , ea pro-
portionaliter dicenda ſunt , quæ de legatis ,
cum legata extra teſtamentum non niſi per
Codicillos fiant ; de revocatione autem dona-
tionis mortis cauſa , vide verb. *Donatio art.* 3.
a num. 28. *ad* 31.

Additiones ex aliena manu .

50 Potiſſimum prius teſtamentum rumpitur per
poſterius perfectum . De eo vero ſæpiſſime di-
ſputari in Foro ſolet , an poſterius teſtamentum
rumpat prius teſtamentum , ſi priori teſtamen-
to adjecta ſit clauſula derogatoria ; illa tamen
haud revocata fuit in poſteriori teſtamento .
51 Affirmare videntur *Carpzov. Juriſprud. Forenſ.*
part. 3. *conſtit.* 5. *defin.* 19. *num.* 5. *Ludvvell.*
de ultim. volunt. cap. 1. *theſ.* 4. Adde *Bachov.*
ad §. *Inſtit. quot mod. teſtament. infirmetur*. At
negant *Brunemann. ad L.* 22. *ſer. per tot. ff. de*
Legat. 3. *Vult.* Conſil. *Marpurg. vol.* 2. *conſil.*
21. *n.* 23. *Hilliger. in ſuo Donell. Enucleat. lib.*
8. *c.* 4. *lit. E. Sand. deciſ. Friſic. lib.* 4. *tit.* 1.
deciſ. 10.

52 Alii varie diſtinguere hic ſolent , ut videre
eſt apud *Mantic. de conjectur. ultim. volunt. lib.*
2. *tit.* 8. Confer etiam *Coccei diſſert. de clauſ.*
teſtament. cap. 2. Recte *Strick. in uſu moder.*
53 *Pandect. lib.* 28. *tit.* 3. §. 9. *Scilicet* (ait) *hic*
non tam quæſtio juris , *quam facti vertitur* , *quid*
Teſtator re vera voluerit , *&* *inde ex circumſtan-*
tiis judicandum , *an ea poſterior voluntas ſuſpi-*
cione quadam laboret , *necne* (*De jure ſane non*
præciſe requiritur , *ut expreſſe revocatio prioris*
fiat , *nec hoc probari poteſt ex L.* 22. *ff. de Le-*
gat. 3. *ubi agitur de caſu ſi quis in teſtamento*
ſibi legem præſcripſit , *&* *in eodem in fine ab*
ea recedere velit , *quod lex non aliter factum eſ-*
ſe dici poſſit , *quam ſi expreſſerit ſe prioris vo-*
luntatis pœnitere . *At hic quæſtio eſt de teſtamen-*
to poſteriori diverſo tempore condito , *ubi ex ipſa*
nova ordinatione mutatio voluntatis inducitur .
Conſentit etiam *Philipp. in uſ. practic. Inſtit.*

lib. 2. *Eclog.* 66. At conſule præ cæteris *Rot. in Barchinonen. Hereditatis* 26. *Januarii* 1733. *ſer. per tot. cor. Eminen. Creſcentio inter impreſſas dec.* 203. *quæ in materia hac magiſtralis eſt.*

TESTIS.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt illos, qui poſſunt, vel non eſſe teſtes, tum generaliter quoad omnia, tum ſpecialiter quoad certas perſonas, & cauſas.

1 TEſtes dicti ſunt, quaſi ſuperſtites, textu expreſſo in *cap. Forus* 10. *de verborum ſignificatione*, ibi: „ Teſtes antiquitus ſuperſtites „ dicebantur, eo quod ſuper cauſæ ſtatu pro- „ ferebantur, nunc (parte ablata nominis) „ teſtes vocantur." Unde teſtes generatim lo-
2 quendo ſunt perſonæ, quæ ad fidem alicujus rei faciendam adhibentur. *Ita in re Communis Doctorum.*

3 In teſtibus ſex præcipue ſunt attendenda, nempe conditio, ſexus, vita, ætas, dignitas, atque fortuna; ſic Gloſſa communiter recepta, *in cap. In nomine Domini* 2. *de teſtibus*, *verb. utiliſſimi*, ubi ad id dat ſequentes verſus.

Conditio, ſexus, ætas, diſcretio, fama,
Et fortuna, fides, in teſtibus iſta requires.

4 Teſtes igitur ad hoc, ut ad teſtificandum poſſint admitti, debent eſſe idonei, ſeu habiles, legitimi, & integri, ſeu integræ opinio-
5 nis, ac famæ, *Communis*. Tales autem ſunt, & habentur idonei, & legitimi, quicumque a teſtimonio dicendo per Canones, vel Leges non repelluntur. *Communis*, per textum *in l. Teſtimonium* 1. *de teſtibus*, ubi omnes illi pro teſtibus idoneis, habilibus, legitimis, aut integris agnoſcuntur, *quibus non interdicitur teſtimonium:* Unde qui nulla legitima exceptione a teſtimonio repelli poſſunt, idonei teſtes dicuntur, & omni exceptione majores, *capit. Ex litteris* 1. *de conſanguinitate*, *& affinitate*, juncta Gloſſa *ibidem verb. Majores*, ſic expreſſe dicente: *Illi dicuntur omni exceptione majores, qui repelli non poſſunt aliqua exceptione.*

6 E contra autem teſtes inidonei, ſeu inhabiles ad teſtificandum ſunt omnes illi, qui Jure
prohibentur, ſive arcentur a teſtimonio feren- 7
do. *Ita in re communis*. Et ex iſtis aliqui in totum, ſive omnino, & generaliter prohibentur eſſe teſtes, & alii limitate tantum, ſcilicet, vel pro certis perſonis, vel contra certas perſonas, vel in certis cauſis tantum; ut infra ſinguli diſtincte aſſignabuntur.

Et in primis generaliter, & abſolute inha- 8
biles ad teſtificandum, tam in cauſis civilibus, quam criminalibus ſunt infantes, & impuberes, ideſt maſculi minores 14. annis, & feminæ, minores annis 12. *l. teſtium fides* 3. §. 5. *& l. Inviti* 19. ff. *de teſtibus*, juncta Gloſſa communiter recepta *ibidem verb. Sed nec pupillis*. Et hoc propter defectum, & infirmitatem Judicii, ut expreſſe dicitur *in cap. Infamis* 1. *cauſ.* 3. *q.* 7. *Et Impubes, quia judicio caret.* Vide tamen *infra a n.* 59.

Item inhabiles ad ferendum teſtimonium ſunt 9
amentes, & furioſi: Iſti enim ſicut non poſſunt eſſe Judices, per text. *in cit. cap. Infamis*, ita etiam nequeunt eſſe teſtes, quia mente carent, §. *teſtes autem* 6. *Inſtit. de teſtamentis ordinandis*, §. *Præterea* 1. *Inſtitut. Quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum*, ibi: *Item Furioſi quia mente carent*. Et concordant *l. In negotiis* 5. *& l. Furioſi* 40. ff. *de Regul. Juris*, & *cit. cap. Infamis* 1. *cauſ.* 3. *q.* 7. cum ſimilibus.

Item inhabiles ad id ſunt ſurdi, & muti ſi- 10
mul a nativitate: Iſti enim animi ſui ſenſus exprimere nequeunt, & ideo etiam teſtamenta facere non poſſunt; §. *Item ſurdus* 3. *Inſtit. Quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum*, *l. Qui in poteſtate* 6. ff. *Qui teſtamenta facere poſſunt*, *& l. Diſcretis* 10. *Cod. eod.* Tum quia teſtes viva voce deponere, eorumque dicta a Judice audiri debent; *l. Cum ab initio* 4. *& l. Vel negare* 5. ff. *teſtamenta quemadmodum aperiantur*, *leg. teſtim.* 3. §. 1. *de teſtibus*. Ex-
cipiuntur tamen qui ex accidenti ſurdi, & 11
muti, ſcribere, aut certis, & indubitatis ſignis, ſeu nutibus cogitationes ſuas explicare poſſunt, *l. Sermo* 65. §. *Si pupillo*, ff. *Ad Senatus conſult. Trebellian.*

Item inhabiles regulariter ſunt cæci, quia 12
ſolus auditus in teſtibus non ſufficit, ſed præſentia, & viſus requiritur, *cap. Teſtes* 15. *cauſ.* 3. *quæſt.* 9. *cap. Cum cauſ.* 32. *de teſtibus*, ibi: *Viſu, Auditu &c. leg. Teſtium* 18. *de teſtibus*. Qui autem non vident, præſentes non dicuntur, *leg. Coram Titio* 209. ff. *De verbor. ſignificat. leg.* 1. *in fine*, & ibi Bartolus, ff. *de Auctorit. & conſenſ. Tutor.* adeoque

que qui non vident, teſtes eſſe non poſ-
ſunt.
13 Item inhabiles ſunt ſervi, ſeu mancipia,
leg. Quoniam liberi 1. *Cod. De teſtib. Authentic.*
de teſtibus §. *Si vero titul.* 2. *collat.* 7. & *cap.*
Forus 10. *de verb. ſignificat.* ubi etiam ratio
redditur, quia nempe ſervus ſæpe metu Do-
14 minantis teſtimonium ſupprimit veritatis. Poſ-
ſunt tamen ſervi, ſeu mancipia eſſe teſtes,
quando non habetur alia probatio ad eruendam
veritatem, *leg. Servi*, ff. *de teſtibus*, ibi:
„ Servi reſponſo credendum eſt, cum alia pro-
„ batio ad eruendam veritatem non eſt. “ Et
concórdat *lex Cum probatio*, ff. *de probationi-*
15 *bus*, & *cap. Si teſtes* §. *Servi* 4. *quæſt.* 3. In-
ſuper poſſunt ſervi, ſeu mancipia eſſe teſtes
etiam in exceptis criminibus, quia in ipſis ad-
mittuntur teſtes etiam inhabiles, *cap. In fi-*
dei 5. *c. Accuſatus* 8. §. *licet*, *de Hæreticis in* 6.
Vide etiam *infra n.* 23.
16 Item inhabiles ſunt ad teſtificandum, qui
pretio ad id ſunt conducti, cum eo ipſo cor-
rupti cenſeantur, ac proinde eorum Teſtimo-
nium non valet, ſed a parte adverſa, immo
etiam officio Judicis rejici poteſt, *cap. Pla-*
cuit 1. *de teſtibus*, ibi: *Placuit Sancto Conven-*
tui, ut teſtes non conducantur pretio, *cap. Sicut*
nobis 9. *eodem cap. licet* 9. *de probationib.* ibi:
Objecit in teſtes prædictos, quod corrupti falſa
dixiſſent, *cap. Non ſane* 15. *cauſ.* 14. *q.* 5. *l.*
teſtim. 3. §. 5. ff. *de teſtibus* cum ſimilibus.
17 Item inhabiles ad teſtificandum tam in cau-
ſis Criminalibus, quam Civilibus ſunt Infames
infamia Juris. *Communis*, per text. *in cap.*
teſtes 2. *quæſt.* 7. *cap. Nulli* 3. *quæſt.* 4. *cap.*
Conſtituimus 3. *quæſt.* 5. *cap. Præterea* 7. *de*
teſtibus cogendis; *l. teſtium* 3. §. 5. ff. *de teſti-*
bus, ibi: „ Alii vero propter notam, & in-
„ famiam vitæ ſuæ admittendi non ſunt ad Te-
„ ſtimonii fidem.
18 Item inhabiles ſunt ad teſtificandum in cau-
ſis criminalibus criminaliter motis etiam infa-
mes infamia facti: In iſtis enim cauſis requi-
runtur probationes indubitatæ, & omni exce-
ptione majores; *cap. Denique* 1. *de exceptioni-*
bus, *cap. teſt.* 2. *quæſt.* 7. *leg. Sciant cuncti* 27.
Cod. de probationibus, adeoque ad id non ſuf-
ficiunt teſtes infames infamia facti, quorum
fama, & exiſtimatio, & conſequenter fides
apud viros prudentes, & honeſtos graviter
læſa eſt. *Communis*. In cauſis autem crimina-
19 libus civiliter agitatis, & in cauſis Civilibus
non gravioribus regulariter admittuntur ad te-
ſtificandum tales infames infamia facti, quam-
vis eiſdem de fide non parum diminuatur.

Gloſſa *in cap. teſtimonium* 54. *verſ. Emenda-*
tus, *de teſtibus*; Abbas *ibidem num.* 6. Maſcard.
de probationib. concluſ. 1363. *num.* 59. & 65.
Farinac. *de teſtibus quæſt.* 56. *num.* 100. &
115. *ac ſequent.* allegans alios, Engel *lib.* 2.
Decret. t. 20. *n.* 16. Reiffen. *ib. n.* 49. & alii.
Etiam infames infamia Juris admittuntur ad 20
teſtificandum in variis caſibus, & ſignanter in
criminibus exceptis, ut Hæreſis, Læſæ Maje-
ſtatis, & hujuſmodi, quia in ipſis propter eo-
rum enormitatem, ac maximam, quam Rei-
publicæ afferunt perniciem, admittuntur etiam
teſtes inhabiles, *cap. In fidei* 5. & *cap. Accu-*
ſatus 8. §. *licet*, *de Hæreticis in* 6.
Item quando veritas aliter haberi non poteſt, 21
quam per tales infames, *argument. l. Servi* 7.
ff. *de teſtibus*, Abbas *in cap. teſtimonium* 54.
in 7. *de teſtibus*, Felinus *ibidem n.* 11. Maſcard.
loc. citat. num. 52. Farinac. *loc. cit. q.* 56.
num. 50. & 55. cum aliis ibi allegatis.
Item quando infames rogati fuerunt ab utra- 22
que parte, ut eſſent teſtes: Tunc enim præ-
ſumitur ejus fides mutuo partium conſenſu ap-
probata. Sic Gloſſa *in Authent. de teſtibus* §.
Et licet collat. 7. Jaſon *in leg. Cunctos populos*
num. 67. *Cod. de Summa Trinitat.* Baldus *in*
cap. 2. *num.* 3. *de teſtibus*, Farinac. *loc. cit.*
q. 56. *n.* 91. Maſcard. *loc. citat. concluſ.* 1363.
num. 53. & alii.
Item valet teſtimonium infamis, quando 23
tempore dati dicti teſtimonii communi opinio-
ne reputabatur bonæ famæ, ſicuti valet teſti-
monium Servi communi opinione habiti ut
liberi. *Comm.* per text. *in l. teſtes* 1. *C. de*
teſtam.
Item inhabiles ad teſtificandum ſunt crimi- 24
noſi, etiam non infames, ideſt qui commiſe-
runt crimen grave, ſeu peccatum mortale non
habens annexam infamiam Juris: Iſti enim
criminoſi ſive perſeverent in crimine, ſive jam
fuerint emendati, repelluntur omnino a teſti-
monio ferendo in cauſis criminalibus crimina-
liter motis; *cap. teſtimonium* 54. *de teſtibus*
& Gloſſa *ibid. verb. Confeſſus*, *verb. Emenda-*
tus, & *verb. Opinio*. Hoſtienſ. verb. *eodem*,
Abbas *num.* 8. & 12. Felin. *num.* 24. & 31.
Barboſa *num.* 1. Farinac. *loc. cit. quæſt.* 56.
num. 135. Pithing *loc. citat. num.* 22. Reiſ-
fenſtuel *loc. cit. num.* 61. & alii plures, &
concordat *cap. Super eo* 13. *de teſtibus*. Et ra-
tio eſt, quia in iſtis cauſis requiruntur proba-
tiones indubitatæ, & omni exceptione majo-
res, *l. Sciant cuncti* 25. *Cod. de probationibus*,
cap. teſtes 2. *quæſt.* 7. *cap. Denique* 1. *de ex-*
ceptionibus, *cap. Super eo* 13. *de teſtibus*, adeo-

que ad id non ſufficiunt tales criminoſi cum ratione commiſſi gravis criminis eorum fides reddatur ſuſpecta.

25 In cauſis autem Civilibus admittuntur ad teſtimonium tales criminoſi, ſi jam ſint emendati; ſecus vero, ſi nondum ſint emendati, *cap. teſtimonium* 54. *de teſtibus*, & ibi Gloſſa verb. *Emendatus*: Abbas *num.* 6. Barboſa *num.* 1. Farinacius *loc. cit. quæſt.* 56. *num.* 126. & 134. *ac ſequent.* Maſcard. *de probationibus concluſ.* 465. *num.* 2. & 6. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 58. Pirhing *loc. cit. num.* 20. & 21. & alii. Et ratio eſt, quia, licet digni ſint fide tales criminoſi jam emendati ex quo criminoſi poſt pœnitentiam non cenſeantur amplius mali, *cap. Ferrum* 18. *diſc.* 50. indigni tamen fide ſunt criminoſi nondum emendati, cum non ſit credendum contra alios, qui criminibus implicantur; *cap. Neganda* 1. *cauſ.* 3. *quæſt.* 11.

26 Et hoc procedit de Jure Canonico quamvis tales criminoſi de crimine nondum fuerint condemnati: Dummodo crimen ipſis objectum legitime probetur, textu expreſſo *in cap. Super eo* 13. *de teſtibus*, ibi: „ Reſpondemus, quod ſi „ etiam ante non ſint confeſſi de criminibus „ illis: Dummodo inde convincantur, in te„ ſtimonium non debent admitti. “ Et in ejus Summario ſic expreſſe dicitur; „ Crimen nunc „ probatum repellet teſtem, alias de illo cri„ mine non damnatum.

27 De Jure Civili tamen requiritur, ut de crimine illo fuerint antea judicialiter condemnati, *leg. teſtium* 3. §. 5. ff. *de teſtibus*, ibi; Quique Judicio publico damnatus erit, *leg. Athletas* 4. §. 4. ff. *De his, qui notantur infamia*; ibi: „ Calumniator ita demum notatur „ (*infamia*) ſi fuerit calumniæ cauſa damna„ tus, neque enim ſufficit calumniatum. “ Ita Gloſſa *final. in cit. cap. Super eo*, & ibi Abbas *num.* 3. Felinus *num.* 3. Farinac. *l. c. q.* 56. *n.* 129. Pirhing *l. c. n.* 19. Reiffen. *l. c. n.* 60. & alii.

28 Criminoſi jam emendati admittuntur pro teſtibus in cauſis etiam criminaliter motis in variis caſibus, & ſignanter in criminibus exceptis, ut de infamibus infamia Juris dictum eſt *ſupra num.* 20. Item quando veritas aliter haberi non poteſt, quam per tales criminoſos, ut dictum eſt *ſupra num.* 21. Item quando tales criminoſi rogati fuerunt ab utraque parte, ut eſſent teſtes, ut dictum eſt *ſupra num.* 22. Item quando pars adverſa nihil oppoſuit contra teſtes criminoſos; quos ſciebat eſſe tales; Tunc enim cenſetur tacite conſenſiſſe in tales criminoſas perſonas, eaſque approbaſſe; adeoque poſtea, ſeu poſt factam eorum examinationem, nihil amplius opponere poteſt; *argument. leg. Si quis teſtibus* 17. *Cod. de teſtibus*; juncta Gloſſa *ibid. verb. Excipere*, Maſcard. *de probationibus concluſ.* 465. *n.* 22. Felin. *in cap. teſtimonium* 54. *num.* 3. *de teſtibus*, Pirhing. *l. c. n.* 25. Reiffenſtuel *l. c. n.* 65. & alii.

Perjuri, ideſt qui falſum juramento confirmarunt, non poſſunt eſſe teſtes, neque in Criminalibus, *cap. Quicumque* 18. *cauſ.* 6. *q.* 1. *cap. Parvuli* 14. *cauſ.* 22. *quæſt.* 5. *cap. Ex parte* 7. juncta Gloſſa *ibid. verb. De Perjurio*; *de teſtibus*; & *cap. teſtimonium* 54. *eod.* Et hoc procedit, etiamſi jam fuerint emendati, & de perjurio pœnitentiam egerint, *cit. cap. teſtimonium* 54. *de teſtibus*, & ibi Gloſſa verb. *Perjurii*, & abbas *ibidem num.* 7. Gloſſa *in cit. cap. Quicumque verb. teſtimonium*, & ratio eſt, quia qui ſemel pejeraverunt præſumuntur iterum pejeraturi. Gloſſa *in citat. cap. Parvuli, verb. Cauſa*; *argument. c. Non poteſt* 24. *cauſ.* 2. *quæſtion.* 7. ibi; „ Non poteſt erga homines „ eſſe fidelis qui Deo extiterit infidus. 29 30

Valet tamen teſtimonium perjuri in crimine Hæreſis. Ad hujus enim peſtiferi criminis probationem in Fidei favorem poteſt perjurus eſſe teſtis, deponendo tam contra ſe, quam contra complices, quod prius celaverat; Dummodo ex manifeſtis indiciis appareat, quod ipſe perjurus, non ex animi levitate, aut odio, ſed zelo Fidei Orthodoxæ id faciat, textu expreſſo *in cap. Accuſatus, de Hæreſi* 8. §. *licet, de Hæreticis in* 6. juncto ejus Summario ſic dicente; „ Teſtis in cauſa Hæreſis falſum deponens, „ licet perjurus ſit, probat dicendo contrarium; „ Dummodo tamen ex indiciis conſtet dictum „ non corruptionem, ſed veritatem continere. 31

Excommunicati vitandi nequeunt ad teſtimonium ferendum in Judicio admitti, quia ipſi inter infames reputantur, *cap. Illi qui* 3. *cap. Infames* 17. *cauſ.* 6. *quæſt.* 1. Et concordat textus *in cap. Veniens* 38. *in fine de teſtibus*, ubi decernitur, quod teſtes, de quorum Excommunicatione dubitatur, quia excommunicati dicuntur prius ad cautelam abſolvantur, quam ad Judiciale teſtimonium admittantur; *cap. Decernimus* 8. *de ſententia Excomm. in* 6. & *cap. Excommunicamus* 13. §. *Credentes, de Hæreticis*, ubi excommunicati non ſolum non admittuntur ad teſtificandum, ſed etiam Judex Laicus ab Eccleſiaſtico compellitur per Cenſuras ad eos repellendos. Immo excommunicati, neque poſſunt admitti ad teſtificandum con- 32 33

Digitized by Google

contra alios excommunicatos. Sic Maſcardus *de probationib. vol. 2. concluſ. 705. num. 4.* Farinac. *q. 56. n. 257.* Pirhing *l. c. n. 31.* Reiffen. *l. c. n. 43. & ſequent.*

34 Poſſunt tamen dicti Excommunicati admitti ad teſtimonium in crimine Hæreſis, textu expreſſo *in cap. in Fidei favorem 5. de Hæreticis in 6.* ibi; „In Fidei favorem concedimus ut „in negotio Inquiſitionis hæreticæ pravitatis „excommunicati, & participes, vel ſocii cri-
35 „minis ad teſtimonium admittantur. Et generaliter poſſunt tales excommunicati eſſe teſtes in omni caſu, in quo teſtes infames ad teſtificandum admittuntur. Maſcard. *loc. cit. num. 15.* Farinac. *loc. cit. num. 281.* Pirhing
36 *loc. cit. num. 31. in fine*, & alii. Item tales excommunicati poſſunt eſſe teſtes Inſtrumentarii, ſcilicet in contractibus, & Teſtamentis, præſertim in caſu, quo haberi non poſſint alii teſtes idonei non excommunicati. Maſcard. *l. cit. n. 12. & 13.* Pirhing *l. c. num. 31. in fine*, & alii.

37 Pauperes, & viles perſonæ nequeunt eſſe teſtes in cauſis criminalibus, *arg. l. Nonnulli 10. ff. de Accuſationibus*, ibi: *Nulli* prohibentur accuſare *propter paupertatem, ut ſunt, qui minus quam quinquaginta aureos habent*. Et ratio eſt, quia in criminalibus cauſis requiruntur probationes indubitatæ, & teſtes omni ſuſpicione, & macula carentes, *l. Sciant cuncti 25. Cod. de probationibus*, *cap. Denique 1. de exceptionibus*, *cap. Teſtes 2. q. 7.* Id autem non reperitur in teſtibus pauperibus, & vilibus, cum ſemper eis poſſit opponi exceptio paupertatis, & vilitatis, ſeu plebeitatis, per text. *in l. Teſtium 3. in princip. ff. de teſtibus*, ibi: „Teſtium fides diligenter examinanda eſt, „ideoque in perſona eorum exploranda erit „in primis conditio cujuſque. Utrum quis „Decurio, an Plebejus ſit, & an honeſtæ, & „inculpatæ vitæ . . . an locuples, vel egens „ſit, ut lucri cauſa quid facile admittat.“ Quæ Lex eſt canonizata in *cap. Si teſtes §. Teſtium fides 4. q. 2.* Et concordat *cap. in primis §. Sed & de perſonis 2. q. 1.* ibi: *Aut ne inopes ſint*, cum ſimilibus. Sic Farinac. *l. c. q. 57. n. 15. & 16.* Maſcard. *de probationibus concluſ. 1161. num. 11. & ſeq.* Reiffenſt. *loc. cit. num. 97.* Pirhing *loc. cit. num. 77.* & alii.

38 Item pauperes, & viles perſonæ non admittuntur tamquam teſtes idonei in cauſis Civilibus arduis, & magni momenti. Sic Farinacius *cit. q. 57. n. 26. & 27.* iſtud exemplificans in cauſa unius hereditatis, vel majoris partis bonorum, *arg. l. Propter litem §. 1. ff. De Excuſat. tutor.* Pirhing *l. c. num. 77.* Reiffenſt. *l. c. n. 98.* Maſcard. *l. c. n. 16.* Pariſius *conſil. 188. num. 27. vol. 5.* & alii. Et ratio eſt, quia cauſæ Civiles arduæ, & magni momenti æquiparantur cauſis Criminalibus, *arg. leg. l. Advocati; Cod. de Advocat. diverſ. Judic. ubi* Advocati patrimonia hominum defendentes dicuntur *laborantium ſpem, vitam, & poſteros defendere*, unde ſicut dictæ pauperes, & viles perſonæ nequeunt eſſe teſtes in cauſis Criminalibus, neque in Civilibus arduis & magni momenti.

In cauſis autem Civilibus, non adeo ar- 39
duis & magnis, pauperes, & viles perſonæ, niſi aliunde ſuſpectæ ſint, non repelluntur a ferendo teſtimonio in Judiciis, prout colligitur *ex cap. Si quis teſtium 8. de Teſtibus*, juncta Gloſſa *ib. verb. Paupertate*, ubi ſtatuitur, quod Judex mittere debeat perſonas idoneas ad recipiendum teſtimonium eorum, qui *paupertate depreſſi* perſonaliter ad ipſum Judicem accedere nequeunt, adeoque pauperes, & viles non repelluntur a teſtificando. Et ratio eſt, quia non tam ex facultatibus, quam ex fide, & moribus teſtis idoneus æſtimatur, *arg. §. Suſpectum 13. Inſtit. de ſuſpectis Tutoribus, & Curatoribus*, Gloſſa *in leg. teſtium 3. in princ. verb. Egens, ff. de teſtibus*. Tum quia ſi aliter teneretur, nimis coarctaretur facultas probandi contra *l. Quoniam, Cod. de hered.* cum multo plures ſint pauperes, quam divites, prout arguunt Farinac. *l. c. q. 57. n. 13.* Pirhing *l. c. n. 76.* Reiffenſt. *l. c. n. 99.* & alii.

Immo & in ceteris quoque caſibus admittun- 40
tur pauperes ad teſtimonium, ſi ceteroquin ſint perſonæ honeſtæ, & neutiquam ſuſpectæ proter ſuam paupertatem, prout clare deſumitur *ex cit. cap. Si quis teſtium 8. de teſtibus* & tenet Gloſſa *ib. verb. Paupertate*, & DD. *ib.* teſte Reiffen. *l. c. n. 100.* ac tenuit Rota apud Rubeum *p. 12. dec. 57. num. 12.* Auctoritate Baldi *in cit. c. Si quis teſtium n. 5.* intelligens etiam in cauſa ardua, qualis de facto erat illa, in qua Rotalis deciſio emanavit. Et hoc idem procedit quamvis pauper ſit vilis, ſi tantum ſit vilis, quia pauper. Rota *l. c.* Menochius *l. 3. de Arbitr. Jud. cauſ. 96. num. 5.* & cum pluribus aliis ibi allegatis Reiffenſtuel *l. c. n. 100.* & alii.

Feminæ regulariter poſſunt eſſe teſtes in cauſis Civilibus, tam de Jure Canonico, quam Civili. *Sic Communis Doctorum*, teſte Pirhing *l. c. num. 66.* Et quidem loquendo de Jure Civili habetur *in l. Ex eo 18. ff. de teſtibus*,

l. Qui

Digitized by Google

l. Qui Teſtamento 20. §. *Mulier*, *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt*. Et loquendo de Jure Canonico habetur *in cap. Mulieres* 2. *de Judiciis in* 6. *&* *c. Ex eo* 2. & ibi Gloſſa verb. *teſtimonium cauſ.* 15. *q.* 3.

42 Et hoc procedit etiam in cauſa Matrimoniali, quamvis inter cauſas Civiles graviſſima, & valde ardua cenſeatur. *Communis &* colligitur aperte *ex c. Super eo* 22. *de teſtibus*, *& c. Videtur* 3. *Qui teſtimonium accuſare poſſunt*.

43 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia feminæ in aliquibus cauſis Civilibus nequeunt eſſe teſtes, & ſignanter in cauſis Feudalibus, textu claro *l.* 2. *Feud. tit.* 32. *Qui teſtes ſunt neceſſarii*, Maſcard. *concluſ.* 764. *n.* 2. Farinac. *q.* 59. *num.* 35. Pirhing *l. c. n.* 67. Reiffen.
44 *l. c. n.* 89. & alii. Excipiuntur tamen Feminæ illuſtres, & habentes Feudum ſub ſe, quia tales poſſunt eſſe teſtes etiam in cauſis Feudalibus. Maſcard. *l. c. num.* 3. Farinac. *l. c. num.* 40. Pirhing *l. c. num.* 67. Reiffen. *l. c. n.* 89. & alii.

45 Neque feminæ poſſunt eſſes teſtes in Cauſis Civilibus arduis, & magni momenti; In iſtis enim requiruntur teſtes magis idonei, quibus nihil prorſus vitii objici poſſit, quales non ſunt feminæ; *Nam*, ut expreſſe dicitur *in c. Forus* 10. *de verb. ſignif. in fine*: *Nam varium, & mutabile teſtimonium ſemper femina producit*. Ita Farinac. *c. quæſt.* 59. *num.* 37. *&* 38. Pirhing *l. c. num.* 66. Reiffenſt. *l. c. num.* 90. & alii.

46 Item nequeunt feminæ eſſe teſtes in teſtamentis, textu expreſſo *in §. teſtes autem* 6. *Inſtit. de teſtamentis ordinandis*, *& l. Qui teſtamento* 20. *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt*.
47 Poſſunt tamen feminæ eſſe teſtes in Codicillis. Gloſſa *in l. Si qui* 8. *Cod. de Codicillis*, Tuſchus *litt.* C. *concluſ.* 405. *n.* 1. Baldus *conſ.* 283. *circa finem l.* 3. Molina *diſp.* 131. *n.* 6. Pirhing *l. c. n.* 74. ubi ex aliis dicit id eſſe verum, etiamſi omnes teſtes eſſent feminæ; Reiffen. *l. c. n.* 8. *& l.* 3. *decr. tit.* 26. *n.* 711. ubi teſtatur de communi aliorum. Vide verb. *teſtam. art.* 4. *num.* 6. Inſuper poſſunt
48 feminæ eſſe teſtes etiam in teſtamentis ad pias cauſas. Et id favore piæ cauſæ, & animæ teſtatoris; Ancharanus *in cap. Cum eſſes* 10. *num.* 6. *de teſtam.*, Fagnan. *ib. n.* 34. *& ſeq.* Card. Petra *t.* 2. *Comment. ad Conſt. X. Innocen. III. ſect.* 3. *n.* 29. Reiffen. *l.* 2. *decr. titul.* 20. *n.* 88. & alii. Vide verb. *teſtam. art.* 2. *num.* 21.

49 Feminæ de Jure Canonico nequeunt eſſe teſtes in cauſis Criminalibus criminaliter motis *c. Mulierem* 17. juncta Gloſſa verb. *Nec teſtis cauſ.* 33. *quæſt.* 5. *c. Forus* 10. juncta Gloſſa verb. *Mulier*, *de verb. ſignif.* Et ita Maſcard. *concl.* 762. *n.* 1. Farin. *q.* 59. *n.* 1. *& plur. ſeq.* Pirhing *l. c. n.* 69. ubi teſtatur de communi. Et ratio eſt, quia feminæ de ſua natura ſunt mutabiles, & inconſtantes, & ideo minus idoneæ reputantur a Sacris Canonibus, ut ſint teſtes in cauſis criminalibus criminaliter motis, in quibus agitur de graviſſimo præjudicio Reorum.

Notanter autem dicitur *in cauſis criminalibus criminaliter motis*, quia in cauſis Criminalibus ſolum Civiliter motis, v. g. ad compenſationem damni illati, vel ad privationem Beneficii alicujus inhabilis, ſeu non Canonice electi, vel promoti etiam de Jure Canonico poſſunt feminæ eſſe teſtes, *c. Tam litteris* 33. & ibi; Gloſſa verb. *Feminas*, *de teſtibus*; Pirhing *l. c. num.* 70. Reiffenſt. *l. c. num.* 91. & alii. 50

Item de Jure Canonico poſſunt feminæ eſſe teſtes, ſi agatur de crimine per modum denunciationis, exceptionis vel inquiſitionis, ut clare conſtat *ex cap. Quoniam* 3. *de teſtibus*, ubi cum quædam crimina Epiphanii Presbyteri denunciata fuiſſent Papæ Gregorio, is mandavit Sabino Defenſori Sardiniæ, ut tam Mulieres, cum quibus illa commiſiſſe aſſerebatur, quam alios de ea conſcios Romam adduci curaret, ſeu ut ibi notant Hoſtienſis, & alii Canoniſtæ, eorum examen eo mitteret, ut ſic veritas aperiri poſſet. Sic Gloſſa *in cit. cap. Quoniam in principio*, Pirhing *l. c. n.* 70. Reiffen. *l. c. n.* 92. Farin. *c. q.* 59. *n.* 9. allegans plurimos alios. 51

Item de jure Canonico poſſunt feminæ eſſe teſtes etiam in crimine Hæreſis, Læſæ Majeſtatis, Simoniæ, & aliis exceptis criminibus; *Communis*, per text in *c. In Fidei favorem* 5. *de hæreticis in* 6. *cap. tanta* 7. *& c. Per tuas* 32. *de Simonia*, cum ſimilibus. 52

Item de Jure Canonico poſſunt feminæ eſſe etiam in cauſis criminalibus teſtes, quando non poſſunt haberi aliæ probationes; Vel quando agitur ad defenſionem alicujus, ſeu ad probandam ejus innocentiam; & generaliter in omnibus illis cauſis, in quibus de Jure Canonico poſſunt eſſe teſtes etiam perſonæ infames; In ipſis poſſunt etiam, ac multo magis feminæ eſſe teſtes; Gloſſa *in cit. cap. Mulierem* 17. *verb. Nec teſtis cauſ.* 33. *quæſt.* 6. Reiffen. *l. c. num.* 92. Pirhing *l. c. n.* 77. Farin. *cit. q.* 59. *n.* 8. *&* 10. *& ſeq.* & alii paſſim. Unde vide dicta *ſupra a n.* 20. 53

De Ju-

Digitized by Google

54 De Jure Civili poſſunt feminæ, dummodo non ſint criminoſæ, aut infames, eſſe teſtes etiam in Cauſis Criminalibus criminaliter motis, *l. Ex eo* 18. *ff. de teſtibus*, & *l. Qui teſtamento* 20. §. *Mulier*, *ff. Qui teſtamenta facere poſſunt*. Ita Abbas *in cit. c. Quoniam* 3. *num.* 2. *de teſtibus*, Clarus *in Practic.* §. *fin. q.* 24. *n.* 2. Maſcard. *l. c. concl.* 762. *n.* 11. Farinac. *cit. q.* 59. *n.* 17. Pirhing *l. c. n.* 68. teſtans de communi.

55 Dicitur autem notanter, *Dummodo non ſint criminoſæ, aut infames*, quia iſtæ, ut quæ corpore palam, ac ſine delectu quæſtum fecerunt, nec de Jure Civili poſſunt in cauſis Criminalibus criminaliter motis, eſſe teſtes; *l. Teſtium* 3. §. 5. & ibi Gloſſa verb. *Quæ palam*, *ff. de Teſtibus*.

56 Item neque de Jure Civili poſſunt feminæ eſſe teſtes in cauſis criminalibus valde gravibus, & arduis, ut cum agitur de pœna mortis inferendæ, tunc enim etiam tres feminæ conteſtes Reum non convincunt, & id propter exceptiones ex earum ſexu reſultantes, cum feminæ ſuapte natura ſint nimis mutabiles, fragiles, ac inconſtantes. Maſcard. *l. c. num.* 14. Farinacius *loc. cit. n.* 21. 23. & 26. Pirhing *loc. cit. n.* 68. & alii.

57 Pupilli, ſeu Impuberes regulariter in nulla cauſa, ſive Civili, ſive Criminali poſſunt eſſe teſtes, & hoc ob defectum, ſeu infirmitatem ſui Judicii, aut conſilii, textu claro *in l. Teſtium* 3. §. 5. & ibi Gloſſa verb. *Impubes*, & verb. *Lubricum*, *ff. de Teſtibus*, *l. Inviti* 19. *ff. eod. cap. Infamis* 1. *cauſ.* 3. *q.* 7. ibi: *Et*
58 *impubes, quia judicio caret*. Unde impuberes neque poſſunt eſſe teſtes in Teſtamentis, textu expreſſo *in* §. *Teſtes autem* §. *Inſtitut. de Teſtamentis ordinandis*; *l. Hac conſultiſſima* 12. *Cod. de teſtamentis*.

59 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia in variis caſibus poſſunt impuberes eſſe teſtes. Et ſignanter pro Matrimonio contrahendo in locis recepti Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. Matrimonii*; Duo enim teſtes præter Parochum ibi a Concilio requiſiti poſſunt etiam eſſe impuberes; Dummodo ſint rationis compotes, & bene percipiant, quid agatur; Concilium enim Tridentinum *loc. cit.* duos, vel tres teſtes ſimpliciter, & ſine ullius peculiaris qualitatis mentione ad valorem matrimonii requirit. Ubi autem Lex non diſtinguit inter puberes, & impuberes, neque nos diſtinguere debemus, *cap. Quia circa* 22. *de privil.* & *l. De pretio* 8. *ff. De Publiciana in rem actione*: Si enim illos voluiſſet puberes, expreſſiſſet; quia, quod voluit expreſſit, *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Epiſcop.* §. *Sed neque iſtud*, *cap. Ad audentiam* 12. *de Decimis*, adeoque &c. Et ſic expreſse tenent Barboſa *part.* 2. *de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 32. *n.* 138. Sanchez *lib.* 3. *de Matrimonio diſp.* 41. *num.* 4. & 5. Layman *lib.* 5. *Theolog. moral. tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 4. *n.* 6. Reiffenſtuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 20. *num.* 74. & *lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 103. & alii paſſim.

Item impubes factus pubes teſtificari poteſt 60
de iis, quæ vidit in impubertate ſua. Gloſſa *in l. Teſtium* 3. *verb. Impubes*, *ff. de teſtibus*, Farin. *quæſt.* 58. *n.* 53. allegans alios, Speculator *tit. de teſte* §. 1. *n.* 35. aſſerens ita tenere omnes, Reiffenſtuel *loc. c. n.* 77. & ratio eſt, quia pubes factus non prohibetur ullo jure teſtificari de iis, quæ vidit tempore ſuæ impubertatis, adeoque debet admitti, *l. Teſtimoniorum uſus* 1. §. 1. *ff. de Teſtibus*, ibi: *Adhiberi quoque teſtes poſſunt non ſolum in criminalibus cauſis, ſed etiam in pecuniariis litibus, ſicubi res poſtulat, & hi, quibus non interdicitur teſtimonium, nec ulla Lege a dicendo teſtimonio excuſantur*. Conceſſum enim intelligitur, quod expreſſe non prohibetur, uti habet Gloſſa marginal. communiter recepta *in cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Epiſcop. verb. Non invenitur*, *arg. l. Mutus* 43. §. 1. *ff. De Procuratoribus*, & *cit. l. Teſtimoniorum uſus* 1. §. 1. *de Teſtibus*.

Item impuberes pubertati proximi poſſunt 61
eſſe teſtes in revelanda occiſione ſui Domini & ſimilibus, textu expreſſo *in l. Excipiuntur* 14. *ff. de S. C. Silaniano*, Farinac. *c. q.* 58. *num.* 15. 16. & 28. cum aliis ibi citatis, Speculator *loc. cit. num.* 34. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 76. & alii.

Item tales impuberes poſſunt eſſe teſtes in 62
crimine læſæ Majeſtatis. *Communis*, *arg. l. Nullus*, *Cod. Ad Legem Juliam Majeſtatis*.
Item in crimine Hæreſis. *Communis*, per 63
text. in *cap. In Fidei* 5. & *cap. Accuſatus* 8.
§. *Licet*, *de Hæreticis in* 6. Item quando aliæ 64
probationes haberi non poſſunt, ſeu veritas aliter haberi non poteſt, quam per tales impuberes, per dicta a ſimili de infamibus *ſupra a num.* 20. Vide ibi.

Puberes minores viginti annis non poſſunt 65
regulariter eſſe teſtes in cauſis criminalibus, Farinacius *q.* 57. *num.* 10. & 23. Speculator *tit. de Teſte* §. 1. *num.* 34. Pirhing *loc. cit. num.* 75. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 80. & alii paſſim per clarum textum *in l. In teſtimonium* 20. *ff. de teſtibus*, & *in cap. Teſtes* 3. §. *In*
teſti-

Digitized by Google

teſtimonium cauſ. 4. *q.* 2. quo utroque in loco ſic præciſe ſtatuitur : *In teſtimonium accuſator citare non debet eum , qui Judicio publico reus erit , aut qui minor viginti annis erit*, ubi Gloſſa *final.* iſtud recte intelligit in cauſa criminali , uti etiam non obſcure indicat ly *Accuſator* .

66 Dicitur autem notanter *Regulariter* , quia tales puberes minores viginti annis poſſunt eſſe teſtes in criminibus exceptis , & quando aliter veritas haberi non poteſt , cum in ſimilibus , ut dictum eſt *ſupra n.* 62. poſſint eſſe teſtes etiam impuberes , adeoque a fortiori puberes licet minores viginti annis . Farinacius *q.* 57. *num.* 29. cum pluribus aliis ibi citatis , Alexander *conſ.* 64. *n.* 5. & 6. *l.* 1. Maſcard. de *probationibus concluſ.* 1253. *n.* 7. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 84. & alii paſſim .

67 Puberes majores viginti annis, quamvis adhuc ſint minorennes, ſeu minores viginriquinque annis, poſſunt eſſe teſtes in cauſis criminalibus, prout colligitur clare a ſenſu contrario *ex cit. l. In teſtimonium* 20. *ff. de teſtibus*, & *c. cap. Teſtes* 3. §. *In teſtimonium cauſ.* 4. *q.* 2. Reiffenſtuel *l. c. num.* 83. Farinac. *q.* 58. *num.* 19. & 21. citans plurimos alios, & appellans hanc ſententiam veriſſimam, & magis communiter receptam , quamvis nonnulli ſentiant contrarium .

68 Puberes minores viginti annis poſſunt ordinarie eſſe teſtes in cauſis Civilibus . *Communis* . Et ratio eſt , quia tales puberes nullibi prohibentur eſſe teſtes in dictis cauſis Civilibus; adeoque debent admitti per dicta & Jura adducta *ſupra n.* 60.

69 Dicitur tamen notanter *Ordinarie* , quia tales puberes minores viginti annis nequeunt eſſe teſtes in cauſis Civilibus valde arduis , & magni momenti per dicta & Jura adducta *ſupra num.* 38.

70 Parentes regulariter prohibentur ferre teſtimonium pro filiis, & e contra filii pro parentibus . *Communis* , textu expreſſo *in l. Teſtis* 9. *ff. De teſtibus* , ibi : *Teſtis idoneus pater filio , aut filius patri non eſt* , *l. Parentes* 6. *Cod. de teſtibus* , ibi : *Parentes , & liberi invicem adverſus ſe nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt* . Et concordat *cap. Si teſtes* 3. §. *Teſtis idoneus* ; & §. *Parentes cauſ.* 4. *q.* 2. Et id propter naturalem affectionem , quam inter ſe gerunt , ob quam eorum teſtimonium redditur ſuſpectum .

71 Et hoc extenditur etiam ad omnes aſcendentes , & deſcendentes , tam in linea paterna, quam materna uſque in infinitum , quia dicti omnes quantum ad propoſitum veniunt appellatione parentis . *Communis* , textu expreſſo *in l. Appellatione* 51. *de verborum ſignific.* ibi : *Appellatione parentis non tantum pater , ſed etiam avus , & proavus , & deinceps omnes ſuperiores continentur , ſed & mater , & avia , & proavia* .

Dicitur autem notanter *Regulariter* , quia 72
plures ſunt caſus, in quibus valet teſtimonium patris , vel matris pro filio , & ſignanter in probanda filii ætate , quia parentes de ætate filiorum meliorem præ ceteris notitiam habent . *Communis* , per textum *in l. Etiam* 16. *ff. de probationibus* , ibi : *Etiam matris profeſſio filiorum recipitur , ſed & Avi recipienda eſt* .

Talis autem teſtificatio parentum de ætate fi- 73
liorum non facit ſemiplenam probationem , ſicut alterius teſtis extranei , ſi redundet in commodum filii cum alterius præjudicio , ſed ſolum præſumptionem aliquam , & leve indicium affert, niſi adminiculis adjuvetur, ut eſt v. gr. liber patris , in quo ſcripta eſt ætas filii, & hujuſmodi , Maſcard. *de probationibus concluſ.* 668. *num.* 12. & *ſeq.* Farinac. *q.* 54. *num.* 178. & *ſeq.* Pirhing *loc. cit. num.* 34. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 103. & alii .

Item quando cauſa agitatur inter duos fi- 74
lios ; tunc enim parens poteſt eſſe teſtis pro uno contra alium , quia æqualis affectio , quam præſumitur habere erga omnes filios , tollit omnem ſuſpicionem , *arg. l. Non ſolum* 67. §. 1. *ff. De ritu nuptiarum* , ibi : *Quia par affectionis cauſa ſuſpicionem fraudis amovet* . Maſcard. *concluſ.* 1148. *num.* 29. Farin. *q.* 54. *n.* 205. Pirhing *loc. cit. num.* 34. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 107. & alii .

Item poſſunt parentes, aliique conſanguinei 75
teſtes eſſe in cauſa Matrimoniali filiorum , ubi agitur ſuper conſanguinitate , vel affinitate aliquorum , quia iſti melius præ ceteris id ſcire præſumuntur , *c. Videtur* 3. *Qui Matrimonium accuſare poſſunt* , *cap. Licet ex quadam* 47. *de Teſtibus* , *cap. De parentela* 8. *cauſ.* 35. *q.* 6.

Item parentes , aliique conſanguinei , aut 76
affines utriuſque ſexus poſſunt eſſe teſtes , ubi agitur de Matrimonio inter æquales contrahendo , & dubitatur , an vir , & mulier ſibi invicem promiſerint , *cit. cap. Videtur* 3. *Qui Matrimonium accuſare poſſunt* , & *cap. Super eo* 22. juncta Gloſſa verb. *Cum mater* , & Abbate *num.* 8. ac Barboſa *ibid. num.* 4. *de Teſtibus* , Farinacius *de Teſtibus quæſt.* 54. *num.* 191. Maſcardus *de probationibus concl.* 1024. *num.* 23. cum pluribus aliis ibi citatis ,

Pirhing

Digitized by Google

Pirhing *loc. cit. num.* 36. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 110. & alii.

77 Dicitur autem notanter *Inter æquales*, quia ſi magna adſit diſparitas inter contrahentes, ut ſi mulier longe ſuperet, & excedat virum nobilitate, honore, potentia, divitiis, & hujuſmodi, vel vir mulierem; Tunc parentes, aliique conſanguinei, ut affines non cenſentur teſtes idonei, cum ob eorum affectionem & conjunctionem ſanguinis, ſeu parentelæ ſemper præſtantiores, aut locupletiores nuptias ipſi præcipiant, adeoque reddantur ſuſpecti, ut expreſſe deciditur *in cit. c. Super eo* 22. *de Teſtibus*, & tenet ibi Gloſſa verb. *Cum Mater*, & Abbas *num.* 8. ac Barboſa *num.* 4. & 6. Pirhing *loc. cit. nu.* 36. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 111. Menoch. *de Arbitrar. Judic. lib.* 2. *cauſ.* 102. *num.* 6. & 7. & alii. Qui tamen recte concludunt tale teſtimonium eſſe relinquendum Judicis arbitrio, ut inſpecta qualitate perſonæ, & affectionis dijudicet, qualis fides ſit ipſi præſtanda, ut cum aliis etiam advertit Ventriglia *tom.* 1. *Annotat.* 3. §. 3. *num.* 2. & *ſeq.*

78 Maritus pro uxore, & contra Uxor pro Marito regulariter teſtis eſſe non poteſt: *Communis*, per text. *in cap. Si teſtes* 3. §. *Idonei cauſ.* 4. *quæſt.* 2. juncta Gloſſa *ibid. verb. Imperari l. Etiam Jure* 3. *Cod. de teſtibus*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Etiam Jure verſ. quod in Viro*, & *Uxore:* Et id merito eſt ſtatutum propter magnam affectionem, quæ eſt, vel præſumitur inter conjuges, aliis relictis non inferiori-
79 bus motivis. Et hoc propter eamdem rationem extenditur etiam ad Sponſam de futuro, & ad concubinam, atque Amaſiam. Maſcard. *concl.* 1429. *num.* 4. & 5. Farinac. *quæſt.* 54. *num.* 215. Pirhing *loc. cit. num.* 37. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 114. & 115. & alii.

80 Conſanguinei, & affines illius, qui ipſos producit ut teſtes pro ſe adverſus extraneos, non ſunt teſtes idonei: Ipſi enim ob naturalem affectionem erga ſuos conſanguineos, & affines redduntur minus ſuſpecti. *Communis*, per text. *in l. Teſtium Fides* 3. *in princip. ff. De teſtibus*, & *capite Si teſtes* 3. §. *Teſtium fides cauſ.* 4. *quæſt.* 2. *cap. Conſanguinei* 1. *cap. Accuſatores* 2. *cap. Accuſatoribus* 3. & *cap. Suſpectus* 4. *cauſ.* 3. *q.* 5. *cap. Abſens per alium* 18. *cauſ.* 3. *q.* 9. cum ſimilibus.

81 Domeſtici ipſius producentis non ſunt teſtes idonei. *Communis*, per textum expreſſum *in cit. l. Etiam Jure* 3. *Cod. de teſtibus*, ibi: *Etiam Jure Civili domeſtici teſtimonii fides improbatur*, & concordat *cit. cap. Si teſtes* 3. §. *Etiam cauſ.* 3. *q.* 2. ubi ipſiſſima tradita verba ad-adducuntur, *leg. Teſtes eos* 24. *ff. De teſtibus*, ibi: *Teſtes eos, quos accuſator de domo produxerit, interrogari non placuit*. Et concordat *cit. cap. Si teſtes* §. *Teſtes* ubi eademmet præciſa verba habentur, & *cap. In litteris* 24. *de teſtibus* juncto ejus Summario ſic præciſæ dicente: *Non ſunt idonei teſtes quos Actor de familia ſua produxit.*

Supradictæ autem concluſiones de marito & 82
uxore, de conſanguineis, & affinibus, & de Domeſticis, limitantur in variis caſibus, & ſignanter quando pars adverſa, contra quam ſupradicti teſtificantur, ſponte eos ad ferendum contra ſe teſtimonium admittit, ſive expreſſe; ſive tacite nihil contra eorum teſtimonium opponendo; Quiſquis enim poteſt renunciare favori pro ſe introducto, *l. Si quis in conſcribendo* 29. *Cod. de pactis*, *cap. Si diligenti* 12. *de Foro competenti*, *cap. Si de terra* 6. *de privilegiis*; adeoque &c.

Item conſanguinei, affines, & domeſtici poſ- 83
ſunt eſſe teſtes in caſibus, ubi veritas aliter, quam per ipſos haberi non poteſt, ut ſi agatur de commiſſis in domo, nemore, aut alio loco ſecreto, *cap. Veniens* 38. §. *final. de Teſtibus*, *cap. Venerabilis* 11. juncta Gloſſa *verb. Juramento*, *de Teſtibus cogendis*, *cap. Si Teſtes* 3. §: *Servi reſponſio* 4. *quæſt.* 3. *l. Conſenſu* 8. §. 6. *verſ. Super plagis*, *Cod. de repudiis*, cum ſimilibus.

Item domeſtici poſſunt eſſe teſtes, quando 84
ſunt domeſtici utriuſque partis, ideſt tam ejus pro quo, quam ejus, contra quem producuntur; Tunc enim ceſſat ratio ſuſpicionis ob parem affectionem erga utrumque. Gabriel *com. concluſ. lib.* 1. *de teſtibus concluſ.* 10. *nu.* 68. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 533. *num.* 36. Farinac. *quæſt.* 55. *num.* 92. Pirhing *loc. cit. num.* 44. *verſ. Limitatur quinto*, & alii paſſim.

Item domeſtici poſſunt eſſe teſtes Inſtru- 85
mentarii, & Teſtamentarii; cum enim ipſi ad id ſint ab utraque parte rogati, cenſentur etiam ab utraque approbati, adeoque nequeunt amplius reprobari, ſub prætextu quod ſint domeſtici, *arg. l. Si quis* 17. *Cod. de teſtibus*, Maſcard. *concluſ.* 534. *num.* 29. & 30. cum aliis ibi citatis, Farinac. *q.* 55. *n.* 83. Pirhing *loc. cit. n.* 45. *verſ. Denique*; Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 139. & alii.

Inimici teſtes eſſe non poſſunt contra eos, 86
cum quibus gerunt inimicitiam. *Communis*, per claros textus *in l. Teſtium fides* 3. *in princip.*

cip. ff. De teſtibus, *Authent. de Teſtibus* §. *Si vero dicatur*, Collat. 7. *cap. Accuſatores* 2. *&* *cap. Acuſatoribus* 3. *cauſ.* 3. *quæſt.* 5. *cap. Si teſtes* 4. §. *Teſtium fides cauſ.* 4. *quæſt.* 2. *cap. Cum oporteat* 19. *de accuſationibus*, cum ſimilibus.

87 Immo inimici contra ſuos inimicos nequeunt eſſe teſtes, neque in criminibus exceptis, ut Hæreſis, Simoniæ, Læſæ Majeſtatis, & hujuſmodi, *cap. Per tuas* 32. §. *Nos vero*, *de Simonia*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Inimici sui capitales*, Menoch. *de Arbitr. Judic. lib.* 1. *q.* 29. *num.* 2. *&* 3. Maſcard. *concluſ.* 901. *num.* 2. Farinac. *q.* 53. *num.* 5. *& ſeq.* Pirhing *loc. cit. num.* 53. Reiff. *loc. cit. num.* 133. & alii paſſim.

88 Parentes coutra ſuos filios, & viciſſim filii contra ſuos parentes in judicio teſtificari non poſſunt, *Communis*, textu expreſſo *in l. Parentes* 6. *Cod. de teſtibus*, ibi: *Parentes*, *& liberi invicem adverſus ſe nec volentes ad teſtimonium admittendi ſunt*, & concordat per expreſſa eadem verba *cap. Si teſtes* 3. *cauſ.* 4. *quæſt.* 2.

89 Parentum autem teſtimonium contra filios, & filiorum contra parentes admittitur in crimine læſæ majeſtatis, Hæreſis, & aliis atrociſſimis exceptis criminibus. Clarus *in Practic. Crimin.* §. *final. quæſt.* 24. *num.* 22. Farinac. *de Teſtibus quæst.* 55. *num.* 173. *&* 174. Maſcard. *concl.* 463. *num.* 65. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 149. Gloſſa *in cap. Laudabilem* 1. *de controv. Infidelium*, *verb. Et Chriſtiani*, quod pugnantes pro patria, & Fide pater in filium, & filius in patrem inſurgere debeat, *argum. l. Minime* 35. *ff. de Religioſi*, *& ſumptibus funerum*; Tum quia Filii naſcuntur patriæ, ſeu Reipublicæ, *l. Sicuti liberorum* 1. §. 15. *De ventre in poſſeſſionem mittendo*. Er quidem magis quam parentibus, ut inquir Gloſſa *in citat. l. Sicuti liberorum* §. 15. *verſ. Reipublicæ* id probans *ex l. Postliminium* 19. §. 7. *de captis*, *& Poſtliminio*; & ſic Doctores paſſim, *arg. c.* In *fidei* 5. *de Hæret. in* 6.

90 Liberti contra Patronos, & e contra Patroni contra libertos non poſſunt eſſe teſtes, nec volentes, nec inviti, *Communis*, *cap. Episcopus* 58. *cauſ.* 4. *quæſt.* 2. *cap. Si teſtes* 3. §. *Ne patroni cauſ.* 5. *quæst.* 2. *&* 3. *l. Libertorum* 12. *Cod. de teſtibus*, ibi; *Libertorum adverſus patronos illicitas*, *atque improbas voces pœnæ objectione præcludimus atque ita*, *ut non ſolummodo ſponte prodire non audeant*, *ſed ne vocati quidem in Judicium venire cogantur*. Ex-
91 ceptis tamen criminibus Hæreſis, Læſæ Majeſtatis, & aliis ſimilibus attrociſſimis per dicta, & adducta Jura *n. ante*.

92 Judæi nequeunt in judicio eſſe teſtes contra Chriſtinos. *Communis* teſtus expreſſo *in c. Non poteſt* 24. *cauſ.* 2. *quæst.* 7. *& leg. Quoniam* 21. *Cod. de Hæreticis*, cum ſimilibus.

93 Idem dicendum eſt de paganis, Hæreticis, & quibuſcumque aliis infidelibus. *Communis*, per text. *in c. Pagani* 23. *& cap. Si Hæreticus* 20. *cauſ.* 2. *q.* 7. *cit. l. Quoniam* 21. *Cod. de Hæreticis* cum ſimilibus.

94 Prædictæ tamen duæ concluſiones limitantur in criminibus exceptis, ut Hæreſis, Læſæ Maſtatis, & ſimilibus; ac in caſibus, in quibus veritas aliter, quam per ipſos haberi non poteſt. *Communis*, per textum *in cap. In fidei* 5. *& cap. contra Chriſtianos* 13. *de Hæreticis in* 6.

95 Poſſunt inſuper Judæi, aliique infideles in Inſtrumentis, contractibus, & Teſtamentis eſſe teſtes ſaltem ſi alii commode haberi non poſſint. *Communis*, textu expreſſo *in cit. l. Quoniam* 21. *in fine Cod. de Hæreticis*, ibi: *Cæterum teſtamentaria teſtimonia eorum*, *& quæ in ultimis elogiis vel in contractibus conſiſtunt propter utilitatem neceſſariis*, *uſus eis ſine ulla diſtinctione permittimus*, *ne probationum facultas anguſtetur*.

96 Laici ordinarie non poſſunt eſſe teſtes contra Clericos, & Religioſos in cauſa criminaliter mota. *Communis*, per claros textus *in cap. Nullus Laicus* 2. *conſ.* 2. *q.* 7. *cap. Beatus Petrus* 5. *cauſ.* 7. *q.* 1. *cap. De cetero* 13. *de Teſtibus*, cum ſimilibus.

97 Nec valet objicere, quod Laici poſſunt Clericos, & Religioſos accuſare, & contra eos agere etiam in cauſa criminali, ſaltem ſi ſuam vel ſuorum injuriam proſequantur, ut expreſſe dicitur *in cit. cap. De cetero* 14. *de Teſtibus*, adeoque poſſunt etiam contra eos eſſe teſtes. Non valet, inquam, quia ultra quam quod *in cit. cap. De cetero* ſtatim additur: *Nec tunc etiam ad teſtimonium*, *ſed ad accuſationem poſſunt admitti*; Stat adhuc evidens diſparitas, quia teſtimonium dicere eſt majoris præjudicii, quam accuſare, quia Judex tenetur ferre ſententiam ſecundum allegata, & per teſtes, non autem ſecundum propoſitam accuſationem, *cap. Judices* 4. *cauſ.* 3. *q.* 7. *l. Rem novam* 14 *Cod. de Judciis*, cum ſimilibus.

98 Dicitur autem in concluſione notanter *Ordinarie*, quia ſecus eſt in criminibus exceptis, ut Hæreſis, Læſæ Majeſtatis, Simoniæ, & hujuſmodi, quia in iſtis, poſſunt Laici teſtificari etiam contra Clericos, & Religioſos, ſi zelo juſtitiæ, & non odii procedant. *Communis*, per text *in cap. Tanta* 7. *de Simonia*, *cap.*

Digitized by Google

cap. In fidei 5. *de Hæreticis in* 6. cum ſimilibus.

99 Item notanter dicitur, *In cauſa criminaliter mota*, quia in cauſa criminali civiliter mota, ſicuti in cauſis civilibus poſſunt Laici eſſe teſtes contra Clericos, & Religioſos, *argum. cap. Quoniam* 3. *cap. Ex part.* 7. *& cap. De cetero* 14. *de Teſtibus*. Sic Abbas *in d. cap. De cetero nu.* 7. Barboſa *ibid. nu.* 3. argumento, ſenſu contrario deſumpto, Maſcard. *concluſ.* 1364. *nu.* 44. Farinacius *q.* 61. *de Teſtibus nu.* 120. cum pluribus aliis ibi allegatis, Pirhing *loco cit. n.* 58. Reiffenſt. *loco cit. n.* 164. & alii.

100 Inſuper poſſunt Laici eſſe teſtes contra Clericos, & Religioſos ob defectum teſtium Eccleſiaſticorum, quia v. g. crimen a Clerico inter ſolos Laicos commiſſum eſt, ut in Villa, ubi nulli reperiebantur Eccleſiaſtici. Et hoc ne alioquin crimina Clericorum, & Religioſorum remaneant impunita, & ipſis præbeatur anſa impune delinquendi; *arg. cap. Venerabilis XI. de Teſtibus cogendis* ibi: *Ne pro defectu teſtium pereat ſua juſtitia*. Abbas *in cit. cap. de cetero n.* 3. Barboſa *ibid. n.* 3. Maſcard. *loco cit. num.* 45. Farinac. *loc. cit. num.* 107. Pirhing *loco cit. n.* 58. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 167. & alii.

101 Clerici, & Religioſi non poſſunt eſſe teſtes contra Laicos in cauſa criminaliter mota; *c. Teſtimonium* 9. *cauſ.* 11. *q.* 1. juncta Gloſſa *ibid. verb, Recipiat*, & Archidiacon. *ibidem num.* 3. *argum. citat. cap. De cetero* 15. *de Teſtibus*, Maſcard. *concluſ.* 1358. *n.* 62. Pirhing *loc. cit. n.* 59. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 168. & alii paſſim.

102 Et ubi agitur de imponenda Laico criminoſo pœna ſanguinis, non poſſunt Clerici eſſe teſtes, nequidem in criminibus exceptis. Gloſſa *in cap. Aliquantos* 1. *diſt.* 50. *verb. ad Sacerdotium*, Covarruv. *in Clementin. Si furioſus part.* 2. §. 6. *n.* 5. Farinac. *cit. q.* 61. *n.* 66. *&* 67. Felin. *in cit. c. De cetero n.* 1. Maſcard. *concluſ.* 1357. *n.* 62. Pirhing. *loco cit. num.* 59. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 150. & alii.

103 Poſſunt tamen Clerici eſſe teſtes contra Laicos in cauſis criminalibus civiliter motis, & in cauſis Civilibus. Archidiaconus *in cit. c. Teſtimonium num.* 1. Abbas *in cit. cap. De cetero* 14. *de teſtibus num.* 1. Felin. *ib. n.* 1. Farinac. *cit. quæſt.* 61. *num.* 68. *& ſeq.* Pirhing *loco cit. num.* 60. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 179. & ipſo teſte alii paſſim, *arg. cap. Quamquam* 7. *cauſ.* 14. *q.* 2.

104 Inſuper Clerici poſſunt eſſe teſtes contra Laicos, ubi veritas aliter haberi non poteſt, non ſolum in Civilibus, & Criminalibus civiliter motis, ſed etiam in criminalibus criminaliter agitatis, dummodo non agatur de imponenda pœna ſanguinis. Farinac. *cit. qu.* 61. *n.* 71. *&* 72. cum aliis ibi allegatis, Felinus *in cit. cap. De cetero n.* 1. *verſ. Fallit ſecundo*, Alexander *conſil.* 65. *num.* 7. *lib.* 7. Pirhing *loco cit. num.* 60. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 175. & alii per textum *in cit. cap. Quamquam* 2. *cauſ.* 14. *q.* 2. Et hoc ut ibi dicitur: *Ne veritas occultetur, & malus ut bonus æſtimetur*.

105 In dictis tamen, & ſimilibus caſibus Clerici, & Religioſi ad teſtificandum cogi non poſſunt per Judicem Laicum; Clerici enim, & Religioſi ſunt omnino exempti a Juriſdictione Fori Laicalis. *Communis*, textus expreſſo *in cap. nullus Judicum* 2. *de Foro competenti* cum ſimilibus. Vide verb. *Juramentum art.* 2. *num.* 43.

106 Unde ſi in defectu teſtium Laicorum oportuerit Clericum ferre teſtimonium, Epiſcopus ejus ad requiſitionem Judicis ſæcularis debet per ſe, aut per alium examinare Clericum, & ejus Judicialem depoſitionem ſub ſigillo ſuo tranſmittere ad Judicem Laicum, textu expreſſo *in cap. Quamquam* 2. *cauſ.* 14. *quæſt.* 2. ubi ex Concilio Romano ſub Eugenio Papa ſtatuitur, quod in ſimilibus caſibus: *Ne veritas occultetur, & malus ut bonus æſtimetur, in providentia proprii Epiſcopi ſit, ut aut coram ſe, & competentibus Judicibus, aut aliter honorifice veritatem teſtificentur*; Ita Archidiaconus *in cit. cap. Quamquam num.* 2. Abbas *in cap. Cum nuncius num.* 3. & Felinus *ibid. num.* 3. *de Teſtibus*, Maſcard. *concluſ.* 364. *num.* 51. Farinac. *quæſt.* 61. *num.* 84. Pirhing *loco cit. num.* 60. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 177. & alii paſſim.

107 Immo plures præfatorum Doctorum volunt, quod in ſimili caſu examen Clerici contra Laicum de licentia, & aſſenſu Epiſcopi, ſi ita expedire judicaverit, poſſit etiam fieri per Judicem Sæcularem, quia, dicunt, de licentia Epiſcopi poteſt Clericus coram Judice ſæculari teſtimonium ferre. Abbas, Maſcard., Farinacc. Pirhing locis cit., & alii. Ac favet textus *in cap. Super prudentia* 1. *in fine cauſ.* 14. *quæſt.* 2. ibi: *Sed ſi caſu contractui eos interfuiſſe contingerit, jubente Epiſcopo teſtimonium dicant*; & *cit. cap. Quamquam* 2. *ead. cauſa, & quæſt.* ibi: *Aut aliter honorifice veritatem teſtificentur*. Et ad id facit ſequens Decretum Sacræ Congregationis Immunitatis relatum a D. Petro Andrea Riccio *in ſua Syno-*

pſi

Digitized by Google

pſi verb. Teſtis num. 1. his præciſis verbis: Clericus abſque licentia Epiſcopi non poteſt Teſtimonium ferre etiam in cauſa Civili coram Judice Laico; ſed pro licentia nihil eſt ſolvendum. *In Aquilana* 5. *Maii* 1637. *lib.* 3. *Decretal. Paul. pag.* 30.

108 Qui tamen Riccius *in dicta ſua Synopſi verb. Facultas examinandi Eccleſiaſticos & Exemptos* adducit ſequentia decem & octo Decreta ejuſdem Sacræ Congregationis Immunitatis, ibi.

1. Attentis circumſtantiis particularibus temporum de ordine Sanctiſſimi datur Emin. Legato facultas examinandi pro quinque caſibus, qui poſſunt occurri etiam per alium (modo ſit Clericus, omnes perſonas Eccleſiaſticas utcumque privilegiatas, & ſpeciali nota dignas cum præſervatione ab irregularitate pro hac vice tantum, & non tranſeat in exemplum, modo crimina ſint gravia, & enormia, ſcilic. contra quietem publicam. *Bononien.* 8. *Maii* 1697. *lib.* 2. *Decretal. Vallem. pag.* 90.

2. Si veritas pro defenſione Rei aliunde haberi non poteſt, datur Epiſcopo facultas, ut Clerici poſſint in Tribunali Laico examinari in cauſa Criminali pro defenſione, præſtito tamen prius juramento coram d. Epiſcopo de ſervandis expreſſis in praxi Genuenſi *cap.* 35. *n.* 6. ſcilicet ut articuli, ſuper quibus deponent, non contineant Criminalitatem, infamiam, negativam, aut repulſam. Et cum diſpenſatione ab incurſu irregularitatis. Et detur ſalvus conductus Clericis examinandis. *Mediolan.* 24. *April.* 1646. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 379.

3. Supplicante Carcerato a Curia Laica pro examine Sacerdotis in ejus defenſam, injungitur Vicario Generali, ut eum examinet, & poſtea communicet examen Curiæ ſæculari. *Firmana* 19. *Julii* 1673. *lib.* 1. *Decretal. Altoviti p.* 822.

4. Ad hoc ut Immunitas poſſit reintegrari, & juſtitia adimpleatur, quando aliter, & aliunde non poteſt juſtificari, an carceratio ſit facta in loco Immuni? Conceditur facultas examinandi Fratres Ordinis Capuccinorum, *Præneſtina* 7. *Julii* 1668. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 239.

5. Sanctiſſimus concedit facultatem Ordinario examinandi Regulares, & Seculares exemptos in cauſa proceſſus contra Gubernatorem ob obſidionem poſitam Eccleſiis pro capiendis confugiis cum ſolita præſervatione. *Narnien.* 26. *Julii* 1672. *lib.* 1. *Decret. Altov. pagin.* 719.

6. Epiſcopo conceditur facultas examinandi Patentatos Sanctæ Domus in cauſa extractionis. *Lauretana* 1. *Aprilis* 1679. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 332.

7. Archiepiſcopo conceditur facultas, ut mandet per ſuos Judices examinari Equitem Chriſti ſuper intereſſe cujuſdam Laici, & deinde tradat parti copiam authenticam examinis. *Neapolitana* 16. *Septembris* 1625. *lib. Script. Vet. pag.* 71.

8. In cauſa mortis ex veneno ſecutæ Sanctiſſimus tribuit facultatem examinandi coram Epiſcopo Medicum Sacerdotem, & conſignandi examen Curiæ Sæculari. *Tropien.* 30. *Martii* 1694. *lib.* 1. *Decretal. Valleman. pag.* 114.

9. Ut deveniatur in cognitionem furti, quatenus alii teſtes haberi non poſſint, conceditur Vicario Generali facultas examinandi Sacerdotem. *Mediolanen.* 30. *Julii* 1678. *lib.* 2. *Decret. Altoviti pag.* 1621.

10. Epiſcopus cum facultate S. Congr. prævio juramento coram ſe præſtando ab Eccleſiaſticis concedit facultatem Judici ſæculari examinandi, & iiſdem Eccleſiaſticis ſeſe ſubjiciendi examini coram eodem Judice, prævia declaratione facienda per Fiſcum utendi depoſitione citra pœnam ſanguinis. *Oſtunen.* 31. *Maii* 1704. *lib.* 3. *Decret. Valleman. pag.* 584. *Eugubina* 9. *Septemb.* 1673. *lib.* 1. *Decret. Alt. pag.* 837.

11. Ex Secretaria ſtatus juſſu Sanctiſſimi pro indaganda veritate quoad rapinas, & furta patrata in Legationibus, Ferrariæ &c. Datur Vicario Generali facultas examinandi mulierem exiſtentem in Conſervatorio, ac etiam perquirendi in Hoſpitali. *Faventina* 6. *Decemb.* 1692. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 9.

12. Datur Eminentiſſimo Legato facultas examinandi, annuente Sanctiſſimo etiam per alium (modo ſit Clericus, in cauſa furti ſacrilegii Vaſorum Sacrorum facti a Fratre Laico, Regulares Capuccinos, & cogendi etiam per cenſuras cum præſervatione ab irregularitate. *Ravennaten.* 1. *Octobr.* 1678. *l.* 2. *Dec. Alt. p.* 164. Similis facultas conceditur etiam quoad Monachos Caſſinenſes. *Bonon.* 13. *Januarii* 1679. *lib.* 2. *Decr. Alt. pag.* 1699.

13. Ad hoc, ut dilucidari poſſit delictum reſiſtentiæ, ſeu oppoſitionis armis factæ contra curiam Laicam Eminentiſs. Legatus Urbini ex mandato Sanctiſſimi poteſt examinare Clericum, eumque cogere in caſu renitentiæ cum ſolita præſervatione ab irregularitate. *Urbinaten.* 27. *Januarii* 1674. *lib.* 1. *Decret. Vallem. p.* 101.

14.

Digitized by Google

14. Datur Eminent. Archiepiſcopo facultas cogendi Monachos Cæleſtinos non obſtantibus eorum privilegiis ad ſe ſubjiciendum examini in Tribunali Legationis, præſtito prius juramento in Curia Eccleſ. de dicenda veritate: dummodo agatur tantum judicio Civili. *Bononienſ. 30. Novemb. 1697. lib. 2. Decret. Vallem. pag.* 122.

15. Conceditur Gubernatori facultas examinandi Eccleſiaſticos in cauſa furti lampadæ ſecuti in Sacra Æde Lauretana cum ſolita præſervatione ab irregularitate. *Lauretana 23. Auguſti 1667. lib. 1. Decret. Alt. pag.* 1747.

16. Jubente Sanctiſſimo datur Gubernatori facultas in cauſa homicidii cujuſdam Canonici, ut poſſit examinare etiam per alium (dummodo ſit Clericus) Perſonas Eccleſiaſticas, & Notarium Vicarii Foranei, & in caſu renitentiæ, eus cogendi, ac procedendi contra eaſdem ſi culpabiles reperiantur, præmiſſa ſolita proteſtatione ad furmam, *cap. Prælatis, de homicid. in 6.* ſicque Sanctiſſimus eos præſervat ab omni Irregularitate. *Reatina 27. Decemb. 1682. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 14. Verulana 5. Decemb. 1693. d. lib. pag. 91. Maceraten. 16. Decembr. 1693. & 25. Aprilis 1694. dict. lib. pag. 11. & alibi.*

17. Annuente Sanctiſſimo in cauſa graſſationis datur Gubernatori facultas examinandi etiam alium (dummodo ſit Clericus) Fratrem Religioſum, qui parum diſtabat a loco commiſſæ graſſationis. *Spoletana 22. Novemb. 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag.* 87.

18. Conceditur Epiſcopo facultas, impertiendi licentiam examinandi Eccleſiaſticos in cauſa homicidii, quando ex aliorum depoſitione nequeunt haberi probationes ſufficientes ad juſtitiam ſubminiſtrandam cum ſolida præſervatione, facta proteſtatione ad tenorem *c. Prælatis, de homicid. in 6. Eugubina 9. Septembris 1673. lib. 1. Alt. pag.* 837.

109 An Clerici, & Religioſi poſſint ſine licentia ſuorum reſpective Superiorum valide & licite eſſe teſtes in Teſtamentis, Inſtrumentis, & contractibus Laicorum; Vide verb. *Teſtamentum artic. 1. n. 24. & 25*

110 Nemo poteſt eſſe idoneus teſtis in propria cauſa. *Communis*, textu expreſſo *in l. Nullus 10. ff. de Teſtibus, ibi: Nullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur, l. Omnibus 10. C. eod.* ibi: *Omnibus in re propria dicendi Teſtimonii facultatem Jure ſubmoverunt, cap. Si teſtes 3. §. Nullus, & §. Omnibus cauſ. 4. q. 2. & 3.* ubi ambæ dictæ Leges canonizantur.

* Cum Gratiani Decretum, quantumvis pluries Romanorum Pontificum cura emendatum fuiſſe non ignoretur, vim, ac pondus legis non habeat, quin immo inter omnes receptum ſit, quidquid in ipſo continetur, tantum auctoritatis habere, quantum ex ſe habuiſſet, ſi nunquam in Gratiani collectione inſertum foret: ut præ cæteris teſtatur SS. D. N. Benedictus XIV. *lib. 7. de Synodo, c. 15. n. 6.* hinc ſequitur, quod prædictæ Leges nequeant dici canonizatæ, quæ tantum ex corpore Juris Civilis deſumptæ ſunt. *

111 Advocati, & Procuratores nequeunt eſſe teſtes in cauſa, cui patrocinium præſtiterunt. *Communis*, textu expreſſo *in l. Mandari 25. ff. de teſtibus*, ibi; *Mandari cavetur, ut Præſides attendant, ne patroni in cauſa, cui patrocinium præſtiterunt, Teſtimonium dicant*, *cap. Romanæ 3. de Teſtibus in 6.* ibi: *In appellationis cauſa is, qui appellantis Procurator, vel Advocatus in priori judicio fuerat, non recipiatur in teſtem*. Et concordant *cap. Si teſtes 3. §. Patroni cauſ. 4. quæſt. 2. & 3. & cap. Inſuper 6. in fine de Teſtibus*. Ed id propter præſumptam actionem in illam cauſam, cui patrocinium præſtiterunt.

112 Neque Judices poſſunt eſſe teſtes in cauſis, quas judicarunt. *Communis*, per textum *in c. Dilecto 40. de teſtibus*. Et ratio eſt eadem, quæ *n. antecedenti*. Tum quia Judex, Actor, Reus, teſtis diſtinctæ in Judicio perſonæ eſſe debent; *cap. Nullus unquam 1. & cap. Nullus introducatur 2. cauſ. 4. quæſt. 4. cap. Forus 10. §. In omni, de verbor. ſignificat.* cum ſimilibus.

113 Dicta de Judicibus, Advocatis, & Procuratoribus dicenda ſunt etiam de Tutoribus, vel Curatoribus in cauſis ſuorum Pupillorum, vel Minorum; item de Adminiſtratoribus, Syndicis, & Actoribus cum eadem ſit ratio eos repellendi a Teſtimonio propter præſumptam affectiunem ad negotium, quod geſſerunt, quandoquidem commodum inde, vel honorem ſaltem, aut gratiam conſequi poſſunt. *Communis*, per text. *in cit. l. Mandari 25. ff. de Teſtibus*, ibi: *Quod & in executoribus negotiorum obſervandum eſt*. Tum quia ſupradicti omnes cenſerentur quodammodo eſſe teſtes in propria cauſa, *argum. leg. Si quidem 1. §. In propria cauſa 11. ff. Quando appellatum ſit*, ubi ſic expreſſe habetur: *Propriam cauſam ab aliena quemadmodum diſcernimus, & palam eſt eam eſſe propriam cauſam, cujus emolumentum, vel damnum ſuo nomine pertinet*. Quæ ipſiſſima expreſſa verba habentur canonizata (* Vide ſupra

Digitized by Google

pra *num.* 110. *) *in cap. Biduum* 29. *cauſ.* 2. *q.* 6. §. *Palam eſt*, ibi : *Palam eſt eam eſſe propriam cauſam, cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem ſuo nomine pertinet*.

115 Proxeneta, ſeu Mediator inter contrahentes regulariter teſtis eſſe non poteſt in actu, ſeu negorio, in quo operam ſuam impendit, præſerrim ſi propter hujuſmodi Officium aliquod ſalarium, ſeu emolumentum receperit, ut colligitur *ex cap. Mediatores* 1. & ibi Gloſſa verb. *Civiliter*, *de Teſtibus in* 6. & *Authentic. de Teſtibus* §. *Quoniam vero collat.* 7. *&* *cit. leg. Mandati* 25. *ff. de teſtibus*. Et ratio eſt, quia propenſus, & affectus præſumirur ad negorium illud, cujus fuit mediaror, perficiendum, confirmandum, & approbandum, tum ne ſalarium, aut emolumentum amittat, tum ne ei objiciatur (etiamſi ſalarium non receperit) quod non bene in eo negotio ſe geſſerit. Gloſſ. *in cit. Authent. De teſtibus* §. *Quoniam*, *verb. Probibitione*. Fariuac. *quæſt.* 60. *num.* 206. *cum ſeq.* & alli ab ipſo ibi allegati, Pirhiug *loc. cit. n.* 95. & alii paſſim.

116 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia in aliquibus caſibus Mediator, ſeu Proxenera teſtis eſſe poteſt, & ſignanter quando ambæ partes litigantes conſentiunt, ut Mediator ad teſtificandum admitratur, tunc enim etiam invitus compellitur eſſe teſtis. *Communis*, text. expreſſo *in cit. Authent. De Teſtibus* §. *Quoniam vero*, & ibl Gloſſa *verb. Legem*, & Gloſſa *in cit. capit. Mediatores* 1. *verb. Civiliter*, *de teſtibus in* 6.

117 Irem Mediator, ſeu Proxeneta poteſt eſſe teſtis, quando aliter abſque ipſo veritas haberi non poteſt, tunc enim etiam invitus cogi poteſt ad teſtificandum in cauſis civilibus. Franc. *in cit. cap. Mediatores* 1. *num.* 5. *de Teſtibus in* 6. Fariuac. *loco citat. num.* 417. *&* *ſeq.* Maſcard. *de probationib. concluſ.* 1039. *num.* 16. Pirhing *loco cit. num.* 96. *verſ. Excipitur ſecundo*, & alii paſſim.

118 Item Mediator poteſt eſſe teſtis favore Matrimonii. Maſcard. *loco cit. num.* 11. Farinacius *loco cit. num.* 442. Pirhing *loco cit. n.* 96. *verſ. Quinto*, & alii.

119 Prælatus, aliique Clerici poſſunt eſſe teſtes in Cauſa Civili ſuæ Eccleſiæ ; Dummodo non ſubſit alia rationabilis cauſa illos impediens a teſtificando. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Cum Nuncius* 12. *de Teſtibus*, ibi : *Non lateat prudentiam veſtram, quod Clerici non ſunt a ferendo teſtimonio ſuper negotio Eccleſiæ ſuæ (niſi alia rationabilis cauſa impediat) repellendi*. Et concordat *cap. Super prudentia* 1. *cauſ.* 14. *q.* 2. Et ratio eſt, quia Jura Eccleſiæ non ſunt Jura propria Clericorum, cum bona Eccleſiæ ſint bona Dei, & patrimonium Chriſti, *cap. Quia tua* 8. *&* *cap. Res Eccleſiæ* 26. *&* *cap. Nulli* 27. *cauſ.* 12. *quæſt.* 1. cum ſimilibus. Et quod bona Eccleſiæ non ſint bona propria Clericorum, & conſequenter ipſi teſtificando de iis non ſint teſtes in propria cauſa, colligitur a ſimili de bonis Univerſitatis, quæ non ſunt ſingulorum, ſed Univerſiratis, ut expreſſe dicitur *in leg. In tantum* §. 1. *ff. De Diviſione rerum*, ibi : *Univerſitatis ſunt, non ſingulorum . . . . . ſi qua alia ſunt communia Civitatum*, *&* *leg. Sicut* 7. §. 1. *ff. Quod cujuſcumque* Univerſitatis *nomine*, ibi : *Si quid Univerſitati debetur, ſingulis non debetur, nec quod debet Univerſitas, ſinguli debent*, & concordat *lex Sed ſi* 10. §. 4. *ff. De in jus vocando*.

120 Et idem a fortiori dicendum eſt de Regularibus, qui ſine dubio teſtes idonei pro ſuo Monaſterio reputantur, cum in ipſis magis ceſſet præſumptio affectionis, ac ſuſpicio proprii intereſſe. *Communis*, per clarum textum *in cap. Inſuper* 6. *de Teſtibus*, ubi Summus Pontifex Eugenius III. expreſſe concedit Priori, & Fratribus SS. Trinitatis, ut liceat ipſis in cauſis propriæ Eccleſiæ teſtimonium ferre, ibi : *Inſuper ſtatuimus, ut liceat vobis in cauſis Eccleſiæ veſtræ ferre Teſtimonium*.

121 Canonici teſtes eſſe poſſunt eorum, quæ geſta ſunt in Capitulo, ut in Electionibus, & hujuſmodi, quæ ſecreto inter ipſos fieri ſolent, textu expreſſo *in cap. Veniens* 38. §. *final. de Teſtibus*, ubi id expreſſe ipſi conceditur, addita hac ratione : *Quia quæ in Capitulo aguntur, non poſſunt facile, niſi per Canonicos ipſos probari* : Et concordat *capit. Cum dilectus* 32. §. *Nos attendentes*, *de electíon.* cum ſimilibus.

122 Notanter autem in concluſione ſub num. 119. fuit dictum : *Dummodo non ſubſit alia rationabilis cauſa illos impediens a teſtificando*, quia in aliquibus caſibus Clerici tum Sæculares, tum Regulares impediuntur a teſtificando etiam in cauſa ſuæ Eccleſiæ ex aliqua rationabili cauſa, ut ex Excommunicatione, perjurio, infamia, aut alio gravi crimine, ut patet ex dictis ſupra de infamibus *a num.* 17. de criminoſis *a n.* 24. de perjuris *a n.* 29. de excommunicatis *a n.* 32.

123 Item Clerici tum Sæculares, tum Regulares nequeunt eſſe teſtes in cauſa ſuæ Eccleſiæ, quando in eadem cauſa conſtituti ſunt Auctores, Procuratores, ſeu Reſponſales, qui nomine

mine ipſius Eccleſiæ, ſeu Monaſterii cauſam exerceant, textu expreſſo *in cit. c. Inſuper 6. de Teſtibus*. Et ratio eſt, quia nemo poteſt ſimul eſſe Actor, & teſtis in eadem cauſa, *c. Nullius unquam* 1. *& c. Nullus introducatur* 2. *cauſ.* 4. *q.* 4. *cap. Forus* 10. §. *In omni, de verb. ſignificat.* cum ſimilibus.

124 Item Clerici nequeunt eſſe teſtes in cauſa ſuæ Eccleſiæ, quando commodum, ſeu utilitas inde proveniens eſt ſingulorum; tunc enim cenſerentur eſſe teſtes in re, & cauſa propria, in qua nemo teſtis idoneus reputatur, per jura adducta *ſupra n.* 110. & Doct. citatos *infra num.* 117.

125 Unde Canonicus nequit eſſe teſtis idoneus in cauſa ſuæ particularis Præbendæ, cum reditus ipſius, non ad Capitulum, ſed ad ſe ipſum ſolum ſpectent, ſicque in tali caſu eſſet teſtis in propria cauſa, quod eſt omnino prohibitum per dicta adducta jura *ſupra num.* 110. & Doctores allegandos *n. ſequenti*.

126 Sic etiam ob eamdem rationem Epiſcopus, Abbas, Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ non Collegiatæ nequeunt eſſe teſtes in rebus ſpectantibus ad ſolam ſuam Menſam, ſeu Præbendam; Nam tales reditus immediate, & totaliter ipſis, & non Eccleſiæ proveniunt, ſicque cenſerentur eſſe teſtes, præſertim quoad fructus, in propria cauſa, quod penitus vetitum eſt per citata Jura. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 1364. *n.* 29. Socinus *in Fallentiis Regul.* 408. *fall.* 4. Joann. Andr. *in addition. ad ſpeculatorem tit. de Teſte num.* 24. *verſ. Dominicalis*, Farinac. *q.* 60. *num.* 462. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 206. 207. *&* 208. cum pluribus aliis ibi allegatis, Pirhing *loco cit. n.* 102. & alii.

127 Item in cauſa Univerſitatis Sæcularis, vel alterius cujuslibet poſſunt regulariter eſſe teſtes illi, qui ſunt de Univerſitate, vel Communitate, ut Cives pro ſua Civitate, Oppidani pro ſuo Oppido. *Communis*. Et ratio eſt, quia tales revera non ſunt teſtes in propria cauſa per adducta *ſupra n.* 119.

128 Hinc quando agitur de probatione confinium, admittuntur teſtes de Civitate, Oppido, ſeu Communitate, quia non teſtificantur in re propria, ſed in ea, quæ eſt Univerſitatis, ſeu Communitatis, *cit. l. In tantum* §. 1. *ff. de diviſione rerum*, *l. Sicut* 7. §. 1. *ff. Quod cujuſcumque Univerſitatis nomine*, *l. Sed ſi* 10. §. 4. *ff. De in jus vocando*. Et ſic Communis Doctorum teſte Maſcardo *de probationibus concluſ.* 395. *num.* 9. & Reiffenſtuel *loco citato num.* 215.

129 Dicitur autem notanter in Concluſione *Regulariter*, quia teſtes de Univerſitate poſſunt repelli in cauſis illis, ubi commodum inde reſultans tangit ſingulos eorum. Et ſignanter in lite ſuper nemore, vel paſcuis, ubi ſinguli de Communitate poſſunt ligna cædere, vel animalia ſua paſcere, quia tunc cenſerentur teſtificari ſinguli in ſua propria cauſa. Ita Jaſon *in l. Sed ſi* 10. §. *Patronum n.* 7. *ff. De in jus vocando*, Felinus *in cap. Inſuper 6. n.* 5. *de teſtibus*, Menoch. *cap.* 106. *n.* 13. Farinac. *q.* 60. *n.* 405. *& ſeq.* Pirhing *loco cit. n.* 102. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 219. Covarruv. *Practic. Quæſt. cap.* 18. *num.* 4. teſtans de communi.

Item quando agitur de prædio, aut vinea, cujus proprietas eſt quidem Univerſitatis, uſusfructus & utilitas, pertinet ad ſingulos; Tunc enim teſtes de Univerſitate repelli poſſunt, quia cenſerentur teſtificari in propria cauſa. Felinus *in cit. cap. Inſuper num.* 4. Baldus *in cap. Cum unicus* 12. *n.* 1. *de teſtibus*, Farinac. *cit. q.* 60. *n.* 499. *&* 504. Pirhing *loco cit. num.* 102. Reiffenſt. *loco cit. n.* 220. & alii. 130

Item propter eamdem rationem repelli poſſunt teſtes de Univerſitate, quando, lite perdita, in ſingulos de Univerſitate imponenda eſt certa collecta. Felinus *in cit. cap. Inſuper num.* 6. Baldus *ibid. n.* 3. Menochius *cap.* 106. *num.* 15. Farinac. *c. q.* 60. *num.* 505. *&* 507. Maſcard. *concl.* 1422. *num.* 5. *&* 6. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 221. & alii. 131

Additiones ex aliena manu.

* De infamibus quæſtio apud DD. vertitur num abſolute, & in genere repellantur, an admittantur ſalvis exceptionibus. 132

De jure civili *infamia juris notati* indiſtincte a teſtimonio non repelluntur, ſed quidem tantum ſpecialiter enumerati *in L.* 3. *ff. de Teſtib.* quales ſunt judicio publico damnati, qui pugnant cum beſtiis lucri cauſa, quæſtum corpore facientes, ad teſtimonium falſum dicendum pecunia corrupti; Sic etiam *in L.* 15. *princ. ff. eod.* repelluntur ſpeciatim damnati repetundarum; porro damnati ob adulterium *L.* 18. *ff. eod.* & ob carmen famoſum *L.* 21. *ff. eod.* Præterea Senatu moti ob turpitudinem, nec reſtituti *L.* 2. *ff. de ſenat.* quæ ſpecialis enumeratio argumento eſt, non omnes in genere infames excludi, ſed cæteros quidem admitti, non tamen eſſe teſtes omni exceptione majores; *Umm. in Proceſſ. diſſ.* 16. *num.* 9. *Menoch. de Arbitr. Jud. quæſt. lib.* 1. *q.* 27. 133

Digitized by Google

134 At de jure canonico indiſtincte repelluntur *c.* 54. *diſt. titulo* C. 15. C. 6. *q.* 1. adeo ut etiam Judex Teſtes infames nemine opponente repellere debeat.

135 *Infamia vero facti notati* nec jure civili, nec jure Canonico abſolute repelluntur; *Carpzov. Juriſprud. Forenſ. Conſt*· 16. *defin.* 71. *n.* 7. *Han. ad Weſembec. tit. de Teſt. num.*

136 Poſtulat tamen aliquando rei conditio, ut Infames admittantur, ſi alii Teſtes deficiant, & per infames tantum veritas haberi queat. Sed

137 quantum tunc fides Ipſis baberi queat exponit Juriſconſultus *in L.* 21. §. 2. *ff. dict. tit.* his verbis: *Si ea rei conditio ſit, ubi arenarium teſtem, vel ſimilem Perſonam admittere cogimur, ſine tormento teſtimonio ejus credendum non eſt.*

138 Ex qua lege generaliter Doctores inferunt: *Quibus caſibus teſtis infamis jure permittente ad teſtimonium admittitur, fides ei ſine tormentis non habetur.* Faciunt etiam *L.* 13. *C. dict. tit. & Novell.* 90. *cap.* 1.

139 Provocat huc etiam Pontifex *in cap.* 7. *c.* 2. *q.* 1. *in fine*, inquiens: *Multæ Leges ſanciunt, uti viliſſimis Teſtibus ſine corporali diſcuſſione credi non debeat.*

140 Hi autem textus conjunctim conſiderati oſtendunt, non abſolute Teſtes viliſſimos, & infames torturæ eſſe ſubjiciendos, ſed ubi gravitas cauſæ huc poſtulat, ut veritas abſque eis aliter haberi non poſſit, & tamen ſuſpicio falſi, vel corruptionis adſit, quod veritatem fateri nolit; ut adeoque tormenta non fidem per ſe faciant, ſed tantum operentur, ut a ſuſpecto fides eo facilius erui poſſit; *Tabor. de Tortur. cap.* 5. *num.* 58. *& ſequent.* Quorſum potiſſimum pertinet, ſi Teſtes vacillent, aut varient, de quibus tamen conſtat, quod facti notitiam habeant; *Carpzov. Proceſſ. crimin. q.* 119. *num.* 46. *& ſeq.*

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt teſtium numerum, teſtes conteſtes, teſtes ſingulares, teſtes de ſcientia, teſtes de credulitate, teſtes de auditu, teſtium productionem, juramentum, & examen, ac interrogatoria ſuggeſtiva.

1 Regulariter in qualibet cauſa ſive profana, vel ſæculari, ſive Eccleſiaſtica, ſive Criminali, ſive Civili ad legitimam probationem requiruntur, & ſufficiunt duo teſtes idonei, & omni exceptione majores; Niſi expreſſe per legem, aut Canonem plures in aliqua cauſa requirantur. *Communis*, per expreſſos textus *in c.* 17. *num.* 6. *Deuteronomii*, ibi: *In ore duorum, aut trium teſtium peribit, qui interficietur, c.* 19. *n.* 15. *ejuſdem Deuteron.* ibi: *In ore duorum, aut trium teſtium ſtabit omne verbum; Matth. c.* 18. *num.* 16. ibi: *Ubi in ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum; cap. In omni* 4. *de Teſtibus*, ibi: *Ut in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum; cap. Licet* 23. *eod.* ibi: *Juxta illud Dominicum: In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum, cap. Si Teſtes* 3. §. *Ubi numerus, cauſ.* 4. *quæſt.* 2. *&* 3. ibi: *Ubi numerus teſtium non adjicitur, etiam duo ſufficiunt; pluralis enim locutio duorum numero contenta eſt, leg. Ubi num.* 12. *ff. De Teſtibus*, ibi: *Ubi numerus teſtium non adjicitur, etiam duo ſufficient: pluralis enim locutio duorum numero contenta eſt.*

Dicitur autem notanter: *Niſi expreſſe per* 2
Legem, ſeu Canonem plures in aliqua cauſa requirantur, quia in variis cauſis plures, quam duo teſtes requiruntur, tum de Jure Civili, tum de Jure Canonico. Et quidem de Jure 3
Civili in Teſtamentis requiruntur ſeptem teſtes, *leg. Hac conſultiſſima* 21. *Cod. de Teſtamentis; leg. Heredes* 21. §. *In teſtamentis, ff. Qui Teſtamenta facere poſſunt.* Et quinque teſtes in Codicillis; *leg. Si quis* 8. §. 3. *Cod. de Codicillis.* Item quinque teſtes requiruntur in donatione facta cauſa mortis; *leg. Cum de mortis cauſa* 4. *Cod. de donationibus cauſa mortis.* Item aliæ plures ſunt cauſæ, in quibus plures, quam duo teſtes requiruntur, quæ brevitatis gratia relinquuntur videndæ apud Speculatorem, *titul. de Teſte*, §. *De numero teſtium num.* 1. Farinac. *tract. de Teſtibus q.* 63. *n.* 253. qui plures hujuſmodi cauſas enumerant.

De Jure Canonico etiam in variis cauſis 4
plures, quam duo requiruntur teſtes. Et ſignanter in purgatione Canonica Epiſcopi requiruntur teſtes duodecim; *cap. Omnibus* 19. *cauſ.* 2. *q.* 4. & concordat *c. Nobilis* 1. *de purgatione Canonica.* Et in purgatione Presbyteri ſeptem, & in purgatione Diaconi tres requiruntur, *cap. Si legitimi* 12. *ead. cauſ.* 2. & *q.* 4. Item in cauſa divortii ob impotentiam viri ſeptem requiriuntur teſtes ex parte utriuſque conjugis, qui jurent, quod invicem cohabitaverint, & nunquam copulam habere potuerint, *c. Requiſiviſti* 2. *cauſ.* 33. *q.* 1. *cap. Laudabilem* 5. *& c. Litteræ* 7. *de Frigidis & Maleficiatis.* Item ad condemnandum Epiſcopum teſtes 72. Presbyterum 44. Diaconum

Digitized by Google

num 27. & Subdiaconum, vel inferiorem Clericum Eccleſiæ Romanæ 7. requiruntur, *in c. Præſul 2. cauſ. 2. quæſt.* 5. Unde *in cap. Licet 23. de teſtibus* expreſſe dicitur, quod *quædam ſint cauſæ, quæ plures quam duos exigant teſtes*. Quamvis tamen de conſuetudine hodie ad convincendam quamcumque perſonam in quacumque Dignitate conſtitutam ſufficiant duo teſtes idonei, & omni exceptione majores, Gratianus *in cit. cap. Præſul 2. cauſ. 2. quæſt.* 4. §. *Ex præmiſſis, & cap. Nullam 3. §. Sed hoc ead. cauſ. & quæſt.* Clarus *in Practic. criminal. lib. 5. §. final. q. 66. n. 5.* Pirhing *loc. cit. num.* 8. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 244. Farinac. *q. 63. de teſtibus num.* 224. citans alios, & communem.

5 Unus ſolus teſtis, cujuſcumque ſit dignitatis, non ſufficit ad legitimam probationem, ita ut nulla Judicialis controverſia teſtimonio unius hominis quamvis legitimo terminari poſſit. *Communis*, & habetur expreſſe tum de Jure Divino ex adductis teſtibus *ſupra num.* 1. & *ex c. 17. n. 6. Deuteronomii*, ibi: *Nemo occidatur uno contra ſe dicente teſtimonium, & ex ejuſdem cap. 19. num.* 15. ibi: *Non ſtabit teſtis unus contra aliquem*. Tum de jure Canonico *cap. Veniens* 10. *de Teſtibus*, ibi: *Nec unius teſtimonium ad condemnationem ſufficiat alicujus; cap. Licet 23. eod.* ibi: *Nulla eſt tamen cauſa, quæ unius teſtimonio quamvis legitimo terminetur, cap. Si teſtes 3. §. Jurisjurandi cauſ. 4. quæſt. 2. & 3.* ibi: *Unius teſtis reſponſio omnino non audiatur, etiamſi præclaræ Curiæ honore præfulgeat, cap. Admonere 8. cauſ. 33. quæſt. 2.* ibi: *Nec Evangelium, nec ulla divina, humanaque Lex unius teſtimonio etiam idoneo quempiam condemnat, vel juſtificat*. Tum de jure Civili, L. *Jurisjurandi 9.* Cod. *de Teſtibus*, ibi: *Manifeſte ſancimus, ut unius omnino teſtis reſponſio non audiatur, etiamſi præclaræ Curiæ honore præfulgeat*, juncto ejus Summario *ibidem*, ubi refert illud vulgatum: *vox unius, vox nullius*.

6 Dantur tamen plures caſus, in quibus etiam unius teſtimonium ad plenam fidem, & probationem faciendam ſufficit. Et ſignanter in quibuſdam cauſis non judicialibus, nec alteri præjudicialibus, ut quod talis infans ſit baptizatus, talis Clericus ſit ordinatus, talis pœnitens ſit confeſſus, talis moribundus ſigna pœnitentiæ dederit, talis excommunicatus ſit ab excommunicatione abſolutus, talis Eccleſia ſit conſecrata, & hujuſmodi, *arg. c. Cum itaque* 112. juncta Gloſſa *ibid. verb. Qui teſtimonio diſt. 4. de conſecrat.* Maſcard. *de probationibus vol.* 1. *q. 11. n. 14. & concluſ.* 103. Farinac. *q. 63. n. 26. & 27.* Pirhing *loc. cit. n.* 112. & alii paſſim. Item in cauſis Judicialibus levioribus, in quibus non agitur de gravi præjudicio tertii, & in cauſis Summariis, in quibus de plano proceditur ſola facti veritate inſpecta, Maſcard. *cit. q. 11. n.* 19. Farinac. *cit. q. 63. num.* 30. Maranta *de ordin. Judic. part. 4. diſt. 9. n.* 75. Gabriel *commun. concluſ. lib. 1. de teſtibus concl. 1. num. 22. & 41.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 280. & alii communiter. Item quando agitur de vitando peccato, dummodo parti Jus non ſit acquiſitum, ut ſi ante contractum Matrimonium dubitetur de impedimento dirimente, tunc enim ſufficit teſtis unicus id affirmans, ut patet ex *cap. Super eo 22. de teſtibus, & cap. 2. de Sponſalibus*, Abbas *in cit. cap. Super eo num.* 7. Farin. *cit. quæſt. 63. num.* 48. Sanchez *lib. 1. de Matrim. diſp. 71. num.* 1. teſtans de communi. Item creditur publico Officiali jurato in his, quæ pertinent ad ſuum Officium, ut Nuncio, ſeu Apparitori aſſerenti citationem a ſe factam eſſe, Ponderatori publico circa menſurationem, ſeu ponderationem juſtam rerum ad ſe delatarum, Medico, Architecto, Agrimenſori, & hujuſmodi. *Communis*.

7 Teſtes quo ad probationem alii vocantur Teſtes conteſtes, & alii Teſtes ſingulares. *Teſtes conteſtes* ſunt illi, qui unum & idem ipſum factum teſtantur, ut quod viderint Petrum furantem talem rem, tali loco, & tempore, v. g. Candelabrum argenteum, tali die, in tali Eccleſia. *Teſtes ſingulares* e contra ſunt illi, qui teſtantur ſuper diverſis factis, ita ut quilibet ſit ſingularis in ſuo dicto, & non concordet cum alio. *Sic in re Doctores communiter*.

8 Singularitas teſtium eſt triplex, nempe Obſtativa, adminiculativa, & Diverſificativa. Sic Baldus *in cap. Licet cauſam n. 11. de probationibus*, Farinac. *de Teſtibus q. 6. n.* 4. cum aliis ibi citatis, Pirhing *loc. cit. n.* 142. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 285. & alii paſſim.

9 *Singularitas Obſtativa*, ſeu *Adverſativa* eſt ea, quæ continet contrariam, ſeu repugnantem teſtium depoſitionem, ut ſi unus deponat tale homicidium, ſeu adulterium commiſſum eſſe in tali loco, & tali tempore, alter vero aſſerat commiſſum eſſe in alio loco, & alio tempore, ut patet de ſingularitate Obſtativa, ſeu Adverſativa duorum illorum impudicorum teſtium ſenum, *Daniel cap.* 13. quorum unus teſtabatur caſtam Suſannam commiſiſſe adulterium ſub Schino, & alter ſub Prino; repugnat enim, quod idem numero adul-

terium committatur, eodem tempore, in diverſis locis, ſeu ſub diverſis, & diſtinctis arboribus.

10 *Singularitas adminiculativa*, ſeu *cumulativa* eſt ea, quæ continet teſtium depoſitionem de actibus quidem diverſis, ſed tamen mutuo ſeſe adjuvantibus ad probandum id, de quo eſt quæſtio: ut ſi ad probandam controverſam poſſeſſionem agri, unus teſtis afferat, ſe vidiſſe illum arari a Paulo, alter dicat ſe vidiſſe illum ab eodem Paulo ſeminari, & alter deponat ſe vidiſſe meſſem ab eodem Paulo ex eo colligi: Iſti enim teſtes, quamvis ſint ſingulares, quia deponunt de diverſis actibus poſſeſſoriis, uti ſunt arare, ſeminare, & meſſem colligere, tamen cum tendant ad eumdem finem, probandi nempe poſſeſſionem illius agri habitam a Paulo, dictum unius teſtis coadjuvat dictum alterius, & ſic de aliis ſimilibus, ut cum ad probandum idem factum concurrunt diverſæ quidem teſtium depoſitiones mutuo tamen ſeſe adjuvantes, ut ſi unus teſtis deponat de facto a ſe viſo, alter de eodem a ſe audito, alter de fama ejuſdem, & hujuſmodi.

11 *Singularitas diverſificativa* eſt ea, quæ continet teſtium depoſitionem de actibus diverſis, quorum unus neque repugnat alteri, neque ipſius probationem coadjuvat, ut ſi unus teſtis afferat, quod Petrus ludens cum Paulo amiſit ſcuta centum tali die, & tali loco, & alter dicat, quod amiſit octoginta alio loco, & alio tempore; Tales enim teſtes non contrarii, ſed diverſi, deponentes de diverſis actibus reputantur, cum non repugnet, quod Petrus ludens cum Paulo bis, & ter, & adhuc pluries, diverſas ſummas diverſo loco, & tempore amiſerit. Unde neque una depoſitio repugnat alteri, neque eadem adjuvat, ſed quælibet manet ſingularis in ſubſtantia objecti, & effectus, ac ſi altera depoſitio non fuiſſet facta.

12 Teſtes ſingulares ſingularitate *obſtativa*, ſeu *adverſativa* nihil probant. *Communis*, & patet expreſſe *ex cap.* 13. *Danielis* de adductis *ſupra n.* 9. duobus impudicis teſtibus Senibus accuſantibus caſtam Suſannam de adulterio, qui ex quo eſſent teſtes ſingulares ſingularitate *obſtativa*, ſeu *adverſativa*, ſuccubuerunt in probatione, & falſitatis convicti fuerunt. Unde melius eſt habere pro ſe unum ſolum teſtem alioquin idoneum, quam mille teſtes ſingulares ſingularitate obſtativa, cum iſti omnes nihil probent, & ille ſolus probet ſaltem ſemiplene.

13 Teſtes ſingulares *ſingularitate diverſificativa*, quamvis plene non probent, ſinguli tamen probant tantum, quantum unus; adeoque ex eorum depoſitione oritur ſaltem ſemiplena probatio. Prima pars, ſcilicet quod plene non probent, habetur clare ex *cap. Bonæ memoriæ* 23. §. *Contra*, *de Electione*, ibi: *Cum etſi quilibet de ſe poſſet aſſerere, quod ad eum citatio minime perveniſſet, ſinguli tamen veſtrum eſſent in ſuo teſtimonio ſingulares*. Et ſic, ut explicat Gloſſa *ibid. verb. Singulares*, *Et ſic eſſet inſufficiens teſtimonium illorum*. Et concordat *cap. Cum Dilectus* 32. §. *Nos vero*, *de electione*. ibi: *Cum contra hoc eorum eſſet probatio inſufficiens, eo quod ſinguli eſſent in ſuis teſtimoniis ſingulares*, juncta Gloſſa *ibidem verb. Probatio*, & *c. Licet cauſam* 9. §. *quamquam*, *de probationibus*, ibi: *Et quidam alii ſint in dicto ſui Teſtimonii ſingulares*. Secunda autem pars, ſcilicet, quod ſinguli probent tantum, quantum unus, adeoque ex eorum depoſitione oriatur ſaltem ſemiplena probatio, ſuadetur clara ratione, quia, cum eorum depoſitiones in nihilo ſint contrariæ, & repugnantes, ut patet ex dictis *ſup. n.* 11. quælibet de ſe habere debet totum illum valorem; quem habet depoſitio unius teſtis ceteroquin idonei, & omni exceptione majoris, uti eſſe ſupponitur quilibet iſtorum in hoc caſu, adeoque ſemiplenam facit probationem, uti facit depoſitio unius teſtis legitimi, & omni exceptione majoris. Farinac. *cit. q.* 64. *n.* 42. & 47. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 294. & *ſeq.* Jaſon *in l. Admonendi n.* 178. *de Jurejurand.* Caccialupus *ibid. n.* 91. 92. 93. teſtans de communi.

14 Teſtes ſingulares *ſingularitate adminiculativa*, ſeu *cumulativa* probant in cauſis Civilibus idem factum genericum, continuum, ſeu ſucceſſivum. Ita Gloſſa *final. in l. Ob carmen*, *ff. de teſtibus*, Maſcard. *de probationibus concluſ.* 1205. *n.* 24. & *ſeq.* Card. de Luca *tract. de dote diſp.* 144. *n.* 9. Farin. *cit. q.* 64. *num.* 112. 120. 160. & 164. Pirhing *loc. c. n.* 144. Reiff. *loc. cit. n.* 277. & *ſeq.* Felin. *in c. Licet ex quadam n.* 2. Baldus *ib. n.* 9. *de teſtibus*, Tuſchus *litt. T. concl.* 265. & alii paſſim. Et ratio eſt, quia, ut patet ex dictis *ſupra n.* 10. tales teſtes quoad rem, & ſubſtantiam quæſtionis non cenſentur eſſe teſtes ſingulares, ſed potius conteſtes per notabilem textum *in l. Qui ſententiam* 16. *Cod. de pœnis*. Tum quia licet adhuc poſſent dici teſtes ſingulares, & quod deponant de alio, & alio actu ſpecifico, nihilominus tales teſtes etiam ſingulares conjunguntur in dicto caſu

Digitized by Google

caſu ad plene probandum, cum tendant ad eumdem finem, quamvis per diverſa media, *arg. cap. Cum dilectus* 3. juncto ejus Summario & Abbat. *ibid. n. 7. de ſucceſſionibus ab inteſtato*.

15 Quinimmo etiam in cauſis criminalibus, ſi teſtes plures teſtentur de diverſis actibus, ſeu indiciis ad eumdem omnino finem, & effectum tendentibus, ut ſi aliqui jurati deponant ſe vidiſſe Paulum egredientem e domo occiſi, alii teſtentur de fuga ipſius, & alii de fama publica, poterunt conjungi ad faciendam plenam probationem; Miſing. *Cent. 3. obſerv.* 106. Pirbing *loc. citat. num.* 144. *verſ. etiam*, Layman *lib. 3. de Juſtitia tract. 6. cap. n. 5. verſ. Interim verum eſt, in fine*,
16 dicens id colligi *ex l. 3. de Teſtibus*. Quamvis tamen in cauſis criminalibus criminaliter motis caute ſit procedendum ad Reos pœna ordinaria condemnandos per ſolas atteſtationes ſimilium teſtium, cum ad id requirantur probationes indubitatæ; *l. Sciant cuncti, Cod. de probationib. cap. Teſtes 2. q. 7. & cap. 1. de exceptionibus*, & notant paſſim Doctores.

17 Teſtes quo ad probationem alii dicuntur Teſtes de ſcientia, alii Teſtes de credulitate, & alii Teſtes de auditu. *Teſtes de ſcientia* dicuntur, & ſunt illi, qui deponunt ſe ſcire aliquid ita eſſe geſtum, eo quod proprio ſenſu corporeo, v. g. viſu, vel auditu id perceperint, nempe viderint tale furtum fieri a Petro, audierint talem blaſphemiam proferri a Paulo, & hujuſmodi. *Teſtes de credulitate* dicuntur, & ſunt illi, qui jurati deponunt ſe credere rem ita ſe habere, *Teſtes de auditu auditus*, ſeu *ex auditu alieno* dicuntur, & ſunt illi, qui jurati deponunt ſe ita audiviſſe narrari a viris fide dignis. *Sic in re Doctores communiter*.

18 Ordinarie loquendo ad legitimam facti probationem requiruntur *Teſtes de ſcientia*. *Communis*. Et ratio eſt quia de factis externis, & ſenſu perceptibilibus nequeunt Teſtes eſſe certi, niſi per aliquem proprium ſenſum corporeum; Certitudo autem de eo, quod teſtantur, eſt omnino neceſſaria ad legitimam probationem, cum teneantur reddere cauſam ſuæ ſcientiæ, ſeu teſtimonii ſui, quando deſuper interrogantur, pro ut a Judice interrogari debent; *cap. Cum cauſam* 37. juncta Gloſſa *ibid. verb. de cauſis, de Teſtibus*, quam cauſam ſuæ ſcientiæ ſeu ſui teſtimonii, ſi non reddiderint, non valebit eorum dictum, ſeu teſtimonium, ut pluribus Juribus adductis notat Gloſſa *in cit. verb. De cauſis*, & tenet *Communis Doctorum* per textum *in cap. Sicut nobis* 16. *de Sententia, & re judicata*, ibi: *Verum quia teſtimonium ipſorum quaſi nude prolatum fuerat, cum de cauſis, quæ Judicem movere ſolent ad ſententiam proferendam, nihil dixerint &c.*

Hinc ordinarie loquendo ad legitimam fa- 19
cti probationem non ſufficiunt *Teſtes de credulitate*, & *Teſtes de auditu alieno*, cum tales, ut notant paſſim Doctores, non dicantur vere, & proprie Teſtes, ſed ſolum improprie.

Dicitur autem notanter *ordinarie loquendo*, 20
quia in quibuſdam caſibus admittuntur ad probationem etiam *Teſtes de credulitate*, & *Teſtes de auditu alieno*. Et ſignanter *Teſtes de credulitate*, admittuntur contra producentem. Item ad probandam Rei innocentiam, ut quod hominem occiderit ad neceſſariam ſui defenſionem. Item in iis, quæ difficilis probationis ſunt. Item quando concurrunt alia adminicula præſumptionis, vel indicia. Sic pariter admittuntur Teſtes de auditu alieno, ſi deponatur ſuper factis antiquis ætatem, & memoriam hominum actu viventium excedentibus. Item in iis, quæ facta ſunt tempore peſtis, cum in iis difficile reperiantur teſtes, qui de viſu, aut auditu proprio deponere poſſint. Item quando teſtimonium de auditu alieno eſt adminiculatum, ſeu conjunctum cum aliis conjecturis aut præſumptionibus, vel probationibus. Item in aliis caſibus, in quibus admittuntur teſtes de credulitate. *Sic in re Doctores communiter*.

Teſtes regulariter producendi ſunt poſt litem 21
conteſtatam, & citata parte adverſa. *Communis*. Et quidem quo ad primam partem, textu expreſſo *in cap. Quoniam 5. §. 1. Ut lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem*, ibi: *Quoniam frequenter in dubium revocatur a multis: An lite non conteſtata teſtes recipi valeant? Auctoritate præſentium duximus declarandum regulariter verum eſſe, quod lite non conteſtata, non eſt ad receptionem teſtium procedendum*. Et quo ad ſecundam partem, textu expreſſo *in cap. In nomine Domini 2. de Teſtibus, & in Authent. de Teſtibus §. Et hic vero, collat. 7*.

Dicitur tamen notanter *Regulariter*, quia 22
dantur ſpeciales caſus, in quibus teſtes produci poſſunt etiam ante litem conteſtatam. Et ſignanter in cauſis Civilibus, cum adeſt periculum, ne teſtimonii facultas pereat, ſi timeatur de teſtium morte, vel abſentia diurna,

Digitized by Google

textu expreſſo *in cit. cap. Quoniam*, ſtatim poſt verba *num. antecedenti* adducta, ibi: *Niſi forte de morte teſtium timeatur, vel abſentia diuturna, in quibus caſibus, cum civiliter eſt agendum, ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur, ſenes, & valetudinarii, & alii teſtes, de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, etiam lite non conteſtata, ſunt proculdubio admittendi*.

23 Item ſi Reus legitime citatus comparere noluerit, ſicque contumax fuerit, ſimulque periculum ſit in mora, tunc contra contumacem, etiam lite non conteſtata, poſſunt teſtes produci, & recipi, ac inſuper ſi de cauſa liquido conſtet, etiam ſententia definitiva ferri, textu expreſſo *in cit. cap. Quoniam* §. *Porro*.

24 Item etiam lite non conteſtata poſſunt produci, & recipi teſtes *ad perpetuam rei memoriam*, ne videlicet in poſterum probationis copia pereat, textu expreſſo *in cit. cap. Quoniam* §. *Sunt & alii*, juncto ejus Summario, & Gloſſa *ibid. verb. Publicatio*, & *cap. Significavit* 41. *de Teſtibus*, & *Authent. de Teſtibus* §. *Et hic vero collat.* 6.

25 Item etiam lite non conteſtata poſſunt produci, & recipi teſtes, quando agitur per viam inquiſitionis ſuper aliquibus exceſſibus; Vel teſtium publicatio imminet facienda, textu expreſſo *in citat. cap. Quoniam* §. *Sunt & alii*.

26 Item etiam lite non conteſtata poſſunt produci, & recipi teſtes in Judiciis ſummariis; Cum enim in iſtis procedatur ſimpliciter, ſummarie, ac de plano, non eſt neceſſario præmittenda litis conteſtatio. *Clementin. Sæpe contingit, de verbor. ſignificat.* Gloſſa communiter recepta *in citat. cap. Quoniam* §. 1. *verb. Regulariter*, ubi plures enumerat ſpeciales caſus, in quibus ſummarie procedi poteſt, & lite non conteſtata poſſunt teſtes produci, & recipi.

27 In cauſis autem criminalibus criminaliter motis non poſſunt unquam produci, & recipi Teſtes, lite non conteſtata, pro inſtituenda futura accuſatione. Sic Gloſſa communiter recepta *in cit. cap. Quoniam* §. 1. *verb. Civiliter*; ubi ſic expreſſe habet: *Civiliter hoc ideo dicit, quia in criminalibus nunquam recipiuntur Teſtes, lite non conteſtata*. Et id deſumitur aperte *ex cit. cap. quoniam* §. 1. ibi: *In quibus caſibus cum civiliter eſt agendum &c.* ergo ſecus, quando criminaliter eſt agendum: Exceptio enim unius firmat Regulam in contrarium in caſu non excepto, *l. Quæſitum* §. *Denique*, *ff. De fundo inſtructo*, *cap. Dominus* 32. *quæſt.* 7. & *cap.* 2. *De Conjug. leproſorum*. Et ratio efficax eſt, quia, cum in criminalibus cauſis criminaliter motis non agatur de ſolo intereſſe pecuniario, ut in Civilibus, ſed de graviſſimo præjudicio vitæ hominis, requiruntur in ipſis probationes ſtrictiſſimæ, & apertiſſimæ, ut dicit Gloſſa *in cit. cap. Quoniam* §. 1. *verb. Civiliter*, per textum *in cap. Epiphanium* 5. *quæſt.* 6. & *leg. Ultim. Cod. de probationibus*.

Dicitur autem notanter *criminaliter motis*, quia ſecus eſt dicendum in cauſis Criminalibus ſolum *civiliter motis*, cum de ipſis ſit diſcurrendum ac de Cauſis mere Civilibus: Paria enim cenſentur, quod agatur mere civiliter, vel quod de crimine agatur civiliter, *arg. l. Ultim. ff. de privatis delictis*, & concordat *cit. cap. Quoniam* §. 1. ubi dicit indiſtincte, *Cum civiliter eſt agendum*, non diſtinguens de cauſis mere Civilibus, ac de Criminalibus civiliter agitatis. Sic *Doctores Communiter*. 28

Ordinarie tres ſolum teſtium productiones fieri, & admitti poſſunt, quarta vero nonniſi ex gravi cauſa, & cum ſolemnitate Legali admitti poteſt. *Communis*, textu expreſſo *in c. In cauſis* 15. *de Teſtibus*, ibi: *In cauſis Eccleſiaſticis, vel Civilibus ultra tertiam productionem non debent teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolemnitate, quæ in legibus invenitur expreſſa*. Et concordat *Authent. de Teſtibus* §. *Quia vero, collat.* 7. & *cap. Ultra tertiam* 55. *de Teſtibus*, ubi inſuper determinatur ſolemnitas Legalis obſervanda in quarta teſtium productione, ibi: *Ultra tertiam productionem non debent Teſtes produci in cauſa: Niſi præſtito ab eo, qui hoc poſtulat, juramento, quod neque per ſe, neque per alium teſtificata ſubtraxerit, vel fuerit percunctatus; neque per dolum, aut artem aliquam, quartam productionem expoſcat, ſed quia, quos deſiderat de novo producere, prius habere nequivit*. 29

Ubi, ut vides, dicta requiſita ſolemnitas Legalis in quarta productione teſtium importat juramentum ſuper tribus punctis judicialiter præſtandum. Primo quod *teſtificata*, ideſt factas, ſive pro ſua, ſive pro contraria parte (ut explicat Gloſſa *in cit. cap. Ultra tertiam verb. Teſtificata*) teſtium depoſitiones, *neque per ſe, neque per alium ſubtraxerit*, ideſt ſuppreſſerit, vel occultaverit, forſan advertens, quod ſibi non faveant. Secundo, quod nec dicta teſtificata *fuerit percunctatus*; ideſt non didicerit, aut exploraverit, cum de facili poſſet tunc oriri periculum, & præſumptio ſubornationis teſtium ſi iſti poſt jam percunctata, ſeu didi- 30

Digitized by Google

didicita teſtificata produci poſſent, *cap. Fraternitatis* 17. juncta Gloſſa *ibid. verb. Noviſſ. de Teſtibus*. Tertio, quod *ne per dolum, aut artem aliquam, quattam productionem expoſcat;* ideſt quod non ad malitioſe protrahendam litem, donec *aliquis interim moriatur, vel ſe abſentet* (ut explicat Gloſſa *ibidem verb. Per dolum*) *ſed quia, quos deſiderat de novo producere, prius habere nequivit*, ut expreſſe habet textus *in cit. cap. Ultra tertiam, & citat. Authent. de Teſtibus*, §. *Quia vero, Collat.* 7. *tit.* 2. *cap.* 4.

31 Qui teſtificata, ſeu depoſitiones teſtium nondum didicit, neque teſtibus producendis renonciavit, poteſt in eodem etiam Judicio, & ſuper eiſdem articulis, iterum eoſdem, vel alios teſtes producere. *Communis*, textu expreſſo *in c. Conſtitutis* 46. *de Teſtibus*, juncto ejus Summario, in quo ſic præciſe habetur: *Qui teſtificata non didicit, nec renunciavit teſtibus producendis ſuper antiquis articulis, ſeu Capitulis, teſtes etiam alias productos producere poteſt*. Et ratio eſt clara, quia in tali caſu ceſſat periculum ſubornationis teſtium.

32 Poſt didicita autem teſtificata, ſeu didiciras teſtium productiones, aut poſt factam publicationem atteſtationum non poteſt pars ſuper eiſdem articulis, vel directe contrariis reproducere priores teſtes, neque alios novos producere. *Communis*, textu expreſſo *in cit. Authent. de Teſtibus*, §. *Quia vero cap.* 4. *Collat.* 7. *tit.* 2. ibi: *Illud tamen indubium eſt, quia & ſi ſemel producens teſtes, aut bis, aut teſtificationes tractaverit* (ideſt deſcripſerit, ut explicat ibi Gloſſa) *aut adverſario hoc faciente, ipſe diſputationem acceperit, & ex hoc didicerit teſtificata, non habebit omnino licentiam ullam alterius uti teſtium productione*. Et concordat *citat. cap. Conſtitutis* 46. *de teſtibus*, ibi: *Cum nondum teſtificata dedicerint*, ſumpto argumento a ſenſu contrario, & *cap. Ex tenore* 36. *de Teſtibus*, ibi: *Cum atteſtationes jam eſſent hinc inde ſolemniter publicatæ, locus productioni teſtium jam non erat*, juncta Gloſſa *Final. ibidem cap. Veniens* 38. §. *Pars autem, de Teſtibus*, ibi: *Non licebat eidem, poſtquam teſtificata didicerat, ſuper eiſdem articulis alios teſtes producere*. Et ratio eſt manifeſta, quia tunc ſubeſt præſumptum periculum ſubornationis teſtium, ideſt ne pars, quæ teſtes produxit, eos ſubornet, ac inſtruat, ut aliquid addant, vel demant, ſeu corrigant de priore ſua facta teſtificatione. *Clement. Teſtibus* 2. *de Teſtibus*, ibi: *Teſtibus rite receptis, & eorum atteſtationibus publicatis, ſicuti non licet ſuper eiſdem, vel directe contrariis articulis, alios, vel eoſdem teſtes in principali cauſa producere; ſic non debet in appellationis cauſa licere: Cum non minus in principali cauſa ſubornatio ſit timenda*.

33 Dantur tamen varii caſus, in quibus etiam poſt publicationem atteſtationum, aut didicita atteſtata, & inſuper etiam poſt concluſionem in cauſa poſſunt adhuc produci novi teſtes, aut reproduci priores, etiam ſuper eiſdem articulis, & admitti novæ probationes. Vide verb. *Probatio a n.* 66. *uſque in fin.* ubi id clare oſtenditur.

34 Teſtes e longinquo producendi ſunt ſumptibus ipſius producentis, ſeu ipſorum teſtimonium deſiderantis, qui tenetur proinde eis ſubminiſtrare competentes expenſas in veniendo, ſtando, & redeundo factas juxta conditionem, & qualitatem ipſorum. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Statutum* 11. §. *Pro ferendo, de Reformatis in* 5. ibi; *Sed nec tunc, niſi a producente competentes vocato pro teſtimonio veniendo, ſtando, & redeundo faciat miniſtrari expenſas, & leg. quoniam libri* 11. *Cod. de Teſtibus*, ibi: *Talis debet eſſe cautio judicantis, ut his* (ſcilicet teſtibus) *venturis ad Judicium per accuſatorem, vel ab his, per quos fuerunt poſtulati, ſumptus competentes dari præcipiat*, quæ ipſiſſima verba repetuntur *in cap. Si teſtes* 3. §. *Venturis cauſ.* 4. *quæſt.* 2. *&* 3.

35 Inſuper producens teſtes de longinquo debet eis compenſare emolumenta, quibus teſtes ob abſentiam carere debent, ſeu operas ob id ab eis omiſſas. Et hoc ad ſervandos teſtes indemnes, ne videlicet teſtimonium ſit teſtificantibus damnoſum ex jactura talium emolumentorum, quia licet teſtimonium non debeat teſtibus eſſe lucro, non tamen debet ipſis eſſe nocumento. Farinac. *de teſtibus quæſt.* 76. *n.* 271. *&* 272. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 443. teſtans de veriori, & magis communi contra Gailum, & alios.

36 Pars adverſa, ſeu quicumque alius teſtium productionem injuſte impediens, peccat graviter, & poteſt ob id excommunicari. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Conſtitutis* 46. *de Teſtibus*. ibi: *Cum quoſdam induxerint ad jurandum, ne adverſus Archiepiſcopum aliquid dicerent, & alios minis, & terroribus a teſtimonio perhibendo arcere nitantur. Nos ex Officio noſtro ſuper hoc providere volentes, mandamus, ut generalem feras excommunicationis ſententiam in omnes, qui impedimentum aliquod ipſi M. præſtare præſumpſerint in teſtibus produ-*

cen-

Digitized by Google

tendis, juncto ejus Summario ſic dicente: *Excommunicati poſſunt, qui partem impediunt in teſtibus producendis*.

37 Teſtes antequam deponant ſuum teſtimonium, debent jurare, alioquin eorum teſtimonium non valet, & nihil probat in Judicio. *Communis*, textu expreſſo *in c. ſuper bonis* 51. *de Teſtibus*, ibi: *Nullius teſtimonio, quantumcumque Religioſus exiſtat, niſi juratus depoſuerit, in alterius præjudicium debet credi*. Et concordant *cap. Fraternitatis* 17. *cap. De Teſtibus* 29. *cap. Tuis* 39. *de Teſtibus*. *cap. Si Teſtes* 3. §. *Jurisjurandi cauſ.* 4. *q.* 2. & 3. *c. Hortamur* 20. *cauſ.* 3. *q.* 9. *Item l. Jurisjurandi* 9. *Cod. de teſtibus*, ibi: *Jurisjurandi religione teſtes priuſquam perbibeant teſtimonium, jam dudum arctari præcipimus*, & *l. teſtium* 19. *Cod. eod.* ibi: *Hique cum Sacramenti religione depoſuerint*.

38 Teſtium juramentum non eſt calumniæ, ſed *veritatis, ideſt de tota* veritate dicenda, quam noverunt circa rem illam, ſuper qua depoſituri jurant. *Communis*, per text. *in c. Nullam damnationem* 3. *cauſ.* 2. *q.* 5. *c. Hortamur* 20. *cauſ.* 3. *q.* 9. *c. Non ſane* 15. *cauſ.* 15. *q.* 6. cum ſimilibus.

39 Juramentum teſtium debet eſſe perſonale, ac præſtari tactis Sacroſanctis Evangeliis. *Communis*, per text. *in cit. cap. Nullam damnationem*, ibi: *Et prius ad Sacra Chriſti quatuor Evangelia Sacramenta præſtent*, *cit. cap. Hortamur*, ibi: *Tactis Sacroſanctis Evangeliis*, & *Clem.* 1. §. *Porro*, *de Hereticis*, ibi: *Jurabunt ad Sancta Dei Evangelia corporaliter a ſe tacta*.

40 Epiſcopi autem non jurant tactis corporaliter Sacris Evangeliis, ſed tantummodo iis coram ſe poſitis, & inſpectis tacto ſuo pectore jurant. *Authent. Sed Judex*, *Cod. de Epiſcop. & Cleric. & c. Ultim.* juncta Gloſſa *ibidem verb. Per te ipſum*, *de juramento calumniæ*, Veſtrius *in practic. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 7. Farinac. *quæſt.* 74. *num.* 81. & 82. Pirhing *loc. cit. n.* 121. & alii, id extendentes etiam ad alios Sacerdotes, aliaſque perſonas in Sacris conſtitutas juxta praxim, & conſuetudinem fere generalem.

41 Teſtes poſſunt interdum teſtificari de conſenſu partium etiam ſine juramento: Poteſt enim a partibus tale juramentum ipſis remitti. *Communis*, per textum *in c. Tuis quæſtionibus* 39. *de Teſtibus*, ibi: *Teſtes producere abſque juramenti depoſitione non poſſunt, niſi forte a parte remittatur adverſa*.

42 Teſtes examinandi ſunt ab ipſomet Judice. *Auth. Ut defuncti, ſeu funera cap.* 2. *collat.* 5. Novella 60. & concordat *l. Teſtium* 3. *ff. de Legibus*. Et id ut poſſint a Judice terreri, & cogi juſtum teſtimonium ferre, ut dicitur *in cit. Authent.* ſeu *Novella*, & notat Gloſſa communiter recepta *ibid. verb. teſtibus*.

Ob juſtam tamen cauſam, ut ſi Judex fue- 43
rit legitime impeditus, aut teſtes fuerint remote abſentes, ita ut difficulter ad Judicem accedere poſſint, poteſt Judex alteri perſonæ idoneæ eorum examen committere, *cit. Novella* 60. *cap.* 2. *l. Judices* 18. *Cod. de Fide inſtrument. c. Conſtitutus* 3. §. *Præterea*, *de Fidejuſſor. c. Mulieres* 2. *de Judiciis in* 6.

Teſtes ſecreto, & ſingillatim ſeorſim ab aliis 44
ſunt examinandi, & non plures ſimul; *c. Venerabili* 52. *de Teſtibus*, juncta Gloſſa communiter recepta *ibid. verb. Examinare*; *c. Inquiſitionis* 21. §. *Tertiæ dubitationis*, *de accuſſationib.* ibi: *Qui poſt juramentum interrogati ſecreto*, *l. Nullum* 15. *Cod. de teſtibus*.

Poteſt tamen, immo debet Judex adhibere 45
Notarium, ſeu duos viros idoneos, qui teſtium depoſitiones conſcribant, *c. Quoniam* 11. *de probationib.*

Et inſuper in examine teſtium ſuper cri- 46
mine Hæreſis præter Notarium adhiberi debent aliæ duæ religioſæ, & diſcretæ perſonæ, textu expreſſo *in cap. Ut Officium* 11. §. *Verum quia*, *de Hæreticis in* 6.

Examinatio teſtium ordinarie fit in loco 47
Judicii, & ante prandium, dum teſtes adhuc ſunt jejuni, & melius ſibi præſentes exiſtunt, *c. Placuit* 1. *de teſtibus*, ibi: *Ac nullus teſtimonium dicat, niſi jejunus*, quod tamen, ut notat Gloſſa communiter recepta, *ib. verb. Jejunus*: *Hoc de honeſtate dictum eſt*, *non de neceſſitate*; per text. *in c. Honeſtum* 16. *cauſ.* 22. *q.* 6. ibi: *Honeſtum etiam videtur*, *ut qui in ſanctis audet jurare*, *hoc jejunus faciat cum omni honeſtate*, & *timore Dei*.

Unde ſi opus ſit, aut expediens videatur, 48
poteſt examinatio teſtium fieri etiam poſt prandium ipſis teſtibus non jejunis, ut conſtat de communi conſuetudine, & etiam extra locum Judicii, ubicumque expediens viſum fuerit. Gloſſa communiter recepta *in cit. c. Quoniam* 11. *verb. Tempora*, *de probationibus*, ibi: *in quo loco facta ſint*, Abbas *ibid. n.* 31. & alii paſſim id deſumentes ex ipſomet Textu dicti Canonis, dum ibi jubetur Notarius in actis Judicii ſcribere depoſitiones Teſtium, *loca deſignando*, & *tempora* & *perſonas*.

Perſonæ egregiæ, quando producuntur in 49
teſtes, domi ſuæ examinari poſſunt, ac debent, text. expreſſo *in l. Ad perſonas* 15. *ff. de Jure-*

Digitized by Google

Jurejurando, ibi: *Ad perſonas egregias, eoſque qui valetudine impediuntur, domum mitti oportet ad jurandum.*

50 Inter *perſonas egregias* comprehenduntur Epiſcopi. *Authent. Sed Judex, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Immo etiam Presbyteri, & Diaconi, vel etiam alii Clerici. Abbas *in c. Si qui teſtium* 8. *num.* 5. & 6. *de Teſtibus*, Pirhing *loc. cit. n.* 189. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 505. Farinac. *de Teſtibus quæſt.* 77. *num.* 213. cum aliis ibi citatis; Item Perſonæ illuſtres, & in Dignitate conſtitutæ. Felin. *in c. cap. Si qui teſtium n.* 6. Farinac. *loc. cit. n.* 210. Pirhing *l. c. n.* 189. Reiff. *loc. c. n.* 105. Item Doctores *l. Medicos* 6. *Cod. de Profeſſoribus*, Gloſſa *in cit. l. Ad Perſonas* 15. *verb. Ad perſonas*, *ff. de Jurejurando*, Abbas *l. c. n.* 5. Farinac. *l. c. n.* 214. Pirhing *cit. n.* 189. Reiffenſtuel *cit. n.* 505. Item Milites, ſeu Equeſtris ordinis perſonæ, Pirhing *l. c. n.* 189. Reiffenſt. *l. c. n.* 505. Farinac. *l. c. n.* 223. cum aliis ibi allegatis.

51 Eodem privilegio gaudent etiam teſtes valetudinarii, & ſenes, vel debilitate confecti, aut paupertate depreſſi, ita ut coram Judice commode comparere nequeant propter virium imbecillitatem, vel quia cum honeſtæ perſonæ ſint, non ſine dedecore ſuo ad locum Judicii venire poſſunt; Unde etiam ad horum teſtimonium recipiendum debet Judex mittere perſonas idoneas, & diſcretas, textu expreſſo *in cap. Si qui teſtium* 8. *de Teſtibus*, *ibi: Si qui teſtium valetudinarii ſunt, & ſenes, vel debilitate confecti, ac paupertate depreſſi, ita quod non poſſint ad veſtram præſentiam adduci, ad ipſos recipiendos mittatis perſonas idoneas, & diſcretas*, juncto ejus Summario ſic dicente: *Judex mittere debet examinatorem diſcretum ad teſtes recipiendos, qui ad eum commode venire non poſſunt*, & concordat *cap. Mulieres* 2. *de Judiciis*, ubi idem de fœminis ſtatuitur.

52 Quod autem dictum eſt *ſupra num.* 50. de perſonis egregiis, v. g. Perſonis Illuſtribus, Doctoribus, Militibus &c. locum non habet in cauſis Criminalibus, quia in his magis decet, ut Perſonæ etiam egregiæ ad Judicem ſe conferant, quam Judex ad ipſas. Abbas *loc. cit. n.* 1. Felin. *loc. cit. num.* 2. Farinac. *loc. cit. n.* 235. & 238. Pirhing *loc. cit. n.* 190. & alii per text. *in Autenth. Apud eloquentiſſimum, Cod. de Fide inſtrumentor.* ibi: *Sed hoc in Civilibus tantummodo cauſis, nam in Criminalibus teſtes apud Judices repræſentandi ſunt, & cum res exegerit, tormentis ſubjiciendi*, juncta Gloſſa *in citat. cap. Mulieres, verb. Jure prohibente*: ibi, *Jure prohibente, ut in Criminali criminaliter intentata*. Et id ſupracitati 53
Doctores extendunt etiam ad cauſas Civiles valde arduas, quia cauſæ Civiles valde arduæ, & magni momenri æquiparantur cauſis criminalibus, *arg. l. Advocati, Cod. de Advocat. diverſor. Judicior.*

In examinatione teſtium ultra interrogatoria 54
generalia, quæ eis fieri ſolent, nempe cujus ſint ætatis, & conditionis, an ſint conjuncti producenti, an inimici parti adverſæ, an ſubornati, an in cauſa controverſa intereſſe habeant, & hujuſmodi, ſunt eis facienda interrogatoria ſpecialia circa cauſam controverſam, & ejus peculiares circumſtantias, quæ generatim ad decem reducuntur, prout habentur expreſſæ *in cap. Cum cauſam* 37. *de Teſtibus*, ibi: *De ſingulis circumſtantiis prudenter inquires, de cauſis videlicet, perſonis, loco, tempore, viſu, auditu, ſcientia, credulitate, fama, & certitudine*, Quæ decem particularia interrogatoria breviter a Gloſſa *ibidem verb. Tempore*, ſequentibus verſiculis perſtringuntur.

Auditus, viſus, perſona, ſcientia, cauſa,
Fama, locus, tempus, ac certum, credulitaſque;
Dum teſtes recipit, Judex hæc cuncta notabit.

In teſtibus examinandis ſunt omnino evitan- 55
da interrogatoria ſuggeſtiva, utpote in Jure expreſſe prohibita: Unde tenetur Judex ab ipſis abſtinere, non ſolum quando tendunt in damnum Rei, ſed etiam quando tendunt in damnum Fiſci. Ita Farinac. *de Teſtibus q.* 79. *n.* 78. Scaccia *lib.* 1. *de Judiciis q.* 86. *n.* 8. & 40. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 319. & Ipſo teſte Communis aliorum, per clarum textum *in l. In criminibus* 1. §. 21. *ff. de Quæſtionibus*, ibi: *Qui quæſtionem habiturus eſt, non debet ſpecialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, ſed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis ſuggerentis, quam requirentis videtur.*

Unde, ut vides, interrogatoria ſuggeſtiva 56
dicuntur, & ſunt ea, quæ fiunt de aliquibus in ſpecie, ſive exprimendo ſpeciales perſonas, circumſtantias, & qualitates alicujus cauſæ Civilis, vel Criminalis, ſeu rei geſtæ, aut criminis commiſſi, ut ſi Judex interroget teſtem, an viderit, quod Paulus occiderit Petrum tali die, in tali loco, percutiendo ipſum baculo

Digitized by Google

culo, vulnerando in cepite &c. ſeu, an viderit Cejum tali die furari Calicem in tali Sacello, furari equum in tali domo, die &c. hoc enim modo dicitur teſtis interrogari per ſuggeſtionem, ſuggerendo nempe, ſen ipſi indicando quid reſpondeat, ſcilicet: *Ita vidi quod Paulus occiderit Petrum tali die, & loco percutiendo ipſum baculo, & vulnerando in capite* &c. ſeu, *vere vidi Cajum tali die furari Calicem in tali Sacello, furari equum in tali Domo, tali die* &c. Farinac. *tom.* 3. *Praxis Criminalis q.* 84. *num.* 91. *&* 92. Scaccia *lib.* 1. *de Judiciis cap.* 86. Reiff. *loc. c. n.* 516. & alii.

57 Duplex autem poteſt eſſe ſuggeſtio, una ſcilicet aperta, & palliata. *Suggeſtio aperta* dicitur, quando de ee aperte, ſeu clare conſtat ex ipſamet facta interrogatione, uti liquet in allatis exemplis. *Suggeſtio palliata* dicitur, quando tecto aliquo modo aperitur via reſpondendi, ſed de ea ex interrogatione non apperet; Et hoc dupliciter accidit; Primo quando nullo modo apparet, de qua re teſtis fuerit interrogatus, ut ſi in Actis ſcribatur: *Ad opportunam interrogationem reſpondit*, &c. Sic enim libera datur via reſpondendi; Secundo quando interrogans prævenit teſtem in reſponſione, quaſi ſubtiliter ei indicendo modum reſpondendi; ſeu quando interrogans prævenit Reum in reſponſione, ſi ipſemet Reus interrogetur, quaſi ſubtiliter ei indicando modum evadendi. Farinac. *loc. c. n.* 91. 92. Scaccia *cit. cap.* 86. *n.* 8. *&* 40. cum aliis ibi citatis, & litteraliter Reiff. *loc. c. n.* 517.

58 Confeſſio Rei per interrogationem ſuggeſtivam extorta, non præcedentibus ſignis, non ſufficit ad ipſum condemnandum, & omnia inde ſecuta ſunt penitus nulla, & invalida. Scaccia *lib.* 1. *de Judiciis c.* 86. *n.* 7. *&* 40. Farinac. *tom.* 3. *Prax.* Crim. *q.* 93. *n.* 84. cum pluribus aliis ibi allegatis; Reiff. *l. c. n.* 521. Ludovicus de Ameno *in Pract. Crim. tit.* 19. §. 4. *n.* 17. & ipſo teſte alii communiter. Et ratio eſt, quia interrogationes ſuggeſtivæ ſunt omnino in Jure prohibitæ, *cit. l. in Criminibus* 1. §. 21. *ff. de Quæſtionibus. Quæ* autem *contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi* textu expreſſo *in cap. Quæ contra Jus* 64. *de Regul. Jur. in* 6. & concordat *cap. Imperiali* 13. *cauſ.* 25. *q.* 2. *& l. Non dubium* 5. *Cod. de Legibus*.

Novæ additiones ex aliena manu.

Nunc (ait Imperator Conſtantinus *in L.* 9. 59
§. 15. *Cod. de Teſtib.*) *manifeſte ſancimus, ut unius omnino Teſtis reſponſio non audiatur etiamſi præclaræ Curiæ honore fulgeat*: Quod adeo Doctores extendunt, ut ne conſuetudine quidem, aut per ſummum Principem introduci poſſit, ut uni Teſti plene credatur. Confer *Umm. ad Proceſſ. diſput.* 17. *n.* 42.

Juſta vero ratione evenire interdum poteſt, 60
ut unico Teſti credatur; *Horn. diſſert. de Probat. per unic. Teſt.* Quorſum in praxi recurri ſolet, quando Perſona in officio publico conſtituta de illis teſtificatur, quæ egit ratione officii, vel coram ipſo geſta ſunt. Et ita credendum eſt Judici, ſi aſſerat teſtamentum coram ſe conditum fuiſſe, licet vel maxime juramentum non præſtet; *Carpzov. Juriſprud. Forenſ. part.* 1. *Conſt.* 16. *defin.* 27. *Philippi deciſ.* 44. *obſerv.* 3. *num.* 18.

Sic etiam Nuncio publico in iis, quæ ad 61
officium ejus ſpectant, creditur, non item in illis, quæ extra officium ſunt. Adi *Mev. ad Jus Lubecenſ. lib.* 1. *titul.* 1. *artic.* 3. *n.* 17. veluti ſi teſtificetur de exequutione eorum, quæ
ipſi ſunt commiſſa; *L.* 5. *Cod. de Exact.* 62
Tribut. nequaquam vero de facto Tertii. Idem quoque hodie locum habet quoad Actuarios, Secretarios, &c. quum æque juratæ perſonæ ſint, ut fidem publicam in iis, quæ ad officia eorum ſpectant, habere debeant; *Philippi ad deciſ.* 38. *obſerv.* 3.

Natura quoque negotii admittit aliquando 63
probationem per unum Teſtem, veluti ſi in ſummariiſſimo de præſentanea poſſeſſione agatur; *Brunemann. in L.* 91. *Cod. de Teſtib. Horn. diſſert. cap.* 3. *n.* 5.

Pro rei vero grevitate quandoque ne duo 64
quidem Teſtes ſufficiunt, ut patet *ex L.* 18. *Cod. de Teſtib.* Diſponit hic Imperator, quod contra debitum in ſcriptis contractum Teſtes non facile audiendi ſint, qui ſolutionem probare velint. Quin potius qui exceptionem ſolutionis recte docere vult, producere debet vel quinque Teſtes idoneo, & ſummæ integræque opinionis, qui ſolutioni præſentes fuerint,
vel per apocham. Cæterum moribus non quin- 65
que amplius Teſtes requiruntur, ſed duo ſufficiunt; *Ant. Faber in Cod. lib.* 4. *titul.* 15. *defin.* 23. *num.* 12. *& ſequent. Gudelin. de Jur. noviſſim. lib.* 4. *cap.* 11. *Gronovvegen. de Leg. Abrog. ad dict. L.* 18. *n.* 4. *Sande lib.* 1. *tit.* 10. *defin.* 1.

Si.

Digitized by Google

66 Simile quid eſt in *L. ultim. Cod. Si certum petatur*, ubi cavetur, ut ſi debitum excedat 10. libras auri, hic Chirographum & quitantia alias robur non habeant, niſi trium teſtium ſubſcriptione munita ſit. Sed moribus nec requiritur hæc trina teſtium ſubſcriptio; *Gudelin. loco mox citato, Gronovvegen. ad dict. L. ult. Chriſtin. vol. 5. deciſ. 5. n. 8.*

Articulus III.

Quoad teſtium exceptionem, ſeu reprobationem, coactionem, & obligationem.

1 EXceptiones, quæ teſtibus objici poſſunt, ſunt triplicis generis, ſcilicet contra perſonas teſtium, contra examen teſtium, & contra depoſitiones, ſeu dicta teſtium. Hiltropius *in Proceſſ. Judicial. tit. 9. cap. 6.* Pirhing *loc. c. n. 239.* Reiffenſt. *loc. c. n. 334.* & alii.

2 Exceptio *contra Perſonas teſtium* fit opponendo ipſis, quod vel omnino, vel ſaltem reſpectu talis cauſæ inhabiles ſint ad ferendum Teſtimooium; Et qui ſint tales ſic inhabiles, abunde patet ex ſupradictis *art. 1.*

3 Exceptio *contra examen teſtium* fit opponendo, quod non ſit legitime factum, vel ex defectu Juriſdictionis, ſi nempe a Judice incompetente teſtes fuerint examinati, v. gr. Clerici a Judice ſæculari ſine conſenſu proprii Superioris, vel quia teſtes producti, & recepti ſunt ante litem conteſtatam, aut parte adverſa non citata, aut poſt tertiam productionem non obſervata requiſita ſolemnitate Legali, aut poſt didicita teſtificata, ſeu cognitas depoſitiones eorum, aut poſt concluſionem in cauſa, ſive renunciatiooem a partibus factam productioni teſtium; vel quia non jurati ſunt recepti, & examinati, aut non ſingillatim, & ſeorſim in ſecreto, ſed ſimul plures admiſſi, & hujuſmodi, de quibus exceptionibus ſatis conſtat ex ſupradictis *art. 2.*

4 Exceptio *contra depoſitiones, ſeu dicta teſtium* fit opponendo, quod depoſuerint contraria, ſive unus teſtis ſibi ipſi, ſive unus alteri contradicat. Vel quod depoſuerint ſingularia, vel ſine certa ſcientia, vel depoſuerint inveriſimilia, aut penitus falſa. Vel etiam quod depoſuerint per interrogatoria ſuggeſtiva ſibi facta, & hujuſmodi, de quibus plene conſtat ex dictis *ſupra art. 2.*

5 Exceptiones contra perſonas teſtium ſunt opponendæ ante publicationem atteſtationum, alioquin non valent, niſi in tribus caſibus. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Præſentium 31. de Teſtibus*, ubi aſſignantur dicti tres caſus. Primo ſcilicet: *Si quis cum juramento firmarit, quod ad hoc ex malitia non procedat.* Secundo, *ſi forſan ante publicationem id fuerit proteſtatus.* Tertio, quando quis *oſtendere poterit, quod poſt publicationem didicerit quod objicit in perſonas.*

6 Exceptiones contra depoſitiones, ſeu dicta teſtium opponendæ ſunt poſt publicationem atteſtationum. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia partes ante publicationem atteſtationum ignorant penitus, quid teſtes depoſuerint, ſicque neſciunt quid in eorum dictis, ſeu depoſitionibus ſit reprobandum adeoque &c.

7 Et idem ſervata proportione dicendum venit de exceptionibus contra examen teſtium; tales enim exceptiones, ut de ſe patet, nequeunt opponi, niſi quando examine illo teſtium producto altera pars cognoſcere potuit, iſtud, ſe noo citata, aut alias illegitime fuiſſe attentatum, & factum. Sic præciſis verbis Reiffenſtuel *loc. c. num. 539.* & alii paſſim.

8 Nemo poteſt excipere contra, ſeu reprobare teſtes, quos induxit pro ſe, ſed tenetur eos admittere contra ſe, etiam in alio Judicio, niſi nova cauſa ſupervenerit. *Communis*, textu expreſſo *in l. Si quis teſtibus 17. Cod. de Teſtibus*, ibi: *Si quis teſtibus uſus fuerit, iidemque teſtes adverſus eum in alia lite producantur, non licebit ei perſonas eorum excipere, niſi oſtenderit inimicitias inter ſe & illos poſtea emerſiſſe, ex quibus teſtes repelli Leges præcipiunt*; & concordat *cap. Si teſtes 3. §. Si quis teſtibus cauſ. 4. q. 2. & 3.* ubi repetuntur ipſiſſima præciſa verba.

9 Item poteſt quis excipere contra, & reprobare teſtem antea a ſe productum, non ſolum ex inimicitia poſtea inter ſe orta, ſed etiam ex quacumque nova cauſa de Jure ſufficiente ad aliquos teſtes repellendos, ut ſi poſtea teſtis ille factus ſit infamis perjurus, & hujuſmodi. *Communis, arg. cit. l. Si quis teſtibus 17. Cod. de teſtibus, & cit. cap. Si teſtes 3. §. Si quis teſtibus cauſ. 4. q. 2. & 3.* Ubi enim eadem eſt ratio, ibi etiam eadem eſt Legis diſpoſitio; *l. Ideo 27. ff. de Legibus, l. Illuſt. 32. ff. Ad Legem Aquiliam, & c. Inter corporalia 2. de translatione Epiſcopi*; Cum ratio Legis ſit anima Legis, *leg. Cum ratio 7. De bonis damnatorum.*

10 Teſtes probatorii poſſunt reprobari per alios teſtes reprobatorios a parte adverſa productos,

Digitized by Google

ctos, & etiam hi ipſi reprobatorii poſſunt reprobari per teſtes reprobaturios reprobatoriorum; Ultra vero, ideſt contra teſtes iſtos reprobatorios reprobatoriorum non eſt permiſſum alios teſtes reprobatorios producere. *Communis*, textu expreſſo *in c. Licet dilectus* 49. *de Teſtibus*, juncto ejus Summario ſic expreſſe dicente: *Teſtes probatorios & reprobatorios probatoriorum reprobare licet, ſed reprobatorios reprobatoriorum non licet*. Unde, ut vides, ad æqualitatem ſervandam in Judiciis, & ne veritas ſuccumbat, ac per falſus teſtes opprimatur, jure merito tam Actori, quam reo permittitur reprobare, tum teſtes probatorios ſuper principali negotio ab altera parte productos, tum etiam horum reprobatorios, & ne detur proceſſus in infinitum, ſtatuitur, quod in tertia productione teſtium priores teſtes reprobantium utrobique detur ſtatus, nec ultra ad quartam teſtium productionem contra tertios productos poſſit procedi, textu expreſſo *in cit. c. Licet dilectus*, ibi: *Nec ſi producendi quartos contra tertios, & ſic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari contingat*.

11 Teſtes autem *probatorii* dicuntur, & ſunt illi, qui ſuper cauſa, ſeu negotio principali producuntur ad probationem illius; Teſtes reprobatorii vero dicuntur, & ſunt illi, qui ab altera parte producuntur ad reprobandum, ſeu refutandum perſonas; aut dicta illorum teſtium probatoriorum, probando ſcilicet per eos, quod teſtes illi probaturii ſint a Jure Inhabiles, utpote ſervi, infames, & hujuſmodi, aut quod eorum depoſitio ſit contradictoria, falſa &c. & ſic ipſi nihil probent. *Teſtes reprobatorii reprobatoriorum*, tandem dicuntur, & ſunt illi qui viciſſim producuntur ad reprobandum perſonas, aut dicta teſtium reprobatoriorum. *Sic in re Doctores communiter*, id deſumentes *ex cit. cap. Licet Dilectus* 49. *De Teſtibus*, & ejus Summario, & *cap. Præſentium* 4. *de Teſtibus in* 6. juncto pariter ejus Summario.

12 Quando teſtes legitime citati venire, aut teſtificari in cauſa Civili recuſant, tunc per Judicem ſive ordinarium, ſive Delegatum ad teſtificandum compelli poſſunt. *Communis*, textu expreſſo *in c. Cauſam* 1. *De teſtibus cogendis*, ibi: *Mandamus quatenus teſtes ab alterutra partium in ſuæ aſſertionis teſtimonium invocatos, ne veritatem occultent, diligentius moneas, & inducas; Si autem odio, vel gratia, vel timore ſe ſubtrahant, eos ad ferendum teſtimonium coram præfatis Judicibus, vel eorum nuncio, quem ad hoc miſerint, Eccleſiaſtica diſtinctione compellas*, juncto ejus Summario ſic dicente: *In cauſa Civili monendi, & inducendi teſtes ſunt ad teſtificandum. Et ſi ſe ſubtrahant odio, gratia &c. compelluntur*, & concordant *c. Cum ſuper* 2. *cap. Super eo* 3. *cap. Pervenit ad audientiam* 4. *cap. Pervenit ad nos* 5. *cap. Ceterum* 6. *eod. l. Temporibus* 1. §. 3. *ff. de inſpiciendo ventre*, cum ſimilibus.

De Jure Civili etiam in cauſis criminalibus cogi poſſunt teſtes Laici ad teſtificandum. Pirhing *lib. 2. decretal. tit.* 21. *n.* 15. *in fin.* Reiffenſtuel *ibid. n.* 18. Sigiſmund. Scaccia *lib. 2. de Judiciis cap.* 10. *n.* 13. Julius Clarus *in Praxi Criminal. l.* 5. §. *final. q.* 24. *n.* 21. teſtans ſic ſervari in Jure civili de communi conſuetudine, *arg. l. Si quando* 19. *Cod. De Teſtibus*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Cauſis*, cum ſimilibus, & *cap. Super eo* 3. *in fine*, *de teſtibus cogendis*. 13

De Jure Canonico in Cauſis Criminalibus criminaliter motis teſtes etiam Laici ordinaria cogi non poſſunt ad teſtificandum. Sic Gloſſa *in cap. Super eo, verb. Paſſim; in cap. Pervenit ad nos, verb. Recuſant, in cap. Dilectorum, verb. Super criminibus, de teſtibus cogendis*, Pirhing *loc. cit. num.* 11. cum Innocent. Abbate, Imola, & aliis ibi citatis, teſtans inſuper ſic ſentire alios Canoniſtas communiter, Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 20. Farinac. *Tract. de Teſtibus quæſt.* 78. *num.* 115. dicens hanc eſſe communem ſententiam Canoniſtarum per text. *in cap. Dilectorum* 10. *de teſtibus cogendis*, ibi: *Teſtes qui fuerint nominati, præterquam ſuper criminibus (ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint) per cenſuram Eccleſiaſticam cogatis veritati teſtimonium perhibere*, ubi, ut vides, expreſſe excipiuntur Cauſæ Criminales per verba: *Præterquam ſuper criminibus*. 14

Et a fortiori dicendum eſt, quod teſtes etiam Laici cogi non poſſunt ad teſtificandum de crimine occulto, & non notorio, quamvis forte duobus, vel tribus cognitum ſit, textu expreſſo *in cap. Super eo* 3. *de teſtibus cogendis*, ibi: *Verum ſi non eſt notorium, & is, qui convenitur, factum negaverit, teſtes, qui interfuerunt facto, monendi ſunt, non cogendi, ferendum teſtimonium veritati*, & ſic tenent Jo. Andr. *in cit. c. Dilectorum* 10. *n.* 11. *verſ. In occultis, de Teſtibus cogendis*, Laym. *lib.* 3. *Theolog. moral. tract.* 6. *cap.* 4. *n.* 9. Farin. *q.* 78. *n.* 121. cum aliis ibi allegatis, Reiffenſt. *loc. c. n.* 12. ubi allegat S. Thomam, & alios. 15

Item

Digitized by Google

16 Item nec cogi poſſunt teſtes etiam Laici ad teſtificandum in cauſis criminalibus, quando ex tali depoſitione, ſeu teſtificatione imminet ipſis teſtibus grave periculum v. g. capitalis inimicitiæ. Baldus *in cit. cap. Dilectorum n. 6.* & Felinus *ibid. n. 3.* Layman *l. c.* Pirhing *loc. citat.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 23. Leſſius *lib. 2. de Juſtit. cap. 30. dub. 6. n.* 50. Menochius *de Arbitrar. Judic. lib. 2. caſu* 487. *num. 3. & ſeq.* & alii paſſim. Et ratio eſt, quia nemo poteſt cogi teſtificari in præjudicium ſuorum conſanguineorum, vel affinium, textu expreſſo *in l. Lege Julia 4. ff. De teſtibus*, quæ eſt canonizata (* Vide ſupra *art.* 1. *n.* 110. *) *in cap. Si teſtes cauſ. 4. q. 2. & 3. §. Lege Julia*; Et concordat *l. Parentes, & liberi 6. Cod. de teſtibus*, cum ſimilibus, ergo multo minus cogitur quis teſtificari in tam grave proprium præjudicium, ut eſt inimicitia capitalis.

17 Dantur tamen varii caſus, in quibus etiam de Jure Canonico cogi poſſunt teſtes ad teſtificandum etiam in cauſis criminalibus criminaliter motis. Et ſignanter quando veritas aliter haberi non poteſt, textu expreſſo *in cap. Pervenit ad nos 5. de Teſtibus cogendis*, ibi: *Qui . . . . teſtificari recuſant, ſi aliter veritas nequiverit elici, ad illud ſunt per cenſuram Eccleſiaſticam compellendi*, juncto ejus Summario ſic habente: *Si res aliter probari non poteſt, & in cauſa criminali compellendi ſunt teſtes.* Et ſic Gloſſa *ibid. verb. Eccleſiaſticis*; Abbas *in cit. cap. Dilectorum n. 6.* Socinus *in Fallentiis Regul. 417. fallen.* 2. Farinac. *d. q. 78. n.* 121. cum plurimis aliis ibi citatis, Pirhing *loc. c. n.* 13. Reiffenſtuel *loc. c. n.* 25. & alii.

18 Item compelli poſſunt teſtes ad teſtificandum etiam in Criminalibus, quando malitioſe ſe ſubtrahunt a ferendo teſtimonio timore adverſæ partis, aut gratia, vel odio aliquo, *c. Super eo 3. de Teſtibus cogendis*, juncto ejus Summario, in quo ſit dicitur: *Teſtis, qui timore adverſæ partis ſe ſubtrabit, teſtificari compellitur*: Adde etiam in Criminali ſecundum communem intellectum, *cap. Cum contra 9. eod.* ibi: *Nos igitur reſpondemus, quod teſtes prædicti, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, per Cenſuram Eccleſiaſticam, debes appellatione remota compellere veritati teſtimonium perhibere*, juncto ejus Summario ſic dicente: *Teſtes, qui ſe ſubtrahunt, etiam in criminali cogendi ſunt.* Farinac. *quæſt.* 78. *num.* 127. cum plurimis aliis ibi citatis, Pirhing *loc. c. num.* 14. Reiffenſtuel *loc. c. n.* 26. & alii paſſim.

19 Item Teſtes etiam in Criminalibus cogi poſſunt ad teſtificandum, quando pars adverſa malitioſe impedit eorum productionem, *c. Pervenit ad audientiam 4. de teſtibus cogendis*, juncto ejus Summario ſic habente: *Compelluntur teſtes etiam in Criminali, quos accuſatus malitioſe accuſatori ſubtrabit.* Pirhing *l. c. n.* 14. cum aliis ibi allegatis, Reiff. *l. c. n.* 26. Farin. *l. c.* & alii paſſim.

20 Item teſtes cogi poſſunt ad teſtificandum in crimine Hæreſis, Læſæ Majeſtatis, Conjurationis, Simoniæ, & aliis ſimiliter atrocioribus delictis. *Communis*, per claros textus *in c. Si quis per capillum 10. cauſ. 22. q. 1. c. Venerabilis 11. de teſtibus cogendis*, juncto ejus Summario ſic habente: *Ad detegendam veritatem conjurationis coguntur ſocii, etiam jurati*, cum ſimilibus aliis.

21 Ad teſtificandum regulariter in nulla cauſa cogi poſſunt parentes, & liberi contra ſe invicem, immo iſti neque volentes admittuntur. *Communis*, textu expreſſo *in l. Parentes 6. Cod. de teſtibus*, ibi: *Parentes, & liberi invicem adverſus ſe, nec volentes, ad teſtimonium admittendi ſunt.* Et concordat *c. Si teſtes 3. §. Parentes cauſ. 4. q. 2. & 3.* ubi ipſiſſima verba repetuntur.

22 Item regulariter in nulla cauſa cogi poſſunt ad teſtificandum agnati, & cognati contra ſuos conſanguineos uſque ad tertium gradum incluſive. Colligitur aperte ex *l. Lege Julia 4. ff. de teſtibus, & c. Si teſtes 3. §. Lege Julia cauſ. 4. q. 2. & 3.* in quo utroque loco expreſſe cavetur, ne conſanguinei inviti cogantur adverſus ſe dicere teſtimonium uſque *ad Sobrinum, & Sobrinam, Sobrinove natum*, qui tertio gradu ab invicem diſtant ut patet ex Arbore Conſanguinitatis.

23 Item regulariter in nulla cauſa cogi poſſunt ad teſtificandum contra ſe invicem Socer & Socrus; Gener & Nurus; Vitricus & Noverca; Privignus & Privigna, Patruus & Amita; Avunculus & Matertera, Maritus & Uxor, & hujuſmodi affines, *cit. l. Lege Julia, & cit. c. Si teſtes 3. §. Lege Julia cauſ. 4. q. 2. &* juncta Gloſſa *ibid. verb. Imperari*, cum ſimilibus, Pithing *loc. c. n.* 23. & alii communiter.

24 Item regulariter in nulla cauſa cogi poſſunt Liberti ad teſtificandum contra patronos, nec Patroni contra ſuos Libertos, textu expreſſo *in cit. l. Lege Julia, & cit. cap. Si teſtes §. Ne Liberto, & §. Ne Patroni.* Et concordat *l. Libertorum 12. Cod. de teſtibus*, cum ſimilibus.

Item

Digitized by Google

25 Item regulariter in nulla cauſa cogi poſſunt ad teſtificandum ſenes majores 70. annis, valetudinarii, milites, & illi, qui cum Magiſtratu Reipublicæ cauſa abſunt, vel quibus venire non licet, textu expreſſo *in cit. cap. Teſtes 3. §. Inviti cauſ. 4. q. 1. & 3.* & *l. Inviti, ff. de Teſtibus*, cum ſimilibus.

26 Notanter autem in concluſionibus *a num.* 20. dicitur *Regulariter*, quia ſupradicti privilegiati cogi poſſunt ad teſtificandum in aliquibus caſibus. Et ſignanter, quando veritas aliter quam per ipſos haberi non poteſt. *Communis*, per textum *in cap. Pervenit ad nos 5. de Teſtibus cogendis*, ibi: *Si aliter veritas nequiverit elici*, *cap. Venerabilis* 11. *eod.* ibi: *Ne pro defectu teſtium pereat ſua Juſtitia*, *cap. Quamquam 2. cauſ.* 14. *q.* 2. ibi: *Ne veritas occultetur*, cum ſimilibus. Et ratio eſt clara, quia tunc favore eruendæ veritatis eorum privilegium ceſſat, cum publica utilitas, quæ in perhibendo teſtimonio veritati verſatur, merito præponderare debeat.

27 Item dicti privilegiati cogi poſſunt ad teſtificandum in crimine Læſæ Majeſtatis, Hæreſis, & aliis attrociſſimis exceptis criminibus. Farinac. *tractat. de teſtibus q.* 55. *n.* 160. *& ſeq.* Pirhing *loc. c. n.* 23. & alii communiter. Vide dicta *art.* 1. *a n.* 79.

28 Clerici autem, & Religioſi, ubi agitur de imponenda pœna ſanguinis, ne quidem cogi poſſunt ad teſtificandum in dictis criminibus exceptis propter periculum Irregularitatis, ut notat Reiffenſtuel *loc. c. n.* 37. & fuſius id probat *lib. 2. decretal. tit.* 20. *a n.* 170. ſolvens contraria. Vide *art.* 1. *n.* 102.

29 Clerici, ſi non adſint alii teſtes, cogi poſſunt ad perhibendum teſtimonium veritatis, etiamſi cederet in aliquod damnum Eccleſiæ. Gloſſa unica *in cap. Cum nuncius* 12. *de teſtibus*, Abbas *ibid. num.* 4. Reiffenſtuel *loc. cit. tit.* 21. *nu.* 41. & alii paſſim. Et ratio eſt, quia in defectu probationum ceſſat omne privilegium, ne veritas occultetur, & injuſtitia foveatur, per Jura adducta *ſupra num.* 25. Iniquum enim eſſet Eccleſiam contra alium injuſte locupletari, aut manuteneri, atque etiam gravi alterius læſione veritatem opprimi.

30 Non obſtante juramento, quo teſtis juravit, ſe nihil dicturum, neque depoſiturum in Judicio, poteſt is ad teſtificandum compelli. *Communis* textu expreſſo *in cap. Pervenit ad audientiam 4. de teſtibus cogendis*, juncta Gloſſa *ib. verb. Juramento adſtrinxit*, *cap. Venerabilis* 11. *eod.* juncto ejus Summario ſic dicente: *Ad detegendam veritatem conjurationis coguntur ſocii etiam jurati*. Et concordat *cap. Intimavit* 18. *de teſtibus*, ibi: *Injungimus ut . . . . . eos qui ſunt juramento adſtricti . . . . . in teſtimonium recipere non poſtponas*. Item *cap. Conſtitutis* 45. *de Teſtibus*, ibi: *Illos autem, quos, ut dictum eſt, juraſſe conſtiterit, quod contra Archiepiſcopum nihil dicerent, denuncies juramento hujuſmodi non teneri*. Item *cap. Olim* 26. *de accuſationibus*, ibi: *Juramentis, ſi qua de tacenda veritate Abbas extorſeris, relaxatis*.

31 Immo talis poteſt teſtificari nulla prævia dicta ſui juramenti abſolutione. Gloſſa *in cit. cap. Venerabilis* 11. *verb. Abſolvant, de Teſtibus cogendis*, Abbas *ibid. num.* 3. Pirhing *lib.* 2. *Dec. t.* 31. *n.* 29. Reiffenſtuel *ibid. num.* 45. Valenſ. *ibid. num.* 3. Maſcard. *de probationibus, q.* 5. *proœmial. n.* 48. *&* 54. Farinac. *d. q.* 78. *num.* 150. *&* 151. Et ratio eſt, quia cum tale juramentum ſit temerarium, & contra bonos mores præſtitum, ne ſcilicet veritas manifeſtetur, & juſta ſententia ſequatur, non eſt obligatorium, textu expreſſo *in cap. Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum*. Unde abſque ullo periculo perjurii poteſt quia ipſi contravenite, *cap. Quanto* 18. *de Jurejurando*, juncto ejus Summario, in quo ſic habetur: *Jurans ſcienter illicitum non indiget abſolutione, ſed tenetur illud non obſervare. Cum*, ut dicitur *ibidem* in textu *Cum juramentum, non ut eſſet iniquitatis vinculum, fuerit inſtitutum*. Et concordat *cit. cap. Conſtitutis 45. de Teſtibus*, per textum adductum numero antecedenti, ubi, ut vides, poſteriora illa verba: *Denuncies juramento hujuſmodi non teneri*, aperte indicant tale juramentum ipſo Jure fuiſſe invalidum, veluti contra bonos mores præſtitum, quia ibi Pontifex non mandat ſuo Delegato, ut illos, qui ſic jurarunt, a ſuo juramento prius abſolvat, ſed ſolum ut denunciet illos, tali ſuo facto juramento non teneri. Re- 32
cte tamen monent ſupracitati Doctores, & alii, quod conſultius ſit abſolutionem ejuſdem ad cautelam petere, vel ſaltem quod Judex prius declaret nullitatem ejus, *arg. cap. Veniens ad Apoſtolicam* 38. *in fine, de Teſtibus*, ibi: *Ad cautelam abſolvatis eoſdem, ut votati ad teſtimonium libere valeant pro utraque parte teſtari*.

33 Teſtes an, & quando poſſint, vel non in præſtando juramento uti reſtrictione mentali, ſeu amphibologia, aut Æquivocatione, Vide verb. *Juramentum art.* 1. *a n.* 13. & verb. *Reſtrictio mentalis per tot. &* vide etiam aliqua ad rem ſub verb. *Reus*.

34 Obligatur teſtis ſub gravi peccato et caritate, & ſponte ſua teſtimonium dicere, quando proximus in gravi neceſſitate de vita, ſama,

vel

Digitized by Google

vel bonis fortunæ periclitatnr, & malum teſtando, impediri poteſt. *Communiſſima Doctorum* in materia de Caritate: Tunc enim urget Caritas, ut innocenti, & ſic indigenti ſuccurramus.

35 Ex jaſtitia aatem Legali, ſeu ex obedientia tenetur ſub gravi teſtimonium ferre ſnlum, quando a competente Judice legitime eſt citatus, & interrogatus. *Sic Doctores Communiter* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. *num.* 2. & Scoto *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 3. Et ratio eſt manifeſta, quia juſtn legitimi Superioris præcepto in re gravi, ut eſt præceptum legitimi Judicis juridice interrogantis, & teſtimonium exigentis, parendum eſt ſub mnrtali.

36 Tunc vero Judex juſte, ſive juridice exigit a teſtibus teſtimnnium, quando hnminis infamia, juſta accuſatio, vel denunciatio criminis cum ſemiplena probatione, vel aliis indiciis ſufficientibus ad teſtes examinandos, præceſſerunt. Sic ex communi Leſſius *lib.* 2. *c.* 3n. *dub.* 6. Layman *Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 4. *nu.* 8. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in VIII. præcept. Decalog. cap.* 4. *ſect.* 3. *num.* 51. & alii paſſim.

37 Unde teſtis ſub mortali tenetur teſtimonium ferre in legitimo Judicin in ſequentibus caſibns. I. Si de Auctore delicti ſit ſaltem ſemiplene probatum, aat ſufficientia de hoc habeantur indicia: II. Si procedatur via accuſationis, & poſſit crimen ſufficienter probari. III. Si Anctor laboret infamia criminis patrati. *Communis*; Et ratio eſt clara, quia niſi in his caſibus obligetur quis teſtimonium ferre, nihil prodeſſent Tribunalia Juſtitiæ cum maximo Reipublicæ, & Particularium detrimento.

38 Non nbligatur autem teſtis, etiam interrogante, & præcipiente Judice, teſtimoninm ferre in ſeqaentibus caſibus. I. Si rem ſnlum ex Cnnfeſſinne Sacramentali noverit, ut patet ex dictis ſub verb. *Juramentum art.* 1. *n.* 15. II. Si criminis notitia accepit ſab ſecretn naturali ad honeſtum finem, utpote Advocatus, Medicus, Chirurgus, Obſtetrix, Vir dnctus, aut valde amicns &c. ad conſilium, anxilium vel remedium adhibendum miſero criminoſn, alias ſecluderetur miſeris ſubſidium neceſſarium. Excipe tamen, ſi defectu teſtimonii immineret Communitati, ant privato aliquod grave, & notabile damnum, qnia in tali caſu obligaretur ad teſtificandum, cum tunc non obligaret naturale Secretum. III. ſi crimen eſt occnltum ita nt nulla pnblica de eo adſint indicia, quamvis fere dunbus, vel tribus privatim cngnitnm eſſet: Niſi tamen crimen valde pernicioſum eſſet Reipublicæ, quia tunc teneretur illud teſtificari, cum bnnum commune prævalera debeat particulari. IV. Si rem noverit a perſonis dubiæ, aut modicæ fidei, quia tunc poteſt ſe habere, ac ſi nihil ſciret. V. Si Auctor nnn laboret infamia, nec damnum timeatur poſtea. VI. Si notitiam delicti alteriuſve ſecreti per injuriam accepit, v. gr. litteras aperiendo, vel hominem per vim cngendo, aut per ebrietatem ad id indacendo, tunc enim id teſtari non tenetur: nec juſte poteſt, cum injuria ſemel illata non ſit extendenda. VII. Si ſciat factum hominis, de quo interrogatur, a peccato & pœna alienum eſſe, nt ſi ex ignorantia hominem pro fera occidit, ſi rem alienam abſtulit ob jnſtam compenſationem, vel graviſſima neceſſitate coactus; tunc enim nna tenetur de en teſtari, immo factum ſimpliciter negare poteſt, ſicuti & ipſe Reus etiam addito juramentn, quia interrogatio Judicis procedit ex præſumptinne commiſſæ culpæ ſeu de facto criminoſn, quale factum recte negat etiam jnratus. Sicuti ex communi docent Leſſias *loc. cit. cap.* 31. *dub.* 3. *nu.* 14. Layman *loc. cit. num.* 9. *verb. Si ſcias*, Sporer *loc. cit. num.* 52. & alii paſſim. VIII. Si ex teſtificatione ſibi, vel ſuis notabile damnum immineat, non tenetur teſtari, niſi crimen Reipublicæ pernicioſum ſit, ut proditin, & hujuſmodi, & alia ratione impediri non poſſit. Sic dncent Navar. 1. *Manual. cap.* 25. *& in Canon. Inter* 11. *q.* 3. Petrus Navarra *lib.* 2. *cap.* 4. Leſſius *lib.* 2. *c.* 3n. *&* 31. Layman *lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 4. *& lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 14. Buſemb. *lib.* 4. *c.* 3. *art.* 4. *dub.* 6. ſecutus a La Croix *lib.* 4. *nu.* 1514. Spnrer *loc. cit. n.* 52. Henno *tom.* 2. *tract.* 2. *diſp. acceſſoria q.* 4. *concluſ.* 2. Pontas verb. *Teſtis*, Merbeſius *t.* 1. *Summ. Chriſt. part.* 2. *q.* 192. & alii paſſim.

Unde in dictis caſibus, & quoties Judex non legitime interrogat, licitum eſt teſtimoninm recuſare, ſubterfugere, tergiverſari. Ant, ſi neceſſario ſit reſpondendum, veritatem diſſimnlare, aut aliqua licita amphibnlogia, vel reſtrictione mentali eludere, juxta notata, & dicta ſub verb. *Juramentum art.* 1. *a num.* 13. verb. *Reſtrictio mentalis per tot.* & partim ſub verb. *Judex*, ac verb. *Reus*. Vide *ibi*. (*) 39

Not. Rom. Theol.

(*) Circa Teſtes in ordine ad dicendam veritatem Judici legitime interroganti, abſque ulle mentali reſtrictione: vide quæ adnotavimus ſupra in verb. *Accuſatus*, poſt num. 43.

40 Teſtis in pluribus peccat. Et ſignanter ſi
affirmet, quod ignorat. Item ſi veritatem,
quam debebat celare, aperiat. Item ſi ſe oc-
cultet, ne interrogetur, caſu quo tenetur te-
ſtari. Item ſi Judici, juſte, & legitime inter-
roganti ad rem non reſpondeat. Item ſi pre-
tium pro dicenda veritate accipiat, ſicuti pec-
cat Judex, ſi pretium accipiat pro ferenda
ſententia juſta, cum nemo poſſit aliquid acci-
pere pro eo, ad quod tenetur ex Officio. Vi-
de verb. *Judex a num.* 33.
41 Teſtis, qui ex malitia ſcienter falſum depo-
ſuit, præter pænas perjurii, quas incurrit,
tenetur etiam ad reſtitutionem totius damni
inde ſequuti propter injuſtitiam commiſſam.
42 *Communis*. Item tenetur talis malitioſus, &
falſus teſtis revocare ſuum falſum teſtimonium
cum pari ſuo damno, & periculo, etiam vi-
tæ, ſi Reus a ſe injuſte pro tali teſtificatus,
de ea periclitetur, & poterat revocando aliquid
effecturus. *Communis*. In damno enim æquali
potius habenda eſt ratio innocentis.
43 Si autem teſtis ex ignorantia invincibili,
inadvertentia, aut oblivione inculpabili falſum
depoſuit, quamvis teneatur retractare id quod
dixit, & damnum impedire eo modo, quo po-
teſt, non tenetur tamen ex juſtitia ad reſtitu-
tionem damni illati; cum neque teneatur ex
re accepta, neque ex injuſta acceptione, ſeu
ex delicto, & vere injuſtitiam non commiſe-
rit. Cajetanus 2. 2. *q.* 70. *art.* 4. Navarrus *in
Manuali cap.* 25. *num.* 40. Sanchez *tom.* 2. *Con-
ſil. moral. l.* 6. *cap.* 5. *dub.* 7. Buſemb. *loc. cit.*
Lezana *in Summa qq. Regular. verb. Teſtis Re-
gular. nu.* 4. Diana, Fagundez, Corduba, &
alii paſſim.
44 Item ad reſtitutionem non tenetur talis teſtis
in caſu quo a parte rei per ſuum falſum te-
ſtimonium nihil effecerit, ſeu nullum damnum
cauſaverit, ex quo per falſa teſtimonia alio-
rum jam tota cauſa damni fuerit poſita, ita
ut Judex ex hoc teſtimonio nihil penitus fue-
rit motus. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 30. *dub.* 7.
Diana *part.* 3. *reſolut.* 105. Fagundez *in VIII.
præcept. Decalog. lib.* 8. *cap.* 42. *n.* 3. Buſemb.
loco cit. circa finem, & alii.
45 Teſtis autem, qui falſum depoſuit, non
ſcienter, nec ex notabili negligentia, ſeu non
ex culpa lata, ſed tantum ex culpa levi, li-
cet non teneatur ad reſtitutionem totalis da-
mni, tenetur tamen ad reſtitutionem partis
juxta proportionem culpæ. Navarr. *loco cit. n.*
40. Sanch. *loco cit. dub.* 27. Fagundez *loco cit.
n.* 1. Lezana *loc. cit. n.* 4. Sotus *lib.* 5. *de Ju-
ſtitia q.* 7. *art.* 4.

Alia ad rem: Vide verb. *Judex*, verb. *Ju- 46
ramentum*, verb. *Reſtitutio*, verb. *Reſtrictio men-
talis*, verb. *Reus*.
Teſtes plures, ſed ſingulares quoad varios 47
actus ſucceſſivos, ex quibus unicum delictum
conflatur, ſi non ad pænam, ſufficientes de-
cernuntur ad torturam pro eruenda veritate.
Benedict. XIV. tom. 1. Conſtitut. 97. incip.
Sacerdos in æternum §. 4. Teſtimonium Judicis 48
omni exceptione majoris in antiquis attendi
debet. Idem Conſtit. 75. incip. *Apoſtolicæ ſer-
vitutis* §. 15.
Teſtis unicus non probat de jure. Idem tom. 49
2. Conſtitut. 28. incip. *Poſtremo menſe* §. 55.
Limita quando teſtis unicus legitimis præ- 50
ſumptionibus, & validis conjecturis adminicula-
tus eſt. Idem *ibid.* §. 55. Item limita, ut 51
collatio Baptiſmi per unicum teſtem fide di-
gnum probari poſſit. Idem *ibid.* §. 31. Teſtes 52
in Judiciis Civilibus, & Canonicis admittun-
tur etiam mulieres, Idem *ibid.* §. 55.
Teſtes *habentes notam manum*, identitatem 53
ſcripturæ autographæ non probant, niſi vali-
dis adminiculis fulciantur id eſt comparentur
cum aliis ejuſdem ſcriptis per peritos, qui de
identitate characteris juxta eorum artis regulas
judicium faciant, & hujuſmodi. Idem Conſti-
tut. 46. incip. *Poſtulatum*. Teſtes examinati 54
turmatim invalidam probationem in cauſis Bea-
tificationis, ſeu Canonizationis conſtituunt,
ſed de ſubſtantia examinis formalis eſt, ut ſin-
guli ſeorſim audiantur. Idem *ibid.*
Teſtes pro electione ſepulturæ ſufficiunt duo. 55
Sic expreſſe reſolvit *Sacra Congreg. Concil. in
Neapolitana Electionis ſepulturæ* 13. *Febr.* 1666.
lib. 25. *Decretor. pag.* 29. *apud. Theſaur. Reſo-
lut. tom.* 2. *pag.* 304. *in Cauſa Sorana Fune-
rum*, §. Redacta, & ſæpe alibi. Nec requiri- 56
tur quod tales teſtes deponentes ſuper electio-
ne ſepulturæ recipiantur medio juramento per
publicum Notarium, ut expreſſe ſtatuit *eadem
Sac. Congr. in Senogallien. Funerum die* 19. *De-
cembr.* 1739. ubi ad ſecundum ſic propoſitum
dubium; *An teſtes ſuper electione ſepulturæ de-
ponentes, recipi debeant medio juramento per pu-
blicum notarium: ſive potius ſufficiat, eoſdem
teſtes deponere oretenus cum juramento coram
ipſomet Parocho, vel Vicario Foraneo?* Reſpon-
dit: *Ad II. Negative ad primam partem & af-
firmative ad ſecundam*. Ita apud Theſaurum
Reſolutionum *tom.* 9. *part.* 1. *pag.* 156. in di-
cta *Senogallien. Funerum*.
Teſtes Synodales tum in Synodis Provin- 57
cialibus, tum Diœceſanis eligebantur viri pro-
batæ fidei, ut Diœceſim perluſtrarent, explo-
ra-

Digitized by Google

raturi an Synodalia ſtatuta cuſtodirentur, & omnia in futura Synodo fideliter referrent, quæ emendanda deprehendiſſent. Differebant *a Periodeutis* ſeu Viſitatoribus, quia juriſdictione carebant. Valde utiles erant, & adhuc eſſent;

59 Difficulter tamen idonei inveniuntur, qui velint tale munus ſuſcipere, adeoque fere ubique in conſuetudinem abierunt, & in eorum locum ſuffecti ſunt Fiſcales Epiſcoporum, & Decani, hoc eſt Vicarii Foranei, qui utique ſi doctrina, pietate, prudentia & zelo præſtarent, ac munus ſuum diligenter obirent, Synodalium Teſtium defectum ſupplerent, & compenſarent. Sic plutibus ad rem erudite ſuo more deducis tradit Benedict. XIV. *de Synodo Diœceſana lib. 4. cap. 3. per tot.*

60 In teſtes aſſiſtentes Matrimonio contracto non præmiſſis debitis denunciationibus, excommunicatio latæ ſententiæ decerni poteſt, Idem *ibid. lib. 7. cap. 69. n. 2.* Vide *tom. 5. verb. Matrimonium art. 2. ſub num. 1.*

61 Teſtes de auditu auditus, allati in Proceſſu Apoſtolico, conjungi non poſſunt in linea æqualis probationis, cum teſtibus de viſu extantibus in Proceſſu ordinario in cauſis Beatificationis, & Canonizationis Sanctorum. Benedict. XIV. in Appendice ad Tomum 4. ſui Bullarii pag. 2. Conſtitut. incip. *Cum ex relatione*

62 §. 2. Vim tamen adminiculativam habere poſſunt, modo majorem, modo minorem, pro varia circumſtantiarum conditione. Idem *ibid.* §. 3.

Additiones ex aliena manu.

63 Debent Teſtes produci coram Judice, cui fides eſt facienda, & quidem in loco Judicii quum major dicatur auctoritas præſentium Teſtium, quam Teſtimoniorum, *L. 3. §. 4. ff. de Teſtib.*

64 Nihilo tamen minus poteſt Judex interdum examen teſtium delegare, præſertim in civilibus; *Novell. 90. c. 5. Auth. apud C. de fide Inſtrum.*

65 Hinc ſponte ſua fluit, Notarios non aliter poſſe Teſtes per ſe examinare, quam ſi examen hoc a Judice delegatum ſit. Et ita hoc examen privatum a Notario factum nullum eſt, Beuſt. *ad L. 31. num. 212. ff. de Jurejurand.* Carpzov. *lib. 3. Reſponſ. 87. n. 3.* Grev. *concluſ.* 102. *n.* 1. & 9. atque adeo nihilominus modo probatio adhuc ſalva ſit, denuo a Judice juramento adſtringendi & examinandi ſunt.

66 De cetero ubi non requiritur ſolemnis probatio, ſed ſufficit nuda demonſtratio, facilius depoſitio Teſtium coram Notario admittitur, uti communiter hodie in poſſeſſorio ſummariiſſimo fieri ſolet, ubi præſentes, vel quaſi demonſtraſſe ſufficit.

Pariter in proceſſu exequutivo ad probandam exceptionem incontinenti admitti poſſe examen Teſtium coram Notario citra delegationem, tenet Carpzov. *Juriſprud. Forenſ. p. 1. Conſt. 8. defin. 30.* quum judicium ſummarie peragatur. 67

TESTIUM PRÆSENTIA QUO AD MATRIMONIA. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii artic. 1. n. 19. ad. 113.*

THALMUD HEBRÆORUM.

JUdæi dicti ſunt a Juda quarto Jacobi Patriarchæ filio. Unde Palæſtina Syriæ Regio, utpote ab eis inhabitata, Judææ nomen obtinuit. Joann. Bohem *de nation. mund. in Republic. Hæbræor. cap. 3.* Card. Petra *tom. 3. Commentar. in Conſtit. 2 Innocentii IV. nu. 1.* Et Hebræi dicti ſunt ab Heber abnepote Semi filii Noe, ut notant Tertull. *in Apol. c.* 18. & poſt plures Gonzal. *in cap. Judæi 5. numer. 1. de Judæis*, Petra *loco c. n. 1.* recte advertens, quod Sacri Canones tum antiqui, cum recentiores eos utroque nomine promiſcue appellant, & Joſephus *lib. 1. Antiquit. Judaicarum.* Alii tamen autumant Hebraicam Gentem, & linguam fuiſſe cognominatam ex eo quod cum ipſi Abraham de terra, & cognitione ſua egredi, & terram Chanaam ingredi a Deo juſſo, ut in eam terram iret, ſuperandus fuiſſet Euphrates, dictus ſit *Hebræus*, ideſt *Tranſitor*, & inde ejuſdem Poſteri Hebræi fuerint appellati. 1

Thalmud Hebræorum, ſeu Judæorum hebraice idem importat, quod latine ſonat diſciplina, ſeu doctrina. Sic Decian. *lib. 5. tractat. criminal. cap. 12.* Cardin. Petra *tom. 3. Commentar. in Conſtitut. 2. Innocentii IV. num. 3.* & alii. Sixtus autem Senenſis *lib. 4. Bibliothec. Sacr.* dicit nomine Thalmud ſignificari ingens, ac vaſtum opus Judaicarum Traditionum, in quo collecta ſunt Decreta omnia Rabbinorum, Sammai, Hillel, Akiba, Joſeph, & filiorum Aſamonæi una cum aliis innumeris aliorum Magiſtrorum Statutis, ſententiis, & tam Divinarum, quam humanarum 2

Digitized by Google

Legum expoſitionibus , quibus nunc tota Judæorum natio regitur . Ab alii vero vocatur jus judaicum , tam civile quam ſacrum , doctrinale etiam , ac Pandectæ & Digeſta . Sic Pignatell. *tom.* 5. *conſult.* 15. *num.* 14.

3 Thalmud compilare cæpit quidam Judas Simonis filius circa annum Chiſti 150. poſt ultimam Hieroſolimæ deſolationem , inde circa annum 300. auctum , & Thalmud Hieroſolymitanum appellatum a quodam R. Johanna . Poſtremo iterum compilatum fuit cum aliis additionibus circa annum 479. a R. R. Aſe , Jeſſe , & Hemai , quæ compilatio cum Babyloniæ contigerit , exinde Thalmud Babylonicum appellatum eſt , ut referunt Decianus *loc. cit. nu.* 3. Cherubin. junior *ad Conſtitut.* 20. *Clementis VIII. ſchol.* 2. Voiſin. *in proœm. pugion. Fidei pag.* 57. Rota
4 *loc. cit. n.* 4. Unde Thalmud aliud eſt Hieroſolymitanum , & aliud Babylonicum.

5 Pignatell. autem *loco cit. n.* 10. habet , quod Liber Thalmud cœptus eſt anno a Domino Jeſu 100. ad umbilicum productus anno ejuſdem 400. ſed Ben-Majemon in compendium redegit Thalmud , & ſcripſit anno 1150. & habetur ſecundo loco poſt Bibliam ; & tantæ eſt auctoritas ut Thalmud .

6 Thalmud ſive Hieroſolymitanum , ſive Babylonicum , ultra infinitas ineptias , abuſiones erroneas , & ſtultitias inauditas continet tacite , vel expreſſe innumerabiles hæreſes , ſeu errores contra veteris , ac novæ Legis Scripturas , nec non contomelioſas impietates , & blaſphemias contra Deum , Santiſſimam Trinitatem , Salvatorem noſtrum , Beatiſſimam Virginem , Beatos Angelos , Patriarchas, Prophethas , Apoſtolos , alioſque Sanctos Dei , Sanctiſſimam Crucem ; Sacramenta novæ Legis , ſacras Imagines , ſanctam Catholicam Eccleſiam , Sedem Apoſtolicam , Chriſtianam Religionem ac Chriſtianos , ac plurima alia delitamenta , quæ videri poſſunt apud Sixtum Senenſem *lib.* 2. *tom.* 1. *Bibliothecæ Sacræ* , Iſidor. Epiſcop. Hiſpal. *lib. contra Judæos n.* 49. Marquard *de Judæis p.* 3. *cap.* 1. *n.* 49. *inter tract. magn. tom.* 14. & pluta ejuſdem libri capita affert Pignatell. *cit. t.* 5. *conſult.* 14. *n.* 11. quæ referuntur ſub verb. *Hebræus a n.* 38.

7 Hujus impii , nefandique Thalmud fere infinita volumina in tota Gallia reperta , fuerunt Pariſiis juſſu Gregorii IX. Summi Pontificis , & auxilio Regis Galliæ tunc Sancti Lu-
8 dovici anno circiter 1239. Igne combuſta . Hoc idem quo ad combuſtionem Thalmudicorum voluminum ſtatuerunt Innocentius IV. Clemens IV. Honorius IV. & Joannes XXII.
9 In Italia quoque Julius III. anno 1553. cum Feſta Tabernaculorum a Judæis menſe Septembri celebrarentur, per omnes Urbes Thalmudica volumina inquiri , & comburi juſſit . Deinde Paulus IV. per Decretum Supremæ Inquiſitionis anno 1559. eorumdem Thalmudicorum voluminum perquiſitionem , & combuſtionem fieri mandavit , ſicque fecere Sanctus Pius V. anno 1566. & Gregorius XIII. ſtatuentes ut ab Inquiſitoribus procedatur contra Judæos hujuſmodi volumina retinentes .
Et poſtremo Clemens VIII. Conſtitut. 20. in- 10
cip. *Cum Hebræorum* , omnes præcedentes circa Thalmudicos libros prohibitiones approbans , omnibus tum Judæis , tum Chriſtianis eos retinere , aut quovis modo uti vetuit , etiam ſub prætextu expurgationis factæ , aut faciendæ , revocans quaſcumque licentias ad id obtentas a quibuſcumque , etiam a Nunciis Apoſtolicis , aut de Latere Legatis , ac prohibens in futurum quibuſcumque , concedere facultates eos retinendi , legendi , deferendi , emendi , 11
vendendi , aut de novo excudendi . Iterum jubendo , ut infra duos menſes a die publicationis eos retinentes locorum Ordinariis , ſive Inquiſitoribus deferrent , ab his ſtatim comburendos , indicta contra tranſgreſſores Hebræos pœna amiſſionis librorum , publicationis bonorum , aliiſque gravioribus , etiam corporis afflictivis arbitrio Ordinariorum , aut Inquiſitorum . Et contra Chriſtianos ultra præfatas pœ- 12
nas , Excommunicatione latæ ſententiæ etiam impoſita .

An autem Excommunicatio lata contra Chri- 13
ſtianos legentes , aut retinentes libros Thalmudicos ſit reſervata Summo Pontifici , dubitant Doctores . Quo ad Excommunicationem enim appoſitam per Bullam Pii IV. *in Indice librorum prohibitorum* poſſunt abſolvi a proprio Confeſſario , ut recenſendo tenorem ipſius Excommunicationis ab altera impoſita in Bulla Cœnæ Domini , docent Suarez *de Fide diſp.* 20. *ſect.* 3. *n.* 39. Becanus *de Fide cap.* 15. *q.* 8. Delbene *de offic. Inquiſit. part.* 1. *dubit.* 46. *per. num.* 5. *& ſeq.* Bonacina *tom.* 3. *de Cenſur. in Bulla Cœnæ diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 2. Card. Petra *loco cit. n.* 13. ubi ſubjungit quod nec etiam poteſt dici , quod incurratur Excommunicatio lata in Bulla Cœnæ , quia procedit contra legentes libros Hæreticorum , & ſic non comprehendit iſtos Judæorum , & firmat idem Delbene *dubit.* 36. *in Corol. n.* 1. 2. *&* 6. Bonacina *cit. diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *num.* 21. Unde idem Petra recte concludit quod cum in Conſtitutione Clementis VIII. nulla adſit re-

re-

Digitized by Google

reſervatio Cenſuræ, oon videtur, quare poſſit dici reſervata; Sicque ſolum elicitur talis reſervatio quo ad ferentes, vel auxilium præſtantes Hebræis, ut dictos libros habeant, qnia, cnm ex eadem Conſtitutione iſti incurrant pœnas fautorum Hæreticorum, proinde incurrunt etiam Excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ. Hactenus erudite ſuo more Eminentiſſimus Petra *loc. cit. n.* 13. & 14. Vide verb. *Libri probibiti n.* 28.

Noviſſimæ additiones ex aliena manu.

14 Longe a veritate aberrat Ferraris noſter iu taxanda Thalmudis Epoca; præterquam quod Miſna cum Thalmud, itemque Thalmud utrumque Hieroſolymitanum cum Babylonio confundit. Qnoniam vero meum non eſt nunc Chronologum, aut Hiſtoricum Litterarium agere, Lectores remitto ad *Rabbinicas Bibliothecas* Bartolocci, & Wolfii. Illud autem, de quo Lectorem eumdem admonendum eſſe cenſeo, eſt, quod etſi Corpus thalmudicum multis, ac fere innumeris reſertum ſit fabellis, nugis, contradictionibus, erroribus, vel etiam blaſphemiis, quarum ampliſſimum catalogum elaboravit prædictus Bartolocci *Tom.* 3. *a pag.* 359. *ad pag.* 663. ac propterea jure in illud animadverſum ſit, diriſque flammis devoraodum traditum: negari tamen nequit, quin multa adhuc in eodem reſerventur divinarum ſcripturarum explanationi, rectæque earumdem intelligentiæ, perquam utilia, necnon antiquæ, genuinæque traditiones Iſraeliticæ gentis, tum argumenta adverſus Judæorum pervicaciam, & quod maxime eſt notandum; Catholicæ Eccleſiæ apologia adverſus hujus temporis hæreticos. Abſtinere omnino nequeo ab adducendis nonnullorum Clariſſimorum Virorum teſtimonia, & judicia de eodem Thalmud. Illuſtriſſimus Boſſuetius in admirabili ſuo Opere, cui titulus, *Diſcours ſur l' hiſtoire univerſelle*; *part.* 2. hæc ſcripta reliqnit; *Habent* (Judæi) *opus ab iis appellatum Thalmud, ideſt*, doctrina, *quod æquali cum ſacra ſcriptura, veneratione proſequuntur. Antiquorum eorum Magiſtrorum tractatus, atque ſententias in unum collectas complectitur; & quamvis partes ſingulæ, quibus magnum hujuſmodi Opus conſtat, eadem minime potiantur antiquitate; poſteriores tamen, qui inibi referuntur, auctores, priora Eccleſiæ ſæcula attigere. Hac autem in collectione, inter innumeras, indecenteſque fabellas, quarum pleræque evulgatæ conſpiciuntur poſt Chriſti adventum, quædam occurrunt vetuſtiſſimarum traditionum lipſana hæbraicæ gentis, probationeſque, quibus facile redarguatur*. Idem eſt judicium quod de eodem Thalmud noviſſime efformavit Clar. Abbas Houtteville in egregio Opere adverſus incredulos edito, *tom.* 1. *diſcours critique pag.* 148. *Generatim*, inquit, *de Thalmud loquendo, magnum hoc Opus reſidua quædam pretioſa continet veterum Judaicarum traditionum, a quibus adjutorium poſtulari poſſe recognoſco ad Sacrarum Scripturarum intellectum... Neque aſſerere vereor, quin in ea Tractatuum, ſententiarumve caterva, quibus compactum eſt, talia reperiantur, ut ſi quis ea ſeligere apprime norit, invictiſſima ex iis elaborare poſſit argumenta pro Eccleſia cum Judæis diſceptaturus*. Præiverat Claudius Fleurii; *Diſcours ſur l' Hiſtoire Eccleſiaſtique*, V. *diſcours* §. V.

Heinc mirum non eſt, ſi Raymundus Martini dominicanæ familiæ ſec. XIII. ſplendidiſſimum ornamentum in Prœmio eximii, ſingulariſque Operis *Pugionis fidei*, *n.V.* profiteatur; *Secundaria vero* (materia hujus Pugionis erit) *quædam traditiones, quas in Thalmud, & Midraſchim, ideſt Gloſſis, & traditionibus antiquorum Judæoram reperi, & tamquam Margaritas, quaſi de quodam maximo ſimario ſuſtuli non modice lætabundus*. Quod & fideliter præſtitit pius, doctuſque Vir maximo cum Eccleſiæ emolumento, adeo ut, omnes quotquot in poſterum Chriſtianam Religionem adverſus Judaicam perfidiam vindicare aggreſſi ſunt, a Raymundo arma commodarint. Eamdem & ipſe Spartam ſecutus quantocius, nedum adverſus Judæos, verum etiam adverſus Eterodoxos hujus temporis, Eccleſiæ Catholicæ dogmata propugnabit thalmudicis, cæteriſque Judaicis traditionibus in cæno Rabbinicorum voluminum involutis V. C. Abbas D. Bernardus Poch. 15

THEOLOGIA, THEOLOGUS.

THeologia eſt Divinarum rerum ex iis, quæ revelata ſunt, Sacra Doctrina. *Eſt in re communis*. 1

Theologia eſt quintuplex, ſçilicet Poſitiva, Aſcetica, Polemica, Scholaſtica, Moralis. *Sic Doctores communiter*. 2

Theologia *Poſitiva* eſt, quæ in ſenſu Scripturæ, Traditionum, Decretorum Pontificiorum, & Definitionum Conciliorum explicando occupatur, 3

patur, uti eſt Theologia Sanctorum Patrum, & aliorum Sacræ Scripturæ, ac Sacrorum Canonum interpretum, & ideo dicitur *Poſitiva*, quia ponit fundamenta pro conſtruendis argumentationibus Theologicis; ejus præcipua functio eſt interpetrari Sacras Scripturas, Traditiones, ac Sacros Canones.

4 Theologia *Aſcetica*, ſeu *Myſtica*, aut *Affectiva* eſt, quæ non tam rationis diſcurſu, quam ſimplici mentis intuitu affectuoſe res divinas contemplatur, & ſapit, & ideo, non ſolum intellectum illuminat, ſed præſertim voluntatem inflammat, & dicitur *Aſcetica*, quia potiſſimum docetur in Aſceteriis Religioſorum: ac ejus præcipua functio eſt tradere Doctrinas ad perfecte virtutes conſequendas neceſſarias, & docere veram perfectionem Chriſtianam.

5 Theologia *Polemica*, ſeu *Dogmatica*, aut *Theoretica* eſt, quæ Fidei dogmata, & Myſteria Fidelibus exponit, & contra Infideles defendit, & dicitur *Polemica* a quodam verbo Græco, quod bellum ſignificat, quia tractat controverſias, & docet modum defendendi veram Fidem, & expugnandi Hæreſes. Et ejus præcipua functio eſt ponere vera Fidei Myſteria fidelibus, ut confirmentur, & infideles convincere de erroribus, ut convertantur.

6 Theologia *Scholaſtica* eſt, quæ artificioſa methodo, & ſyllogiſtice de rebus Divinis diſſerit ad differentiam Poſitivæ; quæ privata Sacrarum Scripturarum lectione, & exercitatione SS. P. P. comparantur. Et dicitur *Scholaſtica*, quia in Scholis traditur, & a Doctoribus Scholaſticis eſt inducta. Et ejus præcipua functio eſt deducere concluſiones certas ex principiis partim Fidei, & partim luminis naturalis.

7 Theologia *Moralis* eſt, quæ de rebus ad mores pertinentibus in ordine ad ſalutem concluſiones proponit, eaſque argumentis facilioribus declarat, & confirmat. Et dicitur *Moralis*, quia Mores ad Fidei Chriſtianæ regulam ordinat; Et ejus præcipua functio eſt actus humanos, ſeu morales hominum dirigere, & ad id explicare, & reſolvere caſus conſcientiæ.

8 Theologia ratione ſubjecti, in quo recipitur, dividitur in Theologiam Dei, in Theologiam Beatorum, & in Theologiam Viatorum. *Theologia Dei* eſt, quæ immediate innititur lumini ſupernaturali increato, nempe intellectui Divino. *Theologia Beatorum* eſt, quæ innititur lumini ſupernaturali creato clare, & evidenter manifeſtativo, nempe viſioni beatificæ, *Theologia Viatorum* eſt, quæ innititur lumini ſupernaturali creato, ſed obſcuro, nempe Fidei. Theologia Dei eſt comprehenſiva, Theologia Beatorum eſt intuitiva, Theologia Viatorum eſt diſcurſiva.

Theologia ratione objecti, circa quod ver- 9
ſatur, dividitur in Theologiam neceſſariorum, & in Theologiam contingentium. *Theologia neceſſariorum*, eſt quæ reſpicit veritates neceſſarias, ut Unitatem Dei in eſſentia, Trinitatem in Perſonis, Infinitatem in ſuis Attributis, ſeu unico verbo, eſt, quæ reſpicit Deum ad intra. *Theologia contingentium* eſt, quæ reſpicit veritates contingentes, ut Creationem Mundi, Incarnationem Divini Verbi, Creaturas, quas Deus libere vel creat, & moderatur in ordine Naturæ; vel vocat, & juſtificat in ordine Gratiæ; vel beatificat, & coronat in ordine Gloriæ, ſeu unico verbo eſt, quæ reſpicit Deum ad extra.

Theologiæ objectum eſt omnis veritas ali- 10
quo modo ad Deum pertinens, & deducibilis ex revelatis; reductive autem & ultimate eſt ipſe Deus; & hoc clare patet tum ex ipſius nomine: vocatur enim Theologia ex quo ſit ſcientia, vel ſermo de Deo, & tum ex hoc, quod omnia, de quibus agitur in Theologia, directe, vel indirecte ipſum Deum reſpiciant.

Theologia Dei non eſt proprie ſcientia: Ad 11
rationem enim ſcientiæ requiritur diſcurſus, ſeu progreſſus a minus notis ad notiora, Deus autem omnia unico actu clariſſime intelligit. Theologia Beatorum de neceſſariis eſt ſcien-
tia. Habet enim omnes conditiones ad ſcien- 12
tiam requiſitas, & etiam diſcurſum, de quo majus eſt dubium, quia Beati ex Scoto prius ſaltem natura intelligunt quidditatem rei, quam
proprietates. Theologia Viatorum non eſt pro- 13
prie ſcientia: Deficit enim ipſi evidentia, cum nitatur in Fide, quæ eſt obſcura; Poteſt tamen dici ſcientia lato modo, ſumendo ſcientiam pro cognitione ita certa, ut ipſius certitudo æquipolleat evidentiæ, ut habetur ex Scoto *q. 3. Prolog.*

Theologia in ſe, & in quocumque intellectu 14
eſt ſapientia; ſepoſita tamen evidentia in intellectu Viatorum: Eſt enim cognitio rerum altiſſimarum, nempe Dei, & Divinorum, quæ habetur per rationes altiſſimas, ſcilicet per Fidem in intellectu Viatorum, per lumen Gloriæ in intellectu Beatorum, & per eſſentiam
Divinam in intellectu Dei. Quod eſt proprium 15
Sapientiæ, quæ definitur, quod ſit notitia rerum Divinarum per altiſſimas cauſas.

Theo-

Digitized by Google

Theologia Dei non eſt practica, ſed ſpecu-
lativa. Ipſa enim non eſt regulativa, cum in-
tellectus Dei nequeat regulare Divinam vo-
luntatem, ex quo ipſa ſit ſumme recta, & re-
gula omnium, nec poſſit habere malos actus,
adeoque non eſt regulabilis, & conſequenter
Dei Theologia nec eſt regulativa, nec practi-
17 ca. Theologia autem Beatorum, & Viatorum
eſt practica: Operatur enim circa objectum
ipſum diligendo, nec manet in ſola contem-
platione Dei, ſed excitat voluntatem ad Deum
amandum, & ſic dirigit praxim: Et hæc ali-
qualis breviter de Theologia perſtricta noti-
tia ſufficiat. Reliqua de ea, tum poſitiva,
tum Aſcetica, tum Polemica, tum Scholaſti-
ca, tum Morali relinquendo videnda apud
ſuos reſpective Auctores, qui ſuſe ad rem in-
tegra volumina ediderunt.

18 Hic juvat addere quod in noſtro Minoritico Ordine primus omnium legitime Sacram Theologiam interpretatus eſt S. Antonius de Padua cum facultate ut ſequitur S. P. noſtri Franciſci.

Cariſſimo meo Fratri Antonio

Frater Franciſcus in Chriſto ſalutem.

Placet mihi quod Sanctæ Theologiæ Litteras Fratribus interpreteris; ita tamen, ut neque in te, neque in ceteris (quod vehementer cupio) extinguatur ſanctæ orationis ſpiritus juxta Regulam, quam profitemur. Vale.

Recepta hac Seraphici S. Patris Patentali facultate primam Cathedram Scholaſticæ Doctrinæ aperuit S. noſter Antonius in noſtro Fratrum Minorum Ordine, eamque docuit in Alma ſtudiorum Matre Civitate Bononiæ, ac in aliis Galliæ, & Italiæ Civitatibus, & poſtremo in Civitate Paduæ, ubi glorioſum, ac miraculoſum vitæ ſuæ curſum complevit; & præ innumerabili miraculorum multitudine, nondum a ſuæ glorioſæ mortis tranſacto anno (quod mirum eſt) a Gregorio IX. plaudente Urbe, & Orbe in Civitate Spoleti (ubi tunc aderat Romana Curia) Sanctorum Faſtis omni cum ſolemnitate fuit adſcriptus. Sic P. Petrus Antonius de Venetiis in Viridario Seraphico italice conſcripto *tom.* 2. *cap.* 2. *pag.* 9. aliique apud Wadingum ad *annum* 1222. & habetur in Opuſculis ejuſdem S. P. Franciſci *tom.* 1. *Epiſtola tertia*.

19 Quo ad ea, quæ concernunt Theologum. Vide verb. *Canonicus art.* 9. *a n.* 1. *uſque ad num.* 44. ubi abunde de omnibus.

THESAURUS S. M. ECCLESIÆ. Vide verb. *Indulgentia art.* 1. *a n.* 4.

THESAURUS. Vide verb. *Dominium art.* 3. *a num.* 26. *a n.* 45.

THURIFICATIO.

THurificatio juxta formam Cæremonialis cum 1
unico tantum Thuribulo eſt facienda. *Sa-
cra Congr. Rit. in Lucerina* 21. *Julii* 1618.
apud Aldan. *in Compendio Canonicarum reſolu-
tionum lib.* 1. *tit.* 9. *num.* 34. & Barboſ. *in
Summ. Apoſtolic. deciſ. verb. Thurificatio n.* 1.
Uſus enim duorum Thuribulorum non proba- 2
tur. *Sacr. Congr. Rit. in Alexandrina* 15. *Mar-
tii* 1608. *in reſponſ. ad* 2. *dub. & in dict. Lu-
cerina* apud Aldan. *loco cit. n.* 36. & Barboſa
loc. cit. n. 2.

Thurificationis munus eſt Diaconi, qui etiamſi 3
ſit ex Dignitatibus, vel Canonicis, poſt in-
cenſatum Epiſcopum, debet alios Prælatos, ſi
adſint, Magiſtratum Sæcularem, Dignitates,
& Canonicos incenſare; Manſionarios vero, &
alios Capellanos, alius Capellanus, ſeu Ma-
giſter Cæremoniarum pro Eccleſiæ conſuetu-
dine incenſare debet. *Sacra Congreg. in Lu-
cen.* 10. *Julii* 1600. apud Aldanum *loc. cit.
n.* 37. Barboſ. *loco cit. n.* 3.

Thurificatio debetur Canonicis paratis ante 4
Vicarium Generalem. *Sacra Congregat. Rit. in
Egitanien.* 3. *Auguſti* 1602. *& in Tiburtina* 6.
Martii 1610. apud Barboſ. *loco cit. num.* 10.
& tract. de Canonicis c. 18. *n.* 29.

Thurificatio debetur prius Canonicis Cathe- 5
dralis, & Collegiatæ, quam Gubernatori, &
Officialibus. *Sacra Congregat. Rit. in Camplen.*
28. *Januar.* 1612. apud Sellium *in Selectis Ca-
nonicis cap.* 16. *num.* 23. & Barboſa *loco citat.
n.* 11. Vide tamen *infra a num.* 32. *ad* 39.

Finito Evangelio Miſſæ ſolemnis, cui aſſi- 6
ſtit Epiſcopus cum Cappa, thurificandus eſt
celebrans, non vero Epiſcopus. *Sacra Congr.
Rit.* 4. *Auguſt.* 1663. apud Pittonum *Conſtit.
ad Canonicos n.* 720.

Thurificatio in Eccleſia Collegiata exem- 7
pta, præſente Epiſcopo cum Canonico Eccle-
ſiæ Cathedralis, & Abbate cum Canonicis, di-
ctæ Eccleſiæ Collegiatæ, debetur primum Epi-
ſcopo triplici ductu Thuribuli, & poſt Epiſco-

Digitized by Google

pum immediate Canonico Cathedralis Eccleſiæ duplici ductu, deinde Abbati etiam duplici ductu. *Sacra Congreg. Rit. in Alexandrina S. Petri in Bergolio 7. Februarii* 1604. apud Barboſa *loco cit. num.* 12. *& tract. de Canonicis cap.* 34. *num.* 32. Et iterum in Decretis Generalibus 22. *Septembr.* 1659. §. 15. ibi: *Epiſcopus præterea trino ductu, & immediate Canonici Cathedralis duplici, moxque Abbas (niſi celebret (pariter duplici, ac ſubinde Canonici, vel Monachi Abbatialis Eccleſiæ unico tantum ductu thurificentur*. Vide verb. *Abbas*, ubi dantur Decreta per extenſum.

8 Canonicis Collegiatæ thurificatio debetur ante Rectores, & Beneficiatos aliarum Eccleſiarum Parochialium, etiam quando in eorum propriis Eccleſiis ſimul Divinis interſunt, nec eſt hujuſmodi Cæremonia aliquo prætextu omittenda, ſi ex conſuetudine fieri ſolet. *Sacra Congregat. Rituum in Calaguritana* 1. *Junii* 1601. apud Aldan. *loc. cit. num.* 40. Barboſa *loc. cit. num.* 23.

9 Thurificatio debetur duplici ductu Thuribuli Canonicis Collegiatæ; Clericis vero Parochialium Eccleſiarum unico ductu. *Sacra Congregat. Rit. in Cæſarauguſtana de Daroca* 19. *Januarii* 1613. apud Barboſam *loco citato n.* 14. *& tract. de Canonicis capit.* 18. *n.* 66.

10 Thurificatio debetur duplici ductu Portionariis, & aliis Beneficiatis, ſicut & Canonicis, quando tales Portionarii, & Beneficiati in reliquis omnibus, & per omnia æquiparantur Canonicis, & æqualiter incedunt in Proceſſionibus, & ſedent iu æqualibus ſcamnis, non obſtante Cæremonialis Libro, qui intelligitur, quando non adſunt Presbyteri, qui ſunt omnino æquales Canonicis. *Sacra Congregatio Rit. in dicta Caſarauguſtana de Daroca* 21. *Martii* 1615. apud Barboſa *loco citato num.* 25. *& tract. de Canonicis cap.* 34. *num.* 34.

11 Dignitatibus hinc inde diſtributis in choro debent iocenſari eæ cum Canooicis ab una parte, deinde aliæ cum aliis Canooicis ab altera parte; Non vero omnes Dignitates ſimul ante omnes Canonicos. *Sacra Congreg. Rit.* apud Gavant. *in Manual. Epiſcop. verb. Miſſa Conventualis in addit. num.* 3. apud Pitton. *Conſtit. ad Canonicos n.* 123.

12 Aſſiſtentes Epiſcopo, licet ſint minus digni, ratione aſſiſtentiæ ante Dignitates thurificantur, & recipiunt pacem. *Sacra Congregat. Rit. in Bracharen.* 19. *Junii* 1608. apud Barboſ. *tract. de Canonicis cap.* 33. *num.* 15. *&* 16. & Pitton. *loco cit. num.* 140.

13 Archidiaconus, qui ſuſtinet baculum Epiſcopi, dum celebrat ſolemniter, thurificandus eſt immediate poſt Diaconos aſſiſtentes. *Sac. Congr. in d. Bracharen.* 19. *Junii* 1608. apud Barboſ. *tract. de Canonicis cap.* 5. *num.* 52. *& cap.* 33. *n.* 22.

14 Aſſiſtens Presbyter ſive Dignitas ſit, ſive Canonicus, thurificare debet Epiſcopum, & non Diaconus Evangelii. *Sac. Rit. Congreg. in Placentina* 19. *Maii* 1607. apud Barboſ. *tract. de Canonicis cap.* 23. *n.* 17. *&* Pittonium *loc. cit. n.* 207.

15 Thurificatio non debetur Epiſcopo a Canonico, vel dignitate aſſiſtente genibus flexis, ſed ſtante. *Sac. Congreg. Rit. in Oſcenſi* apud Barboſ. *in Summ. loc. cit. num.* 4. *& tract. de Canonicis cap.* 33. *num.* 29. & Aldan. *loc. cit. n.* 38.

16 Thurificatio cum triplici ductu Thuribuli, unico tantum, & digniori, ideſt Epiſcopo convenit. *Sac. Cong. Rit. in Vintimilien.* 11. *Decemb.* 1604. *& in Civitat. Ducal.* 11. *Novemb.* 1614. apud Barboſ. *loc. cit. n.* 5. *& tract. de Canonicis cap.* 34. *n.* 26. Pitton. *loc. cit. num.* 281.

17 In abſentia vero Epiſcopi thurificatio fieri debet Celebranti triplici ductu juxta Regulas Ceremooialis. *Sac. Congreg. Rit. in Patavina Plebis Sacci* 9. *Maii* 1606. *& in Comen. Valutiæ* 30. *Januarii* 1616. apud Pitton. *loc. cit. n.* 281. & Barboſ. *loc. cit. n.* 6. 18 Dignitatibus autem, & Caoooicis Cathedralium in ſuis Eccleſiis duplici, ceteris vero de choro unico ductu thurificatio debetur. *Ead. Sac. Cong. Rit. in d. Patavina, & Comenſi* apud Pitton. *loc. cit.* & Barboſ. *loc. cit. n.* 7.

19 Unde thurificatio duplici ſolum ductu debetur Dignitatibus Cathedralium, niſi firmiter probetur immemorabilis, quod triplici ductu thurificentur, abſente Epiſcopo. *Sac. Cong. Rit. in Caſertana* 16. *Septembr.* 1632. apud Barboſ. *loc. cit. n.* 8. *tract. de Canonicis c.* 34. *num.* 31.

20 Thurificatio non debetur Caoonicis ab Epiſcopo celebrante. *Sac. Congreg. Rit. in Uladiſlanien.* 2. *Martii* 1613. apud Sellium *in Selectis Canon. cap.* 16. *num.* 22. Barboſ. *loc. cit. num.* 9.

21 Thurificatio duplici, non autem triplici ductu debetur Vicario Generali ſedenti in choro, licet ſupra Canonicos & ſit Prælatus. *Sacra Congr. Rit. in Nepeſina* 14. *Januarii* 1617. apud Barboſ. *loc. cit. n.* 16. *& tract. de Canonicis cap.* 34. *n.* 29.

22 Thurificatio debetur Magiſtratui poſt Canonicos

hicos æquis ductibus. *Sacr. Cong. Rit. in Interamnen.* 20. *Junii* 1600. *& in Faventina eadem die & Anno* apud Aidan. *loc. cit. n.* 41. Barboſ. *loc. cit. n.* 17. Nam Canouici ante Magiſtratum thurificandi ſunt, tam iu Cathedrali, quam in aliis, in quibus ſimul convenerint; ubi talis eſt couſuetudo. *Sac. Rit. Congreg. in Narnien.* 15. *Junii* 1605. apud Barboſ. *loc. cit. num.* 17. *& tract. de Canonicis cap.* 18. *num.* 75.

23 Thurificatio a Presbytero celebrante uon eſt præſtanda Domiuo loci, nec aliis, *Sacr. Congr. Rit. in Calaguritana* 5. *Julii* 1614. apud Aidau. *loc. cit. num.* 42. & Barboſ. *l. cit. num.* 18.

24 Circa ιhurificationem autem Baronis Domini loci ſervanda eſt conſuetudo. *Sac. Rit. Con. in S. Agathæ* 17. *Novemb.* 1607. apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 56. *num.* 58. & Barboſ. *in Summ. Apoſtolic. deciſ. verb. Conſuetudo circa thurificationem n.* 5.

25 Curaιus, ſive Rector Eccleſiæ Parochialis tamquam caput Eccleſiæ thuιificandus eſt ante Dominum Loci. *Sacra Congr. Rit. in Turritana* 7. *Auguſti* 1610. apud Sellium *loc. cit. cap.* 71. *num.* 20. & Barboſ. *loc. cit. verb. Curatus n.* 12.

26 Diaconus Evangelii debet thurificare Chorum, nec ab eo munere excuſatur ſub prætextu contrariæ couſuetudinis. *Sacra Congreg. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. *in reſponſ. ad dub.* 10. apud Aidan. *loc. cit. tit.* 9. *num.* 35. & Barboſ. *loc. cit. verb. Diaconus n.* 4.

27 Diaconus debeι iucenſare Canonicos, & alios, non tameu Manſiouarios. *Sacr. Congr. Rit. in Lucerina* 20. *Aprilis* 1620. apud Aidau. *loc. cit. num.* 34. & Barboſ. *loc. cit. n.* 3.

28 Diaconus non debet dare pacem Laicis, nec Dominuo Loci. *Sacr. Congr. Rit.* 5. *Julii* 1614. apud Gavant. *in Rubricis Miſſalis part.* 2. *tit.* 10. *num.* 8. *verſ. Ordo*, & Barboſ. *loc. cit. n.* 6.

29 Conſuetudo, ut Vicarius Generalis thurificetur ante Canonicos ſervanda eſt, ſive qui thurificat ſit Canonicus, ſive Acolythus. *Sacr. Congr. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. apud Sellium *loc. cit. cap.* 56. *n.* 53. & Barboſ. *loc. cit. verb. Conſuetudo circa thurificationem num.* 1.

30 Conſuetudo loci, vel Eccleſiæ ſervanda eſt, ut Vicarius Generalis ſit thurificandus, & debeat accipere Candelam, Cinerem, Palmam, & adorare Crucem ante, vel poſt Capitulum. *Sacr. Congreg. Rit. in Neocaſtr.* 19. *Januarii* 1607. apud Sellium *loc. cit. cap.* 56. *n.* 54. Barboſ. *loc. cit. n.* 2.

31 Conſuetudo, ut Manſionarii ab una parte thurificentur immediate poſt Canonicos ejuſdem partis, antequam thurificentur Dignitates, & Canonici, qui ſedent ab alia parte Chori, non eſt ſervauda. *Sac. Cong. Rit. in Placentina* 19. *Maii* 1607. *in reſponſ. ad dub.* 3. apud Sell. *loc. cit. cap.* 56. *num.* 57. & Barboſ. *loc. cit. n.* 4.

32 Conſuetudo ut Gubernator thurificetur immediate poſt Epiſcopum, ſeιvanda eſt. *Sacr. Congreg. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. *reſponſ. ad dub.* 4. apud Sell. *loc. cit. cap.* 56. *n.* 59. Barboſ. *loc. cit. n.* 6.

33 Conſuetudo incenſandi Guberuatores Civitaιum Sedis Apoſtolicæ, qui ſunt Referendarii, & Prælati, & utuntur Rochetto ante Canouicos poſt Epiſcopum, ſervanda eſt. *Sac. Cong. Rit. in Cæſanaten.* 7. *Decemb.* 1601. apud Sell. *loc. cit. cap.* 56. *num.* 60. & Barboſ. *loc. cit. num.* 7.

34 Conſuetudo, quod Gubernator Status thurificeιur, & habeat pacem ante Rectores, & Curatos Eccleſiarum, ſervanda eſt. *Sacr. Cong. Rit. in Gotian. in Sardinia* 5. *Julii* 1615. apud Sell. *loc. cit. cap.* 56. *num.* 61. Barboſ. *loc. cit. n.* 8.

35 Conſuetudo laudabilis, quod Gubernator non thurificetur, nec oſculetur librum Evangelii, nec habeat pacem immediate poſt Epiſcopum, ſervanda eſt. *Sacr. Congr. Rit. in Tullen.* 2. *Auguſti* 1603. apud Sellium *loc. cit. num.* 62. Barboſam *loc. cit. n.* 9.

36 Gubernator Protonotarius cum habitu Prælatitio, ideſt Rochetto, & Mantello Divinis aſſiſtens thurificandus eſt ante Canonicos immediate poſt Epiſcopum. *Sac. Congreg. Rit. in Faventina* 5. *Julii* 1603. apud Aidan. *loc. cit. tit.* 16. *num.* 64. & Barboſ. *loc. cit. verb. Gubernator n.* 10.

37 Gubernator digniſſimus, & perpetuus, thurificandus eſt immediate poſt Epiſcopum, & ante Canonicos, etiam paratos. *Sacr. Congr. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1698. *in reſponſ. ad dub.* 4. apud Sellium *loc. citat. cap.* 27. *num.* 34. Barboſam *loc. cit. verb. Gubernator num.* 11.

38 Gubernator Civitatis etiam non Prælatus thurificandus eſt immediate poſt Canonicos aſſiſtentes ante alios Canonicos; abſente vero Epiſcopo, immediate poſt Vicarium Generalem. *Sacr. Congr. Rit. in Faventina* 9. *Maii* 1606. *& in Fanen.* 1. *Septemb.* 1607. apud
Sell. *loc. cit. cap.* 27. *num.* 75. Barboſ. *loc.* 39
cit. num. 12. Etiamſi Gubernator ſit uxoratus. *Ead. Sacr. Congr. in Faventina* 17. *Nov.* 1607. apud

apud Sell. *loc. cit. cap.* 27. *n.* 36. Barboſ. *loc. cit. num.* 12.

40 Gubernator Civitatis thurificandus eſt duplici, & non triplici ductu Thuribuli. *Sacr. Rit. Congr. in Civitatis Ducalis* 11. *Novembr.* 1614. apud Sellium *cit. cap.* 27. *num.* 38. Barboſ. *loc. cit. n.* 15.

41 Quoad thurificationem triplicis ductus licet per Regulas Cæremonialis debeatur ſoli Epiſcopo, vel celebranti; Nihilominus ſi adeſt immemorabilis conſuetudo, quod alii pariter thurificentur triplici ductu, ea omnino ſervari debet. *Sac. Cong. Rit. in Caſertana* 18. *Septemb.* 1632. apud Pitton. *Conſt. ad Canonicos num.* 957.

42 Dignitatibus in choro non debetur thurificatio triplici, ſed duplici tantum ductu, non obſtante quod ibi amiſſis diſtributionibus, perſona, quæ habet Dignitatem incederet, cum Rochetto, & habitu Protonotarii, ut reſpondit *Sacr. Congr. Rit. contra Præpoſitum Eccleſiæ Inſulanæ* 21. *Martii* 1699. apud Monacell. *tom.* 4. *ſupplement. ad* 2. *tom. n.* 18.

43 Thurificatio cum triplici ductu nec debetur Vicario Apoſtolico. *Sacr. Congr. Epiſcop. in Melphien.* 28. *Auguſti* 1689. apud eumdem *num.* 19.

44 Neque primæ Dignitati Eccleſiæ Collegiatæ S. Mariæ in Coſmedin Urbis. *Congregatio deputata trium Cardinalium die* 4. *Septembr.* 1705. *in reſponſ. ad dub.* 31. apud eumdem Monacell. *loc. cit. n.* 20.

45 Thus, & Pax Domino Loci debet dari juxta formam libri Cæremonialis. *Sac. Congr. Rit. in Strongolen.* 4. *Mart.* 1606. apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 17. *num.* 29. & Barboſ. *loc. cit. verb. Pax n.* 6.

46 Mulieribus non datur thus, & pax inter Miſſarum ſolemnia. *Sac. Cong. Rit. in Pacen.* 28. *Januar.* 1612. & *in Lucerina* 3. *Junii* 1617. Et an aliquando debeat dari; remittitur arbitrio Epiſcopi. *Eadem Sacr. Congr. in d. Pacen.* 28. *Januarii* 1612. apud Sell. *loc. cit. num.* 11. & *cap.* 51. *num.* 17. Barboſ. *loc. cit. verb. Mulier num.* 5. & *verb. Pax num.* 8. Non debere autem dari niſi Reginis, & magnis Principiſſis, non obſtante conſuetudine contraria, decrevit eadem Congr. *in Larinen.* 6. *Decembr.* 1702. apud Monacell. *ſuppl. ad* 3. *tom. n.* 4.

47 Canonici, & Beneficiati, ac Magiſtratus in Veſperis quando aſſiſtunt Beneficiati cum Pluvialibus, thurificandi ſunt per aliquem ex dictis Beneficiatis aſſiſtentibus Pluviali indutis. *Sacra Congregat. Rituum in Turritana* 5. *Jul.* 1631. apud Pitton. *Conſtitution. ad Canonicos num.* 514.

Canonicus Locumtenens Epiſcopi debet in 48
Choro ſedere in loco ſuæ receptionis in habitu Canonicali, nec ei competit Pacis, & Thuris honor ante Dignitates, & non lucratur diſtributiones, niſi ſedeat in ſuo Stallo cum habitu Canonicali. *S. Cong. Rit. in Hidruntina* 10. *Nov.* 1612. apud Pitton. *loc. cit. num.* 264. & Barboſa *tractat. de Canonicis cap.* 38. *n.* 40.

Prior Collegiatæ, ſi in Cathedrali præſens 49
fuerit ſimul cum illius Dignitatibus & Canonicis duplici ductu thurificandus eſt, quamvis nullam habeat præcedentiam ſupra Canonicos Cathedralis. *Sacr. Congregat. Rit. in Tuſcanenſi* 19. *Auguſt.* 1619. apud Pitton. *loc. cit. n.* 356. & Barboſa *tract. De Canonicis c.* 11. *num.* 8. & 9.

Tam Dignitates, quam Canonici a latere di- 50
gniori Chori ſedentes prius thurificandi ſunt, quam Dignitates, & Canonici qui ſedent a latere Chori minus digno. *Sac. Rit. Cong. in Benevent.* 5. *Dec.* 1648.

In Feria VI. Paraſceves thurificanda ſunt 51
Oblata; ſed poſt thurificationem Oblatorum, non eſt iterum thurificandum SS. Sacramentum, ob cujus tamen præſentiam non eſt omittenda thurificatio Crucis; ſed Crux, & Altare thurificanda ſunt eo prorſus modo, quo fit in aliis Miſſis, non omiſſis debitis genuflexionibus, tranſeundo ante SS. Sacramentum. *Sac. Rit. Congr. in Panormit.* 5. *Jul.* 1698.

Reliquia SS. Crucis non eſt incenſanda a 52
celebrante genuflexo. *Sac. Rit. Congr. in Brixien.* 15. *Septemb.* 1636. ubi etiam ſtatuit, quod non eſt genuflectendum a Capitulo, & Clero proceſſionaliter tranſeuntibus ante Altare, in quo recondita eſt ipſa Reliquia SS. Crucis; Et quod poſt expoſitionem dictæ Reliquiæ SS. Crucis, vel poſt ejus delationem in Proceſſione, benedicendus eſt populus cum ipſa.

Thurificatio non debetur Laicis a Diacono 53
Parato, vel Beneficiato, ſed a ſolo Clerico cotta induto, ut ſæpe reſolvit *S. Congr. Rit.* & ſignanter *in Pacen.* 21. *Mart.* 1609. & *in Calagurit.* 5. *Jul.* 1614. teſte Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 7. *num.* 30. & Urſaya *tom.* 2. *diſceptat.* 7. *num.* 12.

Diaconus miniſtrans thus Canonico cele- 54
branti, ut benedicat, debet dicere *Benedicite Pater Reverende*, & *non Pater Reverendiſſime*. *Sac. Congr. Rit.* 4. *Apr.* 1699. Si autem celebrans ſit Epiſcopus, debet dicere *Pater Reveren-*

veren-

Digitized by Google

verendiſſime , ex Cæremoo. Epiſcop. *libr.* 1. *cap.* 23. Et nonnulla Cæremonialia Regularium relata a Franciſco Maggio *in lib. de Offic. Chori opuſc.* 4. *diſquiſit.* 23. præſcribunt etiam Abbatibus, Geoeralibus, ſeu Præpoſitis pariter Geralibus in tali circumſtantia debere dici a Diacono *Benedicite Pater Reverendiſſime* . Sic eruditiſſimus P. Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 4. *num.* 19. Si vero Celebrans ſit Cardinalis, dicir *Benedicite Pater Eminentiſſime*, ut tradit dict. Merati *loc. cit. tit.* 14. *num.* 26. Sicut celebraote Summo Pontifice *Pater Beatiſſime* .

55 Facta de more a Celebrante incenſatione Altaris, Diacoous inceoſet ipſum Celebrantem triplici ductu . Si autem in Præsbyterio adſit Epiſcopus Diæceſanus , Diaconus ipſum incenſabit triplici ductu , & celebrantem duplici ; Et ſi adſit Legatus , vel alii Cardinales , ipſi triplici ductu, & Epiſcopus, ac celebrans duplici thurificantur ; Cæremon. Epiſcop. *lib.* 1. *cap.* 23. Cæremon. Ordiuis Minor. *par.* 3. *cap.* 2. Bongiovanoi in Silva Sacrar. Cæremooiar. *lib.* 3. *cap.* 11. *&* *lib.* 9. *cap.* 2. Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 73. poſt Gavant. *ibid. litt.* C. & alii paſſim . Et ſi adſint Epiſcopi exteri, vel alii Prælati, honoris gratia thurificantur immediate poſt celebrantem triplici ductu, ſicuti & triplici ductu inceuſabitur ipſe Celebrans ; Ord. Minor. *loc. cit.* Merati *loc. cit.* Bongiovanoi *loc. cit.* & alii ; Quod tamen iutelligendum eſt in abſentia ſupradictorum Digniorum .

56 Cum Diaconus acceſſerit ad inceoſaodum Chorum , ſi ibi exiſtat aliquis ex prædictis , inceoſabit modo dict. *num. antec.* Et ſi nullus dignior ibi exiſtat, & adſit P. Geoeralis, thurificabit eum triplici ductu . At ſic etiam ſi abſente Generali , adſit Proviocialis & ita abſentibus Generali , & Provinciali Prælatus localis, qui , ſive alius Prælatus, præſente Præſule majori duplici tantum ductu thurificabitur . Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *c.* 2. Bongiovaoni *lib.* 3. *cap.* 11. & alii. Incenſato Prælato, Diaconus incenſabit Caotores paratos duplici ductu , deinde incenſabit Patres ſingillatim in prima, & ſecunda parte Chori duplici ductu , ſicuti ex ſupra allatis Decretis ſingillatim ſunt duplici ductu incenſandi omnes Canonici ; Alios autem Fratres unico taotum ductu iocenſabit ; Et omnes in Choro iucencenſandi , ſtantes extra Stallum ſe mutuo iovitare debent modeſta capitis inclinatiooe ad thurificationem prius recipiendam , itaut quilibet alium ſibi immediate ſubſequentem ſic reverenter præmoneat. Cæremon. Epiſcop. *lib.* 1. *c.* 23. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *titul.* 7. *Rub.* 10. *litt.* C. Merati *ibid. n.* 71. Biſſus *litt. I. n.* 18. §. 3. Bauldry *part.* 3. *cap.* 11. *n.* 18. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *part.* 4. *c.* 6. *&* 7. Bongiovanni *lib.* 3. *c.* 11. *& lib.* 9. *c.* 2. & alii.

57 Diaconus procedens ad incenſandum Chorum debet incedere manibus junctis, & capit detecto ex parte Epiſtolæ ; Cæremoo. Ord. Minor. *part.* 1. *cap.* 4. *par.* 2. *cap.* 9. *& parte* 3. *cap.* 2. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. & alii . Ac debet inceoſationem abſolvere antequam Præfatio incipiatur, quia Celebranti debet aſſiſtere, vel ſtare retro poſt eum ; Cæremon. Ordio. Minor. *part.* 2. *c.* 9. *n.* 7. *& par.* 3. *cap.* 2. *num.* 10. Bongiovanoi *lib.* 3. *cap.* 11. & alii, ac Rubrica Miſſalis 7. *n.* 11. ubi expreſſe habetur; *Cum dicitur Præfatio , Diaconus , & Subdiaconus , ſtant retro Celebrantem , & paulo ante priuſquam dicatur Sanctus, accedunt ad Altare &c.* Et io eadem Rubrica 7. *num.* 10. ſtatuitur ſic : *Cum redditur thuribulum Diacono, dicit, Accendat in nobis &c. & incenſatur ab eo ; Deinde Diaconus incenſat Chorum* . Unde ſtat clarum, quod incenſatio Chori facienda eſt immediate poſt incenſarionem Altaris, & Celebrantis, antequam incipiatur Præfatio, & non tempore quo canitur ipſa Præfatio; Et ſi tanta ſit multitudo Clericorum , & Religioſorum , ut incenſatio finiri non poſſit antequam Præfatio incipiatur, tunc ſufficit incenſare ſepararim Prælatum, & omnes paratos, ac illos, qui ſunt in ſedibns ſuperioribus : Reliqui antem ioferiores brevitatis gratia poterunt incenſari ſine mora, itaut incenſatio finita ſit antequam incipiatur Præfatio, ut ſalvetur diſpoſitio Rubricarum , ut docet Bongiovanni *loc. cit.* ex Cæremon. Ord. Minor. *loc. c.* & & alii, & non paulo ante priuſquam dicatur *Sanctus*, ut tradunt Corſettus *tract.* 1. *cap.* 11. *n.* 22. Merati *loc. c. n.* 71. Biſſus *loc. c.* §. 7. Baldns *loc. cit. n.* 18.

58 Si altare, in quo canitur Miſſa, longius diſtet a Choro , thuriferarius pro Diacono ad ipſum incenſandum ſe conferet . Niſi in Choro ſuperior aliquis præcipuus adeſſet, aur Magnus Præſul ; quia tunc convenientius id præſtare debebit Cæremoniarios commitatus a Thuriferario . Cæremonial. Ord. Min. *part.* 2. *c.* 9. *n.* 4. Bongiovaoni *loc. c.* Alcozer, & Bauldry *par.* 1. *c.* 9. *art.* 1. & alii.

59 Imperator, & reges ante Epiſcopum tripliductu thurificantur. Cæremon. Epiſcop. *lib.* 1. *c.* 23. Bongiovanoi *lib.* 9. *c.* 2. & alii paſſim . Princeps Magnus non recognoſcens Superiorem

Digitized by Google

rem, Proreges, & Gubernatorus Regnorum, & Provinciarum thurificantur a primo aſſiſtente immediate poſt Epiſcopum triplici ductu. Cæremon. Epiſcop. *loc. c.* Bongiovanni *loc. c.* Merati *loc. cit. n.* 73. Flumara *part.* 2. *cap.* 3. & alii.

60 Domini locorum minorum, & Magiſtratus incenſari poterunt a Thuriferario duplici, vel unico ductu pro qualitate perſonarum; illi videlicet, quibus proprium ſcamnum ſeu ſedes ab aliis diſtincta parari ſolet, diſtincte incenſandi ſunt juxta laudabilem conſuetudinem in toto incenſationis ordine, & ritu ad pacem tam Laicorum, quam Clericorum conſervandam. Cæremon. Epiſcopor. *lib.* 1. *c.* 23. Cæremon. Ord. Minor. *par.* 2. *c.* 9. *& part.* 3. *c.* 2. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. Caſtald. *in Epitome par.* 2. *tract.* 1. *tit.* 7. Pollac. *Aphoriſm. par.* 2. *Cer.* 3. *p.* 128. Gavant. *loc. cit. lit.* C. & alii paſſim.

61 Et quod in ſimilibus incenſationibus ſervanda ſit laudabilis, & legitima conſuetudo, pluries decrevit *Sacr. Rit. Congregat.* ut refert Capon. *diſcept.* 329. *a num.* 17. & ſignanter *in Caſertana* 18. *Septembris* 1632. quam referunt etiam, & ſequuntur Barboſa *in Summa Apoſtolicar. deciſion. collect.* 705. *num.* 8. *& de Canonicis cap.* 34. *n.* 31. *verſ. Supradicta*, Panimol. *deciſ.* 1. *annotat.* 13. *num.* 29. & Pignatell. *tom.* 4. *conſult.* 4. *num.* 4 ubi ſequentem adducit congruam rationem: *quia quod non thurificetur triplici ductu, Niſi Epiſcopus, & Celebrans, eſt ſolum ex regulis Cæremonialis, atque adeo de puro, atque mero jure Eccleſiaſtico, ergo conſuetudo thurificandi alios, etiam triplici ductu, poteſt illis prævalere*. Quod confirmat etiam Matthæuc. *in official. Cur. cap.* 28. *verb. Officialis quod Juſpatronatus num.* 3. Et ſtatuit ead. *Sacra Congregatio in Aprutina 6. Octobr.* 1696. *ad ſextum dubium*, ubi cum quæſitum fuiſſet; *An Magiſtratui Therami debeatur thurificatio duplici, vel unico ductu, & a quo ſit thurificandus?* Reſpondit: *Servetur ſolitum*.

62 Omnibus de more incenſatis, incenſandus eſt a Thuriferario populus ter, primo in medio, deinde verſus latus Epiſtolæ, quod eſt dextrum populi, tertio verſus latus aliud cum honoris ſignificatione, & debitis reverentiis ante, & poſt. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 2. *c.* 9. *num.* 5. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. Gavant. *loc. cit. litt. D.* & alii paſſim juxta Miſſalis Rubricam *tit.* 7. *num.* 10.

63 Quando Chorum incenſat Thuriferarius, poteſt illum incenſare, vel in communi tranſeundo ante ſedilia, vel ſingillatim Patres, & alios ſuo ordine facie ad faciem, juxta laudabilem cujuſque Provinciæ conſuetudinem. Cærem. Ord. Minor *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 2. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. & alii.

Si in Presbyterio, vel in Choro, ubi benedicendum eſt incenſum, adſit Epiſcopus Diæceſanus, vel aliquis eo major; tunc ſpectat ad ipſum incenſum imponere, & benedicere, miniſtrante thuribulum primo ex Aſſiſtentibus cum debitis oſculis, & dicente *Benedicite Pater Reverendiſſime*, & ſi erit Cardinalis, *Pater Eminentiſſime*; & thurificatur triplici ductu, Celebrans vero duplici. Cæremon. Epiſcopor. *lib.* 1. *cap.* 23. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *n.* 5. *& p.* 4. *cap.* 7. *num.* 11. Bongiovanni *lib.* 3. *cap.* 11. *& lib.* 9. *cap.* 2. Gavant. & Merati *tom.* 2. *ſect.* 10. *cap.* 3. *num.* 15. & alii paſſim. Si autem ad Veſperas eſt præſens Generalis, aut Provincialis in ſua Provincia, ſeu Epiſcopus Diæceſanus vel alius eo major, tunc expedit quod Celebrans incenſetur apud Altare, ſicut in Miſſa, triplici ductu in cornu Epiſtolæ, & inde revertatur ad Chorum, ubi fiet incenſatio de more ſecundum dignitatem, & ordinem omnium ibi exiſtentium. Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 3. *n.* 6. *& part.* 4. *cap.* 7. *num.* 11. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. & alii. 64

Quando ad Veſperas præter Altare majus aliud Altare, ſeu alia Altaria incenſanda ſunt tunc facta incenſatione Altaris majoris, vel illius, ubi SS. Sacramentum aſſervatur (quod prius eſt incenſandum, quam Altare, ad quod Veſperæ fiunt, ut docent Gavant. *tom.* 2. *ſect.* 10. *cap.* 3. *n.* 18. & Merati *ibid. n.* 15. ac alii) incenſantur alia Altaria; & peracta incenſatione Altarium omnium, quæ incenſanda ſunt, revertuntur omnes parati ad Chorum, & fit ibi de more incenſatio ſecundum modum, & ordinem prædictum; Pergendo autem de Choro ad Altaria, & redeundo de Altaribus ad Chorum, Celebrans cum Miniſtris incedere debent detecto capite ob reverentiam Cantici Evangelici *Magnificat*; Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *c.* 3. *n.* 5. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 3. Bauldry *part.* 2. *cap.* 11. Merati *loc. cit. num.* 12. Caſtaldus *in Cæremon. Cleric. Regularium lib.* 2. *cap.* 20. Flumara in eod. Cæremon. *part.* 2. *cap.* 4. & alii plures. 65

Incenſatio (quæ omnibus dari debet, quia Chriſtus communicat omnibus odorem ſuum; Sanct. Thomas 3. *part. quæſt.* 83. *art.* 5. & quia quæ facit Sacerdos, pertinent ad omnes: Durand. *cap.* 31. Item quia Thurificatio repræſentat diffuſionem gratiarum ſpiritualium in capite & ab eo ad membra: Idem *lib.* 4. *cap.* 5. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *titul.* 7. *litt.* 66

Digitized by Google

litt. C.) ceſſare debet ad Veſperas antequam Celebrans dicat vers. *Dominus vobiſcum*, ex Cæremonial. Epiſcopor. *lib.* 2. *cap.* 4. Cæremonial. Ord. Minor. *pars.* 3. *cap.* 2. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. Gavant. *tom.* 2. *ſect.* 10. *cap.* 3. *n.* 20. Unde qui in Choro ſunt Cantores, vel muſici, majuri pauſa, ac graviori mudulatione Canticum *Magnificat* præcinere debent, & Organiſta ſonum ſulemnius in longum protrahere, ut ante verſ. *Dominus vobiſcum*, & Orationem, incenſatio compleatur. Merati *tom.* 2. *ſect.* 10. *cap.* 3. *num.* 16. Bongiovanni *loc. cit.* & alii paſſim.

67 Quando duo ſunt Thuriferarii, quiſque a parte ſoa incenſat unum ex Aſſiſtentibos, & poſtea Cantores per ordinem duplici ductu; Sicque etiam quiſque ſuo thuribulo incenſat ſuam partem Chori, vel ſingillatim Patres & alios ſuo ordine facie ad faciem cum debitis reverentiis ante, & poſt, vel in communi tranſeundo ante ſedilia, una ſimul egredientes ad planum Chori, ubi Ceroferarios per ordinem incenſabunt; Tantum ter populum, unuſquiſque a ſua parte, incipiendo in medio; & ultimo ſeipſos, peractis ſimul ante & poſt incenſatiunem reverentiis, & genuflexionibus debitis; Cæremon. Ord. Minor. *part.* 3. *cap.* 2. *num.* 1. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. Gavaut. in Epitom. *tract.* 1. *pars.* 2. *tit.* 7. *num.* 23. *&* *tractat.* 2. *part.* 2. *tit.* 3. & alii.

68 Qui thurificat, ſemper ſtare debet; ſulus Summos Pontifex a genoflexo incenſatur. Cæremon. Epiſcupor. *lib.* 1. *cap.* 23. Bongiovanni *lib.* 9. *cap.* 2. & alii paſſim.

69 Hic juvat adducere reſponſionem S. Rit. Congregat. *in Oſtunen.* 24. *Novembris* 1703. ad ſequentia dubia.

I. An Duci Oſtuni liceat retinere Sedem Cameralem coopertam ſerico villoſo rubeo, cum Genuflexorio, tam in Cathedrali, quam in aliis Eccleſiis Sæcularibus, & Regularibus Civitatis extra Presbyterium, ſive abſente, ſive præſente Epiſcopo? Et quatenus affirmative. Nihil de Sede fixa, & dentur Decreta.

II. An idem liceat etiam ejus Fratribus? Negative.

III. An dicto Duci debeatur Thurificatio triplici ductu per aliquem Magiſtrum Cæremoniarum, ſive alium Presbyterum Cotta indutum? Duplici ductu per alium Capellanom, ſive Acolythum.

An eadem debeatur etiam ejuſdem Fratribus? Negative.

V. An dicto Duci debeatur Pax cum Inſtrumento per aliquem Magiſtrum Cæremoniarum, ſive alium Presbyterum Cotta indutum? Affirmative.

VI. An eadem debeatur etiam Fratribus? Affirmative.

VII. An dicto Duci accedenti ad Eccleſiam Cathedralem, debeat obviam ire Procurator Capituli, ſive alius Canonicus ejuſdem nomine in habitu Canonicali, eidemque in janua Eccleſiæ porrigere Aſperſorium Aquæ Benedictæ.

VIII. An idem debeatur etiam Fratribus? Ad VII. & VIII. Negative prout jacent?

Repropoſita vero cauſa die 12. Julii 1704. per Card. Coloredom ſub ſequentibus duobos dubiis.

An Fratribus Ducis Oſtuni inſtantibus liceat retinere Sedem Cameralem non fixam cum Genuflexorio inferioris ornatus, ac eſt illa, quæ juxta antiqua Decreta conceditur dicto Duci, tam in Cathedrali, quam in aliis Eccleſiis Secularibus, & Regularibus ejusdem Civitatis, extra tamen Presbyterium, ſive præſente, ſive abſente Epiſcopo? Et quatenus aſſirmative;

II. An dictis Fratribus Ducis Oſtuni debeatur Thurificatio unico ductu per Capellanum, ſive Acolytum Cotta indutum?

Sacra Congregatio tam in voce, quam in ſcriptis, Partibus informantibus auditis; Ad utrumque: *Nihil* reſpondendum cenſuit.

Iterum, & tertio repropoſita eadem cauſa die 4. Aprilis 1705. ad inſtantiam Epiſcopi prætendentis denegare dictum Genuflexorium; Reſponſum fuit; *In deciſis*; videlicet: *Nihil de Sede fixa, & dentur Decreta*, quibus alias declaratum fuit Domino Loci permitti poſſe Sedem cum Genuflexorio, & Tapeto; non tamen gradatam neque fixam, ſed amovibilem, & extra Presbyterium. Sic refert D. Urſaya *tom.* 4. *part.* 2. *diſcept.* 4. *numer.* 1. qui *ibid. num.* 90. alias ejuſden Sacræ Congregationis reſolutiores adducit præciſis his verbis:

Mileten. 26. Aprilis 1704. Obtento ab A. C. adverſus Promotorem Fiſcalem Curiæ Epiſcopalis Mileten. per Alphonſum Toralba Baronem Calimeræ &c. Monitorio ſuper manutentione in poſſeſſione &c. detinendi in Parochiali dicti Caſtri Sedem, Stratum, & Genuflexorium, & recipiendi Aquam Benedictam &c. remiſſa &c. Cauſa &c. ad Sacr. Rit. Cong. ſuper infraſcriptis dubiis.

Primo: An liceat Alphonſo Toralba Baroni Calimeræ retinere in Eccleſia Matrici, ſeu Parochiali dicti Loci pro audiendis Divinis, Sedem fixam extra Presbyterium, abſente, & non

Digitized by Google

reſidente Epiſcopo? Vel potius amovibilem cum Scabello, Tapeto, Suppedaneis, & Poſtergalibus in caſu &c.

Secundo; An eidem liceat retinere Genuflexorium cum Tapeto, & Pulvinaribus? & quatenus affirmative;

Tertio: An eædem prærogativæ, in utroque dubio recenſitæ, competant etiam Baroniſſæ ejus matri in caſu, &c.

Ad primum: Quoad Sedem fixam, Negative. Quoad amovibilem, & Camerale tantum, Affirmative; In reliquis vero, Negative.

Ad ſecundum: Affirmative, juxta Decreta in Latinen. 12. Septembr. 1699. in Oſtunen. 24. Novemb. 1703.

Ad tertium, Negative.

Toletana. Capitulum, & Canonici Metropolitanæ Eccleſiæ Toletanæ ad evitandos abuſus pomparum, & faſtus Nobilium ad dictam Eccleſiam confluentium, qui Sellas, ſtrata, & Pulvinaria præmittebant, decreverunt, alias nemini licere in poſterum ſupradictis commoditatibus, ſeu vanitatibus in d. Eccleſia uti, exceptis duntaxat Regalibus Perſonis, & Magnatibus. Quod decretum fuit Litteris S. Pii V. confirmatum anno 1571. ex quo Decreto cum effectum eſſet, ut Nobiles retraxerint ſe a dicta Eccleſia, tamdem dictum Capitulum, & Canonici ad revocandos Nobiles decreverunt ampliare & extendere dictum Decretum ad omnes Titulares, & Magiſtratus, & Officiales, eorumque Uxores, Filios, & alios narratos in Libello ſupplici ipſius Capituli; quod cum per ſe facere nequirent, ex quo Decretum illud erat Auctoritate Apoſtolica confirmatum, ad Sacram Congregationem recurſum habuerunt, quæ reſpondit; Nihil, die 28. Martii 1626.

70 In Choro thurificari debent omnes ſingillatim. Quod ſi tanta ſit multitudo Clericorum, ut incenſatio finiri non poſſit ante finem Præfationis, tunc ſufficit incenſare ſeparatim illos qui ſunt in ſedibus ſuperioribus, & reliqui inferiores poterunt incenſari ſine mora, ita ut finita ſit incenſatio paulo antequam dicatur *Sanctus*. Merati *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *num.* 70. & 71. Biſſus *litt.* 1. §. 7. Bauldry *part.* 3. *art.* 7. *num.* 18. Corſet. *tract.* 1. *cap.* 11. *num.* 21. Gavant. *tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 7. *litt.* C. cum aliis ibi citatis. Et ad hoc facit Decretum *Sac. Rit. Congr. de Placentina ad tertium dubium ſub die* 10. *Maii* 1607. Vide *Reſolutiones Sac. Congr.* in noſtro Tomo VIII. & verb. *Aſperſorium n.* 8.

71 Alia ad rem. Vide verb. *Eccleſia art.* 5. *a n.* 33. verb. *Gubernator a n.* 8. *ad* 16. & verb. *Magiſtratus n.* 3. & 9. & Doctiſſimum P. Cajetanum Mariam Merati *in t.* 1. *part.* 3. *tit.* 7. *n.* 72. & 73. ubi ait quod ex Cæremoniali Epiſc. *l.* 1. *cap.* 23. *n.* 32. inter alia habetur: Quod ſi adſit Dominus loci Laicus, vel alius Princeps major, debeat incenſari ter, ſicut incenſatur Epiſcopus, Celebrans, Dignitates, & Canonici bis &c.

Additiones ex aliena manu.

Sanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ in 72
Tabernaculo Altaris reconditum thurificari non
debet, ſed ſolum unicum genu tum in tranſitu
tum in reddito flectendum eſt ante illud, dum
thurificatur Altare. At vero ſi fuerit ibidem ex- 73
poſitum, incenſatio illius debet a celebrante
fieri genuflexo utroque poplite ſuper gradu ſuperiori
ſuppendanei Altaris; Gavant. *in Rubric. Miſſal. part.* 2. *tit.* 8. *num.* 10. §. *Incenſat.*
Et tunc non incenſatur Crux, quæ immo adeſſe
haud deberet in Altari Bauldry; *in Manual. Sacr. Cærem. part.* 2. *tit.* 8. *n.* 9. *art.* 3. *n.* 2. &
rurſus part. 3. *cap.* 20. *n.* 5. Et celebrans in 74
primo gradu ſuppedanei ſtans thurificatur; *Synod.*
Diœceſ. Benev. part. 1. *tit.* 29. *ſect.* 4. §. 2. *n.* 11.

TITULUS.

Titulus Crucis D. N. Jeſu Chriſti inventus 1
fuit Romæ in Eccleſia Sanctæ Crucis in Hieruſalem die ultima menſis Januarii 1492. Græcis, Hebraicis, & Latinis Characteribus conſcriptus. Alexander VI. Conſtitut. 4. incip. *Admirabile*.

Titulus *Servus Servorum Dei*, quo utitur Pa- 2
pa in Bullis, fuit primo inventus a S. Damaſo Papa.

Quidquid dicant alii id attribuentes Sancto 3
Gregorio Magno. Vide verb. *Papa art.* 2. *num.* 35. Papa quare ſe vocet tali Titulo? Vide *ibid. n.* 34.

Titulus *Eminentiſſimi*, & *Veſtræ Eminentiæ* 4
cæpit dari Cardinalibus anno 1630. ex Decreto Sacræ Congregationis Rituum, confirmato ab Urbano VIII. die 10. Junii 1630. quo ſtatuitur, quod talis Titulus a nemine præterquam ab Eccleſiaſticis Romani Imperii Electoribus, ac Magno Magiſtro Hoſpitalis Hieroſolymitani uſurpari poſſit, aut aliis attribui. Vide verb. *Cardinales art.* 2. *n.* 13. ubi affertur ad litteram tale Decretum.

Quod

Digitized by Google

5 Quod poſtea Innocentius X. Sanctione firmavit jubens omnes tali titulo contentos eſſe, quamvis ſint magni principes. 24. *Apr.* 1645.

6 Tituli Cardinales in aliis Civitatibus extra Romam olim erant, qui erant Tituli Parochiales & ſub Epiſcopi Juriſdictione erant. *Concil. Meldenſe cap.* 54. *&* *Concil. Roman. ſub Leone IV.*

7 Tituli Cardinalitii Romæ erant olim Parochiæ. *Concil. Roman. ſub Leone IV.*

8 Tituli Cardinalitii Eccleſiarum Romæ a Sixto V. fuerunt præſcripti, & numerati Conſtitut. 55. incip. *Religioſa*. Quæ affertur ad litteram ſub verb. *Cardinales art.* 5. *n.* 23. Vide *ibi*, ubi inſuper *ſub num.* 54. afferuntur, prout poſtea fuerunt deſignati a Clemente VIII. & a Sacra Congreg. Rit. approbati, ac a Paulo V. confirmati.

9 Cardinales in ſuis Titulis circa ſuos Clericos uti poſſunt Cenſuris, ut Excommunicatione, ſuſpenſione, & Interdicto; *c. His quæ*, *de Majorit. & Obedient.*

10 Cardinales tenentur reſidere in ſuis Titulis, alias ſi Romæ non reſideant, & ſine Papæ diſpenſatione alibi degant, deponendi ſunt, ut fuit depoſitus Cardinalis Anaſtaſius, quia per quinque annos non reſederat in Titulo Sancti Marcelli Romæ, *cap. Ex geſtis*, *de Clericis non reſidentibus*.

11 Titulus *Meſſere* anno 1564. tribui ſolebat Nobilibus perſonis. Rota *in Melevitana* 29. *Januarii* 1706. §. *Nec ex alio*, *coram Caſſarel.* Urſaya *Miſcellan.* 1. *lit. T. n.* 81.

12 Titulum honorificum ſibimet ipſi attribuere nimis abſonum eſt. Rota *in Salisburgen. Primogenituræ de Lodrono* 20. *Feb.* 1713. §. *Certius*, *coram Anſaldo*, Urſaya *Miſcellan.* 2. *lit. T. num.* 34.

13 Titulo *de Suor*, non *de Donne* vocari debent Moniales. *S. Congr. Epiſc. & Regul. in Toletana* 9. *Januar.* 1595. apud Joan. Mariam Novarr. verb. *Monialis n.* 5. & Barboſ. *in Summ. Apoſt. deciſ. eod. verb. Monialis n.* 10.

14 Titulum, Characterem, & Ordinem ſemper retinet Epiſcopus, licet dimittat Eccleſiam. *Sac. Congr. Rit. in Minerb.* 4. *Martii* 1601. apud Sell. *in Selectis Canonic. cap.* 3. *n.* 64. & Barboſa *loco cit. verb. Epiſcopus n.* 6.

15 Epiſcopus ordinans aliquem ſine legitimo Titulo tenetur ſuſtentare Ordinatum, textu expreſſo *in capit. Si Epiſcopus* 37. *de Præbend. in* 6.

16 Quis, & quotuplex ſit legitimus Titulus pro Sacris Ordinibus recipiendis; Vide verb. *Ordo art.* 2. *a num.* 47.

Ut quis poſſit ordinari Titulo Familiaritatis, quid requiratur; Vide d. verb. *Ordo art.* 3. *a num.* 29. 17

Titulus coloratus, an, & quando ſufficiat ad inducendum valorem iis, quæ publici miniſtri faciunt præſertim in adminiſtratione Sacramentorum, & ſignanter Sacramenti Pœnitentiæ; Vide verb. *Confeſſarius art.* 1. *a num.* 33. *ad* 42. 18

Quo ad ea, quæ concernunt Titulum ad præſcriptionem requiſitum, advertendum eſt, quod Titulus poteſt eſſe, vel verus, vel coloratus, vel apparens, vel præſumptus. Titulus *verus* eſt cum re ipſa exiſtit, uti ſi res ſit reipſa legitima hereditate acquiſita. Titulus *coloratus* eſt, cum intervenit talis titulus, ſed ob ignoratam cauſam fuit invalidus, ut ſi hereditas ſit acquiſita a non potente propter aliquem occultum Juris, vel facti defectum talem hereditatem relinquere. Titulus *apparens*, ſeu exiſtimatus eſt, cum talis titulus re ipſa non exiſtit, attamen bona fide putatur exiſtere, ut ſi quis prudenter exiſtimet talem hereditatem legitime a Patre ſuo relictam fuiſſe, cum tamen contra diſpoſitionem Legis ei obvenerit. Titulus *præſumptus* eſt, cum non ſcitur de ullo certo titulo, quo res incæpta ſit poſſideri; nihilominus prudenter præſumitur aliquis adſuiſſe ratione poſſeſſione longiſſimi temporis, & hic etiam titulus ſufficit ad præſcriptionem; *l.* 4. *Cod. de præſcriptione* 30. *vel* 40. *annorum*, *& cap. Ad aures*, *de præſcriptionibus*. 19

Titulus verus non requiritur ad præſcribendum. *Communis*. Et ratio eſt evidens, quia ubi adeſt verus Titulus rem poſſidendi, jam antecedenter ad præſcriptionem habetur dominium, cum nullus poſſit rem ſuam præſcribere. 20

Titulus coloratus ſufficit ad præſcribendum. *Communiſſima* per clara Jura *in tot. Titul. ff. & Cod. de Uſucapionib. Titul. Pro Emptore*, *Titul. Pro Herede*, *Titul. Pro donato*, *Titul. Pro derelicto*, *Titul. Pro Legato*, *Titul. Pro Dote*, *& Inſtit. de uſucapionibus*. 21

Titulus etiam apparens, ſeu exiſtimatus, dummodo non ſit Titulus pro Emptore, ſufficit ad præſcribendum, *leg. ſi exiſtimans* 48. *ff. De Uſurpationibus*, *& Uſucapionibus*, cum ſimilibus. 22

Cetera autem, quæ concernunt juſtum Titulum ad præſcriptionem requiſitum; Vide verb. *Præſcriptio* §. 3. & *per tot.* ubi abunde de omnibus. 23

Titulus coloratus Beneficii dicitur, qui apparet, 24

paret, ſeu probabiliter videri poteſt eſſe juſtus, ut ſi collatio habetur ab eo, qui habet poteſtatem ordinariam conferendi, quamvis tunc adſuerit impedimentum legitimum validæ proviſionis. Unde ſi Petro v. g. conferatur Beneficium Pauli adhuc viventis, mortuo Paulo, Petrus habebit Titulum coloratum. Item ſi Beneficium prius conferatur Petro, & poſtea Paulo, Paulus habebit Titulum coloratum, quamvis de Jure Titulus verus ſit penes Petrum. Item ſi impetratum ſit Beneficium non expreſſo ejus valore, quando id pro validitate impetrationis requiritur; tunc ad talem impetrationem, & collationem ſequitur Titulus coloratus, & ſic de ſimilibus, ut notant paſſim Doctores.

25 Titulus Beneficii quando amittatur, & quando non. Vide verb. *Reſignatio Beneficii*.

26 Titulus antiquus Eccleſiæ mutari non poteſt a Confraternitate. *Sacr. Rit. Congr.* 26. *Octob.* 1604.

27 Titulus alienus non poteſt aſſumi cum alterius præjudicio, alias punitur aſſumens, ut pluribus adductis egregie ſuo more probat Eminentiſſimus Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Conſtitut.* 1. *Cæleſtini III.*

28 Capitulum Cathedralis non eſt ſalutandum a Concionatore cum titulo Reverendiſſimi neque in abſentia Epiſcopi. *Sac. Congr. Rit. in Capuana* 23. *Januar.* 1700. *in reſponſ. ad III.* apud Monacell. *tom.* 4. *ſupplement. ad* 1. *tom. num.* 20.

29 Titulares Epiſcopi nequeunt cogere Synodum Diæceſanam, niſi qui a ſuis Eccleſiis expulſi ſunt, aut in terris Chriſtianorum juriſdictionem exercent in determinatis locis. Benedict. XIV. *de Synodo Diœceſana lib.* 2. *c.* 4.

30 *a num.* 2. *ad* 6. Epiſcopi Titulares non fuerunt admiſſi ad Concilium Romanum ſub Benedicto XIII. celebratum anno 1725. Idem *ibid. lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 3.

31 Fraudibus, quæ contingere poſſunt in aſſignatione tituli pro Sacris Ordinibus ſuſcipiendis, ſive in Beneficiis, & Patrimoniis fictitiis, ſive in Patrimoniis conditionaliter conſtitutis, cum pacto ut Clerici ad Sacros Ordines promoti, ſi aliunde acquirant, unde honeſte vivere poſſint, bona ſibi aſſignata in Patrimonium, eorumque uſumfructum domino reſtituant, & relinquant, variis Decretis occurrit Sacra Congregatio Concilii, ut patet ex jam adductis *tom.* 5. *verb. Ordo art.* 2. *a n.* 90. *ad* 100. *& tom.* 6. *verb. Patrimonium a n.* 3. *ad* 44. quibus expreſſe definivit non ſolum non licere Clericis Patrimonium diſtrahere, ad cujus titulum fuerunt ordinati, ſed neque cum aliis bonis cujuſcumque generis, ſine expreſſa Epiſcopi licentia illud permutare, ut declaravit eadem *Sac. Congreg. die* 20. *Julii* 1619. *lib.* 17. *Decretor. pag.* 17. *ibi*: *Patrimonium, ad cujus titulum aliquis eſt promotus, poſſe utique de licentia Epiſcopi permutari cum aliis bonis non minoris reditus, aut valoris, ſed debere Epiſcopum declarare, Bona ex permutatione acquiſita eſſe ſubrogata in locum prioris Patrimonii, itaut deincept alienari nequeant, niſi ſervata forma a Concilio præſcripta*. Et die 6. *Martii* 1638. *lib.* 15. *Decretor. pag.* 667. Sacra &c. *cenſuit eum, qui de facto alienavit Patrimonium, ad cujus titulum fuerat ordinatus, nulla facta mentione, quod ad illius titulum promotus fuiſſet, in Cenſuras non incidiſſe, ſed alienationem, ut proponitur, factam, eſſe ipſo jure nullam*. Sic refert Benedict. XIV. *tom.* 2. *notific.* 6. ubi plurima erudite ſuo more ad rem tradit merito obſervanda, & alia ſimilia *de Synodo Diœceſana lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 1. *& ſequent.*

Si quis ordinandus ſit ad titulum Beneficii in aliena Diœceſi obtenti, & hoc perpetuam exigat reſidentiam, proventus reſpondere debent taxæ Diœceſis, in qua Beneficium erectum reperitur. Aliter reſpondere debent taxæ Diœceſis, in qua Clericus habet Domicilium. Idem *ibid. num.* 2. ex Decret. Sacræ Congregationis Concil. *in Alatrina* 9. *Julii* 1708. *& in Romana, ſeu Sanctæ Agathæ Gothorum* 27. *Maii* 1713. & ex Conſtitutione Innocentii XIII. incip. *Apoſtolici Miniſterii*, ubi expreſſe habetur: *Cum etiam juxta memoratam Innocentii XII. Prædeceſſoris Conſtitutionem, ratione ac titulo Beneficii in aliena Diœceſi obtenti, non aliter liceat Ordines ab Epiſcopo ejuſdem Diœceſis ſuſcipere, quam ſi Beneficium ſit ejus reditus, ut ad congruam vitæ ſuſtentationem, detractis oneribus, per ſe ſufficiat, Declaramus ſufficientiam hujuſmodi præfiniendam eſſe, non juxta taxam Synodalem, ſive morem pro promovendis ad Sacros Ordines, vigentem in loco prædicti Beneficii (niſi tamen illud continuam, & præciſam reſidentiam requirat) ſed juxta taxam, vel ea deficiente, juxta morem, in alio loco domicilii vigentem.* 32

Si Beneficium habeat annexum onus Miſſarum a Beneficiato per ſe, vel per alium celebrandarum, poterit Epiſcopus determinare, an inter proventus ſit numeranda, vel detrahenda ſtipes, reſpondens numero Miſſarum, ad quas celebrandas Clericus, ſive per ſe, ſive per alium tenetur ex lege Beneficii. Idem *ibidem a n.* 3. *ad* 7. Vide *tom.* 5. *verb. Ordo, art.* 2. *a n.* 105. *ad n.* 110. 33

Titu-

Digitized by Google

34 Titulus Beneficii, aut Patrimonii eſt neceſſarius etiam pro Ordinatione Græcorum; Nec loco Patrimonii poteſt Clericus Græcus aſſignare dotem ſuæ uxoris; Nec Ordinarius eam admittere. Idem tom. 1. Bullar. Conſtitut. 57. incip. *Etſi Paſtoralis* §. 7.

35 Benedictus XIV. Conſtitut. incip. *Maxima*, Portugalliæ & Algarbiorum Regi, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum *Fideliſſimi* titulum aſſignavit.

Additiones ex aliena manu.

36 Titulus *inſignis* cuinam Eccleſiæ competat? Et quibus competat titulus Capitularium? Vide unam itemque alteram rem examinatam a Rota in *Theatina deletionis Titulorum* 18. *Martii* 1732. *cor. bon. mem. Nunez.*

TONSURA.

1 Tonſura ſit, nec ne, Ordo, non eſt definitum. Benedictus XIV. Conſtitut. incip. *Ad audientiam* §. 22.

2 Alia ad rem, vide verb. *Ordo*, *art.* 1. *a n.* 8. *ad* 15. *& art.* 2. *n.* 1.

TRADITIONES.

1 Traditio generatim ſumpta eſt doctrina ſucceſſive per tempora ab uno in alterum tranſmiſſa, ſive interim ſcripta ſit, ſive non.

2 *Sic in re communis Doctorum*. Traditio autem ſpeciatim, & prout moris eſt, magis ſtricte ſumpta, eſt doctrina non ſcripta a primo ſuo Auctore, ſeu ab exordio, licet poſtea ab aliis fuerit conſcripta, & per Codices ad nos tranſmiſſa. *Sic Doctores communiter*.

3 Traditio dividitur in Divinam, Apoſtolicam, & Eccleſiaſticam. Traditio *Divina*, ſeu *Verbum Dei non ſcriptum* eſt doctrina Fidei, & morum, non ſcripta in libris Canonicis, ſed ex ore Chriſti docentis immediate Apoſtolos procedens, vel a Spiritu Sancto iiſdem dictata, & ab eis viva voce Eccleſiæ tradita, & continua ſucceſſione in poſteros ad nos uſque tranſmiſſa, & in Eccleſia Catholica pro revelata a Deo ſemper habita, qualis traditio potiſſimum habetur circa materiam, & formam Sacramentorum, circa perpetuam Virginitatem B. M. Virginis, & hujuſmodi in Eccleſia Catholica perpetuo conſervata, licet in ſacra Scriptura expreſſe non habeantur. Traditio *Apoſtolica* licet interdum ſoleat confundi cum Divina, eo quod per Apoſtolos, ut Chriſti Præcones, ſeu nomine Chriſti loquentes, viva voce fuerit Eccleſiæ tradita, ſeu promulgata, proprie tamen eſt illa, quæ ab Apoſtolis ex inſtinctu Spiritus Sancti primo viva voce profecta eſt, & ab ipſis ad nos uſque per Majores intermedios tranſmiſſa; Quamvis in eorum Libris, & Epiſtolis non reperiatur expreſſa, uti eſt Jejunium Quadrageſimæ, Obſervatio diei Dominicæ loco Sabbati, & alia hujuſmodi. Traditio *Eccleſiaſtica* proprie eſt illa, quæ nec a Chriſto, neque ab Apoſtolis, ſed poſt Chriſti Aſcenſionem, & Apoſtolorum mortem, eſt ab Eccleſiæ auctoritate, aut praxi, aut Prælatis inchoata, & in populum fidelem introducta, uti eſt Conſecratio Eccleſiarum, & Altarium, abſtinentia a carnibus, ovis, & lacticiniis certis diebus, aliquorum jejuniorum, & Feſtorum obſervantia, & alia hujuſmodi.

Præter Sacram Scripturam, ſeu Verbum Dei 4
Scriptum admittendæ, & obſervandæ ſunt Traditiones Apoſtolico Divinæ, ſeu Verbum Dei non ſcriptum. *Communis Catholicorum* contra modernos Hæreticos, & habetur expreſſe ex 2. *ad Theſſalonicenſes* 2. ibi: *Tenete Traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram*. Eſtque definitum in Concil. Trid. *Seſſ.* 4. *de Canonicis Scripturis*.

Traditiones Divinæ ſunt infallibiles Fidei 5
Regulæ, ac Verbum Dei Scriptum. *Communis inter Catholicos* contra dictos modernos Hæreticos. Et ratio eſt, quia Verbum Dei ſcriptum non habet, quod ſit infallibilis Fidei Regula ex eo quod ſcriptum ſit, ſed ex eo quod a Deo procedat; ſed æque procedit a Deo verbum Dei non ſcriptum, ac ſcriptum, ergo &c. Scriptura enim confert ad memoriæ commoditatem, non vero ad rei veritatem: Unde Concilium Tridentinum *cit. ſeſſ.* 4. ſic expreſſe habet: *Sacroſancta Synodus Traditiones, tum ad Fidem, tum ad mores pertinentes, tamquam vel oretenus a Chriſto, vel a Spiritu Sancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas pari pietatis affectu, ac reverentia ſuſcipit, & veneratur*. Et S. Joannes Chryſoſtomus *in cit. Epiſt.* 2. *ad Theſſalonicenſes* 2. ſic dicit: *Hinc patet, quod non omnia per Epiſtolam tradiderit, ſed multa etiam ſine litteris; eadem vero Fide digna ſunt tam illa,* quam

Digitized by Google

quam iſta , quo pari ſenſu loquuntur ceteri
Sancti Patres .
6 Traditiones pure Apoſtolicæ , & pure Ec-
cleſiaſticæ , quamvis , ut de ſe patet , non ha-
beant parem cum Traditionibus Divinis , ſeu
Apoſtolico Divinis auctoritatem , nihilominus
ſunt ab omnibus obſervandæ , ſi ſint univerſa-
les . Ita Catholici communiter , Concil. Colo-
nienſ. II. *part. 9. cap.* 1. *cap. Si quis omnem* , 2.
cauſ. 1. *q.* 7. Unde S. Auguſtinus *Epiſt.* 118.
cap. 5. loquens de his traditionibus ſic expreſ-
ſe dicit : *Si quid horum tota per Orbem frequen-*
tat Eccleſia . . . quin ita faciendum ſit , diſpu-
7 *tare inſolentiſſimæ inſaniæ eſt* . Immo tales Tra-
ditiones violans eſt anathema , textu expreſſo
in cit. cap. Si quis omnem 2. *cauſ.* 1. *q.* 7.
ibi : *Si quis omnem Traditionem Eccleſiaſticam*
ſcriptam , *vel non ſcriptam violat* , *anathe-*
ma ſit .

TRANSACTIO.

1 TRanſactio dupliciter ſumitur , ſcilicet late ,
ſeu minus proprie , & ſtricte , ſeu ma-
2 gis proprie . *Communis* . Tranſactio late , ſeu
minus proprie ſumitur pro omni actu , quo
ab obligatione receditur , & quaſi tranſitur ,
ac negotium aliquod inter quoſdam componi-
tur , ſive id fiat litis componendæ cauſa , ſi-
ve non . Et juxta hanc acceptionem omnis di-
ſtractus , & etiam res judicata , Juſjurandum ,
ac quodlibet pactum nomine tranſactionis com-
prehenditur , *l. Hujus Edicti* 1. §. 3. *& l. Tres*
Fratres 35. *ff. De pactis* , *l. Juſjurandum* 2.
ff. De Jurejurando , *l. Tranſacta* 229. *ff. de*
3 *verbor. Significatione* . Tranſactio ſtricte , ſeu
magis proprie ſumpta eſt , *de re dubia* , *&*
controverſa , *ſive lite incerta* , *& nec dum fini-*
ta , *non gratuita* , *ſed oneroſa inter partes con-*
ventio , *ſeu pactio* , *vel compoſitio* . Deſumitur
clare ex *l. Qui tranſigit* 1. *ff. de Tranſactio-*
nibus , ibi : *Qui tranſigit quaſi de re dubia* , *&*
lite incerta neque finita tranſigit . Et concordant
l. Præſes 12. *l. Tranſactio* 38. *& l. Jubemus*
43. *Cod. eod.*
4 Unde ex data definitione colligitur tria re-
quiri ad ſtrictam , & propriam Tranſactio-
nem . Primo requiritur , ut dicta Tranſactio
fiat de re dubia , ut ſic diſtinguatur a pacto ,
quod eſt de re certa , & indubitata , quæ per
pactum ſubinde remittitur ; Ad quod Gloſ-
ſa *in Rubrica de Tranſactionibus* ante *cap.*
Sicut grave 1. *eod.* hos duos affert vulgares ver-
ſiculos ?

Incerta de re tranſactio dicitur eſſe,
Sed fiunt certæ pacta favore rei .

Hinc ſi tempore tranſactionis pars tranſigens 5
certo cognoſcat , ſibi nullum in re , de qua
tranſigitur , Jus competere , tunc non valet
tranſactio inde ſequuta , & tenetur in foro
conſcientiæ reſtituere totum id , quod ob ta-
lem tranſactionem ab altera parte recepit ,
ſeu ei debitum non dedit , cum talis ſic tran-
ſigens nullum habeat juſtum titulum , vi cu-
jus poſſit aliquid accipere , ut recedat ab actio-
ne , vel retineat id , de quo agitur , ut de ſe
patet , & docet communiſſima Doctorum . Im- 6
mo nedum in Foro interno , ſeu in Foro con-
ſcientiæ , ſed etiam in Foro externo invalida
eſt talis tranſactio ; Vel ipſo Jure , ſi ſit Actor ,
qui ſic tranſigat , ſciens , certo rem ad alteram
partem ſpectare , ut conſtat ex *l. in Summa*
65. *ff. de condition. indebit.* Vel per exceptio-
nem , ſeu replicationem doli , inſtante Acto-
re , reſcindenda erit , ſi ſit Reus , qui ſic tran-
ſegerit , ſciens certo rem ad Actorem perti-
nere , uti habetur ex *l. Sub prætextu* 19. *Cod.*
de Tranſactionibus , & docet Gloſſa *in c. Su-*
per eo 6. verb. Dato , *de Tranſact.* Abbas *ibid.*
in fine , Molina *tract.* 2. *de Juſtitia diſp.* 555.
num. 1. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 36. *n.* 3.
Reiffenſtuel *ibid. n.* 4. Engel *ibid. num.* 3. &
alii paſſim .
Secundo ſequitur ad ſtrictam , & propriam 7
tranſactionem , quod fiat ſuper lite incerta ,
& nec dum finita , quia ſi lis jam ſit per
latam a Judice ſententiam finita , & nulla
fuerit ſuper ipſa interpoſita appellatio , jam
tranſiit in rem judicatam , ſicque non amplius
locus eſt tranſactioni ſuper ea , cum non am-
plius lis ſit incerta , nam res judicata pro
veritate accipitur , textu expreſſo *in leg. Res*
judicata 206. *ff. de Reg. Juris* , ibi : *Res judica-*
ta pro veritate accipitur . Unde *in l. Elegan-*
ter 23. §. 1. *ff. De Conditione indebiti* , recte
ſtatuitur : *Si poſt rem judicatam quis tranſege-*
rit , *& ſolverit* , *repetere poterit* , *idcirco quia*
placuit Tranſactionem nullius eſſe momenti . Et
concordat textus expreſſus *in leg. Si cauſa* 32.
Cod. de Tranſactionibus . Nec tranſactio eſt de
qualibet re dubia , ſed de re dubia propter li-
tem jam motam , & nec dum finitam , vel
ſaltem movendam , utpote quia controverſia ,
ſeu dubium inter partes ortum eſt , timetur
quod lis poſſit in Judicio moveri , quamvis
non-

Digitized by Google

nondum ſit mota; tunc enim inter partes ad eam controverſiam dirimendam, & litem impediendam valide, & licite poſſunt antea inter ſe tranſigere, textu expreſſo *in l. Cum te 2. Cod. de Tranſactionibus*.

8 Tertio requiritur ad ſtrictam, & propriam Tranſactionem, quod non fiat gratis, ſed oneroſe aliquo hinc inde dato, & retento, promiſſo, vel remiſſo, textu expreſſo *in leg. Tranſactio 36. Cod. de Tranſactionibus*, ubi dicitur quod *Tranſactio nullo dato* (pro eo quod remittitur) *retento, ſeu promiſſo, minime procedit*. Et in hoc differt a compoſitione amicabili, quæ gratis fit, nullo dato, aut retento, ſeu promiſſo, ſed per ipſam pars debiti gratis remittitur, & condonatur, *c. Super ea 7. de Tranſactionibus*: Quamvis tamen compoſitio amicabilis in largiori ſignificatione interdum pro Tranſactione ſumatur, & e contra tranſactio pro amicabili compoſitione, ut colligitur ex *cap. Ex litteris 6. & cap. Veniens 8. de Tranſactionib.*

9 Generatim, & univerſim loquendo tranſigere poſſunt omnes, qui liberam rerum ſuarum adminiſtrationem habent, eaſque aliis donare ſeu quovis alio modo alienare poſſunt, *arg. l. In re 11. Cod. Mandati*. Qui autem non poſſunt res alienare, neque circa illas tranſigere poſſunt. Tranſactio enim eſt ſpecies alienationis. *Extravagant. Ambitioſæ, de rebus Eccleſiaſt. non alienand.* Et ſic tenent *Doctores communiter*.

10 Item generatim, & univerſim loquendo poteſt fieri Tranſactio de omnibus rebus dubiis, & litibus incertis, de quibus id nullo Jure prohibitum reperitur; Conceſſum enim intelligitur quidquid expreſſe prohibitum non reperitur, *leg. Nec non 28. §. 2. ff. Ex quibus cauſis, l. Teſtimonium 1. §. 1. ff. De teſtibus, l. Mutus 43. §. 1. ff. De Procuratoribus*, Gloſſa marginal. communiter recepta *in cap. Inter corporalia 2. de Translatione Epiſcop. verb. Non invenitur*. E contra autem tranſactio fieri non poteſt ſuper iis, de quibus aliquo Jure prohibitum reperitur: Juri enim publico nequit derogari pacto privatorum, textu expreſſo *in l. Jus publicum 38. ff. de Pactis, cap. Si diligenti 11. de foro competenti*. Unde immerito *in cap. Quæ contra 64. de Reg. Jur. in 6.* dicitur expreſſe: *Quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*.

11 Hinc ſuper Matrimonium nequit fieri tranſactio, nec amicabilis compoſitio, utpote expreſſe prohibita *in c. Ex parte ſua 11. de Tranſact.* juncta Gloſſa communiter recepta *ibidem verb. Sacramentum*, ibi: *Sic patet, quod in Matrimonio Tranſactio, ſeu compoſitio non habet locum*. Quamvis tamen fieri poſſit tranſactio, ſeu amicabilis compoſitio ſuper Sponſalibus de futuro, cum ea dependeant ex libero contrahentium aſſenſu, vel diſſenſu, nec ad id habeatur reſiſtentia Juris. *Communis*. 12

Item fieri nequit Tranſactio ſuper relictis in Teſtamento, vel Codicillo, niſi prius inſpectis cognitiſque verbis illius, textu expreſſo *in leg. De his 6. ff. de Tranſactionibus*, ibi: *De his controverſiis, quæ ex teſtamento proficiſcuntur, neque tranſigi, nec exquiri veritas aliter poteſt, quam inſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti*. Et concordat *lex Cum hi 8. §. 2. ff. eod. & lex Omnibus 1. §. 1. ff. Teſtamenta quemadmodum aperiantur*, ubi ad id requiritur inſuper auctoritas Judicis. Et ratio eſt, quia tales tranſactiones ſunt captioſæ, cum poſſint heredes teſtamenta occultare, & facile Legatarios inducere, ut modico ſtatim ſibi dato contenti, magna relicta, ſive legata, inexpectato evenientia, & necdum certo ſcita, repudient, ut cavetur *in cit. l. Cum hi 8. ff. de Tranſactionibus*, & ſic depereant cum non parvo boni publici præjudicio ultimæ defunctorum voluntates contra præſcriptum *l. Habeat unuſquiſque 1. Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis, l. Vel negare 6. ff. Teſtamnta quemadmodum aperiantur, capit. Ultima voluntate 4. cauſ. 13. q. 2.* cum ſimilibus, ubi ſtatuitur quod *ultima voluntas, ſeu diſpoſitio defuncti modis omnibus ſervari debeat*. 13

Item propter eandem rationem non valet tranſactio ſuper alimentis in ultima voluntate relictis, niſi fiat cauſa cognita, & auctoritate Judicis interveniente. *Communis*, textu expreſſo *in cit. l. Cum hi 8. ff. de tranſactionibus*, ibi: *Cum hi, quibus alimenta relicta erant, facile tranſigerent, contenti modico præſenti, divus Marcus oratione in Senatu recitata effecit, ne aliter alimentorum tranſactio rata eſſet, quam ſi auctore Prætore facta; Solet igitur Prætor intervenire, & inter conſentientes arbitrari, an tranſactio, vel quæ admitti debeat, ejuſdem Prætoris notio ob tranſactionem erit, ſive habitatio, ſive veſtiarium, ſive de prædiis alimentum legabitur*. 14

De quolibet crimine capitali (excepto adulterio) licitum eſt tranſigere, textu expreſſo *in leg. Tranſigere 18. C. de Tranſactionibus*: ibi: *Tranſigere, vel paciſci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non eſt*. Et ratio eſt, quia licitum eſt unicuique ſanguinem ſuum quovis modo redimere, corrumpendo etiam adver- 15

adverſarium , ut ab accuſatione deſiſtat , textu expreſſo *in leg. In capitalibus* 1. *de bonis eorum qui ſententiam* : ibi : *In capitalibus criminibus a Principibus decretum eſt non nocere ei , qui adverſarium corrupit , ſed in his demum , quæ pœnam mortis continent , nam ignoſcendum cenſuerunt ei , qui ſanguinem ſuum qualitercumque redemptum voluerit .*

16 De aliis autem criminibus , quæ pœnam ſanguinis non irrogant , non eſt licitum tranſigere , præterquam de crimine falſi , textu expreſſo *in cit. l. Tranſigere* 18. *Cod. de Tranſactionibus* , ibi : *In aliis autem publicis criminibus , quæ ſanguinis pœnam non ingerunt , tranſigere non licet citra falſi accuſationem* . Et ratio eſt , quia hic ceſſat periculum capitis , & ſanguinis , & ideo tranſigentes excuſationem non merentur ; Tum quia id exigit bonum commune Reipublicæ , ne crimina maneant impunita . Unde merito *l. In omnibus cauſis* 7. *ff. de prævaricatione* ſtatuitur , quod in omnibus cauſis , præterquam in cauſa capitali , & ſanguinis , qui delatorem , ſeu accuſatorem corrupit , pro victo habeatur , ibi : *In omnibus cauſis , præterquam in ſanguine , qui delatorem corrupit , ex Senatus conſulto pro victo habetur .*

17 Tranſactio ſuper Beneficio Eccleſiaſtico, vel alia re ſpirituali, de qua litigatur, neque privato partium conſenſu , neque auctoritate Judicis Ordinarii fieri poteſt abſque labe Simoniæ interventu rei temporalis viciſſim datæ , remiſſæ , vel promiſſæ ; Bene tamen gratuita, & amicabilis compoſitio . *Communis* , textu expreſſo *in c. Super eo* 7. *de Tranſactionibus* , ibi : *Tranſigi ſuper re Sacra , & litigioſa non poteſt , etenim res Sacræ , ut poſſideantur aliquo dato , vel remiſſo , ſive promiſſo , ſpeciem credimus habere Simoniæ . Alias ſi gratis , & amicabiliter inter ſe litigantes componant , ſacris Canonibus nequaquam dicimus obviare .* Et concordat *cap. Conſtitutus* 4. *eod. & cap. Exhibita* 9. *de rerum permutat. cap. Cum pridem* 4. *de pactis* . Pittonius *de controverſ. Patronor. allegat.* 100. *n.* 669. *& ſequent.* cum aliis ibi allegatis .

18 Poteſt tamen ſuper ſpiritualibus fieri tranſactio abſque labe Simoniæ , ſi detur ſpirituale pro ſpirituali , ut ſi decimæ litigioſæ pro parte per tranſactionem dividantur , aut Clerici pro Jure decimandi controverſo ſeſe obligent ad adminiſtranda Sacramenta , & hujuſmodi . *Communis* , *arg. cap. Ad quæſtiones* 6. *juncto ejus Summario , de rerum permutat.* ubi habetur expreſſe , quod ſpiritualia poſſunt adinvicem permutari , adeoque poteſt etiam ſuper eiſdem tranſigi .

Tranſactio ſuper ſpirituali ſubjectione eſt Simoniaca , & conſequenter illicita , & nul- 19
la , ſi fiat dato , vel remiſſo aliquo temporali . *Communis* , textu expreſſo *in cap. Præterea* 10. juncto ejus Summario *de Tranſactionibus* .

Neque poteſt abſque labe ſimoniæ fieri tran- 20
ſactio ſuper Jurepatronatus , ſeu præſentandi ad Beneficia interventu rei temporalis , ac pretio æſtimabilis , *Communis* , textu expreſſo *in cap. Præterea quando* 9. *de Tranſactionibus* . Et ratio eſt , quia res ſpiritualis non poteſt abſque Simonia dari , aut promitti pro re temporali , *citat. cap. Super eo* 7. *de Tranſactionibus* . Juſpatronatus autem , vel ſecundum ſe , & intrinſece eſt ſpirituale , ut tradit Gloſſa *in d. cap. Præterea quando* , *verb. Simoniaca* , *ibi* : *Quia Juſpatronatus eſt ſpirituale* , vel ſaltem ſpirituali annexum , *cap. Quanto* 3. *de Judiciis*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Connexa* ; *Unde* , ut ibi dicit Gloſſa , *Spirituale cenſetur propter connexitatem* , & ideo non poteſt ſuper ipſo tranſigi interventu rei temporalis, ſine labe Simoniæ , cum ipſa non ſolum committatur in ſpiritualibus, ſed etiam in ſpiritualibus annexis , *c. Si quis objecerit* 7. *cauſ.* 1. *q.* 3. quia de connexis idem eſt Judicium , *c. Tranſlato* 3. *de Conſtitutionibus*. Unde ob id Juſpatronatus per ſe vendi non poteſt , *c. De Jure* 16. *de Jurepatronat.* cum ſimilibus .

Prælatus , ſeu Rector Eccleſiæ nequit tran- 21
ſigere de rebus Eccleſiæ immobilibus, vel pretioſis abſque Solemnitatibus a Jure requiſitis , Cum enim tranſactio ſit ſpecies alienationis , qua vel rem nobis competentem , aut quam credimus competere , dimittimus , *arg. l. Si quid* 1. *§.* 6. *&* 9. *ff. Si quid in fraudem* , nequit fieri ſuper dictis rebus, ſicut nequit fieri alienatio ſine ſolemnitatibus a Jure requiſitis . *Extravagant. Ambitioſæ* , *de rebus Eccleſ. non alienandis* .

Poteſt tamen Prælatus , ſeu Rector Eccleſiæ 22
tranſigere ſuper Juribus Eccleſiæ in præjudicium ſui ipſius, ita ut tranſactio teneat pro toto tempore , quod Eccleſiam poſſidebit . Sic deſumitur ex *cap. Veniens* 7. *§. Mandamus* , *de Tranſactionibus* , & notat Abbas *ibid. num.* 1. & Fagnan. *num.* 2. *& communis aliorum* , teſte Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 36. *num.* 63. Et ratio eſt , quia talis tranſactio eſt potius inter perſonas , quam inter Eccleſias , ſicque non realis, ſed mere perſonalis, quæ non tranſit ad Succeſſores , ut *ibi* innuit Pontifex : *Cum alias tranſactio inter perſonas facta potius , quam inter Eccleſias videatur , ne pacta inter alios acta ,*

aliis

Digitized by Google

aliis obeſſe patiamur &c. & habet Gloſſa *ibid. verb. Inter alios*.

23 Talis autem Tranſactio perſonalis ſuper rebus, ſeu Juribus Eccleſiæ ſit realis & obligat ſucceſſores, ſi fuerit a Papa ex certa ſcientia confirmata. Sic colligitur ex *cit. cap. Veniens* 8. *de Tranſactionibus*, & habet expreſſe Gloſſa *ibid. verb. Confirmata* ex pluribus Juribus ibi adductis, & ſequitur Fagnan. *ibid. num.* 3. cum aliis ibi citatis, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 64. & alii paſſim; ac Rota *part.* 4. *Recent. deciſ.* 31. *n.* 2. Et ratio eſt, quia, ut argumentatur citata Gloſſa *ibid. verb. Confirmata*, Papa poteſt facere, ut Tranſactio, quæ nulla eſt, ſit aliqua, *arg. cap. ultim. cauſ.* 16. *quæſt.* 1. & *cap. cum Apoſtolicæ* 7. *De his, quæ fiunt a Prælato ſine conſenſu Capituli*, adeoque proſequitur dicta Gloſſa, multo magis poteſt efficere, ut ſit alia, nempe ut ex perſonali fiat realis, cum plus ſit de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud, *arg. cap. Revera, de conſecrat. diſt.* 2. & *l. Rem in præſenti* 1. *in princip. Cod. De rei uxoriæ actione*.

24 Tranſactio ſemel bona fide, ac legitime celebrata, invita altera parte tranſigentium revocari, aut reſcindi non poteſt, *l. Cum te* 5. *Cod. De Tranſactionib. l. Poſtquam liti* 4. *Cod. de Pactis*.

25 Immo talis Tranſactio, ne quidem interveniente Reſcripto Principis, revocari valet, textu expreſſo *in l. Cauſas* 16. *Cod. de Tranſactionibus*, ibi: *Cauſas, vel lites tranſactionibus legitimis finitas Imperiali Reſcripto reſuſcitari non oportet*.

26 Item nec talis Tranſactio reſcindi poteſt prætextu Inſtrumentorum de novo poſtea repertorum ad litem ſopitam pertinentium, textu expreſſo *in l. Sub prætextu* 19. *Cod. de Tranſactionibus*, ibi: *Sub prætextu Inſtrumenti poſt reperti tranſactionem bona fide finitam reſcindi Jura non patiuntur*. Et concordat *l. Sub prætextu* 29. *Cod. eod.* ibi: *Sub prætextu ſpecierum poſt repertarum generali tranſactione finita reſcindi prohibent Jura*, & *cap. Sicut grave* 1. *de tranſactionibus*.

27 Dummodo tamen in ſupradictis nulla intervenerit fraus, aut dolus, quia ſi adverſarius per ſe, vel per alium alteri parti tranſigenti Inſtrumenta, quibus veritas cognoſci potuiſſet, dolo ſubtraxiſſet, ſicque defectu talium inſtrumentorum cum ſui præjudicio ad tranſigendum coegiſſet, tranſactio poſſet reſcindi actione doli mali competente parti innocenti, & deceptæ. *Communis*, textu expreſſo *in cit. l. Sub prætextu* 19. *Cod. de Tranſactionib.* Fraus enim, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Ex litteris* 2. *de dolo & contumac. cap. Sedes* 15. *cap. Ex tenore* 16. *de Reſcriptis, cap. Tua* 12. *de Clericis non reſident. l. In fundo, ff. de rei vindicat. l. Cum hi, ff. de Tranſactionib. l. Legatarius, Cod. de Legatis*.

28 Unde ſi quis graviter lædat alterum in tranſactione, tenetur in Foro conſcientiæ ad reſtitutionem rei injuſte acceptæ, ſeu retentæ, ut certum eſt apud omnes, & inſuper contra eum in Foro externo datur actio de dolo malo, & reſcinditur tranſactio, ſi dolus vere interveniſſe probatur. *Communis*, per text. *in l. De dolo* 2. & *Non poſſunt* 3. *Cod. de Dolo malo, l. Qui cum Tutoribus* 9. §. 2. *ff. de tranſactionibus*, cum ſimilibus, & juribus *num. antecedenti* allegatis.

29 Probabilius eſt, quod Tranſactio etiam bona fide hinc inde celebrata reſcindi poſſet ob læſionem ultra dimidium; Bartolus *in l. Si quis cum aliter* 36. *n.* 4. *ff. De verbor. ſignificat.* & *l. Rem majoris* 2. *num.* 9. *Cod. de reſcindend. vendit.* Abbas *in cap. Cum cauſa* 6. *num.* 7. & 8. *de empt. vendit.* Engel *lib.* 1. *decretal. tit.* 36. *num.* 14. & Reiffenſtuel *ibid. num.* 56. Fachineus *lib.* 2. *Controverſ. cap.* 6. allegans Rotam Romanam *in* 1. *part. noviſſima deciſ.* 102. *num.* 2. & plures alios contra plures alios & concluſio deſumitur *ex l. In ſumma* 65. §. 1. *ff. De conditione indebiti*, ubi propter immodicam læſionem, aut evidentem calumniam permittitur quis adverſus tranſactionem venire. Item *ex l. Si Superſtite* 5. *Cod. De dolo malo*, ubi expreſſe ſtatuitur, quod filia emancipata, & cum patre bona fide tranſigens, ſi læſa eſt immodice, habeat actionem in factum contra patrem. Item ex *l. Rem majoris* 2. *Cod. de reſcindenda venditione*, ubi reſcinditur venditio, in qua intervenit læſio ultra dimidium, & de hoc datur ratio, quia iſtud *humanum eſt*, cum autem non ſit hoc minus humanum in tranſactione ob læſionem ultra dimidium, idem de ipſa concludendum eſt. Et concordat *cap. Cum cauſa* 6. *de emption. & vendition.* cum ſimilibus. Tum quia in Jure dolus ex propoſito, & dolus re ipſa æquiparantur, *arg. l. Si quis cum aliter* 36. *ff. de verbor. ſignificat.* ibi: *Idem eſt, etſi nullus dolus interceſſerit ſtipulantis, ſed ipſa res in ſe dolum habeat*, & tradunt Covarr. *in capit. Quamvis part.* 3. §. 4. *num.* 5. *de Pactis in* 6. Gailus *lib.* 2. *Practic. obſervat.* 147. *num.* 11. Fachineus *lib.* 12. *Controverſ. cap.* 6. §. *Mover ſecundo*, citans alios,

Reiſtenſtuel *loc. cit. num.* 58. & alii. Atqui ex læſione ultra dimidium dolus re ipſa apparet, atque præſumitur, *l. Omnes* 17. §. *Lucius*, *ff. Quæ in fraudem Creditor.* & norant citati Auctores cum communi: ergo ſicuti ob dolum ex propoſito reſcindi debet tranſactio ex dictis *ſupra num.* 27. & 28. ita etiam reſcindi debet ob dolum re ipſa, ſive ob læſionem ultra dimidium; Eſt enim hoc conformius æquitati naturali, ne quis cum alterius jactura locupletetur, & Juſtitiæ commutativæ, quæ æqualitatem inter contrahentes deſiderat.

30 Eſt tamen vere probabilis etiam contraria ſententia, quam tenent Gloſſa *final. in cit. cap. Cum cauſa 6. de emption.* & *vendition.* Jaſon in *l. Si quis cum aliter 36. num.* 33. & *ſeq. de verbor. ſignificat.* & plures alii variis muniti Juribus, & ſignanter *l. Lucius* 78. §. *Ultim. ff. Ad S. C. Trebellianum*, ubi negatur reſciſſio Tranſactionis ſuper Fideicommiſſo factæ, quamvis ex Inſtrumentis poſtea appareat quadruplo plus in hæreditate fuiſſe, & favent *l. Sub prætextu* 19. & *l. Sub prætextu* 29. *Cod. de Tranſactionibus*, *l. A Divo Pio* 15. §. *Pignora* 3. *ff. De re judicata*, & plures aliæ, quas affert, ſed tamen ſolvit Fachineus *lib.* 2. *Controverſ. Juris cap.* 6.

31 Afferuntur varia Decreta Sacræ Congregationis Immunitatis concernentia Tranſactionem inter Eccleſiaſticos, & Laicos, prout referuntur a D. Riccio *in ſua Synopſi*, *verb. Tranſactio* ut infra. Tranſactio, ſeu Concordia inter utrumque Clerum, & Ducem ac Conſiliarios Reipublicæ Sancti Marini pro Collectis certis contribuendis ab Eccleſiaſticis Reipublicæ in perpetuum pro nobis acquiſitis ab Eccleſiaſticis, & locis piis, non tamen primæ erectionis, nec pro Patrimoniis ad Ordines recipiendos aſſignatis confirmatur, dummodo exactio dd. Collectarum ab Eccleſiaſticis fiat per Deputatos Eccleſiaſticos. *Sacr. Congr. Imm. in Feretrana* 22. *Sept.* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 76.

32 Confirmatur, annuente Sanctiſſimo, concordia ſuper gabella carnis Civitatis Oſcen. facta inter Clerum, & Civitatem, modo accedat conſenſus Cleri Regularis, qui in concordia non interfuit. In hac concordia Eccleſiaſtici ſe obligabant ad emendas carnes in Macellis Civitatis cum certis limitationibus, & reſervationibus, & Civitas ſe obligabat ad ſolutionem certæ ſummæ quolibet anno augendæ, vel minuendæ juxta augmentum, vel diminutionem Eccleſiaſticorum in Civitate ſecundum Fidem Epiſcopi. *Sac. Cong. Immun. in Oſcen.* 22. *April.* 1692. *lib. decret. Grim. pag.* 122.

Regularibus repugnantibus ſupraſcriptæ concordiæ Civitatis Oſcen. Epiſcopus præfigat terminum ad deducendum eorum difficultates in Sacra Congregatione. *Sacra Congreg. Immunit. in Oſcen.* 2. *Junii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 50. 33

Tandem concordia præfata approbatur juxta declarationem faciendam a D. Secretario, quæ præcipue tendebat ad explicanda aliqua loca dictæ Tranſactionis pro manutentione Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, & exequi permittitur, etiam diſſentientibus aliquibus ex Regularibus. *Sacra Congr. Immun. in Oſcen.* 25. *Maii* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 124. 34

Non obſtante Tranſactione, & aliis contractibus factis per ſuperiorem, & Regulares cum Communitate pro ſolvendis oneribus laicis pro bonis acquiſitis, Archiepiſcopus tueatur Libertatem Eccleſiaſticam. *Sacra Congregat. Immun. in Turinen.* 14. *Januarii* 1698. *lib.* 4. *Decretal. Vallem. pag.* 133. 35

Tranſactio facta ab Eccleſiaſtico de ſolvendis collectis Regiis, eſt caſſanda. *Sacra Cong. Immun. in Reatina* 8. *Auguſt.* 1702. *lib.* 3. *Decretal. Vallem. pag.* 435. 36

Quo ad Tranſactionem inter Communitatem, & Monaſterium Sanctimonialium Sacra Congr. decernit ſervandam eſſe primam tranſactionem anni 1671. approbatam a Clemente X. quæ eximit Monaſteria a Collectis ſuper bonis acquiſitis uſque ad illum annum. *Sacra Congr. Immun. in Nullius S. Angeli in Vado* 14. *Januar.* 1698. *lib.* 2. *Decretal. Valleman. pag.* 133. 37

Tranſactio ſuper rebus Eccleſiaſticis nequit fieri ſine Beneplacito Apoſtolico. *Communis*. Vide verb. *alienatio art.* 4. *num.* 12. Et ſi fiat cum reſervatione dicti Beneplaciti, revocari poteſt, adeſtque locus pœnitentiæ ante ipſius impetrationem. Rota *part.* 1. *recent. dec.* 624. *num.* 12. Card. de Luca *Benefic. diſc.* 51. *n.* 5. & 6. cum aliis Pignatell. *tom.* 1. *conſult.* 136. *num.* 4. & alii plures. 38

Additiones ex aliena manu.

Jure Romano tranſactio ſuper relictis in teſtamento non inſpectis tabulis facta villoſa eſt, *l.* 6. *ff. de Tranſact.* Diſquiri vero ſolet an tranſactio hæc moribus ſuſtineatur, ſi inſpectioni huic fuerit renunciatum, vel juramento ipſa tranſactio confirmata fuerit? 39

Simplicem renunciationem non ſufficere exiſtimant 40

mant Mantic. *de Tacit.* & *Ambigu. lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 2. & *ſeq.* A Sande *deciſ. Friſic. lib.* 4. *tit.* 5. *defin.* 15. ex ratione illa, quod juri prohibitivo renunciari haud poteſt.

41 At ſi acceſſerit juramentum, valere transactionem ex diſpoſitione juris canonici, tenet Vinnius *de Tranſact. cap.* 5. *n.* 8. eo quia poteſt juramentum hoc ſine peccato ſervari.

42 Cæterum pactum remiſſorium, ſeu gratuitum. quo renuntiat quis omni illi quod ſibi in teſtamento relictum eſt, ſubſiſtere, firmant Lauterbach. *in compend. jur. lib.* 2. *tit.* 15. Borcholten. *de Tranſact. c.* 4. *n.* 20. ea adducta ratione quod
ceſſat hic ratio illa probibitiva tranſactionis quod
Homines modico inconrinenti dato, inexpectato
obvenientia facile repudiare ſolent; *L.* 8. *princip.*
43 *ff. de Tranſact.* Conrrarius vero eſt Strych. *in uſu*
modern. Pandect. lib. 2. *tit.* 15. §. 10. Verum (inquit) & *hic forte exiſtimabit paciſcens parum ſibi relictum eſſe; unde ad liberalem repudiationem exiguè lucri facile inducè potuit, non idem forte facturus, ſi quantitatem relicti in teſtamento ſciviſſet. Nec quidquam ſtringit Hunnii ratio, quod illa, quæ in teſtamento relicta, aut integra acceptanda, aut integra repudianda. Hoc enim in ipſa Hæreditate concedo, in Legato nego. Immo nec legatum pro parte ſic accepto, ſed integrum: partem vero vi tranſactionis alteri cedo. Vix ergo ſine juramento tale ſubſiſtet pactum.*

44 Pariter Jure Romano de alimentis in teſtamento relictis tranſigi haud poteſt, niſi auctore Prætore, *L.* 8. *princ. ff. de Tranſact.* & *L.* 8.
Cod. eod. niſi melior reddatur conditio alimen-
45 torum, *dict. Leg.* 8. §. 6. At prohibitum
haud eſſe pactum, quo alimenta futura gratis remittantur, tenent Hunnius *de Tranſact. c.* 3. *exercit.* 22. *Vinn. eod. tract. cap.* 6. *num. final.*

46 Sed & contradicit Stryk. *in uſu modern. Pandect. lib.* 2. *tit.* 15. §. 11. Adde Coler. *de Aliment. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 48. & *ſequent.* Accedente vero juramento ſuſtineri & tranſactionem, ſentiunt Bachov. *hoc titul. de Tranſact. cap.* 2. *n.* 8. Vinn. *eod. tractat. cap.* 6. *n.* 16.

47 An & Decretum Judicis requiratur in ceſſione alimentorum ex contractu dubitorum, vide apud Rot. *in Romana Ceſſionis* 11. *Junii* 1731. & in confirmatoria 8. *Decembris ejuſdem anni cor. clar. mem. Aldrov.*

48 Reliquum eſt, ut diſpiciatur, an tranſactio hodie involvat novationem. Affirmat Anton. Faber *in Cod. hoc titul. defin.* 2. At negat, & quidem rectius innixus in *L. final. Cod. de Novat.* Strykius *in uſ. modern. Pandect. dict. lib.* 2. *dict. tit.* 15. §. 4.

49 Utilis vero eſt hæc obſervatio; nam ſi tranſactioni haud ineſt novatio, non liberantur pignora, & fidejuſſores prioris obligationis. Immo, & priſtina actione agi poteſt, recuſante altero implere tranſactionem; Stryk. *ubi ſupra.*

T R A N S I T U S.

Regulares profeſſi non poſſunt ad aliam 1
Religionem etiam ſtrictiorem tranſire ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 3. *num.* 18. Donatus *Prax. rerum Regular. tom.* 2. *par.* 2. *tract.* 5. *q.* 22. *n.* 11. & *Communis aliorum* ex praxi, & Stilo Curiæ, & quoad tranſitum ad alias Religiones edita eſt noviſſime a Bened. XIII. Conſt. incip. *Licet Sacra.* Vide verb. *Regulares art.* 1. *num.* 61. ubi affertur ad litteram.

Regulares profeſſi tranſeuntes de licentia Se- 2
dis Apoſtolicæ ad laxiorem Religionem etiam ejuſdem Ordinis, tenentur in ſecunda Religione novum annum probationis peragere, & ibi Profeſſionem emittere. Sic *Sac. Congr. Conc.* quæ apud Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Ad Apoſtolicam* 16. *de Regularibus num.* 67. expreſſe reſpondit, *Tranſeuntem de licentia Sedis Apoſtolicæ ad laxiorem Religionem etiam ejuſdem Ordinis, teneri in ſecunda Religione novum annum probationis peragere.*

Regularis profeſſus, qui habet Indultum 3
Apoſtolicum tranſeundi ad aliam Religionem, non poteſt tranſire ad laxiorem. Conc. Trid. *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus*, & *Sac. Cong. Conc. in Cajetana Tranſitus* 4. *Mart.* 1743. in qua Reſcriptum fuit: *Tranſitum ad laxiorem fuiſſe nullum*, & *Orator omnino intra menſem redeat ad ſuam Religionem.* Sic apud Monacell. *tom.* 4. *Supplem. ad* 2. *tom. n.* 455.

Si tamen indultum ſit conceſſum tranſeun- 4
di ad quamcumque Religionem, in qua Regularis, & Clauſtralis Obſervantia vigeat, tunc poteſt tranſire etiam ad laxiorem: Dummodo ſit Religio Clauſtralis, & Regularis, quia, cum Apoſtolicum Indultum limitaverit Religionem Clauſtralem, & Regularem, videtur noluiſſe limitare qualitatem Religionis circa arctitudinem majorem, vel minorem, alias id expreſſiſſet, *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de tranſlation. Epiſcop.* §. *Sed neque iſtud*, *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, & *cap. Quia circa* 22. *de Privilegiis.* Sic recte notat Eminent. Petra *tom.* 5. *Commentar. ad Conſt.* 3. *Calliſti III. num.* 9. referens, quod cum

hujuſ-

hujuſmodi Breve obtinuiſſet quidam Monachus Camaldulenſis generaliter ad aliam Religionem, ubi Regularis, & Clauſtralis Obſervantia vigeret, & inde tranſiiſſet ad laxiorem Canonicorum Regularium S. Auguſtini Congregationis Ultienſis, & diſputato dubio in Sacra Congregatione Concilii ex remiſſione facta per Sacram Pœnitentiariam, *Sac. Cong. in Taurinenſi Tranſitus* 6. *Aug.* 1712. *reſcripſit Conſtare de validitate Tranſitus*, nulla facta difficultate circa laxiorem qualitatem Canonicorum Regularium. Hæc ipſe.

5 Tranſitus Regularium Couverſorum ad ſtatum Clericalem etiam in anno Novitiatus eſt prohibitus; unde non poteſt concedi, niſi a Sede Apoſtolica: Habetur ex Decretis Clementis VIII. editis pro Inſtitutione Novitiorum in Monaſteriis deſignatis, vel deſignandis, Conſtitut. incip. *Cum ad Regularem num.* 23. ubi ſic expreſſe ſtatuitur: *Sed qui ad Converſorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum ſtatum tranſire, etiam durante tempore probationis, non poſſunt.* Quæ Decreta Clementis VIII. confirmata fuerunt juſſu Urbani VIII. a Sacra Congreg. Conc. *in Decretis de Apoſtatis, & Ejectis*, & ita Card. Petra *tom.* 4. *Commentar. ad Conſt.* 8. *Eugenii IV. num.* 6. ubi expreſſe dicit, quod proinde hic tranſitus fieri non poteſt, niſi cum licentia Papæ, quamvis Jure antiquo id fieri potuerit cum licentia Superiorum Regularium; Paſſerin. *de ſtatib. homin. tom.* 3. *quæſt.* 189. *art.* 8. *num.* 227. Donatus *Prax. rer. Regul. tom.* 2. *tract.* 14. *quæſt.* 14. recte dicens, quod optima ratione id factum eſt, ut juxta præceptum Apoſtoli 1. *ad Corinth. cap.* 7. *Unuſquiſque permaneat in ea vocatione, in qua vocatus eſt*, ut auferatur anſa, & occaſio ambitionis, qua ſolent homines altiora appetere non ſine murmure, & Prælatorum moleſtia.

6 Et a fortiori, ſi jam Profeſſionem emiſerint in ſtatu Laicorum, ſeu Converſorum, non poſſunt de ſola licentia Prælati Regularis, & Definitorii tranſire ad ſtatum Clericorum, ſed talis licentia obtineri debet a Sede Apoſtolica, quæ ad id ſolet expedire Brevia cum clauſula, *De licentia tamen ſuorum Superiorum*, quæ debet intelligi copulative de illa Generalis & Provincialis ſimul, prout expreſſe declaravit *Sacra Congr. Epiſcop. & Regular. de mandato Urbani VIII. die* 2. *Aug.* 1630. apud Peyrin. *de Prælat. quæſt.* 3. *cap.* 1. §. 6. *num.* 149. nempe *clauſulam; De licentia Superiorum in Brevibus prædictis appoſitam, eſſe intelligendam de Generali Ordinis, & Provinciali Oblatorum hujuſmodi, ita ut pro eorumdem Brevium executione requiratur utriuſque licentia, & conſenſus.*

Et quod Laici, ſeu Converſi profeſſi non 7 poſſint tranſire ad ſtatum Clericalem de ſola licentia Prælati Regularis, clare habetur ex cit. Decret. Clementis VIII. per illa adducta verba: *Etiam durante tempore probationis, non poſſint*, quæ manifeſte indicant a fortiori ſic tranſire non poſſe poſt jam emiſſam Profeſſionem. Et id expreſſe decrevit Sac. Congreg. Epiſcop. & Regular. ſub pœna ſuſpenſionis ab Officio Superioribus talem facultatem concedentibus ut refert Nicolius *in Floſculis verb. Converſus num.* 3. his verbis: Superiores, qui contra Decretum Clementis VIII. ſuper receptione, & inſtitutione Novitiorum 19. Mart. 1603. ſub Conſtit. 82. incip. *Cum ad Regularem*, §. 23. tenoris ſubſequentis: *Qui ad Converſorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum ſtatum tranſire etiam durante tempore probationis non poſſint*, dant eiſdem Converſis licentiam tranſeundi ad ſtatum Clericalem, ſuſpendi debent ab Officio ad tempus: Tranſeuntes vero reducendi ſunt ad Laicalem cum perpetua ſuſpenſione a ſuſceptis Ordinibus. Hæc ille adducens ad id Decretum *Sacr. Congr. Epiſcop. & Regulat. in una Minimorum* 14. *Febr.* 1620. & 25. *Jan.* 1646. Et ſic etiam *Ead. Sacr. Cong. Epiſc. & Regular. decrevit in una Auguſtinianorum* 23. *Jan.* 1631. apud D. Nicolium *loco cit.* Item pro Congregatione Hiſpaniæ, Fratrum Diſcalceatorum de Ordine SS. Trinitatis Redemptionis Saptivor. id ſtatuit Alexander VII. Conſtit. 138. incip. *Paſtoralis Officii*. Item pro Ordine Eremitarum S. Auguſtini Clemens X. Conſt. incip. *Exponi*, teſte Lantuſca *in Theatr. Regular. verb. Laici, ſeu Converſi, in ſupplement. ſub n.* 2. Et hoc probat praxis, & Stylus Curiæ: & ſignanter Sac. Congreg. Concilii, quæ dignis de cauſis hanc licentiam concedit; ut conceſſit in una Ordinis S. Mariæ de Mercede *die* 16. *Januarii* 1700. cuidam Laico, ſeu Converſo, attento quod in Religione ſtudiis vacaſſet, ac ſe ad Clericorum munus idoneum reddidiſſet; Et aliis dignis de cauſis hanc licentiam denegat, ut denegavit in una Ordinis Prædicatorum Provinciæ Bæticæ *die* 16. *Martii* 1700. cuidam alteri Religioſo Laico vix idoneo ad Divina peragenda, quamvis ipſe tranſitum exoptaret ob nimiam devotionem erga SS. Euchariſtiæ Sacramentum, eſſetque vitæ exemplaris, ac de Religione optime meritus. Sic refert Emin. Petra *cit. tom.* 4. *Comment. ad Conſtit.* 8. *Eugenii IV. n.* 16.

Con-

8 Converſi, ſeu Laici ex indulto Apoſtolico tranſeuntis ad ſtatum Clericalem præcedentia initium ſumere debet a die Clericatus, non autem a die ſuſceptionis Habitus Converſorum. *Sacra Congreg. Epiſcop. & Regul. in una Minorum de Obſervantia 26. Februarii 1649.* apud Lantuſc. *in Theatr. Regul. verb. Præcedentia n. 3.* & *Sac. Congr. Concil. in una Minimorum S. Franciſci de Paula 15. Aprilis 1684.* apud Card. Pettam *tom. 4. Comment. ad Conſtitut.* 8. *Eugenii IV. ſub n. 17.*

9 Tranſitus de ſtatu Clericali ad illum Converſorum juſta cauſa concurrente poteſt fieri cum ſola licentia Prælati Regularis, ſcilicet Provincialis, aut Generalis cum conſenſu Diſcretorum, vel alias prout cujuſque Ordinis ſtatuta præſcribunt; Dummodo tranſiens in Ordinibus Sacris non ſit conſtitutus. Donatus *loco cit. quæſt.* 19. cum pluribus ibi citatis, Pellizzarius *in Manual. Regul. tom. 1. tract. 3. cap. 5. ſect. 3. num. 136.* Lezana *in ſumma q. Regular. part. 1. cap. 22. num. 25.* Murga *ad Conſtit. 7. Alexandri IV. num. 153.* Card. Petra *loco cit. num. 16.* ubi cum Sanchez *lib. 6. Moral. c. 7. num. 80.* dicit, Prælatum Regularem hunc tranſitum non ſolum permittere, ſed etiam jubere poſſe ob punitionem delicti; Quamvis tamen conſultius cenſeam in ſimilibus caſibus recurrendum eſſe pro providentia ad Sedem Apoſtolicam.

10 Quo ad ea, quæ concernunt Affiliationes Regularium in aliis Conventibus, & tranſitus ad alienas Provincias. Vide verb. *Affiliatio per tot.*

11 Tranſitus de Ritu Græco ad Latinum, vel e contra, non permittitur abſque licentia Papæ. Card. Petra *tom. 4. Comment. ad Conſtit. 17. Eugenii IV. ſect. 2. n. 12.* & *Communis aliorum* per Conſtitutionem 12. S. Pii V. incip. *Providentia*.

12 Facilius tamen permittitur tranſitus a Græco ad Latinum, & nunquam regulariter de Latino ad Græcum. Card. Petra *loco cit. num. 13.* cum Verricell. & Dandino ibi citatis, teſtans de uſu Sacræ Congregationis Supremæ Inquiſitionis.

13 Capitulo, Canonicis, & Parochis licitum non eſt aliquid exigere ratione tranſitus per eorum Parochiam, quando funus ducitur ab una Parochia ad Eccleſiam funeris ſitam in alia Parochia; *Sacr. Congr. Concil. in Terjana Funerum 7. & 21. Maii 1701. ad 4. dub.* & *Sacr. Congreg. Epiſcopor. & Regular. in Placen-*
14 *tina 13. Novemb. 1713. ad 2. dub.* Ubi etiam ſtatuit, quod occaſione funerationis cadaverum alterius Diœceſis, aut Parochiæ in Eccleſiis Regularium, poteſt proprius Parochus defuncti ad effectum deferendi proceſſionaliter cadaver ad dictas Eccleſias, libere tranſire per quaſcumque Diœceſes, & Parochias Stola, & Cruce elevata, etiam irrequiſitis earumdem Parochis. Vide verb. *Parochus art. 3. n. 36. & ſeq.*

Tranſitus Regularium de uno ad alium Or- 15
dinem concedi poteſt a Cardinali Summo Pœnitentiario, nedum a laxiore ad arctiorem, verum etiam ad æqualem; & ab arctiori ad laxiorem ob juſtas tamen, & graves reſpective cauſas ab eodem probandas, audito prius Superiore Ordinis a quo, & cum conſenſu Su-
perioris Ordinis ad quem. Et pro majori tran- 16
ſitus firmitate, poteſt in his omnibus idem Major Pœnitentiarius Statutis, & Privilegiis Apoſtolicis quomodolibet obſtantibus opportune derogare. Benedict. XIV. tom. 2. Conſtit. 95. incip. *Paſtor Bonus* §. 34.

Non poteſt tamen ipſum tranſitum concedere 17
Summus Pœnitentiarius a Religione Clauſtrali ad Ordines Hoſpitalarios, aut Militares, excepto Ordine S. Joannis de Deo, nec ad Ordinem S. Benedicti antiquioris obſervantiæ, aliaſque ſimiles Congregationes. Idem *ibid.* §.
18. Tranſitus autem ad Ordinem Hoſpitala- 18
rium S. Spiritus in Saxia ſpecialiter, & omnimode prohibetur. Idem Conſtitut. 15. incip. *Sæpe Romanorum* §. 5. confirmans ad id Conſtitutionem Benedicti XIII. incip. *Sacra*.

Concedere etiam poſt Major Pœnitentiarius 19
tranſitum ab uno Monaſterio ad aliud, Monialibus tantum ultra montes exiſtentibus, legitima concurrente cauſa, in Signatura diſcutienda, & approbanda; Committendo tamen 20
facultatem hujuſmodi tranſitus admittendi, & exequendi, arbitrio Ordinarii clauſulis opportunis pro caſuum varietate. Idem in cit. Conſt. *Paſtor Bonus* §. 36.

Tranſitus Regularium ab Ordine laxiore ad 21
ſtrictiorem impediri non debet ſine cauſa. Idem
tom. 2. Conſt. 25. incip. *Ex quo*. Si Supe- 22
riores duorum Ordinum diſſentiant, Judicium ad Sedem Apoſtolicam devolvitur, quæ concedere ſolet dictum tranſitum cum derogatione ſuper conſenſu Superioris Ordinis laxioris. Idem *ibid.*

A Regularibus ſe prætendentibus Apoſtolica 23
facultate translatos ad ſtatum Clericalem ſæcularem, vel ad Ordines, in quibus non vigeat Clauſtralis obſervantia, vel ad Ordines Militares, aut Hoſpitalarios (ad quos non niſi perraro, & graviſſimis, rationabilibuſque de cauſis

Digitized by Google

cauſis ſolet tranſitus concedi) & actu degen-
tibus extra clauſtra, debent Epiſcopi exquirere
de veritate talis Indulti, & eos compellere
adhibita etiam vi, ad ſibi hujuſmodi Indul-
tum oſtendendum, atque inſimul, poſtquam
illud perlegerint, diligenter expendere cauſas
in ipſo Indulto contentas, & expreſſas, veræ
ne, an falſæ ſint. Quod ſi illud Indultum
commonſtrare, & tradere detrectaverint, ad-
verſus ipſos, juris Ordine ſervato ſtatim pro-
cedere juxta facultatem ſibi attributam a Con-
24 cilio Tridentino *c. 3. ſeſſ. 6. de reform.* Et ſi
Indulti cauſas minime veras eſſe compererint,
non debent dubitare ſuper ejus ſubreptione ſeu
obreptione pronunciare, & adverſus Religio-
ſum procedere extra clauſtra ſine facultate de-
gentem. Idem tom. 2. Conſt. incip. *Pontifi-
cia commendatione.*
25 Tranſitus a Ritu Latino ad Græcum eſt
omnino interdictus. Benedict. XIV. tom. 1.
26 Conſtit. 57. incip. *Etſi Paſtoralis* §. 2. Tran-
ſitus vero a Ritu Græco ad Latinum permit-
titur pueris de conſenſu Patris Græci, & li-
27 centia Epiſcopi Latini. Idem *ibid.* Adultis
autem Laicis de licentia Epiſcopi Diœceſani.
Idem *ibid.*
28 Tranſitus a Ritu Græco ad Latinum prohi-
betur Communitatibus Italo Græcorum, ſive
Albanenſium abſque licentia Sedis Apoſtolicæ.
29 Idem *ibid.* Item Eccleſiaſticis quibuſcumque
abſque ſimili licentia S. Sedis. Idem *ibid.*
30 Tranſitus a Ritu Græcorum Melchitarum ad
Latinum, aut Maroniticum Ritum interdici-
tur. Idem Conſt. 87. incip. *Demandatum.*

Additiones ex aliena manu.

31 Gravis hic ſe offert quæſtio, an tranſeunte
Abbate alicujus Monaſterii ad Religionem ſtri-
ctioris obſervantiæ, procedi ſtatim valeat ad
electionem ſucceſſoris in Prælaturam?
32 In eam itum eſt ſententiam, non poſſe du-
rante Novitiatu, & ante profeſſionem novæ
Religionis; idque quia ad electionem Succeſſo-
ris deveniri haud poteſt, priuſquam vacet Ab-
batia; *cap. Nulla, de conceſſ. Præbend.* Hæc au-
tem minime vacat ante emiſſam ab Abbate
profeſſionem in nova Religione. Durante enim
novitiatu non deſinit ille eſſe Abbas Monaſte-
rii, a quo tranſiit, & ita quidem, ut ſi a No-
vitiatu egrederetur, fortaſſe quod perferre ne-
quiret rigorem novæ Religionis, rediret ad
Monaſterium, & ipſam etiam Abbatiam;
Wieſtner *in Decretal. lib. 3. tit. 31. num.* 133.
Donat. *Prax. Regular. tom. 1. part. 2. tract.* 5.
quæſt. 52. *num.* 1. & *plur. ſequent.* & rurſus
quæſt. 55. *num.* 1. & 4. ubi quod durante No-
vitiatu in ſuſpenſo remanent jura omnia a
priori Religione dependentia.
Non ignoro, eſſe, qui tenent in ipſo ingreſ- 33
ſu in Novitiatum ſtrictioris Religionis Abba-
tiam vacare per tacitam renunciationem. At
opinio hæc aperte contradicit *cap. 4. de Regu-
lar. in 6.* ibi: *Beneficium illius, qui Religionem
ingreditur, non eſt intra probationis annum alicui
conferendum, niſi ipſius accedat aſſenſus.* Hinc
enim manifeſtum redditur, ſolo ingreſſu in No-
vitiatum non induci renunciationem Beneficii,
quum alias citra aſſenſum fas eſſet conferre Be-
neficium illud. Confer Wieſtner *in Decretal.
lib. 3. tit. 31. n.* 135. qui & aliam reddit ra-
tionem, quod ex diſpoſitione Concilii Triden-
tini *ſeſſ. 25. cap. 16. de Regul.* non aliter te-
neat quælibet renunciatio emiſſa a Novitio,
niſi facta ſit intra duos menſes ante profeſſio-
nem. Sed dubito an diſpoſitio hæc locum ſibi
vindicare queat quoad Regulares tranſeuntes ad
aliam Religionem.

TRANSLATIO.

TRanſlato Feſto, in cujus die conceditur 1
Indulgentia, non transfertur etiam Indul-
gentia, niſi ex conceſſione ſpeciali. *Sac. Con-
greg. Rit.* 10. *Junii* 1690.
Feſtum duplex occurrens ante Octavam non 2
privilegiatam non eſt transferendum poſt Octa-
vam, ſed infra eamdem celebrandum prima
die non impedita. *Sac. Congreg. Rit.* 30. *Se-
ptemb.* 1679.
Feſtum ſemiduplex occurrens in Feſto du- 3
plici infra Octavam non privilegiatam non eſt
transferendum poſt illam, quando dies imme-
diate ſequens alio Feſto duplici, vel ſemidu-
plici impedita non fuerit, ſed faciendum tunc
eſt Officium die immediate ſequenti. *Sacra Rit.
Congr.* 30. *Septemb.* 1679.
Officium ſemiduplex occurrens in Dominica 4
infra Octavam non privilegiatam non erat olim
celebrandum in feria ſecunda ſequenti licet
non impedita, ſi adeſſet reponendum aliud Fe-
ſtum altioris ritus. *Sacra Rituum Congregat.*
1. *Martii* 1681. Secus tamen hodie propter
poſterius Decretum relatum infra *ſub num.*
19. & 20.
Non eſt transferendum in diem immediate 5
ſequentem Feſtum illud, ante cujus transla-
tionem

Digitized by Google

tionem habentur reponenda alia Officia prius
tranſlata ejuſdem ritus, non obſtante Decre-
to edito *die* 30. *Septembris* 1679. Quoad ve-
rò Feſtum ſemiduplex in Dominica infra Octa-
vam occurrens, omnino ſervanda eſt Rubri-
ca generalis Breviarii de Tranſlatione Feſto-
rum *num.* 5. *Sacra Congregat. Rit.* 22. *De-
cembr.* 1696. Vide tamen Reſolutiones Sacræ
Congreg. *tom.* 8. ubi afferuntur contraria re-
centiora Decreta, & ſerva ut ibi.

6 In reſponſione duorum, vel plurium Feſto-
rum ritum habentium eumdem, & die occur-
rentium diverſa, attendatur prioritas tranſlatio-
nis, niſi attendenda ſit major Dignitas, *Sac.
Rit. Congr.* 13. *Junii* 1682.

7 Si plura ſint transferenda Feſta, quæ eadem
die occurrunt, & quibus non convenit ratio
majoris Dignitatis, attendatur in eorum repo-
ſitione major apparatus, vel populi concurſus,
ex quo vocatur etiam major ſolemnitas, ſup-
poſito tamen, quod ſint ejuſdem ritus. *Sac.
Rit. Congr.* 20. *Julii* 1686.

8 Officium particulare alicujus Diœceſis, vel
Religionis, quod occurrit die 25. Februarii,
eſt transferendum in anno Biſſextili ad pri-
mam diem non impeditam; dummodo ſit du-
plex primæ Claſſis. *Sac. Rit. Congreg.* 7. *Se-
ptemb.* 1680.

9 Si occurrerint, vel fuerint transferenda duo
Feſta ejuſdem ritus, quæ unica die occurre-
bant, quorum unum ſit univerſale, & alte-
rum particulare alicujus Diœceſis, vel Religio-
nis, prius fiat de univerſali, deinde de parti-
culari, niſi obſtet ratio majoris dignitatis. *Sa-
cra Rituum Congregat.* 27. *Septemb.* 1698.

10 Si ſimul ſint transferenda Feſta S. Marci
Evangeliſtæ, & SS. Apoſtolorum Philippi,
& Jacobi, prius reponatur Feſtum S. Marci,
deinde Feſtum Apoſtolorum. *Sac. Rit. Congr.*
18. *Septembr*, 1666.

11 Si ſimul transferenda ſint Feſta S. Joſephi,
& Annunciationis B. M. V. prius reponatur
Annunciationis Feſtum, deinde S. Joſephi,
non obſtante Decreto edito in contrarium *ſub
die* 12. *Junii* 1602. *Sacra Congr. Rit.* 14. *Ju-
nii* 1692.

12 Si Feſtum Annunciationis B. M. V. occur-
rerit in feria ſexta in Paraſceve, vel Sabbato
Sancto, transfertur ejus Officium una cum
præcepto audiendi Miſſam, & vacandi ab ope-
ribus ſervilibus ad Feriam ſecundam poſt Do-
minicam in Albis, protracto ad aliam diem
Feſto in ea occurrente, niſi fuerit duplex pri-
mæ Claſſis. *Sacra Rituum Congreg.* 11. *Martii*
1690. Vide tamen verb. *Reſolutiones Sacrarum
Congregationum tom.* 8. ubi dantur ad id quæ-
dam notabilia.

Si Feſtum S. Confeſſoris transferatur in pro- 13
xime ſequentem diem, in Hymno *Iſte Confeſ-
ſor &c.* nulla fit mutatio Verſiculi, ſed dici-
tur *Meruit beatas*, dummodo primæ Veſperæ
non ſint impeditæ. *Sac. Rit. Congr.* 13. *Janua-
rii* 1683. Tranſlato autem Feſto S. Confeſſo- 14
ris ultra ſequentem diem, in Hymno *Iſte Con-
feſſor* facienda eſt mutatio Verſiculi, dicen-
do *Meruit ſupremos*. *Sacra Rit. Congreg.* 14.
Junii 1692.

Officium Nominis B. M. Virginis occur- 15
rens in Feſto Exaltationis Sanctæ Crucis, vel
in alio altioris ritus, aut Dignitatis, transfe-
ratur, non vero omittatur. *Sacra Rit. Congr.*
20. *Julii* 1686.

Si in die Commemorationis omnium Fide- 16
lium Defunctorum occurrerit Dominica, vel
alicubi Feſtum de præcepto diei Dominico
æquale, officium cum Miſſa Defunctorum tranſ-
feratur in ſequentem diem etiam Feſto dupli-
ci impeditam. *Sacra Rit. Congr.* 5. *Octo-
bris* 1688.

Feſta duplicia, & ſemiduplicia tranſlata præ- 17
ferenda ſunt Officiis ſemel hebdomada con-
ceſſis, ita ut Feſtum duplex, ſeu Semiduplex
etiam tranſlatum, nec non dies Octavæ ſit
dies impeditus reſpectu talium Officiorum. *Sac.
Congr. Rit.* 8. *Febr.* 1699. *&* 26. *Martii* 1706.
Vide *Reſolutiones Sacrarum Congregationum*,
ubi affertur Decr. ad litteram.

Officia Sanctorum, quæ alicubi ſuperſunt de 18
menſe Decembris alias transferri poterant in
annum ſequentem ex Decreto *S. Rit. Congreg.*
7. *Decembr.* 1680. At nunc id vetitum eſt ex
Decreto ejuſdem *Sac. Rit. Congr. die* 26. *No-
vemb.* 1735. *&* 8. *Martii* 1738. Vide *Reſolu-
tiones Sacrarum Congregationum*, ubi affertur
Decretum ad litteram.

Officium Semiduplex in Dominica infra Octa- 19
vam non privilegiatam occurrens tantum ha-
bet juris in feria ſecunda immediate ſequenti
non impedita, ut non cedat duplici primæ
Claſſis tranſlato. *Sac. Rit. Congr.* 16. *Septem-
bris* 1702.

Pluribus Feſtis ejuſdem ritus tranſlatis, Of- 20
ficium de primo tranſlato recitandum eſt, et-
iamſi ultimo tranſlatum poſſet in diem imme-
diate ſequentem transferri, non obſtante quo-
cumque alio Decreto in contrarium. Semidu-
plex tamen occurrens in Dominica infra Octa-
vam non privilegiatam celebrandum eſt ante
quodcumque prius tranſlatum etiam 1. Claſſis
feria 2. immediate ſequenti, alio Feſto occur-
rente

rente non impedita. *Sac. Rit. Congr. 16. Septembris* 1702.

21 Alia ad rem. Vide verb. *Feſtum Octavæ*; verb. *Officium Divinum*, *Reſolutiones Sacrarum Congregationum*, Rubr. *De Translatione Feſtorum*.

22 Monialis translata ad aliud Monaſterium, niſi aliud diſponat Sacra Congregatio, relinquit dotem primo, ſolvitque novam ſecundo. Sic pluries decrevit *S. Epiſcopor. Congr.* Vide verb. *Monialis art. 2. n.* 50. ubi dantur Decreta.

23 An Monialis translata, vel Regularis translatus poſſit ſecum deferre ad Monaſterium *ad quod*, vel debeat relinquere Monaſterio *a quo* bona quæ habet; Vide d. verb. *Monialis art. 2. num.* 51. & verb. *Affiliatio Religioſorum*.

24 Quoad ea, quæ concernunt translationem Epiſcopi de una ad aliam Eccleſiam. Vide verb. *Epiſcopus art. 3. a n.* 40. *ad* 46.

25 Quoad ea, quæ concernunt translationem Conventuum. Vide verb. *Conventus art.* 1. *n.* 11. *&* 12.

26 Quoad ea, quæ concernunt translationem Imaginum, & Reliquiarum. Vide verb. *Imagines*, & verb. *Veneratio Sanctorum*.

TREBELLIANICA. Vide verb. *Falcidia a num.* 4.

TREGUA.

---

1 Tregua eſt ſecuritas perſonis, & rebus ad tempus præſtita bello, vel diſcordia, ſeu lite nondum finita. *Sic in re Communis*.

2 Unde Treguæ in jure Civili vocantur alio nomine *Induciæ* (vulgo Armiſtitium) quia Tregua proprie dicta nihil aliud eſt, quam Induciæ belli, cum ſcilicet inter hoſtes ad breve tempus convenit, ne ſe invicem armis laceſſant, texto expreſſo *in l. Poſtliminium* 29. *§.* 1. *ff. De Captivis*, *& poſtliminio reverſis*, ibi: *Induciæ ſunt*, *cum in breve*, *& in præſens tempus convenit*, *ne invicem ſe la-*

3 *ceſſant*. Pax autem ad differentiam Treguæ eſt totalis, & perpetua diſcordiæ, ſeu litis, aut belli peremptio voluntarie inter litigantes facta: Non enim Pax quæritur, ut bellum excitetur, ſed bellum geritur, ut pax acquiratur, *c. Noli 3. cauſ.* 23. *q.* 1.

4 Tregua eſt duplex, ſcilicet Conventionalis, & Canonica, ſeu Legalis. Sic Gloſſa communiter recepta *in c. Treguas* 1. *verb. Frangere*, *de Tregua*, *& Pace*.

Tregua *Conventionalis* eſt illa, quæ ex libera litigantium voluntate initur, & ex conventione formam, & modum recipit, ſicuti quilibet alius contractus; *l. Depoſitum*, 1. *§. 6. ff. Depoſiti*, *c. Contractus* 86. *de Reg. Jur. in 6.* Unde hæ Treguæ, ſeu Induciæ conventionales inter gentium Jura numerantur, *c. Jus gentium 9. diſt.* 1. Omnium enim gentium uſu, & conſenſu ſecundum naturalem æquitatem conſtitutum eſt, ut etiam hoſti fides data ſervanda ſit, *c. Noli 3. cauſ.* 23. *q.* 1. Dummodo is quoque ex ſua parte fidem ſervet, *c. Pervenit 2. de Jurejurando c. 2. cauſ.* 28. *q.* 2. 5

Tregua *Canonica*, ſeu *Legalis* eſt illa, quæ per Canonem, ſeu Legem conſtituta eſt, de qua fit mentio *in c. Tregua* 1. *& c. Innovamus 2. de Tregua*, & *pace*. 6

Unde *in cit. c. Treguas* aſſignantur dies in quibus ſervandæ ſunt Treguæ præciſis his verbis: *Treguas a quarta Feria poſt occaſum ſolis uſque ad ſecundam feriam in ortu ſolis*, *ab adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ*, *& a Septuageſima uſque ad Octavas Paſchæ ab omnibus inviolabiliter obſervari præcipimus*. Et inſuper ſtatuuntur graviſſimæ pœnæ contra eas violantes, ibi: *Si quis autem Treguas frangere præſumpſerit*, *poſt tertiam admonitionem* (*ſi non ſatisfecerit*) *ſuus Epiſcopus ſententiam Excommunicationis dictet in eum*, *& ſcriptam viciniis Epiſcopis annuntiet*, *quorum nullus excommunicatum in communione recipiat*, *immo ſcriptam ſententiam quiſque confirmet*. 7 8

Et *in cit. cap. Innovamus 2. de Tregua*, aſſignantur perſonæ, quæ gaudent Tregua, ſeu ſecuritate perpetua, ita ut belli Duces, & milites eas moleſtare non poſſint, ibi: *Innovamus*, *ut Presbyteri*, *Monachi*, *Converſi*, *Peregrini*, *Ruſtici euntes*, *vel redeuntes*, *vel in agricultura exiſtentes*, *& animalia*, *quibus arant*, *& ſemina portant ad agrum*, *congrua ſecuritate lætentur*. 9

At vero iſti duo Canones non ſunt uſu recepti, nec proinde hodie tenent, ut notant Gloſſa *in cit. c. Treguas*, *verb. Frangere*; Abbas, Innoc. & alii Expoſitores communiter. 10

An autem, & quando, & quibus de cauſis inita Pax, & Tregua cum hoſtibus frangi poſſit, eique bellum indici, vel non? Vide verb. *Bellum per tot.* ubi cuncta, quæ Bellum concernunt in quinque diſtinctis articulis fuſe diſcutiuntur. 11

TRI-

Digitized by Google

TRIBUTUM. Vide verb. *Gabella*.

TRIDENTINI CONCILII DECRETA.

1 TRidentioi Concilii Decreta eounciantur,
& impleri jubenrur circa juriſdictiooem
Epiſcoporum in omnes animarum curam ge-
rentes, & in Eccleſias, quibus adnexa eſt ho-
juſmodi cura. Benedictus XIV. tom. 2. Con-
ſtit. 1. incip. *Quamvis*, & Conſtit. 33. incip.
2 *Inter multa*. Item ſuper electione dignioris in-
ter approbaios ad animarum curam. Idem
Conſtit. 4. incip. *Readitæ Nobis*.
3 Item ſuper juriſdictione Epiſcoporom in Re-
gulares extra Clauſtra degenies. Idem Conſtit.
4 7. incip. *Ponsificia Commendatione*. Item ſuper
Ordinaiionibus Regularium, & ſuper abolitio-
ne privilegiorum recipiendi Ordines a quo-
cumque vel extra tempora. Idem Conſtit. 27.
5 incip. *Impoſitæ Nobis*. Item de noo recipien-
dis Regularium recurſibus adverſus Profeſſionis
validitatem poſt elapſum a die Profeſſioois quin-
quennium; vel ſi reclamantes extra Clauſtra
6 degont, aut Habitum dimiſerint. Et de for-
ma ſervanda io hujuſmodi jndiciis. Idem Con-
ſtitut. 47. incip. *Si datam*. Vide ſupra ad verb.
7 *Profeſſio Regularis*. Idem de Confeſſariis Ex-
traordinariis bis, aut ter io anno exhibendis
Religioſarom mulierum Commonitatibus. Idem
Conſtit. iocip. *Paſtoralis Curæ*.
8 Item de abſtinentia Clericorum a luxo,
conviviis, choreis, aleis. Idem Conſtit. 45.
9 incip. *Inter cetera*. Item de coercendis iis,
qoi molieres cogunt ad ingrediendam Religio-
10 nem. Idem Conſtit. 47. incip. *Si datam*. Idem
ſuper facultatibus Epiſcoporum circa ea, qoæ
obſervari debeant, aut evitari in celebratione
11 Miſſæ. Idem Conſtir. incip. *Accepimus*. Item
ſuper reſidentia Epiſcoporum, & ſuper eorum
abſentiæ cauſis. Idem Conſtit. 18. incip. *Ad
univerſæ*.
12 Item de non ordinandis ſine caoſa Epiſcopis
Titulatibus, & de his, quæ hujuſmodi Epi-
ſcopis permittuntor. Idem Conſtit. 36. incip.
13 *Cum a Nobis*. Item de reſervatione Cauſarum
criminalium judicio Epiſcopi, ſeo Ordinarii,
excluſis Archidiaconis, Decanis, aliiſque inſe-
rioribus. Idem Conſtit. 40. incip. *Cauſarum*.

T R I S A G I U M.

TRiſagium, quo tres perſonæ Divinæ lau- 1
dantor his verbis *Sanctus Deus*, *Sanctus
Fortis*, *Sanctus & Immortalis miſerere noſtri*,
e Cœlo adductom eſt, cum puer e Terra eleva-
tus Cooſtantioopoli, & in Cælum raptus per
uuam horam, deſcendit poſtea illud reci-
tans.
Cum enim Orbis pene univerſus ita horri- 2
bili & longo Terræmoto quateretur, ut an-
no 446. in ſola Conſtantinopolitana Uibe ſub-
verſa fuerint omnia magnificentiora ædificia,
& quingentæ ſeptem Turres, ut ex Marcelli-
no refert Berninus *tom. 1. Hiſtor. omnium Hæ-
reſum cap. 6. de geſtis tempore Felicis III.* affe-
reo. quæ ſcribit Nicephorus *lib. 14. cap. 46.*
nempe: *Theodoſius imperabat, & Terræmo-
tus magnus, & admirandus extitit, qui priores
magnitudine, celeritate, & temporis diuturnita-
te facile ſuperavit, & non ex intervallo, ſed
motu continuo omnia concuſſit, idque per Osbem
fere univerſum*. Hac de cauſa, ne vivi ſepe- 3
lirentur, antequam interirent, Imperator Theo-
doſius cum ſuis Magnaiibus, Proclus Epiſco-
pus cum ſuo Clero, Civeſque omnes extra Ur-
bem ſe receperunt, & brachiis extenſis ad Cœ-
lum verſus, ut ſcribit Nicephorus *loco citat.
obteſtabantur Deum, ut propitius eis eſſet, &
ab imminenti calamitate Orbem liberaret*: Tunc- 4
que Infantulus toto populo ſpectante in Cœlum
per unam horam raptus eſt, indeque reverſus
nuntiavit Epiſcopo, ac Imperatori, aliiſque ioi-
bi exiſtentibus audiſſe Angelos ante Thronum
Dei hoc Divioom canentes Triſagium: *Sanctus
Deus*, *Sanctus Fortis*, *Sanctus & Immostalis
miſerere noſtri*, ſibique mandatum fuiſſe, ut
eam laudaiionem populo indicarer: Quæ ubi 5
Proclus intellexit, ſubjungit Nicephorus *loco cit.
ſtatim ad eum modum pſallere juſſit, & Ter-
ræmotus ſtatim etiam conſtitit, omninoque quie-
vit*, & ut ſcribit Felix III. Summus Pontifex
Epiſt. 3. Quam laudationem obi populi incæ- 6
perant, Civitatem receperunr, Deoqoe per
huiuſmodi laudem propitio facto, & ab im-
minenri ira ſunt liberati, & exinde, ot pro-
ſequitur *loco citato* Nicephorus, *Imperator
Theodoſius, & Pulcheria tanto miraculo perculſi
Conſtitutione Imperiali confeſtim, ut per Orbem
omnem Hymnus Divinus iſte concineretur, decre-
verunt; & eo tempore Eccleſia Chriſti eum ac-
ceptum*,

*ceptum , non quolibet tantum die uſurpat , ſed
etiam cujuslibet carminis , & laudis Dei initio
ante omnia pleno ore præmittit .*

TUTELA, TUTOR, CURA, CURATOR.

---

1 TUtela eſt vis , ac poteſtas in capite libe-
ro ad tuendum eum , qui propter ætatem
ſuam ſponte ſe defendere nequit , Jure Civili
data , ac permiſſa . Sic textus expreſſus *in l.
Tutela 1. de tutelis , & in §. Eſt autem tute-
la 1. Inſt. de tutelis .*

2 Tutores autem ſunt , qui eam vim , ac po-
teſtatem habent , exque re ipſa nomen acce-
perunt . Itaque appellantur Tutores , quaſi *Tui-
tores* , atque Defenſores ; Sicuti Æditui dicun-
tur , qui Ædes tuentur . Sic textus expreſſus
*in cit. l. Tutela §. 1. & in §. Tutores autem
ſunt 2. Inſtit. de tutelis .*

3 Tutela dividitur potiſſimum in Teſtamen-
tariam , Legitimam , & Dativam . *Sic Com-*
4 *munis Doctorum* . Tutela *teſtamentaria* eſt quæ
conſtituitur a parentibus in Teſtamento , vel
in Codicillis Teſtamento confirmatis , liberis
ſuis impuberibus in ſua poteſtate exiſtentibus;
*§. Permiſſum eſt 3. Inſtit. de tutelis , leg. Lege
duodecim 1. ff. de teſtamentar. Tutela , l. teſta-*
5 *mento 7. ff. eod.* Tutela *Legitima* eſt , quæ a
Lege inducitur in favorem Pupillorum , non
extantibus Tutoribus Teſtamentariis ; Quando
etenim non adſint Tutores ex Teſtamento re-
licti , adſunt tamen conſanguinei , tunc Jure
ſtatutum eſt , ut qui proximior conſanguineus
eſt Pupillo , ille ſit illius Tutor Legitimus ;
*l. Legitimæ Tutelæ 1. ff. de Legitimis tutori-
bus , leg. inteſtato 6. leg. Si plures 9. ff. eod.*
& concordat *Inſtit. de Legitima Agnatorum tu-
tela* , & *§. Cum autem 7. Inſtitut. de capitis
deminutione* . Tutela *Dativa* eſt actus legiti-
6 mus , per quem non extantibus Teſtamentariis ,
neque Legitimis Tutoribus , ad petitionem Ma-
tris , vel aliorum proximiorum conſanguineo-
rum ejuſdem Pupilli , datur eidem Tutor a
Judice , vel Magiſtratu , *l. Dativus 7. ff. Rem
Pupilli ſalvam fore , l. Generaliter 52. Cod. de
Epiſcop. & Clericis , l. Nemo 5. Cod. de Legi-
tima tutela , l. Sive Proconſul 1. cum ſimilibus ,
ff. de Tutoribus , & Curatoribus Datis , l. Ma-
tris 1. ff. Qui petant tutores* , cum ſimilibus .

7 Unde juxta dictam Tutelæ diviſionem Tu-
tores alii ſunt Teſtamentarii , alii Legitimi ,
& alii Dativi , *arg. citatis juribus* , cum ſimi-
libus .

Tutela finitur , poſtquam impuberes con- 8
ſecuti ſunt pubertatem ; ſeu Pupilli , & Pu-
pillæ remanent ſub tutela , donec impube-
res exiſtant ; Facti autem puberes a tutela li-
berantur , textu expreſſo *in Inſtitut. Quibus mo-
dis tutela finitur , in principio* , ibi : *Pupilli ,
Pupillæque , cum puberes eſſe cæperint , a tu-
tela liberantur* . Et concordat *lex Niſi 4. in
princip. ff. de tutela , & rationib. diſtrahend. l.
Si Curatores 1. Cod. quando Tutores , & Cura-
tores eſſe deſinant* , cum ſimilibus ; Rota *part. 4.
recent. t. 1. deciſ. 588. num. 6. part. 15. deciſ.
255. n. 1. dec. 377. n. 43.*

Pubertas autem habetur in maſculis anno 9
14. completo & 12. in feminis , textu ex-
preſſo *in citat. Inſtitut. Quibus modis tutela
finitur , in princip.* ibi : *Pubertatem in maſcu-
lis poſt decimum quartum annum completum il-
lico initium accipere diſpoſuimus , antiquitatis
normam in feminis bene poſitam in ſuo ordi-
ne relinquentes , ut poſt duodecim annos com-
pletos viri potentes eſſe credantur* . Et concor-
dat *lex A qua ætate 5. ff. Qui teſtamenta fa-
cere poſſunt , lex Minoribus 2. ff. de vulgari ,
& pupillari ſubſtitut. lex Indecorum 3. Cod.
Quando Tutores , & Curatores eſſe deſinant ;*
Rota *part. 4. recent. t. 1. deciſ. 588. num. 5.
part. 15. deciſ. 155. n. 9.*

Tutela finita , incipit cura , ſeu curatio , 10
aut curatela , quæ de Jure communi Cæſareo
durat uſque ad annos 25. completos , tam
in maſculis quam in feminis , textu expreſ-
ſo *in Inſtitutis de Curatoribus , in principio* ,
ibi : *Maſculi quidem puberes , & feminæ viri
potentes uſque ad vigeſimum quintum annum
completum Curatores accipiunt , quia licet pu-
beres ſint , adhuc tamen ejus ætatis ſunt , ut ſua
negotia tueri non poſſint , l. Hoc Edictum 1. ff.
de Minoribus §. 2. & 3.* ibi : *Apparet Minori-
bus annis viginti quinque eam opem polliceri ,
nam poſt hoc tempus compleri virilem vigorem
conſtat . Et ideo hodie in hanc uſque ætatem ado-
leſcentes Curatorum auxilio reguntur , nec ante
rei ſuæ adminiſtratio eis committi debebit , quam-
vis bene rem ſuam gerentibus .*

Dicitur autem notanter *De Jure communi* 11
Cæſareo , quia , ſi per municipale ſtatutum ,
ſeu Principis alicujus ſupremi ſit taxata mi-
nor ætas , v. g. ad annum vigeſimum in ma-
ſculis , & ad annum decimum octavum in fe-
minis , tunc eo elapſo Minor liberatur a cu-
ra , ut tradunt communiter Doctores . Sicuti 12
etiam finitur cura ante dictum tempus , ſi Mi-

nor

Digitized by Google

not veniam ætatis a Principe impetravit, textu expreſſo *in l. Omnes adoleſcentes* 2. *Cod. De his, qui veniam ætatis impetraverunt*.

Curator vero is eſt, qui præpoſitus eſt alicui, quique poteſtatem habet adminiſtrandi bona ejus, qui, vel ob ætatem, vel ob mentis, corporiſque vitium ſuis rebus ſupereſſe non poteſt. *Ita in re communis* per claros textus *in §. Sed & mente captis* 4. *Inſtit. de Curatoribus, l. His, qui* 12. *ff. de Tutoribus, & Curatoribus datis ab his &c. l. Sed & aliis* 2. *ff. de Curatoribus furioſi, & aliis*.

14 Tutores, & Curatores differunt inter ſe. Primo, quia Tutores dantur principaliter perſonæ, ſecundario rebus, ut patet per Jura adducta *ſupra num.* 1. *&* 2. juncta *l. Quia perſonæ* 14. *ff. de Teſtamentaria Tutela, & §. Certæ autem, Inſtitut. Qui Teſtamento Tutores dari*. Curatores autem vel rebus tantum, vel principaliter rebus & non niſi ſecundario perſonæ, ſaltem regulariter loquendo per textum *in l. In copulandis* 8. *Cod. de nuptiis*, ibi: *Nec curatori, qui ſolam rei familiaris ſuſtinet adminiſtrationem*, Marianus Socinus *conſil.* 97. *num.* 6. *lib.* 1. Roſignol. *de Tutor. & Curator. contract.* 17. *prænotion.* 28. *num.* 1. & alii. Dicitur autem notanter *Saltem regulariter loquendo*, quia Curatores amentibus, & furioſis æque principaliter dantur perſonis, ſicut Tutores Pupillis, & Impuberibus, textu expreſſo *in l. Conſilio* 6. *ff. De curatoribus furioſi, & aliis extra Minores dandis*, ibi: *Conſilio, & opera curatoris tueri debet non ſolum patrimonium, ſed & corpus, ac ſalus furioſi*: Iſti enim quamvis fuerint ætate adulti, in dirigendis tamen ſe ipſis, rebuſque ſuis ſunt tamquam Pupilli, ipſiſque in judicio æquales, ac inſuper inferiores ſaltem illis, qui ſeptennium exceſſerint, adeoque etiam quo ad perſonam indigent Tutore, ſicuti Pupilli; Montanus *de Tutor. & Curator. cap.* 29. *num.* 9. Decius *in l. Quo tutela §. nemo num.* 4. *ff. de Regul. Juris*, Roſignol. *loc. cit. num.* 2. & alii.

15 Secundo differunt, quia Tutores regulariter dantur Impuberibus per Jura adducta ſupra *num.* 8. *&* 9. & iis ad ſummum, qui impuberibus comparantur per *cit. l. Conſilio*, & dicta *num. antecedenti*; Curatores vero dantur puberibus uſque ad 25. annum ſecundum Jus commune Cæſareum per Jura adducta *ſupra num.* 10. vel uſque ad 20. in maſculis, & 18. in feminis ſecundum aliqua ſtatuta municipalia, ſeu ad minorem ætatem ſecundum veniam impetratam a Principe, per dicta *ſupra n.* 11. *&* 12. Decius *in cit. l. Quo tutela §. Nemo, ff. de Regul. Jur. & l. Curator, ff. de tutoribus & curator. datis ab his &c.* Roſignol. *loc. cit. num.* 8. & alii paſſim.

16 Tertio differunt, quia Tutores certæ rei & cauſæ dari non poſſunt, per text. *in §. Certæ autem rei* 4. *Inſtitut. Qui Teſtamento Tutores dari poſſunt, l. Certarum rerum* 12. *& l. ſeq. ff. de Teſtamentaria tutela*: Curatores autem & certis rebus, & determinatis cauſis dari poſſunt per text. *in §. Item inviti* 2. *de Tutoribus*, ibi: *Curator enim & ad certam cauſam dari poteſt*. Portius *in Tit. de curatoribus num.* 4. Angelus *in §. Certæ autem rei* 4. *Inſtit. Qui teſtamento Tutores dari poſſunt*, Roſignol. *loc. cit. n.* 12. & alii alias enumerantes differentias, quæ tamquam minus ſcitu neceſſariæ, brevitatis gratia apud ipſos, alioſque Legiſtas videndæ relinquuntur.

17 Stante conſuetudine omnium fere Regionum finita tutela, tutor tamquam curator perſeverat uſque ad 25. annum, Montanus *de tutor. & curator. cap.* 37. *n.* 86. Antonius Gailus *lib.* 2. *practic. Obſervat.* 96. *num.* 1. Roſignol. *loc. cit. parte* 2. *contract.* 17. *prænot.* 1. *num.* 18. *& prænot.* 2. *n.* & alii.

18 Non poteſt tamen, qui fuit Tutor, compelli ordinarie loquendo, ad perſeverandum, ſi noluerit, in curatione, & adminiſtratione bonorum ejuſdem puberis, per text. *in l. a Tutoribus* 33. §. 1. *ff. De adminiſtrat. Tutor.* Æquitas enim non poſtulat, ut qui diu in onere tutelæ permanſerit, ulteriori onere prægravetur.

19 Item nec pupillus tenetur ſtare ejuſdem tutoris curæ, niſi forte Teſtator aliter diſpoſuerit, quod nempe perſeveret ſub cura tutoris, donec pervenerit ad 25. annum, per text. *in l. Si Tutor* 9. *ff. de Tutel. & rationib. diſtrahend. l. Tutor* 28. *& l. Maximeque* 29. *ff. de adminiſtrat. tutor. & curator.*

20 Tutor Dativus perveniente altero ex fratribus ad Majoritatem, ceſſat quo ad omnes fratres, & factus Major fit tutor aliorum fratrum impuberum. Exiſtente enim tutore legitimo, ceſſat Tutor Dativus, cum hic detur ſolum non extantibus teſtamentariis, nec legitimis tutoribus, per Jura adducta *ſupra n.* 6. Rota *part.* 2. *recent. deciſ.* 306. *n.* 2. *& part.* 3. *deciſ.* 60. *num.* 4. Roſignol. *loc. cit. prænot.* 3. *n.* 3. cum pluribus ibi ad id adductis.

21 Non ſic autem tutor teſtamentarius, quia hic altero ex Fratribus perveniente ad Majoritatem, non ceſſat eſſe tutor quo ad alios fratres impuberes. Exiſtente enim tutore teſtamentario, non eſt locus legitimo tutori, cum

tutor

Digitized by Google

tutor teſtamentarius cuicumque alteri præferatur, & tutor legitimus ſubintret ſolum in defectum tutoris teſtamentarii, per Jura adducta *ſupra n.* 5. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *deciſ.* 435. *num.* 4. *part.* 13. *deciſ.* 34. *num.* 4. Montanus *de tutoribus & curatoribus cap.* 27. *num.* 97. Roſignol. *loc. cit. num.* 4. & alii.

22 Judex pro dando tutore debet habere Juriſdictionem in pupillum, cui dandus eſt, & in eum, qui dari debet, textu expreſſo *in l. Neque a Præſide* 5. *Cod. Qui dare tutores, vel curatores poſſunt*.

23 Tutor proprie, & in rigore conſtituendus eſt per Judicem habitationis pupilli, quamvis ejus bona alibi extent. Tutor enim datur principaliter pro perſona pupilli, per Jura adducta *ſupra n.* 1. 2. *&* 14. quæ perſona utpote principalior trahit ad ſe etiam bona, quamvis alibi exiſtentia, cum tutela legitime collata extendatur ad omnia bona ubicumque exiſtentia, per text. *in* §. *Datus* 17. *Inſtit. de excuſationibus tutorum*, *l. Propter litem* 21. §. 2. *ff. De Excuſationib. l. Magis puto* 5. §. 12. *ff. de rebus eorum, qui ſub tutela, vel cura ſunt*; Rota *part.* 5. *recent. tom.* 1. *deciſ.* 177. *num.* 27. *&* 29. *& part.* 9. *tom.* 1. *deciſ.* 12. *n.* 26. 27. *&* 28. Angelus Aretin. *Inſtit. de Legitim. Agnat. Tut. num.* 3. *verſ. Quæro ſi tale*. Marianus Socinus *conſil.* 97. *n.* 6. & *conſil.* 248. *num.* 2. *lib.* 1. Alexander *conſil.* 44. *num.* 17. *lib.* 5. Roſignol. *loc. cit. part.* 1.
24 *contract.* 17. *prænot.* 17. *num.* 11. & alii. Si autem adminiſtratio dictorum bonorum impugnetur a Judice loci, in quo ſita ſunt bona, tunc equidem, ne bona pupilli in deterius abeant, conſtitui poteſt a dicto Judice loci bonorum Curator: Et ratio eſt, quia quotieſcumque tutor legitime datus, eſt impeditus, ſeu abſens, poteſt alius ſubſtitui, ut docet Rota *part.* 2. *diverſar. deciſ.* 89. *num.* 6. *& part.* 13. *recent. deciſ.* 108. *num.* 3. *& part.* 15. *recent. deciſ.* 107. Montanus *de tutorib. cap.* 24. *per tot.* Paulus Chriſtin. *deciſ.* 150. *per tot. volum.* 3. *& alii*. Atqui extante impugnatore, ſeu contradictore quo ad tutorem datum a Judice habitationis pro adminiſtratione bonorum alibi exiſtentium, talis tutor in ordine ad dictam adminiſtrationem talium bonorum intelligitur impeditus, & eſt abſens; ergo ſaltem in ordine ad eadem poterit conſtitui curator, & quidem per Judicem talis loci, ne etiam alius, ſi fuerit datus a Judice habitationis pupilli, per ſimilem impugnationem, ſeu contradictionem impediatur, & interim bona pupilli in tali loco exiſtentia in deterius abeant. Et quamvis talis *in l. Pupillo* 27. *ff. De tutorib. & Curatorib. datis ab his*, *& leg. Unica*, *Cod. Ubi petantur Tutores*, *& Curatores*, exprimatur communi nomine Tutoris, proprie tamen non eſt niſi Curator, cum non detur perſonæ, ſed rebus; *arg. citatis Juribus ſupra num.* 14. ut recte notat Roſignolus *loc. cit. num.* 10. & alii. Vide Rotam *part.* 9. *recent. tom.* 1. *deciſ.* 12. *n.* 44. *&* 45. ubi declarat textum *in cit. leg. Unica*, *Codic. Ubi petantur Tutores*.

Si pupillus ſit Clericus, Tutor eſt per Ju- 25
dicem Eccleſiaſticum conſtituendus, Joannes Faber *Inſtitut. De Attiliano Tutore num.* 4. *in fine*, Sperellus *deciſ.* 1. *num.* 4. Franciſcus Ripa *in cap.* 2. *num.* 10. *de Judiciis*, Marianus Socinus *in leg. Si quis Clericus num.* 23. *in fine ff. de Foro competent.* Montanus *de Tutoribus cap.* 4. *num.* 25. *&* 28. Diana *part.* 1. *tract.* 2. *reſolut.* 95. Bellettus *Diſquiſit. Cleric. part.* 1. *Tit. de favore Cleric. perſonali* §. 6. *num.* 15. Anguianus *de Legibus part.* 1. *lib.* 2. *controverſ.* 23. *num.* 69. Roſignol. *loc. cit. num.* 12. & alii paſſim. Et ratio eſt clara, quia Tutor datur principaliter perſonæ, & non niſi ſecundario rebus, per Jura citata *ſupra num.* 14. Atqui perſona Clerici non eſt ſubdita Judici Laico, *c. Bene quidem* 1. *diſt.* 96. *cap. Eccleſia S. Mariæ* 10. *de Conſtitutionib. cap. Cum Laicis* 12. *de rebus Eccleſiæ alienandis*, *vel non*, cum ſimilibus, ergo non poteſt per Judicem Laicum conſtitui Tutor pupillo Clerico.

Neque per Judicem Laicum poteſt dari Cle- 26
rico Tutor Clericus, ſeu Eccleſiaſticus; Adhuc enim Laicus diceretur exercere Juriſdictionem, quam nec habet, nec habere poteſt in pupillum Clericum. Decius *conſil.* 150. *num.* 9. Montanus *de tutor. & curator. cap.* 7. *num.* 27. Roſignol *loc. cit. num.* 26. & alii.

Poteſt tamen a Judice Eccleſiaſtico dari 27
pupillo Clerico Tutor Laicus. Sic in ſimilibus Gloſſa *in cap. Bene quidem* 1. *diſtin.* 96. *verb. Præter*: Archidiaconus *in cap. Clericum cujuslibet* 11. *quæſt.* 1. Federicum de Senis *conſil.* 126 & alii tenentes, quod Epiſcopus cauſas Civiles Clericor. poſſit delegare Laicis, uti ex Gloſſ. *in cap. Decernimus* 2. *de Judiciis verb. Non præſumant*, *arg. cit. cap. Delegat. num.* 38. & in terminis docent Montanus *de tutor. & curator. cap.* 4. *num.* 31. Roſignol. *loc. cit. num.* 28. & alii; Et ratio eſt, quia Tutor Laicus ſic deputatus a Judice Eccleſiaſtico exercet munus Tutelæ non

ex pro-

ex propria, ſed ex Judicis Eccleſiaſtici conſtituentis auctoritate, ſicque fundamentaliter ex Officio Eccleſiaſtico, adeoque ſine repugnantia dari poteſt a Judice Eccleſiaſtico pupillo Clerico Tutor Laicus, ſicuti Laicus poteſt eſſe Procurator Clerici, & Syndicus Eccleſiæ, per textum *in cap. 1. de Procurator. & cap. 1. De Syndic.*

28 Extantibus ex eodem patre pluribus pupillis, quorum alii ſint Laici, & alii Eccleſiaſtici, quamvis una Doctorum ſententia velit in tali caſu dandum eſſe Tutorem pro omnibus a Judice Eccleſiaſtico, & altera teneat dandum eſſe pro omnibus a Judice Laico; Placet tamen ſententia media docens unum Tutorem pro Clericis dandum eſſe a Judice Eccleſiaſtico, & alterum pro Laicis dandum eſſe a Judice Laico; Niſi forte uterque Judex concurrat ad unum, & eumdem conſtituendum, qui utraque auctoritate reſpective regat. Et ratio eſt, quia, ſicut Judex Laicus nullam habet Juriſdictionem in perſonam Eccleſiaſticam, *cap. Bene quidem 1. diſt. 96. c. Eccleſia S. Mariæ* 10. *de Conſtitutionibus, cap. Cum Laicis* 12. *de rebus Eccleſiæ alienandis, vel non*, cum ſimilibus: Ita nec Judex Eccleſiaſticus in perſonam, & cauſam mere Laicalem, *cap. Licet* 10. *& cap. Ex tenore* 11. *de Foro competente*, cum ſimilibus.

29 Curator, ſi æque principaliter dandus ſit perſonæ, puta furioſi, amentis, ſicuti Tutores pupillis principaliter quo ad perſonam, tunc dandus eſt a Judice, ſub cujus Juriſdictione eſt perſona, & ſic ſi fuerit Clericus a Judice Eccleſiaſtico per dicta *ſupra num.* 25. Vel ſi perſona fuerit Laicalis ſub uno Territorio, & bona ejus ſub alio, Tutor dandus erit a Judice Territorii, ſeu habitationis, ſub cujus poteſtate eſt perſona per dicta *ſupra num.* 23. cum limitatione adducta *ibid. num.* 24.

30 Si perſona ratione ſtatus ſit ſub uno Judice, ſcilicet Clericus ſub poteſtate Eccleſiaſtica, & bona ejus ſint ſub poteſtate Laicali, & Curator dandus ſit tantum bonis, tunc dari debet a Judice Laico, ſub cujus Juriſdictione ſunt eadem bona. Et ratio patet a contrario ſenſu ex dictis *ſupra num.* 25. quod nempe pupillo Clerico dandus ſit Tutor a Judice Eccleſiaſtico, quia principaliter datur perſonæ, & non niſi ſecundario rebus, adeoque a contrario ſenſu, cum in noſtro caſu Curator dandus ſit rebus tantum, & nullo modo perſonæ, utique dandus erit a Laico Judice, ſub cujus Juriſdictione ſunt bona; Decius *conſil.* 150. *num.* 3. *&* 7. Ripa *in cap.* c. *num.* 10. *de Judiciis*, Marianus Socinus *in cap. Si quis Clericus num.* 23. *de Foro competent.* Alexander *conſil.* 44. *num.* 17. *lib.* 5. Roſignol. *loc. cit. prænot.* 28. *num.* 5. & alii.

Si curator dandus ſit, non ſolum rebus, ſed rebus ſimul, & perſonæ, licet principaliter rebus, & non niſi ſecundario perſonæ, tunc probabilius dandus eſt a Judice ſub cujus poteſtate eſt perſona: Et ratio eſt, quia licet perſona ſub illo munere non veniat, niſi ſecundario, ipſa tamen non poteſt cadere ſub poteſtate Laicali, ſi fuerit Eccleſiaſtica, per Jura adducta *ſupra ſub num.* 25. Nec ſub alio Judice Laico, in cujus Territorio non degit, quamvis fuerit peſona Laicalis, cum Judex non habeat Juriſdictionem in perſonam degentem extra ſuum Territorium, ſeu Provinciam, *cap. Romano* 5. *de ſent. Excommunicationis, cap. Ut animarum* 2. *de Conſtitutionibus in* 6. *l. Neque a Præſide* 5. *Cod. Qui dare Tutores, vel Curatores poſſunt, l. Unica, Cod. Ubi petantur Tutores, & curatores*, cum ſimilibus. adeoque in tali caſu dandus erit Curator ab illo Judice, ſub cujus Juriſdictione eſt perſona, cui dandus eſt. Sic expreſſe Roſignolus *loc. cit. num.* 7. *&* alii. 31

Parentes poſſunt Teſtamento filiis ſuis Impuberibus, ſive maſculini, ſive feminini ſexus Tutores conſtituere, ſi modo in poteſtate ſua ſint, textu expreſſo *in l. Lege duodecim* 1. *ff. De Teſtamentaria tutela*, ibi: *Lege duodecim tabularum permiſſum eſt parentibus liberis ſuis, ſive feminini ſive maſculini ſexus, ſi modo in poteſtate ſint, tutores teſtamento dare*, & concordat §. *Permiſſum eſt* 3. *Inſtitut. de tutelis*, cum ſimilibus. 32

Pater etiamſi fuerit Minor 25. annis poteſt filiis ſuis dare Teſtamento Tutorem, ſi perpenſo conſilio id præſtet; Et ratio eſt, quia tales filii ita ſunt ſub ejus patria poteſtate, ac ſi ipſe eſſet major 25. annis, unde ſicuti pater major 24. annis poteſt Tutorem dare filiis ſub ſua patria poteſtate exiſtentibus per Jura mox adducta, ita etiam pater minor 25. annis, dummodo perpenſo conſilio id præſtet. Angelus Aretinus *in* §. *Furioſus num.* 2. *Inſtit. Qui teſtamento Tutores dare poſſunt*, Montanus *de Tutoribus & Curatorib. cap.* 8. *num.* 5. Romanus *ſingul.* 70. *incip. Adultus*, Joan. Guttierez. *de Tutor. & Curator. part.* 1. *cap.* 3. *n.* 11. Roſignol *loc. cit. prænot.* 5. *n.* 2. & alii. 33

Si autem pater fuerit adhuc ipſe ſub patria poteſtate, quamvis fuerit major 25. annis, 34

Digitized by Google

nis, non poteſt filiis ſuis Tutorem dare. Exiſtente enim patre ſub patria poteſtate, ſunt ſub eadem etiam ipſius filii, & ſic nepotes ex filio reſpectu Avi, per text. *in l. Nam Civium, ff. Qui ſunt ſui, vel alieni Juris, leg. Si maritus, Cod. de patria poteſtate*, cum ſimilibus. Pater autem poteſt ſolum Tutorem dare filiis exiſtentibus ſub ſua poteſtate ex *cit. l. Lege duodecim* 1. *ff. de teſtamentaria tutela*, ibi: *Si modo in poteſtate ſunt*, cum ſimilibus, adeoque pater adhuc exiſtens ſub patria poteſtate, cum ſui filii non ſint ſub ejus poteſtate, ſed ſub poteſtate Avi, non poteſt eis Teſtamento Tutorem conſtituere; Montanus *de tutor. & curator. cap.* 3. *num.* 47. Carolus Philippus Corneus *conſil.* 129. *n.* 9. & 10. *vol.* 1. Roſignol. *loc. cit. prænot.* 5. *n.* 6. & alii.

35 Poteſt pater, ſuperſtite matre, filiis ſuis impuberibus Teſtamento Tutorem dare, ipſa matre excluſa. Habetur clare *ex Authent. Matri, & Aviæ, eod. Quando mulier tutelæ Officio fungi poſſit*, ibi: *Matri, & Aviæ ſecundum ordinem tutelam etiam ante agnatos ſubire permittimus ... ſolis teſtamentariis tutoribus eas præcedentibus Legitimis, & Dativis poſtpoſitis: Defuncti namque voluntatem præponi volumus*, Rot. *part.* 4. *recen. tom.* 2. *deciſ.* 435. *n.* 10.

36 Mater qua Mater eſt, non poteſt filiis Teſtamento Tutorem conſtituere, *leg. Mater* 4. *Cod. de teſtamentaria Tutela, leg. Pater* 4. *ff. eod. l. Mulier* 2. *ff. de confirmando Tutore*, Montanus *de Tutor. & Curator. cap.* 8. *num.* 38. & *cap.* 24. *num.* 18. Marianus Socinus *conſil.* 59. *num.* 29. *lib.* 3. Angelus Aretinus *in tractat. de teſtament. verb. tutores autem*, Sanfelicius *deciſ.* 206. *num.* 3. Decius *in leg. Quo tutela num.* 2. *ff. de Regul. Jur.* & alii: Et ratio eſt, quia Jura permittitunt parentibus Teſtamento conſtituere Tutores filii, & nepotibus, ſi illos habeant in poteſtate, textu expreſſo *in l. duodecim* 1. *ff. de teſtamentaria tutela, l. Ut ne* 1. §. 1. *ff. de confirmando tutore* §. *Permiſſum* 3. *Inſtit. de tutelis*. Mater autem qua talis eſt, non habet liberos in poteſtate §. *Ceteri* 3. *Inſtit. de Heredum qualitate, & differentia*, & §. *Feminæ* 10. *Inſtitut. de Adoptionib.* adeoque mater qua mater eſt, non poteſt filiis Teſtamento Tutorem conſtituere.

37 Dicitur autem notanter *Mater qua Mater eſt*, quia ſi Mater in Teſtamento filium Heredem inſtituat, & ſimul Tutorem ei conſtituat, erit recte conſtitutus Tutor, & a Judice cum inquiſitione confirmandus, *l. Mater* 4. *Cod. de teſtamentaria tutela*, ibi: *Mater teſtamento filiis Tutores dare non poteſt, niſi eos heredes inſtituerit, leg. Pater* 4. *ff. de Teſtamentaria tutela*, ibi: *Pater herede inſtituto filio, vel exheredato, Tutorem dare poteſt, Mater autem non niſi inſtituto quaſi in rem potius, quam in perſonam Tutorem dare videatur, ſed & inquiri in eum, qui matri teſtamento datus eſt Tutor, oportebit*.

Item quilibet extraneus, ſi impuberem Heredem inſtituat, Tutorem ei conſtituere poteſt, a Judice cum Inquiſitione confirmandum, *l. Si patronus* 4. & *l. Tutores* 5. *ff. de confirmando Tutore*. 38

Item Patronus, ſi Libertum Heredem inſtituat, poteſt ei Tutorem conſtituere, a Judice probabilius cum inquiſitione confirmandum, *leg. Si Patronus* 4. *ff. de confirmando Tutore*; Quinimmo plurimi Doctores citati, & ſecuti a Doctiſſimo Roſignolo *l. c. contract.* 17. *diſq.* 2. §. 86. *num.* 5. docent poſſe Patronum Tutorem conſtituere ſuo Liberto, ſive ipſum Heredem Inſtituerit, ſive non inſtituerit. 39

Pater poteſt in Teſtamento dare Tutorem filiis ſuis quemcumque ſibi beneviſum; Unde licet femina ſit incapax a Jure per textum *in l. Feminæ* 18. *ff. de Tutelis, l. Tutelam* 1. *Cod. Quando mulier tutelæ Officio*, tamen ex voluntate Teſtatoris poteſt Tutelam exercere per text. *in l. Liberto* 31. §. 6. *ff. de negotiis geſtis*, ibi: *Quamquam Mater filii negotia ſecundum patris voluntatem pietatis fiducia geret*, & ibi Doctores, quos allegat, & ſequitur Rota *part.* 2. *recent. tom.* 2. *deciſ.* 435. *num.* 6. ubi *num.* 17. & 18. ſubjungit, quod licet femina non poſſit eſſe Tutrix ob imminentiam litium; Hoc tamen non procedit in Tutrice data a Teſtatore, cum ejus fides videatur approbata a Teſtatore, veriſimiliter non ignorante litium occaſionem. 40

Si pater in ſuo Teſtamento conſtituit Tutorem filiis, & filiabus, Tutela extenditur etiam ad poſthumos & poſthumas, textu expreſſo *in* §. *Si quis filiabus* 5. *Inſtit. Qui teſtamento Tutores dari poſſunt, l. Si quis filiabus* 5. *ff. de teſtamentaria tutela*, cum ſimilibus. 41

Si pater in Teſtamento conſtituit Tutorem pro filiis, Tutela extenditur etiam ad filias; textu expreſſo *in l. Si quis ita* 16. *ff. de teſtamentaria tutela*, cum ſimilibus. 42

Si pater in Teſtamento conſtituit Tutorem filio, & plures habuerit, Tutela extenditur ad omnes ejuſdem filios, textu expreſſo *in cit. l. Si quis ita* 16. §. 1. cum ſimilibus. 43

Si

Digitized by Google

44 Si pater filiis ſuis Teſtamento Tutores dederit, cenſetur & nepotibus conſuluiſſe, modo iſti in poteſtate patris non ſint relapſuri; Secus ſi filiis, retento proprio nomine filiorum, textu expreſſo *in §. filiabus 5. inſt. Qui teſtamento Tutores dare poſſunt*, ibi: *Quod ſi nepotes ſint, an appellatione filiorum, & ipſi Tutores dati ſint? dicendum eſt, ut & ipſi quoque dati videantur, ſi modo* liberos *dixerit, ceterum ſi* filios *non continebuntur, aliter enim filii, aliter nepotes appellantur*, & ſic expreſſe concordat etiam *l. Quid ſi 6. ff. de teſtamentaria tutela*.

45 Pater filiis ſub patria poteſtate non exiſtentibus, ſed mancipatis, non poteſt conſtituere Tutorem ſimpliciter, cum ad id requiratur patria poteſtas ex §. *Permiſſum 3. Inſt. de Tutelis, l. Lege duodecim 1. ff. de teſtamentaria tutela, l. Ut ne 1. §. 5. ff. de confirmando Tutore*, ſed ſolum poteſt ipſis Tutorem conſtituere a Judice confirmandum, & quidem ſine inquiſitione, textu expreſſo *in §. Sed & ſi 5. ff. de tutelis*, ibi: *Sed & ſi emancipato filio Tutor a patre datus fuerit teſtamento, confirmandus eſt ex ſententia Præſidis omnimodo, ideſt ſine inquiſitione*.

46 Pater nequit filio ſuo naturali, & illegitimo dare Tutorem Teſtamento, niſi vel illum heredem inſtituat, vel aliquid eidem relinquat, textu expreſſo *in l. Naturali filio 7. ff. de confirmando Tutore*, ibi: *Naturali filio, cui nihil relictum eſt, Tutor fruſtra datur a patre, nec ſine inquiſitione confirmatur*. Et ratio inter alia eſt, quia ad conſtituendum Tutorem Teſtamento filiis requiritur patria poteſtas, ex citatis Juribus *ſupra num.* 43. Filius autem naturalis, & illegitimus non eſt in poteſtate patris, textu expreſſo *in §. Si adverſus 12. & §. Aliquando 13. Inſt. de Nuptiis*.

47 Regulariter in Teſtamento dari nequit Tutor quod exercitium Tutelæ, qui non attigerit 25. annum ſuæ ætatis, textu expreſſo *in §. Item major 13. Inſt. de excuſat. Tutorum*, ibi: *Minores autem 25. annis olim quidem excuſabantur, noſtra autem conſtitutione prohibentur ad Tutelam vel Curam aſpirare, adeo ut nec excuſatione opus ſit, & §. Furioſus 2. Inſt. Qui teſtamento Tutores*, ibi: *Furioſus, vel minor 25. annis Tutor teſtamento datus, Tutor tunc erit, cum compos mentis, aut major 25. annis Tutor fuerit factus*.

48 Filius familias, non obſtante, quod ſit ſub patria poteſtate, ſi habeat ceteras conditiones ad hoc requiſitas, non interdicitur a munere Tutelæ, textu expreſſo *in princ. Inſtit. Qui teſtamento Tutores dari poſſunt*, ibi: *Dari autem Tutor poteſt teſtamento, non ſolum pater familias, ſed etiam filius familias*. Et concordat *l. Filius familias 9. ff. de his, qui ſui, vel alieni Juris ſunt*, ibi: *Filius familias in publicis cauſis loco patris familias habetur, veluti ſi Magiſtratum gerat, vel Tutor detur*.

Servus durante ſervili ſua conditione, ne- 49
quit Teſtamento Tutor conſtitui, textu ex-
preſſo *in l. In ſervili 7. Cod. Qui dare Tuto-
res, vel Curatores poſſunt*. Et concordat *l. Qui
tutelam 28. §. 1. ff. de Teſtamentaria tutela, &
§. Sed & ſervus 1. Inſt. Qui Teſtamento Tu-
tores dari poſſunt*. Si autem ſervus conſtitua- 50
tur Tutor a proprio Domino cum ſcientia ſer-
vitutis, nec intelligitur actu prævio liberari
a ſervitute, & ſic recte Tutor conſtitutus,
textu expreſſo *in cit. §. Sed & Servus 1. Inſt.
Qui teſtamento Tutores &c.* Si vero ſit Servus 51
alienus, ſolum cum liber erit, habebitur ve-
rus Tutor, textu expreſſo *in cit. §. Sed & Ser-
vus, & in cit. l. Qui tutelam 28. §. 1. ff. de
teſtamentaria tutela*.

Epiſcopi, & Monachi nequeunt eſſe Tuto- 52
res Teſtamentarii, textu expreſſo *in Authent.
de Sanctiſſimis Epiſcopis, ſeu Novella* 123. *c.* 5.
ibi: *Deo autem amabiles Epiſcopos; & Mona-
chos ex nulla Lege Tutores, aut Curatores cu-
juſcumque perſonæ fieri permittimus*. Rota *part.* 4.
rec. tom. 2. *dec.* 116. *num.* 16. *& p.* 16. *de-
ciſ.* 252. *n.* 19.

Immo neque Sacerdotes, aliique Clerici in 53
Sacris conſtituti poſſunt eſſe Tutores Teſta-
mentarii. Bartolus *in Authent. cap.* 5. *num.* 1.
Abbas *in cap. Non eo minus num.* 15. *de Im-
mun. Eccleſ.* Bertrandus *conſ.* 116. *par.* 2. *lib.* 2.
Alciatum *præſumpt.* 18. *Reg.* 3. Guttierez *de
Tutor. par.* 1. *cap.* 1. *n.* 39. Carolus de Graſ-
ſis *de effectibus Cleric. cap.* 16. *a num.* 1. *uſ-
que ad* 16. Roſign. *loc. cit. prænot.* 6. *n.* 14.
cum plurimis aliis ibi allegatis, & colligitur
etiam *ex cit. Authent. cap.* 5. ubi licet Sa-
cerdotibus, Diaconis, & Subdiaconis videatur
concedi facultas ad Tutelam, hæc tamen fa-
cultas reſtringitur ad Tutelam Legitimam,
ut ipſiuſmet verba indicant, & Interpretes
paſſim intelligunt.

Sacerdotes igitur, aliique Clerici ſæculares, 54
licet non poſſint eſſe Tutores Teſtamentarii,
poſſunt tamen eſſe Tutores Legitimi, *cit. Au-
thent. ſeu Novella* 123. *c.* 5. ibi: *Presbyteros
autem, & Diaconos, & Subdiaconos Jure, &
Lege cognationis tutelam, aut Curam ſuſcipe-
re hereditatis permittimus proprio, & ſolo gra-
du cognationis ad tutelam, & Curam vocatis*,

hujuſmodi ſuſcipere adminiſtrationem permittimus. Et concordat *cap. Pervenit ultim. diſt.* 86. & tenent paſſim Doctores; Et ratio cur Clericis ſæcularibus permittitur Tutela legitima, non autem Teſtamentaria, eſt ſtricta Lex agnationis, cognationis, & ſanguinis, quæ adeo indicta eſt humanis cordibus, ut vix videatur poſſe avelli, & ideo ex benigna Jurium Indulgentia permittitur eis Tutela Legitima, & non Teſtamentaria, in qua non viget ſic ſtrictum vinculum ſanguinis.

55 Epiſcopi autem, & Monachi neque poſſunt eſſe Tutores Legitimi, ut patet *ex cit. Authent. ſeu Novella* 123. *cap.* 5. per verba adducta *ſupra num.* 52. Et ratio eſt, quia Epiſcopalis cura adeo gravis, & urgens eſt, & ſtricta erga Deum, ut excludat omnimodam Curam temporalem, & cum ſit in ordine ad Deum & ad bona ſpiritualia, prævalere debet cuicumque temporali: Et Monachi ex vi proprii Inſtituti intelliguntur Sæculo mortui, & ſoli Deo vivere, unde nullatenus decet eos externis publicis curis implicari, *cap. Monachis* 35. *cauſ.* 16. *quæſt.* 1.

56 Qui habet bona indiviſa cum pupillis, poteſt eorundem eſſe Tutor Teſtamentarius, ſi Teſtator noverit talem Indiviſionem: Teſtator enim ipſum eligens cum plena cognitione talis indiviſionis, videtur abſolute fidere ejus perſonæ, ipſiuſque fidem totaliter approbare per text. *in leg. Tres Tutores* 55. *§. final. ff. de adminiſtratione Tutor.* Unde Teſtamentarii Tutores ſatisdare non coguntur, *Inſtitut. De ſatiſdatione Tutorum in principio*, ibi: *Nam Tutores teſtamento dati ſatiſdare non coguntur, quia fides eorum, & diligentia ab ipſo teſtatore approbata eſt*.

57 Item Creditor, & debitor poteſt Teſtamento Tutor conſtitui, ſi Teſtator plenam cognitionem habuerit de tali Credito, & debito, *arg. dictis, & allegatis Juribus num. antecedenti*.

58 Civis alterius Civitatis poteſt conſtitui Tutor Teſtamentarius pupillorum alibi degentium, textu expreſſo *in l. Quæro* 32. *ff. De Teſtamentaria tutela*, ibi: *Quæro an, non ejuſdem Civitatis Cives teſtamento quis Tutores dare poſſit: Paulus reſpondit poſſe*.

59 Mutus nequit eſſe Tutor, textu expreſſo *in leg. Tutela* 1. §. 22. *ff. De tutelis*, ibi: *Mutus tutor dari non poteſt, quoniam Auctoritatem præbere non poteſt*, *leg. Agnato* 10. *ff. De Legitimis tutoribus*, ibi: *Surdus, & mutus nec legitimi tutores eſſe poſſunt, cum nec Teſtamento, nec alio modo utiliter dari poſſint*.

Item nec ſurdus poteſt eſſe Tutor, textu 60
expreſſo *in citat. leg. Tutela* 1. §. 3. *De tutelis*, ibi: *Surdum non poſſe dari tutorem plerique, & Pomponius lib. 69. ad Edictum probant, quia non tantum loqui, ſed audire tutor debet*, & *cit. l. Agnato*, per verba *num. antecedenti* adducta.

Item Furioſus durante furore, & amens du- 61
rante amentia nequit eſſe Tutor, text. expreſſo *in §. Furioſus* 2. *Inſtitut. Qui teſtamento tutores dari poſſunt, & leg. Furioſus* 11. *ff. De Tutelis*.

Item Prodigus Tutor eſſe non poteſt, *leg.* 62
His qui 12. §. 2. *ff. De Tutoribus, & Curatoribus datis ab his, & arg. l. Nemo* 5. *Cod. De Legitima tutela*.

Feminæ, quamvis de Jure nequeant ordina- 63
rie eſſe Tutrices, poſſunt tamen ex voluntate teſtatoris Tutelam exercere per dicta, & Jura adducta *ſupra n.* 40.

Si maritus in Teſtamento Uxorem Tutricem 64
filiorum conſtituerit etiam in caſu ſecundarum nuptiarum, non eſt neceſſe, quod eadem uxor renunciet ſecundis nuptiis: Quamvis enim Mater tranſiens ad ſecundas nuptias, ipſo Jure privetur Tutela filiorum prioris Matrimonii, per text. *in Authent. Sacramentum, Cod. Quando mulier tutelæ Officio*, *l. Si pater* 3. *Cod. eod. l. Lex quæ tutores, §. Lex enim, Cod. de adminiſtr. tutor. & Authent. Ut ſine probibitione verſ. propterea igitur*, *Collat.* 7. Tamen dicta Jura procedunt ſolummode, vel quo ad Tutelam Legitimam, vel quando aliter non eſt diſpoſitum a teſtatore, qui poteſt quamcumque legem Juri non repugnantem pupillis, & rebus ſuis ſtatuere, cum proviſio hominis ceſſare faciat proviſionem Legis, *l. final. Cod. de pact. convent. l. Et habes, §. Cum quis ff. De Precario*. Ubi patet de Tutore, qui ex diſpoſitione Legis ſatiſdare tenetur rem pupilli ſalvam fore finita tutela, per text. *in princip. Inſt. de ſatiſdatione tutorum, & l. Sciendum* 1. *l. In dubium* 3. *Cod. de tutore, qui ſatis non dedit*, cum ſimilibus, tamen ad hoc onus non tenetur, quando a Teſtatore fuit liberatus, ut communiter tradunt Doctores per textus *in cit. Juribus*, cum ſimilibus.

Secus autem eſt dicendum, ſi maritus ſim- 65
pliciter eam conſtituerit Tutricem teſtamentariam, quia talis ſimplex diſpoſitio ſine ullo adjecto intelligitur facta ſecundum diſpoſitionem Juris; Jus autem diſponit; quod mulier, ut valide ſuſcipiat Tutelam teneatur renunciare ſecundis nuptiis, ex Senatus conſulto Vellejano, textu expreſſo *in l. ſi pater* 3. Cod.

Digitized by Google

Cod. Quando mulier tutelæ Officio, & quod ſi tranſeat ad ſecundas Nuptias ipſo Jure privetur Tutela filiorum prioris Matrimonii, ut *ex cit. Juribus in principio num. Antecedentis*.

66 Tutela Legitima competit proximiori pupilli, text. expreſſo in §. *Cum autem 7. Inſtitut. de capitis deminutione*, *l. Legitimæ tutelæ 1. ff. de Legitimis tutoribus*, cum ſimilibus.

67 Et ſi plures fuerint in eodem gradu, omnes debent admitti ad ipſam Tutelam, textu expreſſo *in leg. Si plures 9. ff. de Legitimis tutoribus*.

68 Mater in Tutela filiorum impuberum non præfertur Avo paterno. Colligitur aperte *ex* §. *Permiſſum eſt 3. Inſtitut. de tutelis*, *ex leg. Lege duodecim 1. leg. Si hæreditas* 10. §. 2. *ff. De teſtamentaria tutela*, ubi habetur, quod Avus paternus mortuo filio, & adhuc ſuperſtite Nuru, poteſt teſtamento dare nepotibus ex eodem filio, & Nuru Tutorem, etiam ad excluſionem ejuſdem Nurus; adeoque exiſtente Avo paterno ſimul cum Nuru Matre filiorum impuberum, Avus ipſe paternus erit præferendus; Cum enim hic poſſit dare alium Tutorem ad excluſionem ejuſdem Nurus a tali Tutela, a fortiori poterit ipſemet dictam Tutelam exercere ipſa Nuru excluſa.

69 Præfertur tamen mater in tutela filiorum Avo materno. Sic tacite videtur ſentire Gloſſa *in Authent. Matri, & Aviæ, verſ. Item quid ſit, Cod. quando mulier tutelæ Officio*. ubi dicit, quod *ſi fuerit Mater, & Avus, præponitur Avus paternus*; Unde cum in ſuppoſitionem talis propoſitionis indefinitæ, quod *fuerint Mater, & Avus* limitet prælationem ſolum in favorem Avi paterni, videtur ipſam prælationem denegare Avo materno. Et hoc ſuadet aperta ratio, quia in tantum conceditur prælatio Avo paterno, & denegatur materno, quia majora ſubſtant onera illi quam iſti. Ille enim per prius in concurſu cum matre tenetur nepotes alere, & neptes dotare, iſte vero, ſcilicet maternus, niſi per poſterius ad matrem; Et inſuper in illo ſalvatur ratio agnationis, reſpectu cujus major ſolicitudo, & cura præſumitur, in iſto vero nequaquam, cum ſit alterius agnationis. Unde Jura videntur magis fidere Aſcendentibus per virilem ſexum, quam Aſcendentibus per femineum. Sic expreſſe Roſignolus *loc. cit. prænot.* 10. *num.* 15. & alii.

70 Item Mater præfertur Aviæ ſive paternæ, ſive maternæ; Et ratio eſt clara, quia ceteris paribus ille præferendus eſt in munere Tutelæ, qui proximior eſt in gradu aſcendentis, & linea, *arg.* §. *Cum autem 7. Inſtitut. de capitis deminutione*, *leg. Legitimæ tutelæ 1. ff. De Legitimis tutoribus*, cum ſimilibus, & ubi ſtatuitur, quod Tutela Legitima competat proximiori pupilli: Atqui Mater comparative ad Aviam, ſive paternam, ſive maternam proximior eſt in linea, & gradu aſcendentis; ergo eſt ipſa præferenda. Nec valet dicere, quod ſicuti Matri præfertur Avus paternus, ita etiam debeat ipſi præferri Avia paterna. Non valet, inquam, quia in ordine ad Tutelam diverſa eſt omnino ratio de Avia, ac de Avo paterno in ordine ad Matrem: perpenſius enim conſilium, & ſalubrius judicium conſideratur in Avo paterno comparative ad Matrem, ac conſideretur in Avia paterna comparative ad eandem Matrem in ordine ad adminiſtrationem pupillorum, ac eorumdem ſubſtantiæ; Tum quia feminæ non admittuntur ad Tutelam, *leg. Feminæ 18. ff. De tutelis*, *l. tutelam 1. Cod. Quando mulier tutelæ Officio*, cum ſimilibus. Et ſolum ex ſpeciali privilegio eſt id conceſſum Matri, & Aviæ. *Authen. Ut liceat Matri, & Aviæ, & Authent., Matri, & Aviæ*; *Cod. Quando mulier tutelæ Officio*. Privilegium autem in 71
ordine ad eaſdem intelligendum eſt cum ordine ſucceſſivo ad normam aliorum Tutorum Legitimorum, inter quos præferuntur ſemper proximiores in gradu, §. *Cum autem 7. Inſtitut. de capitis deminutione*, *leg. Legitimæ tutelæ 1. ff. De Legitimis tutoribus*, cum ſimilibus, adeoque cum Mater comparative ad Aviam, ſive paternam, ſive maternam proximior ſit in linea, & gradu aſcendentis, debet omnino præferri. Sic docent Montanus *de tutoribus, & Curatorib. cap.* 15. *num.* 6. Menochius *de Arbitrat. Judic. lib.* 2. *cent.* 3. *caſu* 150. *num.* 3. Marcus Antonius Sabellius *in Summ. diverſ. tract. in verb. tutela num.* 8. *verſ. Quod tutela Legitima*, Corneus *conſil.* 274. *num.* 1. *l.* 3. Roſignolus *loc. cit. n.* 9. *&* 10. & alii.

Avia paterna præſertim in Italia præferenda eſt maternæ. Sicut enim Avus paternus, non obſtante identitate gradus, & ſexus præfertur materno in munere Tutelæ, ita etiam Avia paterna præferenda eſt maternæ, ut ſervetur ordo; Quamvis enim *in Novella* 118. *Juſtiniani Imperatoris*, ſit ſublatum antiquum Jus Agnatorum, & ſit novum Jus conditum, quod nempe tam agnati, quam cognati, qui proximi ſunt, & idonei ad Tutelam, ut heredes, ita & Tutores eſſe debeant: Tamen per univerſam fere Italiam ex Juribus municipalibus, & conſuetudinariis agnati etiam 72

Digitized by Google

quo ad ſucceſſionem præferuntur cognatis, quibus ſtantibus videtur ibi adhuc vigere Jus antiquum, quo ſcilicet prælatio detur agnatis. Sic teſtantur, & tenent Miſyngerius *Inſtit. de Legitim. agnator. ſucceſſion.* Montanus *de Tutorib. & Curator. cap.* 15. *n.* 46. Roſignol. *loc. cit. n.* 13. 19. *&* 28. ac alii plures.

73 Non exiſtente Avia paterna, nec materna, admittenda eſt ad Tutelam Proavia, *arg. Authen. Ut liceat Matri, & Aviæ, & authent. Ut Matri & Aviæ, Cod. Quando mulier tutelæ Officio*. Proavia enim proprie venit nomine Aviæ, per text. *in l. Appellatione* 51. *ff. de verbor. ſignificat.*, ibi: *Appellatione parentis non tantum Pater, ſed etiam Avus, & proavus, & deinceps omnes ſuperiores continentur, ſed & Mater, & Avia, & Proavia*. Sic Bartolus *in l. Si quis ſub conditione num.* 16. *ff. de Teſtamentaria tutel.* Joannes Guttierez *de tutor. par.* 1. *cap.* 8. *n.* 17. Roſign. *loc. cit. n.* 14. & alii paſſim.

74 In concurſu Avi materni cum Avia materna præfertur Avus; In omnibus enim aliis, ceteris paribus, maſculi præferuntur feminis, ut patet in concurſu patris, & matris, in concurſu Avi paterni, & Aviæ maternæ, in concurſu fratrum, & Sororum, quia in maſculis conſideratur perpenſius conſilium, & ſalubrius judicium, quam in feminis, quo ad adminiſtrationem pupillorum, eorumque ſubſtantiæ. Bartolus *in l. Si quis ſub conditione n.* 6. *ff. de Teſtamentaria tutela*, Montanus *de tutoribus, & Curator. cap.* 15. *num.* 47. Decius *conſil.* 188. *num.* 1. *&* 2. Roſignol. *loc. cit. num.* 16. & alii.

75 Mater etiam tantum naturalis præfertur in omnibus caſibus, in quibus præfertur Mater Legitima. Sic Gloſſa communiter recepta *in Authen. Matri & Aviæ verb. Matri, Cod. Quando mulier Tutelæ Officio*, per clarum text. *in Novella* 94. *cap.* 1. *in fine, & l. Si pater* 3. *Cod. Quando mulier Tutelæ Officio*.

76 In concurſu Patris, & Matris naturalis præfertur Mater, Mater enim naturalis ſemper eſt certa, & Jura cognationis ſemper cum filiis retinet, & ſicut filii naturales, & etiam ſpurii ſuccedunt Matri, per text. *in l. Modeſtinus, l. Hac parte, l. Spurius, ff. Unde cognati*, ita etiam Mater eiſdem filiis ſuccedit, per text. *in cit. l. Hac parte, & l. Spurius, ff. Unde cognati*. Unde quoad Matrem pro legitimis habentur, *l. Si ſuſpecta* 29. §. 1. *ff. de Inofficioſo Teſtamento*. Adeoque, cum hæc non verificentur reſpectu Patris naturalis, ſtat quod ipſi ſit præferenda naturalis Mater. Bartolus *in Authentic. Matri, & Aviæ n.* 3. *Cod. Quando mulier Tutelæ Officio*; Montanus *de Tutor. & Curator. cap.* 15. *num.* 26. *& ſeq.* Angelus *de Legitima patron. Tutela num.* 6. Roſignol. *loc. cit. num.* 20. & alii.

77 Excipe tamen in caſu, quo filii naturales eſſent a Patre legitimati, quia tunc debet præferri Pater, cum filii legitimati, necdum per ſubſequens Matrimonium, ſed etiam per Reſcriptum Principis habeantur tamquam veri legitimi, adeoque ſicuti Pater præfertur reſpectu filiorum Legitimorum, ita etiam reſpectu Legitimatorum. *Communis*.

78 In concurſu Matris, & Aviæ cum Fratre majori Filiorum, & Nepotum ordine ſucceſſivo præferuntur Mater, & Avia, textu expreſſo *in cit. Authent. Matri, & Aviæ, Cod. Quando mulier Tutelæ Officio*, ibi: *Matri, & Aviæ ſecundum ordinem Tutelam etiam ante agnatos ſubire permittimus*.

79 Item Mater & Avia præferuntur etiam Patruis. Decius *in cap. Ex parte, de appellatione, & conſil.* 16. Gualdus *de Caut. ultim. voluntat. Tit. de Tutorib. Cautel.* 1. Roſignol. *loc. cit. n.* 23. & alii per text. *in cit. Authent. Matri, & Aviæ*.

80 Comparando Fratres utrinque conjunctos cum Patruis etiam ex parte Patris, præferuntur Fratres, ſi fuerint majores. *Communis*: Conſanguinei enim proximiores præferuntur remotioribus, textu expreſſo *in §. Cum autem* 7. *Inſtitut. de Capitis deminutione, l. Legitimæ Tutelæ* 1. *ff. de Legitimis Tutoribus*, cum ſimilibus.

81 Frater utrinque conjunctus in Tutela Fratrum ſuorum impuberum præfertur Fratri ex uno tantum latere conjuncto: in Fratre enim utrinque conjuncto præſumitur major propenſio, & affectio intenſior erga Fratres, & ſic etiam major ſolicitudo, ac cura, quam ſit in alio Fratre ex uno tantum latere conjuncto, adeoque eſt præferendus; Baldus *in l. de emancipatis, Cod. de Legitim. heredib.* Stephanus Gratianus *diſceptat. Forenſ. cap.* 671. *n.* 19. Roſignol. *loc. cit. n.* 25. & alii.

82 Concurrentibus duobus Fratribus utrinque conjunctis, & habilibus, uterque æque primo admittendus eſt ad Tutelam, etiamſi unus reſpectu alterius ſit minoris ætatis; Cum enim omnes ſint in eodem gradu, & capaces adminiſtrationis Tutelæ reſpectu impuberum, & æquale Jus habeant ſuccedendi, ſic etiam æqualiter debent ad dictam Tutelam admitti, per text. *in l. Si plures, ff. De legitimis Tutoribus*, ibi: *Et ſi eodem gradu plures ſint, omnes Tutelam nanciſcuntur*.

Con-

Digitized by Google

83 Concurrentibus agnatis, & cognatis ſecun-
dum modernam diſpoſitionem Juris commu-
nis admittuntur ad Tutelam proximiores in
gradu, nulla habita ratione cognationis, &
agnationis, textu expreſſo *in Novella* 118.
84 *cap.* 5. Secundum autem conſuetudinem, &
Iura municipalia totius fere Italiæ præferuntur
agnati Cognatis. Myſingerius *Inſtitut. de le-
gitima agnatorum ſucceſſione*, Montanus *de Tu-
tor. & Curatorib. cap.* 15. *n.* 48. Roſignol. *l.
c. n.* 28. & alii. Vide *ſupra n.* 72.

85 Tutor, ſicuti & Curator cum primum Ju-
dicis auctoritate interveniente, bonorum ad-
miniſtrationem ſuſcepit; Inventarium conficere
debet, textu expreſſo *in l. Tutor* 7. *ff. de ad-
miniſtratione Tutorum, & Curatorum, & l.
Tutores vel Curatores* 24. *Cod. eod.*

86 Talis Inventarii confectio debet præcedere
adminiſtrationem, exceptis tamen aliquibus ca-
ſibus neceſſitatis, & ſignanter caſu, quo res
aliqua non admitteret dilationem, ex quo poſ-
ſet ſtatim periclitari, cujuſmodi ſunt fructus,
& alia ſimilia, quæ ſunt obnoxia corruptio-
ni, *cit. leg. Tutor* 7. *ff. de adminiſtrat. Tu-
tor. & Curator. in princ.* ibi: *nihil itaque ge-
rere ante Inventarium factum eum oportet, niſi
id, quod dilationem nec modicam expectare poſ-
ſit*, & concordat *l. Veteris Juris* 13. §. 1. *Cod.
Arbitrium Tutelæ.*

87 Non tenetur tamen Tutor Inventarium con-
ficere caſu, quo Teſtator id ei remiſerit, aut
vetuerit; Montanus *de Tutor. & Curator. cap.*
32. *regul.* 5. *num.* 26. Julius Clarus *in* §. *Te-
ſtamentum q.* 66. Baldus *in l. Cum tale* §. *Ti-
tius, ff. de condit. & demonſtrat.* Jaſon. *in l.
Nemo poteſt num.* 65. *& ſeq. ff. de Legatis* 1.
Sebaſtianus Mantic. *de Inventar. cap.* 1. *n.* 44.
Practic. Papienſ. *in forma reddit. ration. Tutor.
gloſſ. num.* 15. Roſignol. *loc. cit. part.* 2. *con-
tract.* 17. *prænot.* 5. *num.* 22. & alii per text.
in l. Veteris Juris 13. §. 1. *Cod. Arbitrium tu-
telæ*, ibi: *Niſi Teſtatores, qui ſubſtantiam tran-
ſmittunt, ſpecialiter Inventarium conſcribi ve-
tuerint*: Tunc enim præſumenda eſt regulata
Teſtatoris diſpoſitio; Vel quia per hoc præſu-
mitur conſulere utilitati pupillorum, per text.
in l. Nec in ea in fin. ff. de Adult. Vel ne
forte ſecreta patrimonii ſui pandantur, *l. Quod
plerumque* 2. *Cod. de alimentis pupillo præſtandis.*

88 Curatores iis omnibus dari poſſunt, qui ſuis
rebus ſupereſſe non poſſunt, textu expreſſo *in
§. Sed & mente captis* 4. *Inſtitut. de Curatori-
bus, l. His qui* 12. *ff. de Tutoribus, & Cu-
ratoribus datis ab his, l. Sed & aliis* 2. *ff. de
Curatoribus furioſo, & aliis.*

Generaliter loquendo Curatores dantur Mi- 89
noribus, qui exceſſerunt annum 13. nec per-
venerunt ad 25. *Inſtitut. de Cur. in princip. In-
ſtitut. Quibus modis tutela finitur in princip. l.
Niſi* 4. *in princip. ff. de tutel. & rationib. di-
ſtrahend. l. Si Curatores* 1. *Cod. Quando Tuto-
res, & Curatores eſſe deſinant.*

Curatores dari poſſunt furioſis, & mente ca- 90
ptis, etiam ſi exceſſerint 25. ſuæ ætatis an-
num; §. *Furioſi* 3. & §. *Sed & mente captis*
4. *Inſtit. de Curatorib. l. Lege duodecim* 1. *ff.
de Curatorib. furioſo, & aliis, l. de creationi-
bus* 27. *Cod. de Epiſcopali audientia.*

Si Filius familias inciderit in amentiam, 91
& furorem, licet fuerit emancipatus, Pater
erit Legitimus Curator; *l. Cum furioſus* 7. *Cod.
De curatore furioſi*, ibi: *Quis enim talis affe-
ctus extraneus inveniatur, ut vincat paternum?
Vel cui alii credendum eſt res liberorum gubernan-
das, parentibus derelictis?*

Si pater factus fuerit furioſus, & amens, 92
conſtituendus eſt ejus Tutor filius ætate ma-
jor, *l. Lege duodecim* 1. *ff. de Curatoribus fu-
rioſo, & aliis, leg. His, qui* 12. *ff. de Tu-
toribus & Curatoribus datis*, & concordat
lex *Furioſæ* 4. *ff. de Curatoribus furioſo, &
aliis.*

Item ſi mater facta fuerit furioſa, & amens, 93
eſt ei dandus filius Curator, textu expreſſo
in cit. l. Furioſæ 4. *de Curatoribus furioſo,
& alii*, ibi: *Furioſæ matris Curatio ad fi-
lium pertinet. Pietas enim parentibus, etſi ine-
qualis eſt eorum poteſtas, æqua* (ſeu æqualis)
debebitur.

Curatores dari poſſunt prodigis, *l. Lege duo-* 94
decim 1. *ff. de Curatoribus furioſo, & aliis,
leg. Dabimuſque* §. *Sed æquiſſimus, ff. de pri-
vileg. credit.* Et ad dandos tales Curatores ſuf- 95
ficit, quod prodigorum conjuncti habentes no-
titiam de eorum prodigalitate, eos petant;
leg. De Tutela 7. *Cod. de integrum reſtitut.
minor.* Immo etiam nemine petente, poteſt 96
Judex ex Officio, ſi notorie conſtet de prodi-
galitate, Curatorem dare tali prodigo; quia
prodigus æquiparatur furioſo, *cit. l. Lege duo-
decim* 1. *ff. de Curatoribus furioſo, & aliis,
l. Fulcinius* 7. §. 9. 10. 11. & 12. *ff. Quibus
ex cauſis in poſſeſſionem eatur*, cum ſimilibus.

Curator dari poteſt aſſiduo Luſori; Ipſe enim 97
æquiparatur prodigo, cum bona ſua inordina-
te exponat fortunæ alearum, aliorumque lu-
dorum periculis. Unde Jura adducta de prodi-
go faciunt etiam pro aſſiduo Luſore: Decius
in cap. ultim. in fine; de Judiciis, Pinellus ad
l. 4. *& ultim. Cod. De bonis matern.* Monta-

Digitized by Google

nus *de Tutor. & Curator. cap.* 28. *num.* 49. *cum ſeq.* Roſignol. *loc. cit. part.* 1. *contract.* 17. *prænot.* 27. *num.* 67. & alii.

98 Item Curator dari poteſt feminæ prodige, & luxurioſe viventi; *l. Et mulieri* 15. *ff. de curatorib. furioſo, & aliis*, faciunt Jura adducta de prodigis.

99 Maſculo tamen luxurioſe viventi non interdicitur adminiſtratio. Speculator *in tit. de Actore* §. 1. Albericus & Cumanus *in l. Ir cui bonir, ff. de verbor. ſignificat.* Felinus, & Decius *in cap. Perſonalis, de Judiciir*, Jaſon *in l.* 4. §. *Sed eo quod meretrici, ff. de condict. ob turpem cauſam*, Roſignol. *loc. cit. num.* 71. & alii; Jura enim plus deferunt feminæ luxurianti, quam maſculo, *l. Lucius* 9. *ff. de Jure Fiſci*, ubi Fiſcus aufert a femina fornicaria id, quod ab Amaſio recepit ob copiam factam ſui corporis, nec tamen in aliquo damnat maſculum cum Ipſa congredientem, & facit textus Evangelicus *Joan.* 8. *num.* 4. ubi fit a Scribis, & Phariſæis fortis inſtantia pro condemnatione, & punitione feminæ adulteræ, & nulla penitus de viro adultero, ibi: *Magiſter, hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio. In Lege autem Moyſes mandavit nobis hujuſmodi lapidare*. Si autem
100 maſculus, nedum luxurioſe, ſed & prodige viveret, poſſet ei dari Curator uti prodigo per Jura adducta *ſupra n.* 94. *& ſeq.*

101 Maritus non poteſt dari Curator uxori ſuæ, textu expreſſo *in l. Virum* 14. *ff. de Curatorib. furioſo, & aliis*, ibi: *Virum Uxori mente captæ Curatorem dari non oportet, l. Maritus* 2. Cod. *Qui dare Tutores, vel Curatores poſſunt*, ibi: *Maritus, etſi rebur Uxoris ſuæ debeat affectionem, tamen Curator ei creari non poteſt.*

102 Curatores dari poſſunt captivis quantumvis majoribus, textu expreſſo *in l. Muto* 6. *ff. de Tutelir*, §. 4. *in fine*, ibi, *Immo Curator ſubſtantiæ dari debet, ne in medio pereat.*

103 Item propter eamdem rationem poſſunt dari Curatores abſentibus, *arg. cit. l. Muto* §. 4. Alexander *conſil.* 4. *num.* 4. *lib.* 2. *& conſil.* 221. *num.* 5. *lib.* 6. Decius *conſil.* 275. *num.* 4. Angelus *conſil.* 193. *Mortuo debitore*, Roſignol. *loco cit. n.* 73. & alii.

104 Item Curatores dari poſſunt mutis & ſurdis, textu expreſſo *in* §. *Sed & mente captis* 4. *Inſtit. de Curatoribus, l. Nec mandante* 8. §. 3. *ff. de Tutoribus, & Curatoribur datis, l. Cui eorum* §. *In Curatoribus, ff. de poſtulando, l. Vel Surdo, ff. de privileg. credit.*

105 Curatores, & Tutores regulariter tenentur ſatiſdare, ſeu idoneam fidejuſſionem præſtare Res minorum, & pupillorum ſalvas fore, textu expreſſo *in princip. Inſtitut. de ſatiſdatione, Tutorum, & Curatorum, l. & De die* 8. *ff. Qui ſatiſdare cogantur*, §. 4. & concordat *tot. Titul. ff. Rem Pupilli, vel adoleſcentis ſalvam fore*, cum ſimilibus.

Excipiuntur tamen Tutores Teſtamentarii, 106
textu expreſſo *in cit. Inſtit. de ſatiſdatione Tutorum, & Curatorum in princip.* ibi: *Nam tutores teſtamento dati ſatiſdari non coguntur, quia fides eorum, & diligentia ab ipſo teſtatore approbata eſt.*

Item variis aliis relictis apud Juriſtas viden- 107
dis excipiuntur etiam Tutores, & Curatores dari ex inquiſitione, textu expreſſo *in cit. Inſtit. de ſatiſdatione tutor., & curator. in princip.* ibi: *Item ex inquiſitione tutorer, vel curatores dati ſatiſdatione non onerantur, quia idonei electi ſunt.*

Tutores, & Curatores tenentur adminiſtra- 108
re bona Pupillorum, & Minorum tali cura, & diligentia, qualem providus Paterfamilias propriis bonis adhibere ſolet, textu expreſſo *in l. A tutoribur* 33. *ff. de adminiſtratione tutor. & curator.* ibi: *A tutoribus, & curatoribur pupillorum eadem diligentia exigenda eſt circa adminiſtrationem rerum pupillarium, quam Paterfamilias rebus ſuis ex bona fide præbere debet.*

Tutores & Curatores tenentur operam da- 109
re, ut ex bonis immobilibus ab ipſis adminiſtratis fructus conſueti proveniant, bona mobilia minus utilia vendere, pecuniam non otioſam relinquere, ſed eam in utilem, & tutam prædiorum emptionem, & in annuos reditus ad pupillorum, & Minorum emolumentum convertere; Quibus culpabili eorum incuria neglectis, obligantur ad reſtitutionem totius intereſſe, textu expreſſo *in l. Tutor* 7. §. 1. *ff. de adminiſtratione, & periculo tutor. & curator.* ibi: *Si Tutor ceſſaverit in diſtractione earum rerum, quæ tempore deperent, ſuum periculum facit; Debuit enim confeſtim Officio ſuo fungi.* Et *ibidem* §. 3. expreſſe habetur: *Si poſt depoſitionem pecuniæ comparare prædia tutores neglexerunt, incipient in uſuras conveniri: Quamquam enim a Prætore cogi eos oportet ad comparandum, tamen ſi ceſſent, etiam uſuris plectendi ſunt, tarditatis gratia, niſi ſi per eos factum non eſt, quominus compararent.* Et concordat *l. Tutor* 13. *l. Si Tutor* 15. *l. Si minoris* 25. *l. Ob fœnus* 49. *ff. eod. Tutores vel Curatores* 24. *Cod. De adminiſtratione Tutor. vel Curator.* cum ſimilibus.

Ad

Digitized by Google

110 Ad nullum tamen intereſſe tenentur Tuto-
res, & Curatores, ſi factis debitis diligen-
tiis pro implicanda in prædiis, ſeu annuis re-
ditibus Pupillorum, ſeu Minorum pecunia,
nulla eis certa, & tuta occaſio affulgeat, tex-
tu expreſſo in *l. Si pecuniam 3. Cod. de uſu-
ris pupillaribus*, ibi: *Si pecuniam pupillarem
neque idoneis hominibus credere, neque in emptio-
nem poſſeſſionum convertere potuiſti, non ignora-
bit Judex uſuras ejus a te exigi non oportere, l.
Cum plures 12. §. final. ff. de adminiſtrat. &
pericul. Tutor.* ibi: *Si Tutor pecuniam pupilla-
rem credere non potuit, quod non erat, cui cre-
deret, pupillo vacabit.*

111 Salarium pro Tutela accipere interdictum
eſt Tutoribus, præterquam ſi eis a Judice con-
ſtitutum ſit, *l. A Tutoribus 33. §. 3. ff. de
adminiſtrat. Tutor. l. Qui negotiationem 58. §.
4. ff. eod.* & docet Gloſſa *in l. In eos 9. ff.
de tutelis.* Laymao *lib. 3. tract. 4. cap. 9. n.
2. verſ. Tutor ſicuti*, & alii paſſim dicentes,
quod Officium Tutoris de Jure debeat eſſe gra-
tuitum;

112 Nihilominos tamen non interdicitur Judici,
quin interveniente cauſa poſſit Tutoribus con-
gruum Salarium, juxta qualitatem cauſæ, la-
boris, & negotiorum gerendorum, & hujuſmo-
di aſſignare, *arg. cit. l. A Tutoribus 33. §.
3. ff. de adminiſtrat. Tutor.* ibi: *Niſi ab eo,
qui eum dat, certum ſalarium ei conſtitutum
eſt.* Et ibi Gloſſa, & Doctores, Bartolus *in
l. In eis 9. ff. de Tutelis, & in l. Athletæ §.
Tutela, ff. de excuſat. Tutor.* Cavalcanus *de
Tutore & Curatore num.* 310. Corduba a Lara
*in l. Si quis a liberis §. Si mater num. 73. ff.
de liberis agnoſcend.* Surdus *de aliment. tit. 6.
quæſt.* 14. *num.* 7. Roſignolus *loco cit. part.* 2.
contract. 17. *prænot.* 20. *num.* 2. & alii paſ-
ſim: Immo in variis Regionibus ex diſpoſitio-
ne Jurium municipalium ibidem vigentium aſ-
ſignantur Tutoribus, & Curatoribus certæ por-
113 tiones. Quinimmo Curator hæreditatis jacen-
tis habet Jus Hypothecæ in bonis ejuſdem he-
reditatis pro ſuo ſalario cum prælatione quo
ad omnes alios Creditores hereditatis, licet
anteriores. Mart. Medic. *deciſ. 19. per tot.*
Merlinus *de pignorib. lib. 3. quæſt. 5. num.* 30.
Roſignol. *loc. cit. part. 1. Contract. 17. præ-
not.* 27. *n.* 28. & alii.

114 Si Tutores, & Curatores ab initio aſſum-
ptæ Tutelæ, & Curæ ſalarium non petierint,
nec de illo proteſtati fuerint, & poſtea illud
petant, non eſt decernendum a Judice pro
præterito, ſed tantum pro futuro. Socious
conſil. 196. col. ultim. lib. 2. Joann. Guttierez
de Tutor. & Curator. part. 3. cap. 2. n. 4.
Federic. de Senis *conſil.* 118. *n.* 2. Alexander
conſil. 109 *n. 1. & ſeq. lib.* 6. Caſtrenſis *conſil.*
346. *lib.* 2. Roſignol. *loc. cit. part. 2. contract.*
17. *prænot.* 20. *num.* 13. & alii.

Non poſſunt autem Tutores, & Curatores 115
ſibi ipſis ſalarium conſtituere, cum ſolum ſit
ipſis permiſſum illod petere auctoritate, & ar-
bitrio Judicis, *arg. cit. l. A Tutoribus 33. §.
3. ff. de Adminiſtrat. Tutor. & Curator.* ibi:
*Niſi ab eo, qui eum dat, certum ſalarium ei
conſtitutum eſt*, Roſignol. *loc. cit. part. 2. con-
tract. 17. prænot.* 20. *n.* 10. cum aliis ibi ci-
tatis, & alii paſſim.

An, & quando Pupilli, & Minores poſſint 116
ſine auctoritate Tutorum, & Curatorum con-
tractus celebrare? Et an ſi aliquos ſic celebra-
verint, obligentur ad illos, tum civiliter,
tum naturaliter ſeu tam in Foro externo,
quam in Foro interno, ſeu conſcientiæ? Vide
verb. *Contractus, a n. 27. ad* 35. & verb.
Mutuum num. 20.

Additiones ex aliena manu.

Plura tametſi hic habeat *Auctor*, plura ni- 117
hilominus eſſent addenda. Sed præ anguſtis li-
mitibus additionum vix tria adnotabimus. Pri-
mom eſt, quod tempus tutelæ a Lege præfini-
tum ad ultimum uſque momentum durat, ideo-
que non admittitur anticipata terminatio, quam-
vis ad breve tempus prætenſa. Confer Rot. *in
Imolen. Tutelæ ſuper 1. dub. 13. Junii* 1735.
& in confirmatoria *3. Junii 1736. coram Emi-
nentiſſimo Buſſio.*

Alterum eſt, quod Tutor cogi haud poteſt a 118
Pupillo ad rationes adminiſtratæ tutelæ redden-
das, ſi ipſe Pupillus effectus major, eum ab hac
rationum redditione liberaverit. Idque procedit 119
etiamſi liberatio hæc facta fuerit abſque exhi-
bitione computorum, diſpunctione partitarum,
& reliquatus, quia liberatio hoc modo facien-
da reſpicit ipſam redditionem rationis, non
item locum ſibi vindicat in caſu, in quo Tu-
tor liberatur ab ipſa redditione rationis. Con-
ſule pariter *Rot. in Ferentina Redditionis ratio-
nis* 23. *Junii* 1728. *cor. clar. mem. Millino*, 120
ubi quod Tutor, ſeu quivis alius Adminiſtra-
tor non poteſt liberari hoc modo quoad futu-
ram adminiſtrationem, ne detur occaſio pec-
candi, poteſt vero quoad adminiſtrationem præ-
teritam, ſecluſo præſertim dolo.

Tertium demum eſt, quod Tutor haud po- 121
teſt reportare ceſſiones contra Pupillum, & ita
quidem ut ſi quas reportaverit, eæ cedant be-
neficio

Digitized by Google

122 neficio ipſius Pupilli. Intellige vero, ſi aga-
tur de ceſſionibus a Tutore repurtatis mala fi-
de, eo ſcilicer animo ut lucrum faceret contra
Pupillum, ut ſunt ceſſiones coucernentes jura
litigioſa, vel minori pretio comparata. Confer
idem Supremum Tribunal *in Romana Cenſuum*
27. *Junii* 1738. §. *Nec obſtat*, *cor. clar. mem.*
Tanar. inter impreſſas *deciſ.* 120. *num.* 6.

VACANS SEDES

Vide verb. Sedes Vacans.

VACATIO, VACARE.

1 VAcatio per mortem, & per renunciario-
nem non ſunt eædem, nec euſdem effe-
ctus cauſant, *cap. Suſceptum*, *de Reſcriptis*
in 6.
2 Vacant Eccleſiæ Beneficia &c. per promo-
tionem alicujus ad Cardinalatum, niſi a Papa
concedatur Rerentio. Sixtus V. conſtit. 79.
incip. *Sanctiſſimus*.
3 Vacant Præceptoriæ Militiæ S. Joannis Hie-
roſolymitani, quando Milites, ſeu Equites
fiunt Epiſcopi. Gregorius XIII. Conſtit. 82.
incip. *Controverſia*.
4 Vacare cenſentur loca Montium vacabilia
per aſſumptiunem ad Cardinalatum; Urbanus
VIII. in Appendic. Conſtir. 38. incip. *Decet.*
5 Vacare non intelliguntur Officia Romanæ
Curiæ per mortem vacabilia ob aſſumptionem
ad Epiſcopatum, Commendam &c. ſed per
aſſumptiurem ſolum ad Cardinalatum. Urba-
nus VIII. in cit. Conſtit. inc. *Decet* revocans
quo ad hoc Conſtit. 79. Sixti V. incip. *San-*
ctiſſimus.
6 Quoad Benefic iorum vacationem ipſo Jure.
Vide verb. *Beneficia art.* 7. *per tot.*
7 Quo ad collationem, & proviſionem Bene-
ficiorum vacantium. Vide verb. *Beneficia art.*
3. 4. & 5. *per tot.*
8 Vacatio Beneficiorum inducitur per ſolem-
nem Profeſſionis emiſſionem. Benedict. XIV.
tom. 2. Conſtitut. 25. incip. *Ex quo*, ubi
ſic expreſſe declarar: Denique de Beneficio-
rum vacatione, in jure ſtaturum habemus,
ea non induci per ſulum ingreſſum In Re-
ligionem, ſed per Pruſeſſionem Regularem
dumtaxat, quemadmodum videre eſt *in cap.*
9 *Beneficium*, *de Regular. in 6.* Er quidem pro
eo tempore, quod inter ingreſſum in Ordinem
Regularem, & Profeſſionem ſolemnem inter-
cedit, debet Epiſcopus quoad Beneficia cu-
rata id ipſum agere, quod alius præſtare con-
ſuevit, quum Parochus aliquo impedimento
detinetur, ne animarum curam exercere va-
leat; quoad Beneficia vero Choralia relictis
Tyroni Religioſo, qui Choro intereſſe nequit,
ipſius Beneficii fructibus, de diſtributiouibus
ita ſtatuer, ut jura præſcribunt, juxta opinio-
nem in praxi receptam, de qua agir Suarez
de Religione tom. 3. *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 12.
Quinimmo ſi quis forte Religiunem ingreſſu- 10
rus, Beneficium ſuum dimitterer (quo ca-
ſu poteſt Epiſcopus *per Conſtitutionem LVIII.*
S. Pii V. hujuſmodi renunciationem admitte-
re) vel etiam ſi tempore Nuvitiatus hujuſmo-
di dimiſſionem expleret, ſervatis omuibus, quæ
ex præſcripto Sacri Tridentini Concilii *cap.*
16. *ſeſſion.* 25. *de Regularibus*, tam in bo-
nurum temporalium, quam in Beneficiorum
Eccleſiaſticorum renunciariunibus ſervari de-
bent, nihilominus omuia in ſuſpenſo remane-
re deberent, neque puſſet Epiſcopus ad Be-
neficii ſic dimiſſi collationem devenire; niſi
puſt factam a dimittente ſolemnem Profeſ-
ſionem; uti late oſtendit doctus, & In hoc
toto rerum genere expertiſſimus Scriptor, bon.
memor. Joannes Baptiſta Riganti, in ſuo *Com-*
mentario ad Regulas Cancellariæ tom. 3. *Regul.*
46. *a num.* 11. *ad finem*. Non vero Iuducitur 11
dicta Beneficiorum vacatio per votorum ſimpli-
cium emiſſionem in Societate Jeſu, tranſacto
probationis bieunio. Idem *ibid.* Decrerum eſt 12
autem in Congregatione Generali quinta ipſius
Societatis, ut quilibet explero bieunio, Bene-
ficia eccleſiaſtica dimittat; Idem *ibid.* Sic ex- 13
preſſe proſequens: Qua in re olim dubiratum
eſt, an vota ſimplicia, quæ a Clericis Regu-
laribus Societatis Jeſu, poſt biennium Proba-
tionis emittuntur, hujuſmudi Beneficiorum va-
cationem iuducerent? Sed negativa ſententia
communiter recepta fuit, ut obſervat laudatus
Rigan-

Digitized by Google

Riganti *loc. cit. num.* 30. *& ſequent.* & monet
Pittonius *diſcept.* 126. *num.* 11. *& ſeq.* Quam-
14 vis in Congregatione quinta Generali ipſius
Societatis *Can.* 19. ſtatutum fuerit, ut qui
Societati nomen dederit, expleto biennio, an-
tequam Vota ſimplicia emittat, eccleſiaſtica
Beneficia dimittere debeat; quo caſu hujuſmo-
di Beneficia, ſi minus propter Profeſſionem,
at propter renunciationem, vacare intelligun-
tur; ut notant Sanchez ad *præcepta Decalogi
lib.* 7. *cap.* 4. *num.* 7. Pellizarius *in Manuali
tom.* 1. *tract.* 3. *cap.* 4. *num.* 52. cum aliis,
quos citant præfati Rigant. *loc. cit. n.* 32. &
Pitton. *num.* 12. Hæc ille.

Additiones ex aliena manu.

15 In addit. ad *verb. Beneficium articul.* 7. diſ-
ſeruimus de vacationibos Beneficiorum ipſo ju-
re. Res modo poſtulat, ut agamus de caſibus,
in quibus Beneficia haud vacant ipſo jure, ſed
per Judicis ſententiam.

16 Ex ſimplici Homicidio Beneficia non vacant
ipſo Jure. Quin nec ex Fratricidio vacant ipſo
jure Beneficia; Rouſſeaud de la Combe *in ſua
Jurisprudentia Canonica verb. Vacatio ſect.* 2.
num. 1.

17 Nec ex Coocubinatu vacant ipſo jure Bene-
ficia, ſed privationem præcedere debet trina
canonica monitio, ex *Concilio Tridentino ſeſſ.*
26. *cap.* 14. *de Reform.* de quo Rota *in Ra-
tiſbonen. Parochialis* 13. *Junii* 1718. §. *Et de-
mum, cor. bon. mem. Foſcar. & in Placen. Pa-
rochiæ* 9. *Decembris* 1743. §. 9. *cor. bon. mem.
Lan. &* 15. *Junii* 1744. §. 8. *cor. clar. mem.
Millin.*

18 Idemque tradit de Adulterio Rouſſeaud de
la Combe *in ſua Juriſprudentia Canonic. verb.
Vacatio ſect.* 2. *num.* 2.

19 Vide & alios caſus apud eumdem *loc. cit.
num.* 5. *& plur. ſequent.* Hic vero non eſt
prætereundom, quod in quibus caſibus Vaca-
tio Beneficiorum inducitur ipſo jure, Collator,
qui ejus notitiam habuit, tenetur illa intra
ſex menſes conferre, alias devolvitur ipſa col-
20 latio ad immediatum Superiorem. At in caſi-
bus, in quibus ſententia requiritur pro vaca-
tione Beneficiorum, currit Collatori ſub pœna
devolutionis idem tempus ſex menſium a die,
quo ſententia illa nacta eſt auctoritatem rei
judicatæ. Interim non prohibetur Beneficia-
rius reſigoare Beneficium; *Idem Auctor ubi
ſupra num.* 8.

VAGUS, VAGABUNDUS.

VAgus ſeu Vagabundus proprie dicitur il- 1
le, qui certam, & conſtantem ſedem ha-
bitationis nullibi habet. Item qui poſt reli-
ctum corpore, & animo priſtinum domicilium
iter facit, quærens ubi domicilium figat. *Sic
in re Doctores communiter*, per text. *in l. Ejus,
qui manumiſit* §. *Celſus*, *ff. Ad municipalem.*

Vagi, ſeu vagabundi, qui certum domici- 2
lium, vel habitationem noo habent, ſortiun-
tur Forum, ubi reperiuntur: Alias enim nul-
libi pro delicto, aut contractu poſſent conveni-
ri contra ea, quæ notantur *in l. Heres abſens*,
ubi Bartolus *n.* 5. *ff. de Judiciis*. Sic Fagna-
nus *lib.* 2. *Decretal. in cap. Licet* 20. *de Fo-
ro competenti num.* 26. cum pluribus aliis ibi
citatis, Reiffenſtuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 2. *n.*
46. cum aliis ibi allegatis, per text. *in leg.* 1.
Cod. Ubi quis de Curiali, *& l.* 1. *Cod. Ubi
de Criminibus.*

Unde Parochus proprius vagorum in ordi- 3
ne ad Matrimonium eſt Parochus illius loci,
ubi vagi actu verſantur. Vide verb. *Impedi-
menta matrimonii art.* 2. *n.* 86. *ad* 89. & verb.
Lex art. 3. *a n.* 46. *ad* 48.

Poſſe vagos inire Matrimonium apud quem- 4
cumque Parochum, etiamſi alteruter tantum
ſit vagus, docent Sanchez *l.* 3. *d.* 25. *n.* 14.
Pontius *lib.* 5. *cap.* 14. §. 1. Layman *lib.* 5.
tract. 9. *part.* 2. *cap.* 4. Guttierez, Leander,
Tambur. Boſſius, Dicaſtil. Gobat, Barboſ. Ku-
gler, Krimer citati, & ſecuti a La Croix *lib.*
6. *p.* 3. *n.* 750. ubi teſtatur hanc eſſe commu-
nem ſententiam, & ſic decrevit *Sacra Congreg.
Concil. die* 28. *Aug.* 1607. apud Aldan. *in com-
pendio Canon. Reſolut. lib.* 1. *tit.* 78. *num.* 1.
& Barboſa *in Summ. Apoſtolic. deciſ. verb. Va-
gus num.* 1. his verbis: Vagus ducens Uxorem
in aliquo loco, ubi eſt vere domicilium mu-
lieris, poteſt contrahere in alio loco, ubi vo-
luerit, cum omnes poſſint eſſe Parochi vagi,
quamvis adſit Parochus mulieris, quia tunc
eſt vere Parochus vagi in alio loco, ubi repe-
ritur vagus.

An vagi, ſeu vagabundi obligentur Legi- 5
bus, & conſuetudinibus locorum, per quæ
tranſeunt, vel in quibus hoſpitantur. Vide
verb. *Lex art.* 3. *a n.* 46. *ad* 48.

Vagi, ſeu vagabundi ubi ſint ſepeliendi; 6
Vide verb. *Sepultura n.* 22.

Vagi

Digitized by Google

7 Vagi poſſunt abſolvi a commiſſis alibi, et-
iamſi in loco patratorum criminum eſſent re-
ſervata, ſi hic non ſint reſervata, quia cum
iſti nullum habeant domicilium, adſtringun-
tur ſolum Legibus Epiſcopi, ubi confitentur.
Barboſa *part. 3. de Offic. & poteſt. Epiſcop.
allegat.* 52. *n.* 16. & alii communiter.

VANAGLORIA. Vide verb. *Superbia n.* 8.

VANA OBSERVANTIA. Vide verb. *Su-
perſtitio num.* 45.

V A S A. S A C R A.

1 VAſa Sacra benedicendi facultatem habent
Abbates Pontificalia exercentes, etiam
Regulares; non tamen pro Eccleſiis extraneis.
Vide verb. *Abbas num.* 31. §. 18. *& in decla-
ratione Sacræ Congregation. Rit. data ad* §. *De-
cimum octavum, & verb. Benedictio, art.* 1.
n. 20. *&* 21.

2 Prælati Regulares, nempe Generales, Pro-
vinciales, Priores, Rectores, Præpoſiti, Guar-
diani, aliique omnes Superiores locales quo-
cunque nomine nuncupentur, quamvis non
poſſint benedicere Sacra vaſa, in quibus in-
tervenit unctio Sacri Chriſmatis, poſſunt ta-
men benedicere alia Sacra Vaſa, & ornamen-
ta, ſeu paramenta pro uſu ſuarum tantummo-
do Eccleſiarum. Vide dict. verb. *Benedictio*
a *num.* 19. *ad* 21. ubi dantur ad id varia De-
creta.

3 Unde caute legendi ſunt Doctores, qui apud
La Croix *lib. 6. part.* 2. *n.* 353. & apud alios,
dicunt Superiores Ordinum Mendicantium ad-
huc id poſſe etiam pro extraneis, ubi eſt uſus,
quamvis aſſerant bona fide id facere paſſim,
permittentibus, & ſæpe ad eos remittentibus
4 Epiſcopis. Epiſcopi enim non poſſunt abſque
ſpeciali licentia hanc Sacrorum paramentorum
Benedictionem aliis delegare, ut ſæpius decrevit
Sac. Rit. Congreg. & ſignanter *die* 14. *No-
vemb.* 1615. apud Gavant. *in Manuali Epiſcop.
verb. Benedictio n.* 5. & teſtantur Averſa *q.* 11.
ſect. 13. §. *Sexto*, La Croix *loco cit. n.* 253.
& alii paſſim.

5 Neque Benedictio Sacrorum paramentorum,
& vaſorum Eccleſiaſticorum poteſt fieri ab in-
ferioribus Prælatis Jure proprio, licet habeant
Territorium ſeparatum, & Juriſdictionem, ni-
ſi habeant ea, quæ ſunt Ordinis, ut decrevit
Sacra Congreg. Rit. in Nullius 21. *Auguſti* 1601.
apud Barboſ. *lib.* 3. *Juris Eccleſ. univerſ. cap.*
3. *num.* 31. *& in Summ. Apoſtol. deciſ. verb.
Benedicere, Benedictio num.* 9. Ubi *n.* 15. re- 6
fert, quod Benedictio paramentorum, & va-
ſorum Eccleſiaſticorum, in quibus non adhi-
betur ſacra unctio, diverſis Abbatibus, Deca-
nis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis conceſſa fuit
per Sacram Rit. Congreg. & ſignanter *in Aqui-
lejen.* 20. *Aprilis* 1599. *in Elven.* 17. *Maii*
1600. *in Lameron. in Polonia* 15. *Novemb.* 1603.
in Laudunen. 29. *Januar.* 1605. *in Aquilejenſi*
24. *Aprilis* 1610. *in Auguſtana* 12. *Aprilis* 1614.
in Lucion. & Gneſnen. 4. *Septembris* 1621.

Protonotarii ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, 7
ſeu Sacræ Congregationis licentia, nulla poſ-
ſunt benedicere vaſa, paramenta, ſeu orna-
menta Eccleſiaſtica. *Sac. Congreg. Rit.* 17. *Jul.*
1627. apud Gavant. *in Manual. Epiſc. verb.
Benedictio n.* 7. & Barboſ. *in Summ. Apoſtolic.
deciſ. verb. Protonotarius Titularis n.* 14.

Vaſa Sacra, ſcilicet Calix, Patena, Cibo- 8
rium, Corporale, dum in iis actu continetur
Corpus, vel Sanguis Chriſti, a nemine præ-
ter Sacerdotem, & Diaconum ſine gravi cul-
pa tangi poſſunt. Colligitur *ex cap. Non opor-
tet* 26. *& cap. Non oportet* 38. *diſt.* 23. & do-
cent Paludanus *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 4.
Suarez *t.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 81. *ſect.* 6. Lay-
man *lib.* 5. *tract.* 5. *cap.* 6. *n.* 18. Tambur.
lib. 1. *de Sacrific. cap.* 2. §. 1. Quarti *Com-
ment. in Rubric. Miſſalis p.* 2. *tit.* 1. *dub.* 6.
verſ. Certum eſt; La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.*
360. Sporer *tom.* 3. *part.* 2. *cap.* 6. *ſect.* 2.
num. 403. ubi teſtatur de communi contra
Ochagaviam, & Gobat negantes id eſſe mor-
tale.

Vaſa Sacra vacua extra Sacrificium licite 9
poſſunt tangi ab omnibus Clericis, etiam ſola
prima Tonſura initiatis; Suarez, Tamburin.
Quarti, Sporer *loc. citat.* La Croix *loco cit. n.*
357. & alii apud Gobat *tract.* 3. *a num.* 329.
contra Filliucium, & alios id negantes de
Clericis ſola prima Tonſura initiatis. Acoly- 10
thi miniſtrantes licite etiam in Sacrificio tan-
gere poſſunt Vaſa Sacra vacua per expreſſam
conceſſionem Martini Papæ *in cap. Non liceat
penult. diſt.* 23.

Omnes Religioſi etiam Laici Ordinum Men- 11
dicantium, & communicantium in eorum pri-
vilegiis præſertim deputati ad ſervitium Miſ-
ſarum, & Sacriſtiæ, poſſunt licite tangere va-
ſa ſacra, & lavare corporalia ob expreſſum
privilegium conceſſum Minoribus a Caliſto III,
& Six-

Digitized by Google

& Sixto IV. ut refert Caſarub. *in Compendio*
privileg. Fratrum Minorum, *& aliorum Men-*
dicantium, *& non Mendicantium*, *verb. Cor-*
poralia n. 1. *& 2. & verb. Ornamenta Eccle-*
ſiaſtica n. 3. & 6.

12 Laici, & feminæ, etiam Moniales abſque
neceſſitate, vel rationabili cauſa nuda manu
tangentes vaſa Sacra, peccant venialiter, ut
cum Suarez, Coninch. Azorio, Sanchez tra-
dit Layman *loco cit. num.* 19. & tenet Quarti
loco cit. verſ. Secunda ſententia. Paſqual. *q.* 328.
n. 4. La Croix *loco cit. num.* 558. & de com-
muniſſima teſtatur Sporer *loco cit. num.* 405.
per text. *in cap. Sacratas* 25. *diſt.* 23. *& cap.*
In Sancta 40. *diſt.* 1. *de conſecr.* Immo Tam-
13 burinus *Opuſc. de Sacrificio lib.* 1. *cap.* 2. §. 1.
num. 7. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 3. *art.* 3. *ad*
3. Fagundez *Præcepto* 1. *lib.* 3. *cap.* 21. Bar-
tholomæus ab Angelo *Dialogo* 5. §. 321. &
multi alii recentiores, quos citat Sanchez
lib. 2. *Decalogi cap.* 43. *num.* 27. ſuſtinent,
Laicos, & feminas tangendo vaſa ſacra, ſe-
cluſo contemptu, nequidem peccare venialiter,
quia Canones id prohibentes poſſunt intelligi
de conſilio, & ob majorem decentiam, nec
videntur continere præceptum: Et ſi ad id
accedat aliqua rationabilis cauſa, nullo modo
peccare Laicos & feminas tangendo vaſa ſacra,
Corporalia, & alia hujuſmodi, tenent etiam
Quarti *loco citato verſ. Colligitur quinto*, cum
aliis ibi citatis, Layman *loco citato num.* 19.
Sanchez *loco cit.* Gobat *loco cit.* Henriq. &
plurimi alii.

14 Hinc Moniales Sacriſtanæ poſſunt licite tan-
gere Calices, corporalia, & hujuſmodi. In
ipſis enim adeſt rationabilis cauſa ſupradicta
tangendi, cum ratione ſui Officii debeant Ca-
lices, Patenas, Corporalia, & ſimilia præpa-
rare, miniſtrare, mutare, & hujuſmodi; quæ
ſine tactu præſtare non poſſunt. Paſqualig. *de*
Sacrifi. novæ Leg. q. 839. *num.* 9. cum Quin-
tanadven. & Suarez ibi citatis, D. Cajetanus
de Alexandris *in Confeſſatio Monialium*, *c.* 11.
§. 5. *q.* 12. & alii paſſim, docetque praxis;
Cum enim Moniales gaudeant privilegiis Re-
gularium, & Laici Regulares, præſertim de-
putati ad ſervitium Miſſarum, & Sacriſtiæ ex
privilegio conceſſo Laicis Fratrum Minorum
a Caliſto III. & Sixto IV. ut dictum eſt *ſu-*
pra num. 11. Poſſint tangere vaſa ſacra, Cor-
poralia, & Purificatoria lavare, poterunt id
etiam Moniales Sacriſtanæ, cum in ipſis ad-
ſit etiam par rationabilis ratio.

15 Adhibere Sacra Vaſa, Corporalia, Purifi-
catoria, & hujuſmodi ad uſum profanum,
verb. gr. in communi menſa ad convivium;
ad nares purgandas, & hujuſmodi, eſt pec-
catum mortale; Id enim præſefert gravem
contemptum, & irreverentiam; Unde Jure ipſo
naturali prohibitum eſt, ac etiam Jure Eccle-
ſiaſtico *in c. In ſancta* 40. *c. Veſtimenta* 41. *diſt.*
1. *de conſecrat. & c.* 26. 27. 29. 31. *& ſeq.*
diſt. 23. & docent Layman *loco cit. n.* 19.
verſ. Dico quarto, Quarti *loco cit. verſ. Cer-*
tum eſt primum, Suarez *loco cit. diſp.* 81.
ſect. 8. §. *Quarto addendum*, & alii commu-
niter.

Immo ſacra vaſa convertens ad uſus profa- 16
nos, ſi eſt Laicus, excommunicatur, & ſi ſit
Eccleſiaſticus, etiam ab Officio deponitur.
Concil. Bracharen. 3. *cap.* 2. & facit ad hoc
etiam Concilium quod dicitur Apoſtolor. *cap.*
12. *& cap. Ad hæc* 4. *de Religioſis domibus*,
Concil. Mediolanenſ. 1. *part.* 2. *titul. de Ec-*
cleſiis.

Vaſa ſacra convertens ad proprios uſus, vel 17
alienans, Officio privatur, infamis fit, excom-
municatur, & tenetur ad reſtitutionem; Con-
cil. Toletan. 17. *cap.* 4.

Vaſa Sacra, vel alia Eccleſiaſtica Judæis 18
vendens, eſt in pœnitentia relegandus, & Ju-
dæi ipſa ementes conveniendi ſunt a Judice,
& ad reſtitutionem eorum ſtatim compellen-
di. Gregorius I. *lib.* 1. *Epiſtol.* 66. apud Pa-
ravicinum *Polyanthea Sacror. Canonum verb.*
Vaſa num. 8.

Alia ad rem; Vide verb. *Calix*, verb. *Pa-* 19
ramenta Sacra, verb. *Veſtis*.

VATICANA BASILICA.

VAticanæ Baſilicæ prærogativa eſt, ut in 1
ea benedicantur Pallia, quæ a Romano
Pontifice Patriarchis, & Archiepiſcopis mit-
tuntur, Bened. XIV. tom. 2. Conſtit. 60. in-
cip. *Rerum Eccleſiaſticarum*. Et in eadem aſſer- 2
vantur prope Corpus B. Petri. Idem *ibid.* 3
Ipſius Baſilicæ Altariſtæ injungitur cura Ar-
culæ ab eodem Pontifice donatæ, & in qua
ipſa Pallia aſſervantur. Idem *ibid.* Vaticanæ 4
Baſilicæ Archipresbyter Dimiſſorias Litteras Cle-
ricis ſuæ Baſilicæ addictis dare, & Sacramen-
tum Confirmationis adminiſtrare poteſt. Idem
Conſtit. 36. incip. *Cum a Nobis*.

Fontis Baptiſmalis Benedictionis in Baſilica 5
Vaticana peragendæ, debent per ſe, vel per
alios

alios intereſſe Rectores Eccleſiarum illi ſub-
jectarum . Idem Conſtit. incip. *Ad honoran-
dum* §. 9.
6 Vaticanæ Baſilicæ Clero conceſſum eſt a
Clem. XI. ut de ſingulis Sanctis Pontificibus
Romanis Officia propria recitent. Idem Conſt.
7 54. incip. *Poſtquam intelleximus* §. 50. In Va-
ticana Baſilica celebrari debent Beatificationes,
8 & Canonizationes. Idem tom. 1. Conſt. 36. in-
cip. *Ad Sepulcra Apoſtolorum* §. 4. Et ipſius
Vaticanæ Baſilicæ Sacrario certæ præſtationes
afferuntur occaſione Beatificationum , & Cano-
nizationum juxta Decretum Alexandri VII. con-
firmatum In d. Conſtitutione *Ad ſepulcra* §.
9 5. Quod Decretum hic ad litteram ſubnecti-
tur prout traditur ab eodem Benedicto XIV.
*de Servorum Dei Beatificatione , & Beatorum
Canonizatione lib.* 1. *cap.* 46. §. 5. *n.* 31. ibi:
Sanctiſſimus Dominus Noſter Alexander divi-
na providentia Papa VII. prout Summum
tum Dignitate, tnm pietate Ponrificem de-
cet ob ſingularem ſuam Decoris Domus Dei
dilectionem præ cæteris ſolicitus , ut Baſilica
Vaticana , quo par eſt tantæ molis , ſacræ
etiam Supellectilis nitore reſplendeat , Sacri-
ſtiæ ejuſdem Baſilicæ Sacras Veſtes , & ſane
ornatiſſimas , in Canonizatione Sancti Tho-
mæ de Villanova adhibitas præcipua ſua mu-
nificentia , & in Baſilicam ipſam Vaticanam
religione elargitus fuit : Volenſque præterea
in futuro Sacriſtiæ ejuſdem indigentiis iden-
tidem religioſe conſulere, mandavit , ne in
poſterum Secretarius pro tempore Congregatio-
nis Sac. Rituum Decreta Beatificationum , &
Canonizationum , quæ ab ipſa Congregatione
in fine Cauſarum eduntur, in Acta Sacræ Con-
gregationis referat , neque evulget , aut ſub
quovis prætextu Procuratoribus , & Poſtula-
toribus Cauſarum , vel aliis quibuſcumque con-
ſignet , niſi docto , ſe Sacriſtis Majoribus
præfatæ Baſilicæ conſignaſſe Sacram Supelle-
ctilem veri Valoris Aureorum mille pro Ca-
nonizando , quingentorum vero ſimilium pro
Beatificando ; nempe in tot Planetis , Stolis ,
Manipulis , ac Burſis Corporalium , vel Al-
bis, & Amictibus ad uſum Miſſarum privata-
rum, quæ dietim in dicta Baſilica celebrantur,
aut in tot Palliis , & Altarium Linteamini-
bus pariter ad ſimilem uſum adhibendis . Et
prædictis quidem arbitrio Sacriſtarum Majo-
rum præſtandis ; quorum proinde curæ Sancti-
tas ſua demandavit , quæ magis pro tempore
Eccleſiæ ſervitium exiget, Procuratoribus Cau-
ſarum indicare , Secretarium vero Sacræ Con-
gregationis , & Sacriſtas prædictos admonere ,
& quod eadem feſtine impleantur , invigila-
re . Ne autem hujuſmodi Decreti ignorantia
præſumi poſſit , idem in Acta Sacræ Congre-
gationis referri juſſit ; prout Chirographum ,
ſeu verius ſupplicem Libellum manu Sanctita-
tis Suæ firmatum ibidem inſerri voluit .

Die 27. Septembris 1659.

Quia vero magna erat Poſtulatorum mole- 10
ſtia in comparandis Supellectilibus ad normam
Decreti Alexandri VII. eodem annuente Pon-
tifice , prædicto facilior modus eſt ſubroga-
tus ; ſolvendi videlicet Aureos quingentos in
Beatificatione , & Aureos mille in Canoniza-
tione Canonicis Baſilicæ Æditais , qui eos fi-
deliter erogant in comparandam ipſam Supel-
lectilem neceſſariam , nec non Capitulo red-
dunt rationes expenſarum. Ideo in ejuſdem Ba-
ſilicæ Sacrario ad perpetuam rei memoriam
erectus eſt Lapis, in quo hæc verba leguntur.

ALEXANDRO VII. Pont. Max.

Quod ſingulari ejus munificentia Vatic. Baſil.
Sacra Supellectile abundanter ſit inſtructa
Ad illamque conſervandam , & augendam
Apoſtolico Decreto
Perpetuo duraturum ſubſidium ſit attributum ;
Beneficii magnitudinem referentes,
Ac poſteritati teſtantes
Poſt Anniverſaria Sacra Solemni Ritu inſtituta
Grati animi Monimentum
Canonici Poſuere.

VECTIGAL. Vide verb. *Gabella*.

VENATIO, VENATOR.

VEnatio , qualis , & quando ſit Clericis , 1
& Religioſis ſpecialiter interdicta , &
qualis aliquando ſit eis conceſſa ? Vide verb.
Clericus art. 6. *a num.* 6. *ad* 38. Et adde ,
quod cum Epiſcopus Sarnen. ſuo Clero ve-
nationem prohibuiſſet ſub pœna Suſpenſionis
latæ ſententiæ ; Recurrente autem eodem Cle-
ro ad Sacram Congregationem Concilii; ipſa
21. *Aprilis* 1703. reſcripſit , Pœnam Suſpen-
ſionis latæ ſententiæ mutari in pecuniariam ;
Idemque reſolvit circa ludum . Sic refert Ur-
ſaya *Inſtitut. Crimin. lib.* 2. *titul.* 10. §. 4.
num. 113.

Venatio , ſeu piſcatio poteſt ex juſta cau- 2
ſa a

Digitized by Google

ſa a Principe, vel Republica ſub pœna prohiberi etiam in locis publicis. *Communis*, patetque ex fere omnium Regionum praxi, quidquid in contrarium ſcripſerint aliqui dicentes, hujuſmodi venationem, aut piſcationem, utpote Jure naturæ, aut Jure gentium licitam, non poſſe a Principe, vel Republica prohiberi; *Et* ratio noſtræ concluſionis eſt clara, quia cum ex juſta cauſa poſſit Princeps, vel Reſpublica aliquid ex bonis particularium exigere, a fortiori poterit loca publica eorum uſibus deputata aliis elocare, aut etiam interdicere, ubi id exigat juſta cauſa, aut bonum commune.

3 Immo prudentiſſime agunt Principes, vel Reſpublicæ, ſi ne majoribus tributis graventur populus, elocent fluvios communes, aut certa loca venationis idonea. Item ſi prohibeant venationem tempore, quo animalia ſunt gravida, ne extirpentur; aut tempore, quo nives ſunt copioſæ; ne quaſi omnia capiantur cum publico detrimento. Item ſi prohibeant, ne fiat piſcatio cum lumine nocte, aut cum certis quibuſdam inſtrumentis, quibus etiam minutiſſimi piſces concludantur, aut ne fiat piſcatio per infectionem fluminis, aut eſcis venenatis cum fere omnium piſcium extinctione in maximum boni communis detrimentum. *Sic Doctores communiter.*

4 Item poteſt Princeps venationem prohibere in certis locis, & certorum animalium ad ſolam ipſius, vel alicujus perſonæ benemeritæ recreationem: Cum enim ipſe pro publico bono communi vigilet, ac laboret, juſtum eſt, ut populus ex publico ei honeſtas recreationes, & convenientem ſuo faſtigio apparatum concedat, & inſuper Princeps habeat, unde compenſet perſonas, quæ pro Reipublicæ defenſione, ac conſervatione ſtrenue laborarunt, aut fortiter dimicarunt. *Communis.*

5 Venantes, & piſcantes contra Jus, & prohibitionem Principis peccant graviter, vel leviter, juxta magis, vel minus notabilem contraventionem, & damnificationem: Si enim Jus, & facultas certa venandi, ſeu piſcandi notabiliter lædatur, impediatur, aut diminuatur, & grave nocumentum Communitati, ſeu alicui tertio, qui Jus venandi, aut piſcandi conduxit, inferatur, tunc peccatur mortaliter: At vero ſi venatio, aut piſcatio prohibita, non ſit graviter injurioſa Reipublicæ, nec alicui tertio, qui eam conduxerit, tunc niſi concurrant aliæ circumſtantiæ rem aggravantes, erit ſolum peccatum veniale, ut notant paſſim Doctores.

Tales venantes, & piſcantes contra Jus, & 6
prohibitionem Principis ultra peccatum quod incurrunt, tenentur ad compenſandum damnum inde ſecutum. *Communis Doctorum* uno ore aſſerentium, quod ſi quis ſobolem ferarum notabiliter extinxit, ſi ut piſces caperet, fluvium cum gravi detrimento Reipublicæ, aut Conductoris venenatis eſcis infecit, is omnino teneatur damnum illatum compenſare, & lucrum inde ſperatum reſarcire.

Idem pariter eſt dicendum, quando aliquis 7
privatus Jus privativum quo ad alios habeat ad venationem, aut piſcationem in aliquo loco: Cum enim de Jure civili poſſit quilibet Jus venandi, aucupandi, aut piſcandi in loco ad ſe ſpectante, præſertim ſpeciali ſepe, aut muro clauſo ſibi reſervare, aliiſque interdicere, texto expreſſo *in l. Item ſi fundi* 9. §. 5. *ff. De uſufructu*; ibi: *Aucupiorum quoque, & venationum reditum Cajus ait lib.* 8. *Juris Civilis ad fructuarium pertinere, ergo & piſcationum; Et* §. *Fere* 12. *Inſtitut. de rerum diviſione*, ibi: *Plane qui alienum fundum ingreditur venandi, aut aucupandi gratia, poteſt a Domino, ſi is præviderit, prohiberi, ne ingrediatur*, ſequitur, quod peccet contra Juſtitiam, & teneatur damnum illatum compenſare, ſeu lucrum inde ſperatum reſarcire, qui Domino notabiliter invito ibi venatur, aucupatur, aut piſcatur. 8
Quamvis tamen ſpectato ſolo Jure naturali talis venatio videatur licita, præſertim in prædiis apertis, omnibuſque patentibus, ubi fieri poteſt ſine detrimento ipſorum prædiorum, Domini, cum feræ non ſint fructus fundi, nec ad fundum, aut fundi Dominum pertineant, nam fere paſſim vagantes nullius ſunt, & *l. Poſſeſſio* 1. §. 2. *ff. de acquirend. poſſeſſion.* & §. *Feræ* 12. *Inſtitut. de rerum diviſione*, dicuntur fieri primo occupantis, adeoque de Jure naturæ videtur, quod non poſſit aliquis privatus venationem prohibere in ſuis prædiis apertis, omnibuſque patentibus, nullumque ob id detrimentum patientibus, ut recte La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 256. & cum aliis Card. de Lugo *tom.* 1. *diſputat.* 6. *ſect.* 6. *n.* 54. dicens, quod Jura numero antecedenti adducta intelligenda ſunt, quod poſſit privatus venationem ſibi reſervare, & aliis interdicere in ſuo fundo, quando is eſt ſepe, vel muro circumdatus, vel talis propter aliquas circumſtantias, ut Domino liceat ingreſſum aliis impedire, ut ſi ſit vinea, vel hortus, in quam ob fructuum cuſtodiam poſſit Dominus prohibere aliis ingreſſum, vel propter damnum, quod ex libero aliorum tranſitu imminere poſſit ſe-

Digitized by Google

ſit ſegeti, vel arboribus; Non autem quando fundus apertus eſt, omnibuſque quo ad tranſitum, & alia, patens ſine ullo Domini detrimento.

9 Immo ſi in fundo aliquo etiam ſepe clauſo ſibi a Domino quo ad venationem reſervato, aliiſque interdicto ita multiplicarentur animalia, ut viciuis gravia afferrent nocumenta, poſſet ibidem neglecta tanquam irrationabili, & injuſta ejus prohibitione, venatio licite exerceri; Quinimo teneretur ipſemet fundi Dominus ad damnorum inde aliis obvenientium reparationem, cum eſſet vere cauſa illorum. Qui enim occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur, *cap. Si culpa 9. de injuriis, & damno, l. Qui occidit, ad 30. §. 3. ff. Ad Legem Aquiliam.*

10 Sic etiam Principes tenentur ad reſtitutionem, ſi vel prohibendo, ne ſubditi feras arceant, ſeu abigant a frugibus, vel nimis multiplicando animalia, gravia afferant ipſis ſubditis nocumenta.

11 Item ſi Principes venando notabiliter proterant ſata, grana excutiant, vineas & ſepes lædant, aliaque ſimilia gravia nocumenta ſubditis afferant, tenentur ad hujuſmodi damnorum compenſationem. *Communis.*

12 Et a fortiori tenentur ad reſtitutionem privati venatores venantes cum notabili detrimento proximi, v. g. deſtruendo ſemina, conculcando ſegetes, excutiendo grana, devaſtando vineas, ſepes, & hujuſmodi gravia nocumenta proximo afferendo. *Communis.*

13 Licitum eſt quælibet animalia ferina, & ſilveſtria nondum ab aliquo comprehenſa proſequi, & capere, ita ut ſtatim fiant capientis, ubicumque capiantur. Idem eſt de illis, quæ ex Domini poteſtate elapſa, in priſtinam libertatem redierunt. *Communis*, textu expreſſo *in §. Feræ 12. Inſtitut. de rerum diviſione, & Poſſeſſione 1. ff. De acquirenda poſſeſſione.*

14 Capientes autem animalia in Leporariis, vivariis, ſtagnis, ſilvis non amplis, & circumdatis, non acquirunt eorum dominium, ſed tenentur ea reſtituere, cum adhuc habeant Dominum. *Communis.*

15 Ita etiam animalia domeſtica, ſeu naturaliter manſueta, ſicut ferina manſuefacta, quandiu redire ſolent, non ſunt primo occupantis, etiamſi longe aberraverint, ſed ſunt Domino comparenti reſtituenda. *Communis*, per text. *in §. Pavonum 15. & §. Gallinarum 16. Inſtit. de rer. diviſion.*

16 Feram, aut avem letaliter vulnerans, & eam inſequens moraliter certo capturus acquirit ipſius dominium, & conſequenter, ſi ab aliquo capiatur, eſt reſtituenda, quia tali vulnere letali jam cenſetur ipſam cæpiſſe. *Communis.*

Si vero fera, aut avis ſit ita leviter vulnerata, ut adhuc fugere poſſit, tunc ſi alius eam fugientem capiat, eſt ipſius capientis, quia naturalem libertatem non amiſit. *Communis.* 17

Si autem dubium foret, an qui vulneravit, ratione talis vulneris eſſet capturus, nec deſiſſet proſequi feram vulneratam, tunc de æquitate eſſet dividenda inter vulnerantem, & capientem tanquam duas concauſas acquiſitionis feræ ſecundum proportionem concauſalitatis; Layman *lib. 3. de Juſtitia tract. 1. c. 5. n. 12.* Henno *tom. 2. de Juſtitia, & Jure tract. 2. diſp. 4. quæſt. 1. concl. 1. reſolut. 2.* Sporer, & alii paſſim. 18

Eadem ratione ſi quis animal vagum inſequatur, & illud in retia alterius incidat, tunc uterque habet Jus illud capiendi, unus, quia retibus ſuis deprehenſum eſt, alius quia ſua opera, & induſtria incidit: Unde de æquitate eſt inter ipſos dividendum ſecundum proportionem concauſalitatis. 19

Si piſcis reperiatur ita inextricabiliter implexus in retibus alicujus piſcatoris, ut nullatenus poſſit evadere, acquiritur ſtatim ejus dominium; Unde ſi alter ex ejus retibus ipſum eripiat, tenetur ad reſtitutionem. Secus autem eſt dicendum, ſi piſcis adhuc poterat ſe eripere ex illis retibus, quia tunc fiet prius apprehendentis, eo quod defectu ſufficientis apprehenſionis nondum piſcator cenſebatur illius dominus. De æquitate tamen eſt piſcatori aliquid dandum juxta proportionem induſtriæ, & probabilitatis prædæ capiendæ. *Comm.* 20

Venatio, & piſcatio ſi fiant ſolum recreationis gratia, non cenſentur ex ſe prohibita die Feſto, niſi addantur opera ſervilia; Ipſa enim non ſunt de ſe ſervilia, ſed potius liberalia, & communia ſervis, & Dominis. Bonacina *tom. 2. diſp. 5. q. unica punct. 2. n. 23.* Reiffenſtuel *Theologiæ moral. tract. X. diſt. 1. quæſt. 2. num. 16.* Azorius, & alii. Dicitur autem notanter *Niſi addantur opera ſervilia*, quia revera venatio, & piſcatio non licent, ſi in ipſis concurrant alia opera ſervilia, pro ut accidere ſolet in venationibus clamoroſis cum canibus, & apparatu inſtitutis, ac in piſcationibus operoſis, & multi laboris, non recreationis, ſed lucri gratia exercitis, *arg. cap. Quid* 21 22

Quid prodeſt 22. *& cap. An putatis* 13. *diſt.* 86. ubi ex verbis S. Ambroſii damnatur venatio diebus pœnitentiæ, & jejunii exercitia, ibi, *Quid prodeſt jejunare viſceribus, & luxuriari venatibus?* & *in cit. c. An putatis*; ſic expreſſe: *An putatis illum jejunare fratres, qui primo diluculo non ad Eccleſiam vigilat, non beatorum Martyrum loca ſancta perquirit, ſed ſurgens congregat ſervulos, diſponit retia, canes producit, ſaltus, ſilvaſque perluſtrat, ſervulos, inquam, ſecum pertrahit, fortaſſe magis ad Eccleſiam feſtinantes, & voluptatibus peccata accumulat aliena, neſciens ſe reum futurum, tam de ſuo delicto, quam de perditione ſervorum.* Unde ſi S. Ambroſius tanta dicit de venantibus diebus jejunii, quid diceret de profanantibus dies Feſtos tali exercitio?

23 Permittitur tamen tanquam licita die Feſto piſcatio certorum piſcium raro, & certis ſolum anni temporibus occurrere, & apparere ſolitorum, ut Halecia, & hujuſmodi, textu expreſſo *in cap. Licet Feriis*, 3. ibi: *Indulgemus, ut liceat Parochianis veſtris diebus Dominicis, & aliis Feſtis, præterquam in Majoribus anni ſolemnitatibus, ſi Halecia terræ ſe inclinaverint, eorum captioni, ingruente neceſſitate, intendere, ita quod poſt factam capturam Eccleſiis circumpoſitis & Chriſti pauperibus congruam faciant portionem.*

24 Rigoroſe loquendo non eſt venandum tempore Quadrageſimæ. Sic expreſſe reſpondit Nicolaus I. *Ad conſulta Bulgarorum cap.* 34. & concordat *cit. cap. Quod prodeſt* 12. *& cap. An putatis* 13. *diſt.* 86. Hic tamen rigor videtur abiiſſe in deſuetudinem. Unde La Croix *lib.* 2. *num.* 258. inſuper dicit, quod ſi abſit ſcandalum, poteſt venator, vel auceps in Quadrageſima capere feras, vel aves, & vendere in Terris Hæreticorum. * Caveat vero, ne ita errorem hæreticorum probare videatur, & ne contemptui orthodoxæ Eccleſiæ diſciplinam exponat.

25 Venatores ſolent ſe inducere communiter veſte viridi ad hoc ut propter aſpectum viroris, quem beſtiæ naturaliter diligunt, minus venatorum inſidias expaveſcant.

Additiones ex aliena manu.

26 Duo noviſſime de hac materia edidit opuſcula *Ickſtatt.* Alterum *de eo quod jure naturali circa venationem juris eſt*; Alterum *de eo quod jure publico univerſali & particulari Imperii Romani circa venationes juris eſt*. Quinque hoc conſtat capitibus. Primum eſt *de majeſtatico & territoriali circa venationes jure*. Secundum *de regali venationis jure, & quidem in Fundis Civitatis publicis*. Tertium *de regali venationis jure in Fundis privatis*. Quartum *de regali venationis jure in territorio alieno*. Quintum *de regali venationis jure ſubordinato, ſive landſaſſico*. Meo judicio in duobus hiſce opuſculis pro dignitate Auctor hic de hac materia agit. Eum igitur conſule, ubi res ita poſtulat.

VENDITIO.

* Clerici beneficiati prohibentur unico actu vendere commodum, ſeu utilitatem percipiendi fructus Beneficii quoad vixerint, vel per longum tempus, recepta pecunia in ea ſumma, de qua conventum eſt inter contrahentes, ſive pecunia illa tota ſimul ſolvatur, ſive per plures ſolutiones. Id vero vetitum ſub excommunicatione & aliis pœnis contra alienantes bona Eccleſiaſtica inflictis; & contractus omnes ita celebrandos in futurum irritat & annullat Benedictus XIV. Conſtitut. 29. Tom. I. Bullar. incip. *Univerſalis Eccleſiæ*. 1

In contractu emptionis & venditionis, ſi fiat pactum, quo venditor, quandocumque voluerit rem venditam redimere, obligetur in vi ejuſdem pacti plus dare, quam receperit in venditione, contractus eſt injuſtus. *De Synodo Diœc. lib.* 7. *c.* 51. §. 4. 2

Si venditio fiat cum pacto redimendi intra certum tempus, quo elapſo non ſit amplius locus retrovenditioni; iſte contractus ſapit uſuram, ex eo quia videtur inducere naturam pignoris. *Ibid.* * 3

Alia vide verb. *Emptio*.

VENENUM.

Componens venenum hominis necandi gratia, reus eſt homicidii, morte ſequuta, *l. Capitalium* 28. §. 9. *ff. de pœnis*, Corrad. *in praxi diſpenſat. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 20. Urſaya *Inſtitut. Crimin. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 77. & alii communiter. 1

Item reus eſt homicidii venenum vendens, vel apud ſe retinens, hominis necandi gratia, morte ſequuta. Urſaya *loco cit.* & alii per text. *in cit. l. Capitalium*. 2

Digitized by Google

3 Et a fortiori homicidii reus eſt ipſum venenum propinans, & mandans propinari ad dictum malum finem. *Communiſſima*, per text.
4 *in cit. l. Capitalium*. Plus eſt enim homines veneno, quam gladio, & ſica occidere, textu expreſſo *in l. Plus eſt, C. de maleficiis*, ubi: *Plus eſt hominem extinguere veneno, quam occidere gladio*.

5 Homicidium veneno commiſſum ponitur pœna ultimi ſupplicii, per text. *in citat. leg. Capitalium* 28. §. 9. *de pœnis*; Immo reus tanquam aſſaſſinus trucidari debet malleo in capite. Cavalcant. *de Brach. Reg. part.* 4. *n.* 57. Guazzin. *ad defenſ.* 43. *cap.* 4. *n.* 8. Urſaya *loco cit. n.* 89. & alii.

6 Venenum porrigens conjugatæ, vel conjugato ad facilitandum Matrimonium cum conjuge ſuperſtite, puniendus eſt pœna mortis; Cenſal. *deciſ. Januenſ.* 10. *num.* 36. & *ſeq.* ubi refert, quod fuit ſuſpenſus Juvenis, qui placentam venenatam tradi fecerat Patri Amaſiæ, ad hoc ut poſt necem patris eamdem Amaſiam duceret; & Rainald. *tom.* 3. *cap.* 31. §. 4. *n.* 10. & *ſeq.* ubi quod ita practicatum fuit in Urbe *de anno* 1679. *in Firmana Uxoricidii*; Quodque ita practicari deberet, etiamſi non ſequatur mors, refert, & tenet etiam Urſaya *loco cit. num.* 93. 94. & 95.

7 Homicidium committens veneno, non gaudet immunitate Eccleſiaſtica. *Sacra Congr. Concilii ſub die* 9. *Decemb.* 1632. apud Barboſ. *in Summa Apoſtol. deciſ. verb. Homicida n.* 7. & ſæpius *Sac. Congr. Immunitatis*, & colligitur ex noviſſima Conſtitutione Benedicti XIII. incip. *Ex quo* §. 6. ubi immunitate Eccleſiaſtica privantur interficientes proximum ſuum animo præmeditato, ac deliberato; Qualitas enim veneni ſemper præſupponit præmeditationem, ut ex aliis recte docet Urſaya *loco cit. n.* 86. vide ipſum *loco cit. lib.* 2. *tit.* 5. *a n.* 74. ubi multa habet ad rem.

8 Alia ad rem; Vide verb. *Homicidium*; verb. *Immunitas*, verb. *Maritus*, verb. *Mater*, verb. *Uxor*.

VENERABILE SACRAMENTUM. Vide verb. *Euchariſtia*, verb. *Miſſa*, verb. *Proceſſio*, verb. *Sacramentum*, verb. *Sacrificium*, verb. *Tabernaculum*.

VENERATIO SANCTORUM.

PRo Sancto aliquem venerari non licet ſine licentia Papæ, etiamſi in vita feciſſet Miracula. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Audivimus*, 1. *de Reliquiis*, & *Veneratione Sanctorum*. ibi: *Illum ergo non præſumatis de cætero colere, cum etiamſi per eum Miracula fierent, non liceret vobis pro Sancto abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ venerari*. 1

Sanctus igitur proprie, & ſtricte captus, & veneratione dignus eſt omnis, & ſolus ille, qui rite *Canonizatus*, ideſt per Pontificem *Albo*, ſeu numero, & Catalogo aliorum Sanctorum publice, ſolemniter, ac Canonice adſcriptus tamquam Sanctus declaratus, & definitus eſt, addito ſtatuto, ut ab omnibus pro tali habeatur, atque colatur. *Sic in re Doctores communiter*. 2

Item Beatus proprie, & ſtricte captus eſt omnis, & ſolus ille, qui ex ſpeciali conceſſione Summi Pontificis ab aliqua Provincia, Religione, vel loco tamquam in Cœlis exiſtens cultu aliquo publico, v. gr. recitatione Divini Officii, celebratione Miſſæ, expoſitione publica ejuſdem Reliquiarum ad normam conceſſionis Pontificiæ coli, & venerari poteſt. *Ita in re pariter Doctores communiter*. 3

Unde Canonizatio proprie, & ſtricte ſumpta eſt publicum Sedis Apoſtolicæ judicium, & expreſſa definitio de Sanctitate, & Gloria alicujus, qui ſolemni Cæremoniarum pompa Sanctorum Catalogo adſcribitur, & publicæ totius Militantis Eccleſiæ venerationi proponitur, eique honores Sanctis debiti decernuntur. *Eſt in re Comm.* 4

Beatificatio vero proprie, & ſtricte ſumpta eſt legitima Pontificis conceſſio alicui certo Regno, Provinciæ, Religioni, vel loco facta, ut aliquis tamquam cum Chriſto in Cœlis regnans Culto aliquo publico, ut recitatione Divini Officii, Celebratione Miſſæ, expoſitione publica ejuſdem Reliquiarum ad normam Pontificiæ conceſſionis venerari, ac invocari poſſit. *Eſt in re Communis*. 5

Duplex eſt tam Canonizatio, quam Beati- 6
ficatio, una ſcilicet formalis, & altera æquipollens. Canonizatio formalis eſt illa, quæ 7
expletur a Summo Pontifice ſervata forma judiciali, prolataque ſententia cum omnibus conſuetis Cæremoniis, ſeu ſolemnitatibus, Cano-
nizatio

Digitized by Google

8 nizatio æquipollens eſt, cum Summus Pontifex aliquem Dei ſervum in antiqua cultus poſſeſſione exiſtentem, fama Virtutum & Miraculorum celebrem, & nulla prolata ſententia, nec ſervato ordine Judiciali, omiſſiſque conſuetis cæremoniis, ac ſolemnitatibus coli jubet in univerſa Eccleſia, tali determinato die per Officii, & Miſſæ recitationem, & celebrationem: Sic rectiſſime omni genere virtutum, ac diſciplinarum undequaque Eminentiſſimus Cardinalis de Lambertinis, deinde meritiſſimus, ac vigilantiſſimus Summus Pontifex in ſuo nemini impari, omnibus ſuppari Clariſſimo opere *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione lib.* 1. *cap.* 41. *n.* 1. ubi *a* §. 1. *ad* 10. *per totum caput* varias recenſet æquipollentes Canonizationes peractas a Summis Pontificibus, ut Sancti Romualdi a Clemente VIII. Sancti Norberti ab Urbano VIII. & Clemente X. Sancti Brunonis a Clemente X. Sancti Petri Nolaſci ab Alexandro VII. & Clemente X. Sancti Raymundi Nonnati ab Innocentio XI. Sanctorum Joannis de Matha, & Felicis de Valois ab Innocentio XII. Sanctæ Margaritæ Scotorum Reginæ ab Innocentio XII. Sancti Stephani Hungariæ Regis ab Innocentio XI. Sancti Wenceslai Ducis Bohemiæ a Benedicto XIII. Sancti Gregorii VII. ab eodem Benedicto XIII. * Adde ex §. 11. *ejuſdem Capitis, ac Libri editionis Romanæ* 1747. S. Gertrudem Islebienſem Virginem a Clemente XII. æquipollenter Canonizatam. *

9 Beatificatio formalis eſt illa, in qua prævia formali diſcuſſione Virtutum, aut Martyrii, & Miraculorum, Summus Pontifex indulget, ut Servus Dei Beatus appelletur, atque in determinato aliquo Regno, Provincia, Religione, aut loco colatur, & ut plurimum quidem cultu Officii, ac Miſſæ in ejus hono-
10 rem. Beatificatio æquipollens eſt illa, in qua rata habita fama Virtutum, aut Martyrii, & Miraculorum Summus Pontifex approbat Sententiam latam a Judice Ordinario, vel Delegato ſuper Cultu immemorabili, ac caſu excepto a Decretis Urbanii VIII. Idem qui ſupra *loco cit. cap.* 42. *n.* 8.

11 Beatificatio, & Canonizatio non differunt eſſentialiter, ſed ſolum accidentaliter; Quamvis enim nonnulli apud Pignatell. *tom.* 4. *conſultat.* 53. *num.* 1. velint Canonizationem eſſentialiter, & ſecundum propriam rationem intrinſecam diſtingui a Beatificatione; Ipſe tamen Pignatellus *ibidem num.* 2. talem opinionem reprobans ſic expreſſe habet: At vero hæc doctrina non eſt a Sede Apoſtolica, ideoque non video quomodo ſubſiſtat, Beatificatio enim univoce convenit cum Canonizatione, ſcilicet in nomine, cum Beatificatio ſit etiam Canonizatio, quamvis particularis, ut breviter, ſed optime dicit Pegna *de Cultu, & veneratione Sanct.* Turrianus *in* 2. 2. *D. Thomæ diſp.* 16. *dub.* 2. & 3. Card. Tuſch. verb. *Canonizare*, Contelorus *de Canonizatione Sanctorum cap.* 2. *num.* 4. & alii. Ac etiam ratione ſubſtantiæ. Nam & Beatus poteſt invocari, Aræ poſſunt Deo dicari in ejus memoriam, Miſſa, Laudes, & preces in Officio Divino ei dicuntur, dies Feſtus in ejus memoriam celebratur, pingitur cum radiis in ſignum Gloriæ, qua fruitur in Cœlis, ejus Reliquiæ exponuntur in Eccleſiis ad venerationem; Qui omnes ſunt honores eſſentiales Sanctorum Canonizatorum, teſte Bellarmino *tom.* 2. *controv.* 4 *lib.* 1. *cap.* 7. Hæc ad litteram Pignatell. *loco cit.*

Et revera, quod Beatificatio, & Canoni- 12
zatio non differant eſſentialiter, clare patet ex quo utraque fiat maturitate maxima, & cauſa pleniſſime diſcuſſa, ac cognita, precibus præmiſſis, & Spiritus Sancti aſſiſtentia enixe implorata, & utraque ſit ultimum, & completum judicium, quod vir Dei ſit in gloria; cum Beatificatio non peragatur, niſi prius mature diſcuſſis Virtutibus in gradu heroico, & Miraculis tum in vita, tum poſt mortem patratis, quibus Sanctitas Beatificandi hominis a Deo manifeſtatur, illiſque legitime verificatis, Pontifex inſtinctu Spiritus Sancti factus certus de illius Sanctitate, & exiſtentia in Gloria, devenit ad illius Beatificationem, expediendo ad id Ipſius Beatificationis Diploma, ſeu Breve. Immo per Beatificationem etiam ut talis toti Eccleſiæ proponitur, & ideo ubique a Fidelibus Beatus certo abſque formidine in Gloria creditur, & ad gratias impetrandas invocatur, quamvis uni ſoli Regno, aut Provinciæ, aut Civitati, aut Religioni Officio, ac Miſſa colendus permittatur: Nequit enim alicubi dubitari de Sanctitate, & Gloria tam Beati, quam Canonizati, cum judicium Pontificis, ex quo fiat ex aſſiſtentia Spiritus Sancti, ſit infallibile, ſive declaret aliquem eſſe Beatum, ſive expreſſe definiat eſſe Sanctum; Sicque ubique Fideles omnes cognoſcunt per actum Beatificationis, & Canonizationis Animam Beatificati, & Canonizati eſſe in Gloria. Hac tamen differentia ſervata, quod per Canonizationem id credunt, ut per formam expreſſe definitivam, & pronunciativam; per

Digitized by Google

Beatificationem vero, ut per formam conceſſivam, & implicite definitivam. Sic Arriaga *tom. 4. Theol. diſput. 7. ſect. 4.* Trullench. *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. dub. 5. n. 3.* Matthæucci *in Practica Theologo Canonica ad cauſas Beatificationum, & Canonizationum in quæſtione proœmiali cap. Unic. num. 9. & in opere dogmatico controverſ. 7. cap. 5. num. 21.* & alii.

13 Nec obſtat, quod pro Canonizatione novum fiat examen, quia tale novum examen non fit de Virtutibus Viri Dei, neque de Miraculis in vita, aut ante Beatificationem patratis, quibus probata fuit ſanctitas vitæ, & infallibilis exiſtentia ſervi Dei in Gloria, ſed fit ſolum novum examen de continuatione Miraculorum poſt beatificationem a Deo ad interceſſionem Beati patratorum, ut ea certum teſtimonium perhibeant, etiam voluntatis divinæ, quod Beatus publico cultu Officii, & Miſſæ in tota Eccleſia colendus decernatur, ut patet ex Conſtitutione a. Gregor. IX. incip. *Mira* §. 7. edita pro Canonizatione S. P. N. Franciſci: ibi: *Sane licet ejus vita tam Sancta, tam ſtrenua, & præclara ſibi ſufficeret ad obtinendum conſortium Eccleſiæ Triumphantis, quia tamen Militans, quæ ſolummodo videt in facie, non præſumit, auctoritate propria judicare.... vitam ejus ſibi fuiſſe acceptam, & ipſius memoriam eſſe a Militante Eccleſia venerandam, multis & præclaris Miraculis declaravit.*

34 Nec etiam officit, quod Pontifices in Bulla Beatificationis uti ſoleant ſolum verbis, *Concedimus, Indulgemus, Impartimur*, in Bullis vero Canonizationis utantur verbis explicitis *Declaramus, Definimur, Decernimus, & Mandamus*, quia ut recte dicunt Trullench. *loco citat.* Matthæucc. *loco cit. num.* 21. & alii, Pontifices tam per Beatificationem, quam per Canonizationem declarant Servos Dei eſſe in Gloria, per Canonizationem quidem in forma explicite definitiva, & pronunciativa, per Beatificationem vero in forma indultiva, conceſſiva, & implicite definitiva; Unde Contelorus *de Canonizatione Sanctorum cap. 2. num.* 4. aliis allegatis tradit *Beatificationem in effectu aliud non eſſe quam particularem quamdam Canonizationem minori apparatu celebratam*, ut ait Fagundez apud Dianam coordinat. *tom. 3. reſolut. 9. num.* 2. Sicque apparet, quod Beatificatio, & Canonizatio non differant inter ſe eſſentialiter, ſed ſolum accidentaliter, quatenus Cultui per Canonizationem conceſſo adjecta non ſit limitatio, bene vero adjecta ſit Cultui per Beatificationem indulto, ut ſempe Beatus recitatione Officii, & celebratione Miſſæ colatur ſolum in aliquo certo Regno, Provincia, Civitate, & Religione cum nonnullis aliis limitationibus in Brevi Beatificationis exprimi ſolitis, ac in Decretis Sacræ Congregationis Rit. infra *ſub num.* 43. adducendis, expreſſis.

Hinc plurimi Claſſici Doctores tenent, quod ſit de Fide, quod Papa non poſſit errare, non ſolum in Canonizatione, ſed etiam in Beatificatione. Vide verb. *Papa art. 2. a num. 49. ad 57.* 15

De facto ſolus Papa poteſt aliquem *Canonizare*, vel *Beatificare*. Hoſtienſ. *in cap. Audivimus 1. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum num. 23. verb. Abſque auctoritate, & ibid.* Joann. Andreas *num.* 6. Cardinal. *in 2. notabil.* Innocent. *n.* 2. Abbas *in 2. notabil.* Barboſ. *num.* 3. Fagnan. *num.* 20. Turrecremata *in cap. 11. num. 22. de conſecrat. diſt.* 3. Sanctus Antonin. *in Summa part. 3. tit. 22. cap. 5. num.* §. 5. Cardin. Bellarmin. *de Sanctor. Beatitud. tom. 2. part. 2. lib. 1. cap.* 8. Matthæucc. *in cit. Practica Theologo Canonica quæſt. proœmial. cap. Unic. num.* 2. Reiffenſtuel *lib. 3. Decret. tit. 45. num.* 6. Pirhing *ibid. num.* 3. Eminentiſſimus de Lambertinis deinde Beatiſſimus Summus Pontifex nomine *Benedictus* re in Ævum *Benedicendus loco cit. cap.* 10. & alii communiter, *arg. in cit. cap. Audivimus 1. de Reliquiis, & Veneration. Sanctor.* ibi: *Cum etiamſi per eum Miracula fierent, non liceret vobis ipſum pro Sancto abſque auctoritate Eccleſiæ Romanæ venerari*, & concordat *cap. Ex eo 2. eod. & cap. Venerabili 52. de Teſtibus*. Et ratio eſt, quia hæc eſt una de majoribus cauſis, quæ inter Chriſtianos proponi poſſit, ut de ſe patet, & omnes fatentur; Majores autem cauſæ ad Sedem Apoſtolicam ſpectant, *cap. Majores 3. de Baptiſmo*, eique ſpecialiter reſervantur, *cap. Niſi 3. & cap. Quod tranſlationem 4. de Officio Legati*, adeoque &c. Tum quia ſicut opera, quæ Sanctitati alicujus teſtimonium perhibent, Fidei innituntur, ut patet de Miraculis, juxta illud *Matth. cap. 17. num.* 19. ibi: *Si habueritis fidem ſicut granum Sinapis, dicetis huic Monti tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis*, ita ad illum pertinet Sanctos Canonizare, ad quem pertinet quæſtiones Fidei determinare, qualis eſt ſolus Papa, *cap. Quoties 21. cauſ. 24. q.* 1. cum ſimilibus. 16

Quamvis enim antiquitus ante introductionem ſolemnis, qui nunc ſervatur, ritus *Canonizandi*, plurimi Sancti (ut patet de Apoſto- 17

lis

Digitized by Google

Iis omnibus, de variis Martyribus Stephano, Laurentio, Sixto, Vincentio, Fabiano & Sebaſtiano, Joanne & Paulo, Coſma & Damiano, Gervaſio & Protaſio, pluribuſque aliis; De Confeſſoribus Silveſtro, Antonio Abbate, Paulo primo Eremita, Martino, Nicolao, & Gregorio Magno, Auguſtino, Ambroſio, Hieronymo, Nazianzeno, Baſilio, Athanaſio, Cyrillo, Chryſoſtomo, Hilarione, multiſque aliis, de Maria Magdalena, & Martha, ac de Virginibus Agnete, Agatha, Lucia, Cæcilia, Catharina, Anaſtaſia, & pluribus aliis) poſt felicem eorum obitum communi Epiſcoporum, & populorum conſenſu tales declararentur, & colerentur; hoc tamen ſemper de auctoritate expreſſa, vel tacita Summi Pontificis id non contradicentis, ſed tacite approbantis, ut docent Gonzal. *in cap. Audivimus ſub num. 7. dr Rrliquiis, & vtneratione Sanctor.* Garcias *de Canonizatione* §. 5. *pag.* 91. Gravina, *dr Cathol. præſcript. tom.* 4. *quæſt.* 5. *dr Canonizationr Sanctor. pag.* 321. Dominicps a Sanctiſſima Trinitate *tom.* 3. *dr Eccleſia militantr in Bibliothcca maxima Pontificia tom.* 10. *pag.* 487. Rabaud. *Exercit. Theolog. tom.* 2. *exercit.* 3. *cap.* 1. *pag.* 138. Azotius *Inſtitut. moral. tom.* 21 *lib.* 5. *car.* 7. Bellarmin. *loco cit. cap.* 8. *in fine*, Layman *lib.* 4. *tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 1. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 7. Matthæucc. *loco citat. num.* 1. & 2. Lambertin. *loco citat. lib.* 1. *cap.* 6. *ſub num.* 9. ubi egregie more ſuo id probat pluribus aliis adductis.

18 Et a tempore Alexandri III. uſque in præſens poteſtas tum *Canonizandi*, tum *Bratificandi* ſoli Romano Pontifici privative quo ad omnes alios fuit reſervata, *cap. Audivimus* 1. *de Rrliquiis, & veneratione Sanctorum*, ubi dictus Alexander III. Summus Pontifex, ut patet ex ejuſdem verbis adductis *ſupra num.* 16. inhibuit, ne quis in poſterum pro Sancto venerari inciperet abſque Romani Pontificis expreſſa approbatione. Bellarmin. *loco cit. cap.* 8. Matthæucc. *loco cit. num.* 5. Gravina *in Continuatione ſecundæ partis Catholic. præſcript. tom.* 4. *pag.* 200. §. *Merito vrro Alexander*, Waneſpen. *Juris Ecclrſiaſtici univrrſ. part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 7. *num.* 14. & pluribus aliis adductis, Lambertin. *loco cit. cap.* 10. *a num.* 5. *uſque in finem*; Quamvis tamen Gonzal. Victon. Bivarius, Godefridus, Henſchenius, Daniel Papebrochius, & alii apud ipſum *loco citat. num.* 5. non improbabiliter cenſeant talem Legem, ſeu reſervationem eſſe multo antiquiorem Alexandro III. cum *in dicto c. Audivimus*, id de novo non ſtatuat, ſed quaſi jam conſtitutum commemoret, & talis loquendi forma Decretum non faciat, ſed factum, & vulgo notum ſupponat, ut videntur innuere verba ipſius Decretalis adducta *ſupra n.* 16.

Hinc non certo conſtat, quiſnam fuerit pri- 19
mus Summus Pontifex, qui ſolemniter Canonizationem Sanctorum celebraverit? Nam multi tenent, quod prima Canonizatio ſolemniter celebrata fuerit a Leone III. anno 804. qui in Civitate Werdunenſi ſolemniter inter Sanctos Sanctum Svvibertum ejuſdem Civitatis Epiſcopum retulerit. Sic ex quadam Epiſtola Sancti Ludgeri Epiſcopi Monaſterienſis relata a Cardinali Baronio *in Annalibus ad dictum annum* 804. *num.* 2. & *ſeq.* inter alios Cardinalis Bellarminus *tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. *dr Sanctor. Brattitudinr*, ubi ſic expreſſe habet: *Primus rnim Pontifex (ni fallor) qui Sanctos legatur canonizaſſr, vidrtur fuiſſr Lro Papa III. dr quo ſic ſcribit Sanctus Ludgerus in Epiſtola de miraculis Sancti Svviberti cap. 9. in 2. tom. Surii*; Tandem devota inſtantia Caroli (Magni) & Hildebaldi Archipræſulis Colonienſis venit a Colonia idem Papa Werdam, & ibi poſt alias ſolemnitates Sanctum Svvibertum ſolemniter Catalogo Sanctorum Confeſſorum adſcripſit pridie Nonas Septembris; *Hanc primam legi ſolrmnem Canonizationem, ante quam fortaſſe fuerunt etiam aliæ, ſed non mihi conſtat*. Angelus Rocca *dr Canonizatione Sanctor. cap.* 5. §. *Ego vero*, Macrus *in ſuo Vocabulario Eccleſiaſtico verb. Canonizatio*, Franciſcus Victon. *in ſuo Tractatu gallice conſcripto de Canonizatione Sanctor. cap.* 10. *per totum*, Phæbeus Archiepiſcopus Tarſenſis *in ſua diſſertat. imprrſſa poſt Acta Canonizationis Sancti Petri dr Alcantara, & Sanctæ Mariæ Magdalrnæ de Pazzis*, Gonzal. *in cap. Audivimus ſub n.* 7. *de Reliquiis, & veneratio nr Sanctor.* Card. de Lauræa *in* 3. *lib. ſrntrnt. tom.* 3. *diſp.* 6. *art.* 3. *num.* 47. Cornelius a Lapide *in Commrnt. ad cap.* 44. *Eccleſiaſt.* §. *Triplrx hæc gloria*, Caſalius *de vtrribus Eccleſiæ Ritibus cap.* 50. §. *dr prædictis*, Rabaudi *exrrcit. Theolog. tem.* 2. *exercit.* 3. *cap.* 1. *de Eccleſia* §. *At poteſtatem*, Marcheſius *de capite viſibilis Eccleſiæ tom.* 9. *Bibliothrcæ maximæ Pontificiæ pag.* 737. §. *A Romano*.

Alii autem multi defendunt contrarium, 20
docentes, quod illa Epiſtola Sancti Lugderi, quæ eſt potiſſimum fundamentum ob quod ſupra allati Doctores primam ſolemnem peractam Canonizationem Sancti Svviberti adſcribunt Leoni III. eſt commentitia; Sic

Pater Joannes Morinus *in Commentario de adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ lib.* 10. *cap.* 20. ubi hæc habet : *Confiſta Epiſtola ante forſan trecentos annos, aut, ut maxime ante quadringentos nomine Sancti Lugderi ab aliquo IVerdenſi Monacho in ſui Monaſteeii commodum, & gloriam . . . . Deinde Sancti Svvibeeti in Sanctoeum Catalogum relationem eodem modo, & ordine enareat, quo nunc, & ab annis quadringentis celebeari ſolet. Certum eſt autem banc cetebeationem cæpiſſe teecentis poſt Leonem III. annis & amplius. Primus, quem perbibent antiqua documenta ſolemniter a Pontificibus Canonizatum fuiſſe, eſt Hugo Caetbuſianus, & Gratianopolitanus Epiſcopus; Secundus eſt Sanctus Bernardus. Sed conſideea quæ Epiſtolæ, ſive Bullæ Pontificum de iſtorum Sanctorum Canonizatione refeeunt, & ea compara cum iis, quæ Auctor ille de Sancti Svviberti Canonizatione ſcribit, deprebendeſque cæremonias bodiernas a Leone III. multo diligentius, & copioſius, quam ab Innocentio II. aut Alexandro III. fuiſſe obſervatas. Quod argumentum ceetum eſt, iſtius Epiſtolæ auctorem poſt annum* 1200. *ſcripſiſſe. Ante Innocentium II. & Alexandrum III. ſimplex admodum eeat Canonizationis eitus, ut ex Petro Damiano conſtat in fine vitæ Sancti Romualdi, teſtaturque Cardinalis Baronius ad annum Chriſti* 1027. *Obtinebatur ab iis, quibus curæ erat illa Canonizatio, a Sede Apoſtolica facultas Altare ſupra Corpus Defuncti eeigendi: Eo erecto, peracta erat Canonizationis ſolemnitas. Poſt illud tempus cæeemoniæ ſanctæ illius actionis paulatim factæ ſunt auguſtiores.* Demum poſt alias adductas rationes conludit Morinus : *Multa ſunt alia ejuſdem originis aegumenta, quæ longum eſſet peeſequi. Undique enim rimoſa eſt Hiſtoria iſta, & ſabellis veritati aſſutis ſatiſcit ;* Legi poſſunt etiam Henſchenius ad diem 26. Menſis Martii *in Commentario prævio ad vitam Sancti Ludgeri*, & Cointius *in Annalibus Eccleſiæ Francorum ad annum* 805. ubi non pauca adverſus eam Sancti Lugderi Epiſtolam, quam ſuppoſititiam eſſe cenſent, annotarunt. Item Joſeph Maria Sanfelicius Apoſtolicæ Sedis olim Nuncius ad Tractum Rheni *in ſua Epiſtola, quam ediderunt Continuatores Bollandiani ad diem* 26. *Martii pag.* 640. Lucas d'Acheri, & Joannes Mabillon. *in Actis Sanctorum Ordinis Sancti Benedicti, & in præfatione ad ſeculum quintum* §. 6. *num.* 100. Pagi *in Critica Hiſtorico-Chronologica in univerſos Annales Cardinalis Baronii tom.* 3. *ad annum Chriſti* 754. *num.* 7. ubi ſic habet : *Cumque hæc de Sancti Svviberti Canonizatione commenta nunc manifeſta ſint, iis refellendis diutius non immorabor.* Alter Pagi *in vita Sancti Stephani II. alias III. ad num.* 14. Continuatores Bollandiani *ad diem* 26. *Martii in vita Sancti Ludgeri* §. 8. Quibus conſentit idem Lambertin. *loc. cit. lib.* 1. *c.* 7. *ſub n.* 13. & expreſſe Graveſon. *in celeberrima ſua Hiſtoria Eccleſiaſtica tom.* 4. *part.* 1. *colloq.* 1. *pag.* 299. *primæ impreſſionis Romæ*, ubi ex aliis expreſſe dicit : *primum exemplum ſolemnis Canonizationis factæ a Romano Pontifice, contigiſſe duntaxat anno nongenteſimo nonageſimo tertio, quando videlicet Joannes XV. Pontifex Maximus ſolemni Canonizationis ritu Udalricum Epiſcopum Auguſtanum publicis Sanctorum Faſtis adſcripſit.* Item Mabillonius præfatione in ſæculum quintum Benedictinum, quod eſt Eccleſiæ decimum, ſic habet : *Hoc primum indubitatæ Fidei monumentum de ſolemni per Romanum Pontificem Canonizatione invenimus Diploma Joannis XV. qui frequenti Epiſcoporum Conventu ad preces Lintuphi Epiſc. Auguſtani Udalricum ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum in Sanctorum Album retulit*; Sic etiam Papebrochius *diſſert.* 20. *in Conatu Chronico-Hiſtorico de ſolemnium Canonizationum initiis, atque peogreſſibus*, & alii plures validis, & ſatis convincentibus fundamentis id oſtendentes.

In Canonizatione non ſemper obſervatus 21
fuit idem ritus, & forma ſolemnitatis, quæ ſolet obſervari noſtris hiſce diebus, ſed fuit varia pro varietate temporum, & Pontificum, cum enim pendeat ab arbitrio ipſorum Pontificum, poteſt augeri, vel minui, prout ipſi judicaverint expedire, & temporum circumſtantiis congruere, ut notant Contelorus *de Canonizatione Sanctorum cap.* 3. *num.* 5. Matthæucc. *l. cit. n.* 3. idem Lambertin. *lib.* 1. *cap.* 36. *per tot.* ubi per varios §. aſſignat ſolemnia Canonizationis, tum quoad ritum antiquiorem, tum quo ad ritum moderniorem merito ibi legendum, admirandum, & venerandum.

Item nec ſemper fuit obſervatus idem ri- 22
tus, & forma in Beatificatione, uti videre eſt *in cit. nunquam ſatis commendato, ſemperque amplius commendabili Opere de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione dicti Eminentiſſimi de Lambertinis, deinde undequaque meritiſſimi Summi Pontificis Benedicti XIV.* & ſignanter *lib.* 1. *capit.* 13. & 20. *ac* 24. ubi *num.* 1. & 2. inſuper aſſerit, quod ſolemnitas Beatificationis, quæ fit in Baſilica Vaticana per publicationem potiſſimum Brevis Apoſtolici inter Miſſarum ſolemnia initium

duxit

Digitized by Google

duxit ab Alexandro VII. in Beatificatione Beati , nunc Sancti Franciſci Saleſii . Et *ibid. num.* 3. ſubjungit , quod ſolemnitas Beatificationis in Baſilica Vaticana peragendæ conſiſtit potiſſimum in actibus ſequentibus ; hoc eſt primo in publicatione Indulgentiæ ab omnibus utriuſque ſexus Fidelibus confeſſis , & Sacra Communione refectis lucrifaciendæ , qui in Baſilica Principis Apoſtolorum , aut Miſſæ ſolemni pro Beatificatione canendæ intererint , aut Beatificationis die eamdem Vaticanam Baſilicam viſitabunt : ſecundo in præſentia tum Cardinalium Sacris Ritibus præpoſitorum , nec non Conſultorum Sacrorum Rituum Congregationis , cum Cardinalis Archipresbyteri Baſilicæ Vaticanæ , & Canonicorum , & Cleri ejuſdem Eccleſiæ : tertio in exhibitione Brevis Apoſtolici, quæ fit a Poſtulatore Cauſæ Cardinali Præfecto Sacræ Congregationis , qui Poſtulatorem remittit ad Cardinalem Archipresbyterum Vaticanæ Baſilicæ pro facultate illud in Baſilica publicandi: quarto in publica lectione Brevis , quinto in ſolemni cantu Hymni : Te Deum laudamus , qui ab Epiſcopo Miſſam ſolemnem celebraturo intonatur : ſexto in detectione imaginum Servi Dei , quæ prius velo coopertæ erant , tum ſuper Altari , tum ad faciem Templi : ſeptimo in omnium adſtantium veneratione : octavo in recitatione Collectæ , quæ fit ab Epiſcopo Miſſam celebraturo in honorem Beati : nono in thuris datione Imagini Beati , quæ ab eodem fit Epiſcopo trino ductu : ultimo in celebratione Solemnis Miſſæ , tum vero in acceſſu Summi Pontificis ad Baſilicam Vaticanam ipſa die paſt Veſperas ad Imaginem Beati colendam .

24 Tam ad Beatificationem , quam ad Canonizationem duo copulative requiruntur , ſcilicet excellentia Virtutum in gradu heroico , & Miracula , ita ut nec excellentia Virtutum ſine Miraculis , nec Miracula ſine Virtutibus ſufficiant ; Sic expreſſe habetur in Conſtitut. Innocentii III. edita pro Canonizatione Sancti Homoboni incip. *Quia pietas* , ibi : *Licet autem juxta teſtimonium veritatis , ſola finalis perſeverantia exigatur ad ſanctitatem animæ in Eccleſia triumphante , quoniam , qui perſeveraverit uſque in finem , hic ſalvus erit ; duo tamen , virtus videlicet morum , & virtus ſignorum , opera ſcilicet in vita , & Miraculorum ſigna poſt mortem , ut quis reputetur Sanctus in Militanti Eccleſia , requiruntur : nam quia frequenter Angelus Satanæ ſe in lucis Angelum transfigurat , & quidam faciunt opera ſua bona , ut videantur ab hominibus , quidam etiam coruſcant Miraculis , quorum tamen vita merito reprobatur , ſicut de Magis legitur Pharaonis , & etiam Antichriſto , qui electos etiam , ſi fieri poteſt , inducet ſuis Miraculis in errorem , ob id nec opera ſufficiunt ſola , nec ſigna ; Sed cum , illis præcedentibus , iſta ſuccedant , verum nobis præbent judicium Sanctitatis , nec immerito nos ad illius venerationem inducunt , quem Dominus ſuis oſtendit Miraculis venerandum . Hæc autem duo ex verbis Evangelii plenius leguntur , ubi de Apoſtolis loquens ait . . . Illi autem profecti prædicaverunt ubique , Domino cooperante , & ſermonem confirmante , ſequentibus ſignis . . . In eo namque , quod ait , cooperante , eos operatos eſſe demonſtrans ; & in eo , quod ſequitur , ſequentibus ſignis , eos exponens , immo Dominum in eorum Miraculis claruiſſe . Hoc etiam Dominus uſque hodie operatur in Sanctis & potentiam ſuam ſignis evidentibus manifeſtat , dum vivorum curat ægritudines ad memoriam mortuorum , & eos plus eſſe poſt mortem , & felicius vivere mortuos qui in Domino moriuntur , quam qui vivunt in Mundo , demonſtrat .* Et in Conſtit. 4. Gregorii IX. edita pro Canonizatione mei Sancti Antonii de Padua incip. *Cum dicat Dominus* , ibi : *Licet ad hoc , ut aliquis Sanctus ſic apud Dominum in Eccleſia Triumphante , ſola ſufficiat finalis perſeverantia juxta illud Apocalypſis 2. Eſto fidelis uſque ad mortem , & dabo tibi coronam vita : Ad hoc tamen ut Sanctus habeatur apud homines in Eccleſia Militante , duo ſunt neceſſaria , virtus morum , & veritas ſignorum , merita videlicet & Miracula , ut hæc & illa ſibi adinvicem conteſtentur , cum nec merita ſine Miraculis , nec Miracula ſine meritis plene ſufficiant ad perhibendum inter homines teſtimonium Sanctitatis .* Et ſic docent Fagnanus *in cit. cap. Venerabilis* 52. *num.* 2. *de Teſtibus , & in cit. cap. Audivimus* 1. *de Reliquiis , & veneratione Sanctor. num.* 3. & ibi Innocentius *num.* 1. Joannes Andreas *num.* 4. Ancharanus *num.* 5. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 9. teſtans de communi , & Lambertin. *loco cit. lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 5. *a num.* 1. *uſque ad* 7. *& eod. lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 9. *&* 18. refellens illos , qui ſolas virtutes expoſcunt , aut ſola Miracula .

Miracula non ſolum in vita , ſed præcipue 25
poſt obitum patrata , ſunt neceſſaria ad Beatificationem , & Canonizationem alicujus . Sic Gloſſa communiter recepta , *in c. Unic. de Reliquiis , & veneratione Sanctorum in 6. verb Sedit* , Maſcard. *de probationib. concluſ.* 216. *n.* 42. Reiffenſt. *loc. c. n.* 10. Lambertin. *loco cit.* & alii paſſim .

26 In cauſis procedentibus per viam non cultus, bina ſaltem Miracula requirnntur , atque ſufficiunt, etiamſi ſunt ſolum tertii geneiis pro obtinenda Beatificatione formali, & bina, quæ poſt eam ſupervenerint , ſufficiunt pro Canonizatione ; & in cauſis , quæ procedunt per viam Caſus excepti , ſeu cultus immemorabilis bina ſufficiunt Miracula , quæ poſt indultam Venerationem ſuperveniunt ; Sic expreſſe Lambertin. *loco cit. lib.* 1. *c.* 32. *n.* 3. *& ſeq.* referens ita deciſum fuiſſe *a Sacrorum Rituum Congregatione Generali in Cauſa S. Joannis de Capiſtrano die* 13. *Junii* 1677. Item *in Cauſa Sanctæ Catharinæ de Bononia die* 17. *Maii* 1707. Item *in Cauſa S. Stanislai Societatis Jeſu die* 13. *Nov*, 1714. Item *in cauſa S. Agnetis Virginis Ordinis Prædicatorum die* 12. *Martii* 1726. Et idem tenet *lib.* 4. *part.* 1. *c.* 6. *n.* 4. *&* 5. ubi teſtatur de praxi Sedis Apoſtolicæ , uti etiam de tali praxi teſtatur Matthæucci *loco cit. tit.* 3. *cap.* 8. §. 2. *n.* 23. dicens, quod Sedes Apoſtolica plures in ordine Beatorum , & Sanctorum conſcripſit ſolis duobus tertii generis Miraculis verificatis , idque dicit notum eſſe ex Decreris Sacræ Congregationis in Regiſtro videndis , in quam praxim concurrunt ſcribentes apud Martam *de Canonizatione part.* 4. *cap.* 7. *num.* 88. & tenent Doctores paſſim . * Nunc autem ſervanda ſunt Decreta S. D. N. Benedicti Papæ XIV. alterum quidem ſub die 23. Aprilis 1741. emanatum , in quo ſtatuitur, ut in Cauſis Beatorum per viam Cultus immemorabilis , aut indulti procedentibus , in poſterum non duo , ut antea , ſed quatuor ad eorum Canonizationem probari debeant miracula: in cauſis autem procedentibus per viam non cultus, ubi virtutes, aut martyrium ex teſtibus de auditu fuerint probatæ , non duo miracula ut antea , ſed quatuor omnino ad eorum Beatificationem obtinendam , debeant approbari : alterum vero die 17. Julii 1754. editum , in quo declaratur , pro obtinenda formali beatificatione , ſi teſtes de auditu a videntibus in Proceſſu Apoſtolico excepti conjungantur cum teſtibus de viſu in Proceſſu ordinario exceptis , ſufficere debere duo miracula , ſi vero cum teſtibus de viſu in Proceſſu ordinario exceptis non conjungantur niſi teſtes de auditu auditus in Proceſſu Apoſtolico exceptis, tunc tria miracula requiri ante Beatificationem data , & approbata , *

27 In Beatificatione , & Canonizatione Martyrum non ſolet fieri tam exacta , & ſtricta inquiſitio de probitate Vitæ , & Miraculis tempore vitæ peractis , ac fit in Beatificatione , & Canonizatione Confeſſorum , ſed præcipue de Miraculis poſt mortem , & de cauſa , ob quam paſſi ſunt , indagatur. Huſtienſis *in cit. c. Audivimus* 1. *n.* 3. *de Reliquiis , & Veneratione Sanctor.* Fagnan. *ibid. n.* 16. Auguſt. Triumph. *de poteſtate Eccleſ. q.* 16. *art.* 3. Maſcard. *loc. cit. n.* 9. Reiffenſt. *loco cit. n.* 11. & alii , *arg. cap. Baptiſmi vicem* 34. *& c. Catechumenum* 37. *de conſecrat.* & ad id ſatis clare facit generalis illa promiſſio Chriſti *Matthæi* 10. *Qui perdiderit animam ſuam propter me , inveniet eam .*

Quamvis enim antiquitus nomen Martyris , 28
& Confeſſoris promiſcue ſumeretur , ſicque idem eſſent Martyres , & Confeſſores , ut tradunt paſſim Scriptores , & ſignanter Petrus Galeſinus *in Notis ad ſuum Martyrologium* 17. *Kal. Februar.* ubi inquit : *Certum atque exploratum omnibus eſt . . . Martyris , & Confeſſoris nomen olim ſinonymum fuiſſe ;* Franciſcus Amatus Pouget *in ſuis Catholicis Inſtitutionibus tom.* 1. *pag.* 913. ibi : *Olim Confeſſores Chriſti dicebantur ii ſolum , qui cum teſtimonium perhibuiſſent veritati cum carceris , exilii , rei familiaris , ſuppliciorum , ipſiuſque vita periculo , non tamen morti traditi fuerant ; Confeſſores autem dicebantur propter glorioſam & publicam nominis Chriſti Confeſſionem , Martyres quoque appellabantur propter exbibitum veritati teſtimonium .* Baronius *in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem* 2. *Januar.* ibi : *Ne quid lateat , ſciendum eſt , diverſa admodum ſignificatione a præſentis temporis uſu hanc vocem* (ſcilicet Confeſſoris) *a majoribus uſurpatam ; Illi enim neminem eo nomine appellabant , niſi eum , qui Chriſti Fidem interpellatus coram Fidei hoſtibus confeſſus eſſet .* Lambertin. *loco cit. lib.* 1. *cap.* 2. *ſub num.* 6. ibi : *Proprie Confeſſores olim dicebantur illi , qui Chriſtum palam , & coram tyrannis , ſeu Fidei hoſtibus confeſſi , quolibet tormentorum , vel pœnæ genere affecti , ſuperſtites tranquillam mortem obibant ,* Et infra *num.* 7. ſic ſubjungit : *Martyres tandem erant illi , qui pro vera Fidei defenſione moriebantur , aut qui atrociſſima tulerant pro Fide tormenta ; licet fuerint ſuperſtites , & in pace quieverint* , teſte Divo Thoma 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 4. *ad quartum* ; Unde ut notat ipſe , veri Martyres etiam aliquando Confeſſores dicti ſunt .

Progreſſu tamen temporis , ut etiam hodie 29
ſervatur , Eccleſia conſuevit diſtincte nomen Martyris , & Confeſſoris uſurpare ; Illos ſcilicet appellando Confeſſores , qui ſancta , ac laudabili vita vixerunt , & ſancto demum fine naturali morte in pace quieverunt , ac in

San-

Sanctorum numerum ſunt relati, quatenus per virtutum opera ſunt Deum confeſſi. Unde Odo Cluniacenſis *in præfatione ad vitam Sancti Geraldi* ſic expreſſe habet: *Cum igitur Confeſſor a confitendo vocetur, Geraldus tanto rectius Confeſſor dici poteſt, quanto juſtioribus factis Deum eſt confeſſus*. Et Egebertus Epiſcopus Eboracenſis *in Excerpt. cap.* 28. ait: *Sancti Patres, quos Confeſſores nuncupavimus, ideſt Epiſcopi, Presbyteri, qui in Caſtitate ſervierunt Domino*, Lambertio. *loc. cit. n. 6.* Matthæuc. *loc. cit. titul. 4. cap. 1. num. 3.* & alii communiter, atque Eccleſiaſtica praxis: Et illos appellando Martyres, non ſolum qui violentam mortem, ſeu cruciatus letales voluntarie perpeſſi ſunt, ſed etiam illos, qui a perſecutoribus noſtræ Fidei comprehenſi, varie vexati, in carcerem, vel in exilium miſſi, & ærumnis confecti uſque in finem perſeverantes propter Fidei, aliarumque ſupernaturalium virtutum confeſſionem mortem naturalem ſubierunt. Vide verb. *Martyrium*.

30 Noſtris hiſce temporibus, niſi habeatur Apoſtolica diſpenſatio non procedit Sacra Congreg. Rit. in Cauſis Servorum Dei ad effectum Canonizationis, ſeu Beatificationis, aut declarationis Martyrii, niſi elapſis quinquaginta annis ab obitu illorum; Sic expreſſe ſtatuont Decreta juſſu Urbani VIII. edita §. *Sanctitas ſua*, ibi: *Sanctitas ſua expreſſe prohibuit Sacræ Rituum Congregationi, ne deinceps procedat in Cauſis Servorum Dei ad effectum Canonizationis, ſeu Beatificationis, aut Declarationis Martyrii, niſi lapſis quinquaginta annis ab obitu illius, quinimo etiam lapſi quinquaginta annis de ſimilibus Proceſſibus, tam factis quam faciendis agi vetuit, niſi habita prius, & expreſſe obtenta licentia a Sanctitate ſua, vel ejus Succeſſoribus. Sub Decreto hujuſmodi vult comprehendi etiam Cauſas, in quibus modo reperiuntur expeditæ Litteræ Remiſſoriales, & Compulſoriales, ac omnes aliæ nunc pendentes, quæ adhuc expectant perfectionem ſuam, & complementum a facto futuro finalis determinationis. Quod ut firmius obſervetur, inſuper juber, ut, ſi memoriale ſupra hoc directum Congregationi porrigatur cum Reſcripto Sanctitatis ſuæ, ut aliqua ex hujuſmodi Cauſis ad præfatos effectus examinetur, nullum ſortiatur effectum, niſi in eodem Reſcripto ſpecialis prædictæ prohibitionis derogatio reperiatur*.

31 Talis autem prohibitio non impedit, quod infra ſpatium dictorum quinquaginta annorum poſſint confici Proceſſus per Ordinarios, vel per Delegatos Apoſtolicos, & in Sacra Rit. Congregatione diſcuti de eorum validitate, ne labente dicto temporis curſu pereant oculati, & meliores teſtes, ſicque occaſione hujuſmodi dilationis pereant etiam probationes, ut expreſſe habetur ut ſupradictis Urbani VIII. Decretis §. *Verum*, ibi: *Verum, ne pereant hujuſmodi dilationis occaſione probationes; permittit Sanctitas ſua, non habita ratione dictorum quinquaginta annorum, ut agi poſſit de prædictis Proceſſibus, ſive de aliis auctoritate Ordinaria fabricatis, vel fabricandis ad effectum deliberandi, an per Sedem Apoſtolicam debeant concedi Litteræ Remiſſoriales in genere: quibus obtentis, & fabricatis ſuper eis Proceſſibus ſervatis ſervandis, illiſque Sacræ Rituum Congregationi præſentatis, permittit pariter Sanctitas ſua, ut in Sacra Congregatione diſcutiatur de eorum validitate, ac etiam de relevantia in ordine, & ad effectum tantum cognoſcendi, an ſit procedendum ad Proceſſus in ſpecie; & Proceſſibus in ſpecie completis, & Sacræ Congregationi delatis, videatur tantum de illorum validitate: quibus definitis, iidem Proceſſus per Secretarium claudantur, & obſignentur ſigillo Sacræ Congregationis, non aperiendi, donec veniat plenitudo temporis dictorum quinquaginta annorum: quo completo, nullo modo de eis agi poſſit, niſi expreſſe mandetur a Summo Pontif.* Unde, ut vides, ſupradicta prohibitio reſtricta eſt, ne conſtructis Proceſſibus ab Ordinariis, ſeu a Delegatis Apoſtolicis actu procedatur in Sacra Congregatione ad ulteriora in Cauſa, in examine Virtutum, & Miraculorum, vel Declarationis Martyrii, niſi elapſis dictis quinquaginta annis, aut niſi interveniat Pontificia diſpenſatio.

Quæ quidem diſpenſatio ſupra complementum dictorum quinquaginta annorum ſolet interdum ob juſtas cauſas a Romano Pontifice concedi, ut ſæpius conceſſam eſſe conſtat, & ſignanter *in Cauſa Polocen. Martyris Joſaphat ab ipſomet Urbano VIII.* Ut habetur *ex Decreto edito die 27. Januar. 1629.* Item *in Cauſa Gebennen. Sancti Francisci de Sales ab Alexandro VII. Ut ex Decreto edito die 10. Januarii 1659.* Item *in Cauſa Limana Sanctæ Roſæ a dicto Alexandro VII.* Ut *ex Decreto edito die 26. Septemb.* 1664. Item *in Cauſa Japonen. Martyrii Servorum Dei Angeli Orſucci, Caroli Spinulæ, & Sociorum a Clemente IX.* Ut *ex Decreto edito die 5. Junii 1669.* Item *in Cauſa Neritonen. Servi Dei Joſephi a Cupertino a Clemente XI.* Ut *ex Decreto edito die 9. Maii 1711.* 32

Sine dicta autem Pontificia diſpenſatione eſt omnino ſervanda ſupradicta Lex ab Urbano VIII. 33

no VIII. conſtituta de lapſu quinquaginta an-
norum ab Obitu Servi Dei, antequam proponi
poſſit dubium de virtutibus, aut de Marty-
rio: de qua quidem Conſtitutione, ut ſcribit
dictus Lambertin. *loc. cit. cap. ultim. num. 7.*
in fine, ſic habetur *in Vita Venerabilis Servi*
Dei Dominici a Jeſu Maria ſcripta a Patre Phi-
lippo a Sanctiſſima Trinitate *lib. 7. cap. 11.*
La cagione di tal Coſtituzione è, che niſſuno vi-
ve così puramente, e ſantamente, che alcuna
volta non cada in qualche imperfezione ſecondo
quel detto: Septies in die cadit juſtus. *Queſti*
difetti, benchè minimi, molte volte reſtano a
memoria, & poſſono diminuire la divozione, e
forſe alcune volte del tutto torla, ſe foſſero pro-
poſti per Santi, e per eſſere venerati quelli, ne'
quali comparvero alcuni difetti; eſſendo che vol-
garmente i Fedeli ſtimano, che i Santi foſſero
del tutto irreprenſibili: Quod etiam confirmatur
a Patre Nicolao Lancisio *tom. 2. Opuſc. Spi-*
ritual. 19. de vitandis judiciis temerariis, c. 6.
n. 74. pag. 644.
34 Ut plene percipiatur, quinam Cultus, ſeu
Adoratio debeatur Sanctis, ac Beatis, adver-
tendum eſt, quod Adoratio eſt actus, quo quis
alteri ſe ſubmittit in recognitionem ſuæ excel-
35 lentiæ. *Eſt in re communis.* Et hæc Adoratio.
ſeu Cultus alia eſt mere Civilis, ſeu Politica,
& alia Sacra, ſeu Religioſa, Adoratio *mere*
Civilis, ſeu *Politica* eſt illa, quæ exhiberi ſo-
let Regibus, & Principibus ſupremis propter
excellentiam ſui ſtatus, ſeu poteſtatis humanæ,
quam præ aliis habent, uti paſſim in Sacra
Scriptura leguntur quidam adoraſſe ſuos Reges,
ut David 1. *Regum cap. 20. Cadens pronus in*
terram adoravit tertio, Jonatham. *Et 1. Paralip.*
cap. 29. num. 20. Benedixit omnis Eccleſia Do-
mino Deo Patrum ſuorum, & inclinaverunt ſe,
& adoraverunt Deum, & deinde Regem, ubi,
ut vides, eadem vox Adorationis tribuitur Deo,
& Regi, licet Deo Cultus Latriæ, & Regi
ſolus Cultus Civilis, ac Politicus competens.
Adoratio *Sacra*, ſeu *Religioſa* eſt illa, quæ ex-
hibetur alicui ob excellentiam ſuam Sacram,
& ſupernaturalem, uti eſt Adoratio, quæ ex-
hibetur Deo, & B. Mariæ Virgini, ac Sanctis
omnibus, & Beatis.
36 Adorationis Sacræ, ſeu Religioſæ tres ſunt
ſpecies, nempe Latria, Hyperdulia, & Du-
37 lia. *Communis Theologorum.* Adoratio ſeu Cul-
tus Latriæ eſt illa, quæ ſoli Deo debetur, ac
exhibetur propter ſummam increatam, ac in-
38 finitam ſuam excellentiam. *Communis.* Ado-
ratio, ſeu Cultus *Hyperduliæ* eſt illa, quæ B.
Mariæ Virgini debetur, ac exhibetur ob ex-
cellentiam Maternitatis Dei, & alia excellen-
tiſſima dona, ac ſpecialiſſimam ejus Sanctita-
tem ceteris ſupereminentem. *Communis.* Ado- 39
ratio, ſeu cultus *Duliæ* eſt illa, quæ debetur,
ac exhibetur Sanctis ob ſupernaturalem excel-
lentiam ſuæ Sanctitatis, & Gloriæ. *Com-*
munis.

Dicta triplex adoratio, ſeu Cultus alia eſt 40
abſoluta conveniens ſoli rei intellectuali, quæ
per ſe honorabilis, atque adorabilis eſt ob per-
fectionem, atque excellentiam ſibi intrinſe-
cam, qualis Adoratio, ſeu Cultus convenit,
ac debetur Deo, B. Mariæ Virgini, & San-
ctis per ſe abſolute venerabilibus. Et alia eſt
Reſpectiva conveniens rebus non intellectuali-
bus, & ratione carentibus, quæ non coluntur
per ſe ob perfectionem, atque excellentiam
ſibi intrinſecam, ſed propter aliud, ſeu ob
reſpectum ad aliud, qualis Adoratio ſeu Cul-
tus convenit, ac debetur Cruci, Sacris Re-
liquiis, Imaginibus, Veſtibus, ac ſimilibus ra-
tione carentibus; cum eorum Veneratio, ſeu
Adoratio, vel Cultus non ſiſtat in illis, ſed
referatur ad Prototypum, cujus ſunt Imagines,
aut quod repræſentant. *Communis inter Ca-*
tholicos, & clare habetur ex Concilio Tri-
dentin. *ſeſſ. 25. in Decreto de invocatione San-*
ctorum.

Cultus alius eſt publicus, & alius privatus. 41
Cultus *publicus* eſt, qui fit nomine Eccleſiæ,
vel tanquam inſtitutus ab ea, ſive deinde
publico in loco, ſive in occulto fiat. Non
enim dicitur, ſeu appellatur *publicus*, vel
ſolemnis, eo quod publice, & coram aliis
exhibeatur, ſed quia defertur nomine Eccle-
ſiæ, vel tanquam inſtitutus ab ipſa. Cultus
privatus eſt, qui non exhibetur nomine Ec-
cleſiæ, nec tanquam inſtitutus ab ipſa, ſed
fit ex privata devotione colentis, ſive deinde
talis Cultus fiat privatim in loco occulto, ſi-
ve in loco publico videntibus aliis, Scacchus
de Notis, & ſignis Sanctit. ſect. 10. cap. 1.
verſ. Ex hoc, Hurtad. *in reſolution. de vero*
Martyrio reſolution. 43. §. 11. per totum,
Reiffenſtuel *loco citat. num. 16.* Paſqualig. *in*
Addition. ad Lauret. de Franch. titul. de Cultu
erga non Canonizatos num. 1222. Layman *in*
theol. moral. lib. 4. titul. 7. cap. 5. num. 14.
Del Bene *de Inquiſit. part. 2. dub. 234. ſect.*
7. ſub num. 1. Molpheſ. *conſil. 45. num. 20.*
Bonacina *tom. 2. diſput. 3. quæſt. 1. punct. 2.*
num. 2. cum Bellarmin. Sanchez, & aliis ibi
citatis, Matthæucc. *citat. quæſt. proœmial. cap.*
unic. num. 25. & ſeq. Lambertin. *loco citat.*
lib. 2. cap. 7. num. 7. & alii contra Conte-
lorum.

Digitized by Google

lorum *de Canonizatione Sanctor. cap.* 22 *n.* 7. Barboſa *allegat.* 97. *num.* 13. Caſtellin. *de Crrtitudine Gloriæ Sanctorum cap.* 2. *punct.* 23. *&* 24. & alios non improbabiliter volentes, quod etiam dici debeat Cultus publicus, qui fit in loco publico, ſeu coram aliis.

42 Cultu publico coli poſſunt omnes Sancti, & Beati, ideſt omnes, qui jam ſunt *Canonizati*, vel ſaltem *Bratificati*. *Communis inter Catholicos*; cum hac tamen differentia, quod, qui jam ſunt Canonizati, poſſunt coli ubique, & quovis Duliæ cultu publico. Qui vero ſunt ſolum *Beatificati*, & nondum *Canonizati* non poſſunt coli, niſi in illo loco, & illo cultu publico, quem conceſſit Summus Pontifex, cum in Beatificatione non quivis publicus Cultus, ſed aliqui ſoli determinati concedantur. Unde attendenda ſunt Brevia Conceſſionum.

43 Et inſuper circa Beatos nondum Canonizatos attendendum eſt etiam Decretum ſuper Cultu Beatis adhuc non Canonizatis præſtando a Sacrorum Rituum Congregatione Ordinatia habita coram Sanctiſſimo Domino noſtro Alexandro VII. emanatum.

Ad aures Eminentiſſimorum Patrum Congregationis Sacrorum Rituum plures devenerunt, qui patrantur, indulsorum exceſſus in materia præſtationis Cultus Beatis adhuc non Canonizatis. Quamobrrm eos eliminarr, ac, ne in futurum inducantur, providere ſtudentes ad infraſcripta devrnerunt Decreta &c.

I. Quod eorumdrm Bratorum Imagines etiam non principaliter, & uti ſupplices appoſitæ, ſimulacra, Picturæ, Tabellæ, aut Scriptutæ, eorum præclara geſta repræſentantes, aut referentes in Ecclrſiis, Sacrariis, & Oratoriis quibuſcumqur, & præſertim in quibus Miſſæ Sacrificium, vel alia Divina Officia peraguntur, inconſulta Sede Apoſtolica, nullo pacto exponantur.

II. Quod ubi Indultum fuerit per Sedem Apoſtolicam Imagines, Simulacra, pictaſque Tabellas in Eccleſiis poni, & coli poſſe, ea pariete tantum, non autem ſuprr Altari, collocandi facultas tributa cenſeatur.

III. Quod ſi conceſſa fuerit per eamdem Sedrm Apoſtolicam Altarium erectio, non tamen ob id Miſſam, & Officium de prædictis Beatis celebrandi, vel recitandi facultas tradita præſumatur; etrnim ſprcifica, & expreſſa conceſſio ſuper bis procedere debet.

IV. Ubi in uno loco Cultus fuerit conceſſus, non extendatur, inconſulto Pontifice ad alium locum, quamvis alia concurrentr auctoritate.

V. In locis, ubi Beatos prædictos ab omnibus coli prrmiſſum fuit, non inde publica Officii recitatio permiſſa cenſeatur, ſrd tantummodo privata, nec ſatisfactoria præcepto rrcitationis, niſi quo ad illos quibus Srdes Apoſtolica de hoc indulſerit.

VI. Miſſæ pariter, quæ furrint indultæ certis perſonis nempe Presbyteris Rrgularibus, vel ſæcularibus alicujus loci, vel monaſterii, ſeu Prrsbyteris alicujus Eccleſiæ ſervitio præcipue addictis, a confluentibus Sacerdotibus quavis Dignitate etiam Cardinalatus inſignitis, minime celebrentur.

VII. Dies Feſti in Bratorum rorumdem memoriam non celebrentur, niſi ſpeciali Indulto Apoſtolico proviſum fuerit.

VIII. Eorumdem nomina in Kalrndariis non apponantur, niſi illius tantum loci, earumque Perſonarum, in quo, & a quibus Cultus cnm Officio, & Miſſa celebretur.

IX. In quibuſvis Eccleſiaſticis prrcibus, etiam in Oratoriis privatis recitandis particularia eorumdrm Suffragia non apponantur, vel recitentur.

X. Publicis in precibus præter indultas, & a Sede Apoſtolica approbatas, iidem Beati non invocentur.

XI. Eorumdem Reliquiæ in Proceſſionibus minime circumferantur.

Sacra tamen Congregatio præſrntibus Drclaratione, & Juſſione removere non intendit Cultum Beatis per communrm Eccleſiæ conſenſum, vel per immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, Virorumque Sanctorum ſcripta, vel temporis crntum annorum metam excrdentis ſcientiam, ac tolerantiam Srdis Apoſtolicæ, aut Ordinariorum hactenus præſtitum, ac crrtis modo, & forma ab eo temporr eis exbibitum. Verum, ſi a centum annis circa Cultus hujuſmodi aliqua ex parte conſtiterit actus, & extenſus, eo caſu Sacra eadem Congregatio eumdem in priſtinum reduci jubet; prout quemvis Cultum extra caſus prædictos ad expreſſa tantum verbaliter in Apoſtolicis Indultis omnino revocari mandat ſub pœnis &c.

Firmis quoque remanentibus Decretis, nempe, ne Brati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum Octavis celebrentur, & aliis quibuſcumque a Sacra Congregatione hactenus emanatis, quæ præſenti Decrrto renovantur.

His autem Sanctiſſimo relatis, & in Congregatione Sacrorum Rituum Ordinaria habita coram Sanctitate ſua per Eminentiſ. & Rrverendiſ. Dom. Cardinalem Sacchettum accurate perlectis, mature diſcuſſis, Sanctitas ſua ea approbavit,

Digitized by Google

bavit, & pro omnimoda eorumdem obſervatione mandavit typis imprimi, ad Valvas affigi, & publicari, ut, elapſo tempore ſex menſium a die publicationis eorumdem, omnes, & ſingulos afficiant, & arctent, ac ſi omnibus, & ſingulis eadem exhibita, vel perſonaliter præſentata, intimata, ſeu notificata fuiſſent. Indulſitque Locorum Ordinariis, aut auctoritate Sedis Apoſtolicæ poſſint, immo debeant Sæculares, & Regulares quoſcumque, quamtumvis exemptos, etiam Societatis Jeſu, S. Antonii Viennen. & S. Joannis Jeroſolymitani, ac reliquos omnes ſpeciali expreſſione indigentes etiam ſub Cenſuris compellere.

Cumque aliqui nulli ſubdantur Epiſcopo, qui eos, ſi exceſſerint, coercere valeant, eo caſu a Sedis Apoſtolicæ Nuntiis, ſi aderint, ſin minus ab Archiepiſcopis, in quorum Provinciis, vel ab Epiſcopis Romano tantum Pontifici ſubjectis, intra, vel prope quorum Diœceſis limites eorum Eccleſiæ, vel Monaſteria ſita fuerint, tamquam a Sede Apoſtolica Delegatis ad hujuſmodi Decretorum obſervationem prædicti omnino cogantur.

Die 27. Septemb. 1659.

DECLARATIO DECRETI

Super Cultus Beatis adhuc non Canonizatis, præſtando.

Allatis ad Sacrorum Rituum Congregationem dubiis circa obſervationem, & intelligentiam Decreti ſuper cultu Beatis adhuc non Canonizatis præſtando editi die 27. *Septembris* 1656. *& publicati* 3. *Februarii præſentis anni* 1660.

Primo: An, ubi indultum fuerit, ut Miſſa de aliquo Beato celebretur, liceat ejus Imaginem, & ſimulacrum ſuper Altari exponere, nec non Votivas Tabellas ibi appendere?

Secunda: An §. Dies Feſti in Beatorum honorem non celebrentur, *extendatur ad Feſta Devotionis?*

Tertio, An Indulta recitandi Officium cum Octava, vel ſine Octava, & Celebrandi Miſſam de Beatis, fuerint revocata per dictum Decretum Sacræ Congregationis?

Quarto: An in Eccleſiis, in quibus Officium, & Miſſa de beatis recitari, ac reſpective celebrari poſſunt, liceat eorum Reliquias exponere?

Quinto: An Epiſcopi Regulares, qui ex indulto Sedis Apoſtolicæ gaudent Privilegiis ſuæ Religionis, de quibus ſunt capaces pro eorum conditione, poſſint de Beatis ſuæ Religionis recitare officium, & in propriis Cathedralibus Miſſam celebrare, & Altare de Beatis prædictis erigere.

Sacrorum Rituum Congregatio reſpondit.

Ad primum Affirmative.
Ad ſecundum negative.
Ad tertium pariter negative.
Ad quartum affirmative.
Ad quintum negative.

Die 17. Aprilis 1660.

Qui cum fama Sanctitatis, aut inſignis pietatis obierunt, & nondum ſunt nec *Canonizati*, nec *Beatificati*, poſſunt quidem licite invocari, venerari, ac coli *Cultu privato*, at non *Cultu publico. Communis, arg. c. Audivimus* 1. *& cap. Cum eo* 2. *de Reliquiis, & Veneratione Sanctor.* Ubi prohibetur aliquem publice venerari pro Sancto abſque Sedis Apoſtolicæ auctoritate; Unde a ſenſu contrario privatus honor, & cultus permittitur. 44

Circa autem Cultum, & Venerationem talium virorum cum fama Sanctitatis defunctorum, eorumque Imagines, & Miracula, revelationes &c. attendendæ ſunt duæ celeberrimæ Conſtitutiones Urbani VIII. quæ hic per extenſum, tanquam ſcitu maximæ neceſſariæ, afferuntur, & prima, quæ eſt 39. inter Conſtitut. ejuſdem Pontificis eſt, ut ſequitur. 45

Sanctiſſimus D. N. ſolicite animadvertens abuſus qui irrepſerunt, & quotidie irrepere non ceſſant in colendis quibuſdam cum Sanctitatis, aut Martyrii fama, vel opinione defunctis, qui, etſi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore inſigniti ſint ab Apoſtolica Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Eccleſiis, aliiſque locis publicis, ac etiam privatis cum laureolis, aut radiis; ſeu ſplendoribus proponuntur, miracula, & revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum interceſſionem accepta in libris rerum ab ipſis geſtarum enarrantur, & ad illorum ſepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad beneficia accepta teſtificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur.

§. 1. Volenſque proinde hujuſmodi abuſibus pro debito Officii Paſtoralis occurrere, re etiam cum Illuſtriſs. & Reverendiſs. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem in univerſa Republica Chriſtiana Generalibus Inquiſitoribus communicata, & mature conſiderata, ac diſcuſſa declaravit, ſtatuit, & decrevit,

Digitized by Google

crevit, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, ſeu Martyrii fama (quantacumque illa ſit) defunctorum Imagines, aliaque prædicta, & quodcumque aliud, Venerationem, & cultum præferens, & indicans in Oratoriis, aut locis publicis, ſeu privatis, vel Eccleſiis tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuſcumque Religionis, Ordinis, Inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apoſtolica Sede Canonizentur, aut Beati declarentur, & (ſi quæ appoſitæ ſunt) amoveantur, prout eas ſtatim amoveri mandavit.

§. 2. Ac pariter imprimi de cetero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, ſive Martyrii fama, vel opinione (ut præfertur) celebres e vita migraverint, geſta, miracula, vel revelationes, ſeu quæcumque beneficia tanquam eorum interceſſionibus a Deo accepta continentes, ſine recognitione, atque approbatione Ordinarii, qui in iis recognoſcendis, Theologos, alioſque pios, ac doctos viros in conſilium adhibeat: & ne deinceps fraus, aut error, aut aliquid novum, aut inordinatum in re tam gravi committatur, negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittat, ejuſque reſponſum expectet. Revelationes vero, & miracula, aliaque beneficia ſupradicta, quæ in libris horum hominum vitam, & geſta continentibus, hactenus ſine recognitione, atque approbatione hujuſmodi impreſſa ſunt, nullo modo approbata cenſeri vult, mandatque ſua Sanctitas.

§. 3. Ad horum hominum ſepulcra vetuit etiam ac inhibuit Tabellas, atque Imagines ex cera, aut argento ſeu ex alia quacumque materia, tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, aut affigi, lampades ſive alia quæcumque lumina accendi ſine recognitione ab Ordinario omnino, prout ſupra, facienda, Sedique Apoſtolicæ referenda, ac probanda.

§. 4. Declarans, quod per ſupraſcripta præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarii coluntur.

§. 5. Ut autem præmiſſa diligentius obſerventur, univerſis, ac ſingulis tam Ordinariis, quam hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus diſtricte præcipit, ut in ſua quiſque Diœceſi, vel Provincia ſedulo pervigilent, ne ſine approbationibus prædictis Imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra ſuperius diſpoſita fiant.

§. 6. Tranſgreſſores vero, ſi Regulares fuerint, privationis ſuorum Officiorum, ac vocis activæ, & paſſivæ, nec non & ſuſpenſionis a Divinis, ſi vero Clerici Sæculares, privationis pariter ſuorum Officiorum, Suſpenſionis a Divinis & ab adminiſtratione Sacramentorum, executioneque ſuorum Ordinum reſpective, aliiſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo.

§. 7. Qui autem libros impreſſerint, aut Imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquo modo effinxerint, vel formaverint, cæterique Artifices circa præmiſſa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & inſuper pecuniariis, aliiſque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur.

§. 8. Contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

§. 9. Et ne præmiſſorum ignorantia poſſit ab aliquo prætendi, voluit, ut Decretum hujuſmodi ſeu illius exemplum ad Valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac ſi unicuique perſonaliter intimatum fuiſſet.

§. 10. Quodque præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicujus Perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides habeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

J. Antonius Thomaſius S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis Not.

Anno 1625. Indictione 8. Pont. Sanctiſs. D. N. D. Urbani Divina providentia Papæ VIII. Anno ejus 2. die vero 4. menſis Aprilis, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Baſilicæ Principis Apoſt. de Urbe, & in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per me Brandimartem Latinum Sanctiſs. D. N. Papæ Curſorem.

Octavius Spada Mag. Curſ.

Sequitur Declaratio præinſertæ prohibitionis.

Poſtmodum vero idem Sanctiſ. D. N. a quibuſdam revocari in dubium accepit, an Tabellas, & Imagines, quas in poſterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conſervare liceret; Sanctitas ſua, quæ tantummodo voluit, occurrendo abuſibus qui irrepere videban-

Digitized by Google

debantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum Sanctimoniam Divinæ Clementiæ placuerit, admirandis operibus illuſtrare: re prius cum Illuſtriſs. & Reverendiſs. DD. Cardinalidus cuntra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus communicata, præſenti Decreto declaravit; Quod ſicut nunquam prohibitum, nec ſuæ intentionis fuit prohibere oblationem, receptionemque Tabellarum & Imaginum hujuſmodi, ita, ut nulli deinceps hæſitationi locus relinquatur, ſtatuit in præſentiarum, & decernit, ut quoties ad aliquam Eccleſiam, aut Oratorium, locumve alium publicum ſecularem, ſeu regularem Tabellas, & Imagines, aliudve ſimile quiſquam detulerit, ac interceſſione humiuum inter Sanctos, vel Beatos nun adſcriprorum, quamvis cum Martyrii, vel Sanctitatis fama demortuurum, optata, ſe impetraviſſe dixerit, liceat Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiarum, locorumve prædictorum curæ Præpoſitis Tabellas, & Imagines, ſive pictas, ſive ex quavis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia ſimul cum deferentiſs, aliorumque, qui cunſcii ſuerint, atteſtatiunibus accipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quus reſerre ſtatim omnia teneantur, in ſecreto aliquo, ſeorſim ab Eccleſia, loco cuſtodire, ibidem jam amotam collocare, aſſervare, ut ſi quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, ſeu Canonizatiunis honore in terris decorare voluerit, extent hujuſmodi Sanctitatis qualeſcumque probationes Apoſtolicæ Sedis judicio tunc examinandæ, contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

Jo: Antunius Thomaſius S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis Not.

Anno 1625. Indictione VIII. Pont. Sanctiſs. D. N. D. Urbani Divina providentia Papæ VIII. an. 2. die vero 30. Octobr. ſupradictæ litteræ, ſive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Princip. Apoſt. Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per me Brandimartem Latinum Sanctiſs. D. N. Papæ Curſorem.

Altera ejuſdem Pontificis Couſtitutio, quæ eſt 134. in ordine, eſt ſequens.

Cæleſtis Jeruſalem Cives, quorum glorioſis natis aliti Sancta lætatur Mater Eccleſia, ſicut hujus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ miniſterio a piis utriuſque ſexus Chriſtifidelibus venerantur in terris, ita Romanum decet Pontificem Militantis Eccleſiæ regimini providentia præpoſitum pro ſuo præcipuo honoris Domus Dei zelo invigilare, ne quid in Perſonarum cum Sanctitatis, aut Martyrii ſama, vel upinione deſunctarum memoriam ſive Cultum inconſulta S. Sede prædicta innovetur.

§. 1. Alias ſiquidem Nos ſolicite animadvertentes abuſus, qui irrepſerant, & irrepere non ceſſabant in colendis quibuſdam cum Sanctitatis, aut Martyrii famæ, vel opinione deſunctis, qui, etſi neque Canonizationis, neque Beatificationis hunore inſigniti eſſent ab eadem Sede, eorom tamen Imagines in Oratoriis, atque in Eccleſiis, aliiſque locis publicis, atque etiam privatis cum laureolis, aut radiis, ſeu ſplendoribus pruponebantur, Miracula, & revelationes, aliaque beneficia a Deo per eorum interceſſionem acceptæ In libris rerum ab ipſis geſtarum enarrabantur, & ad illorum ſepulcra Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad Beneficia accepta teſtificanda, & lampades, & alia lumina apponebantur: Vulenteſque pruinde hujuſmodi abuſibus pro debito Officii Paſtoralis uccurrere, re etiam cum Venerabilibus fratribus Nuſtris S. R. E. Card. contra hæreticam pravitatem in univerſa Republica Chriſtiana generalibus Inquiſitotibus ab eadem Sede ſpecialiter deputatis cummunicata, & mature conſiderata, ac diſcuſſa: de eorumdem Cardinalium Conſilio ſub die 13. Martii 1625. declaravimus, ſtatuimus, & decrevimus, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, ſeu Martyrii fama (quantacumque illa eſſet) deſunctorum Imagines, aliaque præfata, & quodcumque aliud Venerationem, & Cultum præſeferens, & indicans in Oratoriis aut locis publicis, ſeu privatis, vel Eccleſiis, tam ſæcularibus, quam Regularibus cujuſcumque Religiunis, Ordinis, Inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponerentur, antequam ab Apoſtulica Sede Canonizarentur, aut Beati declararentur, & ſi quæ appoſitæ eſſent) amoverentur, prout eas ſtatim amoveri mandavimus. Ac pariter imprimi de cetero inhibuimus libros eorumdem hominum, quo Sanctitatis, ſive Martyrii ſama, vel opinione, ut præferrur, celebres e vita migraviſſent, geſta, Miracula, vel revelationes, ſeu quæcumque beneficia, tanquam eorum interceſſionibus a Deo acceptas continentes, ſine recognitione, & approbatione Ordinarii, qui in iis recognoſcendis Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in conſilium adhiberet: & ne deinceps fraus, aut aliquid novi, & inordinati in re tam gravi committeretur, negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmitteret,

ejuſ-

Digitized by Google

ejuſque reſponſum expectaret : Revelationes vero , & Miracula , aliaque beneficia ſupradicta , quæ in libris horum hominum vitam , geſtaque continentibus eatenus ſine recognitione , atque approbatione hujuſmodi impreſſa erant , nullo modo approbata cenſeri voluimus , mandavimuſque ; Ad horum hominum ſepulcra vetuimus etiam , ac inhibuimus Tabellas , atque Imagines ex cera , aut argento , ſeu ex alia quacumque materia , tam pictas , quam fictas , atque exculptas appendi , ſeu affigi , & lampades , ſive alia quæcumque lumina accendi ſine recognitione ab Ordinario omnino , prout ſupra , facienda , Sedique Apoſtolica referenda , ac probanda . Declarantes , quod per ſupraſcripta præjudicare in aliquo noluimus , neque intendimus iis , qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum , vel immemorabilem temporis curſum , aut per Patrum , virorumque Sanctorum ſcripta , vel longiſſimi temporis ſcientia , ac tolerantia præfatæ Sedis Apoſtolicæ , vel Ordinarii celebrantur . Cumque poſtea die 2. Octobr. ejuſdem anni 1625. a quibuſdam revocari in dubium accepiſſemus , an Tabellas , & Imagines , quas in poſterum offerri contingeret , recipere , & antea oblatas conſervare liceret : Nos , qui tantummodo voluimus , occurrendo abuſibus , qui irrepere videbantur , certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam , quorum Sanctimoniam Divinæ Clementiæ placuerit admirandis operibus illuſtrare : re prius cum eiſdem Cardinalibus communicata , de ſimili eorum conſilio declaravimus , quod ſicut nunquam prohibuimus , nec intentionis noſtræ fuit prohibere oblationem , receptionemque Tabellarum , & Imaginum hujuſmodi , ita ut deinceps nulli dubitationi locus relinqueretur , ſtatuimus , & decrevimus , ut quoties ad aliquam Eccleſiam , aut Oratorium , locumve alium publicum Sæcularem , ſeu Regularem Tabellas , & Imagines ; aliudve ſimile quiſpiam deferret , ac interceſſione hominum inter Sanctos , vel Beatos non adſcriptorum , quamvis cum Martyrii , aut Sanctitatis fama demortuorum , optata ſe impetraviſſe diceret , liceret Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiarum , locorumve prædictorum curæ præpoſitis Tabellas , & Imagines , ſive pictas , ſive ex quavis materia fictas , atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia ſimul cum deferentis , aliorumque , qui conſcii fuiſſent , atteſtationibus recipere , atque approbantibus Ordinariis , ad quos referre ſtatim omnia tenerentur , in ſecreto aliquo , ſeorſim ab Eccleſia , loco , cuſtodire , ibidemque jam amota collocare , & aſſervare , ut ſi quando Dominus talium virorum merita Beatificationis , ſeu Canonizationis bonore in terris decorare voluiſſet , extarent hujuſmodi Sanctitatis qualeſcunque probationes Apoſtolicæ Sedis judicio tunc examinandæ . Demum vero , ut ejuſmodi Decreta obſervarentur indubie , ac omnimodam ſortirentur executionem cum eiſdem Cardinalibus re pariter communicata , deque eorumdem conſilio præmiſſis addidimus , ſtatuimus , decrevimus , atque declaravimus , ne ex tunc deinceps quiſpiam Ordinariorum , aut ab Apoſtolica Sede ad hoc ſpecialiter delegatorum ſuper alicujus utriuſque ſexus cum Sanctitatis , aut Martyrii fama , vel opinionem defuncti Miraculis , Revelationibus , aliiſve hujuſmodi Sanctitatem redolens ex integro informationes quoquo modo reciperet , aut Proceſſum inſtrueret , vel hucuſque receptas informationes , inſtructumque Proceſſum ulterius proſequerentur , niſi poſtulator prius per legitimas juridice ſuſceptas probationes circa Perſonam ejus , de cujus miraculis , revelationibus aliiſque rebus geſtis Sanctitatem præſeferentibus ageretur , præſcriptam in præfato noſtro Decreto formam omnino ſervatam extitiſſe docuerit , & niſi poſtea ſucceſſive idem Ordinarius , aut ab Apoſtolica Sede ad hoc ſpecialiter delegatus , diligenti præhabita diſquiſitione circa eamdem Perſonam , ſupracitato Decreto nullatenus contraventum eſſe , rite pronunciaverit : Utque id inviolabiliter obſervetur , ſtatuimus inſuper ac decrevimus , ne tranſmiſſi , ad Urbem undecumque hujuſmodi Proceſſus a Congregationis Sacrorum Rituum Secretario , minuſve Sanctæ Fidei Promotore quomodolibet aperiantur , niſi prius in Sacrorum Rituum Congregatione , alio ſejunctim oblato authentico Proceſſu , ex eo Ordinarium , aut ab Apoſtol. Sede ſpecialiter Delegatum rite , ac recte , ut præmittitur , cognoviſſe ac pronunciaſſe prælibato Decreto nequaquam contrafactum eſſe plene conſtiterit , ac deinde a Nobis judicialiter aperiendi eos Proceſſus facultas induita fuiſſet . Inſuper longiſſimum tempus , illiuſve immemorabilem curſum , de quo in prædicto decreto , intelligi declaravimus eſſe tempus centum annorum metam excedens : Deque his , atque infraſcriptis omnibus , quæ in his Decretis diſpoſita , & ordinata ſunt , aliqua ſuboriente difficultate , Ordinariis locorum , & Delegatis Apoſtolicis quibuslibet omnem omnino interpretandi facultatem ademimus , utque Sedem Apoſtolicam deſuper conſulerent , ab eaque reſponſum expectarent , mandavimus eiſdem , & alias , prout

Digitized by Google

prout in Decretis deſuper editis plenius continetur.

§. 2. Quare inviolabili Decretorum prædictorum obſervationi, quantum cum Domino poſſumus, conſulere volentes, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac mera deliberatione noſtris, deque Apoſtol. poteſtatis plenitudine Decreta prædicta cum omnibus, & ſingulis in eis contentis, tenore præſentium perpetuo approbamus, & confirmamus, illiſque inviolabilis Apoſt. firmitatis robur adjicimus, omniaque, & ſingula Decreta hujuſmodi ab omnibus, ad quos ſpectat, & in futurum quomodolibet ſpectabit, obſervari omnino præcipimus ſub pœna nullitatis quarumcumque Informationum, Proceſſuum, ac Interpretationis aliter, quam prævia ſupraſcripta præcognitione inſtructorum, eorumque admiſſionis, publicationis, aut interpretationis, ita ut earumdem Informationum receptiones, Proceſſuumve inſtructiones, nec non eorum admiſſiones, ac publicationes & interpretationes habeantur pro non receptis, non inſtructis, non admiſſis, non publicatis, interpretatis, eorumque amplius ratio aliqua nullatenus alicubi unquam haberi debeat.

§. 3. Decernentes, præſentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in præmiſſis, ſeu eorum aliquo intereſſe habentes, ſeu quomodolibet habere prætendentes, ad præmiſſa vocati, & auditi, minuſque cauſæ propter quas eædem præſentes emanarint, adductæ, verificatæ, ſeu alias ſufficienter, aut etiam nullatenus juſtificatæ fuerint, nullo unquam tempore de ſubreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, ſeu intentionis noſtræ aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, & ſubſtantiali, ſive etiam ex eo quod in præmiſſis, ſeu eorum aliquo ſolemnitate, & quævis alia ſervanda, & adimplenda, ſervata, & adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite a jure, vel facto aut ſtatuto, vel conſuetudine aliqua reſultante, ſeu etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis læſionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore juris clauſo, ſeo occaſione, vel cauſa, etiam quantumvis juſta, rationabili, & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmiſſorum neceſſario exprimenda foret: aut quod de voluntate noſtra hujuſmodi, & aliis ſuperius expreſſis, ſeu relatis nihil ullibi appareret, ſeu aliter probari poſſet, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controverſiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adverſus illas reſtitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel juſtitiæ remedium impetrari, ſeu quomodolibet concedi, aut impetrato, vel conceſſo quempiam uti, ſeu ſe juvare in Judicio, vel extra poſſe, neque ipſas præſentes ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac per omnes & ſingulos, ad quos ſpectat, & quomodolibet ſpectabit in futurum, inviolabiliter obſervari.

§. 4. Sicque, & non aliter in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Nuncios, & alios quavis auctoritate & poteſtate fulgentes, in quavis cauſa, & inſtantia, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere: Irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit tentari.

§. 5. Quo circa Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis locorum Ordinariis, nec non dilectis filiis noſtris, & Apoſtolicæ Sedis Nunciis, ac hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus ubilibet exiſtentibus per Apoſtolica ſcripta mandamus, ut ſtatim, atque præſentes Litteræ noſtræ ad eorum, & cujuslibet eorum notitiam pervenerint, in ſua quiſque reſpective Diœceſi, vel Provincia ſedulo pervigilet, ne ſine approbationibus prædictis, Imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut Miracula, revelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra ſuperius diſpoſita fiant: tranſgreſſores vero, ſi Regulares fuerint, privationis ſuorum Officiorum, ac vocis activæ, & paſſivæ, nec non Suſpenſionis a Divinis; ſi vero Clerici Sæculares privationis pariter ſuorum Officiorum, ſuſpenſionis a Divinis, & ab adminiſtratione Sacramentorum, exequutioneque ſuorum Ordinum reſpective, aliiſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo: Qui autem libros impreſſerint, aut Imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquo modo affixerint, vel formaverint, ceterique Artifices circa præmiſſa

qua-

Digitized by Google

qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & inſuper pecuniariis, aliiſque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem, eorumdem Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur, Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmiſſis non parentes, per ſententias, Cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, omni, & quacumque appellatione, recurſu, & reclamatione remotis compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii Sæcularis.

§. 6. Non obſtantibus, quatenus opus ſit, rec. mem. Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædeceſſoris Noſtri de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, ceteriſque in contrarium facientibus quibuſcumque.

§. 7. Ut autem præſentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis de eis ignorantiam prætendere poſſit, volumus pariter, & mandamus, quod eædem præſentes per aliquem, ſeu aliquos ex Curſoribus noſtris ad Eccleſiæ Lateranen. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ valvas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur, & cum inde amovebuntur earumdem exempla in eiſdem locis affixa dimittantur, quæ ſic publicatæ, & affixæ poſt duos menſes a die publicationis computandos, omnes, & ſingulos, quos concernunt, perinde afficiant, & arctent, ac ſi unicuique illorum perſonaliter intimatæ, & notificatæ fuiſſent.

§. 8. Quodque illarum tranſumptis impreſſis, ſigillo alicujus perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, & manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 5. Julii 1634. Pontificatus Noſtri anno undecimo.

Anno 1634. Indictione ſecunda Pontificatus SS. D. N. D. Urbani divina providentia Papæ VIII. an. 11. die vero 5. Septembris ſupradictæ litteræ, ſive Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Baſilicarum S. Joannis in Laterano, & Principis Apoſtolorum Urbis, ac in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per me Alexandrum Latinum prælibati Sanct. D. N. Papæ Curſ.

Pro D. Mag. Curſ. Dominicus Mag. Curſ.

48 Attendenda ſunt inſuper Decreta ad id edita de expreſſo mandato Urbani VIII. & alia edita juſſu Innocentii XI. quæ ad litteram referuntur a Lambert. *cit. lib. 2. in Appendice a pag. 578. ad pag. 602.* & brevitatis gratia apud ipſum videnda relinquuntur.

Aſſertur Decretum Sacræ Congregationis Rituum ſuper immemorabili. 49

Sacra Rituum Congregatio juſſu Sanctiſs. D. N. decrevit immemorabilem probatam ſuper Cultu, & Veneratione alicujus Sancti non Canonizati, nec Beatificati, non ſuffragari ad effectum, quod de illo poſſit concedi Miſſa, vel Officium, ſed in ſpecie, & in illo loco eſſe probandam immemorabilem quoad Cultum cum Miſſa, & Officio, & ita in poſterum ſervari mandavit die 20. Novembris 1628.

Adducitur Decretum ejuſdem Sacræ Congregationis ſervandum in recipiendis informationibus pro cauſis Beatificationum, & Canonizationum Servorum Dei. 50

Cum in tota Eccleſiæ gubernatione nihil majus, nihil ſit auguſtius Beatificatione, & Canonizatione Sanctorum, utpote homines jam demortuos, etiam cum fama Sanctitatis, ac Miraculorum, declarare pro Sanctis, eoſque uti tales colendos, & venerandos decernere;

Sacra Rituum Congregatio, ut res hæc plane ampliſſima, atque graviſſima rite, ſancteque conficiatur, prohibet omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, tam Sæcularibus, quam Regularibus, etiam Sancti Joannis Hieroſolymitani, Societatis Jeſu, vel aliorum quantumvis ſpeciali nota dignorum; ne audeant ipſi per ſe, aut per alios capere informationes ſuper ſanctitate, aut Miraculis alicujus Defuncti, neque ullo modo exquirere, aut obtinere ad hunc effectum eſtrajudiciales teſtificationes, aut ſubſcriptiones ſub pœnis arbitrio Sac. Congregationis infligendis. Quod ſi Superiori, Sacriſtæ, ſeu alteri Officiali illius Eccleſiæ, in qua requieſcit Corpus ipſiuſmet Defuncti; vel alterius etiam Eccleſiæ, fuerint revelata aliqua Miracula, ſeu Prophetiæ dona, poſſint ea recipere ſub ſigillo Secreti ab ipſis tantum relatoribus, in quorum gratiam contigiſſe narrabitur. Teneantur tamen quam primum commode poterunt eadem deferre, vel obſignata tranſmittere Epiſcopo loci cum expreſſa declaratione, quod revelationes ſic ut ſupra receptæ non faciant aliquem probationis gradum, etiam cujuſvis longiſſimi temporis curſu.

Quod Decretum, cum fuerit ad notitiam Sanctiſſ. D. N. Urbani Papæ VIII. deductum, Sanctitas ſua illud approbavit, ac imprimi, & ubique publicari mandavit. Die 12. Martii 1631.

Digitized by Google

51 Circa Cultum , & Venerationem Reliquia-
rum Sanctorum , & Beatorum eſt idem fer-
me dicendum , ac de Cultu , & veneratione
ipſorum Sanctorum , & Beatorum dictum eſt
ſupra a n. 41.

52 Per Reliquias autem Sanctorum , & Beato-
rum intelliguntur quantum ad propoſitum , eo-
rumdem Corpora , & Corporis partes etiam
minimæ , nempe Caput , manus , digiti , den-
tes , Oſſa , capilli , cineres , pulveres . Item
eorum veſtes , panni , vela , quibus in vita uſi
ſunt , vel quibus eorum Corpora , aut partes
eorum poſt mortem fuerunt involuta . Item in-
ſtrumenta pœnarum , & mortificationum , qui-
bus in vita utebantur , & hujuſmodi . *Com-
munis*.

53 Reliquiæ noviter inventæ , aut productæ ,
ad hoc ut coli poſſint cultu publico , debent
prius eſſe legitime recognitæ & approbatæ .
Comm. per text. *in c. Cum ex eo* 2. *de Reli-
quiis* , *& veneratione Sanctorum* . Et Concil.
Trid. *ſeſſ.* 25. *de invocatione* , *veneratione* , *& Re-
liquiis Sanctorum* ; ubi expreſſe ſtatuitur : *Nulla
etiam admittenda miracula nova* , *nec novas Re-
liquias recipiendas* , *niſi eodem recognoſcente* , *&*
54 *approbante Epiſcopo* . Ubi ut vides , Reliquiæ
tam *Beatorum* , quam *Sanctorum* de novo inven-
tæ , non ſolum a Papa , ſed etiam ab Epiſco-
po recognoſci , & approbari poſſunt . Fagnan.
cit. cap. Cum ex eo n. 6. Barboſ. *in Concil.
Trid. loc. cit. num.* 9. *&* 10. *& part.* 3. *de
Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 97. *num.* 10.
cum pluribus aliis ibi citatis , Reiffenſtuel *loc.
cit. n.* 27. & alii paſſim ; Quamvis enim tex-
tus *in cit. cap. Cum ex eo* , dicat : *Niſi prius
auctoritate Romani Pontificis ſint approbatæ* ;
Tamen id debet intelligi de noviter inventis
Reliquiis alicujus nondum *Canonizati* nec *Bea-
tificati* , uti cum aliis ſolide probat *ibid. a n.* 5.
Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 27. *&* 28. & alii .

55 Immo Reliquiæ a Papa jam approbatæ etiam
ab Epiſcopo loci adhuc ſunt recognoſcendæ ,
non quidem ut denuo ab ipſo approbentur ,
ſed ſolum ut videat , an revera Romæ fue-
rint approbatæ , & an fraus aliqua ſubſit , an-
tequam publicæ venerationi exponantur . Six-
tus V. Conſtitut. 88. incip. *Dominus* , *Sacra*
56 *Congr. Rit.* 19. *Octob.* 1691. Et hoc etiam
pro Reliquiis exponendis in Eccleſiis Regu-
larium , ut deciſum fuiſſe *in una Viterbien.* 26.
Junii 1627. refert Sellius *in Select. Canonic.
cap.* 3. *n.* 11. Barboſ. *in Concil. Trident. ſeſſ.*
25. *n.* 11.

57 Ad hoc autem ut Epiſcopus rite approbet
alicujus jam *Canonizati* , aut *Beatificati* Reli-
quias noviter inventas Romæ nondum appro-
batas , neceſſe eſt , ut *adhibitis in conſilium
Theologis* , *& aliis piis viris* , *ea faciat* , *quæ
veritati* , *& pietati conſentanea judicaverit* , ut
expreſſe ſtatuit Conc. Trid. *l. c.* & recte ob-
ſervant Barboſa *ib. n.* 13. *& cit. alleg.* 97. *n.* 17.
cum pluribus ibi citatis , Sanch. *in decalog.
tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 43. *n.* 15. Azorius *par.* 1.
lib. 9. *c.* 8. *q.* 8. Reiff. *loc. cit. n.* 27. & alii
paſſim . Et ſi aliquod circa id emerſerit gra- 58
ve dubium , nihil inconſulto Summo Pontifi-
ce novum , aut in Eccleſia hactenus inuſita-
tum eſt decernendum , textu expreſſo *in Conc.
Trid. loc. cit. in fine*.

Epiſcopus approbare non poteſt in ordine 59
ad Cultum publicum Reliquias alicujus cum
fama Sanctitatis defuncti , & nondum *Cano-
nizati* , nec *Beatificati* : Hoc enim ſpectat ad
Romanum Pontificem . *Communis* , textu ex-
preſſo *in cit. cap. Cum ex eo* 2. *de Reliquiis* ,
& Veneratione Sanctorum , ibi : *Inventas de no-
vo Reliquias nemo publice venerari præſumat* ,
*niſi prius auctoritate Romani Pontificis ſint ap-
probatæ* . Nec obſtat textus Concilii Triden-
tini allat. *ſupra num.* 53. quia debet intelli-
gi de ſolis noviter inventis Reliquiis jam *Ca-
nonizatorum* , vel *Beatificatorum* , & allatus tex-
tus *citat. cap. Cum ex eo* intelligendus eſt de
noviter inventis , ſeu productis Reliquiis alicu-
jus cum fama Sanctitatis defuncti , & nondum
Canonizati , nec *Beatificati* , uti cum aliis recte
docet Fagnan. *in cit. c. Cum ex eo a num.* 5.
Barboſa *citat. allegat.* 97. *num.* 11. cum aliis
ibi citatis , Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 28.
& alii .

Cultu privato poſſunt coli Reliquiæ quæ- 60
cumque , tam antiquæ , quam novæ , non ſo-
lum *Canonizatorum* , *& Beatificatorum* , ſed
etiam cum fama Sanctitatis defunctorum , quam-
vis a nemine recognitæ , & approbatæ fuerint .
Communis , *arg. cit. cap. Cum ex eo* , ubi ſo-
lum prohibetur publicus cultus , & Veneratio ,
adeoque a ſenſu contrario conceſſus intelligi-
tur Cultus privatus , & Veneratio Servorum
Dei nondum *Canonizatorum* , nec *Beatifica-
torum* .

Reliquiæ antiquæ habendæ ſunt in ea vene- 61
ratione , in qua hactenus fuerunt . *Sac. Con-
gregat. Conc.* apud Bonacinam *in primum de-
calogi præceptum diſp.* 3. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 4.
verſ. Dixi , Barboſam *cit. allegat.* 97. *num.* 11.
*& in Summa Apoſtolic. dec. verb. Reliquiæ
Sanctorum n.* 3.

Quoad Reliquias eſt attendendum noviſſi- 62
mum Edictum emanatum pro veneratione Re-
liquia-

liquiarum &c. Vide verb. *Agnus Dei*, ubi afſertur ad litteram.

63 Reliquiæ non ſunt incenſandæ, niſi cum incenſantur Oblata. *Sacr. Congregat. Rit. in Lucana* 10. *April.* 1602. apud Barboſ. *in Summa loc. cit. num.* 10. & Sell. *in Select. Canonic. c.* 58. *n.* 3.

64 Corpora Sanctorum, & inſignes eorum Reliquiæ non poſſunt transferri de Civitate ad Civitatem, nec de Eccleſia ad Eccleſiam, inconſulta Sede Apoſtolica, Lambertin. *loc. cit. lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 21. *a num.* 10. *ad* 19. ubi *ſub n.* 13. dicit, ſic reſpondiſſe *Sac. Congreg. Conc. tom. 6. memorabilium pag.* 733. in Archiv. ibi enim ſic legitur: *An qui tranſtulerunt Corpus Sanctæ Chriſtinæ Virginis, & Martyris, inciderint in pœnam Excommunicationis; Sanctiſſimus Dominus Noſter reſpondit, transferentes non eſſe excommunicatos, ſed tamen obtinuit hodie ex Stylo talem translationem non eſſe faciendam, inconſulta Sede Apoſtolica*. Et infra *a num.* 14. refert exempla variarum ſimilium Translationum factarum ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ, & ſignanter Translationis Oſſium, & Reliquiarum Sancti Thomæ Aquinatis, Translationis Capitis Beatæ Nymphæ Virginis, & Martyris, & Translationis Capitis S. Guillelmi Ducis Aquitaniæ, Translationis Brachii S. Conradi Placentini, Translationis Brachii Sancti Bernardi.

65 Item transferri non poſſunt de loco ad locum Corpora, neque Reliquiæ Beatorum nondum Canonizatorum, nec fieri poteſt mutatio Capſæ, in qua eorum Oſſa recondita ſunt, niſi accedente Summi Pontificis, aut Sac. Congregationis Rituum auctoritate; d. Lambert. *loc. cit. c.* 21. *a n. 6. ad 9.* ubi refert varia exempla ſimilium Translationum factarum ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ, & ſignanter Translationis Beati, nunc Sancti Laurentii Juſtiniani, Translationis Beati, nunc Sancti Joannis a Cruce, Translationis Beati Ferdinandi III. Regis Caſtellæ, & Legionis

66 Item ſine licentia Papæ, aut Sacræ Congregationis Rituum transferri non poſſunt de loco ad locum Corpora Servorum Dei nondum Beatificatorum, nec Canonizatorum, in quorum Beatificationis, & Canonizationis Cauſis Sedes Apoſtolica jam manum appoſuit. Idem Lambertinus *loc. citat. cap.* 21. *a num.* 1. *ad* 5. ubi refert varia exempla ſimilium Translationum factarum ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ, & ſignanter Translationis Corporis Venerabilis Servæ Dei, nunc Beatæ Hyacintæ de Mareſcotti, Translationis Servi Dei, nunc Sancti, Joannis Franciſci Regis, Translationis Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis, translationis Servi Dei Caroli a Setia.

67 Translatio autem Corporum Servorum Dei nondum Canonizatorum, nec Beatificatorum, in quorum Cauſis non fuit adhuc ſignata *Commiſſio*, ſeu Sedes Apoſtolica nondum manum appoſuit, poteſt fieri de licentia Epiſcopi, ſeu Ordinarii. Idem Lambertin. *loc. cit. n.* 4. & alii paſſim.

68 Reliquiæ Sanctorum vendi non poſſunt. *Communis*, per text. *in cit. cap. Cum ex eo* 2. *de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, & l. Nemo* 3. *Cod. de Sacroſanctis Eccleſ.* Res enim Sacræ, quales ſunt Reliquiæ, non ſunt in dominio alicujus, nec pretii æſtimationem recipiunt, *l. Sacra* 9. *in fine*, *ff. de rerum diviſione*. Et quod Reliquiæ nullius ſint in bonis, expreſſe decrevit *Sac. Congreg. Rit. in Senogallien. Montis Bodii* 23. *Jun.* 1610. apud Barboſ. *in Summa loc. cit. num.* 5. & Sellium *loc. citat. cap.* 58. *num.* 4. adeoque vendi non poſſunt; Tum quia Spiritualia, & ſpiritualibus annexa vendi non poſſunt ſine labe Simoniæ, *cap. Querelam* 15. *de Simonia*. *cap. De Jure* 16. *de Jurepatronat.* Gloſſa communiter recepta *in cap. Cum ex eo*, *verb. Venales*, adeoque &c.

69 Furtiva ſubtractio SS. Corporum, vel Reliquiarum etiam devotionis cauſa facta, eſt peccatum Sacrilegii, niſi eſſent in locis Infidelium condita. Reliquiæ enim ſunt Res Sacræ. Sic Turrecremata *in c. Corpora Sanctorum* 37. *de conſecrat. diſt.* 1. *in reſponſ. ad* 3. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 45. *num.* 12. *in fine*, Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 33. Ferrand. *Diſquiſit. Reliq. lib.* 1. *cap.* 8. *art.* 2. Lambert. *loc. cit. lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 25. *n.* 21. per text. *in cap. Quiſquis* 17. *q.* 4.

70 Reliquiæ in Altari pro ejus conſecratione locandæ debent eſſe Sanctorum ab Eccleſia approbatorum. *Sac. Congr. Epiſc. & Regul.* 13. *Septembr.* 1593. apud Gavant. *in Manual. Epiſc. verb. Altare n.* 12. Barboſ. *in Summa loc. cit. n.* 4.

71 Corpora Sanctorum nondum Canonizatorum non poſſunt poni ſub Altari. *S. C. Epiſc. & Regul.* 10. *Jun.* 1586. apud Gavant. *loc. cit. verb. Reliquiæ Sanctorum n.* 12.

72 Quando exponuntur Reliquiæ, ultra lampadem, debent continuo ardere in Altari duo lumina, alias non exponantur. *S. Rit. Cong.* 22. *Joan.* 1701.

73 Reliquia Sancti, ad hoc ut de eo poſſit celebrari

Digitized by Google

lebrari Officium ; debet eſſe inſignis , ſcilicet Caput , Brachium , Crus, vel ea pars Corporis , in qua paſſus eſt Martyr ; dummodo ſit integra , & non parva , & ſit ex Sanctis approbatis , & poſitis in Martyrologio , & tunc celebratur Officium ſub rito duplicis Minoris, & recitatur Symbolum in Miſſa . *Sac. Rit. Congr.* 8. *Apr.* 1628.

74 Officium de Reliquia inſigni celebrandum eſt ſolum in Eccleſia, ubi eſt Reliquia ; Et ſi talis Eccleſia ſit Cathedralis , non propterea aliæ Eccleſiæ debent ſe in hoc conformare cum illa . *Sac. Rit. Congregat. in Calaguritana* 1. *Septembr.* 1611. & *in Conchen.* 12. *Martii* 1619.

75 Si vero Reliquia non ſit inſignis , non licet , nec eſt alterandum Officium , ſed recitandum, prout in Breviario Romano . *S. Rit. Cong. in Viterbien.* 1. *Sept.* 1612.

76 De Sancto , cujus habetur Corpus vel inſignis Reliquia , non poteſt fieri Officium , niſi conſtet de identitate , & niſi reperiatur in Martyrologio Romano : Reliquiæ vero a locorum Ordinariis approbatæ poſſunt exponi ad Fidelium venerationem . *Sac. Rit. Congr.* 19. *Octob.* 1691.

77 Feſtum , quod in aliqua Eccleſia celebratur ratione Corporis , vel inſignis Reliquiæ , non habet Octavam , niſi ſpecialiter concedatur a Sede Apoſtalica . *Sacr. Rit. Congr.* 12. *Aug.* 1613.

78 Qui recitat Officium de Sancto , de quo habet inſignem Reliquiam in propria Eccleſia , ſi celebret eo die in alia Eccleſia , debet omittere *Credo* . *Sac. Rit. Congregat.* 2. *Decemb.* 1684.

79 In illis Eccleſiis , in quibus Officium , & Miſſa de Beatis recitari , & reſpective celebrari poſſunt , licet eorum Reliquias exponere, Imagines , vel Simulacra ſuper Altari collocare , ac votivas Tabellas ibidem appendere . *S. Rit. Cong.* 17. *Apr.* 1660.

80 In Miſſis de Beatis non debet dici *Credo* , niſi adſit Reliquia . *Sacra Rit. Congregat.* 22. *Jul.* 1664.

81 Reliquiam deferre in Proceſſionibus pertinet ad Priorem Conventus , unde Reliquia ſumitur , ſed Regulares non parati debent in proceſſione cedere digniorem locum Clero Sæculari . *Sac. Rit. Cong. Rit. in Senogall. Montis Bodii* 25. *Sept.* 1605. & 19. *Apr.* 1608. & 23. *Januar.* 1610.

82 Reliquiæ non in Monaſteriis Monialium , ſed in exterioribus Eccleſiis aſſervari debent . *Sacr. Congr. Epiſc. & Regul. in Faventina* 7. *Mart.* 1617.

Reliquiarum Sanctorum Patronorum Civitatis Clavis una concedi poteſt Magiſtratui Sæculari ejuſdem Civitatis . *Sacr. Congr. Rit.* 8. *Maii* 1604. apud Barboſ. *in Summa loc. cit. num.* 9. Et *S. Congr. Epiſcop. in Civitatis Caſtellanæ* 6. *Apr.* 1696. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *n.* 39. ubi etiam de aliis Laicis . 83

Reliquia modica jam facta alienabilis , alicui Eccleſiæ , vel Oratorio donari poteſt . *Sac. Rit. Congr. in Aſten.* 8. *Jul.* 1602. Alias enim non poſſet alienari ſine beneplacito Sedis Apoſtolicæ, Barboſa , *loc. cit. n.* 6. & 7. cum Marco Antonio Genuenſi , Maranta , & Ricciol. ibi citatis. 84

Reliquias falſas exponere ad venerationem eſt peccatum Superſtitionis . La Croix cum Buſembaum *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 8. *verſ. Superſtitionem*, & alii paſſim . 85

Reliquiæ , & Oſſa Sanctorum radi non poſſunt , ut raſura detur cum potu infirmis , *Sacr. Congregat. Epiſcop. & Regular.* 17. *Decembr.* 1691. apud Gavant. *loc. cit. num.* 33. Immo Reliquiæ Sanctorum (præſertim inſignes) neque portari poſſunt ad Ægrotos . Concil. Provincial. Mediolanen. V. apud Gavant. *loc. cit. num.* 33. 86

In Altari , in quo eſt expoſitum SS. Sacramentum , non poſſunt exponi Reliquiæ Sanctorum . Sic in Inſtructione edita de mandato Clementis XI. *die* 20. *Jan.* 1705. §. 2. ibi : *Sopra l' Altare non vi ſi ponghino Reliquie de' Santi , o ſtatue de' medeſimi* . Vide verb. *Eucbariſtia ſub n.* 64. 87

In Tabernaculo , ubi aſſervatur SS. Sacramentum , non ſunt retinendæ Reliquiæ , nec Vaſa Sacrorum Oleorum , nec aliud : *Sacr. Cong. Rit.* 22. *Febr.* 1593. 88

Ad evitandas diſſenſiones , & contentiones inter aliqua totius Ordinis Fratrum Minorum membra circa ſolemnitates , picturas , & inſcriptiones Religioſorum , noviter Beatificatorum , & Canonizatorum , in Capitulo Generali Victoriæ celebrato die 23. Maii 1694. ſub titulo *Pro utraque Familia a n.* 41. *ad* 46. provide fuit ſtatutum ut infra . 89

„ Non ſine juſto animi angore perpendit „ Diffinitorium Generale , quanta in pluribus Provinciis evenerint ſcandala poſt novam aliquam Canonizationem ſervi Dei , „ qua Altiſſimus Ordinem noſtrum dignatus „ eſt decorare , cujus occaſione elapſis annis , „ vel ratione ſolemnizandi Canonizationis feſtum , vel vitam Sancti imprimendi , vel „ ejus imaginem , ſive ſculptam , ſive pictam „ cum aliqua intitulatione, inſcriptione, nar- 90

„ rativa ,

Digitized by Google

„ rativa, aut rethorica, compoſitione vulgan„ di, vel de eo prædicandi, vel Canonizatio„ nis Proceſſionem faciendi, vel aliud quid„ piam in ea ſolemnitate peragendi, lites, „ & diſſenſiones inter aliqua totius corporis „ Obſervantiæ membra in variis Provinciis „ exortæ, Fratrum turbationes, publica jur„ gia, mendacia utrinque forte vulgata, li„ bri & ſcripturæ a temerariis Auctoribus, „ tam proprio, quam alieno nomine, abſque „ legitima licentia impreſſi, plus damni, „ quam ædificationis apud Chriſtifideles con„ ciliavere.

91 „ Volens itaque Diffinitorium Generale ta„ libus in poſterum diſſonantiis, ſecundum „ Deum providere, conſulto, & mature de„ cernit, quod ſi ſervus Dei, de quo agatur „ cauſa Beatificationis, vel Canonizationis „ apud S. Sedem, aut qui a Summo Pontifi„ ce fuerit Beatificatus, vel Canonizatus, ſit „ ex obſervantia, & mortuus ſit filius alicu„ jus Provinciæ, vel Cuſtodiæ Obſervantis „ tam in actis cauſæ, quam in picturis, ſcul„ pturis, laminis, libris, ſcripturis, elogiis, „ & foliis, ac locis quibuſcumque, exprima„ tor quod ex Reformatis Ultramontanæ Fa„ miliæ explicetur, quod eſt ſtrictioris Ob„ ſervantiæ, vel Minorum Obſervantium Re„ formatorum. Sin autem fuerit ex Diſcal„ ceatis, vel Recollectis Provinciis hujus Ciſ„ montanæ Familiæ, dicatur Ordinis Minorum „ Obſervantium Diſcalceatorum, vel Recolle„ ctorum, quod etiam addatur, ſi dicatur ſtri„ ctioris Obſervantiæ, ita ut nunquam parti„ cularis ſtatus, in quo mortuus eſt Sanctus, „ ſive ſit Obſervantiæ, ſive Reformatorum, „ ſive Diſcalceatorum, ſive Recollectorum ta„ ceatur, aut ſtatus cum ſtatu confundatur.

92 „ Solemnitas feſti Beatificationis, ac Cano„ nizationis Servi Dei ad totum corpus Ob„ ſervantiæ pertinentis, & proceſſio in ea fie„ ri conſueta, prius fiat a Conventu illius „ membri, cujus ſervus Dei, dum viveret „ portio fuerat, videlicet Reformatorum, ſi „ mortuus eſt Reformatus; Obſervantium, ſi „ Obſervans, Diſcalceatum, aut Recollecto„ rum, ſi Diſcalceatus, vel Recollectus, in „ Cœlum migraverit. Et ſi plures fuerint ejuſ„ dem membri Conventus, prius fiat a prin„ cipaliori, deinde liberum ſit ceteris etiam „ alterius membri, etiam eodem tempore cum „ aliis Conventibus (non tamen cum princi„ paliori prædicto membro, ad quod Sanctus „ immediate pertinet) eam celebrare ſolem„ nitatem.

„ Ad Proceſſionem autem quæ a principa- 93 „ liori prædicto Conventu fiet, aliorum Con„ ventuum Communitates concurrere tenean„ tur, & ſub privatione officii, vociſque acti„ væ, & paſſivæ per triennium, Prælati cum „ ſuis familiis omnino conveniant.

„ Si vero in loco non extiterit Conventus 94 „ immediatioris Inſtituti illius novi Sancti, „ ſolemnitas, & Proceſſio, cui omnes alii in „ loco, vel Civitate coexiſtentes Conventus „ intereſſe, ſub iiſdem pœnis teneantur, fiat „ primo in Conventu Ordinis antiquioris, ex „ quocumque membro Obſervantiæ ſit, dum„ modo in omnibus Imaginibus, libris, & „ foliis exprimatur cujus membri de corpore „ Obſervantiæ Sanctus ille, vel Beatus in ſua „ pretioſa morte filius fuerit.

Quæ omnia pro illorum majori firmitate, 95 & perpetua obſervantia, ut refert Urſaya *tom. 1. par. 2. diſcept. 20. num. 79.* fuerunt ſpecifice confirmata a Sacr. Rit. Congregatione ſequenti Decreto: *Sacra Rituum Congregatio ſupraſcriptum ſtatutum benigne confirmavit, & contra ejuſdem tranſgreſſores ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ procedi poſſe decrevit.*

Die 9. Decemb. 1713.

G. Card. Carpineus Præfectus.
N. M. Tedeſchi Epiſcopus Liparitanus S. Rit. Cong. Pro ſecr.

Alia ad rem. Vide verb. *Imago*, verb. *Miraculum*, verb. *Sanctitas, Sancti*, & in *tom.* 8. 96 inter *Decreta* Sacr. Congregat. decretum ſub *num.* 598. ubi decernitur, quod Reliquiæ Sanctorum, quæ deferuntur in Proceſſionibus per 97 Civitates, & oppida, non debent deferri ſub Baldachino.

Addendum eſt ſequens Decretum quoad cul- 98 tum Coronæ ferreæ, quæ in Collegiata Eccleſia S. Joannis Baptiſtæ Mediolanen. Diœceſis aſſervatur.

„ Cum Modoetiæ in Eccleſia Collegiata S. „ Joannis Baptiſtæ ab antiquiſſimo tempore „ inter cæteras Sanctorum Reliquias Corona „ Ferrea, uno ex Clavis Domini Noſtri Je„ ſu Chriſti, ut pie creditur in laminam, ſi„ ve circulum compacto exornata aſſervare„ tur: Cumque Anno 1687. D. Tancredinus „ Viſitator cultum eidem Coronæ antea præ„ ſtitum, quouſque a clar. mem. D. Card. „ Vicecomite tunc Mediolanen. Archiepiſco„ po, aliter decerneretur, Decreto ſuſpende„ rit; idem vero Cardinalis Archiepiſcopus „ rei gravitate perpenſa anno 1688. recurſum „ ad

Digitized by Google

„ ad Apoſtolicam Sedem habendum eſſe, ab
„ eaque deciſionem expoſtulandam edixerit;
„ Modoetienſes vero actis nonnullis in Curia
„ Archiepiſcopali tunc peractis uſque modo ſi-
„ luerint, ac ſolummodo tribus ab hinc an-
„ nis Sacr. Rituum Congregationi pro præ-
„ dicta Deciſione ſupplicaverint: Hinc audito
„ prius R. P. D. Calcho Epiſcopo Lucano,
„ tunc Vicario Capitulari Mediolanen. deinde
„ vero Eminentiſſimo, & Reverendiſſimo D.
„ Cardinali Odeſcalco moderno Archiepiſcopo
„ Mediolani, ac poſtremo, tam in voce
„ quam in ſcriptis R. P. D. Proſpero de Lam-
„ bertinis Fidei Promotore, Eminentiſſimus,
„ & Reverendiſſimus D. Cardinalis Ptolomæus
„ infraſcripta dubia declaranda propoſuit, vi-
„ delicet.

„ Primum. An Capitulo Collegiatæ S. Joan-
„ nis Baptiſtæ Modoetiæ liceat Coronam Fer-
„ ream, de qua agitur, retinere intus Cru-
„ cem, in qua fuit repoſita inſimul cum aliis
„ reliquiis, & publicæ Venerationi exponere?
„ & quatenus negative,

„ Secundum. An ſaltem eidem Capitulo
„ liceat dictam Coronam Ferream exponere
„ in altari Majori, & proceſſionaliter defer-
„ re, prout olim practicabatur, in caſu &c.

„ Et ſacra eadem Congregatio re mature
„ diſcuſſa, viſiſque eorum juribus, reſpon-
„ dendum cenſuit.

„ Ad primum *Affirmative.*

„ Ad ſecundum proviſum in primo, & ita
„ declaravit Die ſeptimo Aug. 1717.

„ Et facta deinde per me Secretarium de
„ prædictis Sanctiſſimo D. N. relatione, San-
„ ctitas ſua benigne annuit. Die 10. ejuſdem
„ menſis, & anni 1717.

99 Nomina Sanctorum ſepulcris impreſſa, pro-
pria cenſeri debent. Benedict. XIV. in Ap-
100 pendice Conſt. incip. *Soror Imelda* §. 7. No-
mina quædam appellativa, *Juſti*, videlicet,
Candidi, *Victoris*, & ſimilium, Sanctis ſine
proprio nomine repertis, ignotis, ſive bapti-
zatis, quorum corpora a Catacumbis, ſeu
Cœmeteriis extrahuntur, recte imponuntur.
Idem *ibid.* §. 3.

VESTIS.

FEmina non poteſt uti veſte virili, nec vir
1 veſte feminea, & hoc ſi fiat ſine prava
intentione, periculo ſcandali, & libidinis, erit
tantum peccatum veniale; alias mortale. Vi-
de verb. *Habitus n.* 50.

Seculares utentes veſtibus Religioſis ignomi- 2
nioſe in ludis, vel in laſciviis, peccant mor-
taliter, & incurrunt graves pœnas, & poſſunt
puniri per Judices Sæculares. Vide d. verb.
Habitus n. 47. Unde Concilium Mediolanenſe 3
1. *part.* 2. *tit. de Clericorum veſtitu* expreſſe
ſtatuit, quod induentes veſtes Religioſorum
ad Maſcheras gravi pœna puniantur, & etiam
illi, qui eas commodant. Et Urſaya *Inſt.* 4
Crim. lib. 2. *n.* 112. cum aliis ibi citatis ob-
ſervat, quod verbum *Maſchera* derivat a di-
ctione *Maſcha*, quæ apud Longobardos ſigni-
ficat Lacedæmones, & Lamias, exinde infe-
rendo ſolum nomen Maſcheræ horridum, &
pernicioſum eſſe.

Hinc locorum Ordinarii, aliique Prælati 5
Regulares non debent dare licentiam, nec per-
mittere, quod Moniales tempore Bacchana-
lium, recreationis gratia, proprias Religioſas
veſtes dimittant, & aſſumant alienas Maſche-
ras, *Sac. Cong. Epiſc. & Regul. in Ferrarien.*
27. *April.* 1664.

Veſtes Sacræ non poſſunt amplius converti 6
in uſus profanos, quia ſemel Deo dicatum
non eſt ad uſus humanos ulterius transferen-
dum, textu expreſſo *in cap. Semel* 51. *de Re-
gul. Juris in* 6. & concordat *cap. Quæ ſemel*
4. *cap.* 19. *qu.* 3. Nec ad alios uſus, quam 7
quibus dedicatæ ſunt, transferri debent, *cap.
Veſtimenta* 42. *& cap. Ad nuptiarum* 43. *de
conſecrat. diſt.* 1.

Veſtes Sacræ, cum fuerint vetuſtate con- 8
ſuntæ, incendio dandæ ſunt, & Cineres in
Baptiſterio, vel alio loco abdito, & honeſto
condi debent, *cap. Altaris palla* 37. *de conſe-
crat. diſt.* 1.

Clerici quibus veſtibus uti debeant? Vide 9
verb. *Clericus art.* 1. *a num.* 13. *uſque in finem.*

Veſtis Clericorum uſque ad annum 500. nul- 10
latenus diſtincta erat a veſtibus Laicorum. Ur-
ſaya *in Miſcellaneo* 2. *litt. V. num.* 24. ex Tho-
maſſino *de veteri, & nova Eccleſiæ diſciplina.*

Quæ ſint veſtes neceſſariæ pro celebratione 11
Miſſæ? Vide verb. *Miſſa art.* 10.

Quis poſſit illas benedicere? Vide verb. 12
Benedictio art. 1. *a n.* 17. *ad* & Verb. *Vaſa
Sacra n.* 2. *&* 3.

Illicitum eſt uti veſtibus infidelium, quæ 13
alium uſum non habent, quam quod ſint ſi-
gna falſæ Religionis, ſeu falſi Cultus. At ve-
ro licitum eſt uti infidelium veſtibus, quæ
alium aliquem uſum habent, quam profiten-
dæ falſæ Religionis, aut falſi Cultus, præfer-
tim

Digitized by Google

tim ſi ſubſit juſta cauſa, v. g. ad evitandum aliquod grave periculum, ad eludendos hoſtes, ad obtinendam victoriam, vel propter defectum alterius veſtimenti, & hujuſmodi (*). *Communis*, cum S. Thoma. 2. 2. *quæſt.* 169. *art.* 2. *ad* 3. ubi ſic expreſſe dicit: *Poteſt tamen quandoque hoc fieri ſine peccato propter aliquam neceſſitatem, vel cauſa ſe occultandi ab hoſtibus, vel propter defectum alterius veſtimenti, vel propter aliquid aliud hujuſmodi*. Et ad id faciunt duo ſequentes verſiculi relati a Gloſſa *in cap. Clericus* 5. *de vita, & honeſtate Clericor. verb. Relaxaverint*, ibi:

Tutius ut peterem Laici ſub imagine Romam,
Fas fuit, ut ſinerem luxuriare comam.

14 Afferuntur alii notabiles verſiculi quoad veſtem, relati ex aliis ab Urſaya *in Miſcellaneo* 2. *litt. V. n.* 26. ibi.

Vir bene veſtitus pro veſtibus eſſe peritus
Creditur a mille, quamvis idiota ſit ille.
Si careas veſte, nec ſis veſtitus honeſte,
Nullius es laudis, quamvis ſcias omne quod audis.

15 Quidam Theologus, qui prius humiliter indutus, male fuerat receptus in ſuo Monaſterio, rediens deinde cum pretioſa Cappa, ſplendide receptus, & honorifice tractatus fuit, qui poſtea in Capitulo multas gratias agit Cappæ ſuæ. Fagnan. *in c. Epiſcopalia n.* 32. *de privileg.* Urſaya *Miſcellan.* 2. *litt.* C. *n.* 33.

16 Alia ad rem. Vide verb. *Benedictio*, verb. *Clericus*, verb. *Habitus*, verb. *Femina*, verb. *Miſſa*, & verba. *Paramenta*.

Affertur noviſſimum Edictum, quo ſub certis pœnis præcipitur Cadavera Eccleſiaſticorum in funeralibus Officiis exponi induta Sacris veſtibus eorum Ordini congruentibus, & cadavera quorumque etiam Nobilium, & Magnatum deferri ad Eccleſiam cum feretro præcedente Cruce; non autem cum rhedis aliiſve vehiculis. 17

Gaſperro per la Miſericordia di Dio Veſcovo di Sabina della S. R. C. Card. di Carpegna, della Santità di noſtro Signore Vicario generale ec.

Avendo la Santità di noſtro Signore ſotto li 9. del proſſimo paſſato meſe fatto alcune proviſioni circa le Proceſſioni de' Funerali, e l'eſpoſizioni di Cadaveri nelle Chieſe, quali di nuovo conferma, e volendo, che in tutta la Funzione delli detti Funerali, ed Eſequie ſi oſſervi puntualmente il Rito di queſta Santa Romana Chieſa, ordina a tutti i R. R. Parochi, Superiori delle Chieſe Secolari, e Regolari, ed in qualſivoglia modo privilegiati, Sagreſtani, ad altri a chi ſpetta, di non permettere, che li Cadaveri degli Eccleſiaſtici Secolari, particolarmente de' Sacerdoti come anche de' Diaconi, e Suddiaconi ſi traſportino dalle prorie Caſe alle Chieſe, ovvero in queſte ſi eſponghino veſtiti di qualunque altro abito ſia di conpagnie, o Religioni, ma con le veſti Sacre ſecondo il loro Ordine in conformità della diſpoſizione del Rituale Romano *tit. de Exequiis* ſotto pena alli ſuddetti della perdita di tutti gli emolumenti funerali, ed altre a noſtro arbitrio.

Di

Nota Rom. Theologi.

(*) Veſtes infidelium, aut nationales ſunt, vel Religionis diſtinctivæ, vel denique falſæ Religionis proteſtativæ. Nulli dubium, quin primi generis veſtes adhiberi queant, ſemota quacumque culpa, quemadmodum inconcuſſum eſt apud Theologos omnes, ſi unum vel alterum excipias, numquam licere uti veſtibus tertii generis, cum in ſe falſæ Religionis profeſſionem includant. Moveri dumtaxat poſſet controverſia de veſtibus ad ſecundum genus ſpectantibus. Diſceptarunt olim Theologi, uti videre licet apud Cardinalem de Lugo in *Tractatu de Fide*, *quæſt.* 14. *ſect.* 5. Enim hodie extra controverſiæ aleam eſt poſitum, illicitum prorſus eſſe talibus veſtibus uti, quacumque ex cauſa, niſi forte in Theatris, aliiſque ſpectaculis.

Ita concludit Bened. XIV. *De Syn. Diœc.* L. XIII. Cap. 20. *num.* 25. *Si quod adſit*, inquit, *indumenti genus, quod ex forma, uſu, aliiſve adhærentibus circumſtantiis, habeatur veluti teſſera, ſive nota, quæ Religionem a Religione ſecernat, numquam eo uti licebit*. Ratio intrinſeca eſt, quia hæc important ſimulationem Religionis, quæ mendacium includit. Mendacium porro ſemper eſt malum, nec unquam cohoneſtari poteſt, & a fortiori cum de Fide agitur. Hac doctrina corrigenda eſt Ferraris ſententia ſub hoc numero explicata, ubi perperam adducitur S. Thomæ patrocinium, qui in loco citato loquitur de veſtibus mulierum.

Ii 4

Digitized by Google

Di più ordina la Santità ſua, che nel traſportare dalle Caſe alle Chieſe li Cadaveri di tutte le perſone di qualſivoglia ſtato, grado, e condizione, anche titolate, o ſia di giorno, o di notte con la dovuta licenza, ſi oſſervi parimente la diſpoſizione del detto Rituale Romano *nel tit. ſuddetto* §. *Conſtituto tempore*: che ſi portino proceſſionalmente con la Croce avanti *Parocho præcedente feretrum cum luminibus*, e però proibiſce di traſportarli in qualſivoglia altra maniera, particolarmente dentro li Cocchj, o Carrozze, ſotto pena alli Eredi in caſo di contravenzione di Scudi 500. da applicarſi in opere pie, ed al Parroco, ſe ciò permetterà, della perdita delli emolumenti, che ſe li devono, ed altre a noſtro arbitrio. Dato queſto dì 4. Febbraro 1705.

18 Catechumeni non ante, ſed poſt Baptiſmum veſte candida ſunt induendi, *c. Poſt Baptiſmum* 91. *& c. Accepiſti* 92. *diſt.* 4. *de Conſecr.* Et ſic expreſſe ſtatuit Bened. XIII. in Conc. Rom. tit. 26. *de Baptiſmo c.* 2.

19 Veſtis talaris uſus an, quibus, & ſub qua pœna præcipi valeat ab Epiſcopis? Quamvis enim Sacrum Concil. Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *de Reformat.* verbis expreſſis non injunxerit Eccleſiaſticis perſonis uſum veſtis talaris, ſed ſolum juſſerit deferri habitum *eorum Ordini & Dignitati congruentem, & juxta Epiſcopi ordinationem ac Mandatum*: Nihilominus *Sacr. Congregat. Concil.* rata ſemper habere conſuevit Epiſcoporum Decreta de uſu Veſtis talaris; Et præſertim *in Hortana* 8. *Julii* 1690. ubi propoſito dubio, *An Edictum, ſeu præceptum Epiſcopi ſuſtineatur?* Reſcriptum fuit, *Secretario, Ad mentem, quæ ſic explicata fuit; ſuſtineri Edictum, Sacerdotes teneri ſemper incedere in habitu talari, & Clericos maxime in functionibus Eccleſiaſticis; & quoad pœnas Epiſcopus moderate procedat*, ut in *lib.* 40. *Decretor.* pag. 435. Rurſus in *Oſtunen. Synodi* 6. *Jul.* 1697. *ad VII. dub.* Reſpondit, *ſervandum eſſe Decretum proxime relatum in Hortana*, ut in *lib.* 47. *Decret. poſt pag.* 294 Sic quoque in *Mileritana Synodi* 4. *Junii* 1707. *ad XXVII. dub.* prodiit Reſcriptum, *Conſtitutionem Synodalem ſuſtineri cum licentia tamen gratis danda*, ut in lib. 57. *Decretal. pag.* 205. Itidemque in *Ruben. Habitus talaris*, dubium hoc, *An Edictum ſuper delatione habitus talaris in Eccleſiis, illarumque ingreſſu, & egreſſu ſuſtineatur?* Ita reſolutum fuit; *ſuſtineri moderatis pœnis arbitrio Eminentiſſimi Præfecti*, qui ſic declaravit; *Nos ad mentem ejuſdem Sacræ Congregat. Nobis expreſſam, declaramus a ſupradicto Edicto Epiſcopi delendas eſſe contra inobedientes, videlicet quoad Sacerdotes pœnam ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ; Quoad Clericos, pœnam quod non poſſent promoveri ad Ordines Sacros, nec admitti ad Beneficia, quamvis de jurepatronatus; & quoad Sacriſtas, pœnam ſuſpenſionis; & reſpective quoad Clericos, pœnam interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ. Et loco prædictarum pœnarum mulctandos eſſe in quinque libris ceræ albæ laboratæ, & in ſubſidium ſuſpenſionis, & interdicti, ferendæ ſententiæ reſpective*; ut in *lib.* 58. *Decret. pag.* 288. Recentius vero in *Sorana Edicti* 20. *Maii* 1719. reſcriptum fuit, *Servandum eſſe Edictum* ut in *lib.* 69. *Decret. pag.* 291. Et denique *in Marſicen.* cum Epiſcopus ſimile promulgaſſet Edictum; ſed dum Clerici ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem eſſent promovendi, exigeret ab eis juſjurandum de Edicto obſervando, *Sacra Congregat. die* 15. *Decembr.* 1631. Reſcripſit: *Servetur Edictum Epiſcopi, ſed non exigatur præſtatio Juramenti*. Et in *Salernitanæ Edictorum* 27. *Septembris* 1732. *ad* 3. *dub. An Dignitates, & Canonici Cathedralis cogi poſſint ad incedendum in habitu talari uſque ad occaſum ſolis excepta tamen occaſione eundi ad loca ruralia; & quatenus affirmative?* Reſpondit: *Affirmative*. Et conſimiliter reſpondit *Sacra Congregat. Epiſcopor. & Regular. die* 1. *Octob.* 1728. *in Monopolitana* approbando hujuſmodi Edictum ab Epiſcopo latum. Sic expreſſe apud *Tomum quintum Theſauri Reſolutionum Sacræ Congregation. Concilii in Salernitana Edictorum*.

Et apud Urſayam *tom.* 5. *part.* 2. *diſceptat.* 20
18. *num.* 68. habetur hæc celebris reſolutio *Sacræ Congreg. Epiſcop. & Regular. in Callien. Synodi* 20. *Januar.* 1720. in qua multa fuerunt reſoluta dubia; & ad rem dicta die 20 Januarii 1720. fuit Epiſcopo Callienſi ſcripta Epiſtola vulgari idiomate inter alia continens, ut ſequitur. *Che precetti a tutti gli Eccleſiaſtici di dover veſtire con abiti lunghi fino a' piedi, quando celebrano la Santa Meſſa, o intervengono nelle Sagre funzioni ſolamente, tanto di eſtate, come d'inverno, ſotto pena di ſei giorni di carcere formale per ciaſchedun volta, che ſi contravenga; e quando vi foſſero recidivi, poſſa eſtendere detta pena anche fino a dieci giorni; Tollerando però che quando non intervenga a dette Funzioni Eccleſiaſtiche, poſſano uſare Abiti più corti, purchè ſieno decenti e modeſti, e che proibiſca a' Chierici poter uſare Abiti ſecolareſchi, con Manicone, e Saccocoie alla moda,*

ſotto

Digitized by Google

ſotto pena di due libre di cera bianca lavorata per ciaſcheduna volta.

21 Affertur lepida obſervatio de veſte talari, ratione cujus multi ſine Abbatia paſſim vocantur Abbates, teſte Lubin. *de Abbat. Ital. in Monit. ad Lectorem*, §. *de Abbatum numero*, ſequentibus verbis, *His vero noviſſimis temporibus, tum curialium vanitate, tum adulatione amicorum, & plebis ignorantia infinitus evaſit, ut ſtultorum, ſic Abbatum numerus, adeout homo talari veſte indutus, ab omnibus Abbas æſtimetur, & appellatur, qui fatuorum more ſibi blandiens, de vano titulo gloriatur, & ex ſolius familiæ nomine nova, ſed chimerica creditur Abbatia.* Indeque in Urbe lepide diſtinguntur Abbates in duas ſpecies, quarum una creatur a Dataria, alia vero a Sartoribus, qui eo ipſo, quod alicui habitum Eccleſiaſticum faciunt, dicuntur ei dare titulum, ſe faciendi vocare Abbatem: Quapropter S. M. Innocentius XI. cuidam nobili Romano petenti Eccleſiaſticum Beneficium, eo prætextu, ut poſſet denominari Abbas, ſerio reſpondit, non eſſe opus ad dictum effectum obtinere aliquod Beneficium, ex quo ſatis erit, habitum deferre Eccleſiaſticum; Sic expreſſe refert, & ſequitur Urſaya *lib. 3. Inſtit. Crim. tit. 4. num. 5. & 6.* improbans cum aliis, quod jam omnes Presbyteri ratione ſolius veſtis vocentur Abbates.

22 Sacræ veſtes cujuſque dignitatis, ſeu Ordinis geſtandæ ſunt a Clericis Synodo intereſſentibus, ut ex antiquis Synodorum Conſtitutionibus & more moderno erudite tradit Benedictus XIV. *De Synodo Diœceſana lib. 3.*
23 *cap. 11. num. 1. 2. & 3.* Et in primis Epiſcopus in Congregationibus antiſynodalibus in ædibus Epiſcopalibus fieri ſolitis præſidet indutus habitu Prælatitio, Rocchetto ſcilicet, & Mozzetta; Cum ad Eccleſiam accedit Synodum incæpturus, aut proſecuturus incedit indutus Cappa; priuſquam preces recitet, quæ cujuſque ſeſſionis initio dicendæ ſunt, præter ſuperpelliceum, amictum, & ſtolam, induit Pluviale rubeum. In ſolemni ſupplicatione, ſeu Proceſſione, quæ cum univerſo Clero in Synodi initio, & fine per Urbem inſtitui ſolet, pergit indutus alba, ſtola, Pluviali rubeo, Mitram pretioſam, & Paſtoralem baculum deferens, & has eaſdem veſtes in Seſſionibus Synodalibus retinet. Idem *loc. cit. num. 3. ex Cæremoniali Epiſcop. lib. 1. cap. 31.* & Gavant. *in praxi Synodi Diœceſanæ*
24 *cap. 13.* Secunda autem die Synodi recitat conſuetas preces Defunctorum in Pluviali nigro; & tertia die aſſiſtit Miſſæ cum Stola, & Pluviali albo. Idem *lib. 6. cap. 1. num. 4.*

Pallium vero nec Archiepiſcopus, nec Epiſcopus 25
jus Pallii habens, geſtare poſſunt extra Eccleſiam, & extra Miſſarum ſolemnia. Idem *lib. 3. cap. 11. num. 4.* Vide tradita *in tom. 1. verb. Archiepiſcopus art. 3. num. 23. ad 25.*

Nec in omnibus Miſſis; ſed Archiepiſcopus 26
eo uti poteſt dum ſolemnem Miſſam celebrat in Synodo Provinciali. Idem *ib. n. 6.* & expreſſe *Cæremonial. Epiſcop. lib. 1. c. 31.* ibi: *Cantabitur Miſſa de Spiritu Sancto ſolemniter per Archiepiſcopum, qui in ea utitur Pallio.*
Et de facto in Conciliis Provincialibus Pallio 27
uſos fuiſſe S. Carolum Bottomæum Mediolani, & Benedictum XIII. dum erat Archiepiſcopus Beneventi, tradit Card. Petra *tom. 5. in Conſt. 3. Pii II. ſect. unica n. 32.* Vide d. *tom. 1. verb. Archiepiſcopus art. 3. num. 27.* In Miſſa
autem ſolemniter celebranda in Synodo Diœ- 28
ceſana, nec Archiepiſcopus, nec Epiſcopus Pallii uſum habens, poteſt ipſo uti, ut indubitanter aſſerit idem Benedict. XIV. *cit. lib. 4. c. 11. n. 6.* dicens expreſſe, quod Pallii uſus pro die Synodi Diœceſanæ nuſquam reperitur Archiepiſcopo, aut Epiſcopo uſum Pallii habenti conceſſus. Unde Gavant. *in praxi Diœceſanæ Synodi c. 13. ſatis* appoſite ſcripſit: *Habitus Epiſcopi in Miſſa Synodali erit Pontificalis, & coloris rubei. Si celebrat ſolemniter, aſſumit omnia paramenta uſque ad Pallium excluſive.* Quod etiam notavit Pax Jordan. *tom. 2.*
lib. 8. tit. 2. num. 92. Epiſcopus etſi Miſſam 29
in Synodo non celebret, omnia habere debet Pontificalia ornamenta, eique aſſiſtunt Diaconus, & Subdiaconus cum Dalmaticis; Idem *ibid. num. 9.* Qui tamen *lib. 5. cap. 1. nu. 3.*
vult, quod Epiſcopus per ſeipſum Miſſam ce- 30
lebret, ut illi imponit recens Pontificale, quod prodiit auctoritate Clementis VIII. ubi Epiſcopo, & non alteri dicitur: *Paratur in Sede, celebrat Miſſam de Spiritu Sancto.* Nec ſa-
tis eſt, ut Epiſcopus Miſſam privatam fa- 31
ciat, ſed omnino decet, ut ſolemni, & Pon-
tificali ritu celebret. Siquidem S. Carolus Bor- 32
romæus, in Concilio Provinciali Mediolanenſi IV. *par. 2. titul. Quæ pertinent ad Sanctiſſimum Miſſæ Sacrificium pag.* 152. dies enumerans, quibus Epiſcopus *Patrum monumentis, & veteri, eoque comprobato ritu, Cæremonialiumque Romanarum Codice*, Sacra Myſteria ſolemni celebritate, & Pontificio apparatu perficere debet, primam quoque Diœceſanæ Synodi diem inter illas recenſet. Sic ille expreſſis verbis.

Vicarius Generalis in Synodo Diœceſana, ſi 33
Pro-

Protonotarius ſit Apoſtolicus, utitur veſtibus
hujus muneris, Rochetto ſcilicet, & Mantel-
leta. Et ſi ea careat prærogativa, utitur ve-
ſtibus quibus par Urbem incedere ſolet. Si au-
tem ſit de gremio Capituli, in Miſſa, & ſo-
lemni ſupplicatione utitur veſtibus Canonicali-
bus; In ſeſſionibus vero Synodalibus, illis de-
noſitis, proprias aſſumit. Idem *ib. n.* 7. ex
Gavanto *cit. c.* 13. *n.* 11. *&* 12.
34 Dignitates Cathedralis, Epiſcopo ſolemniter
celebranti aſſiſtunt indutæ Pluviali; Canonici
Presbyteri Caſula, Diaconi, & Subdiaconi Dal-
maticis, ubi juxta Tridentini Decretum *ſeſſ.*
24. *c.* 12. *de reformat.* ſit facta Præbendarum di-
viſio. Ubi autem ea diviſio nondum eſt facta,
omnes Canonici uti ſolent Pluviali. Idem *ib.*
n. 8. ex Gavanr. *l. c. n.* 2. Coadjutores Cano-
35 nicorum Eccleſiæ Cathedralis utuntur veſti-
36 bus, quibus in Choro uti conſueverunt. Vica-
rii Foranei, & Archipresbyteri, ſeu Præpoſiti
rurales in aliquibus Diœceſibus, aut Pluviala,
aut aliud ornamentum aſſumunt quo a cœte-
ris diſtinguantur; In aliis autem nullum ob-
37 tinent ſpeciale Inſigne. Parochi quoque alicu-
bi præter ſuperpelliceum, ſeu Cottam, geſtant
Capuccium, alibi Stolam. Cœteri de Clero
utuntur duntaxar ſuperpelliceo. Idem *ibid. num.*
38 8. ex Gavant. *cit. cap.* 13. Recte tamen cum
ipſo concludens, ſtandum eſſa in his omnibus
locorum conſuetudini.
39 Si Epiſcopus in Synodo Miſſam privatim,
vel nullatenus celebret (quod tamen juxta
ſupra tradita, improbatur) Canonici Cathe-
dralis utuntur dumtaxat veſtibus Choralibus.
Et ei intereſſenti ur debet Synodo omnibus or-
nato Pontificiis inſignibus, aſſiſtunt Diaconus,
& Subdiaconus cum Dalmaticis, perinde ac ſi
Miſſam celebranti inſervirent, ut præſcribitur
in Pontificali Romano; Idem *ib. nu.* 9. Gavant.
40 & Pax Jordan. *loco cit.* Dignitates, & Cano-
nici Cathedralium habentes per Apoſtolicum
privilegium uſum Pontificalium, in Synodo,
dum Epiſcopus Miſſam celebrat, Proceſſio pe-
ragitur, & Synodales ſeſſiones habentur, poſ-
ſunt uti ſola Mitra cum Veſtibus aliorum Ca-
nonicorum propriis, non vero cum aliis indu-
mentis Pontificalibus; Cum enim Præpoſitus
Collegiatæ Sanctæ Agathæ Civitatis Cremonæ
vellet Cremonenſi Synodo intereſſe indutus
Pontificalibus ornamentis, quorum uſum illi
cœteroquin competere nullus dubitabat, eique
opponeret Epiſcopus, propoſito dubio in Sacra
Congregatione Concilii: *An Præpoſitus S.
Agathæ poſſit ultra uſum Mitræ in Cathedrali,
& actionibus Synodalibus uti baculo, aliiſque
Pontificalibus ex laminis aureis, cum ſeparato
genuflexorio, & Sede occaſione celebrationis Miſ-
ſæ in Synodo?* Sacra Congregatio die 5. Apri-
lis 1720. Reſpondit, *Negative, excepto uſu Mi-
træ ſimplicis in actibus Synodalibus tantum.*
Iterumque cauſa propoſita dia 4. Auguſti 1733.
Sacra Congregatio ſtetit in decis, excepta quali-
tate Mitræ, quam dixit poſſe a Præpoſito ge-
ſtari aurifriſiatam. Idem *ibid. num.* 11. *&* 12.
ubi ſubjungit, quod credere fas eſt, ideo quoad
hoc Sacram Congregationem ſententiam mu-
taſſe, quia deprehenſum fuit Præpoſitum exem-
ptum eſſe ab Epiſcopi juriſdictione. Cæteri 41
quippe Mitræ uſum ſibi a Sede Apoſtolica
conceſſum habentes, ſi Epiſcopi juriſdictioni
ſubjaceant, in Epiſcopali Synodo Mitram ſim-
plicem dumtaxat, & non aurifriſiatam geſta-
re permittuntur, juxta apertam deciſionem
Clementis IV. in cap. *Ut Apoſtolicæ, de pri-
vileg. in* 6. ibi: *De Fratrum noſtrorum conſi-
lio, præſenti Decreto ſtatuimus, ut Abbates, &
alii, quibus Mitræ uſus eſt ab eadem Sede con-
ceſſus, Exempti quidem in Provincialibus Con-
ciliis, & Epiſcopalibus Synodis (quibus nonnul-
li eorum intereſſe tenentur) Mitris tantummodo
aurifriſiatis, non tamen aureas, vel argenteas
laminas, aut gemmam habentibus, uti poſſint.
Non exempti vero ſimplicibus, & albis, ac pla-
nis utantur. In aliis vero locis exemptis, &
non exemptis, Mitris liceat illis uti, prout con-
ceſſa eis ab eadem Sede Indulta permittunt.* Un-
de Canonici, & alii, qui nobiliori Mitra in
aliis actibus, & functionibus Eccleſiaſticis ex
privilegio utuntur, ſi eamdem in Synodo de-
ferre geſtiant, concludenter probare debent, id
etiam honoris ſibi ſpecialiter, & expreſſa, &
quidem poſt Clementum IV. fuiſſe a Sede Apo-
ſtolica conceſſum.
Veſtis Clericorum ſtatui conveniens eſt Ta- 42
laris. Hinc fere omnia celebrata Concilia poſt
Tridentinum Clericos coegerunt ad geſtandam
veſtem talarem, & quidem nigri coloris; In
Concilio Provinciali Mediolanenſi 1. *part.* 2.
Sanctus Carolus Borromæus de Clericorum Ve-
ſtitu loquens ait (*Part.* 1. *Act. Eccleſiæ Me-
diolanenſ. pag.* 18.) *in omni veſtitu color tan-
tum niger adhibeatur .... externa veſtis ſim-
plex, & talaris eſt.* In Concilio Mediolanenſi
anni 1570. *tit. de vita, & honeſtat. Clericor.
cap.* 3. (*tom.* 10. *collect. Hard col.* 1195.) ju-
bentur Clerici majorum Ordinum, cum in pu-
blicum prodeunt geſtare *veſtem talarem*. Con-
cilium Remenſe anni 1583. *tit. de Clericis in
genere num.* 8. (*ibid. col.* 1292.) *Veſte Eccle-
ſiaſtica, eaque talari, ac decenti utantur omnes*
Cle-

Digitized by Google

Clerici. Concilium Burdigalenſe ejuſdem anni
cit. 1. *ſeſſ.* 21. (*ibid. col.* 1359.) *cap.* 2. *Ve-
ſtes eorum ſint talares*: Quodque notabilius eſt,
Concilium Provinciale Narbonenſe *anni* 1602.
cap. 41. (*tom.* 11. *collect. Hard. col.* 44.) Cle-
ricos etiam noctu incedentes ad deferendam
veſtem talarem coegit: Noctu incedentes, ex
rationabili cauſa, togas talares deferent. Con-
43 ciliis Provincialibus concinunt innumeræ Syno-
di Diœceſanæ congeſtæ a Genetto *Theolog. mo-
ral. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 9. *& in Appendic.
ad Synodum Fulginatenſem Epiſcopi Baptiſtelli*
44 *pag.* 172. *& ſequent.* Unde Sacrorum Canonum
rigorem non augent, ſed emolliunt Synodales
Conſtitutiones, quæ obligationem deferendi ve-
ſtem talarem a pluribus Conciliis omnibus Cle-
ricis generatim impoſitam, ad ſolos limitant
Clericos majorum Ordinum, aut Eccleſiaſti-
45 cum Beneficium poſſidentes. Et majori adhuc
indulgentia lenitum reputari debet Epiſcopale
Edictum, ſolos compellens Sacerdotes ad eam
ſaltem induendam, cum Eccleſiam ingrediun-
tur Sacris operaturi, cujuſmodi eſt illud quod
promulgavit Benedict. XIV. uti Archiepiſco-
pus in Diœceſi Bononienſi. Sic idem expreſſis
verbis *loco cit. lib.* 7. *cap.* 19. *n.* 3. *&* 4. Qui
46 *ibid. n.* 1. teſtatur quod Eccleſiaſtici omnes,
qui adverſus conſimiles ſanctiones uti nimio
rigore conſperſas dictitantes provocarunt ad Sa-
cram Congregationem Concilii, ſemper ſuccu-
buerunt, uti videre eſt in Notificatione 81. &
in Epiſtola Paſtorali bon. mem. Cardinalis Lan-
fredini *edit. in Civitate Æſina* 1740. *pag.* 187.
& ſequent.

47 Et quidem merito ſuccubuerunt reclamantes
contra tam juſtas ſanctiones; immo ſevere pu-
niri deberent qui veſtes proprio non congruen-
tes Ordini deferunt, contra expreſſum Decre-
tum Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de
reformat.* ibi: *Quia vero, etſi Habitus non fa-
ciat Monachum, oportet tamen Clericos veſtes
proprio congruentes Ordini ſemper deferre, ut per
decentiam Habitus extrinſece, morum honeſtatem
intrinſecus oſtendant &c.* Unde contra Eccleſia-
ſticos in hoc delinquentes jam dixerat S. Ber-
nardus *de conſideration. ad Eugenium III. lib.* 3.
cap. 4. *At forma hæc veſtium deformitatis men-
tium, & morum indicium eſt: Quid ſibi vult,
quod Clerici aliud eſſe, aliud videri volunt? Id
quidem minus caſtum, minuſque ſincerum. Nem-
pe Habitu milites, quæſtu Clericos, actu neutrum
exhibent, nam neque pugnant ut milites, neque
ut Clerici evangelizant*, & contra alios magis
adhuc in forma veſtium delinquentes S. Hiero-
nymus ſcripſit *ad Euſtochium Epiſtola* 22. *Ta-
les cum videris, ſponſos magis exiſtimato, quam
Clericos.*

V I A T I C U M.

Viatici nomine apud Profanos ſcriptores in- 1
telligitur cibus, & pecunia, quæ in viam,
ſeu iter peragendum præparantur, Unde apud
Plautum teſte eruditiſſimo Patre Gobat *tom.* 1.
tract. 4. *num.* 180. dicitur Viaticus is, qui ſi-
bi proſpexit de rebus neceſſariis profectioni. 2
Viatici enim nomen venit a voce *Via*, & ſu-
mit annominationem a Cibariis, quæ a Viato-
ribus ad iter agendum præparantur. Hinc a Sa- 3
cris Scriptoribus Divina Euchariſtia identidem
nuncupatur *Viaticum*. S. Thomas 3. *p. q.* 73.
art. 4. *in corpore*, ibi: *In quantum ſcilicet hoc
Sacramentum eſt præfigurativum fruitionis Dei,
quæ erit in Patria, ſecundum hoc dicitur Viati-
cum, quia hic præbet nobis viam illuc pervenien-
di*; Et ſic expreſſe vocat ipſum Concilium
Carthaginenſe relat. *in cap. Is qui* 8. *cap.* 26.
q. 6. & Concilium Nicænum relat. *in cap. De
his ead. cauſa, & quæſtione*, ubi ſtatuit: *Ut ſi
forte quis recedat ex corpore, neceſſario vitæ non
defraudetur Viatico.*

Tenetur ægrotus in mortis periculo conſtitu- 4
tus, tum Jure Eccleſiaſtico, tum Divino, Sa-
crum Viaticum ſumere, quamvis non ſit je-
junus. *Communis*. Sumere Euchariſtiam per 5
modum Viatici eſt ipſam ſumere eo tempore,
quo pro mortis periculo obligat præceptum:
Vaſqu. *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 214. *n.* 17. Hurtad.
de Euchar. diſp. 10. *diff.* 2. Gob. *l. c. n.* 181. & alii.

Et licet ægrotus ſit jejunus, recte adhibetur 6
adhuc formula *Accipe Viaticum &c.* cum non
minus ſumat Euchariſtiam per *modum Viatici*
ægrotus jejunus, ac non jejunus, ex quo Viati-
cum ſit præparatio pro via ad cœleſtem patriam
brevi aggredienda, tam a jejuno, quam a
non jejuno: Viatici enim nomen ex dictis *ſupra
numer.* 2. *&* 3. venit a voce *Via*, & ſumit
annominationem a cibariis, quæ a Viatoribus
ad iter agendum præparantur.

Qui mane communicaverit ex devotione, ſi 7
ſuperveniat periculum mortis, an teneatur ea-
dem die per modum Viatici communicare? Vi-
de verb. *Euchariſtia num.* 36.

In eadem infirmitate, etſi non teneatur, po- 8
teſt tamen ægrotus poſt 6. 7. vel 8. dies repe-
tere

Digitized by Google

tere Viaticum non jejunus; Dummodo nequeat jejunus ſumere, & periculom mortis recurrat. Vide *ibid. n.* 37. Immo, ut haber Urſaya *in Miſcellaneo* t. *litt. V. n.* 28. Viaticum poteſt dari infirmo duobus diebos continuis. Card. Brancat. *de Sacro Viatico in extremo vitæ periculo extantibus exhibendo* ſequotus a Coronello *in Bibliotheca univerſali litt. B. n.* 2807. *fol.* 1037. ubi quod ita practicavit Philippus IV. Hiſpaniarum Rex.

9 Viaticum dari debet etiam in die Paraſceves, ſed nullareuus ipſa poteſt ſanis præberi Euchariſtia. *Sacra Rituum Congregatio* 19. *Februarii* 1622.

10 Viaticum Corporis Chriſti non eſt ad infirmos deſerendum, qui cum illud ſumere impediantur, adorationis, vel deoſculationis cauſa ad ſe deſerri expoſtolant. Benedict. XIV. Conſtitut. incip. *Cum, ut recte*, §. 12. *&* 13. Et id jam nos tradidimus in Tomo 3. verb. *Euchariſtia*, *n.* 50.

* Morituro impotenti Euchariſtiam ſub ſpecie panis deglutire, non poteſt Sacramentum adminiſtrari ſub ſpecie vini, neque ſub ſpecie panis intincti in vino conſecrato, ſed omnino linquendus eſt non reſectus ſacra Communione, cum præceptum Viatici non obliget, niſi cum miniſtrari poteſt ritu ab Eccleſia non prohibito; iſte vero ritus ab Eccleſia Latina omnino prohibetur. Viciſſim autem licite adminiſtratur ſub ſpecie panis vino, vel aqua non conſecrata madeſacti ut facilius degluriatur. Bened. XIV. *de Sacrif. Miſſ. lib.* 3. *cap.* 19. §. 6. *.

11 Conſtitutio *Unigenitus* tantam ſibi vindicat auctoritatem, & obſequium, ut eidem publice reſragantibus, veluti notoriis, ac publicis peccatoribus, denegandum ſit ſanctiſſimum Viaticum. Bened. XIV. Conſt. incip. *Ex omnibus*, §. 3. Publici autem, atque notorii ſunt reſractarii, in caſu, de quo agitur, quicumque per ſententiam a Judice competente prolatam, rei declarari ſunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Conſtitutioni *Unigenitus* venerationem, obſequium, & obedientiam contumaciter denegaverint: Quicumque etiam hujuſmodi contumaciæ reos in judicio confeſſi ſunt: Ac præterea illi qui, quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum ſuum in judicio confeſſi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo ſacrum ipſum Viaticum ſuſcepturi ſunt, propriam inobedientiam, & contumaciam adverſus Conſtitutionem *Unigenitus* ſponte profitentur, vel in ante actæ vitæ decurſu aliquid evidenter commiſiſſe noſcuntur, manifeſte oppoſitum venerationi, obſequio, & obedientiæ, eidem Conſtitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perſeverare, quod ita vulgo cognitum eſt, ut publicum ſcandalum inde exortum, non adhuc ceſſaverit. Sunt verba præciſa dictæ Conſtitutionis *ſub* §. 4.

In re autem dubia, quam regulam ſequi debeant Sacramentorum Miniſtri, tradit Pontiſex *ibid.* §. 8. *&* 9. his verbis. Hoc itaque primum advertere debent, an ſcilicet ei, qui extremum Viaticum poſtulat, quum antea ad ſacram menſam accederet, Paſchali præſertim tempore, a loci illius Parocho, ubi degebat, Euchariſtica Communio adminiſtrata fuerit; ſi enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut ſaltem non vere notorium peccatorem reputatum fuiſſe; indeque ſequetur, Sacrum Viaticum eidem in exitu vitæ publice poſtulanti denegari non poſſe; Niſi forte, poſtquam olim ad Euchariſticam menſam admiſſus fuit, & ante id tempus, quo poſtrema Sacramenta requirit, aliquid commiſiſſe noſcatur, quo publici, & notorii peccatoris notam, juxta præmiſſa, contraxerit. 12

Ubi autem ex hac facti ſpecie certum ipſis non ſuppetat fundamentum, cui inſiſtere valeant, aliunde vero validæ adverſus ægrotum præſumptiones, & indicia gravia, & urgentia militant, ob quæ obortum ſibi ſcrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumſtantiis, oportet eos, remotis arbitris, ægrotum alloqui, eique cum omni lenitate, & manſuetudine, non tamquam diſputantes, eumque convincere volentes, oſtendere, quæ, & qualia ſint indicia, quæ ſuſpectum reddunt ipſius vitæ tenorem; rogantes eum, & obſecrantes, ut reſipiſcat, in eo ſaltem temporis articulo, a quo æterna ipſius ſalutis ſors pendet; eidem præterea demonſtrantes, quod quamvis ipſi parati ſint Sanctiſſimum Corporis Chriſti Viaticum ei miniſtrare, non ideo tamen tutus ipſe erit ante tribunal Chriſti, ſed potius novi, & horrendi criminis reum ſe conſtituet, ex quo judicium ſibi manducavit, & bibit: Cæterum ſe non alia de cauſa Sacramentum Corporis Chriſti eidem miniſtraturos, niſi, ut Eccleſiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam quam habet, curam, ut ſcandala publica antevertat, pro ſua etiam pietate, ægroti ipſius infamiam præcavere ſtudet, licet peccatorem in conſpectu Domini reputet, non tamen in proprio Tribunali publicum, atque notorium peccatorem 13

rem

Digitized by Google

rem agnoſcit. Hæc ille §. 8. & 9. citatæ Conſtitutionis merito integraliter perlegendæ, & obſervandæ, quam idcirco ad litteram hic ſubnectimus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinal., ac Archiep., & Epiſcopis Regni Galliarum noviſſimis Comitiis Cleri Gallicani congregatis, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

EX omnibus Criſtiani Orbis regionibus, ad quas impoſita imbecillitati noſtræ paſtoralis cura protenditur, quum multa ſæpe ad nos deferantur, quæ animum noſtrum pro omnium, ſingularumque Eccleſiarum ſtatu ſolicitum, & anxium habeant, vix tamen aliunde Nobis majores perturbationes, atque doloris cauſæ acciderunt, quam ex graviſſimis controverſiarum, & diſſenſionum incommodis, quibus, florentiſſimum Iſtud Regnum, & Catholicam Gallorum nationem aliquot ab hinc annis jactari cognovimus. Neque ſane deſtitimus hoc toto perturbationum veſtrarum tempore Deum Optimum Maximum enixe rogare, ac interpoſitis etiam aliorum precibus orare, atque obſecrare, ut ipſe, qui Deus pacis eſt, veram, ſolidamque tranquillitatem turbatis Eccleſiis veſtris reddere dignaretur. Sæpe etiam, datis ad cariſſimum in Chriſto Filium noſtrum Ludovicum Galliarum Regem Chriſtianiſſimum Apoſtolicis litteris, illius opem, & brachium ad Eccleſiaſticæ pacis tutelam, atque præſidium imploravimus. Iis autem, qui ad Nos, & ad Sedem Apoſtolicam de rebus iſtis recurſum habuerunt, ea ſemper reſponſa dedimus, quibus Nos promptos, paratoſque declaravimus, pro pace Eccleſiæ Gallicanæ, quam ſincera, & conſtanti dilectione proſequimur, quidquid Nobis vitæ ſupereſſe poſſet libenter impendere, atque omnia quæ Nobis agenda proponerentur, & aggredi, & urgere, dummodo ejuſmodi conſilia eſſent, quæ ad revellendum malorum germen apta, & idonea dignoſcerentur, & quorum executio cum ſpe proſperi eventus ſuſcipienda, & ad intentum finem utiliter proceſſura videretur.

Gravem, atque diuturnam de rebus veſtris ſollicitudinem, qua hactenus affecti fuimus, non parum ſublevarunt litteræ e Gallicani Cleri Comitiis die 31. Octobris elapſi anni ad Nos ſcriptæ, quas quidem legentes, veſtram, venerabiles fratres, firmitatem, atque conſtantiam, veſtram perſpeximus perfectam conſenſionem in cuſtodiendo veræ ſanæque doctrinæ depoſito, & in retinenda, quam ſemper majores veſtri profeſſi ſunt, erga Apoſtolicam B. Petri Sedem, Catholicæ Unitatis centrum, obſervantia & veneratione. Neque enim ullam inter vos diſſenſionem vigere comperimus, quoad canonicas regulas, & principia, ſed ſciſſuras tantummodo eſſe inter vos, in deligendis, ſtatuendiſque mediis, quibus utendum neceſſario eſt, ut eadem communia principia in uſum deducantur. Quod quamvis optandum fuiſſet longe abeſſe a conventu Veſtro, haud tamen mirum videri debet, ſcientibus, id alias inter ſacros Antiſtites, & doctrina, & morum ſanctitate conſpicuos, in graviſſimarum rerum tractatione eveniſſe. In magnam autem præconceptæ conſolationis noſtræ acceſſionem ſeſe obtulit eximia Chriſtianiſſimi Regis pietas, & religio, cum hereditario ipſius in hanc Apoſtolicam Sedem obſequio conjuncta, quæ non in recentioribus tantummodo illius litteris, quas die 19. Decembris ejuſdem elapſi anni, prædictam Cleri epiſtolam huc mittens, ad nos dedit, ſed in cæteris quoque omnibus ab eo conſcriptis præclare enituit: in quibus teſtari poſſumus, atque debemus, Nos ſemper illius regii animi ſenſus eos plane deprehendiſſe, qui maxime decebant orthodoxum Principem, & vera in Deum religione, & ſincera erga Romanam Sedem pietate præditum, eumdemque pacis, atque concordiæ in ſuis regnis reſtituendæ, & conſervandæ amantiſſimum.

Tanta eſt profecto in Eccleſia Dei auctoritas Apoſtolicæ Conſtitutionis, quæ incipit *Unigenitus*, eademque ſibi tam ſinceram venerationem, obſequium, & obedientiam ubique vindicat, ut nemo fidelium poſſit, abſque ſalutis æternæ diſcrimine, a debita erga ipſam ſubjectione ſeſe ſubducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc porro conſequitur, ut in ea, quæ exorta eſt, controverſia, utrum hujuſmodi refractariis Sanctiſſimum Corporis Chriſti Viaticum expetentibus denegari debeat, ſine ulla hæſitatione reſpondendum ſit, quoties prædictæ Conſtitutioni publice, & notorie refractarii ſint, denegandum eis eſſe; ex generali nimirum regula, quæ vetat publicum, atque notorium peccatorem ad Euchariſticæ Communionis participationem admitti, ſive eam publice, ſive privatim requirat.

Publici autem, atque notorii ſunt refractarii, in caſu, de quo agitur, quicumque per ſententiam a Judice competente prolatam rei de-

declarati ſunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Conſtitutioni *Unigenitus* venerationem, obſequium, & obedientiam contumaciter denegaverint; quicumque etiam hujuſmodi contumaciæ reos ſe in judicio confeſſi ſunt; ac præterea illi, qui quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum ſuum in judicio confeſſi fuerint, nihilominus, vel eo tempore, quo ſacrum ipſum Viaticum ſuſceptori ſunt propriam inobedientiam, & contumaciam adverſus Conſtitutionem *Unigenitus* ſponte profitentur, vel in anteactæ vitæ decurſu aliquid evidenter commiſiſſe noſcuntur, manifeſte oppoſitum venerationi, obſequio, & obedientiæ eidem Conſtitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perſeverare, quod ita vulgo cognitum eſt, ut publicum ſcandalum inde exortum, non adhuc ceſſaverit: in his enim caſibus eadem omnino adeſt moralis certitudo, quæ habetur de iis factis, ſuper quibus judex ſententiam tulit, vel ſaltem alias ſuppetit moralis certitudo prædictæ ſimilis, & æquipollens.

In quo tamen præ oculis habenda eſt differentia, quæ intercedit inter notorium illud, quo merum aliquod factum deprehenditur, cujus facti reatus in ipſa ſola externa actione conſiſtit, ut eſt notorietas uſurarii, aut concubinarii, & aliud notorii genus, quo externa illa facta notari contingit, quorum reatus ab interna etiam animi diſpoſitione plurimum pendet; de quo quidem notorii genere nunc agitur. Alterum enim illud gravibus ſane probationibus evinci debet, ſed alterum gravioribus, certioribuſque argumentis probari oportebit.

Ea vero, quam ſupra innuimus, certitudo minime adeſſe dicenda eſt in aliis Caſibus, in quibus crimen innititur conjecturis, præſumptionibus, incertiſque vocibus, quæ originem ſuam plerumque debent hominibus, aut malo animo effectis, aut qui præjudicatis opinionibus, vel partium ſtudiis ducuntur; quibus dum fidem habetur, ſatis compertum eſt, tum præteritorum temporum, tum ætatis noſtræ experientia, quot modis homines errare, & falli, ac in tranſverſum agi contingat.

Quia vero nonnulli animarum Paſtores, Eccleſiæque Miniſtri, pietate, & zelo commendari, hujuſmodi conjecturis, & præſumptionibus deferentes, dum ad Sacrum Viaticum aliquibus miniſtrandum advocantur, animo anxii hærent, verentes ne id ſine propriæ conſcientiæ periculo adminiſtrare non poſſint, certam ſubnectimus agendi regulam, quam ſequantur.

Hoc itaque primum animadvertere debent, an ſcilicet ei, qui extremum Viaticum poſtulat, quum antea ad ſacram menſam accederet, Paſchali præſertim tempore a loci illius Parocho ubi degebat, Euchariſtica Communio adminiſtrata fuerit: ſi enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut ſaltem non vere notorium peccatorem reputatum fuiſſe, indeque ſequetur, ſacrum Viaticum eidem in exitu vitæ publice poſtulanti denegari non poſſe; niſi forte, poſtquam olim ad Euchariſticam menſam admiſſus fuit, & ante id tempus, quo poſtrema Sacramenta requirit, aliquid commiſiſſe noſcatur, quo publici & notorii peccatoris notam, juxta præmiſſa contraxerit.

Ubi autem ex hac facti ſpecie certum ipſis non ſuppetat fundamentum, cui inſiſtere valeant; aliunde vero validæ adverſus ægrotum præſumptiones, & indicia gravia, & urgentia militent, ob quæ obortum ſibi ſcrupulum rationabiliter deponere nequeant in his rerum circumſtantiis, oportet eos remotis arbitris, ægrotantem alloqui, eique cum omni lenitate, & manſuetudine, non tamquam diſputantes, eumque convincere volentes, oſtendere, quæ, & qualia ſint indicia, quæ ſuſpectum reddunt ipſius vitæ tenorem, rogantes, eum, & obſecrantes, ut reſipiſcat, in eo ſaltem temporis articulo, a quo æterna ipſius ſalutis ſors pendet: eidemque præterea demonſtrantes quod, quamvis ipſi parati ſint Sanctiſſimum Corporis Chriſti Viaticum ei miniſtrare, ac etiam reipſa illud ei miniſtrent, non ideo tamen tutus in ſe erit ante tribunal Chriſti, ſed potius novi, & horrendi criminis reum ſe conſtituet, ex quo judicium ſibi mandocavit, & bibit; cæterum ſe non alia de cauſa Sacramentum Corporis Chriſti eidem miniſtraturos, niſi ut Eccleſiæ jubenti obtemperent; quæ præter eam, quam habet, curam, ut ſcandala publica antevertat, pro ſua etiam pietate, ægroti ipſius infamiam præcavere ſtudet, & idcirco eum a ſacra menſa non repellit, dum ipſum, licet peccatorem in conſpectu Domini reputet, non tamen in proprio tribunali publicum, atque notorium peccatorem agnoſcit.

Hanc itaque judicandi, agendique normam oportet vos, venerabiles fratres, utpote Noſtro, & Apoſtolicæ ſedis judicio prolatam, inferioribus animarum Paſtoribus, cæteriſque Presbyteris per civitates, & Diœceſes veſtras Sacramenta legitime adminiſtrantibus, ſequendam, & obſervandam proponere. Quod quidem

dem judicium ſuper vigentibus controverſiis a Nobis interpoſitum, & Eccleſiaſticis regulis nititur, & conciliorum olim in ipſis Galliarum regionibus habitorum decretis, & gravium ipſius nationis veſtræ Theologorum ſententiis fulcitur. Ut igitur vobis laudi fuit, illuſtrium prædeceſſorum veſtrorum exempla ſequendo, promotas iſtic controverſias, ſubortaque dubia ad Nos, & Apoſtolicam Sedem deferre, certamque hinc regulam ad revocandam, tuendamque Eccleſiarum veſtrarum pacem expoſcere, ita nunc officii veſtri partes, veſtraque ſimul apud Deum, & Eccleſiam merita cumulabitis, ſi ſupraſcriptam agendi methodum ab iis, ad quos pertinet in occurrentibus caſibus omnino ſervari curabitis. Quod Nos a Fraternitatibus veſtris eo fidentius expectamus, Nobiſque pollicemur, quo magis Nobis ipſi conſcii ſumus, nihil diligentiæ, aut ſtudii a Nobis prætermiſſum fuiſſe, ſive in perpendendis, ac diſcutiendis articulis, quos Epiſcopi in præfatis Cleri Comitiis adunati, licet non unanimi ſententia, propoſuerunt, deſumeriſque ex ipſa eorum diſcrepantia notionibus, ad rem penitus percipiendam, rectoque judicio definiendam opportunis, ſive in legendis, ponderandiſque ſententiis ſcripto exaratis a venerabilibus Fratribus noſtris hujus S. R. E. Cardinalibus, quorum hac de re conſilia exquiſivimus; ſive in cæteris omnibus exequendis, atque præſtandis, per quæ divini luminis adjutorium quod interim flagrantiſſimis votis implorare non prætermiſimus, Nobis promereri poſſemus.

Neque vero dubitamus, quin cariſſimus quoque in Chriſto filius noſter Rex Chriſtianiſſimus, poſtquam ſuſceptum a vobis conſilium non ſolum probavit, ſed etiam, ut ſupra innuimus, ſuis ad Nos datis litteris fovere, & adjuvare non recuſavit: pro ſua perſpecta in Deum, & Eccleſiam religione, ac pietate validam Fraternitatibus veſtris opem præbere ſtudeat, quo tam vobis, quam inferioribus Eccleſiæ Miniſtris, liberum & integrum ſit, ad ſuperius deſcriptam agendi normam ſacrorum Myſteriorum adminiſtrationem moderari. Qua quidem fiducia freti, Nos hic ſermonem minime habendum exiſtimavimus de reliquis Fratrum veſtrorum articulis reſpicientibus Epiſcopalia jura circa eorumdem Sacramentorum participationem concedendam, vel denegandam, & varias ſuper hac re obortas controverſias, ſed potius cum ipſo Chriſtianiſſimo Rege per alias litteras noſtras agendum duximus, ut is Sacra Epiſcopatus jura, ſua animi magnitudine, ac præſtanti virtute, tueatur. Quod ipſum, & proprio, & majorum ſuorum more, facturum certo confidimus: ut nobiliſſimæ Galliarum Eccleſiæ, illius regio favore noſtris, veſtriſque ſtudiis obſecundante, ſuum priſtinum decorem retinuiſſe, & perturbatam ad tempus tranquillitatem cito recuperaſſe lætentur. In cujus optatiſſimi eventus auſpicium Fraternitatibus veſtris, cunctiſque populis Paſtorali curæ veſtræ concreditis Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die decima ſexta Octobris MDCCLVI. Pontificatus noſtri anno decimo ſeptimo.

Alia ad rem: Vide verb. *Euchariſtia*, verb. 15
Infirmus, verb. *Moribundus*.

Additiones ex aliena manu.

Juxta Rituale Romanum Pauli V. tit. *de* 16
Commun. Infirm. non poteſt Viaticum miniſtrari de novo, niſi infirmus per *aliquot* dies ſupervivat.

Quæſtionis propterea eſt, quot dies debeant 17
intercedere? Sunt qui tenent, ſufficere quod intercedant duo dies, ea adducta ratione quod
numerus pluralis contentus eſt duobus. At di- 18
ctionem *aliquot* importare majorem numerum duorum dierum, & ſaltem quatuor, tenet *Romaguer. ad Synod. Gerund. lib. 3. tit. 17. cap. 28. num. 38.*

VICARIUS APOSTOLICUS.

PRo Vicario Apoſtolico non intelligitur hic 1
Eminentiſſimus Cardinalis Vicarius Urbis, cui competunt ampliſſimæ facultates ex conceſſione variorum Summorum Pontificum, & ſignanter Pauli II. Conſtit. incip. *Licet Eccleſiarum*, Julii II. Conſtit. incip. *Decet*, Pauli III. Conſtit. incip. *Licet*, Clementis X. Conſtit. incip. *Supremo*, Innocentii XIII. Conſtit. incip. *Quamvis Eccleſiarum*; & noviſſime Benedicti XIII. *in ſuo Motu proprio expedito ſextodecimo Kalendas Septembris anno* 1724. *Pontificatus anno primo*; ubi, ut obſervat, & refert Eminentiſſimus Cardin. Petra *tom.* 5. *Comment. in Conſtitut.* 1. *Pauli II. num.* 61. amplas facultates a Clemente X. Eminentiſſimo Urbis Vicario conceſſas, & ab Innocentio XII. reſtrictas ampliavit ad terminos primævæ conceſſionis Clementis X. Unde de iſto non eſt hic ſermo, ſed de illo Vicar. Apoſtolico,

Digitized by Google

lico, qui interdum mittitur a Summo Ponti-
fice cum Brevi, vel a Sacra Congregatione
Epiſcop. & Regularium ex aliqua legitima
cauſa cum Litteris ejuſdem, cum facultate
adminiſtrandi totam Juriſdictionem Epiſcopa-
lem, aliquibus tamen exceptis caſibus in par-
ticulari; Et hic Vicarius Apoſtolicus mitti
ſolet aliquando Sede Epiſcopali plena, & ali-
quando Sede vacante.

2 Talis Vicarius Apoſtolicus poteſt ibi ea
omnia facere, quæ poteſt Epiſcopus, exceptis
Pontificalibus; ſicque Juriſdictio Vicarii Apo-
ſtolici eſt eadem, ac Epiſcopi, *cap. Quoniam
19. diſt. 61. cap. Is cui, de electione in 6.*

3 Vicario Apoſtolico ultra poteſtatem ordina-
riæ Juriſdictionis ſibi traditæ concedi ſolent
multæ aliæ facultates pro temporum, loco-
rum, ac perſonarum diverſa exigentia; Unde
diligenter attendendum eſt Breve Pontificium,
& animadvertendæ Litteræ Sacræ Congrega-
tionis, ſi ab ipſa ſit miſſus, ac deputatus;
Signanter autem ſolet ei concedi, ut poſſit
exequi Litteras Apoſtolicas Epiſcopo, vel
ejus Vicario directas æque, ac ſi dirigerentur
ipſimet Vicario Apoſtolico; Sic declaravit et-
iam in caſu dubio *Sac. Cong. Epiſcop. in una
Aſſiſien.* 10. *Maii* 1593. *& in una Biſinianen.*
18. *Maii* 1632.

4 Vicarius Apoſtolicus poteſt viſitare Diœce-
ſim, & ſi cum ipſo viſiret etiam Epiſcopus,
non poteſt Epiſcopus ſe ingerere in viſitatio-
ne, ſed ſolum in exercitio Pontificalium, ſi
non ſit ei interdictum; Nec poſſunt Epiſco-
pus, & Vicarius Apoſtolicus ſimul ducere ſe-
cum plus quam quinque perſonas, ut, ne
Clerus eo caſu duplicibus expenſis grave-
tur, ſtatuit *Sac. Congreg. Epiſcop. in una
Cajacen.* 20. *Aprilis* 1601. *in Conſentinen.* 19.
Novembris 1651. *& in Biſinianen.* 23. *Augu-
ſti* 1652.

5 Ad Vicarium Apoſtolicum ſolum ſine In-
terventu Epiſcopi ſpectat facere Concurſum,
ſicut & Synodum, & declarare magis ido-
neum, quia Epiſcopus non habet, niſi admi-
niſtrationem Ordinis, niſi ſit ipſi interdicta
etiam iſta adminiſtratio. *Sacr. Congreg. Epiſ.
in Licien.* 9. *Junii* 1653.

6 Poteſt, immo debet Vicarius Apoſtolicus
invigilare ſuper manutentione introituum Men-
ſæ Epiſcopalis, cum ad ipſum hoc ſpectet.
Sac. Congr. Epiſcopor. in una Tranen. 7. *Junii*
7 1652. Non tamen poteſt ſe intromittere in
reditibus Menſæ, niſi in quantum ſibi debe-
tur pro ſuis proviſionibus, & intereſſe, &
non in aliis. *Sac. Cong. Epiſcop. in Caputaquen.*
8. *Octobris* 1585. *& in Lancianen.* 17. *No-
vembris* 1646.

Neque poteſt Dimiſſorias ad Ordines conce- 8
dere, cum hæc facultas illi in ſpecie auferri
ſoleat in Brevi, ut pluries cenſuit *Sac. Cong.
Epiſcop.* & ſignanter *in Tranen.* 9. *Junii* 1745.
& in Ugentinen. 8. *Octobris* 1655. Neque 9
poteſt Vicarius Apoſtolicus concedere Dimiſ-
ſorias ſubditis Nullius, ſed ipſis concedendæ
ſunt ab Epiſcopo viciniori. *Sac. Cong. Epiſcop.
in una Nullius* 9. *Aug.* 1604. & antea ſæpiſ-
ſime, ut refert Nicolius *in Floſcul. verb. Di-
miſſoriæ num.* 4.

Neque poteſt Beneficia conferre, niſi ſpe- 10
cialiter ſibi in Brevi fuerit conceſſum, ſed
hoc ſpectat ad Epiſcopum in ſuis menſibus de
jure ordinario. *Sacr. Congregat. Epiſcop. in
Tarentina* 3. *Decembris* 1586. Si autem Epiſco- 11
pus reperiretur ſuſpenſus a Juriſdictione, &
haberet præſervatum Jus conferendi Beneficia,
non poſſet ex approbatis in concurſu Paro-
chialis Digniorem præeligere, ſed hoc perti-
neret ad Vicarium Apoſtolicum, ut præter
Decreta, quæ referuntur a Fagnano *in cap.
Illa, Ne Sede vacante n.* 30. *& ſeq.* decla-
ravit *Sacr. Congreg. Concilii in Sorana* 12.
Decembr. 1699. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 4.
formul. 16. *num.* 3.

Neque poteſt proceſſare, & punire Vica- 12
rium Epiſcopi ſine ſpeciali licentia, & con-
ceſſione Sacræ Congregationis, ut declaravit
Sacr. Congr. Epiſcop. in Larinens. 15. *Decemb.*
1587. *& in Aſſiſien.* 21. *Junii* 1588. Neque 13
a fortiori poteſt ſe intromittere Vicarius Apo-
ſtolicus in Cauſis perſonam Epiſcopi concer-
nentibus, ſive in Civilibus, ſive in Criminali-
bus, ſive in mixtis, niſi ſuper his ſpecialiter
illi concedatur a Summo Pontifice, vel a Sa-
cra Congregatione. Sic cenſuit *Sacr. Congr.
Epiſcop. in una Cajacen* 20. *Aprilis* 1640.

Et a contrario neque Epiſcopus ullam ha- 14
bet Juriſdictionem, & auctoritatem in Vica-
rium Apoſtolicum, ita ut, ſi ipſe delinquit,
nec informationes capere poſſit contra ipſum,
nequidem Officio finito; Et multo minus po-
terint Edicto aliquo ipſius honorem deturpa-
re, ut declaravit *Sacr. Cong. Epiſcop. in una
Theanen.* 20. *Martii* 1612. *& in Monopolita-
na* 16. *Octobris* 1627.

Item neque poteſt Epiſcopus tenere Vica- 15
rium Generalem tempore, quo adeſt Vicarius
Apoſtolicus, nec aliquo modo ſe intromittere
valet in negotiis Juriſdictionem tangentibus.
Immo neque poteſt exequi litteras Apoſtolicas
ſibi directa ſub nomine Dignitatis, ut decla-

ravit

Digitized by Google

ravit *Ead. Sacr. Congr. Epiſcop. in Nolana 27. Septembris* 1641.

16 Vicarius Apoſtolicus non poteſt compellere Canonicos ad deducendum illum a Palatio ad Eccleſiam, & ab Eccleſia ad Palatium, quia hoc eſt proprium privilegium Epiſcopi. *Eadem Sac. Congr. Epiſc. ſub die* 28. *Auguſti* 1589. *fol.* 268. §. 10.

17 Neque poteſt prætendere, ut ſibi ter detur incenſum inter Miſſarum ſolemnia, nempe in principio Miſſæ, poſt Evangelium, & in Offertorio, ſed ſemel tantum dari debet in Offertorio, & non amplius. Et tunc ſi Epiſcopus eſt præſens, bis ducto Thuribulo; ſi abſens, ter ducto. *Sac. Congr. Epiſc. in Cajetana* 14. *Januar.* 1595.

18 Neque poteſt prætendere, ut ſibi deferatur oſculandus Liber Evangelii, niſi ſit Epiſcopus, quia hoc eſt privilegium ſolis Epiſcopis conceſſum. *Sacr. Congreg. Epiſcop.* 28. *Auguſt.* 1589.

19 Neque poteſt habere duos Clericos cum Cottis, quando celebrat, ut ipſi inſerviant, etiamſi ſit Protonotarius Apoſtolicus: & nec quatuor candelas accenſas in Altari tenere, niſi hoc fieret propter ibi Feſtivitatem currentem. *Sac. Rit. Congr.* 7. *Auguſti* 1627.

20 Neque poteſt facere functiones Epiſcopales abſente, vel impedito Epiſcopo, ſed hoc ſpectare ad primam Dignitatem, & ſucceſſive ad alios ſeniores de Capitulo, declaravit *Sacra Rit. Congr. in Brunduſina* 5. *Febr.* 1614. *in Alatrina* 22. *Januar.* 1618. *in Algaren. & in alia Brunduſina* 20. *December.* 1625.

21 Neque poteſt Miſſas ſolemnes cantare, SS. Sacramentum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec aliis functionibus Eccleſiaſticis ſe immiſcere, ſed tantum præeſſe, ut omnia ſuo ordine recte fiant. *S. Congr. Epiſcopor. in Saſſaren.* 14. *Aprilis* 1592. *in Biſinianen.* 16. *Maii* 1600. *in Spoletana* 22. *Decembr.* 1611. *in Ortonen.* 19. *Septembr.* 1627.

22 Vicarius Apoſtolicus deputatus a Papa durare ſolet abſque controverſia etiam Sede Apoſtolica vacante. *Sac. Congr. Epiſc. in Licien.* 17. *Nov.* 1590. *eodem anno in Caſtellanetana.*

23 Immo ſi Vicarius Epiſcopi mortui fuerat miſſus a Papa, vel a Sacra Congregatione, non poteſt per Capitulum, Sede vacante, expelli, & novus Vicarius Capitularis eligi. *Sacra Congregat. Epiſcop. in Aquilana* 4. *Auguſti* 1578.

24 Solet tamen ex abundantia Sacra Congregatio, occurrente caſu vacationis, prohibere Capitulis, ut non procedant ad electionem Vicarii Capitularis. *Sac. Congr. Epiſc. in Spoletana* 2. *Aprilis* 1591. *in Licien.* 22. *Decembr.* 1628. *in Biſinianen.* 2. *Auguſti* 1647.

Vicarius Apoſtolicus miſſus, Sede vacante, poteſt expedire Litteras, quæ Vicariis Epiſcopalibus dirigi ſolent, ac dare Dimiſſorias poſt annum, & infra annum arctatis, ſi eſſet Vicarius Capitularis, niſi hoc ei ſpecialiter ſit prohibitum. *Sac. Congr. Epiſc. in Aquilana* 22. *Septembr.* 1628. 25

Vicarius Apoſtolicus tenetur reſidere in Diœceſi, ad quam regendam miſſus fuit, nec poteſt ab ea ad longum tempus diſcedere, & alium ſubſtituere abſque prævia licentia Sacræ Congregationis Epiſc. ut *ead. Sac. Congreg. declaravit in Spoletana* 19. *Junii* 1647. 26

Quod habet locum, etiamſi ſit vocatus ab aliquo Principe, nam neque tunc poteſt. *Sac. Congreg. Epiſcop. in Meſſanen.* 27. *Maii* 1603. 27

Neque poteſt abſque dicta licentia diſcedere, etiam ſi ſit acceſſurus ad Urbem. *Sacra Congreg. Epiſcop. in Reatina* 22. *Decembris* 1600. 28

Vicarius Apoſtolicus deber habere in Choro, ſi non ſit Canonicus, præcedentiam ſupra omnes, & ideo ſedere debet in digniori ſede, non tamen in ſolio Epiſcopali. *Sacr. Congreg. Epiſcopor. in Cajetana* 22. *Januarii* 1596. Quod ſi dignior Sedes Chori eſſet occupata, tunc Dignitates, & Canonici deſcendere debent inferius uno gradu, relinquendo majorem ipſi Vicario. *Sacra Congreg. Epiſc. in Licien.* 14. *Aug.* 1590. 29 30

Vicarius Apoſtolicus debet habere ſalarium ſcutorum ducentorum monetæ Romanæ pro ſingulis annis ab Epiſcopo, vel a Menſa Epiſcopali Sede vacante, niſi in Brevi Pontificio aliter exprimeretur, & inſuper Scuta quinquaginta ejuſdem monetæ pro acceſſu, & totidem pro receſſu; Aliquando tamen taxatur minus, vel plus ſecundum locorum diſtantiam. *Sacr. Congreg. Epiſcopor. in Caputaquen.* 20. *Septembr.* 1580. *in Cajacen.* 27. *Februarii* 1603. & pluries alibi. Quod ſalarium non incipit currere a data Brevis, ſed a die poſſeſſionis, & ingreſſus in Civitatem, quando cæpit Juriſdictionem exercere; Et ratio eſt, quia pro Viatico dantur ſibi expenſæ acceſſus, ut dixit *Ead. Sacr. Congr. Epiſcopor. in Brunduſina* 10. *Junii* 1611. *in Cajacen.* 23. *Novembris* 1640. 31 32

Si autem deputaretur Vicarius Apoſtolicus aliquis in eadem Civitate reſidens, non poſſet iſte prætendere expenſas acceſſus, neque receſſus, ſi ab ea revera non recederet. *Sac.* 33

Digitized by Google

Congreg. Epiſcop. in Biſinianen. 14. *Junii* 1645.
34 *in Triventina* 2. *Martii* 1646. Neque poteſt, uſquequo diſcedat, Summam taxatam pro receſſu prætendere, *Sac. Congr. Epiſcop. in Cajacen.* 23. *Novembr.* 1640.

35 Si vero Epiſcopatus habet tenues reditus, & detracta proviſione prædicta, non poſſet Epiſcopus cum reſiduo decenter ſuſtentari, deberet fieri nova taxatio, & diminui prædicta proviſio habita ratione paupertatis Epiſcopi. *Sacra Congregat. Epiſcop. in una nullius Altamuræ* 7. *Decembr.* 1604. *& in alia* 2. *Auguſti*
36 1647. Quæ moderatio poteſt, immo debet fieri ad Scuta centum quinquaginta, & aliquando ad centum pro prædicta ratione paupertatis, & tenuitatis redituum Epiſcupalium. *Sac. Congr. Epiſc. in Ferentina* 1653. *in Cotronen.* 3. *Octobr. ejuſdem anni.*

37 Si aſſignata proviſio ipſi retardetur, poteſt ipſe Vicarius auctoritate Apoſtolica fructus menſæ Epiſcopalis ſequeſtrare, quouſque ſatisfactionem recipiat. *Sac. Congr. Epiſcop. in Cajacen.* 29. *Novemb.* 1600. *in Theanen.* 17. *Septem.* 1602.

38 Vicarius Apoſtolicus ultra proviſionem prædictam una cum acceſſu, & receſſu debet habere ſolita emolumenta ;Vicariatus, & honoraria pro Decretis ; Non tamen habere debet, nec recipere poteſt emolumenta, quæ proveniunt ex ſigillo: Illa enim ſpectant ad Epiſcopum, ſive ad Menſam. *Sac. Congr. Epiſc. in Aquilana* 24. *Octobris* 1585. *in Theanen.* 21. *Auguſti* 1615.

39 A ſententiis Vicarii Apoſtolici appellatur ad Metropolitanum, non ad Papam, ut declaravit *Sacra Congreg. Epiſcop. facto verbo cum Sanctiſſimo Papa Gregorio XIII. in una Salernitana* 7. *Julii* 1580. *& in Caputaquen.* 22. *Aprilis* 1686.

40 Vicarius Apoſtolicus non poteſt abſolvere a Cenſuris Sedi Apoſtolicæ reſervatis ſub quocumque prætextu, & cauſa. *Sac. Congr. Immunit. in Conſentina* 10. *Maii* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 156.

41 Non habet auctoritatem extrahendi confugitos, nec res a loco immuni, & homicidam a ſe extractum tenetur reſtituere Eccleſiæ. *Sac. Congr. Immun. in Nolana* 2. *Apr.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 180.

42 Vicario Apoſtolico prohibetur concedere terminum, & recurſum in cauſis violatæ Immunitatis. *Sac. Congr. Immun. in Licien.* 26. *Junii* 1629. *l.* 1. *Decret. Paul. p.* 143.

43 Acriter monetur Vicarius Apoſtolicus Reatinus ob commiſſionem cauſæ violatæ Immunitatis, & Libertatis datam Archipresbytero N. commoranti in Regno ſub motivo, quod in Regno nequeant exequi Decreta emanata a Judicibus in ſtatu Eccleſiaſtico exiſtentibus abſque *Exequatur* Regio. *Sac. Congr. Immunit. in Reatina* 8. *Auguſti* 1702. *lib.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 435.

Reprehenditur, quia permiſit Curiæ Laicali 44
extrahere Cadaver ab Eccleſia pro recognitione Corporis delicti. *Sac. Congr. Immun. in Sorana* 13. *Januarii* 1699. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 197.

Item quia requiſitus renuit procedere con- 45
tra violatores Immunitatis Eccleſiaſticæ. *Sac. Congreg. Immun. in S. Agathæ Gothorum* 10. *Februarii dicti Anni, & lib. pag.* 203.

Eidem præcipitur, ut incumbat carceratio- 46
ni complicis homicidii facti in Eccleſia. *Sacra Congr. Immun. in Eadem* 5. *Maii d. Anni, & lib. pag.* 219.

Eidem datur facultas extrahendi, & aſſecu- 47
randi res ad Menſam Epiſcopalem pertinentes exiſtentes in locis immunibus. *Sacr. Congreg. Immun. in Hyeracen.* 19. *Febr.* 1694. *lib.* 1. *Dec. Vallem. pag.* 172.

Item datur facultas perquirendi, & extra- 48
hendi ex Palatio Epiſcopi res ſpectantes ad Epiſcopum, exceptis Sacris Supellectilibus. *Sacra Congregat. Immunit. in Nolana eadem die ibid.*

Cum facultate Apoſtolica poteſt conſignare 49
Curiæ Laicali res, & acta corporis delicti cum ſolita præſervatione. *Sacra Congreg. Immunit. in Imolen.* 30. *Novembr.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Val. pag.* 23.

Vicarius Apoſtolicus, ſicuti ſolet mitti pro- 50
pter plures, & diverſas juſtas cauſas, ita propter plures, & diverſas juſtas cauſas ſolet re-
moveri. Cauſæ autem præcipuæ, propter quas 51
ſolet mitti, ſeu deputari, ſunt ſequentes. Primo ſi Epiſcopus male gubernet. Secundo ſi ſit ſordidus. Tertio ſi ſit ſenex. Quarto ſi ſit ſuſpenſus a Juriſdictione. Quinto ſi non expedivit Bullas per multos annos. Sexto ſi ſit moroſus in penſione ſolvenda. Septimo ſi ſit proceſſandus. Octavo ſi ſit vocatus ad Urbem. Nono ſi non reſideat. Decimo ſi non vult recipere Vicarium miſſum ab Urbe. Undecimo ſi moriatur morte violenta. Duodecimo ſi Capitulum in electione Vicarii Capitularis non concordavit. Tertiodecimo ſi Capitulum eligit inductum. Quartodecimo ſi Vicarius Capitularis vocetur ad Urbem. Quintodecimo ſi Eccleſia diu vacavit. Sextodecimo ſi intereſſe Cameræ Apoſtolicæ ita requirit. Decimoſepti-

mo

Digitized by Google

mo ſi negligit Epiſcopus exequi Decreta Viſi-
tationis Apoſtolicæ. Decimoctavo propter uti-
litatem Eccleſiæ. Decimonono propter aliquos
graviſſimos reſpectus. Vigeſimo propter inha-
bilitatem, vel impedimentum Epiſcopi.

52 Cauſæ vero, propter quas Vicarius Apoſto-
licus ſolet removeri, ſunt præſertim ſequen-
tes. Primo ſi Epiſcopus non ſit ſolvendo. Se-
cundo ſi Eccleſia fuit proviſa de Paſtore. Ter-
tio ſi Epiſcopo reſtituatur Juriſdictio. Quarto
ſi ipſe Vicarius pecuniam indebite extorqueat.
Quinto quando non defendit Immunitatem,
Sexto quando in ipſo detegitur aliqua infamia
prius ignorata. Septimo ſi damnatus ſit, ex
quo converſetur cum bannitis. Octavo ſi fi-
lios baſtardos habeat prius ignoratos. Nono ſi
illicite negotietur. Decimo ſi ſit exoſus popu-
lo, & Clero. Undecimo ſi contra prohibitio-
nem expreſſam Sacræ Congregationis practi-
cam cum Monialibus habeat. Sic doctiſſimus
Pellegrinus *in praxi Vicariorum part.* 1. *ſect.* 6.
ubi omnes ſupradictas cauſas tum deputatio-
nis, tum remotionis aſſignat, afferens pro
omnibus Decreta Sacræ Congregationis, & in-
ſuper formulam deputationis per extenſum.

53 Vicario Apoſtolico in omnibus Eccleſiis,
& Eccleſiaſticis functionibus debentur tantum
illæ prærogativæ, quibus gaudent Vicarii Ge-
nerales Epiſcopi, & titulus Illuſtriſſimi Vica-
rio Apoſtolico non debetur. *Sac. Rit. Congreg.
in Spoletana* 12. *Auguſt.* 1684. *&* *in Imolen.
eod. die & anno.*

54 Vicarius Apoſtolicus a Pontifice per ſe im-
mediate, vel per Sacram Congregationem Epi-
ſcop. & Regular. Eccleſiæ vacanti, vel plenæ
præficitur, triplici de cauſa, nempe, vel quia
timetur de nimium diuturna Sedis vacatione,
vel quia Epiſcopus ob ſenectutem, aut adver-
ſam valetudinem inhabilis effectus eſt ad Ec-
cleſiam regendam; vel quia ab ejuſdem Ec-
cleſiæ adminiſtratione ſuſpenſus vel remotus
fuit; Benedict. XIV. *de Synodo Diœceſana lib.*
55 2. *cap.* 9. *n.* 7. Ejus facultas modo amplior,
modo ſtrictior eſt; cum pro Sacræ Congrega-
tionis libito aliquando amplietur, & aliquan-
do limitetur, prout exigunt rerum circumſtan-
56 tiæ, in quibus conſtituitur; unde ne erret in
miniſterio, debet facultates ſibi conceſſas ac-
curate perpendere; Idem *ib. n.* 7. Poteſt &
57 debet ſine Epiſcopo Eccleſiæ, cui præfectus
eſt, celebrare Synodum diœceſanam. Idem *ib.*
Vide *ſupra n.* 5. ubi quod ad Vicarium Apo-
ſtolicum ſolum ſine interventu Epiſcopi ſpectat
facere concurſum, ſicut & Synodum, & de-
clarare magis idoneum; ut declaravit *S. C.
Epiſc. & Regular. in Lycien.* 9. *Junii* 1608. *&
in Biſinianen.* 16. *Maii* 1635. Et *n.* 51. *&* 52.
ubi viginti aſſignantur diverſæ juſtæ cauſæ pro- 58
pter quas ſolet mitti Vicarius Apoſtolicus, &
duodecim propter quas ſolet removeri.

Vicarii Apoſtolici Indiarum Orientalium 59
non habentes Epiſcopum cum futura ſucceſſio-
ne, tenentur aſſumere Vicarium Generalem.
Benedict. XIV. Conſtitut. incip. *Ex ſublimi*
§. 1. Et idem aſſumpto Vicario Generali con-
ceduntur omnes, & ſingulæ facultates compe- 60
tenter Vicariis Capitularibus Cathedralium,
Sede vacante: Eidemque poſt Apoſtolici Vi- 61
carii obitum conceditur uſus, & exercitium
earum facultatum, quibus gaudebat, dum vi-
veret, defunctus Apoſtolicus Vicarius Epiſco-
pi, iis dumtaxat exceptis, quæ requirunt Or-
dinem, & Characterem Epiſcopalem, vel non
ſine unctione Sacrorum Oleorum exercentur;
& quandocumque neceſſitas urgeat, eidem con-
ceditur facultas conſecrandi Calices, Patenas,
& Altaria portatilia, cum Sacris Oleis omni-
no ab Epiſcopo benedictis. Idem *ibid.* §. 3.

Vicarii Apoſtolici per quaſcumque regiones 62
conſtituti, qui Epiſcopi non ſunt, tenentur ſi-
bi Pro-Vicarium eligere; Idem Conſtit. *Quam
ex Sublimi*, §. 2.

Alia de Vicariis Apoſtolicis in Anglia con- 63
ſtitutis; Vide tom. 5. verb. *Miſſionarii*.

Additiones ex aliena manu.

Mitti ſolet Vicarius Apoſtolicus, tum Sede 64
Epiſcopali vacante, tum Sede Epiſcopali ple-
na. Priori caſu exequi poteſt Literas, quæ di-
rigi ſolent Vicariis Epiſcoporum, concedere
dimiſſorias poſt annum, & intra annum arcta-
tis, ac ſi eſſet Vicarius Capitularis, niſi ei
ſpecialiter prohibeatur; *Vulp. in Prax. For.
Eccleſ. cap.* 7. *n.* 25. *Marchet. in Prax. Vicar. Ca-
pitul. part.* 2. *tit.* 15. *num.* 64. *Baſſ. de Vicar.
Apoſtol. tit.* 2. *num.* 1. *Panimoll. dec.* 1. *adnot.* 5. 66
num. 9. Tum conferre beneficia liberæ Colla-
tionis; *Marchett. in Prax. Vicar. Capitul. part.* 2.
tit. 32. *num.* 15. *Baſſ. de Vicar. Apoſtol. tit.* 2. *n.* 1.
Solet vero, ut plurimum in Brevi, vel Lite- 67
ris facultas hæc concedendi Literas dimiſſo-
rias, & conferendi Beneficia limitari; *Mona-
cell. part.* 2. *tit.* 16. *formul.* 8. *in princip. & rur-
ſus in adnot. ſub n.* 3. *in fin. & præterea formul.* 9.

Item poteſt concedere monitoria pro revela- 68
tione, & contra non revelantes devenire ad
ad excommunicationem; *Marchett. in Prax.
Vicar. Capitul. part.* 2. *tit.* 22. *n.* 7. *Baſſ. de Vicar.
Apoſtol. tit.* 2. *n.* 5.

Digitized by Google

69 Poteſt præterea eligere Concionatores; *Baſſi de Vicar. Apoſtol. tit. 7. num. 6.*

70 De eo vero eſt diſſenſio, an poſſint erigere Beneficia cum reſervatioue juriſpatronatus. Vide DD. apud *Baſſ. de Vicar. Apoſtol. tit. 2. num. 10.*

71 Convenit vero inter omne, quod poſſit alieno Epiſcopo ad formam Concilii Tridentini *ſeſſ. 7. cap. 5.* impertiri licentiam exercendi Pontificalia, tom conferendi Ordines non ſolum ſubditis Diœceſis neceſſariis reqoiſitis ſuſfultis, ſed etiam ſubiectis eidem Epiſcopo Ordinanti, immo etiam aliis alionde cum dimiſſoriis ſuorum Ordinariorum confluentibus; *Priviter. in Manual. Antiſt. p. 86. per tot. Baſſ. de Vicar. Apoſtol. tit. 2. num 11.*

72 Ad differentiam Vicarii Epiſcopi, tum Capituli, Vicarius Apoſtolicus utitur proprio ſigillo, ac titulo Vicarii Apoſtolici, & alii decoratur honoribus hujuſmodi Vicariis concedi ſolitis ad inſtar Præſulum; *Pignatell. Conſuet. canon. tom. 9. conſult. 159. n. 10. & ſeq. Leuren. de Vicar. cap. 5. quæſt. 599. n. 2.*

73 De Vicario Apoſtolico Sede plena differit Auctor, ſed vide etiam de eo *Baſſ. d. tract. tit. 3. & per tot.*

Piaculom eſſet, ſi hic haud monemus quod ubi res poſtulat, conſulendus præ ceteris *de Vicario Apoſtolico eſt*, Sanctæ & Immortalis memoriæ *Benedictus XIV. de Synod. Diœceſan. lib. 2. cap. 10. per tot.*

VICARIUS CAPITULARIS.

Quo ad ea quæ concernunt ejus electionem, qualitatem, initium, & finem ſuæ Juriſdictionis.

ARTICULUS I.

1 Vicarius Capitularis eſt eligendus a Capitulo infra octo dies poſt mortem Epiſcopi, alias electio devolvitur ad Metropolitanum. *Communis*, textu expreſſo in Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 16* ibi: *Item Officialem, ſeu Vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere, vel exiſtentem confirmare omnino teneatur, qui ſaltem in Jure Canonico ſit Doctor, vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit, idoneus; Si ſecus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujuſmodi devolvatur.*

2 Et ſi Eccleſia ipſa fuerit Metropolitana, aut exempta, & Capitulum intra octo dies Vicarium Capitolarem oon elegerit, tunc electio Vicarii Capitularis pro Metropolitana devolvitur ad antiquiorem ex Epiſcopis Suffraganeis, & pro Eccleſia exempta devolvitur ad Epiſcopom propinquiorem: *Communis*, textu expreſſo in ipſo Concilio Tridentino *loco citato*, ibi: *Et ſi Eccleſia ipſa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, tunc antiquior Epiſcopus ex ſuffraganeis in Metropolitana, & propinquior Epiſcopus in exempta Œconomum, & Vicarium idoneos poſſit conſtituere.*

3 Ante Concilium Tridentinum tamen de Jure communi non tenebatur Capitolum Vicarium conſtituere, Sede vacante, ſed poterat per ſe ipſum Juriſdictionem exercere. Abbas *in cap. Irrefragabili n. 2. de Officio Ordinarii*, Felin. *in cap. Cum olim n. 9. de majorit. & obedient.* Fagnan. *in cap. His, quæ, eod. tit. n. 16.* Pellegrio. *in praxi Vicariorum part. 1. ſect. 4. ſubſect. 1. n. 5.* & alii paſſim.

4 Capitulum non poteſt cogi ad creandum Vicariom intra paociores dies quam octo, ſed poteſt gaudere termino a Sacro Concilio ſibi dato. Vide verb. *Capitulum art. 3. n. 29.*

5 Et infra illos dies, antequam Vicarium conſtituat, exercitium Juriſdictionis ſpectat ad totum Capitulum in ſolidum, non autem ad primam Dignitatem. Vide *ibid. n. 30.*

6 Capitulum nedum poteſt eligere Vicarium Capitolarem poſt mortem Epiſcopi, ſed etiam quando Eccleſia vacat per tranſlationem Epiſcopi ad aliam Eccleſiam. Vide *ibid. num. 31.*

7 Et Eccleſia vacat per tranſlationem Epiſcopi ſtatim, ac habita fuit notitia, etiam ex teſtimonio, ſeu docomento Secretarii Sacri Collegii, quod Epiſcopus a ſuæ Eccleſiæ vincolo abſolutus fuit in Conſiſtorio Sanctitatis Suæ, etiam ante expeditionem Litterarum Apoſtolicarum, vel adeptam poſſeſſionem ſecundæ Eccleſiæ; tunc eoim Capitulum poteſt, & debet Sedem vacantem publicare, & Vicarium juxta Concilii Tridentini præſcriptum eligere. Vide *ib. n. 31.*

8 Sic etiam Capitulum poteſt conſtituere Vicarium in caſu, qoo Epiſcopus efficiatur captivus ab hoſtibus Catholicæ Fidei. Vide *ib. num. 32.*

9 Item Sedes vacat, ſi Epiſcopus ingrediatur aliquam Religionem; & tunc Capitolum poteſt eligere Vicarium Capitularem. Vide *ib. nu. 33.*

10 Item vacat Sedes per renunciationem. Vide *ib.*

Digitized by Google

11 *ib. n.* 34. Similiter vacat Sedes per depoſitionem, vel relegationem. Vide *ib. nu.* 35.

12 Non poteſt tamen Capitulum conſtituere Vicarium in caſu, quo Epiſcopus ſit excommunicatus, vel ſuſpenſus; Vel in caſu, quo Epiſcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipſo relictus moriatur, vel a Principe Sæculari ejiciatur a Diœceſi, quia tunc recurrendum eſſet ad Sedem Apoſtolicam pro proviſione. Vide *ib. num.* 36.

13 Capitulum non poteſt devenire ad electionem Vicarii Capitularis ante certam notitiam vacationis. Vide *ib. num.* 39.

14 Capitulum neque poteſt devenire ad electionem Vicarii Capitularis poſt habitam notitiam mortis, vel translationis Epiſcopi, quando Vicarius Epiſcopi defuncti, vel translati miſſus fuerat a Papa, vel a Sacra Congregatione Epiſcoporum. Vide *ib. n.* 48.

15 Electio Vicarii Capitularis debet fieri, Capitulo more ſolito capitulariter congregato, & per ſecreta ſuffragia, alioquin nulla eſt. Vide *ib. nu.* 39.

16 Capitulum non poteſt eligere in Vicarium Capitularem, niſi unum tantum; & ſi eligat plures, electio devolvitur ad Metropolitanum; Si tamen plures ſucceſſive eligit, primo electus debet continuare; Dummodo habeat requiſita. Vide *nu.* 40.

17 Poteſt tamen Capitulum duos Vicarios conſtituere, ut alternis menſibus Vicarii munere fungantur, ſi legitimam habeat ad id conſuetudinem ab immemorabili ſervatam ſine interruptione, & electi ſint præditi omnibus qualitatibus, quas Tridentinum requirit. Vide *ib. n.* 41.

18 Facta ſemel per Capitulum electione Vicarii Capitularis, non poteſt illum ad libitum revocare, & novum conſtituere. Vide *ib. n.* 42.

19 Si tamen adeſſet juſta cauſa illum revocandi, debet prius habere licentiam a Sacra Congregat. Epiſcopor. Vide *ib. n.* 43.

20 Immo non poteſt per Capitulum revocari Vicarius Capitularis, etiamſi ſit electus cum clauſula, quod poſſit revocari ex cauſis ſibi beneviſis. Vide *ib. n.* 44.

21 Plures ſunt cauſæ, propter quas ſolet Sacra Congregatio Epiſcoporum facultatem concedere removendi Vicarium Capitularem, ut indignum; & tales cauſæ aſſignantur *ibid. num.* 42.

22 A Capitulo pro electione Vicarii Capitularis non debent vocari Canonici abſentes, niſi commode fieri poſſit. Nec ita abſentes poſſunt mittere, aut conſtituere Procuratorem ad ſerendum in electionem ſuffragium. Vide *ibid. nu.* 46.

Si tamen adſit conſuetudo legitime præſcripta admittendi in electione Canonicos abſentes per Procuratorem, talis conſuetudo eſſet intelligenda, & reſtringenda ad abſentes ſolummodo intra Provinciam, & ibidem detentos aliquo legitimo impedimento de tempore actualis electionis Vicarii. Vide *ib. n.* 47. 23

Et ſi e contra adeſſet conſuetudo non vocandi quoquomodo abſentes a Civitate, ſervanda eſſet. Et tanta eſt vis conſuetudinis, quod a Capitulo pro electione Vicarii, præter Canonicos, vocandi ſunt etiam illi, qui de Jure non ſunt de Capitulo, ut Portionarii, aliique Beneficiati Eccleſiæ, ſi adſit conſuetudo legitime præſcripta illos vocandi. Vide *ibid. nu.* 48. 24

Si autem conſuetudo non ſit pacifica, & legitime præſcripta, ſed ſolum pauci actus eſſent, in quibus ii, qui non ſunt de corpore Capituli, fuerint admiſſi ad ſuffragium ſerendum, tunc Capitulum poteſt illos excludere. Vide *ib.* n. 49. 25

Capitulum debet pro Vicario Capitulari eligere unum, qui ſit de gremio Capituli, ſi adſit idoneus. Vide *ib. n.* 50. 26

Et qui ſit Doctor, alias electio eſſet nulla. Vide *ib. n.* 51. 27

Nec ſufficit, quod ſit Magiſter in Sacra Theologia, ſed debet eſſe ſaltem Doctor in Jure Canonico. Vide *ib. n.* 52. 28

Nec etiam ſufficit, quod ſit Doctoratus a perſona privata, ſed in aliqua Univerſitate. Vide *ib. n.* 53. 29

Habilis tamen non Doctor tolerari poteſt, ſi Doctor haberi non poſſit. Vide *ib. n.* 54. 30

Debet tamen Vicarius non Doctor eligere ſibi Conſultorem beneviſum, qui ſit Doctor, & in rebus Legalibus, & arduis peritus, a quo poſſit dirigi. Vide *ib. n.* 55. 31

Si Capitulum eligat aliquem non Doctorem, quando adeſt Doctor, ex quo talis electio ſit nulla, tunc electio devolvitur ad Metropolitanum. Vide *ib. n.* 56. 32

In caſu tamen, quo Vicarius deputatus per Metropolitanum ob malam electionem Capituli, vel ob ejus negligentiam, decederet, tunc poſſet Capitulum novum eligere Vicarium infra octo dies, ut prius. Vide *ibidem num.* 57. 33

Capitulum non poteſt in electione, ſeu deputatione Vicarii apponere reſtrictivam, ut Vicarius Capitularis non poſſit procedere contra aliquem Capitularem abſque conſenſu Capituli. Vide *ib. n.* 58. 34

35 Vel ſine adjunctis; *Ibid. num.* 59.

36 Nec poteſt apponere in electione conditionem, ut participet Capitulum de emolumentis ex Officio Vicariatus provenientibus. Vide *ib. n.* 60.

37 Nec poteſt Capitulum reſervare ſibi facultatem ſignandi ſupplicationes, diſtribuendi conciones, vel habendi ſuperintendentiam Seminarii. Vide *ib. n.* 61.

38 Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipſo Vicario, vel cognoſcendi de cauſis ſuſpicionis ipſius Vicarii, ac Judicem non ſuſpectum partibus deputandi, vel cum alia quacumque reſtrictione inſolita. Quod ſi Vicarius Capitularis electus fuerit cum hujuſmodi reſtrictionibus, poterit nihilominus libere uti ſua Juriſdictione abſque ullo reſpectu ſupradictarum conditionum. Vide *ib. n.* 62. verb. *Ordo art.* 3. *num.* 43.

39 Capitulum enim poſt electionem Vicarii nullam exercere poteſt Juriſdictionem, quia poſt electionem tota Juriſdictio Epiſcopalis tranſit ad Vicarium Capitularem privative quo ad Capitulum, non cumulative. Vide *ib. nu.* 63. verb. *Ordo art.* 3. *n.* 42.

40 Unde ſubſtitutio facienda propter abſentiam Vicarii ſpectat ad ipſum Vicarium, & non ad Capitulum. Vide *ibid. n.* 64.

41 Vicarius Capitularis poteſt eſſe Canonicus ejuſdem Eccleſiæ, qui in eadem Civitate, & Eccleſia Curam quoque gerit animarum. *Sac. Congr. Epiſc. in Ortonen.* 19. *Martii* 1619. & 19.
42 *Julii ejuſd. anni*. Ubi etiam fuit declaratum, quod contrariæ deciſiones, nempe quod Parochus nequeat eligi in Vicarium Capitularem, intelliguntur de Parocho rurali. Sic refert deciſionem ad litteram Barboſa *de Canonicis, & Dignitatibus cap.* 42. *n.* 38.

43 Vicarius Capitularis eligi debet ætatis ſaltem 25. annorum, ſi haberi poſſit, alias permittitur poſſe eligi in ætate 23. annorum, ſi ſit idoneus, ſed non ſemper expedit. *Sacra Congreg. Concil. die* 11. *Auguſti* 1618. apud Barboſ. *in Concil. Trid. ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 16. *n.* 19. *& in Summa Apoſtolic. deciſ. verb. Vicarius Capitularis Sede vacante n.* 8. & Sellium *in Select. Canonic. cap.* 19. *num.* 44.

44 In electione Vicarii Capitularis ſunt præferendæ Dignitates, & Canonici, quatenus ſint idonei, Canonico Coadjutori, ut reſpondit *Sacra Congr. Conc.* 14. *Aprilis* 1685. *lib.* 35. *fol.* 37. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 10. *ſub n.* 13.

45 Si electio non concludatur in tempore a Concilio Tridentino præſcripto *c.* 16. *ſeſſ.* 24. *de reformat.* fit devolutio ad formam Conciliaris Decreti, tam in caſu negligentiæ, quam in caſu diſſenſionis. *Sacra Congr. Conc. in Aquilana* 10. *Octobris* 1605. *lib.* 28. *fol.* 195. apud Monacell. *loco cit.*

Si in electione duo Canonici Doctores habuerint vota paria, neuter eſt Vicarius legitimus, & electio propterea, tranſacto octiduo, 46
devolvitur ad Metropolitanum, juxta diſpoſitionem Concilii, ut reſpondit *Sac. Congr. Concilii in Vercellen.* 12. *Martii* 1611. *lib.* 17. *fol.* 769. apud Monacell. *loco cit.*

Si Eccleſia ſuffraganea vacans careat Capitulo, electio, ſeu deputatio Vicarii pro illius adminiſtratione ſpectat ad Capitulum Metropolitanæ Paſtore carentis, non autem ad antiquiorem Epiſcopum Suffraganeum, non obſtante Synodo Provinciali, ut declaravit *Sacra Cong. Concilii* 28. *Aug.* 1683. *confirmata* 14. *April.* 1685. *lib.* 35. *fol.* 195. apud Monacell. *loco cit.* 47

Si autem Eccleſia Cathedralis carens Capitulo, non ſit ſuffraganea, ſed exempta, & Sanctæ Sedi immediate ſubjecta, uti eſt Eccleſia, ſeu Epiſcopatus Portuenſis prope Almam Urbem, tunc videtur, quod deputatio Vicarii Capitularis in caſu vacationis Sedis non pertineat ad propinquiorem Epiſcopum, juxta diſpoſitionem Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 16. Sed conſulenda ſit Sancta Sedes, quia Epiſcopo viciniori devolvitur electio ſecundum diſpoſitionem Concilii in caſu negligentiæ Capituli; at quando Eccleſia Capitulo caret, caſus eſt omiſſus a Concilio. Sic præciſis verbis Monacell. *loco cit. num.* 13. *in fine*, teſtans inſuper, quod quoties occurrit vacatio in dicta Cathedrali, ſeu Epiſcopatu Portuenſi, Epiſcopus vicinior non ſe ingerit in deputatione Vicarii, ſed Eccleſia remanet ſub regimine Eminentiſſimi Urbis Vicarii, quia eſt in diſtrictu Urbis, uſque dum novus Epiſcopus Eccleſiæ poſſeſſionem capiat. 48

Vicarius Capitularis debet provideri de competenti Salario. *Sacra Congr. Concilii in una Ventimilien.* 15. *Octobris* 1601. apud Barboſ. *in Summa loco cit. n.* 13. *& de Canonic. & Dignitatibus cap.* 42. *n.* 35. & apud Pellegrinum *loc. cit. ſubſect.* 1. *n.* 30. Quod poteſt eſſe ad rationem Scutorum quatuor pro ſingulis menſibus, ut declaravit *ead. Sac. Cong. in una Caſalen.* 21. *Aug.* 1654. Non tamen debet eſſe majus eo, quod habebat Vicarius Epiſcopi defuncti. *Ead. Sac. Congr. in Ventimilien.* 15. *Januarii* 1602. apud Pellegrin. *loco cit.* Attendenda tamen eſt circa ſupradicta omnia legitima loco- 49

Digitized by Google

locorum conſuetudo, *arg. cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*.

50 An Vicarius Capitularis lucretur diſtributiones quotidianas, ſi Choro propter ſuum munus non interſit? Variant Doctores. Affirmativam enim ſententiam defendunt Pellegrinus *loco cit. num.* 31. Garcias, Gonzalez, Pavin. Covarruv. & alii ab ipſo citati dicentes non currere paritatem de Vicario Epiſcopi, quia ideo ipſe non intereſſendo Choro, non lucratur diſtributiones, quia ſervit Epiſcopo, & non Eccleſiæ, ut ſervit Vicarius Capitularis, ſicut notat Rota *dec.* 222. *n.* 5. *part.* 2. *diverſar.* Negativam autem ſuſtinent Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 41. *n.* 5. Moneta *de diſtributionibus part.* 2. *q.* 11. *n.* 83. *& ſeq.* Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *alleg.* 54. *num.* 165. *verſ. Qui dum a Choro abſens eſt*, *& de Canonicis, & Dignitatibus cap.* 42. *num.* 39. & alii plures. Ut autem concilientur Doctores, dicendum eſt ſtandum eſſe legitimis locorum conſuetudinibus, ut ibi Vicarius Capitularis abſens a choro lucretur diſtributiones, ubi adeſt legitima conſuetudo eas lucrandi; & ibi non lucretur, ubi adeſt legitima conſuetudo eas non lucrandi, *arg. cit. c. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*; Et ſic tenent Rota *cit. deciſ.* 222. *num.* 6. *part.* 2. *diverſ.* Barboſa *loco cit.* Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante*, *verſ. Octavo dubitatur*, Proſper Auguſt. *in addit. ad d. Quarant. loco cit. num.* 8. *in fine*, Rebuff. *titul. de Vicario Epiſcop. num.* 5. & ipſe Pellegrinus *loco cit. num.* 31. *in fine*, cum aliis ibi allegatis.

51 Si Vicarius Capitularis, ubi adeſt conſuetudo intereſſendi choro pro lucrandis diſtributionibus, voluerit ipſas lucrari, debet intereſſe cum ſolita veſte Canonicali, & ſedere in loco proprio ſui Canonicatus, neminem antiquiorem præcedendo. Rota *in Lucerna Beneficii* 18. *Decembris* 1579. *coram Seraphino*, & eadem Rota *deciſ.* 288. *n.* 2. *part.* 2. *recent.* apud Barboſ. *cit. alleg.* 54. *n.* 166. & Pellegrin. *loc. cit. n.* 34. & ſic tenent cum ipſis plures alii Doctores.

52 Si vero noluerit diſtributiones lucrari, debet præcedere omnes; excepta prima Dignitate poſt Pontificalem. Sic reſcriptum fuiſſe a *Sacra Congregatione in una Aſſiſienſi de menſe Auguſti* 1630. dum ipſe eſſet Aſſiſii, teſtatur Nicolius *in Floſcul. verb. Vicarius Capitularis num.* 67. & refert etiam Pellegrin. *loc. cit. n.* 34. & alii.

53 Vicarius Capitularis non poteſt occupare Sedem Archidiaconi in Eccleſia, ſed ſedere debet in alia Sede portatili. *Sac. Congr. Rit. in Nucerina* 10. *Aprilis* 1601. apud Pellegrin. *loco cit. n.* 34. & Barboſa *de Canonicis, & Dignitatibus cap.* 42. *n.* 42.

Archidiaconus, ſeu alia Dignitas major poſt 54 Pontificalem præfertur Vicario Capitulari, etiamſi dictus Vicarius non ſit Canonicus, Barboſ. *cit. cap.* 42. *n.* 41. *& cit. alleg.* 54. *num.* 167. cum aliis ibi citatis.

Vicarius ſemel ac Canonice eſt electus, du- 55 rat toto tempore vacationis Eccleſiæ. Quamvis enim Barboſa *in Summa Apoſtol. deciſ. loco cit. num.* 7. *& tract. de Canonicis loco cit. n.* 44. *& in Trid. cit. ſeſſ.* 24. *cap.* 16. *num.* 14. referat *Sacram Congreg. ſub die* 17. *Junii* 1617. decreviſſe poſſe Capitulum eligere Vicarium cum clauſula, quod non duret niſi per annum: Tamen Nicolius *in Floſculis verb. Vicarius Capitularis ſub n.* 59. refert ſæpius a Sacra Congreg. Epiſcop. deciſum fuiſſe non poſſe Capitulum eligere Vicarium Capitularem ad certum tempus, ſed pro toto tempore vacationis Eccleſiæ. Sic dicta *Sacra Congregat. in Potentina* 7. *Maii* 1604. 30. *Auguſti* 1641. 3. *Martii* 1647. 14. *Februarii* 1648. *& in Sutrina* 21. *Novembris* 1653. Quod & melius eſſe teſtatur etiam ipſe Barboſa *in cit. cap.* 44. *n.* 44. *& cit. ſeſſ.* 24. *cap.* 16. *num.* 14. referens ita reſcripſiſſe *Sacram Congregat. Epiſcopor. Epiſcopo Cajetano ſub die* 28. *Octobris* 1587. Et ſic expreſſe tenet Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *formul.* 2. *num.* 14. cum Fagnano, & aliis ibi citatis, adductis inſuper aliis decretis.

Unde Vicarii Capitularis juriſdictio ceſſat 56 ſolum poſt poſſeſſionem realem captam a novo Epiſcopo; Sedes enim Epiſcopalis intelligitur ſemper vacare uſquequo Litteræ Apoſtolicæ Prælati proviſi de illa Eccleſia, cujus Sedes vacabat, non fuerint præſentatæ Capitulo, nec interim poteſt Epiſcopus noviter proviſus Epiſcopatum miniſtrare. *Extravagant. Injunctæ* 2. *de electione*; Unde Vicarius Capitularis poteſt continuare exercitium ſuæ Juriſdictionis, donec novus Epiſcopus adeptus fuerit realem Epiſcopatus poſſeſſionem. Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante num.* 13. *verſ.* 13. *Dubitatur*; Flaminius Pariſius *de Reſignat. lib.* 8. *quæſt.* 5. *num.* 33. Rebuffus *in Praxi Benefic. tit. de Simonia in Reſignat. num.* 11. Henriq. *cenſ.* 29. *num.* 4. Aloyſius Riccius *in Praxi Fori Eccleſ. deciſ.* 376. *in prima edition. reſolution.* 500. *in ſecunda edition.* Stephanus Gratian. *diſceptat. forenſ. c.* 27. Pellegrin. *loco cit. ſubſect.* 6. *num.* 1. *&* 2. cum pluribus ibi citatis, Barboſa *cit.*

Kk 4 *alleg.*

Digitized by Google

alleg. 54. *num.* 161. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloſſa* 15. §. 2. *num.* 88. ubi refert fuiſſe concluſum validam eſſe quamdam collationem Canonicatus in menſe Ordinario vacantis factum a Capitulo Burgenſi, ſpreto Epiſcopo jam promoto, & habente expeditas Litteras ſuæ proviſionis, qui tamen nondum illas oſtenderat, nec præſentaverat.

57 Terminatur autem Vicarii Capitularis Juriſdictio, cum mittitur Vicarius Apoſtolicus a Papa, vel a Sacra Congregatione Epiſcoporum, quod fit, ſi Eccleſia diu vacaverit, ut cenſuit *Sac. Congr. Epiſc. in una Aletrana* 28. *Junii* 1649. præſertim ſi ſubditi in adminiſtrationa Juſtitiæ aliquod inconveniens experiantur. *Ead. Sacra Congr. in Ugentinen.* 17. *Septemb.* 1665.

58 Item ceſſat Juriſdictio Vicarii Capitularis, quando removetur a Sacra Congregatione, vel vocatur ad Urbem pro juſtificandis rebus, de quibus fuit inculpatus. *Sacra Congregat. Epiſcop. in Spoletana* 12. *Novembris* 1600. *in Aſten.* 30. *Septembris* 1650. & *in Monopolitana* 2. *Maii* 1653.

59 Quod hactenus dictum eſt de Vicario Capitulari Cathedralis, locum habet ſervata proportione in Vicario Capitulari Collegiatæ exemptæ, & nullius Diæceſis; Capitulum enim Collegiatæ, quæ nullius Diæceſis eſt, & ſubditur proprio Prælato, ordinariam, & quaſi Epiſcopalem Juriſdictionem habentem, vacante Sede dicti ſui Prælati, debet eligere Vicarium Capitularem eodem modo, & eiſdem Legibus, Capitulis Cathedralium præſcriptis a Sacro Concilio Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.*
60 16. *Communis*. Cum hac tamen differentia, quod Vicarius Capitularis dictæ Collegiatæ exemptæ, & Nullius, non debet neceſſario eſſe Doctor, aut Licentiatus in Jure Canonico, ſicuti tenetur eſſe Vicarius Capitularis Cathedralis; Sic expreſſe declaravit Sacra Congregatio Concilii ad dict. *cap.* 16. *die* 12. *Septemb.* 1585. apud Garciam *de Beneficiis tom.* 1.
61 *part.* 5. *cap.* 7. *num.* 20. & apud Pellegrinum *loco cit. ſect.* 5. *num.* 5. Non poſſe autem eligi Vicarium Capitularem per Clerum Eccleſiæ exemptæ Abbatia vacante, decrevit *Sacr. Congreg. Concil. in Anglonen.* 30. *Januarii* 1717. ut refert Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Conſtit. IV.* Caliſti III. *ſect.* 3. *n.* 10.

62 Affertur noviſſima reſolutio ſacræ Congregationis Concilii quoad varia dubia de Vicario Capitulari in ipſa propoſita, ut ſequitur.

I. An poſſit Capitulum Sede Vacante, poſt electum Vicarium in Spiritualibus, & temporalibus deputare alium toties quoties ſibi placuerit ad aliquid faciendum in exercitio Juriſdictionis translatæ, ipſa Juriſdictionem reaſſumendo?

II. An poſſit Capitulum per ſeipſum dare ſubditis Chartas teſtimoniales, vel Reverendas ad ordines ſuſcipiendos, vel debeant dari per Vicarium Generalem Capitularem?

III. An poſſit Capitulum in deputatione Vicarii Capitularis dare juriſdictionem limitatam; & poſſit in hoc caſu attendi conſuetudo Regni Luſitaniæ? & quatenus affirmative;

IV. An poſſit reſervatam juriſdictionem alicui alteri committere, vel illam debeat per ſeipſum exercere?

V. An poſſit Capitulum dare ſubditis atteſtationes de vita, & moribus per ſeipſum, vel debeant dari Vicario Capitulari?

VI. An poſſit Capitulum jubere Vicario Capitulari, ut det tales atteſtationes, vel debeat pendere ab arbitrio Vicarii Capitularis?

VII. An in concurſu Parochialium debeat intervenire arbitrium Vicarii Capitularis, vel debeat pendere ab arbitrio Capituli, facto concurſu in præſentia Capituli, vel in abſentia, & an debeat attendi conſuetudo Regni in caſu &c.

Sacra Congreg. Concil. In Elven. Juriſdictionis 1. *Decembr.* 1736. Reſpondit: *Ad I. Negative. Ad II. Negative quoad primam partem, & affirmative quoad ſecundam. Ad III. Negative. Ad IV. Proviſum in tertio. Ad V. Negative quoad primam partem. & affirmative quoad ſecundam. Ad VI. Negative. Ad VII. Affirmative quoad primam partem ad formam juris; In reliquis negative.*

Additiones ex aliena manu.

Pacifica haud eſt opinio *Auctoris num.* 60. 63
quod & Capitulum Collegiatæ Eccleſiæ defuncto Prælato *Nullius* debeat conſtituere Vicarium Capitularem; Juriſdictionem enim remanere penes Capitulum, nec teneri ipſum conſtituere Vicarium Capitularem, ſentiunt *Fagnan. in cap. His quæ num.* 77. *de Major. & obed.* ubi quod ita reſolvit S. Congreg. Concilii interpres, *Leuren. de Vicar. tract.* 3. *c.* 4. *quæſt.* 541. *per tot.*

Capitulum vero Cathedralis, vel Metropoli- 64
tanæ Eccleſiæ non teneri in electione hac Vicarii Capitularis ſervare formam *cap. Quia propter, de elect.* communis ſententia eſt; ut rejecto *Freſc. de Viſitat. lib.* 1. *cap.* 24. *n.* 32. firmant *Pirhing ad titul. Decretal. de Offic. Vicar, n.* 77,

Digitized by Google

n. 77. *Pignatell. conſult. canonic. tom.* 8. *conſul.*
34. *num.* 9. & 11. Garc. *de Beneſic. part.* 5.
c. 7. *num.* 21. *Leuren. de Vicar. tract.* 3. *c.* 4.
quæſt. 550. *num.* 1.

65 Hinc fit, quod neceſſe haud ſit, ut hæc Vi-
carii Capitularis electio fiat per ſuffragia ſecre-
ta; *Leuren. de Vicar. tract.* 3. *cap.* 4. *quæſt.* 55.
num. 2.

66 Debet vero concurrere major pars ſuffragio-
rum, & quidem collegialiter præſtitorum, ut
valida ſit electio Vicarii Capitularis. Quocirca
electio Vicarii Capitularis facta a minori parte
Capituli, minime valida evadit per ſubſcriptio-
nem Litterarum patentium factam a majori
ejuſdem Capituli, quum non ſufficiat conſen-
ſus poſtea datus a ſingulis; *Pignatell. conſult.
canon. tom.* 1. *conſult.* 23. *n.* 7. *Lauren. de
Vicar. tract.* 3. *c.* 4. *quæſt.* 552. *per tot.*

67 Coram quo, & quomodo proponenda ſit nul-
litas electionis Vicarii Capitularis, vide apud
Lauren. de Vicar. tract. 3. *cap.* 4. *quæſt.* 554.
per tot.

Reſponſio Auctoris.

68 Pacificam non eſſe opinionem meam *l. c.* ex-
poſitam, nempe, quod & Capitulum Colle-
giatæ Eccleſiæ defuncto Prælato *Nullius* debeat
conſtituere Vicarium Capitularem, in his *addi-
tionibus* adſtruitur: at mihi Auctori ſufficit pro
mea opinione habere expreſſam declarationem
Sacr. Congreg. Concil. & Doctores *ibi* allega-
tos. Immo ex reſolutione Sac. Congreg. Con-
cil. adducta hic ſub *n.* 1. ex Fagnano ſecuto a
Leurenio locis ibid. *cit.* eruitur quidem, quod
Capitulum Collegiatæ exemptæ & *nullius* non
teneatur eligere Vicarium, qui ſit doctor vel
Licentiatus in Jure Canonico; at non quod
non teneatur eligere Vicarium Capitularem.
Dubium enim propoſitum in Sacr. Congreg.
Concil. ralatum a Fagnano ut *ſupra*, erat ſic
præciſe: *An decretum Concilii in cap.* 16. *ſeſſ.*
24. *Quid Capitulum Sede vacante, conſtituere de-
beat Vicarium; qui ſaltem in Jure Canonico ſit
doctor vel Licentiatus locum habeat etiam in Col-
legiata, defuncto ejus Prælato. Et S. Congrega-
tio cenſuit, non habere locum.* Ex quo decreto
deducitur, Sacram Congregationem cenſuiſſe
Tridentinum non habere locum quoad neceſſi-
tatem eligendi doctorem, at quoad neceſſitatem
eligendi Vicarium, ut tradunt Barboſa in dict.
ſeſſ. 24. *cap.* 16. *n.* 30. Pellegrin. de *Vicario Ca-
pitulari Eccleſ. nullius diœceſ. ſect.* 5. *n.* 5. *ex
Garcia de beneſic. tom.* 1. *part.* 5. *cap.* 7. *n.* 20.
ubi refert ſic fuiſſe deciſum a dicta Sac. Con-
gregat. Et ratio eſt, quia, ut dicunt, ſi non
eſt neceſſe, ut hic Prælatus mortuus ſit do-
ctor; ergo nec etiam Vicarius, ut cenſuit ead.
Sac. Congr. ibid. & notant Sbroz. in *addition.
ad quæſt.* 36. §. 1. Aloyſius Ricc. *in collectan.*
1607. Ragucc. de *voce Canonic. in Eccleſ. quæſt.*
37. *n.* 6. apud Pellegrin. locis citatis.

Articulus II.

Quoad ea, quæ Vicarius Capitularis facere poteſt, vel non.

Vicarius Capitularis, ſicuti Capitulum, Se- 1
de vacante, ſuccedit Epiſcopo in his,
quæ illi competunt de Jure communi, non ve-
ro in his, quæ ſunt de Jure ſpeciali, ſive De-
legato. *Communis*, per text. *in cap. Eam te* 7.
de Reſcriptis, cap. Cum olim 14. *de Majoritat.
& Obedient.* cum ſimilibus: In Vicarium enim
Capitularem Canonice electum transfertur tota
Juriſdictio Capituli, & Juriſdictio Vicarii Ca-
pitularis in ſupradictis eadem eſt, quæ fuit
Epiſcopi. *Sacra Congregat. Epiſcopor. in Rea-
tina* 21. *Novembr.* 1603. apud Nicolium *in
Floſculis verb. Vicarius Capitularis num.* 68.

Vicarius Capitularis poteſt concedera Di- 2
miſſorias ad Ordines infra annum a die vaca-
tionis Sedis arctatis ratione Beneficii recepti,
vel recipiendi, ut colligitur clare ex Conc.
Trid. *ſeſſ.* 7. *c.* 10. *de reform.* & pluries de-
claravit expraſſe *Sacr. Cong.* & ſignanter *in
Neapolitana* 12. *Jan.* 1604. & *in Aleriana* 24.
Januar. 1653.

Et aliquando conceditur facultas Vicario Ca- 3
pitulari, ut etiam infra annum a die vaca-
tionis Sedis Epiſcopalis poſſit concedere Di-
miſſorias ad Ordines, cum voto tamen pleni
Capituli, ubi pro ſervitio Eccleſiæ id neceſſa-
ſarium eſſe fuerit judicatum, pro ut *a Sac.
Cong. Epiſc.* conceſſa fuit *Vicario Capitulari
Antuerpienſis Eccleſiæ* 15. *Mart.* 1598.

Arctati ratione *Beneficii recepti* dicuntur il- 4
li, qui obtinent aliquod Beneficium requirens
ſervitium perſonale, ratione cujus de Jure,
conſuetudine, privilegio, ſtatuto Eccleſiæ,
vel fundatione infra annum teneatur ſe pro-
moveri facere ad illum Ordinem, quem requi-
rit tale Beneficium, Barboſa *ad Trid. citat.
ſeſſ.* 7. *cap.* 10. *n.* 16. cum pluribus ibi cita-
tis, Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 3. *n.* 2.
& alii paſſim.

Arctati autem ratione *Beneficii recipiendi* di- 5
cuntur illi, qui habent Jus, ſeu ſunt vocati,
aut præſentati ad aliquod Beneficium vacans,
ſeu

Digitized by Google

ſeu Capellaniam, quæ requirit actu certum Ordinem, quo illi carent. Barboſa *loc. citat. num.* 17. cum aliis ibi allegatis, Monacell. *loc. cit. num.* 2. & quod præſentari ad Beneficia dicantur arctati, expreſſe declaravit *Sacr. Congregat. Epiſcopor. in Squillacen.* 3. *Januar.* 1594. apud Nicolium *loc. citat. num.* 70. *verſ. Præſentati*, & Monacell. *tom.* 1. *titul.* 1. *formul.* 2. *num.* 22.

6 Poſt annum vero a die vacationis Sedis Epiſcopalis poteſt Vicarius Capitularis Dimiſſorias ad Ordines quibuſcumque ſuis ſubditis etiam non arctatis concedere. Colligitur clare ex Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 7. *cap.* 10. & expreſſe declaravit *Sac. Congreg. ejuſd. Conc.* apud Garciam *de Beneficiis par.* 5. *cap.* 7. *n.* 93. & Pellegrinum *l. c. ſubſection.* 2. *n.* 5. & *Sacr. Cong. Epiſc. in Neapolitana* 12. *Jan.* 1604. & *in Aleriana* 24. *Jan.* 1653. apud Nicolium *loc. cit. n.* 70. ubi declaravit, concedere Dimiſſorias poſt annum ſpectare Vicarium Capitularem, & non ad Capitulum.

7 Poteſt Vicarius Capitularis etiam ante lapſum anni concedere licentiam extero Epiſcopo exercendi Pontificalia in Eccleſiis Diœceſis, & Ordines conferendi Clericis exteris habentibus Litteras ſuorum Epiſcoporum, non tamen Clericis ſubditis vacantis Sedis. *Sacr. Congr. Conc. in Brixien.* 16. *Maii* 1705. Barboſa *de Canonicis*, & *Dignitat. c.* 42. *n.* 124. Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante q.* 11. Navarr. *conſil.* 27. *de tempor. Ordinat.* Molſeſius *in Summa tract.* 2, *c.* 2. *n.* 28. Piaſec. *part.* 1. *c. n.* 13. *pag.* 39. Marcus Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapolitan. c.* 87. *n.* 33. Marcian. *part.* 6. *c.* 3. *num.* 16. Fornar. *de Ordine c.* 5. *n.* 8. *verſ. Quarto nota*, & alii.

8 Poteſt Vicarius ante lapſum anni obtinenti facultatem a Sede Apoſtolica de ſuſcipiendo Ordines cum licentia ſui Ordinarii, hanc licentiam ſubordinatam concedere. Navarr. *conſil.* 29. *de temporibus Ordinat.* Piaſec. *l. c.* Barboſa *l. c. n.* 123. & alii.

9 Poteſt Vicarius Capitularis dare licentiam Epiſcopo extero confirmandi, Eccleſias conſecrandi, reconciliandi, & alia ad uſum Pontificalium ſpectantia exercendi in ſua Juriſdictione. *Sacr. Congregat. Epiſcop. in Nepeſina* 15. *Decembris* 1603. apud Nicol. *loc. cit. num.* 3. & Pellegrinum *loc. citat. ſubſection.* 2. *n.* 6.

10 Et ipſemet Vicarius poteſt Eccleſiam non conſecratam reconciliare. *Sac. Cong. Rit. in Hidruntina* 15. *Dec.* 1632. apud Bonfadin. *in Theſaur. Eccleſ. dec. reſol.* 51. *n.* 23. & Barboſ. *in Summa Collectan.* 712. *n.* 4.

Poteſt Vicarius Capitularis Diœceſim viſitare per ſe, vel per alium, & in Viſitatione Decreta facere, dummodo ſit lapſus annus a poſtrema Viſitatione, nec faciat novitates. *Sac. Cong. Epiſc. in Lancianen.* 10. *Jun.* 1619. & *Pampilonen.* 3. *Februar. eodem anno in Materan.* 10. *Dec.* 1604. cum famulatu, & comitatu ſolito a Conc. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 3. *de reform.* præſcripto. *Sac. Cong. Conc. in Limana* 10. *Maii* 1619. 11

Item poteſt Diœceſanam Synodum congregare, elapſo anno ab altera Synodo ultimo celebrata. Sic deciſum fuiſſe a *Sac. Cong. Conc.* referunt Garcias *de Benefic. par.* 9. *c.* 2. *n.* 8. Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Conſt.* 4. *Caliſti III. ſect.* 2. *n.* 113. & alii plures. Vide verb. *Synodus nu.* 11. 12

Et eo tempore, quo Synodum celebrat, poteſt eligere Examinatores Synodales, extra vero illam non poteſt, ſed uti debet electis antea. *S. Cong. Epiſc. in Neapolitana* 12. *Jan.* 1604. 13

Item Concurſum ad Parochiales vacantes tempore Sedis vacantis facere poteſt, ut poterat Epiſcopus, ſervata forma Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 18. *de reform.* magis idoneum eligere, & approbationem ad Sanctiſſ. Dominum, ejuſque Eminentiſſ. Datarium mittere pro confirmatione electionis. *Sac. Cong. Epiſc. in Ravennaten.* 3. *Feb.* 1603. 14

Poteſt executioni demandare Litteras Epiſcopo per Sacram Congregationem directas, & ab illo non executas. *Sac. Cong. Epiſc. & Regul. die* 10. *Apr.* 1615. 15

Vicarius Capitularis poteſt abſolvere a Cenſuris, & diſpenſare in Irregularitatibus ex delictis occultis Sedi Apoſtolicæ reſervatis provenientibus, in quibus eſt id conceſſum Epiſcopis a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 6. Sic *Sac. Cong. Conc.* 3. *Dec.* 1632. apud apud Barboſam *de Canonicis*, *Dignitatibus c.* 42. *n.* 62. *in fine*, & *in Summa Apoſtolic. dec. collectan.* 717. *n.* 5. & Pellegrinum *loc. cit. ſubſection.* 2. *n.* 22. 16

Item poteſt Vicarios idoneos Parochialibus vacantibus deputare, donec de Rectore proviſum ſit, & proponere Edicta ad concurſum. *Sac. Cong. Conc.* apud Aldan. *in compendio canonic. reſolut. lib.* 1. *tit.* 43. *n.* 46. & Barboſ. *in Summa loc. cit. n.* 6. & Pellegrinum *loc. cit. n.* 25. Vide *ſupra n.* 14. 17

Item poteſt ſibi ſubſtituere Vicarium ad modicum tempus propter ejus abſentiam, vel infirmitatem; Hoc enim ſpectat ad ipſum, & 18

non

Digitized by Google

non ad Capitulum. *Sac. Cong. Conc.* apud Pellegrin. *loc. cit. num.* 26. & apud Barboſ. *in Summa loc. cit. num.* 9. Vide verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 64.

19 Item poteſt ſine Adjunctis procedere, ſi Epiſcopus, dum vivebat, auctoritatem habebat procedendi ſine illis; Si vero Epiſcopus hoc privilegio non gaudebat, ita nec Vicarius Capitularis. *Sacr. Congregat. Conc.* apud Barboſ. *in Summ. loc. cit. n.* 7. Garciam *de Benefic. par.* 5. *c.* 7. *n.* 32. & Pellegrin. *loc. citat. num.* 27.

20 Item poteſt cognoſcere cauſas Matrimoniales. *Sac. Cong. Conc.* 30. *Maii* 1602.

21 Item poteſt viſitare Moniales non exemptas, exemptas vero non poteſt; Barboſ. *lib.* 1. *Juris Eccleſiaſt. univerſ. cap.* 32. *n.* 71. Garcias *loc. cit. cap.* 7. *n.* 45. Pellegrin. *loc. citat. n.* 23. & alii paſſim.

22 Moniales tamen exemptas poteſt viſitare in iis, in quibus datur Epiſcopis facultas perpetua viſitandi tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis; Talis enim delegatio, cum ſit facta Epiſcopis in perpetuum, eſt pars Juriſdictionis ordinariæ, & ſic tranſit ad Vicarios Capitulares; Barboſa *de Canonic. & Dignitatibus cap.* 42. *n.* 107. *& lib.* 1. *Jur. Eccleſ. univerſ. cap.* 32. *num.* 31. *in fine*, Molina *de Juſtitia tract.* 5. *diſp.* 11. *n.* 8. Pellegrin. *loc. citat. n.* 24. & alii paſſim.

23 Vicarius Capitularis poteſt conferre illa Beneficia, quorum collatio ſpectabat ad Epiſcopum per devolutionem ob negligentiam inferioris. Abbas *in c.* 2. *n.* 1. *Ne Sede vacante*, Quaranta *in Summa Bullar. q.* 10. Pellegrin. *loc. cit. n.* 30. & alii.

24 Item poteſt in Beneficiorum permutationibus auctoritatem interponere, & conſenſum præſtare, quando collatio partim ſpectat ad Capitulum, & partim ad Epiſcopum; non autem in aliis caſibus. Garcias *de Beneficiis part.* 11. *cap.* 4. *a numer.* 75. Barboſa *libr.* 1. *Jur. Eccleſiaſtic. cap. cap.* 32. *numer.* 97. Quaranta *loc. citat. quæſt.* 10. Diana *part.* 8. *tractat.* 5. *reſolut.* 19. Pellegrin. *loc. citat. num.* 31. & alii.

25 Item poteſt unire Beneficia in omnibus caſibus, in quibus poteſt Epiſcopus; Dummodo nihil præjudicetur Juri Epiſcopali, Garcias *de benefic. par.* 12. *cap.* 2. *num.* 67. *&* 68. Zerola *prax. Epiſc. par.* 1. *verb. Unio* §. 11. *& par.* 2. *verb. Capitulum* §. 4. Quaranta *loc. cit. q.* 9. *verſ. Quæ concluſio*, Pellegrin. *loc. cit. num.* 32. & alii.

26 Item poteſt commendare Eccleſias ad tempus donec provideantur. Barboſa *cit. lib.* 1. *cap.* 32. *n.* 94. Molina *de Juſtitia, tract.* 3. *diſp.* 11. *n.* 11. *verſ. Licet*, Zerola *loc. cit. part.* 1. *verb. Capitulum* §. *Ad quintum*, Rebuff. *in praxi Benefic. cit. de devolut. n.* 77. *&* 80. Pellegrin. *loc. cit. n.* 34. & alii.

Item poteſt dare licentiam ædificandi Eccleſiam, & ut acquiratur Juſpatronatus. Pellegrin. *loc. cit. nu.* 35. Lambertin. *de Jure patronat. lib.* 1. *part.* 1. *q.* 5. *art.* 9. Pavinus *de poteſtat. Capit. Sede vacante part.* 5. *q.* 1. *n.* 5. Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcopi part.* 3. *allegat.* 70. *n.* 32. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *n.* 79. & alii. 27

Item poteſt diſpenſare cum illegitimis etiam ex damnato coitu ad Minores Ordines, & ad Beneficium ſimplex cum cauſa. Barboſ. *lib.* 1. *Juris Eccleſ. cap.* 32. *n.* 81. *& part.* 2. *de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 45. *numer.* 25. Quaranta *in ſumma Bullar. verb. Capitulum Sede vacante q.* 9. *verſ. Secundo quæro*; Navarr. *conſil.* 21. quod incipit: *An Capitulum, de temporibus Ordinat. in antiq. & conſil.* 7. *de filiis Presbyter. in novis*, & alii. 28

Item poteſt ſuſpendere, excommunicare, interdicere, privare, & abſolvere, *cap. His quæ in fine, de Majorit. & Obedient. cap. Unic. eod. in* 6. Pellegrin. *loc. cit. n.* 40. Rebuff. *loc. cit. tit. de devolut. num.* 63. & alii apud Dianam *part.* 8. *tract.* 4. *reſol.* 11. Vide *ſupra n.* 16. ubi fuit concluſum, poſſe Vicarium Capitularem abſolvere ab omnibus Cenſuris, & diſpenſare in omnibus Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, a quibus poteſt Epiſcopus vigore facultatis Concil. Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reform.* 29

Unde poteſt Monitoria ad finem revelationis concedere, quia eſt actus Juriſdictionis neceſſariæ, ut eſt excommunicationis promulgandæ facultas. Sic declaravit *Sac. Cong. Concilii* 26. *Octobris* 1590. apud Pellegrin. *loc. cit. n.* 56. & tenent Doctores communiter. 30

Item poteſt gratiam facere ſubditis, ipſiſque remittere pœnas per Epiſcopum mortuum impoſitas, cum hoc ſit de Juriſdictione ordinaria. Riccius *tom.* 1. *prax. Fori Eccleſiaſtic. reſolut.* 302. Novarius *in Summa Bullar. tit. de Capitul. Sede vacante num.* 12. Marcell. Vulp. *in Prax. Eccleſ. cap.* 44. *numer.* 17. Pellegrin. *loc. cit. numer.* 64. Alii tamen apud ipſum *loc. cit. num.* 64. ſentiunt contrarium. Unde vide verb. *Pœna art.* 1. *num.* 64. ubi affertur decretum S. Cong. Concil. & tene ſicut ibi. 31

Item

32 Item diſpenſare poteſt in Interſtitiis, ſicuti poteſt Epiſcopus, virtute Concilii Trid. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 11. 13. 14. ex cauſis ibi expreſſis. Sic declaraſſe *Sacram Congregationem Concilii* reſtantur Marcell. Vulp. *loc. cit. cap.* 44. *num.* 27. Pellegrin *loc. cit. n.* 47. & alii. Vide verb. *Interſtitia n.* 12.

33 Item poteſt ſtatuta facere, quæ totam Diœceſim obligent etiam tempore Epiſcoporum Succeſſorum, donec revocentur. Pavinus *de poteſtate Capitul. Sede vacante part.* 1. *quæſt.* 6. Marcell. Vulp. *cit. cap.* 44. *num.* 16. Zerola *loc. cit. verb. Capitulum* §. 15. Quaranta *l. c. verſ. Quæro ſecundo*, Pellegrin. *loc. cit. num.* 42. & alii.

34 Poteſt compellere Religioſos, qui fuerunt executores Teſtamentarii, ad reddendas rationes adminiſtrationis. Pavinus *loc. cit. qu.* 7. *num.* 6. Azorius *Inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 39. *ſub q.* 6. Barboſa *part.* 3. *de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 82. *num.* 25. Pellegrin. *loc. cit. n.* 44. & alii.

35 Item poteſt exigere rationes ab Adminiſtratoribus piorum locorum; Quaranta *loc. cit. verſ. Septimo*, Pellegrin. *loc. cit. n.* 45. Zerola *loc. cit. part.* 2. *verb. Capitulum* §. 9. & alii paſſim.

36 Item poteſt approbare Confeſſarios pro Sacramentalibus Confeſſionibus excipiendis. *Communis.*

37 Item poteſt Matrimonio celebrando aſſiſtere, & alteri Sacerdoti aſſiſtendi licentiam concedere. *Communis.*

38 Item poteſt licentiam concedere, ut Novitii per duos menſes ante Profeſſionem poſſint diſponere de ſuis bonis, & donationem, vel ceſſionem facere cuicumque voluerint ſecundum formam Concilii Tridentini *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 16. *Communis.*

39 Tandem Vicarius Capitularis poteſt exercere omnem Juriſdictionem competentem Epiſcopo de Jure communi ordinario, non autem de Jure ſpeciali, ſive Delegato; Succedit enim vice Capituli in totam Juriſdictionem Epiſcopi, & poteſt omnia facere, quæ ſunt Juriſdictionis Ordinariæ, niſi expreſſe prohibita reperiantur, *cap. His quæ* 11. *cap. Cum olim* 14. *de Majoritat. & Obedient. cap. Unic. eod. in* 6. *cap. Ad abolendam, de Hæreticis cap. Penultim. & cap. Ultim. de ſupplenda negligentia Prælator.* cum ſimilibus. Et ſic tenent Doctores paſſim.

40 An autem Vicarius Capitularis poſſit totam dictam Juriſdictionem exercere etiam in illis caſibus, in quibus Vicarius Epiſcopi non poſſet ſine ſpeciali mandato: ſeu an totam prædictam Juriſdictionem Epiſcopi tranſeuntem Sede vacante in Capitulum poſſit Vicarius Capitularis exercere ſine ſpeciali mandato ipſius Capituli, etiam in his, quæ ſpeciale mandatum requirunt? Variant Doctores. Affirmativam enim ſententiam tenent Guttierez *Canonic. quæſt. lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 10. *verſ. Id quod hodie*, Genuenſ. *in praxi Archiepiſcop. Neapolitan. cap.* 86. *n.* 5. Molina *de Juſtitia tract.* 5. *diſp.* 11. *num.* 4. Nicolaus Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. *n.* 28. Diana *part.* 6. *tract.* 7. *reſol.* 41. *in princip. verſ. Secundo videtur.* Et ratio eſt, quia cum Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 16. arctet Capitulum ad eligendum infra octo dies Vicarium, qui totam Juriſdictionem exerceat, non videtur neceſſaria alia ſpecialis commiſſio, & impartitio ſpecialis mandati; Maxime quia per declarationes Sacræ Congregationis Capitulum poſt electionem Vicarii nullam exercere poſſit Juriſdictionem, cum poſt electionem tota Juriſdictio Epiſcopalis tranſeat in Vicarium Capitularem privative quo ad Capitulum, non cumulative. *Sac. Cong. Epiſcop. in Hydruntina* 1. *Octobris* 1655. *& in alia Neritonen.* 17. *Septemb. ejuſdem anni.* Et Juriſdictio Vicarii Capitularis eadem ſit in his, quæ ſunt Juris communis, quæ fuit Epiſcopi, *Sac. Congr. Epiſcop. in Reatina* 21. *Novemb.* 1603. Negativam autem ſententiam, nempe non poſſe Vicarium Capitularem facere omnia ea, quæ ſpeciale mandatum requirunt, ſi illud non habeat, nec veniunt vigore Mandati generalis; ſeu in Vicarium Capitularem non tranſire ea, quæ requirunt ſpeciale mandatum, docent Pellegrinus *loc. cit. ſubſection.* 2. *n.* 67. & alii apud ipſum, Barboſa *in Summa collection.* 717. *num.* 13. ubi ex Decreto *Sac. Congr. Concilii* dicit, quod Vicarius Capitularis deputatus cum generali commiſſione, non habet facultatem faciendi illa, quæ indigent ſpeciali delegatione, Fagnanus *in cap. A nobis* 21. *num.* 49. *de ſententia excommunicat.* dicens ſic ſæpius reſpondiſſe Sacram Congregationem Concilii, Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *cap.* 1. *n.* 18. referens ſic declaraſſe *Sacram Congregationem Concilii die* 5. *Decemb.* 1632. *in una Camenecen.* in qua dubitatum fuerat pro parte dicti Epiſcopi Camenecen. *An facultas competens Epiſcopis vigore Concilii Tridentini cap.* 5. *ſeſſ.* 24. *de reform. transferatur in Vicarium Capitularem Sede vacante?* Et *Sac. Cong. Cardinal. Concilii Tridentini Interpretum inhærendo declarationibus alias factis reſpondit eam facul-*

Digitized by Google

cultatem transferri in Vicarium Capitularem Sede Epiſcopali vacante ; Dummodo talis facultas ſpecialiter per Capitulum eidem Vicario tributa fuerit . Et ita etiam tenuit Rota in *Maurianenſi Penſionis 25. Junii 1626. coram D. Pirovano in fine*, & *in Burgen. Canonicatus coram D. Gypſio Addit. ad Garciam de Benef. part. 5. cap. 7. num. 10. verſ. Sed poſtea* . Et ratio eſt , quia Concilium Tridentinum nihil diſpoſuit de hoc , ſed ſolum arctavit Capitulum ad conſtituendum Vicarium infra octo dies, & nihil aliud ſancivit ; Unde caſus omiſſus remanet in diſpoſitione Juris Communis , quando Lex nova nihil diſponit ; Ante autem Concilium Tridentinum in Vicarium Capitularem non tranſibat major poteſtas , quam in Vicarium Epiſcopi, ut tradunt Pavinus *de poteſtate Capituli Sede vacante q. 10. 2. part. n. 17.* Mandoſ. *in Regul. 24. Cancellar. q. 6. n. 10.* Sbroz *de Vicar. Epiſcop. lib. 2. q. 4. n. 5.* Quaranta *in Summa Bullar. Verb. Capitulum Sede Vacante q. 2. num. 15. verſ. Circa quam commiſſionem* : ergo ut concludit Pellegrin. *loc. cit. n. 47.* ceſſat omnis dubietas , cum etiam accedant prædictæ declarationes Sacræ Congregationis Concilii, & Rotæ Romanæ deciſiones; Unde niſi praxis ſit in contrarium , non eſt ab hac opinione recedendum, in praxi autem ſervari, quod quotieſcumque eligitur Vicarius Capitularis, a Capitulo detur illi omnis facultas , quam Capitulum habere , & dare poteſt, etiam in his, quæ ſpeciale mandatum requirunt, ſatentur non pauci ; adeoque in hoc ſervanda eſt praxis , & legitima conſuetudo cujuſque Diœceſis ac Provinciæ, *arg. c. Cum tanto 11. de conſuetudine* . Vide verb. *Juriſdictio num.* 18. ubi concluſum fuit , Juriſdictionem Vicarii Capitularis eſſe ordinariam .

41 Non poteſt Vicarius Capitularis infra annum a die vacationis Sedis Epiſcopalis concedere Dimiſſorias ad Ordines non arctatis , textu expreſſo in Concilio Tridentino. *ſeſſ. 7. cap. 10. de reform.*

42 Immo neque poteſt infra dictum annum Dimiſſorias concedere non arctatis ad primam Tonſuram. Barboſa *ad Concil. Trid. cit. ſeſſ. 7. cap. 10. n. 2.* Quaranta *loc. cit. verb. Capitulum Sede vacante verſ. Decimo quæro* ; Garcias *de Beneficiis part. 5. cap. 7. n. 95.* Moneta *de commutat. ult. volunt. c. 10. n. 172.* Riccius *deciſ. 175. n. 2. part.* 4. Card. de Luca *ſupra Conſil. diſcurſ. 31. num. 32.* Ventriglia *in praxi part. 2. adnotat. 15. §. 1. n. 32.* Pellegrin. *loc. c. ſubſection. 3. n. 4.* Majol. *de Irregular. lib. 4. c. 2. n. 3.* Monac. *tom. 3. tit. 2. formul. 3. n. 3.* *& ſeq.* ubi recedendo a contraria ſententia , quam tenuerat *t. 1. tit. 1. formul. 2. n. 23.* ſolide probat hanc noſtram ſententiam , & ſic tenent plures alii .

Poteſt tamen dimiſſorias ad 43
primam Tonſuram concedere iis , qui ſunt præſentati a Patronis Laicis ad Beneficia Juriſpatronatus ipſorum , ut ſic illa obtinere valeant, qui tales præſentati ad dicta Beneficia dicuntur arctari , ut declaravit *Sac. Cong. Concilii in Squillacen. 3. Januarii 1694.* & tenent ſupracitati Doctores , & alii paſſim .

Neque poteſt Vicarius Capitularis infra di- 44
ctum annum concedere Dimiſſorias ad Ordines, etiamſi Capitulum habeat Territorium diſtinctum , & exemptum , & pacifice poſſideat ab immemorabili , & in eo Juriſdictionem Ordinariam habeat . Riccius *in Deciſ. Curiæ Epiſcopal. deciſ.* 184. *part.* 4. Quaranta *loc. cit. verſ. Decimo quæro*, Barboſ. *ſupra Concil. cit. ſeſſ. 7. cap. 10. n. 14.* Pelleg. *loc. cit. n. 6.* & alii .

Vicarius Capitularis concedens infra di- 45
ctum annum Dimiſſorias non arctatis incidit in pœnam Interdicti , juxta diſpoſitionem Concilii Trid. *cit. ſeſſ. 7. cap. 10.* & non in pœnam Suſpenſionis per annum juxta *cap. 10. ſeſſ. 23.* Barboſa *ſupra Concil. cit. ſect. 7. cap. 10. n. 18.* Molina *de Juſtitia tract. 5. diſp. 11. n. 4.* Franciſc. Leo *in Theſauro Fori Eccleſ. part. 3. cap. 8. n. 48.* & alii . Ita quod non prohibeatur concedere alias Dimiſſorias . Rota *in Burgenſi Canonicatus 17. Octobris*, *& 28. Novembris 1586. coram Gypſio* .

Et dicta pœna incurritur a Vicario Capi- 46
tulari , quamvis is , cui conceſſit Dimiſſoriam, uſus non fuerit , quia actus jam fuit conſummatus quo ad Vicarium concedentem , cum per ipſum non ſteterit : ſic deciſum fuiſſe *a Sac. Congr. Concilii* refert Garcias *de Benefic. part. 5. cap. 7. n. 92. in addition.* Barboſa *ſupra Concil. cit. ſeſſ. 7. cap. 10. n. 19.* Marchin. *de Sacrament. Ordinis tract. 1. part. 6. cap. 3. n. 15.* Pellegrin. *loc. cit. n.* 4.

Sic ordinati cum Dimiſſoriis Vicarii Capitu- 47
laris infra annum a die vacationis Sedis Epiſcopalis , ſi in Minoribus Ordinibus conſtituti fuerint , nullo privilegio Clericali præſertim in Criminalibus gaudent ; Et ſi in Majoribus, remanent ſuſpenſi ab Executione Ordinum ad beneplacitum futuri Epiſcopi , textu expreſſo *in cit. ſeſſ. 7. cap. 10. num. 20. & ſeq.* 1. *Juris Eccleſiaſtic. Univerſ. cap. 32. n. 131.* ubi ex Marchin. *cit. part. 6. cap. 3. n. 13.* ſubdit dictam pœnam privationis privilegii Clericalis hodie non incurri , niſi poſt Judi-

Digitized by Google

Judicis declarationem, juxta Conſtitutionem SS. D. N. Urbani VIII. contra male promotos.

48 Non poſſe Vicarium Capitularem infra annum dictæ vacationis concedere licentiam Epiſcopo externo commoranti in Diæceſi, ut ordinet Regulares etiam prævio examine per ipſum Vicarium facto, tenent Barboſa *ſupra Concil. cit. ſeſſ. 7. cap. 10. num. 3. & tractat. de Canonicis, & Dignitatib. cap. 42. num. 121. & lib. 1. Juris Eccleſ. cap. 32. num. 121.* Raguc. *de voce Canon. part. 39. num. 4.* At rectius contrarium docent Navarr. *conſil. 27. de Temporibus Ordinat.* Quaranta *loc. cit. verb. Capitulum Sede vacante q. 11.* Genuenſ. *in prax. Archiepiſcop. Neapolitan. c. 87. n. 33.* Piaſec. *in Prax. Epiſcop. part. 1. cap. 1. n. 13.* & alii.

49 Licet non poſſit nunc Vicarius Capitularis Dimiſſorias ad Ordines concedere infra annum non arctatis, ex nova diſpoſitione Concilii Trid. *ſeſſ. 7. cap. 10. & ſeſſ. 23. cap. 10. de reform.* Poterat tamen ante Concilium de Jure communi illas concedere indiſtincte arctatis, & non arctatis, *cap. Cum nullus 3. de temporibus Ordinat. in 6.*

50 Dimiſſoriæ a Vicario Capitulari, ſive poſt annum, ſive intra annum a die vacationis in caſu permiſſo rite, & recte conceſſæ non expirant per ingreſſum novi Epiſcopi; quia gratia ſemel obtenta, non expirat morte concedentis, *cap. Si ſuper gratia 9. de Officio Delegati in 6. cap. Si cui 36. de præbend. in 6.* Et ſic tenent paſſim Doctores recte notantes, quod licet de Jure tales Dimiſſoriæ non expirent, poteſt tamen novus Epiſcopus illas per Edictum revocare, ſicuti & omnes alias ab Epiſcopo prædeceſſore conceſſas ſimiliter annullare.

51 Quamvis Vicarius Capitularis nequeat infra dictum annum Dimiſſorias ad Ordines concedere non arctatis, poteſt tamen expedire intra dictum annum illas Dimiſſorias, quas Epiſcopus defunctus nominatim conceſſerat ante obitum, & morte præveniente non expedierat. *Sacra Congr. Concilii in Mexicana Litterarum Dimiſſorialium 24. Aprilis 1700.* apud Monacell. *tom. 1. titul. 4. formul. 5. n. 2.*

52 Talis enim conceſſio Dimiſſorialium eſt gratia, quæ non expirat morte concedentis per Jura adducta *num. antecedenti.*

53 Vicarius Capitularis non poteſt concedere Indulgentias. Card. Petra *tom. 3. Commentar. ad Conſtitut. 16. Alexandri IV. n. 28.* ubi dicit, quod in hanc ſententiam videtur fuiſſe *Sacr. Cong. Conc. ſub die 13. Novembris 1688.* ibi: *Dubium Indulgentiarum. Quæritur. An Vicarius Capitularis, Sede Epiſcopali vacante, facultatem habeat concedendi Indulgentias, quas ceteroquin concedere poteſt Epiſcopus vivens? Sacra Congr.* Reſpondit, *Vicarius ſe abſtineat.* Et ſic tenent Archidiaconus *in cap. 1. de Pænit. & remiſſionibus in 6.* Cardinal. *in cap. Accedentibus 12. de exceſſibus Prælator.* Fagnan. *ibid. n. 17.* Sotus *in 4. diſt. 21. q. 1. art. 4.* Lavorius *de Indulgentiis part. 2. cap. 11. n. 52.* Pax Jordan. *tom. 1. lib. 5. tit. 16. n. 27.* Bonacina *tom. 1. diſp. 6. de Indulgent. q. 1. punct. 3. n. 23.* Monacell. *tom. 4. ſuplement. ad 3. tom. n. 64.* ubi dicit, quod poſſet Vicarius Capituli accuſari tempore Sedis vacantis ipſum conceſſiſſe Indulgentias, quas Epiſcopus vivens concedere conſuevit; nam talem poteſtatem Vicarium Sedis vacantis non habere conſtat ex declaratione *Sac. Cong. Conc. 13. Novembris 1688.* quæ dubio propoſito reſpondit: *Abſtineat.* Barboſa *part. 3. de Offic. & poteſt. Epiſcopi allegat. 88. num. 21.* cum Navarr. Selu. Cordub. Ledeſma, Torreblanca, Henriq. Suarez, Reginald. Sanctarell. Rhedo, & aliis, contra Silveſtrum, Lazarium, Zerolam, Aloyſium Riccium, Azorium, & alios, & etiam contra ipſum Barboſam *lib. 1. Juris Eccleſiaſtic. cap. 32. n. 91. & tractat. de Canonicis, & Dignitatibus cap. 42. num. 91.* Et ratio noſtra eſt, quia licet concedere Indulgentias ſit actus Juriſdictionis, eſt tamen actus reſervatus Dignitati Epiſcopali, cum ſit de Majoribus; *cap. Accedentibus 12. de exceſſibus Prælatorum*; ubi Fagnan. *num. 17.* cum pluribus ibi citatis; adeo ut etiam Auctores contrarii fateantur tutius eſſe, quod Capitulum, ſeu Vicarius committat alicui Epiſcopo, ut indulgentias concedat nomine ipſius Capituli.

Vicarius Capitularis, Sede vacante nequit 54
quidpiam innovare in præjudicium Eccleſiæ, aut Epiſcopi. *Communis*, textu expreſſo *in c. Novit ille 1. Ne Sede vacante.*

Neque poteſt conſumere, aut aliquo mo- 55
do in proprios, vel alieno uſus convertere bona, Sede vacante, Eccleſiæ relicta, aut eo tempore collecta; Et ſi ſecus fecerit, tam ipſe, quam quilibet alius id faciens remanet ſuſpenſus ab Officio, & beneficio, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, ſtatutis, conſuetudinibus, textu expreſſo *in cap. Quia ſæpe 40. de electìon. in 6.*

Neque poteſt conferre Beneficia ſpectantia 56
ad ſolam collationem Epiſcopi, textu expreſſo *in cap. Illa 2. Ne Sede vacante.*

Et hoc etiamſi collatio ſpectaret ad Epiſco- 57
pum

Digitized by Google

pum cum conſenſu, vel conſilio Capituli, quia adhuc Capitulum, Sede vacante, conferre non poteſt, *cap. Unico* §. *Cum vero*, *Ne Sede vacante in* 6.

58 Poteſt tamen conferre Beneficia illa, quorum collatio ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul, textu expreſſo *in cap. Unico* §. *Ne Sede Vacante in* 6.

59 Neque poteſt ſupprimere Beneficium, & unire Capitulo. Sic declaraſſe *Sac. Cong. Concilii ſuper cap.* 15. *de reformat. ſeſſ.* 24. refert Pellegrinus *loc. cit. ſubſect.* 3. *num.* 21.

60 Neque poteſt donationem Juriſpatronatus confirmare, nam in illa debet neceſſario intervenire Epiſcopi conſenſus, Rota apud Farinac. *deciſ.* 257. *n.* 1. *part.* 2. *recent. deciſ.* 576. *p.* 1. *recent.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 303. *nu.* 10. *cum ſeq.* Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 1. *part.* 2. *q.* 1. *art.* 2. *n.* 3. *&* *art.* 4. *per tot.* Pellegrin. *loc. cit. n.* 22. & alii.

61 Neque poteſt ſubſtituere novos Examinatores in locum Examinatorum abſentium, aut defunctorum, ſed curare debet, ut elapſo anno alii in locum demortuorum eligantur in Synodo, alioquin pro legitimis non habebuntur, qui ſupererunt. *Sac. Congr. Conc.* apud Garciam *de Benefic. in addit. part.* 5. *c.* 2. *nu.* 78. & Barboſa *in Summa Apoſtolic. deciſ. collectan.* 717. *nu.* 14. & Pellegrinum *loco citat. nu.* 24.

62 Neque poteſt exequi Commiſſiones Apoſtolicas in *forma dignum*, & alias directas Epiſcopo, vel ejus Vicario Generali intuitu Officii, vel ſub nomine Dignitatis; *S. Con. Concil.* 2. *Aug.* 1631. apud Barboſ. *loc. cit. n.* 11.

63 Neque poteſt expedire diſpenſationes Matrimoniales directas Epiſcopo, & ejus Vicario Generali. *Sacr. Cong. Concilii* 24. *Maii* 1721. adud Barboſam *loc. cit. n.* 12.

64 Neque poteſt cognoſcere cauſas confugientium ad Eccleſiam, vel ab illa extractorum. *Sac. Cong. Immunit.* 15. *Februarii* 1633. apud Barboſam *loc. cit. n.* 15.

65 Neque prohibere poteſt, ne quis, Sede vacante, promoveatur ad Ordines. *Sac. Cong. Epiſcop. in Siracuſana* 13. *Martii* 1604.

66 Neque poteſt licentiam concedere erigendi nova Monaſteria, & Conventus. *Sacr. Cong. Epiſc.* 19. *Februar.* 1633.

67 Neque poteſt ſuſpendere, & iterum examinare Confeſſarios Regulares ab Epiſcopo defuncto examinatos, & ſimpliciter approbatos abſque præfixione temporis, vel ad tempus nondum elapſum, propter privilegium, quod habent a Clemente IV. ut ſæpius declaravit *Sacra Congr. Conc.*; Pellegrin. *loco cit. n.* 31. & alii paſſim. Vide verb. *Approbatio art.* 1. *a n.* 54. *ad* 58. ubi affertur dictum privilegium, & dantur citata Decreta.

Neque poteſt, neque debet expedire cauſas 68
quæ patiuntur dilationem imminente proviſione Eccleſiæ, niſi fuerint ſibi ſpecialiter delegatæ, ſed relinquere expeditionem novo Epiſcopo. Sic declaravit *Sac. Congr. Epiſcopor. in Neapolitana* 17. *Maii* 1594. *&* *in Narnien.* 15. *Maii* 1601. *&* 21. *Maii ejuſdem anni.* Sic pariter debet tali tempore imminentiæ novi Epiſcopi abſtinere a dandis Dimiſſoriis, ſeu teſtimonialibus ad Ordines. *Sacr. Congregat. Epiſcopor. in Brixien.* 20. *Novembris* 1654.

Adducitur noviſſima reſolutio Sacræ Congre- 69
gationis Concilii quoad aliqua dubia de Vicario Capitulari in ipſa propoſita, ut ſequitur.

I. An Vicario Capitulari Turritano liceat procedere in cauſis Canonicorum Eccleſiæ Metropolitanæ, tam in communi, quam in particulari, non obſtante illius ſuſpicione, ſeu recuſatione per eoſdem Canonicos, ſeu Capitulum allegata in caſu &c.

II. An competat Capitulo Metropolitano Turritano facultas recipiendi recuſationes Vicarii Capitularis per Diœceſanos Turritanos propoſitas, ſeu proponendas, & reſpective deputandi Arbitros pro admittendis, ſeu rejiciendis cauſis earumdem recuſationum in caſu.

III. An præfato Capitulo Eccleſiæ Metropolitanæ licitum fuerit recipere ſuſpiciones, ſeu recuſationes ejuſdem Vicarii coram ipſo propoſitas per Rev. D. Antonium Murgiam Rectorem Eccleſiæ Parochialis de Oſſi; & Rev. P. Antonium Franciſcum Serram Plebanum Eccleſiæ Parochialis de Oſilo in caſu &c.

IV. An Cenſuræ relaxatæ per eumdem d. Vicarium Capitularem adverſus Archipresbyterum, Decanum, & Canonicum antiquiorem prædictæ Eccleſiæ, ſuſtineantur in caſu &c.

Sac. Cong. Conc. in Turritana 16. *Decembr.* 1724. Reſpondit.

Ad I. Affirmative. Ad II. & III. Affirmative. Ad IV. Negative.

Et repropoſita cauſa ſub dubio: *An, & in qua parte ſit ſtandum, vel recedendum a deciſis* 15. *Decembris* 1724. *Ead. Sacr. Congr. die* 13. *Januarii* 1725. Reſpondit, *Ad I. & II. in deciſis. Ad III. recedendum a deciſis. Ad IV. in deciſis.*

Vicarius Capitularis, Sede vacante, tueri 70
de-

Digitized by Google

debet Jura Eccleſiæ pro exemprione fructuum ſpectantium ad Menſam Epiſcopalem . *Sacra Congr. Immun. in Liparitana* 8. *Junii* 1626. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 2.

71 Poteſt , & debet procedere pro defenſione Immuniratis , & Juriſdictionis Eccleſiaſticæ . *Sacra Congr. Immunit. in Regien.* 8. *April.* 1642. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 173. *in Mediolanen.* 27. *Aprilis* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 124.

72 Non habet tamen faculiatem, quam habet Epiſcopus in Caſibus Bullæ Gregorii XIV. ſuper Immunitare ; ideoque cognitio ſpectat ad Epiſcopum viciniorem . *Sacra Congr. Immunit. in Vercellen.* 9. *Novembr.* 1650. *lib.* 4. *Decret. Paulue. pag.* 125.

73 Vicarius Capitularis non habet facultatem , quæ comperit Epiſcopo quo ad Caſus Bullæ Greg. Unde juberur reſtiruere Eccleſiæ Reum homicidii prætenſi exceptuati a ſe extractum, & datur ei faculiai denuo extrahendi ad formam Bullæ, & ſujungirur, ut denuo conficiat Proceſſum , ac tranſmittat . *Sacra Cong. Immun. In Calaritana* 30. *Septembr.* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 178.

74 Nec poteſt cognoſcere ſuper extractione , & violatione Immuniratis Eccleſiaſticæ , ſed hoc ſpectar ad Epiſcopum viciniorem . *Sac. Congr. Immunit. in Regien.* 19. *Novemb.* 1641. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 161.

75 Et in prædictis delinquens jubetur accedere ad Urbem . *Sacra Congreg. Immun. in una S. Severini* 29. *Aprilis* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallemani p.* 577.

76 Etiam jubetur reſtituere Reum prætenſi homicidii exceptuati , quem extraxerat vigore Litterarum ejectionis . *Sacra Congreg. Immunit. in Firmana* 10. *Maii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem pag.* 45.

77 Vicario Capitulari non licet dare licentiam viſitandi loca Immunia . *Sacr. Congreg. Immunit. in Bobien.* 2. *Martii* 1700. *lia.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 275.

78 Quare Vicarius Capitularis monetur quia dederit Curiæ Laicæ licentiam exhumandi Cadaver e loco immuni pro facienda recognitione . *Sac. Congr. Immun. in Spoletana* 11. *Maii* 1683. *lib.* 3. *Decret. Alt. pag.* 176.

79 Cum Vicarius Capitularis , & Pro-Vicarius ordinaverint extractionem prætenſi Rei Aſſaſſinii , qui poſtea per d. Vicarium Capitularem prævia declaratione, quod non deberet frui immunitate Eccleſiaſtica , traditus fuerat Curiæ ſæculari , a qua damnatur in pœnam ultimi ſupplicii ; Sac. Congr. cenſuit tam Vicarium , quam Pro-Vicarium , & alios Cooperatores eſſe incurſos in Cenſuras , & concedit facultatem Epiſcopo abſolvendi omnes coram Capitulo in forma conſueta , facta Eccleſiæ læſæ competenti Eleemoſyna arbitrio Epiſcopi , & inhabilitatis ab Officio Vicariatus , & Pro-Vicariatus arbitrio Sac. Congreg. , nec non monitis de Irregularitate incurſa . *Sacr. Congr. Immunit. in Mantuana* 18. *Martii* 1689. *lib. Decret. Mart. pag.* 62.

Vicarius Capitularis , qui cum Curia Laica 80
perquiſivit , & extraxit confugitos ab Eccleſia , non ſolum non eſt executus ſuas partes hujuſmodi violationes impediendo , ſed etiam animum dedit violatoribus , vocatur ad Urbem, & agitur cum Secretario Sac. Congreg. Epiſc. pro proviſione alterius Vicarii . *Sacra Cong. Immun. in Acerren.* 31. *Julii* 1674. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 974.

Vicarius Capitularis extrahere faciens ab Ec- 81
cleſia Curſorem Curiæ Archiepiſcopalis , mandet reſtitui, & acriter moneatur , reficiat carcerato damna paſſa , & conſulat conſcientiæ ſuæ . *Sacra Congregat. Immunit. in Salernitana* 22. *Januarii* 1692. *lib. Decret. Grim. pag.* 80.

Idem Vicarius abſolvens Cenſuratum talem 82
a ſe declaratum ob violatam immunitatem, reintegret Cenſuras , & conſulat conſcientiæ ſuæ . *Sac. Congr. Immun. in Squillacen.* 9. *Maii* 1676. *lib.* 1. *Decret. Alt. pag.* 1243.

Injungitur Vicario Capitulari , ut declaret 83
abſolutionem a ſe datam eſſe nullam , & agitur cum Secretario Sac. Congreg. Epiſc. ut deputet alium Vicarium . *Sac. Congr. Immun. in Aquilana* 14. *Novembr.* 1644. *lib. Decret. Rocci pag.* 434.

Cum facultate tamen Sacræ Congreg. poteſt 84
abſolvere a Cenſuris ob violatam immunitatem . *Sac. Congr. Immun. in Vercellen.* 30. *Julii* 1695. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 206.

Non debet impedire confugium . *Sac. Cong.* 85
Immun. in Terracinen. 18. *Novemb.* 1664. *lib. Decret. Rocci pag.* 599.

Aliquando juberur reſtituere pecuniam ſibi 86
erogatam pro excarceratione Sacerdotis . *Sac. Conge. Immun. in Oritana* 22. *Aprilis* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 149.

Aliquando ei injungitur , ut mandet nulliter 87
extractum reſtitui , & deinde extrahat ad formam Bullæ, conficiat Proceſſum , & tranſmittat . *Sac. Congr. Immun. in Tropien.* 27. *Januar.* 1665. *lib. Decret. Rocci p.* 117.

Vicarius Capitularis Acherontiæ contra Or- 88
dines Sanctiſſimi , & Sacræ Congreg. obediens Litteris Regiis de accedendo Neapolim , declaratur ſuſpenſus a Divinis , privatur Vicaria-

tu,

tu, & inhabilitatur ad hujuſmodi Officia, &
ei præcipitur, ut diſcedat ab Urbe, & Decre-
tum præſatum notificatur tam Nuncio, quam
Capitulo per Litteras, quæ ad futuram rei
memoriam retineantur in Actis Nunciaturæ,
& Curiæ Eccleſiaſticæ Acherontinæ, & ſi non
juſtificaverit allatam legitimam excuſationem,
inhabilitandus eſt etiam ad Beneficia. *Sacra
Congr. Immun. in Acherontina* 5. & 13. *Julii*
1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 160.
89 Vicarius Capitularis, ſeu Capitulum Sede
vacante non poteſt conſerre Beneficia de Jure-
patronatus, quando ex lege fundationis con-
ferri debent uni ex conſanguineis, affinibus,
concivibus, ſeu perſonis ex certa familia, lo-
co, ſeu Collegio, quia tunc ſicuti non poteſt
Sede vacante ſe ingerere in collatione Benefi-
ciorum liberæ collationis etiam devoluta, cum
collatio Beneficiorum in tali caſu, etſi jure
devoluto, ſit ſemper liberalitas, & gratia, ſeu
gratificatio erga perſonam arbitrio conferentis
eligendam, ſicque non neceſſaria, ſed libera,
dum potius uni quam alteri Beneficium con-
ferre poteſt, quæ eſt una ex rationibus, ob
quas Vicarius Capitularis, ſeu Capitulum Se-
de vacante non poteſt conferre Beneficia ad
ordinariam Epiſcopi collationem ſpectantia *ex
cap. Illas* 2. *Ne Sede vacante*; Ita ſequitur
quod data hujuſmodi Beneficiorum devolutio-
ne, collatio ex tali jure non ſpectat ad Vica-
rium Capitularem, ſed ad Sedem Apoſtolicam
vigore Regulæ ſecundæ Cancellariæ. Sic Rota
in Cremon. Præpoſituræ 5. *Apr.* 1683. §. *Hoc
poſito, coram Urſino*, ac ita *in una Calaritana
Beneficii* fuit in Curia judicatum per binas ſen-
tentias conformes *de anno* 1687. *a R. P. De
Aſte*, & 1688. *a R. P. D. de Effectibus*, apud
Rigant. *tom.* 1. *in Regul.* 2. *Cancellariæ* §. 3.
numer. 154. & 155. ubi ad id ſecum adducit
Wames *conſil.* 260. *numer.* 3. Fermoſin. de
Capitul. Sede vacante quæſt. 33. *numer.* 5. &
& *ſeq.* Lotter. *de re Beneficiar. lib.* 2. *quæſt.*
1. *num.* 21. Gonzal. *ad Regul.* 8. *gloſſ.* 9. §. 1.
num. 75. & 77. Marchet. *de Vicar. Capitul.*
90 *tit.* 32. *n.* 45. & *ſequent.* ac alios. Sic etiam
quando Teſtator in fundatione Beneficii jus il-
lud conferendi relinquit Epiſcopo pro tempo-
re exiſtenti, cum in tali caſu agatur de jure
ſpeciali, & accidentali, & non de jure pro-
veniente, vel ab ordinaria Epiſcopi poteſtate,
vel a juris diſpoſitione, non poteſt tale jus
tranſire in Vicarium Capitularem, ut diſtin-
guunt Felin. & cæteri Interpretes, *in cap. Cum
olim, de Majoritat. & obedient.* Roman. *conſil.*
506. *num.* 14. Sbroz *de Offic. Vicar. lib.* 2. *quæſt.*
30. *n.* 3. & *quæſt.* 188. *n.* 6. Garcias *de Benefic.
part.* 5. *cap.* 7. *n.* 39. & alii. Et ad id facit re-
ſolutio Sacræ Congr. Concil. *in Cluſin. die* 20.
Martii 1756. Hinc Beneficii collatio a Vicario 91
Capitulari expleta Titulum coloratum non tri-
buit. Rigant. *tom.* 3. *in Regul.* 36. *Cancellar.
n.* 122. ubi ad id varios adducit Doctores, &
Rot. *in Segobien. Canonicat.* 11. *April.* 1704. §.
Altera, coram Scot. confirmat. 9. *Maii* 1705.
coram Anſald.
Vicarius Capitularis juriſdictionem Epiſco- 92
palem ad Capitulum devolutam, independen-
ter ab ipſo Capitulo exercet. Benedict. XIV.
de Synodo Diœceſ. lib. 2. *num.* 1. Vide *tom.* 2.
verb. *Capitulum art.* 3. *num.* 63. & *ſequent.*
& ſupra *art.* 1. *num.* 39. Vicarius Capitularis 93
poteſt ſua auctoritate ordinaria conficere pro-
ceſſus ſuper fama virtutum & miraculorum
Servorum Dei, quos conficere potuiſſet Epiſco-
pus. Idem *ibid. num.* 2. & *de Canonizat. Sanctor.* 49
lib. 2. *cap.* 2. *num.* 2. Immo ab ipſamet Sede
Apoſtolica ad Vicarium Capitularem quando-
que diriguntur Litteræ Remiſſoriales pro confi-
ciendis proceſſibus Apoſtolicis ſuper virtuti-
bus, & miraculis tum eorumdem Servorum
Dei, tum etiam eorum, qui jam in Beatorum
Album ſunt relati. Idem *ibid. num.* 2. & *cit.
lib.* 2. *cap.* 45. *num.* 17. Quamobrem *cit. num.* 95
2. ingenue fatetur nondum hactenus percipere
potuiſſe, cur Dataria Apoſtolica diſpenſatio-
nes, quæ ex mente Tridentin. *ſeſſ.* 22. *de refor-
mat. cap.* 5. extra Curiam committendæ ſunt
Ordinariis locorum, in quibus degunt illas
impetrantes, numquam conſueverit committe-
re Vicariis Capitularibus, quamvis eaſdem
committere ſoleat Vicariis Generalibus. Plura
alia de Vicario Capitulari, Vide *tom.* 2. *verb.
Capitulum art.* 3. & ſupra, ubi abunde de omni-
bus, & inſuper in d. *tom.* 2. *verb. Concilium
art.* 2. *a num.* 7. *ad* 9. Ubi quod Synodus Provin- 96
cialis non a Vicario Capitulari Metropolitanæ
vacantis, ſed ab antiquiori Epiſcopo ſuffraga-
neo eſt indicenda ex Decreto *Sacræ Congrega-
tionis Concilii in Tarraconenſi* 13. *Maii* 1604.
Et quod abſente, vel impedito, ſeu mortuo 97
Archiepiſcopo convocanda eſt Synodus Provin-
cialis ab antiquiore Epiſcopo ex ſuffraganeis,
non autem ab Epiſcopo exempto, quamvis
antiquiore, ex Decreto *ejuſdem Congregationis
in Burgen. die* 17. *Aprilis* 1649.
Alia de Vicario Capitulari, vide verb. *Ca-* 99
pitulum, & verb. *Ordo*.
Vicarius Capitularis, loco defuncti Epiſcopi, 100
in Miſſa nominari non debet; Benedict. XIV.
Conſtitut. incip. *Ex quo primum* §. 20. Vi-

Digitized by Google

carius Capitularis, in locis Miſſionum, ubi reſident Epiſcopi, a Capitulo, vel Parochis, juxta veterem conſuetudinem, eligi debet ſtatim ab obitu Epiſcopi; Idem Conſtitut. incip. *Quam ex ſublimi* §. 3. Si vero nullum adſit Capitulum, nec Parochorum numerus, a quibus electio perficiatur Vicarius Generalis defuncti Epiſcopi, Pontificis auctoritate conſtituitur Vicarius Capitularis, Idem *ibid.* §. 4. Et Doctoratus neceſſitas tollitur, dummodo alia requiſita in eligendo concurrant.

102 Vicariis Capitularibus per Regnum Neapolitanum, & Vicariis Generalibus ægrotantium Prælatorum ejuſdem Regni quæ cura circa Spolia ſit commiſſa, & demandata; Vide ſupra verb. *Spolia*.

103 Vicariis Capitularibus in regno Neapolitano prohibetur conceſſio Litterarum dimiſſorialium pro prima Clericali Tonſura aliiſque Ordinibus, etiamſi annus a die vacationis Eccleſiarum elapſus ſit, abſque ſpeciali facultate Sac. Congregationis. Clemens. XI. *part.* 3. *Bull. Epiſt.* 2. *&* 3. *Sac. Congreg. Epiſcop. & Regul.*

Additiones ex aliena manu.

104 Num Capitulum eligendo Vicarium Capitularem poſſit aliqua reſervare a ſe ipſo exercenda? Affirmant Pirhing *ad tit. de Offic. Vicar. n.* 78. Pignatell. *Conſult. Canon. tom.* 9. *conſult.* 59. *n.* 4. Ventrigl. *in Prax. For. Eccleſ. tom.* 2. *Adnot.* 15. §. 2. *n.* 18. Ragucc. *de Voc. Canon. q.* 40. *n.* 14.

105 Tradunt vero Auctores hujus affirmativæ ſententiæ, quod ſi reſervatio concernat ea, quæ ſunt voluntariæ jurisdictionis minime repugnat, ut ipſa exerceantur ab ipſo Capitulo; contra vero ſi reſervata ſint illa, quæ ſpectant ad Juriſdictionem contentioſam, debeant hæc a Capitulo alteri delegari.

106 Negativam vero ſententiam tenent *Fagnan. in cap. His, quæ n.* 72. *de major. & obed. Leuren. de Vicar. tract.* 3. *cap.* 5. *quæſt.* 565. *n.* 2.

107 Quod ſi Capitulum haud poteſt aliqua ſibi reſervare Vicarium Capitulerem eligendo, multo minus poteſt quidquam ad ſe avocare poſtquam jam Vicarium Capitularem elegit; *Leuren. ubi ſupra q.* 567. *n.* 2.

108 Ex his etiam patet vera reſolutio ad quæſtionem, de qua agit Auctor *num.* 40. an ſcilicet poſſit Vicarius Capitularis vigore ſuæ electionis exercere ea quæ ſpeciale mandatum Epiſcopi requirerent reſpectu Vicarii Generalis.

109 Si enim Capitulum nil ſibi poteſt reſervare eligendo Vicarium Capitularem, non quod eſt Vicarius Capitularis opus habeat ullo ſpeciali mandato, ſed ut primum electus eſt, poteſt ea etiam exercere, quæ Vicarius Generalis nonniſi ſpeciali mandato exercere valet; *Leuren. loco citato q.* 568. *n.* 2. ubi rationem differentiæ tradit.

Reſponſio Auctoris.

Circa ea, quæ hic adſtruuntur, præſertim ſub *n.* 108. videantur quæſo quæ ego adduxi in hoc *art.* ſub *cit. n.* 40. ubi poſt adductas duas opiniones contrarias cum ſuis reſpective rationibus; An poſſit Vicarius Capitularis vigore ſuæ electionis exercere ea, quæ ſpeciale mandatum Epiſcopi requirerent reſpectu Vicarii generalis, concluſi *ibi* in hoc ſervandam eſſe praxim, & legitimam conſuetudinem cujuſque diœceſis, ac Provinciæ; cum conſuetudo ſit optima legum interpres, *L. ſi de interpretatione* 58. *ff. de legibus*; *& cap. Cum dilectus* 8. *de Conſuetudine*, addendo, videndum eſſe verb. *Juriſdictio n.* 18. ubi concluſi, Juriſdictionem Vicarii Capitularis eſſe ordinariam: ſicque etiam concluſi in verb. *Vicarius Generalis art.* 4. *n.* 6.

VICARIUS FORANEUS.

Vicarius Foraneus dicitur ille, qui in certa parte Diœceſis extra Civitatem Sedis 1
Epiſcopalis, vel in Oppidis per Epiſcopum conſtituitur, ut ibi Juriſdictionem quamdam exerceat; *cap. Romana* 1. *de Officio Ordinarii in* 6. & ibi Gloſſa verb. *Foraneus*; & alia Gloſſa *in Clement. Et ſi principalis* 2. *de Reſcriptis verb. Foraneo*. Et dicitur *Foraneus*, 2
quia foris, ſeu extra locum, in quo Sedes Epiſcopalis reperitur, Epiſcopi vices agit juxta traditam ſibi poteſtatem. Gloſſa *in citat. cap. Romana* 1. *de Officio Ordinarii in* 6. *verb. Foraneos*; & alia Gloſſa *in cit. Clement. Et ſi principalis* 2. *de Reſcriptis in caſu verb. Nota*.

Epiſcopus tenetur Vicarios Foraneos in Diœ- 3
ceſi conſtituere, *Concil. Mediolan.* 1. *part.* 2. *tit. de Vicariis Foraneis*, *Sacra Congreg. Epiſcop. in Trojana* 27. *Martii* 1590. *&* 10. *Martii* 1667. Et ad hoc munus Vicari Foranei eli- 4
gi, & conſtitui debent Archipresbyteri, & Præpoſiti locorum, vel alii in dignitate Eccleſiaſtica conſtituti; Sin minus eligi debent Rectores Eccleſiarum Parochialium Diœceſis, quantum poſſibile erit. *Concil. Mediolan.* 1. *loco citat.*

Vica-

Digitized by Google

5 Vicarii Foranei amoveri poſſunt arbitrio Epiſcopi, quotieſcumque voluerit, & puniri poſſunt, ſi male ſe geſſerint in Officio ſibi demandato. *Concil. Mediolan. 1. loc. cit.*

6 Juriſdictio Vicariorum Foraneorum eſt omnino limitata, cum concedatur ſolum pro certa parte Diœceſis, & limitatis locis, ac ſolum pro certis, & limitatis cauſis Civilibus ibidem occorrentibus uſque ad certam, & limitatam ſummam, v. g. quinque Scutorum plus minuſve, prout libuerit, ne partes pro quolibet levi re cogantur ſemper ſe conferre ad Civitatem, & comparere coram Vicario Generali. *Sac. Cong. Epiſ. in Trojanen. 27. Martii 1590.*

7 In Criminalibus autem non poſſunt ordinarie ſe intromittere, niſi informationes capiendo, & formando proceſſum informativum ad effectum illum tranſmittendi ad Vicarium Generalem cum relatione totius facti. *Sacr. Cong. Epiſcop. in Motulenſi 9. Junii 1592.*

8 Poteſt tamen ab Epiſcopo eis concedi, ut ſe intromittant in omnes cauſas Cleri alicujus Oppidi, ſeu ſui limitati Vicariatus, tam Civiles, quam Criminales, & mixta, exceptis iis, pro quibus pœna corporis afflictiva eſt imponenda. *Sac. Congr. Epiſcop. in Tarentina pro Oppido Martinæ 7. Julii 1567.*

9 Ad Vicarium Foraneum, & non ad Archipresbyterum, ſive Curatum, niſi ipſo Vicario abſente, ſpectat dare licentiam laborandi die Feſto, & contravenientes mulctare. *Sacr. Congr. Epiſcop. in Cerentina 2. Auguſti 1594. & in Materanen. 18. Novembris 1597.*

10 Et talis licentia in ſcriptis concedi debet, & non oretenus. *Ead. Sacra Congreg. 21. Auguſti 1615.*

11 Pœna pro tranſgreſſione Feſtorum debet eſſe moderata; & ſi fuerit exorbitans, reduci debet ad arbitrium Ordinarii, & reliquum, ſi fuerit exactum, reſtitui. *Sacra Congr. Epiſcop. in Ravennatenſi 16. Januarii 1601. in Belicaſtrenſi 1. Septembr. 1603. & in Cometana 12.*
12 *Decembr.* 1624. Neque debet excedere 5. vel 6. Julios in loca pia diſtribuendos, deducta tertia parte Executoribus, licet quis deprehenſus fuerit in fragranti poſt publicatum Edictum. *Sac. Cong. Epiſc. in Tarracinenſi 14.*
13 *Decembris* 1595. Et tertiam partem pœnæ, ſeu mulctæ, quæ a violatoribus Feſtorum exigitur, deberi Vicariis Foraneis, tenet Pellegrinus *Part. 1. ſect. 7. de Vicario Foraneo ſubſectione unica n. 6.* dicens, quod ubique ſervatur, quod pœnæ prædictæ applicentur Vicariis Foraneis, & eorum Executoribus, & quod ſic cenſuit *Sacr. Congr. Epiſcop. in Theanen. 5. Februar.* 1591. At hodie attendenda eſt Taxa Innocentiana §. *Le pene, e multe*, ubi ſtatuitur, quod applicentur uſui locorum piorum.

Vicarius Foraneus ratione ſui Vicariatus 14
nullam habet præcedentiam in Choro, ſeſſionibus, & proceſſionibus, & aliis actibus, & functionibus Eccleſiaſticis ſupra alios Parochos, Canonicos, & Presbyteros ipſo antiquiores, & digniores, ſed debet ipſe Vicarius ſtare, ſedere, & incedere in loco ſuæ receptionis, & Dignitatis, ac ſi non eſſet Vicarius Foraneus, tam cum Cotta, quam ſine illa, non obſtante quacunque ordinatione Epiſcopi in contrarium, præterquam in Congregationibus, quæ de mandato Epiſcopi ſingulis menſibus fiunt, in quibus tamquam Epiſcopi Delegatus præcedere debet omnibus, non tamen in Proceſſionibus, Miſſa, & aliis, quæ fiunt ante Congregationem. *Sac. Cong. Rit. in Brundusina 17. Novembris 1600. in Oritana, & Catan. ead. die, & anno, in Marſicen. Spoletana, & Bononien. 11. Aprilis 1601. in Regien. 2. Martii 1602. in Tropien. 25. Januarii 1603. in Neocaſtren. 12. Aprilis 1607. in Comen. Valtevatiæ 19. Martii 1611. in Nucerina 25. Junii 1611. in Siracuſana 7. Julii 1612. in Hydruntina Soleti 2. Martii 1613. in Mediolanen. Cerbettæ 3. Decembris 1616. in Campana terræ Auletta 12. Martii 1618. in Meſſanen. Terræ Caſtri 7. Septembris 1618. in Spoletana Terræ Caſciæ 23. Martii 1619. in Salernitana 27. Martii 1628. in Neritonen. 22. Decembris 1629. & in Teanen. 9.*
Aprilis 1633. & ſæpiſſime alibi. Etiam qua- 15
cumque conſuetudine contraria non obſtante. *Ead. Sacr. Rit. Congreg. in Siracuſana 8. Junii 1630.*

Vicarius Foraneus debet in Proceſſionibus, 16
& Choro uti Cotta, ſicut alii Presbyteri, nec ratione ſui Officii debet ante alios habere Thuris, & Pacis honorem. *Eadem Sacra Congreg. Rit. in Tranen. 24. Septembris 1605.*

Vicarii Foranei reſidere debent in locis, 17
ubi conſtituti fuerint, vel in alio non multum diſtanti. *Sac. Cong. in Trojanen. 12. Decemb. 1646.* Locus autem debet eſſe equidem numeroſus.

Vicariis Foraneis non licet mulctare Cleri- 18
cos, vel Presbyteros, qui non veniunt ad Horas Canonicas ultra ſolitum punctum amiſſionis diſtributionum quotidianarum. *Sac. Congr. Rit. in Brunduſina 4. Martii 1606.*

Digitized by Google

19 Neque poſſunt Vicarii Foranei contra uſum, & conſuetudinem Eccleſiæ prohibere Canonicis, ne Capitulum faciant ſine ſua licentia. *Sac. Cong. Rit. in Orien. Cæliæ* 16. *Decemb.* 1605. *& ead. Sac. Cong.* 16. *Decemb.* 1616.

20 Vicarius Foraneus, ſi ſit Canonicus, non debet habere majorem portionem ex funeralibus, quam ſi eſſet ſimplex Canonicus. *Sacr. Cong. Rit. in Bononien. Caſtri Joannis* 7. *Octobris* 1617.

21 Vicarii Foranei, vel alii Rectores non tenentur quidquam ſolvere, aut dare Curſoribus, aut aliis Epiſcopi Miniſtris per Diœceſim diſcurrentibus, ſed tantum miniſtrare debent cubile, & lumen, & ſi victum eis præbeant, ab Epiſcopo repetere poſſunt. *Sacr. Cong. Epiſcop. in Licien.* 5. *Febr.* 1501. *& in Balneoreg.* 6. *Auguſti* 1602.

22 Epiſcopus in ſua Diœceſi concedere debet facultatem etiam Vicariis Foraneis, & Archipresbyteris, ut de conſilio Medicorum impertiri poſſint indigentibus licentiam veſcendi cibis vetitis, quæ detur omnino gratis, ita ut nec pro ſcriptura quidquam accipere liceat. *Sac. Cong. Epiſcop.* 20. *Auguſti* 1591.

23 Non debet Epiſcopus prohibere Parocho, ne celebret Officium Mortuorum ſine interventu Vicarii Foranei. *Sac. Cong. Epiſcop. in Cremen.* 10. *Junii* 1603.

24 Attenta diſpoſitione Tridentini *cap.* 3. *ſeſſ.* 25. *de reform.* non poteſt Epiſcopus delegare facultatem Vicariis Foraneis, ſed tantum Vicariis Generalibus concedendi Litteras Monitoriales pro rebus deperditis, ſeu ſubtractis. *Sac. Congr. Concilii* 25. *Junii* 1653. Et antea *ead. Sac. Congreg.* 8. *Feb.* 1590. declaravit non licere Epiſcopo hanc facultatem alteri, quam Vicario Generali delegare, neque ſpecialiter, apud Paſcuc. *tit. de Vicario*, & Pittonum *Conſtit. ad Epiſcopos n.* 1206.

25 Epiſcopus præter Vicarium Foraneum non debet retinere in locis Diœceſis alios Patentatos. *Sacr. Congreg. Epiſcop. in Ferentina* 4. *Auguſti* 1690. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.* 6. *num.* 2.

26 Vicariis Foraneis obedire debent omnes Curati, & alii Clerici, cujuſcumque dignitatis ſint, alias per Epiſcopum puniri poſſunt. *Concil. Mediolanenſ.* 1. *part.* 2. *tit. de Vicariis Foraneis.*

27 Vicarii Foranei habent facultatem in unum congregandi ſemel in menſe Presbyteros ſuæ Regionis, ſeu loci, ut conferant inter ſe ſuper difficultatibus Parochiarum, & curis Animarum. *Concil. Mediolanenſ. l. c.*

Eorum Officium eſt inquirere de vita, & 28
moribus Clericorum, an Parochi, & Presbyteri ſui Vicariatus habeant libros, quos habere debent, an obſervent Decreta Synodalia, an eorum incuria Divinus Cultus aliquid detrimenti patiatur? & de his omnibus ad Epiſcopum relationem facere. *Concil. Mediolanen. loc. cit.*

Teneantur ſignificare Epiſcopo Curatos non 29
reſidentes in ſua Regione. *Conc. Mediolanen.* 1. *part.* 2. *tit. de Reſidentia.*

Vicarius Foraneus dependet a Vicario Ge- 30
nerali, niſi ſpecialiter ab Epiſcopo juſta de cauſa aliquando ab ejus Juriſdictione eximatur. *Communis.*

Non permittat Epiſcopus Vicarium Fora- 31
neum retinere nonniſi unum Notarium. *Sacr. Cong. Immun. in Spoletana* 16. *Apr.* 1652. *lib.* 4. *Decr. Paul. pag.* 181.

Vicarii Foranei non habent facultatem ex- 32
trahendi confugitos. *Sacr. Congr. Immun. in Spoletana* 29. *Maii* 1629. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 139.

Quare quoad extractionem Sacerdotis, & 33
Clerici factam a Vicario Foraneo, Sacra Congr. injungit Epiſcopo reintegrari Eccleſiam, & d. Vicarius conſulat conſcientiæ ſuæ. *Sac. Cong. Immunit. in Theanen.* 19. *Februarii* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 558.

Vicarius Foraneus ob datam licentiam ex- 34
trahendi ab Eccleſia pro facienda recognitione corporis delicti contrahit excommunicationem. *Sac. Cong. Immun. in Urbevetana* 31. *Auguſti* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 213.

Idem contrahit Irregularitatem, & pro di- 35
ſpenſatione remittitur ad Sac. Cong. Concilii. *Sac. Cong. Immun. ibid.*

Aliquando tamen conceditur eidem facultas 36
extrahendi a locis immunibus ad ſex menſes, & pro arbitrio Epiſcopi, ita *tamen ut extracti ducantur ad carceres* Curiæ Eccleſiaſticæ. *Sac. Cong. Immun. in Camerinen.* 19. *Novembris* 1630. *lib.* 2. *Decr. Paul. pa.* 64.

Vicarii Foranei dicuntur illi, qui in certa 37
parte Diœceſis extra Civitatem Sedis Epiſcopalis, vel in Oppidis per Epiſcopum conſtituuntur, ut ibi juriſdictionem quamdam exerceant; *cap. Romana* 1. *de Offic. Ordinarii in* 6. Et ab ipſis appellari poteſt ad Epiſcopum. 38
Ben. XIV. *de Syn. D. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 5.
Antiquiſſimi ſunt, & origo eorum ad Chor- 39
epiſcopos eſt referenda. Item *ibid. n.* 6. Chorepiſcopis enim ſuffecti ſunt Archipresbyteri, 40
Archidiaconi, & Decani rurales. Idem *ibid. num.* 7. Vide *de Chorepiſcopis tom.* 3. *verb.*
Epiſco-

Digitized by Google

Epiſcopus art. 1. *n.* 36. *ad* 41. ubi qui ipſi
41 fuerint, quod eorum Officium, & quare ab
42 Eccleſia ſublati? Vicarii Foranei in Italia etiam anre S. Carolum Borromæum eſſe cœperunt, ut in aliis locis. Idem *ibid. num.* 8. contra aliquos aliter ſentieutes; Sed minorem in Iralia obtinent juriſdictiouem. Idem *ibid.*
43 *num.* 9. Si Parochi ſiut, Synodo Diœceſanæ
44 intervenire debent. Si noo ſiut, tenentur, ſi Epiſcopus eos vocet, idque expediat, quoniam ab iſtis tamquam oculatis reſtibus melius, quam a Vicario Generali certior fieri poterit de iis, quæ in remotis Diœceſis partibus occurrunt, & aliquam fortaſſe Sanctionem expoſcunt. Idem *ibid. n.* 10.

Additiones ex aliena manu.

45 A Vicario Foraneo diſtingui debet is, qui extra Urbem cum aliqua delegatione univerſitatis cauſarum ab Epiſcopo conſtituitur. Il-
46 le enim nec in Perſonatu, nec in dignitate conſtitutus ceuſetur, nec præcedentiam ratione officii ſupra alios Presbyteros obtinet; *Monacell. in Formul. Legal. practic. part.* 1. *tit.* 1. *n.* 2. *& ſequent. Schmier Juriſprud. Canon. Civil. lib.* 1. *tract.* 3. *c.* 5. *ſect.* 4. *in ſupplement. quæſt.* 1. *num.* 3. ubi quod ſolet deputari pro levibus dumtaxat & modicis cauſis.

47 Hic vero majorem dicitur habere prærogativam, & juriſdictionem. Quinimmo ſi deputatus ſit ad univerſitatem cauſarum perinde ac ille qui reſidet io Urbe, dici poterit Vicarius Generalis, & ſic in dignitate conſtitutus capaxque delegarionis Apoſtolicæ; & id quia Vicarium Generalem ooo facit qualitas loci, ſed generalitas cauſarum; *Sbrozz. de Vicar. Epiſcop. lib.* 1. *quæſt.* 20. *n.* 11. *Schmier loco mox citato* ubi quod *Si reſcriptum aliquod Pontificium ad Vicarium Generalem dirigatur in materia gratioſa, erit in arbitrio Impetrantis cuinam illud præſentare velit, poteritque electus ab Impetrante Vicarium ad exequutionem privative procedere.*

VICARIUS GENERALIS EPISCOPI.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt ejus eſſe, conſtitutionem, & Juriſdictionem.

VIcarii Generalis nomine intelligitur ille, 1
qui conſtitutus eſt ab Epiſcopo cum Generali poteſtate, ut ejus vices gerat in eodem loco, in quo ipſe Sedem habet, ac Jus dicere ſolet, ita ut cenſeatur idem eſſe Auditorium utriuſque, *cap. Non putamus* 2. *de conſuetudine in* 6. Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 54. *n.* 127. cum plurimis ibi citatis, Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *num.* 16. & alii plures. Vide *infra num.* 9.

Vicarius Generalis Epiſcopi in Jure appel- 2
latur etiam Officialis, *cap. Cum in generali* 3. *de Officio Vicarii in* 6. ibi: *Officialis, aut Vicarius Generalis Epiſcopi*, & concordat *cap. Cum nullus* 3. *de temporibus ordinat. in* 6. ubi ille ipſe, qui antea dicebatur *officialis Epiſcopi*, paucis interjectis lineis vocatur Ipſius in ſpiritualibus *Vicarius Generalis.*

Epiſcopus poteſt conſtituere Vicarium Ge- 3
neralem abſque cooſenſu, vel conſilio Capituli. *Communis.* Sic approbante praxi, & conſuetudiue univerſali, quæ io talibus eſt ſervanda. *Cap. Ea noſcitur* 6. *de his, quæ fiunt a Prælatis ſine conſenſu Capituli.*

Immo Epiſcopus non tantum poteſt, ſed 4
etiam ordinare tenetur Vicarium Generalem conſtituere. Abbas *in cap. Quoniam* 14. *n.* 3. *de officio Ordinarii*, Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *n.* 65. Bald. *in l. Aliquando n.* 1. *in quarta oppoſitione, ff. de offic. Proconſ.* Lancellot. *Inſt. Canonic. lib.* 1. *tit. de offic. Vicar. in Gloſſa verb. Non poteſt*, Covarruv. *lib.* 3. *variar. reſolut. cap.* 20. *n.* 4. & plures alii, quos allegat Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcopor. part.* 3. *allegat.* 54. *n.* 125. & Pellegrin. *Part.* 1. *ſect.* 2. *de Vicario Generali Epiſcop. ſubſect.* 5. *n.* 1. per text. *in cap. Volumus* 2. *& cap. Quia in quibuſdam* 4. *diſt.* 89. *cap. In nona* 16. *q.* 1. *cap. Quoniam* 14. *cap. Inter cetera* 15. *de officio Judicis Ordinarii.*

Dicitur autem notanter *Ordinarie*, quia ſi 5
Epiſcopus velit cauſas per ſe tractare, ſitque peritus Juriſta, & per ſe ſufficieus ad eas ſe

Digitized by Google

ſolo expediendas, præſertim ſi Epiſcopatus non ſit amplus, cogi non poteſt ad conſtituendum Vicarium Generalem, ut pluries tenuit Rota; & ſignanter *in Calaguritana Fructuum* 18. *Martii coram Cavalerio*, *in Valven. & Sulmonen. Præminentiarum* 18. *Junii* 1649. *coram Emerix Decano*, *& in eadem Valven. coram eodem Emerix* 11. *Martii* 1695. & quod Epiſcopus non poſſit coarctari ad retinendum Vicarium, expreſſe declaravit *Sacr. Congreg. Concilii* 11. *Februarii* 1696. approbando dictum votum Rotæ editum 18. *Junii* 1694. *&* 11. *Martii* 1695. *coram d. Emerix in Valven. Præeminentiarum* apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.* 1. *n.* 6. & apud Pitton. *Conſtitut. ad Epiſcopos n.* 1954. & tenent Doctores plurimi allegati a Barboſa *l. c. n.* 125. a Pellegrino *l. c. n.* 5. Reiffenſtuel *l. c. n.* 66. aliique paſſim.

6 Secus vero foret, ſi Epiſcopus non eſſet peritus Juriſta, vel ob vaſtitatem Epiſcopatus, & ingentem cauſarum molem, aut ob aliam cauſam non eſſet ſufficiens per ſe ipſum ſolum ad omnia commode expedienda, quia tunc, ut dictat ipſamet ratio naturalis, teneretur Epiſcopus Vicarium Generalem conſtituere, ut ſæpe Sacra Congregatio diverſis temporibus præcipere conſuevit, alioquin mittitur illi ab Urbe, vel aliunde Vicarius pro tali Officio exercendo, vel cum Brevi Apoſtolico, vel cum Litteris Sacræ Congregationis, vel cum Patente Epiſcopi, quia fuit ad hoc compulſus, ut referunt Nicolius *in Floſculis verb. Vicarius Generalis ſub n.* 39. Pellegrin. *l. cit. n.* 8. & alii.

7 Qui inſuper notant, quod talis Vicarius miſſus ab Urbe ſupradictis modis, eſt vere Vicarius Apoſtolicus, & Juriſdictionem habet privative quoad Epiſcopum, nec Epiſcopus illum removere poteſt. *Sac. Cong. Epiſcop. in una Civitatis Caſtellanæ* 2. *Aprilis* 1591. *in Mediolanen.* 8. *Febr.* 1594. *in Savonen.* 17. *Septemb.* 1605. *in Biſinianen.* 18. *Mart.* 1632. *in Motulen.* 5. *Aug.* 1656.

8 Epiſcopus poteſt etiam binos Vicarios Generales æque principales, ſeu in ſolidum conſtituere, maxime ſi Diæceſis ſit multum ampla, ut ſic expeditioni cauſarum facilius conſulatur, cum facilius expediantur cauſæ per plures, quam per unum, *c. Quoniam*, *de officio Ordinarii*, *c. Ad hæc*, *de officio Archidiaconi*, *c.* 1. *De celebratione Miſſarum*, *Clementin. Et ſi principalis*, *& ibi Gloſſa verb. Principalis*, ac Cardinalis, & Imola *de Reſcriptis*, *cap. Prudentiam*; ubi Abbas *n.* 10. *de Officio Delegati*, Ugolin. *de Officio*, *& poteſt. Epiſcopi cap.* 4. §. 6. *n.* 4. Barboſa *cit. allegat.* 54. *n.* 126. Rebuffus *in praxi Benefic. titul. Forma Vicariatus n.* 205. Zerola *in prax. Epiſcop. par.* 1. *verb. Vicarius num.* 1. Sbroz *lib.* 1. *quæſt.* 50. *num.* 4. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 67. Pellegrin. *loc. cit. num.* 10. & alii. Notantes 9 tamen quod eos conſtituere debet in eodem loco, ubi Sedem habet; Nam Generalis Vicarius dicitur ille, qui conſtitutus eſt ab Epiſcopo cum Generali poteſtate, ut ejus vices gerat in eodem loco, in quo ipſe Sedem habet, ac Jus dicere ſolet, ita ut cenſeatur idem eſſe Auditorium utriuſque, *cap. Non putamus* 2. *de conſuetudine in* 6. Bartolus *in l.* 1. *in fine*, *ff. Qui & a Quo appellctur*, Maranta *de Ordine Jud. par.* 1. *diſp.* 5. *n.* 8. Sbroz *lib.* 1. *q.* 28. *n.* 7. *& q.* 69. *n.* 2. Pellegrin. *loc. cit. n.* 11. Reiff. *loc. cit. n.* 16. Barboſa *cit. allegat.* 54. *n.* 127. cum pluribus ibi allegatis.

Ampliatur prædicta concluſio, ut poſſit 10 Epiſcopus plures habere Vicarios Generales, ſi ita ſervetur de conſuetudine. *Sac. Congreg. in Lancianen.* 24. *Mart.* 1599. *&* 21. *Feb.* 1614. apud Quarant. *verb. Capitulum Sede vacante*, Nicol. *in Floſculis verb. Vicarius Generalis n.* 40. & Pellegrinum *loc. cit. n.* 12.

Et a fortiori ſi habeat plures Civitates, 11 ſeu Diœceſes unitas, nam tunc debet in unaquaque tenere ſuum Vicarium Generalem. *Sac. Congreg. Epiſcop. in Sutrina* 7. *Jun.* 1594. apud Nicolium *loc. cit. ſub n.* 40. Pellegrinum *loc. cit. n.* 13. Pitton. *Conſtitut. ad Epiſcopos n.* 1919. quamvis ipſe fortaſſe inadvertenter ex Paſcuc. referat dictum Decretum *de anno* 1694. 7. *Jun.*

Et præſertim ſi dictæ Eccleſiæ, ſeu Diœceſes unitæ inter ſe multum diſtent, quia ſi 12 una ab altera notabiliter diſtet, debet Epiſcopus Vicarium Generalem in Diœceſi, in qua non reſidet, deputare, ut reſpondit *Sac. Congr. Conc. in Gerunden. & Cariaten.* 2. *Oct.* 1706. in qua diſtantia triginta Milliarium notabilis ad hunc effectum reputata fuit, ut habetur apud Monacell. *in Appendic. ad par.* 2. *Deciſion.* 4. *in fine*, & apud Pittonum *loc. cit. num.* 2156.

Quamvis tamen Rota *die* 5. *Maii* 1660 *in* 13 *Valven. Præeminentiarum coram Taja dec.* 1. *num.* 2. inter impreſſas apud Monacell. *in Appendic. ad par.* 2. & refert etiam Pitton. *loc. cit. num.* 1325. expreſſe tenuerit, quod poſſit Epiſcopus duarum Eccleſiarum unitarum in uno tantum Epiſcopatu Vicarium Generalem conſtituere, ad quem accedere tenentur

tur

Digitized by Google

tur ſubditi utriuſque Diœceſis, quod & confirmat eadem Rota *in eadem Valven.* 18. *Jun.* 1694. *coram Emerix dec.* 3. *n.* 1. apud Monacell. *loc. cit.* ubi dicit, quod id tradit Cardinal. *in Clementin.* 2. *q.* 2. *de Reſcriptis*, Sbroz *de Offic. Vicar. lib.* 1. *par.* 1. §. 2. *ſect.* 2. *ſubſect.* 5. *n.* 5. Melphiten. *ad Gratian. diſcept.* 655. *n.* 4. Card. de Luca *de Juriſd. diſc.* 22. *n.* 10. & *de Præeminent. diſc.* 7. *n.* 21. Poſth. *de manutent. Obſervat.* 53. *n.* 9. Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſc. par.* 3. *allegat.* 54. *num.* 129. & *ſeq.* Frances *de Eccleſiis Cathedralibus cap.* 8. *num.* 378. & 384. Rota *dec.* 418. *n.* 3. *coram Cavalerio*, & *dec.* 2138. *num.* 12. & *ſeq.* & ſignanter *num.* 16. *cor. Coccino*. Et ratio eſt, quia licet duæ ſint materiales Eccleſiæ, formaliter tamen ratione unionis habentur pro unica, *cap. Primo, Ne Sede vacante, cap. Sicut unire, de exceſſibus Prælator.* Innocent. *in cap. Novit in fine, de Offic. Legat.* Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. §. 7. *n.* 29. Rota *dec.* 477. *num.* 2. *coram Remboldo*. Hæc Rota *loc. cit. n.* 1. ubi *num.* 2. ſic ſubjungit: *Immo quod plus eſt, poteſt etiam nullum habere Vicarium, & negotia explere per ſemetipſum*, ut *in dicta dec.* 418. *n.* 19. *coram Cavalerio*. Et *ibid. n.* 3. ſic addit: *Poteſt enim Epiſcopus in quacunque parte ſuæ Diœceſis Tribunal erigere, & ſubditorum cauſas cognoſcere; c. cum Epiſcopus, ibique Doctores de Officio Ordinarii in* 6. Mandoſ. *conſil.* 27. *num.* Bertachin. *de Epiſcop. par.* 5. *lib.* 4. *quæ quæſt.* 38. *n.* 6. *Nec ſic per indirectum cogi debet alibi, quam in loco ſuæ reſidentiæ, vel conſueto Vicarium retinere, vel mittere contra mentem Sacri Concilii Tridentini ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 6. ibi; *In ejus domo, aut conſueto Tribunali procedere tenetur; Nec applicantur auctoritates, & Decreta Sacræ Congregationis Concilii in contrarium allata, quia intelligenda, ac recipienda ſunt, prout etiam pleraque loquuntur in caſu, quo ſubſit conſuetudo retinendi diſtinctum Tribunal, ac Vicarium in utraque Diœceſi, aut maxima ſit inter unam, & alteram diſtantia locorum:*

14 Et idem iterum confirmavit eadem Rota *in eadem Valven.* 11. *Mart.* 1695. *coram eodem Emerix Decano dec.* 4. *num.* 1. 2. & 3. apud Monacell. *loc. cit.* ibi: *Quo enim ad ſecundum certum eſt, quod duæ Eccleſiæ vigore unionis etiam æque principalis exiſtentes ſub uno Epiſcopo (quidquid ſit reſpectu ipſarum Eccleſiarum, quæ conſervant ſingula ſuam eſſentiam, præeminentias, ac privilegia ſecundum auctoritates in contrarium allegatas) reſpectu Epiſcopi habentur pro unica cap.* 1. *Ne Sede vacante, cap. Sicut unire, de exceſſib. Prælator.* Rota *in Ampurien. ſeu Civitaten. Unionis* 10. *Jun.* 1686. §. *Quoniam verſ. quoad Epiſcopum, coram Reverendiſſimo Dom. Archiepiſcopo Mediolanen.* & ideo ſufficit, quod Epiſcopus unum tantum Vicarium Generalem deputet pro ambabus Diœceſibus, ut præter vetuſtiores auctoritates in deciſ. relatas ex modernioribus tradunt Pellegrin. *in prax. Vicar. par.* 1. *ſect.* 2. *ſubſ.* 5. *n.* 5. Merol. *in Theolog. moral. par.* 3. *diſp.* 6. *c.* 6. *dub.* 9. *num.* 73. Ventrigl. *part.* 2. *in praxi Eccleſ. annot.* 14. §. 1. *num.* 4. Idque procedit, nedum quando Epiſcopo reſidet in Diœceſi, verum etiam, quando abeſſe cogitur ab illa; nam in utroque caſu militant eadem ratio unicitatis Eccleſiarum, ſeu Diœceſum quoad ſemetipſum; Immo ſicuti, ubi reſidet, nec arctatur ullum retinere Vicarium Generalem, ſed poteſt per ſe ſolum cauſas cognoſcere, ceteraque explere negotia ſuæ Diœceſis, ut dixit Rota *deciſ.* 418. *ſub num.* 10. *coram Cavaler.* ita etiam abſens unum duntaxat Vicarium Generalem relinquere valet, qui vices ſuppleat ſui ipſius. Nec ſubſiſtit peculiaris conſuetudo Epiſcoporum Valven. ſeu Sulmonen. retinendi duos Vicarios Generales in utraque Diœceſi, ex Ughell. *in Ital. Sacr. tom.* 1. *fol.* 250. *tit. Valven. & Sulmonen. Epiſcopi*, quia hic non loquitur nominatim de Vicario Generali, ſed de Vicario Viceſgerente, & ſic etiam intelligi valet de Vicario Foraneo. Ultra quod quatenus etiam conſtaret, quod quandoque Epiſcopus pro unaquaque Diœceſi deputaſſet Vicarium Generalem, ex deputationibus hiſce, tanquam mere facultativis, nulla adverſus ipſos allegabilis eſt conſuetudo, ſive præſcriptio, ut per Rotam *deciſ.* 306. *num.* 3. *coram Caputaquen.* & *deciſ.* 418. *num.* 9. *coram Cavalerio*.

Epiſcopus non debet habere plura Tribunalia, vel plures Vicarios juxta numerum Dominiorum, ad quæ Diœceſis ſe extendit. *Sac. Congr. Epiſcop. in Aquenſi* 16. *Februar.* 1604. apud Nicolium *in Floſculis verb. Vicarius Generalis num.* 40. *in fine*, apud Pellegrin. *loc. cit. n.* 14. Niſi tamen alicubi ob juſtas, & graves cauſas haberetur ad id ſpecialis conceſſio, ſeu proviſio Apoſtolica, aut conſuetudo legitime præſcripta. 15

Vicarius conſtitutus in aliquo loco, vel parte Diœceſis cum facultate generali pro omnibus cauſis ejuſdem loci, vel partis, eſt ſolum delegatus, non autem Vicarius Epiſcopi Generalis; ideoque Litteras Apoſtolicas exequi non poteſt. Sic *Sacr. Congregat. in una* 16

Nullius 22. *Decemb.* 1628. apud Nicol. *loc. cit. num.* 48.

17 Epiſcopus nequit creare Vicarium Generalem, antequam poſſeſſionem Epiſcopatus apprehendat, quamvis fuerit per Papam pronunciatus Epiſcopus. Barboſa *cit. allegat.* 54. *n.* 3. Azorius *par.* 2. *lib.* 3. *c.* 43. *q.* 2. Nicolius *loc. cit. n.* 39. & alii paſſim.

18 Epiſcopus debet in Vicarium eligere Clericum ſaltem primæ Tonſuræ, non vero Laicum; Nam Laicis non licet Eccleſiaſtica tractare negotia, *c. Decernimus* 2. *de Judiciis*, cum ſimilibus, Barboſa *cit. allegat.* 54. *n.* 4. cum communi aliorum.

19 Clericus conjugatus licet cum unica, & virgine, non poteſt eſſe Vicarius Generalis Epiſcopi. *Sac. Cong. Epiſc. in Tragurienſi* 11. *Septemb.* 1612.

20 Et multo minus Bigamus, *c. Unic. de Cler. conjugat. in* 6.

21 Nec Regularis poteſt eſſe Vicarius Genera-
lis Epiſcopi, *Sac. Cong. Epiſcop. & Regular.*
in Aſculana 15. *Januar.* 1597. *in Motulana* 8.
Maii 1615. *in Spalatenſi* 12. *April.* 1619. &
22 ſæpe alibi. Niſi cum aliis requiſitis habeat
etiam licentiam Apoſtolicam degendi extra
Clauſtra *Sacr. Congr. Epiſcop. in Caputaquen.*
18. *Novemb.* 1593.

23 Vel niſi ſit Abbas, qui habeat Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in perſonas ſæculares; Nam hic poteſt deputare Vicarium Monachum Juriſperitum; Quod ſi talem non habeat, debet tenere Vicarium Clericum Sæcularem Doctorem; Et ſi id minus fieri poſſit, poterit facere Vicarium Monachum non Doctorem aſſignando ei Doctorem pro Aſſeſſore, ſine cujus conſilio nihil facere poſſit, quod requirat altiorem indaginem. *S. Congr. Epiſc. in Calaguritana* 23. *Dec.* 1603. & 21. *Nov.* 1605. apud Nicolium *loc. cit. ſub n.* 34. Vide *infra n.* 40.

24 Et Sacra Congreg. Epiſcop. aliquando conceſſit licentiam aſſumendi Regulares in Vicarios Epiſcopales Cæleſtinos, & etiam Dominicanos, ut *in Puteolana* 3. *Febr.* 1593. *in Traguriensi* 15. *Jul.* 1606. & *in Veſtana* 16. *Novembris ejuſdem anni* apud Nicol. *loc. cit.*

25 Vicarius quoque Patriarchæ Latini Conſtantinopolitani ſolet eſſe de Minoribus de Obſervantiæ. *Sac. Cong. Epiſc. & Regul.* 22. *Dec.* 1619. apud Nicol. *loc. cit.*

26 Vicarius Generalis in Regnis Hiſpaniarum non poteſt eſſe, niſi qui in in Ordine Sacerdotali eſt conſtitutus. Urban. VIII. Conſt. incip. *Decet Romanum*.

Vicarius Epiſcopi, vel Sede vacante, non 27
poteſt eſſe Parochus habens Curam animarum.
Sac. Cong. Conc. ſub die 12. *Maii* 1629. apud
Barboſam *in Summa Apoſtol. Deciſ. verb. Vi-*
carius Generalis Epiſcopi num 3. Et maxime
ſi curam animarum habeat extra Civitatem,
& multo magis, ſi extra Diœceſim, non po-
teſt eſſe Vicarius, ut decrevit ſæpe ſæpius
Sac. Cong. Epiſc. apud Nicol. *loc. cit. n.* 37.
& *in compendio Epiſc. verb. Vicario num.* 7.
ubi dicta decreta congerit; Generaliter enim
eſſe Parochum, & Vicarium ſunt Officia ma-
le compatibilia in eadem perſona. *S. Congr.*
Epiſc. in Meſſana 19. *Jan.* 1603. Ex eo quod
ut quis bene exerceat alterum ex dictis Offi-
cis, alteri neceſſario deeſſe cogitur. *Sacr.*
Cong. Epiſc. in Sutrina 16. *Nov.* 1640. Neque 28
poteſt Vicariatum retinere ex eo quod habeat
Coadjutorem in Parochia. *Sac. Congr. Epiſc.*
in Albingan. 8. *Jun.* 1621. apud Nicol. *in*
Floſculis loc. cit. ſub n. 37.

Vicarius Generalis eſſe non poteſt nepos, vel filius fratris Epiſcopi. *Sac. Congr. Epiſc. in Hoſtunen.* 19. *Sept.* 1577. *in Murana* 4. *Feb.* 1611. *in Tranen.* 17. *Jun.* 1662. *in Meliten.* 18. *Jun.* 1624. & ſæpe alibi. 29

Nec frater, præſertim ſi non eſt Doctor. 30
Sac. Congr. Epiſc. in Comenſi 2. *Decemb.* 1578.
in Meſſana 11. *Januar.* 1600. Immo laudatur, 31
qui nec patruelem vult habere Vicarium. *S.*
Congreg. Epiſcop. in Tarentina 6. *Apr.* 1611.
Nec alium conſanguineum. *Sacr. Cong. Epiſc.* 32
in Arianen. de anno 1636. apud Nicol. *in Flo-*
ſculis loc. cit. ſub n. 35.

Niſi hoc Sacra Congr. ad aliquod tempus concedat propter bonas qualitates ſubjecti, ac aliorum idoneorum penuriam. *Sac. Congreg. Epiſc. in Nullius Piſciæ* 1. *Octobr.* 1655. 33

Originarius Civitatis, vel Diœceſis non poteſt eſſe Vicarius, nam propter conſanguinitates, affinitates, familiaritates, & alias attinentias poteſt deviare a recta Juſtitia, & ſe reddere partibus ſuſpectum. *Sacr. Congreg. Epiſc. in Hoſtunen.* 28. *Jul.* 1587. *in Spalaten.* 9. *Mart.* 1593. *in Senogallien.* 10. *Febr.* 1598. *in Sutrina* 16. *Novemb.* 1640. *in Melphiten.* 11. *Aug.* 1645. *in Fundana* 25. *Maii* 1646. & pluribus aliis omiſſis, *in Monopolitana* 21. *Auguſt.* 1711. Ponente Card. Grimaldo, & ſæpiſſime alibi, ut adducit Urſaya *tom.* 3. *dec.* 8. *n.* 11. & ſequentibus. Et noviſſime ſtatutum fuit in Concilio Romano celebrato ſub Benedicto XIII. anno 1725. ubi *tit.* 8. *cap.* 2. ſic expreſſe habetur: *Epiſcopi præterea in Vicarios gene-* 34

Digitized by Google

generales ſuos Fratres, aut Nepotes, aut propriæ Epiſcopalis Urbis Cives non eligant.

35 Solet tamen Sacra Congr. ſæpe diſpenſare, ut Epiſcopus præſertim teſidens tenere poſſit Vicarium Diœceſanum: Dummodo non det occaſionem querelarum, & hoc multis de cauſis, & ſignanter ſi Epiſcopus adhuc extraneum idoneum invenire nequiverit. *Sac. Congr. Epiſcop. in Melphiten.* 11. *Aug.* 1645. *in Fundana* 25. *Maii* 1644. *in Tropien.* 25. *Jan.* 1650. Item ſi Vicarius exterus non tam cito poſſit accedere. *Sac. Cong. Epiſc. in Melphiten.* 9. *Octobr.* 1645. Item propter tenuitatem fructuum Eccleſiæ. *Sac. Cong. Epiſc. in Sutrina* 7. *Decemb.* 1640. Item propter aeris intemperiem. *Sacr. Cong. Epiſc. in Fundana* 29. *Septemb.* 1645. Item propter notitiam bonarum qualitatum talis Vicarii Diœceſani, qui ſit eximius in regimine. *Sac. Cong. Epiſc. in una Montis Faliſci* 4. *Sept.* 1684. & *in una Civitatis Plebis* 4. *Mart.* 1649.

36 Pœnitentiarius non poteſt eſſe Vicarius Generalis, ne ſuſpicionem ingerat, quod in adminiſtratione Juſtitiæ utatur ſcientia Confeſſionis, niſi tantæ ſit apud omnes bonæ famæ, & opinionis, ut excludatur hujuſmodi ſuſpicio. *Sac. Cong. Epiſcop. in Ariminen.* 28. *Jan.* 1611.

37 Ut quis poſſit conſtitui Vicarius Generalis, debet eſſe ætatis ſaltem 25. annorum. Azorius *Inſtit. moral. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. *quæſt.* 10. Alzed. *de præcellent. Epiſcop. Dignit. par.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 3. Nicolius *in Floſculis loc. cit. n.* 29. Barboſa *cit. alleg.* 54. *ſub num.* 3. Homobon. *de humanæ vitæ ſtatibus cap.* 7. *verſ. Ætas*, ubi etiam addit nec poſſe Epiſcopum diſpenſare ſuper minori ætate ſui Vicarii Generalis.

38 Item debet eſſe Doctor, vel Licentiatus in Jure Canonico. *Sac. Congreg. Epiſc. in Polignanen.* 28. *Aug.* 1582. *in Teiventina* 6. *Octob.* 1645. & ſæpiſſime alibi; Unde ſi ad Sacram Cong. Epiſcop. habeatur recurſus contra Epiſcopum non retinentem Vicarium Juriſperitum, ſolet ipſa demandare, ut retineat Vicarium Generalem Doctorem, ut teſtatur Monacell. *par.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. *num.* 3. Et hoc præcipue locum habet, quando Epiſcopus ipſe Theologus eſt, & non Juriſta. *Sac. Congr. Epiſcop. in Arben.* 23. *April.* 1591. Ne ſemper indigeat Aſſeſſore. *Sac. Congr. Epiſc. in Cajacen.* 11. *Maii* 1594. & *in una Montis Faliſci* 12. *Aug.* 1650. Nec ſufficit eſſe Theologum. *Sac. Congr. Epiſc. in Surrentina* 15. *Nov.* 1605. Et interim donec provideatur, datur Doctor pro Conſultore, *ibidem*.

39 Aliquando tamen Sacra Congreg. Epiſcop. conceſſit poſſe Epiſcopum tenere Vicarium non Doctorem, alias tamen idoneum, præſertim dum Epiſcopus Juriſta reſidet. *Ead. Sac. Cong. in Tragurien.* 15. *Jun.* 1590. & *in Oricn. ſeu Otitana* 29. *Mart.* 1593.

40 Item Vicarii Abbatum debent eſſe idonei Doctores ſi juriſdictionem exerceant extra Monaſterium. *Sac. Cong. Epiſc. & Reg. in Calaritana* 23. *Dec.* 1603. Vide *ſupra n.* 23.

41 Vicarius Generalis Epiſcopi habet Juriſdictionem ordinariam, & non delegatam. Sic colligitur *ex cap. Non putamus* 2. *de conſuetudine in* 6. & *cap. Romana* 3. §. 1. *de Appellat. in* 6. ac tenet expreſſe Gloſſa *in cit. cap. Romana, verb. Generaliter*, & alia Gloſſa *in cap. Licet verb. Officialem, de Officio Vicarii in* 6. Nicolius *in Floſculis verb. Vicarius Generalis num.* 45. Pellegrin. *in Praxi Vicar. par.* 1. *ſect.* 2. *ſubſect.* 3. *a num.* 1. *ad* 6. ubi, pluribus adductis, id ſolide probat, & ſolvit contraria. Statim enim ac ab Epiſcopo conſtituitur, eo ipſo a Lege, ſeu Canone Juriſdictionem accipit, *arg. cap.* 2. *de Officio Vicarii in* 6. Et notat Barboſa *par.* 3. *de Officio, & poteſt. Epiſcopi allegat.* 54. *num.* 34. Sanchez *lib.* 3. *de Matrimonio diſp.* 29. *n.* 13. Fagnan. *in cap. Quod nobis num.* 41. *de Clandeſtina deſponſat.* & alii plures. Vide verb. *Juriſdictio a n.* 15. *ad* 17. ubi late de hac Vicar. General. Juriſdictione.

42 Idem eſt Tribunal, ſeu Auditorium, eademque Juriſdictio Epiſcopi, & Vicarii ſui Generalis; textu expreſſo *in cap. Non putamus* 2. *de Conſuetudine in* 6. ibi: *Cum ſit idem Auditorium utriuſque*, & *in cap. Romana* 3. *de appellationibus in* 6. ibi: *Cum unum, & idem Conſiſtorium, ſive Auditorium ſit cenſendum*.

43 Hinc a Vicario Generali regulariter non datur appellatio ad Epiſcopum, textu expreſſo *in cit. cap. Non putamus* 2. *de conſuetudine in* 6. addita ratione, *Ne ab eodem ad ſeipſum (cum ſit idem Auditorium utriuſque) appellatio interpoſita videatur*, & *in c. cap. Romana* 3. §. 1. *de appellationibus in* 6. ibi: *Ne ab eiſdem ad ſeipſos interponi videatur*. Unde a Vicario Generali Epiſcopi appellatur, omiſſo Epiſcopo, immediate ad Archiepiſcopum. Rota *par.* 13. *rec. dec.* 192. *n.* 5. & *par.* 14. *dec.* 115. *num.* 210. & communis Doctorum.

Addi-

Digitized by Google

Additiones ex aliena manu,

44 Nonnunquam duo conſtitui ſolent Vicarii Genereles æque principales. Dubitari propterea contingit utri delegationes Apoſtolicæ cenſeantur commiſſæ.

45 Porro ſi agatur de Reſcripto gratioſo, ille ex duobus Vicariis erit delegatus Apoſtolicus, cui ab Impetrante fuerit illud præſentatum.

46 Reſcriptum vero licet gratioſum uni Vicario jam præſentatum haud poteſt alteri Vicario præſentari; Layman. *in c.* 1. *n.* 7. *de Offic. Vicar.* Leuren. *de Vicar. cap.* 1. §. 2. *quæſt.* 34. *num.* 2.

47 Quod ſi res ſit de Reſcripto contentioſo conſentientibus Partibus, aut nil opponente eo, contra quem ipſum impetratum eſt, poteſt etiam quilibet eorum eligi; Partibus vero diſſentientibus adeundus eſt Papa, qui debet declarare, utrum eorum delegaverit; Barboſ. *in c. Quoniam num.* 10. *de Offic. delegat.* Wieſtner *in Decretal. lib.* 1. *tit.* 28. *n.* 27.

Articulus II.

Quoad ea, quæ poteſt, vel non poteſt Vicarius Generalis.

1 VIcarius Generalis, ad hoc ut ſuum munus plene, & libere exercere poſſit, debet ab Epiſcopo conſtitui in ſpiritualibus, & temporalibus, nec ſufficit, ſi conſtituatur in ſpiritualibus tantum, vel temporalibus, quia ſub tali forma verborum non eſſet rigoroſe Vicarius Generalis, *arg. cap. Si Epiſcopus* 3. *& cap. Eccleſiæ Cathedrali* 4. *de ſupplenda negligent. Prælatorum in* 6. ibi: *In ſpiritualibus, & temporalibus*, Barboſa *part.* 3. *de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 54. *num.* 57. Rebuffus *Praxi Benefic. par.* 1. *tit. de Vicar. Epiſcop. num.* 16. *& in forma Vicarior.* Sbroz *de Officio Vicarii lib.* 1. *quæſt.* 25. *num.* 1. *cum ſeq.* Pavinus *de Offic. & poteſt. Cap. Sede vcante cap. quæſt.* 12. *num.* 6. Pellegrin. *in Praxi Vicarior. par.* 1. *ſect.* 1. *ſubſect.* 1. *num.* 1. & alii contra alios. Et ratio eſt, quia Eccleſia habet & ſpiritualia, & temporalia, *cap. Si quis* 1. *quæſt.* 3. adeoque debent in forma Vicariatus ambo exprimi, *cap. Licet* 2. *de Officio Vicarii in* 6. *cap. Romana* 1. *de Officio Ordinarii in* 6. *cap. Romana* 3. *de appellationibus in* 6. *cap. Romana* 3. *de appellationibus in* 6. *cap. Statutum* 9. *& cap. Statuta* 20. *de Hæreticis in* 6. Sic per hæc Jura docet Pellegrin. *Prax. Vicar. part.* 1. *ſect.* 2. *ſubſect.* 1. *n.* 1. cum aliis ibi citatis.

In generali Vicarii conſtitutione conceduntur tantum, quæ in generali mandato conti- 2
nentur, etiamſi adeſſet clauſula: *Dantes, & concedentes ei plenam, & liberam poteſtatem*, *arg. text. in leg. Procurator cui, ff. de Procuratoribus*, cum ſimilibus, Barboſ. *loc. citat. num.* 59. Rebuff. *loc. cit. n.* 36. Pellegrin. *loc. cit. n.* 3. & alii.

Vicarius Generalis vi Officii ſibi generaliter 3
commiſſi ordinarie poteſt ea omnia, quæ
Epiſcopus: Rebuffus *in Praxi Benefic. tit. For-*
ma Vicariatus num. 30. *& ſeq.* Garcias *de Be-*
nefic. par. 5. *cap.* 8. *num.* 65. *& ſeq.* Pirhing. *lib.*
1. *Decretal. tit.* 25. *num.* 41. Reiffenſtuel *ibid.*
num. 76. & alii plures; & ratio eſt, quia
Vicarius Generalis conſtituit unum Tribunal
cum Epiſcopo; *cap. Non putamus* 2. *de con-*
ſuetudine in 6. ejuſque perſonam repræſentat;
cap. Romana 3. *de appellationibus in* 6. adeoque
quod poteſt Epiſcopus, cenſetur & ejus Vica-
rius poſſe. Niſi tamen aliquid fuerit ſpeciali-
ter in Jure exceptum, ut de ſe clare patet, &
omnes fatentur; aut res ſit ita gravis, & ar-
dua, ut eam Epiſcopus non eſſet illi in ſpe- 4
cie veriſimiliter conceſſurus, *arg. cap. Cum in*
generali 3. *de Officio Vicarii in* 6. ibi: *Cum in*
generali conceſſione nequaquam illa veniant, quæ
non eſſet quis veriſimiliter conceſſurus, & con-
cordat *cap. In generali* 81. *de Regul. Juris in*
6. ibi: *In generali conceſſione non veniunt ea,*
quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſ-
ſurus; Seu res ſit talis, ut exigat ſpeciale
mandatum, *arg. cap. Qui generaliter* 5. *de Pro-*
curatoribus in 6. ibii: *Qui generaliter conſti-*
tuitur ob negotia Procurator, agere, ac experiri
poteſt, exceptis his caſibus, qui mandatum exi-
gunt ſpeciale.

Vicarius Generalis etiam ſine ſpeciali man- 5
dato poteſt confirmare electos, & inſtituere præſentatos ad Juſpatronatus, *cap. Ex frequentibus* 3. *de Inſtitutionibus*, Gloſſa verb. *Non poſſunt in cap. final. de Officio Vicar. in* 6. Roch. *de Jurepatronat. verb. Competens qu.* 31. *num.* 66. *&* 67. Lamberrin. *eod. tract. part.* 3. *lib.* 2. *art.* 5. *quæſt.* 1. *in princip.* Covarruv. *lib.* 3. *variar. cap.* 20. *num.* 7. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloſſa* 9. §. 1. *a num.* 78. Pellegrin. *loc. cit. num.* 4. Barboſ. *cit. allegat.* 54. *n.* 70. cum Rota, & Sacra Congr. *ibi cit.* teſtans de communi Doctorum contra Rolandum, & Rebuffum.

Vica-

6 Vicarius Generalis ſine ſpeciali mandato poteſt Monitoria ſub pœna excommunicationis ad finem revelationis pro rebus deperditis, ſeu ſubtractis concedere. Sic pluries declaraſſe *Sac. Congreg. Conc.* refert Garcias *de Beneficiis par.* 5. *cap.* 8. *num.* 98. Pellegrin. *loc. cit. nu.* 9.

7 Vicarius Generalis, abſente Epiſcopo, Proceſſiones indicere, & dirigere poteſt cum conſenſu Capituli. *Sacra Cong. Conc.* apud Barboſ. *in Sum. Apoſtol. dec. verb. Vicarius Generalis Epiſcopi quam habeat auctoritatem, n.* 2.

8 Poteſt Vicarius Generalis cognoſcere de cauſis Menſæ Epiſcopalis, & judicare, prout juſtum fuerit. *Sac. Congreg. Epiſcop. in Leſinen.* 3. *Octobr.* 1586.

9 Item poteſt exequi commiſſiones, & Litteras Apoſtolicas, quæ prius directæ fuerant Vicario Capitulari, non adhuc executæ. *Sacr. Congr. Epiſc. in Parmen. 6. Aug.* 1614.

10 Item poteſt eſſe delegatus Papæ, & executor Gratiarum Apoſtolicarum, quia eſt in Dignitate conſtitutus. *Clementin. Etſi Principalis* 2. *de Reſcriptis*.

11 Item poteſt ex vi mandati generalis Confeſſiones Sacramentales audire, aliiſque eas audiendi facultatem concedere. Barboſa *ſupra Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 15. *n.* 25. cum Sanchez, Campanil. Narbona, Novar. Moneta, & aliis ibi citatis, Pellegrin. *loc. cit. num.* 17. Ventrigl. *prax. rerum notabilium tom.* 2. *annotat.* 25. §. 1. *num.* 28. Merol. *Theol. moral.* 3. *par. diſput.* 7. *cap.* 6. *dub.* 21. *num.* 176. qui teſtatur de magis communi, & veriſſima ſententia contra Barboſam *de Offic. & poteſt. Epiſc. par.* 3. *alleg.* 54. *num.* 91. & alios apud ipſum tenentes Vicarium Epiſcopi non poſſe ſine ſpeciali mandato facultatem concedere aliis Sacerdotibus audiendi Confeſſiones Sacramentales.

12 Item poteſt ex proprio officio abſque ſpeciali commiſſione intereſſe Matrimoniis, & aliis Sacerdotibus aſſiſtendi licentiam concedere; Vicarius enim Generalis venit appellatione Ordinarii. *Communis* cum Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſc. par.* 2. *alleg.* 32. *num.* 127. Ventriglia *loc. cit. num.* 27.

13 Et id poteſt Vicarius Generalis, etiamſi ſit tantum Clericus, & non Sacerdos. Baſilius Pontius *tract. de Sacram. Matrimon. libr.* 5. *cap.* 11. *num.* 11. Barboſa *cit. alleg.* 32. *num.* 120. & alii contra multos alios ibi citatos, & Pellegrinum *loc. cit. num.* 27. & alios ab ipſo allegatos. Et ratio noſtra eſt, quia adverſarii, ut notat Barboſa *loc. cit.* defendunt contrarium ex eo tantum fundamento, quod non ſufficit in contrahendo Matrimonio præſentia Parochi, qui non ſit Sacerdos: Hoc autem eſt falſum, cum *Sac. Congr. Conc. in Abulenſi* 12. *Mart.* 1593. *lib.* 7. *Decretor. fol.* 193. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. *num. num.* 34. & apud Pitton. *Conſtitut. ad Parochos num.* 160. expreſſe declaraverit, quod Parochus valide, & licite aſſiſtit Matrimonio, etiamſi nondum ſit Sacerdos; adeoque &c. Tum quia *Eadem Sac. Cong. Conc.* 4. *Jul.* 1602. *lib.* 10. *Decret. fol.* 47. apud Monacell. *loc. cit.* declaravit, quod Matrimonium contrahi poteſt valide, non ſolum coram Sacerdote habente facultatem a Vicario Generali, ſed coram Vicario Generali met perinde ac coram Parocho. Unde cum ex alio adducto Decreto Parochus valide, & licite aſſiſtat Matrimonio, etiamſi nondum ſit Sacerdos, idem etiam dicendum venit de Vicario Generali nondum Sacerdote.

14 Licentia tamen aſſiſtendi Matrimonio non poteſt ab ipſo Vicario Generali, ſicuti nec a Parocho concedi alicui, qui non ſit Sacerdos; *arg. Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. Matrimon. cap.* 1. ubi expreſſe requirit, ut delegandus ſit Sacerdos, ibi: *Vel alio Sacerdote*: Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *num.* 68.

15 Vicarius Generalis poteſt petere Salarium ab Epiſcopo, quod Salarium non poteſt eſſe minus quinquaginta aureis pro quolibet anno. Sic declaravit *Sac. Cong. Epiſ. in Ventimilien.* 8. *Martii* 1606. Vel centenis monetæ. *Ead. Sac. Cong. Epiſ. in Cajetana* 5. *Februarii* 1616. apud Nicolium *l. c. n.* 52. & Pellegrin. *l. c. n.* 21.

16 Non poteſt tamen loco Salarii, ſeu proviſionis Epiſcopus aſſignare Vicario emolumenta Cancellariæ, ut evitentur fraudes. *Ead. Sac. Congr. Epiſc. in Senogallien.* 16. *Octobris* 1604. apud Nicol. *loc. cit. num.* 52. & Pellegrin. *loc. cit. num.* 21.

17 Vicarius Generalis poteſt petere a Judice Laico auxilium brachii ſæcularis in cauſis, in quibus poteſt Epiſcopus; *cap.* 1. ubi Canoniſtæ *de Offic. Ordinarii*, *cap. Dilecto*, *de ſentent. excomm. in* 6. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. & *ſeſſ.* 15. *de Regularibus cap.* 5. & *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 3. Pellegrin. *loc. cit. num.* 23. cum Gratian. Genueuſ. Menoch. Molina, Ridolphin. Barboſ. Covarruv. & alii paſſim.

18 Vicarius Generalis Archiepiſcopi, ipſo Archiepiſcopo abſente, & a ſua Provincia diſtante, poteſt interveniente juſta aliqua, & gravi cauſa Epiſcopos ſuffraganeos ſuſpendere, interdicere, & excommunicare, textu claro *in cap. Romana Eccleſia* 1. §. *Officiales autem*, *de Offi-*

cio

Digitized by Google

cio Ordinar. in 6. Vide verb. *Archiepiſcopus art.* 1. *n.* 20.

19 Non poteſt Vicarius Generalis, etiamſi fuerit Epiſcopus ex generali commiſſione ſine ſpeciali mandato Epiſcopi exercere ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis, ut conſecrare Eccleſias, & Altaria, Chriſma, & Oleum Sanctum conficere, Sacramentum Confirmationis, & Ordinis conferre, Calices conſecrare, & alia hujuſmodi. Rebuff. *in Praxi Benefic. tit. de Vicario nu.* 33. *& num.* 168. *cum ſeq.* Sbroz *de Vicario Epiſ. lib.* 2. *quæſt.* 5. *numer.* 10. *& q.* 6. *cum ſeq.* Azorius *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 45. *q.* 9. *& cap.* 46. *verſ. Confirmationes*, Ugolinus *de Offic. & poteſt. Epiſ. cap.* 4. §. 7. *num.* 2. *verſ.* 8. Franciſcus Leo *in Theſaur. Fori Eccleſ. parte* 1. *cap.* 12. Barboſa *part.* 3. *de Offic. & poteſt. Epiſ. allegat.* 54. *n.* 83. cum aliis ibi citatis Pellegrin. *loc. cit. ſubſect.* 2. *a n.* 1. *ad* 5. & alii paſſim.

20 Item non poteſt ſine ſpeciali mandato Synodum congregare. Gloſſa *in cap. Tua nos verb. Vicarii*, *de Officio Vicarii*, *& in cap. Quod ad tranſlationem*, *verb. Item Congregatio*, *de Officio Legati*: Pellegrin. *loc. c. n.* 47. Rebuff. *in Praxi Benefic. de Forma Vicarii num.* 151. Sbroz *lib.* 2. *quæſt.* 46. *num.* 1. Barboſa *cit. allegat.* 54. *num.* 103. cum aliis ibi citatis, & *ſuper Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 2. *num.* 21. cum aliis ibi allegatis, inſuper refert ex Sellio ſic fuiſſe reſolutum *a Sac. Congreg. Concilii* 11. *Aug.* 1618. Quamvis enim ipſe *in Summ. Apoſtolic. verb. Vicarius Generalis collectan.* 715. *numer.* 3. dictam Sacræ Congr. deciſionem referat in contrarium, nihilominus ut recte notat ex aliis Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 14. §. 1. *num.* 37. ipſa Sacræ Congreg. deciſio cantat pro noſtra opinione, quod nempe Vicarius Generalis abſque ſpeciali mandato non poſſit Synodum congregare, & fortaſſe Barboſa *in dicta ſumma* inadvertenter omiſit dictionem *Non*.

21 Item non poteſt ſuo arbitrio Conſtitutiones Synodales mutare, *Sac. Cong. Rit.* 25. *Februarii* 1606.

22 Item non poteſt ſine ſpeciali mandato Diœceſim viſitare, quia Viſitatio videtur Epiſcopis tantum reſervata, qui per ſeipſos viſitare tenentur ſingulis annis, & ipſis legitime impeditis, per ſuos Vicarios, *cap. Decernimus* 10. *cauſ.* 10. *quæſt.* 1. *cap. Epiſ.* 11. *ead. cauſ. & quæſt. c. Inter cætera*, *de Offic. Ordinarii*, *cap. ſi Epiſcop.* 6. *eod. in* 6. Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 8. *& ſeſſ.* 23. *de reformat. c.* 3. Rebuff. *l. cit. n.* 100. Sbroz *lib.* 2. *q.* 120. *n.* 2. Pellegrin. *l. cit. n.* 46. Barboſa *cit. allegat.* 54. *n.* 102. & alii paſſim.

23 Item non poteſt ſine ſpeciali mandato exigere Cathedraticum, ſeu Synodaticum, quod Epiſcopis debetur ratione ſubjectionis. Sbroz *lib.* 2. *q.* 38. *n.* 6. Barboſa *cit. alleg.* 54. *n.* 123. Pelleg. *l. cit. n.* 40. & alii.

24 Item nequit ſine ſpeciali mandato imponere, & exigere Caritativum Subſidium. Barboſa *cit. alleg.* 54. *n.* 122. Bellencin. *in tract. de Caritativo ſubſidio qu.* 11. *per tot.* Azorius *Inſtit. Moral. par.* 2. *lib.* 9. *c.* 14. *q.* 5. *verſ. Vicarius*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 48. *n.* 6. Pellegrin. *loc. cit. n.* 48. & alii.

25 Item ſine ſpeciali mandato nequit ſe intromittere in cauſis Criminalibus, quæ enumerantur inter negotia ardua, cum in eis tractetur de vita hominis, & de pœna graviter infligenda, *arg. c. Veniens* 15. *& c. Qualiter* 24. *de accuſationibus*. Unde pro ipſis cauſis debet habere ſpecialem commiſſionem, textu expreſſo *in c. Licet*, *de Offic. Vicarii in* 6. ibi: *Poteſtatem tamen inquirendi*, *corrigendi*, *aut puniendi aliquorum exceſſus*, *ſeu aliquos a ſuis Beneficiis*, *Officiis*, *vel adminiſtrationibus amovendi transferri nolumus in eumdem*, *niſi ſibi ſpecialiter hæc committantur*.

26 Item ſine ſpeciali commiſſione nequit Beneficia conferre; *cap. Ult. de Offic. Vicarii in* 6. *& Communis Doctorum* cum Barboſa *citat. alleg.* 54. *num.* 6. Pellegrin. *loc. cit. num.* 13. Ventriglia *loc. citat. num.* 8. & alii. Neque poteſt ſine ſpeciali mandato reſignationes, & permutationes Beneficiorum admittere, & approbare, *cap. Quæſitum*, *de rer. permut.* Barboſa *loc. cit. num.* 66. cum pluribus ibi allegatis, Pellegrin. *loc. cit. num.* 14. Ventriglia *loc. cit. num.* 9. & alii paſſim.

27 Immo etiamſi Vicarius habeat ſpeciale mandatum ad recipiendas reſignationes Beneficiorum, adhuc non poteſt conferre Beneficia coram ipſo reſignata ſine ſpeciali mandato ad conferendum. Rota *dec.* 5. *alias* 487. *n.* 2. *&* 3. *in novis*, quam affert Sbroz *lib.* 2. *q.* 71. *num.* 9. Pellegrin. *loc. cit. num.* 14. Rebuff. *loc. cit. n.* 104. *&* 106. Ventriglia *loc. citat. num.* 10. cum aliis ibi allegatis, Barboſa *cit. alleg.* 54. *n.* 67. & alii.

28 Neque poteſt ſine ſpeciali mandato Beneficia unire, neque uniones revocare, aut Eccleſias dividere. Lotter. *in tract. de re Beneficiaria lib.* 1. *q.* 28. *a n.* 118. Garcias *de Benefic. par.* 12. *c.* 2. *n.* 69. Sbroz *lib.* 2. *q.* 115. Barboſ. *cit. alleg.* 54. *n.* 72. Ventrigl. *loc. cit. n.* 12. Pellegr. *loc. cit. n.* 15.

29 Neque poteſt abſque ſpeciali mandato Beneficia erigere, aut Juriſpatronatus fundationi

Digitized by Google

ni conſenſum præſtare. Barboſ. *loc. cit. n.* 71. Pellegrin. *loc. cit. num.* 17. & 22. Riccius *in dec. Cur. Archiepiſc. Neapolit. par.* 1. *dec.* 140. & alii.

30 Item neque poteſt abſque ſpeciali mandato Beneficia ſupprimere. Barboſa *loc. cit. n.* 71. Sbroz *lib.* 2. *q.* 117. *n.* 5. Moneta *de commutat. ult. volunt. cap.* 12. *n.* 129. *cum ſeq.* Pellegrin. *loc. cit. n.* 16. & alii.

31 Neque poteſt abſque ſpeciali commiſſione Juſpatronatus reſervare alicui ex cauſa donationis, fundationis, vel conſtructionis. Garcias *de Benefic. par.* 5. *c.* 9. *n.* 43. Vivian. *in praxi Juriſpat. par.* 1. *lib.* 1. *n.* 24. *in prima edition.* alias *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 10. Sbroz *lib.* 2. *q.* 31. *n.* 4. Gratian. *diſcept. Forenſ. c.* 303. *n.* 12. Pellegrin. *loc. cit. n.* 19. Barboſa *loc. cit. n.* 74. adducens ultra alios Doctores etiam ad id plures Rotæ deciſiones.

32 Neque ſine ſpeciali mandato donationi Juriſpatronatus decretum interponere, vel auctoritatem, ſeu aſſenſum præſtare valet, quia hoc eſt de Juriſdictione gratioſa, & non neceſſaria, ut *in cap. Unic. de Jure patronat. in* 6. Riccius *in praxi aurea reſol.* 469. Zerola *in Praxi Epiſc. verb. Vicarius* §. 11. & 13. Pellegr. *loc. cit. n.* 20. Barboſa *loc. cit. num.* 75. cum pluribus ibi allegatis adducens inſuper ad id varias Rotæ deciſiones.

33 Neque ſine ſpeciali commiſſione præſentare poteſt ad Beneficium Juriſpatronatus ad Epiſcopi præſentationem pertinens. Lambertin. *de Jurepatr. par.* 3. *lib.* 2. *quæſt.* 110. *num.* 2. Sbroz *lib.* 2. *quæſt.* 110. *num.* 2. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 8. *num.* 82. Pellegrin. *loc. cit. num.* 21. Barboſa *loc. cit. num.* 82. & alii apud ipſos.

34 Neque novas Parochias erigere, nec alia Beneficia creare, neque in creatione novæ Dignitatis auctoritatem præſtare; *cap. Nemo*, ubi Gloſſa verb. *Veniat per ſe, vel per alium diſt.* 1. *de conſecrat.* Rota *in Segobien. Capellaniæ* 28. *April.* 1625. *coram Ubaldo*, Garcias *de Benefic. par.* 5. *cap.* 8. *num.* 75. Pellegrin. *loc. cit. n.* 22. Barboſa *loc. cit. num.* 76. cum aliis ibi allegatis.

35 Neque poteſt ſine ſpeciali mandato imponere penſionem ſuper Beneficiis, ubi Epiſcopus ob aliquam juſtam cauſam, ver. gr. pro bono pacis, & concordiæ poſſet. Sbroz *lib.* 2. *quæſt.* 71. *num.* 14. Moneta *de commut. ult. voluntat. cap.* 5. *num.* 496. Pellegrin. *loc. cit. n.* 24. Barboſa *loc. cit. n.* 77. Ventrig. *loc. cit. n.* 13. & alii.

36 Neque poteſt abſque ſpeciali commiſſione Coadjutorem Vicarium Rectori imperito deputare ſecundum formam *Sac. Conc. Trident. ſeſſ.* 21. *de reform. c.* 6. Sbroz *de Offic. Vicarii lib.* 2. *q.* 112. *a n.* 2. Puteus *dec.* 239. *n.* 2. Ventriglia *loc. cit. n.* 13. Barboſa *loc. citat. num.* 73. & alii.

Neque abſque ſpeciali conceſſione poteſt 37
Œconomum Eccleſiæ conſtituere. Sbroz *lib.* 3. *q.* 53. *n.* 2. Felin. *in c. Quoniam in fine, de Offic. Ordinarii*, Barboſa *loc. cit. num.* 78. Pellegr. *loc. cit. num.* 24. Ventriglia *loc. citat. num.* 13. & alii.

Neque poteſt abſque ſpeciali commiſſione 38
aliquem ab Ordine deponere, aut amovere a ſuo Beneficio, Officio, vel adminiſtratione, textu expreſſo *in cap. Licet, de Offic. Vicarii in* 6. Vide verba adducta *ſupra num.* 25. Barboſa *loc. cit. num.* 25. & ipſo teſte alii communiter.

Neque ſine ſpeciali mandato poteſt Cleri- 39
cum exilio condemnare, aut ab exilio revocare. Abbas *in c.* 1. *n.* 3. *de calumn.* & *in c. Cum non ab homine n.* 4. *de Judiciis*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 155. *n.* 2. & *qu.* 156. *num.* 4. Barboſa *loc. cit. n.* 79. Pellegrin. *loc. cit. n.* 26. & alii apud ipſos.

Neque poteſt ſine ſpeciali conceſſione Ec- 40
cleſias dirutas, & vetuſtate collapſas, quæ ob illarum, & Parochianorum inopiam nequeunt reſtaurari, in Matrices erigere, vel in alias viciniores Eccleſias transferre. Franciſc. Leo *in Theſaur. Fori Eccleſiaſtic. par.* 2. *cap.* 16. *num.* 16. Barboſa *loc. cit. num.* 81. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 117. *num.* 3. Pellegrin. *loc. cit. n.* 27. & alii.

Neque ſine ſpeciali mandato poteſt mutare 41
ſtatum alicujus Eccleſiæ etiam in caſibus, in quibus id poteſt Epiſcopus. Moneta *de commut. ult. volunt. c.* 11. *n.* 358. & 360. Barb. *loc. cit. n.* 81. Pellegr. *loc. cit. n.* 28. & alii.

Neque ſine ſpeciali mandato alienare poteſt 42
res Eccleſiæ, aut in alienationibus, ſeu tranſactionibus earundem rerum decretum interponere. Sbroz *lib.* 2. *q.* 118. *n.* 2. Pellegr. *loc. cit. n.* 29. & 55. Barboſa *loc. cit. num.* 106. & alii plures apud ipſos.

Neque ſine ſpeciali commiſſione poteſt con- 43
cedere licentiam ædificandi nova Monaſteria, & Conventus in loco ſuæ Diœceſis, ex eo quia eſt de Majoribus. *Sacra Cong. Conc.* 11. *Jul.* 1620. apud Barboſam *in Summa Apoſtol. dec. Collectan.* 715. *n.* 10.

Neque poteſt, quando celebrat, habere duos 44
Capellanos, ſive Clericos, qui illi cum Cottis inſerviant. *Sac. Congreg. Rit.* 7. *Aug.* 1627.

Ne-

Digitized by Google

45 Neque in altari quatuor candelas accenſas tenere, niſi hoc fieret in illo Altari propter ſolemnitatem diei Feſti. *Ead. Sac. Rit. Cong.* 7. *Aug.* 1627.

46 Neque poteſt facere Circulum in Miſſa ſolemni ante Epiſcopum cum Canonicis ad Gloria, Credo, & Sanctus &c. *Sac. Congregat. Rit. in Macerat.* 28. *Sept.* 1630. apud Pellegr. *loc. cit. n.* 10.

47 Neque poteſt Baldachinum erigere, abſente Epiſcopo, in Eccleſiis exemptis invitis Monachis; *Sac. Rit. Cong. in cauſa Congregationis Caſinenſis* 10. *Jul.* 1621. apud Pellegr. *loc. cit. ſub num.* 11.

48 Neque poteſt, abſente, vel impedito Epiſcopo, facere functiones Epiſcopales, ſed ſpectat facere ad primam Dignitatem Capituli, & ſucceſſive ad alios. *Sac. Rit. Congr. in Algaren. & Brunduſina* 20. *Dec.* 1661. *& in alia Brunduſina* 5. *Febr.* 1614. *& in Alatrina* 22. *Januar.* 1618.

49 Neque poteſt ſumere paramenta de Altari, quia hoc facere ſolis Epiſcopis permittitur. *Eadem Sacr. Rituum Congregat.* 7. *Jul.* 1612. apud Pellegrin. *loc. citat. num.* 11. Niſi propter neceſſitatem ob loci anguſtiam id faciat uti alii Sacerdotes in ſimili caſu faciunt, & tunc ipſa paramenta, non in medio Altari, ſed in cornu Evangelii ſumere debet, ut declaravit *Eadem Sacr. Rituum Congregat. d. die* 7. *Jul.* 1612.

50 Neque poteſt uti Vicarius Generalis Miſſas Conventuales, aut Pontificales celebrare, nec SS. Sacramentum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec aliis ſe immiſcere functionibus Eccleſiaſticis, ſed tantum præeſſe, ut omnia ſuo ordine fiant. *Sac. Congr. Epiſcop.* 19. *Sept.* 1627. apud Barboſam *in Summa loc. cit. n.* 12.

51 Neque poteſt Vicarius uti annulo tempore, quo celebrat, licet ſit Protonotarius Apoſtolicus non participans. *Sac. Rit. Congr.* 11. *Febr.* 1623. apud Gavant. *in Manual. Epiſcop. verb. Miſſæ ritus num.* 12. & Pellegrin. *loc. cit. n.* 12. & multo minus, ſi ſit Canonicus Cathedralis. *Ead. Sac. Rit. Cong.* 20. *Novemb.* 1629. apud Gavant. *loc. citat. num.* 13. & Pellegrin. *loc. cit. num.* 12. ſed vide verb. *Annulus num.* 8. ubi ex poſteriori Decreto *Sac. Rit. Congr.* 4. *Aug.* 1663. dicitur, quod poſſunt Canonici Cathedralis Miſſam celebrare cum annulo aureo, & de rigore uti, ſed ſine gemma, & ſine aliqua effigie.

52 Nec poteſt prohibere Canonicis, ne Officium inchoetur, donec ipſe veniat, quia ſtatim dato ſigno eſt inchoandum. *Sac. Rit. Cong.* 25. *Februar.* 1606.

Neque prætendere, ut ipſi Miſſam ſolemnem cantanti aſſiſtant Canonici, & faciant Circulum ante ipſum. *Sac. Rit. Cong.* 8. *Mart.* 1595. 53

Neque poteſt dare benedictionem Diacono, antequam cantet Evangelium, neque benedicere Prædicatori, antequam Pulpitum aſcendat. *Sacr. Cong. Rit. in Pacen.* 17. *Martii* 1607. apud Pellegrin. *loc. cit. ſub nu.* 13. & Barboſa *in Summa loc. cit. n.* 9. 54

Neque poteſt impedire, quod Parochi denunciationes faciant abſque ſua licentia. *Sac. Congreg. Concil.* 27. *Martii* 1617. apud Barboſam *loc. cit. num.* 11. 55

Neque poteſt intervenire Capitulo, ſi ſit exemptum. *Sac. Congr. Concilii* apud Barboſam *loc. cit. num.* 13. Vel ſi nolint Canonici. *Eadem Sacr. Congreg. Concil. in Amerien.* 24. *Aprilis* 1632. 56

Immo neque abſente Epiſcopo, poteſt in Capitulo intervenire. *Eadem Sacr. Congreg. Concilii* apud Barboſam *loc. cit. num.* 15. Et ſi ſit de Capitulo, debet inde exire, ubi tractandum fuerit de rebus ad ſuum, vel Epiſcopi commodum pertinentibus. *Sacr. Congreg. Epiſcop. & Regul.* 17. *Jun.* 1584. apud Barboſam *loc. cit. n.* 15. 57 58

Neque poteſt concedere licentiam alteri Epiſcopo exercendi Pontificalia in ſua Diœceſi niſi habeat ad id ſpeciale mandatum. *Sacr. Congr. Concilii* apud Barboſam *loc. cit. n.* 16. 59

Neque poteſt ſine ſpeciali commiſſione remittere denunciationes Matrimoniales. *Sacr. Congreg. Concilii* apud Barboſam *loc. cit. nu.* 19. Contrarium tamen cum pluribus defendit Ventriglia *l. cit. n.* 26. aſſerens, quod verior, & magis communis opinio ſit, quod id poſſit ſine ſpeciali mandato, & ſic cum aliis etiam Pellegrin *l. cit. n.* 38. & alii plures. 60

Neque pro Matrimonialium diſpenſatione poteſt quidquam quantvis minimum, & ſponte datum recipere. *Sacr. Cong. Epiſ. & Regul. in Surrentina* 22. *April.* 1616. apud Barboſam *loc. cit. num.* 17. & Taxa Innocentiana §. *Nelle cauſe, e materie.* 61

Neque de Jure poteſt ſine ſpeciali mandato Indulgentias concedere: *arg. cap. Antecedentibus* 12. *de exceſſibus Prælat.* & *ibi* Fagnan. *num.* 17. cum pluribus aliis, Card. Petra *tom.* 3. *Comment. ad Conſtit.* 16. *Alexandri IV. n.* 26. Barboſa *loc. cit. n.* 90. cum pluribus ibi allegatis. Vide verb. *Indulgentia art.* 2. *n.* 29. 62

Neque poteſt ſine ſpeciali commiſſione Inter- 63

ter-

Digitized by Google

terdicta relaxare, ſive ab homine, ſive a Jure ſint, Barboſa *cit. alleg.* 54. *n.* 96. Sbroz *lib.* 2. *q.* 185. *n.* 2. *cum ſeq.* Pellegrin. *loc. cit. num.* 39. & alii.

64 Neque poteſt ſine ſpeciali mandato Dimiſſorias, ſeu Commeodatitias Litteras pro recipiendis Ordinibus ſubditis concedere, niſi Epiſcopo ita abſeote, & in remotis agente, ut nonniſi poſt longum tempos adventus ejus ſperetur; *c. Cum nullus verſ. Officialis*, & §. *Epiſcopo*, ubi Gloſſa verb. *In remotis*, *de tempor. Ordinat. in* 9. Pellegrin. *loc. cit. n.* 44. Ventriglia *loc. cit. n.* 32. Barboſa *part.* 2. *de Offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 7. *n.* 9. & *cit. alleg.* 54. *n.* 97. & *de Jur. Eccleſ. univerſ. lib.* 1. *c.* 15. *n.* 21. & plures alii apud ipſos.

65 Neque poteſt ſine ſpeciali conceſſione alium Vicarium ſubſtituere. Immo & cum ſpeciali facultate ſubſtituendi, non poteſt ſubſtituere, niſi concurrente legitima cauſa & ad modicum tempus, *cap. Clericos*, *de Officio Vicarii*, Gloſſa *in c. Romana* 1. *verb. ipſius*, *de Officio Vicarii in* 6. Pellegrin. *loc. cit. n.* 45. Ventriglia *l. cit. n.* 39. Barboſa *cit. alleg.* 54. *n.* 9. & 10. cum Rota, & aliis plurimis ibi citatis.

66 Neque poteſt ſine ſpeciali conceſſione abſolvere a caſibus Epiſcopo reſervatis, cum id non veniat in Generali commiſſione: *cap. Penultim. de Pœnitent. & remiſſionibus in* 6. Pellegrin *loc. cit. num.* 43. Ventrigl. *loc. cit. num.* 30. Sbroz *lib.* 2. *q.* 19. *num.* 5. Barboſa *cit. alleg.* 54. *num.* 116. & & alii apud ipſos notantes, quod quando datur hæc poteſtas, concedi ſolet, ut & alteri delegari poſſit.

67 Neque poteſt ſine particulari conceſſione diſpenſare in Irregularitatibus, & abſolvere a Suſpenſionibus ex delicto occulto provenientibus, ac ab aliis caſibus occultis Sedi Apoſtolicæ reſervatis, ſicut poteſt Epiſcopus in vim Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 6. quia Concilium hanc facultatem non tribuit Vicario Generali niſi ſpecialem commiſſionem ad hoc habenti, ibi: *per ſeipſos*, *aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum*. Pellegrin. *loc. cit. n.* 41. Ventriglia *loc. cit. num.* 29. Rebuff. *in Praxi Benefic. de Forma Vicarii num.* 179. *cum ſeq.* Ugolin. *de poteſtate Epiſcop. cap.* 3. §. 7. *num.* 2. *verſ. poſtremo* 2. Suarez *de Cenſuris diſp.* 41. *ſect.* 2. *num.* 8. Barboſa *Juris Eccleſiaſtic. univerſ. lib.* 1. *cap.* 15. *n.* 24. & *de Offic. & poteſtat. Epiſcop. par.* 2. *allegat.* 39. *n.* 10. Reiffenſtuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 82. *n.* 85. & alii apud ipſos.

Neque ſine ſpeciali mandato poteſt abſolvere ab Excommunicatione Canonis: *Si quis ſuadente diabolo* 17. *qu.* 4. in caſibus Epiſcopo permiſſis, de quibus *in cap. De cætero* 11. & *c. Ea noſcitur* 13. *de ſent. excomm.* & *cap. His quibus* 20. *de Officio Ordinarii*, ubi Doctores communiter teſte Pellegrin. *loc. cit. num.* 42. 68

Neque ſine ſpeciali mandato cognoſcere poteſt de crimine Hæreſis. Decian. *tract. Criminal. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 7. Sbroz *lib.* 2. *pag.* 161. *num.* 4. & 5. Covarruv. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 20. *n.* 3. Barboſa *cit. alleg.* 54. *num.* 85. Pellegrin. *loc. cit. n.* 30. 69

Immo neque de licentia Epiſcopi poteſt abſolvere ſubditos in Foro conſcientiæ a crimine hæreſis, quia hoc competit ſolis Epiſcopis vigore conceſſionis Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 6. ibi: *Eis tantum*, *non eorum Vicariis ſit permiſſum*, Cuccus *Inſtit. Jur. Canon. de Epiſcop. num.* 191. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 20. Barboſ. *loc. cit. n.* 86. Pellegr. *loc. cit. num.* 30. & alii. 70

Neque voluntatem puellæ Habitum Regularem ſuſcipere, aut Profeſſionis votum emittere volentis explorare poteſt, ut experiatur an coacta, an ſeducta ſit, & an ſciat, quid agat; & cetera juxta diſpoſitionem Concilii Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 17. Niſi ad hæc ſpecialiter ſit deputatus, vel Epiſcopus ſit abſens, aut legitime impeditus. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 208. Barboſa *loc. cit. num.* 88. Pellegrin. *loc. cit. n.* 32. & alii. 71

Neque poteſt cauſas reſtitutionis in integrum cognoſcere, ſeu de eis diſceptare, niſi ei ſpecialiter committatur. Ita per text. *in leg. Illud* 25. §. 1. *ff. de Minoribus* tenent Sbroz *lib.* 2. *q.* 35. *n.* 5. Sanchez *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 40. *n.* 12. *in fine*, Barboſa *loc. cit. n.* 103. Ventrig. *loc. cit. n.* 40. Pellegr. *loc. cit. num.* 56. & alii. 72

Neque ſine ſpeciali mandato deferre poteſt juramentum purgationis Canonicæ. Speculator *de Juriſdict. omnium Judicum verſ. Secundum Canones*, Bertachin. *de Epiſcop. tit. de Vicar. Epiſc. num.* 12. *in fine*, Barboſ. *loc. cit. num.* 109. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 167. *num.* 2. Pelleg. *loc. cit. num.* 57. Ventrig. *loc. cit. num.* 40. & alii. 73

Neque conſentire poteſt ut Metropolitanus, ſive alius cognoſcat cauſas Clericorum in prima inſtantia, omiſſo medio appellationis; Barboſa *loc. cit. n.* 110. Ventrig. *loc. cit. n.* 40. Pellegr. *loc. cit. num.* 59. Ferret. *conſ.* 307. *n.* 1. Sbroz *lib.* 2. *q.* 204. 74

Ne-

75 Neque cognoſcere poteſt de cauſa delegata Epiſcopo, niſi in Reſcripto addita ſint verba: *Sive ejus Generale Vicario*, Barboſa *loc. cit. n.* 111. Zerola *in Praxi Epiſcop. part.* 1. *verb. Vicarius* §. 21. *dub.* 5. Campanil. *in diverſ. Jur. Canonic. Rubric.* 1. *cap.* 23. *num.* 148. Pellegr. *loc. cit. n.* 60. Ventrig. *loc. cit. n.* 41. & alii.

76 Neque ſine ſpeciali mandato cauſas Feudales cognoſcere, & tractare poteſt. Card. *in Clement.* 1. *num.* 19. *de Officio Vicarii*, Sbroz *lib.* 2. *quæſt.* 125. *num.* 3. Barboſa *loc. cit. n.* 112. Ventriglia *loc. cit. n.* 40. Pellegr. *loc. cit. num.* 62. & alii.

77 Neque ſine ſpeciali mandato poteſt auctorare exemplum ex originali ſumptum, ut eamdem vim, & auctoritatem cum originali habeat, *cap. final. de Fide inſtrumentor.* ibi: *Coram Ordinario Judice, vel Delegato ab eo ſpecialiter præſententur*, per quem text. ita ibi tenent Goffred. & Hoſtienſ. Decian. *reſp.* 24. *num.* 44. *volum.* 1. Barboſa *loc. cit. num.* 113. Ventrigl. *li. cit. num.* 40. Pellegr. *l. cit. n.* 63. & alii.

78 Neque ſine ſpeciali commiſſione repreſalias concedere poteſt. Barboſa *l. c. n.* 114. Ventriglia *loc. c. n.* 40. Pellegrin. *l. cit. n.* 16. Sbroz *lib.* 2. *qu.* 165. *num.* 1. & alii.

79 Neque ſine ſpeciali mandato bona Clericorum confiſcare poteſt. Baldus *in l. Imperatores in fine*, *ff. de Officio Præfecti Vigilum*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 158. *num.* 3. Ventrigl. *l. cit. n.* 40. Pelleg. *loc. cit. n.* 66. & alii.

80 Neque ſine ſpeciali commiſſione pœnas corporales in pecuniarias convertere poteſt; *cap. Licet*; ubi Gloſſa, & DD. *de pœnis*, & *capit. In Archiepiſcopatu*, *de Raptor.* Pellegrin. *loc. cit. num.* 67. Ventrigl. *loc. cit. num.* 46. Barboſa *loc. cit. num.* 120. Rebuff. *loc. citat. tit. De Forma Vicar. num.* 44. *cum ſequentibus*, & alii.

81 Neque ſine ſpeciali mandato poteſt condemnatum Reum abſolvere. Ripa *in leg. Qui condemnate num.* 9. *verſ. Sed certe*, *ff. de Re Judic.* Menoch. *de Arbitrar. Judic. lib.* 1. *qu.* 49. *n.* 18. Sbroz *lib.* 2. *q.* 38. *n.* 1. *& q.* 156. *n.* 4. Barboſa *loc. cit. num.* 118. Pellegrin. *loc. cit. num.* 63. Sive, ut dicitur, non poteſt gratiam facere, & indulgere delinquentibus, nam id ſapit liberalitatem, & non venit in generali mandato. Card. *in Clement.* 1. *num.* 19. *de Officio Vicarii*, Rebuff. *in Praxi Benef. tit. de Forma Vicariat. Archiepiſc. num.* 167. Sbroz *lib.* 2. *q.* 38. *num.* 4. Ventriglia *loc. cit. num.* 46. Pellegr. *loc. cit. num.* 65. & alii.

82 Neque ſine ſpeciali conceſſione poteſt exercere poteſtatem Doctorandi, quam habet Epiſcopus ex privilegio; Secus ſi illi competeret Jure communi. Sbroz *de Vicar. Epiſcop. lib.* 2. *quæſt.* 29. *num.* 8. Merol. *Opuſcul. Moral.* 3. *part. diſp.* 7. *cap.* 6. *dub.* 16. *num.* 164. *& ſeq.* Ventriglia *loc. cit. num.* 46. & alii.

83 Neque ſine ſpeciali commiſſione poteſt exequi pias defunctorum voluntates. Bald. *in l. Nulli n.* 8. *Cod. de probat. & in c. Cum cauſis*, *de electio.* Tiraquell. *de privileg. piæ cauſæ privileg.* 31. *in fine*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 49. *num.* 12. *& q.* 50. *num.* 1. *& q.* 51. *n.* 1. Barboſa *loc. cit. num.* 104. Pellegrin. *loc. cit. n.* 54. & alii.

84 Ad dignoſcendum autem pro quibuſnam cauſis habeat, vel non ſpeciale mandatum, debet diligenter inſpici, & attendi forma Vicariatus, ſeu inſtrumentum commiſſionis, quo quis Inſtitutus fuit Vicarius Generalis, ubi ſi habeatur ſolita apponi clauſula Generalis: *ad omnia, & ſingula faciendi, & committendi, etiam ſi majora fuerint, & quæ mandatum exigant ſpeciale, pro ut ad ipſiut Vicariatus, & Officiatus Officium noſcitur quomodolibet pertinere.* &c. tunc ſi Epiſcopus antea conceſſit, vel expreſſit aliquos caſus ſpeciale mandatum requirentes, adjecta poſtmodum dicta Clauſula, poterit Vicarius etiam alia facere, quæ requirunt ſpeciale mandatum. Dummodo non ſint graviora, vel majora expreſſis, prout in ſimili habetur deciſum quoad Procuratores *in cap. Qui ad agendum* 4. *de Procuratoribus in* 6. & *Clementin.* 2. *de Procuratoribus*, ac notat Gloſſa pluribus adductis *in capit. Licet* 2. *verb. Committantur de Officio Vicarii in* 6. & tenent Hoſtienſis *in capit. Significaſti*, *de Officio Archidiaconi*, Covarruvias *lib.* 1. *variar. reſolut. capit.* 1. *num.* 2. *& lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. Sbroz *lib.* 1. *quæſt.* 65. *num.* 5. *& quæſt.* 67. *num.* 3. Garcias *de Benefic. art.* 5. *cap.* 8. *num.* 68. Sanchez *de Matrimon. lib.* 3. *diſput.* 29. *num.* 8. Moneta *de commutat. ultim. volunt. cap.* 5. *num.* 479. Engel *lib.* 1. *Decretal. titul.* 28. *num.* 10. Reiffenſtuel *ibid. num.* 89. Barboſa *loc. citat. num.* 124. Pellegrin. *loc. citat. num.* 71. & alii notantes non eſſe neceſſe, quod omnes ſupradicti caſus exprimantur in Forma Vicariatus, ſeu inſtrumento commiſſionis, ſed ſufficere, quod aliqui tantum exprimantur cum prædicta Clauſula generali: *Ad omnia, & ſingula* &c. ſeu cum alia ſimili verb. grat. *Et omnia alia, licet mandatum exigant ſpeciale*, ſeu: *Et omnia alia, quæ Ego poſſum, quamvis mandatum exigant ſpeciale*: Dummodo tamen, ut ſupra dictum

Digitized by Google

ctum eſt, ipſa alia non ſint graviora, vel majora expreſſis.

85 Vicarius Generalis non poteſt lucrari Diſtributiones, niſi Choro interſit, quia ſervit Epiſcopo, & non Eccleſiæ, ut Vicarius Capitularis. Rota *deciſ. 222. num. 5. par. 2. diverſarum*, etiamſi ab immemorabili tempore ſervatum fuerit, ut debeantur, ut deciſum refert Garcias *addit. ad cap. 2. num. 359. cum ſeq. par. 3. de Benefic.* & Pellegrin. *loc. cit. ſect. 4. ſubſect. 4. num. 9.* Vide verb. *Diſtributiones art. 2. num. 2.*

86 Vicarius Generalis non poteſt abſolvere etiam cum reincidentia occaſione infirmitatis, ſeu ſimilis cauſæ, a cenſuris incorſis ob violatam Immunitatem, & Libertatem, ac Juriſdictionem Eccleſiaſticam, & acriter reprehenditur ob abſolutionem datam Miniſtris Audientiæ Regiæ cenſuratis ſimili de cauſa. *Sac. Congr. Imm. in una S. Marc. 13. Decembris 1633. lib. 2. Decret. Pauluc. pag. 180. & in Squillac. 20. Novemb. 1640. lib. Decret. Pauluc. pag. 135.*

87 Attamen eidem datur aliquando facultas abſolvendi Violatores præfatos: *Sac. Congreg. Immun. in Aprutina 25. Maii 1694. lib. 1. Decret. Valleman. pag. 125.*

88 Et etiam aliquando datur facultas eidem ſubdelegandi pro conferenda abſolutione. *Sac. Cong. Immun. in Viterbien. 9. Jun. d. Anno & lib. pag. 128.*

89 Emolumenta Vicariatus debentur Vicario pro tempore ſuæ abſentiæ ex cauſa defenſionis Immunitatis Eccleſiaſticæ, dempta parte debita ſubſtituto pro rata laboris taxanda ab Epiſcopo. *Sacr. Congregat. Immunit. in Majoricen. 27. Septembris 1661. lib. Decret. Rocci pag. 361.*

90 Vicarius Generalis, ſi non adeſt juſta cauſa, & demeritum, non eſt removendus per Archiepiſcopum ab Officio. *Sacr. Congr. Imm. in Brunduſina 7. Junii 1633. lib. 2. Decretal. Paul. pag. 158.*

91 Quando vero Vicarius Generalis eſt ſcandaloſus, injungitur Epiſcopo, ut ipſum removeat. *S. Cong. Imm. in Acernen. 1. Octobris 1669. lib. 1. Dec. Altov. pag. 406.*

92 In loco Vicarii ſuſpecti in cauſa detentorum pro prætenſo homicidio, Epiſcopus deputet perſonam idoneam non ſuſpectam. *Sac. Cong. Immun. in Averſana 8. Octob. 1657. lib. Decr. Rocci pag. 37.*

93 Procedere debet auctoritate ſua ordinaria fer. fer. contra Violatores Immunitatis. *Sacr. Cong. Imm. in Averſan. 4. Sept. 1658. d. lib. pag. 53.*

Vicarius Collegii Græci poteſt procedere pro defenſione Immunitatis, & Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, licet non poſſit ſe ingerere in concernentibus extractionem, vel abſolutionem *Sacra Congregat. Immunitat. in Meliten. 23. Martii 1638. lib. 3. Decret. Paul. pag. 57.* 94

Vicarius data præventione Curiæ Eccleſiaſticæ procedere poteſt fer. fer. contra Judicem Laicum, ſi in d. cauſa procedat ad deſcriptionem bonorum. *Sacr. Congr. Immun. in Dertonen. 10. Septemb. 1652. lib. 5. decr. Paulucci pag. 197.* 95

Eidem injungitur, ut procedat contra Executores Curiæ Laicalis, qui tentarunt violenter extrahere ab Eccleſia confugitos, eoſque percuſſerunt. *Sacr. Congreg. Immunit. in Sutrina 29. Auguſt. 1695. lib. Decret. Valleman. pag. 210.* 96

Injungitur Vicario, ut ſe abſtineat a permiſſione examinandi teſtes in loco immuni in cauſis Criminalibus. *Sac. Congreg. Immun. in Lauden. 26. Maii 1632. lib. 2. decret. Paul. pag. 127.* 97

Vicarius tamen Generalis cum facultate Sanctiſſimi examinat mulierem exiſtentem in Conſervatorio. *Sac. Cong. Imm. in Faventina 6. Dec. 1692. lib. 1. Decr. Val. pag. 9.* 98

Vicario Generali injungitur, ut attenta abſentia Epiſcopi, redeat quamprimum ad ſuam reſidentiam. *Sacr. Congr. Immun. in Biſſeten. 27. Februar. 1693. Decret. Valleman. pag. 476.* 99

Vicarius bene agit non parendo Litteris ad audiendum verbum Regium. *Sac. Cong. Imm. in Catacen. 21. Septembr. 1633. lib. 2. Decret. Paul. pag. 171.* 100

Idem reſpondeat Litteris Regiis ſe procedere auctoritate ſua ordinaria ad defenſionem Immunitatis Eccleſiaſticæ ſibi a Sacr. Congreg. demandatam, *Sacr. Congreg. Immunit. in Bovinen. 26. Februar. 1658. lib. Decr. Rocci pag. 63.* 101

Idem ob inobedientiam, & tranſgreſſionem mandatorum Sanctiſſimi de non diſcedendo ab Urbe Neapolis, & de non relinquendo exercitio ſui Vicariatus ex quacunque cauſa, etiam poſitis quibuſcunque minis, & præceptis Miniſtrorum Laicorum in contrarium de Ordine Sanctiſſimi a Nuncio auctoritate ſua ordinaria condemnatur in pœnam Suſpenſionis ab exercitio Ordinum, & inhabilitatis ad Dignitates, Beneficia, & Officia Eccleſiaſtica cujuſvis generis, quocumque loco, a quibuſcumque & quomodocumque in poſterum obtinenda ſub pœna Excommunicatio- 102

nis Summo Pontifici reſervatæ, & quouſque Sanctitati ſuæ placuerit. *Sacr. Congregat. Immunitat. in Neapolitana* 25. *Maii*, *&* 19. *ac* 30. *Junii* 1660 *lib. Decret. Rocci pag.* 257. *&* 259.

103 Injungitur Vicario Generali ordinanti, & ſcandaloſe aſſiſtenti extractioni Canonicorum a loco immuni, ut accedat ad Urbem, & ſe juſtificet, quatenus vero non ſe juſtificet, inhabilitatur ad Officia. *Sacr. Congregat. Immunit. in Motulen.* 2. *Septemb.* 1681. *libr.* 2. *dec. Alt. pag.* 2250.

104 Vicarius Nullius Orbetelli, nequit extrahere confugitum ab Eccleſia, cum non poſſint hoc præſtare Ordinarii Epiſcopis inferiores. *Sac. Cong. Immun. in Nullius Orbetelli* 1669. *lib.* 1. *dec. Alt. pag.* 315.

105 Vicarius Generalis ob extractionem a ſe ordinatam furum a loco immuni incidit in Cenſuras, & prævia abolitione actorum ſuæ Curiæ conceditur, ut abſolvatur privatim. *Sac. Cong. Imm. in Recinaten. ſeu Lauretana* 20. *Maii* 1696. *lib.* 2. *Dec. Vallem. pag.* 25.

106 Vicarius Generalis ordinans carcerationem Parochi in loco immuni ſuſpenditur ab Officio arbitrio Sac. Cong. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Albanen.* 12. *Sept.* 1684. *lib.* 3. *Decr. Alt. pag.* 363.

107 Verum ſi habeat facultatem a Sanctiſſimo extrahendi ab Eccleſia, poteſt ad ſimplicem correctionem extrahere Militem delinquentem, & in carceribus retinere pro aliquo modico tempore. *Sacra Congreg. Immun. in una Nullius Orbetelli* 21. *Jun.* 1644. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 230.

108 Aliquando etiam de mandato Sanctiſſimi datur Vicario Generali facultas extrahendi ad annum. *Sacr. Congregat. Immunit. in Neapolitana* 19. *Maii* 1703. *lib.* 3. *Decretor. Vallem. pag.* 409.

109 Vicarius Generalis Canonicus ob datam Gubernatori Regni Corſicæ facultatem extrahendi confugitos a quacumque Eccleſia, & etiam Eccleſiaſticos, eoſque nomine Eccleſiæ cuſtodiendi, & cogendi ad ſolutionem condemnationum ipſius factarum ab ipſo Vicario acriter punitur de mandato Sacræ Congregat. ut ſequitur.

I. Prævia Suſpenſione a Divinis, & a perceptione fructuum Canonicatus. *Sac. Congreg. Martelli pag.* 567.

II. Deinde in honorem Feſtivitatis Nativitatis D. N. Sacra Congr. permiſit Epiſcopo illum reintegrare ad exercitium Ordinum per duos Menſes, & informet an fructus ejus Canonicatus fuerint ſequeſtrati? Item ſi, & quæ damna paſſi fuerint extracti vigore dictæ facultatis ab eo conceſſæ. *Sacr. Cong. Imm. in eadem* 19. *Dec. d. Anni*. & *lib. pag.* 701.

III. Et cum poſtea idem ſupplicaſſet reintegrari. Sacra Cong. reſpondit: Satisfacta Parte de damnis coram Epiſcopo liquidandis, eumdem reintegret ad Ordines cum inhabilitate exercendi munus Vicarii in quacumque Diœceſi; *Sac. Cong. Imm. in Eadem* 11. *Decemb.* 1691. *lib. Decret. Grimaldi pag.* 58.

IV. Tandem habito novo Recurſu pro gratia, allegata præſertim ejus decrepita ætate, Sacra Cong. pronunciavit; facto depoſito arbitrio, & præſtita cautione in Urbe de reficiendis damnis liquidandis coram D. Ponente reintegretur ad Ordines, & fructus Præbendæ, firma remanente inhabilitate ad Officium Vicariatus. *Sacr. Cong. Imm. in eadem* 23. *Decemb.* 1682. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 14.

Contra Vicarium Generalem, qui habuit 110
recurſum ad Proregem pro Delegatione Judicis Laici contra Clericos, a quo carcerati fuere, Epiſcopus Neocaſtren. tamquam Delegatus, & uti vicinior procedat ad ulteriora, & tranſmittat. *Sacr. Congregat. Imm. in una Nullius S. Euphemiæ* 2. *Junii* 1693. *ibi pag.* 40.

Vicarius Generalis Epiſcopi uxoratus man- 111
dans carcerationem Eccleſiaſtici conſulat conſcientiæ ſuæ, & carceratio non ſuſtinetur. *S. Cong. Imm. in una Civitatis Caſtelli* 19. *Novembris* 1680. *lib.* 2. *Decret. Alt. p.* 289.

Vicarius Generalis, ſatisfacta Parte, ab- 112
ſolvat, juxta ſuas ordinarias facultates committentes homicidium in loco immuni auctoritate privata. *Sacr. Congr. Imm. in Cariaten.* 1. *Octobris* 1669. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 406.

Eidem datur facultas perquirendi, & ex- 113
trahendi ab Eccleſia, & a Domo Plebani, & a quocumque alio loco immuni (exceptis Monaſteriis Sanctimonialium) libros, ac mobilia ibi transfugata in aliorum præjudicium, ac res furto ſublatas. *Sac. Congreg. Imm. in Faventina* 6. *Decemb.* 1692. *lib.* 1. *decr. Vall. pag.* 9. *& in Camerinen.* 17. *Dec. d. Anno*, *& lib. pag.* 11.

Ingungitur eidem, ut abſtineat a cognitione 114
cauſæ contra Filium Cancellarii Epiſcopalis. *Sac. Cong. Imm. in Ariminen.* 6. *Junii* 1662. *lib. Decret. Rocci p.* 403.

Addi-

Additiones ex aliena manu.

115 Ampliſſima eſt materia hojus articuli, de ea pro dignitate agere haud patiuntur anguſti limites Additionum. Satis ſit indicare, qui de ipſa accurate præ cæteris differit; Vide clariſſimum Ducaſſe *in Prax. Juriſdiction. Eccleſiaſt. voluntar. & contentioſ.* In priori tomo agit doctiſſimus hic Auctor de voluntaria juriſdiction. Vicarii Genaralis, & in poſteriori tomo de contentioſa ejuſdem juriſdictiooe, & quidem meo judicio doctiſſime.

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt locum, præcedentiam, & modum quo expirat Vicarii Generalis Juriſdictio.

1 LOcus Vicarii Generalis debet eſſe ſecondum conſuetudinem Eccleſiæ, quæ noo eſt mutanda. *Sac. Congr. Rit. in Alexandrina* 15. *Mart.* 1668. *in reſponſ. ad* 3. *dub.* apud Barboſam *in Summa Apoſtolicar. deciſion. Collectan.* 714. *n.* 1.

2 Vicarius Generalis noo poteſt Sedem arbitrio ſuo ſibi parare, ſed debet ſedere in Sede ſolita pro Vicario aſſignata. *Sacr. Congregat. Rit in Neritonen.* 4. *Maii* 1606. apud Barboſam *loc. cit. n.* 2. & Veotrigliam *tom.* 2. *annot.* 14. §. 2. *n.* 7.

3 Vicarius Generalis licet ſedeat in primo Stallo Chori, in qoo ſedere debet prima Dignitas, & habeat Thoris, & Pacis honorem ante omoes Dignitates, & Canonicos, non propterea dicitor occupare Stallum, ſive locum Dignitatom, & Canonicorum. *Sac. Congregat. Rituum in Placentina* 19. *Maii* 1607. *in reſponſione ad dub.* apud Barboſam *loc. cit. n.* 3.

4 Vicario Generali occopante primom locum Chori, & Stallum Archidiaconi, quomodo ſedere debeant Dignitates in Choro, ne Archidiacono præjudicium inferatur. Vide *ſupra verb. Vicarius Apoſtolicus n.* 30.

5 Vicario Generali non licet occopare locum Epiſcopi abſentis, nec parare ſibi ſedem cum tapetis, & pulvino, ſed idem debet eſſe ejus locos, abſeote Epiſcopo, quem illo præſente habere conſuevit. *Sacra Congreg. Rit. in Brundufina* 16. *Jul.* 1605. apud Barboſam *loc. cit. n.* 5. & Ventriglia *loc. cit. n.* 7.

6 Vicarius Generalis præcedir Capitulo, & Clero. *Sac. Cong. Rit. in Melſen.* 13. *Julii* 1619. apud Barboſam *loc. cit. n.* 6.

Vicarius Generalis, abſente Epiſcopo, de- 7
bet habere primum locom ſuper omnes Dignitates, & Canonicos non obſtantibus conſoetudine, aliiſque in conrrarium. *Sac. Congr. Rit. in Adrien.* 7. *Auguſti* 1610. *& in Ferrarien.* 20. *Decemb.* 1614. apud Barboſam *loco citato num.* 7.

Vicario Generali habitu Vicarii in Proceſ- 8
ſionibus incedenti danda eſt præcedentia ſuper omnes Dignitates, & Canonicos, & etiam ſuper illas Dignitates & Canonicos, qui habitu Protonotarii incedont. *Sac. Congr. Rit. in Brudufina* 16. *Julii* 1605. apud Barboſam *loco cit. n.* 8.

Vicarius Generalis debet præcedere omnibus 9
Canonicis, tam in Proceſſionibus, quam in ſeſſionibus; Dummodo Canonici non incedant parati. *Sacr. Cong. Rit. in Egitanien.* 3. *Auguſti* 1602. *in reſp. ad* 3. *dub. & Civitatis Pennæ* 12. *April.* 1603. *& in Lauretana* 6. *Decembris* 1603. *& in Tiburtina* 6. *Martii* 1610. apod Barboſam *loco cit n.* 9.

Vicarius Generalis Canonicus, cum ſedet oti 10
Canonicus, debet ſedere in loco ſuæ receptionis, & in habitu Canonicali; Si vero velit præcedere uti Vicarius, debet habitom Caoonicalem dimittere. *Sac. Congreg. Rit. in Compoſtellana* 4. *Februarii* 1600. *& in Vulturarien.* 11. April. 1601. apud Barboſam *loco cit. num.* 10.

Vicarius Generalis in habito ſuo ordinario 11
non debet incedere inter Canonicos paratos, nec eis præcedere. *Sac. Rit. Congr. in Camerinen.* 14. *Junii* 1608. *& in Caſalen.* 5. *Julii* 1614. apud Barboſ. *loco cit. n.* 11.

Vicarius Generalis debet habete primum lo- 12
cum ante Capitulum, Canonicos, & Dignitates, tam præſente quam abſente Epiſcopo; Si autem ſit Canonicus, deber ſedere in proprio ſtallo, & cum habitu Canonicali, alias non lucrator diſtributiones quotidianas. *Sacra Congr. Rit. in Egitanien.* 10. *Decembr.* 1601. *& in Sutrina* 1. *Octobris* 1616. *& in Oritana* 5. *Aprilis* 1620. *& in Gallipolen.* 21. *Decemb.* 1613. apud Barboſ.

Vicarius Generalis præfertur Archidiacono, 13
& omoibus Canonicis, niſi ipſe ſimul ſit Canonicos, quia tunc ſedere debet in ſuo ſtallo Canonicali, ſi diſtributiones quotidianas lucrari velit. *Sac. Congr. Rit. in Nolana* 8. *Julii* 1602. *& in Civitatis Pennæ* 12. *April.* 1603. *& in Compoſtellana* 41. *Februarii* 1604. *& in cauſa Candiæ* 7. *Aug.* 1610. apud Barboſam *loc. cit. n.* 13.

Vicarius Generalis Canonicus, præſente Præ- 14

poſito ſuo Principali, & in omnibus actibus Capitularibus, & quandocumque diſtributiones quotidianas lucratur, debet ſtare, vel ſedere, & incedere in ſuo loco Canonicali: abſente vero Præpoſito, tanquam Vicarius Generalis in primo, & digniori loco. *Sacra Congregat. Rit. in Altinen. Nullius* 4. *Martii* 1606. apud Barboſam *loco cit. n.* 14.

15 Vicarius Gener. Canonicus, ſive beneficiatus deoer ſedere in loco ſuæ receptionis, & cum habitu Canonicali, ſive Beneficiati, ut lucretur diſtributiones, & quando vult præcedere Canonicis, ſeu Beneficiatis, debet habitum Canonicalem, ſeu Beneficiati dimittere, & non poteſt percipere diſtributiones. *Sacra Congr. Rit. in Calaguritana* 2. *Aug.* 1603. Nec lucratur diſtributiones, quæ dantur intereſſentibus Proceſſionibus, niſi incedat in habitu Canonicali. *Sac. Congr. Rit. in Compoſtellana* 21. *Februar.* 1604. & *in Brudunſina* 16. *Julii* 1607. apud Barboſam *loc. cit. n.* 15.

16 Vicarius Generalis, licet etiam ipſo Epiſcopo præſente in Eccleſia, Choro, Proceſſionibus, Synodo, & aliis publicis, & privatis actibus, Canonicis, & Dignitatibus præcedere debeat, tamen boc intelligitur, quoties Canonici, & Dignitates hujuſmodi in habitu Canonicali, etiamſi Cappa, & Rocbetto utantur, ſtare aut incedere conſueverunt, non autem ſi Pluviali, Planetis, aut aliis ſacris paramentis juxta cujuſquam Ordinis gradum ſint induti, prout in diſtributione Candelarum in die Purificationis, & in receptione Cinerum feria quarta cinerum, & ſimilibus diebus, quibus Epiſcopus ſolemniter celebrare ex ritu Eccleſiaſtico teneatur, tunc enim non decet, ut Vicarius, præſertim ſi in ſuo quotidiano habitu exiſtat eiſdem ſacris veſtibus paratus, ſive ſtando, ſive incedendo præcedat. *Sacra Congr. Rit. in Lauretana*, & *Nolana* 23. *Martii* 1602. & 6. *Septemb.* 1603. & *in Tiburtina* 6. *Martii* 1610. & *in Metropolitana* 7. *Auguſti* 1628. apud Barboſam *loc. cit. n.* 16.

17 Vicarius Generalis licet præcedat omnibus Dignitatibus, & Canonicis, tamen ratione Paramentorum in diſtributione Candelarum, & Palmarum non debet babere locum digniorem, quam Canonici parati; in adoratione vero Crucis, & quandocumque Canonici non ſunt parati, digniorem locum habet immediate poſt Celebrantem, & ſimiliter thurificandus eſt ante Canonicos, niſi ſint parati, quia tunc poſt Canonicos eſt thurificandus. *Sacra Congreg. Rit. in Placentina* 19. *Maii* 1607. *in reſp. ad* 6. *dub.* & *in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. *in reſp. ad* 1. *dub.* Et quod in adoratione Crucis præferendus ſit Vicarius Generalis ante Dignitates, & Canonicos, cenſuit *Ead. Sacra Congr. Rit. in cauſa S. Marci* 4. *Martii* 1633. apud Baibosam *loc. cit. n.* 17.

Vicarius Generalis non præcedit Dignitati- 18
bus, & Canonicis paratis, conſuetudine in contrarium non obſtante. *Sac. Congr. Rit. in Lauretana* 6. *Sept.* 1603. & *in Caſalen.* 2. *Julii* 1614. & *in Caſtellaneten.* 25. *Setemb.* 1621. apud Barboſam *loc. cit. n.* 18.

Vicario Generali præcedunt Canonici ſacris 19
veſtibus induti, qui aſſiſtunt Epiſcopo celebranti. *Sac. Congr. Rit. in Nepeſina.* 27. *Febr.* 1610. apud Barboſam *loc. cit. n.* 19.

Vicarius Generalis Canonicus in funeralibus 20
debet cum Canonicis in ſuo loco incedere, alias non lucratur Ceram, nec diſtributiones. *Sac. Cong. Rit. in Nicien.* 10. *Maii* 1604. apud Barboſam *loco cit. n.* 20.

Vicarius Generalis præſente Epiſcopo, in 21
die Purificationis non debet accipere Candelam ante Canonicum, vel Dignitatem, qui Epiſcopo miniſtravit. *Sac. Congr. Rit. in Lucerina* 14. *Maii* 1608. *in reſp. ad* 3. *dub.* apud Barboſam *loc. cit. n.* 21.

Vicarius Generalis non eſt Prælatus, licet 22
abſente Epiſcopo, cum in ſuo babitu ordinario cum ſubtana & Mantelletto nigro ſedeat in Choro in primo loco ſupra Canonicos, thurificandus eſt duplici, non autem triplici ductu thuribuli. *Sac. Congr. Rit. in Nepeſina* 14. *Januar.* 1617. apud Barboſam *loco cit. n.* 22.

Vicarius Generalis thurificandus eſt, & de- 23
bet accipere Candelam, Palmam, & Cineres, & adorare Crucem ante. vel poſt Capitulum juxta Eccleſiæ conſuetudinem. *Sac. Cong. Rit. in Neocaſtren.* 16. *Januarii* 1607. & *in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. apud Barboſam *loc. cit. num.* 23.

Vicarius Generalis in ſpiritualibus juxta Ec- 24
cleſiæ laudabilem conſuetudinem debet ſemper in omni loco præcedere Gubernatori Civitatis in temporalibus, tam præſente, quam abſente Epiſcopo. *Sac. Congr. Rit. in Ravennaten.* 28. *Apr.* 1607. apud Barboſam *loc. cit. n.* 24.

Vicarius Generalis debet præcedere omnibus 25
Poteſtatibus, Commiſſariis, ſive Judicibus temporalibus in ſua Diœceſi exiſtentibus. *Sacra Congr. Rit. in Nucerina Saxoferrati* 15. *Maii* 1610. apud Barboſ. *loc. cit. n.* 25.

Vicarius Generalis Epiſcopi debet præcede- 26
re Commiſſario ubique, & in omni loco, tam præſente, quam abſente Epiſcopo, non obſtante conſuetudine; Dummodo non ſit de

gremio

gremio Capituli, & incedat in habitu Canonicali. *Sacr. Congr. Rit. in Reatina* 18. *Maii* 1616. *& die* 19. *Januarii* 1619. *& in Terracin.* 10. *Aug.* 1617. apud Barboſam *loco cit. n.* 26.

27 Vicarii Generalis Juriſdictio expirat: Primo per propriam ipſius renunciationem expreſſam, vel ſaltem tacitam, ut ſi Vicarius Diœceſim ſui Vicariatus egrediatur, & in longinqua abeat animo non amplius revertendi, tunc enim tacite renunciaſſe cenſetur. *Communis*.

28 Secundo expirat ejus Juriſdictio per remotionem, ſeu revocationem ipſius ab Epiſcopo factam; Epiſcopus enim poteſt ad ſui libitum, quotieſcumque voluerit, Vicarium Generalem amovere, *arg. cap. Omnis res, de Regul. Juris*, ibi: *Omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*. Et ſic Gloſſa communiter recepta *in Clementin. Et ſi principalis* 2. *verb. Per electionem, de Reſcriptis*, ibi: *De Officiali, quem Epiſcopus ad nutum amovere poteſt*.

29 In tali tamen remotione eſt ſemper habenda ratio honoris ipſius; Unde facienda eſt cum magna circumſpectione, & cum gravi, & juſta cauſa, alias reintegrari poteſt per Sacram Congregationem Epiſcoporum. Sic declaravit *ead. S. Cong. Epiſc. in Spalaten.* 3. *Julii* 1601. *& in Traguriens.* 7. *Sept.*, & 8. *Octob.* 1649.

30 Cauſæ autem juſtæ, pro quibus removeri poteſt Vicarius Generalis, ſunt præſertim ſequentes; Prima eſt, ſi de Vicario audiantur multæ querelæ. *Sac. Congr. Epiſc. in Spalaten.* 5. *Febr.* 1602.

31 Secunda eſt, quando non bene regit, & gubernat, nec certiorem facit Sacram Congregationem de cauſis magni momenti in defectu, vel abſentia Epiſcopi. *Sac. Congr. Epiſc. in Agrigentinen. & in Tranen.* 3. *Decembris ejuſdem anni*.

32 Tertia, ſi ſcribat irreverenter ad Sacram Congregationem, ejuſque DD. Officiales. *Sac. Cong. Epiſc. in Reatina* 3. *Septemb.* 1601.

33 Quarta, ſi aliquem ex S. R. E. Cardinalibus ea, qua decet, reverentia non tractet. *S. Congr. Epiſc. in Savon.* 19. *Novemb.* 1655.

34 Quinta, ſi caret circumſpectione, & prudentia, licet in reliquis idoneus eſſet. *Sacra Congr. Epiſc. in Placentina* 11. *Septembr.* 1601.

35 Sexta, ſi excommunicatus exiſtat, *Sac. Congreg. Epiſc. in Placentina* 18. *Jun.* 1649.

36 Septima, ſi mandatis Sacræ Congreg. obedire renuit. *Sac. Congr. Epiſc. in Parmen.* 17. *Aug.* 1649.

37 Octava, ſi oriundus fuerit ex eadem Civitate, vel Diœceſi. *Sac. Cong. Epiſc. in Oſtunen.* 28. *Junii* 1587. *in Spalaten.* 9. *Martii* 1593. *in Senogallien.* 10. *Febr.* 1598. *in Piſtorien.* 19. *Octob.* 1625. *& in Sutrina* 16. *Novembris* 1640.

38 Nona, ſi ſit Regularis. *Sac. Cong. Epiſc. in Juſtinopolitana* 16. *Oct.* 1615. *& in Spalaten.* 12. *Aprilis* 1619.

39 Tertio expirat Vicarii Generalis Juriſdictio per mortem naturalem Epiſcopi: Vicarius enim eamdem habet Juriſdictionem cum Epiſcopo, idemque Tribunal, *cap. Non putamus* 2. *de conſuetudine in* 6. *cap. Romana* 3. *de appellationibus in* 6. cum ſimilibus, adeoque, ceſſante per mortem naturalem Juriſdictione Epiſcopi, ceſſat etiam illa Vicarii Generalis, quia, ut habetur *in cap. Acceſſorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. *Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis*.

40 Valent tamen geſta a Vicario ignorante mortem Epiſcopi longe diſtantis; ſi etiam talis mors ignoretur communiter ab aliis, quia error communis dat Juriſdictionem, *l. Barbarius, ff. de Officio Prætoris*; Et ſic tenet Sperell. *deciſ.* 30. *Fori Eccleſiaſtic. num.* 3. citans Rotam *deciſ.* 1. *alias* 46. *de Officio Vicarii in nov.* Sanchez *lib.* 3. *de Matrimon. diſp.* 22. *num.* 29. Gratian. *diſceptat. Forenſ. cap.* 18. *nu.* 50. Barboſa *cit. alleg.* 54. *num.* 152. Reiffenſtuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 28. *num.* 104. Pellegr. *de Vicario Gener. Epiſcopor. part.* 1. *ſect.* 2. *ſubſect.* 6. *nu.* 10. & alii paſſim.

41 Quarto expirat Juriſdictio Vicarii Generalis per translationem Epiſcopi ad alium Epiſcopatum; Cum enim per translationem ad alium Epiſcopatum ceſſet Epiſcopi Juriſdictio in primo Epiſcopatu, ita etiam ceſſat Juriſdictio ipſius ibi Vicarii Generalis. Gloſſa *in cap. Si propter* 10. *verb. Vacabunt, de Reſcriptis in* 6. *& Communis Doctorum*, per text. *in cap. Inter corporalia* 2. *& cap. Licet* 4. *de translatione Epiſcopi*. Vide verb. *Capitulum art.* 3. *num.* 31.

42 Quinto expirat per depoſitionem, vel relegationem Epiſcopi. Tunc enim vacat Eccleſia, & eligi debet Vicarius Capitularis, adeoque ceſſat Juriſdictio Vicarii Generalis. Vide d. verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 35.

43 Sexto expirat Juriſdictio Vicarii Generalis per renunciationem Epiſcopatus factam ab Epiſcopo, & a Papa admiſſam, quia etiam in tali caſu eligi debet Vicarius Capitularis. Vide *ib. num.* 54.

44 Septimo expirat per legitimum ingreſſum Epiſcopi in aliquam Religionem. Vide *ibib. num.* 33.

Digitized by Google

45 Octavo expirat per captivitetem Epiſcopi.
Vide *ib. n. 32.*

46 Nono expirat Juriſdictio Vicarii Generalis,
ſuſpenſa Epiſcopi Juriſdictione per Excommu-
nicetionem, Suſpenſionem, aut Interdictum;
Cum enim eadem ſit Juriſdictio, idemque Tri-
bunal Vicarii, & Epiſcopi, *cap. Non putamus
2. de conſuetudine in 6. & cap. Romana 3. de
appellationibus in 6.* cum ſimilibus, ceſſante,
ſeu ſuſpenſa Juriſdictione Epiſcopi, ceſſat, &
remanet ſuſpenſa etiam Juriſdictio ipſius Vi-
carii Generalis; Siquidem, ut habetur *in cap.
Acceſſorium 42. de Regul. Juris in 6. Acceſſo-
rium naturam ſequi congruit principalis.* Sic
Gloſſa communiter recepta *in cap. Romana 1.
verb. Ipſius, de Officio Vicarii in 6.* recte ſub-
jungens, quod tunc adeundus ſit Papa, ut pro-
videat.

Additiones ex aliena manu.

47 De præcedentia Vicarii Generalis non con-
veniunt Doctores. Vide *Manrique Ferr. de Præ-
cedent. & Prælat. Eccleſiaſt. quæſt. 52. num. 2.*
48 *& 3.* Et quod notandum eſt, quiſque pro ſua
opinione Reſolutiones allegat Sacrarum Con-
49 gregationum. Id ex eo evenit quod in obſcu-
ro eſt, en quæ allegatur Reſolutio, ea innixa
ſit nudæ juris diſpoſitioni, an peculiari illius
Eccleſiæ conſuetudini.

50 Mihi autem ea ſemper arriſit ſententia,
quod Vicarius Generalis in iis actibus præce-
cedentiam obtinere debeat ſuper ipſas Eccle-
ſiaſticas Dignitates, in quibus uti Vicarius Ge-
neralis intervenit. Cæterum ſi res ſit de acti-
51 bus, in quibus ita non intervenit, nulla ipſi
præcedentie debetur. Atque hinc quod ſi Vi-
52 carius Generalis ſit Cenonicus, & divinis Of-
ficiis uti Canonicus interveniat, nullam obti-
net præcedentiam ratione muneris Vicarii Ge-
neralis. Confer *Du Caſſe in Prax. Juriſaict.
voluntar. & contentioſ. tom. 1. ſect. 2. num. 1.*

53 Dubitari vero contingit, an Vicarius Gene-
ralis in illis actibus, in quibus intervenit uti
Vicerius Generalis, præcedentiam debeat obti-
54 nere præſente etiam Epiſcopo? Magis vero in
hac quæſtione variant Doctores. Affirmant Pi-
gnatell. *Conſult. Canon. tom. 3. conſult. 64. num.
3. Robuſterius* Rotæ olim Auditor *in quodam
ſuo voto* apud *Gratianum diſcept. forenſ. cap. 3.
n. 23.* Anton. de Pret. *de juriſdict. Epiſcop.
cap. 6. fer. per tot.* Loter. *de Re Benefic. lib. 1.
q. 16. num. 65.* Sbrozz. *de Offic. Vicar. lib. 2.
quæſt. 24. fer. per tot.* Carol. Anton. de Luca
Ventrigl. tom. 2. adnot. 14. §. 2. n. 1. Negant
vero Menoch. *conſil. 51. & 217. utrobique fere* 55
per tot. Mareſcott. *variar. Reſolut. lib. 3. cap.
69. pariter fere per tot.* Adde etiam Ventri-
glia *tom. 2. adnot. 14. §. 2. n. 19. & plur.
ſequent.* Manrique Ferr. *de Præcedent. & Præ-
lat. Eccleſiaſtic. quæſt. 52. num. 6.*

Reſponſio Auctoris.

His, quæ hic adducuntur circa precedentiam 56
Vicarii Generalis, conſonant omnino quæ ego
ipſe jam tradidi in hoc *articulo num. 10. &
ſeq. & n. 12.* ubi ex variis decretis aſſerui, quod
Vicarius Generalis debet habere primum lo-
cum ante Capitulum, Canonicos, & dignita-
tes, tam præſente, quam abſente Epiſcopo,
ſi interveniat uti Vicarius Generalis, non au-
tem ſi uti Canonicus, & in habitu Canonica-
li, & quia etiam circa hoc variant Docto-
res diverſas afferentes hinc inde Sacrarum Con-
gregationum reſolutiones, ad ipſes concilian-
das ſervanda eſt cujuſque Eccleſiæ inveterata
legitima conſuetudo, *arg. L. De quibus 32. ff.
de legibus*, ibi: *Inveterata conſuetudo pro lege
non immerito cuſtoditur. Et L. ſed & ea 35.
ff. eodem* ibi: *Sed & ea, quæ longa conſuetu-
dine comprobata ſunt, ac per annos plurimos ob-
ſervata, velut tacita civium conventio, non mi-
nus, quam ea, quæ ſcripta ſunt, jura, ſer-
vantur cum ſimilibus.* Sicque etiam cenſuit
*Sac. Congreg. Rit. in Alexandrina 15. Martii
1608. in reſponſ. ad 3. dubium*; ut jam tradi-
di ego *in hoc art. num. 1. ibi: Locus Vicarii
Generalis debet eſſe ſecundum conſuetudinem Ec-
cleſiæ, quæ non eſt mutanda.*

ARTICULUS IV.

Quo ad differentias vertentes inter Vicarium Generalem, Capitularem, & Foraneum.

PRima differentia inter Vicarium Genera- 1
lem, & Capitularem eſt, quod Vicarius
Capitularis debet eſſe Doctor, ſi adſit, alias
electio eſt nulla, ut dictum eſt ſub verb. *Ca-
pitulum art. 5. num. 51.* Vicarius vero Gene-
ralis poteſt aliquando eſſe non doctor, maxi-
me quando Epiſc. eſt Juriſta, ut dictum eſt
ſupra art. 1. n. 39.

Secunda differentia eſt, quod Vicarius Capi- 2
tularis poſt electionem legitime factem non
poteſt a Capitulo ad libitum removeri, ut pa-
tet ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.
1. num. 55.* Vicarius autem Generalis poteſt

ad

Digitized by Google

ad nutum, & arbitrium amoveri, quandocumque illi placuerit, ut concluſum eſt *articulo antecedenti n.* 28.

3 Tertia differentia eſt, quod Vicarius Capitularis non poteſt eſſe niſi unus tantum, ex dictis ſub verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 40. Vicarius autem Generalis poteſt eſſe non ſolum unus, ſed & plures deputari poſſunt ex dictis *ſup. art.* 1. *a n.* 8. *ad* 12.

4 Quarta differentia eſt, quod Vicarius Generalis poteſt conſtitui ab Epiſcopo cum limitatione, & ſine limitatione, dando illi majorem, vel minorem facultatem, prout ſibi placuerit, ut tenet *Communis Doctorum*, & docet praxis, patetque ex dictis *ſupra tot. art.* 2. Vicarius vero Capitularis non, ut patet ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *n.* 34. *cum ſeq.* & verb. *Capitulum art.* 3. *a n.* 58.

5 Quinta differentia eſt, quod Vicarius Generalis poſſit eſſe quilibet exterus ad libitum Epiſcopi. Immo tenetur Epiſcopus exterum eligere, ex dictis *ſupra art.* 1. *num.* 35. *&* 35. Vicarius autem Capitularis debet eſſe de gremio Capituli, ſi adſit idoneus, ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num.* 6. & verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 50.

6 Sexta differentia eſt, quod Vicarius Generalis nequit exercere totam Juriſdictionem Epiſcopi abſque ſpeciali ejus mandato, ut patet ex *ſupradictis art.* 2. *a n.* 19. *ad* 84. & habetur expreſſe *in cap. Licet* 2. *& cap. Cum in generali* 3. *de Officio Vicarii in* 6. Vicarius autem Capitularis ſtatim ac eſt legitime electus, totam Juriſdictionem Capituli exercere poteſt abſque ſpeciali ejus mandato, præſertim ubi talis viget praxis, & conſuetudo, ut patet ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 2. *num.* 40.

7 Septima differentia eſt, quod Vicarii Capitularis Juriſdictio incipit poſt mortem naturalem, aut Civilem Epiſcopi, ut patet ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *a n.* 1. *ad* 11. Econtra autem Vicarii Generalis Juriſdictio per mortem naturalem, aut Civilem Epiſcopi finitur, ut patet ex dictis *art. antecedenti a num.* 39. *uſque in fin.*

8 Octava differentia eſt, quod Vicarius Capitularis continuat ſuam Juriſdictionem uſquedum novus Epiſcopus capiat realem poſſeſſionem Epiſcopatus, ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *n.* 56. Vicarius vero Generalis non continuat eam uſque dum novus Epiſcopus capiat dictam realem poſſeſſionem Epiſcopatus, ſed ſolum uſquedum translatio Epiſcopi ad aliam Eccleſiam admiſſa eſt in Conſiſtorio etiam ante captam a novo Epiſcopo realem Epiſcopatus poſſeſſionem, ut patet ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *nu.* 7. & ſub verb. *Capitulum nu.* 31.

Nona differentia eſt, quod Vicarius Capitularis, ſi ſit Canonicus, lucratur fructus, & diſtributiones, etiamſi Choro non interſit, ſi ad id adſit conſuetudo, ut patet ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num.* 50. Vicarius autem Generalis, ſi ſit Canonicus non lucratur diſtributiones, niſi Choro interſit, etiamſi adſit ad id conſuetudo, ut patet ex dictis *ſupra art.* 2. *n.* 85. 9

Decima differentia eſt, quod Vicarius Capitularis nequit concedere licentiam erigendi nova Monaſteria, & Conventus, ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 2. *n.* 66. Vicarius autem Generalis cum ſpeciali mandato Epiſcopi id poteſt ex ſupradictis *art.* 2. *n.* 43. Quo ad hoc tamen ſunt hodie obſervandæ ultimæ diſpoſitiones Apoſtolicæ, allatæ ſub verb. *Conventus art.* 1. *per tot.* 10

Undecima differentia, quod Vicarius Generalis, finito Officio Vicariatus, non tenetur ſtare Syndicatui, ut expreſſe declaratum fuit a Gregorio XIII. in quadam Conſtitutione directa Clero, & Communitati Tarentin. cujus præciſa verba refert Barboſa *citat. allegat.* 54. *num.* 183. ibi: *Statuimus, & mandamus, quod Vicarii, & Officiales, ſive Generales, ſive particulares etiam Foranei nuncupati per eumdem Archiepiſcopum, ſive ejus pro tempore Succeſſores in dicta Eccleſia Tarentina, ſive ejus Diœceſi deputati, vel deputandi, ad aliquem Syndicatum nullo modo teneantur, aut eidem ſub quovis prætextu ſint obnoxii*. Et ratio eſt, quia, ſi ipſi erraverint, Epiſcopi ſtatim providebunt, prout juſtum fuerit, ut declaravit *Sac. Congregat. Epiſcop. in Tarentina* 20. *Auguſti* 1601. & prius *in Brunduſina* 13. *Octobris* 1592. apud Pellegrin. *loco citato part.* 1. *ſect.* 2. *ſubſect.* 6. *num.* 21. *& ſect.* 4. *ſubſect.* 4. *num.* 14. Vicarius autem Capitularis, finito Officio Vicariatus, tenetur ſtare Syndicatui, & reddere rationem Epiſcopo Succeſſori, etiamſi reddidiſſet illam Capitulo, & ab eo, ſeu a deputatis, vel Syndicatoribus ipſius obtinuiſſet liberationem, juxta diſpoſitionem Concilii Tridentini *ſection.* 24. *de reformat. cap.* 16. ibi: *Rationem exigat*. Et ſic declaravit *Sacra Congreg. Conc.* 8. *Aprilis* 1595. *ad d. caput* 16. *ſection.* 24. *de reformat.* Et ſic etiam cenſuit *Sacra Congreg. Epiſcop. in Catanenſi* 13. *Januarii* 1600. *& in Hydruntina* 19. *Maii* 1623. Vide verb. *Epiſcopus artic.* 6. *num.* 13. *&* 14. 11

Digitized by Google

12 Alias differentias affert Pellegrin. *citat. ſect. 4. ſubſect. 4. num.* 10. 11. *&* 13. nempe quod Vicarius Capitularis Salarium non conventum petere poſſit, non vero Vicarius Generalis. Quod Vicarius Generalis poſſit exequi Litteras Apoſtolicas directas ſuo prædeceſſori, ſive Epiſcopo prædeceſſori Epiſcopi, qui illum conſtituit; Vicarius vero Capitularis non poſſit illas exequi. Quod Vicarius Capitularis non poſſit ex levi cauſa recuſari ut ſuſpectus; Vicarius autem Generalis poſſit; Sed vide apud ipſum.

13 Vicarius Generalis differt a Vicario Foraneo, Primo, quia a Vicario Generali non datur appellatio ad Epiſcopum, ex dictis *ſupra art.* 1. *num.* 43. Bene tamen a Vicario Foraneo. Rota *deciſ.* 297. *num.* 3. *part.* 2. *diverſ.* Garcias *part.* 5. *de Benefic. cap.* 8. *num.* 29. Barboſ. *cit. allegat.* 54. *num.* 22. cum plurimis ibi citatis, & alii paſſim, teſte Reiffenſt. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *num.* 18.

14 Secundo, quia Vicarius Generalis poteſt eſſe delegatus Papæ, & Executor Litterarum Apoſtolicarum, ut patet ex dictis *ſupra art.* 2. *n.* 10. non ſic autem Vicarius Foraneus, textu expreſſo *in Clement. Et ſi principalis* 2. *de Reſcriptis*, ibi: *In Officiali autem Foraneo . . . . nequaquam hoc volumus obſervari*, juncto ejus ſummario, & Gloſſa communiter recepta ibidem verb. *Foraneo*.

15 Tertio, quia Vicarius Generalis eſt in Dignitate conſtitutus. Gloſſa *in cit. Clementin. Et ſi principalis, verb. Epiſcopi, & verb. Foraneo, & Communis Doctorum*; Secus vero Vicarius Foraneus, niſi dignitas aliunde ipſi competat. Gloſſa *loco cit. verb. Foraneo*, & Doctores commun.

16 Quarto, quia Vicarius Generalis habet Juriſdictionem ordinariam, ut patet ex dictis *ſupra art.* 1. *num.* 41. Vicarius autem Foraneus ſolum delegatam. Gloſſa *in citat. Clement. Et ſi principalis verb. Foraneo*, Rota *deciſ.* 3. *de Officio Vicarii*, Garcias *de beneficiis part.* 5. *cap.* 8. *num.* 29. *&* 34. Barboſa *citat. alleg.* 54. *num.* 22. cum pluribus ibi citatis, Reiffenſt. *loco cit. num.* 21. Sanch. *lib.* 3. *de Matrimon. diſput.* 29. *num.* 10. teſtans de communi.

17 Quinto quia, ut alia taceantur, Vicarius Foraneus, niſi ſpecialiter eximatur, dependet a Vicario Generali, & non e contra, ut docet Communis Doctorum, & patet in praxi.

18 Vicarius Capitularis differt a Vicario Foraneo: Primo quia Vicarius Capitularis habet Juriſdictionem ordinariam, & quidem ampliorem, quam Vicarius Generalis, cum ſuccedat in omnem Juriſdictionem competentem Epiſcopo de jure communi, ut patet ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num.* 1. Vicarius autem Foraneus ſolum delegatam, & ex dictis *ſupra num.* 6.

Secundo quia a Vicario Foraneo appellatur 19
ad Vicarium Capitularem, & non e contra. *Communis & certa.*

Tertio quia Vicarius Foraneus poteſt con- 20
ſtitui, & removeri a Vicario Capitulari, & non e contra. *Communis ac certa.*

Quarto quia Vicarius Capitularis tenetur 21
ſtare Syndicatui, & reddere rationem Epiſcopo Succeſſori, non ſic autem Vicarius Foraneus, cum ipſe Vicarius Foraneus, ſi erraverit, poſſit ſtatim puniri, ac removeri a Vicario Capitulari, ut patet ex ſupradictis *num.* 11.

Quinto quia, ut alia taceantur, plurima 22
poteſt Vicarius Capitularis, quæ non poteſt Vicarius Foraneus, ut patet ex dictis ſub verb. *Vicarius Capitularis art.* 2. *per tot.* & verb. *Vicarius Foraneus*.

Vicarius Generalis in juriſdictione idem ha- 23
bet cum Epiſcopo Tribunal, itaut ab uno ad
alterum non detur appellatio. Benedictus XIV.
de Synodo Diœceſana lib. 2. *cap.* 8. *num.* 2.
ut Sacris Canonibus jam adductis ſupra *art.* 1.
num. 41. *ad* 44. Multa tamen nequit ſine ſpe- 24
ciali mandato Epiſcopi; adeoque ſine tali
ſpeciali mandato, nec poteſt Synodum Diœ-
ceſanam convocare. Idem *ibid. num.* 2. 3. *&*
4. Vide *art.* 2. ſupra *per tot.* ubi fuſe enume-
rantur ea quæ poteſt, vel non poteſt Vicarius
Generalis. Debet jubente Epiſcopo intereſſe 25
Synodo Diœceſana: Et expedit ut Epiſcopus 26
id velit; idem *ibidem lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 2. 3.
& 4. Non poteſt Synodalis examinatoris mu- 27
nus exercere ſub nomine appellativo Vicaria-
tus; idem *ibid. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 5. & De-
creto Sacræ Congregat. Concil. *in Polycaſtren.*
Parochialis die 19. *Septembris* 1745. quamvis
in Theſauro Reſolut. referatur ſub die 18.
ejuſdem anni; Vide *tom.* 3. *verb. Examen,*
Examinatores num. 25. ubi afferuntur alia ad
rem. Vicarius Generalis in Synodo ſedet im- 28
mediate poſt Epiſcopum; idem *ibidem lib.* 3.
num. 2. Niſi legitima conſuetudo alteri fa- 29
veat; Idem *ibid. num.* 3. Aut Dignitates & 30
Canonici Sacris Veſtibus induti aſſiſtant. Secus 31
ſi Vicario conſuetudo faveat; aut ipſe etiam
habitu Prælatitio ſit indutus. Idem *ibid. num.*
4. ubi ad id plura ſcite & erudite ſuo more
adducit.

Vi-

Digitized by Google

32 Vicarius Metropolitani in Synodis Provincialibus antefertur Epiſcopis ſuffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinet & ratione Perſonæ, quam repræſentat; Benedict. XIV. tom. 2. Conſtit. 36. incip. *Cum a Nobis*.

Additiones ex aliena manu.

33 Si in Capitulo non ſit niſi unus Doctor, poſſe eligi Vicarium Capitularem non Doctorem ne coarctetur libertas electionis, tradit Cardinal. de Luca *ad Concil. Trident. diſcur.* 31. *num.* 10. & 12.

34 At doctrina hæc Cardinalis de Luca improbata fuit & quidem pluries a Sacra Congregatione Concilii interprete reſcribendo pro nullitate electionis in Vicarium Capitularem expletæ de perſona, quæ gradum Doctoris in publica Univerſitate haud fuerat aſſequuta, quando in Capitulo aderat unicus Doctor, ut *in Venuſina Vicarii Capitularis 6. Auguſti* 1702. *in Acernen. Vicarii Capitularis* 23. *Februarii* 1709. & *in Alexanen. Vicarii Capitularis* 17. *Decemb.* 1712.

35 *Et merito* (inquit Epiſcopus Riganti *de Protonot. Apoſtol. diſſertat.* 10. *num.* 31. & *ſeq.*) *ſiquidem in jure probibita ſolum eſt coarctatio illa, quæ fit ab inferiori a Papa arctante electores ad eligendas certas perſonas in individuo. At quando lex præſcribit ut eligantur perſonæ habentes certas qualitates ad bonum publicum, & majorem Eccleſiæ utilitatem tendentes, hinc non eſt proprie coarctatio, nec infringitur libertas electionis, ſi unus tantummodo adſit inter eligendos, qui ſit iis qualitatibus præditus, ut bene perpendit Paſſerinus &c. Immo etiam Superiores, qui ſint a Papa inferiores, poſſe in his terminis limitare electiones ad perſonas hujuſmodi qualitatibus munitas, cum per eas haud laedatur jus ſive eligentium, ſive electorum, ut tradit idem Paſſerinus &c. exemplumque habemus in Provinciis Regularium, in quibus viget alternativa quoad Prælaturas, & Officia: Si enim in Provincia, quæ eſt in Turno, unus tantum habilis exiſtat ad conſequendam Prælaturam, aut aliud Officium, is neceſſario eligi debet, ut in Ordine Prædicatorum ſervatum fuiſſe ſub Magiſtro Generali Rodulpho homine doctiſſimo, referunt Paſſerinus &c.*

VICARIUS PAROCHIALIS.

Vicarius Parochialis alius eſt perpetuus, & alius temporalis, ſeu amovibilis. Abbas *in cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero* num. 5. *de præbend.* Azorius *Inſtitut. moral. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 6. Barboſa *Juris Eccleſiaſt. univerſ. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 2. Layman *Theol. moral. lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. Pellegr. *Prax. Vicariorum part.* 1. *ſect.* 8. *num.* 1. & alii paſſim. 1

Vicarius perpetuus eſt, & dicitur ille, qui auctoritate Epiſcopi Canonice eſt inſtitutus ad deſerviendum cuipiam Eccleſiæ, loco principalis Rectoris cum aſſignatione congruæ portionis fructuum, quos inde percipere debet. *Sic in re communis Doctorum*, cum Gloſſa *in cap. Ex part.* 6. *verb. Perpetuos*, *de Officio Vicarii*. Vicarius temporalis, ſeu amovibilis eſt, & dicitur ille, qui auctoritate legitimi Superioris pro peragendo Eccleſiaſtico ſervitio in locum alterius ad tempus, ſeu voluntatem conſtituentis ſufficitur. *Eſt in re Communis*. 2 3

Inſtitutio Vicarii perpetui pertinet ad Ordinarium loci, quamvis regulariter ea fieri debeat ad præſentationem, ſeu nominationem Rectoris principalis, ſive illorum, quorum Dignitati, vel Capitulo, ſeu Monaſterio Eccleſia Parochialis eſt perpetuo unita & annexa. Barboſa *loc. cit. num.* 35. Navarrus *conſil.* 11. *de ſtatu Monachorum num.* 3. & 7. Garcias *de Benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 289. Gallet *in Margarita caſuum conſcientiæ verb. Vicarius* 3. Riccius *in Praxi Fori Eccleſiaſtic. reſol.* 358. *num.* 1. *verſ.* 2. Ugolinus *de Offic. Epiſcopor. cap.* 50. §. 3. *verſ. Octavo*, Reifenſtuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *num.* 26. Pirhing *ibid. num.* 3. referentes ſic deciſum fuiſſe *a Sacr. Congregat. Concilii ad ſeſſ.* 7. *cap.* 7. *de reform.* Et clare deſumitur ex *cap. de Monachis* 12. *de præbend.* & *cap. Unic. de Capellis Monachor.* & *Clementin.* 1. *de Jurepatronat.* ubi tales Vicarii dicuntur inſtitui per Epiſcopum ad præſentationem Rectoris principalis, vel hujuſmodi. 4

Et quod Vicarius perpetuus non poſſit ab Ordinario poni in Monaſteriis, quibus Cura imminet animarum, vel a principio, vel ratione unionis, & annexionis, ſed tantum a Superioribus eorum, prævio tamen examine 5

ipſius

Digitized by Google

ipſius Ordinarii , ſtatuit expreſſe S. Pius V.
Conſtit. incip. *Ad exequendum*, ibi: *Volumus*
inſuper, & ita mandamus, quod dicti Vica-
rii perpetui, non ad liberam Ordinariorum ele-
ctionem, ſed ad nominationem illorum, in quo-
rum Eccleſiis unitis ponentur cum ipſorum Ordi-
nariorum, ſeu eorum Vicariorum prævio exami-
ne, & approbatione deputentur. Et ſic pluries
declaraſſe etiam *Sac. Congr. Concil.* referunt
Garcias *de Benefic. part. 9. cap. 2. num.* 294.
& ſeq. Barboſa *lib. 3. Juris Eccleſiaſtic. uni-*
verſ. cap. 6. num. 45. *& ſupra Concil. Trid.*
ſeſſ. 7. cap. 7. num. 28. & *in Summa Apo-*
ſtolic. deciſ. verb. Vicarius perpetuus Parochia-
lis num. 9.

6 Et talis Piana Conſtitutio habet locum et-
iam , quando Vicariæ vacant in menſe reſer-
vato , ſeu cadunt ſub alia reſervatione . *Sacr.*
Congr. Concilii in Tiraſonenſi Vicariæ 13. *Octo-*
bris 1595. apud Garciam *loc. cit. num.* 309.
& Barboſ. *cit. lib. 3. Jur. Eccleſ. cap. 6. num.*
45. ſubdentes, quod in hujuſmodi Vicariis per-
petuis vacantibus in menſibus Apoſtolicis , ſeu
alias reſervatis , poſſit fieri præſentatio , ſeu
nominatio , & deputatio , non obſtante reſer-
vatione .

7 Vicarius perpetuus poteſt , & ſolet potiſſi-
mum inſtitui in Parochialibus , ſeu Beneficiis
Curatis , quæ Cathedrali , Collegiatæ , vel al-
teri Eccleſiæ , ſeu Monaſterio , aut Collegio ,
vel aliis piis locis perpetuo unita , & annexa
reperiuntur . Colligitur ex *cap. Extirpandæ* 30.
§. *Qui vero, de Præbend.* & habetur expreſſe
ſtatutum *in Concilio Tridentino ſeſſ. 7. de re-*
form. cad. 7.

8 Sunt tamen plures caſus , in quibus Epiſc.
nequit Vicarium perpetuum deputare ; Primo
quando Beneficium eſt unitum , & annexum
Monaſterio Regularium : Tunc enim Epiſc.
non poteſt deputare pro ejus ſervitio Vicar.
perpetuum , ſed ſolum temporalem , & ad nu-
tum amovibilem , ut declaravit S. Pius V. cit.
Conſtit. Incip. *Ad exequendum* .

9 Secundo quando a tempore immemorabili
unio facta fuit , ac ex tunc conſtat Vicarios
fuiſſe ad nutum amovibiles , ſcientibus , & con-
ſentientibus Ordinariis , & nunquam Vicarium
perpetuum fuiſſe conſtitutum . Barboſ. *cit. lib.*
3. Jur. Eccleſ. univ. cap. 6. n. 7. Sanchez *in præ-*
cepta Decalogi tom. 2. lib. 7. c. 29. n. 191.
verſ. Tertio fallit, Flores de Mena *Variar. qq.*
q. 10. n. 44. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 28. Pellegrin.
loco cit. ſub n. 19. & alii .

10 Tertio quando unio facta eſt per viam pa-
cti , & concordiæ a Sede Apoſtolica approbatæ
cum Clauſula : *Ut deſerviri poſſit in hujuſmodi*
Beneficio per Vicarium ad nutum amovibilem .
Barboſa *loco cit. n.* 8. Flores de Mena *loco cit.*
n. 41. Sanchez *loco cit. n.* 191. *verſ. Secundo*
fallit, Reiffenſtuel *loco cit. num.* 28. Pellegrin.
loc. cit. ſub n. 19. & alii .

Quarto quando pro bono pacis , & pro tol- 11
lendis litibus , ac pro meliori Beneficii ſervitio
expedit per Vicarium ad nutum amovibilem
Eccleſiam gubernari : Barboſa *loc. cit. n.* 11.
Reiffenſtuel *loco cit. n.* 28. Sanchez *loco cit. n.*
191. *verſ. Quinto fallit*, Flores de Mena *loco*
cit. q. 10. n. 47. & alii , *arg. cit. cap. 7. Conc.*
Trid. ubi id non reliquit liberæ Epiſcopi vo-
luntati , ſed uſum eſt verbis arbitrium bo-
ni viri denotantibus , ibi : *Niſi ipſis Ordina-*
riis pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedi-
re videbitur .

Quinto quando ex privilegio remuneratio- 12
nis cauſa conceſſo Beneficio eſt unitum cum
clauſula *ponendi Vicarium ad nutum amovibi-*
lem , quia in generali privilegiorum deroga-
tione facta a Tridentino *cit. cap.* 7. non com-
prehenduntur privilegia remunerationis gratia
conceſſa . Barboſa *loco cit. num.* 10. Reiffen-
ſtuel *loco cit. num.* 28. Flores de Mena *loco*
cit. q. 10. *num.* 46. Pellegrin. *loco cit. ſub*
num. 19. Sanch. *l. cit. num.* 191. *verſ. Quarto*
fallit, & alii .

Sexto quando ex privilegio Pontificio poſt 13
Tridentini Decretum conceſſo unitum eſt Be-
neficium Parochiale cum clauſula *inſtituendi Vi-*
carium ad nutum amovibilem, quia tale Ponti-
ficium privilegium poſt Tridentinum conceſſum
derogaret dicto Tridentini Decreto , cum po-
ſteriora derogent prioribus , *l. Sed & poſterio-*
res , ff. de Legibus , l. Cum in plures §. *Locator*
horrei , ff. Locati , l. 1. in fine ff. De ſtipulat.
ſervor. l. Si unus §. *Pactus ne peteret , ff. De*
Pactis , cum ſimilibus , Barboſa *l. cit. n.* 12.
Flores de Mena *l. cit. q.* 10. *num.* 49. *&*
50. Pellegrin. *l. cit. ſub n.* 19. & alii .

Vicario perpetuo debet aſſignari Congrua 14
portio de redditibus , fructibus , & emolumen-
tis provenientibus Eccleſiæ incorporatæ Mona-
ſterio , Collegio , Capitulo , Univerſitati , &
hujuſmodi . Vid. verb. *Congrua n.* 34.

Talis Congrua eſt taxanda arbitrio Epiſco- 15
pi , habito reſpectu ad qualitatem Perſonæ ,
loci , & temporis , & ad abundantiam , ſeu
paupertatem fructuum , & redituum Eccleſiæ ;
Dummodo non ſit minor quinquaginta , nec
major centum aureis pro quolibet anno . Vi-
de d. verb. *Congrua n.* 35.

Pro tali Congrua aſſignari poſſunt ſolum il- 16
la emo-

Digitized by Google

la emolumenta incerta, quæ habent quamdam certitudinem, ut ſunt Decimæ frumenti, vini, olei &c. Non autem emolumenta omnino incerta, ut ſunt eleemoſynæ Altaris, Funeralium, & ſimilium. Vide d. verb. *Congrua a n.* 11. *ad* 17. 36. & 37.

17 Congrua ſemel ſufficienter aſſignata non poteſt minui, quamvis Vicarius electus, & deputatus diminutioni conſentiat, & pro minori quantitate ſpondeat deſervire. Vide d. verb. *Congrua n.* 40. 41.

18 Unde Vicarius perpetuus Canonice inſtitutus, eſt vere Beneficiatus, *cap. Poſtulaſti* 27. *de Reſcriptis*, ibi: *Non enim Beneficio carere debet dici, cui competenter de perpetua Vicariæ proventibus eſt proviſum*.

19 Sicque Vicarius perpetuus habet verum Titulum, & poteſt ad dictum Titulum ordinari, atque idcirco ſemel Canonice inſtitutus nequit removeri; vel portione ſua fraudari, niſi forſan aliquod committat delictum dignum depoſitione, aut privatione Beneficii, *cap. Ad hæc* 3. *de Offic. Vicarii*.

20 Immo nec poteſt removeri, vel portione ſua fraudari, etiamſi Rector principalis moriatur, textu expreſſo *in cit. cap. Ad hæc* 3. *de Offic. Vicarii*.

21 Hinc Vicaria perpetua æquiparatur Beneficio Curato ſeu Parochiali, & Jura loquentia de Beneficiis circa omiſſionem prioris per aſſequutionem alterius, & per non promotionem, & de eorum ætate, locum habent in hujuſmodi Vicariis perpetuis, textu expreſſo *in Clementin. Unic. de Officio Vicarii*, ibi: *Quæ de Eccleſiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum ſimilium amittendi: Ac de ipſarum Rectoribus promovendis ad Sacerdotium; Et de eorum ætate a Jure ſtatuta noſcuntur, in perpetuis Eccleſiarum Parochialium Vicariis, & aſſumptis ad eas volumus obſervari*.

22 Unde ſicuti non poteſt quis eſſe Parochus ſimul & ſemel duarum Parochiarum, *cap. De multa* 28. *de Præbend. Extravagant. Joann. XXII. Execrabilis*, ita nec perpetuus Vicarius, *cap. Provideas* 2. *de Officio Vicarii*.

23 Item ſicuti Beneficium curatum, ſeu Parochiale vacat ipſo Jure per alterius ſimilis aſſequutionem, *cit. cap. De multa* 28. *de Præbend. cit. Extravagant. Joann. XII. Execrabilis* juncto Concilio Tridentino *ſeſſ.* 7. *cap.* 2. & 4. *de reformat.* Ita etiam dicendum eſt de Vicaria perpetua, *arg. cit. Clementin. Unic. de Officio Vicarii*, & *cap. Ad Audientiam* 1. *cap. Provideas* 2. & *cap. Ex part.* 3. *de Offic. Vicarii*, & ibi Fagnan. *num.* 22. teſtans de communi.

24 Item ſicuti nemo poteſt conſequi Beneficium Curatum, ſeu Parochiale, ante 25. annum ſaltem inchoatum, *cap. Cum in cunctis* 7. §. *Inferiora, de electione*, *cap. Licet Canon* 14. *eod. in* 6. ita nec ante dictum annum 25. inchoatum Vicariam perpetuam; *cit. Clementin. Unic. de Officio Vicarii*, juncta Gloſſa communiter recepta *ibid. verb. Volumus*.

25 Item ſicuti de facto, ſi promotus ad Beneficium Curatum, ſeu Parochiale infra annum non aſcendat ad Sacerdotium, ſeu Presbyteratum, vacat Eccleſia ipſo Jure, textu expreſſo *in cit. cap. Licet Canon* 14. *de election. in* 6. Ita etiam vacat ipſo Jure Vicaria perpetua, ſi intra annum non ordinetur promotus ad ipſam, *cit. Clementina Unic. de Officio Vicarii*, juncta Gloſſa communiter recepta *ibid. verb. Volumus*.

26 Item ſicuti ceteri Parochi, tenetur Vicarius perpetuus reſidere in ſua Vicaria, textu expreſſo *in cap. Ex parte* 6. *de Officio Vicarii*.

27 Nec poteſt alium Vicarium perpetuum ſubſtituere, textu expreſſo *in cap. Clericos* 4. *de Officio Vicarii*. 28 Quamvis ob juſtam aliquam cauſam de licentia tacita, vel expreſſa Ordinarii poſſit ad modicum tempus ſubſtituere Vicarium temporalem, committendo ipſi totum Officium, ſeu Curam ſuam. Abbas *in cit. cap. Clericus num.* 2. Layman *ibid. n.* 1. Summa Angelica verb. *Vicarius n.* 4. & *communis aliorum*.

29 Vicarius perpetuus in Parochiali Eccleſia conſtitutus habet eamdem poteſtatem, quam verus Parochus, ſeu Prælatus, ac Rector, ita tamen ut tota cura actualis, ſeu quoad exercitium, competat Vicario; Prælatus vero, ſeu Rector principalis nonniſi habitu Curam retineat. Gloſſa Marginal. *in cap. Super eo* 6. *verb. Annexæ, de Præbend. in* 6. Rota *deciſ.* 2. *de Officio Vicarii in antiq.* Seraphin. *deciſ.* 109. *n.* 5. Burat. *deciſ.* 36. *num.* 1. Rota *in Romana Vicariæ* 8. *Novemb.* 1621. *coram Coccino Decano*, ubi fuit dictum, quod cum Eccleſia S. Mariæ in Via lata eſſet Parochialis, & deinde S. Pius V. in ea erexiſſet Vicarium perpetuum; penes ipſum Vicarium eſſe omnimodam Curam actualem, habitualem vero penes Capitulum; Barboſ. *l.* 3. *Jur. Eccleſiaſtic. univerſ. cap.* 6. *num.* 28. & *ſequentibus* cum pluribus ibi citatis, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 40. & alii plures. 30 Unde quia in hoc ſenſu Vicarius perpetuus dicitur habere Curam animarum, non autem Rector principalis, ſeu Præla-

Digitized by Google

Prælatus, ut recte advertit Barboſa *loc. cit. num.* 39. cum Cardinal. Ancharan. ibi allegatis, Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 42. & aliis; Hinc Prælatus, ſeu Rector principalis nequit ibi exercere Curam Fori Pœnitentialis, nec invito Vicario, illi Eccleſiæ deſervire, ſeu Sacramenta adminiſtrare; Abbas *in cap. Extirpandæ §. Quin vero num.* 15. *de Præbend.* Rebuff. *in Praxi Benefic. de Vicariis perpetuis num.* 1. Seraphin. *deciſ.* 106. n. 5. Ancharan. *in cap. Expoſuiſti in 6. de Præbend.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 42. Barboſ. *loc. loc. cit. num.* 31. poſt Rotam *in Barchinonen. Vicariæ* 17. *Maii* 1624. *coram Merlino*, & ſic plurimi alii.

31 Vicarii perpetui in Parochialibus Capitulo, Collegio, Monaſterio, ſeu Beneficio vel Eccleſiæ unitis, non ſunt prævio concurſu inſtituendi. *Sacra Cong. Concil. die* 28. *Aprilis* 1594. apud Garciam *in addit. ad ſuum tract. de Benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 294. Barboſ. *in Summa Apoſtolic. deciſ. verb. Vicarius perpe-*
32 *tuus Parochialis n.* 12. Sed deputandi, & inſtituendi ſunt ad nominationem, ſeu præſentationem illorum, quorum Beneficio, ſeu Eccleſiæ, Capitulo, Collegio, Monaſterio Parochiales ſunt unitæ, & annexæ, & non ad liberam Ordinariorum electionem. Sic expreſſe ſtatuit S. Pius V. Conſt. incip. *Ad exequendum*; & pluries declaravit *Sacra Cong. Concilii* teſte Garcia *loc. cit. num.* 294. *& ſeq.* & Barboſa *cit. lib.* 3. *Jur. Eccleſ. cap.* 6. *num.* 35. *&* 45. & Rota *in Gerunden. coram Anſaldo* 10. *Decemb.* 1696. ubi quod Vicaria unita conferri debet ad nominationem ejus, ad cujus favorem facta eſt unio; Non autem per Concurſum ab Epiſcopo indicendum, niſi in Bulla unionis expreſſe præciperetur, quod conferatur per Concurſum.

33 Tales Vicarii, ſeu Parochi etiam in Eccleſiis exemptis ſunt prius examinandi & approbandi ab Epiſcopo juxta diſpoſitionem *cap. Per exemptionem*, *de privileg. in* 6. Sic declaravit *Sacra Congr. Concilii in Caputaquen.* 23. *Junii* 1629.

34 Item Epiſcopus poteſt examinare, & approbare Vicarios Eccleſiarum Parochialium unitarum, & dependentium a Religione Hieroſolymitanæ, & debet eoſdem Vicarios, ſi idonei reperti fuerint, ſimpliciter approbare, non autem ad tempus, etiamſi ſint temporales, nec poteſt pro libito eoſdem ſubjicere novo examini. *Sacra Congregat. Concilii in*
35 *Auguſtana Juriſdictionis* 14. *Decembris* 1630. Niſi ſuperveniente nova cauſa, & ſuſpicione ignorantiæ, quia tunc poterit Epiſcopus eoſdem iterum examinare ad effectum *cap.* 6. *ſeſſ.* 21. *de reform.* ut cenſuit *ead. Sac. Cong. Concilii in Placentina* 28. *Auguſti* 1628. apud Barboſ. *cit. cap.* 6. *n.* 48. *&* 49. & *ſupra Tridentin. ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 7. *n.* 27.

Vicarii perpetui Eccleſiarum Parochialium 36
debent præcedere Vicariis amovibilibus Eccleſiæ Cathedralis. *Sac. Cong. Rit. in Terulen.* 16. *Sept.* 1616. apud Barboſ. *in Summa. l. c. n.* 2.

Vicarii perpetui Eccleſiarum Parochialium 37
in Eccleſia noviter erecta in Cathedralem debent præcedere ſecundum ordinem receptionis, & non ſecundum ordinem Dignitatis Eccleſiarum, ut præcedebant ante erectionem in Cathedralem. *Sac. Cong. Rit. in Ripana* 28. *Aprilis* 1607. apud Barboſ. *loc. c. num.* 3.

Vicarii perpetuo adſcripti ſervitio Eccleſiæ 38
Cathedralis, licet prius incederent ſub Cruce Eccleſiæ Collegiatæ, tamen poſt adſcriptionem debent incedere ſub Cruce Cathedralis, cui inſerviunt. *Sacra Congreg. Rit. in Maceraten.* 27. *Septem.* 1608. *&* 11. *Martii* apud Barboſ. *loc. cit. num.* 4.

Vicario perpetuo Sancti Joannis Lateranenſis 39
debetur præcedentia ſuper ceteros etiam Rectores perpetuos Parochialium Urbis. *Sacra Cong. Rit. in Romana* 13. *Junii* 1693. apud Card. Petram *tom.* 1. *Commentar. ad Conſtit.* 2. *Paſchalis II. num.* 45.

Vicarius perpetuus Abbatiæ debet ſubire 40
omnia onera reſpicientia Curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum; Cætera vero omnia ad Abbatem, ſeu Commendatarium ejuſdem Eccleſiæ ſpectant. *Sacra Cong. Concil. in Eugubina* 11. *Maii* 1594. apud Barboſ. *loc. cit. num.* 8.

Vicarius temporalis, ſeu amovibilis vere, 41
& proprie non eſt Beneficiatus. *Communis* per text. *in cap. Pervenit* 27. *de appellat. cap. Cum ex eo* 34. *de election. in* 6. *& Clementin. Unic. de Officio Vicarii*, juncta Gloſſa *ib. verb. Perpetuis*, Vicarius enim temporalis, & ad nutum amovibilis nullum habet titulum in Beneficio, neque in eo perpetuo inveſtitur, nec poteſt ob id ordinari in Sacris, ſed poteſt ad libitum conſtituentis removeri, quia, ut dictum eſt *ſupra num.* 3. Vicarius temporalis ſeu amovibilis eſt ille, qui auctoritate legitimi Superioris pro peragendo Eccleſiaſtico ſervitio in locum alterius ad tempus, ſeu voluntatem conſtituentis ſufficitur. Cum Vicaria temporalis ſit illa, quæ ad tempus, non in perpetuum duratura eſt, puta ceſſante cauſa, vel lapſo tempore, ob quam, vel uſque ad quod talis Vicaria conceſſa eſt; Unde non eſt Be-

nefi-

Digitized by Google

neficium, ſed ſimplex ſalarium, ſeu ſtipendium, Barboſa *cit. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 58. Garcias *de Benefic. tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 2. *num.* 93. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. Gloſſa* 5. §. 3. *num.* 55. Fellegrin. *Prax. Vicariorum part.* 1. *ſect.* 8. *num.* 22. & *Communis aliorum*.

42 Cauſæ, ob quas poteſt fieri deputatio Vicarii temporalis, ſeu Œconomi ad nutum amovibilis, ſunt præſertim ſequentes. Prima eſt, quando Rector legitime habet duas Parochias, nec poteſt per ſe ſolum in utraque commode deſervire, *cap. Et temporis cauſ.* 16. *quæſt.* 1. Secunda, quando Rector eſt nimis occupatus, *cap. Ad hæc, de Officio Archidiaconi cap.* 1. *de celebratione Miſſar.* Tertia, quando Rector juſta de cauſa abeſt, vel eſt legitime impeditus, *cap. Relatum, de Cleric. non reſidenc. cap. Pervenit, de appellat. cap. Cum ex eo verſ. Porro, de electiom. in* 6. *cap. Non oportet, De conſecrat. diſt.* 5. Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *de reformat. capit.* 2. *ſeſſ.* 7. *capit.* 5. *& ſeſſ.* 21. *cap.* 6. Quarta, quando Rector ægrotat, *c.* 3. *& tot. Tit. de Cleric. ægrot.* Quinta, quando Rector devotionis, ſeu voti cauſa peregrinatur, *cap. final. de voto*. Sexta, quando Rector eſt minus idoneus, ſeu non intelligit linguam populi illius Parochiæ, ſeu nationis, *cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii*. Septima, quando Rector ex diſpenſatione Apoſtolica obtinet Parochiam ante debitam ætatem, *cap.* 2. *de ætat. & qualitate*. Octava, quando Rector Religionem ingreditur, & in probatione verſatur, *cap. de Monachis, de Præben.* Nona, quando Rector e Miniſterio, & Officio dejicitur, vel removetur a loco, *cap. Ad audientiam, de Eccleſ. ædificand.* Decima, quando ſic requirit utilitas, aut neceſſitas Eccleſiæ, vel augmentum Divini Cultus, *cap. Expoſuiſti, de Præbend. cap. Expoſuiſti, de Præbend. cap. Illud; & cap. Nihil* 7. *quæſt.* 1. Undecima, quando adeſt cauſa habendi Conciones, *c. Inter cetera, de Præbend. cap. Quod Dei timorem, de ſtatu Monachorum*. Duodecima, quando aliud Beneficium annectitur, quia tunc non ſolet conſtitui Vicarius perpetuus, ſed temporalis. Gloſſa *in cit. Clementin. Unic. de Officio Vicarii verb. Parochialium*, Rota *deciſ.* 758. *num.* 2. *part.* 1. *diverſ.* Tertiadecima, quando Vicariæ perpetuæ uniuntur, quia tunc efficitur temporalis Eccleſia, & inſtituitur Vicariatus amovibilis ad nutum inſtituentis, Gambar. *de Officio Legati in uniendo num.* 102. Barboſa *loc. cit. num.* 55. Gonzal. *cit.* §. 3. *num.* 16. Pellegrin. *loc. citat. num.* 21. Quartadecima, quando Beneficium eſt unitum Menſæ Epiſcopali, vel Capitulari; Tunc enim poteſt conſtitui Vicarius temporalis. Gloſſa *in Clementin.* 1. *verb. Ad menſam, de exceſſibus Prælator. Clementin.* 1. *de ſupplend. negligent. Prælator.* Gonzal. *dict.* §. 3. *num.* 14. Pellegrin. *loc. cit. num.* 21. Barboſ. *loc. cit. num.* 54. ubi recte ſubjungit, quod in hodie limitatur per cit. Conſtitutionem S. Pii V. incip. *Ad exequendum*. Quintadecima, quando Parochialis, vel per obitum, vel per reſignationem vacat, tunc enim deputatur ei Vicarius temporalis, donec eidem de Rectore provideatur, *cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii*, Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 18.

Deputatio Vicarii temporalis, ſeu Œconomi Clerici ſæcularis in hoc ultimo caſu vaca- 43
tionis Parochiæ ſpectat ad Epiſcopum, in cujus Diœceſi Parochia vacans ſita eſt, ſeu ad eum, qui poteſt inſtituere Concurſum. Sic de- 44
ciſum fuiſſe a *Sac. Cong. Concil.* refert Barboſ. *cit. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 56. & *in Summa Apoſtolicar. deciſ. verb. Vicarius amovibilis num.* 4. Unde Prælati inferiores, qui non habent Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem cum facultate congregandi Synodum, & inſtituendi Concurſum, non poſſunt in tali caſu Vicarium temporalem deputare. Garcias *de Benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 8. Franciſcus Leo *in Theſauro For. Eccleſ. par.* 2. *c.* 18. *num.* 52. Maſſobr. *in Praxi habendi Concurſum requiſit.* 1. *dub.* 8. *&* 11. Barboſa *cit. lib.* 3. *cap.* 6. *Jur. Eccleſ. univerſ. num.* 56. *& de Offic. & poteſt. Epiſc. part.* 3. *alleg.* 60. *num.* 3. *&* 4. Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *formul.* 14. *num.* 3. *Sac. Cong. Concilii in Piſana* 17. *Martii* 1696. apud ipſum cum aliis ibi citatis.

Vicarium conſtituere tempore vacationis ad cuſtodiam Parochialis vacantis, licet ſpectet ad ipſum Epiſcopum, tamen in caſibus repentinis, ſi Vicaria eſt ad præſentationem alicujus Collegii, illum poteſt conſtituere quam primum, donec Epiſcopus certior ſit factus, & providerit, *S. Congr. Concil.* apud Barboſ. *in Summ. l. c. num.* 5. & Garc. *de Benef. p.* 9. *c.* 2. *num.* 11. 45

Nominatio aliorum Vicariorum temporalium ad nutum amovibilium ſpectat ad Rectorem principalem, ſeu Prælatum Monaſterii, cui Beneficium eſt unitum; Et Epiſcopus ſolum debet ipſum approbare, ac licentiam adminiſtrandi Sacramenta ei concedere, ſi per exameo, vel aliunde ſibi conſtet eſſe idoneum, nec ulla alia requiritur collatio, aut inſtitutio. Flores de Mena *Variar. lib.* 1. *q.* 10. *n.* 23. 46

n. 23. Pellegrin. *l. cit. num.* 26. Barboſ. *cit. l.* 3. *cap.* 6. *num.* 63. ubi ſic addit; Et quod in Eccleſia Regulari facultas nominandi Vicarium ad Regulares ſpectet, fuit dictum *in Januenſi Parochialis Sanct. Andreæ* 19. *Aprilis* 1627. *coram Durano inter ejus impreſſas deciſ.* 47. Et quod nominatio Curati ſeu Vicarii amovibilis Parochialis in Eccleſiis ſubjectis Regularibus ſpectet ad eorum Superiores, & ad Epiſcopum ſola approbatio, decrevit *Sacr. Congreg. Epiſcop. in Mutinenſi* 4. *Februarii* 1586. & ſæpe alibi tum ipſa, tum Sacr. Congreg. Concilii.

47 Etenim Univerſitates Laicorum ſunt capaces nominandi Curatos, ſeu Vicarios amovibiles, juxta firmata a Rota *coram Priolo Deciſ.* 104. *& coram Peutinger. deciſ.* 173. & tenuit quoque *Sacra Congreg. Epiſcopor. & Regular. in Aquilana favore Univerſitatis Terræ Ariſchiæ* 29. *Julii* 1695. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *formular.* 18. *num.* 1.

48 Si agatur de Œconomo, ſeu Vicario deputando propter abſentiam Parochi, nunc illius nominatio regulariter ad ipſum Parochum ſpectat, quamvis inquiſitum, cum approbatione tamen Epiſcopi, per quem fit congrua aſſignatio. *Sacr. Congr. Epiſc. in Mileten.* 7. *Decemb.* 1691. *& Sac. Congr. Concil. pariter in Mileten.* 7. *Junii* 1692. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *formul.* 14. *num.* 4.

49 Vicarius Temporalis nominatus a Superioribus Regularibus, & a Rectoribus principalibus, poteſt ab ipſis ad libitum removeri; Non autem ab Epiſcopo, niſi ex cauſa legitima, & approbata, propter quam (etiamſi perpetuus eſſet) privari poſſet. *Sacr. Congr. Concilii* apud Barboſam *in Summ. loco cit. num.* 2. Et ſic etiam Rota 21. *Junii* 1642. apud Pitton. *Conſtit. deciſ. ad Parochos n.* 516. loquens in ſpecie de Vicario amovibili deputato a Capitulo.

50 Vicario, ſeu Œconomo temporali, & amovibili aſſignanda eſt congrua, & taxanda arbitrio Epiſcopi ex fructibus Parochiæ. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 18. ibi: *Debeat Epiſcopus ſtatim habita notitia vacationis Eccleſiæ, ſi opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis aſſignatione conſtituere.*

51 Quam congruam arbitrari debere Epiſcopum, penſata qualitate Perſonæ, Beneficii, & loci, ac temporis, referunt deciſum Garcias *de Benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 15. Maſtobr. *loco cit. requiſit.* 1. *dub.* 25. Barboſa *de Offic. & Poteſt. Epiſcop. part.* 3. *alleg.* 60. *num.* 2.
in fine, & ſupra Concil. Trident. cit. cap. 18.
num. 42. Panimol. *deciſ.* 12. *adnot.* 4. *num.* 39.
& alii. Et poſſe eſſe duorum aureorum ſin- 52
gulis menſibus aſſerunt Gallet, *in Margarita*
caſuum Conſcientiæ verb. Vicarius 8. Campanil.
in diverſ. Juris Canonici Rubr. 7. *cap.* 6. *num.*
116. *in fine*, Barboſa *citat. allegat. num.* 2. *in*
fine, & ſuper Trident. loco cit. num. 43. Pa-
nimol. *loco cit. num.* 40. Monacell. *part.* 1.
tit. 10. *formul.* 14. *num.* 7. & alii. Nec in 53
Congruam computari debent emolumenta omnino incerta, ut ſunt fructus conſiſtentes in Funeralibus, Oblationibus, eleemoſynis Altaris, & ſimilibus. Vide verb. *Congrua a num.* 11. *uſque ad* 17. *& num.* 36. *&* 37.

Et ſi dicto Vicario congrua aſſignata non 54
reperiatur, poteſt petere ſalarium uſque ad ſummam dari ſolitam a Camera Apoſtolica, ubi percipit ſpolia Eccleſiarum vacantium. *Sac. Congr. Epiſc. in Mileten.* 7. *Decemb.* 1691. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *formul.* 13. *num.* 6.

Alia ad rem. Vide verb. *Congrua, per tot.* 55
& diſcept. 1. *tom.* 7. *part.* 1. *D. Uuſayæ*, ubi multa habentur ad rem cum Sacræ Congregationis deciſionibus.

Vicarius ad regimen Eccleſiæ Curatæ va- 56
cantis ſtatim ab Epiſcopo deputari debet.
Bened. XIV. tom. 1. Conſtit. 68. incip. *Cum*
illud §. 16. Vicarii Curati tam perpetui, 57
quam ad tempus amovibiliter deputati, Miſ-
ſam Parochialem applicare debent pro popu-
lo diebus Feſtis. Idem Conſtit. 103. incip.
Cum ſemper §. 4. Eaque de cauſa congruis 58
reditibus ſunt providendi. *Idem ibid.* §. 9. *&* 10.

Vicarii temporarii a Capitulis, & Monaſte- 59
riis deſtinati Curæ animarum in Parochiis illis unitis, etiam ſine cauſa removeri poſſunt; nec remotio in Synodo prohiberi poteſt. Idem *ibid. lib.* 6. *c.* 65. *n.* 2. *ex Rota in Pampiloneſi deciſ.* 886. *n.* 29. *coram Cerro*; ubi cum contigiſſet, ſimilem remotionem ſine cauſa fieri, illam ſuſtinuit, nulla habita ratione contrariæ Synodalis Conſtitutionis.

Additiones ex aliena manu.

Num ſanctio Concilii Tridentini *ſeſſ.* 7. 60
cap. 7. *de Reformat.* qua Epiſcopis facta eſt
poteſtas deputandi Vicarium Perpetuum in
Parochiis ſubjective unitis, pertineat etiam ad
Parochias unitas Monaſteriis & Conventibus
Regularium, non una eſt Doctorum ſenten-
tia. Negavit Rota *in Ratisbonen. Vicariæ* 13. 61
Martii 1739. §. 15. *cor. clar. mem. Calcagnin.*
& 1.

& 1. Aprilis 1743. §. 6. *cor. bon. mem. de Vais*, *&* 4. *Maii* 1746. §. 5. *cor. clar. mem.*
62 *Millino*, ea adducta ratione, quod S. Pius V.
in Conſtitutione 47. §. 5. derogavit mox di-
ctæ Conciliari Sanctioni quoad Parochias ſub-
jective unitas Monaſteriis & Conventibus Re-
gularium, nec hanc Sancti Pii V. Conſtitutio-
63 nem abrogavit Gregorius XIII. quippe qui il-
lam dumtexat moderetus eſt, quod ſpectabat
ad exemptionem Decimarum Monachis & Men-
dicantibus datam, atque ad immunitatem eo-
rum quoque Colonis conceſſam.
64 At affirmavit idem Sacrum Tribunal Rotæ
in Sedunen. Unionis ſuper Regularitate 5. *Apri-
lis* 1756. §. 5. *cor. Illuſtriſſ. Caprara Alm. Urb.
Gubernatore*, *&* 16. *Februarii* 1758. §. 3. *cor.
Eminentiſſ. Buſſio*.
65 At non recedandum a priori opinione Ro-
tæ. In dicta enim *Sedunen. Unionis ſuper Re-
gularitate* Supremum Auditorium ſibi haud
objacit Conſtitutionem Pianam, quæ ut di-
ctum eſt Conciliari ſanctioni derogavit. Stan-
dum igitur dictæ priori opinioni, amplexæ
in *Ratiſbonen. Vicariæ*, in qua habita fuit
ratio Conſtitutionis Pianæ, tum alterius Gre-
gorianæ.

VICARIUS URBIS.

1 CArdinalis Vicarius eſt Ordinarius Urbis.
Benedict. XVI. tom. 4. Bull. Conſtit. 11.
incip. *Ad Audientiam*, §. 16. Ejus juriſdictio
reducitur ad terminos reformationis Pauli V.
& revocantur Litteræ Bened. XIII. & Clem.
XII. idem tom. 1. Conſt. 44. incip. *Quantum*
§. 4. & 22. ibi „ Ac demum indulta, & fa-
„ cultates, nec non privilegia quæcumque &
„ præſertim ſuper cumulativa in cauſis Laica-
„ libus. Tribunali Venerabilis Fratris Noſtri
„ prædictæ S. Romanæ Eccleſiæ Noſtri, &
„ Romani Pontificis pro tempore exiſtentis in
„ Urbe Noſtra, ejuſdem diſtrictu Cardinalis
„ Vicarii competentia, & præſertim per Lit-
„ teras fel. Record. Clementis X. quæ *Supre-
„ ma Majeſtatis* ſub pridie Idus Auguſti
„ MDCLXXI. ac per alias Benedicti XIII.
„ quæ *in Supremo* ſub XVI. Kal. Septembris
„ MDCCXXIV. nec non per alias Litteras
„ Clementis XII. Prædeceſſorum noſtrorum,
„ quæ *Romanus Pontifex*, reſpective incipiunt
„ noviſſime da anno MDCCXXV. promulga-
„ tas ad ſtatum, in quo erant ante reforma-
„ tionem rec. mem. Pauli Papæ V. ſimiliter
„ Prædeceſſoris Noſtri, & ed ejuſdem refor-
„ mationis tramites Apoſtolica auctoritate re-
„ digimus, nec non utriuſqua Clementis,
„ & Benedicti Prædeceſſorum prædictorum Lit-
„ teras tenore præſentium abrogamus, & de
„ medio in hac parte tollimus, & abolemus.
Cardinali Vicario Urbis competit juriſdi- 2
ctio privativa in cauſis Matrimonialibus Ur-
bis, & in cauſis ſuper Inſtitutione in Benefi-
ciis in Urbe, & diſtrictu. Idem Conſtit. 115.
incip. *Romanæ Curiæ* §. 20. In Cauſis Civili- 3
bus contra Clericos Romanos non exemptos,
aut loca pia Urbis competit ei cumulativa
cum ſolo A. C. cum loco præventionis inter
eos. Idem *ib.*
Item competit ei privativum jus interpo- 4
nendi Decreta in contractibus, & renuntia-
tionibus Regularium Urbis. Idem *ib.* §. 2. In 5
cauſis mercedis, & ſcutorum 25. competit ei
juriſdictio contra quoſcumque, non obſtante
obligationa Camerali, uti competit etiam Gu-
bernatori Urbis. Idem *ib.* §. 24.
Ejus juriſdictio in cauſis laicalibus proroga- 6
ri poteſt de conſenſu partium in actis expreſ-
ſe præſtito. Idem *ib.* §. 18. Exceptis cauſis 7
ſuper executione obligationis Cameralis. Idem
ib. n. 19. Nulla juriſdictio competit ei in pri- 8
ma inſtantia in Territoriis, & Diæceſibus alio-
rum Ordinariorum in diſtrictu Urbis, nempe
intra quadrageſimum lapidem exiſtentibus. Idem
ib. §. 20. Salvo jure exequendi in illis cita- 9
tiones, & mandata contra Clericos ſibi ſubje-
ctos. Idem *ib.* §. 21.
Vicario Urbis S. R. E. Cardinali injungitur 10
ut in deputatione Confeſſariorum extraordina-
riorum pro Monaſteriis, & Conſervatoriis
ipſius Urbis Pontificis menti ſe conformet,
& ſtatutas leges a Regularibus, aliiſque ob-
ſervati curet. Idem tom. 2. Conſt. 30. incip.
Paſtoralis Curæ. In ejuſdem Tribunali ſervari 11
jubentur leges a Pontifice conditæ da Ordine
tractandi cauſas ſuper nullitate Profeſſionum
Regularium, quæ intra quinquennium apud
Ordinarios Judices promoveatur. Idem Conſtit.
47. incip. *Si datam*.
Vicarius Urbis tamquam Præfectus Congre- 12
gationis ſuper reſidentia Epiſcoporum, facul-
tatem ab Urbano VIII habet concedendi Epi-
ſcopis ex juſtis cauſis, licentiam abeſſendi per
quadraginta dies. Idem Conſtit. 18. incip. *Ad
univerſæ*. Vicaril Urbis Promotor Fiſcalis, 13
idem conſtituitur Fiſcalis Promotor Congrega-
tionis ſuper reſidentia Epiſcoporum cum jure
ſuffragii conſultivi. Idem *ibid.*

Vi-

Digitized by Google

14 Vicarius Urbis Commiſſiones pro cauſis Cri-
minalibus expedire poteſt, expenſis Accuſato-
ris, ſive Adhærentis Fiſco; facto nimirum
ab hoc congruo depoſito pro Viaticis, & ci-
bariis, & data fidejoſſione pro reliquo. Idem
15 Conſtit. 41. incip. *Rerum humanarum*. Defi-
ciente autem Accuſatore, ſeu Adhærente,
Commiſſiones expedire nequit, ſed demanda-
re debet inquiſitoribus Ordioariis Eccleſiaſti-
cis locorom, ſeu aliis ibi exiſtentibus in Di-
gnitate Eccleſiaſtica conſtitutis. Idem *ibid.*
16 Quod ſi expedire judicetur eas ex Officio ab
Urbe mittere, vel eaſdem iojungere Judicibus
extra locum delicti exiſtentibus, reportare de-
debit Commiſſiooem ſpecialem manu Papæ
ſignatam; & ab Auditore Sanctiſſimi ſub-
ſcriptam, alias expenſas ſolvat de proprio.
Idem *ibid.*
17 Vicarius Papæ tanquam Romani Epiſcopi
jnriſdictionem habet ad quadrageſimum ab
Urbe lapidem, non tamen io loca aliarum
Diœceſom infra hos fiues comprehenſa, pota
in Diœceſi Toſculana, vel Nepeſina, & hu-
juſmodi. Idem *de Synodo Diœceſana lib.* 2.
cap. 3. *num.* 2. & in cit. Conſtit. incip. *Ro-*
18 *manæ Curiæ* §. 21. Qoamvis ſex Cardinales
Epiſcopi ſuburbicarii, Oſtienſis nempe, Por-
tuenſis, Sabineoſis, Tuſculanus, Albanenſis,
& Præneſtinus, niſi proprium Epiſcopum ſuf-
fraganeum in ſua quiqoe Diœceſi habeant,
aut in ea commorantes per ſemetipſos conſe-
rant, ad ſolum Cardinalem Urbis Vicarium
dimittere poſſiot ſuos Subditos pro Ordini-
bus ſuſcipiendis: non propterea tamen Car-
dinalis Vicarius ullam ſibi vindicare poteſt
juriſdictionem in dictis ſuburbicariis Diœceſi-
bus. Idem *ibid.*
19 Poteſt tamen Cardinalis Vicarius Urbis con-
cedere Capellanis triremium Pontificiarum fa-
cultatem excipiendi in triremibus in portu
Centumcellarum, in Darſena, hujuſque ho-
ſpitio Confeſſiones remigom, aliorumque in
triremibus continue degentium: Idem *ibid.* ex
Decreto *Sacræ Congregation. Concilii* 18. *April.*
1722. jam allatum *in tom.* 2. *verb. Capellanus*
20 *Militum num.* 54. Vide *ibi*. Poteſt etiam pro
libito cogere Synodum Diœceſanam; Aliis ve-
ro Vicariis non licet ſine Epiſcoporum licen-
tia. Idem *ibid. num.* 2. 3. 4. & 5.
21 Quoad Cardinalis Urbis Vicarii auctoritatem
in exteros Romæ degentes, & ad Ordines pro-
movendos, Clemens VIII. Decretum edidit,
quo ſtatuit, omnes exteros in Urbe degentes,
qui ad Sacros Ordines, ſive Minores, ſive
Majores, promoveri cupiunt, etiamſi Dimiſ-
ſorias Litteras a ſuis Ordinariis obtinuerint; quarum vigore a quocumque Epiſcopo ordinari poſſent, nihilominos neque his uti, oeque Sacros Ordines extra Urbem ſuſcipere poſſe, niſi antea examinati, & approbati fuerint ab Examinatoribus Cardinalis Urbis Vicarii, hujoſque licentiam obtinuerint; Idque ſub pœna Suſpenſionis, quam porro ſequitur irregularitas, ſi ordinatus contra formam Decreti, in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare præſumpſerit. Clementis Decretom editum fuit die 24. Novembr. anni 1603. deiodeque inſtauratum ab Alexandro VII. ſub die 25. Maii 1654. Qoum vero poſtmodum nonnullæ obortæ fueriot quæſtiones ſuper Decreti interpretatione, ac præcipue quinam cenſeri deberent Clerici externi in Urbe commorantes ſub ipſius Decreti cenſora comprehenſi; & utrum eidem Decreto obnoxii dicendi eſſent ii, qui poſtquam in Urbe per aliquod temporis ſpatiom morati fuerint, non examinati a Cardinalis Vicarii Examinatoribus, abſcedunt, ut Sacros Ordines ſoſcipiaot a proprio Ordinario, quem ſcilicet proprium agnoſcunt, ſive ratione origiois, ſive domicilii, aut Beneficii, aut denique triennalis ſervitii: Hæc omnia opportunis Decretis definita fuerunt in Congregatione particulari habita anno 1668. cujos reſolutiones videri poſſunt relatæ per accuratiſſimum Rigantium *Tom.* 2. *de Regulis Cancellariæ Regula* 24. §. 3. *a num.* 177. *ad* 185. Idem *ibid. ad Litter.* §. 10. Allegatæ autem Reſolutiones apud Rigaotium *loco cit.* ſunt ſequentes.

I. Qui dicantur Clerici in Urbe commorantes, ad hoc ut præfato Edicto comprehendantur?

Reſp. *Qui habitant in Urbe, & in ea ſaltem per quatuor menſes moram traxerint.*

II. An Clerici in Urbe commorantes accedentes ad proprium Ordinarium, & ab eo ſuſcipientes Ordines abſque eo quod examinati fuerint in Urbe, afficiantur Edicto ſupradicto?

Reſp. *Non afficiuntur Edicto ſi ab ipſomet Ordinario ſuſcipiant Ordines, ſed ſi ab alio ordinentur, etiam vigore Dimiſſorialium proprii Ordinarii.*

III. Clerici in Urbe commorantes, & ab Examinatoribus Eminentiſſimi Cardinalis Vicarii rejecti, recipientes Ordines a proprio Ordinario, an incidant in pœnas Edicti?

Reſp. *Clerici ab Examinatoribus Eminentiſſimi Cardinalis Vicarii reprobati incidunt*

in

Digitized by Google

in pœnas Edicti, etiamſi a propriomet Ordinario approbati ab eodem ſuſceperint Ordines.

IV. An Clerici in Urbe commorantes ordinari poſſint etiam ab Epiſcopis Domicilii, Beneficii, & ab eo, cui triennale ſervitium perſonaliter præſtiterunt ad formam Sacr. Concil. Tridentini ſeſſ. 23. cap. 9. de Reformat. abſque eo quod prius examinati, & approbati fuerint ab Examinatoribus juxta ſupradictum Edictum?

Reſp. *Clerici in Urbe commorantes bene recipiunt Ordines ab Epiſcopo Domicilii, Beneficii, Triennalis ſervitii præſtiti, dummodo ab ipſiſmet Epiſcopis ordinentur ad formam S. Concil. Tridentini.* Et huic Reſolutioni addi modo poſſet .. *necnon ad formam Conſtitutionis S. M. Innocentii XII.* incipit *Speculatores*. Vide ad id jam tradita in *Tomo quinto verb. Ordo art. 3. n. 76.*

22 Vicarii Baſilicarum Urbis in Actibus Capitularibus præcedunt omnibus de Capitulo, etiam perſonali Dignitate præſtantibus. Idem tom. 1. Conſtitut. 98. incipient. *Inter plures* §. 16.

VICINUS.

VIcinus pluribus partibus, præfertur aliis vicinis in emptione domus. Benedictus XIV. tom. 2. Conſtitut. 30. incicip. *Ad Centum cellas*.

VIDUA, VIDUUS.

1 VIduis, aut conjugatis, vel puellis viginti
quinque annorum ætatem excedentibus,
ut in habitu ſæculari in Monaſteriis degant,
abſque Sacræ Congregationis, aut Romani
Pontificis facultate non permittatur. *Sac. Con-
greg. Epiſcop. & Regul.* apud Barboſam *in
Summa Apoſt. deciſ. verb. Vidua num.* 1. &
ead. Sacr. Congr. Epiſcop. 19. *Julii* 1647. &
14. *Maii* 1649. apud Nicol. *in Floſcul. verb.*
2 *Vidua n.* 1. Et talis licentia non datur, niſi
pro Monaſteriis numeroſis. *Ead. Sacr. Congr.*
3 *Epiſcop. in Brixien.* 15. *Julii* 1693. Et in ca-
ſu obtentæ licentiæ debet Vidua ingredi ſola,
niſi aliud concedat Sacra Congregatio. *Ead.
Sacr. Congr. Epiſc. in Januenſi* 25. *Octobr.* 1602.
in Novarienſi 12. *Maii* 1504. *in Cæſarauguſtana* 17. *Januarii* 1614.

Moniales fieri non prohibentur Viduæ; *Sac. 4
Congr. Epiſc. & Regul. in Faventina* 8. *Fe-
bruarii* 1593. apud Nicol. *loc. cit. n.* 4.
Et in locis numerariis vacantibus Monaſte- 5
riorum, quæ hujuſmodi mulieres recipere con-
ſueverunt, non eſt neceſſaria licentia Sacræ
Congregationis. *Ead. Sacra Congr. Epiſcop. &
Regular. in Fulginaten.* 30. *Martii* 1621. apud
Nicol. *loc. cit. n.* 4.
In Profeſſione recipere poteſt Vidua velum 6
Profeſſarum, ſed non Virginum, neque in hoc
Sacra Congregatio diſpenſat. *Eadem Sacra
Congr. Epiſc. & Regul. in Feſulana* 20. *De-
cembr.* 1604. apud Nicol. *loco cit. n.* 5.
In Abbatiſſam eligi non poteſt ſine licentia 7
Sacræ Congregationis. *Ead. Sacr. Congr. Epi-
ſcop. & Regul. in Caſſanen.* 29. *Januarii* 1585.
in Foroliviens. 4. *Novembr.* 1611. *in Sarzanen.*
15. *Julii* 1616. Licet Matrimonium fuiſſet ſo- 8
lum ratum, & non conſummatum. *Ead. Sac.
Congr. Epiſc. & Regul. in Spoletana* 12. *Apri-
lis* 1619.
Vidua poſt Mariti mortem, non poteſt li- 9
cite Miſſam omittere ultra menſem; alias ab
Epiſcopo compellatur per Cenſuras non ob-
ſtante quavis conſuetudine, Concil. Mediola-
genſ. *part.* 2. *tit. Quæ pertinent ad celebratio-
nem Miſſæ*, ibi: *Viduæ ob maritorum mortem ad
ſummum ne menſe amplius ſint ſine Miſſæ audi-
tione: qua in re nulla valeat excuſatio cujuſvis
conſuetudinis, quam irritam decernimus. Eas
item Epiſcopi etiam Cenſuris Eccleſiaſticis id fa-
cere cogant.*
Vidua, & Viduus quando peccent, vel non, 10
circa delectationem moroſam de copula præte-
rita. Vide verb. *Delectatio moroſa a n.* 30. *ad* 32.
Vidua nubens intra annum luctus obnoxia 11
erat infamiæ, aliiſque pœnis ex jure Civili,
ut patet ex *L. Liberorum* 81. *ff. de his, qui no-
tantur infamia lib.* 1. Cod. *de ſecundis nuptiis;
& Authentic. de ſecundis nuptiis* §. *Primo ſi
quidem, collat.* 14. *cum ſimilibus.* At vero ejuſ- 12
modi leges abrogatæ ſunt a jure Canonico *in
cap. Super illa* 4. *de ſecund. nuptiis*, ibi: *Super
illa quæſtione, qua quæſitum eſt, an mulier poſ-
ſit ſine infamia nubere infra tempus luctus ſecun-
dum leges definitum*, Reſpondemus, *quod cum
Apoſtolus dicat, mulier viro ſuo mortuo, ſoluta
eſt a lege viri ſui: in Domino nubat, cui vo-
luerit, per licentiam, & auctoritatem Apoſtoli
ejus infamia aboletur*, & in cap. *Cum ſecundum*
5. *eod.* ibi: *Cum ſecundum Apoſtolum mulier
mortuo viro ſuo, ab ejus ſit lege ſoluta, & nu-*

bendi, cui vult, tantum in Domine libeeam habeat facultatem, non debet legalis infamiæ ſuſtinere jacturam, quæ licet poſt viri obitum intra tempus luctus, ſcilicet unius anni ſpatium nubat, conceſſa ſibi tamen ab Apoſtolo utitur poteſtate; cum in his præſertim ſæculares leges non dedignentur Sacros Canones imitari. Idem *de Synodo Diœceſana lib. 7. cap. 38. num.* 6. Vide *verb. Uxor a num.* 40. *ad* 43.

V I G I L I A.

1 Vigilia eſt ſolemnioris Feſti præventio inſtituta ab Eccleſia in præparationem ejuſdem Feſti, præſertim obſervatione jejunii, ac nocturnæ, ut antiquitus, vigilantiæ in Dei laudibus. Antiquitus enim præter jejunium ſolebant fideles tota nocte vigilare in Dei laudibus apud Eccleſias Sanctorum, quorum Feſta præveniebant. Quatti *part.* 1. *tit.* 3. *num.* 2. Merati *tom.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 7. *num.* 1. & alii
2 paſſim. Unde a ſic vigilando ortum eſt nomen Vigiliæ, quod etiam nunc retinetur, quamvis non in omnibus vigiliis jejunetur, & mos vigilandi de nocte, propter abusus, qui irrepſerant, fuerit ſublatus. *Concil. Sabinen. cap.* 22. ibi: *Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in Eccleſiis fieri aliquorum ſimplicium devotio introduxit, nefanda ſæpe, ac enormia ſub hac boni ſpecie committuntur, ipſas fieri de cetero firmiter prohibemus.* Sic apud Paravicinum *in Poliant. Sacror. Canonum verb. Vigiliæ num.* 3. Et ſic tenent Honorius in *Gemma lib. cap.* 6. Gavant. *part.* 4. *tit.* 13. *num.* 1. Durandus *in Rationali lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 8. Quatti *loco cit. num.* 2. & alii.

3 Dictæ nocturnæ Vigiliæ viguerunt non ſolum in primævis Chriſtianorum temporibus, ſed in variis Eccleſiis Cathedralibus, & aliquibus Parochialibus continuarunt uſque ad XV. ſæculum, ut ex multis oſtendit Martene in *tract. de antiqua Eccleſiæ diſciplina cap.* 7. *num.* 3. ſequutus a Merato *loco cit.* Unde Vigilantius Hæreſiarcha ſui nominis hoſti, qui ſæculo quarto temerario auſu Vigilias improbabat, confutatus fuit a S. Hieronymo, a quo per jocum dicitur *Dormitantius*, & in *Concilio Aquiſgranenſ. ſub Ludovico Pio cap.* 130. ſic habetur: *Eſt autem quoddam genus hæreticorum ſuperfluas exiſtimantium Vigilias, & ſpirituali opere infructuoſas dicentium, juxta temerari divina, qui noctem fecit ad requiem, ſicut diem ad laborem, qui hæretici græco ſermone Nyctazontes hoc eſt ſomniculoſi vocantur.* Ita apud Paravicinum *loc. cit. num.* 1. *in fine.*

Vigiliæ nocturnæ viguerunt etiam ante Legem Evangelicam, tum apud E·hnicos; tum apud Judæos, qui duodecim horas nocti artificialis dividere ſolebant in qoatuor· partes æquales inter ſe, inæquales vero in ſe, ideſt longiores, vel breviores, juxta noctium longitudinem, vel brevitatem; nam in æſtate erant breviores, in hyeme vero longiores, quarum partes ſtationes, & vigiliæ militares dicebantur; & harum quælibet tribus horis conſtabat. Prima incipiebat ab occaſu ſolis, & terminabatur in horam tertiam, & dicebatur *Conticinium*; Secunda incipiebat ab hora tertia, & terminabatur in horam ſextam, & dicebatur *Intempeſtus*. Tertia incipiebat ab hora ſexta, & terminabatur in nonam, & dicebatur *Gallicinium*; Quarta, quæ proprie dicebatur Vigilia matutina, incipiebat ab hora nona, & terminabatur in duodecimam, ideſt uſque ad ortum ſolis, & dicebatur *Antelucanum*. 4

Prædictarum Vigiliarum mentio fit in veteri Teſtamento; De prima vigilia *Threnor.* 2. *verſ.* 19. *Lauda in nocte in principio vigiliarum.* De tertia *Judicum* 7. *verſ.* 59. *Incipientibus vigiliis noctis mediæ*: De quarta *Exodi* 14. *verſ.* 24. *Jamque advenerat vigilia matutina.* In Teſtamento etiam novo habetur multis in locis expreſſa mentio earumdem vigiliarum. *Lucæ* 2. *verſ.* 8. *Paſtores erant in Regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis.* S. Matthæus *cap.* 14. *verſ.* 25. de Chriſto loquens ait: *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans ſuper mare*; Et idem Chriſtus Dominus *Marci* 13. *verſ.* dixit: *vigilate ergo, neſcitis enim quando Dominus domus veniat, ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane.* Quod hic dixit *ſero* intelligit *primam Vigiliam noctis*; Quod hic dixit, *media nocte, an galli cantu*, *Lucæ* 12. *verſ.* 38. dixit, *Si venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit*; Et quod hic dixit *mane*, S. Matthæus *cit. cap.* 14. *verſ.* 25. dicit: *Quarta autem vigilia noctis.* Ethnicos quoque nocturnas Vigilias celebraſſe in honorem ſuorum Deorum oſtendit Card. Bona de *Divina Pſalmodia cap.* 4. Hæc ad litteram eruditiſſimus P. Merati *tom.* 2. *ſect.* 5. *cap.* 7. *ſub num.* 1. §. *Hujuſmodi vigiliæ.* 5

Hinc tres Matutini Nocturni inſtituti fuerunt, ut reſponderent tribus vigiliis, ſive no- 6

ctis

ctis ſtationibus , quibus ad orandum ſurgen-
dum erat , & Laudas & reſponderent quartæ
vigiliæ ſub lucis ortom ; Amalarius *lib.* 4. *cap.*
9. Merati *tom.* 2. *ſect.* 4. *cap.* 1. *verſ. Cete-
rum*, & alii.
7 Vigiliæ nocturnæ fuerunt abolitæ propter abu-
ſus, qui irrepſeraot, ut ex Concilio Sabinenſi,
& Doctoribus allatis *ſupra num.* 2. dictum eſt.
8 Abolitis ſupradicta ratione fere univerſali-
ter prædictis Chriſtianorum vigiliis ; ſolum-
que adhuc in aliquibus inſignioribus Eccleſiis
pia, ac laudabiliter obſervatis, ot in Eccleſia
Pariſienſi, ad tradita per Grancolas *lib.* 1. *cap.*
23. in Eccleſia Toletana , ac in Eccleſia Au-
relianenſi in nocte Inventionis S. Crucis , in
Eccleſia Cenomananſi in nocte S. Juliani , &
in Eccleſia S. Martini Turonenſis in nocte
Feſti tranſitus ejuſdem Sancti, ut ex aliis d. P.
Merati *cit. tom.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 7. *verſ. Abo-
litis* , & alibi , ut referunt alii , & per uni-
verſam Eccleſiam in nocte Narivitatis Domi-
ni ; & ploribus Regularium utriuſque ſexus
Ordinibus , qoi diverſis horis nocturnis ſur-
gunt ad Matutinum decantandum , itaut in
qualibet noctis vigilia aliquis Regularis Ordo
ſurgat ad noctornas Laudes Deo perſolvendas;
Remanſit apud univerſalem Eccleſiam vigilia-
rum nomen , ſive ad indicandum jejunium in
ipſis obſervandum , ſive Officium divinum io
ipſis recitandum.
9 Jejonandum eſt igitur ex præcepto ſcripto
in Vigiliis Nativitatis Domini , Aſſumptio-
nis Beatæ M. V. & omoium Apoſtolorum ;
exceptis Vigiliis Sanctorum Apoſtolorum Phi-
lippi & Jacobi , ac Sancti Joannis Evangeli-
ſtæ, taxtu expreſſo *in cap. Ex parte veſtra* t.
& cap. Conſilium 2. *de obſervatione jejunio-*
10 *rum* . Ideo autem excipiuntur ab obligationa
jejunii dictæ vigiliæ Sanctorum Apoſtolorum
Philippi & Jacobi , ac S. Joannis Evangali-
ſtæ , *quoniam ipſorum ſolemnitas infra ſotemni-
tatem Paſchalem , iſtius autem infra Natalem
Domini celebratur* ; ſunt verba præciſa *citat.
cap. Conſilium*.
11 Generali autem conſuetudine vim præcepti
habente , ſive ex præcepto tradito , & non
ſcripto, ut vult Cardenas , & alii Theologi ,
jejuoandum eſt in Vigilis Pentacoſtes, Nativi-
tatis S. Joannis Baptiſtæ, S. Laurentii, & Fe-
ſtivitatis omnium Sanctorum . Sic expreſſe Sa-
pientiſſimus P. Merati *tom.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 7.
ſub num. 1. *verb. Abolitis in fine* , ubi recte
ſubdit, quod præter dictas vigilias , aliæ duæ
in Breviario , & Miſſali recenſantor , ideſt
Epiphaniæ , & Aſcenſionis Domini , ſed ſine
obligatione jejunii ; ſolum ideo retentæ , quia
in his ſolemnitatibus perinde ac in aliis , Vi-
giliæ olim ſolemnes io Eccleſiis haberentur ;
tum ot da iis Officiom rite perſolvatur . Ideo 12
autem in ipſis non jejunatur, quia nulla adaſt
Lex, ſeu conſuetudo ad id obligans , ob læti-
tiam Nativitatis Domini, & ejuſdem Reſurre-
ctionis ; Quam ab caoſam neqoe jejunatur in
vigiliis S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ :
& Sanctorum Apoſtolorum Philippi & Jaco-
bi, ut dictum eſt ſupra *num.* 10. per expreſ-
ſum allatum textum, *in cap. Conſilium* 2. *de ob-
ſervatione jejunior*. Gavant. *tom.* 1. *par.* 1. *tit.*
3. *num.* 6. *& tom.* 2. *ſect.* 3. *cap.* 7. *num.* 1.
& alii paſſim.
Vigilia S. Bartholomæi celebranda eſt juxta 13
morem Regionum , textu expreſſo *in cit. cap.
Conſilium*, ibi : *De Feſtivitate vero S. Bartholo-
mæi Apoſtoli , de cujus celebratione dubietas ori-
tur apud quoſdam , reſpondemur quod in hoc con-
ſuetudinem tuæ Regionis obſerves*.
Vigilia occurrente in Domioica , jejunari de- 14
bet in Sabbato antecedenti , textu expreſſo *in
cap. Ex part.* 1. *de obſervatione jejuniorum*.
Si vigilia S. Joannis Baptiſtæ cadat in Feſto 15
Corporis Chriſti , anticipandum eſt jejunium
feria 4. *Sac. Rit. Cong.* 23. *Septemb.* 1638. *in
Decreto Urbis & Orbis* , & Urbaous VIII.
14. *Octobris ejuſdem anni* 1638. io appendic.
2. Conſtitutioo. 45. incipient. *Cum evenire* Et 16
eo anno nibil prorſus in Officio , & Miſſa ,
nec commemoratio fit de vigilia , qoamvis an-
ticipetur jejonium feria 4. prout reſpondit *Sac.
Rit. Cong.* 28. *Septembr.* 1706. inquiens : *Nibil
de Vigilia in Officio , & Miſſa* , apud Mona-
cell. *part.* 4. *ſupplement. ad* 2. *tom. num.* 459.
quod approbavit Clemens XI. 2. Oct. ejuſdem
anoi, ut in ejus Bullario particulari *part.* 3.
Decret. 9.
Idem declaratum eſt quo ad jejunium pro 17
Vigilia S. Antonii de Padua , ſi occurrat in
Feſto Corporis Chriſti ; Vide verb. *Jejunium
artic.* 1. *num.* 23.
Si Vigilia com jejunio occurrat io Feſto ſo- 18
lemni alicujus Patroni principalis , poteſt lici-
te ab Epiſcopo fieri commutatio jejunii io die
præcedenti . Vide *ibid. num.* 24. & Rubricas
particulares Breviarii Franciſcani *tit. de Vigi-
liis num.* 73.
Non poteſt tamen Auctoritate Epiſcopi an- 19
ticipari Vigilia S. Matthiæ Apoſtoli , etiamſi
occurrat ultima die bacchanalium . Vide *ibid.
num.* 25.
Officium de Vigilia fit in omnibus Vigiliis 20
per annum , quæ jejunantur , niſi in dia Vi-

giliæ occurrat Feſtum novem lectionum, quia
tunc fit Officium de tali Feſto, & legitur
nona lectio de Homilia Vigiliæ, & fit com-
memoratio de ea ad Laudes tantum, cum
Antiphona ad Benedictus, & ℣. Feriæ occur-
rentis de Pſalterio & Oratione Vigiliæ, tex.
21 expr. in *Rubrica de Vigiliis num.* 1. Si autem
tale Feſtum occurrens in die Vigiliæ fuerit
primæ claſſis, tunc nihil prorſus, nec com-
memoratio fit de Vigilia, excepta Vigilia
Epiphaniæ; Sic expreſſe *in cit. Rubrica n.* 2.
22 Et idem ſervandum eſt quando aliqua Vigi-
lia cadit in Adventu, Quadrageſima, & qua-
tuor temporibus, quia nulla in his fit com-
memoratio de Vigilia; Ita expreſſe *cit. Ru-
bric. num.* 2.
23 Si Vigilia occurrat in Dominica, anticipa-
tur ejus Officium in Sabbato præcedenti non
impedito Officio novem lectionum, quia tunc
de Vigilia fit tantum commemoratio. Ex-
cipiuntur tamen ab hac regula Vigiliæ Na-
tivitatis, & Epiphaniæ Domini, quæ ſi vene-
rint in Dominica, nihilominus fit Officium de
24 ipſis, textu expreſſo *in cit. Rubrica n.* 2. Si
autem alicubi anticipetur, ſeu transferatur je-
junium alicujus Vigiliæ in pridianum diem
ob principale, & ſolemne Feſtum Patroni lo-
ci in ipſa Vigilia occurrens, non eſt transfe-
rendum, nec anticipandum Officium Vigiliæ,
ſed de ipſa nihil tunc fit in Officio, & Miſſa,
arg. cit. Decret. Sacr. Congreg. Rit. num. 16.
& tenent Gavant. ac Merati *tom.* 2. *ſect.* 3.
cap. 7. *num.* 3. Quarti *part.* 1. *tit.* 3. *ſect.* 2.
dub. 2. ubi concludit, quod non impetrata li-
centia a Sede Apoſtolica, omittendum ſit tunc
Officium cum Miſſa Vigiliæ.
25 Officio Vigiliæ, quod tunc erat de feria,
addidit Sanct. Pius V. Homiliam in Evange-
lium, quod in Miſſa legebatur, Azorius *lib.*
10. *c.* 16. *q.* 5. Gavant. & Merati *l. c. n.* 5.
26 Licet ex dictis ſupra *n.* 22. ſi Vigilia vene-
rit in Adventu, Quadrageſima, & quatuor
temporibus, non ſit facienda de ipſa comme-
moratio in Officio; eſt tamen facienda in
Miſſa, ut præſcribit *Rubrica Miſſalis tit. de
Feria & Vigilia.* Et ratio diverſitatis eſt, quia
cum Vigilia habeat Orationem propriam, &
non confundatur cum Oratione Feriæ, hinc
nulla eſt ratio cur debeat omitti ejuſdem com-
memoratio in Miſſa, quæ in ſola Oratione
conſiſtit. At vero in Laudibus commemoratio
involvit etiam Antiphonam, & Verſ. Feriæ,
quæ deberent reperi, ſi deberet in Officio fieri
commemoratio Vigiliæ, cum ſemper in tali
commemoratione deſumatur Antiphona, &
Verſus ex Feria tunc occurrente, ut recte ad-
vertit doctiſſimus P. Merati *tom.* 2. *ſection.* 3.
cap. 7. *num.* 4. Non fit autem commemoratio 27
de Vigilia nec in Miſſa in Feſtis primæ Claſ-
ſis, ſicut nec fit de ipſa in Officio, textu ex-
preſſo *in Rubrica Miſſalis titul. de Feria, &
Vigilia num.* 2. ibi: *Quod ſi Vigilia occurrat
in die alicujus Feſti ex majoribus primæ claſſis,
in Miſſa non fit commemoratio de ea, ſicut nec
in Officio.*
Sic etiam nec fit commemoratio Feſti ſim- 28
plicis in Miſſa in Feſtis primæ claſſis, ex-
cepta Sancta Anaſtaſia in 2. Miſſa Nativitatis
Domini propter peculiarem rationem, quia nem-
pe ſecunda illa Miſſa in Eccleſia d. Sanctæ
Anaſtaſiæ celebrabatur a Summo Pontifice,
& in ejus abſentia a Cardinali habente Ti-
tulum Sanct. Anaſtaſiæ; & in ejus defectu a
primo Cardinalium Presbyterorum, ut ex
aliis, tradit eruditiſſimus P. Merati *t.* 1. *par.*
1. *tit.* 7. *num.* 2. & quia ad eamdem Miſ-
ſam adſunt Romæ ſtationes in Eccleſia dictæ
Sanctæ, ut tradit Micrologus *cap.* 4. *de
numero Orationum in Miſſa*, relatus, & ſe-
quutus a d. P. Merati *loc. cit. part.* 5. *tit.*
3. *num.* 9. ibi: *In Nativitate Domini ad Miſ-
ſam in mane Romani Orationem de S. Anaſta-
ſia adjiciunt, quia ſtationem in Eccleſia ejuſ-
dem Martyris ad eandem Miſſam agunt; &
nos quoque in illa adjectione incitamur, licet
non eamdem adjectionis occaſionem habere videa-
mur.* Immo ut refert Grancolas ibi a Mera-
ti citatus, extant Miſſalia M. SS. in quibus
ſecunda hæc Miſſa tota eſt de S. Anaſtaſia, cum
commemoratione Nativitatis; Et in antiquo
Codice Turonenſis Eccleſiæ annorum 800. re-
lato a Martene *de antiqua Eccleſiæ diſciplina
cap.* 12. Collecta de Sanct. Anaſtaſia præmit-
titur Orationi de Nativitate Domini. Quinim-
mo antiquiſſimus Codex Parthenonis B. Mariæ
Calenſis ab eodem Scriptore laudatus duas ha-
bet Præfationes, unam de Nativitate, alteram
de S. Anaſtaſia: ex quo fortaſſe conjici poſſet
antiquitus ſecundam Miſſam in die Natalis
Domini fuiſſe de S. Anaſtaſia, ut refert Gran-
colas ſupra laudatus.
In vigilia Nativitatis Domini, ſicut in to- 29
ta ejus octava, prohibentur Miſſæ votivæ,
& de Requiem, excepta una ſolemni pro re
gravi, & de Requiem cantata præſente Cada-
vere. *S. Rit. Cong.* 28. *Aug.* 1628. 25. *Sept.*
1708. & 15. *Septembr.* 1714.
In Vigilia Epiphaniæ prohibentur Miſſæ 30
votivæ, & de Requiem; poteſt tamen cani
una votiva ſolemnis pro re gravi, ſicuti, &

una

una de Requiem ſolemnis præſente Cadavere . *Sacr. Rit. Congr.* 27. *April.* 1697. 16. *Junii* 1708. 10. *Decemb.* 1718. *&* 16. *Septemb.* 1670. Dictæ autem Miſſæ ſolemnes cantari poſſunt etiamſi ipſa Vigilia ſit die 3. 7. aut trigeſima , & Anniverſarium depoſitionis defuncti in Eccleſia tumulante , & non aliter . *Sacra Rit. Cong.* 10. *Decemb.* 1718. Sic ex Calendario Minorum de Obſervantia Mediolani impreſſo *anno* 1743. & variis aliis annis.

31 In Vigilia Aſcenſionis feria 4. Rogationum , ſi occurrat Feſtum primæ claſſis , tunc nec in Officio , nec in Miſſa fit aliquid de ipſa . Unde in tali caſu cantari debet in Cathedralibus , & Collegiatis ſolum Miſſa de dicto Feſto poſt Tertiam , & alia de Rogationibus poſt Nonam , omiſſa illa de Vigilia. Si autem in dicta Vigilia occurrat aliquod Feſtum novem Lectionum duplex , ſeu ſemiduplex, tunc Officium fit de eo cum lectione de Homilia Vigiliæ , & ejus commemoratione ad Laudes , & cantari debent tres Miſſæ ; Prima de Feſto poſt Tertiam cum colore tali Feſto convenienti ; Secunda de Vigilia poſt Sextam in paramentis coloris albi ; Tertia de Rogationibus poſt Nonam in paramentis violacei coloris , ac in fine cujuslibet dici debet Evangelium S. Joannis . Merati *tom.* 1. *part.* 4. *tit.* 11. *n.* 14. cum Gavanto, & aliis ibi cit. Advertendum eſt autem, quod licet occurrente Feſto primæ claſſis in Vigilia Aſcenſionis Feria IV. Rogationum , nihil ſit agendum de ipſa tam in Officio , quam in Miſſa: ſi tamen tale Feſtum primæ claſſis occurrat in Feria 2. Rogationum, quia ipſa eſt *Feria major*, debet de ea fieri commemoratio tum in Miſſa cum ejus Evangelio in fine, tum in Officio cum ejuſdem nona lectione; Et hac in feria cani debent in Cathedralibus, & Collegiatis duæ Miſſæ, prima de Feſto , In qua nulla fit commemoratio Feriæ , & ſecunda de feria, in qua nulla fit commemoratio Feſti . Non ſic de Feria III. Rogationum , quia ipſa eſt tantum *Feria minor ;* Unde occurrente in ipſa Feſto duplici primæ claſſis, nihil de ipſa agendum eſt tum in Miſſa , tum in Officio . Immo in Officio de ea nihil fit, quocumque in ipſa occurrente Feſto etiam ſimplici , de quo occurrente ſimplici fit Officium ſine commemoratione Feriæ , ſed tantum de Cruce , ut tempore Paſchali . Et tunc Miſſa dici poteſt , vel de Feſto ſimplici cum commemoratione Rogationum , vel de Rogationibus cum commemoratione Feſti ſimplicis, ut dicitur in Rubrica propria , & tertia Oratio erit *Concede* , ac ultimum Evangelium S. Joannis in utralibet . Nec tunc in Cathedralibus , & Collegiatis canendæ ſunt duæ Miſſæ, ut reſolvit *Sac. Rit. Cong.* 5. *Julii* 1698. *in Collen.* in qua ad ſequens inter alia propoſitum tertium dubium : *An occurrente in Feria tertia Rogationum Feſto ſimplici , in Cathedrali , & Collegiatis ſint cantandæ duæ Miſſæ?* Reſpondit , *Ad* 3. *Negative* . Sic cum Gavanto, & aliis eruditiſſimus P. Merati *tom.* 1. *part.* 4. *titul.* 11. *num.* 12. 13. 14. & *tom.* 2. *ſect.* 6. *cap.* 16. *num.* 2. 1. recte advertendo ex Rubricis Miſſalis , & Breviarii magis eſſe privilegiatam Feriam ſecundam Rogationum, & vigiliam Aſcenſionis in Feria quarta , quam ſit Feria tertia , utpote *Feria minor*, cedens Feſto ſimplici , de quo tamen Feſto ſimplici nequit fieri Officium in Feria 2. Rogationum , & Vigilia Aſcenſionis communiter nuncupata feria quarta Rogationum . Inſuper habentes Indultum , ut ſemel , vel pluries in ſingulis hebdomadis , aut menſibus dicant Officium , & Miſſam verb. grat. de Sanctiſſimo Sacramento , aut certo aliquo Sancto diebus nullo Feſto duplici , vel ſemiduplici impeditis , non poſſunt uti hoc ſuo Privilegio in Feria II. & IV. Rogationum , ſeu Vigilia Aſcenſionis ex Decreto generali Urbis, & Orbis edito *a Sacra Rituum Congregat.* 20. *Martii* 1706. bene vero in Feria tertia Rogationum in dicto Decreto non excepta .

In Vigilia Pentecoſtes prohibetur quodcumque Officium , etiam primæ claſſis ; Item prohibentur Miſſæ votivæ , & de Requiem excepta una votiva ſolemni pro re gravi , & de Requiem cantata præſente cadavere , quæ tamen prohibetur in Dominica Pentecoſtes , duobus ſequentibus diebus ex Decreto *Sacræ Congregat. Rituum* 10. *Decembris* 1718. relato a ſupradicto Calendario Mediolani impreſſo anno 1743. & variis aliis annis . Vide tamen *tom.* 5. *in Supplement.* verb. *Miſſa artic.* 14. ubi ex noviſſimo Decreto edito 2. Septembris 1741. permittitur Miſſa ſolemnis de Requiem præſente cadavere feria 2. Paſchæ , aut Pentecoſtes . 32

Vigilias novas non appoſitas in Calendario Romano non poteſt ordinare Epiſcopus quoad Officium , & Miſſam , ſed requiritur licentia Sedis Apoſtolicæ , ut patet ex Bullis Sancti Pii V. appoſitis in initio Miſſalis , & Breviarii , & ex Decreto Sacr. Rit. Congregat. addito Rubricis Breviarii . Vide etiam verb. *Officium num.* 67. Neque quoad jejunium , 33

Digitized by Google

nium, ut pluries decrevit Sacr. Rit. Congregat. uti videri poteſt ſub verb. *Feſta num.* 3. & noviſſime *die* 3. *Martii* 1731. ut refert Scarfantonus ad Ceccoperium *part.* 3. *addit.* 24. *ſub num.* 18. *pag.* 69. juxta noviſſimam *edition. Viterbienſ. de anno* 1738. ubi: A Magiſtratu Provinciæ Guipuſcoæ cum mandatis procuræ omnium locorum fuit emiſſum votum jejunandi in Vigilia S. Ignatii Loyolæ, tamquam Patroni principalis illius; Quod cum ſervare renuerit Clerus, propterea Epiſcopus tamquam Legiſlator Eccleſiaſticus. illum obligavit ad ejus obſervantiam; At reportavit Clerus Chirographum a Bened. XIII. quo improbatum fuit illud factum Epiſcopi ſub die 21. Mart. 1709. a quo cum petita fuiſſet oris aperitio, in Sac. Rit. Congregat. die 3. Mart. 1731. ponente Eminentiſſimo Origo fuit denegata, & iterum poſtulato receſſu a deciſis die 15. Sept. Sac. eadem Congreg. ſtetit *in Deciſis*. Sic apud Joan. Baptiſtam Pittonum *Conſtit. ac deciſion. pro Sacris Ritibus tom.* 2. *n.* 2012.

V I N U M.

1 SOlum vinum ex vite eſt materia apta Con-
ſecrationis. Concil. Carthaginenſ. III. *c.* 4.
Concil. Lateranenſ. *in cap. Firmiter*, *de Summa Trinitate*, Concil. Florentin. *ſeſſ. ult. in Decreto unionis*, §. *Tertium*, & *Communis Catholicorum*.
2 Unde Cerviſia, & Sicera non eſt apta ma-
teria, cum illa fiat ex frugibus, & præcipue
3 ex hordeo, iſta ex pomis. Item apta mate-
ria non eſt lac, mel, oleum, balſamum, &
4 ſimilia. Item apta materia non eſt ſuccus
extractus ex pomis, melogranatis, & moris,
5 & hujuſmodi. Item apta materia non eſt
agreſtum ex uvis penitus immaturis expreſ-
ſum, & acetum, quia illud nondum eſt vi-
num, & iſtud intelligitur jam ſubſtantialiter
6 corruptum. Item materia apta non eſt aqua
ex vite ad modum lacrymæ decidens, quia
licet de vite proveniat, nihil tamen vini,
7 nec accidentia continet. Item materia apta
non eſt vinum adhuc in uvis exiſtens, & non
expreſſum, cum potius vim habeat cibi, quam
8 potus. Item materia apta non eſt vini va-
por, ideſt ſubtilior, & magis ignea ipſius
pars, vulgo *Acquavita*, aut *Spirito di Vino*,
quia nulla fere habet accidentia vino com-
munia. Item materia apta non eſt vinum ita 9
decoctum, & aduſtum, ut per decoctionem
duæ ipſius partes fuerint conſumptæ, rema-
nente tertia parte denſiori, & dulciori, quia
talis tertia pars eſt ſubſtantialiter diverſa a
vino, nec ad potum deſervit, ſed ad cibos
condiendos. Item materia apta non eſt vi- 10
num in pane imbibitum, quia tale vinum habet potius rationem cibi, quam potus; unde conſecrari nequit, ſecuti ſimili de cauſa conſecrari nequit uva, ſeu vinum adhuc in uva exiſtens, & non expreſſum. *Sic Communis Doctorum* quoad omnes ſuprapoſitas concluſiones.

Apta tamen materia pro Conſecratione eſt 11
vinum miraculoſum, quale fuit illud in Cana Gallilææ a Chriſto ex aqua productum, quia ipſum in ſubſtantia eſt ejuſdem rationis, & ſpeciei cum vino de vite expreſſo, ſicuti in ſubſtantia eſt ejuſdem rationis cum pane triticeo, panis miraculoſe ex lapide, ſeu alia materia productus.

Muſtum immediate ab uvis expreſſum, & 12
non depuratum, in caſu alicujus neceſſitatis eſt materia apta, & licita pro Conſecratione. Colligitur *ex cap. Cum omne crimen*, *de conſecr. diſt.* 2. ubi dicitur, quod in neceſſitate poſſit exprimi botrus in Calice, aqua miſceri, & conſecrari, quod clare demonſtrat tale muſtum eſſe materiam aptam, & validam, & ex neceſſitate etiam licitam, quia neceſſitas facit licitum quod alias eſt illicitum, *cap. Quod non eſt licitum* 4. *de Regul. Juris*, *cap. Omnes* 1. *de Feriis*, *c. Conſuluiſti* 3. *de celebrat. Miſſar. c. Conſilium* 2. *de obſerv. jejun.* cum ſimilibus.

Uno verbo omnia vina de vite modo con- 13
ſueto extracta, quæ non ſint ſubſtantialiter
corrupta, vel notabiliter mutata, ſunt mate-
ria apta Conſecrationis; quamvis aliqualiter
alterentur, ut ſi calefiant, & modice coquan-
tur, modico aquæ immiſceantur, aut aliquo
aromate ad ea conſervanda condiantur. Nec 14
refert an dicta vina ſint alba, vel rubra,
cum utraque ſint vera genimina vitis. Quam- 15
vis tamen ubi commode haberi poſſint vina alba convenientius ſint adhibenda, ut ſtatuit Concilium Mediol. 1. *part. lit. Quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ*, ibi: *Quamobrem etiam vino albo, ubi poſſit, tantummodo ad Miſſæ Sacrificium Sacerdotes utantur.*

Probabilius eſt, quod ſi vinum imbibitum 16
in pane erumpat ſupra panem, aut ſi uva matura pungatur, ita ut erumpat ſuccus quaſi in bulla, ſit materia apta ad Conſecrationem.

Digitized by Google

nem. Sic La Croix *lib. 6. par. 1. num.* 436.
cum Suarez, & Haunold. ibi citatis, & alii.
Et ratio eſt, quia eo ipſo quod vinum erum-
pat, deſinit eſſe pars talis panis intincti, vel
uvæ, & eſt vere demonſtrabile, ſicuti ſi quis
videat ſanguinem erumpere e vulnere Pauli,
vere dicit, hic eſt ſanguis Pauli (*).

17 Item probabilius eſt, quod vinum congela-
tum ſit materia apta ad Conſecrationem. Sil-
veſter verb. *Eucbariſtia 2. quæſt.* 10. Angelus
verb. *Miſſa num.* 23. Suarez *diſput.* 45. *ſect.*
verſ. Unde tertio concludo, Reiffenſtuel *Theol.*
Moral. tract. 14. *num.* 14. *q.* 3. *num.* 25. te-
ſtans de communiori Theologorum, La Croix
cum Buſemb. & aliis *lib. 6. part.* 1. *num.* 434.
& alii plures contra Armillam, Ledeſmam,
Henriquez, Felicem Poteſt. & alios; Et ratio
noſtra eſt, quia vinum congelatum eſt pro-
prium vinum ex vite ſubſtantialiter, & ex na-
tura ſua potabile, & quamvis hic, & nunc
propter congelationem non ſit proxime pota-
bile, hoc eſt per accidens, poteſt enim facile
per liquefactionem redigi ad formam potabi-
lem; Unde attendendum eſt ad id, quod res
eſt per ſe, & ex natura ſua, & non ad
id, quod eſt per accidens. Si quis autem
18 ſine neceſſitate in vino congelato conſecraret,
peccaret graviter, quia ſine neceſſitate conſe-
craret in materia aliqualiter dubia, cum ſu-
pracitati Doctores putent eſſe materiam inſuffi-
cientem, & invalidam. Unde priuſquam
conſecretur, debet liquefieri, vel complecten-
do Calicem manibus, vel ignem, aut calidos
pannos applicando; ſicuti Rubricæ Miſſalis *tit.*
de defectibus in Miniſterio ipſo occurrentibus,
praſcribunt eſſe faciendum, ſi poſt Conſecra-
tionem Sanguis congelatur in Calice, ibi: *Si*
in hieme Sanguis congelatur in Calice, involva-
tur Calix pannis calefactis; ſi id non proficeret,
ponatur in ferventi aqua prope Altare; Dummo-
do in Calicem non intret, donec liquefiat.

Sine vino nunquam licet conſecrare ſolum 19
panem: Conſecratio enim utriuſque ſpeciei pa-
nis, & vini eſt de neceſſitate præcepti Divi-
ni. Vide verb. *Sacrificium a num.* 50. *ad* 52.
Falſum enim, & fabuloſum eſt, quod Inno- 20
centius VIII. diſpenſaverit cum Norvegis, ut
in una tantum ſpecie conſecrarent. Vide *ibid.*
num. 53. *&* 54.

Guttæ vini exiſtentes intra Calicem diſcon- 21
tinuæ, & a reliquo vino ſejunctæ probabilius
non remanent conſecratæ. Suarez *diſp.* 43. *ſect.*
6. §. *Sed objicies*, Reginald. *lib.* 29. *c.* 2. Ga-
vantus *in Rubr. Miſſalis par.* 3. *tit.* 7. *num.* 4.
Madernus *tract.* 2. *de Sacramento Eucbariſtiæ*
quæſt. 4. *art.* 4. *num.* 15. Cacheranus *tract.* 9.
de Eucbariſt. ut Sacramento cap. 2. §. 6. *num.*
126. Felix Poteſtas *tom.* 3. *par.* 2. *cap.* 2.
num. 227. & alii contra Bonacinam *diſp.* 4.
quæſt. 2. *punct.* 5. *propoſit.* 2. *num.* 7. Coninch.
Tolet. Rodriquez ab ipſo citatos & alios; Et
ratio noſtra eſt, quia intentio legitima Sacer-
dotis fertur ſolum in materiam exiſtentem in
Calice demonſtrabilem per pronomen *Hic*, &
licite conſecrabilem; Licite autem eſt ſolum
conſecrabile vinum aqua commixtum, cum
hoc ſub gravi præcipiatur ab Eccleſia, ut mox
dicetur, qua aqua non cenſentur commixtæ
guttæ vini intra Calicem exiſtentes diſcon-
tinuæ, & a reliquo vino ſejunctæ, adeoque
&c. Advertendum tamen eſt, quod guttæ il- 22
læ vini, ſi ante Conſecrationem inadvertenter
non

Nota Rom. Theologi.

(*) Quæri hic poteſt, utrum ad Euchariſticum Sacrificium perficiendum, uti quis poſſit liquore ex uvis paſſis, vulgo *Zebibo*, expreſſo. Pro cujus rei intelligentia, ſciendum vinum in Æthiopia, cujus ibi magna extat penuria, ita confici: Sumuntur V. C. lib. 4. Zebibi, franguntur, & tunduntur, atque in totidem aquarum frigidarum libras infunduntur: ſex, octo, vel ad ſummum decem horas ea in infuſione relinquuntur: extracto dein Zebibo, ac panno ab aqua exteriori expurgato, panno ſtringitur, vel torculari ſubjicitur. Dubium eſt, an liquor inde expreſſus materia ad conſecrationem apta ſit cenſenda. Hujuſmodi dubium propoſitum ſuis Congregationi S. Officii a P. Joſepho de Hieruſalem Ord. Min. Strict. Obſerv. Miſſionibus Æthiopiæ Præfecto, die 4. Februar. 1703. coram Sanctiſſimo, qui auditis votis, &c., mandavit exquiri, quo præciſe modo conficiatur præfatum vinum. Poſtea die 6. Jul. 1706. eadem in Congregatione, præmiſſa explicatione, propoſitum iterum fuit dubium, ac *lectis quoque relationibus, & rationibus Patris Joannis Damaſceni Conſultoris, necnon variis experimentis factis pro eruendo dicto vino; Sanctiſſimus auditis votis Eminentiſſimorum*: dixit: *Licere, dummodo liquor extrahendus a Zebibo, vel uvis paſſis ex colore, odore, & guſtu dignoſcatur eſſe verum vinum.*

non fuerint abſterſæ, non debent poſt Conſecrationem abſtergi propter probabilitatem, quod ſunt conſecratæ juxta opinionem ſupradictorum Doctorum.

23 Vino conſecrando admiſcenda eſt aqua, *c. In Sacramentorum* 1. *cap. Sicut in ſacrificando* 2. *cap. Non oportet* 5. *cap. In Sacramento* 5. *cap. Cum omne* 7. *cap. In Calicem* 83. *diſt.* 2. *de conſecr.* cum ſimilibus, Conc. Floren. *in Decreto Unionis*, §. *Tertium*, Conc. Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 7.

24 Vino conſecrando admiſcenda eſt aqua ob tres potiſſimum rationes, quas adducit Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 22. *cap.* 7. præciſis his verbis: *Monet deinde Sancta Synodus præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miſcerent, tum quod Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua ſimul cum Sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ in Apocalypſi Beati Joannis populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto unio repræſentatur.* Et concordat Concil. Florent. *loc. cit. & cit. c. In Calicem* 83. *diſt.* 2. *de conſecr. c. Cum Marthæ* 6. *de celebrat. Miſſarum*, cum ſimilibus.

25 Præceptum de aqua miſcenda vino conſecrando eſt tantum Eccleſiaſticum, & non Divinum. *Communis*, & clare patet ex illis mox adductis verbis Concilii Tridentini: *Præceptum eſſe ab Eccleſia.*

26 Vinum pluſquam aqua in Calice pro Sacrificio eſt ponendum: *cap. Pernicioſus* 13. *de celebratione Miſſar.* Vinum quippe cum aqua miſcendum debet eſſe plus ſaltem quoad duas partes. Concil. Tribur. 1. *cap.* 19. & concordant Rubricæ Miſſalis, *tit.* 7. *de Offertorio*, ubi præcipitur, quod Sacerdos infundat *parum aquæ in Calice*, & Concil. Florentin. *in cit. Decreto Unionis* §. *Tertium*, dicit, quod vino *ante Conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri debet.*

27 Aqua mixta vino non convertitur immediate in Sanguinem Chriſti, ſed ſolum mediate, ideſt convertitur prius in vinum, & eo mediante per conſecrationem in Sanguinem. Sic expreſſe S. Thomas *par.* 3. *quæſt.* 74. *art.* 8. S. Bonaventura *in* 4. *diſt.* 11. *par.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. Scotus *in* 4. *diſt. diſt.* 11. *quæſt.* 7. cum omnibus Thomiſtis, & Scotiſtis, ac pluribus recentioribus contra plures alios; Et ratio noſtra eſt, quia ſolum vinum ex vite eſt materia apta Conſecrationis: ex Conc. Carthaginenſ. III. *cap.* 24. Conc. Lateranenſ. *in cap. Firmiter*, *de Summa Trinitate*, Concil. Florentin. *ſeſſ. ultim. in Decreto unionis*; Atqui aqua nondum converſa in vinum non eſt vinum ex vite, immo nullatenus vinum, ergo &c. Hinc Innocentius III. *in cap. Dum Marthæ* 6. *de celebrat. Miſſar.* §. *Quæſiviſti*, rejectis duabus aliis ſententiis, videtur aperte aſſerere, noſtram opinionem aſſerentem aquam prius in vinum converti eſſe probabiliorem. Et idem Innocentius III. *libr.* 4. *de Altaris Myſterio cap.* 31. expreſſus ſuam mentem in hoc explicat præciſis his verbis: *Quibuſdam vero non abſurdum videtur, quod aqua cum vino tranſit in ſanguinem ea videlicet ratione, quod aqua per admixtionem tranſit in vinum: & vinum per Conſecrationem tranſit in Sanguinem; Quis enim ambiget aquam in vinum tranſire, cum multo vino modicum infunditur aquæ?* Et Catechiſmus Romanus *de Eucbariſtia cap.* 4. tradit, hanc opinionem de converſione aquæ in vinum eſſe Scriptorum Eccleſiaſticorum teſtimonio roboratam.

Si venditor vini nequit conſequi juſtum ejus 28
pretium vel ex quo ſit injuſte taxatum, vel ex quo emptores ob ſuam iniquitatem nolint juſto pretio emere, poteſt ipſi infundere modicam aquam ad ſe reddendum indemnem; Dummodo nullum damnum ſequatur emptoribus. Vide verb. *Emptio art.* 3. *num.* 26.

Item ſi emptores abhorreant a vino nimis 29
meraceo, vel rigido emendo, ut niſi aqua aliquantulum temperetur, non appareat emptoribus ejus præſtantia, & juſtus valor, & ideo venditor cogatur minoris juſto pretio vendere, vel omnino repellatur, tunc poteſt venditor aliquantulum aquæ ipſi infundere ad reddendum ipſum tenuius, & ſuavius, & ſe reddendum indemnem; Dummodo emptoribus nullum omnino ſequatur damnum, & venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua. Vide *ibid. num.* 27.

Vinum dicitur ſpurcari per mixtionem aquæ. 30
Gloſſa Marginal. *in l. Si ſervus*, *ff. Ad Legem Aquil.* Urſaja *in* 2. *Miſcellan. Sacro, & profano litt. V. num.* 39.

Vinum terræ ſanguis appellatur ab Andro- 31
cyde penes Plinium *lib.* 14. *c.* 5. quem ſequutus fuit Raynald. *tom.* 2. *cap.* 15. §. 2. *num.* 120. Urſaya *Inſtit. Crimin. lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 71. & 1. *Miſcellan. Sacr. & profan. litt. V. n.* 117.

Alia de vino, & aqua pro Sacrificio Miſſæ. 32
Vide verb. *Miſſa art.* 8.

Et hic ad eruditionem adverte quantum 33
ſit pondus, tum vini, tum aquæ, tum farinæ & aliorum, prout traditur ab eruditiſſimo P. Tirino *Comment. in S. Script. pag.* 1. *in princip. tit. de menſuris, ſeu vaſis*; ubi hæc habentur.

Sexta-

Digitized by Google

Sextarius Romanus plenus farina non ponderat niſi	uncias	9.
Idem plenus oleo ponderat	uncias	18.
Plenus frumento — Italico, vel Belgico	uncias	20.
Plenus frumento — Palæſtinæ, & Aſiatico	uncias	20.
Plenus aqua, vino, acero (horum enim æquale eſt pondus)	uncias	20.
Plenus melle	uncias	30.
Stanno	uncias	150.
Ferro	fere uncias	162.
Ære cupreo	uncias	182.
Argento	uncias	208.
Plumbo	uncias	233.
Argento vivo	uncias	300.
Auro	uncias	375.

Talis enim eſt proporrio inter hæc meralla: Licet Plinius lib. 33. cap. 3. putavit (ſed falſo) aurum non eſſe omnium ponderoſiſſimum. Hæc ille.

34 Gabella vini vulgo *della foglietta* non eſt ſolvenda a vendentibus vinum in Civitate Lauretana, niſi venditores ſint Caupones, vel ut dicitur *diano da mangiare*. Nec huic reſolutioni obſtat Conſtitutio Clementis VIII. ſuper exſtinctione recentiorum victualium; *Sacr. Congr. Congr. Immun. in Lauretana* 18. *Julii* 1629. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 145.

35 Clerici, & Eccleſiaſtici vendentes vinum recollectum in propriis bonis minutatim in ſuis Domibus non tenentur ad Gabellam vulgo dictam *della foglietta*, & cognitio fraudum, quæ deſuper fieri poſſunt, ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum. *Sacr. Congreg. Immunit. in Ravennatem. Spoletana*, & *aliis* 25. *Septembr.* 1627. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 67. *in Nolana* 26. *Januarii* 1644. *lib.* 3. *Decretal. Pauluc. pag.* 218. *in Theatina* 15. *Martii* 1661. *lib. Decretal. Rocci pag.* 323. & *in Faventina* 25. *Januarii* 1677. *lib.* 2. *Decret. Alt. pag.* 1338.

36 Sacra Congreg. inhærendo Decretis alias factis cenſuit, perſonas Eccleſiaſticas, tam Sæculares, quam Regulares vendentes vinum minutatim in propriis locis, & domibus, recollectum in eorum bonis, non teneri ad ſolutionem Gabellæ etiam vigore Conſtitut. Sixti V. dummodo ibidem non dent, ut vulgo dicitur, *da mangiare*, *e non facciano bettole*, a quibus debent abſtinere ratione honeſtatis Clericalis; cognitionem autem fraudum, quæ deſuper committi poſſunt, ſpectare ad Judicem Eccleſiaſticum. *Sacra Congr. Immunit. in Aſculana* 23. *Januarii* 1646. *lib.* 3. *Decretal. Paul. pag.* 268.

37 Eccleſiaſtici non tenentur ad ſolutionem gabellæ dictæ *della Foglietta*, pro vino vendito in propriis domibus minutatim, & recollecto in eorum bonis, cum Communitas nunquam appaltaverit d. Gabellam juxta præſcriptum Bullæ Sixti V. ſed ſolum juxta quædam Capitula Communitatis. *Sacr. Congr. Immunit. in Auximana* 2. *Aprilis* 1680. *lib.* 2. *Decretal. Alt. pag.* 1594.

Item non tenentur ad gabellam pro vino minutatim vendito; & pignus deſuper factum eſt iis reſtituendum. *Sacra Congreg. Immunitat. in Callien.* 1. *Aprilis* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 568. 38

An Eccleſiaſtici vendentes vinum minutatim poſſint permittere, ut ementes bibant vinum emptum, dum degunt in eorum Cellis vinariis, ſeu Anditis, & ibi manducant res comeſtibiles per ipſos emptores ſecum latas, Sacr. Congreg. reſpondit: *Serventur Litteræ Sacr. Congreg. Sublevaminis ſub die* 4. *Junii* 1656. *in Tudertina*, quibus hoc cavetur, & dicitur eſſe facere (ut vulgo ajunt) Betulam; *Sacra Cong. Imm. in Faventina* 5. *Martii* 1697. *lib.* 2. *decret. Vall. pag.* 78. *in Tolentina* 15. *April.* 1699. *ibi pag.* 215. *in Firmana* 19. *Auguſti* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallemani pag.* 605. 39

Quare Eccleſiaſtici, vel ſe abſtineant a venditione vini minutatim cum permiſſione ementibus manducandi, vel ſolvant gabellam dictam *della foglietta*. *Sac. Cong. Immun. in Camerinen.* 4. *Decembris* 1680. *lib.* 2. *Decret. Altoviti pag.* 2105. 40

Vinum Eccleſiaſticorum non poteſt vendi in caupona ſine ſolutione gabellæ d. *della foglietta*. *Sac. Cong. Imm. in Senogallien.* 12. *Julii* 1678. *lib.* 2. *Decret. Alt. pag.* 162. 41

Pro vino recollecto in propriis bonis, quod Canonici Lateranenſes faciunt vendere in Domo per eos conducta, ſolvi non debet gabella dicta *della foglietta*, ſi ibi non vendantur comeſtibilia ad edendum. *Sac. Cong. Immun.* 42

in

in Ravennaten. 10. *Decemb.* 1638. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 81.

43 Vinum, quod ab Eccleſiaſticis traditur ad vendendum, aſſignata certa mercede ei, qui curam habet vendendi, debet eſſe omnino exemptum a quacumque gabella Vino impoſita. *Sac. Cong. Imm. in Ulixipon.* 1. *Decemb.* 1638. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 82.

44 Canonici non tenentur ad gabellam pro eo, quod minutatim vendant Vinum abſque comeſtibilibus. *Sac. Cong. Imm. in Lauretana* 27. *Junii* 1654. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 193.

45 Perſonæ Eccleſiaſticæ ſive vendentes, ſive ementes Vinum minutatim, non comprehenduntur ſub gabbella impoſita vendentibus, & ementibus Vinum. *Sacra Cong. Immun. in Nolana* 12. *Julii* 1649. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 113.

46 Gaudere debent exemptione a gabella vini, tam perſonæ Eccleſiaſticæ vendentes, quam ementes ab illis. *Sac. Cong. Immun. in Taurinen.* 11. *Spt.* 1634. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 202. *in Converſana* 14. *Januarii* 1653. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 5.

47 Taxatio quotæ exemptionis, ſeu franchitiæ ſuper oneribus Vini, & Molituræ, ſingulis Eccleſiaſticis aſſignandæ non ſpectat ad Judices Laicos, nec cognitio controverſiarum, quæ illorum occaſione oriri poſſunt, ſed ad Judicem Eccleſiaſticum, prævio tamen Beneplacito Apoſtolico: taxatio inſuper Vini, & frumenti non eſt facienda pro ſingulis tantum Eccleſiaſticis, ſed etiam pro omnibus, qui vivunt expenſis Eccleſiaſticorum. *Sac. Cong. Immun. in eadem Taurinen.*

48 Rata, ſeu portio Vini ſpectans ad Eccleſiaſticos eſt dumtaxat exempta ab oneribus; Cognitio vero ſuper hujuſmodi portione ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum: Ad obviandas fraudes committendas ab Eccleſiaſticis, quarum cognitio ſpectat ad Judicem Eccleſiaſticum, pro opportuna proviſione prohibere poteſt Eccleſiaſticis, ne recipiant in propriis Cellis vinariis Vinum Laicorum, nec proprium vinum reponant in Cellis vinariis Laicorum. *Sacra Cong. Immun. in eadem Taurinen.*

49 Vina recollecta in Feudis Eccleſiaſticis excipiuntur ab oneribus. *Sac. Cong. Immun. in eadem Taurinen.*

50 Perſonæ Eccleſiaſticæ gaudent exemptione a gabella Vini; dummodo non adſit fraus. *Sac. Cong. Imm. in Januen.* 9. *Aprilis* 1647. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 10.

51 Bannimenta Laicalia ſuper venditione Vini non poſſunt comprehendere Eccleſiaſticos. *Sacra Congreg. Imm. in Lycien.* 30. *Junii* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 130.

Abſque ſolutione ullius gabellæ Epiſcopus 52
poteſt vendere Vinum propriæ Menſæ; dummodo nihil indecens intercedat. *Sacra Congr. Immun. in Aſculana* 5. *April.* 1672. *lib.* 1. *Decr. Alt. pag.* 677.

Epiſcopus tueatur jura Eccleſiaſticorum ven- 53
dendi Vinum minutatim recollectum in eorum bonis, vel in propriis domibus, vel in apothecis in Civitate ad hunc effectum electis, & per Laicos ad hunc effectum deputatos contra Edictum Gabellariorum prohibens cuicumque recipere Vinum ad effectum vendendi ſine eorum licentia. *Sacra Cong. Imm. in Callien.* 14. *Aprilis* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 37.

Eccleſiaſticus Faventinos introducens Ra- 54
vennam proprium Vinum, partim per aquam, partim per viam terræ, tenetur tantum ad gabellam Vini introducti per aquam. *Sacra Cong. Immunit. in Faventina* 20. *Novem.* 1685. *lib.* 3. *Decr. Alt. pag.* 509.

Eccleſiaſtici medio eorum juramento aſſi- 55
gnent quantitatem Vini recollecti per ipſos in propriis bonis, & deinde conſignent atteſtationem molioni de Vino, quod extrahatur, ad evitandas fraudes. *Sac. Congr. Imm. in Faventina* 4. *Maii* 1688. *lib. Decr. Matt. pag.* 282.

Denegatur facultas petita, quod Eccleſia- 56
ſtici teneantur conſignare notam Vini deputato Civitatis, ad effectum illud appretiandi, etiamſi adſint conditiones, quod pretium debat eſſe juſtum, & Eccleſiaſtici non teneantur ſolvere gabellam, & etiamſi una cum Ordinario conſenſerint. *Sacra Congr. Immunit. in Salernitana* 26. *Februar.* 1636. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 245.

Quo ad exemptionem a gabella Vini, ut 57
dicitur *a minuto* dantur D. Nuncio Litteræ adinſtar earum, quæ datæ fuerunt Epiſcopo Lucano ſub die 26. Nov. 1655. quibus ei injungebatur, ut prohiberet Regularibus ſuæ Juriſdictionis, ne venderent comeſtibilia, ſive cocta, ſive cruda ſæcularibus quovis prætextu ſub pœnis ſibi beneviſis. *Sac. Congr. Immun. in Neapolitana* 12. *Martii* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 177.

Valde attendendi ſunt ad rem ſequentes Sa- 58
cræ Scripturæ textus, videlicet: Qui ſuavis eſt in vini demorationibus, in ſuis munitiónibus relinquit contumeliam; *Proverb. cap.* 12. *num.* 11. Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit ſapiens;

Digitized by Google

piens; *Proverb. cap.* 20. *num.* 1. Qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur; *Proverb. c.* 21. *num.* 17. Cui væ? Cujus patri væ? cui foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffoſſio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? *Proverb. cap.* 23. *num.* 29. *&* 30. Ne intueatis vinum quando flaveſcit; cum ſplenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber; & ſicut Regula venena diffundet; *Proverb. cap.* 23. *num.* 31. *&* 32. Noli Regibus, o Lamuel, noli Regibus dare vinum, quia nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas, & ne forte bibant, & obliviſcantur judiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis; *Proverb. cap.* 31. *num.* 4. Vinum novum, amicus novus; Veteraſcet, & cum ſuavitate bibes illud; *Eccleſiaſtici cap.* 9. *num.* 15. Vinum, & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos; *Eccleſiaſtici cap.* 19. *num.* 2. Quam ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem; *Eccleſiaſtici cap.* 21. *num.* 22. Diligentes in vino noli provocare; multos enim exterminavit vinum; *Eccleſiaſtici cap.* 31. *num.* 30. Exultatio Animæ, & cordis vinum moderate potatum; *Eccleſiaſtici cap.* 31. *num.* 36. Sanitas eſt animæ, & corpori ſobrius potus; *Eccleſiaſtici cap.* 31. *num.* 37. Vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit; *Eccleſiaſtici cap.* 31. *num.* 38. Amaritudo animæ vinum multum potatum; *Eccleſiaſtici cap.* 32. *num.* 39. Vinum, & muſica lætificat cor; *Eccleſiaſtici cap.* 40. *num.* 20. Et vinum lætificat cor hominis; *Pſalm.* 103. *num.* 15. Hi quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrietate erraverunt; Sacerdos, & Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt a vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignoraverunt judicium; *Iſajæ cap.* 28. *num.* 7. Bonum eſt non bibere vinum; *Ad Romanos cap.* 14. *num.* 21. Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe . . . non vinolentum; 1. *ad Timoth. cap.* 3. *num.* 3. *&* *ad Titum cap.* 1. *num.* 7. Et Diaconos ſimiliter... non multo vino deditos; 1. *ad Timoth. cap.* 3. *num.* 8. Anus ſimiliter . . . non multo vino ſervientes; *ad Titum cap.* 2. *num.* 2. Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere, propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates; 1. *ad Timoth. cap.* 5. *num.* 23.

VIOLENTIA. Vide verb. *Conſervatores artic.* 2. *num.* 5. *&* 6.

V I R.

1 VIr extra Paradiſum fuit formatus, mulier vero intra Paradiſum. *Geneſ. cap.* 2. & *cap. Illud* 9. *diſt.* 40. ibi: *Illud autem animadverte, quod extra Paradiſum vir factus eſt: intra Paradiſum Mulier, ut advertas, quod non loci, non generis nobilitate, ſed virtute unuſquiſque gratiam comparat ſibi. Denique extra Paradiſum (hoc eſt in inferiore loco) vir factus, melior invenitur, & illa, quæ in meliori loco (hoc eſt in Paradiſo) facta eſt, inferior invenitur.*

2 Viri in principio Mundi acceperunt ſorores in Uxores; *c. Cum igitur* 1. *cauſ.* 35. *q.* 1.

3 Vir circa uxorem peccat graviter præſertim in octo caſibus. Primo, quando ſine juſta cauſa illam retrahit ab impletione, & obſervantia præceptorum, quæ obligant ſub mortali. Secundo, quando illi permittit peccare mortaliter, & non corrigit, cum debeat, & poſſit. Tertio, quando ante elapſum bimeſtre, vi ab invita uxore obtinet copulam. Quarto, quando ſine juſta cauſa denegat Uxori petenti debitum conjugale. Quinto, quando ex levi cauſa illam graviter percutit, & animo injurandi afficit verbis valde ignominioſis. Sexto quando diſſipat ejus dotem, & etiam ſuum patrimonium in ejus grave præjudicium, vel non laborat, cum laborare juxta ſuam conditionem poſſit, & alias ejus labor ad uxoris ſuſtentationem ſit neceſſarius. Septimo, ſi datam ei fidem Matrimonialem violet. Octavo, ſi eam aliquo morbo contagioſo per copulam ab ipſa invita extortam inficiat. *Sic Doctores communiter.*

4 Vir ab uxore, & e contrario uxor a viro ad maritale conſortium, ſeverioribus Canonum remediis cogi poteſt: *cap. Litteras* 13. *de reſtitut. ſpoliat. cap. Ex publico* 7. *de converſ. conjug. cap. Non eſt* 11. *de Sponſalib. & Matrimon. & cap. Pervenit* 5. *de conjugio Leproſor. & Sacr. Congr. Concil.* 10. *Septembr.* 1695, & Benedictus XIV. Conſtitut. incip. *Paſtor Bonus* §. 50.

5 Alia ad rem. Vide verb. *Adulterium*, verb. *Bona*, verb. *Conjuges*, verb. *Debitum conjugale*, verb. *Delectatio moroſa*; verb. *Divortium*, verb. *Dominium*, verb. *Dos*, verb. *Affinitas*, verb. *Impedimenta Matrimonii*, verb. *Luxuria*, verb. *Maritus*, verb. *Matrimonium*, verb. *Tactus*, verb. *Uxor*.

VER-

VIRGA PŒNITENTIARIORUM.

QUoad Virgam Pœnitentiariorum datur hic ad Litteram Conſultatio vigeſima ſecunda tomi primi D. Jacobi Pignatelli, ut ſequitur.

CONSULTATIO XXII.

An Canonicus Pœnitentiarius in Cathedrali Eccleſia uti poſſit virga, ſive ut ajunt, bacchetta?

1 NON poteſt. Quia eſt Præjudiciale Pœnitentiariis Eccleſiarum Patriarchalium Urbis, & novitatis introductivum. Quippe quælibet Cathedralis poterit ſibi tamquam licitum arrogare quod in ſimili Romæ geſtum fuerit. Non enim talis Canonicus Pœnitentiarius eſt Pœnitentiarius D. Papæ, ſed inſtitutus ad obſervationem Decreti Concilii Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. *de reformat.* Cum autem tenere virgam in manibus ſit ſignum ſupremæ auctoritatis, unde ſolus Summus Pœnitentiarius illam tenet, eoque præſente minores Pœnitentiarii virgam dimittunt; ideo concedi non debet cuicumque Pœnitentiario cujuslibet Eccleſiæ, ſed ſolum illis, qui immediate ſunt Pœnitentiarii Summi Pontificis.

2 Accedit reſolutio Sacræ Congregat. ſuper cauſa *Abulenſium anno* 1587. *die* 21. *Aprilis*. Quæſitum enim fuerat, an Canonicus Pœnitentiarius teneretur auſcultare Confeſſiones etiam non reſervatorum? An ſedere, & aſſiſtere in ſede determinata ſtatis temporibus, & horis ante, & poſt meridiem? An deberet tenere virgam in manu, ſicuti ſervatur in Patriarchalibus Urbis? Et reſponſum fuit affirmative ad duo priora quæſita, ad tertium autem, novas conſuetudines non eſſe inducendas. Idem quoque declaravit *Sacra Congregat. Epiſcop. & Regular. die* 16. *Maii* 1596. *in una Neapolitana* per hæc verba: *Che ſenza privilegio Apoſtolico non poſſono i Confeſſori tener in mano le bacchette, come fanno i Penitenzieri di Roma*.

3 Quare cum ſit contra uſum totius Eccleſiæ, nuſquam enim tales Pœnitentiarii virgam tenent, contra conſuetudinem & rationem permitti non debet, prout non permitti decrevit *Sacra Congreg. Concilii in una Romana Pœnitentiarii Lateranenſis die* 13. *Novembris* 1639. de qua teſtatur Dominicus Adolphinus Parochus S. Luciæ ad Apothecas, vir pius, & Eccleſiaſtica eruditione apprime imbutus.

Major Pœnitentiarius poteſt concedere Indulgentiam centum dierum omnibus Chriſtifidelibus, qui ipſi pœnitentiali Virga tangendos ſe ſubmiſerint. Innocent. XII. Conſtit. incip. *Romanus Pontifex*. 4

V I R T U S.

VIrtus generatim capta, eſt cujuſque rei vigor, bonaque diſpoſitio, quæ ſubjectum, cui ineſt, in ſuo genere bonum, perfectumque, ejuſque operationem aliquam excellentem reddit. Sic v. gr. oculi virtus, eſt bona ac perfecta videndi acies, equi virtus eſt facilitas, & promptitudo currendi, ac portandi, hominis virtus eſt bonus habitus, ex quo & bonus homo ipſe efficitur, & bonum ejus opus reddit; Unde Ariſtotel. 2. *Ethic. cap.* 9. definit: *Virtus eſt, quæ bonum facit habentem, & opus ejus bonum reddit*. 1

Virtus ſpecifice, & proprie capta, prout reperitur in ſola ſubſtantia intellectuali, & non in brutis, aut rebus inanimatis, eſt habitus perficiens ſubſtantiam intellectualem, & ad bonam rectamque operationem inclinans. *Sic in re Doctores communiter*. 2

Et hæc Virtus tripliciter dividitur, videlicet ex parte ſubjecti in virtutes intellectuales, & morales; ex parte cauſæ efficientis in infuſas, & acquiſitas, & ex parte objecti in Theologicas, & morales. *Ita Doctores communiter*. 3

Virtutes intellectuales ſunt illæ, quæ intellectum, in quo ſubjectantur, perficiunt in cognitione veri, & tales juxta Ariſtotelem 6. *Ethic. cap.* 3. ſunt quinque, nempe Intellectus, Scientia, Sapientia, Prudentia, & Ars, quibus addi poteſt Fides infuſa, & Theologica, quam Philoſophus ignoravit. Virtutes morales ſunt illæ, quæ hominis voluntatem, in qua ſubjectantur, perficiunt in affectione ad bonum honeſtum, & tales ſunt Prudentia, Juſtitia, Fortitudo, & Temperantia, ſub quibus aliæ continentur, vel ad illas reducuntur; Prudentia enim quamvis eſſentialiter ſit Virtus intellectualis, eſt tamen dux, & Regina omnium Virtutum moralium. Vide *infra num.* 96. 4 5

Vir-

Digitized by Google

6 Virtutes infuſæ, ſeu ſupernaturales ſunt illæ, quæ nequeunt per potentiam naturalem comparari, ſed ex natura ſua intrinſeca poſtulant infundi, ſicque nobis a Deo immediate infunduntur, ut ſunt habitus Fidei, Spei, & Caritatis, qui etiam parvulis in Sacramento Baptiſmi divinitus infunduntur, ex Conc. Tridentin. *ſeſſ. 6. cap. 7.* ibi: *In ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum, cui inſeritur, Fidem, Spem, & Caritatem.*

7 Virtutes acquiſitæ, ſeu naturales ſunt illæ, quæ ex natura ſua poſſunt phyſice acquiri ab ipſa potentia per frequentationem actuum, & de facto noſtris frequentatis actibus comparantur, & acquiruntur, ut ſunt habitus Humilitatis, Temperantiæ, Manſuetudinis, & hujuſmodi. Unde Philoſophi dicunt, quod *ex frequentatis actibus fit habitus.*

8 Virtutes Theologicæ, ac ſupernaturales ſunt illæ, quæ immediate, & principaliter verſantur circa Deum tamquam objectum *quod*, & formale, & tales ſunt Fides, Spes, & Caritas; Iſtæ enim ſolæ habent Deum pro objecto primario, quod creditur, quod ſperatur, quod diligitur; & etiam habent ipſum, ejuſque attributum pro objecto motivo, ſeu formali *quo*.

9 Virtutes morales, ac naturales ſunt illæ, quæ principaliter verſantur circa aliquod objectum creatum tamquam objectum formale, & terminativum quoad dirigendos mores, & moderandos affectus animi noſtri juxta dictamen rectæ rationis, & tales ſunt Prudentia, Juſtitia, Fortitudo, & Temperantia, ſub quibus reliquæ omnes virtutes morales, vel tamquam *partes ſubjectivæ*, vel *potentiales*, & *integrales* comprehenduntur.

10 Unde Virtus Theologica ut ſic recte deſcribitur, quod *ſit habitus ſupernaturalis a Deo infuſus elevans animam, ut immediate feratur in Deum tamquam objectum. Ita in re communis Doctorum.*

11 Et Virtus moralis ut ſic recte definitur, quod *ſit Habitus electivus in Mediocritate conſiſtens, quo ad nos determinata ratione, prout ſapiens definierit.* Ita Ariſtoteles 2. *Ethic. cap. 6.* Scotus *in 3. diſt. 36. quæſt. unic. §. Dicitur*, & alii communiter. Ubi per ly *Habitum electivum* intelligitur Habitus voluntatis, cum ipſa voluntas ſoleat appellari Potentia electiva, & per ly *In mediocritate conſiſtens &c.* intelligitur, quod ad rationem Virtutis requiritur Mediocritas a recta ratione prudentis præfinita.

12 Hinc currit illud vulgatum, quod *Virtus in medio conſiſtit; Vitia autem ad extrema tendunt.*

13 Vitium enim, prout opponitur Virtuti, eſt Habitus electivus a Mediocritate declinans, ſive eſt habitus inclinans in actus contra præſcriptum rectæ rationis: Sicut enim Virtus reddit habentem bonum, & ejus opus bonum, ita e contra Vitium reddit habentem malum, & ejus opus malum. Vide *infra num. 93. & ſeq.*

14 Tunc autem formaliter, & ſecundum ſe *Virtus in medio conſiſtit, & vitia ad extrema tendunt*; quando ipſemet habitus inter duos extremos habitus vitioſos ſibi oppoſitos verſatur. Sic Liberalitas mediat inter Avaritiam, & Prodigalitatem, nam quodlibet horum vitiorum extreme opponitur Liberalitati; Avaritia quidem per defectum, ſumptus etiam neceſſarios non faciendo; Prodigalitas vero per exceſſum, expendendo bona ſua in ſumptus non neceſſarios; Unde, ut vides, Vitia ad extrema tendunt, nempe ad exceſſum, & defectum; Virtus vero amat, & conſectatur id, quod inter utrumque dictum extremum medium eſt, ſive mediocre. Sit aliud exemplum. Qui facile omnia metuit ubi, & quando non oportet, nihilque aggredi audet, is per defectum eſt vitioſus *Timidus*; Qui vero omnia aggredi audet, etiam ubi, & quando non oportet, nihilque timet, is per exceſſum eſt vitioſus *Audax*; Inter ipſos autem extreme oppoſitos vitioſus mediat virtuoſus *Fortis*, declinans ab utroque extremo, & medium tenens, metuendo ſcilicet, & non metuendo, aggrediendo aliquid, & non aggrediendo, ubi, & quando oportet ſecundum rectam rationem; Et ſic de aliis.

15 Virtutes quoque Theologicæ ex parte actus, ſeu exercitii earum conſiſtunt in medio; In exercitio enim ipſarum poteſt dari tum exceſſus, tum defectus. Exceſſus quidem in Fide credendo aliquid Deo convenire, quod non convenit. In Spe ſperando, ſeu potius præſumendo Beatitudinem conſequi ſine meritis, aut ex propriis viribus. In Caritate diligendo Deum actione indebita, prout fieret, ſe ipſum ob amorem Dei putativum interficiendo, aut eidem immolando filium ſuum. Defectus autem in ipſis dari poteſt, & de facto datur, non credendo, ſperando, vel diligendo prout debet tempore urgentis præcepti, ſed diſcredendo pertinaciter, deſperando, Deum odio habendo; Unde ille vere Virtutibus Teologicis eſt inſtitutus, atque ornatus, qui prout debet, credit, ſperat, & diligit declinando ab utroque dicto extremo exceſſus,

& de-

Digitized by Google

& defectus, juxta illud *Iſaja* 38. *Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram* (ſcilicet per exceſſum) *neque ad ſiniſtram*, (videlicet per defectum.)

16 Virtutes Theologicæ ſunt tantum tres, nempe Fides, Spes, & Caritas. *Communis*, & habetur clare ex Apoſtolo 1. *ad Corinth. cap.* 13. ubi has tres ſolum enumerat. *Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas, tria hæc*; & ex Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. ubi ſolum has tres enumerat: *In ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum, cui inſeritur, Fidem, Spem, & Caritatem.*

17 Virtutes Theologicæ ſunt perfectiores omnibus Virtutibus moralibus; Virtutes enim Theologicæ perfectius habent objectum, nempe ipſummet Deum, cum ordinentur ad Deum immediate, ad differentiam Virtutum Moralium, quæ ad Deum ordinantur tantum mediate. *Communis*.

18 Major, & perfectior inter ipſas Virtutes Theologicas eſt Caritas; Ipſa enim perfectius nos conjungit cum Deo, quam Fides, & Spes. Unde Apoſtol. 1. *ad Corinth. cap.* 13. expreſſe dicit: *Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas, tria hæc, major autem horum eſt Caritas.*

19 Omnes tres Virtutes Theologicæ ſunt adultis neceſſariæ ad ſalutem; Non poſſunt enim ſalvari adulti, niſi credant, ſperent, & diligant; actus autem credendi, ſperandi, & diligendi ex Dei ordinatione ab eorum habitibus procedunt, adeoque &c. Unde Scotus *in* 3. *diſt.* 34. *num.* 6. expreſſe dicit: *Fide tenemus tres Virtutes Theologicas eſſe neceſſarias perficientes immediate animam reſpectu objecti increati.* Et Sanct. Auguſt. *ſerm.* 53. *de tempore*, ſic habet: *Tria quadam propoſuit animæ noſtræ neceſſaria Beatus, & egregius gentium Doctor dicens: Nunc autem manent Fides, Spes, Caritas*; Unde Alexander VII. die 24. Septembris 1665. merito damnavit ſequentem propoſitionem primam in ordine: *Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinentium.*

20 Quo ad ea, quæ concernunt Fidem. Vide vero. *Fides per tot.*

21 Spes eſt Virtus Theologica Divinitus infuſa, qua ex liberali Dei promiſſione fiducialiter deſideramus nobis bonum infinitum per Dei auxilia, & merita noſtra obtinendum. Ita deſumitur ex Scoto *in* 3. *diſt.* 26. *quæſt. unic. num.* 10.

Spes eſt actus voluntatis idem cum deſi- 22
derio. Scotus *loc. cit. num.* 19. Scotiſtæ, & alii. Sperare enim quantum ad præſens idem eſt, ac deſiderare, quia ſpes fertur in bonum abſens ut poſſidendum; actus autem ille, quo bonum abſens ut poſſidendum appetitur, eſt deſiderium, adeoque ſpes eſt actus voluntatis idem cum deſiderio.

Spes diſtinguitur realiter a Fide, & Cari- 23
tate. Sanct. Thomas 2. 2. *quæſt.* 17. *art.* 6. Scotus *loc. cit. num.* 17. & alii paſſim; Et ratio eſt, quia ubi ſunt diſtincti actus, & diſtincta objecta formalia, ibi ſunt diſtincti realiter habitus. Fidei autem, Spei, & Caritatis diverſi ſunt actus, cum actus Fidei ſit credere, actus Spei deſiderare, & actus Caritatis diligere; Item diſtincta ſunt objecta formalia, cum objectum formale Fidei ſit Deus ut verax, Spei ſit Deus ut nobis bonus, & promiſſus, & Caritatis ſit Deus ut bonus in ſe, adeoque &c. Tum quia ſperare idem eſt ac deſiderare: deſiderare autem eſt actus voluntatis, & credere eſt actus intellectus, adeoque Spes diſtinguitur realiter a Fide; Item diſtinguitur realiter a Caritate, quia Caritas eſt amor amicitiæ, quo Deus diligitur propter ſeipſum. Spes vero eſt amor concupiſcentiæ, quo Deus diligitur propter nos, ſeu ut bonus nobis, adeoque &c.

Objectum materiale primarium Spei eſt Deus 24
poſſidendus. *Eſt in re Communis.* Et ratio eſt clara, quia objectum materiale primarium Spei noſtræ eſt illud, quod expectamus in Cœlis; Non expectamus autem Deum tantum, ſed Deum in Cœlis poſſidere, adeoque objectum materiale primarium Spei eſt Deus poſſidendus.

Objectum autem materiale ſecundarium Spei 25
ſunt omnia bona, & auxilia ad Beatitudinem, ſeu Dei poſſeſſionem conſequendam neceſſaria. *Eſt in re Communis*; Et ratio eſt evidens, quia qui vult finem, vult & media neceſſaria ad ipſum conſequendum, adeoque, qui ſperat Deum in æterna Gloria beatifice poſſidendum, ſperat etiam media neceſſaria ad ipſum attingendum, ſeu conſequendum, uti ſunt omnia bona, & Dei auxilia ad obtinendam remiſſionem peccatorum, ad meritorie operandum, & ad finaliter in gratia ſanctificante perſeverandum,

Objectum formale Spei eſt Deus, quatenus 26
eſt nobis bonus. Sic deſumitur ex Scoto *in* 3. *diſt.* 26. *quæſt. unica*, & tenent Herincx *diſp.* 10. *de Spe quæſt.* 1. *n.* 11. Reiffenſtuel *Theolog. moral. diſt.* 5. *q.* 1. *concluſ.* 4. *num.* 6. Tannerus

Digitized by Google

nerus *tom.* 4. *diſput.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 14. citans S. Thomam, Suarez, & alios, Sanig. *tom.* 4. *diſt.* 4. *quæſt.* 1. & alii plores contra alios. Er ratio noſtra eſt, quia illud eſt objectum formale Spei, quod proprie movet ad appetitum, ſeu deſideriom objecti materialis; Talis autem ratio motiva eſt bonitas Dei reſpectiva nobis, ſeo Deus ut eſt bonus nobis, ſeu nobis commodum affert; Volunras enim noſtra nihil appetit, niſi ſub ratione boni, adeoque &c.

27 Spes reperitur in Viatoribus, non tamen in omnibus. *Communis*; Et quidem prima pars patet ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. ubi expreſſe docet, in juſtificatione infundi Fidem, Spem, & Caritatem. Vide *ſupra num.* 6. & 16. ubi afferontur verba præciſa Concilii; Et ſeconda pars patet de Judæis, Turcis, aliiſque Infidelibus, & Hæreticis, qui non habent Spem Theologicam, & ſupernaturalem, quia, cum carent Fide ſupernaturali, quæ eſt baſis, & fundamentom Spei, carere debent etiam Spe ſupernaturali; Unde ſi vitam æternam ſperent, id faciunt Spe naturali, & acquiſita, ſicuti Fide naturali, & humana credunt aliquos Fidei articulos; Item patet de peccatoribus illis, qoi deſperant de ſua ſalute, iſti enim Spem amiſerunt. Nam ſicut Habitus Fidei deperditur per quemlibet actum infidelitatis, ita habitus Spei etiam deperditur per quemlibet actom deſperationis de ſalute, vel mediis ad ſalutem.

28 Spes remanet in Animabus Purgatorii. *Communis inter Catholicos*; Et ratio eſt, quia ipſæ Animæ vere expectant Beatitudinem, quam cognoſcunt obſcuram, futuram, abſentem, & arduam, otpote acquirendam per pœnas, quas patiuntur, non quidem merendo per illas, ſed ſatisfacieodo.

29 Spes nullatenus eſt in damnatis. *Communiſſima*, textu expreſſo in illo Proverb. 11. *Mortuo homine impio, nulla eris ultra Spes*; Tum qoia in damnatis viget perpetua deſperatio, quæ eſt totalirer oppoſita Spei.

30 Spes non remaner in Beatis. *Communis*; Et clare habetur *ad Romanos* 8. ibi; *Spes, quæ videtur, non eſt Spes, nam quod videt quis, quid ſperat?* Atqoi Beati Deum vident, eoque perfecte fruuntur, ergo amplius illum non ſperant.

31 Virtoti Spei opponuntur duo præcipua vitia, deſperatio ſcilicet, & Præſumptio. Deſperatio ei opponitur per defectum, ut cum quis deſperat ſeſe remiſſionem peccatorum ſuorum, & Beatitudinem æternam conſecuturum, atque ideo ab ejus procuratione ob impoſſibilitatem, vel nimiam difficoltatem mediorom apprehenſam omnino deſiſtit. Præſumptio autem ei opponitur per exceſſum, ut com quis præſumit ſe Divinam Gratiam, & æternam Gloriam ex ſe ipſo, & propriis viribus conſequi poſſe, ſeu e contra præſumit ſe ſola Dei Miſericordia, ac liberalitate, & Chriſti meritis abſque propria cooperatione per bona opera æternam Beatitodinem conſecoturum. *Sic Doctores Communiter.*

Unde Deſperatio definitur, quod ſit voluntaria, & deliberata abjectio omnis Spei conſequendi Beatitudinem, vel media ad illam conducentia ex opinione impoſſibilitatis, aut nimiæ arduitatis. *Eſt in re Communis.* 32

Er Præſumptio definitur, quod ſit temeraria Spes hominis ſibi, aut Deo innixi conſequendi Gratiam, & Gloriam æternam abſque mediis a Deo ordinatis. *Eſt etiam in re Communis.* 33

Caritas eſt Virtus Theologica divinitus infuſa, qua diligitur Deus propter ſe ſuper omnia, & proximus propter Deum, *Communis*. 34
Unde ex eodem morivo diligitur proximus Caritate Theologica, ac diligitur ipſe Deus, & conſequenter eſt unus, & idem habitus Caritatis inclinans ad diligendum Deum & proximom propter Deum; Ubi enim onicum eſt operandi motivom, ibi ſufficit unus habitus. Hinc S. Auguſtinus *de Trinitate lib.* 8. *cap.* 8. *in fine*, ſic expreſſe dicit: *Ex una, eademque Caritate Deum, proximumque diligimus, ſed Deum propter Deum, & proximum propter Deum*: & ideo Scotus *diſt.* 8. *n.* 8. concludit, quod *ratio bonitatis proximi non eſt ratio terminans actum*, nempe Caritatis. 35

Unde objectum materiale primarium Caritatis eſt Deus, objectum vero ſecundarium eſt proximos noſter. *Communis*. Objectum autem formale, ſeu motivum Caritatis Dei eſt ipſamet Dei bonitas abſoluta, qua in ſe infinite bonus eſt in omni genere entis, & perfectionis; *Sic in re Communis Doctorum*. Et ratio eſt, quia illud eſt objectum formale Caritatis, quod eſt objectum Beatitudinis; Atqui Deus, ot abſolute bonus, in omni genere entis, & perfectionis eſt objectum Beatitudinis, cum ut ſic ſit maxime ſatiativus, ergo, &c. 36 37

Caritas Theologica diſtinguitur realiter a Fide, & Spe. *Communis*, cum Scoto *in* 3. *diſt.* 27. *num.* 2. ubi ſic expreſſe habet. *Hæc Virtus diſtincta eſt a Fide, quia actus ejus non eſt credere, ſimiliter a Spe, quia actus ejus non eſt con-* 38

Digitized by Google

eſt concupiſcere bonum amanti in quantum eſt commodum amantis, ſed tendere in objectum ſecundum ſe, etiamſi per impoſſibile circumſcriberetur ab eo commoditas in amante. Et ratio patet ex dictis *ſupra n.* 23.

39 Caritas in Patria, ſeu in ſtatu Gloriæ Cœleſtis remanet in Beatis. *Communis, ac certa* per illud 1. *ad Corinth.* 13. *Caritas numquam excidit*, excideret autem Caritas, ſi non remaneret in Beatis; Immo Sancti in Cœlis longe perfectius diligunt Deum, quam Juſti in hoc Mundo.

40 Datur præceptum verum, & ſpeciale diligendi Deum etiam actu interno. *Communis*, text. expreſſo *Deuteronomii* 6. ibi: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua; & ex tota fortitudine tua*: Quod idem repetit Chriſtus *Matth.* 22. addens: *Hoc eſt primum, & maximum mandatum*. Et ne quis dubitet de hac obligatione ſub mortali, clamat Joann. Apoſtol. *Epiſt.* 1. *cap.* 3. *Qui non diligit, manet in morte*. Unde Alexander VII. *die* 24. *Sept.* 1665. merito damnavit ſequentem propoſitionem primam in ordine: *Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum Divinorum ad ea virtutes pertinentium*.

41 Deus ex præcepto diligendus eſt ſuper omnia ſaltem appretiative, non vero intenſive. *Eſt Communis*, quoad primam partem, & *Communior* quoad ſecundam. Ut facilius tamen hæc percipiatur concluſio, advertendum eſt cum Scoto *in* 3. *diſt.* 27. *quæſt. unica*, §. *Quantum ad illum*, & aliis pluribus, quod Deus poteſt ſuper omnia diligi dupliciter, ſcilicet appretiative, & intenſive: Tunc Deus diligitur ſuper omnia *appretiative*, ſeu æſtimative, aut prælative, quando pluris eum facimus, quam omnes creaturas, ita ut parati ſimus potius omnia perdere, immo & vitam propriam, quam Deum offendere, ſicque Deum omnibus Creaturis præferre, & nullius timore, aut amore ab ejus amicitia, ſeu Caritate ſeparari, juxta illud Apoſtoli *ad Rom.* 8. *num.* 38. ibi: *Neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque Creatura*

42 *alia poterit nos ſeparare a Caritate Dei*. Tunc autem diligitur Deus ſuper omnia *intenſive*, quando actu majori, ſeu conatu intenſiori, & vehementiori, aut teneriori, ac ferventiori affectu Deum præ alio diligimus; Hac igitur terminorum explicatione præmiſſa.

Probatur concluſio quoad primam partem 43
ex Sacra Scriptura. *Matthæi enim* 10. Chriſtus ait: *Qui amat Patrem, aut Matrem pluſquam me, non eſt me dignus*. Et *Lucæ* 14. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem, & Uxorem, & Filios, adhuc autem & Animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus*: ergo ſi Patri, & Matri, Uxori, filiis, & etiam nobis ipſis debemus Deum præferre, a fortiori debemus ipſum præferre ceteris creaturis: Accedit ratio, quia cum Deus ſit abſolute, & ſimpliciter ſuper omnia bonus, etiam abſolute, & ſimpliciter eſt ſuper omnia *appretiative*, ſeu æſtimative, vel prælative diligendus.

Probatur quoad ſecundam partem, nempe 44
quod Deus non ſit ex præcepto diligendus ſuper omnia *intenſive*. Et ratio eſt, quia pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente &c. ſufficit, quod eum diligamus ſuper omnia *appretiative*, æſtimative, ſeu prælative, ita ut eum præferamus in appretiatione, & æſtimatione omnibus creaturis, & nobis ipſis, & nullius creaturæ amore, vel timore velimus ejus præcepta tranſgredi: nam, ut habetur ex *Epiſt.*, 1. *S. Joannis cap.* 2. *Qui ſervat verbum ejus vere in hoc Caritas Dei perfecta eſt*; ſi ergo, qui obſervat Dei mandata, habet vere caritatem Dei perfectam, *Vere in hoc Caritas Dei perfecta eſt*, ſtat clarum, quod pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde &c. ſufficit, quod eum diligamus ſuper omnia *appretiative*, ejus præcepta plena obſervando præferenter ad amorem, vel timorem cujuſcumque creaturæ, ita ut nullius amore, vel timore ea unquam tranſgrediamur: Unde etiam ipſemet Chriſtus Dominus ſolum propoſuit hanc præceptorum obſervantiam, tamquam verum ſignum dilectionis ex affectu Caritatis. *Joan.* 14. *num.* 23. ibi: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*; adeoque &c.

Tum quia ſi pro adimplendo præcepto di- 45
ligendi Deum ex toto corde &c. deberetur diligi Deus ſuper omnia *intenſive*, ſequeretur, quod unus juſtus non poſſet intenſius amare Deum, quam alius; & quod nec etiam amor requiſitus pro adimplendo præcepto diligendi Deum poſſet ullatenus augeri, quod nullimode eſt dicendum, adeoque non requiritur neceſſario amor *intenſivus*, ſed ſufficit *appretiativus*.

Tum etiam quia homines naturali inclina- 46
tione

Digitized by Google

tione ferventiori affectu feruntur in ſenſibilia, & præſentia, quam in inſenſibilia, & abſentia; Unde fit, ut licite quis revera amet Deum ſuper omnia *appretiative*, & tamen naturali virtute feratur intenſiori affectu in aliquam creaturam abſque offenſa Dei, interim paratus & reſolutus, ut ſi neceſſe eſſet, aut Deum offendere, aut illam creaturam amittere, omnino illam creaturam potius amitteret, quam Deum offenderet. Et de facto, ſicuti experientia conſtat, quod non ſemel aliquis catulum v. gr. aut aliam creaturam ferventius ac tenerius amet, quam proprium filium, non tamen firmius, aut magis æſtimative, quod inde cognoſcitur, quia ſi vel catulum, vel filium amittere deberet, utique potius catulum, quam filium perdere vellet; ita etiam fieri poteſt, ut aliquis ſine culpa intenſius, ac tenerius amet Uxorem, Filium, aut Amicum, quam ipſum Deum, non tamen firmius, & magis æſtimative, ſi interim animo paratus ſit, & reſolutus potius Uxorem, Filium, aut Amicum deſerere, quam Deum offendere: Unde quod *Matth.* 10. Chriſtus Dominus dicit: *Qui amat Patrem, vel Matrem plusquam me, non eſt me dignus*, intelligi debet ſecundum majorem appretiationem, ſeu æſtimationem, & non ſecundum majorem intenſionem, juxta communem Doctorum interpretationem, teſte Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *in* 1. *præcept. Decalog. cap.* 5. *ſect.* 2. *num.* 29. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 4. *n.* 3. ubi refert hanc noſtram ſententiam ex communi doceri a Navarro, Suarez, Gabriele, Toleto, Valentia, & Sanchez, & tenent S. Bonaventura *diſt.* 27. *art.* 2. *quæſt.* 6. Sporer *loc. cit.* Boyvin. *tom.* 4. *diſp.* 3. *de Caritate quæſt.* 1. *verſ. Dicitur* 3. Felix Poteſtas *tom.* 1. *par.* 2. *num.* 286. ubi dicit, quod amor appretiativus eſt perfectior intenſivo, Reiffenſtuel *Theol. mor. tract.* 46. *diſt.* 6. *qu.* 1. *num.* 7. aliique plures Scotiſtæ, & Fraſſen *de Virtutibus Theologicis tract.* 2. *diſp.* 3. *quæſt.* 3. *concluſ.* 2. citans Scotum *in* 3. *diſt.* 27. *num.* 17. quamvis ab aliis citetur, & revera teneatur pro ſententia contraria per hæc ſua verba *loc. citat. num.* 17. ibi: *Sicut enim teneor diligere Deum ſuper omnia alia extenſive, ita etiam majori affectu, quam aliquid aliud*, quæ verba non parum urgent.

47 Præceptum diligendi Deum, prout eſt negativum, ne videlicet Deum odio habeamus, aut aliquid agamus, quod ejus dilectioni, & amicitiæ ſit contrarium, obligat ſemper. *Communiſſima.*

Præceptum autem affirmativum de Deo ſu- 48
per omnia diligendo obligat ſolum certis temporibus. *Communis*. Et hæc tempora quatuor 49
potiſſimum a Doctoribus ſolent aſſignari. Primo, circa initium uſus rationis. Secundo, cum urgente gravi tentatione, periculum impendet homini, ne in odium Dei labatur, niſi ad Deum per actum dilectionis convertatur. Tertio, ſepius in vitæ decurſu, ita ut non multo tempore differatur actus dilectionis Dei. Quarto, circa articulum mortis, & quoties tenetur quis elicere actum Contritionis, v. gr. moriturus, & Sacrificaturus, ſi conſcius peccati mortalis non habet copiam Confeſſarii: Contritio enim includit neceſſario dilectionem Dei ſuper omnia.

50 Unde quoad hoc ſemper præ oculis habendæ ſunt, & evitandæ tres ſequentes propoſitiones merito damnatæ ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1670. Prima, quinta in ordine, eſt, ut ſequitur: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantum in vita eliceret? condemnare non audemus*. Secunda, ſexta in ordine: *Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigoroſe quinquenniis per ſe obligare præceptum Caritatis erga Deum*. Tertia, ſeptima in ordine: *Tunc ſolum obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſimus.*

Ultra Deum ſuper omnia tenemur ex præ- 51
cepto Caritatis diligere proximum ſicut noſmetipſos. *Communis*, præcepto expreſſo *Matthæi* 22. *num.* 39. ibi: *Diliges proximum tuum, ſicut teipſum*; & *Joann.* 13. ibi: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*. & *Epiſt.* 1. *Joann. cap.* 4. ibi: *Mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & Fratrem ſuum*. Unde Innocent. XI. *die* 2. *Mart.* 1676. 52
merito damnavit duas ſequentes propoſitiones. Prima, in ordine decima, eſt, ut ſequitur: *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali*. Secunda, in ordine undecima: *Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.*

53 Item ex ſpeciali præcepto Caritatis tenemur diligere inimicos. *Communis*. Sic enim expreſſe præcipit Chriſtus *Matthæi* 5 ibi: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros*. Quod præcipit ſub peccato gravi; *Matth.* 18. *n.* 35. habetur, quod nec Pater Cœleſtis dimittet nobis peccata, niſi prius dimiſerimus Fratri noſtro de cordibus noſtris, ibi: *Sic & Pater meus Cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque Fratri ſuo de cordibus veſtris*, & *Marci* 11. *num.* 26. ibi: *Quod ſi vos non di-*

Digitized by Google

miſeritis, nec Pater veſter, qui in Cœlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra, & idem habetur *Matthæi 6. num.* 15.

54 Inimicis tenemur ex præcepto Caritatis exhibere communia, & generalia ſigna dilectionis communiter omnibus aliis ejuſdem ſtatus, conditionis, ac qualitatis præſtari ſolita. *Communis*. Unde tenemur inimicum ſalutantem reſalutare, interroganti reſpondere, emere volenti vendere, in communibus orationibus, & eleemoſynis eum includere, communia officia, vel obſequia, quæ omnibus paſſim in Communitate, Civitate, Collegio, Monaſterio, vel Domo aliqua exhiberi ſolent, etiam ipſi præſtare, idque ſub gravi, vel levi peccato, prout attenta Perſonarum, locorum, aut aliarum circumſtantiarum conditione gravis, aut levis reputabitur contemptus. Et ratio eſt; quia talis excluſio a dictis, aliiſque communibus dilectionis ſignis vindictam indicat, quæ privatis Perſonis interdicta eſt, juxta illud *Levitici 19. Non quæres ultionem; neque eris memor injuriæ Civium tuorum*. Et ad *Romanos cap. 12. num. 19. Mihi vindicta. Ego retribuam, dicit Dominus*. Et idem *ad Hebræos cap. 10. num.* 30.

55 Excipiendi ſunt tamen caſus, in quibus Caritas, vel Juſtitia aliud prudenter ſuadent, aut rationabilis cauſa excuſat; Caritas enim erga ipſummet inimicum non ſemel prudenter ſuadet negare inimico ſigna communis dilectionis, ſeu Caritatis, videlicet ſalutationes, reſponſiones, allocutiones, & hujuſmodi, vel quia ſic ſperatur emendandus, errorem ſuum agniturus, & correcturus, vel quia timetur ex his ſignis deterior futurus, injuriam illatam parvipenſurus, & facilius denuo illaturus, aut talia ſigna Caritatis ſibi in deſpectum fieri, aut aliter in malum ſenſum interpretaturus; Item etiam Caritas erga ſeipſum interdum prudenter ſuadet negare inimico dicta ſigna, & evitare ejus conſortium, colloquium, familiaritatem, & hujuſmodi, ne inde nova jurgia inſurgant, vetera odia reaccendantur, & graviora mala oriantur, eo quod ſit naturæ rixoſæ, & hujuſmodi. Vide tamen *Notas Rom. Theologi* ad calcem Articuli.

56 Juſtitia aliquando prudenter ſuadet inimico reo ſubtrahere communia ſigna dilectionis, ſeu Caritatis, ut ſæpe ſæpius experientia demonſtrat in Parentibus, Prælatis, ac Superioribus, qui filios, & ſubditos in ſe peccantes a communibus beneficiis, vel amoris indiciis licite, imo & meritorie excludunt correctionis gratia, ut ſic errorem ſuum agnoſcant, & emendentur, & de cetero caveant. Sic in dies videmus Parentes, & conſanguineos e ſuis domibus ejicere, nec ad aſpectum, colloquium, convivium, aut conſortium admittere velle Filium, vel Conſanguineum, qui Matrimonium indignum contra eorum voluntatem contraxerit, aut alias crimine alicujus infamiæ commiſſo familiam gravi dedecore affecerit; Et tales Parentes, & Conſanguinei, ſi non ex animi odio, ſed ſolum ob dicti Filii, vel ſimilis Filiæ delinquentis correctionem, familiæ honorem, ac aliorum majorem cautelam procurandam ad id procedant; & non in perpetuum reconciliationem denegent, ſed ſolum ad tempus differant, quouſque videbitur expedire ad eorum punitionem, & emendationem, & alios bonos intentos fines conſequendos, non peccant, nec ſunt a Confeſſariis, vel Parochis abſolutione Sacramentali, & Sacra Communione privandi. Sic Layman *Theolog. moral. lib. 2. tract. 3. cap. 4. num.* 4. Sporer *tom. 1. tract. 2. in 1. præcep. Decalog. cap. 6. ſect. 2. num.* 22. & alii.

57 Rationabilis cauſa excuſat pluries ab obligatione præſtandi inimico communia ſigna Caritatis; Et ſignanter ſi Pater, vel Mater vitet aſpectum, & conſortium occiſoris proprii Filii, non ratione odii, ſed ne dolorem renovet cum memoria occiſi Filii: Item ſi quis ſine gravi incommodo ſui honoris non poſſit inimicum ſalutare; Item ſi quis prævideat inimicum exinde evaſurum audaciorem, & ſibi notabile damnum eſſe obventurum. Item ſi quis ob gravem receptam injurioſam infamiam præſtando ſic graviter injurianti, & offendenti communia ſigna Caritatis, & dilectionis, eſſet multis argumento ipſum parvi æſtimaſſe tam acerbam injuriam; Item ſi quis ſit moraliter certus ſuum inimicum non eſſe reſalutaturum, & correſponſurum, & ſic de aliis ſimilibus.

58 Specialia ſigna dilectionis per ſe loquendo non tenemur præſtare inimicis ex præcepto Caritatis, ſed ſolum ex conſilio. *Communis*. Unde non tenemur inimicos ægrotos inviſere, mæſtos conſolari, egentibus ſuccurrere, pecunias mutuare, hoſpitio, vel convivio excipere, ad familiare colloquium admittere, obviam factos ſalutare, & hujuſmodi; ut tradunt communiter Doctores.

59 Dicitur autem notanter *Per ſe loquendo*, quia ob varias accidentarias circumſtantias ſæpius obligamur inimicis exhibere ſigna aliqua vel beneficia ſpecialia Caritatis. Et ſignan-

gnan-

Digitized by Google

gnanter ob evitandum ſcandalum, utpote ſi negando inimico ſigna dilectionis ſpecialia, quæ antea quis eis exhibere ſolitus erat; majus in ſe hominis odium, vel inimicitiam concitet, vel alios id advertentes ſcandalizet; Item quando exhibitione hujuſmodi ſigni, vel beneficii ſpecialis Caritatis animum inimici ſibi, ac principaliter Deo facilius reconciliandum quis ſperat, vel alias ſalutem ſpiritualem inimici proventuram; Item quando inimicus eſt in extrema, vel gravi neceſſitate conſtitutus, tunc ſpecialia beneficia Caritatis ſunt ei exhibenda juxta exigentiam neceſſitatis, ut habetur *Proverbior. cap.* 25. & *ad Romanos cap.* 12. *num.* 29. ibi: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitiverit, potum da illi.* Item præſtanda, & exhibenda ſunt inimico ſpecialia ſigna dilectionis, quando circumſtantiæ ſunt tales, ut eorum omiſſio ſit clarum ſignum odii interni, & ſic de aliis ſimilibus.

60 Quæ ex caritate diligenda ſunt, non ſunt omnia æqualiter diligenda, ſed inter ipſa ſervandus eſt debitus ordo caritatis, juxta illud *Cantic.* 2. *Ordinavit in me Caritatem*; Unde debet quiſque primo diligere Deum ſuper omnia; Secundo, ſe ipſum ſecundum bona ſpiritualia. Tertio, proximum ſecundum eadem bona ſpiritualia. Quarto, ſeipſum quoad bona corporalia. Quinto, proximum quoad eadem bona corporalia. Sexto, ſe ipſum quoad bona temporalia externa, & Septimo, proximum quoad eadem bona temporalia externa. *Communis.*

61 Hinc poſt Deum tenetur quiſque ceteris paribus magis diligere animam ſuam, quam animam proximi. Et ratio eſt clara, quia, ut dicit Scotus *in* 3. *diſt.* 29. *num.* 1. Menſura eſt perfectior menſurato, ſed dilectio ſui eſt menſura dilectionis proximi, ut patet ex *Matthæi* 22. ibi: *Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum*, ergo &c.

62 Tenetur autem quiſque magis diligere animam proximi, quam proprium corpus. Unde proximo verſanti in extrema, & moraliter inſuperabili neceſſitate ſpirituali, ſuccurrendum eſt cum certo periculo propriæ vitæ; Dummodo adſit ſpes æque certa eum juvandi, & nullum gravius damnum inde ſecuturum timeatur. *Communiſſima*, cum S. Auguſtino *lib.* 2. *de Doctrina Chriſtiana cap.* 27. S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 26. *art.* 5. teſte Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in IV. præcept. Decalog. c.* 6. *num.* 125. Et hoc habetur ex verbis Chriſti *Joan.* 15. ibi: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.* Chriſtus autem: ita nos dilexit, ut tradiderit ſuum corpus pro animabus noſtris. *Tradidit ſemetipſum pro nobis*, ut ſcribit Apoſtolus *ad Epheſ.* 5. & ut docet Joannes Apoſtolus *Epiſt.* 1. *cap.* 3. *In hoc cognovimus Caritatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit*, unde ſubjungit: *Et nos debemus pro fratribus animas ponere* Hinc S. Auguſtin. *lib. de mendacio cap.* 6. expreſſe dicit: *Temporalem vitam ſuam pro æterna vita proximi non dubitabit Chriſtianus amittere: Unde tenetur quis baptizare infantem, & abſolvere peccatorem, etiam cum periculo propriæ vitæ, ſi certo ſciat non poſſe alia via ſalvari, & aliunde non immineat ipſi periculum damni propriè ſpiritualis.*

Dicitur autem notanter: *Dummodo adſit ſpes* 63
æque certa eum juvandi, & nullum gravius damnum inde ſecuturum timeatur; quia non tenetur quis ſuccurrere in tali neceſſitate proximo, ſi ſpes nulla, vel incerta ſit eum juvandi, aut ſi aliud gravius damnum inde ſecuturum timeatur, ut ſi tempore peſtis, & perſecutionis infidelium non adſit niſi unus Sacerdos, non tenetur ipſe pro animo tantum ſalute vitam ſuam exponere, cum ſic periclitaretur ſalus totius communitatis; Item ſi quis reperiatur in peccato mortali, nec poſſit commode ſibi procurare ſtatum gratiæ, non tenetur pro tunc vitam ſuam exponere pro ſalute ſpirituali proximi, cum ſic exponeret morti nedum ſuum corpus, ſed etiam propriam animam, quum ex dictis *ſupra num.* 61. tenetur quiſque magis diligere propriam, quam proximi animam.

Propriam vitam pro aliena vita exponere 64
ordinarie non eſt licitum. S. Auguſtinus *lib. de mendacio ad Conſentium cap.* 6. ubi ſic ait: *Si quis pro alterius temporali vita ſuam ipſam temporalem perdit, non eſt jam diligere illum, ſicuti ſeipſum, ſed plusquam ſeipſum, quod ſanæ doctrinæ regulam excedit.* Layman *loc. cit. cap.* 3. *num.* 4. Sporer *loc. cit. num.* 132. dicens eſſe communem recentiorum contra Arragonium, Victoriam, Valentiam, Molinam, & alios citatos, & ſecutos a Leſſio *lib.* 2. *de Juſtitia cap.* 9. *num.* 29. *& ſeq.* volentes licitum eſſe, atque laudabile vitam ſuam corporalem exponere pro ſervanda vita corporali amici, quia honeſtas Virtutis amicitiæ majus bonum eſt, quam vita propria corporalis. Et ratio noſtræ concluſionis eſt, quia, ſi Virtus Caritatis, & ordo rectæ dilectionis præcipit, ut propriam quiſque vitam præferat alienæ, ſequitur nullam virtutis, & honeſtatis laudem eſſe propriam vitam expone-

Digitized by Google

re pro aliena ſervanda. Fateor tamen contrariam opinionem eſſe vere probabilem, cui favet illud Chriſti, *Joan.* 15. *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Layman *loc. cit.* cum pluribus aliis ibi allegatis.

65 Dicitur autem notanter *Ordinarie id licitum non eſſe*, quia pro ſalute perſonæ publicæ, ex qua multum dependet bonum commune, ſicuti pro communi totius Reipublicæ, & multo magis pro Fide, & Religione Catholica vitam propriam exponere, non ſolum licitum, & laudabile eſt, ſed interdum eſt etiam neceſſarium. *Sic communis Doctorum.* Et ratio eſt, quia bonum commune prævalet, & præferendum eſt bono particulari. Unde ſicuti in naturalibus pars una corporis periculo ſe exponit pro ſervando toto corpore, ita & in politicis particulare Reipublicæ membrum pro ſervanda tota Republica. Item licitum eſt, ac meritorium vitam propriam exponere pro vita corporali proximi, ſi ejus morti annexa eſſet mors ſpiritualis animæ, ut ad impediendam æternam damnationem injuſti aggreſſoris, cum illum occidere Jure poſſit injuſte aggreſſus, ſi aliter ſe defendere nequeat, potius permittere, ac tolerare mortem propriam corporalem eſt opus maximæ Caritatis, & ſumme meritorium.

66 Inter proximos magis diligendi, & prius ſubveniendi ſunt qui nobis magis conjuncti ſunt juxta triplicem conjunctionem, ſpiritualem, carnalem, & moralem, ſeu Civilem. *Communis*, & clare habetur ex Apoſtolo *Ad Galatas* 6. ibi: *Operemur bonum ad omnes, maxime ad domeſticos Fidei*, & 1. *Ad Timoth. cap.* 5. ibi: *Si quis autem ſuorum & maxime domeſticorum curam non habet, Fidem negavit, & eſt infideli deterior*; Unde qui magis nobis conjuncti ſunt conjunctione ſpirituali, præferendi ſunt in bonis ſpiritualibus; Qui nobis magis conjuncti ſunt conjunctione carnali, præferendi ſunt in bonis pertinentibus ad naturam, & vitam corporis; Qui nobis magis conjuncti ſunt conjunctione morali, ſeu Civili, præferendi ſunt in rebus pertinentibus ad Civilem communicationem, & ſic concives ferendi ſunt in his rebus aliis extraneis, & in rebus bellicis præferendi ſunt commilitones, & ſic de ſimilibus.

67 Quinam ordo ſervandus ſit in neceſſitate extrema, gravi, & communi? Vide verb. *Neceſſitas*.

68 Qui ex inimicitia alium offendit, vel læſit exterius ſigno, verbo, vel facto, tenetur ex Caritate ad reconciliationem externam, petendo ab offenſo, vel læſo quantum commode poteſt per ſe vel per alium ſigno, verbo, vel facto veniam, & remiſſionem offenſæ. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia qua ratione, & forma Caritas eſt deſtructa, eadem reparari debet. Et ſicuti offenſor non tenebatur ponere offenſam, ita tenetur eam tollere; Inſuper tenetur ex Juſtitia etiam ad ſatisfactionem injuriæ, & ad reſtitutionem damni illati, niſi offenſus & læſus gratis remittat.

Dicitur autem notanter, *Quantum commode poteſt*, quia nemo tenetur ad hanc exter- 69
nam reconciliationem cum inimico offenſo cum gravi, vel graviori ſuo incommodo, quam fuerit offenſio, vel læſio illata proximo, uti eſſet gravis infamia, ſi offenſio, & læſio hoſtilis fuerit occulta; Vel ſi offenſus, & læſus ſit abſens, nec facile conveniri poſſit, & hujuſmodi.

Veniam petere ab inimico læſo, vel of- 70
fenſo tunc ſolum neceſſe eſt, quando gravis fuit offenſio, vel læſio, & aliud remedium, ſeu modus non occurrit ad reconciliationem. *Communis*.

Unde non eſt obligatio petendi veniam, 1. 71
Si injuria, vel læſio non fuerit gravis; 2. ſi aliter ſatisfieri poteſt offenſo, vel læſo, v. g. per pecuniam, per ſpecialia ſigna, & officia amicitiæ, per aliqua particularia beneficia, aut per aliorum interceſſionem; 3. ſi offenſus, vel læſus petitionem veniæ non curat, vel cenſetur remittere; 4. ſi injuriæ & offenſæ inter inimicos factæ invicem ſe compenſant; 5. ſi offenſus, vel læſus per petitionem veniæ ſibi ab offenſore factam ſit magis irritandus; 6. ſi lædens, vel offendens ſit longe Superior offenſo, ut non conveniat a ſubdito, & longe inferiori veniam petere propter diminutionem auctoritatis, & ſuperioritatis; tenetur tamen aliis beneficiis, ſignis, & argumentis ſubditi læſi animum reconciliare; 7. Si apud aliquos v. g. nobiles viros veniæ petitio in uſu non ſit, ſed aliter fieri ſoleat reconciliatio. *Sic Doctores paſſim*.

E duobus mutuo ſe offendentibus, vel ini- 72
micis factis, ſi injuriæ, ſeu offenſæ fuerint æquales, reconciliationem petere, & procurare ſalutando, alloquendo, aut, ſi opus fuerit, veniam petendo, tenetur prius qui prior offendit vel prior cauſa rixæ extitit; Si autem injuriæ, vel offenſæ fuerint inæquales, tunc tenetur qui gravius offendit, quamvis poſterius; Et ſi contingat injurias cenſeri moraliter ita pares, & ſimultaneas, ut, om-

nibus

Digitized by Google

nibus conſideratis, non appareat, cur unus non potius quam alter debeat eſſe prior in venia petenda, tunc uterque tenebitur, data occaſione, inchoare reconciliationem, ſalutationem, alloquium &c. niſi conſuetudo, vel mos patriæ eſſet, ut unus potius, quam alter deberet prævenire; Unde generaliter loquendo inter æquales, is debet prius ſalutare, & alloqui, qui coram alio ſtante vel ſedente tranſit, vel de novo accedit. *Sic Doctores communiter*.

73 Omnis offenſus, vel læſus tenetur offenſori veniam petenti vere, & ſincere injuriam, & offenſam remittere, ſalva tamen Juſtitia, & Jure ſuo. *Communis*, & habetur clare ex pluribus Evangelicis textibus. *Lucæ enim cap.* 17. *num.* 3. & 4. præcipit Chriſtus: *Si peccaverit in te Frater tuus, & pœnitentiam egerit, dimitte illi, & ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens pœnitet me, dimitte illi*. Et *Marci c.* 11. *num.* 26. expreſſe dicit: *Quod ſi vos non dimiſeritis, nec Pater veſter, qui in Cœlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra*, & idipſum dicit *Matth. cap. 6. num.* 6. *num.* 14. ibi: *Si autem non dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra*, & *Matth. cap.* 18. *num.* 15. narrata parabola de ſervo nequam, & crudeli damnato ad carceres, ex quo noluerit dimittere debitum conſervo ſuo, concludit: *Sic & Pater meus Cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque Fratri ſuo de cordibus veſtris*.

74 Dicitur autem notanter; *Salva tamen Juſtitia, & Jure ſuo*, quia non obſtante, quod offenſus, vel læſus teneatur vere, & ſincere injuriam, vel offenſam offenſori veniam petenti remittere, poteſt tamen adhuc per viam Juris petere ab ipſo debitam ſatisfactionem, & recompenſationem pro injuria, & damno ſibi illato, ut tradunt communiter Doct. Vide verb. *Pax*.

75 Nulla opera hominis ſunt Deo grata, & meritoria, niſi prius, antequam ea faciat, ſe proximo ſuo reconciliaverit. *Communis*, per expreſſum textum *Matthæi cap.* 5. *num.* 23. ubi Chriſtus Dominus ſic expreſſe dicit: *Si offers munus tuum ad Altare* (intellige etiam de omni alio opere bono Deo grato, & meritorio) *& ibi recordatus fueris, quia Frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari Fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum*. Quod ſic egregie exponit S. Auguſtinus *ſerm. de verbis Domini in monte: Matthæi* 5. ibi: *Si abſens eſt Frater tuus, vade non pedibus corporis, ſed animo humili te proſterne in conſpectu ejus, cui oblaturus es, ſi præſens, revocandus eſt ad amorem ab eo veniam petendo, ſi eum læſiſti, vel ſi te læſit, dimittendo Cordis rancorem*.

Virtuti Caritatis opponitur directe vitium odii Dei, aut proximi, & de hoc vide verb. *Odium per tot.* ubi inſuper afferuntur tres propoſitiones damnatæ ad rem facientes. 76

Item Caritati opponuntur plura alia vitia, ut Acedia, Invidia, Ira, Scandalum, Schiſma, Bellum, Diſcordia, Contentio, Rixa, Seditio. 77

Quoad Acediam. Vide verb. *Acedia per tot.* 78

Quoad Invidiam. Vide verb. *Invidia per tot.* ubi etiam de tribus Invidiæ affectionibus Caritati oppoſitis, nempe de Indignatione, ſeu Nemeſi, de Zelo, ſeu Æmulatione, & de Timore, ac de aliis ad rem. 79

Quoad Iram. Vide verb. *Ira, per tot.* ubi etiam de Indignatione, Rixa, Contumelia, ac de aliis ad rem. 80

Quoad Scandalum. Vide verb. *Scandalum, per tot.* 81

Quoad Schiſma. Vide verb. *Schiſma, per tot.* 82

Quoad Bellum. Vide verb. *Bellum, per tot.* 83

Diſcordia eſt diſſenſio voluntatum circa bonum, quod ex Caritate amare debemus. Unde opponitur Caritati, quæ neceſſario cauſat concordiam, conſenſionem, & pacem voluntatum in bonum. 84

Contentio eſt altercatio quædam verborum cum proximo ad impugnandam veritatem, quam ipſe ſuſtinet; & hæc opponitur Paci, Caritati, qua tenemur cum proximo conſentire in bonis ipſi neceſſariis, non impugnando contentioſe veritatem in rebus ad ſalutem ejus animæ, vel corporis, ad ejus famam, vel fortunam pertinentibus. 85

Rixa eſt privatum quoddam bellum inter perſonas ex odio reſultans. Unde opponitur Caritati, quia, ut dicitur *Proverb.* 10. *num.* 12. *Odium ſuſcitat Rixas, & univerſa delicta operit Caritas*. Per Rixam, inquit Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 158. *artic.* 2. *in corpore, intelliguntur omnia nocumenta, quæ facto proximis inferuntur ex ira*, adeoque pugnæ, bellum, ſeditio, vulnus, cædes, & hujuſmodi. 86

Seditio eſt quædam diſſenſio inter Cives ab his duobus vocabulis *Seorſim*, & *Ire*, derivata, quia aliqui Cives ſeditioſi in diſſenſione dicuntur ſeorſim ire; Hoc vitium opponitur paci politicæ, & eſt ex ſuo genere peccatum grave ex parte commoventis ſeditionem, ſicuti 87

rixa ex parte rixantis , non vero ex parte illius , qui invaditur.

88 Virtutes Cardinales quatuor communiter aſſignantur , ſcilicet Prudentia , Juſtitia , Temperantia , & Fortitudo , de quibus legitur *Sapient.* 8. *num.* 7. *Sobrietatem enim , & Prudentiam docet , & Juſtitiam , & Virtutem , quibus utilius nihil eſt in vita hominibus* , ubi per ſobrietatem , *Temperantia* , & per Virtutem *Fortitudo* intelligitur communiter a Doctoribus : Unde S. Ambroſius *in cap. 6. Evangelii S. Lucæ* ſic expreſſe habet : *Scimus , Virtutes eſſe quatuor Cardinales Temperantiam , Juſtitiam , Prudentiam , Fortitudinem* ; Et S. Auguſtinus *in Pſ.* 83. *verſ.* 8. *Virtutes* , inquit , *agendæ vitæ noſtræ quatuor deſcribuntur a multis , & in Scriptura inveniuntur . Prudentia dicitur , qua dignoſcimus inter bonum , & malum : Juſtitia dicitur , qua ſua cuique tribuimus , nemini quidquam debentes , ſed omnes diligentes ; Temperantia dicitur , qua libidinem refrænamus . Fortitudo dicitur , qua omnia moleſta toleramus .*

89 Dictæ quatuor Virtutes *Cardinales* nuncupantur , quia ſunt tamquam aliarum Moralium Virtutum fontes , & *Cardines* , quibus ſubnixa tota humana vita regitur ; Sicuti enim Oſtium in *Cardine* , ita omnis honeſtæ vitæ ratio in illis verſatur , atque univerſa boni operis ſtructura eiſdem innititur . Unde S. Greg. *lib.* 2. *Moral. c.* 36. *In quatuor Virtutibus totam bonam operis ſtructuram conſurgere teſtatur .*

90 Ceteræ Morales Virtutes reſpectu Virtutum Cardinalium in triplici differentia ſunt poſitæ . Aliæ enim Virtuti Cardinali tamquam Species , in quas dividitur , ſubjiciuntur , & ideo partes *ſubjectivæ* Virtutis Cardinalis appellantur . Aliæ , ſine quibus Virtus Cardinalis integra , & perfecta eſſe non poteſt , eo quod ad perfectionem ejus actus concurrant , partes illius *integrantes* , ſeu *integrales* vocantur . Aliæ denique inſtar potentiarum , ſeu facultatum ipſis Virtutibus Cardinalibus ſubſerviunt, & earum partes *potentiales* nuncupantur .

91 Omnes virtutes Morales , ſive Cardinales , ſive eis adjunctæ ſunt ita inter ſe connexæ , ut nulla prorſus abſque ceterarum comitatu obtineri poſſit in ſtatu perfecto , & heroico . Et ratio eſt , quia Virtus perfecta eſt conſtans & firmus ordinis amor , quo quis id , quod rectum eſt , & rationi conſentaneum in quavis materia proſequitur : Talis autem amor conſtans , firmus , & habitualis omnes plane Virtutes includit , cum nequeat quis v. g. eſſe perfecte Juſtus , ſi careat Fortitudine , vel Temperantia , vel Liberalitate , ideſt ſi careat amore ordinis vel in materia Fortitudinis , vel in materia Temperantiæ , vel in materia Liberalitatis . Quippe Judex timidus minis terreri , intemperans voluptatibus teneri , avarus pecunia corrumpi poteſt , ne jus perfecte , ac recte reddat. Sic Fortitudinem , Temperantiam &c. ſine ceteris aliis Virtutibus nemo in ſtatu perfecto , & heroico obtinere poteſt . Unde S. Auguſt. *Ep.* 167. alias 29. *num.* 5. alias *c.* 2. ſic habet : *Certe hinc perſuadent , qui unam Virtutem habuerint , habere omnes , & omnes deeſſe , cui una defuerit , quod Prudentia nec ignava , nec injuſta , nec intemperans poteſt eſſe , nam ſi aliquod horum defuerit , Prudentia non erit . Porro ſi Prudentia tunc erit , ſi & Fortis , & Temperans ſit , profecto ubi fuerit , ſecum habet ceteras . Sic & Fortitudo imprudens eſſe non poteſt , vel intemperans , vel injuſta ; ſic Temperantia neceſſe eſt , ut Prudens , Fortis , & Juſta ſit . Sic Juſtitia non eſt , niſi ſit Prudens , Fortis , & Temperans . Ita ubi vera eſt aliqua earum , & aliæ ſimiliter ſunt . Ubi autem aliæ deſunt , vera illa non eſt , etiamſi aliquo modo ſimilis eſſe videatur .*

Quamvis autem nulla virtus moralis poſſit 92
ſine ceteris obtineri in ſtatu perfecto , ſeu heroico , qui ſcilicet Virtutis culmen attigit , & quo ita ſedati ſunt affectuum motus , ac ita fracti , ut Virtutem commovere amplius non poſſint , poteſt tamen una ſine ceteris aliis eſſe in ſtatu imperfecto , in quo quis affectuum motibus agitur , & iis ægre ſolum reſiſtit , ut tradunt communiter Doctores .

Virtus moralis proprie eſt *habitualis amor* 93
ordinis , ſive *eſt amor firmus , & conſtans honeſtæ mediocritatis per rectam rationem in qualibet materia definitæ* , ideſt habitus inclinans ad id agendum , quod juſta in mediocritate ſic poſitum eſt , ut neque rationis , aut ordinis modum excedat , neque ab eo deficiat in qualibet materia . Unde communiter dicitur quod *Virtus in medio conſiſtit* , ideſt *in medio rationis* , non autem *in medio rei* .

Mediocritas enim , ſeu medium eſt duplex , 94
ſcilicet medium rei , & medium rationis . *Medium rei* ex Ariſtotele *lib.* 2. *Ethic. cap.* 5. eſt *illud , quod ab extremis æqualiter diſtat* , eſtque ubique , & ſemper idem . Ut 6. medium eſt inter 10. & 2. nam ſenarius numerus a binario , & denario æqualiter diſtat , nempe quatuor unitatibus , & hoc medium vocatur ab Ariſtotele *Arithmeticum* , & hoc habet Juſtitia commutativa , nempe reddere præciſe cuique quod ſuum eſt , ſive ſtatuere vel conſervare æqualitatem rei ad rem . Medium ra-

tio-

Digitized by Google

ſtionis, ſeu *Geometricum* eſt *illud*, *quod a ratione præſcribitur*, & quo ſtatuitur quid, quo tempore, & quibus circumſtantiis agendum ſit. Unde, & *Medium rei* eſt ex natura rei ita taxatum, ut in omnibus ſit omnino idem; *Medium vero rationis*, non eſt ita determinatum, ſed variatur ex diverſis conditionibus, & circumſtantiis perſonarum operantium. Ita tamen ut ſemper in mediocritate conſiſtat; nam ſi quis ab ea mediocritate, vel excedendo, vel deficiendo receſſerit, in vitium mo-
95 rale incidet. Cum vitium morale ſit *habitus malus inclinans ad actus malos*, ideſt ad actus a recta ratione, ſeu *ordine* per exceſſum, aut per defectum aberrantes, qui actus peccata vocatur. Vide *ſupra a num.* 12. *ad* 15.

96 Unde deveniendo ad Virtutes Cardinales ſeorſim captas, Prudentia definitur ab Ariſtotele *lib. 6. Ethic. cap.* 5. *Habitus vera cum ratione activus in iis, quæ ſunt homini bona, vel mala moraliter*, ideſt habitus, quo non tantum id agendum ſit, & a quo abſtinendum cognoſcimus; ſed etiam quo conſtanter amamus id agere, & agimus quod agendum eſt, & ab eo, a quo eſt abſtinendum, abſtinemus, quia id *Ordo* poſtulat. Et ſecundum Sanctum Baſilium *homil.* 12. *ad popul. Prudentia eſt recta rerum, quæ agenda, vel non agenda ſunt, cognitio*. Et ut definitur communiter, *Prudentia eſt recta agendorum ratio*, ſeu eſt Virtus, qua in quovis occurrente negotio noſcimus quid honeſtum ſit, quid turpe, ſeu quid agendum, ut honeſtum, & quid fugiendum, ut inhoneſtum.

97 Prudentia, quamvis eſſentialiter non ſit Virtus moralis, ſed intellectualis, eſt tamen directiva, Dux, & Regina omnium moralium Virtutum; ſine qua nulla earum conſiſtere poteſt. Unde S. Bernardus *ſerm.* 40. *ſuper Cantic.* dicit: *Tolle diſcretionem* (Prudentiam) *& Virtus vitium erit*: & c. *Præſentium* 3. *cauſ.* 1. *quæſt.* 5. expreſſe dicitur, quod Prudentia, ſive *diſcretio*, *Mater eſt omnium Virtutum*. Et idipſum habetur in *cap. Cuſtos* 1. *de Officio Cuſtodis*, ibi: *Omnia cum diſcretione agantur, quæ noſcitur omnium Virtutum eſſe Matrem*, juncta Gloſſa *ibid. v.* 10. *Cum diſcretione* expreſſe dicente: *Diſcretio enim Mater eſt omnium Virtutum*.

98 Partes integrantes, ſive integrales Prudentiæ octo enumerantur a S. Thoma 2. 2. *q.* 48. *artic. unic.* eaſque deſumpſit partim ex Ariſtotele *lib.* 6. *Ethic. cap.* 12. *& ſequ.* partim ex Macrobio *lib.* 1. *in Somn. Scip. c.* 8. & ex S. Auguſtino *lib.* 83. *qq. q.* 3. & ſunt ſequentes, Memoria, Intelligentia, Providentia, Ratio, Docilitas, Solertia, Circumſpectio, Cautio.

Ad perfectam igitur Prudentiam eſt neceſſa- 99
ria *Memoria*, ideſt præteritarum rerum recordatio, ex qua naſcitur experientia optima rerum magiſtra: Item *Intelligentia*, ſeu intellectio, ideſt præſentium notitia, & primorum principiorum practicorum cognitio; item *Providentia*, ideſt futurorum præſcientia reſpiciens futura hic, & nunc, maxime a prudentibus conſideranda: Item *Ratio*, ideſt promptitudo, & facilitas ratiocinandi, & unum ex alio colligendi: Item *Docilitas*, ſeu prompta facilitas ad diſcendum ab aliis prudentibus, & expertis: Item *Solertia*, ſeu ſagacitas, ideſt facilis excogitatio, & applicatio mediorum ad finem conducentium; Item *Circumſpectio*, ideſt attenta ad recte exponendas omnes circumſtantias actionis moralis conſideratio; Item *Cautio*, ideſt cura, & ſollicitudo omnia evitandi incommoda, & cavendi ne ſub ſpecie boni voluntas applicetur malis.

Partes ſubjectivæ, ſeu ſpecies Prudentiæ 100
ſunt quinque; ſcilicet Monaſtica, Œconomica, Politica Legislativa, & Militaris. S. Thom. 2. 2. *q.* 48. *art. unic.* & alii paſſim.

Prudentia *Monaſtica*, & *Perſonalis*, ſeu *ſo-* 101
litaria, & ſui moderatrix, eſt illa, quæ dictat quo pacto quis prudenter ſe gerere debeat circa ſeipſum. Prudentia *Œconomica* eſt, quæ dictat modum recte gubernandi Familiam. Prudentia *Politica*, ſeu *Civilis* eſt, quæ dictat modum recte adminiſtrandi Rempublicam, Legumque obſervantiam procurandi: Hæc enim reſpicit bonum commune totius Reipublicæ, ſeu Civitatis, ſicuti Œconomica bonum ſolius Familiæ, & Monaſtica bonum ſolius ſui ipſius. Prudentia *Legislativa*, ſeu Regalis eſt, quæ inſtruit ſuprema Capita Regnorum, & Provinciarum ad idoneas condendas Leges, earumque procurandam obſervantiam circa bonum totius Regni, ſeu Principatus publicum regimen. *Prudentia Militaris* eſt, quæ præſcribit normam recte militandi.

Partes Potentiales Prudentiæ tres commu- 102
niter aſſignantur cum S. Th. 2. 2. *q.* 51. & Ariſtotel. *lib.* 6. *Ethic c.* 10. *& ſeq.* nempe *Eubulia*, *Syneſis*, & *Gnome*. Tria enim ſunt munia ipſius Prudentiæ, ut poſt Ariſtotelem, & S. Thomam *locis citatis*, notant paſſim Doctores, nempe *bene conſultare*, *recte judicare*, & quod judicatum, ſeu decretum eſt *ad praxim reducere*. Unde;

103 *Eubulia* (latine bona conſultatio) eſt habitus facilitans ad recte conſultanda, & excogitanda media apta pro conſecutione finis. *Syneſis* (quod latine eſt ſenſate diſcernere) eſt habitus diſponens ad ferendum rectum judicium de particularibus operabilibus conſultatis Lege commune definitis. *Gnome* (latine ſententia, pronunciatum, aut imperium) eſt habitus diſponens ad determinandum, ſeu jubendum rectæ executioni eſſe tradendum id, quod bene conſultatum, & judicatum eſt.

104 Vitia Prudentiæ oppoſita per defectum, ideſt per Prudentiæ carentiam, quatuor potiſſimum recenſeri ſolent ex D. Thoma *in* 2. 2. *q.* 53. & 54. & ſunt Præcipitatio, Inconſideratio, Inconſtantia, & Negligentia.

105 *Præcipitatio* eſt vitium, quo quis opus aliquod ſtatim præcipitanter, non præmiſſa ſufficienti conſultatione, & deliberatione, aggreditur, ſicque opponitur *Eubuliæ*, ſeu bonæ conſultationi. *Inconſideratio* eſt vitium, quo temere judicatur, & concluditur de ipſo opere exequendo, non præmiſſa debita attentione, & diligenti rerum, ac circumſtantiarum inſpectione; Sicque opponitur *Syneſi*, ſeu bono, ac ſenſato judicio. *Inconſtantia* eſt vitium, quo quis de rebus jam ſemel deliberatis ac recte judicatis ſine ulla, vel certe ſine ſufficienti cauſa iudicium, & ſententiam mutat; Sicque opponitur *Gnomini*, ſeu ſententiæ, aut pronunciato, ſeu judicato. *Negligentia* eſt vitium, quo quis omittit requiſitam diligentiam, & ſollicitudinem ad opportune exequendum illud opus, quod conſultatum, & judicatum eſt, eſſe faciendum: ſicque etiam opponitur *Gnomini*, ſeu pronunciato, aut judicato. *Nam & priuſquam incipias, conſulto, & ubi conſulueris, mature facto opus eſt*, inquit Saluſtius *in Bello Catilinario cap.* 1.

106 Vitia Prudentiæ oppoſita per exceſſum quinque præſertim aſſignantur, nempe Prudentia carnis, Aſtutia, & Dolus, Fraus, & Nimia ſollicitudo temporalium. *Sic Doctores Communiter.*

107 *Prudentia carnis* ea dicitur, qua quis ſtudioſius excogitat media, & ſua facta dirigit ad naturæ corruptæ, ſeu carnis deſideria complenda, de qua Apoſtolus *ad Roman.* 8. dicit: *Prudentia carnis mors eſt*, & infra: *Sapientia carnis inimica eſt Deo*. *Aſtutia*, ſeu *calliditas*, aut *Verſutia* eſt excogitatio mediorum, ſeu rationum perverſarum ad fallendum, ſeu decipiendum proximum maxime conducentium, de qua Apoſtolus 2. *ad Corinth.* 4. *Non ambulantes in Aſtutia*. *Dolus* eſt ipſius Aſtutiæ executio, tum per verba, tum per facta, & definitur, quod ſit Machinatio ad circumveniendum, decipiendum, aut fallendum proximum adhibita. *Fraus* eſt executio Aſtutiæ per facta, ut cum menſura eſt minor juſto, vel cum moneta eſt adulterina, & hujuſmodi, adeoque Fraus eſt quid minus commune, quam Dolus. *Nimia ſollicitudo temporalium* eſt nimia mentis occupatio in conquirendis, & conſervandis rebus temporalibus proveniens ex immoderato habendi amore, & amittendi timore, quæ reprobatur *Matthæi* 6. *Lucæ* 12. & 1. *ad Timoth.* 6.

Juſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas 108
Jus ſuum unicuique tribuendi. *Communis* cum Ulpiano *in leg. Juſtitia, ff. de Juſtitia, &*
Jure. Jus autem eſt id, quod juſtum, & 109
æquum eſt, ſive quod inter extrema vitioſa eſt medium.

Partes ſubjectivæ, ſeu ſpecies Juſtitiæ ſunt 110
duæ, ſcilicet Juſtitia diſtributiva, & Juſtitia commutativa. *Communis* ex Ariſtotele 5. *Ethic.*
cap. 2. Quænam autem ſit Juſtitia diſtributiva, & commutativa? Vide verb. *Juſtitia num.* 111
51. & 52. ubi etiam de differentia inter utramque.

Utraque Juſtitia æqualitatem, ſeu propor- 112
tionem quamdam ſervat, cum hac tamen advertentia, quod in Juſtitia diſtributiva ſervatur *proportio Geometrica*, & hæc proportio Geometrica ſervat *medium rationis*, ſeu *Geometricum*; In Juſtitia autem commutativa ſervatur *proportio Arithmetica*, & hæc proportio Arithmetica ſervat *medium rei*, ſeu *Arithmeticum*.
Quodnam autem ſit medium rei, ſeu Arithme- 113
ticum, & quod ſit medium rationis, ſeu Geometricum? Vide *ſupra num.* 94. & verb. *Juſtitia num.* 52. ubi de æquitate *Arithmetica*, & *Geometrica*.

Si quis *medium rationis* in Juſtitia *diſtribu-* 114
tiva, vel *medium rei* in Juſtitia *commutativa* non ſervet, tunc Jus ipſum lædit, & Legem, qua Jus illud conſtituitur, violat. *Sic Doctores communiter.*

Partes integrantes, ſeu integrales Juſtitiæ 115
ex S. Thoma 2. 2. *qu.* 79. *art.* 1. duæ ſunt, nempe declinare a malo, & facere bonum, quoniam iſtæ ad perfectum Juſtitiæ actum requiruntur; Cum enim ceteræ Virtutes homines in ſe, & propter ſe perficiant: Juſtitia autem ſit ad alterum, ut ait idem S.Th. 2. 2. *q.* 58. *art.* 2. Peculiari modo ad Juſtitiam pertinet, ut illa, dum cujuſque Jus conſtituit, a malo declinet, & faciat bonum.

Par-

Digitized by Google

116 Partes potentiales Juſtitiæ, quibus veluti facultatibus aut organis actus ſuos Juſtitia exercet, octo enumerantur a S. Thoma 2. 2. *q.* 80. *art.* 1. nempe Religio, Pietas, Obſervantia, Veritas, Gratia, Vindicatio, Liberalitas, & Amicitia, quibus additur Affabilitas, & iſtæ fere omnes aſſignantur etiam a Cicerone *lib.* 2. *de Inventione*.

117 *Religio* eſt Virtus moralis inclinans ad debitum cultum Deo tamquam primo rerum Principio in agnitionem ſupremæ ipſius poteſtatis, & excellentiæ exhibendum. Et hic cultus exhibetur Deo, tum interius, *devotione* ſcilicet, & *oratione*, tum exterius, *Adoratione* ſcilicet, *Sacrificio*, *voto* &c. *Pietas* eſt Virtus, qua debitus honor, officium, ac obſequium deferimus iis, qui poſt Deum ſunt præcipui noſtræ vitæ, & educationis Auctores, uti ſunt parentes, & alii conſanguinei, ac patria, quorum meritis paria referre non poſſumus: Sumitur etiam Pietas apud Chriſtianos pro *devotione*, ideſt pro fervore actus circa ea, quæ ſunt cultus divini. *Obſervantia* eſt Virtus, qua debitum honorem, officium, ac obſequium deferimus Superioribus noſtris, ac Majoribus ætate, Sapientia, ac Dignitate; Ad hanc reducitur *Obedientia*, quæ quatenus eſt ſpecialis Virtus, ideo aliquid facit, quia præceptum eſt. *Veritas*, ſeu *Veracitas* eſt Virtus moralis, qua nos proximis tales dictis, & factis exhibemus, quales reipſa ſumus nihil enunciando, aut aliter fingendo, quam ſit, vel fuerit, vel futurum ſit. *Gratia* & *Gratitudo* eſt Virtus, quæ reſpicit debitum ex beneficio natum. Unde inclinat ad Beneficium beneficio compenſandum, extenditque ſe ad omnes, a quibus aliquod beneficium accepimus, ut ad Deum, Parentes, Superiores, & homines privatos. *Vindicatio* eſt Virtus, per quam vim, & contumeliam defendendo, aut ulciſcendo propulſamus a nobis, & ab aliis, & per quam peccata punimus; Quæ tamen non eſt licita, niſi iis, qui aliis præſunt ad Juſtitiæ conſervationem. *Liberalitas* eſt Virtus, quæ circa pecunias dandas, & accipiendas mediocritatem tuetur, & conſequenter inclinat ad eas elargiendas, & condonandas ſecundum rectam rationem. *Amicitia* eſt Virtus, qua aliqui mutuam, apertamque inter ſe benevolentiam gerunt, ſeque invicem bonis afficiunt honeſtatis gratia, & non ſolum jucunditatis, aut utilitatis cauſa. *Affabilitas* eſt Virtus, qua quis in convictu, vitæ conſuetudine facilem, & gratum ſe, ut decet, exhibere ſtudet.

Vitia oppoſita Virtuti Juſtitiæ generatim ſunt omnes *Injuſtitiæ*, quibus violatur tum Juſtitia diſtributiva, tum Juſtitia commutativa, tam per exceſſum, quam per defectum. Et quidem violatur Juſtitia diſtributiva *per exceſſum*, cum Princeps v. g. ſeu Superior tenui cuidam, & modicæ virtutis viro plus gloriæ, vel honoris, aut mercedis tribuat, quam deceat; *Per defectum* autem ſi minus tribuat, quam deceat virum eximiæ virtutis, & meriti. Item violatur Juſtitia commutativa *per exceſſum*, cum v. g. carius aliquid emitur, & venditur, vel cum in mutuo præter ſortem principalem aliquid datur, aut accipitur; *Per defectum* vero, ſi minus ſolvatur, vel reddatur, quam emptum, aut mutuo acceptum fuerit. 118

Et ita pariformiter deſcendendo ad partes potentiales Virtutis Juſtitiæ in ſpecie opponuntur ipſis ſua ſpecifica vitia, nempe *Religioni* Irreligioſitas, & Superſtitio. *Pietati Obſervantia* ac Impietas. *Obedientiæ* Inobſervantia, ac Inobedientia. *Veritati* Mendacium. *Gratiæ*, *Gratitudini* Ingratitudo. *Vindicationi* Nimia Clementia ſeu indiſcreta Lenitas. *Liberalitati* Avaritia, & Prodigalitas. *Amicitiæ* Inimicitia. *Affabilitati* Adulatio per exceſſum, & Moroſitas, ſeu Aſperitas per defectum. 119

Fortitudo ex Ariſtotele *lib.* 3. *Ethic. cap.* 9. eſt *Mediocritas inter Audaciam, & timorem conſtituta*; Unde recte definitur, quod ſit Virtus moderatrix audaciæ, & timoris in periculis, ubi, & quando ratio præcipit adeundis, aut adverſis rebus ſuſtinendis. *Ita in re Communis*. 120

Ex qua definitione, ut vides, duo ſunt actus præcipui *Fortitudinis*, nempe *Aggredi*, ſeu pericula adire, & *ſuſtinere*, ſeu res quaslibet adverſas conſtanter tolerare, cum id honeſtum, ac conveniens ex recta ratione videtur. Unde Fortitudo velut in duas ſecatur partes ſubjectivas, nempe in *Magnanimitatem*, & *Patientiam*. *Magnanimitas* eſt Virtus ad omne arduum aggrediendum ex motivo propriæ honeſtatis inclinans. *Patientia* eſt Virtus, quæ in adverſis rebus ex præſcripto rectæ rationis animi mœrorem temperat, ac mala præſentia æquanimiter tolerat. 121

Partes Fortitudinis integrantes, quæ & potentiales quoque appellari poſſunt, ſunt præſertim Fiducia, Magnificentia, & Perſeverantia. *Fiducia*, ſeu *Confidentia* eſt Virtus, qua quis rationabiliter confidit poſſe ſe arduiſſima, ac difficillima, ubi, & quando decet, aggredi, ſeu tolerare. *Magnificentia* eſt Virtus reddens 122

dens

dens hominem promptum ad faciendos ma-
gnos ſumptus, ubi, & quando recta ratio id
expedire judicat, continetque in ſe pecuniæ
contemptum, ſeu vilipenſionem. *Perſeveran-
tia*, ſeu *Conſtantia*, eſt Virtus, per quam,
non obſtante temporis diuturnitate, rerum,
ac circumſtantiarum difficultate, ac moleſtia,
homo perſiſtit in bono opere, quandiu recta
ratio dictat.
123 Vitia oppoſita Fortitudini ſunt Temeritas,
ſeu Audacia, & Timiditas, ſeu Ignavia. *Te-
meritas* quidem ſeu *Audacia* per exceſſum, *Ti-
miditas* autem ſeu Ignavia per defectum. *Te-*
124 *meritas*, ſeu *Audacia* eſt vitium, quo per ex-
ceſſum Fiduciæ quis aggreditur pericula quan-
do, ubi, & quomodo ſecundum rectam ra-
tionem non oportet; *Timiditas*, ſeu *Ignavia*,
e contra eſt Vitium, quo per defectum Fi-
duciæ quis nihil audet ubi, quando, & quo-
modo aggredi, vel ſuſtinere ſecundum rectam
rationem oportet.
125 Magnanimitati opponitur per exceſſum *Præ-
ſumpio*, qua homo ex nimia virium confiden-
tia aggreditur, quod eſt ſupra vires, & *Am-
bitio*, quæ conſiſtit in nimia honoris appe-
tentia: Per defectum autem opponitur ei *Pu-
ſillanimitas*, quæ conſiſtit in fuga magnorum
operum ex eo quod quis nimis facile exiſti-
126 met ſe imparem eſſe talibus operibus. Patien-
tiæ opponitur per exceſſum *Impatientia*, qua
quis juſtum dolendi modum, quam Patientia
præſcribit, excedit; per defectum autem ei
opponitur *Inſenſibilitas*, qua quis nec ſuis,
nec proximorum malis tangitur.
127 Fiduciæ, ſeu Confidentiæ opponitur per ex-
ceſſum *Audacia*, ſeu *Temeritas*, ac *Præſum-
ptio*, & per defectum *Timiditas*, ſeu *Ignavia*,
ac *Puſillanimitas*, uti dictum eſt *ſupra n.* 123.
& 124. de vitiis oppoſitis ipſi Fortitudini,
& *num.* 125. de vitiis oppoſitis Magnanimi-
128 tati. Magnificentiæ opponitur per exceſſum
Profuſio pecuniæ, qua quis nimium auget ſum-
ptus, & longe majores facit expenſas, quam
ratio dictet. Et per defectum opponitur ei
Parvificentia, qua quis ex animi anguſtia ma-
gno cœpto operi, v. g. Magno Palatio, Ma-
gnificæ Eccleſiæ non pares, ſeu decentes exhi-
129 bet ſumptus. Perſeverantiæ ſeu Conſtantiæ op-
ponitur per exceſſum *Pertinacia*, qua aliquis
in opere incæpto continuare vult, quando &
cui non oportet, vel pluſquam oportet. Per
defectum autem ei opponitur *Mollities animi*,
ſeu *Inconſtantia*, qua quis faciliter, & ſi-
ne rationabili cauſa a bono incæpto abſiſtit.
130 Temperantia eſt Virtus refrænans, ac mo-
derans inordinatos appetitus, & concupiſcen-
tias, ac voluptates corporis, quibus præſertim
guſtus & tactus efficitur circa eſculenta, po-
culenta & venerea. *Sic in re Communis*.
Partes ſubjectivæ, ſeu ſpecies Temperantiæ 131
proprie acceptæ ſunt Abſtinentia, Sobrietas,
Caſtitas, & Pudicitia. *Abſtinentia* eſt Virtus
moderans cupiditates, & delectationes eſcu-
lentorum. *Sobrietas* eſt Virtus moderans cupi-
ditates poculentorum, ſeu potus inebriare va-
lentis. *Caſtitas* eſt Virtus moderans inordina-
tum appetitum, uſumque venereorum. Et
hæc triplex eſt, nempe Virginalis, Vidualis,
& Conjugalis. *Pudicitia* eſt Virtus moderans
appetitum circa aſpectus, oſcula, tactus, &
ſimiles actus impudicos, ac venereos prævios
ad actum principalem, & dicitur *Pudicitia*,
quatenus pudori qui in uſu illorum interve-
nire ſolet, conformis exiſtit; Pudor enim eſt
perturbatio animi de iis, quæ dedecus inferre
videntur.
Partes potentiales Temperantiæ ſunt Con- 132
tinentia, Humilitas, Manſuetudo, Clemen-
tia, Studioſitas, Modeſtia, Eutrapelia, ſeu
Urbanitas. *Continentia* eſt Virtus, quæ con-
tinet hominem a rebus venereis, ſeu concu-
piſcentiæ motibus ad intemperantiam provo-
cantibus reſiſtit. *Humilitas* eſt Virtus, quæ
hominem ad ſui vilitatem ingenue profiten-
dam inclinat, ac temperat ejus inordinatum
appetitum tendendi ad excelſa. *Manſuetudo*
eſt virtus, quæ moderatur iram juxta rationis
præſcriptum. *Clementia* eſt Virtus, quæ mo-
deratur externam vindictam, & punitionem,
quantum ratio Juſtitiæ patitur. *Studioſitas* eſt
Virtus, quæ inordinatam ſciendi cupiditatem
temperat, ac intra legitimos fines cohibet.
Modeſtia eſt Virtus, quæ intra limites ſui ſta-
tus, ac conditionis debito modo ſe continet,
tum in verbis, tum in factis, tum in veſti-
bus, ſupellectilibus, ac conviviis. *Eutrapelia*,
ſeu *Urbanitas* eſt Virtus, quæ in recreationi-
bus, ludis, ac jocis honeſtis, atque ad ani-
mi, & corporis refocillationem ſuſceptis re-
ctum rationis moderamen ſervat.
Partes integrales, ſeu integrantes Tempe- 133
rantiæ ſunt *Verecundia*, & *Honeſtas*. *Verecun-
dia* ſumpta prout ad præſens ſpectat, pro ha-
bitu, ſeu actu virtuoſo, eſt Virtus a turpi-
bus, & inhoneſtis cupiditatibus retrahens. *Ho-
neſtas* eſt Virtus avertens operantem ab inho-
neſtis voluptatibus, in eſcis, potibus, & ve-
neri inſervientibus, & inclinans ad decorem,
in abſtinentia earum relucentem; *Honeſtum*
enim, & *Decorum*, hoc loco idem ſignifi-
cant.

cant. Quo ſenſu eleganter ait Tullius *lib.* 1. *de offic. Et quod decet, honeſtum eſt, & quod honeſtum eſt, decet.*

134 Vitia oppoſita Temperantiæ ſunt Stupor, & Intemperantia. Stupor quidem per defectum; Intemperantia autem per exceſſum. *Stupor, ſeu inſenſibilitas*, eſt vitium, quo delectationes corporeæ etiam ad naturæ conſervationem divinitus ordinatæ contra rectam rationem prætermittuntur, ſeu eſt vitium, quo quis fugit honores, & voluptates, ut nolit eis uti quando, vel ubi, vel quantum ſecundum rectam rationem oportet. *Intemperantia* eſt vitium, quo quis in appetendis honoribus, & voluptatibus excedit omnino dictamen rectæ rationis.

135 Sic pariformiter aliis Temperantiæ partibus opponontur ſua ſpecialia vitia per exceſſum, nempe Abſtinentiæ *Gula*, ſeu *Crapula*, & *Comeſſatio*. Sobrietati *Gula* item, & *Ebrietas*. Caſtitati *Luxuria*. Pudicitiæ *Impudicitia*. Continentiæ *Incontinentia*. Humilitati *Superbia*. Manſuetudini *Iracundia*. Clementiæ *Crudelitas*. Studioſitati *Curioſitas*. Modeſtiæ *Immodeſtia*. Eutrapeliæ ſeu Urbanitati *Scurrilitas*, ſeu *Inurbanitas*. Verecundiæ *Inverecundia*. Honeſtati *Impudentia*. Vitia autem eis oppoſita per defectum propria nomina non ſunt ſortita, ut patet de *Manſuetudine*, contra quam peccatur ſecundum defectum per iræ vacuitatem non increpando, caſtigando, & vindicando malum, ubi, & ſicut oportet. De *Humilitate*, contra quam ſecundum defectum peccatur per nimiam abjectionem ſui, & ſic de aliis.

Notæ Rom. Theologi.

136 Explorata res eſt, ita hominem oportere proximum diligere, ut ei velit bonum ſpirituale in ordine ad vitam æternam, Tum quia proximum ſicut noſmetipſos diligere tenemur, *Matth.* 22. *verſ.* 37. nos vero in ordine ad æternam beatitudinem diligere debemus: Tum etiam, quia Charitas virtus eſt; virtus autem propter operationem; ergo charitas erga proximum in actum exeat neceſſe eſt, actus vero charitatis eſt velle bonum proximo conforme ipſius naturæ, quæ diligitur; hujuſmodi autem bonum, vel beatitudo eſt, vel ad beatitudinem conducens: Tum demum, quia charitate imitari Deum, & Chriſtum tenemur, ut habetur *Joannis* 14. *v.* 22. *Si ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.* Deus vero nos dilexit actu interiori, & poſitivo ordinando nos ad beatitudinem, & media conferendo ad beatitudinem conducentia, nos ergo interno actu proximum diligere debemus, optando illi æternam beatitudinem, & media procurando, quæ ad hanc proximum dirigant, atque perducant. Age vero: nomine proximi veniunt etiam inimici; Ii enim creaturæ rationales ſunt, & æternæ beatitudinis capaces; & ne viderentur ab hoc præcepto excluſi, Chriſtus Dominus ait „ *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos*: ergo in inimicos quoque charitatem exercere tenemur, & ſigna illa benevolentiæ præbere, quæ ab inimicitia, & peccato illos retrahant, & ad æternam felicitatem dirigere, & conducere valeant. Hæc vero palam faciunt, 1. Negari inimicis non poſſe communia benevolentiæ ſigna, ſi hæc negatio odium, & inimicitiam foveat; nam tunc ruinæ ſpiritualis occaſionem præfert; & non ſolum non exhibet media ad æternam beatitudinem conferentia, ſed retrahit hominem ab hoc bono, & ad perditionem ducit. Itaque abſtinere non poſſumus ab hac benevolentiæ demonſtratione, vel metu alicujus injuriæ, vel timore alicujus boni temporarii jacturæ, ut eſt manifeſtum, ſed prudentia utendum eſt, qua ita benevolentiæ ſigna in inimicos exercere poſſumus, ut non ſolum hos ad injuriam, & ad damna inferenda non moveant, ſed potius ad extinguendum odium, obtinendam benevolentiam, & ſinceram reconciliationem conferant. 2. In Prælatis, in Superioribus, in parentibus, ac in viris gravi auctoritate pollentibus omiſſionem communium benevolentiæ ſignorum, quæ correctionis, & emendationis cauſa fiat, eſſe potius exercitium charitatis. Nam charitatem oſtendimus in iis, quæ homines a vitiis retrahant, & peccatis, & ad veram ad Deum converſionem eoſdem moveant, & provocent: Hæc enim veluti *media habentur* ad æternam ſalutem conferentia; At in relatis &c. omiſſio ſignificationis peculiaris benevolentiæ, in iis, qui erraront, ac peccaverunt, confert ad retrahendos homines a peccato commiſſo, & ad iſtius deteſtationem per veram converſionem eoſdem provocat; Si ergo prudenter id fiat, tantum abeſt, ut dici queat negatio ſignorum charitatis quin potius eam charitatis demonſtrationem ſecum fert, quam exercere homines per correctionem debent. 3. Omittentes communia benevolentiæ ſigna correctionis cauſa, vel reprehendentes, & objurgantes homines, qui vel in eos, vel in alios peccaverint, curare omni ſtudio debent, ut oſtendant abſtinere ab illis ſignis, vel objurgationem adhibere,

Digitized by Google

hibere, quia bonum, ac verum bonum peccantibus exoptant, hac enim unice via charitatem exercent: aique hinc liquet, nonniſi improprie dici abſtinere tunc homines a communibus charitatis ſignis: ſigna enim charitatis ei tantum ſunt, quæ nos velle proximo ſignificent bonum ſpirituale in ordine ad beatitudinem; At vel ipſa omiſſio communium ſignorum id aliquando demonſtrat &c. 4. Etſi abſtinere licite poſſumus ab aſpectu, & conſortio inimici, ne odii in nobis augmento, aut oova in inimico ira peccandi occaſionem præbeamus; tamen ne dolor ex ejus præſentia iu nobis augeatur, aut ne honor in nobis minuatur, abſtinere a ſignificatione charitatis non debemus; tum quia urget præceptum beneſaciendi, & diligendi inimicos; tum etiam quia charitativus aſpectus, vel charitate conjunctum conſortium apta ſunt media ad inimicitiam tollendam, & procurandum bonum ſpirituale inimicis. Inimici enim vitæ noſtræ, vel ſamæ aut fortunæ, non ſunt exaſperandi injuriis, ſed emolliendi beneſactis, inquir R. P. Jacobus Beſombes *de Charitate cap.* 8. qui rem ita oſtendit: *Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum*, ait *Apoſtolus ad Rom.* 12. *verſ.* 21. Amor Dei, & Chriſti erga nos debet eſſe regula amoris noſtri erga inimicos, eiſque iſta debemus; 1. Qui eſt laceſſitus debet inimici converſionem & optare, & eam a Deo precibus poſtulare: optat enim Deus converſionem peccatoris: *Vivo ego dicit Dominus: nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius a via ſua, & vivat*, *Ezech.* 33. *v.* 11. 12. Debet inimicum veniam petentem ſponte, & beuigne excipere, ut ſacit Chriſtus, *Joan.* enim 6. *verſ.* 7. ait: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras*, & *Matth.* 18. *verſ.* 22. alloquens Petrum, & nos omnes, inquit, *Non dico tibi ut parcas uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties*. 3. Debet per ſe, vel per alium offerre inimico reconciliationem, ſi ſperet futurum, ut id ad ejus converſionem inſerviat: Id enim præſtat Deus erga peccatores, quos ſemper ad pœnitentiam hortatur, & quibus etiam pertinaciſſimis gratim offert: *Ecce*, inquit, *ſto ad oſtium, & pulſo. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum*; *Apoc.* 3. *v.* 20. & *Prover.* 18. 26. *Prabe fili mi cor tuum mihi* 4. Non poteſt negare reconciliationem inimico veniam petenti, nec communia amoris indicia, immo nec ſpecialia, cum hinc naſceretur ſcandalum, vel obex poneretur quo retardaretur converſio inimici. Atque hinc vide, num tite Ferraris aſſerat *num.* 58, non teneri chriſtianum hominem nec ad ſuccurrendum quidem inimico in egeſtate poſito, nec eumdem obvium factum ſalutare? Vide etiam num ob temporarium incommodum, vel damnum; aut ob metum jacturæ honoris mundani, omittendum ſit exercitium charitatis in proximum inimicum; vel negari eidem recoociliatio? Hæc ſane cum regula charitatis erga ipſos quoque inimicos uſurpanda conciliari nullo modo poſſunt. Vide demum, num grave, aut gravius incommodum quod offenſionem ſuperet, cauſa ſufficiens ſit ad negandam inimico offenſo reconciliationem externam. Hæc enim neceſſaria eſt ad removendum ſcandalum, ad placandam offenſi iram, & ad odium ex injuria in læſo homine excitato extinguendum, atque ad neceſſariam animi reconciliationem. Neque verum eſt, non teneri hominem ad veniam petendam a læſo, ſi levis læſio fuerit. Nam ſi ob gravem læſionem ſub gravi culpa, ſic ob levem ſub culpa veniali ad veniam petendam adſtringi is, qui læſerit, debet.

Reſponſio Auctoris.

137 Debuerat *Romanus Theologus* videre, & adnotare, quod ego *num.* 58. dico, per ſe loquendo, ſcilicet, ſpecialia ſigna dilectionis *per ſe loquendo* non tenemur præſtare ioimicis ex præcepto Charitatis, ſed ſolum ex conſilio. Item tenebatur adnotare, quæ ego *num.* 59. immediate ſequenti ſubjungo, nempe, dicitur autem notanter *per ſe* loquendo, quia ob varias accidentarias circumſtantias ſæpius obligamur inimicis exhibere ſigna aliqua, vel beneficia ſpecialia charitatis, quæ ibi enumero, & ſignanter *quando inimicus eſt in extrema, vel gravi neceſſitate conſtitutus, tunc ſpecialia beneficia charitatis ſunt ei exhibenda juxta exigentiam neceſſitatis*. Videat igitur prudens, & impartialis lector ſub dictis numeris 55. 57. 58. & 59. & *num.* 68. *ad* 71. incluſive ibi tradita a me, & qua par eſt, æquitate, & juſtitia pronunciet; Videatur ad rem S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 25. *artic.* 8. ubi ſic expreſſe tradit: *Dilectio inimicorum tripliciter conſiderari poteſt: uno quidem modo, ut diligantur inimici, in quantum ſunt inimici, & hoc eſt perverſum & charitati repugnans, quia hoc eſt diligere malum alterius. Alio modo poteſt accipi dilectio inimicorum, quantum ad naturam, ſcilicet in univerſali, & ſic dilectio inimicorum eſt de neceſſitate ſalutis, ut ſcilicet aliquis diligens Deum, & proximum, ab illa generalitate dilectionis proximi inimicos non excludat. Tertio modo poteſt conſiderari dilectio inimicorum in* ſpecia-

Digitized by Google

ſpeciali, ut ſcilicet aliquis in ſpeciali moveatur motu dilectionis ad inimicum, & iſtud non eſt de neceſſitate dilectionis, ſeu charitatis abſolute, quia nec etiam moveri motu dilectionis in ſpeciali ad quoslibet homines ſingulariter, eſt de neceſſitate charitatis, quia hoc eſſet impoſſibile; Eſt tamen de neceſſitate charitatis ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet homo habeat animum paratum ad hoc, quod in ſingulari inimicum diligeret, ſi neceſſitas occurreret; ſed quod abſque articulo neceſſitatis homo etiam hoc impleat ut diligat inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis; & ibidem art. 9. inter alia ſubdit: *Alia vero ſunt beneficia, vel dilectionis ſigna, quæ quis exhibet particulariter aliquibus perſonis, & talia beneficia, vel dilectionis ſigna inimicis exhibere non eſt de neceſſitate præcepti, niſi ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet ſubveniatur eis in articulo neceſſitatis ſecundum illud Proverb. 25. ſi eſurieris inimicus tuus, ciba, illum, ſi ſitit da illi potum.*

V I S.

---

1 VIs, ſeu violentia eſt impetus majoris rei, cui reſiſti non poteſt, ut definitur *in l. Vis autem 2. ff. Quod metus cauſa*. Gloſſa verb. *Cauſa in cap. Ad audientiam 4. De his, quæ vi*, Gloſſa verb. *Vim in cap. 5. eod. in 6.* Et explicatur, ut ſit neceſſitas rei faciendæ præter voluntatem noſtram extorta, per text. in *leg. Ait Prætor 11. ff. Quod metus cauſa*, Raynaldus *lib. 2. c. 23.* §. 1. *num.* 1. & 2. cum pluribus ibi allegatis.
2 Vis in genere alia eſt publica, alia priva-
ta, *l. Hoc jure utimur, ff. de Regul. jur.* Ur-
ſaya *Inſtit. crim. lib. 2. tit. 7. num. 4.* Ray-
nald. *loc. cit. num. 6. & ſequent.* & alii paſ-
3 ſim. Vis publica eſt, quæ fit cum armis.
Privata vero quæ fit ſine armis; §. *Item Lex Julia* 8. *Inſtit. de public. Judic.* Gloſſa 1. *in c. Cum dilectus 2. de ordin. cognition.* Antonius Matthæus *de crimin. tit. de vi publica, & privat. cap. 1. num. 2.* Raynald. *loc. cit. n. 10.* Urſaya *loc. cit. n. 3.*
4 Vis publica variis modis committi ſolet.
Primo, ſi quis domi ſuæ, ſive in Civitate,
ſive in Villa, ſive in agris, & vineis arma
coegerit ad aliquod facinus perpetrandum,
l. Lege Julia 1. ff. ad Leg. Jul. de vi publi-
5 *ca*. Secundo, Si quis turbæ, ſeditioniſque fa-
ciendæ, conſilium inierit, & ſervos, aut li-
beros homines in armis habuerit, armatoſ-
que congregaverit, textu expreſſo in *l. In
eadem cauſa 3. ff. eodem, & in leg. Omnibus
10. Cod. ad Leg. Jul. de vi public.* Tertio, Si 6
quis publice ad nocendum cum armis ambu-
laverit, *l. In eadem cauſa 3. §. 1. ff. eodem.*
Quarto, Si quis armatis hominibus poſſeſſo- 7
rem de domo, vel de agro, vel de navi de-
jecerit, concuſſerit, vel expugnaverit, *citat.
l. In eadem cauſa* §. 6. Quinto, Si quis cæ- 8
tu, concurſu, turba, ſeditione incendium fe-
cerit; ſeu in incendio cauſa rapiendi interfue-
rit, vel Duminum prohibuerit res ſuas ab in-
cendio ſervare, *cit. l. In eadem cauſa*, §. 5.
& l. Qui cætu 5. ff. eod. Sexto, Si quis ædes, 9
vel villas alienas convocatione, aut ſeditio-
ne expugnaverit, expilaverit, effregerit, &
bona ibidem exiſtentia rapuerit, *cit. l. In ea-
dem cauſa* §. 2. *& l. Hi qui ædes 11. ff. eod.* 10
Septimu, Si quis dolo malo fecerit quomi-
nus Judicia tuto exerceantur, aut Judices, ut
oportet, judicent, textu expreſſo in *l. Qui
dolo malo 10. ff. eod.* Octavo, Si quis convo- 11
catis huminibus vim fecerit, ut quis verbere-
tur, & pulſetur, quamvis non occidatur, tex-
tu expreſſo in citat. *l. Qui dolo malo*, §. 1.
Nono, Si quis violenter honeſtam mulierem, 12
ſive virginem, ſive nuptam, ſive viduam in-
vitam rapuerit, aſportaverit, & abduxerit de
loco ad locum cauſa libidinis, & animo eam
carnaliter cognoſcendi, *l. Qui cætu 5. §. 2.
ff. eod. & l. Raptores 5. Cod. de raptu Virgi-
num, ſeu viduarum*. Decimo, Si quis puerum, 13
vel feminam, vel quemquam per vim ſtu-
praverit, textu expreſſo *in cit. l. In eadem
cauſa*, §. 4. Undecimo, Si quis per vim ali- 14
quem prohibuerit, vel e contra ad teſtandum
aliquem invitum compulerit; Si enim id cum
armis fecerit, præter crimen Falſi, tenebitur
etiam ex *l. Julia, de vi publica;* Si vero ſine
armis, tenebitur ex *l. Julia, de vi privata*,
ut tradunt Farinac. *q. 151. n. 5.* Urſaya *loc.
cit. num.* 130. & alii paſſim. Duodecimo, Si 15
quis vineas, & agros depopulaverit, ſive de
die, ſive de nocte, is enim propter criminis
atrocitatem, nec etiam gaudet immunitate
Eccleſiaſtica, *cap. Inter alia 6. de immun. Ec-
cleſ.* & ſanxerunt Gregor. XIV. Conſt. incip.
Cum alias, & Benedictus XIII. Conſt. incip.
Ex quo. Sic Antonius Matthæus *de crimin.
tit. de vi public. & privat.* Brugiot. *Inſtit.
crim. lib. 3. tit. 6. per tot.* Urſaya *loc. cit. l.
2. tit. 7. per tot.* & alii paſſim.
Vis privata etiam ipſa variis modiis com- 16
mitti poteſt, & fere in omnibus illis caſibus,
in qui-

in quibus publica committi ſolet, ſi ſine armis committatur, ut tradunt in *ſuis Inſtitut. crim.* Brugiot. *l. 3. tit. 6.* Zuff. *lib. 2. tit.*
17 19. Urſaya *lib. 2. tit. 7. a num.* 134. Si quis igitur convocatis hominibus, abſque tamen armis, vim fecerit, ut quis verberetur, aut pulſetur, quamvis non occidatur, adhuc erit reus criminis vis privatæ, textu expreſſo in *l. Hac lege 2. ff. ad Leg. Jul. de vi privata.*
18 Item ſi quis cœtum, vel concurſum fecerit quo minus aliquis in jus producatur, textu
19 expreſſo *in l. Legis Juliæ 4. ff. eod.* Item ſi quis aliquem de agro, vinea, aut villa ſua, congregatis hominibus ſine armis, dejecerit, textu expreſſo *in l. Si quis aliquem 5. ff. eod.*
20 Item ſi creditor ſine auctoritate Judicis abſque armis, bona debitoris uſurpaverit, textu expreſſo in *l. Creditores 7. & in l. Si cre-*
21 *ditor* 8. *ff. eod.* Item ſi quis ex naufragio dolo malo ſine armis aliquid rapuerit, textu expreſſo in *l. de vi privata* 1. §. 1. *ff. eod.*
22 Item ſi qui improbe coeant in alienam litem, ut quidquid ex condemnatione in rem ipſius redactum fuerit, inter eos communicetur, textu epreſſo in *l. Ex ſenatu conſulto 6. ff. eod.*

23 Vis in ſpecie eſt quintuplex. Prima *expulſiva*, cum quis a re immobili expellitur. Secunda *ablativa*, cum res mobilis cuipiam aufertur. Tertia *compulſiva*, cum quis rem ſuam alienare cogitur. Quarta *turbativa*, qua quis in poſſeſſione turbatur. Quinta *inquietativa*, cum duo viciſſim prætendunt poſſidere, & alter inquietat. Primæ duæ præſcriptionem, ſeu uſucapionem ſecum non ferunt; Trium autem poſteriorum nulla obſtat præſcriptioni; §. *Furtivæ in addit. margin. Inſtit. de uſucapion.* Raynald. *loc. cit. num.* 4. teſtaus de communi, Hieronymus Thomas in *tractat. de vi impulſiva c. 1. §. 1.* & alii paſſim.

24 Vis expulſiva parit interdictum *Unde vi* contra expellentem; *l. Sequitur 4. §. Si tu vi & ibi* Gloſſa verb. *Locum, ff. de uſuc.* & Gloſſa 2. *in c. Ad audientiam 4. de his quæ vi.* Hinc vi expulſus de poſſeſſione cum habeat interdictum *Unde vi*, perinde habetur ac ſi poſſideret quoad rem, & damna, & fructus, *l. Si qui vi 17. ff. de uſuc. & ibi Gloſſa* 1.

25 Vis ablativa inducit actionem *Si bonorum raptorum*, *l. Prætor ait 2. ff. Si bonorum raptorum*, Gloſſa in *c. Ad audientiam 4. verb. Cauſa, de his, quæ vi metuſve cauſa fiunt.*

26 Vis compulſiva inducit actionem *Quod metus cauſa.* Gloſſa 2. *in d. cap. Ad audientiam*; Vis enim compulſiva, & metus idem ſunt, Gloſſa 1. *in l. Nihil conſenſui 116. ff. de Regul. juris.*

Vis turbativa inducit Interdictum *Uti poſſide-* 27
tis pro immobilibus; & *Unde vi*, ac *Utrubi* pro mobilibus, cum duo ſe poſſidere contendunt. *Gloſſa 2. in cit. cap. Ad audientiam, & Gloſſa final. in leg. Continet 3. ff. Quod metus cauſa.*

Vis inquietativa inducit Interdictum *Quod* 28
vi, aut clam, cit. Gloſſa 2. *in d. c. Ad audientiam, & cit. Gloſſa fin. in d. l. Continet.*

Vis publica regulariter punitur pœna depor- 29
tationis, textu expreſſo *in §. Item Lex Julia, Inſtit. de public. Judiciis.* Et vis privata punitur pœna publicationis tertiæ partis bonorum, textu expreſſo etiam in d. §. *Item Lex Julia.* Pro varietate autem caſuum, in quibus committitur vis publica, variæ etiam ſunt in utroque jure ſtatutæ pœnæ, de quibus in verb. *Pœna a num. 213. ad 216.* Vide *ibi.*

Vim vi repellere licet ſtatim & ſine interval- 30
lo, *l. Ut vim 3. & ibi Gloſſa 2. ff. de juſt. & jur. l. Sed & partus 12. §. 1. ff. Quod metus cauſa, l. Orator art. 1. §. Vim 1. ff. de vi, & vi armata, c. Ultim. 12. de reſtit. ſpoliator. cap. Dilecto 6. de ſent. excommun. in 6.* cum ſimilibus; Vim enim vi repellere omnes Leges, omniaque jura permittunt, *l. Scientiam 45. §. Qui cum aliter, ff. ad Leg. Aquil. c. Perpendimus 23. & ibi Gloſſa 1. de ſent. excom. c. Jus naturale 7. & ibi Gloſſa 1. diſt. 1. cap. Summa 7. & ibi Gloſſa 1. cauſ. 23. qu. 1. cap. Dilecto 5. de ſent. excommun. in 6.*

Debet tamen vis, ſeu propulſatio fieri incon- 31
tinenti, ſtatim, ac ſine intervallo, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad vindictam, ſed ad defenſionem, *l. Scientiam 45. §. Qui cum aliter, ff. ad Leg. Aquil. l. 1. C. Unde vi, c. Interfeciſti 2. & cap. Perfodiens 3. de homicidio*, cum ſimilibus. Unde ſi quis percuſſit aliquem, & recedat, non poteſt percuſſus licite inſequi percuſſorem, quia tunc vellet injuriam ulciſci, & non repellere eam, eſſetque potius vindicta, quam defenſio. Gl. *verb. Sæcularibus*, & Gloſſa *final. in cit. c. Si perfodiens 3. de homicid.* & commun. Doctor.

Vim vi repellere licet etiam contra Clericum 32
cum moderamine inculpatæ tutelæ; *c. Olim 12. de reſtit. Spoliator.* & ibi *Gloſſa final. cap. Perpendimus 23. de ſentent. excomm.* cum ſimilibus.

Vis, & metus differunt inter ſe, quia metus 33
refertur ad animum, & vis refertur ad corpus, Gloſſa *in leg. Si vi, vel metu 3. verb. Si vi, C. de his, quæ vi metuſve cauſa fiunt*, Rota recent. *p. 1.*

Digitized by Google

34 *p.* 1. *dec.* 643. *n.* 25. Vis tamen includit in
ſe metum ; Unde quod vi fit , metu quoque
fieri videtur . Gl. *verb. Cauſa in c. Ad au-
dientiam* 4. *de his , quæ vi metuſve cauſa fiant .*
Burat. *dec.* 86. *n.* 27. *& ſeq.*

Additiones ex aliena manu .

35 De vi tres potiſſimum leges latæ fuere , una
Plautia , & duæ Juliæ , Cæſaris altera , alte-
ra Auguſti . Conſer Sigon. *de Judic. lib.* 2.
capit. ultim.
36 Duo Legis Juliæ fuerunt ſumma capita , al-
terum de vi publica , alterum de vi privata .
Definivit Juſtinianus vim publicam , quæ fit
cum armis , privatam , quæ fit ſine armis ; §.
37 *Recuperandæ Inſtit. de Interdict.* At licet hæ
definitiones ut plurimum procedant , non ta-
men ſemper , inſpecta præſertim vi publica .
38 Omnis utique vis armata publica eſt , at non
omnis vis publica armata eſt , quippe quia &
ſine armis Reſpublica , publicave utilitas , ita
lædi queat , ut inde Legis Juliæ de vi publica
accuſatio naſcatur ; conſule Anton. Matthæum
de Crimin. lib. 48. *tit.* 4. *cap.* 1. *num.* 2. *&
ſequent.*
39 Appellatione vero armorum hic veniunt non
ſolum ſcuta , & gladii , & galeæ , ſed & ſuſtes ,
& lapides , & in genere quæcumque , quibus
ſinguli homines nocere queunt ; *l.* 9. *l.* 11. §.
1. *ff. Ad Leg. Jul. de vi public.* §. *Recupe-
randæ Inſtit. de Interdict.*
40 Armata dicitur vis , ſi armati quidem vene-
rint ad dejiciendum de poſſeſſione , ſed armis
ad dejiciendum uſi non ſint , eo quod ſufficit
terror armorum , ut videantur armis dejeciſ-
ſe , *l.* 3. §. 5. *ff. de vi , & vi armata .*
41 De iis , qui tenentur ex Lege Julia de vi pu-
blica , adi *Sigon. de Judic. dict. cap. ultim.*
tum Antonium *Matthæum de Crimin. lib.* 48.
tit. 4. *c.* 1. *n.* 3.
42 Pœna vis publicæ ex Lege Julia eſt aquæ &
ignis interdictio , in cujus locum ſucceſſit de-
43 portatio ; *L.* 1. §. *ultim. ff. ad L. Juliam de
vi public.* atque adeo etiam bonorum publica-
tio , ſi non extent conjunctæ Perſonæ , quibus
bona reſervari juſſit Juſtinianus in *Novella* 34.
cap. ult. quin & aliquando ultimum ſuppli-
cium , præſertim in humilioribus , ſi atrocior
violentiæ ſpecies ſit , vel ex vi allata cædes
alicujus illata fuerit ; *l.* 11. *ff. ad Leg. Jul.
de vi public. l.* 6. *C. eod. titul.*
44 Moribus vero noſtris pœna vis publicæ arbitraria
eſt pro modo & gravitate admiſſi criminis ;
Vide Groenevvegen. *ad* §. 8. *de Public. Judic.*

VIS, ET METUS.

VIS , & metus diſtinguitur in gravem , & 1
levem , habito etiam reſpectu ad perſo-
nam , cui infertur ; Bened. XIV. tom. 2. Conſt.
47. incip. *Si datam .* Vim , & metum inferen- 2
tes , ut quis Religionem ingrediatur , aut Pro-
feſſionem emittat , ab Ordinario puniendi ſunt
pœnis a Conc. Trid. ſtatutis ; Idem *ib.* Vis , 3
& metus auctores , qui a reclamante , vel a te-
ſtibus ab ipſo inductis , indicati fuerint , citari
debent in judicio ſuper nullitat. Profeſſionis ;
Idem *ib.* Vis & metus incuſſus ad cogendum 4
aliquem , ut Profeſſionem Regularem emittat ,
etiamſi perſeveraverit per quinquennium , &
ultra , non ideo tamen prorogatur quinquen-
nium a Conc. Trid. conceſſum ad reclaman-
dum ; Idem *ib.* Attamen ex Apoſtolicæ Se- 5
dis æquitate inductum eſt remedium reſtitutio-
nis in integrum adverſus lapſum quinquennii ,
a ſola tunc ipſa Sede Apoſtolica concedendum ;
Idem *ibid.*
Vis , & metus adhiberi non debet , ut Ju- 6
dæi in Chriſtianorum regionibus aſyli jure gau-
dentes , Baptiſmum ſuſcipiant ; Idem Conſtit.
28. incip. *Poſtremo menſe* §. 13. *&* 37. Si quis 7
per vim , & metum dicat ſe baptizatum fuiſ-
ſe , videndum , an violenter cedendo conſenſe-
rit , an vero diſſentiens aqua Baptiſmi ablu-
tus fuerit . In primo enim caſu valide bapti-
zatus cenſebitur , ſecus in ſecundo ; Idem *ib.*
§. 49. *& ſeq.* Vide *tom.* 1. *verb. Baptiſmus ,
& tom.* 4. *verb. Hebræus ,* ubi multa alia ad
rem .

VISITARE , VISITATIO , VISITATOR .

VIſitare nihil aliud eſt , quam exceſſus , ac 1
defectus inquirere , inventoſque caſtigare ,
& convenientibus remediis emendare , atque ob-
ſervantiam obligationum juxta cujuſvis Per-
ſonæ , ac rei exigentiam , ubi adhuc viget ,
conſervare , & ubi deficit , in priſtinum reſti-
tuere . Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. part.*
3. *allegat.* 73. *num.* 1. & alii communiter per
text. *Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.*
5. ibi : *Viſitationum autem iſtarum præcipuus ſit
ſcopus , ſanam orthodoxamque Doctrinam , expul-*

ſis

Digitized by Google

ſis Hæreſibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus, & admonitionibus ad Religionem, pacem, innocentiamque accendere, cetera prout locus, tempus, & occaſio feret, ex viſitantium prudentia ad Fidelium fructum conſtituere.

2 Viſitandi Jus, & poteſtas competit omnibus Prælatis Eccleſiaſticis, qui Juriſdictionem ordinariam in aliquos habent; *cap. Romana* 1. §. *Hanc, de Cenſibus in 6.* Unde poſt Romanum Pontificem Jus, & poteſtatem viſitandi
3 habent Legati a Latere ex Officio Legationis ſibi a Sede Apoſtolica demandatæ, *cap. cum*
4 *Apoſtolus, de Cenſibus*. Item Legati Pontificii, qui non ſunt a Latere, ſed dicuntur nati, quibus Legatio Apoſtolica competit ratione Dignitatis, in qua ſunt conſtituti, *cap. Cum inſtantia, cap. Procurationes, de cenſibus*, Bar-
5 boſa *loco cit. num.* 21. & alii. Item Legati Apoſtolici, qui Miſſi, ſive Nuncii Apoſtolici nuncupantur, ſi viſitandi onus eis ſit ſpecialiter impoſitum; Vel ſi urgens aliqua neceſſitas Viſitationem poſtulet; *cit. cap. Cum inſtantia, & cit. cap. Procurationes, de Cenſibus*; Tuſchus *de Viſitation. lib.* 1. *cap.* 2. *num.*
6 9. Barboſa *loco cit. num.* 21. Item Vicarius Summi Pontificis in Territorio ſibi injuncto: *cap. Penultim. de Offic. Vicar.* Tuſchus *cit. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. Barboſa *loco cit. num.* 21. & alii. Item Cardinales in Eccleſiis ſuorum
7 Titulorum. Leo X. in Conſtitut. incip. *Supernæ* edita *in Concil. Lateranenſ. V. ſeſſ.* 9. *cap.* 2. Vide verb. *Cardinales art.* 4. *n.* 14.

8 Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, & Epiſcopi Jus ordinarium habent viſitandi ſuas reſpective Diœceſes; *cap. Romana* 1. *de Cenſibus in 6.* Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 3. Ita ut habeant intentionem fundatam quo ad jus viſitandi omnes Eccleſias cujuſque ſuæ reſpectivæ Diœceſis, *cap. Omnes Baſilicæ* 14. *q.* 7. *cap. Conquerente, de Offic. Ordinarii cit. cap. Romana* 1. *de cenſibus in 6. & Communis Doctorum.*

9 Item Vicarius Capitularis, Sede vacante, id poteſt, ſive per ſe, ſive per alium: Vide
10 verb. *Vicarius Capitularis art.* 2. *num.* 11. Item Vicarius Apoſtolicus. Vide verb. *Vicarius Apoſtolicus num.* 4. Item Vicarius Collegiatæ exem-
11 ptæ, & Nullius Diœceſis. Rota recent. apud Farinac. *part.* 1. *deciſ.* 346. Nicolius *in Floſculis verb. Viſitatio ordinaria n.* 3. Vide verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *n.* 39.

12 Item Abbates, aliique Prælati habentes proprium Territorium, & qualitatem *Nullius*. *Cap. Romana* 1. §. *Hanc, de Cenſibus in 6.* cum ſimilibus, & *Communis Doctorum*. Item Decani, Archidiaconi, Archipresbyteri, Plebani, & alii inferiores viſitandi Jus habent, ſi id longa conſuetudine præſcripſerint; *cap. Super eo, & cap. Cum Apoſtolus, de Cenſibus*, Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 3. ibi: *Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores in Eccleſiis, ubi hactenus Viſitationem exercere legitime conſueverunt, debeant quidem, aſſumpto Notario, de conſenſu Epiſcopi, deinceps per ſe ipſos tantum viſitare*. Item Capitulum, 13
ſuperſtite adhuc Epiſcopo, poſt interdum ex præſcriptione, vel privilegio habere Jus viſitandi; Et tunc Viſitatores a Capitulo deputati debent eſſe approbati ab Ordinario. Concil. Trident. *cit. ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 3. ibi: *Viſitatores etiam, a Capitulo deputandi, ubi Capitulum Jus viſitandi habet, prius ab Epiſcopo approbentur*. Barboſa *ſupra Concilium loco cit. num.* 14. *& citat. allegat.* 73. *num.* 26. cum aliis ibi citatis, referens ſic etiam deciſum fuiſſe *a Sacra ejuſdem Concilii Congreg.*

Dicti Archidiaconi tamen, & alii inferiores 14
Viſitationis a ſe factæ rationem reddere, & acta omnia exhibere Epiſcopo infra menſem tenentur. Concil. Trident. *loco cit.* ibi: *Cui ipſi Archidiaconi, vel alii inferiores, Viſitationis factæ infra menſem rationem reddere, & depoſitiones teſtium, ac integra acta exhibere teneantur, non obſtantibus quacumque conſuetudine etiam immemorabili, atque exemptionibus, & privilegiis quibuſcumque*. Immo Epiſcopus etiam per 15
alium poteſt eaſdem Eccleſias ſeorſim ab his iterum viſitare. Concil. Tridentin. *loco citat.* ibi: *Sed non ideo Epiſcopus, vel eo impedito ejus viſitator eaſdem Eccleſias ſeorſim ab his viſitare prohibeatur*. At vero licet Epiſcopus poſſit 16
iterum viſitare Eccleſias viſitatas ab inferioribus, non poteſt tamen iterum punitos ab eis, neque ab illis abſolute cogere ad innocentiam ſuam demonſtrandam. Sic deciſum fuiſſe refert Barboſa *ſupra Concil. loco cit. num.* 15. & Armendar. apud ipſum *ibid.*

Superiores Generales Ordinum Regularium, 17
Provinciales, & alii Prælati, quibus eſt in alia inferiora Monaſteria, Prioratuſve legitima Juriſdictio, habent Jus viſitandi Monaſteria, aliaque loca ſibi ſubjecta; *cap. In ſingulis, & cap. Ea, quæ, de ſtatu Monachor.* Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 21. *de reformat. cap.* 8. & *ſeſſ.* 25. *de Regularib. cap.* 20. & *Commun. Doctor.* praxi quotidiana id demonſtrante.

Epiſcopi, aliique Superiores non ſolum 18
poſſunt, ſed etiam tenentur per ſe ipſos, aut ſi legitime fuerint impediti, per Vicarios

rios ſuos, vel Viſitatores, qui Presbyteri ſint, vel Diaconi, ſingulis annis, aut ſi ob latitudinem fieri nequeant, ſaltem quolibet biennio, totam Diœceſim, & Eccleſias ejuſdem viſitare. *Communis*, claris Juribus *in cap. Decrevimus* 10. *cauſ.* 10. *quæſt.* 1. ibi: *Decrevimus, ut annuis vicibus ab Epiſcopo Diœceſes viſitentur*, *cap. Epiſcopum* 11. *eadem cauſ.* & *quæſt.* ibi: *Epiſcopum ſingulis annis ire oportet, ut acquirat* &c. *Quod ſi ipſe, aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequiverit, Presbyteros probabiles, aut Diaconos mittat, qui reditus Baſilicarum, & Miniſtrantium vitam inquirant.* Et Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 3. ibi: *Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Epiſcopi propriam Diœceſim per ſe ipſos, aut ſi legitime impediti fuerint, per ſuum Vicarium Generalem, aut Viſitatorem, ſi quotannis totam propter ejus latitudinem viſitare non poterunt, ſaltem majorem ejus partem, ita tamen ut tota biennio per ſe, vel per Viſitatores ſuos compleatur, viſitare non prætermittant.*

19 Vicarius tamen Generalis hoc Jus viſitandi non habet, niſi ſpecialiter ei committat Epiſcopus. Barboſa *ſupra Concil. cit. ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *num.* 3. & *cit. alleg.* 73. *num.* 28. cum pluribus ibi citatis, & alii paſſim. Vide verb. *Vicarius Generalis art.* 2. *num.* 21.

20 Metropolitani olim poſt plene viſitatam propriam Diœceſim poterant etiam viſitare Diœceſes ſuorum ſuffraganeorum, ſed hodie hoc amplius non poſſunt, niſi ex cauſa cognita, & probata in Concilio Provinciali, vel a Sacra Congregatione Concil. Trident. *cit. ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *Sacra Congr. Epiſcop. in Cajacen.* & *Thennen.* 22. *April.* 1603. apud Nicol. *in Floſcul. Viſitatio ordinaria num.* 2.

21 Epiſcopus viſitare poteſt toties, quoties opus fuerit, non ſolum Eccleſias communes Diœceſis, ſed etiam Capitula, & Eccleſias Cathedrales, aliaſque majores, & Perſonas illarum, *Communis* per textum expreſſum Concil. Triden. *ſeſſ.* 6. *de reform. cap.* 4.

22 Item tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus viſitare poteſt omnes Eccleſias ſæculares exemptas, non obſtantibus privilegiis, & conſuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore præſcriptis. *Communis*, text. expreſſo in Concil. Trid. *ſeſſ.* 8. *de refor. cap.* 8.

23 Item poteſt viſitare quaſcumque Eccleſias Sæculares intra fines ſuæ Diœceſis exiſtentes, etiamſi ad Regulares pertineant, & ab eis dependeant, dum tamen per ſæculares ei deſerviatur, & hoc vigore Concilii Trid. *ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 8. Sic deciſum fuiſſe referunt Armendar. *in add. ad recopil. Leg. Nava. lib.* 1. *tit.* 6. *de viſitat. l.* 5. §. 2. *num.* 3. Ventrigl. *prax. part.* 2. *annotat.* 24. §. 1. *num.* 7. Secus autem Eccleſias Regulares Nullius Diœceſis, ut ex Tridentino, & Decret. Sacræ Congregationis ad longum probat Fagnan. & Matthæucc. *locis n. ſequent. citandis.*

24 Item poteſt Epiſcopus vicinior tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus viſitare Eccleſias omnes Sæculares Nullius Diœceſis, quantumcumque exemptas, & Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjectas, etiamſi in illis Prælatus inferior habeat quaſi Epiſcopalem Juriſdictionem. Concil. Triden. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 9. Barboſa *ad dict. c.* 9. *num.* 1. & 2. allegans Rotam *deciſ.* 396. *part.* 1. *recent.* & plurimos Doctores, Ventrigl. *loc. cit. num.* 9. & alii paſſim: Non poteſt tamen viſitare Eccleſias Regulares Nullius Diœceſis, ut ex Trid. & Decret. Sac. Congr ad longum probat Fagnan. *lib.* 3. *Decretal in cap. Nullus, de Parochiis num.* 33. & 37. & Matthæuc. *Official. Cur. cap. ult. num.* 12. *ad* 14. & alii.

Vicinior Epiſcopus poteſt viſitare Beneficia ſæcularia, & Clericos ſæculares Abbatiæ Nullius Diœceſis, ipſoſque culpabiles repertos corrigere; & dicitur vicinior Epiſcopus ſolum ille, cujus Cathedralis Eccleſia ſit Abbatiæ proximior, non autem locus dictæ Abbatiæ ſubjectus. Barboſa *ſupra Trid. cit. ſeſſ* 24. *cap.* 9. *num.* 4. atteſtans ſic deciſum fuiſſe *die* 2. *Auguſti* 1596.

25 Epiſcopus vicinior, ſi ſit legitime impeditus, poteſt Eccleſias Sæculares Nullius Diœceſis viſitare per ſuum Vicarium Generalem. ſic deciſum fuiſſe *die* 17. *Januarii* 1585. teſtatur Barboſa *loc. cit. num.* 6.

26 Si Eccleſia, ſeu Abbatia Sæcularis Nullius Diœceſis, ſita ſit in aliqua Diœceſi, Viſitatio ſpectat ad Ordinarium, in cujus Diœceſi eſt Eccleſia Nullius. Sic deciſum fuiſſe refert Rota *part.* 2. *recent. deciſ.* 501. *num.* 5. apud Barboſam *loc. cit. num.* 3.

27 Epiſcopus, ſive per ſeipſum, ſive per alium delegatum viſitare poteſt Eccleſias, etiam non curatas, quæ reperiuntur erectæ in ſolo Lateranenſi, ut clare patet ex reſponſione Sacræ Congregationis Concilii ad ſequentia dubia propoſita ab Epiſcopo Mileti.

28 *I. An Epiſcopus Miletenſis tanquam Delegatus Apoſtolicus poſſit ſubdelegare ſuum Vicarium Generalem, vel aliam Dignitatem Eccleſiaſticam ſibi beneviſam in Viſitatione Diœceſis, & præcipue Eccleſiarum, quæ prætenduntur ſitæ in ſolo Lateranenſi?*

Google

II. An Vicarius deſtinatus in dicta Diœceſi Mileten. a Reverendiſſimo Capitulo. Baſilicæ Lateranen. poſſit revidere Viſitationes factas ab Epiſcopo, ſive ejus Delegato Viſitatore in dictis Eccleſiis?

III. An prædictus Vicarius Lateranen. in dicta Diœceſi Mileten. poſſit revidere computa, & viſitare Libros adminiſtrationis redituum Societatum Laicarum erectarum in iiſdem Eccleſiis, & an pro d. computorum reviſione poſſit recipere a dd. Societatibus aliquod emolumentum, ſeu mercedem?

IV. An Vicarius deſtinatus in d. Diœceſi Mileten. a d. Reverendiſſ. Capitulo poſſit indicere Concurſum in occaſione vacantiæ Eccleſiarum Parochialium, quæ prætenduntur ſitæ in ſolo Lateranen.?

V. An Epiſcopus Mileten. in præfatis Eccleſiis intra fines ſuæ Diœceſis poſſit exercere ſuam Juriſdictionem ordinariam quo ad proviſionem Parochialium, aliorumque concernentium Curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum?

VI. An in alienationibus rerum earumden Eccleſiarum ſolemnitates requiſitæ etiam in vim Can. Terrulas quæſt. 2. adhiberi debeant per Epiſcopum, vel per dictum Vicarium deſtinatum a Capitulo dictæ Sacroſanctæ Baſilicæ Lateranen.?

VII. An in caſu, quo prædictus Vicarius deſtinatus a Capitulo ſe ingereret in Juriſdictionalibus, & cauſis ſpectantibus ad Epiſcopum Mileten. poſſit ab eodem coerceri, & puniri Canonicis Cenſuris & pœnis?

Quibus propoſitis auditis partibus in plena Congregatione 23. *Aprilis* 1701. reſponſum dedit: *Ad primum poſſe viſitare per ſe, vel per alium etiam Eccleſias ſitas in ſolo Lateranenſi ad formam Sacri Concilii. Ad ſecundum negative: Ad tertium negative ad utrumque: Ad quartum negative: Ad quintum, dilata: Ad ſextum ſpectare ad Epiſcopum privative: Ad ſeptimum affirmative.*

29 Super quibus repropoſita cauſa 3. *Maii* 1702. *Eadem Congregatio* reſpondit; *Ad 1. in deciſis. Ad 2. in deciſis. Ad 3. in deciſis quo ad primam partem, præterquam quoad Archi Confraternitates erectas auctoritate Capituli; & quoad ſecundam in deciſis. Ad 4. in deciſis. Ad 5. quo ad primam partem affirmative quo ad inſtitutionem auctorizabilem tantum, quo vero ad ſecundam partem affirmative. Ad 6. dilata. Ad 7. in deciſis,*

30 Et iterum in eadem cauſa, & inter eaſdem partes propoſitis novis dubiis:

I. *An ſine ſubdelegatione ſpeciali ſubdelegatus ab Epiſcopo ad viſitandum Diœceſim poſſit viſitare Eccleſias, Confraternitates, & loca pia fundata in ſolo Lateranenſi?*

II. *An d. Subdelegatio ſpecialis debeat a Subdelegato oſtendi, & inſeri actis Viſitationis?*

III. *An Epiſcopus, vel ab eo Delegatus teneatur declarare expreſſe ſe viſitare jure delegato?*

IV. *An Vicarius Lateranenſis in Viſitatione, quam facit Jure ordinario, poſſit petere, ut ſibi oſtendantur acta Viſitationis facta ab Epiſcopo, vel ejus Delegato?*

V. *An Eccleſias Parochiales fundatas in ſolo Lateranenſi valeat Epiſcopus viſitare jure ordinario?* Die 17. *Novembris* 1703. *Sacra Congregatio &c.* reſpondit:

Ad 1. Negative, & quo ad Confraternitates juxta reſolutiones jam factas.

Ad 2. Affirmative.

Ad 3. Affirmative.

Ad 4. Affirmative, non tamen auctoritative ad effectum corrigendi.

Ad 5. Negative.

Viſitatio Abbatiæ Sanctæ Mariæ de Perno ſitæ in confinio Diœceſ. Muranæ, & Rapellen. æque principaliter unitæ Eccleſiæ Melphienſi ſpectat ad Epiſcopum Melphienſem, ut patet ex reſponſione Sacræ Congregationis Concilii ad ſequentia dubia relat. ab Urſaya *tom. 3. part. 1. diſceptat. 33. a num.* 45. 31

I. *An Viſitatio Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Perno ſpectet ad Epiſcopum Melphien. vel potius ad Epiſcopum Muranum?*

II. *An Cenſuræ latæ per Curiam Epiſcopalem Melphien. contra Vicarium Generalem Muranum ſuſtineantur?*

III. *An declaratoria Cenſurarum facta per Vicarium Generalem Muranum contra Vicarium Generalem Melphien. ſuſtineatur?*

Die 16. Junii 1712. Sacra Congr. Concilii reſpondit: Ad primum affirmative quo ad primam partem, Negative quo ad ſecundam: Ad ſecundum Affirmative, & pro abſolutione arbitrio Metropolitani: Ad tertium Negative.

Viſitare Jure delegato poteſt Epiſcopus Eccleſias unitas Collegiis exemptis. *Sac. Congr. Concil. in Bononien. Juris viſitandi 2. Octob.* 1721. Sic refert Urſaya *in Miſcellan. 1. Sacr. & profan. litt. V. num.* 147. 32

Viſitare tamen non poſſe Epiſcopum Beneficia unita Univerſitati Complutenſi ob privilegia, quæ habet, decrevit *Sac. Congr. Concil. die 22. Junii* 1606. apud Aldan. *in Compend. Canonic. reſolut. lib. 1. tit. 7. num.* 10. & Barboſ. *Summ. Apoſtolic. deciſ. verb. Viſitare quando, & quæ Epiſcopus valeat num.* 14. 33

Vi-

34 Viſitare poteſt Epiſcopus Dignitatem exemptam in concernentibus Curam animarum illi annexam. *Sac. Cong. Concil. in Burgen.* 18. *Auguſti* 1628. apud Barboſam *loco citato numer.* 12.

35 Item viſitare poteſt omnes Eccleſias Curatas Monaſteriis Regularium unitas. Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Reform. cap.* 7. & *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 11. In iis enim, quæ ſpectant ad Curam animarum ſæcularium, tam Eccleſiæ, quam Perſonæ Regulares dictam Curam exercentes ſubjacent Juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, ut deciſum fuiſſe *ſub die* 5. & 6. *Junii* 1627. refert Barboſ. *ſupra Concil. ſeſſ.* 25. *de Regularibus c.* 11. *n.* 4. & 5. & noviſſime *Sac. Cong. Concilii in Mediolanen.* 12. *Novembr.* 1689. & *Congregatio particularis deputata ab Alexandro VIII. in cauſa Hiſpalen.* 30. *Januarii* 1694. *in reſponſ. ad* 6. & relata *in Congregatione Generali* 18. *Auguſti* 1696. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *num.* 2.

36 Dummodo tamen Eccleſia Parochialis non ſit illius Conventus, in quo Generalis Ordinis habet reſidentiam ordinariam, quia ipſa gaudent exemptione a Juriſdictione Ordinarii. Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 11. & *Sacra Cong. Concil. in Lauden. Juriſdictionis* 1. *Decembris* 1691. in qua plene articulo diſcuſſo, & partibus informantibus fuit reſolutum, Conſtitutionem Gregorii XV. incipientem *Inſcrutabili*, non derogaſſe privilegio *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus* favore Generalium Ordinum conceſſo. Sic refert Monacell. *part.* 1. *tit.* 6. *formul.* 20. *numer.* 14. & ſic alias cenſuit eadem Sacra Congreg. teſte Ventriglia *part.* 1. *annotat.* 48. §. *Unico n.* 91. Quamvis Barboſa *in Summa Apoſtolic. deciſion. verb. Viſitare Eccleſias*, & *loca Regularium quando poſſit Epiſcopus*, referat ex Armendar. & Lezana, Sacram Congregationem Concilii cenſuiſſe, quod viſitare poſſit Epiſcopus ex Decreto Concilii *ſeſſ.* 7. *cap.* 6. *de de reform.* Eccleſias Parochiales unitas Monaſterio Canonicorum Regularium, tametſi Generalis in eo Sedem ordinariam principalem habeat.

37 Epiſcopus viſitando Eccleſias Curatas exemptas, vel Regularibus ſubjectas poteſt facere Decreta in iis, quæ concernunt rectam adminiſtrationem, & cuſtodiam Sacramentorum, & quatenus decreta diſcrepant ab illis, quæ fecerunt Superiores exempti, ſeu Regulares, debent ordinationes Epiſcopi prævalere, & obſervari. *Sacra Congreg. Concil. in Veronen.* 10. *Julii* 1628. *in Mediolanen.* 12. *Novembris* 1689. & *Congregatio particularis deputata ab Alexandro VIII. in cauſa Hiſpalen.* 30. *Januarii* 1694. *in reſponſ. ad* 6. & relata *in Congregatione Generali* 18. *Auguſti* 1699.

Quamvis Epiſcopus poſſit viſitare Eccleſias Parochiales Monaſteriis Regularium unitas, vel annexas, nequit tamen viſitare Domos ipſarum Parochialium, in quibus non viget Regularis obſervantia, ſed in eis habitant ſoli Parochi Regulares ab eodem approbati, ut alias reſpondit *Sacra Congreg.* apud Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Grave gerimus* 19. *n.* 16. *de Officio Ordinarii.* 38

Nec Epiſcopus poteſt viſitare Monaſteria Regularium eo prætextu, quod eorum Superiores ſint negligentes, ut reſpondit *Sacra Congreg. Concilii die* 20. *Februarii* 1616. apud Piaſec. *Prax. part.* 2. *cap.* 5. *art.* 6. *n.* 32. ibi: *Sacr. Cong. Cardinal. Concil. Trid. Interpretum cenſuit non licere Ordinariis locorum, Monaſteria Regularium eo prætextu viſitare, & corrigere, quod illorum Superiores admoniti intra ſex menſes illa non viſitaverint, vel correxerint, niſi eadem Monaſteria vel ſub Commenda exiſtant, ex decreto cap.* 8. *ſeſſ.* 21. *vel ſuorum Ordinum Capitibus non ſubſint, ac ſe in Congregationes redigere neglexerint, juxta cap.* 8. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus.* 39

Neque poteſt Epiſcopus viſitare Capellas, & altaria Laicorum, ſeu Confraternitatum Laicalium in Eccleſiis Regularium erecta, ut reſolvit *Sacra Congregat. Concil.* apud Fagnan. *in cit. cap. Grave gerimus num.* 48. & expreſſe Pignatell. *tom.* 10. *conſult.* 39. *numero* 9. Quamvis enim poſſit Epiſcopus viſitare Confraternitates Laicales erectas in Eccleſiis Regularium in iis, quæ reſpiciunt adminiſtrationem, & adimplementum onerum, ut pluries reſpondit, tum *Sac. Congr. Epiſ.* tum *Sac. Congr. Conc.* ut videri poteſt ſub verb. *Confraternitates, art.* 3. *num.* 1. Tamen nullatenus viſitare poteſt Capellas, & Altaria in Regularium Eccleſiis per ipſas Confraternitates Laicales conſtructa, ut pluries declaravit *dicta Sacra Congr.* ut videri poteſt ſub dict. verb. *Confraternitates a num.* 2. *ad* 4. 40 41 42

An autem, & quando poſſit, vel non, Epiſcopus viſitare Conventus Regularium, ſive antiquos ſuppreſſos, & iterum reſtitutos, ſive nunquam ſuppreſſos, aut de novo erectos; Vide verb. *Conventus per tot.* ubi abunde de omnibus. 43

Epiſcopus viſitare poteſt Oratoria publica, quæ habent requiſita Eccleſiæ, etiamſi ſint de pertinentiis Regularium; Dummodo ſeparata ſint a Clauſtris, & Campeſtria. *S. Congr.* 44

Digitized by Google

Concil. in Cæſenaten. 23. *Septemb.* 1690. & *in*
Corton. 20. *April.* 1697. Vide d. verb. *Con-*
ventus ſub n. 22. *in reſponſ. ad quintum du-*
bium, & *ſub n.* 1. *in reſponſione ad primum*.
45 Epiſcopus viſitare poteſt Eccleſias Parochia-
les Equitum Hieroſolymiranorum, ſed quo
ad ea tantum, quæ ad Curam animarum,
& Sacramentorum adminiſtrationem ſpectant.
46 S. Pius V. Conſtitut. 136. incip. *Expoſcit.* At
non poſſe Epiſcopum viſitare Oratoria publica
dictæ Religionis Hieroſolymitanæ, declaravit
Sacra Congreg. Concil. in Mantuana 17. *Junii*
1690. ut refert, & tenet Monacell. *part.* 1. *tit.*
5. *formul.* 2. *n.* 5. *in fine*. An autem, &
47 quando poſſit Epiſcopus viſitare Oratoria
privara erecta ex privilegio Apoſtolico in Do-
mibus privatis Nobilium Perſonarum? Vide
verb. *Oratorium a n.* 25. *ad* 26.
48 Epiſcopus viſitare poteſt Eccleſias Parochia-
les ſubjectas Capitulo Lateranenſi. *Sac. Con-*
greg. Epiſcop. in Aquilana Terræ Arriſchiæ 23.
Junii 1690. Immo & quæ concernunr orna-
tum Eccleſiæ, *Sacr. Congr. Concil. in Cæſena-*
ten. 23. *Septemb.* 1690. apud Monacell. *loco*
cit. num. 2. *in fine*.
49 Epiſcopus poteſt viſitare Monaſteria Monia-
lium Regularibus ſubjectarum in iis, quæ per-
tinent ad Clauſuram, etiam inconſultis, &
irrequiſitis earum Superioribus Regularibus.
Vide verb. *Moniales art.* 3. *n.* 95.
50 Quo ad talem autem Viſitationem debet Epi-
ſcopus obſervare Decreta Sacræ Congregatio-
nis Concilii hac de re edita, & adducta ſub
d. verb. *Moniales num.* 96. & inſuper Decreta
Sacræ Congreg. Epiſcopor. & *Regular.* quæ hic
dantur, prout referuntur ab Eminentiſſ. Petra
tom. 5. *Commentar. ad Conſtitut.* 3. *Calliſti III.*
ſect. 2. *num.* 143. *verſ. Reſolutio*, ibi: *Reſolutio*
itidem noviſſima Congregationis Epiſcoporum, &
Regularium fuit in Nucerina Paganorum inter
Epiſcopum, & Moniales Ordinis Prædicato-
rum Monaſterii exempti in dicta Civitate exi-
ſtentis, & propoſita fuerunt infraſcripta du-
bia. I. *An Epiſcopus in concernentibus obſer-*
vantiam Clauſuræ toties quoties expedire judica-
verit, poſſit viſitare Monaſterium Monial. San-
ctæ Annæ ſubjectarum PP. Ordinis Prædicato-
rum. II. *An poſſit viſitare earum Eccleſiam*,
Communicatorium, & *Crates Confeſſionarii quo*
ad concernentia Clauſuram. III. *An poſſit viſi-*
tare nedum Crates, & *Mœnia exteriora Mona-*
ſterii, ſed etiam Chorum interiorem, Dormito-
ria, Cellas, aliaque loca pro Clauſuræ Cuſtodia?
IV. *an poſſit indutus Stola ſupra Rocchettum*,
& *Mozzetam ſolum cum ſuis Conviſitatoribus*
ingredi, & *viſitare Clauſuram Monialium abſ-*
que interventu Prioris, & *alterius cujuſvis Re-*
ligioſi? V. *An Epiſcopus volens poſſit in actu*
Viſitationis habere ſermonem ſpiritualem Monia-
libus tam intra, quam extra Septa Monaſterii?
VI. *An Epiſcopo ſit per Prioriſſam tradenda no-*
tula nominum Monialium, Educandarum, &
Ancillarum tempore Viſitationis? VII. *An poſſit*
Epiſcopus occaſione Viſitationis ſingulas Monia-
les, & *unamquamque ſeparatim interrogare*, &
examinare circa obſervantiam Clauſuræ? VIII.
An tam Regulares, quibus ſubjectæ ſunt Monia-
les, quam etiam Sæculares teneantur ab Epiſco-
po obtinere licentiam alloquendi Moniales? IX.
An poſſit Epiſcopus inſimul cum Superiore Regu-
lari revidere computa, atque recognoſcere ſtatum
œconomicum Monaſterii? X. *An Cenſuræ ſuſti-*
neantur in caſu &c. XI. *An conſtet de attenta-*
tis, & *quomodo ſint purganda*. XII. *An*, &
quomodo ſit providendum quo ad ingreſſum Con-
verſarum in locum ultimo loco defunctarum in
caſu. &c. *Die* 7. *Julii* 1724. *Sacr. Congregat.*
Epiſcop. & *Regular. Dubiis reſpondit*. Ad I.
uſque ad X. incluſive Affirmative: Ad XI. *Ne-*
gative: Ad XII. *Providebitur poſt reviſionem*
Status œconomici.
Prælati omnes ſæculares Epiſcopali, ac et- 51
iam Cardinalatus Dignitate præditi nequeunt
ingredi Clauſuram Monialium etiam ſibi ſubje-
ctarum, niſi in caſibus neceſſariis, uti eſt Ca-
ſus Viſitationis; & tunc comitati a paucis,
iiſque ſenioribus, ac Religioſis viris. Vide d.
verb. *Moniales art.* 3. *num.* 66.
Si autem contrafecerint, incurrunt Interdi- 52
ctum ab ingreſſu Eccleſiæ pro prima vice;
pro ſecunda vero contrahunt Suſpenſionem a
Pontificali munere, & a Divinis; pro tertia
autem vice, & deinceps excommunicatione
majori afficiuntur. Vide *ibid. num.* 67.
Unde non poſſunt Epiſcopi ſecum ducere in 53
Clauſuram ullos Laicos, tamquam comites,
& ſocios. Vide *ibid. n.* 68. & 69.
Nec poſſunt Epiſcopi ſecum ducere in Clau- 54
ſuram pluſquam octo perſonas, alias incurrunt
prædictas Cenſuras. Vide *ibid. num.* 71.
Abſolutio tamen ab iſtis Cenſuris non eſt 55
Papæ reſervata. *Vid. ibid. num.* 72.
Prælati Regulares non poſſunt ingredi Mo- 56
naſteria Monialium pro viſitatione locali, ni-
ſi ſemel tantum in anno, ita ut eo anno,
quo unus ex dictis Superioribus viſitaverit,
alius Superior a Viſitatione hujuſmodi ſe omni-
no abſtineat. Vide *ibid. num.* 74.
Prælatus Regularis, ſi fuerit Generalis, 57
poteſt ſecum introducere duos Socios ſui Or-
dinis,

Digitized by Google

dini, ſi fuerit alius a Generali poteſt introducere ſecum tantum unum ſui Ordinis. Vide *ibid. num.* 95.

58 Nec ipſe Viſitator, nec ejus Socii poſſunt ſumere intra Clauſuram ullam refectionem. Vide *ibid. num.* 76.

59 Si Superior Regularis ſupradictis contrafecerit, ipſo facto pœnam Excommunicationis, & privationem omnium Officiorum, quæ obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia imposterum obtinenda, vocisque activæ, & paſſivæ abſque alia declaratione incurrit. Et nihilominus nullis privilegiis, & exemptionibus tueri ſe poteſt, quominus ab Epiſcopo loci tamquam ad hoc Sedis Apoſtolicæ Delegato, quoties, & quando opus fuerit, corrigi, & puniri valeat. Vide *ibid. num.* 78.

60 Epiſcopus viſitare poteſt Hoſpitalia. Vide verb. *Hoſpitale num.* 33. & verb. *Adminiſtratio num.* 2.

61 Et poteſt exigere ab Adminiſtratoribus rationes, & computa, tam in Viſitatione, quam extra, etiam per ſuum Delegatum, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis. Vide *ibid. num.* 34.

62 Immo poteſt Ordinarius viſitare Hoſpitalia, & ab eorum Adminiſtratoribus rationes, & computa exigere, non obſtante, quod a Teſtatore, & Lege fundationis expreſſe excludatur. Vide *ibid. num.* 35. & verb. *Adminiſtratio num.* 3. 4. & 5.

63 Item poteſt exigere rationem adminiſtrationis ab Hoſpitalibus, quæ ſunt ſub immediata Regum protectione. Vide d. verb. *Adminiſtratio num.* 12. 13. & 14.

64 Non poteſt tamen viſitare dicta Hoſpitalia, quæ ſunt ſub immediata Regum protectione. Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *de reform. c.* 8.

65 Hoſpitale aliquod viſitare volenti; ſi opponatur exceptio, quod ſub immediata Regum protectione exiſtat, non ad Sæcularem Judicem, ſed ad ipſum Epiſcopum talis exceptionis cognitio, & definitio pertinet. Vide d. verb. *Hoſpitale num.* 38.

66 Ad hoc tamen ut dicta Hoſpitalia ſint immunia a Viſitatione Epiſcopi, debent eſſe talia a primæva ſua fundatione: Nec ſufficit, ſi Hoſpitalia accipiantur expoſt a Rege ſub ſui immediata protectione. Vide d. verb. *Adminiſtratio*, *num.* 15. 16. 17. & 18. d. verb. *Hoſpitale num.* 39.

67 Epiſcopus viſitare, corrigere, & reformare poteſt Hoſpitalia omnia etiamſi privata ſint Laicorum, in caſibus a Jure conceſſis, ſcilicet ob negligentiam, vel ob dilapidationem bonorum, & ut Teſtatoris voluntas ſervetur. Vide d. verb. *Hoſpitale num.* 40.

Hoſpitalia privata poteſt Epiſcopus viſitare, corrigere, & reformare in iis tantum, quæ ad obſervandam voluntatem Teſtatorum pertinent, & exigere rationem ab Adminiſtratoribus una cum illis deputatis, quibus ex conſuetudine ratio reddenda eſt. Vide *ibid. num.* 41. 68

Hoſpitalia etiam unita, in quibus Eccleſiæ ſunt, vel aſſidue Divina Officia celebrantur, & bona eorum non ſunt diſtincta, viſitari debent ab Epiſcopo. Vide *ibid. num.* 42. 69

Hoſpitalia, quamvis debeant viſitari ab Epiſcopo, non inde tamen prohibetur, quin & Iudices Sæculares eadem viſitare poſſint, ſi hoc eis alias legitime competit. Vide *ibid. num.* 43. 70

Hoſpitalia adminiſtrata a Fratribus S. Joannis Dei non ſunt exempta a Juriſdictione Ordinarii, niſi ſolum quoad Regularem obſervantiam. Vide *ibid. num.* 44. 71

Epiſcopus viſitare poteſt Confraternitates Laicorum, etiamſi eſſent erectæ in Eccleſiis, ſeu Oratoris fundatis, & extructis in ſolo, & territorio Religionis Hieroſolymitanæ. Vide verb. *Confraternitates art.* 3. *num.* 5. 72

Epiſcopus viſitare poteſt etiam Confraternitates, quæ non a primæva ſua fundatione ſunt ſub immediata Regum protectione, ſed ſolum expoſt ſub ſui immediata protectione ſunt a Rege accepta. Vide *ibid. a num.* 6. *ad* 8. 73

Adminiſtratores Confraternitatum, ſicut & aliorum piorum locorum poſſunt compelli ab Epiſcopo ad reddendam rationem adminiſtrationis etiam ad Palatium Epiſcopale, ſi ſint in loco reſidentiæ, ſeu alterius ſtationis, & permanentiæ Epiſcopi. Vide *ibid. num.* 9. & verb. *Adminiſtrator num.* 20. 74

Etiamſi tales Adminiſtratores rationem adminiſtrationis aliis reddere ſolerent, adhuc vigore diſpoſitionis Concilii principaliter erit adhibendus Epiſcopus. *Sacr. Congreg. Concil. in Converſanen.* 1. *Martii* 1697. & *in Melevitana* 20. *Martii* 1700. 75

Immo redditio rationis adminiſtrationis danda eſt Epiſcopo etiam a Confraternitatibus, aliiſque locis piis, quæ ſunt ſub immediata Regum protectione. Vide d. verb. *Confraternitates a num.* 11. *ad* 13. 76

Epiſcopus in Viſitatione debet celeriter, quantum res poſtulat, ſe expedire, & ad actus extraneos non ſe divertere, ne viſitati graventur expenſis. Sic pluries cenſuit *Sacra Congr. Concilii*, & ſignanter *in una Bojanen.* 77 *die*

Google

die 14. *Decembris* 1654. In qua ad inſtantiam Capituli Collegiatæ Campi Baſſi propoſitis ſequentibus dubiis:

I. *An Epiſcopus teneatur ſingulis annis viſitare totam Diœceſim?*

II. *Qualis debeat eſſe comitatus ejuſdem Epiſcopi viſitantis, ad effectum præſtationis victualium?*

III. *Per quod tempus in locis viſitandis ſint eis præſtanda victualia?*

IV. *An obtinentes Beneficia ſimplicia, ſeu Capellanias in Titulum teneantur contribuere dictis victualibus?*

V. *An eiſdem victualibus teneantur contribuere Confraternitates Laicorum?*

VI. *An Epiſcopo accedente ad conferendum Sacramentum Confirmationis teneantur Univerſitates præſtare victualia, ſeu procurationem?*

Die 14. *Decembris* 1654. *reſpondit*.

Ad 1. *Affirmative, & ſi legitime impeditus fuerit, per ſuum Vicarium Generalem, vel alium Viſitatorem idoneum debet viſitare, ita ut ſaltem toto biennio viſitatio abſolvatur*.

Ad 2. *Epiſcopum debere eſſe contentum de moderato, ac modeſto equitatu, ac famulatu*.

Ad 3. *Per Epiſcopum celeriter Viſitationem eſſe abſolvendam, & ad actus extraneos non eſſe divertendum*.

Ad 4. *Obtinentes Beneficia, ſeu Capellanias in Titulum teneri pro rata contribuere*.

Ad 5. *Confraternitates viſitatas teneri ad eamdem contributionem pro rata*.

Ad 6. *Non eſſe adminiſtranda victualia, niſi concurrat conſuetudo legitime præſcripta*. *Lib.* 19. *Dec. pag.* 428.

78 Qualis autem, & quanta procuratio debeatur, & a quibus Epiſcopo viſitanti, ſeu aliis Viſitatoribus; Vide verb. *Procuratio per tot.* ubi multa ad rem.

79 Quibus adde, quod a procuratione reſpectu Viſitationis Apoſtolicæ nemo eſt exemptus, licet in ſpecie contribuere teneatur is, qui eſt in culpa. *Sacr. Congr. Epiſcop. in Ariminen.* 26. *Junii* 1576. *in Spalaten.* 3. *Julii* 1601. Unde tenetur etiam Epiſcopus pro ſua rata. *Sacra Congregat. Epiſcop. in Ferentina* 8. *Novembr.* 1581. Item Commendatarii, etiam Cardinales. *Eadem Sacra Congregat. Epiſcop. in Januen.* 21. *Auguſt.* 1582. Quamvis non eſſet expreſſum in Brevi. *Eadem Sacra Congregat. Epiſcop. in Licien.* 13. *Auguſti* 1627. Item etiam Regulares poſſidentes bona ſtabilia in communi; *ibidem*. Maxime ratione Parochiarum unitarum. *Eadem Sacra Congreg. Epiſcop. in Ariminen.* 11. *Martii* 1579. *& in Placentina* 16. *Maii ejuſdem anni*, *& in Cremonen.* 1. *Martii* 1580. Niſi haberent privilegium in ſpecie pro hoc caſu, *ibid.* Sic apud Nicol. *in Floſcul. verb. Viſitatio Apoſtolica num.* 23.

Si Viſitator Apoſtolicus ſit Epiſcopus, debet habere decem Scuta Monetæ pro qualibet die, *Sacr. Congreg. Epiſcop. in Licien.* 13. *Auguſti* 1627. apud eundem *loco cit. num.* 25. 80

Antequam inchoetur Viſitatio proponuntur Edicta, in quibus Epiſcopus debet denunciare diem ſuum iis, quos viſitare intendit: Non enim viſitandos imparatos invadere debet, niſi juſta aliqua cauſa aliud prudenter ſuadeat, Tum quia id maxime expedit, ut ſic Parochus, ſeu Rector Eccleſiæ viſitandæ poſſit populo denunciare diem adventus Epiſcopi Viſitatoris, ad hoc ut ſe præparent ad illum recipiendum. Joann. Andreas *in cap. cum ſit Romana, de Simon.* Tuſchus *de Viſitat. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 4. Barboſa *lib.* 1. *Jur. Eccleſ. univerſ. cap.* 13. *num.* 36. Ventrigl. *prax. tom.* 2. *annotat.* 24. §. 1. *num.* 28. & alii paſſim. 81

Non licet tamen Epiſcopo Viſitationem aggredienti proponere Edicta, quibus ſubditi jubeantur in virtute S. Obedientiæ crimina detegere, multoque minus propoſita pœna Excommunicationis, ſed ſolum ad id enixe hortari. Sic reſolutum fuiſſe a Sacra Congregatione refert ex aliis Barboſa *de Offic. & poteſtat. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 75. *num.* 29. *& ſupra Concil. Trident. ſeſſ.* 6. *de reformat. cap.* 4. *t.* 10. ubi ex Aldan. reſtatur id deciſum fuiſſe *ſub die* 21. *April.* 1593. & *in Summa verb. Viſitatio num.* 4. 82

Tempus incipiendæ Viſitationis non eſt a Jure determinatum; Unde relinquitur arbitrio Epiſcopi, qui poteſt eligere tempus loco magis proportionatum. Tuſch. *de Viſitat. lib.* 1. *cap.* 2. *numer.* 13. Ventriglia *loco cit. cap.* 25. & alii. 83

An autem Viſitatio Generalis Diœceſis præcedere debeat convocationem Synodi, vel e contra? Vide verb. *Synodus num.* 15. *&* 16. 84

A qua Eccleſia ſit inchoanda Viſitatio, remittitur arbitrio Epiſcopi; Licet enim Viſitatio ut plurimum ſoleat inchoari ab Eccleſia Cathedrali, id tamen non eſt de præcepto, cum poſſit Epiſcopus inchoare ab Eccleſia, quæ ſibi magis placuerit, reſervatis Juribus, & ſine præjudicio aliarum Eccleſiarum. Sic *Sacr. Congreg. Rit. in Egitanien.* 10. *Junii* 1602. *in* 85

reſponſ.

Digitized by Google

reſponſ. ad 2. *dub.* ut ex aliis refert Ventriglia *loco cit. num.* 26. Barboſa *in Summa verb Viſitatio num.* 1. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *num.* 26

86 Pro viſitatione facienda eligi ſolent ab Epiſcopo duo Convиſitatores ſatis experti, & in rebus Eccleſiaſticis verſati, *cap. In ſingulis, de ſtatu Monachor. & Extravagant. Debent, de Offic. Ordinarii inter commun.*

87 Non eſt tamen neceſſaria talis electio, ſeu aſſumptio Conviſitatorum, ſeu Adjunctorum, ſed tantum voluntaria, cum poſſit Epiſcopus ſine illis viſitare etiam Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Eccleſiarum, ut deciditur in Concilio Tridentin. *ſeſſ.* 6. *de reformat. cap.* 4. ibi: *Per ſe ipſos, vel illis, quibus ſibi videbitur, Adjunctis*; & ſic tenet *Communis Doctorum.*

88 Unde viſitare poteſt Epiſcopus ſine Adjunctis Corpus Eccleſiæ Cathedralis, Sacramenta, Reliquias, veſtes, ornamenta, ceteraque ad cultum Divinum deſtinata. Item Capellas, Capellanias, Dotationes, Anniverſariorum inſtitutiones, memorias defunctorum, pia opera, & res, ſeu bona Fabricæ, vel Eccleſiæ. Sic *Sac. Congr. Conc.* apud Barboſ. *cit. alleg.* 7. *num.* 15. *& in Summa Apoſtolic. dec. verb. Viſitare quando, & quæ Epiſcopus valeat, num.* 57. Armendar. *lib.* 1. *tit.* 6. *de Viſitat. num.* 123. Nec poteſt Capitulum Cathedralis ſe eximere ab hac Viſitatione prætextu exemptionis, & præſcriptionis immemorabilis. *Sacra Congregat. Concilii in Hiſpalen. Juriſdictionis* 4. *Junii* 1689. *&* 4. *Maii* 1690. apud Monacell. *tom.* 1. *titul.* 5. *formul.* 2. *num.* 27.

89 Si Epiſcopus viſitare velit ex Decreto *ſeſſ.* 6. *cap.* 4. *de reformat.* debet id perſonaliter agere; Secus ſi ex aliis Concilii Decretis, cum id per ſuum Vicarium Generalem, aut Viſitatorem facere poſſit, ſi modo legitime impeditus fuerit, ut permiſſum eſt *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de reformat.* etiamſi de viſitandis exemptis ageretur, cum *dict. cap.* 3. exemptiones tollat. Sic deciſum fuiſſe *a Sacra Congregat. Concilii* teſtantur Aldan. *in Compend. Canonic. reſolut. lib.* 1. *titul.* 7. *num.* 2. Barboſa *in Summa loc. cit. num.* 18. *& ſupra Concil. ſeſſ.* 6. *de reformat. cap.* 4. *num.* 4. *& num.* 17. ubi cum aliis videtur tenere, quod poſſit Epiſcopus etiam per Delegatum viſitare Capitulum Cathedralis, & adducit Decretum *Sacræ Congreg. Concilii in Toletana*, ubi reſolutum fuit, Sereniſſimum Cardinalem Infantem Archiepiſcopum Toletanum non teneri per propriam Perſonam Capitulum Eccleſiæ Cathedralis viſitare, ſed id agere poſſe per Coadminiſtratorem.

Si Epiſcopus viſitare velit totum Capitu- 90
lum, debet accedere ad locum ordinarium Capituli, in quo ſolent Capitulares congregari, & eorum actus expediri conſueverunt, ſi id tamen commode fieri poteſt. Sin minus ad locum congruum, & communem. Sed non tenetur accedere ad locum Capituli, quoties proſequi velit Viſitationem alicujus Perſonæ de Capitulo; Et ſi Capitulum occaſione Viſitationis convocare ipſe voluerit, non poteſt extra locum ſolitum congregare. *Sacr. Congr. Concilii* apud Barboſ. *in Summa Apoſtolic. deciſ. collectan.* 717. *num.* 9.

Viſitatio Perſonarum Capitularium, quæ 91
juxta Canonicas ſanctiones, ut *in Decreto cap.* 4. *ſeſſ.* 6. *de reformat.* dicitur facienda, intelligitur juxta diſpoſitionem Juris communis citra punitionem, & privationem. *Sacra Congregatio Concilii*, de qua Rota *deciſ.* 328. *part.* 2. *diverſor.* apud Barboſam *in Summa verb. Viſitatio num.* 7. Unde in Viſitatione 92
Generali Epiſcopus ſolus ſine Conjudicibus procedere poteſt contra Canonicos, eiſque pœnam imponere extraordinariam, quæ magis morum emendationem, quam correctionem reſpiciat. *Sacr. Congat. in Oriolen.* 27. *Martii* 1632. *in reſp. ad* 4. *dub.* apud Barboſ. *loc. cit. num.* 11.

Epiſcopus in Viſitatione tenetur prædicare 93
Verbum Dei, per ſe, aut ſaltem per alios; Alias, niſi legitima cauſa excuſetur, ipſum peccare mortaliter ex Cajetano, Genuenſi, Gavanto, Abbate, & Pialecio firmat Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 1. *n.* 51. adducens ad id text. *in cap. Placuit* 10. *q.* 1. *& c.* 1. §. *Sane, de cenſibus in* 6. & concludens, quod *quomodo ſe excuſent coram Deo tot Epiſcopi, qui nihil prorſus curant de hoc in viſitando, ipſe Deus ſcit.*

Viſitator, ſi in Viſitatione adinveniat Al- 94
taria de Jurepatronatus Laicorum, non proviſa de neceſſariis paramentis, & ſupellectilibus, aut vetuſtate conſumpta, fere collabentia, monere debet Patronos, ut illa reſtaurent, & ornent, ac onera eis adjuncta adimpleant infra brevem, & competentem terminum, alias poteſt illa concedere alteri Patrono, qui velit ea ornare, reparare, ac onera eis adjuncta adimplere. *Sacr. Congregat. Epiſcopor. & Regular. in Mutinen.* 16. *Januarii* 1604 Sic referunt Barboſa *in Summa Apoſtolic. deciſ. verb. Altaria num.* 6. *& lib.* 2. *Juris Eccleſ. univerſ. cap.* 7. *num.* 28. Ventri-

glia *prax. tom.* 2. *annot.* 24. §. 1. *num.* 44. Matthæucc. *Official Curiæ cap.* 55. §. 1. *numer.* 7. & alii.

95 Si in Viſitatione adinveniantur Reliquiæ antiquæ, quæ ob injuriam temporum, ſeu ob incuriam Cuſtodum careant ſuis Authenticis, debet Viſitator permittere, ut habeantur in ea veneratione, qua hactenus fuerunt. Sic voluiſſe Sacr. Congr. Conc. referunt Barboſa *in Summa verb. Reliquiæ Sanctor. num.* 3. *& de Offic. & poteſt. Epiſc. par.* 3. *alleg.* 97. *num.* 11. & Ventrigl. *loc. cit. num.* 38.

96 Reliquiæ autem, quæ ex donatione proveniunt Laicorum, quarum claves, vel unam ipſi retinent, & expenſas pro earumdem ornatu ſubminiſtrant, viſitantur ab Ordinario, quamvis retineantur, & cuſtodiantur in Eccleſiis Regularium. *Sac. Cong. Conc. in Firmana* 5. *Jun.* 1700. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *form.* 2. *num.* 49.

97 Viſitator non poteſt recuſari: Orta enim dubitatione, *An Epiſcopus viſitans poſſit tamquam ſuſpectus recuſari? Sacra Congreg. Concilii cenſuit non poſſe, nec cum generalem Viſitationem aggreditur, nec cum ad ſpecialem deſcendit; ſi modo ſine ſtrepitu, & figura Judicii procedens pœnas non imponat delictorum ordinarias, ſed eas tantum, quæ morum correctionem reſpiciunt, & modum corrigendi non excedat.* Sic refert Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Conquerente, de Officio Ordinarii num.* 37. Et in terminis de Viſitatore Regulari Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 20. Sic expreſſe ſtatuit; *Teneantur quicumque prædictorum Ordinum Monaſteriis præſunt, prædictos Viſitatores recipere, & illorum ordinationes exequi.*

98 Quod Viſitator, ſi ſibi impediatur aditus ad viſitandum, non poſſit frangere portas Eccleſiæ, ſed uti gladio ſpirituali Cenſurarum, tenet expreſſe Monac. *tom.* 3. *tit.* 1. *form.* 39. *num.* 2. poſt Graſſium *deciſ. aur. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 59. ubi ſic præciſe habet: *Viſitator non debet frangere portas Eccleſiarum, ſi ſibi denegetur aditus ad faciendam Viſitationem.* Ita Innocent. *in d. cap.* 1. *de Immunitat. Eccleſ. Quia bona Eccleſiarum ſunt Sancta Sanctorum, & Domino conſecrata &c. & ſic qui violentiam facit, Sacrilegium committit* 12. *quæſt.* 2. *cap. Nulli liceat: & capit. Quicumque, ſed poteſt uti gladio ſpirituali, ideſt Excommunicatione, vel Interdicto, facit text. in cap. Dilecto, de ſentent. excommunicat. in* 6. *& ita defendere ſuam poſſeſſionem, hoc eſt Viſitationem.* Ita not. per Innoc. & Hoſtienſ. *in cap. Ventrabili* 24. *de cenſibus*, Barboſa tamen *ſupra Concil. ſeſſ.* 24. *de Regularibus cap.* 11. *num.* 16. *& de Officio & poteſtat. Epiſcop. part.* 3. *alleg.* 74. *num.* 22. *& lib.* 1. *Juris Eccleſ. univerſ. cap.* 43. *num.* 139. Tamburin. *de Jur. Abbatiſſar. diſp.* 17. *q.* 3. *num.* 4. Fuſchus *de Viſitat. lib.* 2. *cap.* 16. *poſt num.* 1. Ciarlinus *Controverſ. lib. cap.* 65. *num.* 12. Ventrigl. *in praxi part.* 1. *adnot.* 48. §. *Unico num.* 88. & alii volunt, quod renuentibus Regularibus, vel aliis exemptis Viſitationem, & claudentibus oſtium Eccleſiæ, vel Monaſterii, liceat Epiſcopo vim inferre, & oſtium frangere. Vide verb. *Moniales art.* 3. *num.* 96. *in reſponſione ad* 3. *dubium.*

Impedientes Viſitatorem a munere Viſitationis Excommunicationem ipſo Jure incurrunt, ſi moniti non reſipiſcant, textu expreſſo *in Clementina Attendentes* 2. *de ſtatu Monachor. in fine*, ibi: *Si quis vero Viſitatores ipſos in præmiſſis impedire præſumpſerint, ſeu aliquo præmiſſorum, niſi moniti reſipiſcant, ipſo facto Excommunicationis ſententiam ſe noverint incurſuros, privilegiis, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.* 99

Quamvis hæc Excommunicatio ſit latæ ſententiæ, non tamen incurritur ſtatim ac fuerit Viſitationi illatum impedimentum, ſed requiritur, quod Viſitator prius moneat impedientes, ut deſiſtant ab illato impedimento quod ſi moniti non deſiſtant, ſtatim incurrunt, ut clare habetur ex allatis verbis dictæ Clementinæ *Niſi moniti reſipiſcant &c.* Gloſſa *in d. Clementina Attendentes verb. Impedire*; Navarr. *in Manual. cap.* 27. *numer.* 140. Bonacina *de Cenſuris in particulari diſp.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 4. Tambur. *de Jure Abbat. diſput.* 14. *q.* 8. *nu.* 3. Pellizzarius *de Monialibus cap.* 10. *q.* 11. *nu.* 81. Monacell. *tom.* 3. *tit.* 4. *annotat. ad Excommunicat.* 2. *num.* 3. qui *dict. tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 39. *num.* 4. recte advertit, quod ſi impedientes Canonice moniti nolint ab illato impedimento deſiſtere; poteſt Epiſcopus Viſitator ipſos excommunicatos publice denunciare abſque alia ſententia, ut tradunt Gluſſa *in cit. Clementin. verb. Impedire, & verb. Ipſo facto*, Barboſ. *ib. n.* 6. & alii. 100

Commendatatii quamvis poſſint viſitare Monaſteria ſibi commendata in iis, quæ pertinent ad Curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum, ut cenſuit *Sac. Congreg. Epiſcop. in Senogallien. ſeu Nullius* 6. *Auguſti* 1601. *& in una Ciſtercienſium* 17. *Septembris ejuſdem anni*; 101

Non poſſunt tamen ea viſitare quo ad diſciplinam Regularem, ut reſpondit *eadem Sa-* 102

cra

Digitized by Google

ora Congr. Epiſcop. 2. *Auguſti* 1647. apud Nicolinm *in Floſculis verb. Viſitatio ordinaria ſub num.* 4. & aperte habetur ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 20. *de Regularibus cap.* 20. ac expreſſe ſtatutnm eſt ab Innocentio X. Conſtit. 62. incip. *Paſtoralis*, & ab Alexandro VII. Conſtitut. 6. incip. *Exponi*, ubi declaratnm eſt, quod obtinentes Monaſteria in Commendam, etiamſi fuerint S. R. E. Cardinales, nullam in Monaſteriis ſibi commendatis quo ad eornm Monachos Iuriſdictionem exercere poſſint; *ibi* §. 2. *Tenore præſentium declaramus, decernimus, ac ſtatuimus non licere Commendatariis Priores, Sub-Priores, aut Officiales Clauſtrales inſtituere ac deſtituere, viſitare Monachos, eoſdemque corrigere, nec facultates eiſdem in Litteris Apoſtolicis conceſſas, & expreſſas, pro ut ſupra, ad ea, quæ Inſtitutum Regulare concernunt, ac tenore prædictorum privilegiorum, & Sacri Concilii diſpoſitione, Monaſtico regimini relinquuntur, trahi poſſe, ac debere*; Et ſimilia etiam habentur in Conſtitut. 32. ejnſdem Alexandri VII. incip. *Sacroſancti* edita ſavore Monaſteriorum Camaldulenſium.

103 Superiores Regnlares ordinarie non ſolent viſitare Eccleſias ſui Ordinis commendatas ſæcularibus, niſi ibi habeant Conventum formatum. *Sac. Cong. Epiſcop. & Regular. in Vintimilien.* 1. *Septemb.* 1620.

104 Provincialis in actu non poteſt eſſe Viſitator extra ſuam Provinciam. *Sac. Cong. Epiſcop. & Regular.* 28. *Julii* 1645.

105 Viſitator Provinciæ a Generali deputatus non poteſt ſubſtituere ſine licentia Sacræ Congregationis. *Ead. Sacr. Congreg. Epiſcop.* 1. *Septembris* 1646. & 21. *Octobris* 1649. apud

106 Nicol. *in Floſculis loc. cit. num.* 6. ubi *nu.* 7. ſubjungit, quod Superiores cujuſque Monaſterii Viſitationem bidno debeant explere. *Ead. Sac. Congr. Epiſcop. in Januenſi* 22. *Novembris* 1604.

107 Viſitator in Ordine Fratrnm Minorum de Obſervantia depntandus eſt a Patre Generali totins Ordinis S. P. Franciſci circa finem Triennii Provincialatus Miniſtri Provincialis cujuſque reſpective Provinciæ, ut eam diligenter poſſit viſitare, & viſitata diligenter Provincia, Capitulum poſſit celebrare, & hoc intra tempus trium, vel qnatnor, & in latiſſimis Provinciis, ſex menſium. *Conſtit. Ordinis c.* 8. *ſtatut.* 65. Compend. Sanctor. verb. *Viſitator nu.* 5.

108 Dicto Viſitatori legitime depntato reſiſtentes, illumque impedientes, contradicendo, opponendo, recuſando, aut quovis modo rebellando, ſunt ipſo facto Excommunicati Excommnnicatione Papæ reſervata, Officio privati, & voce activa, & paſſiva in perpetnum deſtituti, Gregor. XIII. Conſtit. incip. *Quoniam noſtro*, Conſtit. Ordinis *cap.* 8. *ſtatut.* 67. *concluſ.* 6. Compend. Sanctor. *loc. citat. numer.* 10.

Dictns Viſitator non habet votum in electionibns, niſi ſpecialiter a Generali ſit ipſis conceſſum. Conſtit. Ordin. *cap.* 8. *ſtatut.* 67. *concluſ.* 8. Sanctor. *loc. cit. num.* 11. 109

Neque in electione Capitnlari habet in paritate votornm votum deciſivnm. Vide verbo *Electio artic.* 4. *num.* 45. Habet autem ipſum votum deciſivum in electionibns, quæ fiunt a ſolo Definitorio, ſi a Generale ſit depntatns Præſes. Vide d. verb. *Electio art.* 4. *num.* 46. 110 111

Præfatus Viſitator non poteſt uſnrpare ſibi ſigilla majora Provinciæ, nec mittere Clericos ad Ordines ſuſcipiendos, neque recipere Novitios, neque deſtinare Prædicatores ad Quadrageſimas, ſen Adventus, neqne depntare Confeſſiones Monaſteriis Monialium, neque diſtribuere ſpolia defunctorum Fratrum, quæ omnia ad Miniſtrum Provincialem pertinent. *Statut. General. Capituli ſeptuageſimi primi pro Familia Ciſmontana cap.* 2. *numer.* 10. 112

Nec viſitare poteſt Monaſteria Monialium, niſi ex aliqna rationabili canſa fuerit ei ſpecialiter, & expreſſe conceſſum in Patentibus Litteris Delegationis. *Statut. General. Capituli* 76. *pro Ciſmontana Familia circa finem verſ. Commiſſaris Viſitatores.* 113

Nec poteſt Statnta Provinciæ condere, vel mntare ſine Capitnlo, nec Fratres extra Provinciam mittere, niſi ad Generalem pro ejus negotiis. Nec in Provincialem Miniſtrnm, ant qui alias ſimili Officio functi ſunt, neque in Patres Ordinis notabiliter animadvertere poreſt, niſi ex probata canſa, & de conſilio, & conſenſu majoris partis Patrum Provinciæ aut Provincialis Capituli, neqne eos deponere, aut privare, niſi Generalis prius admoneatnr, excepto caſn gravis delicti, qnod populo ſcandalnm generet, & quod Generalis diſtet per decem dies itineris, & tnnc id ſolum poterit de conſenſu majoris partis Patrnm Provinciæ. *Conſtit. Ordinis cap.* 8. *ſtatut.* 66. *concluſ.* 7. *Compilat. Statut. Sambuc. cap.* 8. §. *De Commiſſariis Viſitatoribus circa finem*, Sanctor. *loc. c. nu.* 9. 114

Dictns Viſitator non poteſt eligi in Miniſtrum Provincialem Provinciæ, quam viſitat, 115 ſive

ſive ipſemet præſideat, ſive non: Alias electio eſt nulla, & Electores privationem vocis activæ, & paſſivæ incurrunt. *Statut. General. Capituli 29. Statuta pro utraque Familia num.* 13.

116 Viſitatione incæpta durat ejus Auctoritas, & Officium, mortuo licet, vel amoto Generali Delegante. *Statut. General. Capituli* 72. *pro tota Familia num.* 11. Sanctor. *loc. cit. numer.* 14. *arg. cap. Si cui* 36. *de Præbend. in* 6. *cap. Si ſuper gratia* 9. *de Officio Delegati in* 6.

117 Celebrato Provinciali Capitulo, debet Viſitator de Provincia ſibi credita egredi intra terminum 10. dierum, alioquin ejus ſpirat Auctoritas, niſi aliter ſit per ſpecialem, & expreſſam facultatem conceſſam. *Conſtit. Ordinis cap.* 8. *Statut.* 66. *concluſ.* 7. *Compilat. Statut. Sambuc. loc. cit. circa fin.* Sanctor. *loc. cit. num.* 9.

118 Si contigerit mors Viſitatoris, capta Officii poſſeſſione, Provinciali competit regimen Provinciæ uſque ad novi Viſitatoris deputationem in iis tantum, quæ dilationem non patiuntur; Unde viſitate, proceſſus formare de præteritis delictis, cauſas terminare, & ſimilia facere non poteſt. *Statut. General. Capituli* 75. *pro Ultramontana Familia num.* 33.

119 Quæ autem dictus Viſitator in obeundo Viſitationes munere præſtare, & inquirere debeat: Vide *Compilat. Statut. Sambuc. cap.* 8. §. *Ultim. per tot.* ubi abunde de omnibus.

120 Quo ad ea, quæ concernunt Viſitatores aliorum Regularium Ordinum, quæque præſtare, & inquirere debeant; Attendendæ ſunt propriæ cujuſque Religionis peculiares Conſtitutiones.

121 Quæ vero advertenda ſint ab Epiſcopis, ac Viſitatoribus in Generali Viſitatione, adducuntur hic pro ut traduntur a Monacell. *tom.* 1. *Append. in fine*, *tom.* 4. *ſupplement. ad* 1. *tom. poſt num.* 267.

ADVERTENDA IN VISITATIONE.

Cancellarius.

An ſcripturæ tam Actorum Civilium, quam Criminalium integre, & diſtincte in locis, ac Armariis aptis fideliter retineantur?

An retineatur liber bene compactus, in quo regiſtrentur nomina, & cognomina illorum, qui profeſſionem Fidei ad formam Conſtitutionis Pii IV. 89. emiſerunt, & an in dicto actu adhibeantur teſtes cum expreſſione diei, & anni, prout adhibendi ſunt?

An retineatur liber pariter bene compactus, in quo adnotentur, & regiſtrentur ſupplices libelli, Decreta, & Reſcripta gratioſa, Proviſiones, & Permiſſiones Epiſcopales, in quibus non conficiuntur Proceſſus?

An retineatur liber bene compactus, & Cartulatus, in quo adnotentur ea omnia, quæ pertinent ad Moniales?

An retineatur liber, in quo adnotentur Ordinationes, generales, & particulares, aliæve Epiſcopi Pontificales functiones?

An Acta Ordinandorum diſtincte, ac ordinate ſerventur, & cuſtodiantur?

An adſit Inventarium omnium Scripturarum, & Proceſſuum?

An ſupradicti libri retinendi habeant in frontiſpicio, ſeu titulo ſubſcriptionem, & approbationem Epiſcopi, vel Vicarii Generalis, & Cancellarii illius temporis, quo fuerunt compacti, & a principio inſcripti; prout illam continere deberent, ut illis major fides præſtari poſſit?

Capitulum, & Canonici.

An Officium Divinum, Miſſæ, & Horæ Canonicæ in Eccleſia, & Choro ſtatutis horis recitentur, & ceteræ functiones expleantur?

An cum veſte talari, & Habitu Canonicali; devote, modeſte, & attente, & cum ſilentio?

An Punctatores fideliter officium exerceant, & juramentum præſtiterint?

An Capitulum determinata die convocetur, & a quo?

An reſolutiones Capitulares fiant per vota ſecreta, & in libro fideliter regiſtrentur per Capituli Secretarium?

An Officiales Capituli ſingulis annis per vota ſecreta eligantur, & in fine anni ſuæ adminiſtrationis rationem reddant, & de ratione reddita in libris Capituli legitime appareat.

An adſit Archivium Scripturarum, in quo Inventarium bonorum omnium Capituli cuſtodiatur una cum ceteris ſcripturis ad uſum pertinentibus.

An adſint Statuta Eccleſiæ, ſeu Conſtitutiones Capituli, & an ſint ab Ordinariis, vel a Sede Apoſtolica approbatæ?

An adſint diſtributiones quotidianæ?

An adſint Præbendæ Theologalis, & Pœnitentialis?

An Dignitates, & Canonici ſint ordine diſtincti?

An

Digitized by Google

An adſint Manſionarii, & Beneficiati, vel Capellani ſervitio Chori addicti?

An in Choro adſint Pſalteria, Antiphonaria, & ceteri libri neceſſarii.

An adſit Tabella Horaria?

An celebretur quotidie Miſſa Conventualis pro Benefactoribus?

An Canonici inſerviant per ſe ipſos, vel per ſubſtitutum?

An Canonici ſint promoti ad Ordines Sacros eorum Præbendis annexos?

Parochus.

An retineat quinque libros Parochiales bene compactos, videlicet Status Animarum, Baptizatorum, Matrimoniorum, Confirmatorum, Defunctorum?

An habeat Archivium, in quo Scripturæ ad Eccleſiam ſpectantes cuſtodiat ſub clavi?

An continuo reſideat in Parochia, vel potius frequenter ab ea diſcedat abſque licentia?

An diebus Dominicis pueros, & puellas doceat Doctrinam Chriſtianam, & habeat ſermonem ad populum, Feſta, & Jejunia denunciet?

An diebus Dominicis, & Feſtis de præcepto Sacrificium pro populo applicet?

An Teſtamenta Parochianorum confecerit, & ubi, & quomodo illa retineat, & an ad Cancellariam Epiſcopalem, ut in publicam ſcripturam releventur, tranſmiſerit?

An retineat Coadjutorem?

An admittat exteros, & vagos Sacerdotes ad Sacrum faciendum abſque licentia Curiæ Epiſcopalis?

An publicet Indulgentias abſque approbatione Epiſcopi, vel Vicarii Generalis?

An incidat Arbores frugiferas, & infrugiferas in bonis Eccleſiæ, aut alia bona ejuſdem diſtrahat abſque beneplacito Apoſtolico, vel Epiſcopi?

An Sacramenta miniſtret ſuperpelliceo, ſtola, & veſte talari indutus, & Feſtis diebus etiam non vocatus, Confeſſionali de mane inſideat?

An Domi cohabitet cum Mulieribus, & quæ ſint?

An habeat Sacram Bibliam, alioſque libros pertinentes ad ſuum Officium?

An Sacramenta, & Sacramentalia ſub ſeris, & clavibus cuſtodiat?

An viſitet infirmos etiam non vocatus, eiſque debito tempore Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & Extremæ Unctionis miniſtret?

An in ſua Eccleſia, de mane, in meridie, & de ſero detur cum Campana ſignum ſalutationis Angelicæ, & prima hora noctis detur ſignum precum *Deprofundis*?

Vicarius Foraneus?

An in morte Parochorum Inventarium rerum Eccleſiæ conficiat, & ſcripturas omnes, & libros Parochiales ab heredibus Defuncti recuperare invigilet, teſtibus adhibitis?

An diſpoſitiones, & Legata relicta Locorum piorum Vicario Generali communicet, ut executioni mandentur?

An Clericos, & Sacerdotes ſcandaloſos, vel indevote Miſſam celebrantes Epiſcopo denunciet?

An Parochos, & alios Curam exercentes deſides, & eorum munia negligentes ad Epiſcopum deferat, ut corrigantur?

An peccata publica, & ſcandala, quæ emergunt, pariter Epiſcopo denunciet?

An exigat pœnas contra facientes opera ſervilia ſine licentia diebus Feſtis?

An concedat licentias alloquendi Moniales ſine ſcriptis, & tempore Divinorum Officiorum?

An concedat licentias Parochis, & Curatis ſe abſentandi a reſidentia?

An interponat Decreta in Contractibus Minorum, & Mulierum?

Clericus.

An habeat penes ſe Teſtamentum vetus, & novum latinum vulgatæ editionis, Concilium Tridentinum, Catechiſmum, Rituale & Summam aliquam Theologiæ Moralis, & librum aliquem Spiritualem?

An ſemper incedat cum veſte Clericali, raſura & Tonſura decenti, Miſſam audiat quotidie, Eccleſiæ, cui eſt adſcriptus, ſaltem diebus Feſtis inſerviat, Doctrinam Chriſtianam doceat, & Communionem frequenter, & Scholam. *Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 11. 13. & 14. de Reform.*

An aleis, aliiſque ludis incumbat, aut venationi, ſpectaculis, & Choreis interſit, & in profanis Comædiis fiat Actor, & an cum mulieribus cohabitet, & quæ ſint?

An implicet ſe negotiis Secularibus, Mercaturam exercendo, Prædia, aut vectigalia Laicorum conducendo, aut Laicis pro Factore, ſeu Magiſtro Domus inſerviendo?

An habeat Superpelliceum, & Biretum mundum?

Presby-

Digitized by Google

Presbyter.

An, & quos libros retineat, & ſtudeat?

An, & quibus ludis det operam, aut venationibus?

An quotidie Sacrum faciat?

An celebret recitato Matutino cum Laudibus, cum Paramentis integris, & mundis?

An ante celebrationem Miſſæ Tabacum ſumat, & quoties in hebdomada confiteatur peccata, & ante Miſſam præparationem faciat?

An in Civitate, & locis populoſis celebret cum veſte talari?

An quotidie recitet Divinum Officium ſtatutis horis, & in quo loco?

An habeat ſuperpelliceum, & Biretum decens proprium?

An interveniat Proceſſionibus, & aliis functionibus Eccleſiaſticis Publicis locis in quibus permanet?

An ſemper incedat cum veſte talari in Civitate, & locis parvis decenti cum Corona, & Tonſura capillorum?

An interſit, aut ducat Choreas, in Comædiis fiat Actor, & in comeſſationibus, & conviviis tempus inſumat?

An cohabitet cum Mulieribus, & quæ ſint?

An implicet ſe negotiis ſæcularibus, Mercaturam exercendo, aut vectigalia Laicorum conducendo, aut negotia tanquam Factor, & Miniſter eorumdem Laicorum agendo, vel Procuram exercendo?

Si Viſitator in hac ſpeciali Clericorum Viſitatione adverteret illos veritatem non dicere, poſſet ab eis exigere juramentum poſtea quam eos audivit, ut dicit Graff. *deciſ. aur. part. 2. lib. 4. cap. 27. n. 6. & 63.*

Regulares.

An adſint in numero ſufficienti, & habeant qualitates præſcriptas a Conſtitutionibus Apoſtolicis?

An ſervent, & ſervari faciant ab eorum famulis dies Feſtos, nec non Cenſuras, & Interdicta ab Epiſcopali Curia emanata?

An admittant in eorum Eccleſiis Presbyteros Sæculares exteros ad celebrandas Miſſas abſque Epiſcopi, aut ejus Vicarii licentia; *S. Congr. Concilii in Neapolitana 17. Auguſti 1617.*

An publice exponant Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſine licentia Ordinarii?

An habeant Conſervatorem legitime electum ad formam Conſt. Gregorii XV.

An eleemoſynas quærant, licet non indigeant?

An incedant per loca ſine ſocio, & vadant de nocte?

An ſe ingerant in adminiſtratione bonorum ſpectantium ad Societates Laicorum in eorumdem Eccleſiis erecta?

An Sacramenta infirmis miniſtrent, inſcio, aut Parocho inviro?

An celebrent Miſſas horis inconſuetis, vel ſermones habeant in Eccleſiis ſine licentia Epiſcopi, vel Miracula prædicent non authentica?

An accedant ad Monaſteria Monialium abſque licentia præter formam præſcriptam a Decretis Apoſtolicis?

Moniales.

An muri Clauſuræ habeant proſpectum activum, vel paſſivum in Domos, vel e Domo Sæcularium?

An Manſiones Confeſſarii Monialium exemptarum ſint penitus disjunctæ a Monaſterio?

An Moniales ſcribant Epiſtolas extra Clauſuram abſque licentia Abbatiſſæ?

An Moniales utantur feneſtrella, ubi audiuntur Confeſſiones ad colloquendum cum exteris?

An adſit in Monaſterio capſa communis, in qua deponantur omnes pecuniæ provenientes a Monialibus Particularibus?

An admittantur exteri ad colloquendum cum Monialibus abſque licentia in ſcriptis Epiſcopi, vel Vicarii Generalis?

An introducantur in clauſuram caruli, pueri, vel puellæ cujuſcumque ætatis?

An recipiantur electæ, & deputatæ Auſcultatrices, Rotariæ, & Oſtiariæ?

An retineantur ab Abbatiſſa libri bene compacti, & cartulati, in quorum primo deſcribantur dietim data, & accepta, introitus, exitus, quo poſſit legaliter in fine officii rationem reddere Epiſcopo ſuæ adminiſtrationis; In altero per modum Inventarii deſcripta ſint bona ſtabilia, Cenſus, & credita Monaſterii cum indicatione rogituum Inſtrumentorum; In tertio regiſtrentur reſolutiones Capituli Monialium, acceptationes Puellarum ad Habitum, & Profeſſiones cum expreſſione diei, menſis, & anni: quos libros, ſi inveniat Viſitator non retineri, omnino provideat.

An in Monaſterio adſit locus ſeparatus pro educandis, & Novitiis?

An omnes Moniales ſumant cibum in Refectorio

fectorio tempore Menſæ ex cucina, & ærario communi paratum,

An Moniales parent cibos exteris, vel dona eiſdem mittant, aut recipiant abſque licentia, & ſcientia Abbatiſſæ, & Monaſterii?

An admittantur Regulares ad celebrandum Sacrificium in Eccleſia abſque licentia Epiſcopi, ſeu Vicarii Generalis?

An omnes Moniales ſaltem ſemel in Menſe confiteantur, & ſumant Euchariſtiam?

An omnes Interſint Choro ad recitandum hora debita Divinum Officium, & orationibus, & aliis pietatis exercitiis communibus?

An omnes quotidie audiant Sanctum Sacrificium Miſſæ?

Quos libros retineant, & legant, & an tempore Miſſæ fiat lectio alicujus libri ſpiritualis, & ſervetur ſilentium?

Viſitet Dormitorium, ſeu Cellas, & obſervet, an unaquæque Monialis habeat lectum ſeparatum?

An habitus Monialium ſit uniformis, & ad præſcriptum Regulæ: *Sac. Congregat. Epiſcopor. in Cæſenaten. 26. Septemb. 1692.*

Inquirat caute, & prudenter de vita, moribus, & directione Confeſſarii.

Eremitæ.

An In Eccleſiis Civitatis, ſuburbiorum, vel Diœceſis permaneat aliquis Eremita abſque approbatione Epiſcopi?

An incedat in Habitu a Conſtitutionibus Apoſtolicis præſcripto?

Hoſpitalia, & Moniales.

An adſint Erectiones, ſtatuta, & an legitimæ, an honeſta, & licita?

An infirmis ſubminiſtrentur corporalia, & ſpiritualia?

Revideantur computa, & adminiſtrationes.

Confraternitates Laicorum.

An ſint legitime erectæ auctoritate Apoſtolica, vel ordinaria, & habeant ſtatuta approbata?

An bona, & eleemoſynæ fideliter adminiſtrentur, & Officiales a plena Confratrum Congregatione ſingulo anno eligantur per vota ſecreta, computa revideantur, & ſolidentur?

An habeant Inventarium omnium, & ſingulorum bonorum, Capellanum, & Depoſitarium ab Epiſcopo approbatos?

An retineant libros diſtinctos, in quorum primo reſolutiones ſocietatis legitime congregatæ regiſtrentur; In ſecundo nomina, & Cognomina Confratrum; In tertio reviſiones computorum, & ſententiæ abſolutoriæ, ſeu condemnatoriæ Adminiſtratorum, & aliorum Oſficialium Societatis, nec non Decreta Viſitationum?

An habeant Archivium ſcripturarum?

An ſint aggregatæ Archiconfraternitatibus Urbis, vel habeant alia Indulta, & Privilegia?

An Confratres Debitores Societatis, bona, & introitus ejuſdem adminiſtrent?

An bona ſtabilia Societatis locentur abſque prævio Edicto, & ultra trienium?

An interſint Proceſſionibus publicis?

Seminarium.

An adſint Deputati electi ad formam Concilii?

An adſint Magiſtri, & quot, & Rector?

An Alumni ſint omnes Civitatis, vel Diœceſis, & omnes ſint Clerici, & pauperes?

An omnes Alumni habeant requiſita Concilii?

An admiſſi præſtiterint fidejuſſionem in Actis Curiæ impenſas victus redditturi, quatenus ad ſtatum Laicalem redierint?

An reditus fideliter adminiſtrentur?

An adſint regulæ ab Alumnis ſervandæ?

An Alumni interveniant Eccleſiæ Cathedrali diebus Feſtis ad formam Concilii?

An incedant per Urbem ſoli ſine veſte?

Eccleſia.

An ædificentur Eccleſiæ, Capellæ, Oratoria publica abſque licentia Epiſcopi, & Dote, & quæ jam ædificatæ fuere ſint collapſæ, & indigeant reparatione? *Cap. Nemo Eccleſiam, Cap. Nullus Presbyter diſt. 1. de conſecrat.*

An altaria habeant in medio ſaltem lapidem ſacrum debitæ latitudinis coopertum tela cerata, gradum ligneum vel lapideum cum duobus Candelabris, & Cruce cum Imagine Crucifixi? *cap. Si motum diſt. 1. de Conſecrat.*

An dicta Altaria habeant Icones integras decenter depictas cum Imaginibus Sacris ab Epiſcopo benedictis?

An ſint Menſæ eorumdem Altarium tectæ cum tribus mappis albis, & mundis, quarum ſuperior ab utroque latere uſque ad ſuppedaneum deſcendat.

An habeant ſuppedanea lignea cum repagulo,

Digitized by Google

lo, pulvinaribus, vel legili, & Tabellas Sacri Convivii, Lavabo, & In Principio?

An Altaria ſint proportionatæ altitudinis, latitudinis, & longitudinis, muro undaque pleno, & incruſtato, ac ſigno Crucis in facie munita cum pallio?

An muri, tectum, pavimentum, valvæ, Campanæ, & Campanile indigeant reparatione?

An in Sacrario adſint ſupellectilia omnium colorum integra, & munda; an Armaria, in quibus cuſtodiantur, an Calices, & Patenæ deauratæ, an Corporalia, Pallæ, Purificatoria, Manutergia, Burſæ, Bireta, Vela, Miſſalia, omniaque decentia, & expolita; *Cap. in Sancta*, & *cap. Veſtimenta de conſecr. diſt.* 1.

An adſint ſedilia, vel ſcamma, quæ Sacerdotes celebrantes, aut functiones Eccleſiaſticas perturbent, & impediant?

An aqua luſtralis ſit in vaſa expolito, & renovetur ſingulo octavo die?

An adſit Inventarium bonorum, & Sacrarum ſupellectilium?

An pro Sacrificio Miſſæ adſint pelviculæ mundæ, Ampullæ, Campanulæ, Manutergia, Hoſtiæ albæ, & inſtrumenta pro illis, nec non particulis retundendis.

An ſit libera, vel Patronata?

An habeat portam habentem aditum immediatum in Domum Laicorum? quæ debet claudi, ſi inveniatur habere.

An Campana, ſeu Campanæ ſint ab Epiſcopo benedictæ?

Funus.

An in funeribus adſint abuſus, puta quod Cadavera aſſocientur ſine Cruce, ſine lumine, & ſine Parocho, vel cum ululatu Conſanguineorum. Mulieres evellant ſibi crines, aut aliquid agant gentilium more?

An Cadavera Defunctorum proceſſionaliter ad Eccleſiam ferantur ante ortum, vel poſt occaſum Solis abſque licentia?

An tradantur ſepulturæ ante lapſum temporis viginti ad minus horarum, poſtquam quem Animam a corpore exhalaſſe pro certo habeatur, eos vero, qui repentina morte, ante lapſum 24. hurarum?

An Parochus, aliive Sepulturam denegent, aut differant prætextu non ſolutæ eleemoſynæ, & an pauperes gratis ſepeliantur? *Eccleſiaſt. cap. 7. Ritual. Rom. de Exeq.*

An in Eccleſia Parochiali adſit Sepulcrum ſeparatum pro parvulis decedentibus cum Baptiſmo ante ſeptennium, pro ut conſtrui debet?

An in Eccleſia Cathedrali adſit Sepulcrum ſeparatum pro Canonicis, & aliud pro Clericis?

An Cadavera infantium decedentium ſine Baptiſmo ſepeliantur prope Eccleſiam in loco non Sacro ad id conſtituto?

An Cœmeteria, quæ religioſa loca ſunt, undique muro ſint circumdata, in medio ſignum Crucis elevetur?

An Sepulturæ conſtructæ, & effoſſæ reperiantur ſubtus Altaria, vel prope, & illarum ora ſuppedanea pertingant: hæ etenim obſtruendæ omnino ſunt, alias Altaria interdicantur.

An in Eccleſiis Monialium ſine licentia Sacræ Congregationis tumulentur Cadavera Laicorum, ſive Marium, ſive Mulierum? Si hoc enim fieret, interdicatur; Dummodo non ſint Patroni Eccleſiæ, qui in fundatione hoc jus ſibi, & heredibus reſervaſſent, vel cum licentia Sacræ congregationis, & Monialium Sepulcrum ab antiquo tempore haberent conſtructum.

An Parochus præter quartam pro Cadaveribus extra Parochiam tumulandis aliquid aliud exigat ab heredibus Defuncti? Id enim vetitum eſt, non obſtante contraria conſuetudine. *Sac. Congr. Epiſc. in Civitatis Vetulæ 2. Junii 1690.* & *Sacr. Congreg. Concil. in Mantuana Januarii* & *3. Apr. 1694.*

Hortentur Sacerdotes, ut ſibi ipſis decedentibus Suffragiorum vicem retribuant.

Reliquiæ.

An decenter cuſtodiantur in Thecis ſaltem ex ligno deauratis, & criſtallo, ſeu vitro integro contectis, cum ſuis inſcriptionibus.

An retineantur in Armario ornato loco fixo ſub ſera, & clavi cum Epigraphe: *Reliquiæ Sanctorum.*

An adſit Catalogus omnium Reliquiarum, & an ſint Authenticæ, vel ignotæ, aut dubiæ fidei.

An aſportentur ad infirmos; Si enim hoc fieret, prohibetur.

An in illarum publica expoſitione accendantur lumina, & ſi ſubtus Altaria ſint depoſita Corpora integra Sanctorum, an retineatur Lampas accenſa?

In-

Digitized by Google

Indulgentiæ.

An publicentur abſque licentia, & approbatione Epiſcopi?

An adſint Brevia, & conceſſione authenticæ?

An fiant mercimonia, & quæſtus prætextu, & occaſione Indulgentiarum?

Imagines Sacræ.

An Imagines Sanctorum exponantur in Eccleſiis adorandæ, priuſquam ab Epiſcopo fuerint benedictæ, & approbatæ?

An Imagines Sacræ ſint depictæ in locis ſordidis aut locis irreverentiæ obnoxiis, an deformatæ, & deturpatæ? Inde enim tollendæ ſunt, vel reſtaurandæ, & ſi fieri nequit, dealbandæ, *l. Unica*, *Cod. Nemin. lic. ſign. Salvator.* &c. *Sacr. Congreg. Epiſcopor. in Veneta* 22. *Maii* 1696.

Signum Crucis ſi in pavimento ſculptum inveniatur, inde tollatur, ne pedibus conculcetur, *l.* 1. *C. Nemin. lic. ſign. Salvator.* &c.

An imagines Jeſu Chriſti, Beatæ Mariæ Virginis, Apoſtolorum, ac Evangeliſtarum reperiantur depictæ cum habitu, vel forma ab Eccleſia non uſitata, vel cum habitu Regularium? Si enim taliter depictæ inveniantur etiam in Eccleſiis exemptis, debent deleri, & reformari. *Urban. VIII. in Appendic.* 2. *Conſtitut.* 51.

Baptiſmus.

An Fons ſit lapideus, vel ex alia materia ſolida cum coopercnlo ex metallo ſine rimulis, propeque adſit Sacrarium.

An fonti affixum ſit Tabernaculum, ſeu ut appellant Ciborium ſaltem ligneum decore fabrefactum, in quo ſit contignatio, ubi vaſcula argentea, ſeu ſtannea Oleorum Chriſmatis, & Catechumenorum reponantur cum ſuis inſcriptionibus.

An ibi retineatur cocleat argenteum, ſeu ſaltem ſtanneum ad fundendam aquam in Caput Baptizandi: Vas cum ſale benedicto, & linteamina munda?

An Ciborium decenti conopeo veſtiatur, ne ſordes ſuperne decidant; & illud commaculent, & firmiſſima ſera claudatur

An obſtetrices ſint examinatæ, & approbatæ?

An admittantur Patrini minores 14. annis, & Matrinæ minores 12. & an Regulares, vel Clerici in Sacris conſtituti ſine licentia? *Act. Eccl. Mediol. part.* 1. *Synod. Diœc.* 3. *Decr.* 17.

An Baptiſmus infantium protrahatur, & differatur ultra tres dies, & nomina Ethnicorum imponantur? *Clement. Unic. de Baptiſm.*

An baptizati eodem die a Parocho, vel alio, qui de ejus licentia, aut Epiſcopi Sacramentum miniſtravit, deſcribantur in libro Baptizatorum?

An hoc Sacramentum extra caſum neceſſitatis conferatur Domi?

Confirmatio.

An in Officio Patrini admittantur non confirmati, vel ignorantes erudimenta Fidei, an Regulares, an in Ordinibus Sacris conſtituti?

An admittantur ad recipiendum hoc Sacramentum minores ſeptennio, qui non fuerunt inſtructi, ac adulti non confeſſi?

An qui fuerunt Patrini in Baptiſmo, admittantur, & fiant Patrini ejuſdem pueri in Sacramento Confirmationis?

An pueri, vel puellæ ducantur ad recipiendum hoc Sacramentum extra Diœceſim?

Eucbariſtia.

An retineatur in Tabernaculo affabre facto, & extra majori ex parte deaurato, & interius undequaque ſerico panno decentis coloris veſtito, in Pyxide argentea orbiculata, & auro intus illita cum ſuo cooperculo, & conopeo ſuper Corporali mundo?

An Oſtiolum Tabernaculi ſit firmiſſima ſera, & Clavi argentea, aut deaurata clauſum, quam Parochus apud ſe diligenti cuſtodia retineat?

An Tabernaculum ſit tectum decenti conopeo, & de illis proviſum omnium colorum,

An particulæ conſecratæ hyeme ſaltem ſingulis quindecim, æſtate octo diebus renoventur?

An ante Altare Tabernaculi diu, noctuque colluceat ſaltem una expolita lampas?

An in Tabernaculo præter Pyxidem, aliquid aliud quantumvis Sacrum aſſervetur? quod ſi fiat, removeatur, *cap. Reliqui*, *de Cuſtod. Euch.*

An delatio Euchariſtiæ ad infirmos fiat cum debita aſſociatione luminum cum Baldachino, ſeu Umbella in locis parvis, Pluviali in Civitate, & Oppidis nota dignis?

An

An Mulieres accedant modeſte ad ſumendam Sacram Euchariſtiam, vel potius irreverenter, mammis, & brachiis denudatis?

An non communicantes in Paſchate moniti fuerint, & illorum nomina tranſmiſſa ad Curiam Epiſcopalem?

An, & quoties in anno fiant Proceſſiones cum delatione Euchariſtiæ, & expoſitione publica?

Pœnitentia.

An hoc Sacramentum miniſtretur in Eccleſia in Sede Confeſſionali cum ſuperpelliceo, & Stola?

An Sedes Confeſſionales habeant Crates ſaltem ligneas, ſeu potius laminas ferreas, ſpiſſis foraminibus terebratas, ac bene undequaque hærentes, cum aſſerculo verſatili, cujus objectu facies Sacerdotis populo occultetur, nec non piam aliquam imaginem ex parte Pœnitentis, & an ſint in loco viſibili?

An Confeſſarii audiant Confeſſiones extra Sedem Confeſſionalem, præſertim Mulierum, & puerorum e conſpectu nulla interpoſita Crate? Nam ſi talis abuſus inveniretur, pœna ſuſpenſionis ab audiendis Confeſſionibus eſſet puniendus?

An in Sede Confeſſionali ſit affixa Tabella caſuum reſervatorum, & Summariorum Bullæ in Cœna Domini?

An admittantur Confeſſarii tam Sæculares, quam Regulares exteri, & de aliena Diœceſi ad audiendas Confeſſiones ſine Epiſcopi licentia?

Oleum Infirmorum.

An retineatur in Eccleſia in Feneſtrella a cornu Evangelii, Altaris Majoris, intus panno ſerico obducta in Vaſculo argenteo, ſeu ſaltem ſtanneo, atque id in ampliori Capſula lignea undequaque goſſipio circumpoſito cum ſera, & clavi, inſcripto ſupra oſtiolum: *Oleum Infirmorum.*

An Parochus illud deferens ad infirmos ſit inductus Superpelliceo, & Stola, an in ſerica burſa violacei coloris incluſum, & corduli item ſericis collo appenſa reverenter ferat?

An conferatur pueris uſum rationis, & malitiam peccandi non habentibus, furioſis lucido intervallo carentibus, & impœnitenter decedentibus? *cap. Erga cum 26. quæſt. 7.*

Matrimonium.

An Parochi Matrimonia denuncient, antequam ſemotis arbitris conſenſum mutuum contrahere volentium receperint?

An Parochi antequam Matrimonia denuncient, recognoſcant, an contrahere volentes ſint legitimæ ætatis, confirmati, in Myſteriis Fidei edocti, an conſanguinei?

An Sponſi, antequam Matrimonium contrahant, invicem converſentur abſque interventu Parentum, & Conſanguineorum?

An Parochus ſaltem bis in anno in Miſſis Parochialibus populo impedimenta Matrimonii denunciet?

An Parochi exteros, vel eos, qui a Diœceſi diu fuerunt abſentes abſque licentia Epiſcopi in Matrimonio conjungant?

An Parochi diſpenſent, unam, vel alteram ex denunciationibus faciendis, auctoritate propria abſque permiſſione Epiſcopi, vel Vicarii Generalis?

An denunciationes fiant ſemper diebus Feſtis de præcepto interpolatis?

An Parochus, vel alter, qui de ejus licentia, vel Epiſcopi, contrahentes Matrimonio conjunxit, Matrimonium deſcribat in libro eadem die, vel differat deſcriptionem?

An Matrimonia contrahantur ſemper in Eccleſia, vel aliquando Domi ſine licentia Epiſcopi, vel Vicarii Generalis?

An temporibus ab Eccleſia prohibitis abſque Epiſcopi licentia?

Miſſæ Sacrificium.

An ad Sacrum faciendum admittantur Exteri abſque Litteris Dimiſſoriis, ſeu Commendatitiis recognitis, & approbatis ab Epiſcopo, vel ejus Delegato?

An adſint in loco Sacerdotes, qui indevote, propere, & irreverenter Sacrificium celebrent?

An Sacriſta, ſeu Rector Eccleſiæ permittat, & admittat ad celebrandum Presbyteros, qui Coronam, & Veſtem Clericalem decentem, & ab edictis, ſeu Conſtitutionibus Synodalibus præſcriptam non deferunt?

An in Miſſis Votivis fiant quæſtus, & an Sacerdos novellus admittat Laicos ad Altare ad oſculum manus: Nam ſi iſte abuſus inveniatur, tolli debet, cum pacis Inſtrumentum, ſeu Crucem ad oſculum exhibere debeat, & non manus, & oblationes, ſi quæ offerri contingat,

Digitized by Google

tingat, hoc fiat in medio Altaris, Sacerdote populo obverſo. *Sacr. Congr. Concil.* apud Zerol. *in praxi verb. Miſſa*.

An in celebratione Miſſarum Sacerdotes utantur Calicibus, & Patenis diſauratis, Planetis attritis, & corroſis, Albis, & Amictis immundis, Cingulis fractis, Corporalibus commaculatis, ac Miſſalibus laceratis, vino acido, vel mucido, & an parati ſint urceoli mundi cum pelvicula ſaltem teſtacea?

An Tabella onerum Miſſarum in qualibet Eccleſia in Sacriſtia appenſa in loco patenti retineatur?

An in eadem Sacriſtia retineantur Libri, non folia, quæ vento rapiuntur, in quibus eadem die, qua celebratæ fuerunt, per eoſmet Sacerdotes adnotentur Miſſæ celebratæ; Et an ſervetur ſilentium, vel potius indecentia committantur?

Mandet, quod Sacerdotes exteri, ut vagi, qui cogniti non ſunt, quoties cum licentia Epiſcopi, vel Vicarii admiſſi fuerint ad Sacrum faciendum, in Libro ſcribant ſe tali die celebraſſe, ad hoc, ut ſi forte falſos, & fictos Sacerdotes eſſe compertum fuerit, conſtare poſſit de corpore delicti per propriam confeſſionem.

Qui ſint Miniſtri, & quæ Perſonæ admittantur ad inſerviendum Miſſis?

An celebrentur Miſſæ de mane ante auroram, vel poſt meridiem?

Legata Pia.

An in loco viſitato præter onera, & Legata Miſſarum adſint alia Legata pia adimplenda?

An de illis habeatur, & retineatur nota in Cancellaria Epiſcopali, ac in libris Eccleſiæ, ſeu alterius Loci Pii viſitati?

An adimpleantur?

Doctrina Chriſtiana.

An in Cathedrali, aliiſve Eccleſiis Parochialibus reperiantur erectæ ſodalitates Doctrinæ Chriſtianæ?

An adſint peccatores publici, puta Concubinarii, Sortilegi, Uſurarii, Blaſphemi, Lamiæ, Conjuges ſeparati abſque judicio Eccleſiæ, retinentes, & legentes Libros prohibitos abſque licentia, evulgantes erroneas, & falſas propoſitiones, ac damnatas ab Eccleſia doctrinas?

Confeſſarii tam ſæculares, quam Regulares abſolventes a reſervatis abſque Epiſcopi expreſſa facultate, Hæretici, aut de hæreſi ſuſpecti.

An in Eccleſiis Parochialibus, & aliis, in quibus Sodalitates ſunt erectæ, edoceantur pueri, & puellæ in his, quæ pertinent ad Myſteria Fidei, & bonos mores?

Hæc inquam regulariter, & ſubſtantialiter advertenda erunt in Viſitatione, quæ omitti non debent. Ceterum juxta locorum, & Eccleſiarum qualitatem, & exigentiam arbitrio prudentis Viſitatoris, etiam alia plura erunt conſideranda, & providenda; quæ videri ad ſaturitatem poſſunt apud Fuſch. Reſlam, Pac. Jord. Criſpinum, & alios, qui de Viſitatione abſolutos tractatus ediderunt.

Omnia vero, quæ Viſitator ordinaverit, decreverit, & adnotanda eſſe cenſuerit, per ſecretarium, ſive Notarium Viſitationis fideliter, & integre in Libro referenda erunt; Quia Libri hujuſmodi plene probant, ut dixit Rota coram Dunoz. Jun. *deciſ.* 61. *n.* 8. Panimol. *deciſ.* 10. *n.* 12. & alii adducti per Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 1. *tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 6.

Adduntur variæ noviſſimæ Reſolutiones Sa- 122
cræ Congregationis Concilii ad Viſitationem pertinentes. Et ſignanter *in Bononienſ. Juris viſitandi* 2. *Octobris* 1721. in qua deciſum fuit, quod poteſt Archiepiſcopus Bononienſis jure delegato viſitare Eccleſias unitas, & annexas Collegio Montalto.

In S. Marci Plurium 16. *Januar.* 1723. *in cit. dub.* ubi reſolutum fuit, quod Epiſcopus poteſt per ſeipſum viſitare Diœceſim quotannis, & etiam pluries infra annum, ſed abſque procuratione.

In Licien. Viſitationis, & Cenſurarum 29. *Januar.* 1714. *&* 23. *Junii* 1725. ubi quod Epiſcopus jure delegato viſitare poteſt Eccleſiam ruralem, ſeu campeſtrem S. Mariæ Galliani pertinentem ad Monachos Olivetanos.

In Placentina 17. *Auguſti* 1726. ubi quod Epiſcopus jure delegato viſitare poteſt Eccleſiam campeſtrem S. Mariæ de Albiano Pontis Nurii ſpectantem ad Carmelitas calceatos. Etjam Alexander VII. Conſtit. 4. incip. *Poſito Decreto*, approbaverat declarationes Sacræ Congregationis Epiſc. & Regular., quod nempe Viſitationi, & Juriſdictioni Ordinarii ſubſint Eccleſiæ Conventuum, & Capellæ Granciarum, ſive in eis degant Converſi pro agrorum cultura, ſive non.

In Montis Regalis 15. *Martii* 1727. ubi quod Epiſcopus viſitare poteſt Capellam Ruralem ſub

Digitized by Google

ſub titulo B. M. V. ad Nives in ſua Diœceſi in finibus loci Moroſii, ſpectantem ad Monachos Carthuſianos.

In Macerat. 10. *Maii* 1727. ubi quod Epiſcopus poteſt jure ordinario viſitare Confraternitatem ſub invocatione S. Mariæ Miſericordiæ in Caſtro Urſagliæ, quamvis Eccleſia ſita ſit in ſolo Baſilicæ Lateranenſis.

In Spoletana Juris viſitandi 30. *Septembr.* 1730. ubi quod Epiſcopus viſitare poteſt Capellam Confraternitatis Sanctiſſimæ Conceptionis in Eccleſia PP. Minorum Conventualium Terræ Montis Leonis, ad formam Decreti in Nucerina Paganorum 25. Julii 1629.

In Ravennaten. Viſitationis 7. *April.* 1731. ubi propoſitis tribus ſequentibus dubiis:

I. *An Capella, & Altare S. Antonii ſita in Eccleſia PP. Minorum de Obſervantia Ravennæ ſubſit Viſitationi Reverendiſſimi Archiepiſcopi?*

II. *An ornamenta, & ſupellectilia ejuſdem Altaris, & Capellæ ſpectantia ad eoſdem Patres poſſint ab eo viſitari?*

III. *An ea ſpectancta ad Societatem S. Antonii, quæ in actu Viſitationis ſervantur in arca, aut in alio loco viſitare debeant in locis, in quibus aſſervantur; ſeu potius aſportanda ſint intra Capellam præfatam, ibique viſitari?*

Sacra Congr. Conc. die, & anno quo ſupra Reſpondit: *Ad I. Affirmative ad formam Nucerinæ. Ad II. Negative. Ad III. Poſſe viſitari ubicumque ſerventur.*

In Murana viſitationis 21. *Junii* 1732. ubi ad 2. dub. *An Epiſcopus viſitare poſſit Altaria Sanctiſſimi Roſarii, & S. Franciſci exiſtentia in Eccleſia PP. Minorum Conventualium oppidi S. Felicis, in caſu &c. S. C. Concil.* Reſpondit. *Ad II. Affirmative, ad formam reſolutionis in Nucerina Paganorum, & amplius.*

Quam *Decreti in Nucerina Paganor.* formam, quia fere ſemper ſecuta eſt Sacra Congregatio, & ſignanter *in Urbanien Viſitationis Capellæ* 23. *Septembr.* 1690. *ut in lib.* 40. *Decretor. pag.* 657. *in Firmana Juriſdictionis* 4. *Auguſti* 1714. *ad* 1. *dub. ut in lib.* 14. *Decretor. pag.* 276. *& pag.* 303. *in Spoletana juris viſitandi* 30. *Septemb.* 1730. *ut in lib.* 80. *Decret. pag.* 290. & *in Ravennaten. Viſitationis* 7. *April.* 1731. in in *lib.* 81. *Decret. pag.* 144. & in d. *Murana Viſitationis* 31. *Junii* 1732. ideo pro regula affertur hic ad litteram.

In Nucerina Paganorum 23. *Junii* 1629. *Sacra Congr. Concil. inhærendo declarationibus alias factis, cenſuit, Confraternitates Laicorum, in Eccleſiis Regularium exemptorum inſtitutas, ſubeſſe juriſdictioni, & viſitationi Epiſcopi, illaſque ab eo viſitari poſſe, nec non illorum Capellas in eiſdem Eccleſiis Regularium exiſtentes; In his tamen, quæ Confraternitatum adminiſtrationem reſpiciunt; Et ſi Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare, & illius cultum, Epiſcopum poſſe viſitare circa ea, quæ reſpiciunt ipſam manutentionem, cultum, & ornamenta Altaris, ſeu Capellæ, onera Miſſarum, atque Divinorum Officiorum ibidem celebrandorum, & circa ea omnia, quæ ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent, ut in lib.* 14. *Decretor. pag.* 115.

Epiſcopi officio, & auctoritate, ſive in Viſitatione, ſive extra, provideri debet, quod Eccleſia, ſive ſæcularis, ſive Regularis conſueta prius aliis aliquod ſpeciale Feſtum ſolemnizare, debeat in quaſi poſſeſſione manuteneri privative quo ad alias, quæ nequeunt tale Feſtum eadem ipſa die celebrare, ſed debent in aliam diem protrahere, maxime in parvis oppidis, ubi ratione contemporaneæ celebrationis in duplici Eccleſia, exoriri ſolent æmulationes, contentiones, ac mutuæ cum ſcandalo perturbationes, magis deſtructivæ, quam inductivæ populi devotionem, ſicque cum in parvis locis unica Eccleſia populi Devotioni, ac pietati ſatisfacere poſſit, illa quæ poſterius Solemnitatem, ac Feſtum peragere cæpit, cedere debet alteri, quæ prius idipſum facere conſuevit, ut per text. in *L. Opus* 3. *ff. de oper. public.* firmat Spada *conſil.* 223. *ſub num.* 5. *tom.* 3. Pignatell. *tom.* 3. *conſult.* 69. *ſub num.* 3. Nicol. in Floſculis verb. *Feſtum ſub num.* 3. *&* 5. Card. Petra *ad Conſtitut.* 1. *Cæleſtini* III. *ſub n.* 23. *& ſequent. tom.* 2. Bichius *deciſ.* 486. *ſub n.* 3. Emerix junior *deciſ.* 1158. *ſub n.* 1. & ex eis ſtatuit Rota *in nullius Putiniani Præeminentiarum coram Creſcentio* 7. *Decembr.* 1731. Apud Scarfantonum ad Ceccoper. *part.* 3. *in fine deciſ.* 14. Et ſic decrevit etiam *Sacr. Rit. Congr. in Romana* 13. *Junii* 1697. & in *S. Severinæ Feſtivitatis S. Crucis die* 2. *Junii* 1713. in qua propoſito dubio: *An, & in qua Eccleſia Terræ Cutei ſit celebranda Feſtivitas S. Crucis ſub die* 3. *Maii*. Reſolutum fuit: *Feſtivitatem die* 3. *Maii celebrandam eſſe ſolemniter a PP. Reformatis, die vero Dominica infra octavam poſſe celebrari, Confratribus SS. Annunciatæ*, apud Urſayam *tom.* 2. *part.* 2. *diſceptat.* 5. *n.* 44. & per tot. ubi ad rem plures adducit reſolutiones Sacræ Congregat. tum Concilii, tum Epiſcopor. & Regular. tum Sacr. Rit. tum Viſitationis Apoſtolicæ, tum Rot. Romanæ, & ſic etiam *in d. tom.* 2. *part.* 1. *diſcept.* 22. *per tot.* Notanter

Digitized by Google

ter tamen dictum fuit: *maxime in parvis oppidis, ſeu parvis* locis, quia in Magnis Civitatibus, in quibus ceſſante mutui impedimenti, ac perturbationis periculo ob diſtantiam Eccleſiarum, & populi multitudinem, ac frequentiam, permitti ſolet contemporanea celebratio ejuſdem Feſtivitatis in pluribus Eccleſiis juxta diſtinctionem, de qua Eminentiſſimus Petra *t.* 2. *Commentar. ad Conſtitut.* 1. *Cæleſtini* III. *ſect. unic. ſub n.* 24. qui undequaque doctrina, & virtute conſpicuus, diebus, ac meritis plenus æternæ memoriæ dignus, perenniter regnaturus evolavit ad Superos *die* 22. *Martii anni* 1747.

123 Denique ſupereſt hic apponere quædam alia pro Minoribus de obſervantia ad rem emanata a S. Congregatione Epiſcoporum, & Regularium decreta.

Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia S. Franciſci.

Ut in Seraphico Ordine Fratrum Minorum S. Franciſci de Obſervantia Regularis diſciplinæ vigor, & præſertim Religioſa Paupertas, uti par eſt, exacte cuſtodiantur, abuſuſque, ſi qui in nonnullis præfati Ordinis Provinciis occaſione Viſitationum earumdem Provinciarum irrepſerint, penitus in poſterum eliminentur.

SAcra Cangregatio Eminentiſſimor. & Reverendiſſimor. S. R. E. Cardinalium negotiis, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præpoſita, referente Eminentiſſimo S. Clementis, provide conſulere volens, ſtatuit, atque decrevit; Quo ad Provinciarum Viſitatorem, & Commiſſarios omnino obſervari Conſtitutionem Urbani VIII. pro reſtituendo, & conſervando in Ordine Fratrum Minorum S. Franciſci de obſervantia diſciplinæ Regularis candore editam, aliaſque Apoſtolicas Conſtitutiones, & ſtatuta Generalia Ordinis a S. Sede Apoſtolica approbata; & ſignanter expreſſe mandavit, ne iidem Viſitatores, & Commiſſarii, eorumque Secretarii, & ſocii ſub quovis titulo, aut quæſito colore, vel prætextu, etiam acceſſus, & receſſus, neque pro ſe, neque pro eorum Conventibus, & Provinciis, munera, ſive contributiones, nec in pecunia, nec in re aliqua a Provinciis, & Conventibus viſitaris, aut viſitandis, ſeu communi nomine, ſive proprio, & particulari Religioſorum, accipiant, ſed expenſis tantummodo neceſſariis pro itinere, quæ modeſtiam, & Paupertatem propriam ipſius Seraphici Ordinis decent, contenti ſint. Quod ſi judicio definitorii veſtiario indigere videbuntur, illud etiam, non tamen in pecunia, ſed in ſpecie tantum, tam ipſis Viſitatoribus, & Commiſſariis, quam eorum ſociis ſubminiſtrari valeat, ſiatque dictarum expenſarum ſubminiſtratio modis licitis, & juxta proprii Ordinis Inſtitutum. Quæ omnia præcepit, & reſpective prohibuit ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ, aliiſque in Conſtitutionibus Clementis VIII. & Urbani VIII. de largitione munerum, & in Statutis Ordinis conſtitutis, quacumque conſuetudine in contrarium, quam corruptelam eſſe declaravit, & aliis quibuſcumque non obſtantibus. Voluit autem, quod præſens Decretum tradatur Patri Vice Commiſſario Generali Ciſmontanæ Familiæ, & Procuratori Generali Familiæ Ultramontanæ, per ipſos ad ſuas reſpective Provincias traſmittendum, & in earumdem Regeſtis deſcribendum; Et quod in quolibet Capitulo Provinciali ab ipſius Capituli Præſidente legatur ſub pœnis ſupra expreſſis ipſo facto incurrendis; Quodque definitorium tam vetus, quam novum cujuſcumque Provinciæ tranſmittere debeat ad Miniſtrum Generalem, ſeu ad Commiſſarium, aut Vice-Commiſſarium Generalem juratam atteſtationem, omnia ſupradicta, quantum ad eorum notitiam pervenire potuit, fuiſſe adimpleta. Romæ 14. Novembris 1710.

G. Cardinalis Carpineus.

Viſitatio Paſtoralis, & executio Decretorum 124
in ea editorum Epiſcopis omnibus inculcatur.
Benedictus XIV. tom. 1. Conſtitut. 2. incip.
Ubi primum §. 8. & Conſtitut. 140. incip. *Gra-
viſſimum* §. 10. In viſitatione Paſtorali quæ- 125
nam viſitare poſſit Epiſcopus in Eccleſiis Pa-
rochialibus Regularium declaravit Idem in Con-
ſtitut. 109. incip. *Firmandis* §. 7. Et quid co- 126
gnoſcere debeat circa vitam, & mores Parochi
Regularis. Idem *ibid.* §. 8. Vide verb. *Epiſco-
pus* & verb. *Regulares*, ubi multa ad rem.
Viſitatio Eccleſiarum Cathedralium, & Diæ- 127
ceſum Epiſcoporum Suffraganeorum a Metro-
politano fieri non permittitur, niſi de manda-
to Concilii Provincialis. Idem Conſtitut. 98.
incip. *Inter plures* §. 18. Viſitatio Liminum 128
Apoſtolorum, a quibus, quando, & quo-
modo fieri debeat? Vide tom. 4. verb. *Li-
mina Apoſtolorum*. Et inſuper obſerva ut ſe-
quitur.

Digitized by Google

129 Inſtructio Sacræ Congregationis Concilii pro Epiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, & Patriarchis, ſuper modo conficiendi Relationes ſtatuum ſuarum Eccleſiarum, quas, occaſione Viſitationis Sacrorum Liminum, eidem Sacr. Congreg. exhibere tenentur.

130 Summus Pontifex Sixtus Papa Quintus, qui tempora ſtatuit, quibus ſinguli Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ per ſeipſos, vel per eorum certum Nuntium viſitare tenentur Limina Beatiſſimorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, antiquiſſimæ obſervantiæ inhærendo nedum voluit, ut ultra Sacrorum Liminum viſitationem, Romano pro tempore Pontifici de toto eorum Paſtorali Officio, & de rebus omnibus ad ipſarum, quibus præſunt, Eccleſiarum ſtatum, ad Cleri, & Populi diſciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ ſunt, ſalutem quovis modo pertinentibus, rationem redderent, uti fuſius habetur in prædicti Pontificis *Conſtitutione*, quæ incipit *Romanus Pontifex*, ſed in alia etiam Conſtitutione, quæ incipit *Immenſa æterni Dei*, Sacræ Congregationi præpoſitæ Interpretationi Sacroſancti Concilii Tridentini, curam demandavit, prædictam rationem, quæ dicitur *Relatio ſtatus Eccleſiæ* perpendendi, & examinandi, ac poſtulatis in eadem proponendis reſpondendi.

131 Sixtinæ hæ Conſtitutiones ſuo non caruerunt effectu, tum quoad Sacrorum Liminum viſitationem, tum quoad Relationem ſtatuum Eccleſiarum, ſed cum nulla unquam edita fuerit inſtructio pro dictis Relationibus exarandis, factum hinc eſt, ut aliquæ ex eis aliquando fuerint exhibitæ abundantes in ſuperfluis, & aliquæ aliquando deficientes in neceſſariis: cumque ad hæc avertenda, in Synodo Romana, hoc anno 1725. a Sanctiſſimo Domino Noſtro Benedicto Papa XIII. habita in Baſilica Lateranenſi præſcriptum ſit, ut inſtructio hactenus omiſſa, a Sacra Concilii Congregatione ederetur; hæc idcirco Inſtructio publici juris ſit, ut in Relationibus ſtatuum ſuarum Eccleſiarum ad eamdem Sacram Congregationem in poſterum tranſmittendis, curent Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ, ipſi ſe conformare, & ſuas Relationes ad quædam diſtricta Capita reducere, quorum primum ad ſtatum Eccleſiæ materiale; Secundum ad perſonam ipſius Referentis; Tertium ad Clerum Sæcularem; Quartum ad Clerum Regularem; Quintum ad Moniales: Sextum ad Seminarium; Septimum ad Eccleſias, Confraternitates, & Loca Pia; Octavum ad populum; & Ultimum denique referatur ad Poſtulata, quæ ab ipſo Referente Sacræ Congregationi proponuntur.

§. I.

De primo Relationis capite, pertinente ad Statum Eccleſiæ materialem. 132

In hoc primo Relationis Capite Sequentia erunt exponenda.

I. Inſtitutio.

II. Confinia.

III. Privilegia, & prærogativæ Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, aut Patriarchatus.

IV. Numerus Civitatum, Oppidorum, aut Locorum, qui Epiſcopatui, Archiepiſcopatui, aut Patriarchatui ſubjecti ſunt.

V. Status Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Eccleſiæ, una cum numero Canonicorum, & aliorum ſervitio Chori addictorum, & an erectæ fuerint Præbendæ Pœnitentiaria, & Theologalis.

VI. Status Eccleſiarum Collegiatarum una cum numero pariter Canonicorum, & cæterorum, qui Choris earum interſunt, & an in Collegiatis erecta ſit Præbenda Theologalis?

VII. Status & numerus Eccleſiarum Parochialium, nec non aliarum Eccleſiarum, & Oratoriorum in Epiſcopatu, Archiepiſcopatu, aut Patriarchatu exiſtentium, referendo ſignanter, an Cathedralis, Metropolitana, aut Patriarchalis, & Collegiatæ Oratoria, nec non Patriarchales, cæteræque Eccleſiæ ſint ſacris ſupellectilibus inſtructæ, & quænam ex eis habeant reditus pro fabrica aſſignatos.

VIII. Numerus Monaſteriorum tam Virorum, quam Mulierum; exprimendo, an aliqua ex Monaſteriis Virorum ſint ſubjecta ſuæ juriſdictioni; & an, & quæ Mulierum Monaſteria ſibi ſubjecta ſint, vel Prælatis Regularibus?

IX. An adſit in Diœceſi Seminarium Clericorum, quot Clerici in eodem alantur, an fuerit ſtatuta taxa, & in qua quantitate, & an aliqua Beneficia fuerint eidem unita, & in univerſum quinam, & quot ſint reditus prædicti Seminarii?

X. Numerus Hoſpitalium, Collegiorum, Confraternitatum, & aliorum Locorum piorum, quæ ſunt in Epiſcopatu, Archiepiſcopatu, aut Patriarchatu, & quinam ſint eorum reditus?

XI. An

XI. An adſint Montes Pietatis, & quot ſint, una cum aliis conſimilibus ad ſtatum materialem Eccleſiæ ſpectantibus; cum advertentia tamen, ut plena ſtatus materialis Relatio in prima Relatione tantum, quæ fit ab Epiſcopo, Archiepiſcopo, aut Patriarcha exhibeatur, in ſubſequentibus etenim Relationibus ſatis erit, quod ipſi ſe referant ad primam, niſi aliquid novi, pertinens ad dictum ſtatum materialem, contigiſſet, quod Referens notificandum Sacræ Congregationi exiſtimaret.

§. II.

133 De ſecundo Relationis capite pertinente ad ipſum Epiſcopum, Archiepiſcopum, Primatem, & Patriarcham.

In hoc Capite exponi debebit;

I. An Reſidentiæ præceptum a Sacris Canonibus, Concilio Tridentino, & Conſtitutione Urbana præſcriptum, adimpleverit; & an aliquo, & quo tempore abſuerit, & an ultra Menſes Conciliares, & an cum, vel ſine Sedis Apoſtolicæ licentia?

II. An, & quoties Diœceſis ſibi commiſſæ viſitationem expleverit?

III. An, per ſe, vel per alium Epiſcopum, Sacras Ordinationes expleverit, & Sacramentum Confirmationis adminiſtraverit?

IV. An & quoties Synodum Diœceſanam coegerit: &, ſi Epiſcopus nulli Archiepiſcopo ſubjectus ſit, an ad Synodum Provincialem ejus Archiepiſcopi, quem ad tramites Tridentini eligere tenetur, ut ejus Synodo Provinciali interſit, acceſſerit; & ſi ſit Archiepiſcopus, an Synodum Provincialem habuerit, & quinam ſuffraganei eidem interfuerint.

V. An Verbum Dei per ſeipſum prædicaverit, & an, legitimo concurrente impedimento, viros idoneos aſſumſerit ad hujuſmodi prædicationis Officium ſalubriter exequendum?

VI. An habeat Depoſitarium pœnarum, & mulctarum pecuniariarum, & an eædem fuerint piis uſibus applicatæ?

VII. Quænam Taxa, & an Innocentiana in ſua Cancellaria obſervetur?

VIII. An aliquod habeat, quod ſibi obſtet circa exercitium Epiſcopalis Officii, juriſdictionis Eccleſiaſticæ, nec non tuendæ libertatis, & immunitatis Eccleſiarum?

IX. An aliquod pium opus peregerit pro Eccleſia, pro Populo, aut pro Clero?

§. III.

De tertio Capite ad Clerum Sæcularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An Canonici, cæterique Choro addicti Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Eccleſiæ, nec non Collegiatarum, Choro jugiter interſint?

II. An, ultra Matutinum, Laudes, cæteraſque alias Horas Canonicas, quolibet die celebrent Miſſam Conventualem?

III. An quolibet die eam applicent pro Benefactoribus?

IV. An ſuas habeant Conſtitutiones, & eas punctualiter obſervent?

V. An, qui obtinent Præbendam Pœnitentiariam, aut Theologalem, adimpleant, quæ adimplenda ſunt, & quomodo?

VI. An Parochi in ſuis Parochiis reſideant?

VII. An librum Matrimonii, & Baptizatorum, alioſque libros, quos ad normam Ritualis Romani retinere debent, retineant.

VIII. An aliqui ipſorum indigeant aliorum Sacerdotum opera, ut Sacramenta Populo adminiſtrent?

IX. An iidem per ſe, vel per alios idoneos, ſi legitime impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus, plebes ſibi commiſſas pro ſua, & earum capacitate, paſcant ſalutaribus verbis, docendo quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, juxta monitum Tridentini, & præcitati Concilii Romani?

X. An ſaltem Dominicis, & aliis Feſtis diebus, in ſuis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & Parentes Pueros, cæteroſque hoc adjutorio indigentes doceant; & an, & qui eis operam præſtent in hoc opere adimplendo, & an fructuoſe hoc opus adeo neceſſarium in ſingulis Parochiis proficiat?

XI. An ſinguli Parochi, cæterique curam animarum exercentes ſingulis Dominicis, Feſtiſque de præcepto, Miſſam applicent pro Populo eorum Curæ commiſſo?

XII. An, & quæ præmittantur, antequam quis ad primam Tonſuram, & Minores Ordines admittatur, & an Sacris Ordinibus initiandi, ante cujuſcumque Ordinis Sacri receptionem piis meditationibus, vulgo ſpiritualibus exercitiis, vacent per aliquot dies in aliqua Domo Religioſa?

XIII. An omnes prædicti veſtes jugiter deferant Clericales, & an quoad fori privilegium, ſerventur diſpoſita a Sacroſancta Synodo Tridentina *ſeſſ. 23. cap. 6. de Reformat.* & a Conſtitutione Sanctiſſimi Domini Noſtri Benedicti XIII. in eodem Concilio Romano emanata?

XIV. An habeantur Conferentiæ Theologiæ moralis, ſeu caſuum conſcientiæ, & etiam Sacrorum Rituum, & quot vicibus habeantur, & qui illis interſint, & quinam profectus ex illis habeatur?

XV. Quinam ſint mores Cleri ſæcularis, & an aliquod in eo adſit ſcandalum, quod remedio indigeat potentiori?

§. IV.

135 De quarto Capite ad Clerum Regularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An Regulares Curam animarum exercentes, qui Epiſcopali juriſdictioni, viſitationi, & correctioni ſubſunt in iis, quæ ad Curam pertinent, & adminiſtrationem Sacramentorum, munus ſibi commiſſum fideliter adimpleant, juxta ea, quæ in præcedenti capite dicta ſunt de Parochis ſæcularibus?

II. An aliquis Regularis extra Monaſterium degat: an aliqui adſint in Diœceſi, a ſuis Superioribus ſervatis ſervandis, ejecti, vel aliquis fuerit Regularis intra Clauſtra Monaſterii degens, ſed qui extra ea ita notorie deliquerit, ut Populo ſcandalo fuerit, & quomodo in hiſce caſibus in ſic delinquentes animadverrit?

III. An ſua juriſdictione delegata uſus ſit in explenda Viſitatione Conventuum, & Grancïarum Monaſteriorum, in quibus Religioſi non adſunt in numero a Sacris Conſtitutionibus præfixo? & quinam ſint Religioſorum mores in dictis Conventibus, & Grancïis degentium?

IV. Denique, an aliquod habeat cum Regularibus offendiculum in exercitio juriſdictionis delegatæ in illis caſibus, in quibus eadem ipſi tributa eſt a Sacro Concilio Tridentino, vel a Summorum Pontificum Conſtitutionibus, & ſignanter a Bulla Clementis Papæ X. quæ incipit *Superna*?

§. V.

De quinto Relationis Capite ad Moniales pertinente. 136

In hoc capite exponendum erit.

I. An Moniales Epiſcopo ſubjectæ ſuas ſervent Conſtitutiones?

II. An Clauſura in earum Monaſteriis inviolata cuſtodiatur?

III. An aliqui abuſus in iiſdem Monaſteriis irrepſerint, qui conſilio, aut auxilio Sacræ Congregationis indigeant?

IV. An præter Ordinarium Confeſſorem, alius extraordinarius ab ipſo bis, aut ter in anno fuerit oblatus?

V. An dictorum Monaſteriorum reditus fideliter adminiſtrentur, & Monialium dotes fuerint perſolutæ, & quomodo erogatæ?

VI. An in Monaſteriis Monialium, quæ ſunt Prælatis Regularibus ſubjecta, curaverit, ut Clauſura dictarum Sanctimonialium fuerit exacte obſervata; & an contra inobedientes, & contradictores, per Cenſuras Eccleſiaſticas, & alia juris remedia proceſſerit?

VII. An harum Monialium Confeſſarii Regulares, ſive ordinarii, ſive extraordinarii, fuerint ab ipſo approbati, antequam earum Confeſſiones exceperint?

VIII. An adhibitis Superioribus Regularibus, ſingulis annis exegerit rationem adminiſtrationis ab his, qui adminiſtrarunt bona pertinentia ad hæc Monialium Monaſteria Regularibus ſubjecta; & an fideliter eorum reditus adminiſtrentur, & alia fuerint adimpleta, quæ præſcribuntur in Bulla Gregorii XV. quæ incip. *Inſcrutabili*.

§. VI.

De ſexto Relationis Capite, pertinente ad Seminarium. 137

In hoc capite exponendum erit.

I. Quot ſint in Seminario Alumni?

II. An in Eccleſiaſtica Diſciplina recte inſtituantur?

III. Quibuſnam ſtudiis vacent, & quo profectu?

IV. An Cathedrali, & aliis locis Eccleſiæ diebus Feſtis inſerviant?

V. An cum conſilio duorum Canonicorum ſenio-

Digitized by Google

ſeniorum, a ſe electorum neceſſaria pro recto regimine ſtatuerit?

VI. An illud aliquando viſitet, & operam det, ut Conſtitutiones adimpleantur?

VII. An ſtatuta ſit Taxa ad tramites Concilii Tridentini, eademque exigatur, & an aliqui ſint moroſi in ejus ſolutione?

§. VII.

138 De ſeptimo Capite ad Eccleſias, Confraternitates, & Loca Pia pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An in Sacriſtiis omnium, & ſingularum Eccleſiarum expoſita ſit Tabella onerum Miſſarum, & Anniverſariorum ad tramites Decretorum ſan. mem. Urb. VIII. & an eis punctualiter ſatisfactum ſit?

II. An in Confraternitatibus, Scholis, aliiſque Locis piis, punctualiter executioni mandentur pia Opera, a Teſtatoribus injuncta?

III. An quolibet anno ſibi fecerit reddi rationes ab horum locorum adminiſtratoribus?

IV. An Montem Pietatis, ſive Caritatis viſitaverit: & an idem habeat reditus, qui ſuperabundent ſuſtentationi Miniſtrorum, aliiſque neceſſariis expenſis; & in quas cauſas reditus illi erogentur; & ſi quid exigatur ab illis, qui pecuniam, aut frumentum, ſi agatur de Monte frumentario, ab eo recipiunt?

V. An infirmorum Hoſpitalia viſitaverit, redituum rationes ab Adminiſtratoribus exegerit, & an Infirmis neceſſaria quoad ſalutem animæ, & corporis in eis ſubminiſtrentur?

§. VIII.

139 De octavo Relationis Capite, ad Populum pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. Quinam ſint Populi mores, & an in pietate proficiat?

II. An aliquis irrepſerit abuſus, aut prava quædam in eodem inoleverit conſuetudo; quæ Conſilio indigeat, & Sedis Apoſtolicæ adjutorio?

§. IX.

De ultimo capite, ad Poſtulata pertinente. 140

Ultimo loco Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ, qui ſuarum Eccleſiarum Relationes ad Sacram tranſmittunt Congregationem, ſi quæ habent Poſtulata proponenda pro ſuarum regimine Eccleſiarum, proponere poterunt, cum clara facti, & omnium circumſtantiarum expreſſione; & quatenus Poſtulata ſpectent ad negotia forenſia, exponant, an ea ſint in aliis Tribunalibus introducta, an adſint ſuper iiſdem aliorum Tribunalium ſententiæ, ut omnibus mature penſatis, poſſit Sacra Congregatio congruum ſuppeditare prædictis Poſtulatis reſponſum.

Et hæc ſunt, quæ opportuna viſa fuerunt, 141 ut in hac Inſtructione inſerantur. Quod ſi aliqua fuerint, quæ Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ pro ſuarum indigentia Eccleſiarum, atque Diœceſum, addenda exiſtimaverint, ſciant ſibi liberum eſſe addere, quæ ipſis addenda videbuntur, & ad notitiam Sacræ Congregationis deferre, quæ ex caritatis, & juſtitiæ norma per ſe expediet, quæ poterit, & majora ad Summum Pontificem deferet, qui Fratribus ſuis Epiſcopis quantum cum Domino licet, gratificari ſemper exoptabit.

C. Card. Origus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

P. Archiepiſc. Theodoſiæ Secr.

Viſitatio Officiorum Tabellionatuum, & Actorum in Urbe indicitur, & omnibus Judicibus commendatur; Benedict. XIV. Conſt. 48. *Ad Militantis* §. 49. Viſitatorum facultates ad tramites juris, & Litterarum Innoc. XII. editarum ſub die 16. Jan. 1693. reducuntur. Idem Conſtit. 44. incip. *Quantum* §. 20. Viſitatores per Civitates, & Diœceſes ſunt deputandi ad fovendum opus Doctrinæ Chriſtianæ. Idem Conſtitut. 42. incip. *Etſi minime* §. 16. 142 143 144

Viſitatio Diœceſis quotannis eſt peragenda, 145 vel ſaltem quolibet biennio, ſi ſit valde ampla. Idem *de Synodo Diœceſana lib. 2. cap. 9.* 146 *num.* 4. Immo Epiſcopus poteſt ipſam Diœ- 147 ceſim viſitare toties, quoties opus fuerit. Idem *ibid.* Vide ſupra *n.* 18. & 21. Unica ta-

Digitized by Google

men duntaxat debetur ei procuratio pro eodem anno quo pluries Diœceſim viſitat, ut declaravit *Sacra Congregatio Concil. die* 19. *Septemb.* 1682. quæ ad dubium, *An Epiſcopus, qui, ſi commode fieri poſſit, Diœceſim ſuam quotannis viſitare tenetur, poſſit hujuſmodi viſitationem facere per menſem, vel circiter antequam labatur integer annus a die peractæ ultimæ viſitationis, vel potius debeat expectare quod anni circulus integre compleatur, itaut intra ſinguli cujuslibet anni curſum, una tantum viſitatio fiat?* Reſpondit, *Affirmative, ſed non poſſe recipere procurationem, neque victualia, niſi ſemel in anno.* Et ſic etiam *in Policaſtren. Procurationis die* 1. *Junii* 1737. ubi ad quæſitum: *An Epiſcopus non completo anno ab ultima viſitatione, poſſit iterum eandem Eccleſiam viſitare, & aliam procurationem a viſitandis exigere?* Reſpondit, *Affirmative quoad primam partem, & Negative quoad ſecundam.*

148 Procuratio autem exigenda in Viſitatione debet eſſe moderata, & honeſta. Idem *ibid.*
149 *n.* 5. Et Vicarius Capitularis, ſeu Vicarius Generalis, vel alius ſubſtitutus, qui non ſit Epiſcopus non poteſt exigere, niſi medietatem procurationis dari ſolitæ Epiſcopo. Idem *ibid.* & pluries decrevit Sac. Congregatio. Vide *tom.* 6. *verb. Procuratio n.* 17. & 18. ubi afferuntur Decreta, & dicta ſuperius *num.* 80. *& per tot.*

150 Advertendum eſt, quod in Guardien. exortis pluribus controverſiis circa Juriſdictionem, quam Epiſcopus Guardienſis aſſerebat ſibi competere in Oppido Aquævivæ ad Commendam Sancti Primiani Religionis Hieroſolymitanæ, propoſita, & reſoluta fuerunt plura dubia, ut ſequitur.

I. An Epiſcopus Guardien. in Viſitatione Eccleſiæ S. Joannis Oppidi Aquævivæ poſſit etiam viſitare libros Parochiales ad curam Animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem ſpectantes, ſcilicet Baptizatorum, Confirmatorum, & Defunctorum.

II. An dictus Epiſcopus uti Sedis Apoſtolicæ delegatus corrigere poſſit Parochum, alioſque dictæ Eccleſiæ Miniſtros tam in actu Viſitationis, quam extra?

XIII. An poſſit, ut ſupra inquirere contra dictos Parochum, & Presbyterum non tantum in concernentibus curam Animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem, ſed etiam in aliis cauſis civilibus, & criminalibus, & in omnibus circa morum correctionem civilibus, & mixtis, & quatenus affirmative?

IV. An in caſu impedimenti procedere poſſit cum cenſuris contra impedientes, tam Commendatarium, quam Miniſtros?

V. An poſſit mandare in actu Viſitationis, ut Calices, & decentia paramenta ad decorem adminiſtrationis provideantur?

VI. An cognitio ſtatus liberi eorum, qui Matrimonia contrahunt in dicto Oppido, & litteras ei dare ſpectet ad Epiſcopum?

VII. An facere teſtamentum vulgo dictum (dell' Anime) juxta ſolitum Diœceſis ſpectet ad Epiſcopum?

VIII. An Epiſcopus tam in actu Viſitationis, quam extra procedere poſſit contra Laicos Commendatarium, & Miniſtros dicti Oppidi pro delictis ad Curiam Eccleſiaſticam ſpectantibus v. gr. uſuris, concubinatibus, percuſſionibus Clericorum, inobſervantia dierum feſtorum, uſurpatione juriſdictionis Epiſcopalis &c. & tali caſu cenſuris Eccleſiaſticis uti?

IX. An tueri immunitatem in dicto Oppido ſpectet ad dictum Epiſcopum, etiam adverſus Commendatarium, & Miniſtros, itaut eos valeat declarare excommunicatos?

X. An ſit manutenendus Epiſcopus in quaſi poſſeſſione decernendi Monitoria in dicto Oppido pro deperditis?

XI. An ſpectet ad Epiſcopum præſtare conſenſum alienationi bonorum dictæ Eccleſiæ, vel alterius Loci Pii juxta terminos cap. *Terrulas* 12. *quæſt.* 2.

XII. An poſſit deſtinare Concionatorem in dicto Oppido, & cogere Communitatem ad ſolvendam mercedem juxta ſolitum Diœceſis?

XIII. An ſpectet ad Epiſcopum præſtare licentiam concionandi in dicto Oppido?

XIV. An Parochus dicti Oppidi ſeſe abſentare poſſit a Parochia ultra terminum a Sacro Concilio præfixum ſine licentia Epiſcopi?

XV. An d. Parochus, & cæteri Presbyteri ſervientes Eccleſiæ teneantur accedere ad Synodum Diœceſanam Epiſcopi? *Iiſque die* 5. *Sept.* 1693. *reſponſum fuit manutenendum eſſe Epiſcopum in omnibus.*

Poſtmodum vero cum ad inſtantiam Com- 151
mendatarii, qui novæ Audientiæ beneficium impetraverat in iis, quæ reſpiciebant juriſdictionem independentem a delegata circa curam Animarum, die 15. Jan. 1695. diſcuſſa fuerunt alia, quæ ſequuntur, dubia, videlicet.

I. An Epiſcopus Guardien. poſſit inquirere contra Parochum Eccleſiæ Oppidi Aquævivæ non tantum in concernentibus curam Animarum, & Sacram adminiſtrationem, ſed etiam aliis cauſis civilibus, & mixtis, & quatenus affirmative;

II. An

II. An in caſu impedimenti procede poſſit cum Cenſuris contra impedientes tam Commendatarium, quam Miniſtros?

III. An dictus Epiſcopus tam in actu Viſitationis, quam extra procedere poſſit contra Laicos Commendatarium, & Miniſtros dicti Oppidi pro delictis ad Curam Eccleſiaſticam ſpectantibus v. g. uſuris, concubinatibus; percuſſione Clericorum, inobſervantia dierum feſtorum, uſurpationis juriſdictionis Epiſcopalis &c. & tali caſu Cenſuris Eccleſiaſticis uti?

IV. An tueri Immunitatem Eccleſiaſticam in dicto Oppido ſpectet ad dictum Epiſcopum etiam adverſus Commendatarium, & Miniſtros, itaut valeat eos declarare excommunicatos?

V. An ſit manutenendus in poſſeſſione decernendi Monitoria pro deperditis in dicto Oppido?

VI. An ad ipſum ſpectet præſtare conſenſum alienationi bonorum dictæ Eccleſiæ, vel alterius loci Pii juxta terminos cap. Terrulas 12. quæſt. 2.

VII. An poſſit deſtinare Concionatorem in d. Oppido, & cogere Communitatem ad ſolvendam mercedem juxta ſolitum Diœceſis?

VIII. An præſtare licentiam concionandi in eodem Oppido?

IX. An dare licentiam Parocho abeſſendi?

X. An dictus Parochus, & cæteri Presbyteri inſervientes Eccleſiæ teneantur accedere ad Synodum Diœceſanam Epiſcopi?

XI. An litteræ Remiſſoriales, & compulſoriales favore Commendatarii ſint concedendæ?

152 Reſcriptum autem fuit: Ad I. in Deciſis. Ad II. Affirmative. Ad III. Affirmative, exceptis Commendatario, & aliis Miniſtris habentibus tria requiſita. Ad IV. & V. Affirmative. Ad VI. Affirmative, præterquam quoad bona Religionis. Ad VII. Affirmative, & quoad coactionem ad ſolvendum ſervetur ſolitum. Ad X. in Deciſis quoad Parochos, & Beneficiaros; quo vero ad alios, dilata, & ad mentem. Ad XI. negative quoad remiſſoriales, & Affirmative quod compulſoriales.

153 Præterea cum diſceptatum fuerit, An Œconomo Eccleſiæ Parochialis S. Mariæ Eſther Commendæ S. Joan. Hieroſol. Oppidi Aquævivæ Collis de Cruce liceat conjungere in Matrimonium Parochianos dict. Eccleſiæ abſque probatione ſtatus liberi facienda coram Epiſcopo Guardienſi, & ſine illius licentia. Die 12. April. 1710. prodiit reſolutio *Negative*.

Poſtremo, diſcuſſis quatuor hiſce dubiis I. 154
An Epiſcopus Guardien poſſit exigere ſubſidium caritativum ab Eccleſia Sancti Joannis Aquævivæ? II. An dictus Epiſcopus poſſit exigere Cathedraticum, ſeu Synodaticum a dicta Eccleſia, ejuſque Parocho? III. An idem Epiſcopus in actu Viſitationis faciendæ in dicta Eccleſia poſſit exigere procurationem? IV. An dictus Epiſcopus in eadem Viſitatione poſſit recognoſcere libros adminiſtrationis bonorum ejuſdem Eccleſiæ, ejuſque rationem petere? Sub die 14. Novemb. 1733. reſcriptum fuit, *Ad I. II. & III. Negative Ad IV. Affirmative jure delegato*.

Verum quia tam adverſus poſtremam hanc 155
Reſolutionem hodiernus Epiſcopus, quam contra præcedentes ſibi contrarias Eques Antonius Cedronius dictæ Commendæ Poſſeſſor novæ Audientiæ beneficium impetrarunt; Idcirco ad extinguendas contentiones, quæ inter eumdem Epiſcopum, & Commendatarium dicti Oppidi Aquævivæ in dies oriebantur, propoſito ſequenti dubio, *An, quæ, & ſuper quibus Epiſcopo Guardienſi competat juriſdictio in Commenda, ſeu Oppido vallis vivæ Collis Crucis, & Parochiali Eccleſia S. Mariæ Eſther, itaut ſit ſtandum, vel recedendum a Deciſis ſub die 5. Septemb. 1693. 15. Jan. 1695. 12. Apr. 1710. & 14. Novembr. 1733. Sacra Congreg. Concil. die 3. Maii 1736. in Guardien. Reſpondit: Prævio receſſu a deciſis die 14. Nov. 1733. In reliquis in Deciſis*. Unde, ut vides, ex noviter deductis receſſit *ead. S. C. C. a Deciſis in Guardien. die 4. Nov. 1733.*

* Epiſcopo non prohibetur quidem bis quo- 156
tannis Diœceſim ſuam viſitare, ſed nonniſi unicam tantummodo per annos ſingulos procurationem exigere poteſt, ut ex pluribus S. Congregationis Decretis, *De Synodo Diœc. lib. 7. cap. 63. §. 5.*

Vicarius Capitularis poteſt Diœceſim viſi- 157
tare poſt peractum annum a viſitatione ab Epiſcopo facta, ut pluribus S. Congregationis Decretis deciſum eſt. *Ibid. lib. 2. cap. 9. §. 5.* Illi tamen nonniſi dimidium procurationis, quæ ſolvitur Epiſcopo, retribuenda eſt, cum debeat minori comitatu incedere, & conſtat ex reſolutione Sac. Congregationis in una Oſtunen. die 7. Julii 1708. *Ibid. lib. 7. cap. 53. §. 5.*

Epiſcopi omnes ex vi Conſtitutionis *Ro-* 158
manus Pontifex a Sixto V. editæ, antequam conſecretur, ſi Romæ exiſtant, in manibus S. Rom. Eccleſiæ primi Diaconi Cardinalis; extra Curiam vero in manu Antiſtitis ad hoc dele-

delegari ex formula præſcripta jurant ſe ſtatis temporibus limina Sanctorum Apoſtolorum viſitaturos per ſe, ſive legitime impeditos per aliquem e ſuo Capitulo, vel alium in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutum, vel beneficio præditum, & ſi hi defuerint, per Sacerdotem aliquem Diœceſanum ſæcularem, vel Regularem.

159 Tunc autem Romano Pontifici rationem reddere tenentur de Paſtorali Officio impleto, & iis omnibus, quæ ad ſuam Diœceſim pertinent. Sacræ autem Congregationi Concilii injunctum eſt munus, ut poſtulata Epiſcoporum illorum diſcutiat, & det illis reſponſa, ſicuti & videndi num legitime ſint impediti. *Ibid. lib.* 16. *cap.* 6. §. 11. *Novæ edit.*

160 Tempus, intra quod obeunda eſt iſta viſitatio aliis quidem longius definitum eſt, aliis brevius, ſed non minus quam triennium, nec ſupra quadriennium. *Ibid.* §. 3. Porro ſi Epiſcopus habeat Coadjutorem ab Apoſtolica Sede datum, ſufficit ſi Coadjutor nomine Epiſcopi adeat, ſicut etiam ſufficit ſi mittatur adminiſtrator Epiſcopatus, qui debet viſitare limina ſuo, & principalis ſui nomine, ut ex Deciſis a S. Congr. *ibid.* §. 5.

161 Id etiam præſtandum eſt ab Epiſcopo titulari, ut ex Fagnano, aliiſque, probatur, *Ibid.* §. 5.

162 Denique nec eximuntur Epiſcopi Eccleſiarum ſuburbicariarum, quamvis exempti ſunt a reſidentia. Ita ex Decreto *Conſiſtoriali* Alexandri VII. *Ibid.* §. 6.

Additiones ex aliena manu.

163 Graviſſima hic ſe offert quæſtio, an *ex Concilio Tridentino ſeſſ.* 24. *cap.* 9. *de Reformat.* Loca nullius Diœceſis viſitari queant ab Epiſcopo qua Apoſtolico delegato, cujus Cathedralis Eccleſia eſt proximior.

164 Una omnium ſententia eſt, Eccleſias nullius Regulares viſitari haud poſſe. At quoad Eccleſias nullius Sæculares, ſunt, qui diſtinguunt inter Eccleſias *Nullius* proprie, ut ſunt jam a Diœceſi ſeparatæ, in quibus Prælatus inferior habet omnimodam quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, & Eccleſias *Nullius* improprie, ut ſunt poſitæ intra fines Diœceſis, in quibus Prælatus inferior habet quaſi epiſcopalem juriſdictionem, ſed non omnimodam. Vi-

165 ſitari autem poſſe illas negant, haſce vero affirmant Ciarlin. *controv.* 67. *num.* 25. *lib.* 1. & *controv.* 22. *num.* 112. & *ſeq. lib.* 2. Roſ. *de Reſiden. Epiſcop. cap.* 4. *ſect.* 6. *num.* 483. & *ſequent.* Criſpin. *de Viſitat. part.* 2. §. 23. *num.* 40. Manent. *de Poteſt. Epiſcopal. part.* 3. *c.* 6. *num.* 2.

Alii abſolute affirmant jus eſſe Epiſcopo ex 166
mox citata Conciliari ſanctione viſitandi Eccleſias nullius etiam proprie: Fagnan. *in cap. Grave num.* 21. *de Offic. Ordinar.* Barboſ. *ad Concil. Trident. d. ſeſſ.* 24. *dict. cap.* 9. *num.* 2. & *ſeq. de Reformat.* clar. mem. Cardinal. Petra *in commentar. ad Conſtitut. Apoſtol. conſtitut.* 4. *Callixti III. num.* 141. & *ſequent.* aliique. Et huic opinioni videtur adhæſiſſe Rotam *in Nolana Beneficiorum* 25. *Junii* 1759. *cor. Rev. P. D. Parracciano Decano.*

Mihi autem magis arridet prior opinio di- 167
ſtinguens Eccleſias *Nullius* proprie inter ac *Nullius* improprie. Hujuſque opinionis plures, eæque ſolidæ & ineluctabiles afferri poſſent rationes, ſed ea hic ſufficiat, quæ ex ipſis verbis Concilii Tridentini *dict. ſeſſ.* 24. *dict. c.* 9. *de Reformat.* deſumitur. Verba ſunt: *Quæ alias &c. de adhibenda ab Ordinariis diligentia in Beneficiorum etiam exemptorum viſitatione conſtituta ſunt, eadem etiam in illis Eccleſiis Sæcularibus obſervantur, quæ in Nullius Diœceſi eſſe dicuntur, ut ab Epiſcopo cujus Cathedralis eſt proximior viſitentur.* Satis enim hinc pa- 168
tet, quod Concilium Tridentinum de Eccleſiis loquitur non quæ vere & proprie *Nullius* ſunt. Si enim loqueretur de Eccleſiis, quæ vere, & proprie ſunt *Nullius*, inquiiſſet non in NULLIUS DIŒCESI ESSE DICUNTUR, ſed IN NULLIUS DIŒCESI EXISTUNT, nam aliud eſt EXISTERE IN NULLIUS DIŒCESI, aliud in NULLIUS DIŒCESI DICI, denotatque primum PROPRIETATEM, ac VERITATEM, ſecundum vero IMPROPRIETATEM, ET ABUSUM, ut monet *Rebuff. in Leg.* 3. §. *Ejus qui*, *ff. de Verbor. ſign.*

Quid plura? Satis eſſe debet ea quæ in S. 169
Congreg. Epiſcoporum, & Regularium negotiis præpoſita, tum in altera Concilii interprete obtinet praxis committendi quandoque Epiſcopo viciniori, ut viſitet Loca hæc vere, & proprie *Nullius*, in quibus Inferior Prælatus habet omnimodam juriſdictionem quaſi epiſcopalem ad tramites facultatum ipſi communicatarum, ut teſtatur Cardinalis de Luca *in adnot. ad Concil. Tridentin. diſcurſ.* 15. *num.* 10. Criſpin. *de Viſitat. part.* 1. §. 13. *num.* 40. Quomodo enim afferi poteſt, Con- 170
cilium Tridentinum Epiſcopo viciniori qua delegato Apoſtolico poteſtatem feciſſe viſitandi

ad mox dicta Loca, ſi vicinior Epiſcopus viſitare ea nequit jure ſuo, ſed opus habet miſſione alterutrius Sac. Congreg. nec tranſilire valet limites facultatum ipſi communicatarum?

171 Quod vero attinet ad deciſionem Rotæ *in Nolana Beneficiorum 25. Junii. 1759. coram Reverendiſs. P. D. Paracciano Decano*, ſatis eſſet, quod ea eſt Contumacialis; Sed accedit hoc amplius, quod denuo propoſita cauſa *die 3. Martii 1760. cor. eodem* Sacro Tribunali nil definire voluit de hoc articulo; Confer *hanc Deciſionem*.

VITA COMMUNIS.

1 Vita communis in primitiva Eccleſia ſervabatur ab omnibus Fidelibus, quorum erat Cor unum, & anima una, & illis erant omnia communia, ut expreſſe habetur *Actor. c. 4. n. 32.* ibi: *Multitudinis autem credentium erat Cor unum, & anima una, nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.* Primi enim illi Fideles poſſeſſiones, & ſubſtantias ſuas vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat, & ut ab Apoſtolis diſponebatur, nihil proprii ſibi retinentes, & omnia communia habentes: *Actor. c. 11. n. 44. & 45.* ibi: *Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Poſſeſſiones, & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.* Et id totum refertur *in c. Dilectiſſimis 2. & c. Scimus 9. cauſ. 12. q. 1.* ibi: *Scimus vos non ignorare, quod hactenus vita communis inter omnes Chriſtianos viguit.*

2 Hoc vitæ communis genus frigeſcente Laicorum fervore in Clericis continuavit, ex quo nomen Canonicorum effluxit promiſcue a Clericis uſurpatum: Canonici etenim dicuntur Clerici in fraternitate, prout certe erant omnes Clerici in primitiva illa Eccleſia, ut erudite more ſuo obſervat Eminentiſſimus Petra *tom. 1. Comment. ad Conſtitut. 2. Paſchalis II. n. 3.* cum ipſis eſſet præceptum, ut *diſtricte, ac Canonice viverent*, prout habetur *in cap. Quoniam 14. cauſ. 12. q. 1.* in cujus Summario ſic præciſe dicitur: *Diaconi, vel quælibet Religioſæ perſona Regularem vitam ducere cogantur. Canon enim Græce, Latine Regula nuncupatur*, textu expreſſo in *cap. Canon 1. diſt. 3.* Unde S. Dionyſius Carthuſianus *tract. de vita Canonicali*, ſic expreſſe dicit: *Clerici vocantur Canonici, quoniam Regularem, & rectam tenentur ducere vitam, vitiorumque obliquitates vitando ſinceriter gradari juxta præfixa eis a ſanctis Patribus inſtituta.*

Reſervatus tamen exinde fuit talis vivendi uſus apud Clerum Eccleſiarum Cathedralium una cum Epiſcopo vitam ducentem communem in Clauſtris prope Eccleſiam conſtuctis. Sic expreſſe d. Card. Petra *loc. cit. n. 4.* & clare habetur *ex cap. Neceſſaria 3. cit. cauſ. 12. qu. 1.* ibi: *Neceſſaria etenim res exiſtit, ut juxta Eccleſiam Clauſtra conſtituantur, in quibus Clerici diſciplinis Eccleſiaſticis vacent, utque omnibus unum ſit Refectorium, ac Dormitorium, ſeu cetera Officinæ ad uſus Clericorum neceſſaria; Miniſtri vero poſt Epiſcopum ſuper eos eligantur, & c. Certe 18. ead. cauſ. & qu.* ubi refertur S. Auguſtinus ſic loquens: *Certe Ego ſum, qui ſtatueram nullum ordinare Clericum, niſi qui mecum vellet manere.* 3

Collabeſcente tamen fere apud omnes hoc pio, & ſancto communiter vivendi Inſtituto, plurimi Sancti Patres, Patriarchæ, & Fundatores afflati Sancto Spiritu varias inſtituere Religiones, aſſignatis, ac traditis ſuis Alumnis peculiaribus Regulis, ſub quarum obſervantia in perfecta, & exacta vita communi magis, ac magis in ſtudio virtutum in dies proficerent; ſicque collapſa Apoſtolica vitæ communis forma, ac Regula in priſtinum reſtitueretur, uti reſtituta, ac per univerſum Orbem diffuſa ſpecimina virtutum, ac maxima ſanctitatis incrementa Regularibus Clauſtris quotidie progignens Deo dante conſpicitur. 4

Hinc omnes Regulares utriuſque ſexus tenentur ad perfectam, & exactam vitam communem in omnibus, & per omnia, & ad obſervantiam Regulæ ſecundum ſuam primævam inſtitutionem, textu expreſſo in Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de Regularibus c. 1. cap. Cum cauſam 27. de Election. cap. Ad noſtram 3. de appellat. cap. Super eo 9. & cap. Ex parte 29. de Regularib. cap. Recolentes 3. & cap. Ea quæ 8. de ſtatu Monachor.* Concil. Mediolanen. *par. 3. tit. de com. Vit. uſu*, ubi loquens de Monialibus ſic ſtatuit: *In omnibus Monaſteriis quoad cibum, potum, ſomnum, veſtitum, ceteraſque res attinet, omnes communiter vivant, ut a Sancto Concilio Tridentino decretum eſt.* Et Conc. Cameracen. *tit. de Monach. cap. 9. & 10.* ſic habet: *Cum Sacroſancta Synodus Tridentina præceperit ea, quæ ad communem vitam, victum, & veſtitum pertinent, fideliter obſervari, mandat hæc Synodus omnibus Religioſis,* 5

gioſis, ut diligentiſſime Paupertatis Votum, tamquam ineffabilis cujuſdam, & dulciſſimæ quietis cauſam cuſtodiant, neque proprietatis vitio violent: caveant igitur, ne quid ſibi ita retineant, vel retinere deſiderent, ut Communitati nolint eſſe commune, neve ad peculiares uſus eo utantur ſine Superioris cenſu. Sicqne expreſſe ſtatuit Clemens VIII. *in Decretis pro reformatione Regularium*, allatis *ſub verb. Regulares artic.* 1. *num.* 85. & confirmatis a Sacr. Cong. Conc. juſſu Urbani VIII. in Decretis *de Apoſtatis, & Ejectis*, allatis ſub verb. *Ejecti num.* 2. & ſic expreſſe ſæpe ſæpins decreverunt variæ Sacræ Congregationes.

6 Unde ſi alicubi non ita exacte, & perfecte obſervaretur dicta vita communis, eſſet a Soperioribus omnino præcipienda, & introducenda, & a Subditis prompte, & integre obſervanda, pro ot expreſſe mandant Summi Pontifices, Concilia, ac Sacræ Congregationes. Et ſnbditi recoſantes Vitam commonem, cum Soperiores illam erigere, & Introducere, pront debent, volunt, peccant mortaliter. Maſtrins *Theol. mor. diſp.* 4. *n.* 46. S. Antonin. *parc.* 3. *Summæ tit.* 16. §. 11. *de Paupert.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom.* 4. *tract.* 15. *quæſt.* 5. cum aliis citatis; Felix Poteſt. *tom.* 1. *par.* 2. *n.* 1087. teſtans de communi. Et ratio manifeſta, & inſolubilis eſt, qnia Regularis utriuſqne ſexus recipiens, & retinens aliquid notabile independenter a voluntate Superioris peccat mortaliter contra votom Paupertatis, ſed Regolaris otriuſqoe ſexus recuſans vitam communem juxta formam Tridentini, Decretor. Clement. VIII. pro reformatione Regnlarium, ac Conſtitutionom aliorum Summorom Pontificom, ſignanter Innoc. XII. in Decretis a Sac. Congr. ſuper diſciplina Regulari de ejns mandato, & anctoritate editis (ubi confirmantnr, & innovantur Decreta Conc. Trid. Clem. VIII. ac aliorum. Summorum Pontificom ad id edita, nt patet infra *ſub num.* 12. ubi adducuntnr (Superiore volente illam erigere, recipit, & retinet independenter a voluntate Soperioris, immo contra ejus voluntatem; ergo peccat mortaliter contra votum Paupertatis. Major eſt certiſſima ex abonde adductis ſub verb. *Votum art.* 2. *a n.* 43. Minor autem eſt omnino evidens, quia vita communis præſcripta a Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 2. & a Clem. VIII. *in cit. Decr. pro reform. Regular.* incip. *Nullus omnium* §. 3. & confirmata a ſopradictis Summ. Pont. eſt, ut quidqoid Regolaris otriuſqne ſexus quovis modo acquirit, nullimode retineat apud ſe, & pro ſe, neqne oomine Monaſterii, ſed ſtatim Superiori fideliter, & omnino tradat, & cum aliis Monaſterii bonis, pecuniis, & proventibns incorporetor, ut inde ex communi maſſa ſingulis in vita commnni neceſſaria ſubminiſtare poſſit. Id autem totom vult Superior intendens vitam communem juxta ſupradictam præſcriptam formam exigere, adeoque Regulares utriuſque ſexus recuſantes vitam communem, quam, ut debet, vult Superior Introducere, recipinnt, & retinent a ſe acquiſita independenter a voluntate ſuperioris, Immo contra ejns volnntatem, cum Soperior velit, ot Subditos non retineat, ſed ſtatim acquiſita incorporanda coonſignet, & ſubditus nolit, & recuſet ea Superiori tradere incorporanda, quod eſt expreſſe contravenire Voto Paupertatis. Unde nec Snperiores ſunt in ſecuro conſcientiæ ſtatn, ſi in quantum poſſunt, abſque gravi ſcandalo non corant vitam commonem erigere, nec ſubditi recuſantes illam recipere.

Nec jovat ad excoſandas excnſationes io pec- 7
catis allegare conſuetudinem in coutrarium repertam a primo ingreſſn in Religionem, qoia Summi Pontifices, & Sacræ Congreg. ſemper ſtatuernnt teneri Regulares utriuſque ſexus ad exactam vitæ communis, & Regulæ obſervantiam, non obſtante contraria conſuetodine, & introducta relaxatione, ot patet ex abunde adductis verb. *Regulares art.* 1. *a num.* 73. & verb. *Moniales art.* 2. *a num.* 62. *& ſignanter num.* 81. ubi inter alias reſertor ex Urſaya *tom.* 3. *part.* 1. *diſceptat.* 1. §. 13. una Sacræ Congreg. ad id emanata Declaratio 12. *Febr.* 1678. approbata ab Inoocentio XI. com addito: *Che ſi levi ogni altro abuſo introdotto contro le buone Regole Monaſtiche, e maſſime quelle di aver trovato tal forma di vivere, e tali abuſi nel tempo del loro ingreſſo nel Monaſtero*, qui Urſaya *loc. citat.* merito proinde concludit cum doctiſſimo Epiſcopo Criſpio. *nella Viſita Paſtorale part.* 2. §. 42. *num.* 39. *in medio*, quod io his terminis a Monialibus, & Regularibus inallegabilis eſt uſus in contrarium attento dicto Oraculo Pontificio, & reſolutione dictæ Sacræ Congreg. & Donat. *Prax. rer. Regul. tom.* 4. *tract.* 15. *de voto paupertat. quæſt.* 5. *num.* 3. *&* 4. ac Fontan. ad *Conſtitut. Ordinis Prædicator. verb. Profeſſio num.* 11. *fol.* 530. dicont expreſſe: *Ex clara diſpoſitione Capituli generalis Pariſiis celebrati anno* 1611. *admonit.* 3. *utriuſque ſexus Regulares viventes ſub Habitu S. P. Dominici tenentur ad obſervantiam Regulæ, & Conſtitutionum noſtrarum non prout hic, vel ibi ſervatur, ſed*

ſimpli-

Digitized by Google

ſimpliciter, *pro ut littera ſonat*. Et ratio eſt clara, quia ut recte dicunt Fagnanus *in cap. Recolentes* 3. *de ſtatu Monachor. num.* 6. Summa Aſten. *tit.* 47. *de Regularib. art.* 3. *in* 7. *quæſt.* & alii plures: Profitentes profitentur Regulam, non conſuetudinem, nec relaxationem, immo ad id expreſſam faciunt proteſtationem, adeoque ad Regulæ, & vitæ communis obſervantiam tenentur, & compelli poſſunt, non obſtante contraria conſuetudine, & introdu-
8 cta relaxatione. Tum quia neque poſſunt excuſari per hoc, quod ſub tali contraria conſuetudine Profeſſionem emiſerint, quia Regulares utriuſque ſexus per votum Paupertatis in ſua Profeſſione emiſſum virtualiter voverunt *Vitam communem* a Tridentino, & Summis Pontificibus *præſcriptam*, Superiore illam conſervare, aut erigere volente: Voverunt enim nihil retinere, invito Superiore, ſed omnino dependenter ab ejus voluntate, cum hoc ſit de eſſentia voti Paupertatis, adeoque virtualiter voverunt ei ſtatim tradere omnia ab ipſis quovis modo acquiſita, Superiore id præcipiente, alias retinerent contra expreſſam voluntatem Superioris, & ſic peccarent contra votum Paupertatis; Tum etiam quia contra Regulam approbatam a S. Sede, pro ut includit tria vota ſubſtantialia Religionis, quæ ſunt de Jure Divino, non eſt locus conſuetudini, quamvis foret contraria & immemorabilis, ex quo conſuetudo Jus Divinum auferre non poſſit, textu expreſſo *in cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*; cum potius, & verius, ut ibi dicitur, ipſa in hac parte dicenda ſit corruptela, quam conſuetudo. Sic Graſſius 2. *part. deciſ. aur. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 4. Tapia *in Authent. Ingreſſi cap.* 3. *numer.* 55. Calder. *tot. conſil. de conſuetudine*, Donat. *loc. cit. quæſt.* 5. *numer.* 2. ubi cum aliis dicit, quod reſiſtentes ſunt valde punibiles, ex quo reſiſtant expreſſæ voluntati Superioris jubentis ſecundum Regulam, ut docent ſcribentes *in cap. Non dicatis cauſ.* 12. *quæſt.* 1. & *in cap. Cum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Monachor.* Navarr. *conſil.* 75. *de Regul. num.* 49. & *eſt Communis.*

9 Nec etiam eos omnino excuſat ab obligatione ſervandi vitam communem Monaſteriorum inopia, ut ſolide, ac fuſe probat Ramirez Epiſcopus *in ſua quæſtione morali* §. 6. citatus, & ſecutus a Felice Poteſt. *loc. cit. num.* 1092. & tenent plurimi alii: Et ratio eſt, quia ſinguli hujuſmodi Monaſteriorum Regulares non ſervantes vitam communem de facto habent ſibi neceſſaria juxta decentiam ſtatus; ſed talia ſibi neceſſaria juxta decentiam ſtatus haberent, etiamſi ſervarent vitam communem, ergo &c. Major patet. Minor probatur, quia ſinguli hujuſmodi Monaſteriorum Religioſi non aliunde habent ſibi neceſſaria juxta decentiam ſtatus, quam ex iis, quæ partim habent a Monaſterio, & partim ſuo labore, & induſtria & a propinquis, vel amicis acquirunt: ſed hæc omnia haberent, ſi ſervarent vitam communem, & omnia fideliter Superiori traderent cum aliis Monaſterii proventibus incorporanda, uti ex Concilio Trid. & citatis Conſtitutionibus, & Decretis Pontificiis ſtricte tenentur: ergo ſi talia ſufficiunt non ſervando vitam communem, ut ſinguli vivant, & ſibi neceſſaria habeant juxta decentiam ſtatus, etiam ſufficerent, & a fortiori ſervando vitam communem, quia tunc non fierent tot ſuperfluæ expenſæ in tot multiplicatis utenſilibus, aliiſque ſimilibus, quæ extra vitam communem multiplicantur ad numerum Religioſorum, ac præſertim Monialium, & in communi vita fere pro tota Communitate ſufficeret, quæque ſi in unum coaleſcerent, certe haberent, unde commodius, & abundantius viverent. Hinc nulla remanet quantum ad hoc excuſatio pro Regularibus utriuſque ſexus vitam communem recuſantibus, cum potius videantur id agere ut ſuperfluis abundent, & liberius pro ſua voluntate contra Paupertatis, & Obedientiæ votum diſponant, quam quia eis inde neceſſaria juxta decentiam ſtatus deſint. Deh caveant, ne ſint ex illis, quos merito arguit S. Bernardus *ſerm.* 4. *de Adventu*, ibi: *Sunt qui pauperes eſſe volunt eo tamen pacto, ut nihil eis deſit, & ſic diligunt Paupertatem, ut nullam inopiam patiantur.* Ad quid Paupertatem vovere?

Propterea Regularibus renuentibus reforma- 10
tionem indictam quoad vitæ communis, & Regulæ obſervantiam recipere, & integre obſervare, ſolet Sedes Apoſtolica interdicere, & denegare licentiam recipiendi, & admittendi aliquos ad Habitum, & Profeſſionem, ut patet ex Decretis Clementis VIII. allegatis in verb. *Regulares art.* 1. *ſub n.* 72. §. *Item bis quotannis*, & *num.* 78. & Conſtit. Innocent. X. incip. *Inter cetera*, & pluribus aliis Decretis Sacrarum Cong.

Et talis licentia admittendi alios ad Habi- 11
tum, & Profeſſionem non ſolet concedi, niſi in Conventibus deſignatis, & a Sede Apoſtolica approbatis, in quibus vita communis, & Regula exacte, & integre obſervetur, pro ut patet in citatis Decretis Clementis VIII. & Decretis

Digitized by Google

cretis Sacræ Cong. ſoper diſciplina Regolati
juſſo Innocentii XII. editis, quæ hic ad litte-
ram dantur.

Decreta Sacræ Congregationis a Sanctiſſimo
Domino noſtro Innocentio PP. XII. ſuper di-
ſciplina Regulari ſpecialiter deputata, ejuſdem
SS. D. N. auctoritate edita.

,, Sanctiſſimos in Chriſto Pater, & D. N.
,, Innocentius Divina Providentia Papa XII.
,, pro Paterna caritate, qua Religioſos Ordi-
,, nes multis, magniſque in Eccleſiam Dei
,, meritis refulgentes, & peculiaris erga Se-
,, dem Apoſtolicam devotionis nomine com-
,, mendatos complectitur, volens eorum con-
,, ſervationi, & propagationi conſulere, ſimul-
,, que ex injuncto ſibi cælitus Paſtoralis Offi-
,, cii debito providere, ut Regularis in iis
,, diſciplina ad Religioſorum ſalutem, & to-
,, tius Chriſtiani populi ædificationem, utili-
,, tatemque, ſarta tecta cuſtodiatur, ac vi-
,, geat, & ſicubi collapſa eſt, adjuvante Do-
,, mino reparetur, conſtituit, & declaravit ſe
,, licentiam recipiendi Novitios in ſingulis ap-
,, probatis Ordinibus benigne conceſſurum,
,, ut volentibus a periculoſis ſæculi fluctibus
,, ad Religionis portum confugere, facilis,
,, tutuſque aditus aperiatur; Dummodo ta-
,, men ea, quæ pro Regulari vita recte inſti-
,, tuenda, tam a Sacroſancta Tridentina Sy-
,, nodo, quam a Prædeceſſoribus ſuis Roma-
,, nis Pontificibus, præcipue vero fel. rec.
,, Clemente VIII. in Decretis Generalibus
,, pro Regularium reformatione, nec non In-
,, nocentio X. & Alexandro VII. pro Novi-
,, tiorum receptione, & Profeſſorum educa-
,, tione ſalubriter conſtituta ſunt, quibus om-
,, nibus firmiter inhæret Sanctitas Sua, eaque,
,, quatenus opus ſit, confirmat, & renovat
,, (ſalvis tamen in hac parte ſingulorum Or-
,, dinum ſtatutis, ſeu aliis Ordinationibus
,, ab Apoſtolica Sede in forma ſpecifica poſt
,, eadem Decreta forſitan approbatis, aut edi-
,, tis) exacte, & inviolate ſerventur.

,, §. 2. Quo circa, Sacr. Congreg. ab eo-
,, dem Sanctiſſimo Domino noſtro ſuper Di-
,, ſciplina Regulari ſpecialiter deputata, quæ
,, plura hactenus pro recta nonnullorum Mo-
,, naſteriorum gubernatione Decreta edidit,
,, aliaque in dies editura eſt, ut omnibus
,, præfata ejuſdem Sanctiſſimi Domini No-
,, ſtri mens pateat, ac plenius, & celerius
,, innoteſcat, de mandato Sanctitatis ſuæ præ-
,, ſentis Decreti tenore denunciat omnium, &
,, ſingulorum Ordinum Regularium (iis dunta-
,, xat exceptis, qui in præfatis Clem. VIII.
,, Decretis excepti reperiuntur) Superioribus
,, tam Generalibus, quam Provincialibus quo-
,, cunque nomine nuncupentur, ceteriſque,
,, ad quos ſpectat, ut in unaquaque Provincia
,, per Italiam, & Inſulas adjacentes quam
,, primum deputent aliquos Conventus, quos
,, magis aptos cenſuerint, vel unum ſaltem,
,, ibique auctoritate Apoſtolica ſtatuant omni-
,, modam obſervantiam Regulæ, Conſtitutio-
,, num oniuſcujuſque Ordinis, & Decretorum
,, Apoſtolicorum, præcipue vero exactæ vitæ
,, communis ad formam eorum Decretorum
,, ab omnibus Religioſis, qui in Conventi-
,, bus, ubi recipiendi Novitii, & Profeſſi
,, educandi ſunt, morabantur, omnino ſer-
,, vandæ. Poſtquam vero Regularem obſer-
,, vantiam, & ſignanter quo ad exactam vi-
,, tam communem cum effecto ſtabilitam
,, fuiſſe tam ex eorumdem Superiorum Gene-
,, ralium, ſeu Provincialium relatione, quam
,, Præpoſiti, & Fratrum in præfatis Con-
,, ventibus degentium jurejurando firmato Te-
,, ſtimonio, nec non per ſecretas Informa-
,, tiones, atque etiam, ubi opus fuerit, per
,, Apoſtolicos Viſitatores ad hoc ſpecialiter de-
,, putandos, eidem Sacræ Cong. ſufficienter
,, conſtiterit, tunc Sanctitas ſua antedictam
,, licentiam, quam hactenus diſtulit, Novitios
,, ibi recipiendi, benigne conceder, & locum
,, ad Profeſſores pietate, & litteris inſtituendos
,, uſque ad Sacerdotium, vel alia juxta Con-
,, ſtitutiones, & laudabiles cujuſque Ordinis
,, conſuetudines in iiſdem Conventibus, non
,, autem in aliis, niſi fuerint ejuſdem Obſer-
,, vantiæ, deſtinabit.

,, §. 3. Quæ quidem omnia, quo facilius,
,, efficacius & durabilius ad praxim deduci
,, valeant, eadem Sac. Cong. Sanctitatis Suæ
,, auctoritate committit, & in virtute S. Obe-
,, dientiæ præcipit præfatis Superioribus, ad
,, quos pertinet, ut in ſupradictis Conventi-
,, bus non collocent, niſi Religioſos graves,
,, devotos, exemplares, & Regularis obſervan-
,, tiæ, & puritatis Regulæ ſtudioſos, oratio-
,, ni præſertim, ac mortificationi, ſine quibus
,, non poteſt religioſa vita conſiſtere, addi-
,, ctos, quique conſentiant exacte ſervare vi-
,, tam communem, atque inde amoveant eos
,, omnes, qui tam ſanctæ ordinationi contra-
,, dicere, ſeu verbis, aut factis quoquomodo
,, ſeſe opponere audeant.

,, §. 4. Ut autem tam laudabilis vitæ in-
,, ſtitutum, & Regulari Profeſſioni maxime
,, proprium Religioſi alacrius arripiant, omniſ-
,, que excuſatio infirmioribus præcludatur, ea-
,, dem

Digitized by Google

,, dem Sac. Congreg. ſimiliter præcipit Supe-
,, rioribus antedictis, ut memoratis Conventi-
,, bus (implorata etiam , ubi opus fuerit ,
,, Apoſtolica auctoritate) præfici omnino cu-
,, rent Viros, non ſolum diſciplinæ Zelo, ſed
,, etiam Caritate, & morum ſuavitate prædi-
,, tos, compatientes, Fraternitatis amatores,
,, miſericordes, quorum regimini libenter alii
,, ſe ſubmittant.
,, §. 5. Studeant vero præcipue , ut ea
,, omnia , quæ tam ad victum, & veſtitum,
,, quam ad reliquas vitæ neceſſitates perti-
,, nent, ſingulis Religioſis prompte ſubmini-
,, ſtrentur, ac præſertim ægritudinis tempo-
,, re, nihil alicui deſit , quod ad ſanitatem
,, recuperandam pertineat.
,, §. 6. Ac propterea Religioſos in iiſdem
,, Conventibus morari non patiantur ultra eum
,, numerum, qui ex illorum reditibus, & con-
,, ſuetis communibus, vel etiem ſingulorum
,, eleemoſynis , aliiſve quibuſcumque obven-
,, tionibus pariter in commune conferendis
,, valeat commode ſuſtentari. Eos vero, qui
,, ſemel præfatæ obſervantiæ, & exactæ vitæ
,, communi libenter , ut vere Religioſos viros
,, decet, ſeſe ſubjecerint, & in ea laudabi-
,, liter perſeverent , nullatenus a memoratis
,, Conventibus nolentes transferant, niſi forte
,, ad alia Monaſteria, ubi ſimilis obſervantia
,, vigeat, iiſque pariter de omnibus ad vitam
,, neceſſariis poſſit commode provideri.
,, §. 7. Quod ſi redituum, & eleemoſyna-
,, rum tenuitas hujuſmodi exactæ Vitæ com-
,, munis obſervantiæ alicubi videatur obſiſte-
,, re, liceat eiſdem Superioribus, vel per an-
,, nuam contributionem aliorum Conventuum
,, huic neceſſitati proſpicere, vel ab Apoſto-
,, lica Sede per ſuppreſſionem alicujus Con-
,, ventus minus utilis perpetuam, vel ad tem-
,, pus , vel alia demum ratione , quæ oppor-
,, tunior viſa fuerit, remedium poſtulare.
,, §. 8. Sciant vero Superiores prædicti eos,
,, qui præfata omnia ſedulo , ut par eſt ,
,, adimplere curaverint, ſpecialem a Sancti-
,, tate ſua , & Sede Apoſtolica inituros gra-
,, tiam, & protectionem, atque in iis, præ-
,, cipue , quæ ad antedictam obſervantiam
,, ſtabiliendam pertinent , favorem omnem ,
,, & auxilium experturos ; qui vero e contra
,, negligentes, aut (quod abſit) contumaces
,, reperti fuerint, gravibus pœnis pro culpæ
,, modo, & etiam privationis Officiorum, ac
,, perpetuæ inhabilitatis ad ea , aut alia in
,, poſterum obtinenda puniendos fore ; Præ-
,, fatæ autem obſervantiæ nihilominus ſtabi-
,, liendæ per alios Superiores, vel per Com-
,, miſſarios Apoſtolicos, ubi opus fuerit, et-
,, iam extra Religionem aſſumendos a S. Sede
,, efficaciter providendum, omnemque interim,
,, ubi eadem obſervantia non vigebit , reci-
,, piendi Novitios licentiam denegandam.
,, §. 9. Porro ne Regularis diſciplina, dum
,, in Conventibus jam erectis ſtatuitur, rela-
,, xetur in erigendis, & quod una ex parte
,, conſtruitur ſimul ex altera deſtruatur, Sac.
,, Congr. Sanctitate ſua ſimiliter approbante,
,, ſtatuit, atque decernit, nulla in poſterum
,, Monaſteria, Collegia, Domos, Conventus
,, aut alia Religioſorum Virorum loca funda-
,, ri, erigi, aut quovis modo inſtitui debere,
,, niſi ſub expreſſa obligatione exactæ Vitæ
,, Communis ab omnibus Religioſis ibi com-
,, morantibus perpetuo, & inviolate ſervandæ,
,, ac propterea nullas deinceps admittendas
,, hujuſmodi fundationes, niſi, præter alia ad
,, id requiſita , prius legitime conſtiterit ad-
,, eſſe annuos reditus, vel certam eleemoſyna-
,, rum ſpem, quibus duodecim ſaltem Reli-
,, gioſi in exacta Vita Communi commode
,, valeant ſuſtentari.
,, §. 10. Non obſtantibus circa præmiſſa
,, omnia, & ſingula Ordinationibus Apoſtoli-
,, cis, nec non quorumcumque Ordinum ſta-
,, tutis, conſuetudinibus, privilegiis, ceteriſ-
,, que contrariis quibuſcunque.
,, §. 11. Ad extremum ead. S. Cong. Re-
,, gulares omnes cujuſcumque Ordinis, & In-
,, ſtituti ſint, Sanctitatis Suæ verbis ſerio ad-
,, monet, & in Domino obteſtatur, ut omni
,, mora poſtpoſita, ſicuti filios Obedientiæ de-
,, cet, ad Regulæ, quam amplexi ſunt, præ-
,, ſcriptum Vitam inſtituant, & componant,
,, Decretiſque Apoſtolicis pro æterna illorum
,, ſalute editis, ſincere, ac fideliter pareant,
,, nec ab earum obſervantia inanibus interpre-
,, tationibus, & fallaciis; aut relaxationum
,, prætextibus, ad excuſandas excuſationes in
,, peccatis abduci ſe ſinant, ſed Profeſſionis
,, ſuæ memores, qua ſe totos Dei obſequio
,, manciparunt, ſuſceptum Chriſtianæ perfe-
,, ctionis iter arduum quidem, ſed Divinæ Ca-
,, ritatis dulcedine aſperſum, abjectis terrena-
,, rum rerum curis, alacriter proſequantur :
,, Nimis enim turpe eſſet, eos ad ſæcularia
,, deſideria, quibus ſemel, aſpirante Domi-
,, no, renunciarunt, animum revocare, &
,, obligatam Deo, qui non irridetur, primam
,, fidem irritam fecere. Meminerint ſe ad pe-
,, culiarem Salvatoris noſtri ſequelam voca-
,, tos, qui, cum Dives eſſet, propter nos ege-
,, nus

Digitized by Google

,, nus factus eſt, veterumque illorum Fide-
,, lium glorioſos imitatores, ac veluti here-
,, des eſſe, quorum erat cor unum, & anima
,, una, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat
,, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis
,, omnia communia, dividebatur autem ſin-
,, gulis, prout cuique opus erat; ideoque in
,, Regularis vitæ, ac præcipue Sanctæ Pau-
,, pertatis, quæ eſt parens quædam, genera-
,, tioque virtutum, propoſito perſeverent,
,, omnem ſolicitudinem ſuam projicientes in
,, eum, cujus oculi in pauperes reſpiciunt,
,, qui non derelinquit ſperantes in ſe, ſed Di-
,, ves in Miſericordia centuplum, & vitam
,, æternam propter Nomen ſuum relinquenti-
,, bus omnia repromiſit.

,, Dat. Romæ die 18. Julii 1695.

G. Card. Carpineus.

13 Unde ad valorem Profeſſionis requiritur, quod tam Novitiatus, quam Profeſſio fiat in in ſolis dictis Conventibus deſignatis. Vide verb. *Profeſſio Regularis num.* 19.

14 Hinc Regulares nequeunt amplius novos Conventus erigere, ſeu fundare, niſi prius cor. Sac. Congregatione Diſciplinæ regularis juſtificaverint redituum, aut eleemoſynarum ſufficientiam pro obſervanda exacta Vita Communi, ut expreſſe ſtatuit, ac renovavit *ead. Sac. Congr. Diſciplinæ regularis*, prout ſequitur.

Procuratoribus Generalibus Ordinum Regularium renovatur prohibitio alias injuncta non procedendi ad fundationem novorum Conventuum, & Monaſteriorum intra Italiam, & Inſulas adjacentes, niſi prius Conventus, vel Monaſterii fundandi redituum ſufficientia, & ſubſiſtentia cor. S. Cong. juſtificata fuerit.

La Sagra Congregazione ſopra la diſciplina Regolare deſtinata dalla ſanta mem. d'Innoc. XII. a ſtabilire ſpecialmente l' Oſſervanza della Vita Comune, ed a riconoſcere la ſufficienza, e ſuſſiſtenza dell' entrate per eſſa neceſſarie nelle fondazioni, che aveſſero avute a farſi di nuovo di Monaſterj, e Conventi dentro l'Italia, ed Iſole adjacenti, vedendo che non viene in queſta parte tanto eſſenziale in verun conto adempita la mente di sì zelante Pontefice; non oſtanti le pene di privazione di voce attiva, e paſſiva; ſoſpenſione dalle cariche, e dignità, perpetua inabilità ad eſſe a Superiori pro tempore, a' quali appartiene ſimile incombenza, è venuta in determinazione di ridurre a memoria di tutti i Superiori Regolari l'obbligo preciſo, che loro ne corre, avvertendo di non tentare in avvenire fondazione alcuna, ſenza giuſtificare, come ſopra, la ſufficienza, e ſuſſiſtenza dell'entrare avanti la ſteſſa Sacra Congregazione ſotto le pene enunciate, ed altre ad arbitrio della medeſima.

Monſignor de Vico Segretario, che ne avanza la notizia al P. Procurator Generale ec. per la dovuta eſecuzione in ciò, che concerne l'intereſſe della ſua Religione, ſtarà attendendo il riſcontro in ſcriptis della ricevuta del preſente Viglietto, unitamente colla nota dell' ultima fondazione, ſpecificando il giorno, meſe, ed anno, in che ſeguì, e di cuore lo riveriſce.

Di Caſa queſto dì 23. Febbrajo 1717.

Etiam in Monaſteriis Monialium, in qui- 15
bus non obſervatur vita communis, non debent recipi Puellæ neque ad Habitum, neque ad educationem, licet haberent licentiam Sacræ Cong. quæ non deroget in ſpecie Decreto Generali. *Sacra Congreg. Epiſc. in Placentina 4. Sept. 1603. in Piſana 6. Octobris ejuſdem anni, in Vercellen. 18. Maii 1616. in Meſſana 15. Novemb. ejuſdem anni, in Caputaquen. 2. Junii* 1627. apud Nicol. *in Floſcul. verb. Vita communis num.* 5.

Hinc *Sacra Cong. Epiſcop. & Regul. in Nea-* 16
politana 26. Maii 1602. ſtatuit, quod Monaſteriis renuentibus reformationem acceptare non concedatur licentia recipiendi puellas ad Ha-
bitum. Item nec admittendi ad Profeſſionem 17
eas, quæ ſe ad illam nolunt obligare. *Ead. Sac. Cong. Epiſc. & Regul. in Neapolitana* 8. *Aprilis* 1605.

In iis Monaſteriis, quæ partim illam refor- 18
mationem recipiunt, & partim non, recipi non debent niſi illæ, quæ ſe volunt reformationi ſubjicere. *Ead. Sacr. Cong. Epiſcop.* 17.
Aprilis 1602. Nec reformatio eſt credenda ſta- 19
tim, ſed probanda diu antequam detur licentia veſtiendi, *Ead. Sac. Cong. Epiſc. in Capuana* 17. *Nov.* 1602. & 4. *Maii* 1604. & conſimiliter
ſæpe ſæpius alibi. Quæ tamen Profeſſionem 20
emiſerunt, antequam introduceretur reformatio, hortari debent ad illam acceptandam, ſed non cogi. *Ead. Sac. Cong. Epiſ. & Regul. in Neapolitana 5. Martii* 1602. apud Nicol. *in Floſcul. verb. Reformatio num.* 10. Vide ad rem verb. *Moniales art. 2. a num. 67. ad 70. incluſive*, & verb. *Profeſſio num.* 84.

Vita communis introduci debet in omnibus, 21
& non in victu ſolum. *Sacra Congregat. Epiſc. & Regul. in Panormitana 5. Novem.* 1603.
Unde non ſolum dotes, Canones, & eleemo- 22
ſynæ cujuſcumque particularis Monialis, ſed etiam

etiam opera, & omnia alia acquiſita poni debent in communi. *Eadem Sacr. Congr. Epiſc. & Regul. in Parmen.* 11. *Auguſti* 1628.

23 Nec debet permitti repartimentum tritici,
olei, & pecuniæ inter Moniales, uti Vitæ
communi de directo repugnans. *Ead. Sacra
Congr. Epiſcop. & Regular. in Brundusina* 21.
24 *Octob.* 1616. Et multo minus conſignari Mo-
nialibus particularibus fructus prædiorum. *Ead.
Sacr. Congr. Epiſcoporum & Regular. in Licien.*
1. *Septemb.* 1651.

25 Immo neque debet permitti Moniali, aut Regulari vitalitium, ſeu Livellum, vel Legatum ipſi relictum, ſeu conſtitutum ſub conditione, ut nihil acquiratur Monaſterio, ſed totum cedat, & erogetur pro ſuis indigentiis, ſeu aliis uſibus piis ſibi beneviſis, appoſita pœna caducitatis in caſu contraventionis. Sic Bartolus *in l. Lucius Titius*, §. *Tres heredes n.* 3. *ff. Ad Trebell.* Tapia *in Authent. Ingreſſi verſ. Ipſo ingreſſu c.* 3. *n. ult. Cod. de SS. Eccleſ.* Galganet. *de condit. & demonſtr. par.* 2. *c.* 5. *q.* 11. *n.* 8. Card. Petra *tom.* 4. *Commentar. ad Conſtit.* 5. *Benedicti XII. num.* 50. & alii. Et ratio eſt, quia talis conditio, ut nihil ex Vitalitio, ſeu Legato acquiratur Monaſterio, eſt contraria Sacris Canonibus expreſſe ſtatuentibus, quod quidquid acquirit Monachus, acquirat Monaſterio, *cap. Statutum* 1. *cauſ.* 18. *quæſt.* 1. *cap. Abbates* 16. *cauſ.* 18. *quæſt.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *cauſ.* 19. *qu.* 3. *cap. In præſentia* 8. *de probat.* cum ſimilibus. Item eſt contraria diſpoſitioni Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 1. & Decretis Clement. VIII. *pro Reformat. Regular.* innovatis a Sacra Congr. Concilii juſſu Urbani VIII. *in Decret. de Apoſtatis & Ejectis*, adeoque eſt turpis, & de Jure impoſſibilis, adeoque pœna caducitatis ipſi appoſita vitiatur, quemadmodum vitiatur ipſa conditio; ſicque tamquam appoſita actui a Legibus interdicto attendenda non eſt, etiam neglecto Teſtatoris præcepto, *l. Unica in fine, Cod. de his quæ pœnæ nomine, c. Tua* 17. *de Teſtamentis.*

26 Sic etiam ſentire viſa eſt *Sacra Congr. Concilii in Leodien. annuæ præſtationis* 5. *Junii* 1682. in qua Teſtator legaverat Monaſterio Monialium pecuniam inveſtiendam ſub conditione, ut tres Moniales ejus filiæ percipere poſſent eorum vita durante tercentum florenos aureos pro ſuis neceſſitatibus, apponendo pœnam caducitatis in caſu contraventionis: Cum enim Moniales cuperent acceptare Legatum, ac vererentur, ne permittendo particulare Legatum factum tribus Monialibus filiis Teſtatoris vulnerarentur ſtatus vitæ communis, & ideo ſupplicaſſent præfatis tribus Monialibus permitti retentionem, & uſum annuæ præſtationis juxta mentem Teſtatoris, aut alio modo conſuli Indemnitati Monaſterii, *Sac. Congreg. Conc.* reſpondit: *Monaſterium poſſe acceptare Legatum, & quo ad Legatum particulare ſervetur Decretum ſan. memoriæ Clementis VIII.*

Idem clare colligitur ex alia reſolutione *ejuſ-* 27
dem Sacræ Congr. Conc. in Mantuana Adminiſtrationis, in qua Novitius Profeſſione emiſſurus Teſtamentum condidit favore tertii ſibi reſervans annuam præſtationem erogandam, & diſponendam in ſui ſervitium abſque eo quod Jus in favorem alicujus acquiri poſſet: Cum autem ex dicta præſtatione acquiſiviſſet de conſenſu Superiorum prædia, & cenſus, ejuſque Superiores intenderent incorporare Conventui annuam præſtationem, & de adminiſtratis rationem exigere, ſupplicavit declarari: I. *An dicta præſtatio annua reſervata, ſeu fructus prædii ob moroſitatem heredis loco pecuniarum ſubrogati ſpectent libere ad Oratorem?* II. *An de redditibus perceptis ex bonis poſtea acquiſitis teneatur rationem reddere? Sacra Congreg. die* 28. *Novemb.* 1706. reſpondit *Ad* I. *Negative. Ad* II. *Affirmative.*

Conſimiliter habetur ex reſolutione *Sacræ* 28
Congreg. Epiſc. & Regul. in Neapolitana, in qua indultum ab ipſa conceſſum, quod comperiebatur aliqualiter læſivum Vitæ communis, fuit ab eadem Sacra Congreg. revocatum: Cum enim duæ Moniales Monaſterii SS. Trinitatis Neapolis obtinuiſſent a Sacra Congr. Epiſc. & Regul. Induitum, ut poſſent, recipere annuam præſtationem Scutor. 200. a parentibus ſolvi promiſſam, ita tamen, ut Superioriſſæ, ſeu Depoſitariæ traderetur egoganda ab ipſis Monialibus pro earum indigentiis, ſive aliis uſibus piis ſibi beneviſis; Reclamantibus contra Indultum reliquis Monialibus, uti læſivum vitæ Communis, & Conſtitutionum Monaſterii, ex eo quod annua præſtatio eroganda eſſet per Abbatiſſam in uſus a præfatis duabus Monialibus deſtinando, *Sac. Congr. die* 7. *Aprilis* 1707. reſcripſit: *Servandas eſſe omnino Conſtitutiones non obſtante Indulto.* Sic expreſſe ſupradictas tres reſolutiones refert prout jacent, Emin. Petra *loc. cit. n.* 34. & 51.

Alia ad rem. Vide verb. *Legatum*, verb. 29
Moniales art. 2. verb. *Profeſſio*, verb. *Regulares* & verb. *Votum art.* 3. *n.* 43.

VITIUM. Vide verb. *Virtus a n.* 13. *ad* 95.

VITRICUS.

Vitricus quis ſit ? Vide verb. *Affinitas ſub num.* 16.

Vitricus abſque ulla diſpenſatione ducere poteſt in Uxorem eam, quæ fuit uxor ſui Privigni. *Sac. Cong. Conc. in Bojanen.* 8. *Junii* 1720. *& Martii* 1721. ur refert Urſaya in 2. *Miſcellan. ſacro, & profan. lit. V. n.* 89. *& tom.* 4. *part.* 2. *diſcep.* 19. §. 1. *a n.* 186.

VIVÆ VOCIS ORACULA. Vide verb, *Oracula vivæ vocis.*

UNCTIO EXTREMA. Vide verb. *Extrema Unctio*,

UNIO BENEFICIORUM, ET ECCLESIARUM.

1 UNio eſt Beneficiorum ſeu Eccleſiarum ab Epiſcopo, ſeu aliu Superiote ob utilitatem, ſeu neceſſitatem Eccleſiæ ſacta annexio. *Eſt in re Communis*,

2 Unio prædicta fit potiſſimum tribus modis. Gloſſ. *in cap.* 1. *verb. Uniendo, Ne Sede vacante*, Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellariæ gloſſ.* 5. §. 7. *num.* 26. 27. *& ſeq.* Fagnan. *in cap. Novit num.* 2. *Ne Sede vacante*, Barboſ. *de Offic. & poteſt. Epiſc. part.* 3. *alleg.* 66. *n.* 2. Rebuffus *in Prax. Benefic. tit. de Unionibus Beneficior. n.* 11. *& ſeq.* Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 12. *n.* 39. *& alii paſſim.*

3 Primo modo fit talis Unio, cum ex duobus Beneficiis fit tautum unum, ita ut neutrum eorum uniatur alteri, ſed ambo ſimul uniantur, ut patet *ex cap. Decimas* §. *final. cauſ.* 16. *q.* ibi : *Papa duos Epiſcopatus in unum redigere poteſt*. Er talis *Unio* præſertim fit, cum duæ Parochiales Eccleſiæ vicinæ, & populo ratiune belli, peſtis, & hujuſmodi valde deſtitutæ ita adinvicem uniuntur, ut ex duabus fiat tantummodo unica. Et tunc illa unica ex duabus ſic unitis reſultans retinet cunſuetudines, ac privilegia favorabiliora utriuſque Eccleſiæ ſic in unam redactæ. Unde hæc *Unio* dicitur *extinctiva*, ſeu *translativa*, eo quod ex duabus Eccleſiis fiat unica tantum, ſicque altera minus privilegiata extinguatur, ac perimatur, & In aliam magis privilegiatam, ac potiuribus Juribus gaudentem transferatur, ac cum ipſa omnino incurporetur. Fagnau. *in cap. Expoſuiſti num.* 34. *de Præbend. & in cap. Novit num.* 3. *Ne Sede vacante*; Reiffenſtuel *lib.* 2. *decret. tit.* 12. *n.* 40. *&* 41. & alii *cit. arg. capit. Medicamentum, de Pœnitent. diſt.* 1.

Secundo modo fit talis Unio, cum duæ Eccleſiæ ita uniuntur, ut non coaleſcant, ſicuti dicto primo modo in unum corpus, ſed una ſit ſuperior, & alia inferior ac neceſſaria ſuperiori, ſeu principaliori, & ſolet fieri pro augmento Dotis alterius Beneficii non habentis ſufficientes reditus pro congrua Beneficiarii ſuſtentatione. Unde talis *Unio* nuncupatur *acceſſoria*, ſeu *ſubjecta*, ut ex cummuni notant Fagnan. *in cit. capit. Novit n.* 3. *Ne Sede vacante*; & Reiffenſtuel *loc. c. num.* 42. Sicque Eccleſia acceſſurie alteri unita aſſumit naturam, conſuetudines, & privilegia Principalis, cui eſt annexa, *arg. cap. Recolentes* 3. §. *final. de ſtatu Monachor.* & *capit. Acceſſorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. ibi ; *Acceſsorium naturam ſequi congruit principalis.* 4

Tertiu modo fit talis *Unio* cum neutra Eccleſia alteri ſubjicitur, ſicuti dicto ſecundo mudo, nec ipſæ coaleſcunt in unum corpus, ſicuti dicto primo modo, ſed ambæ Eccleſiæ ita æque principaliter invicem uniuntur, ut ambæ adhuc ſuum titulum, atque honoris gradum retineant, & ſulum ab uno, eodemque Recture regantur; ſicque adhuc remaneant duo Beneficia omnino diſtincta, v. g. duo diſtincti Epiſcopatus, quamvis ſit unicus & idem utriuſque Epiſcopus, *arg. cap. Et temporis* 16. *q.* 1. juncta Gloſſa *ibid. verb. Unire*, Fagnau. *in cit. cap. Novit num.* 4. *Ne Sede vacante*, Garcias *de Benef. part.* 12. *c.* 2. *num.* 37. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 51. & alii. Et talis *Unio* appellatur *Unio æque principaliter facta*, quæ aliud nun operatur, niſi ut Rector unius ſit etiam Rector alterius, cum in reliquis utrumque Beneficium remaneat adhuc diſtinctum Beneficium ſicut prius cum proprils reditibus, privilegiis, hunoribus &c. ut in pluribus Epiſcopatibus æque principaliter unitis & ſignanter in Nepeſiuo, & Sutrino; Viterbienſi, & Tuſcauenſi; Hortano, & Civitatis Caſtellanæ; Cornutenſi, & Montisflaſconii : Lauretano, & Recinetenſi; Sulmonenſi & Valvenſi, Campanienſi, & Satranienſi; Scalenſi, & Ravellenſi; Melphienſi, & Rapollenſi, Adrienſi, & Pennienſi, Terracinenſi, & Civitatis Priverni; Camerinenſi, 5

nenſi, & Civitatis Fabriani; Aquinatenſi, & Pontis Curvi, & pluribus aliis brevitatis gratia relictis.

6 Unio Beneficiorum eſt duplex, alia perpetua, & alia temporalis. *Perpetua* eſt illa, in qua exprimitur, ut perpetuo duret, ut *cap. Expoſuiſti 33. de Præbend.* ibi: *De Capellis in perpetuum uniendis*. Seu quæ fit *Ad perpetuam rei memoriam*, cum hoc idem importet ac ly *In perpetuum*, ſeu quæ fit ad Beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, quia cum Sedes Apoſtolica non moriatur, talis Unio durabit in perpetuum, niſi revocetur, *cap. Si Gratioſe 5. de Reſcriptis in 6.* Unio *temporalis* e contra eſt illa, quæ fit ad tempus, v. g. ad vitam ejus, cui conceditur, & ſic contemplatione Perſonæ, quæ proinde per illius mortem expirat, *arg. cap. Quoniam Abbas 14. de Officio Delegati*, cum ſimilibus. Et talis *Unio* in effectum eſt quædam diſpenſatio retinendi plura ſimul Beneficia etiam de ſe incompatibilia, ut patet in Germania, ubi a Sede Apoſtolica ſolet aliquibus Epiſcopis concedi retentio plurium Epiſcopatuum, ut notat Fagnan. *in cap. Dudum num. 29. de Electione.* ubi ſic habet: *Sic vidimus in Germania cum ſublimibus perſonis non raro diſpenſari ſuper retentione plurium Epiſcopatuum &c. ut Catholicam Religionem, expulſis hæreſibus, conſilio, opibus, & auctoritate ſartam tectam tueantur. Ex hac ratione Princeps Elector Colonienſis ad præſens obtinet Epiſcopatum Coloniæ, & Epiſcopatus Leodienſem, Monaſterienſem, & Paderbonenſem, & Hildeſimenſem.* Et plures ſimiles diſpenſationes refert Urſaya *tom. 5. part. 1. diſcept. 6.*

7 Unde unire Epiſcopatus ad ſolum pertinet Papam, textu expreſſo *in cap. Sicut unire 8. de Exceſſibus Prælat.* ibi: *Sicut unire Epiſcopatus, atque Poteſtati ſubjicere alienæ ad Summum Pontificem pertinere dignoſcitur.*

8 Papa non ſolum Epiſcopatus, ſed etiam quæcumque alia beneficia unire poteſt, cum in omnibus Beneficiis plenariam habeat poteſtatem, *cap. Licet 2. de Præbend. in 6. & Clemen. 1. §. final. Ut lite pendente.*

9 Epiſcopus poteſt ex legitimis cauſis unire Beneficia, & Eccleſias ſuæ Diœceſis, *cit. cap. Sicut unire 8. de Exceſſib. Prælat. cap. Expoſuiſti 33. de Præbend. cap. Conſultationibus 4. & cap. Paſtoralis 7. de donationibus, Clementin. Si una, de rebus Eccleſiæ non alienand.* cum ſimilibus.

10 Archiepiſcopus, ſeu Metropolitanus poteſt quidem unire Beneficia ſuæ Diœceſis, ſicuti quilibet Epiſcopus per jura *num. antecedenti* adducta; At vero nequit unire Beneficia Diœceſum ſuorum Suffraganeorum. Barboſ. *citat. allegat. 66. numer. 13. & lib. 3. Jur. Eccleſ. univerſ. cap. 16. num. 58. & ſuper Tridentin. ſeſſ. 21. de reformat. cap. 5. num. 3.* cum pluribus ibi citatis, Fagnan. *in cit. cap. Sicut unire 8. de Exceſſib. Prælator. num. 8.* teſtans ſic deciſum fuiſſe a Sacra Congreg. Conc. ibi: *Cum fructus Præbendarum Collegiatæ Eccleſiæ Oppidi de Extra eſſent adeo tenues ut vix ſuſtentationi Canonicorum ſufficerent, & fuiſſet petitum declarari a Sacra Congreg. Concil. an Epiſcopus eis unire poſſet aliqua ſimplicia Beneficia, & eo nolente, vel negligente, Metropolitanus? Reſponſum eſt, Epiſcopum poſſe, non tamen teneri, Metropolitanum vero in hoc non poſſe ſupplere.*

Capitulum Sede vacante poteſt unire ea Beneficia, quæ poteſt Epiſcopus; Dummodo per eam unionem Juriſdictioni Epiſcopali nihil detrahatur: Capitulum enim ſuccedit in integram ordinariam Juriſdictionem Epiſcopi. Barboſ. *cit. allegat. 66. num. 11. & ſuper Trident. ſeſſ. 7. cap. 6. numer. 16.* cum Marian. Socin. Caccialup. Rebuff. Peruſin. Hojeda, Sanchez, Zerola, Marc. Ant. Genuenſ. Quaranta, Garcia, Ragus, ibi citatis, Ventriglia *in Praxi tom. 2. Annot. 8. n. 8.* Reiffenſt. *lib. 3. Decret. tit. 12. 64.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 5. num. 207.* & alii. 11

Legatus a Latere in Provincia ſibi concredita poteſt unire Beneficia dictæ Provinciæ ſuæ Legationis abſque tamen præjudicio Epiſcopi: Legatus enim a Latere poteſt in ſua Provincia omnia, quæ Epiſcopus in ſua Diœceſi, *arg. cap. 1. §. final. de Offic. Legati in 6.* Sic tenet *in cit. c. Sicut unire* Abbas *n. 5.* Cardinal. *n. 1.* Imola *in fine*, Barboſ. *cit. alleg. 66. n. 12.* & *ſuper Trid. l. cit. n. 17.* cum Rebuſ. Gambarupta, Hojeda, Azorio, Sanch., Garcia, Aloyſio Riccio, Ugolino, Lotterio ibi citatis, Ventriglia *loc. cit. n. 7.* Pirhing *loc. cit. n. 207.* Reiffenſtuel *loc. cit. n. 63.* & alii poſt Rotam *dec. 459. in antiquis*, alias *3. de Officio Legati*, & alibi pluries. 12

Vicarius Generalis Epiſcopi non poteſt Beneficia unire, niſi ſpecialiter ab Epiſcopo committatur, *arg. cap. ult. de Offic. Vicarii in 6.* Barboſa *cit. allegat. 66. nu. 10.* & *ſuper Trid. loc. cit. num. 15.* cum Marian. Socin. Rebuff. Anton. Orch. Hojeda, Sbroz, Azorio, Petro de Peruſio, Garcia, Aloyſio Riccio, Gratian. Sanchez, Narbona, Lotterio ibi citatis, Reiffenſtuel *loc. cit num. 65.* Ventriglia *loc. cit. num. 10.* Theod. de Rubeis *in Singularibus Ro-* 13

ta p. 2. verb. Vicarius §. 2. *pag.* 112. allegans plures Rotæ Deciſiones.

14 Abbates, alioſque Prælatos Epiſcopo inferiores habentes Eccleſias ſibi ita plene ſubjectas, ut Juriſdictione quaſi Epiſcopali in eis fungantur, ſeu exiſtente ſpeciali privilegio, aut conſuetudine legitime præſcripta, poſſe Beneficia unire, tenent Marian. Soccin. *in cit. cap. Sicut unire art.* 3. *n.* 41. & 42. Sbroz *de Officio Vicarii lib.* 2. *q.* 115. *num.* 11. Barboſa *cit. alleg.* 66. *n.* 14. & *ſuper Trid. loc. cit. n.* 18. cum Garcia, Azorio, Sanchez, Aloyſio Riccio, Lotter. ibi citatis, Federic. de Senis *conſ.* 111. *n.* 8. Oldrad. *conſ.* 257. *n.* 5. Rota, *p.* 11. *recent. dec.* 373. *n.* 19. Ventriglia *loc. cit. n.* 3. & 4. cum aliis ibi citatis, dicens ſic limitari communiter per Doctores denegationem facultatis uniendi Beneficia in inferiori Prælato facta *in cit. cap. Unire*, quia talis Prælatus inferior id Juriſdictionis exercet in ſua Diœceſi, quod exercet Epiſcopus in ſua, & alii apud Fagnan. *in cit. cap. Sicut unire num.* 17. dicens, quod hanc ſententiam alias probavit Sacr. Congr. Cardinal. Concil. Trident. Interpretum: *Cenſuit enim, inferiores Epiſcopo non poſſe unire, niſi hanc facultatem legitime præſcripſerint, aut ex privilegio in Eccleſia ſibi pleno Jure ſubjecta Juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habeant in omnibus, & per omnia, alioquin unionem ab Epiſcopo faciendam eſſe cum conſenſu ipſius inferioris, & Capituli.*

15 Contrariam tamen, nempe Abbates, alioſque Prælatos Epiſcopo inferiores non poſſe Eccleſias unire, vel unam alteri ſubjicere quantumcumque Eccleſiæ ipſæ ad illos ſpectent pleno Jure, defendunt *in cit. cap. Sicut unire* Innocentius, Abbas antiq. *in princ. verſ. Et nota*, Joann. Andr. *num.* 2. *in verb. Unio*, Henric. Boich poſt *princ. verſ. & nota*, Card. *n.* 3. *in* 2. *oppoſ.* Ancharan. *n.* 3. Hoſtienſ. *in cap. Quia nonnulli verb. Parochiales, de Clericis non reſident.* Archidiacon. *in cap. Cum ſingula in verb. Annexæ, de Præbend. in* 6. & ita tenere communiter Doctores antiquos teſtatur Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire art.* 3. *qu.* 7. *n.* 41. atque id expreſſe tenet Gloſſa *in Clement. Si una* 2. *de rebus Eccleſiæ non alienand. verb. Epiſcopum*, & alia Gloſſa *in Clement. Ne in agro* 1. §. *Ad hæc, de ſtatu Monachor. verb. Ordinarios*, & ſic docent alii plures per text. *in cit. c. Sicut unire*, quia unire eſt unus de caſibus Epiſcopo reſervatis, & denegatis inferioribus, atque ita cenſuit etiam Sacra Congregatio Concilii apud Fagnan. *loco citat. num.* 18. ibi: *Alias tamen conſulta, an Abbates exempti, qui Juriſdictionem ordinariam quaſi Epiſcopalem habent, poſſint, ſi Sæculares, & Collegiatas Eccleſias obtinent, facere uniones, ſicut poſſunt Epiſcopi ex cap.* 15. *ſeſſ.* 24. *Reſpondit non poſſe Abbatem hujuſmodi, ſed Epiſcopum tantum, ſi Collegiata eſt inſignis; & obſerventur alia præſcripta in dicto cap.* 15.

Unde ad conciliandas omni meliori modo ſupradictas Doctorum ſententias, & Sac. Congreg. declarationes concludendum eſt, non poſſe dictos Prælatos Epiſcopo inferiores de ſola ſua ordinaria quaſi Epiſcopali Juriſdictione Beneficia unire ſine aſſenſu proprii Epiſcopi juxta clarum textum *in cit. cap. Sicut unire* 8. *de Exceſſib. Prælator.* Bene vero poſſe, ſi ex ſpeciali privilegio, aut conſuetudine legitime præſcripta id eis competere dignoſcatur; Nam Jura Epiſcopalia inferiores præſcribere non prohibentur; *cap. Auditis* 15. *de Præſcriptionibus*, Hojeda *Tractatuum tom.* 15. *tract. de Benefic. incompatib. par.* 2. *c.* 3. *n.* 7. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 66. Abbas *in cit. Unire n.* 3. cum aliis apud Fagnan. *loc. cit. n.* 15. 16. & 17. 16

Ad faciendam Beneficiorum unionem præter legitimam facultatem requiruntur tres præſertim conditiones. *Communis.*

Prima conditio requiſita ad faciendam legitimam unionem Beneficiorum eſt cauſa juſta, & prævia cognitio de ejus veritate, *arg. cap. Expoſuiſti* 33. *de Præbend.* & *Clement. Si una* 2. *de rebus Eccleſ. non alienand.* juncto Concilio Trid. *ſeſſ.* 7. *de reformat. cap.* 6. ubi expreſſe dicitur, quod *Uniones perpetuæ ..... quæ deinceps ad cujuſvis inſtantiam fierent, niſi eas legitimis, aut alias rationabilibus cauſis coram Loci Ordinario, vocatis quorum intereſt, verificandis, factas fuiſſe conſtiterit, per ſubreptionem obtentæ præſumantur, ac propterea, niſi aliter a Sede Apoſtolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.* Et ſic tenent paſſim Doctores. 18

Juſta cauſa uniendi Beneficia eſt Eccleſiæ neceſſitas, vel ipſius utilitas, *cap. Expoſuiſti* 33. *de Præbend.* ibi: *Si evidens neceſſitas, vel utilitas exigat, Præbendas Eccleſiæ tuæ poteris de Capellis in perpetuum annectendis eidem augmentare*, & concordat *cap. Dudum* 1. *de rebus Eccleſ. non alienand. in* 6. 19

Neceſſitas autem Eccleſiæ tunc cenſetur intervenire, quando Præbenda, cui unio facienda eſt, caret ſufficientibus reditibus ad alendum Miniſtrum, *cit. cap. Expoſuiſti*, ibi; *De reditibus præbendarum ſuarum nequeunt ſuſtenta-* 20

ſtentari . Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *de reform. cap.* 5. ibi : *Propter eorum paupertatem* . Item quando Eccleſia eſt deſtructa ab hoſtibus , vel deſolata , *cap. Quia Monaſteriorum* 2. *de Religioſis Domibus* . Item quando Eccleſiæ ſunt vicinæ, & reſtant pauci de populo, aliis mortuis , probatur *in cap. Et temporis* 16. *q.* 1. Utilitas vero tunc intervenit , quando propter fructuum tenuitatem non inveniuntur Clerici idonei ad deſerviendum , ut habetur ex *cit. cap. Expoſuiſti* 33. *de præbendis* . Sic expreſſe tradunt Barboſ. *cit. alleg.* 66. *n.* 15. & 16. Ventriglia *Prax. tom.* 2. *Annot.* 8. §. 2. *num.* 23. & alii.

21 Si autem Unio Beneficiorum fiat ſine cauſa, vel ex cauſa falſa , tunc quamvis cæteroquin ſervata ſit forma Juris, ipſa, vel eſt nulla ipſo Jure , ut volunt probabilius Garcias *de Beneficiis part.* 12. *num.* 113. Hojada *Tractatuum tom.* 15. *tract. de Benefic. incompat. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 16. & 18. Burſat. *conſil.* 185. *n.* 13. *lib.* 2. Barboſ. *cit. alleg.* 66. *n.* 16. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 31. Ventriglia *loc. citat. num.* 24. allegans Rotam , & alios, ac teſtans ſic velle omnes . Vel ſaltem irrita eſt ope exceptionis , ſicque declaranda nulla, ut tenent Marian. Socin. Rebuff. Azor. & alii plures , quos refert , & ſequitur Sanchez *lib.* 7. *Decalog. c.* 29. *n.* 175. quique volunt, quod Epiſcopus Succeſſor non poſſit conferre Beneficium taliter unitum ante dictam declarationem .

22 Secunda conditio requiſita ad legitimam Beneficiorum unionem eſt , quod citentur omnes intereſſe habentes in dicta Unione facienda , eorumque conſenſus requiratur . *Clementin. Ne in agro* 1. §. *Ad hæc* , *de ſtatu Monach.* Concil. Trident. *citata ſeſſ.* 7. *de reformat. cap.* 6. ibi : *Vocatis quorum intereſt* ; Rota *deciſ.* 133. *num.* 4. *part.* 1. *diverſ.* Seraphin. *deciſ.* 1078. Sanchez *loc. cit. num.* 163. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 72. Barboſa *loc. citat. num.* 17. & alii paſſim .

23 Unde ſi Eccleſia ſit ſubjecta Abbati , aut alii inferiori Prælato , non poteſt Epiſcopus eam unire abſque illius conſilio , & aſſenſu , *cit. Clement. Ne in agro* §. *Ad hæc* , ibi : *Cum conſilio* , & *aſſenſu Abbatum per Locorum ipſorum Ordinarios uniantur* . Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire art.* 4. *q.* 5. *n.* 62. Barboſa *loc. cit. num.* 81. Reiffenſt. *loc. cit. n.* 72. & alii paſſim .

24 Item ſi Beneficium uniendum pertineat ad Collatores , vel Electores Epiſcopo inferiores , etiam iſtorum conſenſus requiritur , quia iſtis grave damnum in ſuis Juribus infertur , cum Beneficium poſt unionem non ſit amplius vacaturum , ſicque ipſi amittant Jus conferendi , ſeu eligendi ratione talis unionis ; Garcias *loc. citat. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 202. Rebuffus *in Praxi Benefic. cit. Regula de Unionibus gloſſ.* 11. *num.* 1. & 7. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 73. & alii communiter per text. Concilii Trid. *loc. cit.* ibi : *Vocatis quorum intereſt* .

Item ſi Beneficium uniendum ſit de Jurepatronatus alicujus , requiritur pro tali Unione facienda conſenſus Patroni . *Communis* , per text. *in c. Suggeſtum* 20. *de Jurepatron.* ibi : *Cum aſſenſu Patroni . . . Conſenſu Domini fundi* , *c. Paſtoralis* 7. *de donationib.* ibi : *De conſenſu Patroni* , juncto Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 6. ibi : *Vocatis quorum intereſt* , & *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 15. ibi : *Cum Patronorum conſenſu* . 25

Talis conſenſus Patroni de jure communi 26
requiritur, ſive Patronus ſit Laicus , ſive Eccleſiaſticus , ut docent communiter Doctores per citata Jura : Aliqui tamen negant requiri conſenſum Patroni Eccleſiaſtici vigore Concilii Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 15. nam ibi dicit : *Cum Patronorum conſenſu* , *ſi de Jure patronatus Laicorum ſint* ; per quæ verba Concilium a ſenſu contrario videtur concedere unionem poſſe fieri per Epiſcopum ſine conſenſu Patroni Eccleſiaſtici , ut recte advertunt Sanchez *citat. cap.* 29. *numer.* 185. Barboſa *citat. allegat.* 66. *num.* 31. Reiffenſtuel *loc. citat. numer.* 45. & alii . Et id etiam habetur ex noviſſima Conſtitutione Benedicti XIII. incip. *Creditæ* §. 4. ubi ſtatuit , quod *Ordinarii Locorum eidem Seminario unire* , & *applicare poſſint* , *ac debeant Beneficia ſimplicia cujuſcumque qualitatis* , & *dignitatis fuerint* , *etiam Juriſpatronatus Eccleſiaſtici* .

Non requiritur tamen ad talem Unionem 27
faciendam conſenſus Rectoris Eccleſiæ ; vel ea vacante , conſenſus defenſoris ejuſdem , textu claro *in Clementina* , *Si una* 1. *de rebus Eccleſ. non alienand.* ibi : *Si una Eccleſia alteri Eccleſiæ* , *ſeu Dignitati alicui* , *vel Præbendæ per Epiſcopum ſuo conſentiente Capitulo uniatur* , *aut Religioſo loco donetur* , *ex eo quod Rector ipſius ad hoc vocatus* , *vel ſi vacabat*, *defenſor eidem ſuper hoc datus non exiſtit* , *nequaquam id poterit impugnari* . Et ratio eſt, quia Rectoris illius Eccleſiæ , ſeu Beneficii nullum infertur præjudicium , cum adhuc libere remaneat Rector , & poſſeſſor illius ſicuti

autea, ex quo dicta Unio totalem effectum ſuum non ſit habitatura, niſi poſt mortem, vel amotionem illius Rectoris, *argum. cap. Conſultationibus 4. de donationibus*, ac notant Gloſſa *in citat. Clementin. Si uno verb. Vocatus*, & Barboſ. *ibid. num.* 4. & *cit. alleg.* 66. *num.* 20. cum Cardinali, Ancharan. Riccio, Garcia, Sanchez, Lotrer. ibi citatis, Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 79. Rota *deciſ.* 133. *num.* 14. *par.* 2. *diverſae.* & alii communiter teſte Ventriglia *loc. citat.* §. 2. *numer.* 16.

28 Ubi *num.* 17. ſubjungit, quod ſi Rector prædictus, ſeu vacante Eccleſia, ejus Defenſor, ſponte comparuerit juſtam allegando cauſam contra Unionem, ſit audiendus, *argum. cap. Si quis Presbyterum* 6. juncta Gloſſa *verb. Perſonis, de rebus Eccleſiar. non alienand.* Et faciunt dicta per Barboſam *lib.* 3. *Jur. Eccleſiaſt. univerſ. c.* 16. *num.* 41. Garciam *loc. cit. c.* 2. *num.* 219. & 220. Hojeda *loc. cit. cap.* 3. *num* 9. & alios.

29 Neque requiritur pro tali Unione facienda conſenſus Plebis, quamvis ſi ſponte compareat, & alleget rationabilem cauſam impeditivam talis Unionis, ſit audienda, *argum. citat. capit. Si quis Presbyterorum* 6. juncta Gloſſa *verb. Perſonis, de rebus Eccleſiaſt. non alienand.* & tenent Garcias *loc. cit. cap.* 2. *num.* 219. & 220. Hojeda *loc. cit.* Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 76. Ventriglia *loc. cit. num.* 20. & alii, ac Rota *in Gerunden. Unionis* 20. *Martii* 1690. *coram D. Sacrato*, ubi fuit reſolutum, Parochianos eſſe legitimas Perſonas in hac cauſa, cum illorum interſit bonum habere Paſtorem.

30 Tertia conditio requiſita ad legitimam Unionem faciendam per Epiſcopum eſt conſenſus Capituli. *Communis*, textu expreſſo *in cit. Clementin. Si una* 2. *de rebus Eccleſ. non alienand.* ibi: *Per Epiſcopum ſuo conſentiente Capitulo uniatur*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Conſentiente*; & concordat *cap. Paſtoralis* 7. *de donationib.* ibi: *Sed ut Epiſcopi Donatio* (ſeu Unio Eccleſiæ pro loco facta) *ſit legitima, conſenſus eſt ſui Capituli requirendus.*

31 Si Beneficium uniendum ſpectet ad Collationem Prælati inferioris, requiritur ultra conſenſum Capituli Cathedralis, etiam conſenſus dicti ſui Prælati, & ſui inferioris Capituli. Barboſ. *tit.* 3. *Jur. Eccleſ. univerſ. capit.* 16. *num.* 43. & *cit. alleg.* 66. *num.* 18. Sanchez *loc. cit. cap.* 29. *numer.* 167. Marian. Socin. *in cit. cap. Sicut unire* 6. *de Exceſſibus Prælat. art.* 6. *num.* 95. *concl.* 4. Ventriglia *loc. cit. num.* 14. & alii per text. *in Concil. Trident. ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 6. ibi: *Vocatis quorum intereſt.*

32 Item ſi Beneficium uniendum ſpectet ad aliquam Collegiatam, requiritur ultra conſenſum Capituli Cathedralis, etiam conſenſus Capituli ipſius Collegiatæ. Sellius *in Select. Canon. cap.* 34. *numer.* 8. Ventriglia *loc. cit. num.* 15. & alii paſſim per cit. text. *in Conc. Trid. ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 6. ibi: *Vocatis quorum intereſt.*

33 Item ſi Beneficium uniendum ſit de Jurepatronatus, ultra conſenſum Patronorum requiritur etiam conſenſus Capituli. Rota *part.* 1. *recent. deciſ.* 688. *num.* 2. Loter. *de re Benefic. lib.* 1. *q.* 8. *num.* 157. Ventriglia *loc. cit.* §. 2. *num.* 9. & alii per text. *in cit. Clement. ſi una* 2. *de rebus Eccleſ. non alienand.* & *cit. c. Paſtoralis* 7. *de Donationibus.*

34 Item requiritur conſenſus Capituli etiam pro unione Beneficiorum ſimplicium facienda Dignitatibus, aut Præbendis ipſius Eccleſiæ Cathedralis; Ventriglia *loc. citat. num.* 10. & Communis aliorum per Jura adducta *num. antecedenti.*

35 Si Unio Beneficii ſit facienda Seminario, ultra conſenſum Capituli requiritur etiam conſilium quatuor Deputatorum, duorum de Capitulo, & duorum de Clero, juxta terminos Concilii Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 18. Sic declaraſſe Rotam, & Sacram Conge. referent Riccius *in Praxi* 1. *part. reſolut.* 490. *num.* 3. Ventriglia *loc. cit. numer.* 19. & alii afferentes, Sacram Congreg. expreſſe declaraſſe, Epiſcopum in tali unione teneri ſub pœna nullitatis actus requirere conſilium prædictorum Deputatorum; quamvis illud ſequi non teneatur.

36 Si Capitulum, vel alii, quorum intereſt, ſine juſta cauſa conſenſum præſtare nolint, poſſunt ad id compelli per Superiorem, Barboſ. *cit. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 43. & *de Canonicis cap.* 42. *num.* 13. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 78. Ventriglia *loc. cit.* §. 2. *num.* 12. & alii paſſim.

37 Immo quando evidens cauſa neceſſitatis ſubeſt, poteſt talis unio fieri etiam ipſis invitis. Sanchez *lib.* 7. *in decalog. capit.* 29. *num.* 165. Reiffenſtuel *loc. citat. numer.* 78. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 5. *num.* 210. & alii.

38 Non requiritur tamen quod talis conſenſus neceſſario interveniat ante, vel in unione, ſed ſufficit, etiamſi interveniat poſt unionem: dummodo antea lis non fuerit incæpta. Barboſa *de Canonicis & Dignitatibus capit.* 42. *n.* 8. & *cit. l.* 3. *Jur. Eccleſ. univerſ.*

cap.

Digitized by Google

cap. 16. *num.* 45. *& cit. alleg.* 66. *num.* 22. cum pluribus ibi allegatis, & teſtans de communi Reiffenſtuel. *loc. citat. numer.* 70. Pirhing *loc. cit. num.* 210. Ventriglia *loc. cit. num.* 8. dicens hanc eſſe communem apud omnes; & alii paſſim, *argum. cap. Cum nos* 3. *de his quæ fiunt a majori parte Capituli*, *& c. Cura paſtoralis* 11. *de Jurepatronatus*.

39 Immo talis Unio fieri poteſt ſine requiſito tali conſenſu, ſi adſit alicubi conſuetudo legitime præſcripta ipſam faciendi ſine requiſitione dicti conſenſus, Fuſchus. *de Viſitatione lib.* 2. *cap.* 26. *ſub num.* 5. Petrus Gregorius *de Benefic. cap.* 20. *num.* 6. Garcias *loc. citat. cap.* 2. *num.* 152. *&* 153. Barboſa *de Canonicis*, *& Dignitatib. cap.* 42. *num.* 9. *& cit. alleg.* 66. *num.* 23. Riccius *reſolut.* 388. *n.* 4. Ventriglia *loc. cit. num.* 11. teſtans ita tenere Doctores communiter.

40 Ubi adeſt conſuetudo requirendi talem conſenſum, ſi unio fiat ſine requiſitione conſenſus Capituli, Patronorum, aut quorum intereſt, eſt invalida, cum in tali caſu facta ſit, non ſervata forma. Riccius *in Praxi cit. reſolut.* 388. *in princip.* Barboſa *de Canonicis*, *& Dignitatibus cap.* 42. *ſub nu.* 8. Garcias *loc. cit. n.* 166. *&* 205. *cum ſequent.* Ventriglia *loc. cit. n.* 5. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 74. & alii paſſim per text. *in cap. Paſtoralis* 7. *de donationibus*, & *Clementin. ultima de rebus Eccleſ. non alienand.* & favet Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de reformat. cap.* 6. ſtatuens quod uniones viribus omnino careant, *Niſi eas ex legitimis cauſis coram Loci Ordinario*, *vocatis quorum intereſt*, *verificandis*, *facta fuiſſe conſtiterit*.

41 Epiſcopus, concurrentibus ſupradictis tribus requiſitis conditionibus, poteſt unire Beneficia ſuæ Diœceſis. *Communis* per text. *in cap. Sicut unire* 8. *de Exceſſibus Prælator. cap. Expoſuiſti* 33. *de Præbend. cap. Conſultationibus* 4. *& cap. Paſtoralis* 7. *de donationibus*, *Clementin. Si una* 2. *de reb. Eccleſ. non alienand.* cum ſimilibus.

42 Epiſcopus non ſolum poteſt unire Eccleſiam ſæcularem ſæculari, ſed etiam poteſt unire Religioni alicui Eccleſiam, ſeu Beneficium ſuæ Diœceſis. *Clement. Si una Eccleſia* 2. *de rebus Eccleſ. non alien.* ibi: *Aut Religioſo loco donetur*, Gloſſa *ibid. verb. Donetur*, Cardinal. *ibid. in princ. num.* 4. *not.* 4. *& num.* 11. *quæſt.* 7. Ancharan. *num.* 4. *not.* 4. Imola *num.* 2. *&* 3. *not.* 2. *&* 3. & Bonifac. *n.* 3. Marian. Socin. *in c. Sicut unire* 8. *de Exceſſibus Prælator. art.* 4. *quæſt.* 4. *num.* 61. *&* 62. Calderin. *conſil.* 5. *num.* 1. *de rebus Eccleſ. non alienand.* Sanchez *loc. cit. cap.* 29. *num.* 148. Barboſa *citat. alleg.* 6. *num.* 4. & ipſo teſte Doctores *in citat. c. Conſultationib.* 4. *de Donationibus*.

Item poteſt Epiſcopus unire Beneficium devolutum ad Papam ob non factam collationem tempore debito: Alio enim Jure devolvitur, & alio unitur. Marian. Socin. *in citat. cap. Sicut unire num.* 67. *& ſeq.* & ibi: Butrius *num.* 10. Abbas *num.* 6. & Ancharan. *num.* 5. Bero *deciſ.* 346. *ad fin.* Azor. *Inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 48. *quæſt.* 15. Sanchez *cit. cap.* 29. *num.* 140. Barboſa *citat. alleg.* 66. *num.* 5. & *ſupra Concil. ſeſſ.* 21. *de reform. cap.* 5. *num.* 12. & alii contra alios contrarium ſentientes. 43

Item poteſt Epiſcopus unire Beneficia Papæ reſervata; dummodo id faciat ante ipſorum vacationem. Sic deciſum fuiſſe a Sacra Congr. Conc. referunt Garcias *loc. cit. par.* 12. *cap.* 2. *n.* 102. & Barboſa *in Summa Apoſtolic. deciſ. verb. Unio num.* 6. 44

Non autem poteſt ea unire poſt ipſorum vacationem, & ſi uniat, unio erit invalida, & proviſi a Sede Apoſtolica mitti debent in poſſeſſionem. Sic deciſum fuiſſe *a Sacra Congr. Concil.* referunt Garcias *loc. cit. num.* 102. & Barboſa *loc. cit. num.* 7. 45

Neque poteſt Epiſcopus unire Beneficia perpetuo reſervata, ut ſunt primæ Dignitates poſt Pontificales; Beneficia Collectorum, Familiarium, & Officialium Curiæ. Garcias *de Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *numer.* 93. *&* 106. Hojeda *cit. part.* 2. *de Benefic. incompatib. cap.* 3. *num.* 1. Ventriglia *loc. cit.* §. 1. *numer.* 30. & alii. 46

Neque poteſt unire Beneficia quæcunque etiam ſimplicia ad tempus, ſeu ad vitam Beneficiarii, ſed ſolum in perpetuum. Barboſa *cit. alleg.* 66. *num.* 8. & *ſuper Concil. ſeſſ.* 21. *cap.* 5. *num.* 10. Zerola *in Prax. Epiſcop. part.* 1. *verb. Unio* §. 7. Azor. *loc. cit. lib.* 6. *cap.* 28. *q.* 7. Garcias *cit. cap.* 2. *nu.* 84. Sanchez *cit. cap.* 29. *num.* 152. Ventriglia *loc. cit.* §. 1. *num.* 24. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 58. & alii paſſim. 47

Neque poteſt unire Beneficia exempta a ſua Juriſdictione; nam hoc ipſo quod ſuæ diſpoſitioni ſubjecta non ſunt; non poteſt illa unire Epiſcopus, ſed recurrendum eſt ad Summum Pontificem. Garcias *cit. cap.* 2. *n.* 62. Sanchez *cit. c.* 29. *num.* 151. Hojeda *citat. c.* 3. *num.* 7. Barboſa *cit. alleg.* 66. *n.* 9 Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 55. & alii communiter. 48

Digitized by Google

49 Neque poteſt unire Beneficia ſuæ Diœceſis
Beneficiis, Munaſteriis, & Eccleſiis alterius
Diœceſis. Sic expreſſe Concil. Trident. *ſeſſ.* 14.
de reformat. cap. 9. addita ratione: *Ut ordo
Eccleſiaſticus non confundatur, aut una, & ea-
dem Eccleſiæ duarum quodammodo Diœceſum fiat
non ſine gravi eorum incommodo, qui illi ſubdi-
ti fuerint.*

50 Neque unire poteſt omnia Beneficia quam-
vis ſimplicia ſuæ Diœceſis, ſed tantum ali-
quot. Sic deciſum fuiſſe *a Sacra Congreg. Con-
cil.* referunt Garcias, & Riccius citati a Ven-
triglia §. 1. *n.* 23.

51 Neque unire poteſt Beneficia Curata Mo-
naſteriis, Abbatis, Dignitatibus, Præben-
dis Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, Be-
neficiis ſimplicibus, Hoſpitalibus, & Militiis.
Sic expreſſe Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 24. *de re-
form. cap.* 13. ibi: *Eccleſiæ Parochiales Mo-
naſteriis quibuſcumque, aut Abbatiis, ſeu Di-
gnitatibus, ſive Præbendis Eccleſiæ Cathedra-
lis, vel Collegiatæ, ſive aliis Beneficiis ſim-
plicibus aut Hoſpitalibus, Militiiſve non unian-
52 tur*. Et Parochialis unio eſt ita prohibita a
Concilio, ut neque aliqua pars èjus fructuum
uniri poſſit, pro ut referunt deciſum fuiſſe *a
Sacra Congreg. Concil.* Garcias *cit. cap.* 2. *nu.*
87. Barboſa *cit. alleg.* 66. *num.* 30. Ventriglia
cit. §. *n.* 33.

53 Poteſt tamen Epiſcopus unire Beneficia Cu-
rata cum aliis Beneficiis Curatis. Item non
Curata cum ipſis Curatis. Sic expreſſe Trid.
ſeſſ. 21. *de reformat. cap.* 5. ibi: *Poſſint Epiſcopi
etiam tamquam Apoſtolicæ Sedis delegati juxta
formam Juris, ſine tamen præjudicio obtinentium,
facere Uniones perpetuas quarumcumque Eccleſiarum
Parochialium, & Baptiſmalium, & aliorum
Beneficiorum Curatorum, vel non Curatorum
cum Curatis propter earum paupertatem, & in
ceteris caſibus a Jure permiſſis, etiamſi dictæ Ec-
cleſiæ, vel Beneficia eſſent generaliter, vel ſpe-
cialiter reſervata, aut qualitercumque affecta.*

54 Non poteſt Epiſcopus unire Eccleſiam Pa-
rochialem Capitulo Cathedralis ob tenuitatem
Canonicatuum, & ob difficultatem, ſive im-
poſſibilitatem etiam uniendi Beneficia ſimpli-
cia, & ob id, quod non deceat eorum nume-
rus minui, juxta mentem Concilii *cap.* 15. *ſeſſ.*
24. *de reformat.* Sic referunt deciſum *in una
Alexandrina* 30. *Maii* 1594. Aldan. *in Com-
pend. Canonicar. reſolut. lib.* 4. *tit.* 8. *num.* 3. &
55 Ventriglia *cit.* §. 1. *num.* 15. Immo neque
poteſt Epiſcopus unire Menſæ Capitulari be-
neficia ſimplicia, quia Concilium *cit. cap.* 15.
ſeſſ. 24. *de reformat.* non dat facultatem unien-
di Menſæ Capitulari, ſed tenuibus Præbendis
ſingulorum Capitularium. *Sacr. Congregat.
Concil.* apud Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancel.
gloſſ.* 37. *num.* 25. & Barboſa *in Summa Apo-
ſtolic. deciſ. verb. Unio num.* 1. Et hoc quam- 56
vis in Cathedrali, vel Collegiata nullæ ſint
Præbendæ diſtinctæ, ſed duntaxat Maſſa com-
munis Capituli, cujus proventus omnes his
tantum, qui ſtatutis horis interſunt, diſtri-
buuntur. *Eadem Sacra Congreg. Concil.* 5. *Fe-
bruar.* 1601. apud Aldan. *in Compend. reſol.
Canonicarum lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 12. & Barboſa
loc. cit. n. 1.

Poteſt tamen Epiſcopus cum conſenſu Capi- 57
tuli etiam per viam unionis perpetuæ Curam
Animarum, quæ incumbit toti Capitulo, tran-
ſferre in certam perſonam, ſeu dignitatem
ejuſdem Eccleſiæ. Sic deciſum fuiſſe *a Sacr.
Congregat. Concil. die* 30. *Martii* 1594. refert
Aldan. *in Compend. Canonicar. reſolut. part.* 4.
tit. 8. *num.* 4. Garcias *de Beneficiis part.* 9.
cap. 2. *n.* 190. Barboſa *ſuper Trid. ſeſſ.* 24. *de
reformat. cap.* 15. *n.* 16. Ventriglia *loc. cit. n.*
16. & alii.

Poteſt Epiſcopus Canonicatus ob tenuita- 58
tem illorum ſupprimere, & fructus ſuppreſſo-
rum aliis Canonicatibus, ſive Præbendis, vel
Diſtributionibus ejuſdem Eccleſiæ unire; dum-
modo tot Canonicatus remaneant, qui Divino
Cultui celebrando, ac Dignitati Eccleſiæ com-
mode valeant reſpondere. *Communis*, per tex-
tum expreſſum *in Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de re-
form. cap.* 15.

Non poteſt autem unire Dignitates, nec in 59
terminis Concilii Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 18.
nec ſeſſ. 24. *cap.* 15. *de reformat.* Sic deciſum
fuiſſe *a Sacra Congreg. Conc.* refert Riccius *in
Praxi part.* 1. *reſol.* 393. *verſ. Limita quarto.*
Nec etiam Canonicatus, niſi per modum ſup-
preſſionis ut ſupra. Garcias *ad Regul. de Men-
ſibus gloſſ.* 5. §. 7. *n.* 64. Ventriglia *loc. cit.
n.* 21. & alii paſſim.

Neque poteſt unire Beneficia Capellaniis 60
etiam Cathedralis, quæ habent reditus tenues;
quia Concilium *cit. ſeſſ.* 24. *cap.* 15. loquitur
ſolum de Præbendis. Item neque Sacriſtiæ;
Neque Fabricæ. Sic deciſum fuiſſe *a Sacra
Congreg. Conc.* refert Garcias *de Benefic. part.* 9.
cap. 2. *n.* 190. & Barboſa *ſupra Concil. cit. cap.*
15. *num.* 13.

Neque poteſt unire Beneficia de Jurepatro- 61
natus, vel ſpectantia ad inferiores Collato-
res, & Electores, niſi de expreſſo eorum con-
ſenſu, alias talis Unio eſſet invalida. Vide
ſupra num. 40.

Ne-

Digitized by Google

62 Neque poteſt regulariter unire Beneficia liberæ collationis Beneficiis de Jurepatronatus, ut expreſſe habetur ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 9. *verſ. Inſuper acceſſiones*, ubi hujuſmodi uniones ſubreptitiæ declarantur, & tenent Leo *Theſaur. For. Eccleſ. part.* 12. *cap.* 16. *num.* 15. Garcias *de Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 91. Riccius *in Praxi part.* 1. *reſolut.* 393. *verſ. Limita tertio*; Ventriglia *loc. cit. n.* 28. & alii ea ratione, ne Beneficia libera in ſervitutem redigantur.

63 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia in aliquibus caſibus id poteſt Epiſcopus. Et primo quando Patroni renunciant Juripatronatus, quod ab omnibus concedi debet, utpote carens difficultate. Secundo quando concordant, ut Beneficium Juriſpatronatus alternative conferatur, una vice ad Patronorum præſentationem, & altera ad liberam collationem, uti deciſum fuiſſe a. *Sacra Congregat. Concil.* referunt Leo *loc. citat. in fine*, Sellius *in Select. Canonic. cap.* 18. *num.* 24. Ventriglia *loc. citat. num.* 28. *in fine*. Tertio, quando Eccleſia libera minatur ruinam, & habet tenuiſſimos reditus, tunc enim poteſt uniri patronatæ cum reſervatione Juriſpatronatus, & onere impoſito Patrono illam reparandi, & dotandi in ſcutis 50. prout fuiſſe deciſum *in una Triventina* 21. *Decembris* 1622. referunt Aldan. *in Compend. Canonic. reſolut. lib.* 3. *tit.* 8. *n.* 17. Ventriglia *loc. cit. n.* 29.

64 Epiſcopus non poteſt unire Beneficia Dignitati; quæ in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata non habet vocem in Capitulo, nec reditus ex Menſa Capitulari, licet deſerviat in choro. Sic declaraſſe *Sacram Congregat. Concil. die* 19. *Decembris* 1585. *ad dict. cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de reformat.* refert Ventrigl. *loc. cit. num.* 34.

65 Epiſcopus poteſt unire Seminario, ut commode regi valeat, aliquot Beneficia ſimplicia cujuſcumque qualitatis, & Dignitatis fuerint, etiamſi eſſent reſervata, vel affecta, ſine tamen Cultus Divini, & illa obtinentium præjudicio, Sic expreſſe Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 18. *verſ. Nec non Beneficia aliquot ſimplicia*, Barboſa *ibid. num.* 33. *& de Offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 77. *num.* 28. *& lib.* 3. *Jur. Eccleſ. univerſ. cap.* 16. *num.* 30. Fuſchus *de Viſitat. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 9. Ventriglia *loc. cit. num.* 36. & alii paſſim. Et ſic ſtatuit noviſſime Benedictus XIII. Conſtitut. incip. *Credita* §. 4. Vide verb. *Seminarium in fine*.

66 Non poteſt tamen ipſi Seminario unire omnia ſimplicia Beneficia, alias talis unio eſſet nulla, quia Concilium dicit ſolum *Beneficia aliquot*. Et ſic deciſum fuiſſe *a Sacra Congreg. Concil.* referunt Barboſa *ſupra Concil. cit. cap.* 18. *num.* 35. *& citat. allegat.* 77. *num.* 29. *& in Summ. Apoſtolic. deciſ. verb. Beneficium Seminario uniendum, vel non num.* 7. Molpheſ. *in Summa Theol. moral. tract.* 6. *cap.* 14. *a n.* 60. Riccius, & alii.

Nec poteſt Seminario unire ſimplicia Beneficia ad Collationem inferiorum ſpectantia, neque Canonicatus, nec Beneficia Sedi Apoſtolicæ reſervata poſt illorum vacationem. Sic deciſum fuiſſe *a Sacra Congregat. Concil.* referunt Barboſa *ſupra Concil. loc. citat. num.* 34. *& in Summa loc. citat. num.* 6. Franciſcus Leo *in Theſaur. Fori Eccleſ. part.* 2. *cap.* 16. *n.* 23. Molpheſ. *loc. cit. a n.* 62. 67

Nec poteſt unire Seminario Canonicatus Collegiatarum, quamvis ex conſuetudine non obligent ad reſidentiam. Sic deciſum fuiſſe *a Sacra Congregat. Epiſcop. in Aquilana* 27. *Martii* 1590. refert Barboſa *ſupra Conc. loc. cit. n.* 36. 68

Nec poteſt Seminario unire Beneficia Regularia, & quæ commendata ſunt, ſeu Monaſteria unita, aut annexa. Sic deciſum fuiſſe *a Sacra Congregat. Concil.* referunt Nicol. Garcias *de Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 210. & Barboſ. *ſuper Trid. loc. cit. num.* 37. *&* 37. ubi aſſerit reſolutum fuiſſe *in Caput.* 26. *Junii* 1586. non poſſe uniri Seminario Beneficia Regularia, ſive dentur in Titulum, ſive in Commendam; ſecus vero ſi ſtatum mutaverint. 69

Beneficia primo vacatura per Reſignationem ſimplicem, non autem per conditionalem in favorem certæ perſonæ, unire poteſt Epiſcopus vigore Concilii *cit. cap.* 13. Sic deciſum fuiſſe *a Sacr. Congregat. ejuſdem Concilii* referunt Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancell. Gloſſ.* 14. *num.* 10. Barboſ. *ſupra Conc. cit. cap.* 18. *num.* 47. & in *Summa loc. cit. num.* 2. 70

Beneficiorum unio non poteſt fieri Seminario nondum erecto, & in quo Scholares actualiter non adſunt. *Sacra Congregat. Conc.* apud Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 5. §. 7. *num.* 68. Barboſam *in Summa loc. cit. num.* 5. Garciam *loc. cit. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 193. *&* 294. 71

Seminario uniti non poſſunt Abbatiæ, Prioratus, & Monaſteria Conſiſtorialia, ſeu Beneficia quovis modo Apoſtolica auctoritate commendata, obtenta, ſeu obtinenda per S. R. E. Cardinales, ſeu veros, & proprios Papæ Familiares, Nuncios Apoſtolicos, & Secretarios 72

Con-

Google

Congregationum, quibus iidem S. R. E. Cardinales interſunt; Sic noviſſime expreſſe ſtatuit Benedictus XIII. Conſtit. incipient. *Creditæ* §. 5. quæ ad litteram refertor ſub verb. *Seminarium in fine*, eſtque diligenter attendenda, & omnia ſupradicta juxta ejus diſpoſitionem intelligenda,

73 Beneficium legitime unitum non dicitur amplius vacare, nec conferri poteſt. Ludovic. *deciſ.* 77. *num.* 3. Ventriglia *loc. cit. num.* 27. Gonzalez *ad Regul. de Menſibus gloſſ.* 5. §. 7. *num.* 7. & alii paſſim.

74 Uniones legitime factæ ſortiri debent effectum, non tantum cum unita Beneficia vacare contigerit per obitum, ſed etiam per ſignationem, eaque de re poterit Epiſcopus Datariam docere. *Sacr. Congregat. Conc.* apud Garciam *de Benefic. part.* 11. *cap.* 4. *num.* 35. & Barboſa *Summ. Apoſtol. deciſ. verb. Unio num.* 5.

75 Unde Beneficium unitum non poteſt reſignari ad favorem, non facta mentione de unione, alias reſignatio non tenet, & gratia eſt ſubreptitia. Rota *deciſ.* 3. *de rerum permut. in antiquis*, Oldrad. *conſil.* 237. *num.* 20. *& ſeq.* Puteus *deciſ.* 357. *num.* 4. *lib.* 1. Pariſius *deſignat. lib.* 7. *q.* 9. *num.* 41. *& ſeq.* teſtans de communi.

76 Uniones perpetuæ a 40. annis citra a publicatione Concilii Trident. factæ examinari poſſunt ab Ordinariis, & quæ per ſubreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarari debent. Sic expreſſe Concil. Trident.
77 *ſeſſ. 7. de reformat. cap. 6.* Illæ vero uniones, quæ a dicto tempore citra conceſſæ nondum in toto, vel in parte ſortitæ ſunt effectum, & quæ deinceps ad cujuſvis inſtantiam fiunt, niſi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus cauſis coram Loci Ordinario vocatis, quorum intereſt, verificandis, factas fuiſſe conſtiterit, per ſubreptionem obtentæ cenſeri debent, ac propterea niſi aliter a Sede Apoſtolica declaratum fuerit, viribus omnino carent. Ita expreſſe Concil. Trid *loc. cit.*

78 Item per Regulam 12. Cancellariæ ab omnibus Pontificibus fieri, & publicari ſolitam poſtridie ſuæ aſſumptionis ad Pontificatum revocantur omnes uniones, quæ ſuum non ſunt ſortitæ effectum ante publicationem dictæ Regulæ. *Communis*, textu expreſſo *in dicta* 12. *Regula Cancellariæ*.

79 Dicitur autem Unio ſortita effectum quoad dictam 12. *Regulam*, & citat. Decretum Concilii Trident. *ſeſſ. 7. de reformat. cap. 6. & ſeſſ. 25. de reformat. cap. 9. verſ. Inſuper acceſſiones*, quando ipſius vigore capta fuit poſſeſſio Beneficii uniti ante publicationem dictæ regulæ, vel ſaltem in parte effectum ſortita fuit tempore poblicationis Concilii. Rota *in Burgen. Unionis 26. Nov.* 1588. *coram Orano*, & *Communis Doctorum*.

Unio, cum ſit quid facti, non præſumitur 80
in dubio, ſed probari debet ab eo, qui factum aſſerit. Rota *deciſ.* 577. *num.* 5. *lib.* 3. *part.* 3. *diverſ. & deciſ.* 223. *num.* 5. *part.* 1. *recentior.* & Doctores communiter.

Probatur autem Unio pluribus modis: Pri- 81
mo per authenticum inſtrumentum, ſeu litteras ipſius Unionis. Rota *part.* 10. *recent. deciſ.* 351. *num.* 2. *& part.* 11. *deciſ.* 305. *num.* 2. & alibi. Secundo ex Viſitationibus Ordinarii; in quibus Beneficium ut unitum viſitatum fuit. Rota *part.* 10. *recent. deciſ.* 9. *ſub num.* 11. *&* 21. *& deciſ.* 48. *num.* 7. Tertio ex enunciativis antiquis, & multiplicatis. Rota *recent. part.* 5. *tom.* 2. *deciſ.* 441. *num.* 1. *part.* 7. *deciſ.* 50. *num.* 12. *part.* 8. *deciſ.* 246. *num.* 9. *part.* 10. *deciſ* 152. *num.* 1. *& ſeq.* & alibi. Quarto per publicam vocem, & famam, & ex communi reputatione. Rota *recent. part.* 10. *deciſ.* 9. *num.* 6. *& ſub num.* 21. Quinto ex diuturnitate temporis, & ex longiſſima obſervantia. Rota *recent. part.* 5. *tom.* 2. *deciſ.* 441. *num.* 4. *part.* 10. *deciſ.* 48. *num.* 6. *part.* 15. *deciſ.* 215. *num.* 12. Sexto ex actibus Juriſdictionalibus exercitis in Beneficio, quod prætenditur unitum. Rota *recent. part.* 18. *tom.* 1. *deciſ.* 32. *num.* 16. Septimo ex denominatione Beneficii tamquam membri, & pertinentiæ alterius. Rota *recent. part.* 7. *dec.* 50. *num.* 11. Octavo ex præſentationibus factis in vim Tituli Unionis. Rota *recent. p.* 9. *tom.* 2. *deciſ.* 330. *num.* 26. Nono ex creatione Vicarii perpetui cum aſſignatione congruæ, & onere ſolvendi certam portionem fructuum ipſi Beneficio, cui Unio facta fuit. Rota *recent. part.* 4. *tom.* 2. *deciſ.* 485. *num.* 15. *part.* 5. *tom.* 2. *deciſ.* 441. *num.* 3. *part.* 10. *deciſ.* 152. *num.* 5. Decimo ſi poſſeſſor unius Eccleſiæ percipit pacifice fructus Eccleſiæ unitæ. Rota *recent. part.* 6. *deciſ.* 18. *num.* 8. Undecimo ex taxa annua illius Eccleſiæ tamquam ſubjecta alteri confirmata ab Executore Apoſtolico. Rota *recentior. part.* 10. *deciſ.* 152. *num.* 8. Duodecimo ex Domus, & Salarii aſſignatione. Rota *part.* 10. *deciſ.* 48. *num.* 5.

Unionem Beneficiorum diſſolvere, & revo- 82
care poteſt omnis, qui potuit illam facere. *Communis*, *de argum. cap. Omnis res* 1. *de Regul.*

Digitized by Google

Regul. Juris, ibi: *Omnis res per quaſcunque*
83 *cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*. Et Epiſcopus diſſolvere poteſt non ſolum unionem a ſe factam, vel a ſuo Prædeceſſore, ſed etiam illam factam a Papa ex ordinaria poteſtate, non tamen factam a Papa ex plenitudine poteſtatis, Garcias *de Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 304. Azorius *Inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *quæſt.* 5. & 6. Barboſa *lib.* 3. *Jur. Eccleſ. univerſ. cap.* 16. *num.* 68. Ventriglia *loc. cit.* §. 2. *num.* 23. & alii.

84 Pro diſſolvenda tamen tali unione requiritur, quod ceſſet cauſa, propter quam facta fuit, vel alias interveniat cauſa neceſſitatis, & utilitatis Eccleſiæ, utpote quia unio redundat in majus ejus damnum, & inſuper requiritur cauſæ cognitio, conſenſus Capituli, & citatio eorum, quorum intereſt unionem non revocari. Rebuff. *in Praxi tit. de Unionis revocatione num.* 6. Azorius *loc. citat. quæſt.* 6. Garcias *loc. citat. num.* 308. Barboſa *loc. cit. num.* 68. Ventriglia *loc. cit. num.* 24. & alii.

85 Alia ad rem. Vide verb. *Diſmembratio*, verb. *Seminarium*.

Additiones ex aliena manu.

86 Vulgo traditur, unionem inter odioſa collocandam eſſe, regulariter interdictam, non promovendam, adeoque in dubio contra eam pronunciandum; Confer Turricell. *de union. Benefic. part.* 3. *q.* 882.

87 Porro inficias haud imus, uniones regulariter, & ſic non facile fieri debere, ſi fiant magis per modum exceptionis, quam Regulæ ſuſcipiunt. At non ſtatim generatim unio inter odioſa referri debet. Neceſſitas, & utilitas præſtant juſtam unioni cauſam; *cap.* 33. *de Præbend.* At vero quod ex hac cauſa fit, odioſum, & probroſum reparandum eſt? An non ſalus Eccleſiæ ſuprema Lex eſſe debet? Unio ſane temporalis, quæ fit ad vitam ad quæſtum Beneficiarii cum Eccleſiæ detrimento præter neceſſitatem, odioſa, eaqueproper explodenda eſt.

88 Agendum hic eſſet de diverſis effectibus, qui fluunt a diverſis ſpeciebus unionis, ab unione ſcilicet per ſubjectionem, ab unione per confuſionem, ſeu ſuppreſſionem, & ab unione æque principali. At latior eſt hæc materia, quam ut in hiſce additionibus concludi queat. Satis ſit indicare eos, qui de iis egregie præ ceteris tractarunt, nimirum Bohemer. *in Decretal. lib.* 3. *tit.* 5. *a* §. 180. *ad plur. ſequent.* Slevogt *de union. ſect.* 3. *cap.* 1.

VOTUM.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt Voti naturam, diviſionem, & materiam, & interpretationem.

VOti nomen accipitur variis modis. Primo 1
a Gramaticis accipitur pro deſiderio, *ut Proverb.* 31. ibi: *Quid dilecte votorum meorum?* ideſt deſideriorum, & in Canone Miſſæ; *Tibique reddunt vota ſua*, ideſt pia deſideria, Preces. Secundo a Juriſtis accipitur Votum pro Suffragio, vel calculo in Electionibus, vel Conſiliis. Tertio accipitur a Theologis proprie, & ſtricte votum pro promiſſione Deo facta, ut *Eccleſiaſt.* 5. ibi: *Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere, diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta Promiſſio, & Pſal.* 26. *Redde Altiſſimo vota tua*, & de Voto juxta hanc ultimam acceptionem erit hic ſermo.

Votum igitur ſic acceptum recte definitur, 2
quod ſit *Promiſſio deliberata, & voluntaria Deo facta de meliori bono*. Sic *Communis Doctorum*, cum S. Bonaventura *in* 4. *diſtinct.* 1. *qu.* 1. S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 1. Scoto *in* 4. *diſt.* 38.

Dicitur primo *Promiſſio*, ideſt non ſimplex 3
propoſitum, ſed voluntas firma, & conſtans ſe ſe obligandi ad aliquid agendum, vel omittendum, ita ut ex tali promiſſione *Promiſſario*, videlicet Deo Jus acquiratur ad exigendum ſibi promiſſum. Promiſſio enim eſt *deli-* 4
berata & ſpontanea fidei obligatio facta alicui de re bona, & poſſibili. Et *propoſitum eſt ſola* 5
voluntas faciendi, vel omittendi aliquid. Unde 6
huc eſt diſcrimen inter Propoſitum, & Promiſſionem, quod *Propoſitum* eſt ſimpliciter ſola voluntas faciendi, vel omittendi in futurum aliquid: *Promiſſio* autem ſit voluntas aliquid faciendi, vel omittendi in futurum aliquid tamquam debitum, ſeu ex obligatione: ſicque Promiſſio addit Propoſito voluntatem ſe obligandi alteri, ut hic in noſtro caſu Voti ſe obligandi Deo: Utcumque enim Propoſitum ſit firmum, ac deliberatum, nonquam evadit Votum, quandiu abeſt voluntas ſe obligandi, ut clare habetur ex *cap. Litteraturam tuam* 3. *de Voto, & Voti redemptione*; ubi cuidam Magiſtro conſulenti ita reſpondit Ale-

Digitized by Google

Alexander III. Summus Pontifex: *Cum ex quadam minutione*, ſeu miſſione ſanguinis, *nimio fuiſſes mortis pavore perterritus*, *hæc verba protuliſti*, *non diu hic morabor*, *proponens in animo*, *quod Religionis Habitum eſſes aliquando ſuſcepturus*. *Tibi igitur reſpondemus*, *quod ſi plus non eſt in Voto proceſſum*, *tranſgreſſor judicari non poteris*, *ſi non impleas quod dixiſti*. Sic Pontifex maniſeſte ſignificans ſolo propoſito quantumvis ſancto non conſtitui Votum, idque ob defectum intentionis, ſeu voluntatis ſe obligandi. Sic Doctores communiter.

7 Dicitur ſecundo *deliberata*, quia promiſſio ſubita, & inconſiderata non ſufficit ad rationem Voti. Vovens enim debet plene advertere, & cognoſcere materiam, quam vovet, cum deliberatio importet advertentiam, & cognitionem materiæ cum libero & expedito interiorum ſenſuum uſu. *Omnes*.

8 Unde tanta deliberatio requiritur, & ſufficit ad Votum, quanta requiritur & ſufficit ad peccatum mortale. Sic Doctores jam fere communiter poſt Gloſſam *in cap. Mulier* 14. *cauſ.* 32. *qu.* 2. dicentem expreſſe, quod *qui poteſt ſe obligare Diabolo*, *poteſt & Deo*, cum non videatur plus, aut minus requiri & ſufficere ad obligandum ſe Deo per Votum, quam ad ſe obſtringendum Diabolo per peccatum mortale.

9 Dicitur tertio *Voluntaria*, ideſt cum libero Voluntatis conſenſu facta, quia ad hoc, ut Votum obliget, requirit liberum Voluntatis imperium, ſeu Decretum, quo Vovens ſe Deo obligatum velit ad quidpiam præſtandum, vel omittendum. Unde Votum emiſſum ex ignorantia, errore, vel dolo verſante circa ſubſtantiam rei promiſſæ eſt invalidum, quia incogniti nulla eſt voluntas, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Ariſtotele 3. *de anima Comment.* 39. & ignorantis, ac errantis nullus ſit conſenſus, *l. Non idcirco* 9. *Cod. de Jur. & facti ignorant.* nihilque ſit tam contrarium conſenſui, quam error, *c. Si per errorem* 15. *ff. de Juriſd. omnium Judic.*

10 Dicitur quarto *Deo facta*, quia promiſſio eſſentialiter conſtituens Votum proprie dictum debet eſſe facta ipſi Deo, cum Votum proprie ſit actus Religionis, ſeu Latriæ ſoli Deo debitus; Unde cum quis aliquid vovet B. Mariæ Virgini, aut Sanctis, intelligitur vovere Deo in honorem B. Mariæ Virginis, ac Sanctorum; Sicuti enim cum Templa, ſeu Altaria B. M. V. aut Sanctis dedicantur, dicuntur dedicari Deo in honorem, & memoriam B. Mariæ Virginis, aut Sanctorum, ut explicat S. Auguſtinus *lib.* 20. *contra Fauſtum cap.* 21. Ita etiam cum Vota nuncupantur B. Mariæ Virgini, aut Sanctis, dicuntur nuncupari Deo in honorem B. Mariæ Virginis, aut Sanctorum, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 5. *ad* 3. Ipſum enim Deum coli, ac venerari in Sanctis fatentur omnes Catholici. Vel ut alii explicant, Votum in ſimilibus caſibus intelligitur fieri principaliter, ac primario ipſi Deo, B. autem Mariæ Virgini, aut Sanctis ſolum ſecundario, ut teſtibus, Advocatis, & interceſſoribus apud Deum, ſicque dicunt Solemnem vovendi formulam Religioſorum: Voveo, & promitto Deo Omnipotenti, Beatæ Mariæ Virgini, B. N. & omnibus Sanctis &c. habere hunc ſenſum: Voveo Deo coram S. Maria Virgine, B. N. & omnibus Sanctis tamquam teſtibus, Advocatis, & interceſſoribus. Ita Suarez *lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 17. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 1. *in fine*, Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalogi cap.* 2. *num.* 31. & alii.

Dicitur quinto *de meliori bono*, quia ad Votum non ſolum requiritur, ut illud, quod vovetur, ſit bonum, ſed inſuper ut bonum illud ſit melius quam ejus oppoſitum: Hinc Votum nubendi abſolute loquendo non tenet, quia Matrimonium non eſt bonum melius Virginitate ſibi oppoſita. Dicitur autem notanter *abſolute loquendo*, quia id quod *abſolute* eſt minus bonum ſuo oppoſito, poteſt *per accidens* ex circumſtantiis eſſe majus bonum, ſicque cadere ſub Voto, ut patet de eo, qui ſe cognoſcens pronum ad lapſum carnis, ad evitanda peccata incontinentiæ vovet ſtatum Matrimonialem aſſumere. In eo enim caſu dicit Apoſtolus 1. *ad Corinth. cap.* 7. *num.* 9. *Melius eſt nubere*, *quam uri*. 11

Votum varie dividitur. Primo dividitur in votum ſimplex, & ſolemne. *Simplex* eſt illud, quod emittitur ſine alia ſolemnitate cum nuda, & ſimplici promiſſione Deo facta, ſive privatim, ſive ore, ſive tantum corde. *Solemne* eſt illud, quod ſolemnizatur per Profeſſionem Religionis ab Eccleſia approbatæ, aut per ſuſceptionem Sacri Ordinis, ut habetur *in cap. Unic. de Voto in* 6. ubi dicitur, quod Voti ſolemnitas ſit a ſola Conſtitutione Eccleſiæ inventa, ibi: *Nos igitur attendentes*, *quod voti ſolemnitas ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa*, quod etiam dicitur in Bulla Gregorii XIII. incip. *Aſcendente Domino*, *num.* 18. ibi: *Nos conſiderantes voti ſolemnitatem ſola Eccleſiæ inſtitutione inventam eſſe*. 12

Secundo dividitur Votum in Reale, Perſonale, 13

male, & Mixtum. *Reale* eſt illud, quo vovens promittit aliquid de ſua re, aut ſubſtantia diſtinctum ab actione aut omiſſione perſonæ v. g. eleemoſynam. *Perſonale* eſt illud, quo promittitur nuda actio, aut omiſſio perſonæ v. g. jejunium, abſtinentia a luſu. *Mixtum* eſt illud, quod participat de Reali & perſonali, v. g. Votum viſitandi Sanctuarium, ibique offerendi lampadem.

14 Tertio dividitur Votum in Temporale, & Perpetuum. *Temporale* eſt illud, quod ex intentione Voventis ſolum ac certum tempus, vel pro certo tempore obligat, ut votum jejunandi omnibus Sabbatis unius anni, non bibendi vinum hebdomada Sancta. *Perpetuum* eſt illud, quod ex intentione Voventis perpetuo, ſeu tota vita obligat, & ſervandum eſt, ut votum jejunandi toto tempore vitæ ſuæ, nunquam bibendi vinum, nunquam manducandi carnes, nunquam ludendi.

15 Quarto dividitur Votum in Expreſſum, & Tacitum. *Expreſſum*, ſeu explicitum eſt illud, quo expreſſis verbis aliquid Deo promittitur. *Tacitum*, ſeu Implicitum eſt illud, quod fit per liberam actionem habentem Votum annexum. Sic qui Sacrum Ordinem ſuſcipit, cenſetur Caſtitatem perpetuam vovere, cum ſciat ſuſceptioni Ordinis Sacri annexam eſſe obligationem Caſtitatis perpetuæ.

16 Quinto dividitur Votum in Abſolutum, Conditionatum & Pœnale. *Abſolutum* eſt illud, quod ſimpliciter & abſolute emittitur independenter ab omni conditione, ut cum quis ſimpliciter vovet jejunium, caſtitatem peregrinationem. *Conditionatum* eſt illud, quod emittitur ſub aliqua conditione, ut cum quis vovet dare Calicem Eccleſiæ, ſi a tali morbo convaleſcat, a tali mortis periculo liberetur, ſi filius ſuus tale inierit Matrimonium. *Pœnale* eſt illud, quod fit in pœnam, ſeu quo vovetur aliqua pœna ſubeunda, quoties commiſſa fuerit aliqua culpa, ut ſi quis voveat ſe toties oſculaturum terram, quoties mentitus fuerit, ſe toties jejunaturum, cilicium geſtaturum, ſe diſciplina afflicturum, quoties in peccatum carnis lapſus fuerit.

17 Materia Voti debet eſſe poſſibilis, & in poteſtate voventis, non ſolum phyſice, ſed etiam moraliter, talis ſcilicet quæ ab homine fieri poſſit communi concurſu, & ordinario auxilio Divinæ gratiæ. *Communis*. Et ratio eſt evidens, quia Votum eſt promiſſio facta Deo cum intentione ſe obligandi ad aliquid præſtandum; nemo autem ſe poteſt obligare ad id, quod non eſt ei poſſibile, nec eſt in ſua poteſtate, *arg. l. Impoſſibilium* 185. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Impoſſibilium nulla eſt obligatio*, & *cap. Nemo poteſt 6. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nemo poteſt ad impoſſibilia obligari*: adeoque &c.

Hinc invalidum eſt Votum nunquam peccandi nec venialiter. *Communis*. Tale enim Votum eſt de re moraliter impoſſibili, cum nos attenta noſtra fragilitate ſecundum Legem ordinariam cum ordinario concurſu, & auxilio Dei non poſſimus omnino omne peccatum etiam veniale evitare, ut quotidiana experientia demonſtrat. 18

Validum tamen eſt Votum vitandi omnia peccata mortalia, aut certa peccata venialia in ſpecie determinata v. g. nunquam mentiendi, nunquam, vel minimum furandi &c. *Communis*: Id enim eſt nobis poſſibile etiam cum ſolo communi ordinario concurſu, & auxilio Divinæ gratiæ. 19

Item validum eſt Votum nullum omnino peccatum veniale cum plena deliberatione patrandi. Suarez *lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 2. *n.* 2. Sporer *loc. cit. n.* 39. & alii. Et ratio eſt, quia licet homini fragili ſine ſpeciali privilegio non ſit poſſibile evitare omnia peccata venialia, quæ fiunt ex ſubreptione, ſive cum deliberatione imperfecta, eſt tamen ei poſſibile ſine ſpeciali privilegio, & cum ſolo communi ordinario auxilio Divinæ gratiæ, ut in nullum peccatum etiam veniale cum plena deliberatione, & mera libera ſua malitia conſentiat; Tum quia ſimile Votum emiſſum fuiſſe a pluribus viris Sanctis Eccleſiaſtica Legenda teſtatur. 20

Si votum ſit de re partim poſſibili, & partim impoſſibili, validum, & ſervandum eſt quoad partem poſſibilem, ſi partes dicti Voti ſint per ſe ſeparabiles, nec alia fuerit intentio voventis. *Communis*, *arg. cap. Utile 36. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Utile non debet per inutile vitiari*, præſertim ſi utile ab inutili ſeparari poſſit. Sic qui vovit dare Eccleſiæ, vel pauperibus mille aureos, ſi factus impotens nequit dare omnes, tenetur dare partem poſſibilem. Item qui vovit jejunare totam hebdomadam, ſi factus impotens nequeat jejunare totam integram, tenetur ad partem, quam poteſt, & ſic de ſimilibus: Res enim de natura ſua dividua cenſetur voveri diviſim, niſi alia ſit expreſſa intentio Voventis. 21

Si autem partes Voti promiſſæ ſint copulatim per modum unius, ita ut obligatio unius dependeat ab obligatione alterius, ac totius promiſſi, tunc, ſi una pars ſit, vel fiat obſer- 22

obſervatu impoſſibilis, nec tenetur Vovens ad obſervantiam alterius. Sic qui vovit Sacramentalem Confeſſionem cauſa Jubilæi lucrandi, ſi factus impotens nequeat Jubilæum lucrari, non tenetur ad Confeſſionem. Item qui vovit peregrinatiunem nudis pedibus, ac in cilicio, ſi factus impotens nequeat peregrinari, non tenetur eo tempore nudis pedibus incedere, ac cilicium geſtare, & ſic de ſimilibus. Layman *loc. cit. num. 3. verſ. Exempla poſterioris*; Gobat *tom. 3. caſu 3. num.* 77. Sporer *loc. cit. num.* 68. cum Suarez, & Sanchez ibi citatis, & alii. Et ratio eſt, quia Vovens, ut ſupponitur, vovit ipſas partes copulatim per modum unius totius, ſeu individui, ideoque non fuit ejus intentio obſervare unam partem ſine altera; Tum quia ipſam Confeſſionem vovit ſolum ob Jubilæum lucrandum, & dictam inceſſionem nudis pedibus, ac geſtationem Cilicii ſolum tamquam *Acceſſorium* ad Peregrinationem, ut *Principalem*; ceſſante autem fine, ceſſat obligatio mediorum, *arg. cap. Cum ceſſante 60. de appell. l. Adigere 6. §. 2. ff. de Jurepatronat. l. Cum ratio 7. ff. De bonis damnator.*, & ruente principali ruit & acceſſorium, *arg. c. Acceſſorium 41. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Acceſſorium naturam ſequi congruit Principalis, l. Nihil dolo §. Cum principalis 129. ff. De Regul. Juris*, ibi: *Cum principalis cauſa non conſiſtit, nec ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent*, & concordat *l. Cum principalis 178. ff. eod.*

23 Materia Voti debet eſſe res moraliter bona. Unde opus lege naturali, Divina, vel humana prohibitum non poteſt voveri, & ſi voveatur, Votum nedum eſt illicitum, ſed & invalidum, & nullum. *Communiſſima*.

24 Sic invalidum eſt omne Votum emiſſum pro re illicita a Deo impetranda, ut ſi meretrix voveat partem quæſtus meretricii, aut uſurarius partem ſuarum uſurarum; vel latro partem ſuorum latrociniorum dare Eccleſiæ, ſeu pauperibus ex intentione movendi Deum ad ſibi majorem horum iniquorum proventuum occaſionem concedendam. Item invalidum eſt votum jejunandi, audiendi Sacrum &c. ſi emittatur ab impudico ad impetrandum a Deo illicitum complexum perſonæ concupitæ, a vindicativo ad ſumendam Injuſtam vindictam de ſuo inimico, ab ambitioſo ad capeſſendam vanam gloriam, & laudem hominum, a rixoſo, ſeu belligerante, aut litigante ad obtinendam injuſtam victoriam &c. Et ratio eſt, quia dare eleemoſynam, ſeu quodvis opus bonum facere ad impetrandam a Deo rem illicitam, vel iniquam, eſt actio mala, & blaſphema, quia talis quantum eſt in ſe Deum auctorem peccati facit, adeoque nec licite, nec valide voveri poteſt. *Sic Doctores Communiter*.

Validum autem eſt Votum factum ex affe- 25
ctu ad rem bonam, ut bona eſt, quamvis conjuncta cum cauſa mala, & peſſima, ut ſi quis voveat jejunium, elaemoſynam, paregrinationem, Religionem, &c. ſi ex duello evaſerit ſalvus, ſi non capiatur in furto, ſi proles non naſcatur ex ſuo adulterio, ſi Infamiam evitaverit ex ſua fornicatione &c. Et ratio eſt, quia licet duellum, furtum, adulterium, fornicationem velle, malum & peſſimum ſit, tamen his poſitis in duello incolumem ſervari, in furto non capi, prolem ex adulterio non ſuſcipere, infamiam ax fornicationa evitare revera mala non ſunt, ſed bona, ac Dei ſpecialia beneficia ſunt, ad quæ proinde impetranda valida ſunt dicta vota, cum non cadant ſuper illa mala, ſed ſuper hæc bona conſiderata quatenus in ſe bona ſunt. Sic Doctores paſſim.

Opus de ſe indifferens non poteſt eſſe ma- 26
teria Voti, niſi in finem bonum ordinetur. *Commun.* Et ratio eſt, quia res indifferens non eſt de ſe Deo grata, niſi in finem bonum ordinetur, adeoque non poteſt eſſe materia voti, niſi ex addito fine, aut circumſtantia bona de differenti avadat bona, ac Deo grata. Sic nullum de ſe eſt votum numquam ſequendi in Eccleſia, ſi ipſi nullus finis bonus addatur: Validum autem eſt, ſi in finem bonum ordinetur, ut ſi fiat votum nunquam ibi ſpuendi, ne ſuis ſputis fædetur Eccleſia cum nauſea aliorum. Item nullum eſt Votum non veſcendi capite animalis in honorem S. Joannis Baptiſtæ capite deminuti, non edendi carnem toſtam in honorem S. Laurentii igne toſti, relicta interim ſibi facultate veſcendi aliis carnibus æque, vel magis delicatis ad ſatietatem. Validum tamen eſt, ſi vovens nimis affectus ſit ad tale ciborum genus, & mortificationis gratia voveat Deo abſtinere ad talis Sancti honorem. Item nullum aſt Votum certarum muliarcularum non nendi die Sabbati in honorem B. Mariæ Virginis, relicta interim ſibi, & ſuis facultate aliis ſimilibus operibus laborandi: Validum autem eſt, ſi mulier ſic vovens ſit nimis affecta ad nendum, ſicque voveat non nere ad talis prædominantis paſſionis mortificationem, & ut interim orationi, ac aliis exercitiis vacare poſſit.

Item invalidum eſt votum etiam rei bo- 27
næ,

Digitized by Google

næ, & honeſtæ, ſi fiat ob finem omnino indifferentem, & temporalem, ut ſi quis voveat jejunium, abſtinentiam a vino, aut certis lautioribus cibis ob ſolum finem parcendi ſumptibus, vel ſanitatem naturaliter conſervandi, aut recuperandi. Et ratio eſt, quia in moralibos ſpecies rei ſumitor a fine, adeoque ſi finis rei promiſſæ eſt indifferens, totus actus ex objecto erit indifferens, ſicque erit materia inepta Voti. Validum autem erit ſimile votum, ſi fiat ob finem impetrandi a Deo etiam bona temporalia, & indifferentia, honeſte tamen, & rationabiliter petibilia a Deo, ut Sanitatem corporis, Officium honorificum, utile Matrimonium, congruas divitias &c. Et ratio eſt, quia hæc a Deo tamquam eorum auctore petere, vel pro impetratis gratias agere bonum, & honeſtum eſt, ſicque apta materia Voti eſſe poſſunt. *Sic Doctores communiter.*

28 Materia Voti debet eſſe de meliori bono, quam ejus oppoſitum. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia Deo magis placet opus, quod majus, & melius eſt, quam oppoſitum minus bonum, adeoque non erit Deo acceptum, ſi quis voveat minus bonum, omiſſo ejus oppoſito bono majori, quia hoc ipſo ſe obligaret ad omittendum oppoſitum, quod majus, & melius eſt, & Deo gratius, ſicque tale Votum utpote Deo non acceptum invalidum eſt.

29 Hinc invalidum eſt abſolute loquendo votum nubendi, quia non eſt de meliori bono, cum ſtatus ei oppoſitus, nempe ſtatus Cælibatus ſit longe melior, ut habetur expreſſe ex Apoſtolo 1. *ad Corinth. cap.* 7. *n.* 38. ibi: *Qui Matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit, & qui non jungit, melius facit*; Et definitum a Concilio Trident. *ſeſſ.* 24. *Canon.* X. ibi: *Si quis dixerit, ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cælibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate, aut cælibatu, quam jungi Matrimonio, anathema ſit*. Secus autem eſſet, ſi quis non poſſet frænare concupiſcentiam niſi per Matrimonium; tunc enim Votum nubendi eſſet promiſſio Deo grata adeoque valida, quia licet Matrimonium abſolute loquendo ſit minus bonum ſuo oppoſito, poteſt tamen per accidens ex circumſtantiis hic, & nunc eſſe majus bonum, ſicque cadere ſub voto, juxta illud Apoſtoli 1. *ad Corinth. cap.* 7. *num.* 9. *Melius eſt nubere quam uri*. *Communis*.

30 Sicque invalidum eſt Votum nunquam vovendi, quia impedit majus bonum, cum abſolute ſit melius vovere, quam nunquam vovere. Aſt tamen validum erit votum non vovendi indiſcrete, temere, aut inconſulto Confeſſario, vel viro prudente, quia vovere cum tali cautela eſt quid honeſtum ad virtutem Prudentiæ ſpectans, ac melius, quam ſuum oppoſitum. *Omnes*.

Item invalidum eſt Votum ludendi honeſte, bibendi moderate, ſi fiat abſolute, & importet obligationem abſolutam ad luſum, vel ad potum, quia licet ludere honeſte, bibere temperate ſint actus boni, & honeſti, eorum tamen oppoſitum nempe carentia, ſeu abſtinentia eſt melius, & Deo gratior; Eſt tamen validum tale votum, ſi fiat conditionate, dicendo v. g. Voveo, ſi luſero, honeſte, ſine fraude, contentione, & ſcandalo me luſurum, quoties bibero, temperate me bibiturum, quia tale votum eſt de meliori bono, cum poſita dicta conditione materia Voti non ſit ipſum ludere, vel bibere, ſed ipſa honeſtas in ludendo, & temperantia in bibendo, quod ſine dubio melius eſt ſuo oppoſito. *Communiſſima*. 31

Materia Voti debet eſſe de opere, & facto proprio. Unde invalidum eſt votum directe emiſſum de facto alieno, ut alieno. Sicque invalida ſunt vota Parentum filios, vel filias Religioni voventium. Item Patrumfamilias cum vovent ut ſuæ familiæ jejunent certis vigiliis, confiteantur, & communicent certis Feſtis &c. Tales enim filii, & filiæ familiæ non obligantur dictis votis Parentum, aut Patrumfamilias, niſi voluntarie ea ratificent, ſicque vota aliena ſua efficiant, quia in tali caſu obligarentur dictis votis, utpote jam ſuis factis per propriam ratihabitionem, *arg. cap. Ratihabitionem* 10. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari*. Qua ratione Sacri Canones, & Concilia antiqua; præſertim Toletanum IV. *cap.* 48. cum dicunt: Filios paterno voto Religioni devotos obligari Religioni, nec ſi jam ingreſſi fuerint, poſſe ad ſæculum reverti, intelligenda ſunt cum hac conditione: Modo filii conſenſerint, Parentum votum ratificaverint, ſeu ratum habuerint, ut expreſſe decernitur *in cap. Cum ſimus* 14. *de Regularibus*. *Sic Doctores communiter*. 32

Sic cum Communitas aliqua vovet aliquid v. g. Monaſterium certa jejunia, Civitas, vel Pagus certas Proceſſiones, vel Ferias & hujuſmodi, vi voti & Religionis obligantur ſolum primi perſonaliter voventes; Succeſſores autem non obligantur vi voti, niſi ratificaverint, 33

Digitized by Google

rint, *arg. citatis Juribus*: Unde promiſſiones, & vota, quæ frequenter fieri ſolent ab univerſitatibus ſervandi ſub præcepto Feſtum alicujus Sancti, ac jejunandi in vigilia, non obligant populum, qui tamen poteſt ſponte promiſſa ſervare, & nullus eſt pœna cogendus, ut illa die abſtineat ab operibus ſervilibus. Barboſa *in Collectan. Deciſ. Apoſtolic. verb. Feſtum in Communi num.* 8. Monacell. *part.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *num.* 15. ubi teſtatur ſe vidiſſe pluries, ſupplices Libellos hac in re Sacræ Congreg. Rit. porrectos pro confirmatione hujuſmodi promiſſionum, & Votorum fuiſſe rejectos, & præſertim *in Urbevetana 6. Octobris 1696. in Meſſanen. loci Melazzi 25. Januarii, & in Alexanen. Terræ Corſani 6. Septembris* 1698.

34 Opera præcepta poſſunt eſſe materia Voti; Unde quamvis præceptum ſit de non fornicando, de non furando, de audiendo Sacro diebus Feſti, de jejunando in Quadrageſima, & hujuſmodi, adhuc de ſimilibus validum, & obligatorium votum emitti poteſt, & tranſgreſſio talis voti, v. g. fornicatio, furtum & hujuſmodi duplex erit peccatum, & contra præceptum non fornicandi, non furandi, & hujuſmodi, & contra Religionem proprii voti: Et ratio eſt, quia cum neceſſitas præcepti non ſit ſimpliciter, ſed ſolum ex ſuppoſitione finis, nempe ſi homo peccatum evitare, & ſalutem conſequi velit, juxta illud *Matth. cap.* 19. *n.* 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, ac proinde voluntas ſimpliciter libera maneat ad opus præceptum, vel prohibitum faciendum, vel omittendum, aut e contra, ideo poterit ipſa magis determinari, & obligari per votum, cum nihil obſtet eamdem rem ex diverſis obligationum capitibus debitam eſſe, ac debitorem pluribus ac diverſis vinculis aſtringi ad idem, uti notant DD. *in l. Scire* 29. §. *Si a fure, ff. de verbor. obligationibus*.

35 Magis meritoria ſunt opera bona facta ex voto, quam ſi ſine voto ſponte fiant. *Communis*. Et ratio eſt, quia melius, & magis meritorium eſt opus habens duplicem honeſtatem, quam habens unicam: ſed opus bonum factum ex Voto ultra honeſtatem, quam habet ſine illo, habet etiam honeſtatem Religionis, ergo &c. Tum quia plus Deo dat, & conſecrat, qui ex voto bonum operatur, quam qui ſine voto, quia ultra actum, quem dat alter, etiam dat voluntatem, quam Deo adſtringit, ſicuti plus dat qui non tantum fructum, ſed etiam arborem donat, ut recte notat S. Anſelmus *lib. de ſimilitudinibus cap.* 48. adeoque melius, & magis meritorium eſt opus bonum ex voto, quam ſi ſine voto ſponte fiat.

Nec valet objicere, quod qui operatur ex 36
voti obligatione, magis ex neceſſitate quam ex libera voluntate operatur, adeoque minus meritorium eſt ejus opus, cum Apoſtolus 2. *ad Corinth.* 9. dicat: *Non ex neceſſitate, hilarem enim Datorem diligit Deus*. Non valet, inquam, quia neceſſitas obligationis orta ex voto minime tollit libertatem voluntatis, nec minuit, quia homo juſtus ſponte, ac libere operatur, quod ſponte, ac libere vovit, etſi forte non operaturus niſi voviſſet. Et Apoſtolus loquitur de neceſſitate contra voluntatem impoſita, non de illa, quam quis ſponte aſſumit in voto. Unde S. Auguſtinus *Epiſtola* 45. *ad Armentarium Riparium* expreſſe dicit: *Felix neceſſitas, quæ in meliora compellit*.

Vovere, & Voto ſe Deo obligare poſſunt 37
omnes ſufficientem uſum rationis habentes, præſertim poſt ſeptennium, quamvis etiam ante ſeptennium id poſſit fieri ab aliquo, cujus cognitio ſeu malitia prævenerit aut ſuppleverit ætatem. Sic Doctores jam fere communiter poſt Gloſſam *in cap. Mulier* 14. *cauſ.* 32. *q.* 2. dicentem expreſſe, quod *qui poteſt ſe obligare Diabolo, poteſt & Deo*, cum non videatur plus aut minus requiri, & ſufficere ad obligandum ſe Deo per votum, quam ad ſe obſtringendum Diabolo per peccatum mortale.

Votum inducit obligationem in conſcientia 38
exequendi promiſſum. *Communis & certa*, habetur expreſſe ex pluribus Sacræ Scripturæ locis. *Deuteronomii* 23. ibi: *Si nolueris polliceri, abſque peccato eris, quando autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſervabis*. Rurſus *ibidem*: *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*. *Eccleſiaſtes* 5. ibi: *Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere, diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio*. *Pſalm.* 49. ibi: *Redde Altiſſimo vota tua*. Pſalm. 69. ibi: *Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea*, cum ſimilibus, & eſt expreſſe definitum *in c. Licet 6. de Voto*.

Votum per ſe loquendo obligat graviter, 39
ubi materia gravis eſt; & leviter ubi materia eſt levis. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia votum eſt quædam particularis Lex, quam Vovens ſibi imponit; Lex autem graviter, aut leviter obligat juxta gravitatem, & levitatem materiæ; adeoque ſic etiam Votum.

Dicitur autem notanter *per ſe loquendo*, quia 40
poteſt Vovens obligare ſe ad rem gravem ſolum

Digitized by Google

lum ſub culpa levi, ſi id vovendo expreſſe intendat. *Communis*. Et ratio eſt, quia ſicut in libertate Voventis eſt obligatio quo ad ſubſtantiam, ita etiam quo ad modum; Unde ſicuti, ut dicit Gloſſa communiter recepta *in c. Litteraturam 3. verb. Proponens, de Voto, Nemo ſe obligat, niſi qui habet animum ſe obligandi*, per text. *in l. Obligationum 44. ff. de obligationibus & actionibus*; Ita nemo ſe obligat graviter, ſi vovendo expreſſe intendat ſe obligare tantum leviter: Tum quia ſicuti Lex de materia gravi obligat leviter, ubi ſic ſtatuit Legiſlator, ita etiam Votum (quod eſt lex quædam particularis) ubi ſic intendit Vovens.

41 Nec valet dicere, quod ſicuti non poteſt quis profiteri in aliqua Religione, aut promittere, vel inire Matrimonium ſub obligatione levi, ita neque poteſt Vovens ſe obligare ad rem gravem ſolum ſub culpa levi. Non valet, inquam, ratione diſparitatis: & diſparitas eſt, quia illi actus ſunt utrinque oneroſi, & ideo, cum Religio Profitenti, & Sponſa Sponſo ſe obligent graviter, debent & illi graviter ſe obligare, alias non ſervaretur æquitas; quod non currit in emittente ſolum votum ſimplex, de quo ſolo ſimplici Voto eſt intelligenda concluſio, & non de voto ſolemni, quod, cum involvat mutationem ſtatus, non acceptatur, & conſequenter irritum eſt, ſi tantum intendatur obligatio levis.

42 Non poteſt tamen Vovens obligare ſe ad rem ſub culpa gravi, quia materia levis eſt incapax obligationis gravis, & ſicuti non poteſt Legiſlator materiæ capacitatem excedere, ita nec Vovens. *Sic Doctores Communiter*. Qui tamen recte advertunt, quod qui vovet rem levem ſub culpa gravi, format ſibi conſcientiam erroneam credens ſe ad id obligari ſub mortali; quare ſi cum tali conſcientia erronea poſtea tranſgrediatur Votum, peccabit utique mortaliter, at non vi voti, quod fuit incapax tantæ obligationis, ſed vi conſcientiæ erroneæ dictantis ſe ad id obligari ſub mortali, patet ex dictis ſub verb. *Conſcientia*, de Conſcientia erronea.

43 Nec valet inſtare quod ſicut Vovens poteſt ſe obligare ad rem gravem ſolum ſub culpa levi, ita poteſt etiam ſe obligare ad rem levem ſub culpa gravi. Non valet, inquam, ratione diſparitatis: & diſparitas eſt, quia materia levis non eſt capax obligationis gravis, materia autem gravis, cum ſit capax obligationis gravis, a fortiori erit capax obligationis levis; Tum quia Deus non acceptat materiam levem ad obligationem gravem, quia non conduceret ad ſalutem, ſed ad periculum animæ; Acceptat autem materiam gravem ad obligationem levem, cum id nullum involvat periculum animæ, ſeu ſalutis.

Votum Perſonale obligat præciſe Perſonam voventem, adeo ut Perſona vovens nequeat ipſum Votum ex ea parte, qua eſt Perſonale, per alium adimplere; Unde quia vovit jejunium, diſciplinam, peregrinationem, & hujuſmodi, tenetur per ſe ipſum illa exequi. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia Votum Perſonale requirit actionem propriam Perſonæ voventis, quia ſicuti factum proprium promiſit, ita facto proprio, & non alieno exequi debet. 44

Qui Votum ſuum Perſonale non poteſt per ſe ipſum adimplere, ſive culpabiliter, ſive inculpabiliter in eam impotentiam inciderit, non tenetur illud per alium exequi. Sic cum Silveſtro, Navarro, Suarez, Sanchez, Layman, *loc. cit. cap. 3. num. 9.* teſtans de communi Doctorum, Sporer *loc. cit. n. 126.* teſtans de communi cum ſupracitatis contra S. Antoninum, & aliquos alios. Et ratio eſt, quia actus non ſe extendit contra intentionem agentis: Intentio autem, ſeu Promiſſio Voventis fuit ſe facturum aliquid ſolum per ſe ipſum, v. g. per ſe ipſum jejunaturum, oraturum, peregrinaturum &c. adeoque ſi id non poſſit per ſe ipſum, non tenetur adimplere per alium. Si autem etiam ad hoc ipſum ſe obligare intenderit Vovens, ſive expreſſe, ſive implicite, ut ſi dum voverat, cognovit ſuam perſonalem impotentiam, tunc ne Votum irritum, & illuſorium reddatur, interpretari debet, quod intenderit per alium exequi. Sic ex Hoſtienſi tradit Abbas *in cap. Licite 6. num. 13. de Vot.* Layman *loc. cit. num. 9.* Sporer *loc cit. num. 126.* 45

Obligatio Voti Perſonalis, vovente mortuo, non tranſit ad heredes. *Communis*. Et ratio eſt, quia cum Votum Perſonale reſpiciat tantum Perſonam Voventis, aut ejus actionem, extinguitur extincto Vovente. 46

Tranſit tamen ad heredes obligatio Voti Realis vovente mortuo, & ſufficiente ſubſtantia relicta, ſive is culpabiliter, ſive inculpabiliter in vivis ſolvere omiſerit. *Communis*, textu expreſſo *in l. Si qui 2. §. 1. ff. de Pollicitationibus*, ibi: *Si forte, qui decimam bonorum vovit, deceſſerit ante ſepoſitionem, heres ipſius hereditario nomine decima obſtrictus eſt. Voti enim obligationem ad heredem tranſire conſtat*, & concordat *cap. Licet 6. de Voto*, *cap. Ex part. 18. de Cenſibus*. Et ratio eſt, quia 47

heres voluntarie adeundo, & acceptando hereditatem Defuncti, ſicut omnia ejus commoda, & Jura acquirit, ita etiam omnia ejus onera, debita, & obligationes reales in ſe ſuſcipit, adeoque etiam obligationem Voti Realis, ſeu promiſſionis factæ Deo de aliqua re in ejus honorem præſtanda, *arg. cap. Licet 6. de Voto*.

48 Item ad heredes tranſit obligatio Voti mixti ex ea parte, quæ eſt Reale. *Communis*. Licet enim Votum mixtum ex ea parte, qua eſt perſonale, debeat neceſſario adimpleri per perſonam voventem, & non poſſit exequi per alium ex dictis *ſupra num.* 44. adeoque nec tranſeat ad heredes ex dictis *ſupra num.* 46. Poteſt tamen per alium adimpleri ex ea parte, qua eſt reale, ut fatentur omnes Doctores, adeoque ſi quoad dictam partem non fuit adimpletum a vovente, ipſo defuncto, debet adimpleri ab ejus heredibus per eamdem rationem adductam, *num. anteced. de obligatione Voti realis*. Unde mortua Perſona, quæ vovit v. g. peregrinari Lauretum, & ibi Lampadem argenteam offerre, licet non tranſeat ad heredes obligatio talis peregrinationis, utpote ſolius voti perſonalis, tranſit tamen ad ipſos obligatio oblationis dictæ Lampadis argenteæ, utpote voti realis.

49 Heres non tenetur ſolvere Vota defuncti
ultra vires hereditatis, ſed cum proportione
50 ad illa. *Communis*. Hinc prius ſolvendi ſunt ſumptus funeris. *Communis* per text. *in l. Scimus* 22. §. 9. *Cod. de Jure deliberandi*, *l. Et ſi quis* 14. *l. Impenſa funeris* 45. *ff. de religioſis, & ſumptibus funerum*: deinde ſolvendum eſt omne æs alienum juxta ordinem traditum ſub verb. *Reſtitutio art.* 4. *a num.* 29. *uſque in finem*. Ex poſt ante Vota ſolvenda eſt Legitima deſcendentibus, aut Aſcendentibus Defuncti debita: Deſcendentes enim, & Aſcendentes Defuncti non tenentur ad ſolvenda Vota per illius Teſtamentum emiſſa, ſi inde gravetur eorum Legitima, quia Jura declarant omnia gravamina bonis a Teſtatore appoſita in præjudicium Legitimæ, ſive interim fiant per Vota, ſive per Legata pia, nullius eſſe roboris, *l. Quoniam* 32. *Cod. de inofficioſo Teſtamento*, cum ſimilibus. Et ſolum poſt ſolutionem totius æris alieni, & Legitimæ ſolvenda ſunt vota. Et ratio eſt, quia Vota non debent ſolvi ex ære alieno, ſed ex ære, & bonis ipſius Voventis: Æs autem, & bona cujuſcumque cenſentur ſolum quæ ſuperſunt, deducto ære alieno, *l. Mulier* 72. juncta Gloſſa verb. *Alieno*, *ff. De Jure Dotium*: Debent tamen præferri Vota Legatis, cum hæc ſint libera, & gratioſa, & illa ſint obligatoria, ut tradunt communiter Doctores. Si autem ſoluto ære alieno, hereditas non ſit ſolvendo omnia Defuncti Vota, non eſt ſolvendum unum, aut alterum, & alia omittenda, ſed ſingula pro rata; Cum enim omnia æqualiter ex virtute Religionis debeantur, non eſt ratio, cur unum alteri præferatur, idemque eſt in Legatis, *arg. l. Privilegia* 32. *ff. de rebus auctoritat. Judic. poſſidend. l. Si hominem* 7. §. 3. *ff. Depoſiti*, *l. Pro debito* 6. *Cod. de bonis auctorit. Judic. poſſidend.*

Votum conditionale non obligat, niſi im- 51
pleta conditione. *Communis*: Actus enim ſub conditione celebratus conditione non impleta, nullum operatur effectum, *arg.* §. *Sub conditione* 4. *Inſtit. de verb. obligat. & l. Unica* §. *Sin autem*, *Cod. de caducit. tollend.* Suſpenditur enim ejus valor uſque ad eventum conditionis, *l. Is, cui, ff. de actionib. & obligat. l. Legata ſub conditione, ff. de condit. & demonſtrat.*

Peccat autem graviter Vovens, ſi malitioſe 52
per fraudem, vim, aut dolum impediat poſitionem, ſeu adimpletionem conditionis, ne Voto obligetur. *Communis*, per Jura *num. ſeq.* adducenda: Vovens enim vovendo obligavit ſe virtualiter ad non impediendum conditionis eventum, ne fruſtraneum eſſet Votum.
Inſuper tenetur probabilius Votum exequi non 53
minus, quam ſi conditio impleta fuiſſet. Richard. *in* 4. *diſt.* 38. *art.* 5. *quæſt.* 3. Angelus verb. *Votum* 1. §. 10. Navarrus *cap.* 12. *num.* 42. Azorius *lib.* 11. *cap.* 20. *quæſt. ult.* Sanchez *lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 47. Henno *tom.* 1. *Tract. in Decal. diſp.* 2. *quæſt.* 3. *art.* 7. *concl.* 1. & tredecim citans, probabilius ſuadet Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 101. Sporer *loc. cit. num.* 147. ubi dicit communiorem, & ſine dubio tutiorem eſſe hanc ſententiam, & ſic alii plures, per text. *in l. In executione* 85. §. 7. *ff. de verbor. obligationib.* ibi: *Quicumque ſub conditione obligatus curaverit, ne conditio exiſteret, nihilominus obligatur*, & *cap. Cum non ſtat* 66. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Cum non ſtat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac ſi impleta fuiſſet*. Et ratio eſt, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumacia*, ibi: *Nos attendentes malitiam & dolum nulli patrocinari debere*, *cap. Sedes* 15. *de Reſcriptis*, ibi: *Quia fraus & dolus ei patrocinari non debent*, *cap.*

Ex

Digitized by Google

Ex tenore 16. eod. ibi : *Quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent*; *cap. Tuæ 12. de Clericis non reſident.* ibi: *Cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impartiri*, *l. In fundo*, *ff. de rei vindicat.* ibi: *Neque malitiis indulgendum eſt*; *leg. Cum hi*, *ff. de tranſactionibus*, ibi: *Non debet via aperiri malitiis*, *leg. Si Legatarius*, *Cod. de Legatis*, ibi, *Ut non accipiat fructus ſuæ calliditatis*, cum ſimilibus. Tum quia, ut fatentur ipſimet adverſarii, quando homo homini promiſit ſub conditione, tenetur promiſſionem implere, ſi malitioſe conditionis eventum impedivit, ergo etiam ſic quando promiſit Deo. Hinc qui vovit Religionem ſi Pater conſenſerit, ſi Deus integram ſanitatem reſtituerit, & hujuſmodi, ſed poſtea pœnitens Voti, doloſe falſis allegationibus Patrem circumvenit, ut contradicat, qui alioquin non contradiceret; ſtudioſe, & malitioſe intemperanter vivit, & refugit medicamenta, ne recuperet integram ſanitatem, quam alioquin faciliter recuperaret, & alia hujuſmodi malitioſe, & doloſe peragit ad impediendam voti conditionem, ne, ipſa adimpleta, Religionem ingredi teneatur, is adhuc tenetur Votum exequi, & Religionem ingredi, non minus quam ſi conditio impleta eſſet; Sicuti cum quis promiſit alicui centum Scuta, ſi ad Domum ſuam perrexerit, ſi is ingredi volens, ab illa per vim, vel fraudem repellatur, perinde ei obligatus eſt, ac ſi ingreſſus fuiſſet.

54 Votum Conditionale, adimpleta conditione, evadit abſolutum, adeoque poſita conditione ſtricte obligat, ac ſi fuiſſet abſolute emiſſum. *Communis*, *argum. citatis Juribus ſupra num. 51.* Et ratio eſt, quia Votum illud præciſe pendet a conditione, ut fiat abſolutum; ergo cum ponitur, ſeu adimpletur conditio, obligat eodem modo, ac ſi fuiſſet abſolute emiſſum, & ideo non requiritur novus conſenſus, ſeu nova intentio ad inducendam obligationem: Hinc vovens Religionem, ſuſceptionem Sacrorum Ordinum, peregrinationem, donationem Calicis vel Lampadis &c. alicui Eccleſiæ, ſi naufragium, vel incendium evaſerit, ſi ſanitatem recuperaverit &c. tenetur vitato naufragio, vel incendio, ſanitate recuperata &c. ad illorum executionem.

55 Votum Pœnale obligat poſita culpa, alias non. *Communis.* Et ratio eſt, quia Voti obligatio ſequitur intentionem voventis, qui voluit ſibi imponere pœnam propter ſolam culpam, & non alias, adeoque &c. Hinc qui vovit jejunium ſi ſe inebriaverit, poſita ebrietate tenetur jejunare, ſecus autem, ſi ſe non inebriavit. Sic qui vovit eleemoſynam, ſi luſerit, poſito luſu, tenetur eleemoſynam dare, ſecus autem, ſi non luſerit, & ſic de ſimilibus.

Votum pœnale emiſſum ſine determinatio- 56
ne quo ad numerum pœnæ ſolvendæ, ſi pœna ſolvenda ſit ex ordinariis, quæque iterari ſolent, intelligitur ſolvenda toties quoties fiat transgreſſio. Unde qui v. g. vovit jejunare, ſi ſe polluerit, moderatam eleemoſynam dare, ſi luſerit, & hujuſmodi, obligandus eſt toties, quoties ſe polluerit, vel luſerit. Si autem pœna ſolvenda ſit ex gravioribus extraordinariis, quæque ordinarie iterari non ita ſolent, intelligitur ſolvenda ſolum in prima tranſgreſſione, & non in ſequentibus: Unde qui v. g. vovit peregrinari Compoſtellam, ſi fornicatus fuerit, & hujuſmodi, obligandus eſt tantum prima vice. Sic Tamburin. *lib. 3. cap. 12. §. 7. num. 2.* Sanchez *lib. 4. cap. 22. num. 21.* Diana *part. 7. tract. 9. reſol. 60.* Spoter *loc. cit. num. 155.* Henno *loc. cit. concl. 2. reſol. 5.* Caſtropal. *tract. 15. d. 1. p. 18. num. 6.* Layman *loc. cit. cap. 5. num. 4.* & alii plures. Et ratio eſt, quia præſumitur rationabiliter talem fuiſſe mentem Voventis: Non eſt enim veriſimile voventis intentionem fuiſſe ſibi imponere toties, quoties pœnas graviores, atque inſolitas, uti eſt tam longa, & laborioſa Compoſtellana peregrinatio, uti e contra veriſimile eſt ejus intentionem fuiſſe ſibi imponere toties, quoties pœnas leviores, & ſolitas, uti eſt jejunium, moderata eleemoſyna, & hujuſmodi.

Votum emiſſum cum intuitu ad certum tem- 57
pus, ſeu ob ſpecialem devotionem talis temporis, debet omnino adimpleri tali tempore; & ſi eo tempore non adimpleatur, quamvis peccetur graviter, vel leviter pro ratione materiæ, obligatio tamen voti prorſus extinguitur, ita ut Vovens non teneatur amplius illud adimplere, *Communis*. Et ratio eſt, quia tale tempus cenſetur præfixum, & determinatum ad finiendam obligationem dicti Voti. Cum enim dictum Votum per modum unius copulatim comprehendat & rem promiſſam, & hanc circumſtantiam temporis velut intrinſecam Voto, tranſacto illo tempore, tota obligatio ceſſat, ex quo non ſit amplius poſſibile votum adimpleri cum illa circumſtantia dicti temporis jam tranſacti, quia Impoſſibilium nulla eſt obligatio, *l. Impoſſibilium 185. ff. de Regul. Juris*; *& cap. Nemo*

poteſt 6. de Regul. Juris in 6. ibi: *Nemo poteſt ad impoſſibile obligari*. Hinc qui vovit jejunare die Veneris ob ſpecialem devotionem Paſſionis Chriſti, audire Sacrum die Sabbati ob devotionem B. M. Virginis, jejunare Vigiliam, & feſtare diem S. Rocchi, ſeu Sancti Sebaſtiani ob patrocinium contra peſtem &c. tranſacto tali tempore, cum, aut ſine culpa, ceſſat omnino obligatio, cum in ſupradictis tempus & dies cenſeatur determinari ad finiendam obligationem, ita ut ſi eo die negligatur, altero die ſuppleri nec debeat, nec poſſit.

58 Si tempus Votum adimplendi determinatum ſit non intuitu ad ipſum tempus, nec ob ſpecialem devotionem talis temporis, ſed ſolum ratione ipſius Voti adimplendi, tunc cenſetur præfixum ſolum ad non differendam obligationem, at non ad ipſam finiendam, ſicque eo tempore cum, vel ſine culpa elapſo abſque impletione voti, adhuc manet obligatio illud adimplendi. *Communis*. Et ratio eſt, quia in tali caſu res voto promiſſa, & circumſtantia temporis non voventur per modum unius, & copulatim, uti in antecedenti numero, ſed per modum duorum, & ſunt virtualiter quaſi duo vota, nempe de tali re facienda, & de tali tempore facienda, adeoque quamvis tranſacto tempore impoſſibile ſit ſervare eam circumſtantiam temporis, adhuc tamen remanet obligatio rei promiſſæ principalis, cum poſſibile adhuc ſit juxta naturam dicti voti illam adimplere. Et colligitur clare ex *leg. Celſus 23. ff. de receptis Arbitris*, ubi habetur: Juſſus dare pecuniam certo tempore, duo præcepta habere, unum dandi, & alterum eo certo tempore; ac proinde tranſgreſſorem poſterioris adhuc teneri ad prius: Hinc qui vovit ingredi Religionem intra annum, viſitare proximum Sanctuarium intra menſem, confiteri intra hebdomadam &c. elapſo cum, vel ſine culpa illo termino, adhuc remanet obligatus ad votum adimplendum, cum non fuerit determinatum dictum tempus ad finiendam obligationem, ſed ſolum ad præſcribendum terminum, ultra quam non differatur talis obligatio.

59 Qui vovit aliquid facturum certo tempore v. g. jejunare bis hebdomada ſequenti, licet poſtea prævideat dictum Votum non poſſe ob aliquod impedimentum implere tali determinata hebdomada, non tenetur prævenire, quia obligatio eſt affixa tempori, quod necdum eſt inceptum: Si autem jam inceptum ſit tempus obligationis, nempe dicta hebdomada, & prævideat in fine fore impedimentum ad jejunandum, tenetur prævenire, quia jam eſt in tempore obligationis, ſicut qui die Feſto prævidet circa meridiem fore impedimentum ad audiendum Sacrum, tenetur mane prævenire. Ita Suarez *lib. 4. cap. 10. num. 7.* Layman *loc. cit. cap. 3. num. 5.* Tamburin. *loc. cit. cap. 12. §. 3. num. 2. & 3.* Felix Poteſt. *tom. 1. part. 2. num.* 1847. La Croix *lib. 3. part. 2. num.* 444. cum Sanchez, Bonac. & aliis ibi citatis, & alii.

60 Votum ſine temporis determinatione, aut præfixione emiſſum adimpleri debet cum primum commode poteſt. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 88. *art. 3. ad 3. & qu. ultim. art. 3.* & deſumitur clare ex *cap. 23. Deuteron.* ibi: *Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum; & ex leg. Promiſſor §. 1. ff.* de *conſtituta pecunia*, ibi: *Si ſine die conſtitutus .... confeſtim agi tecum poterit, ſi ſtatim, ut conſtituiſti, non ſolvas.* 61 Ly autem *Cum primum*, ſeu *ſtatim* non eſt intelligendum phyſice, ſed moraliter, nempe data temporis opportunitate, & occaſione juxta prudentis arbitrium, *arg. cit. l. Promiſſor §. 1.* juncta Gloſſa *ibid. ff. de conſtituta pecunia, l. Ratum, ff. de ſolution. l. Continuus, §. Cum ita, ff. de verb. oblig.*

62 Cauſa ſufficiens differendi adimpletionem Voti ſine certo præfixo tempore facti eſt, ſi adſit ſpes ut Votum poſtea commodius, utilius, & maxime devotius impleatur, ſeu ad id concurrat publica neceſſitas, aut utilitas. *Communis*. Hinc qui vovit ingredi Religionem, licite expectare poteſt, donec ætate, & viribus Corporis provectior ad Ordinis aſperitates, & labores perferendos ſit aptior, aut donec neceſſariis ſcientiis imbuatur. Qui vovit eleemoſynam notabilem dare pauperibus, expectare poteſt tempus majoris neceſſitatis. Qui vovit peregrinationem ad aliquod Sanctuarium, expectare poteſt uſque dum Feſtum aliquod incidat, aut opportuna occaſio ſe offerat; & ſic de ſimilibus, in quibus omnibus concurrente publica neceſſitate, aut utilitate licite ipſa durante differtur Voti adimpletio, *arg. c. Non eſt 5. de voto, & voti redemptione*, ibi: *Non eſt voti dicendus tranſgreſſor, qui quod vovit Auctoritate Sedis Apoſtolicæ* (legitima ex cauſa) *diſtulit adimplere*.

63 Habita opportunitate omnimoda adimplendi talia vota ſine certo præfixo tempore facta, ulterius abſque rationabili cauſa ſcienter differre ſemper eſt peccatum. *Communis* per

cit.

Digitized by Google

cit. text. *Deuteronom.* 23. ibi: *Et ſi moratus*
64 *fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Quando-
nam autem ſit peccatum mortale, vel venia-
le? incertum eſt apud Doctores, qoi tamen
ſatis communiter concludunt culpabilem & ir-
rationabilem dilatiooem adimpletionis votorom
perpetuorum, ut ingrediendi Religionem, Sa-
cros Ordines ſuſcipiendi, perpetuo jejunandi
&c. citius ad peccatum mortale pertingere,
quam dilationem votorum ſolommodo tempo-
ralium, ut dandi certam eleemoſynam, pera-
gendi aliqood jejunium, aſſumendi aliqoam
peregrinationem &c. Et ratio eſt, quia vota
temporalia dilatione non minoontor, ſed quo-
cumque tempore præſtentur, ſemper integre
præſtantur, ſemper enim integre præſtatur pro-
miſſa eleemoſyna, promiſſum jejunium, pro-
miſſa peregrinatio. E contra vero vota per-
petoa dilatione minuuntur, quia com Vovens
vi voti Religionis, Sacrorum Ordinum, &
jejunii perpetui obligetur Deo ſervire uſque
ad mortem in Religione, Sacris Ordinibus,
& jejunio, qoantum differt Votum, tantum
detrahit de tempore ſerviendi, & jejunandi,
& conſequenter de Voto.

65 Unde in Votis perpetuis attendenda eſt ætas
voventis: Si enim Vovens v. g. Religionem
ſit ætatis 15. vel 16. annorum, dilatio in-
greſſus ſine rationabili cauſa ad tres, vel qua-
tuor annos, non erit colpa mortalis, ſi abſit
periculum deficiendi voto. Si autem ſit æta-
tis 25. vel 30. annorum, talis dilatio ad tres
vel quatuor annos erit culpa mortalis. Immo
ſi excederet annum 40. erit mortalis dilatio
ingreſſus ſine rationabili cauſa, & habita omni-
moda opportonitate, etiamſi fiat ſolum ultra
ſex menſes. Tamburin. *lib.* 3. *Decalog. cap.*
12. §. 3. *num.* 10. Sporer *loc. cit. num.* 116.
& 117. cum aliis ibi citatis, La Croix *lib.* 3.
part. 1. *num.* 446. ubi cum Caſtropal. inſu-
per dicit probabilios univerſaliter ſore morta-
le, ſi ſine cauſa differatur Votum Religionis
ad ſex menſes. Et ratio noſtræ concluſionis
eſt, quia tres, vel quatuor anni ſi deman-
tur a ſervitio totius vitæ ab adoleſcentia uſ-
que ad ſenectutem ſunt parva materia, non
ſic autem ſi demantur ab ætate perfecta, &
virili, v. g. triginta circiter annorum: Tunc
enim tres, vel quatuor anni ſunt materia no-
tabilis, & ſufficiens ad mortale peccatum,
uti etiam ſunt ſex menſes in excedente annum
quadrageſimum.

In Votis autem temporalibus, quæ dilatio- 66
ne non minuuntur, dilatio etiam per longa
tempora oon erit mortalis, niſi eouſque ſcien-
ter, & ſponte eorum adimpletio differatur,
aut prævideatur impedimentum perpetuum il-
la adimplendi v. g. ſenectus, periculum obli-
vionis, vel omiſſionis omnimodæ. Tamburin.
loc. cit. num. 10. cum S. Antonino apud San-
chez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 14. *num.* 21. Sporer
loc. cit. num. 116. cum aliis ibi citatis, & alii
plures. Et ratio eſt, quia nemo, com dat to-
tom, quod promiſit, & ullum damnom ex
mora Creditori, vel promiſſario facit, con-
demnandus eſt de gravi culpa, ſed ſolum de
levi negligentia. In prædictis autem votis ut
ſupra expreſſis poſt quamcumque dilationem,
ſecluſo periculo oblivionis, aut omiſſionis,
adhuc Vovens dat totum, quod promiſit,
neque ex illa dilatione, ſeu mora ullum dam-
num facit Deo, cum ſit diſpar ratio de Cre-
ditore humano, cui ſemper fere officit dilatio
longa debiti, adeoque dilatio adimpletionis
votorum temporalium in ſenſu concluſionis
noo erit culpa gravis, ſed levis. Immo ne-
qoe eſſet colpa levis, ſi adeſſet rationabilis
cauſa ſic differendi. (*)

Qui

Nota Rom. Theol.

(*) Deuter. 23. hæc habentur: *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Vide atque attente conſidera verba iſta: *Si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum!* Dices ne, moram io ſolvendis votis culpabilem oon eſſe? Si culpabilis mora eſt, ut Scriptura teſtatur, ergo arbitraria dilatio, ut notabilem negligeotiam, ita notabilem colpam præſefert; ergo *dilatio* per longa tempora, ſine cauſa ulla, mortalis erit. Nec levis dici negligentia poteſt, dum homo per longa tempora differat ea Deo dare, quæ libertime eidem voverat.

Reſponſio Auctoris.

Etiam ego ultro admitto *dilationem* per longa tempora, ſine cauſa, mortalem eſſe, ſi tempus certum determinatom fuit, vel ſi ex notabilis negligentiæ mora periculom ſubſit nunquam illud adimplendi, aut ſit votum perpetuum Dei obſequium continens, ut Religionis

 iogre-

67 Qui generatim, & indeterminate Religionem vovit, poteſt quamlibet minus ſtrictam eligere, & ſi in nulla moderata Religione recipiatur, non tenetur ingredi ſtrictiſſimam v. g. Carthuſianorum, quamvis facile eſſet recipiendus ſi talis non fuit ſua intentio, ſeu ex circumſtantiis, & qualitate voventis, utpote quia delicatus, & ab aſperitatibus abhorrens, & hujuſmodi colligi poſſit non fuiſſe ejus mentem etiam ad ſimiles ſtrictiſſimas Religiones ſe obligare, *argum. cap. In generali conceſſione* 81. *de Regul. Juris in* 6. *& leg. Obligationi generali* 6. *ff. de pignoribus*. In generali enim conceſſione, promiſſione, & obligatione non veniunt ea, quæ quis veriſimiliter in ſpecie non fuiſſet conceſſurus, aut promiſſurus, vel ſe ad illa obligaturus. Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 16. *n.* 49. Silveſt. verb. *Religio* 2. *q.* 16. Angelus verb. *Votum* 3. §. 10. Richard. *in* 4. *diſt.* 38. *art.* 3. *q.* 1. *ad* 2. Laym. *lib.* 4. *tract.* 5. *c.* 6. *n.* 1. *verb. Reſolves ſecundo*, Sporer *loc. cit. n.* 157. & alii paſſim.

68 Item ſi talis Vovens non recipiatur a Religione, niſi ut maneat Laicus, ſeu Oblatus, aut Converſus, non tenetur ingredi, ſi id ipſe non intenderit, aut ex qualitate perſonæ colligi poſſit, utpote quia nobilis delicatus, ingenio pollens, ſcientia imbutus, & hujuſmodi. Sanchez *loc. cit. num.* 55. *& ſeq.* Layman *loc. cit. num.* 1. *verſ. Reſolves tertio*, Sporer *loc. cit. n.* 159. & alii.

69 Item ſi talis Vovens in ſua Civitate, vel Provincia non recipiatur, non tenetur adire Provincias extraneas cum gravi ſuo incommodo, ſi talis non fuit ſua intentio, aut ex qualitate perſonæ colligi poſſit ſuam intentionem euſque ſe non extendiſſe, utpote quia inops, debilis, extraneæ linguæ imperitus &c. & præſertim ſi perſona Vovens ſit femina, cui peregrinari incommodum, & indecorum ſit: In feminis enim Religionem voventibus regulariter eſt intentio ſolummodo ſe obligandi ad Monaſteria vicina, ubi cognatorum, & amicorum facultas, aut aliæ commoditates ſuppetunt. Sporer *loc. citat. num.* 158. Layman *loc. citat. num.* 1. *verſ. Ex hoc fundamento*, cum Cajetano, Soto, Aragonio, Navarro, & Sanchez ibi citatis, Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1858. dicens, quod qui vovit Religionem, non tenetur omnes adire, ſi ab una, aut altera reſpuatur, ſed aliquot puta tres, aut quatuor, & tunc ſi reſpuatur, eſt liber a voto, ſicuti etiam ſi unam ingreſſus, ejiciatur. Tancred. & Buſemb. apud ipſum.

Item ſi talis Vovens non recipiatur in Religione, ubi vigeat obſervantia, non tenetur, immo nec licite poteſt ingredi Ordinem, ſeu Monaſterium, cujus Regularis diſciplina ita collapſa ſit, ut nec ſubſtantialia quidem vota inibi obſerventur: Imminet enim ipſi potius, quam commoditas converſionis, periculum perverſionis. Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 3. §. *Sed quid talis*, Sporer *loc. cit. num.* 160. Layman *loc. cit. num.* 5. cum Navarro, Sanchez, Rodriquez, Valentia, Leſſio ibi citatis, & alii. 70

Item ſi talis Vovens non recipiatur in Religione Clauſtrali, non tenetur ingredi Religionem Equitum Militarium; Intentio enim Religionem voventis ſolet referei ſolum ad Religionem Clauſtralem, in qua Regularis in communi Fratrum conventu vigeat Obſervantia, quales non ſunt Militarium Equitum Ordines, qui quamvis Regulares ſint, eorum tamen Alumni potius more ſæcularium vivunt, nec Clauſtralem vitam ſervant; Layman *loc. cit. num.* 2. Sanchez *loc. citat. num.* 71. & alii, 71

ingrediendæ, ſuſcipiendi ſacros Ordines, quotidie Miſſam audiendi, perpetuo ſerviendi xenodochio, & hujuſmodi; quia in his notabilis & longa dilatio tandem mortalis eſt. Quo *enim* diutius quis differt, eo plus auſert de obſequio Deo devoto. Non ſic autem de votis temporalibus, quæ dilatione non minuuntur, niſi eo uſque ſcienter & ſponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum perpetuum illa adimplendi v. g. Senectus, periculum oblivionis, vel omiſſionis omnimodæ, ut loquitur mea concluſio. Et convenire videtur etiam Concina ipſe *lib.* 4. *in decalog. diſſertat.* 2. *de voti obligatione cap.* 3. *num.* 3. *in fine*, ſic expreſſe dicens: *Ea vero, quorum obſervatio non decreſcit ab temporis dilationem, majus temporis ſpatium, quoad executionem admittunt, ut ſunt vota peregrinandi ad domum Lauretanam, erogandi in eleemoſynam centum aureos, & id genus alia, quia ſive hoc, ſive futuro anno ea exequaris, tantumdem cultus Deo ſemper reddis illorum executione*. Hinc non tam facile dicenda eſt mortalis illa dilatio, niſi ut trado ego, euſque ſcienter, & ſponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum illa adimplendi. Sanctus enim Thomas *Quodlibet. quæſt.* 7. *art.* 15. in corpore ſic expreſſe advertit: *Reſpondeo dicendum, quod omnis quæſtio, in qua de peccato mortali quæritur*, niſi expreſſe *veritas habeatur, periculoſe determinatur*.

72 & alii. Immò talis vovens neque ſatisfaceret Voto ſuo, Ordinem Equitum Militarium ingrediendo, ſi poſſit ingredi Ordinem Regularem Clauſtralem, ut docet Layman *loc. citat. num. 2. verſ. Ex quo*, Sanchez *citat. cap. 16. num.* 12. & alii, & clare deducitur ex declarationibus Sacrarum Congregationum volentium, quod Regulares habentes Indultum Apoſtolicum tranſeundi ad quamcumque Religionem etiam laxiorem, nequeant tranſire ad Ordinem Militarem, niſi expreſſe concedatur. Sic *Sacra Congreg. Epiſcop. & Regular. 7. Novembr.* 1597. apud Pignatell. *tom. 9. conſultat.* 170. *num. 9. verſ. At his*, ut refert Cardin. Petra *tom. 4. Comment. ad Conſtit.* 8. *Eugenii IV. num.* 25. ubi inſuper refert *Sacram Cong. Conc. in Mantuana* 30. *Auguſti* 1698. denegaſſe tranſitum etiam ad Religionem S. Spiritus, & *in Cajetana* 24. *Martii* 1703. declaraſſe nullum tranſitum ad Religionem Canonicorum Regularium S. Antonii Viennenſis, & idem *tom. 5. Comment. ad Conſtitut. 3. Calliſti III. num.* 12. refert *eamdem Sacr. Congregat. Concil. in Biſuntina* 23. *Junii* 1714. cenſuiſſe non eſſe concedendum Indultum tranſitus ad Militares, ſeu ad Hoſpitalarios S. Spiritus in Saxia, vel S. Antonii Viennenſis.

73 Qui determinate vovit certam aliquam Religionem, v. g. determinate Religionem S. P. Franciſci, aut S. P. Dominici, & hujuſmodi, ſi principaliter, & abſolute intendit vovere Religionem, & ſolum ſecundario dictam Religionem S. P. Franciſci, aut S. P. Dominici, non liberatur a voto, quamvis non recipiatur in dicta ſpeciali Religione, ſed debet ſerio petere, ut ad alium Ordinem admittatur; Si vero principaliter intendit dictam ſpeciam Religionem ob ſpecialem affectum ad illam, ſicque Religionis ingreſſum non abſolute per ſe, & in ſenſu diviſo, ſed omnino copulatim, ſeu in ſenſu compoſito cum dependentia a tali ſpeciali Religione promiſit; tunc ſerio petens, & ſerio ab ea ſpeciali Religione repulſus, liberatur omnino a voto. Sic S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 3. *ad* 3. S. Antonin. *in 3. part. tit. 16. cap. 2. §. 4.* Layman *loco cit. num. 3. verſ. Dico ſecundo* cum Abulenſi, Silveſtro, Cajetano, Soto, Navarro, Azorio, Sanchez, Suarez ibi citatis, Sporer *loco cit. num.* 161. teſtans de communi.

74 Et ſi a tali ſpeciali Religione ſemel atque iterum ſolum conſtantiæ probandæ cauſa fuerit repulſus, non liberatur a voto, ac ſi poſtea Religioſi, mutata voluntate, parati ſint eum recipere, obligatur voto ad ingrediendum; Sanchez *loco cit. num.* 70. Leſſius *lib. 2. cap. 41. dubit. 5. num.* 45. Sporer *loco cit. num.* 161. Layman *loco cit. num.* 4. & alii, qui tamen excipiunt, niſi interea notabilis mutatio facta fuerit ſine fraude voventis; ut ſi interim diſciplina ſit collapſa, Monaſterium deſtructum, ſi vovens interim deſperans receptionem bona fide aliam Religionem ingreſſus fuerit, vel ſponſalia inierit.

Qui vovit determinate ingredi unam Reli- 75
gionem laxiorem, valide, & licite ingreditur aliam ſtrictiorem. *Communis, arg. cap.*
Licet 18. *de Regularibus*. E contra autem, 76
qui vovit determinate ingredi Religionem ſtrictiorem, & obſervantem, quamvis valide, non tamen licite poteſt ingredi, & profiteri laxiorem; & ſi ingrediatur, eſt ei ſalutaris, & congrua pœnitentia imponenda. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Qui poſt votum 5. de Regularibus in 6.* ibi: *Qui poſt votum a ſe de certa Religione intranda emiſſum, Religionem aliam, etiam laxiorem ingreditur, & profitetur in ipſa, poteſt (voto non obſtante priori, cui tamquam ſimplici per ſecundum ſolemne noſcitur derogatum) manere licite in eadem; pro voto tamen non completo erit eidem pœnitentia imponenda.*

Qui abſolute Religionem vovit, intentio- 77
nem ſuam non ſatis exprimens, ſed dubius manens an voluerit ſe obligare ſolum ad ingreſſum, & probationem, an vero etiam ad Profeſſionem, præſumendus eſt ſe voluiſſe ſolum obligare ad experiendum, non item ad profitendum abſolute. Sanchez *lib. 4. moral. cap. 16. num.* 86. Suarez *lib. 2. de voto cap.* 8. *n.* 7. Layman *loco cit. n.* 12. *verſ. Dico* 2. Sporer *loco cit. num.* 163. ubi teſtatur ſic docere communem, & ſecuram ſententiam Doctorum contra Navarr. & Rodriq. Et ratio eſt, quia vovens ingredi Religionem cenſendus eſt, & interpretandus in dubio voviſſe ingreſſum ſecundum formam Juris communis, quæ eſt, ut ingredientibus detur annus probationis, an ipſis expediat inibi eam profiteri, *cap. Gonſaldus* 17. *q.* 2. *cap. Ad Apoſtolicam* 16. *de Regularibus*, Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 15. & expreſſe docet S. Thomas *in* 2. 2. *quæſt. ult. art.* 4. *in corpore ad finem*, Omnis enim diſpoſitio ſimpliciter concepta veſtitur a Jure communi, & ad illius intellectum eſt redigenda, *l. 2. Cod. de Noxal. l. Quæro §. Inter Locatorem, ff. Locati, cap. Cauſam, quæ de Reſcriptis, & cap. Quemadmodum, de Jurejurando*. Tum quia votorum obli-

Digitized by Google

obligatio eſt ſtrictæ interpretationis , & benignæ in favorem Voventis : quare ſicuti in dubium utrum aliquis ſimpliciter voverit ? cenſendus eſt liber, ita etiam in dubio, utrum aliquis unum ſolum , an vero duo voverit , nempe & ingreſſum , & Profeſſionem , cenſendus eſt liber ab altero , de cujus obligatione dubitat ; adeoque &c. Et ſic etiam tenet cum aliis Fagnanus , *lib. 3. Decretal. in cap. Porrectum 13. de Regularibus numer.* 68. ubi ex verbis Sanct. Thomæ *loco citat.* ſic expreſſe habet : *Si vero in vovendo ſimpliciter de ingreſſu Religionis cogitavit abſque eo quod cogitaret de libertate exitus , vel de perpetuitate remanendi , videtur obligari ad ingreſſum Religionis ſecundum formam Juris communis , quæ eſt , ut ingredientibus detur annus probationis , unde non tenetur perpetuo in Religione permanere .*

78 Qui ſic Religionem , ut ſupra , vovit , debet eam ſincero animo ingredi , ac ſe accommodare moribus Religionis cum propoſito perſeverandi , & profitendi , ſi eam ſibi convenientem expertus fuerit ; alias voto non ſatisfaceret , ſi ingrederetur animo egrediendi , quia eſſet colluſio ; Eſt enim hoc diſcrimen inter eum , qui ſine voto , & eum , qui cum voto Religionem ingreditur , quod ille poteſt ſaltem quo ad Eccleſiam ex ſola ratione libertatis exire , per text. *in cap. Cum ſcimus 14. de Regularibus*, ibi : *Quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere , cap. Statuimus 23. eod.* ibi : *Ante profeſſionem emiſſam ad priorem ſtatum redire poſſe libere infra annum*, & ad ſummum peccat ſolum venialiter ob animi levitatem, & inconſtantiam, ſi ſine rationabili cauſa a Religione diſcedat ; Ingrediens autem ex voto tenetur Religionem probare , ac ſi invenerit illius conditiones ſibi gratas , ex vi voti obligatur ad perſeverantiam , nec poſſet ex ſola ratione libertatis ad ſæculum redire , & ſi ſine rationabili cauſa redeat , peccat mortaliter ob voti prævaricationem . Fagnan. *loc. cit. n.* 71. Cajetan. *in 2. 2. quæſt. ult. art. 4. in reſponſ. ad 3. dub.* Navarr. *lib. 3. conſil. 23. n. 3. de voto edit.* 2. Sanchez *cit. cap. 16. n. 90. & ſeq.* Sporer *loco cit. ſub num.* 163. Layman
79 *loco cit. num. 12. verſ. Dico tertio* . Si tamen bona fide Ingreſſus ex juſta cauſa egrediatur , ut puta quia Religio ipſi conſentanea non videtur, vel ab ea dimittatur , tali voto omnino liberatur : Satis eſt enim ſemel præſtitiſſe quod promiſit , nempe ingredi , & experiri , an Religio ſibi conveniens ſit , vel ipſe Religioni , cum annus probationis conceſſus , & ſtatutus ſit , tam in favorem Novitii , quam Religionis, ut & ille aſperitates iſtius, & iſta mores illius valeat experiri , textu expreſſo *in cit. cap. ad Apoſtolicam 16. de Regularibus* , Spoter *loco cit. ſub num.* 163. Sanchez *loco cit. num.* 105. *&* 108. Layman *loco cit. num. 13. verſ. Porro*, & alii .

Qui vero expreſſe vovit , non ſolum ingre- 80
di Religionem , ſed etiam profiteri , ſeu in ea perpetuo manere , ita adſtringitur voto , ut quamvis ei Religio non uſque adeo conſentanea videatur, exire ſponte nequeat , ſicque licet ex juſta cauſa egrediatur , ſi tamen ſpes ſit iterum receptum iri, tenetur adhuc ex voto iterum in eamdem , ſive in aliam ingredi (ſi Religionem abſolute , & in genere voverat). Et ratio eſt, quia votum abſolute conceptum non extinguitur ob impedimentum temporale, ſed tantum ſuſpenditur , eoque impedimento ceſſante dictum votum denuo obligare incipit , ut patet de eo , qui ob morbum ex Religione dimittitur , is enim poſtquam convaluit , iterum ingredi tenetur , ſi votum perſeverandi , ſive profitendi addiderat ; non item ſi tantum votum ingrediendi , atque experiendi . Navarr. *in Manual. cap. 12. n. 46. lib. 3. conſil. 21. n. 10. de voto*, Sporer *loc. cit. ſub num.* 163. Laym. *loc. cit. num. 13. verſ. verſ. Porro*, & alii .

Qui abſolute & expreſſe vovit , & Religio- 81
nem , & Caſtitatem , ſi Caſtitatem vovit principaliter, & independenter a Religione , is ſi ad Religionem admiſſus non fuerit, vel ex ea iterum dimiſſus , vel ob aliam cauſam egreſſus, obligatur adhuc voto Caſtitatis . Si vero Religionem vovit principaliter , & caſtitatem ſolum acceſſorie & dependenter a Religione, is liberatur a Voto Religionis, liberatur etiam a voto ſimplici Caſtitatis acceſſorio , quia ruente principali , ruit acceſſorium , *arg. cap. Acceſſorium 42. de Regul. Juris in 6. l. Nihil dolo* 129. *§. Cum principalis , ff. de Regul. Juris , & l. Cum principalis* 178. *ff. eod.* Navarr. *lib. 3. conſil. 13. de Voto* , Sa *verb. Votum num.* 29. Sanch. *cap. 16. n.* 113. Layman *loco cit. n. 14. verſ. Quæſtio quinta* , Sporer *loco cit. ſub num.* 163. & alii paſſim .

In dubio autem quonam modo talis voverit 82
Caſtitatem , aut ſcilicet dependenter , vel independenter a Religione ? ſi neque ex verbis Voventis , neque ex circumſtantiis , conjectura cadi poſſit poſt ſufficientem diligentiam , tanquam in vero dubio poterit vovens eligere eum ſenſum voti , ſecundum quem minus obligatur , quique ipſi magis favet , nempe vo-

viſſe

Digitized by Google

viſſe caſtitatem ſolum dependenter a Religione, ſicque liberatum a voto Religionis liberatum etiam eſſe a voto ſimplici caſtitatis. Sanch. *loco cit. n.* 114. Suarez *lib.* 4. *de Voto cap.* 8. *num* 6. Layman *loco cit. num.* 14. *verſ. Dubitant*, Sporer *cit. num.* 163. *in fine*, & alii paſſim.

83 Qui poſt dictum votum Religionis ingrediendæ, & profitendæ Epiſcopatum ſuſcepit, eſt voti tranſgreſſor, & Epiſcopatum, quatenus ex ſua parte eſt, reſignare debet, *c. Per tuas* 10. *de voto, & voti redemptione*; ubi propoſito hoc caſu ab Epiſcopo Gratianopolitano, Innocentis III. reſpondit: *Tuæ diſcretioni conſulimus, ut ſi tuam ſanare deſideras conſcientiam, regimen Eccleſiæ reſignes memoratæ, ac reddas Altiſſimo vota tua*: cui Canoni inhærens S. Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 3. *ad* 1. ſic expreſſe dicit: *in foro conſcientiæ eſſet ſibi conſulendum, quod omnibus dimiſſis religionem intraret, unde de voto, & voti redemptione, cap. Per tuas conſulitur Epiſcop. Gratianopolitano, qui poſt votum Religionis Epiſcopatum aſſumpſerat, voto non impleto, ut ſi ſuam ſanare deſideraret conſcientiam*; *regimen Eccleſiæ reſignaret, & redderet Altiſſimo Vota ſua*; & ſic tenent Fagnan. *in cap. Sane* 10. *n.*68. *de Regularibus*, Laym. *loc. cit. num.* 15. cum Cajetano, Angelo, Miranda, Silveſtro, Tabiena, Sanchez, Azorio, Leſſio ibi citatis, & alii paſſim contra paucos. Intellige tamen niſi Papa diſpenſet.

84 Adſtrictus voto Religionis, ſi contrahat Matrimonium, mortuo conjuge, tenetur Religionem ingredi; Dummodo non ſit inhabilis effectus propter infirmitatem, vel ætatem. *Communis*. Et ratio eſt, quia nuptiæ illicite celebratæ non extinxerunt obligationem voti, nec ullus de ſua malitia commodum reportare debet, *cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*, *l. Non fraudantur* 134. §. 1. *ff. de Regul. Juris*: Secus autem ſi jam factus eſſet inhabilis, quia impoſſibilium nulla eſt obligatio, *l. Impoſſibilium* 185. *ff. de Regul. Jur. & cap. Nemo poteſt 6. de Regul. Jur. in 6.*

85 Qui eſt aliquo voto ſimplici obſtrictus, ſolvitur omnino ab ejus obligatione per ingreſſum, & Profeſſionem Religionis approbatæ. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Scripturæ* 4. *de voto, & voti redemptione*, ibi: *Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur Religionis obſervantiam commutare*.

86 In dubio, quando, nec ex intentione Voventis, nec ex forma, & uſu verborum, nec ex natura materiæ, nec ex aliis circumſtantiis aliter colligi poſſit, interpretatio voti eſt ſemper facienda ſtricte in favorem Voventis, ita ut liberum illi ſit utramlibet partem dubii eligere. *Communis, argum. cap. Ex parte* 18. *de cenſibus, l. Quidquid aſtringendæ obligationis* 99. *ff. de verbor. obligationibus, l. Semper in ſtipulationibus* 34. *ff. de Regul. Juris*, cum ſimilibus.

87 Unde qui vovit rem indeterminatam, ſive in quantitate, numero, & menſura, ut dare eleemoſynam, ſive in qualitate, ut dare vinum, frumentum, panem &c. non decernendo cujus bonitatis, ſive in individuo, ut dare Ovem, Bovem, Equum &c. non determinando quamnam Ovem, quemnam Bovem, aut Equum, ſatisfacit Voto dando in quacunque etiam minori quantitate, qualitate, vel individuo ſtatui ſuo non repugnante. *Communis* per text. *in cit. cap. Ex parte* 18. *de cenſibus*, ubi ſtatuitur, quod in dubio de qua menſura majore ne, aut minore vota edita ſint: *Volentes ſolvere ad minorem non ſunt cogendi, ut ad majorem perſolvant, quoniam cum hujuſmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius ſunt a viris Eccleſiaſticis exigenda, ne tamquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare*, ubi Gloſſa verb. *Ab initio* dicit: *Ideo pro eis bona fit interpretatio, ne ipſorum munificentia erga Eccleſias retardetur*. Et ratio eſt, quia ubi agitur de obligatione, ſtricta interpretatio facienda eſt, *l. Quidquid adſtringendæ obligationis* 99. *ff. de verborum obligationibus*, & in dubiis non ſequimur quod maximum eſt, ſed quod minimum, ut expreſſe dicit Gloſſa *in cit. c. Ex parte verb. Primo caſu*, per text. *in l. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. ibi: *Nummis indiſtincte legatis hoc receptum eſt, ut exiguiores legati cenſeantur, l. Semper in Stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Ad id, quod minimum eſt, redigenda ſumma eſt*.

88 Hinc qui vovit eleemoſynam indeterminate, ſatisfacit dando quamlibet ſtatum ſuum non dedecentem. Qui vovit dare oleum pro lampade accendenda, dubitat autem an oleum Olivæ, vel lini, aut nucis, poteſt dare etiam deterius, ſi hujus uſus ſit in ea Eccleſia. Qui vovit dare Ovem ex ſuo grege, & dubitat, an meliorem, ſeu deteriorem, poteſt dare etiam inferiorem. Qui vovit peregrinationem in dubio de modo, poteſt peregrinationem implere equis. Qui vovit dare unam ex ſuis veſtibus, & dubius eſt, an debeat pretioſiorem, vel minus pretioſam, ſatisfacit dando minus pretioſam, & ſic de ſimilibus. *Sic Doctores communiter*.

Atten-

Digitized by Google

Attendenda tamen ſemper eſt conſuetudo Regionum, & habitatorum, ut vota juxta ipſam cenſeantur emiſſa, atque ſic ſint adimplenda. *Communis*, per text. *in cit. cap. Ex parte* 18. *de cenſibus*, *cit. l. Nummis* 75. *de Legatis* 111. *cit. l. Semper in ſtipulationibus* 34. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Si non appareat, quid actum eſt, erit conſequens, ut id ſequamur, quod in Regione, in qua actum eſt, frequentatur.*

90 Unde qui vovit Eccleſiæ Calicem in dubio interpretatur obligari dare Calicem argenteum, & non aureum, nec cupreum, vel ſtanneum, *argum. cap. Calix diſt. 1. de conſecrat. l. Titia* 38. §. ſi. *de auro, argento, ornamentis, vel veſtimentis, & ſtatuis legatis*. Niſi alicubi præ magna opulentia, & auri abundantia vigeat conſuetudo, ut non niſi aurei Calices communiter offerantur, ſeu præ magna penuria, ſeu paupertate vigeat praxis, ut non niſi Calices cuprei, ſeu ſtannei adhibeantur. Qui vovit jejunare quotidie per menſem, non tenetur jejunare diebus Dominicis, cum ſic ſervet communis praxis Eccleſiæ, ſicuti etiam ex tali praxi qui vovit jejunare in Vigilia alicujus Sancti, poteſt jejunare die Sabbati, ſi Vigilia incidat in diem Dominicam. Item qui vovit abſolute jejunium, Miſſæ auditionem, confeſſionem Sacramentalem &c. debet illa exequi eo modo, forma, & integritate, qua eadem exequuntur Fideles, ubi occurrit Eccleſiæ præceptum. Item qui vovit audire Sacrum in die v. g. Nativitatis, ſeu Aſſumptionis B. Mariæ Virginis, tenetur audire duas Miſſas; qui vero vovit Miſſam audire quotidie, non tenetur audire niſi unam diebus Feſtis, & Dominicis, quia ſic ordinarie practicatur ab omnibus, & intentio ſic voventium ſolum fuiſſe cenſetur nullum diem tranſire ſine Miſſa. Item licet qui vovit Caſtitatem, dubitat, vero an in, vel extra Religionem, an perpetuam, vel temporalem tantum? poſſit eligere temporalem, vel ſecularem extra Religionem: ſi tamen abſolute dicat: *Voveo Caſtitatem*, intelligi debet de Caſtitate perpetua, & ſic de ſimilibus, ut notant Doctores communiter.

91 Qui poſt adhibitam moralem diligentiam adhuc abſolute dubitat, an emiſerit verum votum, an vero ſimplex ſolum propoſitum conceperit? Non obligatur voto, cum in tali caſu præſumendum ſit fuiſſe ſolum ſimplex propoſitum. Sic ex communi Sporer *loco cit. num.* 15. *argum. l. Semper* 56. *ff. de Reg. Juris* ibi, *Semper in dubiis benigniora præferenda ſunt*, *l. Ea quæ* 192. *ff. eod.* ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem ſequi non minus juſtius, quam tutius*; *l. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem ſententiam ſequi oportet*. Tum quia melior eſt conditio ipſius dubitantis poſſidentis ſuam libertatem, cum in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis, textu expreſſo in *cap. In pari* 65. *de Regul. Juris*, & *l. In pari cauſa* 128. *ff. de Regul. Jur.* & concordant *cap. Ad aures* 6. *de Præſcriptionibus*, *cap. Quod autem* 5. *de Jurepatronat. l. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regul. Juris* cum ſimilibus.

Qui autem certus eſt ſe emiſiſſe votum, aut deliberate protuliſſe verba verum votum, ſeu veram promiſſionem ſignificantia, v. g. *Promitto Deo, & B. Mariæ Virgini ſervare Caſtitatem*, & adhibita morali diligentia, dubitat, an habuerit intentionem, ſeu voluntatem ſufficientem ſe obligandi, obligatur voto: Tunc enim melior eſt conditio voti poſſidentis ſuam vim obligandi per Jura *num. anteced.* allegata, quia cum quis deliberate profert verba ſignificantia votum, ſeu veram promiſſionem, ſemper præſumitur habere voluntatem promittendi & ſe obligandi, niſi aliunde conſtet de oppoſito, cum nemo cenſeatur dicere quod non habet in mente, *l. Labeo* 7. §. 2. *ff. de ſupellectili legata*, ibi: *Nemo exiſtimandus eſt dixiſſe, quod non mente agitaverit*, Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. diſput.* 9. *a n.* 13. & *lib.* 4. *moral. cap.* 1. *num.* 13. cum pluribus ibi citatis, Sanig. *diſt.* 4. *de Relig. q.* 2. *n. n.* 6. Sporer *loco cit. n.* 16. Reiffenſtuel *Theolog. Moral. tract.* 6. *diſt.* 3. *quæſt.* 2. *a num.* 17. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 381. cum Gobat, Ovied. ibi citatis, & alii. 92

Cum quis dubitat, an quando vovit, habuerit plenum uſum rationis, ſi vovit ante ſeptennium, præſumendum eſt non habuiſſe dictum plenum rationis uſum, ſicque voto non obligari, niſi in aliquo certe conſtaret, malitiam, ſeu cognitionem præveniſſe, ſeu ſuppleviſſe ætatem, quia in tali non præſumitur ordinarie uſus rationis, & profeſſio ſtat pro libertate; Si autem vovit poſt ſeptennium, præſumendum eſt habuiſſe plenum uſum rationis; ſicque voto obligari, cum in tali præſumatur ordinarie d. plenus uſus rationis, niſi in aliquo certe conſtet de oppoſito. *Communis*. 93

Si vero dubitet an ante, vel poſt ſeptennium, ſeu ante, vel poſt ſufficientem uſum rationis, & deliberationis voverit; Tunc probabilius præſumendum eſt voviſſe poſt ſeptennium, ſeu poſt ſufficientem uſum rationis, ſicque 94

Digitized by Google

ſicque voto teneri. Et ratio eſt, quia tunc de voto conſtat, & excuſatio eſt dubia. *In cap.* autem *Si quis, de Pœnit. diſt. 7.* expreſſe dicitur: *Tene certum, dimitte incertum*, & concordat *cap. Juvenis 3. de Sponſalibus, & cap. Ad audientiam 12. de homicidio*. Tum quia ante ſeptennium, ſeu ante ſufficientem uſum rationis, & deliberationis rariſſime emittuntur vota, ſeu juramenta, adeoque in tali dubio ex communiter contingentibus præſumendum eſt in favorem voti, nempe eſſe emiſſum poſt ſeptennium, ſeu ſufficientem uſum rationis, & ideo eſſe validum, & obligatorium. Sanchez *lib. 1. moral. cap. 1. num. 14.* Henno *tome 1. in Decalog. diſp. 2. quæſt. 3. de voto art. 1. verſ. Dixi tertio reſolut. 1.* Diana *part. 4. tract. 3. reſolut. 10.* cum aliis ibi citatis, Sporer *loco cit. num. 24.* teſtans hanc eſſe omnino probabilem, quamvis ipſe cum Caſtropalao, & Tamburin. teneat probabiliter oppoſitum, quod non improbabile putat La Croix *loco cit. num. 387.* cum dicto Caſtropalao, & Oviedo.

95 Qui dubitat, an voverit cum ſufficienti deliberatione, eo quod votum emiſerit tempore ſubitæ paſſionis, iræ, terroris, ebrietatis, phræneſis, amentiæ, ſemidormitionis &c. præſumendus eſt probabilius voviſſe cum deliberatione ſufficienti, adeoque obligari voto, niſi tales conjecturæ occurrant in contrarium, ut prudenter credat non ſatis conſideraſſe neceſſaria ad obligationem contrahendam. Sanchez *loco cit.* Gobat *tom. 3. cauſ. 6. n. 170.* Suarez *l. 4. de voto cap. 5.* OVied. *3. 2. t. 5. controv. num. 172.* Sporer *loco cit. ſub n. 24.* La Croix *loco cit. num. 388.* & alii. Et ratio eſt, quia etiam hic conſtat de voto, & dubitatur de excuſatione; Tum quia qualitas, quæ naturaliter ineſt, ſemper ineſſe ſupponitur; niſi clare conſtet de oppoſito, atqui uſus rationis naturaliter ineſt homini, ergo in ſuis actionibus ſemper ineſſe præſumi debet, niſi aliunde certo conſtet de oppoſito. Contraria tamen opinio non improbabiliter defenditur a Caſtropalao *tom. 1. tract. 1. d. 3. q. 11.* cum aliis ibi citatis, & probabilem cenſet etiam Sporer *loc. cit.*

96 Votum emiſſum ex metu, ſive ab intrinſeco, ut in periculo mortis ex infirmitate, naufragio, peſte &c. ſive ab extrinſeco incuſſo ab homine, ut ab hoſte, latrone, & hujuſmodi, dummodo rationem non perturbet, & non ſit talis metus ab intrinſeco incuſſus ad ipſum votum injuſte extorquendum, cenſendum eſt validum, ac obligatorium. *Communis*. Et ratio eſt, quia tale votum eſt adhuc implicite voluntarium, & deliberatum; Votum autem voluntarium, & deliberatum ſine dubio eſt validum.

97 Votum autem emiſſum ex metu injuſte incuſſo ad ipſum votum extorquendum eſt cenſendum omnino invalidum, & non obligatorium, non ſolum de Jure poſitivo Canonico, ut patet expreſſe *in cap. Perlatum 1. & aliis ſeq. De his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt*, ſed etiam de Jure naturali, quia, ut ait S. Bonaventura *in 3. diſt. 39. art. 3. quæſt. 2. Deus vult Sacrificia voluntaria, non coacta*. Deus enim tale votum non acceptat, ne det vim injuſtæ coactioni. *Communis*.

98 Nullum, & irritum eſt votum emiſſum ex ignorantia, & errore, ſi fuerit circa ſubſtantiam rei promiſſæ, ut ſi quis voveat ſe ingreſſurum certum Monaſterium putans eſſe S. P. Franciſci, cum ſit S. P. Dominici, voveat dare Eccleſiæ certum aliquem ſuum Calicem putans eſſe argenteum, cum ſit aureus, & hujuſmodi: Item ſi fuerit circa conditionem ſubſtantialem, ut ſi quis voveat peregrinationem Lauretanam erronee putans diſtare ſolum 40. milliaribus, cum tamen deeſt biſcentum; ſi voveat peregrinationem in Terram Sanctam, putans poſſe fieri itinere pedeſtri per terram, cum tamen Mare ſit transfretandum, & hujuſmodi. Item ſi fuerit circa cauſam finalem, ſeu motivum formale vovendi, ut ſi quis voveat eleemoſynam dare peſte laborantibus in hac civitate, cum tamen hic nullus peſte laboret; ſi voveat alere hunc pauperem erronee putans eſſe ſuum conſanguineum, cum tamen non ſit &c. in quibus deficit finis principalis a vovente intentus. *Sic in re Communis Doctorum*. Et ratio nullitatis talium votorum eſt, quia incogniti nulla eſt voluntas, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Ariſtot. *3. de Anima Commentar. 39.* & ignorantis, ac errantis nullus ſit conſenſus; *l. Non idcirco 9. Cod. de Jur. & facti ignorant.* nihilque ſit tam contrarium conſenſui, quam error, *leg. Si per errorem 15. ff. de Juriſdict. omnium Judic.*

99 Qui vovit certam, & determinatam rem v. g. hunc equum, ſi talis determinatus equus ſine culpa voventis pereat, non tenetur ad alium equum, ſeu aliam rem, quia id non ſolet intendi, & talis res facta eſt impoſſibilis. Impoſſibilium autem nulla eſt obligatio, *l. Impoſſibilium 185. ff. de Regul. Juris. & l. Nemo poteſt 6. de Regul. Jur. in 6.* Si autem talem rem vendiderit, tenetur dare pretium receptum,

ptum, quia eadem res manet virtualiter; & qui vovet rem, cenſetur promittere omnem ejus utilitatem. *Communis*.

100 Qui ſcit ſe voviſſe jejunium v. g. pro die Mercurii, & dubitat, an habuerit intentionem ſupplendi alia die, ſi iſta negligeret, non tenetur ſupplere alia die, quia in dubiis quod minimum eſt, eligi debet; *l. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. *l. Semper in ſtipulationibus* 34. *ff. de Regul. Jur. cap. Ex part.* 18. *de Cenſibus*, juncta Gloſſa communiter recepta *ibidem verb. Primo caſu*.

101 Qui ſcit ſe votum emiſiſſe, & dubitat, an impleverit, tenetur adimplere, quia obligationi certæ non ſatisfit per ſolutionem dubiam; Tum quia votum poſſidet, & melior eſt conditio poſſidentis, *cap. Ad aures* 6. *de Præſcriptionibus, cap. Quod autem* 5. *de Jurepatronat. c. In pari* 65. *de regul. Juris in* 6. *l. Nemo* 126. *ff. de Regul. Jur. l. In pari cauſa* 128. *ff. eodem*; Et ſic *Doctores communiter*.

102 Qui vovit abſolute non ludere, niſi cogitando, an de luſu tantum immoderato, & periculoſo intelligeret? an etiam de moderato? non tenetur abſtinere a luſu moderato, quia voluntas in dubio interpretari debet in favorem voventis, *argum. l. Semper in dubiis* 56. *ff. de Regul. Juris, l. Ea quæ* 192. *ff. de eod. l. Si fuerit* 10. *ff. rebus dubiis*, & dubitans an plus, vel minus, tenetur tantum ad minus, *cap. Ex parte* 18. *de Cenſibus*, juncta Gloſſa communiter recepta *ibidem verb. Primo caſu*, *l. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. *l. Semper in Stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Jur.*

103 Qui vovit abſolute non ludere intelligendo etiam luſum moderatum, tenetur abſtinere etiam ab iſto: Obligatio enim voti potiſſimum pendet ab intentione voventis; unde ſi voventis intentio fuit de ſe abſtinendo etiam a ludo moderato, debet etiam ab iſto omnino ſe abſtinere. S. Thomas 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. Tamburin. *lib.* 3. *cap.* 3. §. 5. *n.* 58. Caſtrop. *tract.* 14. *d.* 2. *p.* 7. §. 1. *num.* 3. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 453. cum Sanchez, & Bonacina ibi citatis, & alii paſſim.

104 Qui vovit non ludere intendens redimere jacturam temporis, tenetur abſtinere etiam a luſu moderato, & etiam a luſu pro alio, quia etiam in tali ludo jactatur, & amittitur tempus. Tamburin. *loc. cit. a n.* 59. La Croix *loc. cit. n.* 454. Caſtropal. *loc. cit.* addentes, quod ſic vovens poſſet per alium ludere, licet aſpiciendo perderet tempus, quia tempus non perderet ludendo, ut fuit ejus votum, *arg. citatis Juribus ſupra n.* 1. 102. (*)

105 Qui vovit non ludere ad evitandas rixas, & blaſphemias, tenetur abſtinere ab illis ludis, in quibus ex experientia ſubeſt ſibi periculum rixandi, aut blaſphemandi, uti ordinarie accidit in ludis nomine proprio, & cum jactura propriæ pecuniæ fieri ſolitis; Quia vero id non ſolet accidere in ludis, qui fiunt nomine alieno, aut per alium, hinc poterit talis vovens licite ludere nomine alieno, aut per alium. Immo ei licebit ludere per alium, etiamſi dicta incommoda timeantur, quia re ipſa in tali caſu ipſe non ludit. Et ſic etiam licebit ei facere ſponſiones de hoc, vel illo lucraturo, cum id non ſit proprie ludere; Sanchez *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 8. Diana *part.* 7. *tract.*

Nota Rom. Theol.

(*) Hanc propoſitionem ita P. Daniel Concina perſtringit *tom.* 3. *primæ edit. pag.* 171. *Falſum eſt inſuper, quod inquit La Croix, voventem non ludere, dum per aliud ludis. Quia qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur. Nec minus falſum eſt quod poſtea ſubdunt, nempe dum voviſti non ludere, ne tempus teras, te poſſe per alium ludere, licet aſpiciendo tempus teras. Audiſti? Licet tempus perdas ludendo aliena manu, votum non fregiſti; ſi autem propria manu ludis, votum fregiſti. Peracuta & mirifica Theologia manifeſtam laxitatem non valet longius improbare*. Ita Concina; nec a vero alienam doctrinam tradit, ut conſideranti facile patebit.

Reſponſio Auctoris.

Quæ hic notatur a *Romano Theologo*, non eſt mea opinio, ſed Doctorum *ibi* ad eruditionem allatorum ut legenti patet. Propriam autem meam opinionem demonſtrat expreſſe mea concluſio, nempe: *Qui vovit non ludere, intendens redimere jacturam tempori, tenetur abſtinere etiam a luſu moderato, & etiam a luſu pro alio, quia etiam in tali ludo jactatur & amittitur tempus.*

Digitized by Google

tract. 9. reſol. 58. Bonacin. *de juram. quæſt.* 1. *punct.* 16. *num.* 5. La Croix *loc. cit. n.* 454. & alii (*).

106 Qui vovit non ludere, ut vitet jacturam ſuæ pecuniæ, interpretandus eſt, quod excluſerit ſolum luſum immoderatum, & eum, quo luderet pro ſe. Unde hic poterit ludere moderate pro ſe & per ſe ob animi recreationem, & pro alio, ſeu loco alterius, etiamſi ſubſit periculum jacturæ pecuniæ alterius, quia ludendo moderate, aut pro alio non incurrit illud periculum jactandi, & perdendi ſuam pecuniam, quod fuit unicus finis ſui voti. Immo poterit etiam ludere per alium, tradita ei pecunia, ut nomine ſui, nedum abſentis, ſed & præſentis, videntis, & lætantis ludat, quia licet in hoc caſu inveniatur finis, ob quem vovit, nempe ut vitet jacturam ſuæ pecuniæ, tamen res proprie non comprehenditur ſub materia promiſſa, cum vere, & proprie non ludat is, pro quo alius ludit. Vota enim in dubio interpretanda ſunt in favorem voventis, & in mitiorem partem per Jura adducta *ſupra n.* 102. Sic tenent Sanchez *loc. cit. n.* 7. Diana *loc. cit. reſol.* 57. Bonac. *loc. cit. num.* 5. Caſtropal. *num.* 5. La Croix *loc. cit. num.* 454. Gobat *tom.* 3. *caſu* 17. *n.* 526. & alii.

107 Quale autem peccatum ſit? mortale, an veniale ludere poſt votum non ludendi? Colligi poteſt univerſaliter loquendo ex conſideratione finis, ob quem emiſſum fuit votum: Unde qui vovit non ludere ad evitandam jacturam propriæ pecuniæ, non peccat graviter, niſi notabilem ſummam exponat periculo jacturæ, & ſi pro alio ludat, nec venialiter peccat, etiamſi multum perdat, quia finis ſui voti fuit ad evitandam jacturam pecuniæ propriæ, & non alienæ. Item qui vovit non ludere, ut redimat tempus, ſi non conſumat in ludo tempus v. g. pluſquam duas horas, non erit grave peccatum. Item qui vovit non ludere, ut evitet rixas, non peccat graviter, ſi ludat cum aliquo notorie pacifico, & ſic de ſimilibus. Ita Sanchez *loc. cit. n.* 7. Tamburin. *loc. cit. n.* 60. Gobat *loc. cit. n.* 526. La Croix *loc. cit. n.* 454. Fagundez, Caſtropal. apud ipſum, & alii paſſim.

Qui vovit non ludere certo genere ludi, certo tempore, in certo loco, cum certa perſona, quia credebat certo ſe eſſe amiſſurum in tali tempore, tali loco; cum tali perſona &c. non tenetur ſervare illud votum, quia cum id ſit ſuperſtitioſum, non poteſt eſſe materia voti, quæ voti materia debet eſſe res moraliter bona ex dictis *ſupra a num.* 23. Et a fortiori non tenetur ſervare votum factum de non ludendo cum certa perſona in vindictam, vel ſignum malæ voluntatis, cum votum non debeat eſſe vinculum iniquitatis; *arg. cap. Quanto* 18. *de Jurejurando*, *cap. Inter cetera* 22. *cauſ.* 22. *quæſt.* 4. Sanchez *loc. cit. num.* 9. Caſtropal. *loc. cit. n.* 7. Bonac. *loc. cit. punct.* 4. *n.* 2. La Croix *loc. cit. n.* 457. cum Navarr. & Soto ibi citatis, & alii, Excipe tamen niſi nollet ludere cum tali perſona, 108

Nota Rem. Thsel.

(*) Atque hinc vide, num conſiſtere poſſint, quæ numeris 105. & 106. exponuntur; Nam ſi per ſeipſum ludere cenſetur, qui per alium ludit, ergo qui vuverit non ludere, ſive ob evitandas rixas, & blaſphemias, ſive ne pecuniæ jacturam patiatur, ſive ob alium finem, a ludo abſtinere debebit etiam aliena manu faciendo. Verbo dicam: Si generatim homo voverit ſe non amplius luſurum, vi voti ab omni ſive moderato, ſive immoderato ludo abſtinere debebit, nec per ſe, nec per alium ludere licite poterit, niſi emittendo votum ſecum ipſe declaraverit, vovere tantum voluiſſe, abſtinere a ludo immoderato, vel a ludo per ſeipſum faciendo. Nam ſi vovendo nil ipſe diſtinxit, ſed generatim promiſit, nec diſquirere nos debemus, ſed integram in ipſo a ludo abſtinentiam agnoſcere, & profiteri tenebimur.

Reſponſio Auctoris.

Pro aſſequenda mea vera opinione recurrendum eſt ad *Summarium* hujus *articuli* ſub *citatis numeris*, nempe ſub *num.* 105. *Qui vovit non ludere ad evitandas rixas & blaſphemias, tenetur abſtinere ab illis, cum quibus ex experientia ſubeſt ſibi periculum rixandi;* & ſub *num.* 106. *Qui vovit non ludere ut vitet jacturam ſuæ pecuniæ interpretandus eſt, quod excluſerit ſolum luſum immoderatum, & eum, quo luderet pro ſe.* Nam cætera in corpore *ibi* addita ſunt potius ex opinione Doctorum & Auctorum qui identidem allegantur. Sed in Romana editione *Summaria* omnia, in quibus vel unico obtutu mens mea pateſit, ſubtracta ſunt.

Digitized by Google

ſona, ex quo nimis rixoſa, ftaudulenta, aut ſe ipſo in ludo peritiore, aut in tali ludo non eſſet ipſe expertus, aut nollet ludere in tali loco, vel tempore, utpore Deo, aut Sanctis ſpecialiter dicato, uti ſunt loca Sacra, Tempora Feſtiva, & hujuſmodi.

109 Qui vovit non bibere vinum ad evitandam ebrietatem, non teneiur abſtinere a Cerevifia, aut aliis potibus inebriantibus. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 11. *n.* 44. La Croix *loc. cit. num.* 460. teſtans de communi contra paucos. Et ratio eſt, quia licet in tali caſu inveniatur finis, ob quem vovit, nempe ut evitet ebrietatem, tamen res proprie non comprehenditur ſub materia promiſſa, cum vere, & proprie cereviſia, & alia hujuſmodi non ſint vinum. Unde in re odioſa non debet fieri extenſio ad illa, *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. Tum quia vota in dubio interpretanda ſunt in favorem voventis, & in mitiorem partem, per Jura adduct. *ſupra n.* 102. (*)

110 Qui vovit non bibere vinum ſolum, ut evitet ebrietatem, non peccat ſaltem graviter, ſi parum bibat; Immo graviter non peccat, etiamſi multum bibat, ſi certus ſit hic, & nunc non adeſſe ebrietatis periculum. La Croix *loc. cit. num.* 403. & alii paſſim. Et ratio eſt, quia finis voti, ut ſupponitur, fuit ſolum ad evitandam ebrietatem; ergo quoties vovens certus eſt non adeſſe in tali potu periculum ebrietatis, non violat ſaltem in gravi ſuum votum.

111 Qui vovit non bibere per integrum menſem, tenetur toto menſe ſe abſtinere a vino; Unde peccat toties, & quoties vinum bibit, cum tale votum ſit negativum obligans ad inſtar præcepti negativi ſemper & pro ſemper. *Communis*.

112 Qui vovit nunquam bibere vinum, poteſt in Miſſa ſumere utramque ablutionem. Azorius *lib.* 11. *cap.* 20. Paſqualig. *in Praxi jejun. deciſ.* 235. Gobat *in Quinario, tract.* 5. *cap.* 4. *num.* 10. La Croix *loc. cit. num.* 451. & alii paſſim. Immo ſi ſit Laicus poteſt ſumere vini ablutionem poſt Communionem, maxime ſi abhorreat ab ablutione aquæ. Et ratio eſt, quia talis interpretatur intentio voventis, cum dictæ ablutiones non veniant nomine potus vini, quem vovens cenſetur ſibi velle per ſuum votum interdicere. Sic citati Doctores.

113 Alia ad rem. Vide verb. *Conjuges a num.* 3. verb. *Debitum conjugale a n.* 56. verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *a n.* 23.

114 Ad complementum additur, quod B. V. M. non obſtante voto Caſtitatis prius emiſſo, valide, & licite verum Matrimonium contraxit cum S. Joſeph. Sic S. Auguſtinus, S. Bonaventura, Scotus, & alii communiter. Et quod validum, & verum Matrimonium contractum fuerit inter B. V. Mariam, & S. Joſeph habetur expreſſe ex Sacra Scriptura, quæ ſexies, nempe *Matthæi cap.* 1. *num.* 16. *num.* 18. *num.* 19. *n.* 20. *n.* 24. *& Luc. cap.* 1. *n.* 27. vocat Mariam conjugem, & Joſeph virum ejus: Hinc S. Auguſtinus *lib.* 23. *contra Fauſtum cap.* 8. dicit fuiſſe inter ipſos verum conjugium *non concubitu, ſed affectu, non* com-

Nota Rom. Theol.

(*) Non eſt negandum, finem voti ſub votum non cadere, ut univerſim Theologi tradunt. Ergo vi voti de abſtinendo a vino ob ebrietatem, non tenetur homo abſtinere a cereviſia, aliiſque inebriantibus liquoribus, qui non ſint ex uvis expreſſi; ſed a vino aduſto, ſeu a ſpiritu vini abſtinere debebit, cum hoc vinum revera ſit, immo vegetior ac potior pars vini; Neque enim deſinit eſſe vinum, quia fortius, & aduſtum. Et ſi dubitandi ratio eſſet, interpretatio non in favorem libertatis, ſed in favorem voti facienda foret; cum in dubiis pars tutior ſit eligenda. Si voti finis ſub votum non cadit; ergo vovens non bibere vinum ebrietatis cauſa, tenetur omnino abſtinere a vino, etiamſi prudenter ebrietatis periculum non metuat; Nam abſtinentiam a vino Deo vovit, etſi voventis finis declinatio fuerit ebrietatis. Vinum ergo bibens votum infringit. Dum vero is qui voveat ſe non amplius bibiturum vinum, ſecum ipſe conſtituat polliceri tantum abſtinentiam ab immediato uſu vini, vel a bibendo vino in iis tantum circumſtantiis, in quibus antea inebriatus fuerit, tunc abſtinentia ex ipſa voventis voluntate limitanda erit.

Reſponſio Auctoris.

Cum ea, quæ a me concluduntur ſub *cit. num.* 109. innitantur ſtabili fundamento rationis, & juris tum Canonici, tum Civilis, prudentis lectoris æquo judicio me ſubmitto.

commixtione corporum, *ſed copulatione* (*quod charius eſt*) *animorum*. S. Thomas *part. 3. quæſt. 29. artic. 2.* expreſſe ait, *omnino verum fuiſſe Matrimonium Virginis Matris Dei*, *& Joſeph*. Scotus *in 4. diſt. 30. quæſt. 2.* id ſuſe probat, ac quomodo fieri potuit cum voto virginitatis, tribus claris demonſtrat exemplis, uti & faciunt S. Bonaventura, aliique Sancti Patres, & Doctores paſſim, ac noviſſime Card. Proſper de Lambertinis, deinde Benedictus XIV. fel. recor. in ſua admirabili, ſemperque commendabili Opere *de Servorum Dei Beatificatione*, *& Beatorum Canonizatione lib. 3. cap. 24. n. 57.*

115 Et quod, non obſtante voto caſtitatis, etiam licite contraxerit Matrimonium, retento adhuc in ſe propoſito caſtitatis ſervandæ, oſtenditur ex divina revelatione ei facta, quod Joſeph nunquam ab ea eſſet conjugale debitum petiturus; Sanctus enim Thomas *in 4. diſt. 30. quæſt. 2. artic. 1. quæſtiunc. 2. ad 2.* expreſſe dicit: *Beata Virgo*, *antequam contraheret cum S. Joſeph*, *fuit certificata Divinitus*, *quod Joſeph in ſimili propoſito erat ſervandæ Virginitatis*, *& ideo non ſe commiſit periculo nubens*. S. Auguſtinus *lib. de Sancta Virginitate cap. 4.* ſic habet: *Sed quia hoc Iſraelitarum mores adhuc recuſabant*, *deſponſata eſt viro juſto non violenter ablaturo*, *ſed potius contra violentos cuſtodituro quod illa jam voverat*. Scotus *in 4. diſt. 30. q. 2. Litt. B.* ſic concludit: *Ergo ubi eſt certitudo ſimpliciter*, *quod nunquam ponetur in effectu*, (petitio ſcilicet debiti conjugalis) *ibi in nullo præjudicat voto caſtitatis contractus Matrimonii*, *ſed hic fuit talis certificatio; ex quo enim habemus Matth. 1. quod Angelus inſtruxit Joſeph; Noli timere accipere Mariam conjugem tuam; multo magis*, *immo indubitanter concluditur*, *quod ipſa per Angelum*, *vel immediate a Deo antequam deſponſaretur Joſeph*, *fuit certudinaliter edocta: Noli timere accipere Joſeph virum juſtum in conjugem; ecce enim Spiritus Sanctus dabit eum tibi cuſtodem*, *& teſtem virginitatis*, *qui tecum pari voto contineat*, *& in multis tibi ad virginitatis cuſtodiam congruentibus obſequatur*.

116 Nec valet objicere Canon. *Voventibus 2. cauſ. 17. qu. 1.* ubi ſic expreſſe habetur: *Voventibus virginitatem*, *non ſolum nubere*, *ſed etiam velle*, *damnabile eſt*. Non valet, inquam, quia ut recte explicat meus Subtiliſſimus Doctor *loc. cit. in reſponſ. ad 1.* dictus Canon intelligi debet de volentibus nubere ſecundum communem Legem, non autem de illis, quibus conſtat certitudinaliter, quod nunquam uſus ſequens talem actum petetur, uti ex prællatis Sanctis Patribus, & aliis erat divinitus certiorata B. V. Maria, quod ſine complexu viri, & integre ſervato ſuæ virginitatis voto, Spiritu Sancto occultiſſime, ac cautiſſime erat fæcundanda, & ingravidanda, juxta illud *Luc. cap. 1. num. 35. Spiritus Sanctus ſuperveniet in te*, *& virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Quod, & jam præfiguratum fuerat apud Ezechielem *cap. 44. num. 2.* ibi: *Porta hæc clauſa erit*, *vir non tranſibit per eam*, *quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam*.

Hic ad rem afferre lubet celebrem cauſam 117
multis jam ab annis in Sacror. Rit. Congregatione pendentem noſtri V. Fratris Sebaſtiani ab Apparitio, vulgo nuncupati *Pyrauſtæ*. Hic velut alter Job, vir erat eximiæ virtutis, ſimplex, rectus, ac timens Deum, & recedens a malo, *Job cap. 1. num. 1.* Concepti propoſiti ſervandæ virginitatis adeo ſollicitus, ut jam tertio per mulieres ſibi a Diabolo paratas, vehementiſſimas inſidias, in ipſo juventuris flore eluſerit, ac inſuper de ipſomet Dæmone in feminea ſpecie ſibi apparente, gratia Dei viriliter triumphaverit, & oblatas ſibi conſpicuas nuptias modeſte ac caſte rejecerit. Factus poſtmodum pene ſexagenarius, prudenter illud *Geneſ. cap. 2. n. 18. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum*, mente revolvens, ſociam ſibi quærere cogitavit, talem quidem, uti dictirabat, cum qua vivere liceret in caſto, & virginali connubio adinſtar S. Patriarchæ Joſeph cum caſtiſſima, & undequaque Sanctiſſima ſua ſponſa V. M.

Ejus piis votis Deo annuente, caſtiſſimam filiam, qualem ipſe cupiebat, dote pauperem, ſed caſtimonia, aliiſque virtutibus divitem, ſibi ab ipſius honeſto patre in conjugem oblatam, unice tantum ut ei in ſpiritualibus, ac temporalibus indigentiis præſidio adeſſet, eamque a mundi periculis, atque virginitatis jactura ob pauperiem eriperet. Divinam hanc fore voluntatem firme credens, atque id ſingulare pietatis, ac caritatis opus eſſe advertens, puellam in ſponſam accepit; qua intra annum deceſſa, aliam non inferioris caſtimoniæ & virtutis tenellam puellam ob ſimiles caritativos fines ſibi deſpondit, quæ intra octo menſes & ipſa deceſſit ſua cum ipſo ſemper pro voto inviolata caſtitate ſervata. Poſtmodum ſecretiori Dei conſilio adhuc ad perfectiorem ſtatum vocatus, ad Habitum, & Profeſſionem meæ Seraphicæ Religionis jam ſeptuagenarius fuit admiſſus die Sancto Antonio de Padua ſacra, ac ex Obedientia in Conventu Angelorum, quaſi alter Angelus præ ſua Angelica 118

lica

Digitized by Google

lica innocentia, & caſtitate locatus, juxta illud *Matth. cap.* 22. *num.* 30. *Erunt ſicut Angeli Dei*; Et illud *Marci* 12. *num.* 25. *Sunt ſicut Angeli in Cœlis*, in eo, ac aliis ſpatio 26. annorum ſanctiſſime vixit, atque tandem in Domino obdormivit eximiis virtutibus, & inſignibus miraculis in vita, & in morte, ac poſt mortem adhuc in dies clariſſimus, ut ex ejus Legenda ad diem 25. Februarii, & Proceſſibus pro ſua Beatificatione confectis.

119 Introducta de more in Sacror. Rit. Congreg. ejus cauſa, exquiſitoque Promotoris Fidei voto ſuper debito conjugali, neutri ex iis ab ipſo reddito, Proſper Bortinius Archiepiſcopus Myrenſis, & Proſper de Lambertinis in dicto munere ejus ſucceſſor, poſtea Summus Pontifex Benedictus XIV. illum peccaſſe dixerunt; Non quia laudabilia quodammodo, & heroica dici non debeant Matrimonia, in quibus mutuo accedente conjugum conſenſu, nulla fit ejus conſummatio; ſed quia de conſenſu tam primæ, quam ſecundæ uxoris non conſtabat, & querimoniæ non defuerunt conſanguineorum prædictarum feminarum, quod eis debitum non redderetur, ex quibus inferebatur prædicti conſenſus defectus; Multa fuerunt a doctiſſimis Poſtulatoribus allata, ut difficultati ſatisfieret: Suffragia quoque Academiarum ſeu Univerſitatum Theologicarum, Pariſienſis, Salmanticenſis, & Patavinæ requiſita, & Romæ edita *anno* 1722. fuerunt omnino concordia in aſſerendo Martimonia non modo valida fuiſſe, ſed commendatione digna; nec præmiſſum ſervandæ virginitatis propoſitum ſubſtantiæ Matrimonii obfuiſſe, cum ex Sanctorum Patrum, Sacrorumque Canonum Doctrina pro certo habeatur ſimplex ſervandæ virginitatis propoſitum dictæ Matrimonii ſubſtantiæ nihil officere; S. Auguſtinus *lib.* 1. *de nuptiis, & concupiſcentia cap.* 11. S. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 30. *quæſt.* 2. *artic.* 1. Scotus *in* 4. *diſt.* 30. *quæſt.* 2. Alexander III. *in cap. Commiſſum* 16. *de ſponſalib. & Matrimon.* Mulierum quoque conſenſum implicitum, aut explicitum, non defuiſſe, & querimonias a conſanguineis excitatas fuiſſe, non quia dictæ uxores unquam de redditione debiti cogitaverint, ſed quia ipſi pinguem ſervi Dei hereditatem ad filios ex ſuis conſanguineis naſcituros deferri ardenter exoptabant, ut ex Scripturis Poſtulatorum, & Theologorum ſuffragiis habetur, & refert ſuo more eruditiſſime dict. Card. de Lambertinis poſtea Summus Pontifex Benedictus XIV. *loc. citat. num.* 57. ubi rectiſſime concludit, quod in hac cauſa judicium Sacræ Congregationis ſit expectandum, ex particularibus facti circumſtantiis potiſſimum deſumendum.

Quod Deo favente, ipſoque Venerabili ejus 120
ſervo tot novis ſemper in die coruſcante prodigiis, intercedente, favorabile tandem ſperatur, ac in claris ponetur heroica ipſius virtus, ob quam tales puellas, de quarum caſtimonia, & continentia permulta dubitare non porerat, ſibi caſte deſponderat; Non deficientibus etiam aliorum exemplis, qui non abſimili ſervandæ virginitatis propoſito obſtricti, ob juſtos fines Matrimonium contraxerunt, & caſtitatem illibatam in conjugio coluerunt, ut de S. Pulcheria Imperatrice cum Marciano ob id ad Imperium evecto, de S. Cæcilia cum Valeriano, de Diva noſtra Delphina cum S. noſtro Elzeario Ariani Comite, de Sanctis Juliano & Baſiliſſa, aliiſque pluribus, qui virginea connubia contraxerunt, atque caſtiſſime ſervaverunt, de quibus apud Scacchum *de notis, & ſignis Sanctitatis ſect.* 6. *cap.* 6. *pag.* 476. *& ſequentibus*, Cardin. de Lambertinis *loc. cit. num.* 57. Cardin. Baron. *in Annalibus ad annum* 450. Nicephorum *lib.* 4. *hiſtoriar. cap.* 58. & alios paſſim; Sicque animadverſiones ratione Officii a Fidei Promotoribus, & aliis adverſus Heroicitatem virtutis noſtri Venerabilis ſervi Dei propoſitæ, in ejus laudem, & commendationem convertentur, & Beatorum, ac Sanctorum Faſtis (& ob faxit Deus quod quantocitius) rite, & Canonice finaliter adſcribatur.

ARTICULUS II.

Quo ad ea, quæ concernunt vota ſubſtantialia Religionum Regularium.

AD eſſentiam cujuslibet Regularis Religio- 1
nis requiruntur tria ſubſtantialia vota, nempe Obedientiæ, Paupertatis, & Caſtitatis, adeo ut ſine illis Religio aliqua proprie dicta nullatenus conſiſtere poſſit. S. Thomas 2. 2. *q.* 188. *art.* 1. *& Communis, ac certa aliorum: arg. cap. Cum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Monachor. & Extravag. Joan. XXII. incip. Quorumdam* 1. *de verbor. ſignificat.* §. *penult. circa finem*.

Dicta tria vota ſunt de eſſentia Religionis 2
ex Jure Divino, adeo ut nec Papa poſſit diſpenſare in ſenſu compoſito, quod aliquis ſit, & maneat proprie Religioſus, & tamen non

ſit

Digitized by Google

ſit adſtrictus tribus allegatis votis, quamvis ex aliqua gravi cauſa bonum commune concernente poſſit diſpenſando ex Religioſo facere non Religioſum, & ei concedere facultatem ad ſæculum redeundi, & nubendi. Vide verb. *Religiones Regulares n.* 8.

3 Et ratio eſt, quia ſtatus Religioſus ſecundum ſuam ſubſtantiam, ſeu eſſentiam, non ab aliquo puro homine, ſed immediate a Chriſto Domino fuit inſtitutus: Chriſtus enim ipſe homines ad tria illa conſilia Evangelica eſt cohortatus, & ad vota perpetua de illis facienda, ut colligitur de Obedientia, quæ fit per abnegationem ſui, & ſuæ propriæ voluntatis, ex *Matth.* 16. ibi: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum &c.* De Paupertate *ex Matth.* 19. ibi: *Vade & vende quæ habes &c.* De Caſtitate *Matth.* 19. ibi: *Sunt Eunuchi qui ſe ipſos caſtraverunt propter Regnum Cælorum*, adeoque dici debet, eſſe de Jure Divino, non præcipiente, ſed conſulente, ut docent communiter Doctores.

4 Status Religioſus a Chriſto Domino ſic inſtitutus eo invitante, & hortante ſtatim ab initio Eccleſiæ fuit ſuſceptus ab ipſis Apoſtolis, ac aliis Chriſti diſcipulis. Vide d. verb. *Religiones Regulares n.* 10.

5 Dicta tria vota potius quam alia fuerunt conſtituta pro eſſentia ſtatus Religioſi, quia per ea homo perfectius ſe conſecrat, & unit Deo. Vide d. verb. *Religiones Regulares n.* 11.

6 Verus & perfectus ſtatus Religioſus ſecundum eſſentiam cum tribus dictis votis fuit primo, & immediate inſtitutus a Chriſto Domino. Vide *ibid. n.* 14.

7 Quamvis dicta tria vota pro eſſentia ſtatus Religioſi fuerint a Chriſto Domino inſtituta, tamen eorum ſolemnitas a ſola Conſtitutione Eccleſiæ fuit inventa. Vide *ibid. n.* 16.

8 Unde Eccleſia, ſeu Sedes Apoſtolica poteſt admittere, & approbare, ut veram Religionem etiam ſine votis ſolemnibus, & cum ſolis votis ſimplicibus, ut expreſſe declaravit Greg. XIII. Conſt. incip. *Aſcendente Domino*, ſtatuendo, quod Religioſi præclariſſimæ Societatis Jeſu, qui peracto Novitiatu primam Profeſſionem emittunt, pro veris habeantur Religioſis, non obſtante quod non niſi ſimplicia tunc edant vota, & non ſolemnia emittant, ibi: *Nos conſiderantes voti ſolemnitatem ſola Conſtitutione Eccleſiæ inventam eſſe, triaque hujuſmodi Societatis vota, tametſi ſimplicia, ut ſubſtantialia Religionis vota ab hac Sede fuiſſe admiſſa, illaque emittentes in ſtatu Religionis vere conſtare.* Vide *ibid. n.* 16.

Inter dicta tria ſubſtantialia Religionum Re- 9
gularium vota, Obedientia primatum tenet: Nam ſi Paupertas offert Deo divitias, & Caſtitas corpus, offert Obedientia ipſammet voluntatem: eo autem nobilius eſt votum quo plus Deo offertur; Unde Joan. XXII. in Extravagant. incip. *Quorumdam t. de verbor. ſignificat.* §. *penult. circa finem*, ſic habet: *Magna quidem Paupertas, ſed major Integritas, bonum eſt Obedientia maximum, ſi cuſtodiatur illæſa; nam prima rebus, ſecunda carni, tertia vere menti dominatur, & animo.* Vide *ibid. n.* 11.

Obedientia Religioſa eſt votum, quo ſe Re- 10
ligioſus obligat in aliqua Religione a Sancta Sede approbata ad obediendum Prælato competenti in omnibus, quæ cadere poſſunt ſub
virtute Obedientiæ. *Eſt in re Communis.* Obe- 11
dientia enim dicitur quaſi ab Audientia, ſive ab audiendo præceptum Superioris, ut recte notat Donatus *prax. Rerum Regul. tom.* 4. *tract.* 17. *q.* 2. *n.* 1. & alii.

Ut Obedientia ſit perfecta, Deo grata, 12
& meritoria, requiruntur ſequentes conditiones. Prima ut ſit prompta, & ſine mora, juxta illud *Pſalm.* 118. ibi: *Viam mandatorum tuorum cucurri.* Unde S. Bernardus *ſerm. de virtute obedient. circa medium*, ſic habet: *Fidelis obediens moras neſcit, fugit craſtinum, ignorat tarditatem.* Secunda ut ſit cæca, ita ut non examinentur rationes, motiva, aut intentio Superioris præcipientis, & cur potius ſibi quam alteri præcipiatur: Unde S. Bernardus, vel potius Guillelmus Abbas *Epiſt. ad FF. de monte Dei cap.* 5. *novæ edit. Perfecta Obedientia eſt... non diſcernere quid, vel quare præcipiatur, ſed ad hoc tantum niti, ut fideliter, & humiliter fiat quod a majore præcipitur*: & S. Gregorius *in prim. Reg. lib.* 2. *cap.* 4. *Vera Obedientia nec Præpoſitorum intentionem diſcutit, nec præcepta diſcernit, quia omne vitæ ſuæ judicium majori ſubdidit: Neſcit enim judicare quiſquis perfecte didicerit obedire.* Tertia ut ſit hilaris ſine querela, & murmuratione, juxta illud *Eccleſiaſtici* 35. ibi: *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & 2. ad Corinth.* 9. ibi: *Hilarem enim datorem diligit Deus*, & ad *Philippenſes* 2. ibi: *Omnia autem facite ſine murmurationibus.* Quarta ut ſit humilis, ſeu cum humilitate fiat, juxta illud *Lucæ* 17. ibi: *Cum hæc omnia feceritis, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: ſervi inutiles ſumus, quod facere debuimus, fecimus.* Quinta ut ſit fortis, ſeu generoſa ad ſuperandam omnem difficultatem, juxta illud

Digitized by Google

Pſalm. 30. ibi : *Viriliter agite , & confortetur*
cor veſtrum, & 1. *ad Corinth.* 16. ibi : *Virili-*
ter agite , & confortamini . Unde S. Baſilius *in*
ſua Regula cap. 5. Sic habet : *Obedientia tunc*
acceptabilis erit Deo & dulcis hominibus , ſi
quod jubetur, non trepide , non tarde , non tepi-
de, ſed viriliter , & ſtrenue fiat .

13 Religioſus ex vi voti Obedientiæ tenetur Su-
periori obedire quo ad omnia , quæ præcipit
ſecundum Regulam , & Conſtitutiones ſui Or-
dinis , ſive directe , & explicite , ſive indire-
cte , & implicite . *Communis* . Et ratio eſt ,
quia Religioſus ad hæc omnia ſe obligavit eo
ipſo , quo Profeſſionem emiſit ſecundum Re-
gulam , & ad obediendum ſe voto obſtrinxit ,
cum profitendo Regulam implicite etiam ſe
obligarit ad ea omnia , ſine quibus Regula
commode obſervari non poteſt .

14 Illa autem dicuntur directe, & explicite con-
tineri in Regula , quæ clare , & expreſſe in
Regula ipſa habetur , & illa dicuntur in ea
contineri indirecte , & implicite , quæ ad Re-
gulæ obſervantiam ſunt neceſſaria, & ſine qui-
bus Regula proprii Ordinis in ſuo vigore con-
ſervari non poteſt . Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *c.* 9.
n. 11. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. Buſemb. *lib.*
4. *cap.* 1. *dub.* 4. Vaſquez *n.* 2. *diſp.* 154. *cap.* 4.
Lezana *Summ. quæſt. Regular. tom.* 1. *cap.* 4.
num. 10. & alii paſſim.

15 Religioſus tenetur obedire ſuo Superiori non
ſolum in rebus , quas certo cognoſcit eſſe ſe-
cundum Regulam, & Conſtitutiones ſui Ordi-
nis; ſed etiam quando dubitat , an res , quæ
illi præcipitur , ſit vere ſecundum dictam Re-
gulam , & Conſtitutiones ſui Ordinis , & an
ſit licita nec ne ? Dummodo non cognoſcat
evidenter eſſe malam , & illicitam . *Sic fere*
Communis Doctorum, per text. *in cap. Quid cul-*
patur 4. *cauſ.* 23. *q.* 1. ubi ex verbis S. Augu-
ſtini ſic præciſe habetur : *Non enim eſt po-*
teſtas, niſi a Deo ſive jubente , ſive ſinente , er-
go vir juſtus , ſi forte ſub Rege homine etiam
ſacrilego militet , poteſt recte illo jubente bellare,
ſi vice pacis ordinem ſervans quod ſibi jubetur,
vel non eſſe contra Dei præceptum , certum eſt,
vel utrum ſit , certum non eſt , ita ut fortaſſe
reum faciat Regem iniquitas imperandi , innocentem
autem militem oſtendat ordo ſerviendi ; & cap.
Ad Aures 5. *de temporibus ordinat.* ubi genera-
liter definitur, quod ſubditi in omnibus etiam
in his tenentur Superioribus obedire ; Dummo-
do tamen non præcipiant , quod manifeſte ma-
lum ſit , ad quod Gloſſa *ibidem verb. Obedien-*
tiam Jura allegat. Et ratio eſt , quia Superior
eſt in poſſeſſione præcipiendi , & in dubiis me-
lior eſt conditio poſſidentis , *cap. Ad aures* 6.
de præſcriptionibus ; *cap. In pari* 65. *de Regul.*
Jur. in 6. *l. Nemo* 126. *& l. in pari cauſa*
128. *ff. de Regul. Jur.* cum ſimilibus . Tum
quia Superior habet Jus certum præcipiendi ,
quo non eſt ſpoliandus per ſuperveniens dubium
ſui ſubditi ; Unde S. Bernardus *lib. de diſpen-*
ſat. & præcepto c. 9. ait : *Quidquid vice Dei*
præcipit homo , quod ſit tamen certum diſplicere
Deo , haud ſecus omnino accipiendum eſt , quam
ſi præcipiat Deus .

Unde Religioſus non tenetur obedire Supe- 16
riori in iis , quæ clare ſunt contra ſuam Re-
gulam , & Conſtitutiones ſui Ordinis ; Niſi Su-
perior ſit talis, qui poſſit in ipſis diſpenſare ,
& cauſa legitima adſit . *Communis* .

Neque communiter loquendo in iis , quæ 17
ſunt ſupra Regulam , ut ſi Superior præcipiat
nimiam macerationem corporis , extraordina-
rias mortificationes, & auſteritates , & hujuſ-
modi opera ſupererogatoria . Item nec in iis,
quæ ſunt præter Regulam , ut ſi Superior præ-
cipiat opera, quæ ex objecto , & circumſtan-
tiis ſunt omnino indifferentia , & inutilia , &
quæ ad Inſtitutum nihil conferunt . S. Tho-
mas 2. 2. *quæſt.* 186. *art.* 9. *& quodl.* 10. *art.*
10. S. Bernardus *de præcepto, & diſpenſat. cap.*
5. alias *cap.* 8. ubi ſic expreſſe habet : *Præla-*
ti juſſio , vel prohibitio non prætereat terminos
Profeſſionis , nec ultra extendi poteſt , nec contra-
hi citra . Nihil me Prælatus prohibeat horum ,
quæ promiſi , nec plus exigat , quam promiſi .
Lezana *loco cit. num.* 4. *&* 13. Sporer *tract.* 1.
proœmial. cap. 1. *ſect.* 6. *num.* 38. teſtans de com-
muni .

Poteſt tamen Superior Regularis præcipere 18
alicui ſubdito ambulationem , honeſtam recrea-
tionem , & hujuſmodi , ſi hoc judicet expe-
diens , ut talis Subditus vegetior reſurgat ad
Regularem obſervantiam . Item poteſt Supe-
rior alicui ſubdito præcipere omiſſionem alicu-
jus præcepti Regulæ , ut jejunii , recitationem
Divini Officii &c. ſi id cognoſcat expedire
pro aliqua differentia temporis ad ejus ſalutem
corporalem , ut ſi dolore capitis vehementer
angatur , ſi debilitate Stomachi prematur , &
hujuſmodi , & tunc tenetur ſubditus obedire ,
ut notant communiter Doctores .

Item poteſt Superior aliquam auſteritatem , 19
& mortificationem extrardinariam præcipe-
re ſubdito tum ad puniendum crimen com-
miſſum , tum ad recidivam præcavendam ,
& tunc tenetur ſubditus obedire , quia hoc ex-
pedit ad Regulæ obſervantiam . *Communis* .

Regulares utriuſque ſexus Profeſſi in Reli- 20
gio-

Digitized by Google

gione relaxata tenetur obedire Superioribus illam reformantibus in votis eſſentialibus, & in iis, quæ ad primævam Regulæ obſervantiam conducunt. Vide verb. *Regulares art.* 2. *a n.* 73. *ad* 84.

21 Hinc Capitula Generalia, aut Provincialia, ſicuti & Prælati, quibus incumbit pro toto Ordine, vel Provincia Conſtitutiones, & ſtatuta condere, poſſunt certas abſtinentias, aut auſteritates imponere, quamvis in Regula nec explicite, nec implicite contineantur, ſi id expedire videatur pro majori Regulæ, ac Conſtitutionum Ordinis obſervantia; & tunc tenentur ſubditi in ſupradictis obedire, cum votum obedientiæ obliget ad ea, quæ ad Regulam, vel ad Regularem Obſervantiam pertinent, ut docent communiter Doctores cum S. Thoma 2. 2. *q.* 104. *art.* 5.

22 Religioſi tenentur obedire Prælatis jubentibus, ut eant ad commorandum in aliquibus Monaſteriis aeris intemperie laborantibus. Id enim eſt Regulæ conforme, & neceſſarium pro conſervatione Conventuum, ſeu locorum Regularium; Dummodo tamen Superiores in his non ducantur aliqua paſſione, aut mala voluntate, quia ſi ſubditus aliquis certo ſciret Superiorem hoc illi præcipere ſolum ex odio, & mala voluntate erga ipſum, poſſet non obedire, quia Superior tunc abuteretur ſua poteſtate, & conſequenter peccaret; in peccatis autem ſubditi non tenentur obedire. Laurentius de Peyrinis *tom.* 1. *qu.* 1. *de Obedientia cap.* 11. Henno *tom.* 2. *tract.* 3. *de Religioſo diſp. unica q.* 9. *concl.* 2. *reſolut. ult.* Lezana *loc. cit. n.* 16. Donatus *prax. rer. Regular. tom.* 4. *tract.* 17. *qu.* 23. *n.* 5. & alii. Dicitur tamen notanter, *Si ſubditus aliquis certo ſciret*, quia ſi ſolum de hoc dubitaret, tenetur obedire per dicta, & Jura adducta *ſupra num.* 15.

23 Item tenentur ſubditi Religioſi tempore peſtis, aut alterius mali contagioſi obedire Prælatis præcipientibus ſibi, ut miniſtrent in ſpiritualibus, & temporalibus ſuis Religioſis tali morbo, ſeu malo contagioſo infectis. Lezana *loc. cit. n.* 19. cum aliis ibi allegatis, Henno *loc. cit. reſol.* 10. & alii communiter cum Maſtrio *Theol. moral. diſp.* 14. *q.* 1. *art.* 3. *n.* 27. Et ratio eſt, quia id ſpectat ad bonum commune Religionis, quam profeſſi ſunt. Notant tamen recte Doctores debere tunc Superiores eligere ad id Religioſos robuſtiores, ac minus utiles, & quidem pro miniſteriis corporalibus primario Laicos, cum id, ut de ſe patet, exigat bonum commune Religionis.

Non tenentur tamen Religioſi regulariter, 24
& per ſe obedire Prælatis præcipientibus, ut miniſtrent ſimilibus infirmis extraneis cum periculo Vitæ, ſicuti cum tali periculo tenentur obedire & ſervire ſuis Religioſis ſic infirmis. Præceptum enim, ut ſubditi Religioſi ſerviant extraneis peſte infectis cum periculo propriæ vitæ, non eſt ſecundum Regulam, ſed ſupra illam. Dicitur autem notanter *Re-* 25
gulariter & per ſe, quia per accidens, & in caſu, quo deeſſent Parochi, qui illis Sacramenta miniſtrarent, vel qui ob multitudinem infirmorum non ſufficerent ad id præſtandum, tunc tenerentur Religioſi obedire, & Sacramenta miniſtrare etiam ipſis extraneis. Et ratio eſt, quia id non eſt ſupra Regulam, ſed potius illam concernit, cum Religioſi, præſertim Mendicantes, & alii, quorum Inſtitutum eſt ſaluti proximorum incumbere, ſint Coadjutores Epiſcoporum, & Parochorum in ſalute proximorum procuranda, & ob id Fidelium eleemoſynis ſuſtententur. Rodriquez *tom.* 3. *q.* 31. *art.* 3. & 4. Sanchez *lib.* 9. *in Decalog. cap.* 2. *n.* 54. Lezana *loc. cit. n.* 19. Maſtrius *loc. cit.* cum pluribus aliis ibi allegatis; & alii paſſim. Qui omnes una cum S. Thoma *opuſcul.* 18. *cap.* 12. ob eaſdem ratio- 26
nes idem concludunt de tempore hæreſis, quæ eſt pernicioſiſſima peſtis ſpiritualis animæ, nempe teneri Religioſos obedire Prælatis ſuis præcipientibus, ut aſſiſtant aliquibus locis ad prædicandam, & contra Hæreticos defendendam Fidem Catholicam etiam cum periculo propriæ vitæ.

Quamvis Religioſus non teneatur obedire 27
Superiori præcipienti actus mere internos, & nullam habentes connexionem cum actibus externis, ut ſunt actus Fidei, Spei, Caritatis, & hujuſmodi, cum actus interni per ſe, & directe non ſubjiciantur Legi humanæ, ſed ſoli Deo, ſecundum illud Apoſtoli 1. *ad Corinth.* 4. ibi: *Nolite ante tempus judicare, donec Dominus manifeſtet conſilia cordium*, & ſolus Deus ſit ſecretorum cognitor, & Judex; *Pſalm.* 7. ibi: *Scrutans corda, & renes Deus*, & 1. *Reg.* 16. ibi: *Homo videt ea, quæ parent, Deus autem intuetur cor.* Unde recte dicitur, quod Eccleſia non judicat de internis, & occultis; *cap. Tua* 34. *de Simonia*, *cap. Erubeſcant* 11. *diſtinct.* 32. & S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 104. *artic.* 5. *in corpore* expreſſe dicit: *Et ideo in iis, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis homo non tenetur homini obedire; ſed ſolum Deo*: Tenetur tamen Religioſus obedire Superiori præ-

Digitized by Google

cipienti actus internos, prout connexionem habent cum actibus externis, cum ſic per accidens, & indirecte ſubſint Judicio humano, & poſſint præcipi, ut patet *ex Clementin. Ne in agro* 1. §. *Quia vero*, *de ſtatu Monachor.* ubi excommunicantur Monachi ad Curias Principum accedentes animo offendendi ſuos Prælatos, ubi ut vides, non prohibetur animus offendendi, ut eſt actus interior ſimpliciter, ſed prohibetur animus offendendi, ut eſt conjunctus cum tali acceſſo, ita quod prohibetur talis acceſſus, non cujuslibet, ſed habentis talem animum offendendi, & nocendi. Sic *in cap. Commiſſa* 25. *de electiōn. in 6.* conſtituitur, ut qui Parochialem Eccleſiam obtinuerit ſine voluntate aſcendendi ad Presbyteratus Ordinem, Beneficium ipſo Jure amittat, & fructus non faciat ſuos: ubi non condemnatur defectus voluntatis aſcendendi ad Presbyteratum, ut eſt actus interior ſimpliciter, ſed ut eſt conjunctus cum aſſecutione Parochialis Eccleſiæ. Eadem ratione Prælati Regulares poſſunt Subditis per Obedientiam præcipere, ut quas celebrant Miſſas, pro ſua intentione offerant, nam in tali præcepto, & ſimilibus non præcipitur applicatio Miſſæ, ut eſt ſimpliciter animi motus interior, ſed præcipitur idem interior animi motus, ut conjunctus cum acto exteriori celebrationis Miſſæ. S. Thomas 2. 2. *q.* 104. *art.* 5. Angelus *in Summa verb. Obedientia num.* 1. Tabiena eod. ver. *Obedientia num.* 4. Silveſter *eod. verb. q.* 1. Reiffenſtuel *Theolog. mor. tract.* 2. *diſt.* 1. *a n.* 46. *ad* 50. Sporer *t.* 1. *tract.* 1. *proœmial. cap.* 3. *a n.* 39. *ad* 44. & alii paſſim.

28 Religioſi ex vi voti Obedientiæ tenentur obedire in his, quæ concernunt Regulam, non ſolum Prælatis Religionis, ſed etiam ſpecialiter Summo Pontifici, non ſolum quatenus eſt Caput Eccleſiæ, quo titulo omnes etiam Sæculares ei obedire tenentur, ſed ſpecialiter etiam ratione Voti Obedientiæ emiſſi in Regulari Profeſſione. S. Thomas 2. 2. *q.* 186. *art.* 5. *ad* 3. & alii communiter. Et ratio eſt, quia Votum Obedientiæ per ſe primo, & principaliter fit Romano Pontifici tamquam Generaliſſimo omnium Religionum, cum omnis poteſtas Juriſdictionis Generalium, aliorumque Prælatorum Religionum ab illo dependeat, & eam Prælatis Regularibus in approbatione Religionum cenſeatur concedere dependenter tamen ſemper ab ipſo.

29 Item ex vi voti Obedientiæ tenentur Religioſi obedire Sacræ Congregationi ſuper Regulares, quia dicta Congregatio fuit inſtituta a Sixto V. in ſupremum, ac ſummum Tribunal omnium Regularium pro bono regimine, & felici gubernio eorumdem, ut patet ex ejus Conſtitut. incip. *Æterni Dei*. Unde dictum Tribunal cenſetur eſſe intra Ordinem, ac ſtante dicta Conſtitutione poteſt Regularibus omnibus præcipere auctoritate ordinaria, dependenter tamen a Papa. Sic Donatus *t.* 4. *prax. rerum Regul. tract.* 17. *q.* 27. Thomas a Jeſu *tract.* 3. *de Viſitat. Regul. cap.* 17. *n.* 7. Lezana *loco cit. cap.* 4. *n.* 31. & alii. Idem 30
etiam propter eandem rationem dicendum venit de Sacra Congregatione ſuper diſciplina Regulari erecta ab Innocent. XII. Conſtitut. incip. *Debitum Paſtoralis Officii*.

31 Item ex vi voti Obedientiæ tenentur Religioſi obedire Sacro Collegio Cardinalium tempore Sedis vacantis. Dictum enim Sacr. Colleg. eo tempore ſuccedit in locum Papæ, adeoque tenentur Religioſi ei obedire eodem modo, & eadem obligatione, ſicuti & Papæ. Donatus *loco cit. q.* 29. Peyrin. *tom.* 1. *privil. in privileg.* 2. *Sixti IV. n.* 11. & alii.

32 Item ex vi voti Obedientiæ tenentur obedire Epiſcopo Religioſi illorum Conventuum, qui Epiſcopi Juriſdictioni ſubſunt, ut declaravit *Sacr. Congregat. ſuper ſtatu Regularium die* 27. *Julii* 1657. quæ ad 4. dubium ex citatis ſuper ſubjectione nonnullorum Conventuum correctioni, viſitationi, & omnimodæ Juriſdictioni Ordinarii tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegati, quod erat, ut ſequitur: *Quarto an Epiſcopus in eiſdem Conventibus ſe ingerere poſſit in his, quæ Regularem diſciplinam concernunt?* Sacra Congregat. ad quartum reſpondit *Poſſe*. Quam reſponſionem, ac declarationem una cum aliis ad ſe relatis Alexander VII. approbavit, & ab omnibus, ad quos pertinet, obſervari præcepit, contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

33 Si in aliquo Conventu Epiſcopo *ſubjecto* contraria præcipiant Superior, & Epiſcopus, ſubditus in illis, quæ ſpectant ad Regulam, & Conſtitutiones Ordinis ordinarie loquendo tenetur obedire Superiori, quia in hujus manibus vovit Obedientiam ſecundum Regulam. In aliis autem, quæ ſpectant ad diſciplinam Eccleſiaſticam, tenetur obedire Epiſcopo, quia quo ad illa Superior ipſe eſt Epiſcopo ſubjectus. Si tamen Epiſcopus cum cauſa rationa- 34
bili diſpenſet circa ſtatuta, & Conſtitutiones dicti Conventus, & tunc præcipiat, debebit ſubditus obedire Epiſcopo. La Croix *lib.* 4. *num.* 160. citans S. Thomam, Auguſtin. alioſque cum Silvio *part.* 1. *verb. Abbas caſu* 12. & 13.

Digitized by Google

& 13. *dubium*. Vide verb. *Conventus art.* 2. ubi aſſeruntur dicta dubia cum ſuis reſponſionibus.

35 Duobus Prælatis diverſa præcipientibus, ſi ipſi ſunt diverſæ Auctoritatis, debet ſubditus obedire majori, relicto minori, ſi minor a majori dependet, nempe Summo Pontifici, & dictæ Sacræ Congr. & Collegio Cardinalium Sede vacante, omiſſis omnibus Superioribus Ordinis, Patri Generali, omiſſo Provinciali, & huic, omiſſo Superiore locali, & ſic de aliis. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Quæ contra* 2. *diſt.* 8. ibi: *Major poteſtas ad obediendum præponitur*, & *cap. Qui reſiſtit* 97. *cauſ.* 11. *q.* 3. ibi: *Ipſos humanarum rerum gradus advertite, ſi aliquid juſſerit Curator, non ne faciendum eſt? Tamen ſi contra Proconſul jubeat, non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis majori ſervire. Rurſus, ſi aliquid ipſe Proconſul jubeat, & aliud Imperator, nunquid dubitatur, illo contempto, iſti eſſe ſerviendum.*

36 Regulares ex vi voti Obedientiæ tenentur adimplere præcepta a Prælato impoſita etiam exiſtentibus illis extra Provinciam, ſeu Monaſterium illius. Sic Donatus *tom.* 2. *Prax. rer. Regular. tract.* 10. *de poteſtate Prælator. qu.* 25. & *tom.* 4. *tract.* 17. *de voto Obedientiæ qu.* 34. cum pluribus ibi allegatis, Silveſt. verb. *Excommunicatio* 2. *num.* 15. *dub.* 4. Lezana *loco cit. n.* 37. Pellizar. *p.* 1. *Manual. tract.* 4. *ſect.* 4. *num.* 141. *q.* 13. Cornexo *tom.* 2. *in tertia p. S. Thomæ tract.* 5. *de Cenſur. diſp.* 3. *dub.* 2. & alii. Et ratio eſt, quia Prælati Religioſorum non habent territoria diviſa, ſicut Epiſcopi; ſed eorum Juriſdictio eſt in ordine ad perſonas ſubditas ſecundum ſe, & ubicumque ſint, ita ut poſſint ſuos ſubditos ubique gentium exiſtentes citare, incarcerare, & excommunicare nullo habito reſpectu ad proprium territorium, & ſubditi teneantur obedire, cum votum Obedientiæ inhæreat oſſibus Religioſorum, illorumque perſonas ſequatur, ut lepra leproſum, ut recte cum aliis advertit Donatus *loc. cit.*

37 Non tenentur tamen Regulares obedire ſuo ſuperiori excommunicato publico, & non tolerato, quia tunc Superior caret Juriſdictione in ſubditos. Immo neque poſſunt tunc ſubditi licite obedire Superiori ſic excommunicato, quia hoc eſſet cognoſcere in illo poteſtatem Juriſdictionis, quam non habet, & communicare cum illo, quod non licet, *c. Nuper* 29. *cap. Si aliquando* 41. *de ſentent. excommun.* cum ſimilibus, Donat. *cit. tom.* 4. *tract.* 17. *qu.* 35. Lezana *loco cit. num.* 38. Cornexo *tom.* 2. *in tertia part. diſp.* 10. *de excomm.* §. 5. *dub.* 1. & alii paſſim.

Papa poteſt eximere quemcunque Religioſum ab Obedientia inferiorum Prælatorum, & ſibi reſervare. Hoc enim ei competit jure Supremi Prælati Religionum, quod ipſe habet. *Communiſſima.* 38

Item P. Generalis, vel Provincialis poteſt ex juſta cauſa eximere ſubditum ab Obedientia ſui immediati Superioris, & ſibi reſervare: Habent enim ipſi in inferiores Superiores abſolutam Juriſdictionem. *Communis*, cum Donat. *tract. variar. reſolut. q.* 48. 39

Regulares nequeunt licite acceptare Epiſcopatum, vel aliam Dignitatem extra Ordinem ſine licentia Superioris. *Communis*, per text. *in cap. Cum ſit neceſſarium* 5. *cauſ.* 18. *qu.* 2. & *cap. Si Religioſus* 27. *de electione. in* 6. cum ſimilibus. Religioſi enim non habent velle, nec nolle, *cit. cap. Si Religioſus* 27. *de electione. in* 6. *cap. Religioſus* 2. *de teſtam. in* 6. *cap. Religioſi* 5. *de Sepult. in* 6. 40

Moniales ex voto Obedientiæ tenentur obedire Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ Monaſterii: Abbatiſſa enim poteſt præcipere Monialibus in virtute Sanctæ Obedientiæ, & præcepta formalia, ac ſpiritualia imponere, quæ in conſcientia obligent; quia licet utpote femina ſit incapax Juriſdictionis, & poteſtatis ſpiritualis ſpectantis ad Claves, & dependentis ab Ordine, ut eſt poteſtas Cenſuras ferendi, abſolvendi, & hujuſmodi, eſt tamen capax Juriſdictionis, & poteſtatis præceptivæ, dominativæ, & correctivæ ſpectantis ad Superioritatem, ipſique annexæ, quam ei ex vi voti in Profeſſione emiſſi tradunt Moniales, quæ ideo tenentur eidem obedire. Unde talis Juriſdictio, ut poteſtas poteſt competere etiam Laicis, ſeu converſis in iis Religionibus, in quibus poſſunt eſſe Superiores, ut in Religione Sancti Joannis Dei, & in Ordine Fratrum Minorum; Tum quia Officium Abbatiſſatus, ſicuti in dictis Religionibus Officium Superioratus, eſt Officium Eccleſiaſticum, ob quod ſi pretium interveniat, erit Simonia, qualis non eſſet, ſi nulla poteſtas ſpiritualis ei eſſet annexa. Donat. *cit. tom.* 3. *tract.* 17. *qu.* 3. Sanchez *lib.* 6. *Summ. cap.* 1. *num.* 22. Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 9. Tambur. *de Jur. Abbatiſſ. diſp.* 12. *qu.* 5. *num.* 3. Melphi *in Comment. cap.* 11. *ſtatut.* 7. *aſſert.* 11. Caſtrop. *tom.* 3. *art.* 16. *diſp.* 4. *p.* 1. *num.* 3. Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 2. *quæſt.* 5. *a numer.* 207. Rodriq. Lezana, & alii plurimi. 41

Superior, ſeu Superioriſſa præcipere poteſt rem gravem ſub culpa gravi, & levem ſub 42

Digitized by Google

culpa levi, & quamvis poſſit quandoque præcipere rem gravem ſub culpa levi nunquam tamen rem levem ſub culpa gravi, cum non poſſit Legiſlator materiæ capacitatem excedere, & materia levis ſit incapax obligationis gravis. Vide *art. antecedent. a numer. 39. ad* 43. Ceterum Superior, ſeu Superioriſta non cenſetur velle obligare ſubditos, vel ſubditas ſub gravi, niſi in præcipiendo utatur verbis: *In virtute Sanctæ Obedientiæ*, in *virtute Spiritus Sancti*, *In nomine Jeſu Chriſti*, ſub *præcepto formali*, & hujuſmodi; Si autem alia forma utatur, cenſetur velle obligare ſolum ſub culpa veniali, & interdum etiam nulla; quod colligi poteſt ex modo præcipiendi, & ex quantitate, & qualitate rei præceptæ, ut advertunt Doctores communiter.

43 Paupertas Religioſa eſt Votum, quo Religioſus in aliqua Religione a S. Sede approbata voluntarie abdicat a ſe dominium, & proprietatem omnium rerum temporalium, & omne Jus Civile ad illas. *Eſt in re Communis*.

44 Hæc enim Paupertas, utpote voluntaria differt a Paupertate coacta, & neceſſaria, qua plures inviti temporalibus bonis carent, & alieno ſuſtentari coguntur; Et ut Profeſſa propter amorem Dei in Religione a S. Sede approbata differt a paupertate philoſophica, & morali, quæ ex motivo pure humano contemnit temporalia, ut teſte S. Hieronymo *lib. 3. in Matth. cap.* 16. fecit Crates Philoſophus, & multi alii, qui divitias contempſerunt.

45 Regulares utriuſque ſexus nequeunt habere aliquid proprium in particulari. *Communis*, per expreſſos textus *in cap. Non dicatis* 11. *cauſ.* 12. *q.* 1. *cap. Monachi* 2. *cap. Super quodam* 5. *cap. Dum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Monachor.* ibi: *Prohibemus quoque diſtricte in virtute Obedientiæ ſub obteſtatione Divini Judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo poſſideat, ſed ſi quis aliquid habeat proprii, totum in continenti reſignet*. Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus* cap. 2. ibi: *Nemini Regularium tam virorum, quam mulierum liceat bona immoblia., vel mobilia cujuſcumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquiſita tamquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere, vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur; Conventuique incorporentur*. Et decret. Clementis VIII. pro reformatione Regularium incip. *Nullus omnino*, ubi §. 3. ſic expreſſe precipitur; *Quo Tridentini Concilii Decreta de Paupertatis Voto cuſtodiendo fidelius obſerventur, præcipitur, ut nullus ex Fratribus, etiamſi Superior ſit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, cenſus, eleemoſynas, ſive ex concionibus, ſive ex lectionibus, aut pro Miſſis, tam in propria Eccleſia, quam ubicumque celebrandis, aliove ipſorum juſto labore, & cauſa, & quocunque nomine acquiſita, etiamſi ſubſidia conſanguineorum, aut piorum largitione legata, aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere poſſit, ſed ea omnia ſtatim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum ceteris illius bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit*. Quæ decreta iterum approbata, & innovata ſunt a Sacra Cong. Conc. juſſu Urbani VIII. *in Decreto de Apoſtatis, & Ejectis* §. 1. Vide verb. *Ejecti n.* 2. ubi referuntur dicta Decreta, & verb. *Regulares n.* 85. ubi referuntur dicta Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regularium.

46 Regulares utriuſque ſexus nequeunt in particulari habere, & retinere aliquid proprium, neque de licentia ac diſpenſatione cujuſcunque Superioris, vel Superiotiſſæ. Vide verb. *Moniales art.* 2. *num.* 64. & verb. *Legatum num.* 91.

47 Adducuntur ad id variæ Reſolutiones Sacræ Cong. Conc. Vide d. Verb. *Moniales a num.* 35. *ad* 67.

48 Immo talis licentia, etiamſi eſſet obtenta ab eorum Generalibus, qui dicerent eam poſſe concedere, non excuſaret Regulares utriuſque ſexus a culpa, & pœna a Trid. Concilio impoſita, textu expreſſo *in cit. Decret. Clement. VIII.* §. 7. ibi; *Nulla quorumcumque Superiorum Diſpenſatio, nulla licentia quantum ad bona immobilia, vel mobilia Fratres excuſare poſſit, quominus culpa, & pœna ab eiſdem Concilii Decretis impoſitæ, & ipſo facto incurrendæ, obnoxii ſint, etiamſi Superiores aſſeverent hujuſmodi diſpenſationes, aut licentias concedere poſſe, quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus*, & ſic ſæpe ſæpius reſpondit Sacra Cong. Conc. & ſignanter apud Quarant. verb. *Caſus reſervati pag.* 156. Bartholomæum a S. Fauſto *in Speculo Regular. lib.* 1. *de Voto Paupertatis q.* 108. & Lezanam *tom.* 1. *Summ. cap.* 6. *num.* 14. ubi referuntur præciſæ reſponſiones dictæ Sacra Cong. Conc. datæ ad dubia ſequentia.

49 I. *An ex diſpenſatione inferiorum a Summo Pontifice liceat Regularibus poſſidere, vel tenere agros, annuos reditus, aliaque bona, immobilia videlicet, & mobilia ſuper-*

Digitized by Google

ſuperflua, non obſtante Decreto Concilii ſeſſ. 25. de Regularibus cap. 2.?

II. *An propter talem diſpenſationem, ſeu ſcientiam Superiorum poſſidentes, vel tenentes immobilia vel mobilia ſuperflua a culpa, vel pœna excuſentur?*

III. *An Superioribus aſſeverantibus hujuſmodi ſe licentias poſſe concedere fides adhibenda ſit?*

IV. *An Superiorum arbitrio, & præfinitioni ſtare debeant Regulares quo ad mobilium ſuperfluitatem, & convenientiam?*

V. *An Superiore quantumvis requiſito neceſſaria ſuis Regularibus negante, vel ſubtrahente, liceat ipſis clam, vel invito eo, illa ſibi comparare, ſeu retinere?*

VI. *Et quatenus non liceat; An ibidem liceat, cum neceſſaria ideo negantur, vel ſubtrahuntur, quia & Monaſterii facultates non ſuppetunt?*

VII. *An dicti Superiores Regulares dict. cap. 2. declarare, & interpretari poſſint?*

Ad I. *Sacra Congregatio Concilii reſpondit non licere.*

Ad II. *Non excuſari neque a culpa, neque a pœna ipſo facto incurrenda.*

Ad III. *Minime adhibendam.*

Ad IV. *Niſi de exceſſu arbitrii conſtiterit, utique ſtare debere, habita videlicet ratione Perſonæ, Officii, & Regulæ, ſtatuſque Paupertatis, quam profeſſi ſunt, & ceterarum itidem qualitatum.*

Ad V. *Non licere.*

Ad VI. *Licere, ſi præciſa neceſſitas ſit ad individui ſuſtentationem, ceterum communem penuriam ab omnibus percipiendam, eiſque adeo, ut ſi quid privatim alicui delatum, vel ab ipſo partum fuerit, id omne ad Superiorem recte deferri oporteat, qui ex eo primum ſuccurrat ejus neceſſitati, cujus intuitu illud obvenerit, ſi peculiari aliqua neceſſitate ultra communem prematur, reliquum Conventui incorporetur, & in communem cedat utilitatem.*

Ad VII. *Non poſſe.*

In Conventibus, & Monaſteriis, in quibus, vel ob carentiam redituum, vel ob incuriam, & negligentiam ſuperiorum vita communis non ſervatur, nec poteſt introduci, & Conventus, ſeu Monaſterium indigentiis Religioſorum, ſeu Religioſarum non ſupplet, nec ob ejus paupertatem ſupplere poteſt, quid agendum, & quomodo procedendum? Vide verb. *Moniales art. 2. n. 68.* 50

Quomodo partitæ Capſæ communis, ſeu Depoſiti debeant inſcribi? Vide *ibid. n. 69.* 51

Ut Regulares utriuſque ſexus in Conventibus, & Monaſteriis, ubi non adeſt vita communis, poſſint licite exigere, retinere, & expendere Livella, debent concurrere quinque conditiones, quæ aſſignantur; Vid. *ibid. num. 70.* 52

Livella non poſſunt a Regularibus utriuſque ſexus cedi eorum conſanguineis ſine licentia Sacræ Congregationis. Vide *ibid. n. 71.* 53

Poſſe autem Regulares utriuſque ſexus remittere ſuis conſanguineis, vel aliis donare fructus ſui Livelli cum ſola licentia Superioris tenent paſſim Doctores. Vide *ibid. n. 72.* 54

Immo plures tenent poſſe Regulares utriuſque ſexus ſimiles ceſſiones, remiſſiones, ſeu donationes fructuum ſui Livelli facere abſque licentia ad id ſpeciali Superioris, ſed cum ſola licentia generali inſumendi tales fructus in ſuas indigentias, & Religioſos uſus. Vide *ibid. num. 73.* (*) 55

Intel-

Nota Rom. Theol.

(*) Quæ Religioſo profeſſo conceduntur, ſive ratione *livelli*, ſive alia de cauſa, aut incorporari conventui debent, aut ita adminiſtrari, ut veluti Conventui incorporata adminiſtrentur. Id enim conſtat cum ex ipſo voto paupertatis, quo quiſque particularis adſtringitur ad nil proprii habendum, ſed ad omnia ſubjicienda Conventui, ejuſque Superiori, qui bonorum Conventus adminiſtrator eſt, tum ex ipſo Concilio Tridentino, quod ſolemni decreto ſancivit, incorporandum Conventui eſſe, quidquid particularis quiſque Religioſus quacumque de cauſa habeat, & acquirat. Atque hinc fit, ut bona, quorum uſus particularibus religioſis indulgetur, ſive ex *livello* ſint, ſive aliunde proveniant, conſiderari ſemper debeant incorporata Conventui, & illius nomine adminiſtrata, qui delectus ſit Superior, & adminiſtrator bonorum Communitatis; hoc enim ſecluſo, nec bona incorporata Conventui dici poſſent, nec religioſus particularis proprietatem illam excluderet, quæ ſtare cum voto paupertatis non poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, facile eſt intelligere, Monachum, ſive privatum Religioſum, nonniſi indulgente Adminiſtratore bonorum, quæ ad Conventum ſpectant, licite poſſe, aut *livelli* fructus, aut fructus privati laboris, ad aliquem uſum applicare: Nam deficiente hac indulgentia, ſive licentia, proprietarius eſſet, & contra legem Concilii Tridentini ageret. Ergo neceſſaria eſt licentia Superio-

56 Intellige tamen de ceſſione, ſeu donatione fructuum Livelli non aſcendentium ad magnam Summam. Vide *ibid. n.* 74.

57 Regulares otriuſque ſexus ex pecunia ſui Livelli, ſeu aliunde quæſita nequeont ſibi cenſum emere, ſeo conſtituere, neque de licentia Superiorum. Immo neque ipſam pecuniam tradete Monaſterio cum pacto, ſeu tacita conventione, quod Monaſterium certos reditus ad rationem tot pro centenario, ejus vita durante, coocedat, ſeu ſolvat. Vide *ibid. numer.* 75.

58 Neque poſſunt Regolares utriuſque ſexus ex peculio ſui Livelli, vel aliunde quæſito, & ſibi libere a ſuis Superiotibus conceſſo fuodare cenſom, ot ex frúctibos poſt ejus morrem celebreotur Miſſæ pro ejus aoima. Vide *ibid. num.* 67.

Neqoe poſſunt Regulares utriuſque ſexos tra- 59
dere amico certam ſummam peconiæ ex ſuo Livello, ſeu aliunde quæſitæ cum pacto, quod poſt ejus mortem faciat celebrari tot Miſſas. Vide *ibid. num.* 77.

An poſſint Regulares utriuſqoe ſexus dictam 60
pecuniam ex ſuo Livello, ſeo aliunde quæſitam proprio oſui conceſſam donare alteri cum

onere,

perioris, ut privatus religioſus inſumere in ſuas indigentias, & uſus poſſit hujuſmodi fructus: & hoc in caſu exiſtimari poſſet bona incorporata Conventui, ex voluntare Superioris, applicari ad oſum privari Religioſi, cojus indigentiis de bonis ipſius Conventos ſubveniendum eſſet. Dici autem non poteſt, privatum religioſum, cui permiſſum a Superiore ſit in peoprios oſus impendere *Livelli* froctus, licite poſſe eos cedere, remittere, vel donare conſanguineis. Nam bona Conventus donare privatus religioſus non poteſt Conſanguineis, immo neqoe Superior; bona vero hujuſmodi veluti incorporata Conventui haberi debent; ergo non ſolum ſubditus, ſed nec Superior ipſe poteſt hanc ceſſionem, & donationem facere, ſed neceſſaria eſt Sac. Congreg. licentia, ut optime dicitur numero 53. Ego vero in hujuſmodi caſibus ita ſubditum, ac Superiorem ſe gerere poſſe opinor: Si Conventus ita bonis ditatus ſit, ut eleemoſynam elargiti indigentibus poſſit, & debeat, dum Conſanguinei Monialis, vel Religioſi, in paopertatem venerint, & veram indigentiam, poterit Superior indulgere, ut iis eleemoſynæ loco hujoſmodi fructus remittantur, vel donentor: Si veto iis non egeant, nec ſubditus, qui voto paupertatis adſtrictus donare nequit, nec Superior, qui non Dominus, ſed merus adminiſtrator eſt bonorum Cooventus, poterit hujuſmodi temiſſionem, ceſſionem, aut donationem facere.

Reſponſio Auctoris.

EA quæ hic notantur & adduntur a R. *Theologo*, jam fuſiori calamo a me tradita ſunt tom in hoc ipſo *articulo a nu.* 45. *ad* 70. tum in verb. *Legatum a nu.* 88. *ad* 94. & in verb. *Moniales artic.* 2. *a n.* 65. *ad* 92. & verb. *Regulares art.* 1. *a n.* 15. *ad* 20. Nec verum eſt, quod ipſe Theologus ibi circa finem ſuæ notæ opinatur dicens: *Ego vero in hujuſmodi caſibus ita ſubditum, ac Superiorem ſe gerere poſſe opinor; Si Conventus ita bonis ditatus ſit.* Quia quantumvis Conventus, ſeo Monaſterium ſit dives, neque ſubditus etiam cum licentia ſui Superioris, neque Superior poteſt condonare livella ſuis conſanguineis pauperibus, neque Superior poteſt talem facultatem ſubdito concedere. Semper enim requiritur facultas Sacræ Congregationis, vel Sacræ Pœnitentiariæ in quibuſdam caſibus occoltis, ut pluries Egometipſe in variis hujuſmodi caſibus prius a Regularibus utriuſque ſexus conſultus, & poſt debitum recurſum ad dicta reſpectiva ſuprema Tribunalia, facultates ab ipſis conceſſas executioni demandavi, vel prout continebant, demandandas conſului, etiam pro Conventibus, & Monaſteriis ditiſſimis. Et nec ſemper tales facoltates fuerunt conceſſæ pro ceſſione, ſeu condonatione totius ſummæ, ſed ſæpe pro ſola media, vel tertia parte, prout paupertas, ſeu miſeria parentibus ſuperventa foerat repræſentata. Vide ſupra a me tradita *n.* 53. & verb. *Moniales art.* 2. *n.* 72. & quamvis *ibi n.* 73. *&* 74. & hic *n.* 54. *&* 55. ad eruditionem referam opinionem Auctorum tenentium, poſſe Regulares utriuſque ſexus remittere ſuis conſanguineis, vel aliis donare fructus ſui livelli cum ſola licentia Superioris; *ibi* tamen ſub *num.* 85. & hic ſob *n.* 56. ſubjunxi. Intellige tamen de ceſſione, ſeo donatione froctuum livelli non aſcendentium ad magnam, & notabilem ſummam, pro qua ſemper recurrendum eſt ad Sac. Congreg. Vide, & firmiter teoe, ut *ibi*; com talis ſit legitima praxis, & conſuetodo, quæ eſt optima legom interpres, textu expreſſo io *L. Si de interpretatione* 48. *ff. de legibus*; & in cap. *Cum Dilectus* 8. *de conſuetudine*, cum ſimilibus.

Digitized by Google

onere, ut ſtatim celebrentur ſingulis annis aliquæ Miſſæ in perpetuum. Vide *ibid. num.* 78.

61 Sub quibus conditionibus ſoleat Sacra Cong. concedere Regularibus utriuſque ſexus facultatem habendi Livella, ſeu Vitalitia. Vide *ibidem num.* 79.

62 Adducuntur ad id variæ ſpecificæ Reſolutiones Sacræ Congr. Vide *ibid. num.* 80. 81.

63 Regulares utriuſque ſexus adminiſtrare non poſſunt ſua Livella a ſe ipſis. Vide *ibidem num.* 88.

64 Legatum relictum alicui Regulari utriuſque ſexus ſub conditione, quod quandiu vivit, pertineat irrevocabiliter ad eum, vel eam independenter a licentia Superioriſſæ, non debetur ipſi, ſed Monaſterio, & talis conditio habetur pro non adjecta. Vide verb. *Legatum num.* 88.

65 Immo legatum relictum Regulari in particulari nec momento temporis poteſt eſſe apud ipſum, ſed illico acquiritur Monaſterio. Vide d. verb. *Legatum num.* 89. 90.

66 Nec Regulares utriuſque ſexus poſſunt in particulari habere, ſeu de ſe retinere Legata, præſertim ſi ſint in bonis ſtabilibus, neque de licentia quorumcumque ſuorum Superiorum etiam Generalium, quamvis aſſererent poſſe eam concedere. Vide *ſupra num.* 46. *ad* 49. & d. *verb. Legatum num.* 91. *&* 92.

67 Adducitur advertentia diligenter habenda. Vide d. verb. *Legatum num.* 93.

68 Inſuper adducitur concluſio doctiſſimi Fagnani ſemper attendenda, & præ oculis habenda. Vide dict. verb. *Legatum num.* 94.

69 Regulares utriuſque ſexus an, & quomodo pecuniam ex ſuo Livello, & aliunde quæſitam poſſint ludo exponere? Vide verb. *Ludus a num.* 9. *ad* 16.

70 Regulares utriuſque ſexus non poſſunt uti Livellis, niſi ſervata forma Conſtitutionis Clementis VIII. de largitione munerum. *Sacra Congregat. Epiſcop. in Florentina* 21. *Julii* 1690. *ad relationem claræ memor. Cardin. Petrucci*, apud Monacell. *tom.* 1. *in Appendic. Adnotat. ad Conſtitut. Clementis VIII. de Largitione mun. num.* 7.

71 Legatum relictum Monaſterio, ſeu Conventui bonorum incapaci pro Sacriſtia, Valetudinario, vel Eccleſiæ pro Cera, & Oleo, non dicitur irritum, ſed debet per Syndicum inveſtiri pro adimplenda Teſtatoris voluntate. Vide verb. *Legatum num* 95.

72 Unde Legatum relictum Minoribus de Obſervantia Reformatis, & Capuccinis pro Anniverſariis, Oleo, Lampadibus, Paramentis, Hoſtiis, Sacriſtia, Eccleſia, Fabrica, Luminaribus, Sindonibus, Linteis, Tunicis, Bibliotheca, Impreſſione Librorum, Pane, Vino, Pitantia, ſeu Victu, & Veſtitu, & aliis neceſſariis, eſt ipſis tradendum, & ſolvendum ab Heredibus. Vide *ibidem num.* 96.

Adducitur ad id Decretum Sacræ Congr. Rev. Fabricæ, & juxta illius diſpoſitionem ponitur in claris ſupradictos Minores Mendicantes S. P. Franciſci eſſe capaces Legatorum juxta modum in eodem Decreto præſcriptum. Vide *ibid. num.* 97. 73

Adducitur Decretum Congregationis particularis ab Urbano VIII. deputatæ. Vide *ibid. num.* 98. 74

Adducitur Decretum Sacræ Congr. Fabricæ S. Petri de Urbe. Vide *ibid. num.* 99. 75

Adducitur aliud Decretum ejuſdem Sacræ Congr. Fabricæ S. Petri. Vide *ibid. num.* 100. 76

Et capacitatem Fratrum Minorum obtinendi, & retinendi annua, & perpetua Legata per modum ſimplicis eleemoſynæ expreſſe comprobatur Brevi Urbani VIII. incip. *Exponi Nobis*. Vide *ibid. num.* 101. 77

Tale Breve ad omnium commodum ad litteram datur. Vide *ibid. num.* 102. 78

Et ulterius d. Fratrum Minorum capacitatem oſtendunt varia decreta, quæ aſſeruntur. Vide *ibid. num.* 103. *ad* 109. 79

Inſuper d. Fratrum Minorum capacitatem expreſſe demonſtrant variæ Reſolutiones Sacræ Congreg. Fabricæ. Vide *ibid. a num.* 110. *ad* 113. 80

Et indiſtincte pro Legatis pro Victu, & Veſtitu ſemper reſolvit Sacra Congr. Boni Regiminis. Vide *ibid. a num.* 114. *ad* 116. 81

Item hanc Minorum capacitatem pluries comprobavit Sacra Congr. Epiſc. & Regul. Vide *ibid. num.* 117. 82

Item eamdem capacitatem pluries approbavit Sacra Congr. Conc. Vide *ibid. num.* 118. 83

Ex ſupra recenſitis ſtat clarum, quod Legata relicta Fratribus Minoribus per modum puræ, & ſimplicis eleemoſynæ ſuſtinentur, & eorum Syndicus Apoſtolicus tamquam unus de populo poteſt comparere, & implorare Officium Ordinarii, ut demandet Executionem Teſtamenti, & adimpleatur ab Heredibus, ſeu Executoribus mens Teſtatoris. Vide *ibid. num.* 129. 84

Immo cum Heres teneatur in conſcientia adimplere onera, & ipſas diſpoſitiones Teſtatoris, poteſt etiam cogi per Syndicum Apoſtolicum, non tamquam unum de populo, 85

ſed

ſed nomiue Eccleſiæ Romanæ. Vide *ibidem num.* 120.

86 Plurima alia de capacitate Fratrum Minorum recipiendi, & retiuendi perpetua annua Legata per modum puræ, & ſimplicis eleemoſynæ videnda relinquntur apud Pittonium *part.* 1. *diſceptationum Eccleſiaſtic. diſcept.* 2. *per tot.* & apud Petrum Marcellinum de Luccia *in ſua diſſert. unic. de Legatis pro Victu Religioſis Mendicantibus relicto, per tot.* ubi ultra adductas plurimæ aliæ afferuntur Apoſtolicæ Sanctiones, & Sacrar. Congregat. reſponſiones, & declarationes. Unde non amplius attendendi ſunt Doctores in contrarium ſcribentes.

87 Quamvis Fratres Minores de Corpore Obſervantiæ, & Capuccini, dum de novo in locis recipiunt Conventus, nequeant per modum contractus, & tamquam de Jure exigere ab Univerſitatibus, & Communitatibus, vel ab aliis particularibus Benefactoribus, ut annuatim ſibi ſolvatur certa pecuniæ ſumma, vel quid aliud fixum pro eorum Victu & Veſtitu, cum id ſit expreſſe contra ſuam Regulam, & Pontificias ac Regulares ſuas Conſtitutiones, ut plene adnotavit Ruta *in Turritana Legatorum ſub diebus* 10. *Januarii* 1695., *& 6. Aprilis,* 1696. *coram Emerix*, cujus votum exquiſierat, & exequi poſtea mandavit *Sacra Congr. Epiſcop. & Regul. ſub die* 24. *Maii* 1697. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 6. *formul.* 19. *num.* 27. & tradit Matthæuc. *Official. Curiæ cap.* 17. *num.* 47.

88 Poſſunt tamen præmiſſa debita proteſtatione dictam certam pecuniæ ſummam, ſeu quid fixum per modum puræ, & ſimplicis eleemoſynæ annuatim recipere per Syndicum Apoſtolicum ad ſubveniendum ſuis veris neceſſitatibus, præſertim in iis locis, ubi Victus, & Veſtitus mendicatione niſi valde incommode acquiri ſufficienter poſſit, ut patet ex pluribus reſolutionibus Sacræ Congreg. Boni Regiminis relatis ſub verb. *Legatum num.* 114. 115. *&* 116. Et ſic ſæpe ſæpius, non ſolum ipſa Sacra Cong. Regiminis, ſed etiam Sacr. Congr. Epiſc. & Regular. Concilii, & Rev. Fabricæ declararunt, ut patet ex earum Decreris abunde relatis *ſub d. verb. Legatum a num.* 95. *ad* 121. Immo Diſcalceati in Hiſpania Paupertatis Seraphicæ rigidiſſimi obſervatores fundationes Conventuum non accipiunt abſque determinata eleemoſyna olei, piſcium, lignorum, & ſimilium, ut refert Pittonius *part.* 1. *diſcept. num.* 83. concludens id licite fieri poſſe.

89 Et hæc procedunt etiamſi aſſignatio bonorum fieret in contractu inter vivos, uti habemus caſum deciſum per *Sacram Cong. Fabricæ in Imolen. Legati ſeu donationis ſub die* 16. *Martii* 1707. Vide d. verb. *Legatum num.* 109.

Formula autem proteſtationis præmittendæ 90
a Fratribus Minoribus ante acceptationem Legatorum traditur in ſequentibus Decretis editis a Sacra particulari Congregatione ab Urbano VIII. ſpecialiter deputata Conſultationibus Familiæ Ciſmontanæ Fratrum Minorum S. P. N. Franciſci *die* 14. *Junii* 1628. & die ſequenti publicata in Congregatione Generali Fratrum Minorum de Obſervantia in præſentia D. Cardinalis Gypſii, quorum tenor talis eſt, videlicet.

Sacra Congregatio a S. D. N. Fratrum Minorum de Obſervantia S. Franciſci Ciſmontanæ Familiæ conſultationibus præpoſita volens, quantum poteſt in Domino, ipſorum poſtulato ſatiſfacere circa Novitios ad Habitum, & Profeſſionem admittendos; Sanctitate ſua approbante, cenſuit tunc demum eſſe illis permittendum, ut Novitios, ut ſupra, recipiant, cum conſtiterit ex ipſorum Conventibus eos ſuſtuliſſe abuſus omnes, qui Regulæ S. Franciſci obſervantiæ adverſantur. Quod ubi præſtiterint, deſignanda erunt loca pro iiſdem Novitiis recipiendis, & præſcribendus recipiendorum numerus, & qualitas, & alia ad eorum inſtitutionem pertinentia, & prout unaquæque Provincia id exequetur, eidem receptionem hujuſmodi fore permittendam.

Abuſus vero quibus eos propterea mederi oportebit ſunt potiſſimum infraſcripti.

Ac primum abdicent a ſe, & eorum Conventibus non ſolum priſtina, ac bona omnia immobilia, quæ alicubi contra Regulæ puritatem, & Declarationes ſel. rec. Nicolai III. & Clem. V. extra, vel intra ſepta Monaſteriorum detinent: ſed etiam cenſus perpetuos, & Legata annua, ſuper quibus Sacra Congregatio præcipit obſervari Decretum Congregationis Generalis Romæ habitæ die 17. Maii 1603. Cujus tenor talis eſt.

Cum annuos reditus ſicut cetera bona im- 91
mobilia nobis habere non liceat, ideo renuvantes alia generalia ſtatuta decernimus, quod Frater non inducat perſonam aliquam ad eleemoſynam perpetuam Ordini noſtro exhibendam, nec exhibitam a quopiam vivente ſuſcipiat; & ſi aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in judicio exigatur, declarantes, quod ad perpetua Legata petenda non poſſunt Fratres recurrere, niſi humiliter, & per modum eleemoſynæ abſque allegatione alicujus Decreti. Decernitur præterea, ac præcipi-

Digitized by Google

cipitur per S. Obedientiam, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus perſonis, & Hoſpitalibus, vel alicui Reipublicæ, & aliis Domibus ea lege, quod teneatur Fratribus præſtare ſingulis annis certam eleemoſynam, ſive omnino gratis, ſive ut ipſi Fratres dicant certa Officia, & Miſſas, quod Guardianus faciat proteſtationem ei, qui Teſtatoris voluntatem adimplere tenetur, quod cum ad illas eleemoſynas nullum jus habeant ex vi legati, non poſſint obligari ad illa Officia, & Miſſas. Si tamen facta iſta proteſtatione; heres ex ſua libera voluntate voluerit dare eleemoſynas illas, & committere Fratribus dicta Officia, & Miſſas, tunc Fratres tuta conſcientia poſſunt eleemoſynas hujuſmodi recipere. Quod totum, & multo fortius in relictis legatis ſingularibus fratribus ſimili modo faciendum eſſe decernimus. Inhibemus autem, ut Syndicus in ſua perſona hujuſmodi annuos reditus recipiat diſtribuendos ipſis Fratribus.

92 Proteſtatio autem ſic fiat ſub ſigillo Conventus, videlicet: Nos Frater N. Guardianus, & Fratres Diſcreti hujus Conventus N. dicimus ad noſtram notitiam perveniſſe quondam N. certam eleemoſynæ quantitatem conventui huic diſtribuendam perpetuo gratis, vel forſan pro aliquibus Officiis, aut Miſſis dicendis legaſſe. Cumque legata hujuſmodi, niſi per viam ſimplicis eleemoſynæ acceptare ex Inſtituto ſancto noſtro, & Jure nobis non liceat: Ideo per præſentes libere proteſtamur in Domino, quod Legatum prædictum tanquam illius incapaces ex vi legati recipere nolumus, nec intendimus. Si tamen Heres commiſſarius aut legatarius ipſius Teſtatoris dictam quantitatem per viam ſimplicis eleemoſynæ omni obligatione, dominio, & proprietate penitus ceſſantibus, nobis libere conferre voluerit, illam ſimpliciter accipiemus, & piæ Teſtatoris voluntati, quantum in nobis fuerit, plene, ac fideliter ſatisfaciemus. Hæc autem proteſtatio ſubſcripta per Guardianum, & Diſcretos Conventus dabitur illi, qui tenetur Teſtatoris voluntatem implere, & eadem proteſtatio ſcribetur in libro Conventus, ut conſtare poſſit ſuccedentibus Guardianis hanc Conſtitutionem fuiſſe ad plenum adimpleram.

93 Eſt autem hæc proteſtatio neceſſaria, ut optime decernit D. Bonaventura hanc diſputans quæſtionem, & ex Apoſtolicis declarationibus Regulæ noſtræ colligitur. Et ut omnibus ſit compertum id, quod tantopere eſt nobis neceſſarium, ipſam D. Bonaventuræ quæſtiunculam ex ſuo Apologetico deſumptam hic apponere de induſtria non gravabimur, quæ talis eſt, ut ſequitur.

Cum aſſeratis vos ſecundum Regulam, & Profeſſionem veſtram nullos debere recipere proventus redituum, ſeu poſſeſſiones, exceptis Domibus, in quibus habitatis, videmini transgreſſores Regulæ veſtræ in eo, quod recipitis Domos, vel areas non contiguas veſtris areis, in quibus habitatis; eodem enim modo ſi hoc licet, poteritis etiam vineas recipere, & agros & manſos, & ſimilia quæque recipere, immo granclas, & villas, & caſtra, & terras, & Oppida, & quæcumque fuerint vobis data, & ſic priſtina paupertas, & mendicitas, quam profeſſi eſtis, paulatim evaneſceret, & non eritis diſcipuli S. Franciſci cum non ſequamini veſtigia ejus, nec ejus Regulam teneatis: De domibus enim vobis contiguis poteſt eſſe excuſabile, quod pro dilatanda area veſtra illas quandoque recipiatis, ſed de aliis non, in quibus homines alios pro cenſu locatis, quem Procurator veſter loco veſtri exigit, & in uſus veſtros convertit de voluntate veſtra. Si qui in talibus incaute agunt, dolemus, & contradicimus, & prohibemus. Qualiter autem in hoc licite agere poſſimus, adverte, & tunc non judicabis, nos, ſi ſane intelligis, transgreſſores. Proteſtamur nos ſecundum Regulam noſtram nil debere, ſeu velle poſſeſſionis, vel certorum redituum recipere, vel habere; quia vero mendici ſumus, & pauperes, ea, quibus pro præſente neceſſitate indigemus, ideo recipimus, prout licet, ſive pro ſolvendis debitis, vel aliis neceſſariis procurandis. Cum ergo aliquis ex devotione vult nobis legare Domum ſuam, vel aream non contiguam noſtræ manſioni, non recipimus eam per nos, nec per interpoſitam perſonam ut noſtram, ſed ſi ille eam diſponit per alium quemcunque, ut ea vendita de pretio ejus provideatur nobis ex parte ſua in his, quibus tunc indigemus procurandi, vel ſolvendis debitis, acceptamus. Si autem ille timens ne forte ejus talis diſpoſitio per heredes ſuos, vel alios in poſterum impediatur, & propter hoc præoccupat reprobare illam ſigillo alicujus Judicis, vel Civium, vel alterius &c. & ſic committit eam alicui amico ſuo, vel Fratrum, qui conſervat, quod ipſe diſponit de Domo tali, vel area, nil ad nos, cum de rebus ſuis poſſit ordinare, quod vult, nec locum talem, vel Domum dicimus eſſe noſtram, cum nihil juris nos in ea proteſtemur habere. Similiter

liter ſi aliquis diſponeret per amicum, vel alium, quod de pretio, vel proventibus illis, vel illis darentur Fratribus tot panes quotidie, vel tantum eleemoſynæ ſingulis ſeptimanis, aut annis, non eſſemus propter hoc prædii, vel redituum poſſeſſores: nam ſi me petente eleemoſynam aliquis Dives promittat, quod ſingulis annis velit dare Fratribus duas tunicas, vel tantum unam, vel ſingulis hebdomadis tot panes, & boc committat Officialibus ſuis, ut vice ſui iſta dent etiam eo abſente, & hoc pro Fratribus recipiam, vel etiamſi illi negligant dare, admonendo exigam, numquid propterea certos reditus habere dicendi ſumus, cum non ex jure, ſed ex gratia ſolum talem eleemoſynam recipiamus, vel exigamus?

Et ſi poſt obitum illius uxor ejus, vel alii amici pro anima illius adhuc velint aliquo tempore talem nobis eleemoſynam per ſe, vel ex diſpoſitione illius largiri, poſſumus ſimiliter accipere ex tali gratia, ita quod quandocunque nollent amplius iſta dare, nihil peteremus ab eis quaſi ex debito; ſed more mendicorum recurremus ad Domum clementis Domini pro quotidiana eleemoſyna quandiu illi placeret, ſed quando plus nollet, diſcedemus ut cui gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato. Hæc eſt vera, & pura vita Mendicorum, quod datur, ex gratia recipere, non ex jure. De cenſibus vero Domorum Fratribus legatarum nihil quærimus, ſicut nec de aliis reditibus. Si autem, antequam vendantur, aliquem inde cenſum dare volunt hi, in quorum tunc poteſtate ſunt illæ Domus, nihil juris habere in eo proteſtamur, ſed eleemoſynam nobis ſponte oblatam ſimpliciter recipiemus, ſicut aliunde donatam. Quia vero Dominus docet nos cavere ab hominibus *Matth.* 10. & Apoſtolus ab omni ſpecie mala abſtinere 1. *Theſſal.* 5. ne putemur ab ignorantibus tranſgreſſores Regulæ noſtræ, debemus aperte proteſtari, nihil nobis juris in talibus donationibus velle habere, ſicut tenetur ſuſpectus de fornicatione omnia illa cavere, ex quibus poſſet iſta ſuſpicio probabilis judicari. Hæc omnia D. Bonaventura.

94 Sed quia in his caſibus ſolet aliquando evenire, quod annuus reditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem patronum, cui fieri debeat talis, ut ſupra, proteſtatio, decernimus quod in tali caſu ſervetur ſtatutum Ordinis Minorum ſub Paulo II. contentum in Conſtitutionibus ſuper *c.* 6. *Reg.* & §. *Inhibemus*. Quod nimirum hujuſmodi reditus aſſignentur Rectoribus ſpiritualibus, aut temporalibus Collegiorum, aut Communitatum, Terrarum, aut Civitatum, qui tales eleemoſynas, ſive fructus, vel reditus annuos nomine Eccleſiæ Romanæ, vel donantium ſine Fratribus exigant, & recipiant, & Fratribus ſive aliis Sacerdotibus, quando Fratres noluerint tales Miſſas, vel Suffragia juxta piam intentionem Benefactorum in toto, vel in parte ſecundum quantitatem talium obventionum interdicere faciant.

Item ſtatuitur, ut deinceps nulla inſtrumenta publica fiant, a Fratribus capitulariter congregatis, nec quocumque alio modo ſe habentibus, in quibus transferatur dominium, & proprietas alicujus Capellæ, ſive Sepulturæ, cum hoc omnino ſit contra Regulam, & noſtro repugnet Inſtituto; nam quomodo aliquis dat, quod non habet? Si tamen occaſio ſe obtulerit, in qua oporteat ſatisfacere devotæ fidelium voluntati, id fiat per modos noſtræ Regulæ, & Inſtituto congruentes. Eſt autem proteſtatio prædicta neceſſaria, ne, ut ait D. Bonaventura, ab ignorantibus noſtrum Inſtitutum, Regulæ noſtræ tranſgreſſores judicemur. Cujus Seraphici Doctoris ſententiam hic inſerendam judicavimus, quatenus e medio tollatur abuſus ignorantiſſimorum aliquorum, qui exiſtimante Charibdim ſugere, in Scillam inciderunt, in ſavorem Ordinariorum, vel alicujus tertii, vel heredis renunciantes prædicta legata, quaſi non eſſet opus proprietatis, & Dominii donare, ſicuti accipere, & ſumma dementia alienum renunciare. 95

De hujuſmodi autem bonis, ſeu illorum pretio Generalis, vel Commiſſarius Generalis una cum conſilio Guardiani, & Diſcretorum Conventus in uſum Sacriſtiæ, Fabricæ Eccleſiæ & Conventuum provideat, prout illorum neceſſitate perſpecta ſalubriter in Domino expedire arbitrabitur. Et de hac proviſione quamprimum Sacram hanc Congregationem fideliter certiorem faciant. Hanc vero bonorum abdicationem & Legatorum renunciationem fuiſſe executioni demandatam conſtare debebit huic Sacræ Congregationi ex Generalis, vel Commiſſar. Generalis, & Ordinariorum atteſtationibus gratis, & abſque ullo Fratrum diſpendio concedendis. 96

Deinde a Fratribus particularibus auferatur cujuſcumque rei proprietas, ſi quæ ſit, & omnia in communi redigantur ad regul. Sacr. Can. Apoſtol. Conſtitut. & S. Concil. Tridentin. diſpoſitionem. Potiſſimum vero tollantur pecuniæ, & quam primum inſumantur in ve- 97

ras,

Digitized by Google

ras, & communes ipſorum Conventuum neceſſitate, idque fiat a Syndicis Apoſtolicis tantum, ita ut nihil pecuniæ mediate, vel immediate ſuperſit in manibus vel poteſtate Fratrum etiam Superiorum.

98 Ad hæc tollatur abuſus Aromatariarum, ita ut de cetero illæ non retineantur, niſi ad uſum Monaſteriorum duntaxat, nec liceat res illarum cuiquam vendere.

99 Præterea nullo modo habeant in eorum Eccleſiis, vel Sacriſtiis, aut alibi cippos, & truncos ordinatos ad offerentium, ſeu donantium pecunias, nec Capſulas pro eleemoſynis Miſſarum.

100 Ac demum Superiores Regulares invigilent, ut Fratres communi menſa utantur, Divina Officia temporibus debitis recitent, vacent Orationi mentali, & Divinum Cultum diligenter exerceant, & cetera impleant, ad quæ pro Regulæ obſervatione tenentur.

101 Hæc autem ſuperius expreſſa fuiſſe ad effectum perducta conſtare debebit eidem Sacræ Congreg. & atteſtationibus medio juramento Generalis, aut Commiſſarii Generalis, aut Viſitatorum, prævia diligenti informatione capta in Viſitatione ſingulorum Conventuum cujuſque Provinciæ. Romæ 14. *Junii* 1626.

102 Hic juvat afferre declarationes editas a dicta Sacr. Congr. ſpecialiter ad id deputata ab Urbano VIII. & relatas a Fagnano ejuſdem Congregationis Secretario *lib.* 5. *Decretal. in c. Nimis pravo* 17. *de exceſſibus Prælator. a n.* 47. *ad* 54. ibi.

DISTINCTIO I.

De Legatis bonorum mobilium.

103 Articulus I. An Fratres Minores tam de Familia, quam Reformati ſint capaces Legatorum bonorum mobilium, quæ unica ſolutione, ſeu præſtatione adimplentur, tam in pecunia numerata, quam in aliis ſpeciebus?

Articulus II. An poſſint eadem Legata in judicio, aut extra exigere per ſeipſos, vel Syndicum Apoſtolicum?

Articulus III. An Fabricæ S. Petri liceat in hujuſmodi legatis ſe ingerere infra annum, quo dies legati ceſſit?

Articulus IV. Et quid elapſo anno?

DISTINCTIO II.

De Legatis factis Fabricæ.

Articulus I. An valeat Legatum annui redditus factum Fabricæ, Sacriſtiæ, vel Eccleſiæ Fratrum Minorum, tam de Familia, quam ex Reformatione? 104

Articulus II. An liceat Fratribus hujuſmodi Legata in judicio exigere per eorum Procuratorem, vel Syndicos Apoſtolicos?

Articulus III. An liceat eidem erogare prædicta legata in uſus Fratrum? An vero illa omnino converti debeant in uſus a Teſtatoribus præſcriptos?

Articulus IV. An Fabricæ S. Petri liceat infra annum ſe ingerere in proprietate horum Legatorum pro fabrica, vel Sacriſtia transigendo cum heredibus, aut alias de eadem proprietate diſponendo?

Articulus V. Et quid tranſacto anno?

Articulus VI. An liceat eidem Fabricæ S. Petri, ſe immiſcere præſtationibus, ſeu fructibus eorundem legatorum ab anno decurſis, & non ſolutis?

Articulus VII. Et quid infra annum, ex quo ceſſit dies præſtationis?

DISTINCTIO III.

De Legatis annuis cum onere.

Articulus I. An Fratres Minores tam de Familia, quam Reformati ſint capaces Legatorum annuorum, quæ fiunt adjecto onere celebrationis Miſſarum? 105

Articulus II. An iidem poſſint pro his Legatis in judicio experiri agendo, aut Judicis officium implorando?

Articulus III. An poſſint Fratres illa accipere a ſponte offerentibus celebrando Miſſas ad rationem rei acceptæ?

Articulus IV. An poſſint illa ſponte oblata accipere per ſe ipſas, an vero per Syndicum Apoſtolicum?

Articulus V. An Fratres poſſint hujuſmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in uſum frabricæ, vel Sacriſtiæ?

Articulus IV. An liceat Fabricæ S. Petri proprietatem eorumdem Legatorum cum onere Miſſarum ſibi vindicare, tam elapſo anno, quam antea?

Articulus VII. An liceat Fabricæ eidem ſibi vin-

Digitized by Google

bi vindicare annuas præſtationes decurſas, & non ſolutas tam ante annum, quam poſt?

DISTINCTIO IV.

De Legatis annuis ſine onere.

106 Articulus I. An Fratres Minores tam Obſervantes, quam Reformati ſint capaces Legatorum annuorum ſine aliquo onere, aut modo adjecto ſaltem ad effectum illa extinguendi, & pretium erogandi in uſus fabricæ, vel Sacriſtiæ?

Articulus II. An ad hunc effectum poſſint eamdem proprietatem in judicio petere per Syndicum Apoſtolicum?

Articulus III. An poſſint illam convertere in uſum Fratrum?

Articulus IV. Et quid ſi cæperint illorum annuas præſtationes accipere?

Articulus V. An poſſint Fratres exigere judicialiter annuas præſtationes eorumdem Legatorum in vim Martinianæ?

Articulus VI. Et quid poſt ultimum Decretum Sacræ Congr. hac de re editum?

Articulus VII. An Fratres teneantur proteſtari ſe eſſe incapaces eorumdem Legatorum?

Articulus VIII. An poſſint illa a ſponte dantibus accipere per ſe ipſos, vel per Syndicos Apoſtolicos?

Articulus IX. An heredes teneantur illorum præſtationes Fratribus ſolvere in foro conſcientiæ?

Articulus X. An Fabrica S. Petri jus habeat ſibi vindicandi horum Legatorum proprietatem tam elapſo anno, quam antea?

Articulus XI. Et quid de annuis præſtationibus decurſis, & non ſolutis?

Articulus Ultim. An hæc omnia procedant etiam in Legatis annuis ad modicum tempus?

Die 9. Septembris 1628. Sacra Congregatio negotiis Fratrum Minorum S. Franciſci de Obſervantia a S. D. N. præfecta ad ſingulos Articulos ſuperius propoſitos ad hunc modum reſpondit, videlicet.

DISTINCTIONE I.

107 Ad I. Articulum: Fratres Minores tam de Familia, quam Reformatos eſſe capaces Legatorum bonorum mobilium, quæ unica ſolutione, ſeu præſtatione adimpleutur, tam in pecunia numerata, quam in aliis ſpeciebus. Dummodo tamen hujuſmodi Legata ſint in quantitate moderata, & non in fraudem Paupertatis.

Ad II. Fratres quidem nec per ſe ipſos, nec per interpoſitam perſonam poſſe eadem legata in judicio exigere, ſed Syndicum Sedis Apoſtolicæ tantum Judicis officium implorare, dummodo ſimiliter illa in moderata ſint quantitate, & ſine ulla fraude paupertatis, & re ipſa erogentur in Fratrum neceſſitates. Extra judicium vero ita demum legata hujuſmodi accipi poſſe a Fratribus per ſe ipſos, ſi in aliis ſpeciebus conſiſtant, & accipiantur in ea tantum quantitate, quam vera, & imminens eorum neceſſitas poſtulet, ſed ſuperfluam, aut pecunias a Syndico tantum poſſe accipi, dum tamen id omne in Fratrum neceſſitates convertatur.

Ad III. Non licere Fabricæ S. Petri in hujuſmodi Legatis bonorum mobilium ſe ingerere infra annum, ex quo dies Legati ceſſit.

Ad IV. Elapſo anno libere ad præſcriptum ſuarum facultatum.

DISTINCTIONE II.

Ad I. Articulum; Valere Legatum annui 108
reditus factum Sacriſtiæ, vel Fabricæ Eccleſiæ, vel Conventus Fratrum Minorum tam de Familia, quam de Reformatione, niſi adſit exceſſus in quantitate.

Ad II. Nec per ſuos, nec per alios licere Fratribus in judicio exigere hujuſmodi Legata, ſed Syndico Apoſtolico dumtaxat.

Ad III. Non licere eadem annui reditus Legata erogare in uſus Fratrum, ſed illa omnino converti debere in uſus a Teſtatoribus præſcriptos.

Ad IV. Fabricæ S. Petri non licere infra annum ſe ingerere in proprietate horum Legatorum, cum heredibus tranſigendo, aut alias diſponendo de eadem proprietate.

Ad V. Itidem non licere.

Ad VI. & VII. Poſſe Fabricam S. Petri ſe immiſcere in præſtationibus, ſeu fructibus eorumdem Legatorum ab anno decurſis, & non ſolutis, non autem infra annum, ex quo dies præſtationi ceſſit.

DISTINCTIONE III.

Ad I. Articulum: Fratres Minores, tam de 109
Familia, quam ex Reformatione nullatenus eſſe capaces legatorum annuorum, quæ ſiunt adjuncto onere celebrationis Miſſarum.

Ad II. Non poſſe pro his Legatis in judicio experiri, aut Judicis officium implorare.

Ad III. Poſſe Fratres illa accipere per mo-

dum

Digitized by Google

dum eleemoſynæ a ſponte offerentibus celebrando Miſſas ad rationem rei acceptæ, citra tamen ullam obligationem ad onus perpetuum, & dummodo prius proteſtentur ſe illorum capaces non eſſe.

Ad IV. Syndicum Apoſtolicum, & pro Fratrum neceſſitatibus, non autem Fratres ipſos etiam per alios poſſe hujuſmodi Legata utcumque ſponte oblata accipere, ſi in pecunia conſiſtant.

Ad V. Non poſſe Fratres hujuſmodi Legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in uſus Fabricæ, vel Sacriſtiæ.

Ad VI. Licere Fabricæ S. Petri ad ſuarum facultatum præſcriptum ſibi vindicare eorumdem Legatorum proprietatem cum onere Miſſarum celebrandarum, tam elapſo anno, quam antea.

DISTINCTIONE IV.

110 Ad I. Articulum, Fratres Minores, tam Obſervantes, quam Reformatos non eſſe capaces Legatorum annuorum, quæ fiunt ſine aliquo onere, aut modo adjecto, niſi ad effectum illa extinguendi, ſeu illorum proprietatem, & pretium convertendi in uſus fabricæ, vel Sacriſtiæ.

Ad II. Non Fratres ipſos, Sed Syndicum Apoſtolicum tantum poſſe eamdem proprietatem in judicio petere.

Ad III. Poſſe convertere.

Ad IV. Si Fratres cœperint illorum annuas præſtationes accipere, ne hinc fiat fraus Paupertati, expedire, ut de cetero decernatur, eo caſu non licere amplius Fratribus eamdem proprietatem vendere, & pretium in uſum fabricæ, vel Sacriſtiæ erogare. Ideoque agendum cum S. D. N.

Ad V. & VI. Fratres nullo modo poſſe in judicio exigere annuas earumdem Legatorum præſtationes.

Ad VII. Teneri.

Ad VIII. Poſſe illa per modum eleemoſynæ, & a ſponte dantibus accipere etiam per ſeipſos, ſi in aliis ſpeciebus conſiſtat, quod ſi in pecunia, non niſi per Syndicum Apoſtolicum.

Ad IX. Non teneri.

Ad X. Fabricam S. Petri nullum jus habere vindicandi horum Legatorum proprietatem, niſi elapſo anno juxta ſuas facultates.

Ad XI. Similiter non habere jus vindicandi hujuſmodi annuas præſtationes, niſi ab anno decurſas.

Ad XII. Hæc omnia locum non habere in legatis infra decennium, ſed in his tantum, quæ fiunt ad decem annos, & ultra.

Adducitur ad rem Conſtitutio Clementis X. confirmantis Decretum Sacr. Congreg. in cauſa Turritana Legatorum.

„ *Clemens Papa X. ad futuram &c. Nuper* „ *pro parte dilecti Filii Syndici Apoſtolici Conventus S. Petri de Syrchis in Sardinia Ordi-* „ *nis Sancti Franciſci de Obſervantia &c. Con-* „ *gregationi Fratrum Noſtrorum S. R. E. Car-* „ *dinalium negotiis &c. Epiſcoporum, & Re-* „ *gularium præpoſitæ expoſito, quod quondam* „ *Petrus Moros de Molinos in ſuo ultimo Te-* „ *ſtamento, quod anno 1645. condiderat, di-* „ *verſa annua Legata pro Miſſis per Fratres* „ *Ordinis celebrandis, fecerat modo ſequenti.*

Primo, *mando, quod meus heres teneatur expendere pro confectione tumuli, & exequiarum quolibet anno lib. 25. pro una Miſſa cantata, & aliis ſexdecim Miſſis pro Animabus meorum parentum celebran. a Fratribus Franciſcanis S. Petri de Syrchis, & pro legato volo, quod ſint perpetuo obligata bona mea.*

Item mando, quod dictus meus heres ſolvat ex dictis bonis meis quolibet anno lib. 40. quæ inſerviant pro oleo lampadis meæ Capellæ majoris in dicta Eccleſia Sancti Petri.

Item relinquo in perpetuum Miſſas ſeptem qualibet hebdomada pro Animabus purgatorii &c. & eleemoſyna ſit ſeptem ſolidorum pro qualibet Miſſa &c. & proprietas illarum eſt 1400. lib. quæ ſunt ſuper Domo mea, in qua habito.

Item relinquo pro eleemoſyna dicto Conventui S. Petri de Syrchis lib. 300. ut illæ applicari debeant per meos Curatores in loco ſecuro ad rationem lib. 23. annuarum, & inſerviant pro emendis linteaminibus pro pauperibus Fratribus infirmis.

Item quia D. Mater mea reliquit, ut dicantur duæ Miſſæ perpetuæ pro qualibet hebdomada a dictis fratribus, quod ſuper bonis meis ſolvantur quolibet anno lib. 28.

Item quia D. Pater meus reliquit unam Miſſam perpetuam in hebdomada celebrandam a dictis Fratribus, & reliquit pro eleemoſyna Cenſum lib. 150. debitum a Gavino Paduano &c. quatenus perdiderint ſupradictum, mando, ut meus heres ſolvat lib. 11. annuas &c. Et factis aliis pluribus legatis profanis &c. inſtituit ſibi heredem, Deum, & animam ſuam, mandans ſuis Executoribus, ut adimpletis, & ſatisfactis legatis, inſtituerent unam tertiam Dignitatem Archidiaconalem in Cathedrali Turritana cum annuo reditu lib. 1000. & de reſiduo unum,

vel

Digitized by Google

*vel plures Canonicatus ſecundum capacitatem bo-
norum ſuorum, & alias, prout in dicto Teſta-
mento dicitur uberius contineri.*

„ Et ſubinde in executionem dicti Teſta-
„ menti unus Canonicatus, & unus Archidia-
„ conus in Eccleſia Turritana erecti fuerant,
„ dictuſque Archidiaconus ex diſpoſitione ejuſ-
„ dem Petri Teſtatoris collatus fuerat cuidam
„ Didaco Moros ejus Fratri Germano execu-
„ tori Teſtamentario, qui bona fide, dum in
„ vivis erat, eadem legata pia adimpleri cu-
„ raverat: verum poſt ejus obitum, de eo-
„ dem Archidiaconatu proviſus fuerat dilectus
„ Carolus de Capudoro, ad cujus favorem di-
„ lectus filius Pro-Vicarius Generalis Turrita-
„ nus, neſciebatur quo jure, declaraverat
„ Fratres Minores prædictos Legatorum capa-
„ ces tantum factorum pro oleo lampadis, &
„ linteaminibus infirmorum, & incapaces pro
„ reliquis, quæ Archidiacono prædicto adju-
„ dicaverat, prout in ejus ſententia dicitur
„ contineri. Unde dictus Syndicus tanquam
„ unus de Populo pro ſuffragiis Animarum,
„ pro quibus inſtituta fuerunt dicta legata
„ pia, & pro ſua pietate erga dictos Fratres
„ de Obſervantia, qui in magna neceſſitate
„ propter eleemoſynarum deficientiam in præ-
„ dicta inſula Sardiniæ reperiebantur, prout
„ ex atteſtatione juratorum, & Officialis Ci-
„ vitatis Turritanæ conſtare dicebatur, nobis
„ humiliter ſupplicaverat, ut omnimodum
„ adimplementum legatorum prædictorum Ven.
„ Fratri Archiepiſcopo Turritano, non ob-
„ ſtante prædicta Pro-Vicarii Generalis ſen-
„ tentia committere de benignitate Apoſtoli-
„ ca dignaremur.

„ Inſtantia vero hujuſmodi ad prædictam
„ Cardinalium Congr. a nobis remiſſa, & de
„ mandato ipſius Congreg. citato dilecto et-
„ iam Filio Alexandro Bulla ſupradicti Ca-
„ roli de Capudoro Archidiaconi Procurato-
„ re, Syndicus prædictus plurimum cupiebat
„ declarari, prædictos Fratres Minores de Ob-
„ ſervantia poſſe recipere præinſerta annua
„ Legata Miſſarum per modum puræ & ſim-
„ plicis eleemoſynæ, juxta Doctrinam S. Bo-
„ naventuræ in quadam Conſtitutione fel. rec.
„ Urbani Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri,
„ cujus initium: *Sacroſanctum Apoſtolatus Mi-
„ niſterium*, proinde debere dictum Archie-
„ piſcopum Turritanum tanquam Executo-
„ rem ultimarum voluntatum, & præcipue
„ piarum curare omnimodum adimplementum
„ eorum Legatorum, & voluntatis dicti Pe-
„ tri Teſtatoris compellendo heredes, & de-
„ tentores bonorum ad ſatisfactionem, ne
„ Anima ejus defraudata remaneret. Emana-
„ vit ab eadem Cardinalium Congregatione
„ Decretum tenoris, qui ſequitur.

Sacra Congr. EE. S. R. E. Card. negotiis, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præpoſita, Procuratorem Archidiaconi Turritani ſæpius citato, referente Eminentiſſimo D. Cardinali Portocarrero, decrevit eſſe dandas declarationes ſæpe alias factas: Videlicet, Fratres Minores de Obſervantia non poſſe poſſidere Cenſus, & bona ſtabilia; poſſe tamen recipere per viam eleemoſynæ quidquid eis traditur ab Executoribus ultimarum voluntatum pro celebratione Miſſarum, & Anniverſariorum, & propterea cenſuit committendum, prout præſentis Decreti tenore committit Archiepiſcopo Turritano, ut ad limites prædictæ declarationis in cauſa, de qua ſupra agitur, procedat, & ad illius obſervantiam quantum opus fuerit, juris remediis, & in ſubſidium etiam Cenſuris Eccleſiaſticis compellat. Romæ 3. Auguſti 1674.

„ *Cum autem ſicut dictus Syndicus Nobis ſub-
„ inde exponi fecit, ut Decretum hujuſmodi fir-
„ mius ſubſiſtat, & obſervetur exactius, Apo-
„ ſtolicæ noſtræ Confirmationis patrocinio com-
„ muniri ſummopere deſiderat, Nos ipſum Syn-
„ dicum &c. abſolventes &c. ſupplicationibus
„ ejus inclinati &c. Decretum præinſertum au-
„ ctoritate Apoſtolica tenore præſentium appro-
„ bamus, & confirmamus, illique inviolabilis
„ Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus &c. ſic-
„ que in præmiſſis per quoſcunque Judices &c.
„ irritum &c. Datum Romæ apud S. Mariam
„ Majorem die 22. Auguſti 1674. Pontificatus
„ Noſtri anno quarto.*

Item affertur ad rem Decretum *Sacr. Congr.* 112
Epiſcop. & Regular. in Lucana 26. Martii 1677.
pro Minoribus de Obſervantia editum.

Sacra Congr. EE. & Reverendiſſ. S. R. E. Card. negotiis, & conſultationibus Epiſc. & Regular. præpoſita, ſæpius declaravit; Fratres Minor. de Obſerv. S. Franciſci, quamvis attenta diſpoſitione: Exivi de Paradiſo, Clemen. V. & Conſtitut. Nicolai III. Exiit, *ſint incapaces obtinendi Cenſus perpetuos, & bona ſtabilia, poſſe tamen per viam puræ, & ſimplicis eleemoſynæ recipere quidquid ab Executoribus ultimarum voluntatum eis traditur pro celebratione Miſſarum, pro ornamento Eccleſiæ, aliiſque neceſſariis procurandis, juxta Doctrinam D. Bonaventuræ relatam* in Conſtit. ſan. mem. Urbani VIII. incip. Sacroſanctum Apoſtolatus Miniſterium; *Atque in præfatis caſibus dictos Executores ultimarum voluntatum curare debere, ut*

hujuſ-

Digitized by Google

hujuſmodi piæ diſpoſitiones adimpleantur, ne Teſtatorum Animæ debitis ſuffragiis defraudatæ remaneant; quam quidem declarationem, illiuſque tenorem in caſu, de quo agitur eadem Sacra Congregatio ſervari præcipit, committendo Ordinario Lucenſi pro tempore exiſtenti, ut quatenus alius Executor non exiſtat, prænarratam pii Teſtatoris diſpoſitionem executioni demandet &c.

113 Item datur ad rem Mandatum D. Auditoris Cameræ Apoſtolicæ, ut ſequitur. Potentiſſimo, & Catholico Principi D. D. Carolo ab Auſtria &c. felicis proſperitatis augmentum &c. ejuſdem Regnorum, & Provinciarum &c. Officialibus &c. ad quos præſentes noſtræ pervenerint, ſeu quomodolibet præſentabuntur: Franciſcus Columna in utraque Signatura SS. D. N. Papæ Referendarius, cauſæque, & cauſarum hujuſmodi &c. ſalutem &c. Noveritis quod introducta alias in partibus coram Vicar. General. Catacen. lite, & cauſſa inter Syndicum R. R. P. P. S. Franciſci Minor. Obſerv. Civitatis Tabernarum Catacen. ex una, & R. R. D. D. Theodorum, & Dominicum de Carcia ex adverſo principales Partibus ex altera de, & ſuper ſolutione eleemoſynæ debitæ pro Miſſis, pro quibus agitur, rebuſque aliis &c. Dictus D. Vicarius Catacen. in cauſſa hujuſmodi procedendo ſuam protulit ſententiam, ſive Decretum tenoris ſequentis; videlicet: *Per Curiam Epiſcopalem Catacen. viſa particula ultimi Teſtamenti quondam Felicinæ Riva Civitatis Tabernarum conditi ſub die 20. Maii 1633. &c. ac inſuper inſpecto tenore Bullæ S. D. N. felic. Record. Clementis Papæ X. ſub datum Romæ die 31. Auguſti 1675. pro confirmatione Decreti Sacræ Congregat. negotiis Epiſcoporum, & Regularium propoſitæ lati ſub die 3. Auguſti 1674. declaravit: Fratres Minores de Obſervantia poſſe recipere Legata annua Miſſarum per modum puræ, & ſimplicis eleemoſynæ, etiam pro executione ultimarum voluntatum Teſtatorum, viſis actibus omnibus &c. ac partibus pluries auditis, fuit proviſum, & decretum, ſuſpenſiones duarum Miſſarum in hebdomada per eamdem Curiam latam omnino tollendam eſſe, ac proinde P. P. Minores de Obſervantia Conventus ſupradictæ Civitatis Tabernarum reintegrentur ad Legatum celebrandi eaſdem duas Miſſas in hebdomada, & ab hodie in antea R. R. D. D. Theodorus, & Clericus Dominicus Carcias correſpondeant eiſdem Fratribus ſcutos decem ſingulis annis pro celebratione prædicta &c. & ita &c. datum &c. die 24. Januarii 1691. Antonius Pavoni Vicarius Generalis &c.* A qua inſerta ſententia, ſive decreto &c. appellantibus dict. D. D. Theodoro, & Dominico de Carcia fuit hæc cauſſa ad Curiam devoluta, *& coram Illuſtriſſimo & Reverendiſſ. D. Thomato in utraque Signatura Referendario &c. Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi D. A. C. Locumtenente introducta, qui ſtc. ſtc. procedendo, ſua definitiva ſententia, præinſertam ſententiam, ſeu Decretum D. Vicarii Generalis Catacen. confirmavit, & approbavit*, ad effectum tamen exequendi ſuper bonis per D. Victoriam Rivam donantem &c. A qua ſententia Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Thomati iterum appellantibus D. D. Theodoro, & Dominico de Carcia, *fuit cauſa hujuſmodi Nobis commiſſa vigore ſpecialis commiſſionis ejuſdem Sanctiſſimi*, de qua in dictis actis &c. *Nos in cauſa, & in cauſis prædictis rite, & recte, & legitime procedentes &c.* Tandem D. Hieronymo Leto ex adverſo Procuratore dict. D. D. Theodori, & Dominici Carcia ex adverſo principalium &c. per unum ex ejuſdem Sanctiſſimi Curſoribus more ſolito citato, *noſtram protulimus & promulgavimus definitivam ſententiam præinſerti Decreti, ſeu ſententiam D. Vicarii General. Catacen. & aliam Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. Thomati confirmatoriam; prout in dictis Actis infraſcripti Archivii Romanæ Curiæ Scriptoris. Sed quia a tribus ſententiis conformantibus non licet amplius appellare, ideo ex parte ejuſdem Sanctiſſimi, & ad inſtantiam dicti D. Syndici dicti Venerandi Conventus R. R. P. P. Minorum de Obſervantia fuit Nobis directa & præſentata commiſſio exequutorialis tenoris ſequentis. Sequitur tenor commiſſionis. Nos denique &c. Dicto Dom. Hieronymo Leto ex adverſo Procuratore dict. Theodori, & Dominici Carcia ex adverſo principalium, iterum ut ſupra citato. Præinſertam ſententiam, ſive Decretum Vic. Generalis Catacen. aliamque dicti Reverendiſſimi Thomati, & dictam noſtram reſpective definitivam ſententiam exequi mandavimus, ut in illarum executionem, & re judicata præſens mandatum exequutivum ad favorem dicti Syndici R. R. P. P. S. Franciſci Minor. Obſervant. Civit. Tabernarum Diœceſis Catacen. contra & adverſus dicta bona per dictam Victoriam donata dictis D. D. de Carcia pro Ducatis vigintiquinque monetæ Regni debitis pro ſupradicta eleemoſyna Miſſarum ab anno 1691. per totum menſem Junii proxime præteriti ad rationem Ducatorum decem pro quolibet anno, ſine præjudicio aliorum per annua decurſorum decrevimus, & relaxavimus, exequi volumus, & mandavimus per præſentes. Quo circa Vos Potentiſſimum*

Regem, veſtroſque Regios Miniſtros ſtudioſe requirimus, & perbenigne in Domino hortamur attenteque rogamus, Vobis vero, aliis omnibus, & ſingulis ſupradictis &c. tenore præſentium committimus, & in virtute S. Obedientiæ, ac ſub excommunicationis &c. pœna &c. mandamus, quatenus ſtatim viſis præſentibus, & quoties præſentium vigore fueritis, ſeu alter veſtrum fuerit requiſitus &c. ex parte noſtra, ſeu verius Apoſtolica Auctoritate cogatis, & compellatis, cogique, & compelli faciatis, &c. dictos Theodorum, & Dominicum Garciam ad dandum, ſolvendum, tradendum &c. & effectualiter exburſandum dicto Rever. Syndico dictorum P. P. Sancti Franciſci Min. Obſerv. &c. ſcuta viginti quinque monetæ Regni, ut præfertur, debita, una cum aliis ſcutis quatuor, & Julios ſeptem monetæ Romanæ pro expenſis præſentis Mandati. Datum Romæ anno 1693. Indictione prima, die vero 7. menſis Auguſti Pontificatus Sanctiſſimi D. N. Innocentii Divina Providentia Papæ XII. anno ejus tertio.

114 Syndici Apoſtolici nequeunt dominium, vel uſum poſſeſſionum in ſe recipere, ut reditus annuos Fratribus tribuant. Sic expreſſe dicta Sacra Congr. allegat. *ſupra n.* 91. *in fine*, ibi: *Inhibemus autem, ne Syndicus in ſua perſona hujuſmodi annuos reditus recipiat diſtribuendos ipſis Fratribus*. Et *Sact. Congr. R. Fabricæ in Æſina Legati* 29. *Novembr.* 1692. quæ, teſte Eminentiſſimo Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Conſtitut.* 5. *Honorii III. num.* 29. cenſuit *Franciſcanos Obſervantes, qui prætendebant retinere ſtabilita nomine Syndici eſſe incapaces ad ita retinendum*.

115 Neque dicti Syndici Apoſtolici poſſunt ſine Beneplacito Apoſtolico alienare mobilia pretioſa Eccleſiæ incorporata, ut ſunt Lampades, Candelabra, Paramenta, Picturæ, & hujuſmodi, prout expreſſe de mandato Urbani VIII. 1. *Septembris* 1624. decrevit *S. C. C.* prohibens alienationes dictorum fieri ſine expreſſa Sacræ Congr. licentia, adjectis pœnis ipſo facto incurrendis a contrafacientibus, nulliſque alienationibus declaratis, & noviſſime *eadem Sacr. Congr. in Papienſi die* 18. *Martii* 1719. quæ reſpondit: *Quo ad mobilia pretioſa Eccleſiæ incorporata eſſe neceſſarium Beneplacitum Apoſtolicum; quo vero ad omnes alias res in futurum non poſſe Syndicos procedere ad venditionem, niſi prævia affixione Edictorum, & venditio fiat majori Oblatori*. Vide verb. *Syndicus num.* 19.

116 Fratres Minores habent ſolum ſimplicem uſum Facti abſque ullo dominio, & uſu Juris circa res illas, quibus uti poſſunt; *Communis*. Uſus Juris eſt ipſum Jus, ſive legitima facultas utendi aliqua re, adeoque uſum Juris habere dicitur omnis, qui & utitur, & poteſt ad libitum licite uti aliqua re. Uſus autem ſimplex *Facti* eſt ipſe actualis uſus rei factus cum omnimoda dependentia a libera voluntate Domini proprietarii: ſicque uſum ſimplicem Facti habere dicitur ille, cui conceditur facultas utendi re etiam uſo conſumptibili, ſed omnino dependenter a libera concedentis voluntate, ita ut pro ejus libito revocari poſſit.

Et hic uſus ſimplex *Facti* & omnino dependens a libera voluntate Domini proprietarii concedentis poteſt ſeparari, & de facto ſeparatur a dominio rei etiam unico uſo conſumptibilis. Vide verb. *Dominium art.* 1. *a num.* 18. *ad* 20. 117

Domus Profeſſæ Societatis Jeſu, licet ſint vere Mendicantes, ſunt tamen capaces Legatorum etiam bonorum ſtabilium, ita tamen ut ſi talia bona non ſint neceſſaria, nec opportuna uſui Domorum Profeſſarum, ea vendi debeant, & ex eorum pretio propriis neceſſitatibus provideri. Vide verb. *Legatum num.* 122. 118

Scholaſtici, & Coadjutores temporales, qui in dicta præclariſſima Societate Jeſu poſt biennium probationis ſimplicia vota ediderunt, poſſunt, non obſtante voto Paupertatis, retinere, & acquirere dominium radicale bonorum temporalium, tam mobilium, quam immobilium antea habitorum, vel poſtea per hereditatem, donationem, vel alio modo obtentorum, quamvis per dictum ſimplex votum paupertatis privati ſint actuali Jure de iis diſponendi arbitrio ſuo ſine Superioris licentia. Sanchez *lib.* 7. *moral. cap.* 18. *n.* 23. & 28. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 7. *num.* 3. Buſemb *lib.* 4. *cap.* 1. *de ſtatu Religioſo dub.* 4. La Croix *ibid. num.* 96. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 1. *num.* 58. & alii. Et ratio eſt, quia illud votum ſimplex non privat, ſed ſtat cum dominio radicali, & in actu primo bonorum antea habitorum, & poſtea acquiſitorum, ſeu acquirendorum, & ſolum privat dominio, ac Jure actuali utendi, vel diſponendi de iis arbitrio ſuo ſine licentia Superiorum juxta Conſtitutionem Gregorii XIII. incip. *Aſcendente Domino*. Talis enim Religioſa Paupertas non conſiſtit in eo, quod reddat Religioſum incapacem dominii radicalis, & velut in actu primo, qualem etiam habet infans ſub Tutore conſtitutus; ſed quod privet ipſum Religioſum Jure retinendi bona temporalia, & de iis diſpo- 119

ſponendi arbitrio ſuo ſine facultate, & conſenſu Superiorum ſaltem licite.

120 Unde tales Scholaſtici, & Coadjutores temporales, quamvis mortaliter peccarent contra paupertatis votum, ſi de dictis bonis antea habitis, vel poſtea acquiſitis diſponerent arbitrio ſuo ſine conſenſu Superiorum, tamen talis diſpoſitio eſſet valida. Sanchez *loco cit.* Layman *loc. cit.* Sporer *loco citat.* Lugo *in reſponſ. moral. lib.* 4. *dub.* 6. La Croix *lib.* 4. *nu.* 103. cum Caſtropal. Pellizar. & aliis ibi citatis contra Molinam, & Leſſium. Et ratio eſt, quia licet peccarent mortaliter contra votum paupertatis, ex quo per tale ſimplex votum paupertatis ſibi interdixerint jus diſponendi ſine facultate Superiorum, tamen eorum diſpoſitio eſſet valida, quia adhuc retinent dominium ſuorum bonorum, donec eis ſe abdicent per ſolemne paupertatis votum, cum eis non ſe abdicent per d. votum ſimplex paupertatis.

121 Eſt enim magna differentia inter votum Solemne paupertatis (cui, ut recte notat Layman *loc. cit. n.* 3. *verſ. ceterum*, æquiparari in hoc docet votum paupertatis Coadjutorum Formatorum d. Societatis Jeſu) & inter ſimplex paupertatis votum ab ipſis Scholaſticis, & Coadjutoribus temporalibus emiſſum, quia tale ſimplex votum paupertatis privat Religioſum ſolum dominio, ac Jure actuali utendi, & diſponendi de bonis temporalibus arbitrio ſuo abſque facultate Superiorum, & non dominio radicali, & in actu primo. Votum autem ſolemne paupertatis emiſſum in profeſſione ſolemni Religionis privat ſic profeſſum, non ſolum Dominio, ac Jure actuali, ſed etiam Dominio radicali, & in actu primo, ideſt omni Jure, ac facultate, tam valide, quam licite diſponendi de bonis temporalibus antea habitis, ac alia poſtea acquirendi, & alienandi, ut clare habetur *ex c. Unic. de voto in* 6. & de Coadjutoribus formatis in d. Societate Jeſu eſt ſtatutum a Greg. XIII. in d. Conſt. *Aſcendente Domino*. Layman *l. c. verſ. Ceterum*, Sporer *loc. c. n.* 59. & alii.

122 Ut Regulares poſſint uti rebus aliquibus licite intra terminos Religioſæ paupertatis requiruntur quatuor conditiones. Prima namque eſt, ut utantur iis rebus tamquam non ſuis. Secunda, ut iis utantur cum vera, & rationabili Superioris licentia. Tertia, ut iis utantur juxta modos in qualibet Religione expreſſos. Quarta, ut iis utantur ſervata honeſtate, & modeſtia. Marchantius *in Tribunali tom.* 3. *part.* 2. *tract.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 4. Henno *tom.* 2. *tract.* 3. *diſp. unic. de ſtatu Religioſo quæſt.* 9. *art.* 3. §. 2. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *cap.* 1. *num.* 61. & alii in re communiter.

Regulares igitur utriuſque ſexus debent uti rebus tamquam non ſuis, ut habetur clare *Actor.* 4. *num.* 32. ibi: *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*; & concordat, *cap. Dilectiſſimis* 2. *cap. Scimus* 9. *cap. Non dicatis* 11. *cauſ.* 2. *quæſt.* 1. *cap. Monachi* 2. *cap. Super quodam* 4. *cap. Cum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Monachor.* cum ſimilibus, Concil. Trid. ſeſſ. 25. *de Regularibus cap.* 2. ubi expreſſe prohibet Regulares *quovis modo ab eis acquiſita tamquam propria, aut etiam nomine conventus poſſidere, vel tenere*. Et Decret. Clem. VIII. *pro reform. Regularium* incip. *Nullus omnino*, §. 3. ubi confirmantur, & innovantur Decreta Concilii Trid. de ſic paupertatis voto cuſtodiendo. 123

Unde peccant contra paupertatem Regulares utriuſque ſexus, qui mobilia, vel immobilia tamquam ſua retinent, & adminiſtrant; iiſque diſpotice ſuo arbitrio utuntur, ac de iis pro libitu diſponunt. Item qui pro peculio, ſeu Livello ſibi conceſſo dant quitantias ſine Superioris conſenſu, volunt ſolutionem in ſuis propriis, & non Superioris manibus fieri, cogunt ad id debitores tamquam abſoluti Domini, & hujuſmodi: Regulares enim utriuſque ſexus nequeunt Livella adminiſtrare a ſe ipſis. Vide *ſupra num.* 63. & verb. *Moniales art.* 2. *numer.* 88. Nec iis Livellis uti poſſunt, niſi ſervata forma Conſtitutionis Clementis VIII. *de Largitione munerum*. Vide *ſupra n.* 70. 124

Regulares utriuſque ſexus debent uti rebus cum vera, & rationabili Superioris licentia. Unde ſi metu, fraude, dolo, minis, vexationibus, moleſtiis, allegatione falſi, ſeu reticentia veri obtineatur, perinde eſt, ac ſi non fuiſſet talis licentia obtenta, quia ſic, vel eſt violentia; vel ſi ſit licentia, eſt ſubreptitia, vel obreptitia. Idem dicendum eſt, ſi talis licentia abſque rationabili cauſa concedatur, quia tunc nec inferior, nec Superior eſt tutus in conſcientia, cum tales conceſſiones corrumpant mores Religioſorum, ac nimis in dies relaxent Religiones. Tum quia Superiores ſunt diſpenſatores, & non diſſipatores Bonorum Conventuum, ac Monaſteriorum. 125

Licentia non requiritur ſemper expreſſa, ſed ſufficit aliquando etiam tacita, & ratio- 126

Digitized by Google

nabiliter præſumpta. Taciti enim, & expreſſi eadem eſt virtus & idem judicium, *cap. Ex p. 2. de Reſcriptis*, *leg. Cum quid 3. ff. de rebus creditis*, *l. Cornelius 69. ff. de beredib. inſtituend. l. Hæc verba 3. ff. de Legatis 1. l. Fideicommiſſa 11. §. Si filio, ff. de Legatis III.* cum ſimilibus.

127 Unde in illis Religionibus, & Monaſteriis, ubi viget legitima conſuetudo aliqua recipiendi, retinendi, expendendi, donandi, & hujuſmodi ſine expreſſa Superioris licentia, excuſantur Religioſi, ac Religioſæ a peccato proprietatis ratione licentiæ tacitæ, *arg. c. Cum olim 6. cap. Cum Dilectus 8. cap. Cum tanto 9. de conſuetud.* Maſtrius *Theol. moral. diſp. 14. qu. 1. num. 44.* Pellizar. *de Monialibus c. 4. num. 71.* Felix Poteſt. *tom. 1. part. 2. n.* 1046. teſtans de communi.

128 Licentia non eſt neceſſe, quod detur toties, quoties caſus occurrerit, ſed ſufficit abſoluta ſine limitatione conceſſa ſaltem pro tempore ejuſdem Superioris concedentis, niſi aliter conſtet de ejus voluntate. Cum enim talis licentia ſit ſemper revocabilis, ſalvatur ſemper, quod Religioſus diſponat de rebus ſibi conceſſis cum facultate, & conſenſo Superioris. Immo licentia ab uno Superiore conceſſa durat etiam ſub alio, niſi ab ipſo Succeſſore expreſſe, vel tacite fuerit revocata, quia gratia non expirat, mortuo, vel amoto ab Officio Concedente; *cap. Si ſuper gratia 9. de Officio delegat. in 6. cap. Si cui 36. de Præbend. in 6.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom. 3. tract. 15. quæſt. 18.* Lezana ab ipſo ibi citatus, Felix Poteſt. *loc. cit. n.* 1038. & alii. Vide notata ſupra ad *n.* 55.

129 Regulares utriuſque ſexus tenentur uti rebus ſibi conceſſis juxta modos in ſua Regula, & ſuis Conſtitutionibus expreſſos. Quilibet enim tenetur ſervare paupertatem eo modo, quo illam Deo promiſit; ſicque cum Religioſi voveant ordinarie illam ſervare juxta modos in ſua Regula expreſſos, & in ſua Religione licite ſervari ſolitos, tenentur uti rebus ſibi conceſſis juxta dictos modos.

130 Hinc Fratres Minores de corpore Obſervantiæ, & Capuccini tenentur præ ceteris Regularibus ad uſus arctos, & pauperes in ſua Regula contentos, ut declararunt pro Minoribus Nicolaus III. *in cap. Exiit qui ſeminat 3. de verbor. ſignificat. in 6.* Clemens V. *in Clementina Exivi 1. de verbor. ſignific.* & Innocentius XI. Conſtit. incip. *Sollicitudo Paſtoralis Officii*.

131 Supradicti enim Fratres Minores, quamvis circa res ſibi neceſſarias poſſint habere ſimplicem uſum Facti, non poſſunt tamen habere uſum Juris, & tanto minus dominium. Et circa denarios, vel pecuniam, nec dominium, nec ullum politicum uſum habere poſſunt, ut expreſſe præfati Summi Pontifices, & ſignanter Innocentius XI. in d. Conſtit. incip. *Sollicitudo Paſtoralis Officii*, §. 4. ibi: *Aliarum enim rerum neceſſariarum Fratres Minores de corpore Obſervantiæ hujuſmodi habere uſum licet, non dominium; Denariorum autem nec dominium, nec uſum, & proinde quævis contrectatio pecuniæ, ſeu denariorum, quæ non ſit pure naturalis, ſeu quæ ſit quovis modo politica, cujuſcunque Domini ſint denarii, ſeu pecunia, Fratribus Minoribus Obſervantibus, ſeu de Obſervantia eſt omnino prohibita.*

Et inſuper, ut omnis occaſio tranſgredien- 132
di præceptum de non contrectandis denariis, ſeu pecuniis auferatur, prohibet expreſſe idem Pontifex Innocentius XI. in d. Conſtitutione incip. *Sollicitudo*, §. 10. ne Fratres Minores poſſint eſſe adminiſtratores ullorum temporalium bonorum, ſive mobilium, ſive immobilium cujuſcunque Domini illa ſint, & neque Monaſteriorum ſibi ſubjectorum, ibi: *Demum ut omnis occaſio tranſgrediendi præceptum de non contrectandis denariis, ſeu pecuniis auferatur, omnibus, & ſingulis dicti Ordinis Prælatis ſive Superioribus in virtute S. Obedientiæ, ac ſub pœna privationis ſuorum Officiorum injungimus, ut nulli Religioſo ejuſdem Ordinis permittant adminiſtrationem fundorum, redituum, ac quarumcumque aliarum rerum, & bonorum mobilium, vel immobilium, cujuſcumque Domini illa ſint, & ſignanter ut nulli Religioſorum Ordini hujuſmodi permittatur adminiſtratio bonorum temporalium alterius Monaſterii Monialium ſub quovis prætextu, aut nomine, nempe Adminiſtratoris, Syndici, Factoris, Coloni, Superintendentis, Villici, aut alio quovis imaginabili.*

Dictis Fratribus Minoribus, quamvis ſit 133
omnino prohibita receptio, & contrectatio politica, & civilis denariorum, ſeu pecuniæ, nempe receptio, & contrectatio denariorum ad eos pro uſibus expendendos, & permutandos: Non eſt tamen eis prohibita denariorum receptio, & contrectatio pure naturalis, & materialis abſque omni dominio, & uſu. Unde non eſt eis prohibitum denarios e terra levare, eos ad diſcernendam qualitatem Metalli pertractare, curioſitatis gratia tangere, & hujuſmodi. Item non eſt eis prohibitum denarios alicujus parentis, amici, mercatoris,

Digitized by Google

ris, Benefactoris pro cuſtodia ratione alicujus periculi retinere, aut ſecum in itinere ad evitanda latronum pericula ducere, ſeu ad preces alicujus Debitoris eos alio transferre pro conſignandis ejus Crediroribus, vel pro reſtitutione ab aliquo Pœnitente debita facienda, & hujuſmodi; Dummodo ſemper hæc fiant abſque ullo uſu, aut affectu, vel ſcandalo puſillorum.

134 Prædicti Fratres Minores, nedum non poſſunt habere aliquid proprii in particulari, ſed neque in communi, ad differentiam aliorum Regularium utriuſque ſexus, qui licet nequeant habere aliquid proprii in particulari, poſſunt tamen habere dominium bonorum temporalium in communi. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus*, *cap.* 3. ibi: *Concedit Sancta Synodus omnibus Monaſteriis, & Domibus, tam virorum, quam Mulierum, & Mendicantium, exceptis Domibus Fratrum S. Franciſci Capuccinorum, & eorum, qui Minorum de Obſervantia vocantur, etiam quibus, aut ex Conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut ex privilegio Apoſtolico non erat conceſſum, ut deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat.*

135 Inſuper Religioſi aliarum Religionum poſſunt etiam in particulari de licentia Superiorum habere uſum pecuniæ, dummodo moderatus ſit, & ad fines honeſtos, & cuilibet Religioſo decentes, & fiat juxta tradita ſub *verb. Moniales art.* 2. *num.* 68. 69. 70. & 79. & juxta Conſtitut. Clem. VIII. de largitione munerum, & ejuſdem Decreta pro reformatione Regularium.

136 Dicti autem Fratres Minores neque de licentia ſuorum Superiorum poſſunt in particulari habere uſum pecuniæ: Eſt enim ipſis rigoroſiſſime interdicta receptio, & contrectatio pecuniæ, ut paret ex fundamentali, & præcipuo ſuæ Regulæ præcepto *cap.* 4. his verbis: *Præcipio firmiter Fratribus univerſis, ut nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam.* Cum tanta ſit eorum paupertas (quam eorum S. Pater, & Fundator, ac Summi Pontifices vocant Altiſſimam) ut licet Seraphicus Patriarca permittat, quod *pro neceſſitatibus infirmorum, & aliis Fratribus induendis per amicos ſpirituales Miniſtri tantum, & Cuſtodes ſolicitam curam gerant ſecundum loca, & tempora, & frigidas regiones; ſicut neceſſitati viderint expedire*, excipit tamen ſemper & ſalvat, quod *nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant*, *cit. cap.* 4. *Regulæ*, ibi: *Eo ſemper ſalvo, ut, ſicut dictum eſt, denarios, vel pecuniam non recipiant.* Unde cum neque ipſimet Superiores uſum pecuniæ habere poſſint, tanto minus ipſum pecuniæ uſum poterunt ſubditis concedere, ac permittere, *arg. cap. Nemo* 79. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Nemo poteſt plus juris transferre in alium, quam ſibi competere dignoſcatur*, *l. Nemo* 54. *ff. de Regul. juris*, ibi: *Nemo plus juris ad alium transferre poteſt, quam ipſe haberet*, cum ſimilibus.

Immo eſt eis tam rigoroſe interdictus pecuniæ uſus, ut neque in eorum Eccleſiis, ſeu alibi permittatur pecuniarum quæſtus in eorum commodum, ac utilitatem, textu expreſſo *in Clementina Exivi* 1. *de verbor. ſignificat.* §. *Quo circa*, ibi: *Quo circa quæſtus omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in Eccleſia, vel alibi cippi, ſeu trunci ordinati ad offerentium, vel donantium pecunias reponendas, nec non quicunque recurſus alius ad pecunias, ſeu habentes ipſas, qui per declarationem prædictam* (hoc eſt Nicolai III. *in cap. Exiit qui ſeminat* 3. *de verbor. ſignific. in* 6.) *non conceditur: Hæc, inquam, omnia ſunt eis ſimpliciter interdicta.* 137

Quinimmo neque poſſunt dicti Fratres Minores capſulas retinere in Sacriſtia, aut alibi ad Miſſarum eleemoſynas recipiendas, etiamſi clavem retineret Syndicus Apoſtolicus, ut expreſſe fuit prohibitum per noſtras Conſtitutiones Generales de anno 1628. juſſu Urbani VIII. Conſtit. incip. *Injuncti Nobis*, & a *S. Cong. Conc. die* 7. *Julii* 1708. prout habetur in Chronologia noſtri Seraphici Ordinis Patris Julii de Venetiis ad ſeptuageſimum octavum Generale Capitulum circa finem, ut ſequitur. 138

Decretum Sacræ Congr. Concilii Trid. modificativum Bullæ Innoc. Papæ XII. de celebratione Miſſarum,

De capſulis.

QUemadmodum probos decet Religioſos cupientes hujus Ordinis Patres non minus eorum Regulæ puritatem cuſtodire præcipue circa Paupertatis Votum, tantopere a Sancto Fundatore injunctum, quam Apoſtolicis juſſis obtemperare, humillime expetierunt hujus S. C. oraculum ſuper declaratione emergentis caſus, qui eſt ejuſmodi. Urget ex una parte noviſſima Conſtitutio ſan. mem. Innocentii XII. ſuper celebratione Miſſarum, quæ incipit *Nuper*, cum Decreto irritanti, & clauſula *ſublata*, nec non cum deroga-

Digitized by Google

rogatione expreſſa omnium Conſtitutionum Apoſtolicarum, & Statutorum Ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, atque conſuetudinum immemorabilium, quæ inter alia provida Decreta demandat retentionem capſularum pro Miſſis celebrandis per verba: *Debeant ulterius Regulares prædicti omnes, & quaſcunque eleemoſynas, tum manualium, tum perpetuarum, & temporalium Miſſarum reponere in capſa particulari ſub duabus clavibus, quarum una penes Superiorem Localem, altera vero penes alium a Capitulo Conventuali deputandum retineatur, ac de iiſdem eleemoſynis, & celebratione Miſſarum coram Patribus Diſcretis, ſeu Conſiliariis, vel alio ſimili modo nuncupatis ſingulis Menſibus diſtrictam rationem exigere, & reſpective reddere.*

Obſtare ex alia parte videntur hujuſmodi capſæ retentioni bina Decreta, alterum editum in Generali Congregatione Ciſmontanæ Familiæ habita in Conventu Aracœli anno 1615. relatum *in tom. 3. Orb. Seraph. pag.* 613. alterum vero per eadem verba conceptum itidem in Generali Congregatione in eodem Conventu celebrata anno 1628. coram clar. mem. Card. Gypſio a ſan. mem. Urbano VIII. ſpecialiter delegato, recenſitum quoque *in tom. 4. ejuſdem Orb. Seraph. pag.* 11. quod & pariter eorumdem verborum textura relatum reperitur poſt Conſtitutionem. *Injuncti Nobis, prælaudati Pontificis 49. in ordine Bull. tom. 4. ſub dat. 4. Junii 1628. & publicatum die 15. ejuſdem menſis, & Anni*, ibi: *Capſæ, vel trunci ad recipiendas eleemoſynas pecuniarias etiam pro Miſſis oblatis, non ſolum ab Eccleſia, ſed etiam a Sacriſtia, & a quacumque parte, quæ ſit intra Clauſuram Conventus omnino prohibentur ſub pœna inobedientiæ, & excommunicationis majoris; oblatæ autem eleemoſynæ pro Miſſis nullo modo intra Clauſuram Conventus, aut intra Eccleſiam, vel Sacriſtiam ab aliquo recipi permittantur, ſed ad Syndicum Apoſtolicum offerens remittatur. Quod ſi id grave illi fuerit, & voluerit Tertiario, vel Servitori Conventus tamquam Syndici ſubſtituto illam tradere, ut ad Syndicum ipſum ejus nomine deferatur, id fieri poterit, ea tamen lege, ut intra Clauſuram Conventus, aut Eccleſiæ, nec Tertiarius, nec ſervus illam recipiat, & Guardianus, qui contrarium permiſerit, privetur officio*. Et ibidem infra: *Præterea nullo modo habeant in eorum Eccleſiis, vel Sacriſtiis, aut alibi cippos, aut truncos ordinatos ad offerentium, ſeu donantium pecunias, nec capſulas pro eleemoſynis Miſſarum.*

Inſuper obſtare videntur typis traditæ Conſtitutiones editæ in Capitulo Generali celebrato in eodem Conventu Aracœlitano die 29. Maii 1700. *Pro Ciſmontana Familia*, §. *Ad propoſitionem num.* 1. *pag.* 40. ubi hæc habentur: *Ad propoſitionem factam in diſcretorio Obſervantium: an ſupplicari deberet SS. uti diſpenſare dignetur cum Obſervantibus in præcepto de retinendo capſulas in Sacriſtia pro recipiendis eleemoſynis pro Miſſis, pro ut inſinuari videtur in Decretis de celebratione Miſſarum. Definitorium Generale attenta diſpoſitione Regulæ noſtræ cap. 4. ac Apoſtolicarum declarationum illius, aliorumque Pontificum Conſtitutionum, præſertim Nicolai III. Exiit, Clem. V. Exivi, Pauli III. Exponi Nobis die 30. Maii 1536. Innocentii XI. Sollicitudo Paſtoralis, Innoc. XII. Alias a felicis, nec non Decreti Sacræ Cong. Conſultationibus hujus noſtræ Familiæ prepoſitæ approbante Sanctiſſimo ſub dat. die 4. Junii 1628. declarat ejuſmodi capſulas ſtatui, ac Profeſſioni Fratrum Minorum de Obſervantia eſſe repugnanter, & proinde Fratres noſtros non comprehendi ſub præcepto hujuſmodi de retinendis prædictis capſulis in Sacriſtiis, vel ſuis Conventibus; & ſi opus fuerit, ſupplicetur SS. pro confirmatione hujus declarationis per Officiales Familiæ.* Harum autem Conſtitutionum legalitatem impugnat Modernus Vice-Commiſſarius Generalis Familiæ Ciſmontanæ autumans eas fuiſſe efformatas proprio marte mox defuncti P. Generalis Ordinis citra conſenſum Generalis Capituli, ſed earum loco hoc aliud exhibuit documentum. In Regeſto Curiæ Aracœlitanæ facto ab anno 1700. uſque ad annum 1704. *fol.* 22. *num.* 7. inter alia ſic legitur: *Circa Capſulam pro conſervatione eleemoſynarum pro Miſſis celebrandis recipiendarum in Sacriſtiis omnium Regularium etiam Mendicantium cum ampliſſimis derogatoriis omnium in contrarium quomodolibet diſponentium a Sac. Cong. Conc. noviſſimis Decretis de celebratione Miſſarum obſervari mandatum cum circumſtantiis in ea materia diſpoſitis, Diſcretorium Generale optat, ut ſupplicetur Sanctiſſimo pro diſpenſatione Obſervantium ab obligatione eas capſulas retinendi: At Definitorium Generale rogat Reverendiſſ. P. Generalem ut perpenſis perpendendis, mandet id fieri, & reſpective ſupplicari, quod ſibi melius in Domino, ac Ordini utilius videbitur expedire.*

Ancipites valde ſunt Religioſi præfati Ordinis utrum in partem ſe teneant ſuper hujuſmodi capſularum retentione; exindeque in varias abierunt interpretationes cum præjudiciali

ciali

Digitized by Google

ciali deformitate Regularis Inſtituti, utpote qui Innocentianam Conſtitutionem ſervandam contendunt, capſulas ad uſum revocarunt; ceteri vero, qui ſupra relatis Ordinis ſtatutis conituntur, eaſdem abjecerunt. Propterea prænominatus Vice-Commiſſarius Generalis ad reſtituendam in hac parte debitam Regulæ uniformitatem reverenter expetit E. E. V. V. declarationem, an ſui Religioſi Obſervantes Regulæ D. Franciſci comprehendantur ſub prima dicta Conſtitutione Innocentiana de capſulis retinendis pro Miſſis celebrandis?

Eminentiſſimus Ordinis Protector informare deſuper requiſitus præallegatas diſpoſitiones librando non dubitat, hoſce Fratres Minores Obſervantes comprehendi ſub d. Conſtitutione Innocentiana, eo quod illa ſpecifice de Regularibus Mendicantibus loquatur, atque præmemorata Religionis Statuta ex adverſo recenſita non obſtare, ſubdit, attenta ſpeciali eorumdem derogatione in eadem Innocentiana contenta; quin & ulterius Eminent. Relator allegando Indultum ſan. mem. Gregorii XIII. permittentis uſum hujuſmodi Capſularum in Sacriſtia dictorum Fratrum pro aſſervanvis eleemoſynis in dies oblatis, quod refertur ab Auctore Orb. Seraph. *tom.* 2. *pag.* 382. *col.* 2. *pag.* 446. *col.* 1. cenſet, nullum ſe ſe deprehendere inconveniens in earum uſu, quoties tamen retineantur cum cautela in locis non publicis, ne in apparentia offendatur Paupertas, ſed aſſerventur claves apud Syndicum Apoſtolicum, & Superiorem Localem reſpective ad formam Conſtitutionis Innocentianæ, uti latius in ejuſdem relatione per manus circumferenda. His itaque expenſis emergit dubium ſapientiſſime ab E. E. V. V. reſolvendum:

An, & quomodo Minores Obſervantes valeant retinere Capſulas pro Miſſis celebrandis in caſu &c.

Die 7. Julii 1708. Sacra Congr. Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum reſpondit, negative.

B. Card. Panciaticus Præſ.

139 Unde prædicti Fratres Minores mortaliter peccant, quoties pecunias petunt, ac recipiunt ſive per ſe, ſive per interpoſitam Perſonam; A pecuniis enim debent dicti Fratres ita eſſe alieni, ut nec ipſis liceat eorum uſus, & contrectatio, ut ultra textum Regulæ *c.* 4. declararunt expreſſe Nicolaus III. *in c. Exiit qui ſemin.* 3. §. *ad majorem, de verbor. ſignific. in* 6. Clem. V. *in Clementina Exivi de Paradiſe* 1. *verſ. Verum etiam, de verb. ſignificat.* Innocent. XI. Conſtit. incip. *Sollicitudo Paſtoralis* §. 4.

Caſus autem, pro quibus ad amicos ſpirituales eis licet pro eleemoſynis pecuniariis recurrere, & per quos, & quomodo ſint expendendæ, enunciantur *in d. cap. Exiit* §. *Ceterum cum in eadem*, & *d. Clementina Exivi* §. *Porro verſ. Cum etiam*; & late traduntur per omnes Regulæ Expoſitores, ad quas brevitatis gratia Lectorem remitto. 140

Regulares omnes utriuſque ſexus tenentur uti rebus, ſervata honeſtate, & modeſtia juxta dicta *ſupra num.* 122. ideſt tenentur etiam in rebus ſibi ad uſum conceſſis vitare ſuperfluitatem, curioſitatem, & pretioſitatem, ita ut ſi in illis notabiliter, & graviter excedant, etiam graviter peccent, ut tradunt communiter Doctores. Et ratio eſt, quia Regulares non tenentur ſolum ad præciſam Paupertatis eſſentiam, quæ conſiſtit in abdicatione omnis dominii, proprietatis, & juris politici in res, & uſu rerum, ſed etiam ad illius acceſſoria, veluti proprietates, ideſt ad *Temperantiam* ſeu *ſufficientiam*, quæ tollit, & damnat exceſſum, & ſuperfluitatem in victu, veſtitu, ſupellectili, ædificiis, & hujuſmodi, juxta illud Apoſt. 1. *ad Timot. cap.* 6. ibi: *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus*, & Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 2. *de Regularibus*, ibi: *Mobilium uſum ita Superiores permittant, ut eorum ſuppellex ſtatui Paupertatis, quam profeſſi ſunt, conveniat, & nihil ſuperflui in ea ſit.* Item *ad Humilitatem, & Modeſtiam*, quæ excludit pretioſitatem, curioſitatem, faſtum, ſuperbiam, & hujuſmodi. Item *ad Fidelitatem* in adminiſtratione, & uſu Bonorum Monaſterii Deo conſecratorum, ſeu oblatorum pro neceſſaria, & competenti duntaxat ſuſtentatione Religioſorum ad majorem Divini cultus promotionem. Item denique ad *Exemplaritatem*, qua Regulares ſe abſtineant ab omnibus, quæ ſcandalum generare poſſent, uti ſunt voluptuoſi ſumptus, nimiæ profuſiones, & exceſſivæ pompæ, quæ Magnatum ſæculi faſtum potius quam pauperum Clauſtralium Religioſorum humilitatem præſeferunt. 141

An Regulares, qui ſine licentia Superioris diſponunt de ſuis Manuſcriptis, videlicet de ſuis concionibus, lectionibus, compoſitionibus, & hujuſmodi in vita, vel in morte, intra, vel extra Religionem, ſint proprietarii, & peccent contra votum paupertatis? Variant Doctores. Non eſſe tales Regulares proprietarios, nec peccare contra votum Paupertatis 142

tatis tenent Diana *part.* 1. *tr.* 6. *de paupertate reſol.* 25. & alii apud ipſum, Homobonus *in Examen Eccleſ. part.* 1. *tract.* 7. *cap.* 32. *q.* 100. Valer. *in ſuis differ. verb. Munera numero* 106. Kilianus Kazenberger *ſupplement. Theol. moral. Patris Sporer cap.* 2. *ſect.* 3. *de ſtatu Religioſo numer.* 149. cum aliis ibi citatis, Felix Poteſt. *tom.* 1. *cap.* 2. *num.* 1114. & ſic declaraſſe Clementem VIII. pro Minoribus, quod poſſint nempe alienare ſua Manuſcripta diſponendo, ſecum ferendo, donando ſine Superioris licentia, non obſtante ſua Bulla de Largitione munerum, refert Coriolanus Capuccinus *part.* 2. *de caſibus reſervatis caſ.* 8. *ſub num.* 19. *verſ. Hoc autem*, & alii, quibus favent etiam Bordonus *de Profeſſ. cap.* 5. *quæſt.* 44. Paſſerin. *tom.* 1. *quæſt.* 189. *art.* 8. *numer.* 184. Pellizar. *tom.* 1. *Manual. tract.* 4. *cap.* 2. *quæſt.* 34. *num.* 318. Et ratio eſt, quia talia Manuſcripta, utpote partus intellectus ſuut quaſi pars ſcientiæ, & Doctrinæ acquiſitæ, adeoque ſicuti Religioſi ſecum deferre, aut aliis communicare poſſunt ſuam ſcientiam, & doctrinam, ita & propria ſua ſcripta donare. Unde Diana *loc. cit.* cum aliis ibi allegatis reſolvit poſſe Religioſos inter ſe donare ſuas Conciones, Lectiones, & alia manuſcripta, vel poſſe ſecum deferre quocunque vadant, etiamſi ſe transferant in aliam Religionem, idque nulla petita licentia, & nullis relictis copiis. Ex quo juxta Franciſcum a S. Clara apud noſtrum P. Gaudentium Kerchove *in ſtatuta noſtra Generalia cap.* 3. §. 5. *num.* 11. probabile etiam videtur, dicit P. Kazenberger *cit.* nos Fratres Minores poſſe legare noſtra propria manuſcripta.

143 Oppoſitum tamen ſuſtinent Amenus *tract. de Incorrigibilium expulſione part.* 3. *quæſt.* 29. *num.* 293. Donatus *Prax. rerum Regul. tom.* 4. *de voto Paupertatis tract.* 15. *qu.* 46. teſtans ſic tenere etiam omnes illos erudititiſſimos Doctores, quos ipſemet refert *tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 5. *q.* 57. cum quibus concurrit Navarrus *lib.* 3. *q.* 14. *num.* 10. ubi exinde deducit tranſeuntem ex una in aliam Religionem non poſſe ſecum ferre ſua ſcripta ſine licentia Capituli primi Monaſterii, quia non eſt Dominus illorum, ſed Monaſterium, & ſic tenent plures alii dicentes, quod hæc ſit vera ſententia firmiter deciſa *in cap. Non dicatis* 11. *quæſt.* 12. *n.* 1. ibi: *Certum eſt eos nihil habere, poſſidere, dare, nec accipere debere ſine Superioris licentia, cap. Statutum* 1. *cauſ.* 18. *pag.* 1. ibi: *Sed quidquid acquiſierat, vel habere viſus fuerat, Monaſterio relinquat, cap. Quia ingredientibus* 7. *cauſ.* 16. *quæſt.* 3. ibi: *Sed res eorum ejuſdem Monaſterii juris fiant, aperta Legis definitione decretum eſt*, & Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus cap.* 2. ibi: *Nemini Regularium liceat bona immobilia, vel mobilia cujuſcumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquiſita tamquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere, vel tenere*, & concordant Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regular. incip. *Nullus omnino* §. 3. Unde attente notanda ſunt verba illa Trid. *Quovis modo acquiſita*, & illa *cit. cap. Statutum*: *Quidquid acquiſierat*, nam qui totum dicit, nihil excludit; *cap. Solitæ* 6. §. *Nobis, de majorit. & obedient.* cum ſimilibus.

144 Et ratio eſt, quia quidquid acquirit Monachus, acquirit Monaſterio etiam ex propria induſtria, & arte, *cap. Statutum* 1. *cauſ.* 18. *quæſt.* 1. *cap. Abbates* 16. *cauſ.* 18. *quæſt.* 2. *cap.* Quia *ingredientibus* 7. *cauſ.* 19. *q.* 3. *cap. In præſentia* 8. *de probationibus, cap. Monachi* 2. *cap. Super quodam* 4. *& cap. Cum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Monachor. Authent. Ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis*, cum ſimilibus, adeoque nullatenus de hujuſmodi acquiſitis diſponere poteſt, & ſi in Religione ex commoditate, & aliis, quæ ſibi dedit Religio, aliquos libros conſcripſit vel compoſuit, totum hoc debet cedere in beneficium Religionis.

145 Tum quia hoc eſſet quodammodo Teſtamentum condere, maxime ſi Regulares in morte de ſuis manuſcriptis diſponerent; Regulares autem tam Superiores, quam ſubditi nequeunt ullimode teſtamentum condere, ut patet ex dictis, & Juribus allegatis ſub verb. *Regulares a n.* 62. *ad* 66. & ſub verb. *Teſtamentum art.* 4. vide *ibi*; Ipſi enim Regulares ob votum Obedientiæ, & Paupertatis omni libertate, & proprietate ſe privant, ita ut nec velle, nec nolle, nec quidquam proprium, de quo diſponere poſſint, amplius habeant, *cap. Si Religioſus* 27. *de Elect. in* 6. *cap. Religioſus* 2. *de teſtamentis in* 6. *cap. Religioſi* 5. *de ſepult. in* 6. cum ſimilibus. Si ergo non habent Regulares nec velle, nec nolle, quomodo poſſunt pro ſua voluntate ſine licentia Superiorum de Manuſcriptis diſponere? Hinc S. Albertus Magnus præclariſſimi Prædicatorum Ordinis maximum in omni genere virtutum decus, & ornamentum, partus, ſive tractus ſui feliciſſimi ingenii jam completos in uno Monaſterio in aliud non deferebat, cum cognoſceret Dominum illorum non habere, ſed

Digitized by Google

ſed ſpectare ad Monaſterium, in quo completi fuerant, ut ex Chronicis Ordinis teſtatur Donatus *cit. q.* 46. *n.* 4.

146 Et revera Regulares facti Epiſcopi non ſolum alia bona, ſed etiam libros quos ſibi paraverunt in Religione debent ante conſecrationem omnimode reſignare in manibus Superiorum Religionis, ut expreſſe pro Minoribus ſtatuit Alexander IV. Conſt. incip. *Ex parte veſtra*: & pro Prædicatoribus Clemens IV. Conſtitut. incip. *Providentia*, & alii pro aliis per text. *in cap. Statutum* 1. *cauſ.* 18. *quæſt.* 1. Nec dicendum eſt, dictas Conſtitutiones loqui de libris aliorum Auctorum impreſſis, vel manuſcriptis, non vero de propriis a ſe compoſiti; quia dictæ Conſtitutiones talem diſtinctionem non faciunt de libris impreſſis, & manuſcriptis, nec de compoſitis a ſe, vel ab alio; & ubi Lex non diſtinguit, neque nos diſtingere debemus, *cap. Quia circa* 22. *de Privile.* & *l. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione*. Tum quia plus æſtimatur originale manſcriptum, cujus nullum extat vulgatum exemplar, maxime ſi ſit compoſitum a Viro excellentis & eximiæ doctrinæ, quam quivis lius liber impreſſus. Unde magis læderur Religio ab ipſius ablatione, adeoque ſi per dictas Conſtitutiones cavetur indemnitati Religionis in minori damno, a fortiori idem erit in majori; argumento a Minori ad Majus deſurpto conformiter *Authent. Multo magis, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Hinc niſi conſtet authentice de dicta declaratione Clementis VIII. allegata pro prima opinione, vel de alia diſpoſitione Sedis Apoſtolicæ, non eſt recedendum a hae ſecunda opinione, utpote potiori ration, & multipliciore jure ſuffulta.

147 Regulares, qui ex alterius Cella accipiunt Manuſcripta Concionum, aut Manuſcripta alterius generis ad ſibi tranſcribendum, peccant contra votum Paupertatis, & tenentur ad reſtitutionem: Hujuſmodi enim manuſcripta ſunt magni pretio æſtimabilia, ut experientia docet, cum non deſint, qui ob illorum ſimplicem uſum ſolverent centum ſcuta, & ultra propter eorum ſingularitatem. Quo fit, ut ura peccatum mortale, teneantur reſtituere quia res tanti valet, quanti æſtimatur a eo, qui rem habet, *leg. Unica Cod. de Sententiis*. Sic Donatus *Prax. rer. Regular. tom.* . *tract.* 15. *quæſt.* 45. Bartholomæus a S. Fasto *in Theſaur. Rel. lib.* 8. *de Paupert. quæſt.* 103. *in novis*; Pellizar. *tom.* 1. *Manual. tract.* 4. *cap.* 2. *q.* 32. *n.* 316. cum aliis ibi allegatis.

Contra Votum Paupertatis peccant, qui ab aliis data, vel donata recipiunt, & retinent, conſumunt, permutant, alteri donant, vel accommodant, contra, vel citra ullum, ne præſumptum quidem conſenſum, & licentiam Superioris. Item qui pecuniam, vel aliam quamcumque rem ſibi ad uſum conceſſam v. g. pro victu, veſtitu, theſibus imprimendis, libris emendis, & hujuſmodi in alios uſus expendunt, ſeu ludendo, potando &c. conſumunt, & prodigunt. Item qui res habitas abſcondunt, vel occultant ne Superior ſciat, vel auferat, nolentes permittere eius liberæ diſpoſitioni. Item qui res ſibi ad uſum conceſſas culpa, ſeu negligentia lata, quæ dolo æquiparatur, amittunt, vel deſtruunt, aut corrumpunt. Item Syndici, Procuratores, Œconomi, Adminiſtratores, & Prælati inferiores, res & pecunias Monaſterii expendentes, aut elargientes aliter quam Regula Ordinis, voluntas Superiorum, aut conſuetudo poſtulat. Item ipſimet Superiores majores, ſi res, aut pecunias Monaſteriorum aliter expendant, aut elargiantur, quam Ordinis Regula, Lex Pontificia, aut Conciliaris, vel conſuetudo permittat, cum Prælati non ſint bonorum Monaſterii abſoluti Domini, ſed ſoli Adminiſtratores: *capit. Fraternitatem* 2. *de donationibus*. Item Superiores permittentes ſubditis, ut pecuniam etiam propria induſtria, & arte acquiſitam, ſeu ſibi donatam, aut legatam, ſeu quovis modo ſibi provenientem expendant in uſus ſuperfluos, vanos, illicitos, aut turpes, ſeu permittentes, ut bona, ſeu mobilia ſuperflua pretioſa, & ſtatum ſuum dedecentia penes ſe habeant, & retineant: tunc enim tam ipſi Prælati, quam ſubditi graviter peccant contra votum paupertatis; Cum nec Superior poſſit tales licentias concedere, nec ſubditi ipſis uti, ut patet tum ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus c.* 2. tum ex Decretis Clementis VIII. pro reformatione Regularium incip. *Nullus omnino* §. 3. tum ex Decretis Sacræ Cong. Concilii adductis *ſupra num.* 49. 148

Regulares utriuſque ſexus ſurripientes de bonis Monaſtarii quantitatem notabilem, duplex peccatum mortale incurrunt, unum furti contra juſtitiam, & aliud proprietatis contra votum Paupertatis. Vide verb. *Furtum num.* 70. 149

Eadem quantitas requiritur, & ſufficit in Religioſo ad furtum mortale, & mortalem tranſgreſſionem voti Paupertatis, quæ ſufficit ad furtum mortale Sæcularium, exceptis eſculentis, & poculentis. Vide *ibidem n.* 71. 150

Regu-

Digitized by Google

151 Regulares utriuſque ſexus deprehenſi in morte habere aliquam proprietatem, debent cum ipſa ſubterrari extra Monaſterium in ſterquilinio in ſignum ſuæ damnationis æternæ. Vide verb. *Regulares n.* 16.

152 Affertur caſus de Monacho mortuo proprietario, & ſepulto cum ſua Pecunia in ſterquilinio cum his verbis: *Pecunia tua ſit tecum in perditione*. Vide *ibidem n.* 17.

153 Pro Regulari mortuo proprietario non ſunt offerenda Sacrificia, nec fieri debent orationes, nec ei danda eſt ſepultura cum aliis Fratribus in Eccleſia, ſeu Cœmeterio. Vide *ibid. n.* 18.

154 Quinimo Regularis Canonicus, & quilibet alius mortuus proprietarius, non ſolum in Cœmeterio ſepeliri non debet, ſed ſi ibi ſepultus fuerit, debet inde exhumari, ſi ſine ſcandalo id fieri poſſit. Vide *ibid. n.* 19.

155 Advertendum tamen eſt, quod ſi quis Regularis ſubitanea morte, vel aliter defunctus reperiatur cum crumena pecuniæ, non eſt ſtatim ſepultura Eccleſiaſtica privandus, & in ſterquilinio tumulandus, niſi certo conſtet certitudine morali, quod interrogatus a Superiore, an haberet aliquod peculium, reſponderit non habere, dicta enim pœna tumulationis in ſterquilinio non eſt danda indifferenter omnibus Regularibus cum pecunia decedentibus, ſed ſolum illis, qui admonitione præmiſſa deprehenſi, & in morte inventi fuerint cum peculio, quo noluerunt ſe expropriare, ut expreſſe habetur *in cap. Super quodam* 4. *de ſtatu Monachorum*, ibi: *Super quodam Canonico Regulari, qui in articulo mortis agens, licet a Priore ſuo commonitus, proprium, quod contra Regulam latenter habuerat, noluit reſignare* &c. quod item ſupponitur *in cap. Monachi* 2. *eod. tit. & in Cap. Cum ad Monaſterium* 6. *eod.* ibi: *Regulari monitione præmiſſa* &c. Et ratio eſt, quia licet repertus fuerit cum tali denariorum marſupio Monaſterii Superiori ignoto, judicari poteſt, quod tale peculium non fuerit ipſius Monachi, ſed alicujus ſui amici, vel conſanguinei, vel quod fuerit ſibi depoſitum, ut alii deferret loco eleemoſynæ, vel reſtitutionis: Immo etiamſi perciperetur fuiſſe ſuum, ſuſpicari poteſt, quod ob aliquem honeſtum finem fuerit ad tempus ei a Superiore majore permiſſum, ſeu eum voluiſſe ſuum peculium Superioribus revelare, & ſolum ob ſubitaneam mortem id feciſſe. Barboſa *de Offic. & poteſt. Parochi cap.* 26. *n.* 47. Emmanuel Rodriquez *tom.* 3. *quæſt.* 61. *art.* 1. *verſ. Decimotertio*, & *in Compend. reſolut.* 128. *num.* 20. Portell. *in dub. Regular. verb. Sepultura num.* 11. Peyrin. *tom.* 1. *de ſubdit. quæſt.* 2. *cap.* 2. §. 9. *quæſt.* 3. *verſ. Secundum*, Diana *par.* 4. *Miſcell. reſol.* 23. Donat. *loc. cit. quæſt.* 53. & alii paſſim.

156 Admonitio pro Regularibus proprietariis, & præſertim pro Superioribus, qui proprietatem Monachorum decedentium ſibi appropriant tamquam ſpolia. Vide d. verb. *Regulares n.* 20.

157 Caſtitas Religioſa eſt votum, quo Religioſus in aliqua Religione a Sancta Sede approbata ſibi interdicit omnem delectationem voluntariam veneream tam internam, quam externam. *Eſt in re Communis*.

158 Unde per votum Caſtitatis obligantur Regulares ſe abſtinere ab omni actu venereo tam interno, quam externo, qualiſcumque ille ſit, ut a turpibus cogitationibus, delectationibus moroſis, conſenſu, ac etiam ab actibus externis, ut ab aſpectu, locutione, tactu, & ſimilibus cum feminis. *Communis*. Et ratio eſt, quia votum Caſtitatis eſt nova obligatio, quam ſibi Regulares imponunt ſupra obligationem Juris naturalis, & Divini: Jus autem naturale, & Divinum prohibet ſupradicta omnia extra conjugium, adeoque &c.

159 Hinc Caſtitas, quæ ante votum ad ſolam virtutem Temperantiæ pertinebat, poſt votum emiſſum, pertinet etiam ad virtutem Religionis, & ſic violatio Caſtitatis in Regularibus duplicem habet malitiam ſpecificam in Confeſſione neceſſario explicandam, nempe malitiam Luxuriæ contra Caſtitatem, & Sacrilegii contra Religionem. *Communis*.

160 Regulares non ſolum violant votum Caſtitatis per ſupradictos actus verſantes circa impudicitiam propriam, ſed etiam per actus verſantes circa impudicitiam alienam. Sicque Regulares, qui etiam ſine propria delectatione concurrunt proxime, & immediate v. g. per tactum ad pollutionem hominis ſæcularis violant ſuum votum Caſtitatis. Sic Cardenas apud La Croix *lib.* 4. *n.* 155. dicens ſententiam oppoſitam eſſe damnatam a S. Fidei Tribunali. & ita tenent Sanchez *de Matrimon. lib.* 9. *diſp.* 23. *n.* 6. La Croix *loc. cit. n.* 155. Felix Poteſt. *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1855. & alii. Et ratio eſt, quia qui utitur membris ſuis ad impudicitiam mortalem etiam ſine delectatione propria peccat mortaliter contra propriam Caſtitatem, ut patet in eo, qui abſque delectatione propria dormientem tactu provocat ad pollutionem, vel fatuos conjungit ad copulam, ipſe enim non peccat contra Caſtitatem alienam, quia dormientes, & fatui non peccant, adeoque

pecat

peccat contra Caſtitatem propriam ; Sicque Regulares violant ſuum votum Caſtitatis etiam per actus verſantes circa impudicitiam alienam.

161 Votum Caſtitatis in Profeſſione Religioſa emiſſum irritat Sponſalia. V. verb. *Sponſalia num.* 85.

162 Item ſponſalia irritantur per Votum Caſtitatis emiſſum in ſuſceptione Sacrorum Ordinum. Vide *ib. n.* 88.

163 Per votum ſimplex perpetuæ Caſtitatis non diſſolvuntur Sponſalia ex parte voventis, bene vero ex parte alterius. Vide *ibid. n.* 94.

164 Per Votum ingrediendæ Religionis probabilius non diſſolvuntur illico ſponſalia, ſed ſolum ſuſpenduntur ex parte ipſius voventis. Vide *ibid. n.* 90.

165 Per tale votum non diſſolvuntur illico ex parte non voventis. Vide *ibid. n.* 91.

166 Per Votum recipiendi Sacros Ordines probabilius non diſſolvuntur ſponſalia ex parte ſponſi voventis. Vide *ibid. n.* 92.

167 Solvuntur tamen per tale Votum ex parte Sponſæ. Vide *ibid. n.* 93.

168 Votum Caſtitatis emiſſum in Profeſſione Religioſa dirimit Motrimonium contrahendum. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *num.* 24.

169 Votum Caſtitatis emiſſum in ſuſceptione Sacrorum Ordinum eſt ſolum impedimentum dirimens reſpectu Matrimonii contrahendi, attamen non dirimit jam contractum, quamvis nondum conſummatum. Vide *ibidem num.* 25.

170 Votum autem emiſſum in Profeſſione Religioſa, non ſolum eſt impedimentum dirimens reſpectu Matrimonii poſtea contrahendi, ſed etiam dirimit jam contractum nondum conſummatum. Vide *ibid. n.* 26.

171 Epiſcopi Regulares non abſolvuntur a votis eſſentialibus, ſed ſolum eximuntur quo ad aliquos effectus Paupertatis, & Obedientiæ juxta decentiam ſtatus. Vide verb. *Epiſcopus art.* 7. *num.* 2.

Epiſcopi Regulares illarum Religionum, quæ ultra tria vota eſſentialia omnibus communia, emittunt aliud quartum votum eſſentiale, ut eſt votum vitæ Quadrageſimalis apud Minimos, tenentur etiam ad illud, niſi ſpecialiter a Sede Apoſtolica diſpenſentur. Vide *ibid. n.* 3. 172

Regulares a Religione ejecti, & in ſæculo remanentes tenentur ad vota eſſentialia Religionis. Vide verb. *Ejicere*, *Ejecti n.* 49. 173

Advertendum tamen eſt, quod licet in Ejectis perſeveret plena obligatio Caſtitatis, obligatio tamen Paupertatis, & Obedientiæ ſuſpenditur quo ad executionem, & obſervantiam multorum juxta capacitatem ſui ſtatus. Vide *ibid. n.* 50. 174

Similiter obligatio aliorum votorum ſupra tria eſſentialia in aliquibus Religionibus emitti ſolitorum, aliarumque Regularium obſervantiarum proprii Inſtituti, etiam ſub mortali præceptarum, ſuſpenditur quoad illa, quæ pugnant cum ſtatu, in quo reperiuntur, & perſeverat, quoad illa, quæ compatiuntur cum eorum ſtatu. Vide *ibid. n.* 51. 175

Etiam contraria opinio quoad hæc eſt probabilis. Vide *ibid. n.* 52. (*) 176

Alia ad rem. Vide verb. *Legatum*, verb. *Moniales*, *art.* 2. verb. *Profeſſio Regularis*, verb. *Regulares*. 177

Articulus III.

Quo ad ea, quæ concernunt votorum obligationis ceſſationem.

Votorum obligatio ceſſat, ſeu tollitur generatim loquendo quatuor præcipue modis. Videlicet per Extinctionem, per Irritationem, per Diſpenſationem, & per Commutationem. *Sic in re Communis Doctorum*. Votorum obligatio ceſſat, & expirat, ſeu tollitur *per Extinctionem*; Primo quando ceſſat cauſa finalis, & principalis Voti, ceſſante enim fine principali Voti, ceſſat ipſius Voti obligatio. 1 2

Nota Rom. Theol.

(*) Nil probabilitatis in hac opinione apparet, cum prior opinio omnino vera videatur.

Reſponſio Auctoris.

Licet hanc opinionem non ſequar ego, cum ſim pro contraria ſententia, ut apparet ex concluſione numero immediate antecedenti tradita; ſubiungo ſolum, quod dicta opinio ſit etiam probabilis, ex quo illam non ſpernendis rationibus defendant magni nominis Doctores Sanchez, Diana, Barboſa, Layman, Lezana, Navarrus, & aliis.

Digitized by Google

gatio. *Com. arg. cap. Cum ceſſante 60. de appellationib.* Unde ſi quis v. g. voveat dare quotidie Franciſco pauperi obolum pro ſublevanda ejus inopia, & Franciſcus interim evadat dives, aut non amplius egeat tali obolo, ceſſat, ſeu expirat dictum Votum, cum eſſet finis totalis dicti voti. Item ſi quis voveat Lauretanam peregrinationem ad obtinendam valetudinem ſui Filii, & interim Filius moriatur, extinguitur penitus ejus Votum, & ſic de ſimilibus.

3 Secundo ceſſat, & extinguitur totaliter obligatio voti, quando non impletur conditio appoſita. *Communis.* Unde qui vovit v. g. jejunium, eleemoſynam, & hujuſmodi, ſi talem Dignitatem, ſi tale Beneficium obtinuerit, hoc non obtento, ad Votum non tenetur; Actus enim ſub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum; *arg. §. Sub conditione 4. Inſtit. de verbor. obligat. & l. Unica §. Sin autem, Cod. de caducitat. tollend.* Suſpenditur enim ejus valor uſque ad eventum conditionis, *l. Is cui, ff. de actionib. & obligationib. l. Legata ſub conditione, ff. de condiction. & demonſtrat.* & ratio eſt quia actus agentium non operantur ultra intentionem, & voluntatem eorum, *l. Omnis 19. ff. de rebus creditis, Si certum petatur, & de condictione.*

4 Tertio ceſſat, & extinguitur obligatio voti quando materia ex poſſibili fit impoſſibilis, ex licita illicita, ex bona indifferens, aut majoris boni impeditiva. *Communis*, per text. *in l. Pluribus 140. §. 2. ff. de verbor. obligationib.* ibi: *Et ſi placeat extingui obligationem, ſi in eum caſum inciderit, a quo incipere non poteſt, & l. Impoſſibilium 185. ff. de Regul. Jur.* ibi: *Impoſſibilium nulla eſt obligatio, & cap. Nemo poteſt 6. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nemo poteſt ad impoſſibilia obligari.* De Jure enim illud tantum poſſibile, & fieri poſſe cenſetur, quod licite fieri poteſt, *cap. Fraternitatis 15. cauſ. 22.*
5 *quæſt. 2.* juncta Gloſſa *ibid. verb. Quod poteſt.* Immo votum conceptum de re impoſſibili, aut illicita non obligat, etiamſi poſtea fiat poſſibilis, aut licita, textu expreſſo *in l. Quod initio 29. de Regul. juris, cap. Non firmatur 18. de Regul. juris in 6.* ibi: *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit,*

6 Quarto ceſſat, & extinguitur obligatio quando poſtea tam notabilis rerum mutatio accidit, vel ſpecialis, vel inopinatus caſus occurrit, ut rationabiliter præſumi poſſit voventis intentionem, ad ejuſmodi eventum, ſive caſum ſpecialem non ſe extendiſſe, ſed exceptumrum fuiſſe, ſi in mentem veniſſet, ut de eo interrogatus fuiſſet. Actus enim agentium non operantur ultra intentionem & voluntatem eorum; *l. Non omnis 19. ff. de rebus creditis, Si certum petatur, & de condictione. Sic Communis Doctorum, arg. cap. In generali conceſſione 71. de Regul. juris in 6. leg. Alumnos 1. C. Quæ res pignori obligari poſſint*, cum ſimilibus. Unde qui vovit certa jejunia &c. ſuperveniente poſtea gravi, & incurabili infirmitate, ſenectute, &c. non obligatur ad impletionem voti, quia ſicuti gravis & incurabilis infirmitas, & ſenectus excuſat ab obligatione præcepti Eccleſiaſtici de jejunio, ita etiam excuſat ab obſervatione jejunii promiſſi. Item qui vovit magnam eleemoſynam, Eccleſiam, ſeu Altare ædificare, ſuperveniente poſtea inopinata gravi depauperatione, non obligatur ad votum durante tali paupertate, cum adimpletio voti pro tunc ſit moraliter impoſſibilis; Obligaretur autem ad dictum votum, ſi poſtea ad meliorem fortunam rediret, *cap. Quod ſuper 8. §. Unde credimus diſtinguendum, de Voto.* Et id etiam in civilibus debitis obſervandum eſſe expreſſe ſtatuitur *in §. Ultimo. Inſtit. de actionibus, l. Is qui 4. & l. Qui bonis ſuis 6. ff. de ceſſione bonorum*, cum ſimilibus.

Quinto ceſſat, & extinguitur obligatio voti, quando eſt jam elapſum tempus, quod 7
Vovens determinavit ob ſpecialem devotionem, ſeu circumſtantiam talis temporis, & ſic illud determinavit cauſa obligationis reſtringendæ, & finiendæ. Vide *ſupra art. 1. n. 57.* Secus autem quando determinavit tempus, non intuitu ad ipſum tempus, nec ob ſpecialem devotionem, ſeu circumſtantiam talis temporis, ſed ſolum ratione ipſius voti adimplendi. Vide *ibid. n. 38.*

Sexto ceſſat, & extinguitur ipſo jure omne Votum ſive reale, ſive perſonale, ſive in 8
ſæculo, ſive in Novitiatu emiſſum etiam reſervatum Summo Pontifici, eo ipſo quod quis in Religione approbata ſolemnem Profeſſionem emittit, quamvis Vovens nullam habeat tunc intentionem illud commutandi, & de hoc nihil penitus cogitet. Habetur clare *ex cap. Scripturæ 4. de voto*, & ſic tenent Sanchez *lib. 5. moral. cap. 5. n. 38. & ſeq.* Felix Poteſt. *t. 1. p. 2. n. 1920. & ſeq.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 34. n. 27. & ſeq.* & ipſo teſte alii communiter.

Non extinguuntur tamen per Profeſſionem 9
Religioſam Vota realia a tertio acceptata, quia acceptatio facit ea transire in contractum, per quem jus parti acquiritur. Unde non eſt Deo gratum obſequium, ſi quid ei promittitur

mittitur cum præjudicio juris alterius, ſeo Injuria erga alium, ob quam cauſam talia Vota neque per commotationem, vel diſpenſationem ordiuarie relaxari poſſunt. *Communis.*

10 Irritatio Voti (qoæ eſt ſecundus modus, per quem tollitor obligatio votorum) eſt ablatio obligatioois ejoſdem facta per Perſonam facuitatem dominativam in Voventem, vel in materiam Voti habentem. *Eſt in re Communis.*

11 Irritatio differt a diſpenſatione, quia Irritatio eſt ablatio obligationis Voti facta nomine proprio per poteſtatem dominativam; Diſpenſatio vero eſt ablatio obligationis voti facta nomine alieno per poteſtatem juriſdictionis, in quantum ſcilicet nomine Dei, qui poteſtatem juriſdictionis dat quiboſdam Perſonis Eccleſiaſticis ad tollendam cum juſta cauſa Voti obligationem, ea joriſdictione tales Perſonæ ad id utuntor. Item quia Irritatio fieri poteſt etiam a perſona Laicali, Diſpenſatio vero ſolum a Perſona Eccleſiaſtica. Item quia Irritatio ſine juſta cauſa eſt qoidem illicita, ſed tamen valida, com fiat ratione Dominii, & uomine proprio; Vota eoim emittuntur com tacita conditione conſenſus Perſonæ babeutis in Voventem, aut in rem votam dominiom; Diſpenſatio autem ſine juſta caoſa, nedum eſt illicita, ſed etiam invalida, cum fiat ſolum ratione juriſdictionis, & nomine Dei, qui non approbat ſolutionem Voti ſine joſta cauſa factam. Vid. *infra n. 59.*

12 Irritatio, & Diſpenſatio differuot a Commotatioue, qoia Irritatio, & Diſpenſatio pura, & propria tollunt penitos omuem obligationem indirecte, vel directe profectam ex Voto; Commutatio vero noo tollit omnem obligationem, ſed relinquit obligationem ſacleodi aliquid loco illios, quod remiſſom fuit, ut patet ex infra dicendis de commutatioue. Dicitur autem norauter Diſpenſatio *pura & propria* ad diſtinctionem Diſpenſationum Matrimonialium, aliaromque ſimilium, quæ vel a Dataria, aut a Pœnitentiaria Romana ſolent expediri, qoia iſtæ non ſunt puræ diſpenſationes, ſed mixtæ cum Commutatione, & ſæpe valde oneroſa, ut eas legenti patet.

13 Irritatio eſt duplex, directa, & indirecta. Irritatio *directa* eſt illa, quæ fit per Perſonam habentem poteſtatem dominativam in voluntatem Voveutis; Irritatio vero *indirecta* eſt illa, quæ fit per Perſonam habentem poteſtatem, ſeo juriſdictionem noo in voluntatem Voventis, ſed ſolum io materiam Voti. Sic *in re Communis Doctorum.*

Unde Vota directe irritare, eſt, Perſonam habeutem Poteſtatem Dominativam in voluntatem Voventis velle, & pronunciare, ut illius Vota oulla taliter ſiut, ut oullo unquam caſu eorum obligatio poſtea reviviſcat. Vota enim directe irritata oouquam reviviſcuot, qoia ſunt extincta io radice. Irritare autem Vota iodirecte nihil aliud eſt, quam Perſonam habentem poteſtatem in materia Voti, ejos obligationem ſuſpeodere (io quantum ſuo juri præjudicatur) donec deſioat ipſi præjudiciom afferre. Nemo enim poteſt aliter promittere aliquid in præjudicium tertii. Unde Vota indirecte tautom irritata teviviſcuot, qoando deſinoot præjudicium afferre: Sicque eorum obligatio non eſt in perpetoom ablata, ſed ſolum ad tempus ſuſpenſa. Vide *infra n. 56.* 14

Vota directe irritare poſſunt omnes, & ſoli illi, qui habeut poteſtatem Dominativam io voluutatem Voveotium. *Communis, arg. cap. Puella 2. cauſ. 20. q. 2. cap. Mulier in cauſ. 33. q. 2. cap. Manifeſtum eſt 11. cauſ. 33. q. 5. cap. Si quis 2. de Regularibus cum ſimilibus.* 15

Hinc Pater poteſt irritate directe omnia Vota etiam Caſtitatis, & Religionis a Filiis impoberibos emiſſa. *Communis*, per text. *in cap. 30. Numeri, capit. Puella 2. cauſ.* 10. *q. 2.* ibi: *Puella ſi ante 12. annos ætatis ſponte ſua ſacrum ſibi velamen aſſumpſerit, poſſunt ſtatim Parentes ejus, vel tutores id factum irritum facere, ſi voluerint. At ſi annum & diem diſſimulando conſenſerint, ulterius nec ipſi nec ipſa mutare hoc poterunt, c. Mulier 14. cauſ. 32. q. 2. c. Manifeſtum eſt 11. cauſ. 33. q. 5. c. Si quis 2. de Regularibus*, com ſimilibus. Et ratio eſt, quia Filii impuberes in illa tenera ætate ob rationis, judicii, & diſcretionis imbecillitatem Patris volontate & auctoritate de ipſo jore naturæ regendi ſunt, adeoque in omnibos eorom Votis, juramentis, pactis, ac promiſſionibos qoibuſcomque ſemper iotelligeoda eſt tacita hæc conditio, *Si pater conſentiat, aut non contradicat.* (*) 16

Pater

Nota Rom. Theol.

(*) En verba, quæ habentor *cauſ. 20. quæſt. 2. can. Puella: Puella ſi ante 12. annos ætatis ſponte ſua ſacrum ſibi velamen aſſumpſerit, poſſunt ſtatim Parentes ejus, vel Tutores id factum irritum facere, ſi voluerint. At ſi annum, & diem diſſimulando conſenſerint, ulterius nec ipſi, nec ipſa mutare hoc poterunt.*

Reſpon-

17 Pater poteſt irritare directe quodcunque Votum Filii impuberis in ipſa impubertate editum, non ſolum durante impubertate, ſed etiam poſtea quocunque tempore pubertatis. Dummodo Filius factus pubes illud votum non confirmaverit, aut ratificaverit. Reiff. *lib.* 3. *Decret. tit.* 34. *num.* 13. Felix Poteſt. *tom.* 1. *par.* 2. *num.* 2980. Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalog. cap.* 2. *n.* 21. teſtans de communi com Navarr. Leſſio, Suarez, Sanchez, Gobat, & aliis contra Sotum, & paucos alios. Et ratio eſt, quia poteſtas irritativa ſundatur in imperfectione ætatis, ac judicii; ſob qua fuit Votum ab initio emiſſum, adeoque cum dictum Votum ab initio ſoerit infirmum, & irritabile, manet tale donec novam aliam firmitatem per confirmationem, ſeo ratificationem tempore pubertatis acquirat, *argum. cap. Non firmatur* 18. *de Regulis juris in* 6. ibi: *Non firmatur tractu temporis quod de jure ab initio non ſubſiſtit*.

18 Ut autem confirmatio, ſeu ratificatio Voti in pubertate facta novam, & veram obligationem indocat, ita ut a Patre amplius irritari non poſſit, tria requiruntur. Primum, ut pubes ratificans, ſeu confirmans Votum vere ſciat Votum prius a ſe in impuberiate editum, infirmum fuiſſe, debile, ac irritabile. Secundum, ut pubes velit de novo ſe obligare firmiter perinde, ac ſi nunquam ſe obligaſſet. Tertium, ut pubes ita diſpoſitus voce, vel ſaltem mente votum infirmum, ac debile repetat, aut certe approbet: alioquin niſi hæc tria concurrant, manebit præteritum ejus Votum prorſus eo modo, quo antea erat, & ipſa confirmatio, ſeu ratificario, dicetur ſola ejuſdem præteriti Voti renovatio, ſeu repetitio, quæ novam obligationem non inducit, ſed Votum, uti erat prius, relinquit, cum ſimilis renovatio, ſeu repetitio nihil aliud ſit, quam prius vinculum, uti erat, approbare, & non de novo inducere, & ſuſcipere. Reiffenſtuel *loc. cit num.* 14. & 15. Sporer *loc. citat. num.* 22. Tambur. *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 15. *de obligatione Voti*, Felix Poteſtas *loc. cit. n.* 1984. teſtans de communi, Gobat *de Votis cap.* 6. *num.* 176. obi affert ad id ſingularem caſum merito ibi legendum.

Si quis vero immemor ſui Voti infirmi, 19
debilis, & irritabilis verb. grat. Caſtitatis perpetuæ in impubertate editi, Votum Caſtitatis perpetuæ poſt pubertatem emittat, tunc tale Votum erit omnino firmum, & reſervatom, nec a Patre irritari poterit, quia eſt Votum omnino a priori diſtinctum, & independens ab illo, cum pro tempore, quo Vovens emittit poſterius, nullimode recordetur prioris. *Communis*.

In defectu Patris Vota Filii impuberis, 20
ſeu Pupilli poteſt directe irritare Tutor, quia Tutor reſpectu Pupilli loco Patris ſuccedit.
Communis. Et in defectu Patris, & Tutoris 21
Vota Filii impuberis poteſt directe irritare Mater, etiamſi Tutrix non ſit, quia in defectu Patris. Tutoris, ac Aſcendentium ad Matrem ipſo jore naturæ hæc cura ſpectat, ut Filium loco Patris gubernet, eique loco Tutoris ſit, quando alius non eſt, qui imbecillitati impuberis conſulat. Suar. *de Voto lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 22. Henno *tom.* 1. *tract. in Decalog. diſp.* 2. *q.* 4. *concluſ.* 2. *reſolut.* 8. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *num.* 10. Sanch.

lib.

Reſponſio Auctoris.

Poterat *Theologus* totum integrum reſcribere illum Can. *Puella*, proſequendo ut *ibi*, nempe: *Si vero in fortiori ætate adoleſcentula, vel adoleſcens ſervire Deo elegerit, non eſt poteſtas parentibus prohibendi*. Ubi ly *in fortiori ætate* explicat Gloſſa, *ideſt poſt annos pubertatis*. Cum enim ego in mea concluſione loquar de votis emiſſis a filiis impuberibus, & pubertas non eodem tempore incipiat in fœminis, & in maſculis; in illis ſcilicet incipiendo ut plurimom poſt annos duodecim completos; & in iſtis ſolummodo poſt annos quatordecim itidem completos, per text. expreſſum *in l. ultima Cod. Quando tutores eſſe deſinant*, ibi: *Jubemus quemadmodum fœmina poſt impletos* 12. *annos omnimode pubeſcere judicentur, & ita mares poſt exceſſum* 14. *annorum puberes exiſtimentur*. Erat etiam referendus reliquus omiſſus Canonis textus, ut ſic Lectores facillus perciperent hanc differentiam, quod licet Parentes poſſint irritare vota a filiabus emiſſa ante annos 13. completos, non poſſunt tamen irritare vota filiorum, niſi fuerint ab ipſis emiſſa ante annos 14. completos, cum ſolum in ipſis in tali ætate incipiat ordinarie pubertas, & ante ipſos 14. annos completos cenſeantor adhuc impuberes diverſimode ac fœminæ, quæ ſolum ante annos 12. completos cenſentur ordinarie impuberes, & ſtatim poſt ipſos habentur ut puberes, ubi filii, ut ſupra non habentur ut puberes, niſi poſt 14. annos completos.

Digitized by Google

lib. 5. moral. cap. 35. num. 81. Buſemb. *lib.* 3. *par.* 1. *cap.* 3. *dub.* 6. *art.* 1. *num.* 1. Sporer *loc. cit. n.* 24. & alii. Quamvis tamen plures alii non improbabiliter velint non poſſe Matrem directe irritare Vota Filii impuberis, niſi ſit Tutrix; Unde recte ait Henoo *l. c.* quod Mater tutius ageret, ſi tunc poſtularet a Judice deſignari Filiorum Tutrix.

22 Vota Religioſorum Profeſſorum directe irritare poſſunt præter Papam Superiores, Generales, Provinciales, & Locales. *Communis* per text. *in cap. Puella* 2. *cauſ.* 20. *q.* 2. *c. Monacho* 2. *ead. cauſ.* 2. *q.* 4. *cap. Mulier* 14. *cauſ.* 32. *q.* 2. *cap. Manifeſtum eſt* 11. *cauſ.* 33. *quæſt.* 5. *cap. Si quis* 2. *de Regularib.* cum ſimilibus. Et ratio eſt, quia cum Religioſi non habeant, nec velle, nec nolle, & omnino dependeant a voluntate ſuorum Superiorum, ut expreſſe habetur *in cap. Si Religioſus* 27. *de Electione. in* 6. *cap. Religioſus* 2. *de Teſtamentis in* 6. *cap. Religioſi* 5. *de ſepulturis in* 6. in omnibus eorum Votis, ac promiſſionibus quibuſcumque ex communi ſenſu, & uſu Eccleſiæ, ac interpretatione juris intelligitur ſemper tacita conditio: *Niſi Superior contradixerit.* Unde *in cit. cap. Monacho* 2. *cauſ.* 20. *qu.* 4. expreſſe dicitur: *Monacho non licet Votum vovere ſine conſenſu Abbatis ſui; ſi autem voverit, frangendum erit.*

23 Id etiam extenditur probabiliter ad Abbatiſſas, Prioriſſas, ſeu Superioriſſas Monialium, nam his etiam ſubditæ vovent Obedientiam. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 9. Sporer *loc. cit. n.* 16. Suarez *lib.* 6. *de voto c.* 7. *n.* 19. Buſembaum *loc. cit. n.* 2. Felix Poteſt. *t.* 1. *part.* 1. *n.* 1969. & alii plures.

24 Non poſſunt tamen Superiores Regulares irritare Vota ſubditorum tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem, quia quo ad hunc tranſitum Religioſi ſunt ſubditi tantum Sommo Pontifici, cum talis tranſitus ſit eis etiam invitis ſuis Superioribus de jure conceſſus, textu expreſſo *in cap. Licet* 18. *de Regularibus. Sic Communis Doctorum.*

25 Nec Prælatus inferior poteſt directe irritare Votum ſubditi a Prælato majore ratificatum. *Communis*, *arg. cap. Inferior* 4. *diſt.* 21. *cap. Cum inferior* 16. *de majorit. & obedient. Clement. Ne Romani*, *de electione.* Bene tamen e contra Votum ex licentia Superioris ſubordinati emiſſum directe irritari poteſt a Superiore majore, cum ſubditos, & Superior ſubordinatus teneatur ſe ſemper conformare voluntati Superioris majoris.

26 Nec poſſunt Superiores Regulares directe irritare Vota Novitiorum tam perſonalia, quam realia, ſive in ipſo Novitiatu, ſive antea emiſſa. *Communis*. Et ratio eſt, quia Novitii nondum per Votum Obedientiæ ſunt ſubjecti poteſtati dominativæ Superiorum quo ad voluntatem, & actiones ſuas, ſed abſolute ſunt ſui juris. Unde Superiores poſſunt ſolum dictorum Novitiorum Vota irritare indirecte, vel potius ſuſpendere, quatenus eorum gubernationi, & exercitiis probationis, pro quibus ſe dictis Superioribus ſponte ſubjiciunt, impe-
dimento, & præjudicio ſunt. Hinc ſi Novitii 27
a Religione egrediantur, reviviſcit obligatio dictorum ſuorum Votorum, cum per dictam irritationem indirectam non fuerint extincta, ſed ſolum pro interim ſuſpenſa; Si vero profeſſionem ſolemnem emittant, omnia eorum Vota perſonalia, ſive in ſæculo, ſive in Novitiatu emiſſa penitus extinguuntur, juxta dicta *ſupra n.* 8. & realia, ſicut alia debita ad heredes tranſeunt, præſertim ſi fuerint a tertio jam acceptata, cum acceptatio faciat ea tranſire in contractum, per quem jus parti acquiritur. Unde ipſa Vota realia a tertio acceptata non extinguuntur per Profeſſionem Religionis, juxta dicta *ſupra n.* 6. & tenent Pirhing *lib.* 4. *Decretal. tit.* 34. *n.* 28. Sporer *loc. cit. n.* 28. & alii paſſim.

Qui habet facultatem irritandi Vota directe 28
per poteſtatem dominativam in ipſam Perſonam, vel voluntatem Voventis, ut Superior reſpectu Religioſi, Pater reſpectu Filii, Tutor reſpectu Pupilli, poteſt valide irritare dicta Vota, quamvis de ejus licentia, & approbatione fuerint emiſſa. *Communis*. Et ratio eſt, quia dando licentiam præſenti conſenſu non cenſentur ſe privaſſe jure ſuo & poteſtate plene dominativa in ipſam Perſonam, vel voluntatem Voventis, cujus Vota ſemper habent annexam conditionem: *Si Superior non contradixerit.*

Immo qui habet facultatem irritandi Vota 29
directe per dictam poteſtatem dominativam in Perſonam, vel voluntatem voventis, poteſt adhuc valide irritare ejus Vota, quamvis licentiam vovendi conceſſerit cum expreſſa promiſſione non revocandi, neque irritandi dicta Vota permiſſa, vel quomodolibet approbata; teſte Sporer *loc. cit. num.* 30. Et ratio eſt, quia, ut dicit ipſe Sporer, Superior, vel Pater, aut Tutor etiam per illam promiſſionem non ſe abdicavit, immo non potuit ſe abdicare ſua poteſtate, quam a natura, vel jure communi habet in Religioſum; vel Filium, aut Pupillum, non obſtante etiam illa promiſſio-

Digitized by Google

miſſione, adhuc valide irritare poterit: Secus autem eſt dicendum ut infra patebit, de iis, qui indirecte tantum, ac ratione materiæ poſſunt irritare Vota aliorum.

30 Vota emiſſa de licentia anteceſſoris Superioris, Tutoris &c. poſſunt directe irritari a Succeſſore habente æqualem poteſtatem, quamvis licentia ab anteceſſore conceſſa fuerit cum promiſſione non revocandi. *Communis*. Et ratio eſt, quia anteceſſor non potuit ſui æqualis Succeſſoris juri præjudicare, cum par in parem non habeat imperium; *cap. Innotuit 20. de election.* §. *Quamvis*, *cap. Exiit 3. de verbor. ſignificat. in 6.* §. *Ceterum ſanctæ memoriæ*.

31 Vota Uxoris poſſe directe irritari a Marito, ſicuti directe irritari poſſunt Vota Religioſorum a ſuis Superioribus, Vota Filiorum impuberum a ſuis Patribus, & Vota Pupillorum a ſuis Tutoribus vere probabiliter defendunt Sotus, Roſella, Angles, Aragonius, aliiſque citatis Sanchez *lib. 4. moral. cap. 34. num. 3.* Et id probabile etiam cenſent Bonacin. Leſſius, Tambur. & alii. Et ratio eſt, quia voluntas Uxoris videtur eſſe plene ſubjecta dominio Mariti ſecundum Apoſtolum ad Epheſios *cap. 5. n. 22.* ibi: *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino, quia vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ*; & ad rem favet Lex illa *Numer. cap. 39.* ibi: *Uxor in Domo Viri ſui cum ſe Voto obſtrinxerit, vel juramento, ſi audierit Vir ejus, & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni, reddet quodcunque promiſerat; ſin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promiſſionis rea, quia Maritus contradixit.*

32 At vero communior & probabilior eſt ſententia contraria, quam defendunt Innocentius *in cap. Scripturæ*, *de Voto*, Suarez *lib. 6. de Voto*, *cap. 4.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 7. n. 12.* Reiffenſtuel *lib. 2. Decretal. tit. 34. n. 17.* La Croix *lib. 3. part. 1. n. 493.* cum S. Antonin. Navarr. Azorio, Valent. Leſſio, Bonacin. Caſtropal. Illſung. & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. num. 27.* vocans hanc communem. Et ratio eſt, quia nullo jure probari poteſt quod Uxores ſimpliciter, & abſolute in omnibus ſubjectæ ſint maritis, uti ſubditi Religioſi ſuis Superioribus, & Filii impuberes Parentibus, ac Pupilli Tutoribus, ſed ſolum in his, quæ concernunt, & tangunt uſum Matrimonii, educationem prolis, & adminiſtrationem familiæ, uti recte obſervant Doctores citati in hoc ſenſu intelligentes allatos Scripturæ textus pro alia ſententia. Nec enim dicendum eſt, Uxores ſubjici Maritis Jure naturali, aut gentium, quali voluntas Filiorum impuberum ſubjecta eſt eorum Patribus, & voluntas Pupillorum ſuis Tutoribus, quia Uxores longe majorem rationis diſcretionem obtinent, quam impuberes; alioquin ſi ipſæ non eſſent uxoratæ, ſemper Tutoribus eſſent ſubjiciendæ quaſi perpetuo impuberes, quod non eſt dicendum. Nec dicendum eſt ipſas ſic ſubjici ſuis Maritis Jure poſitivo, cum nullum tale Jus reperiatur; Unde Mariti non poſſunt irritare Vota Uxorum directe, ſed ſolummodo indirecte ut infra dicetur.

Domini nequeunt Vota ſervorum irritare 33
per ſe directe, ſed ſolum indirecte, & per accidens, quatenus obligationi ſervitutis, & famulatus, ac Juri quod in ſervis habent ipſi Domini, officiunt & præjudicant, uti infra patebit. *Sic in re communis Doctorum.*

Papa nequit directe irritare Vota Chriſtia- 34
norum. Sanchez *lib. 4. moral. cap. 24. n. 17.* Caſtropal. *d. 2. part. 2. n. 2.* Leander *de Voto tract. 1. diſp. 16. §. 2. quæſt. 8.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 7. n. 8.* cum aliis ibi citatis, La Croix *lib. 3. part. 1. n. 484.* & ipſo teſte alii communiter. Et ratio eſt, quia Papa non habet poteſtatem Dominativam in omnes Chriſtianos, cum hæc non ſit ei neceſſaria ad Eccleſiæ Catholicæ gubernationem, ſed ei ſufficit poteſtas ſuprema Juriſdictionis, media qua pro exigentia Eccleſiæ regiminis poteſt Vota Fidelium diſpenſare, vel commutare, ſeu eorum executionem impedire per poteſtatem præceptivam, aut ſaltem valorem Votorum impedire antequam fiant, alioquin nullus homo poſſet ſe obligare alteri homini, niſi ſub conditione: *Si Papa conſenſerit*, quod non eſt dicendum; Unde Papa poteſt ſolum ipſa Vota Chriſtianorum irritare indirecte ratione materiæ, ut infra dicetur.

Neque Papa poteſt directe irritare Vota 35
Clericorum Sæcularium, quia neque in illis habet poteſtatem dominativam, ſed ſolum indirecte, quatenus Eccleſiæ bono, cujus ille ſupremam Juriſdictionem habet ac curam gerit, præjudicium adferre poſſunt, uti infra patebit. *Communis*.

Poteſt tamen Papa directe irritare Vota Re- 36
ligioſorum, & Monialium. *Communis*. Et ratio eſt, quia Papa eſt omnium caput, & Regularium omnium etiam Prælatorum Generalis, ac Supremus Prælatus, & Superior, cui principaliter Religioſæ Obedientiæ Profeſſio concipitur, & nomine, ac conceſſione illius a Superioribus Regularibus acceptatur, adeoque

cum

cum ſic poteſtatem dominativam habeat in omnes Religioſos, poterit directe eorum Vota irritare.

37 Vota indirecte irritare poſſunt omnes qui ipſa poſſunt irritare directe. *Communis*; Cui enim licet quod eſt plus, licet utique quod eſt minus, textu expreſſo in *cap. Cui licet* 53. *de Regul. Jur. in* 6. & plus ſemper in ſe continet quod eſt minus, *cap. Plus* 35. *de Regul. Juris in* 6. *l. In eo quod plus* 110. *ff. de Reg. Juris*. Et ubi majus conceditur, minus conceſſum eſſe videtur, textu expreſſo *in cap. Ex parte* 27. *de decimis*.

38 Unde Papa poteſt irritare indirecte, nedum Vota Religioſorum, & Monialium, & Clericorum Sæcularium circa res Eccleſiaſticas, & circa concernentia ad illas, ſed etiam Vota aliorum omnium Chriſtifidelium ratione materiæ, quatenus poteſt per poteſtatem præceptivam Votorum executionem impedire in quantum Eccleſiæ bono, cujus ille ſupremam habet Juriſdictionem, & curam gerit, præjudicium adferre poſſunt. *Communis*.

39 Epiſcopi, aliique Eccleſiaſtici Prælati poſſunt indirecte irritare Vota ſuorum ſubditorum, quando materia illis præjudicat in eorum Regimine, gubernatione, & adminiſtratione. *Communis*.

40 Superiores, & Superioriſſæ Regulares poſſunt indirecte irritare Vota ſimplicia Religioſarum præjudicantia ſuæ Juriſdictioni, Regi-
41 mini, ac diſciplinæ Regulari. *Communis*. Immo nedum Religioſorum Profeſſorum, ſed etiam Novitiorum Vota indirecte irritare poſſunt in iis, quæ eorum gubernationi, & exercitiis probationis, ſeu Noviciatus adverſantur. *Communis*.

42 Pater indirecte irritare poteſt Vota Filiorum puberum etiam poſt pubertatem emiſſa, quatenus præjudicant liberæ Patris poteſtati in libera, & expedita familiæ, rerumque ſuarum adminiſtratione. Non ſic autem Vota Filiorum puberum, quæ poteſtati, & gubernationi paternæ non præjudicant ullo modo, quamvis dicti Filii puberes ſint adhuc ſub patria poteſtate. Unde licet Pater poſſit irritare Vota Filiorum de longis peregrinationibus, de multis jejuniis, de dando eleemoſynam ex bonis paternis &c. ex quibus oriri poteſt præjudicium paternæ poteſtati in familiæ regimine, & rerum ſuarum adminiſtratione; Non tamen irritare poteſt Filiorum puberum Vota Religionis, Caſtitatis, Sacrorum Ordinum, Confeſſionis, & Communionis menſtruæ, nec Vota de dando eleemoſynam de ſuis bonis caſtrenſibus, ac quaſi caſtrenſibus, ſi quæ habeant. *Communis*.

In defectu Patris poteſt vota Filiorum pube- 43
rum indirecte irritare Curator: Curator enim loco Patris ſuccedit; Unde poteſt Vota Minorennum concernentia bona temporalia, vel præjudicantia adminiſtrationi ſuæ irritare. *Communis*.

In defectu Patris, vel Curatoris poteſt Vo- 44
ta Filiorum puberum indirecte irritare Mater, quamvis ipſa non inſtitueretur Curatrix, quia in defectu Patris, Curatoris, ac Aſcendentium, ad Matrem ipſo Jure naturæ hæc cura ſpectat, ut Filios loco Patris, ac Curatoris gubernet, adeoque ipſa ſicuti Curator indirecte irritare poterit Vota realia Filiorum puberum ſuæ gubernationi præjudicantia. Tambur. *lib.* 3. *cap.* 16. §. 3. *n.* 23. Henno *tom.* 1. *diſp.* 2. *in Decalog. q.* 3. *art.* 4. *concl.* 2. *reſol.* 8. Sporer *loco cit. num.* 24. Buſemb. *loc. cit. art.* 2. *n.* 1. & alii contra alios volentes non improbabiliter non poſſe Matrem indirecte irritare Vota Filiorum puberum, niſi inſtituta ſit eorum Curatrix; Unde recte ait Henno *loc. cit.* quod Mater tutius ageret, ſi tunc poſtularet a Judice deſignari Filiorum puberum Curatrix.

Maritus poteſt indirecte irritare Uxoris Vo- 45
ta, quæ ratione materiæ præjudicant familiæ, proli, debito conjugali, aut rei domeſticæ. *Communis ac certa, arg. cap. Si dicat* 1. *cap. Mulier* 3. *cap. Quod Deo* 4. *cauſ.* 33. *q.* 5. cum ſimilibus. Et ratio eſt, quia mulier ſubjecta eſt poteſtati Mariti in debito conjugali, ſicuti etiam in iis, quæ tectam familiæ gubernationem, & rei domeſticæ adminiſtrationem concernunt, juxta illud ad *Epheſios* 5. ibi: *Mulieres viris ſuis ſubjectæ ſint ſicut Domino*, & concordat *cap. Mulierum* 17. & *cap. Adam*
18. *cauſ.* 33. *q.* 5. cum ſimilibus. Dummodo ta- 46
men talia Vota fuerint ab Uxore tempore Matrimonii emiſſa, quia Vota ante illud edita poteſt quidem Maritus ſuſpendere, ſi rectæ familiæ gubernationi, ac rei domeſticæ adminiſtrationi præjudicent, non tamen penitus irri-
tare. *Communis*. Item nec poteſt Maritus ir- 47
ritare Vota illa ab Uxore etiam tempore Matrimonii edita, quæ ſupradictis nullum præjudicium adferunt, ut ſunt Vota non ludendi, Sacramenta frequentandi, moderate jejunandi, eleemoſynas de bonis Paraphernalibus faciendi &c. *Communis*. Vide verb. *Maritus n.* 3. 4. & 5.

Uxor poteſt indirecte irritare Vota ſui Ma- 48
riti Juri Matrimoniali, & mutuæ cohabitationi præjudicialia, v. g. abſtinentiam immoderatam, preces continuas, longam peregrinatio-

Digitized by Google

nem; Niſi tamen eſſet peregrinatio Hieroſolymitana in ſubſidium Terræ Sanctæ, quæ expreſſe excipitur *in cap. Ex multa 9. de Voto*. Item Uxor poteſt irritare Votum Mariti de ſuſcipiendo Habitu Eremitæ, ſeu Tertii Ordinis alicujus Religionis, & hujuſmodi, quia illa, & ſimilia impediunt, vel retrahunt Uxorem a debiti petitione. *Communis*. Et ratio eſt, quia Uxor in his poteſtatem habet in Maritum, juxta illud Apoſt. 1. *ad Corinth. cap. 7.* ibi: *Vir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed Uxor*.

49 Si Maritus, & Uxor ex mutuo conſenſu emittant Votum continentiæ, non poteſt amplius nec mutua, nec alterius conjugis contradictione irritari. *Communis*, per clarum textum *in cap. Quod Deo 4. cauſ. 33. qu. 5.* ubi ex verbis S. Auguſtini ſic expreſſe habetur: *Quod Deo pari conſenſu voveratis, perſeveranter uſque in finem reddere debuiſtis, a quo propoſito, ſi illi lapſus eſt, tu ſaltem inſtantiſſime perſevera*. Et ratio eſt, quia ſic uterque in ordine ad debiti petitionem, aut redditionem Juri ſuo ceſſit, cui Juri uterque potuit libere cedere, cum liberum ſit unicuique Juri ſuo renunciare, textu expreſſo *in cap. Si de terra 6. de privileg. & l. Si quis in conſcribendo 29. C. de pactis*. Unde in tali caſu ſolum per legitimam Superioris diſpenſationem ad debiti petitionem & redditionem reſtitui poſſunt in caſu urgentis neceſſitatis.

50 Domini irritare poſſunt indirecte ſolum illa ſervorum Vota, quæ præjudicant obligationi ſervitutis & famulatus, ac Juri, quod in ipſos ſervos Domini habent; non autem illa, quæ nullatenus eorum obſequio, famulatui, aut Juri officiunt, uti ſunt Vota ſervandi Caſtitatem, frequentandi Sacramenta, eleemoſynas de proprio peculio faciendi, & hujuſmodi. *Communis*. Et ratio eſt, quia præciſe in rebus ſervitium ac obſequium concernentibus Domini & Dominæ dominantur ſervis, & ancillis.

51 Vota ſervorum edita ante ſervitutem, ſeu durante ſervitute, implenda tamen ſeu implebilia poſt ſervitutem, ſuſpenduntur quidem durante ſervitute, & finita ſervitute ſine dubio convaleſcunt, & ſervata ſunt; Unde a Dominis irritari non poſſunt. *Communis*.

Ad Voti irritationem validam nulla requi- 52
ritur cauſa, ad licitam autem aliqua juſta cauſa requiritur. *Communis*. Et ratio primæ partis eſt, quia in Voto inferioris intelligitur ſemper tacita conditio, *ſi Superior conſenſerit*; unde ubi ille diſſentit, Votum evaneſcit. Ratio vero ſecundæ partis concluſionis eſt, quia unuſquiſque tenetur uti poteſtate ſibi conceſſa ad Dei gloriam; Dei autem gloria poſtulat, ut Votum non irritetur ſine juſta aliqua cauſa, cum Deus ſit per Votum illud colendus, adeoque &c. Unde ſi ſine ulla penitus cauſa 53
(quæ etiamſi levis poſſet ſufficere) (*) irritatur Votum, tam Superior irritans, quam inferior irritationem exigens peccant ad minus venialiter, quia auferunt Deo cultum per illud Votum ipſi exhibendum. Si autem Supe- 54
rior Votum cum ſua licentia aut approbatione ab inferiore emiſſum ſine ulla juſta cauſa irritet, tam ipſe, quam inferior talem irritationem poſtulans peccat graviter, & maxime ſi præceſſerit promiſſio non revocandi. Colligitur clare ex *Num. 30.* ubi de Viro, qui taciturnitate ſua Voto Uxoris conſenſum dat, & poſtea contradicit, ſeu illud irritat, expreſſe dicitur, quod *portabit ipſe iniquitatem ejus*, ideſt, ut explicant Lyranus, Abulenſis, Oleaſter, & alii, *pœnam iniquitatis*, per quam intelligitur peccatum grave, cum veniale non ſoleat venire nomine iniquitatis.

Vota per ſe directe irritata per poteſtatem 55
videlicet dominativam in ipſam voluntatem Voventis, ut Vota Religioſi irritata a Prælato, Vota Filii impuberis irritata a Patre, Vota Pupilli irritata a Tutore non reviviſcunt, poſtquam Vovens a poteſtate Irritantis liberatus eſt; Sunt enim talia Vota extincta in radice, ut dictum eſt *ſupra num. 14.*

Sic

Nota Rom. Theol.

(*) Sanctus Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. inquit: *Omnis diſpenſatio petita a Prælato, debet fieri in honorem Chriſti, in cujus perſona diſpenſat, & ad utilitatem Eccleſiæ, quæ eſt ejus Corpus*. Atque hinc vide, num levis cauſa ſufficiat ad irritanda vota. Cederet ne id in honorem Chriſti, & in ædificationem Eccleſiæ?

Reſponſio Auctoris.

Sanctus Thomas loquitur *ibi* de diſpenſatione: *Omnis diſpenſatio . . . . in cujus perſona diſpenſat*; Ego vero *loc. cit.* loquor de irritatione, & magna intercedit differentia irritationem inter & diſpenſationem, ut aſſigno in hoc ipſo *articulo* ſub *num.* 11. & 59. Vide ibi, & cohærenter conclude.

Digitized by Google

Sic Communis Doctorum. Vota autem irritata ſolum indirecte ratione materiæ, uti ſunt Vota Novitii, Filii impuberis, Minorennis, Uxoris, Servi irritata a Prælato, Patre, Curatore, Marito, Domino &c. manente re integra, omnino reviviſcunt, poſtquam Vovens a poteſtate irritantis liberatus eſt. Sic Innocentius *in c. Scripturæ de voto*, Suarez *lib. 6. de Voto cap. 1. num. 4. & cap. 4. num. 17.* Roſella verb. *Votum 2. num. 13.* Valentia *t. 3. diſp. 6. q. 6. p. 6. difficul. 4.* Leſſius *lib. 2. cap. 40. dub. 10. num. 82.* Layman *loco cit. cap. 7. num. 19.* Buſemb. *loco cit. art. 2. n. 8.* Felix Poteſt. *loco cit. num. 1973.* Sporer *loco cit. num. 35.* & alii plures contra Panormitan. Cajetan. Aragon. Silveſtrum, Navarrum, &
56 alios. Et ratio noſtræ concluſionis eſt, quia Vota indirecte irritare, ut dictum eſt *ſupra num. 14.* nihil aliud eſt, quam Perſonam habentem poteſtatem in materiam Voti, ejus obligationem ſuſpendere (in quantum ſuo Juri præjudicatur) donec deſinat ipſi præjudicium afferre; ergo poſtquam Vovens a poteſtate talis Perſonæ irritantis liberatus eſt, ejus vota indirecte ſolum irritata quo ad obligationem reviviſcunt, cum eorum obligatio non ſit in perpetuum ablata, ſed ſolum ad tempus ſuſpenſas, durante nimirum ſubjectione, & obligatione Voventis ad certa obſequia præſtanda dictæ Perſonæ irritanti, adeoque ceſſante hac obligatione, Vota ejus antea impedita, ſeu ſuſpenſa, omnino reviviſcunt, cum ceſſante ratione, & cauſa Legis, vel obligationis, ceſſet Lex, ſeu obligatio ipſa, *leg. Addigere 6. §. 2. ff. de Jurepatron.* & ceſſante cauſa ceſſet effectus; *cap. Cum ceſſante 60. de Appellat.*

57 Tum quia noſtra concluſio deducitur clare ex *c. Quidam 3. de converſione conjugator.* ubi habetur, Maritum, qui invita Uxore Religionem profeſſus, & ab ea revocatus fuerat, poſtea Uxore mortua ad Religionem quidem compellendum non eſſe, quia Profeſſio irrita fuit repugnante Uxore, nihilominus a debito petendo, & ſecundis nuptiis arcendum eſſe; quia nimirum in Profeſſione Religionis, etſi alias defectu conſenſus Uxoris irrita, Votum continentiæ virtualiter ſeorſim obligans manebat, ibi: *Ulterius vero non poterit Uxorem accipere, promiſit enim ſe non exigere debitum, quod in ejus poteſtate erat, & immo quoad Votum* (ſcilicet continentiæ) *tenuit*. Unde Gloſſa *ib. verb. Non exigere* ſic expreſſe habet: *Quia quantum ad continentiam ſervandam ſatis ſolemnizavit ipſum Votum per ſuam Profeſſionem*; idipſum habetur *in cap. Placet 12. eod.* de Uxore, quæ ignorante Marito ab ipſa credito mortuo Religionem profeſſa, & ab ea revocata fuit a Marito, poſtea domum reverſo & a Summo Pontifice declarata fuit obligata ad Votum continentiæ poſt obitum Mariti, ibi: *Quantum ad ipſam tenuit Votum, quod poſt Viri obitum tenere non deſiit, cum ad eum caſum, a quo poterat efficax habere principium, perveniſſe noſcatur*. Unde ſic dicendum eſt de ſimilibus, ut ſi v. g. Novitius voveat omni tempore vitæ ſuæ quotidie inviſere Sacellum B. Mariæ Virginis erectum in Cathedrali, Filius pubes, ac Minorennis quotidie reficere quinque pauperes, Uxor jejunare ter in qualibet hebdomada, ſervus, vel ancilla abſtinere ab operibus ſervilibus die Sancti ſui nominis, poſtquam dicti Voventes a poteſtate Irritantis liberati fuerint, redibit obligatio ſui reſpectivi Voti: *Cum ad eum caſum, a quo poterat efficax habere principium, perveniſſe noſcatur*, ut expreſſe dicitur *in cit. cap. Placet 12. de Voto, & Voti redemptione*.

Diſpenſatio Voti (quæ eſt tertius modus, 58
per quem tollitur obligatio Votorum) eſt ablatio, ſeu remiſſio totalis obligationis ejuſdem ob juſtam, & rationabilem cauſam facta ab habente ſpiritualem Juriſdictionem in Voventem. *Eſt in re Communis*.

Ex qua definitione, ut vides, clare patet, 59
quod ad Diſpenſationem neceſſario requiritur aliqua juſta, & rationabilis cauſa. alias Diſpenſatio ſine juſta, & rationabili cauſa a quocunque Superiore facta, eſſet potius diſſipatio, quam Diſpenſatio; & ſic non ſolum erit illicita, ſed etiam invalida, ut teſtibus Sporer *loc. cit. ſeſſ. 3. num. 38.* & Reiffenſtuel *loc. cit. num. 20.* tenent omnes Doctores. Et ratio eſt, quia ubi non adeſt juſta, & rationabilis cauſa Diſpenſationis, deeſt Poteſtas & Juriſdictio diſpenſandi, Poteſtas autem, & Juriſdictio diſpenſandi in Votis conceſſa a Deo Eccleſiæ, ſeu Prælatis Eccleſiaſticis eſt ſolum cum juſta & rationabili cauſa, cum data ſit *in ædificationem, & non in deſtructionem*, ut dicit Apoſtolus *2. ad Corinth. cap. 10. num. 8. & cap. 13. num. 10.* ubi vero deeſt conditio, ſub qua datur diſpenſandi poteſtas, deficit ipſa poteſtas, conſequenter & ipſa diſpenſatio; *arg. leg. Si quis ſub conditione 8. ff. Si quis omiſſa cauſa*. Unde hæc ſpecialis inter alias intercedit differentia inter Diſpenſationem, & Irritationem, quod irritatio,

Digitized by Google

eum nomine, & auctoritate propria fiat, eſt valida, quamvis nulla rationabilis & juſta cauſa Votum irritandi adſit; diſpenſatio autem ſine rationabili & juſta cauſa eſt invalida, quia fit nomine alterius, & quidem Superioris poteſtatem ſine juſta ac rationabili cauſa diſpenſandi nunquam concedentis, adeoque diſpenſatio ſine juſta, & rationabili cauſa a quocunque Superiore facta, non ſolum eſt illicita, ſed etiam invalida, quippe excedens poteſtatem homini collatam a Deo. Vide *ſupra num.* 11.

60 Præcipuæ, juſtæ, & rationabiles cauſæ diſpenſandi in Votis ſunt quatuor ſequentes, ad quas ceteræ aliæ commode reduci poſſunt. Prima ſcilicet eſt imperfecta deliberatio, ſeu imperfectio actus vovendi, ob quam diſpenſari poteſt in Votis illorum, qui ea emittunt adhuc in tenera ætate, præſertim ante pubertatem, *c. Venientes* 2. *de Voto*, ibi: *Nos autem ipſam a Voto, quod in ætate tenera facilitate potius quam ex arbitrio diſcretionis promiſit, abſolvimus*. Item ob eamdem cauſam diſpenſari poteſt in Votis illorum, qui in ira, triſtitia, mœrore, metu, aut alia mentis perturbatione oppreſſi imprudenter Vota emiſerunt, quo etiam ſpectat facilitas, ſeu levitas vovendi præſertim in feminis.

61 Secunda juſta, & rationabilis cauſa diſpenſandi eſt damnum ſpirituale, vel temporale occaſione Voti proveniens, ut ſi Votum ſpectata qualitate Perſonæ, ac naturæ fragilitate periculum majoris ruinæ adferret Voventi, & e contra diſpenſatio ad ſpiritualem profectum magis ceſſura videatur: Sic juſte ac rationabiliter diſpenſatur Votum continentiæ, ſeu non petendi debitum in Perſona conjugata, Votum Caſtitatis in Perſona ad carnis lapſum valde proclivi, ac fragili, & hujuſmodi, cum ab ipſis prudenter timeatur Votum ſæpiſſime eſſe violandum. Item rationabiliter diſpenſatur cum eo, qui ratione Voti moleſtis ſcrupulis, & anxietatibus cruciatur, & divexatur. Item juſte diſpenſatur cum illo, qui ex obſervatione Voti notabile damnum patitur in ſanitate corporis. Item legitime diſpenſatur in illis Votis, quorum executio adfert Voventi, vel ſuis grave aliquod damnum in bonis temporalibus, v. g. ſi quis non valde dives voverit copioſas eleemoſynas, longas peregrinationes aliaque ſimilia notabiliter gravantia, & lædentia ſe, vel ſuam familiam, *arg. cap. de peregrinationis Votis* 1. & *cap. Magnæ* 7. *de Voto & Voti redemptione*.

Tertia juſta, & rationabilis cauſa diſpenſandi eſt notabilis, & valde magna difficultas exequendi Votum, præſertim ſuperveniens, vel ante non prævisa, ut concedunt omnes. Immo non ſolum ea, quæ prius incognita ſupervenit, ſed etiam ea, quæ prius jam fuit prævisa, ſemper enim multo difficilior apparet res, dum illius inſtat executio, quam dum remote, & a longe prævidetor. Unde recte ad propoſitum exclamat Tamburinus *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 16. §. 3. *num.* 28. *O quoties dum mente, & cogitatione tantum prœliamur, in quæque magna aſſurgimus, in quæcumque pericula ruimus, ad quorum tamen primum occurſum trepidamus, & terga etiam volentes vertimus*. Sic tenent Abbas *in cap. Non eſt* 5. *num.* 6. *de Voto*, Sporer, *loc. cit. num.* 40. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 23. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 45. *num.* 41. & alii. 62

Quarta juſta, & rationabilis cauſa diſpenſandi eſt bonum commune, præſertim Eccleſiæ, vel Reipublicæ. Sic cum unico Herede alicujus Regni, vel Ducatus juſte, & rationabiliter diſpenſatur in Voto Caſtitatis, & Religionis, ut inde nubere poſſit, ſi prævideatur id proficuum eſſe Reipublicæ, quæ alias ob ſucceſſionem in Regnum, vel Ducatum plorimis ſubjaceret incommodis, concuteretur bellis, vexaretur perturbationibus, depauperaretur prædationibus, & hujuſmodi. Item juſte, ac rationabiliter diſpenſatur in Voto illius, qui longam vovit peregrinationem, quem tamen multum expedit Reipublicæ, aut Familiæ præſto eſſe. *Communis, arg. cap. De peregrinationis Votis* 1. *cap. Magnæ* 7. & *cap. Ex multa* 9. *de Voto*, & *Voti redemptione*. 63

Ad diſpenſandum in Votis tria præcipue attendenda ſunt, ut monet Innocentius III. *in cap. Magnæ* 7. *de Voto*, & *Voti redemptione*, nempe: *Quid liceat ſecundum æquitatem, quid deceat ſecundum honeſtatem, & quid expediat ſecundum utilitatem*. Hinc quo majus & excellentius Votum eſt, ut caſtitatis perpetuæ, Religionis, Peregrinationis ad loca ſancta, & hujuſmodi, eo major cauſa requiritur ad diſpenſationem; & ubi cauſa non appareat ita ſufficiens ad omnino diſpenſandum, admiſcenda eſt aliqua commutatio, ſubrogando nempe aliquod pium opus, quo Voti gravitas prudenter diſpenſantis judicio compenſetur. Immo quamvis appareat cauſa ſufficiens ad diſpenſationem, conſultum eſt, ſemper aliquam commutationem admiſcere exemplo Summorum Pontificum, ut patet *in cap.* 64

Ve-

Digitized by Google

Venientes 2. *cap. Magnæ* 7. *cap. Quod ſuper* 8. *& cap. Ex multa* 9. *de Voto*, *& Voti redemptione*.

65 Si Diſpenſatio data ſit cum bona fide, & poſtea inveniatur data ſine ſufficienti cauſa; aut ſit data cum cauſa dubia, & deinde inveniatur data ſine cauſa, ſatis probabile eſt, quod maneat valide. Sic cum aliis Leſſius *part.* 2. *de Juſtit. cap.* 4. *dubit.* 17. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 44. *num.* 10. Sporer *loc. cit. num.* 45. Azorius, Tamb. aliique cum Illſung apud La Croix *lib.* 4. *part.* 1. *num.* 541. quamvis ipſe dicat, quod alii cum Caſtropal. probabilius tenent non valere. Et ratio probabilis noſtræ ſententiæ eſt, quia ſpectat ad Dei benignitatem approbare, & ratum habere quod bona fide conceſſum, & acceptatum fuit, quamvis revera nulliter tunc egerit diſpenſans. Hoc enim eſt privilegium bonæ fidei, *arg. leg. Barbarius* 2. *ff. de Offic. Prætor.* & ſuavitati regiminis Eccleſiæ conformius, & humanius, *Hoc enim humanius eſt*, ut de ſimili dicitur *in cit. l. Barbarius*.

66 Diſpenſans ſcienter ſine juſta cauſa, ſicuti & ſcienter petens, ac acceptans hujuſmodi diſpenſationem, peccat mortaliter pro ratione materiæ. *Communis*. Uterque enim ſibi arrogat in re gravi Jus, quod non habet; & ipſa eſſet potius diſſipatio, quam diſpenſatio, cum poteſtas diſpenſandi data ſit in *ædificationem*, & non in *deſtructionem*, ut dicit Apoſtol. 2. *ad Corinth. cap.* 10. *num.* 8. *& cap.* 13. *num.* 10.

67 Interveniente juſta, ac rationabili diſpenſandi cauſa, Superior, vel quivis diſpenſandi facultate præditus, ſi rogetur, tenetur ſub gravi in Votis diſpenſare. *Communis*. Et ratio eſt, quia poteſtas diſpenſandi eſt ipſis conceſſa ad bonum ſubditorum, & Reipublicæ; Unde eam ſine cauſa denegantes ſubditis, & Reipublicæ gravem injuriam inferunt, & fiunt cauſa culpabilis damnorum, vel peccatorum ex negata debita diſpenſatione ſecutorum. Diſpenſationem enim eſſe debitam, quando eſt neceſſaria ad commune bonum, vel ad evitandum publicum ſcandalum, & ad reparandum grave damnum ſpirituale, vel corporale Voventis, ad procurandum majus bonum ex diſpenſatione proventurum, & hujuſmodi, ſatis colligitur *ex cap. Ponderet* 14. *cap. Et purgabit* 15. *cap. Quia ſanctitas* 16. *cap. Quid eſt* 17. *cap. Cum exaudiero* 19. *cap. Contumaces* 21. *cap. Si quis Presbyter* 22. *cap. Benevalre* 23. *cap. Sacerdos quidem* 24. *& cap. Ut conſtitueretur* 25. *diſt.* 50. *cap. Expoſuiſti* 23. *de Præbend.* cum ſimilibus.

Papa ex juſta, & rationabili cauſa diſpen- 68
ſare poteſt in quolibet Voto, tam ſimplici, quam ſolemni, non ſolum edito in ſuſceptione Sacri Ordinis, ſed etiam in Profeſſione Religioſa. *Communis*, per verba Chriſti *Matth. cap.* 16. *num.* 19. *Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis*. Et de facto Alexander III. diſpenſavit cum Nicolao Juſtiniano Monacho ad nubendum, & Cæleſtinus III. diſpenſavit cum Conſtantia Moniali Profeſſa Filia Rogerii Siciliæ Regis, ut nuberet Henrico VI. & Gregorius XIII. diſpenſavit cum fratre Cardinalis Jojoſæ Gallo Sacerdote profeſſo, & Provinciali Ordinis Capuccinorum, ut ex aliis refert Fagnanus *lib.* 3. *Decretal. in cap. Cum ad Monaſterium* 6. *de ſtatu Monachor. num.* 66. teſtans etiam cum Ramiro Rege Aragonum diſpenſatum fuiſſe, ut relicta Religione; & Epiſcopatu, acciperet uxorem, & Regnum, & alii plures ſimiliter diſpenſarunt cum aliis pluribus. Unde Juſtus Redn. *tom.* 2. *Operis Canonico-Politici* refert, quod Juditha fuit Monialis Ratisbonenſis, & dein trium Regum conjux, ſcilicet Bretislai Boemiæ, Meſicani Poloniæ, & Petri Hungariæ. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 3. *num.* 3. *&* 4.

Epiſcopi diſpenſare poſſunt poteſtate ordina- 69
ria in cunctis Votis ſuorum ſubditorum Diœceſanorum, exceptis ſpecialiter reſervatis Summo Pontifici. *Communis*. Epiſcopi enim ſuccedunt Apoſtolis, quibus dictum eſt a Chriſto *Matth. cap.* 18. *Quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cælis*.

Item in dictis Votis poteſt Sede Vacante 70
diſpenſare Capitulum, ſeu Vicarius Capitularis, cum Sede Vacante ſuccedat in Juriſdictione ordinaria Epiſcopi, *cap. His* quæ 11. *cap. Cum olim* 14. *de Majoritat. & obedient. cap. Si Epiſcopus* 3. *& cap. Eccleſiæ Cathedrali* 4. *de ſupplend. negligent. Prælat. in cap.* 6. *Cum nullus* 3. *de temporibus Ordinat. in* 6. *cap. Epiſcopali Sede unic. de majoritat. & obedient. in* 6. *cap. Si Capitulum* 1. *de inſtitutionibus in* 6. *Clement. Multorum querela* 1. *de Hæreticis*, cum ſimilibus, & ſic tenet Communis Doctorum.

Legati, ſeu Nuncii Apoſtolici diſpenſare 71
poſſunt in dictis Votis cum ſubditis Provinciæ ſibi commiſſæ. *Communis*. Habent enim in ipſis Eccleſiaſticam juriſdictionem, a qua promanat talis facultas ſic diſpenſandi.

Item in dd. Votis diſpenſare poſſunt cum 72
ſuis ſubditis omnes Prælati, qui habent juriſdictionem in Foro externo, vel Privilegium. *Communis*.

73 Archiepiſcopi, ſeu Metropolitani poſſunt quidem diſpenſare in Votis ſuorum ſuffraganeorum, ſed non cum ſubditis eorumdem ſuffraganeorum, niſi per appellationem ad ipſos fuerit habitus recurſus in caſu, quo Epiſcopi talem diſpenſationem injuſte denegarent. *Communis Doctorum*, quorum aliqui, ut Avila *part. 7. de Cenſuris diſp. 10. dub. 6. concluſ. 1. notand. 2.* Henriquez *lib. 4. de Irregular. c. 18. n. 3.* & alii non improbabiliter id extendunt ad tempus, quo illorum Diœceſes viſitant; *argum. cap. Ultim. de cenſibus in 6.* & Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 3. de reform.* quamvis alii teſte Layman *loc. cit. cap. 8. num. 7.* rectius id negent, cum *in d. cap. Ultim. de Cenſibus* ſtatuatur ſolum quod Archiepiſcopus, dum viſitat, poſſit eorum Confeſſiones audire, & abſolvere, & nihil diſponat de diſpenſatione in eorum Votis.

74 Prælati Regulares Religionum exemptarum diſpenſare poſſunt in omnibus dictis Votis cum ſuis ſubditis, & cum Novitiis circa Vota, quæ in ſæculo, vel Novitiatu emiſerunt. *Communis.* Habent enim in ipſis plenam Eccleſiaſticam juriſdictionem; Et hoc Salmanticenſes, & plures alii intelligunt etiam de Superioribus Localibus, cum reſpectu ſuorum ſubditorum habeant Juriſdictionem ordinariam in foro interno, & externo.

75 Non ſic autem Prælati Religionum non exemptarum, niſi id eis, vel ex conſuetudine, vel Epiſcopi licentia, ſeu commiſſione conceſſum ſit. *Communis*, teſte Sporer *loc. cit n. 52.*

76 Nec etiam in ipſis Votis diſpenſare poſſunt Abbatiſſæ, vel Superiorиſſæ Monialium, quæ licet poſſint ſuarum ſubditarum Vota irritare, eo quod in illas habeant poteſtatem Dominativam vi Voti Obedientiæ, ex dictis *ſupra num. 23.* non poſſunt tamen in earum Votis diſpenſare, cum facultas ſic diſpenſandi promanet ex juriſdictione ſpirituali, qua de facto carent Abbatiſſæ, ſeu Superioriſſæ Monialium. Sporer *loc. cit. n. 52.* Felix Poteſt. *tom. 1. part. 2. n. 1696.* Buſemb. *loc. cit. dub. 8. reſponſ. 2.* cum Suarez, & Leſſio ibi citatis, & alii paſſim.

77 Confeſſarii Regulares approbati Ordinum Mendicantium ac in eorum Privilegiis communicantium poſſunt diſpenſare in omnibus Votis, in quibus Jure ordinario poſſunt diſpenſare Epiſcopi. Unde Confeſſarii Regulares diſpenſare poſſunt in omnibus Votis, exceptis quinque mox adducendis Papæ reſervatis. *Communis*, & expreſſe habetur ex pluribus Privilegiis Summorum Pontificum ut Innocentii VIII, Eugenii IV. Martini V. Pauli III. Gregorii XIII. S. Pii V. ac aliorum, ut videre eſt in Compendiis Privilegiorum Dominicanorum, Minorum, Auguſtinianorum, Carmelitarum, Societatis Jeſu, ac aliorum Regularium.

Vota reſervata Summo Pontifici ſunt quinque ſequentia, nempe Votum Religionis ab Eccleſia approbatæ, Votum Caſtitatis integræ, & perpetuæ, Votum peregrinationis Hieroſolymitanæ ad S. Sepulcrum, Votum peregrinationis Romanæ ad limina Apoſtolorum Petri & Pauli, & Votum peregrinationis Compoſtellanæ ad S. Jacobum devotionis cauſa. *Communis*, *arg. Extravagant. Etſi Dominici 5. de pœnitentiis, & remiſſionibus*, ubi ſub pœna Excommunicationis prohibetur, ne quis ſine ſpeciali licentia Papæ in aliquo dictorum quinque Votorum diſpenſet. 78

Reſervatio dictorum quinque Votorum, cum ſit odioſa, utpote ordinariam poteſtatem reſtringens, eſt omnino ſtricte interpretanda, *arg. cap. Odia 15. de Regul. juris in 6.* ibi: *Odia reſtringi, favores convenit ampliari.* Unde talis reſervatio eſt intelligenda ſolum de Votis proprie dictis perfectis, determinatis, abſolutis, & quidem præciſe quo ad ſubſtantiam, non autem qualitates, & circumſtantias eorum. Et ſi in aliquo deficiant, licet ſint valida, non ſunt tamen reſervata. *Sic Doctores communiter.* 79

Hinc non ſunt reſervata dicta quinque Vota, ſed diſpenſabilia ab Epiſcopo, vel Confeſſariis Regularibus, ſi non ſint Vota proprie dicta, id eſt promiſſiones veræ factæ Deo, ſic non ſunt reſervata Vota, quæ ſæpe ſæpius emittuntur a puellis, & aliis promittentibus non Deo, ſed Beatæ Virgini Mariæ, vel aliquibus Sanctis ſervare in ſuum honorem perpetuam caſtitatem, aſſumere peregrinationem Romanam, Compoſtellanam, & hujuſmodi ſine intentione, & reflexione obligandi ſe Deo. Tales enim promiſſiones non ſunt Vota proprie dicta, cum Vota proprie dicta ſint ſolum promiſſiones factæ Deo. Secus autem eſſet dicendum, ſi id ſpecialiter in honorem B. Mariæ Virginis, vel alicujus Sancti voverent Deo; Unde caute in his procedere debent Confeſſarii, & diligenter ſic voventes interrogare de vera ſua intentione, & reflexione in actu ſimilium promiſſionum. Et ſi aſſerant, nihil tunc cogitaſſe de Deo, vel cogitaſſe quidem tunc etiam de Deo, ſed non cogitaſſe de promiſſione facienda ipſi, ſed ſoli ejus Matri, aut tali Sancto, tunc cenſendi ſunt ſic Voventes non feciſſe Votum proprie dictum, & conſe- 80

quen-

Digitized by Google

quenter nec reſervatum. Gobat *tom. 3. cauſ. X. n.* 327. Spoter *loc. cit. n.* 58. & alii. Si autem dubium ſit, an tales intenderint tunc ſe obligaſſe ipſi Deo, an ſolum B. Mariæ Virgini, aut tali Sancto, tunc cenſendi ſunt feciſſe verum Votum ipſi Deo, adeoque reſervatum: In dubio enim præſumendum eſt pro actus perfectione potius, quam pro defectu, & in ſimilibus ſolet adeſſe intentio ſaltem implicita ſe obligandi Deo in honorem B. Mariæ Virginis, vel talis Sancti. Gobat *tom. 3. caſu* 1. *n.* 21. Sporer *loc. cit. n.* 58. & alii.

81 Item non ſunt reſervata dicta Vota Summo Pontifici, ſed diſpenſabilia ab Epiſcopo, vel Confeſſariis Regularibus, ſi non ſint omnino perfecta, uti eſt Votum Caſtitatis imperfectum, nempe Caſtitatis ſolum temporalis, ut ad decem annos, Votum caſtitatis conjugalis, Non nubendi, Non petendi Debitum, Non fornicandi, & hujuſmodi, quia per Votum caſtitatis reſervatum intelligitur ſola caſtitas perfecta, & perpetua; ut tenent Doctores communiter, *arg. capit. Odia* 15. *de Regul. juris in 6.* Item reſervata non ſunt Vota caſtitatis, & Religionis ex metu etiam levi incuſſo emiſſa; ex gravi enim metu emiſſa non indigent diſpenſatione, ſed per ſe irrita ſunt. *Sic Communis Doctorum*, *argum. cap. Veniens 5. Qui Clerici, vel voventes*, & ratio eſt, quia talia Vota non ſunt omnino perfecta, cum voventes principaliter ea non emiſerint amore virtutis, nec principali intentione obſequium præſtandi Deo, ſed evitandi, & declinandi id, quod timuerunt ab injuſte extorquentibus dicta Vota. Tum quia non eſt præſumendum, voluiſſe Pontificem ſibi reſervare Vota, quæ alias debent eſſe facilis diſpenſationis, tum ob imperfectionem conſenſus voventium, tum in odium injuſte illa extorquentium, ne videatur velle fovere iniquitatem, & injuriam illorum, uti eſſet, ſi Vota ex metu injuſte incuſſo emiſſa reſervaret.

82 Item non ſunt reſervata dicta Vota, ſed diſpenſabilia, ut ſupra, ſi non ſint omnino certa. Unde quotieſcumque adeſt dubium de eorum valore, ſive dubium ſit *Juris*, ut ſi dubium ſit, an ſint vere Vota, an vere reſervata? ſive dubium ſit *Facti*, ut ſi dubium ſit, an adfuerint in ipſis vera promiſſio, plena deliberatio, ſufficiens intentio, & alia ad Voti, & reſervationis rationem neceſſario requiſita, tunc dicta Vota, ſive ſint caſtitatis perpetuæ, ſive Religionis approbatæ, ſive trium præfatarum Peregrinationum, non ſunt Papæ reſervata, ſed ab Epiſcopo, vel Confeſſariis Regularibus diſpenſabilia, *Communis*, *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris*. Et ratio eſt, quia reſervatio, cum ſit odioſa, & gravis, reſtringenda eſt ad caſus omnino certos, plene voluntarios, & graviores: Tum quia ſemper in dubiis benigniora præferenda ſunt; *l. Semper* 56. *de Regul. Juris*. Et in re dubia benigniorem interpretationem ſequi, non minus juſtius, quam tutius; *l. Ea quæ* 192. *ff. eod.* Et in ambiguis rebus humaniorem ſententiam ſequi oportet, *l. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*.

83 Item reſervata non ſunt dicta Vota, ſed ut ſupra diſpenſabilia, ſi non ſint omnino determinata; Unde reſervatum non eſt votum alternativum, ſeu disjunctivum, cujus altera pars reſervata non eſt, ut ſi quis voveat, vel caſtitatem perpetuam, vel perpetuum jejunium, Peregrinationem Romanam, vel eleemoſynam centum Florenorum. *Communis*; *arg. cap. In alternativis* 70. *de Regul. Juris in 6.* ibi: *In alternativis debitoris eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri, & l. In eo quod plus* 110. *ff. de Regul. Juris* §. 3. ibi: *Ubi verba conjuncta non ſunt, ſufficit alterum eſſe factum*. Et id verum eſt etiamſi progreſſu temporis altera pars non reſervata impoſſibilis fiat, & ſic vovens determinate obligetur ad partem reſervatam, quia id non provenit ex intentione voventis, ſed eventu per accidens, adeoque adhuc manet ut ſupra diſpenſabile. Si autem utraque pars eſſet reſervata, ut ſi quis voveat perpetuam caſtitatem, vel Peregrinationem Hieroſolymitanam, tunc votum eſſet reſervatum, ut tenet Communis Doctorum, teſte La Croix *lib. 3. par. 1. num.* 548. Vide verb. *Jubilæum art. 2. num.* 42. & 43.

84 Item reſervata non ſunt dicta vota, ſed ut ſupra diſpenſabilia, ſi non ſint omnino abſoluta; Unde reſervata non ſunt vota conditionata pœnalia, ut ſi quis voveat caſtitatem perpetuam, Religionem approbatam &c. ſi ſe inebriaverit, vitioſe luſerit, ſi furatus fuerit, & hujuſmodi: Tunc enim non ſolum ante, ſed etiam poſt admiſſam culpam ſunt ut ſupra diſpenſabilia dicta vota; Sic Doctores communiter contra paucos, teſte La Croix *loc. cit. num.* 546. Sporer *loc. cit. num.* 63. Et ratio eſt, quia talia vota valde deficiunt a natura perfecti voti: Nam ſic voventes proprie non eligunt caſtitatem perpetuam, Religionem approbatam, & hujuſmodi, ſed potius metu obligationis ſervandi caſtitatem perpetuam, ingrediendi Religionem, volunt ſe deterrere ab inebriatione, a vitioſo ludo, a fur-

to &c. adeoque directe potius vovent ſe non inebriare, vitioſe non ludere, non furari, & caſtitatem, ac Religionem velut pœnam refugiunt; Talia enim vota pœnalia non tendunt in rem promiſſam directa voluntate primario, & per ſe ex affectu, & amore honeſtatis illius, ſed ſolum tendunt in ipſam tamquam ſibi pœnoſam, & afflictivam cum aliqua averſione animi, ut ſic timore incurrendi obligationem, præſtandi rem promiſſam, ideſt ſervandi caſtitatem perpetuam, ingrediendi Religionem &c. retrahantur voventes ab inebriatione, vitioſo ludo, furto, & ſimilibus.

85 Sic etiam reſervata non ſunt dicta vota, ſed ut ſupra diſpenſabilia, ſi ſint proprie conditionata ſub conditione de futuro accidentaria, non a natura, vel jure ipſis votis annexa. Ut ſi quis voveat Religionem, perpetuam caſtitatem &c. ſi convaluerit, ſi a naufragio evaſerit, ſi talem intentum Beneficium, vel Officium obtinuerit, & hujuſmodi; Tunc enim ante impletam conditionem non eſſe reſervata dicta vota tenent Doctores communiter, quia non ſunt vota ſimpliciter, nec de facto obligantia, ſed ſub conditione in futurum. Conditionale enim nihil ponit in eſſe, niſi purificata conditione, & actus ſub conditione non impleta, nullum operatur effectum, *argum.* §. *Sub conditione* 4. *Inſtitut. de verb. obligation.* & *l. Unica* §. *Sin autem*, *Cod. de caducit. tollend.* Suſpenditur enim ejus valor uſque ad eventum conditionis; *l. Is cui*, *ff. de actionibus*, & *obligationibus*, *l. Legata ſub conditione*, *ff. de conditione*, & *demonſtrat.*

86 An autem poſt impletam conditionem dicta vota evadant reſervata, nec ſint amplius ut ſupra diſpenſabilia? valde controvertunt Doctores: Layman enim *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *n.* 10. Herincx *diſp.* 5. *de Voto q.* 6. *n.* 62. Reiffenſt. *Theol. moral. tract.* 4. *diſt.* 3. *n.* 36. cum pluribus aliis tenent, poſt impletam conditionem dicta vota eſſe reſervata, nec amplius eſſe ab Epiſcopo, & Confeſſariis Regularibus diſpenſabilia, quia Vota conditionata, ſicuti quicunque alii contractus, ac promiſſiones factæ ſub conditione, ipſa conditione eveniente ſeu adimpleta, tranſeunt in abſoluta, ac omnino perficiuntur, ac ſi ſine conditione facta fuiſſent, *l. Potior* 11. *ff. Qui potiores in pignore*.

E contra tamen Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 87
40. *num.* 91. cum Sayro, Ledeſma, Suarez, & aliis conſtanter propugnat dicta Vota, nec etiam poſt adimpletam conditionem eſſe reſervata, ſed adhuc ſicuti prius eſſe diſpenſabilia ab Epiſcopo, & Confeſſariis Regularibus. Sic tenent etiam Antonius Gomez *in Bulla Cruciatæ clauſula* 10. *num.* 99. Toled. *lib.* 4. *Summæ cap.* 8. *num.* 11. Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 34. *num.* 33. & *ſeq.* recedens a priori ſententia, *quam in ſua Theolog. moral. loc. citat.* reputaverat probabiliorem; & hanc valde probabilem, & in praxi tutam cenſet Sporer *loc. citat. num.* 66. & eſſe frequentiſſima praxi Virorum ſapientiſſimorum receptam teſtatur Gomez *loc. cit.* & Reiffenſtuel *cit. t.* 34. *n.* 33. Immo ſic tenere alios communiter cum Franc. Bellegambe *de Jubilæo par.* 3. *ſect.* 23. *q.* 2. teſtatur la Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 547. Et ratio vere efficax eſt, quia hujuſmodi vota conditionata oriuntur ab imperfecto conſenſu, utpote dependente a futuro eventu conditionis. Adventus autem conditionis non facit, quin revera conſenſus fuerit imperfectus, nec ejus naturam mutare poteſt, cum nulla nova voluntas accedat; adeoque cum retineant ſemper primævam imperfectionem, etiam adimpleta conditione tamquam Vota imperfecta voluntaria, erunt utpote non reſervata, cum reſervatio tamquam odioſa ſit reſtringenda ad ſola Vota perfecte & plene voluntaria; *argum. cap. Odia* 16. *de Regul. Juris in* 6. Vide verb. *Jubilæum*, *artic.* 2. *num* 41. (*)

Tum

Nota Rom. Theol.

(*) Auctor Summæ Alexandrinæ, aliique viri docti confidenter pronunciant: *Si conditio impleta ſit, ad Romanum Pontificem confugiendum eſſe, in quinque votis, ut impetretur diſpenſatio*; nam illi abſolute vovere illa conditione, eaque poſita, Deo per hujuſmodi votum ſunt revera obligati; neque dici jure poſſunt imperfecte voluntaria hujuſmodi vota, quæ paſſim majori animi fervore, ac maturiori cum deliberatione fiunt.

Reſponſio Auctoris.

Satis multos, non infimi ſubſellii Auctores affero Ego pro aſſerta concluſione ſub cit. *n.* 87. quamvis *n.* 86. immediate anteced. allegaverim claſſicos Doctores contrarium tenentes. Unde ipſos revolvat prudens & eruditus lector, & pro quibus ratio militat luculentior, reſolvat.

Digitized by Google

88 Tum quia vota pœnalia etiam poſt impletam conditionem non ſunt reſervata cum non ſint perfecta, ex quo non fiant amore virtutis, ſeu materiæ promiſſæ, nec amore obſequium præſtandi Deo, ſed magis cum animi averſione, aut timore obligationis contrahendæ mens retrahatur ab illo vitio, verb. gr. ſe inebriandi, vitioſe ludendi, jurandi, & hujuſmodi, juxta dicta *ſupra num.* 84. quod concedunt etiam ipſimet Adverſarii: ergo ob eamdem rationem, nec vota conditionata ſub conditione de futuro accidentali erunt reſervata, cum ubi eadem eſt ratio, eadem ſit juris diſpoſitio; *leg. Ideo* 27. *ff. de Legibus*, *l. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquiliam*, *& cap. Inter corporalia*, *de translation. Epiſcop.* Tum etiam quia vota pœnalia ſunt magis perfecta, quam vota ſub alia conditione v. g. recuperandæ ſanitatis, evadendi naufragium, obtinendi illud Officium, & hujuſmodi, adeoque ſi vota pœnalia etiam poſt impletam conditionem ſunt diſpenſabilia ab Epiſcopo & Confeſſariis Regularibus, a fortiori poſt impletam conditionem erunt ut ſupra diſpenſabilia alia vota conditionalia, quia cui licet quod eſt plus, licet utique quod eſt minus, textu expreſſo *in cap. Cui licet* 55. *de Regul. Juris in* 6. & *Ubi majus conceditur*, *minus conceſſum eſſe videtur*, textu expreſſo *in cap. Ex parte* 27. *de Decimis*. Quod autem vota pœnalia ſint magis perfecta, quam alia dicta vota conditionalia, clare patet, quia ordinarie fiunt principaliter amore alicujus certæ virtutis, & odio alicujus certi vitii, ſicque jam principaliter intentione placendi Deo, ac ipſum non offendendi, ut patet in eo, qui vovet perpetuam Caſtitatem, Religionem approbatam &c. ſi ſe inebriaverit, ſi vitioſe luſerit, ſi furatus fuerit, & hujuſmodi, juxta dicta *ſupra num.* 84. E contra autem dicta alia vota conditionata ordinarie non fiunt principaliter, nec amore alicujus certæ virtutis, nec odio alicujus certi vitii, ſicque nec principaliter intentione placendi Deo, ac ipſum non offendendi, ſed amore conſequendi, aliquod bonum temporale, verb. grat. ſanitatem, Officium aliquod, vel Beneficium &c. vel evadendi aliquod temporale malum, ut naufragium, tempeſtatem, hoc, vel illud periculum, ſicque valde imperfecte, & conſequenter vota pœnalia ſunt magis perfecta quam dicta alia vota conditionalia, adeoque &c. Vide dict. verb. *Jubilæum artic.* 2. *num.* 41.

89 Quinimmo addit cum aliis Diana *part.* 6. *tract.* 8. *reſolut.* 3. apud La Croix *loc. citat. num.* 545. etiamſi aliquod tale votum conditionatum poſt impletam conditionem fuiſſet confirmatum, non ideo fore reſervatum, quia confirmatio ſemper cadit ſuper idem votum a principio conditionale, niſi nunc eſſet emiſſum independenter a primo voto. Vide dicta *ſupra num.* 17. *&* 18. & dict. verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 41.

Notanter autem *ſupra num.* 86. fuit conclusum, quod dicta vota non ſunt reſervata, *ſi ſint proprie conditionata ſub conditione de futuro accidentaria*, *non a natura vel Jure ipſis votis annexa*, quia ſola illa vota conditionata non ſunt reſervata, quæ facta ſunt ſub conditione mere voluntarie adjecta, mereque de futuro accidentaria, ut ſunt vota *ſupra d. num.* 85. aſſignata. Vota autem conditionata conditione generatim, naturaliterve, aut ex diſpoſitione juris ipſis votis annexa, non obſtante tali conditione, adhuc remanent reſervata, nec poſſunt a Confeſſariis privilegiatis diſpenſari. Sic votum Caſtitatis perpetuæ ab impubere editum, quamvis ſit editum cum hac tacita, & naturaliter annexa conditione: *Si pater conſenſerit*, non poteſt a Confeſſariis privilegiatis diſpenſari, nec commutari, quamvi poſſit illud irritare ſuos Pater, & in ejus defectu ipſius Tutor, juxta dicta *ſupra a num.* 16. Item Vota ſolemnia, & ſubſtantialia Religionis ſunt reſervata, nec poſſunt a Superioribus, & Confeſſariis privilegiatis diſpenſari, quamvis habeant a jure annexam tacitam conditionem, qua Papa poſſit illa diſſolvere. Sic recte Gobat *tom.* 2. *de Voto n.* 225. *&* 226. 90

91 Non ſunt reſervata dicta quinque Vota quoad circumſtantias, vel qualitates aliquas accidentales a Vovente voto reſervato adiectas; Unde ſi quis voverit pedeſter peregrinari Compoſtellam, mendicando peregrinari Romam, ſeu voverit ſtrictiorem Religionem, poteſt Epiſcopus, & Confeſſarius Regularis ex juſta cauſa diſpenſare, ut equeſter, vel non mendicando, peregrinetur, & ut aliam Religionem etiam laxiorem ingrediatur. Henriocx *diſput.* 4. *de Voto quæſt.* 5. La Croix *lib.* 3. *par.* 1. *num.* 550. cum Azorio, Sanchez, Caſtropal. Leſſio, Illſung. Bellegamb. & aliis ibi citatis, Sporer *loc. citat. num.* 67. Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decretal. titul.* 34. *num.* 36. & ipſo teſte alii communiter. Et ratio eſt, quia ſola ſubſtantia Voti cenſetur reſervata, *argum. citat. cap. Odia* 15. *de Regul. Jur. in* 6.

Circa

92 Circa Votum Caſtitatis eſt ſpecialiter advertendum, quod Votum abſolutum omnimodæ Caſtitatis emiſſum, ab uno conjunge poſt conſummatum Matrimonium abſque alterius licentia non eſt reſervatum, quia non eſt perfectæ, & omnimodæ Caſtitatis, cum adhuc teneatur reddere debitum. *Communis*. Si autem
93 ſit dictum Votum emiſſum ab uno Conjuge cum conſenſu approbativo alterius Conjugis renunciantis Juri ſuo, aut ab utroque Conjuge mutuo conſenſu per modum contractus, & conventionis irrevocabilis, eſt reſervatum Summo Pontifici, cum ſit Votum continentiæ perpetuæ, ac integræ, & omnimodæ; Unde non poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, niſi in aliquo caſu gravis, & urgentis neceſſitatis. *Communis*.

94 Votum ſervandi perpetuam virginitatem non eſt reſervatum, ſi Vovens cognovit differentiam inter Virginitatem, & Caſtitatem, & ſolum dixit: *Voveo virginitatem perpetuam*. Tunc enim eſt tantum Votum Caſtitatis partiale, quia cenſetur voviſſe tantum ſe abſtinere a primo actu, quo perditur virginitas, & non ab omni actu, quo violari poteſt Caſtitas: Caſtitas enim violari poteſt tactibus, & oſculis impudicis, ac omni moroſa complacentia abſque eo quod violetur virginalis, ac corporalis integritas. Si autem Vovens non cognovit dictam differentiam, uti communiter non agnoſcunt juvenes, & puellæ, & dixit abſolute: *Voveo virginitatem perpetuam*, eſt reſervatum. Tunc enim eſt Votum Caſtitatis totale: cum pro eadem re in tali caſu ſumatur Virginitas, & Caſtitas. Moya *tom. 2. diſtinct. 1. quæſt. 2. num. 7.* La Croix *loc. cit. num.* 561. & in hoc ſenſu alii paſſim recte conſulentes in ſimilibus caſibus eſſe diligenter explorandam intentionem, & cognitionem Vo-
95 ventium. Si vero dubitet vovens, an emiſerit Votum partiale, aut totale Caſtitatis, tunc non erit Votum reſervatum, per dicta *ſupra num.* 82. de Voto dubio quoad ejus valorem, & *num.* 83. de Voto alternativo, cum in tali caſu ſit tantum certitudo pro Voto partiali, aut totali: ſicque tale Votum disjunctivum relinquat Voventi libertatem eligendi quod volet, per *Regulam 70. de Regul. Juris in 6.* ibi adductam.

96 Cum quis, vel quæ voto continentiæ jam emiſſo nulla obtenta diſpenſatione, culpabiliter contrahit Matrimonium, tale Votum eſt diſpenſabile per Epiſcopum, ac Confeſſarios Regulares ſolum quo ad petendum debitum, ac remanet firmum quo ad alia, ſicque talis Vovens tenetur adhuc ad non ſe polluendum, non fornicandum, & ad ſervandam Caſtitatem, altero conjuge mortuo. *Communis*.

Cum quis, vel quæ ante contractum Ma- 97
trimonium perpetuam Caſtitatem, vel Religionem perfecte vovit, tale votum eſt reſervatum Jure ordinario Summo Pontifici. *Com-*
munis. Epiſcopo autem poteſt in ſimili voto 98
diſpenſare ratione gravis, & urgentis neceſſitatis, & impoſſibilis recurſus ad Papam, & cum periculum eſt in mora. Sanchez *lib. 8. moral. d. 10. num. 22.* Navarr. *in Manual. c. 12. num. 76.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 8. num. 16.* Sporer *loco cit. num. 74.* Reiffenſtuel *loco citat. num.* 37. teſtans de communiſſima aliorum, *argum. cap. Quoniam 13. cauſ. 1. quæſt. 7. diſt. 1. capit. Omnes 1. de Feriis, cap. Conſuluiſti 3. de celebrat. Miſſar. c. Conſilium 2. de obſervat. jejunior.* ubi expreſſe dicitur: *Cum non ſubjaceat Legi neceſſitas, cap. Sicut 15. de conſecrat. diſt. 1.* ibi: *Neceſſitas non habet Legem, cap. Quod non eſt 3. de Regul. Jur.* ibi: *Quod non eſt licitum in Lege, neceſſitas facit licitum*. Et ratio eſt, quia non eſt præſumendum, nec ullo modo credendum, quod Papa in tali caſu neceſſitatis velit privative quoad Ordinarios ſibi reſervare cum diſpendio boni communis animarum poteſtatem a Chriſto Domino in bonum commune ipſarum animarum conceſſam: Hoc enim non eſſet conſonum fini ejuſdem reſervationis, qui eſt ad evitanda ſcandala, pericula, & peccata, non autem ut eiſdem irretiantur, & eſſe contra ſuavem, & providam gubernationem Eccleſiæ, quæ poteſtatem ſuam gerere debet non in deſtructionem, ſed in ædificationem animarum, juxta illud Apoſt. *ad Corinth. 2. c. 10. n. 8. & c. 13. n. 10.*

Gravis autem, & urgens, ac ſufficiens ne- 99
ceſſitas ſic diſpenſandi in Voto Caſtitatis eſt, ſi ex dilatione Matrimonii uſque ad reſponſum Pontificis ex parte Voventis, ſeu inter contracturos urgeat periculum incontinentiæ, ſcandali, vel alterius gravis mali. Si Matrimonium differri nequeat ſine gravi ſponſi, vel Sponſæ, aut eorum familiæ dedecore, ſi puella deflorata, proleſque naſcenda infamanda ſit, præſertim ſi deflorator ſit morti jam proximus, & niſi puellam defloratam, ac gravidam ducat, naſcenda ſit proles illegitima, & orituræ timeantur graves diſcordiæ inter cognatos, & his ſimilia, de quibus late Doctores, & præcipue Sanch. *lib. 2. de Matrimonio diſp.* 40.

Poſſe in ſimili gravi, & urgenti neceſſitate 100
ſic

Digitized by Google

ſic diſpenſare etiam Confeſſarios Regulares, tenent Henrincx *d. 4. de Voto q. 6. n. 69.* cum Baſſæo, & aliis ibi citatis, Crouſers *in c. 7. Regul. S. Franciſci Lect.* 29. Alviſet *de privileg. Regular. ſect. 3. c. 5.* §. 3. Chaſſaing *de Privil. Regular. tract. 1. c. 5. propoſit.* 2. cum Caſarubio, Leſſio, Corduba, & aliis ibi citatis, Leander, & alii apud Moyam *tom. 2. d. 1. quæſt. 1. a num.* 17. Reiffenſtuel *lib. 3. decretal. tit. 34. num.* 40. *& ſeq.* ubi id probat hoc ſequenti non ſpernendo fundamento. Juxta communem etiam Adverſariorum poſſunt Confeſſarii Mendicantes diſpenſare in omnibus Votis, in quibus Jure ordinario diſpenſare poteſt Epiſcopus; Atqui hic poteſt Jure ordinario urgente neceſſitate diſpenſare in Votis alias reſervatis, ergo &c. Majorem concedunt Adverſarii, patetque clare ex Privilegiis: Minor probatur, quia Epiſcopus urgente neceſſitate, vel diſpenſat ratione Officii, vel ideo quod in tali caſu non cenſeatur reſervatum, vel vi univerſalis conſuetudinis, per quam conſtat Epiſcopum urgente neceſſitate poſſe diſpenſare: Quocumque tandem modo diſpenſet, Jure ordinario diſpenſat, & quidem ſi primo, & ſecundo modo, non eſt dubium; ſi tertio modo, vi conſuetudinis nempe, inde patet, quia conſuetudo dat Juriſdictionem ordinariam, prout pluribus demonſtrat Sanchez *lib.* 8. *de de Matrimon. diſp.* 1. & diximus *in lib. 1. Decret. tit. 29. de Offic. & poteſtat. Judicis Delegati num.* 11. *argum. l. More majorum & l. Et quia, ff. de Juriſd. omnium*. Confirmatur: Juriſdictio, & Poteſtas, qua Epiſcopi urgente neceſſitate in Votis diſpenſant, non eſt delegata, ergo ordinaria. Probatur antecedens: Juriſdictio delegata eſt, quæ nec ex Lege, nec ratione Officii, nec ex conſuetudine, ſed ex ſpeciali commiſſione alterius competit, uti cum communi dictum eſt *cit. l. 1. Decret. tit. 26. de Offic. & poteſt. Judic. Delegat. num.* 12. Atqui nullibi in toto Jure hæc ſpecialis commiſſio Epiſcopis tamquam delegatis facta oſtendi poteſt, ergo cum nihilominus diſpenſent, Juriſdictione, ſeu Jure ordinario diſpenſare cenſendi ſunt. Hactenus ille, & quidem vere probabiliter.

101 At vero contrarium docet teſte La Croix *lib. 3. part. 1. n.* 563. communiſſima cum Suarez, Sanch., Barboſa, Henriq., Laym. Rodriquez, Fagundez, Miranda, Lezana, Caſtrop. Tamburin. *lib. 3. cap.* 16. §. 4. *n.* 49. Burgaber *centur. 3. caſ.* 32. Moya *loco cit. n.* 22. Sporer *loco cit. num.* 55. *&* 74. Henno *tom. 1. tract. 4. in decalog. diſp. 1. quæſt. 3. de Voto art. 3. Petes* 4. quia omnes Doctores antiqui concedentes Epiſcopis ex præſumpta licentia Papæ hanc poteſtatem extraordinariam, negant reliquis Confeſſariis, & Mendicantibus pro tempore Jubilæi. Hinc in Bullis Jubilæi, & Privilegiis Mendicantium expreſſe ſolent excipi Vota illa: Privilegia enim Regularium Mendicantium, quod poſſint diſpenſare in votis, in quibus poſſunt Epiſcopi, intelligi debent de iis ſolis votis, in quibus diſpenſare poſſunt Epiſcopi Jure ordinario, ideoque proprie Epiſcopales ſunt; non autem de iis, qui per ſe Papales ſunt, & tantum per accidens ratione urgentis neceſſitatis, & moralis impotentiæ adeundi Pontificem, ad Epiſcopum tamquam ordinarium poſt Pontificem Paſtorem devolvuntur. Sicque talis Poteſtas diſpenſandi fundatur in Juriſdictione Ordinaria, quam habent Epiſcopi, & non Mendicantes.

Epiſcopus in ſimili neceſſitatis caſu diſpen- 102
ſare poteſt, quamvis Legatus Pontificius in Provincia ſit. Suarez *l. 6. cap. 26. num.* 10. Sanchez *lib. 8. de Matrim. diſp. 9. num.* 25. & *lib. 4. moral. cap. 40. num.* 38. Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 8. num.* 27. Sporer *loco cit. num.* 72. & alii contra Aragonium, Rodriquez, & alios. Et ratio eſt, quia Legatus Papæ, quamvis a Latere ſit, ordinario Jure non habet majorem diſpenſandi poteſtatem, quam Epiſcopus; adeoque poteſt Vovens in tali neceſſitatis caſu pro obtinenda diſpenſatione in Voto reſervato adire libere quem maluerit, Epiſcopum nempe, vel Legatum Apoſtolicum.

Si autem Legatus Apoſtolicus ſpecialem com- 103
miſſionem, & facultatem habeat diſpenſandi in Votis reſervatis, vel Lege Pontificia, aut abſolvendi a Cenſuris Papæ reſervatis, tunc diſpenſare in ipſis non poteſt Epiſcopus. Et ratio eſt, quia Epiſcopus in dictis caſibus diſpenſare, aut abſolvere poteſt ſolum ratione urgentis neceſſitatis, quæ ratio ceſſat, ſi adiri poſſit aliquis ſpeciali præditus ad id facultate, cum ceſſante cauſa ceſſet effectus, *cap. Cum ceſſante* 60. *de appellat.* & ceſſante ratione, & cauſa Legis ceſſet ipſa Lex, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatronat.* Ratio enim Legis eſt anima Legis: *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.* Sic tenent Navarr. *in Manual. cap. 27. num.* 90. Sanchez *cit. diſ. 9. num.* 45. *& cit. cap. 40. num.* 38. Leſſius *lib. 2. cap. 40. dubit. 13. num.* 106. Suarez *cit. cap. 26. num.* 15. Layman *loco cit. n.* 17. *verſ. Poſterior vero*, Sporer *loco cit. n.* 72. & alii contra Henriquez, Avilam, & alios.

Votum

Digitized by Google

104 Votum Sacros Ordines ſuſcipiendi non eſt reſervatum, quia eſt tantum Votum vovendi Caſtitatem, & necdum Caſtitatis, adeoque diſpenſari poteſt ab Epiſcopo, & Confeſſariis Regularibus. Henriquez, Sa, Azor. Suarez, Leſſ. Sanchez, Caſtropal. Diana, Illſung. Bellegamb. citati, & ſecuti a La Croix *loco cit. n.* 552. & alii paſſim.

105 Circa Votum Religionis eſt ſpecialiter advertendum, quod ut ſit reſervatum, debet eſſe abſolutum, & perfectum Religionis a Sede Apoſtolica approbatæ, adeoque Votum Religionis ab Eccleſia non approbatæ non eſt reſervatum. *Communis*.

106 Votum ingrediendi Religionem S. Joannis Hieroſolymitani eſt vere reſervatum, quia ipſa eſt vera Religio, in qua emittuntur tria Vota ſolemnia Paupertatis, Caſtitatis perfectæ, & Obedientiæ. *Communis*.

107 Votum autem ingrediendi alias Religiones Militares, ut Equitum S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & hujuſmodi, non eſt reſervatum, ſed poteſt diſpenſari, & commutari: Et ratio eſt, quia de illis eſt dubium an ſint veræ Religiones, & dd. Equites emittunt Votum Caſtitatis imperfectæ, videlicet ſolum Conjugalis. *Communis*.

108 Votum ingrediendi Religionem ſtrictiorem non eſt reſervatum quo ad circumſtantiam *ſtrictioris*. Unde poteſt cum juſta cauſa diſpenſari ab Epiſcopo, vel Confeſſariis Regularibus, ut in aliam etiam laxiorem ingrediatur. *Communis*, per dicta *ſupra num.* 91. Tales autem Votum nequit poſtea irritari a Superiore Regulari, quia Religioſus quo ad hoc ſubjacet ſoli Summo Pontifici, textu expreſſo *in cap. Licet* 18. *de Regularibus*. Vide *ſupra n.* 23.

109

110 Votum perſeverandi in Religione probabiliter non eſt reſervatum, quia non eſt Religionis in ſe, ſed circumſtantiæ, quæ non reſervatur. Unde ſi qui ſic vovit, experiatur in Novitiatu illum ſtatum non ſibi convenire, poterit ejus Votum diſpenſari, vel commutari. Sic la Croix *loco cit. num.* 596. cum Sanchz, Fagundez, Mald. Diana, Trullench. Bellegamb. & Leſſio ibi citatis, & alii plures.

111 Qui vovit ingredi Religionem, ſi nequeat continentiam ſervare, nec detur recurſus ad Papam, vel Delegatum, & adſit periculum in mora, poteſt ratione hujus gravis, & urgentis cauſæ diſpenſari ab Epiſcopo in voto ingrediendi Religionem; Sic expreſſe La Croix *loco cit. num.* 567. ſe referens *ad num.* 563. ubi teſtatur ſic tenere Sanchez, Leſſium, Garciam, Ledeſm. Dianam, Paſqualig. Silveſtr. Navarr. Henriq. Valer. Sa, Suarez, Laym. Caſtropal. alioſque cum Cardena *in* 1. *Criſi d.* 79. *num.* 17. Vide *ſupra num.* 98. & 99.

Circa Votum trium Peregrinationum, nempe Hieroſolymitanæ, Romanæ, & Compoſtellanæ, eſt ſpecialiter advertendum, quod non ſunt reſervata, niſi emiſſa ſint devotionis cauſa. Unde ſi edita ſint ob alium finem v. g. ad impetrandam abſolutionem ab aliquo peccato, ad oſculandos pedes Pontificis, & hujuſmodi, diſpenſari poſſunt ab Epiſcopo, & a Confeſſariis Regularibus. Si vero quando quis aliquam ex dictis Peregrinationibus vovit, alium finem expreſſe non cogitavit, præſumendum eſt voviſſe devotionis cauſa, adeoque eſſe reſervatum, Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 2007. La Croix *loco citat. num.* 570. cum Tamburin. & Illſung. ibi allegatis. 112

Materia ſubrogata pro Voto reſervato poteſt ex juſta, & rationabili cauſa diſpenſari, vel commutari ab Epiſcopo, & Confeſſariis Regularibus. Unde ſi Papa commutaverit v. g. Votum perpetuæ Continentiæ in perpetuum jejunium, tunc perpetuum jejunium poteſt diſpenſari, vel commutari, cum reſervatio prioris Voti, utpote odioſa, non debeat extendi ad materiam ſubrogatam. Nec obſtat, quod ſubrogatum ſapiat naturam ejus, cujus loco ſubrogatur, *cap. Eccleſia* 3. *Ut lite pendente*, cum ſimilibus, quia hoc valet ſolum in favorabilibus, & non in odioſis, & in hoc caſu *argum. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. Sic Communis Theologorum recte tamen monentium, quod petens Diſpenſationem, vel Commutationem materiæ ſubrogatæ Voto reſervato debeat explicare ipſum Votum, ut Diſpenſans, vel Commutans gravitatem vinculi cognoſcat, ne plus æque temere de tali materia remittat. 113

Quo ad Diſpenſationes Votorum Epiſcopi, & Confeſſarii Regulares in quibuſdam conveniunt, & in quibuſdam differunt. Conveniunt in hoc, quod utrique poſſunt Vota diſpenſare, vel commutare etiam extra Sacramentum Confeſſionis, immo etiam cum abſentibus; Nullo enim Jure horum facultas repetitur reſtricta ad ſolum Forum Sacramentale, ut recte notant Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 43. Sporer *loco cit. num.* 79. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 507. cum Tamburin. & Bellegamb. ibi citatis, & alii. Vide verb. *Jubilæum art.* 2. *a num.* 64. *ad* 67. Differunt autem in hoc, quod Epiſcopi poſſunt ſuam poteſta- 114

Digitized by Google

teſtatem diſpenſandi, vel commutandi Vota aliis delegare, quia in ipſis hæc poteſtas eſt ordinaria; Confeſſarii Regulares vero id non poſſunt, quia ſunt Delegati ex privilegio, & Delegatus non poteſt ſubdelegare, niſi in delegationem exprimatur, *cap. Quoniam* 43. §. *Ceterum*, *de Officio Delegati*. Item differunt in hoc, quod Epiſcopi diſpenſare poſſunt in quinque Votis, cum urget neceſſitas, ac magna cauſa, & impoſſibilis eſt recurſus ad Papam, & periculum eſt in mora. Confeſſarii Regulares autem id non poſſunt juxta communiorem ſententiam traditam *ſupra num.* 101. Econtra tamen Confeſſarii Regulares ſuam diſpenſandi in Votis facultatem exercere poſſunt circa omnes Fideles ad ipſos undecunque venientes, quia ipſi agunt nomine Summi Pontificis totum Orbem pro ſua Diœceſi habentis. Epiſcopi autem non poſſunt ſe extendere extra ſuos Diœceſanos, quia agunt per ſuam Juriſdictionem in ſola Diœceſi reſtrictam.

115 Commutatio Voti (quæ eſt quartus modus, per quem tollitur obligatio Votorum) eſt translatio obligationis a materia Voti prius facti in aliam materiam priori ſubrogandam. *Eſt in re Communis*, *argum. cap. De peregrinationis Votis* 1. *cap. Scripturæ* 4. *cap. Magnæ* 7. *cap. Quod ſuper* 8. *cap. Ex multa* 9. *de Voto*, *& Voti redemptione*.

116 Talis Voti commutatio fieri poteſt, vel in opus melius, vel minus bonum. *Communis ac certa*, & clare patet ex infra dicendis.

117 Commutatio Voti in opus manifeſte, & evidenter melius poteſt fieri etiam ab ipſo vovente proprio arbitrio, & auctoritate abſque ulla cauſa. Sic jam Communis, & hodie receptiſſima Doctorum, teſtibus Reiffenſtuel *cit. lib.* 3. *Decretal. tit.* 34. *num.* 44. Sporer *loco citat. num.* 81. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 49. *num.* 4. Suarez *lib.* 9. *de Voto cap.* 18. Leſſ. *lib.* 3. *cap.* 40. *num.* 101. contra varios graves antiquos Doctores volentes ad id requiri Superioris auctoritatem. Et noſtra concluſio deſumitur clare ex *cap. Pervenit* 3. *de Jurejurando*, ubi expreſſe ſic habetur: *Non enim propoſitum, aut promiſſum infringit qui in melius illud commutat*, & *ex cap. Scripturæ* 4. *de Voto*, *& Voti redemptione*, ibi: *Reus fracti Voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur Religionis obſervantiam commutare*, ubi ut clare patet, nulla requiritur auctoritas Superioris, nec ulla juſta cauſa, unde ſufficit propria Voventis auctoritas, ac arbitrium. Excipiuntur autem quinque ſupradicta Vota Papæ reſervata, quæ ſine auctoritate Pontificis etiam in melius commutari non poſſunt in Religioſam Profeſſionem, *arg. cit. cap. Scripturæ* 4. *de Voto*, *& Voti redemptione*. Item excipiuntur Vota in favorem tertii emiſſa & jam acceptata, ut infra patebit.

118 Commutatio Voti in opus æquale, ſeu æqualiter bonum non poteſt fieri propria Voventis auctoritate, & arbitrio, ſed debet fieri auctoritate Papæ, Epiſcopi, vel alterius Juriſdictionem habentis. Sic communior, & ſine dubio probabilior Doctorum ſententia cum Sanchez *loco cit. num.* 12. Sporer *loco citat. num.* 82. Reiffenſtuel *loco cit. n.* 45. & alii paſſim, *arg. cap. De peregrinationis Votis* 1. *de Voto*, *& Voti redemptione*. Eo enim ipſo, quod hæc materia ſit Voto promiſſa, habet honeſtatem objectivam Virtutis Religionis, jamque cenſetur melior, quam altera libera ſecundum ſe tantum æqualis, adeoque nequit commutari in opus æquale, niſi ab habente Juriſdictionem, cum hic non adſit ratio interpretationis Divinæ Voluntatis, quod velit illud bonum æquale acceptare, ſicuti adeſt in commutatione Voti in melius. Unde ſi occurrat cauſa ita commutandi unum Votum in aliud, eam cognoſcere ſpectat ad Superiorem. Contraria tamen opinio defenditur tanquam vere probabilis a Diana *part.* 3. *tract.* 11. *reſolut.* 48. cum pluribus ibi citatis a Tamburin. *lib.* 4. *decalog. cap.* 17. §. 5. *num.* 14. Sporer *loco cit. num.* 83. & a multis aliis apud Caſtropal. *d.* 2. *p.* 15. *num.* 4.

119 Commutatio Voti in opus minus bonum nullimode poteſt fieri propria Voventis auctoritate & arbitrio, ſed neceſſario fieri debet per habentem Juriſdictionem Eccleſiaſticam ordinariam, vel Delegatam. *Communis*. Et ratio eſt clara, quia Commutatio Voti in opus notabiliter minus bonum non poteſt fieri, niſi per habentem poteſtatem etiam diſpenſandi, quia tunc remittitur partialis obligatio Voti, quæ utique eſt partialis diſpenſatio, adeoque &c.

120 Quicunque poſſunt Jure ordinario, vel Delegato in Votis diſpenſare, poſſunt etiam illa commutare; At non e contra; Sic jam fere Communis, & recepta ſententia Doctorum cum Suarez *lib.* 7. *de Voto cap.* 12. *num.* 10. Layman *loco cit. num.* 20. Sporer *loco cit. num.* 85. Henno *loc. cit. quæſt.* 3. §. 4. *concl.* 2. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 46. & aliis modernis paſſim contra Navarr., Silveſt. Azorium, Sanchez, & alios negantes poſſe commutare vota eos, qui in illis poſſunt diſpenſare ſolo Jure Delegato, uti ſunt Confeſſarii approbati Ordi-

Digitized by Google

Ordinum Mendicantium, & in eorum Privilegiis communicantium. Et ratio noſtræ concluſionis, quod nempe etiam dicti Confeſſarii Regulares poſſint illa Vota commutare, clara eſt, quia, ut expreſſe habetur *in cap. Ex parte 27. de Decimis : Ubi majus conceditur, minus conceſſum eſſe videtur*, & ut etiam expreſſe habetur *in cap. Cui licet 53. de Regul. Juris in 6. Cui licet, quod eſt plus, licet utique quod eſt minus :* Atqui potens diſpenſare, poteſt totam Voti obligationem tollere, quod eſt plus & majus, ergo a fortiori poterit illam Voti obligationem in aliam commutare, quod eſt minus; qui enim poteſt remittere totum, poteſt & partem, adeoque Confeſſarii Regulares poſſunt commutare proportionaliter illa Vota, in quibus poſſunt diſpenſare.

121 Secunda autem pars concluſionis, nempe quod nequeant e contra in Votis diſpenſare quicunque illa poſſunt commutare, de ſe patet, & admittitur communiter, quia cui conceditur minus, non conceditur majus, ut a ſenſu contrario colligitur ex juribus adductis. Minus autem eſt Votum commutare, quam in Voto diſpenſare, ut expreſſe dicit S. Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 10. & liquet ex dictis. Unde in Bulla Cruciatæ datur facultas Vota commutandi, ut notant Bullæ expoſitores, non tamen diſpenſandi.

122 Habentes facultatem commutandi Vota poſſunt illa commutare, etiamſi eſſent jurata. Vide verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 35.

123 Item commutare poſſunt etiam Vota in favorem tertii facta & nondum acceptata. Vide *ibid. n.* 37.

124 Non poſſunt tamen commutare Vota in favorem tertii facta, & jam acceptata. Vide *ib. n.* 37. & verb. *Juramentum art.* 3. *n.* 33.

125 Dantur autem aliqui caſus, in quibus poſſunt commutari, immo & relaxari a Papa, & interdum ab Epiſcopis, aliiſque Prælatis jurisdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus Vota in favorem tertii facta & jam acceptata, & ſignanter cum bonum commune id exigit, quia bonum commune prævalet bono particulari, ſeu privato per vulgaria jura *in cap. Bonæ memoriæ 3. de poſtulatione Prælat. cap. Scias cauſ. 7. quæſt. 1. l. Actione 65. §. 5. ff. Pro ſocio Novella 39. cap. 1. verſ. Ea enim*, cum ſimilibus. Vide verb. *Juramentum art. 3. num. c. 4.*

Confeſſarii privilegiati, & Regulares poſſunt commutare Votum de non petenda commutatione, aut diſpenſatione Votorum. Vid. dict. verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 39. 126

Item commutare poſſunt etiam Vota Caſtitatis, Religionis, ac trium Peregrinationum, Hieroſolymitanæ ſcilicet, Romanæ, ac Compoſtellanæ, quando non ſunt Vota proprie dicta, omnino perfecta, omnino certa, omnino determinata, omnino abſoluta, & quando ſunt conditionata, & pœnalia. Vide *ſupra n.* 80. *ad* 91. dicta de Votorum diſpenſatione, & diſcurre proportionaliter de eorum commutatione, & vide etiam verb. *Jubilæum art.* 2. *a n.* 40. *ad* 49. & diſcurre hic pariformiter. 127

Votorum commutatio fieri poteſt etiam extra Confeſſionem; Immo etiam cum abſentibus. Vide *ſupra n.* 114. & dict. verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 65. 128

An autem commutatio Votorum fieri poſſit etiam a Confeſſario, qui non audit Confeſſionem Pœnitentis, & cui Pœnitens nullatenus vult confiteri? Vide d. verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 56. & 67. 129

Ad commutationem Voti in aliud opus manifeſte melius nulla requiritur cauſa, ſed ſufficit ſola voluntas Voventis; Unde commutare Votum in manifeſte melius validum, licitum, & meritorium eſt. *Communis*. 130

Ad commutationem Voti in aliud opus non melius, ſed ſolum æquale, vel quaſi æquale, requiritur aliqua cauſa; ſed ſufficit modica; Unde commutare Votum in aliud opus æquale, vel quaſi æquale, & non notabiliter minus abſque omni cauſa eſt quidem validum, ſed venialiter illicitum, quia eſt abuſus poteſtatis, quamvis in re levi. *Communis*. 131

Ad

Nota Rom. Theol.

(*) Facultas diſpenſandi, & commutandi vota in ædificationem, non in deſtructionem Prælatis Eccleſiæ conceſſa eſt. At qui ſine ulla cauſa, vel ex levi non *modica*, vota commutet, vel diſſolvat, hac poteſtate in ædificationem non utitur. Rurſus: ubi cauſa nulla eſt, dubitari jure meritoque poteſt, num adſit in Prælato diſpenſandi, & commutandi poteſtas; agitur enim de facta Deo promiſſione, quæ acceptata præſumitur, cujus obligationis ſolutio, non aliud videtur, quam declaratio, quod in data circumſtantia ceſſet obligatio, aut ſeſe homo obligare non voluerit.

Reſpon-

Digitized by Google

132 Ad commutationem Voti in aliud opus notabiliter minus requiritur neceſſario cauſa gravis, ut eſt imperfecta deliberatio Voventis; Difficultas exequendi; Damnum ſpirituale, vel corporale; majus bonum ſperatum, & hujuſmodi; Unde commutare Votum in aliud opus notabiliter minus abſque juſta gravi cauſa, nedum eſt graviter, ſeu mortaliter illicitum, cum ſit abuſus poteſtatis in re gravi, ut concedunt omnes, ſed probabilius eſt etiam invalidum, quia taliter commutans excedit ſuam poteſtatem, cum illam non habeat, niſi ut commutet in æquale; vel ſi in minus, tatione poteſtatis diſpenſandi, non niſi ex juſta gravi cauſa juxta dicta de diſpenſatione *ſupra n.* 59. Sic communior, & probabilior Doctorum ſententia cum Suarez, Navarr., & Azor. Caſtrop. Illſung. La Croix *loc. cit. num.* 526. & ipſo teſte multi alii, Henno *loc. citat.* aliique plures, quamvis non deſint graves Doctores, uti Sanchez, Diana, Tambur. Bellegamb. Sporer *loc. citat. num.* 120. & alii vere probabiliter defendentes, quod talis commutatio in notabiliter minus ſit quidem graviter illicita, ſed tamen adhuc valida, & ſit ſolum obligatio ſupplendi id, quod deeſt ad æqualitatem materiæ ſubrogatæ ad materiam Voti, uti fit in contractibus permutationis, aut venditionis, qui non annullantur ex inæqualitate rei vel pretii, ſed remanet ſolum onus ſupplendi id, quod ad æqualitatem, deeſt. At quamvis ſit vere probabilis hæc ſententia propter hanc paritatem, negatur tamen omnimoda paritas, quia commutatio inæqualis in dictis contractibus validatur a jure ad vitandas lites; Non ſic autem commutatio notabiliter inæqualis in Votis validatur a Deo, cum ipſe non det facultatem Miniſtro excedenti notabiliter ſuam poteſtatem, quæ data eſt *in ædificationem, & non in deſtructionem*, ut expreſſe dicit Apoſtolus *2. ad Corinth. cap.* 16. *num.* 8. *& cap.* 13. *num.* 10. Ubi autem deeſt conditio, ſub qua datur commutandi poteſtas, deficit ipſa poteſtas, conſequenter & ipſa commutatio, *arg. leg. Si quis ſub conditione* 8. *ff. Si quis omiſſa cauſa*. Vide *ſupra num.* 59.

Pro praxi obſervanda in facienda commutatione Votorum non poteſt tradi una, & certa regula pro omnibus. Unde commutans debet prudenter tria præcipue attendere, juxta id, quod ſtatuit Innocentius III. *in cap. Magnæ devotionis* 7. *de Voto* §. *Et quidem*, ibi: *Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda. Quid liceat ſecundum æquitatem, quid deceat ſecundum honeſtatem, & quid expediat ſecundum utilitatem.* 133

Generaliter loquendo niſi circumſtantiæ, & cauſæ aliud exigant, commutari debet Votum reale in reale, perſonale in perſonale, mixtum in mixtum, perpetuum in perpetuum, temporale in temporale, ut ſic, quantum fieri poteſt, magis ſervetur æquitas, & proportio, ut communiter tradunt Doctores. 134

Item generaliter loquendo in commutatione Voti non eſt attendenda ſula materia promiſſa, ſed etiam finis promiſſionis, nec ſola excellentia Virtutis in materia ſubroganda, ſed attendi debet id, quod magis ad Dei honorem, & cultum, ac ad Voventis ſalutem conducit, diligenter conſideratis omnibus circumſtantiis perſonarum, locorum, & temporum. Unde ſi quis verbi gratia voverit flagellationem, ſeu diſciplinam ad edomandam carnem Spiritui rebellantem, melius commutabitur tale Votum in jejunium, quam in Orationem, cum magis conducat ad finem intentum edomandæ carnis rebellis jejunium, quam Oratio. Licet enim Oratio ſit excellentioris virtutis in ſe, non tamen in tali caſu cum reſpectu ad finem, & ſalutem Voventis, cum jejunium reſpectu ipſius ſit aptius ad edomandam rebellem ejus carnem, & ſic ad retrahendam ipſum a Dei offenſa. Et ſic de ſimilibus, ut notant communiter Doctores recte addentes; quod conſultius ſit Vota perſo- 135

nalia

Reſponſio Auctoris.

An talis commutatio vergat in deſtructionem, & non in ædificationem judicet, omnibus attentis, prudens & eruditus lector; Sicuti, an ubi nulla eſt cauſa ſic commutandi, non ſolum ſit illicitum venialiter, ſed dubitari jure meritoque poſſit, num adſit in Prælato diſpenſandi, & ſic commutandi facultas? Et recolat quæ *ibi* trado ego, & infra ſub *num.* 133. ſic ſubdens: Pro praxi obſervanda in facienda votorum commutatione, non poteſt tradi una & certa regula pro omnibus. Unde commutans debet, prudenter tria præcipue attendere, juxta id, quod ſtatuit Innocentius III. in c. *Magnæ devotionis* 7. *de voto* §. *Et quidem*, *ibi; Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda. Quid liceat ſecundum æquitatem, quid deceat ſecundum honeſtatem, & quid expediat ſecundum utilitatem.*

Digitized by Google

nalia commutare in Sacramentorum frequentiam, cum Sacramenta efficacius, & facilius conducant ad ſalutem Voventis, quam cetera opera.

136 Specialiter, ac particulariter loquendo Votum ſimplex, & abſolutum, ac perfectum Caſtitatis perpetuæ, vel Religionis ingrediendæ ad effectum Matrimonii contrahendi ſolet a Pontifice, aut ejus Delegato commutari in perpetuum jejunium certi diei, v. g. Feriæ ſextæ, & Vigiliæ S. Fundatoris illius Religionis cum competenti aliqua eleemoſyna, ac alio bono opere ſingulis annis, aut in Confeſſionem & Communionem bis in menſe, ſed ſine dubio cum admixta diſpenſatione, cum Votum abſolutum Religionis, & Caſtitatis perpetuæ nunquam poſſit proprie commutari, ex quo aliud omne opus ſubrogandum minus ſit, adeoque ſemper eſt admiſcenda Diſpenſatio, ut recte notant Sanchez *lib. 4. moral. cap. 56. num. 41.* Sporer *loc. citat. num. 127.* Felix Poteſt. *tom. 1. par. 2. n. 1939.* Gobat *tom. 2. tract. 3. cap. 31. num. 319.* & alii paſſim docentes poſſe in ſimilia commutari a Confeſſariis privilegiatis, quando Votum non eſt perfectum, & abſolutum.

137 Votum Religionis ingrediendæ, ſi non petatur commutatio ad effectum Matrimonii contrahendi ſolet commutari in ſtatum Sacerdotalem, & jejunia illius Religionis, ac aliquas eleemoſynas ſingulis annis in honorem
138 Sancti Fundatoris illius Religionis. Non poteſt tamen quis tale votum commutare ſimpliciter in ſuſceptionem Epiſcopatus, quia licet ſtatus Epiſcopalis ſecundum ſe ſit perfectior, non efficit tamen hominem perfectiorem, quam Religio, licet perfectiorem eſſe ſupponat. Unde *in cap. Per tuas 10. de Voto*, qui vovit Religionem ingredi, & voto non adimpleto ſuſceperat Epiſcopatum, cogitur Epiſcopatum reſignare, & Religionem ingredi, ibi: *Conſulimus, ut ſi tuam ſanare deſideras conſcientiam, regimen reſignes Eccleſiæ me-*
139 *moratæ, ac reddas Altiſſimo Vota tua*. Votum autem ingrediendi Religionem ſtrictiorem poteſt juſta de cauſa commutari a Confeſſariis privilegiatis, & Regularibus in laxiorem, ſervata debita æqualitate, & proportione. Sic Viva *de Jubilæo quæſt. 12. num* 11. cum Leſſio, Bonac. & Sanchez ibi citatis, Leander *de Voto tract. 1. diſp.* 18. *n.* 50. Gobat *tom. 2. tract.* 3. *cap. 41. num.* 319. & alii. Vide *ſupra n. 91. & 108.*

140 Votum ſuſcipiendi Sacerdotium commutari poteſt in quotidianam recitationem Officii B. M. V. vel ſeptem Pſalmorum Pœnitentialium cum Litaniis Sanctorum, & in procuranda celebrationes Sacri ſemel in quolibet menſe, & in Confeſſionem, ac Communionem bis ſingulis menſibus, & in Votum Caſtitatis in ſtatu Laicali, & ſi nolit Caſtitatem ſervare, in perpetuum jejunium ſingulis ſextis Feriis, vel Sabbatis.

Votum non contrahendi Matrimonium po- 141
teſt commutari in Confeſſionem, & Communionem ſemel ſingulis menſibus, in perpetuum jejunium unius diei ſingulorum menſium, in quotidianam recitationem Litaniarum B. Mariæ Virginis, vel in procuranda quotannis celebratione octo, vel decem Miſſarum, quamvis Sanchez *loc. citat. num.* 42. Gobat *loc. citat. cap. 42. num.* 325. & quidam alii dicant poſſe commutari in Confeſſionem ſingulis menſibus biennio, aut triennio faciendam. Itemque in novem Sacra extra ordinem facienda

Votum Peregrinationis pedeſtris ita com- 142
mutari poteſt, ut labor itineris compenſetur totidem dierum jejunio. Peregrinationis vero equeſtris quatuor dierum iter compenſetur unius diei jejunio una cum erogatione in pauperes omnium illarum expenſarum, quas Vovens juxta ſui ſtatus conditionem eundo, commorando, & redeundo eſſet facturus. *Sic Communis* quoad expenſas, quas eſſet Vovens facturus eundo, & commorando, & communior, ac verior Doctorum ſententia quoad expenſas, quas eſſet facturus redeundo. Gobat *tom. 2. tract. 3. cap. 39. num.* 30. Sanchez *de Voto cap. 56. num.* 11. cum multis ibi citatis, Leander *de voto diſp.* 18. *q.* 47. Bardus, & alii ibi allegati; Suarez *lib. 6. cap.* 19. *num.* 10. & alii plures per expreſſum textum *in cap. Magnæ devotionis 7. de Voto, & Voti redemptione*, ubi in ſimili Voti commutatione Summus Pontifex vult habendam eſſe rationem laboris, & expenſarum, non ſolum pro acceſſu, & mora, ſed etiam pro regreſſu, ibi: *Tibi pro te, & famulis tuis licentiam concedimus Votum Peregrinationis taliter commutare, ut expenſas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui Religioſo committas in neceſſarios uſus terræ illius* (nempe Sanctæ, ad quem Trecenſis Epiſcopus, de quo ibi eſt ſermo, Peregrinationem voverat) *ſine diminutione qualibet transferenda .... laborem etiam laboribus recompenſes ſolicitius inſtando vigiliis, devotius vacans Orationibus, & in jejuniis fortius te exercens.*

Henriquez autem *lib. 7. cap.* 3. Rodriquez 143
tom.

Digitized by Google

tom. 2. *c.* 100. Graffius *lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 9. Felix Poteſt. *tom.* 1. *part.* 2. *a num.* 1950. & alii negant in tali commutatione computandas eſſe expenſas, quas Vovens eſſet facturus in regreſſu, & dicunt non obſtare allatum Textum, quia ideo in illo caſu voluit Pontifex habendam eſſe rationem etiam expenſarum regreſſus, quia tunc agebatur de ſumma indigentia eleemoſynarum pro liberatione Terræ Sanctæ ab Infidelium manibus, ita ut ad talem finem etiam Cruciatam indixerit; Unde ſicuti caſus, & circumſtantiæ illius Textus non habent locum in aliis caſibus Peregrinationis, ita non faciunt, ut eadem diſpoſitio particularis extendatur ad alios caſus generaliter: A diverſis enim non fit illatio, nec in ipſis eſt facienda extenſio de caſu in caſum, *leg. Sed ſi ante* 17. *ff. de except. l. Papinianus* 2. *ff. de Minoribus*, *l. Si Maritus* 10. *in fine*, *Cod. de donat. inter virum, & uxorem*, *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, cum ſimilibus. Quæ opinio eſt probabilis, & tuta, uti etiam tutam vocat Gobat *loc. cit.* quamvis non eſſe tutam contendat Suarez *cit. lib.* 9. *cap.* 19. *num.* 10.

144 In ſimili autem commutatione ſunt ſemper deducendæ expenſæ, quas tunc Vovens erat domi facturus, cum illæ nullimode includantur in Voto. *Sic Doctores Communiter*.

145 Si voto Peregrinationis v. g. ad Sacram Lauretanam Eccleſiam unitum ſit etiam Votum de elargiendo dictæ Eccleſiæ Lampadem centum aureorum, & illa Lampas fuerit jam a Rectore ſeu Procuratore nomine dictæ Lauretanæ Eccleſiæ acceptata, dictum Votum de elargienda tali Lampade nequit commutari per dicta *ſupra num.* 124. & ſub verb. *Jubilæum art.* 2. *num.* 37. & ſub verb. *Juramentum art.* 3. *num.* 33. Unde dicta Lampas debet ad præfatam Lauretanam Eccleſiam tranſmitti, ſed expenſis commutationis dictæ Peregrinationis, ut ſcilicet ab expenſis, quas eſſet Vovens in ipſa peregrinatione facturus, & ratione commutationis in pauperes erogandis tantum detrahat, quantum ſufficit pro traſmiſſione lampadis; Si autem Votum de elargienda dicta Lampade nondum fuerit acceptatum, tunc poſſet commutari, & Lampas alteri Eccleſiæ elargiri, ſeu in alia opera pia, aliqua rationabili cauſa exiſtente, converti, per dicta *ſupra num.* 123. & ſub verb. *Jubilæum art.* 2. *num.* 36.

146 Expenſæ, quas Vovens erat in Peregrinatione facturus, poſſunt commutari in totidem eleemoſynas elargiendas Eccleſiis, pauperibus, aut in alia pia opera applicandis. Non enim neceſſe eſt, quod tranſmittatur ad Eccleſiam, & locum, quo erat peregrinaturus, quamvis hoc eſſet conſultius, ſi commode fieri poſſet. *Communis*.

Labores, incommode, & pericula peregri- 147
nationis commutari debent in opera pia, puta in jejunia, Orationes, ac vigilias, juxta text. *in cap. Magnæ devotionis* 7. *de Voto* allat. *ſupra num.* 242.

In commutatione Voti peregrinationis ſem- 148
per addi debent Confeſſiones, & Communiones, & Viſitationes Eccleſiarum, ſeu Altarium illorum Sanctorum, ad quos erat peregrinatio eo Voto directa, ut monent *Doctores Communiter*.

Votum jejunandi in perpetuum omnibus Sab- 149
batis commutari poteſt in recitationem Roſarii cum moderata eleemoſyna facienda dictis omnibus Sabbatis, vel in Confeſſionem, & Communionem bis in ſingulis menſibus.

Votum jejunandi ſemel in pane, & aqua 150
commutari poteſt in unam Confeſſionem, & Communionem, aut in recitationem Roſarii cum verberatione corporis, ſeu aliqua eleemoſyna competente ſtatui, & conditioni Voventis.

Votum elargiendi talem eleemoſynam pau- 151
peribus commutari poteſt in ſervitium Hoſpitalis tot diebus ſufficientibus judicio prudentis Confeſſarii ad compenſandam eleemoſynam. Sic e converſo Votum ſerviendi Hoſpitali tot diebus commutari poteſt in correſpondentes eleemoſynas ipſi Hoſpitali elargiendas.
Et hæc pro exemplari ſufficiant. Poterit enim 152
prudens Confeſſarius ex iſtis colligere alias ſimiles commutationes faciendas: dummodo ſemper attendat ad Perſonarum conditionem, ſexum, diſpoſitionem, & hujuſmodi, ratione quorum pro eodem Voto minor ſubroganda eſt peregrinatio, v. g. debili, ac ſeni, quam viro robuſto, ac juveni; minor eleemoſyna pauperi, quam diviti; pauciora jejunia debili, et laboranti, quam otioſo, ac benevalenti, & ſic de ſimilibus.

Quæcumque autem Vota, exceptis realibus 153
a tertio acceptatis, commutari poſſunt in Profeſſionem Religioſam; immo per ipſam penitus extinguuntur. Vide *ſupra num.* 8. & 9.

Facta commutatione Voti liberum forte eſt 154
Voventi, aut prius Votum exequi, aut opus, in quod prius Votum commutatum eſt; Immo etiam ejuſdem operis novam commutationem ob rationabilem cauſam petere, & obtinere poterit. Et ſi pluries commutatio facta ſit, poterit quodlibet opus ſubſtitutum eli-

Digitized by Google

gere, vel ad Votum redire. *Communis*. Et ratio eſt, quia commutatio facta eſt in favorem Voventis; quiſquis autem favori, ac Juri ſuo renunciare poteſt; *cap. Si de terra 6. de privileg. & l. Si quis in conſcribendo 29. Cod. de pactis*. Et quilibet renunciare poteſt ei, quod pro ſe noſcitur introductum, textu expreſſo *in cap. Ad Apoſtolicam 16. de Regularibus: Et quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum*, ut expreſſe habetur *in cap. Quod ob gratiam 61. de Regul. Juris in 6.*

155 Facta Commutatione Voti, ſi opus ſubrogatum fiat poſtea impoſſibile, vel inutile, etſi per culpam Voventis, Vovens omnino liberatur, neque tenetur redire, & exequi prius Votum ſuum; Quippe quod per legitimam commutationem jam extinctum eſt: obligatio enim ſemel extincta non reviviſcit; *leg. Qui res 98. §. 8. ff. de ſolutionibus*. Peccavit tamen Vovens, ſi ejus culpa opus ſubrogatum factum ſit impoſſibile; Unde ſi Votum ver. gr. dando certam eleemoſynam commutatum ſit in aliquod certum jejunium, & tale jejunium, ſive ob juſtam cauſam excuſantem, ſive ex cauſa culpabiliter contracta nequeat a Vovente adimpleri; Immo etiam culpabiliter jejunare negligat, atque peccet, non tenetur redire, & exequi votum eleemoſynam. *Communis*.

156 Qui commutare poteſt Votum, poteſt & pœnam ratione Voti tranſgreſſi debitam commutare. Unde ſi quis verb. gr. voverit ſe non luſurum, aut ſe non inebriaturum, vel in pœnam jejunaturum, & interea ſæpius tranſgrediendo pœnæ obligationem ex Voto incurrerit, nec perſolverit, Confeſſarius privilegiatus poterit ob juſtam cauſam, non ſolum commutare Votum quoad Obligationem facti, & pœnæ in futurum, ſed etiam poterit commutare obligationem pœnarum pro præteritis tranſgreſſionibus incurſarum. Sic Sanchez *lib. 4. moral. cap. 52. num. 10. & cap. 56. num. 33.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 8. num. 20.* Suarez *lib. 6. de Voto cap. 20. num. 18.* Sporer *loc. cit. num. 134.* Henno *tom. 1. tract. in Decalog. diſp. 2. q. 3. §. 5. verſ. Petes ſexto*; & alii plures contra Navarr. & alios. Et ratio eſt, quia Votum magis obligat ad materiam directe promiſſam, quam ad pœnam, adeoque Confeſſarius potens commutare Votum quoad materiam directe promiſſam, poterit & commutare quoad pœnam: *Cui enim licet quod eſt plus, licet utique quod eſt minus*, textu expreſſo *in cap. Cui licet 13. de Regul. Juris in 6. & ubi majus conceditur, minus conceſſum eſſe videatur, ut expreſſe habetur in cap. Ex par. 27. de Decimis.*

Habens poteſtatem ordinariam, vel delega- 157
tam ad Vota commutanda, tenetur ipſa commutare, cum ob rationabilem cauſam ad id requiritur. *Communis*. Et ratio eſt, quia niſi juſtam cauſam habeat talem commutationem denegandi, cenſetur infidelis Miniſter, cum recipiendo dictam facultatem ſe implicite obligaverit ad ejus uſum, ubi requireretur, & juſta adeſſet cauſa. Vide *ſupra num. 67.*

Hactenus dicta de Votis currunt ſalva pro- 158
portione etiam de Juramentis. Vide verb. *Juramentum art. 3. per tot.*

Alia ad rem; Vide verb. *Jubilæum art. 2.* 159
& verb. *Impedimenta Matrimonii art. 3.*

Votorum commutatio (Religionis & Caſti- 160
tatis exceptis) in alia pia & ſalutaria opera facienda a Confeſſariis conceditur in Jubilæo univerſali; Bened. XIV. tom. 1. Conſtitut. incip. *Lætiora Apoſtolicæ ſervitutis* §. 4. & Con-
ſtitut. 110. incip. *In ſupremo* §. 4. Vota ſim- 161
plicia, exceptis Religionis, Caſtitatis, ac Ultramarino, & Viſitationis Liminum Apoſtolorum, in alia pia opera rite commutari poſſunt per Confeſſarium electum ex approbatis ab Ordinario loci in vim Bullæ Cruciatæ. Idem Conſt. 86. incip. *Quoniam* §. 8.

* Vota tamen ſimplicia etiam Caſtitatis, 162
& Religionis, ac Sacrarum Peregrinationum diſpenſando commutare poteſt Major Pœnitentiarius Romanus. Idem Conſtit. 95. tom. 1. Bull. incip. *Paſtor bonus* §. 29.

Vota ſimplicia in Congregatione Miſſionis 162
emiſſa a nemine quacumque cauſa, & occaſione diſſolvi poſſunt, præterquam a Romano Pontifice, aut a Superiore Generali Congregationis in actu dimiſſionis tantum; Idem Con-
ſtit. 69. incip. *Quo magis*. Vota ſimplicia quæ 163
in Societate Jeſu poſt biennium probationis emittuntur, Beneficiorum vacationem non in-
ducunt: Quamvis in Congregatione quinta 164
Generali ipſius Societatis *Canone 19.* ſtatutum fuerit, ut qui Societati nomen dederit, expleto biennio, antequam Vota ſimplicia emittat, Eccleſiaſtica Beneficia dimittere debeat: Quo caſu hujuſmodi Beneficia, ſi minus propter profeſſionem, at propter renunciationem vacare intelliguntur; Idem Conſtit. 25. incip. *Ex quo* §. *denique*, ex Suarez, Pellizario, Riganti, Pitonio, & alii.

Ad complementum, juvat hic adjicere de- 166
cretum Summi Pontificis Benedicti XIV. prævio conſilio particularis Congregationis ab ipſo depu-

Digitized by Google

deputatæ Cardinalium de Gentilibus, Cavalchini, Tamburini, & Beſotii, nec non Archiepiſcopi Damaſceni, Congregationi Epiſcoporum, & Regularium, atque ejuſdem Congregationis particularis Secretarii, ſuper dubio, an vota, quæ a Converſis Ciſtercienſibus emittuntur, ſimplicia ſint, vel ſolemnia?

Delata ad Pœnitentiariæ Apoſtolicæ Signaturam controverſia de votis, quæ in Profeſſione a Converſis Ciſtercienſibus emittuntur, an ſimplicia ſint, vel ſolemnia, eadem a dubii definitione ſe abſtinuit, eo potiſſimum ſub obtentu, quod de ea agendum eſſet in Congregatione Epiſcoporum, & Regularium, cui jam exhibita fuerant ſuffragia Patrum Generalis, & Procuratoris Generalis Ordinis Ciſtercienſis. Sed, cum nec ab hac ullum uſque adhuc judicium prodiiſſet, opportunum, & congruum fore reputantes, ſi rem totam ad Nos avocaremus, in Congregatione particulari coram nobis habenda diſcutiendum, ſupradictorum Cardinalium, & Secretarii Congregationem deputavimus: quæ habita coram Nobis die 16. currentis menſis Martii, unanimi cenſuit ſuffragio, vota a Converſis Ciſtercienſibus in Profeſſione emiſſa, non eſſe ſimplicia, ſed ſolemnia.

Et ſane, ſi in ipſo Familiæ Ciſtercienſis exordio, quod ſæculo undecimo contigit, Monachis Converſi adjuncti fuerunt, ut Monachi in Clauſtro ſolitudini, & contemplationi vacarent, & converſi domos illas regerent, in quibus utilia hominum neceſſitati parabantur, & ſic de converſis ſtatutum eſt: Tuncque definierunt, ſe converſos laicos barbatos licentia Epiſcopi ſui ſuſcepturos, eoſque in vita ſua, & in morte, excepto Monachatu, ut ſemetipſos, tractaturos: uti legitur in exordio Ciſtercienſis Cœnobii Tom. 1. Bibliothecæ Patrum Ciſtercienſium Tiſſies, autumantis, citatum Opuſculum eſſe S. Stephani Abbatis Ciſtercienſis.

Si, coacto ſecundo Lateranenſi Concilio anno 1139. ſub Pontifice Innocentio II. ſtatutum eſt, nulla futura Matrimonia, quæ poſt Profeſſionem fierent a Converſis, ſi hoc ipſum confirmatum fuit in Concilio Rhemenſi, habito ſub Eugenio Papa III., qui in minoribus fuerat Abbas Sanctorum Vincentii, & Anaſtaſii Romæ ad Aquas Salvias, Sanctique Bernardi diſcipulus; ſi Pontifex Alexander hujus nominis III. in ſua Decretali, quæ incipit: *Non eſt vobis*, ſub tit. de Regularibus æquali erga Abbatem obedientiæ jugo reſpondit eſſe ſubjectos tum Monachos, tum Converſos Ordinis Ciſtercienſis, ſuadent hæc omnia, quod vota a Converſis Ciſtercienſibus in profeſſione emiſſa non ſimplicia ſunt, ſed ſolemnia: quod etiam fuit animadverſum a Mabillonio, Monachorum Inſtitutorum peritiſſimo, in ſua præfatione in part. 2. ſæculi ſexti Ordinis Sancti Benedicti §. IX.

Nec, ut ab hoc ſenſu quis recederet quidquam prodeſſe poterunt verba, quæ a Converſis Ciſtercienſibus in Profeſſione emittuntur: Pater, promitto tibi obedientiam de bono uſque ad mortem; Præterquam quod enim compertum eſt, quinque prioribus Eccleſiæ ſæculis nullam in emittenda Profeſſione verborum formam fuiſſe præſcriptam, & quod nec etiam juxta præſentem diſciplinam unius Inſtituti Regularis Profeſſio concordat in verbis cum Profeſſione alterius Inſtituti; cum alumni Sancti Benedicti promittant ſtabilitatem loci, converſionem morum, atque obedientiam ſecundum Regulam Sancti Benedicti; alumni Sancti Dominici voveant obedientiam ſecundum regulam Sancti Auguſtini; alumni Sancti Brunonis ſuorum morum converſionem promittant; quæ promiſſio æquipollere videtur promiſſioni converſorum Ciſtercienſium, obedientiæ de bono uſque ad mortem.

Vis in eo conſiſtere viſa eſt, quod ad effectum, de quo agitur, nedum verborum, ſed cæterorum quoque extrinſecarum circumſtantiarum ratio habenda eſt. Cumque in Libro antiquarum definitionum Ordinis Ciſtercienſis diſt. 14. c. 1. tit. de Receptione, & Profeſſione converſorum, legatur, quod poſt expletum Novitiatus annum, Converſus, ad Capitulum Monachorum accedens, proſtratus primo veniam petit, & deinde ſurgens ad imperium Abbatis, & interrogatus, ſpondeat ſtabilitatem ſuam, poſt quæ Abbas dicat: Det Deus perſeverantiam; omneſque reſpondeant: amen: quodque omni proprietate relicta, ſuorumque bonorum facta, prout libuerit, & maxime favore pauperem, diſtributione, flexis genibus jungat manus, eaſque ponat inter manus Abbatis, eique promittat obedientiam de bono uſque ad mortem, Abbaſque reſpondeat: Det tibi Deus vitam æternam: reſpondentibus omnibus: amen: quæ omnia quoque leguntur in Rituali Ciſtercienſium lib. 6. de Ritu ſuſcipiendi Fratres cap. 6. ſub titulo de Receptione, & Profeſſione Converſorum.

Acceſſus ad Capitulum, non tempore Novitiatus, ſed poſt Novitiatum expletum per integrum annum, promiſſio ſtabilitatis poſt in-

Digitized by Google

terrogationem de ea factam, & ejuſdem acceptatio facta ab Abbate, cujus eſt Profeſſionem admittere, ſolemnis proprietatis abdicatio, genuflectio ante Abbatem, & cetera ſolemnia, quæ comitantur profeſſionem obedientiæ de bono uſque ad mortem, æternæ vitæ precatio, memoratæ obedientiæ correſpondens, ſatis innuunt, Profeſſionem eſſe ſolemnem, in eaque impliciter, & virtualiter contineri vota Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ quæ utpote juncta Profeſſioni Regulati, non ſimplicia ſunt, ſed ſolemnia, juxta reſponſum Bonifacii VIII. in cap. unic. de voto, & voti redemptione, in ſexto.

Unanima intereſſentium Congregationi ſuffragium pro ſolemnitate votorum, quæ a Converſis Ciſtercienſibus in Profeſſionem emittuntur, fuit a nobis in ipſa Congregatione oretenus approbatum. Hoc ipſum a nobis præſenti noſtro Decreto confirmatur, quod noſtro ſigillo munitum Archiepiſcopo Damaſceno Congregationis Epiſcoporum, & Regularium, & particularis Congregationis Secretario, manibus noſtris conſignamus, demandantes, ut illud referat inter Acta Congregationis Epiſcoporum & Regularium, & Decreti exemplar ad Pœnitentiariam Apoſtolicam, & Congregationem Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inter ſua Acta approbandum, tranſmittat: ut unanimis in poſterum ſit ſententia de ſolemnitate votorum, quæ a converſis Ciſtercienſibus emittuntur.

Datum ex Palatio Apoſtolico Quirinali hac die 21. Martii 1747.

Additiones ex aliena manu.

367 Circa Votorum irritationem, diſpenſationem, & commutationem, vide quæ de privilegiis Regularium alibi adnotata ſunt.

Reſponſio Auctoris.

Videat quidem prudens, & eruditus Lector, quæ de privilegiis Regularium alibi adnotata ſunt; ſed videat etiam, & ponderet, quæ ego *ibi* tradidi, & quæ in hiſce animadverſionibus ad ipſas notas reſpondeo ſub verb. *Privilegium*. Videatur inſuper egregium, immortale, æternumque commendabile opus, Bullarium nempe præclariſſimi Ordinis Prædicatorum editionis Romanæ 1640. Hieronymi Mainardi, & præcipue *tom.* 8. *& tract. de conſenſu Bullarum*, & facile convinci poterit quicumque contrarium ſenſerit de variis Privilegiis Regularium, & ad id ſignanter videantur tradita ibi *pag.* 434. *num.* 6. præciſis his verbis. Qua de re audiendus Illuſtriſſimus, & Reverendiſſimus D. Secretarius Congregationis Indulgentiarum qui dubia varia proponens eidem Sacræ Congregationi *Feria* 6. 30. Aprilis 1734. in Palatio Apoſtolico Quirinali habendæ, ſic Eminentiſſimos Patres, & Reverendiſſimos Conſultores alloquitur in ſcripto Romæ 1734. impreſſo typis Philippi Zenobii Typographii Sanctiſſimi D. N. Clementis XII. = *Sane quod ſpectat ad expreſſam revocationem laudatæ Conſtitutionis (a Benedicto XIII. conceſſa Ordini Minorum, & a Clemente XII. ſimul cum aliis revocatæ) ſimilis inſtantia fuit in hac Sacra Congregatione propoſita ſub die 21. Januarii proxime præteriti anni, ſupplicantibus Canonicis Regularibus Sancti Salvatoris, reſolvi* =. *An per moderationem, ſeu revocationem expreſſam Bullæ incip.* = *In ſede* =, *favore ipſorum a Benedict. XIII. editam Indulgentiæ ipſis conceſſæ, nec non privilegium Altaris, intelligetur revocatum* = *cui dubio reſponſum fuit ab Eminentiſſimis Patribus* =. *Negative* =. *Ex quo in narrativa Bullæ Sanctiſſimi D. N. Clementis XII. ad amovendam litium occaſionem, ad terminos juris communis Benedicti Conſtitutiones reduci, aſſeratur, ac proinde ſolum privilegia contentioſa, ac juriſdictionem Ordinariorum impedientia videantur revocari*. Quæ ſane verba, quibus Illuſtriſſimus D. Secretarius mentem Sacræ Congregationis declarat, apprime notanda ſunt, ut id genus dubia reſolvi poſſint. Hæc *ibi*. Unde cum ex hac Sacræ Congregationis declaratione a Clemente XII. in ſua Conſtitutione *Romanus Pontifex*, ſolum privilegia contentioſa, ac juriſdictionem Ordinariorum impedientia, videantur revocari, iſtis ſolum exceptis, omnia alia in ſuo firmo robore ſubſiſtunt, quæ Benedictus XIII. conceſſit, ac innovavit in duodecim Conſtitutionibus pro variis Regularibus editis, & in dict. Conſtit. *Romanus Pontifex* a Clemente XII. enunciatis; Sicque inter varia alia, firmum ſubſiſtit Regularium privilegium recipiendi ordines extra tempora, & poſſe Epiſcopos libere, licite, ac tuto ſine ullo ſcrupulo eos ſic ordinare, ut expreſſe declaravit, ac innovavit perennis memoriæ Benedictus XIII. nedum in Concilio Romano, ſed etiam in Conſtitutione *Pretioſus* §. edita pro inclyto Ordine Prædicatorum; ibi: *Quia vero ad aures noſtras pervenit, non obſtante noſtra, ac etiam noviſſimi Ro-*

ma-

Digitized by Google

mani Concilii per nos habiti tit. 5. c. 11. ſententia, quod Regulares vigore ſuorum privilegiorum tuto, & abſque novo indulto Apoſtolico extra tempora Sacris initiantur etiam poſt (N. B.) Decreta Concilii Tridentini, a nonnullis etiam Epiſcopis in Dubium revocari, & inter tales Regulares, licet indefinite nominatos, recenſeri debeant Fratres prædicti Ordinis Prædicatorum, motu, ſcientia, & auctoritate prædictis declaramus, eoſdem Fratres ex noſtra, ac dicti etiam Romani Concilii Definitione eodem privilegio frui, ac potiri poſſe, & debere, & quatenus opus ſit, pariformiter diſpenſantes ſuper quacumque contraria diſpoſitione, de novo illud idem privilegium pro ſingulari noſtra erga prædictum Ordinem, intra cujus dilectiſſimum ſinum adhuc verſari gloriamur, dilectionem, iiſdem fratribus ſignanter, ſpecifice, & in individuo concedimus, quatenus a diæceſano, eoque renuente, aut non valente, a quocumque Catholico Epiſcopo ordines extra tempora ſuſcipere, & Epiſcopi ipſis conferre libere, & licite valeant juxta Declarationem S. Pii V. in Bulla: Etſi Mendicantium, & Decretum Clementis VIII. & uberius explicata in dicto Concilio Romano noſtro tit. V. cap. 1. & tit. 21. cap. 11. Sic ibi ad litteram: Vide laudatum Bullarium *tom. 6. pag. 621. & pag. 733.* ubi refertur Conſtitutio Clementis XII. incip. *Cum ſicut*, in qua expreſſe declarat, ſe in d. Conſtit. *Romanus Pontifex* non revocaſſe privilegia Regularium ipſis conceſſa ante dictas Conſtitutiones Benedicti. Idemque conceſſit Fratribus noſtri Ordinis de Obſervantia in Conſtit. *Summe decet*, in qua confirmatis, & innovatis centum, & tredecim Conſtitutionibus ſuorum Anteceſſorum Pontificum ibi enunciatis, pro variis privilegiis Ordini noſtro conceſſis *ſub num.* 121. inter alia ſic expreſſe concedit, & innovat *Privilegia, & indulta ſpiritualia, & temporalia, etiam quoad ſuſceptionem Sacrorum ordinum extra tempora a jure ſtatuta, abſque exhibitione litterarum Apoſtolicarum in forma Brevis, vel expreſſe, vel per viam communicationis Regularibus conceſſarum, ut nuper a nobis ipſis in Concilio Lateranenſi, & per Congreg. particularem decretum eſt, aliaſque gratias per modum etiam communicationis & extenſionis cum aliis Ordinibus mendicantium, & non mendicantium præſertim S. Benedicti, ac quem Nos profeſſi ſumus, Ordinis Prædicatorum, nec non Societatis Jeſu.* Nec dictum Privilegium ſuſcipiendi Ordines extra tempora adimit Regularibus Bened. XIV. in ſua Conſt. *Impoſiti nobis*. Immo tale Privilegium eos habere aperte innuit *in* §. *Hæc profecto* expreſſe dicens: *Neque enim Regulares conqueri poterunt, quod, recuſantibus Epiſcopis ſacram Ordinationem adminiſtrare, præterquam in temporibus ab Eccleſia ſtatutis eorum privilegia de Ordinibus extra tempora ſuſcipiendis, effectu vacua remaneant; Epiſcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis Regularibus facile invenient*. Quid clarius? Niſi torqueantur, & perperam interpretentur dicta verba Pontificis. Vult quidem Laudatus Pontifex, quod Regulares dependeant, ut par eſt, a propriis diæceſanis Ordinariis pro ſuſcipiendis Ordinibus, & ipſis abſentibus, vel non valentibus, aut renuentibus ſacram Ordinationem extra tempora ipſis adminiſtrare, vel ſi ordinationem in temporibus ab Eccleſia ſtatutis, non ſint ipſi habituri, nequeant Regulares ab extra diæceſanis Epiſcopis ordinari, niſi ſecum attulerint authenticam atteſtationem Vicarii Generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii ejuſdem Epiſcopi diœceſani, ex qua conſtet, vel ipſum a Diœceſi abeſſe, vel Clericorum ordinationem habiturum non eſſe proximo legitimo tempore per Eccleſiaſticas leges ad hunc effectum ſtatuto. Cæterum per omnia ſuperaddncta, & ſignanter per dicta expreſſa verba ejuſdem Benedicti XIV. & per Conſtitutiones *Pretioſus*; & *Summe decet*, aliaſque Benedicti XIII. non revocatas, quo ad hoc a Clemente XII. in ſua Conſtit. *Romanus Pontifex*, juxta ſupra allatam declarationem Sacræ Congregationis, viget in Regularibus privilegium ſuſcipiendi ordines extra tempora, & extra ipſa poſſunt proprii diæceſani Epiſcopi eos licite, ac tuto ordinare. Sicque ſervant plurimi Epiſcopi pietate, virtute, & intelligentia Apoſtolicarum Conſtitutionum conſpicui, Regulares omnes ſuæ reſpectivæ diæceſis ſine alio, & illos aliarum diœceſum cum ſupradicta authentica, ſine ullo ſcrupulo in dies ordinando, & in traditis de adminiſtrata ordinatione documentis apponendo, eos Regulares ſic extra tempora ordinaſſe vigore ſuorum Privilegiorum, & plura ſimilia documenta egomet ipſe vidi, & alii alia de recenti videre. Alia ad rem vide in Supplem. verb. *Ordo*, *Ordinare*, & toties laudatum D. Alſonſo de Liguori in ſuo noviſſimo opere edito 1759. cap. 20. punto 4. §. 2. num. 115. Videatur inſuper Conſtit. Benedicti XIII. incip. *Libenter* §. 18. pro inclyto Ordine Eremitar. S. Auguſtini, ubi id eis competere declarat, & decernit, & quatenus opus ſit, ſuper quacumque contraria diſpoſitione diſpenſat, ac de novo privilegium hujuſmodi eis concedit.

Digitized by Google

VOTUM PRO ELECTIONE. Vide verb. *Electio art. 3. & 4. fere per tot.*

VOTUM PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 1. a n. 23. ad 26.*

USUCAPIO. Vide verb. *Præſcriptio.*

U S U R A.

1 USura dicitur *ab uſu*, ſicuti cultura dicitur *a cultu*: unde in hoc ſenſu Cicero in Verrem dixit: *Cur Piratis lucis uſuram tam diuturnam dediſti*. Sicque Uſura in genere ſignificat uſum alicujus rei. Item uſura ſæpe accipitur pro incremento, ſeu lucro, & commodo, ſeu tractu ex rei uſu proveniens, teſte eodem Cicerone, qui *l. de Senectute* ſic expreſſe dicit: *Terra nunquam ſine fructu reddit quod accepit*, ubi fructus ſupra ſemen, ſeu incrementum, & lucrum, quod ex ſemine ſibi mandato reddit, uſuram appellat. Ad noſtrum autem propoſitum uſura ſumitur vel pro conventione, ſeu contractu uſurario, vel pro lucro, quod ex contractu acquiritur, quod etiam fœnus appellatur a *Fœtu*, quaſi ſit fœtus, ſeu partus, aut genitura pecuniæ, vel alterius rei pretio æſtimabilis mutuo datæ.

2 Uſura capta pro conventione, ſeu contractu uſurario definitur, quod ſit mutuatio cum pacto expreſſo, vel tacito accipiendi lucrum aliquod temporale ultra ſortem ratione mutui. Uſura autem capta pro lucro, quod ex contractu uſurario acquiritur, definitur, quod ſit lucrum immediate ex mutuo proveniens tamquam debitum, ideſt incrementum, quod vi mutui intenditur, & accipitur tamquam debitum ſupra id, quod mutuo datum eſt. Sic in re Doctores communiter, *arg. c. Si fœneraveris* 1. *c. Putant* 2. *c. Plerique* 3. *& c. Uſura* 4. *cauſ.* 14. *q.* 3.

3 Uſura dividitur primo in mentalem, & realem. Uſura mentalis eſt, qua lucrum ex mutuo intenditur tamquam debitum, licet de eo nullum interveniat pactum, *arg. c. Conſuluit* 10. *de Uſuris*. Vide *infra n.* 86. Uſura realis eſt, cum quis mutuat cum pacto expreſſo, vel tacito accipiendi ultra ſortem lucrum ex mutuo. *Sic in re Communis Doctorum.*

Secundo dividitur Uſura in expreſſam, ſeu 4
manifeſtam, & tacitam, ſeu palliatam. Uſura expreſſa, ſeu manifeſta, & formalis eſt, quando expreſſe, ſeu manifeſte, & formaliter exigitur pretium pro mutuo, & cum quis mutuat centum eo expreſſo pacto, ut ſibi reddantur centum, & quinque, & hujuſmodi. Uſura tacita, ſeu palliata, & virtualis eſt, quæ non committitur vi contractus mutui formalis, & expreſſi, ſed alterius contractus nomine, ac ſpecie veluti pallio contecti, & occultati, ut dum præciſe ob anticipatam, aut dilatam ſolutionem aliquid de juſto pretio detrahitur, aut ſupra juſtum pretium exigitur, *arg. c. in Civitate tua 6. de uſuris.*

Tertio dividitur Uſura in lucratoriam, com- 5
penſatoriam, & punitoriam. Uſura lucratoria (de qua tamquam propria Uſura ex profeſſo agunt Theologi, & erit hic ſermo) eſt quæ continet aliquod lucrum temporale, cauſa, & nomine ſolius mutui principaliter exactum. Uſura compenſatoria, ſeu reſtauratoria eſt, qua ex pacto exigitur aliquid ſupra ſortem ratione juſti intereſſe, ſeu damni emergentis, vel lucri ceſſantis, quod patitur mutuans, aut ratione periculi, & incommodi, quod probabiliter paſſurus eſt in mutuo recuperando. Et hæc Uſura, ut infra videbitur, eſt licita. Uſura punitoria, ſeu moratoria eſt, qua ex pacto imponitur v. g. pecuniaria ultra ſortem præſtanda, ſi mutuatarius in reddendo mutuum tempore convento fuerit culpabiliter moroſus; & hæc etiam, ut infra *videbitur*, eſt licita.

Uſura proprie dicta, ſeu lucratoria eſt pro- 6
hibita, non ſolum jure poſitivo, Divino, & Eccleſiaſtico, ſed etiam jure naturali. *Eſt Communis inter Catholicos.* Et quidem de jure Divino conſtat ex pluribus locis Sacræ Scripturæ, & ſignanter ex *Levit.* 23. ibi: *Non accipies a Fratre tuo Uſuram, nec amplius, quam dediſti . . . pecuniam tuam non dabis ei ad Uſuram, & frugum ſuperabundantiam non exiges. Deuteron.* 23. ibi; *Non fænerabis fratri tuo ad uſuram pecuniam. Pſalm.* 14. ubi introducendus in Tabernaculum Domini dicitur, *qui pecuniam ſuam non dedit ad Uſuram*, ſicque e contrario excludendus qui dederit ad Uſuram. *Pſalm.* 54. ubi inter iniquitates, quæ enumerantur, dicitur, *Et non defecit de plateis ejus uſura, & dolus. Ezechiel.* 18. ubi vita æterna præmiandus dicitur qui *ad uſuram non commodaverit, & amplius non accepit,*

Digitized by Google

perit, & e contra dicitur eſſe morte æterna puniendum *ad Uſuram dantem*, *& amplius accipientem*. Et *Lucæ* 6. ipſemet Chriſtus Dominus ait: *Mutuum date nihil inde ſperantes*, ſcilicet ultra ſortem, quæ verba Papa Urbanus III. *in capit. Conſuluit* 10. *de Uſuris* adfert ad probandum, Uſuram jure Divino eſſe prohibitam. Unde *in cap. Super eo* 4. *de Uſuris* expreſſe dicitur, quod *Uſurarum crimen utriuſque Teſtamenti pagina deteſtetur*, & concordat *c. Quia in omnibus* 3. *eod.* ibi: *Et qualiter utriuſque Teſtamenti pagina condemnentur, nequaquam attendunt*.

7 Et quod Uſura prohibita ſit etiam jure Canonico, habetur expreſſe *ex cap. Quoniam* 2. *diſtinct.* 47. *cap. Si fœneraverit* 1. *cap. Putant* 2. *cap. Plerique* 3. *& cap. Uſura* 4. *cauſ.* 44. *qu.* 3. *cap. Miniſtri* 2. *cap. Si quis* 4. *cap. Nullus* 6. *cap. De hoc* 7. *& cap. Si quis Uſuram* 10. *cauſ.* 14. *qu.* 4. *& ex toto titulo de Uſuris, tam quinti, quam ſexti Decretalium*. & ex *Clementin. unic. de Uſuris*, §. *Sane*, ibi: *Sane ſi quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præſumat exercere uſuras non eſſe peccatum, decernimus eum velut Hæreticum puniendum*.

8 Quod autem Uſura prohibita ſit etiam Jure naturali oſtenditur ratione. Contra Legem naturalem, ſeu Jus naturæ, eſt fructus percipere ex re non ſua, ſed aliena, cum fructus rei ex natura ſua pertineant ad Dominum ejuſdem rei: Atqui ſi ex mutuo Uſura perciperetur, perciperentur fructus ex re aliena, ergo Uſura eſt contra Jus naturale, ſeu de Jure naturali prohibita. Major eſt nota ipſo naturæ lumine. Minor probatur, per mutuum dominium rei mutuatæ transfertur in mutuatarium: Mutuum enim ideo appellatur, quia de meo fit tuum, textu expreſſo *in l. Mutuum* 2. §. 2. *ff. de rebus creditis, ſi certum petatur*, ibi: *Appellata eſt autem mutui datio ab eo, quod de meo tuum fit*. Et *Inſtitut. quibus modis recontrahatur obligatio in princip.* ibi: *Inde etiam dictum eſt mutuum, quia ita a me tibi datur, ut ex meo tuum fiat*, ergo ſi percipiatur fructus ſeu lucrum a Mutuante ex re mutuata, percipiuntur ex re aliena, adeoque &c.

9 Nec contra id, quod hactenus dictum eſt, Uſuram ſcilicet eſſe illicitam, & prohibitam Jure Divino, ac naturali objici valet illud *Deuteronomii capit.* 23. *Non fœnerabis fratri tuo ad uſuram &c. ſed alieno*. Nec illud *Lucæ cap.* 19. *Quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, ut ego veniens cum uſuris, utique exegiſſem illam?* Non valet, inquam, quia ad illud Deuteronomii reſpondetur cum variis Sacris Patribus, & Doctoribus, ibi ſolum permiſſas fuiſſe, ideſt non ſpecialiter punitas fuiſſe uſuras erga alienos tamquam malum ad majus malum vitandum, ne ſcilicet Judæi a ſe invicem uſuras acciperent propter avaritiam, cui nimis dediti erant. Sic inter alios reſpondet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 87. *artic.* 1. *ad* 2. ibi: *Quod autem ab extraneis uſuram acciperent, non fuit eis conceſſum quaſi licitum, ſed permiſſum ad majus malum vitandum, ne ſcilicet a Judæis Deum colentibus uſuras acciperent propter avaritiam, cui dediti erant, ut habetur Iſaiæ* 56. Et idem etiam habetur 2. 2. *quæſt.* 105. *artic.* 3. *ad* 3. ibi: *Accipere Uſuras ab alienis non erat ſecundum intentionem Legis, ſed ex quadam permiſſione propter pronitatem Judæorum ad avaritiam, & ut magis pacifice ſe haberent ad extraneos, a quibus lucrabantur*. Et idem jam ſcripſerat meus Alexander Alenſis *part.* 3. *quæſt.* 86. *membr.* 4. *art.* 2. ibi: *Nunquam fuit Judæis licitum fænerare alieno, ſed permiſſum fuit illis, ſicut dare libellum repudii propter duritiam cordis ſui. Peccabant tamen mortaliter fœnerando alieno, ſed permittebatur eis duplici de cauſa, ſcilicet, ne facerent pejus, ideſt ne fœnerarentur fratribus, & quia duri erant, & paulatim trahendi ad perfectionem*. Et ſic varii alii dicentes, id permiſſum fuiſſe, ſeu toleratum fuiſſe, ſicuti apud Chriſtianos in quibuſdam locis permittuntur meretrices, quia non puniuntur qui cum eis ſcortantur, & ſicuti *in eodem cap.* 23. *Deuteronomii* dicitur: *Non erit Meretrix de filiabus Iſrael*, non quod meretrices alienigenæ approbentur, ſed quod non puniantur Lege iſta, ſicuti Meretrices Iſraelitæ.

Aut cum variis aliis reſpondetur, id Deum 10
tunc permiſiſſe Judæis, non vi mutui, ſed vi donationis, transferendo ſcilicet tamquam ſupremus omnium Dominus rerum dominium ab extraneis in Judæos; ſic *Exodi* 12. donavit ipſis Ægyptiorum ſpolia, quæ commodato acceperant: Sicuti enim poteſt Princeps temporalis in pœnam delictorum alicujus per Juſtitiam vindicativam ipſum bonis ſuis, vel in toto, vel in parte privare, eorumque Jus, & dominium in alium benemerentem conferre, ita Deus tamquam ſupremus Dominus univerſorum poterit a fortiori hoc præſtare adverſus ſui nominis hoſtes, uſque illud, & dominium ſuis fidelibus ſectatoribus in præmium, & retributionem conferre. Et quod de facto

tunc Deus id fecerit, colligitur clare ex *Deuteron.* 28. ubi Moyſes contra populum Iſrael non ſervantem Legem ait: *Advena fænerabit tibi, & tu non fænerabis ei*, quod intelligendum eſt in pœnam non ſervatæ Legis. Sicque cum *in dicto cap.* 23. *Deuteronomii* dixit: *Non fænerabis fratri tuo ad uſuram &c. ſed alieno*, debet pari ratione intelligi in pœnam ejuſdem alieni, eo quod legem non ſervaret, adeoque illud lucrum non approbavit Deus, ut fænus eſt, ſed induxit ut pœnam delicti, cum non approbaverit cum fratribus legem ſervantibus, ſed ſolum cum exteris legem tranſgredientibus. Sic S. Ambroſius *lib. de Tobia cap.* 15. *num.* 5. relatus *in cap. Ab illo* 12. *cauſ.* 14. *q.* 4. Pirhing *loc. cit. num.* 9. Sporer *loc. cit. num.* 111. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 24. Pontas *tom.* 3. *verb. Uſura cauſ.* 7. Tirinus *Commentar. in d. cap.* 23. *Deuteronomii verſ.* 19. Molina *tomo* 2. *diſp.* 494. *num.* 18. plures alios afferens pro utraque reſponſione.

11 Ad illud autem *Lucæ* 19. reſpondetur, quod ibi per uſuram intelligitur lucrum licitum ex negotiatione: Dare enim ad menſam, non eſt dare mutuum, ex quo ſolo vetita uſura oritur; ſed eſt dare mercatoribus ad negotiandum, utpote ad contractum ſocietatis *a banco*, in quo dominium pecuniæ manet penes ſic negotiantem, & tam lucrum ex ea perceptum, quam periculum ad eumdem ſpectat, quod non currit in mutuo. Unde ibi Uſura accipitur metaphorice, ut nempe bonis a Deo acceptis augeamus, & multiplicemus merita, & bona ſpiritualia ad noſtram æternam utilitatem; Voluit enim ibi Chriſtus ſuis fidelibus ſectatoribus oſtendere, quod ſicut homines terreſtres cum tanta ſollicitudine utuntur bonis temporalibus ad lucrum tranſitorium, ita & illi cum majori ſollicitudine debeant uti temporalibus ad lucrum æternum. Sic S. Thomas *loc. cit. art.* 1. Pirhing *loc. cit.* Molina *loc. cit.* & alii paſſim.

12 Uſura Uſurarum lucratoria eſt prohibita etiam de Jure Civili. *Communis* per clariſſimos textus *in l. Placuit* 29. *ff. de Uſuris*, *l. Improbum fænus* 20. *Cod. Ex quibus cauſis infamia irrogatur*, ibi: *Improbum fænus exercentibus, & uſuras uſurarum illicite exigentibus infamiæ macula irroganda eſt*, *l. Nullo modo* 28. *Cod. de Uſuris*, ibi: *Ut nullo modo uſuræ uſurarum a debitoribus exigantur & veteribus quidem Legibus conſtitutum fuerat, ſed non perfectiſſime cautum. Si enim uſuras in ſortem redigere fuerat conceſſum, & totius Summæ uſuras ſtipulare, quæ differentia erat debitoribus, a quibus revera uſurarum uſuræ exigebantur? Hoc certe erat non rebus, ſed verbis tantummodo Legem ponere. Quapropter hac apertiſſima Lege definimus nullo modo licere cuiquam uſuras præteriti temporis, vel futuri in ſortem redigere, & earum uſuras ſtipulari: ſed ſi hoc fuerit ſubſecutum, uſuras quidem ſemper uſuras manere, & nullum uſurarum aliarum incrementum ſentire: Sorti autem antiquæ tantummodo incrementum uſurarum accedere*, *l. Sancimus* 3. *Cod. de Uſuris rei judicatæ*, ibi: *Cum enim jam conſtituimus uſurarum uſuras penitus eſſe delendas, nullum caſum relinquimus, ex quo hujuſmodi machinatio poſſit induci.*

13 Uſura autem uſurarum eſt, quæ ex uſura, ſeu lucro uſurario non ſoluto, ſeu nova ſorte exigitur, ut dum quis v. g. mille ſcuta pro quinquaginta annuatim ſolvendis in mutuum dat, & de iſtis quinquaginta ſcutis debito tempore non ſolutis, ſeu Summa Capitali præter priorem novas uſuras v. g. duo ſcuta cum dimidio annuatim exigit.

14 Uſura vero ſecundum ſe non eſt Jure Cæſareo, ſeu Civili communi prohibita, niſi ſit in maxima quantitate, ut habetur clare in *l. Placuit* 29. & *l. Quod in ſtipulatione* 31. *ff. de Uſuris l. Lecta* 40. *ff. de rebus creditis*, ubi non ſolum permittuntur ut minora mala, ſed approbantur uſuræ ut licitæ, *l. Si interrogatione* 1. *Cod. de Uſuris*, ubi ſic expreſſe habetur: *Si interrogatione præcedente promiſſio Uſurarum recte facta probetur, licet inſtrumento conſcripta non ſit, tamen optimo Jure debentur*, *l. Quamvis* 8. *Cod. eod.* ubi denegatur actio ad repetitionem uſurarum jam ſolutarum, *l. Eos qui* 26. *Cod. eod.* ubi excepta præſcriptione triginta, vel quadraginta annorum conceditur actio ad exigendas uſuras promiſſas.

15 Dictum fuit tamen notanter: *Niſi ſit in maxima quantitate*, quia in hac quantitate uſura eſt prohibita etiam Jure Civili Communi per *cit. l. Eos qui* 26. *Cod. de uſuris*, & *l. Placuit* 28. *ff. eod.* Quænam autem ſit determinata quantitas, quæ a Jure Civili approbetur, quæve reprobetur, declaratur in eadem *l. Eos qui* 26. §. *Super uſurarum*, *Cod. de uſuris*, diverſimode juxta diverſitatem perſonarum abrogata veteri & graviſſima diſpoſitione: Conceditur igitur illuſtribus perſonis poſſe in contractu mutui ſtipulari ad *Trientem*, ideſt ad tertiam partem Centeſimæ uſurarum: Nomine autem tertiæ partis *Centeſimæ* uſurarum venit lucrum ut quatuor pro centenario ſin-

gulis

Digitized by Google

gulis annis; Pro cujus rei notitia eſt advertendum, quod in Jure illa dicitur *Centeſima*, in qua pro ſingulo centenario unum ſingulo menſe perſolvebatur, & ſic pro ſorte *Centeſima* ſingulo anno uſura duodecim correſpondebat: Dicitur autem *Centeſima*, eo quia ſingulo menſe perſolvenda erat pars correſpondens *Centeſimæ* parti ſortis; Hinc tertia pars *Centeſimæ* uſurarum erat numerus ut quatuor, cum hic numerus ſit tertia pars numeri duodecimi; In trajectitiis contractibus, ſcilicet pro re ſeu pecunia trajectitia, quæ mutuo datur mercatoribus trajectitiis, ſeu actuaris trans mare cum periculo creditorum, ſeu mutuantium, ſi naves pereant, conceditur *Centeſima* uſurarum Mercatoribus, ſive negotiatoribus conceditur poſſe recipere lucrum ex mutuo uſque ad Beſſem *Centeſimæ* uſurarum, ideſt ad duas partes *Centeſimæ*, nempe octo. Ceteris autem omnibus conceditur poſſe in contractu mutui ſtipulari ad *Semiſſem*, ideſt ad dimidium *Centeſimæ*, quod eſt ſex pro quolibet Centenario ſingulis annis. Sic habetur ex *cit. l. Eos qui* 26. *Cod. de Uſuris*, ubi vetatur extenſio ad ulteriorem quantitatem.

16 Supradicta autem omnia ad faciliorem memoriæ retentionem quatuor ſequentibus carminibus traduntur a Gloſſa *in cit. l. Eos qui* 26. *Cod. De Uſuris*, ibi:

> *Diſcant illuſtres ſtipulari poſſe Trientes.*
> *Et Mercatores ſibi poſſint quærere Beſſes.*
> *Quærere ſemiſſes poſſint communiter omnes.*
> *In trajectitiis vires centeſima ſumit.*

17 At vero omnes ſupra *num.* 14. allegatæ Leges Civiles permittentes, & approbantes uſuras contra jus Divinum, & naturale, correctæ, & abrogatæ ſunt per Jus Canonicum, ut clare patet ex toto Titulo de Uſuris, tam quinti, quam ſexti Decretalium, & expreſſe, ac ſpecialiter ex *Clementin. Unic. de uſuris*, ubi ſub pœna Excommunicationis reprobantur quæcunque ſtatuta *in offenſam Dei*, & *proximi*, & *contra Jura Divina pariter*, & *humana Uſurarum approbantia quodammodo pravitatem*. Quinimo ſubditur *ibid.* §. *Sane*, quod pertinaciter aſſerens exercere Uſuras non eſſe peccatum, ſit puniendus ut Hæreticus, ibi: *Sane ſi quis in illum errorem inciderit*, & *pertinaciter affirmare præſumat*, *exercere Uſuras non eſſe peccatum*, *decernimus eum velut Hæreticum puniendum*.

18 Hinc nullus Princeps, quamvis ſupremus, ſive ſæcularis, ſive Eccleſiaſticus, & neque Papa condere poteſt Legem qua Uſuræ reddantur licitæ. *Communis ac certa*. Et ratio eſt clara, quia Uſuræ ſunt a Jure Divino, ac naturali prohibitæ, ut probarum eſt *ſupra num.* 6. & 8. adeoque non poſſunt ulla Lege humana, neque Pontificia permitti, ut licitæ; Cum inferior non poſſit diſpenſare in Lege Superioris, *argument. capit. Inferior* 4. *diſtinct.* 21. *capit. Cum inferior* 16. *de Majorit.* & *Obedient. Clementin. Ne Romani* 2. *de elect.* Unde ipſemet Pontifex *cap. Super eo* 4. *de Uſuris* expreſſe dicit, ſuper Uſuris nullam poſſe dari diſpenſationem, ibi: *Cum Uſurarum Crimen utriuſque Teſtamenti pagina deteſtetur*, *ſuper hoc diſpenſationem aliquam poſſe fieri non videmus*. Et quod id nequeant Principes ſæculares, quamvis Supremi, ſtat manifeſtum, quia ipſi ultraquam quod nequeant quidquam ſtatuere contra Legem Divinam, etiam Legi Pontificiæ nihil contrarium concedere valent, ſed eidem neceſſario obedire tenentur in his, quæ continent peccatum; *cap. Lege Imperator* 1. *cap. Non licet Imperatori* 2. *cap. Certum eſt* 3. *cap. Conſtitutiones* 4. *cap. Suſcipitis* 6. *diſt.* 10. *cap. Si quis* 2. *cap. Solitæ* 6. *de majorit.* & *obedient.* cum ſimilibus, adeoque &c.

Immo nedum non poſſunt Principes, ſive 19
ſæculares, ſive Eccleſiaſtici permittere tamquam licitas uſuras, ſed tenentur eas prohibere etiam Judæis in ſuis Ditionibus degentibus, & contravenientes punire. *Communis* per text. *in cap. Poſt miſerabilem* 12. & *c. Quanto amplius* 18. *de Uſuris*. Et ratio eſt, quia Uſuræ, ut *ſupra num.* 6. & 8. oſtenſum eſt, ſunt contra jus naturale, & Divinum; Principes autem ſive ſæculares, ſive Eccleſiaſtici debent omnibus degentibus in ſuis Ditionibus prohibere id, quod eſt contra Jus naturale, & Divinum; adeoque &c. Tum quia poſt Le- 20
gem Evangelicam non poſſunt Judæi fœnerare cum alienigenis modo, quo ipſis permittebatur in Lege veteri, quia talis conceſſio, ut *ſupra num.* 10. dictum eſt, erat pro illo tempore in pœnam alienigenarum non ambulantium in Lege Domini, & in retributionem populi ſui ſequentis veſtigia ejus: Ratio autem talis conceſſionis poſt Legem Evangelicam ceſſat, cum populus hebræus a Deo prius dilectus, factus fuerit ei inimicus, & alienigenæ gentes factæ ipſi familiares, & ſuus dilectus populus. Tum etiam quia Principes tam Sæculares, quam Eccleſiaſtici poſſunt, & debent punire, & de facto juſte puniunt Judæos in

Digitized by Google

in ſuis Ditionibus homicidia, furta, aliaque ſimilia crimina pernicioſa Reipublicæ perpetrantes, adeoque etiam punire poſſunt & debent eoſdem dictas Uſuras contra Jus naturale, & Divinum, & eidem Reipublicæ noxias committentes, cum eiſdem Juribus, & ex eiſdem motivis prohibeantur Uſuræ, ac enumerata delicta.

21 Uſura compenſatoria, ſeu reſtauratoria, (de qua *ſupra num.* 5.) eſt licita ex triplici præcipue titulo, ſcilicet titulo damni emergentis, titulo lucri ceſſantis, & titulo periculi perdendæ ſortis. Vide verb. *Mutuum a num.* 33. *ad* 37.

22 Uſura punitoria, ſeu moratoria (de qua *ſupra num.* 5.) eſt licita. Vide dict. *Mutuum num.* 38.

23 Mutuans accepto pignore a Mutuatario, cum pacto, ut interim fructus pignoris lucretur, niſi adſit alius juſtus titulus, committit Uſuram, & tenetur tales fructus perceptos ex pignore computare in ſortem. Vide dict. verb. *Mutuum num.* 44.

24 Dantur tamen aliqui juſti tituli percipiendi fructus ex pignore ſine diminutione ſortis. Vide dict. verb. *Mutuum a num.* 45. *ad* 48.

25 Pactum Antichriſeos quid ſit, & an ſit illicitum, & uſurarium? Vide verb. *Hypotheca a num.* 32. *ad* 33.

26 Pactum Legis Commiſſoriæ quid ſit, & an illicitum, & uſurarium? Vide *ibid. num.* 34. & 35.

27 Uſuræ neque poſſunt exigi, & accipi ob favorem cauſæ piæ, vel ob aliud opus bonum, neque ad id dari poteſt aliqua Diſpenſatio. *Communis*, textu expreſſo *in c. Super eo* 4. *de Uſuris*. Cum enim ibi Archiepiſcopus Panormitanus quæſiviſſet a Papa Alex. III. An poſſit per Diſpenſationem pecunia recipi ad uſuram, ut per illam pauperes, qui in Saracenorum captivitate detinentur, poſſint liberari, ſic reſpondit dictus Summus Pontifex: *Reſpondemus, quod cum uſurarum crimen utriuſque Teſtamenti pagina deteſtetur, ſuper hoc diſpenſationem aliquam poſſe fieri non videmus, quia cum Scriptura Sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captivi uſurarum crimine involvatur*.

28 Unde ne quidem, ut redimantur captivi, ut alantur pauperes, aut ut ædificentur, & reſtaurentur Eccleſiæ permitti poteſt facultas dandi pecunias ad uſuras, nempe ut illa pecunia uſuraria a fœnerante talia, vel ſimilia opera pia peragantur, ut clare habetur *ex cit. cap. Super eo* 4. *de Uſuris*. Et ratio eſt, quia nulla Diſpenſatio fieri poteſt in eo; quod utroque teſtamento eſt prohibitum, uti ſunt vere prohibitæ uſuræ, per expreſſum textum *in cap. Quia in omnibus* 3. & *citat. cap. Super eo* 4. *de uſuris*. Tum quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona, *Epiſt. ad Romanos cap.* 3. Gloſſa *in cap. Super eo verb. Diſpenſationem*, cum pluribus Juribus ibi adductis. Nec ſunt faciendæ eleemoſynæ de fœnore, & Uſuris, *cap. Non putanda* 27. *cauſ.* 1. *qu.* 1. *cap. Nolite* 1. *cauſ.* 14. *qu.* 5. Nec auferendum eſt aliquid Divitibus, ut detur pauperibus, *cap. Forte* 3. *ead. cauſ.* 4. & *q.* 5. Tum etiam, quia non licet pro vita alterius ſervanda mentiri, *cap. Ne quis* 14. *cap. Si quis* 17. *cauſ.* 2. *qu.* 2. adeoque multo minus licet uſuras exercere ob utilitatem proximi, quia hoc multo gravius eſt peccatum, quam mendacium, *cit. c. Super eo* 4. *de uſuris*.

Sunt tamen liciti, nec ſunt uſurarii Montes 29
Pietatis. Vide verb. *Montes pietatis per tot.*

Mutuare cum pacto conferendi aliquid ſupra 30
ſortem, non tanquam debitum juſtitiæ, ſed tantum amicitiæ, & gratitudinis, eſt uſura. Vide verb. *Mutuum num.* 24. ubi datur ad hoc propoſitio damnata ab Innoc. XI.

Mutuans non poteſt licite aliquid ſupra ſor- 31
tem exigere, ex quo ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus. Vide d. verb. *Mutuum num.* 25. ubi ad id affertur propoſitio damnata ab Alexandro VII.

Mutuans non poteſt licite aliquid ſupra ſor- 32
tem exigere a Mutuatario pro ſola carentia pecuniæ quam ei actualiter numeratam mutuavit. Vide d. verb. *Mutuum num.* 26. ubi adducitur ad id alia propoſitio damnata ab Innocentio XI.

Mutuare intentione, ut acquiratur aliquid 33
ex mutuo tamquam debitum ex juſtitia, & ſi id minus principaliter intendatur, eſt uſura mentalis. Vide dict. verb. *Mutuum num.* 23.

Non eſt tamen uſura, cum quis dat mu- 34
tuum, & ſine ulla pactione, ſecundario tantum inde aliquid intendit, & ſperat, item daturus mutuum, quamvis ſciret ſe id, quod ſperat, non obtenturum. Gloſſa *in c. Conſuluit* 10. *verb. Sperantes, de uſuris*; Barboſa *in cit. c. Conſuluit num.* 6. Navarr. *in Manual. cap.* 17. *num.* 209. & alii paſſim, *arg. c. Si Officia* 2. *diſt.* 59. & *c. Quid proderit* 7. *diſt.* 61. Et ratio eſt, quia cum Mutuatarius aliquid poſſit dare, immo ex *Antidorali* obligatione Mutuatori obligatus ſit, utique poterit hic aliquid etiam ſaltem ſecundario ſperare &, inten-

Digitized by Google

tendere ; Licite enim poteſt ſperari , quod il-
cite poteſt acceptari.
35 Nec valet objicere illud Chriſti Domini
Lucæ 6. Mutuum date , nihil inde ſperantes .
Nec illud Canonis *Conſuluit* 10. *de uſuris* ,
ubi Pontifex reſpondit illum qui motuat ,
alias non mutuaturus eo propoſito , ut licet
omni conventione ceſſante , plus tameo ſor-
te recipiat pro ejuſmodi lucri intentione , ju-
dicaodum eſſe male agere , & efficaciter ad
reſtitutionem inducendum . Non valet , in-
quam , quia illud *Lucæ 6.* intelligi debet uti
conſiliom , quatenus excludit ſpem beneficii
ex gratitudine a motuatatio accipiendi , præ-
ceptum autem eſt , quatenus excludit ſpem
locri accipiendi , & præſtandi tamquam ex
debito , cum ſic ſit vera uſura mentalis . Et
illud dicti Canonis *Conſuluit* intelligi debet
de eo , qui mutuum dat cum intentione lu-
cri, ſeu pretii recipiendi ex mutuo, tamquam
ex debito Juſtitiæ , qui utique cenſeri debet
verus uſorarius mentalis . Non autem de eo ,
qol mutuom dat com intentione recipiendi
aliquam compenſationem ex ſola , & libera
gratitudine . Unde notant communiter Docto-
res , quod noo ſit uſura , ſi quis motuum det
Principi , vel Epiſcopo ea intentione , & ſpe
ut ab eo Officium , vel Beneficium ſibi , vel
ſuis ex libera gratitudine obtineat , cum nul-
lum pactum , nec tacitum , nec expreſſum in-
tercedat , ſed mera ſpes voluntariæ , & liberæ
gratitudinis .
36 Ao autem ſit Uſura , ſi mutuans excitet ,
& moneat , ſeu roget Mutuatarium , ut in-
tuitu motui illi præſtet aliquam gratoitam re-
munerationem , ſeo aliqoid præter ſortem ex
gratitudine liberaliter , & voluntarie ei præ-
ſtet , Variant Doctores . Negant enim Molina ,
Bonacina , Salonius , & alii cum Diana *part.*
1. *tract.* 8. *de contractibus reſolut.* 62. Lugo
diſp. 25. *de Juſtit. ſect.* 4. *num.* 30. Reiſ-
fenſtuel *loc. citat. num.* 96. Sporer *loc. citat.*
num. 33. teſtans de communi aliorom , qoia
dicunt ejoſmodi gratitudinem intendens , & pe-
tens , rem licitam , honeſtam intendit , & pe-
tit , com teipſa non intercedat verum pactum ,
nec coactio , ſed tantom petatur compenſatio
Autidotalis , ad quam quivis beneficium ali-
quod accipiens ex jure naturæ tenetur . At
vero licet prædicta opinio ſit probabilis , pro-
babilior tamen eſt ſententia Scoti *in* 4. *diſt.*
15. *quæſt.* 2. §. *De ſecundo articulo* , Richar-
di , Cajetani , Ioannis Medinæ , & Angles
apud Lugo *loc. citat.* affirmantium , & do-
centium eſſe Uſuram , *argum. cap. Sicut* 4.
cauſ. 1. *quæſt.* 2. ubi ex verbis Sancti Grego-
rii dicitur : *Oblatio nullam culpæ maculam in-
gerit , quæ non ex ambientis petitione proceſſit* ;
ergo a contrario ſenſu ſi petitur , noo exclu-
ditur omnis culpa . Et ſic etiam Vlva *in pro-
poſition.* 42. *ex damnatis ab Innocentio XI.
num.* 12. & alii plures . Et ratio eſt , quia
illa excitatio , monitio , ſeo rogatio videtur
eſſe quoddam pactum implicitum , ſi antece-
dat mutuum ; & ſi ſubſequatur mutuum , Mu-
tuatarios ooo videtor ſponte dare , ſed rubo-
re , vel neceſſitate compolſus , cum meto in-
juſto induci ſoleat ad remunerandum timens ,
ne ſibi injuſta nota ingratitudinis inuratur .
Si Mutuatarios mere gratis , & liberaliter 37
det aliquid ultra ſortem , Mutuator autem ma-
la fide accipiat tamquam debitum ratione mu-
tui , eſt qoidem Uſura mentalis inchoata , ſed
non perfecta , non reſtitutiooi obnoxia . Sic Sco-
tus *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. *art.* 2. Leſſius *lib.*
2. *cap.* 20. *dub.* 6. Molina *loc. cit. diſp.* 306.
Amicus *diſp.* 20. *ſect.* 5. Sporer *loc. cit. num.*
79. Viva *loc. cit. ſub num.* 10. Lugo *loc. cit.
num.* 33. appellans hanc communem , & ve-
ram ſententiam . Et ratio eſt , quia ex parte
Mutuatarii donantis ſuit volontas libera , &
ſufficiens ad transferendum dominium acceden-
te acceptatione quamvis peccaminoſa ex par-
te Mutuatoris accipientis ; Hæc autem acce-
ptatio , & poteſt poni formalis , quando co-
gnoſcitur talis animus Mutuatarii non retracta-
tus , ita ut tunc dominium transferatur , &
poſita fuit virtualis , quando Mutuator acce-
pit aoctarium , quia licet putaverit illud non
dari gratis , voluit tamen ſibi accipere omni
meliori modo , qoo poterat . Nec obſtat *cit.
cap. Conſuluit* 10. *de uſuris* , ubi Pontifex di-
cit , Uſurarium mentalem cogendum eſſe ad
reſtitutionem . Nam ibi ſolum eſt ſermo de
caſu , quo Mutuatarius non dederit auctarium
gratis , & mere liberaliter , & quandiu de hac
voluntate dantis non conſtat .
E contra ſi Mutuatarius det aliquid ultra 38
ſortem tamquam ex debito ratione mutui , &
Mutuator accipiat bona fide tamquam ſibi gra-
tis , & mere liberaliter donatum , eſt qoidem
Uſura materialis , cum datio utpote involunta-
ria abſque animo donandi non fuerit ſufficiens
ad transferendum dominium ; at non eſt uſura
formalis completa , nec obnoxia reſtitutioni ,
ſi lucrum ſic bona fide acceptom ſit etiam bo-
na fide conſumptum , nec inde Mutuator factus
ſit ditior : Si autem ceſſet bona fides Mutua-
toris , ex quo expoſt cognoſcat Mutuatarium ,
non gratis , & liberaliter , ſed tamquam ex
debi-

Digitized by Google

debito ratione mutui dediſſe illud auctarium , tunc evadit Uſura formalis reſtitutioni obnoxia , quia ceſſante bona fide , & tali veritate comperta , jam deeſt Mutuatori juſtus titulus retinendi illud auctarium , adeoque illud reſtituere debet , & ſi bona fide conſumpſit , reſtituere tenetur id , in quo inde factus eſt ditior ; & ſi in nullo ſit inde factus ditior , rurſus nihil reſtituere tenebitur , juxta dicta de reſtitutione facienda a poſſeſſore bonæ fidei ſub verb. *Poſſeſſor bonæ , & malæ fidei* . Sic Doctores ſupracitati , & alii paſſim .

39 Si dubium ſit , an Mutuatarius dederit illud auctarium gratis , & mere liberaliter , vel an tamquam ex debito ratione mutui ? debet fieri ſufficiens inquiſitio de intentione dantis , & ſi percipiatur dediſſe gratis , & mere liberaliter , poteſt retineri illud auctarium ; & e contra reſtitui debet , ſi percipiatur illud dediſſe tamquam ex debito ratione mutui . Si autem Mutuatario jam mortuo , ſeu alias ejus intentio interpellari non poſſit , reſolvendum eſt ex circumſtantiis , nempe quod dederit gratis , & mere liberaliter , ſi mutuatarius erat dives , liberalis , magnificus & beneficus , ſi dederit hilariter , & hujuſmodi ; & aliunde Mutuator nec explicite , nec implicite aliquid petierit , & tunc ipſe Mutuator non tenebitur ad reſtitutionem . Et e contra , quod dederit tamquam ex debito ratione Mutui , ſi Mutuatarius erat inops , parcus , avarus , ſi mœſte , & moleſte dederit , & hujuſmodi , & tunc Mutuator tenebitur ad reſtitutionem . Et tandem ſi omnibus attentis , adhoc reſtet dubium mere negativum , tenebitur Mutuator ad reſtitutionem ; & ſi dubium fuerit poſitivum ob rationes utrinque probabiles , ac conjecturas , & circumſtantias utrinque rationabiles , ac veroſimiles , non tenebitur probabiliter Mutuator ad reſtituendum illud auctarium ſic acceptum . Sic Sporer *loc. cit. num.* 80. Lugo *loc. cit. num.* 32. Viva *loc. cit. ſub num.* 10. *verſ. ad primum ;* La Croix *lib. 3. par. 2. num.* 922. & alii contra alios . Et ratio a pari eſt de eo , qui cœpit poſſidere rem aliquam bona fide , & deinde ſuperveniens dubium , an ea res ſit aliena , ſuperare non poteſt ; In tali enim dubio melior eſt conditio poſſidentis , per claros textus *in l. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regul. Juris* ; *l. In pari cauſa* 128. *ff. eod. Quod autem* 5. *de jurepatronat. cap. in pari* 65. *de Regulis Juris in 6.*

40 Si Mutuatarius det aliquid ultra ſortem , eo quia timet ſe alia vice , cum indigebit , non accepturum mutuum , vel ne videatur , aut vocetur ingratus , tunc mutuans probabilius tenetur ad reſtitutionem . Sic Cajetanus , Molina , Navarra , Navarrus , S. Antoninus , Angles , Diana , & plures alii , quos affert Salas *dub. 6. num.* 1. Lugo *loc. citat. num.* 34. pro hac ſententia , quamvis teneant ſententiam contrariam . Sic etiam Viva *loc. citat. num.* 10. *in fine* , dicens contrariam ſententiam ſolum ſpeculative eſſe probabilem , non tamen practice , & ſic alii plures . Et ratio eſt , quia cum Mutuatarius ſolvit auctarium ob dictum metum fere ſemper putat injuſtum metum gravem ſibi incuti , & idcirco non gratis , & mere liberaliter , ſed coacte ductus tali injuſto metu ; & adeoque cum talis datio fuerit ſecundum quid involuntaria abſque animo donandi , & inſufficiens ad transferendum dominium , tenebitur mutuans ad reſtitutionem ; Non ſic autem ſi metus fuiſſet levis , nec cauſam dediſſet tali dationi , quia tunc tale auctarium cenſetur gratis , & mere liberaliter datum , ſicque retineri poſſet a Mutuatore .

Contraria autem ſententia eſt vere proba- 41
bilis , eamque defendunt Sporer *loc. cit. n.* 81. Salas *loc. cit. num.* 3. Lugo *loc. cit. num.* 35. cum multis aliis ibi citatis dicentibus , non committi Uſuram , niſi detur , vel accipiatur ut pretium mutui , vel tamquam debitum ex juſtitia , quibus favet etiam La Croix *loc. cit. num.* 923. Et ratio eſt , quia Mutuatarius dando ex tali timore , non dedit ut pretium mutui , ſed ut motivum habendi benevolentiam mutuantis , cum quilibet ex gratitudine donans inducatur ad donandum metu , ne notam ſubeat ingrati , & tamen liberaliter donat , quamvis donatio non ſit ita ſpontanea ac ſi ex effectu benevolentiæ procederet . Tum quia ſicuti non eſt ſimonia , quando nullo prævio pacto confertur Beneficium famulo ab Epiſcopo timente , ne alioquin famulus tædio affectus ab ejus obſequio diſcedat , nec famulus , licet hoc ſciat , ſimoniace accipit Beneficium , quia revera nullum ibi intervenit pretium , ſed ſolum conciliatio novæ benevolentiæ , ita nec intervenit Uſura in hoc caſu .

Uſura eſt , ſi Mutuans det mutuum Mutua- 42
tario cum pacto , ut remittat obligationem reſtituendi , non ſolum bona fortunæ , ſed etiam famæ , quam antea injuſte læſerat . Leſſius *lib. 2. cap. 20. dub.* 7. Lugo *loc. cit. num.* 37. Sporer *loc. cit. num.* 85. Laym. *lib. 3. tract. 4. cap.* 86. *num.* 2. & alii paſſim . Et ratio eſt clara , quia talis obligatio eſt Mutuatario oneroſa , & moleſta , ſicque
ejus

Digitized by Google

ejus condonatio eſt pretio æſtimabilis , adeoque &c.

43 Item Uſura eſt , ſi mutuet cum pacto, ut Mutuatarius abſtineat ab actione injuriarum , quam contra ipſum juſte intentare poſſet : Ceſſio enim talis Juris intentandi actionem injuriarum , & exigendi ſatisfactionem a Judice eſt vere pretio æſtimabilis , adeoque &c. Sic quamvis poſſit mutuans mutuare ſuo inimico , a quo timet vindictam cum pacto, ut deſiſtat a vindicta injuſta , vel injuſto modo intentata , verbi gratia propria auctoritate, ſeu ut deſiſtat ab odio , ab inimicitia , & hujuſmodi , cum ſic patet , quod inimicus ei antea debet , ſive ex Caritate , ſive ex juſtitia , & ſic non imponat ei novam obligationem , novumque gravamen : Tamen non poteſt ſic mutuare pacto , ut deſiſtat a vindicta , ſeu ſatisfactione juſta , quam poteſt exigere ab Auctoritate publica , ſeu Judice , cum ſic imponat illi novum gravamen vere pretio æſtimabile . Sic ſupracitati Doctores , & alii fere communiter .

44 Uſura vero eſt quidquid pretio æſtimabile pacto expreſſo, vel tacito exigitur , & recipitur vi mutui per ſe tamquam debitum ex juſtitia, ſeu tamquam pretium mutui . Unde mutuans cum pacto , ut mutuatarius ei vendat res ſuas etiam juſto pretio , vel ut emat res ab ipſo , vel ut utatur ejus Molendino , ſeu frequentet ejus Officinam , vel ut patrocinetur ſuæ cauſæ , vel ut conducat ejus prædium , vel ut reſtituat in alio loco , vel ut reſtituat partem in pecunia , partem in mercibus , vel ut eum eximat a gabellis, vectigalibus, ſeu tributis, vel ut ei præſtet munus a lingua, a manu , ab obſequio , & his ſimilia , committit Uſuram , quia obligatio Civilis quoad omnia adimplenda eſt pretio æſtimabilis, cum ſic imponatur mutuatario onus aliunde indebitum , & privetur ſua libertate. *Communis* .

45 Item Uſura eſt mutuare cum pacto, ut Mutuatarius teneatur fidejubere pro Mutuante, vel ſuis . Vide verb. *Mutuum n.* 28.

46 Mutuare frumentum , vel Vinum de præſenti , quo minus valet cum pacto , ut reſtituatur in eadem quantitate pro tempore , quo prævidetur certo , vel quaſi certo plurius valiturum , eſt Uſura . Vide d. verb. *Mutuum num.* 29.

47 Non eſt tamen Uſura , ſi ſit æquale dubium, an pro tempore reſtitutionis ſit valiturum plutis , vel minoris? Vide *ib. n.* 30.

48 Sic pariformiter eſt dicendum de pecunia mutuata cum pacto , ut reſtituatur in eadem omnino ſpecie , & numero pro tali certo tempore . Vide *ib. n.* 31.

Excipe tamen , niſi ipſe Mutuator talem 49
pecuniam , tale vinum , tale frumentum &c. ſervaturus eſſet uſque ad illud tempus , quo pluris diſtrahere potuiſſet . Vide *ibid. n.* 32.

Contractus ille, qui vulgo dicitur *a godere* , 50
quo ſcilicet aliquis dat ſufficientem pecuniam alteri , ut ipſe quandiu utitur dicta pecunia , cedat illi domum , vel alteram fructiferam rem interim fruendam , quomodo poſſit ab Uſura excuſari? Vide *ib. n.* 59.

Qui recuſat mutuare pecuniam , ſed ipſam 51
tradit indigenti dicendo , quod emit ab ipſo ſuas Vaccas , & eaſdem ei locat pro penſione annua ei ſolvenda , excuſatur communiter ab Uſura , ſi ille alter de facto habeat dictas Vaccas utiles, & ſerventur conditiones requiſitæ ad contractum juſtæ locationis . Secus vero non . Vide *ibid. n.* 50.

Ab Uſura excuſatur, qui a ſe mutuum pe- 52
tenti tradit pecuniam dicendo, quod tali pecunia conducit ſuas operas ad futuram Meſſem , ſeu Vindemiam . Vide *ibid. n.* 51.

Ementes res minori pretio , quam valeant , 53
quando excuſentur ab uſura , & reſtitutione , vel non? Vide verb. *Emptio art. 2. per tot.*

Ementes Chirographa, & aliena credita mi- 54
nori pretio , quam valeant , quando excuſentur ab Uſura , & reſtitutione , vel non? Vide *ibid. a n. 19. ad* 28.

Emere rem ſine juſto titulo infra pretium in- 55
fimum ob ſolam anticipatam ſolutionem eſt Uſura . Vide *ibid. n.* 28.

Item Uſura eſt rem plus juſto pretio , ideſt 56
ſupra pretium ſummum vendere ſine juſto titulo ob ſolam dilatam ſolutionem . Vide verb. *Emptio art. 3. a n.* 1.

Venditores quando excuſentur ab Uſura , & 57
reſtitutione, vel non? Vide *ibid. per tot.*

Contractus *Mohatra* eſt uſurarius . Vide *ibid.* 58
num. 56.

An Mutuans poſſit ex contractu uſurario ce- 59
lebrato percipere , & retinere lucrum , quod ex alio juſto contractu (quem celebraſſet , ſi ſciviſſet) recipere, & retinere potuiſſet? Variant Doctores . Aliqui enim putant poſſe illum tale lucrum percipere , & retinere , etiamſi mala fide dictum contractum Uſurarium celebraverit . Sic Verricelli apud La Croix *lib. 3. part. 2. num.* 924. quod tamen ipſo teſte merito negant Tambur. *lib.* 8. *tract.* 3. *c.* 8. §. 3. *n.* 23. & Sporer *loco cit. n.* 160. Alii generaliter tenent poſſe ſic Mutuantem tale lucrum
per-

Digitized by Google

percipere, & retinere, ſi bona fide dictum contractum Uſurarium celebravit. Sic Sa verb. *Uſura num.* 8. expreſſe dicens: *Qui facit contractum Uſurarium bona fide credens juſtum, poteſt tantum lucri retinere, quantum acquiſiviſſet alioquin per contractum licitum*. Et ſequuntur Tannerus 2. 2. *diſp.* 4. *q.* 7. *n.* 99. Diana *part.* 1. *tract.* 8. *reſol.* 47. Alii defendunt poſſe dictum ſic bona fide Mutuantem retinere tale lucrum, ſi mutuando intenderit, & expreſſerit ſe velle contrahere omni meliori modo. Ita cum aliis Leſſius *lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 12. Sporer *loc. cit. n.* 109. dicens id probabiliſſime eſſe licitum. Alii docent tale lucrum poſſe recipi, & retineri ſaltem ſi mutuans ſciverit illum alium modo juſte contrahendi, & Mutuatarius etiam cenſeatur conſenſiſſe; Secus autem non. Ita Lugo *diſp.* 25. *ſect.* 9. *n.* 182. & *ſeq.* Sporer *loco cit. n.* 106. dicens, quod optime ſentiat Lugo, quibus duabus ultimis ſententiis favet La Croix *cit. lib.* 3. *part.* 2. *n.* 344. & 924. cum aliis allegatis. Et ratio inter alia iſtorum eſt, quia ſic Mutuans, ac contrahens bona fide, intendens interim, & exprimens ſe velle celebrare contractum omni meliori modo, habet veram voluntatem celebrandi contractum, qui licite fieri poſſit; ergo tunc virtualiter illum celebrat, maxime ſi tunc ſciat illum modum juſte contrahendi, & Mutuatarius etiam cenſeatur conſentire uti rationabiliter conſentire cenſendus eſt, cum rationabiliter debeat potius conſentire in contractum juſtum, & juſto titulo celebratum, quam in contractum injuſtum, & celebratum titulo injuſto; adeoque cum adſit ſufficiens utriuſque voluntas cum titulo juſto implicite ſaltem contento, jam adeſt totum id, quod neceſſarium eſt ad jure contrahendum, & lucrandum, adeoque &c.

60 Alii tandem ſuſtinent, quod regulariter loquendo non poſſit ſic Mutuans in reſolutione contractus uſurarii quamvis bona fide initi tantum retinere, quantum in alio contractu juſto v. g. Emptionis, Cenſus, Societatis, & hujuſmodi acquiſiviſſet. Sic expreſſe Sapientiſſimus Roſignolus *tract. de Contractibus contract.* 3. *de Mutuo, & Uſuris diſquiſit.* 6. §. 6. *n.* 2. & *ſeq.* & alii. Et ratio inter alias eſt, quia Contractus ſecundum ſe uſurarius eſt ipſo jure nullus ex dictis *ſupra a n.* 6. ergo nullum poteſt parere Intereſſe; Contractus enim nullus perinde eſt ac ſi non eſſet contractus, cum paria ſint non eſſe, & nullum eſſe, *arg. l. Duo ſunt Titii, ff. de Teſtamentaria tutela*, & idem ſit aliquid non eſſe factum, & nulliter factum, *l. Si ſe non obtulit* 4. §. 6. *ff. de re judicata*; Quod autem nullum eſt, nullum producit effectum, *cap. Illud* 8. *de jurepatronat.* Et non entis nulli poſſunt eſſe fructus, nullæque qualitates, *arg. l. Ejus qui in Provincia, ff. de rebus creditis, ſi certum petatur, l.* 1. & 2. *de Uſufructu*, adeoque &c.

Nec valet dicere, quod quamvis non ſubſiſtat dictus contractus uſurarius in ratione contractus talis, ſub qua expreſſe fuit celebratus, ſubſiſtat tamen in ratione alterius contractus liciti implicite voliti ab ipſo contrahente, quandoquidem ſi ſciviſſet contractum juxta talem modum non eſſe validum, alio modo valido contraxiſſet. Non valet, inquam, quia hoc modo aperiretur via infinitis Uſuris, panderetur enim aditus cuicunque uſurarie, & invalide contrahenti aliquid ex Contractu uſurario, & invalido, ac infructifero lucrandi, cum ſemper poſſet dicere, ſi ſciviſſem, alio modo licito contraxiſſem. 61

Hinc quamvis non ſit improbabilis ſententia Leſſii, Lugonis, & Sporer *ſub n.* 59. adducta, in praxi tamen non eſt facile concedenda, ut dicit ipſemet Sporer *loco cit. n.* 105. ſic expreſſe habens: *Id in praxi non facile concedendum approbant omnes etiam citandi, & ſimpliciter non licere ſupponere videntur Doctores communiter*. Tum quia, ut teſtatur dictus Pater Roſignolus *cit.* §. 6. *in fine*, ita pluries fuit judicatum in Excellentiſſimis Mediolani, & Taurini Senatibus in contractibus cenſualibus, aliiſque invalidis, vel ex defectu ſolemnitatis requiſitæ, vel ex quolibet alio capite, qui Senatus coegerunt vel fructus ex talibus contractibus invalidis perceptos reſtituere, vel computare in ſortem. Hæc ille. 62

Contractus vulgo dictus trium Contractuum an ſit uſurarius, vel non? Vide verb. *Societas, ſeu Societatis contractus a n.* 3. *ad* 11.

Notarii, ſeu Tabelliones conficientes inſtrumenta uſuraria per modum contractus liciti ſuppreſſa uſura; Itemque Teſtes ſubſcribentes peccant mortaliter contra Juſtitiam, & ad reſtitutionem obligantur ſaltem ſecundo loco, ſi Uſurarius non poſſit, aut non velit; Sic etiam conſulentes, & perſuadentes ad uſuras exigendas: Item ſcienter dantes pecuniam Uſurario ad exigendas uſuras. Item Judices, & Domini compellentes ad ſolvendas uſuras, vel impedientes quo minus ſolutæ uſuræ repetantur, vel reſtituantur, in quos eſt excommunicatio latæ ſententiæ *in Clementin. Ex gravi unic. de Uſuris*. Item omnes Miniſtri principales uſurarii ad uſuras concurrentes, ut negotiorum 64

geſto-

Digitized by Google

geſtores, proxenetæ, factores, correſpondentes, & hujuſmodi. Item denique omnes efficaciter cooperantes ad uſuras exigendas, & ſolvendas peccant mortaliter contra Juſtitiam, & ad reſtitutionem obligantur, etiam quiſque in ſolidum in defectu aliorum. *Sic Doctores communiter*. Et colligitur ex *cit. Clementin. Ex gravi unic. de uſuris*, Concil. Mediolanenſ. 1. *Tit. de Uſuris*, ibi: *Tabelliones, qui inſtrumenta confecerint, proxenetæ, uſurarum, aut libri participes, Miniſtrique omnes horum ſcelerum, & pœnis a Jure ſtatutis, & Eccleſiaſticis Cenſuris puniantur*. Item ex Concilio Rhemenſi habito anno 1583. a Ludovico Cardinali Guiſio, & a Papa Gregorio XIII. approbato *Tit. de Fænore* §. ibi: *Actuarii, ſeu Notarii uſurarum, proxenetæ, omneſque qui contractibus uſurariis aliquam operam, vel conſenſum præbent, ejuſdem criminis cenſeantur eſſe participes*. Immo de Notariis, ſeu Tabellionibus inſuper rigidiſſima pœna habetur in Jure ſtatuta, *l. Jubemus* 13. §. 3. *C. de Sacroſanctis Eccleſiis*, ibi: *Hic Tabellionibus, qui hujuſmodi contractuum vitiorum auſi fuerint inſtrumenta conſcribere, irrevocabilis exilii animadverſione plectendis*.

65 Mutuatarius, qui abſque juſta cauſa ab Uſurario etiam parato petit mutuum ſub uſuris, peccat mortaliter peccato Scandali. *Communis*. Præbere enim ſine juſta cauſa alteri occaſionem peccati mortalis, ſeu ruinæ ſpiritualis eſt peccatum mortale ſcandali.

66 Non peccat autem Mutuatarius, ſi ab Uſurario petat mutuum ob aliquam juſtam cauſam non ſolum neceſſitatis, ſed etiam veræ, & evidentis utilitatis. *Communis*. Et ratio eſt, quia Mutuatarius poteſt uti Jure ſuo petendo id quo indiget, & quod alter ſine peccato facere poteſt. Quod autem alter non ſit facturus ſine peccato, non ſequitur ex petitione Mutuatarii, ſed ex ſpontanea malitia Mutuatoris.

67 Mutuatarius non peccat poſt acceptum jam mutuum ſub uſuris uſuram ſolvendo, ſi non poſſit ſine gravi incommodo ſolutionem denegare. *Communis*.

68 Non tenetur tamen Mutuatarius ſolvere veras uſuras lucratorias, etiamſi eas ſolvere promiſerit, niſi ſub juramento ad eas ſolvendas ſe obligaverit. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Debitores 6. de Jurejurando*, ibi: *Debitores ad ſolvendas uſuras, in quibus ſe obligaverant, cogi non debere. Si Vero de ipſarum ſolutione juraverint, cogendi ſunt domino reddere juramentum*,

Mutuator autem cogi poteſt, ut dictum juramentum, & per conſequens etiam uſurarum ſolutionem remittat. *Communis*, textu expreſſo *in cap. 1. de jurejurando*, ibi: *Mandamus quatenus Creditores ad juramenta ſuper uſuris ſibi præſtita relaxanda Eccleſiaſtica diſtrictione cogatis*. 69

Et in caſu, quo Mutuatarius vi juramenti 70 dictas lucratorias uſuras jam ſolverit, poteſt illas in judicio petere, debetque Mutuator ad eas Mutuatario denuo reſtituendas compelli. *Communis*, textu expreſſo *in cit. c. Debitores 6. de Jurejurando*, ibi: *Et cum uſuræ ſolutæ fuerint, Creditores ad res reſtituendas ſunt Eccleſiaſtica ſeveritate (ſi neceſſe fuerit) compellendi*.

Et dato, quod mutuatarius etiam juraſſet 71 ſe non repetiturum uſuras ſolutas, nihilominus Mutuator compelli poteſt, ut vel juramentum remittat, vel ab uſurarum exactione deſiſtat, vel poterit, non obſtante hujuſmodi juramento, per Judicem ex Officio compelli ad reſtituendas uſuras jam ſolutas. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Tua dudum* 13. *de uſuris*, ibi: *Nos igitur reſpondemus, ut uſurarios ipſos modo prædicto per Cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, compellas ante uſurarum ſolutionem ab earum exactione deſiſtere, vel reſtituere ipſas, poſtquam fuerint perſolutæ, ne de dolo, & fraude contingat eos commodum reportare*, juncto ejus Summario ſic dicente: *Non obſtante juramento de non repetendis uſuris per Debitorem præſtito, poteſt Judex ex Officio ſuo uſurarium ad reſtituendas uſuras compellere*.

Fuit *ſupra n.* 68. notanter dictum non te- 72 neri Mutuatarium ſolvere *veras uſuras lucratorias*, quia ad ſolvendas uſuras compenſatorias, ſeu reſtauratorias, & uſuras punitorias, ſeu moratorias tenetur in utroque Foro, cum ex dictis *ſupra num.* 21. & 23. illæ ſint omnino licitæ & conſequenter debitæ.

Uſurarius non acquirit dominium Uſurarum, 73 ſeu rerum per uſuram acceptarum, niſi res uſu conſumptibiles, ſeu functionem recipientes, ut pecunia, frumentum, vinum, & hujuſmodi ita commixtæ ſint cum rebus ipſius propriis, ut nullo modo diſcerni poſſint. Ita S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 78. *artic.* 3. *ad* 3. Covarruv. *lib.* 3. *variar. reſolut. c.* 6. *num.* 2. Layman *lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 16. *num.* 7. Silveſter *verb. Uſura quæſt.* 1. Sporer *loc. cit. num.* 17. teſtans de communiori, & ſibi vera omnino ſententia DD. plurimorum, quos congerunt, & ſequuntur Molina, Leſſius, & Tamburi, *ibi* citati; Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 167. teſtans

Digitized by Google

teſtans de communi aliorum contra Gloſſam *in cap. Si quis Uſuram* 14. *quæſt.* 4. & quoſdam alios. Et ratio eſt, quia ad acquirendum rerum dominium requiritur aliquis juſtus, & ſufficiens titulus, ut concedunt omnes etiam adverſarii, ſed hic nullus adeſt juſtus titulus, ergo &c. Probatur Minor: talis juſtus, & ſufficiens titulus transferendi dominium in Uſurarium Mutuatorem non poſſet eſſe niſi ipſa datio, ſeu ſolutio Mutuatarii ſimpliciter voluntaria, etſi cum admixto involuntario ſecundum quid, prout aſſignant ipſi adverſarii, atqui ipſa datio non eſt ſufficiens ad transferendum dominium, quia licet illa ſolutio eſſet voluntaria ſimpliciter, & ſolum mixte involuntaria, ſeu ſecundum quid, ut dicunt adverſarii, eſſet tamen ſolum voluntaria quo ad traditionem, non vero quo ad translationem dominii; nam Mutuatarius Uſuras tradens non præſumitur velle conſerre majus Jus Mutuanti, quam debeat, & ipſi de Jure competat, ſed ipſas ei intendit tradere eo modo, quo ipſi debentur: cum ergo ei nullo juſto titulo ad validam Dominii translationem requiſito debeantur, ſe potius ipſas nullatenus exigere poſſit, & ſi jam ſic receperit, ſeu exegerit, reſtituere teneatur, per textus expreſſos *in cap. Cum tu* 5. *cap. Tua* 9. *cap. Conſuluit* 10. *cap. Quam perniciosſum* 11. *cap. Poſt miſerabilem* 12. *cap. Tua dum* 13. *& cap. Quia fruſtra* 14. *de Uſuris, cap.* 1. *&* 6. *de Jurejurando*, cum ſimilibus, ſequitur manifeſte, quod in ordine ad talem translationem Dominii illa ſolutio, ſeu traditio Mutuatarii ſit inſufficiens, per text. in *l. Numquam* 31. *ff. de adquirendo rerum dominio*, ibi: *Nunquam nuda traditio transfert dominium, ſed ita ſi venditio, aut aliqua juſta cauſa præceſſerit, propter quam traditio ſequeretur.*

74 Si tamen ſupradictæ res per Uſuram acceptæ ita commixtæ ſint cum rebus propriis, ut nullo modo diſcerni poſſint, tunc Uſurarius acquirit quidem verum dominium ratione commixtionis, ſeu confuſionis, vel ſpecificationis, ſed ita debile, & infirmum, ut teneatur ad reſtitutionem, ſeu compenſationem in æquivalenti ratione injuſtæ acceptionis. Sic Sporer *loc. cit. n.* 115. Lugo *diſp.* 25. *ſeſſ.* 11. *n.* 206. cum S. Thoma, & pluribus aliis ibi citatis, Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 166. teſtans hanc eſſe communem, & certam per text. *in* §. *Si duorum* 27. *&* §. *Quod ſi frumentum* 28. *Inſtit. de rerum diviſione, & adquirendo ipſarum dominio: l. Si alicui* 78. *ff. de ſolutionibus*, ibi: *Si alieni nummi inſcio, vel invito Domino ſoluti ſunt, manent ejus, cujus fuerunt; ſi mixti eſſent, ita ut diſcerni non poſſent, ejus fieri, qui accepit, in libris Gaii ſcriptum eſt.* Et ratio eſt, quia dicta admixtio, ſeu confuſio per citata Jura, ſicut & ſpecificatio per text. *in* §. 25. *inſtitut. de rerum diviſ.* eſt juſtus titulus acquirendi rerum dominium, nec vitiatur per aliquem ſpecialem modum, quo acquiratur res, quæ per d. admixtionem, ſeu confuſionem, vel ſpecificationem acquiritur; ſemper enim ſupponitur res eſſe aliena quæ confunditur, ſeu commiſcetur, ſive ergo illa res ſit per actionem furtivam, ſive per uſurariam acquiſita, dum ita commiſcetur, ſeu confunditur cum propriis, ut diſcerni, ſeu ſeparari ab ipſis nullo modo poſſit, non eſt eadem res in individuo reſtituenda, cum ſic tranſierit in dominium commiſcentis, ſeu ſpecificantis; ſed bene in æquivalenti, ratione injuſtæ acceptionis, ſicuti quando res alterius jam eſt conſumpta.

Hinc Uſurarius tenetur reſtituere omnia acquiſita per Uſuras uſque ad æqualitatem damni illati. Nempe primo ipſaſmet res in individuo, vel in ſe adhuc diſcernibiliter exiſtentes, vel in æquivalenti, ſi commixtæ cum ſuis indiſcernibiliter exiſtant, cum per injuſtitiam eas acceperit. Secundo ſi res per Uſuram accepta erat ſecundum ſe fructifera, tenetur reſtituere una cum illa etiam omnes fructus ex ipſa perceptos, detractis expenſis, & æſtimatione laboris, ac induſtriæ, cum tales fructus ad Mutuatarium tamquam Dominum rei pertineant; §. *Si quis a non Domino* 35. *Inſtit. de rerum diviſione.* Immo Uſurarius tenetur reſtituere ipſos fructus ex re uſurarie acquiſita perceptos, quamvis Dominus, ſeu Mutuatarius per negligentiam ſuam illos fructus non percepiſſet, ſi rem ſuam habuiſſet, detractis tamen ut ſupra expenſis, & æſtimatione laboris, ac induſtriæ. Et ratio eſt, quia omnis res de ſe fructifera ſuo Domino fructificat, *cit.* §. *Si quis a non Domino* 35. *Inſtit. de rerum diviſione.* Inſuper tenetur Uſurarius reſtituere etiam fructus, quos ipſe per incuriam non percepit, attamen percepiſſet Mutuatarius, ſi rem ſuam de ſe fructiferam habuiſſet. Et ratio eſt, quia ipſe Uſurarius per injuſtam acceptionem & detentionem fuit iniqua cauſa amiſſionis fructuum, quos percepiſſet Mutuatarius, ſi ille rem uſurariam non detinuiſſet: Nullos tamen fructus reſtituere tenetur Uſurarius, ſi ex re uſurarie accepta nec ipſe fructus aliquos percepit, nec Mutuatarius propter ſimilem negligentiam fuiſſet percepturus. Et 75

ratio

Digitized by Google

ratio eſt, quia nec ipſe Uſurarius in data hypotheſi e fructibus rei uſurariæ factus eſt ditior, cum nullos ex ipſa perceperit; nec quo ad ipſas damnum aliquod intulit Mutuatario, cum, ut ſupponitur, nullos fructus fuiſſet ex ipſa percepturus.

76 Si autem res per Uſuram accepta non erat ſecundum ſe fructifera, & ex detentione ipſius nullum emergat damnum, vel lucrum ceſſet Mutuatario, fructus ex illa percepti ſiunt, quoad dominium, ejuſdem Uſurarii, nec reſtituendi ſunt Mutuatario. *Communis*, per clarum textum *in l. Qui aliena* 8. *Cod. Si quis alteri, vel ſibi*, ibi; *Qui aliena pecunia comparat, non ei, cujus nummi fuerunt, ſed ſibi tam actionem empti, quam dominium, ſi ei fuerit tradita poſſeſſio, quærit*. Et ratio eſt, quia quando res non eſt ſecundum ſe fructifera, fructus, qui ex ipſa percipiuntur, non ſunt fructus rei, ſed ſolius induſtriæ, & Perſonæ, adeoque non Domino rei, ſed Perſo-

77 næ applicanti induſtriam cedere debent. Hinc res ipſæ quas Uſurarius ſibi emit; verb. grat. pecunia uſuraria, quamvis non permixtæ, nec confuſæ cum rebus propriis ipſius Uſurarii, tranſeunt in dominium Uſurarii, ut concedunt communiter Doctores, etiam illi, qui negant dominium Uſurarium acquiri ab Uſurario. Et ratio eſt, quia res per pecuniam uſurariam emptæ non ſunt fructus pecuniæ, utpote ex ſe ſterilis, ſed ſunt fructus induſtriæ, ſeu voluntariæ emptionis, & negotiationis ſuſceptæ; quæ emptio ſeu negotiatio, cum ſit tota ipſius uſurarii, ideo ipſæ res emptæ in ipſius Uſurarii dominium tranſeunt, ut clare habetur ex cit. *leg. Qui aliena* 8. *Cod. Si quis alteri, vel ſibi*. Quare etiam fur, id quod ex re furtiva negotiando acquirit, ſibi, non Domino acquirit, *leg. Qui vas* 48. §. 7. *ff. de furtis*. Item Depoſitarius id quod ex re depoſita negotiando acquirit, ſibi, non deponenti, acquirit, *leg. Si ex pecunia 6. Cod. de rei vendicatione*. Item Uxor id, quod ex re Mariti defuncti ad Filium pertinente negotiando acquirit, ſibi, non Filio acquirit; *leg. Si pecunia* 1. *Cod. Si quis alteri, vel ſibi*.

78 Item ſi uſurarius res per uſuram acquiſitas vendat, pretium illarum quo ad dominium ſibi acquirit, & non Mutuatario, ſicuti fur vendens res furtivas, earum pretium quo ad dominium ſibi, & non Domino acquirit. Remanente ſemper tamen obligatione reſtituendi pro re uſuraria, vel furtiva in æquivalenti, & damna inde ſecuta Mutuatario, vel Domino compenſandi, *Communis*, per clarum textum *in l. Qui vas argenteum* 48. *ff. de Furtis*, §. 7. ibi: *Cum fur rem furtivam vendidiſſet, eique nummos pretii Dominus rei per vim extorſit, furtum eum nummorum feciſſe recte reſponſum eſt. Idem etiam vi bonorum raptorum actione tenebitur: Quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non eſſe nemini dubium eſt; nummus ergo hic, qui redactus eſt ex pretio rei furtivæ, non eſt furtivus*.

Etiam Judæi tenentur reſtituere uſuras extortas a Chriſtianis, & ad id compellendi ſunt per ſubtractionem communionis Chriſtianorum, vel alias per Principes, & Poteſtates ſæculares. *Communis*, per textus expreſſos *in cap. Poſt miſerabilem* 12. & *cap. Quanto amplius* 18. *de Uſuris*. Vide *ſupra num.* 9. 10. 11. 19. & 20. 79

Obligatio reſtituendi Uſuras tranſit ad heredes Uſurariorum, non tantum ſuos, ſed etiam extraneos. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Tua nos 9. de Uſuris*, ibi: *Reſpondemus, quod Filii ad reſtituendas Uſuras ea ſunt diſtrictione cogendi, quam parentes ſui, ſi viverent, cogerentur. Idipſum etiam contra heredes extraneos credimus exercendum*. 80

Non tenetur tamen heredes reſtituere ultra vires hereditatis. *Communis*, *argum. c. In litteris* 5. *de Raptoribus*, ibi: *Heredes ejus moneas, & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra Juſtitiam irrogaverat, juxta facultates ſuas* (ideſt defuncti, ut ibidem recte advertit Gloſſa verb. *Facultates*) *condigne ſatisfaciant*, & concordat *l. Ex qua* 149. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Ex qua Perſona qui lucrum capit, ejus factum præſtare debet*. 81

Tenentur vero heredes Uſurarii reſtituere, quamvis res uſuraria ad eos in natura non devenerit, nec per illam hereditas illorum fuerit aucta. Sic Engel *lib.* 5. *Decret. tit.* 19. de *uſuris* §. 3. *num.* 3. Reiffenſtuel *ibid. n.* 175. Caniſius *ibid. cap.* 7. *num.* 4. & alii. Et ratio eſt, quia heredes ad exonerationem conſcientiæ tenentur pro viribus hereditatis ſatisfacere omnibus illis, quibus per defunctum aliquod damnum illatum eſt, etiamſi ex tali damno hereditas aucta non ſit, *arg. c. Parochiano tuo* 14. *de ſepulturis*, juncta Gloſſa *ibid. verb. Sed ejus heres*, & *cap. In litteris* 5. *de Raptoribus* cum Gloſſa *ib. verb. Heredes*. 82

Reſtitutio ab Uſurario, ſeu ejus heredibus facienda eſt illis, a quibus Uſuræ extortæ fuerunt, vel eorum heredibus, ſi extent, vel ſi non extent, ſeu non ſint ſuperſtites, pauperibus. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Cum tu* 5. 83

Digitized by Google

tu 5. de uſuris, ibi: *Cogendi ſunt per pœnam, quam ſtatuimus in concilio, eas bis, a quibus extorſerunt, vel eorum heredibus reſtituere, vel (his non ſuperſtitibus) pauperibus erogare.*

84 Paupertas Uſurarium, & heredes illius excuſat a reſtitutione, donec ad pinguiorem fortunam pervenerint. *Communis*, per text. *in l. Nam is 6. ff. de dolo malo*, ibi: *Nam is nullam videtur actionem habere, cui propter inopiam adverſarii inanis actio eſt*, & *cit. cap. Cum tu 5. de uſuris*, ibi: *Dummodo in facultatibus habeant, unde ipſi poſſint eas reſtituere . . . . Illi autem, qui non habent in facultatibus, unde uſuras valeant reſtituere, non debent ulla pœna mulctari, cum eos nota paupertas evidenter excuſet.*

85 Ad reſtitutionem obligat, nedum uſura realis, ſed etiam mentalis, ſi aliquod intentum lucrum ratione mutui ſit ſubſecutum. Unde Mutuator, qui intendens lucrum recipere vi mutui, licet ſine pacto externo, contrahit uſuram mentalem, ſi inde aliquid accipiat ultra ſortem, quod Mutuatarius non gratis, nec ex mera liberalitate, ſed tamquam debitum ratione mutui dedit, tenetur etiam in Foro conſcientiæ ad ejus reſtitutionem. *Communis*, textu expreſſo *in cap. Conſuluit* 10. *de Uſuris*, ibi: *Hujuſmodi homines pro intentione lucri, quam habent (cum omnis uſura, & ſuperabundantia prohibeatur in Lege) judicandi ſunt male agere, & ad ea, quæ taliter ſunt accepta, reſtituenda, in animarum judicio efficaciter inducendi.*

86 Si autem Mutuatarius omnino gratis, & ex mera gratitudine, ac liberalitate aliquid dederit ultra ſortem, nulla eſt obligatio id reſtituendi, quamvis Mutuator mente intenderit tale lucrum primario, & principaliter, ita ut non fuiſſet mutuaturus, niſi ob perfectam Mutuatarii gratitudinem, ac liberalitatem tale lucrum ſperaſſet. Licet enim non velle mutuum dare niſi iis, quos ſperatur fore gratos, poſſit ſpectare ad avaritiam, non tamen ſpectat ad uſuram, cum ſic nihil intendatur, neque recipiatur ratione mutui, ſed omnino gratis, & ex mera gratitudine, ac liberalitate, ſeu benevolentia Mutuatarii, adeoque non interveniat vera, & propria uſura mentalis. Sic Pirhing *lib. 5. Decretal. tit. 19. n.* 133. cum Navarro, Molina, Azorio, Leſſio, Card. de Lugo ibi citatis, & alii communiter, Reiffenſtuel *ibid. n.* 178. teſtans & ipſe de communi aliorum, Sporer *loco cit. n. num.* 177. & alii paſſim.

87 Advertendum eſt hic ad uberiorem uſuræ mentalis intelligentiam, quod pro uſura mentali non intelligitur nudum propoſitum, ſeu ſola voluntas uſuras accipiendi, vel exigendi, prout præſcindit ab omni actu externo, (tale enim propoſitum potius eſt, & dicitur uſura interna, quam uſura mentalis) ſed intelligitur, & accipitur pro actu externo quo mutuum datur cum ſpe, & intentione accipiendi lucrum ex mutuo, quamvis ſine ullo pacto externo, *argum. cap. Conſuluit* 10. *de Uſuris*.

Uſurarii ultra ſupra recenſitam obligatio- 88
nem reſtitutionis ſubjacent etiam variis pœnis contra ipſos, tum in Jure Civili, tum in Jure Canonico ſtatutis. Prima igitur eorum pœna eſt, quod uſurarii manifeſti, ſeu notorii ſunt ipſo jure infames, *cap. Infames* 2. §. *Porro in fine cauſ.* 3. *q.* 7. *cap. Dilectus* 13. *de exceſſib. Prælator cap. Improbum* 20. *Cod. Ex quibus cauſis infamia irrogatur*.

Secunda pœna eſt, quod uſurarii notorii, 89
ſeu manifeſti, ſi Clerici ſint, & moniti non deſiſtant, ab Officio, & Beneficio ſint ſuſpendendi, ac deponendi, *cap. Epiſcopus* 1. *cap. Quoniam* 2. & *cap. Si quis* 5. *diſt.* 47. *cap. Si qui.* 4. & *cap. Quoniam* 8. *cauſ.* 14. *q.* 4. *cap. Præterea* 6. *de uſuris*, *cap. Inter dilectos* 11. *de exceſſibus Prælator.* Et a fortiori Clerici uſurarii manifeſti repellendi ſunt a Sacris Ordinibus ſuſcipiendis, & ab Officiis, & Beneficiis obtinendis, *cap. De Petro* 4. *diſt.* 47. & omnibus citatis juribus, quibus ſtatuitur tales Clericos privandos eſſe Officiis, & beneficiis obtentis, adeoque multo magis repellendos ab obtinendis. Tum quia tales manifeſti uſurarii ſunt infames per Jura citata *ſupra n.* 87. Infamibus autem Portæ Dignitatum patere non debent, textu expreſſo *in c. Infamibus* 87. *de Regul. Juris in 6*, ibi; *Infamibus portæ non pateant Dignitatum*.

Tertia pœna eſt, quod uſurarii notorii, ſeu 90
manifeſti, ſi Laici ſint, excommunicari debent uſquedum debite ſatisfecerint, *cap. Præterea 7. de Uſuris*, & ipſo facto irregulares exiſtunt, *cap. Maritum* 2. *diſt.* 33. *cap. Seditionarios* 8. *diſt.* 46.

Quarta pœna eſt, quod uſurarii notorii, ſeu 91
manifeſti non admittantur ad communionem Altaris, ideſt ad perceptionem Sacramenti Euchariſtiæ, textu expreſſo in *cap. Quia in omnibus 3. de Uſuris*, ibi: *Conſtituimus, quod Uſurarii manifeſti nec ad Communionem admittantur Altaris*.

Quinta pœna eſt, quod manifeſtorum uſu- 92
rariorum oblationes non poſſint recipi, textu expreſſo *in cit. cap. Quia in omnibus 3. de Uſuris*, ibi: *Sed nec oblationes eorum quiſquam accipiat,*

Digitized by Google

cipiat. Uſurarii enim æquiparantur Raptoribus, *cap. Si quis* 10. *cauſ.* 14. *q.* 4. & oblationes raptorum non ſunt recipiendæ ab Eccleſia, *cap. Minor* 8. *cauſ.* 17. *q.* 4. *cap. De viro* 17. *cauſ.* 12. *q.* 2. cum Deus *ſit odio habens rapinam in holocauſto*, ut expreſſe habetur *Iſaiæ cap.* 61. *n.* 8.

93 Sexta pœna eſt, quod Teſtamentis manifeſtorum uſurariorum nullus poſſit intereſſe, & quod ipſorum Teſtamenta ſint ipſo Jure irrita, niſi ante mortem reſtituerint, quæ per uſuras acquiſita ſunt, vel de eorum reſtitutione idoneam cautionem (per pignora videlicet, ut Fidejuſſores) dederint, textu expreſſo *in cap. Quamquam* 2. *de Uſuris in* 6.

94 Septima pœna eſt, ut nullus Uſurarios manifeſtos, ſeu notorios ad Confeſſionem admittat, aut illos abſolvat (etiam ab aliis peccatis) antequam vel reſtituant uſuras, vel de ſatisfaciendo pro viribus ſuarum facultatum prædicto modo cautionem præſtent, *cit. cap. Quamquam* 2. *de uſuris in* 6.

95 Octava pœna eſt, quod ſi Uſurarii manifeſti, ſeu notorii in eo peccato deceſſerint, Chriſtiana, & Eccleſiaſtica careant ſepultura, *cap. Quia in omnibus* 3. *de uſuris*, & *cit. cap. Quamquam* 2. *de uſuris in* 6. ubi etiam additur, quod omnes Religioſi, & alii, qui manifeſtos Uſurarios ad Eccleſiaſticam ſepulturam admittere auſi fuerint, pœnam in Decreto Lateranenſis Concilii contra Uſurarios edito promulgatam incurrant, nempe pœnam Suſpenſionis ſtatutam *in cap. Quia in omnibus* 3. *de uſuris*. Et poſtea in Concilio Lugdunen. relato *in Clementina* 1. *de ſepulturis* ſtatutum fuit: ut qui Uſurarios manifeſtos ſcienter ſepelire præſumunt, ipſo facto ſint excommunicati, nec abſolvantur, niſi prius ad arbitrium Diœceſani Epiſcopi competenter ſatisfactionem exhibuerint.

96 Inſuper præcipitur omnibus Dominis Locorum, & Univerſitatibus, ne permittant alienigenas in Terris ſuis conducere Domos ad exercendas Uſuras, vel conductas habere, & ne quis eis ad hoc Domos locet. Qui contrafecerint, ſi ſint Eccleſiaſtici Majores, ut Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, Suſpenſionis; Si vero ſint Minores Perſonæ ſingulares, Excommunicationi; Si Collegium, vel Univerſitas, Interdicti ſententiam ipſo facto incurrant. Et ſi per menſem in ea præſtiterint, ipſorum Terræ ſunt interdictæ, dum ibi dicti Uſurarii habitant; Si vero ſint Laici, debent ab Ordinario per Cenſuram Eccleſiaſticam compelli ad ceſſandum ab hujuſmodi exceſſu, textu expreſſo *in cap. Uſurarum voraginem* 1. *de uſuris in* 6.

97 Præterea Officiales Communitatum facientes, aut dictantes, vel ſcribentes ſtatuta ſuper Uſuris ſolvendis non repetendis, vel non reſtituendis, vel judicantes ſecundum illa, vel non delentes illa ſi poſſunt intra tres menſes de libris Communitatum, vel illa ſervantes, ſunt excommunicati, textu expreſſo *in Clementina: Ex gravi unic. de uſuris*.

98 Uſurarii præter ſupradictas pœnas a Jure ſtatutas, etiam aliis pœnis arbitrariis, & extraordinariis puniri poſſunt a Judice tam Eccleſiaſtico, quam Sæculari, præſertim vero pecuniaria, ut in eo, in quo peccarunt, mulctentur. Tholoſan. *lib.* 3. *de uſura cap. ultim. n.* 4. & 7. Pirhing *loco cit. n.* 172. Reiffenſtuel *loco cit. num.* 188. notantes, quod juxta Conſtitutiones Imperii mulctantur Uſurarii amiſſione quartæ partis de ſorte principali. Sic etiam Gail. *lib.* 2. *obſerv.* 4. *n.* 1. Vel etiam publicatione bonorum, ut notant Tholoſan. *loc. cit. n.* 8. Pirhing *loco cit. num.* 172. & alii.

99 Ut uſurarii incurrant ſupradictas pœnas, debent eſſe manifeſti, ſeu notorii Jure, vel Facto. Illi autem ſunt uſurarii manifeſti, & notorii Jure, ſeu notorietate Juris, qui in Judicio hoc crimen confeſſi ſunt, aut de illo fuerunt convicti, & condemnati, *arg. cap. Quæſitum eſt* 10. *de cohabitat. Clericor. & mulierum*, ibi: *Notorium per ſententiam, ſeu per Confeſſionem factam in Jure*. Illi vero ſunt uſurarii manifeſti, & notorii Facto, ſeu notorietate Facti, qui ita palam, & evidenter exercent uſuras, ut nulla tergiverſatione id negare, & celare valeant, *arg. cit. cap. Quæſitum eſt*, ibi: *Aut per evidentiam rei, quæ tergiverſatione aliqua celari non poſſit*, & *cap. Olim* 24. *de verbor. ſignificat.* ibi: *Aut evidentia rei, quæ nulla poſſit tergiverſatione celari*.

100 Judex criminum uſurariorum quoad Cenſuras, & privationes Eccleſiaſticorum Beneficiorum eſt ſolus Eccleſiaſticus. *Communis*, *arg. c. Decernimus* 2. *c. Qualiter, & quando* 17. *de Judiciis*, *cap. Nullus Judicum* 2. *de Foro competenti*, *cap. Lator* 5. & *Cauſam quæ inter* 7. *Qui Filii ſint legitimi*, cum ſimilibus. Et ratio eſt, quia ille eſt Judex quo ad Cenſuras, & privationes Eccleſiaſticorum Beneficiorum, ad quem ſpectat imponere dictas pœnas: ſed id ſpectat ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum, cum poteſtas ferendi Cenſuras ſit ſolummodo Eccleſiaſtica, & reſidens ſolummodo penes Eccleſiam, juxta illud *Matth.* 26. *Quæcunque alligaveritis ſuper terram &c.* & *ſi Eccleſiam non audie-*

Digitized by Google

audieris, *ſit tibi ſicut Ethnicus*, *& publicanus*, hoc eſt a Fidelium communione ſegregatus, ut explicant omnes, ut etiam ad ſolum Judicem Eccleſiaſticum ſpectat imponere privationem Eccleſiaſticorum Beneficiorum, *arg. cit. Juribus*; ergo &c.

101 Judex autem criminum uſurariorum quoad alias pœnas poteſt eſſe tam Laicus, quam Eccleſiaſticus, & datur locus præventioni, non ſolum quando eſt quæſtio *Facti*, ſeu quando crimen liquido uſurarium eſt, ſed etiam quando eſt quæſtio *Juris*, ſeu quando diſceptatur, an hic, vel ille contractus uſurarius ſit, nec ne? *Eſt Communis*, quo ad primam partem, nempe quo ad caſum, in quo eſt ſola quæſtio *Facti*, cum ſic omnes concedant eſſe crimen mixti Fori, ideſt tam Sæcularis, quam Eccleſiaſtici: & patet clare *ex cap. Poſt miſerabilem* 12. *de uſuris*. Quo ad ſecundam vero partem, nempe quando eſt quæſtio *Juris*, defenditur a Farinacio *Prax. Crimin. q.* 8. *n.* 140. *concl.* 4. a Menochio *de Arbitr. Judic. caſu* 398. *n.* 4. Molina *tract.* 2. *diſp.* 333. *in princip.* Covarr. *lib.* 3. *variar. reſol. cap.* 3. *n.* 1. Silveſtro verb. *uſura* 9. *in princip.* Caniſio *tract. de uſuris cap.* 9. *num.* 4. Roſignol. *contract. de Mutuo*, *& uſuris prænot.* 16. *n.* 2. Pirhing *lib.* 5. *Decretal. tit.* 19. *n.* 142. Reiffenſtuel *ibid. n.* 193. *& ſeq.* & aliis pluribus contra Gloſſam *in cap. Cum ſit* 4. *verb. Malefactores*, *de Foro competent.* Clarum verb. *uſura num.* 8. & nonnullos alios volentes cognitionem quæſtionis *Juris* de hoc crimine ſoli Judici Eccleſiaſtico competere. Et ratio noſtræ concluſionis eſt, quia crimen uſuræ, non ſolum eſt prohibitum Jure Eccleſiaſtico, ſeu Canonico, ſed jure Divino, & naturali, ut patet ex dictis *ſupra a num.* 6. Nec plus ſpiritualitatis in ſe habet, quam homicidium, furtum, adulterium, & ſimilia delicta, quæ ſunt contra Juſtitiam, & prohibita Lege Divina, & naturali; Atqui de his criminibus poteſt cognoſcere, & de facto teſte experientia quotidiana cognoſcit Judex Sæcularis inter Laicos, ergo etiam de crimine uſuræ. Tum quia, ut fuit dictum *ſupra num.* 15. uſura ſi ſit in maxima quantitate eſt prohibita etiam Jure Civili, ut patet *ex l. Eos Qui* 26. *Cod. de uſuris*, *& l. Placuit* 29. *ff. eod.* adeoque &c. Tum etiam quia in Jure Canonico nullibi invenitur interdicta Judici Laico cognitio uſuræ in caſu quæſtionis *Juris*, ſed poſitive conceſſa *in cap. Poſt miſerabilem* 12. *de uſuris*, ubi ſine diſtinctione inter quæſtionem *Juris*, & *Facti* conceditur Poteſtati ſæculari facultas cognoſcendi, & judicandi uſuras: Ubi autem Lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de Privileg. l. De pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione*, *l. Non diſtinguemus* 32. *ff. de reception. arbitr. l. Præſes* 3. *ff. de Offic. Præſidis*; adeoque &c.

Ad exterminandas uſuras plura declaravit 102
Benedictus XIV. tom. 1. Conſtitut. 143. incip.
Vix pervenit. Et primo, omne lucrum ex mu- 103
tuo ratione mutui, uſurarium, & illicitum
eſſe. Secundo, ad uſuræ labem purgandam 104
nullum accerſiri poſſe ſubſidium, vel ex eo quod
id lucrum non exceſſivum & nimium, ſed moderatum, non magnum, ſed exiguum ſit; Vel 105
ex eo quod is, a quo id lucrum ſolius cauſa mutui deponitur, non pauper, ſed dives exiſtat, nec datam ſibi mutuo ſummam relicturus otioſam, ſed ad fortunas ſuas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæſtuoſis agitandis neceſſariis utiliſſime ſit impenſurus. Tertio quamquam una cum mu- 106
tui contractu poſſint quandoque alii tituli ut ajunt, forte concurrere ipſi mutuo extrinſeci, e quibus juſta oriatur cauſa aliquid ultra ſortem ex mutuo debitam exigendi; attamen falſo, & temere affirmari dicit ejuſmodi titulos ſemper reperiri, ac ubique præſto eſſe, ita ut illorum ratione, quotieſcumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties ſemper liceat auctarium moderatum, ultra ſortem integram, ſalvamque recipere; Alia præterea edixit, at- 107
que in contractibus ſervanda enixe commendavit, uti patet in ipſa Conſtitutione mox hic
afferenda, ubi *a n.* 9. *ad* 12. inſuper refellun- 108
tur Judæi ſibi dictitantes licitum eſſe, uſuras a Chriſtianis inter quos degunt exigere, 109
Et ibid. num. 19. ubi quod Principes tenentur uſuras prohibere etiam Judæis in ſuis Ditionibus degentibus, & contravenientes puniri, ut qui ad legis Divinæ, & naturalis obſervantiam nequeunt reduci virtutis amore, ab ejus tranſgreſſione abſterreantur ſaltim formidine
pœnæ, uti ad id teneri Principes Chriſtianos 110
ſuis Edictis, & Epiſcopos ſuis Conſtitutionibus, quibus ſevere prohibeantur Judæi Chriſtianorum loca incolentes, ne ratione mutui quidquam a Chriſtianis extorqueant, & certa ſimul præſcribatur quantitas lucri, ultra quam nihil impune exigere poſſint ex aliis contractibus cum Chriſtianis initis, recte, & erudite ſuo more pluribus adductis docet Idem Benedictus *de Synodo Diœceſana lib.* 7. *cap.* 47. *n.* 12. *&* 13. concludens ita nuperrime ſtatuiſſe Epiſcopum Piſaurienſem *in ſua Diœceſana Synodo habita* 1742. *tit.* 4. *num.* 17.

cujus

Digitized by Google

cujus exemplum poterunt alii Epiſcopi imitari.

112 Sed operæ pretium eſt integram afferre ipſam Conſtitutionem, quam io forma Eocyclicæ ad omnes Ordinarios Italiæ direxit Pontifex, ut ſequitur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

VIx pervenit ad aures noſtras, ob novam controverſiam (nempe an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam diſſeminari ſententias, quæ ſanæ doctrioæ haud conſentaneæ viderentur, cum ſtatim noſtri Apoſtolici muneris partem eſſe duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejuſmodi temporis diuturnitate, ac ſilentio, vires magis acquireret, aditumque ipſi intercludere, ne latius ſerperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labeſactaret.

Quapropter eam rationem conſiliumque ſuſcepimus, quo Sedes Apoſtolica ſemper uti coonſuevit: Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Noſtris S. R. E. Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ ſcieotia, & Canonicæ Diſciplinæ ſtudio ac peritia plurimum commendantur: Accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præſtantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex ex Clericis Regularibus ſelegimus. Præſulem quoque juris utriuſque laurea præditum, & in Foro diu verſatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes coovenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum perſpectumque deprehendimus.

Poſt hæc præcepimus, ut omni partium ſtudio, omnique cupiditate ſoluti, rem totam accurate perpenderent, ſuaſque opiniones ſcripto exararent, non tamen expetivimus ab ipſis, ut judicium ferrent de contractu, qui controverſiæ cauſam initio præbuerat, cum plura documenta non ſuppeterent, quæ neceſſario ad id requirebantur; Sed ut certam de uſuris doctrinam conſtituerent, qui non mediocre detrimentum inſerre videbantur quæ nuper in vulgus ſpargi cæperunt. Juſſa fecerunt univerſi; nam ſuas ſententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita eſt die 18. Julii, altera vero die prima Auguſti, qui menſes nuper elapſi ſunt: ac demum eaſdem ſententias Congregationis Secretario ſcriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi cooſenſu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod uſura vocatur, quodque in contractu mutui propriam ſuam ſedem & locum habet, in eo eſt repoſitum, quod quis ex ipſomet mutuo, quod ſuapte natura tantumdem duntaxat reddi poſtulat, quantum receptum eſt, plus ſibi reddi velit, quam eſt receptum; ideoque ultra ſortem, lucrum aliquod ipſius ratione mutui, ſibi deberi contendat. Omne propterea hujuſmodi lucrum, quod ſortem ſuperet, illicitum, & uſurarium eſt.

II. Neque vero ad iſtam labem purgandam, ullum arceſſiri ſubſidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, ſed moderatum; non magnum, ſed exiguum ſit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum ſolius cauſa mutui depoſcitur, noo pauper, ſed dives exiſtat, nec datam ſibi mutuo ſummam relicturus otioſam, ſed ad fortunas ſuas amplificaodas; vel novis cœmendis prædiis, vel quæſtuoſis agitandis negotiis, utiliſſime ſit impenſurus. Contra mutui ſiquidem legem, quæ neceſſario in dati atque redditi æqualitate verſatur, agere ille convincitur, quiſquis eadem æqualitate ſemel poſita, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipſius, cui per æquale jam ſatis eſt factum, exigere adhuc noo veretur; proindeque ſi acceperit, reſtituendo erit obnoxius ex ejus obligatione Juſtitiæ, quam commutativam appellant, & cujus eſt in humanis contractibus æqualitatem cujuſque propriam & ſancte ſervare, & non ſervatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, poſſe quandoque una cum mutui contractu quoſdam alios, ut ajunt, titulos, eoſdemque ipſimet univerſim naturæ mutui minime innatos, & intrinſecos, forte concurrere, ex quibus juſta omnino legitimaque cauſa conſurgat quiddam amplius ſupra ſortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur poſſe multoties pecuniam ab unoquoque ſuam, per alios diverſæ prorſus naturæ a mutui natura contractus, recte collocari & impendi, ſive ad proventus ſibi annuos conquirendos, ſive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honeſtaque iodidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejuſmodi diverſis contractuum generibus, ſi ſuis cujuſque noo ſervatur æqualitas, quidquid plus juſto recipitur, ſi minus ad uſuram (eo quod omne mutuum tam apertum quam palliatum abſit) at certe ad aliam veram injuſtitiam,

reſtituendi onus pariter afferentem , ſpectare compertum eſt : Ita ſi tite omnia peragantur , & ad Juſtitiæ libram exigantur , dubitandum non eſt, quin multiplex in iiſdem contractibus licitus modus & ratio ſuppetat humana commercia & fructuoſam ipſam negotiationem ad publicum commodum conſervandi ac frequentandi . Abſit enim a Chriſtianorum animis , ut per uſuras, aut ſimiles alienas injurias florere poſſe lucroſa commercia exiſtiment , cum contra ex ipſo Oraculo Divino diſcamus, quod *Juſtitia elevat gentem*, *miſeros autem facit populos peccatum*. (Prov. 14. 34.)

V. Sed illud diligenter animadvertendum eſt , falſo ſibi quemquam , & nonniſi temere perſuaſurum , reperiri ſemper , ac præſto ubique eſſe, vel una cum mutuo titulos alios legitimos , vel ſecluſo etiam mutuo , contractus alios juſtos , quorum vel titulorum , vel contractuum præſidio , quotieſcumque pecunia, frumentum , aliudve id generis alteri cuicumque creditur , toties ſemper liceat auctarium moderatum, ultra ſortem integram ſalvamque , recipere . Ita ſi quis ſenſerit , non modo Divinis Documentis , & Catholicæ Eccleſiæ de Uſura judicio , ſed ipſi etiam humano communi ſenſui , ac naturali rationi procul dubio adverſabitur. Neminem enim id ſaltem latere poteſt , quod multis in caſibus teneatur homo , ſimplici ac nudo mutuo alteri ſuccurrere , ipſo præſertim Chriſto Domino edocente : *Volenti mutuari a te non avertaris* (Matth. 5. 42.) & quod ſimiliter multis in circumſtantiis, præter unum mutuum , alteri nulli vero, juſtoque contractui locus eſſe poſſit . Quiſquis igitur ſuæ conſcientiæ conſultum velit , inquirat prius diligenter oportet , verene cum mutuo juſtus alius titulus , verene juſtus alius titulus contractus occurrat , quorum beneficio , quod quærit lucrum , omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur & explicant ſententias ſuas Cardinales , ac Theologi, & Viri Canonum peritiſſimi , quorum conſilium in hoc graviſſimo negotio poſtulavimus , Nos quoque privatum ſtudium Noſtrum conferre in eandem cauſam non prætermiſimus , antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur , & ipſis etiam peractis : Nam præſtantium Virorum ſuffragia , quæ modo commemoravimus , diligentiſſime percurrimus . Cum hæc ita ſint, adprobamus & confirmamus quæcumque in ſententiis ſuperius expoſitis continentur , cum Scriptores plane omnes, Theologiæ, & Canonum Profeſſores , plurà Sacrarum Litterarum teſtimonia , Pontificum Deceſſorum noſtrorum Decreta , Conciliorum, & Patrum auctoritas, ad eaſdem ſententias comprobandas penes conſpirare videantur . Inſuper apertiſſime cognovimus Auctores , quibus contrariæ Sententiæ referri debent ; & eos pariter qui illas fovent , ac tuentur , aut illis anſam ſeu occaſionem præbere videntur : Neque ignoramus quanta ſapientia , & gravitate defenſionem veritatis ſuſceperint Theologi finitimi illis Regionibus , ubi controverſiæ ejuſmodi principium habuerunt. Quare has litteras Encyclicas dedimus univerſis Italiæ Epiſcopis, & Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & ceteris omnibus innoteſcerent ; & quoties Synodos celebrare , ad Populum verba facere , eumque Sacris doctrinis inſtruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis Sententiis, quas ſuperius recenſuimus . Admonemus etiam vehementer , omnem ſolicitudinem impendere , ne quis in veſtris Diœceſibus audeat Litteris , aut Sermonibus contrarium docere . Si quis autem patere detrectaverit , illum obnoxium, & ſubjectum declaramus per Sacros canones in eos propoſitis, qui mandata Apoſtolica contempſerint ac violaverint.

De contractu autem , qui novas has controverſias excitavit, nihil in præſentia ſtatuimus ; Nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi , & Canonum Interpretes in diverſas abeunt Sententias. Attamen Pietatis veſtræ Studium ac Religionem inflammandam exiſtimamus, ut hæc, quæ ſubjicimus, executioni demandetis.

Primum graviſſimis verbis Populis veſtris oſtendite , uſuræ labem ac vitium a Divinis Litteris vehementer improbari ; Illud quidem varias formas atque ſpecies induere , ut Fideles Chriſti Sanguine reſtitutos in libertatem , & gratiam , rurſus in extremam ruinam præcipites impellat . Quocirca ſi pecuniam ſuam collocare velint , diligenter caveant , ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur , ſed potius ab illis , qui doctrinæ ac virtutis gloria ſupra ceteros efferuntur , conſilium expoſcant.

Secundo loco , qui viribus ſuis ac ſapientiæ ita confidunt , ut reſponſum ferre de iis quæſtionibus non dubitent (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ , & Canonum ſcientiam requirunt) ab extremis , quæ ſemper vitioſa ſunt, longe ſe abſtineant ; Etenim aliqui tanta ſeveritate de iis rebus judicant , ut quamlibet utilitatem ex pecunia deſumptam

ptam

Digitized by Google

ptam accuſeot tamquam illicitam, & cum uſura conjonctam: Contra vero nonnulli indolgentes adeo, remiſſique ſunt, ut quodcomque emolumentum ab uſuræ torpitodine liberum exiſtiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant; ſed priuſquam reſponſum reddant, plores Scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; Deinde eas partes ſuſcipiant, quas com ratioue, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod ſi diſputatio iosurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nollæ omnino cootumeliæ in eos confingantur, qui contrariam ſententiam ſequentur, oeque illam gravibus ceoſoris notandam afferaut, ſi præſertim rationem, & præſtantium Virorum teſtimooiis minime careat; Siquidem convicia, atque injoriæ viuculum Chriſtianæ caritatis infringunt, & graviſſimam Populo offenſionem, & ſcandalum præſeferunt.

Tertio loco, qui ab omni uſuræ labe ſe immones, & iotegros præſtare volunt, ſuamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum ſolummodo percipiaot, admonendi ſont, ut contractum inſtituendum antea declarent, & conditiones iuſerendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia poſtolent: Hæc magnopere conſerunt non modo ad animi ſolicitudinem, & ſcrupulos evitandos, ſed ad ipſum contractum in Foro externo comprobandum: Hæc etiam aditom intercludunt diſputationibos, qoæ non ſemel concitandæ ſunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri eſſe videtur, revera tamen palliatam uſuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relioquatis ineptis illorum ſermonibos, qui dictitant, de uſuris hoc tempore quæſtionem inſtitui, quæ ſolo nomioe contineatur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum compatetor. Etenim qoam falſum id ſit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, ſi perpendamos, naturam unius contractus ab alterius natura prorſus diverſam, & ſejunctam eſſe; Et ea pariter diſcrepare magnopere inter ſe, qoæ a diverſis inter ſe contractibus conſequuntur. Revera diſcrimen apertiſſimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia deſumitur, ideoque poteſt in utroque Foro retineri, ac fructom, qui ex pecunia illicite conciliatur; ideoque Fori utriuſque judicio reſtituendus decernitur. Conſtat igitur haud inanem de uſuris quæſtionem hoc tempore propooi ob eam cauſam, quod ut plurimum ex pecuuia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potiſſimum vobis indicanda cenſuimus ſperantes ſore, ut manderis executioni quæcumque per has Litteras a Nobis præſcribuntur: Opportunis quoqoe remediis conſuletis, uti confidimus, ſi forte ob hauc novam de uſuris controverſiam in Diœceſi veſtra turbæ concitentur, vel corroptelæ ad labefactandum ſanæ doctrinæ caudorem, & puritatem inducantur. Poſtremo vobis, & Gregi curæ veſtræ concredito, Apoſtolicam Benedictionem impartimur. Datum Romæ apud S. Mariem Majorem die prima Novembris 1745. Pootificatus Noſtri anno Sexto.

113 Alia ad rem, vide verb. *Commodatum*, verb. *Contractus*, verb. *Depoſitum*, verb. *Emptio*, *Venditio*, verb. *Hebræus*, verb. *Hypotheca*, verb. *Mutuum*.

Additiones ex aliena manu.

114 Prohibitio uſurarum an ſit juris divini, an homani tantom, & an ſit juris divini naturalis, an juris divini revelati tantum, expendere non eſt hujus loci.

115 Illud hic haud eſt prætereundum, quod non ſolum ex mutuo, ſed & ex quocumque alio credito mere peconiario, regulariter vetitum eſt quidquam ultra ſortem accipere, non concorrentibus notiſſimis requiſitis Caſtrenſis *in L. de eo, quod certo loco*.

116 Quod vero attinet ad primum requiſitum repoſitum in interpellatione debitoris, ſupplete ipſum ſolet conventio intereſſe ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis, ut reſpondit Rota *in Romana Pecuniaria* 20. *Martii* 1747. & in confirmatoria 6. *Februarii* 1748. §. 12. *cor. Em. Buſſio*.

117 Quod concernit alterum requiſitum conſtitutum in ſolito negotiandi, ipſum probatione non indiget, ubi agitur de Mercatoribus, Argentariis, &c. ut reſpondit idem Tribunal Rotæ *in dict. Romana Pecuniaria* 20. *Martii* 1747. §. 4. & in confirmatoria 9. *Decemb.* 1748. §. 12. *cor. Em. Buſſio*. Conſer etiam idem Sacrum Tribunal *in Mediolan. ſeu Lauden. Pecuniaria* 25. *Aprilis* §. 11. *cor. Illuſtriſſ. Caprar. Alm. Urb. Gubernatore*.

118 Quoad tertium demum requiſitum promptæ occaſionis, opinio Rotæ eſt, quod ad ipſum probandum non ſufficiat affluentia negotiorum, quæ in magnis Civitatibus eſſet, ſed probanda eſt individua occaſio, eaque in actu proximo, quæ ob non exactum creditum ad exitum perduci

duci nequivit, exindeque Creditori vel certum
damnum emerſerit, vel certum lucrum ceſſa-
verit; Vide deciſiones *in Melevitana Pecunia-
ria* 11. *Februarii* 1718. §. *Quandoquidem*, *&
ſeq.* & in confirmatoria *cor. Lancett. deciſ.* 1181.
119 *num.* 11. ubi tanquam vaga & generalis reje-
cta fuit occaſio inveſtiendi pecunias ſuper qua-
dam maſſa frumentaria erecta in Inſula Meli-
tæ; & *in Romana Pecuniar.* 20. *Martii* 1747.
§. 5. *& plurib. ſeq.* & in confirmatoria 11. *Fe-
bruarii* 1748. §. 13. *& ſeq. cor. Em. Buſſio*,
ubi probatum non fuit dijudicandum tertium
hoc requiſitum ex hoc, quod Creditor eſſet
Argentarius, æs alienum interim contraxiſſet,
& litteras cambii trahere inſuper potuiſſet.

120 In allegata vero ſupra *Mediolanen. ſeu Lau-
den. Pecuniaria* conſtare ex eo exiſtimarum
fuit de hoc tertio requiſito, quod de præciſo
tempore contractus in Civitate Mediolani duæ
publicæ Ædes præmiſſis publicis edictis pecu-
nias ſub titulo & contractu ſubventionis reci-
piebant ab omnibus deferentibus cum intereſſe
librarum quatuor in ſingula centum, ut *ex
§.* 14. *ejuſdem*.

A P P E N D I X

Ad verb. Uſura *ex editione Romana*.

121 Inter quæſita propoſita Sacræ Congregationi
de Propaganda Fide a Miſſionariis Sinarum
nonnulla reperiuntur ad uſuram ſpectantia,
quæ hic traduntur cum reſponſionibus Patrum
Qualificatorum S. Officii, quibus ab eadem Sac.
Congregatione demandata fuerunt, ut votum
ſuum aperirent. Eorum reſponſa approbata
fuerunt in Congregatione generali die XII.
Septembris 1645. Porro Quæſita, & Reſponſa
ſunt ſequentia, prout impreſſa reperiuntur Ty-
pis ejuſdem Sacræ Congregationis.

122 „ In præfato Regno lege ſtabilitum eſt, ut
„ in mutuo triginta pro centum accipiatur
„ abſque reſpectu lucri ceſſantis, aut damni
„ emergentis, Quæritur utrum Chinenſibus ſit
„ licitum pro pecuniarum ſuarum mutuo, li-
„ cet non interveniat lucrum ceſſans, aut
„ damnum emergens, prædictam pro centum,
„ triginta quantitatem Regni lege taxatam,
„ accipere; Et cauſa dubitationis eſt, quia
„ in recuperanda pecunia eſt aliquod pericu-
„ lum, ſcilicet, quod qui accipit mutuum
„ fugiat, vel quod tardet in ſolvendo, vel
„ quod neceſſarium ſit coram Judice repetere,
„ vel propter alia hujuſmodi.

„ Cenſuerunt ratione mutui immediate, & 123
„ præciſe nihil eſſe accipiendum ultra ſortem
„ principalem, ſi vero aliquid accipiant ra-
„ tione periculi probabiliter imminentis, pro-
„ ut in caſu, non eſſe inquietandos, dum-
„ modo habeatur ratio qualitatis periculi, &
„ probabilitatis ejuſdem, ac ſervata porportio-
„ ne inter periculum, & id quod accipitur.

„ In univerſo Chinarum Regno Domus pu- 124
„ blicas Uſuris deputatas reperiri res eſt uſita-
„ ta, in quibus Uſurarii publici, facta ſub
„ pignorum cautione, pecuniam ſuam, ſum-
„ pto lucro, ad uſuram dare ſolent, ea ta-
„ men conditione, ut pro uno Ducato ſingu-
„ lis Menſibus tantum quid accipiant, & ſi
„ tantis elapſis annis pignorum Dominus pro
„ iiſdem recuperandis pignoribus, ſoluta prin-
„ cipali pecunia cum lucro non redierit,
„ Actionem, & Dominium, quod habebat in
„ ſuis pignoribus illico amittant. Iſtæ autem
„ Domus, Reipublicæ neceſſariæ ſunt, & quam-
„ vis Uſurarii vitam uſurariam dimittere ve-
„ lint, a non deſiſtendo a prædictis uſuris,
„ Judicis auctoritate compelluntur. Quæritur
„ utrum, ſi hujuſmodi Uſurarii converti ve-
„ lint ad fidem, poſſint baptizari manendo in
„ ſuo ſtatu Uſurario propter cauſam ſupradi-
„ ctam; vel quidnam in tali caſu agendum ſit. 125

„ Cenſuerunt, Chinenſes in ſtatu Uſurario
„ permanentes, baptizari non poſſe: ſi vero
„ Judicis auctoritate compelluntur ad proprias
„ pecunias mutuandas, poſſe aliquid accipere,
„ etiam recepto pignore ultra ſortem princi-
„ palem, tum ratione oneris, quod ſubire
„ coguntur, tum ratione curæ in cuſtodia pi-
„ gnorum, lucri quoque ceſſantis, & damni
„ emergentis: tempore autem præſtituto, ſi
„ ex venditione pignorum aliquid ſuperſit for-
„ ti principali, & lucro ex cauſis prædictis
„ juſte acquiſito, Domino pignoris eſſe re-
„ ſtituendum.

„ Utrum prædictorum Uſurariorum filii, ſi 126
„ quando in hereditatibus eorum ſuccedunt,
„ jam Chriſtiani exiſtunt, teneantur ad reſti-
„ tutionem eorum, quæ pater ex Uſuris ac-
„ cepit, in toto vel in parte, juxta male
„ acceptorum exceſſum, & ſi hujuſmodi Uſu-
„ rariorum filii heredes, jam Chriſtiani, a
„ Republica, vel a Judice compellantur ad
„ publicas Uſurarum Domus patrum aperien-
„ das, & ſuſtentandas; quid in hoc caſu
„ Miniſtri Evangelii pro ſanandis iſtorum con-
„ ſcientiis, facere debent?

„ Cenſuerunt, Filios heredes Uſurariorum 127
„ teneri, a Patribus ex Uſuris illicite acqui-
„ ſita

„ ſita reſtituere, certis quidem Dominis, ſi „ certi ſunt, ſin minus juxta regulas a Doctoribus traditas; Actualem vero reſtitutionem a doctis, piis, & prudentibus Viris eſſe dirigendam. Quoad ſecundam partem hujus dubitationis, jam reſponſum eſt in proxime ſuperiori reſolutione.

USUSFRUCTUS, USUS.

1 Uſusfructus eſt jus alienis rebus utendi, fruendi, ſalva rerum ſubſtantia. *Communis*, textu expreſſo *in l. Uſusfructus* 1. *ff. de*
2 *Uſufruct.*, *& Inſtit. eod. tit.* Uſus autem eſt Jus utendi tantum rebus alienis, ſalva earum ſubſtantia. *Communis*, per text. *in l. Cui uſus* 2. *ff. de uſu*, *& habitatione*, *& Inſtit. eod. tit.* §. 1. *& ſeq.*
3 Unde minus Juris eſt in uſu, quam in uſufructu: Cui enim uſus alicujus rei legatus eſt, uti quidem poteſt, frui vero eadem non poteſt, textu expreſſo *in citat. l. Cui uſus* 2. *ff. de uſu*, *& habitatione*, ibi: *Cui uſus relictus eſt, uti poteſt, frui non poteſt*, & *Inſtit. eod. tit.* §. 1. ibi: *Minus autem Juris eſt in uſu, quam in uſufructu, nam is, qui fundi nudum habet uſum, nihil ulterius habere intelligitur, quam oleribus, pomis, floribus, fœno, ſtramentis, & lignis ad uſum quotidianum utatur. In eoque fundo hactenus ei morari licet, ut neque Domino fundi moleſtus ſit, neque iis, per quos opera ruſtica fiunt impedimento, nec ulli alii Jus quod habet, aut locare, aut vendere, aut gratis concedere poteſt; cum is, qui uſumfructum habet, poſſit hæc omnia facere.*
4 Ubi, ut vides, in hoc potiſſimum differt uſuarius ab uſufructuario, quod uſuarius habet tantum jus utendi re aliena, & percipiendi ſolos fructus neceſſarios ad ſuum, ſuæque familiæ, & hoſpitum victum, ſeu uſum quotidianum, non tamen poteſt omnes fructus percipere, eoſque ſuo arbitratu vendere, ſeu alienare. Uſufructuarius autem habet jus utendi re aliena, & percipiendi omnes ejus fructus, eoſque ſuo pleno arbitrio vendere, donare, & quocunque modo alienare. Hinc ille, cui uſus dumtaxat horti relictus eſt, poteſt quidem in ipſo deambulare, poma, olera, & alia quæ ibi naſcuntur ad ſuum, ſuæque familiæ, & hoſpitum victum, ſeu uſum quotidianum accipere; non tamen poteſt omnes fructus percipere, & eos pro ſuo arbitrio vendere, donare, ſeu alienare, ſicuti poteſt is, cui uſusfructus horti relictus eſt. Similiter ille, cui relictus eſt ſolus Uſus Vaccarum, & ovium, poteſt quidem illis uti ad arandum, ſtercorandum, & hujuſmodi; non tamen poteſt percipere illarum fœtus, vel lanam, neque lac, niſi in modica quantitate, & quatenus ad victum quotidianum indiget, nec ullimode poteſt alienare, ut totaliter poteſt ille, cui relictus eſt Uſusfructus, ut clare patet ex *adductis Juribus*, *& tot. tit. ff. & Inſtit. de uſu*, *& habitatione*, ubi varia alia exempla ad id afferuntur, & concordat *tot. tit. ff. & Inſtit. de uſufructu*. Vide verb. *Dominium art.* 1. *num.* 12.

Uſusfructus proprie nequit conſtitui in rebus 5
unico uſu conſumptibilibus. Vide d. verb. *Dominium art.* 1. *num.* 13. Quaſi uſusfructus tamen 6
etiam in his conſtitui poteſt. Vide *ibid. num.* 14. & hic *infra num.* 56.

Uſus generatim loquendo eſt duplex, ſcilicet 7
uſus *Facti*, & uſus *Juris*. Vide *ibid. num.* 15. *&* 16. ubi oſtenditur quid ſit uterque.

Datur alius quoque uſus quaſi Juris permiſ- 8
ſivi, vel potius uſus Facti ſimplex ac licitus omnino dependens a voluntate Domini Proprietarii. Vide *ibid. num.* 17.

Hinc uſus ſimplex Facti poteſt ſeparari, & 9
de facto ſeparatur a dominio rei etiam unico uſu conſumptibilis. Vide *ibid. num.* 18.

Affertur, & ſolvitur notabilis inſtantia. Vi- 10
de *ibid. num.* 19. *&* 30.

Uſusfructus bonorum adventitiorum Filii per- 11
tinet ad Patrem, *l. Res quæ* 1. *Cod. de bonis maternis*, *l. Cum oportet* 6. *& l. Cum non ſolum* 8. *Cod. de bonis*, *quæ liberis*, *&* §. 1. *Inſtit. Per quas Perſonas*.

Vivente tamen Avo paterno bona adven- 12
titia Nepotum quoad uſumfructum non pertinent ad Patrem, ſed ad ipſum Avum paternum, ut clare evincitur ex *cit. l. Cum oportet in princ. Cod. de bonis*, *quæ liberis*. Et ratio eſt, quia fundamentum, & radix acquiſitionis talis uſusfructus eſt patria poteſtas: In hoc autem caſu patria poteſtas ſaltem in actu non reſidet apud Patrem, cum & ipſe ſit ſub poteſtate Patris ſui, qui eſt Avus reſpectu Nepotum ex Filio, adeoque uſusfructus bonorum adventitiorum Nepotum pertinet ad ipſum Avum, non ad Patrem.

Uſusfructus hereditatis relictæ Filio, ſive 13
a Matre, ſive ab alio ſub hac lege, ut in ea nihil Juris acquirat Pater, non ſpectat ad ipſum Patrem, ſed pleno Jure ad Filium: ſic expreſſe evincitur ex *Authent. Excipitur*, *Cod. de bonis*, *quæ liberis*. Et ratio eſt, quia

unuſ-

Digitized by Google

unuſquiſque poteſt rebus ſuis imponere quamlibet Legem ſibi beneviſam, dummodo Juribus non obſiſtat. Talis autem hic impoſita Lex non obſiſtit Juribus concedentibus Patri uſumfructum in bonis adventitiis Filiorum, quia talia Jura non ſunt prohibitiva, adeo ut explodat pacta, & Leges, quæ a voluntate Teſtatorum apponi poſſunt, ſed eſt ſolum diſpoſitiva, ut uſusfructus, quando aliud a Teſtatore non fuit appoſitum, acquiratur Patri.

14 Pater non acquirit uſumfructum in hereditate adita a Filio contra voluntatem ipſius Patris, ſic clare habetur ex *l. Cum non ſolum* 8. *in princip.* §. 1. *Verſ. ſive e contrario*, *ff. de bonis quæ liberis*. Et ratio eſt, quia omnino diſſonum rationi videtur, quod Pater commodum, & uſumfructum earum rerum acquirat, quarum acquiſitioni ipſe reſtitit, *arg. cap. Ex eo* 38. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare*, *l. Papinianus* 8. §. 14. *ff. de inofficioſo Teſtament.* cum ſimilibus.

15 Uſusfructus in bonis adventitiis Filii per Profeſſionem Patris tranſit in Monaſterium (ſi ſit capax ſucceſſionis) quouſque Pater vixerit. Sic communius Doctores tum Juriſtæ, cum Theologi per textum *in Authentica Ingreſſi*, *Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis*, ubi habetur, quod ingrediens, & profitens Religionem, ſe, ſuaque Iura, & bona dedicat Deo: Cum ergo Pater quoad vixerit, habeat Jus ad uſumfructum in bonis adventitiis Filii ex allatis Juribus *ſup. num.* 11. ſi ipſum ante Profeſſionem non renunciaverit, transfert ſecum ad Religionem, ſeu Monaſterium, ſi ſit capax ſucceſſionis. Si autem Religio, ſeu Monaſterium ſit incapax ſucceſſionis, tunc uſusfructus extinguitur, & cum proprietate Filii, ſeu Domini conſolidatur. Vide *infra num.* 63. *&* 64.

16 Per Profeſſionem Filii in Religione Pater non amittit uſumfructum in bonis adventitiis ejuſdem Filii, ſed eum retinet, quouſque ipſe Pater dixerit. Sic Doctores fere communiter contra paucos. Et ratio eſt, quia per mortem naturalem Filii, cujus erant bona adventitia, non extinguitur in Patre Jus uſusfructus, per text. *in l. Si Patri tuo* 3. *Cod. de uſufructu* §. 1. ibi: *uſufructuario autem ſuperſtite, licet Dominus proprietatis rebus humanis eximatur, Jus utendi, fruendi non tollitur*, adeoque neque dictum Jus uſusfructus in Patre extinguitur per mortem civilem Filii Religionem profitentis.

17 Ob delictum enorme Filii, per quod ſolvitur patria poteſtas, Pater non amittit uſumfructum in bonis adventitiis ejuſdem. Sic Molina *tom.* 1. *de Juſtitia tract.* 1. *diſp.* 9. *verſ. Ab hac Regula*, *&* *diſp.* 229. *verſ. Tertius modus*, Caſtrop. *p.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 5. *punct.* 10. *n.* 18. Sanchez *in Summa lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 29. & alii plures. Et ratio eſt, quia in confiſcatione bonorum adventitiorum Filii non venit uſusfructus jam ante perfecte acquiſitus a Patre, cum ob iniquitatem Filii non debeat Pater Jure ſuo, quod perfecte quæſivit, privari. Peccata enim ſuos debent tenere Auctores, *l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, *cap. Quæſivit.* 2. *de his quæ fiunt a majori parte Capituli*. Nec debet aliquis alterius odio prægravari, *cap. Non debet* 22. *de Regul. Juris in* 6. *Non debet* 74. *ff. de Regul. Juris*. Et rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, *cap. Cognoſcentes* 1. *de Conſtitutionibus*.

Pater ob tranſitum ad ſecundas nuptias de 18
Jure communi non privatur uſufructu bonorum adventitiorum Filiorum prioris Matrimonii. Vide verb. *Pater n.* 6. *&* 7.

Pater poteſt uſumfructum bonorum adven- 19
titiorum Filii eidem remittere, *Comm.* per
text. *in l. Cum oportet* 6. §. 2. *verſ. Sin au-*
tem res, *Cod. de bonis quæ liberis*. Et talis 20
remiſſio nequit revocari, nec in vita, nec in morte remittentis, *arg. cit. l. Cum oportet*. Sic Doctores magis communiter contra alios volentes talem remiſſionem revocari vivente Patre donante, ſeu remittente, & ſolum confirmari morte ipſius Patris donantis, ſeu remittentis, per text. *in l. Donationes* 25. *Cod. de donationibus inter virum & uxorem*. Et ratio noſtræ concluſionis eſt, quia illa remiſſio non eſt vere, & proprie donatio, cum non ſit de re, quæ ſit ſub plena poteſtate, & dominio ejuſdem Patris, *citata autem l. Donationes* procedit ſolum de veris, & propriis donationibus inter Patrem & Filium, inter Maritum & uxorem, quæ ſpeciali Jure interdicuntur ob rationes ibi allatas, qualis, ut diximus, non eſt illa remiſſio uſusfructus, cum ipſa proprie dicenda ſit conſolidatio ejuſdem cum proprietate competente Ipſi Filio.

Uſusfructus bonorum dotalium pertinet tota- 21
liter ad Maritum, quandiu Matrimonium conſiſtit, textu expreſſo *in l. Dotis Fructum* 7. *ff. de Jure Dotium*, ibi: *Dotis fructum ad Maritum pertinere debere æquitas ſuggerit, cum enim ipſe onera Matrimonii ſubeat, æquum eſt etiam fructus percipere*.

Ad quem autem ſpectet, & tranſeant uſus- 22
fructus dotis, cum ſolvitur, vel ſeparatur Matrimonium. Vide verb. *Dos art.* 1. *&* *art.* 3. & diſcurre pariformiter, ſicut ibi.

Uſus-

Digitized by Google

23 Uſusfructus rei poteſt eſſe materia Dotis, ſeu tradi in dotem. Sic expreſſe habetur ex *l. Dotis fructum 7. §. 2. l. ſi uſusfructus 66. ff. de Jure dotium, l. uſufructu 57. ff. Soluto Matrimonio, l. Si Socrus 18. & l. Pro oneribus 20. Cod. de Jure dotium*. Et ratio clara eſt, quia uſusfructus ipſe potiſſimum poteſt deſervire ad ſuſtinenda onera Matrimonii.

24 Si uxor fuerit proprietaria, & dederit in dotem ſolum uſumfructum, retenta ſibi proprietate, ſoluto Matrimonio, ille uſusfructus immediate, & ipſo Jure redit ad uxorem tamquam Dominam proprietatis. Colligitur clare *ex cit. l. ſi uſusfructus 66. ff. de Jure dotium*, ubi dicitur, quod uſusfructus conceſſus in dotem ab alio Domino proprietatis, poſt divortium non revertatur ad uxorem, utpote non Dominam proprietatis, ſed ad ipſum Dominum Proprietatis: ergo cum in noſtro caſu ipſa uxor fuerit Domina proprietatis, uſusfructus, diſſoluto Matrimonio, illico revertitur ad ipſam, & conſolidatur cum proprietate.

25 Si vero illum uſumfructum conceſſerit in dotem aliquis extraneus, ſibi retenta proprietate non redit ipſe, ſoluto Matrimonio, ad uxorem, ſed ad dictum Proprietarium, textu expreſſo *in lege cit. Si uſusfructus 66. ff. de Jure dotium*, ibi: *Quoniam diximus uſumfructum a Fructuario cedi non poſſe niſi Domino proprietatis, & ſi extraneo cedatur, ideſt ei, qui proprietatem non habeat, nihil ad eum tranſire, ſed ad Dominum proprietatis reſervatum*
26 *uſumfructum*. Quomodo autem in tali hypotheſi ſit conſulendum eidem uxori, ne, poſt ſolutum Matrimonium indotata remaneat? habetur *in cit. l. uſusfructus 66. ff. de Jure dotium, & in l. uſufructu 57. ff. Soluto Matrimonio*. Vide *ibi*.

27 Uſufructuarius fructus omnes ex re fructifera percipere poteſt, etiam penſiones, ac reditus ex ædificiis, ex areis, & hujuſmodi, textu expreſſo *in leg. uſufructu legato 7. ff. de uſufructu*, ibi: *Uſufructu Legato omnis fructus rei ad Fructuarium pertinet*, & *ibidem* §. 1. ſubjungitur: *Quicunque reditus eſt ad uſufructuarium pertinet, quæcumque obventiones ſunt ex ædificiis, ex areis, & ceteris, quæcumque ædium ſunt*, & concordat *leg. Item 9. ff. eodem*, ibi: *Item ſi fundi uſusfructus ſit legatus, quidquid in fundo naſcitur, quidquid inde percipi poteſt, ipſius fructus eſt*. Et idem habetur *in leg. Arbores 59. §. 1. ff. eodem*.

28 Item ſi apes in eo fundo ſint, ad uſufructuarium pertinent earum fructus, textu expreſſo *in cit. l. Item* §. 1. ibi: *Et ſi apes in eo fundo ſint, earum quoque uſusfructus ad eum pertinet*.

Item ſi in eo fundo ſint lapidicinæ, creti- 29
fodinæ, arenifodinæ, & hujuſmodi, poteſt uſufructuarius eruere lapides, arenas, metalla &c. ita tamen ut agriculturæ nihil obſit, textu expreſſo *in cit. l. Item* §. 2. ibi: *Sed & ſi lapidicinas habeat, & lapidem cedere velit, vel cretifodinas habeat, vel arena., omnibus his uſurum Sabinus ait quaſi bonum Patremfamilias; Quam ſententiam puto veram*; Et *ibidem* §. 3. ſubditur: *ſed ſi hæc metalla poſt uſumfructum legatum ſint inventa, cum totius agri relinquatur uſusfructus, non partium continentur Legato*. Et idem expreſſius habetur *in l. Si cujus rei 13. §. 5. ff. eod.* ibi; *Inde quæſitum eſt, an lapidicinas, vel cretifodinas, vel arenifodinas ipſe inſtituere poſſit. Et ego puto etiam ipſum inſtituere poſſe, ſi non agri partem neceſſariam huic rei occupaturus eſt. Proinde venas quoque lapidicinarum, & hujuſmodi metallorum, inquirere poterit . . . . & ceterorum fodinas, vel quas Paterfamilias inſtituit, exercere poterit, vel ipſe inſtituere, ſi nihil agriculturæ nocebit*.

Item ad uſufructuarium ſpectat quoad uſum- 30
fructum incrementum alluvionis, ſi ſit latens; Si vero ſit patens, ad Dominum Proprietarium, textu expreſſo *in cit. l. Item* §. 4. ibi: *Huic vicinus tractatus eſt, qui ſolet in eo, quod acceſſit, tractari, & placuit alluvionis quoque uſumfructum ad Fructuarium pertinere; Sed ſi Inſula juxta fundum in flumine nata ſit, ejus uſumfructum ad Fructuarium non pertinere Pegaſus ſcribit, licet proprietati accedat; eſſe enim veluti proprium fundum, cujus uſusfructus ad te non pertineat. Quæ ſententia non eſt ſine ratione, nam ubi latitat incrementum, & uſusfructus augetur; ubi autem apparet ſeparatum, Fructuario non accedit*. Vide verb. *Dominium art. 3. num. 46. ad 50.*

Item ad uſufructuarium ſpectant venationes, 31
& piſcationes, textu expreſſo *in cit. l. Item* §. 5. ibi: *Aucupiorum quoque & venationum reditum Caſſius ait l. 8. Juris Civilis ad Fructuarium pertinere; ergo & piſcationum*.

Uſufructuarius poteſt fructus, vel utilitates 32
rei fructiferæ alteri donare, locare, vendere, concedere etiam invito Domino, ſeu Proprietario rei; Dummodo tam uſusfructus, ſeu ipſum Jus percipiendi fructus ſemper maneat penes ipſum uſufructuarium, cujus nomine alter fructus percipere poteſt. Sic habetur ex *leg. Arboribus 12. §. 2. ff. de uſufructu*, & de Communi teſtantur Sporer *tom. 1. tract. 8. in comple-*

Digitized by Google

plement. VII. Præcept. Decalog. cap. 1. ſect. 1. num. 22. Layman *lib. 3. tract. 1. cap. 6. n.* 4. & alii.

33 Notanter autem dicitur : *Dummodo tamen uſusfructus , ſeu Jus percipiendi fructus ſemper maneat penes ipſum uſufructuarium* &c. quia non poteſt ipſum uſumfructum formalem transferre in alium extraneum a Proprietario , ita ut ipſe extraneus ſit formaliter proprio nomine uſufructuarius, per texrum *in* §. *Finitur autem 3. Inſtit. de uſufructu* , ibi : *Nam cedendo extraneo nihil agitur , & in leg. Si uſusfructus 66. de Jure dotium* , ibi : *Quoniam diximus uſumfructum a Fructuario cedi non poſſe , niſi Domino Proprietario , & ſi extraneo cedatur , ideſt ei , qui proprietatem non habeat , nihil ad eum tranſire , ſed ad Dominum proprietatis reverſurum uſumfructum* .

34 Uſufructuarius tenetur rem proprietatis diligenter conſervare , & ea tantum ratione uti , qua bonus , ac diligens aliquis Paterſamilias propriis ſuis domeſticis rebus uteretur , *leg. Sed cum Fructuarius 65. ff. de uſufructu* , ibi : *Debet enim omne , quod diligens Paterſamilias in domo ſua facit , & ipſe facere* . Nullimode enim poteſt ipſam rem proprietatis deteriorare , textu expreſſo *in leg. Si cujus rei* 13. §. 4. *ff. de uſufructu* , ibi : *Fructuarius cauſam proprietatis deteriorem facere non debet , meliorem facere poteſt* : & patet ex ipſamet definitione uſusfructus tradita *ſupra numer.* 1. per præciſa hæc verba ; *uſusfructus eſt Jus alienis rebus utendi, fruendi , ſalva rerum ſubſtantia , l. uſusfructu , & Inſtit. eod. tit.*

35 Unde non licet uſufructuario arbores frugiferas ſuccidere , neque Villam in fundo diruere , nec quicquam facere in perniciem proprietatis , textu expreſſo *in leg. Si cujus rei* 13. §. 4. *ff. De uſufructu* , ibi : *Non debet neque arbores frugiferas excidere , neque Villam diruere, nec quicquam facere in perniciem proprietatis* .

36 Item non licet immutare id , quod alicujus prædii decorandi cauſa , vel meræ voluptatis gratia poſitum eſt , ſicque nequit cujuſdam aditus arbores ſuccidere ſub prætextu pinguioris reditus promovendi , ibidem ſementem frumenti faciendo , vel vineam inſtituendo , textu expreſſo *in cit. leg. Si cujus rei* §. 4. ibi : *Et ſi forte voluptarium fuit prædium , viridaria, vel geſtationes, vel deambulationes arboribus infructuoſis opacas , atque amœnas habens , non debebis dejicere , ut forte hortos olitorios faciat, vel aliud quid , quod ad reditum ſpectet* .

Poteſt tamen uſufructuarius immutare alicujus fundi qualitatem , ſi ipſa decorandi prædii , vel voluptatis gratia non fuerit poſita , & ex tali immutatione , v. g. de ſilva in vineam , in agrum , in pratum , & hujuſmodi melioretur evidenter proprietas , textu expreſſo *in cit. leg. Si cujus rei* §. 5. ibi : *Et ſi forte in hoc , quod inſtituit , plus reditus ſit , quam in vineis , vel arbuſtis , vel olivetis , quæ fuerunt , forſitan hæc dejicere poterit , ſiquidem ei permittitur meliorare proprietatem* . 37

Quamvis uſusfructuarius non poſſit arbores fructiferas ſuccidere , poteſt tamen eas , ac alias mortuas ſibi applicare ; Dummodo totidem alias in earum locum ſubſtituat , textu expreſſo *in leg. Agri* , 18. *ff. de uſufructu* , ibi : *Agri fructu legato in locum demortuarum arborum , aliæ ſubſtituendæ ſunt , & priores ad Fructuarium pertinent* . 38

Si autem magna quantitas arborum ex Silva vi ventorum , ſeu violento tempeſtatis impetu dejiciatur , tunc ipſæ arbores utpote notabiliter partem fundi efficientes , debentur Proprietario ſuis ſumptibus exportandæ ſine ullo incommodo uſufructuarii . Colligitur *ex lege Proculus 19. §. 1. ff. de uſufructu* , ibi : *Si arbores vento dejectas Dominus non tollat , per quod incommodior (is) ſit uſusfructus , vel iter , ſuis actionibus uſufructuario cum eo experiendum* , & concordat etiam *l. Arboribus evulſis 12. ff. eod.* ubi uſufructuario conceditur ſolum facultas adhibendi ex dictis evulſis arboribus quot ad refectionem ædificii uſuifructui obnoxii , & merum ſuum uſum (ſi non habet unde utatur ligno) ſunt neceſſariæ , ibi : *Arboribus evulſis , vel vi ventorum dejectis uſque ad uſum ſuum & Villæ poſſe uſufructuarium ferre , Labeo ait ; Nec materia eum pro ligno uſurum , ſe habeat , unde utatur ligno . Quam ſententiam puto veram , alioquin , & ſi totus ager ſit hunc caſum paſſus , omnes arbores auferret Fructuarius ; Materiam tamen ipſam ſuccidere , quantum ad Villæ refectionem putat poſſe . Quemadmodum calcem , inquit , coquere , vel arenam fodere , aliudve quid ædificio neceſſarium ſumere* . 39

Uſufructuarius ædium , quamvis poſſit feneſtras ad lumen neceſſarias aperire , colores , & picturas , & marmora immittere , & quidquid ad Domus ornatum conducit , facere , non tamen poteſt dictas transformare , vel conjungere , aut ſeparare , nec aditus , porticuſve vertere , vel refugia aperire , vel atrium mutare , vel viridaria ad alium modum convertere ; excolere enim , quod invenit , poteſt , quali- 40

Digitized by Google

qualitate ædium non immutata. Item nequit ædificium altius tollere, nec Domum per cœnacula, & diverſoria dividere, &c. textu expreſſo *in cit. l. Si cujus rei* 13. §. 7. & 8. *ff. de uſufeuctu*.

41 Uſufructuarius, cui legatus eſt uſusfructus ſpecialiter alicujus domus, ſi ipſa incendio caſuali, vel alias conſumpta fuerit, nequit ſibi vindicare ligna, & cœmenta, quæ de eadem derelicta ſunt, nec diſponere poteſt de ipſo ſolo, in quo domus erat conſtructa, textu expreſſo *in l. Quotiens* 34. §. 2. *ff. de uſufructu*, ibi: *Si ædes incenſæ fuerint, uſusfructus ſpecialiter ædium legatus peti non poteſt*, & concordat §. *Finitur autem* 3. *Inſtit. de uſufructu*, ibi: *Eo amplius conſtat, ſi ades incendio conſumptæ fuerint, vel etiam terræmotu, vel vitio ſuo corruerint, extingui uſumfeuctum, & ne areæ quidem uſumfructum deberi*, & *l. Repeti poteſt* 5. §. 2. *ff. Quibus modis uſusfructus amittitur*, ibi: *Certiſſimum eſt exuſtis ædibus nec areæ, nec cæmentorum uſumfeuctum debeei*. Et ratio clara eſt, quia cum talis uſusfructus ſit ſpecialiter conſtitutus in dicta Domo, eo ipſo quod Domus perit, ipſe protſus diſſolvitur, neque ullum effectum conſequitur, nec quantum ad ligna, ac cæmenta, nec quantum ad ipſum ſolum domus. *Eſt ruim*, ut expreſſe habetur *in l. eſt enim* 2. *ff. de uſufiuctu*, ibi: *Eſt enim uſusfructus Jus in corpore, quo ſublato, & ipſum tolli neceſſe eſſe*.

42 Si autem ei legatus eſſet uſusfructus univerſitatis bonorum, tunc uſufructuarius poſſet Jus ſuum vindicare tum in ipſo ſolo, in quo conſtructa erat domus conſumpta, tum etiam in ipſis lignis, ac cæmentis ſuperſtitibus tamquam in rebus, quæ venirent in partem prædictæ univerſitatis bonorum, textu expreſſo *in cit. l. Quotiens* 34. §. 2. *ff. de uſufeuctu*, ibi: *Si univerſorum bonorum, ac ſingularium rerum uſusfructus legetur, hactenus interceſſe puto, quod ſi ædes incenſæ fuerint, uſusfructus ſpecialiter ædium legatus peti non poteſt, bonorum autem uſufructu legato, areæ uſusfructus peti poterit, quoniam qui bonorum ſuorum uſumfructum legat, non ſolum eorum, quæ in ſpecie ſunt, ſed & ſubſtantiæ omnis uſumfeuctum legare videtur, in ſubſtantia autem bonorum etiam area eſt*.

43 Idem quoque dicendum eſt de uſufructuario, cui legatus eſt uſusfructus fundi ruralis, in quo conſtructa ſit Villa, ſeu Domus, & ex aliquo caſu deſtruatur; Tunc enim uſufructuarius Jus ſuum conſervabit in ipſa area, quæ relinquetur, cum ſit quædam quaſi acceſſio, atque in partem veniat univerſi prædicti boni, textu expreſſo in *l. Fundi* 8. *ff. Quibus modis uſusfeuctus amittitur*, ibi: *Fundi uſufructu legato, ſi Villa diruta ſit, uſusfructus non extinguetur (quia Villa fundi acceſſio eſt) non magis quam ſi aebores deciderint*. Et concordat *l. Sed & eo* 9. *ff. eod.* ibi: *Sed & eo quoque ſolo, in quo fuit Villa, uti, frui potero*.

Uſufructuarius tenetur ſuis ſumptibus ædificia reficere quoad uſque ſarta tecta habeat: At vero ſi qua vetuſtate corruerent, non teneretur ille ſuis impenſis reficere. Immo ſi quid ultra quam impendi debeat, impenderit, poterit illud juridice a Proprietario repetere, *l. Uſufeuctu* 7. §. 2. *ff. de uſufructu*, ibi: *Quoniam igitur omnis fructus rei ad eum pertinet, reficere quoque eum ædes per Aebitrum cogi Celſus ſcribit lib.* 18. *Digeſtorum. Hactenus tamen ut ſarta tecta habeant. Siqua tamen vetuſtate corruiſſent, neutrum cogi reficere*. Et *l. Eum, ad quem* 7. *Cod. de uſufructu, & habitatione*, ibi: *Eum ad quem uſusfructus pertinet ſarta tecta ſuis ſumptibus præſtare debere, explorati Juris eſt. Proinde ſi quid ultra quam impendi debeat erogatum potes docere, ſolemniter repoſces*. 44

Uſusfructuarius, cui legatus eſt uſusfructus Gregis, v. g. mille vervecum ad certum tempus, tenetur dicto tempore elapſo eumdem vervecum numerum Proprietario conſignare, & in locum capitum defunctorum totidem alia capita ſupplere, textu expreſſo *in l. Vetus fuit* 68. §. *ff. de uſufiuctu*, ibi: *Plane ſi Gregis, vel Armensi ſit uſusfructus legatus, debebit ex adgnatis geegem ſupplere, ideſt in locum capitum defunctoeum*. Et concordat *l. Quid ergo* 7. §. 2. *ff. eod.* ibi: *Si deceſſerit fœtus, periculum erit Feuctuarii, non Proprietarii, & neceſſe habebit alios fœtus ſubmittere. Unde Gajus Caſſius lib.* 8. *ſceibit, carnem fœtus demortui ad Feuctuarium pertinere*. 45

Si vero uſusfructus totus eſſet conſtitutus in quibuſdam ſolis ſingularibus animalibus, quæ non poſſent alia producere, ut muli, ſeu in uno duntaxat equo, tunc uſufructuarius teneretur ſolum ad reddendum, quod elapſo tali tempore ſuperſtes adeſſet, nec obligaretur ad id, quod citra illius culpam interiiſſet, ſupplendum, *cit. l. quid ergo* §. 3. ibi: *Sed quod dicitur deberr eum ſubmittere toties verum eſt, quoties Gregis, vel Armenti, vel Equitis, ideſt univerſitatis uſusfructus legatus eſt; Ceterum ſingulorum Capitum nihil ſupplebit*. 46

Uſufructuarius incipit uſum capere a momento, quo teſtator mortuus eſt. Unde ſi Teſtator reliquerit pendentes fructus jam maturos, eos percipit uſufructuarius, textu expreſ- 47

ſo

Digitized by Google

ſo *in l. Si pendentes 27. ff. de uſufructu* , ibi : *Si pendentes fructus jam maturos reliquiſſet Teſtator , Fructuarius eos feret , ſi die legati cedente adhuc pendentes deprehendiſſet , nam & ſtantes fructus ad Fructuarium pertinent* .

48 Ad uſufructuari heredes ſpectant ligna reperta jam ſucciſa in Silva cædua , ſicuti & frumenta jam demeſſa ac alia hujuſmodi jam ſucciſa , & adhuc in fundo uſusfructus exiſtentia . Ad Proprietarium autem ſpectant ſolum ea , quæ adhuc remanent ſuccidenda , vel demetenda die deceſſus ipſius uſufructuarii , textu expreſſo *in l. Si Fructuarius 13. ff. Quibus modis fructus amittitur* , ibi : *Si Fructuarius meſſem fecit , & deceſſit , ſtipulam , quæ in meſſe jacet , heredis ejus eſſe , Labeo ait , ſpicam , quæ terra teneatur , Domini fundi eſſe , fructumque percipi , ſpica , aut fœno cæſo , aut uva adempta , aut excuſſa olea , quamvis nondum tritum frumentum , aut oleum factum , vel vindemia coacta ſit . Sed ut verum eſt , quod de olea excuſſa ſcripſit , ita aliter obſervandum de ea olea , quæ per ſe deciderit , Julianus ait . Fructuarii fructus tunc fieri , cum eos perceperit , bonæ fidei autem poſſeſſoris mox quam a ſolo ſeparati ſint* . Et concordat *l. In ſingulos 8. ff. de annuis legatis* , ibi : *Cum fructuarius etiamſi maturis fructibus , nondum tamen perceptis , heredi ſuo eos fructus non relinquet* .

49 Si uſusfructus ſit relictus pluribus uſufructuariis conjunctim , uno eorum decedente , ejus portio accreſcit aliis , & non revertitur ad Proprietarium , textu expreſſo *in l. Quoties 1. ff. de uſufructu adcreſcendo* , ibi : *Quoties uſusfructus legatus eſt , ita inter Fructuarios eſt jus adcreſcendi , ſi conjunctim ſit uſusfructus relictus* . Et concordat *l. Si mulieri 8. ff. eod.* ibi : *Si mulieri cum liberis ſuis uſusfructus legatur , amiſſis liberis , ea uſumfructum habet , ſed & matre mortua liberi ejus nihilominus habent Jura adcreſcendi* . E contra autem ſi uſusfructus ſit relictus pluribus non conjunctim , ſed ſeparatim aſſignata cuique ſua diſtincta portione , textu expreſſo *in tit. l. Quoties* , ibi : *Ceterum ſi ſeparatim unicuique partis rei uſusfructus ſit relictus , ſine dubio jus adcreſcendi ceſſat* .

50 Uſufructuarii heres non tenetur reſtituere Proprietario fructus , quos defunctus collegerat , antequam eſſent maturi , textu expreſſo *in l. Si abſente 48. §. 1. ff. de uſufructu* , ibi : *Silvam cæduam etiamſi intempeſtive cæſa ſit , in fructu eſſe conſtat , ſicut olea immatura lecta . Item fœnum immaturum cæſum in fructu eſt* ; Et concordat *l. In fructu 43. ff. de uſu , & uſufructu* , ibi : *In fructu id eſſe intelligitur , quod ad uſum hominis inductum eſt ; neque enim maturitas naturalis hic ſpectanda eſt , ſed id tempus , quod magis Colono , Dominove eum fructum tollere expedit* .

Uſufructuarius poteſt interrumpere locationem factam a Proprietario , textu expreſſo *in l. Arbores 59. §. 1. ff. de uſufructu* , ibi : *Quidquid in fundo naſcitur , quidquid inde percipitur , ad Fructuarium pertinet , penſiones quoque jam antea locatorum agrorum , ſi ipſæ quoque ſpecialiter comprehenſæ ſint , ſed & ad exemplum venditionis niſi fuerint ſpecialiter exceptæ , poteſt uſufructuarius conductorum expellere* . 51

Heres , ſeu Legatarius Teſtatoris tenentur præſtare uſufructuario viam , & tranſitum neceſſarium ad utendum ſuo uſufructu , textu expreſſo *in l. In fundo 1. §. 1. ff. Si uſusfructus petatur* , ibi : *uſusfructus legatus adminiculis eget , ſine quibus uti frui quis non poteſt , & ideo ſi uſusfructus legetur , neceſſe eſt tamen , ut ſequatur eum aditus* . Et *ibidem* §. 2. ſubjungitur : *Sed ſi uſusfructus ſit legatus ad quem aditus non eſt per hereditarium fundum , ex Teſtamento utique agendo Fructuarius conſequetur , ut cum aditu ſibi præſtetur uſusfructus* . Et *ibidem* §. 2. additur : *Utrum autem aditus tantum & iter , an vero & via debeatur Fructuario legato ei uſufructu , Pomponius l. 5. dubitat , & recte putat , prout Uſusfructus perceptio deſiderat hoc ei præſtandum* . Et concordat *l. Damna 15. §. 1. ff. de uſu , uſufructu* , ibi : *Si Fructuarius ad fundum aliunde viam non habeat , quam per illum fundum , qui legatus eſt , an Fructuario ſervitus debeatur ? Reſpondit : Quemadmodum ſi in hereditate eſſet fundus , per quem Fructuario poteſt præſtari via , ſecundum voluntatem defuncti videtur id exigere ab herede . Ita & in hac ſpecie non aliter concedendum eſſe Legatario fundum vindicare , niſi prius Jus tranſeundi uſufructuario præſtet* . 52

Uſufructuarius tenetur ad ſuſtinenda , & ſolvenda omnia onera rerum , quarum uſufructu gaudet , uti ſunt tributa publica , vectigalia , cenſus , penſiones , omneſque aliæ obligationes , etiamſi prædicta omnia poſt inſtitutum uſumfructum ſupervheniſſent . *Communis* , per textum expreſſum *in l. Si pendentes 27. §. 3. & 4. ff. de uſufructu , & l. Quæro 18. ff. de uſu , & uſufructu* , Et ratio clara eſt , quia ſecundum naturam eſt , quod qui ſentit commodum , ſentiat & onus , per text. *in l. Secundum naturam 10. ff. de Regul. Juris & cap. Qui ſentit 55. de Regulis Juris in 6.* 53

Dominus , ſeu proprietarius nihil poteſt nec addere , nec minuere , aut mutare in locis , 54

aut

aut in rebus obnoxiis uſuifructui, ideſt neque inutile aliquod ædificium demoliri, aut alrius tollere, aut Silvam quamdam excidere, niſi de conſenſu expreſſo uſufructuarii, etiamſi per id fundus uſusfructus redderetur evidenter melior. *Communis*, per textus expreſſos in varils Legibus, & ſignanter *in l. Uſufructu legato* 7. §. 1. *ff. de uſufructu*, *l. Sed ſi is* §. 7. *ff. eod. l. Si ab herede* 2. *ff. Si Uſusfructus petatur*.

55 Dominus ſeu Proprietarius, aut quiſquis alius, ad quem ſpectar fundus Uſusfructus, de Jure poteſt exigere ab Uſufructuario quaſcumque cautiones neceſſarias ad conſervationem prædicti fundi, & integram reſtitutionem finito tempore Uſusfructus, & Uſufructuarius tenetur dictas cautiones ei præſtare, niſi vi tituli ſui ab hoc onere eximatur. *Communis*, per claros textus *in l. Si cujus rei* 14. *ff. de Uſufructu*, *l. Si cujus* 1. *ff. Uſufructuarius quemadmodum caveat*, *l. De die* 8. §. 4. *ff. qui ſatis dare coguntur*, *l. Si uſusfructus* 1. *& l. uſufructu* 4. *Cod. de uſufructu*, cum ſimilibus.

56 Et a fortiori Idonea cautio exigi poteſt, & præſtari debet in quaſi uſuſructu earum rerum, quæ uſu conſumuntur, ut expreſſe habetur *in l. Sed de pecunia* 2. *l. Ergo cautio* 4. *l. Hoc Senatusconſultum* 5. *l. Si tibi* 6. *l. Si vini, olei* 7. *l. Tribus* 8. *ff. de uſufructu earum rerum, quæ uſu conſumuntur*, & *in cap. Dum conſtat* 8. *de pignoribus*. Quamvis enim in rebus uſu conſumptibilibus (uti ſunt vinum, frumentum, oleum, veſtimenta, quibus proxima eſt pecunia numerata, namque ipſo uſu aſſidua permutatione quodammodo extinguitur, ut expreſſe habetur *in* §. *Conſtituitur* 2. *Inſtit. de uſufructu*, & conſumitur, ſi non in ſua entitate, ſaltem in dominio) non poſſit proprie conſtitui uſusfructus, cum ſit impoſſibilis earum uſus, ſalva manente rei ſubſtantia, ex quo talis uſus in conſumptione conſiſtat. Quaſi Uſumfructum tamen etiam in his conſtitui poſſe utilitatis gratia ſtatutum eſt *in l. Senatus cenſuit* 1. *& l. Sed de pecunia* 2. *cum aliis tot. ff. De uſufructu earum rerum, quæ uſu conſumuntur*, & *cit.* §. *Conſtituitur* 2. *Inſtitut. de uſufructu*. Ea tamen conditione, ut ſi legetur alicui Uſusfructus omnium bonorum, aut quorumdam, quæ uſu conſumuntur, bona uſu conſumptibilia tradantur æſtimata, & acquiratur ab Uſufructuario eorum dominium cum obligatione reddendi æſtimationem, tranſacto tempore Uſusfructus, præſtita ad id idonea cautione, ut patet in ſupra citatis Juribus. Vide verb. *Dominium art.* 1. *n.* 13. *&* 14.

57 Uſusfructus finitur variis modis. Primo ceſſione mutua, utpote ſi aut uſufructuarius cedat uſumfructum Proprietario, aut Proprietarius proprietatem rei transferat in uſufructuarium, textu expreſſo *in* §. *Finitur* 2. *Inſtit. de uſufructu*, ibi: *Item finitur uſusfructus ſi Domino Proprietatis ab uſufructuario cedatur, vel ex contrario ſi uſufructuarius Proprietatem rei adquiſierit, quæ res conſolidatio appellatur*.

Secundo finitur uſusfructus, ſi res uſufructui obnoxia tota pereat, v. g. tota Domus ſit caſuali incendio combuſta, & hujuſmodi; tunc enim non remanet uſusfructus, nec quantum ad locum in quo ipſa domus conſtructa erat, nec quantum ad ligna, & cæmenta, aliaſque res, ex quibus erat compoſita; *l. Quotiens* 34. §. 2. *ff. de uſufructu*, *l. Repeti poteſt* 5. §. 2. *ff. Quibus modis uſusfructus amittitur*, *&* §. *Finitur autem* 3. *Inſtit. de uſufructu*, cum ſimilibus. Vide *ſupra n.* 41. 42. *&* 43. & obſerva ut ibi. 58

Tertio finitur uſusfructus conditionis eventu, quando Jus Uſufructu fruendi intra limites illius conditionis totum continetur, textu expreſſo *in l. Si ſub conditione* 16. *ff. Quibus modis uſusfructus, vel uſus amittitur*, ibi: *Si ſub conditione mihi legatus ſit uſus, medioque tempore ſit penes heredem, poteſt heres uſumfructum alii legare. Quæ res facit, ut ſi conditio extiterit mei legati, uſusfructus ab herede relictus finiatur*. 59

Quarto finitur, cum finitum eſt tempus, ad quod Uſusfructus alteri legatur, ſeu conceſſus eſt, *l. Ambiguitatem* 12. *Cod. de uſufructu*, *l. Sicut in annos* 3. *ff. Quibus modis uſusfructuarius, vel uſus amittitur*, cum ſimilibus. 60

Quinto finitur, cum Teſtator rem uſufructui obnoxiam in Teſtamento relictam ante mortem nihil quidquam mutato ſuo Teſtamento immutat, ut ſi alicui reliquerit uſumfructum certi agri, & poſtea ipſum agrum in ædificium immutet, ſeu in eo ædificium conſtruat, & hujuſmodi: Tunc enim talis immutatio aperte deſignat ipſius voluntatis immutationem, & legatum proinde penitus extinguit, & legatum illud totum pertineret ad agrum, qui non amplius extat. Sic expreſſe habetur *in l. Repeti* 5. §. 3. *ff. Quibus modis uſusfructus, vel uſus amittitur*, ibi: *Si areæ ſit uſusfructus legatus, & in ea ædificium ſit poſitum, rem mutari, & uſumfructum extingui conſtat*. Et concordat *l. Quid tamen* 10. §. *ff. eod.* ibi: *Certæ Silvæ uſufructu legato, ſi Silva cæſa illic ſationes fuerint factæ ſine dubio uſusfructus extinguitur*. 61

Sexto finitur morte, tum naturali, tum civili 62

Digitized by Google

vili Uſufructuarii. *Communis*, per text. *in* §. *Finitur autem* 3. *Inſtit. de uſufructu*, *l. Sicut* 3. §. *ff. Quibus modis uſusfructus*, *vel uſus amittitur*, *l. Si Patri* 2. *&* *l. Corruptionem uſusfructus* 16. §. 1. *&* 2. *Cod. de uſufructu & habitatione*, cum ſimilibus.

63 Si uſufructuarius fiat Religioſus, & Profeſſionem emittat in Religione incapaci bonorum ſtabilium in communi, tunc uſusfructus extinguitur, & conſolidatur cum proprietate Domini. Sic communis DD. ſententia cum Layman *l.* 3. *tract.* 1. *cap.* 6. *n.* 6. *verſ. Dico ſecundo*, Sporer *loco cit. n.* 24. Sanchez *lib.* 7. *moral. c.* 13. *n.* 53. Azor. *tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 22. *q.* 4. Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 9. & aliis. Et ratio eſt, quia uſusfructus eſt Jus perſonale, quod una cum perſona extinguitur, ſive per mortem naturalem, ſive per mortem Civilem, qua Perſona fiat omnino incapax uſufructu, *arg.* §. *Finitur* 3. *Inſtit. de uſufructu*. Atqui per Profeſſionem in Religione Incapaci bonorum ſtabilium in communi Perſona Profeſſa fit omnino incapax uſusfructus tam in propria Perſona, quam in communi, ut de ſe patet; ergo &c.

64 Si autem uſufructuarius fiat Religioſus, & Profeſſionem emittat in Monaſterio capaci bonorum ſtabilium in communi, tunc uſusfructus devolvitur ad Monaſterium, quo contemplatione Monachi frui poterit, quandiu is vivit. Sic tenent Sanchez *loco cit. n.* 47. Sporer *loco cit. n.* 24. Layman *loco cit. verſ. Sed de aliis*, Molina *loc. cit. diſp.* 9. & alii paſſim, *arg. Authent. Ingreſſi*, *Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*. Et ratio eſt, quia per Profeſſionem in Monaſterio capaci bonorum ſtabilium Perſona retinet adhuc capacitatem uſusfructus pro Monaſterio, cum *in cit. Authent. Ingreſſi*, *& Authent. de Monachis*, §. *Illud quoque* expreſſe dicatur, quod bona una cum Perſona, ſeu tanquam acceſſoria Perſonæ tradi debeant Monaſterio.

Alia ad rem; Vide Verb. *Bona*, *Dominium*, *Maritus*, *Melioramenta*, *Pater*, *Uxor*.

Additiones ex aliena manu.

65 Poſſe Patri in bonis adventitiis Filii prohiberi uſumfructum, res eſt incontroverſa. An autem ſufficiat tacita prohibitio, & ex quibus colligi queat? Vide ſi lubet *Andreol. controverſ.* 224. *num.* 3. *Cardinal. de Luc. de Servitut. diſcur.* 60. *num.* 2. *Paſqual. de Patr. Poteſt. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 38. *Caſtill. de Uſufruct. cap.* 3. *num.* 56. *& ſeq.*

66 Hic vero expendendum eſt, an prohibito uſufructu Patri, nihilominus competat ei adminiſtratio horum bonorum, ſi Filius ætatis defectu laboret? A Juſtiniano in *Novell.* 117. *c.* 1. §. 1. conſtitutum eſt, quod Teſtatori, vel Donatori liceat deſtinare Adminiſtratorem, & hac deſtinatione non facta judici deferatur poteſtas Adminiſtrationem deſtinandi. Sed in controverſia remanet, an non huic curatori Judiciali præferendus ſit Pater?

Nihil ſane de eo diſpoſuit Juſtinianus, qui 67
fortaſſis prævidit, Patrem adempto ſibi uſufructu onus Adminiſtrationis ſponte declinaturum. Interim ſi Pater velit adminiſtrare, hunc admittendum eſſe reor, cum ſatis ſit quod remotus a lege haud ſit, nec privatio uſusfructus privationem contineat adminiſtrationis, *ad Text. in leg. fin.* §. 1. *Cod. de bon. quæ liberis*.

Aliud vero erit, ſi Teſtator Patri adminiſtrationem quoque ademiſſet, ut firmant *Hartman. Piſtor. lib.* 4. *quæſt.* 11. *num.* 13. *Carpzov. Juriſprud. Forenſ. part.* 2. *Conſtitut.* 10. *defin.* 11. Adde *Caſtill. de Uſufructu cap.* 3. *num.* 59. *& ſequent.*

U T E N S I L I A.

Utenſilia Sacra pro Miſſa quotidiana ta- 1
xata fuerunt a Sacr. Congreg. Concil. ad rationem Scutorum quatuor pro quolibet anno. Sic teſtatur Monacell. *tom.* 4. *ſupplement. ad* 2. *tom. num.* 181. ubi ſic præciſe habet: Quo ad contributionem pro Utenſilibus Sacriſtiæ Sacra Congreg. Concil. in una Romana Legati Miſſarum pro Archiconfraternitate S. Mariæ de Planctu ſub die 26. Martii 1679. ita reſcripſit: *Taxandam eſſe eleemoſynam ad rationem eleemoſynæ manualis in Urbe currentis*, *detractis tamen ex iiſdem introitibus hereditariis ſcutis quatuor pro ſingula Miſſa quotidiana ratione Sac. Supellectilium pro hujus Miſſæ celebratione*. Legatum autem conceptum erat his verbis: *Di far celebrare tante Meſſe l' anno quante ne comporteranno li frutti della ſua Eredità*. *Lib.* 49. *Decret. fol.* 109.

Parochi non tenentur ſubminiſtrare Capel- 2
lanis, ſeu Presbyteris in ſuis Eccleſiis Parochialibus celebrare volentibus paramenta, & alia neceſſaria; Nec ad id poſſunt per Epiſcopos cogi, ſed tantum hortari. *Sacra Congr. Epiſcop. & Regul. in Montiſalti* 15. *Maii* 1699. Non obſtante ſolito. *Sacr. Congr. Rit. in Egitanien.* 10. *Junii* 1692. confirmata *in Suanen.* 31. *Maii* 1698. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 18. *n.* 6.

Digitized by Google

3 Utenſilia Sacra non tenetur Rector Eccleſiæ
ſubminiſtrare illis Sacerdotibus, qui in eadem
celebrant ex obligatione Beneficii, ſeu Capel-
laniæ: Quatenus vero permittat, ſeu recipiat
Miſſas adventitias in ſua Eccleſia celebrari,
tenetur ad dictam ſubminiſtrationem; Non po-
teſt demum cogi ad admittendas Miſſas adven-
titias, niſi ſolutis Sacris Utenſilibus, *Sacra
Congreg. Concil. in Derthonen. 7. Julii 1726. ad
11. dub.* apud Urſayam *in 2. Miſcellan. Sacro,
& profano lit. V. num.* 67. Vide ipſum etiam
tom. 7. part. 1. diſcept. 14. per tot.

4 Ad dubium, an permittendum ſit Admini-
ſtratoribus Eccleſiarum, ut retineant aliquam
eleemoſynarum portionem pro expenſis manu-
tentionis Eccleſiæ, Altarium, Inſervientium,
paramentorum, luminum, vini, Hoſtiæ & ſi
milium; habetur reſponſio Sacræ Congrega-
tionis C. in ejuſdem Declarationibus confirma-
tis ab Innocentio XIII. Conſtitut. incip. *Nu-
per a Congregatione*: ubi ad ſeptimum expreſſe
reſpondit: *Permittendum non eſſe, ut Eccleſiæ,
& loca pia, ſeu illorum Adminiſtratores ex
eleemoſynis Miſſarum celebrandarum ullam ut-
cumque minimam portionem retineant ratione ex-
penſarum, quas ſubeunt in Miſſarum celebratio-
ne, niſi cum Eccleſiæ, & loca pia alios non ha-
bent reditus, quos in uſum earumdem expenſarum
erogare licite poſſint; & tunc quam portionem re-
tinebunt, nullatenus debere excedere valorem ex-
penſarum, quæ pro ipſomet tantum Miſſæ Sacri-
ficio neceſſario ſunt ſubeundæ, & nihilominus eo
etiam caſu curandum eſſe, ut ex pecuniis, quæ
ſuperſunt, expenſis ut ſupra deductis, abſolute
tot Miſſæ celebrentur, quot præſcriptæ fuerint ab
Offerentibus eleemoſynas.*

5 Unde portio illa neceſſaria pro expenſis ma-
nutentionis ut ſupra nullo modo eſt detrahen-
da ex Maſſa Communi eleemoſynarum ma-
nualium Miſſarum celebrandarum, ſed ex elee-
moſyna cujuslibet Sacerdotis celebrantis, ut
patet ex ſequenti declaratione Clementis XI.
qui quamvis de anno 1720. noluerit concede-
re, ut ex numero Miſſarum relictarum Altari
privilegiato Archiconfraternitatis SS. Sacra-
menti, & quinque Plagarum in Eccleſia S.
Laurentii in Damaſo, & ad faciendam rem
gratam dictæ Archiconfraternitati applicare fe-
cerit Miſſas 40. pro illis, quæ a Sacriſtia
ejuſdem Archiconfraternitatis celebratæ non
fuerant ex titulo dictæ detractionis: tamen ad
repetitas preces eidem Summo Pontifici porre-
ctas idem hanc gratiam conceſſit d. Archicon-
fraternitati, ut poſſet pro ſe retinere obolum
unum ex eleemoſyna Sacerdotis pro dictis ex-
penſis Sacriſtiæ, & Sacrorum Utenſilium, ut
refertur in Viſitatione ſacra *die 1. Septembris*
1721. a Cardin. Zondaderio §. 6. ibi: *Qua ad
Miſſas adventitias ſatis proviſum ex vivæ vocis
Oraculo S. M. Clementis XI. habito a R. P. D.
Secretario hujus Sacræ Congreg. mediante facul-
tate conceſſa Confratribus retinendi pro Utenſili-
bus obolum unum pro qualibet Miſſa manuali,
quod in poſterum ſervari mandavit.*

Cumque aliud eſſet ortum dubium circa in- 6
telligentiam dictorum verborum, illud peni-
tus ſublatum fuit mediante declaratione R. P.
D. Pallavicini digniſſimi Secretarii Sacræ Con-
gregat. Viſitationis Apoſtolicæ ſequentis teno-
ris. *Il Bajocco ſi deve detrarre dall' elemoſina
del Sacerdote, e non dalla Maſſa comune dell'
elemoſine, come malamente facevano prima, e
gli fu proibito, e con l' Autorità del Papa ſi ap-
plicorno altrettante Meſſe di una Religione agli
obblighi, che erano rimaſti non ſoddisfatti.* Sic
refert ad litteram D. Urſaya *tom. 5. part. 2.
diſceptat. 16. a num. 17. ad 21.* ubi dicit ita
conſtare ex *Biletto* ejuſdem ſibi uti Priori d. Ar-
chiconfraternitatis exhibito, quod a ſe in ejus
Archivo relatum fuit.

Poſſe Epiſcopos adſtringere Capellanos, & 7
Beneficiatos (non Cenſuris) ad providendum
de proprio paramenta, reſpondit *Sacra Congr.
Epiſcop. in Surrentina 11. Aprilis* 1589. apud
Monacell. *part. 2. tit. 13. formul. 2. n. 56. in
fine*. Vide Urſayam tom. 7. part. 1. diſcept. 14.
per tot. ubi multa habet ad rem.

An autem manutentio Altarium, quæ ſunt 8
de Jurepatronatus, ac ornamentorum neceſſa-
riorum pro eiſdem altaribus ſpectet ad ipſos
Patronos, aut ad Eccleſiam, in qua dicta Al-
taria ſunt erecta, ſtante conſuetudine, quod
Patroni nunquam fuerint coacti ad dictam ma-
nutentionem, ſed eamdem impenſam præſti-
terit dicta Eccleſia, prout hodie ſupplet im-
penſas mapparum, & omnium paramentorum
Sacerdotalium: Nec Beneficiati, qui habent
Capellanias erectas in dictis Altaribus, poſ-
ſunt eidem manutentioni concurrere, ſtante
reditus tenuitate vix excedentis onera Miſſa-
rum, quæ dictis Capellanis annexa ſunt? Re-
ſpondit *Sacra Congreg. Concil. in Urbinatenſi ſub
die* 10 *Martii 1633. ad cap. 7. ſeſſ. 21. & cap.
9. ſeſſ. 22. teneri Eccleſiam ad limites conſuetu-
dinis legitimæ, in reliquis prout de Jure*. Sic
apud Pignatell. *tom. 5. conſult. 15. n. 1.*

In caſu igitur, quo per tempus legitime 9
præſcriptum conſueverit Eccleſia ſubminiſtra-
re manutentionem talium Altarium, & pro-
videre de Sacris Utenſilibus, tenetur id per-

ſeveranter adhuc præſtare, *argum. cap. Cum tanto* 11. *de conſuetudine*. Tunc enim cenſetur Eccleſiam fuiſſe a Fundatoribus, ſeu Benefactoribus ſufficienter ad id dotatam, & Dos Eccleſiæ cenſetur etiam Dos Altarium.

10 Si tamen Eccleſia non ſic conſuevit dictam manutentionem, & proviſionem de Sacris Utenſilibus præſtare, tunc cum non cenſeatur fuiſſe ipſam ad id ſufficienter dotatam, poteſt fieri præceptum Patronis Beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant Altaria de omnibus neceſſariis, vel ut dotem præſtent, ſeu augeant ſub pœna privationis eorum Juris, quo competente termino elapſo, & non parito, ad privationem procedi poteſt. Hinc Altaria inornata, & indotata poſſe ab Epiſcopis, & Regularibus concedi aliis Patronis, qui eis provideant, ſi proprii Patroni poſt tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab Ordinario faciendam id præſtare negligant, vel recuſent, poſſeque in tali caſu a Regularibus, & aliis Superioribus Eccleſiarum de iis ad libitum diſponi, ſcilicet dirui, vel aliis concedi, ſæpe ſæpius in facti contingentia reſpondit *Sacra Congreg. Epiſcop.* & ſignanter *in Mutinenſi* 2. *Maii* 1601. *&* 2. *Januarii*, *&* 3. *Julii* 1602. *&* 16. *Februarii* 1603. *&* 9. *Januarii* 1604. *&* 9. *Octobris* 1618. apud Pignatell. *tom.* 9. *conſult.* 82. *n.* 145.

11 Et præceptum de dote augenda, ſeu de novo tradenda fieri quoque poteſt, etiamſi in fundatione fuerit ſufficiente a Patrono aſſignata, & deinde tractu temporis fuerit diminuta, ſeu penitus conſumpta; & in tali caſu, ſi antiquus Patronus nolit ipſam dotem augere, ſeu de novo aſſignare, poſt trinam ut ſupra ei factam monitionem amittit Juſpatronatum; Fagnan. in *cap. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus num.* 59. Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 4. Pirhing *ibidem num.* 9. Pignatel. *tom.* 6. *conſul.* 15. *num.* 4. & alii paſſim.

12 Et ratio clara eſt, quia Patronus tenetur ad omnia onera Altaris, ſeu Capellæ, aut Eccleſiæ, ut tradunt communiter Doctores; cum juſtum ſit, ut qui ſentit commodum Juris honorifici, ſentiat etiam incommodum talium onerum, per text. *in Secundam naturam iſt* 10. *ff. Regul. Juris*, *& cap. Qui ſentit* 55. *de Regul. Juris in* 6. Inter ipſa autem onera venit obligatio Capellam, ſeu Eccleſiam reſtaurandi, ac etiam a fundamentis reædificandi, ſi aut collapſa fuerit, aut reſpective ruinam minetur, & ipſam ſufficienter dotandi, ſeu de omnibus neceſſariis providendi, *arg. Novella* 66. *cap.* 2. *cap. Placuit* 1. *cauſ.* 1. *quæſt.* 2. *cap. Piæ mentis* 26. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7. *cap. Nemo* 9. *diſt.* 1. *de conſecrat. cap. Cum ſicut* 8. *de conſecrat. Eccleſ. cap. Quoniam* 3. *& cap. Nobis* 15. *de Jurepatronat.*, cum ſimilibus, juncto Concilio Trid. *ſeſſ.* 14. *de reform. cap.* 12. *& ſeſſ.* 21. 7. Et ſic tenent Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 1. *part.* 1. *quæſt.* 11. *art.* 7. *num.* 3. 5. *&* 7. *& lib.* 3. *quæſt.* 7. *art.* 5. *num.* 1. Barboſ. *ad Concil. ſeſſ.* 21. *cap.* 7. *num.* 8. *& de poteſt. Epiſcop. alleg.* 64. *num.* 16. *& alleg.* 102. *num.* 10. Antonell. *de regimin. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 33. Sperell. *deciſ.* 60. *num.* 11. *& ſeq.* Pitonius *de Controverſiis Patron. tom.* 1. *alleg.* 12. *a num.* 4. *ad* 8. Card. de Luca *de Jurepatronat. diſc.* 52. *n.* 12. Ventriglia *in Praxi*, *part.* 2. *annot.* 18. *num.* 2. *& annot.* 19. *num.* 33. & alii paſſim expreſſe dicentes, teneri Patronum & reparare, ſeu reſtaurare, ac etiam, cum opus fuerit, a fundamentis reædificare Capellam, ſeu Ecccleſiam, & ipſam providere de Utenſilibus, Paramentis, Calicibus, & omnibus aliis neceſſariis ad Divinum cultum, & ad Divina celebranda, cum ſit onus de Jure infixum oſſibus Patroni, ſicuti eſt onus Patrisfamilias providere Filiam de ſibi neceſſariis.

13 Si vero Patronus ab initio aſſignavit dotem ita abundantem, ut ſufficiat & pro ſuſtentatione Capellani, & pro reparatione, ac manutentione Capellæ, tunc niſi adſit contraria conſuetudo, aut certa diſtincta portio redituum aſſignata pro tali manutentione, & neceſſariorum proviſione, tenebitur Capellanus ſeu Beneficiatus ad ipſam manutenendam, & providendam de omnibus neceſſariis. Genuenſ. *in praxi cap.* 109. *num.* 13. Pignatel. *tom.* 6. *conſul.* 15. *num.* 5. Sperell. *deciſ.* 68. *num.* 11. Ventriglia *cit. annot.* 18. *num.* 10. *& annot.* 19. *num.* 33. & alii paſſim per text. *in cap. Si Monachus* 22. *cauſ.* 16. *quæſt.* 1. *cap. Quicumque* 1. *& cap. De his* 3. *de Eccleſiis ædificandis*, cum ſimilibus, juncto Concilio Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 7. *de reform.* Et ratio eſt, quia Beneficiatus æquiparatur in vita Uſufructuario, *cap. Præſenti* 9. *de Officio Ordinarii in* 6. *cap. Requiſitis* 15. *de Teſtamentis*, *cap. Si quis* 5. *de peculio Clericorum*. Uſufructuarius autem tenetur ex fructibus res conſervare in bono ſtatu, & ad ſartatecta; *leg. Uſufructu legato* 7. §. 2. *ff. De uſufructu*, *leg. Eum, ad quem* 7. *Cod. eod.* adeoque &c. Tum quia Beneficiarius ſub peccato mortali reditus Beneficii ſuæ honeſtæ ſuſtentationi ſuper-

fluos

Digitized by Google

ſtuos tenetur erogare in cauſas pias, ex abunde probatis ſub verb. *Beneficiatus a num.* 35. Inter autem cauſas pias reſpectu Beneficiati poriſſima eſt reparatio, ſeu reſtauratio ſuæ Capellæ, ac proviſio de utenſilibus, aliiſque neceſſariis pro ipſa, adeoque &c.

14 Et dato, quod nec Patronus, nec Rector Beneficii, aut Eccleſiæ poſſint neceſſaria miniſtrare, & aliter neceſſitati provideri nequeat, tunc non poteſt converti in talem neceſſitatem pecunia, ſeu eleemoſyna deſtinata pro celebrandis Miſſis, ut voluerunt Riccius *deciſ.* 123. *part.* 2. Genuenſis *in praxi cap.* 54. *num.* 5. & alii, ſed omnino celebrandæ adhuc ſunt tot Miſſæ, quot præſcriptæ fuerint a Fundatoribus ſeu Offerentibus eleemoſynas, vel adeunda eſt Sedes Apoſtolica pro proviſione, juxta Decreta Sacræ Cong. Conc. *de celebratione Miſſarum in reſponſione ad primum, & ſeptimum* confirmata ab Innocentio XII. Conſtit. incip. *Nuper*, ut recte obſervavit Epiſcopus Lycienſis *in ſua* 2. *Synodo Diœceſana* §, 2. *in annot.* & Pignatell. *tom.* 6. *conſult.* 15. *n.* 5.

Si autem agatur de Beneficiato, & Eccleſia Parochiali, & nec Parochus, nec Patronus poſſint Eccleſiam repetere, ac de Utenſilibus, & aliis neceſſariis ipſam providere, tunc compelli ad id poſſunt Parochiani. Sic expreſſe ſtatuit Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 21. *de reformat. cap.* 7. ibi: *Parochiani omnibus remediis opportunis ad prædicta cogantur.* Et ratio hujus obligationis eſt clara, quia Parochiani percipiunt a prædicta Eccleſia Sacramenta, & Divina, & hoc eſt opus publicum, & commune, ac concernens omnium utilitatem, & neceſſitatem. Et ſic tenent Doctores communiter. Vide verb. *Eccleſia art.* 4. *num.* 63. *ad* 73. ubi abunde aſſignatur, ad quos ſpectet obligatio reparandi, & providendi de neceſſariis Eccleſias tum Cathedrales, tum Parochiales, tum non Parochiales, ac ſimplices.

U X O R.

---

1 UXor per ſe loquendo tenetur potius cohabitare Viro, quam hic illi, ideſt Viri,
non autem Uxoris eſt eligere domicilium,
ſeu locum, ubi habitent, ac ſimul vivant.
Communis, quia ut ſcribit Apoſtolus *Ad Ephe-*
2 *ſios cap.* 5. *n.* 22. *Vir caput eſt mulieris.* Unde
ordinarie Uxor tenetur ſequi Maritum juſta de cauſa mutantem domicilium; Dummodo illa mutatio non accidat Uxori graviter incommoda, vel non ſit aliter conventum in pactis dotalibus, ſeu contractu ante nuptias. *Communis*, per text. *in cap. Unaquæque* 3. *cauſ.* 13. *quæſt.* 2. ubi: *Unaquæque mulier ſequatur virum ſuum, ſive in vita, ſive in morte, & cap. Pervenit* 1. *de conjugio leproſorum* per verba adducenda *infra num.* 6. *Sic noviſſime decrevit Sacra Congregat. Concil. in Firmana* 22. *Novembr.* 1727. *&* 17. *April.* 1728. *apud Theſaurum Reſolutionum Sacræ Congregationis Concil. tom.* 4.

Dicitur autem notanter, quod *Uxor teneatur* 3
ſequi Maritum juſta de cauſa mutantem domicilium, v. g. cum talis mutatio domicilii eſt neceſſaria ad Gubernationem Familiæ, vel ad conſervandas res familiares, ad effugiendam hoſtilem inſectationem, ſeu cum ad id cogitur ob morbum, inculpabile exilium, & hujuſmodi, vel cum a Principe mittitur ad Gubernationem quadriennem, decennem &c. alicujus Pruvinciæ, aut Civitatis, & hujuſmodi quia revera in dictis caſibus tenetur Uxor ordinarie ſequi Virum, ut docent Doctores communiter, *arg. Si quis neceſſitate inevitabili* 4. *cauſ.* 34. *quæſt.* 2. Secus autem ſi vir efficeretur vagabundus, & ante contractum Matrimonialem non fuiſſet talis, quia tunc uxor non teneretur illum ſequi hinc inde vagantem, ut fatentur omnes; recte tamen addentes, quod ſi Vir more hiſtrionum jam ante contractum Matrimunialem vagari conſueviſſet, tunc tenetur eum ſequi, quia cenſeretur approbaſſe conſuetudinem, & practicos mores talis Viri.

Dicitur etiam notanter: *Dommodo illa mu-* 4
tatio non accidat uxori graviter incommoda, quia uxor non cenſetur ſe obligaſſe ad ſequendum cum tanto ſuo incommodo, vel periculo v. g. ſalutis, vitæ, pudicitiæ, & hujuſmodi, *arg. cap. Si quis neceſſitate inevitabili* 4. *cauſ.* 3. *quæſt.* 2.

Item dicitur notanter: *Vel non ſit aliter con-* 5
ventum in pactis dotalibus, ſeu contractu ante nuptias, quia ſi ſic fuerit certus locus habitationi conſtitutus, non poteſt deinde Maritus diſcedere, niſi gravis cauſa de novo ſuperveniens, & ante non præviſa id neceſſario exigat. Et ratio eſt, quia *Contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur*, textu expreſſo *in cap. Contractus* 84. *de Regul. Juris in* 6. & pacta ſunt omnimode ſervanda, *cap. Antigonus* 1. *& cap. Qualiter* 3. *de pactis*, cum ſimilibus.

Digitized by Google

6 Ita etiamſi uxor ex cauſa neceſſaria coga-
tur mutare domicilium, tenetur Maritus eam
ſequi. Sic colligitur ex *cap. Pervenit* 1. *de
conjugio leproſorum*, ibi: *Quoniam igitur cum
vir, & uxor una caro ſint, non debet alter ſine
altero eſſe diutius, mandamus quatenus ut uxo-
res viros, & viri uxores, qui lepræ morbum in-
currunt, ſequantur, & eis conjugali affectione
miniſtrent, ſolicitis exhortationibus inducere non
poſtponas*, & tenet Gloſſa ibid. verb. *Sequan-
tur, & Communis Doctorum*, teſte Gobat *tom.*
1. *tract.* 10 *caſu* 22. *num.* 756. Et ratio eſt,
quia quo ad mutua obſequia conjugalia Ma-
ritus, & uxor pares ſunt, nec ad imparia ju-
dicantur, textu expreſſo *in cap. Si quis uxo-
rem* 4. *cauſ.* 32. *q.* 1.

7 Conjuges enim æqua obligatione tenentur
omni Jure ſimul cohabitare in eadem Domo,
menſa, & lecto, ut tenent communiter Do-
ctores, recte advertentes, quod obligatio talis
conjugalis cohabitationis complectitur tria of-
ficia, ſcilicet habitandi in eadem domo, ac-
cumbendi eidem menſæ, & cubandi in eodem
lecto, ut optime unus pro omnibus ſcribit
Caſtropal. *de ſponſalibus diſp.* 3. *punct.* 5. §.
1. ibi: *Certum eſt Conjuges obligatos eſſe Jure
naturali, & Divino ſimul habitare in eadem
Domo, ad eamdem menſam accumbere, & in
eodem lecto jacere; Quod ſi quis Conjugum nolit
hæc tria præſtare, poteſt a Judice Eccleſiaſtico
compelli Cenſuris, & invocato auxilio brachii
Sæcularis*, per text. *in c. Litteras* 13. *de reſti-
tutione ſpoliatorum*. Unde Geneſ. 2. *n.* 24. di-
citur: *Quamobrem relinquet homo Patrem ſuum,
& Matrem, & adhærebit uxori ſuæ. & erunt
duo in carne una*. Et *in citat. cap. Pervenit* 1.
*de conjugio leproſorum: Cum vir, & uxor una
caro ſint, non debet alter ſine altero diutius eſſe*.

8 Poteſt tamen inter conjuges divortium lici-
te fieri quo ad torum, & cohabitationem,
juſta aliqua interveniente cauſa. Vide verb.
Divortium n. 18.

9 Cauſæ juſtæ faciendi tale Divortium ſeptem
generatim aſſignantur. Vide *ibid. a n.* 19 *ad*
52. ubi omnes adducuntur, & abunde diſcu-
tiuntur.

10 Afferuntur plures caſus, in quibus propter
adulterium nequit fieri tale divortium. Vide
ibid. a n. 54. *ad* 59. & verb. *Adulterium art.*
3. *per tot.*

11 Propter Adulterium ſpirituale, ſeu lapſum
in Hæreſim, ſeu Gentiliſmum alterius con-
jugum poteſt conjux innocens etiam propria
auctoritate licite facere Divortium quo ad to-
rum, & cohabitationem. Vid. *ib. n.* 21.

Cum hac tamen advertentia, quod ſi con- 12
jux innocens propria auctoritate, & ſine ju-
dicio Eccleſiæ tale Divortium fecit a Conju-
ge in Hæreſim lapſo, & ipſe Reus Hæreſis
ſeſe ab errore revocaverit, tunc tenetur eum
iterum recipere, ſeu ad eum iterum redire.
Vide *ibid. n.* 22.

Si vero Conjux innocens Judicio Eccleſiæ 13
tale divortium fecit, non compellitur conju-
gem converſum recipere, ſeu ad eum redire,
ſed poteſt Religionem intrare, ſi vult. Vide
ibid. num. 23.

Si autem Religionem ingredi noluerit, etiam 14
hic redire compellitur. Vide *ibidem n.* 24.

Uxor adultera poſt pœnitentiam a Marito 15
recipienda eſt. Vide verb. *Adulterium art.* 4.
a n. 10.

Uxor adultera ſeparata, ſi impudice vivit, 16
eſt punienda pœna mortis.

Uxor adultera occidens fœtum animatum, 17
ſeu natum infantem, excommunicatur, & pu-
nitur ut homicida. Vide *ibid. n.* 13.

Uxor Adultera, ſicuti Uxor ſterilis, quæ ar- 18
tificioſe ſibi ſuppoſuit partum alienum, non
tenetur cum periculo vitæ, & magnæ infamiæ
manifeſtare prolem ſpuriam, ſeu dictum par-
tum alienum ad reparanda damna legitimo-
rum, ſeu aliorum, quibus Mariti hereditas
debebatur. Vide verb. *Adulterium art.* 5. *a
n.* 9. *ad* 13.

Tenetur tamen dicta Uxor adultera quan- 19
tum in ſe eſt procurare omni meliori modo,
ut illatum damnum legitimis compenſetur.
Vide *ibid. n.* 12.

Et ſi nullo alio modo tale damnum com- 20
penſare poſſit, tenetur proli ſpuriæ perſuade-
re, ſi aliunde idonea ſit, ut ſtatum Eccleſia-
ſticum, vel Religioſum amplectatur, vel vi-
tam cœlibem ducat. Vide *ibid. n.* 13.

Uxor in adulterio deprehenſa nequit a Ma- 21
rito ob id occidi. Vide verb. *Adulterium art.*
2. *a n.* 10. *ad* 14. & alia ad rem vide verb.
Maritus n. 11. 12. & 13.

Uxor propter adulterium amittit Dotem, & 22
ejus proprietas tranſit ad Maritum. Vide *ibid.
num.* 9. & *verb. Dos art.* 1. *n.* 17. & *art.* 3.
num. 13.

Et tunc ſi Uxor propter adulterium ſit reje- 23
cta a Marito per Divortium, & bona aliun-
de non habeat ad ſui ſuſtentationem, pertine-
bit ad judicem a Marito neceſſaria obtinere,
ſi dotem uxoris in delicti pœnam lucrari ve-
lit. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 3. *cap.* 2.
n. 2. *verſ. Adde ſecundo*, Molina *tract. diſp.*
90. *n.* 7. & alii paſſim.

Si

Digitized by Google

24 Si Uxor ſine neceſſaria cauſa recedat, & divertat a Marito, Maritus non tenetur ei alimenta præſtare, quamvis dotem ab ea acceperit. Layman *loco cit. n. 2. verſ. Præterea*; Sanchez *lib. 9. diſp. 4. n. 20.* & alii paſſim. Et ratio eſt, quia qui non facit quod debet, non recipit quod oportet, *arg. Si ea conditione 3. Cod. de Conditionibus inſertis*: Uxoris autem Officium eſt, ut maneat in Viri conſortio, & obſequio: *cap. Hæc imago 12. cauſ. 33. quæſt. 5. & cit. Jur. ſupra num. 1. & 2.* Unde ſi id præſtare nolit, merito ei alimenta denegantur; Secus vero ſi ob juſtam cauſam recederet, ſeu diverteret a Marito, ut fatentur omnes.

25 An, & quando Dos quo ad proprietatem, & Uſumfructum ſpectet ab Uxorem, eamque ipſa repetere poſſit; vel non? Vide verb. *Bona artic. 4. a num. 2. ad 7.* & verb. *Dos per tot.* & ſignanter *art. 1. & 3.* verb. *Uſusfructus a n. 21. ad 26.*

26 Quando Uxor poſſit petere, & teneatur reddere Debitum Conjugale, vel non? Vide verb. *Debitum Conjugale per totum.*

27 Uxor, ſicut & Maritus exercens opus conjugii ob ſolam voluptatem non vacat culpa veniali. Vide verb. *Conjuges n. 77.*

28 Uxor in actu conjugali cum ſuo Marito ſe moroſe delectans in alio velut præſente, peccat mortaliter, & addit ſpeciem adulterii in Confeſſione explicandam. Vide *ibid. n. 78.* & verb. *Adulterium art. 1. num. 7.* & v. *Delectatio moroſa n. 26.*

29 Delectatio moroſa de actu Conjugii inter Conjuges præſentes, dummodo abſit periculum pollutionis, non eſt peccatum mortale. Vide d. verb. *Conjuges n. 79.* & verb. *Delectatio moroſa n. 24.*

30 Immo conjux neque mortaliter peccat, ſi de maritali copula, altero conjuge abſente cogitans, in re cogitata moroſe delectetur. Vide d. verb. *Delectatio moroſa n. 15.* & d. verb. *Conjuges n. 90.* (*)

31 Omnes tactus, oſcula, amplexus, turpiloquia, aſpectus laſcivi, & hujuſmodi, quæ fiunt inter conjuges ſine ordine ad copulam, ſi fiant cum periculo pollutionis in uno, vel altero, vel pertineant ad Sodomiam quandam inchoatam, ſunt peccata mortalia, alias non ſunt niſi venialia. Vide d. verb. *Conjuges n. 81.* verb. *Luxuria n. 89.* verb. *Tactus n. 12. 13. & 14.*

32 Conjuges an, & quando poſſint, vel *non* Religionem ingredi? Vide d. verb. *Conjuges a n. 3. ad 34.*

33 Maritus an, & quando poſſit, cum, vel ſine licentia Uxoris ad Sacros Ordines promoveri; Vide d. verb. *Conjuges a n. 57. ad 72.*

34 Quid de conjugibus Infidelibus, quando unus convertitur, & alter non, ſeu quando ambo convertuntur, & quid de eorum Matrimonio, & prole? Vide d. verb. *Conjuges a num. 35. & 45.* verb. *Hæreticus a num. 20. ad 26.* & verb. *Impedimenta Matrimonii artic. 1. n. 95. & ſeq.*

35 Plures uxores ſimul habere eſt prohibitum jure Divino. Vide verb. *Polygamia n. 7.*

36 Uxor an, & quas donationes poſſit facere Marito, & Maritus Uxori? Vide verb. *Donatio art. 2. a n. 13. ad 20.*

37 Uxor de quibus bonis habeat Dominium, vel Uſumfructum, & de quibus & quando poſſit diſponere, & facere Donationes & eleemoſynas, & ſuccurrere ſuis parentibus, filiis, fratribus, ac ſororibus. Vide verb. *Bona art. 4. a num. 2. ad 37.* & verb. *Eleemoſyna num. 54.*

38 Uxor, ſicut & Maritus quibus prius ſubvenire debeat in extrema, gravi, & communi neceſſitate? Vide verb. *Neceſſitas a n. 20. ad 37*

39 Uxor quando poſſit, vel non, irritare Vota Mariti,

Nota Rom. Theol.

(*) Quæ numeris 29. & 30. dicuntur, plena periculi ſunt. Nam quis peccandi periculum excludat in conjugato, dum moroſe delectetur cogitando actum conjugii, ſive copulam? venerea enim ſenſitiva delectatio nihil aliud eſt, niſi interna pollutionis inchoatio, quæ aliunde oriri non poteſt, quam ex ſeminis commotione, & fluxu. Id vero mortiferum eſt etiam in conjugibus, dum ad copulam non ordinetur.

Reſponſio Auctoris.

Quæ numeris 29. & 30. profero, ſub conditione produco, dico enim *ibi* expreſſe: *dummodo abſit periculum pollutionis*. Sed ad rem vide, quæ tradidi *ibi*, & verb. *Conjuges n. 79. & 80.* & verb. *Delectatio moroſa num. 24. ad 32. in fine*, & verb. *Luxuria a num. 88. ad 95.*

Digitized by Google

Matiti, & Maritus Vota Uxoris. Vide verb. *Votum art.* 4. *a num.* 45. *ad* 49.

40 Uxor tranſiens ad ſecundas nuptias privatur Tutela Filiorum prioris Matrimonii, textu expreſſo *in l. Matres 2. Cod. Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt*, ibi: *Nam ſi malunt alia optare Matrimonia, tutelam adminiſtrare non debent*; & concordat *Authent. Sacramentum*, *& l. Si Pater 3. Cod. eod.*

41 Item perdit etiam curatelam eorum; *l. Quod ſi nolit 31. §. 14. ff. de Ædilitio Edicto*. Vide verb. *Nuptiæ n.* 18. *&* 19.

42 Immo Uxor tranſiens ad ſecundas nuptias amittit quidquid a priore Marito prædefuncto donatione, teſtamento, aut quomodocumque acquiſivit, & transfert quoad proprietatem ad Filios prioris Matrimonii, retento ſibi ſolo Uſufructu, textu expreſſo *in l. Feminæ 3. C. de ſecundis nuptiis*. ibi: *Feminæ quæ ſuſceptis ex priore Matrimonio Filiis ad ſecundas poſt tempus luctui ſtatutum tranſierint nuptias, quidquid ex facultatibus priorum Maritorum ſponſalium jure, quidquid etiam nuptiarum ſolemnitate perceperint, aut quidquid mortis cauſa donationibus factis, aut teſtamento jure directo, aut fideicommiſſo, vel legati titulo, vel cujuslibet munificæ liberalitatis præmio ex bonis, ut dictum eſt, priorum Maritorum fuerint adſecutæ, id totum ita, ut perceperint, integrum ad Filios, quos ex præcedente conjuge habuerint tranſmittant . . . . Atque habeant poteſtatem poſſidendi tantum, atque fruendi in diem vitæ, non etiam alienandi facultate conceſſa*. Et concordant *lex Hac edictali 6. §. 6. 1. Cod. eod. de indicta viduitate, & Authent. De nuptiis, §. Si vero expectet, collat.* 3. & tenent Sanchez *de Matrimon. lib. 7. diſput.* 88. *num.* 2. Joannes Angelus Boſſius *de Matrimon. contract. cap.* 11. *num.* 275. Roſignolus *in alias de matrimonio controverſias contract.* 15. *de Matrimon. IV. prænot.* 5. *n.* 13. *& ſeq.* Buſemb. & La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *n.* 1163. & alii paſſim.

43 Et ſi talis Uxor tranſeat ad ſecundas nuptias elapſo anno luctus, amittit inſuper etiam Uſumfructum. Sic Baldus *l.* 1. *num.* 6. *Cod. de ſecundis nuptiis*, Surdus *de alimentis titul.* 7. *quæſt.* 23. *num.* 14. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *diſputat.* 87. *num.* 10. Joannes Angelus Boſſius *loc. citat. num.* 266. Roſignol. *loc. citat. prænotat.* 3. *num.* 25. & alii. Et ratio eſt, quia major eſt culpa tranſitus ad ſecundas nuptias durante anno luctus, quam ipſo jam elapſo, ut clare patet *ex lib.* 1. *Cod. de ſecundis nuptiis*, *& authent. de ſecundis nuptiis*, §. *Prima ſi quidem collat.* 4. ubi Uxor tranſiens ad ſecundas nuptias durante anno luctus incurrit infamiam juris, quam non incurrit Uxor tranſiens ad ſecundas nuptias anno luctus jam elapſo: ergo ſi Uxor cum tranſit ad ſecundas nuptias jam elapſo anno luctus, ubi eſt minor culpa, privatur ſola proprietate, retento Uſufructu, cum tranſit ad ſecundas nuptias durante anno luctus, ubi eſt major culpa, privanda eſt non ſolum proprietate, ſed etiam Uſufructu.

44 Cum pro dote Uxoris nondum ſoluta a Socero accipit Maritus in pignus fundum fructiferum, cujus annui fructus ſuperexcedunt intereſſe, quod juſte exigere potuiſſet dictus Maritus ratione dotis, tunc ille exceſſus fructuum ſuper intereſſe dotis eſt reſtituendus Socero, ſeu ejus Heredibus, vel computandus eſt in ſortem. Sic Baldus *in l. Cum quidam 31. §. 2. Cod. de jure dotium*, Alexander *in l. In inſulam 42. §. 2. ff. Soluto Matrimonio*, Lupus *de Uſuris in l. Curabit 5. Cod. de actionibus empti*; Roſignolus *de Contract. Contr. 3. de Mutuo diſquiſit. 5. num. 2. & 3.* Et ratio eſt, quia fructus pignoris reſpectu Mariti pignoratitii eſt ad ſupplendum defectum fructuum, quos perciperet a Dote, ſi ipſam habuiſſet, ut de ſe patet: ergo non debet extendi ultra valorem fructuum a dote percipiendorum. Ceſſante enim fine, ratione, & cauſa conceſſionis, ceſſare debet & ipſa conceſſio, *cap. Cum ceſſante 60. de adpellat. l. Adigere 6. §. 2. ff. de jurepatronat.* & reſtricta cauſa reſtringi debet & effectus, quem reſpicit eadem cauſa; *l. In agris 16. ff. De adquirendo rerum dominio*, cum ratio conceſſionis, & Legis ſi anima ipſius conceſſionis, & Legis, *l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnat.* adeoque &c.

45 Uxor an poſſit ſibi eligere ſepulturam, & ſi non elegerit, ubi ſit ſepelienda? Vide verb. *Sepultura a n. 73. ad 80.*

46 Uxoris ſoror improprie dicitur cognata, ſicuti etiam Uxoris frater improprie dicitur cognatus, textu expreſſo *in cap. Quod autem 5. cauſ. 35. quæſt. 5.* ibi: *Quod autem frater, ſororve Uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius, quam ulla cauſa cognationis*. Et concordat *cap. Primo gradu 6. eadem cauſ. & quæſt.* ubi aſſignantur nomina graduum ſuperiorum, ſive inferiorum, ſive ex latere venientium. Vide *ibi*, ubi fuſe de omnibus.

Uxor, ſicut & Maritus, ſi in extrema neceſſitate baptizaret proprium Filium, non impedire-

Digitized by Google

pediretur debitum petere, textu expreſſo *in c.
Ad limina 7. cauſ. 30. q. 1.*

48 Nec Uxor, & Maritus peccant, ſi ſimul
ſoſcipiant, vel teneant alienum puerum in
Baptiſmo, nec prohibentur ſibi debitum red-
dere: Solo enim jure antiquo hoc erat eis
veritum propter cognationem ſpiritualem,
quam tunc contrahebant; quæ cum modo
ſublata ſit a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *de
reformat. Matrimonii*, non videtur quo jure
prohibeantur tenere. Navarr. *in Manual. cap.*
22. *num.* 36. Sanchez *lib.* 7. *diſput.* 57. *num.*
5. Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 2.
allegat. 30. *num.* 57. & alii paſſim. Sanctus
enim Pius V. Conſtit. incip. *Cum illius vi-
cem*, declaravit Patrinum, & Matrinam non
contrahere inter ſe cognationem, nec impediri
inter ſe conjungi.

49 Uxor prægnans crebras, & numeroſas cho-
reas ducens cum agitatione, ob periculum,
in quod injicit ſeipſam, & fœtum, regulari-
ter non eximitur a peccato gravi. Vide verb.
Mater n. 12.

50 Uxor notorie adoltera cum ſolo conſenſu
Viri non poteſt Religionem ingredi. *Sac. Con-
greg. Epiſc. & Reg. in Romana, ſeu Florenti-
na Profeſſionum* 16. *Febr.* 1704. *Ponente Card.
S. Clementis* apud Urſayam *in tom.* 2. *part.* 5.
diſcept. 24.

51 Uxor inſcio, & invito Marito regulariter
loquendo non poteſt exponere ludo bona ejuſ-
dem Mariti, nec dona dotalia, & commu-
nia; & ſi exponat, & amittat, ſunt a Victo-
re reſtituenda. Vide verb. *Ludus n.* 32.

52 Et ſi exponendo ludo talia bona, quæ igno-
rante colluſore alienare non poteſt, notabi-
lam ſummam lucretur, tenetur eam reſtitue-
re. Secus autem, ſi colluſor fuerit conſcius.
Vide *ibid. n.* 33.

53 Uxor poteſt ſimilia bona moderate ludo ex-
ponere inconſulto, & etiam irrationabiliter in-
vito Marito in pluribus caſibus, qui aſſignan-
tur. Vide *ibidem num.* 34.

54 Uxor poteſt de Jure communi ludo expone-
re inconſulto, & invito Marito bona ſua pa-
trimonialia non data in dotem, & bona para-
phernalia. Vide *ibidem num* 35.

55 Super extractione Clerici conjugati facta ad
formam Bullæ cauſa uxoricidii cum propina-
tione veneni, & prætenſa qualitate proditio-
nis, injungitur Epiſcopo, ut perficiat proceſ-
ſum & tranſmittat, & interim caute cuſto-
diat; *Sacra Congr. Immunit. in Oſtunen.* 23. *Fe-
bruarii* 1696. *lib.* 1. *Decretal. Vall. pag.* 172.

56 Uxores Clericorum Conjugatorum gaudent
privilegio Fori, & aliis exemptionibus com-
petentibus ſuis Maritis durante illorum vita.
Sacra Congreg. Immun. in Meliten. 20. *Novemb.*
1640. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 134. *In Op-
piden.* 18. *Julii* 1662. *lib. Decret. Rocci pag.*
415. *In Biſignanen.* 18. *Novemb.* 1653. *lib.* 5.
Decret. Paul. pag. 24.

Uxores Clericorum Conjugatorum gaudent 57
privilegio Fori, tam in Civilibus, quam in
Criminalibus, ita ut nequeant carcerari, nec
perſonaliter adſtringi a Judice Laico; non
autem gaudent exemptione a gabellis, niſi adſit
conſuetudo, durante tamen vita Clericorum,
& cohabitatione cum ipſis, *Sacra Congregat.
Immun. in Neriton.* 17. *Januarii* 1628. *lib.* 1.
Decretal. Paul. pag. 80. *in Meliten.* 11. *Januar.*
1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 147.

Uxores Clericorum Conjugatorum, & obla- 58
torum habentium qualitates requiſitas gaudent
privilegiis, quibus gaudent earum Mariti,
vita iſtorum durante. *Sacra Congreg. Immun.
in Baren.* 22. *Septembr.* 1648. *lib.* 4. *Decretal.
Paul. pag.* 59.

Uxores Clericorum Græcorum gaudent Im- 59
munitatibus, exemptionibus, & privilegiis,
quibus gaudent ipſi Clerici durante vita ipſo-
rum Clericorum. *Sacra Congreg. Immun. in
una Regni Neapolitani* 18. *Februarii* 1631. *lib.*
2. *Decret. Paul. p.* 96.

Uxores, & Filii Clericorum Albanenſium 60
viventibus Patribus gaudent privilegio Fori,
& exemptionum ipſis Patribus competentium;
mortuo vero Patre gaudent, ſi concurrat con-
ſuetudo, *Sacra Congreg. Immunit. in Roſſanen.*
27. *Maii* 1654. *lib.* 5. *Decret. Paul. pag.* 42.
& 4. *Septembr.* 1654. *lib. Decret. Rocci pag.* 32.

Uxores Diaconorum Salvaticorum gaudent 61
privilegio, & exemptionibus competentibus
ſuis Maritis durante eorum vita. *Sacra Con-
greg. Immunit. in Meliten.* 20. *Novemb.* 1640.
lib. 3. *Decretal. Paul. pag.* 154. ſeu pro tem-
pore, quo eorum Mariti ſunt Diaconi Salva-
tici. *In Hytracen. Julii* 1645. *ibi pag.* 254.

Uxor Curſoris Nonciaturæ non gaudet pri- 62
vilegio Fori. *Sacr. Congr. Immun. in Floren-
tina* 15. *Decemb.* 1676. *lib.* 1. *Decret. Altovit.
pag.* 1516.

Cauſam Uxoris Fiſcalis Curiæ Epiſcopalis 63
cognoſcat Epiſcopus. *Sacra Congreg. Immun.
in Fanen.* 22. *Junii* 1655. *lib.* 5. *Decret. Paul.
pag.* 67.

Contra Uxorem, quæ blande extrahens Ma- 64
ritum e loco Immuni Birruariis ab ipſa voca-
tis tradiderat, Epiſcopus procedat ſua aucto-
ritate ordinaria. *Sacra Congregat. in Came-*

vinen. 13. *Maii* 1698. *lib.* 2. *Decretal. Vall. pag.* 153.

65 Uxorem, quæ occidit proprium Maritum dormientem, & poſtea confugit ad Eccleſiam, Epiſcopus tradat Curiæ ſæculari. *Sacra Congr. Immunit. in Cremon.* 27. *Decemb.* 1626. *lib. Scripturarum veterum pag.* 77.

66 Hic juvat ad eruditionem adducere quæ de Uxore, muliere, ſeu femina habet D. Urſaya *in Miſcellaneo ſacro, & profano* 1. & 2. *litt. F. M. & V. ac in Inſt. Crimin.*

67 *Peſſima res Uxor, poterit tamen utilis eſſe,*
Si bravites moriens dat tibi quidquid babet.

68 *Ducere ſi quam vir, teneat P. quinque puella,*
Sit Pia, ſis Prudens, Pulchra, Pudica, Potens.

69 *Ureris? uxorem ducas, non expedit usi;*
Conjugis in gremio mortificanda caso eſt.

70 *Uxores ego tres vario ſub tempore nactus;*
Cum juvenis, cum vir, factus exinde ſenex.
Propter opus prima eſt validis mibi juncta ſub annis.
Altera propter opes, tertia propter opem

71 Uxoris turpitudinis Patronus ille eſt, qui celat crimen uxoris. Sanctus Hieronymus *in Matth. cap.* 7. relatus *in Canon. Sicut Crudelis* 32. *q.* 1.

72 Uxorem qui pauper accipit, ter fit miſer.

73 Cum Uxore bini ſunt jucundiſſimi dies, alter quo ducitur; alter vero quo mortua effertur. *Philippid.*

74 *Uxor amice tibi ſemper mala, cum male tractas*
Fit pejor; ſed fit peſſima quando bene.
Sed bona, ſi moriatur, erit, melior tamen id te
Si facit vivo, ac optime ſi propere.

75 *Imperet ipſa nibil, quidvis tamen impetret uxor.*
Utere nec ſerva conjuge, nec Domina.

P. Caſalich. *nell' utile col dolce decad.* 4. *argut.* 3.

76 Uxoris bonæ partes his verbis deſcribuntur *in Tob.* 10. 13. *Honorare ſoceros, diligere Maritum, regere familiam, gubernare domum, & ſeipſam irreprehenſibilem exhibere.*

77 Uxoris qualitates explicantur a Demoſthene his verbis relatis a P. Caſalich. *nell' utile col dolce decad.* 13. *argut.* 7. Interrogatus Demoſthenes qualem uxorem ducere oporteret, reſpondit: *Divitem, ut te ſuſtentet, Nobilem ut ornet, juvenem ut ſerviat, Formoſam ut placeat, & Pudicam ne te fallat.*

78 Uxorem pecunioſam ſi quis pauper duxit, non Uxorem, ſed Dominam habet, cujus eſt famulus, & ſervus. Strobulus apud P. Caſalich. *loco cit. decad.* 15. *argut.* 7.

Uxorem quare locupletem ducere nolim 79
Quæritis? Uxori nubere volo meæ.
Inferior Matrona ſuo ſit, Priſce, Marito,
Non aliter fuerint femina, virque pares.

P. Caſalich. *loco cit. decad.* 13. *argut.* 7.

Ad rem. Vide verb. *Alimenta*; Verb. *Adul-* 80
terium; Verb. *Bona*; Verb. *Conjuges*; Verb. *Debitum conjugale*; Verb. *Divortium*; Verb. *Femina*; Verb. *Dos*; Verb. *Dominium*; Verb. *Hæreticus*; Verb. *Impedimenta Matrimonii*; Verb. *Maritus*; Verb. *Mater*; Verb. *Matrimonium*; Verb. *Neceſſitas*; Verb. *Pater*; Verb. *Polygamia*.

Adam, Sampſonem, Petrum, Davidem, Sa- 81
lomonem
Decepit mulier, quis modo tutus erit?

Mulier ſtuppa eſt, & homo titio; accedit 82
Diabolus, & uterque comburitur.

Femina velut gutta nigra, corrumpit albam 83
maſculorum. *Sac. Rota in Imolen. Fideicommiſſi* 21. *Martii* 1729. §. *Denique, coram Ratto.*

Sola viso mulier ſpoliis exultat adeptis, 84
Sola locat corpus, ſola locanda venit.

Abſque femina ſi mundus ſtare poſſet, noſtra 85
converſatio non eſſet ſine Diis. Cicero ſequutus a Capon. *controverſ.* 58. *in princip.*

Ad dignoſcendum viros a mulieribus larva- 86
tis, optimum adducit modum ex Salomone Kormann. *de Virg. jus. c.* 139. faciendi ſcilicet abluere faciem ab utriſque; feminæ ſiquidem molliter, ac delicate vultus ſuos fricant, ſecus autem maſculi.

Uxorem ducens dicitur navigare; *c. Nos no-* 87
vimus 2. *cauſ.* 17. *q.* 2. ubi Gloſſa verb. *Navigaſti* ait; *Sicut navigans ſubjicit ſe variis periculis, nec proprio motu regitur, ſed ventis; ſic ducens uxorem.*

Uxor minori miſeria deformis habetur, 88
quam formoſa ſervetur. S. Hieronymus relatus, & ſequutus a Nevizan. *in Silva nuptiar. lib.* 2. *n.* 94. Unde Poeta

Ægre formoſam poteris ſervare puellam:
Nunc prece, nunc auro forma petita ſuit.

Femina molle genus, turpes proclivis ad 89
actus,
Ni vir ſit cuſtos, ni pudor, atque metus.

Femina ſuum retinet morem, ſemper ho- 90
minem expellit a paradiſo. Card. Bona *in manuduct. ad cælum cap.* 5. §. 3. *in fine.*

Feminas videre malum eſt, alloqui pejus, 91
tangere peſſimum. S. Auguſtinus apud Urſayam *loco cit. n.* 128.

Femi-

92 Feminæ vox in hominibus ſolet eſſe mali hominis indicium, ex animadverſis per Farinac. *quæſt.* 116. *n.* 170. ubi monet cavendum eſſe ab ipſis, quia ipſe non ſemel, ſed pluries ab hujus qualitatis hominibus fuit proditus. Ego tamen cum Raym. *tom.* 1. *cap.* 2. §. 5. *in fine*, crederem id non eſſe generaliter verum, ſed neque etiam generaliter falſum.

93 Uxor, quando eſt pulchra, aufert nomen Domus Marito, quia dicitur, eamus ad domum Dominæ Tenerinæ, non autem ad domum Domini Bonhomi ejus mariti: ut obſervat Nevizan. *in Silva nup. lib.* 2. *verb. diviti non eſt nubendum num.* 86. & Urſaya *Inſtit. Crimin. l.* 4. *tit.* 1. *num.* 85.

94 Uxor eximens Maritum de manu Curiæ, & Maritus uxorem, non dicitur committere crimen læſæ Majeſtatis; unde debet puniri ſola pœna extraordinaria. Conciol. *Allegat. forenſ.* 87. *per tot.* Guazzin. *de defenſ. Reorum defenſ.* 5. Urſaya *loco cit. lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 136. *& ſequent.*

95 Privilegia mulierum inhoneſtarum referuntur ab Urſaja *loco cit. lib.* 2. *tit.* 7. *n.* 18. Rayn. *t.* 3. *cap.* 20. §. 1. *n.* 21. *& ſeq.* & Secretaria Apollinis *fol.* 456. ac ſi eiſdem ab eodem Apolline conceſſa eſſent, cum ſequentibus verbis: *Abbiamo determinato di concedervi alcuni privilegj, i quali agevolando le voſtre fatiche, potranno rendere men fallaci le voſtre arti, e ſono queſti di poter rubare ſenza obbligo di reſtituzione; di fingere; diſſimulare; di non dir mai la verità; di godere ſenza amare; di piangere quando volete; di traſformarvi quando vi pare; di chiedere ſenza diſcrezione; di togliere ſenza pietà; di celare l'odio ſotto le luſinghe; di ſtrappazzare li voſtri Amanti; e finalmente di vendicarvi inſenſibilmente dell'ingiurie, che vi fanno, facendoli reſtar pelati nella teſta, e nella borſa nel termine di quaranta giorni.*

96 De quibus præſertim verificatur celebre Alphabetum Sancti Antonini Archiepiſcopi Florentini *in* 3. *par. titul.* 1. *cap.* 24. ideſt Avidum animal. Beſtiale Baratrum. Concupiſcentia carnis. Damnoſum duellum. Æſtuans æſtus. Falſa fides, Garrulum guttur. Herinnis harmata. Invidioſus ignis. Kalumniarum kaos. Lepida lues. Monſtruoſum mendacium. Naufragii nutrix. Opiſex odii. Prima peccatrix. Quatiens quaſſatio. Ruina regnorum. Silva ſuperbiæ. Truculenta tyrannis. Vanitas vanitatum. Xantia Xerſis. Ydolorum Ymago. Zelus zelotypus.

97 Multæ tamen ſunt honeſtarum mulierum prærogativæ, quamvis enim, ut habetur in adnotatione *ad dec.* 434. *num.* 43. *& ſequ. Rotæ recent. par.* 4. *tom.* 2. & apud Urſayam *Inſtitut. crimin. lib.* 4. *tit.* 1. *a num.* 20. Judocus Damboud. *in tractat. comm. lit. M. verſ. Mulier Philoſopha* teſtetur ſe ad hoc ut aliquid diceret in honorem feminarum, revolviſſe omnes juris Civilis Textus, ad effectum reperiendi, ſi in eis fieret mentio de aliqua muliere bona, & incidiſſe in Textu incipiente *Mulier bona* 72. *ff. de jur. dot.* quem diligenter inſpiciendo, reperiſſe, verbum *bona* non eſſe caſus nominativi, ſed accuſativi, dicendo: *Mulier bona ſua omnia in dotem dedit*; & ſic in toto corpore Juris Civilis mulierem bonam invenire non valuiſſe; Inveniſſet tamen, & quidem copioſe in Sacra Scriptura, & in Jure Canonico, ſi ulterius quæſiviſſet, ut videre eſt *in Eccleſiaſt. cap.* 26. *num.* 1. 3. 18. *&* 21. *& cap.* 36. *num.* 26. & apud D. Paulum 1. *ad Corinth. cap.* 7. *num.* 14. *& in Canon. Quod autem* 1. *cauſ.* 28. *quæſt.* 1. & alibi. Unde merito advertit Nevizan. *in Silva nupt. lib.* 4. *ſub num.* 95. mulieres multas habere prærogativas, quæ copioſius ſcriptæ reperirentur, ſi ipſæ ſcriberent, ut faciunt viri, ad quem effectum applicari poteſt lepidum dictum illius Philoſophi, qui teſte de Rub. *in addit. ad dec.* 431. *num.* 54. *par.* 4. *tom.* 2. *Rotæ recent.* obſervando in magna tabula depictos multos leones, ab hominibus dilaceratos, prorupit in hæc verba: *Oh ſi leones pingere ſcirent!* De quibus ſelectiſſimis, & laude digniſſimis mulieribus late agit Zaul. *tom.* 1. *rub.* 16. *num.* 50. *& ſeq.* & latius Petrus le Moyne *in lib. cui titulus. La Galleria delle Donne forti, Mutinæ impreſſo, anno* 1701. & prius per Auctorem Gallice typis dato. Vide etiam Chriſtophorum Bronzini *in tractat. della dignità delle Donne, anno* 2624. impreſſo Florentiæ, ubi ſuis pro eximiis excellentiis, ac prærogativis merito uſque ad Sydera extolluntur.

Uxorem ducendi curioſus, & ſcandaloſus 98
modus in Regno Congi indicatur, & refertur a Patre Joanne Franciſco Romano Capuccino *in libro*, cui titulus: *Breve relazione del ſucceſſo della Miſſione nel Regno del Congo*, impreſſo anno 1648. in Typographia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide *c.* 9. *di alcune uſanze molto dannevoli, che ritengono li naturali di Congo fol. mihi* 77. ſequentibus verbis. „ Una di dette male uſanze, „ che ſono in quei popoli, è, che quando „ ſi vogliono accaſare, pigliano le Mogli a „ prova. Va un Giovine, dimanda la Figlia „ al

,, al Padre , ed alla Madre con preteſto di
,, volerla pigliare per Moglie , e dargli la
,, Dote che li conviene , eſſendochè tra eſſi
,, è queſto coſtume , che il Marito dà la Do-
,, te alla Moglie , e non il Padre , e la Ma-
,, dre ; eſſi gliela conſegnano molto di buo-
,, na voglia , ed il Giovine la conduce a Ca-
,, ſa ſua , e dopo averla tenuta due , o tre
,, anni , ſe gli piace e ſi confà col ſuo umo-
,, re, ſi accaſa con eſſa ; quandochenò , la ri-
,, manda a Caſa di ſuo Padre ; e la medeſi-
,, ma libertà ha la Donna con quello, che la
,, piglia , che ſe non li guſta d'accaſarſi con
,, eſſo lui , ſe ne può ritornare a ſuo piacere
,, alla Caſa paterna . Queſta uſanza sì perni-
,, cioſa è difficiliſſima da levarſi, perchè dico-
,, no eſſi : Ho Io da obbligarmi a ſtare tutto
,, il tempo della vita mia con Donna , che
,, non conoſca qual ſia , e di che condizione ?
,, E' vero, che mi poſſo informare , e da pa-
,, renti , e da altre perſone , che conoſcono
,, la Giovine, ma eſſi mi poſſono ingannare,
,, dicendomi una coſa per un'altra , a fine ,
,, che la prenda per Moglie; e per tanto ſen-
,, za tal eſperienza piuttoſto non voglio acca-
,, ſarmi , che ponermi a riſchio di avere un
,, continuo inferno in mia vita . Da queſta
,, uſanza sì perniciosa ne ſiegue , che la Gio-
,, vine in tal modo ripudiata, ordinariamente
,, non trova più chi la voglia prender per
,, Moglie, e li Figli nati da eſſa vanno come
,, baſtardi diſperſi quà , e là ſenza veruna edu-
,, cazione. Di più ne ſiegue , che ſtanno gli
,, anni, e anni in ſtato di concubinato , poi-
,, chè il Marito dovendo dare la Dote alla
,, Moglie , non ſi può indurre a queſto paſſo,
,, ma va ſempre procraſtinando di anno in an-
,, no, ed a perſeverare in quel cattivo ſtato
,, talvolta 25. e 30. anni. Hæc ille, ut refert
,, Urſaya *Inſtit. Crim. lib.* 4. *tit.* 4. *num.* 173.

99 Uxor in poteſtate Mariti eſt juxta legem
Moyſi . Benedict. XIV. tom. 2. Conſtitut. 2.
100 *tit.* 28. incip. *Poſtremo Menſe* §. 59. Ideo Ma-
ritus a Judaiſmo ad Eccleſiæ Fidem conver-
ſus, eam ad Baptiſmum offerre poteſt . Idem
ibid. Vide tom. 3. verb. *Hebræus* ubi multa ad
rem , & verb. *Græci*.

Additiones ex aliena manu.

1 Vide Additiones ad verb. Femina . Cæterum quæ Auctor a *num. 66. ad* 98. adducit, inſulſa , ridicula , & Religioſo Viro prorſus ſunt indigna.

Reſponſio Auctoris.

Attamen, quæ hic tamquam inſulſa, ridicula, & religioſo viro prorſus indigna traducuntur, ea a ſapientiſſimis , graviſſimis , & religioſiſſimis deſumpta Auctoribus in rem meam derivavi. Quæ enim tradidi a *num. 66. ad* 70. accepi jam tradita a celeberrimo Urſaya Cauſarum tum Civilium, tum Canonicarum, ſeu Eccleſiaſticarum , ac Religioſarum Patrono , & Romæ, ac alibi abſque ulla cenſura pluries edita , probata , & approbata ab omnibus, ad quos ſpectat. Quæ *num.* 71. a S. Hieronymo relat. *in Canone Sicut Crudeles* 32. *q.* 1. Quæ *n.* 72. 73. a dicto D. Urſaya , & Philippid. Quæ *n.* 74. *&* 75. a P. Caſalicch. Religioſiſſimo viro . Quæ *num.* 76. habentur expreſſe in Sacra Scriptura Tobiæ 10. 13. Quæ *num.* 77. 78. 79. a dict. P. Caſalicch. allegante ad id reſpective Demoſthenem , & Strobulum. Quæ *n.* 80. a citatis in allegatis ibi reſpective titulis. Quæ *n.* 81. 82. a dicto D. Advocato Urſaya. Quæ *n.* 83. a Sacra Rota Romana in *Imolen. Fideicommiſſi* 28. *Martii* 1729. Quæ *num.* 84. ab allegato Urſaya . Quæ *n.* 85. a Cicerone ſequut. a Capon. *Controverſ.* 58. *in princip.* Quæ *n.* 86. ex Salomone apud Kormann. de *Virg. jur. cap.* 139. Quæ *n.* 87. ex Canone : *Nos novimus* 2. *cauſ.* 17. *q.* 2. & ibi Gloſſa verb. *Navigaſti*. Quæ *n.* 88. ex S. Hieronymo relat. & ſequut. a Nevizzan. *in Sylva Nuptiar. lib.* 2. *cap.* 94, Unde canit Poeta, ut ibi *n.* 89. Quæ *n.* 90. ex Cardinal. Bona piiſſimo Religioſo *in Manduct. ad Cœlum*, *cap.* 5. §. 3. *in fine*. Quæ *n.* 91. ex S. Auguſtino allegat. ab Urſaya *loc. cit.*, *n.* 128. Quæ *n.* 92. ex Farinac. *quæſt.* 116. *n.* 170. & Rayn. *tom.* 1. *cap.* 2. §. 5. *in fine*. Quæ *nu.* 93. ex Nevizzan. in *Sylva Nuptiarum lib.* 2. *num.* 86. & Urſaya *Inſtit. crimin. lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 85. Quæ *n.* 94. ex Conciol. *allegat. forenſ.* 87. *per tot.* Guazzin. *ad defenſ.* 5. *cap.* 5. Urſaya *loc. cit. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 136. *& ſeq.* Quæ *n.* 95. ex Rayn. *tom.* 3. *cap.* 20. §. 1. *n.* 21. *& ſeq.* Urſaya *loc. cit. lib.* 2. *tit.* 7. *n.* 18. & Secretaria Apollinis *fol.* 456. Quæ *n.* 96. ex S. Antonino clariſſimo lumine præclariſſimi Ordinis Prædicatorum in 3. part. tit. 1. cap. 24. Quæ *n.* 97. ex adnotat. ad deciſ. 431. *n.* 43. *& ſeq.* Rotæ Romanæ Recentior. part. 4. tom. 2. Urſaya *lib.* 4. *tit.* 1. *a n.* 20. Judoco Damboud *in tract. loc. comm. litt. M. verſ. Mulier Philoſopha*. Ex Eccleſiaſtic. *cap.* 26. *n.* 1. 3. 18. 21. *& cap.* 36. *n.* 26. Ex Apoſt. 1. ad Corinth. *cap.* 7. *num.* 14. & ex Canon. *Quod autem* 1. *cauſ.* 28. *q.* 1. Quæ *n.* 98. ex relatione Patris

Joan.

Joannis Franciſci Romani Capuccini in libro, cui titulus: *Breve relazione del ſucceſſo della Miſſione nel Regno del Congo*, *impreſſo in Typographia Sacræ Congregationis de propaganda fide*, *cap. 9*. Quæ Sacra Congregatio certe non permiſiſſet talis libri editionem, ſi inſulſa, ridicula, & religioſo viro indigna commenta continuiſſet. Patent itaque fontes, unde hauſi doctrinas *locis citatis* ab Additore improbatas; hi ſunt, S. Scriptura, SS. Canones, Sac. Rota Romana, SS. Patres, Religioſiſſimi Auctores, ſelectiſſimi Juriſperiti, & Liber impreſſus in typographia Sac. Congregationis de propaganda Fide. Ad hæc, quid de oppoſitoribus eſſet mihi dicendum? Nil aliud dicam ego, quam ut a Deo benedictionibus repleantur.

Quantum ad reliquas varias alias probabiliſſimum reſpicientes, & cenſura notatas propoſitiones, non eſt, quod in his nec tantiſper immorer, nec quid modicum proferam, cum tot eximii, & præſtantiſſimi Auctores, omni exceptione majores de illis hinc inde, pro, & contra tot volumina ediderint, ut fere totus repletus ſit Orbis. Eo vel maxime quod Ego non ſim ſecutus niſi illas opiniones probabiles, quæ ſunt vere, & ſolide tales fultæ gravi, & prudenti pondere rationis, & auctoritatis; & in pluribus illas ſolummodo ſim amplexus, quæ mihi videbantur nedum vere probabiles, ſed etiam probabiliores, ac quædam veluti certæ, ut totum meum opus integre ex omni parte, & attente, juxta pro ſimilibus tradita a Benedicto XIV. in Conſtitutione: *Sollicita ac provida* §. 18. percurrenti, & ſcrutanti ſatis ſuperque patet. Unde Laudatus perennis memoriæ Benedictus XIV. in dicta Conſtit. *Sollicita ac provida* §. 17. ad noſtrum intentum ſic tradit: *Hoc de cætero cogitantes, non paucas eſſe opiniones, quæ uni Scholæ, Inſtituto, aut Nationi certo certiores videntur, & nihilominus ſine ullo fidei, aut Religionis detrimento ab aliis Catholicis viris rejiciuntur, atque impugnantur, oppoſitæque defenduntur, ſciente, & permittente Apoſtolica Sede, quæ unamquamque opinionem hujuſmodi in ſuo probabilitatis* (N. B.) *gradu relinquit*. Et idem Sapientiſſimus Pontifex *in præfatione tom. 1. de Synodo Diœceſana* §. *Porro*, ſic præciſe addit: *Porro in noviſſimis hiſce additionibus uſitatam ſemper nobis ſcribendi rationem ſecuti ſumus, nihil ſcilicet pro certo, ac definito venditantes; quod reipſa definitum non ſit; Nihil contumelioſe jacientes in alios, quantumvis ab opinione noſtra diſſentiant. Id enim homini Chriſtiano indignum, & honeſto viro indecens exiſtimamus. Neque vero minus valide unumquemque ſententiam ſuam tueri poſſe cenſemus, ſi ab aliorum contemptu, & injuria abſtineant.*

Hic lubet ad rem noſtram adducere etiam Canonem *Ego ſolis* 5. *diſtinct.* 9. ubi ex verbis S. Auguſtini ſic expreſſe traditur: *Alios autem* (Auctores) *ita lego, ut quantalibet Sanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per alios Auctores, vel probabiles* (N. B.) *rationes, quod a vero non abhorrent perſuadere potuerunt*. Unde ipſemet S. Auguſtinus circa ſibi propoſitam quæſtionem, an ſit celebrandum, & communicandum jejune, in epiſtola 118. ad Januarium, quæ extat in tom. 2. Editionis Lugdunenſis ſumptibus Joannis Radiſſon 1664. *pag.* 179. in qua cum prius *cap.* 6. reſpondens Januario dixiſſet: *Et liquido apparet, quando primum acceperunt diſcipuli Corpus, & Sanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos: Nunquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ quod a jejunis ſemper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi; Nam ideo per Univerſum Orbem mos iſte ſervatur*. Deinde ibidem *cap.* 7. ſubjungit: *Sed nonnullos probabilis quædam ratio delectavit* (*N. B. ut uno certo die per annum, quo ipſam cænam Dominus dedit, tamquam ad inſigniorem commemorationem poſt cibos afferri, & accipi liceat Corpus, & Sanguinem Domini . . . Quapropter neminem cogimus ante dominicam illam cænam prandere, ſed nulli etiam contradicere audemus*. Quam Epiſtolam allegans, & expendens Cardinalis Bona rerum Liturgicarum *tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 21. §. 3. *editionis Taurinenſis* 1749. *ex Typographia Regia* ſic expreſſe tradit: *Quamvis enim Eccleſiæ more receptum eſſet, quod myſteria ſemper a jejunis celebrentur, nonnullos tamen probabilis quædam ratio delectavit, ut eo die, quo Cœna Domini recolitur, poſt cibum afferri, & accipi liceat Corpus, & Sanguinem Chriſti, tamquam in inſigniorem commemorationem Myſterii ab ipſo poſt legalem cœnam conſtituti, quibus contradicere S. Pater non audet*; & opinio celebrandi, & communicandi poſt ſumptum cibum in die Cœnæ Domini erat ſolum probabilis in concurſu illius probabilioris, *ſed nonnullos probabilis quædam ratio delectavit*, & tamen Sanctus ille Doctor hanc ſolummodo probabilem opinionem etiam in concurſu illius probabilioris improbare non audet. *Quapropter neminem cogimus ante dominicam illam cænam prandere, ſed nulli etiam contradicere audemus*; & juxta adducta verba Eminentiſſimi Cardinalis Bonæ, quibus (ideſt ſequacibus opinionis ſolum

ſolum probabilis) *Contradicere S. Pater non audet*. Hinc quid de mente tanti eximii & Saoƈti Doƈtoris Eccleſiæ lumiois, ſit ex his inferendnm, ſatis ſnperque patet.

Cæterum in omnibus, & per omnia, ut jam toties proteſtatus ſum, Sanƈtæ Romaoæ Sedis certiſſimo ac firmiſſimo judicio me ſubmitto ſemperque ſnbmittam; ſicuti etiam volo & ſtatuo, ut ſi quæ Apoſtolicis, ſeraphiciſque ſanƈtionibus, præſertim in noviſſimo Generali Capitulo Mantuæ celebrato diebus 29. & 30. Maji anoi 1762. editis, minus conſooa hic in apologeticis reſponſionibus, & io reliquo Opere meo tradita reperiantur, ad earum meotem & ſenſum penitus revocentur, iotelligantur, & retineantur.

X E N I A.

---

1 XEnia illa, ſeu dona, aut munera dari ſolita per Cardinales abſentes noviter promotos Cnbiculariis parricipantibus, ſeu Cameræ Pootificis, ſi contingat obitus Papæ, qui illos creavit, antequam ſequuta ſit conſigoatio Birreti, munerumque receptio, dividenda ſunt inter Cubicnlarios utriuſque Pontificis, nempe illius, qui illos Cardinales creavir, & ſucceſſoris. Si vero conſignatio Birreti, & muoerom receptio ſequuntur vivente Pontifice illo, qui diƈtos Cardinales creavit, tum integraliter ſpeƈtanr ad Cnbicularios Pontificis præmortui. Sic D. Urſaya *Inſtit. Crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *n.* 57. teſtans ita coociliari Doƈtores, qui videntur in hoc inter ſe contrarii, adducitque pro ſe Pitonium *tom.* 2. *diſcept.* 51. *per tot.* & Emin. Card. Petram *tom.* 4. *Comment. ad Conſtit.* 1. *Eugenii IV. num.* 23. Vide ipſos *loc. cit.* ubi referunt ad rem varios caſus.

2 Xeoia, & dona excæcaot oculos Judicum. *Eccleſiaſtic.* 20. *n.* 31.

3 Unde Judex tenetur aſtinere a receptione munerum, tom Jure Divino, tum Jure humano. Vide verb. *Judex num.* 33. *&* 34.

4 Judex contra ſupradiƈtas prohibitiones accipieos notabilia munera peccat graviter, & tenetur ad reſtitutionem. Vide *ib. num.* 35.

5 An talis reſtitutio ſit pro Foro conſcientiæ facienda ante ſententiam coodemnatoriam, vel declaratoriam deliƈti. Vide *ib. n.* 36.

6 Quantum ed hoc pro certo tenendum eſt, quod ea, quæ ad redimendam vexationem, aut Sententiam injuſtam, aut aliter involuntarie data ſuot, debent a Judice reſtitui ante omnem ſenteotiam. Vide *ib. num.* 37.

Judices videntur a Jure reddi inhabiles ad 7
acquirendum munerum receptorum domioium. Vide *ib. num.* 39.

Nec ex conſuetudine poſſunt Judices illa ac- 8
quirere, & retinere. Vide *ib. num.* 39.

Ubi vero Jura non reddunt Judices inhabiles 9
ad acquirendum tale domioium, ſtaote conſuetudioe legitime præſcripta, ſciente Superiore, & non cootradicente, poſſunt Judices Sæculares ſpoote oblata recipere. Vide *ib. n.* 40.

Poteſt tameo Judex recipere a partibus ſpon- 10
te oblata leviora muunſcula, pro quibus non eſt periculum, quod pervertatur, ſeu corrumpatur ipſius Judicium. Vide *ib. num.* 41.

Judex Eccleſiaſticus, ſive Ordinarius, ſive 11
Delegatus nihil recipere poteſt ſportularum nomine. Vide *ib. num.* 42.

Judex Laicus Delegatus poteſt exigere ſpor- 12
tularum oomine etiam quotam pecuniæ. Vid. *ib. num.* 43.

Judex autem Laicus Ordioarius nequit ali- 13
quid recipere Sportularum nomiue. Vid. *ib. num.* 44.

Si Judex, ſive Ordinarius, ſive delegatus, 14
ſive Eccleſiaſticus, ſive Sæcularis non habeat ſibi aſſignatum ſtipendium, nec congruam ſuſtentationem, poterit pro Judiciis ſibi commiſſis exigere Sportulas, ſive honoraria. Vide *ib. num.* 45. Et Sportularum nomioe quid intelligatur? Vide *ib. num.* 46.

Ubi extat conſuetudo, poſſunt Judices acci- 15
pere Saccharum, Ceram, Coccholatam &c. in diebus Natalitiis, vel alio anni tempore, quæ conſuetudo viget in Urbe Romæ, ut eſt omnibus notorium, teſte D. Urſaya *Inſtit. crimin. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 51. *& ſeq.*, ubi ſubjungit, quod licet omnia iſta munera, ſive eſculenta, & poculenta, ſive Saccharum, Cera &c. accipi poſſint a Judicibus, ut expreſſe habetur in Conſtit. Innocent. XII. incip. *Sacerdotalem*, *& Regiam* §. *Porro*, ibi: *Porro Xenia ſolita eſculenta, & poculenta, quæ Judicibus, Miniſtris, & Officialibus Romanæ Curiæ exhiberi conſueverunt, minime probibita fuiſſe, nec probiberi decernimus*: Magis iidem Judices æſtimantur, ſi illa non accipiant, quia litigantes, qui dant eis unam Gallinam, illam dant cum intentione, ut habeaot ab eis Bovem, quodque Ruſtici dicere ſolent, quod munus intrat per portam Judicis, & Diabolus per feneſtram. Sic cum pluribus aliis ibi allegatis expreſſe D. Urſaya *loc. cit.*

Auditores Rotæ accipientes aliquod munus 16
a No-

Digitized by Google

a Notariis ratione Officii incurrunt Excommunicationem, & tenentur ad reſtitutionem in duplo erogandam pauperibus. Vide verb. *Auditores num. 62.*

17 Immo Auditores Rotæ nihil recipere poſſunt, neque per alium a litigantibus. Vide *ibid. num. 63.*

18 Solent tamen ab iſtis recipi munera quædam ſolita pro Feſtis Natalitiis, & Kalendis Auguſti. Quæ munuſcula ſolent etiam mitti Advocatis, & Procuratoribus per litigantes, quæque uti conſueta debent bonificari Agenti cauſarum. Vide *ib. num. 64.*

19 Epiſcopus non poteſt recipere munera occaſione receptionis Habitus, ſeu emiſſionis Profeſſionis Monialium. Vid. verb. *Epiſc. art. 6. num. 107.*

20 Epiſcopus, & quilibet alius Superior Ordinarius in his tranſgreſſor tenetur ad reſtitutionem, & ſi munus excedat Summam decem Ducatorum, nequit abſolvi neque a Summo Pœnitentiario, niſi facta prius reſtitutione. Vide *ib. num.* 108. Immo Pignatell. *tom. 9. conſult.* 144. ex variis Decretis Sacræ Cong. Epiſc. vult, quod Epiſcopus non debeat, nec poſſit recipere dona, ſeu munera a ſuo Clero, & ipſum ſequitur Urſaya *loc. cit. num.* 46. Vide ipſos.

21 Quo ad ea, quæ poſſunt, & debent neceſſario obſervare Regulares circa largitiones munerum. Vide verb. *Regulares art. 1. num. 67.* ubi ad id afferuntur Conſtitutiones Clementis VIII. & Urbani pariter VIII.

22 Recipientis munera a Regularibus contra præſcriptum dictarum Conſtitutionum quicumque ſint ſive Regulares, ſive Sæculares, in neutro Foro abſolvi poſſunt ante factam reſtitutionem. Vide *ib. num.* 68.

23 Et ſi munus excedat Summam decem Scutorum, neque poſſunt abſolvi a Summo Pœnitentiario. Vide *ib. num. 69.*

24 Quoad Perſonas quæ donare poſſunt, vel non? & in qua quantitate; Vide verb. *Donatio art. 2. per tot.*

25 Munera non ſunt recipienda, neque omnia, neque quovis tempore, neque ab omnibus, texto expreſſo *in l. Solent 6. §. 3. ff. de Officio Proconſulis.*

26 Munera accipere a nemine inhumanum eſt, paſſim viliſſimum, & omnia avariſſimum, texto expreſſo *in cit. l. Solent 6. §. 3.* ibi: *Nam valde inhumanum eſt a nemine accipere, ſed paſſim viliſſimum eſt, & omnia avariſſimum.*

27 In muneribus dandis, & accipiendis attendi debent quatuor iſta aſſignata a Gloſſa *in cap. Etſi quæſtiones* 18. *verb. Muneribus*, *de Simonia*, duobus ſequentibus verſiculis, ibi:

Muneribus dandis attendas quatuor iſta.
Qui dans, quiſque petens, quæ res,
quæ cauſa petendi.
Munera crede mihi placant hominesque, 28
Deoſque:
Placatur donis Juppiter ipſe datis.

Ovid. apud Urſayam *Miſcell. 1. Sacr. & prof. lit. M. num.* 360.

Alia ad rem; Vid. verb. *Donatio*, verb. *Ju-* 29
dex, verb. *Moniales*, verb. *Regulares*, verb. *Votum*.

Victoriam, & honorem acquirit, qui dat 30
munera: animam autem aufert accipientium. *Proverb.* 22. 9.

In quorum manibus iniquitates ſunt, dexte- 31
ra eorum repleta eſt muneribus. *Pſalm.* 25. 10.

ZELOTYPIA.

Zelotypia eſt dolor, ſeu ægritudo animi ex 1
eo proveniens, quod alter potiatur eo, quod quis concupiſcit, vel potitur. Urſaya *Inſtitut. Crimin. lib. 3. tit. 3. num.* 54. Seu eſt ægritudo animi ex eo proveniens, quod quis timet, ne alteri adſit, quod cum nemine velit habere commune. Chryſippus ſequutus a Cyriac. *Controv.* 172. *num.* 77. Urſaya *Miſcellan. 2. Sacro & profan. litt. Z. numer.* 2.

Mulieres facile Zelotypiæ morbo laborare 2
ſolent, & referuntur aliqua exempla ab Urſaya *Inſtit. Crimin. lib. 2. tit. 5. num.* 103. *& lib. 3. tit. 3. num.* 46. Vide *ibi*.

Maritus uxorem non bene converſantem Ze- 3
lotypiæ cauſa Domi ut in carcere retinere poteſt; *cap. Placuit* 10. *cauſ.* 33. *q.* 2. Guazzin. *ad defenſ. Reor. defenſ.* 5. *cap.* 7. *n.* 5. *&* 12. ubi de viro uxorem ob Zelotypiam in vinculis detinente; Urſaya *loc. cit. lib. 4. tit. 3. num.* 23.

Zelotypia magnum eſt copulæ argumentum; 4
Scalon. *de teſtament. lib. 3. cap. ult. ſect. 2. num.* 30. ubi refert, & ſequitur vulgatum illud: *Res eſt ſolliciti plena timoris amor*. Urſaya *tom. 7. part. 2. diſceptat.* 22. *num.* 38. Panimol. *dediſ.* 93. *annot.* 1. *num.* 16. Rota *in Senogallien. Legatorum* 13. *Junii* 1697. *verb. ſed etiam, coram Molin.*

Ex Zelotypia alterius amoris ortum habere 5
ſolent amatoria ſortilegia. Denet. *in examin. Epiſc.*

Epiſc. lib. 6. *cap.* 34. *num.* 10. & *ſeq. Inſtit. Crimin. lib.* 3. *tit. num.* 53. com aliis allegatis.

ZINGARI, ZINGARÆ.

1 ZIngari , vel Zingaræ , qoi vel quæ ſe ja-
ctant divinare bonam , vel malam fortu-
nam , & in dies ab Idiotis præſertim , & ple-
beis paſſim de ſua forte conſuluntor , ſi ad-
miſceant res ſacras , & aſſertive pronuncient
cordium ſecreta , fortilegium committunt , &
poſſunt ab Inquiſitoribus poniri . Villadiego *in
Politic. cap.* 5. §. 20. *num.* 30. Diana *tom.*
5. *tract.* 10. *de S. Offic. reſolut.* 112. *per tot.*
Nicol. *in Floſcul. verb. Inquiſitor. num.* 1. Ray-
nald. *tom.* 1. *ad cap. Supplet.* 5. *num.* 496. Pi-
gnatell. *tom.* 8. *conſult.* 64. *num.* 45. & alii
2 paſſim . Secus aotem , ſi non admiſceant res
ſacras , nec aſſertive pronuncient Cordium ſe-
creta , Bordon. *in Manual. S. Offic. ſect.* 34.
num. 68. Urſaya *Inſtit. Criminal. lib.* 3. *tit.* 3.
num. 44. 45. & 46. & alii . Et ratio eſt , quia
eorum prædictiones , & divinationes fere ab
omnibus ordinarie cum riſu accipiuntor , nec
eis præſtatur aliqua firma fides , quod obſervat
pariter Carena *de Inquiſit. part.* 2. *tit.* 12. *num.*
164. & alii paſſim , notantes qood uemo eſt
tam ſimplex , ut firmam fidem præſtet Ægy-
ptianis, vulgo dictis Zingaris .

3 Tam Zingari , vel Zingaræ , ut ſupra divi-
nantes , & prædicentes , quam omnes alii
ipſos , vel ipſas conſulentes peccant mortali-
ter, ſi fiat cum firma fide, vel ſcandalo ; Si
vero fiat propter ſolam curioſitatem , vel ani-
mo ridendi , ot communiter fieri ſolet , pec-
cant tantom venialiter . Filliuc. *tract.* 24. *n.*
135. Lopos *pag.* 323. *difficul.* 2. Buſembaum
Medull. lib. 3. *tract.* 1. *dub.* 2. *num.* 10. San-
chez , & alii paſſim .

4 Zingari ſunt teſtes idonei ad probandum ſta-
tum liberum aliorum Zingarorum , Matrimo-
nium contrahere volentium . *Sac. Cong. Conc.
in Fundana Viſitationis Sacror. Liminum* 19. *De-
cemb.* 1682. *lib.* 16. *Viſitat. Sacror. Limin. fol.*
96. apud Urſayam *in Miſcellaneo* 1. *litt. Z. nu.* 2.

5 Emens rem a Zingaris tenetur illam abſque
reſtitutione pretii vero Domino reſtituere . Ur-
ſaya *Inſtit. Criminal. lib.* 2. *tit.* 8. *n.* 53. Ber-
tazol. *Conſil. Crimin.* 43. Pignatell. *tom.* 8.
conſult. 64. *num.* 41. & alii , & ratio eſt ,
quia emptio , vel eſt facta ſcienter , & eſt
nulla , *l. Si in emptione* 34. §. 3. *ff. de con-
trahenda emption.* Vel ignoranter & non tran-
sfertur rei emptæ dominium in emptorem , *l.
Rem alienam* 28. *ff. eod.* ubi Gloſſa , & Do-
ctores paſſim ; Quinimmo ex tali emptione
nec oritur uſucapiendi conditio, §. *Furtivæ* 2.
Inſtit. de uſucupationib. Viget enim cootra 6
Zingaros forti præſomptio , com ipſi , ut eo-
rom filii facilius furentur , doceaot illos , per-
miſſum eſſe ab eorum lege quolibet die certam
ſummam forari , quod ſcivit in examine ab
uno ex eiſdem proceſſato de furto Coſp. *nel
Giudice Crimin. part.* 3. *cap.* 46. *num.* 10. te-
ſte Urſaya *Inſtit. Crimin. lib.* 3. *tit.* 3. *num.*
48. citans Cruſium *de indic. Delictor. part.* 2.
cap. 22. *num.* 36. & Raynald. *tom.* 3. *cap.* 26.
§. 15. Unde ipſi etiam pro minimis furtis ,
puta gallinarum , puniri debent . De Angel. 7
de delict. part. 1. *cap.* 6. *num.* 13. Urſaya *loc.
cit. lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 13. Raynald. *l. c. num.*
3. & alii .

Zingari præſumuntur mali homioes ; Flo- 8
rell. *in vot. edit. in Peruſina falſæ monetæ* 24.
Novembr. 1711. §. *In oppoſitum* , Urſaya *loc.
cit. num.* 53. Raynaldus *loc. cit. num.* 2. ubi
com aliis aſſerit ipſos ſemper male agere in
locis , obi ſunt , & ex raptu , latrociniis ,
proditionibus , deceptionibus turpem qoæſtom
facere. His enim de cauſis legimus joſſos eſſe
a Germania diſcedere provido Edicto Caroli
V. Imperatoris anno 1549. veluti explorato-
res , & proditores Chriſtianorum regnorum
miſſos a Torcis , ot refert Petr. Gregor. *Syn-
tagm. Jur. lib.* 34. *c.* 16. *in fin.* A Regno quo-
qoe Neapolitano , ubi ſine licentia morabao-
tur, ac furtis , & latrociniis cuncta compleve-
rant , pragmaticis ſanctionibus juſſi ſunt diſce-
dere 16. Octobr. 1568. 14. Septembr. 1596.
& 12. April. 1485. ut refert Pignatell. *loc. cit.
num.* 44. Et ſic etiam bannitos eſſe a toto ſta-
tu Eccleſiaſtico , Bonooienſi , & Neapolitano
tradit Raynald. *loc. cit.* Ubi *num.* 4. refert ab 10
aliquibus vocari deſcendentes , ac poſteros Cai-
ni , vagos & extorres propter illius peccatum ;
Et ab aliis dici errones , eo quia majores foi 11
Deiparam Mariam , com ex Judæa propter
Herodis perſecutionem in Ægyptum fugeret ,
hoſpitio excipere recuſaruut ; Quæ tamen falſa
eſſe oſtendit . Quamvis *ib. num.* 6. aſſerat ,
quod in Turcia hujus geotis mulieribus lici-
tum eſt ex privilegio publice impuoe ſe pro-
ſtituere .

A Da

Digitized by Google

ADDENDA

Ad verb. TERTIARII &c. in hoc Tomo VII. pag. 370.

Inſtructio edita a Sacra Congregatione de Propaganda Fide, quoad Tertiarias, præſertim pro Sacrarum Miſſionum regionibus.

CUm diuturna experientia Eminentiſſimi PP. non ſine gravi mœrore edocti ſint non levia inter Ordinarios locorum, & Superiores Regularium de Tertiariis, earumque exemptione ac juribus in dies oriri diſſidia, ea potiſſimum cauſa, quod Pontificum Conſtitutiones omnes hac de re non ſatis ſint notæ, ac privilegia a Sede Apoſtolica Tertio Ordini conceſſa non probe intelligantur: ne malum hoc diutius perſeveret, in locis præſertim Miſſionum, in quibus pacis, & concordiæ vinculum inter Clerum Sæcularem, & Regularem maxime conſervatum oportuit ad cavendum a fidelium ſcandalis, ab infidelium blaſphemiis & ab hæreticorum ſchiſmaticorumque calumniis, iidem Eminentiſſimi PP. in Congregatione Generali habita die 2. Auguſti 1762. provide decreverunt inſtructionem aliquam eſſe adornandam, in qua exerta veterum Decretorum ſumma, & norma in cauſis occurrentibus ab omnibus ſervanda contineatur.

Pro cujus Decreti exequutione, ut ordine procedatur, primo illud præ oculis habendum, hic non agi de Tertiariis, quæ Latini ritus non ſint; hujuſmodi enim mulieres a Miſſionariis Latinis cujuſvis Ordinis, aut Inſtituti, minime licere ad habitum Tertii Ordinis ſuſcipiendum admittere; quin imo, & admiſſæ ſiquæ fuerint, ab iiſdem Miſſionariis curandum eſſe, ut quantocius ſuſceptum habitum deponant ſub pœnis Apoſtolicæ Sedis arbitrio ſubeundis, jam declaravit Sacra Congregatio Decreto edito in Congregat. Gen. ſub die 9. Maii 1757., & a ſan. mem. Benedicto XIV. approbato, quod ſic ſe habet.

„ Referente Eminentiſſimo, & Reverendiſſimo Domino, Domino Cardinali Tamburino Ponente literas R. P. D. Patriarchæ Catholici Armenorum Ciciliæ, quibus querebatur, Patres Terræ Sanctæ plures Mulieres Armenas ad habitum Tertii Ordinis admiſiſſe, eaſque inſolita in illis Regionibus veſte indutas incedere, aliaque in iiſdem literis plane expoſita peragere, unde gravia mala, ſcandala, & incommoda oriebantur; ideo orabat, ut aliquod opportunum remedium adhiberetur: Eminentiſſimi Patres, re mature perpenſa, cenſuerunt conſulendum eſſe Sanctiſſimo, ut præcipiat Patribus Terræ Sanctæ aliiſque Religioſis Viris cujuſcumque Ordinis, & Inſtituti, ne Mulieres cujuſcumque ritus Orientalis admittant ad habitum Tertii Ordinis, vel ad alium quemcumque ejuſmodi: admiſſas vero habitum jam receptum quamprimum deponere, & veſte illius Regionis, in qua degunt communi uti omnino curent, ſub pœnis Sanctitati ſuæ beneviſis.

„ Facta autem per R. P. D. Nicolaum Antonelli Secretarium Sanctiſſimo Domino Noſtro in audientia eodem die habita de ſupradictis omnibus relatione, Sanctitas Sua ſententiam Sacræ Congregationis in omnibus approbavit, eamque ſervari mandavit ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ, non obſtantibus Apoſtolicis Conſtitutionibus, Statutis, Conſuetudinibus etiam authoritate Apoſtolica confirmatis, aliiſque in contrarium quibuſcumque. Datum Romæ, die, & anno, quibus ſupra. “

Cum igitur ad unius Latini ritus Mulieres Regularium circumſcripta facultas intelligatur, pronum eſt habitum Tertii Ordinis profeſſas duas in Claſſes referre: alteram earum, quæ ſimul collegialiter vivunt, alteram vero earum, quæ ſeorſum ſuis in domibus degunt.

Quoad primas explorata res eſt, privilegiis Tertii Ordinis minime frui etiam illas, quæ votum ſimplex Caſtitatis emiſerint, niſi vota ſolemnia nuncuparunt, & clauſuram ſancte, religioſeque cuſtodiant: Quamvis enim ejuſmodi privilegiis olim fruerentur vigore Conſtitutionum Leonis X., quarum altera incipit *Dum intra*, altera incipit *Nuper*, ea tamen privilegia diſerte revocata leguntur a ſan. mem. Pio V. Conſtitutione, quæ incipit *Cura Paſtoralis Officii*, in qua diſtrictius cautum eſt, ne Tertiariis, quæ vota ſolemnia non emittunt, & clauſuræ lege obſtrictæ non ſint, uſquam collegialiter vivere liceat: Quod etiam a Gregorio XIII. plane confirmatum eſt Conſtitutione, quæ incipit *Deo Sacris Virginibus*.

Fatendum quidem eſt his non obſtantibus & hactenus fuiſſe, & adhuc eſſe Conſervatoria

quæ-

Digitized by Google

quædam, ubi Tertiariæ collegialiter vivunt, etiamſi nec ſolemnia vota emittant, nec clauſuræ lege teneantur; Ar cum ea ab Apoſtolica Sede tolerata, non approbata eſſe intelligantur, ut Religioſæ domus canonice erectæ haberi non poſſunt, ſed potius ut domicilia fundata contra mentem Sedis Apoſtolicæ, & contra Decreta Pontificum Pii V. & Gregorii XIII., ideoque certis privilegiis, quæ nonniſi clauſis Tertii Ordinis Monaſteriis propria ſunt, carere omnino neceſſe eſt: Quomodo enim Apoſtolicæ Sedis Indultis, & Gratiis frui poſſent, quæ contra ejuſdem Apoſtolicæ Sedis mentem ſine clauſura, & votis ſolemnibus, adhuc tamen collegialiter vivunt? Sequitur ergo hujuſmodi Tertiarias juriſdictioni Ordinarii integre, ſolideque ſubjectas manere.

Quod huc uſque deductum eſt juxta Doctorum omnium ſenſum, luculentiſſime docuit ſan. mem. Benedictus XIV. Inſtitut. Can. 105. num. 76., ac conſtanti ſtylo reſcripſere Sacræ Urbis Congregationes, quarum celebriora duo afferre Decreta abs re non erit.

Primum nempe Sacræ Congregationis Concilii in una *Lauden.* die 27. Maji 1677. In qua quidem cauſa, cum de Tertiariis Oppidi Cottonei vota quædam ſimplicia Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ emittentibus, ſine ſolemnitate tamen, & ſine clauſura, ageretur, propoſito Dubio: An Mulieres hujuſmodi ſubſint viſitationi, & correctioni Epiſcopi, Sacra Congregatio, audito Procuratore Generali Patrum Reformatorum Sancti Franciſci, ſub quorum cura vivebant, reſpondendum cenſuit " *Affirmative*.

Alterum vero eſt Sacræ Congregationis Concilii in una *Lunen.* Sarzanen. die 30. Januarii 1723. In qua quidem cum de Mulierum, aſſumpto habitu Tertii Ordinis Sancti Franciſci, collegialiter in Conſervatorio Maſſæ viventium, exemptione diſceptaretur, Sacra Congregatio de more reſcripſit. Conſervatorium „ eſſe ſubjectum omnimodæ juriſdictioni Epiſcopi, citra tamen approbationem Sacræ Congregationis quoad dictum Conſervatorium: " In quo quidem Decreto, eodem temporis, ac loci veſtigio, quo ejuſmodi Mulieres ſubjectæ declarantur omnimodæ juriſdictioni Epiſcopi, ne probari ſub ea forma viderentur hujuſmodi Conſervatoria, verbis adjectis, *citra approbationem*, ſolertiſſime cautum eſt; adeo Sacræ Congregationis mens ab ejuſmodi Collegiis ſine votorum ſolemnitate, & ſine clauſuræ lege fundatis vel ipſa ſpecie probandis aliena eſt.

Diſciplinam hanc aliquantulum immutavit Benedictus XIII. nonullis Conſtitutionibus editis, nimirum ea, quæ incipit *Paterna*, altera, quæ incipit *Exponi Nobis*, tertia denique, quæ incipit *Pretioſus*, quarum diſpoſitione Tertiariæ, quæ ſine ſolemnibus votis, & ſine clauſuræ lege collegialiter viverent, a juriſdictione Epiſcoporum ſubductæ in juriſdictionem, & curam Superiorum Ordinis redierunt; At vix defuncto laudato Pontifice, ejus Succeſſor Clemens XII. Conſtitutione, quæ incipit *Romanus Pontifex*, ſublatis iterum ejuſmodi gratiis, & privilegiis, priſtinam de Tertiariis Ordinario ſubjectis diſciplinam reſtituit; in ea quippe ſic expreſſe habetur: „ Statuimus, & decernimus de omnibus, & ſingulis prædictis Literis, & Conſtitutionibus, quæ ab eodem Anteceſſore noſtro Benedicto prodierunt, nec non de omnibus privilegiis, gratiis, favoribus, indultis, exemptionibus, facultatibus, & declarationibus in iisdem contentis eam deinceps deciſionem, ac judicium etiam in foro conſcientiæ habendum, quod ſive ex jure communi, ſive ex Concilio, ſive ex Decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis, ſive ex aliis legitime habeatur antequam eædem Literæ, & Declarationes ab eodem Benedicto conceſſæ fuiſſent, perinde ſcilicet ac ſi illæ non emanaſſent; ad quam diſpoſitionem, ejuſque priſtinum ſtatum, ac terminum omnia ſuperius enunciata omnino reducimus, & reducta eſſe volumus; ita ut in poſterum ſupradicti Ordines Regulares earumdem Literarum, & Conſtitutionum uſu, commodo & effectu penitus carere debere intelligantur: " Ex quibus ſane verbis colligit Benedictus XIV. Inſtitut. Can. 105. num. 76.:„ Redit in priſtinum Ordinariorum juriſdictio ſupra Tertiarias collegialiter ſine votorum ſolemnitate, & ſine clauſuræ lege viventes; eademque de cauſa ut nobis ſubjectas eas libere viſitavimus. „

Gradum nunc faciendo ad alteram Tertiariarum Claſſem, quæ ſeorſim ſuis in domibus degunt, majoribus privilegiis olim gaviſas eas fuiſſe compertum eſt, inter quæ præcipua numerantur: 1. privilegium Fori, quod tamen locum non habet in locis miſſionis, ubi vix Religio toleratur, 2. ut Patribus illius Ordinis, cujus regulam profitentur, ſua peccata in ſacramento pœnitentiæ aperire liceret, quamquam ab Ordinario non approbatis: 3. ut Communionem Paſchalem in eorumdem Regularium Eccleſia recipientes, præcepto Eccleſiæ ſatisfacerent: 4. ut ab iis etiam Viaticum, atque extremam unctionem in exitu vitæ poſſent percipe-

cipere . Hæc tamen omnia ſucceſſivis temporibus a Summis Pontificibus, atque a Sacris Cardinalium Congregationibus, pluribus editis Conſtitutionibus , & Decretis , penitus ſublata , atque ad terminos juris communis redacta ſunt, ut late Fagnanus in Cap. *Omnis* num. 64. de de Pœnit. & Remiſs. ex S. C. reſcripto refert his verbis : „ Cum Fratres Monaſterii Sancti
„ Dominici de Lugo Imol. Diœceſis declarari
„ poſtulaſſent an ipſis liceret præſertim ex ſuis
„ privilegiis audire confeſſiones virorum , &
„ mulierum profeſſorum Tertii Ordinis Sancti
„ Dominici , eiſque in Paſchate Sacramentum
„ Euchariſtiæ miniſtrare , Viaticum præbere ,
„ atque extremam unctionem miniſtrare ; Sa-
„ cra Congregatio conſideravit , præſuppoſito ,
„ quod hujuſmodi profeſſi eodem jure cenſeantur
„ cum aliis profeſſis Tertii Ordinis Sancti Fran-
„ ciſci , de quibus in gloſs. In Clem. *Cum ex*
„ *eo* de ſentent. excommunicat. Eorum non
„ eſſe aliquam Religionem , ſeu modum quem-
„ dam vivendi approbatum a Sede Apoſtoli-
„ ca , nec dici plene translatos ad Ordinem
„ itaut deſinant eſſe de ſæculo . Cardinal. in
„ Clem. *Per literas* num. 9. de Præb. Quod
„ cum ita ſit, non magis horum , quam alio-
„ rum ſæcularium confeſſiones prædictos Reli-
„ gioſos audire poſſe , juxta cap. 15. ſeſs. 23.
„ ubi privilegiis quibuſcumque derogatum eſt ,
„ & amplior derogatio habetur in Bulla Pii IV,
„ revocatoria omnium privilegiorum ſub qui-
„ buſvis formulis, in his , quæ Sacro Triden-
„ tino Concilio ſunt contraria ; Ex quo ſequi-
„ tur, tales Religioſos non eſſe proprios Sacer-
„ dotes horum profeſſorum ; ac proinde non
„ poſſe eiſdem Sacramentum Pœnitentiæ , vel
„ Euchariſtiæ in Paſchate miniſtrare , juxta
„ Cap. *Omnis utriuſque ſexus* de pœnitent. &
„ remiſs. , idemque juris eſſe de Viatico : ſiqui-
„ dem precedente confeſſione exhiberi debet
„ Cap. 7. de præpar. , quæ adhibenda eſt &c.
„ ſeſs. 13. In Decreto de Sanctiſſimo Euchari-
„ ſtiæ Sacramento . De extrema unctione non
„ eſſe judicium Congregationis, ſed tamen con-
„ ſtare ejus adminiſtrationem , ſicut aliorum
„ Sacramentorum , pertinere ad Parochum de
„ cujus Parochia dicuntur eſſe tales profeſſi ,
„ niſi ſpeciali privilegio ſint exempti . „

Latius hoc ipſum Benedictus XIV. ex Pon-
„ tificum Conſtitutionibus inter ſe collatis ,
„ & S. C. Decretis deducit Inſtitut. Can. 105.
„ num. 67. & ſequent. his verbis : „ Si Leo-
„ nis X. Conſtitutio vim totam , & integram
„ obtineat, hæ Tertiariæ privatim vitam agen-
„ tes , Epiſcopi juriſdictionem prorſus immu-
„ nes eſſe deberent : Eos ſibi Confeſſarios deli-
„ gere poſſent, qui ad Monialium confeſſiones
„ non vero ſæcularium excipiendas probantur :
„ Ad Parochiam accedere non tenerentur , ut
„ Paſchali præcepto ſatisfacerent : Tandem a
„ Præfectis ſuis Regularibus extremam unctio-
„ nem percipere , & poſt mortem in Eccleſia
„ ſui Ordinis ſepeliri jure poſſent ; ſed aliter
„ ſe res habet : nam Leonis X. Conſtitutio ad
„ certos quoſdam limites redacta fuit a Sum-
„ mis Pontificibus, qui deinde Sedem Apoſto-
„ licam tenuerunt . Cum hæ Mulieres revera
„ non habeantur Regulares , eo quod tribus
„ votis ſolemnibus non adſtringantur , ideo
„ non cenſentur immunes ullo modo ab Epiſco-
„ pi facultate . . . . . Inſuper de his Mulie-
„ ribus Tertiariis hæc Sac. Congregatio Con-
„ cilii decernit : Sacra Congregatio Cardina-
„ lium Concilii Tridentini Interpretum ſæpius
„ reſpondit, minime poſſe Sacerdotes Regula-
„ res Mulierum Tertii Ordinis , quas de pœ-
„ nitentia, vel *Pinzocheras* vocant , confeſſio-
„ nes ſacramentales audire , niſi fuerint ab Or-
„ dinario approbati ad confeſſiones perſonarum
„ ſæcularium audiendas , quemadmodum nec
„ poſſe illis Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacra-
„ mentum adminiſtrare in die Paſchatis Reſur-
„ rectionis Sanctiſſimi Domini Noſtri Jeſu Chri-
„ ſti ; Item ex epiſtola Sacræ Congregationis
„ pro cauſis Epiſcoporum , & Regularium con-
„ ſtitutæ ad Epiſcopum Mutinenſem die 17.
„ Junii anno 1639. hæc in ipſas Tertiarias
„ ſancita deprehenduntur : Circa Tertiariam ſi-
„ militer cenſuerunt (nempe Cardinales Sacræ
„ Congregationis) permiſſum haud fuiſſe Fra-
„ tribus ejuſdem Monaſterii ob quodcumque
„ privilegium Ordinis adminiſtrare ipſi Sacra-
„ mentum Divinæ Euchariſtiæ , & extremæ
„ Unctionis, neque ejus cadaver domo efferre
„ indicata funebri pompa ſine Parocho, aut ſi-
„ ne ipſius licentia : Nam hæc revera ad Pa-
„ rochos pertinent , qui debent aſſiduo, ſed hoc
„ præſertim tempore , cognoſcere , juvare accu-
„ ratoque ſtudio fideles ſibi traditos inſtituere.
„ Accedit quod Tertiaria licet nuncupatis vo-
„ tis , clauſtro non tenebatur : ſed domi ſuæ
„ intra Parochi ejuſdem ditionem habitabat . „

Poſſunt tamen earum cadavera ſepeliri in Eccleſiis ſui Ordinis ſi locus Tertiariis deſignatus ſeorſum exiſtat ; ſin minus, in Parochiali Eccleſia , ut cæterarum cadavera , ſepelienda ſunt.

Lucrantur etiam indulgentias gaudentque aliis ſpiritualibus gratiis Ordini adnexis , quem profitentur, ſtatim ac ad habitum Tertii Ordinis,

ac

Digitized by Google

ac ad votum ſimplex Caſtitatis a Superioribus Regularibus admittuntur, quibus hanc facultatem ex Apoſtolicæ Sedis indulto reſervari compertum eſt.

Non tamen ad omne Mulierum genus hæc facultas extenditur, ſed ad eas dumtaxat, quæ conditiones a Sacris Congregationibus rite præſcriptas habuerint: nimirum ut honeſtis, probiſque moribus fulgeant, ut annos quadraginta ſaltem attingant, ut neceſſaria ad congruam vitæ ſuſtentationem bona poſſideant, ut nonniſi cum conſanguineis, vel affinibus in primo grado cohabitent.

Hujuſmodi autem conditionum examen, & judicium non ad Superiores ipſos Regulares, ſed ad locorum Ordinarios pertinere Summi Pontifices decreverunt; adeo ut recte ſubjiciat Benedictus XIV. loc. cit. „ Quare ſi quod „ proprium eſt, unicuique tribuatur, ad Præfe„ ctum Regularem ſpectat, religioſum habi„ tum his Mulieribus impertiri: ad Epiſco„ pum vero facultatem tradere, & præſcriptas „ conditiones accurato examine cognoſcere. „

Hæc omnia, quæ exerte tradit Benedictus XIV. cit. Inſtitut. 105. Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium negotiis præpoſitæ, Decreto edito ſub die 20. Decembris 1616. diſertiſſime ſenciuntur; Sic enim §. 5. „ Præ„ terea ſi contingat aliquas ex prædictis Ter„ tiariis ſine ſepulturæ electione decedere, eas „ ſic decedentes ita demum in Eccleſiis Ordi„ nis, cujus habitum aſſumpſerunt, ſepelire „ debeant, ſi in ipſis earum communis ſepul„ tura reperiatur; ſin minus, in Eccleſiis Pa„ rochialibus ſepeliendas eſſe decernit: Supe„ rioribus autem Regularibus ſufficienti facul„ tate ad id a Sancta Sede Apoſtolica ſuffal„ tis (Cappuccinis exceptis) libere Mulieres „ ad hujuſmodi habitum recipere, atque ad „ ipſos veſtiendi eas officium pertinere; non „ autem ad habitum admittendas, & recipien„ das eſſe, niſi probatæ vitæ, ac bonis mori„ bus præditas, ac in ætate: ſaltem quadragin„ ta annorum conſtitutas, quæ de proprio ha„ beant unde ſufficienter vivere poſſint & non „ cum aliis viris quam conſanguineis, vel affi„ nibus in primo tantum gradu ſibi conjunctis „ cohabitent, & ab Ordinario loci licentia prius „ impetrata, qui non aliter eam concedat, „ niſi de prædictis prævio examine diligenti „ ſibi conſtiterit. „

Univerſa hæc iterum a Sacra Congregatione Concilii confirmata ſunt; nam Epiſcopo Mazaræ quærenti anno 1727. Quænam ſint condi„ tiones requiſitæ, ut Regulares habentes fa„ cultatem dandi habitum ſuæ Religionis Mu„ lieribus non collegialiter viventibus, dictum „ habitum dare poſſint, & an examen dicta„ rum facultatum pertineat ad Epiſcopum? Sacra Congregatio Concilii reſpondit: „ Eam„ men facultatum concedendi habitum pertine„ re ad Sedem Apoſtolicam, examen conditio„ num quoad Mulieres veſtiendes, & licen„ tiam veſtiendi pertinere ad Ordinarium, & „ conditiones veſtiendarum eſſe expreſſas in De„ cretis generalibus alias editis, & hæc Decre„ ta eſſe omnino ſervanda.

Ad normam hujuſce Decreti ſubjecta hac formula Epiſcopi uti conſuevere, qua Mulieri facultatem aſſumendi habitum Tertii Ordinis concedere teſtificantur.

„ Dilectæ Nobis in Chriſto N. ſalutem, „ & benedictionem in Domino. Ut tu, quæ „ bonis moribus imbuta, bonæque frugis, ac „ laudabilis vitæ exiſtis, in ætate annorum „ quadraginta conſtituta, propria bona, ex „ quorum fructibus honeſte vivere vales, poſſie„ des, & non cum aliis viris, quam cum tuis „ conſanguineis, vel affinibus in primo gradu „ conſtitutis habitas, prout hæc omnia nobis „ prævia informatione conſtare feciſti, habi„ tum Tertii Ordinis S. N., quem poſtulaſti, „ ſuſcipere poſſis per R. P. N. Ordinis Pro„ vincialem, illum tibi conferendi licentiam, „ & facultatem concedimus, & impertimur. „ In quorum &c. Datum &c.

N. Epiſcopus N.

Ex quibus omnibus conſequitur, quam recte Sacra Congregatio de Propaganda Fide in Congregatione particulari habita die 31. Auguſti 1761. par modum Decreti Generalis ſervandi in toto Regno Hiberniæ inter alia reſcripſerit pro Tertiariis nullo modo licere Regularibus admittere ad habitum, niſi ſervatis ſervandis, & de licentia Ordinarii: aliter admiſſas declaretur ab Epiſcopis, nec eſſe Tertiarias, nec ullis gaudere privilegiis aut indulgentiis.

Etiamſi vero ejuſmodi caſus occurrere aliquando poſſit, in quo potius expedire videatur adoleſcentulam aliquam habitu Tertii Ordinis ante præfixam ætatem, quodam veluti tegumento ſecuritatis aſſumpto a periculis liberare, quam medias inter inſidias inermem relinquere: non ideo ſequitur fas eſſe Superioribus Regularibus ſine licentia Epiſcopi, vel Vicarii Apoſtolici Puellas ad habitum ſuſcipiendum admittere: Conſulant ipſius in hujuſmodi caſibus

Digitized by Google

bus loci Ordinarium, qui ſe facilem pro ſui prudentia, atque adeo conſcientia, motus ipſius periculi gravitate, præbebit. Nec expedit ſemper in adoleſcentulis votum Caſtitatis cum habitus ſuſceptione conjungi, quin potius ad ætatem provectiorem quandoque differri; ab ea quippe longius abeſſe ſolent illa, ſive pericula, ſive ſcandala, quæ ferventiori, quam prudentiori zelo agitante, poſſunt oriri.

Hæc habet Sacra Congregatio, quo diſſidia, ac jurgia hiſce de rebus in poſterum tollantur, iiſque ſublatis, unitas ſpiritus, & vinculum pacis inter Operarios Vineæ Domini conſervetur: Et ut maxima, quæ in Terris a Domino relicta eſt, poteſtate roborentur SS. D. N. P. CLEMENTI XIII. feliciter regnanti legenda, conſideranda, probanda curavit; & idem SS. D. hæc omnia lecta, conſiderata, probata authoritate Apoſtolica confirmavit.

Confidit in D. J. Sacr. Congregat. hinc Superioribus Regularibus ad normam Inſtructionis hujuſce ambulantibus, inde locorum Ordinariis, & Vicariis Apoſtolicis ad aliorum jura ſervanda ſollicitis, collatis utrinque ſtudiis, illud concordiæ gluten coaliturum, quo qui ex adverſo ſunt, nihil habentes malum dicere de eis, vereantur magis, & domus Dei, quæ eſt Eccleſia, ipſa unitate terribilis ut Caſtrorum acies ordinata, Fideles lætitia, Infideles, Hæreticos, Schiſmaticos rubore ſuffundat.

Quam Sacr. Congregat. Inſtructionem Sanctiſſimo Domino Noſtro CLEMENTI XIII. per me infraſcriptum Secretarium ejuſdem Sacræ Congregationis relatam in audientia habita die 16. Januarii anno 1763. Sanctitas Sua benigne in omnibus adprobavit, & omnino ſervari mandavit. Datum ex Ædibus Sacræ Congregationis die 17. menſis, & anni quibus ſupra.

M. Mareſuſcus Secretarius.

FINIS TOMI SEPTIMI.

Digitized by Google

005645821

Digitized by Google

Digitized by Google